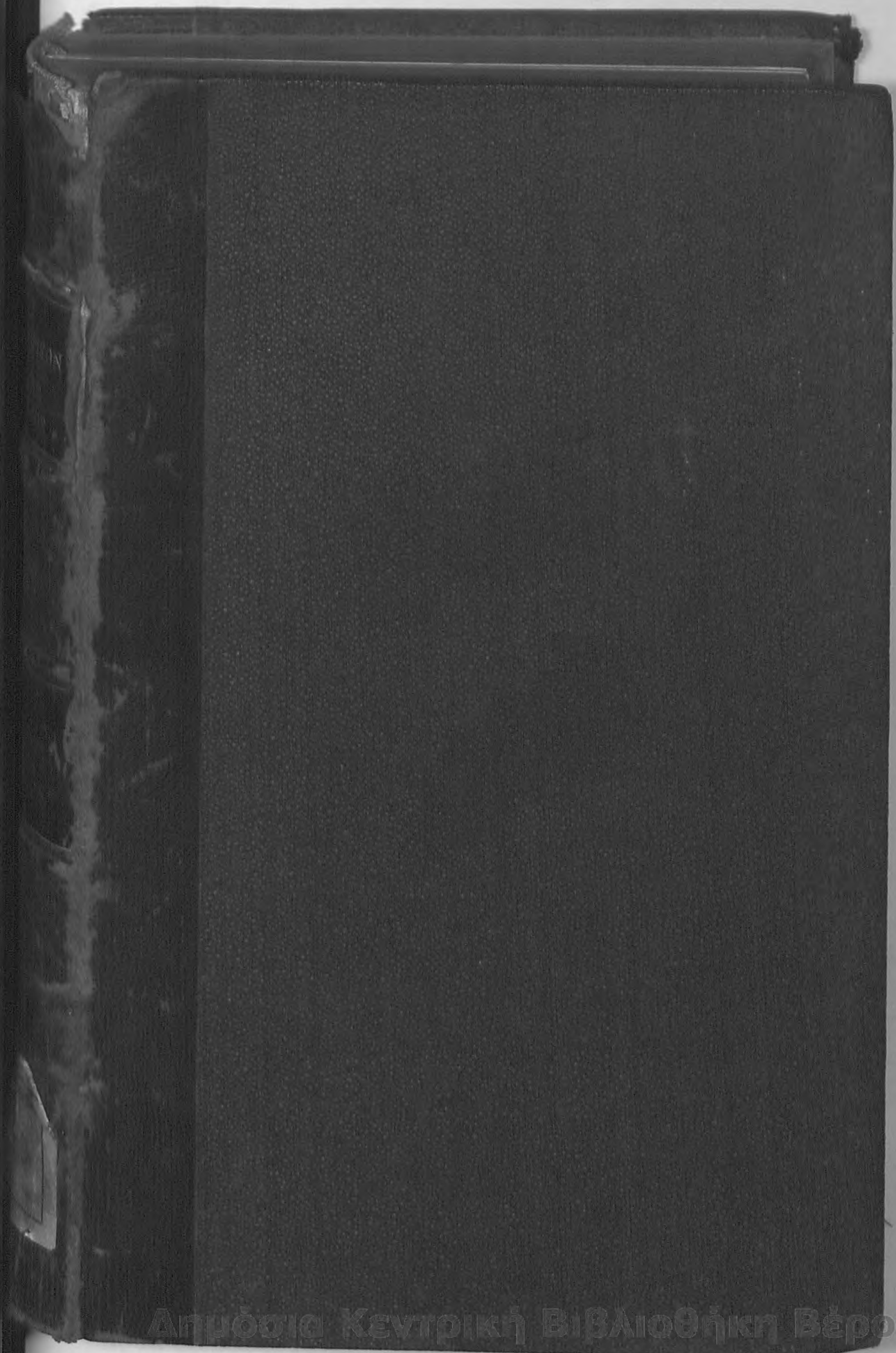

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

+900

*Αριθ. εισ. 5280/65-1953

Έξ. αγοράς

6280-00512 γράφ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΑΡΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΛΗΜΟΝΟΥΣ.

.....

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

.....

A M M

ΑΘΗΝΑΙ.

ΤΥΠΟΙΣ Π. ΣΟΥΤΕΑ ΚΑΙ Α. ΚΤΕΝΑ.

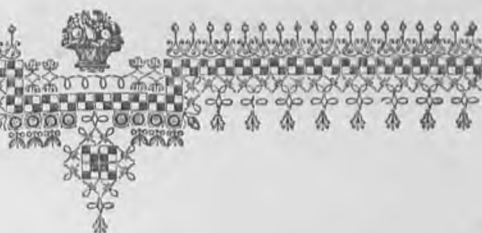
(Κατὰ τὴν ἑδὸν Ἀδριανοῦ).

=

1859.

109

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τῇ ΣΕΒΑΣΤῇ ΕΛΛΗΝΙΔΙ
ΜΑΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγενόμην ἐκ τῶν κόλπων τῆς οἰκογενείας μου ἀνάρπαστος ὑπὸ τῶν ὄπλων τῆς ἐν Πειραιεὶ κατοχῆς, ἐστερήθην δὲ ἀνεπιστρεπτεὶ τῆς εἰκοσαετοῦς τυπογραφίας μου, ἀρπαγείσης ὡσαύτως, καὶ ἐδεσμεύθην μάλιστα τὰς χεῖρας ἀπαγορευθεὶς τοῦ δημοσιογραφικοῦ μου ἔργου, μία μόνη καρδιά εὐγενῆς ἐπείδεν ἐπὶ τῇ λυπηρᾷ καταστάσει μου ἐκείνη, μία μόνη χεὶρ γενναία ἐλάφρυνε τότε τὸ μέγα τῆς συνεποῦς οἰκονομικῆς μου ἀπορίας βάρος. Ἡ καρδιά καὶ ἡ χεὶρ αὕτη ἦτο ἡ καρδιά καὶ ἡ χεὶρ ὑμῶν, περιφανῆς Κυρία.

Ὁ ἀγὼν τοῦ Αἰῶνος, ἐφημερίδος πολιτικῆς, ἦν συνέτακτον ἀπὸ δεκαεπταετίας, πάντοτε μὲν εἶχε σημεῖον ἐν, τὸν ἐλληνισμὸν καὶ τὰ ὀρθῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τῆς πατρίδος, ιδίως δὲ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1854 ἀποκλειστικῶς ἔτεινεν ὑπὲρ μόνης τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ιδέας καὶ κατὰ μόνου τοῦ ἐπαναληφθέντος κινδύνου τῶν καθεστώτων τῆς Ἑλλάδος. Κίνδυνος τοιοῦτος, οἷος προέκυψε καὶ πρότερον τῷ 1850, ἠπειλεῖ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ὑπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν τοῦ τόπου. Οἱ λόγοι περὶ ῥωσσισμοῦ τῆς ἐφημερίδος μου καὶ περὶ ὅσων ἐδημοσίευσεν αὕτη εἰδήσεων διὰ τὸν στρατηγὸν Ἑσπινὰς ἐν Δοβρουτσᾷ καὶ διὰ τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐν Βάρνῃ, ὑπῆρξαν ἡ

πρόφασις. Αίτία ἀληθῆς τῆς βιαίας καταστροφῆς μου, ἦν ἐξετέλεσεν ἀπλῶς ἡ γαλλοαγγλική κατοχή Πειραιῶς, ἐγένοντο ὁ ἀπαραποίητος ἐλληνισμὸς τῆς ἐφημερίδος μου κατὰ παντὸς ξενικοῦ πνεύματος, καὶ ἡ καθ' ὅλων τῶν ἐναντίων εἰσηγήσεων καὶ ἀπειλῶν ἐπίμονος ὑπεράσπισις τῶν καθεστώτων. Ἄλλ' ὅμως, καὶ διακινδυνεύσας καὶ δυστυχῆσας ἕνεκα τούτου, εἶδον ἐμαυτὸν ἐγκαταλειφθέντα σκληρῶς· μόναι δὲ παρηγοῖαι κεναί, συνήθεις ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια μέχρις ὑπερβολῆς ὑπερεπλήρωσαν πανταχόθεν τὰς ἀκοάς μου. Καὶ ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως μικροῦ λόγου ἰδία ἡ περιπέτειά μου αὕτη, ἐὰν ἐν μόνῳ περιωρίζετο τῷ κύκλῳ τῆς ἀτομικότητός μου, ἐὰν μὴ καθίστατο ἄλλως προηγούμενόν τι ὀλέθριον, παραδειγματισμὸς λίαν ἐπιβλαβὴς πρὸς τὴν πατρίδα ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι χρисίμοις κατὰ τὸ μέλλον.

Ὅποیان ἄρα, ἀπέναντι τῆς γενικῆς αὐτῆς ἀναλγησίας τῶν ἄλλων, ὀφείλω τὴν εὐγνωμοσύνην μου εἰς τὸ ἀληθῶς χριστιανικὸν καὶ πατριωτικὸν αἶσθημα ὑμῶν, ἀγαθὴ Κυρία, ὅτε ὀλόκληρον οἰκογένειαν ἐσώσατε τῆς οἰκονομικῆς ἀμηχανίας; Καὶ ἐγὼ καὶ τὰ τέχνα μου κηρύσσομεν τὴν χριστιανικὴν ὑμῶν ταύτην εὐεργεσίαν μέχρι τελευτῆς βίου. Καλῶ δὲ χριστια-

νικῶν τὴν εὐεργεσίαν ὑμῶν τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ οὐδεμία παρ' ἐμοῦ προηγέθη παράκλησις, διότι οὐδεμίαν τοιαύτην ἀπέτεινα πρὸς τοὺς συμπολίτας μου οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε δημοσίᾳ, γνωρίζων, ὅτι ἔπαθον ἔνεκα τοῦ καθήκοντός μου, καὶ ἀπεκδεχόμενος ἐμαυτῶ ὅλας τὰς συνεπείας τῆς δυσμενοῦς τύχης μου.

Ἄλλ' ὑπὲρ ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου διαπρύσιος κήρυξ τῆς χριστιανικῆς καρδίας καὶ τῆς εὐεργετικῆς χειρὸς ὑμῶν προβαίνει ἡ Ἑλλὰς ἅπασα, ἐλευθέρα καὶ δούλη. Αἱ γενναιότεραι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν γειτόνων ἐπαρχιῶν θυσίαι κατὰ τὸ 1854, ἡ φιλόανθρωπος ἰδέα καὶ ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ ταύτης περὶ τοῦ Ἀμαλῆλου ὀρφανοτροφείου, ἅπαντα τὰ ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτικὰ κατὰστάματα, αἱ συνεχεῖς ὑπὲρ τῆς εὐπρεπείας τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας ἡμῶν προσφοραὶ, καὶ πᾶσα, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπεκαλέσθη ὑμᾶς, γλῶσσα ὀρφανῶν καὶ ἐνδεῶν μαρτύρονται καὶ ὡς τόσοι πολύφθογγοι ῥήτορες διασαλπίζουσι τὰς μεγάλας ἀρετάς, δι' ὧν διακρίνεσθε καὶ ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν τιμᾶτε δύο συνάμα ἐκ τῶν λαμπροτέρων καὶ ἐθνικωτέρων οἰκογενειῶν, τὴν μὲν τῶν Μουρουζῶν ἐκ γένους, τὴν δὲ τῶν Ὑψηλάντων ἐκ συζυγίας.

Ἐτι δὲ πλεόν, ἡ προσωπικὴ πρὸς ἐμὲ εὐεργεσία ὑμῶν πε-

ριλαμβάνει ιδέαν ύψηλοτέραν καὶ χαρακτῆρα γενικὸν φέρει, ὡς συνδεομένη καὶ μετὰ τινος ἔθνικοῦ καλοῦ. Ἐὰν ὑπισχνῇται τι ἡ παροῦσα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἱστορικὴ ἐργασία μου, τοῦτο ὀφείλεται πρὸς ὑμᾶς, *μεγαλόφρων Κυρία*, διότι ὑμεῖς ἀργοῦντά με προετρέψατε εἰς αὐτήν, καὶ διότι ἄνευ τῆς ἐτοίμου ὑλικῆς ὑποστηρίξεως ὑμῶν ἀδύνατος ἦμην πρὸς τὴν ἑναρξιν τοιοῦτου κολοσσιαίου ἔργου. Οὕτως, ἐν ᾧ χρόνῳ ξέναι χεῖρες βιαίως μὲ ἐδέσμευσαν καὶ ἀδίκως μὲ ἐστέρησαν ἐργασίας, πόρου καὶ ιδιοκτησίας, ἡ ἑλληνικὴ ὑμῶν χεὶρ ἔλυσε καλοκάγαθως τὰ δεσμά μου, καὶ ἐθνικῶ τῷ πνεύματι ἔθεσεν ἐμὲ ἐν ἀρμοδίᾳ καταστάσει ἐργασίας σπουδαιοτέρας καὶ κοινώφελεστέρας. Ναί! παρὰ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο κέκτηται ἡ γλυκεῖα καὶ ἀγαπητὴ πατρίς ἡμῶν κεφάλαιον ἠθικὸν ἀνώτερον καὶ αἰωνιώτερον· παρὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἱστορίαν ἔργων μεγάλων καὶ θυσιῶν, οὐδὲν ἄλλο ἔχει κάτοπτρον τοῦ ἀληθοῦς πνεύματος καὶ τοῦ κυρίου προορισμοῦ ἑαυτῆς, οὐδὲν ἄλλο πολιτικὸν πρᾶσόν, οὐδεμίαν ἄλλην ἀξίωσιν παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις χριστιανικοῖς ἔθνεσι. Ἐὰν δὲ τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν ἡ ἱστορία ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐπενήργησε καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξω-

τερικῶς εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάστασιν μέρους τῶν δεδουλωμένων ἀπογόνων αὐτῶν· ἔπεται ἀναντίρρητος καὶ ἀναμφίβολος ἡ ἠθικὴ ἐπενέργεια καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν τῶν ἔτι δούλων, Θεοῦ θέλοντος.

Ἴδου ὅ,τι ἐσκέφθητε καὶ ἠθελήσατε παρ' ἐμοῦ, ὦ μεγαλόβουλος Κυρία! Τὴν δὲ καλλίστην ὑμῶν θέλησιν καὶ τὴν ἐθνικωτάτην ἀληθῶς πρόθεσιν ταύτην τόσῳ μᾶλλον ἡσθάνομαι καὶ ἐξετίμησα τῷ 1855, ὅσῳ ἄλλοτε, καὶ ἐπικαλεσθεῖς διὰ τὸ αὐτὸ ἔργον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ 1837 χορηγίαν μικρὰν ἐκ τρισχιλίων δραχμῶν, καὶ αὐτὴν μάλιστα ἐπὶ ἀξιόχρεω ἐγγυήσει καὶ ἐπὶ τῇ ῥητῇ ἐπιστροφῇ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, ἀπέτυχον. Βεβαίως, εἰ μὴ προέκειτο περὶ συγγραφῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας, ἐπετύγχανον καὶ ὁ Ἕλλην ἐγὼ, καθ' ὃν χρόνον ἀφθονοὶ παρὰ τοῦ δημοσίου ταμείου καὶ μετὰ γενναιότητος σπανίας ἐχορηγοῦντο αἱ ἀνευ ἐλπίδος ἐπιστροφῆς προκαταβολαὶ εἰς πλείστους χειρωνακτας καὶ ἀποχειροβιώτους ἄλλου γένους, ἄλλης πατρίδος καὶ ἄλλης ἐθνικότητος.

Τοιούτων καὶ τηλικούτων ἔργων ἀγαθῶν πλήρης ἐστὶν ὁ βίος ὑμῶν, σεβαστὴ Κυρία. Αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀληθῆ

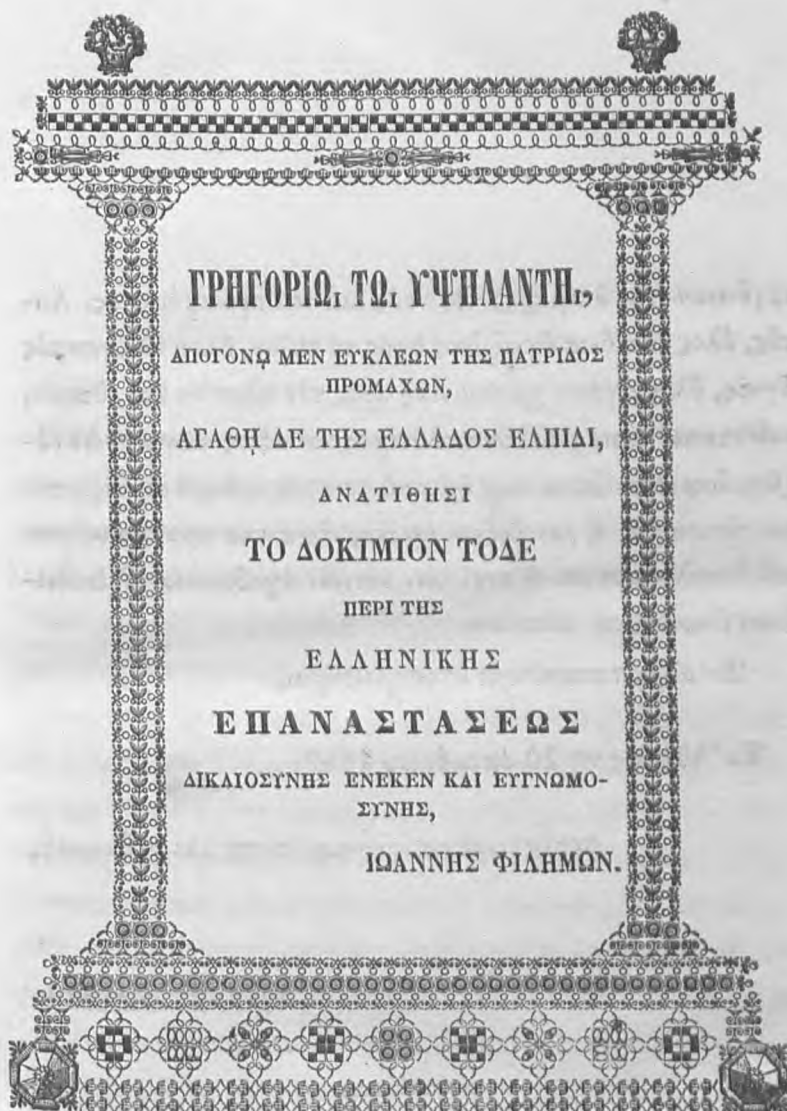
εὐγένειαν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ νοός καὶ τοῦ προτερήματος. Αὐ-
πὸς, ὅλος εὐσέβεια ἐγκάρδιος πρὸς τὸ Θεῖον, ὅλος ἑλληνισμὸς
ἄγνους, ὅλος ἀγάπη χριστιανικὴ πρὸς τὸν πλησίον καὶ εὐποιία,
καθίσταται τόσῳ μᾶλλον πολύτιμος καὶ ἄξιος τῶν κοινῶν εὐ-
χῶν, ὅσῳ σπανίζουσι παρ' ἡμῖν τὰ τοιαῦτα καθαρὰ αἰσθήματα,
καὶ πλεονάζει ἡ κενοδοξία ἐκείνη, ἥς ἕνεκα πραγματεύεται
καὶ ἀνταλλάσσεται ἡ περὶ τῶν κοινῶν ἀγαθοποιία δι' ἐπιδεί-
ξεων ὑλικῶν καὶ ματαίων.

Ἐν ἄκρᾳ ταπεινότητι ὑποσημειοῦμαι,

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 ὁκτωβρίου 1859.

πεπληρωμένος εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ.

ΣΥΜΠΟΛΙΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΕ.

Τῶν προγόνων σου αἱ μεγάλοι καὶ διαδοχικαὶ ἐργασίαι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος δικαιουσι τὴν τοῦ παρόντος ἱστορικοῦ πονήματός μου ἀφιέρωσιν πρὸς σέ, νέον μὲν τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ μόνον τῶν Ὑψηλάντων ἐπιζῶντα ἀπόγονον.

Βεβαίως, ἐν τῇ ζωῇ οὐχ ὑπάρχουσιν οὔτε Ἰωάννης Ὑψηλάντης, ὁ πρῶτος ἐνεργήσας ὑπὲρ τοῦ ἐλληνισμοῦ τὴν διὰ τοῦ κέντρου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἔνωσιν τῶν Σλάβων μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους· οὔτε Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, πρό-παππός σου, ὁ μόνος μορφώσας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος κράτος ὀρθόδοξον ἐν Βλαχίᾳ· οὔτε Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, πάππος σου, ὁ ἐπὶ τοσοῦτον ἀγωνισάμενος καὶ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος· οὐτ' ἐπὶ τέλους Ἀλέξανδρος καὶ Δημήτριος, θεῖοί σου, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἤρξατο τῆς ἐλληρικῆς ἐπαναστάσεως διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ 1821, ὁ δὲ, εἷς τῶν στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐκλείσει τὴν πρώτην ἐννεαετῆ περίοδον ταύτης διὰ τῆς ἐν Πέτρᾳ μάχης καὶ συνθήκης τοῦ 1829.

Ἀλλὰ τοιούτων προγόνων ἀκραιφνοῦς ἐλληνισμοῦ καὶ μεγαλοπραγμοσύνης ἀπόγονος, ἅμα δὲ καὶ τοιούτων πατριωτικῶν ἀρετῶν κληρονόμος, ὅσῳ γλυκείας συγκεφαλαιοῖς σεαυτῷ ἐλπίδας μεθ' ὅλης τῆς ἄλλης ἐλληνικῆς νεολαίας, τόσῳ μεγάλας φέρεις ὑποχρεώσεις καὶ καθήκοντα. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν φωταγωγὸν ἔχεις τὴν παροῦσαν ἱστορίαν, ἥτοι τοὺς προγόνους σου πρώτους καὶ ἅπασαν τὴν ἡρώϊκὴν γενεὰν τοῦ ἀγῶνος· ἀλλ' ὑπισχνεῖται πρὸ πάντων ὁ εὐρύχωρος καὶ γενικὸς νοῦς σου, ἡ ἐλληνικὴ καρδιά καὶ ἀνατροφή σου, ἡ συστηματικὴ παιδεία σου καὶ ἡ κληρονομικὴ ἐτοιμότης σου πρὸς πᾶσαν θυσίαν. Σὲ εἶδον ἐν Παρισίῳ πρὸ ὀλίγου, σὲ ἐμελέτησα ἐγγύθεν καὶ σὲ ἐξετίμησα.

Δύσκολος ἦτο ὁμολογουμένως ἡ πρώτη ἐναρξὶς ἐνὸς ἀγῶνος ἐθνικοῦ κατὰ τῆς ξένης κατακτήσεως καὶ καταδυναστείας. Τῆς δυσκολίας ταύτης ἐγένοντο θύματα, ὥς ἄλλοι τινὲς περιδοικῶς, οὕτω καὶ ὁ πρέπαππος καὶ ὁ πάππος σου Ἀλέξανδρος καὶ Κωνσταντῖνος. Ἐπελθὼν ὅμως ὁ θεῖός σου Ἀλέξαν-

δρος ὑπερέβη θαρσαλέος αὐτήν, γενόμενος ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ θῆ-
μα ἐπίσης, παραδοὺς δ' ἐφεξῆς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπαναστά-
σεως εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν
ἀρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νήσων.
Ἄλλ' ἐκάστης ἀρχῆς ὑπάρχει καὶ τέλος· τέλος δὲ τοῦ ἀγῶ-
νος τοῦ 1821 οὐδέποτε παρεδέχθη ἡ ἐλληνικὴ συνείδησις τὰς
Ἀθήνας ὡς καθέδραν, καὶ τὴν Φθιώτιδα μετὰ τῆς Μαλέας ἁ-
κρας ὡς ὄριον. Ἀπόδειξις ἔστωσαν αἱ ἑνοπλοὶ περιοδικαὶ δια-
μαρτυρίαι.

Ἴδου τὸ μέγα ἐν τῷ μέλλοντι στάδιον καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς
διαδόχου γενεᾶς, εἰς ἣν ἀνήκεις, συμπολίτα Γρηγόριε! Τῇ
γενεᾷ ὑμῶν ταύτῃ ἀπόκειται ἡ περάτωσις τοῦ ἀγῶνος, ἡ συμ-
πλήρωσις ἄλλως τοῦ ἔργου, οὗ ἤρξαντο οἱ πατέρες αὐτῆς,
καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τῶν σφαλμάτων, ὧν ἔπραξαν ἐκεῖνοι ἐν
τῇ ἀνθρωπίνῃ αὐτῶν ἀσθενείᾳ. Ἐὰν ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἀρχὴ
πρὸ ἐτῶν ἤδη τριάκοντα ἐννέα, ἀναντιρρήτως δυνατὴ ἔσεται
καὶ ἡ περάτωσις, ἐλθόντος τοῦ πληρώματος τοῦ χρόνου. Σοὶ

εὐχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας ὁ γέρων ἤδη, συναγωνιστῆς δ' ἄλλο-
τε καὶ γραμματεὺς τοῦ θείου σου Δημητρίου, ὅπως ἐν πάση
τοιαύτῃ ἐθνικῇ ἐποχῇ δώσης ὁ πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς αὐ-
ταπαρνήσεως καὶ θυσίας, ὡς ἔδωκαν αὐτὸ ἐν τοῖς πρώτοις οἱ
πρόγονοί σου· σοὶ εὐχομαι, ὅπως ἔμπρακτον δείξης τὴν πρὸς
τὴν πατρίδα σου ἀγάπην καὶ τὸν ἐλληνισμόν σου, ὡς ἐκεῖ-
νοι καὶ ἅπαντες οἱ συναγωνισταὶ αὐτῶν ἔδειξαν ταύτην ἐν ἡ-
μέραις κρίσεως· σοὶ εὐχομαι τέλος, ἵνα τιμήσης τὸ ἐθνικὸν
ὄνομα, ὅπερ σὲ κοσμεῖ ἀνθ' ὅλων τῶν ματαίων τίτλων, ὡς ἐ-
τίμησαν αὐτὸ καὶ ἐδόξασαν οἱ πρόγονοί σου διὰ μόνων ὑπη-
ρεσιῶν μεγάλων καὶ διὰ τοῦ ιδίου αὐτῶν αἵματος ὑπὲρ τῆς
εὐγνώμονος πάντοτε πατρίδος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 ὁκτωβρίου 1859.

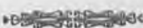
ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ

ΤΟΜΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

ΤΗΝ ἀρχήν, ἥτοι τὸν τόμον πρῶτον, τοῦ ἐκδιδομένου ἤδη ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ σχηματίζει κυρίως τὸ ἐπὶ τοῦ 1834 δημοσιευθὲν παρ' ἡμῶν Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ὁ παρὼν τόμος, συμπλήρωσις ὧν ἐκείνου, καθ' ἣ καὶ διὰ τῆς ἀπὸ 20 Ιουνίου προκηρύξεως ἐξηγήθημεν, ἐτάχθη πρῶτος διὰ τὴν τάξιν, διότι καὶ πρόθεσιν καὶ τίτλον ἐπομένως μετεβάλομεν, τὴν ὅλην, ἀντὶ ἑνὸς μέρους ὡς πρότερον, ἀποφασίσαντες συγγραφὴν τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων τε καὶ Τούρκων.

Ἡ συμπλήρωσις αὕτη, σχηματίζουσα ἐν ὅλῳ συνεχὲς τῆς περιόδου τῶν Φιλικῶν, πλεῖστα, ὡς θέλομεν εἰπεῖν καὶ ἀλλαχοῦ (α), τοῦ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Δοκιμίου ἀναπτύσσει, ἄλλα δ' ἀμφίβολα φαινόμενα ἄλλοτε ὑποστηρίζει, πάμπολλα δὲ γεγονότα οὐσιώδη καὶ οὐδόπως μνημονευθέντα πῶποτε ἀναφέρει, καὶ τινὰ μυστήρια μένοντα μέχρι τοῦδε ἐξιχνιάζει. Τὸ σπουδαιότερον καὶ πολιτικώτερον περιλαμβανούσα μέρος τῶν πρὸς ἐπανάστασιν ἐργασιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀπαλλάσσεται μὲν ὡσεπιπολὺ τῶν ὀργανικῶν καὶ ἄλλων κατωτέρου λόγου ιδίῳν λεπτομερειῶν, λύει δὲ ζητήματα πολλὰ ἐκ τῶν μᾶλλον δυσκόλων, καὶ ἀποδείκνυσι διὰ τῶν

(α) Ὅρα ἀπὸ σελ. 126-130 τοῦ παρόντος τόμου.

πραγμάτων τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν ἑκτακτον τόλμην καὶ καρτερίαν τῶν ἀνθρώπων ταύτης, τὴν θεῖαν οἰκονομίαν πρὸ πάντων.

Ἄλλ' εἰδικὴν ὅλως καὶ ἔτι περιέργον καθιστῶσι τὴν συμπλήρωσιν αὐτὴν τὰ ἔγγραφα, ὧν ἡδυνήθημεν τὴν ἀνίχνευσιν, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ πολλῶν κόπων καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου. Ἀληθῶς ἐπετύχομεν λαβόντες πρὸ τινος καιροῦ εἰς χεῖρας αὐτὸ τῆς Ἑταιρίας τὸ ἀρχεῖον· ὑπῆρχεν ὁμως ἀτελὲς κατὰ δυστυλίαν τοῦτο, ὡς ἦσαν ἀτελεῖ τότε ἅπαντα τὰ τοιοῦτου εἶδους ἔργα, ἐποχῶν μόνων καὶ ἀντικειμένων τινῶν περιέχον ἔγγραφα ἐκ τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων, οὐχὶ δὲ καὶ συνέχειαν τακτικὴν καὶ ἀκρίβειαν ἔτι, ἂν θέλη τις, χρονολογικὴν ἐν πᾶσι. Παρὰ τὴν τοιαύτην δ' ἀτέλειαν τοῦ κεντρικοῦ ἀρχείου λογίζεται κακὸν ἐπαισθητὸν καὶ ἡ ἐξαφάνισις τῶν ἐγγράφων οὐ μόνον τῶν κατὰ τόπους ὑποδεεστέρων κέντρων τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ καὶ πολλῶν προσώπων ἐκ τῶν λαβόντων μᾶλλον ἢ ἥττον ἐνεργητικὸν μέρος. Ἐξ αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως διάφοροι κατέστρεφον τὴν περὶ πατρίδος μυστικὴν ἀλληλογραφίαν ἑαυτῶν ἕνεκα τοῦ τρόμου, ὃν ἐνέπνεεν ἡ τουρκικὴ τυραννία· καὶ κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἔχοντες τοιαύτην ἀλλαχού τε καὶ μάλιστα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῖς δύο Ἡγεμονείαις, ἡ ἐγκατελίμπανον δραπετεύοντες ἀπνευστί ἕνεκα τοῦ γενικοῦ καὶ ἀδυσωπῆτου διωγμοῦ, ἡ παρέδιδον τῷ πυρὶ καὶ οἱ μένοντες ἐν τοῖς ἰδίοις καὶ οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν αὐστριακὴν χώραν ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ἀνάγκης.

Μετὰ τοσαύτην ἄρα πολυειδῆ καταστροφὴν οἴκοθεν ἐννοεῖται ἡ μεγάλη δυσκολία, ἣν ὑπέστημεν πρὸς τὸν σχηματισμὸν σχετικοῦ τινος ὅλου ἐγγράφων, σποράδην διασωθέντων παρὰ διαφόροις ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπιζῶσι προσώποις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ἀπογόνους καὶ οἰκείους τούτων. Συνέβη δὲ ὥσεπιπολὺ, ὅπως συναρμολογήσωμεν τὰ σχετικὰ ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἔγγραφα, ἄλλο μὲν συλ-

ἤξαντες ἐν τῇ μεσημβρίᾳ, ἄλλο δὲ ἀνευρόντες ἐν τῇ ἄρκτῳ, τοῦτο ἀνακαλύψαντες ἐν τῇ δύσει, καὶ ἐκεῖνο τυχόντες ἐν τῇ ἀνατολῇ, τὸ δὴ λεγόμενον. Ὀλιγωτέρας ἴσως ἀπήντησαν δυσκολίας οἱ νομισματολόγοι τῶν ἀρχαιοτέρων αἰώνων. Ἐχέ-
 τωσαν ὁμως τὴν εὐλογίαν τῆς πατρίδος καὶ τὸν μετ' εὐγνω-
 μοσύνης ἔπαινον τῶν διαδόχων γενεῶν, ὅσοι διέσωσαν ἀπὸ
 τοῦ κλύδωνος τοῦ παρελθόντος πολλὰ ἢ ὀλίγα ἔγγραφα, καὶ
 πρὸς ἡμᾶς ἐνεπιστεύθησαν ταῦτα πρὸς δημοσίαν χρῆσιν. Λα-
 βέτωσαν δὲ παράδειγμα τοὺς τοιούτους οἱ ἔχοντες, τυχόν,
 τῆς αὐτῆς ὕλης ἔγγραφα καὶ τηροῦντες ἔτι αὐτὰ μακρὰν τοῦ
 φωτὸς τῆς δημοσιότητος, ἐν τῷ σκότει. Κακῶς ἐκλαμβάνου-
 σιν οὗτοι ὡς ἰδίαν τὴν ἐθνικὴν ἀπολύτως ἰδιοκτησίαν ταύτην,
 οὐδὲν ἄλλο οὔσαν παρ' αὐτοῖς, ἢ προσωρινὴν τινα μόνον πα-
 ρακαταθήκην.

Νέοι τὴν ἡλικίαν ἐπὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἐν πλήρει ὑ-
 πέρχομεν ἀγνοίᾳ τῶν γινομένων. Ἀληθῶς ἐβλέπομεν πολλὰ,
 οἰκοδιδάσκαλοι τότε τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων ὄντες, ἀλλ'
 ἐνομιζομεν τὰ πάντα ὡς ἀπόρροϊαν ἀπλῆν ἀγαθοῦ ἐλληνικοῦ
 πνεύματος, ὡς ὁρμᾶς ὀφειλομένης ἀγάπης καὶ ἐνθουσιασμοῦ
 ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐπὶ δὲ πλέον βλέποντες ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ
 νῦν μὲν τὸν Δικαῖον, τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν Περρῆαιδόν, νῦν
 δὲ τὸν Σέκερην, τὸν Ἀφθονίδην καὶ ἄλλους συσχεπτομένους
 λαθραίως καὶ μόνον ἐν τοῖς συμποσίοις ἄδοντας τὰ πατριω-
 τικὰ ᾄσματα τοῦ Ῥήγα, οὐδεμίαν καὶ πάλιν συνελαμβάνο-
 μεν ὑπόνοιαν περὶ τῆς συστηματικότητος τῶν φαινομένων.
 Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁμως, κινηθείσης τῆς ἐπαναστάσεως, κατα-
 βάντες τῷ 1821, καὶ ἀμέσως προσηλωθέντες εἰς τὸ τοῦ Δημη-
 τρίου Ὑψηλάντου γραφεῖον, οὗ τὴν διεύθυνσιν ἀνελάβομεν
 μετὰ τὸν Νεόφυτον Βάμβαν ἀπὸ τοῦ ἰουλίου 1822 μέχρι τέ-
 λους τοῦ ἀγῶνος, ἐτύχομεν τῆς δεξιωτέρας θέσεως πρὸς ἐξα-
 κρίβωσιν ἱκανοῦ μέρους τῶν ἐνεργειῶν τῆς Φιλικῆς Ἑται-
 ρίας. Γνωστὸν, ὅτι περὶ τὸν Ὑψηλάντην ἰδίως συνεκεντροδύντο
 παρὰ πολλοὺς ἄλλους διαφόρων βαθμῶν ἐταίρους καὶ τινες
 6'.

τῶν θεμελιωτῶν καὶ μεγάλων ἀποστόλων αὐτῆς, οἳ ἦσαν ὁ Ἀναγνωστόπουλος, Ξάνθος, Θέμελης, καὶ οὐχ ἦττον ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ Δικαῖος. Οὕτως ἡδυνήθημεν κατὰ πρῶτον τὸν σχηματισμὸν ὕλης ἱκανῆς μετὰ συλλογῆς ἐγγράφων τι-
νων καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρικώδους ἐκείνης πολεμικῆς ἀνε-
μοζάλης· μετὰ δὲ τὸν πόλεμον συνετάξαμεν τὸ περὶ τῆς Φι-
λικῆς Ἑταιρίας Δοκίμιον, τοιοῦτον ὀνομάσαντες τὸ ἔργον ἡ-
μῶν, διότι προεβλέπομεν τὰς ἀτελείας αὐτοῦ, ἐκ πολλῶν
αἰτιῶν προκυπούσας.

Καὶ ἀληθῶς, συνέβαινε διὰ τὰς περὶ Ἑταιρίας ἐρεῦνας,
ὅ,τι δύσκολον καὶ διὰ τὰς περὶ ἐπαναστάσεως ἀκολουθεῖ ἔτι.
Καθὼς ἐπὶ τῆς δευτέρας, ὁ μὲν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὑπάρχων,
ἔστω καὶ ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἐποχῆς προσώπων, ἡγνόμεν τὴν
λεπτομέρειαν καὶ τὰς σχέσεις τῶν γινομένων κατὰ τε τὴν θά-
λασσαν καὶ τὴν στερεάν· ὁ δὲ ἐν τῇ στερεᾷ ἢ ταῖς ναυτικαῖς
γῆσιν καὶ τῇ Κρήτῃ, ὡσαύτως τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις τμήμασι·
οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης, τοσοῦτον ἐκταθείσης μάλιστα ἔσω
καὶ ἔξω τοῦ τουρκικοῦ κράτους, καὶ διὰ τοσούτου προσέτι κα-
λυπτομένης μυστηριώδους τρόπου, οὐδὲν τῶν προσώπων αὐ-
τῆς, ἔστω καὶ ἐκ τῶν τῆς πρώτης θέσεως, ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς
τὸ σύνολον τῶν ἀπανταχοῦ ἐργασιῶν, καὶ ἐξαιρέτως, ἀφ' ἧς
ἐποχῆς, ἀναγορευθέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, οἱ θε-
μελιωταὶ ἀπεχώρησαν τοῦ κέντρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
ἰδίαν ἑκαστος ἀποστολὴν καὶ διεύθυνσιν λαβόντες. Παρασιω-
πῶμεν ἐνταῦθα τὰς ὡσεπιπολὺ παρεμβαλλομένας προσωπι-
κὰς ἐκείνας, ἀλλ' ἀθλίας, περιφιλαυτίας, ὧν ἕνεκα οὗτος ἡ ἐ-
κείνος πιστεύει, ἢ ὑποκρίνεται πιστεύων, ὅτι οἷδε τὰ πάντα,
καὶ ἡ ἀντιποιεῖται ὡς ἴδια τὰ μικρὰ ἢ μεγάλα κεφάλαια τῆς
ἐργασίας τῶν ἄλλων, ἢ τοῦναντίον ἐκμυκτηρίζεται αὐτὰ ὡς
οὐδενὸς ἴδια λόγου· τοῦτο μὲν, ἵνα ὑποδείξῃ ἑαυτὸν μόνον τῆς
ὅλης μηχανῆς μοχλόν· τοῦτο δὲ, ὅπως βεβαιώσῃ, ὅτι ἀνευ αὐ-
τοῦ οὐδὲν ἦν δυνατόν γενέσθαι. Ἰδοὺ ἡ ὑφαλος, ἐφ' ἧς κυ-
ριώτερον συντρίβεται ὁ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ πλέων ξένος τῶν γεγο-

νότων, καίτοι νομίζων οὐριοδρομούσας τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀκρίβειαν τούτων.

Οὕτως ἐθεωροῦμεν πάντοτε ἀτελὲς καὶ πολλαχοῦ ἐσφαλμένον τὸ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Δοκίμιον τοῦ 1834, ἐν ᾧ οἱ πάντες ἐντελὲς καὶ ἀδιαφιλονείκητον παρεδέχοντο, μὴ ὑπαρχούσης ἄλλης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου συγγραφῆς πλουσιωτέρας καὶ ἀκριβεστέρας. Ἐκ τῆς αὐτῆς δ' ὠφελούμενοι ἐμπιστευτικῆς θέσεως, ἣν εἵχομεν πρότερον παρὰ τῷ Δημητρίῳ Ὑψηλάντῃ, ἀνεδράμομεν εἰς πηγὴν κεντρικωτέραν καὶ ἡξιώθημεν τὰ πιστὰ, λαβόντες αὐτὸ τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἑταιρίας εἰς χεῖρας. Ὁδηγούμενοι δὲ πάλιν ἐξ αὐτοῦ, τεθέντος ὡς πρώτης ὕλης τῆς παρούσης συμπληρώσεως τοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834, ἀνιχνεύσαμεν παρὰ διαφόροις ἄλλοις ἔγγραφα οὐσιωδέστατα, καὶ δι' αὐτῶν πλεῖστα συνεπληρώσαμεν κενὰ μέρη. Ἰδοὺ οἱ μόνοι λόγοι, δι' οὓς ἀδύνατος μέχρι τοῦδε ἐγένετο εἰς πάντα ἄλλον ἢ ἐπιχείρησις τοιοῦτου εἰδικοῦ ἔργου.

Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ κατατάσσομεν ἤδη οὐχὶ ἐν τῷ κειμένῳ, ἵνα μὴ καταστήσωμεν τοῦτο ὀγκῶδες, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει τοῦ τόμου, ὡς καὶ τὰς οὐχὶ ὀλιγώτερον περιέρχους σημειώσεις. Τὸ ἴδιον διατηροῦμεν σύστημα καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν ἐπομένων τόμων μέχρι τοῦ τέλους. Μόνον δὲ σχέδιά τινα, συνθήκας, προκηρύξεις τὰς καταστατικωτέρας καὶ ἄλλα εἰδικῆς σημασίας ἔγγραφα περιλαμβάνομεν ἐντὸς τοῦ κειμένου, ὡς ἀποτελοῦντα οἰονεὶ ἀδιαχώριστον μέρος. Ὁ θέλων ἄρα μόνην τὴν περὶ τῶν πραγμάτων γενικὴν ιδέαν, ἀπαλλάσσεται τοῦ κόπου καὶ τοῦ περισσοῦ χρόνου τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀναγνώσεως ὅλων τῶν ἐγγράφων· ὁ δὲ θηρεύων πλείονα λεπτομέρειαν, πρόχειρον ἔχει διὰ τῶν γινομένων τακτικῶν παραπομπῶν ταύτην, ὥσανεὶ ὑπῆρχεν ἐν τῷ κειμένῳ. Προσέτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τινὰ, ἧ ὡς ἐκτεταμένα ὁπώσδῃποτε βαρύνουσι τὸν ἀναγνώστην καὶ τὴν συνέχειαν τῶν ιδεῶν αὐτοῦ διακόπτουσιν, ἧ ὡς μικροῦ λόγου ἴδια χρησιμεύουσι μόνον πρὸς βεβαίωσιν ἄπλην τῶν ἱστορουμένων· ἀλλ' εἰς ἡμᾶς καὶ τῶν πρώτων καὶ

τῶν δευτέρων ἢ χρῆσις ἐπεβάλλετο, καὶ ὡς ἔχοντας τὴν ἀνάγκην τῆς βεβαιώσεως, καὶ ὡς θέλοντας ἵνα φέρωμεν οὕτω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν γεγονότων δι' ὧν αὐτῆς τῶν ἐγγράφων πάσης ποιότητος καὶ παντὸς εἶδους. Παρὰ τὰ ἔγγραφα οὐδεμίαν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν ἔχει τις ἄλλην εἰκόνα πιστὴν μιᾶς ἐποχῆς δεδομένης. Ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, κατὰ χρέος ἡμεῖς συνιστῶμεν ὡς ἀπαραίτητον τὴν ἐπιμελῇ ἀνάγνωσιν ὧν, διότι τὰ πλείστα εἰσι περιεργότατα καὶ πολλῆς μάλιστα σπουδῆς ἴδια.

Βεβαίως εἰς πάντα μεταγενέστερον ἱστορικὸν περιττὴ θέλει εἶσθαι ἡ μαρτυρία ἐγγράφων, γενομένης ἅπαξ τῆς βεβαιώσεως τῶν ἱστορουμένων· ἀλλὰ, τόγε νῦν ἔχον, ὀλίγην ἢ οὐδεμίαν ἄνευ αὐτῶν παρέχει ὁ γράφων πίστιν ἐπὶ πολλῶν, ἂν οὐχὶ καὶ ἐφ' ὧν, ὅσων ἂν περιγράφῃ καὶ περὶ ὅσων ἰδίως κρίνῃ. Ἄλλως, τίνες ἀποδείξεις ἀδιαφιλονείκητοι ἀπαλλάττουσι τοῦτον τῶν αὐστηροτέρων ἐπικρίσεων, ἢ ὡς ψευδολογοῦντα ἀκρίτως, ἢ ὡς μεταβάλλοντα τὸ πνεῦμα τῶν πραγμάτων σκοπίμως, ἢ ὡς μεροληπτοῦντα ὑπὲρ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ πολιτικοῦ δόγματος καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἀδικοῦντα τὰ πρόσωπα; Παράδειγμα ἔστωσαν οἱ πρό ἡμῶν φιλοπονήσαντες ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀγῶνος, οὓς ἄλλοι ἀνήρεσαν κατὰ μέρη διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἐγγράφων, καὶ, τὸ λυπηρότερον, προσέβαλον ἔτι ὡς μερολήπτas καὶ ἀδίκους.

Τὰ πράγματα συνδέονται μετὰ τῶν προσώπων, ὁ δὲ ἱστορικὸς διὰ τῆς γραφίδος τῶν πρώτων δίδωσι τὴν εἰκόνα τῶν δευτέρων. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ πάσῃ ἱστορικῇ συγγραφῇ ζώσης γενεᾶς, ὡς ἐχούσῃ ἐπιρροὴν πλείστου λόγου διὰ τε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἐνδιαφέρονται οὐσιωδῶς οὐ μόνον τὰ ἐπιζῶντα πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόγονοι καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ οἰκεῖοι καὶ φίλοι ποτὲ ἢ συστρατιῶται τούτων, καταντᾷ ἀληθῶς λυπηρὰ ἡ θέσις τοῦ ἀόπλου ἐγγράφων ἱστορικοῦ, διότι γίνεται δωρεὰν τὸ σημεῖον τῶν προσβολῶν ἄνευ δυνατῆς ὑπερασπίσεως, καὶ ἂν εἴπεν ἀληθείας περὶ τῆς δεινῆς ἢ δεῖνης περιστάσεως, καὶ

ἂν ἔκρινεν ὀρθῶς περὶ τῆς ἐν γένει ἢ ἐν μέρει διαγωγῆς τινος προσώπου ὡς κακῆς καὶ ἐπιζημίου. Ἀλλὰ καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων ἡ ἐκτίμησις ὑπάρχει σπουδαιότατον ἔργον ἐπίσης, διότι πολλάκις ὑπὸ τὸ ἐπιτετηδευμένον πνεῦμα τοῦ πατριωτισμοῦ, ὑπὸ τὸν τεχνικῶς συνυφασμένον πέπλον τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἀληθείας, καλύπτεται ψεῦδος, δολιότης, καταχθόνιος ἀντεθνισμός, ὀλέθριος φατριασμός καὶ κατακριτέα προσωπικότης. Οὐδεὶς ἄρα δύναται τὴν δέουσαν χρῆσιν αὐτῶν, μὴ γινώσκων ἀπ' εὐθείας τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα μᾶλλον ἢ ἤττον, ἢ μὴ ἔχων ὑπ' ὅψιν ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ Ἰώβ συγχρόνως, ὅπως ἀνακαλύπτῃ τὴν ἐν τοσαύτῃ διαστροφῇ καὶ πληθύτῃ σοφιστικῶν τεχνασμάτων βεβουλισμένην πολλάκις ἀλήθειαν.

Τί δ' εἵπωμεν καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἐκθέσεων, περὶ πολλῶν μονογραφιῶν, βιογραφιῶν, ἀπολογιῶν καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν δι' ἐκδουλεύσεις, ὧν τὴν ἐκκαθάρισιν δύναται οὐχὶ χεῖρ Ἑρακλέους, ἀλλὰ μόνον τὸ πῦρ; Καὶ συγγνωστέοι ἴσως, ὅσοι ἔγραψαν τὰ ἑαυτῶν δι' ὑπερβολῶν πολλῶν ἢ ὀλίγων ἔνεκα περιφιλαυτίας, κενοδοξίας ἢ κουφότητος, ἢ ὡς ῥήτορες ὠμίλησαν ἐπιταφίους, τοὺς πλείστους ποιητικῇ ἀδείᾳ ἢ φατριαστικῇ πρίσματι ἀφορῶντας πάντα ἄλλον, ἢ τὸν νεκρόν, περὶ οὗ προέκειτο· ἀλλ' οἱ θέσαντες τυφλῶς διὰ παράκλησιν ἀπλὴν καὶ πρὸς χάριν τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν ἐπὶ ἀποδεικτικῶν ἐκδουλεύσεων μεγάλων, ἢ καὶ ἀνυπάρκτων ὅλως· οἱ δημιουργήσαντες δι' ἐνὸς φύλλου σωματάρχας, οὐδέποτε ὑπάρξαντας, ἢ ἀριστεῖς καὶ ἥρωας μαχῶν, καίτοι μὴ ἰδόντας πώποτε, ἢ μακρόθεν ἰδόντας ἐνίοτε, καπνὸν πολέμου, τίνος, ἔρωτῶμεν, κατηγορίας εἰσὶν ἄξιοι; Τίνος ὡσαύτως κατακρίσεώς εἰσιν ἴδιοι οἱ ἐκθέσαντες δωρεὰν πρὸς ἐπίδειξιν ἀπλὴν τὰς ὑπογραφὰς ἑαυτῶν διὰ μάχας καὶ γεγονότα, ὧν οὐκ ἐμέθεξαν, καὶ διὰ πρόσωπα, ἅπερ ἐν καιρῷ οὔτε εἶδον, οὔτε ἤκουσαν; Καταλαμβανόμεθα ὑπὸ φρίκης, ὅταν ἀναγινώσκωμεν προσέτι ἐπὶ ἀποδεικτικῶν καὶ ὑπογραφῶν ἀνθρώπων, διὰ πάσης εὐσυ-

νειδησίας μαρτυρομένων περί μαχῶν καὶ ἀνδραγαθιῶν ἄλλων κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διετέλουν μακρὰν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος.

Τοσαῦται παρουσιάζονται αἱ δυσυπέρβλητοι δυσκολίαι ἐπὶ τῆς οὐσίας πλείστων ἐγγράφων καὶ τοιούτων ἄλλων. Τοῦ κακοῦ ὁμως τούτου ἀπαλλάσσονται εὐτυχῶς τὰ τῆς περιόδου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, διότι ἔλιπον τότε αἱ ποικίλαι ἀφορμαὶ, αἱ γεννήσασαι τοῦτο κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ προαγαγοῦσαι μάλιστα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ διαφορὰ αὕτη κατὰ πολὺ ἡκόλυνε τὴν ἐπίσης πρωτότυπον ὅλως παροῦσαν συμπλήρωσιν τοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834. Ἐκ τῶν δημοσιευομένων δὲ ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ταύτης πλείστα γεγραμμένα διὰ τῶν συμβολικῶν γραμμάτων τῆς Ἑταιρίας ἐξηγήσαμεν διὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀλφαβήτου, διατηρήσαντες ἀκριβῶς τὴν φράσιν, τὴν σύνταξιν, τοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ τὰς πολλαχοῦ ἀναμεμιγμένας, κατὰ τὸν τότε συρμόν, ξένας λέξεις. Ἰκανὸν ἁληθῶς ὑπέστημεν ἐπὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς κόπον, διότι ἕνια τῶν τοιούτων ὑπῆρχον καὶ τῆς στριφνότητος στριφνότερα διὰ διαφόρους λόγους· ἀλλ' ἠθελήσαμεν, ἵνα εὐκολύνωμεν οὕτω τὸν ἀναγνώστην, καὶ ἀπεφύγομεν τὴν καταχώρησιν τῶν πρωτοτύπων, ὥς περιττὴν καὶ ἀνωφελῆ πλέον.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ τόμου ἐσχηματίσαμεν παράρτημά τι ἐγγράφων, ἀναγομένων ὥσεπιπολὺ εἰς τὴν περιεχομένην ἐν τῷ Δοκιμίῳ τοῦ 1834 ὕλην τὴν πρὸ τῆς Ἑταιρίας καὶ κατ' αὐτήν. Τὸ παράρτημα αὐτὸ ὠνομάσαμεν πρῶτον, διότι ἔπεται τούτου καὶ δεύτερον διαφόρου ὅλως ὕλης, ὡς θέλομεν εἰπεῖν. Ἐν τοῖς ἐγγράφοις δὲ αὐτοῖς, ἐκτὸς ἄλλων περιέργων μερῶν διὰ τὴν ἱστορίαν, διαλαμβάνονται ἐν συνόψει καὶ αὐτόγραφοι βιογραφίαι προσώπων πολλῶν μέχρι τῆς κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως. Ὅταν, ὡς συμβουλευόμεν καὶ ἐλπίζομεν (α), συγχωνευθῇ ἡ παροῦσα συμπλήρωσις ἐν τῷ Δοκιμίῳ, ἡ τὰνάπαλιν, τότε εὐρήσους τὴν οἰκείαν αὐτῶν θέσιν ἰκανὰ τῶν ἐγγράφων τούτων.

(α) Ὁρα ἐν σελ. 127 τοῦ παρόντος τόμου.

Συμπληροῦμεν δὲ τὸν παρόντα τόμον καὶ διὰ παραρτήματος δευτέρου, περιέχοντος κατάλογον ὀνομαστικῶν τῶν Φιλικῶν, ὃν ἐσχηματίσαμεν κατὰ ἀλφabethικὴν τάξιν ἐκ τῶν λεγομένων *Αφιερωτικῶν* γραμμάτων. Ὡς ταῦτα, οὕτω καὶ ὁ κατάλογος παρὰ τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον φέρει καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κατηχηθέντος, τὴν ἐποχὴν, τὸν τόπον καὶ τὸ πρόσωπον, παρ' οὗ κατηχήθη οὗτος, καὶ ὅσον κατέβαλε χρηματικὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὑποθέσεως. Βεβαίως περιέχεται ἐν αὐτῷ μόνις τὸ ἐν πέμπτῳ, ἢ καὶ ἑλαττον τοῦ ὅλου προσωπικοῦ τῶν Φιλικῶν, διότι οὐχ εὗρομεν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ πλείονα Ἀφιερωτικὰ γράμματα, ἐξ ὧν καὶ τινα ἐλλείποντα μάλιστα τῶν παραδεδεγμένων τύπων. Ἐξάγεται δὲ, ὅτι καὶ ἡ συγκέντρωσις τούτων ὁλοκληρωτικῇ οὐκ ἐγένετο ἕνεκα τῶν περιστάσεων, καὶ πλείστα ἐξ αὐτῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπωλέσθησαν. Ἀλλ' ὅμως, καὶ οὕτως ἔχων, ὁ κατάλογος ἡμῶν περιλαμβάνει τὸ πολὺ τοῦ οὐσιωδεστέρου προσωπικοῦ μέρος, δυνάμενος συμπληρωθῆναι τελειότερος ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ λόγος, δι' ὃν συνετάξαμεν τοῦτον, οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν τυγχάντων, οὐτ' ἐπιδείξεως ματαίας ἔργων. Ὁ λόγος οὗτος ἀφορᾷ οὐ μόνον τὸ παρελθόν, ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα λόγῳ δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον, τὸ μέλλον πρὸ πάντων, ὡς πρὸς τὰ πράγματα λόγῳ ἐλληνισμοῦ. Διαιωνίζεται μὲν ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος συνομοσαμένων ἐτόίμως κατὰ τοῦ ξένου κατακτητοῦ καὶ ὑπὸ τὸν πέλεκυν ἀγρίου τυράννου· ἀλλὰ κληροδοτεῖται τοῖς ἀπογόνοις παραδειγματικώτατος ἐνταυτῷ ὁ ζῆλος, καὶ διεγείρεται ἐν παντὶ καιρῷ ζέουσα ἡ πατριωτικὴ φιλοτιμία καὶ ἡ μετ' αὐταπαρνήσεως ἀπόφασις περὶ τοῦ πολέμου, ὃς ἤρξατο ὑπὸ μεγάλης προθέσεως τῷ 1821, καὶ διεκόπη διὰ μικρῶν ἀποτελεσμάτων τῷ 1829. Τίνα ἕτερον εἶχον νοῦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις προγόνοις αἱ ἐπὶ μαρμάρου ἀναγραφαὶ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν καὶ πράξεων; Καὶ τίμῃ ἄλλῃ ἀντιστοιχοῦσιν αἱ τότε μωμαρίναι ἀναγραφαί, ἢ τοῖς παρ' ἡμῖν ἐντύποις καταλόγοις; Οὕτως δ.

κατάλογος ἡμῶν θέλει εἶσθαι τὸ πατριωτικὸν κατοπτρον καὶ ἡ ἄφωνος εἰσήγησις πατρός πρὸς υἱόν, πάππου πρὸς ἑγγονον, οἰκείου πρὸς οἰκεῖον, πολίτου πρὸς πολίτην. Αὐτὸν βλέποντες, θέλουσι λέγειν σεμνυνόμενοι, ὁ μὲν υἱός, ἰδοὺ ὁ πατήρ μου! ὁ δὲ ἑγγονος, ἰδοὺ ὁ πάππος μου! καὶ ἐφεξῆς. Αὐτὸν ἐπὶ τέλους ἀναγινώσκοντες, θέλουσιν ἐμπνέεσθαι οἱ διάδοχοι τῆς πολεμικῆς γενεᾶς αἰσθήματα ὅμοια ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, καὶ, ὡς ἄλλοι Σπαρτιατῶν παῖδες, θέλουσι λέγειν ὑπερηφάνως οἱ νέοι: « Ἄρμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρηρονες ». Γένοιντο τοιοῦτοι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ὅλης πατρίδος!

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ὕλικου μέρους. Περὶ δὲ τῆς Ἑταιρίας, ὡς ἠθικοῦ ὄντος, ὁμιλοῦσι τὰ πράγματα, οὐδεμίαν ἔχοντα ἀνάγκην συνηγορίας καὶ ὑποστηρίξεως. Μόλις αὕτη γεννηθεῖσα « ἡψα », ἀνάπτυξιν ἔλαβε τεραστίαν, « μέσῳ ἡματι ἐγκιθαρίσασα »· καὶ μόλις γενομένη « ἐσπερία », ἥρπαξεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ σουλτάνου τὰ σκῆπτρα ἐπὶ ἰκανοῦ μέρους τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐν διαρκείᾳ ἄρα πενταετοῦς ζωῆς ἐπαρουσίασε τὸ μέγα ἐν τῇ σμικρότητι καὶ τὸ δυνατόν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. Διατεθειμένου τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος, οὐδὲν ἄλλο ἀπητεῖτο πρὸς ἐφαρμογὴν, εἰμὴ τόλμη, ἀπόφασις, αὐταπάρνησις. Ὑπὸ τὸ τριπλοῦν τοῦτο σύμβολον εἰργάσθη πιστῶς ἡ Ἑταιρία, οὐδόλως εἰς τὰ ὀπίσω τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῆς στρέψασα. Ἀλλὰ, ἂν ἐτόλμα κατὰ μόνων τῶν Τούρκων, ἐναντίους εἶχεν οὐ μόνον τοὺς Τούρκους ὡς ὕλην, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους βοηθοὺς τῶν Τούρκων ὡς πνεῦμα· ἐὰν ἀπεφάσιζε περὶ μεγάλων, τὴν ὅλην περιλαμβάνουσα εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ἐναντίους εἶχε καὶ ἐχθροὺς καὶ φίλους, τοὺς πρώτους μὲν ὡς δογματίζοντας τὸ ἀκέραιον τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας, τοὺς δευτέρους δὲ ὡς θεωροῦντας ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὴν κλεῖδα τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐπικρατείας· ἐὰν ἐπὶ τέλους κατέβαλλε πᾶσαν αὐταπάρνησιν, τὰ προσκόμματα ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ οἱ σκόπελοι ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τοσοῦτοι ὑπῆρχον, ὥστε ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς ἀνάγεται εἰς ἓνα ὑπέρτατον νόμον, τὸν

τῆς Θείας παντοδυναμίας, καὶ οὐχὶ εἰς ἀνθρώπινον νοῦν καὶ εἰς τετριμμένας ἐπιτηδειότητας.

Καὶ ἀληθῶς, ὅτε ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία ὑπέσκαπτε τὸ οἰκοδόμημα τῆς ὕλικῆς κυριότητος τῶν Τούρκων, ἐν τῷ σκότει βαδίζουσα ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐδέποτε διὰ τῶν κοινῶν πολιτικῶν ὁδῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν μᾶλλον ἀγνώστων ἀτραπῶν διερχομένη τὰς ἐπαρχίας, εἶχε μὲν βοηθὸν τὴν παχυλοτέραν ἀμάθειαν καὶ τὴν μᾶλλον ἀντικοινωνικὴν καὶ ἀντιπολιτικὴν ἀπομόνωσιν τῶν τυράννων, ὁμοίαζεν ὅμως ὥς τι πυγμαῖον κυνᾶριον ἐνώπιον ὑαίνης, ληθαργούσης μὲν, ἐτοίμης δὲ, ἵνα κατασπαράξῃ τοῦτο, ἅμα ἀφυπνωσάσης. Τίς ἄρα ἔσωσεν αὐτὴν κινδύνου τοιούτου, εἰμὴ μόνη χεὶρ Κυρίου; Ἡ τίνα ἀφ' ἑτέρου ἡσθάνετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἢ πλειονοψηφίαν τῆς διπλωματίας; Ἐὰν αὕτη ἐφρόνει, ἢ μὴ, ὑπὲρ τῶν Τούρκων, ἀπαντῶσιν ἀνθ' ἡμῶν αἱ γενόμεναι καταγγελίαι περὶ ὑπενεργουμένης ἐπαναστάσεως, ἃς ἐν τῇ πολιτικῇ ληθαργίᾳ ἐαυτῆς ἐβλεπεν ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ὥς τι σκνιρον ψεύδους καὶ συνήθους ἀπάτης μᾶλλον, ἢ ὥς ἀλήθειαν. Τίς ἐπενήργει ὡσαύτως δύναμις καὶ ἐν περιπτώσει τοιαύταις, ἢ μόνη ἡ θέλησις τοῦ Ὑψίστου;

Πρὸς τὴν μεγάλην δὲ τόλμην καὶ τὴν ἐπίμονον ἀπόφασιν τῶν Φιλικῶν ἀνάλογος ἦτο καὶ ἡ αὐταπάρνησις, δι' ἣν οἱ πρῶτοι θεμελιωταὶ παρέδωκαν ἐτοίμως ὅλην τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς καὶ ὅλην τὴν τύχην τῆς ὑποθέσεως εἰς πρόσωπον ἀρμόδιον, ἅμα εἶδον ἑαυτοὺς ἀναρμοδίους πλεόν. Ἀληθεστέραν ταύτης ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα μὴ ζητήσῃ τις ἄλλην. Θεία δὲ ὁδηγία κρούει ὁ Ξάνθος ἐν Πετροπόλει τὴν θύραν ἐκείνου τοῦ Ἑλλήνος, ὅστις ἱερὰν εἶχε πατρικὴν ἐντολήν, «ἵνα βιώσῃ καλῶς καὶ ἐτοιμῶς πρὸς πάσας τὰς θυσίας, καὶ, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, ἀποθάνῃ ἀνευ γογγυσμοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος» (α). Οὗτος ἦν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

(α) Ὅρα ἐν σελ. 60—72 τοῦ τόμου Β' τὴν πρὸς τὸν στρατάρχην Περσερόδσκιν ἐπιστολὴν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου.

Ἐὰν ἄχρι τοῦδε ἡ Ἑταιρία ὑπῆρχεν ἐν ἄθροισμα ὁμοφροσύνης, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως αὐτῆς καθίσταται μία δύναμις, καὶ εἰς τὴν δύναμιν ταύτην ὑποχωρεῖ ἅπασα ἡ ἐλληνικὴ ἐπιστημότης. Ἐν περιστάσεσι τοιαύταις ἰσχύει κατὰ πολὺ τὸ παράδειγμα, ὅταν συνοδεύηται μάλιστα ὑπὸ ἐνὸς παρελθόντος μεγάλου καὶ ἐνδόξου, ὅταν ὑποστηρίζηται ὑπὸ ἐνὸς παρόντος τιμίου καὶ ἐξόχου. Τὰ ἠθικὰ οὕτω κεφάλαια μιᾶς οἰκογενείας οὐδέποτε ἀπόλλυνται εἰς τὸ πρόσωπον διαδόχων ἀξίων. Μιᾶς περιστάσεως ἐθνικῆς ἡ ἀνάγκη ἐπικαλεῖται, καὶ μιᾶς ὥρας ἡ πνοὴ ἀναζωοποιεῖ ταῦτα πρὸς κοινὴν σωτηρίαν. Τίς μένει ἡ ἀμφιβολία, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Ὑψηλάντης ἦτο ἡ ἠθικὴ δύναμις, ἡ ζωογονοῦσα τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν πρὸς τὴν βλάστησιν τῆς ἐπαναστάσεως; Ἐξήτειτο παρὰ τούτων ἀσφάλεια ἐπιτυχίας; ἐγγυᾶτο ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἠλπίζετο παρ' ἐκείνων συνδρομὴ ἰσχυρά; ἡ θέσις αὐτοῦ ἐξησφάλιζε ταύτην ἐν τῇ κοινῇ κρίσει. Κατελάμβανε τὸ ταμεῖον τῆς Ἑταιρίας χρηματικὴ ἀνομβρία; οἱ χρονοὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ καταστάσεως καὶ τῶν προσωπικῶν δανείων ἔρρεον εἰς τοῦτο. Ἀπῆτειτο ἐπὶ τέλους θυσία μεγαλητέρα, τῶν πραγμάτων ἐκβιαζόντων τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως; ὁ Ὑψηλάντης περιφρονεῖ ὠρισμένην ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποζημίωσιν ἑκατομμυρίων ἀπέναντι ἀναβολῆς, ἔσω καὶ ὀλιγοήμερου, ἐπαπειλούσης τὴν ἐκμηδένισιν τῆς ὅλης γενομένης ἐργασίας καὶ τὴν πανολεθρίαν τοῦ ἔθνους. Τὰ τοιαῦτα βεβαίως οὐκ εἰσὶν ἴδια τοῦ τυχόντος· καὶ ἐξηγούμενοι κατωτέρω περὶ τῶν ἄλλων, ἤδη παρατηροῦμεν μόνον, ὅτι, ἐὰν ἡ χρηματικὴ συνεισφορά τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας μόλις δύναται λογισθῆναι ἐν συνόλῳ περὶ τὸ ἐν ἑκατομμύριον, τοῦ Ὑψηλάντου αἱ θυσίαι, καὶ αὗται μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, ὑπερβαίνουνσι τὰ τρία ἑκατομμύρια.

Διὰ ταῦτα πάντα ἡ Ἑταιρία ὑψώθη ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εἰς περιωπὴν, ἧς εἶχε κυρίαν τὴν ἀνάγκην, διότι ἄνευ ταύτης οὐδὲν ἐξετέλει. Μὴ νομίσωμεν τὰ πράγματα ὡς αὐτόματα,

οὐδὲ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων μεγάλων ἰδίαν ἐκάστου. Οἱ πολλοὶ συλλογίζονται μὲν, ἐργάζονται καὶ οἱ διακεκριμένοι ἐξ αὐτῶν προχωροῦσι· ἀλλὰ καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ σταματοῦσιν εἰς τῆς ἐφαρμογῆς τὸ σημεῖον, καὶ ὅσον ἂν ἔχωσι νοῦν καὶ ζῆλον. Ἐκεῖθεν τοῦ σημείου τούτου οὐδεμίαν, ἢ μικράν καὶ ἀτελεσφόρητον, ἐμπνεύουσιν οὗτοι πίστιν πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐν ᾧ χρόνῳ οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς πιστεύουσι πλέον, καταβαλλόμενοι ὑπὸ τῆς ιδέας τοῦ μεγαλείου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ Τσακάλωφ, ἐν παραδείγματι, ὁ Γαζής, ὁ Ξάνθος, ὁ Ἀναγνωστόπουλος, ὁ Σέκερης, ὁ Περβραιβός, Λεβέντης, Δικαῖος καὶ ἄλλοι, θαυμάζονται μὲν ὡς πρόδρομοι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς ἐκτελεσταί· εἰργάζοντο ἀληθῶς διὰ παντός κινδύνου καὶ διὰ πολλοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ πόρρω ἀπέιχον τοῦ ἀμέσως ἐπιβάλλεσθαι τοῖς πᾶσι, καὶ ἰδίως τοῦ συνεννοεῖσθαι, τοῦ ἐπὶ τοῖς ἴσοις συσκέπτεσθαι καὶ συναποφασίζειν μεθ' ἑνὸς ὑπουργοῦ Καποδιστρίου, μεθ' ἑνὸς ἡγεμόνος Σούτσου καὶ τῶν τοιούτων. Οἱ πάντες ἐξ ἐναντίας, καὶ ἡγεμῶν Μαυρομικχάλης, καὶ προσετώτες, καὶ ὀπλαρχηγοί, καὶ ναυτικοὶ παρεδέχοντο μὲν ἐν λόγῳ τὰ τῶν ἀποστόλων, ἠτένιζον ὅμως πράγματι πρὸς τὸν Καποδίστριαν κατ' ἀρχάς, ὃν ἐλογίζοντο πρῶτην πηγὴν, καὶ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἔπειτα, γενομένης τῆς ἀναγορεύσεως. Ἀλλὰ, ἂν ἔγραψαν καὶ ἀπέστειλάν τινες πρὸς τὸν Καποδίστριαν, οὗτος προφυλαχθεὶς ἀπολύτως πρὸς τούτους, μετὰ μόνου συνεσκέφθη καὶ ἐξηγήθη τοῦ Ὑψηλάντου, συμβουλεύσας αὐτῷ, «ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπαράστασιν, καὶ οὐδένα δι' ἑσταγμὸν δείξῃ περὶ τῆς ἐπιτυχίας» (α). Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ περὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Σούτσου, οὗτινος αἱ ὑπὲρ πατρίδος θυσίαι ὑπεραίρουσι τὰς πολλῶν ἄλλων. Μετὰ τίνος καὶ οὗτος ἐξηγήθη εὐθὺς καὶ ἀπροκαλύπτως; μετὰ μόνου τοῦ Ὑψηλάντου, κυρίως ποθῶν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, καὶ μόνον μετ' αὐτὴν προεπαγγελλόμενος τὸν ἰδιωτικὸν βίον (β).

(α) Ὅρα ἐν σελίδι 226 τοῦ τόμου Β' τὴν παράγραφον τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ἐμπιστευτικῆς ἐκθέσεως τοῦ Ὑψηλάντου.

(β) Ὁμοίως ἐν σελ. 109—110 τοῦ παρόντος τόμου.

Οὕτως, ἐὰν ὁ Καποδίστριας συνεβούλευσε τῷ Ὑψηλάντῃ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Σουτσοῦς ἤνοιξε τῷ Ὑψηλάντῃ τὴν θύραν τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ περὶ τοῦ ἡγεμόνος Σερβίας Μιλόσχου, μεθ' οὗ ἀλληλογραφίαν ἀτελεσφόρητον διετήρουν καὶ Ὀλύμπιος καὶ Σάββας. Μετὰ τίνος καὶ οὗτος ἦλθεν εἰς συνθήκην ὀριστικὴν περὶ συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας, ἀφορώσης τὸν κινηθησόμενον ἐλληνικὸν πόλεμον; μετὰ μόνου τοῦ Ὑψηλάντου, διότι, ἐκτὸς ἄλλων, τὸ ὄνομα Ὑψηλάντης ἀνεμίμνησκεν ἐν τῇ Σερβίᾳ τὸν μέγαν εὐεργέτην καὶ τὸν πρῶτον μοχλὸν τοῦ προτέρου πολέμου ταύτης κατὰ τῶν αὐτῶν τυράννων (α).

Αὐτὴν τοῦ Ὑψηλάντου τὴν ἐπιρρόην καὶ ἔξοχον θέσιν βεβαιοῖ οὐχ ἥττον ἢ συμφωνία τοῦ στρατηγοῦ Ὀρλώφ, διοικοῦντος τὴν παρὰ τῷ Προῦθῳ ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ στρατάρχου Βιτγενστεῖν (β). Ὅπόσω ἀληθῶς λαμπρὸν ἔμελλεν εἶσθαι τὸ θέαμα τῆς ὁμοθυμοῦ διαβάσεως τοῦ Προῦθου παρὰ τε τοῦ Ἑλλήνου Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Ῥώσου Ὀρλώφ, συστρατιώτου καὶ φίλου! Ὅπόσω μεγάλας τὰς συνεπειὰς ἐπηγγέλλετο περίστασις τοιαύτη, εἰ μὴ προεδίδετο! Ὁ Μιχαὴλ Ὀρλώφ τοῦ 1821 ἤθελεν εἶσθαι ἀναντιρρήτως οὐχὶ ὁ Ἀλέξιος Ὀρλώφ τοῦ 1769, ἀλλ' ὁ ἀληθὴς Χριστιανὸς στρατηγὸς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, μία τῶν ἐνδοξοτέρων σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ ῥωσικοῦ ἔθνους. Σπανιωτάτους τρέφουσιν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν τὰ ἔθνη χαρακτηρὰς τοιούτους, καρδίας μεγαλοφροσύνης τοιαύτης.

Καὶ μὴ νομίση τις, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης, συμφωνῶν μετὰ τοῦ Ὀρλώφ, ἀντέφασκε πρὸς τὴν ἀρχήν, ἣν ἐπρέσβευε περὶ τῆς βοηθείας τῶν ξένων. Ἐγράψε μὲν ἄλλοτε: «*Еχετε πάντοτε »прѣд ѿφθалмиъ, αδελφοί! Ὁμογενεῖς, ὅτι ποτὲ ξένος δὲν βοηθεῖ »ξένον χωρὶς μεγαλῶτατα κέρδη*» παρετήρησε μάλιστα, ὅτι «*Τὸ*

(α) Ὡρα περὶ μὲν τῆς συνθήκης ἐν σελίδι 117—119 τοῦ παρόντος τόμου· περὶ δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς Σερβίας ἐνεργειῶν καὶ θυσιῶν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου ἐν τῇ Κεφαλαίῳ Δ' τοῦ τόμου Β'.

(β) Περὶ τῆς συμφωνίας ταύτης τοῦ Ὑψηλάντου καὶ Ὀρλώφ ἀνάγνωθι ἐν σελ. 87—88 τοῦ παρόντος τόμου.

»αἷμα, τὸ ὁποῖον θέλουσι χύσει οἱ ξένοι δι' ἡμᾶς, θέλομεν τὸ πλη-
 »ρώσει ἀκριβώτατα»· καὶ ἐθρήνησε τὴν Ἑλλάδα εἰπὼν: «Οὐαὶ εἰς
 »αὐτὴν, ὅταν συστηματικὴ δυναστεία ἐνθρονισθῇ εἰς τὰ σπλάγχνα
 »της! (α)· μεταξύ ὅμως ἀτομικῆς καὶ συστηματικῆς βοήθειας
 ὑπάρχει διαφορὰ μεγάλη. Ὁ Ὀρλώφ ἦτο μία ἀτομικότης,
 καθαρὸς φιλελληνισμὸς, συγχωνευόμενος ὡς μέρος ἐν τῷ
 ὄλῳ τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου, καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ἔχων
 ἐπήρειαν ἀνθελληνικὴν ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τῆς τύχης αὐτοῦ.
 Ἐὰν δὲ καὶ πρότερον, ἢ ἐπὶ τῆς Ἑταιρίας, ὑπαίνιπτεν ἰδίως ὁ
 Ὑψηλάντης πρὸς διαφόρους τὴν συστηματικὴν βοήθειαν τῆς
 Ῥωσσίας· ἐὰν καὶ ὕστερον, ἢ μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπανα-
 στάσεως, ἔγραφε δημοσίᾳ περὶ τοῦ στρατηγοῦ Βιτγενστέιν,
 ὡς διαταγέντος ἵνα διέλθῃ τὸν Προῦθον, ταῦτα πάντα ἦσαν
 μία ἐξ ἀνάγκης οἰκονομία τῶν πνευμάτων πρὸς ἠθικὴν ἐν-
 θάρρυνσιν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀντιφάρμακόν τι τῆς στιγμῆς κατὰ
 τῆς δηλητηριάσεως τῶν πολυειδῶν καὶ ἰσχυρῶν ἀντιδράσεων.

«Ἀνάγκη καὶ Θεοὶ πείθονται» ἀληθῶς. Ἐξ αὐτῆς δὲ ὁδη-
 γούμενοι καὶ οἱ θεμελιωταὶ τῆς Ἑταιρίας, ἔκρυψαν ἑαυτοὺς,
 ἐπενόησαν ἄλλως καὶ ἐσυστηματοποίησαν θαυμασίως τὸ ἄ-
 δηλον τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχῆς. Οἱ ἄνθρωποι μεγαλο-
 ποιῶσι συνήθως ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῶν, ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι καὶ
 ἐλπίζουσι. Ἀλλὰ διὰ τί λέγομεν, ὅτι οἱ θεμελιωταὶ τῆς Ἑται-
 ρίας ἐπενόησαν, καὶ οὐχὶ ὅτι παρεδειγματίσθησαν τὸν τοιοῦ-
 τον τρόπον; Αὐτὸς ὁ δίκαιος καὶ ἄμεμπτος Ἀριστείδης, κα-
 λῶς ἐπιστάμενος τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ κάλλιστα
 σκεπτόμενος, ὅπως χρησιμεύσῃ ταύτας, ἠξίωσεν ἀναγκαίαν
 τὴν ἀπάτην, ὡς μέσον ἐμψυχώσεως, καρτερίας καὶ ὑπεροχῆς,
 προκειμένου περὶ κοινῆς σωτηρίας. Οὐδὲν ἄρα ἄλλο, ἢ τὴν
 ἰδέαν ταύτην τοῦ Ἀριστείδου ἐφήρμωσαν οἱ θεμελιωταὶ τῆς
 Ἑταιρίας, οὐχὶ πρὸς ὄφελος ἰδίου ἐπὶ κοινῇ ζημίᾳ καὶ κατα-
 στροφῇ, ἀλλὰ πρὸς κοινὴν σωτηρίαν. Ὁμολογουμένως δὲ το-
 σαύτην ἐξήσκησε τὴν ἐπιρρόην τὸ μέσον αὐτὸ, τοσαύτης ἐθεω-

(α) Ὁρ. Δοκ. ἱστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐκδ. 290.

ρήθη ἀπολύτου ἀνάγκης ἴδιον, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ὑψηλάντης ἠναγκασμένος εὐρέθη, ὅπως ἐργασθῇ ὑπὸ τὴν σκιάν ταύτην καὶ μεθ' ὅλην τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ τὴν μεγάλην κατὰ πολλοὺς λόγους βαρύτητα. Τίνος ἄρα θεωροῦνται κατακρίσεως ἄξιοι ἐκεῖνοι, οἵτινες καὶ θεμελιωτάς καὶ Ὑψηλάντην κατέκριναν ἔπειτα καὶ κατεμυκτήρισαν δι' αὐτὸ τοῦτο ἔνεκα ἰδίων πολιτικῶν λόγων, ἔνεκα δημοκοπίας καὶ ἐπιδείξεως προσωπικῆς καὶ ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέβη εὐάρεστον καὶ σωτήριον;

Ἄλλ' ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ ἀτοπήματα ἀνεφύη ἐν Κωνσταντινουπόλει νεόμορφός τις, καίτοι ὀλιγόβιος, ἑταιρία ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγχων τῆς Ἑταιρίας ἀνεφάνησαν ἐν τῇ Ὁδησσῷ συμπτώματα ἰδιορρύθμων σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν, τὴν σύγκρισιν ἐπάγοντα εἰς τὴν τόσῃ ἀναγκαίαν σύμπνοιαν καὶ ἁρμονίαν τοῦ ὅλου· ἐγεννήθησαν προσωπικότητες φορτικαὶ ἐν Ἰασίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ· Γαλάται καὶ Καμαρηνοὶ ἐμίαναν τὴν ιεροσύνην τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως καὶ προεκάλεσαν καθ' ἑαυτῶν βίαια μέτρα νόμῳ ἀνάγκης καὶ λόγῳ σωτηρίας κοινῆς· ἐπὶ τέλους ἐγένετο καὶ εἰς προδότης, ὁ Ἀσημάκης Θεοδώρου. Τίνα ὅμως, ἐρωτῶμεν, τῶν ἀπ' αἰῶνος συστημάτων παντὸς εἶδους ἀπηλλάγησαν τοῦ κακοῦ τούτου; Ὡς ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ ἐν παντὶ συστήματι δυσκόλως εὐρίσκονται «ἀμειμπτα πάντα». Ἐπ' ἀκριβὲς δὲ, ἀναγκαῖα, ἃν θέλῃ τις, ἦσαν καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπεισόδια, ἵνα γίνῃ κατὰδεηλος ἀπέναντι αὐτῶν ἡ πατριωτικὴ ἀρετὴ τῶν Φιλικῶν, τοῦ ὅλου ἔθνους, ὡς πλεονάζουσα καὶ ὑπερτεροῦσα· διότι, μὴ πλεοναζούσης ταύτης, αἱ ἀνοησίαι ὑπερίσχυον τότε, ἡ κακία ἐκυρίευε καὶ οὐδὲν τῶν δεόντων ἐγίγνετο. Μὴ οὐ συνέβησαν πολλαὶ ἀνοησίαι, πολλαὶ κακίαι καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν; Ἄλλ' ὅμως ἡ ἀρετὴ ἐπλειονοφήφει, καὶ πάντοτε, ὑπερτέρα καθισταμένη, ἐπέφερε τὴν ἠθικὴν νίκην κατὰ τῶν παθῶν καὶ τὴν ὕλικήν κατὰ τῶν πολεμίων.

Περὶ δὲ τῆς διαθρυλληθείσης καταχρήσεως τῶν χρηματι-

κῶν συλλογῶν οὐδὲ λόγος ἀρμόζει, νομίζομεν, ὅτε οἱ κατη-
χούμενοι μικρὰ συνεισέφερον, ὡς ἀποδείκνυσιν ὁ δημασιευό-
μενος κατάλογος, καὶ τινες μάλιστα ὑπισχνοῦντο μόνον, αἱ
δὲ εἰσπράξεις οὐδέποτε ἠδύναντο ἰσολογισθῆναι πρὸς τὰς γε-
νομένας γνωστὰς δαπάνας, εἰμὴ κατέβαλλον ἰδίᾳ καὶ μετὰ
γενναιότητος πατριωτικῆς Σέκερης, Λεβέντης, ἡγεμῶν Σοῦ-
τσος, ἄλλοι τε καὶ Ὑψηλάντης πρὸ πάντων. Παρὰ τὸν κατά-
λογον, ὡς εἶπομεν, ἀποδεικνύουσιν ἀναντίρρητον, ὅ,τι λέγο-
μεν, καὶ ὁ παρὰ τοῦ Ξάνθου δοθεὶς λογαριασμός πρὸς τὸν
Ὑψηλάντην ἐν Πετροπόλει (α), καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Ἐφό-
ρων Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ὑψηλάντην (β) καὶ ἡ με-
τ' ἀγανακτήσεως ἐξήγησις τοῦ Ὑψηλάντου περὶ τῶν ἐν Ὁδησ-
σῶ ἐμπόρων (γ). Τί σημαίνει ἐπὶ τέλους, καὶ ἂν οὗτος ἦ ἐκεῖ-
νος τῶν ἀποστόλων ἐδαπάνησε καὶ περισσά τινα ἐκ τῶν ὀλί-
γων κοινῶν χρημάτων ὑπὲρ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀναγκῶν, ὅταν
οἱ τόσῳ ἑκτακτοὶ κόποι, οἱ τόσῳ βέβαιοι κίνδυνοι καὶ αἱ μεγά-
λαι ὑπηρεσίαι τούτου ὑπερτερῶσι πάντα ὑλικὸν ὑπολογισμὸν
τοιούτου; Τῶν ἔργων οἱ ἄνθρωποι ἐξαιροῦνται τοῦ κανόνος
τῶν τυπικῶν ἐξελέγξεων.

Προσέτι δὲ ἐκ τῆς ὅλης περιγραφῆς τῶν γεγονότων ἐξά-
γονται ἐν διαστήματι μικρῷ πολλαὶ μεταβολαὶ σχεδίων, πολ-
λαὶ ἀντιφάσεις εἰς προηγηθείσας ἀποφάσεις, καὶ ἱκανὴ ἰδεῶν
σύγχυσις ὡς πρὸς τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως τοῦ
πολέμου. Ἄλλ' ἦτο, ἐρωτῶμεν καὶ αὖθις, οἷοσδήποτε κύριος
τῶν πραγμάτων; Διέθετεν ἄρα ὁ Ὑψηλάντης στρατὸν ὠργα-
νωμένον, στόλον συγκεκροτημένον, ταμεῖον ἀφθονον καὶ ὑ-
παλληλίαν συστηματικὴν, ὅπως διατάττη ὠρισμένως καὶ ἀ-
μεταθέτως περὶ πάντων; Ἡ ἀρνούμεθα, ὅτι οἱ πλεῖστοι μό-
λις εἰσῆρχοντο ἤδη εἰς τὴν σχολὴν τῶν πραγμάτων ὑπὸ τὴν
τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐποψιν; Ἡ ἀρνούμεθα,
ὅτι οἱ ὀλίγοι ἐγκρατεῖς ὁπωσοῦν καὶ ὑπισχνούμενοι διὰ τὸν

(α) Ὡρα ἐν σελ. 178 τοῦ παρόντος τόμου.

(β) " " " 239 καὶ ἐφεξῆς, καὶ προσέτι ἐν σελ. 312 καὶ ἐφεξῆς.

(γ) " " " 210.

νοῦν αὐτῶν, ἀπειχόν ἔτι τοῦ φανεροῦ σταδίου, ὡς ἀβεβαίου ; Ἡ ἀρνούμεθα, ὅτι διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ὑψηλάντης περιεστοιχίζετο ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ ἀτόμων, ἐπισταμένων μόνα γράμματα, καὶ ἐκ τούτων τινὰ τὸν ἐμπορικὸν μόνον πῆχυν ;

Ὡς πρὸς τὸν τόπον, ἄλλοι μὲν ἤθελον τὴν κίνησιν τοῦ πολέμου ἐκ τῆς Σερβίας, ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς Μολδαυοβλαχίας. Ἦτο ὁμῶς τόσῳ εὐκόλον τὸ πρῶτον ; ἢ τόσῳ κατάλληλον τὸ δεύτερον ; ἢ τόσῳ μόνιμον τὸ τρίτον ; Οἱ πάντες συνεφώνουν περὶ ἑνὸς καὶ μόνου, περὶ τῆς πρώτης ἐκρήξεως ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὑπισχνουμένης τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πολέμου διὰ τῆς πυρπολήσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐν τῷ ναυστάθμῳ καὶ τῆς ἐξαλείψεως τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν μεγιστάνων ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῶν θετῶν πυρκαϊῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰργάσθη ὁ Ὑψηλάντης ἰδίως καὶ μέχρις ἀπειλῆς περὶ παραιτήσεως. Ἀλλ' ἐτόλμων ποτὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πεμφθέντος σχεδίου ὀλίγοι, καὶ οὗτοι ἱκανῶς ἀπαρασκεύαστοι ἔτι ὄντες, οὗτ' ἔχοντες ἀρχηγοὺς ἀρμοδίους κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ; Ἀθλίᾳ ἤσαν ὁμολογουμένως τὰ πράγματα τῶν Τούρκων· πλὴν καὶ « φωριῶσα κάμηλος πολλῶν ὄνων ἄχθεα φέρει »· προκειμένου δὲ περὶ ἔργων, καὶ τούτων μεγάλων, ὑποχωρεῖ τότε πᾶν, ὅ,τι ὑφίσταται ἐν τῇ φαντασίᾳ μόνον. Ἡ γνώμη μάλιστα, ἣν ἐπελθὼν προσέθετο ἐν τῷ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίῳ ὁ ἡγεμὼν Μολδαυίας Σοῦτσος, ἦτο ἀρίστη· διότι παρὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ στόλου δυνατὴ ἐπίσης καὶ λίαν ἀποτελεσματικὴ ὑπῆρχε καὶ ἡ τῶν δημοσίων ἀποθηκῶν, τοῦ πυριτιδοποιείου καὶ τοῦ στρατῶνος τῶν μηχανικῶν, ὡς καὶ ἡ κατάληψις τῆς παρ' ὀλίγων φρουρουμένης Δαμάλεως (Κιζ-κουλε), τῆς μετὰ ξὺ Χρυσουπόλεως καὶ Βυζαντίου (α). ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις τοῦ πρώτου τούτου σημείου τῶν περὶ τοῦ τόπου τῆς ἐπαναστάσεως ἰδεῶν ἐμεγάλυνεν ἔτι μᾶλλον τὰς δυσκολίας· ἢ δὲ ἐκ τῆς Μολδαυοβλαχίας ἐκαρξίς ἐ-

(α) Ὡς ἐν σελ. 280 τοῦ παρόντος τόμου.

πρίθη μόνον ἀντιζύγιον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὡς τοιαύτη ὀριστικῶς προετιμήθη, ἐλπιζομένου οὐχ ἦττον ἐνὸς μεγάλου ἀντιπερισπασμοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τῶν εὐχερῶς τιθεμένων πυρκαϊῶν. Ἄλλως, ἐὰν ὁ Ὑψηλάντης κατέβαινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖθεν ἐκέρυττε τὴν ἐπανάστασιν, ἀνεπίδεκτόν ἐστι πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι κατεπνίγετο αὕτη παρὰ τῶν Τούρκων, μόλις γεννωμένη, καὶ ἂν, κατὰ τοὺς λογισμοὺς τινων, δέκα ἀντὶ ἐνὸς Ὀλύμπιοι καὶ πλείους ἀντὶ ἐνὸς Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκου ἐτάραττον τὴν Βλαχομολδαυίαν (α). Ἡ ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἄμεσος διὰ τοῦ Προύθου διάβασις τοῦ Ὑψηλάντου, ὡς Ῥώσσου στρατηγοῦ μάλιστα, καὶ ἡ πάνδημος ὑπόσχεσις τούτου: «Κινηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιάν» Δύναμιν νὰ ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαιά μας», ἰδοὺ ὅ,τι κυριώτερον διεσπάραξε τὰς δυνάμεις τοῦ σουλτάνου, ἐπήνεγκε δὲ τρομερώτατον τὸν ἀντιπερισπασμὸν τούτων, καὶ ἔσωσεν ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐποχῆς τὴν ἀδύνατον Ἑλλάδα. Μόνη ἡ τοιαύτη διάβασις καὶ μόνη ἡ τοιαύτη ὑπόσχεσις ἱκαναί ἦσαν, ὅπως ἀντιζυγίσωσι καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Τούρκων τὴν ἑλλειψιν τοῦ κηρύγματος ἐνὸς Ῥωσικοῦ πολέμου. Μετ' αὐτῶν δὲ συνεδέετο καὶ ἡ συμφωνία τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου καὶ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Βλαχομολδαυίας, ὡς γειτνιαζούσης τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ Σερβίᾳ καὶ μὴ ἀπεχούσης κατὰ πολὺ τῆς ἐδρας τοῦ σουλτάνου.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον δὲ, ἄλλοι μὲν ἐθεώρουν μόνην εὐκαιρίαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐσωτερικῶς καὶ τὰς ταραχὰς τῆς Ἰταλίας ἐξωτερικῶς· ἄλλοι δὲ διετείνοντο περὶ τῆς ἀναβολῆς μέχρις ἐνὸς πολέμου τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ μιᾶς εὐνοϊκωτέρας καταστάσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων. Ἡ Ἱερὰ Συμμαχία κατέπλησσε καὶ δύσιν καὶ ἀνατολήν. Ἄλλ' οἱ μὲν πρῶτοι, καίτοι φαινόμενοι ζωηροί, ἐσχέποντο ὀρθότερον ἐκ τῶν ἐνόντων· οἱ δὲ δεῦτεροι, καίτοι

(α) Ἰδὲ ἐν σελ. 280 τοῦ παρόντος τόμου.

(β) Ἰδὲ ἐν ταῖς σελ. 101 καὶ 232 233 τοῦ τόμου Β'.

κρινόμενοι συνετοί, ἐδίωκον τὰ ἀνέτοιμα, ἀφίνοντες τὰ ἔτοιμα, καὶ ἐν τῇ ἀδηλότητι τοῦ μέλλοντος ἐζήτουν, ὅ,τι καὶ οἱ ἔτιδιοι ἠγνόουν. Τί ἡγγυᾶτο βεβαίαν ἅμα καὶ ταχεῖαν, ἂν οὐχὶ τὴν εὐνοϊκωτέραν κατὰστασιν τῶν τῆς Εὐρώπης, τοῦλάχιστον ὁμῶς τὴν κήρυξιν ῥωστικοῦ πολέμου, ὅτε αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὡμολόγει τὸ δύσκολον τούτου παρατηρῶν: «Ἐὰν μία ῥωσικὴ σφαῖρα ριφθῇ παρὰ τὸν Ἰστρον, πυρπο-»
 »λήσει σύμπασαν τὴν Εὐρώπην;» (α). Ὡσαύτως τί ἡγγυᾶτο βεβαίαν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ὑπαρξιν τῶν τριῶν ἀνδρῶν, τοῦ μὲν Ὑψηλάντου ὡς ἐταιριάρχου, τοῦ δὲ Σούτσου ὡς ἡγεμόνος ἐν Μολδαυίᾳ, τοῦ δὲ Καποδιστρίου ὡς ὑπουργοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ;

Ὁ Ὑψηλάντης ἐθεώρει πρακτικωτέραν τὴν πρώτην τῶν δύο αὐτῶν ἰδεῶν· ἀνέβαλλεν ὁμῶς, ὅσα ἡδύνατο, τὴν ἐξοδον αὐτοῦ, ἐλπίζων καὶ τὴν συμμετοχὴν τῆς Σερβίας, ἐωσοῦ ἔκοψε τὸ νῆμα πάσης ἄλλης ἐλπίδος ἢ γενομένη ἐν Κωνσταντινουπόλει προδοσίᾳ, καὶ ἠνάγκασεν ὅλους, ἵνα ἀποδυθῶσιν εὐθὺς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐκτὸς δὲ τῆς προδοσίας τοῦ Ἀσημάκη Θεοδώρου ἡ μυστικότης ἀδύνατος ἦτο πλέον, ἀφ' οὗ τὰ ἐν τῷ Ἰασιῳ πράγματα προέβησαν ἀκάθεκτα μέχρι τοῦ ἐσχάτου ἐκείνου σημείου, καθ' ὃ οἱ μὲν ἄρχοντες τοῦ τόπου ἀνησυχοῦντες διεῖρρήγνυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, οὗτος δὲ ἔφθασεν ἐξαντλήσας πλέον πάντα πρὸς καθησύχασιν αὐτῶν τρόπον. Εὐτυχῶς, ὅτι πολλοὶ τούτων ἐξελάμβανον τὰ φαινόμενα ὡς ὑπενεργείας σερβικᾶς· εὐτυχέστερον δὲ, ὅτι, ἐν ᾧ ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων κατήγγειλε τὴν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἔνωσιν τῶν Σουλιωτῶν ὡς τὴν προεισαγωγὴν γενικοῦ τινος ἐπαναστατικοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων, ὁ σουλτάνος Μαχμούτ, δειλιῶν, ἵνα μὴ προκαλέσῃ γενικωτέραν τῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐσωτερικὴν διαταραχὴν, ἀνέβαλλε τὰ μελετηθέντα κατ' αὐτῶν βίαια μέτρα. Ἐν δὲ τῇ ἐκτάκτῳ αὐτῇ ἀποφάσει τῆς ἀμέσου διαβάσεως τοῦ Προϋθου, ὁ Ὑψηλάντης

(α) Ἰβὶδ ἐν σελ. 280 τοῦ παρόντος τόμου.

ἔσπευσε γράψας τὰ δέοντα τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ μάλιστα τοῖς Πελοποννησίοις, ὅπως κινηθῶσι συγχρόνως· ἀλλὰ τὰ σπουδαιότατα ταῦτα ἔγγραφα κατεστράφησαν παρὰ τοῦ Σέκερρη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἅμα φθάσαντα, διότι ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ὑπῆρχεν ἐξηγριωμένη ἤδη καὶ ὡς ἐκ τῶν προτέρων περὶ Βλαδιμηρέσκου καὶ Γαλαζίου εἰδήσεων, καὶ ὡς ἐκ τῶν τελευταίων περὶ Ὑψηλάντου. Οὕτως ἡγνόει ἡ Ἑλλὰς ἄχρι τινὸς τὴν τε ἔξοδον καὶ τὸ κήρυγμα τούτου.

Ἄλλοι χρινέτωσαν, ἐὰν ᾔτο, ἢ οὐχί, ἐν κακὸν ἀναγκαῖον ἢ ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ γενομένη προδοσία. Μάτην διελογίζοντό τινες ὡς δυνατὴν τὴν πρόληψιν τῶν μεγάλων κακῶν, κινουμένης βραδύτερον τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ ἀναπόφευκτον τῶν κακῶν τούτων βεβαιότατον ἦν διὰ πᾶσαν ἐποχὴν, καὶ μόνον ἀθέβαιον ὅλως ἔμενεν ἡ δυνατὴ κίνησις τῆς Ἑλλάδος ἐν πάσῃ μελλούσῃ ἐποχῇ καὶ ἡ συνδρομὴ εὐνοϊκωτέρων περιστάσεων ἐξωτερικῶν. «Τίνοι δέδοται γινῶναι χρόνους καὶ καιροὺς», καὶ μάλιστα, ὅτε παρὰ πολλὰ ἄλλα ἐπιθανολογεῖτο ἡ καταναγκαστικὴ μετοικεσία τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἀσίαν;

Ἐξ ὅλων τῶν πολυπληθῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας πέντε μόνοι ἀπωλέσθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτης, καὶ πρῶτος αὐτῶν ὁ Καρᾶ-Γιῶργης, δολοφονηθεὶς ἐν Σερβίᾳ· ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ τεσσάρων δύο μὲν ἀπόστολοι, συλληφθέντες παρὰ τῶν Τούρκων, ὁ Ὑπάτρος ἐκ προδοσίας καὶ ὁ Ἀριστείδης ἐκ περιστάσεως· δύο δὲ ἕτεροι, ὁ Γαλάτης καὶ Καμαρηνὸς ἕνεκα διαγωγῆς ἐξωλεστάτης. Αἱ θανατώσεις τούτων δύο κυρίως εἶχον σκοποὺς, τὸν μὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑταιρίας, τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑταιρίας ἐθανάτωσαν ἢ μὲν Ἀρχὴ τὸν Γαλάτην, οἱ δ' ἐν τῇ στερεᾷ ἐταίροι τὸν Ὑπάτρον, ἀπαγόμενον· διὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ μὲν ἐν Γαλαζίῳ ἐταῖροι κατέστρεψαν τὸν Καμαρηνόν, ὁ δὲ Ἀριστείδης ἀνῆρρεσεν ἑαυτόν. Ἐσφαλμένως εἵπομεν ἄλλοτε (α), ὅτι ἡ θανάτωσις τοῦ Καμα-

(α) Ὁρα Δοκ. Ἱστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐν σελ. 267.

ρηνοῦ ἐνηργήθη ἐκ διαταγῆς τοῦ Ὑψηλάντου. Ἡ κατὰ πρῶτον ἤδη φερομένη εἰς φῶς ἀλληλογραφία τοῦ Λασσάνου καὶ Ῥίζου ἐκ τοῦ Ἰασίου ἀποδείκνυσι πᾶν τὸ ἐναντίον, καὶ βεβαιοῖ μάλιστα τὴν ἐκ τῆς πράξεως αὐτῆς, οὐχὶ ὡς ἀδίκου, ἀλλ' ὡς αὐθαιρέτου, προελθοῦσαν ἀγανάκτησιν τούτου. Ὁ Ὑψηλάντης περὶ μόνου ἐφρόντισε τοῦ Ἀσημάκη Θεοδώρου, γράψας τὰ δέοντα εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ', ὅ,τι οὐ προέλαβον οἱ ἐταῖροι, τοῦτο, κατὰ θεῖαν δίκην, ἐξετέλεσε κατόπιν αὐτὸς ὁ Μαχμοὺτ κατὰ τοῦ προδότου.

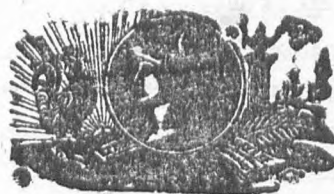
Τελειοῦντες τὴν μικρὰν ἀναλυτικὴν ταύτην ἐποψιν ἐπὶ τινων ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων χωρίων τῆς παρούσης συμπληρώσεως, κατὰ καθήκον ἀνατιθέμεθα εἰς ἄλλους ἀξίους καλὰ μους τὴν ἔρευναν τῆς σχέσεως καὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἔχει ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία καὶ ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς πρὸς ἅπαντα τὸν ἀνατολικὸν κόσμον. Βεβαίως ἐγένετο αὕτη οὐχὶ ἡ μήτηρ, ὡς εἶπόν τινες, ἀλλ' ἡ μαῖα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Μήτηρ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρχεν ἡ ἀπόλυτος ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει ἰδέα κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Ἀλλως, πῶς ἐγεννήθησαν πρὸ αὐτῆς καὶ ἄνευ αὐτῆς τοσαῦται τοπικαὶ ἐπαναστάσεις; Ἀλλὰ καὶ ὡς τοιαύτη, ὡς ἐν ἠθικὸν ὃν ἐνεργείας θαυμασίας, κατέχει πρωτίστην ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος θέσιν, οὐ μόνον διὰ τὸ παρελθὸν ὡς μία ἐπιτυχὴς ἐργασία, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μέλλον ὡς μία πρακτικωτάτη διδασκαλία. Ἐρρίψε μὲν τὸν κύβον, ἀπειλήσαντα καταστροφὴν χειρόνα πασῶν τῶν προτέρων καὶ τὴν ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ὀπισθοδρόμησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ· εἶχεν ὁμως πεποιθῆσιν πλήρη πρὸς τὸ Θεῖον· ἦτο ὅλη πίστις περὶ τῆς ἱερότητος καὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἑαυτῆς· ὑπὸ τοῦ φωτὸς δὲ τοιαύτης πεποιθήσεως καὶ τοιαύτης πίστεως ὁδηγούμενη, πολλὴν διάνοιαν ἔδειξε πρὶν, μόλις πηγνυμένη, καὶ μεγάλον χαρακτῆρα ἔπειτα, περιελθοῦσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑψηλάντου.

Αἰωνία ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος πρὸς εὐεργέτας τοι-

ούτους! Εἶθε ἀναφανῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι διάδοχοι ἄξιοι τῆς πατριωτικῆς αὐτῶν ἀρετῆς πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ, πρὸς τὴν περαίωσιν τῆς ἀρξαμένης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821! Ὑπὸ τοιοῦτον οἱ Φιλικοὶ εἰργάσθησαν πνεῦμα· ὑπὸ τοιαύτην ἐλπίδα ἀγαθὴν κατέβη εἰς τὸν τάφον ἡ πολυπαθὴς γενεὰ τοῦ πολέμου· ὑπὸ τοιαύτην καὶ μόνην καταβαίνομεν εἰς αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ καὶ τὰ ὀλίγιστα ἤδη λείψανα ταύτης, κληροδοτοῦντες ἐπίσης τοῖς τέκνοις ἡμῶν τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ξένου κατακτητοῦ, τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς εὐνομίας.

Ἀθήνησι τῇ 20 ὁκτωβρίου 1859.

I. ΦΙΛΗΜΩΝ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΤΟΜΩ ΠΡΩΤΩ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ πρὸς Μαρίαν Γ. Ὑψηλάντου.

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ πρὸς Γρηγόριον Ὑψηλάντην.

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἀρχή, πνεῦμα καὶ σκοπὸς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.— Προσωπικὸν τῶν θεμελιωτῶν.— Τὸ ἀπόρρητον τῆς Ἀρχῆς.— Ἀποστολαί.— Ὁ πρῶτος κίνδυνος τῆς Ἑταιρίας.— Λεβέντης καὶ Καρᾶ-Γιώργης περὶ Σερβίας.— Ἑταιρία νεόμορφος.— Ἀτομικὰ κέντρα.— Πρώτη συναγροίκεσις Ὀλυμπίου καὶ Μιλόσχου.— Ἐνέργειαι Νέγρου.— Ὁμοίως Γαζῆ ἐν Πηλῳ.— Προτάσεις Π. Μαυρομιχάλου, μέτρα τῆς Ἀρχῆς καὶ ἔνσωσις τῶν ἰσχυροτέρων ἐν Λακωνίᾳ οἰκογενειῶν.— Ἐνέργειαι Πεῤῥαιβοῦ.— Διάδοσις τοῦ μυστηρίου ἐν Ἑλλάδι.— Ν. Ὑψηλάντης καὶ ἐνέργειαι αὐτοῦ ἀλλαγῇ καὶ ἐν Ὀδησσῷ.— Σκέψεις περὶ ἀρχηγοῦ καὶ ἀποστολῇ Ξάνθου εἰς Καποδίστριαν.— Συνθήκη τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας.— Πρότασις Γ. Καντακουζηνοῦ.— Νέα μέλη τῆς Ἀρχῆς.— Διενέξεις ἐν Ἰασίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ.— Ὁ Ξάνθος ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Μόσχᾳ.— Γραικικὴ Ἐμπορικὴ Ἑταιρία ἐν Μόσχᾳ.— Ὁ Ξάνθος ἐν Πετροπόλει, ἀποποίησις Καποδιστρίου, σύσκεψις Ὑψηλάντου καὶ Καποδιστρίου, ἀρχηγία Ὑψηλάντου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἐπιβρῶν τῆς ἀρχηγίας Ὑψηλάντου.— Ὁρκωμοσία τοῦ ἡγεμόνος Μολδαύας Σούτσου.— Οἱ δύο ὑπουργοὶ Ρίτσοι.— Τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα τῶν πρώτων ἐπιστολῶν τοῦ Ὑψηλάντου.— Τροποποιήσεις τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἑταιρίας.— Ἐφορεῖται, μυστικὰ ἄρθρα καὶ ἀντικαταστάσεις.— Λογάδης καὶ Ἀφθονίδης.— Προξενικοὶ υπάλληλοι Ῥωσσίας.— Ἰδέα κοινὴ περὶ τῆς Ἀρχῆς.— Ὁδηγίαι πρὸς Κολοκοτρώνην.— Ὡσαύτως πρὸς Μαυρομιχάλην.— Ὡσαύτως πρὸς Πεῤῥαιβόν.—

Σκέψεις περὶ ὕλικῶν ἔξωθεν βοηθειῶν. — Ἀναχώρησις Ὑψηλάντου ἐκ Πετροπόλεως καὶ σύμπνοια Καποδιστρίου. — Ἠπίτης. — Ἐπιστολὴ Καποδιστρίου εἰς Βαρδαλάχον. — Σκέψεις Ὑψηλάντου περὶ τῶν Τούρκων. — Ἐνέργειαι ἐν Μόσχῃ. — Ξάνθος καὶ Στέφανος Ζίφκοβιτς περὶ Σερβίας. — Διάφορα σχέδια, Ῥώμα περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, Νέγρου περὶ Χαμλλ Κιράι, Παπαχρήστου περὶ Χαλὲτ ἐφφένδου, τῶν ἐν Γαλαζίῳ ἐταίρων περὶ Ἰβραήλας, Πελοπίδα καὶ Τασσήκα περὶ Μεχμέτ Ἀλῆ. — Τὸ γενικὸν σχέδιον καὶ κρίσεις. — Τὸ μερικὸν περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχέδιον καὶ ἐπικρίσεις. — Σύσκεψις ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Περβραϊδοῦ. — Πληροφορίαι καὶ ὑπεσχέσεις κεναί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὰ πράγματα τῆς δύσεως. — Μέτρα τῆς πύλης. — Ὁδηγίαι Ὑψηλάντου. — Διαφοραὶ ἐν Ὁδησσῷ. — Κατάβασις καὶ ἐνέργειαι Ὑψηλάντου ἐν Ὁδησσῷ. — Ἀριστείδης Παπᾶ. — Ἀρχιστράτηγοι. — Ἰδέαι περὶ τοῦ τόπου καὶ χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως. — Ἀναγνωσταρᾶς καὶ Παπαβρέηγόπουλος. — Πολεμικὸν σχέδιον Σάββα. — Σύσκεψις ἐν Ἰσμαηλίῳ. — Παραδοχὴ τῆς κινήσεως τοῦ πολέμου ἐκ τῆς Ἑλλάδος. — Ἐνστάσεις κατὰ τῆς ταχείας ἐνάρξεως. — Παραδοχὴ τῆς ταχείας ἐνάρξεως. — Ἀποστολαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. — Ὑψηλάντης καὶ Ρίζος ἐν Σκουλενίῳ. — Ἐνέργειαι Δικαίου. — Μεταβολὴ σχεδίου, ἡ ἀπόφασις τῆς ἐνάρξεως ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν. — Ὑψηλάντης καὶ Ὁρλώφ. — Ὁδηγίαι πρὸς Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον περὶ Βουκουρεστίου, πρὸς Καραβιᾶν περὶ Ἰασίου, πρὸς Μιλόσχην περὶ Σερβίας. — Αἰτήσεις ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐνέργειαι ἐν Ἰασίῳ. — Συνέντευξις δευτέρα ἐν Σκουλενίῳ. — Τὰ μετὰ Ὀλύμπιον, Σάββα καὶ Φαρμάκη. — Ἀναστολὴ τοῦ κινήματος. — Πρακτικὸν ἐνώσεως Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. — Ἀπαντήσεις Μιλόσχου πρὸς Ὀλύμπιον καὶ Σάββαν. — Γινώμαι Ὀλύμπιον καὶ Σάββα. — Βίος καὶ χαρακτῆρες αὐτῶν. — Αἱ περὶ τοῦ πολέμου σκέψεις τοῦ Σάββα. — Στρατιωτικὸς ὁργανισμὸς καὶ σημαία ἑλληνική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Κατάστασις ἐσωτερικὴ τῆς Τουρκίας.— Χασκὴλ καὶ Φαναριῶται.— Προβλήματα Σέρβων καὶ συνέπειαι.— Ἐκκρεμεῖς ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας καὶ ἀποζημιώσεις Ὑψηλάντων.— Τὰ ἐν Βουγιούκδερε συμβάντα.— Τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως καὶ συμβάντα ἐν Πετροπόλει.— Ἡ ἀναβαλλομένη ἐκτέλεσις τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου.— Ζητήματα μετὰ τὸν Ὑψηλάντου καὶ τοῦ ἡγεμόνος Μολδαύας Σούτσου.— Ἐξηγήσεις Σούτσου.— Νέαι διενέξεις ἐν Ἰασίῳ.— Ἀποβίωσις τοῦ ἡγεμόνος Βλαχίας Σούτσου καὶ συνεπὴ μέτρα.— Προβλήματα Ὑψηλάντου πρὸς τὸν ἡγεμόνα Μολδαύας.— Παραδοχὴ αὐτῶν.— Συγκεντρώσεις ἐν Ἰασίῳ καὶ Μολδαυοί.— Λύσις τῶν προτάσεων Μ. Σούτσου.— Προμήθειαι.— Προσπάθειαι περὶ Σερβίας.— Θ. Βλαδιμηρέσκος ἀποστατῶν ἐν Βλαχίᾳ.— Στρατολογία καὶ προκηρύξεις αὐτοῦ.— Ἀποτυχία τῶν κατ' αὐτοῦ στρατιωτικῶν μέτρων.— Ἰδέαι τῆς Πύλης.— Συνθήκη Ἑλλάδος καὶ Σερβίας.— Ἀποστολὴ εἰς Σερβίαν Ἀριστείδου Παπᾶ.— Πράξεις καὶ αἰτήσεις τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ αὐτῆς σχεδίου.— Κουντουριώτης καὶ Μέξης.— Ξέναι καταγγελίαι καὶ ἀποτελέσματα ἀντίθετα.— Προδοσία Ἀσημάκη Θεοδώρου.— Ἀνησυχίαι Μολδαυῶν.— Ἀπόφασις περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Ὑψηλάντου.— Προσβολὴ Καραβιᾶ ἐν Γαλαζίῳ.— Ἐπίλογος (ἀπὸ σελ. 426—430).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ.

Ῥαδιουργία Μέντερνιχ κατὰ Καποδιστρίου.	424
Πληρεξούσιον Σουλιωτῶν ἀπεσταλμένων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον	»
Ἀπάντησις Καποδιστρίου	434
Πολεμικὸν σχέδιον Πετράιθου πρὸς τὸν αὐτοκράτ. Ἀλέξανδρον. . .	»
Μετονομασίαι τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας καὶ ἄλλων.	437
Τὸ πελώριον τοῦ Καρᾶ-Γιώργη.	439
Ἐπιτύμβιος Σκουφᾶ	»

Ἐπιστολὴ Μιλόσχου πρὸς Ὀλύμπιον.	440
Ὑπόμνημα Νέγρου.	»
Ἀναφορὰ Μαυρομιχάλου πρὸς τὴν Ἀρχήν.	453
» » Καλαμίων.	455
Γράμμα Γρηγορίου τοῦ πατριάρχου πρὸς Μαυρομιχάλην κλπ.	457
Συνθήκη τῶν τριῶν ἰσχυροτέρων οἰκογενειῶν Λακωνίας.	458
Ἀναφορὰ Λακωνῶν πρὸς τὴν Ἀρχήν.	464
Γράμμα τῆς Ἀρχῆς πρὸς Πεῤῥαϊδόν	463
Πράξεις Καλαμίων περὶ Πεῤῥαϊβοῦ	467
» Λακωνῶν » »	468
Συστατικὸν Θεοδοσίου Δημάδου περὶ Ἀριστείδου Παπᾶ.	469
Ἀφιερωτικὸν Ῥώμα	»
Ἡ σύζυγος Μ. Ναύτου κατηχηθεῖσα.	470
Διαγωγὴ τερατώδους Καμαρηνοῦ.	»
Ἀφιερωτικὸν Ῥίζου (Νερουλοῦ)	471
» Γρηγορίου Σούτσου.	»
» Ῥίζου (Ῥαγκαβῆ)	472
Κωνστ. Παπαχρήστ. περὶ Γρηγορίου Σούτσου πρὸς τὴν Ἀρχήν.	473
» » » Ῥίζου (Ῥαγκαβῆ) » » »	»
Λεβέντης περὶ Χρησταρῆ	474
Ἐπιστολὴ Δικαίου, Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη πρὸς Καπεδίστριαν	»
Μυστικαὶ παράγραφοι τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἑταιρίας.	476
Λεβέντης περὶ Γάτσου.	477
» » Δικαίου.	»
Ὁ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην λογαριασμὸς τοῦ Ξάνθου.	478
Ἐπιστολὴ Μ. Σούτσου πρὸς Α. Ὑψηλάντην	479
» Ῥίζου » » »	480
Ἐγγραφον συνεισφορᾶς Μ. Σούτσου πρὸς τὴν Ἀρχήν.	»
Ἀπάντησις Ὑψηλάντου πρὸς Μ. Σούτσον	481
» Ῥίζου πρὸς Ὑψηλάντην.	482
Ἐπιστολὴ » » »	483
» Λεβέντου » »	484
Ὁδηγίαι Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς Ἐφόρους.	486
Ἐθνικὴ ἐμολογία προκαταβολῆς.	487
Σφραγὶς ἐφορείας Κωνσταντινουπόλεως	»
Ἐπιστολὴ παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς Κολοκοτρώνην.	488

» Ὑψηλάντου » »	»
» παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην.	189
Ἀπάται τῆς Ἑταιρίας πρὸς Ἀλῆ πασσάν.	192
Ἐπαινετικὸν γράμμα Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ.	»
Διορισμὸς Ὑψηλάντου πρὸς Πούμπαν.	193
Προκήρυξις περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας.	194
Γράμμα Νέγρου πρὸς τὴν Ἀρχήν, ἐν ᾧ καὶ περὶ Χαμὶλ Κιράι.	195
» Παπαχρήστου. » »	196
Σχέδιον χρηματιστικὸν Πελοπίδα καὶ Τασσήκα.	197
Γράμμα τῆς Ἀρχῆς πρὸς Κουμπάρην.	200
Ἀφιερωτικὸν Ῥεβελιώτου.	202
Ὅρκος Καντακουζηνοῦ.	203
Ὑποσχετικὸν Ἑπτανησιωτῶν.	204
Ἐπιστολὴ Ὑψηλάντου πρὸς Πεῤῥαιβόν.	205
» Λασσάνου πρὸς Ὑψηλάντην	207
Σημείωσις Ἀριστείδου Παπᾶ.	208
» » »	209
Ἀρχιστρατηγαίαι.	210
Κατάστασις Πελοποννήσου ὑπὸ Ἀναγνωσταρᾶ.	211
» » παρ' ἡμῶν.	213
Ἐπιστολὴ Δικαίου πρὸς Ὑψηλάντην.	215
» Παπαβῆργοπούλου »	216
» Παπαδάτου »	218
Περὶ Γεωργίου Παπαδοπούλου Κορφινοῦ.	»
Ἡ δόξας τῶν ἀδελφῶν Δεληγιαννῶν πρὸς Ὑψηλάντην.	219
Ἐπιστολὴ Α. Θεοχαροπούλου.	»
» » Ὀλυμπίου	220
» » Φαρμάκη	»
Γράμμα Ν. Μουρούζου περὶ Θέμελην.	221
» Γρηγορίου τοῦ πατριάρχου. »	»
Ἐγκύκλιος Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς ναυτικούς.	222
Γράμμα παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς Γαζήν.	226
» » » » τὸν ἐπίσκοπον Ἰγνάτιον.	227
» Ὑψηλάντου πρὸς Μαυρομιχάλην	228
Ἐφοροὶ Σμύρνης.	229
Ἐπιστολὴ Παπαβῆργοπούλου πρὸς Ὑψηλάντην.	»

Γνωμοδότησις ἔγγραφος Σάββα	230
Ἐπιστολὴ Θέμελη πρὸς Ξάνθον.	232
Κοινοποίησις Ὑψηλάντου πρὸς Πεββαῖον.	»
Διαταγὴ Ὑψηλάντου πρὸς Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον περὶ ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν.	233
ᾠσαύτως πρὸς Καραβιῶν	235
ᾠσαύτως πρὸς Μιλόσχην	237
Ἐπιστολαὶ Σέκερη πρὸς Ξάνθον	238
» ἁ τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τοὺς ἐν Ὁδησσῷ	239
» ῥ. » » » » »	241
» Δικαίου πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ ἐφόρους.	243
» Σεραφεῖμ ἡγουμένου πρὸς Ὑψηλάντην.	244
» Λουκᾶ Ἀρχιμ.ανδρίτου »	245
Διαβεβαιώσεις διαφόρων ἐν Ἰασίῳ »	»
Πρόσκλησις Ρίζου πρὸς Ὑψηλάντην.	246
Ἀπάντησις » » »	247
Ἐπιστολὴ Σάββα πρὸς Ξάνθον	»
Διωγμὸς Ὀλυμπίου ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Καρατσᾶ.	248
Ἐπιστολὴ Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη πρὸς Ὑψηλάντην.	»
» Πεββαῖου. »	249
» Σάββα πρὸς Ξάνθον	»
Διαταγαὶ ἀνασταλτικαὶ Ὑψηλάντου.	250
Ὑποσχετικὸν Λασσάνου πρὸς Ὑψηλάντην.	251
Πρακτικὸν ἐνώσεως Πεββαῖου, Σάββα, Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη »	»
Ἀπάντησις Μιλόσχου πρὸς Ὀλύμπιον καὶ Σάββαν.	252
Ὑποσχετικὸν Εὐαγγελίδου περὶ Μιλόσχου.	»
Ἀπάντησις Μιλόσχου πρὸς Σάββαν.	253
» » » Ὀλύμπιον.	»
» » » »	254
» » » Σάββαν.	255
» » » »	»
» » » »	256
Ἐπιστολὴ Ὀλυμπίου πρὸς Ὑψηλάντην περὶ Σάββα κλπ.	»
» Φαρμάκη » » »	258
» Σάββα » » περὶ ἀποστολῆς κλπ.	260
Βιογραφία Σάββα.	261

Ὑποσχετικὸν Τσουνη	266
Περὶ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ	»
Σερβικά	267
Ἐπιστολὴ Θέμελη πρὸς Ξάνθον	268
» Σέκερη πρὸς Ὑψηλάνταν	269
» Λασσάνου » » ἐξ Ἰασίου	»
Ἐκθεσις » » » » »	270
» » » » »	273
Ἐπιστολὴ Ῥίζου » »	281
Γράμμα Ὑψηλάντου πρὸς Μ. Σούτσον	»
Πρακτικὸν ἐνώσεως τῶν ἐν Ἰασίῳ	283
Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος πρὸς Ξάνθον	284
Ἐπιστολὴ Ῥίζου περὶ Ἀλεκοβόδα	»
Ἐκθεσις Μ. Σούτσου πρὸς Ὑψηλάντην	285
Ἐξήγησις τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν προβλημάτων τοῦ Ὑψηλάντου	290
Ἐπιστολὴ Ῥίζου πρὸς Ὑψηλάντην	292
» » » » »	293
Ἀπάντησις Ὑψηλάντου εἰς τὴν ἐξήγησιν Σούτσου	294
Ἀπολογία Σούτσου	299
Προκήρυξις Βλαδιμηρέσκου	305
Ἀναφορὰ τοῦ λαοῦ τῆς Βλαχίας πρὸς τὸν Σουλτάνον	306
Ὁδηγίαι Ὑψηλάντου πρὸς Κολοκοτρώνην	309
Ἐπιστολὴ Ἀναγνωστοπούλου πρὸς Ξάνθον	310
Ἐκθέσεις καὶ αἰτήσεις τῶν Ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ὑψηλάντην	311
Ἐπιστολὴ Πετράιβου περὶ Ὑδρας πρὸς τοὺς ἐφ. Κωνσταντίν	318
Γράμματα παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς Κουντουριώτην καὶ Μέξην	319
Ἐπιστολὴ Ν. Ὑψηλάντου πρὸς Ἠπίτην	324
» Ῥίζου πρὸς Α. Ὑψηλάντην	»
» Ἀριστείδου Παπᾶ πρὸς Ῥώμαν	322
» Ῥίζου πρὸς Ὑψηλάντην	323
» Σούτσου » »	326
Συμφωνητικὸν περὶ προμηθείας κρεάτων	327
Περὶ Ἀσημάκη Κροκίδα	328
Περὶ ἀνεγέρσεως στήλης	»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.

Προκήρυξις Σηνιαῖθην	330
» Ὀρλώφ	331
Ἀφιερωτικὸν Καραβιά	332
» Μανταράσκη	333
» Ἐμμανουήλ Παπᾶ	335
» Φοιβαπόλλωνος	336
» Ν. Δούκα	337
» Βενιαμὶν ἀρχιμανδρίτου	338
» Ἐπ. Μαυρομμάτου	339
» Ζαχαρία μητροπολίτου	»
» Πισκοποπούλου	340
Ἐπιστολὴ Ὀλυμπίου πρὸς Πεῤῥαιβόν	341
Τὸ κοινὸν ἔγγραφον τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὴν Ἀρχὴν περὶ Παπαῤῥηγοπούλου	342
Ἐπιστολὴ Νέγρου πρὸς τὴν Ἀρχὴν	343
» Γρηγ. Σούτσου πρὸς Ὑψηλάντην	344
» Στεργίου » »	345
» Παπαῤῥηγοπούλου »	»
» Ν. Δούκα » »	346
» » » » »	»
» Κομμητᾶ » »	347
Διαταγαὶ Ὑψηλάντου πρὸς Θέμελην	348
Ὑποσχετικὸν Μαντσαράκη πρὸς Ὑψηλάντην	»

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ ΩΣ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ.

Πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Μεθώνης	349
» » Ναυπλίας	350
» » Δαμαλῶν	351
» Δ. Ζαήμην, (Χ. Πεῤῥούκαν, Α. Φωτήλαν)	»
» Κορνήλιον, (Ι. Π. Κυριακὸν, Ἀγ. Μελετόπουλον, Γ. Σισίνην)	352
» Κ. Δεληγιάννην	»
» Π. Ζαφειρόπουλον, (Π. Ἀρβάλην, Ε. Σταυρόπου- λον, Α. Καραπατᾶν, Ι. Χρηστόπουλον, Γ. Ἀντω- νόπουλον)	343

»	Ι. Καμαρηνόν	»
»	Π. Γιατράκον	355
»	Παμπούκην, (Α. Φραντσῆν, Π. Α. Μόσχου, Π. Ποτήρην)	356
»	Γ. Γκιώνην.	»
»	Π. Βότασιν.	358
»	Φατσολάτην, (Ν. Ἀποστόλη, Δ. Μαμούνην).	360
»	Ἀναγνωσταρῶν	361
»	Τουμπάζην.	»
»	Α. Φλαμπουριάρην (κλπ).	362
»	Μ. Μεταξῶν.	363
»	Κ. Γεροστάθην.	364
»	Β. Καποδίστριαν.	365
»	Μ. Σικελιανόν	366
»	Ν. Μυλωνᾶν.	367
»	Π. Ῥοδοκανάκην.	368
»	Σβορώνον ἐν Σάμῳ.	369
»	Χ. Ἀθανάσιον ἐν Κυδωνίαις	370
»	Πατριάρχην Θεόφιλον	371
»	Ναύτην ἐν Σμύρνῃ.	373
»	Ἐπίσκοπον Μακάριον	»
»	Ι. Φαρμάκην.	374
»	Πανἄρετον, διδάσκαλον	375
»	Ἀρχιεπίσκοπον Χρύσανθον.	376
»	Ἰωαννίδην ἐν Κωνσταντινουπόλει.	377
»	Ἐγκύκλιος Α. Ὑψηλάντου.	»
»	Ἐπιστολὴ Γκιᾶστα πρὸς Ὑψηλάντην.	380
»	διαφόρων ἐκ Γαλαζίου πρὸς τὸν αὐτόν	391
»	Ὑποσχετικὸν Ε. Ματσαράκη.	»
»	Ν. Κανούσου.	382
»	Ἐπιστολαὶ Χ. Πεβρῆιδοῦ πρὸς Χριστόδουλον Πηηνάρην	383
»	Ἀριστείδου Παπαῦ	384
»	Θεοδοσίου Δημάδου	»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

Ὄνομαστικὸς κατάλογος τῶν Φιλικῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Καθὼς οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τῶν Ῥώσων κατὰ τὸ ἔτος 1769, καὶ μετέπειτα οἱ Ἑπειῶται καὶ Θεσσαλοὶ διὰ τῶν Γάλλων· οὕτω καὶ ὁ Ῥήγας Φεραίος κατὰ τὸ 1797, καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, οὗτος μὲν διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α', ἐκεῖνος δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Α', ἐξωτερικῶς ἤλπισαν τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας· μάταια ὅμως ἀπέβησαν τὰ βήματα ὅλων τούτων, διότι ἐπὶ ματαίων πολιτικῶν ὑπολογισμῶν ἐστηρίζοντο, καθ' ἃ ἀπέδειξαν τὰ πράγματα. Τοιαύτης καὶ ἀκολούθως ἔλαχε τύχης τὸ πολιτικὸν βῆμα τοῦ Ἰωάννου Α. Καποδιστρίου κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον, καὶ τοι γενικώτερον. Σύμφωνας ὢν καὶ μετὰ ἄλλων διαφερόντων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ κοινωνικῇ θέσει ὁμογενῶν, ἀπεπειράθη οὗτος, ὡς θεωρήσας δυνατὴν διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ συμπράξεως ὅλων τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων, ἂν οὐχὶ τὴν ἐλευθέρωσιν, τοῦλάχιστον ὅμως τὴν ἐλάφρυνσιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ τῶν Ἑλλήνων. Μὴ οὐκ ἀνεγνώρισεν ἡ Εὐρώπη τὴν πολιτικὴν αὐτὴν ἀνάγκην, ἵνα μὴ εἴπωμεν τὸ χριστιανικὸν τοῦτο καθήκον, διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856, εἰ καὶ τοσοῦτοι παρήλθον μεταξὺ τῆς βιεν-

ΤΟΜΟΣ Α'.

4

ναίας καὶ τῆς παρισιανῆς συνόδου χρόνοι; Τότε δὲ καὶ πραγματεία τις σοφοῦ ἀνδρὸς Γερμανοῦ δημοσιευθεῖσα, προσχώρει πέραν τῆς ιδέας αὐτῆς τοῦ Καποδιστρίου. Εἶτε φίλος αὐτοῦ, εἶτε αὐθόρμητος εκπληρῶν ἐν χρέος ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ τιμίου ἀνθρώπου, ὁ Ἀλέξανδρος Λίψ, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας, καὶ τοι ἔχων ἴδιον ἀντικείμενον «τὸν Γερμανικὸν σύνδεσμον», περιέλαβεν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, ἀναπτύσσων τοῦτο διὰ πολλῶν καὶ συμβουλευῶν τοῖς νικηταῖς τοῦ Ναπολέοντος συμμάχοις, «ἵνα πέμψωσιν ἐν ὀνόματι τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης τοὺς ἠνωμένους στρατοὺς ἑαυτῶν πέραν τοῦ Ἰστρου, καὶ σώσωσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν βαρβάρων τὴν Ἑλλάδα, κρημνίζοντες τὸν θρόνον τῆς βαρβαρότητος. — Δύο, προλογιζόμενος ἔγραφεν, ὑποχρεοῦσιν ἔτι τὴν Εὐρώπην ἐντιμα χρεῖν, ὧν ἡ ἐκτέλεσις ἀπὸ πολλοῦ ἦτο δι' αὐτὴν ἐν ἱερὸν καθήκον. Α'. Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ καὶ Β'. Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῶν ἀφρικανικῶν ληστρικῶν πόλεων. » Ἀλλ' ἐκ τῶν δύο τούτων τὸ πλησιέστατον καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρον ἡμᾶς (τοὺς Εὐρωπαίους) ἐστὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος». Ἰδίως δὲ τὴν Ῥωσσίαν θεωρῶν ὡς τὴν ἀρμοδιωτέραν κατὰ πολλοὺς λόγους δύναμιν καὶ μόνην τὸ μεγαλήτερον ἔχουσαν συμφέρον «ἐκ τῆς ἐντίμου αὐτῆς ὑποθέσεως», ὁ Ἀλέξανδρος Λίψ ἤρχετο ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, «ἵνα συνάψῃ πρὸς τὴν ἄλλην αὐτοῦ δόξαν καὶ τὸ ὄνομα ΕΛΕΥΘΕΡΩΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, καὶ μόνην εὐτυχὴ ἔδῃ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοὺς "Ελληνας!" Ἀλλ' ἅπαντα ταῦτα, καὶ τὴν ἀπόπειραν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοὺς ὠρίμους λογισμοὺς τοῦ Λίψ, ἀνέτρεψεν ὁ Μεττερνίχ, ἀποφανθεὶς καὶ τότε, ὡς καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐν τῇ Λουβιάνῃ, ἀποτόμως: «Οὔτε ὑπάρχει ἑλληνικὸν ἔθνος, οὔτε ἀναγνωρίζονται ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει ἄλλοι, ἢ μόνοι ὑπῆκοοι Τοῦρκοι».

Φρικτὴ πολιτικὴ ἀδικία καὶ φρικτοτέρα ἠθικὴ ὕβρις! Τὰ τοιαῦτα ὅμως διδόμενα ἐγένοντο τὸ διδακτικώτατον μάθημα διὰ τὸ μέλλον. Καὶ τὴν μὲν ἠθικὴν ὕβριν πρὸς ἔθνος, οὗ ἡ ἀρχὴ ἀναβαίνει εἰς τὰς πρώτας τοῦ ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ κόσμου ἡμέρας, καταστρέφων ὁ Καποδίστριας, συνέστησε τὴν Φιλόμουσον Ἑταιρίαν τῶν Ἀθηνῶν, διωχθεῖσαν μὲν ἐκ τῆς Βιέννης, εὐροῦσαν δὲ ἄσυλον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Βυβαρίας, καὶ ἔδειξεν οὕτως, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπάρχει κατωρ-

θώσας δὲ καὶ ἀπ' εὐθείας καὶ διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τότε ὑπάπιστοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, πρώτους συνδρομητὰς ταύτης αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας καὶ ὑπουργοὺς, αὐτὰ τὰ μέλη τῶν ἡγεμονικῶν οἰκῶν καὶ πολὺ ἄλλο ἐκ τοῦ ἐκλεκτοτέρου μέρους τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, κατέστησεν ὅλους τούτους ἐγγυητὰς οἰοῖναι καὶ ὑπευθύνους τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος (α). Ἡ πολιτικὴ ὁμῶς ἀδικία, τὸ κύριον αὐτὸ ζήτημα τῆς ἐποχῆς, ἔμενεν ἡ αὐτὴ, κακὸν ἀνυπόφορον, δι' ὃν λόγον ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη ἄλλων σκέψεων καὶ ἄλλων μέσων. Ἰδοὺ ἡ παραγωγὴ τῆς μυστηριώδους Φιλικῆς Ἑταιρίας, τοῦ μέσου ἄλλως ἐκείνου, δι' οὗ οἱ Ἕλληνες ἀφ' ἑαυτῶν τὸ πᾶν ἤλπισαν, ἀφ' οὗ πᾶσαν περὶ ἀμέσου ἐνεργείας τῶν ἄλλων ἐλπίδα ἀπώλεσαν (β).

Ἡ γενναία σύλληψις καὶ ἡ γενναιοτέρα ἐναρξίς, τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐλληνικῆς ἐνότητος ἀπέκειτο τῇ μέσῃ τάξει, τῇ ἐμπορικῇ ἰδίῳ. Νικόλαος Σκουφᾶς, Ἀθανάσιος Τσακάλωφ, Ἀθανάσιος Σέκερης, Ἐμμανουὴλ Ν. Ξάνθος, Παναγιώτης Α. Ἀναγνωστόπουλος, Παναγιώτης Σέκερης, Ἀντώνιος Κομιζόπουλος (γ) καὶ οἱ τοιοῦτοι, ἔμποροι ἦσαν καὶ γραμματεῖς ἐμπόρων. Ἐμποροὶ ἐν Μόσχᾳ ἐκουφόρησαν τὴν πρὸς ἐπανάστασιν ἐθνικὴν ἐνότητα· ἔμποροι ἐν Ὁδησσῷ ἐμαυεύσαντο, καὶ ἔμποροι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθῆλασαν ταύτην. Ἐβρέε-
τωσαν οὕτως, ὅσοι ὑπέλαβον, ἡ ἀπὸ σκοποῦ ἐκήρυξαν, τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν ὡς κλάδον τῶν Ἀνθρακῶν (Καρβονάρων), ἡ ἀπομίμησιν τῶν Ἰακωβίνων!

Κύριον εἶχεν αὕτη σκοπὸν τὴν ἐπανάστασιν, τὸ ὅλον μὲν περιλαμβάνουσαν τῶν διαφορῶν ὑπὸ τὸ σῆμα τῆς Ὁρθοδόξιας ἐνουμένων ἐθνικοτήτων τῆς πεπτωκυίας ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας, σημεῖον δὲ κυριώτατον ἔχουσαν τὴν καθέδραν ταύτης, τὴν Κωνσταντινούπολιν (δ). Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὀρθόδοξον καὶ περιληπτικώτατον πνεῦμα καὶ ὁ Ῥήγας Φεραίος συνέταξε τοὺς Θουρίους αὐτοῦ, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης ἐκανόνισε τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ. Καταλλήλως ἄρα οἱ δημιουργοὶ ὠνόμασαν τὸ σύστημα τοῦτο « Ἑταιρίαν τῶν Φιλικῶν » ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης, καὶ οὐχὶ Ἑταιρίαν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀτομικότητος, ὡς ἐσφαλόν οἱ ἐν Μόσχᾳ ἐπὶ τοῦ 1820 ὀργανώσαντες ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τὴν « Φιλόμουσον καὶ Φιλάνθρωπον Γραι-
» κικὴν Ἐμπορικὴν Ἑταιρίαν » (ε). Ἀπολύτως δὲ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία συνεκροτήθη οὐχὶ πρὸς κατήχησιν, διότι κατηχήσεως ἀνάγκην διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ οὔτε ὁ Ἕλληνας, οὔτε ὁ Βούλγαρος,

ἢ ὁ Σέρβος εἶχον, ἀλλὰ πρὸς τὴν μόρφωσιν ἐνὸς τοῦ γενικοῦ πνεύματος κέντρου, εἰς ὃ ἀπέκειτο ἡ προπαρασκευὴ πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ, ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη ἐργασία ἀδύνατος ἦν ἐν τῷ φανερώ, διὰ τοῦτο ἐπῆλθεν ἡ υποχρεωτικὴ προσφυγὴ εἰς μέτρα ἐν τῷ κρυπτῷ. Μάλιστα δὲ, ὅπως ἐργάζεται ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία ἐλευθερώτερον καὶ ἐπιτυχέστερον, διαφεύγουσα καὶ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας τὰς ὑπονοίας καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας τὴν ὀξυδερκίαν καὶ τὴν συστηματικὴν προσοχὴν, ἐκαλύπτετο ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἡθικῆς ἐργασίας ὑπὲρ τῶν γραμμάτων, μᾶλλον δὲ συνεχέστερον πρὸς τὸ φαινόμενον μετὰ τῆς Φιλομούσου τῶν Ἀθηνῶν Ἑταιρίας. Παρὰ τὴν κοινὴν δ' ἔνωσιν ὅλων τῶν τάξεων, μόνην καθιστῶσαν τὰ ἔθνη ἀδάμαστα, σπουδαιότερα τῶν ἐργασιῶν ἑαυτῆς ἔλαβεν ἀντικείμενα τὴν κατάπαυσιν πάσης τῆς οἰκογενείας διαιρούσης ἔχθρας, τὴν ἀμοιβαίαν ἐν πάσῃ περιστάσει συνδρομὴν, τὴν θυσίαν καὶ περιουσίας καὶ ὑπηρεσίας ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ, τὴν ἀκίνδυνον συνεννόησιν καὶ ἐπὶ τέλους τὸν σχηματισμὸν ἐνὸς ἐθνικοῦ ταμείου. Θαυμασίως δὲ τὰ ὀνόματα τῶν διευθυντῶν ταύτης ἐτηρήθησαν μυστικώτατα ὡς Ἀρχή, ἐν ᾧ, ὡς μέλη ὑπεύκοντα αὐτῇ τῇ ἀφανεῖ Ἀρχῇ, ὑπῆρχον γνωστότατοι πάντες (α). Οὐδεμίᾳ ἐδίδετο ἄλλως καὶ ἀξία καὶ βαρύτης ἀνάλογος πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐπιχειρήσεως, πᾶσαν προλαμβάνουσα πολυπραγμοσύνην καὶ πᾶσαν καταστέλλουσα φιλοδοξίαν ἐνδεχομένην, ἐὰν μὴ ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ « Πίστευε καὶ μὴ ἐρεῖνα ». Τίς δ' ἄλλως διὰ τὸν προσήλυτον ἐπέκειτο ἡ ἀνάγκη τοῦ γινώσκειν τὴν Ἀρχήν, ὅτε γονυπετῶν οὗτος ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν μέγαν ὑπαγορευόμενος ὄρκον τῆς πίστεως καὶ τῆς καρτερίας, περὶ οὐδενὸς ὤμνουν ἄλλου, ἢ περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐκείνου, ὅπερ ἡσθάνετο ἐνδομύχως, τὴν ἐλευθερίαν λέγομεν τῆς πατρίδος; Ἀποδώσωμεν τὴν ἀνήκουσαν δικαιοσύνην καὶ τιμὴν πρὸς ἀνθρώπους, πρῶτους τολμήσαντας καὶ πρῶτους καταθέσαντας ἀπάσας τὰς πνευματικὰς δυνάμεις ἑαυτῶν, καὶ ὡς Ἀρχὴν καὶ ὡς Ἀποστόλους καὶ ὡς μέλη διατάσσοντα καὶ διατασσόμενα, διὰ τὸν θρίαμβον μιᾶς ἱερᾶς ὑποθέσεως, ἣν ἐνεστερνίσθησαν ὅλη ψυχὴ καὶ καρδίᾳ.

Καὶ ἀρχόμενοι τοῦ ἔργου ἀπεφάσισαν οὗτοι, ἵνα πρῶτον μὲν μὴ ἐπεκτείνωσιν εὐθὺς τὸν σύνδεσμον, ἢ πρὸς μόνον τὰ νοημονέστερα καὶ ἀρμοδιώτερα πρόσωπα, εἰμὴ ἂν ὑπηγορευούντο ἄλλως ἐκ τῶν περιστάσεων· δεύτερον δὲ διευθύνωσιν, ὅπου ἀνῆκεν, ἀποστόλους μετρίας μὲν

κοινωνικῆς θέσεως, ὅπως μὴ δίδονται ὑπάνοιαι, ἀγγίνας ὁμως, εὐ-
γλώττους, ἐπιτηδείους καὶ ὑποβεβλημένους ὑπὸ τακτικὴν μετὰ τῆς Ἀρ-
χῆς ἀλληλογραφίαν· τρίτον δὲ ἐδρεύουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει (α),
ὡς γενικῶ κέντρῳ. Ἀλλὰ τις περίπτωσις ἀπροσδόκητος διεκινδύνευσε
τὴν Ἑταιρίαν, μὲντοι παγιομένην.

Ὁ ἀπὸ Ἰθάκης Νικόλαος Γαλάτης, γενόμενος ἐν τῇ Ὁδησσῷ κάτο-
χος τοῦ μυστηρίου ἐκ τῶν πρώτων, συνέλαβε δυστυχῶς ἄλλας ἰδέας
καὶ ὑπὸ ἀγγλικὸν διαβατήριον ἔδραμεν εἰς Πετρούπολιν. Ὑπολαβὼν
αὐτὴν ὡς τὴν κυρίαν ἐστίαν τοῦ ἐνεργουμένου συνδέσμου, ἤλπισεν, ὡς
Ἰόνιος, εὐκολον τὴν πλησίασιν ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Καποδίστριαν· ἀπα-
τήσας δὲ τὸν Σκουφᾶν καὶ Τσακάλωφ ἐπὶ συγγενεῖα δέθεν μετὰ τοῦ
Καποδιστρίου, ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτῶν μέλος τῆς Ἀρχῆς καὶ ὡς τοιοῦ-
τος συνεστήθη πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ φίλους. Ὁξύνους καὶ δραστήριος
φύσει, ἀλλὰ τερατωδῶς παράτολμος καὶ μάταιος ἦθει, περιεβλήθη
συγχρόνως τὸν τίτλον κόμητος καὶ ἀπεσταλμένου παρὰ τοῦ ἐλληνικοῦ
ἔθνους. Εἰς τοσαῦτα δὲ ἐξεστράπη ἀτοπήματα ἐν τῇ Πετρούπολει,
ὥστε ὁ ἀστυνόμος αὐτῆς στρατηγὸς Γοργόλης, Ἕλληνα ἐξ Ἰωαννίνων,
συλλαβὼν τοῦτον ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐξεσφενδόνισεν ὑπεράριον. Κατὰ τὴν
αὐτὴν νύκτα συνελήφθησαν φυλακισθέντες ἐν τῷ φρουρίῳ ὁ Πεζζαϊδὸς
καὶ τῆς Δημήτριος Ἀργυροπούλου ἐκ Θεσσαλονίκης (β). Τῇ δ' ἐπιούσῃ
ἀπαλλάξας τῆς φυλακῆς ἀμφοτέρους ὁ διοικητὴς Πετρούπολεως, συγ-
γνώμην ἠτήσατο παρ' αὐτῶν, δι' ἣν ὑπέστησαν προσβολὴν, καὶ πρὸς
ἐκανοποίησιν ἔθετο ἐν μὲν τῇ χειρὶ τοῦ Πεζζαϊδοῦ ἑκατὸν χρυσᾶ Ὀλ-
λανδίας, ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀργυροπούλου πεντήκοντα (γ).

Τοιοῦτῳ διεσκεδάσθη τρόπῳ ὁ πρῶτος οὗτος κίνδυνος τῆς Ἑται-
ρίας. Τὸ δὲ μᾶλλον περιεργότερόν ἐστιν, ὅτι ἡ ἀποπομπὴ τοῦ Γα-
λάτου εἰς τὴν τουρκικὴν ἐπαρχίαν τῆς Μολδαυίας συνέτεινεν οὐκ ἐλί-
γον πρὸς τὴν σύλληψιν ἰδεῶν ἄλλων. Ὁ τότε γενικὸς πρύξενος τῆς
Ῥωσσίας ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις Ἀλέξανδρος Πίνης διατάγη, ἵνα προσ-
τατεύῃ αὐτοῦ ὡς ὑπηκόου Ῥώσσου ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, τὸ τοῦ Ἀλε-
ξιανοῦ, ἐν ᾧ ἢ θελε μένειν ἐν τῇ Μολδαυίᾳ οὗτος· καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ
πάθῃ ἐν τῇ Τουρκίᾳ, « ὡς ἀνῆκων εἰς μίαν Ἑταιρίαν, ἀνυπόμονον
» ἵνα ἀποσείσῃ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν » (δ). Κατ' ἐξαίρεσιν δὲ, ἡ
παρὰ τοῦ Πίνη χορηγηθεῖσα τῷ Γαλάτῃ ποσότης τῶν πεντακοσίων
ἰσπανικῶν ταλλήρων δι' ἀποζημίωσιν καὶ ἔξοδα τῆς ἡμέρας προσέ-
λαβεν, ὑπὸ ἔποψιν ὅπως εὐμενῇ ἐξηγηθεῖσα, ἐν μηδενικόν, ἀπὸ στά-

μακτος εἰς στόμα περιφερομένη· ἐψιθυρίσθησαν μάλιστα χρυσᾶ δου-
κάτια ἀντὶ ταλλήρων ἀργυρῶν, καὶ ἕκαστος ὠμίλει ἐπὶ τῆς προκει-
μένης περιστάσεως προστιθέμενος καὶ τι ἴδιον. Ἀναμνήσεις προη-
γούμεναι ἔφερον ἀναμφιβόλως εἰς τὸ σημεῖον εἰκασιῶν μεγάλων τόσῳ
μᾶλλον, ὅσῳ ἐγνωρίζετο ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος διατελὼν ὑπὸ
τὸ κράτος τῶν ἱερῶν ἀρχῶν τῆς θρησκείας, συγχάκεις δ' ὠμίλει περὶ
τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἐκ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, καὶ, πλήρης
αἰσθημάτων ὑψηλῶν καὶ ἀξίων μεγάλου ἡγεμόνος, οὐ μόνον τὸ βασί-
λειον τῆς Πολωνίας ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν εὐγενῶν Ῥώσων ἀπο-
κατέστησε τότε συνταγματικόν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἴτησιν τῶν ἀρχόν-
των τῆς Λιθουανίας παρεδέχθη ἐπιτρέψας αὐτοῖς συνταγματικὴν
τὴν κυβερνήσιν. Εἰδικώτερον δὲ, εὐαίσθητῶν ἐπὶ τοῖς δεινοπαθήμασι
τῶν Ἑλλήνων, συγχάκεις ὠργίζετο κατὰ τῶν Τούρκων, οὓς ἀπεκάλει
βαρβάρους· «Οἱ βάρβαροι μ' ἐνοχλοῦσι . . . Οἱ βάρβαροι πρὸς οὐδέν
εἰσιν ἱκανοί»· καὶ, ὅτε ὠμίλουν αὐτῷ περὶ τῆς ἐξώσεως τούτων ἐκ
τῆς Εὐρώπης, ἀπεκρίνετο μετὰ περιπαθείας· «Ὑπομονή!» Ἀλλ'
ἐπῆλθε μετ' οὐ πολὺ ἡ ἐν Ἀκυεσγράνῳ (Ἐξ-λα-σιαπέλλ) σύνοδος,
καθ' ἣν ὀλέθριοι κατὰ τῶν λαῶν κεραυνοὶ ἐχαλκεύθησαν. Δυστυχῶς
τὴν εὐθύνην τῆς ἐκτελέσεως τῶν φρικωδῶν ἀποφάσεων ταύτης συνε-
μείσθη καὶ ἡ Ῥωσσία, καὶ τοιαύτη ἐλπίδων μεταβολὴ δεινοῦς παρὰ
τοῖς Φιλικοῖς ἐνέσπειρε δισταγμοὺς καὶ φόβους.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τοῦ 1817 ὑπῆρχε παρὰ τῷ Πίνῃ, ἐκπλη-
ρῶν χρῆν διερμηνέως, ὁ Γεώργιος Θεοδώρου Λεβέντης, ἔγγονος τοῦ
κατὰ τὴν πελοποννησιακὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769 διαπρέψαντος ὑπὸ
τὸν Κωνσταντῖνον Κολοκοτρώνην μέχρι τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀλβα-
νῶν Γεωργίου Λεβέντου (α). Παρὰ πολλοὺς ἄλλους ὁ Γαλάτης, ἡ Ἀλε-
ξανδρὸς, εἰσήγαγε καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ (β), μεγάλην οὕτω προσε-
νεγκῶν ὑπηρεσίαν τῇ πατρίδι. Ἦν δ' ὁ Λεβέντης ἀνὴρ πολὺτιμος διὰ
τὸν νοῦν, τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἄοκνον ἐνέργειαν, ἑλληνικῶς ἐκ-
μεταλλεύμενος ἐν πάσῃ περιστάσει τὴν ῥωσικὴν ἐπιρρῶν, δι' ἧς
κατεῖχε θέσεως. Ἀφ' οὗτο ἐμυήθη τοῦ ἐπαναστατικοῦ μυστηρίου,
κατέβαλλε μεταξὺ ἄλλων, συνεπῆς ὢν πρὸς τὰς ἀρχάς, αἱ ἐπρέσβευε,
πᾶσαν προσπάθειαν δυνατὴν ὑπὲρ τῆς ἡθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἔθνους
αὐτοῦ, ἰδίᾳ δαπάνη συντηρῶν πολλοὺς τῶν μαθητευόντων, καὶ ἄλ-
λους τῶν εὐπόρων ὁμογενῶν προτρέπων, ὅπως βοηθῶσι τοῖς χρεῖαν
φωτισμοῦ ἔχουσιν ἀπόροις τῶν νέων. Ἰδίως δὲ ἐπλεόναζον αἱ ὑπάρ-

τροφοὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ τοῦ Βουκουρεστίου, διδασκόντων τοῦ Βαρδαλάχου, Ἰατροπούλου καὶ Γενναδίου, ὡς καὶ διάφοροι ἐκ τῶν σπουδαζόντων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τοῖς Παρισίοις (α). Τίς ἔπαινος οἰκείος διὰ τοιοῦτους εὐεργέτας;

Πρῶτος οὗτος συνέλαβε τῷ 1817 τὴν ιδέαν περὶ τῆς προπαρασκευῆς πρὸς τὴν σύγχρονον μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπανάστασιν τῆς Σερβίας. Ἐξή τότε ἐν τῇ Βασσαραβίᾳ ὁ Καρᾶ-Γιώργης (β), περίφημος ἄλλοτε στρατηγὸς τῶν Σέρβων, γνωστὸς δὲ διὰ τὰς ἰσχυράς σχέσεις καὶ τὰ ἀδιαφιλονείκητα δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τούτων. Οἷον εἶχεν ἑξαίρετως πελώριον ἀνάστημα (γ), τοιαύτην καὶ διὰ μεγάλας ἐπιχειρήσεις καρδίαν. Μετὰ τοῦ Γεωργίου Νικολάου Ὀλυμπίου, γνωριζομένου παρὰ τοῦ Καρᾶ-Γιώργου ἀπὸ τῆς σερβικῆς ἐπαναστάσεως, ἐσκέφθη ὁ Λεβέντης, εἰ ἀπεφάσισεν οὗτος ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν Σερβίαν, ἀναλάβῃ δὲ διὰ τῆς ἐπιβροῆς αὐτοῦ τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως τοῦ τόπου, καὶ συνδράμῃ οὕτως ἐν καιρῷ τὴν μελετωμένην ἐπανάστασιν, ἀρχομένην συγχρόνως ἀπὸ τε τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας. Ὁ Ὀλύμπιος, θεωρήσας δυνατὸν τὸ τοιοῦτον, ἀπῆλθε πέραν τοῦ Προύθου καὶ εὔρε πρῶθυμον τὸν Καρᾶ-Γιώργην, ζητήσαντα μόνον μυστικότητα τοῦ πράγματος ἄκραν ὡς πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας καὶ ἀσφάλειαν προσωπικὴν ὡς πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς μέχρι τῶν μεθορίων τῆς Σερβίας. Ὁ Λεβέντης, προσωρινῶς διευθύνων τότε τὸ ἐν Ἰασίῳ βωστικὸν προξενεῖον, ὑπεσχέθη ἀμφοτέρω, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας μεταβάντα διὰ τοῦ Προύθου τὸν Καρᾶ-Γιώργην παρέλαβεν ἀπελθὼν ὁ Ὀλύμπιος, καὶ ὠδήγησε νυκτὸς εἰς τὴν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου οἰκίαν κατὰ τὸν Γαλατᾶν, πλησίον τοῦ Ἰασίου κείμενον. Ὁ φυλάττων τὴν οἰκίαν κηπουρὸς, Βούλγαρος τὸ γένος, ὠρκίσθη ἤδη παραληφθεὶς ἐν τοῖς Ἀδελφοπονητοῖς τῶν Φιλικῶν οἱ δ' ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος ὑπάρχοντες ὥσει ἐβδομήκοντα Σέρβοι, εἰδοποιηθέντες προσηκόντως ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Βέλκου, ἀδελφοῦ τοῦ γνωστοῦ Χαϊδούτ Βέλκου, τοσαύτην ἐτήρησαν ἐχεμυθίαν, ὥστε ἐν πλήρει ἡ τοπικὴ ἐξουσία ἔμεινεν ἀγνοία τοῦ πράγματος ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, καθ' ἃς ὁ Καρᾶ-Γιώργης διέτριψε πλησίον τοῦ Ἰασίου.

Τρεῖς ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἔλαβε νυχτερινὰς συνεντεύξεις μετ' αὐτοῦ ὁ Λεβέντης. Κατὰ τὴν πρώτην, παρόντος καὶ τοῦ Ὀλυμπίου, κατήχησεν αὐτὸν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ, ὀρκισθέντα δι' αὐτὸν καὶ δι' ὅλην

τὴν γενεάν αὐτοῦ αἰωνίαν ἔχθραν κατὰ τοῦ τυράννου· ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος δὲ, τῆς Σερβίας καὶ ὅλων τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Χριστιανῶν ἄνευ διαφορᾶς ἐθνικότητος καὶ δόγματος πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ. Κατὰ τὴν δευτέραν εἰσηγήσατο πρὸς τοῦτον τὰ ἀκόλουθα. « Ἀλλὰ φράσῃς εἰς Σερβίαν, νὰ » λάβῃς εἰς χεῖρας τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου δυνάμει τῆς ἐπιβροχῆς καὶ » τῶν σχέσεών σου. Ἡ Πόρτα θέλει ταραχθῇ φυσικῶς καὶ θέλει ὑπο- » θέσει, ὅτι ἡ ἐξοδός σου εἶναι παιγνίδι τῆς Ῥωσσίας, διὰ νὰ εὕρῃ » αἰτίαν νὰ κηρύξῃ κατ' αὐτῆς πόλεμον. Εἶναι δὲ ἐνδεχόμενον, προ- » τοῦ ἀποφασίσῃ νὰ κηρυχθῇ κατὰ σοῦ, νὰ σοὶ προτείνῃ τὴν ἡγεμο- » νείαν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ, τὰ ὅποια θέλει υποπτεύεται μεγαλύτερα » κακὰ. Εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν εἶναι καλὸν νὰ δεχθῇς τὴν ἡγε- » μονείαν, λαμβάνων πάντοτε προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ νὰ δείξῃς μά- » λιστα κἄποιον ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Πόρταν. Πρῶται δὲ πράξεις σου » εἶναι νὰ συστήσῃς σχολεῖα σερβικὰ καὶ ἑλληνικὰ, νὰ κάμῃς ἐργο- » στάσια καὶ νὰ χύνης τουφέκια καὶ κανόνια, τὰ ὅποια νὰ χρησι- » μεύσουν ἐν καιρῷ » καὶ τὰ τοιαῦτα (α). Ὁ Καρᾶ-Γιώργης ὑπεσχέθη ἐρ' ὅλων τούτων. Κατὰ τὴν τρίτην συνεφωνήθησαν τὰ ἐγγυώμενα τὴν ἀσφαλῆ ὁδοιπορίαν αὐτοῦ μέτρα. Ὑπῆρχεν ἐν τῷ Ἰασιῷ ὁ Μιχαὴλ Λεονάρδος, Πελοποννήσιος, ἀπολαμβάνων τὴν βωσσικὴν προστασίαν. Πρὸς τοῦτον, ὡς μεμυημένον τῶν τῆς Ἑταιρίας, ἐνεπιστεύθη ὁ Λε- βέντης· τὰ περὶ Καρᾶ-Γιώργου· εἰσηγήσατο δὲ, λόγῳ ὑπηρεσίας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους, ἵνα ἐφοδιασθῇ διαβατήριόν τι βωσσικὸν διὰ τὰ κείμενα ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Σερβίας λουτρὰ, ὀνομάσῃ δὲ ἐν αὐτῷ δύο ὑπηρετάς καὶ ὑπὸ ταῦτα τὰ ψευδῆ ὀνόματα φέρῃ μεθ' αὐτοῦ τὸν Καρᾶ-Γιώργην καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ Ναούμ. Ἴνα μὴ δοθῇ δὲ καθ' ὁδὸν τοῖς Αὐστριακοῖς τῆς Βουκοβίνης ἀφορμὴ πρὸς περιέργειαν καὶ ἀνακάλυψιν, ὄντος, ὡς εἶπομεν, τοῦ Καρᾶ-Γιώργου μοναδικοῦ κατὰ τὸ ἀνάστημα, ὠδηγήθησαν, ὁ μὲν Λεονάρδος, ἵνα μι- σθώσῃται μεγάλην ἁμαξάν « μπρασοβανικὴν » κεκαλυμμένην, ὁ δὲ Καρᾶ-Γιώργης, ἵνα κατακλινθῇ ἐν αὐτῇ ὡς ἀσθενῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀγόμενος εἰς τὰ λουτρὰ λόγῳ θεραπείας. Ὁ Λεβέντης κατέβαλεν ὅλην τὴν δαπάνην, καὶ τὸν Καρᾶ-Γιώργην χρηματικῶς ἐφοδίασε.

Οὕτως ὁ Λεονάρδος ὑπὸ τὴν ιδιότητά ἐμπόρου, συνοδευόμενος δὲ μέχρι τῶν συνόρων καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπίου, βωσσικὸν ἐπίσης διαβατήριον φέ- ροντας, ὠδήγησε τὸν Καρᾶ-Γιώργην εἰς τὰ μεθόρια τῆς Σερβίας διὰ τῆς

Βουκοβίνης, Τρανσυλβανίας καὶ Βανάτου, λαθὼν ἐντελὲς τὴν αὐστριακὴν ἀστυνομίαν, καὶ παρέδωκε τοῦτον τῷ φίλῳ αὐτοῦ καὶ ἀναδόχῳ Βοίτσα. Ἦν δὲ αὐτὸς πρόσωπον ἐπίσημον καὶ ἰσχυρὸν ἐν Σερβίᾳ ὡς ἀρχηγὸς τῶν ὅπλων τῆς ἐπαρχίας Σεμενδρίας, διατελέσας δὲ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὁ Ἀβραάμ Περρόνοβιτς καὶ οἱ τοιοῦτοι.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τούτου ἐπὶ ἱκανὸν ἐξενίσθη χρόνον ὁ Καρᾶ-Γιώργης ἀγνῶς, δι' ὅλων ὑπερεργῶν τῶν προφυλάξεων παρὰ τοῖς οἰκείοις καὶ ὁπαδοῖς, οὓς ἂν εἶχε καθ' ἅπασαν τὴν Σερβίαν· ἀλλ' οὐδεμίαν δυστυχῶς ἔλαβε πρόνοιαν ἰδίαν καὶ περὶ τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας ἑαυτοῦ κατὰ πάντος ἐνδεχομένου, ἐμπιστευθεὶς ἀπολύτως τῷ Βοίτσα. Ἐντεῦθεν, εἰ καὶ διήλθεν ἀβλαβῆς τὴν αὐστριακὴν Σκύλλαν, ἠπατήθη περιπεσὼν εἰς τὴν Χάρυβδιν τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς προδοσίας. Καθ' ἃ μὲν γράφει ὁ Λεβέντης, « ὁ Βοίτσας θέλων, φαίνεται, νὰ συμβιβάσῃ » τὸν Καρᾶ-Γιώργην μὲ τὸν Μιλόσχην, ἢ ἔχων ἀπ' ἀρχῆς πρόθεσιν » νὰ τὸν προδώσῃ, συνεννοήθη μὲ αὐτὸν (τὸν Μιλόσχην) νὰ προσφέρῃ » τὸν ἀντίζηλόν του θυμὰ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἰδιοτελείας ». Καθ' ἃ δὲ βεβαιούσιν ἄλλοι, καλῶς γνωρίζοντες τὰ σερβικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἢ μὲν αὐστριακὴ ἀστυνομία, ἀνακαλύψασα ἔπειτα, κατήγγειλε τῷ πασσᾶ τῆς Λευκοπόλεως (Βελιγραδίου) τὴν εἴσοδον τοῦ Καρᾶ-Γιώργου ἐν τῇ Σερβίᾳ καὶ ξενιζόμενον αὐτὸν παρὰ τῷ Βοίτσα· ὁ δὲ πασσᾶς ἀπήτησε παρὰ τοῦ Μιλόσχου τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπιφόβου τούτου ἀνθρώπου· ὁ δὲ Μιλόσχος, ἀποστείλας νυκτὸς ἐκτελεστικὴν δύναμιν ἐκκτὸν στρατιωτῶν, ὑπεχρέωσε τὸν Βοίτσαν, ἀπειληθέντα καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ κεφαλικῆς ποινῆς, εἰς τὴν φρικώδη τῆς δολοφονίας πράξιν. Ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, ὁ Καρᾶ-Γιώργης ἐδολοφονήθη καθ' ὕπνον παρὰ τοῦ Βοίτσα, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Ναούμ· ὁ δὲ Βοίτσας μετὰ τοῦ ξίφους τοῦ ἥρωος, τοῦ φέροντος ἐπὶ τῆς λαβῆς διάλιθον κόσμον, ἐκληρονόμησε καὶ τὸ αἰώνιον αἶσχος τοῦ ἀπίστου καὶ τοῦ δολοφόνου (α).

Τοιαύτην ἔλαβε τελευταίαν τύχην ὁ πρῶτος νοῦς καὶ ἡ πρώτη στίβαρὰ χεὶρ τῆς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπαναστάσεως Σερβίας· τοιοῦτω ἀντημείφθη τρόπῳ ὁ πρωταθλητὴς τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς δόξης τῶν ὅπλων ταύτης. Καθ' οὗ δὲ οὐκ ἠδυνήθησαν τὰ ὅπλα τῶν Τούρκων ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἴσχυσεν ἐν στιγμῇ μιᾷ δολοφόνος χεὶρ Σέρβου, βλάψασα καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Σερβίας· τῆς Σερβίας μὲν, διότι, ζῶντος τοῦ Καρᾶ-Γιώργου, ἀντέταττε πάντοτε

αὕτη ἐν φόβητρον ἠθικὸν κατὰ τῆς Τουρκίας τῆς Ἑλλάδος δὲ, διότι εὐηλπίσται συνδρομὴν ἰσχυρὰν ἐν τῇ προσεχεῖ αὐτῆς πάλῃ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἦτο ἄρα φυσικὴ ἡ γενομένη παρ' ἅπασι τοῖς Ἑλλησι κακίστη ἐντύπωσις διὰ τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς τόσῳ χρησίμου καὶ δυσκόλως ἀναπληρουμένου προσώπου. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐθεώρησαν, κατὰ τὸ σύνθηρες, τὸν Καρᾶ-Γιῶργην ὄργανον καὶ ἀπόστολον τῆς ῥωσικῆς πολιτικῆς, καὶ τοι μηδεμίαν τοῦ πράγματος γνῶσιν ἐχούσης.

Παρά τὴν ἀτυχίαν ταύτην ὑπέστη μετ' οὐ πολλὴ ἡ Ἐταιρία τῶν Φιλικῶν καὶ τὸ δυστύχημα τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Σκουφᾶ κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ 1818 (α), καὶ τοὺς ἀντιπερισπασμοὺς ἄλλης ἐκ τῶν σπλάγχχνων ἐαυτῆς ἀναφύσεως ἑταιρίας. Ἀρχηγὸς ταύτης ὑπετέθη ὁ Ἥλιος Χρυσοσπάθης, Λάκων, ὃν οἱ Φιλικοὶ παρωνόμασαν «γηραιὸν ἀλώπεκα». Φιλόδοξοι κεφαλαὶ μέχρις ἐσχάτης κουφότητος, ἀνθρώποι ἐπιβόρεοι εἰς τὰς καινοτομίας, ἢ θέλοντες ἐπιδεικνύειν καὶ νοὺν μέγαν καὶ γνώσεις πραγμάτων εὐρείας, οὐδὲν ἢ μικρὰ εἰδότες, καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἐμελέτησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως καταστῶσιν ἀνώτατοι διευθυνταὶ συστήματός τινος νεομόρφου. Δικαιοῦντες δὲ τὴν τοιαύτην διαγωγὴν ἐαυτῶν καὶ συνδέοντες ταύτην πρὸς τὴν κοινὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνάγκην, ὡς εἴθισται τοῖς ὀλίγῃ ἠθικὴν ἔχουσι βραδιούργοις, ἤρξαντο δυσφημεῖν ἀπροκαλύπτως τὴν ἀδελφότητα τῶν Φιλικῶν, ὡς ἀποπλανηθεῖσαν τῆς εὐθείας ὁδοῦ δῆθεν καὶ ἀναπλάσεως κρείττονος δεομένην. Ἐπειδὴ δὲ πᾶς νεωτερισμὸς φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν γοητείαν, ἐπέτυχον τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ ὑπὸ τινων ἐπιπολαίων τῷ πνεύματι, τὰ αὐτὰ σημεῖα, τὰς αὐτὰς λέξεις καὶ τὰς αὐτὰς λειτουργίας ἔχοντος ἐκτός τινων μεταβολῶν ἀσημάντων. Ἀλλ' ἡ ἀντίδρασις αὕτη, σπουδαιότερα καθισταμένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐσβέσθη ἐντὸς ὀλίγου· τὸ δὲ ἔργον τῶν Φιλικῶν προήγετο πανταχοῦ, ὅπου ἂν διηυθύνοντο ἀπόστολοι.

Ἐν τοιαύταις καὶ ἄλλαις παρεμβαλλομέναις δυσχερεῖαι ἀνεπλήρου πολλαχοῦ τὴν Ἀρχὴν ἡ ἀτομικότης. Παρὰ τὸν Λεβέντην καὶ ἄλλους ἀλλαχοῦ, τοιοῦτος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης διέπρεψεν ὁ Παναγιώτης Ἀνδρόνικος, Πελοποννήσιος, ἀνέκων τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ῥωσσίας. Ὁ ἄξιος οὗτος καὶ πολλοῦ ζήλου ἀνὴρ, διαμένων ἐν Κισινεὺξ, παρεδόθη ὅλως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πατρίδος, οὐ μόνον αὐξάνων τοὺς προσηλύτους καθ' ἅπασαν τὴν Βασσαραβίαν, ἀλλὰ καὶ παντὶ τρόπῳ δικασκιάζων πᾶσαν τυχεύσαν ἀνηυχίαν (β). Ἀπὸ τῶν

ἐκβολῶν τοῦ Ἰστρου μέχρι τῆς Ἀζοφικῆς ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία ἐβρυθεὶς ἤδη προσηλύτων καὶ ἀποστόλων Ἑλλήνων. Καίτοι ἡσυχάζοντες καὶ εὐημεροῦντες ὕλικῶς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, προθυμότετοι ὅμως συνώμνουν ἅπαντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὅλη ψυχῇ ἐργαζόμενοι δι' αὐτὴν καὶ βέβαιον παραδεχόμενοι, ὅτι Ῥῶσσοι καὶ Ἕλληνες, οἱ μὲν προηγούμενοι, οἱ δὲ ἐπόμενοι, ἢ καὶ ἀμφοτέροι ἡνωμένοι, βαδίσουσιν ὁμοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ὀλύμπιος ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ ἐπεμελεῖτο ἰδίως περὶ τῆς Σερβίας, καίτοι μὴ φίλος ὢν τοῦ ἀρχηγοῦ ταύτης Μιλόσχου ἐνεκα τῆς προηγηθείσης δολοφονίας τοῦ Καρᾶ-Γιῶργου· ὑπέκρινε ὅμως τῇ ἐθνικῇ ἀνάγκῃ, καὶ προσώπῳ καταλλήλῳ πρὸς τὴν συναγροίκησιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Μιλόσχου ἐχρῆτο τῷ Γεωργίῳ Εὐαγγελίδῃ. Ἦν δὲ οὗτος Ἕλλην ἐξ Ἀμπελακίων, πλήρῃ ἀπολαύων τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Μιλόσχου ἐπὶ διαφόροις πολιτικαῖς ὑπηρεσίαις, καὶ μέγαν ἔρωτα πνέων ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος. Ἀγνοοῦμεν κυρίως, τίνας τὸ πρῶτον δι' αὐτοῦ διεβίβασεν ὁ Ὀλύμπιος ἐξηγήσεις πρὸς τὸν Μιλόσχην· ἐξάγεται ὅμως, ὅτι περιωρίζοντο αὐταὶ εἰς προδιαθέσεις μόνον, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐκ Βελιγραδίου καὶ ἀπὸ 12 μαρτίου 1849 σωζομένη ἀπάντησις τοῦ Μιλόσχου, δι' ἧς οὗτος ἐβεβαίωσεν αὐτὸν «πρόθυμον εἰς κάθε τι» (α).

Ἐν δὲ τῷ Ἰασιῳ ὁ Θεόδωρος Νέγγρης, εἰ καὶ μὴ εἶχε διαταγὰς ἀνωτέρας καὶ ἀρμοδιότητα ἐποπτείας ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἄλλων μελῶν, εἰργάζετο ὅμως, ὡς τι κέντρον, διὰ πολλοῦ πατριωτισμοῦ, πολιτικῆς ἐμβριθείας καὶ ὠφελείας, τόσῳ προθυμότερον, ὥσπερ ἐνεπνέετο καὶ ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι Καποδίστριας καὶ τοιοῦτοι προΐστανται τῆς Ἑταιρίας συναινέσει καὶ συνδρομῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ὅσα ἂν ἔπραξεν ἐπομένως καὶ ὑπέστη ὑπὲρ τῆς παγίωσης καὶ τῆς προόδου τῆς Ἑταιρίας, ἐκτίθησιν ὁ αὐτὸς τῇ 12 ἀπριλίου 1849 πρὸς τὴν Ἀρχὴν δι' ὑπομνήματος, περὶ πολλῶν προσέτι προσφυῶς γνωματεύων, καὶ πάντοτε ἐπικαλούμενος τὰς ὁδηγίας τῆς Ἀρχῆς, ὅπως συμβαδίζῃ συμφώνως πρὸς τὰς προθέσεις ταύτης καὶ τὰς ἐργασίας τῆς ὅλης Ἑταιρίας. Πολλῆς δὲ παρατηρήσεως ἴδιοι, ὡς ἔχοντες οὐσιώδη ἐπὶ τῆς τύχης τῆς μετ' οὐ πολὺ ἐπελθούσης ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, θεωροῦνται οἱ λόγοι, οἳ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ ὑπομνήματι αὐτοῦ φέρεται ὁ Νέγγρης περὶ τε τῶν κατόικων, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων τῆς Μολδοβλαχίας. «...»
» Ἡ Δακίχ, λέγει, εἶναι τὸ ἐπισφαλέστερον μέρος, ἀφ' ὅσων, τῆς Ἑλλά-

»δος τοῦλάχιστον, ἀδελφοὺς περιέχουσι. Ἄλλου ὁ Τοῦρκος καὶ ἀπὸ
 »τὴν γλῶσσαν καὶ ἀπὸ τὰ ἐνδύματα διαστέλλεται ἐνταῦθα ὅμως
 »διοικεῖ φορῶν προσωπεῖον ἑλληνικόν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ἐμπνέει φόβον
 »καὶ συστολὴν, ἐνταῦθα δὲ θάρρος καὶ ἀδιαφορίαν. Ἐπειτα ἐκεῖνος
 »ἔχει μόνον νὰ συλλάβῃ τὴν ὑποψίαν δυσχερὲς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ
 »τὴν ἐξιχνιάσῃ δυσχερέστερον· αὐτὸς δὲ καὶ εἰς τὰ δύο εὐεπηθο-
 »λώτερος. Καὶ τέλος, ἄλλου μὲν ὁ Ἕλλην διασώζει ἐθνικὸν χαρακτῆ-
 »ρα, καὶ, ὅσον ἐμπαθὴς ἂν εὗρεθῇ, πρὸ ἐφθαλμῶν ἔχων τὸ πρὸς τὸν
 »δμογενῆ ἀπάνθρωπον τῆς διοικήσεως, συγκεντρούμενος ἑαυτῷ, φύ-
 »σει συναισθάνεται καὶ οἶκτον καὶ ἀπέχθειαν ἐνταῦθα δ' ἔχει μόνον
 »αὐτοψεί δὲν βλέπει τηλικαῦτα οἰκτρά καὶ θεοστυγῇ θεάματα διὰ τὸ
 »ἡσυχότερον τῆς διοικήσεως, ἀλλὰ, τὸ χεῖριστον, ὁ ἠθικὸς του χαρα-
 »κτὴρ ἀλλοίωσιν ἔπαυε. Τῆς Δακίας μεγίστη μὲν ἠθικὴ ἀπώλεια, οἱ
 »δὲ κοινωνικοὶ δεσμοὶ ἀτελέστατοι. Οἱ Ἀἰῆτες ἐν γένει ὀφρεύουσιν ἡ-
 »δονὰς βαναύσους, καὶ οὐδὲν γνωρίζουσιν ἑτερόν τι, εἰμὴ ὑπεροχὴν
 »δυναστικὴν. Ὅθεν φιλήδονοι ἄνθρωποι, καὶ ἡ δοῦλοι ἡ δεσπότηται
 »ὑπὸ ἀσθενεστάτων διοίκησιν, οἷα ἡ αὐθεντικὴ, ἔπεται νὰ ᾔναι χα-
 »μυρπεῖς καὶ ἐπηρμένοι καὶ πανουργοὶ καὶ φιλοχρήματοι, ἐφ' ὅσον
 »μάλιστα ὑπερβαίνει ἡ πολυτέλεια τὰ σταθερά αὐτῶν εἰσοδήματα.
 »Ἄλλ' οἱ ἐνταῦθα ἐρχόμενοι Γραικοὶ, ἔχει βέβαια ἐκ τῶν κραιπτόνων
 »τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἴσως ἴσως ἐκ τῶν ἐσχάτων ἠθικῶς ὄντες, καὶ ἔχει
 »πλούσιοι, διὰ νὰ ζήσωσιν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐπομένως ἀνεπιδεῖς νὰ συ-
 »ναναφύρωνται μὲ τοὺς Δάκκας, ἀλλὰ πένητες, διὰ νὰ κερδήσωσιν ἐρ-
 »χόμενοι, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀκολούθως μὲ ἐκείνους νὰ σχετίζωνται πο-
 »λυειδῶς, καὶ ἐξόδων πολλῶν χρῆζοντες διὰ τῶν ἐνταῦθα τὸ πολυέ-
 »ξοδον, φύσει προσεπιλαμβάνουσιν ἀναμιγνύμενοι ἐκείνων τὰ ἑλατ-
 »τώματα, (κατὰ λόγον βέβαια τῆς ἐπιμιξίας,) τὰ ὅποια πρὸς ἀλλήλους
 »μεταχειρίζονται, κατὰ τε ἥθος καὶ κατὰ σύστημα ἀκαταπαύστως
 »ἀντικρουόμενοι . . . » (α).

Καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ὥσαύτως περιῆλθεν ἡ ἀδελφότης τῶν Φιλικῶν
 ἐν καταστάσει ὑπισχνουμένη προόδους κατὰ τὸ μέλλον μεγαλητέρας.
 Ὁ ἐν ταῖς Μηλιαῖς τοῦ Πηλίου Ἀνθιμὸς Γαζής, ἀπελθόντος ἐκεῖ τοῦ
 Τσακάλωφ κατὰ τὸ 1818, ἀπεδέχθη δι' ὅλου τοῦ ζήλου τὸν ἀπόστο-
 λον εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. « . . Κατ' αὐτὰς τὰς
 »ἡμέρας (ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ξάνθον τῇ 3 ἰου-
 »νίου 1818,) ὑπάγω νὰ περιέλθω τὸν Παρνασσὸν καὶ τοὺς Δελφοὺς

»καὶ τὰ περίχωρα αὐτῶν, καὶ ἕως τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐπιστρέ-
 »φω». Μετ' οὗ πολὺ δὲ, ὅτε προσεκαλεῖτο παρὰ τοῦ Σκουφᾶ καὶ Ξάν-
 θου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς μᾶλλον ἀναγκαῖος ἐν τῷ κέντρῳ ἐκεί-
 νῳ, ἀποποιούμενος τὸ τοιοῦτον διὰ πολλοὺς λόγους, προσετίθετο ἐν
 τῷ τέλει τῆς ἀπὸ 9 Ἰουλίου ἀπαντήσεως αὐτοῦ ὁ πατριώτης καὶ ἀγα-
 θὸς Γαζής: « . . . Δὲν γράφω εἰς ἄλλους σήμερον, ἐπειδὴ καὶ συμπε-
 »ραίνω νὰ μὴν ᾔναι πλέον αὐτοῦ οἱ φίλοι . . . Ἡ εὐχὴ τῆς πατρίδος
 »νὰ ᾔναι μαζὺ τῶν! Μὴν λείψετε ἀπὸ τοῦ νὰ συντρέχετε εἰς τὴν σύ-
 »στασιν τοῦ σχολείου μας (τὴν διάδοσιν τῆς Ἑταιρίας), διότι ἡ πα-
 »τρὶς ἔχει χρεῖαν μαθητέως καὶ πολιτισμοῦ, καὶ χρειάζεται ἢ ἓνα Ὁρ-
 »φέα, ἢ ἓνα Δράκοντα, διὰ νὰ ἡμερώσῃ τὰ ἄγρια ἤθη τῶν ἀνθρώπων».

Διαφερόντως τῶν ἄλλων ἐπεμελήθη ἡ Ἀρχὴ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν
 Πελοπόννησον, περὶ τῆς Λακωνίας (Μάνης) καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς
 Πέτρου Μαυρομιχάλου. Ἀλλαχοῦ ἀναπτυχθήσονται οἱ λόγοι, δι' οὓς
 μεγάλη κατεβλήθη φροντίς περὶ τοῦ μέρους τούτου. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ
 κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1818 ἀποσταλέντος Περβραΐβου, μέλους ἤδη τῶν
 Φιλικῶν διακεκριμένου, γνωστοῦ δὲ ἀπὸ τῶν σουλιωτικῶν καὶ τὸν βαθ-
 μὸν Ῥώσου συνταγματάρχου φέροντος, ὑπῆρξεν ἐπιτυχὴς καὶ μεθ' ὅ-
 λην τὴν ἀνώμαλον καὶ ταραχώδη ἐσωτερικὴν κατάστασιν αὐτοῦ τοῦ
 τόπου. Ὁ Μαυρομιχάλης, ἐν γνώσει ὦν τοῦ μυστηρίου παρὰ τοῦ προα-
 ποσταλέντος ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Χρυσοσπάθου, ἐτι μᾶλλον
 ἐπέσθη ἤδη, καὶ ἐγγράφως τῇ 2 φεβρουαρίου 1819 ἐξέθετο τῇ Ἀρ-
 χῇ τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Λακωνίας, ὑπο-
 βάλλων συγχρόνως καὶ προτάσεις, ὅσας ἐθεώρει πρὸς παρασκευὴν
 ἀναγκαίας. Κυριωτέρα τούτων ἦν ἡ περὶ χορηγίας γροσίων πεντακο-
 σίων χιλιάδων (α).

Ἡ Ἀρχὴ, καθ' ὃν ἔχομεν εἰς χεῖρας λογαριασμὸν τοῦ Ξάνθου δο-
 θέντα τῷ Ὑψηλάντῃ (6), πᾶσαν ἔκαμε δυνατὴν ὑπὲρ τῶν ἐν Κων-
 σταντινουπόλει δμηρῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἰδίου
 δαπάνην ἐκ γροσίων τεσσαράκοντα δύο χιλιάδων περίπου μέχρι τῆς
 ἐποχῆς ταύτης· ἀλλ' ἀπέναντι τῆς ὀριστικῆς μάλιστα ἀπαιτήσεως τῶν
 πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων ἀδύνατος καθίστατο. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ
 πνεῦμα ἔγραψαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἢ τὴν 18 φεβρουαρίου, καὶ οἱ
 Καλάμιοι, ζητοῦντες τὰ ἀναγκαῖα χρήματα «πρὸς σύστασιν σχολῆς
 «τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων ἀναλόγου τῆς πολιτείας αὐτῶν», μᾶ-
 λιστα δὲ ὀνομάζοντες καὶ ἐπιτρόπους πρὸς τοῦτο τὸν Ἀθαγάσιον Κων-

σταντίνου Κυριακὸν καὶ τὸν Πανάγον Ζάρκον (α). Ἄλλ', εἴτε αὐθόρμητοι, εἴτε ἐτεροκίνητοι, ἀναφερόμενοι οὗτοι πρὸς τὴν Ἀρχὴν τῶν Φιλικῶν ὡς πρὸς ἄλλην Φιλόμουσον Ἑταιρίαν, ἐξέθεσαν ἑαυτοὺς δωρεάν καὶ δι' ἄλλους λόγους, καὶ διότι «ὁ μικρὸς τόπος» αὐτῶν οὐδόλως ἐπεβάλλετο, ὡς ἡ Λακωνία καὶ ὁ ἡγεμὼν ταύτης.

Ἐν θέσει ἄρα οὐχὶ εὐαρέστω εὐρέθησαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέναντι τοῦ Μαυρομιχάλου, ὅτε ἄνευ αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως ἄνευ τῆς Λακωνίας, ἡ κίνησις τῶν Πελοποννησίων προβληματικὴ ἐθεωρεῖτο. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐταράχθησαν οὗτοι, ὅτε εἶδον περιπόμενον παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τὸν Καμαρηνὸν Κυριακὸν εἰς Πετρούπολιν, ὅπου ὑπετίθετο ἡ Ἀρχὴ ἐδρεύουσα καὶ διαθέτουσα ταμεῖον μέγα. Τίς ἄλλως ἥλπιζε δυνατόν τὸ ἐδρεύειν τὴν Ἀρχὴν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ τῶν σουλτάνων καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα ἀπάσης τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, καὶ ὅτε μάλιστα διατάττουσα ἢ ἀποκρινομένη αὕτη, οὐδέποτε ἐδήλου, πόθεν διέταττεν ἢ ἀπεκρίνετο; Ἀφ' οὗ ἀπέβη ματαία πᾶσα πλαγία προσπάθεια περὶ τῆς παρεμποδίσσεως τοῦ Καμαρηνοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐγένετο σκέψις, τίς ἄλλως οἰκονομηθῇ τρόπῳ τὸ πνεῦμα τοῦ Μαυρομιχάλου, τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ τῶν προκρίτων τῆς Λακωνίας· μόνον δὲ μέσον κατάλληλον ἐθεωρήθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, καὶ γράμμα ἀπὸ 30 ἰουλίου 1849 ἐπίσημον τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, ὑπὸ τὸ κοινὸν ἑταιρικὸν σύνθημα τῆς συστάσεως Ἑλληνομουσείου, ἐπέμφθη ἀμέσως (β).

Οὕτως ὁ Μαυρομιχάλης εἶδε τὰ πράγματα ὅλως γενικὰ καὶ πάγια, αὐτῆς προηγουμένης τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τοῦ γένους· εἶδε τοῦ λοιποῦ ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καὶ ἐνώπιον ταύτης· διότι, παρὰ τὸν σωτήριον φόβον τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑψίστη ἐπιβρόχ, ἣν ἐπὶ ὅλου τοῦ ἐρθαδόξου πληρώματος ἐξήσκει ἡ πνευματικὴ τῶν πατρισρχείων ἀρχὴ ἐν γένει καὶ μερικώτερον τὸ πρόσωπον τοῦ Γρηγορίου, ἀφῆρπασαν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ πνεῦμα καὶ αὐτοῦ καὶ ὅλου τοῦ κλήρου καὶ ὅλων τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Λακωνίας. Τίνας ἐντεῦθεν εἵπομεν μᾶλλον ἀξίους θαυμασμοῦ, τοὺς ἐπιμεληθέντας περὶ τοιοῦτου κοινοῦ γράμματος ἑταίρους, καὶ μάλιστα τὸν Γεώργιον Ἀφθονίδην, ἡ τὸν ἐκδόσαντα τοιοῦτον κοινὸν γράμμα πατριάρχην Γρηγόριον;

Καὶ ἀληθῶς, ἱερὰ ἦσαν τὰ ῥήματα τοῦ πατριάρχου, ἐντολὴ θεῖα τοῦ οὐρανοῦ, καρποὺς παραγαγόντα λαμπροῦς· διὰ δὲ τοῦτο πρὸ πάντων καὶ ἐν μέρει διὰ τῶν συνετῶν ἐργασιῶν τοῦ Περβεραιοῦ, ἔς καὶ

τῷ ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐγρήτο ἐπιτηδεύως, ὁ Μαυρομιχάλης ὑπέκλινε συνθεθεὶς ἐγγράφως τῇ 1 ὁκτωβρίου 1819 μετὰ τῶν δύο ἰσχυροτέρων οἰκογενειῶν τῶν Γρηγοριάνων καὶ Τρουπάκιδων ἠθέλησεν ἄλλως συνυπευθύνους ταύτας ἐνώπιον τῆς πατρίδος καὶ ἐγκατέλειπε τὸ σύστημα τῆς περὶ ἑαυτὸν ἀπολύτου συγκεντρώσεως τῆς Λακωνίας. Ἄλλως, ἡ ἔνωσις τῶν τριῶν αὐτῶν οἰκογενειῶν τόσῳ μᾶλλον ἐφαίνετο ἀδύνατος, ὅσῳ ἐν διηκνεῖ αὐταὶ διετέλουν καταστάσεις ἀλληλομαχίας ἢ ἀνακωχῆς ὅπλων, οὔτε ἐδιδόν ποτε τὰ πιστὰ πρὸς ἀλλήλους (α). Τί δ' ὑπεσχέθησαν ἐνόρκως καὶ κατὰ πρῶτον ἤδη οἱ ἀρχηγοὶ τῶν τριῶν οἰκογενειῶν; «... Νὰ ᾔναι ἔτοιμοι συμφώνως καὶ προθύμως νὰ πράξωσι, τὰ ὅσα ἤθελε προσταχθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους καὶ ἐγκρίτους τοῦ γένους διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ὑπόχρεοι καὶ ἐνταυτῷ ὀρκωμένοι νὰ χύσωσι καὶ τὴν ὑστερινὴν βράνιδα τοῦ αἵματός των, ὁπόταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ... Ἐάν δὲ φανῶσι παραβάται καὶ ἐπίορκοι... παραδίδονται εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος, εἰς τὰς ἀράς τῆς ἰδικῆς των πατρίδος, εἰς τοὺς... νόμους τῆς... Ἑλλάδος» τὸ δὲ ὄνομα τῶν οἰκογενειῶν των «νὰ μένῃ αἰωνίως ἄτιμον, ὑβρισμένον καὶ μισητὸν ἀπὸ ὅλην τὴν πατρίδα καὶ γένος» (β). Συνεπεῖα δὲ ὅλων τούτων ἡ πρῶτη ἀτομικὴ πρότασις τοῦ Μαυρομιχάλου πρὸς τὴν Ἀρχὴν ἐγένετο μετ' οὐ πολὺ αἰτήσις κοινὴ παρὰ πάντων τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πλειοτέρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Λακωνίας, ὑπὸ τὸ γενικὸν ὡσαύτως πρόσχημα τῆς συνδρομῆς πρὸς σύστασιν Ἑλληνομουσείου. Βλέπομεν δὲ ἐν τῇ ἀπὸ 15 ὁκτωβρίου 1819 ἀναφορᾷ αὐτῶν διδομένην τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ἀλληλεγγύην πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς σχολῆς, ἥτοι τῆς πατρίδος, διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἵματος (γ).

Ἡ ἐνωτικὴ τῶν τριῶν οἰκογενειῶν πράξις τῆς 1 ὁκτωβρίου μετὰ γάλην ἐν Κωνσταντινουπόλει χαρὰν ἐνεποίησεν, ὡς ἀσφαλίζουσα τὴν Λακωνίαν ὑπὲρ τῆς γενικῆς ὑποθέσεως. Ὁ Περβραϊθὸς μάλιστα, ἐυθέτων πρὸς τὴν Ἀρχὴν τὰ γενόμενα (δ), ἐθεώρει κηρυκτεῖαν μετ' οὐ πολὺ καὶ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ καὶ κατόπιν ἐδείκνυτο ἀκόλουθος πεποιθήσεως διαφόρου, ὡς θέλομεν εἰπεῖν ἐν τοῖς περὶ Ὑψηλάντου (ε). Ἄλλ', ὅπως ἂν εἶχον τὰ πράγματα, ἀπητοῦντο οὐ μόνον διὰ τοὺς ἀρχηγούς των ὅπλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πενόμενον λαὸν τῆς Λακωνίας μέσα χρηματικά, περὶ ὧν ὁ μὲν Περβραϊθὸς ἐπεκαλεῖτο τὴν Ἀρχὴν, αὕτη δὲ ἀποκρινομένη πρὸς τοῦτον καὶ τὴν γενικὴν μέχρι τῆς ἐπο-

χῆς ἐκείνης κατάστασιν τῆς Ἑταιρίας ἐκθέτουσα, ὑπισχνεῖτο, ὅπως ἐκ τῶν ἐνόντων βοηθήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι (α).

Τοῦ Πεῤῥαῖβοῦ αἱ ὠφέλιμοι ἐνέργειαι ἐξετείνοντο καὶ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν, ὅπου συνήνωσεν οὗτος τὰ πνεύματα πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν, συμβουλευὼν τὰ δέοντα καὶ παράδειγμα γινόμενος ἀρετῆς καὶ πατριωτισμοῦ τοῖς πᾶσι. Τιμᾶ τὸν ἄνδρα τὸ περὶ αὐτοῦ ἀπὸ 9 μαρτίου 1820 ἔγγραφον (β) τῶν Καλαμίων, ὁ καρπὸς ὧν τοσούτων μόχθων. Ἔτι δὲ πλέον τιμᾶ αὐτὸν ἡ ἀπὸ 15 μαρτίου πολιτογράφησις (γ) τῶν Λακωνίων, ὁ καρπὸς οὔσα ἐπίσης οὐ μόνον κόπων καὶ μόχθων, ἀλλὰ καὶ κινδύνων, ἀφ' ὧν ἔσωσαν τοῦτον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν τριῶν οἰκογενειῶν, πᾶν ἀναγκαῖον λαβόντες μέτρον, ὅταν ἡ τουρκικὴ ἀρχὴ τῆς Τριπόλεως, ὑποποτρὺς γενομένη ἐπὶ τῇ διαμονῇ αὐτοῦ ἐν τῇ Λακωνίᾳ, πεντακοσίων γροσίων ἀμοιβὴν ὑπεσχέθη εἰς τὸν δολοφονήσονται τοῦτον.

Καθ' ἧπασαν τὴν Πελοπόννησον ἡ διάδοσις τοῦ μυστηρίου ἤρξατο ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ 1818, πρώτου ἀποσταλέντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ἀναγνώστου Παπᾶ Γεωργίου (Ἀναγνωσταρᾶ)* περιέλαβε δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ προκρίτους τῷ 1819 καὶ ἐπολυπλασιάσθη ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσι τῷ 1820. Τὸ ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου σωζόμενον ἥδη παρ' ἡμῶν πρωτοκόλλον τῆς Ἀρχῆς περιέχει πλείστας ἀπαντήσεις, πρὸς ἀρχιερεῖς μὲν καὶ κατωτέρους κληρικοὺς τὸν Μοθώνης Γρηγόριον, Μονεμβασίας Χρύσανθον, Ναυπλίας Γρηγόριον, Χριστιανουπόλεως Γερμανὸν, Δαμαλῶν Ἰωάνν, τὸν πρωτοσύγκελον Ἀμβρόσιον Φραντσῆν, τὸν καθηγούμενον Δανιὴλ Παμπούκη, τὸν σκευοφύλακα Γρηγόριον καὶ λοιποὺς πρὸς δὲ προκρίτους καὶ ἄλλους τὸν Δημήτριον Ζαήμεν, Χαράλαμπον-Πεῤῥοῦκαν, Ἀσημάκην Φωτήλαν, Κανέλλον Παπαγιαννόπουλον (ἡ Δεληγιάννην), Γεώργιον Σισίνη Λογοθέτην, Ἀγγελῆν Μελετόπουλον, Παναγιώτην Ζαφειρόπουλον, Παναγιώτην Ἀρβάλην, Ἰωάννην Πανάγου Κυριακὸν, Ἀγτώνιον Καραπατᾶν, Ἰωάννην Χρηστόπουλον, Ἰωάννην Καμαρηνὸν, Γεώργιον Ἀντωνόπουλον, Παναγιώτην Γιατράκον, Πανάγον Ἀλεξίου Μόσχου, Παναγιώτην Ποτήρην καὶ λοιποὺς.

Ὡσαύτως τῷ 1818 καὶ 1819 βλέπομεν διαδεδομένον τὸ μυστήριον καὶ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς τῶν ναυτικῶν νήσων ὡς ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τῆς Ἀρχῆς πρὸς τὸν Γάϊον Γεωργίου Γκιώννην, Ἰάκωβον Τουμπάζην, Παναγιώτην Βότασην, Γεώργιον Πάνου, Βασίλειον Φατσολάτην, Νι-

κολῆν Ἀποστολὴν καὶ Δημήτριον Μαμούνην· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἔγγραφα προτρεπτικά πρὸς τὸν Λάζαρον Κουντουριώτην καὶ Χ. Ἰωάννην Μέξτην.

Τὴν αὐτὴν ταυτοχρόνως βλέπομεν πρόσδον καὶ ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ ὡς ἐκ τῶν ἀπαντήσεων πρὸς διάφορα ἐν τοῖς ἐξοχωτέροις πρόσωπα, τὸν Βιάρων Α. Καποδίστριαν, Διονύσιον Ῥώμαν, Κωνσταντῖνον Γεροστάθην, Ἀναστάσιον Φλαμπουριάρην, Καίσαρα Λογοθέτην, Διονύσιον Παπαγεωργόπουλον, Μαρτὴν Μεταξᾶν καὶ Μιχαῆλον Σικελιανόν. Πρῶτος ἐπαρουσιάσθη ἐν ταῖς νήσοις ταύταις ἀπόστολος ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ, κατηχήσας τὸν Βιάρων Α. Καποδίστριαν καὶ λοιποὺς ἐν Κερκίρᾳ, τὸν Ἰωάννην Ζαμπέλιον καὶ λοιποὺς ἐν Λευκάδι, τὸν Διονύσιον Ῥώμαν (α), Ἀντώνιον Μαρτινέγκον, Θεόδωρον Λεονταρίτην καὶ λοιποὺς ἐν Ζακύνθῳ. Παρὰ τῆς Ἀρχῆς δ' ἀνετέθη τῷ Ῥώμα ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς Ζακύνθου.

Ἄλλ' ἐν ᾧ καὶ ἐν Χίῳ καὶ ἐν Σμύρῃ καὶ ἐν Κυδωνίαις καὶ ἐν Σάμῳ τὰ αὐτὰ ἀνευρίσκομεν ὡς ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τῆς Ἀρχῆς πρὸς τὸν Νικόλαον Μυλωνᾶν, Παντιᾶν Ῥοδοκανάκην, Γεώργιον Κάτσαρην, Γεράσιμον Σβορώνον, Ἀθανάσιον Χατσῆ Γεωργίου καὶ Μιχαῆλον Ναύτην (β), ἀφ' ἑτέρου καθ' ἅπασαν τὴν στερεὰν οὐδεμίαν ἀπαντῶμεν ἀλληλογραφίαν τοιαύτην. Τοῦτο δὲ λέγοντες, οὐδόλως ἐννοοῦμεν ἀμύητον τοῦ μυστηρίου τὴν στερεὰν, ἀλλ' ὡς μὴ ἔχουσιν συστηματικὴν σχέσιν.

Διὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων προσπαθειῶν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία περιήλθεν ἐν καταστάσει, ὑπισχνουμένη προόδους ἀνωτέρας. Ὅταν σκεφθῇ τις, ὅτι ἀπηρτῆτο θεία τις ἐγκαρτέρησις πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐθνικῆς ιδέας, ἥς τὴν γλυκύτητα ἡσθάνοντο μὲν ἅπαντες γευόμενοι τοῦ μυστηρίου, ἐγνώριζον ὅμως καὶ τὰς μεγάλας συνεπεῖς πικρίας· ὅταν ἴδῃ τις, ὅτι ἡ μάχαιρα τῆς τουρκικῆς θηριωδίας καὶ αὐθαιρεσίας ἀπαικρεῖτο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐκάστου, καὶ ἀρχηγοὶ δὲ καὶ μέλη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν εἶχον ἐν μὲν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὴν φοβεράν εἰρκτὴν (τὸ ζιντάνιον) καὶ τὴν φοβερότεραν βασανιστήριον φυλακὴν (τὸν φοῦρνον τοῦ Μποσταντσήμπασι), καθ' ὅλας δὲ τὰς ἐπαρχίας τὰς ποδοκᾶκκας (τὰ λεγόμενα τομπρούκια) καὶ τὰ τοιαῦτα· βεβαίως θαυμάζει περὶ τοῦ θείου ζήλου, οἷος ἐνέπνεε τοὺς πάντας· θαυμάζει περὶ τῆς πατριωτικῆς ἐκείνης ἠθικῆς, τῆς ὑπεράνω ὅλων τῶν κακῶν ὑφουμένης· τέλος θαυμάζει θεωρῶν, τίνι τρόπῳ ὑπερεπηδούντο ἄπειροι φραγμοὶ, καὶ μάλιστα, ὅτε αὐτοὶ οἱ ἀρχηγοὶ φοβηθέντες τὴν τόσῳ ταχείαν γινομένην διάδοσιν τοῦ μυστηρίου, ἀ-

πεφάσισαν μὲν τὴν πρὸς ὀλίγον ἀναχαίτισιν ταύτης, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν. Ὁ βρῦς τοῦ κοινοῦ πνεύματος ἔσυρε καὶ αὐτοὺς πλέον.

Κατὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1818 ὁ Ἀλέξανδρος καὶ Νικόλαος ἀδελφοὶ Ὑψηλάνται κατέβησαν εἰς τὴν Κιευίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν Αἰκατερίνης καὶ δι' οἰκιακὰς τινὰς ὑποθέσεις. Μία τούτων, ἡ οὐσιωδεστέρα, ἦτο ἡ δι' ἑξ ἑκατομμυρίων γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπαιτουμένη εἰς βάρος τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας ἀποζημίωσις, δι' ἧσιν ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, προσφυγὼν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ἀπεξενόθη περιουσίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Δακίᾳ, δημευθεῖσαν. Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην ὑπεστήριξε παρὰ τῇ πύλῃ ὁ πρέσβυς Στρωγανῶφ διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν τῆς Κιευίας ἀνέβη τότε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Γαβριὴλ Κατακάζης δι' ἀδείας τοῦ βωσσικοῦ πρεσβείου, εἰς ὃ ἀνῆκεν, ἐπισκεφθὸς μενος ὡσαύτως τὴν συγγενεύουσαν αὐτῷ οἰκογένειαν τῶν Ὑψηλάντων. Ἐταῖρος τυχὼν, ἐνεπιστεύθη οὗτος τὸ μυστήριον τῷ Νικολάῳ Ὑψηλάντῃ. Ὁ νέος προσήλυτος, μὴ εὐχαριστηθεὶς ἐπὶ μόνῳ τούτῳ, ἠρώτησεν ἀνῆσυχος, τίνας εἰσὶν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐνότητος; Ὁ Κατακάζης ἀπεκρίθη εἰρωνικῶς τῷ τρόπῳ: «Μὴ ἔσο περίεργος· ἡ κατήχησις ἀπαγορεύει τὴν τοιαύτην περιέργειαν.—» Ὡ, ἀνέκραξεν ὁ Ὑψηλάντης τότε, τὰ τοιαῦτά εἰσι τύποι, ἔχοντες καὶ ἐξαιρέσεις.— Ἐστῶ, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Κατακάζης· ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ γνωρίζω τι πλέον, διότι καὶ ὁ κατηχήσας ἐμὲ ἠγνώνει, ἢ ὑπεκρίνετο ἀγνοῶν, τί πλέον». Ἐπὶ τέλους συνυπεσχέθησαν ἀμφοτέροι, ἵνα κοινοποιήσῃ εὐθὺς πρὸς τὸν ἄλλον, ὅ,τι ἂν πρῶτος ἀνακαλύψῃ περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχῆς.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης κατήχησε τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀδελφὸν Γεώργιον, καὶ οὗτος κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ ἐπομένου ἔτους τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀδελφὸν Δημήτριον· ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἀπέφευγε τὴν τακτικὴν συμμετοχὴν ἑαυτοῦ, πρὶν ἢ ἀποκαλυφθῶσιν αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ εἰς μόνους περιωρίζετο ἀπλᾶς ἐξετάσεις. Καί τοι δὲ ὄντος γνωστοῦ, ὅτι οἱ Ὑψηλάνται ἐπέζων ὑπὲρ μόνης τῆς πατρίδος, οἱ δὲ λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ μετὰ διαφόρων ἀλληλογραφία τοῦ Νικολάου πλήρῃ ἔπνεον ὑπὲρ αὐτῆς ἔρωτα, αἱ περὶ τῆς Ἀρχῆς ὅμως ἔρευναι ἀμφοτέρων ἀτελεσφόρητοι ἔμενον. Ἐπαυσαν, ἀφ' οὗ ἀπηλύθησαν. Ἀλλ' ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ οἱ Ὑψηλάνται ὠφέλουν, ἐξηγούμενοι ἀληθείας πρὸς ἐκείνους, ὅσοι ἀπῆρχοντο εἰς Πετρούπολιν ὑπὸ ἰδέας ἄλλας, οὐδεμίαν εἰς ἑαυτοὺς ἀναρμοδιότητα θεωροῦντες.

Τῷ 1818 Ἕλληνές τινες στρατιωτικοὶ μετέβησαν εἰς Ῥωσσίαν, ὅπως ἰδίους ὁμῆμας βεβαιωθῶσιν, ἐὰν αὕτη ἐνῆργει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὑπέθετον, καὶ λάβωσιν αὐτόθι ὑπηρεσίαν ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ. Διερχομένους ἐκ τῆς Κιευῆς ἠρώτησε τούτους ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης: « Ποῦ διευθύνεσθε; — Εἰς τὴν Πετρούπολιν, » ἀπεκρίθησαν. — Τίνα δὲ σκοπὸν ἔχετε; — Τὴν εἰσόδον ἡμῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. — Καὶ νομίζετε, ὅτι ἡ πατρίς οὐκ ἔχει τὴν ἀνάγκην » τῶν βραχιόνων ὑμῶν; — Ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπιζητοῦμεν ἀκούσαντες, ὅτι ἡ Ἐταιρία πηγάζει παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. — Ἀπατᾷ » σθε. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔχει ἐν ἐνεργείᾳ ἑκατομμύριον στρατοῦ, μείζονα » ἔχον ἀξίαν ὅλων τῶν ἑταιριῶν τοῦ κόσμου. Τίς δ' εἶπε πρὸς ὑμᾶς » τοῦτο; — Ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Σέρβειαις εἰς καλὴς ἄνθρωπος. — Καὶ » ἐστὲ Μακεδόνες; — Μάλιστα. — Ἀπόγονοι δὲ τοῦ μεγάλου Ἀλε- » ξάνδρου, τρέχετε εἰς ὑπηρεσίαν ξένην; » Συγκινηθέντες τότε οἱ στρατιωτικοὶ οὗτοι, ῥίπτονται ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ Νικολάου καὶ προτείνουναι τὴν ἐπιστροφὴν ἑαυτῶν εἰς τὰ ἴδια. « Οὐχί, παρετήρη- » σεν αὐτοῖς ὁ Νικόλαος· ἐξακολουθήσατε τὴν εἰς Πετρούπολιν ὁδόν, » καὶ εἰμὶ βέβαιος περὶ τῆς ἀποτυχίας, ὅσων φαντάζεσθε. Ἐλπίζω » πάντοτε συνετὴν τὴν διαγωγὴν ὑμῶν. Θέλω ὅμως, ἵνα ἴδητε αὐτοῖς » ὀφθαλμοῖς τὰ πράγματα, καὶ μὴ εἴπητε, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πα- » τριδα, ὅτι ἠπατήθητε παρ' ἐμοῦ ».

Κατόπι τούτων ὁ Ἀναστάσιος Ἀργυροκαστρίτης καὶ δύο ἕτεροι συμπατριῶται αὐτοῦ ἦλθον εἰς Κιευῆν, διευθυνόμενοι ὡσαύτως εἰς Πετρούπολιν. Ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης ὠμίλησε καὶ πρὸς τούτους τὰ δέοντα· ἀλλ' οὗτοι ἐπέμενον. Οὔτε δὲ ἐξοδα, οὔτε σύστασιν τινα ἔχοντες, ἐφωδιίσθησαν παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ Πετροπόλει συνετηρήθησαν ἐπὶ δύο μῆνας παρὰ τοῦ Γεωργίου Ὑψηλάντου. Τέλος δὲ, καθὼς οἱ πρῶτοι, οὕτω καὶ αὐτοί, οὐδὲν ἰδόντες, ὧν ἀνεπλόουν ματαίως καὶ ἠλπίζον ματαιότερον, ἐπέστρεψαν διὰ δαπάνης τῶν ἰδίων Ὑψηλάντων, καὶ οἱ κήρυκες ἐγένοντο τῶν εὐμενῶν λόγων, ὧν ἤκουσαν.

Ἐτέρα τις συνοδία, ὑπὸ Σουλιωτῶν καὶ Ὀλυμπίων συγκεκλιμένη, ἀπῆλθεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς Πετρούπολιν. Ἱστορικὸν οἱ Σουλιῶται φέροντες ὄνομα, ἐξενίζοντο προσκαλούμενοι εἰς πολλὰς οἰκίας Ῥώσων ἀρχόντων. Ἠρώτησάν τινες αὐτοὺς, « Πῶς ἀντέστητε ἐπὶ τοσοῦτον » καιρὸν κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας; — Διότι, ἀπεκρίθησαν, » εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν οἱ βράχοι τοῦ Σουλίου ὑπερέβαινον τὰς δυνά-

»μεις ταύτης. — Ἄλλ' ἡ δόξα ὑμῶν ἐσθέσθη, ἀφ' οὗ ἀπωλέσατε τὴν »γενεθλίαν γῆν. — Μὴ καὶ ἡ δόξα ὑμῶν ἐσθέσθη, διότι ἐγκατελείψατε »τοῖς Γάλλοις τὴν Μόσχαν;» Καὶ οὗτοι ἀποτυχόντες μὲν, ὡς εἶπετο, πάσης πολιτικῆς προσδοκίας, πλήρεις ὅμως γενόμενοι εὐεργετημάτων, ἀνεχώρησαν.

Ἄλλ' ἡ ἐνεργηθεῖσα παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου ἀποστολὴ τοῦ Καμαρηνοῦ Κυριακοῦ, φύσει αὐθάδους, παραφόρου καὶ βουλιμιῶντος ἐπὶ ἀργυρολογίᾳ ἀνθρώπου, ἠνόχλησε κατὰ πολὺ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ὁδησσῷ πρῶτον, ὡς καὶ τὸν Καποδίστριαν καὶ Ὑψηλάντην ἔπειτα, αὐτὴν διακινδυνεύσασα τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν (α). Καὶ καταμετρεῖται ποτε ἡ ἐλαφρότης τοῦ νοῦς τῶν ἀπ' εὐθείας ἐπιχειρησάντων, ἢ κατ' ἐντολὴν ἀναδεχθέντων, ἀποστολὰς τοιαύτας, ὥτανε ὁ Καποδίστριας ἦτο κύριος τῶν κυρίων αὐτοῦ, ἢ ἡδύνατο ἐξηγεῖσθαι μετὰ τοῦ τυχόντος; Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ Ὑψηλάνται φρονίμως ἐξήλεγχον τὰς τοιαύτας φρεναπάτας, ἵνα προλαμβάνωσιν ἐνδεχομένας δυστυχεῖς συνεπειὰς κοινὰς τε καὶ μερικὰς, καθ' ἃ ἀπέδειξε μετ' οὗ πολὺ αὐτὴ τοῦ Καμαρηνοῦ ἡ τύχη.

Ἀκολούθως ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης κατέβη εἰς τὴν Ὁδησσὸν μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ἰωάννου Μάνου, κατηχηθέντος παρὰ τοῦ ἰδίου, καὶ ἐξενίσθη παρὰ τῇ κυρίᾳ Βούλγαρῃ, Ἑλληνίδι τῷ γένος. Ἰδιοῦ ῥύθμως ἐξηγηθεῖσα ἡ περίπτωσις αὕτη, ἔδωκεν εἰς τὰ πνεύματα ζῶν ἡνέαν, ἐλπίδας νέας. Ἐκ τούτου συνέρρεον παρ' αὐτῷ διάφοροι τῶν Ἑταίρων, πειρώμενοι τοῦ νέου καὶ δεικνύοντες, τί ἐπεθύμουν. Ὁ Ὑψηλάντης, τοιαύτην μάλιστα ἐπιζητῶν εὐκαιρίαν, ἀπεκαλύφθη εὐθὺς πρὸς μεγάλην εὐχαριστίαν τούτων, καὶ ἰδίως τῶν καθηγητῶν τοῦ ἐλληνικοῦ γυμνασίου Κωνσταντίνου Βαρδαλάχου, Γεωργίου Γενναδίου, Ἰωάννου Μακρῆ καὶ Γεωργίου Λασσάνου. Καὶ οὗτοι καὶ ἄλλοι ἐνόμιζαν ἤδη, ὅτι εὗρον τὸν μῆτον τῆς Ἀρχῆς. Ἐχόντες βεβαίως ἰδέαν τινὰ περὶ τε τῶν πολιτικῶν σκέψεων καὶ τῆς πατριωτικῆς διαγωγῆς τοῦ τε πάππου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ὑπελάμβανον οὐκ ἀτόπως, ὅτι οἱ ἀπόγονοι Ὑψηλάνται πληροῦσι τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, κινουῦντες τὴν ἀδελφότητα τῶν Φιλικῶν. Ἐτι δὲ πλέον ἡ παρουσία τοῦ νέου Ὑψηλάντου ἀντεζύγισε τότε τὰς πικρὰς ἀμφιβολίας, ἃς προσκάλεσεν ἀπάντησις τις τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν Βαρδαλάχον. Ὅτε ὁ φιλόλογος οὗτος Ἕλληνα, μυηθεὶς τοῦ μυστηρίου, ἔγραψεν ἐν τῇ ἀπλότῃ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλοτε συμμα-

θητευόμενον Καποδίστριαν ἐρωτῶν, τίνας ἂν εἶχεν ἰδέας ἐκεῖνος περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς Ἑταιρίας, καὶ τίνας ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος διαθέσεις περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπανισταμένης; ὁ πολιτικὸς Ἕλλην Καποδίστριας ἀπήντησεν ἐν τῇ συνέσει καὶ τῷ καθήκοντι αὐτοῦ, περὶ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι ἠγνόει τὰ πάντα, περὶ ἑαυτοῦ δὲ, ὅτι ἀπεδοκίμαζε τὰ γινόμενα· ἐξώρκιζε δὲ μάλιστα τὸν Βαρδαλάχον, ὥπως καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τοὺς ἔνεκα ἀφρόνου διαγωγῆς ὠθοῦντας τὸ ἔθνος εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βάρθρου. Δύσκολον ἦτο καὶ τῷ Βαρδαλάχῳ καὶ τοῖς φίλοις τούτου, ὥπως συμβιάσῃσι πολλὰ φαινόμενα καὶ πεισθῶσι, πρῶτον μὲν, ἂν ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου ἀπέκρουε πραγματικῶς τὴν περὶ ἐπαναστάσεως ἰδέαν· δεύτερον δὲ, ἐὰν ἄρνησις τοιαύτη ἦτο πεποίησις καθαρὰ, ἢ ἔργον προνοίας πολιτικῆς, ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὑπηγορευμένον. Ἀλλὰ τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου ἡ ἐμφάνησις ὡς ἑταιριστοῦ ἄλλην ἐπήνεγκεν ὠθησιν εἰς τὰ πνεύματα, δι' ὃν λόγον καθ' ὅλην τὴν ἐν Ὁδησσῷ διαμονὴν αὐτοῦ συνήγοντο ἅπαντες ἐν συμβουλίῳ συσχεδιάζοντες. Ὁ Ἀντώνιος Τσουνης, ἐκ τῶν Καλαβρύτων τῆς Ἀχαΐας, μετριόφρων ἀνὴρ, μυστικὸς καὶ ἐπιτήδειος τοῖς τρόποις, ἀπεστάλη τότε εἰς Βουκουρέστιαν παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ἵνα προδιαθέσῃ εἰς τὴν κατήχησιν τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν τοῦ ἡγεμόνος Ἰάκωβον Γεωργίου Ρίζον, (τὸν ἐπικληθέντα ἔπειτα Ραγκαβῆν,) τὸν Γρηγόριον Σούτσαν ἀνεψιὸν τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ν. Σούτσου, καὶ τὸν Γεώργιον Μάνον ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου Μάνου. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυίας Ἰάκωβος Ρίζος, (ὁ ἐπικαλούμενος Νερουλός,) ἐμεμύνητο τοῦ μυστηρίου ἀπὸ τοῦ ἰουλίου τοῦ 1819 (α). ὁ δὲ Ραγκαβῆς καὶ Σούτσος παρελήφθησαν ὀριστικῶς ἐπὶ τοῦ ἐπομένου ἔτους 1820. Τίνες δὲ διεκρίνοντο καὶ οὗτοι κατὰ τε τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, ἀποδείκνυται οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀφιερωτικῶν γραμμάτων αὐτῶν (β), ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἔγραφον ἄλλοι περὶ τῶν ἰδίων (γ). Ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κιευίαν, ὅπου συνεφώνηθ' ἡ μὲν, ἀλλ' ἔμεινεν ἀπραγματοποίητος, καὶ ἡ ἀπέλευσις τοῦ Λασσάνου.

Τῆς Ὁδησσῷ τὰ πράγματα ταῦτα ἠρέθισαν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγούς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὡς ὑπονόησαντας τὸν σχηματισμὸν ἐτέρου κέντρου, καὶ τὸν ἐρεθισμὸν αὐτῶν περιώρισαν ἰδίως κατὰ τοῦ Τσουνου καὶ Λασσάνου (δ). Κατηγοροῦν τοῦ πρώτου ὡς

δεχθέντος τὴν εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἀποστολὴν ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ ἀδείας ἑαυτῶν, καὶ ἐξηγηθέντος μετὰ τῶν περὶ τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Σούτσον, ὃν ἐθεώρουν ἀμφίβολον, ὡς ἐπαδὸν τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς· κατηγόρου τοῦ δευτέρου ὡς ραδιούργου καὶ καταχρωμένου τῆς νεότητος τοῦ Νικολάου καὶ τοῦ ὀνόματος Ὑψηλάντου· διὰ τοῦτο ἐσκέπτοντο ἔτι καὶ περὶ αὐστηρῶν κατ' αὐτοῦ μέτρων.

Ἐν τοιαύτῃ εὗρον ἀνησυχία τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐταῖροί τινες, καταβάντες ἐκ τῆς Ὁδησσοῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐβεβαίωσαν δὲ περὶ μὲν τοῦ Λασσάνου, ὅτι ῥυδεῖς ἀκολουθεῖ τὰς ἰδέας τούτου, οἷας ἂν ἔχῃ· περὶ δὲ τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου, ὅτι κρίσεως ὦν ἀγαθῆς καὶ πολλοῦ πατριωτισμοῦ νέος, ὠφελίμως ὑπεστήριξεν ἄχρι τοῦδε καὶ μόνος καὶ μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν, πολλὰς δὲ διαδοθείσας φήμας ψευδεῖς ἀνεσκεύασε πρὸς τὸ συμφέρον ταύτης, τὴν ἀλήθειαν συμβουλευόν τοῖς πᾶσι. Τελευτώντες δὲ τὸν λόγον παρετήρησαν πρὸς αὐτούς: «Ἐμπιστευθῆτε, ἀδελφοί, τοῖς Ὑψηλάνταις καὶ ἀναθέσατε τούτοις τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῆς Ἐταιρίας. Μὴ διστάζετε, ἔφ' ὅσων λέγομεν, διότι οὐδὲν δύνασθε πλέον, ὅτε τὰ πράγματα ἐμεγάλυναν, οἱ καιροὶ πλησιάζουσι, καὶ μόνον ἐν ὀνόματι σημασίας μεγάλης ἐπελπίζει τοῦ λοιποῦ, ὅ,τι ματαίως αἱ πολλοὶ ὑμεῖς δύνασθε».

Καὶ δι' αὐτοὺς καὶ δι' οὓς ἄλλοτε εἶπομεν λόγους ἐπαρουσιάσθη ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης ἡ περὶ ἐνὸς ἀρχηγοῦ ἰδέα, περὶ ἧς καὶ πολλὰ χόθον διάφοροι ἔγραφον εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Ὀλίγοι κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα ὅλοι ἠσπάσθησαν αὐτὴν, καθ' ἣν μάλιστα ἐποχὴν ἐγγυμονοῦσαι ἐφαίνοντο ἐκ πολλῶν δεδομένων μεγάλαι περιπλοκαὶ τοῦ σουλτάνου ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν. Ἡ περίπτωσις αὕτη, λαν γόνιμος ἄλλως, σοβαρώτερας ἢ πρότερον προσκάλει τὰς σκέψεις ἐκάστου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν.

Δύο προϋτέθησαν πρόσωπα, ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης· οἱ μὲν πολλοὶ ἠθελον τὸν πρῶτον, ὡς ἄριστον πολιτικόν, καὶ ἀναγκαίαν προσέτεινον τὴν πρὸς τοῦτο μεσολάβησιν τοῦ ἐν ταῖς Πείσαις τῆς Ἰταλίας παρενδημοῦντος μητροπολίτου Ἰγνατίου, ὡς ἐσχρετισμένου μετ' αὐτοῦ διὰ προσωπικῆς φιλίας καὶ πολιτικῆς ὁμοφροσύνης· οἱ δὲ ὀλίγοι παρεδέχοντο τὸν δεύτερον, ὡς παλεμικὸν δεδοκιμασμένον καὶ τολμηρὸν εἰς ἐπαναστατικὰς ἐπιχειρήσεις, ἰσχυρίζόμενοι, ὅτι «πολιτικὴ τῶν βαρβάρων ἐστὶν ἡ σπάθη· ἡ

» Ἐλλὰς ἐπομένως πολεμικοῦ ἤδη καὶ οὐχὶ πολιτικοῦ ἀνάγκην ἔχει». Ὁ Ἐάνθος, συμβιβάζων μᾶλλον τὰ διεστῶτα, ἐγνωμοδότησε περὶ τῆς ἐκλογῆς ἀμφοτέρων, παρατηρῶν τὴν διπλὴν προκειμένην ἀνάγκην ἑνὸς πολιτικοῦ καὶ ἑνὸς πολεμικοῦ συγχρόνως (α). Τελευταῖον ἀπεφασίσθη ἡ πρόσκλησις τοῦ Καποδιστρίου, οὐχὶ ὡς μόνου ἀρχηγοῦ τῆς Ἑταιρίας, ἀλλ' ὡς γενικοῦ ἐπιτρόπου τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας, γινομένων γνωστῶν πρὸς τοῦτον μόνον. Ἡ μεγάλη καὶ δύσκολος αὕτη ἀποστολὴ ἀνετέθη τῷ Ἐάνθῳ, ὡς ἱκανότητος διαφερούσης προσώπῳ.

Ἐμνημονεύσαμεν ἄλλοτε, τίνων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔλαβον οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγοὶ μέτρων περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς Ἑταιρίας, περὶ ἀποστολῶν διαφόρων, περὶ τῆς ἀναγκαίας προσλήψεως καὶ ἄλλων μελῶν ἐν τῇ Ἀρχῇ, ὡς καὶ περὶ μιᾶς γενομένης μεταξὺ αὐτῶν συνθήκης. Ἡ συνθήκη αὕτη, μνηολογουμένη τῇ 22^ῃ Σεπτεμβρίου 1848, ὠρίζετο ὑποχρεωτικὴ διὰ τε τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ παραληφθησόμενα μέλη, καθὼς καὶ διὰ τὸν κηρυχθόσμενον Γενικὸν Ἐπίτροπον. Ταύτης ἐδόσαμεν τότε περίληψιν τινα (β), καθ' ἣς ἐλάβομεν πληροφορίας παρὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου, ἑνὸς τῶν ὑπογραψάντων αὐτήν· ἡδὴ δὲ δημοσιεύομεν ὁλόκληρον (γ) τὸ κεῖμενον ἐξ ἀντιγράφου τῆς χειρὸς τοῦ Ἐάνθου, ἐπίσης συνυπογεγραμμένου· τὸ δ' ἀντίγραφον τοῦτο ἐπέχει θέσιν πρωτοτύπου.

« ΑΓΛΘΗ ΤΥΧΗ.

« Οἱ ὑπογράφωντες, κινουντες ὅλην τὴν μηχανὴν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ μέλλοντες νὰ χωρισθῶσι, καθὼς ἐφάνη εὐλογον, λαμβάνων καθεὶς ἐτέραν διεύθυνσιν διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς ἰδίας, κρίνουσι καὶ ἀποφασίζουσι τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὁποῖα θέλει τοὺς χρησιμεύσουσι κανόνες τῶν ἰδίων πράξεων καὶ τῶν σχέσεων των με τοὺς ἄλλους.

« Α^ο Οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς κινουντας εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλει ἐνεργεῖ ἢ πράττει πρὸς ἰδιαιτέρον τέλος, ἀλλ' ὅλαι αἱ πράξεις του θέλουν εἶναι ὅλως διόλου διὰ τὴν Ἑταιρίαν. Εἰς αὐτὴν τὴν ὑποχρέωσιν ὑπάκεινται καὶ οἱ ἀπόντες, γνωρίζοντες καὶ λαμβάνοντες μέρος ὅπως οὖν εἰς τὴν κίνησιν κατὰ τὸ παρόν. Πλὴν πρὸς τελείωσιν καὶ παύσιν τῶν μερικῶν υποθέσεων των δίδεται διορία, τοῦ μὲν Ἀντωνίου Κομιζοπούλου καὶ Ἀθανασίου Σέκερη μῆνες ἑξ, τοῦ δὲ Ἀνθίμου Γαζῆ μῆνες τρεῖς ἀπὸ τὴν σήμερον· οἱ ὅποιοι, ἀνίσως δὲν κάμωσι κατὰ τούτην

τὴν ἀπόφασιν, θέλει θεωροῦνται εἰς τὸ ἐξῆς ὡς ἀπλᾶ μόνον μέλη· μόνον τοῦ Παναγιώτη Σέκερη, ἐπειδὴ καὶ ἡ παρουσία του εἶναι καλὴ εἰς Κωνσταντινούπολιν, συγχωρεῖται νὰ ἐξακολουθῇ τὸ ἐμπόριόν του, ὅσον ὁ ἴδιος τὸ κρίνῃ εὐλογον.

«Β». Ὑποχρεοῦνται οἱ κινεῦντες νὰ εἰδοποιῶνται ἀναμεταξύ των διὰ τὰς πράξεις των, διαθέτοντες ἐκ συμφώνου διὰ τὰ χρήματα τῆς Ἑταιρίας πρὸς ὠφέλειαν αὐτῆς, καθὼς καὶ διὰ τὰ γράμματα, χωρὶς νὰ ἔχῃ οὐδεὶς τὸ δικαίωμα νὰ κατακρατῇ ἢ μεταχειρίζεται κατ' ἀρεσκείαν του.

«Γ». Οὐδεὶς δὲν θέλει φανερῶσαι τὴν κινητικὴν Ἀρχὴν μήτε εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς κινεῦντας, μήτε τὸν ἑαυτὸν του ὡς κινεῦντα, μήτε ὅτι ἤξεύρει τι περὶ τῆς Ἀρχῆς· δὲν θέλει ἐπιχειρισθῇ τι σχετικὸν ἀποστασίας γενικῆς ἢ μερικῆς χωρὶς τὴν συναίνεσιν καὶ τῶν ἄλλων κινούντων ἀδελφῶν. Εἰς περίστασιν διαφωνίας αἱ περισσότεραι γινώμαι ὑπερισχύουσι.

«Γίνεται ἐξαίρεσις ὡς πρὸς τὴν φανέρωσιν μόνον τῆς κινητικῆς Ἀρχῆς τοῦ Ἐμμανουὴλ Ξάνθου, ὑπάγοντος εἰς ἀντάμωσιν τοῦ Κόμητος Ἰωάννη, ἔχων τὴν ἄδειαν νὰ φανέρωσῃ τὴν Ἀρχὴν εἰς αὐτὸν μόνον ὥστε ἐμβαίνων εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν κινούντων, θέλει υπογράψῃ τοῦτο τὸ ὑποχρεωτικόν, ὑποχρεούμενος ὅμως ὁ Ξάνθος νὰ δώσῃ εὐθὺς εἰδήσιν εἰς τὰ πλεῖστα μέλη τῶν κινούντων ὅλων τῶν σχέσεών του καὶ ἀναφορῶν του μετ' τὸν Κόμητα.

» Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1818.

» ΔΑΝΘΙΜΟΣ ΓΑΖΗΣ,

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΕΚΕΡΗΣ,

» ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΞΑΝΘΟΣ,

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΠΑΖΤΙΜΛΑΗΣ,

» ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ν. ΤΖΑΚΑΛΟΦ,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ,

» ΠΑΝΑΓ. Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ,

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΟΜΙΖΟΠΟΥΛΟΣ».

Ὁ Λεβέντης υπέγραψεν ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ, ὁ Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος ἐν τῇ Μόσχᾳ (α), ὁ δὲ Γαζῆς ἐν ταῖς Μηλιαῖς, ὅπου μετέβη ἐξεπίτηδες ὁ Ξάνθος. Διὰ τὴν αἰτίαν δὲ αὐτὴν ἀργοπορήσας αὐτός, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν Πετρούπολιν τῇ 19 φεβρουαρίου 1819.

Ἐν τούτοις ἐξακολουθῶν ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης τὴν κατῆχσιν, παρέλκεν ἐν Κιεύᾳ καὶ τὸν Γεώργιον Καντακουζηνόν, διοικητὴν ὄντα τοῦ ἀποσχισμένου συντάγματος ἐν Βοζνεσένσκη. Καὶ θέσεως κοινωνή-

κῆς καὶ περιουσίας ἱκανῆς κύριος, ὁ Καντακουζηνὸς ἐνθουσιῶν προέ-
τεινε τὴν ἐν Ὁδησσῷ καὶ Κιευῖα σύστασιν ἑλληνικῶν τραπεζῶν,
ὅπως διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐνεργηθῇ ταχεῖα καὶ ἀποχωρῶσα συγκέν-
τρωσις χρημάτων διὰ τὸν πόλεμον. Εὐφυῆς ἦτο ἰδέα τοιαύτη, ἀλλ'
ἀπῆται πρὸς ἐφαρμογὴν ἱκανὸν χρόνον. Ὁ Καντακουζηνὸς ἔχαιρεν
ἔκτοτε δμιλῶν τὴν ἑλληνικὴν, ὅσω ἡδύνατο (α). Ὁμολογουμένως
δὲ ἐνθουσιασμὸς θεῖος ἐκυρίευσεν τὴν καρδίαν ἐκάστου, πρὸς ὃν διελέ-
γτο περὶ πατρίδος ἡ ἔγραφεν ὁ Ὑψηλάντης. Μίαν τῶν ἐπιστολῶν
τούτου λαβὼν καὶ ὁ ἐν Ὁδησσῷ Ἰωάννης Ἀμβρόσιος, ἡγέρθη, καίτοι
κλινήρης ὢν, καὶ ὑψήθη ὑπὲρ τῶν πατριωτικῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐν
δάκρυσιν ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τῆς Ἑλλάδος. Ἦν δ' αὕτη ἔργον τοῦ
ιδίου ὡς καλλιτέχνου, δι' ἧς παρίστατο ἡ Ἑλλὰς γονυκλινῆς, περιβε-
βλημένη ῥάκη, καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἐμποδίζουσα τὸ μέον ἐκ
τῆς καρδίας αἷμα, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας ῥίπτουσα ἀκόντιον κατὰ τῆς ἐλα-
φρᾶς ὑπὸ νεφῶν καλυπτομένης ἡμισελήνου. Πρὸς ταύτην ἀπηύθυνε
νυχθημερὸν τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ὁ πατριώτης γέρον. Τίς ἤδη οὐκ ἐθακ-
χεύετο ὑπὸ τοῦ ἐγκαρδίου αἰσθήματος ὑπὲρ τῆς πατρίδος; Ἡ τίς οὐκ
ἔβλεπεν ἐν τῇ Φιλικῇ Ἑταιρίᾳ τὴν ἱερὰν κιβωτὸν, ἐν ᾗ περιεκλείετο
πάν, ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς προσφιλέστερον εἶχε;

Ἐσχημάτιζον μέχρι τοῦδε τὴν Ἀρχὴν τῆς Ἑταιρίας ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ
πρόσωπα. Ὅρθως σκεπτόμενα ταῦτα ἀπεφάσισαν, ὡς προείπομεν, ἵνα
παράλάβωσι βοηθοὺς καὶ ἐτέρους ἐκ τῶν διακρινομένων ὁμογενῶν, καὶ
μάλιστα ἐκ τῶν διαπρεπόντων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν δύο ἡγεμονειῶν
καὶ ἰδίως τῇ ῥωσικῇ. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀνεχώρησαν ὁ μὲν Τσα-
κάλωφ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ δὲ Ἀναγνωστόπουλος εἰς τὴν Μολδαυίαν
καὶ Βλαχίαν, ἵνα κάμωσι κοινωνοὺς, ὁ πρῶτος τὸν μητροπολίτην Ἰγνά-
τιον καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, ὁ δεύτερος τὸν Θεόδωρον
Νέγγρην καὶ τὸν Γεώργιον Λεβέντην. Ἄλλ' ὁ Ἀναγνωστόπουλος μόνον
παρέλαβε τὸν Λεβέντην, ὡς ἰδὼν πολυπράγμονα τὸν Νέγγρην καὶ ἐπο-
μένως ὑποπτον ἐν περιστάσει, καθ' ἣν γνωρισθῶσιν αὐτῷ ὡς κινεῦντες
τὴν Ἑταιρίαν ἄνθρωποι ἐμπορικῆς τάξεως, καὶ οὐχὶ ὁ Καποδίστριας
ἢ καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, καθ' ἃ ἐνόμιζε. Μάλιστα δὲ,
διαφωνήσας ἐν πολλοῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ Ἰασίου δυσά-
ρεστος, κηρυχθείσης ἔκτοτε μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἔχθρας ἀσπόν-
δου μέχρι τελευτῆς βίου. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἐκτάκτως παρέλα-
βεν ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐν τῇ ὁλομελίᾳ τῆς Ἀρχῆς τὸν ἀρχιμανδρί-

την Γρηγόριον Δικαῖον, ἄνδρα φέροντα μὲν κακὰς τινὰς ιδιότητας, ἀλλὰ διακρινόμενον περὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐπὶ ἱκανότητι καὶ τόλμῃ.

Ὁ Ἀναγνωστόπουλος, χαρακτῆρος τιμίου μὲν, πλὴν αὐστηροῦ ὑπὲρ τὸ δέον ὡς πρὸς τὰς ἐπικειμένας περιστάσεις, διηνέχθη ἐπίσης ἐν Μολδαυίᾳ καὶ πρὸς ἄλλους τῶν ἐταίρων, ὡς τὸν Παναγιώτην Πάνον, Παναγιώτην Διογενίδην καὶ Φώτιον Ἡλιάδην. Ὁ πρῶτος αὐτῶν κατήγετο ἐκ τῆς Μυσίας, οἱ δὲ δύο τελευταῖοι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, μέλη ὄντες τῆς ἐν Ἰασίῳ Ἐφορείας, ὅλοι δὲ ἔχοντες ἐπιρροὴν ἀξίαν λόγου. Μετὰ τινὰ δὲ καιρὸν καὶ ἐπιτροπὴ τῶν ἐν Ἰασίῳ ἀδελφῶν ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Λεβέντην ὃ Ἡλιάδης καὶ Πάνος, πικρῶς παραπονούμενοι κατὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου καὶ τὰ ἀφιερωτικά αὐτῶν γράμματα ζητοῦντες. Μόλις διεσκέδασε τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ Λεβέντης, πείσας τοὺς ἀπεσταλμένους, ὅτι τὰ ἀφιερωτικά ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἐταιρίας περιελεύσονται εἰς χεῖρας τοῦ ὁσονούπω κηρυχθησομένου Γενικοῦ Ἐπιτρόπου. Ἀλλὰ δεινότερα ὑπῆρξεν, ὡς λαβοῦσα χαρακτῆρα ἐπιφύγον, ἡ διχόνοια τοῦ Πεντεδέκα καὶ Ἀναγνωστοπούλου. Πολυπραγμοσύνης ἑλεεινῆς καὶ κουφότητος ἑλεεινότερας, ὁ Πεντεδέκας ὑπένόησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς ἀφανῆ μέλη τῆς Ἀρχῆς τὸν Ἀναγνωστόπουλον, τὸν Ξάνθον καὶ τὸν Σέκερην, καὶ μεταβὰς εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἔπεισε τὸν ἱατρὸν Μιχαήλον Χρησταρῆν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Τίμιος καὶ φιλογενής, ἀλλὰ λίαν εὐαπάτητος, ὁ Χρησταρῆς, θεωρήσας ἀβάσιμα τὰ πράγματα, ἤρξατο γράφειν πρὸς τε τὸν ἱεράρχην Ἰγνάτιον καὶ ἄλλους τοιοῦτους περὶ τῆς σαθρότητος τοῦ πρὸς ἐπανάστασιν ἐπιχειρήματος. Ταῦτα μὴ ἀνεχόμενος ὁ Ἀναγνωστόπουλος, καὶ ἐκ προσθήκης μυχθάνων περὶ τοῦ Πεντεδέκα, ὡς σπερμολογοῦντος πολλὰ ἄνευ προσοχῆς τινος, διηνέχθη κατ' αὐτοῦ ὡς ἄλλου προφανοῦς πολεμίου τῶν πραγμάτων, καὶ μόλις, μετολαβήσας καὶ πάλιν ὁ Λεβέντης, πάντα φόβον διέλυσε, πρῶτον τὸν Χρησταρῆν μεταπίσας (α).

Ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ ὁ Ξάνθος μετὰ μὲν τοῦ Γεωργίου Λεβέντου καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Δικαίου, μελῶν ἤδη τῆς Ἀρχῆς ἐνεργητικωτάτων, εἰργάζετο διὰ τὴν κυρίαν ἀποστολὴν ἑαυτοῦ πρὸς δὲ τὸν Ὀλύμπιον καὶ Ἰωάννην Φαρμάκην παρέστη ὡς ἀναγκάσις, ἵνα μεταβῇ εἰς Πετρούπολιν καὶ ἐπικλησθῇ βοηθήματα ὕλικά διὰ τὸν μέλλοντα πόλεμον. Αὐτὸν εἶχε τὸ σκοπὸν ἢ ἀπὸ τῆς 12 αὐγούστου 1819 ἐπιστολῇ τούτων καὶ τοῦ Δικαίου, δι' ἧς ἐξετίθεντο ἀλληγορικῶς τὰ πάντα (β). Διερχόμενος ἐκ τῆς Κιευίας ἔμαθεν ἀσθενοῦντα τὸν

Νικόλαον Ὑψηλάντην, καὶ οὐδεμίαν διὰ τοῦτο ἔλαβε μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν, ὥς ἐπεθύμει.

Φθάσας δ' ἐν Μόσχᾳ, παρέλαβε, συμβουλευθεὶς μετὰ τοῦ Κομιζόπουλου, μέλος τῆς Ἀρχῆς τὸν μεγαλέμπορον Νικόλαον Πατσιμάδην, Ἰωαννίτην, ἄνδρα φρόνιμον καὶ ἐν πολλῇ ὑπολήψει. Ἐκεῖ καὶ Ξάνθος καὶ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης, συσκεπτόμενοι, ὥς εἰκός, περὶ παντὸς δυνατοῦ μέσου πρὸς τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου, ἀναγκαίαν εὔρον τὴν, ὅσον ἔνεστι, ταχυτέραν κατάβασιν τοῦ Βαρβάκη εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὥς ἀνδρὸς πλουσίου καὶ ὅλην ἔχοντος τὴν προαίρεσιν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πλούτου αὐτοῦ πρὸς σκοποὺς ἐθνικούς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τοιοῦτον ὑπισχνεῖτο μόνῃ ἢ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Βαρβάκη ἐπιβροῇ τοῦ Καποδιστρίου, ὁ Ξάνθος ἐπεφορτίσθη, ὅπως ὑποστηρίξῃ παρ' αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην (α).

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ μερικοῦ περὶ τοῦ Βαρβάκη ζητήματος, ἐνεκρίθη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μέτρον ἄλλο χρηματισμοῦ γενικώτερον καὶ μεγάλην τὴν συλλογὴν κεφαλαίων ὑπισχνούμενον. Πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ἰδέας ταύτης ὁ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης ἐνησχολήθησαν δραστηρίως ἐπὶ τῇ συντάξει τοῦ ἀνήκοντος ὀργανισμοῦ, ὀνομάσαντες τὸ ἔργον αὐτῶν « Φιλόμουσον καὶ Φιλάνθρωπον Γραικικὴν Ἐμπορικὴν Ἐταιρίαν ». Συνίστατο ὁ ὀργανισμὸς ἐξ εἰκοσιοκτῶ ἄρθρων, ἀφορώντων τὰ οἰκονομικὰ καὶ διοικητικὰ. Τὸ κεφάλαιον τῶν ἐπὶ προσχῆματι τόκου πρὸς 6 τοῖς 100 μετοχικῶν καταθέσεων ὀρίζετο εἰς δισχιλίαις μερίδας ἀνὰ πεντακισχίλια ρούβλια ἐκάστην, (τὸ ὅλον δέκα ἑκατομμύρια ρουβλίων,) δεκτῶν γινομένων ὥς μετόχων καὶ ξένων φιλελλήνων. Καὶ γενικαὶ μὲν οἰκίαι τῆς Ἐταιρίας προσδιωρίζοντο τέσσαρες ἐν Μόσχᾳ, ἐν Ὁδησσῷ, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Βιέννῃ· ἰσάριθμοι δ' ἕτεραι μερικαί, μία ἐν Ταϊνγαρόν, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῆς ἐν Μόσχᾳ, μία ἐν Ἰσμαηλίῳ, ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἐν Ὁδησσῷ, μία ἐν Σμύρνῃ, ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἄλλη ἐν Λιθόρνῳ, ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ. Μεταξὺ ἄλλων ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων περιλαμβάνετο καὶ ἡ κατασκευὴ ἰδίων πλοίων τῆς Ἐταιρίας, καὶ ἡ συγκρότησις ἐθνικοῦ τυπογραφείου, ὅπου ἂν ἐκρίνετο εὐλογον. Ἡ ἀδστηροτέρα ἐχευυθία ἐπεβάλλετο περὶ ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων ὥς ὅρος τιμῆς· ὥς ἐθνικαὶ δὲ ἀνάγκαι ἀνεφέροντο ἢ τελειοποιήσεις τῶν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ ἡ σύστασις νέων, ἢ ἐκδόσεις κλασικῶν συγγραφέων καὶ ἢ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀποστολὴ ἐνδεῶν μαθητῶν

πρὸς ἐκμάθησιν, ἡ ὑπανδρεία πτωχῶν κορασιῶν καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν ἐν φυλακαῖς καὶ ἐν ἀνάγκαις περιπεσόντων ὁμογενῶν (α). Ἄλλ' ὁ ὅλως πολιτικὸς, μᾶλλον δὲ ἐπαναστατικὸς, σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας ταύτης κατεφαίνετο ῥητῶς διὰ τεσσάρων «μυστικῶν ἄρθρων», ἐξ ὧν ὠρίζοντο, διὰ μὲν τοῦ πρώτου ἡ μοναδικὴ ἐν καιρῷ χρῆσις τῶν συλλεχθησομένων δέκα ἑκατομμυρίων ρουβλίων διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς «πατρίδος»· διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ὡς ἔφοροι καὶ τοιοῦτοι μόνοι αἱ ὑπάρχοντες μέλη τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν· διὰ δὲ τοῦ τρίτου ἡ ὑποχρεωτικὴ τῶν ἐφόρων συναγροίκησις μετὰ τοῦ διορισθησομένου «Ἑταιριάρχου τῶν Φιλικῶν»· καὶ διὰ τοῦ τετάρτου ἡ ἐπὶ τῆς ῥήξεως τοῦ πολέμου χρῆσις τοῦ χρηματικοῦ κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ αὐτοῦ Ἑταιριάρχου (β).

Ἡ περὶ τοιαύτης Ἑταιρίας ἰδέα, ὡς καὶ τὸ σύνολον τοῦ ὁργανισμοῦ ταύτης, καίτοι πολυπλόκου, ἐπιτυχῇ ᾗσαν· παρὰ τοὺς εἰδικοὺς ὅμως ἄνδρας ἀπῆται καὶ χρόνον πολὺν καὶ ἐργασίαν μεγάλην, ἐν ᾧ ἄφ' ἐτέρου τὰ πράγματα ἐβίαζον, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἶναι αὐτῶν ὁ κύριος. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔλαβε πρόσodon ἀξίαν λόγου, εἰ καὶ μεγάλας ἠλπίζε τὰς ὠφελείας ὁ Κομιζόπουλος, γράφων τὴν 16 φεβρουαρίου 1820 πρὸς τὸν ἐν Πετρούπολει Ξάνθον: «... Τὸ σχέδιον τοῦ ἐμπορικοῦ συστήματος ἐτελείωσε καὶ ὥσας στέλλεται. Τὸ προσφέρει τοῦ Εὐεργετικοῦ. Πόσον μεγίστως ὀθέλει εὐκολύνει! Ἡ ἐνέργειά του δὲν θέλει σταθῇ δύσκολος, ὡς στοχαζομαι, εἰς τὴν σύναξιν τῶν κεφαλαίων, καὶ ἡ ὠφέλεια κατὰ διαφόρους τρόπους μεγίστη· φθάνει νὰ τὸ αποφασίσῃ καὶ ὁ Εὐεργετικὸς» (γ).

Ἐκ τῆς Μόσχας ἀπῆλθεν ὁ Ξάνθος εἰς τὴν Πετρούπολιν περὶ ἀρχὰς φεβρουαρίου τοῦ 1820, ἤτοι μετὰ ἐν πληρῆς ἔτος, ἄφ' ὅτου ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πραγματικῶς ἐφ' ὅλην αὐτοῦ τὴν πορείαν εἰργάσθη οὗτος ὑπὲρ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑταιρίας, καθ' ἃ ἐξεθέσαμεν· ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἡ μεγάλη μεσολαβοῦσα ἀναβολὴ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνεδέχθη, τόσῳ μᾶλλον ἀνησύχει τὴν Ἑταιρίαν, ὥσῳ καὶ ὁ Τσκαλάωφ παρέτεινε τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο πρόσφυξ ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου εἰς τὴν ἰδίαν ἀλλοδαπὴν διὰ τὰ καθ' ἑαυτοῦ ἄλλα, μὲν ἐλαττούμενα, ἄλλοτε δὲ αὖξοντα καὶ οὐδέποτε παύοντα μίσσητινῶν· καὶ ἰδιόρρυθμος ἄλλη, ἐκτὸς τῆς παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου, ἀ-

ποστολή ἐγένετο παρὰ τοῦ Θεοδώρου Νέγρου πρὸς τὸν Καποδίστριαν καταπληκτικὴ δὲ ἀνέκυπτεν ἀνωμαλία ἐν τε τῷ Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασιῷ ἕνεκα Πεντεδέκα καὶ Γάτσου (α), ὡς καὶ τοῦ τολμηροῦ πολιτεύματος τοῦ Δικαίου (β)· ἐν δὲ τῷ κέντρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μόνος ἐκ τῶν ἀρχηγῶν ἐνήργει ὁ Σέκερης, μὴ ἐπαρκῶν καθ' ὅλα. Ἄλλη ὑπῆρχεν ἡ ἀρμοδιότης τῆς ἐκεῖ γενικῆς ἐφορείας. Δι' ὅλα ταῦτα ἡ ἔλλειψις ἐνὸς ἀρχηγοῦ καθίστατο, εἴπερ ποτὲ, ἐπαισθητοτάτη. Ὑπὸ ὧν ἔχομεν διαφορῶν ἀλληλογραφίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, καὶ ἐξ αὐτῶν βλέπομεν, ὅτι, ἐὰν μὴ ὑπῆρχον ἐν μὲν ταῖς Ἡγεμονίαις Λεβέντης, Ρίζος Νερουλὸς καὶ Δημήτριος Θέμελης, ἐν δὲ τῇ Πετροπούλει Ξάνθος, ἐν δὲ τῇ Μόσχᾳ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει Σέκερης, Κύριος εἶδε, τίνα ἂν ἐλάβανον τύχην τὰ πράγματα, καὶ μεθ' ὅσα ὁ Σέκερης ἔγραφε πρὸς τὸν Κομιζόπουλον τῇ 16 φεβρουαρίου: «... Οὕτε ἡ ἀποτυχία τοῦ Θωμάδου (Ξάνθου), νὰ μὴ δώσῃ ὁ Κύριος! δύναται νὰ ἀνατρέψῃ τὰ ἕως τώρα γεγονότα, τὰ ὅποια ὑπόσχονται αἰσιον τέλος, καὶ ἡ Θεία χάρις νὰ τὰ φυλάξῃ ἀπὸ τὸ βάσκανον ὄμμα τοῦ πονηροῦ δαίμονος».

Μεθ' ἡμέρας δύο παρευσιασθεὶς πρὸς τὸν Καποδίστριαν ὁ Ξάνθος, ἐνεχείρησε τὴν περὶ ἑαυτοῦ συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γαζῆ, διαλαμβάνουσαν σὺν ταῖς ἄλλοις: «... Ἐνθυμείσθε, κύριε Κόμη, ὅταν, εὐρίσκόμενοι εἰς Βιέννην καὶ ὁμιλοῦντες περὶ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τοῦ ἔθνους μας, ἐλέγετε: Δὲν εὐρίσκεται καὶ εἰς ἡμᾶς ἓνας Θρασύβουλος; Ἰδοὺ πόσοι Θρασύβουλοι σᾶς παρουσιάζονται σήμερον!...» Παρὰ τὴν ἱκανῶς ἐκφραστικὴν ταύτην ἐπιστολὴν ὁ Ξάνθος ἐξέθετο αὐτῷ τὰ περὶ τῆς Ἑταιρίας καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἀπέτυχεν τὴν δ' ἀποτυχίαν ταύτην μανθάνων ὁ Κομιζόπουλος ἔγραφε πρὸς τὸν Ξάνθον τῇ 1 μαρτίου 1820: «... Μετὰ δυσἀρέσκειάν μας ἴδομεν καὶ περὶ τοῦ Εὐεργετικοῦ (Καποδιστρίου), ὅτι δὲν θέλει νὰ φανῇ ἐνεργὸς συνδρομητὴς, καὶ περὶ τούτου τί νὰ σᾶς εἰπω; Μόνοι γνωρίζετε τὰς χρεῖας μας. Τώρα εἴμεθα εἰς περίστασιν, ὅπου τῶν ἀδυνάτων νὰ μετῇ ἀνενέργητος ἡ ὑπόθεσις μας· ὅτι, καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ κάμωμεν παῦσιν τῶν ἐπιχειρημάτων, εἶναι ἀδύνατον. Πρέπει νὰ τοῦ παραστήσετε, πόσον εἴμεθα ἐξαπλωμένοι, καὶ ὅποιαν καὶ συμβουλὴν δίδει, διὰ νὰ γνωρίσωμεν, ποῦ κλίνει ἡ θέλησίς του. Τοῦτο ὅμως σᾶς λέγομεν, ἕως ἐδῶ ὅπου ἐκαταντήσαμεν, μεγαλητέρα ὀλέει σταθῇ ἡ ζημία, ἢν κάμωμεν στάσιν, καὶ σωτηρία ἡ ἐνέργεια. Εἰς

»τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ὁ Ξενοφωντίδης (Πατσιμάδης). Ἄν κριθῇ εὐλο-
 »γον, ἢμπορεῖ νὰ ἀναφερθῇ ἡ ὑπόθεσις μας καὶ εἰς τὸν Φιλάνθρωπον
 »(τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον). Δὲν δίδω παλαιὰ ἄπειρα παραδείγ-
 »ματα τῶν ἀποτυχόντων. Εἶναι ἀρκετὸν νὰ μᾶς ἐγκαρδιώσῃ, καὶ μᾶ-
 »λιστα τώρα, ὅπου αἱ ὑποθέσεις μας γιγαντιαίως προχωροῦν πρὸς τὰ
 »κρεῖττω. Ἡ σπουδὴ καλὴ εἶναι· ὅμως βαθμηδὸν καὶ ἡ ἐνέργειά μας νὰ
 »προχωρῇ. Χρεῖα νὰ ἐκτανθῶμεν εἰς τὰς προβλέψεις, καὶ τὸ μπιλάν-
 »τζον (ὁ πόλεμος), ὅταν ἀποφασισθῇ, τότε ἢμπορεῖ νὰ σφαιλισθῇ καὶ
 »βέβαια ἡ μεγάλη ἔκτασις ἀπαιτεῖ καὶ καιρὸν νὰ σφαιλισθῇ μπιλάν-
 »τζον γενικόν. Διὰ τοῦτο, κύριε, ἀνάγκη νὰ μείνετε αὐτοῦ· ὅτι, ἂν
 »κατὰ τὸ παρὸν καὶ ὁ Εὐεργετικὸς ἀντιτείνῃ, ἐλπίζω ἀφεύκτως ἀνο-
 »λούτως νὰ συμφωνήσῃ νὰ μᾶς συνδράμῃ, ἀφ' οὗ τὸν παρουσιάσετε
 »ὅλας τὰς ἀποδείξεις τῶν δικαιωμάτων μας. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ
 »εἴσθε γενναῖοι, ὅτι τὰ καλὰ μὲ κόπους ἀποκτῶνται. . . »

Μεγάλην ἀληθῶς γενναιότητα καὶ μεγάλην ἐπιμονὴν ἔδειξεν ὁ
 Ξάνθος, παρατηρήσας πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἀρνούμενον: «... Εἶναι
 »ἀδύνατον, κύριε Κόμη, νὰ μένουν εἰς τὸ ἐξῆς τυραννοῦμενοι οἱ Ἑλ-
 »ληνες. Ἡ ἐπανάστασις των εἶναι ἀφευκτος· καὶ διὰ τοῦτο, ἐνῶ ἔχου-
 »σιν ἀνάγκην ἀρχηγοῦ, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μείνετε ἀδιάφορος ὡς
 »Ἕλλην καὶ ἐν ὑπολήψει παρ' αὐτοῖς καὶ ἄλλοις πολλοῖς. . . » Καὶ
 ὅμως οὔτε ἐν γνώσει τοῦ αὐτοκράτορος δυνατὴ ἦτο ἡ παραδοχὴ ἀρ-
 χηγίας τοιαύτης, οὔτε ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἤρμαζε μὲν τῷ Καποδίστριᾳ,
 ὠφέλει δὲ τῇ Ἑλλάδι. Τίς ἔμενεν ἢ οὕτως ἢ ἄλλως ἡ ἀμφιβολία περὶ
 τῆς ἀμέσου ἐνοχοποιήσεως τοῦ αὐτοκράτορος ἐνώπιον τῆς ἀνησύχου
 μάλιστα διὰ τὴν Ἀρκτον Εὐρώπης; Ἐγνώριζε μὲν ἐκ πολλῶν ὁ αὐ-
 τοκράτωρ τὸν Καποδίστριαν, ὡς ὅλον αὐταπάρνησιν ὄντα ὑπὲρ τῶν
 Ἑλλήνων, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἠρώτα αὐτόν: «Τί κάμνουσιν οἱ
 »Ἕλληνες ὑμῶν; Ζητεῖτε πάντοτε δι' αὐτοὺς, καὶ οὐδέποτε δι' ὑμᾶς»·
 ἡδύνατο ὅμως ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ τὴν διατηρήσιν τῶν αὐτῶν περὶ
 τούτου αἰσθημάτων, εἰμὴ ἀπεφάσιζε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας,
 καὶ ἀνεδέχετο συγχρόνως τὸν τῆς Εὐρώπης; Ὁ Καποδίστριας ἄρα
 ὑπηρετεῖ τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἀποποιούμενος τότε, εὐχόμενος δὲ μόνον
 ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων καὶ μὴ ἀπελπίζων ὅλως τὸν Ξάν-
 θον. «Ἐὰν ἐγὼ δὲν ἢμπορῶ τώρα, τελευτῶν εἶπε τούτῳ, οἱ διευθύνον-
 »τες τὴν Ἐταιρίαν δύνανται, ἂν γνωρίζωσι, νὰ μεταχειρισθῶσιν ἄλλα
 »μέσα, καὶ εὐχομαι νὰ τοῖς βοηθήσῃ ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ

»σκοποῦ των». Ἀλλὰ, καὶ ἐκτὸς τῶν λόγων αὐτῶν, ἐμεσολάβει τότε καὶ ἄλλο ἀποποιήσεως αἷτιον· τοῦτο δὲ ἦν ὁ πολλὸς ἐρεθισμὸς, ὃν κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἔλαβεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς παρουσίας καὶ τῶν αὐθαδῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Καμαρηνοῦ. Ὅτε δ' ὁ Καποδίστριας μόλις κατώρθωσε τὴν διασκέδασιν τῆς τοιαύτης τοῦ αὐτοκράτορος δυσαρρεσκείας, φυσικὸν ἦτο ἐπόμενον, ὥπως ἐρεθισθῇ καὶ οὗτος ἔτι πλέον, ὅταν εἶδε τὸν Ξάνθον, κατόπιν, οὕτως εἶπεῖν, τοῦ Καμαρηνοῦ, παρουσιάζόμενον καὶ διαλεγόμενον περὶ ἐταιρικῶν πραγμάτων.

Αὐτὰ ἐν τοσούτῳ συνέβησαν κατὰ τὰς δύο συνεντε υἷεις τοῦ Ξάνθου μετὰ τοῦ Καποδιστρίου. Ὁ Ξάνθος προσεκλήθη τότε εἰς Μόσχαν παρὰ τῶν ἐκεῖ μελῶν τῆς Ἀρχῆς, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ ποιητέου (α), ἀλλ' ἔστρεψεν ὄμμα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, οὐδένα μεταβαλὼν τρόπον. Κατὰ πρῶτον ἐπλησίασε τῷ Ἰωάννῃ Μάνῳ, ὡς συγγενεῶντι μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὑπηρετοῦντι δὲ παρὰ τῷ ἀγγλικῷ πρεσβεῖῳ ἐν τῷ τμήματι τῶν ἀνατολικῶν ὑποθέσεων. Πρὸς τοῦτον ἐξέθηκε τὴν ἀποστολὴν, ἣν εἶχε, καὶ μεγάλην ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπήνεγκε συγκίνησιν, ὡς εὐγλωττος καὶ μεγάλην διατηρῶν συνέχειαν λόγου. Ὁ Μάνος ἔσπευσε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, μόλις ἀναρρῶνόμενον ἐκ τινος ἀσθενείας, καὶ προδιέθεσεν αὐτὸν δεόντως. Κατόπιν ἀπελθὼν καὶ ὁ Ξάνθος πρὸς ἐπίσκεψιν τούτου, ἐγένετο δεκτὸς διὰ πολλῆς εὐμενείας, καὶ ἀπήντησεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ, ὡς ἀκολουθῶς.

«Πόθεν εἰσθε καὶ πῶς ἦλθατε εἰς τὴν Πετρούπολιν; — Εἶμαι ἐκ τῆς Πάτρου καὶ ἦλθον ἐδῶ δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

«Πῶς περνοῦν οἱ ὁμογενεῖς εἰς τὴν πατρίδα σας καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη ἀπὸ τὴν τουρκικὴν τυραννίαν; — Πανταχοῦ ἡ τυραννία τῶν Τούρκων κατήντησεν ἀνυπόφορος.

«Πῶς δὲν προσπαθοῦσιν ἡ νὰ ἐλευθερωθῶσιν, ἡ νὰ ἐλαφρώσωσι τοῦλάχιστον τὸν ζυγὸν των; — Μὲ ποῖα ὁμῶς μέσα καὶ μὲ ποίους ὁδηγοὺς, ἀφ' οὗ ἔμειναν ἐγκαταλελειμμένοι ἀπὸ ἐκείνους, ὅσοι ἠμπόρουν νὰ τοὺς ὁδηγήσωσι; ἀφ' οὗ οἱ τοιοῦτοι καταφεύγωσιν εἰς ξένους τόπους, καὶ ἀφίνωσιν ὄρφανους τοὺς ὁμογενεῖς των; Ὁ ζείμνηστος πατήρ σας κατέφυγεν ἐδῶ, καὶ ὁ Καρατσᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ κόμης Καποδίστριας ὑπηρετεῖ τὴν Ῥωσσίαν, καθὼς καὶ ἡ ἐκλαμπρότης σας, χάσαντες ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρά σας. Ὁμοίως καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὁμογενεῖς καταφεύγοντες εἰς τὴν Εὐρώπην, μένουσιν ἐκεῖ καὶ ὀλίγον φροντίζουσι διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς των.

« Ἄν ἐγνώριζον, ὅτι οἱ ὁμογενεῖς μου εἶχον ἀνάγκην ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἐστοχάζοντο, ὅτι ἠμπόρουν νὰ συντελέσω διὰ τὴν ἐλευθερίαν των, σὲ λέγω ἐντίμως, κύριε Ξάνθε, ὅτι μετὰ προθυμίας ἤθελον κάμει κά-
θε θυσίαν καὶ τῆς καταστάσεώς μου καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου.— Δότε με, Πρίγκιψ, τὴν χεῖρά σας εἰς βεβαίωσιν, ὅσων μὲ εἶπατε. (Δοθείσης δὲ αὐτῆς, ἐξηκολούθητεν ὁ Ξάνθος :) Σὺς λέγω λοιπὸν, ὅτι δὲν ἦλθα εἰς τὴν Πετρούπολιν δι' ὑποθέσεις ἐμπορικὰς, ἀλλὰ δι' ἄλλην σημαν-
τικωτάτην αἰτίαν... »

Ἐπανελθὼν δὲ τῇ ἐπιούσῃ ὁ Ξάνθος, ἐξηγήθη καθαρῶς περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀρχηγίαν τῆς Ἑταιρίας προσφέρων τοῦτω προσεῖπε τοὺς ἀκολουθοῦντας λόγους: « Ὁ Θεὸς, Πρίγκιψ, σὰς προσκα-
»λεῖ νὰ ὀδηγήσητε τὸν λαὸν αὐτοῦ, τὸν νέον Ἰσραὴλ, εἰς τὴν γῆν
»τῆς ἐπαγγελίας. Ὁ Θεὸς εὐλογεῖ ἤδη ἄνωθεν τὴν ἀρχηγίαν, τὴν ὁ-
»ποῖαν σὰς προσφέρει τὸ ἔθνος ». Τῇ ἐπαύριον ὁ Ὑψηλάντης ἐδέχθη
αὐτήν· καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ, ἐν ἀναβρώσει ὧν καὶ μὴ ἐξερχόμενος
τοῦ στρατῶνος τῶν σωματοφυλάκων, ἐν ᾧ κατόκει, προσεκάλεσεν εἰς
δεῖπνον τὸν φίλον αὐτοῦ Καποδίστριαν. Τότε ἐξηγήθη πρὸς τοῦτον τὰ
τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ξάνθου καὶ τὴν δεκτὴν γενομένην παρ' αὐτοῦ ἀρ-
χηγίαν. Ὁ Καποδίστριας οὐδεμίαν ἀντίταξεν ἐναντίαν γνώμην, καὶ
ὑπεστήριξε μάλιστα τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὑψηλάντου. Οὗτος δὲ χαίρων
καὶ λαβόμενος τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἠρώτησε: « Τίνα, Κύριε, ἔχετε γνώ-
»μην, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐπαναστατήσωσι κατὰ τοῦ σουλτάνου; Ἐναν-
»τία ἄρα θέλει εἶσθαι ἡ Ῥωσσία, ἢ βοηθήσει, ἂν οὐχὶ δι' ὅπλων,
»ὑπερ οὐκ ἀξιῶ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον δι' ὀλικῶν μέσων;— Ὁ Κα-
»ποδίστριας ἀπεκρίθη: « Ἀρκεῖ ἡ ἐμφάνησις ὀλίγων χιλιάδων ἐπανα-
»στατῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἡ Ῥωσσία συνδράμῃ ἐκ τῶν ἐνόν-
»των.— Οὐδὲν πλεότερον, εἶπε τότε ὁ Ὑψηλάντης, ἐπεθύμουν ἀνα-
»δεχθεῖς τὴν ἀρχηγίαν, καὶ θέλω ἵνα ὁμιλήσω τῷ αὐτοκράτορι ἐπὶ
»τοῦ προκειμένου ». Πρὸς τοῦτο μόνον ἀπήντησεν ἀρνητικῶς ὁ Κα-
ποδίστριας οὐχὶ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ τὰ προηγηθέντα ἕνεκα
τοῦ Καμαρηνοῦ, εἰπὼν: « Μὴν ὁμιλήσετε ὑμεῖς· γνωρίζετε, ὅσα πρὸ
»ὀλίγου συνέβησαν δυσάρεστα. Ἀλλὰ, καὶ ἐκτὸς αὐτῶν, τοσοῦτον ὁ
»αὐτοκράτωρ ἐβαρύνθη τὸν πόλεμον, ὥστε οὐδεμίαν ἀκρόασιν δίδει,
»ὅταν περὶ τοιοῦτου ζητήματος πρόκειται ». Ἐπιμένοντος ὅμως τοῦ
Ὑψηλάντου, ἐζήτησεν ἐγγράφως τὰ αἰτήματα τούτου, ὅπως σκε-
φθῇ περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἡδύνατο τὴν ὑποστήριξιν αὐτῶν παρὰ τῷ

αὐτοκράτορι, ἅμα τυχὼν καιροῦ ἀρμοδίου. Καὶ ὁ μὲν Ὑψηλάντης, δι' ὅλης τότε ἐργασθεὶς τῆς νυκτός, ἀπέστειλε ταῦτα τῇ ἐπισύσῃ διὰ τοῦ Ἰωάννου Μάνου· ὁ δὲ Καποδίστριας ἔταξεν ὁκταήμερον προθεσμίαν.

Οὕτως ὁ Ὑψηλάντης, ὅλως πεποίθησις καὶ ἐλπίς, κατηχηθεὶς καὶ δροκοδοτήσας κατὰ τὴν τάξιν, ἔδωκε τὸ ἀφιερωτικὸν αὐτοῦ γράμμα, παρακατατεθεὶς τοῖς ἐν Μόσχᾳ Πατσιμάδῃ καὶ Κομιζοπούλῃ (α). Συνέταξε δὲ ἔγγραφόν τι, δι' οὗ γνωστοποιῶν τοῖς διευθυνταῖς τῆς Ἑταιρίας τὴν συναίνεσιν ἑαυτοῦ, ἐζήτει, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι οὐδόλως ἀναμιγνύωνται οὗτοι, κύριον δὲ ἑαυτὸν, ὅπως κάμνη χρῆσιν τῶν προσώπων τούτων, ἢ οὐχί· διατάττη δὲ περὶ πάντων ὡς ἀνώτατος ἀρχηγός, καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον ἀπευθύνωνται ὅλοι· τέλος δὲ ὑπισχεῖτο λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπαναστάσεως.

Διὰ τοῦ Μάνου ἔλαβεν ὁ Ξάνθος τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἐτοιμῶς παραδεχθεὶς τὰς περιεχομένας προτάσεις, καίτοι ἀντιθέτους πρὸς τὸ γράμμα τῆς ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1818 ὑποχρεωτικῆς συνθήκης. Τί ἄλλο ἠδύνατο, τῶν πραγμάτων κατεπειγόντων; Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τῶν διευθυντῶν ὅλων υπογράψας, ἐνεχείρησε μὲν τῷ Ὑψηλάντῃ τὸ δίπλωμα μέλους τῆς Ἀρχῆς, παρέδωκε δὲ, ὅσα ἔφερεν ἔγγραφα ταύτης, τὰ ἀφιερωτικὰ τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας καὶ τὸν λογαριασμὸν τῶν μέχρι τῆς 19 Φεβρουαρίου 1819 γενομένων δαπανῶν (β), καὶ, τέλος, ἐξέθετο πανθ' ὅσα ἀνῆκε πρὸς χειραγωγίαν τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἐργασιῶν τούτου. Οὕτως ἀνηγορεύθη ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἀρχῆς περὶ τὰ τέλη ἀπριλίου τοῦ 1820 (γ), λαβὼν τὸ συνθηματικὸν ἐπώνυμον *Καλός*. Ἰδοὺ ἀπλουστάτη ἡ πράξις τῆς ἀναγορεύσεως.

«Κατὰ τὴν ἅπαξ ἐγκριθεῖσαν γνώμην, συνελθόντα τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας καὶ συσκεφθέντα μετ' ἀκριβοῦς ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως, ἐγνώρισαν *Εγοροῖν Γενικόν* τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας τὸν ἐκλαμπρότατον πρίγκιπα κύριον *Αλέξανδρον Ὑψηλάντην*, ἵνα ἔφορεύῃ καὶ ἐπιστατῇ ἐν πᾶσιν, ὅσα κρίνονται ἄξια, ὠφέλιμα καὶ πρέποντα τῇ Ἑλληνικῇ Ἑταιρίᾳ. Εἰς ἀσφάλειαν δὲ καὶ βεβαιώσιν τῶν ἐγκριθέντων βεβαιοῦται τῇ υπογραφῇ ἐκάστου τῶν μελῶν.

Ἐν Περουπλίῃ, τῇ 12 ἀπριλίου 1820.

»ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὙΨΗΛΑΝΤΗΣ,

»ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ,

»ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΞΑΝΘΟΣ».

Ὁ δὲ Ξάνθος εἰδοποίησε πάραυτα τὸ τοιοῦτον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἀποτέλεσμα πρὸς τὰ ἐν Μόσχᾳ (α), Ὁδησσῶ, Βουκουρεστίῳ, Κωνσταντινουπόλει καὶ Πείραις μέλη τῆς Ἀρχῆς.

Ὁ ἀριθμὸς τούτων, μὴ ὑπερβᾷ τοὺς δεκαπέντε, ἤρξατο ἀπὸ τοῦ Σκουρᾶ καὶ ἐτελείωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην. Ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν πρότεροι αὐτεσχεδιάσθησαν, οἱ δὲ ὕστεροι προσελήφθησαν κατὰ περιόδους. Καὶ πρῶτοι μὲν ἐκέκλιντο ὁ Σκουρᾶς, Τσακάλωφ καὶ Ξάνθος (β). δεύτεροι δὲ ὀνομάσθησαν ὁ Γαλάτης, Κομιζόπουλος, Ἀθανάσιος Σέκερης καὶ Ἀναγνωστόπουλος· τρίτοι ὁ Παναγιώτης Σέκερης καὶ Γαζής· τέταρτοι ὁ Λεβέντης, Δικαῖος, Ἰγνάτιος καὶ Μαυροκορδάτος· καὶ πέμπτοι ὁ Πατσιμάδης καὶ Ὑψηλάντης.

Ἀηζήσης δ' ἐν τούτῳ τῆς ὀκταήμερου προθεσμίας, ὁ Καποδίστριας ἐλθὼν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ἐξέθετο τὸ ὅλως ἀδύνατον τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα παρουσιάσεως ζητημάτων τοιούτων, ὡς οὐδόλως διαταθειμένον εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ εἰς περιπλοκάς μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ οὐδένα ἄλλον ἀποθαβρύνσεως λόγον προσέθετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἀρχεται ἀπὸ τῆς παρουσίας ἐποχῆς μεγάλην πραγμάτων μεταβολή, ἐνέργεια προοδευτικωτέρα ὑπὸ τὴν μονάδα τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην. Ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ συνεκεφαλαιούτο τὸ παρελθὸν μιᾶς διαφερούσης οἰκογενείας ἐπὶ πολεμικοῖς κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπιχειρήμασι καὶ θυσίαις· ἐν τῷ ὀνόματι αὐτῷ ἀντεπροσωπεύετο βαρύτης ἐθνικῆ καὶ ὑπόληψις στρατιωτικῆ, συνεδέοντο δὲ μεγάλα ἐξωτερικὰ ἐλπίδες, ὑπέκυπτε πᾶσα ὑπεροχὴ ἢ φιλαυτία, καὶ συνεκεντροῦτο τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν μεθ' ὅλης τῆς πεποιθήσεως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως. Ἄλλ' οἷον ὁ Ὑψηλάντης ἀνεδέχετο βάρος ἀνάλογον πρὸς τὴν μεγάλην ἀποστολὴν αὐτοῦ! οἷα πολυειδῆ καὶ δύσκολα καθήκοντα! οἷαν αὐταπάρνησιν ἀπαράμιλλον καὶ θυσίας δυσυπολογίστους! οἷαν ἐπὶ τέλους εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ μέλλοντος ἔθνους ὅλου, ἀπέναντι τῆς κρίσεως τοῦ ὅλου κόσμου! Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, παρακατατιθεμένης ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τῆς τύχης τῆς πατρίδος, ἐπεβάλλοντο τούτῳ οὐχὶ μόνον ἡ ἐπιμελεστέρα διεύθυνσις καὶ ἡ προσεκτικωτέρα, οὐχ ἥττον δὲ καὶ

γενικωτέρα, διάδοσις τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ὕλική παρασκευὴ πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ ἡ βαθύτερα ἐκτίμησις τῶν πραγμάτων τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ μετὰ ὀριμωτέραν σκέψιν παραδοχὴ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου καὶ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου, συναρμολογουμένου πρὸς τε τὸν χρόνον, τὸν τόπον καὶ αὐτὰς μάλιστα τὰς ἔσω καὶ ἔξω περιστάσεις τῆς Τουρκίας. Καὶ εὐτυχὴς οὗτος ἤθελεν εἶσθαι, ἐπιτυχ-
χάνοντος τοῦ ἀγῶνος, ἔστω καὶ κατὰ μέρος· ἀλλὰ τίς ἐν περιπτώσει ἐναντία ἔμενεν ἡ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀποκλειστικῆς κατ' αὐτοῦ καὶ μό-
νου ψυχρᾶς ἐτυμηγορίας; Διὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἀναδεί-
κνυται ὁ μεγαλοπραγμονέστερος τῶν υἱῶν τῆς νέας Ἑλλάδος, διότι ἀπεριόριστον ἔσχε τὴν ἐλπίδα, δι' ἧς ἡ νεότης ὠθεῖται εἰς τὸ πεδίον τῶν ἔργων καὶ τῆς δόξης, καὶ σταθερῶς ἐπεδίωξε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνεδέχθη. Θεία πρόνοια ὠκονόμησε τὰ πράγματα διὰ θαυμασίου τρόπου· ὁ δὲ ἀπόστολος Ξάνθος ἀξιοῦται τῆς ἐθνικῆς εὐ-
γνωμοσύνης διὰ τὴν περὶ Ὑψηλάντου ἐπιτυχίαν (α).

Καὶ ὅσα ἂν εἴπωμεν ἡμεῖς περὶ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων, ἅπερ ἡ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος θέσις αὐτοῦ παρήγαγε, κρίνονται βεβαίως πολλῶ κατώτερα τῶν πραγμάτων. Ἴδου εἰς ἡγε-
μῶν ἐν ἐνεργείᾳ, ὁ τῆς Μολδαβίας Μιχαῆλος Σούτσος, δίδων αὐτῷ μετ' οὐ πολλὴ χεῖρα αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἐτοίμως καταθέτων ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας ὕλην αὐτοῦ τὴν πολιτικὴν συνδρομὴν καὶ τὴν ὕλικήν δύναμιν. Ἡ ἀνεκτίμητος αὕτη περίπτωσις ἐπλήρωσε χαρὰς τοὺς πάντας· ἐπλήρωσε μάλιστα, δυνά-
μεθα εἰπεῖν, τὸ ἥμισυ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ὑψηλάντου, καθάσον, ὡς ἄνευ Ὑψηλάντου ὁ Σούτσος οὐκ ἐξετίθετο, εἰ καὶ ἔφλεγε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὁ ἔρωσ τῆς κοινῆς σωτηρίας, οὕτω καὶ ἄνευ Σούτσου ὁ Ὑψηλάν-
της οὐκ ἔσχε πρῶτον ἐν περιστάσει ὀρμητήριον τὴν Μολδαβίαν, καθ' ἣ συνέβη. Μενέτω δὲ παρὰ ταῖς μεταγενεστέραις γενεαῖς ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην αὐτόγραφος ἐπιστολὴ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὡς τὸ λαμ-
πρότερον τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς πατριωτικῆς ἀγάπης τρόπαιον τῆς γενεᾶς τοῦ πολέμου (β). Μενέτω ὡσαύτως καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀπάντη-
σις τοῦ Ὑψηλάντου ὡς ἡ ἀκραιφνεστέρα τῶν πατριωτικῶν αἰσθημά-
των ἐξήγησις, δι' ἧς συνεδέοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος οἱ δύο οὗτοι ἄν-
δρες (γ). Τί δ' ἂν εἴποιμεν περὶ τε ἄλλων πολλῶν καὶ περὶ τῶν δύο ὑπουργῶν Ρίζων, τοῦ Νερούλου καὶ τοῦ Γαγκαβῆ, ὅτε ἐνθουσιασθεῖς ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ μὲν πρῶτος πῦρστο αὐτῷ,

«ὅπως δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς προγονικῆς δόξης μὲ γυμνὸν καὶ τεταμένον τὸ ξίφος» (α). ὁ δὲ δεύτερος «συγχαίρων τῇ φίλῃ πατρίδι, ὅτι «γεννᾷ Ὑψηλάντας διὰ τὴν ἀναγέννησίν της, . . . ἐφιλοτιμεῖτο νὰ μὴ φανῇ ἀσυντελής . . . εἰς τὸ ἱερὸν ἐπιχείρημα ;» (β).

Πραγματικῶς, τοῦ μεγάλου δεσμοῦ τῶν Φιλικῶν, κυρίαν μὲν ἔχοντος βάσιν ἐν τῇ πατρίδι, πλείστους δὲ περιλαμβάνοντος τοὺς ἀπὸ μεσημβρίας μέχρι ἄρκτου καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν διεσπαρμένους τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, πρῶτος ἦδη κρίκος καὶ πρώτη μετὰ Θεὸν συνέχουσα χεὶρ, τὸ θερμογόνον ἦν εἰς βαθμὸν ἀνώτατον. Ὁ Λεβέντης, ὁ πατριωτικώτατος Λεβέντης, γράφων πρὸς τοῦτον τῇ 8 ἰουνίου, ὁμολογεῖ, ὅτι «πρόθυμος ὢν περὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ χρέος φιλογενεῖας, προθυμότατον τὸ παράδειγμα τῆς Ἐκλαμπρότητός του τὸν ἀπεκατέστησε» (γ). Ἡ ὑπογραφή τῆς πρώτης πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει «ἀδελφοὺς καὶ προσφιλεῖς Συμπατριώτας» ἐπιστολῆς τοῦ Ὑψηλάντου ἐθεωρήθη ὡς ἡ πασιφανεστέρα ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον ἡσπᾶσθη παρὰ πάντων, ἠυλογήθη παρὰ τοῦ ἱερατείου, ἔτυχε τῶν ἐγκαρδιωτέρων ἀνευφημιῶν, περιηρέχθη ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ἀπὸ καταστήματος εἰς κατάστημα, ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπέμψθησαν πολλὰ χροῖα πλεῖστα ἀντίγραφα καὶ τινες δὲ, ἐξελθόντες τῶν ὁρίων τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τεμάχια τοῦ χάρτου αὐτῆς ἀποκόψαντες ἔλαβον, ἂν οὐχὶ ὡς φυλακτῆρια, μνήμης ὕμνος καὶ σεβασμοῦ ἔνεκα (δ). Τότε ἔσπευσαν γενόμενοι μέτοχοι καὶ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, καὶ Ἀλέξανδρος Χαντζερῆς πρόων ἡγεμῶν, καὶ οἱ μητροπολίται Ἐφέσου καὶ Φιλιππουπόλεως, καὶ ἄλλοι περιωπῆς ὁμοίαις. Εὐτυχῇ τὰ ἔθνη, ὅταν ἡ καρδία αὐτῶν ἐκκαίηται ὑπὸ τοῦ πυρὸς πατριωτισμοῦ τοιοῦτου, ἐνθουσιασμοῦ θείου.

Πρὶν ἢ ἐπιληφθῇ πάσης ἄλλης ἐργασίας, ὁ Ὑψηλάντης ἐτροποποίησε τὸν ὀργανισμόν τῆς Ἑταιρίας συμφώνως πρὸς τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὰς ὑφισταμένους ἀνάγκας συνεπεία τῶν ὕρων, οὓς ἐχάραξεν ἀναδεχόμενος τὴν ἀρχηγίαν. Καί

Πρῶτον, κατήργησε τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν Ἀδελφοποιητῶν καὶ τῶν Συστημένων, ἐν οἷς, ὡς γνωστὸν, παραδεκτὴ ἐγίνετο ἡ τὸ ἔθνος ἀποτελοῦσα πληθὺς ἐσκέφθη δὲ περὶ τῆς παύσεως τοῦ περαιτέρω προσηλυτισμοῦ τῶν τῆς κατωτέρας τάξεως ἀνθρώπων, ἵνα μὴ τι συμβῇ ἀπεικταῖον πρὸς ὄφελος τῶν Τούρκων, καὶ διότι ἐπέθετο ὁρ-

ὥς, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ προσκλήσει ἑνὸς προσώπου, κοινὴν χαίροντας πίστιν, ὅλη ἡ πλὴθὺς αὕτη ἐμελλεν ἐγαρθῆναι ἐτοίμως εἰς τὰ ὄπλα, ὡς ἡ μᾶλλον ὑπὸ τὸν ζυγὸν πάσχουσα καὶ τὴν σωτηρίαν ἑαυτῆς εὐχομένη. Ἐπὶ δὲ τούτοις ὑπενόει, μὴ προσπαθήσῃ ξένη τις πολιτικὴ τὴν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ εἰσχωγὴν ἰδίῳ αὐτῆς ἀνθρώπων, καὶ ἀνακαλύψῃ οὕτω τὰ κυριώτερα ταύτης πρόσωπα διὰ τοῦ προβιβασμοῦ αὐτῶν εἰς βαθμοὺς ἀνωτέρους. Ἐντεῦθεν διέταξεν αὐστηρῶς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι διὰ διαφόρων τρόπων καὶ ἐντολῶν δοκιμασίαν τῆς πίστεως τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν βαθμὸν τῶν Ἱερέων.

Δεύτερον, ἀντὶ τῶν καταργηθέντων βαθμῶν κατέστησεν ὡς πρῶτον τὸν τῶν Ἱερέων καὶ ὡς δεύτερον τὸν τῶν Ποιμένων, ὃν προσδιώρισεν ἰδίᾳ διὰ τὰ μέλη τῶν μυστικῶν συνεδριάσεων ἐκάστης ἐφορείας, λαμβανόμενα ἐκ τῶν μᾶλλον ἐναρέτων πατριωτῶν. Ὁ βαθμὸς οὗτος τῶν Ποιμένων ἐπετρέπετο πᾶσι τοῖς κυριωτέροις προσώποις τοῦ ἱεροῦ κλήρου.

Τρίτον, ἐπειδὴ ὁ Ὑψηλάντης ἐθεώρει ἑαυτὸν μόνον ἀρχηγόν, κατήργησεν ὡσαύτως καὶ τὸν βαθμὸν τῶν Ἀρχιποιμένων, ὡς περιλαμβάνοντα πρότερον τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἄφησε τὸν τῶν Ἀφιερωμένων διὰ τοὺς στρατιωτικοὺς διοικητάς, τροποποιήσας μόνον τὴν τελετὴν τῆς παραδοχῆς ἐπὶ τὸ ἱπποτικώτερον, ὡς ἀκολούθως. Ἐνώπιον τοῦ Ὑψηλάντου ὤμνουν ὁ παραλαμβανόμενος πίστιν καὶ τιμὴν μετὰ δὲ τοῦτο ἐπλήττετο παρ' αὐτοῦ διὰ γυμνῆς σπάθης, ἐφ' ἐκάστου κυττῆματος ἐπαναλαμβανομένης τῆς λέξεως Ἀξιος! καὶ ἐπὶ τέλους ἐδωρεῖτο τούτῳ ἡ ἰδίᾳ σπάθη, ὑπογράφοντος τοῦ Ὑψηλάντου τὴν ἀνήκουσαν πιστοποιήσιν (α).

Τέταρτον, ἐξέδoto νόμον στρατιωτικὸν ἐκ δεκαπέντε ἄρθρων, αὐστηροτάτην ἐπιβάλλοντα πειθαρχίαν μεθ' ὅρκου προεισαγωγικοῦ, ὑποχρεοῦντος πάντα μὲν στρατιώτην, ὅπως ἡ πιστὸς τῇ πατρίδι, πάντας δὲ τοὺς κατωτέρους, ὅπως ὑπακούωσιν ἀπολύτως τοῖς ἀνωτέροις. Τοῦ νόμου τούτου ἐπέμψθησαν κατόπιν ἀντίγραφα εἰς τὰς ἐφορείας, ἵνα διανεμηθῶσι, πρὸς οὐς ἀνῆκε.

Γνωστὸν, ὅτι ὀλίγῳ πρὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ὑψηλάντου οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Φιλικῶν ἤρξαντο τῆς συστάσεως ἐφορειῶν κατὰ τόπους πρὸς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ τὴν τήρησιν τῆς σωτηριώδους τάξεως. Ὁ Ἀναγνώστης, ἀνὴρ ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ ἐκ φύσεως πεπροικισμένος διὰ τοῦ ἀξιοθαυμάστου πλεονεκτήματος τοῦ ἐ-

τάζειν τὴν διάνοιαν τῶν ἄλλων καὶ κρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ, εἰσέγαγε πρῶτος τὸ σύστημα τοῦτο, διπλὴν ἔχον δικαιοδοσίαν, διοικητικὴν καὶ ταμειυτικὴν. Τοῦ συστήματος αὐτοῦ ὁ κανονισμὸς συνίστατο ἐξ ἄρθρων γνωστῶν καὶ μυστικῶν. Τὰ μυστικά διήρηντο εἰς ἑξ, καὶ ἐκ τούτων·

Τὸ μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον ἀπέβλεπον τὴν ἀσφάλειαν «τοῦ ἱεροῦ θησαυροῦ», ἀνεπάφου ὀριζομένου, «μεχριστοῦ ἐπιστῆ ἡ ἐποχὴ πρὸς παρασκευὴν»·

Τὸ δὲ τρίτον τὴν ἄμεσον δι' ἀλληλογραφίας συγκαινωνίαν τῶν μερικῶν ἐφορειῶν μετὰ τῆς μεγάλης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, «ἐξ ἧς ἐπὶ τῇ τῶν ψηφίσματα καὶ αἱ γενικαὶ τῶν ἀρχηγῶν παραγγελίαι», ὡς καὶ τὴν τοποθέτησιν πρακτόρων πιστῶν καὶ τιμίων ἐν ἀπάσαις ταῖς πόλεσι καὶ αὐτοῖς τοῖς πολυανθρωποτέροις χωρίοις. Στρεφομένου δὲ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου περὶ διοικητικὰ καὶ ταμειυτικὰ ἀντικείμενα, τελευταῖον·

Τὸ ἕκτον, πολιτικώτατον καὶ σπουδαιότατον, ὥριζε: «Αἱ Ἐφορεῖαι θέλουσιν ἐπαγρυπνεῖ διὰ τῶν πρακτόρων αὐτῶν πρὸς καταστολὴν πάσης συνωμοσίας καὶ ραδιουργίας πρὸς βλάβην τῆς Ἐταιρίας καὶ τῶν προσηλύτων αὐτῆς, καὶ θέλουσι κατορθῶναι τὴν ἀποτυχίαν αὐτῶν διὰ σκευωριῶν, ἂν δὲν δύνανται ἄλλως· ἀλλὰ, καθ' ἣν περίπτωσιν καὶ τοῦτο ἤθελε παρουσιάσει αὐτοῖς δυσχερείας, θέλουσιν εἰδοποιεῖν περὶ τούτου τοὺς Ἀρχηγούς, οἵτινες θέλουσιν ἀποφασίζειν».

Ὁ Ὑψηλάντης, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὸ σύστημα τῶν ἐφορειῶν, ἐφωδίασεν αὐτὸ καὶ δι' ἰδίων ὁδηγῶν, ὧν ἀντικείμενα ἦσαν ἡ ἐπιτήρησις τῶν μελῶν τῆς ἑταιρίας, ἡ βοήθεια πρὸς τοὺς ἀδυνάτους, τὸ ποῖον καὶ ὁ τρόπος τῆς παραδοχῆς τῶν προσηλύτων καὶ ἄλλα τοιαῦτα (α). Συγχρόνως δὲ πέμπτων εἰς τὰς ἐφορείας καὶ ἐντυπα περὶ τῶν συνεισφορῶν γραμμάρια, ἐπέχοντα οἷον ἐπὶ ἐθνικῶν ὁμολογιῶν, ὑπογεγραμμένα ἕνεκα πλείονος πίστεως παρ' αὐτοῦ, ἢ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ παρὰ τῶν ἐπιτετραμμένων (β), ἀπηγόρευε τὴν ἄνευ διαταγῆς οἵανδήποτε χρῆσιν δημοσίων χρημάτων.

Ἡ μεγάλη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφορεία συνίστατο τετραμελὴς, παρὰ δύο λογίων τοῦ Νικολάου Λογάδου καὶ Γεωργίου Ἀφθονίδου, καὶ παρὰ δύο ἐμπόρων τοῦ Παναγιώτου Σέκερη καὶ Βασιλείου Διογενεΐδου. Λογάδην, τὸν περιώνυμον διδάσκαλον τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Βουλῆς πρότερον, καὶ τότε διορθωτὴν εἰδικὸν τοῦ μεγάλου

λεξικοῦ τῆς Κιβωτοῦ, ἐπρόκειζον ἡ μὲν φύσις διὰ πνεύματος γενικοῦ καὶ καρδίας πατριωτικωτάτης, ἡ δὲ παιδεία δι' ἀρετῆς σπανίης καὶ εὐσεβείας πρὸς τὸ Θεῖον δυσπαραμέλλου. Πατὴρ ἡθικὸς μαθητῶν πολυαρίθμων, ἦν ὁ περὶ ἐαυτὸν τὴν σπουδαίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μερίδα, ἐσεβάζετο ὁλοφύχως παρὰ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ θέσιν ἐπέιχε Πυθίας ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων διὰ τε τὴν βαθεῖαν φρόνησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὀρθὴν κρίσιν. Δι' ἣν ἄρα ἐξήσκουν, οὗτος μὲν ἐθνικὴν ἐπιβρόχον, ὁ δὲ πνευματωδέστατος καὶ ἐπίσης ζηλωτὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐλευθερίας Ἀφρονίδης ἐπίσημον ἰσχὺν, ὡς γραμματεὺς τῶν πατριαρχείων, ἀμφοτέροι ἀπετέλουν οὐσιῶδες ἐν Κωνσταντινουπόλει κέντρον τῶν μεγάλων ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐργασιῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καὶ ἦν ὁ Ὑψηλάντης τριμελῆ μετεσχημάτισε τὴν ἐφορείαν ταύτην, διορίσας τοὺς τότε μεγαλεμπόρους Κυριάκον Κουμπάρην, Σπυρίδωνα Μαῦρον καὶ Ἰωάννην Μπάρμπην (α). Αἱ δ' ἄλλαχού κεντρικώτεραι ἐφορεῖται, αἱ μὲν σχηματισθεῖσαι παρ' αὐτοῦ, αἱ δὲ ἐπικυρωθεῖσαι, περιελάμβανον ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν καὶ μέλη ἐπίσημα, προξένους τῆς Ῥωσσίας καὶ προξενικοὺς ὑπαλλήλους, Ἕλληνας αἰσθημάτων καὶ πολλῆς ἀρετῆς, ὡς ἡ ἐν Σμύρῃ τὸν Σπυρίδωνα Δεστούνην, ἡ ἐν Πάτραις τὸν Ἰωάννην Βλασσόπουλον, ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ τὸν Λεβέντην, ἡ ἐν Χίῳ τὸν Νικόλκον Μυλωνᾶν καὶ καθεξῆς. Ἡ μετοχὴ τῶν τοιούτων προσώπων προῖδεν ἤτο βεβαίως ἀτομικῆς συνειδήσεως· ἀλλ' ὑπὸ τὴν πολιτικὴν θεωρουμένη ἐποψίν, τοῖς πᾶσιν ἐνέπνευε τὰς πεποιοθήσεις ἐκεῖνας, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος ἀνώτερος ἑαυτοῦ γίγνεται, καὶ μέγала ἔργα διὰ μέσων μικρῶν κατορθώνει.

Ἐχων ἤδη ὁ Ὑψηλάντης πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγγράφοις καὶ τὰ παρὰ τῇ Ἀρχῇ πρότερον συγκεντρούμενα «Ἀφιερωτικά» τῶν ἀπὸ τοῦ 1817 προσηλύτων διαφόρων τάξεων, ἤρξατο ἀποκρίνεσθαι πρὸς τοὺς ἐξ αὐτῶν νοημονεστέρους καὶ ἐνεργητικωτέρους ὡς ἐκ προσώπου τῆς Ἀρχῆς. Καὶ αὕτη μὲν διεδήλου τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ὡς Γενικοῦ Ἐπιτρόπου, συνιστῶσα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀπόλυτον εὐπειθειαν ἐκάστου, τὴν σύστασιν τῶν ἐφορειῶν ἀναγγέλλουσα καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν συνεισφορῶν ἀδηγοῦσα· αὗτος δὲ συνώδευε πολλάκις τὰς τοιαύτας δηλώσεις δι' ἰδίων ὁμοίου πνεύματος ἐγγράφων, διατάττων, ὅπου ἡ χρεια ἐκάλει, πάνθ' ὅσα προσῆκε. Ἐὰν δὲ τὸ ἀπόκρυφον τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχῆς ἔφερε μέχρι τοῦδε εἰς εἰκασίας περὶ προσώπων ὑψηλῆς περιωπῆς· ἐὰν αὐτῇ ἡ παρὰ τῷ

αυτοκράτορι τῆς Ῥωσσίας θέσις τοῦ Ὑψηλάντου ἐπῆλθεν ὡς βεβαίως τῶν τοιούτων εἰκασίῳ ἀποχρῶσα· ἤδη αἱ ἀποκρίσεις τῆς Ἀρχῆς γνωρίζονται, ὅτι ἐγράφοντο ἐκ τῆς Πετρούπολεως, διότι ἐκείθεν ἐγράφε καὶ ὁ Ὑψηλάντης, ἀναμφισβητήτως ἐπεκύρουν καὶ εἰς πεποιθήσιν μετέβαλλον τὰς εἰκασίας ταύτας· ἤδη οἱ πάντες ἐπίστευον, ὅτι καὶ Ἀρχὴ καὶ Γενικὸς Ἐπίτροπος ἀπέβρεον ἀπὸ θελήσεως ἀνωτέρας καὶ ἰσχυρᾶς· ἐπομένως δὲ οὐ μόνον εὐηλπίστουν μεγάλα, ἀλλὰ καὶ ἐναθρόνοντο ἀξιούμενοι ἐμμέσως διαταγῶν τοιαύτης περιωπῆς προσώπων.

Κατὰ τὸ σύστημα αὐτὸ ἐγράψε τῇ 15 Ἰουνίου ὁ Ὑψηλάντης πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ τότε παρενδημοῦντα Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, ἐπαινῶν μὲν ὡς ἐκ προσώπου τῆς Ἀρχῆς τὸν ἐλληνικὸν χαρακτῆρα τούτου, δι' ὃν προέλεγεν, οὐδόλως ψευθεῖς, «ὅτι θέλει συναριθμηθῇ ποτε οὗτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀνδρείων καὶ ἐνδόξων στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος», προτρέπων δὲ, «ὅπως φροντίσῃ νὰ προδιαθέσῃ καὶ νὰ συνδῇ... τοὺς Καπατανέους..., συμβουλεύων αὐτοὺς νὰ ἐταιρμασθοῦν... καὶ εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγκος ἀμέσως νὰ ἀκολουθήσουν ὅλοι τὰ ὄρδινά του» (α)· ἀπ' εὐθείας δὲ ὑποστηρίζων τὰ διατασσόμενα παρὰ τῆς Ἀρχῆς, καὶ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἀνδρὸς διεγείρων ζωηρότεραν, ἐβεβαίωσεν αὐτῷ: «Ὁ ἐνθερμος ζῆλος... καὶ ἡ φυσικὴ σου γενναϊότης... εἶναι ἀρκετὰ γνωστὴ ἐκεῖ ὅπου πρέπει... (β)» Τὰ ἔγγραφα ταῦτα βραδέως περιήλθον εἰς χεῖρας τοῦ Κολοκοτρώνου διὰ τὴν τότε κατὰστασιν τῶν συγκοινωνιῶν· ἐσεδάσθησαν δὲ παρ' αὐτοῦ τε καὶ ὅλων τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἐταίρων ὡς διαταγαὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς εὐαγγέλιον τῆς βεβαίας σωτηρίας τῆς πατρίδος, καὶ τοὺς πάντας ἐνεθουσίασαν πρὸς πᾶσαν θυσίαν. Μαγευτικωτάτη ἦτο ἡ τριάς, Ἀρχὴ, Ὑψηλάντης, Πετρούπολις. Πέραν αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο ἤρευνα ὁ Ἕλλην. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε πάντοτε ὁ Κολοκοτρώνης, ὡς τὸ ἱερώτερον ἐγκόλπιον, ἡ ἀγγλικὴ ἀστυνομία τῆς Ζακύνθου ἀπέτυχε, τύχῃ ἀγαθῇ, ἐνεργήσασα κατ' οἶκον ἔρευναν, ὅτε ὑπενόησε τοιοῦτό τι διὰ τῶν κατασκόπων αὐτῆς, καὶ ἤλπισεν ἵνα δράξῃ ἐνδείξεις ἀρμοδίων πρὸς ἐνοχοποίησιν τῆς ῥωσικῆς διπλωματίας.

Οἷον πρότερον ἢ Ἀρχὴ, τοιαύτην ἔπειτα καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἔλαβεν ἐπιμέλειαν ἰδίαν περὶ τῆς Λακωνίας. Τοὺς προϊσταμένους τῶν τριῶν οἰκογενειῶν ταύτης ὀλίκως μὲν ἐκήρυξε «μακαριστοὺς καὶ πιστοὺς ἀπογόνους τῶν Σπαρτιατῶν», δι' ἃν ἔδειξαν πατριωτικὴν ἀρετὴν ἐνωθέντες ἀρτίως διὰ συνήκης, καὶ προέτρεψεν, ἵνα συνδέσωσιν ὑπὸ τὰ

αὐτὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἄλλας οἰκογενείας ἰδίως δὲ ὠδήγησε τὸν Μαυρομυχάλην, ὥπως ἐνεργήσῃ τὴν εἰς Λακωνίαν μεταβάσιν τῶν ἐν Κερκύρᾳ ὑπαρχόντων Σουλιωτῶν (α), καὶ πέμψῃ εἰς Ἑπίρειον «Καπετάνιον ἀρμοδίον νὰ συνδέσῃ τοὺς ἐκεῖ Καπετανεῖους καὶ νὰ ὠδηγήσῃ αὐτούς, ὅπου, παρῆρσιαιζομένου τοῦ Ὑψηλάντου, νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς ὁδηγίας του· ἢ, ἂν δ' ἴδιος δὲν παρῆρσιαισθῇ καὶ τοὺς γράψῃ, πάλιν ὁμοίως νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ γραφόμενά του» (β). Ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ καπιτανέων ζήτημα δύσκολον ἦτο, ὡς βαρυνομένης τότε τῆς Ἑπείρου ὑπὸ τῶν σουλτανικῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ στρατευμάτων καὶ τὸ μέτρον περὶ μεταβάσεως τῶν Σουλιωτῶν εἰς τὴν Λακωνίαν καθαρὸς ὑπῆρχεν ἀναχρονισμὸς, διότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπολέμουν ἐν τῇ Ἑπίρῳ τὸν σουλτάνον οἱ Σουλιῶται, μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ συμμαχοῦντες. Τοσαύτη πραγμάτων ἀγνοία παράδοξος φαίνεται, καὶ ἴσως ὁ λόγος ἐγένετο ἐνταῦθα περὶ τῶν ὀλίγων ἐν Κερκύρᾳ ἐναπολειπομένων τότε Σουλιωτῶν μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἔξοδον τοῦ πλείστου αὐτῶν μέρους (γ).

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν διετάγη καὶ ὁ Περβραιβός, ἵνα διατρέξῃ τὴν Πελοπόννησον, δοκιμάσῃ δὲ τὸν ζῆλον τοῦ λαοῦ καὶ τὰς ἰδέας τῶν προκρίτων, ἐξετάσῃ ἀκριβέστερον τὴν ὕλικήν κατάστασιν τῶν φρουρίων καὶ τὴν δύναμιν τῶν φρουρῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ὑπολογίσῃ ὡς ἔγχιστα τοὺς ὅπλοφόρους τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι Τούρκων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὑψηλάντης ἐσκόπει τὴν κατάβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν Ὀδησὸν, ὅπου προσεκαλεῖτο μάλιστα, διέταξεν ἐπὶ τούτοις τὸν Περβραιβόν, ἵνα ἀναβῇ ἐκεῖ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν, ἃς ἐπεφορτίσθῃ, καὶ ὑποβάλῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν, ὡς καὶ πᾶσαν διὰ ζώσης φωνῆς ἀναγκαίαν ἀνάπτυξιν.

Ὡς ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ πολυδαπάνου τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνέλαβεν, ὁ Ὑψηλάντης ἐσκέφθη, τίνι κατορθώσῃ τρόπῳ ἀναλόγους περὶ τοῦ πολέμου ὕλικας βοηθείας παρὰ τῶν δύο, ὡς μᾶλλον φιλελευθέρων, ἔθνων τῆς Γαλλίας καὶ Ἀμερικῆς ἐθεώρησε δὲ εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν δυνάτην τὴν μετὰβασιν ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν ἀναγκαίαν τὴν ἀποστολὴν ἄλλου ἀρμοδίου προσώπου· ἀλλ' αἱ σκέψεις αὗται ἀπραγματοποιήτοι ἔμειναν ἕνεκα τῆς ἀμέσως ἐπελθούσης περιπλοκῆς καὶ δεινότητος τῶν πραγμάτων. Ἀναγκάζομενος δὲ, ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὴν Πετρούπολιν, δις πολλῶ μεμακρυσμένην χώραν, καὶ ἐνεργῇ ἀπὸ τῶν μεσημβρινωτέρων τῆς Ῥωσσίας, μεγάλην ἠσθάνετο τὴν ἠθικὴν ταρα-

χὴν ὡς ἐκ τούτου, διότι ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ, τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ὃν ἐσέβετο μέχρι λατρείας, καὶ διότι ἐκ προαισθήματός τινος ἀπαισίου ἐθεώρει τὸν χωρισμὸν αὐτοῦ αἰώνιον. Ζητήσας πρότερον, ἵνα ἀποτείνη αὐτῷ λέξεις τινὰς περὶ Ἑλλάδος, ἐκωλύθη παρὰ τοῦ Καποδιστρίου, ὡς προείπομεν. Συμβουλευθεὶς καὶ ἥδη μετὰ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἐνεθαῖρύνθη ἔτι μᾶλλον καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκ Πετροπούλεως ἀναχώρησιν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνέλαβε. «Ὁ κόμης Καποδίστριας, (γράφει αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης,) ὃν συνεβουλεύθη, συνεφώνησε πρὸς τὴν γνώμην μου, εὔρε τὰ σχέδια καὶ τὰς παρασκευάς μου καλὰς καὶ καταλλήλους, καὶ μοὶ συνεβούλευσεν, ἵνα ἐνεργήσω καὶ ἐπιχειρήσω τὴν ἐνναρξιν τούτων, μὴ δεικνύων δισταγμὸν τινὰ περὶ τῆς ἐπιτυχίας» (α) Οὕτω δὲ λαβὼν ἄδειαν ἀπουσίας εἰς τὰ λουτρά ἀπεριόριστον, ἀναχώρησε, τελευτῶντος τοῦ Ἰουνίου, εἰς Μόσχαν, ὁκταήμερος ὁδοιπορῶν καὶ συνοδευόμενος παρὰ τοῦ Ξάνθου, τοῦ Μάνου καὶ τοῦ ἱατροῦ Πέτρου Ἠπίτου.

Μαθητὴς ἄριστος τοῦ περιωνύμου Λάμπρου Φωτιάδου, σχολαρχοῦντος ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ ἔπειτα τῆς ἱατρικῆς ἐν Βιέννῃ σχολῆς, ὁ Πέτρος Ἠπίτης ἐκ νεότητος ἔπνευεν, ὡς καὶ πᾶς Ἕλλην, τὸν θερμότερον ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος. Ὅτε, τῷ 1816 κατέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, συνεννοήθη μετὰ τινων, πῦρ πνεόντων κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τῷ 1818, εἰς Ὁδησσόν, εὔρε τοὺς πλειοτέρους τῶν Ἑλλήνων καταίκων ταύτης μεμνημένους τῶν Ἐλευσινίων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ὡσαύτως δὲ ἀπελθὼν εἰς τὴν Μόσχαν, ἀπήντησε πολλοὺς κηρύσσοντας τὸν κοινὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος. Ἐν δὲ τῇ Πετροπόλει προσεγενεῖσαν αὐτῷ ἔδραν καθηγητικὴν, ὡς καὶ τὴν διέθουνσιν μεγάλου νοσοκομείου, ἀπεποιήθη ἀμφότερα, ὡς ἀπαιτοῦντα διαρκῆ τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν ξένῃ χώρᾳ. Διὰ ταῦτα ἐσχετίσθη ἰδίως μετὰ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων Ὑψηλάντων, Ἀλεξάνδρου καὶ Γεωργίου, ὧν ἦτο καὶ ἱατρὸς, καὶ συνεφώνησε μετ' αὐτῶν κατὰ πάντα, ὅτε ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς ἐθνικῆς ἐγέρσεως.

Κατὰ τὴν παράδοσιν πολλῶν, ὁ Καποδίστριας, λόγῳ ὅτι ἐθεώρει τὴν κήρυξιν ἐνὸς βίωσαικοῦ πολέμου μόνην εὐκαιρίαν διὰ τὴν κίνησιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐδείκνυτο δυσανασχετῶν διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τὴν ἐκ ταύτης προκύψουσαν ἐκβίασιν τῶν πραγ-

μάτων. Ἄλλ' ἄγνοοῦσιν οὗτοι, ὅτι ὁ Καποδίστριας ὠμίλει πρὸς τοὺς ἄλλους διὰ τῆς γλώσσης αὐτῆς, διότι ἦτο ὑπουργὸς αὐτοκράτορος, οὐδ' ἤθελεν ἐπιδείξει ματαιάς, ἀφ' οὗ ὁ Ὑψηλάντης, τὸ πρῶτον ἐνεργὸν πρόσωπον, ἐγνώριζε τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, εἶχε τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ καὶ σύστημα ἔλαβεν, ἵνα μὴ δίδῃ ἀκρόασιν εἰς τοὺς ψοφοδεεῖς ἐκ τῶν συναταίρων, τοὺς συμβουλευόντας ἀορίστως τὴν ἐναρξίν τοῦ ἔργου εἰς δεξιωτέρας ἐν τῷ μέλλοντι περιστάσεις. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Ὑψηλάντης τὸσῶ μᾶλλον θερμότερος ἦτο, ὅσῳ, παρ' ἄλλους τινὰς ἀλλαχόθεν, καὶ ὁ Κομιζόπουλος ἔγραφε τῇ 13 μαΐου ἐκ Μόσχας: «... Τώρα εἶναι καλὴ ἐποχὴ, διὰ νὰ κερδίσῃ τινὰς, ὅτι ὁ Πενθερὸς [Ἀλῆ πασῶς] τὰ ἔχει στενὰ, καὶ, εἰς ὅ,τι τῷ προβληθῇ, δὲν θέλει ἀντιτείνῃ (α). » Εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸ κοραντὶ εἶναι ἔτοιμον· μόνον στέκει νὰ ὑπάγῃ τινὰς νὰ τὸ παραλάβῃ, καὶ, κατὰ τὴν ζήτησιν, ἀρκετὸν κέρδος θέλει δώσει (β). Εἰς τὴν Βλαχίαν ἡμπορεῖ τινὰς νὰ σπεκουλάρῃ ἀρκετὰ βούτυρα εἰς ὠφελίμους τιμὰς, καὶ πέρα εἰς τὸν παραδούνα· βῆν ὅχι ὀλίγα ἡμπορεῖ νὰ συνάξῃ· φθάνει μόνον ἀπόφασις... »

Καθ' ὃδὸν αἱ συνομιλίαι τοῦ Ὑψηλάντου μετὰ τοῦ Ἡπίτου καὶ λοιπῶν ἐστρέφοντο περὶ τὰ μέσα τῆς, ὅσον τὸ δυνατόν, ταχείας ἐκτελέσεως τῶν ἀποφασισθέντων, ὡς καὶ περὶ τοῦ διωγμοῦ τῶν κυρίως Τούρκων εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα. Εἰσι δ' ἀληθῶς οἱ Τούρκοι μίγμα ἀρχαίας ταταρικῆς φυλῆς καὶ μεγάλου μέρους Ἑλλήνων, τῶν βία καὶ δυναστεία ἀπαρνηθέντων τὸν χριστιανισμόν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ ἡ τὸσῶ διαφέρουσα φυσιογνωμία τούτων· καθόσον ὁ Ταταρο-τούρκος ἔχει μορφήν ὁμοιάζουσαν ἐν μέρει τῇ τοῦ πίθηκος, ἥτοι χροῖμα μελανοκίτρινον, ὀφθαλμοὺς λοξῶς κειμένους, μέτωπον μικρὸν καὶ ἐξριτιδωμένον, ῥίνα μικρὰν καὶ σιμὴν, τὸ δ' ἀνάστημα καὶ τὸ ὅλον τοῦ σώματος ἐν εἶδει ζώου δίποδος, ἀγρίου καὶ παμφάγου· ἐξ ἐναντίας τοὺς ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος Τούρκους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, Κρήτῃ, Λέσβῳ, Πελοποννήσῳ καὶ Ἠπείρῳ, βλέπει τις φέροντας ὡραιότητα Καυκασίαν, ἀνάστημα δὲ καὶ θάδισμα μεγαλοπρεπές. Τοὺς τοιαύτης κατηγορίας Τούρκους διέκρινεν ὁ Ὑψηλάντης, ἵνα μένωσιν ἐν τῇ γῇ τῶν προγόνων αὐτῶν, κατέχοντες ἀσφαλεῖς τὰς ἰδιοκτησίας, ὑπεύκοντες τοῖς κοινοῖς νόμοις καὶ φυλάσσοντες, ἐὰν θέλωσι, τὴν ἐπιβεβλημένην αὐτοῖς μωχαμεθανικὴν ὀρησκειάν.

Ἐν τῇ Μόσχᾳ συνδιελέχθη ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τῶν σημαντικωτέρων Ἑλλήνων, ὧν ἐτοίμων πρὸς πᾶσαν δυνατὴν θυσίαν, διότι

παρὰ πάντων ἐθεωρεῖτο ὁ ἀποστελλόμενος σωτὴρ τῆς πατρίδος. Εἰς τὰς διὰ στρατολογίαν καὶ πολεμοφόδια γενομένας συνεισφορὰς προεξήρχον οἱ ἀδελφοὶ Ῥιζάραι. Ὁ γέρον Ζώης Ζωσιμάς, εἰ καὶ ἐπέκρινε τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, ὡς δίδουσιν ὑπονοίας τῇ ξένῃ διπλωματίᾳ καὶ ὡς ταχύνουσιν παρὰ καιρὸν τὰ πράγματα, κατέβαλε μολοντοῦτο ἱκανὴν χρηματικὴν ποσότητα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην προεθυμεῖτο συνεισφορὰν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τῶν πραγμάτων εὐδοουμένων. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ τριμελὲς ἐπιτροπὴ «τῆς Φιλογενικῆς Κάσσης», καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἐπαινέσας δι' ἐνὸς ἐγγράφου ταύτην (α), προσέθετο δι' ἑτέρου μέλος τέταρτον τὸν Ἰωάννην Πούμπαν (β). Κατόπι δὲ ὑπεστήριξε λόγῳ πλείονος χρηματισμοῦ τὴν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας» ἰδέαν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐνεψύχωσεν ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐκδότας αὐτῆς, νέαν δημοσιεύσαντας προκήρυξιν (γ).

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Ξάνθος συνωμίλησε πολλὰ ἐν τῇ Νίζνῃ μετὰ τοῦ Στεφάνου Ζίφκοβιτς, συμφωνήσαντος, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ ἐνεργήσῃ τὴν συμμαχίαν αὐτῆς μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Οὐδὲν ἄλλο ὁ Ξάνθος, ἢ τὴν δι' ἄλλου προσώπου ἐφαρμογὴν τοῦ ἀποτυχόντος ἀγαθοῦ σχεδίου τοῦ Λεβέντου διενεοῖτο. Ἦν δὲ ὁ Ζίφκοβιτς εἰς τῶν ἀξίων λόγου Σέρβων, συντελέσας κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἑνᾶρξιν τῆς ἐναντίον τῶν Τούρκων σερβικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς θέλομεν εἰπεῖν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ (δ). Ἐπελθούσης δὲ τῷ 1812 τῆς εἰρήνης τοῦ Βουκουρεστίου, φυγὰς γενόμενος μετὰ τοῦ Καρα-Γιώργου, ὁ Ζίφκοβιτς διέμενεν ἐν Ῥωσσίᾳ, καὶ, ὡς ἐπαναστατικὸς ἀνὴρ, προθυμότητος ἐδείχθη εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ξάνθου, ἀκούων μάλιστα ἐξερχόμενον διὰ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Διὰ τοῦτο ἀλληλογράφων ἀκολούθως μετὰ τοῦ Ξάνθου, προσέθετεν ἐν τῇ ἀπὸ 17 αὐγούστου 1820 ἐπιστολῇ αὐτοῦ: «Σὰς ἐπεύχομαι καλὰς καὶ εὐτυχεῖς ἐκβάσεις εἰς τὰ ἐπιχειρήματά σας». Κακῇ τύχῃ ὅμως ἡ ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας ἐξοδὸς αὐτοῦ τοῦ λίαν ὠφελίμου ἀνδρὸς ἐγένετο ἀδύνατος ἐπὶ τέλους.

Ἐκ τῆς Μόσχας κατέβη ὁ Ὑψηλάντης εἰς τὸν ἐν Κιευτᾷ πατρικὸν αὐτοῦ οἶκον, ὅπου ὑπῆρχον καὶ οἱ ἑτεροὶ ἀδελφοὶ Δημήτριος, Νικόλαος καὶ Γρηγόριος. Ἐκεῖ ἐπανελήφθησαν αἱ ἐν Πετροπόλει καὶ Μόσχᾳ διαλογισμοὶ καὶ ἐνέργειαι ἡ δὲ μήτηρ Ἐλισάβετ, ἀκούουσα καὶ βλέπουσα ταῦτα, προεμαντεύετο οἶονεῖ εἰς ἑαυτὴν τὴν μοῖραν τῆς γυναικὸς τοῦ Περιάμου, καὶ τὸ προαίσθημα αὐτὸ, τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς

ἐγειρομένην σφοδρὰν ταύτην λαίλαπα, προέδιδον τὰ πλημυρούντα ἐπὶ τῶν εὐειδεστάτων παρειῶν δάκρυα.

Καὶ πρότερον καὶ ἂφ' οὗ κατέβη εἰς τὴν Κιευίαν ὁ Ὑψηλάντης, ὑπεβλήθησαν αὐτῷ διάφορα σχέδια οἰκονομικὰ, πολεμικὰ καὶ πολιτικὰ, τὰ μὲν πρότερον προταθέντα τῇ Ἀρχῇ, τὰ δὲ ὕστερον γραφέντα, ὡς τὸ τοῦ Σάββα Φωκιανοῦ. Ὁ Διονύσιος Ῥώμας ἀπηύθυνεν ὑπόμνημά τι, πραγματευόμενον περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς πολιτικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ ἐπομένως περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου, ὅπερ ἡ Ἑταιρία προέθετο. Ἰδίαν περὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔχομεν γνῶσιν ἄχρι τοῦδε. Ὑπῆρχεν ὡσαύτως πρότασις τις τοῦ Θεοδώρου Νέγγρου ἀπὸ 5 ἀπριλίου 1849, δι' ἧς οὗτος ἐξήτει τὴν ἀποστολὴν ἑαυτοῦ, ὡς πληρεξουσίου τῆς Ἀρχῆς, εἰς τὴν Πελοπόννησον, προτιμωτέραν οὖσαν, καὶ βεβαίως, διὰ τὴν διοργάνωσιν τοῦ μέλλοντος πολέμου· ἐνταυτῷ δὲ προέτεινε τὴν μεγάλην διὰ τὸν ἑλληνικὸν πόλεμον ἐσομένην χρησιμότητα, ἐὰν ὁ ἐν Βύζα ἐφησυχάζων Χαμηλ Κιράις, εἰς τῶν πρῶν σουλτάνων τῆς Κριμαίας, πρόσωπον δ' εὐεπτόβολον καὶ χαρακτῆρος τιμίου, ἐραδιουργεῖτο καὶ ἐλάβανε μέρος (α)· ἀρμόδιον δ' ἀκολουθῶς, ἢ τῇ 12 ἀπριλίου, ἀπόστολον πρὸς τοῦτο συνέστησε τὸν Ἀλέξανδρον Μζυροκορδάτον. Ἄλλ' οὐδεμία ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων τούτων ἐγένετο ἐνέργεια.

Ἄλλος δὲ, ὁ Δημήτριος Παπαχρήστου, ὑπέβαλεν, ἐκ Βουκουρεστίου καὶ ἀπὸ 9 ἀπριλίου 1820, σχέδιον περὶ τῆς ἀπολύτως ἀναγκαίας καταστροφῆς τοῦ παρὰ τῷ σουλτάνῳ Χαλὲτ ἐφφένδου, ὡς μισέλληνος καὶ κακεντρεχοῦς, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀπαιτουμένης κατηγήσεως, ἢ, τούτου ἀδυνάτου γενομένου, περὶ τῆς ἐξαλείψεως τῶν δύο ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας Σούτσων, ὅπως ἀντικαταστήσιν οὕτω παρ' ἄλλων φιλογενῶν προσώπων (β). Συγχρόνως οἱ ἐν Γαλαζίῳ ἐταῖροι ἀπέστειλαν σχέδιόν τι περὶ τῆς Ἰβραήλας, ἀνηκούσης τῇ ἡγεμονείᾳ τῆς Βλαχίας, ἔχον οὕτω.

Ὑπῆρχον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ἰβραήλας δύο Ἕλληνες, ὁ εἰς προϊστάμενος τῶν διὰ τὰς ἐπισκευὰς κτιστῶν (πρωτομάστορας), καὶ ὁ ἕτερος παντοπώλης. Ὁ πρῶτος ὠνομάζετο Χατσῆ Στεφανῆς, Σμυρναῖος ὢν, καὶ ὁ δεύτερος Χατσῆ Παναγιώτης. Ὁ Θέμελης καὶ Γεώργιος Παπαγιαννόπουλος, κατηγήσαντες τὸν Χατσῆ Στεφανῆν διὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Σπυρίδωνος Γ. Ἀρβανιτάκη, προξενικοῦ πράκτορος τῆς Ἀγγλίας ἐν Γαλαζίῳ, ἐξήτησαν καὶ ἔλαβον παρὰ τούτου ὅλας τὰς

ὁδηγίας, ἐφ' ὧν συνέταξαν τὸ περὶ αἰφνηδίας κυριεύσεως τοῦ φρουρίου σχέδιον αὐτῶν, ὡς ἔπεται.

Α'. Εἴκοσιν ἑταῖροι, ὑποκρινόμενοι τὸν μικρέμπορον καὶ φέροντες εἶδη τινὰ ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν, ὅπλα δὲ κεκρυμμένα μεταξὺ αὐτῶν, εἰσέλθωσιν ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὸ φρούριον καὶ καταλύσωσιν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Χατοῦ Παναγιώτου, ὄντος ἤδη συνωμότου.

Β'. Ἑτεροὶ ἑκατὸν ἑταῖροι κινήσωσι διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ Γαλαζίου, καὶ διαβάντες τὸν ποταμὸν Σερέτην συγκεντρωθῶσιν ἐπιτηδείως πλησίον τῆς Ἰβραήλας.

Γ'. Ἐν ὠρισμένη δὲ νυκτὶ οἱ μὲν ἔσω τοῦ φρουρίου ἑταῖροι καὶ ὁ Χατοῦ Στεφανῆς, μεθ' ὧσιν εἶχεν ἐργατῶν Ὑπειρωτῶν καὶ Βουλγάρων, ὁρμήσωσι, καὶ φονεύσαντες τὸν φύλακα τῆς πρὸς τὴν ξηρὰν πύλης, ἀνοίξωσι ταύτην· οἱ δ' ἔξωθεν εἰσέλθωσιν εὐθύς, καὶ ὅλοι μου στρέψωσι τὰ ἐκεῖ τηλεβόλα κατὰ τῆς πόλεως.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν ὁ Χατοῦ Στεφανῆς, ἀφ' οὗτου περιελήφθη ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ, ἐπεσκεύαζε μόνον τὸ πρὸς τὸν ποταμὸν τοῦ Ἰστρου μέρος τοῦ φρουρίου, ἐγκαταλείψας ὅλως τὸ πρὸς τὴν ξηρὰν.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶδον οἱ ἐν Γαλαζίῳ δυνατὴν τὴν κυρίευσιν τῆς Ἰβραήλας, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ οἱ φρουροῦντες αὐτὴν Τοῦρκοι ὀλίγοι ἦσαν, καὶ ἐκ τούτων οἱ πολλοὶ διεσκορπισμένοι κατὰ τὴν Μολδοβλαχίαν δι' ἴδια κερδοσκοπικὰ ἔργα. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ Ὑψηλάντης διέταξεν αὐτοὺς, ἵνα ἀναμένωσι μέχρι δευτέρας διαταγῆς, διότι τῆς μερικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως ἀπλητεῖτο ἡ χρονικὴ καὶ πραγματικὴ ἁρμονία μετὰ τοῦ ὅλου· ἀκολουθῶν δὲ, γενομένης συνεντεύξεως παρὰ τὸν ποταμὸν Προῦθον καὶ ὑποκάτω τοῦ χωρίου τῆς Λιόβας, ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἀπόπειραν, δυσεκτέλεστον θεωρήσας τὸ σχέδιον. Τῆς συνεντεύξεως ταύτης μέρος ἔλαβον, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ Θέμελης, Νικόλαος Γρυπάρης, Νικόλαος Γαϊτάνος, Ἀντώνιος Γουζέλης καὶ Ἀντώνιος Ἀδαμίδης.

Ἐκ δὲ τῶν οἰκονομικῶν σχεδίων εὐφυὲς λίαν ὑπῆρχε τὸ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου Πελοπίδου καὶ Κυριάκου Τασσήκα προβληθὲν τῇ 4 ἰουνίου 1820. Ἀπεῖχε μὲν τοῦτο τῶν ὅρων τῆς ἠθικῆς ἀκριβείας, ὡς προτιθέμενον τὴν δι' ἀπάτης ἀφαίρεσιν πολλῶν ἑκατομμυρίων τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ πασᾶ· ἐφηρμόττετο ὅμως μετ' εὐκολίας, ὡς πρόσχημα φέρον ἐμπορικόν, καὶ τὸν προσεχῆ πόλεμον οὐσιωδῶς ἐρωδιάζε δι' αὐτῶν τοῦ ἐχθροῦ τῶν χρημάτων (α).

Ἐκ τῶν πολεμικῶν ἰδίως σχεδίων τὰ ἕξια λόγου εἰσὶ τρία, τὰ δύο γενικά καὶ τὸ ἐν μερικόν, ἀποβλέποντα, τὰ μὲν πρῶτα τὴν ἐπανάστασιν τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὸ δὲ τρίτον τὸν στόλον τοῦ Κερατείου κόλπου, τὸ πρόσωπον τοῦ σουλτάνου καὶ τὴν κυρίευσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἴδου δλόκληρον ἐν τῶν πρώτων, περιλαμβάνον, ἐνταυτῇ καὶ διάφορα ἄλλα πολιτικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἀντικείμενα.

« ΣΧΕΔΙΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ.

« Ἀρθρον Α'.

« ... Διὰ ν' ἀποκοιμήσωμεν τὸ ἐχθρικὸν ὄμμα εἰς τὸ νὰ μὴ ἴδῃ προσεκτικώτερον τὰ κινήματά μας, τὰ ὅποια ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπληροφορηθῇ τόσον ἀπὸ τὰς ἀκαίρους φωνὰς τῶν Ἑρμογράφων μας, ἐξηγουμένας ἀπὸ τοὺς φαινομένους βελτίστους ὁμογενεῖς μας, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρωποτηρητὰς, τοὺς θέλοντας ἡμᾶς νὰ κυλιώμεθα εἰς τὴν βόρβορον τῶν παλαιῶν καὶ τωρινῶν ἁμαρτιῶν μας, ὅχι μόνον συμφέρον νομίζομεν, ἀλλὰ φαίνεται καὶ ἀναγκάσιον τὸ νὰ ἐγείρωμεν παντοίοις τρόποις τοὺς Σέρβους κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρῶτόν μας ἐπιχείρημα.

« Ἀρθρον Β'.

« Ἄν εἰσέτι δὲν ἐξέπνευσεν ἡ ἀληπασσικὴ δύναμις, ὁπότεν ἀνελπίστως καὶ οἱ Σέρβοι ὀπλοφορήσωσι, πρῶτον, ὁ ἐχθρὸς ἐκὼν ἄκων θέλει βιασθῇ νὰ διχοτομηθῇ· δεύτερον, οἱ Ἑπειῶται θέλουν ἀναλάβει καὶ τρίτον, ἡμεῖς θέλομεν μείνῃ εἰς τὴν προτέραν περιφρόνησιν, ὡς δῆθεν ἀδύνατοι νὰ θαρρήσωμεν κατ' αὐτοῦ, ἢ ὡς πιστοὺς λάτραις τῆς βαρβαρότητός του θέλει μᾶς πολιτευθῇ πρὸς καιρὸν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἂν εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα ὁ Ἀλῆπασσᾶς ἢ διὰ φιλαργυρίαν ἰδίαν, ἢ τῶν περὶ αὐτὸν κακοήθειαν διόλου ἐξασθενισθῇ καὶ ληφθῇ, ὁ ἐχθρὸς, ὀπλοφορούντων τῶν Σέρβων, περιπλέκεται παρευθὺς εἰς ἐτέρας περιπλοκάς, μὴ ἔχων καιρὸν νὰ σκεφθῇ οὐδὲν περὶ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν· ἐπειδὴ εἶναι ἀποφασιστικὸν σχέδιον τῆς Πόρτας, μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Ἀλῆπασσᾶ, μὲ ὑπουλον τρόπον νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν Καπετανέους, διὰ νὰ καταστήσῃ διόλου ὑπήκοον τὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ παντελῶς νεῦρα νὰ ἀντιτείνῃ ποτὲ εἰς τὰς ἀποφάσεις της. Ὅθεν, ἂν ἀμελήσωμεν, ὅχι μόνον κινδυνεύουν ἐκεῖνοι, ἀλλ'

ύστερεῖται καὶ ἡ Ἑλλάς τὸ ἐν τρίτον τῆς δυνάμεώς της. Λοιπὸν, χωρὶς παραμικρᾶς ἀναβολῆς πρέπει ν' ἀποσταλθῇ πρέσβυς πρὸς τοὺς Σέρβους, ἀνὴρ μὲ λόγον καὶ φρόνησιν, διὰ νὰ κατορθώσῃ ὅσον τάχος τὰ ἀφορῶντα πρὸς ἀνεξαρτησίαν ἐκείνων καὶ βοήθειαν ἡμῶν. Οἱ Σέρβοι, ὄντες προειδεασμένοι περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, δὲν ἐλπίζομεν νὰ μὴ δεχθῶσιν ἄσμενοι τὰς προτάσεις μας, ἐν ᾧ μάλιστα ἔδωσαν ὑπόσχεσιν νὰ συμμαχήσουν, καὶ βλέπουν ὠφέλειαν προφανεστάτην καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῶν ἀναμφίβολον. Ἐπειδὴ τῶρα ἔχουν σύμμαχον τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἑπειρον καὶ σχεδὸν ὅλον τὸ ἡμέτερον Γένος, ἀναμφιδόλως θέλουν καταπεισθῆ, καὶ εὐκόλως θέλουν σηκώσῃ τὰ ὅπλα εἰς διαφέντευσιν τῶν δικαιωμάτων τους καὶ βοήθειάν μας.

«*Ἀρθρον Γ'.*

»Ἐὰν ἐκλεχθῇ ἀπόστολός τις, ἔμπειρος νὰ διεγείρῃ καὶ τοὺς Μοντενεγρίνους νὰ συμμαχήσουν μὲ ἡμᾶς, καὶ συγχρόνως μὲ τὴν Σερβίαν νὰ κτυπήσουν τὴν Σκόντραν, ἤθελεν εἶναι διὰ τὴν Ἑλλάδα πολυωφέλεστερον. Οἱ Σκοντριᾶνοι, ὡς ἔμπειροι εἰς τὰ πολεμικά, δύνανται νὰ προξενήσουν πράγματα εἰς τὴν Ἑπειρον σχεδὸν δυσάπάντητα. Ἐὰν ὅμως ἔδωσιν ἀνελπίστως εἰς τὰ νῶτά των τοὺς Μοντενεγρίνους, δὲν εὐκαιροῦν νὰ ὀρμήσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ Σερβίαν, μήτε ἀποφασίζουν νὰ βοηθήσουν τοὺς ἐχθροὺς, ἐν ᾧ ἡ πατρίς των κινδυνεύει. Ὅθεν ἡ κυριεύονται, μὴ ἔχοντες ἄλλην βοήθειαν, ἢ μένουν ἥσυχoi, ἀγοράζοντες τὴν εἰρήνην μὲ συνθήκας νὰ μὴ βοηθήσουν τὴν Πόρταν κατ' οὐδένα τρόπον. Λοιπὸν δίδομεν γνώμην, ὅτι νὰ ἐκλεχθῇ ἀπὸ μέρους τῶν συναγωνιστῶν μας ἄξιός τις ἀνὴρ καὶ ἔμπειρος, ν' ἀποσταλθῇ χωρὶς ἀργοπορίας εἰς Μοντενέγρο. Ἡμεῖς δὲ κρίνομεν τοιοῦτον εἰς τὸ νὰ πορευθῇ ἐκεῖσε τὸν Α. Λύσιππον (α). Σημειωτέον ὅμως, ὅτι οἱ Μοντενεγρίνοι χρειάζονται χρηματικὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προφθάσωμεν ἡμεῖς.

«*Ἀρθρον Δ'.*

«Ὁ Κ. Χριστόφορος Πεῤῥαιβὸς δὲν εἶναι διόλου ἀναγκαῖος εἰς τὴν Σπάρτην κατὰ τὸ παρὸν, ἐπειδὴ οἱ Πελοποννήσιοι εἶναι εἰς τοιοῦτον τρόπον προδιατεθειμένοι, ὥστε, ὅταν ἐκεῖ παῤῥήσιασθῇ ὁ Καλὸς μετὰ τοῦ Ἀρμοδίου, τὴν δευτέραν ἡμέραν θέλουν εἶναι ὅλοι σχεδὸν ἔτοιμοι

νὰ κινηθῶσιν, ὅπου διατάξῃ ὁ Καλὸς. Λοιπὸν ὁ Κ. Περρβαϊδὸς, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἀναλόγως τῇ προθυμίᾳ του, λέγομεν, ὅτι πρέπει νὰ πορευθῇ ἀνυπερθέτως εἰς Ἡπειρον, ὅπου ἐνταμωθείς μετὰ τοῦ Κ. Καπετὰν Ἰωάννου Χ. Φαρμάκη, ὡς ἀνὴρ λόγιος καὶ συνετός, νὰ διδάξῃ τοὺς Καπετανέους τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἔθνους καὶ νὰ τοὺς ἐνώσῃ μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον, ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἡπειρον εἶναι ἔτι ἀνήκουστοι τοῦ εὐαγγελίου. Τέλος πάντων ὁ Κ. Περρβαϊδὸς, διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ εὐτολμοτέρους τοὺς Καπετανέους, συμφέρει νὰ κοινολογήσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ περὶ Σερβίας. Ἀκόμη πρέπει νὰ ἐάλῃ ὑπ' ὄψιν αὐτῶν καὶ τὰ σχέδια τῆς Πόρτας, τὰ ὅποια κατασκευάζει ἐναντίον των, διὰ νὰ γνωρίσουν, ὅτι ἄλλος σωτηρίας τρόπος δὲν εἶναι, παρὰ, ὅταν ἐνωθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ λοιπῶν συμμάχων, τότε ἡμποροῦν νὰ καταδιώξουν, φθείροντες τὸν ἐχθρὸν ἕως εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν, ὅπου ἐλπίζομεν, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, νὰ ξεψυχήσῃ.

«*Ἀρθρον Ε'.*

«*Ἐὰν ὁ Κ. Χ. Περρβαϊδὸς προσθάσῃ ἤδη ἀνθιστάμενον τὸν Ἀλῆ πασσάν, νομίζομεν ἀσύμφορον τὸ νὰ ἐκτανθῇ περὶ τῶν ὅλων, ἀλλὰ μόνον νὰ τῷ προβάλλῃ τὴν μερικὴν βοήθειαν τῶν Καπετανέων διὰ συνθηκῶν μετρίων, τὰς ὁποίας ἀναμφιβόλως θέλει δεχθῇ διὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον καὶ διὰ τὰς ὁποίας τρέφει ἐλπίδας. Ἔτι δὲ νὰ κοινολογήσῃ εἰς αὐτὸν καὶ περὶ Σερβίας, ὅσα συμφέρει, διὰ ν' ἀκολουθῇ ἐλπίζων. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἔὰν ὁ Κ. Χ. Περρβαϊδὸς δὲν ἀποφασίσῃ νὰ ἐμφανισθῇ ὁ ἴδιος, τὸ ὅποion εἶναι καὶ συμφερότερον, θέλει ἐκλέξῃ ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ, διὰ νὰ προτείνῃ εἰς αὐτὸν, ὅσα ἀνωτέρω εἴπομεν.*

«*Ἀρθρον ΣΤ'.*

«*Ἐπειδὴ ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νῆσοι ἐξεβαιώθησαν περὶ τοῦ Καλοῦ, ὅτι διωρίσθη Γενικὸς Ἐφορος τοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι κεφαλὴ τοῦ ὅλου σώματος, καὶ ἄλλο δὲν προσμένουν, παρὰ πότε ν' ἀκούσωσι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, διὰ ν' ἀκολουθήσουν τὰς διαταγὰς του, δίδομεν γνώμην, ὅτι νὰ θαλασσοπλοήσουν ὁ Καλὸς καὶ Ἀρμόδιος (α) εἰς Πελοπόννησον, ἐπειδὴ ὁ ἐμφανισμὸς αὐτῶν θέλει ἐμπνεύσει γενικῶς εἰς ὅλους τοὺς Πελοποννησίους τόλμην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ χωρὶς ἀμφιβολίας θέλει ἀποδείξῃ τὴν τωρινὴν Πελοπόννησον, ὡς ἦτον ἡ παλαιὰ πλήρης εὐτολμίας καὶ ἡρώισμου.*

«*Άρθρον Ζ΄.*»

«Ὡς εἶπομεν, ἡ Πελοπόννησος ἵσταται μετέωρος καὶ δὲν προσμένει ἄλλο παρὰ ἡγεμόνα. Λοιπὸν, ἀφ' οὗ διατεθῶσι τὰ πάντα καλῶς, σταλθῶσιν αἱ πρεσβεῖαι καὶ ἔλθωσιν εὐκταῖαι ἀπὸ Σερβίας ἀποκρίσεις, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἀμφιβάλλομεν, τότε γενέσθω ἡ ἀρχὴ τῶν ἀγώνων, ὅθεν ἀποφασίσουν οἱ συναγωνισταί μας, καὶ δὲν ἐναντιούμεθα. Λέγομεν ὅμως, ὅτι συμφερότερον εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι τὸ ν' ἀρχίσουν οἱ Σέρβοι, διὰ τὴν ὁρμήσιν ἐκεῖσε ὁ ἐχθρὸς· ἐπειδὴ, ἂν ἡμεῖς ἀρχίσωμεν οἱ Πελοποννήσιοι, τὸ βάρος τῆς ἐχθρικῆς φάλαγγος θέλει ἐπιπέσει εἰς ἡμᾶς· οἱ δὲ Σέρβοι ἀρχινῶντες μετὰ ταῦτα, ἴσως διόλου δὲν ἀπαντήσουν ἐχθρὸν, καὶ ἐκ τούτου ἔπεται νὰ προχωρήσουν, ὅσον δὲν συμφέρει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Θράκην. Λοιπὸν ὁ πελεμος νὰ ἐκτραγῇ ἀπὸ Σερβίας, διὰ νὰ κατορθώσουν οἱ Ἕλληνες τοὺς σκοποὺς τῶν εὐκολώτερων ἢ τέλος πάντων συγχρόνως μὲ τὴν Ἑλλάδα.

«*Άρθρον Η΄.*»

«Προσεκτέον, μήπως ἀπατηθῶμεν ἀπὸ τοὺς Σέρβους· ἐπειδὴ ἡ Πόρτα, ἰδοῦσα παρ' ἐλπίδα περὶ αὐτὴν τοσούτο πλῆθος πολεμίων, ἡμπορεῖ νὰ ἐξαγοράσῃ ἀπὸ αὐτοὺς τὴν εἰρήνην, καὶ νὰ ὁρμήσῃ ὅπως ὁ ἐχθρὸς καθ' ἡμῶν. Ὅθεν οἱ ἀπεσταλμένοι τόσον εἰς Σερβίαν, ὅσον εἰς Μοντενέγρους, πρέπει νὰ συνδέσωσι τὴν συμμαχίαν μὲ τόσον ἱερὰ καὶ ἐσφιγμένα δεσμὰ, ὥστε μὲ κανένα τάξιμον τῆς Πόρτας νὰ μὴν ἐνδῶσουν, ἀλλὰ νὰ ᾖναι ὑπόχρεοι, ἐπειδὴ ὁ πόλεμος γίνεται περὶ πατρίδος καὶ θρησκείας, ἀποφασιστικῶς νὰ συμμαχήσουν καὶ νὰ πολεμοῦν μὲ ἡμᾶς τὸν κοινὸν ἐχθρὸν, ἕως οὗ ξεψυχήσῃ, διὰ ν' ἀπολαύσουν καὶ ἐκεῖνοι τὰ δικαιώματά των μὲ τὴν ἀνδρείαν των, καθὼς καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ μὴ γνωρίζουν χάριν εἰς τὸν βάρβαρον, ὅστις πάλιν ἀφελύκτως θέλει τοὺς ἐπιβουλευθῇ.

«*Άρθρον Θ΄.*»

«Ἐν ὅσῳ ἡ ναυτικὴ τοῦ ἐχθροῦ δύναμις σώζεται, τὰ πλοῖά μας ἀδυνατοῦν νὰ τολμήσουν, ὅσῳ πολλὰ καὶ ἂν συναθροισθοῦν. Ὅθεν ἡμεῖς γνωμοδοτοῦμεν περὶ τῆς καταλύσεως αὐτῆς, ὅτι συμφέρει νὰ κατατεφρωθῇ εἰς τὸν ναύσταθμον, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ ὁ τύραννος, ὅτι ἐνηργήθῃ ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ὡς ἀποτέλεσμα ἀπροσεξίας τῶν φυλάκων

της. Αἱ φλόγες βέβαια διαδιδόμεναι, θέλουν προξενήσῃ φρίκην καὶ ζημίας εἰς μέρος τῶν κατοίκων· πλὴν εἰς σωτηρίαν τοῦ ὅλου ἂς ὑποφέρῃ τὸ μέρος· καθότι, μὴ ἔχοντος ναυτικὸν τοῦ ἐχθροῦ, τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων πανταχόθεν σύμφωνα θέλουν συναθροισθῇ ἀφοδῶτα καὶ εὐτολμότατα, καὶ μένομεν εὐθὺς κύριοι τῶν νήσων τῆς Μεσογείου καὶ αὐτῆς τῆς μητροπόλεως.

« Ἀρθρον I'.

« Ἡ γνώμη, ἣτις ζητεῖ νὰ κυριεύσωμεν ἀβλαβῇ τὸν στόλον, φαίνεται ἐπωφελής, ἐπειδὴ τότε ἡμποροῦμεν ν' ἀντιπαραταχθῶμεν πρὸς κάθε ἄλλην ἐνδεχομένην ἀντίστασιν· ἀλλ' ὅμως εἶναι πρᾶγμα δυσκολοκατόρθωτον, ἐπειδὴ ἡ γνώμη αὕτη ζητεῖ δυνάμεις ἐκτεταμένας καὶ ἱκανάς, ὥστε συγχρόνως νὰ βαστάξωσι τὴν Ἑλλάδα, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὰς μεγάλας νήσους τῆς Μεσογείου καὶ τόσον δυνατὰ νὰ κτυπήσουν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν ἐχθρὸν, ὥστε νὰ νεκρωθῇ παρευθὺς· πλὴν ποῦ χεῖρες Ἀλεξάνδρου ἢ Ναπολέοντος; Ἀληθῶς ἔχει, ὅτι, ἂν ἀπὸ τὰ ἐχθρικά πλοῖα λείψουν οἱ ναῦται Ἕλληνες, οἱ ἐχθροὶ μένουσιν ἀκίνητοι· πλὴν καὶ τοῦτο δυσκατόρθωτον, ἐπειδὴ πῶς ἡμποροῦμεν νὰ δώσωμεν πίστιν; ποῦ συμφέρει νὰ καταγινώμεθα νὰ καταπίσωμεν ἀμαθεῖς ἀνθρώπους νὰ παραιτηθῶν ἀπὸ τὴν δούλευσιν τῶν ἐχθρῶν; Τοῦτο γίνεται, ὅταν ὁ τύραννος, μὴ ἔχων πλοῖα, βιάζῃ τεχνίτας καὶ λοιποὺς ἡμετέρους νὰ ἐργάζωνται εἰς κατασκευὴν ἄλλων· τότε βαρυνόμενοι θέλουν τρέξει εἰς ἡμᾶς. Ἀλλὰ δεδῶσθω, ὅτι παραίτησαν τοὺς ἐχθροὺς οἱ ναῦται μας· δὲν εἶναι πιθανόν, μᾶλλον δὲ βέβαιον, ὅτι αὐτοὶ θέλουν συναθροίσει πολλοὺς μισθοφόρους; Ὅθεν ἂς φαντασθῇ πᾶς φρόνιμος, πόσον θέλουν συνδράμῃ τότε οἱ κρυφοὶ τῆς Ἑλλάδος ἐχθροὶ, προφθάνοντες ἀφανῶς τὸν ἐχθρὸν μὲ ναύτας ἐπιτηδεύους καὶ πυροβόλους τεχνίτας, πρὸς τοὺς ὁποίους, δὲν ἠξεύρομεν, ἂν δυνηθῶσιν οἱ ἡμέτεροι ν' ἀντιπαραταχθῶν. Θράσος τὸ νὰ τολμᾷ τις ἀφρόνως εἰς τὸν ἰσχυρότερόν του. Δὲν λέγομεν, ὅτι ὁ τύραννος ἐπιφέρει βίαν καὶ ἐμβάζει τὸν τυχόντα εἰς τὰ πλοῖά του, ἀγγαρεύων ὅλον τὸ ὑπῆκοον, ὅταν θέλῃ· διότι τοῦτο εἶναι πασίδηλον· ὥστε αἱ μικραὶ δυνάμεις ἡμῶν δὲν συγχωροῦν ἄλλο παρὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου, ὅστις νὰ ἐνεργήθῃ ὀλίγον τι πρότερον τῆς ἀποστασίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἔχουν ἰσχὺν ὑπερτάτην οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ Ἡπειρον, καὶ ὁ ἐχθρὸς φόβον μέγαν. Διακόσιαι χιλιάδες γρόσια δύνανται νὰ μὴ-

δενίσουν, ὅσα πλοῖα κατεσκευάσαν τὰ πολλὰ μιλλιόνια τῶν ἑχθρῶν. Περὶ τούτου σκεψόμεθα ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ Βυζάντιον, πῶς, πότε καὶ διὰ τίνων μέσων νὰ βαλθῇ εἰς ἔργον ἡ γνώμη αὕτη, ἂν ἐπι- κρατήσῃ.

«*Ἀρθρον ΙΑ'.*

« Μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ στόλου δέκα πλοῖα ἑλληνικὰ ἔτοιμα συμφέρεи νὰ ὑψώσουν τὴν σημαίαν τῆς πατρίδος εἰς τὴν Μεσόγειον, τὴν ὁποῖαν ὅταν ἴδωσι τὰ λοιπὰ τῶν ὁμογενῶν πλοῖα, καὶ μάλιστα μὴ ἔχοντα μηδὲνα φόβον εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἑλλειψιν ἑχθρικῶν νηῶν, θέλουν ἐνωθῇ ἀμέσως μὲ τὰ ἡμέτερα* ὥστε εἰς ὀλίγον διάστημα θέλει συντελῇ στόλος ἑλληνικὸς ἱκανὸς νὰ φυλάττῃ τὰς νήσους, νὰ φοβέρισῃ τὴν Ἰωνίαν καὶ ὅλα τὰ παράλια μέχρι Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ νὰ ὁρμήσῃ ἐν καιρῷ ἀφόβως εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν. Τοῦτο γνωμοδοτοῦμεν περὶ ἀρχῆς τῶν ναυτικῶν δυνάμεών μας.

«*Ἀρθρον ΙΒ'.*

« Κρίνομεν εὐλογον τὸ ν' ἀναδεχθῇ τὴν ναυαρχίαν τῶν παραδουναβίων καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου ὁ Κ. Δημήτριος Καλαματιανὸς, ὡς ἐμπειρὸς εἰς τὰ ναυτικά, καὶ, ὡς ἐγνωρίσαμεν, δυνατὸς νὰ καθυποτάξῃ ἐξ ἐφόδου ὅλα τὰ εὐρισκόμενα τοῦ ἑχθροῦ πλοῖα εἰς τὰ παραδουνάβια· διὰ τῶν ὁποίων ἔπειτα ὅχι μόνον θέλει κρατεῖ εἰς φόβον τὰ τεῖχη τῶν ἑχθρῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ', ἐὰν αὐτοὶ δὲν ἔχουν καιρὸν μήτε τρόπον νὰ πλεύσουν εἰς τὸν Εὐξείνου διὰ τὸν πόλεμον τῆς Σερβίας καὶ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ στόλου, ὁ ναύαρχος δύναται ἀφόβως νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Δουνάβεως, διὰ νὰ κατατρομάξῃ τοὺς τὰ παράλια τῆς Μαύρης θαλάσσης κατοικοῦντας ἑχθροὺς, καὶ νὰ τοὺς βαστᾷ εἰς ἀκινήσιάν· εἰδεμὴ, ἀρκεῖ τὸ νὰ μένῃ ἐνδον τοῦ ποταμοῦ, νὰ φυλάττῃ τὰ τεῖχη, καὶ, ἂν ἡ περίστασις τὸ καλέσῃ, νὰ τὰ κυριεύσῃ. Τὸ κίνημα τοῦ ναύαρχου πρέπει νὰ γίνῃ εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ στόλου, ἐπειδὴ ὁ ἑχθρὸς ἀναμφιβόλως θέλει βιασθῇ νὰ καλέσῃ, ὅσα πλοῖα ἔχει ἔξω εἰς φύλαξιν τῆς μητροπόλεως.

«*Ἀρθρον ΙΓ'.*

« Οἱ εἰς Βουκουρέστιον ἡμέτεροι ταξίαρχοι, ὃ, τε καπετὰν Γεωργάκης, σύμφωνος ὢν μὲ κάποιον Θεόδωρον Βλαδιμηρέσκον διοικητὴν

τῶν ὀπλοφόρων τῆς Κραγιόβας, καὶ ὁ πῆμπασης Σάββας μετὰ τὰς στρατιωτικὰς τάξεις των συνθεμένας ἀπὸ Βουλγάρους, Σέρβους, Βλάχους καὶ Ἀλβανούς, νὰ βασιτάξουν τὴν Βλαχομπογδανίαν. Αἷτιον δὲ, ἂν οἱ ἐχθροὶ ὀρμήσουν κατὰ τῶν ἀποστάτων εἰς Βλαχίαν, θέλουν ἀνοίξει ἕτερον βίωσικόν πόλεμον παραβαίνοντες τὰς συνθήκας, ὅστις δὲν συμφέρει εἰς τὴν Τουρκίαν· ἂν ἡσυχάσουν πρὸς καιρὸν, ἡμεῖς θέλομεν ἔχει ἀπὸ τὴν Βλαχομπογδανίαν ὅχι ὀλίγην χρηματικὴν βοήθειαν. Τέλος οἱ ῥηθέντες ταξίαρχοι ἤμποροῦν διὰ ξηρᾶς νὰ συνεργήσουν μετὰ τοῦ Κ. Δ. Καλαματιανοῦ εἰς τὴν κατάληψιν τῶν κάστρων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως. Λοιπὸν πρέπει προτοῦ νὰ ἔχουν ἰδέαν τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ ἐτοιμασθῶσι καὶ ἐν καιρῷ νὰ ὑψώσουν σημαίαν.

«*Ἀρθρον ΙΔ'.*»

«Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἡμέτεροὶ φιλογενεῖς ἔμποροι ὑπεσχέθησαν εἰς τοὺς προτοῦ ἀποσόλους μας Ἀντώνιον Πελοπίδαν καὶ Δημήτριον Ὑπατρον, νὰ καταβάλουν ἤδη πρὸς βοήθειαν τῆς πατρίδος γρόσια 300,000 οἱ ὅποιοι, καθὼς μᾶς πληροφοροῦν οἱ ῥηθέντες, ἤμποροῦν νὰ βοηθήσουν διπλάσιως, ἐὰν ὁ Γενικὸς Ἐφορὸς γράψῃ προτρεπτικὰ εἰς αὐτοὺς δημοποιοῦν τῶν πραγμάτων τὴν πρόοδον, καὶ ὅτι ταῦτα τὰ γρόσια νὰ ἐμβάσουν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γενικοὺς Ἐπιτρόπους. Δι' αὐτὴν τὴν ποντοπορείαν κρίνομεν ἱκανὸν γραμματοκομιστὴν τὸν ἕνα ἐκ τῶν προτοῦ ἀπεσταλμένων, τὸν Ἀντώνιον Πελοπίδαν (α), ὅστις, ἀφ' οὗ παραλάβῃ τὰ προτρεπτικὰ, ἀμέσως νὰ ἐκπλεύσῃ ἐκεῖσε, διὰ νὰ παραφρασθῇ ἡ χρηματικὴ αὕτη ποσότης εἰς τὴν γενικὴν κάσσαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς ἀπάντησιν τῶν χρειῶν τοῦ Γένους.

«*Ἀρθρον ΙΕ'.*»

«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κ. Κυπριανὸς ὑπεσχέθη νὰ συνεισφέρει χρήματα ἢ τροφάς, ὅσας δυνήθῃ. Λοιπὸν ὁ Καλὸς πρέπει νὰ γράψῃ πρὸς τὴν Μακαριότητά του προτρεπτικὰ δημοποιοῦν τῶν πραγμάτων τὴν κατάστασιν, διὰ νὰ φιλοτιμηθῇ νὰ βοηθήσῃ ἀναλόγως τῇ φήμῃ τῆς νήσου ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὸ προνόμιον οἱ Κύπριοι νὰ διοικοῦν αὐτοὶ σχεδὸν τοσοῦτους χρόνους. Ταῦτα δὲ τὰ γράμματα ὁ ῥηθεὶς Πελοπίδας, ἢ προτοῦ, ἢ ἐπιστρέφων ἐξ Αἰγύπτου, νὰ περάσῃ εἰς Κύπρον καὶ νὰ ἐγχειρίσῃ τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι, διὰ νὰ ἐμβάσῃ τὰ

χρήματα ὁ ἄρχος Κύπρου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἥ νὰ στείλῃ τὰς τροφάς, ὅπου δισπρισθῇ καὶ τέλος νὰ σκεφθῇ, πῶς νὰ διαφυλάξῃ τὸ ποίμνιόν του ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἐκεῖ ἐχθρούς.

«*Ἀρθρον ΙΣΤ'.*

«*Ἐν Αἰγύπτῳ, κατὰ τὴν πληροφορίαν τῶν ἀποστόλων μας ἐκείσε, εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν δούλευσιν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ Πασσᾶ ὡς 2000 στρατιῶται Ἕλληνες. Λοιπὸν ὁ Καλὸς πρέπει νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ γράμμα πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφούς, ὅτι νὰ παρακινήσουν αὐτοὺς μὲ τρόπους ἐλκυστικούς, καὶ ἀνεπαισθήτως νὰ τοὺς ἐμβαρκάρουν, ὡς φυγάδας δῆθεν, διὰ τὴν Σπάρτην, ἐφοδιάζοντες αὐτοὺς μὲ τὰ χρεῖωδη χρήματα πρὸς ζωοτροφίαν των. Δὲν ἐλπίζομεν ν' ἀρνηθῶσι τὴν πρότασιν ταύτην, ἐπειδὴ φύσει οἱ Ἕλληνες εἶναι φιλοπάτριδες.*

«*Ἀρθρον ΙΖ'.*

«*Εἰς Αἰγύπτῳ ἐτι πρὸς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆ Πασσᾶν τὸ νὰ σταλθῇ ἕτερός τις ἀπόστολος πολὺγλωσσος, καὶ, ὡς ὁ Πρωτεύς, νὰ μεταβάλῃται πολυτρόπως εἰς κάθε περίστασιν, δὲν εἶναι ἀσύμφορον. Νομίζομεν, ὅτι ὁ ξηρὸς Πασσᾶς αἰσθανόμενος, ὁποῖους τρέφει ἡ Πόρτα καὶ κατ' αὐτοῦ σκοποὺς καὶ νοστιμιεύμενος τὴν ταπεινώσιν της, ἡμπορεῖ νὰ κλίνη καὶ νὰ μείνῃ οὐδέτερος. Ἀλλ', ἐπειδὴ ἀκούομεν, ὅτι εἶναι ἄνθρωπος φιλοχρήματος, καταγινόμενος μᾶλλον εἰς τὸ ἐμπόριον παρὰ εἰς ἄλλο τι, καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν, ἴσως ἀποφασίσῃ καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃ πρὸς ὄφελός του. Λοιπὸν ἂν ἐκλεχθῇ τοιοῦτός τις ἀπόστολος, ὅστις, ἂν ᾖ καὶ ἱατρός, γίνεται ὠφελιμώτερος, διότι εὐκολώτερον εὐρίσκει ἄμεσον καὶ ἐλευθέραν παρρησίαν καὶ ἂν ἀποσταλθῇ μὲ συστατικά πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἡμετέρους διὰ νὰ τὸν προχωρήσουν εὐκολώτερα καὶ ταχύτερα διὰ τῆς φήμης τοῦ ὀνόματός του. Ἡμεῖς κρίνομεν ἄξιον τὸν Κατάλληλον τοῦ χρονικοῦ τῶν 45.*

«*Ἀρθρον ΙΗ'.*

«*Ὁ ἄρχων Κόμισος Κ. Θεόδωρος Νέγρης, μολονότι παρεξेत्रάπη τῆς εὐθείας κατὰ τι, πλὴν ὡς ἄνδρα φιλότιμον καὶ ὀπωσοῦν ἱκανὸν διὰ τὴν σχέσιν τῶν Καλλιμάχιδων νὰ ὑποταράξῃ τι τὰ ἡμέτερα,*

ἐὰν αἰσθανθῇ, ὅτι ἐξέπεσε κατὰ τι ἀπὸ τὴν εὐνοίαν τῆς Ἑταιρίας, πρέ-
πει ὁ Καλὸς μὲ γράμματά του ἐπαινετικά νὰ τὸν βαστάξῃ ἀκίνητον
καὶ εὐέλπιδά· καὶ, διὰ νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ θερμότερον ζηλωτὴν,
θέλει τὸν προτρέψῃ νὰ διενεργήσῃ τὴν Δραγομανίαν τῆς νήσου Κύ-
πρου, ἢ Πελοποννήσου, ὅπου δῆθεν ἡ εὐγενεία του δύναται νὰ φανῇ
ὡφελιμώτερος εἰς τὸ Γένος, καὶ ν' ἀνταμειφθῇ ἀναλόγως μὲ τὰς ἐκ-
δουλεύσεις του. Λοιπὸν ὡς ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο τὸ γράμμα ἀπὸ μέ-
ρους τοῦ Καλοῦ, παρακαλοῦμεν, νὰ μὴν ἀμεληθῇ.

« Ἀρθρον ΙΘ'.

« Ἐτι γράμματα ἀναγκαῖα ἀπὸ τὸν ἴδιον κρίνομεν πρὸς τοὺς ἐν
Κωνσταντινουπόλει Γενικοὺς Ἐφόρους, κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Ἑθνικῆς
Κάσας, τοὺς Κυρίους Κυριακὸν Κουμπάρην, Σπυρίδωνα Μαθρον καὶ
Ἰωάννην Μπάρμπαν, τὰ ὅποια νὰ δίδουν τὴν ἄδειαν εἰς τὴν ἐντιμό-
τητα των νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τὰ κατοικοῦντα μέλη εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν καὶ ἄλλοι τὰ συνεισφερόμενα χρήματα, διὰ νὰ ἀπαντῶσι
τὰς χρεῖας τοῦ ἔθνους· ἐπειδὴ μὲ τὴν δύναμιν τῶν γραμμάτων αὐτῶν
ὄχι μόνον θέλουν γνωρισθῇ καθολικοὶ Ἐφοροὶ τῆς Ἑθνικῆς Κάσας
ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀδελφότητα, ἀλλὰ θέλουν γίνῃ φιλοτιμότεροι καὶ προ-
θυμότεροι εἰς τὸ ἔργον τους.

« Ἀρθρον Κ'.

« Ὁ πανιερώτατος ἅγιος Οὐγγροβλαχίας Κ. Ἰγνάτιος καὶ ὁ ἄρχων
Ποστέλνικος Μαυροκορδάτος, στοχαζόμεθα εὐλογον, ὅτι πρέπει νὰ συγ-
κατέλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ συνεργήσωσιν, εἰς ὅ,τι κριθῶσιν
ἱκανοί, μετὰ τὸν κατάπλου μας ἐκεῖσε. Λοιπὸν ὁ Καλὸς καὶ οἱ λοι-
ποὶ συναγωνισταὶ πρέπει νὰ γράψωσι πρὸς τὴν Πανιερότητα του καὶ
τὸν ἄρχοντα Ποστέλνικον, πρῶτον μὲν νὰ παρῇσιασθῶσιν εἰς τὸν ὑ-
ψηλότετον Αὐθέντην Ἰωάννην Καρατσᾶν, καὶ νὰ ἐξαιτήσωσι παρὰ τῆς
ὑψηλότητός του μίαν ἀδραν χρηματικὴν βοήθειαν, εἰδοποιούντες τὰς
ἀποφάσεις τοῦ ἔθνους πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ. Ἐλπίζομεν,
ὅτι τὸ ὕψος του θέλει φανῇ γενναῖος, καὶ θέλει βοηθήσῃ ἀδρότατα
εἰς τὴν τωρινὴν ἀνάγκην τὸ Γένος του. Ἐπειτα δὲ νὰ κινήσωσιν διὰ
τὴν Ἑλλάδα χωρὶς ἀναβολῆς μετὰ τοῦ Ἰωαννίδου καὶ Μαρτάκη, πρὸς
τοὺς ὁποίους φθάσας ἔγραψε καὶ ὁ Ἀρμόδιος περὶ τούτου. Εἰ δὲ καὶ

δὲν ἀποφασίζουσιν τὸν ἐρχομὸν τοὺς, θέλουν προσθέσει οἱ συναγωνισταὶ εἰς τὸ πρὸς τοὺς ῥηθέντας γράμμα των, ὅτι νὰ μᾶς στείλωσι τὴν πα-
ραίτησιν των ἅπαντες, ἥ ὅστις ἐξ αὐτῶν προκρίνει νὰ διατρίβῃ μᾶλ-
λον εἰς Ἱταλίαν, παρὰ ν' ἀγωνίζεται εἰς τὴν πατρίδα ὑπὲρ τῆς ἐλευ-
θερίας της.

«*Ἀρθρον ΚΑ'.*»

« Εἰς Νεάπολιν, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ καλονέλλου Γεώργη, εὐρί-
σκεται ἓν σῶμα ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οἱ ὅποιοι, μὲ τὸ νὰ ἡξεύρωσι κα-
λῶς τὴν τακτικὴν, συμφέρει νὰ εὐρεθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ ταύ-
την τὴν περίστασιν, ὅχι μόνον διὰ νὰ συνεργήσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ δι-
δάξουν τοὺς ἡμετέρους τὰ τακτικά. Λοιπὸν ὁ Καλὸς θέλει γράψῃ
πρὸς τὸν ἡμέτερον Κ. Χριστόδουλον Πρινάρην εἰς τὸ Σὰν Σεβέρ, ἂν-
δρα εὐκατάστατον καὶ φιλοπάτριδα, διὰ νὰ ἐκλύσῃ τὸ ῥηθὲν ἑλληνι-
κὸν σῶμα, μὲ οἷους οἶδε τρόπους, τὸ ὅποιον, ἐφοδιάζων μὲ τὰ ἀναγ-
καῖα, ἀνεπαισθήτως νὰ ἐμβαρκάρῃ διὰ τὴν Σπάρτην.

«*Ἀρθρον ΚΒ'.*»

« Τὸν Κ. Ἀντώνιον Τσουνὴν νομίζομεν ἱκανὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς Κρι-
μαίαν, ν' ἀνταμῶσῃ τοὺς ἐκεῖ εὕρισκομένους ὑπὸ τὴν δούλευσιν τῆς
Ῥωσσίας ἀξιωματικούς Ἑλληνας, τόσον τῆς στερεᾶς, ὅσον καὶ θα-
λάσσης, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ, δι' ὧν οἶδε μέσων, εἰς τὸ νὰ ζητή-
σωσιν ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τὴν ἀστάφκα τους καὶ νὰ συγκατέλθωσιν εἰς
τὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς ὑποκειμένους των στρατιώτας Ἑλληνας. Εἴμεθα
βέβαιοι, ὅτι, μὲ τὸ νὰ ᾔνοι φιλοπάτριδες καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἐνθουσια-
σμένοι, ἀμέσως θέλουν ὑπακούσει εἰς τὰς προσκλήσεις καὶ φωνὰς τῆς
πατρίδος, διὰ νὰ τὴν βοηθήσουν προθυμότατα. Λοιπὸν ὁ Καλὸς ὑπο-
χρεοῦται νὰ διενεργήσῃ καὶ αὐτὸ διὰ τοῦ ῥηθέντος Α. Τσουνὴ μὲ τὰ
πρὸς αὐτὸν γράμματα καὶ προτροπὰς του.

«*Ἀρθρον ΚΓ'.*»

« Τελευταῖον κρίνομεν ἀναγκαῖα διὰ τὴν Ἑλλάδα δέκα χιλιάδων
ὅπλα, νὰ διαμερισθῶσιν εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας ἔτι δὲ καὶ πεντακοσίας
σπάθας, διὰ νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς. Περί δὲ ἄλλων πό-
λεμικῶν ἐφοδίων δὲν λέγομεν, ἐπειδὴ γνωρίζουν οἱ συναγωνισταὶ μᾶς,
ὅσον εἶναι ἀναγκαῖά τα.

« Ταῦτα ἡμεῖς κρίνομεν ἱκανὴν δύνάμιν νὰ κατατροπώσῃ τὸν ἐχθρόν· φθάνει μόνον νὰ ἐπιμεληθῶμεν πολυτρόπως, νὰ διεγείρωμεν τοὺς Σέρβους, τοὺς Μογτενέγγρους· νὰ διδάξωμεν τοὺς Ἕλληνας Καπετανέους νὰ βαστάξουν ταχέως τὴν Ἑπείρον· νὰ κατορθώσωμεν τὴν ἀνυπαρξίαν τῆς ναυτικῆς τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεως· νὰ συναχθῶσιν ἀπὸ Κριμαίας καὶ Νεαπόλεως οἱ ἡμέτεροι τακτικοὶ Ἕλληνες· νὰ κυριευθῇ ἡ παραδουάβιος ἰσχὺς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τέλος ἡ Βλαχομπογδανία νὰ διαξοχίσῃ τὸ προσώπειον· φθάνει, λέγομεν, νὰ διαπραχθῶσι ταῦτα πάντα, τότε, οὐσης καὶ τῆς Πελοποννήσου διωργανισμένης, καθὼς εἴπομεν, μετὰ τῆς ναυτικῆς μας δυνάμεως, ὁ ἐχθρὸς ἀφεύκτως θέλει ἔμβει εἰς τὰ δίκτυά μας, καὶ πολλὰ εὐκόλως, ἐὰν προχωροῦντες οἱ ἡμέτεροι στρατηγοὶ δὲν λησμονήσουν, ὅτι ἡ εὐσπλαγχνία πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους προξενεῖ ἀκινδύνους νίκας. Ἡμεῖς εἴπομεν· ἡ φρόνησις κρινέτω τὰ ἐπωφελῆ. Περὶ δὲ Κρήτης καὶ λοιπῶν νήσων τῆς Μεσογείου θέλομεν ὁμιλήσει τὰ δοκοῦντα ἐν καιρῷ πρέποντι » (α).

« Οὐδεμίαν τὸ πρακτικώτατον τοῦτο σχέδιον ἐπιδέχεται ἀντίρρησην ὡς πρὸς τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν ἐθεμελιώθη, καὶ τὰς λεπτομερείας, δι' ὧν συνεδέθη. Πᾶς τις γνωρίζων ἀφ' ἑνὸς τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἀφ' ἑτέρου τοὺς ὅχι μικροὺς καὶ σχετικῶς ἐξησκημένους εἰς τὸν πόλεμον στρατοὺς τοῦ τυράννου κατὰ τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην· πᾶς τις γνωρίζων τὴν μεσολαβοῦσαν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐποχῆς διαφορὰν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐστὶ τῶν ὀπλιστῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν ταύτης καὶ ἐκείνης, ὁμολογήσει μεθ' ἡμῶν, δι' ὁποσῆς ἐσκέφθησαν ὁρότητα ἅμα καὶ καταλληλότητα οἱ συντάκται τοῦ σχεδίου, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς Σερβίας καὶ συνεπῶς ἀπὸ τοῦ Μέλανος ὄρους, τῆς Ἑπείρου καὶ τῶν Ἡγεμονειῶν. Τοιοῦτοτρόπως διεγείροντο σύγχρονοι κατὰ τῆς Τουρκίας, παρὰ τὸν ἐμφύλιον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, Τούρκων πρὸς Τούρκους, καὶ ἕτεροι δύο πόλεμοι ἀρκτικῶς τε καὶ μεσημερινῶς Χριστιανῶν πρὸς Τούρκους· πόλεμοι, οὓς ἡ περὶ ῥώσικοῦ δακτύλου καταπληκτικὴ παρὰ τοῖς Τούρκοις ἰδέα φοβερωτέρους καὶ δυσκαταμαχητοτέρους ἐμελλεν ἀναδείξει. Ὁρθοτάτη ὡσαύτως καὶ μόνη ἀρμοδία συνελήφθη καὶ ἐξετέθη ἡ πρότασις περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐν αὐτῷ τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Κερατείου κόλ-

που. Πραξικόπημα τοιοῦτον οὐ μόνον ἐφικτὸν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ ἄμεσον καὶ γενικὴν ἐγγυᾶτο τὴν ἐπανάστασιν τῆς Μεσογείου μεθ' ὅλων τῶν ἀγαθοτέρων συνεπειῶν ταύτης.

Ἐπὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ εἰργάσθη καθ' ὁλοκληρίαν ὁ Ὑψηλάντης, ἐν Πετροπόλει ἔτι ὢν καὶ ἔπειτα, εἰ καὶ ἀπρόοπτοι περιστάσεις ἐπὶνεγκον μεταβολὰς καὶ ἀποτυχίας ὥς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν μεγάλας. Περὶ τῆς Σερβίας κατέβαλε πᾶσαν ἐνέργειαν, ὥς ὁμιλήσομεν ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους τούτου ζητήματος κατὰ πλάτος. Περὶ τοῦ πολιορκουμένου Ἀλῆ πασσᾶ συμφώνους ἀπηθύβουν ὁδηγίας, πρὸς οὓς ἀνῆκε (α). Τὴν δὲ σύστασιν κεντρικοῦ ταμείου ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐδόλως ἡμέλησεν (β), ὀνομάσας τριμελῆ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιτροπὴν τὸν Κυριακὸν Κουμπάρην, Γεώργιον Σαματᾶν καὶ Ἑμμανουὴλ Παπαῖ. Παρὰ τὸν Πεῤῥαϊβὸν δὲ προσεκάλεσε καὶ τὸν Δικαῖον εἰς τὸν Προῦθον, ἵνα φωτισθῇ κάλλιον περὶ τῆς Πελοποννήσου. Τὸν δὲ Τσουνὴν καὶ Πελοπίδαν ἀπέστειλε, τὸν μὲν εἰς Κριμαίαν (γ), τὸν δὲ εἰς Αἴγυπτον, καὶ καθεξῆς. Ὡς δὲ θέλομεν ἰδεῖν ἀκολούθως, ἐπὶ μόνου τοῦ περὶ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ζητήματος ὑπερίσχυσεν ἑτέρα ἰδέα, ἡ περὶ τῆς αἰφνηδίας κατοχῆς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πράγματα ἐπλησίαζον, καὶ ἀπητεῖτο πλέον οὐ μόνον ἡ πρὸς τὴν παρασκευὴν ἀποκλειστικὴ ἐργασία ἐκάστου, ἀλλὰ καὶ ἡ βεβαίωσις πάσης προσωπικῆς θυσίας πρὸς τὸν πόλεμον, συνετέθη καὶ νέος ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὕρκος, διδόμενος ἰδίως παρὰ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων προσώπων τῆς Ἑταιρίας (δ). Συγχρόνως δ' ἐπέμφθησαν αἱ ἀνήκουσαι διαταγαὶ εἰς τὴν ἐφορείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ὀργανωθῶσιν ἐνόρκως οἱ Ἰόνιοι πλοίαρχοι, ὥς μερὶς οὐσιώδους πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ αὐτῆς σχεδιαζομένων. Καὶ πρῶτον μὲν ἐν συνόλῳ ἐνηργήθη ἡ ἔνωσις τῶν ἐκεῖ Ἰονίων παντὸς ἐπιτηδεύματος δι' ἐγγράφου κοινοῦ (ε)· συνεπῶς δὲ ἐδόθη παρ' ἐκάστου ἰδίᾳ πλοιάρχου ἐνυπόγραφος ὑπόσχεσις, ὅτι ἐν δέοντι καιρῷ δώσει τὸ πλοῖον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πατρίδος, ἐφωδιασμένον δι' ὅλων τῶν μέσων, ὥς καὶ δέκα ἐνόπλους ναύτας διὰ τὴν ξηράν (ς).

Πρὸ παντὸς δ' ἄλλου ἐμελετᾶτο μετὰ σπουδῆς τὸ περὶ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχέδιον. Ἡ ἰδέα αὕτη, ὅσῳ μεγάλῃ καὶ μαγευτικῇ, τόσῳ τολμηρᾷ καὶ ὀδυνηρᾷ διὰ τὰς δυσκόλως ὑπολογιζομένας συνεπειὰς αὐτῆς, ἐκανονίσθη τέλος πάντων, καὶ σχέδιον, τὸ ἀκόλουθον, ἐπέμφθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου.

ΤΟ ΜΕΡΙΚΟΝ ΠΕΡΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΣΧΕΔΙΟΝ.

«*Ἀδελφοὶ Βυζάντιοι!*

«Πολλάκις συσκεψάμενοι μετὰ τῶν σοφωτέρων τοῦ ἔθνους μας περὶ τῆς ὀλικῆς καὶ ταχείας καταστροφῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἀπεφασίσαμεν, ὅτι συγχρόνως μὲ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος νὰ κτυπήσωμεν ἀνεπαισθήτως καὶ αὐτὴν τὴν μητρόπολιν, διὰ νὰ τὸν νεκρώσωμεν παρευθὺς· ἐπειδὴ προχωροῦντες ἔξωθεν εἰς αὐτὴν, κοντὰ εἰς τὰς δυσκολίας φοβούμεθα καὶ τὸν κίνδυνόν σας. Περὶ τούτου λοιπὸν πολλὰ πολλῶν ἀναγνόντες σχέδια, ἐξελεξάμεθα τὸν ἀκόλουθον τρόπον, τὸν ὅποιον σεῖς ἀδελφοὶ Βυζάντιοι, ὡς ἀποβλέποντα μερικῶς μὲν εἰς σωτηρίαν σας, γενικῶς δὲ εἰς εὐκολίαν τοῦ ἐπιχειρήματός μας καὶ ἀφανισμόν τοῦ ἐχθροῦ, πρέπει νὰ βάλητε εἰς πρᾶξιν, προσθέτοντες τὰ ἐλλείποντα ὡς ἰδεᾶτοί τῶν αὐτόθι μερῶν, καὶ ἀφαιροῦντες, ὅσα καὶ ἀφαιρούμενα δὲν πειράζουιν.

« Διὰ νὰ πληροφορηθῆτε, ὅτι ἔσεται ἄφρευκτος νίκη εἰς ἡμᾶς καὶ ἥττα εἰς τοὺς ἐχθροὺς, σᾶς λέγομεν, ὅτι αὐτοὶ κτυποῦνται γενικῶς πολλαχόθεν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἡμεῖς, ἀφ' οὗ ἐνηχήσῃ ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἀρεως, στέλλομεν ταχείαν βοήθειαν εἰς ἑσᾶς· σεῖς δὲ κατὰ τὸ παρὸν προσέχετε νὰ οἰκονομήσητε φρονίμως τὰ καθ' ὑμᾶς, εἴτα ἀφόβως ἀκολουθήσατε τὰς ὁδηγίας μας, μὴ ἀμφιβάλλοντες εἰς τὸν ὄλεθρον τοῦ τυράννου, ἐπειδὴ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θέλει πέσει ἀφρεύτως εἰς τὰς παγίδας μας.

«Ὅθεν, ἀδελφοὶ, συμφέρει ν' ἀρχίσετε συγχρόνως μετὰ τῶν ἑξῶ μερῶν, καθὼς μὲ γράμμα μας θέλομεν σᾶς εἰδεᾶσαι διατάττοντες ἐν καιρῷ πρόποντι, καὶ νὰ μὴ παρατρέξῃτε τὸ παραμικρὸν, ὄντες βέβαιοι, ὅτι, ἐὰν ἀκολουθήσῃτε τὰς συμβουλὰς μας, δὲν θέλει πέσει οὔτε ὀρίξ σχεδὸν ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν ἡμετέρων. Τὸ ἔθνος ἐν ὀλίγαις ὥραις λαμβάνει ἐλευθερίαν, δύναμιν καὶ ἐντελεστάτην νίκην κατὰ τῶν τυράννων. Ἐτοιμασθῆτε λοιπὸν· γενῆτε γενναῖοι εἰς τὴν χεῖρα, ἀνδρεῖοι εἰς τὴν ψυχὴν, τολμηροὶ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐφευρετικοὶ εἰς τὰς περιστάσεις, κρυψίνους εἰς τὰς βουλὰς καὶ Ἕλληνας εἰς τὴν φρόνησιν, καὶ θέλετε ἰδεῖ, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦ ἐχθροῦ πλῆθος θέλει βλάψῃ αὐτὸν περισσότερον παρὰ ἡμᾶς· ἐπειδὴ οἱ ἀπόλεμοι, αἱ γυναῖκες, ὁ θύρυβος, ἡ ἰδία τῶν ἀμάθεια θέλουσιν γένῃ αἴτια νὰ μᾶς τὸν παραδώσουν εἰς χεῖρας εὐκολώτατα.

« Ἐπειδὴ αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ συνίστανται κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν, πρέπει νὰ φροντίσῃτε νὰ κυριεύσῃτε τὴν εἰς θάλασσαν περισσότερον, διὰ τῆς ὁποίας ματαιοῦται παρευθὺς καὶ ἡ διὰ ξηρᾶς. Λοιπὸν, ἀδελφοί, ἡ πρώτη φροντίς σας θέλει εἶναι ἡ ἀνεπαίσθητος κατάληψις τοῦ στόλου, περὶ τῆς ὁποίας ἰδοὺ ὁ κατάλληλος τρόπος. Σεῖς δὲ ὄντες πλησίον, ἐπινοήσατε τὸν ἁρμοδιώτερον προσέχοντες, μὴ παρεκτραπῆτε πόρρω τῶν σκέψεών μας.

« Ἄρθρον Α'.

« Ἐκλέξατε πέντε ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων Καπετανέων, τοὺς ὁποίους δυνάμει τοῦ παρόντος μας τούτου σχεδίου τιμήσατε μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς χιλιαρχίας, διορίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐκλέξῃ ἕκαστος δέκα Καπετανέους, τοὺς ὁποίους νὰ τιμήσωσι καὶ αὐτοὶ δι' ἀδείας μας μὲ τὴν ἑκατονταρχίαν. Ὡσαύτως καὶ πεντηκοντάρχους πρέπει ἔπειτα νὰ ἐκλέξουν καὶ δεκάρχους ἐφεξῆς, γινομένης στρατολογίας. Εἵμεθα βέβαιοι, ὅτι πάντοτε εἰς τὰ ἐπιχειρήματα θέλει προηγεῖται φρόνησις καὶ ἐξέτασις τῶν ἡθῶν ἐκάστου στρατιώτου διὰ πολλὰ ἐνδεχόμενα ἐναντία.

« Ἄρθρον Β'.

« Οἱ μικρότεροι ἀξιωματικοὶ ὀφείλουσιν ἀναγκάτως ν' ἀποδίδουν εἰς τοὺς ἀνωτέρους τῶν ἡμερῶσι λόγον τῆς στρατολογίας, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ἄλλον οἱ στρατιῶται, εἰμὴ τὸν ἀνωτέρον των. Ἀλλὰ, διὰ νὰ προσφέρωσι σέβας αὐτοὶ καὶ νὰ πείθωνται καὶ νὰ κλίνουν εὐκόλως εἰς τὸ σκοπούμενον, διορίζομεν, ἵνα ὁ Ναύαρχος κατὰ λόγον τῆς στρατολογίας δίδῃ εἰς τοὺς χιλιάρχους τὰ χρεῖώδη χρήματα διὰ ἕνα μῶνον μῆνα, καὶ αὐτοὶ πάλιν διὰ τῶν ἑκατονταρχῶν καὶ λοιπῶν ἀξιωματικῶν διανέμουν εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας τὸ ἀνάλογον καὶ δίκαιον μνησίον. Εἶναι δυνατόν ν' ἀπαντήσωσι καὶ πολλοὺς θέλοντας ν' ἀγωνισθοῦν ἀνεξόδως ὑπὲρ πατρίδος. Πρὸς τούτοις ἀποφασίζομεν, ὅτι τὰ παιδιά καὶ αἱ γυναῖκες τῶν πεσόντων, εἴτε ἀξιωματικῶν εἴτε στρατιωτῶν, νὰ τρέφωνται μέχρι τέλους ζωῆς ἐκ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὅποion κάθε ἀξιωματικὸς θέλει φανερῶσι εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας, καταγράφων τὸ ὄνομα, τὴν γυναῖκα, τὰ τέκνα ἢ γονεῖς αὐτοῦ, διὰ νὰ καταλάβουν, ὅτι, ἐὰν ζήσουν, θέλουν εἶναι ἐνδοξοὶ καὶ εὐτυχεῖς καὶ ἀθάνατοι· ἐὰν ἀποθάνουν, καὶ μακαριστοὶ, καὶ ὅτι τὰ τέ-

κνα των θέλουν τρέφονται καὶ παιδεύονται ἀξίως, διὰ ν' ἀπολαύσουν εἰς τὴν ἀνδρικήν τους ἡλικίαν τὰ ἀξιώματα τῆς πατρίδος. Πρὸς τοῦτοις ὑποσχόμεθα εἰς τοὺς ἀνδραγαθήσαντας στρατιώτας ἀξιώματα ἀνάλογα τῆς ἀνδραγαθίας των.

«*Ἀρθρον Γ'.*

«Οἱ ῥηθέντες ἀξιωματικοὶ ὀφείλουν εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡσυχίας νὰ παρατηρήσουν καλῶς τὰς θέσεις τοῦ Ἀρσανᾶ, νὰ μετρήσωσιν ὅλα τὰ περιεχόμενα πολεμικὰ πλοῖα ἀπὸ τὸν μέγιστον τριπόντε ἕως τὴν μικροτέραν σαλούπαν' νὰ ἐπαριθμήσωσιν ἔτι τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸν λιμένα ὅλον καὶ τὰ περὶ τὸν Γαλατᾶ ἐμπορικὰ φορτηγὰ πλοῖα, τόσον ἡμέτερα, ὅσον ἐχθρικά, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς τῆς ἀπαριθμήσεως δύνανται οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι νὰ διακρίνουν εὐλόγως τὸ συμφέρον εἰς τὴν ἀκαριαίαν στιγμὴν. Τέλος πάντων πρέπει νὰ κατασκοπεύσουν τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν, διὰ νὰ μάθουν, ποῖα ἐξ αὐτῶν περιέχουν ὕπλα, καὶ ποῖα εἶναι διόλου γεγυμνωμένα, διὰ νὰ προηξεύρετε ἐν καιρῷ, τί χρειάζεται, διὰ νὰ τὸ προετοιμάσετε, καὶ τί εὐρίσκεται μέσα ἀπὸ τουφέκια, σπάθας καὶ λοιπά' ἐπειδὴ, ὡς βεβαιούμεθα, διὰ φόβον πυρκαϊᾶς ἐκβάλλουν ὅλα τὰ θειώδη ἀπὸ τὰ πλοῖα, καθὼς καὶ τὰ περισσότερα τῶν κανονίων.

«*Ἀρθρον Δ'.*

«Ἐνεκα λοιπὸν τούτου σᾶς συμβουλευόμεν νὰ δοκιμάσετε τὸν Καπετὰν Κωνσταντῇ Γκιουῆστον, διοικητὴν τοῦ στόλου' καὶ, ἐὰν ᾖ φιλόπατρις, τὸν ψηφίζομεν ἀπὸ τὴν σήμερον Ναύαρχον, τὸν ὁποῖον παρακαλοῦμεν ὅχι μόνον νὰ κάμῃ τὴν περιγραφὴν ἐκάστου πλοίου καὶ νὰ στρατολογήσῃ, καθ' ὃν τρόπον ἡξεύρει, ἀλλ' ἐν καιρῷ νὰ ἐξομαλίσῃ τὴν προσβολὴν μὲ τὴν οἰκονομίαν τῶν νυκτερινῶν φυλακῶν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐὰν γνωρίζετε, ὅτι κλίνει εἰς τὸ ἐναντίον φρόνημα, φροντίσατε, ὅπως οἴδατε, τὸ συμφέρον, καὶ ἐξομαλίσατε τὴν ὁδὸν ἀλλεοτρόπως.

«*Ἀρθρον Ε'.*

«Εἰς Μπεςίκτασι, καθὼς πολλάκις συνεθίζετο, ἐὰν εὐρεθῶσιν ἐν ἡ δύο βασιλικά πλοῖα, αὐτὰ κρίνομεν συμφέρον τὸ νὰ καταληφθῶσιν

δι' ἑκατοντάρχων μας συγχρόνως μὲ τὴν κυρίευσιν τοῦ στόλου· διὰ τὸ ὅποιον ὑποχρεοῦμεν τὸν Ναύαρχον νὰ ἐκλέξῃ ἄνδρας ἀξίους, καὶ ἐν καιρῷ προσβολῆς νὰ δώσῃ τὸ ἀναγκαῖον σημεῖον. Τὸ αὐτὸ λέγομεν, ἐὰν κατὰ τύχην εὑρεθῇ εἰς τὸν λιμένα ἓν ἢ καὶ περισσότερα πολεμικὰ, ἐλθόντα ἐξώθεν ἢ μέλλοντα νὰ ἐκπλεύσουν· ἐπειδὴ κυριεύοντες ταῦτα ἔτοιμα, δὲν ἀπαντῶμεν σχεδὸν οὐδεμίαν δυσκολίαν.

«*Ἀρθρον ΣΤ'.*»

«Ὅταν ἔλθῃ ἡ τελευταία ἡμέρα, οἱ χιλίαρχοι πρέπει νὰ διορίσωσι τοὺς ἑκατοντάρχους των καὶ λοιποὺς ἀξιωματικούς, νὰ διατάξουν τὸν στρατὸν εἰς τὰ πλησίον τοῦ στόλου μέρη, κάμνοντες τὰς χρειώδεις παραγγελίας. Μέρη πλησιάζοντα καὶ ἀνύποπτα ἀπὸ μὲν θαλάσσης θεωροῦμεν, ὅσα φιλικὰ πλοῖα τύχωσιν εἰς Καλαφάτ-γερὶ καὶ εἰς τὴν ἀντικρὺ αὐτοῦ γραμμὴν ἕως τὸν Μπαλατᾶν. Τὸ Χάσκιοῦ μάλιστα φαίνεται ἀρμόδιον. Διὰ τοῦτο φροντίσατε ἐκεῖ νὰ παραχειμάσουν δέκα φιλικὰ πλοῖα τοῦλάχιστον, ἐπειδὴ ἐκεῖθεν τὸ ρεύμα καὶ ὁ ἄηρ εὐκόλως θέλει σύρει τὰς βάρκας μας εἰς τὸν στόλον, καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια πλοῖα θέλει βάλει εἰς ἐνέργειαν. Ἀπὸ ξηρᾶς δὲ εἶναι τὸ Σταυροδρόμιον καὶ τὰ λεγόμενα Ταταῦλα. Πλὴν τὸ μάκρος τοῦ διαστήματος ἡμπορεῖ νὰ προξενήσῃ θόρυβον· διὸ περὶ τούτου, σεῖς εὐρισκόμενοι πλησίον καὶ θεωροῦντες μὲ τὰ σωματικὰ ὅμματα, ἐκλέξατε τὸ συμφέρον. Ἐτι ὁ Μπαλατᾶς, τὸ Φανάρι, τὸ Τζουμπλι ἡμποροῦν νὰ κρύψουν ἱκανοὺς· πλὴν δι' αὐτοὺς πρέπει νὰ ἐτοιμάσῃτε φιλικὰ νησιώτικα καΐκια, ἐλλιμενισμένα πλησίον εἰς τὰ ἐκεῖ λιμάνια ὡς ἀνύποπτα· τὰ ὅποια, ἐὰν δὲν ᾔναι φιλικὰ, ἅς ᾔναι καὶ μισθωτὰ σοφιστικῶ τρόπῳ, καὶ ἐν καιρῷ μεταχειρίζονται ἀκόπως εἰς τὸ σκοπούμενον. Σημειώσατε ὅμως, ὅτι πρέπει οὗτοι νὰ κρύπτονται ἐν καιρῷ τῆς τελευταίας νυκτὸς εἰς φιλικὰ παραθαλάσσια ὁσπήτια. Πρὸς τούτοις μὴ δύσετε πίστιν μήτε εἰς τὸν ἀγιώτατον, ἀσκητικώτατον καὶ φιλογενέστατον καλόγηρον, οὔτε εἰς τοὺς στενοὺς φίλους αὐτῶν (α).

«*Ἀρθρον Ζ'.*»

«Τούτων δὲ οὕτω διαταχθέντων, κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἐν διωρισμένῃ ὥρᾳ νυκτὸς δύνανται ἅπαντες νὰ κινηθῶσιν εὐτάκτως πανταχόθεν πρὸς τὸ σκοπούμενον, καὶ νὰ προφθάσουν τάχιστα καὶ ἀνε-

παίσθητα εἰς τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν. Δι' αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα ἀνάγκη πᾶσα τὸ νὰ ἐτοιμάσῃτε εἰκοσι τοῦλάχιστον ἢ εἰκοσιπέντε πλοῖα ἀπὸ 8 ἕως 16 κανονίων, ἐφωδιασμένα καλῶς καὶ ἔχοντα κατὰ τὸ ποσὸν τῶν κανονίων ἀναλόγους καὶ τοὺς στρατιώτας· ἐκ τῶν ὁποίων τέσσαρα, τὰ μικρότερα διὰ τὸ ἀνύποπτον, πρέπει νὰ βαλθοῦν εἰς σειρὰν ἀπὸ Γενί-καπὶ ἕως Ὁδοῦν-καπησί· τὸ δὲ πῶς καὶ πότε στέκει εἰς τὴν φρόνησιν τῶν ἀξιωματικῶν μας. Δέκα τὰ μεγαλῆτερα καὶ πολυπληθέστερα ἀπὸ Καλαφάτ-γερί ἕως Τοπχανᾶν ἀναμιξ μετὰ τὰ ἄλλα. Ὅταν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη ἔχωμεν αὐτὰ τὰ πλοῖα, ἡμποροῦμεν νὰ φοβηθῶμεν; Ὅταν ἀρχήσωσι μετὰ τὰ κανόνια καὶ τουφέκια νὰ πυροβολοῦν, ποῖος τολμᾷ νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ νυκτός; Ἄλλ', ἐὰν εὐρεθῶσιν ἀρματωμένα ἐχθρικά πλοῖα καὶ κυριευθῶσιν ἐξ ἐφόδου, τί πνοὴ πλέον μένει εἰς τὸν ἐχθρόν; Λοιπὸν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν εὐκόλως καὶ ἀκινδύνως, ἀνάγκη, ὡς εἵπομεν, νὰ ἔχετε προετοιμασμένα τὰ ῥηθέντα πλοῖα εἰς τοὺς εἰρημένους τόπους, διὰ ν' ἀρχίσουν εὐθὺς τὴν φωτιάν, ὅταν ὁ στόλος κυριευθῇ· ἔτι δὲ, καὶ διὰ νὰ ἔχουν εὐκαιρίαν οἱ ἡμέτεροι νὰ τραβήξωσι τὸν στόλον, ὅπου συμφέρει, καὶ νὰ ἐτοιμασθοῦν τοῦ ὁποίου γενομένου, καὶ ὁ ἐχθρὸς θέλει τρομάξῃ τόσον, ὥστε ἀπελπιζόμενος κατὰ θάλασσαν θέλει χάσῃ τὸ ἐν δεύτερον τῆς ζωῆς του.

«*Ἀρθρον Η'.*

«*Καιρὸν* πρέπει νὰ ἐκλέξητε νυκτερινὸν καὶ ἀνεμώδη, βορρᾶ πνέοντος, διὰ νὰ βοηθῇ τὰ πλοῖά μας νὰ κινῶνται καὶ νὰ πυροβολοῦν, νὰ θρέψῃ τάχιστα τὰς πυρκαϊάς, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ βάλλητε διὰ γνωστῶν μέσων, ὅπου συμφέρει, διὰ νὰ τρέξῃ ὁ ἐχθρὸς ἐκεῖσε καὶ ν' ἀφήσῃ ἄδεια τὰ μέρη, ὅσα συμφέρει νὰ προκαταλάβῃτε, διὰ νὰ δυνηθῇ δι' αὐτῶν νὰ χειρώσῃτε εὐκολώτατα καὶ ὅλην τὴν μητρόπολιν.

«*Ἀρθρον Θ'.*

«*Ἐὰν ὁ στόλος κατοικῆται ἀπὸ ὀλίγους φύλακας καὶ ἦναι τρόπος, οἰκονομουμένων αὐτῶν, νὰ κυριευθῇ ἡσύχως, ἐν ᾧ ὅλοι εἶναι θυσιζόμενοι εἰς ὕπνον, πρὸ τῶν πυρκαϊῶν συμφέρει νὰ ἐπιχειρισθῇ τὴν κατάληψιν τοῦ στόλου· ἐπειδὴ, ὅταν γένουν ἐκεῖναι, ναὶ μὲν τρέχουν οἱ περισσότεροι εἰς τὴν φωτιάν, ἀλλὰ μένουν καὶ ἄλλοι τόσοι ἐξυπνοὶ εἰς θάλασσαν, οἱ ὅποιοι, καὶ ἂν δὲν ἡμποροῦν ν' ἀντισταθοῦν εἰς τὴν ὁρ-*

μήν μας, πλὴν εἶναι ἱκανοὶ θορυβοῦντες νὰ διαδώσουν τὸ πρᾶγμα, ὥστε νὰ ἐμποδίσουν τὴν ὑποχείρῳσιν τοῦ τυράννου, τὴν ὁποίαν συμφέρει νὰ φροντίσῃτε. Λοιπὸν σεῖς ὄντες πάντοτε παρὼν εἰς περιστάσεις πυρκαϊῶν, κάμετε ἐπιστάσιαν εἰς αὐτὸ τὸ ἄρθρον· καὶ, ἂν ᾖναι εὐκόλῳ πρὸ τῶν πυρκαϊῶν τὸ νὰ κατορθωθῇ ἡσύχως ἢ κατ'ἀληθίαν στόλου, καλῶς· εἰδὲ, πρέπει νὰ ἐνεργήσῃτε μίαν ἀνήκουστον πυρκαϊάν εἰς τὸ Σκούταρι κατὰ τὴν ἐ. ὥραν τῆς νυκτός, ὅπου ἂφ' οὗ τρέξουν οἱ ἀξιωματικοὶ μὲ τὰ τάγματα τῶν καὶ ἀδειάσουν ἀπὸ τὰ εὐρωστότερα σώματα, ὅσα μέρη ζητοῦμεν νὰ κυριεύσωμεν, τότε κινηθῇτε ὁρμῶντες εἰς τὰ σκοπούμενα, διὰ νὰ τὰ ὑποχειρώσῃτε τάχιστα.

«*Ἀρθρον I.*»

«*Ἀλλ'*, ἐπειδὴ εἴπομεν περὶ πυρκαϊῶν, παραγγέλλομεν, ὅτι συγχρόνως πρέπει νὰ θαλθῇ μία καὶ εἰς τὸ Ἰσάρι ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος, καὶ ἑτέρα περὶ τὰ μέσα τοῦ Νεοχωρίου· συγχρόνως ὅμως, διὰ νὰ μὴ ἔχουν καιρὸν νὰ νοήσουν οἱ χωριανοὶ τὰ τῆς πόλεως, μήτε αὐτοὶ τὰ ἐκείνων, καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσουν πολλῶν ἐχθρῶν τὴν ὁρμὴν εἰς τὴν πόλιν. Ἐὰν δὲ καὶ εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος συγχωρῇ τὸ συμφέρον καὶ ὁ καιρὸς, ἃς θαλθῇ καὶ ἐκεῖ τετάρτη πυρκαϊά. Ἡ δὲ πέμπτη πρέπει ἐκ τοῦ προφανοῦς, μετὰ τὸ γενέσθαι ταῦτα πάντα, νὰ τεθῇ περὶ τὰ μέσα τῆς πόλεως ἀπὸ ἡμετέρους στρατιώτας.

«*Ἀρθρον I A'.*»

«*Εἰς* κυρίευσιν τοῦ ἄρσανα πρέπει νὰ διοργανίσῃτε καὶ τοὺς εὐρiskoμένους εἰς τὸ μπάνιον σκλάβους, ὥστε τὴν ἰδίαν νύκτα νὰ διακόψωσι τὰς ἀλύσεις των, ἵνα βαστάξουν τοὺς παρακοιμωμένους φύλακας, ἢ νὰ τοὺς οἰκονομήσουν, ἂν ὁ καιρὸς ἐπιτρέψῃ. Ταῦτα πρέπει νὰ ἐνεργῶνται πάντοτε φρονίμως, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τί ἐναντίον. Τοιοῦτοτρόπως θέλετε κυριεύσει ἀναμφιβόλως τὸν ἐχθρικὸν στόλον. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπελπισία πολλὰκις ἐνεργεῖ, ὅσα δὲν ἐλπίζει ὁ κατακτητὴς, διὰ τοῦτο αὐτὸς νὰ ᾖναι Προμηθεὺς, διὰ νὰ μὴ γίνῃ Ἐπιμηθεὺς.

«*Ἀρθρον I B'.*»

«*Περὶ* δὲ στερεᾶς, εἰς ἐσεῖς διορίσῃτε ἐκ τῶν φρονιμωτέρων κασάπηδων χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, καθ' ὃν τόπον εἴπομεν καὶ εἰς

τὸ ναυτικόν, εὐκόλως αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἡμποροῦν νὰ ἀναπληρώσουν ὅχι μόνον πέντε χιλιάδας, τὰς ὁποίας νομίζομεν ἱκανάς, ἀλλ' ἴσως καὶ περισσοτέρας. Ἐξ αὐτῶν εἶναι πολλοὶ εἰδεασμένοι. Κοινολογήσα-
τε λοιπὸν καὶ εἰς αὐτοὺς τὰς ὑποσχέσεις μας περὶ τῶν γυναικῶν, τέ-
κνων καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν, ὅτι θέλουν νομίζωνται τέκνα τῆς πατρίδος,
καὶ ὅτι θέλουν τρέφονται ἐπὶ ζωῆς των ἐκ τοῦ κοινοῦ.

«*Ἀρθρον ΙΓ'.*

α Οἱ πεζοὶ οὗτοι ἀξιωματικοὶ πρέπει πρότερον νὰ κατασκοπεύσουν ὅλα τὰ μέρη, ἵνα ἐν καιρῷ βαστάξουν ἐξ αὐτῶν τὰ συμφερότερα, διὰ νὰ κτυποῦν πανταχόθεν ἀνδρείως τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ τὸν βαστοῦν σχεδὸν εἰς ἐντελῇ πολιορκίαν· ἐπειδὴ τότε τοιοῦτοτρόπως ὁ τύραννος βλέπων ἑαυτὸν πολιορκημένον, καϊόμενον καὶ πολεμούμενον, καὶ μὴ δυ-
νάμενος ν' ἀντιταχθῇ κατὰ θάλασσαν, ἐπειδὴ δὲν ἔχει κάστρα πρὸς τὸν ἄρσανα, μήτε κατὰ ξηράν, ἐπειδὴ οἱ ἐδικοὶ μας φυλάττοντες καλῶς τὰς θύρας καὶ κάθε ὥραν πολλαπλασιαζόμενοι, θέλουν παραστήσει
ἓνα πολυάριθμον στρατὸν, ταῦτα πάντα βλέπων καὶ ἀπορῶν, τόσον θέλει τρομάξει, ὥστε τὴν ἰδίαν ἢ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἔσεται ἀναγκα-
σμένος νὰ ἐκλέξῃ ἐν ἀπὸ τὰ τρία, ἢ φυγὴν, ἢ νὰ παραδοθῇ, ἢ νὰ καῇ μὲ ὅλους τοὺς συγγενεῖς του.

«*Ἀρθρον ΙΔ'.*

α Τοῦτο τὸ πεζικὸν στράτευμα κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ συντεθῇ ἀπὸ
Ῥουμελιώτας κασάπηδας, μπακταγεβανέους καὶ ἄλλους τοιούτους, ὡς ἔχοντας ἐμπειρίαν ὅπλων. Ἔνεκα τούτου ὑποχρεοῦνται οἱ ἀξιωματι-
κοὶ νὰ στείλωσι κήρυκας εἰς τὰ χωρία τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Καταστέ-
νου, καὶ ἂν ἡ φρόνησις ἐπιτρέψῃ, καὶ εἰς Ἐπιβάταις καὶ Μέτραις θέ-
λουν ὑπάγει, προσκαλοῦντες τοὺς τοιούτους νὰ προφθάσουν ἐν καιρῷ
πρέποντι. Σεῖς λοιπὸν ἐπιμεληθῆτε καὶ περὶ τούτου.

«*Ἀρθρον ΙΕ'.*

α Δύο χιλιάρχοι πρέπει νὰ διορισθῶν νὰ εἰσβάλουν εἰς τὸν Τοπ-
χανᾶ, ὁ εἰς ἀπὸ ξηρᾶς, καὶ ὁ ἕτερος ἀπὸ θαλάσσης, ἢ ὅθεν εὐκολώτε-
ρον κριθῇ, διὰ νὰ κυριεύσουν καὶ αὐτὸν ἐξ ἐφόδου, τὸν ὅποιον πρέπει
νὰ κατασκοπεύσουν πρότερον, καθ' ὅν τρόπον διδάξῃ αὐτοὺς ὁ καιρὸς

καὶ ἡ φρόνησις. Εἰς ἕτερος χιλιάρχος πρέπει νὰ διορισθῇ νὰ κυριεύσῃ τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὸ Ταξίμι στρατιωτικὸν καταγώγιον τῶν Τοπσιδων. Ὁ λόγος σαφής, διὰ τοῦτο καὶ τὸν σιωπῶμεν διὰ τὸ σύντομον.

«*Ἀρθρον ΙΣΤ'.*»

« Διὰ νὰ κρατήσωμεν ἐμφόβους καὶ ἡσύχους καὶ τοὺς εἰς τὸ Κατάστενον ἔχοντας τὰ κάστρα στρατιώτας τῶν ἐχθρῶν, ἐκ τῶν εἰρημένων εἰκοσιπέντε πλοίων διωρίσατε δύο εἰς Ἀρναούτκιοι καὶ δύο εἰς τὰ Θεραπεῖα, τὰ ὁποῖα καὶ διὰ ξηρᾶς, ἂν τύχῃ, καὶ ἐκ τῶν πλοίων δύνανται νὰ πολεμοῦν τοὺς ἐχθροὺς, ἐὰν ἀντισταθοῦν· εἰδεμὴ, εὐκόλως κατεβαίνουν εἰς τὴν Πόλιν, χρεῖας τυχοῦσης. Τὰ δὲ λοιπὰ ἑπτὰ πλοῖα ἅς ταχθοῦν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς πόλεως καὶ πέραν τοῦ βασιλικοῦ παλατίου, ἔχοντα προστάγην, ὅχι μόνον εἰς καιρὸν πρέποντα νὰ βασιλεύουν ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἀλλ', ἐὰν ἐξέλθῃ ὁ τύραννος ἢ εἰς τὴν πυρκαϊάν, μὴ ἔχων εἰδῆσιν τῆς ἀποστασίας, ἢ διὰ νὰ φύγῃ, νὰ προσπαθήσουν τὴν κατάληψίν του. Ἄλλο ναυτικόν, ἐκτὸς τῶν εἰκοσιπέντε πλοίων μὲ ἱκανὰς προετοιμασίας, φαίνεται περιττὸν, ἐπειδὴ αἱ παρακινήσεις τότε, τὸ κεφάλαιον τῆς θρησκείας, τὸ βέβαιον τῆς νίκης καὶ ἡ ἀνάγκη τέλος πάντων θέλει ἐνώσει ὥς καὶ τὰ παραμικρὰ πλοιαρία μὲ ἡμᾶς.

«*Ἀρθρον ΙΖ'.*»

« Δὲν εἶναι περιττὸν οἱ ἡμέτεροι ἀξιωματικοὶ τὸ νὰ φροντίσουν καὶ τὴν κυρίευσιν τῆς ἀποθήκης τῶν πολεμικῶν ἐφοδίων τοῦ ἐχθροῦ, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν τὰ πάντα· κατὰ τὸ παρὸν ὅμως προβλέψατε τὰ ἀναγκαῖα, ὅπως ἡ φρόνησις καὶ ὁ τρόπος σῶς ὁδηγήσῃ, διανέμοντες ἐφόδια εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας στρατιώτας.

«*Ἀρθρον ΙΗ'.*»

« Διὰ νὰ ἐνωθῶσιν ὅλοι οἱ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς μὲ ἡμᾶς ὅσον τάχος, ὁ Ναύαρχος, καθ' ἣν ὥραν κυριεύσῃ τὸν στόλον, ἀμέσως πρέπει νὰ στείλῃ ἕνα ἄνθρωπον μὲ γράμμα εἰς τὸν Πατριάρχην, διαλαμβάνον, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ κοινοῦ λαοῦ καὶ ἡ σωτηρία του ἤρτηται ἀπὸ αὐτὸν, καὶ ἅς ἐκλέξῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἢ διὰ τὴν παρακλήν νὰ κατὰ αὐτὸς καὶ τὸ πόμπιόν του μετὰ τῶν ἀλλοφύ-

λων, ἐὰν δὲν ἐνδώσουν αὐτοὶ καὶ ὑποταχθῶν. Λοιπὸν, Σὲ διορίζομεν (νὰ τὸν λέγῃ) νὰ στείλῃς πανταχόσε τῆς πόλεως ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, καθ' οὓς ἤξεύρεις τρόπους ἢ Παναγιότης σου, τὸν μὲν ἐκλεκτὸν λαὸν νὰ διεγείρῃς, τοὺς δὲ ἀσεβεῖς νὰ ἐκφοβίσῃς κηρύττων, ὅτι, ἐὰν δὲν ἡσυχάσουν καὶ παραιτήσουν τὰ ὅπλα, θέλουν χαθῇ κατὰ κράτος. Οἱ ἐκκλησιαστικοί, ὡς ἔχοντες ἰσχὺν εἰς τὸν κοινὸν λαὸν, ἡμποροῦν εὐκόλως νὰ διεγείρουν ἅπαντας εἰς τὸ νὰ γνωρίσουν ἔκόντες ἄκοντες τὸ ἀληθῶς συμφέρον τους, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνωθῶν, ἐν ᾧ βλέπουν προφανῇ κίνδυνον τῆς ὑπάρξεώς των. Τοιοῦτον γράμμα συμφέρει νὰ δοθῇ ἐν καιρῷ πρέποντι καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Δέρκων, ἢ εἰς ἄλλον τινὰ ἰσχυρὸν, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τοῦ Μπουγιούκδερε Χριστιανοὶ καὶ τῶν Θεραπειῶν, ἐὰν διενεργηθῶν, ἡμποροῦν ν' ἀπαντήσουν τὴν ὁρμὴν τῶν εἰς ταῖς τάπαις Τούρκων καὶ νὰ τὰς κυριεύσουν. Βοηθούμενοι δὲ καὶ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ πλοῖά μας, ἡμποροῦν νὰ ἐξαλείψουν κάθε λείψανον τῶν ἐχθρῶν, εὐρίσκόμενον εἰς τὸ Κατάστενον.

« Ταῦτα, ἀδελφοί, ἐὰν ἀκολουθήσετε μὲ δραστικὸν τρόπον καὶ βαλετε εἰς πρᾶξιν φρονίμως, ὅχι μόνον θέλετε κυριεύσει τὸν στόλον, ὅπου ἡμπορεῖτε οἱ ἀπὸλεμοὶ νὰ διαφυλαχθῇτε πανοικί σφάζοντες, ὅτι θέλετε, ἀλλὰ θέλετε ἰδεῖ εἰς χεῖράς σας καὶ τὸν ἐχθρὸν μας. Ἄλλο περισσότερον στράτευμα δὲν χρειάζεσθε· δεκαπέντε χιλιάδες ἀρκούν, ἐὰν καὶ τὰ πλοῖα ἔχουν ἀπὸ ἑκατὸν στρατιώτας· εἰδεμὴ, δεκατρεῖς τοῦλάχιστον.

« Εἰς τὴν Πόλιν τοῦλάχιστον εὐρίσκονται πάντοτε 500 πλοῖα παρὰξιμάζοντα· ἐκ τούτων εὐκόλως δύναται νὰ συναθροισθῇ τὸ ναυτικόν. Ἐὰν δὲ ἀρχήσητε ἀπὸ τοὺς κασάπιδας, ὄντας προδιατεθειμένους, δὲν θέλετε ἀργήσει δι' αὐτῶν νὰ ἐκπληρώσητε καὶ τὸ περὶ τὸν στόμα. Λοιπὸν, ἅμα λάβετε τὸ παρὸν μας σχέδιον, ἀμέσως χωρὶς ἀναβολῆς ἀρχήσατε τὸ ἔργον σὺν Θεῷ, ἵνα εὐρεθῇτε ἔτοιμοι ν' ἀγωνισθῶμεν συγχρόνως πανταχόθεν.

« Δὲν ἔχετε περισσότερον καιρὸν, εἰμὲ μόνον ἓνα μῆνα τοῦλάχιστον. Ἡμεῖς τότε, ὅποταν μέλλωμεν ἐξῶθεν ν' ἀρχήσωμεν, σὰς προειδεάζομεν. Προσέχετε, ἵνα συγχρόνως κινήσωμεν τὰ ὅπλα. Ἄλλοις θέλομεν σὰς προφθάσει βοήθειαν, μολονότι ἡμεῖς βέβαιον, ὅτι, ἂν ἀκολουθήσητε, ὡς εἵπομεν, δὲν ἔχετε χρεῖαν παντελῶς ἐξέστρεβ-
μως, ὅτι εὐθὺς θέλομεν προφθάσει. Γενῆτε πολυμεροῖς, μεγαλόψυχοι καὶ

στρατηγηματικοί, διὰ τὰ ἀφήσητε ἐν παράδειγμα γενναιότητος εἰσέτι ἀνηκούστου εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἐβρώσθε » (α).

Μεγάλη καταφαίνεται ἡ διαφορὰ τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου, παραβαλλομένου πρὸς τὸ γενικόν, ὃ προετάξαμεν. Ἐκεῖνο μὲν ἐστήρικται ἐπὶ γνώσεως πραγμάτων ἀκριβοῦς· τοῦτο δὲ ἀποδείκνυσι, καὶ ὡς σύνολον καὶ ὡς λεπτομέρεια, ὅτι τὸ περὶ στόλου καὶ Κωνσταντινουπόλεως ζήτημα ἐξελήφθη ὡς παιδιὰ τις μᾶλλον, ἢ ὡς σπουδαιότης, καὶ σπουδαιότης μάλιστα πλείστου λόγου. Οὕτως, ὅσην βλέπει τις πραγματικότητα καὶ νοῦν στρατηγικὸν ἐν τῷ πρώτῳ, τοσαύτην ἀπαντᾷ ἀφαίρεσιν δυστυχῇ ἐν τῷ δευτέρῳ. Πῶς ἄρα ὑπελήφθη δυνατὴ διὰ τῶν τετρακοσίων ἢ καὶ ἑξακοσίων Ὑδραίων καὶ τῶν ἐν τῷ ναυπηγείῳ καταδίκων ἢ κατάληψις ὁλοκλήρου στόλου, καίτοι ἐλλιμενισμένου καὶ ἀπαρασκευάστου, συγχρόνως δὲ καὶ ἡ ἐξ ἐφόδου κυρίευσις πλοίων τῆς γραμμῆς ἐν ἐνεργείᾳ, καὶ ἔτι ἡ κατοχὴ ναυστάθμου καὶ ἀποθηκῶν, διὰ μιᾶς φύκτῃς ἀνθρώπων ἀπέναντι πλήθους μεγάλου πελεμίων, ἔστω καὶ Τούρκων; Τί ἠδύναντο οἱ ὀλιγαριθμότατοι πάντοτε ἐν τοῖς κινουμένοις πλοίοις τῆς γραμμῆς Ὑδραῖοι; Τί ἠδύναντο εἰκοσιπέντε, ἢ καὶ πλείονα φορταγωγὰ πλοῖα τῶν Κεφαλλήνων διὰ τὸν Βόσπορον, τὸ μέγα τηλεβολοστάσιον (Τορχανᾶν), τὸν Κεράτειον κόλπον, τὴν ὅλην ἀπὸ θαλάσσης περίμετρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Ὡσαύτως δὲ, ἵνα καταβληθῇ τοσοῦτος συντεταγμένος ὁπωσδήποτε στρατὸς Γενιτσάρων καὶ ἄλλων ταγμάτων διαφόρων ὅπλων, ἐξ ἑκατὸν περίπου λογιζομένων χιλιάδων, κυριευθῶσι δὲ τοσοῦτοι ἰσχυροὶ στρατῶνες καὶ τηλεβολοστάσια, πῶς ἐπέρκουν, ἔστω καὶ δεκαπενταχιλίοι, παῖδες κρεοπωλῶν (β), κηπουροὶ καὶ τοιοῦτοι ἄλλοι Θρᾷκες καὶ Ἑπειρῶται, ὅτε οἱ κάτοικοι Χριστιανοὶ ἄοπλοι ὅλως ἦσαν καὶ παντάπασιν ἀπόλεμοι; Ὀλίγω κατόπιν, ἢ κατὰ τὸν νοέμβριον, οἱ ἔφοροι αὐτοὶ ἐβεβαίουν, ὅτι μόλις δύνανται τὴν συσσωμάτωσιν τετρακισχιλίων ἢ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, καὶ τούτων κακῶς ὥπλισμένων (γ). Ἀφίνοντες δὲ ἐν μέρει τὴν διὰ τοιοῦτον κίνημα ἀπαιτουμένην κολοσσιαίαν ὑλικὴν προπαρασκευήν, ἐν ᾗ οἱ ἔφοροι Κωνσταντινουπόλεως οὐκ εἶχον τοιαύτην καὶ ἀδύνατοι ἦσαν πρὸς πᾶσαν προμήθειαν (δ), οὔτε λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἐντὸς μηνὸς προσδιοριζομένην ἐφαρμογὴν σχεδίου τόσῳ ἐκτενοῦς καὶ πολυμεροῦς, ἐρωτώμεν ἔτι, διὰ τίνος μαχητικῆς δυνάμεως ἤθελον συγκροτεῖσθαι καὶ ὁδη-

γείσθαι οἱ ἐπαναστάται, μὴ ὑπάρχοντος ἀρχηγοῦ ὠρισμένου, καὶ τοῦ-
του μεγάλης ἱκανότητος περὶ τὰ πολεμικὰ, μεγάλης εὐφυΐας καὶ
μεγάλης τόλμης ἀνδρός; Ἦρουν ἄρα διὰ τὸν περὶ τῶν ὅλων τοῦτον
ἀγῶνα μόνον « τὸ αἰφνίδιον τοῦ ἐπιχειρήματος, τὸ κεφάλαιον τῆς
» θρησκείας, αἱ πυρκαϊαὶ καὶ αἱ μετέπειτα προκηρύξεις τοῦ πα-
» τριάρχου; »

Λυπηρῶς οἱ τοιαύτην σχεδιάσαντες τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως, ἤτοι τὸ κατὰ κεφαλῆς τοῦ τυράννου κτύπημα, ὑπέλα-
βον δυνατὰ τὰ ἀδύνατα, τοὺς δὲ Τούρκους ἀναξίους ὅλως τῶν ὅπλων,
ἵνα μὴ εἴπωμεν ἄλλους μῦθους. Οὐτε τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς χώρας
καὶ τὰ δχυρὰ αὐτῆς, οὔτε τὴν ἐνοπλον ὑπεροχὴν τῶν ἐχθρῶν, οὐδε-
μίαν ἐπιδεχομένην σύγκρισιν, οὔτε τὴν γειτνίασιν τῆς Ἀσίας, οὔτε πᾶν
ἄλλο ὁμοίας φύσεως ζήτημα ἔλαβον ὑπὸ βαθεῖαν καὶ ὠριμον σκέψιν.
Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἐν ὀλιγάριθμον ἄθροισμα ἀσυντάκτων Ῥουμελιω-
τῶν καὶ Βουλγάρων θεώρησαν ὡς ἄλλον ὑφιστάμενον πολυάριθμον
τακτικὸν στρατὸν, διὰ παντὸς συγκροτούμενον ὅπλου καὶ μεγάλα ὑ-
πισχνούμενον διὰ τῆς πειθαρχίας. Τῆς ἀποπείρας ἄρα πρὸς τὴν ἐφαρ-
μογὴν σχεδίου τοιοῦτου ἀποτέλεσμα ἀναπόφευκτον ἤθελεν εἶσθαι ἡ
πλήρης θυσία καὶ καταστροφὴ ὅλων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλ-
λῆνων χριστιανῶν καὶ τῶν περιόικων, καὶ αὕτη ἄνευ οὐσιώδους βλάβ-
ης τῶν Τούρκων. Τί σημαίνει, καὶ ἂν μέχρι τοῦ τελευταίου οἴκου κα-
τεφλέγοντο καὶ Κωνσταντινούπολις καὶ Χρυσούπολις καὶ Βόσπορος,
ὅταν οἱ Τούρκοι ἤθελον ἔχειν καὶ τὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν αὐτῶν
σῶους; Τί ἐπίσης σημαίνει, καὶ ἂν χιλιάδες τινὲς Τούρκων ἐφρονέοντο,
ὅταν ἡ ἔκβασις τοῦ ἐπιχειρήματος κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπέβαινε; Ἐ-
σήμεινε βεβαίως ἡ προσωπικὴ καταστροφὴ τοῦ σουλτάνου· ἀλλὰ κα-
τωρθοῦτο καὶ αὕτη εὐκόλως; κατορθουμένη δὲ ἐπηρέαζε τὰ πράγ-
ματα τῶν Τούρκων πέραν ὀλίγων ἡμερῶν, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὀλίγων
ἡρῶν;

Οὐδόλως ἀμφισβητοῦμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ κεφαλῆς κτυπήμα-
τος, οὔτε, δοθέντος πολέμου, τὴν λόγῳ γενικῆς σωτηρίας θυσίαν τοῦ
μέρους ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Ἀλλ', ἵνα καταστῶσιν ἀποτελεσματικαὶ αὗται,
ἀπαιτεῖτο ἄλλη ἀπολύτως βᾶσις τοῦ σχεδίου, ἡ περὶ τοῦ αἰφνηδίου
πυρπολισμοῦ τοῦ ἐλλιμενισμένου στόλου καὶ τοῦ ναυπηγείου, ἢ πα-
ρεδέχετο καὶ τὸ γενικὸν σχέδιον. Ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ πλοίων τῆς
γραμμῆς οὐδέποτε ὑπῆρχον ἔξω τοῦ νεωρείου πλείονα τῶν δύο ἢ τριῶν.

Ἰδοὺ ὅτι ὑπῆρχε δυνατόν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ τοῦ Κωνσταντίνου Γκιούστου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Ὑδραίων. Ἰδοὺ ὅτι ὑπισχεῖτο τότε καὶ τὴν γενικὴν ἐπανάστασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τὴν κατὰ ρεῖζονα λόγον ἐξασθένησιν τῶν πολεμίων κατὰ θάλασσαν. Ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι ἐθυσιάζοντο· ἐκ περισσοῦ δὲ παραδεχόμεθα, ὅτι ἐν περιστάσει τοιαύτῃ οὐδὲ εἰς ἐσώζετο ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν χιλιῶν περίπου προσωρμισμένων πάντοτε εὐρωπαϊκῶν πλοίων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Καὶ μήπως, μὴ γενομένου τοῦ τολμήματος αὐτοῦ, ὀλιγώτεροι, κηρυχθείσης τῆς ἐπαναστάσεως, ἐθυσιάσθησαν καθ' ὅλην τὴν τουρκικὴν ἐπικράτειαν; Μήπως ἐσώθησαν ἐκ τῆς ἀγχόνης καὶ τῆς μαχαίρας τοῦ δημοῦ καὶ τοῦ ὄχλου πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς, ἄρχοντες, ἱερεῖς, ἐπαγγελματικοί, μεγαλέμποροι, ὅλα ἐν γένει τὰ προέχοντα ἐν οἰκότητι τάξει ἢ ἐπαγγελίᾳ πρόσωπα, πλῆθος ἄλλο πολὺ καὶ ὁ Γκιούστος; Μήπως ὀλιγώτερους ἀπώλεσεν ἢ ἐπὶ ἐννέα ἔτη παραταθεῖσα διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως, ἣν ἡ καταστροφὴ τοῦ στόλου ὀλιγοχρόνιον ἀπετέλει καὶ ἐπομένως ἦττον ζημιώδη; Ὅσοι ἂν ἐλογίζοντο οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κάτοικοι καὶ παρεπίδημοι τοῦ ἐρθοδόξου δόγματος, βέβαιόν ἐστιν, ὅτι, διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως, τριπλάσιοι περίπου κατεστράφησαν.

Ὡς περιλαμβάνουσα τὸ ἥμισυ καὶ ἔτι πλέον τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, ἡ περὶ Κωνσταντινουπόλεως ἰδέα ἦτο πραγματικῶς ἀξιοθαύμαστος, ὅταν οἱ συλλαβόντες αὐτὴν πατριῶται παρεδειγματίζοντο τὰς Ἀθῆνας ἐπὶ Ξέρξου καὶ τὴν Μόσχαν ἐπὶ Ναπολέοντος. Καθὼς ἐκτείνει, ἐγκαταλειφθεῖσαι στρατηγικῶς, ἔσωσαν ἡ μὲν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἡ δὲ τὴν Ῥωσίαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῶν νεωτέρων· οὕτω καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐὰν ἐκ προνοίας μὲν ἀπολύτου ἀνάγκης, διὰ τῆς ἀποτεφρώσεως δὲ τοῦ στόλου καὶ τῶν ἄλλων συνεπῶν καταστροφῶν, παρεδίδοτο εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκδίκησιν τῶν βαρβάρων, ἔσωζε τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν, ἢ τοῦλάχιστον τὴν ὅλην εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν. Ἀλλ' ἀδύνατα ἦσαν καὶ ἀπόρησις τοιαύτη, ὡς λίαν καταπληκτικὴ καὶ σκληρὰ, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ πεμφθέντος σχεδίου. Τοῦ Γκιούστου μάλιστα, πρώτου θεωρουμένου προσώπου τοῦ μελετωμένου δράματος, ἡ γνώμη διέφερε ριζικῶς, διότι ἀνεδέχετο οὗτος οὐχὶ τὴν κατάληψιν, ὡς ἀκατόρθωτον, ἀλλὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ στόλου, καὶ τοῦτον μετὰ τὴν κίνησιν τῆς Ἑλλάδος, ἢ ἔμμελ' ἢ κηρύξει τῆς ἐπαναστάσεως.

Οἱ ἔφοροι Κωνσταντινουπόλεως ἐπέστειλαν τότε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ἐκτιθέμενοι τὰς πολλὰς ὑφισταμένας δυσκολίας καὶ ζητοῦν-
τες καιρὸν ἀνάλογον. Συγχρόνως δὲ μετεκαλέσαντο τὸν ἐν Λακωνίᾳ
Πεῖραιδον, ὅπως ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμβουλευθῶσι παρ' αὐτοῦ, ὡς
ἔχοντος πείραν τῶν πολεμικῶν πραγμάτων. Τοιοῦτόν τι δὲ ὑπονοή-
σας ὁ Ὑψηλάντης, ἔσπευσε γράψας πρὸς τοῦτον: «... Ὁ εἰς τὰς
» ἐνεστῶσας περιστάσεις ἐρχομός της εἰς Κωνσταντινούπολιν μοι δίδει
» νὰ καταλάβω, ὅτι χωρὶς τέλος δὲν εἶναι. Διὰ καὶ περιττὸν στοχά-
» ζομαι νὰ τῇ συμβουλευσω, ὅτι δὲν πρέπει ἡ ἀγαθὴ αὐτὴ περίστασις νὰ
» πηγαίῃ εἰς μάτην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ Κύριοι πάσχουσι νὰ κερδή-
» σωσι» (α). Ἀλλὰ τί πλέον ἠδύνατο καὶ ὁ Πεῖραιδός, βλέπων ἐκ τοῦ
πλησίον τὰ πράγματα, καὶ μάλιστα τὴν ἔλλειψιν ἀρμολίων πολεμι-
κῶν ἀρχηγῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν; Ἦ τίνα μακρόθεν ἠδύ-
νατο καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἔχειν ἰδέαν καθαρωτέραν, ὅτε διάφοροι, κεφα-
λαὶ ἐξημεμένοι, διηκυκλύγον τὴν ἐπιχείρησιν, ὁ μὲν ταύτην τὴν στρα-
τιωτικὴν παρασκευὴν βεβαιῶν, ὁ δὲ ἐκείνην τὴν πολεμικὴν συνδρο-
μὴν ὑπισχνούμενος; Σῶζεται ἡ ἐπιστολὴ ἐνός ἐξ αὐτῶν, γράφοντος
πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τὴν 26 αὐγούστου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως:
«... Πρὸς τούτοις εἰδοποιῶ τὸν σεβαστὸν μου Ἐταιριάρχην, ὅτι διὰ
» τινος τραπέζιτου ἀδελφοῦ προσδιωρίσθησαν εἰς τὸν κοινὸν σκοπὸν χί-
» λιοι πεντακῆσιοι στρατιῶται Γραικοὶ, ἑνοπλοὶ περιφερόμενοι πάν-
» τοτε, οἵτινες διατρίβουν μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
» καὶ δι' αὐτοὺς γίνονται οὐ μετρία δαπάνη παρ' ἐμοῦ. Ὑπόσχομαι δὲ
» πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά της, τῆς περιστάσεως προσκαλοῦσης, πρὸ
» ὀλίγων τινῶν ἡμερῶν νὰ θάλω εἰς κίνησιν ὅλους τοὺς Γραικοὺς ἀπὸ
» τὸ Ἀρίστιον ἄχρι τοῦ Μαλτεπέ πλησίον τοῦ Σκουταρίου, ὁμοίως
» καὶ ἐκείνους τῶν Κυανέων νήσων τῆς Κωνσταντινουπόλεως...»
Τοιαῦται διαβεβαιώσεις καὶ τοιαῦται ὑποσχέσεις κατώτεραί εἰσι πά-
σης ἐπικρίσεως, ὡς καὶ αἱ πικραὶ τότε διεγερθεῖσαι κατηγορίαι κατὰ
τῶν ἐφόρων, ὡς ἀρνούμενων δῆθεν ἐνεκα δειλίας, ἢ ἀναβαλλόντων διὰ
συμφέροντα ἐμπορικά, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου. Καθ' ἃ ἔχρημεν ἐ-
πίσημα ἔγγραφα, καὶ τούτων ποιήσομεν χρῆσιν μετ' οὐ πολὺ, ἀπο-
δείκνυται, δι' ὅσης οὗτοι εἰργάζοντο εὐκρινείας, προθυμίας καὶ τόλμης
ἐν αὐτῷ τοῦ τυράννου τῷ κέντρῳ, καὶ κατὰ πάσας ἐδικαιολογῶν ἐπι-
καλοῦμενοι τὰ μέσα, ὧν ἄνευ οὐδὲν ἦν δυνατόν γενέσθαι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ

Περὶ τοῦ πολέμου σχεδίου τοῦ Σάββα ὁμιλήσομεν κατόπιν, ὡς γεγραμμένου τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1820.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ πράγματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐταράσσοντο ἐκ νέου διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἐπέβαλλον εἰς τὰς κυβερνήσεις ἔκτακτα μέτρα. Ἡ Αὐστρία πρὸ πάντων, λόγῳ μὲν ὡς ζητούμενη παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως πρὸς βοήθειαν, κυρίως δὲ ὡς φοβούμενη, μὴ γενικευθῇ τὸ ἐπαναστατικὸν παράδειγμα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἰταλικῶν χωρῶν, ὧν ἡ ἰδίᾳ κατεῖχε, προέθετο τὴν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ συγκέντρωσιν σώματος ἐκατοντακισχιλίων ἐπὶ δὲ τούτοις κατὰ τὰ ὅρια τῆς Σερβίας καὶ Τουρκίας τάγματα τινα ἐπεσώρευσεν ἡ αὐτὴ, ὡς ὑπονοοῦσα τὴν κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπίθεσιν τῆς Ῥωσσίας, ἅμα κορυφωθείσης τῆς ἐπαναστατικῆς φλογὸς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ τουρκικὴ ἐξουσία, εἰ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤρξαντο ἀπὸ τῆς 26 ἰουλίου αἱ συνδιαλέξεις τῶν διωρισμένων παρ' αὐτῆς καὶ τῆς Ῥωσσίας « μουραχάσιδων », ὑπόπτευσεν πάντοτε, μὴ ἡ Ῥωσία προτείνῃ τὴν ἐμμεσον προστασίαν τῶν ὑπηκόων τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος καὶ διὰ τοῦτο, ἐτοίμη οὖσα, ὅπως κηρύξῃ τὸ ἀπαράδεκτον προτάσεως τοιαύτης, παρεσκευάζετο τόσῳ μᾶλλον, ὅσω, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως, περιέμενε τὴν κήρυξιν ἐνὸς ῥωστικοῦ πολέμου. Ἐξω δὲ τούτων ὄλων, αἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἡμιεπίσημοι καὶ ἐκ Βιέννης μυστικαὶ ἀλληλογραφαί ἀνήγγειλαν τότε, ὅτι εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πύλης, καίτοι δισταζούσης πάντοτε ἐπὶ τῇ εἰλικρινείᾳ τῆς φίλης αὐτῇ δυτικῆς διπλωματίας, ἐνεφυσήθησαν ὑπόνοιαι τινες περὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ, παρὰ τὴν ἀποστολὴν κατασκόπων εἰς διάφορα μέρη, διετάγη αὐστηρῶς, ἀλλὰ μυστικῶς, ὁ Νικόλαος Μουρούζης, τότε διερμηνεὺς τοῦ στόλου, ὅπως ἐξιχνιάσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λακωνίας Μαυρομιχάλου, καὶ ὑποβάλλῃ τὸ ἀποτέλεσμα. Εὐτυχῶς τὰ πράγματα ὠκονομήθησαν διὰ τῆς πατριωτικῆς διαγωγῆς τοῦ Μουρούζου καὶ τῶν ἀναγκαίων προφυλάξεων ἡ πύλη ἐπανεπαύθη, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μαυρομιχάλου Γεώργιος, ὁμηρεύων παρ' αὐτῇ, οὐδόλως ἔπαθε.

Ἐκ τῆς Κιενίας ἀπέστειλεν ὁ Ὑψηλάντης τῇ 30 ἰουλίου τὸν Ξάν-

θον, φέροντα καὶ ἔγγραφα συστατικά πρὸς διαφόρους καὶ ἀναλόγους προφορικός διαταγὰς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ Γαλαζίου, καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ Λεβέντην, Δομνάνδον, Ὁλύμπιον καὶ Σάββαν (α). Ἡ πρώτη αὕτη ἀποστολὴ ὑπῆρχε τόσῳ μᾶλλον οὐσιώδης, ὥστε κεκηνότες οἱ πάντες μεγάλα ἠλπίζον ὡς ἐκ τῆς ἐμφανήσεως τοῦ Ὑψηλάντου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῆς καταβάσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς Πετροπούλεως. Καὶ διετάσσοντο τότε οἱ μὲν τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ Γαλαζίου, ἵνα ὧσι πρόθυμοι καὶ μυστικοὶ κατὰ πάντα· οἱ δὲ τοῦ Βουκουρεστίου, ἵνα ἄρξωνται τῆς ἀνηκούσης προπαρασκευῆς συμφώνως πρὸς τὸ γενικὸν πολεμικὸν σχέδιον· ὁ δὲ Ξάνθος, ἵνα χορηγήσῃ τὰ δυνατὰ χρηματικά μέσα ἄλλοις τε καὶ ἰδίως τῷ Σάββαν (β). Συγχρόνως ἐφωδιάσθη καὶ ὁ Δημήτριος Μουστακῶφ, ὥπως ἀπέλθῃ ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ πρὸς τὸν Μιλόσχην καὶ τοὺς ὀπλαρχηγούς τῆς Σερβίας.

Τὴν δὲ κατάβασιν τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν ὕλως ἑλληνικὴν Ὀδησσὸν ἀπῆλθον διάφοροι λόγοι, στρεφόμενοι οὐ μόνον περὶ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἄμεσον ἀνταπόκρισιν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατ' ἐξάίρεσιν δὲ, οἱ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἑταῖροι, καίτοι ἐργαζόμενοι ὑπὸ τὸ αὐτὸ κοινὸν πνεῦμα, διῆρηντο ἱεραρχικῶς, μέρος μὲν συντεταγμένοι μετὰ τῶν πρώτων θεμελιωτῶν τῆς ἑταιρίας, μέρος δὲ συγκροτοῦντες ἴδιον ἐνεργείας κύκλον (γ). Τὸ δὲ περιεργότερον πάντων ἐστίν, ὅτι οἱ αὐτοὶ διεφέροντο καὶ φιλολογικῶς εἰς Κοραϊστὰς καὶ Κοδρικιστὰς (ἢ Ἀντικοραϊστὰς), καὶ οὕτως ἐπεπόλαζον, ἢ μίαν τὴν ἄλλην γεννώσα, δύο διαιρέσεις, πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ.

Σπαραξικάρδιοι ἐγένοντο αἱ στιγμαὶ τῆς ἐκ Κιευίας ἀναχωρήσεως τοῦ Ὑψηλάντου διὰ τὴν πόλιν τῆς Ὀδησσοῦ. Υἱὸς ἀσπαζόμενος γονυκλιτῆς τὴν χεῖρα σεβαστοτάτης μητρὸς καὶ ἐπικαλούμενος τὰς ὑπὲρ πατρίδος εὐχὰς αὐτῆς μετὰ καρδίας συντετριμμένης· μήτηρ περιπτυσσομένη ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἑαυτῆς προσφιλέστατον υἱὸν καὶ οἶοναι προαισθανομένη, ὅτι τὸν τελευταῖον δίδει αὐτῷ ἀσπασμὸν, ἰδοὺ ἡ ἠθικὴ ἐκείνη συγκίνησις, δι' ἣν τέλος συνεχέθη ἀμφοτέρων ἡ γλῶσσα ἐκ παραλυτικῆς ἀφασίας, οἱ παλμοὶ δὲ τῆς καρδίας καὶ ὁ λυγμὸς ἐκώλυσαν τὴν λαλιὰν τῶν περιεστώτων ἀδελφῶν καὶ λοιπῶν, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ ὅλων καταρῥάκτας δακρύων ἤνοιξαν.

Καταβάς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ὀδησσὸν, κατέλυσεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πρεσβύτου Καντακουζηνοῦ, διὰ μεγίστης ξενισθεῖς φιλοφροσύνης, καὶ

ἀπείρους ἀνωτέραν τῆς τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου προτέρας παρουσίας διαχύσας χαρὰν, ἐεβαίως τοῖς πᾶσιν ἐνέπνευσεν ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. Ὅλοι ἐμάντευσαν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· ὅλοι ἐνθουσιάζοντο ἐλπίζοντες ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ ἔθνους, καὶ ὅλοι συνέβρεον, ὅπως ὁ μὲν ἀσπασθῇ αὐτὸν, ὁ δὲ ἴδῃ μόνον, ὁ δὲ λάβῃ τὰς διαταγὰς τούτου. Τίς δὲ, καὶ ὁ μᾶλλον διστακτικὸς, οὐκ ἐπληροῦτο ἤδη ἐνθουσιασμοῦ τοῦ πλέον ζωηροῦ, βλέπων τὸν υἱὸν τοῦ περιωνύμου Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, τὸν ἀδρεῖον μαχητὴν τῆς Λειψίας, τὸν εὐνοούμενον ἐνὸς ἰσχυροῦ αυτοκράτορος, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ συσχεπτόμενον καὶ ἐνεργούντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος; Ἐκεῖ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐγίνοντο τακτικῶς αἱ συνεδριάσεις τῶν Φιλικῶν, προσδρευόμεναι πάντοτε παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἐκεῖ οὗτος συνέδεσε τὰ πνεύματα, ὥς μόνος ἀντιπροσωπεύων καὶ τοὺς θεμελιωτὰς τῆς ἐταιρίας καὶ τὸ ἔθνος, διορίσας ἐφόρους τὸν Ἰωάννην Ἀμβροσίου, Ἡλὶαν Μάνεσσην, Ἀλέξανδρον Κουμπάρην καὶ Ἀλέξανδρον Μαῦρον. Ἐκεῖ προδιέθεσε τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ὅρῳ γῶσαν διὰ τὸν πόλεμον νεολαίαν ἐν τῷ πρώτῳ κηρύγματι, αὐθορμήτως καταγραφομένων, τῶν μὲν διὰ τὴν κατὰ ξηρὰν ἐκστρατείαν, τῶν δὲ διὰ τὴν κατὰ θάλασσαν, τῶν πλείστων Ἰονίων καὶ μάλιστα Κεφαλληνίων. Ἐκεῖ ὁ ἀπόστολος Ἀριστείδης Παπᾶ ἀναβάς ὑπέβαλε τῷ Ὑψηλάντῃ, κατὰ μὲν τὴν 24 Σεπτεμβρίου τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐν συνόψει (α), κατὰ δὲ τὴν 28 σημειώσιν « τῶν κατὰ τόπους ὑποληπτικωτέρων Ἀδελφῶν, καίτοι λίαν ἐλλειπῇ (β). Εἰ καὶ ἐπεμελήθη δὲ ὁ Ὑψηλάντης τῆς τε τακτοποιήσεως καὶ αὐξήσεως τῶν χρηματικῶν συλλογῶν παρὰ ταῖς ἐφορείας τῆς Ὁδησσοῦ (γ), τοῦ Ταυγγακῶρ καὶ ἄλλων τῆς μεσημβρινῆς Ρωσσίας πόλεων, ἐλίγην ὁμῶς ἀπήντησε διὰ θεσιν παρὰ τῶν μᾶλλον δυναμένων ἐμπορῶν τῆς Ὁδησσοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἴδια διεπραγματεύθη δάνεια, ὅπως οἰκονομήσῃ τὰς ἐπικειμένους ἀνάγκας (δ). Ὡς δὲ ἐλίγῃ πρότερον, ἐν τῇ Κιευῖα ὤν, ὠνόμασε τῇ 30 Ἰουλίου τὸν Ὀλύμπιον « ἀρχιστράτηγον τοῦ δουναβικοῦ στρατεύματος »· οὕτω καὶ ἤδη ἐν τῇ Ὁδησσῷ διώρισε τῇ 26 αὐγούστου τὸν Πετράϊβον « ἀρχιστράτηγον τοῦ ἡπειρωτικοῦ στρατεύματος » (ε).

Κατὰ τὸ γενικὸν σχέδιον ὀρίζετο, ὥς γνωστὸν, περὶ μὲν τοῦ στόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ πυρπόλησις, περὶ δὲ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἐναρξίς ἀπὸ τῶν ἑορῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Ὑψηλάντης ἐξ ἐναντίας ἀντὶ τοῦ πρώτου ὅρου παρεδέχθη τὴν κατάληψιν, πεισθεὶς περὶ τοῦ

δυνατοῦ αὐτῆς· περὶ δὲ τοῦ δευτέρου εἰργάζεται ἀντιθέτως, θεωρῶν, ὅτι ἡ ἐκ τῶν βορείων ἐξοδος αὐτοῦ καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἐπαναστάσεως ἐνοχοποιοῦσι τὴν Ῥωσσίαν, ὑπερ οὐκ ἤθελε. Τὴν ἰδέαν ταύτην ὑπεστήριζον διάφοροι, ἐκ τῆς Ἑλλάδος ὄντες καὶ ἀπόλυτον τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι παρουσίας αὐτοῦ κρίνοντες. Πρὸς ὑποστήριξιν μάλιστα πλείονα καταδείκνουν οὗτοι τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι δυνάμεις τῶν μὲν Τούρκων μικράς, τῶν δὲ Ἑλλήνων μεγάλας. Ἰδίως δὲ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς ὑπέβαλε κατὰστασιν τῶν ἀρμοδίων πρὸς πόλεμον κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, δι' ἧς τοὺς μὲν Τούρκους κατεβίβαζεν εἰς δεκακισχιλίους, τοὺς δὲ Ἕλληνας ἀνέβιβαζεν εἰς πέντε καὶ ἑκατὸν χιλιάδας περίπου, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Λακωνίας (α). Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος ἔμως καταβάς περὶ τὰ τέλη αὐγούστου εἰς τὴν Ὀδησσὸν, ὡς μὴ εὖρων ἐν τῇ Πετρούπολει τὸν Ὑψηλάντην, περὶ μὲν τῆς Πελοποννήσου ἐβεβαίοντο τοῦτον, ὅτι οὔτε ἡ στρατιωτικὴ δύναμις, οὔτε ἡ πολεμικὴ παρασκευὴ αὐτῆς εἰσι τοιαῦται, οἷας περιγράφουσιν οὗτος καὶ ἐκεῖνος· περὶ δὲ τοῦ σημείου τῆς ἐπαναστάσεως ἰσχυρίζετο μόνον κατὰλληλον τὴν Βλαχομολδαύτην, τοὺς ἀκούλους φέρων λόγους· ἐὰν μὲν κηρυχθῇ ἡ ἐπανάστασις ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν, οἱ Τούρκοι, ὑποπτοὶ γεννησόμενοι ἐνταυτῷ περὶ τὴν Σερβίαν καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἀποσυρθέσονται πρὸς τὴν Ἰστρον ἐκ τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οὕτως ἡ Ἑλλὰς ἔξει κατὰλληλον εὐκαιρίαν πρὸς κίνησιν· ἐὰν δὲ κινήθῃ πρώτη ἡ Ἑλλὰς, ὁ σουλτάνος καταπνίγει αὐτὴν ἐν ἀκαρεῖ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, δι' ὧσων διαθέτει προχείρων δυνάμεων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ταύτης, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐνδεχομένης ἐν περιστάσει τοιαύτῃ ἀμνηστίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐνοχοποίησιν τῆς Ῥωσσίας, αὕτη προκύψει ἀναπόφευκτος, εἴτε ἀνωθεν, εἴτε κάτωθεν κηρυχθῇ ἡ ἐπανάστασις. Ἐπὶ τέλους ὁ Παπαῤῥηγόπουλος προσέθηκεν ἀναγκαίαν καταστάσαν τὴν ἐπανάστασιν ἐπὶ τὸ ταχύτερον, ἀφ' οὗ τὰ πράγματα προεχώρησαν καὶ διατελῶσιν ἐξωγικωμένα, καὶ καθ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς ἠπειλείτο ἄλλως καταστροφὴν ῥιζικὴν, συγκαταστροφομένης πάσης ἐλπίδος ἐν τῷ μέλλοντι. Ὅτι δὲ προφορικῶς ἐξηγήθη περὶ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς τῆς Πελοποννήσου, ὑπεστήριξεν ὁ Παπαῤῥηγόπουλος τῇ ἐπιούσῃ, καὶ διὰ τῶν υπογραφῶν τῶν προκρίτων ταύτης, ἃς ἔφερεν ἐπὶ χάριτι λευχοῦ ἐπιτετραμμένους, ἔνα γράφη ἐπ' αὐτοῦ, ὅτι ἂν ὑπηγορεύετο ἐκ τῶν

πραγμάτων ἐν τῇ Πετροπόλει. Ὁ Ὑψηλάντης ὑπέλαβε τότε ὡς προτιμότεραν τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν ἄλλοις δεξιωτέροις καιροῖς, ἐν ᾧ προέκειτο διπλοῦς ὁ κίνδυνος, ἢ τῆς ἐνοχοποιήσεως τῆς Ῥωσσίας, ἐὰν τὸ κήρυγμα ἐγίνετο ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν, ἢ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως, ἐὰν τὸ κίνημα ἤρχετο ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ κατὰ τῆς ιδέας ταύτης κατεξάνεσθαι ὁ Παπαρρόηγόπουλος, λόγῳ ὅτι ἡ μὲν Ἑλλὰς ἀπόλλυται, ἐὰν μὴ κινήθῃ ταχέως ἢ ἐπανάστασις, ὁ δ' Ὑψηλάντης γενήσεται παρτίτιος τοῦ τοιοῦτου δυστυχήματος, ἐὰν ἀποσυρθῇ τῆς σκηνῆς, ὡς ἐὰν ἐκέρυττεν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν πόλεμον.

Τὸ βάσιμον τῶν σκέψεων αὐτῶν ἐκτιμῶν ὁ Ὑψηλάντης, περὶ μὲν τοῦ χρόνου τῆς ἐπαναστάσεως παρεδέχθη τὴν ταχύτεραν ἑναρξιν, ἐφ' ᾧ καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Ξάνθον ἀπὸ 9 Σεπτεμβρίου: « Ἀρχισαν νὰ δμι- » λούν πολλὰ, καὶ δὲν εἶναι καλόν· χρειάζεται βία (ταχύτης)· εἰδεμὴ, » ὅλα πηγαινοῦν εἰς τὸν διάβολον»· περὶ δὲ τοῦ τόπου τῆς ἐπαναστάσεως προεκάλεσε δύο συνεντεύξεις, τὴν πρώτην μὲν μετὰ τοῦ Δικαίου, Πετρίαιθου (α) καὶ ἄλλων ἐν τῷ λοιμοκαθαρητηρίῳ τοῦ Ἰσμαηλίου, τὴν δευτέραν δὲ μετὰ τοῦ Ρίζου ἐν τῷ τοῦ Σκουλενίου.

Μόνῃ ἀληθῶς ἀρμοδίᾳ πρὸς τὴν ἐπανάστασιν ἐποχὴ ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν πλειόνων ὁ πόλεμος κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, πρὶν ἢ καταστραφῇ οὗτος, καὶ ἐπομένως πρὶν ἢ εὗρεθῇ ἔτοιμος ὁ σουλτάνος μετὰ δυνάμεων δυσκατανικήτων. Ἐὰν δὲ ὑπενόεῖτο, μὴ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, κινήσει τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀνταλλάξῃ τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀμνηστειάν τοῦ σουλτάνου διὰ τῆς ὑποσχέσεως τῆς καταστροφῆς αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἐὰν ἐνταυτῷ ἐθεωροῦντο διὰ μὲν τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἀλῆ πασσᾶς μᾶλλον ἐπίφοβος, διὰ δὲ τὸν σουλτάνον ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις κακὸν ἀνώτερον· θεβαίως ὁρθότερα ἐν τῷ διλήμματι τούτῳ γνώμη ὑπῆρχεν ἢ περὶ ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, καθόσον ἡ μὲν ἀμνηστία τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ περίπτωσις ἦν ἐνδεχομένη, ἡ δ' ἀγερωγία καὶ ὁ ἐπίμων χαρακτήρ τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ ὑπισχνεῖτο τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου τῶν Ἰωαννίνων. Αὐτὴν καὶ ὁ Δικαῖος ἐνίσχυε τὴν ιδέαν, γράφων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ 1 Σεπτεμβρίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην: « ... Τοῦ πενθεροῦ (Ἀλῆ πασσᾶ) » ἔλαβον τέλος τὰ πράγματα κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀπαθοῦς (σουλτάνου), ἐπειδὴ ἡ ἀχρεΐότης τοῦ πενθεροῦ ἔκαμε τοὺς ἐκδικητικοὺς (Ἀλ- » θανούς) ν' ἀποσικρτήσουν ὅλοι. Λοιπὸν τώρα χρειάζεται ἄλλο σχέ-

» διον, τὸ ὁποῖον ἀνάγκη νὰ βαλθῇ ὅσον τάχος εἰς ἐνέργειαν, ἐπειδὴ ἡ
 » ἀργοπορία ἡμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ ζάλας, κινδύνους καὶ ἀποτυχίαν. . . »
 (α). Αὐτὴν καὶ ὁ Παπαῤῥηγόπουλος ἐνίσχυε, γράφων αὐτόθεν τῇ 10
 σεπτεμβρίου : « . . . » Ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι ὁμογενεῖς καὶ φιλέλληνες ἀλ-
 » λογενεῖς λέγουσιν, ὅτι δυνάμεθα νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὰ τρέχοντα
 » εἰς τὴν Ἑπειρον . . . Ἀγνοῶ, διατὶ ἡ Θεόδοτος αὕτη περίστασις
 » μᾶς φεύγει . . . » (β). Πρὸ αὐτῶν δὲ καὶ ἄλλων ὁ Κωνσταντῖνος Παπα-
 δάτος ἔγραφε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην αὐτόθεν τῇ 26 αὐγούστου : « . . .
 » Ὁ σκοπὸς τῶν τυράννων εἶναι, ἅμα ὁποῦ καταστραφῇ τῆς Ἑπειρου
 » ὁ ἡγεμὼν, νὰ ὀχυρώσουν τὴν Πελοπόννησον μὲ ὅπλα καὶ στρατιώ-
 » τας, ὁμοίως καὶ τὴν Ἑπειρον καὶ ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ Θεσσα-
 » λίαν καὶ μέρος τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐπομένως νὰ ἐξαλείψουν διόλου
 » ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ὅλους ἐκείνους τοὺς ἄνδρας,
 » ὅσοι δίδουν ὑπόνοιαν δημογεροσύας, καὶ τελευταῖον ν' ἀφανίσουν καὶ
 » σχολεῖα καὶ διδασκάλους ἀπὸ αὐτάς . . . » (γ).

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης συνετάξατο καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ὑψη-
 λάντην τὸ γενικὸν πολεμικὸν σχέδιον αὐτοῦ ὁ Σάββας, ἀφ' οὗ μετὰ
 τοῦ Ξάνθου ἱκανὰς ἐξηγήσεις ἔλαβε. Ἐπίσης δημοσιεύομεν καὶ τοῦτο
 αὐτολεξεῖ, ὡς ἔχει.

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΣΑΒΒΑ.

« Ὁ πλάνος, καθ' ὃν πρέπει νὰ κάμωμεν τὰς πρώτας ἀρχάς τοῦ κι-
 νήματός μας, στοχάζομαι, ὅτι εἶναι συμφερώτερος κατὰ τὸν ἐξῆς
 τρόπον.

« Κατὰ πρῶτον κινεῖται ἡ Σερβία, καὶ φροντίζει, εἰ δυνατόν, μὲ
 καμμίαν ἀπάτην νὰ κυριεύσῃ τὸ κάστρον ἐκ τούναντιου καὶ εἶναι δύσ-
 κολον, στένουσι χαρὰκώματα γύρωθεν, ἀφίνουσι μίαν δύναμιν πρὸς
 πολιορκίαν, καὶ κινεῖται, ἐν σώμα πρὸς τὰ μέρη τῆς Βόσνας, ἄλλο
 πρὸς τὸ Νύσι καὶ ἄλλο ἀναμεταξὺ Φετισλάμι καὶ Νεγοτίνη, καὶ προ-
 χωροῦντες στένουσι μπαταρίας πρὸς τὰ ἀντίκρυ σύνορα τῆς Βλαχίας,
 διὰ νὰ ἔχωσι μὲ ἐκεῖνα τὰ μέρη συγκοινωνίαν, λαμβάνοντες βοήθειαν
 καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖά των.

« Ὅταν οἱ Σέρβοι φανοῦν ἀποστάται, οἱ Βοσνάκοι θέλουσιν ἀρμα-
 τωθῇ καὶ ὀρμήσουν ἐναντίον των. Ἀλλ' οἱ ὀρμισμένοι Ἑρτζεκοβαλίδες
 καὶ Σταραβλαταλίδες Χριστιανοὶ τοῦ συστήματος ὀρμοῦσιν ἀπὸ τὰ
 ὀπισθεν κατὰ τῶν Βοσνάκων, καὶ πιθανῶς ἐξαίφνης νὰ τοὺς ἀρπάξουν

καὶ μερικὰ κάστρα. Τότε οἱ Τοῦρκοι γείτονες Κοσσοβαλίδες, Βρεναλίδες, Γιακοβαλίδες, Ἰπεκλίδες, Βρεστιναλίδες καὶ Μπρεστραλίδες ἀκούοντες τὴν ταραχὴν τῶν Σερβῶν, Σταραβλαταλίδων καὶ Ἑρτζεκοβαλίδων γειτόνων των, θέλουσι τρέξει ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν· ἀλλ' οἱ Μοντενεγράνοι τότε ὁρμοῦντες τοὺς κτυποῦσιν ἀπὸ τὸ πλευρόν. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὰς ρηθείσας τουρκικὰς ἐπαρχίας εἶναι ὑπὲρ τὸ ἡμισυ Χριστιανοί, ἄνδρες γενναῖοι, συνειθισμένοι εἰς τὸ στρατιωτικόν· ἐνόησαντες τότε αὐτοὶ μὲ τοὺς Μοντενεγράνους καὶ γκρεμνίζουσι τὴν δύναμιν τῶν Τούρκων.

α Ὁ πασῶς τῆς Σκόδρας, μανθάνων τὰς ἀποστασίας αὐτὰς, θέλει ἀρματωθῇ μὲ ἀρκετὴν δύναμιν καὶ τρέξει πρὸς βοήθειαν τῶν Τούρκων. Τότε οἱ Μεριτίτιδες, οἱ ὁποῖοι εἶναι Λατίνοι, κατοικοῦντες μετὰ ξὺ Σκόδρας καὶ Μοντενεγράνου, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀγοράσωμεν μὲ γρόσια καὶ νὰ τοὺς στερεώσωμεν μὲ ὄρκον, ὁρμοῦσι πρὸς τοὺς Σκοδριάνους, καὶ ἀντιταττόμενοι εἰς τὴν δύναμιν των ἐμποδίζουσι τοὺς Σκοδριάνους ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτανθῶσι πρὸς τὰ ἄνω μέρη. Ταχέως τότε ἡ Ἀρβανητιά, Ἡπειρος, Μακεδονία, Θεσσαλία, Λεβανδία καὶ ὁ Μωρέας ὁρμοῦσιν εἰς τὰ ἄρματα κατὰ τὸν πλάνον των, καὶ ἐκτείνονται βαθμηδόν.

α Τὸ δὲ σῶμα, τὸ ὁποῖον θέλει κατέβῃ εἰς τὸ Νόσι, ἀφοῦ χαρὰ κωθῇ μέρος γύρωθεν τοῦ κάστρου, ἐνόησαντες μὲ τοὺς ἐκεῖ ὀργανισμένους Χριστιανούς ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν, κινούνται ἀμέσως καὶ προχωροῦσι πρὸς τὴν Σόφια, καὶ προχωροῦντες ἐνδυναμίζονται παντοῦ ἀπὸ τὸ σύστημα, εὐρίσκοντες εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη πολλοὺς προσηλύτους. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ Φιλιππούπολιν, Γιουμορτζίνα, Δράμα, Σέβρως θέλουν ὁρμήσαι κατ' αὐτῶν· ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπόλεως, σχεδὸν εἴκοσι χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν, Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι, ὅλοι καλὰ ἀρματωμένοι, θέλουσιν ὁρμήσαι ἀπὸ τὰ ὀπισθεν τῶν Τούρκων.

α Τὸ δὲ σῶμα, ὅπου θέλει κατέβῃ πρὸς τὸ Φατισλάμι καὶ Νεγοτίνη, ἐνόησαντες μὲ ὅλην τὴν Κράϊνα καὶ μ' ὅλα τὰ χωρία τῆς τοῦ Βιδινίου ἐπαρχίας τριακόσια τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐκτείνονται ἕως Νικόπολιν, Λόβιτζα, Πλέβας, Σλέβι καὶ Βράντζα, αἱ ὁποῖαι εἶναι τουρκικαὶ πολιτεῖαι. Οἱ Τοῦρκοι θέλουν ὁρμήσαι ἐναντίον των· ἀλλ' οἱ Γαβροβαλίδες, συνιστάμενοι ἀπὸ δέκα χιλιάδες Βουλγάρων, καλὰ τουφέκια, ὁρμοῦσι ἀπὸ τὸ ὀπισθεν αὐτῶν καὶ ἐμποδίζουσι τὴν ὁρμὴν των. Τότε

ἀπὸ Δελφῶν, Ῥαζγκράδ, Σούμια, Γενί-παζάρ, Ρουκτζούκι θέλουσι κινηθῆ ἑναντίον αὐτῶν τῶν περιστάσεων· ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ Καζάνι, συνιστάμενοι ἀπὸ δέκα χιλιάδας, καλοὶ ὅπλαφόροι, ὁρμοῦσιν ἀπὸ τὰ ὀπισθεν εἰς τὰ χωρία αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ λεηλατοῦντες τὰ χωρία τῶν, εἶναι βιασμένοι οἱ Τούρκοι, ἄλλοι νὰ γυρίσουν, καὶ ἄλλοι νὰ ἐμποδιζῶνται, μὴν ἠξεύροντες, τί νὰ κάμωσι.

Οἱ δὲ Τούρκοι ἀπὸ Ἀνδριανούπολιν, Τζουρλου, Μπουργάζι, Σαράντα Ἐκκλησίαι, Σελίμκο, Παζαρτζίκι, Ἐσκι-ζαάρ, Γενί-ζαάρ, Καρναμπάτι, Αἰντος, θέλουσιν ὁρμήσει ἑναντίον αὐτῶν τῶν ἀποστατῶν Κοζάνης καὶ Κάμπροβου, καὶ κατὰ τῆς Σόφρας· ἀλλ' οἱ Στρατσελίδες, ὅπου εἶναι ὀπισθεν τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, συμποσοῦμενοι εἰς δεκαπέντε χιλιάδας, γενναῖοι εἰς τὰ ἄρματα καὶ κατοικοῦντες μέρη δύσβατα, κινεῦνται τότε ἀπὸ τὰ ὀπισθεν μέρη, καὶ λεηλατοῦσι τὰ χωρία καὶ πολιτείας τῶν Τούρκων, γυμνά ὄντα ἀπὸ στρατεύματα, καὶ οἱ Τούρκοι ἀκούοντες τὰ τοιαῦτα κινήματα, θέλουσιν ἐπιστρεφει πρὸς βοήθειαν τῶν γυναικῶν τῶν καὶ παιδίων τῶν, καὶ ἰδοὺ τότε μία παραχῇ καὶ μία σύγχισις μεγάλη, εἰς μὲν τοὺς Τούρκους φθοροποιᾷ, εἰς ἡμᾶς δὲ ὠφέλιμος καὶ συντείνουσα, διὰ νὰ στερεωνώμεθα εἰς μέρη καὶ νὰ οἰκονομώμεθα μετὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν.

Τὰ δὲ παράλια τῆς Μαύρης θαλάσσης, τὰ ὅποια κατοικοῦνται περισσότερα ἀπὸ Χριστιανούς, θέλουσι βαλθῆ καὶ αὐτὰ τότε εἰς κίνησιν καὶ οὕτω θέλουσιν αὐξήσει τὴν προσοχὴν τῶν Τούρκων, στέλλοντες βοήθειαν καὶ πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Οἱ Κωνσταντινουπολίται καὶ τὰ πλησίον ἀνατολικά μέρη ἀμέσως τότε θέλουσι κινηθῆ μετὰ τὰς ἀρτηλερίας τῶν μαζῇ, ἄλλοι μὲν κατὰ τῆς Ἡπείρου, ἄλλοι δὲ κατὰ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἄλλοι κατὰ τὰ διάφορα μέρη τῶν ἀποστατῶν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου πελάγους μετὰ τὴν φλόταν τοὺς ὁρμοῦσιν τότε μετὰ τὸ ἕν τρίτον τῆς δυνάμεως τῶν μετὰ τὰ σημαντικώτερα τῶν καράβια κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ καθ' ὅλων τῶν παραθαλασσίων ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, φέροντες παντοῦ τὴν φωτιάν καὶ τὸν ἀφανισμόν. Αὐτὸς ὁ κρότος γινώμενος εἰς τὴν καθέδραν καὶ διαδιδόμενος εἰς ὅλην τὴν Ρούμελην καὶ εἰς ὅλα τὰ περίεξ μέρη, θέλουν εὐαθεῖς τότε τὰ τουρκικὰ στρατεύματα νὰ τρέξωσι πρὸς διαφέντευσιν τῆς καθέδρας τῶν καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ βασιλέως τῶν, διὰ νὰ ἐλευθερώσουν τὴν καθέδραν τῶν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν κρέμαται ἡ ὑπαρξὶς τῶν.

καὶ ἡ πίστις των, καὶ ὅτι ἡ βᾶσις καὶ ἡ ἐλπίς των σκοπῶν των εἶναι, κατὰ τὰ ἔθιμά των, αὐτὴ ἡ ἀθλία πόλις.

«Τὰ δὲ ἄλλα δύο μερίδια τοῦ στόλου τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ μὲν ἐν θέλει διαφεντεύει τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ νὰ κατατρέχῃ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς κατὰ τύχην εὐρεθέντας ἐκεῖ πλησίον τῆς θαλάσσης· τὸ δὲ ἄλλο θέλει προφυλάττει τὰ νησία τοῦ Αἰγαίου πελάγους, παρατηροῦντας τὰ κινήματα τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ τῶν Ἀλγερίνων, καὶ νὰ κυβερνοῦν κατ' ἀνάγκην τὰς ζωτροφίας καὶ πολεμικὰ ἐφόδια, ὅπου ἤθελον ἀποκαταστήνουνται σώματα καὶ στρατόπεδα ἑλληνικά. Οὕτω τὰ πράγματα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μᾶς εἶναι ἀναγκαῖαι ζωτροφίαι, πολεμικὰ ἐφόδια, χειρουργοὶ καὶ τὰ παρόμοια, τὰ ὅποια δὲν δυνάμεθα ἀπὸ ἄλλο μέρος νὰ τὰ ἀπολαμβάνωμεν, εἰμὴ μέρος ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ τὸ πλεῖστον καὶ μεγαλῆτερον μέρος ἀπὸ τὴν Βλαχίαν· διότι, λείποντος τοῦ βοηθήματος τούτου, εἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα τὸ νὰ προφθασθῶσι τ' ἀναγκαῖα κατ' ἄλλον τρόπον.

«Ἰδοὺ λοιπὸν πόσον μᾶς χρησιμεύει τὸ νὰ κατηχηθῇ ἓνας Ἡγεμὼν καὶ νὰ γίνῃ ἀδελφός, διὰ νὰ εὐκολύνωμεν αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ ὅποια οἱ Τοῦρκοι θέλει τὰ φέρουσι μετ' εὐκολίας διὰ τὸν ἑαυτὸν των ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν. Τότε συστήνεται καὶ μία καθολαρχία στρατιωτῶν εἰς Βλαχίαν ἀπὸ πέντε ἢ ἑξ χιλιάδας, ἐπὶ λόγῳ διὰ νὰ φυλάττῃ τὸν τόπον καὶ νὰ διαφεντεύῃ τὰ χωρία ἀπὸ τοὺς κλέπτας· ὁ δὲ κύριος σκοπὸς τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος νὰ ᾔνοι, διὰ νὰ τρέχουσι πρὸς ὅλα τὰ μέρη ἐνεργοῦντες καὶ βιάζοντες πρὸς ἐτοιμασίαν τῶν ζωοτροφιῶν καὶ πρὸς εὐκολωτέραν μετακλίσεις αὐτῶν, καὶ, χρεῖας τυχοῦσης, εἰς βιαστικὴν τινα περίστασιν νὰ τρέχουσι καὶ ἀντίκρυ εἰς τὴν Τουρκίαν πρὸς βοήθειάν τινος ἀδυνάτου σώματος. Ἀφ' οὗ ἐνωθῶσι μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκόμη 3 ἕως 4 χιλιάδες ξένοι Ἕλληνες, ἐμπνευσμένοι ἀπὸ φιλοτιμίαν καὶ πατριωτισμὸν, θέλουσι φέρει ἀρκετὸν ἀφανισμόν πρὸς τοὺς Τοῦρκους καὶ βοήθειαν καὶ θάρρος μέγαλον πρὸς τοὺς ἰδικούς μας στρατιώτας. Μ' ἓνα τοιοῦτον ἔξαφνον βοήθημα εὐδοκίμοιμεν καθ' ὅλους τοὺς τρόπους πρὸς γενναιοτέραν ἀντίστασιν καὶ ἐνθουσιασμόν, ἵνα γίνῃ τότε μία γενικὴ προσβολή, ὁρμῶντες μετ' ἀφοβίας καὶ τόλμης κατὰ τῶν τυράννων πρὸς ἐξολοθρευμὸν των. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, καὶ ἂν πληροφορηθῶσι τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ εἰς Βλαχίαν στρατεύματος, δὲν

τοὺς συμφέρει νὰ ἀπεράσουν ἀντίκρυς, φοβούμενοι, μὴ δώσουν αἰτίαν πρὸς τοὺς Ῥώσους, καὶ ἀνοίξῃ κανένας νέος πόλεμος.

« Διόλου ἀσύμφορον εἶναι εἰς τοὺς σκοποὺς μας νὰ μείνωσιν ἡγεμόνες εἰς τὴν Βλαχομογδαλίαν οἱ Σούτσιδες Κινούμενα τὰ πράγματα κατὰ τοὺς ῥηθέντας τρόπους, οἱ κύριοι σκοποὶ ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους εἶναι διὰ νὰ ζητήσουν Βασιλέα τῶν ἀπὸ τὸ γένος τῆς ῥωσικῆς αὐτοκρατορικῆς φαυλίας, καὶ αἰώνιαν συμμαχίαν μετ' αὐτῆς τῆς ἱερᾶς φαυλίας, διὰ νὰ καταπαύσῃ ἀπὸ τὸ μέσον μας κάθε διχόνοια καὶ κάθε φιλονεικία, ὅπου πιθανῶς ἤμπορεῖ νὰ συμβῇ ἀναμεταξύ μας περὶ προτιμήσεως.

« Ἀφ' οὗ οἱ μυστικοὶ σκοποὶ μας φθάνουσιν εἰς ὠριμότητα καὶ πλησιάζῃ νὰ ἐνεργηθῇ ὁ πλάνος μας, ζητοῦμεν ἀπὸ τὴν ῥωσικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἀπὸ τὸ ἔλεος τῆς Μεγαλειότητός του, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ πολιτικῶς νὰ ἀνοιχθῇ μία σύγχισις ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ζητοῦσι τόπους καὶ ἐπαρχίας τῶν προγόνων τῶν ὥστε τραβιζομένη ἀρκετὴ τουρκικὴ δύναμις πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη, νὰ μὴν φοβούμεθα ἀπὸ ὀρμητικὰς εἰσβολὰς παρὰ τῶν ἀνατολικῶν στρατευμάτων. Καὶ τοῦτο μᾶς εἶναι ἀναγκάσιον, ἕως ὅτου δυνηθῶμεν νὰ στερεώσωμεν μικρόν τι μέρος ἰδικῆς μας κυριότητος, καὶ νὰ ἐκτεινάζωμεν τὴν Ὀθωμανικὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν Ῥούμελιν, καὶ ἔπειτα εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἀντιπαραταχθῶμεν καὶ πρὸς μεγαλῆτερα πράγματα.

« Ὁ κ. Ξάνθος μοὶ ἀνήγγειλε τὰ παράγγελθέντά τῶν ἰδικῶν σας, ἐπὶ τῶν ὁποίων σκεπτόμενος περιέγραψα, ὡς ἀνωτέρω, διάφορα σχέδια, τὰ ὁποῖα ἂς χρησιμεύσουν πρὸς καλλιτέραν ἔρευναν τῶν καινῶν πραγμάτων. Ἐν τοσούτοις δὲ μένω προθυμότατος πάντοτε εἰς τὰ νεύματα καὶ προσταγὰς τῆς.

Τῆς Ἐκλαμπρότητός σας

ὑποκλινῆς δοῦλος

Π. ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ ΦΩΚΙΑΝΟΣ.

Τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1820 Βουκουρεστίον».

Ὅλοι μὲν ἔτεινον εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ἐπίσης φλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἕκαστος ἐσχεδίαζε, καθ' ἃς εἶχε γενικωτέρας ἢ μερικωτέρας γνώσεις πραγμάτων, ἢ καθ' ἣν ἐκέκτητο πείραν ἰδίαν περὶ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς χώρας, ἢ καθ' ὅσον ἀν-

ΤΟΜΟΣ Α΄.

6.

πελαμβάνετο τοῦ μεγάλου τῶντι ζητήματος τούτου. Ὑπῆρξε δὲ καὶ τις, Παναγιώτης Ρουμπίνης ὀνόματι καὶ ἔμπορος τῷ ἐπαγγέλματι, συλλαβὼν σχέδιον προπαρασκευαστικὸν τοῦ πολέμου, ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑπολογισμῶν θεμελιούμενον ἔγραψε δ', ὅτι, ἐὰν ὁ Ὑψηλάντης κατορθώσῃ τὸν διορισμὸν Ἕλληνας ἀρχηγοῦ ἐπὶ τῶν ἀποίκων Βουλγάρων τοῦ Ἰσμαήλιου, παραχωρηθῇ δὲ τοῖς ἐν Βεσσαραβίᾳ Ἕλλησιν ἐμπόροις τὸ μονοπώλιον τῶν πνευμάτων, τότε ἐνεργεῖται εὐκόλως ἀποταμίευσις ὕπλων καὶ χρημάτων, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτὸς «δύναται ἐπὶ κεφαλῆς ἡ τεσσάρων καὶ πέντε χιλιάδων . . . νὰ εἰσχωρήσῃ . . . διὰ τῆς Σούμ-
» λας . . . καὶ νὰ κάμῃ ἕνα σημαντικὸν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς δυ-
» νάμεις τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ». Τὸ σχέδιον τοῦ Σάββα ἐναυάγησεν, οὐδὲν ληρθὲν ὑπὸ ἔκπῃν σοβαρὰν, ὡς ἐστρηγμένον ἐπὶ ὑποθέσεων διὰ τὸ παρὲν, ὡς ἀπαιτοῦν μακρῶν χρόνων ἐνέργειαν σύντονον διὰ τὸ μέλλον. Ὅταν ἐκυρίευσέ πλήρως ἄγνοια τοῦ μυστηρίου ἐν τόποις μὴ κυρίως ἑλληνικοῖς, περὶ ὧν διελάμβανεν ὡς ἐπὶ πολλὸ τὸ σχέδιον, αὐτὸ, οὐθ' ἐπομένως ὁ ἀπαιτούμενος ὀργανισμὸς ὑπῆρχεν, ὅλοι τότε αἱ περὶ κινήσεων καὶ ἀντεπιθέσεων τοῦ ἐνὸς κατὰ τοῦ ἄλλου τόπου ἰδέαι τοῦ σχεδίου ἀφ' ἑαυτῶν ἔπιπτον, ὡς οἰκοδόμημα ἀνεγειγερομένον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἡμέρας.

Παρὰ τὸν Ὑψηλάντην, μεταβάντα εἰς Ἰσμαήλιον τῇ 4 ὁκτωβρίου καὶ καταλύσαντα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Δημητρίου Ἰβανόβιτς Καλαματιανοῦ, ἀπῆλθαν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τούτου καὶ ὁ Ξάνθος, ὅπως δώσῃ λόγον τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ πράξεων αὐτοῦ καὶ ὁ πρὸ τοῦ Πελοπίδου καὶ Τασσήκα ἀποσταλὴς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Κύπρον Δημήτριος Ὑπατρος καὶ ὁ Δικαῖος, εἰδοποιηθεὶς παρὰ τοῦ Ξάνθου καὶ ἀναβὰς ἐξεπίτηδες ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ Πεζράιβός ἐκ δὲ τοῦ Γαλαζίου ὁ Θέμελης, Διονύσιος Εὐμορφόπουλος, Πέτρος Μικρέζης, Εὐαγγέλης Μαντσαράκης, Νικόλαος Γρυπάρης, Ἡβος Ῥήγας, Νικόλαος Γαϊτάνος, Λάζαρος Ζάκας, Ἀναγνώστης Γ. Τρικεριώτης καὶ ἄλλοι, ὅπως ἴδωσι τὸν Ὑψηλάντην.

Ἐν τῇ συνεντεύξει ταύτῃ ἐτέθησαν τὰ δύο ζητήματα περὶ τῆς καταβάσεως, ἢ μὴ, τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ περὶ τῆς ταχέως, ἢ μὴ, ἐνάρξεως τοῦ πολέμου. Τὸ πρῶτον συνεφωνήθη ἄνευ ἀκτιβρόσεως μακρᾶς, καθ' ὅσον καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἐπεθύμει καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως μακρὰν τῶν βωσσικῶν ὁρίων, καὶ ἡ μεγάλη χύμα τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τῶν Τούρκων ὀικονομεῖτο διὰ

τοῦ Σάββα καὶ Ὀλυμπίου, κινουμένων ἐν ταῖς ἡγεμονίαις, ὅτε καὶ ἡ κίνησις τῆς Σερβίας ἐλπίζομένη ἐφαίνετο. Περὶ δὲ τῆς ταχείας ἀρχῆς τοῦ πολέμου οἱ μὲν πλείους ὁμόφωνοι ἔσπευδον φέροντες, οὓς προείπομεν λόγου, ὁ δὲ Πεῤῥαῖδος ἀντισχυρίζετο τὸ εἰσέτι ἀπαρασκευάστον τῆς Πελοποννήσου καὶ ἰδίως τῆς στερεᾶς, ἐφ' ἧς τὰς μεγαλητέρας ἐστήριζεν ἐλπίδας, ὡς μάλλον μαχίμου καὶ εὐπορούσης ὅπλων. Τῆς γνώμης αὐτῆς συμμετέσχεν ὁ μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου Σπυρίδων Παπαδόπουλος Κορφινὸς (α), καταγόμενος ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀρχηγὸς ὢν τοῦ ἐν τῷ Ἰστροῦ ῥωσσικοῦ στολίσκου. Ὁ Δικαῖος ἐπαρουσίασε τότε ἀναφορὰν γενικὴν τῶν Πελοποννησίων, βεβαιούντων, ὅτι τὰ πάντα, καὶ στρατὸς καὶ ὅπλα καὶ ἐφόδια καὶ τροφαί, εἰσὶν ἑτοιμα, καὶ οὐδὲν λείπεται, ἢ μόνη ἡ παρουσία καὶ ἡ πρὸς κίνησιν διαταγὴ τοῦ Ὑψηλάντου. Ὁ Πεῤῥαῖδος ἀντέστη κατὰ τοῦ πραγματικοῦ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης, καὶ ὁ Παπαδόπουλος Κορφινὸς ἐπετέθη τῷ Δικαίῳ παράτηρῶν: « Παπᾶ, νὰ διαβάζῃς τὸ Ψαλτῆρί σου, καὶ τὰ τοιαῦτα πράγματα » τα δὲν εἶνε δικῆσου δουλειά. Σὲ ἐρώτησα, πῶσους χρόνους λείπεις » ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, καὶ μὲ ἀπεκρίθης, τρεῖς ἡμῖς· ἀλλ' ἐγὼ » λέπω ἐκείθεν μόλις πρὸ ἑπτὰ μηνῶν, καὶ τίποτε δὲν εἶδα, ἀφ' ὅσα » λέγεις καὶ ἡ ἀναφορά σου περιέχει ». Ἀληθῶς ἡ ἀναφορὰ αὕτη, καίτοι πολλὰς υπογραφὰς φέρουσα, ἦτο λίαν ὑπαπτος, ὡς ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη πρὸς τὴν ὀλίγῳ πρότερον δοθείσαν τῷ Ὑψηλάντῃ ἐν τῇ Ὁδησσῷ παρὰ τοῦ Παπαῤῥηγοπούλου ὑπεστήριξεν ὅμως τὸ πνεῦμα ταύτης κοινὴ τις πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴ τῶν προυχόντων τῆς Γόρτυνος ἀδελφῶν Παπαγιαννοπούλων, ἢ Δεληγιαννῶν, καὶ ἡ δι' αὐτῆς γινομένη σύστασις τοῦ Δικαίου (β). Ὁσαύτως ὑπεστήριξε τὸν Δικαῖον καὶ ἑτέρα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπὸ 24 αὐγούστου γραφὴ τοῦ Λιμπερίου Θεοχαροπούλου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην (γ).

Κατ' οὐσίαν ἐδικαιοῦτο ὁ Πεῤῥαῖδος ἐνιστάμενος, ὅτε ἐν τῇ Ἑλλάδι μόνη ἡ περὶ τοῦ πολέμου κατ' ἡγήσις διεδόδοτο, διέφερε δ' ὅλος ἡ ἔθνη αὕτη ἐργασία τῆς ὕλικῆς παρασκευῆς, καὶ μεθ' ὅσῃν ἂν ἔπνεον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγάπῃν οἱ πάντες. Ἐξω δὲ τούτου, οἱ περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων τῆς Πελοποννήσου ἀριθμοὶ τοῦ καταλόγου τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ὑπῆρχον μὲν ἀληθεῖς ὡς ἐγγιστα, ἐλείπετο ὅμως ἡ οὐσιώδης ἀκρίβεια περὶ τε τοῦ ποσοῦ καὶ ποιοῦ τῶν ὀπλοφόρων· καθόσον οἱ μὲν δεκακισχίλιοι Τούρκοι καὶ ὀπλοφόροι πράγματι καὶ πρὸς πόλεμον ἀρμόδιοι ἦσαν ἅπαντες· ἐκ δὲ τῶν ὑπὲρ τούτου ἔχοντων

τακισχιλίους Πελοποννησίων οὔτε οἱ ἡμίσεις περίπου ἠδύναντο φέρειν ὄπλα, οὔτε καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ ἐν τρίτον περίπου εἶχον ὄπλα.

Ἄλλ' ὅμως αἱ περιστάσεις ἐβιάζον, πᾶσα δ' ἐξέλεγξιν ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ ἀδύνατος καθίστατο, καὶ ἡ πλειονοψηφία τοῦ συμβουλίου ὡς ἀποτέλεσμα ἀγνοίας ἢ ἔργον δειλίας ἐθεώρει πᾶσαν παρατήρησιν κατὰ τῆς ταχείας ῥήξεως τοῦ πολέμου, παραδίδουσα τῷ Θεῷ τὰ περαιτέρω. Ἀληθῶς δὲ ἐν μὲν τῷ παρόντι ἠλπίζετο κατὰ πολλὴν πιθανότητα εἰς ῥωσσικὸς πόλεμος, ἐν δὲ τῇ ἀβεβαιότητι τοῦ μέλλοντος ἐθεωρεῖτο δυσχερέστερος, ἢ καὶ ἀδύνατος, ὁ ἐλληνικὸς πόλεμος. Τόσῳ δὲ ἰσχυροτέρως ἐδείκνυε τὰς πεπονηθείσας αὐτοῦ ὁ Ὑψηλάντης, ὅσῳ, παρὰ πολλὰ ἄλλα ἐνδεχόμενα, ὁ ὑφιστάμενος πόλεμος κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἡ εὐκόλος διατάραξις τῶν Ἡγεμονειῶν, περὶ ἧς ὅλην εἶχε τὴν βεβαιότητα (α) ὡς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ξάνθου, ὑπισχνούντο ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεγάλην ἰὴν ἀραίωσιν τῶν δυνάμεων τοῦ σουλτάνου. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ Ὑψηλάντης ἤθελε κηρυκτέαν τὴν ἐπανάστασιν, πρὶν ἢ προλάβῃ ὁ σουλτάνος τὴν διὰ νέων στρατῶν ἐνίσχυσιν τῶν Τούρκων τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρισθείσης οὕτω τῆς ταχείας κηρύξεως τοῦ πολέμου, ὁ Ὑψηλάντης διηύθυνε πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀποστόλους, ἵνα διαθέσωσι δραστηριώτερον τὰ πρὸς παρασκευὴν, καὶ ἐνεργήσωσι τὰ ἀνήκοντα πρὸς αὐτὸν προσκλητήρια τῶν κοινοτήτων, εἰ καὶ οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀνάγκη τούτων. Ἰκανὰ ἄλλοτε διελάβομεν περὶ τῶν ἀποστολῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐγκυκλίων ἡδὴ δὲ προσθέτομεν, πρὸς τιμὴν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων αἰσθήματος κατὰ τῆς τυραννίας, τὰς συστάσεις, ὧς ἔλαβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἀπόστολος Θέμελης, τὴν μὲν ἀπὸ 7 Ἰαννουαρίου 1821 παρὰ τοῦ διερμηνέως τοῦ στόλου Νικολάου Μουρούζου πρὸς τοὺς προεστώτας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου (β), τὴν δὲ ἀπὸ τῆς 10 τοῦ ἰδίου παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς αὐτῶν (γ). Παρὰ τὴν ἐγκύκλιον δὲ, ἣν πρότερον ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἰσμαηλίου καὶ ἀπὸ 8 Σεπτεμβρίου ἔγραψε πρὸς τοὺς πλοιάρχους Ὑδραίους, Σπετσιώτας καὶ Ψαριανοὺς, δι' ἧς ἀποδεικνύων δυνάτῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων, δεινῶς ἐπετίθετο κατὰ τῆς πολιτικῆς τῶν Ἀγγλων (δ), ὁ Ὑψηλάντης ἐπεφόρτισε καὶ ἡδὴ ἰδίως τε καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀρχῆς τὸν Ἀθίμον Γαζῆν, ἵνα μεταβῇ εὐθὺς καὶ ἐνεργήσῃ παρὰ ταῖς ναυτικαῖς νήσοις καὶ πόλεσι τῆς Ἑλλάδος «τὴν ἐτοιμασίαν τῶν πλοίων» (ε). Πρὸς δὲ τὸν Ἐπίσκοπον Ἀρδαμερίου (τῆς Θεσσαλικῆς

Οἰχαλίας) Ἰγνάτιον ἔγραψεν, ἵνα ἀποστείλῃ εἰς Ὀλυμπον καλόγηρὸν
τινα ἄξιον πρὸς τὴν διοργάνωσιν τῶν καπιτανέων καὶ τὴν κίνησιν
αὐτῶν, ἅμα ἠχησάσης τῆς σάλπιγγος (α). Τὸν δὲ Παπαδόπουλον
Κορφινὸν καὶ Καλαματιανὸν παρεκάλεσεν, ἵνα ἐπιμεληθῶσι τῆς ἐπὶ
τὸ τακτικώτερον, ὅσον ἔνεστιν, ὀργανώσεως ἐνὸς στολίσκου, ἀναγ-
καίου διὰ τὸν Ἴστρον καὶ τὸν Προῦθον κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν
μάλιστα. Συγχρόνως δ' ἀπέστειλε ταχεῖς τὸν μὲν Δικαῖον εἰς τὴν
Πελοπόννησον, τὸν δὲ Πεβρζαῖον εἰς τὴν Λακωνίαν, ὅπου προσδιωρί-
σθη ἡ ἐκ τῆς Τεργέστης ἀπόβασις αὐτοῦ. Πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην
τότε ὑπισχνούμενος τὴν παραδοχὴν, ὅσων ἀπηθήνουν ὁὗτος διὰ τοῦ
Καμαρηνοῦ αἰτήσεων, καὶ συνιστῶν αὐτῷ, ὅσας ἂν ἔλαβεν ὁ Πεβρζα-
ῖος ὁδηγίας προφορικὰς « διὰ τὴν προετοιμασίαν », προσέθετε
« Κάθε εἶδος φόβου καὶ υποψίας ἅς ἀποβάλῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν της, ὡς
» ἀνάρμοστον εἰς ἕνα ἀπόγονον καὶ διάδοχον τοῦ θαυμαστοῦ Λεωνίδα.
» Ὅταν ἐκεῖνος ὁ μέγας ἀνὴρ, ἡ σωτηρία καὶ τὸ κλέος ἀπάσης τῆς
» Ἑλλάδος, ἡρωϊκῶς ἀντετάττετο εἰς τὰ πλήθη τοῦ βαρβάρου μετὰ
» τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν του, δὲν ἐνόμιζε βεβαίως, ὅτι θέλει ὑ-
» περτερήσῃ τῶν ἐχθρῶν κατ' ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἀρετὴν μόνον καὶ
» ἀνδραγαθίαν » (β). Ἀναντίρρητος ἀλήθεια! Ὁ Πεβρζαῖος διετέτακτο
ἐνταυτῷ, ἵνα μεταβῇ κατόπιν εἰς τὸ Σούλιον (γ). Τοῦτον δὲ συστάσει
τοῦ Ὑψηλάντου ἐφωδίασαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔφοροι δι' εἴκο-
σι καὶ ἑκατὸν χιλιάδων γροσίων, ὡς καὶ τὸν Δικαῖον δι' ἑννεήκοντα.

Αὐτὰς ὁ Ὑψηλάντης ἀνεκοινώσατο τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς πράξεις
τοῦ Ἰσμαηλίου πρὸς τὸν Ῥίζον ἐν τῷ Σκουλενίῳ, προσθεῖς, ὅτι, πρὶν
ἢ ἐπιβῇ ἐν τῇ Τεργέστῃ διὰ τὴν Πελοπόννησον, κηρύξει δημοσίᾳ τὴν
ἀπομάκρυνσιν ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ῥωσσαικῆς ὑπηρεσίας. Ὁ Ῥίζος συνεφώ-
νησε καθ' ὅλα, ὡς καὶ περὶ τῆς κινήσεως τῶν Ἡγεμονειῶν λόγῳ ἀν-
τιπερισπασμοῦ, ἀναδεχθεῖς, ἵνα μορφώσῃ σύμφωνον καὶ τὴν γνώμην
τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, ὡς λίαν ἀναγκαίαν.

Ὅσων ἐνήργησεν ὁ δραστήριος καὶ ἀποφασιστικὸς Δικαῖος κατὰ
τὴν ρηθεῖσαν ἀποστολὴν αὐτοῦ, μνημονεύει ὁ ἴδιος ἐν τῇ ἀπὸ 22 φε-
βρουαρίου 1821 καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐκθέσει, ὡς ἀκολουθῶς:
« ... Λαβόντες (ἐν Ἰσμαηλίῳ) τὰς διαταγὰς τοῦ σεβαστοῦ Γενικοῦ
» Εφόρου, οὔτε ἀμελήσαμεν, οὔτε καιρὸν διετρίψαμεν ματαίως, ἀλλ'
» ἐφοδιάσαντες τὰ εὐρισκόμενα σύνεφα (μέλη τῆς Ἑταιρίας) εἰς τὰ περὶ
» τὸ Ν. 51 (τὸ Γαλάζιον) μέρη μὲ τὰς ἀναγκαίας ἐτοιμασίας, ἀμέσως

» διεπλεύσαμεν εἰς τὸ Ν. 62 (τὴν Κωνσταντινούπολιν), ὅπου τί χρῆ
 » λέγειν τὰ ἐπιχειρήματά μου; Ἀνεχώρησα καὶ κείθεν περὶ τὰ τέλη
 » νοεμβρίου, παρέπλευσα τὰ 66 (τὴν Λέσβον), διεπέρασα ἄντικρυ (εἰς
 » Κυδωνίας), ἀντάμωσα τοὺς διδασκάλους τῆς Σχολῆς καὶ εὐδιέθεσα
 » τὰς καρδίας τῶν ἐκεῖ συνέφων. Ἐγραψα ἀπὸ μέρους τῆς βροχῆς (τῆς
 » Ἀρχῆς (πρὸς τοὺς 68) τοὺς ἐν Σμύρνῃ (α), κρεδιτάρων (πέμψας)
 » τὸν Ἦβον Ῥήγαν, ὅστις ἤδη καὶ ἐπέστρεψε μὲ τὸ τέταρτον πραγμα-
 » τείας κρεμορταρτάρου (πυρίτιδος) διακώσια ἐβδομήντα βαρέλια καὶ
 » Μ (μολύβδου) καντάρια σαράντα καὶ ἓν καὶ ὑποσχέσεις, ἐὰν ὁ Ἀρ-
 » μύδιος δανείσῃ (ὁ Δικαῖος γράψῃ) πρὸς αὐτοὺς, νὰ προμηθεύσωσι
 » καὶ ἄλλας τοσαύτας πραγματείας, καὶ ἔτι εἰκοσι φατούρας (χιλιά-
 » δας) λιθάρια διὰ δένδρα (πυρίτιδας πέτρας πυροβόλων), ὡς ἀναγ-
 » καίότατα, λέγοντες, ὅτι μὴν ἔχοντες ὑποδήματα (χρήματα) ἱκανά,
 » δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐκπληρώσουν τὰς ἐπιταγὰς τῶν φίλων. Ταῦτα
 » δανείσας (γράψας) ἐκείθεν καὶ διαπράξας, διέβην εἰς τὰ Ν. 6 (Ἵδραν)
 » καὶ κεί, καθὼς καὶ εἰς τὰ 5 (τὰς Πέτσας), εὐρὼν ἐν ἀμεριμνίᾳ ἐκίνησα
 » καὶ προθύμους ἀπεκατέστησα. Ἀποστείλας, δὲ τὸν ἵππον (τὸ πλοῖον)
 » εἰς τὰ 82 (τὴν Τεργέστην), κατὰ τὸ τέλος δεκεμβρίου διεπέρασα εἰς
 » τὸ Ν. 2 (τὴν Πελοπόννησον), καὶ περιῆλθον μὲ καλὴν ἑκβάσιν. . . »

Μετ' οὐ πολὺ ὅμως τὸ σχέδιον περὶ τῆς καταβάσεως τοῦ Ὑψηλάν-
 του εἰς τὴν Πελοπόννησον μετεβλήθη, ἐν δὲ τῇ Κισινεὺτᾷ ἀπεφασίσθη
 ἡ ἄμεσος ἀπὸ τῶν Ἡγεμονειῶν ἑναρξίς τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὴν
 προσωπικὴν ὁδηγίαν τούτου καὶ ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατάβασις αὐτοῦ
 διὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας. Ἐκτὸς τῶν ἐν Ὁδησσῷ γενομένων
 ἀναπτύξεων παρὰ τοῦ Παπαῤῥηγοπούλου, ἐκτὸς τῶν παρὰ τοῦ Ὑψη-
 λάντου ἀναφερομένων λόγων ἐν τῇ διαταγῇ πρὸς τὸν Σάββαν καὶ
 Ὀλύμπιον, κατωτέρω δημοσιευομένη, φαίνεται, ὅτι καὶ πληροφορίαι
 μυστικαὶ ἐκ Βιέννης καθίσταν ὑποπτον λίαν τὴν διὰ τῆς αὐστριακῆς
 χώρας διέλευσιν τούτου· τὸ δὲ πάθημα τοῦ Ῥήγα Φεραίου ζωηρότα-
 τον ἔτι ἦν ἐν τῇ μνήμῃ ἐκάστου, ὡς καὶ ἀνεξάλειπτον ἔσται διὰ
 παντὸς τοῦ χρόνου. Ταυτοχρόνως ὁ ἐπιστρέφων εἰς τὴν Πελοπόννη-
 σον Παπαῤῥηγόπουλος ἔγραφε τῷ Ὑψηλάντῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως:
 « . . . Μὴ κινηθῆτε ὀγλίγωρα διὰ τὰ μέρη τὰ γνωστά (τὴν Πελοπόν-
 νησον), διότι καὶ ἐκεῖ εὐρίσκονται εἰς ἀκαταστασίαν· μάλιστα ἡ
 » Μάνη εἶναι ἄνω κάτω, διότι ἐσχότωσαν ἓνα ἀπὸ τοὺς πρώτους Κα-
 » παταγίους. . . » (ε). Ἐπὶ τούτοις ἡ ἐν τῇ Βλαχίᾳ καὶ τῇ Μολδαυίᾳ

ἑτοιμὴ στρατιωτικὴ δύναμις ἐκ πεζῶν καὶ ἵππέων, ἣ τοῖς ἡγεμόσιν ὑπηρετοῦσα, ὡς καὶ αἱ περὶ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας ὑπάρχουσαι ἐλπίδες, ἱκανῶς ἐπιτυχῇ τὴν ἀπὸ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν ἐναρξίν ἐπαρουσίαζον. Ὁ Μιλόσχης τότε, ἀπειλούμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων τελευσίαν καταστροφὴν, ἐὰν μὴ ἀνεκάλει τὰς πρὸς τὴν πόλιν νεωτέρας τῆς Σερβίας προτάσεις, περὶ ὧν θέλομεν εἰπεῖν, ἐζήτηε παρὰ τοῦ Σάββα συμβουλὴν περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ τὴν ἀνάγκην προέτεινε τῆς ἐγκαίρου προαποταμιεύσεως τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην περίστασιν ἐναντίαν (α). Ἰσχυρότατος μάλιστα λόγος ὑπῆρχον αἱ γνωσταὶ τῆς Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας συνθήκαι, καθ' ἃς ὑπηγορεύετο ἐν πάσῃ περιστάσει ἡ ἐν ταῖς ἡγεμονεῖαις στρατιωτικὴ εἰσόδος τῆς μιᾶς ἀντὶ τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἐτέρας τῶν δυνάμεων τούτων. Ἐσκεφθὴ λοιπὸν ὁ Ὑψηλάντης, ἐὰν μὲν ἡ Τουρκία ἀθετήσῃ τὰς συνθήκας αὐτάς, ταρσασσομένων τῶν ἡγεμονειῶν, ὁ πόλεμος τῆς Ῥωσσίας ἔσεται ἀναπόφευκτος, ὅπερ ἐπεδιώκετο πρὸ παντὸς ἄλλου· ἐὰν δὲ ἀναχμένη τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ῥωσσίας, χρησιμεύει ὁ ἀποχρῶν καιρὸς πρὸς τὴν ἰσχυροποίησιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπὶ τέλους παρὰ τὰς εἰρημένας αἰτίαις ἐξεβίβασε τὰ πράγματα καὶ ἀποφράς τις κοινοποιηθεῖσα παρὰ τοῦ Σάββα εἰδήσεις περὶ τῆς ἐταιρίας, ὡς προδοθείσης. Εἰς προδοσίαν τοιαύτης φύσεως ἀπεδόθησαν αἱ τότε γενομέναι παρὰ τε τοῦ σουλτάνου, τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ Χαλέτ ἐφφένδου διάφοροι δωρεαὶ καὶ τιμαὶ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ποστέλνικον Σταυράκην. Ὡς ἀποτέλεσμα προδοσίας τοιαύτης ἐθεωρήθη καὶ ἡ ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἰωαννίνων αἰφνυδία ἀναχώρησις τοῦ πασᾶ τῆς Σκόνδρας, διαδοθέντος, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Μελὲκ πασᾶς καὶ ὁ Σασή πασᾶς διετάγησαν, ἵνα ἐπιτηρώσιν τὴν Σερβίαν κατὰ πάσης ἐνδεχομένης κινήσεως. Φρονίμως καὶ ὁ Ὑψηλάντης καὶ οἱ ἄλλοι διετήρησαν μυστικὴν τὴν καταπληκτικὴν εἰδήσιν ταύτην, ἕως ἂν ἴδωσι τὸ ἀποβητόμενον. Εὐτυχῶς δὲ, εἴτε ὑπῆρχε ψευδὴς αὕτη, εἴτε ἡ πόλις δι' ἄλλους λόγους οὐκ ἔδωκε προσοχὴν πλείονα, τὰ πνεύματα τῶν ἐταίρων ἀνέλαθον θάρρος (β), καὶ τὰ πράγματα τὴν προσωρισμένην ὁδὸν διέτρεξαν.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡγεῖτο τῆς παρὰ τὸν Προῦθον ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ ὑπὸ τὸν στρατάρχην Βιτκενστέιν ἀνατολικοῦ σώματος ὁ στρατηγὸς Μιχαὴλ Ὁρλώφ. Ἐσχετισμένος μετ' αὐτοῦ διὰ φιλίας ἰδίας, ὡς θέλομεν εἰπεῖν (γ), καὶ ὅλως βεβαιωμένος περὶ τῶν φιλελευ-

Θέρων τοῦ ἀνδρὸς αἰσθημάτων, ὁ Ὑψηλάντης ἐξηγήθη ἐν ἐμπιστοσύνῃ, οὓς εἶχε σκοποὺς περὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ μεγάλως ἐπεμελήθη, ὥπως καταστήσῃ συμμέτοχον τοῦτον κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Προϋθου, μεθ' ὅσου ὠδήγῃ στρατοῦ. Βέβαιον δ' εἶπετο, ὅτι διὰ τοῦ μέσου αὐτοῦ ἐνοχοποιεῖτο ἀνεπιστρεπτει, ἢ ὁ αὐτοκράτωρ ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου ἐπὶ ἀθετήσῃ τῶν συνθηκῶν, ἢ ὁ Ὁρλώφ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ ἀπειθείᾳ. Προέκυπτε δὲ συνεπῶς, κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου τῆς Τουρκίας· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἡ ἀποκήρυξις τοῦ Ὁρλώφ, λίαν ὠφέλιμος καὶ πάλιν καθισταμένη. Ὁ στρατηγὸς Κισσελεφ, διευθύνων τὸ ἐπιτελεῖον, ἐκτὸς διετέλει τοῦ μυστηρίου· ἀλλ' ἔφθασεν ἐπὶ τέλους ὑπὸ ὑποπτον βλέπων ὄμμα τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ Ὑψηλάντου καὶ Ὁρλώφ σχέσεις καὶ συνδιαλέξεις. Ὅτε δὲ ὁ Ὁρλώφ, ἐτοίμως συναινῶν κατὰ πάντα, μόνον ἐδείκνυτο ὑπονοῶν καὶ φοβούμενος τὴν ἀποκήρυξιν ἑαυτοῦ, ὁ Ὑψηλάντης διεσκέδασε καὶ τοῦτο, προτείνας, ἵνα αὐτὸς μὲν διέλθῃ εὐθὺς τὸν Ἴστρον μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐκεῖνος δὲ καθέξῃ τὰς Ἡγεμονείας μετὰ τῶν Ῥώσων ὡς αὐτοκέφαλος κύριος. Ἀλλὰ τις περίπτωσις δυστυχῆς ἐματαίωσε τὸ σχέδιον τοῦτο. Καταγγελθεὶς ὁ Ὁρλώφ, ἀφηρέθη εὐθὺς τῆς ἀρχηγίας τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς καὶ ἀνεκλήθη εἰς Πετροῦπολιν.

Ὁ Ὑψηλάντης κοινοποιήσας πρὸς διαφόρους τῶν ἀποστόλων τὴν μεταβολὴν, ἣν παρεδέχθη, ὡς εἶπομεν (α), τὴν δὲ κίνησιν ἑαυτοῦ λογισάμενος περὶ μέσον νοέμβριον, ἔλαβε πᾶν δραστήριον μέτρον περὶ τε τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Σπουδαιόταταί εἰσιν αἰδιαταγαὶ τῶν 24 ἐκτωβρίου πρὸς τε τὸν Σάββαν, τὸν Ὀλύμπιον, ἀμφοτέρους καλουμένους ἥδη ἀρχιστρατήγους (β), καὶ πρὸς τὸν Βασίλειον Καραβιᾶν, καλούμενον στρατηγόν, ὡς καὶ αἱ ὁδηγαὶ πρὸς τὸν ἀρχηγόν τῆς Σερβίας Μιλόσχην. Πρὸς ἅπαντας τούτους αἰτιολογῶν τὴν νέαν περὶ τῆς κινήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν ἀπόφασιν, ὁ Ὑψηλάντης διέταττε τὸν μὲν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον, ἵνα τὴν νύκτα τῆς 14 νοεμβρίου ἀναγτρέψωσι τὰ καθεστῶτα τοῦ Βουκουρεστίου, προσωρινὴν ἐκ τῶν ἐντοπίων καθιδρύοντες διοίκησιν, προασφαλίσωσι δὲ τὴν διάβασιν τοῦ Ἴστρου, καταλαμβάνοντες ἀρμοδίαν μεταξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-καλὲ θέσιν, καὶ συμφώνως πρὸς τὸν Μιλόσχην γράψωσι περὶ τῆς συγχρόνου κινήσεως τῶν ὅπλων καὶ ἐν τῇ Σερβίᾳ (γ)· τὸν δὲ Καραβιᾶν, ἵνα τὴν νύκτα ὡσαύτως τῆς 14 νοεμβρίου εὐρεθῇ ἔξω τοῦ Ἰασίου, μεθ' ὧσιν δυνηθῇ στρατιωτῶν, ζητήσῃ δὲ τὰς περαιτέρω ὁδηγίας παρὰ

τοῦ Λασσάνου, καὶ φέρῃ πλησίον αὐτοῦ τὸν Ξάνθον (α), διατασσομένης ἀφεύκτου τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἰσμαηλίου εἰς τὸ Γαλάζιον (β). τὸν δὲ Μιλόσχην ὠδήγει, ἵνα καθάρισις ἀμέσως ἐκ τῶν βαρβάρων τὴν Σερβίαν, πρὶν ἢ καταλάβωσιν αὐτὴν ἀπαρασκευάστον, κινήσῃ δὲ πρὸς τὸ Λόμ. καὶ Δρινοβάσταν ἐν σῶμα ἀντιπερισπασμοῦ ἔνεκα, καὶ εὐκολύνει οὕτω τὴν μεταξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-καλὲ δοιοπορίαν τούτου (γ).

Συνεπεῖα ὅλων αὐτῶν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πικρὰ παράπονα περὶ τῆς ἀναβληθείσης ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου, καὶ αὐτὴν ἠπείλει τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχηγίας τῶν πραγμάτων παραίτησιν αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ῥίψωσι καὶ οὗτοι τὸν περὶ τῶν ὅλων κῆρον. Ὁ τοιοῦτος τρόπος καὶ ἡ τοσαύτη ἐπιμονὴ ταραχὴν μεγάλην ἐνέβαλον εἰς τὰ πνεύματα μέχρις ἀπελπισίας (δ) καὶ ἤδη οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως συσκεφθέντες ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς ἐν Ὀδησσῶ, ἐπικαλούμενοι τῇ μὲν 15 νοεμβρίου συνδρομὴν χρηματικὴν καὶ τὴν ἀποστολὴν τριῶν ἐμπείρων πολεμικῶν ἀρχηγῶν, δύο τῆς ξηρᾶς καὶ ἐνὸς τῆς θαλάσσης (ε). τῇ δὲ 29 τοῦ αὐτοῦ, ἐκτὸς τούτων, καὶ τριάκοντα πλοῖα ἑλληνικὰ καλῶς ἐφωδιασμένα, καὶ ἄνδρας τῶν ὅπλων, δι' ὅλων ἐπίσης ἐφωδιασμένους τῶν ἀναγκαίων (ς). Διὰ τοῦ δευτέρου τῶν ἐγγράφων τούτων ὡς ὅρον προέτεινον τὴν σύγχρονον κίνησιν ὅλων τῶν μερῶν, καὶ διεμαρτύροντο ἐπὶ τέλους ὡς μὴ ἔχοντες πλέον αὐτοὶ τὸν ἀρμόδιον καιρὸν πρὸς ἐκτέλεσιν, ὅσων ἔδει. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπεκαλέσθησαν οὗτοι καὶ τοὺς ἐν Μόσχᾳ ἐφόρους, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρηματικὸν ζήτημα καὶ τοὺς ἀρχηγούς (ζ). Πρὸς τοὺς ἰδίους δὲ καὶ ὁ Δικαῖος συγχρόνως, ἦτοι τῇ 15 νοεμβρίου, ὑπεστήριξε τὴν διπλὴν ταύτην αἴτησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει (η). Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Δικαίου αἱ ἐπιστολαὶ μεγάλῃ διὰ τὴν ἐλευθεριότητα αὐτῶν ἔκαμον ἐντύπωσιν τοῖς ἐν Μόσχᾳ. « Δὲν ἔπρεπεν (ἐγγραφον ὁ Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος πρὸς τὸν Ξάνθον), οἱ Ἐπίτροποι τῶν 62 (οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως) νὰ γράψουν πόσον φανερὰ περὶ πάντων. Καὶ δὲν ὑπωπτεύθησαν; » Προσέθετον δέ: « . . . Δυσκατόρθωτα νὰ συναθροισθῶσιν ἐδῶ πολλὰ χρήματα. Ὁ Καλὸς ἀφεύκτως πρέπει νὰ γράψῃ εἰς τοὺς ἐδῶ . . . μὲ μεγίστον παρακίνησιν ». Ἀλλ' οὐδὲν ἦν γενέσθαι ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὰς ἀνωτέρω αἰτίας, καὶ μεθ' ὅσον ἀληθῶς ἀπέδειξαν πόθον, καὶ μεθ' ὅσῃ ἀνέπτυξαν τόλμην σπαγίαν οἱ ἔφο-

ροι ταύτης, ἀδίκως παρεξηγηθέντες καὶ ἀδικώτερον συκοφαντηθέντες.

Ἐν τῷ Ἰασιῷ διὰ πολλοῦ ζήλου ὑπεδέχθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ὑψηλάντου. Πολλοὶ ἐφιλοτιμοῦντο ἐγγραφόμενοι στρατιῶται πολλοὶ προεθυμοποιοῦντο εἰς συνεισφοράς χρηματικὰς, καὶ ἰδίως ὑπέβησαν κατὰ τοῦτο ἄλλοι τε καὶ ὁ ἡγούμενος Μπουρνόβου Σεραφεῖμ Χίος (α), ὁ τῆς Μπίστριτσας Ζαχαρίας, ὁ Φλωρεστίου Λουκάς Ἀρχιμανδρίτης Ἀθηναῖος (β), καὶ ὁ Τριεραρχίτης Σεραφεῖμ Ἀρχιμανδρίτης. Ἡ ὑπηρετοῦσα τῷ ἡγεμόνι φρουρά προσηνέχθη πρόθυμος. Τότε δὲ ὠνομάσθησαν καὶ χιλιάρχοι, ὡς ὁ Γεράσιμος Ὁρφανός, Ἰωάννης Κολοκοτρώνης (ὁ καὶ Δασκούλιας) καὶ ἄλλοι καὶ ἐκατόνταρχοι, ὡς ὁ Βασίλειος Μπαρλᾶς, Κωνσταντῖνος Πέτρου Χατσῆ Λαζάρου καὶ ἄλλοι καὶ πεντηκόνταρχοι, ὡς ὁ Ἀγγελῆς Θεοδώρου ἀπὸ Κορσολίτσας καὶ λοιποὶ, ἐγγράφως διαβεβαιοῦντες ἕκαστος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ζήλον, πίστιν καὶ εὐπείθειαν (γ). Πλείστην ὥσαύτως πρὸς τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Ὑψηλάντου ἔδειξαν προθυμίαν καὶ οἱ ἔφοροι (δ), εἰ καὶ σπουδαίως ἀνησυχούν τοὺς Μολδανοὺς τὰ φαινόμενα. Ὁ δὲ Ρίζος ἐκ περισσοῦ ἐβεβαίωσεν τῷ Ὑψηλάντῃ, γράφων τῇ 14 νοεμβρίου περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου: «... » Εἶμαι καὶ θέλω εἶμαι εὐπειθέστατος καὶ μὲ παντελῆ ἀφοσίωσιν εἰς » τὰς θελήσεις της, διότι τὰς ἐγνώρισα, ὅτι εἶναι ὑπὲρ τῆς κοινῆς » φελεύσεως. Τῇ διαβεβαιοῦμαι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι θέλει ἰδεῖ καὶ τὴν » ἀρχηγὸν μου ἐτοιμώτατον ». Ἡ ἐπίσημος αὕτη διαβεβαίωσις, γινομένη ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ, μεγίστην ἔσχε σημασίαν, καθ' ὅσον ἡ Μολδαυία, ὡς παρακειμένη τῇ Βεσσαραβίᾳ, τὸ μόνον ἦδη ὀρηκτῆριον τοῦ Ὑψηλάντου ὑπῆρχε· ἄνευ δὲ Σούτσου, ὡς ἡγεμονεύοντος, καὶ ἄνευ Ρίζου ὡς ὑπουργοῦντος καὶ πολλῆς ὑπολήψεως προσώπου, οὐδὲν ἐγίνετο, ὅτε μόνοι οὗτοι ἀρμόδιοι ἦσαν, ὅπως ἀναπαύωσιν ὅπωςδῆποτε τὰ πνεύματα τῶν ἀρχόντων Μολδαβῶν, ὧν τὴν ἀνησυχίαν διήγειρε μᾶλλον ἢ ἐπιδεικτικὴ διαγωγὴ τινων, συνήθης ἐν περιστάσεσι τοιαύταις. Τῶν πραγμάτων ἀμύητοι ἦσαν βεβαίως καὶ Μολδανοὶ καὶ Βλάχοι, διότι ἐθεωροῦντο, ὡς λαοὶ μὲν ὑποχείριοι, ὡς τόπος δὲ ἡμικυριαρχία τουρκικὴ τε καὶ ῥωσικὴ, ἀπολαύων τὴν διὰ συνθηκῶν προστασίαν. Καὶ ἄλλως δὲ, τὰ αὐτὰ τῶν Ἑλλήνων παθήματα καὶ τὰ αὐτὰ πρὸς ἐπανάστασιν αἷτια οὐδόλως συνεσχετίζοντο πρὸς τὴν ἀνωτέραν τῶν ἀρχόντων τάξιν, ὡς μὴ διοικουμένην ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ αὐτόχρημα βασιλίδι τῆς ὕλικῆς ζωῆς οὖσαν.

Ἀμέσως συνομιλήσας ὁ Ῥίζος μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, ἐπέκα-
λέσθη τῇ ἐπιούσῃ (15 νοεμβρίου) συνέντευξιν νέαν τοῦ Ὑψηλάντου
ἐν τῷ Σκουλενίῳ, ἣ τὴν ἀποστολὴν προσώπου τινος ἐμπίστου (α) Ὁ
Ὑψηλάντης ἀπέστειλε τότε τὸν Γεώργιον Καντακουζηνόν, γράψας τῷ
Ῥίζῳ διὰ δύο αὐτογράφων γαλλικῶν ἐπιστολῶν, πᾶν ὅ,τι ἐφρόνει
καὶ ἀπεφάσισεν ἐκ τῶν περιστάσεων, πᾶν ὅ,τι περιέμενεν ἐκ τοῦ πα-
τριωτισμοῦ τούτου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεως αὐτῆς ὑπῆρξεν
ὁμόφωνον καὶ εὐχάριστον· πολλοὺς δὲ καὶ πάλιν τῷ Ὑψηλάντῃ ἀπέ-
δωκεν ὁ Ῥίζος ἐπαίνους (β).

Ἐν ταῖς ἰδίαις περὶ ἐπικειμένης διαταραχῆς ὑπονοίαις περιέπεσον
καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐξ αὐτῶν μόνος ὁ Βραγκοβάνος
ἐγνώρισε τότε τὸ μυστήριον, κατηχηθεὶς παρὰ τοῦ Σάββα, ὑπὸ τὸν
ὅρον ὅπως μὴ κοινολογηθῇ ὡς τοιοῦτον τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸς τὴν ἄλ-
λην ὁμάδα τῶν ἐταίρων (γ). Ὁ δὲ Μιλόσχος τῆς Σερβίας περιέπαιξε
τὰ πράγματα, ἕως οὗ ἴδῃ τὴν τύχην τῶν πρὸς τὴν πύλην σερβικῶν
ζητημάτων, περὶ ὧν θέλομεν εἰπεῖν. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ μεταξὺ τῶν
ἰσχυροτέρων στρατιωτικῶν Σάββα καὶ Ὀλυμπίου ἀρμονία ἐχώλαινε
ἐν μέρει. Ὁ Σάββας ἐφεκτικὸς, ὁ Ὀλύμπιος ὀρμητικὸς (δ), ἔτεινον
εἰς τὰ δύο ἄκρα. Προκειμένου δὲ μάλιστα τοῦ περὶ Σερβίας ζητή-
ματος, ὁ μὲν πρῶτος ἤθελε μόνος τὴν μετὰ τοῦ Μιλόσχη ἀνταπά-
κρισιν, θεωρῶν ἀναρμοδίους τοὺς ἄλλους· ὁ δὲ δεύτερος καὶ μετ' αὐ-
τοῦ ὁ Φαρμάκης ἐδείκνυντο ὑποπτεύοντες διαγωγὴν τοιαύτην καὶ τὴν
ἐν γένει σύμπραξιν ἐκυτῶν ἐζήτουν (ε). Ὁ Πετράβις, συνεργασθεὶς
πρότερον μετὰ τῶν τριῶν ὁμοῦ, ὡς ἀναφέρομεν μετ' οὐ πολὺ, ὑπεστή-
ριξε τὸν Ὀλύμπιον καὶ Φαρμάκην (ς). Συνεπεῖα δὲ διαταγῆς τοῦ Ὑ-
ψηλάντου, ὁ Ὀλύμπιος ἀνταπεκρίνετο ἤδη μετὰ τοῦ Μιλόσχη, καί-
τοι μὴ ὧν πρότερον φίλος τούτου, ὡς ἐκ τῆς δολοφονίας τοῦ Καρᾶ-
Γιώργου, καθ' ἃ εἵπομεν. Μάλιστα δὲ δυσαρέσκειαν οὐχὶ μικρὰν συνέ-
λαβεν ὁ Σάββας κατὰ τοῦ Φαρμάκη, ὡς μὴ δεχομένου τὴν εἰς Ἰωάν-
νιναν ἀποστολὴν, ἣν προέτεινεν αὐτῷ, λίαν ἀναγκαίαν πραγματικῶς
καὶ μεγάλας ὑπισχνουμένην τὰς ὠφελείας (ζ). Ἄλλ' ὁ Ὀλύμπιος ἐπ'
οὐδενὶ λόγῳ συγκατετίθετο εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ. Ταῦτά τε καὶ
ἄλλαι περιστάσεις παρεμπέσουσαι ἀνέστειλαν τὴν κατὰ τὸν νοέμ-
βριον προτεθεῖσαν ἐναρξίν τῆς ἐπαναστάσεως, δι' ἣν αἰτίαν ὁ Ὑψη-
λάντης ἀπηγόρευσε τοὺς ἄλλους ἀπὸ παντὸς κινήματος μέχρι δευ-
τέρας διαταγῆς (η)· εἰς δὲ τὸ ἴδιον ἀπέστειλε τὸν ἀπὸ τινος κείρου

γραμματούοντα παρ' αὐτῷ Λασσάνην (α), ὅπως ἐμψυχώσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν ἡγεμόνα Σούτσον, ἐπανάγῃ δὲ τὴν ἐνότητα τῶν ἐκεῖ ραδιοῦργουμένων στρατιωτικῶν καὶ ὅλων ὁμοῦ λάβῃ τὴν περὶ συγκεντρώσεως καὶ εὐπειθείας ἔγγραφον ὁμολογίαν.

Ἀπὸ τοῦ μαΐου τοῦ 1820 ἐπεμελήθησαν ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ ὁ, τε Πεβρραϊδὴς, Σάββας, Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης, ἵνα κατορθώσωσι κοινὴν τινα ἔνωσιν στρατιωτικὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων, ὡς προηγούμενον τοῦ πολεμικοῦ δεσμοῦ ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν κατὰ τοῦ κοινοῦ τυράννου. Γενομένων συναγροικήσεων τινῶν μετὰ τοῦ Μιλόσχη, συνετάξαντο οὗτοι ἐν πρακτικόν, ὅπερ ὑπογράψαντες πρῶτοι ἀπέστειλαν πρὸς τοῦτον διὰ τινος Ἀημητρίου Μουστακῶφ (β). Ὁ Ὀλύμπιος καὶ ὁ Σάββας τότε ἔγραψαν ἰδίᾳ ἕκαστος πρὸς τὸν Μιλόσχη, ἐξηγούμενοι ἑαυτοὺς ὅλως ἀφιερωμένους πρὸς τὸ σερβικὸν ἔθνος καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐτοίμους πρὸς πᾶσαν θυσίαν. Ὁ Μιλόσχος ἀπεκρίθη σερβιστὶ τῇ 30 μαΐου, πολλὴν ἐπιδεικνύμενος φιλοφροσύνην καὶ ἀμοιβαίαν ἀγάπην, καὶ οὐδόλως ἐπιλαμβανόμενος τοῦ κυρίου προβλήματος (γ). Οὐδενὸς οὕτως ἐπελθόντος ἀποτελέσματος ὠρισμένου, σπουδαία κατεβλήθη φροντίς περὶ τοῦ προσηλυτισμοῦ τοῦ Γεωργίου Εὐαγγελίδου, περὶ οὗ προείπομεν. Ἐντεῦθεν κατηχηθεὶς παρὰ τοῦ Δικαίου οὗτος, ὑπεσχέθη καὶ τὸν ἀπ' εὐθείας προσηλυτισμὸν τοῦ Μιλόσχη (δ), ἐλπίζόμενον κατὰ τινὰς τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὰ μετὰ τῆς πύλης πράγματα τῆς Σερβίας ἐδεινούντο, πρᾶϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ δὲ ἀρχηγὸς ταύτης, εἰ καὶ διέφευγεν ὑπὸ διαφόρους λόγους τὴν συστηματικὴν ἔνωσιν ἑαυτοῦ, ἐδείκνυτο συγχρόνως καὶ ὡς μὴ ἀρνούμενος αὐτήν.

Τὸ ὄργανον, ὁ Εὐαγγελίδης, ὑπῆρχε θαυμάσιον. Δι' αὐτοῦ καὶ πάλιν εἰργάζετο ὁ Ὀλύμπιος, ἐλθὼν εἰς τακτικωτέρας συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Μιλόσχη, ὡς καὶ ὁ Σάββας διὰ τοῦ Μουστακῶφ. Τὸ περιεχόμενον τῶν πρὸς τὸν Ὀλύμπιον ἀπαντήσεων τοῦ Μιλόσχη ἐξάγεται εὐάρεστον ἐκ τῆς ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1824 ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην· τοῦναντίον δὲ ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιστολῆς τοῦ Σάββα πρὸς τὸν ἴδιον Ὑψηλάντην φαίνεται ἀόριστον, διδομένων μόνον ἀγαθῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἐλπίδων (ε). Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐσκέπτετο πολιτικώτερον, βλέπων τὸν Μιλόσχη, ἂφ' ἐνὸς μὲν θέτοντα ὡς ὅρον « τὴν ὑψηλὴν θέλησιν τοῦ πανευμενοῦς αὐτῷ Γοσοδάρου (τοῦ αὐτο-

» κράτορος Ἀλεξάνδρου) »· ἄφ' ἑτέρου δὲ ἀναμένοντα τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει λύσιν τῶν σερβικῶν ζητημάτων.

Ἔτι δὲ πλέον αἱ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι σκέψεις καὶ διαθέσεις τῶν δύο αὐτῶν στρατιωτικῶν καθίσταντο λίαν περίεργοι. Ὁ μὲν Ὀλύμπιος ἐβιάζετο ἰσχυριζόμενος, ὅτι, ἐὰν ἀποκαλυφθῇ παρὰ τούτων ἡ ἐκείνων ἡ μυστικὴ μετὰ τοῦ Μιλόσκη διαπραγματεύσεις, ἡ ὅλη ὑπόθεσις καὶ πάμπολλα πρόσωπα κινδυνεύουσι τότε· προήγγελλεν ἐντεῦθεν, ὅτι « θὰ τὸ βροντήξῃ » καὶ ἄνευ διαταγῆς, ἐὰν ἡ αὐτὴ τῶν πραγμάτων κατάστασις ἐξακολουθήσῃ, καὶ ἐν ὧσιν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀντέχει (α). Ὁ δὲ Σάββας δι' αὐτογράφου τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας προέτεινε τὴν προκαταρκτικὴν ἀνάγκην ἀποστολῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς Θράκης, τῆς Ἰλλυρίας καὶ τοῦ Μέλανος ὅρους, ὑπισχνούμενος πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν ὑπὲρ τούτων καὶ συμβουλευῶν τῷ Ὑψηλάντῃ, ἵνα μὴ στηρίξῃ τὴν ἐναρξιν τοῦ πολέμου ἐπὶ ἀνθρώπων, ἐξ ὧν « μῆτε τὸ ὄγδος μερίδιο » θέλει μένειν σταθερὸν, « ἄντας βρωμέσῃ » τὸ μπαρούτι ». Ὁ Σάββας συγχρόνως συνίστα τὸν Ὀλύμπιον ὡς πρόσωπον ἄξιον καὶ πολλὰ δυνάμενον ἐν Βλαχία, διότι ἔχαιρε μὲν αὐτὸς ὑπόληψιν κοινὴν συνετοῦ καὶ ἐμπείρου πολεμικοῦ, ἀλλ' οὐδεμίαν ἤδη δύναμιν ὠδήγει· ὁ Ὀλύμπιος ὅμως, ὡς ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ ἡγεμόνος, ἦτο ἡ πραγματικὴ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ τόπου. Ὁ Σάββας ἐπὶ τέλους ἐπέιχεν ἀναμένειν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀποστολῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀντικρὺ τοῦ ποταμοῦ τύπους, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν πρὸς τὸν Μιλόσκη σύστασιν τοῦ Ὑψηλάντου, ὅπως πιστεύωνται μᾶλλον αἱ παρ' αὐτοῦ γινόμεναι προτάσεις πρὸς τοῦτον (β). Τὰ περὶ Σάββα δὲ ἐπιβεβαιῶν ὁ Λασσάνης, ἔγραψεν ἐξ Ἰασίου τῇ 13 Ἰανουαρίου 1821 πρὸς τὸν Ὑψηλάντην: « ... Ὁ καπετὰν Γεωργάκης καὶ καπετὰν Φαρμάκης ὠρκίσθησαν νὰ ᾔναι πάντα μαζὶ, καὶ εἶναι ἐν οὐσιασμένοι νὰ ἀκολουθήσουν, ὅ,τι τοὺς προστάξῃτε, χωρὶς νὰ ἐξετάσωσι μακρότερα. Μόνον ὁ Σάββας φαίνεται ὀλίγον νωθρὸς καὶ λέγει, ὅτι, ἐν ὧσιν δὲν διοργανισθῶσι τὰ πράγματα, ὡς σᾶς γράφει, δὲν ἡμπορεῖ νὰ κινηθῇ. Εἶναι μὲν πρόθυμος νὰ πηγαίῃ εἰς Καζαν-λίκ, πλὴν χωρὶς κανόνια, μπαρούτι καὶ ἄσπρα δὲν κινεῖται ... »

Πιστὸς χαρακτήρ καὶ ἀνδρεῖος τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ κατώτερος τοῦ Σάββα κατὰ τε τὸν νοῦν καὶ τὴν δοκιμότητα ἐνὸς ἀρχηγοῦ μεγάλου σώματος, ὁ ἐκ τῆς Φτέρης τοῦ βορείου Ὀλύμπου Γεώργιος Ὀλύμπιος εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔσπευδεν, εὐπαρόμυχτος ὢν, ἢ εἰς τὴν ἐναρξιν τοῦ πο-

λέμου. Ἐκ τοῦ ἐναντίου σύννους καὶ σοβαρὸς τοῖς τε λόγοις καὶ τοῖς τρόποις, ἀρχηγὸς δ' αὐστηρὸς καὶ κάτοχος πείρας ἰδιαζούσης ὡς πρὸς τὰ πολεμικὰ τῶν Τούρκων, ὃ ἐκ τῆς Πάτρους Σάββας Φωκιανὸς οὐδὲν ὡς παρεδέχετο, ὅσα ἂν ἤκουε, τὰ μὲν μεγαλύνοντα τὴν στρατιωτικὴν πληθύν καὶ πολεμικὴν ἀρμοδιότητα τῶν Ἑλλήνων, τὰ δὲ σμικρύνοντα ἢ καὶ ἐκμηδενίζοντα τὴν τῶν Τούρκων. Παρὰ τὰ προσωπικὰ προτερήματα αὐτῶν ἀμφότεροι, ὁμήλικες πεντηκονταύταις περίπου, εἶχον ἐν παρελθόν. Καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ἀνεφάνησαν ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου, ὃ μὲν Ὀλύμπιος ὑπὸ τοὺς Λαζαίους καὶ Τσαράιους, πολεμουμένους παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1806 ὑπὸ τὸν Ἰβάν Ἰσάιερ, κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σέρβων ὑπὸ τὸν Χαϊδούτ Βέλκον Πετρόβιτς, καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1811 ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Κουτουζώφ, ὅτε ἔλαβε καὶ τὸ παράσημον τῆς Ἀγίας Ἀννης· ὁ δὲ Σάββας ἐπὶ τοῦ πολέμου τῆς πύλης κατὰ τοῦ Παζβάντογλου καὶ ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἐξαετοῦς πολέμου τῶν Ῥώσων καὶ Τούρκων, ἀξιωθεὶς τοῦ βαθμοῦ συνταγματάρχου (μπίνπμαση) καὶ τιμηθεὶς δι' ἄλλων τε πολλῶν, κατὰ τὰ τουρκικὰ ἤθη, καὶ διὰ τῆς ἐπισήμου κατατάξεως αὐτοῦ ἐν τῇ σουλτανικῇ φρουρᾷ τῶν Γενιτσάρων, ἐφ' ᾧ κεκοσμημένον χρυσοῖς ποικίλμασιν ἔφερε πάντοτε ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ σημεῖον τοῦ ὀρτά, εἰς ὃν κατεγέγραπτο. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος διετέλεσαν ἀρχηγοὶ τῆς φρουρᾶς, ὃ μὲν Σάββας τοῦ τῆς Μολδαβίας ἡγεμόνας Σκαρλάτου Καλλιμάχου, ὃ δὲ Ὀλύμπιος τοῦ τῆς Βλαχίας Ἰωάννου Καρατσᾶ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου τῷ 1819. Ὡσαύτως δὲ ὁ Ὀλύμπιος μέτριος ἦν τῷ σῶματι καὶ χλωρίῳ τῷ προσώπῳ, τόσῳ δὲ Σάββας μεγαλόσωμος, ὑψηλὸς, εὐπάρεις καὶ διαπεραστικώτατον ἔχων τὸ βλέμμα (α).

Μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἡγεμονίας Καλλιμάχου ἀποσυρθεὶς εἰς Βουκουρεστίον οὗτος, ἔζη μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἰκνὴν κεκτημένος χρηματικὴν κατάστασιν, καὶ πάντας δεχόμενος ἐλευθέρως τοὺς τε ἐταίρους καὶ ἀποστόλους, πολλοῖς ἀγαθοῖς ἐξένιζε. Ἐρρόναι δὲ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἀνίκανον τὸ ἔθνος πρὸς ἓνα γενικὸν πόλεμον δι' ἑλλειψιν θαρσύνους πολεμικοῦ καὶ διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἀρμοδίων ὅπλων καὶ ἐφοδίων ἐπίστευεν ὅμως ἀφ' ἑτέρου ὑποκινουμένην μὲν τὴν Ἑταιρίαν διὰ τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἐν γνώσει τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἐτοίμην δὲ τὴν Ῥωσσίαν κηρύζουσιν ἴδιον κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον, ἢ βοηθήσουσαν τῷ ἑλληνικῷ, ἅμα ἀρξάμενῳ.

«Ὅταν ὁ Περβραϊθὺς, γενόμενος εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἐξέθετεν ἕν τι-
 συσκέψαι, παρόντων καὶ πολλῶν ἄλλων ἑταίρων, ὑπέροχον καὶ ἐμπει-
 ροπόλεμον τὴν στρατιωτικὴν δυνάμιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἡπείρου,
 Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, ὁ Σάββας μετὰ πολλὴν ὑπομονὴν ἐπὶ-
 νεγκε παρατηρήσεις πολλοῦ λόγου κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἔννοιαν: «Ὁ-
 »ταν, κύριε Περβραϊθὲ, ὁμιλῶμεν πρὸς ἄλλους ἐπὶ σκοπῷ προσηλυτι-
 »σμοῦ, συγκεχώρηται καὶ ὑπερβολαί τινες· ὅταν ὅμως σκεπτόμεθα
 »ἡμεῖς οἱ κινήσοντες τὴν ἐπανάστασιν, ἀπαιτεῖται πᾶσα εὐλικρινὴς
 »καὶ καθαρὰ ἐξήγησις, ἵνα μὴ ὠθήσωμεν ἐν ἀγνοίᾳ τὴν πατρίδα εἰς
 »τὴν ἀπώλειαν. Γνωρίζετε, ὅταν ἀναδεχόμεθα βαρεῖαν εὐθύνην; Ὑμεῖς
 »ἤξεύρετε τὸ Σωλὶον καὶ τοὺς πολέμους αὐτοῦ· πλὴν οὐδέποτε ἐξε-
 »στρατεύσατε, ὡς ἐγὼ, μετὰ τῶν Τούρκων, οὐθ' ἐπομένως ἔχετε ἐξ
 »οἰκείας ἀντιλήψεως γινώσκιν τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἀνδρείας, δι' ὧν οὗτοι
 »μάχονται. Οἱ Σουλῶται βεβαίως, καὶ ἀνδρείοι, ὡς ὀρεινοὶ ὄντες, καὶ
 »οὐδὲν ἄλλο ἀσκούντες ἐκ γενετῆς, ἢ μόνον τὸ ὄπλον, καὶ ἐξ ἀνάγκης
 »γεγυμνασμένοι ἐν ταῖς πολεμικαῖς κακουχίαις, ἠδυνήθησαν κατὰ πο-
 »λὴν καιρὸν ἐπὶ ἐνὸς βράχου ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καὶ ἀνθεῖξαν
 »περιορισμένοι ἐντὸς μικρᾶς θέσεως, καθ' ἧς οὔτε τὸ ἵππικόν οὔτε τὰ
 »τηλεβόλα ἐνέργουν. Ἀλλὰ τοῦ μερικοῦ τούτου διαφέρει ὅπως ὁ ἔθνη-
 »κὸς πόλεμος, ὃν προτιθέμεθα. Πρόκειται πόλεμος ἐπὶ πεδίοις, κατὰ
 »πόλεων, κατὰ φρουρίων, καθ' ἅπασαν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,
 »καθ' ἀπάσης τῆς δυνάμεως τῶν Τούρκων, ἐκ τοῦ συστάδην καὶ οὐχὶ
 »ἐπὶ μιᾷς μόνῃς κορυφῇ ὄρους, ὁχυρᾶς φύσει καὶ ἀθάτου· πόλεμος δὲ
 »τοιούτος ἀπαιτεῖ καὶ στρατοὺς πολλοὺς, καὶ ἄνδρας θαρρῶλεους, καὶ
 »πλοῖα ἀξιόμαχα καὶ παρασκευὴν μεγάλην. Ποῦ ἔχομεν ταῦτα; καὶ
 »τίνι παραταχθισόμεθα τρόπῳ, καὶ ἂν ἔχωμεν ἀριθμὸν, θάρρος δ' οὐ-
 »χί; ἢ ἂν ἔχωμεν καὶ ἀριθμὸν καὶ θάρρος, μέσα δ' οὐχί; Ἀπατᾶσθε,
 »ἐάν φρονῆτε ἰσόπαλον τοῦ Τούρκου ἐν τοῖς πεδίοις τὸν ἐκ τῆς δου-
 »λείας ἀπολέσαντα τὸ θάρρος αὐτοῦ καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα πολεμικὴν
 »πεῖραν Ἑλλήνα τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀγρῶν. Ἐξαιροῦνται μὲν τῆς
 »κατηγορίας ταύτης οἱ ὀπλαρχηγαὶ τῆς στερεᾶς καὶ οἱ στρατιῶται
 »αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ οὗτοι μόλις ἀριθμοῦνται εἰς τέσσαρας ἢ τὸ πολὺ
 »πέντε χιλιάδας. Φρονῶ λοιπὸν δυνατὴν καὶ εὐτυχῇ τὴν ἐθνικὴν κίνη-
 »σιν τότε μόνον, ὅτε ἡ Ρωσσία ἢ συγχρόνως κινήθῃ, δίδουσα οὕτως
 »ἀντιπερισπασμὸν ἰσχυρὸν κατὰ τῶν τουρκικῶν δυνάμεων, ἢ ἐμμέσως
 »βοηθήσῃ εἰς τὰ πρῶτα τοῦ ἔθνους πολεμικὰ βήματα καὶ τὰς πρώτας

»ἀνάγκας. Διὰ τὰ παραιτέρω ἔχει ὁ Θεός». Ὁ Πεζρβαϊδὸς ἀσθενῶς ἀν-
τετάχθη κατὰ τῶν σκέψεων αὐτῶν· ἀλλ' ἔκτοτε ὑπενόησαν τὸν Σάβ-
βαν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ὀλύμπιος καὶ ἄλλοι, ὡς ἀρνούμενον διὰ προφά-
σεων τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν ἑαυτοῦ. Ὁ Σάββας ὁμῶς καὶ τότε καὶ
ἔπειτα ὠμίλει καὶ ἔγραφεν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἰδεῶν τούτων. Ἐπὶ
τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὁ Ὑψηλάντης ἀπέστειλεν ἐσπευσμένως τὸν Τσουνην
εἰς τὸ Βουκουρέστιον, φέροντα μυστικὰς ἀπὸ στόματος ὁδηγίας (α).

᾿Ωσαύτως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ἡ τῇ 34 δεκεμβρίου, ὁ Νικόλαος
Ὑψηλάντης ὑπέβαλεν ὑπὸ ἔγκρισιν στρατιωτικόν τινα ὄργανισμὸν, δι'
οὗ παρεδέχετο ὁ σχηματισμὸς χιλιαρχιῶν, καὶ ἐκανονίζοντο αἱ βαθ-
μολογίαι ἀπὸ τοῦ πεντηκοντάρχου, ἑκατοντάρχου, ταγματάρχου καὶ
χιλιάρχου μέχρι τοῦ πολεμάρχου. Διὰ τῶν ἄρθρων ΙΑ' καὶ ΙΒ' ὀρίζον-
το τὰ περὶ ἐλληνικῆς σημαίας, ὡς ἀκολούθως:

»ΙΑ'. Ἡ ἐλληνικὴ σημαία, τόσον εἰς τὰ τῆς ξηρᾶς στρατεύματα,
»ὅσον καὶ εἰς τὰ τῆς θαλάσσης, πρέπει νὰ ᾖ κατεσκευασμένη ἐκ
»τριῶν χρωμάτων ἄσπρου, μαύρου καὶ κοκκίνου. Τὸ ἄσπρον σημαίνει
»τὴν ἀθωότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἐπιχειρήσεως κατὰ τῶν τυράννων·
»τὸ μαῦρον τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας θάνατον ἡμῶν· καὶ τὸ
»κοκκινὸν τὴν αὐτεξουσίτητα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὴν χαρὰν αὐ-
»τοῦ, διότι πολεμεῖ διὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος.

»ΙΒ'. Αἱ τῆς ξηρᾶς σημαῖαι νὰ παραστένωσιν ἐνταυτῷ ἀπὸ τὸ ἐν
»μέρος τὸν Φοίνικα, καίόμενον, μὲ τὸν ἀόρατον ἀκτινοβολοῦντα δ-
»φθαλμὸν, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: *Ἐκ τῆς στάκτης ἀναγεννῶμαι*· ἀπὸ
»τὸ ἄλλο μέρος τὸν Σταυρὸν εἰς ἓνα στέφανον ἀπὸ δάφνας, καὶ κά-
»τωθεν αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφὴν: *Ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ νίκα*».

Ἦτο ἄρα ἰδέα τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου τὸ σύμβολον τοῦ Φοί-
νικος (ξ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Τουρκίας
διέκειτο δεινότερα, εἴπερ ποτὲ, ἕνεκα πολλῶν λόγων. Ἐκτὸς τῆς γε-
νικῆς καὶ προϊούσης καχεξίας, ἣν παρήγαγε καὶ ὑπέτρεφε τὸ ἀμετά-
βλητον διοικητικὸν σύστημα αὐτῆς, ὁ ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔτους ἀρξάμενος
ἐπιθετικὸς πόλεμος κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατεβίβρωσκε τὰ σπλάγ-

χνα τάτης, ὅλικῶς μὲν ὡς ἐπιθεκόντων τὸ ταμεῖον καὶ ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς στερεᾶς, ἥθικῶς δὲ ὡς προκαλῶν τὴν ἀναστάτῳσιν αὐτῶν, ἣν ὑπεδείκνυε καὶ ἐνεθάρρυνε μάλιστα ἡ νέα κατοχὴ τοῦ Σουλίου καὶ ἡ μετὰ τῶν Σουλιωτῶν ἐνωσις πλείστων ἀληπασιζόντων Τούρκων τῆς Ἀλβανίας. Οὐδὲν ἐξελκυστικόν, ἢ ὅτι καὶ σατράπαι καὶ ὑπάλληλοι καὶ στρατὸς εἰς τοσούτας ἐξώκειλαν ἀνυποστόλους καταθλίψεις καὶ ἀνυπολογίστους ἀρπαγὰς, ὥστε καὶ εἰς ἀπελπισίαν ἐσχάτην ὤθησαν τοὺς Ἕλληνας τῶν ἐπαρχιῶν, μακκρίζοντας αὐτὴν τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ὡς ἦττον ἀρπακτικὴν καὶ θηριώδη. Προσέτι δὲ ἡ διεγερθεῖσα διχόνοια μετὰ τὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ, καὶ αἱ μεγάλαι παρουσιασθεῖσαι δυσκολίαι κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἀνθ' ὧσων ἐξ ἐναντίας μεγάλων εὐκολιῶν ἐδεβαίου πρότερον ὁ Πασσᾶρ βεγῆς (Ισμηὴλ πασσᾶς), εἰς τοσούτην βεθυισμένον εἶχον λύπην καὶ ἀμηχανίαν τὸν Χαλὲτ ἐφφέντην, ὥστε παρήγορος αὐτοῦ κατήντησεν ὁ ἴδιος σουλτάνος Μαχμουὺτ. Διὰ ταῦτα, ὡς καὶ διὰ τὰς συγχρόνους μεγάλας ταραχὰς τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου, ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ἀνυσύχει καὶ ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς, καὶ ἐγκυκλίους παρὰ τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσέλαβε, δι' ὧν ἀφωρίζαντο οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐκδίδοντες φιλελεύθερα συγγράμματα Ἕλληνες, ἐν οἷς ὠνομάζοντο ῥητῶς ἄλλοι τε καὶ ὁ ἐν Παρισίοις Πέκοιος.

Ἀνυσύχουν ὡσαύτως τὴν καθέδρην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ αἰείποτε ἐπιβλητικὸς γινόμενος γενισταρισμὸς, αἱ ἀπαιτήσεις τῆς αἰείποτε ἐπιβλητικῆς Ῥωσσίας, καὶ τὰ ζητήματα τῆς κατὰ πρῶτον ἡδὴ μετὰ τὸ 1813 ὑψούσης κεφαλῆν ὑπερήφανον Σερβίας.

Οἱ Γενίτσαροι, ἐξ ὧν πλείστοι ἐφρόνουν ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, διότι τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ, ὡς καὶ παντὸς ἰσχυροῦ σατράπου ἢ δερβέγεη, ἐθεώρουν, καὶ ὀρθῶς, ὡς προηγούμενον τῆς καταστροφῆς ἑαυτῶν, οἱ Γενίτσαροι, λέγομεν, φρυκασόμενοι κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ ἐξαιρέτως κατὰ τοῦ Χαλὲτ ἐφφέντου, ἀρόθως καὶ ἀναφανδὸν ἐκήρυττον: « Ἀντὶ τοῦ πολέμου, ὃν ἤγειρεν ἐναντίον ἐνὸς ἱκανοῦ καὶ ἀναγκαιού βεζύρου, τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὁ σουλτάνος ὤφειλεν, ἵνα θανατώσῃ μὲν τὸν Χαλὲτην, δαπανήσῃ δὲ τὰ χρήματα ἑαυτοῦ εἰς τὸν κρυπτικόν παρὰ τῶν γκιουσῶν (τῶν Ῥώσσων) προκαλούμενον πόλεμον » καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ὁ Μαχμουὺτ τότε αὐτόγραφον ἐξέδωκε διαταγὴν, δι' ἧς οἱ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ διωρισμένοι σατράπαι ἀπηγορεύοντο, ἵνα μὴ τολμήσωσι τοῦ λοιποῦ καὶ γράψωσι τῇ πύλῃ ἄλλην παρὰ τὴν

εἶδῃσιν μόνην τῆς τελείας ἐξολοθρεύσεως τούτου. Ἀλλὰ, καὶ μεθ' ὅλα αὐτὰ, ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης, ὁ μόνος ψηφίσας τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσά πόλεμον ἐναντίον τῆς γνώμης τῶν ἄλλων ὑπουργῶν, ἐκινδύνευε καταρῶμενος παρ' αὐτῶν καὶ τῶν οὐλεμάδων, διεγειρόντων τοὺς Γενιστάρους. Προχωροῦντων δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον τῶν πραγμάτων καθ' ἑκάστην, καὶ αὐξάνοντος τοῦ βρασμοῦ τῶν Γενιστάρων ἐκ τῆς τοιαύτης στάσεως τῶν πραγμάτων (α), δυσφορῶν λίαν καὶ ἀπελπιζόμενος μέχρι παραφρονήσεως ἕνεκα τοῦ φόβου καὶ τῆς αἰσχύνης, ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης ἐμελέτα τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ὑπουργείου, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν κατακραυγῶν τῶν Γενιστάρων καὶ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐναντίους ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐθεώρει καὶ ὡς ἐκ τούτου χεῖρον τὸ μέλλον, εἰ καὶ, νοήμων λίαν καὶ ἐπιτήδειος ὢν, διέπρεπεν οὐχὶ τόσῳ ὡς ἐπίτροπος τῆς βασιλείας (Δεβλὲτ Ναζιρῆ), ὅσῳ ὡς ὑπερευνοούμενος παρὰ τοῦ σουλτάνου Μαχμουτ καὶ ἀπόλυτον ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐπιβρόχην χαίρων.

Κατὰ κακὴν τῶν Ἑλλήνων τύχην προσηλοῦτο τότε παρὰ τῷ Χαλὲτ ἐφφέντῃ Ἰουδαῖός τις τραπεζίτης, Χασκὲλ ὀνόματι, ἄγων καὶ φέρων διερμηνείας, πατριαρχεῖα, μητροπόλεις καὶ ὅ,τι ἂν εἴπῃ τις ἄλλο, κατὰ θέλησιν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος καὶ διὰ μίσην θρησκευτικὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὡς Ἰουδαῖος, καὶ δι' ἔπαρσιν ἐωσφορικὴν μὴ ἀνεχόμενος τοὺς Ἕλληνας ἐν τοῖς τουρκικοῖς πράγμασι, μεθύων ἡμέραν τινα καὶ κρατῶν τὸ ποτήριον ἐμεγαλάλησεν ἐκφωνήσας: «Ἐν τούτῳ τῷ ποτηρίῳ πίνω τὸ αἷμα ὅλων τῶν Φαναριωτῶν!» Ὁ ἄγριος αὐτὸς κομπασμὸς, ἡ ἠθικὴ αὕτη μαστίγωσις παρ' ἐνὸς βωμολόχου τοῦ Χαλὲτ ἐφφέντου, γνωστὰ γενόμενα, τῆς μὲν βωσσικῆς διπλωματίας προσέκαλεσαν τὸν γέλωτα καὶ τὸν οἶκτον, τῶν δὲ Ἑλλήνων διήγειραν τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τῶν Φαναριωτῶν ἠύξησαν τοὺς φόβους, καθ' ὅσον καὶ ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης κακῶς ἐξεφράζετο περὶ τούτων, διότι τὴν σοβαρὰν διαγωγὴν τοῦ Στρωγανῶφ πρὸς τὴν πύλην ἀπέδιδεν εἰς βραδιουργίας αὐτῶν, ἐκ προθέσεως ἐνοχοποιῶν μᾶλλον, ἢ ἀπατώμενος. Ἐπομένως καὶ Χαλὲτ καὶ Χασκὲλ θαυμάσιως συνέδραμον εἰς τὴν ἀπελπισίαν τῶν Φαναριωτῶν καὶ εἰς τὴν ὑπόκωφον διαταραχὴν τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Πρὸ τεσσάρων μηνῶν οἱ Σέρβοι πρότεινον τῇ πύλῃ τὰ δύο ἀκόλουθα ζητήματα: Α'. ὠρισμένην ἐν τῷ μέλλοντι τὴν πληρωμὴν τοῦ ἑτησίου φόρου ἄνευ τινὸς αὐξομαιώσεως· καὶ Β'. ἐθνικὴν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μιλόσχη Ὀμπρένοβιτς, ὡς γενομένου τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ἐκτὸς

τῶν συνθηκῶν καὶ ἀπ' εὐθείας παρὰ τῆς πύλης (α). Ὁ Βελιγράδ Μουχαφιζή, ὑπάλλκλος δικαστικὴν ἀρμοδιότητα ἔχων, ἐπεφορτίσθη τότε, καὶ εἰς τῶν σημαντικῶν Χοτσακιάνιδων, ὁ Κεχαγιᾶ Ζαδδὲς Ἐσάδ βεγῆς, ἐπέμφθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα διαιτῇσιν τὰ ζητήματα ταῦτα. Μὴ εὐχριστηθέντων δὲ τῶν Σέρβων, ὁ μὲν Ἐσάδ βεγῆς ἐπέστρεψεν ἄπρακτος· οὗτοι δὲ ἐπεμψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιτροπὴν ἐξ προσώπων ἐκ τῶν πρωτίστων ἐκκλησιαστικῶν καὶ λαϊκῶν, ζητήσουσαν ἐπιμόνως ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἔθνους καὶ ἕτερα πρὸς τοὺς εἰρημένους προνόμια· ἦτοι Γ'. τὸ κρούειν κώδωνας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις· Δ'. τὴν παῦσιν πάσης ὑπεροχῆς τοῦ πασσᾶ τοῦ Βελιγραδίου, ὡς καὶ τῶν σιπαχίδων, ἐπὶ τῆς Σερβίας· Ε'. τὴν κατάργησιν τῶν μουλτζιμιδων (δεκατιστῶν) Τούρκων καὶ τὴν κατ' ἀποκοπὴν εἰς χρήματα πληρωμὴν αὐτῶν δι' ὅλα τὰ ἐν Σερβίᾳ τουρκικὰ κτήματα (μαλικιανέδες) καὶ Στ'. τὸ ἐκτελεῖν τὰς ἀποφάσεις καὶ διαταγὰς τοῦ Βελιγραδὸς Μουχαφιζῆ οὐχὶ πλέον τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ τοὺς ὑπουργοὺς Σέρβους. Τὰ ζητήματα ταῦτα ἐγγράφως παραδόσασα ἡ ἐπιτροπὴ τῷ μεγάλῳ διερμηνεῖ, ἀπήτησεν ἐγγράφον ὡσάυτως τὴν περὶ αὐτῶν ἀποφασίσαι τῆς Πύλης. Ὁ ἀγέρωχος οὗτος τρόπος τῶν ἀπεσταλμένων καὶ ἡ βαρύτης τῶν ζητημάτων ἐνέπνευσαν τῇ τουρκικῇ ἐξουσίᾳ φόβους καὶ τρόμους, καθόσον διεδόθη προσέτι, ὅτι ἡ Σερβία συνηκούσθη μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ τὸ μὲν ἡμισυ μέρος αὐτῆς ὠπλίσθη, τὸ δ' ἕτερον ὠπλίζετο. Ὅταν δ' ὁ Στρωγωνῶφ ἐπελήφθη τῆς ὑποστηρίξεως τῶν σερβικῶν κατὰ τὰς συνθήκας, ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης τὴν ἀκόλουθον ἐπὶ νεγκε κρίσιν: «Ἐὰν ὑπάρχῃ τι ἀπειλοῦν τὴν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας κρίσιν, τοῦτό εἰσι τὰ ζητήματα τῶν Σέρβων, ὡς ἀπαράδεκτα ὄντα παρὰ τοῦ σουλτάνου». Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ πύλη κατέφυγε τότε εἰς τὴν ἡθικὴν συνδρομὴν τοῦ πατριάρχου τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' εἰς τὴν πρόσκλησιν τούτου ἀπεκρίθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Σέρβων στρογγύλως, ὅτι ὡς Κνέζοι καὶ ἐκ τῶν μεγαλύτερων οἰκογενειῶν τῆς πατρίδος αὐτῶν καταγόμενοι, ἀποδώσουσι τὰ ἴσα πρὸς τὸν πατριάρχην, ἐὰν ἐπισκεφθῶσι παρ' αὐτοῦ κατὰ πρῶτον. Ἐγένετο καὶ τοῦτο καθ' ὑποχρέωσιν τῆς πύλης· πλὴν μάταιαι ἀπέβησαν καὶ ἡ ἐπισκεψίς καὶ ἡ ἀντεπίσκαψις. Ἀντὶ τῶν περὶ συμπεριφορᾶς ματρίας καὶ ἀρμοζούσης εἰς ὑπηκόους ἢ ἡμιὑπηκόους τῆς πύλης νοθεσιῶν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, διὰ τῆς αὐτῆς οὗτοι ἐπιμονῆς καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγέρωχου ὅπου ἐξήλθον τὴν παραδοχὴν, ὥσων ὑπέβαλλον ζητή-

μάτων. Ἐκ τοῦ περισπασμοῦ τούτου τῆς Σερβίας, περισπασμοῦ σπουδαιότητος οὐ μικρᾶς, ὠφελεῖτο μὲν ἡ ῥωσικὴ διπλωματία, ὡς εὐκρινόμενης ὅπωςδὴποτε τῆς παραδοχῆς τῶν ὑπὸ συζήτησιν ἀπαιτήσεων ἑαυτῆς· οὐχ ἥττον ὅμως ὠφελεῖτο ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν καὶ ἡ ἐλληρικὴ ὑπόθεσις, καθ' ὅσον ἡ πύλη, καὶ ἂν ξένοι ἄλλοι κατήγγελλον τοὺς Ἕλληνας ὡς ὑπενεργοῦντας ταραχὴν τινα, ἡ ὑπόπτεισε καὶ τοὺς ὡς ῥαδιουργοῦντας κατ' αὐτῆς ὑπὸ ἄλλους σκοποὺς, ἡ ὑπεκρίνατο μὴ πιστεύουσα ὅλως, ὅτε πολεμοῦσα ἀφ' ἐνὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ἠπειλεῖτο ἀφ' ἐτέρου διπλοῦν ἐπιθετικὸν πόλεμον, ἕνα μὲν ἐσωτερικὸν τὸν τῆς Σερβίας, ἕνα δὲ ἐξωτερικὸν τὸν τῆς Ῥωσσίας. Ἐσπευδε διὰ ταῦτα, ὅπως ἐπιταχύνῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ οὕτω κινήσῃ κατὰ τῆς Σερβίας τὸν αὐτὸν στρατὸν τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τὸν αὐτὸν Χουρσὴτ πασσᾶν, τὸν καὶ πρότερον πολεμήσαντα ταύτην ἐπὶ τοῦ 1813.

Ταυτοχρόνως ἐπὶ τοῦ δεινοτέρου ζητήματος τῶν ἐκκρεμῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ῥωσσίας ἡ πύλη, ἀναγκάζομένη ὡς ἐκ τῶν περιστοιχοῦσων αὐτὴν περιστάσεων, ἦλθεν εἰς διασκέψεις μετὰ τοῦ Στρωγανῶφ, διορίσασα πληρεξούσιον ἑαυτῆς (μυραχάσιν) τὸν πρῶτον ἡγεμόνα Μολδαβίας Σκαρλάτον Καλλιμάχην. Αἱ συνδιαλέξεις ἐγίνοντο ἐν ταῖς Χηλαῖς (Βεζεκίω), κώμῃ δυτικῇ τοῦ Βοσπόρου, ἀλλὰ τόσῳ βραδύνουσαι ἀπὸ σκοποῦ παρὰ τῆς πύλης, ὥστε οὐδ' ἐν διαστήματι πολλῶν ἐτῶν ἐλπίζομενον ἀπέβαινεν ἀποτέλεσμα τι. Παρὰ τὰ πολλὰ δὲ ῥωσικὰ καὶ σερβικὰ ζητήματα ἀπητήθη τότε παρὰ τοῦ Στρωγανῶφ καὶ ἡ «ἀπὸ ἑξ̄ χιλιάδων πουγγείων», ἥτοι τριῶν ἑκατομμυρίων, ἀποζημίωσις τῆς ὑψηλαντικῆς οἰκογενείας. Μετὰ ἐνστάσεις διαφόρους, ἀλλὰ ματαίας, ἡ πύλη ὡμολόγησεν ἑαυτὴν ὀφειλέτιδα δύο ἑκατομμυρίων. Ἐπιμενούσης ὅμως τῆς ῥωσικῆς πρεσβείας, παρενέβαλε τότε τὰς ἀπαιτήσεις, ὡς ἐνόμιζεν ἔχων κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας. Ἀλλ' εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, προκύπτει βέβαιον, ὅτι ἡ οἰκογένεια Ὑψηλάντου ἐκτίσαστο τὰ δικαιώμα τῆς ἀποζημιώσεως, ἂν οὐχὶ ἐκ τριῶν, τοῦλάχιστον ἐκ δύο ἑκατομμυρίων γροσίων τῆς ἐποχῆς τοῦ 1820.

Ὡς συμπλήρωσις δ', οὕτως εἰπεῖν, τῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας ἀδικλύτων περιπλοκῶν ἐπῆλθον τότε καὶ τὰ ἐν Βαθυκόλπῳ (Βουγιούκδερε) ἄτακτα καὶ ὀδυσσευτικὰ κινήματα τῶν κατὰ τοὺς παλαιούς προμηχόνων στρατιωτῶν Τούρκων. Ἐπ' αὐτῶν ἡ ἠθικὴ σύρει σιγῆς

πέπλον. Περὶ τῶν ἰδίων δὲ ἐξέφρασθη παρρησίᾳ ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτοῦ ὁ Στρωγγανῶφ: «Αἶσχος διὰ τὴν Εὐρώπην ἢ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ὑπαρξίς τῶν βαρβάρων!» Αὐτοκρατορικὸν δὲ ἔγγραφον φθάσαν διελάμβανε: «Τοιαῦτα τοῦ ἀχαλινώτου στρατιωτικοῦ ὄχλου τῶν Τούρκων ἄτακτα κινήματα οὐδὲν ὡς καθάπτονται τῆς τιμῆς τοῦ πρεσβείου καὶ τοῦ βίσιμου ἔθνους, ἀνωτέρου ὄντος τῶν ἐπηρεϊῶν αὐτῶν. Ἀπορεῖ ὅμως ὁ αὐτοκράτωρ, πῶς συγχωροῦνται παρὰ τῆς πόλης τὰ τοιαῦτα, συχνάκις γινόμενα, καὶ ἀναγκάζεται, ὅπως λάβῃ αὐτὸς ἄλλα μέτρα, ἐὰν μὴ ἐφεξῆς παύσωσι ταῦτα».

Ἐν ταιαύτῃ ὑπῆρχον καταστάσει τὰ πράγματα τῆς ἀνατολῆς, ὅτε καὶ τὰ κατὰ τὴν δύσιν ἀνώμαλα διετέλουν οὐχ ἥττον. Τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ἀφορμὴ σπουδαιότερα ἦτο ἢ τῆς Ἰταλίας ἐπανάστασις, καθ' ἧς ἡ Ἀγγλία ἤρνετο πᾶσαν ἰδέαν ἐπιθέσεως. Καθ' ὃν δὲ χρόνον συνεκεντρώθη ἐπὶ τοῦ Πάδου ἐξηκοντακισχίλιος αὐστριακὸς στρατὸς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Νεαπόλεως καὶ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φριμόντ, ὁ Καποδίστριας προέβλεπεν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλέξανδρου τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξαντλήσεως πάσης ἀποπειρας συμβιβασμοῦ, πρὶν ἢ γίνῃ χρῆσις ὀπλων. Ἐντεῦθεν τὰ μυστικοσυμβούλια Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας ἐπεκαλέσθησαν ἀπορρήτως τῇ 14 δεκεμβρίου καὶ αὐτὴν ἐτι τοῦ Πάπα τὴν μεσολάβησιν, ἐλπίζοντα, ὅτι οἱ ἐν Νεαπόλει ἐπαναστάται ἀκούσουσι κάλλιον τῆς λογικῆς φωνῆς, ἐνισχυομένης διὰ τῆς πνευματικῆς δυνάμεως. Φαινόμενον δ' ἦν ἀπαράδειγματις τὸν μέχρι τοῦδε τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Ῥώμης γενόμενον κίνημα παρὰ τριῶν δυνάμεων τριῶν διαφόρων θρησκευτικῶν δογμάτων. Ἐδόθησαν τότε ὑπόνοιαι συστηματικῆς διαταραχῆς καὶ ἐν Πετροπόλει ἕνεκα τῆς δειχθείσης ἀπειθείας τοῦ συντάγματος Σεμενόφσκη κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ Σβάρτς. Ἡ περίπτωσις αὕτη λίαν σοβαρὰ ἐθεωρήθη, καὶ διαφύως ἐτεχνολογήθη. Ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ἐβεβαιώθη, ἢ ὅτι μόνος ὁ πρὸς τοὺς στρατιώτας τραχύτατος τρόπος τοῦ ἀρχηγοῦ προσέκλεσε τελευταῖον τὴν ἀπειθεῖαν τούτων, καθ' ὅσον τὸ μὲν σύνταγμα ἐξεβλήθη τῇ ἐπιούσῃ ἐκ τῆς Πετροπόλεως, οὐδεμίαν ἐπενεγκὸν ἀντίστασιν, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ εὐρέθη ἔνοχος. Ἐντεῦθεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος διέμενεν ἐν Τροπκῷ ἡσυχος, ὅλοι δ' οἱ ἑκτακτοὶ γεννηθέντες πολιτικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐψεύσθησαν.

Τούτων δὲ διαδραματιζομένων, ὁ Ὑψηλάντης ἐτι μᾶλλον ἐκυριεύετο ὑπὸ ἀδημονίας, μὴ βλέπων ἐφαρμοστέμενον τὸ περὶ Κωνσταντινου-

πόλεως σχέδιον (α), καὶ ἀπειλῆς ἔνεκεν ἐπανέλαβεν αὐτὴν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ἴδῃ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγὰς ἐκτελουμένας τάχιον. Τῆς καθεδρᾶς τὴν ταραχὴν καὶ πρὸ πάντων τοῦ σουλτάνου τὴν μᾶλλον ἐλπιζομένην καταστροφὴν ἐθεώρει ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἔνευ. Καὶ οἱ μὲν ἔφοροι τότε ὑπέβαλον ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ ἕτερον σχέδιον συνοπτικώτερον καὶ περὶ μόνον στρεφόμενον τὸ διπλοῦν μέτρον τῶν πυρκαϊῶν καὶ τῆς ἐξαλείψεως τοῦ προσώπου τοῦ σουλτάνου (β). ὁ δὲ Χρυσοδωδέκατος Ἀριθμὸς, ἦτοι ὁ Σέκερης, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν ἐφόρων τούτων διὰ τὸ δύσκολον τῶν πραγμάτων, ἰκέτευε: «Μὴ πρὸς Θεοῦ ἀδημονήσητε καὶ παραιτηθῆτε!» (γ).

Ἄλλ' ἐνταυτῷ ζητήματα, οὐχὶ ὀλίγω σοβαρά, ἀνεφύησαν μεταξὺ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Μιχαήλου Σούτσου ἔνεκα τῆς ἀποστολῆς τοῦ Λασσάνου εἰς τὸ Ἰάσιον καὶ τῆς ἐγγιζούσης ῥήξεως τοῦ πολέμου. Ὁ Λασσάνης πεφορτισμένος ἦτο, ὅπως διαργανώσῃ ἰδίως τοὺς Ἕλληνας τῆς Μολδαβίας, περιλαμβανομένης καὶ τῆς φρουρᾶς· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον καὶ τὴν προσωπικὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἡγεμόνος προσέβαλλε, καὶ τὰς ἰδίας περὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ στρατοῦ σκέψεις τούτου καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἀνέτρεπε. Ὁ Λασσάνης πεφορτισμένος ἦτο, ὅπως ζητήσῃ τὰς λεγομένας ποτούρας (καπιτανίας), δεκαεὶς οὐσας τὸν ἀριθμὸν, καὶ δι' αὐτῶν εὐκολύνῃ τὴν κατὰ μέρη συγκέντρωσιν καὶ διατήρησιν τῶν σωμάτων, ὡς οὐδεμιᾶς οὕτω διδομένης ὑπονοίας εἰς τε τὸν τόπον καὶ τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη παραχώρησις δύσκολος ἀπέβαινεν ἔνεκα τῶν αὐτῶν ἀνωτέρω λόγων, καὶ διότι πρὸ πάντων κατὰ τὴν συνέταυξιν, ἣν ἔλαβεν ὁ Λασσάνης μετὰ τοῦ Ρίζου, προετάθησαν αὐτῷ προκαταρκτικῶς τὰ ἀκόλουθα· πρῶτον, Τί μέλλει γενέσθαι ὁ ἡγεμὼν, κινουμένης τῆς Ἑλλάδος; καὶ δεύτερον, Τίς προφυλάξει τὸν τόπον, ὅταν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα διαβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ὁ Λασσάνης ὑπεξέφυγεν ἐπιτηδείως τὸ πρῶτον, εἰπὼν, ὅτι, μυστικῆς οὐσῃ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ὑψηλάντου μετὰ τῆς Ἀρχῆς, ἀγνοεῖ, τίνα ἐπὶ τοῦ προκειμένου δώσει ὠρισμένην ἀπόκρισιν. Ἐρωτηθεὶς προσέτι, ἐὰν ἡ ἡγεμονία τῆς Βλαχίας περιελεύσῃται εἰς τὸν Μιχαήλου Σούτσου, ἀποθνήσκοντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἀπάντησεν ὡσαύτως, ὅτι μόνω τῷ Ὑψηλάντῃ δύναται εἶναι γνωστὸν τὸ τοιοῦτον. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον δ' ἀπεκρίθη, ὅτι ἐν περιστάσει τοιαύτῃ εἰσελεύσονται οἱ Ῥῶσοι εἰς τὰς Ἑγεμονίας οὐχὶ ὡς κατακτηταί, καὶ ἐπομένως προ-

στατεύσουσι τοὺς ἡγεμόνας μεθ' ὅλων τῶν δικαιωμάτων τοῦ τόπου μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος (α). Τελευταίον δὲ ὑπενόησεν ὁ Λασσάνης, ὅτι ὁ ἡγεμὼν Μιχαήλος Σουτσὸς περιέμενε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἢ παρὰ τοῦ Καποδιστρίου, ἀπόκρισιν εἰς τὸ ἀφιερωτικὸν αὐτοῦ γράμμα· ὅτι ἤλπιζε παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ἐνεργοῦντος τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Στρωγανῶφ, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας μετὰ τὴν προσεχῆ ἀποβίωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου· καὶ ὅτι ἐφοβεῖτο τὴν μόνωσιν ἑαυτοῦ μετὰ τὴν ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν ἐξόδον ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατεύματος. Ἐπειδὴ δ' οὗτος ἐζήτει μετ' ἐπιμονῆς νέαν ἐν Σκουλενίῳ συνέντευξιν καὶ νέας ἐπομένους ἐξηγήσεις τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ Λασσάνης ἀναφέρων περὶ πάντων τούτων, ὑπεστήριξε μὲν τὴν ἀνάγκην τῆς συνεντεύξεως αὐτῆς, ἵνα μὴ βραδύνωσιν ἄλλως τὰ πράγματα, προδιέθετε δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Ὑψηλάντου καὶ εἰσηγάτα τὴν ἀμέσου ἀποστολὴν δύο διπλωμάτων, ἐνὸς πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐπὶ ἀρχηγίᾳ τῶν Ἀφιερωμένων, καὶ ἐνὸς πρὸς τὸν Ῥίζον (β).

Παραδεχθεὶς ὁ Ὑψηλάντης τὴν ἐν Σκουλενίῳ δευτέραν συνέντευξιν, ἀπέστειλεν ἀντιπροσώπους ἑαυτοῦ τὸν Νικόλαον Ὑψηλάντην καὶ Γεώργιον Καντακουζηνόν, ὡς καὶ ὁ ἡγεμὼν Σουτσὸς τὸν Ῥίζον. Ἐνταῦθα ὁ Ῥίζος πολλὰς ὑπέβαλε παρατηρήσεις καὶ παράπονα ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος διὰ τὴν ἰδιόβρυθμον ἀποστολὴν τοῦ Λασσάνου εἰς τὸ Ἰάσιον, τὸ διπλοῦν ζήτημα περὶ τοῦ τρόπου τῆς διοργανώσεως τῶν ἐνόπλων, τῆς τε ἀνανεώσεως καὶ τῆς μονομεροῦς παραχωρήσεως τῶν ποτούρων, τὴν ὀλίγην διδομένην πίστιν εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἀρμοδιότητά τοῦ ἡγεμόνος, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἄκαιρον γινομένην ἐκβίασιν τῶν πραγμάτων. Ὑποσχεθεὶς δὲ πᾶσαν ἐπὶ τούτων καὶ ἄλλων ἐνέργειαν δυνατὴν, ἀλλὰ συνετὴν καὶ ἐντεχον, ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος, προέτεινε συγχρόνως ὡς λίαν ἀναγκαῖον τὸν προσηλυτισμὸν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατελοῦντος « καπουκεχαγιά » ἀδελφοῦ τοῦτου, ὅπως πορίζωνται ὁ μὲν ἡγεμὼν δι' αὐτοῦ, ὁ δὲ Ὑψηλάντης διὰ τοῦ ἡγεμόνος, τακτικὰς τε καὶ συστηματικὰς πληροφορίας περὶ πάντων τῶν ἀναγομένων εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν τακτικὴν τῆς θεωρητικῆς πόλης. Ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης καὶ Καντακουζηνὸς ἀντιθέσαντες, οἷους ἠδύναντο λόγους ὑπὲρ τῆς πορείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμέσου διοργανώσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ποτούρων, ἐθεώρησαν ὡς ἐπικίνδυνον τὴν ἰδέαν περὶ τῆς κατηχήσεως τοῦ καπουκεχαγιά (γ) καὶ διέκοψαν τὰς περαιτέρω ἰδιαιτέρας ἐξηγή-

σεις, ἃς ἦσαν πεφορτισμένοι παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου κατὰ τὰ γράμματα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σούτσου. Ἐντεῦθεν ἐγενήθη ψυχρότης τις, καὶ ἐπανῆλθον τὰ μέρη εἰς τὰ ἴδια ἄνευ ὀρισμένου ἀπατελέσματος.

Μεθ' ἡμέρας τινὰς ἤρθησαν ὅλαι αἱ διαφωνίαι αὗται. Ἐλθὼν εἰς ἐξήγησιν προσωπικὴν μετὰ τοῦ Λασσάνου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ρίζου, ὁ ἡγεμὼν Σούτσος ἐβεβαίωσε τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὰς γενομένας παρεξηγήσεις καὶ παρενοήσεις ἐν τῷ Σκουλενίῳ· συνέστησε δὲ πᾶσαν προσοχὴν εἰς τὰς πρὸς αὐτόν διαταγὰς τοῦ Ὑψηλάντου, ἵνα μὴ φαίνεται ἢ μὲν Ῥωσσία ἐνοχοποιουμένη, οὗτος δὲ ἀντιπράττων εἰς τὸ πολιτικὸν συμφέρον ταύτης· συνεπῶς δὲ ἀπήτησεν ἀμειβαίαν παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἀγάπην ἐγκάρδιον καὶ εἰλικρινεῖαν κατὰ πάντα, ὀρκισθεὶς μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἱερωτέροις, ὅτι, ἐλευθερουμένης τῆς Ἑλλάδος, μόνην προκρίνει τὴν ζωὴν τοῦ ἀπλοῦ ἰδιώτου. Ἐπίσης δὲ τὴν ἀνάγκην παραπετήσας, ὅπως μὴ γνωρίζωνται τοῖς ἐν Ἰασιῳ ἐφόροις τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ἀπόρρητα, ἀνεδέχθη τὴν ἀπόλυτον καὶ ἄνευ ἐρεύνης οὐδεμιᾶς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Ὑψηλάντου· τέλος δὲ ἐνδύσας καὶ εἰς τὴν παραχώρησιν τῶν ποτούρων καὶ μόνας πέντε ἐξ αὐτῶν ζητήσας διὰ τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἡγεμονικῆς φρουρᾶς διελήμπασεν καὶ τουφεκτσήμπασεν, ὑπεσχέθη ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ὅλους τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ πᾶσαν χρηματικὴν καταβολὴν, ὅσῃν εἰς ἡγεμῶν δύναται, ὑπὲρ τοῦ πολέμου. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἄλλα, μᾶλλον ἢ ἥττον οὐσιώδη, καὶ μάλιστα τὰς γενομένους κακὰς ἐντυπώσεις καὶ παρεξηγήσεις ἐκ τῆς δολοφονίας τοῦ Καμαρηνοῦ, ἀναφέρων τῷ Ὑψηλάντῃ διὰ λεπτομερείας, ὁ Λασσάνης περὶ μὲν τοῦ μεγάλου χαρακτῆρος καὶ τῆς σταθερᾶς εἰλικρινείας τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου πλήρῃ ἐξεφράζετο ἀληθειαν, τὴν δ' εἰς τὴν Σερβίαν ταχυτέραν ἀποστολὴν τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ ἐξεβίαζεν, ὅτε ἀρμοδιώτατος ἐφαίνετο ὁ καιρὸς, τῆς ὁθωμανικῆς πύλης ἀρνούμενης τὴν διαδοχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Μιλόσχη Ὁμπρένοβιτς. Ὁ Λασσάνης συγχρόνως, ἐπενθυμίζων ὡς λίαν συμπερούσαν τὴν ὀγλίγωρον ἀποστολὴν τοῦ διπλώματος, ἵνα θεωρῇ οὕτως ὁ ἡγεμὼν ἀρχηγὸν ἑαυτὸν τῶν ἐν Μολδαυίᾳ ἐνόπλων, ἐτελεύτα ὑποβάλλων καὶ τὰς σκέψεις τοῦ ἰδίου περὶ τῆς ἐπιτυχαστέρας ἐκτελέσεως τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου (α). Αἱ σκέψεις αὗται πολὺν πρακτικὸν νοῦν περιεῖχον.

Ἄλλ' ὅμως, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Λασσάνης διεβεβαίον ταῦτα ἐκ τοῦ

Ἰασιίου διὰ πολλῆς θερμότητος, ἐξ ἐναντίας ὁ Ὑψηλάντης, κατειλημμένος ἐκ τῶν κατὰ τὸ Σκουλένιον γενομένων παραπόνων, ἐνστάσεων καὶ ἀπαιτήσεων τοῦ Ῥίζου, ἔγραψεν ἐκ τῆς Κισνεύιας πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σούτσον διὰ τινος ψυχρότητος καὶ δικαιολογῶν μὲν τὴν ἀποστολὴν τοῦ Λασσάνου, διὰ τίνα ἐνεκρίθη λόγον πολιτικόν, τροπολογῶν δὲ ταύτην ὡς περιορισμένην πάντοτε, καὶ ἐπομένως ὑποκειμένης τὰς περὶ στρατοῦ ἐνεργείας εἰς τὴν συναίνεσιν τοῦ ἡγεμόνος, προέτεινεν ἐπὶ τέλους, ἵνα ὑποβάλῃ οὗτος γεγραμμένα, ὅσα ἂν ἔχῃ αἰτήματα πρὸς ἔγκρισιν, καὶ ἡ ἀναλάβη ἀπ' εὐθείας τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν, ἣ παραδεχθῇ τὰ γινόμενα πρὸς αὐτὸν προβλήματα, καὶ παύσωσιν οὕτως ἀναβολαὶ ζημιώδεις (α).

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν νύαι ἀνεφύησαν διενέξεις ἐν τῷ Ἰασίῳ, ὅθεν κατηγόρουσι οἱ μὲν τοῦ Λασσάνου, οἱ δὲ τοῦ Φλωρεστίου, ὡς βραδιουργούντων κατὰ τῆς κοινῆς ἀρμονίας. Ὁ Λασσάνης τότε, ἀποδίδων μὲν τὰ πάντα τῷ Φλωρεστίῳ, ἔγραψε περὶ αὐτοῦ τῇ 16 Ἰανουαρίου 1821: «... Ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα ἀνακατώθησαν ἀπὸ τὸν Φλωρεστίου, ὁ δὲ» «ποῖος, καθὼς ἄλλοτε σὰς εἶπα, εἶναι ἀνακατοσιάρης μεγάλως... Ὁ» «Αὐθέντης φαίνεται νὰ ἐπέπληξε μεγάλως αὐτὸν, καὶ τώρα μερικὰς» «ἡμέρας εἶναι πολλὰ τραβηγμένος καὶ σκυθρωπός» «συνγορῶν δὲ ὑπὲρ» «ἐαυτοῦ τῇ 29 τοῦ ἰδίου, ἐβεβαίον τῷ Ὑψηλάντῃ, «... νὰ μὲ στοχά-» «ζεσθε πάντοτε τοιοῦτον, ὅποιον μὲ ἐγνωρίσατε, καὶ νὰ μὴ περάσῃ» «ποτὲ ἀπὸ τὴν ιδέαν σας, ὅτι ἡ δουλειὰ ἡμπορεῖ ποτε νὰ μεταβάλλῃ τὸν» «Λασσάνην εἰς Χασσάνην. Κατ' αὐτὰς ἐνεργῶ, διὰ νὰ γίνωσιν ὅλοι οἱ» «ἄξιωματικοὶ τῶν Ἀρβανιτῶν ἀδελφοποιητοὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ» «σπαθί, καὶ νὰ τοὺς βάλω μετέπειτα νὰ υπογράψουν ἐν προσκλητι-» «κόν (β) . . Σὰς περικλείω γράμματα ὅπου ἔλαβα ἀπὸ Βουκουρέστι, καὶ» «εἶδετε, ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἐπιδέχονται ἄργητα. Μὴ προσμένετε» «λοιπὸν τακτικὸν διοργανισμὸν ἐδῶ, διότι χίλια πράγματα τὸν ἔμπο-» «δίζουσιν... Τὸ Ἰάσιον ἐγέμισεν ἀπὸ Ἀρβανίτας, καὶ ἤρχισε νὰ διε-» «γείρῃ τὴν κοινὴν ὑποψίαν...» «Συμφώνως δὲ πρὸς τὰ γενικὰ πράγ-» «ματα ἔγραψε τῇ 15 Ἰανουαρίου 1821 καὶ ὁ Σέκερης πρὸς τὸν Ὑψη-» «λάντην: «... Τὸ πρᾶγμα ὥρμησεν εἰς τὰ ἔξω... Τὸ ἔθνος εἶναι εἰς» «τὸν ἔσχατον βαθμὸν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ... Ἡ ἄργητα δὲν κάμνει» «καλὰ ἀποτελέσματα... Ἐάν δὲν στερῇσθε ξένων βοηθειῶν, μὴν ἄρ-» «γοπορῆτε· ἐάν ὅχι, βάλετε ὅλην σας τὴν περιέργειαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν» «τοῦ πενθεροῦ, καὶ αὕτη θέλει σταθῇ ἀρμοδιωτάτη καὶ χρήσιμος

»κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα, καὶ ὡς ἀρκετὸς ὀδηγηθῆτε ἀπὸ τὰς πε-
»ριστάσεως καὶ κάμετε τὸ ὠφελιμώτερον ὅπου ὀδηγηθῆτε παρὰ Κυ-
»ρίου . . . » (α).

Συνέβη τότε, ἡ τῇ 18 Ἰανουαρίου 1821, ἡ ἀποβίωσις τοῦ ἡγεμό-
νος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Ν. Σούτσου, ἐνταφιασθέντος τῇ 20 ἐν
τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, τοῦ νέου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔσχε σὺν
τοῖς ἄλλοις μεγάλην ἐπιβροήν ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος. Ὁλίγω
πρότερον ὁ Ἰάκωβος Ρίζος ἐγνωμοδότει ἐξ Ἰασίου ἀναγκαίαν διὰ τὴν
Ἀδελφότητα τὴν μετὰθεσιν τοῦ Μιχαήλου Σούτσου ἐπὶ τῆς ἡγεμο-
νείας τῆς Βλαχίας, ὡς μεγάλα παρέξουσιν ὠφελήματα» (6). Ὁ Σούτσος
ἐσκέπτετο ὀρθῶς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει, διότι ἱκανὴν ἡ Βλαχία
ἔφερε δύναμιν ὅπλων ἐντοπίων καὶ ξένων, καὶ πολλῶν πλείονας τῶν
τῆς Μολδαβίας ἐχορήγει τὰς εὐκολίας καὶ τὰ πρὸς πόλεμον μέσα· ἀλλὰ
μετὰθεσις τοιαύτη ἀκατόρθωτος ὑπῆρχε κατὰ πολλοὺς λόγους. Ἀδελ-
λον δ' ὃν, τίνος ἔμελλον εἶσθαι πνεύματος καὶ διαθέσεων ὁ διορισθη-
σόμενος παρὰ τῆς πύλης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, φρονήσεως, μάλλον δὲ ἀ-
νάγκης, ἔργον ἐθεωρήθη ἡ δυνατὴ προκατάληψις ἐνδεχομένων ἐν τῷ
μέλλοντι ἀντιδράσεων. Ἀλλ' ὡς ὅρος μὲν τῆς προκατάληψως ταύτης
οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἄλλος παρὰ τὴν ταχύτεραν, ὅσον ἐνεστί, κίνησιν τοῦ
πολέμου· ὡς μέσον δὲ εὐχερέστερον πρὸς τὴν κίνησιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡ
συμμετοχὴ τῆς Σερβίας καὶ ἡ ἐνοπλος ἐσωτερικὴ διατάραξις τῆς Βλα-
χίας (γ). Ἀληθῶς, παρὰ τὴν συνδρομὴν ὅπλων γενναίων καὶ ἡσκημένων,
παρὰ τὴν δεξιωτάτην θέσιν ὀρμητηρίου κατὰ τῆς Τουρκίας κοινοῦ ἐν
πάσῃ ἀνάγκῃ, ἡ συμμετοχὴ τῆς ἁνῶς Μοισίας πλεονέκτημα ἔτι εἶχε
μέγα, ὡς ἀσφαλίζουσα καὶ τὴν συμμετοχὴν τῆς κάτω Μοισίας, τῆς
Βουλγαρίας. Ἐπίσης δὲ παρὰ τὴν μεγάλην περιπλοκὴν, ἣν ὑπὸσχναί-
το μία τις ταραχὴ τῆς Βλαχίας ἐν τῷ πνεύματι τῶν Τούρκων, ἐπηκο-
λούθει ὅπωςδῆποτε καὶ ἡ ἐνοχοποίησις τοῦ τόπου, τούτῳ ἀναγκαία,
ὅσα ἐφαίνετο εὐκολύνουσα ἐν καιρῷ τὴν διάβασιν τοῦ Ἰστροῦ.

Ἐν τούτοις δ' ὁ ἡγεμὼν Μιχαήλος Σούτσος μετὰ πολυήμερον σκέ-
ψιν ἀπήντησε τῇ 24 Ἰανουαρίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην διὰ τρόπου, ὃν
συνώδευσεν καὶ μετριοφροσύνη πολλὴ καὶ ἐν μέρει πεῖρα πραγμάτων. Ἡ
ἀπάντησις αὕτη ἦτο κυρίως ἐκθεσις ἀναλυτικὴ ἐπὶ τῶν γενομένων
προβλημάτων. Ὁ Σούτσος, ὁμολογῶν κατ' ἐπανάληψιν ἑαυτὸν, ὡς οὐ-
δὲν ἔχοντα ἴδιον συμφέρον ἄλλο καὶ τὰ πάντα ἀποφασίσαντα ὑπὲρ

τῆς πατρίδος, ὑπέβαλεν ὑπὸ τὴν ἐγκρίσιν αὐτοῦ σκέψεις τινάς, ἃς ἐνόμιζε πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν ἀρμοδίας, ὡς ἀκολούθως.

Καὶ πρῶτον, ὡς ἐκ τοῦ ληφθέντος μέτρου τῆς διοργανώσεως τῶν ἐνόπλων ὑπὸ ἰδιωτῶν, οἷου τοῦ Λασσάνου, Γάτσου καὶ λοιπῶν, ἐθεώρει ἀδύνατον τὴν διατήρησιν τῆς ἀπαιτουμένης μυστικότητος, τὴν ἀπάτην τῶν ἐντοπίων καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἐνοχοποιήσεως τῆς καθεστῶσης ἐξουσίας· ἀναδεχόμενος δὲ αὐτὸς τὴν διοργάνωσιν τῶν ποτούρων, ὡς τὸ δυσχερέστερον τῶν ἔργων, κατὰ τὰ καθεστῶτα καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐγγυήσεως τῆς ἐξουσίας, ὑπισχνεῖτο πᾶσαν ταχύτητα καὶ ἐπιτυχίαν, οἷας ἐπέδωκεν ὁ Ὑψηλάντης δι' ἄλλων μέσων. Δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ ἐθεώρει τὴν Ῥωσσίαν εὐνοῦν μὲν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει, ἀποφεύγουσαν δὲ πᾶσαν ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης ἐνοχοποίησιν, ἐφ' ὅσων (κατ' αὐτὸν) διενήργει· καὶ ἐπειδὴ παρεδέχετο ἀναπόφευκτον, μετὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ Ὑψηλάντου, τὴν ὑπὸ τῶν Ῥώσσιων δικαίωματι προστασίας στρατιωτικὴν κατοχὴν τῶν δύο ἐπαρχιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαυίας· διὰ ταῦτα ἐζήτηε ὁδηγίας ἐμπιστευτικὰς, ὅπως συμμορφώσῃ τὴν διαγωγὴν ἑαυτοῦ, πᾶσαν ὑπισχνόμενος ἐχεμύθειαν, καὶ ὡς μέτρον ἀνάγκης κοινῆς διὰ τὰς ἐτοίμους προμηθείας τῶν πρὸς τὸν πόλεμον μέσων προέτεινε τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἡγεμονείας, ἣν διεῖπε (α). Ἡγνῶει ὅμως, ὅ,τι ἐζήτηι.

Στερούμεθα τοῦ πρωτοτύπου, ἥτινος ἀντιγράφου, τῶν προβλημάτων τοῦ Ὑψηλάντου· ἐκ μόνης δὲ τῆς περὶ αὐτὰ κρίσεως τοῦ Σούτσου ἐξάγομεν διαλαμβανόμενα ταῦτα ἐν ἑπτὰ ἄρθροις, καὶ ἀφορῶντα τὴν ἀπόλυτον συμμόρφωσιν αὐτοῦ πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς Ἀρχῆς, τὴν ταχίστην διοργάνωσιν τῶν ἐνόπλων καὶ τὸ ζήτημα τῶν ποτούρων, τὴν πρόχειρον καταβολὴν ἐξακοσίων χιλιάδων γροσίων, τὴν προσεχῆ διάβασιν τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Μολδαυίαν καὶ τὴν διὰ τὸν στρατὸν προμήθειαν τροφίμων. Ὁ Σούτσος παρεδέχθη ἅπαντα σχεδὸν ἐζήτησεν ὅμως, ὅπως αἱ μὲν διαταγαὶ τῆς Ἀρχῆς προσαρμοζώνται πρὸς τὰ κοινὰ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ χρέη· ἡ δὲ διοργάνωσις τῶν ποτούρων ἐνεργηθῇ διὰ τρόπου συμφώνου πρὸς τὰ καθεστῶτα· ὁ δὲ πρόξενος τῆς Ῥωσσίας Πιζάνης διατάγη, ἵνα ἀδιαφορῇ ἐπὶ τοῖς γινόμενοις. Τελευταῖον δὲ συνεβούλευσε τὴν ἐκ τῆς Λιθῆας διάβασιν τοῦ Ὑψηλάντου ὡς τὴν καταλληλοτέραν ἐσομένην καθ' ὅλους τοὺς λόγους (β).

Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν ἡ πολλαχόθεν γινόμενη συγχέντρωσις

τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς ξενοδοχείοις τοῦ Ἰασιού, πολλήν διήγειρε τὴν ἀνησυχίαν τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων. Καὶ οὗτοι μὲν ἐζήτουν τὴν ἐκδίωξιν τούτων· ὁ δὲ ἡγεμὼν Σοῦτσος, προσποιηθεὶς κατ' ἀρχὰς ἄγνοιαν καὶ θεωρήσας ἀναγκαίαν τὴν διοικητικὴν ἔρευναν, παρετήρησεν αὐτοῖς ἐπὶ τέλους, ὡς ἐπικίνδυνα λίαν μέτρα, καὶ τὴν ἐκδίωξιν καὶ τὴν ἀνευ ἐγγυήσεως διαμονὴν τῶν ἀνθρώπων τούτων, ὡς πολλῶν ὄντων καὶ δυναμένων τραπῆναι ἐπὶ τὸν ληστρικὸν βίον κατὰ τῆς χώρας. Δραττάμενος δ' ἄλλως τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς διὰ τὸν ἀνύποπτον διορισμὸν τῶν ποτούρων, ὃν προσέθετο, ὑπέλαβε περὶ τούτου τοῖς ἀρχουσιν, ὡς περὶ μόνου καταλλήλου μέσου διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου· καὶ, ὅτε ἐκείνοι εἶδον δύσκολον τὸ τοιοῦτον, λόγῳ ὅτι ἐπιβαρυνθήσεται οὕτως ἡ «τσάρα», ὁ ἡγεμὼν, ὡς δῆθεν κηδόμενος ὑπὲρ αὐτῶν μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀπεφάνθη κατηγορητικῶς: «Διὰ νὰ ἀποφύγητε τὸ μεγάλον κακὸν, πρέπει νὰ προτιμήσητε τὸ μικρότερον». Ἐπὶ τοσοῦτον ἀπέβαινε χαλεπὴ ἡ μυστικὴ στρατολογία ἐν τόπῳ, ὅπου μετὰ τῆς ἀνησυχίας τῶν ἀρχόντων ἠνοῦντο ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν καὶ αἱ ὑπόνοιαι τῶν διαφόρων προξένων. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ Ῥίζος δίκαιον μέγα εἶχε γράφων πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπὶ τοῦ προκειμένου: «Ἄς ἐνθυμηθῶν τοὺς λόγους μου οἱ πρίγκιπες» Νικόλαος Ὑψηλάντης καὶ Γεώργιος Καντακουζηνὸς κατὰ τὴν ἐν Σκουλενίῳ συνέντευξιν (α).

Καὶ ἐν τούτοις, ἀφ' ἑαυτοῦ κρίνων τὴν θέσιν τοῦ ἡγεμόνος Σοῦτσου, καὶ τὰς περὶ τῆς ῥωσικῆς πολιτικῆς ιδέας αὐτοῦ ἐκμεταλλεόμενος βαθύτερον, ὁ Ὑψηλάντης ἀντέταξεν εἰς τὰς ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου παρατηρήσεις τούτου λόγου τινὰς, ὀλίγης μὲν λεπτότητος, ἱκανοὺς ὅμως ἵνα ἐκπλήξωσιν ἔτι μᾶλλον καὶ προκαταλάβωσιν αὐτοῦ τὸ πνεῦμα. Τί ἐπεκαλεῖτο ὁ Σοῦτσος; Τὴν ῥωσικὴν ὑποστήριξιν καὶ ἀναγνώρισιν ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας, βέβαιος ὢν, ὅτι ἔσται συντελεστικώτερος οὕτω, καὶ πεποιθὼς ἐνταυτῷ, ὅτι τὰ πάντα παρὰ τῆς ῥωσικῆς διπλωματίας κινουνται, ἢ ἐν γνώσει ταύτης ἐνεργοῦνται, καὶ πάντοτε περιμένων ἀπαντήσεις εὐχαρίστους ἐκ τῆς Πετροπόλεως. Τί δὲ, ἵνα μὴ ἀπελπίσῃ αὐτὸν, ἀπήντησεν ὁ Ὑψηλάντης; «Ὅταν ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις λάβῃ «πλήρη τὰ πιστὰ παρὰ σοῦ, τότε χορηγήσει τὴν ὑποστήριξιν ἑαυτῆς» «τίνες ὅμως ἔδωκας ἀποδείξεις τοιαύτας πρὶν, ἐν ᾧ τελευταῖον ἔτι «οὔτε τὰ πεμφθέντα προβλήματα παρεδέχθης ἀκέραια;» Ὡσαύτως ἐθεώρει ὁ Σοῦτσος δυνατὴν καὶ λυσιτελεῖν πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῆς Ἀρχῆς, ὅταν συνεβιβάζοντο αὐταὶ πρὸς

τὴν ἡγεμονικὴν θέσιν, ἣν κατεῖχε. Καὶ βεβαίως, πρὸ τῆς ῥήξεως τοῦ προσωπείου, ζημιώδεις μᾶλλον, ἢ χρήσιμοι, ἀπέβαινον αἱ ἀπροκάλυπτοι ἐνέργειαι αὐτοῦ, ὡς ἐκινδύνευον ἔσεσθαι τοιαῦται αἱ τοῦ Λασσάνου, Γάτσου καὶ τῶν λοιπῶν ιδιωτῶν (α). Τί δ' ἐξ ἐναντίας περετῆρησεν αὐτῷ ὁ Ὑψηλάντης; « . . . Τὸ ὑποῦργημα τῆς ἀπαιτεῖ, ὅσα ἐναντία » εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ τις καθ' ἡμῶν, ὡς ὑπουργὸς ἐκείνου, τὸν » ὅποιον ἡμεῖς καταπολεμοῦμεν. Ὅθεν τοῦτο θέλει νὰ ὑποσχεθῇ, ἢ » ἄλλο τι; » Ἀξιοὶ ὅμως τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος, μόνοι οἰκείοι διὰ τὴν ἀληθῆ ἐθνικὴν σωτηρίαν καὶ ἀνώτεροι ἐπαίνων εἰσὶν οἱ λόγοι, οὓς ὁ Ὑψηλάντης ἀπέτεινε πρὸς τὸν Σοῦτσον, θέλοντα τὴν συμμόρφωσιν τῆς διαγωγῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν πολιτικὴν πορείαν τῆς βίωσικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐλπίζοντα ἀμοιβὴν παρ' αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι. « . . . Ὅταν, ἔγραφε, πρόκειται λόγος περὶ εὐτυχίας ἐνὸς ἔθνους, . . . » δὲν πρέπει ποτέ τις . . . νὰ σκέπτεται, περὶ ὧσων δύναται μετὰ τὴν » ἀνέγερσιν τοῦ ἰδίου ἔθνους, . . . ἀλλὰ περὶ ὧσων χρεωστῇ εἰς τὴν » συνένεργειαν τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης ἐποχῆς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον » εὐχαριστεῖ τὴν ἰδίαν του συνείδησιν, ἐκτελεῖ τὰ ἀφεικτά του χρέη, » . . . χωρὶς πλέον νὰ περιμένῃ . . . ἀμοιβὴν . . . παρὰ μιᾶς ὑπερ- » σπιζομένης δυνάμεως, ἥτις, εἶναι πιθανόν ἢ καὶ βέβαιον, ἐπιχορη- » γεῖ τὴν ὑπεράσπισίν της ταύτην καὶ διὰ συμφέροντα ὅχι εὐκατα- » φρόνητα . . . Ἡ Ὑψηλότης τῆς . . . δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ τὴν » ἀντιμισθίαν της παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυστυχοῦς » πατρίδος μας, ἥτις δὲν δύναται ποτε νὰ ἀγνωμονήσῃ πρὸς ἄνδρα » τοιούτων ἀρετῶν, προτερημάτων καὶ ἱκανότητος » (6).

Ὁ Σοῦτσος ἀπελογήθη σοβαρῶς καὶ εἰλικρινῶς, ἀναπτύσσων τοὺς λόγους τῶν γενομένων παρ' αὐτοῦ αἰτήσεων, καὶ ἐκθέτων τὸν τρόπον, δι' οὗ ἐσχημάτισε τὰς ποτούρας ἐπὶ τὸ συστηματικώτερον καὶ ὠφελιμώτερον (γ). Τιμᾷ δ' ἐξόχως τὸν ἄνδρα ἢ ἐξήγησις, ἣν ἐπῆνεγκε κατόπιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἡγεμονείας, συμβουλευκοῖς ὡσαύτως γράμματα: « . . . Δὲν ἐξηγήθην, ὡς φαίνεται, καθαρά εἰς τὸ προλαβόν μου, καὶ » διὰ τοῦτο ὑπέθεσεν, ὅτι ἐγὼ πρετενδέρω νὰ ἔχω τὴν ἡγεμονίαν μετὰ » τὴν ἀνέγερσιν τῆς πατρίδος. Δὲν εἶμαι μῆτε τόσον ἀνόητος, μῆτε » τόσον οὐτιδανός, ὥστε καὶ νὰ ζητῶ ἀπὸ τὴν ἐκδούλευσίν μου ἀντα- » μοιβὴν τοιαύτην, καὶ νὰ καπηλεύω τὸν ζῆλόν μου πρὸς τὴν πατρί- » δα. Μῆτε θέλω μῆτε ζητῶ καμμίαν ἀνταμοιβὴν ἄλλην, εἰμὴ τὴν » εὐτυχίαν τῆς φιλότατης πατρίδος. Ἀμποτε νὰ ἰδῶ εἴη ἀνδρόθεωρ »

»της, καὶ ἂς ἤμῃ ὁ ἔσχατος ἰδιώτης! Μὲ φθάνει αὐτὴ ἡ ἀνταμοιβή, ἢ εὐχαρίστησις δηλαδὴ τῆς συνειδήσεώς μου ὅτι ἐδούλευσα καὶ ἐγὼ »τὸ ἀπὸ μέρους μου ὅσον τὸ δυνατόν τὴν πατρίδα».

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ὑψηλάντης, παραιτηθέντες τῶν περαιτέρω λόγων, ἐπεδόθησαν εἰς τὰ πράγματα. Ὁ Σούτσος, διορίσας ἐν ταῖς πο-
τούραις τοῦ Πακισίου, Κιάτρας καὶ Σουστάβας τοὺς συστηθέντας παρὰ
τοῦ Ὑψηλάντου ὀπλαρχηγούς, ἐπεμελήθη τῆς προμηθείας σίτου καὶ
ζώων πρὸς τροφήν τοῦ στρατοῦ, καταβαλὼν ἑκατὸν τριάκοντα πέντε
χιλιάδας γροσίων, καὶ ὑπεσχέθη τῷ Ὑψηλάντῃ ἑτέρας ἐπὶ χεῖρας ἑ-
κατὸν πεντήκοντα χιλιάδας. Ὡς δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ μετέπειτα ὁ Ῥί-
ζος, οὕτω καὶ αὐτὸς ἤδη διὰ πολλῆς ἐξηγεῖτο δεινοπαθείας κατὰ τῶν
ἐν Ἰασίῳ ἀπερискέπτων ἐνεργειῶν διαφόρων καὶ τῆς γινομένης μα-
ταίας δαπάνης χρημάτων (α).

Ὁ δὲ Ὑψηλάντης περὶ μὲν τῆς Σερβίας ἐπεμελήθη τοῦ ὀριστικοῦ
τέρματος τῶν μετὰ τοῦ Μιλόσχη διαπραγματεύσεων, λίαν ἄλλως
δυσκόλου, καθ' ὅσον προέκειτο, ἵνα ἀναδεχθῇ ἡ Σερβία τὸ μεγαλῆτε-
ρον θάρος τοῦ πολέμου, ὅτε οὐσιώδη κατάρκτησιν νέων πολιτικῶν δι-
καιωμάτων ἤλπιζεν ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς συνδρομῆς τῆς Ῥωσσίας καὶ
τῶν δεινῶν περιστάσεων τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' ἂν καὶ τοῦ Μιλόσχη
καὶ τῶν Σέρβων ἡ καρδιά ἐφλογίζετο ὑπὸ τοῦ κοινου μίσους κατὰ
τῶν δεσποζόντων βερβάρων, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς θρησκείας καὶ
τῆς εὐαγγελικῆς ἀδελφότητος, ὑπὸ τῆς ἐν τοιοῦτοις καιροῖς γλυκαί-
ας ιδέας τῆς ἀνεξαρτησίας· ἰδίως ὅμως καὶ τὸν Μιλόσχην καὶ τοὺς
Σέρβους ἐκυρίευε τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, δι' ὅσας ὁ Κων-
σταντῖνος Ὑψηλάντης προσήνεγκε θυσίας χρηματικὰς ἀπὸ τοῦ 1804
καὶ ἐφεξῆς, καὶ ἡγεμονεῖαν ἔτι, τὴν τῆς Βλαχίας, παρέβλεψεν ὑπὲρ
τῆς σωτηρίας τῆς Σερβίας. Ἐξήσκει λοιπὸν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλ-
λῆνών, ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Ἀλέξανδρος δικαιώματα καὶ βαρύ-
τητα οὐχὶ μικρὰν ἐν τῷ πνεύματι τῶν Σέρβων καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐ-
τῶν, θεωρουμένης τῆς Ῥωσσίας μάλιστα ὡς τοῦ ὑποβολέως τῶν ἐ-
νεργειῶν τούτου.

Περὶ δὲ τῆς Βλαχίας ἐλήφθη τὸ ἀκόλουθον μέτρον, ὅτε ἀδύνατος
ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἄρχουσιν, ἥτοι τῇ νοημονεστέρᾳ κλάσει, καὶ πολλῶ
ὀλιγώτερον παρὰ τῷ ὄχλῳ, ἡ παραδοχὴ τῆς ἑλληνικῆς ιδέας καὶ τὸ
ἐμφανὲς τῆς ἐπαναστάσεως βαγιάδων ὀλιγαρχικῶν καὶ ἀνεφοδιαστων
κατὰ ἐξουσίας πλουτοσύνης ὅλων τῶν μέσων. Σημπεῖα λοιπὸν ὅδη-

γιών τοῦ Ὑψηλάντου ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐφορεία, κατ' αὐτὴν συμ-
μαρτυρούμενη τὴν πρόληψιν, εἰσκήσατο τῇ Ὀλυμπίῳ, καὶ οὗτος δι' ἄλ-
λης εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχέδιον εἰσέγαγεν ὁδοῦ τὸν Θεόδωρον Βλαδιμηρέ-
σκον, ὃν ἐγνώρισεν ἄλλοτε ἐβελοντὴν καὶ ευστρατιώτην ὑπὸ τὰς βωσσι-
κάς σημαίας. Ἡγεμονεύοντας τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ἐκτέλεστο
οὗτος τὸ μικρὸν ἀρχοντικὸν ἀξίωμα τοῦ σουλταϊάρου, καὶ κατὰ τὸν
βωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1806 ἀντημέμφθη διὰ τοῦ ἐπίσης μικροῦ στρα-
τιωτικοῦ βαθμοῦ τοῦ παρούτσικου, καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ
Βλαδιμηρέου, ὅθεν ἐκκαλεῖτο καὶ Βλαδιμηρέσκος καὶ ὑπεγράφετο τοιοῦ-
τος πολλάκις. Κατήγετο δὲ ἐκ τοῦ Μεχεδιντσίου, ἐνὸς τῶν πέραν τοῦ
Ἀλούτα (Ὀλτου) πέντε θεμάτων τῆς Βλαχίας, ἅπερ ἐν συνόλῳ καλοῦν-
ται Μικρὰ Βλαχία, διοικουμένη ὑπὸ ἀνθηγεμόνος (καϊμακάμου), διορι-
ζομένου παρὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἡγεμόνος καὶ ὑποκειμένου ἐν τοῖς
καθόλου ζητήμασιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου. Ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλε-
ξάνδρου Ν. Σούτσου ὑπῆρξεν ὁ Βλαδιμηρέσκος καὶ ὑποδιοικητὴς (βα-
τάχος) τοῦ Πλαγίου Κλωσάνιλωρ, μεθορίου τμήματος τοῦ Μεχεδιν-
τσίου. Τὰ προηγούμενα ταῦτα τοῦ σουλταϊάρου, παρούτσικου, ἱππό-
του καὶ βατάχου, ὡς καὶ αἱ τολμηραὶ αὐτοῦ πράξεις κατὰ τὸν βωσ-
σικὸν πόλεμον, ἐχρησίμειυσαν, ὅπως φέρῃ οὗτος ἐν τῇ Βλαχίᾳ γνω-
στὸν ὀπωσθήποτε ὄνομα, καὶ διατελῇ ἐσχετισμένος μετὰ τοῦ Ὀλυμ-
πίου, τοῦ βορνίκου Κωνσταντίνου Σαμουρκάση καὶ ἄλλων τοιούτων
προσώπων. Πάσχων δὲ ἐσχάτως διὰ τινὰς ἀδιαζητήτους δίκας αὐτοῦ
καὶ ἐν ἀπελπισίᾳ διακείμενος συνεστήθη, ὡς ἐγνωσμένους ἐπὶ τόλμῃ,
παρὰ τοῦ Σαμουρκάση πρὸς τοὺς ἐφόρους καὶ παρ' αὐτῶν πρὸς τὸν
Ὀλύμπιον, ὡς μόνον διὰ τὴν τοπικὴν ταραχὴν ἀρμόδιον ὄργανον. Ἦτο
δ' ὁ Σαμουρκάσης μέλος τοῦ διοικητικοῦ ἤδη συμβουλίου τῆς Βλα-
χίας, μύστις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μυστηρίου πιστότατος καὶ πρόσω-
πον ἐνεργητικώτατον.

Καθὼς οἱ Σουλῶται ἠπάτησαν, αἱ καὶ ὑπὸ διάφορον ἔποψιν, τὸν
Ἀλῆ πασσᾶν καὶ τοὺς Τουρκαλθανοὺς, περιποιηθέντες τὴν ἀνάγκην καὶ
τὰς ἐλπίδας τούτων οὕτω καὶ ὁ Ὀλύμπιος, καλλιεργήσας ἐπιτηδεῖας
τὴν ματαιότητα τοῦ Βλαδιμηρέσκου, καὶ ἀναβιάσας αὐτὴν μέχρι τοῦ
ἐνθρονισμοῦ ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμονειῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας,
κατέστησε ταῦτον πρῶτον ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀντάρτου ἐπανα-
στάτην. Ἑλληνικῶς ἄρα ἔργωνθείσα ἡ ἐπανάστασις αὕτη, βλαχικὴν
μορφήν ἔφερε. Μὴ οὖν ἔφερον καὶ οἱ Σουλῶται τὴν ἀληπεσσικὴν καὶ

τουρκαλθανικήν μορφήν κατὰ πρῶτον; Ἀλλ' ὡς ἡ ἀρχή, οὕτω καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, οὐδόλως διέφερον· ἡ ἀρχὴ μὲν, διότι καὶ ὁ Ἀλῆ πασσάς καὶ οἱ Τουρκαλθανοὶ ἐπίστευσαν τοὺς Σουλιάτας συμμάχους ἑαυτῶν, ὡς καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος τοὺς περὶ τὸν Ὀλύμπιον· τὸ ἀποτέλεσμα δὲ, διότι καὶ Ἀλθανοὶ καὶ Βλαδιμηρέσκος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εἰργάζοντο λεληθότες.

Ἐξελθόντα ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου τὸν Βλαδιμηρέσκον συνώδευσεν ὁ Ὀλύμπιος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀξιωματικῶν Μακεδόνσκη καὶ Ἰώβα, ποκολθνίκου ῥωσσικοῦ, καὶ εἰκοσιπέντε στρατιωτῶν, προστεθέντων καθ' ὁδὸν καὶ ἐτέρων ἑνδεκα. Ὁ μὲν Ἰώβας ἦν Σέρβος, ὁ δὲ Μακεδόνσκης Βλάχος, τὸ ἐπίθετον φέρων ἐκ τῆς μακεδονικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς. Αὐτοὺς ἔχων τοὺς ὀπλοφόρους καὶ ἱκανὰ χρηματικά μέσα, δοθέντα παρὰ τοῦ Λεβέντου καὶ τῆς ἐφορείας, ἀπῆλθεν ὁ Βλαδιμηρέσκος εἰς τὴν Μικρὰν Βλαχίαν κατὰ τελευτῶντα ἰανουάριον, καὶ συλλαβὼν τὸν ἐν τῇ κωμοπόλει Τυργουζιήλῳ ἐδρεύοντα ἑπαρχον Δίνκα Ὁτετελεσάνον Κλουτσαίρην, ἀπήγαγεν ἄκοντα εἰς τὴν ὄχυρὰν καὶ ὁμώνυμον ὄρεινὴν μονὴν τῆς πόλεως Τισμάνης· τὸν δ' αὐτοῦ ταμίαν (σάμεσην) Βασίλειον Μοντσέσκον οὐδόλως ἠνόχλησεν, ὡς οἶκετον τοῦ Σαμουρκάση καὶ ἔχοντα γινῶσιν τοῦ σχεδίου. Ἐν τῇ Τισμάνῃ ὑποχρεωθεὶς ὁ Ὁτετελεσάνος διέταξεν ἐπισήμως τοὺς περίεξ χωρικοὺς, ἵνα ἐφοδιάσωσι τὴν μονήν, δι' ὅσων ἦν δυνατόν πλειόνων τροφῶν.

Ἐκείθεν ὁ Βλαδιμηρέσκος μετέβη εἰς τὸ χωρίον Πεδέστιον, ὅπου ὁ Δημήτριος Γκίρμπας, συνεννοημένος μετ' αὐτοῦ, ἐτοίμους εἶχεν ἑκατὸν ἐνόπλους. Οὕτω δ' ἐνισχυθεὶς ἤρξατο, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ πιστοῦ ὑπηκόου τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, κηρυττόμενος ὑπὲρ τῶν χωρικῶν (τῆς τσάρας) (α) καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων, Ἑλλήνων ὁμοῦ καὶ Βλάχων, τοὺς πρῶτους μὲν διεγείρων, τοὺς δευτέρους δὲ στιγματίζων ὡς ἀδίκους, ἄρπαγας καὶ τυράννους ἐναντίον τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν κειμένων νόμων. Ἡ δημεγερετικὴ προκήρυξις αὐτοῦ, ἔργον βεβαίως Ἑλλήνων τῆς Ἑταιρίας, ἀξία παρατηρήσεως ἦν, καθ' ὅσον, ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς ἐβωμολοχεῖτο ὁ σουλτάνος ὡς «τοποτηρητὴς τοῦ Θεοῦ», ἀφ' ἐτέρου οἱ ὑπῆκοοι τούτου προσεκαλοῦντο εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ καθεστῶτος πολιτικοῦ συστήματος, ὠνομάζοντο δὲ οἱ ἄρχοντες «κλέπται» καὶ προανεκρούετο ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας αὐτῶν «διὰ γενικὴν ὠφέλειαν» (β). Γοητεία τοιαύτη εὗρεν ἡχώ εἰς λαόν, ὀλίγω μὲν αἰσθανόμενον, τυραννούμενον ὅμως καὶ βλέποντα τὸν Βλαδιμηρέσκον κα-

ταλύνοντα τὰς καθεστώσας ἀρχάς καὶ οὐδεμίαν ἀμέσως ἐκτελεστικήν δύναμιν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐξουσίας ἀντιτιθεμένην.

Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου ἀνθηγεμόνευε προσωρινῶς, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν εἰθισμένα, τὸ λεγόμενον Διδάνιον, ἡ ἡγεμονοτική Γερουσία τοῦ τόπου, συγκείμενον δικαιοματικῶς παρὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἀνωτέρας τάξεως ἀρχόντων. Τὸ διδάνιον τοῦτο, ἐκλαθὼν κατ' ἀρχάς ὡς ἀνάξια λόγου τὰ πράγματα τοῦ Βλαδιμηρέσκου, διέταξεν ἔπειτα τὸν σουλταίῳ Κωνστῆν, ἵνα στρατολογήσῃ ἐκ τῶν Πανδούρων, ὅσους ἂν δυνηθῇ, καὶ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ. Κατόικουν δὲ οἱ Πανδοῦροι ἐν ταῖς ὀρειναῖς τῆς Μικρᾶς Βλαχίας, ἰδίαν φέροντες ἐνδυμασίαν ἀπλήν, γενναῖόψυχοι σχετικῶς καὶ πάντοτε ὅπλοφοροῦντες· ἔξω δὲ ὀλίγοι μὲν διὰ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς, οἱ πολλοὶ δὲ διὰ τῆς θήρας τῶν ἀγρίων ζώων, τῆς ληστείας καὶ τῆς μισθοφορίας παρὰ τῇ δικαίᾳ τοῦ τόπου. Ὁ Κωνστῆς, ὁδηγηθεὶς ἰδίως παρὰ τοῦ Σαμουράκη, ἀπῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Γόρτζι, ὅπου κατόικει πρὸ χρόνων, καὶ ἔμεινεν ἀδιάφορος. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως, κορυφουμένης τῆς διαταραχῆς, διορίσθη ὁ στόλνικος Βάρδος Βηήσοράνος, ἵνα σχηματίσῃ δυνατὸν ἐκ Πανδούρων σῶμα, καὶ τοὺς μὲν ὑπαδούς τοῦ Βλαδιμηρέσκου διασκορπίσῃ, αὐτὸν δὲ συλλάβῃ ἢ θανατώσῃ. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, οὐδεμίαν δυνηθεὶς στρατολογίαν, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος εἰς τὸ Βουκουρέστιον.

Ἡ περίστασις αὕτη, τὸν χαρακτῆρα κομφιδίας φέρουσα, εὐκαιρίαν ἱκανὴν ἔδωκε τῷ Βλαδιμηρέσκῳ, ὅπως διεγείρῃ εἰς ἀνταρσίαν πολλὰ χωρία, καὶ θάρρος μέγα, ὅπως κηρύξῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ ἀσυδοσίας, καὶ ἀποζημιώσεις ἐπὶ τῶν προτέρων βαρυτάτων φορολογιῶν, καὶ τὸν σχηματισμὸν νέων διὰ τῆς ἐξαλείψεως τῶν παλαιῶν ἀρχόντων. Ἐκ τούτων ἀπάντων προέκυψαν, ὡς εἶπετο, καὶ ἡ ἀπειθεια πρὸς τὴν τοπικὴν ἐξουσίαν γενικωτέρα, καὶ ἡ ἄρνησις τῶν δικαιωμάτων πρὸς τοὺς κτηματίας, καὶ αἱ διὰ βροτάλων ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ὑπαλλήλων καὶ εἰσπρακτόρων, καὶ ἡ σωρεία τῶν Πανδούρων ὑπὸ τὴν ἀνταρτικὴν σημαίαν. Ἦδη τὸ πλεῖστον καὶ Πανδούρων καὶ πεδινῶν μόνον ἡγεμόνα (Δόμνον) ἀνεγνώριζε τὸν Βλαδιμηρέσκον, καὶ μόνον αὐτὸν ἀνευφήμει ὡς τοιοῦτον.

Πρὸς δικαίωσιν τυπικὴν τοῦ κινήματος ἐαυτοῦ ὁ Βλαδιμηρέσκος εἰσηγήθε· ἀπηύθυνεν ἀναφοράν ἱκετήριον (ἀρ' μαχσάρ) εἰς τὴν πύλιν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, δι' ἧς κατηγοροῦντο ἐπὶ καταχρήσει καὶ

ἀρπαγαῖς οἱ Ἕλληνες ἡγεμόνες καὶ ἰδίως ὁ τελευταῖος Ἀλέξανδρος Ν. Σουτσο, οἱ ἐντόπιον ἄρχοντες καὶ ἰδίως ὁ μητροπολίτης Διονύσιος Λοῦπος. Τοιούτους ἐδίδεν οὗτος τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκα βιασθεὶς ἡγέρθη εἰς τὰ ὅπλα καὶ κατὰ τῶν καθεστώτων, προκαλὼν τὴν ἀποστολὴν Ὁθωμανοῦ ἐπιτρόπου τοῦ σουλτάνου πρὸς ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας τῶν ἀναφερομένων (α). Ἡ ἀναφορὰ αὕτη, καίτοι ὑπὸ τὸν χαρὰκτῆρα τοῦ πιστοῦ ὑπηκόου καὶ δι' ὅλης τῆς ταπεινότητος γεγραμμένη, ἐθεωρήθη κατ' οὐσίαν πρόγραμμα τι ἐπαναστατικόν. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ἐπτοήθη ἰδοῦσα αἰφνης ἐπανισταμένους τοὺς Βλάχους, ἐν ᾧ ὡς ἐκ τῶν γενομένων ξενικῶν καταγγελιῶν ὑπώπτευε τοιούτους τοὺς Ἕλληνας. Τί δὲ παράδοξον, καὶ ἂν ὑπενόησεν ἐν τῷ Βλαδιμηρέσκῳ τοῦ 1821 ἓνα νέον Καρᾶ-Γιῶργην τοῦ 1804, τοσαῦτα παρασχόντα πράγματα τῇ Τουρκίᾳ; Προσέτι δὲ τὸ γεγονὸς αὐτὸ διαταράξατο τὴν πύλην, ἐφ' ὅσον δάκτυλος μὲν ῥωσικὸς κατὰ τὸ σύνθηρος ὑπετέθη κινήσας τὴν ὀρεινὴν Βλαχίαν, καίτοι τῆς ῥωσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διπλωματίας ἀρνηθείσης πᾶσαν μετοχὴν· ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς δὲ θέσεως καὶ πολλῶν ἄλλων αἰτίων ἐθεωρήθη συνεπὴς καὶ ἡ ταραχὴ τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας· ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν δὲ μετὰ τῆς Ῥωσσίας ἐκωλύετο ἡ ἄμεσος εἰσβολὴ στρατοῦ τουρκικοῦ καὶ ἡ διὰ τῶν ὅπλων προκατάληψις μιᾶς ἐπαναστάσεως γενικωτέρας. Ἡναγκάσθη ἐντεῦθεν ἡ τουρκικὴ ἐξουσία, ὅπως ὑποκριθῇ ἀποδίδουσα τὰ γινόμενα εἰς τὴν ἔλλειψιν ἡγεμόνος, καὶ ἔσπευσε διορίσασα τοιοῦτον τὸν πρῶτον ἡγεμόνα Μολδαβίας Σκαρλάτον Καλλιμάχην. Καὶ αὐτῷ μὲν ἀνέθετο τὴν καθησύχασιν τῶν πραγμάτων, τὸν δὲ λαὸν οὐδεμιᾶς ἡξίωσεν ἀπαντήσεως. Ἰνα μὴ ἐξαφθῶσι δ' ἐπ' ἀπειρον τὰ πράγματα ἐσωτερικῶς καὶ δοθῶσιν ἐξωτερικῶς ἀφορμαὶ πρὸς ἐπέμβασιν, ὁ Καλλιμάχης ἐπετράπη τὴν χρῆσιν τῶν τοπικῶν ὅπλων ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐξήντλει ὅλα τὰ ἡπιώτερα πολιτικὰ μέσα. Δυστυχῆς καὶ ὁ διορισμὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ τούτου ἐν καιροῖς τοιούτοις!

Καὶ ἐν τοσούτῳ ὁ Βλαδιμηρέσκος, μέγας καὶ πολλὸς ὧν ἦδη ἐπὶ κεφαλῆς ἱκανῶν χιλιάδων, ἠκολούθει κηρύσσων, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μὲν ἐλαττώσεις φόρων, παύσεις ἀγγαρειῶν καὶ τὰ τοιαῦτα, ὑπὲρ τῶν ὁπαδῶν δὲ αὐτοῦ ἀξιώματα καὶ τιμὰς· κατὰ δὲ τῶν ἀρχόντων, ἐὰν μὴ συνεφώνουν ταῖς γενομέναις αἰτήσεσι πρὸς τὴν πύλιν, ἠπεῖλει τὴν διανομὴν τῶν περιουσιῶν αὐτῶν εἰς τὸν λαὸν καὶ τὴν εἴσοδον ἑαυτοῦ ἐν τῇ καλῇδρᾳ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐκ τῆς Τισμάνης, ἣν ἐφωδίασε καλῶς

διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, κινήσας τῇ 6 φεβρουαρίου κατέβαλε διὰ παντός τὸν τρόπον τοῦτε ἐν τῷ χωρίῳ Μπάγια-δὲ-Ἀράμα ἀντιστάντας κατὰ τῶν προκηρυγμάτων αὐτοῦ ὀπλαρχηγίσκους τινὰς Πανδούρους, τοὺς ἐναντιοφρονούντας «μυτζιλιδας» καὶ πάσης ἄλλης τάξεως ἄρχοντας. Τὸ δ' ἀκολουθοῦν αὐτῷ πλῆθος, τὸ μὲν ἦν ὀπλισμένον, τὸ δ' ἔφερεν ἀκόντια σιδηρὰ καὶ βόλας.

Κατόπι δὲ τούτων ὅλων καταλαβὼν διὰ διακοσίων Πανδούρων καὶ ἐφοδιάσας τὴν μονὴν τῆς Στρεχάγιας, ἐκινήθη κατὰ τῆς ἄλλης τοῦ Μόσχου, ὅπου ὠχυροῦντο οἱ κατ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένοι Στεφανίνας Βιδέσκος καμινάρης καὶ ὁ Μπάμπκος Βηϊσσοράνος. Ἀπολέσας ἐνταῦθα ὀκτὼ κατὰ τὴν πρώτην συμπλοκὴν φονευθέντας, ἐπολιόρχησε τὴν μονὴν, τὸν δὲ Μακεδόνσκη καὶ Ἰώβαν ἀπέστειλεν εἰς Τσιντσαρένιον, ἵνα διακόψωσι πᾶσαν μετὰ τῶν πολιορκουμένων συγκοινωνίαν. Πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἐπεμψαν τότε οἱ ἐν Κραϊώβῃ ἄρχοντες καὶ ὁ ἀνθυγεμὼν τὸν σερδάρην Διαμαντῆν μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα· ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐδὲν τολμήσας ἀπέναντι τοῦ ὑπὸ τὸν Βλαδιμηρέσκον πλήθους, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγένετο θεατὴς τῶν πραγμάτων ἀπλοῦς, ἔπειτα δὲ ὀρκισθεὶς τὸν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὅρκον ἐμεσολάβησε, καὶ οὕτως οἱ μὲν ἐγκλειστοὶ ἐξῆλθον τῆς μονῆς ἀβλαβεῖς, ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος κατέλαβε ταύτην.

Καὶ ἐκ τῆς Κραϊώβης καὶ ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ἐλήφθησαν τότε δραστηριώτερα καὶ σοβαρώτερα μέτρα. Ἀπεστάλησαν δὲ ἐκ μὲν τῆς Κραϊώβης ὁ κληρ σερδάρης Ἰωάννης Σολομών καὶ ὁ σερδάρης Δίνος Μπαλτιάνος, ἀμφότεροι μετὰ διακοσίων, ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ σερδάρου Διαμαντῆ· ἐκ δὲ τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Ὀλύμπιος, Φαρμάκης καὶ Χατση Πρόδας μετὰ τετρακοσίων, καὶ μετ' ἐτέρων ἑκατὸν ὁ δελημπασῆς Μιχαήλ, ὁ τουφεκτσημπασῆς Βοζίνης καὶ ὁ μπουλούκμπασῆς Γκέντσης· ἐπὶ κεφαλῇ δὲ ἀπάντων ὡς διεϋθύνσις ὁ Νικόλαος Βακαρέσκος. Ἡ ὅλη οὕτω κινήσεισα δύναμις κατὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου συνεποσώθη μέχρις ὀκτακοσίων ἀνδρῶν. Ἀλλὰ «δεινὸν γε ἡ ἄγνοια καὶ πολλῶν αἰτία κακῶν» ἐγένετο τῇ διοικητικῇ ἀρχῇ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐν πληρεστάτῃ ἀγνοίᾳ τῆς μυστηριώδους αἰτίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν φαινομένων, εἰς κίνησιν ἥδη ἔθετεν αὕτη κατὰ τῆς ἀνταρσίας αὐτοὺς τοὺς πρώτους ὑποβολεῖς καὶ τοὺς κυρίους μοχλοὺς τῆς ἀνταρσίας. Καὶ ἰδοὺ ἐν μὲν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ ὁ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης περιέπαιζαν τὰ πράγματα ὑπὸ διαφόρους τρόπους πρὸς ὄφελος καὶ ἐνίσχυσιν πλείονα τοῦ

Βλαδιμηρέσκου· ἐν δὲ τῷ Βουκουρεστίῳ ἐραδιοργάνηται ὁ Νικόλαος Βακαρέσκος λόγῳ μὲν ὡς ἀνάξιος, πράγματι δὲ ὡς ἐκτὸς ὄν τοῦ μυστηρίου, καὶ ἀντικατέστη παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Σαμουρκάση, ἐντὸς ὄντος τοῦ μυστηρίου. Κατὰ πολὺ ἐκολακεύθη τὸ διδάνιον τοῦ Βουκουρεστίου, ὅταν ὁ Σαμουρκάσης ὑπεσχέθη αὐτῷ τὴν καθυσύχασιν τῶν πραγμάτων ἄνευ αἵματοχυσίας καὶ οἷς αὐτὸς οἶδε τρόποις.

Ἐντεῦθεν ἤρξατο ἡ γελοιωδεστέρα παντόμιμος σκηνὴ μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου διευθυντοῦ καὶ πληρεξουσίου Σαμουρκάση μέχρι τοῦ κατωτέρου ὀπλρχηγοῦ Γκέντσου. Τῶν γενικῶν πραγμάτων ἐγγυμονούντων, ὁ μὲν Σαμουρκάσης ἐξηγοράζετο τὸν καιρὸν διὰ τυπικῶν μετὰ τοῦ ἀνάρτου ἀνταποκρίσεων ἐκ τῆς Κραϊώβης· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, στρατοπεδεύμενος ἐν Κοτσοφάνιῳ, ἀπέχοντι ἐπὶ τέσσαρας ὥρας τοῦ Τσιγτσιρενίου, ὅπου ἦν ὁ Βλαδιμηρέσκος, τακτικῶς συνδιελέγετο μετ' αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν νύκτα· ἀμφοτέροι δὲ ἐνίσχυσαν ἔτι μᾶλλον τοῦτον, ὁ μὲν Σαμουρκάσης διὰ τοῦ Χατσῆ Πρώδα, αὐτομολήσαντος δὴθεν, ὁ δὲ Ὀλύμπιος δι' ἐτέρων στρατιωτῶν καὶ πολεμοφοδίων. Κατόπιν δ' ἐλθὼν εἰς Κοτσοφάνιον ὁ σερδάρης Δίνος Μπαλτιάνος, καὶ μετὰ ἐρευνᾶς ἐκ τοῦ πλησίον ἀκριβεῖς ἀνιχνεύσας ἅπαντας συνωμώτας ἀντὶ διωκτῶν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ἀπεσύρθη εἰς Τιργουζήλιν (Τιργουσιούλαν), πολίχνην παρὰ τὸν Σαργητιάν ποταμὸν ἐν τῷ βορειοδυτικῷ τῆς Κραϊώβης, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ὁ Βακαρέσκος καὶ ὁ σουλταίρης Κωνστῆς μετὰ διακοσίων Πανδούρων· ἐκεῖθεν δὲ κατήγγειλε πρὸς τὸ διδάνιον τοῦ Βουκουρεστίου, ὅσα εἶδε καὶ ἐπληροφορήθη, ἥτοι πλήρες τὸ μυστήριον. Τοῦτο μαθὼν ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἀπέστειλε μετὰ τετρακοσίων τὸν Γκρίμπαν εἰς Τιργουζήλιν, ἵνα συλλάβῃ τὸν Μπαλτιάνον καὶ ὅσους ἂν δυνηθῇ ἐκ τῶν ἀρχόντων τοῦ θέματος Γορζίου. Καὶ οὗτοι μὲν προέλαβον φυγόντες εἰς τὰ πλησίον τῆς μονῆς Λάιντς ὅρῃ· ὁ δὲ Γκρίμπας, ὀδηγηθεὶς παρὰ τοῦ ἐκεῖ Βασιλείου Μοντάσέσκου, περὶ οὗ εἵπομεν, κατώρθωσε τὴν σύλληψιν πολλῶν, οὓς ἀπήγαγε καὶ κατέκλεισεν ἐν τῇ Τισμάνῃ.

Τούτων γινομένων ἐν τῇ Βλαχίᾳ, ὁ Ὑψηλάντης ἔπεμψε τῷ Θεοδώρῳ Κολοκοτρώνῃ, μεταβάντι ἤδη ἐν τῇ Λακωνίᾳ, πλείστου λόγου ὀδηγίας τῆς 29 ἰανουαρίου. Ἐκτὸς τῶν περὶ τῆς κοινῆς ὁμονοίας καὶ τῆς δεούσης προπαρασκευῆς πρὸς τὸν πόλεμον ἀναφερομένων, συνεβουλεύοντο ὁ Κολοκοτρώνης καὶ δι' αὐτοῦ οἱ ὀπλρχηγοὶ ἅπαντες, καὶ μάλιστα οἱ τῆς στερεᾶς, οἷαν ὀφείλον τακτικὴν ὡς πρὸς τὸν Ἀλῆ πασ-

σάν, τοὺς σουλτανικοὺς, τὸν Χουρσὴτ πασσάν, τὰς ὑποσχέσεις τῆς
 πύλης καὶ τοὺς ἐπιβεβλημένους ἀφορισμοὺς τοῦ πατριάρχου. «Νά
 »πασχίσητε παντοιοτρόπως, ἔγραφεν, εἰς τὸ νὰ φυλάττετε μίαν συμ-
 »μαχίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσά· τοιαύτην ὅμως, ὥστε ἀφανίζοντες
 »τοὺς βασιλικοὺς νὰ ἔχετε αὐτὸν πάντοτε εἰς τὸ χέρι σας μὲ ὅλα του
 »τὰ πλούτη, διὰ νὰ μὴν ἡμπορέσῃ ποτὲ νὰ ξαναγίῃ ἐκεῖνο, ὅπου ἦ-
 »τον πρὸ τοῦ πολέμου.—Φαινόμενοι, ὅτι ὑπερασπίζεσθε καὶ πολε-
 »μεῖτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλῆ πασσά, πασχίσατε νὰ διώξετε ἐξ
 »ὅλης σχεδὸν τῆς Ἡπείρου τὰ βασιλικά στρατεύματα, ὥστε εἰς τὰς
 »πρώτας σάλπιγγας τῆς πατρίδος νὰ ἦναι ἐλεύθερα ἐκεῖνα τὰ μέρη
 »καὶ ὠχυρωμένα ἀπὸ ἀνδρείους Ἕλληνας.—Νὰ προσποιήσῃς τὴν με-
 »γαλητέραν πίστιν καὶ ἀφιέρωσιν πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσά, διὰ τοῦ ὁ-
 »ποίου μέσου νὰ δυνηθῇτε ν' ἀποσπάσῃτε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἰδίου
 »πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Τούρκους, διὰ νὰ τὸν ἔχετε πάντοτε ἰδικόν
 »σας» (α).

Ἄμα δὲ ἀνταρτήσαντος τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὁ Ὑψηλάντης κατὰλ-
 ληλον θεωρήσας τὴν εὐκαιρίαν καὶ περὶ τῆς ἀπροκαλύπτου κινήσεως
 τοῦ Σάββα καὶ Ὀλυμπίου, διέταξε τούτοις τὰ δέοντα. Ἀλλ' ὁ μὲν
 Σάββας, καθ' ὃ ἐφρόνει καὶ διενήργει, ἐπαίχεν ἔτι, ζημιώδη κρίνων
 τὴν ἐκ μόνης τῆς Βλαχομαλδαυίας καὶ τῆς Ἑλλάδος κίνησιν ἀντὶ
 Σερβίας καὶ Βουλγαρίας (β)· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, καίτοι ἔχων ὑπὲρ ἑαυ-
 τοῦ τὴν γνώμην τῶν πλειόνων ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ, ἤθελεν, ὡς ἀπο-
 λύτως ἀναγκαίαν, καὶ τὴν ἄμεσον συμμετοχὴν τούτου. Ἐντεῦθεν ἡ
 διαγωγὴ τοῦ Σάββα πικρῶς ἐπεκρίνετο· ὁ δ' Ὑψηλάντης, διαπραγ-
 ματευόμενος ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ μετὰ τοῦ Μιλόσκη, ἐφθασεν εἰς
 ἐν λίαν εὐχάριστον τέρμα, συμφωνηθέντων τῶν ἄνδρων μιᾶς μεταξὺ
 Ἑλλάδος καὶ Σερβίας συνθήκης συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας. Ἰδοὺ

«Αἱ μετὰ τὴν ἑλλάδος καὶ Σερβίας συνθήκαι.

«Ἐν ὀνόματι τῆς Παναγίας Τριάδος καὶ ἐμπροσθεν τοῦ ἀκοιμή-
 »του καὶ παντεφόρου ἁγματοῦ τοῦ πανταχοῦ παρόντος ἀληθινοῦ Θεοῦ,
 »ἰδοὺ ἐκτίθενται ἤδη καὶ ἐγγράφως αἱ μετὰ τὴν Ἑλλάδος καὶ Σερβίας
 »ἀμοιβαίαι συνθήκαι· ἐνθα, ἐκτελεσθέντων πρῶτον κατὰ τὸ εἶδος τῶν
 »πρὸς Θεὸν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν καὶ ὅλης ἀπλῶς τῆς ἀναγκαίας ὕλης
 »ἐξ ἧς τὰ καθ' ὑπόσχεσιν ἄρθρα, ἐγένετο ἡ παρούσα ἔγγραφος ἀπό-
 »φασις περὶ τῶν ἐγκριθέντων, ὡς ἐν ταῖς ἐξῆς.

«Πρὸς ἐνδειξιν δὲ πιστότητος καὶ ἀσφαλείας τῶν κοινῇ γνώμῃ ἐγ-
»κριθέντων καὶ ὑποσχεθέντων ἐγγυῶνται.

«Ὁ μὲν Ἐκλαμπρότατος Πρίγκιψ κύριος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης
»ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος, ἐπ' ὀνόματι καὶ τῶν λοιπῶν συνηνωμέ-
»νων καὶ συμμαχικῶν ἐπαρχιῶν ὁ δὲ Ἐνδοξότατος κύριος Μήλοσης
»Ὁμπρενοβήκη μετὰ τῶν Εὐγενεστάτων Κνιάζιδων καὶ τῶν κατὰ τό-
»πους προεστώτων ἀπὸ μέρους τῆς Σερβίας.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι βεβαιοῦμεν τὸν Ἐκλαμπρότατον Πρίγκιπα κύ-
»ριον Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ὅτι δεχόμεθα τὸν δεσμὸν τῆς ἐνώσεως
»διὸ καὶ συνενούμεθα μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ λοιπῶν συνηνωμένων καὶ
»συμμαχικῶν ἐπαρχιῶν, καθ' ὅλους τοὺς λόγους τῆς πολιτικῆς ἐ-
»νώσεως· ἐνθα καὶ ὑποσχόμεθα ἐν καθαρῷ συνειδότητι, ὡς ὀρθόδοξοι
»Χριστιανοὶ καὶ ὡς τίμιοι ἄνθρωποι, τὰ ἑξῆς.

«1. Συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν παντοτεινὴν καὶ ἀδιαχώριστον ἐν
»παντὶ καιρῷ καὶ ἀνάγκῃ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις.

«2. Προστασίαν καὶ ἐπιστάσιαν εἰλικρινῇ καὶ ἀδολοῦ καὶ γενικῶς
»καὶ μερικῶς.

«3. Ὑποδοχὴν, φιλοξενίαν, φιλοφροσύνην, περιποίησιν, ἀδελφικὴν
»καὶ ἄσυλον ἀβίαστον πρὸς πάντας τοὺς ἐκ περιστάσεων καταφεύ-
»γοντας ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Σερβίαν.

«4. Βοήθειαν ἀδελφικὴν καὶ ἀνάλογον μὲ τὰς ἐκ περιστάσεων τυ-
»χοῦσας στενοχωρίας.

«5. Ὑπόληψιν, τιμιότητα καὶ ὑπακοὴν ἀδίστακτον εἰς πᾶσαν ἐντι-
»μον καὶ νόμιμον ἀπόφασιν περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων.

«6. Χρείας καλούσης, ἐλευθέραν διάβασιν διὰ τῆς Σερβίας εἰς τὴν
»Ἑλλάδα κατὰ τὰς τυχούσας περιστάσεις.

«7. Ἀσφάλειαν καὶ περιποίησιν καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους,
»πρὸς ὅντινα ἐπίσημον ἐξαποστείλῃ ὁ Ἐκλαμπρότατος Πρίγκιψ κύ-
»ριος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης εἰς τὴν Σερβίαν.

«8. Εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον ὑποσχόμεθα νὰ
»εὐρεθῶμεν ἔτοιμοι εἰς ἀνθίστασιν τοῦ ἐχθροῦ μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν
»πολεμικὴν ἐτοιμασίαν.

«9. Βεβαιοῦμεν, ὅτι ποτὲ δὲν θέλομεν παύσει πολεμοῦντες τὸν
»ἐχθρὸν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος, εἰμὴ ὅταν ἀποκατα-
»σταθῇ τελεία ἀνεξαρτησία καθ' ὅλας τὰς συνηνωμένας καὶ συμμα-
»χικὰς ἐπαρχίας.

«10. Βεβαιούμεν τέλος πάντων ἀπὸ μέρους ὅλης τῆς Σερβίας, ὅτι
 » μὲ μίαν γνώμην, μὲ μίαν θέλησιν καὶ μὲ μίαν ἀπόφασιν ὅλοι ὁμοῦ
 » ὑποσχομεθα νὰ φυλάξωμεν ἀμεταθέτως ὅλα τὰ ὑποσχεθέντα, ἔτι δὲ
 » καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐκ περιστάσεων κριθῇ ἀναγκαῖον ὑπὲρ Πίστεως καὶ
 » Πατρίδος.

«Ταῦτα ἡ Σερβία πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ λοιπὰς συνηνωμένας συμ-
 » μαχικὰς ἐπαρχίας πρὸς ἀμοιβαίαν ἔντιμον καὶ νόμιμον συμμαχίαν
 » καὶ ἐπιμαχίαν, πρὸς αὐξήσιν καὶ στερέωσιν ὅλων τῶν κοινῶν συμ-
 » φερόντων, καὶ πρὸς διατήρησιν τῆς κατὰ νόμον ἐσωτερικῆς καὶ ἐ-
 » ξωτερικῆς εὐταξίας. Ἐνθα ὑποβεβαιοῦνται μεθ' ὅρκου καὶ ἐν καθαρῷ
 » συνειδότη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἵνα ἔχωσι τὸ κύρος ἐν παντὶ
 » καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ νομίμῳ κριτηρίῳ, καὶ ἐμπροσθεν τῶν ἀπρο-
 » σωπολήπτων νόμων τοῦ ἔθνους.

«(ὑπογεγραμμένος) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Τὸ παρ' ἡμῖν πιστὸν ἀντίγραφον τῆς συνθήκης ταύτης ὑπάρχει
 ἄνευ μνηολογίας· εἰκάζομεν ὅμως γραφείσαν αὐτὴν κατὰ φθίνοντα
 δεκέμβριον τοῦ 1820, διότι εἰς τὴν ἀμέσως πρὸς τὸν Ῥίζον γενομέ-
 νην παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου ζήτησιν περὶ ἀρμοδίου προσώπου διὰ τὴν
 ἀποστολὴν εἰς Σερβίαν ἀπεκρίθη οὗτος τῇ 27 δεκεμβρίου συμβο-
 λικοῖς γράμμασι, λέγων : « Ἀνθρώπον νὰ κινήσωμεν ἀπεδῶ διὰ Σερ-
 » βίαν δὲν ἡμποροῦμεν, διότι δὲν ἔχομεν τρόπους ἀσφαλεῖς. . . Ἐστο-
 » χάσθημεν δὲ ἄλλον τρόπον, ἂν τὸν ἐγκρίνετε. Νὰ στείλετε ἄνθρω-
 » πὸν σας πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Νικολόπουλον, καὶ αὐτὸς νὰ τὸν
 » ἐφοδιάσῃ πρὸς τὸν ἐν Κραγιώδῃ Χατσῇ Γιαννοῦσῃν καὶ αὐτὸς ἔχει
 » τοὺς τρόπους νὰ τὸν ἐκσιπιδίρῃ ἀσφαλῶς εἰς Σερβίαν».

Ἐντεῦθεν ὁ Ὑψηλάντης ἀπέστειλε τῷ Μιλόσχη πρὸς ὑπογραφὴν
 τὴν συνθήκην αὐτὴν διὰ τοῦ Ἀριστείδου Παπαῦ (α), ἐνὸς τῶν νουνε-
 χεστέρων καὶ ἀξιωτέρων ἀποστόλων, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῆς ὁδοπορίας
 αὐτοῦ μέχρι τῆς Βλαχίας ἀνέθετο τῷ Ῥίζῳ. Οὗτος δ' ἀμέσῳ ἀδεία
 τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου ἐφωδίασεν αὐτὸν διὰ ταχυδρομικῆς ἀμάξης· ἐν
 δὲ τῷ Βουκουρεστίῳ δ Σάββας καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐνεχείρησαν τούτῳ
 ἰδίαν ἑκάστος ἐπιστολὴν, δι' ἧς συνίστων πρὸς τὸν Μιλόσχην, ὅσα ἐ-
 γραφεν αὐτῷ ὁ Ὑψηλάντης. Ὁ Λεβέντης προέτρεψε τότε τὸν Ἀρι-
 στείδην, ἵνα ἀσφαλισθῇ διὰ ῥωσικοῦ διαβατηρίου, ἀλλ' οὐκ εἰσηκού-
 σθη. Ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ἀπῆλθεν οὗτος εἰς τὴν Μικρὰν Βλαχίαν
 συστημένος παρὰ τοῦ Λεβέντου καὶ Ὀλυμπίου πρὸς τὸν Βλαδιμηρέ-

σκον, ἐν ἀνταρσίᾳ ἤδη ὄντος. Ἐκείθεν φιλοφρονηθεὶς ὑπερβαλλόντως, ὠδηγήθη πρὸς τὸν Γκίρμπαν, ὑπάρχοντα ἐν τῷ Τσερέσω, χωρίῳ κειμένῳ ἀντικρὺ τοῦ ἐν τῷ Ἰστρῷ ἐπινησιδίου φρουρίου (Ἀδδᾶ-καλέ). Ἐνταλὴν εἶχε παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὅπως ἐκ τοῦ Τσερέσου μεταβῇ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἰστρου καὶ ἐπὶ τῆς αὐστριακῆς χώρας παλαιὰν Ὀρσοβαν· ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ φιλικῷ πλοίου διὰ τῶν καταρῶν (γκιρτεπίων) εἰς τὴν ἀπέναντι Σιδηρὰν Πύλιν τοῦ Τραϊανοῦ, χώραν σερβικὴν παρὰ τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἐκεῖθεν καταβῇ ἀπ' εὐθείας πρὸς συνέντευξιν τοῦ Μιλόσχη. Αὐτὴν καὶ ὁ Γκίρμπας ἐγνωμοδότησεν ὡς ἀρμοδιωτέραν τὴν διὰ τῆς αὐστριακῆς χώρας διέλευσιν τούτου. Ὁ Ἀριστείδης ὅμως, πολὺν περὶ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας φόβον ἔχων, ἀσφαλεστέραν εἶδε καὶ ὡς τοιαύτην προετίμησε τὴν ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ Ἀδδᾶ-καλέ μετάβασιν εἰς τὴν τουρκικὴν χώραν καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸ ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον σερβικὸν χωρίον καὶ ὄριον Νεγοδῖνον. Ὁ Λασσάνης προΐδων τὸ δύσκολον τῆς πορείας αὐτοῦ, ἔγραφεν ἐξ Ἰασίου τῇ 13 ἰανουαρίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην : « ... Ὁ Ἀριστείδης θὰ δυσκολευθῇ μεγάλως νὰ περάσῃ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Σάββας ἔστειλεν ἄνθρωπον, καὶ δὲν ἡμπόρε- » σε νὰ περάσῃ ... » Μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ Ἀριστείδης ἀπέβη εἰς τὸ Ἀδδᾶ καλέ.

Ἐν τοσούτῳ οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπαναλαμβάνοντες πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τῇ 12 καὶ 14 ἰανουαρίου τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ὡς καὶ τὰς ἀπὸ 15 καὶ 29 νοεμβρίου αἰτήσεις ἑαυτῶν· οὐχ ἤττον δὲ ἐπιβεβαιούντες τὸν ζῆλον καὶ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν πρὸς τὸ κατὰ κεφαλῆς τοῦ σουλτάνου πρᾶξιμόπημα, καὶ τέλος πάντων ἐκθέτοντες ἄλλα τε πολλὰ καὶ τὰς περὶ Βουλγάρων καὶ Ἡπείρου νεωτέρας ἐνεργείας (α), ἀνήγγειλαν εἰδήσιν λυπηρὰν περὶ τῶν πρωτίστων τῆς Ὑδρας, ὡς ἐπιμενόντων ἐν τῇ ἀρνήσει τῆς συμμετοχῆς ἑαυτῶν πρὸς τὸν πόλεμον, ἐὰν μὴ πρότερον ἐκλείψῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ στόλος τοῦ σουλτάνου (β). Εἰς τὴν αὐτὴν τῶν τῆς Ὑδρας ὑπήγετο κατηγορίαν καὶ ὁ ἐν Πέτσαις πρώτιστος Χατσῆ Ἰωάννης Μέξης· Ἀμέσως ὁ Ὑψηλάντης ἔσπευσε γράψας ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀρχῆς πρὸς ἀμφοτέρους τὰ δέοντα, τριπλῶ χρώμενος τρόπῳ ἐπιπλήξεως, προτροπῆς καὶ ἀπειλῆς (γ). Ἀλλ' ἀπέναντι τῶν σκέψεων τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, πολλὴν ἐχόντων ἐπιρροήν καὶ ὡς τινος ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ πολέμου θεωρου-

μένων πλάστιγχος, ἀδύνατα ἦσαν τ' ἄλλα πάντα, ἐκτὸς μόνης τῆς ἀνάγκης. Ταύτην ὑπέδειξεν ὁ Πεῤῥαϊβὺς ἐκ τῆς "Ἰδρας γράφων, ἀντελήφθησαν δὲ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔφοροι ἐνεργήσαντες πάνθ' ὅσα ἔδει, καὶ ἐσταφάνωσεν ἡ ἐπιτυχία κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1824 (α).

Ἀπείρους ὁμολογήσωμεν χάριτας τῇ θεῷ προνοίᾳ, ὡς μόνῃ προλαβούσῃ πρὸς τὰ συμφέρον τῶν Ἑλλήνων τὰς πρὸς τὴν ἐθωμανικὴν ἐξουσίαν ξενικὰς καταγγελίας, ἀλλεπαλλήλους τε καὶ συντόνους γενομένας (α). Αἱ πρὸς τοῦτο τὸ ὅλως ἀντίθετον ἀποτέλεσμα συνδραμοῦσαι περιστάσεις ἦσαν θεοβαίως δάκτυλος Κυρίου, καὶ πρὸς θεοβαίωσιν ἀρκοῦσι δύο μόναι.

Ἰδοὺ ἡ πρώτη. Ἡ ἀγγλικὴ διπλωματία, μὴ ἔχουσα ἀποδείξεις ἐγγράφους περὶ τῆς ὑπενεργουμένης ἐπαναστάσεως, συνέλαβεν, ὡς φαίνεται, τὸ σχέδιον τῆς ὀπωσδὴποτε συλλογῆς ὑπογραφῶν τινων, ἐμφαινουσῶν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν πόλεμον. Τοῦ σατανικοῦ τούτου ἔργου ἤρξατο ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ὡς μᾶλλον ὑπόπτου παρὰ τοῖς Τούρκοις, καὶ τὸν ἐν Πάτραις Πάϊμπωρ, ὑπάλληλον τοῦ ἀγγλικοῦ προξενείου μετατεθέντα ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξελέξατο ὄργανον καὶ διὰ τῶν ἀνηκουσῶν ὁδηγίων καὶ χρημάτων ἐφοδίασε. Ὁ Πάϊμπωρ ἀπεκαλύφθη κατὰ πρῶτον εἰς τινὰ τῶν ἀδελφῶν Κουμανιωτῶν ὡς στρατολόγος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πελοποννήσου δῆθεν, ἔδωκεν αὐτῷ χίλια γρόσια διὰ μισθοδοσίας, καὶ τὴν ὑπογραφὴν τούτου ἐζήτησεν ἐπὶ ἀποδείξει διαλαμβανούσῃ καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς χορηγίας. Προχωρησάσης δὲ τῆς τοιαύτης ἐργασίας μέχρις εἴκοσι προσώπων, οἱ ἐκεῖ Φιλικοί ἔμαθον, ὅτι διέτρεχε, καὶ τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς ἐδράξαντο, ἵνα ἀντενεδρεύσωσιν οὐ μόνον πρὸς οὐδετέρωσιν τῶν ξενικῶν καταγγελιῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐνοχοποίησιν αὐτῶν τῶν καταγγελλόντων. Ἐντεῦθεν, προηγούμενου τοῦ μητροπολίτου Γερμανοῦ, τὸν μὲν Κουμανιώτην καὶ ἄλλους τινὰς ἐπεισαν οὗτοι ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἵνα καταθέσωσιν ἐνώπιον τοῦ διοικούντος βοεβόνδα τὰ γινόμενα, ἐὰν προσκληθῶσι τὸν δ' ἐπὶ τῆς περιόδου ἐκείνης προεστῶτα τῆς ἐπαρχίας Νικόλαον Λόντον, ἀγνοοῦντα ἔτι τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς ἑταιρίας, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ ἄτολμον ὄντα φύσει, προέτρεψαν ἐπιμόνως, ἵνα καταμηνύσῃ ἐπιμόνως τὰ τοῦ Πάϊμπωρ. Ὁ βοεβόνδας ἐδυσπίστησε κατ' ἀρχάς, ἀπορῶν, πῶς φίλη οὖσα τῆς τουρκικῆς ἢ ἀγγλικῆς διπλωματίας ἐπιβουλεύεται, ὑπενεργοῦσα τοῦ τόπου τὴν ἐπανάστασιν πα-

ραστάντων ὅμως τοῦ Κουμανιώτου καὶ τῶν ἄλλων, τοῦ δὲ πράγματος συνδυασθέντος πρὸς τὸν πόλεμον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐπέισθη ὅλως καὶ ἔκτακτον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπέστειλεν εὐθὺς ἔφιππον ταχυδρόμον πρὸς τὴν ἐν Τριπόλει ἀρχήν, ὡς καὶ αὕτη πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοιοῦτω δὲ τρόπῳ οὐ μόνον προελήφθη ὁ περὶ ἐνοχοποιήσεως τῆς Πελοποννήσου καταχθόνιος σκοπὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιβουλὴ ἐστράφη εἰς βάρος αὐτῆς τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας, μὴ πιστευομένης τοῦ λοιποῦ ἔτι μᾶλλον καὶ ἐσωτερικῶς μυκτηριζομένης παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ὁσάκις κατήγγελλε.

Ἰδοὺ ἡ δευτέρα. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω συμβάντα πλοῖόν τι ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν ἐλλιμενίσθη ἐν Πάτραις, πεφορτισμένον τὴν καταμέτρησιν τῶν ὑδάτων τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ὁ Ἀγγλος ἀξιωματικὸς, ἵνα μὴ δοθῶσιν ὑπόνοιαι τῇ τουρκικῇ ἀρχῇ, ἔλαβεν εὐτυχῶς τὸ μέτρον τῆς λαθραίας καταμετρήσεως, καὶ ἐμισθώσατο πρὸς ὁδηγίαν αὐτοῦ ἕνα Οἰανθέα (Γαλαξειδιώτην) πλοίαρχον· οὗτος δὲ ἐξηγήθη περὶ τούτου, ὡς περὶ ἀδιαφόρου πράγματος, πρὸς τὸν Ἰωάννην Παπαρρηνόπουλον. Κατὰ τὰς ὥρας ἐκεῖνας ἐγνώριζον οἱ ἑταῖροι τὴν περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν Πελοποννησίων διαταγὴν τῆς πύλης, τὰς δὲ ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχὰς σκεπταμένας, τίνοι ἐκτελέσωσι ταύτην καταλληλοτέρῳ τρόπῳ. Ἀρμοδίαν λοιπὸν θεωρήσαντες καὶ τὴν παροῦσαν περίστασιν, ὅπως ἀποδείξωσι τοῖς Τούρκοις συκοφαντούμενον μὲν τὸν τόπον ἐπὶ ἐπαναστατικῇ συνωμοσίᾳ, αὐτοὺς δ' ἐξ ἐναντίας τοὺς ξένους, ἢ Φράγγους, προτιθεμένους σκοποὺς πολεμίους καὶ σκανδαλίζοντας τὴν ἐξουσίαν μετὰ τοῦ τόπου, κατήγγειλαν ἐπιτηδεῖας τῷ βοεβόνδᾳ τὴν μυστηριώδη ἐργασίαν τοῦ ἀξιωματικοῦ Ἀγγλου, ὡς ἀφορῶσαν τὴν παρασκευὴν μεμελετημένης ἐξωτερικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἐνώσεως ταύτης μετὰ τῆς Ἑπτανήσου. Τοῦρκος ἀμαθὴς ὁ βοεβόνδης, ἐκλαβὼν κατὰ πεποίθησιν ὡς πολεμικὴν τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἐκπληκτος καὶ ἤδη ἐγένετο ἔτι πλέον, καὶ ἀπόδειξιν πραγματικὴν ἐζήτησε. Οἱ δ' ἑταῖροι, γνωρίζοντες παρὰ τοῦ Οἰανθέως πλοίαρχου, ὅτι ἡ καταμέτρησις ἄρξεται κατὰ τὴν δεῖνα προσεχῆ νύκτα ἀπὸ τοῦ παραλίου τῆς Ἀγιάς, εἰσηγήσαντο τούτῳ διὰ τοῦ Παπαρρηνόπουλου τὴν ἐκεῖσε μυστικὴν ἀποστολὴν ἐνὸς ἐμπίστου Τούρκου, καὶ σχεδὸν ἔδοσαν περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἐδύνατο οὗτος ἀνακαλύψαι τὰ πάντα. Ἐπιτυχόντος δὲ τοῦ σχεδίου, ὁ Τούρκος ἐπανελθὼν δρομαῖος ἐκ τῆς Ἀγιάς

ἐβεβαίωσε περιπαθῶς τῷ βρεβόνδῳ, ὅσα αὐτοῖς ὄμμασιν εἶδε. Ἀμέσως δὲ διεβιβάσθησαν ἐκτάκτως καὶ αἱ διὰ τὴν νέαν αὐτὴν ἀνακάλυψιν ἐπίσημοι πληροφορίες πρὸς τὴν κεντρικὴν ἀρχὴν τῆς Τριπόλεως, καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν ἀνωτάτην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐσχηματίσθησαν μεγαλήτεραι αἱ περὶ ξενικῆς ἐπιβουλῆς πεποιθήσεις· διὰ δὲ ταῦτα ἀνεστάλη ἡ περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν Πελοποννησίων διαταγὴ, αἱ δὲ κατὰ τῶν Ἑλλήνων παραστάσεις οὐδόλως εἰσηκούοντο.

Ἀπὸ τοιούτων καὶ τοσοῦτων διεσώθη ἡ προπαρασκευὴ τοῦ πά-
λέμου φοβερῶν σκοπέλων, καὶ ἡ χεὶρ τοῦ Ὑψίστου προεστάτευσεν
αὐτὴν διὰ σημείων, ἀνθρωπίνως ἀπρονοήτων. Οἱ μεγαλέμποροι καὶ
ἔμποροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤρξαντο τῆς περιστολῆς καὶ τῆς
βαθμιαίας παύσεως τῶν ἐργασιῶν ἑαυτῶν, ὡς βλέποντες πλησιάζου-
σαν τὴν ἔκρηξιν. Ἄλλ' ἔμελλεν, ὅπως μὴ ἀποφύγῃ τὸ μυστήριον ἐπὶ
τέλους καὶ τὴν ἐσωτερικὴν προδοσίαν. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 8 τῆς μεταξὺ
Ἑλλάδος καὶ Σερβίας συνθήκης βλέπομεν ὁρισθεῖσαν τὴν γενικὴν τοῦ
πολέμου κίνησιν μετὰ τριμηνίαν, ἥτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀπριλίου· παρε-
νέβη ὅμως βάσκανος δαίμων καὶ ἐβίασε τὰ πράγματα. Καθὼς με-
ταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ ἀνεφάνη εἰς Ἰούδας Ἰσκαριώτης, οὕτω
καὶ μεταξὺ τῶν Φιλικῶν εὐρέθη ἐπὶ ἐσχάτων εἰς Ἀσημάκης Θεοδώ-
ρου προδότης (α). Χαρακτήρος δολίου καὶ ποταποῦ, καρδίας βδελυ-
ρᾶς καὶ πνεύματος ἀνησύχου, τὸ ἀγγελῖον τοῦτο τοῦ σατανᾶ, ἐσχω-
ρῆσαν δυστυχῶς ἐν τῇ ἐταιρίᾳ, δείγματα ἔδωκεν ἱκανῶς ὑποπτα ὡς
ἐκ τῶν σπερμολογιῶν, δι' ὧν διετάρασσε τὰ πνεύματα. Ὡσεὶ προέ-
βλεπε δὲ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι χείρονα καὶ καθαρώς προδοτικὴν δια-
γωγὴν αὐτοῦ, ὁ Ὑψηλάντης ἔσπευσεν ὁδηγήσας τὸν Ξάνθον δι' ἐπι-
στολῆς τῆς 25 ἰανουαρίου, «να γράψῃ εἰς Πόλιν πρὸς τὸν Κάριμον
»(Σέκερην) καὶ πρὸς τοὺς ἐφόρους διὰ τὴν ἀχρεϊότητα τοῦ Ἀσημακο-
»πούλου (β), ὥστε νὰ λάβουν μέτρα». Οὐδόλως ἠπατήθη, καθ' ὅ-
σον ὁ Ἀσημάκης οὗτος, τυχὼν καὶ ἐτέρου κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ
συνεργοῦ, τοῦ σεσημειωμένου Εὐσταθίου Γαλάτου (γ), ἀκαθέκτως ζη-
τοῦντος ἐκδίκησιν καὶ αἷμα ἀντὶ αἵματος διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ Νικολάου (δ), προέδωκε τὸ μυστήριον ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐντεῦθεν κεραυνοβόλητοι οἱ πάντες ἐγένοντο. Ἐγνώριζον μὲν, ὅτι
οὐδεμία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας μυστικὴ ἀντα-
πόκρισις, διότι ἐστερεῖτο τοιαύτης ὁ προδότης, ἔβλεπον ὅμως, ὅτι,

γνωσθέντος ὅπως δὴ ποτε τοῦ μυστηρίου, ὁ πέλεκυς τῆς ἀγρίας τυραννίας καὶ τῶν προκαταληπτικῶν μέτρων ἔπιπτε πλέον καθ' ὅλου τοῦ ἔθνους. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἐν Ἰασίῳ ἡ γνῶσις τοῦ μυστηρίου πεπληθθεν εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ παιδία καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἐντοπίους ἔνεχα τοῦ ἀτάκτου συστήματος τῆς καταγραφῆς, ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ γινομένου ἀτακτοτέρου. Οἱ ἰσπράβνικοι τοῦ Ποτσανίου συλλαβόντες ἐπὶ αὐτοφώρῳ δύο φιλικούς Ἑλλήνας, ἀπέστειλαν εἰς Ἰάσιον σιδηροδεσμίους. Ὁ γέρον Ῥιζνοβάνος παραπονούμενος τῷ Ῥίζῳ, «Τί εἶναι αὐτὰ ὅπου τρέχουν;» ἀπῆτει, ὅτι ὁ Ἡγεμὼν, ὡς ὑπεύθυνος, «πρέπει νὰ δώσῃ εἰδήσιν εἰς τὸ Δεβλέτι». Κατὰ πάντα δὲ καὶ ἐν πᾶσι δεινῶς ἐνοχοποιούμενος ὁ Σούτσος, ἀναφανδὸν ἐδυσφημεῖτο παρὰ τῶν ἐντοπίων ὡς συνωμότης κατὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας. Ματαίως ὁ Ῥίζος προσεπάθει ἀπατῶν τούτους καὶ τοὺς ἄλλους διὰ διαφόρων σοφισμάτων. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν Γαλαζίῳ προβῆσα βῆξις τοῦ Καραβιά καὶ τοῦ Τούρκου Τοπουζτσῆ ἐδίδεν ὑπονοίας σοβαράς. Ἡ δ' ἐν τῇ Βλαχίᾳ κινήθεισα ἀνταρσία τοῦ Βλαδιμηρέσκου κατετάρατε τόσο μᾶλλον τοὺς παριστρίους Τούρκους, ὅσω προήγγελλε συνεπῆ οἰοῦναι καὶ τὴν ἀποστασίαν τῆς Σερβίας, ὡς γείτονος (α). Συγχρόνως ὁ ἡγεμὼν Σούτσος ἔγραψε συμβολικοῖς γράμμασι τῷ Ὑψηλάντῃ: «Εἰδήσεις νέας ἔλαβον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐκεῖ πλησιάζει νὰ σπάσῃ. Οἱ δεπουτάτοι τοῦ Μωρέως ἔφυγαν κρυφίως ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Πόρτα τοὺς ζητεῖ» αὐτὴ κάμνει μὲν γάλας βιαστικὰς ἐτοιμασίας εἰς τὸν τερσανᾶν. Οἱ δεπουτάτοι τῆς Σερβίας ἐτοιμάζονται νὰ ἀναχωρήσουν. Οἱ Ἡπειρώται ἐκυρίευσαν τὴν Πρέβεζαν. Οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν τὸ Σιβάς. Μεγάλῃ αὐτὴ διβερσίονε. Ἡ ἀπὸ Βλαχίαν δὲν ἔχομεν νεωτέραν εἰδήσιν». Διὰ ταῦτα αἱ περιπαθέστεραι ἐγράφησαν προτροπαὶ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ἵνα ἐξέλθῃ ἀνευ ἀναβολῆς καὶ κηρύξῃ τὸν πόλεμον. Ὁ ἡγεμὼν Μολδαύτας Σούτσος ἤθελε τὴν ἐπὶ τινα χρόνον παράτασιν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, οὐχὶ δι' ὅσους εἶπον ἄλλοι ὕλικούς λόγους, τόσο ἀσυμβιβάστους πρὸς τὸν γενναῖον χαρακτῆρα καὶ τὸν ὑπὲρ πατρίδος ζῆλον τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ὡς σκοπῶν τὸν σχηματισμὸν ἐνὸς ἱππικοῦ σώματος καὶ ὑπενεργῶν τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ἰβραήλας διὰ τινων ἐκ τῶν ἰδίων Τούρκων φρουρῶν, ὡς ἐσχετισμένων μετ' αὐτοῦ πατρώθεν καὶ ὁμῶς ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς γενομένης προδοσίας ἔγραψεν ἐκ τῶν πρώτων πρὸς

τὸν Ὑψηλάντην, ἵνα ταχύνῃ τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ, ὥς οὐκ ἐξόν ἄλλως γενέσθαι.

Οὕτως ἐνδίδων ὁ Ὑψηλάντης τῇ ἀκαταμαχῆτῳ ἀνάγκῃ, καὶ θερμαινόμενα βλέπων πανταχόθεν τὰ πνεύματα διὰ τε τὸν πόλεμον τοῦ Ἀλῆ πασσά καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Τουρίνου, ἀποφασίζει τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐξοδὸν. Σπουδαία ἀληθῶς προπαρασκευὴ οὐδαμοῦ ὑπῆρχε· ἀλλ' ἐσώζετο ἡ ἐλπίς περὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς Σερβίας καὶ ὁποσδήποτε περὶ τῶν πυρκαϊῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν συνεπῶν καταστροφῶν. Τόσῳ δὲ μᾶλλον δεικνύται βεβιασμένη ἡ περὶ ἐξόδου ἀπόφασις τοῦ Ὑψηλάντου, ὅσῳ οὕτως εὐρέθη μεμονωμένος κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας. Συγκινοῦσι βεβαίως ἕκαστον οἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου λόγοι αὐτοῦ, περιεχόμενοι ἐν μιᾷ ἀπὸ 22 φεβρουαρίου ἐπιστολῇ τοῦτου πρὸς τὸν Ἐάνθον: «... Ἐγὼ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν μου κινῶ ἀπόψε διὰ τὸ Γιάσι, ὅπου Θεῖα συνάρσει θέλω κάμει τὴν ἀρχήν... Εἶμαι πειραγμένος κατ' ὅλων ὑμῶν τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ἔστω » εἰς εἰδησίαν σας. Ἐκτὸς Δικαίου καὶ Σέκερη, μὲ ἀφήσατε ὁλομόναχον, καὶ, ὅταν σὰς γράφω, δὲν ἔρχεσθε. Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος. Νίκη ἢ θάνατος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος!»

Καὶ τῇ μὲν 13 φεβρουαρίου διατάσσει τὸν ἐν Γαλαζίῳ Καραβιᾶν, ἵνα προσδῶλῃ τῇ 18 τοὺς ἐκεῖ Τούρκους, καὶ κατόπι προχωρήσῃ εἰς Μπουρλάτιον, Τεκούτσιον καὶ Φωξάνην. Ὡδηγεῖτο δ' ὁ Καραβιᾶς ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, ἵνα φονεύῃ μόνους τοὺς διὰ τῶν ὤπλων ἐναντιωθησομένους Τούρκους, τοὺς δὲ ἄλλους, ἀφοπλίζων μόνον, ἀπολύῃ ἐλευθέρους. Ὡδηγεῖτο προσέτι, ὅπως τὰ μὲν ταχυδρομεῖα τῆς Εὐρώπης ἀφίην ἀνενόχλητα, κρατῇ δὲ μόνα τὰ τῆς Μολδαβίας. Τῇ δὲ 18 φεβρουαρίου ἀνήγγειλε τὴν ἀποφασιστικὴν ἐξοδὸν ἑαυτοῦ τῷ ἡγεμόνι Σούτσῳ, ὃς ἔσπευσε γράψας πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐκαίους αὐτοῦ καὶ πράκτορας Νικόλαον Σούτσον καὶ Ἰωάννην Σχινᾶν, ἵνα σωθῶσι διὰ τῆς ἄμεσου φυγῆς, ὥς καὶ ἐσώθησαν (α). Συγχρόνως δ' ἐπεμελήθη δραστηρίως περὶ τῆς ἀνηκούσης προμηθείας κρεάτων διὰ τὸν στρατὸν, τάξας πρὸς τοῦτο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Σούτσον (β).

Ὁ Καραβιᾶς, καίτοι συσσωματώσας ἕνα ἀριθμὸν Ἑλλήνων ἐνόπλων ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐρίδος, ἣν εἶχε μετὰ τοῦ Τοπουζτσή ἀγᾶ (γ), ἀναποράσιτος ἐδείκνυτο. Ἦτο δ' ὁ Τοπουζτσή ἀγᾶς εἰδὸς τι ἀστὴρ.

νόμου τοῦ λιμένος Γαλαζίου, ἔχων φρουράν τουρκικὴν ἐκ τριάκοντα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐκεῖ ἐμπορευομένων Τούρκων. Οἱ ἑταῖροι τότε συνῆλθον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἐπαμινώνδου Μαυρομμάτου, σκεπτόμενοι περὶ τοῦ ποιητέου καὶ ἐπιμενόντων ἰδίως τοῦ Τσουνῆ καὶ Πεντεδέκα, προέτρεψαν τὸν Καραβιᾶν πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διαταγῆς, τόσῳ μᾶλλον παραδεχόμενοι αὐτὴν ἔγκαιρον, ὅσῳ καὶ ἡ Μικρὰ Βλαχία συνεταράσσετο ἤδη, καὶ προσεχῆς ἡ ἐξοδος τοῦ Ὑψηλάντου ἐβεβαιούτο.

Πρωίαν οὕτω τῆς 21 φεβρουαρίου, πρώτης ἡμέρας τῆς μεγάλης ταρακκοστῆς, προσέβαλε τοὺς Τούρκους ὁ Καραβιᾶς μετὰ τοῦ Δημητρίου Ἀργυροπούλου καὶ Σπυρίδωνος Γ. Ἀρβανιτάκη, ἐπὶ κεφαλῆς ὧν ἑκατὸν πεντήκοντα, τῶν πλείστων Κεφαλλήνων ναυτῶν, καὶ ἔχων ἐν τηλεβόλον. Καίτοι ἐκπλαγέντες ἐκ τοῦ αἰφνιδίου τῆς προσβολῆς, οἱ φρουροῦντες καὶ οἱ περὶ τοὺς ἐβδομήκοντα ἔμποροι (α) Τούρκοι ἐκλείσθησαν ἐντὸς οἰκιῶν, καὶ ἐπὶ ἐννέα ὥρας ἀντέστησαν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ πλείους μὲν ἀπωλέσθησαν μετὰ τοῦ Τοπουτσί τῃ ἀγᾷ, πυρποληθεισῶν οἰκιῶν τινων, μέχρι δὲ τῶν τριάκοντα ζωγρηθέντες ἀπεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἰβραήλαν ἄοπλοι. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐθανατώθη εἰς καὶ ἐπληρώθησαν ἑπτὰ, ἐν οἷς καὶ ὁ Καραβιᾶς ἐλαφρῶς. Τῇ δ' ἐπιούσῃ κινηθέντων τῶν λοιπῶν κατὰ τῶν ἐν Κουτσίῳ ὀλίγων Τούρκων, οἱ Μολδαυοὶ κάτοικοι τοῦ Γαλαζίου φοβηθέντες, μὴ οἱ Τούρκοι τῆς Ἰβραήλας ἐπιτεθῶσι, διεσκορπίσθησαν μέγα μέρος εἰς τὰ χωρία καὶ τὸ Ῥέτιον διὰ τοῦ ποταμοῦ. Ἀλλ' ὁ πασσᾶς τῆς Ἰβραήλας, θεωρῶν ἄλλως, ἢ ἑλληνικὰ ἀπλῶς, τὰ πράγματα, διέταξε τὴν ἐπάνοδον τούτων ἐν τοῖς ἰδίοις, κηρύξας, ὅτι οὔτε αὐτὸς ἐπιχειρήσει ἐπιθεσὶν τινα, οὔτε τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου ἐξοδὸν οἰουδὴ τινος Τούρκου ἐπιτρέψει μέχρι διαταγῆς τοῦ σουλτάνου.

Αὐτὴν ἡδυνήθημεν ἤδη τὴν συμπλήρωσιν τοῦ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας Ἱστορικοῦ Δοκιμίου ἡμῶν, ἐκδοθέντος τῷ 1834 (6). Τῆς συμπληρώσεως ταύτης ἀπαρτίζουσι μέρος καὶ τὰ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος τόμου δημοσιευόμενα διάφορα ἔγγραφα τῆς Ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν, τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ἄλλων. Παρὰ τὴν ἀναφορὰν δὲ πλείστων καὶ ἀγνώστων εἰσέτι συμβεβηκότων πολλοῦ λόγου· παρὰ τὴν γινομένην βεβαίωσιν πραγμάτων πολλῶν διὰ τοῦ κύρους ἐπισήμων ἐγγράφων, ἢ συμπληρώσεως αὐτῇ χρησιμεύει οὐχ ἥττον καὶ εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν ἐσφαλμένων τινῶν μερῶν τοῦ Ἱστορικοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834. Πῶς ἡδυνάμεθα ἔργον πλήρες καὶ ἀλάνθαστον διὰ τῆς πρώτης συντάξεως;

τοιαύτης ὕλης μυστηριώδους καὶ ποικίλης; Πῶς ἠδυνάμεθα τὸ τοιοῦτον καὶ διὰ τῆς δευτέρας ἡδὴ συντάξεως, ὅτε πλείστα μὲν τῶν ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπωλέσθησαν, οὐδείς δὲ ἄλλος, καὶ τοσούτου παρελθόντος χρόνου, ἐνησχολήθη ἰδίως περὶ τοῦ προηγουμένου τούτου καὶ οὐσιωδεστάτου μέρους τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως; Μόνος δ' Ἐρμμανουὴλ Ξάνθος ἐξέδοτο ἐν Ἀθήναις τῷ 1845 μονογραφίαν τινὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ συντομίας μεγάλης, ὡς ἀποβλέπουσαν μᾶλλον τὸ προσωπικὸν μέρος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας ἐκείνης. Οὐσιωδῶς δὲ ἡ μονογραφία αὕτη κρίνεται πολλῶ κατωτέρα τῆς ἐλπίδος, ἣν ἐδικαιούτο πᾶς τις ἔχειν παρὰ τοῦ Ξάνθου, γράφοντος τὰ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Τὸ βαθὺ γῆρας καὶ ἡ μᾶλλον τούτου παραλύουσα τὸν νοῦν καὶ τὴν μνήμην ἐσχάτη καὶ τόσῳ σκληρὰ δυστυχία τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ παρήγαγον ἔργον οὐχὶ πολλῆς σπουδῆς ἴδιον. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο εὐγνωμονεῖ ἡ πατρίς τῷ Ξάνθῳ, ὡς ἤθελεν εὐγνωμονεῖν καὶ τῷ Τσακάλωφ, καὶ τῷ Λεβέντη καὶ τῷ Σέκερη, ἐὰν καὶ οὗτοι ἔγραφον τὰ ἐαυτῶν γενικώτερον ἢ μερικώτερον, ἢ ἐδημοσίευσον τοῦλάχιστον, ὅσα ἂν εἶχον ἔγγραφα περίεργα καὶ χρήσιμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον αὐτοῦ, βοηθήσας ἡμῖν ὁ μόνος ἀπὸ μνήμης, ὡς οὐδενὸς διασωθέντος παρ' αὐτῷ ἐγγράφου, ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ μέρους τοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834.

Ἐξηκοντούτεις περίπου καὶ τὴν ὅλην προτιθέμενοι σύνταξιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, ὁρμαθὸν ὅλον ἐτῶν ἀπαιτούσης, ἀπελπίζόμεθα, ὅπως συνάψωμέν ποτε ἐν ἐνὶ ὅλῳ τὴν ἱστορίαν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, συγχωνεύοντες τὴν παρούσαν συμπλήρωσιν τοῦ 1859 ἐν τῷ Δοκιμίῳ τοῦ 1834, ἢ τάνάπαλιν. Ἄλλοις δέδοται ἄρα τὸ τοιοῦτον, ἀσυγκρίτως ἱκανωτέροις ἡμῶν, καὶ πολλοὺς ἔχομεν λόγους, ἵνα εὐελπιστώμεν πληρεστέραν τὴν ἐργασίαν αὐτῶν διότι ἡμεῖς μὲν ἀνωρύξαμεν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης ἐποχῆς τὴν πρώτην ὕλην, οὗτοι δὲ φέροντες ἐν χερσὶ τὸν μῖτον, ἔξουσι βοηθητικώτερον τὸν χρόνον καὶ πρὸς ἄλλας ἀνακαλύψεις καὶ πρὸς τελειοτέραν μελέτην καὶ σύνθεσιν. Ἐπιμένομεν δὲ συνιστῶντες τὴν τοιαύτην ἐργασίαν τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ἄνευ σπουδαίας καὶ φιλοσοφικῆς ἐρεύνης ἐπὶ τε τῆς συστάσεως καὶ τῆς ὅλης ἐνεργείας τῶν Φιλικῶν, οὔτε ἡ ἐπελθοῦσα ἐπανάστασις τοῦ 1821 νοεῖται καλῶς, οὔτε τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καταμετρεῖται ὁ εὐρύς νοῦς καὶ ἡ πατριωτικὴ ἠθικὴ, ἡ ἐπιχειρηματικὴ καρδιά καὶ ἡ μέλλουσα τύχη.

Τίνες πραγματικῶς ἀπεδύθησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὰ ἐπὶ τοσοῦτον ἀκανθῶδες ὕλικῶς καὶ κινδυνῶδες πολιτικῶς στάδιον τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ τῆς δυνατῆς παρασκευῆς πρὸς τὴν ἐπανάστασιν; Ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, οὓς ἡ προσωπικότης ἀπεκάλεσε λυπηρῶς «ἀσημάντους», τὸν δὲ ὀργανισμόν τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως αὐτῶν «ἀσύνετον καὶ ἀνεπιτήδειον», ὥσανει ἡ ἀληθὴς σημασία τῶν ἀνδρῶν ἐξήρτηται ἐκ τῆς καταγωγῆς καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς διαγωγῆς, ἡ δ' ἀγαθὴ ἐκθασίς οὐκ ἐμακάρισε πάντοτε τὰ μέσα, οἷα ἡ ἠθικὴ καὶ ἐθνικὴ συνάμα ὑπηγόρευεν ἀνάγκη. Τί ἄρα ἤθελεν εἰπεῖν ἡ εἰς τοιαῦτα παραφερομένη προσωπικότης, ἐὰν, ἀντὶ ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, ἤρχοντο τῶν ἐργασιῶν πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα πρόσωπα ὑψηλῆς περιωπῆς, πλούτη πολλὰ κτώμενα καὶ τὴν καταγωγὴν ἐαυτῶν ἀνάγοντα ἀπὸ τοῦ Διὸς τοῦ Ἀμμω-
νος; Καὶ τότε δὴ οἱ περὶ αὐτῶν διθύραμβοι βάσιν ἤθελον ἔχειν τὰ πρόσωπα βεβαίως καὶ οὐχὶ τὰ πράγματα. Τίνες ὥσαύτως ἡσπάσθησαν ἐγκαρδίως τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ἰδέαν, καὶ ἀπόστολοι τῶν ἀποστόλων ἐγένοντο ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος; Ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικῶς προϊστάμενοι, ὅλοι οἱ πολιτικῶς ἄρχοντες, ὅλοι οἱ ἐμπορικῶς διαπρέποντες, ὅλοι οἱ ἐν ξέναις ὑπηρεσίαις καὶ τόποις διατελοῦντες, ἅπαντες δὲ καὶ ἀξιώσεις πρωτίστας καὶ κτήσεις καὶ ζῶν καταθέτοντες λόγῳ πατριωτικῆς ἠθικῆς καὶ ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας. Τίς δ' ὑπὲρ ὅλους καὶ μετὰ ἄλλους ἐπιχειρηματίας παρέστη ἐν τῷ μέσωι μορφώσεων καὶ ὁδηγήσεων τὴν ἐθνικὴν κίνησιν; Ἐκεῖνος, ὅς περ, ὡς πρόσωπον μὲν, ἔχαιρεν ἐν ξένη γῇ ὅλην τὴν κοινωνικὴν ἐπισημότητα, ὡς Ἕλληνα δὲ, ἐθυσίασεν ἐκὼν καὶ ταύτην καὶ ἑκατομμύρια ἀποζημιώσεως τῇ προτερείᾳ τῆς ἐπαναστάσεως. Τίνι δ' ἀποδίδεται πνεύματι τὸ μέγα ἐν συνόλῳ φαινόμενον αὐτό; Ἰδοὺ ὁ αἰείζωνος καὶ ἀναλλοίωτος ἑλληνισμὸς, θρησκευτικῶς τε καὶ ἐθνικῶς θεωρούμενος!

Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἠθικῆς ἀναστάσεως, τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαβρόχτου ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων πάσης τάξεως, καὶ μεθ' ὅλον τὸν ἐπιβαρύνοντα τὸν τράχηλον αὐτῶν σιδηροῦν ζυγόν, καὶ μεθ' ὅλην τὴν διαφθοράν καὶ τρομοκρατίαν, δι' ἧς ἐκυρίευσεν ἐξουσία ξένη, ἀγρία καὶ λίαν ὑποπτος πάντοτε. Οὕτω λύεται τὸ δυσδιάλυτον πραγματικῶς ζήτημα τῆς τερατώδους ἀνισότητος τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου τῶν Ἑλλήνων, οὓς ἐθεώρουν συγκεχωνεμένους ἄλλοι μὲν πολιτικῶς ἐν τῷ τουρκισμῷ, ἄλλοι δὲ ἐθνικῶς ἐν τῷ σλαβισμῷ καὶ αὐτῷ τῷ ἄλβανισμῷ, καὶ ὅλοι παρεδέχοντο ὡς κοινωνίαν νεκράν

καὶ ἀπεσβεσμένην τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τῆς μιᾶς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Ἡθικὴ ἄρα καὶ ὕλική δύναμις ὑπῆρξεν ὁ ἑλληνισμός, ὡς δόγμα ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος, ὡς πνεῦμα ἐλευθερίας, ὡς ἀρχὴ αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας, ὡς ἀποστολὴ πολιτισμοῦ. Ἐπομένως, ὡς ἑταιρία τοιαύτης καθολικῆς ἠθικῆς οὐκ ἐμχταιοῦτο, οὕτω καὶ ἐπανάστασις τοιοῦτου πνεύματος οὔτε ἀνεχαιτίζετο, οὔτε ἀπετύγγανε. Ἰδού τὸ θέμα, ἐφ' οὗ κέκληνται ἀλλήλοισι ἄξιοι, ἵνα βεβαιώσωσιν ἐκ τῶν προηγουμένων, οἷον ἐν τῷ μέλλοντι ἔχει προορισμὸν ὁ ἑλληνισμός, ὅν ἡ πολλάκις παρεννοοῦσα τὰ πράγματα διπλωματικά ἐνόμισε κατακλείσασα ἢ καὶ ἀποπνίξασα ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅπου ποτὲ ἀνεπτύχθη γιγανταῖος καὶ ἐφ' ἀπάσης ἐνεκεντρίσθη τῆς Ἀσίας πρῶτον καὶ τῆς Εὐρώπης ἔπειτα.

Ἀντικείμενον οὐχὶ μικροτέρας ἐπιμελείας θέλει εἶσθαι καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀκριβεία. Πρώτους θεμελιωτάς τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ ὑπογεγραμμένους εὖρομεν, καὶ ὁμολογουμένους παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου εἶδομεν, καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ἐγράψαμεν ἡμεῖς τοὺς δεῖνα, ὡς γνωστὸν, καὶ δεῖνα. Ἀληθῶς, οὔτε ἄλλοι ἐκτὸς τούτων ἀνεφάνησαν ὡς τοιοῦτοι, οὔτε ἡ τοσαύτη περιελοῦσα εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐπίσημος καὶ ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία τῆς Ἑταιρίας φέρει εἰς ὀρισμένην τινὰ πληγὴν ἄλλην. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ, ὅτε προεκηρύξαμεν, τῷ 1834, τὴν διὰ τοῦ τύπου ἐκδοσιν τοῦ Ἱστορικοῦ Δοκιμίου περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὁ Βιάρος Α. Καποδίστριας ἔγραψε πρὸς ἡμᾶς ἐκ Κερκύρας: α... "Ἐν μόνον σᾶς παρακαλῶ ἰδίως καὶ διὰ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος, » ἵνα προφυλάξητε τὸν ἀδελφόν μου Ἰωάννην... » Τίνα ἄρα ἐννοίαν εἶχε κυρίαν ἢ παρακλήσιν αὕτη τοῦ Βιάρου; Ἡ ὑπὸ ποίαν ἐξηγεῖται ἔποψιν ἢ προσπάθεια τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου οὐ μόνον περὶ τοῦ ὑπερορισμοῦ τοῦ Γαλάτου ἐκ τῆς Πετροπόλεως καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ αὐτοῦ Γαλάτου ἐν τῇ Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πεμφθεισῶν διὰ τοῦ Μπενάκη ὁδηγιῶν πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην ἐπὶ τοῦ 1818; ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν εἰσηγήσατο οὕτως τῷ Ὑψηλάντῃ, καθ' ἃ γράφει αὐτὸς ὁ Ὑψηλάντης; Ζητήσαντες ἐσχάτως παρὰ τοῦ μόνου ἐπιζώντος ἀπογόνου τῶν Καποδιστριῶν Ἀντωνίου, ἐὰν σώζονται τὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔγγραφα τοῦ θείου αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐλάβομεν ἀρνητικὴν ὅλως ἀπάντησιν. Ἀλλὰ, καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος, τίς οἶδεν, ἂν ἐν τῷ μέλλοντι ἀνακαλυφθῶσι πράγματα, ἅπερ καλύπτει ἡ ἐπήρεια τοῦ παρόντος χρόνου; Φρονοῦμεν δὲ πιθανώτατον

τὸ τοιοῦτον, καὶ μάλιστα, καθ' ὅσον ἐμάθομεν παρ' ἄλλης ἀξιοπιστοῦ πηγῆς, ὅτι ὀλίγω πρὶ τῆς 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 1831 ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἀπέστειλεν εἰς παρακαταθήκην τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν πιστὸν φίλον αὐτοῦ Ἀλέξανδρον Στοῦρζαν, ἐν τῇ Ὁδησσῷ διαμένοντα τότε. Προεῖδεν ἄρα τὸν προσεχῆ βίαιον θάνατον ἐκείνου, καὶ διὰ τοῦτο προλαβὼν ἐξασφάλισε τὰ πρότερα, ἵσως δὲ καὶ πολλὰ τῶν ὑστέρων, ἔγγραφα αὐτοῦ, ἵνα μὴ περιέλθωσι, τυχὸν, δοθείσης ἀνωμαλίας, εἰς χεῖρας ξένας;

Ὡσαύτως περιεγράψαμεν διάφορα γεγονότα, ἐμνημονεύσαμεν τῶν μεγάλων ἀποστόλων τῆς Ἑταιρίας καὶ τῶν ἐξόχων ἐκείνων πατριωτῶν, ὅτοι ὑπερεκινδύνευσαν τολμηρότατοι, περιεφρόνησαν ἀξιομάτων μεγάλων καὶ ἀφειδῶς ἐδαπάνησαν τὰ ἐκείνων ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Ἀλλὰ δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι τοιούτων ἄλλων πατριωτῶν (α), τοιούτων ἄλλων σπουδαίως ἐργασθέντων προσώπων τὰ ὀνόματα οὐκ ἐγένοντο ἐξίτηλα; Πεποίθαμεν, ὅτι πολλὰ ἔτι οὐσιώδη ἔγγραφα ὑπάρχουσι παρὰ διαφόροις, οἷς ἐπιβάλλεται τὸ καθῆκον τῆς δημοσιεύσεως ἢ παραχωρήσεως τούτων ἐν ἄλλῃ τοῦλάχιστον ἀρμοδιωτέρᾳ ὥρᾳ. Πεποίθαμεν ἄλλως, ὅτι μέρη τινὰ μένον τῆς περιόδου τῶν Φιλικῶν ἐξηκριβώθησαν, καὶ χάσματα πολλὰ πληρωθήσονται, «ἐως ἂν πάντα γένηται».

Κλείοντες τέλος πάντων τὸν περὶ τῶν Φιλικῶν λόγον ἡμῶν, εὐχόμεθα (β) πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος, ἵνα ἀνεγερθῶσι τάχιον ἐν μὲν τῷ Θυάμῳ καὶ ἀπέναντι τῆς Ἀρτης μνημεῖον ἴδιον τοῦ Νικολάου Σκουφᾶ, ἐν δὲ τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν σῆλη διακρινέουσα τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος πρωτεργῶν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος III' αἰῶνος προσώπων. Ἐπειδὴ δ' ὠμολόγηται, ὅτι ἐν τῷ βωσσικῷ κράτει ὁ Ἕλλην ἐνῆργησεν ἐν ἀνέσει καὶ ἡλείφθῃ πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, δικαιοῦται ἵνα καθέξῃ τὴν οἰκείαν ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῆς πατρίδος θέσιν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'.

Καταλόγου τοιοῦτου τὴν σύνθεσιν δύναται εὐχερῶς ἐπιτροπή τις Ἑλλήνων, ὑπ' ὅψιν λαμβάνουσα οὐ μόνον τοὺς πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς διανοητικῶς κατ' ἐξάίρεσιν κεκοπιηκότας διὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς δούλης πατρίδος. Τῆς δ' ἀνεγέρσεως μνημεῖου καὶ στήλης τοιαύτης τὴν δαπάνην δύναται, ἂν οὐχὶ τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, βεβαίως δὲ τὸ πολλῶ εὐπορώτερον ἰδιωτικὸν βαλάντιον τῶν ἐθνικῶν πάντοτε καὶ γενναίων προαιρέσεων τοῦ Πανελληνίου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

ΣΕΛΙΣ 3.

(α) Καὶ δι' ἄλλας βεβαίως αἰτίας εὐρωπαϊκώτερας καὶ διὰ τὴν παρούσαν οὐχ ἤ-
τον, ὁ Μίττερνιχ ἐμνημονορῶντες τότε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλέξανδρῳ ἐναντίον τοῦ
Καποδιστρίου, καὶ ἐπέτυχε μάλιστα, ὅπως ὑποδείξῃ αὐτὸν ὡς ἐπίβουλον τῶν ῥωσσι-
κῶν συμφερόντων. Ὡς ἡ μηχανορραφία αὕτη μένον εἶχε σκοπὸν τὴν ἀπομάκρυνσιν
τοῦ Καποδιστρίου ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Αἰφνης δ' ὁ Καποδίστριας ἰδὼν, ὅτι ἐπὶ ἡμέ-
ρας τινὰς εὐδύλως προσεκαλεῖτο παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἐργασίαν, ἐν ᾗ τσακὺτα
ὑπῆρχον καταπεύγοντα πράγματα, ὑπενόησεν ἐπιτυχῶς, ὅτι διέτρεχε, καὶ πρὸς τὸν
ἴδιον φίλον αὐτοῦ Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ὡς ἐννοούμενον καὶ ἔχοντα πλήρη χάραν,
ἀνέθετο τὴν ἐξιλέωσιν ἑαυτοῦ ἀπὸ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Μίττερνιχ. Ἐτοίμως δ' ὁ
Ὑψηλάντης ἀναδεχθεὶς τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ἐπληροφόρησε πρῶτον τὴν αὐτοκράτει-
ραν, καὶ ἐξαίτησάμενος δι' αὐτῆς ἄδειαν παρουσιάζεως, ἀνεσκέασεν, ὑποστηρίζουσας
καὶ τῆς αὐτοκρατείας, ὅλην τοῦ Μίττερνιχ τὴν σκευωρίαν καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ὄ-
σων ἐφωδιάσθη παρὰ τοῦ Καποδιστρίου ἐγγράφων. Τοιοῦτ' ἄνθρωπος ἀνέλαθεν ὁ Καπο-
δίστριας τὴν προτέραν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ἐμπιστοσύνην, καὶ πλείστην ἡσθάνετο
τὴν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐγνωμοσύνην.

Ἀνυπολόγιστος ἦθελεν εἶσθαι ἡ ἔθνικὴ ζημία, εἰάν ἐπετύγχανεν ὁ Μίττερνιχ μέχρι
τέλους. Παραδεχόμεθα μάλιστα, ὅτι ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ οὕτε Φιλικὴ Ἐταιρία ἡ-
δοκίμει εὐκόλως, οὐτ' ἴσως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐξήρχετο ἐτοίμως.

(β) Ἐπὶ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου ἀπετάθησαν καὶ οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ πλάνητες καὶ δυστυ-
χεῖς Σουλιῶται πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον δι' ἀπεσταλμένων καὶ τοῦ ἀπολού-
θου πληρεξουσίου.

«Κορφὸς 30 ἰουλίου 1814 ε. π.

«Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι τὸ ἐδῶ Ἑλληνικὸν σῶμα συνήχθη ἐν
καιρῷ πολέμου, καὶ ὀργανίσθη ἀπὸ τὸ κραταιότατον καὶ αὐτοκρατο-
ρικὸν Ῥωσικὸν κράτος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐδούλευσε μὲ ὅλον τὸν ζῆλον
καὶ ἐμπιστοσύνην σχεδὸν χρόνους τρεῖς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τότε περίστα-
σις τὸ ἔφερε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑπτανήσον Ἑλληνικὴν Πολιτείαν
ὅλη ἡ αὐτοκρατορικὴ ῥωσικὴ ἐξουσία τῶν ἀρμάτων, οἱ τότε τυχόν-
τες ἐξουσιασταὶ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος ΑΛΕΞΑΝ-
ΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ γινώρισαντες, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν πλέον

νά ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν μεγάλην ξηράν διὰ τὸν ἄφρευκτον κίνδυνον ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅχι μόνον τοὺς μισθοὺς μας σώους καὶ ἀνελλιπείς ἐπλήρωσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνέχυρον εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐξουσίαν μᾶς ἐπαράδωσαν. Οἱ Γάλλοι ἐξηκολούθησαν τὴν ὑπόσχεσιν των καθ' ὅλον τὸ διάστημα ὅπου ἐστάθησαν εἰς Κορφοὺς, καθὼς καὶ ἡμεῖς τὴν πιστὴν δούλευσιν. Ἐλθόντες δὲ οἱ Ἀγγλοὶ, μᾶς ἀφῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴν δούλευσιν, λεγοντες, ὅτι δὲν ἔχουσι χρεῖαν ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἐκαμον μόνον μίαν χιλιαρχίαν ἀπὸ 833 στρατιώτας καὶ ἀξιωματικούς, τοὺς δὲ ἐπιλοίπους ἀφῆκαν, οἱ ὅποιοι συμποσοῦνται ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἄνδρας, καὶ μετὰ τῶν φαμιλιῶν αὐτῶν εἰς πέντε σχεδὸν χιλιάδας ψυχάς. Βλέποντες δὲ μίαν τοιαύτην ἀνέλπιστον μεταβολὴν, (ἥτις προήλθεν ἐξ αἰτίας τοῦ Χρηστάκη Καλογήρου,) μὴν ἔχοντες καὶ τρόπους τοῦ ζῆν, ἀλλ' οὔτε δυνάμενοι εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ ἰδωμεντὰ ὀσπῆτιά μας, ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες καὶ αὐτὰ σχεδὸν τὰ ἀνήλικα βρέφη, ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἐβρίψαμεν (καθὼς καὶ πάντοτε) τὰς ἀσφαλεῖς μας ἐλπίδας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἀπασῶν τῶν Ῥωσσιῶν ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΑ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Διὰ τοῦτο κοινῇ γνώμῃ καὶ θελήσει ὅλων ἡμῶν τῶν ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν καὶ ἐπιλοίπων ψυχῶν, γνωρίζαντες δι' ἀξίους καὶ φιλογενεῖς τοὺς πανεκκλημπροτάτους χιλιάρχους Κύριον Χριστόφορον Πεῤῥαῖδον καὶ κύριον Αἰῆμον Δούκα καὶ τὸν κύριον ἐκατόνταρχον Κίτζον Τσαβέλαν, τοὺς παρεκαλέσαμεν νὰ ἤθελον προσφέρωσι καὶ παῤῥησιάζωσι προσωπικῶς τὴν ἐλεεινὴν ἡμῶν κατάστασιν πρὸς τοὺς ἀκλονήτους πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ῥωστικοῦ Θρόνου. Αὐτοὶ ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ πασχίσωσι διὰ τὸ ὄφελος καὶ σωτηρίαν τοῦ ῥηθέντος Ἑλληνικοῦ σώματος, τὸ ὅποιον ὑποφέρει πείναν, δίψαν, γυμνότητά καὶ καταφρόνησιν. Ἀλλ' ἡ σταθερὰ ἐλπίς τὸ νὰ ἰδωμεν τάχιστα τὰ ἱλαρὰ νεύματα τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ καὶ Πατρός μας, μᾶς κάμνει νὰ τὰ ὑποφέρωμεν γενναίως.

« Διὸ τὸ παρόν μας ἐνυπόγραφον καὶ βεβαιωτικὸν γράμμα δίδεται εἰς χεῖρας τῶν ῥηθέντων χιλιάρχων κυρίου Πεῤῥαῖδου καὶ Δούκα καὶ τοῦ ἐκατοντάρχου Τζαβέλα ὡς ἐκ μέρους ὅλου τοῦ σώματος, τὸ ὅποιον θέλει ἔχει ὅλον τὸ κύρος καὶ πῖσιν ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπικρατεῖα καὶ δεσποτεῖα.

« Χιλιάρχος Στρατῆς Γκίκα Χειμαῤῥαῖος,

« Χιλιάρχος Παναγιώτης Καλόγηρος ὁ Τράμανη,

- «Ἐκατόνταρχος Γεωργάκης Δράκος Σουλιώτης,
- «Ἐκατόνταρχος Ντούκα Σπύρος Ἀγιοθασιλίτης,
- «Τενέντης Βκέρο Δούκας Ἀγιοθασιλίτης,
- «Τενέντης Στεφάν Καίσαρης Λουκοβιώτης,
- «Τενέντης Ἀλέξης Σούλος Ἀγιοθασιλίτης,
- «Ἐκατόνταρχος Θανάση Πίπης Χειμαῤῥάιος,
- «Τενέντης Νικολό Δαΐκος Ἀγιοθασιλίτης,
- «Ἐκατόνταρχος Γεώργιος Φωκᾶς Σπαρτάνος,
- «Ἐκατόνταρχος Γιαννάκης Ἀλέξης Καρνανία (ἦτοι ἐξ Ἀκαρνανίας),
- «Ἀθανάσιος ἱερεὺς τοῦ σώματος Ἀγιοθασιλίτης,
- «Τενέντης Χρῆστος Παλάσκας Σουλιώτης,
- «Τενέντης Ναστούλης Πανομάρας Σουλιώτης,
- «Τενέντης Νάση Γραμματικὸς Σουλιώτης,
- «Ἐκατόνταρχος Στέφανος Τζάκος Χειμαῤῥάιος,
- «Ἐκατόνταρχος Σπυρίδων Γεωργίου Βαροῦχας Κεφαλληνάος,
- «Ἐκατόνταρχος Κωνσταντῆς Ἀκαρνανάος,
- «Α' πενήνταρχος Γεωργάκης Χονδρὸς Ἀκαρνανάος,
- «Α' πενήνταρχος Κωνσταντῆς Ἀκαρνανάος,
- «Πενήνταρχος Ἀναστάσιος Κότζη Παραμυθιώτης,
- «Πενήνταρχος Ζαφείρης Λάλιας Σουλιώτης,
- «Τενέντης Κίτζο Πάσκος Ζάρπας Σουλιώτης,
- «Καπετάνιος Πάνο Σέχος Σουλιώτης,
- «Ἐκατόνταρχος Τζίμα Ζέρβας Σουλιώτης,
- «Ἐκατόνταρχος Ἀθανάσιος Ἀθασιώτης,
- «Πενήνταρχος Ναστούλης Λέπης Σουλιώτης,
- «Ἐκατόνταρχος Ἀναστάσιος Τζέγιος Καρναναίος,
- «Πενήνταρχος Λιώνας Παντούλη Σουλιώτης,
- «Κίτσο Πανταζῆ τενέντε Σουλιώτης,
- «Τενέντη Λάμπρο Ζάρμπα Σουλιώτης,
- «Πενήνταρχος Βάλιος Καραμπίνης Σουλιώτης, (καὶ ἕτεροι τρεῖς)».

Χρησιμεύει τὸ ἔγγραφο αὐτὸ οὐ μόνον ὡς ἱστορία τῆς καταστάσεως τῶν Σουλιωτῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ὡς βεβαίωσις τῆς ἰδέας, ἣν εἶχε τὸ Ἑλληνικὸν ἄπαν περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ παρὰ τῆς Ῥωσσίας.

Ἡ τριμελής δὲ ἐπιτροπὴ, φθάσασα ἐν Τεργέστη, ἀπετάθη πρὸς τὸν Καπεδίστριαν, κωλυομένη ἀστυνομικῶς τῆς εἰς Βιέννην ὁδοπορίας. Ὑποβάλλουσα δὲ τὰ περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἰκέτευεν ἐπὶ τούτοις, ἵνα παραδεχθῶσιν ἐν τῇ Ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ οἱ Σουλιῶται καὶ παραχωρηθῇ αὐτοῖς τόπος πρὸς ἀποίκισιν, ἐὰν ἡ τύχη τῆς Ἑπτανήσου

ἀποφασισθῇ ἄλλως, καὶ ἀδύνατος ἀποδῇ οὕτως ἢ περαιτέρω διαμονὴ τούτων ἐν αὐταῖς ταῖς νήσοις. Ὁ Καποδίστριας ἀπεκρίθη διὰ τοῦ ἀκολούθου ἐγγράφου.

«Κύριοι !

«Ἐλαβον τὸ ἀπὸ 16 Σεπτεμβρίου γράμμα σας, καὶ εἶδον τὰ ἐν αὐτῷ. Ἐλαβον καὶ τὸ παρὰ τοῦ πατρός μου περικλειόμενον, καὶ σὰς εὐχαριστῶ.

«Ἐως τώρα δὲν ἀπεφασίσθη ἀκόμη τίποτε διὰ ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὅπου ἀφῆσατε (τὴν Ἑπτάνησον) καὶ, ἂν γίνῃ κανὲν αἴσιον, θέλει εἶναι χρεῖα καὶ τῆς δουλεύσεώς σας, καὶ μείνατε βέβαιοι ὅτι θέλετε ἔχῃ ἐκεῖ τὸν τόπον σας, καθὼς πρέπει. Ἄν ἐξ ἐναντίας δὲν ἀποφασισθῇ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν μας, καὶ θελήσῃτε νὰ ἐμβῇτε εἰς τὴν δούλευσιν τῆς Ῥωσσίας, ἔως νὰ ἐπιστρέψετε εἰς τὴν πατρίδα σας, πρέπει νὰ μοὶ φανερώσῃτε μὲ γράμμα σας, εἰς ποῖον μέρος τῆς Ῥωσσίας ἐπιθυμεῖτε, διὰ νὰ συνεργήσω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας.

«Κατὰ τὸ παρὸν σὰς συμβουλεύω νὰ μείνετε αὐτοῦ ὅπου εἴσθε, προσμένοντες τὸ ἀποδησόμενον, ὅτι ὁ ἐδῶ ἐρχομός σας εἶναι ἀνωφελές· καὶ, ἂν ἐλπίζῃτε καμμίαν βοήθειαν, αὐτὴ δὲν θέλει ἀξίξῃ τὰ ἐξοδα, ὅπου θὲ νὰ κάμῃτε εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐδῶ. Ὑγιαίνειτε.

«Ἐκ Βιέννης, 1814 ὁκτωβρίου 11 ε. ν.

«Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

«Τοῖς τιμιωτάτοις Κυρίοις Χριστοφόρῳ Πεβρβαϊδῷ, Δήμῳ Δούκῃ καὶ Κίτσω Τσαβέλῃ.

Εἰς Τριέστη».

Οὕτε ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, οὗτ' ἔπειτα, ἐδίδθη τοῖς Σουλιώταις χεὶρ βοηθείας, καὶ τοὶ ἀποφασισθέντων ὀριστικῶς τῶν πραγμάτων τῆς Ἑπτανήσου τῷ 1813. Πρὸ πάντων δ' ἐγένετο καλὸν μέγα ἢ μὴ πραγματοποιηθεῖσα ἀποκίσις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν εἰς Ῥωσσίαν, ὡς προωρισμένων βεβαίως, ἵνα χρησιμεύσωσι τῇ πατρίδι οἱ πρώτιστοι, οὕτως εἰπεῖν, καὶ προσέτι πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Τῷ δ' ἐπομένῳ ἔτει, 1816, ὁ Πεβρβαϊδὸς ἀνέβη εἰς Πετρούπολιν· κατὰ δὲ τὸν φεβρουάριον τοῦ 1817 ὑπέβαλε διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Στούρτζα σχέδιόν τι, δι' οὗ ὑπισχνεῖτο τῷ αὐτοκράτορι τὴν κίνησιν τῆς στερεᾶς, τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Σουλίου καὶ ἄλλα τοιαῦτα μεγάλα πράγματα, ἐὰν ὑπεστηρίζετο διὰ τῶν ἀπαιτουμένων μέσων. Ἰδοὺ τὸ σχέδιον.

«ΚΡΑΤΑΙΟΤΑΤΕ, ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΕ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΤΑΤΕ, ΜΕΓΙΣΤΕ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΡΩΣΣΙΩΝ

κτλ. κτλ. κτλ.

«Ἀγαθὰ καὶ κάθε δύσκολον πρᾶγμα, ἀφ' οὗ πέρσῃ εἰς τὰ ἀποφασιστικὰ νεύματα τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἐφάπαξ χάνει ὅλην του τὴν δύναμιν, ὁ θεομὸς ὅμως ζῆλος ὅπου ἔχω εἰς

τὸ νὰ δουλεύσω μέχρι θανάτου τὸ Ὑμέτερον Αὐτοκρατορικὸν Κράτος μὲ ἐνθαρρύνει νὰ παρῶρησιάσω ἐγγράφως καὶ μὲ ὅλην τὴν ὑπόκλισιν ἐκεῖνο, ὅπου δύναμαι νὰ πράξω ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολέμου μετὰ τῆς Τουρκίας πρὸς δόξαν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ῥωσικοῦ Θρόνου καὶ ὄφελος τοῦ γένους μου.

«Α'. Εὐρισκόμενος εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἐν καιρῷ εἰρήνης, δύναμαι νὰ βαστάξω, (ὄντας ὅμως ὑπὸ τὸ ἔλεος τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος,) εἰς καλὴν εὐταξίαν καὶ ὑποταγὴν ὅλους αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας, ὅπου τὴν σήμερον ἀφιεροῦνται εἰς τοὺς ἀκλονήτους πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ῥωσικοῦ Θρόνου, οἱ ὅποιοι συμποσῶνται ἄνδρες ἀξιοὶ τῶν ἀρμάτων ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας. Ὅμοίως νὰ ἔχω καθε εἰδήσιν βεβαίαν τῆς μεγάλης ξηρᾶς, καὶ νὰ τὴν ἀναφέρω, ὅπου ἀπαρθενεύη, ἢ καὶ εἰς ὅ,τι ἄλλο ἤθελε προσταχθῶ, ἀρμόζον μὲ τὴν δύναμίν μου.

«Β'. Ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ὑπόσχομαι νὰ συναῶ ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας ἄνδρας ἀξίους τοῦ πολέμου. Ἐκτὸς δὲ τούτων νὰ ὀργανίσω μὲ τοὺς πλέον ἡσυχούς καὶ ἀκινδύνους τρόπους τὰς ἐπομένους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, δηλαδὴ τοὺς Ἀκαρνανάς, τοὺς Αἰτωλοὺς, τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Θηβαίους, τοὺς Ἀθαμάνας, τοὺς Λάπιθας, τοὺς Ὀλυμπίους, τοὺς Μάγνητας καὶ ὅλας τὰς πεδινὰς καὶ ὄρεινὰς ἐπαρχίας τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας αὐτὰς δύνανται νὰ ὀπλισθοῦν ἄνδρες ἐκλεκτοὶ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας, καὶ ξεχωριστὰ ἡ Θεσσαλικὴ ἵππος. Ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης ἐλληνικῆς δυνάμεως δύναμαι νὰ σφετερίσω πολλοὺς Τούρκους Μπέιδες καὶ Ἀγάδες, ὄντες ἐχθροὶ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· φθάνει μόνον νὰ ᾔναι ἀσφαλεῖς εἰς τὴν θρησκείαν τους καὶ ὑποστατικά τους.

«Γ'. Ὑπόσχομαι, ὅτι νὰ ξαναλάβω τὸ Σοῦλι ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅχι ὅμως μὲ πόλεμον, ἀλλὰ μὲ τὴν παράδοσιν ἄλλων Γραικῶν, οἵτινες τὴν σήμερον εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ κάστρον ὡς φύλακες. Τοῦτο πλέον παρὰ μίαν φοράν τὸ εἶχα προβάλει ἐγγράφως εἰς τὸν ἐν Κερκίρᾳ τότε γοβερνάτορα γκενεράλ Δανζελότ· οἱ Γάλλοι ὅμως, ἢ διὰ τὴν στενὴν φιλίαν ὅπου ἐφύλαττον μὲ τοὺς Τούρκους, ἢ διὰ τὰ ὀλίγα ἔξοδα ὅπου ἠμποροῦσαν νὰ συνέβουν, ἢ διὰ νὰ μὴν ὀλιγοστεύσῃ ἡ δύναμίς τους ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς, τὸ ἀμέλησαν. Τὸ πάρεμνον τοῦ Σουλίου διεγείρει εἰς τ' ἄρματα ὅλην τὴν Ἠπειρον καὶ Χαωνίαν, τὸσον Γραικοὺς, ὅσον καὶ Τούρκους, κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ.

«Δ'. Διὰ τὸν Αὐλῶνα, Σκόδραν, Βόσναν, Ἑλμπασάνι, Μακεδονίαν, Βουλγαρίαν καὶ Θράκην, δὲν δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ κανενὸς εἵδους ὀργανισμὸν, διότι τὸ διάστημα, τὰ ἔθνη, ἡ διάλεκτος καὶ τὸ ὑποδουλωμένον ἐκείνων τῶν Γραικῶν πνεῦμα προξενοῦν ὄχι μόνον δυσκολίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον πρὸς αὐτούς.

«Ε'. Διὰ τὴν Πελοπόννησον (ἐκτὸς τῶν Σπαρτιατῶν) δὲν εὐρίσκω καμμίαν δυσκολίαν ὀργανισμοῦ· ὁ μόνος ὅμως διαταγμὸς, ὅπου μ' ἐμποδίζει πρὸς ὥραν, εἶναι ἡ ὀλίγη χρῆσις ὅπου ἔχουν οἱ ἐντόπιοι εἰς τὰ ἄρματα, καὶ ἡ μεγάλη κλίσις εἰς τὸ ἐμπόριον, ἔτι καὶ ὁ κίνδυνος, τὸν ὅποιον εἰς ἄλλας ἀπερασμέναις περιστάσεσι πολέμων ἐδοκίμασαν. Αὐτὴ ἡ περιέργεια ἐστάθη καὶ ἀπὸ τὸν ἐξοχώτατον πρίγκιπα Μιχαὴλ Δολγούροβην, (τὸν ὅποιον ἴσως ἡ σκληρὰ μου τύχη ἀπεβίωσεν,) ὁπότεν εἶχα λάβει τὴν τιμὴν νὰ τὸν συντροφεύσω εἰς τὴν περιήγησιν τῆς Ἑλλάδος, ἐνταυτῷ νὰ τὸν μάθω καὶ τὴν ἀπλοελληνικὴν γλῶσσαν, δηλαδὴ κατὰ τὸ 1805 ἕως 1806 ἔτος.

«Διὰ νὰ βάλω εἰς ἐνέργειαν εὐτυχῇ καὶ ἀκίνδυνον τὰ ὅσα ἄνωθεν ὑπεσχέθην, χρειάζονται τὰ κάτωθεν μέσα.

«Α. Σημεῖα παρὰ τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος πρὸς ἐμπιστοσύνην τῶν ὀργανισομένων.

«Β'. Ἐξοδα διὰ τοὺς αἰτίους τῆς τοῦ Σουλίου ἀπολαύσεως, διὰ τοὺς ἀποστόλους ὅπου θέλει πέμπονται διὰ τὰς ἄνω ρηθείσας ἐπαρχίας πρὸς τοὺς ἐκεῖ Ἀρχιερεῖς, Ἡγουμένους, Πνευματικούς, Καπετανεῖους καὶ Προεστούς, οἱ ὅποιοι ἀπόστολοι θέλει τοὺς ἐγχειρίζουν καὶ ἀπὸ μίαν πίστιν ἐγγράφον καὶ ἐντετυπωμένην ἐξ ὀνόματος τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.

«Γ'. Νὰ ἔχω πατένταις ἀρκεταῖς, ἡ ἐξουσίαν νὰ ὀνοματίσω ἀξιωματικούς, ὁπότεν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, διὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀρμάτων καὶ ἀνδραγαθίαν μερικῶν, τὸ ὅποιον ἐμψυχώνει τὸ στράτευμα.

«Δ'. Νὰ ἔχω ἀρκετὸν βολύμι καὶ μπαρούτην συναγμένα εἰς τὰ νησία, διὰ νὰ μοιράσω, εἰς ὅσους τότε εὑρεθῶν παρὸν, καὶ νὰ φέρω καὶ μαζὴ μου εἰς τὴν μεγάλην ξηράν.

«Ε. Νὰ ἤθελε διορισθῶν εἰς τὴν συντροφίαν μου δύο ἢ τρία ὑποκείμενα, ὅπου νὰ γνωρίζουν ἀρκετὰ τὴν ῥωσικὴν καὶ ἑλληνικὴν διάλεκτον.

«Ζ'. Εἰς τὰ νησία νὰ μὴν ἤθελεν ἔχω κανένα ἐμποδὸν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ τυχεύσαν Διοίκησιν διὰ τὰ ἄνωθεν ἐπιχειρήματα.

«Ζ'. Διὰ τὰ βάλω εἰς ἐνέργειαν ὅλα αὐτὰ, νὰ ἤθελέ μοι διορισθῇ ἡ στάσις ἢ εἰς Πάργαν καὶ Ἀγυιάν, ἢ εἰς τὰ νησία Κάλαμον καὶ Μεγανῆσι, τὰ ὁποῖα εἶναι πλησίον τῆς Ἀκαρνανίας.

«Καὶ μὲ ὅλον τὸ βαθύτατον σέβας ὑποσημειῦμαι

ταπεινότητος δούλος

Χιλίαρχος

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ

ὁ ἐκ Θεσσαλίας».

Τιμῶν βεβαίως τὸν Περραιβὸν τὸ ὑπὲρ πατρίδος αἶσθημα, ὅπερ ὑπεργέφυεν αὐτῷ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀνωτέρου σχεδίου· ἀλλ' ἐμολογητέον, ὅτι μεγάλη ὑπεσχέθη, ἀδύνατα ἐξήγησε καὶ ἀναρροδίως ἀπετάθη. Ἐννοοῦμεν, ὅτι κυρία καὶ μόνη πρόθεσις ὑπῆρχεν ἡ διὰ παντὸς τρόπου ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων, ἰδέα, ἣν ἐπρέσβευσαν καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τῷ 1769, καὶ ὁ Παπᾶ Θύμιος κατόπι, καὶ ὁ Πήγας Φεραῖος ἔπειτα καὶ τελευταῖος ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης· ἀλλ' ἦσαν, ἐρωτώμεν, συγκεκριμένα τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ρωσσίας τοιαῦτα ἔμμεσα μέτρα; Ἐτι δὲ, καὶ δευτέρας τῆς παραδεχῆς αὐτῶν, δυνατὴ ἄρα ὑπῆρχε τῷ Περραιβῷ ἡ ἐφαρμογὴ, ὅτε οἱ μὲν Ἀγγλοὶ ἐνεφύλευον ἐν ταῖς ἰονίαις νήσοις λόγῳ προστασίας, οὗτος δὲ ὑποβλεπόμενος ὑπὸ τούτων ἐπὶ ῥωσισμῷ, ἠναγκάσθη ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Κερκύρας εἰς τὴν Ῥωσσίαν; Ὅπως δ' ἂν ἔγῃ, ἐκ τῶν τοιούτων παραστάσεων χθὲς ἐκείνου καὶ σήμερον τοῦτου προέκυπτε πάντοτε ἐν ἀγαθόν, ἡ ἐξοικειώσις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος.

(γ) Γνωστὸς ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ὡς « Ἀντὼν Παύλοβιτς ».

(δ) Ὅρα τὸ Γενικὸν Σχέδιον ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἀπὸ σελ. 47—87.

(ε) Ὡσαύτως ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἀπὸ σελ. 27—28.

ΣΕΛΙΣ 4.

(α) Προσθετέον, ὅτι οἱ διευθύνται ἢ ἀρχηγοὶ τῆς ἑταιρείας ἐκαλύπτοντο καὶ διὰ τῆς μετονομασίας, ἥ· καὶ δι' ὧν ἐλάβανον ἕκαστος κεφαλαϊῶν στοιχείων, γινόμενος μέλος τῆς Ἀρχῆς. Οὕτως ὁ μὲν Τσακάλωφ ἔσχε τὰ στοιχεῖα ΑΒ, ὁ δὲ Σκουφᾶς τὰ ΑΓ, ὁ δὲ Νικόλαος Γαλάτης τὰ ΑΔ, ὁ δὲ Κομιζόπουλος τὰ ΑΕ, ὁ δὲ Ἀνθίμος Γαζής τὰ ΑΖ, ὁ δὲ Ἀθανάσιος Σέκερης τὰ ΑΗ, ὁ δὲ Ξάνθος τὰ ΑΘ, ὁ δὲ Ἀναγνωστόπουλος τὰ ΑΙ, ὁ δὲ Παναγιώτης Σέκερης τὰ ΑΚ, ὁ δὲ Γεώργιος Λεβέντης τὰ ΑΛ, ὁ δὲ Γρηγόριος Δικαῖος τὰ ΑΜ, ὁ δὲ Νικόλαος Πατσιμάδης τὰ ΑΞ, καὶ τελευταῖος ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης τὰ ΑΡ. Φαίνεται δ', ὅτι μετὰ ταῦτα, ἢ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Σκουφᾶ, παρεδέχθη ἡ μετονομασία, διότι οὐδαμῷ εὔρομεν τὸν Σκουφᾶν μετονομασμένον. Εἰς πολλοὺς αὐτὴ ὑπῆρχε καὶ διπλῇ καὶ τριπλῇ καὶ τετραπλῇ, ἵνα γίνῃται σύγχυσις μεγαλητέρα. Τοιοῦτοτρόπως ἐγνωρίζοντο ἀλληλογράφοντες·

Μ α ρ τ ά κ η ς (καὶ Ἀναστάσιος Βασιλείου) ὁ Τσακάλωφ·

Ἀ λ έ ξ α ν δ ρ ο ς Δ η μ η τ ρ ί ο υ ὁ Γαλάτης·

Ἀ ν δ ρ έ α ς Ε λ ε υ θ ε ρ ι ά δ η ς (καὶ Ἀντώνιος Εὐδοτρίτιου, καὶ Ἐπαμινώνδας, καὶ Εὐστάθιος) ὁ Κομιζόπουλος·

Θ ω μ α ί δ η ς (καὶ Θωμῆδης, καὶ Θεοδωρίδης, καὶ Α. Ἀθηνασίου) ὁ Ξάνθος·

Ἰωαννίδης (καὶ Ἰωακείμ) ὁ Ἀναγνωστόπουλος·
 Ξενοφωντίδης ὁ Πατσιμάδης·
 Κοντῆς (καὶ Ἀναστάσιος Καρίμου, καὶ Καλόδουλος, καὶ Χρυσοδοῦκος Ἀ-
 ριθμός) ὁ Παναγιώτης Σέκερης.
 Λύσιππος (καὶ Α. Λεονάρδος, καὶ Λαρσάνης, καὶ Α. Λαερτίου) ὁ Λεβέντης.
 Ἀρμύδιος ὁ Δικαῖος·
 Κάλος (καὶ Ἀνδρέας Ραδάμανθος) ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.
 Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ μετωνυμικῷ λεξικῷ τῆς Ἑταιρίας, (Ὅρα Δοκ.
 Ἰστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐν σελ. 276—280,) ἀπαντῶμεν ἐν ταῖς ἀλληλογρα-
 φίαις μετωνομασμένους.
 Γεώργιον Ἀναστασιάδην, καὶ Ἀρίστοκρχον καὶ Οἶνοπλου-
 τοῦντα τὸν ἡγεμόνα Μολδαβίας Μιχαῆλον Σούτσον·
 Πανκώσταν (ἐκτὸς τοῦ Εὐεργετικοῦ, Ἀρχιμανδρίτου καὶ Ἀνήκοντος) τὸν Κα-
 ποδίστριαν·
 Δίξιον τὸν Νικόλαον Ὑψηλάντην·
 Μαυροφόρον τὸν μητροπολίτην Ἰγνάτιον·
 Σκοτεινὸν τὸν Θεόδωρον Νέγγην·
 Καρανιάδην τὸν Α. Ἰδανόβιτς Καλαματιανόν·
 Καθηγούμενον κὺρ Νικηφόρον τὸν Ἀναγνωσταρᾶν·
 Γεργίδαν Λουσανίου καὶ Βασίλειον Γουλίππου τὸν Λαασάνην.

ΣΕΛΙΣ 5.

(α) Κατὰ πρῶτον ἐθεώρησαν ὡς ἀρμόδιον κέντρον τὸ Πήλιον ἔρος, ἢ τὴν Λακω-
 νίαν· ἀλλ' ὀρθῶς εἶδον ἔπειτα καταλληλοτέραν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔπειτα κατέβη
 περὶ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1817 ὁ Σκουφᾶς, συνοδευόμενος παρὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου
 καὶ τοῦ Χριστοδούλου Λουριώτου.

(β) Συστάσει τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου διωρίσθη ἔπειτα εὗτος ῥωσικὸς πρόξενος
 ἐν Γαλαζίῳ.

(γ) Ἐδιηγῆθη πρὸς ἡμᾶς ὁ Παύλιος, ὅτι, πλήρης ἀγανακτικῆς τότε, ἀπῆλθε πρὸς
 τὸν Καποδίστριαν, δεινολογῶν τὸ καθ' ἑαυτοῦ μέγα ἄδικον τῆς φυλακίσεως· ἀκούσας
 δὲ παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰ ληφθέντα μέτρα ἦσαν μία πολιτικὴ ἀνάγκη, ἀπεκρίθη: «Ὁ-
 «ταν ᾔται ἔτσι, ἂς ὑπόφερνα καὶ ἄλλα χειρότερα».

(δ) Ἀπαντῶμεν τοῦτο ἐν τῇ αὐτογράφῳ τοῦ Γεωργίου Λεβέντου βιογραφίᾳ, περὶ
 τῆς μνημονεύσομεν καὶ κατόπι (σελ. 9, σημ. α.) Ὁ Λεβέντης ἦν τότε παρὰ τῷ Πίνῃ.

ΣΕΛΙΣ 6.

(α) Κατήγετο ὁ Γεώργιος Θ. Λεβέντης ἐκ τῆς κωμοπόλεως Κορακοβουνίου, ἀνα-
 κούσης ἡδὲ τῷ δήμῳ Βρασιῶν τῆς ἐπαρχίας Κονουρίας, ἀποτελούσης μέρος τοῦ νο-
 μοῦ Ἀρκαδίας· ἐγεννήθη δὲ περὶ τὸ 790.

(β) Ὁ Γαλάτης εἰσῆγαγεν αὐτὸν ἐν τινι τῶν κατωτέρων βαθμῶν τῆς Ἑταιρίας,
 καὶ ὁ Θεόδωρος Νίγγης ἐτελειοποίησεν ἔπειτα, προάξας εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ποιμένου.

ΣΕΛΙΣ 7.

(α) Ὅρα καὶ ἐν σελ. 161 τοῦ Δοκίμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ.

(β) Τὸ «τσέρνη» σερβιστὶ, «καρᾶ» δὲ τουρκιστὶ καὶ «μαῦρος» ἑλληνιστὶ εἰσι ταυ-
 τοσήμαντα· ἔχει δ' ἡ λέξις ἔννοιαν συνεκδοκικὴν τοῦ ἀνδρείος, ἄξιος, μεγαλοπράγμων.
 Καὶ διὰ τοῦτο λέγοντες οἱ Σέρβοι «Τσέρνη Γιώργη», ὡς καὶ οἱ Τούρκοι «Καρᾶ Μου-

«σταφῆ ἡ Καρᾶ Ἀλῆ» ἐννούνουν οὐχὶ τὸν μελάγχρουν φύσει, ἀλλὰ τὸν μεγαλόκαρδον καὶ μεγαλοῦργον ἦθαι.

(γ) Ἐν τῇ ἰδιογράφῳ βιογραφίᾳ τοῦ Λεβέντου ἀναγινώσκωμεν : «... Τόσον παλῳόριος ἦτον ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὥστε ὁ Λεβέντης ἐν ἱσπῆρας καθήμενος εἰς μίαν «καρέγλαν, καὶ ὀρθοῦ στέκοντος καὶ ἐμιλοῦντος τοῦ Καρᾶ-Γιώργου, τὸ γόνυ τοῦ τε-» λευταίου ἀντίκρουεν εἰς τὴν μύτην τοῦ πρώτου». Νομίζομεν ποιητικὴν ἄδειαν τὸ τοσοῦτον ὕψος.

ΣΕΛΙΣ 8.

(α) Κατ' αὐτὴν τὴν νοκτερινὴν συνέντευξιν ἐπαρουσιάσθη τῷ Καρᾶ-Γεώργῳ διὰ τοῦ Λεβέντου ὁ Γαλάτης ὡς συνάδελφος, βεβαίῳν ἑαυτὸν ἀνεψιὸν τοῦ Καποδιστριαύ, ἀπεσταλμένον δὲ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Χριστιανῶν τῆς Τουρκίας, καὶ παρασημοφόρον τῆς Ῥωσσίας διὰ τοῦ μεγαλοσταύρου τῆς Ἀγίας Ἄννης. Τοῦτο δὲ τὸ παράσημον εἰδείκνυε τῷ Καρᾶ-Γεώργῳ, φέρων ἐπὶ τοῦ στήθους κακαλυμμένον, λόγῳ μὴ διδῆν ὑπονοίας περὶ τῆς οἰκογενειακῆς ἐπιστημέτητος καὶ τῆς μεγάλης ἀποστολῆς, ἣν εἶχε.

Περὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ σιωπᾷ ἡ ἰδιογράφος βιογραφία τοῦ Λεβέντου· ὑπάρχει ἕμως ἀληθής, καθ' ὅς ἐλάβομεν διαβεβαιώσεις παρ' ἄλλων προσώπων.

ΣΕΛΙΣ 9.

(α) Τὸ πραγματικὸν περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης τοῦ Καρᾶ-Γεώργου ἐλάβομεν ἐκ τῆς βιογραφίας τοῦ Λεβέντου, ἧς ἤρξατο ὁ ἴδιος περὶ δυσμάς βίου. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν, προλαβόντος τοῦ θανάτου, ἔμειναν ἀτελής αὐτὴ, κακῇ τύχῃ, προχωροῦσα μέχρι τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ξάνθου εἰς Πετροῦπολιν.

ΣΕΛΙΣ 10.

(α) Ὁ πεπαιδευμένος πρεσβύτερος καὶ μέλος τῶν Φιλικῶν Ζαχαρίας Αἰνιάν, οἰκο-διδάσκαλος ὢν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν Μουρουζῶν, καὶ λίαν ὑποληπτóμενος ἀνὴρ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐποίησε τότε τὸν ἀκόλουθον ἐπι-τύμβιον τοῦ Σκουφᾶ.

«Εἴμ' ὑπὸ γᾶν φθισίμβροτον, οἶμοι ! τηλόθι πάτρες

«Ἄργεος, τὰν κτίσεν εὖ πάρος Ἀμφίλοχος.

«Οἶμοι ! γειναμένω δ' ἐπεκλώσατο μοῖρ' ὀλοή μοι

«Μὴ δόμεναι θρέπτρα πάτριδι, ἥς φίλοις.

«Οἶμ' ὡς ἄχθομ', ἔθ' Ἑλλάδι ματέρι φᾶσθαι

«Οὐκ ἔφθην γῆθος Καλλικράτας δ' οἶά περ.

«Σώζεσθ' οὖν φίλοι· Ἑλλὰς σώζου, φοίνικος δ' ἄπτου,

«Κ' οὐ κυπαρίττωιο· ἔγρεο δ' ὡς τάχιον.

«Νῦν μὲν ἱαύω νήδυμα βοσπωρικῷ ἐν ἀνάπλω·

«Ἵστατα δ' αὖ δειξίμ' Ἑλλάδος υἷα ἐνθουν».

αωιή ἑκατομβαιῶνος φθίνοντος».

Κατέλληλος καὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ προσώπου καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐ-

ποχής, ἐστεφανωμένους δὲ μάλιστα ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας τῆς σωτηρίας τῶν φίλων καὶ πατρίδος, ἡ ἐπιτύμβιος οὗτος, ἀδύνατος ἄλλοτε ἐγγραφῆθαι ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειδύμου Σκουφᾶ ἐν τουρκικῇ χώρᾳ, κοσμήσει βεβαίως τὸ μνημεῖον, οὗ τὴν ἀνέγερσιν ἐφείλει ἡ Ἑλλάς, καθ' ἣ σημειώσομεν ἐν τῇ τέλει τοῦ παρόντος Μέρ. Α'.

(5) Ὁ Ἀνδρόνικος ἐτελεύτησεν ἁώρως κατὰ τὰς ἀρχὰς μαΐου τοῦ 1820. Ὁρθῶς ἐ-
γραψε περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ξάνθον ὁ Κομιζόπουλος τῇ 13 τοῦ ἰδίου μαΐου : «...
ἐχάσαμεν ἓνα καλὸν φίλον». Καὶ ἦτο πραγματικῶς μία τῶν χρηστῶν τῆς πα-
τρίδος ἐλπίδων οὗτος.

ΣΕΛΙΣ 11.

(α) Ἴδου ἡ τόση εὐχάριστος ἀπάντησις τοῦ Μιλόση.

«Πρὸς τὸν ἡγαπητόν μοι φίλον Γεώργιον Ὀλυμπίτην.

Τῇ 42 Μαρτίου 1848 Βελιγράδιον.

«Τὰ ὅσα μοι ὠμίλησεν ὁ Γεώργιος Εὐαγγελίδης περὶ τῆς γνωστῆς
ὑποθέσεως διὰ τὴν αὐθεντείαν σας, ὅταν ἀποφασίσετε καὶ κάμετε ἐ-
κείνο, ἐγὼ εἶμαι σύμφωνος εἰς κάθε τι. Τοῦτο νὰ τὸ ἡξεύρετε βεβαίως,
ὅτι εἰς κάθε χρειᾷ θέλω σᾶς εὐρεθῆ, καὶ ἔσσεσθε ἀμέριμνος. Τὴν φα-
μιλίαν σας ἂν θελήσετε νὰ τὴν στείλετε εἰς ἐμένα, σᾶς βεβαιῶ, ὅτι
θέλει ἔχει τὴν κάθε ἡσυχίαν της, ὡς καὶ τὸ ἴδιόν μου ἐσπῆτιον. Σᾶς
ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ μένω.

Ὁ φίλος σας

ΜΙΛΟΣΗΣ ΟΜΠΡΕΝΟΒΙΚ,

Ἐπιτηρητὴς καὶ Ἀρχιστράτηγος Σερβίας.»

ΣΕΛΙΣ 12.

(α) Ἴδου τὸ ἔλεον τοῦ περιέργου αὐτοῦ ὑπομνήματος τοῦ Νέγρου.

«Σεβαστοὶ φίλοι.

«Καθ' ὅσα συνωμιλήσαμεν ὁ φίλος Ἀθανασιάδης καὶ ἐγὼ περὶ δια-
τάξεως τῶν ἐδῶ πραγμάτων, ἐξέθεσα τὸ διαιτητικὸν ἐγγράφον, περὶ
τῆς ἀποδοχῆς καὶ ἐνεργείας τοῦ ὁποίου ἤδη φροντίζομεν, τὰ κατὰ
μέρος πάθη προοικονομοῦντες. Καλὸν δὲ στοχάζομαι νὰ ἐγράφετο
παρ' ὑμῶν πρὸς τοῦ Βουκουρεστίου καὶ Ἰασίου τὰ Κριτήρια, νὰ δια-
τάξωσιν ἐκ συμφώνου ἐμπορικὴν τιν' ἀδελφότητα, ἐξ ἧς νὰ ὠφελῶν-
ται αἱ ἡμέτεραι δύο Κάσσαι, αἵτινες καλὸν ἴσως ἦτον νὰ ἐνωθῶσι, καὶ,
ὡς μία λογιζομένη, εἰς Βουκουρέστιον νὰ εὐρίσκεται, καὶ πρὸς ἐκεῖ-
νην ν' ἀποδίδῃ τὸν ἐνιαύσιον λογαριασμὸν ἢ τοῦ Ἰασίου. Τοιαύτη ἐμ-
πορικὴ ἀδελφότης καὶ ἠθικῶς πιθανὸν νὰ ὠφελήσῃ. Ἡ Δακία, ἂν δὲν
ἀπατῶμαι, εἶναι τὸ ἐπισφαλέστερον μέρος, ἀφ' ὅσα, τῆς Ἑλλάδος
τοῦλάχιστον, ἀδελφοὺς περιέχουσι. Ἀλλοῦ ὁ Τοῦρκος καὶ ἀπὸ τὴν

γλῶσσαν καὶ ἀπὸ τὰ ἐνδύματα διαστέλλεται ἐνταῦθ' ὅμως διοικεῖ φορῶν προπομπῶν ἑλληνικόν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ἐμπνέει φόβον καὶ συστολήν, ἐνταῦθα δὲ θάρρος καὶ ἀδιαφορίαν. Ἐπειτα ἐκεῖνος ὄχι μόνον νὰ συλλάβῃ τὴν ὑπόψιν δυσχερῆς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ τὴν ἐξιχνιάσῃ δυσχερέστερον· αὐτὸς δὲ καὶ εἰς τὰ δύο εὐεπηβολώτερος. Καὶ τέλος, ἀλλοῦ μὲν ὁ Ἕλλην διασώζει ἐθνικὸν χαρακτῆρα· καὶ, ὅσον ἐμπάθῃς ἂν εὐρεθῇ, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸ πρὸς τὸν ὁμογενῆ ἀπάνθρωπον τῆς διοικήσεως, συγκεντρούμενος ἑαυτῷ, φύσει συναισθάνεται καὶ οἰκτον καὶ ἀπέχθειαν· ἐνταῦθα δ' ὄχι μόνον αὐτοψεί δὲν βλέπει τηλικαῦτα οἰκτρὰ καὶ θεοστυγῆ θεάματα διὰ τὸ ἡσυχότερον τῆς διοικήσεως, ἀλλὰ, τὸ χερίστον, ὁ ἠθικός του χαρακτῆρ ἀλλοίωσιν ἔπαθε. Τῆς Δακίης μερίστη μὲν ἡ ἠθικὴ ἀπώλεια, οἱ δὲ κοινωνικοὶ δεσμοὶ ἀτελέστατοι. Οἱ Δᾶκες ἐν γένει θηρεύουσιν ἡδονὰς βαναύσους, καὶ οὐδὲ γνωρίζουσιν ἕτερόν τι, εἰμὴ ὑπεροχὴν δυναστικὴν. Ὅθεν, φιλήδονοι ἄνθρωποι καὶ ἡ δοῦλοι ἢ δεσπόται ὑπὸ ἀσθενεστάτην διοίκησιν, οἷα ἡ αὐθεντικὴ, ἔπεται νὰ εἶναι χαμερπεῖς καὶ ἐπηρμέναι καὶ πανοῦργοι καὶ φιλοχρήματοι, ἐφ' ὅσον μάλιστα υπερβαίνει ἡ πολυτέλεια τὰ σταθερὰ αὐτῶν εἰσοδήματα. Ἄλλ' οἱ ἐνταῦθα ἐρχόμενοι Γραικοί, ὄχι βέβαια ἐκ τῶν κρείττωνων τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἴσως ἴσως ἐκ τῶν ἐσχάτων ἠθικῶς ὄντες, καὶ οὐχὶ πλούσιοι, διὰ νὰ ζήσωσιν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐπομένως ἀνεπιδεεῖς νὰ συναναφύρουνται μὲ τοὺς Δάκας, ἀλλὰ πένητες, διὰ νὰ κερδήσωσιν ἐρχόμενοι, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀκολούθως μὲ ἐκείνους νὰ σχετίζωνται πολυειδῶς, καὶ ἐξόδων πολλῶν χρήζοντες διὰ τῶν ἐνταῦθα τὸ πολυέξοδον, φύσει προσεπιλαμβάνουσιν ἀναμιγνύμενοι ἐκείνων τὰ ἐλαττώματα, (κατὰ λόγον βέβαια τῆς ἐπιμιξίας,) τὰ ὁποῖα πρὸς ἀλλήλους μεταχειρίζονται, κατὰ τε ἦθος καὶ κατὰ σύστημα ἀκαταπαύστως ἀντικρούμενοι. Ὅστις εἰς ταῦτα προσεπιθέσθαι καὶ ὅσον ἐξαχρείωσεν ἡ διετὴς διατριβὴ τοῦ μισογενοῦς τέρατος, (ἐννοεῖ τὸν Ν. Γαλάτην,) συλλαμβάνει, νομίζω, κακίστην περὶ τῶν ἐνταῦθα Γραικῶν ἰδέαν, οἷαν συλλαβὼν, ἐξ ἐνὸς μὲν ἐστοχάσθην ἐπικίνδυνον νὰ προσφέρω ἐξ αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς, εἰμὴ ὅσους τὸ τέρας ἀτάκτως καὶ προθυστέρως κατήχησε, καὶ ὅσους ὀλιγώτερον διεφθαρμένους ἐπιτύχω· ἐκ θατέρου δ' ἔκρινα χρέος μου, ἐφ' ὅσον δὲν διατάχετε ὑμεῖς τὰ ἐνταῦθα, νὰ προσδιατεθῶ, ὥστ' ὄχι μόνον αἱ παρεπιπτόνται ἀταξίαι νὰ ἐμποδίζωνται ἐν καιρῷ, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς τι νὰ ὠφελῶνται βελτιούμενοι. Μετεχειρίσθην δ' ὡς νόμους ταῦτα.

«Α^{ον}. Νά μετακινήσω έντεϋθεν, όσους τών αδελφών δυνηθώ, άλλα-
 χόστε διευθύνων, ύπό έτέρων τήν έπιστάσιαν, ώστε μεριζόμενοι μόν
 εύοικονομητότεροι νά γίνωνται και έξ αγαθών παραδειγμάτων νά σω-
 φρονίζωνται, νά λείπωσι δ' έντεϋθεν άλλως, ύπου ή νομική αναρ-
 χία αύξάνει τών τοιούτων τó όλέθριον φρύαγμα. Ούτω τόν Λασσάνην,
 ούπω ήθικώς διαφθαρέντα ως άσχετον, μολυνόμενον δέ παρά του τέ-
 ρατος, άφησα νά μεταβή, έφόδια δούς, ύπου αί πρόωροί του έπιθυ-
 μίαι παρέφερον' και ιδού, ως μανθάνω, καθημερινώς τελειοποιείται.
 Ούτω τόν Δημήτριον Κουτράν, οίνοπότην, ταραξίαν, ψεύστην και ά-
 συνείδητον, παρέδωκα, δούς τά έφόδιά του, τῷ Πεντεδέκx, και ά-
 πελθόντα μετά του τέρατος από Κωνσταντινουπόλεως μανθάνω. Ούτω
 τόν 'Αναστάσιον 'Ραψανίτην, χρηστοήτην και έμφρονα, δούς τά έφό-
 διά του, διεύθυνα, άτελή όντα, πρós τόν Φαρμάκην, όστις ιδών πέ-
 ρυσιν ήθέλησεν από Βεσσαραβίας νά παραλάβῃ, ό δ' έξακολουθών τó
 τέρας τότε δέν συγκατένευε, και έπιστρέψαντα έπεισα πκρά γνώμην
 του τέρατος, έξοργισθέντος επί αύτῷ τούτῳ κατ' έμοῦ άκολουθώς.
 Ούτω τόν Στέργιον κτλ. κτλ. Δέν άνέφερον δέ πρós ύμᾶς τακτικώς
 περί τούτων, ως και περί παντός διατρέχοντος, μή γνωρίζων τὰς
 θελήσεις σας, άμφιβάλλων περί τῆς ασφαλούς αποστολῆς τών γραμ-
 μάτων, και, τó όποϊον έν ειλικρινεία διαλεγόμενος δέν πρέπει νά σιω-
 πήσῳ, έφ' όσον τὰ γαλατικά άπαρεμποδίστως διέτρεχον, σκοτιζόμε-
 νος, περιέμενον, εις έν μόνον κινούμενος, νά πληροφορηθῷ τών γενι-
 κωτέρων τήν αληθῆ διάθεσιν.

«Β^{ον}. Νά σχετίζωμαι μ' έκκαστον τών αδελφών έξοικειούμενος, ωςθ',
 ως φίλος μάλλον, (έτέραν τινά μήν έχων δύναμιν,) διαλεγόμενος νά
 έμπνέω άρετῆς έρωτα, (καθότι εις τήν διδασκαλίαν τῆς άρετῆς όλοι
 εύδοκιμοῦσι περίπου,) και συγκατάβασιν πρós έμέ και τούς λόγους
 μου. Δι' αύτò τουτο και πειρασμούς υπέφερα, και εύένδοτος ών πολ-
 λά παρέβλεπον, εις μόνα τὰ ούσιωδέστατα εναντιούμενος εκ του προ-
 φανούς και φαινόμενος μάλλον έδικός των ή έδικός σας κατά σύστη-
 μα, ώστε νά διοικῶνται, διοίκησιν αισθανόμενοι υπέρ τούς δύο χρό-
 νους και ήμισυν.

«Γ^{ον}. Μηδεμίαν λαβών ύμετέραν έπιταγήν περί γενικωτέρων
 πραγμάτων, διά νά μήν παρέλθωσι διόλου άνωφελώς αί παρεμ-
 πεσοῦσαι περιστάσεις, έστοχάσθην νά περιορισθῷ πρós μέν τόν
 παεζ6η787p, αναπτύσσων διά τῆς συνήθους τών ήγεμόνων μετ' αυ-

τοῦ συνεχεστάτης καὶ τακτικῆς περὶ τῶν κατ' Εὐρώπην ἐμφανίσεως τὴν ἀνάγκην, ἣν οἱ τῆς Εὐρώπης ἡγεμόνες αἰσθάνονται νὰ περιβάλ-
πωσι τοὺς λαοὺς, γνωρίσαντες, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἀγαπῶνται οἱ θρόνοι,
ἐπὶ τοσοῦτον δὲν διακινδυνεύουσι. Σκοπὸν εἰς τοῦτο εἶχον κατ' ἄρ-
χάς μὲν νὰ μετριάσῃ ὅπως οὖν ἡ τὸ γένος καταπιέζουσα τυραννικὴ
ἀναρχία διὰ τῆς ποιᾶς συστολῆς τῶν ὑπαλλήλων τυράννων ἀκολου-
θῶς δ', ὁψέποτε ἐγκρίνητέ τιν' ἀλλοίωσιν, ὡς προέγραφον, παρευρε-
θῆις, ὅτι σκοπὸς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης δὲν εἶναι κατὰ τοῦ θρόνου,
ἀλλὰ τῆς ὑπαλλήλου τυραννίας νὰ ἐμφανίσω κατ' ἀλληλουχίαν τῶν
ἤδη ἐμφανιζομένων, καὶ ἔτοιμον αὐτὸν ἔχων ν' ἀπατῶ, καὶ ὁ και-
ρὸς νὰ ἐξαγοράζῃται, ὡς προέλεγον. Ἄν ἡ ἀρτίτυπος μοναρχικωτέρα
τοῦ Φαναρίου διάταξις ᾖ ἐν μέρει συνέπεια τοῦ ἐμπνευσθέντος
αὐτῷ φυτοτάκτου, εὐτυχῇ ἴσως ἀποδεικνύει κατὰ μέρος ἀπόβασιν
τοῦ ἔργου μου, ὅπερ τεκμαίρομαι ἄλλως καὶ ἀπὸ ὅσων δεικνύει εὐα-
ρέστησιν εἰς τὰ ἐντεῦθεν ἐμφανιζόμενα πολιτικά. Ἐκτελῶ δὲ τοῦτο
ἔξ ἤδη ἔτη κατὰ συνέχειαν, διατηρήσας ἐπὶ ἄλλοις λόγοις σχέσιν μετὰ
τῶν ἐχόντων τὴν τοιαύτην αὐθεντικὴν ἀλληλογραφίαν. Ἄν ἐγκρί-
νητε καὶ ἀπὸ τῆς Βλαχίας τὸ τοιοῦτον νὰ γίνηται, ἰδεάσατέ μοι νὰ
διοργανίσω, ἂν δύναμαι, ὥστε κατὰ τὴν ἐπινοηθεῖσαν μέθοδον νὰ ἐ-
ξακολουθῇ ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν διακοπὴν, ἢ καθ' ὅποιον τρό-
πον θεωρήσῃτε. Πρὸς δὲ τὴν Μολδαυίαν περιορίσθην νὰ συμπλέξω φα-
τρίαν τοπικὴν ἰσχυράν, πρὸς τὴν ὁποίαν νὰ φυλάξω ἰδιαιτέραν σχέ-
σιν, χωρὶς ὅπως ν' ἀποξενωθῶ διὰ τοῦτο τῶν λοιπῶν, διὰ τοὺς λό-
γους τοῦ ἐνδεχομένου περιποιούμενος ἐνταῦθα δύναμιν καὶ εἰς τὰ γει-
τνιάζοντα μέρη γνωρίζομενος.

«Ἀδελφοὺς δ' ἐχειροτόνησα ἐν ὅλοις ὁκτὼ, τὸν Λεβέντην, τὸν ἰα-
τρὸν Καρνεάδην, τὸν Στέργιον, τὸν Πολυένην, τὸν Φοιβαπόλλωνα, τὸν
Διογενίδην καὶ τὸν ἰατρὸν Εὐστάθιον. Τὸν μὲν Λεβέντην, διότι αὐ-
τὸς πρῶτος πρὸ δύο ἡμισυ χρόνων ἤδη, τοὺς δύο ὅρκους παραλα-
βὼν ἄνευ κατηγήσεως παρὰ τοῦ τέρατος ἐξώρμισέ με' ἀκολουθῶς δ'
ἐγὼ τελειοποιηθεὶς, ἀναγκαῖον ἔκρινα νὰ τελειοποιήσω τὸν ἄνθρω-
πον. Τὸν Καρνεάδην δὲ, διότι ἐλθὼν ἀπὸ Εὐρώπην καὶ ἀχρηματῶν,
ἔχων δὲ διόλου ἀδιάφορον τὴν καρδίαν, ἐστοχάσθην νὰ μὴν περιμείνω
πολὺ, μήπως προλαβὼν διαφθαρῇ, ἀλλὰ νὰ κανονίσω τὴν διαγωγὴν
του, εἰς τὸν πρακτικὸν βίον εἰσερχομένου, κατηχῶν καὶ χρήσιμον οὖ-
τω πρὸς τὸ γένος ἀπεργαζόμενος. Τὸν Στέργιον, διότι καὶ τοὺς ὅρ-

καὶ συνέπινε μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἐν τούτοις, ἐξ ὧν ἔβλεπον, ἐσυλλογίζομην μὲν, ὅτι ἡ κοινὴ ἀσφάλεια μετὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ κακεργάτου τούτου πολυειδῶς δὲν συμβιβάζεται, οἱ ἐξῆς ὁμῶς λόγοι συνέστελλόν με, ὥστε νὰ μὴν τολμήσω νὰ ἐνεργήσω τὰ δόξαντα. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδέποτε ἔλαβον ἄδειαν νὰ ἐνεργῶ κατὰ τὴν χρείαν ἐνταῦθα ἔπειτα, ὅτι ὑμεῖς, ὡς ἐπληροφορήθητε τὰ περὶ τοῦ ἐνός, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἄλλου τῶν ἀδελφῶν εἶναι ἐπόμενον, μάλιστα, ὅτε ἀπεφασίσατε περὶ τοῦ ἐνός νὰ ἐνεργήσῃτε καὶ τέλος διατάξαντες τὰ περὶ ἐκείνου, περὶ τούτου δὲν εἶδον τὴν παρμικράν φροντίδα· ἄρα δὲν τὸν καταδικάζετε· ἄρ', ἂν ἐγὼ τι κατ' αὐτοῦ ἐνεργήσω, ἂν μοι προβάλλετε μίαν ἡμέραν αὐτὸν τὸν λόγον, δὲν ἔχω ν' ἀπολογηθῶ· ἄρ' ἐνοχοποιούμενος, ἐμφαίνω συγχρόνως πρὸς ὑμᾶς καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τηλικαύτην ἄνοιαν, ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ κάμω τόσον μικρὸν συλλογισμόν. Ἀλλ', ἐπειδὴ τὸ κακὸν ἀπῆτει διόρθωσιν, ἐξ ἐνός μὲν διώρισα τὸν ἀρχιμανδρίτην Γρηγόριον καὶ τὸν Γ. Γάτσον νὰ ἐμφανίσωσι πρὸς ὑμᾶς τὰς κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφῶν μελέτας του, κτλ. ἐκ θατέρου δὲ, μετακαλεσάμενος ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς καὶ προτείνας τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, διώρισα, συνελθόντες νὰ συσκεφθῶσιν ἐν θεοφοβίᾳ περὶ τοῦ πρακτέου· νὰ μὴν ἐνεργήσωσιν ὁμῶς, πρὶν μὲ ἰδεάσωσι· γινώμην δὲ παρ' ἐμοῦ εἰς τοῦτο νὰ μὴ περιμένωσιν, ἐπειδὴ (ἕτερος λόγος τῆς συστολῆς μου) προλαβὼν ὁ κακεργάτης οὗτος καλόγηρος ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὸν αὐθέντην Καρατσᾶν, καὶ δικαιολογῶν τὸν ἀδελφόν του, ἀπέδωκεν εἰς ἐμὲ, οὕτω ἰδὼν με ἄχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅσα ἀπευκταῖα ὅτι ἐμελέτων κατὰ τῆς ὕψηλότητός του· ὥστε, φύσει μικρόψυχος ὁ Καρατσᾶς, περίφοβος γενόμενος, ἔσπευσε νὰ πληροφορηθῇ παρὰ τοῦ ἐκεῖ ῥωστικοῦ Κονσολάτου τὴν κατὰ τοῦτο ἀλήθειαν· ὅθεν πληροφορηθεὶς ἡσύχασε, καὶ ὅθεν ἐν καιρῷ ἰδεάσθη. Εἰ καὶ κατ' ἀδελφοῦ πάθος δὲν τρέφω, ὡς χρεωστώ, ἀλλ' ἐπειδὴ φύσει συναισθάνομαι ἐμαυτὸν ὅχι ἀνώτερον ἐκδικητικῶν παθῶν, καὶ μετὰ πόνου συνέβη νὰ τὰ ἀναχαίτισω, ἐν εὐλικρινείᾳ ὁμολογῶ, ὅτι καὶ ἐφοβήθην, μήπως ἡ καρδίᾳ μου ἀπατήσῃ τὸν νοῦν μου σκεπτόμενον· δι' ὃ καὶ δὲν ἐτόλμησα νὰ συσκεφθῶ· οἱ δὲ συνελθόντες, οὔτε νὰ σκεφθῶσιν ἠδυνήθησαν, οὔτε ἐμφρόνως νὰ προσφερθῶσι κατώρθωσαν, ἀποδείξαντές μοι ἀναγκαιοτάτην ἀλήθειαν, ὅτι εἰς μόνην τῶν πολλῶν ἀδελφῶν τὴν κρίσιν δὲν πρέπει νὰ καθυποβάλλωνται ὑποθέσεις. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπανελθὼν ὁ κακός

Θούλος εἶπέ μοι, ὅτι ἀναχωρεῖ διὰ Γαλατοῦ εἰς Βασιλείουσαν, καὶ ὅτι θέλει ἐξοδα πολλά. Ἔδωκα αὐτῷ ἄρκετὰ ἄλογα τῆς πόστας ἀνεξόδως καὶ πεντακόσια γρόσια, τὰ ὅποια ἐπέστρεψέ μοι διὰ τοῦ Παρισιάδου, ὡς ὀλίγα. Διέτριψεν ἡμέρας ἀκόμη ἐνταῦθα, ἐξυβρίζων με καὶ ἐπαπειλῶν ὅχι μικρά. Τέλος μετακαλέσας, με θάρρος ὠμίλησα, μεταχειρισθεὶς ἀποτόμους λέξεις, ἐκτὸς ἀπειλῶν, διὰ νὰ μὴν αὐξήσω τὰς ὑποψίας του· καὶ οὕτω ταπεινωθεὶς καὶ ἔνδακρος σχεδὸν νὰ με ἐγκωμιάζῃ ἤρξατο, ἤρῳα ἀναγορεύων με. Τότε καὶ ἐγὼ μετανοήσας, ἐφ' οἷς ἐπρόφερον δῆθεν, ἐσυμβιβάσθην, φιλικῶς συνομιλήσαντες ἱκανὸν χρόνον. Ἐπρότεινε νὰ με προσάξῃ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν ὑπήκουσα· μ' ἐχειροτόνησεν εἰπὼν, ὅτι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μοι στέλλε τὰ ἔγγραφα. Τὸν παρεκίνησα ν' ἀπέλθῃ, καὶ παραλαβὼν τὰ χρήματα κτλ, πρῶτ' ἀνεχώρησεν εἰς Γαλάτσι, ὅπου, ὅ,τι ἐπραξεν, οἶδατε. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς ἀποδημίας του ἔρχεται αἴφνης ἕνας ἀνάξιος κατὰ πάντα φαινόμενος ἀδελφός, παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου χειροτονηθεὶς, ὁ Βασίλειος Κρῆς ἢ Σμυρναῖος, καὶ μοι προσφέρει ἔγγραφον ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Βερνάρδου πρὸς τὸν εἰς Γαλάτσι ἀδελφὸν Πρασσῆν, νὰ ὑπογράψω καταψηφίζων τὸν θάνατον τοῦ κακοδοῦλου, ὡς ἐντελλόμενον. Τοιοῦτον ἄτακτον κατὰ πάσαν θεωρίαν ἔγγραφον ἀπορρίψας, διεμήνυσα, προσεκτικώτεροι ὅτι παρακαλῶ νὰ ᾔναι οἱ ὑπογράψαντες. Ἐλθόντες δ' αὐτοὶ εἶπον, ὅτι ἔχω νὰ δώσω λόγον ἐγὼ εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τοῦ ἀνθρώπου, καθότι ἐκεῖνος ἔχει, τότε μοι εἶπεν ὁ ἀρχιμανδρίτης, διαφόρων ἀδελφῶν σημεῖα, καὶ μεγάλην ἐπομένει δύναται νὰ προξενήσῃ αὐθαρεὶ βλάβην. Περιωρίσθην λοιπὸν τότε νὰ προσφέρω τὰ ἐξοδα μόνον τῆς ἀποστολῆς ἐνὸς ἀδελφοῦ, ν' ἀπέλθῃ παρὰ τῷ Πρασσῇ φέρων τοῦ ἀρχιμανδρίτου τὸ ἔγγραφον. Αὕτη πρώτη ἀταξία, μᾶλλον δ' ἀταξίων ἀλλεπαλληλία.

«Β» Ὁ ἱατρὸς Καρνεάδης φίλον ἐπιστήμιον ἔχει τὸν Βερνάρδον, κατὰ παρακίνησιν τοῦ ὁποίου εἰς Εὐρώπην ἀπῆλθεν, ὅθεν δι' αὐτοῦ ἐξορκονόμει τὰς χρείας του. Πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψας, δι' αὐτοῦ ἐγνώσθη καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς ἄλλους. Κατηχηθεὶς δὲ, διὰ νὰ μὴ λησμονήσῃ, ἐσημείωσεν εἰς γωνίαν τῆς κατηχήσεώς του τὰ πρὸς ὁμᾶς σημεῖα· κατηχῆσας δὲ τὸν Βερνάρδον, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν κατήχησιν, ὅπου ἐκεῖνος παρατηρήσας ἐνθυμείτο τὰ σημεῖα· μετὰ δ' ἔλεγε κατ' ἐπανάληψιν τῷ ἱατρῷ, ὅτι πρέπει ν' ἀλλάξῃ τὰ σημεῖα του, ἢ νὰ τὰ σβύσῃ ἀπὸ τὴν κατήχησιν, καθότι καὶ εἰς τρίτου πιθανὸν οὕτω γινώσιν νὰ περιέλθω-

σιν· ὁ δὲ λησμονήσας, ὡς φαίνεται, ὅτι τὰ ἐσημείωσεν ἐκεῖ, ἢ ἀδικωρῶν, ἢ τὰ γνωρίζῃ ὁ φίλος του, ἔλεγεν, ὅτι δὲν τὰ ἔχει πουθενά, καὶ ὁ Βερνάρδος, φύσει εἰς τὰ μικρὰ στρατηγηματικώτατος, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς προέλεγον, εἰς κατασκοπὰς ἐπιτήδεις, ἐφαντάσθη νὰ συνθέσῃ ὡς ἀπὸ μέρους ὁμῶν γράμμα πρὸς αὐτὸν μετὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ κακοβούλου καλογήρου, ἐν ᾧ νὰ ἐπιτάττῃται ὁ ἱατρὸς τὴν ἀποστολὴν ἐκείνου εἰς τὸν ἄδην ἐπὶ σκοπῷ, ὡς λέγει καὶ πιθανὸν εἶναι, νὰ τὸν σωφρονίσῃ, ἀφ' οὗ πρὸς καιρὸν τὸν ἀπατήσῃ, ὑπερ' ἐγένετο, καὶ συνεφώνησαν κατακούσαντες τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην, νὰ μένῃ τὸ πρᾶγμα ἀνέκδοτον. Μετὰ εἴκοσι ἡμέρας διηγείται ὁ ἱατρὸς τὸ πρᾶγμα τῷ ἀρχιμανδρίτῃ Γρηγορίῳ· οὗτος τῷ Γάτσῳ, καὶ ἀμφότεροι κατ' ἰδίαν ἕκαστος πρὸς ἐμέ. Τὸ ἀνοσιούργημα θεωρήσας, περιορίσθη κατ' ἀρχάς, διὰ τοῦ Γάτσου νὰ πεισθῇ ὁ ἱατρὸς νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἀναφέρων τὴν ὑπόθεσιν. Τότε παντοιοτρόπως ἐξετάσας ἐπληροφορήθην τὰ περὶ τοῦτου· ἐφαντάσθη, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀπολύτως μὲν ἀνόσιον εἶναι ἐξάπαντος, σχετικῶς ὅμως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τούτους καὶ τὰς αἰτίας δὲν καταδικάζεται ὀλικῶς, ἐπειδὴ ἄλλως καὶ δὲν περιεῖχεν ἡ ἐπιστολὴ ἰδιοκέρδειάν τινα ἢ ἄλλην κατάχρησιν. Ὅθεν τὸν μὲν ἱατρὸν μετακαλεσάμενος ἐπέπληξα ἀρκούντως, διότι δὲν ἦλθεν εὐθὺς νὰ μοὶ φανερώσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰς μεταμέλειαν ἔφερον· πρὸς τὸν Βερνάρδον δ' αὐστηρῶς προσεφέρθη, ὥστε ν' ἀποφασίσῃ νὰ κριθῇ ἐνώπιόν μου μετὰ τοῦ ἱατροῦ, ὡς ἐμμέσως ἐπληροφορήθη, καὶ, ἂν καταδικασθῇ, αὐτόχειρ νὰ γίνῃ. Δι' ὃ καὶ τὸ νὰ τοὺς κρίνω μὲ τρόπον διέφυγον. Ἐσχάτως ἐζήτησα παρὰ τοῦ Βερνάρδου ἔγγραφον εἰς τοῦτο ἐξομολόγησιν, καὶ ἀπεποιήθη φοβούμενος, μὴν ὑπεύθυνος ἀποδειχθῇ ὁ φίλος του ἱατροῦ. Μικρόνοιον ἀμφότεροι πάσχουσι. Ἐν τούτοις ὁ Γάτσος ἐπέδειξε τῷ ἱατρῷ ὑμέτερον γράμμα, διὰ νὰ γνωρίσῃ, ὑποπτευόμενος μ' ὅλας τὰς ἐξηγήσεις τοῦ Βερνάρδου, ὅτι δὲν ἦτον πλαστὸν ἐκεῖνο, πῶς γράφετε· καὶ ἐγὼ, πρὶν ἐξιχνιάσω τὸ πρᾶγμα, μετακαλεσάμενος ὀλίγους τῶν ἀδελφῶν ἐπίσης ἕκαστα, φοβηθεῖς, μήπως κεκρυμμένη καμμία κατάχρησις ἐκτανθῇ αἴφνης καὶ διακινδυνεύσωσιν ἄνθρωποι.

« Ἐπουσιώδεις δ' ἀταξίας πολλὰς καὶ διαφόρους εὐτυχῶς, θεῖα χάριτι, διευτέθησα, προσεκτικῶς, ὡς ὤφειλον, ὡς ἀείποτε. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοιαύτας ἀταξίας, φύσει μὲν καλὸς ὢν, κατ' ἄλλον τρόπον ὅμως ξένος διόλου ὡς πρὸς τὴν ἐπιτραπίαν αὐτοῦ ἐπιστάσιαν, ἣν δὲν ἀπατῶμαι κακὴν ἰδέαν ἔχων περὶ ἐκείνων

τῶν διακόνων τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιερέων, αἵτινες διὰ μόνης δουλικῆς κολακείας νὰ συναριθμηθῶσι μετὰ τῶν ἀξίων καταγίνονται. Δουλοπρεπεῖς, μικρόφρονες, ἀηδεῖς τοὺς τοιούτους ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων ἐγνώρισα συμπεριδιαστροφόμενους εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ τοιοῦτον αὐτὸν ἄχρι τινὸς ὄντα φαντάζομαι· ὑπατάσσεται ὅμως, ἅμα τὸ καλὸν γνωρίζας· καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν ἔπρεπεν, ἀπεμάκρυνα ἐντεῦθεν εἰς ἀγρόν. Ἐσυλλογίζομαι, βλέπων τὸν ἄνθρωπον, ὅτι πιθανὸν δὲν εἶναι οὐδ' ἔπεται ἀμέσως αὐτὸν ὑμεῖς νὰ διωρίσατε. Οἱ τὰς τοιαύτας δ' ἀρά γε ὑμῶν ἐπιταγὰς λαμβάνοντες δὲν ἔπεται νὰ ἐνεργῶσι δεόντως;

«Τοιαύτη μὲν εἶναι ἐν περιλήψει ἡ ἐνταῦθα μου διατριβή, περὶ ἧς παύω νὰ ὁμιλῶ, ἐνθυμίζων, ὅτι οὐδέποτε ἔλαβον προσταγὴν σας νὰ ἐνεργῶ ἐνταῦθα κατὰ τὴν χρεῖαν, ἀνομολογῶν, ὅτι πολλαὶ συνέβησαν περιστάσεις ἀντίξοοι νὰ μὴ γνωρίσω τῶν καθ' ὑμᾶς θεωρουμένων ὡς χρειώδη, καὶ ἐπὶ πᾶσι συγγνώμην παρ' ὑμῶν ἐξαιτούμενος.

«Ἦδη δὲ περιμένων ἀπόκρισιν περὶ τῶν κατ' ἐμὲ ἄχρι τινὸς, ἀναγκάζομαι, ἂν δὲν λάβω, κατ' ἄλλην θεωρίαν νὰ σκεφθῶ, διὰ νὰ μὴν παύρῃται ὁ πολυτίμος καιρὸς τῆς ὀλιγοήμερου ἀνθρωπίνου ζωῆς, ἐμμέσως τότε νὰ ὠφελῶ τι περιοριζόμενος, τὸ ὅποιον δὲν ἐπιθυμῶ. Κοινὸς ὁ ἀγὼν! Ἀπαντες πρέπει νὰ συνεισφέρωμεν, τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τὴν εὐημερίαν παρασκευάζοντες, καὶ εὐθύμως ν' ἀποθάνομεν, τὰ πρὸς τὴν κοινωνίαν ἱσρὰ ἡμῶν χρέη ἐκπληροῦντες.

«Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Στέργιος, ὅσον ἡπατήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν εὐρεθίς, ἀγνοῶ, καθότι ἄνθρωπος πρὸς ἐμὲ δὲν ὠνόμασεν, ἀλλ' ἀπλῶς ἔγραψεν, ὅτι ἀταξία ἐκεῖ διατρέχουσι· αὐτὸς ὅμως ἀτακτεῖ ἤδη ἀλληλογραφίαν ἔχων περὶ τῶν ἡπειρωτικῶν πραγμάτων μετὰ τοῦ Λάμπρου Ῥέσου εἰς Βουκουρέστιον, μετ' ἐμοῦ, ὡς ἐκ τοῦ ἐπίτηδες γράμματός του καὶ σημειώματος πληροφορεῖται, καὶ μετὰ τοῦ ἐνταῦθα υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις εἶναι μὲν χρηστοθήης καὶ φρόνιμος νέος, ἐξωρισμένος δὲ παρὰ τοῦ τέρατος, οὕτω ἐξεπεραιώθη, ὡς κατηχούμενος εἰσέτι διατελὼν, ὥστε νέος καὶ ἄπορος, καὶ τὸν ὅποιον, ὡς στηθιαῶς πάσχοντα, στοχάζομαι ἐκπεριώσας νὰ ἐξαποστείλω ἐντεῦθεν, ὅπου τὸ κάθυγρον κλῆμα τὸν φθείρει. Ἄν ἐγκρίνητε, γράψατε τῷ πατρὶ, ἐμφρονέστερον κατὰ τοῦτο νὰ φέρῃται, φροντίζοντες ἄλλως καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν νὰ ἔχη. Γράψατε καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ του τὰ δόξαντα.

«Ὁ ποστέλνικος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ πρίγκιψ Κωνσταντῖνος Καρατσῆς κητεχηθέντες ἔλαβον καὶ ἐφοδιστικά· ἀλλ' ἀγνοῶ, παρὰ τί-

νος. Ἐπειδὴ ἐπόμενον παρὰ τοῦ τέρατος, ἀνάγκη μὲν νὰ γράψω, ὡς θέλετε· ἡ Αὐστριακὴ ὁμοῦς διοίκησις ἀνοίγει τὰ διερχόμενα γράμματα· διὸ ἐστοχάσθην νὰ περικλείσω τὸ γράμμα μου ἐνταῦθα, καὶ ὑμεῖς διὰ-φορα μέσα ἔχοντες, ἐμμέσως νὰ διευθύνετε, χωρὶς ἐκεῖνος νὰ καταλάβῃ, πόθεν διελθὼν ἔφθασε. Ὁ ποστέλνικος Μαυροκορδάτος ὑπὲρ τιν' ἔτε-ρον ἐπιτήδειος ὡς ἀπευθυνθῇ ὑπ' ἄλλω ὀνομαστικῷ σχήματι παρὰ τῷ Χαμίλ Κιράη.

«Ὁ καμινάρης Σάββας Πάτριος, μπίνιμπασης ἐνταῦθα καὶ γενικὸς ἔφορος τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας, τριακοντατριῶν ἐτῶν ἄνθρωπος καὶ εἰκοσιδύο ἔτη κατὰ συνέχειαν τὸν πολεμικὸν βίον ζῶν, ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον δόκιμος εἰς τὸν κατὰ Παζβάντογλου ἐμφύλιον πόλεμον· ἐκεῖ-θεν μεταβὰς ἐνταῦθα παρὰ τῷ αἰοιδίμῳ αὐθέντῃ Μουρούζῃ, ἐτέλεσεν, ὡς καὶ ἤδη ὅτε δ' ἀκολούθως διεβράβη εἰς τὴν Ῥωσσίας πόλεμον, εἰς ἅμεινον τῆς Πόρτας τὴν δούλευσιν εἰσῆλθον, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ὄν, εἰς δικόφους τῆς Ῥούμελης ταραχὰς συναναφυρθεὶς καὶ ἀνδραγα-θίας πολλὰς διαπραξάμενος, τιμώμενος βαθμοὺς καὶ εἰσοδήματα ἰσό-βια παρὰ τῆς Πόρτας κερδίσας. Εἶναι δ' ἄλλως τίμιος ἄνθρωπος, πολλὰ φρόνιμος, πολυτελής ὀλίγον, ἀλλ' εὐκατάστατος, πιστὸς δὲ ἀπὸ καρ-δίας πρὸς τὴν Πόρταν καὶ εἰς τοῦτο καυχώμενος. Αὐτὸς ἰδιαιτέραν πρὸς με, ὡς πρὸς ἐπίσης πιστὸν πρὸς τὴν Πόρταν ἄνθρωπον, ὡς κηρύττει, σώζων ὑπόληψιν, ἐπειδὴ ὑποψίας τινὰς συνέλαβεν, εἰς ἐμὲ βαθμηδὸν παραδίδεται· ἐγὼ δὲ νὰ τὸν συστήσω δὲν ἐγκρίνω, διότι ἀκόμη νὰ τὸν ἀποσπάσω ἀπὸ τὰς ὑπὲρ τῆς Πόρτας προλήψεις του, διὰ τῆς θρησκείας καταγιγνώμενος, δὲν κατώρθωσα· φροντίζω δὲ νὰ τὸν ἀπατήσω, ὥστε νὰ κάμῃ ἐν βῆμα εἰς τὴν ἀπ' ἐναντίας διευθύνειν, καὶ τότε καταδρο-μὴν ἀναπλάσσω νὰ τὸν ἀπελπίσω ἀπὸ τῆς Πόρτας τὴν εὐνοίαν, φέρων αὐτὸν οὕτω εἰς τὸ ν' ἀποβρίψῃ οἰκοθεν τὰ δυστυχῆ του φρονήματα, ἀναλαμβάνων ὑγιᾶ· ἔσεται δὲ χρήσιμος καθ' ὅλην τὴν Δακίαν, τὴν Σερβίαν καὶ ἐν γένει τὴν Ῥούμελην, (ἀλλ' ὅχι καὶ τὴν Ἑπειρον,) ὅπου τ' ὄνομά του μόνον ἐκφοβίζει, ὅπου λεπτομερῆ ἰδέαν ἔχει τῶν ἀνθρώ-πων καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς τοπικῆς κατὰ μέρος δυνάμεως, κτλ.

«Ἐφθασεν ὁ Κωνσταντῖνος Πεντεδέκας· καὶ, πρὶν μὲν φθάσῃ, ἔγρα-φε μοι ἀπὸ Βουκουρέστιον, ὅτι εἶναι εἰς ὑπερβολὴν κατηφής· φθάσαντα δὲ πάσχοντα ἔγων ἐσωτερικὴν ταραχὴν, οἷαν ἐπικείμενος μέγας κίν-δυνος προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ φιλοζώου, ἢ μεμολυσμένη συνειδήσις διεγείρει εἰς ψυχὴν, ἥτις παραλαβοῦσα δὲν ἀπεθριώθῃ. Περιεργασθεῖς

δι' εὐρον αὐτὸν πολλὰς ἔχοντα ὑποψίας, ὅτι καταπρέχεται, ὅτι κινδυνεύει ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ κτλ. καὶ μίσος μέγα κατὰ τοῦ Ἀθανασιάδου τρέφοντα καὶ ἐτέρων. Μετακαλεσάμενος τὸν Ἀθανασιάδην εὐθύς, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐμβριθής, σώφρων, περιττὸν ἐστοχάσθην νὰ μεταχειρισθῶ τρόπους πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐν εἰλικρινεῖᾳ ἐξεφράσθην περὶ τοῦ πράγματος, τὴν ἀνάγκην ἀποδεικνύων νὰ θεραπευθῇ ὁ Πεντεδέκας, τὰς ψυχικὰς του ἀναλαμβάνων δυνάμεις. Πρῶτον, ὁ Πεντεδέκας, καὶ ἂν ἔσφαλεν, ἔχει ὅμως καὶ τινα ἱκανότητα, ὥστε σωφρονιζόμενος ἔσεται χρήσιμος. Δεύτερον, ἂν τῆς ἐσχάτης κολάσεως ἀπεδείχθῃ ἄξιος, δὲν συμφέρει τελείως προλαβοῦσαν νὰ ἔχη ἰδέαν, ἀλλ' αἴφνης νὰ κολασθῇ. Τρίτον, ὁ ἄνθρωπος οἰκτεῖρων ἀείποτε τὸν καταδικαζόμενον, καταδικάζει τὸν καταδικάσαντα, ἀλλ' ἐρευνῶν τὸ ἀμάρτημα, εἰς τὴν ἀνίσχυρον προσκολλᾶται ὁ φίλαυτος ἄνθρωπος. Αὐτὸν ἄρα δικαιολογοῦσι μᾶλλον τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν, περίλυπον οὕτω βλέποντες καὶ τὴν αἰτίαν πληροφοροῦμενοι, καὶ πρὸς ὑμᾶς ψυχραίνονται, ὕπερ ἄσυμφορον. Τέταρτον, εἰς τοιαύτην ἠθικὴν διάθεσιν φθάσαντα ἄνθρωπον πρέπει νὰ προσέχωμεν. Ἰσχυροῦ πάθους ἔξαψις διαρκοῦσα, μεταδίδεται, εὐχερῶς μεταβαίνουσα εἰς ἕτερα, καὶ τῶν προύχαντων παθῶν ἐπικινδυνωδესτάτη ἢ ἀντιμετάθεσις. Εἰς μίαν στιγμὴν ὁ ἐρωτόληπτος γίνεται ἄνθρωποκτόνος, προδότης ὁ φίλαυτος, ταραχίας ὁ ὀρθήσκος κτλ. Ὁ Πεντεδέκας ἔνοπλον ἄνθρωπον μισθώσας συμπαραφέρει, σωματοφύλακα αὐτὸν ὀνομάζων· ἐγὼ δὲ λόγον δὲν ἔχω νὰ παραδεχθῶ ἀνεξετάστως τὴν ἐπωνυμίαν, ἀλλὰ πολλὰ ὑποπτον θεωρῶν τὸν ἄνθρωπον, ἔσπευσα νὰ ἐκφρασθῶ πρὸς τὸν Ἀθανασιάδην, ὅστις ἐφάνη παραδεχόμενος τὴν θεωρίαν μου, καὶ ἤδη καταγινόμεθα νὰ θεραπεύσωμεν ὁπωσοῦν τὸν ἄνθρωπον, διότι δεικνύει πρὸς ἐμὲ καὶ σχέσιν καὶ τινα ὑπόληψιν, ἄχρις οὗτο ὑμεῖς περὶ τούτου νὰ φροντίσητε. Δὲν ἐδέχθη οὐδὲ νὰ γράψῃ πρὸς ὑμᾶς λέγων, ὅτι πρὸς ὑμᾶς ἐγγράφον ἀδελφοῦ ὑποπτεύεται ὅτι (αὐτὴν τὴν λέξιν μετεχειρίσθη) δὲν φθάνει, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀθανασιάδης καὶ ἕτεροί τινες τὰ ἀπὸ μέρους ὑμῶν συνθέτουσι καὶ σφραγίζουσι γράμματα, καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἀνσίουσι, τὸ δικαίωμα τοῦτο παρ' ὑμῶν ἔχοντες· καὶ ὅτι δύο ἐλθόντα ἐσχάτως εἰς Βουκουρέστιον ἐγγράφα, τὸ μὲν πρὸς τὸν Λεβέντην, τὸ δὲ πρὸς τὸν ἱατρὸν Χρησταρῆν, ἐγνώσθησαν φέροντα, τὸ μὲν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀθανασιάδου, τὸ δὲ τοῦ Τσακάλογλου· τοῦτο δ' ἐθρυλλήθη εἰς Δακίαν καὶ πρὸ τῆς τοῦ Πεντεδέκα ἐλεύσεως. Ὅτι μὲν, ὁφείποτε τοῦτο ἀληθείας ἔχεται, ὅχι μόνον ἐπιλήψιμον δὲν εἶναι, ἀλλὰ

καὶ ἀναγκαιότατον ὄχι μόνον φρονῶ, ἀλλὰ τολμῶ, ἂν ἄχρι τοῦδε δὲν ἔγεινεν, ἀκολούθως νὰ γίνῃ νὰ εἰπῶ, ὡς ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ἐφ' ὅσον τὰ διαστήματα φυσικῶ τῷ λόγῳ ἀδυνατίζουσι τὴν διορατικὴν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν, καὶ ἐκ τοῦ προσεχοῦς διακρίνονται τ' ἀντικείμενα· ἀρκεῖ ὅμως νὰ περιορίζηται εἰς ὀλίγιστα μέρη καὶ ὀλίγιστους ἀνθρώπους, καὶ ἐπὶ ὧν εἰς ὅσα τῆς ἐνεργείας τῶν προσταγῶν σας νὰ περιστρέφηται, ἅμα δ' εἴ τις θεωρία οὐσιώδης νὰ μετοχτευῇται εἰς ὑμᾶς. Ὅτι δὲ τὸ νὰ γνωσθῇ τοῦτο κοινότερον εἶναι πολυειδῶς ἐπιζήμιον, ἀφίνω νὰ λέγω, ὡς ἡλίου φανώτερον. Ὁ φθόνος καὶ ἡ φιλαυτία ἐκ τούτου διεγείρονται, ὥστε γενικὴ σχεδὸν παραλυσία νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀδελφῶν, ἥτοι εἰς τὴν ὅλην Ἑταιρίαν. Ἐπειτα, ἂν εἰς τὸν ὅμοιον τοῦ ὁ ἀνθρώπος ἐκουσίως δὲν ὑποτάσσεται, πόσῳ μᾶλλον πρὸς τὸν ἡττονά του; Ἦττονα δ' ὁ κοινὸς ἀνθρώπος νομίζει τὸν ὅμοιον τοῦ σχεδὸν πάντοτε· πρὸς μόνον τὸν ἀνώτερον φυσικῶς κλίνει· ὅθεν, διὰ ν' ἀναγνωρίζεται τις ἀνώτερος, ἀνάγκη πᾶσα πραγματικῶς νὰ ᾔηται ἀνώτατος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ σοφὸς πολιτικὸς δὲν ἀμφιβάλλει, ὅτι εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀπ' ὅ,τι εἶναι, ἓνα βαθμὸν κατώτερος ἀφεύκτως ὑπολαμβάνεται, καὶ τοῦτο ἄχρι τοῦ χυδαίου λαοῦ, ὅστις δὲν τολμᾷ νὰ συγκριθῇ μ' ἐκείνον διόλου, καὶ ἐκεῖ ἀντιστρέφει τὸ πρᾶγμα· καὶ ὁ πολιτικὸς, ἀπ' ὅ,τι εἶναι, ἀνώτερος δοξάζεται, καὶ πολλάκις ἰσόθεος καὶ Θεὸς ἀνηγορεύθῃ. Ἀλλὰ περὶ χυδαίων λόγος δὲν εἶναι. Ἀνώτατος ἄρα ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀδελφοὺς, ἐπειδὴ δυσέμετος, ὁ δ' ἀνώτερος ὅμοιος, καὶ, ἂν ἀνώτερος δὲν παρעוּרעθῇ, ἡττων ὁ ὅμοιος, κινδυνώδης τὸ πρᾶγμα καθίσταται, καὶ τῆς προσοχῆς ὑμῶν χρήζει ἐξάπαντος. Γενικὸν δὲ τῶν λόγων μου συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ἡ τῶν ὑμετέρων δικαιωμάτων εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλαχόθι μετέχοντες, ἀναγκάζον ὄχι μόνον νὰ περικαλύπτονται, ἀλλὰ καὶ συστηματικῶς νὰ φροντίζωσιν εἰς τὸ νὰ μὴ δοθῇ ποτε ὑποψία, ὡς ἐξέθεσα ὁμιλῶν περὶ τούτου πρὸς τὸν Ἀθανασιάδην, ἢ ὡς ἄλλως ἐγκριθῇ. Τὸν δὲ Πεντεδέκαν δι' αὐτὸ τοῦτο εἰς ἀπώτατον μέρος νὰ διορίσητε, στοχαζομαι, καὶ ἐκ τοῦ προσεχοῦς, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ οὗτ' ἔμμεσον σχέσιν, μ' ὅσους ὑποπεύεταί, ἅμα δὲ νὰ ἐκδουλεύῃ, ἔχων ὁ ἀνθρώπος ἀξιοσύνην, καὶ νὰ πύσῃ τηκόμενος ὁ ἀδελφός, ὅπερ ἡθικῶς ὁμολογεῖται ὀφειλόμενον.

Ἐν Ἱασιῶ τῇ 12 ἀπριλίου 1849

πρόθυμος εἰς τοὺς ὀρίσμούς σας

Θ. ΝΕΓΡΗΣ

ΣΕΛΙΣ 13.

(x) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὴν Ἀρχὴν πρῶτον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγγραφοι τοῦ Μαυρομάχου.

«Κύριοι!

«Οἱ παλαιοὶ Σπαρτιάται δὲν ἐντρέποντο διὰ τὴν πτωχείαν των, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἀποκατέσταινε τὴν δυνάμιν των καὶ ἐβεβαίωνε τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ κάτοικοι τῆς νέας Σπάρτης, ὡς ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν, κατατρεχόμενοι ἀπὸ τοὺς κατακυριεύσαντας τὸ λοιπὸν Γένος, ἐτραβήχθησαν εἰς μίαν πετρώδη καὶ ὀλιγόκαρπον γωνίαν τῆς γῆς, καὶ οὕτω θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ἐκληρονόμησαν τὴν πτωχείαν τῶν προπατόρων των, ἡ ὁποία εἰς τὸ μέσον τοῦ γενικοῦ ὀλέθρου τοὺς ἐφύλαξεν ἐλευθέρους. Ἄλλ' ἡ πολιτικὴ τῶν τυράννων, μὴ δυναμένη μὲ τὰ ὅπλα νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς, ἐπρόστρεξεν εἰς τὰ μηχανουργήματα, ἔσπειρε τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ἐγκρίτων μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἡγεμονείας, καὶ μὲ τὴν συνεχῆ ἀλλαγὴν των εἰς αὐτὴν ἔκαμε νὰ ἀνάψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ὅστις ἐγένετο τόσον ὀλέθριος, ὅσον οἱ πολεμοῦντες ἦσαν πτωχοὶ, καὶ, διὰ νὰ τὸν ἐξακολουθῶσι, μὴν ἔχοντες ἄλλους τρόπους, ἐδίδοντο εἰς τὴν πειρατικὴν, διὰ νὰ λαμβάνωσι μέσα· καὶ οὕτως ἐπέφερεν εἰς τὴν δυστυχῆ πατρίδα μας ὅλα τὰ κακὰ τῆς παντελοῦς ἐνδείας καὶ ἐλλείψεως καὶ αὐτῶν τῶν ἀφεικτῶν, προσελθόντα ἀπὸ τὴν παραμέλησιν τῆς καλλιέργειας τῶν ὀλίγων προτύπων τοῦ τόπου.

«Εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν εὔρον τὸν τόπον, ὅταν ἔλαβον τὴν ἡγεμονίαν του πρὸ τριῶν χρόνων· καὶ ὁ πρῶτός μου συλλογισμὸς ἐστάθη, ὅτι ἀποκατασταίνων τὴν ἡσυχίαν καὶ κάμνων νὰ παύσῃ πᾶσα διχόνοια, νὰ δώσω ἀσφάλειαν εἰς ὅλους, διὰ νὰ ἀφιερωθῶσιν εἰς τὰς ἐργασίας των πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ οὕτω νὰ παύσῃ καὶ ἡ πειρατικὴ, διὰ νὰ ἐκτανθῇ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριόν μας. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἡ πολιτικὴ τῶν κρατούντων ἐφικτάσθη τὸν τρόπον πάλιν νὰ εἰσάξῃ τὰς δυστυχίας, ἐπιφορτίζουσα ἐμὲ ὑπέρογκα δοσίματα ὑπὸ διαφόρων σχημάτων, καὶ κάμνουσα νὰ ἐξοδεύω μὲ διαφόρους προφάσεις, καὶ οὕτω, διὰ νὰ ὑποφέρω τὰ τοιαῦτα, νὰ βαρύνω τὴν κοινότητα, ἐπιφέρων μὲ τοῦτο δυσχερέσκειαν καὶ ἐνδειαν, διὰ νὰ γεννηθῇ πάλιν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ τὰ ἀκόλουθά του κακὰ· μήτε στιγμήν δὲν ἐστοχάσθην νὰ ἀποφασίσω· ἤθελε χάσω, ὅσους κόπους

ἔαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας· τὴν ὑποχρέωσα τῶν συμπατριωτῶν μου, ἀνίσως ἤθελε βοηθήσω αὐτὴν τὴν ἐξολοθρευτικὴν πολιτικὴν, καὶ τὸ λοιπὸν Γένος ἀργὰ ἢ ὀλίγῳ-
ρα ἤθελεν ἐξιχνιάσῃ εἰς ἐμὲ οὐχὶ ἄνδρα ἄξιον νὰ διοικήσῃ τοὺς δυσ-
τυχεῖς ἀπογόνους τῶν παλαιῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' ἄνθρωπον, ὅστις
πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν κυριεύοντων καὶ διὰ ἰδιαιτέρα τέλη ἔσθυσε
καὶ τὸν ὕστερον σπινθῆρα τῆς ἐλευθερίας, ὃ ὁποῖος ἐσώζετο εἰς ἓν δ-
λόκληρον τυραννούμενον ἔθνος, ἀλλ' ἐχρειάζετο νὰ εὕρῃ ἓν ἱατρικόν.
Διὰ νὰ ἀπαντήσω τὰ κακὰ καὶ νὰ χορτάσω τὴν δίψαν τῶν διψούν-
των τὰ χρήματα, τὸ μόνον ἦτον νὰ ἐπιφορτωθῶ ὑπέρογκα χρέη πρὸς
αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ ἦναι βέβαιοι, ὅτι δὲν θέλει τὰ χάσωσιν,
ἐχρειάσθην νὰ στείλῃ δύο ἐκ τῶν υἱῶν μου ἐνέχειρον εἰς αὐτούς.

«Τοιαύτη πάλιν ἦτον ἡ κατάστασις τῆς ἡγεμονείας μου, ὅταν ἤκου-
σα τὴν γενναίαν ἀπόφασίν σας. Ἀμέσως ἐστοχάσθην, ὅτι ἡ Θεία πρό-
νοια εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον περίστασιν καὶ ἀβεβαιότητα τοῦ μέλλον-
τος μοὶ ἔστειλε τὴν φωνήν. Ἐπακούμην τὰς ἐλπίδας μου εἰς αὐτὴν,
καὶ εἶμαι βέβαιος εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐλληνικῶν φρονημάτων
σας. Πλὴν, διὰ νὰ στερεώσω καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐγκρίτους ὁμοπα-
τρίους μου τὴν θέλησίν σας, ἐχρειάζετο νὰ κάμω καὶ ἄλλας θυσίας,
τὰς ὁποίας δὲν εἶναι πρέπον νὰ εἰπῶ· πλὴν πολλοὶ τῶν φίλων σας καὶ
γνωρίζουσι καὶ εἶδον. Ὅθεν, διὰ νὰ εἶναι ὠφέλιμος ἡ πατρίς μου καὶ
νὰ ἐλπίζωμεν καρπὸν ἀπὸ αὐτῆς, πρέπει νὰ γίνωσι μερικὰ προπαρασ-
κευτικά, τὰ ὁποῖα σας προβάλλω, καὶ ἡ φιλογενεῖα σας ἄς τὰ ἐγκρίνῃ.

«Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἔκτασις τῆς μαθήσεως, καθὼς καὶ εἷς ἐκ τῶν
ὑπασπιστῶν τοῦ Γένους τὸ ἐπρόβαλε μέσον φίλων.

«Δεύτερον ἡ σύστασις ἑκατὸν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι χρονικῶς ἡ-
θελε στήσωσι περὶ τὰς 40,000 γρόσια καὶ

«Τὸ μεγαλύτερον ἡ κατάθεσις ἐνὸς κεφαλαίου 500,000 γροσίων, ἡ
καὶ ὀλιγώτερόν τι, διὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου. Αὕ-
τη ἡ ποσότης ἤθελεν εἶναι ὑπὸ τῆς ἰδιαιτέρας μου κυβερνήσεως. Αἱ
ὠφέλειαι, αἱ ὁποῖαι ἤθελε προέλθωσιν ἀπὸ τὴν κατάθεσιν τούτου τοῦ
κεφαλαίου, εἶναι μεγάλαι· καὶ πρώτη καὶ μεγαλύτερα εἶναι, ὅτι, εὐ-
κολυνόμενον τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον, ἐστερεώνετο ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυ-
χία καὶ, δυνάμενος ἐκ τοῦ προερχομένου κέρδους νὰ ἀπαντήσω τὰ
ὑπέρογκα βάρη τῆς ἡγεμονείας, ζητούμενα παρὰ τῶν κρατούντων,
ἤθελεν ἐλαφρύνει περισσότερον τὴν κοινότητα ἀπὸ τὰ συνήθη δασί-

ματά, καὶ οὕτως ἤθελε τοὺς ἀποκαταστήσω πλέον προθύμους εἰς τὰς προσταγὰς μου, ὅταν ἐμελλε νὰ ἐνεργήσω ἐν τῇ μεγάλῃτερον κατὰ τὴν θέλησίν σας. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου ἤθελε κατασκευάσω τρία ἢ τέσσαρα πλοῖα μετρίου μεγέθους, τὰ ὅποια κυβερνούμενα παρὰ ἐντοπίων καὶ μετακομίζοντα τὰ τοῦ τόπου προϊόντα εἰς τὴν Εὐρώπην, ἤθελε μᾶς φέρωσιν ἐκεῖθεν εὐκόλως καὶ ἀνυπόπτως, ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀσφάλειαν. Προσέτι εἰς αὐτὰ τὰ πλοῖα ἤθελεν εὐρωσι πολλοὶ πόρον ζωῆς.

«Τοιαῦτα εἶναι τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια προβάλλω εἰς τὴν φιλογενῇ προαίρεσίν σας, ἥ ἐκτέλεσις τῶν ὁποίων εἶναι ἀναγκαῖα. Ἀλλ' ἀνίσως ἡ φρονήσίς σας δὲν ἤθελε τὰ εὔρη σύμφωνα μὲ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς σας, ἃς ἐνεργήσῃ ἄλλα πλέον ἀνάλογα ὅμως πάντοτε ἃς ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι χωρὶς θυσίας ἡ ἀσφάλεια τῆς νέας Σπάρτης εἶναι ἀνενέργητος. Παρακαλῶ, χωρὶς ἀναβολὴν νὰ μοὶ φανερώσητε, ὅ,τι κρίνετε ἀναγκαῖον πρὸς διοργανισμὸν, διὰ νὰ ἦμαι σύμφωνος εἰς τὸ γενικόν, προσδιορίζοντες ἐνταυτῷ, καὶ μέσον τίνος ν' ἀκολουθῶ τὴν μεταξὺ μας ἀνταπόκρισιν μὲ περισσοτέραν ταχύτητα καὶ ἀσφάλειαν. Ἐπιβεβαιῶν ἐκ δευτέρου, ὡς καὶ ἄλλοτε, τὴν εἰς τὴν φιλογενῇ προαίρεσίν σας ἀφιέρωσίν μου, μὲ τὴν προσήκουσαν ὑπόληψιν μένω.

«1819 Φεβρουαρίου 2 Κυτρίαις.

«ἐτοιμότητος τῶν ἐπιταγῶν σας ἀδελφός

«ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΗΛΗΣ».

(6) Ἰδὲ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος κεφαλαίου (σελ. 33, σημ. 6').

ΣΕΛΙΣ 14.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἀναφορὰ τῶν Καλαμίων.

«Κύριοι!

«Εἶναι πολλὰ περιττὸν διὰ λόγου νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ἀποδείξωμεν, τὴν ὅσῃ προθυμίαν καὶ διακαῆ ζῆλον ἔχομεν διὰ τὸ κοινὸν καλόν' πλὴν, ὅταν μᾶς λείπῃ ἡ προσήκουσα δύναμις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τοῦ κοινοῦ ἐπωφελοῦς καλοῦ, πάλιν ἐπιστρέφομεν εἰς τοὺς λόγους. Ὅθεν ἡ γενναία καὶ φιλότιμος διάθεσίς σας ἃς μᾶς δώσῃ αἰτίαν νὰ φανοῦμεν, καθὼς ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν καὶ τὸ χρέος μας ἀπαιτεῖ.

«Ἡμεῖς, ὄντες κάτοικοι εἰς μίαν μικρὰν πολιτείαν ὀνομαζομένην Καλαμάτα, καὶ εὐρισκόμενοι στενοχωρημένοι σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἰδίας μᾶς χρεῖας καὶ ὑποθέσεις, εἵμεθα προσέτι ἐπιφορτισμένοι βα-

ρίως καὶ ἐκ τῶν κοινῶν τοπικῶν δοσιμάτων. Ὅθεν δὲν ἔχομεν ἄλλον, εἰμὴ νὰ παρακαλοῦμεν πάντοτε τὴν ἀνωτάτην Θείαν πρόνοιαν, ἵνα ἐπιχορηγῇ ἡμῖν δύναμιν πρὸς ἐξοικονομίαν τῶν ἰδίων μας ἀναγκαίων καὶ τῶν κοινῶν ἀφεικτῶν δοσιμάτων· καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι οὕτως ἔχει τὰ τῆς καταστάσεώς μας, δὲν ἔχομεν ἄλλον μάρτυρα πᾶρεξ αὐτὴν τὴν Θείαν πρόνοιαν.

«Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ γενναῖαι καὶ εὐεργετικαὶ ἀποφάσεις σας περὶ τινος καλοῦ ἔργου ἐξακολούθησιν ἐχάραξαν εἰς τὰς καρδίαις μας χρηστὰς ἐλπίδας, διὰ τοῦτο μὲ ὅλην τὴν βεβαίαν ἐλπίδα γράφομεν παρακαλῶντάς σας, ὅπου κοντὰ εἰς τὰς πολλὰς ἀσχολίας καὶ γενναῖά σας ἀγαθοεργῇ δωρήματα. ὅπου ἀενάως κάμνετε, νὰ συγκαταβρίθμησете καὶ τὴν μικρὰν ταύτην πολιτείαν μας Καλαμάταν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ ἔνθεος ζῆλος, ὅπου ἔχετε περὶ τὰ καλὰ, νὰ μὴν ἐκχυθῇ καὶ πρὸς ἐτοῦτον τὸν μικρὸν τόπον, ὅπου δέηται βοήθειας. Ὅθεν θαβροῦντες τολμῶμεν νὰ σᾶς εἰποῦμεν, ὅτι τὸ ἀναγκαϊότερον καλὸν πρὸς ἐτοῦτον τὸν μικρὸν τόπον εἶναι, καὶ διὰ νὰ ἔχετε τὸ ἔπαινος καὶ τὸν μισθὸν παρὰ Θεοῦ αἰώνιον, τὸ νὰ συστηθῇ μία σχολὴ τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ἀναλόγως τῆς πολιτείας μας.

«Λοιπὸν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ αἷσιον ἀπαρτισμὸν τῆς αὐτῆς σχολῆς κηρύττομεν καὶ ἀποκαθιστῶμεν ἐπιτρόπους τοὺς συμπολίτας μας κυρίους Ἀθανάσιον Κωνσταντίνου Κυριακοῦ καὶ Πανάγον Ζάρκον, ἔχοντες ὅλην τὴν πίστιν πρὸς αὐτοὺς καὶ γνωρίζοντες τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν τους, ὅπου ἔχουν διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ γένους. Οὕτω λοιπὸν πληροφορημένοι, ὅτι τοιοῦτοι ζηλωταὶ περὶ τὰ καλὰ ὑπάρχουσι, μὲ τὸ παρόν μας γράμμα φανερόνομεν, ὅτι ἀφιερωνόμεθα εἰς αὐτοὺς, ὄντες πρόθυμοι νὰ ἐκτελέσωσιν, ὅ,τι καλὸν ἢ θεῖα νεύσις ἤθελε σᾶς φωτίσει νὰ ἐπιχειρησῆτε εἰς τὴν πολιτείαν μας ταύτην πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς σχολῆς, καὶ εἴ τι ἄλλον καλὸν οἱ ἴδιοι δι' ἰδίων τους γραμμάτων θέλει σᾶς ἀναφέρουν, τοὺς ὁποίους σᾶς τοὺς συσταίνομεν ὡς ἀνδρας τιμίους καὶ διὰ τὴν χαρακτηριστικὴν τους φιλογένειαν καὶ διὰ τὴν παρὰ πάντων προσωπικὴν τους ὑπόληψιν. Ἐκ δευτέρου δὲ φανερόνομεν τὴν ὁλῶς διόλου ἀφιέρωσίν μας εἰς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, καὶ μὲ τὸ ἀνῆλθον σέβας προσκυνῶντάς σας μένομεν.

»1819 Φεβρουαρίου 18 Καλαμάτα.

«Ὁ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ,
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΚΥΡΙΑΚΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ,

«ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ καὶ ἐπὶ- ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΟΤΗΡΑΣ,
 τροπος τῆς Κοινοῦτος,
 «Ὁ ΓΑΒΡΙΗΛ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ, ΛΙΝΑΡΔΟΣ ΣΤΡΑΒΟΣΚΙΑΔΗΣ,
 «ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΡΦΙΩΤΑΚΗΣ, ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΓΑΛΑΝΗ,
 «ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΑΝΝΕΣ, ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ ΚΑΡΑΛΙΑΣ,
 «ΠΑΝΑΓΟΣ ΠΙΚΟΥΛΑΚΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ,
 «ΗΛΙΑΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ ΚΑΡΑΛΙΑΣ,
 «ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ».

(6) Ἰδοὺ τὸ περιώνυμον τοῦτο γράμμα.

«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΒΛΕΦ ΘΕΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
 ΝΕΑΣ ῬΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

«Εὐγενέστατε καὶ ἐνδοξότατε Ἀρχων τῆς Μάνης κύριε Πετρόμπεη.
 καὶ τιμιώτατοι καπιτάνιοί τε καὶ πρόκριτοι, ἡμέτεροι κατὰ πνεῦμα
 υἱοὶ ἀγαπητοί, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ
 εὐχὴ εὐλογία καὶ συγχώρησις. Μαθόντες τὴν ἐνθερμον ζῆλον, ὃν ἐμ-
 πνεύσει Θεῷ ἀνελάβετε νῦν, καὶ τὴν ἀγαθὴν βουλὴν καὶ ἀπόφασιν,
 ἣν φιλαδέλφως ἐποιήσασθε πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ νὰ συγκροτήσετε κοι-
 νὸν Ἑλληνομουσεῖον αὐτόθι εἰς τὴν πατρίδα σας, ἀφ' ἧς διόλου ἐξέλιπε
 πρὸ πολλῶν χρόνων τὸ φῶς τῆς παιδείας καὶ τῶν μαθήσεων, ἐχάρη-
 μεν καθ' ὑπερβολὴν καὶ κατεστέψαμεν πάντας μὲ τὰς ἐγκαρδίους ἡ-
 μῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ μὲ τοὺς προσήκοντας ἐπαίνους καὶ εὐφη-
 μίας. Ὅθεν καὶ κατὰ χρέος πατρικῆς προνοίας, γράφοντες διὰ τῆς
 παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα τῇ τε Ἐνδοξό-
 τητί τῆς προηγουμένως καὶ πᾶσιν ὑμῖν ταῖς τιμιωτάταις Καπιτανί-
 οῖς ἐπομένως, μένοντες ἑδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι ἀπὸ τὴν ἀξίεπαινον
 αὐτὴν καὶ θεάρεστον ἀπόφασίν σας, νὰ συμπροθυμοποιηθῆτε εἰς τὴν
 σύστασιν τοῦ κοινοῦ σχολείου καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἐν αὐτῷ τῶν
 λόγου ἀξίων διδασκάλων, καὶ μὴ κοινὴν ἔνωσιν κατὰ Χριστὸν καὶ ἀ-
 γάπην ἀδελφικὴν καὶ συμφωνίαν νὰ περιθάλητε αὐτὴν καὶ νὰ διοι-
 κῆτε, φιλοτιμούμενοι εἰς τὸ νὰ δεῖξετε πραγματικῶς τὸ φιλόπνευτον καὶ
 φιλόμουσον, καὶ ὅτι ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀπόγονοι τῶν σοφῶν καὶ ἐνδό-
 ξων ἀνδρῶν. Μόνον τὸ φῶς τῆς παιδείας δύναται νὰ σᾶς ἀδηγήσῃ εἰς
 τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, καὶ εἰς τὰ βιωφελῆ καὶ περὶ τὸ ζῆν χρή-
 σιμα, καὶ νὰ σᾶς ἀποδείξῃ ἐπαινετοὺς καὶ ἀριζήλους μὲ τὴν ἀντίδοσιν
 καὶ τῶν θεοῦ ἀποκειμένων μισθῶν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις γνωρίζον-
 τες, πόσον καὶ ἡμεῖς φιλοτιμούμεθα περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ προνοοῦμεν
 καὶ προθυμούμεθα εἰς τὸ νὰ συνεισφέρωμεν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μα-
 ἀντίληψιν καὶ προστασίαν, μὴ διαλείπητε θαρρύνοντως γράφοντες ἢ

μῖν καὶ ἀναγγέλλοντες πᾶν, εἴτε πρὸ σύστασιν τοῦ θαυρέστου αὐτοῦ ἔργου ἀφορᾷ, ἵνα λαμβάνῃ τὸ προσήκον πέρους. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν!

«αἰὲθ' Ἰουλίου λ'.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΕΩΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤῳ ΕΥΧΕΤΗΣ ΔΙΑΠΥΡΟΣ.

«Τῷ Εὐγενεστάτῳ καὶ Ἐνδοξοτάτῳ ἄρχοντι τῆς Μάνης Κυρίῳ Πετρομυπέγγῃ, καὶ τιμιωτάτοις Καπιτανίοις τε καὶ προκρίτοις, ἡμετέροις κατὰ πνεῦμα υἱοῖς περιποθήτοις. Εὐχετικῶς».

Περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης γράμματος τοιοῦτου ὠμίλησε πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον καὶ ὁ Πατριάρχης, ὅτε ἀπεστέλλετο ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Λακωνίαν.

ΣΕΛΙΣ 13.

(α) Δυσκολώτερος πρὸς τὴν ἔνωσιν ἐκρίνετο ὁ Παναγιώτης Τρουπάκης· ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἔπεισεν ὁ Πατριάρχης μεταβὰς εἰς τὴν Σκαρδαμύλιαν, ὅπου εὔρε τον γέροντα αὐτὸν Λάκωνα καθήμενον ἐν καλύβῃ μικρᾷ παρὰ τὴν παραλίαν, καὶ ἐσθίοντα ἐντὸς γαδαθοῦ τὴν ἐπιτοπίῳ λεγομένην ἀλευριάν, ἥτοι χεῖρειον τεταρχειμένον κρέας.

(β) Ἰδοὺ τὸ ὄλον τῆς ἐνωτικῆς ταύτης καὶ περιέργου συνθήκης.

«Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἰδιοχειροῦπογεγραμμένου γράμματος ὑποσχόμεθα μεθ' ὅρκου τῆς ἀγιωτάτης καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως καὶ μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ τρομεροῦ ὅρκου, ὅπου αὐτοπροαιρέτως διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Γένους μας ἐκάμαμεν, ὅτι νὰ φυλάξωμεν τὰς ἀκολουθούς συνθήκας.

«Α'. Ἡμεῖς αἱ τρεῖς γενεαί, δηλαδὴ Μαυρομιχάλιδες, Γρηγοριάνοι καὶ Τρουπάκιδες, ὡς δυνατότεραι καὶ ἀξιώτεραι ἀπὸ τὰς ἄλλας γενεὰς τῆς πατρίδος μας Σπάρτης, ὑποσχόμεθα μετὰ τὴν δύναμιν τῶν ῥηθέντων φρεβερῶν ὅρκων, νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὰ σώματά μας μία ψυχὴ, μία σύμπνοια, μία θέλησις, καὶ νὰ μὴ δύναται ποτε κανένα ἐσωτερικὸν οὔτε ἐξωτερικὸν αἴτιον νὰ διασείσῃ ἢ καὶ ἀδυνατίσῃ ἕνα τοιοῦτον ἱερὸν δεσμόν.

«Β'. Ὁ κύριος καὶ καθολικός μας σκοπὸς ἐνὸς τοιοῦτου δεσμοῦ δὲν ἀποβλέπει οὔτε γίνεται δι' ἄλλο τι, εἰμὴ μόνον διὰ τὴν κοινὴν τῆς πατρίδος μας ὠφέλειαν, καὶ διὰ νὰ εἴμεθα ἑτοιμοὶ συμφώνως καὶ προθύμως νὰ πράξωμεν, τὰ ὅσα ἤθελε προσταχθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους καὶ ἐγκρίτους τοῦ Γένους μας διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς πατρίδος μας Ἑλλάδος, ὥσάν ὅπου εἴμεθα ὑπόχρεοι καὶ ἐνταυτῷ ὠρκωμένοι νὰ χύσωμεν καὶ τὴν ὑστερινὴν βράνιδα τοῦ αἵματός μας, ὅποτε νὰ χρεῖα τὸ καλέσῃ.

Γ'. Ἐπειδὴ καὶ τοιοῦτοι ἱεροὶ δεσμοὶ συμβαίνει κάποτε νὰ δια-

τείωνται και ἀνατρέπωνται ἀπὸ ἐξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς καταδρομὰς καὶ διχονοίας, καθὼς τινες πάσχουν νὰ ἀρπάξουν τὴν Ἡγεμονίαν καὶ ἄλλοι νὰ ταράττουν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν τῆς πατρίδος μας, παρακινούμενοι ὑπὸ φυσικὴν τους κακίαν καὶ πλεονεξίαν· διὰ τοῦτο ἡμεῖς συμφώνως θέλει ἐπιμελούμεθα νὰ καταπαύωμεν τὰ τοιαῦτα, ὅσον τὸ δυνατόν, μὲ τοὺς πλέον ἡσυχούς, ἐπιτηδεύους ἢ καὶ φοβεριστικούς τρόπους· εἶδε ὅλα αὐτὰ ἤθελε φανοῦν ἀδύνατα, τότε ἐκ συμφώνου πρέπει μὲ τὰ ἄρματα εἰς χεῖρας νὰ ἐκρίζωνωμεν τὰ τοιαῦτα, καὶ, χρείας τυχούσης, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν Ἀυλὴν νὰ ἀντισταθῶμεν, χωρὶς ποτε νὰ κλίνωμεν εἰς καμμίαν ἄλλην ἀλλαγὴν τῆς Ἡγεμονίας, ὅπου ἤθελεν ἀποφασίσῃ ἡ Πόρτα.

«Δ'. Κάθε ἱερὸς δεσμός, καὶ μάλιστα ἐκεῖνος ὅπου γίνεται ὑπὲρ Πίστεως, Πατρίδος καὶ Γένους, διὰ νὰ μείνῃ ἀκλόνητος καὶ ἄσειστος, πρέπει νὰ βάλλῃ δι' ἀρχὴν καὶ θεμέλιον τὴν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Ὅθεν ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἀπαρσαλεύτους, αἱ ὁποῖαι ὅχι μόνον τὰς ἐδικὰς μας γενεὰς θέλει δοξάσουν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν μας πατρίδα θέλει εὐτυχήσουν καὶ στερεώσουν. Τέλος πάντων τὴν τιμὴν, καὶ ἀτιμίαν, καὶ κέρδος, καὶ ζημίαν τοῦ πλέον μικροτέρου συμπατριώτου μας, ἢ καὶ ὁμογενοῦς μας, θέλει νὰ στοχαζώμεθα ὡς ἴδια ἐδικὰ μας.

«Ε'. Ὅποια προσταγὴ ἤθελε μᾶς παρρησιασθῇ ἡ Βασιλική, ἡ τοῦ Γένους μας, ὅπου νὰ ἀποβλέπῃ πρὸς ὄφελος τῆς κοινῆς πατρίδος, νὰ θεωρῇται καὶ ἐνεργῇται προθύμως καὶ θερμῶς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, χωρὶς ὅμως νὰ ἀδικήσωμέν τινα ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς τῆς πατρίδος μας, δηλαδὴ τοὺς λεγομένους Καπετανέους, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ καθενὸς νὰ τὸν μεταχειρισθῶμεν, χωρὶς τινα φιλοπροσωπίαν καὶ πάθος· ἐξω μόνον μένουν ἀμέτοχοι, ἀπὸ ὅσα μυστικὰ θέλει ἐμπιστευθῶν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος. Ὅμοίως τὰ τοιαῦτα μυστικὰ θέλει εἶναι ἀγνώριστα καὶ εἰς τὰ ἐδικὰ μας παῖδια καὶ ἀδελφούς καὶ ἐξαδελφούς, ὅποταν γνωρίζωμεν, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιοι καὶ ἱκανοὶ νὰ τὰ φυλάξουν.

«Στ'. Καθὼς μόνον μας θέλει ἔχωμεν ὅλον τὸ βάρος τῆς πατρίδος μας διὰ τὴν καλὴν τῆς κυβέρνησιν, ὁμοίως καὶ κάθε ἄλλην προσταγὴν ἀπὸ τὸ Γένος μας θέλει τὴν δεχώμεθα καὶ ἐνεργοῦμεν ὡς χρέος μας ἀπαραίτητον χωρὶς τινος δισταγμοῦ καὶ ἀνθιστάσεως. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον πάλιν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θέλει ἀνταποκρινώμεθα ἐκ μέρους

ὅλης τῆς Σπάρτης μὲ τὸ Γένος μας διὰ κάθε μερικὸν τῆς πατρίδος μας ἢ καὶ γενικὸν τῆς Ἑλλάδος συμφέρον· ἔξω μόνον τὰς μικρὰς ὑποθέσεις καὶ διαφορὰς τῆς πατρίδος καὶ τῶν γειτόνων θέλει τὰς θεωρῆ καὶ διορθῶν ὁ ἴδιος Ἡγεμὼν.

Ζ'. Ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὸ ἄλλον κοινὸν γράμμα περὶ τῆς πατρίδος μας ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν ἀπαρασάλευτα ὅλα τὰ συμφωνηθέντα· μολοντοῦτο ὑποπτεύμενοι εἰς τὴν μικρότητα τοῦ νοῦς μερικῶν, καὶ εἰς τὰ ξεχωριστὰ πάθη, ὅπου τοὺς κυριεύουν καὶ κατασύρουν, διὰ τοῦτο ἐκρίναμεν συμφέρον καὶ ἀνγκαλῶν διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ δόξαν τῆς πατρίδος μας, καὶ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους μας καὶ αὐτοπροαιρέτου ὅρκου πρὸς τὴν γενικὴν πατρίδα καὶ μητέρα ἡμῶν Ἑλλάδα, νὰ κάμωμεν τὴν παροῦσαν ξεχωριστὴν καὶ ἀδιαίρετον ὁμοψυχίαν τῶν τριῶν ἡμῶν οἰκογενειῶν διὰ χαλινὸν καὶ παιδεῖαν τῶν ἐνδεχομένων συμβεβηκότων.

«Η'. Ὅθεν ἐν ἐνὶ στόματι, μία ψυχὴ καὶ καρδίᾳ, μία συμποία καὶ ἀδιαιρέτῳ δεσμῷ ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν τὰς ῥηθείσας συμφωνίας ἀνελλειπείς καὶ ἀπαρασαλεύτους. Ἐὰν δέ τις ἐξ ἡμῶν (τὸ ὅποιον δὲν τὸ πιστεύομεν ποτέ!) ἤθελε φθάσει εἰς τόσον βαθμὸν παρανομίας καὶ ἀσεβείας, νὰ φανῇ παραβάτης καὶ ἐπίορκος τῶν τοιούτων ὠφελίμων πράξεων τῆς πατρίδος μας, ἐκείνον τὸν παραδίδομεν πρῶτον εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, δεύτερον εἰς τὰς ἀρχάς τῆς ἐδικῆς μας πατρίδος, τρίτον εἰς τοὺς δικαιοτάτους ἀπροσωπολήπτους νόμους τῆς γενικῆς ἡμῶν πατρίδος Ἑλλάδος· τὸ δὲ ὄνομα τῆς οἰκογενείας του νὰ μείνῃ αἰωνίως ἄτιμον, ὕβρισμα, μισητὸν ἀπὸ ὅλην τὴν πατρίδα καὶ γένος. Διὸ γίνονται τέσσαρα ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα γράμματα, ὑπογεγραμμένα ἰδιοχείρως καὶ ἐσφραγισμένα μὲ τὰς ἰδίας μας σφραγίδας, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἐν κρῆτῃ ὁ Ἐνδοξότατος Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, τὸ ἄλλον ὁ Ἐνδοξότατος πρῶν Ἀντόμπεης Γρηγοριάνος, τὸ τρίτον ὁ Εὐγενὴς Καπετὰν Παναγιώτης Τρουπάκης, τὸ δὲ τέταρτον ὁ Κύριος Χριστόφορος Πεῤῥαῖβος διὰ ἀπόδειξιν καὶ παράστασιν πρὸς τὸ Γένος μας· τὰ ὅποια αὐτὰ θέλουν ἔχῃ ὅλον τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀναμεταξύ ἡμῶν καὶ ἐμπροσθεν τῶν ἀπροσωπολήπτων νόμων τοῦ Γένους μας.

«Κυτριάς, ἀ. ὁκτωμβρίου 1819.

*(Τ. Σ. τουρκικοῖς γράμμασι) ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ βεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.

*(Τ. Σ. ὁμοίως) ΠΡΩΥΝ ΑΝΤΩΜΠΕΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ ἐπιβεβαιῶ.

«(Τ. Ξ. Ἑλληνικοὺς γράμμασι) ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ μὲ τὸν υἱόν μου καὶ ἐδικοὺς μου βεβαίονα τὸ ἄνωθεν.

ΚΑΒΑΛΙΕΡ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ βεβαίονα τὰ ἄνωθεν.

«(ὁμοίως) ΜΠΑΣ ΚΑΠΙΤ. ΤΖΙΓΚΟΥΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ βεβαίονα μὲ τὰ δελφιά μου τὸ ἄνωθεν.»

Τὸ ἔγγραφο τοῦτο ἐγένετο, καθ' ὅσον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδουράκης, ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν Μαυρομιχαλῶν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τινὰ Καλκαντινὴν (Λάκωνα ἐπίσης), ἐραδιούργει ἐκ παντὸς τρόπου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως ἀφαιρήσῃ τὴν ἡγεμονίαν ἀπὸ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχαλοῦ, ὡς ἀντιποιοῦμενος ταύτης. Ἀλλ' ὁ μὲν Καλκαντινὴς ἐξωρίσθη τῇ 1819 παρὰ τοῦ σουλτάνου εἰς τὸ «Σαμ-σὺν καλεσί» (τὴν Ἀμνησὸν, πόλιν οὖσαν καὶ φρούριον παραθαλάσσιον τοῦ Εὐξείνου πόντου)· ὁ δὲ Κουμουνδουράκης ἀπεκεφαλίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 1821, ὅμοι καὶ ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Πιέρος Ἀλουπέας, θεωρηθεὶς ὑποπτος, ὡς καὶ πᾶς Ἕλληνας.

Διὰ τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ τῶν ἰσχυρωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Λακωνίας μεγάλως ὠφελήθη τότε ἡ Ἐταιρία. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἡ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἔγγραφῳ ἀναφερομένη «Ἀύλη» ἐννοεῖται ἡ σουλτανική· «Βασιλικὴ δὲ προσταγή» ἡ αὐτοκρατορικὴ τῆς Ρώσσης. Τὸ δὲ ἐν τῷ ἄρθρῳ Ζ' διαλαμβανόμενον «κοινὸν γράμμα» ἐστὶ τὸ προκαλεσθὲν παρὰ τοῦ ἐν Παρλίττῃ τότε ὑπάρχοντος Βενάκη, ὃν ὁ Καπεδίστριας, διαβαίνων ἐκεῖθεν τῇ 1818, προέτρεψεν εἰς τοῦτο, ὡς μαθὼν ἐν Κερκύρᾳ, ὅτι οἱ Τούρκοι, ἡ λαδόντες ὑπονοίας περὶ διαταραχῆς τινος, ἢ δι' ἄλλους συστηματικούς λόγους, προστίθεντο ἵνα διεγείρωσι διὰ χρημάτων ἐμφύλιον πόλεμον ἐν τῇ Λακωνίᾳ. Ἐπὶ τέλους δὲ, οἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ Γ' ὑπαινιττόμενοι «ἀρπακτῆρες τῆς ἡγεμονείας» ἦσαν οἱ Κουμουνδουράκαι, ὡς προείπομεν.

(γ) Ἴδου ἡ ἀναφορά, πρωτότυπος διὰ τὴν σχολαστικὴν φλυαρίαν καὶ πάντα ὑπερβαίνουσα ὑπομενῆς ἔρον.

«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους Προὔχοντας φιλογενεῖς τοῦ Γένους μας.

«Ἡ φήμη, ἥτις τρανῶς κηρύττει τὴν ἐνθερμον φιλογενειάν σας, ἡ ὁποία δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νῦν καταγίνεται μὲ ἀκούραστον προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἐκρίζωσῃ ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος τὴν φοροποινὴν ἀμάθειαν, καλλιεργοῦσα αὐτὴν μὲ τὴν ἀπανταχοῦ σύστασιν τῶν σχολείων, δι' ὧν σπέρνεται ὁ δνησιμώτατος σπόρος τῆς σοφίας, ἡ φήμη, λέγομεν, αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιπόνου θειοτάτης ἐργασίας τῆς φιλομούσου καὶ φιλογενοῦς διαθέσεώς σας, παρακινεῖ, εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡμᾶς τοὺς νομιζομένους προὔχοντας καὶ παρέδρους τῆς ἀτυχεστάτης ταύτης γωνίας τῆς Ἑλλάδος Σπάρτης, βλέποντες μόνον τὰ πνεύματα τῆς δυστυχοῦς ταύτης πατρίδος νὰ εἶναι καὶ τὸ χεῖριστον (ὃ μὴ γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ!) ἀλησιμονημένα ἀπὸ τὴν εὐεργετικὴν διάθεσιν τῶν φιλομούσων φιλογενῶν, νὰ προστρέξωμεν εἰς τὰ φιλογενῆ καὶ φιλόμουσα σπλάγγχνα σας, ἐξαιτούμενοι θερμῶς διὰ νὰ ἐκχύσητε καὶ εἰς τὴν γῆν ταύτην τὸ ἔλεος τῆς φιλογενοῦς καὶ φιλομούσου προαιρέσεώς σας.

ΤΟΜΟΣ Α'.

11

«Εἶναι χρόνος ἱκανὸς, φιλόμουσοι φιλογενεῖς, καθ' ὃν ὁ νῦν ἡγε-
 νεύων ἐνδοξότατος Πέγης μας Πετρόμπεγης Μαυρομιχάλης μᾶς ἐπα-
 ρακίνει νὰ συγκατανεύσωμεν κοινῇ γνώμῃ διὰ τὴν σύστασιν μιᾶς σχο-
 λῆς εἰς τὴν πατρίδα μας, προβαλλομένην ἀπὸ τὴν ὕμῶν ἐνθερμον φι-
 λογένειαν, παρασταίνων τὴν ἄκραν εἰς τοῦτο προθυμίαν σας, τοῦ ὁ-
 ποίου ἡ παρακίνησις, ὡς ἐπωφελὴς ἡμῖν καὶ σωτήριος, ἀναψεν ἔκτοτε
 καὶ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν αὐτὸν τὸν θεϊότατον σκοπόν. Ἄλλ' ἡ τότε
 ἰδιόρρυθμος ζωὴ καὶ πολιτεία μας καὶ αὐτοκέφαλος διοικήσις τῆς πα-
 τρίδος μας, γεννήματα βέβαια τῆς ἀμαθείας, καὶ ἐπομένως προαιρετικῇ
 δυστυχία τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐμπόδιζον νὰ βαλθῇ αὐτὸ τὸ θεϊότατον ἔργον
 εἰς πρᾶξιν. Ἦδη δὲ, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἔλαβε τὰς ἡνίας
 τῆς διοικήσεως τῆς πατρίδος μας ὁ αὐτὸς οὗτος ἐνθερμος παρακινήτης
 αὐτοῦ τοῦ θεαρέστου ἔργου, καὶ μὲ τὴν φρόνιμον καὶ ὀρθὴν κυβέρνησιν
 τοῦ ἀσκήσας ἐκ μέσου τὴν ἰδιόρρυθμον ἐκείνην ζωὴν καὶ πολιτείαν
 τῆς πατρίδος μας καὶ πᾶν ἄλλο κώλυμα, ἀντεισάγων εἰς αὐτὴν τὴν
 εὖνομον καὶ καλὴν διοίκησιν, τὴν ἐπιφέρουσιν ἀπὸ ἄκρης ἕως ἄκρης
 τὴν κοινὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, ἀμέσως ἐξάναψεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν
 ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος τῆς σπουδῆς ἔρως, καὶ πιστοποιούμενοι παρὰ τῆς
 Ἐνδοξότητός του, ὅτι ὑπερπερισσεύει τὴν σήμερον καὶ ἀπὸ μέρους ὕ-
 μῶν τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν ἐκείνη ἡ ἐπιθυμία, ὅπου θρέφετε εἰς
 τὸ νὰ ἰδῆτε νὰ κατοικήσωσι διὰ τῆς ὕμῶν συνδρομῆς πάλιν αἱ Μοῦσαι
 εἰς ταῦτα τὰ ἐρείπια τῶν παλαιῶν ἐκείνων θιασώτων της, ἐγεμίσαμεν
 ἀπαξάπαντες χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, εὐχαριστοῦντες τὸν ἐν Ὑψί-
 στοις Θεὸν, ὅτι κήδεται ἔτι Πηλουσίων, καὶ ἐνθουσιασμένοι ὄντες ἀπὸ
 τὸν αὐτὸν θεῖον ζῆλον προστρέχομεν εἰς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, πα-
 ρακαλοῦντες θερμῶς διὰ νὰ συνδράμετε μετὰ τῆς συνήθους προθυμίας
 σας, διὰ νὰ συστήσητε, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς
 αὐτὴν τὴν πατρίδα, (ἥτις διατρέχει τοσοῦτον χρόνον μὲ γιγαντιαῖον
 βάδισμα τὰ ἔχνη τῆς ἐλευθερίας τῶν προγόνων της μὲ ὅλην τὴν παν-
 τελῇ ἀμάθειαν,) μίαν σχολὴν μὲ ὅλα τὰ χρειώδη διὰ τὴν τελείαν προ-
 κοπὴν τῶν Σπαρτιατικῶν ἀπογόνων, διὰ νὰ μεταστρέψωσι, Θεοῦ εὐδο-
 κοῦντος, τὰ θεῖα νάματα τῆς σοφίας εἰς τὴν νῦν κατάξηρον πηγὴν,
 ἀφ' ἧς ἐπήγασαν τὸ πάλαι δίκην παλιρροίας καὶ ἐπλημύρησαν ὅλην
 τὴν ἔκτασιν τοῦ πεφωτισμένου κόσμου· τῆς ὁποίας αὐτῆς φιλομούσου
 καὶ φιλογενοῦς εὐεργεσίας σας ὄχι μόνον ἡμεῖς, ἐν ὧσ' πνέομεν τὸν
 περίγειον τοῦτον ἄερα, θέλομεν εἶσθαι κήρυκες διαπρύσιοι, ὀνομάζοντές

σας εὐεργέτας τῆς πατρίδος μας, ἀλλὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροί θέλουν σὰς στήσει χρυσὰς κολώνας, διὰ νὰ μείνουν τὰ ἐνόματά σας ἀθάνατα.

«Καὶ ἐν τοσούτῳ περιμένομεν ἀνυπομόνως νὰ ἰδῶμεν ἐργοτελεστικῶς τὴν συνδρομὴν σας διὰ τὸν φωτισμὸν τῆς πατρίδος μας, καὶ ἡμεῖς ὑποσχόμεθα ἀπαξάπαντες ὡς ἀπὸ μέρους μας νὰ φυλάξωμεν, κατὰ τὸ ἀφεικτον χρέος, τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς τῆς ζητουμένης σχολῆς ἀκλόνητον καὶ στερεάν, μεθ' ὅσας ἀναγκαίας προίκας ἠθέλετε τὴν προικίσει, διαφθεντεύοντές την ἀπὸ τὰς ἐναντίας περιστάσεις μετὰ τὴν ἔκχυσιν τοῦ ἰδίου αἵματός μας, καὶ γενόμεθα εἰς τὴν ὑμετέραν φιλογένοιαν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἐγγυηταί. Καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἀξιωθῶμεν ἄνευ τινὸς ὑπονοίας ταχέως τὴν ἔκβασιν τῆς αἰτήσεώς μας, μένοντες προθυμότατοι ἐκπληρωταί τῶν ἐπιταγῶν σας ἀπαξάπαντες Ἀρχιερεῖς καὶ Καπιταναῖοι.

αὐθιγ' ἔτει ὀκτωβρίου 18.

- «(Τ. Σ.) ὁ ΖΑΡΝΑΤΑΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ
- «(» ») ὁ ΑΝΔΡΟΥΒΗΣΤΑΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ,
- «(» ») ὁ ΜΑΙΝΗΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ,
- «(» ») ὁ ΠΛΑΤΖΗΣ ΙΕΡΕΜΙΑΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΡΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΥΡΙΑΛΟΣ,
- «(» ») ὁ ΜΗΛΕΑΣ ΙΩΣΗΦ,
- «(» ») ὁ ΜΠΑΣ ΚΑΠΕΤΑΝ ΤΖΙΓΚΟΥΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΓΡΟΜΙΧΑΛΗΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΕΩΡΓΙΑΚΗΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΕΑΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΑΝΑΓΟΣ ΚΥΒΕΛΟΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΘΩΜΑΣ ΒΕΝΕΤΖΙΑΝΑΚΗΣ,
- «(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΕΩΡΓΗΣ ΔΟΥΡΑΚΗΣ».

(8) Ὁρα τὴν πρὸς τὰς τρεῖς οἰκογενεῖας ἀπάντησιν τῆς Ἀρχῆς ἐν τῷ Κεφ. Β' τοῦ παρόντος μέρους.

(1) Ὁρα ἐν τῷ Κεφ. Γ' τοῦ παρόντος Μέρους σελ. 83.

ΣΕΛΙΣ 16.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Πατριάρχον γράμμα τῆς Ἀρχῆς.

«(Τ. Σ.) Περιπόθητε Κύριε!

«Τρία ἐλάβομεν γράμματα παρὰ τῆς φιλίας σου, 8 μαρτίου τὸ πρῶτον, τὰ δὲ 20 ἰουλίου γεγραμμένα συγχρόνως, τὰ ὅποια μᾶς ὑπερέφραναν ὡς δηλωτικὰ. . . καὶ πλήρη ἀγαθῶν φρονημάτων καὶ ἐπιχειρήσεων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐμπορίου· πρὸς δὲ ἐν ἐνὶ τούτῳ ἀποκρινόμεθα, λακωνίζοντες μᾶλλον πρὸς ταῦτα ἢ ἀττικίζοντες.

«Φίλε! ὅχι μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ φρόνιμος λαὸς οἶδε τὰ τοῦ

Περὶ ῥα τοῦ, καὶ ὅτι ἔωθεν ἐργάζεται ἐν τῷ πνευματικῷ τῶν καλῶν ἀμπελῶνι. . . Ἔσο λοιπὸν βέβαιος, ὅτι ἐγνώσθης τῶν συμφερόντων μας οἷόν τι ἐλαττήριον, οὐ τὸ ἐν ἀντικείμενον, στρεωμένον ἐκ παλαιοῦ χρόνου ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἐλαύνει τὴν φρόνησιν κατὰ τὸ ἄλλο εἰς τὸ οὐ ἔνεκα τῆς κινήσεως τῶν πρακτέων μας. Ὅτι δὲ φθονοῦμεθα, τίς οὐκ οἶδε; Ἀλλὰ χαιρέτωσαν πάντες. Ἡμεῖς οὐκ ἀπαυδήσομεν, ἐς τ' ἂν πνέωμεν· ἀλλὰ καὶ δὲν ἐλπίζομεν νὰ ἴδωμεν μακρὰν τὸν ἀμπελῶνα, ἐπειδὴ τὸ κλίμα τῆς πατρίδος προάγει διμηνίτας, ἐν ᾧ εἰς τὰ βόρεια ὁ αἶθος κεῖται ἐν γῇ τὸ πλειότερον τοῦ ἐνιαυτοῦ.

«Περὶ ἐλλείψεως χρημάτων, τῶν ὁποίων ὑστερεῖσαι, ἴδομεν καὶ ὅλοι πρὸς ταῦτα τοξεύομεν, καθὼς νεῦρα τοῦ παντός. Ὅσα λέγεις. . ., δὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς αἰνίγματα Σφιγγὸς, καὶ καταλαμβάνομεν, ὅτι ἦτον δυνατόν, παρόντος τοῦ χρηματικοῦ, νὰ προβλεφθῇ κάθε εἶδος πραγματείας· ἀλλ', ἐπειδὴ μᾶς λείπουν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἦμεθα εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις δὲν ἀμοιρεῖ τρόπων, διὰ νὰ πλουτίσῃ τὸν Ἑρμῆν μας, καθὼς ἐν καιρῷ πᾶς τις πιστοποιηθήσεται καὶ θαυμάσει τὴν τοῦ κρείττονος πρόνοιαν.

«Ἐπὶ τούτου οὖν τοῦ κεφαλαίου στρεφομένων τῶν ὧν γέγραφε, ἀποκρινόμεθα, ὅτι πάντα κατὰ σκοπόν. Ὁ φιλόσοφος ὅμως νοῦς, ὅστις κυττάζει τὸ συμφέρον μᾶλλον τοῦ βαιδίου καὶ μερικοῦ, προβλέπει καὶ προσμένει περίστασιν ὑπισχνουμένην κέρδη ἀνάλογα τῶν ἰδρώτων, ἄξια τοῦ ἐνόματος καὶ ἱκανὰ νὰ βαστάζωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ ὕλας τὰς ἐμπορικὰς μας οἰκίας· διότι, μιᾶς πεσούσης, δυνατόν νὰ σκληρῶσιν αἱ ἄλλαι, καὶ Κύριος οἶδε, πότε ἀποκαταστηθήσονται, ὥσπερ νῦν. Δύο λοιπὸν δεόμεθα τὸ νῦν ἔχον, ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς, διὰ τῶν ὁποίων, κατὰ τὸν πολυμαθῆ Πλούταρχον, καὶ τὰ φύσει δυσκατέργαστα ἀλώσιμα γίνονται. Φρόνησις, εὐταξία τῶν πραγμάτων, ἀγάπη καὶ ὀρεξίς τῶν καλῶν γενικῶς, περιστάσεις οὐ τυχοῦσαι καὶ ἄλλα, ὅσα ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει, εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλέστατα μέσα. Ὁ φρόνιμος κυβερνήτης δὲν ἐξέρχεται τοῦ λιμένος ἐν χειμῶνι μάλιστα μὲ αὖρας προσγεύους, ἀλλὰ προσμένει ἀέρα σταθερόν.

«Λοιπὸν, φίλε, ταῦτά σοι γνωστοποιούμεν ὡς κύκλους ὄχι τοῦ διαθήτου μας, ἀλλὰ τῆς κρείττονος μερίδος, ἵνα χαίρῃς, ὡς ἡ ὑπομονὴ ἔσεται πάντως ἐπ' ἀγαθῷ, καὶ μὴ λυπῇς σαυτὸν λύπην ἄκαιρον, ἀλλὰ, καθὼς τοσοῦτον χρόνον ἐνεκαρτέρεις ἐνεργῶν, ἐπεγείρων πάντα λίθον καὶ ἐποικοδομῶν τῷ θεμελίῳ τοῦ Εὐαγγελίου, οὕτω καὶ ἀκολούθως,

ἐξ τ' ἂν ἴδωμεν ὥριμον καὶ μὴ δμφαιζούσαν, κόψωμεν τὴν σταφυλὴν. Ναὶ μὲν ἡ τωρινὴ Συω6873η (γερμονία) τῆς Σ. (Σπάρτης) εἶναι πλήρης ἀρετῶν ὅσων, τὰς ὁποίας σπανίως τις εὐρήσει ὁμοῦ καὶ ἄρα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παραβλέψωμεν ἐπιβλαβές, ἀλλ' ἐπιβλαβέστατον, ὅπερ εἵπομεν, ἐὰν βιασθῶμεν. Δὲν ἐλπίζεται νὰ ἐλλείψωμεν, ἐν ὅσῳ χειραγωγούμεθα ἀπὸ λαμπτήρας φρενὸς ὀρθῆς· θέλωμεν προσπαθεῖ γνώμη, χερσὶ, ποσὶ καὶ ὁλαῖς δυνάμεσι νὰ ὑπερασπισθῶμεθα τοὺς οἰκείους, ὥστε νὰ μὴ κλονῶνται εἰς τὰ φυσήματα τῶν ἐχθρῶν, ἐπειδὴ διὰ τοὺς καλοὺς ἀγωνιζόμεθα, καὶ ὁ λόγος περὶ ἀρετῆς. Ὅθεν περὶ τούτου ἔχομεν χρέος πάντοτε νὰ ἐπαγρυπνῶμεν διὰ τὸ ἥσυχον τῆς πατρίδος καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐμπορικῶν μας ἐπιχειρήσεων. Φροντίσομεν δὲ μετ' οὐ πολὺ καὶ περὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ μετοίκων, καὶ διὰ μέσου τῆς φιλίας σου διανεμηθήσεται τὰ ἀρκοῦντα ἐκάστω, ἵνα ἔχωσιν, ἂν ὅχι τὰ τοῦ καλοῦ, τὰ τοῦ ζῆν καὶ διὰ τὴν παροῦσαν τεθλιμμένην φορὰν, καὶ ἐτι μικρὸν ὑπομονή.

Ἡ φρόνησίς σου, φίλε, καθὼς τὰ ἐπιπολάζοντα πνεύματα κατεπράυνε λέγουσα καὶ παρρησιαζομένη ἁρμοδίως ἐκάστω, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἐλπίζομεν· καὶ γὰρ πολλοὶ, ὧν «αἱ φρένες ἡερέθονται» κατὰ τὸν γηραιὸν Ποιητὴν μας. Τούτους λοιπὸν παντοιοτρόπως πρέπει ν' ἀναbastάζωσιν οἱ δυνατότεροι· καὶ ὡς τοιοῦτος μάχου διπνεκῶς, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ δυσκατεργαστότερον, καὶ πάλιν τῶντι παγκρατίων πολλῶν κινδυνωδεστέρα, τὴν ὁποίαν ἐὰν σὺ, φίλε, κερδήσῃς αὐτόθι, καὶ οἱ ὅμοιοί σοι ἄλλοθι, τὸ λοιπὸν ἐν καιρῷ οὐδὲν ἔσται.

Ἡ Σχολὴ διενεργεῖται, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐλπίζομεν νὰ ἀνωχθῇ. Ἦδη καταγινόμεθα εἰς συνάθροισιν τῶν ἀναγκαίων μέσων καὶ ἐκλογὴν τοποθεσίας. Περὶ δὲ καθηγητῶν, «ὅσ' ἄνθεα καὶ φύλλα γίνεταί ἕαρος ὥρη», ἐξ ὧν οἱ μὲν οἰκεία γνώμη, οἱ δὲ παρακινήθεντες ὑποδύονται εἰς τὸ στάδιον δι' ἀγάπην τῆς νεολαίας μας. Ἀλλὰ γενήσεται ἐκλογὴ τοποθεσίας (ἡτοι ἀρχηγῶ) ταιαύτη, ὥστε ν' ἀρέσῃ καὶ τῇ φιλίᾳ σου, καὶ νὰ ὠφελήσῃ ὅχι μόνον τοὺς ἑσώ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑξώ Ἕλληνας, περὶ ὧν ἡ σκέψις σου φρόνιμος καὶ γενήσεται πρόνοια· διδάσκαλος ὅμως ὁ καιρὸς καὶ αἱ χρηματικαὶ δυνάμεις τοῦ Σχολείου. Δὲν ἐλπίζομεν ὅμως ταύτας ἐλάττους τῆς ἐφ' ἑαυτοῦ μας, ἐπειδὴ οἱ εἰς τῶν ὁμογενῶν τὸν ζῆλον, οἵτινες φιλοτιμοῦνται ἕκαστος κατὰ δύναμιν νὰ χορηγήσῃ διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος. Ὁ ἐντονώτατος κήρυξ

Περὶ τοῦ, καὶ ὅτι ἔωθεν ἐργάζεται ἐν τῷ πνευματικῷ τῶν καλῶν ἀμπελῶνι... Ἔσο λοιπὸν βέβαιος, ὅτι ἐγνώσθης τῶν συμφερόντων μας οἷόν τι ἐλατήριο, οὗ τὸ ἐν ἀντικείμενον, στερεωμένον ἐκ παλαιῶ χρόνου ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἐλαύνει τὴν φρόνησιν κατὰ τὸ ἄλλο εἰς τὸ οὐ ἕνεκα τῆς κινήσεως τῶν πρακτέων μας. Ὅτι δὲ φθονούμεθα, τίς οὐκ οἶδε; Ἀλλὰ χαίρετωσαν πάντες. Ἡμεῖς οὐκ ἀπαυδήσομεν, ἐς τ' ἀν πνέωμεν· ἀλλὰ καὶ δὲν ἐλπίζομεν νὰ ἴδωμεν μακρὰν τὸν ἀμνητὸν, ἐπειδὴ τὸ κλίμα τῆς πατρίδος προάγει διμηνίτας, ἐν ᾧ εἰς τὰ βόρεια ὁ αἶ-
τος κεῖται ἐν γῇ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐνιαυτοῦ.

«Περὶ ἐλλείψεως χρημάτων, τῶν ὁποίων ὑστερεῖσθαι, ἴδομεν καὶ ὅλοι πρὸς ταῦτα τοξεύομεν, καθὼς νεῦρα τοῦ παντός. Ὅσα λέγεις... , δὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς αἰνίγματα Σφίγγος, καὶ καταλαμβάνομεν, ὅτι ἦτον δυνατόν, παρόντος τοῦ χρηματικοῦ, νὰ προβλεφθῇ κάθε εἶδος πραγμα-
τείας· ἀλλ' ἐπειδὴ μᾶς λείπουν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἤμεθα εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις δὲν ἀμοιρεῖ τρόπων, διὰ νὰ πλουτίσῃ τὸν Ἑρμῆν μας, καθὼς ἐν καιρῷ πᾶς τις πιστοποιηθήσεται καὶ θαυμάσει τὴν τοῦ κρείτ-
τονος πρόνοιαν.

«Ἐπὶ τούτου οὖν τοῦ κεφαλαίου στρεφομένων τῶν ὄντων γέγραφας, ἀποκρινόμεθα, ὅτι πάντα κατὰ σκοπὸν. Ὁ φιλόσοφος ἕμως νοῦς, ὅστις κυττάζει τὸ συμφέρον μᾶλλον τοῦ βραδίου καὶ μερικοῦ, προβλέπει καὶ προσμένει περιστάσιν ὑπισχνουμένην κέρδη ἀνάλογα τῶν ἰδρώτων, ἄξια τοῦ ὀνόματος καὶ ἱκανὰ νὰ βαστάζωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ ὕλας τὰς ἐμπορικὰς μας οἰκίας· διότι, μιᾶς πεσούσης, δυνατόν νὰ σαλευθῶσιν αἱ ἄλλαι, καὶ Κύριος οἶδε, πότε ἀποκαταστηθήσονται, ὥσπερ νῦν. Δύο λοιπὸν δεό-
μεθα τὸ νῦν ἔχον, ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς, διὰ τῶν ὁποίων, κατὰ τὸν πολυμαθῆ Πλούταρχον, καὶ τὰ φύσει δυσκατέργαστα ἀλώσιμα γίνεται. Φρόνησις, εὐταξία τῶν πραγμάτων, ἀγάπη καὶ ὀρεξίς τῶν καλῶν γε-
νικῶς, περιστάσεις οὐ τυχοῦσαι καὶ ἄλλα, ὅσα ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγο-
ρεῖ, εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλέστατα μέσα. Ὁ φρόνιμος κυβερνήτης δὲν ἐξέρχεται τοῦ λιμένος ἐν χειμῶνι μάλιστα μετ' αὐρᾶς προσγείου, ἀλλὰ
προσμένει ἀέρα σταθερόν.

«Λοιπὸν, φίλε, ταῦτά σοι γνωστοποιούμεν ὡς κύκλους ὄχι τοῦ δια-
θέτου μας, ἀλλὰ τῆς κρείττονος μερίδος, ἵνα χαίρῃς, ὡς ἡ ὑπομονὴ
ἔσται πάντως ἐπ' ἀγαθῷ, καὶ μὴ λυπῇς σαυτὸν λύπην ἄκαιρον, ἀλλὰ,
καθὼς τοσοῦτον χρόνον ἐνεκαρτέρεις ἐνεργῶν, ἐπεγείρων πάντα λίθον
καὶ ἐποικοδομῶν τῷ θεμελίῳ τοῦ Εὐαγγελίου, οὕτω καὶ ἀκούσθῃς,

ἐς τ' ἂν ἴδωμεν ὥριμον καὶ μὴ ὀμφακίζουσιν, κόψωμεν τὴν σταφυλὴν. Ναὶ μὲν ἡ τωρινὴ 3υω6873η (ιγεμονία) τῆς Σ. (Σπάρτης) εἶναι πλήρης ἀρετῶν ὅσων, τὰς ὁποίας σπανίως τις εὐρήσει ὁμοῦ καὶ ἄμα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παραβλέψωμεν ἐπιβλαβές, ἀλλ' ἐπιβλαβέστατον, ὅπερ εἴπομεν, ἂν βιασθῶμεν. Δὲν ἐλπίζεται νὰ ἐλλείψωμεν, ἐν ὅσῳ χειραγωγούμεθα ἀπὸ λαμπτήρας φρενὸς ὀρθῆς· θέλομεν προσπαθεῖ γνώμῃ, χερσὶ, ποσὶ καὶ ὕλαις δυνάμεσι νὰ ὑπερασπιζώμεθα τοὺς οἰκείους, ὥστε νὰ μὴ κλονῶνται εἰς τὰ φουθήματα τῶν ἐχθρῶν, ἐπειδὴ διὰ τοὺς καλοὺς ἀγωνιζόμεθα, καὶ ὁ λόγος περὶ ἀρετῆς. Ὅθεν περὶ τούτου ἔχομεν χρέος πάντοτε νὰ ἐπαγρυπνῶμεν διὰ τὸ ἥσυχον τῆς πατρίδος καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐμπορικῶν μας ἐπιχειρήσεων. Φροντίσομεν δὲ μετ' οὐ πολὺ καὶ περὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ μετοίκων, καὶ διὰ μέσου τῆς φιλίας σου διανεμηθήσεται τὰ ἀρκοῦντα ἐκάστῳ, ἵνα ἔχωσιν, ἂν ὅχι τὰ τοῦ καλοῦ, τὰ τοῦ ζῆν καὶ διὰ τὴν παροῦσαν τεθλιμμένην φορὰν, καὶ ἐτι μικρὸν ὑπομονή.

«Ἡ φρόνησίς σου, φίλε, καθὼς τὰ ἐπιπολάζοντα πνεύματα κατεπραῖνε λέγουσα καὶ παρρησιαζομένη ἀρμοδίως ἐκάστῳ, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἐλπίζομεν· καὶ γὰρ πολλοί, ὧν «αἱ φρένες ἡερέθονται» κατὰ τὸν γηραιὸν Ποιητὴν μας. Τούτους λοιπὸν παντοιοτρόπως πρέπει ν' ἀναβαστάζωσιν οἱ δυνατότεροι· καὶ ὡς τοιοῦτος μάχου διπνεκῶς, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ δυσκατεργαστότερον, καὶ πάλιν τῶντι παγκρατίων πολλῶν κινδυνωδεστέρα, τὴν ὁποίαν ἂν σὺ, φίλε, κερδήσῃς αὐτόθι, καὶ οἱ ὅμοιοί σοι ἄλλοθι, τὸ λοιπὸν ἐν καιρῷ οὐδὲν ἔσται.

«Ἡ Σχολὴ διενεργεῖται, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐλπίζομεν νὰ ἀνεωχθῇ. Ἦδη καταγινόμεθα εἰς συνάθροισιν τῶν ἀναγκαίων μέσων καὶ ἐκλογὴν τοποθεσίας. Περὶ δὲ καθηγητῶν, «ὅς' ἄνθεα καὶ φύλλα γίνεται ἕαρος ὥρη», ἐξ ὧν οἱ μὲν οἰκεία γνώμῃ, οἱ δὲ παρακινήθεντες ὑποδύονται εἰς τὸ στάδιον δι' ἀγάπην τῆς νεολαίας μας. Ἀλλὰ γενήσεται ἐκλογὴ τοποθεσίας (ἥτοι ἀρχηγῶ) τοιαύτη, ὥστε ν' ἀρέσῃ καὶ τῇ φιλίᾳ σου, καὶ νὰ ὠφελήσῃ ὅχι μόνον τοὺς ἔσω, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξω Ἕλληνας, περὶ ὧν ἡ σκέψις σου φρόνιμος καὶ γενήσεται πρόνοια· διδάσκαλος ὅμως ὁ καιρὸς καὶ αἱ χρηματικαὶ δυνάμεις τοῦ Σχολείου. Δὲν ἐλπίζομεν ὅμως ταύτας ἐλάττους τῆς ἐφ' ἑσέως μας, ἐρεϊδόμενοι εἰς τῶν ὁμογενῶν τὸν ζῆλον, οἵτινες φιλοτιμοῦνται ἕκαστος κατὰ δύναμιν νὰ χορηγήσῃ διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος. Ὁ ἐντονώτατος κήρυξ

τῆς Ἑλλάδος «Δεῖ δὴ χρημάτων, ἐφώναζε, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων». Πολλοὶ πολλὰ σκέπτονται, τὰ ὅποια βασανιζόμενα εὐρίσκονται ἀκίβδηλα· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἐκείνων τ' ἀφίνει ἀνεπιχείρητα. Δεόμεθα λοιπὸν μέσου, δι' οὗ νὰ πολυπλασιάσωμεν τὰς ἀφορμὰς τῶν μετρητῶν μας, καὶ ἔπειτα νὰ ὠφελήσωμεν, εἰ δυνατὸν, νομάδας καὶ ὀρεσιβίους, μὴ μόνον Ἑλληνας. Τοῦτο ἐλπίζεται, ἐὰν ἕκαστος τῶν μετεχόντων εἰς τὸ ἐμπόριόν μας φιλοτιμῆται εἰς τὸ ἔργον τοῦ μὲ ζῆλον, πίστιν καὶ ἀγάπην ἀδελφικὴν, φροντίζων ὡς ἱδίων τὸ τοῦ ἐτέρου κέρδος, καὶ μηχανώμενος, πῶς νὰ αὐξήσῃ τὸ κοινὸν βαλάντιον τῆς συντροφίας μας, τὸ ὅποιον, ἐὰν δὲν ἀρκῇ εἰς πολλὰ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τόσον ἀδύνατον, ὥστε ν' ἀμελήσῃ τ' ἀναγκαιότερα. Οἱ διδάσκαλοι δὲν θέλουν ἀργοπορήσει, καὶ παρακαλοῦμεν, ἂν δὲν προξενῇ βάρος τῇ φιλίᾳ σου, γενοῦ ἀρχηγὸς τοῦ διδάσκειν, ἢ ἑχῆς καὶ περὶ τούτου πρῶτος τὸν στέφανον· τὸ ὅποιον ἐλπίζομεν νὰ δεχθῆς, ἐπειδὴ γίνεσαι τὰ πάντα, ἵνα πάντας κερδήσῃς. Ὅθεν ὡς διδάσκαλος νέων καὶ γερόντων, παιδαγωγεῖ φρονίμως, κατὰπαυε τὰς καταχρήσεις, ἀφαιροῦ παρακαταθήκας, ποιήσον πᾶν ὅ,τι δόξῃ ἐπωφελές τῇ δυνάμει τοῦ παρόντος μας, ἐνδεικνύων μόνοις ταῖς ἐναρέτοις. Καί, διὰ νὰ γνωρίσῃς, ὅτι δὲν λησμονήσαμεν τὰ πλεονεκτήματά σου, καὶ ὅτι φροντίζομεν περὶ σοῦ, κατὰ τὸ παρὸν λάβε γρόσια πενταχόσια (N. 500) διὰ τοῦ κοινοῦ μας φίλου κ. Γρηγορίου Δικαίου. Ἐπὶ τούτοις μὴν λείπῃς νὰ μᾶς ἰδεάζῃς ἐν ταῖς ἀνάγκαις τὰ περὶ σέ καὶ περὶ τῶν αὐτόθι διατρεχόντων περιστατικῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀπαντῶμεν κάθε ἀντιπίπτον ταῖς ἡμῶν ὑποθέσεσιν. Ἐξέρωσο.

(Τὸ σημείον) ».

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τῆς Ἀρχῆς ἐγγράφῳ βεβαίως κατὰ μεσοῦντα δεκέμβριον τοῦ 1819, καθότι ἔχομεν ἐτέραν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Γρηγορίου Δικαίου ἀπὸ 20 δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν Παῖραιθον, διαλαμβάνουσαν «... Κατ' αὐτὰς διωρίσθην παρὰ τῶν Κυρίων τοῦ ἐμπορίου μας, ἵνα ἐξαποστείλω τῇ φιλῇ μοι αὐτῆς κορυφῇ » πενταχόσια γρόσια, τὰ ὅποια, τοχούσης εὐκαιρίας, θέλω σᾶς τὰ ἐξαποστείλῃ ». Προσέτι δι' ἐγγραφῆν ὁ Δικαῖος :

«... Τὸ ἐσώκλειστόν μοι ἐνεχείρισεν ὁ κοινὸς φίλος Ἀριστείδης Παπᾶ, νὰ στείλω πρὸς αὐτὴν ἀσφαλῶς, ὥστις τὴν ἀσπάζεται ἀδελφικῶς. Πρὸς δὲ παρακαλεῖται ἐξ ἀμφοτέρων νὰ λάβῃ πρόνοιαν διὰ τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τοῦ αὐτόσε ἐλευσομένου διδασκάλου κυρίου Θεοδοσίου Δημάδη, ὥστις διορίζεται νὰ σχολαρχήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον

τῆς Καλαμάτας . . . Πρὸς δὲ τῇ λέγει, ὅτι μεγίστην χαρὰν μοι ἐπροξένησεν ἡ νέα δογματικὴ συμφωνία (ἐννόει τὴν ἀπὸ 1 ὁκτωβρίου 1819 συνθήκην τῶν τριῶν οἰκογενειῶν) τοῦ κοινοῦ μας φίλου ἐνδοξοτάτου Πετρόμπεη . . . μετὰ τῶν ἐπιλοίπων φιλοκάλων Καπιτανέων, ἡ ὁποία ἐστάλη πρὸς τοὺς Ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ (τὴν Ἀρχὴν), ἵνα φημισθῇ αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ θεάρεστον δόγμα εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, ὅπως αἰσθανθῇ τοῦτο, ὅτι ἀνηγέρθη πάλιν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐσχάτους χρόνους νέος νομοθέτης Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ὅστις τοξεύει ἐμμελῶς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἡθῶν τῆς Σπάρτης· καὶ πᾶς πληροφορῶ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ φιλοκάλου καὶ ἐναρέτου τοῦτου ἀνδρὸς θέλει ἀποθανατισθῇ εἰς ὅλην τὴν ἐπομένην γενεάν . . . Τὰ γράμματά της πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Καπετὰν Γεωργάκην Γκιουλέραγαν Ὀλυμπίτην διεύθυνα ἀσφαλῶς. Τὸ περικλειόμενον διὰ Πάτραν πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Ι. Βλασόπουλον ἀπόστειλον δι' ἀσφαλοῦς μέσου. Ἐκ τοῦ χαρακτῆρος γνωρίζετε, ἐκ τίνος.»

(β) 18ου τοῦτο.

«Ὁ παρὼν πανευγενέστατος κύριος Χριστόφορος Θωωξίδας (Περεβός), ἀφ' ἧς ὥρας ἐφθάσεν εἰς τὰ ἰδῶ, οὐ μόνον τὰ τῆς αἰδοβ3α (Σπάρτης) ἀλληλομαχίας κατέπαυσε καὶ τὰ ἐπιπολάζοντα αὐτῶν πνεύματα κατεπράυνεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα γειτονικὰ τῆς αἰδοβ3α (Σπαρτίας) μέρη οὐκ ὀλίγον ἐπωφελῆς ἐστάθη, ἐλέγχων καθ' ἑκάστην τὰς ἀταξίας, νοθετῶν τὰ δέοντα, καταπαύων τὰς κινδυνώδεις καταχρήσεις περὶ τῆς Σχολῆς καὶ μεγαλοψυχῶν τοὺς κλονουμένους φίλους. Ἄν ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός του δὲν ἤθελεν ἔχει ἐχθροὺς ἀσπόνδους τοὺς ἐναντίους τοῦ υἱῶτα (Γενους) του καὶ τινὰς ὁμογενεῖς φύσει κακοποιοὺς καὶ μισοκάλους περὶ τῆς συστάσεως τοῦ Σχολείου, ἤθελε καθησυχᾶσαι καὶ ὅλας τὰς ἀνωμαλίας τῆς 9ω589873αε (Πελοπονισσου) μὲ τὴν παρρησίαν του. Ὅθεν ἡμεῖς, σύμφωνα ὄντες εἰς τὰ ὀρθὰ αὐτοῦ φρονήματα καὶ ὁπαδοὶ εἰς τὰς κοινωφελεῖς του συμβουλὰς, οὐ μόνον τὰς ῥηθείας πράξεις του τρανῶς κηρύττομεν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος κατὰ τὸ χρέος του καὶ ἀξιώτητα νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ παράδειγμά του παρομοίως διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐπίδοσιν τοῦ ἐμπορίου τῆς Σχολῆς. Διὸ δίδομεν τὸ παρὸν μας εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Θωωξίε (Περεβου) καὶ ἔστω εἰς ἐνδειξὴν ἀληθείας καὶ γνωστοποίησιν, ὅπου καὶ ἐφ' οἷς Αδ.

Καλαμάτα ὁ μαρτίου 1820.

«ΠΑΝΑΓΟΣ ΔΑΕΣΙΟΥ ΜΟΣΧΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ,

«ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΓΩΝΟΠΟΥΛΟΣ,
«ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΟΣ,

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΨΑΛΤΗΣ,
ΠΑΝΑΓΟΣ ΠΙΚΟΥΛΑΚΗΣ».

(γ) Ἰδοὺ τὸ ἐγγράφον τῆς πολιτογραφήσεως, χρησιμεύον ἄλλως καὶ ὡς ἔκθεσις πιστῇ τῶν πατριωτικῶν πράξεων τοῦ Πεῤῥαϊβοῦ ἐν τῇ Λακωνίᾳ.

«Ὁ παρὼν πανευγενέστατος χιλιάρχος κύριος Χριστόφορος Πεῤῥαϊβός, ἀφ' ἧς ὥρας ἔφθασεν εἰς τὴν Σπάρτην, ἐγνωρίσθη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐγκρίτους τοῦ τόπου, δὲν ἔπαυσέ ποτε ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς συμβουλεύῃ μὲ εἰλικρίνειαν καὶ ἀρκετὴν φρόνησιν, τὰ ὅσα ἀπέβλεπον πρὸς τὸ συμφέρον καὶ δόξαν μερικῶς τῆς πατρίδος Σπάρτης καὶ γενικῶς ὅλου τοῦ Γένους μας. Ἐστάθη ἐπιμελητὴς νὰ μᾶς ἐνώσῃ μὲ ἓνα δεσμὸν ἱερὸν καὶ ἀχώριστον, ὁ ὁποῖος καὶ τὰ ἀναμεταξὺ ἡμῶν πάθη κατέσβεσε καὶ πρὸς τὴν μερικὴν καὶ γενικὴν ὠφέλειαν ἐπεστήριξε. Καὶ ἀπ' ὅσους τέλος πάντων ξένους ὁμογενεῖς ἢ καὶ ἀλλογενεῖς ἐστάθησαν εἰς τὴν πατρίδα μας, αὐτοῦ μόνου οἱ κόποι καὶ οἱ ἰδρώτες ἔδωσαν καρποὺς ὠραίους καὶ οὐσιώδη τροφήν εἰς τὰς ψυχὰς μας. Ὁμολογοῦμεν δὲ ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι πολλοὶ ἀλλογενεῖς διὰ μέσων ἄλλων φθονερῶν ὁμογενῶν μας κατέτρεξαν καὶ ἐκινδύνευσαν τὴν ζωὴν τοῦ μὲ ὅλους τοὺς δολεροὺς τρόπους καὶ μηχανουργίας, λυσσάζοντες ἐναντίον τῶν ἀρετῶν τοῦ καὶ τῆς ἐδικῆς μας εὐτυχίας. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς γνωρίζοντες τὸν τοιοῦτον, ὡς προσείπομεν, οὐ μόνον ὡς ἀδελφόν μας ἀχώριστον καὶ ὡς ὁμογενὴ κατὰ χρέος τὸν ἀγαπήσαμεν καὶ τὸν ἀγαπῶμεν ὀλοφύχως, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλην μας τὴν θέλησιν καὶ εὐχαρίστησιν ἐδέχθημεν διὰ γνήσιον συμπολίτην μας Σπαρτιάτην, καὶ ὡς τοιοῦτον θέλει τὸν γνωρίζωμεν καὶ οἰκαιοποιούμεθα εἰς τὸ ἐξῆς· ὁμοίως καὶ ὅλην τοῦ τὴν οἰκογένειαν· καθὼς καὶ ὁ ἴδιος φιλοτιμεῖται νὰ γνωρίζῃ καὶ οἰκαιοποιῇται ὅλους ἡμᾶς τοὺς Σπαρτιάτας ὡς γνησίους συμπολίτας του. Ὅθεν δίδομεν τὸ παρὸν μας βεβαιωτικὸν γράμμα εἰς χεῖρας τοῦ ῤηθέντος χιλ. Χρ. Πεῤῥαϊβοῦ, ἐπικεκυρωμένον καὶ μὲ τὰς ἰδίας μας σφραγίδας καὶ ὑπογραφάς, καὶ ἔστω εἰς ἐνδειξὴν ἀληθείας.

Σπάρτη 15 μαρτίου 1820.

«(Τ. Σ.) ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ, ἡγεμὼν πάσης Σπάρτης,

«(» ») ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ, Τοπάρχης τῆς Σπάρτης,

«(» ») Πρῶτος ἡγεμὼν ἈΝΤΩΜΠΕΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ,

«(» ») Πρῶτος Τοπάρχης τῆς Σπάρτης ΓΑΗΓΟΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ,

«(» ») ΚΑΒΑΛΙΕΡ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ ΓΑΗΓΟΡΑΚΗΣ, Τοπάρχης τῆς Σπάρτης».

Ἐκ τῆς τιτομανίας ταύτης καταλαμβάνει ἕκαστος, τί διέτρεχεν ἐν Λακωνίᾳ.

ΣΕΛΙΣ 17.

(2) ἔχομεν περὶ τοῦ Ἀριστίδου Παπᾶ τὴ ἀκόλουθον πρὸς τὸν Ῥώμαν συστατικὸν τοῦ

Ιερέως Θεοδοσίου Δημάδου ἐκ Κερκύρας, ἀποδεικνύον, δι' ὁποίου ἔκτετε εἰργάζοντο ζήλου ὑπὲρ τῆς γενικῆς πατρίδος οἱ ἀδελφοὶ τῆς Ἑπτανήσου.

»Κυρίε μου Κόμης.

Ἐκ Κερκύρας 4 ἀπριλίου 1819.

«Αὐτοῦ ἔρχεται κάποιος Ἀριστείδης Παπᾶ. Εἶναι περαστικὸς διὰ Σμύρνην. Ὁ σκοπὸς τοῦ εἶναι ἡ καλῆτέρευσις τοῦ Γένους. Συνάξει συνδρομητὰς διὰ ἔκδοσιν ἀναγκαίων βιβλίων καὶ ὠφελίμων εἰς ἀνατροφὴν τῶν νέων. Κάμε τρόπον νὰ τὸν ἀνταμώσῃς, καὶ εἰπές του, πῶς εἶσαι φίλος μου, καὶ τίποτε περισσώτερον. . . Καὶ, ἂν θέλῃς νὰ γράψῃς κανένα σῶμα, γράψε καὶ μὴ ἀψυχῇσῃς, διατὶ τῶνόντι, ἐὰν ἐμποδισθῶσι τὰ τοιαῦτα βιβλία, δὲν εἶναι ὠφέλιμον. Ἡ ὑπόθεσίς μου δὲν στέκει παρὰ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀρχιστρατήγου, διὰ νὰ κηρυχθῇ. Ὡς τόσον ἐγὼ, ἂν δὲν ἴδω τὸ τέλος, δὲν ἔρχομαι αὐτοῦ. Κάμε, καθὼς σοῦ προέγραψα. Συσταίνω τὸν Ἀριστείδην εἰς τὸν Θεόδωρον Λεονταρίτην. Εἰπές του, ὅτι ὁ Κόντς Ῥώμας. . .

«Εἶμαι μὲ ὅλον τὸ σέβας εἰς τὰς προσταγὰς σου.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΔΗΜΑΔΗΣ».

Ἔχομεν ὡσαύτως τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀφιερωτικὸν τοῦ Ῥώμα, κατὰ χηθέντος καὶ προσενηκόντος εὐθὺς τριακόσια φλωρία.

«Εὐγενὲς Κύριε Ἀριστείδη Παπᾶ ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

«Ζάκυνθο τῇ 8 μαΐου 1819.

«Εἰδοποιημένος παρὰ τῆς ὑμῶν γνώσεως, ὅτι ἓνα ξενοδοχεῖον οἰκοδομεῖται ἐν Ἀθήναις πρὸς καταφυγὴν τῶν ὁδοιπορούντων Ἑλλήνων, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ εὐγενεία σας φροντίζει περισσῶς, καὶ ἐγὼ ὁ φθάσας εἰς τὸν τεσσαρακοστὸν ὄγδον χρόνον τῆς ἡλικίας μου, ἀλλὰ μὴ φροντίσας τοῦ δοῦναι ἕως τοῦ νῦν ἀρκετὴν πρὸς τὸ ἔθνος βοήθειαν, διὰ τοῦτο δὲ ἠναγκάσθην νὰ ἀφιερῶσω τῇ ῥηθείᾳ ὠφελίμῳ οἰκοδομῇ φλωρία μαγτσάρικα 300, τὰ ὅποια σᾶς τὰ πέμπω διὰ μέσου τοῦ κυρίου Νικολάου Καλύβα, διὰ νὰ τ'ἀπεράσετε τῶν ἐπιστάτων τῆς, νὰ τὰ μεταχειρισθῶν κατὰ καιρὸν διὰ τὴν ἐξάρτυσιν τοιαύτου εὐεργέτου ἐπιχειρήματος.

«Προσέτι δὲ σᾶς φανερώνω, ὅτι ἐγὼ δὲν θέλω λείπει μετὰ τοῦτο νὰ ἐκδώσω ἓνα ποιημάτιον περὶ τῆς πολιτικῆς ὅλων τῶν Διοικήσεων τῆς Εὐρώπης, θεμελιωμένο εἰς τὰς παλαιὰς καὶ νέας συνθήκας, καὶ πλουτισμένο παρὰ τῶν πλέον ὑψηλῶν παρατηρήσεων, ὅπου ἡ πολυχρόνιος πείρα καὶ γύμνασις εἰς αὐτὴν τὴν πολυκόπον ἐπιστήμην μὲ ἐρμη-

νέει· καὶ τοῦτο ποιήσει θέλω διὰ δαπάνης μου πρὸς ὠφέλειαν τῶν νέων τοῦ ἔθνους, ὅπου τὰ πολιτικά σπουδάζουν φρονήματα, εἰς τὰ ὅποια ἐκ νεαρῶς μου ἡλικίας ἔως τοῦ νῦν καταγίνομαι.

«Ταῦτα καὶ ἔτοιμος πάντοτε εἰς τοὺς ὀρίσμούς σας, ἀδελφικῶς μένω, ὡς ὑποσημειοῦμαι,

ἡγαπητὸς φίλος τῆς Εὐγενείας σας

ΚΟΜΗΣ ΚΑΙ ΠΗΠΕΥΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ ΡΩΜΑΣ ».

Περὶ τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου ποιηματίου ἴδε ἐν κεφ. Β' τοῦ παρόντος Μέρους.

(β) Τὰς πλείστας τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀπαντήσεων δημοσιεύομεν μετὰ ἄλλων ἀναγκαίων ἐγγράφων ἐν τῷ Παραρτήματι τοῦ παρόντος τόμου.

Λόγου δὲ ὄντος ἐνταῦθα περὶ Ναύτου, ἱατροῦ τὸ ἐπάγγελμα, νομιζομεν ἀξίαν ἀναγνώσεως μίαν περίστασιν, λαβοῦσαν χώραν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ, Κυριακῆς ὀνόματι. Ἦν δ' αὕτη θυγάτηρ πατρὸς καὶ μητρὸς φυγάδων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1769· πατρὸς μὲν Κρητὸς, τοῦ Γεωργίου Μιτάκη, ἐπενομασθέντος ἔπειτα ἐν τῇ Σμύρνῃ Μπαϊντιρλή· μητρὸς δὲ Πελοποννησίου, τῆς Ζαφύρας ἀνεψιᾶς τοῦ Λακεδαιμονίου Ἀνανίου. Κινηθεῖσα ὑπὸ περιεργείας μεγάλης, ἠθέλησεν ἵνα γνωρίσῃ τίνα ἦσαν τὰ ἐγγράφα, ἅπερ ὁ σύζυγος αὐτῆς ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἐντὸς ἀσφαλούς θυλακείου. Ἐν μιᾷ δὲ νυκτὶ, ὑπνώττοντος τοῦ Ναύτου, λαβοῦσα ταῦτα εἰς χεῖρας καὶ ἰδοῦσα ἐν αὐτοῖς σημεῖα ἀλλόκοτα καὶ γράμματα ἄγνωστα, ὑπὸ τοσαύτης ἐκουριεῦθη λύπης ἢ διὰ θερησκευτικὴν ὑπόνοιαν, μὴ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐγένετο φραγκισκῶνος, ὡς ἔλεγον τότε, ἢ διὰ πολιτικὸν φόβον, μὴ κινδυνεύσῃ οὗτος παρὰ τοῖς Τούρκοις, ὥστε ἤρξατο κλαίειν ἀμέτρως καὶ ἀκρατῶς. Ἀφυπνίσας τότε ὁ Ναύτης καὶ ταρραχθεὶς ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτῆς, «Πρέπει, εἶπε τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, ἢ νὰ σὲ φονεύσω, ἢ νὰ γίνῃ ἄλλο τι, ἀφ' οὗ ἐτόλμησης νὰ ἴδῃς τὰ ἐγγράφα τοῦ θυλακείου μου». Κλείσας δὲ ταύτην ἐν δωματίῳ καὶ ἀπαγορεύσας ἀπὸ πάσης ἐμιλίας μεθ' οἰουδὴ τινος, συνεθελεύθη τῇ ἐπιούσῃ μετὰ ἄλλων συνεταίρων περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ ἀποφάσει κοινῇ ὠρκοδότησαν αὐτὴν ἐν τῇ ἑταιρίᾳ, καταβαλοῦσαν τρισχίλια γρόσια, καὶ γενομένην ἐκτετε τὸν ἀκρεβέστατον φύλακα τῶν ἐταιρικῶν τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐγγράφων.

ΣΕΛΙΣ 20.

(α) Συστημένον παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον, οἷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑταῖροι γνωρίσαντες τὸ πειὸν καὶ τὰς ἐλευθερίας συνεπείας τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἐπεμειλήθησαν ἵνα ἀποτρέψωσι τοῦτον τῆς εἰς τὴν Πετροῦπολιν πορείας, ἀλλ' ἀπέτυχον. Ἐπίσης ἀπέτυχον καὶ οἱ ἐν Ὁδησσῷ, προηγουμένων τοῦ Ἰλίου Μάνεση καὶ Ἰωάννου Ἀμβροσίου, καὶ ἔσπευσαν γράψαντες τὰ δέοντα πρὸς τοὺς ἐν Πετροῦπόλει. Πραγματικῶς δὲ εὐρέθησαν ἐν δεινῇ θέσει οὐ μόνον ὁ Καποδίστριας κατ' ἀρχάς διὰ τὴν ὅλως ἀνώμαλον καὶ διεφθαρμένην διαγωγὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἔπειτα διὰ τε τὰς αὐθάδεις ἀπειλὰς καὶ τὰς ἀνοικονομήτους ἐκ δύο ἑκατομμυρίων γροσίων ἀπαιτήσεις τούτου πρὸς ὀπλίαν δῆθεν τῆς Λακωνίας (Ὅρα καὶ ἐν σελ. 31).

ΣΕΛΙΣ 21.

(α) Ἰδοὺ τὸ ἀφισρωτικὸν λεγόμενον γράμμα αὐτοῦ.

«Παῖσαι.

Πρὸς τὸν τιμιώτατον κύριον Νικόλαον Φιλόστρατον.

(ὁ τύπος τοῦ σημείου, πρὸς ὃν ἔγραψ.)

1819 Ἰουλίου 26 Ἰάσιον.

Ἐτη ἤδη τεσσαράκοντα δύο περιηγούμενος διαφόρους πόλεις δια-
τρίβω ἐπὶ τὸ παρὸν εἰς Ἰάσιον τῆς Μολδαυίας, ἔχων τὸ τῆς Ποστελνι-
τζίας ἀξίωμα. Ἐνταῦθα λαβὼν γνωριμίαν καὶ φιλίαν μετὰ τοῦ τιμιω-
τάτου κυρίου Γεωργίου Γάτσου, πέμπω τῇ τιμιότητί σου διὰ τοῦ φί-
λου μου τούτου φλωρίκ ἑκατὸν πενήντα, τὰ ὅποια θέλετε προσφέρει
εἰς συνδρομὴν βιβλίων νεωστὶ ἐκδιδομένων. Προσμένω ἀπόκρισίν σας
καὶ μένω

Τῆς τιμιότητός σας

(ὁ τύπος τοῦ σημείου

ὅλος πρόθυμος φίλος καὶ δοῦλος

αὐτοῦ ὡς ἑταίρου.)

ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

Δι' ἐπίσης δὲ προθυμίας ἐδέχθη τὸ μυστήριον οὗτος, καὶ ὅπως ὁ προσηλυτισμὸς
τούτου εὐχαρίστησε τοῖς ἑταίροις, ἔχομεν τὴν ἀπὸ 4 αὐγούστου 1819 ἐξήγησιν τοῦ
ἐν Ἰασίῳ Δημητρίου Θέμελη πρὸς τὸν τότε ἐν Κισινεβίᾳ ὄντα Ἐμμανουὴλ Ξάνθου . . .
«Ὁ Γεώργιος Γάτσου ἐπώλησε κατ' αὐτὰς τὴν πραγματείαν εἰς τὸν ἀρχοντα ποστέλνι-
»κον Ἰακωβάκην Ρίζου μὲ μεγάλην του εὐχαρίστησιν, διὰ τὸ ἑποῖον ἐχάρισαν ἑλοι οἱ
»σύντροφοι, ἐπειδὴ ἐπωλήθη καὶ ὑπογράσθη εὐκόλως».

(ὁ) Ἴδου τὰ Ἀφιερωτικὰ ἀμφοτέρων.

«Βουκουρέστι 1820 μαρτίου 23.

« . . . Φίλτατε κύριε Κωνσταντίνε Παπᾶ Χρήστου.

«Πληροφορηθεὶς διὰ τοῦ ἀπὸ ἀ τοῦ τρέχοντος φιλικοῦ της περὶ τῆς
λίαν μοι ἐφετῆς ὑγείας της, καὶ ἰδὼν ὅσα μοι ἐπεύχεται διὰ τὸ παρὰ
τοῦ εὐμενεστάτου μοι Αὐθέντου ἐμπιστευθέν μοι ἐπάγγελμα τῆς δι-
βιτταρίας, δὲν λείπω νὰ τὴν εὐχαριστήσω, παρακαλῶν τὴν τιμιότητά
της νὰ μὴ μὲ ὑστερῇ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τῶν τοιούτων προσφιλῶν μοι ἀδελ-
φικῶν της. Ἐλαβον προσέτι, φίλτατε, καὶ τὰ ἀποσταλέντα μοι βι-
βλία, τῶν ὁποίων ἡ ὑποδοχὴ, ἀνωφελὲς στοχάζομαι νὰ τὴν περιγρά-
ψω, πόσον μοι ἐχαροποίησε. Ἡ τιμιότης της διέτριψεν ἱκανὸν καιρὸν
εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐγνώρισεν ἐπομένως, πόσον ἡδύνονται οἱ Φανα-
ριῶται εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς σπουδῆς, καὶ πρὸ πάντων ἐγὼ, ὅστις,
καίτοι εἰς τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, δὲν ἔτυχον μέχρι
τοῦδε ἀρμυδίου καιροῦ, διὰ νὰ ἐνασχοληθῶ εἰς τὴν χρήσιμον καὶ τερ-
πνὴν ταύτην μελέτην. Ὁ αἰφνίδιος καὶ τραγικώτατος βίαιος θάνατος
τοῦ μακαρίτου πατρός μου Ἀλεξάνδρου Σούτσου, αἱ δημεύσεις τῶν
ὑπαρχόντων μου καὶ αἱ διάφοροι ὁρμαὶ τῆς ἀπόνου καὶ σκληρᾶς τύχης,

δὲν μοι ἐπέτρεψαν νὰ φροντίζω μέχρι τοῦδε περὶ οὐδενὸς ἄλλου, εἰμὴ περὶ τῆς γενικῆς ἀνορθώσεως τῶν κατ' ἐμέ. Ἐπομένως ἡ ἀνάγνωσις τοῦ σοφοῦ τούτου συγγράμματος, ὡς νέα ὅλως διόλου δι' ἐμέ, ἔτι μᾶλλον μοι φαίνεται τερπνοτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα. Τὴν τιμὴν τῶν σταλόντων μοι βιβλίων γρόσια 4000 ἐνεχείρησα τῷ κοινῷ ἀδελφῷ κυρίῳ Γεωργίῳ Μάνῳ, ὅστις μοι ὑπεσχέθη περὶ τῆς ἀσφαλτοῦς αὐτῶν ἀποστολῆς. Εὐέλπιδες δὲ, ὅτι θέλει ἐξακολουθεῖ διὰ παντὸς τὴν ἐπὶ τοσοῦτον περισπούδαστόν μοι φιλιάντης, μένω.

(τὸ σημεῖόν του ὡς ἑταιριστοῦ)

«ὡς ἀδελφὸς καὶ δούλος
«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΟΥΤΖΟΣ».

Βουκουρέστιον ἀπὸ 4 ἀπριλίου 1820.

(τὸ σημεῖόν τοῦ πρὸς ὃν ἔγραφε.)

«Περιπόθητε φίλε κύρ Γεώργιε Δροῦσε!

«Τὸ ἀπὸ 4 μαρτίου φιλικόν μοι γράμμα της μετὰ χαρᾶς δεξάμενος, τοσαύτην ἀγαλλίασιν ἡσθάνθην ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ τῆς θείῃ ἐλπίδι ἀναβρώσεώς της, καὶ ἐπὶ τῇ γλυκείᾳ ἐλπίδι τῆς μετ' οὐ πολὺ τελείας ἀπαλλαγῆς της ἀπὸ τὴν ἐπώδυνον καὶ πολυχρόνιον τῆς ἀσθενείαν, ὥστε μαρτύρομαι τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν καὶ τὴν ἱερότητα τῆς φιλικῆς μεταξὺ ἡμῶν σχέσεως, ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῶν τριάκοντα ἐννέα περίπου χρόνων τῆς ζωῆς μου οὐδέποτε ἡσθάνθην τοσοῦτον γλυκὺ καὶ εὐφρόσυνον αἶσθημα. Εὐχαριστῶ, καὶ δι' ὅσα συγχαίρουσά μοι ἐπεύχεται ἐπὶ τῷ διορισμῷ μου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Μεγάλῃς Ποστελνιτσῆς τῆς Οὐγγροβλαχικῆς Αὐθεντείας. Εἶθε νὰ ἀποβῇ, ὡς γράφει, κατὰ τὰς εὐχὰς της καὶ κατὰ τὸν πόθον μου! Ἡ μελετωμένη ἔκδοσις τοῦ κοινωφελοῦς ἐκείνου συγγράμματος μὲ ἐνθουσίασε. Πρὸ χρόνων περιέμενον τὴν χαροποιὰν ταύτην εἶδθαι, καὶ ἥδη ἐπιποθῶν ἐνθέρμως νὰ συντελέσω ὁπωσοῦν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοιοῦτου ἐπιχειρήματος, προσφέρω γρόσια 2000... Ἀμποτε νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἔκδοσις, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἡ ἀνθρωπότης, καὶ διὰ νὰ πλουτήσῃ καὶ ἡ φίλη πατρίς μου Κωνσταντινούπολις τοιοῦτου ποθητοῦ καὶ πρὸ καιροῦ περιμενομένου συγγράμματος. Παρακαλῶ νὰ μὴ διαλείπῃ τοῦ νὰ μὲ χαροποιῇ συνεχῶς διὰ δηλωτικῶν τῆς περισπουδαστοῦ μοι ὑγείας της, προστάττουσά με, εἰς ὅ,τι μὲ γνωρίζει ἱκανὸν, καὶ ἐλπίζω νὰ ἰδῇ πραγματικῶς, ἕως ποῦ δύναται νὰ φθάσῃ ὁ βαθμὸς τῆς φιλικῆς μου προθυμίας καὶ ζήσεως.

Μένω δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος πρόθυμος καὶ εὐκρινὴς φίλος
(τὸ σημεῖόν του ὡς ἑταιριστοῦ) ΙΑΚΩΒΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΡΙΖΟΣ ».

(γ) Ἰδοὺ ὅσα ἐκ Βουκουρεστίου ἔγραψε συμβολικοῖς γράμμασιν ὁ Κωνσταντῖνος Παπαχρήστου.

Περὶ μὲν τοῦ Γρηγορίου Σούτσου ἀπὸ 9 ἀπριλίου 1820.

«Κατὰ τὰ ἀπαραίτητα χρέη μου, ὅπου ἡξιώθην τὴν χάριν τῶν Φιλικῶν, δὲν ἔλειψα ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιμελοῦμαι καὶ νὰ φροντίζω, ὅσον ἐνδέχεται, εἰς ἀνακαλύψεις, εὐρέσεις ἀξίων καὶ ἐναρέτων ὑποκειμένων, εἰς προμηθείας καὶ τεχνάσματα, ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ σύστασις αὐτῇ. Καὶ πρῶτον παρρησιαζῶ πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν τὸν Γρηγόριον Σούτσον, υἱὸν τοῦ μακαρίτου πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Σούτσου, καρατομηθέντος παρὰ τῶν βραδάρων λόγῳ προδοσίας εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλῃς Αραγομανίας ἐπὶ τῆς παρελθούσης ἑπταετίας τοῦ πολέμου μετὰ τῶν Ῥώσων. Ὁ ῥηθεὶς Γρηγόριος εἶναι νέος πλήρης χαρίτων, σπουδαῖος, εἰδήμων διαλέκτων οὐκ ὀλίγων ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ ἀρχαντικῶν, φιλογενέστατος, ἀσπандος ἐχθρὸς τῶν τυράννων, ἐτῶν 23, πλὴν δυστυχῆς ἐκ τῶν περιστάσεων, ἥτοι ἐκ τοῦ αἵματος θανάτου τοῦ πατρός του, ἐκ δημεύσεων καὶ ἄλλων. Μ' ὅλα ταῦτα χάριν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν προσφέρει ἐπὶ τοῦ παρόντος γρόσια χίλια... Ὁ ῥηθεὶς εἶναι κατὰ τὸ παρὸν πλησίον τοῦ ἰδίου Αὐθέντου τῆς Βλαχίας εἰς εὐνοίαν ἱκανὴν διὸ καὶ ἐλπίζω ἐντὸς ὀλίγου νὰ λάβωμεν ἱκανὴν βοήθειαν παρ' αὐτοῦ κατὰ πάντα».

Περὶ δὲ τοῦ Ἰακώβου Γεωργίου Ρίζου ὡσαύτως ἀπὸ 17 ἀπριλίου 1820.

«... Ἐκρίνα εὐλογον καὶ σχεδὸν ἀναγκαῖον τὸ νὰ εἰσβιβάσω εἰς τὸν αὐτὸν τῆς μυστικῆς Ἀθηνᾶς βαθμὸν καὶ τὸν κύριον Ἰακώβον Γεωργίου Ρίζον καὶ διὰ τὸ κατὰ τῶν τυράννων ἀδιάλλακτον μίσος του καὶ διὰ τὴν μετ' αὐτοῦ σχέσιν μου, ὃν Μεγάλος Ποστέλνικος παρὰ τῇ νῦν εἰς Βλαχίαν ἡγεμονεύοντι καὶ σύμβουλος αὐτοῦ ἰσχυρότατος, καὶ διὰ τὴν ἀκροτάτην του φιλογένειαν καὶ φιλοπατρίαν... Ἡ θέσις τοῦ ῥηθέντος εἶναι τοιαύτη, ὥστε εὐκόλως δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ μὲ περισσοτέραν ἀκρίβειαν τοὺς διαφοροὺς σκοποὺς τῆς Πόρτας, καὶ τέλος διὰ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων νὰ παράξῃ συστηματικώτερον ὄφελος εἰς τὴν Θεοφροῦρητον Ἑταιρίαν μας, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ αἰσθαντικωτάτην βλάβην εἰς τοὺς καταφερομένους αὐτῇ, ὡς εἰδήμων τῆς ὁθωμανικῆς, ἑλληνικῆς, ἰταλικῆς καὶ γαλλικῆς διαλέκτου. Αὐτὸν λοιπὸν τοῦτον ἐξετάσας καὶ καταχρησάς ἀπαρallάκτως κατὰ τὰς ὁδοθείας μοι ἀρχάς, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρρησιασῶ σήμερον εἰς τὴν σεβαστὴν μοι Ἀρχὴν. Ὁ ῥηθεὶς εἶναι ἐτῶν 36. Ἐδοκίμασε καὶ αὐτὸς

»κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον καταφορὰς καὶ ἐναντιότητος τῆς τύχης
»οὐκ ὀλίγας, καθὼς πάντες σχεδὸν οἱ τοῦ Φαναριωτικοῦ τάγματος·
»μολοντοῦτο ἡ τιμιότης τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ἡ ἐνάρετος ψυχὴ του
οἰκονόμησε τὰ πάντα μέχρι τοῦδε. Προσφέρει ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς
τὴν Ἑταιρίαν γρόσια 2000 . . . »

(δ) Ἰδὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κεφ. Γ' τοῦ παρόντος Μέρ. Α' (σελ. 73), ὅσα αὐτὸς ὁ Λασ-
σάνης ἐξηγεῖται ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην δι' ἐπιστολῆς
τῶν 12 μαΐου 1820.

ΣΕΛΙΣ 23.

(α) Ἀμφιβάλλομεν, εἰ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐτέθησαν ὑπὸ συζήτησιν ἀμφότερα
τὰ ὀνόματα τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Ὑψηλάντου. Τοιοῦτόν τι οὐτε παρὰ τοῦ Ἀνα-
γνωστοπούλου, ἢ τοῦ Σάκερη, ἠκούσαμεν, οὔτε διδημοσιευμένον ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύ-
μασι τοῦ Ξάνθου εἶδομεν, οὔτε ἀναφερόμενον ἐν τοῖς διαφόροις ἐγγράφοις εὑρομεν, ἢ
ἐν μόνῳ χειρόγραφῳ τινὶ ὑπομνήματι, ὅπου ὑποτίθεται ὡς ἴδιον τοῦ Νικολάου Ὑψη-
λάντου. Παραδεχόμεθα δὲ μᾶλλον, ὅτι μόνη πρότασις ἐγένετο περὶ Καποδιστρίου, ὡς
δείκνυται καὶ ἐκ τῆς συνθήκης τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1818, ἐπὶ σκοπῇ ἐνοχοποιήσεως
τῆς Ρωσσίας, κηρυσσομένου τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου.

(β) Ὅρα ἐν σελ. 224 τοῦ ἱστορ. Δοκ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ.

(γ) Ἐδημοσιεύθη τῇ 1845 καὶ παρὰ τοῦ Ξάνθου ἐν τοῖς σελ. 46—47 τῶν Ἀπομνη-
μον. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρίας· φέρει δὲ παραλλαγὰς τινάς, καὶ τοὶ ἐπισυνώδεις καὶ οὐ-
δόλως ἀντικειμένους πρὸς τὴν ἔννοιαν.

ΣΕΛΙΣ 24.

(α) Εἰς ἐν τῶν ἀντιγράφων τῆς συνθήκης αὐτῆς, καὶ τοῦτο γεγραμμένον διὰ τῆς
χειρὸς τοῦ Ξάνθου, εἶδομεν ὑπογεγραμμένον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν Ἰωάννην Μάνθον.

ΣΕΛΙΣ 25.

(α) Τὸν ἀδελφὸν τούτου Ἀλέξανδρον Καντακουζηνὸν βλέπομεν κατηχηθέντα ἐν Κι-
σινεὺϊ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821.

Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι ἐγεννήθησαν ἐν τῇ Ἰασίῳ

ΣΕΛΙΣ 26.

(α) Ἀρμοδίως περιέγραφε τὸν Χρησταρῆν ὁ Λεβέντης ἐν τινὶ πρὸς τὸν Ξάνθον ἐπι-
στολῇ αὐτοῦ: « . . . Ὁ καλὸς μας Χρησταρῆς ἡσύχασε τέλος πάντων. ἔχει, ὡς γνω-
» ρίζεις, ζεστήν κεφαλὴν καὶ ἐξάπτεται εὐκόλως. Πρέπει νὰ στένω μὲ τὴν λαγῆνα
» εἰς τὸ χεῖρι, διὰ νὰ τὴν σέσω. Πόσα ἄλλα πρέπει νὰ ἀπαντῶ ! »

(β) Ἰδοὺ ἡ περίεργος αὐτῇ ἐπιστολή.

«Τὴν ὑμετέραν κηδεμονικωτάτην ἡμῖν Ἐξοχότητα
ταπεινῶς προσκυνοῦμεν.

«Μετὰ τὰς ταπεινὰς ἡμῶν προσκυνήσεις δηλοποιοῦμεν τῇ εὐεργε-
τικωτάτῃ ἡμῖν Ἐξοχότητι, ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν μας πέμπεται ἐ-
πίτηδες παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν Ἐξοχότητά της, ὃν καὶ παρακαλοῦμεν
θερμῶς οὐ μόνον νὰ δεχθῇ φιλοστόργως καὶ εὐμενῶς, ἀλλὰ καὶ μετὰ
συμπαθείας νὰ ἀκροασθῇ τὰ ὅσα ἤθελε τὴν προδῶλῃ περὶ τινος γνωστῆς

υποθέσεως, μὴν ἀμφιβάλλουσα ποσῶς εἰς τοὺς λόγους του, καθότι τὸ ὑποκείμενόν του εἶναι καὶ τῇ Ἐξοχότητί της γνωστὸν καὶ παρ' ἡμῖν δοκιμασμένον εἰς πολλὰς περιστάσεις. Τὰ προτζέσον ὅπου ἔχομεν τῆς εἶναι γνωστὸν. Τὰ περισσότερα μέσα ὅπου ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶμεν διὰ τὴν καλὴν αὐτοῦ ἀποπεράτωσιν, τὰ ἐπροβλέψαμεν καὶ ἐξωμαλίσσαμεν πολλὰς δυσκολίας. Τοὺς καλητέρους ἀβουκάτους ὅπου ἐκρίναμεν ἱκανοὺς, διὰ νὰ παραστήσουν τὰ λαμπρὰ δίκαιά μας, τοὺς ἐγκολπώθημεν. Αὐτοὶ εἶναι προμελετημένοι καὶ ἔτοιμοι νὰ παρῶσιν εἰς τὸ κριτήριον χωρὶς δισταγμὸν. Οἱ κληρονόμοι τῆς υποθέσεως ταύτης, στενοχωρούμενοι ἀπὸ τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα καὶ μισθοὺς τῶν ἀβουκάτων, ἔχομεν χρεῖαν βοηθείας, ἕως ὅτου νὰ παρῶσιν εἰς τὸ κριτήριον, ἀπὸ τὸ ὅποιον εἰς τὴν πρώτην ἐμφάνισίν μας ἐλπίζομεν νὰ πάρωμεν τὰ ὅσα εἶναι βαλμένα δεπόζιτον, ἅπερ θέλει ἐξαρκέσουν διὰ ἔξοδα, ἕως ὅτου νὰ δοθῇ τὸ τέλος τῆς κρίσεως καὶ λάβωμεν τὰ ὑποστατικά μας.

«Διὰ νὰ λύσωμεν λοιπὸν τὴν σιωπὴν καὶ νὰ παρῶσιν εἰς τὸ κριτήριον, δὲν περιμένομεν παρὰ τὴν συνετὴν συμβουλὴν της καὶ ὁδηγίαν, πρὸς δὲ καὶ χρηματικὴν τινα συνδρομὴν, οἷαν ἐγκρίνη καὶ δυνήθῃ νὰ ἐξοικονομήσῃ ἡ ὑψηλὴ της φρόνησις, οἷς αἶδε τρόποις, πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν εἰς τὴν ἐναρξιν ἀναγκαίων ἐξόδων.

«Ἐπαναλαμβάνοντες οὖν τὰς θερμὰς παρακλήσεις μας, δεόμεθα τῆς φιλανθρώπου ψυχῆς της, ὅπως συμπράττουσα ἡμῖν ἔργῳ καὶ λόγῳ, νὰ δείξῃ τὸν φιλόπατριν ἔνθερμον ζῆλόν της καὶ νὰ μᾶς προφθάσῃ μὲ τὰ προρρήθεντα ἐπιδοθητικὰ μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθομένου, ἡρμόνουσα ἡμᾶς ταχείας ἀποκρίσεώς της πρὸς ὁδηγίαν μας.

«Μένομεν δὲ μὲ βαθύτατον σέβας τῆς Ἐξοχότητός της

«Βουκουρέστι τῇ 12 αὐγούστου 1819 δοῦλοι ὑποκλινεῖς

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ Παλοποννήσιος
Καπετὰν ΓΕΩΡΓΙΑΚΗΣ Ο ΕΛΥΜΠΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΦΑΡΜΑΚΗ».

ΣΕΛΙΣ 27.

(α) Ἐντεῦθεν ἔγραψεν ὁ Πατσιμάδης τῷ Ξάνθῳ (κατὰ τὴν 5 φεβρουαρίου 1820):
«... Ἀν μολ λέγετε, ἂν ἀναφέρατε τῷ Πανκώστῳ (Καποδίστρια) τί περὶ τῆς τοῦ
«Βαρβάκης ὑποθέσεως; πρᾶγμα ἀναγκαῖότατον, ἐπειδὴ τὰ χαβιάρια του πολλὰ, καὶ
«ἂν αὐτῶν οὐ μικρὰ ὠφέλεια, ἔταν οταλθῶσι διὰ τὴν Γραικίαν. Ὁ καιρὸς τοῦ μισου-
«μοῦ του πλησιάζει, κατὰ φυσικὸν λογαριασμόν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀποφασισθῇ καὶ
«νὰ βαλθῇ εἰς ἐνέργειαν αὐτὴ ἡ σπεκουλατζιόνε χωρὶς ἄργητα...»

ΣΕΛΙΣ 28.

(α) Τοῦ ὁργανισμοῦ τούτου δύο ἔχομεν ἀντίγραφα ἀπεράλλακτα, ἀλλ' οὐδὲν φέρει

τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὡς τὸ παρὰ τοῦ Ξάνθου δημοσιευθὲν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι (σελ. 220—239).

(β) Ἴδου τὸ κείμενον τῶν ἄρθρων τούτων.

« ΜΥΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

« Περὶ τοῦ κυρίου καὶ καθολικοῦ σκοποῦ τῆς Φιλομούσου καὶ Φιλανθρώπου Γραικικῆς Ἐμπορικῆς Ἑταιρίας.

« § 4.

« Ἀγκαλὰ καὶ ὁ φαινόμενος σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας ταύτης συνίσταται εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζωνται τὰ καθαρὰ αὐτῆς κέρδη πρὸς βοήθειαν τῶν χρειῶν τοῦ Γένους κατὰ τὴν δημοσιευομένην ἐκθεσιν, ὁ κύριος ὅμως καὶ καθολικὸς σκοπὸς τῆς συστάσεώς της ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ συναθροισθῇ ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἢ ποσότης τῶν δέκα καὶ ἐπέκεινα μυλλιονίων, καὶ νὰ ᾖναι ἕτοιμα, διὰ νὰ μεταχειρισθῶσιν ὅλα διὰ τὴν ἐλευθερίας τῆς φιλτάτης πατρίδος. Καὶ τότε αὐτὸ τὸ χρέος θέλει εἶναι ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον χρέος τοῦ Γένους, διὰ νὰ πληρωθῇ εἰς τοὺς καταβαλόντας ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος.

« § 2.

« Οἱ Ἔφοροι τῆς αὐτῆς Ἑταιρίας πρέπει νὰ ᾖναι μέλη τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ, ἂν τις ἐξ αὐτῶν τύχη νὰ μὴ ᾖναι, πρέπει μετὰ τὴν ἐκλογὴν του οἱ λοιποὶ νὰ τὸν ἐμβάξωσιν εἰς αὐτήν. Ὁμοίως δὲ νὰ ᾖναι μέλη τῆς αὐτῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐμπορικῶν ὁσπητίων τῆς Ἑταιρίας ταύτης, δηλαδὴ οἱ, τε γραμματικοὶ τῶν κατὰστίχων, οἱ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ οἱ πράκται.

« § 3.

« Εἰς τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Γένους, μέλος ὢν ταύτης καὶ τῆς τῶν Φιλικῶν Ἑταιρίας, ἐδιωρίσθη παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν Ἑταιρίαρχος, μὲ τὸν ὅποιον οἱ ἔφοροι ἐκάστου γενικοῦ ἐμπορικοῦ ὁσπητίου θέλει εἰσακούωνται διὰ τὴν ἐνέργειαν κάθε ἐπιχειρήματος, ἀποβλέποντος εἰς μόνον τὸν κύριον σκοπὸν τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ δεομένου χρηματικῆς δαπάνης· τὸ ὅποιον τότε νὰ ἐνεργῇται, ὅταν ὁ Ἑταιρίαρχος ἐπικυρώσῃ αὐτό· εἰ δὲ καὶ δὲν κριθῇ παρ' αὐτοῦ εὐλογον, νὰ ἐπιστρέφῃται ἡ ἀναφορὰ πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτὴν ἐφόρους μὲ ἐπιγεγραμμένην τὴν αἰτίαν τῆς μὴ ἐπικυρώσεως· οὗτοι δὲ νὰ γνωστοποιῶσι τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἐφόρους τῶν λοιπῶν γενικῶν ὁσπητίων τῆς Ἑταιρίας.

§ 4.

«Όταν δὲ ἡ Ἀρχὴ τῶν Φιλικῶν ἤθελε κρίνῃ τὸν καιρὸν ἀρμόδιον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου καὶ ἱεροῦ σκοποῦ, καὶ γίνῃ διὰ τοῦτο χρεῖα μεγάλης δαπάνης, καὶ ἐπομένως ἡ αὐτὴ Ἑταιρία τῶν Φιλικῶν δώσῃ τῇ Ἑταιριάρχῃ τὸν διορισμὸν τῆς ἐνεργείας, οὗτος θέλει ἀναφέρηται πρὸς τοὺς ἐφόρους ὧν τῶν γενικῶν ὁσπητίων τῆς ἐμπορικῆς Ἑταιρίας, ἐπιστέλλων πρὸς αὐτοὺς τὴν τῆς Ἀρχῆς διαταγὴν καὶ τοὺς συμφώνως μὲ αὐτὴν ἰδίους διορισμούς· οἱ δὲ ἔφοροι νὰ ᾔναι εἰς χρέος νὰ ἐκτελῶσιν ἐν τῇ ἅμα καὶ ἀνυπερθέτως τοὺς διορισμούς τοῦ Ἑταιριάρχου, ἐκβάλλοντες ἀπὸ τὴν κάσσαν τῆς Ἑταιρίας τὰς χρηματικὰς ποσότητας, ὅπως καὶ ὅπου ἤθελε τοὺς διορίσει ὁ Ἑταιριάρχος».

(γ) Ἐγραφε τότε περὶ τοῦ Εὐεργετικοῦ, ἥτοι τοῦ Καποδιστρίου, ὁ Κομιζόπουλος, ὡς ἐλπίζων αὐτὸν παρηγορημένον τὴν ἀρχήν. Ἑπεγράφη δὲ ὁ ὀργανισμὸς τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος, Ἑταιρίας παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, διότι αὐτὸς ἀνεδείχθη ὁ Γενικὸς τῆς Ἀρχῆς Ἐπίτροπος.

ΣΕΛΙΣ 29.

(α) Ὁ Λεβέντης, ὑπερασπιζόμενος τὸν Ἀναγνωστοπούλου, ὡς ἀδίκως διαβαλλόμενον, ἔγραφε τῇ 8 ἰουνίου 1820 περὶ τοῦ Γάτσου: «... Ὅσα γράφει ἡ Οὐτιδανὴ Μάκκηνα (ὁ Γάτσος) κατὰ Ἰωαννίδου (τοῦ Ἀναγνωστοπούλου), ψεύδεται. Ψεύδεται ἔτι λέγουσα, ὅτι ἔχει ὑπόληψιν καὶ σχέσεις μαζὶ μου. Ποτὶ δὲν τῷ ἔγραψα, μ' ἔβλεπον ὅπου μοὶ ἔγραψε δύο τρία γράμματα. Εἶναι ἀμαθέστατος, καὶ καλὸν ἦτον νὰ μὴ τὸν ξαναγράψουν οἱ σχετικοὶ (ὁ Καντιώτης) τοῦ Εὐεργετικοῦ, διὰ νὰ μὴ λαμβάνῃ τὰ γράμματά των καὶ τὰ μεταχειρίζηται ὡς δείγματα τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ Εὐεργετικοῦ (Καποδιστρίου). Ἄν ἦτον δυνατόν, εἶναι προκριτότερον νὰ τὸν κράξουν εἰς Ῥωσσίαν καὶ νὰ τὸν βασιτάξουν ἐκεῖ, διὰ νὰ μὴ ἀνακατώνῃ ἀμαθεστάτως τὰ πράγματα».

(β) Ἐξεκίνησε κἀλλιστα τὸν Γρηγόριον Δικαῖον ὁ Λεβέντης, γράφων πρὸς τὸν Ξάνθον τῇ 19 μαΐου 1820: «... Ὁ Ἀρμόδιος (Δικαῖος) εἶναι καλὸς, πλὴν εἰς ἄκρον τολμηρὸς εἰς τὰ ἔγγραφα του καὶ ἤθελε γένει ὠφέλιμον, ἂν ἐκείθεν τὸν ἐλέγξατε, ὅτι ἔμαθον οἱ ἐκεῖ (ἐν Πατρὸς πόλει) φίλοι τὸ ἀχαλίνωτον θράσος του, καὶ ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ μετριώτερος. Μὲ τοῦτο διορθώνεται, διότι κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι καλός· ἔχει ψυχὴν γενναίαν, θάρρος ἐλληνικὸν καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον προτερήματα».

ΣΕΛΙΣ 31.

(α) Ἰδοὺ ἔτι ἔγραφε πρὸς αὐτὸν ὁ Κομιζόπουλος ἀπὸ 15 μαρτίου 1820: «... Ἄν εἰς ὅλην τὴν αὐτοῦ διατριβὴν σας ἰδῇτε, ὅτι ἀδύνατον νὰ στέρξῃ ὁ Εὐεργετικὸς νὰ συντηρῇ, καὶ μῆτε ἐλπίς μένει, τότε, ἀδελφε, ἀφευκτα πρέπει νὰ ἔλθῃ εἰς, διὰ νὰ συνουσιώσωμεν καὶ συσχεθώμεν, τί πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν, ὅτι ἡ ἀπόφασίς μας εἶναι στερεὰ νὰ μὴ παραιτηθώμεν ἀπὸ τὰ δίκαιά μας· καὶ διὰ τοῦτο χρεῖα νὰ συσχεθώμεν, τί νὰ ἀκολουθήσωμεν...»

ΣΕΛΙΣ 33.

(α) Περὶ αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς τὸν Ξάνθον ὁ Πατριάρχης ἀπὸ 13 μαΐου 1820: «... Τὴν ΤΟΜΟΣ Α'.

» περιλεισθεῖσαν τοῦ Καλοῦ ὁμολογίαν (ἦτοι τὸ Ἀφιερωτικόν) ἔλαβamen, χαίροντες διὰ τὴν πίστιν, φιλογένειαν καὶ τὸν περὶ τῆς φίλης πατρίδος ἔρωτα τοῦ ἀνδρός».

(β) Ἰδοὺ ὁ αὐτόγραφος οὗτος λογαριασμὸς τοῦ Ξάνθου.

	Γρόσια
«Τῷ Σκουφᾷ.	40000
» Πεντεδέκx.	4500
«Ἰδίῳ.	4400
«Τῷ Καπετάν Ἀναγνωσταρᾷ ἐμετρήθησαν.	5000
«Ἰδίῳ ἐμβάσθησαν.	40000
«Ὁ ἴδιος ἐτράβηξε πόλιτσαν.	3000
«Τῷ Χρυσοσπάθῃ.	2000
«Καπ. Ἰω. Χ. Φαρμάκx.	40000
«Καπ. Ἰω. Μαυρομιχάλx.	4000
«Τοῖς υἱοῖς τοῦ Πετρούμπεx.	3000
«Τοῖς ἰδίοις ὁμοίως.	5000
«Τῷ Ὑπάτρω.	4200
«Τῷ Λουριώτῃ διὰ τὴν Ἱταλίαν.	4600
«Τῷ Καπ. Βλαχοπούλῳ.	750
» Τῷ Τσανάλωφ εἰς διάφοραις φοραῖς καὶ ὕσα ἐτράβηξε.	6500
«Τῷ Καμαρηνῷ.	4300
«Εἰς διαφόρους ἀδελφοὺς Καπιτάνους εἰς Κωνσταντινού- πολιν κατὰ καιροῦς.	3300
«Τῷ Πετρούμπεx ὕσα ἐτράβηξε.	45000
«Ὅσα ὁμοίως.	40000
«Ὅσα τῷ ἐμβασαν εἰς δύο ἔτι φοραῖς.	7000
«Τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Δικαίῳ.	40000
«Ὅσα ἐγὼ ἐξώδευσα ἕως τῶρα μετὰ τὸν μισευμένον μου ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν τῇ 49 φεβρουαρίου 1849.	43000

Γρ. 121630»

Ὅπως διεπράχθησαν ἔργα διὰ ποσότητος τόσῳ μικρᾷς! Ἀλλὰ, καὶ ἐὰν ὑποθίσω-
μεν τὸν λογαριασμὸν τοῦτον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδρευούσης Ἀρχῆς μὴ περι-
λαμβάνοντα καὶ ἐτέρας παρ' ἄλλων γενομένας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ δαπάνας· ἐὰν προσέτι
περαδεγθῶμεν καὶ καταχρήσεις τινὰς λαβούσας χώραν ἐν τῷ μικρῷ αὐτῷ διαστήματι·
ἐξάγεται οὐχ ἥττον, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατωρθοῦντο μεγάλα διὰ μικρῶν μέ-
σων, διότι ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ αὐταπάρνησις τὸ πᾶν ἀνεπλήρουν.

(γ) Κακῶς ἐσημειώσαμεν ἄλλοτε (ἐν σελ. 254 τοῦ Δοκίμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρ.)
τὴν χρονολογίαν τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ὑψηλάντου «ἀπὸ 13 ἰουνίου». (Ὅρα ἐν τῷ
Κεφ. Β' καὶ τὴν ἀπὸ 12 μαΐου ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλυσάνγx καὶ τὴν ἀπὸ 8 ἰουνίου τοῦ
Λεβέντx.)

ΣΕΛΙΣ 34.

(α) Σημειώτεον δέ, ὅτι ὁ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης, παραδεχόμενοι ἅψ' ἑνός, ὅσας ὁ Ἰψηλάντης ἔκαμει προτάσεις, παρτήρουν ἅψ' ἑτέρου διὰ τῆς ἀπὸ 10 μαίου ἐπιστολῆς αὐτῶν πρὸς τὸν Ξάνθον τὰ ἐπόμενα: «... Ὅσα περὶ τοῦ Καλοῦ (Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου) μᾶς γράφατε, δεχόμεθα χωρὶς περισσεύρας ἐξετάσεως... Παρακαλοῦμεν ὅμως νὰ συγχωρήσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐνίοτε νὰ τῷ κάμωμεν γνωστά τὰ αἰσθηματά τῆς ψυχῆς μας, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐπιτήμια, ἀλλὰ πρόξενα ὠφελείας... ὅταν αὐτὸς τὰ δεχθῇ ὡς ἀπὸ ὁμογεγνημένων ἀδελφῶν γεγραμμένα, ἐπιθυμοῦντας τὸ κοινὸν καλὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας».

(β) Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ 1817 ἀλληλογραφίας τοῦ Τσακάλωφ πρὸς τὸν Ξάνθον ἐξ Ὀδησσοῦ, Βώλου καὶ Σμύρνης. (Ὁρα Ἀπομνημ.: Ξάνθου ἐν σελ. 39—42).

ΣΕΛΙΣ 35.

(α) Αὐτὴν ἐξέφραζον τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Ξάνθον ἄλλοι τε καὶ ὁ Κομιζόπουλος ἀποκρινόμενος τῇ 13 μαίου: «Τὸ ἀπὸ τῆς 7 τοῦ παρόντος ἀδελφικόν τῆς μᾶς ἐχαρποποίησε μεγάλως... Ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν τὰς εὐχαριστήσεις εἰς τὴν καλὴν ἐπιμελείαν σας καὶ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ τὴν ἀξιοτήτά σας».

(β) 18ου αὐγ.

«Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ περισπούδαστε ἀδελφέ!

«Μεταξὺ τῶν αἰοιδίμων πάππων μας ὑπῆρξέ ποτε σχέσις· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κακῇ τοῦ Γένους τύχῃ τὰ ἴδια συμφέροντα, προτιμώμενα παρὰ τὴν πρόθεσιν τῆς κοινῆς ὠφελείας, ἔγιναν αἷτια μεταβολῆς τῆς σχέσεως ταύτης, τὴν ἐψύχραναν καὶ παντελῶς τὴν διέλυσαν.

«Ἦδη, ὅτε πάντες σχεδὸν ἀποτινάξαντες ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των τὴν παχύτητα τῆς ἀχλύος τοῦ θλυσίου ἐγώισμου συνείδον, ὅτι τὸ κοινὸν συμφέρον εἶναι τὸ ἴσον τῆς ὀλικῆς σωτηρίας παλλᾶδιον, καὶ ὅτι ὁ Γραικὸς χρεωστέϊ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Γραικὸν ἐν πάσῃ περιστάσει καὶ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ καιρῷ, ἥδη, λέγω, ἀπὸ τοιούτων φρονημάτων καὶ ἐγὼ ὁρμώμενος, ὅχι τόσον πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς ἀρχαίας τῶν προπατόρων μας σχέσεως, ἀλλὰ ποθῶν νὰ συνάψω φιλίαν καὶ ἀδελφότητα μετ' ἀνδρῶν, οἷος ἡ Ἐκλαμπρότης τῆς, ἀνδρὸς δηλαδὴ Γραικοῦ καὶ πράγματι καὶ ὀνόματι, πρῶτος ἀρπάζω τὸν κάλαμον καὶ γράφω πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά της, τὴν ὁποίαν δὲν ἤξιώθημεν νὰ γνωρίσω προσωπικῶς, ἔχω δὲ πληροφορίας ἀληθεῖς περὶ τῶν ἀρετῶν τῆς καὶ τῶν ποικίλων τῆς πλεονεκτημάτων.

«Ἐπειδὴ δὲ ἀρχαῖος χαρακτὴρ τῶν Γραικῶν εἶναι τὸ νὰ προσφέρωσι δῶρά τινα εἰς τιμὴν τοῦ τερπνοτάτου ἀμοιβαίου ἀνγνωρισμοῦ, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ προσφέρω αὐτῇ ἡλέκτρινον νικοτιανόσωληνα καὶ ταβακοθήκην, καὶ παρακαλῶ νὰ τὰ δεχθῇ ὡς σημεῖα τῆς ἡδυστυχῆ ἀγαθῇ συναπτομένης μετὰ τὴν ἀδελφότητα, εὐχόμενος νὰ τὰ μεταχει-

σθῇ ὑγιῶς, καὶ ἐπευχόμενος ἐγκαρδίως ἔτη μυρία καὶ ἐπιτυχίαν πάντων τῶν ἐφετῶν.

«Τὸ παρὸν ἀφιερῶ εἰς τὴν ἐχέφρονα ἐχεμυθίαν τῶν μελλόντων σὺν Θεῷ ἁγίῳ ἀδελφικῶν τε καὶ φιλικῶν συνδέσμων μας· τοῦ δὲ γράφοντος τὸν χαρακτῆρα ἀπὸ κανένα, παρακαλῶ, ἅς μὴ τὸν ἐξετάσῃ, ἀλλ' ἀπὸ τὸν καιρὸν ἅς προσμένῃ τὴν ἀγαθὴν ἢ κακὴν μαρτυρίαν.

τῆς Ἐκλαμπρότητός της
ἀδελφός εἰλικρινής καὶ φίλος
προθυμότατος

ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΤΣΟΣ ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

«Τῷ Ἐκλαμπρότάτῳ καὶ περιβλέπτῳ Πρίγκιπι καὶ Ἰππεὶ πολλῶν ταγμάτων κυρίῳ κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ Ὑψηλάντῃ κλπ. κλπ.»

Ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης λείπεται ἡ ἡμερομηνία· ἀποδείκνυται ὅμως ἐκ τῆς ἀκολούθου τοῦ ἱακώβου Ρίζου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ὅτι ἐγράφη ἀκριβῶς τῇ 8 νοεμβρίου 1820.

«Ἐκλαμπρότατε καὶ φιλογενέστατε Πρίγκιψ!

«Ἡ εὐδαίμων ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤξιώθην νὰ Σὲ γνωρίσω προσωπικῶς, νὰ ἀκροασθῶ τὴν Μιλτιάδειον ὁμιλίαν Σου, εἶναι ἐποχὴ χαροποῖα, ἐποχὴ ἀνεξάλειπτος διὰ βίου ἀπὸ τὴν μνήμην μου. Τὰ γενναῖα φρονήματά Σου, ἅξια τῶνόντι τῶν ἐνδόξων μας προγόνων, ἡ Ἀχιλλεὺς μορφή Σου, ἐκφράζουσα αὐτὴ καθ' αὐτὴν τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας Σου, τὰ μὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ φρονηματίσωσι τοὺς ἀνδροτάτους καὶ τοὺς δειλοτάτους αὐτοὺς, ἡ δὲ ἐμπνέει σέβας καὶ κάμνει τοὺς θεατάς νὰ φαντάζωνται, ὅτι τοιοῦτοί ποτε ἦσαν οἱ Θρασύβουλοι καὶ οἱ Πελοπίδαι.

«Τὸ ἐμπερίκλειστον θέλει Σὲ πληροφορήσει διὰ τὰ φρονήματα τοῦ ἡγεμόνος. Πέμπει δι' ἐμοῦ πρὸς Σὲ τὰ στελλόμενα δῶρα, ὡς μικρὰ δείγματα τῆς ἐφ' ἐσεώς του εἰς τὸ νὰ συνάψῃ φιλίαν ἀδελφικὴν με τοιοῦτον ἄνδρα

«Εὐχόμενος ἀπὸ τὰ βάρη τῆς καρδίας ὑγίαν, μακροβιότητα καὶ ἐπιτυχίαν πάντων τῶν ἐφετῶν, μένω ὁ ἀδελφός καὶ πιστότατος ὅλος

«Τὴν 9 νοεμβρίου 1820 Ἰάσιον. ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ» (ὁ Νερουλός)».

Ἴδου καὶ τὸ αὐτόγραφον τῆς χρηματικῆς προσφοράς τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου.

«αὐτὸς νοεμβρίου ιε.

«Φίλτατοι καὶ ὑπεραγαπητοὶ Ἀδελφοί!

«Ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος, λαϊκὸς τὴν τάξιν, Βυζάντιος

τὴν πατρίδα, τριάκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν ὧν, δι' ἔρωτα βελτιώσεως καὶ δόξης τοῦ Γένους μου πάντα πράττων, προσφερομένης ἤδη εὐκαιρίας εἰς τὸ νὰ συνεισφέρω τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, καταβάλλω λόγῳ συνδρομῆς εἰς τὴν ἐν Χίῳ σχολὴν χίλια φλωρία Ὑλλανδικά, ὑποσχόμενος, ὅτι καὶ εἰς τὸ μετέπειτα, ἐν παντὶ καιρῷ, ὅπως καὶ ὅτι ἤθελέ μοι διορισθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιτροπίαν τῆς ἀνωτέρω σχολῆς, νὰ ἐνεργήσω καὶ νὰ συνδράμω ὅλαις μου ταῖς δυνάμεσιν.

ἀδελφός καὶ φίλος ἀγαπητός

MIXAHA

(καὶ τὸ σημεῖον αὐτοῦ ὡς Ἑταιριστοῦ)».

Οἱ ἐν Μόσχᾳ Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος ἔγραψαν τῷ Ξάνθῳ ἐκ Μόσχας ἀπὸ 14 δεκεμβρίου 1820: «... ἔχομεν μεγάλην εὐχαρίστησιν, ὅτι ὁ Οἶνοπλουτῶν (ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας) ἐγένειν ἐδικὸς μας...»

(γ) Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὑψηλάντου.

«Ὑψηλότατε Πρίγκιψ, ἀξιάγαστε ἀδελφεί.

«Τὸ πολλοῦ μοι τιμώμενον αὐτῆς ἀδελφικόν, περιελθὼν ἀσφαλῶς εἰς χεῖράς μου, ἐνέπλησε τὴν καρδίαν μου ἀμυθῆτου χαρᾶς, καὶ ἀνεζωπύρησεν ἐν αὐτῇ ὅλα τὰ αἰσθήματα, ὅσα ἔπεται νὰ αἰσθανθῇ ψυχὴ Γραικοῦ, ἐντυγχάνουσα μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ φρονήματα γενναῖα καὶ ἀκέραια, ἀνώτερα τῆς ἐπηρείας τοῦ ὀλεθρίου ἐγωῖσμου καὶ γέμοντα πατριωτισμοῦ καὶ φιλογενείας, οἷα τὰ τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος. Διὸ καὶ μετ' ἀπλέρτου πόθου καὶ εὐχαρίστου ψυχῆς ἀποδεχόμενος, τὰ ὅσα περὶ δεσμοῦ φιλίας καὶ ἀδελφότητος ἐγγαράττει ἐν τῷ ἀδελφικῷ αὐτῆς, προσφέρω τὰ πιστὰ καὶ τῆς ἀπὸ μέρος μου ἀμοιβαίας σχέσεως καὶ εἰλικρινείας, προστεθεῖς, ὅτι, ἂν τὰ τοιαῦτα φρονήματα κακῇ τύχῃ εἶχον ἐξασθενήσει, ὡς γράφει, μεταξὺ τῶν προσεχῶς προγόνων ἡμῶν, ἀναφέροντα δὲ τὸν νοῦν εἰς τοὺς ἀπωτέρω καὶ ἀρχαιοτέρους, εἰς τῶν ὁποίων τὰ ἔχνη καὶ χρεωστοῦμεν νὰ βαίνωμεν, εὐρήσασθαι ὁμολογουμένως ἀδιάβρηκτον δεσμόν ἐνώσεως καὶ τὴν πλέον σταθεράν φιλίαν μάλιστα, ὅτε ὁ λόγος ὑπὲρ πατρίδος καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Καὶ ἐπειδὴ ἔθος ἀρχαῖον Ἑλλήνων τὸ νὰ δίδωσι καὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀμοιβαῖα δῶρα ἐκ μέρους τῆς φιλικῆς συναφείας, ὑπέκωιν εἰς τὴν τοιαύτην συνήθειαν ἀποδέχομαι εὐγνωμόνως τὰ παρὰ τῆς Ὑψηλότητός της σταλέντα μοι, ἀναβάλλων τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀπὸ μέρους μου, ἕως ὅτου νὰ εὕρω ἀντάξια αὐτῶν.

«Τοιαύτην ἐπαγγελλόμενος τὸ ἀπὸ μέρους μου καὶ πληροφορῶν τὴν Ὑψηλότητά της, ὅτι εὐρήσει ἐν τῷ αὐτόμῳ μου φίλον εἰλικρινῆ καὶ στα-

θερὸν, πνέοντα ἐξ ἀπαλῶν ἐνύχων πατριωτισμὸν καὶ φιλογένειαν, ἀπαιτῶ θαρραλέως τὰ ἀμοιβαῖα παρ' αὐτῆς.

«Περισπούδαστε ἀδελφε, ὅπου τὰ ἔργα βοᾷ, τὰ λεγόμενα δὲν ἔχουσι καμμίαν ἰσχύν. Ἐπ' αὐτῇ τῇ βράσει ἐπερειδόμενος καὶ ἡ Ὑψηλότητης, δὲν πρέπει νὰ διστάζῃ ποσῶς, ὅτι θέλει ἐφελκύσει τὸν θαυμασμὸν καὶ ὑπόληψιν ὕλων ἐκείνων, οἵτινες περιέργως θεωροῦσι τὰς πράξεις τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ὁμογενῶν.

«Εὐχόμενος δὲ ἀπὸ μέσης καρδίας τῇ φίλῃ μοι αὐτῆς ἐκλάμπρῳ κορυφῇ ἐπίτευξιν παντὸς ποθουμένου καὶ πληρεστάτην ὑγίαν καὶ εὐημερίαν, ὑποσημειοῦμαι φίλος εἰλικρινῆς καὶ ἀδελφὸς ἐτοιμότητος

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΎΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 36.

(α) Ἴδου ἡ λαμπρά αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Πρίζου, ἀπάντησις εἰς τὰς πρὸς ἑτέραν τοῦ Ὑψηλάντου αὐτόγραφον.

«Φιλογενέσατε Πρίγκιψ!

«Ἰάσιον τῇ 14 αὐγούστου 1820.

«Δὲν ἤμπορῶ, ναὶ μὰ τὸ περικλεῆς ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἡγεμόνος γεννήτορός της, δὲν ἤμπορῶ νὰ παραστήσω τὸν βαθμὸν τῆς χαρᾶς, τὴν ὁποίαν ἡσθάνθην, καὶ ἀδιακόπως αἰσθάνομαι, ἀναγνούς καὶ ἀναγινώσκων μὲ ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων χαρᾶς τὴν πολύτιμον ἰδιόχειρόν της ἐπιστολήν. Ἐλαβὼν ἐπιστολήν τίνος; Τοῦ υἱοῦ τοῦ ποτὲ κυρίου καὶ εὐεργέτου μου. Τοῦτο δὲν φθάνει! ἔλαβον ἐπιστολήν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος, εὐδαίμων διὰ τὴν πατραγαθίαν, εἶναι θαυμαστὸς καὶ διὰ τὴν ἰδίαν ἀνδραγαθίαν. Ἡ χεὶρ, ἡ ὁποία ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν αὐτὴν, εἶναι χεὶρ ἀτίμητος, διότι ὅχι μόνον χαράττει, ὅταν πιάσῃ τὸν κάλαμον, αἰσθητάτα εἰλικρινοῦς φιλογενείας, ἀλλ' ἀγαθὴ τύχη ποτὲ θέλει δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς προγονικῆς δόξης μὲ γυμνὸν καὶ τεταμένον τὸ ξίφος. Ἡ ἀσθένειά της, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αἱ εὐχαὶ τῶν ὁμογενῶν τὴν ἐλευθέρωσαν, μ' ἐλύπησε καιρίως. Ἀξία εἶναι παντοτεινῆς ὑγείας ἡ Ἐκλαμπρότης της. Αἱ ἀγαθαὶ τῶν Ἑλλήνων ἐλπίδες δίκαιον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον μάλιστα νὰ ἔχουν τὴν ὑγίαν ἀδιαχώριστον σύντροφον. Ἡ ἡμεῖς πρέπει νὰ ὑγιαίνωμεν καὶ νὰ ζῶμεν οἱ μαργίται, τὰ κακὰ ἐλέγχου, αἱ Ἀχαΐδες, καὶ νὰ ὑστερῶνται τὴν ὑγίαν οἱ Ἀχαιοί; Εὐχομαι ἐγκαρδίως νὰ μὴ νοσήσῃ ποτὲ, ἀλλὰ νὰ εὐρώσῃ καὶ νὰ ὑγιαίνῃ πάντοτε.

«Ἡ ἀγγελία τῆς ἐλεύσεώς της εἰς Σκουλένι μ' ἐνθουσίασε τῇ ἀληθείᾳ. Θέλω σπεύσει, ὥς ὥς λάβω τὸ περὶ τούτου εἰδοπνητικόν της,

νὰ εὐρεθῶ ἐκεῖ, διὰ νὰ ἀπολαύσω τὴν προσωπικὴν τῆς παρουσίαν. Ἐκείνη ἡ ἡμέρα θέλει εἶναι ἡ εὐδαιμονεστέρα ἐποχὴ τῆς ζωῆς μου. Ἀσθενήσας δις ἀπὸ πυρετὸν τριταῖον καὶ ἀναλαβὼν, μελετῶ νὰ περιέλθω πέντε ἡμέρας εἰς τὴν ἐξοχὴν. Θέλω παραγγεῖλει, ἂν ἐξέλθω ἀπὸ τὸ Ἰάσιον, τὸν γραμματικόν μου, ἅμα λαβὼν ἐπιστολὴν τῆς Ἐκλαμπρότητός της πρὸς με, νὰ μὲ τὴν προφθάσῃ μὲ πόσταν, καὶ ἀμέσως, ἀπ' ὅπου καὶ ἂν ᾦμαι, θέλω εἰδεῖσαι τὴν Ἐκλαμπρότητά της, καὶ ἐπομένως θέλω εὐρεθῆ κατὰ τὴν διορισθεσομένην ἡμέραν εἰς Σκουλένι. Εὐχόμενος αὐτῇ πᾶν ἀγαθὸν καὶ ἐπιτυχίαν παντὸς ἐφεστού, μένω διὰ βίον.

«ἀδελφὸς καὶ δούλος προθυμότατος εἰς τὰς προσταγὰς τῆς
«Ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

Αὐτοχειρὸς ὑπεσημείου ἐνταῦθα ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σοῦτσος τὰ ἀκόλουθα.

«Τὴν πολυτιμὸν μοι Ἐκλαμπρότητά της ἀκριβῶς προσκυνῶ, καὶ ὑπερευχαριστῶ διὰ τὴν συγγενικωτάτην ἀγάπην της. Ὁ πόθος μου εἰς τὸ νὰ τὴν ἀπολαύσω προσωπικῶς ὕστερον ἀπὸ τόσους χρόνους εἶναι τόσον ὑπερβολικὸς, ὥστε, μ' ὅλον ὅπου πάσχει ἡ ὑγεία μου, πάλιν θέλω τρέξει εἰς τὸ νὰ ἀξιωθῶ νὰ τὴν ἴδω».

(β) Ἰδοὺ καὶ τοῦτου ἡ πατριωτικὴ ἐπιστολή.

Ἐκλαμπρότατε καὶ περιέβλεπτε Πρίγκιψ!

Βουκουρέστιον 1820 σεπτεμβρίου κ'.

«Οὐδέποτε ἠξιώθην νὰ γνωρίσω τὴν Ἐκλαμπρότητά της προσωπικῶς κατὰ τὸν ἐνθερμον πόθον μου· ἀλλ' ἐκ φήμης ἀρκετὰ τὴν ἐγνώρισα. Τὰ σπάνια πλεονεκτήματά της ἐνέπνευσαν ἀνέκαθεν εἰς τὴν ψυχὴν μου φρονήματα βαθείας ὑπολήψεως καὶ ἰδιαζούσης συμπαιδείας καὶ σχέσεως. Τὸ φιλογενὲς δὲ αὐτῆς πρὸ πάντων καὶ τὸ φιλόπατρις, τὸ πρῶτον χαρακτηριστικὸν ψυχῆς εὐγενοῦς καὶ ὑψηλοτέρου φρονήματος, προσήλωσαν τὴν καρδίαν μου εἰς τὸ ἐκλαμπρον καὶ ἀξιάγαστον αὐτῆς ὑποκείμενον, νοερῶς μὲν, πλήν ἀμετατρέπτως καὶ ἀδιαλύτως. Διψῶ τὴν γνωριμίαν της· ἀλλ', ἀδυνατούσης πρὸς τὸ παρὸν τῆς προσωπικῆς καὶ ἀμέσους ἐντεύξεως, καταφεύγω εἰς τὴν ἔγγραφον παραστασιν τῶν πρὸς αὐτὴν αἰσθημάτων μου.

«Χαίρω, ἀξιάγαστε Πρίγκιψ, διὰ τὸν καλὸν ὑπὲρ τοῦ λαμπροῦ τε καὶ ἀθλοῦ Γένους ἀγῶνα, ὃν ἡ Ἐκλαμπρότης της ἀξιοπρεπῶς ἐνεδύσατο, καὶ συγχαίρω τῇ φίλῃ πατρίδι, ὅτι γεννᾷ καὶ πάλιν τοιοῦτους υἱοὺς, ἀξίους ἑαυτῆς καὶ ἰκανοὺς νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀναγέννησιν

της καὶ εἰς τὴν διάλυσιν τῶν ἀφορήτων καὶ πολυχρονίων δεινῶν της. Καὶ ταῦτα μὲν, ὅσα γενικῶς ἡ πατρὶς ἐλπίζει ἀπὸ αὐτῆς. Ἐλπίζω δὲ καὶ γὰρ μερικώτερον, συγκαταταττόμενος εἰς τὴν σειρὰν τῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν καὶ δούλων της, νὰ ἔχω τοῦ λοιποῦ μικρόν τι μέρος εἰς τὴν εὐγενῇ καὶ γενναίᾳ καρδίᾳ της. Τοῦτο τὸ ἐλπίζω, τὸ ἐξαιτούμαι παρὰ τῆς αὐτῆς Ἐκλαμπρότητος ὡς ὁμογενῆς, ὡς ὁμόφρων, ὡς μὴ ἀμέτοχος τοῦ θεοῦ πυρὸς τοῦ ἐξάπτοντος τὴν ψυχὴν της, καὶ ὡς φιλοτιμούμενος νὰ μὴ φανῶ διόλου ἀσυντελής, οἷον τὸ ἐπ' ἐμοί, εἰς τὸ ἱερὸν ἐπιχείρημα. Ἔως οὗτο δὲ νὰ ἀξιωθῶ εἰς ὥρας εὐτυχεστέρας καὶ εἰς περιστάσεις αἰσιωτέρας τῆς λαμπρᾶς καὶ ζωηφόρου μοι παρουσίας της, εὐδαίμων λογισθῆσομαι, ἐὰν ὑποκλέπτουσα ἐνίοτε δύο στιγμὰς ἀπὸ τὰς εὐγενεῖς φροντίδας της, μὲ ἀξιοῖ ἐκλάμπρων διστίχων της.

«Μένω δὲ «τῆς περιθλέπτου αὐτῆς Ἐκλαμπρότητος
 «ὅλος πρόθυμος εἰς τοὺς ὀρισμοὺς δοῦλος
 «ΙΑΚΩΒΟΣ Γ. ΡΙΖΟΣ».

(γ) Ἰδοὺ ἡ ἐλπίς αὐτόγραφος ἐπιστολὴ τούτου.

«Περιφανέστατε Κύριε !

«Δὲν δύναμαι νὰ εὕρω λέξεις ἀρκετὰ ἐμφατικὰς, διὰ νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν, ὅπου ἡσθάνθη ἡ ψυχὴ μου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀπὸ 12 μαῦτου σεβαστοῦ μοι γράμματός της, καὶ νὰ ἀποδώσω πρεπόντως τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν σεβαστόν μοι ἄνδρα ἄξιον τῶν προγόνων του Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, καλοῦ πατρὸς καλὸν τέκνον καὶ κληρονόμος τῶν ὑψηλῶν ἐκείνου ἀρετῶν καὶ φρονημάτων. Διὰ καὶ συγχαίρω ἑμαυτὸν διὰ τὴν διὰ γραμμάτων πολύτιμον γνωριμίαν της. Συγχαίρω δὲ καὶ τοὺς ὁμογενεῖς, ὡς ὠφεληθησομένους βεβαίως διὰ τῆς συνδρομῆς, ὅπου ἀπὸ φιλογενῆ ζῆλον ἀνεδέχθη ἡ Ἐκλαμπρότης της νὰ διενεργήσῃ διὰ τὸ κοινὸν Ἑλληνικὸν σχολεῖον.

«Ὁ σκοπὸς τοῦ ρηθέντος καταστήματος εἶναι τόσον καλὸς, ὅσον ἔσεται μέγα εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μας τὸ ἐκ τούτου πορισθόμενον ὄφελος.

«Τὸ Γένος μας ὅτι ἔχει ὑπὲρ ποτε ἀνάγκην φωτισμοῦ, τοῦτο αὐταπόδεικτον.

«Ὅσοι ἐκατηγόρησαν τὴν ἀποκατάστασιν τούτου τοῦ καταστήματος, ἐκινήθησαν ἀπὸ πολλοὺς βέβαια λόγους, οἱ μὲν ἀπὸ τὴν σμικρότητα τοῦ νοός των, οἱ δὲ ἀπὸ ποταπὴν αἰσχροκέρδειαν, οἱ τρίτοι ἀπὸ περιέργειαν καὶ φιλαυτίαν, πράξαντες πολλὰ ἐγκατῶν τῶν ὧν εἶχαν

δώσει ὑποσχέσεων, οἱ τέταρτοι ἴσως ἀπὸ φιλογενῆ ζῆλον καὶ προσοχὴν περὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ νὰ μὴν βλάψουν ἀντὶ νὰ ὠφελήσων. Μὲ ὅλα ταῦτα ἔπρεπε νὰ γίνουν τινά, διὰ νὰ θωλωθῇ, ὡς λέγει ἡ παροιμία, τὸ ὕδωρ, καὶ νὰ καθαρισθῇ ἐπομένως, καὶ νὰ γένῃ, ὡς ἡδὴ φαίνεται, διαυγές.

«Ἐνταῦθα εἶναι ἡσυχία» συνδρομηταὶ ἀρκετοὶ, ἀποβλέποντες οἱ πάντες πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Λαζάρου, ὅστις μέχρι τοῦδε τοὺς ἐγκαρδίωνε, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θέλει ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐνθαρρύνει. Μὲ ἐπρόσταξε νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι καταγίνεται ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὸ νὰ γίνῃ συντελεστικός εἰς τὴν ἐνεργουμένην τοῦ κοινοῦ σχολείου συνδρομήν· καὶ ὅτι, πρόθυμος ὢν περὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ χρέος φιλογενείας, προθυμότερον τὸ παράδειγμα τῆς Ἐκλαμπρότητός της τὸν ἀπεκατέστησε. Εἶθε νὰ ἀπολαύσητε ὅσον τάχος τὴν ἣν σᾶς ὑπεσχέθησαν συνδρομήν!

«Μοι εἶπεν ἔτι ὁ Α. Α. νὰ σᾶς γράψω, ὅτι θέλει ἀκολουθήσει τὰς συμβουλὰς της εἰς τὸ νὰ ἐνισχύῃ τοὺς ἀδυνάτους καὶ νὰ διαλύῃ κάθε νέφος, ὅπου ἐνδέχεται νὰ σχηματίζουσι ἡ ἀμάθεια καὶ κακία.

«Ὁ Κύριος Α. Α. ἐπιθυμοῦσε νὰ μάθῃ ἀπὸ τὴν Ἐκλαμπρότητά της τὰς ιδέας τοῦ Εὐεργετικοῦ εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κεφάλαιον· ὅθεν καὶ τὴν παρακαλεῖ δι' ἐμοῦ νὰ ἤθελε συγκαταγεύσει νὰ τὸν ἰδεάσῃ μὲ πρῶτον.

«Παρακαλῶ νὰ μοι γράψῃ, ποῦ καὶ πρὸς ποῖον πρέπει νὰ διευθύνω τὰ πρὸς αὐτὴν γράμματά μου, καὶ νὰ μοι ἐπιχορηγήσῃ τὴν συγγνώμην της, ἂν δὲν προσθέτω ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ παρόντος μου γράμματος τοὺς τίτλους της καὶ ὀρδινά της, διότι δὲν τὰ γνωρίζω ἐντελῶς.

«Τὸ πρὸς τὸν καπετὰν Γ. γράμμα ἐνεχειρίσθη ἰδίαις χερσὶ, ἐπροξένησε μεγάλην χαράν. Μὲ δευτέραν πόστα ἀποκρίνεται. Εἶναι καλὸς, τίμιος καὶ εὐπειθής.

«Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ εἰμὶ μὲ εὐλικρινῆ φρονήματα καὶ μὲ ἅπειρον σέβας.

Βουκουρέστι 8 ἰουρίου 1820.

τῆς σεβαστῆς μοι Ἐκλαμπρότητος
ταπεινὸς δοῦλος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ».

Σημειωτέον, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ τρίτου προσώπου ἀντὶ πρῶτου ἦτο τρίτος τοῦ γράφειν ἐνεκεν πλείονος ἐπιφυλάξεως. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Λεβέντης, γράφων περὶ Ἀλεξάνδρου Λαζάρου ἐννοεῖ αὐτὸν, ἐκτός εἰμὶ τις ὑπολάβῃ ἐννοοῦμενον τὸν ἡγεμόνα Βλαχίας Ἀλέξανδρον Σούτσον διὰ τὴν ἀναφερομένην πρὸ πάντων φράσιν: «Μὲ ἐπρόσταξε νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι καταγίνεται ὅλαις δυνάμεσιν . . . » Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον εὐδὲως συμ-

ειδάζεται πρὸς τὴν ἀπὸ 24 ὁκτωβρίου 1820 διαταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον, διαλαμβάνουσιν: «... Σεῖς δὲ... καταστρέψατε τὴν ὑπάρχουσαν » (ἐν Βουκουρεστίῳ) διοίκησιν, πιάσατε τὸν ἡγεμόνα... » (Ὁρα περαιτέρω ἐν τῷ Κεφ. Γ' τοῦ παρόντος Μέρους σελ. 88.)

(8) Δι' ὁμοίας τῆς πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιστολῆς ἔγραψεν ὁ Ὑψηλάντης καὶ πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἀρχῆς καὶ πρὸς ἄλλα διάσημα πρόσωπα. Ἰδοὺ ἔτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐξηγεῖτο ὁ Πατριάρχης ἐν μιᾷ πρὸς τὸν Ξάνθον ἐπιστολῇ τῆς 21 Μαΐου 1820: «... Τὴν παρὰ τοῦ Καλοῦ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν λαβὼν ἐχάρην μεγάλως, καὶ χαίρων » σοὶ γράφω διὰ τὸν μέγιστον πατριωτισμὸν καὶ ἐνθερμον ζῆλον τοῦ ἀνδρός. Εἴθε ἡ » φιλότατῃ ἡμῶν πατρίδι νὰ εὐημερῇ καὶ μὲ ἄλλα τοιαῦτα τέχνα τῆς!... Οἱ νέοι » Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ μεταγενέστεροι, θέλουσι γνωρίζει εἰς τὸν Καλὸν μεγαλῶ- » τάτην, διὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβε φροντίδα, χάριν».

ΣΕΛΙΣ 37.

(α) Πρῶτοι εἰς τὸν βαθμὸν αὐτὸν εἰσῆχθησαν ὁ Νικόλαος καὶ Γεώργιος Ὑψηλάνται, ἀκολούθως ὁ Γεώργιος Καντακουζηνός, καὶ ἐν τῇ Ὁδησῇ κατὰ τὸν αὐγουστον ὁ Πέριβαϊδός.

ΣΕΛΙΣ 38.

(α) Ἰδοὺ τὸ ὄλον τῶν ἐδηγιῶν πρὸς τοὺς Ἐφόρους.

«Οἱ κατὰ τύπους Ἐφοροὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος προτρέπονται, ἵνα ἐξετάζωσιν ἀνὰ ἕκαστον τῶν μελῶν ἐρχόμενον ἀλλαχόθεν, ἢ ἀπερχόμενον, ἢ ἐκεῖ διατρίβοντα πραγματείας χάριν, μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην προσοχὴν καὶ ἀκριβειαν, ὡς ὁ θεῖος Ἀπόστολος παραγγέλλει: «Βλέπετε, ἀδελφοί, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι».

«Προτρέπονται ἔτι, ἵνα ἐπιμελῶνται παντοίῳ τρόπῳ, ὥστε οἱ δυνάμενοι νὰ συντρέχωσι τοὺς ἀδυνάτους, βοηθοῦντες αὐτοῖς κατὰ τὰς χρεῖας, ἢ συνιστῶντες αὐτοὺς εἰς ὑπουργήματα κατὰ τὰς χρεῖας, ἢ συνιστῶντες αὐτοὺς εἰς ὑπουργήματα κατὰ τὴν ἀξίαν ἢ ἐπιτηδεύματα ἑκάστου, διότι, ὡς ὁ θεῖος Ἀπόστολος παραγγέλλει: «Ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βασιτάζειν».

«Πρὸς τούτοις, ἵνα ἐπαγρυπνῶσιν ἀδιακόπως, ὥστε νὰ προλαμβάνωνται αἱ καταχρήσεις τῶν κακοήθων, περιστέλλοντες τὴν ὁρμὴν αὐτῶν μὲ οἰονδήποτε φρόνιμον καὶ νοουθετικὸν τρόπον, ἀναφέροντες πρὸς τούτοις ἐνὶ ἐκάστῳ ἀδελφικῶς, ὅτι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ εὐταξία καὶ σεμνοπρέπεια, ὅταν ἡ ἀταξία μείνῃ ἀδιόρθωτος. Διὰ τοῦτο βέβαια καὶ ἡ Ἐκκλησία λέγει: «Παιδεύετε τοὺς ἀτάκτους, ἵνα μὴ ὑπεραίρωνται».

«Ὑποχρεοῦνται πρὸς τούτοις οἱ Ἐφοροὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότη-

τητος, ἵνα εἰδεάσῃσι τὴν περὶ αὐτοῦς Ἀδελφότητα μὲ οἰονδήποτε ἀσφαλέςτερον τρόπον, ὅτι ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ ἀδείας αὐτῶν νὰ μὴ συγκαταλέγεται ἀδελφὸς εἰς τὴν τάξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, ἀλλὰ, γενομένης πρώτον ἐρεύνης μετὰ τῆς ἀνηκούσης σκέψεως, ἔπειτα νὰ συγκαταριθμηθῇ καὶ ὁ ἐγκρινόμενος εἰς τὴν τάξιν τῶν λοιπῶν.

«Ἀνάγκη νὰ γίνωνται καὶ συνελεύσεις, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, ἐνθα συνέρχόμενα τὰ μέλη καὶ φρονίμως σκεπτόμενα περὶ τῶν συμφερόντων, νὰ ἀποφασίζωσι τὰ δοκοῦντα, ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀδελφότης ἀπαιτεῖ.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι βεβαιοῦμεν ὡς ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ ὡς τίμιοι ἄνθρωποι, ὅτι θέλομεν φυλάττει ἀπαράβατως πάντα τὰ εἰρημένα. Βεβαιοῦμεν πρὸς τοῦτοις, ὅτι θέλομεν φυλάξει καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν εὐλικρινεστάτην, χωρὶς ποτε νὰ ἐνεργήσῃ τις ἐξ ἡμῶν ἰδιαιτέρως ἄνευ τῆς γνώμης τῶν λοιπῶν συνεφόρων.

«Τὸ παρὸν θέλει φυλάττεται εἰς τὰ ἀρχίβια, ὡς δείγμα τῶν πιστῶν ἐκδουλεύσεων καὶ εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεάς».

(ε) Ἐχομεν τοιαύτην ἔντυπον ἐθνικὴν ὁμολογίαν.

«ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΟΝ ΦΛΩΡΙΩΝ ΕΚΑΤΟΝ.

Διὰ φλωρία ὀλλανδ. ἑκατόν, χάριν συνδρομῆς δεδομένα.

Ὁ προκαταβαλὼν φιλογενὴς καὶ φιλόκαλος συνδρομητὴς τὴν ποσότητα τῶν ἑκατὸν ὀλλανδικῶν φλωρίων βεβαιοῦται διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος παρῆρσιάζομενον τὸ παρὸν, πρὸς οὗς ἀνήκει, θέλει ἔχει τὸ κύρος. Πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης ὑποψίας καὶ βεβαίωσιν πιστότητος ἀπὸ μέρους τῆς Ἀρχῆς ἐγγυᾶται καὶ ὁ ὑπογεγραμμένος.

Ἀριθμὸς ἰανουαρίου 1821 Εἰς τόπον τοῦ Γ. Ή.

Ν. ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 39.

(α) Ἡ σφραγὶς αὐτῆς ἦτο τριμερὴς, ἑκάστου τῶν μελῶν φέροντος τὸ τρίτημόριον. Σύμβολον δ' εἶχε τὸν ἀκρομήτην ὀφθαλμὸν καὶ παραλλήλως τὸν Σταυρὸν κρατούμενον ὑπὸ χειρὸς· κάτωθεν δὲ αὐτοῦ κεφαλαιώδη γράμματα οὕτως.

Φ

Κ Μ Μ

Ε

σημαίνοντα «Φιλική Ἑταιρία, Κοιμπάρης, Μαῦρος, Μπαρμπας». Ἐκαστον τῶν γραμμάτων περιεκυκλοῦτο ὑπὸ κλάδων δάφνης καὶ ελαίας, ὡς καὶ ὅλη ἡ περίμετρος τῆς σφραγίδος.

ΣΕΛΙΣ 40.

(2) Ἴδου τὸ ἔγγραφον τοῦτο.

« N. 84. Φίλε καὶ ἀδελφε Κ. Θεόδωρε Κολοκοτρώνη!

«Τὸ ἀπὸ 1 δεκεμβρίου 1818 γεγραμμένον γράμμα σου ἐλάβομεν καὶ ὑπερήσθημεν ἀμέτρως, μάλιστα διὰ τὸν ἑλληνικὸν καὶ ἡρωϊκὸν χαρακτῆρά σου, διὰ τὸν ὅποιον ἔχει μόνον ἀπολαμβάνεις τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν, ἀλλὰ θέλεις συναριθμηθῆ ποτε εἰς τὴν σειράν τῶν ἀνδρείων καὶ ἐνδόξων στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ παρὸν ἡμέτερον τοῦτο γράμμα στέλλεται πρὸς τὴν φιλίαν σου διὰ τοῦ σεβαστοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τὸν ὅποιον κατ' ἐκλογὴν διωρίσαμεν Γενικώτατον Ἐφορον τῶν ὑποθέσεων τῆς φιλανθρωποῦ Φιλικῆς Ἑταιρίας μας. Ὁ καιρὸς, φίλε, μᾶς ἀναγκάζει νὰ ζητήσωμεν τὰ δικαιώματά μας καὶ, διὰ νὰ μὴ καταισχυρθῶμεν ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ μείνωμεν πάλιν ὡς οἱ βάρβαροι εἰς τὴν λάσπην, δὲν πρέπει ν' ἀφῃσωμεν νὰ παρέλθῃ αὐτὸς ὁ χρυσοῦς καιρὸς. Λοιπὸν, εὐθὺς ὅπου λάβῃς τὸ παρὸν μας, θέλεις φροντίσει νὰ προδιαθέσῃ καὶ νὰ συνδέσῃς μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον τῆς φιλικῆς δημοσίας τοὺς Καπετανεύς, ὅπου γνωρίζεις, τοὺς ὁποίους θέλεις συμβουλευθεῖς νὰ ἐτοιμασθοῦν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ δημοσίᾳ, διὰ νὰ μὴ ἐννοήσουν παράκαιρα τὰ φρονήματά μας οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ἀμέσως ν' ἀκολουθήσῃτε ὅλοι τὰ ὅρδινά τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας συμφέρεи νὰ πείθῃσθε, ἐπειδὴ χωρὶς ὑπακοῆς κανένα καλὸν δὲν γίνεται, καθὼς ἤξεύρετε. Τώρα νὰ ἴδωμεν τὴν ἀξιοτάτά σας! Τώρα νὰ ἴδωμεν, ἂν ᾔσθε Ἕλληνες, ἀπόγονοι τοῦ Ἐπαμινώνδα, τοῦ Θεμιστοκλῆ καὶ τοῦ ἥρωος Λεωνίδα. Ἐξέσωσο».

(6) Ἴδου καὶ τὸ ἴδιον τοῦτο ἔγγραφον.

«Κύριε καπετάν Θεόδωρε Κολοκοτρώνη!

«Πετροῦπολις αὐκ' ἰουνίου ιε.

«Ἀκριβῶς σὲ χαιρετῶ καὶ σὲ ἀσπάζομαι. Ὁ ἔνθερμος ζῆλος, ὅπου ἔχεις, διὰ νὰ δουλεύσῃς τὴν πατρίδα, καὶ ἡ φυσικὴ σου γενναϊότης καὶ ἀγχίνισι εἶναι ἀρετὰ γνωστὴ ἐκεῖ ὅπου πρέπει. Διὸ, καὶ ἄμα ὅπου

λάβῃς τὴν πρὸς σὲ παρὰ τῶν Κυρίων ἐνταῦθα ἐμπερικλειομένην ἐπιστολήν, ἀφ' οὗ καλῶς τὴν ἀναγνώσῃς, θέλεις ἐξακολουθήσει, ὡς διορίζεται ἐν αὐτῇ. Πρόσεξον λοιπὸν νὰ μὴ παραβῇς ἢ ἀμελήσῃς τὸ παρὰ μικρότερον, ἐπεὶ δὲ ἀντιβαίνεις τοὺς ὅρους καὶ ὑποσχέσεις ὅπου ἔδωσας διὰ τὴν εἰς κάθε καιρὸν ὑπακοήν σου, φαινόμενος ἅμα καὶ ἀνάξιος τῶν προπατόρων σου ἀπόγονος.

«Ταῦτα καὶ μένω ἀσπαζόμενός σε καὶ αὖθις καὶ ἐπευχόμενός σε
ὕψιαν καὶ ἐπιτυχίαν.

τῆς Τιμιότητός σου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 41.

(α) Ὅρα καὶ ἐν τῷ «Παραρτήματι Διαφόρων Ἐγγράφων» τὴν ἐπιστολήν πρὸς τὸν Βιάρων Καποδίστριαν.

(β) Ἴδου τὸ οὐσιῶδες αὐτὸ ἔγγραφο.

«Ἐνδοξότατοι, περιβλεπτε Κ. Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, καὶ γεγραρὲ
πρώην Ἀντώνιου Κ. Γρηγοράκη, καὶ εὐγενέστατε Καπετὰν Πα-
ναγιώτη Τρουπάκη, χαίρετε!

«Καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς ὅλον τὸ Πανελλήνιον εἶναι ἐγνωσμένον
τῆς ψυχῆς ὑμῶν τὸ εὐγενές, ἐλεύθερον καὶ ἀγέρωχον, τὸ ὅποσον, καθὼς
κτῆμα τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγόνων, σεῖς μόνοι διεσώσατε εὐτυχῶς
τέσσαρας ἤδη σχεδὸν αἰώνας. Δι' αὐτὸ οὖν τοῦτο θέλετε μείνῃ, καθὼς
ἐστὲ, μακαριστοὶ καὶ ἀθάνατοι ἥρωες, φυλάξαντες ἀσθέστους τοὺς
λαμπροὺς τούτους σπινθῆρας, τοὺς ὁποίους ἐλπίζομεν τόσον ἡμεῖς,
ὅσον καὶ πᾶν τὸ Ἑλληνικόν, ν' ἀναδείξτε ἐν καιρῷ φαινοτάτους καὶ
ἀκτινοβόλους πυρσούς, ἵνα δι' αὐτῶν ὁδηγήσῃτε τοὺς ἐν πελάγει δει-
λίας πλέοντας εἰς ὅρους γενναιοψυχίας, ἡρώϊσμου καὶ σωτηρίας.

«Ἄλλ' ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἀδελφοί! ἰδέτε τὸν ἥλιον πλη-
σιάζοντα εἰς τὸν γαλήνῃ ὀρίζοντα τῆς Ἑλλάδος! χαρῆτε! ἐπεὶ δὲ τῶ-
ρα διπλῇ τετραπλῇ θέλετε τρυγήσει τῶν τοσούτων πολυχρονίων καὶ
αἵματοσταγῶν ἀγώνων τοὺς καρποὺς, ἀφ' οὗ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα
τῶν ἱερῶν σποδῶν μας, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἄπταιστον ἐπιτυχίαν ποῖος
ἀμφιβάλλει, ἐν ᾧ βλέπει τοὺς ταρινούς τρόπους τῶν Σπαρτιατῶν, τὴν
ἐθνικὴν σύμπνοιαν καὶ τῶν εὐεργετῶν μας τὰ ἔλεη;

«Τούτου οὕτως ἔχοντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ τοῦ σκοποῦ ἡμῶν
ὄντος ἱεροῦ καὶ δεομένου Προμηθεῶς καὶ Ἀθηνᾶς προνοίας, δὲν λεί-
πομεν νὰ προτρέψωμεν ὑμᾶς, ἀγαπητοί, εἰς τὰ δοκοῦντα καὶ φαινό-

μενα κοινωφελῆ καὶ σωτήρια. Μολονότι ἐκ τῆς προλαβούσης συνθήκης τῶν τριῶν οἰκογενειῶν ὑμῶν ἐγνώσθη, πόσον προχωρήσατε εἰς τὰς ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι μέλλουν νὰ χρησιμεύσουν εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς· μολοντοῦτο καὶ τώρα διὰ τῶν αὐτῶν τούτων ἀρετῶν σας θέλετε παραινῆσαι καὶ τὰς λοιπὰς οἰκογενείας νὰ συνδεθῶσι καὶ νὰ συσφίξωσι τὰς δεσφύας αὐτῶν, καὶ ἐπλιζόμεναι μετ' αὐτῶν ἀγάπης καὶ πίστεως τὸν θώρακα καὶ μετ' αὐτῶν τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ν' ἀντιπαρταχθῶσι κατὰ τῶν συμμάχων τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ παθῶν, ὥστε, ἐνηχηθείσης τῆς θείας σάλπιγγος, νὰ δράμωσιν ἀπνευστὶ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου.

«Βλέπετε δὲ, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, ἐπειδὴ τὰ γραφόμενα ἐνορκα συμφωνητικὰ σας δὲν εἶναι κτύποι ὁδόντων διακενῆς λεγόμενοι. Αὐτὰ θέλουσιν εἶναι πεφυλαγμένα εἰς τὰ ἀρχίδια, διὰ νὰ στεφανώσωσι μίαν ἡμέραν τοὺς φυλάζοντας τὰς συμφωνίας των, ἢ νὰ τοὺς καταδικάσωσιν εἰς αἰώνιον ὄνειδος. Λοιπὸν φιλοτιμηθῆτε νὰ ἐμμένητε εἰς τὰς ὑποσχέσεις σας ἀκλόνητοι, παρακινούμενοι καὶ τοὺς λοιποὺς, ὡς εἴπαμεν, εἰς τὸν αὐτὸν σύνδεσμον τῆς ἱερᾶς συμπαρίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἤρτηται ἡ εὐτυχία καὶ δόξα τοῦ ἔθνους, ἡ . . . σιωπῶμεν, δύσφημον, θμὴ γένοιτο! καθὼς ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα, καὶ πρὸ πάντων τὴν πτώσιν τοῦ Γένους ἡμῶν, ἥτις συνέβη ἐκ τῆς διχονοίας καὶ ἀσυμφωνίας μας.

«Πρὸς εὐκολίαν ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν καὶ μερικῶς παντὸς μέλους τῆς Ἑταιρίας, δηλοποιούμεν τῇ ἀδελφικῇ ὑμῶν ἀγάπῃ, ὅτι διορίσθη ἐξ ἡμῶν Γενικὸς Ἐφορὸς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποῖου τὰς διαταγὰς ἅπαντες, προσέχοντες εἰς τὸ ἐξῆς, θέλετε ἔχει ὑπακοὴν καὶ πίστιν, προτρέποντες καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς ταῦτα ἐξ ὑμῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ γράφειν ἰδίως δὲν συγχωρεῖ ὁ καιρὸς.

«Ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ διορίσαμεν Ἐφόρους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα θέλετε πληροφορηθῆ παρὰ τοῦ ἀγίου Μονεμβασίας Κ. Χρυσάνθου, καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους θέλετε ἐγχειρίξει ἕκαστος ὑμῶν, ὅ,τι ἐγγραφὸν θέλει νὰ στείλῃ πρὸς ἡμᾶς, τὸ ὁποῖον θέλει στέλλεται διὰ τοῦ διορισθέντος μέσου ἀσφαλέστατα· ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τοιοῦτος, ὁποῖος δεῖται σκέψεως, μετὰ τὸ νὰ ἔχωμεν πολλοὺς πολυομμάτους Ἀργούς, ἐπιτηροῦντας τῶν ἄλλων τὰς ἀφροσύνας, διὰ νὰ τοὺς βλάψουν. Ἄλλο τι δὲν ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν φιλίαν σας εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν πραγμάτων μας, εἰμὴ ἡ μεταξύ σας ὁμόνοια, πίστις

καὶ ὑπακοή, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς ἀπὸ τριῶν ἀγκύρων, σαλεύει ἡ ἐλπίς ἡμῶν. Ταύτας λοιπὸν ἐνστερνίσθητε, ἐμπνέοντες αὐτάς καὶ εἰς τοὺς λοιπούς. Περὶ δὲ τῶν ἀναγκαίων μέσων ἀμεριμνήτατε, καὶ ἄλλοι θέλουν ἀναπληρώσει τὰς ἐλλείψεις, καθὼς τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ τὰς ἐδικὰς σας. Πρὸς δὲ θέλει σὰς παρῆρσιασθῇ καὶ ἐν ἄξιον ὑποκείμενον, στελλόμενον παρ' ἡμῶν, τὸ ὁποῖον διὰ ζώσης φωνῆς θέλει σὰς ὁδηγήσῃ εἰς κάθε κοινωφελὲς ἐπιχείρημα.

«Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ ψυχῆς εἰς τὴν ἀγάπην σας. Ἐχοντες δὲ πεποιθήσιν εἰς τὴν φρόνησίν σας, καὶ μὴ ἀμφιβάλλοντες οὐδαμῶς περὶ τῆς πίστεως καὶ εὐπειθείας σας, καὶ ὅτι ἅπαντες φρονήσετε ἐν κατὰ τὴν ἡμετέραν εὐχὴν, εὐχόμεθα ὑμῖν τὰ εὐκαταὰ καὶ βίον ἀκύρωνα καὶ ἄνετον, μένοντες εἰς τὸ διηνεκές.

« Ἐνδοξότατε Πετρόμπεη !

« Κρίνομεν εὐλόγον διὰ τὴν παροῦσαν δεξιὰν περίστασιν νὰ ἐκλέξῃς ἓνα Καπετάνιον ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ νεοφερμένους Σουλιώτας τὸν ἐπιτηδειότερον, ἢ τὸν Καλόγηρον Τζάμη ἢ τὸν Νάσον Φωτομάραν, νὰ τὸν στείλῃς εἰς Κέρκυραν, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τοὺς ἐκεῖ εὐρισκομένους Σουλιώτας, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ ὅλους ὅσον τάχος νὰ μετοικήσωσι πανοικί εἰς τὰ αὐτόθι, τοὺς ὁποίους ἐλθόντας θέλετε διαμερίσει εἰς τὰς Καπετανίας, καὶ ἡμεῖς, πρὶν φθάσωσι, θέλομεν στείλει τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα.

Ὁ δὲ σταλεὶς Καπετάνιος ἀμέσως ἀπὸ Κερκύρας νὰ μεταδῇ μυστικῶς τῷ τρόπῳ εἰς Ἡπειραν, νὰ ἐνώσῃ ὅλους τοὺς Καπετανέους εἰς ἓν μὲ σύνδεσμον φιλικόν, καὶ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ, ὅπου, παρῆρσιαζόμενου εἰς τὰς αὐτόθι τοῦ ἐκλαμπροτάτου Παΐζαδὲ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς ὁδηγίας του ἢ, ἂν ὁ ἴδιος δὲν παρῆρσιασθῇ καὶ τοὺς γράψῃ, πάλιν ὁμοίως νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ γραφόμενά του.

«Αὐτὸ ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τὴν Ἐνδοξότητά σου νὰ τὸ ἐνεργήσῃς δραστικὰ, φρόνιμα καὶ τάχιστα, ὅσον τὸ δυνατόν, ἐπειδὴ οὕτως ἀπαιτεῖ ὁ παρὼν καιρὸς τὰ δὲ ἔξοδα διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν μετοίκων γράφομεν τῷ Κόμητι Βιάρῳ Καποδίστρια νὰ τοῖς προμηθεύσῃ τὰ ἀναγκαῖα τῆς ὁδοπορίας των. Ταῦτα δὲ πάντα πρέπει νὰ ἐνεργηθῶσι μὲ τρόπον φρόνιμον καὶ πολλὰ μυστικόν ».

(γ) Ὁρα ἐν τοῖς Σουλιωτικῶς τοῦ τόμ. Γ'.

ΣΕΛΙΣ 42.

(α) Όρα ἐν τῷ τόμ. Β'. τὸ Κεφ. Γ'. περιέχον τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ἐκθεσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ψηλάντου.

ΣΕΛΙΣ 43.

(α) Τῶντι δύο μυστικοὶ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπῆρχον τότε ἐν Πάτραις, παφορτισμένοι, ἵνα βεβαιωθῶσιν, ἐὰν οἱ ῥωσικοὶ στρατοὶ ἐκινήθωσαν, ἢ κινηθῶσιν αὐθιγὰς, πρὸς σωτηρίαν τούτου· ἐστηρίζετο δ' ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἐπὶ τῶν ὑποσχέσεων ἃς ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πρόξενος Βλασσόπουλος διὰ τοῦ Ἰωάννου Παπαβέρηγοπούλου εἰσηγήσει τῶν Ἐταίρων τῆς Ἀχαΐας. Διὰ τὴν Ἑλλάδα, παρασκευαζομένην εἰς πόλεμον, σωτήριον ἦν μέτρον ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἐπομένης ἀναπορεύκετο καταστροφῆς τοῦ μᾶλλον ἐπιφύτου τούτου θηρίου. Τότε δὲ οἱ ἐν Πάτραις, ὅπως δώσωσι τοῖς ἀπεσταλμένοις καὶ δι' αὐτῶν τῷ Ἀλῆ πασᾶ ἐχέγγυα ἐλπίδος ἀγαθῆς, ἐπεμψαν τὸν Παπαβέρηγοπούλου εἰς Πετρούπολιν ἐν γνώσει τούτων, πρὸς τὸ φαινόμενον μὲν, ἵνα ὑποστηρίξῃ παρὰ τῷ Καποδίστρια τὴν ἀνάγκην τῆς ταχυτέρας κινήσεως τῶν ῥωσικῶν στρατῶν πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κυρίως δὲ, ἵνα ἐξετάσῃ καὶ πληροφορηθῇ ἐκ τοῦ πλησίον, ἐὰν ἡ Ῥωσσία διετίθετο βοηθὸς τῇ Ἑλλάδι, κινουμένη εἰς ἐπανάστασιν, καὶ βεβαιώσῃ τῷ Ψηλάντῃ τὴν ἀληθὴ κατὰστασιν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐναπιστεύθησαν τῷ Παπαβέρηγοπούλῳ, ὡς τιμῷ ἀνδρὶ, καὶ λευκώματα (μπεγιτάζια), ὑπογεγραμμένα παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ προκρίτων τῆς Πελοποννήσου, ἵνα γράψῃ ἐπ' αὐτῶν, ὅτι ἂν ἐνόμιζε δέον, εὐθάνων ἐν τῇ Πετρούπολει. (Ἐν τοῖς Διαφοροῖς Ἐγγράφοις, καταχωριζομένοις ἐν τῷ τόμ. Β' ἐκ τῶν περὶ τὸν τόμον, δημοσιεύομεν τὸ πρὸς αὐτὸν συστατικὸν συνάμα καὶ πληρεξούσιον τῶν Πελοποννησίων.) Περιττόν, ἐὰν εἰπωμεν ἡμεῖς, ὅπως ἡ ἀνωτέρω περὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πολιτικὴ πλεκτάνη ὠφέλησεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. (Όρα καὶ τόμ. Γ'. ἐν τοῖς Σουλτανικοῖς.) Σημειωτέον δ', ὅτι ὁ Ἀλῆ πασᾶς τὴν αὐτὴν ἡκολούθει πολιτικὴν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς βοηθείας ἐαυτοῦ ἀπηύθυνεν αἰτήσεις πρὸς τε τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν κυβερνήσιν, ἰδίῳ πρὸς ἑκάστην χρώμενος προσώπῳ, ὡς διὰ μὲν τὴν Ἀγγλικὴν τῷ Κολεβῷ, διὰ δὲ τὴν Γαλλικὴν τῷ Μάνθῳ, καὶ διὰ τὴν Ῥωσικὴν τῷ Μαρίνογλου. Ἐκαστον τῶν ὀργάνων τούτων ἴδιον εἶχε γραμματεῖα, καὶ ἀπολύτως ἡγνότες οἱ εἰς, ὅτι ἐνήργει ὁ ἄλλος. Ἐπειδὴ δὲ εὐδαιμονία τῶν κυβερνήσεων αὐτῶν, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, συμφέρον εἶχε πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, οὗτος ἐπίστευσε ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ Παπαβέρηγοπούλου, ὡς ὑπαλλήλου τοῦ ἐν Πάτραις ῥωσικοῦ προξενείου, καὶ ἐνταῦθεν ἐπέμεινε ἐλπίζων.

(β) Ἐννοεῖ ἐνταῦθα ἐτοιμὴν τὴν Πελοπόννησον πρὸς ἐπανάστασιν, καὶ μόνον περιμένουσιν τὸν κινήσοντα αὐτὴν ἀρχηγὸν Ψηλάντην.

ΣΕΛΙΣ 44.

(α) Ἰδοὺ τὸ ἐπαινετικὸν γράμμα.

« Ἐντιμότατοι καὶ εὐγενέστατοι κύριοι Ἐπίτροποι τῆς ἐν Μόσχῃ
« φιλογενικῆς Κάσας.

« Γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἐγένετο ὁ ἐνθερμος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ζήλος σας καὶ ἡ ἄοκνος ἐπιμέλεια, τὴν ὁποίαν καταβάλλετε εἰς τὴν πρόσδοκ τῆς βοηθείας Κάσας· ἂνθ' ὧν καὶ δὲν λείπομεν νὰ σᾶς δηλώ-

σωμεν διὰ τοῦ παρόντος ἐνσφραγίστου ἡμῶν γράμματος ἀνεκλάλητον χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν, ὅπου ἡσθάνθημεν, καὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν ἀπὸ μέρους ὅλου τοῦ Γένους μὲ τὰς ἀνηκούσας ἀνευφημίας. Ἡ θαυμαστὴ Ἑλλὰς, τῆς ὁποίας ὅλοι εἰμεθα τέκνα γνήσια, θέλει στεφανώσῃ μίαν ἡμέραν τοὺς ἤδη ἀγῶνας καὶ θυσίας ὧν ὑμῶν μὲ τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς ἀθανασίας, συγκατατάττουσα καὶ ὑμᾶς εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀθανάτων προπατόρων μας. Ἀς πασχίσωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοὶ ἡμῶν συμπατριῶται, νὰ γινώμεν ἄξιοι τούτων τῶν ἀνταμοιβῶν, μὴ φειδόμενοι μήτε κόπους, μήτε χρήματα, τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἀπόκτησις καὶ ἡ ἀπώλεια εἶναι ἔργα τῆς ἀσάτου τύχης· ἀλλὰ ἐπιζητοῦντες τὴν ἀθάνατον δόξαν νὰ καταγινώμεθα ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν ἀπόλυσιν ταύτης, τὴν ὁποίαν τότε μόνον θέλομεν ἔχει, ὅταν ἐκτελῶμεν τὰ πρὸς τὴν γλυκυτάκην ἡμῶν πατρίδα ἀπαραίτητα ἡμῶν χρέη. Ταῦτα πρὸς ἔνδειξιν τοῦ ἐνθέρμου ὑμῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ζήλου.

Ἐξέρωθε.

Ἐν Μόσχᾳ, ἰούλιος 1820.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

(ε) Ὁ διορισμὸς αὐτοῦ.

«Φιλογενέστατε κύριε Ἰωάννη Πούμπα!

«Κατὰ τὴν ἡν παρὰ τῶν κυρίων Ἀρχηγῶν ἔλαβον ἐπιτροπικὴν ἐπιστάσιαν, γνωρίζων κάλλιστα τὸ τίμιον τοῦ χαρακτήρος τῆς καὶ πεπεισμένος ὢν εἰς τὴν ἄκραν φιλογενειάν τῆς, ἀποκαθιστῶ τὴν εὐγενεῖαν τῆς Ἐπιτροπὸν τέταρτον τῆς νεοσυστηθείσης ἐνταῦθα φιλογενικῆς Κάσσης, οὐδαμῶς ἀμφιβάλλων εἰς τὸ ὄφελος, ὅπου μέλλει νὰ προξενήσῃ, διὰ τὸν ὃν ἔχει εἰς τὰ συντείνοντα τῇ πατρίδι ἡμῶν ἐνθέρμον ζῆλον. Ὅθεν ὥς ἀναλάβῃ μετὰ τῆς συνήθους τῆς ἐπιμελείας τὴν ἐπιστάσιαν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἡ ποθητὴ ἡμῶν πατρίς δι' ἐμοῦ σήμερον τῇ ἐμπιστεύεται, καὶ ἐκτελοῦσα τὰ χρέη τοῦ καλοῦ πατριώτου νὰ γίνεταί τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς, καὶ οὕτω νὰ ἀπολαύσῃ τὰς ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ἀνηκούσας αὐτῇ ἀμοιβάς. Ναί, ἀγαπητέ μοι ἀδελφε, βέβαιος εἶμαι, ὅτι καὶ ἡ εὐγενεῖα τῆς θέλει ἀναδειχθῇ ἀσφαλέστατα εἰς τὴν ἐπιστάσιαν ταύτην, καὶ ἐγὼ θέλω λάβει τὴν εὐχαρίστησιν διὰ τὴν εὐτυχῇ ἐκλογὴν ὅπου ἔκαμον. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μένω

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.»

(γ) Ἀκολουθεῖ ἡ νέα καὶ τόσῃ ἐπιτηδεῖα προκίρυξις αὕτη, ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἑτοιμίας στηριζομένη, μᾶλλον δὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἑταιρίας ὑπερετοῦσα, ἔλην δὲ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς ἐκφράζουσα, καὶ εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ προσκαλοῦσα ἕκαστον.

«ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ»

«Ἰδοὺ σὺν Θεῷ ἁγίῳ, ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ἠνέωκται καὶ ἡμῖν στάδιον φιλογενείας καὶ ἐπιδείξεως εἰς ἔνδειξιν τῆς ἐλληνικῆς ἡμῶν προαιρέσεως καὶ εἰς βεβαίωσιν τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα γενναίων αἰσθημάτων πρὸς φωτισμὸν καὶ βελτίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.

«Ἡ ἱερὰ φωνὴ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας κυρύττει πρὸς ἅπαντας τοὺς Ὀρθοδόξους ὁμογενεῖς, οὓς καὶ βεβαίῳ (*) μὲ ὅλους τοὺς ἱεροὺς λόγους διὰ τὴν πρὸ πολλοῦ μελετωμένην ἔκδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας, εἰς δεκαεξὶ τόμους διηρημένην.

«Ἡ ἔκδοσις αὕτη, ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ἡ ἐγνωσμένη εἰς τὸ Γένος διὰ τῆς προκηρύξεως, μᾶς ὑπόσχεται μὲ ὅλους τοὺς ἀποχρῶντας λόγους, ὅτι θέλει ἐξαλείψει τὸ ὄνειδος τῆς ἀμαθείας (**).

«Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου ἔργου ἀπαιτοῦνται μὲν καὶ ἄλλα πολλὰ, ἀλλὰ μετὰ τῶν πάντων ἡ κατὰ τύπους ἐλπίζομένη ἀδρά καὶ γενναία συνδρομὴ τῶν φιλογενῶν συνδρομητῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται καὶ δι' ἔργων ἡ προθυμία ἐκάστου, ὡς λέγει καὶ ἡ ἁγία Γραφή: «Δεῖξόν σου τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου».

«Ἡ πατρίς, ὁμογενεῖς καὶ ὀρθόδοξοι Ἀδελφοί, γνωρίζουσα τὴν ἐκ ταύτης τῆς ἐκδόσεως ὠφέλειαν, ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν, ἔνθα καὶ λέγει πρὸς τὰ γνήσιά της τέκνα, ὡς κοινὴ μήτηρ παρῆρσιαζομένη:

«Τέκνα μου ἀγαπητά!

«Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων εἶναι ἀναγκαιοτάτη καὶ ἐπωφελεστάτη. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ πρώτη πατρικὴ ἡμῶν κληρονομία εἶναι καὶ νομίζεται ἡ μάθησις. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι κατὰ χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον πρέπει νὰ εὐρίσκωνται σεσημειωμένα τὰ ἀξιοσέβαστα ὀνόματα ἐν τῷ γενικῷ καταλόγῳ τῶν φιλογενῶν καὶ φιλοκάλων συνδρομητῶν, πρὸς αἰώνιον μνήμην καὶ ἀξιεπαινον τοῖς μεταγενεστέροις παράδειγμα. Ἐνθυμηθῆτε τέλος πάντων, ὡς ὀρ-

(*) Οὕτως ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐντύπῳ προκηρύξει· ἀλλ' ἐν τῇ ἐγγράφῳ, ἣν ἐπίσης ἔχομεν εἰς χεῖρας, οἱ ἐκδύται ἐκφράζονται οὕτω: «καὶ ὡς ἁ π ὁ μ ἔ ρ ο υ ε ὕ ψ η λ ο ὕ β ε β α ι ο ἰ».

(**) Ἐν τῇ χειρογράφῳ ἡμῶν προστίθενται ἔτι: «καὶ οὕτε θέλει ἔχει χώραν εἰς τὸ ἀ-ξίως ἢ ἄδικος κατηγορία ἐκείνων, ὅσοι πολλάκις καὶ πολυτρόπως ἐκήρυξαν καὶ ἐν πολλοῖς ἐβεβαίωσαν, ὅτι πρὸ πολλῶν αἰώνων ἐξέλιπον ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἦθη καὶ ὁ ἐλληνικὸς χαρακτήρ».

ὁδοῶσι Χριστιανοί, τὰς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ Κα-
τηχήσεως αὐτοπροαιρέτους καὶ ἐνόρκους ὑμῶν ἐπισχέσεις περὶ τῶν
ιερώων καθηκόντων καὶ κοινῶν συμφερόντων. Οἱ ΕΚΔΟΤΑΙ.

Τὰ ἀντίτυπα ταύτης ἐπέμποντο εἰς τὰς Ἐφεσίας κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου.
Ἐνταυτῷ δὲ διετάσσοντο αὐταί, ὅπως κοινοποιῶσαι ταύτας, πρὸς οὓς ἀνήκει, ἐνθυμί-
ζωσιν αὐτοῖς καὶ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου: «Βλέπετε, ἀδελφοί, πῶς ἀκριβῶς
«περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι.» Ἐννοεῖ βα-
βαίως ὁ Ὑψηλάντης τὴν ξένην διπλωματίαν καὶ τὰς ξένας κατασκοπίας.

(8) Ὅρα περὶ τοῦ Στεφάνου Ζίφκοβιτς καὶ ἐν τῷ τόμῳ Β΄. Κεφαλαίῳ Δ΄.

ΣΕΛΙΣ 45.

(α) Ἰδοὺ τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ἔγγραφο πρὸς τὴν Ἀρχὴν.

«Κύριοι!

«Ἐγὼ ἐντεῦθεν ἀπομακρυνόμενος μετ' οὐ πολὺ, ἐπιθυμῶ νὰ δια-
τρέξω ὀλίγα μέρη, καὶ φθάσας εἰς τὸν Μωρέαν νὰ διημερεύσω ἐκεῖ,
τὸν ἐμπορικὸν βίον μετερχόμενος. Ἄν ἐγκρίνετε τοῦτο, γράψτε μοι
παρέχοντες καὶ μέσα, ὅσων μὲ στοχάζεσθε ἐμπορικῶν σας ὑποθέσεων
χρήσιμον καὶ ἱκανὸν νὰ ἐνεργήσω. Χρήματα, ἐφ' ὅσον ἔχω, πρέπει νὰ
ἐξοδεύω, μηδὲν ἄλλοθεν ζητῶν· ἀλλ' ἔπειτα (ἐπειδὴ ὀλίγα ἔχω) πόθεν
πόσα δύναμαι νὰ λαμβάνω, ὑμέτερον ἔργον νομίζω νὰ μὲ διατάξητε,
ὥστε ἐξ ἀφετηρίας νὰ γνωρίσω.

«Ἐκ πολλῶν τεκμαίρομαι ὠφέλιμον τοῦ Μωρέως αἱ πραγματεῖαι
νὰ προτιμηθῶσιν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας. Ἐκείνων ἡ ἐξαγωγή δύναται
μεγάλως ν' αὐξήσῃ τὸ καπιτάλι μας διὰ τὰς λοιπὰς πραγματείας ἀ-
κολούθως. Ἐκείθεν στοχάζομαι νὰ ἔχω διαφυλάττων μετὰ πολλῶν
σημαντικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐμπόρων ἀλληλογραφίαν, ὡς
κατὰ περίστασιν τάχα εὐρεθεὶς ἐκεῖ ἄνθρωπος καὶ ἐκ τοῦ προσεχοῦς
καθαρῶν τὰ πράγματα· καὶ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων γράφων, ν' ἀπομακρύνω
πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὸ νὰ κινήθωσιν ἐπιχειριζόμενοι συστηματικὴν ἐκεῖ
ἐργασίαν, ἄχρις ὅτου νὰ διατάξωμεν προκαταβάλλοντες τὰ θεμέλια
τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου μας, καὶ ἀκολουθῶν κατὰ τὴν χρεῖαν ἐνεργοῦμεν.

«Εὐρίσκεται εἰς τὴν Βύζαν ἓνας τῶν Σουλτάντων τοῦ Κριμίου, Χα-
μὶλ Κιράς ὀνόματι, ἄνθρωπος μὲ πολλὰς γνώσεις καὶ χαρακτῆρα τί-
μιον, νοδὸς δ' εὐεπηρεάστου καὶ δυσπατήτου. Ὑποπτος ὢν, ἐρησυχά-
ζει ἐκεῖ δυστυχῶν. Αὐτοῦ ἡ φιλαυτία ἂν ἐξογκωθῇ, καὶ τὴν μὲν φα-
μελίαν του ἀπευθίῃ εἰς Ῥωσίαν, τὴν ὁποίαν Ῥωσίαν ἀγαπᾷ, αὐ-

τὸς δὲ κρυφίως ἐλθὼν παρευρεθῇ ἐξαπατῶμενος, θανατὸν μέγα νὰ χρησιμεύσῃ. Ἐγὼ ἀδυνατῶ βεβαίως ν' ἀπέλθω παρ' ἐκεῖνω.

«Περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν μέλλουσαν τῆς Δακίας κατάστασιν ἔχω γνώμην, τὴν ὁποίαν ἐκοίνωσα τῷ Ἀθηνασιάδῃ. Ἀκολούθως δ' εὐκαιρήσας ἴσως, ἐκθέσω συγγραμμάτιον περὶ τούτου.

«Τὸν φίλον Δημ. Παρισιάδην, ἀπερχόμενον ἐντεῦθεν, στοχάζομαι νὰ διευθύνω εἰς Μάνην, διδάζοντα εἰς τὸ ἐκεῖ ἀνεγειρόμενον σχολεῖον. Ἐν γένει ὅμως ἐπεθύμουν νὰ ἤξεύρω, ἂν ἔξεστι, φίλον εὐρίσκων, ὀνκρίνω ἄλλου χρησιμώτερον, νὰ ἐξαποστέλλω, καὶ πρὸς τίνας νὰ διευθύνω.

«Εἰς τὸν Μωρέαν σὺν Θεῷ φθάσας, στοχάζομαι ἀναγκαῖον νὰ λάβω τὴν ἄδειαν, μεθ' ὅσων ἄλλων ἐγκρίνετε συσχεπτόμενοι, καὶ τὰς ἀρχὰς παρ' ὧν λαμβάνοντες, τὰ κατὰ μέρος τὴν ἐνέργειαν ἐκείνων ἀφορῶντα, νὰ ἐνεργῶμεν, πρὶν ἀναφέρωμεν πρὸς ὑμᾶς. Τοῦτο μεγάλως συντείνει εἰς τὴν συντομίαν καὶ αὐτὴν τὴν εὐδωσιν.

«Ταῦτα ἐν ἄκρᾳ βίᾳ πρῶτος εἰς τοὺς ὁρισμούς σας

«Τῇ ἑ ἀπριλίου αἰωθ'. Θ. ΝΕΓΡΗΣ».

(Ὶ) «... Εἰς τὴν Βλαχίαν, ἔγραψεν αὐτος, τὴν σήμερον, ὡς ἐκ τῶν πολιτικῶν περιστάσεων ἐννοεῖ τις, πρέπει νὰ φυλάττηται ἐκινήσις πάσης Φιλικῶν· πλὴν μὲ πολλὰ εὐοικονόμητον τρόπον, καθότι αὐτὴ εἶναι σήμερον τὸ μόνον καταφύγιον τῶν ἀπόρων καὶ ἀπροστατευτῶν, καὶ εἶναι σχεδὸν μία ἀπειράριθμος πανσπερμία, διὰ νὰ εἰπῶ καλλιτέρα· ἐπομένως ἡμπορεῖ νὰ ἀναγεννήσῃ μίαν πληγὴν τῇ ἀληθείᾳ ἀνιάτον. Ἡ μεγαλητέρα οἰκονομία στοχάζομαι ὅτι εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ἤδη ἡγεμονεύοντος εἰς τὴν Ἑταιρίαν... Τότε βεβαίως κατὰ τὰ χρέη του θέλει δίδει τὴν ἀνήκουσαν χεῖρα βοηθείας κεκρυμμένης πρὸς πάντας τοὺς φιλοπάτριδας· θέλει ὠφελεῖ παντοιοτρόπως τὴν Ἑταιρίαν, καὶ θέλει συντρέχει εἰς ὅλους ἐν γένει τοὺς σκοπούς τῆς. Γνωστὸν τὸ πόσον ἰσχύει ἕνας ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, ὅστις ἀείποτε καὶ ψηφοφορεῖ εἰς ὅλα τὰ κινήματα τῆς Πόρτας. Τὸ τοιοῦτον ὅμως κίνημα εἶναι δυσκατόρθωτον καὶ δεῖται Διὸς κολυμβητοῦ. Ἐγὼ ἐπιφορτιζομένη αὐτὸ τοῦτο, ἂν ἡ σεβαστὴ μου Ἀρχὴ μὲ ἐφωδιάζε μὲ τὰς ἀναλόγους προσταγὰς καὶ ἱεράς συμβουλίας· ἀλλῶως, πῶποτε δὲν θέλω τολμήσει ἕνα τόσον μέγα (δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον) ἐπιχείρημα. Τὰ αὐτὰ λέγω καὶ περὶ τοῦ αὐθέντου τῆς Μπογδανίας. Ἄν δὲ καὶ τοῦτο ἀδύνατον, καλὸν ἦτον διαφοροτρόπως νὰ ἐνεργηθῇ ἡ καταστροφὴ αὐτῶν, καὶ νὰ διορισθῶσιν ἄλλοι ἰκανώτεροι καὶ ἀξιοί».

» φιλοπάτριδες, οἵτινες ὀλίγον φροντίζουν περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν συμ-
» φερόντων των, ἀλλὰ πάντοτε περὶ τῶν κοινῶν. . .

«Β» Προβάλλω εἰς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν τὴν πληρεστάτην κατὰ-
» στροφὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Χαλὲτ Ἐφφέντη. Οὗτος, ὡς ὢν
» μισογραφικὸς, κακεντρεχὴς καὶ κακοποιὸς, ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχυρὸς καὶ
» δυνατὸς ἀναφαίνεται. Τὰ πάντα σήμερον δι' αὐτοῦ γίνονται, καὶ ἄνευ
» τούτου μὴδενίζονται. Αὐτὸς ἐρεθίζει καὶ ἐξάπτει, ὅσον δίδεται, τὴν
» ἐλευθριωτάτην εἰς ὅλα ἐν γένει ἐπιμονὴν τοῦ ἡδὴ Σουλτάνου, ὅστις
» καὶ μεγάλως τὸν εὖ νοεῖ. Αὐτὴν δὲ τὴν καταστροφὴν εὐκολον πρᾶγμα
» βλέπω πρὸς τοὺς αὐθέντας τῆς Βλαχομπογδανίας, ὅταν ἤθελαν εἰ-
» σαχθῇ. Ἐκτὸς τῶν αὐθεντῶν ἄριστον ἦτον τὸ νὰ εἰσαχθῶσι καὶ πολ-
» λοι τῶν ἀξίων Φαναριωτῶν, οἵτινες λογίζονται σήμερον τὸ πολιτι-
» κὸν μέσον τῆς Τουρκίας. Οὗτοι. . . θέλουν προθυμοποιηθῇ εἰς τὸ νὰ
» ἀναδειχθῶσιν ἀξιοὶ ἀπόγονοι, βάζοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τοσαύ-
» τας καὶ τηλικαύτας τυραννίας, ὅπου ἰδίως καθ' ἡμέραν δοκιμάζουν
» παρὰ τῶν βαρβάρων, δηλαδὴ φυλακὰς, δημεύσεις, φόρους καὶ τὰ
» πούτοις ὅμοια. Οὗτοι, ἐκ τῶν ἰδίων παρακινούμενοι ἰντερέσων, ἐγ-
» κολώθησαν ἕκαστος μίαν ἱκανὴν ποσότητα Τούρκων διαφόρων, ἐν-
» νοεῖται, τῶν προκριωτέρων. Ὅταν λοιπὸν, ἔχοντες τοὺς τοιοῦτους
» ἐν τῷ φανερῷ φίλους, παύσουν ἀπὸ τὰ ἰδιαιτέρα καὶ ἰδοὺν ὀλίγον
» βαρύτερον τὰ πράγματα, πόσῃ ὠφέλειαν καὶ βοήθειαν ἡμποροῦν νὰ
» προξενήσουν! Τοῖς πᾶσι γνωστόν. Δὲν λέγω πάλιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ
» γίνῃ ἡ ἀκριβεστερά ἐξέτασις εἰς αὐτούς· μὴ γένοιτα! Τότε ὑποπί-
» πτομεν εἰς ἄλλα ἀτοπώτερα.

«Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔκρινα εὐλογον νὰ ἀναφέρω πρὸς τὴν
» σεβαστὴν μου Ἀρχὴν, ἥτις σκεπτομένη θέλει ἀποφασίσαι τὰ ὠφελι-
» μώτερα καὶ βασιμώτερα. . . »

ΣΕΛΙΣ 46.

(α) Ἴδου τὸ πονηρὸν αὐτὸ σχέδιον.

«Υπερτάτοι Κύριοι!

«Ἡ τοῖς πᾶσι γνωστὴ Αἴγυπτος διὰ τε τὰ πάμπολλα αὐτῆς προϊόν-
» τα καὶ ἐμπορικὴν μετὰ διαφόρων ἐθνῶν ἐπιβροχὴν, διοικουμένη τανῶν
» παρὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ Πασσᾶ πολιτικῶς, πολλῷ μάλλον ὑπόκειται
» πρὸς αὐτὸν ἐμπορικῶς ἅπαντα γὰρ τὰ αὐτῆς προϊόντα πωλοῦνται
» παρ' αὐτοῦ μὲ ἐπιμήκεις διορίας μηνῶν ἑκτὼ, πολλάκις θυμῶς συμβαί-
» νει ἡ πελοία πληρωμὴ καὶ εἰς χρόνον ὀλόκληρον. Καὶ μολογῶτι ἐκ τῶν

περιστατικών ἐμπορικών μεταβολῶν καὶ ἀσώτων ἐμπόρων ἐδοκίμασε πολλῶν μυλλιονίων γροσίων φθοράν, καὶ κατὰ τὸ παρὸν νὰ ὀλιγόστευσεν αὐτὴν τὴν πρὸς τοὺς ἐμπόρους ἐμπιστοσύνην. . . μάλιστα πρὸς τοὺς διαφθεντευομένους Εὐρωπαίους· μετ' ὅλον τοῦτο, ὅποτε ἐν τακτικὸν ἐμπορικὸν ὁσπῆτιον ἐν τῇ Αἰγύπτῳ συστήθῃ μετ' ὅλην χρηματικὴν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων ἀραδικῶν, ἡμπορεῖ ἀναμφιδόλως κατὰ μὲν τὸν πρῶτον χρόνον νὰ ἀπολαύσῃ ἐμπιστοσύνην παρὰ τοῦ Διοικητοῦ περίξ τῶν γροσίων μυλλιονίων πέντε ἀναμφιδόλως· προβαίνοντος δὲ τοῦ χρόνου, διπλάσιος ἢ ὑπόληψις καὶ ἐπέκεινα ἐπεται.

«Οἱ ὑποκλινῶς ὑποσημειούμενοι δοῦλοί σας, συμφώνως καὶ ἀκριβῶς ἐτάσαντες, ὅτι ἐν ἐμπορικὸν τακτικὸν ὁσπῆτιον ἐν Αἰγύπτῳ ἡμπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα τὸ Κοινόν, κυρίως δὲ ὑπὲρ τὰ μυλλιόνια δέκα γροσίων ἐν ἀνάγκῃ, προτείνουσιν ἐπὶ τῇ φιλογενείας σας τὰς εἰς μόνον τὸ κοινὸν ὄφελος ἀποτεينوμένας ἐμπορικὰς σκέψεις των, προσκαλῶντες τὴν ἀναμφίδολον πίστιν σας εἰς τὰ τῶν παρ' αὐτῶν προτεινόμενα.

«Α'. Ἐν ἐμπορικὸν οἶκημα ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ.

«Β'. Ἐν ὁμοίον ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ὡσὰν ὅπου τὰ τῆς Αἰγύπτου προϊόντα δαπανῶνται ἐν ταύτῃ εὐκόλως, καὶ ὡς ἀναγκαῖα ἢ παρακαταθήκη πρέπει νὰ σώζεται ἐκεῖ διὰ κάθε ἐνδεχόμενον.

«Γ'. Συστατικὰ πρὸς φίλους, εἰς ὅσας πολιτείας λαμβάνουν ἐπιρροὴν τὰ προϊόντα τῆς Αἰγύπτου.

«Δ'. Εἰς δύο ἢ τρεῖς πόλεις τῶν αὐτῶν χρηματικὴν ὑπόληψιν ἀνὰ χιλιάδας ἑκατὸν γροσίων, χρειὰς τυχοῦσης τραθηγμάτων, ἕπερ συντείνει μᾶλλον πρὸς ἐλκυσμὸν τοῦ Πασσᾶ καὶ πλεονασμὸν ὑπολήψεως.

«Ἐτοίμως κείμενα περὶ τούτων.

«Κυριάκης Τασσήας, διατρίβων περίξ τῶν χρόνων πέντε ἐμπορικῶς ἐν Αἰγύπτῳ, δόκιμος καὶ εἰδήμων τῶν ταύτης προϊόντων, ἐμπειρος καὶ ἄοκνος τοῦ ἐπαγγέλματός του, ζηλωτὴς θερμὸς ὑπὲρ τοῦ Κοινοῦ ὠφελείας, προσφέρει ὀλοφύχως τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς αὐτοῦ ἐν τούτῳ ὑπουργίᾳς ἔπειτα τὸ καράβι του ὀνομαζόμενον «Ἡ Ὁραία Ἑλλάς» ἔπειτα ὅλην χρηματικὴν ἐκ τῶν οἰκείων δυνάμεων γρόσια χιλιάδας πενήντα καὶ περιπλέον ἐκ τῶν φιλικῶς παρ' αὐτοῦ διοργανισθέντων πρὸ πολλοῦ ἄλλων γροσίων χιλιάδων ἑκατὸν ἐτοίμως. (Καὶ οὗτος μὲν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.)

«Ἀντώνιος Πελοπίδας, διορισθεὶς παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν μῆνα φεβρουάριον 1820, ἵνα διέλθῃ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Δημη-

τρίου Ὑπάτου ἐν Αἰγύπτῳ χάριν συνδρομῆς τῆς κατὰ τὴν Πελοπόννησον διοργανιζομένης σχολῆς, προσφέρει πρῶτον τὸν ζῆλον, πίστιν, προθυμίαν ἄοκνον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ὡς ὑπουργὸς τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐμπορικῆς οἰκίας· δεύτερον ὕλην χρηματικὴν ἐτοίμην τῆς παρούσης περιηγητικῆς παρὰ τῶν φιλελλήνων συναθροίσεως γρόσια χιλιάδας διακοσίας, καὶ περιπλέον ἐκ τῶν φιλικῶς παρ' αὐτοῦ διοργανισθέντων, καὶ ἐν τούτῳ (ἥτοι ἐμπορίῳ) ἰδιοποιηθέντων ἱκανὴν χρηματικὴν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατὰ καιρὸν, καὶ, χρείας τυχούσης, προσωρινὴν ὑπόληψιν.

«Καθήμενα ἀπαιτούμενα ἐκ τῆς φιλογενείας σας.

«Α΄. Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐλλειπόντων μέχρι τῆς προειρημένης ποσότητος τῶν ἀραβικῶν γροσίων πεντακοσίων χιλιάδων γρόσια ἀραβικὰ χιλιάδων ἑκατὸν πενήκοντα, ἥτοι γρόσια Κωνσταντινουπόλεως χιλιάδων ἑκατόν.

«Β΄. Ἡ ἀπαιτούμενη, ὡς προεῖρηται, εἰς δύο ἢ τρεῖς πόλεις χρηματικὴ ὑπόληψις, χρείας τυχούσης, διὰ κυκλικῶν περιοδικῶν τραδηγμάτων ἀνὰ γρόσια χιλιάδων ἑκατόν· ἐκ δὲ τῶν πόλεων Κωνσταντινου, Σμύρνης, Λιθόρου ἢ Τριέστι, εἰς ὁποίας καὶ ὁπόσας ἐκ τούτων εὐκολύνεσθε.

«Γ΄. Συμβουθεὺς εἰδήμονας τῶν ἐμπορικῶν καταστήτων, ταχτικῶς, ἐναρέτους, φιλογενεῖς καὶ ὁμόφρονες, περιωρισμένους εἰς τὴν ἀνήκουσαν ὑποταγὴν διὰ τὴν ἡσυχίαν, ὁμόνοιαν καὶ καλὴν τάξιν, εἰς διὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς ἕτερον διὰ Πελοπόννησον (ἡ Πάτρα ἐστὶν ἡ ἀρμοδιωτέρα.) Διὰ δὲ ἄλλους ἀναγκαίους γραμματικῶς ἡμποροῦμεν νὰ προβλέψωμεν μὲν καὶ ἡμεῖς, πλὴν, ὅταν ἐκλέγωνται συστηματικῶς παρ' ὑμῶν, ἀγαθότερον. Ὁ διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν διορισθὸς ἀπαιτεῖ νὰ ᾖ καὶ πολὺγλωσσος, μάλιστα δὲ ἐντελής εἰς τὴν ἐθιμικὴν διάλεκτον διὰ τὴν τοῦ Διοικητοῦ συνομιλίαν, καὶ σχεπασμένος ἐνταυτῷ μὲ βωσσικὴν ὑπεράσπισιν.

«Ταῦτά εἰσι τὰ παρ' ἡμῶν προτεινόμενα, φιλογενεῖς Κύριοι, εἰς τὰ ὁποῖα θέλετε δώσει πλήρη καὶ βεβαίαν πίστιν, ὅτι ἐνεργούμενα δὲν εἶναι ἀμφιβολία νὰ εὐρίσκωνται ἐν τῇ Πελοποννήσῳ περίξ τῶν ἱκανῶν μιλλιονίων γροσίων, χρησίων τῷ Κοινῷ ἐν πάσῃ περιστάσει.

«Ἡ παρούσα ἡμῶν ἀναφορὰ στέλλεται διὰ τὸ ἀσφαλὲς μὲ ἀνθρωπὸν πιστὸν καὶ τίμιον ἀδελφὸν τοῦ Κυριάκη Τασσήκα, τὴν ὁποίαν θεωροῦντες καὶ ἀνακρίνοντες δογματίζοντες θέλετε δώσει τὰς προσταγὰς

σας τῷ προειρημένῳ μέσον τοῦ αὐτοῦ, ἐμβαίνων ταχέως εἰς κίνησιν. Ὁ δὲ Α. Πελοπίδας ἀκολούθως φέρεται προσωπικῶς αὐτόθι καὶ λαμβάνει τὰς ἀπαιτουμένας ἐπιταγὰς σας.

Μένουσι δὲ ἀμφότεροι μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας προσκυνούντές σας.

Ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τῇ α'. Ἰουνίου 1820.

Οἱ ὑποκλινεῖς δοῦλοί σας

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ

Κ. ΤΑΣΣΗΚΑΣ».

ΣΕΛΙΣ 48.

(α) Ἦτοι τὸν Γεώργιον Λεβέντην, καταλληλότετον ἀλτῶς, διότι ἔφερε καὶ ἑω-
τερικὸν Ρώσσου ὑπαλλήλου.

ΣΕΛΙΣ 49.

(α) Ἦτοι ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος.

ΣΕΛΙΣ 53.

(α) Ὅρα ἐν σελ. 58.

ΣΕΛΙΣ 57.

(α) Τὸ σχέδιον τοῦτο φαίνεται γεγραμμένον ὑπὸ Πελοποννησίων, καὶ ἴσως μάλι-
στα ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Δικαίου, Λεβέντου καὶ λοιπῶν ἐν Βουκουρεστίῳ.

ΣΕΛΙΣ 58.

(α) Ὅρα ἀκολούθως εἰς τὰ περὶ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου.

(β) Ἐγραφε δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Κουμπάρην τὰ ἀκλόουθα ἐκ μέρους
τῆς Ἀρχῆς.

«Τιμιώτατε κύριε Κυριακὲ Κουμπάρη!

«Μολονότι πρὸ πολλοῦ ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς ἡ φήμη τῆς φιλογενείας
σου, καὶ διὰ τοῦτο ἐτρέφομεν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν θεῖον τινα ἔρωτα δι'
αὐτὴν, μολοντοῦτο καὶ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ 26 αὐγούστου 1818 γράμ-
μα τῆς φιλίας σου ὅχι μόνον ἐδιπλασίασε τὴν χαρὰν καὶ τὸν πόθον,
ἀλλ' ἐπεκύρωσε καὶ τῆς φήμης τοὺς ἤχους. Τὸ ἔθνος, φίλε, τοιαῦτα
μέλη ζητεῖ, καὶ ἡ πατρίς τοιαῦτα τέκνα, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀρ-
χαίαν τῆς λαμπρότητα. Ἀλλ', ἐπειδὴ ἔφθασεν ἐκείνη ἡ εὐτυχὴς ἐπο-
χὴ, καθ' ἣν ἀνάγκη νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ γνήσιοι, ἀναγγέλ-
λομεν καὶ τῇ φιλογενείᾳ τῆς, ὅτι τὸ πρᾶγμα, πρὸς τὸ ὅποιον σχο-
ποῦμεν, ὑπάρχει κατορθωτὸν καὶ εὐκόλον' διότι τὸ πρῶτον μέσον τῶν
τοιούτων κατορθωμάτων εἶναι ἡ ἐπιμονὴ, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον καὶ
ἡ γενναϊότης τῶν φρονημάτων, τὰ ὅποια ὅτι φυλάττει ἡ φιλία σου,
δὲν ἀμφιβάλλομεν. Λοιπὸν μὴ πτοοῦ! Συμβοηθούς εἰς τοῦτο ἀπείρους
θέλομεν ἔχει, καὶ πρῶτον τὸν ἑγὼν Θεόν, καὶ ἐπομένως ὅλα τὰ περ

πολισμένα ἔθνη, τὰ ὅποια θαυμάζοντα διὰ τὴν ἑλεεινὴν αὐτὴν ὑπομονήν μας, ἐφθασαν πλέον νὰ μὴ μᾶς θεωροῦσιν ὡς ἀπογόνους τῶν ἀθανάτων προγόνων μας. Καὶ κατ' ἰδίαν κρίνοντες καὶ ἡμεῖς τὸ πρᾶγμα, δὲν θέλομεν εὖρει ὅτι ἀδίκως μᾶς καταδικάζουσι καθότι πότε καὶ εἰς ποῖον μέρος ἐζήτησε τὸ Γένος μὲ κοινὴν φωνὴν τὰ ἀναντιβῆρητα τῆς ἐλευθερίας του προνόμια, καὶ δὲν εἰσηκούσθη; Ποία ἄλλη ἦτον ἡ αἵτα, ἡ ἐμποδίζουσα τοσοῦτους χρόνους τὴν τοιαύτην εὐλογωτάτην καὶ δικαιοτάτην ζήτησίν του, εἰμὴ ἡ ἐσχάτη ἀμάθεια, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον τὸ ἔθνος καταβεβυθισμένον; Τώρα ὅπου, δόξα τῷ ἁγίῳ Θεῷ, τὸ σκότος ἐκεῖνο τῆς ἀμαθείας ἐξέλιπε καὶ ἤρχισε τὸ Γένος νὰ αἰσθάνεται τὴν ἑλεεινὴν στάσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται, καὶ νὰ καταγίνηται διὰ τῆς μαθήσεως καὶ παιδείας νὰ γνωρίζῃ τὰ δικαιώματά του, καὶ νὰ προβαίῃ γιγαντιαίοις βήμασιν εἰς τὸν φωτισμόν του, δὲν χρειάζεται ἄλλο παρὰ μίαν κίνησιν, διὰ νὰ καταλάβῃ τόσον, ὅπως δεξιωτάτας περιστάσεις ἐκ τῆς διχονοίας καὶ ἀπρονοησίας τοῦ μυριάκις ἔχασεν, ὅσον καὶ τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν ὅπου θέλει λάβῃ ἅμα μὲ τὴν κίνησίν του, καὶ ἐπομένως πόσον ἡ ἐπιτυχία ἔσεται ἀφευκτος.

«Διὰ νὰ γένῃ λοιπὸν αὕτη ἡ κίνησις καὶ ταχύτερον καὶ ἐυκολώτερον, πρέπει νὰ ἔχωμεν χρήματα, διὰ τῶν ὁποίων τὴν ἐξοικονόμησιν ἐνεκρίθη νὰ συστηθῇ μίᾳ κοινῇ Ἑθνικῇ Κάσσᾳ, ἐφορευομένη ἀπὸ τοὺς ἐγκριτωτέροις καὶ φιλογενεστέροις τῶν πραγματευτῶν τοῦ Ἑθνους, οἵτινες, καὶ αὐτοὶ ὄντες μέλη τῆς Ἑταιρίας, νὰ προφθάνωσι μὲ τὰ ἐναποταμιευόμενα χρήματα εἰς τὰς χρεῖας τῆς Ἑταιρίας. Ἐγένετο λοιπὸν τὸ σχέδιον ταύτης τῆς Κάσσας, τὸ ὅποion θέλει παρρησιασθῇ πρὸς τοὺς αὐτόθι ὁμογενεῖς. Ἐζητήθη δὲ, καὶ ὅθεν ἔδει, ἡ ἀνήκουσα βοήθεια καὶ ὑπεράσπισις, καὶ ἐχορηγήθη ἀφθόγως, καὶ ἤρξαντο πολλοὶ νὰ καταγράψωσι τὰ ὀνόματά των. Συσκεφθῆτε λοιπὸν μετὰ τῶν ἡμετέρων αὐτόθι ἐμπόρων καὶ λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ καταβάλετε κάθε φραντίδα καὶ ἐπιμέλειαν διὰ τὴν ἀπαιτουμένην καταγραφὴν τῶν συνδρομητῶν.

«Πρὸς τοῦτοις εἰδοποιοῦμέν σοι, ὅτι διωρίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἐπίτροπος τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς διαταγὰς προτρέπομεν ὅλα τὰ μέλη νὰ ὑπακούουν, ἀναφερόμενα πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του».

Κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν ἔγραψε καὶ πρὸς τὸν Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, ὡς ἀκολούθως:

«Τιμιώτατε Κύριε Μανουήλ Παπᾶ !

«Τὸ γράμμα τῆς τιμιότητός της ἀπὸ 21 δεκεμβρίου 1819 ἐλά-
βομεν, παρ' οὗ εἰδοποιηθέντες τὰ τῆς ὑγείας της ὑπερήσθημεν, μάλι-
στα δὲ ἐπὶ τῷ ἐνθέρμῳ ζήλῳ της καὶ προθυμίᾳ εἰς τὰ κοινωφελῆ,
διὰ τὰ ὁποῖα ἀπήλυσας καὶ τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐτοιμάζει τοὺς στεφάνους, διὰ νὰ στέψῃ ἐν καιρῷ
πρέποντι τοὺς εὐεργέτας του.

«Εἰδοποιουῦμεν καὶ τὴν Τιμιότητά της, ὅτι εἰς εὐκολωτέραν καὶ τα-
χυτέραν κίνησιν τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους ἐνεκρίθη νὰ συστηθῇ μία
Ἑθνικὴ Κάσσα, ἐφορευομένη ἀπὸ τοὺς ἐγκριτωτέρους καὶ φιλογενε-
στέρους τῶν ἐμπόρων μας, αἵτινες, ὄντες μέλη τῆς Ἐταιρίας, νὰ προ-
φθάνωσι μὲ τὰ ἐναποταμιευόμενα χρήματα εἰς τὰς χρεῖας της. Ἐγέ-
νετο λοιπὸν καὶ τὸ σχέδιον ταύτης τῆς Κάσσης, τὸ ὁποῖον θέλει τῇ
ἐμφανισθῇ ἐκ τῶν αὐτῶν ὁμογενῶν. Κατὰ τοῦτο οὖν τὸ σχέδιον συ-
νεληθόντες ἤ, τε Τιμιότης της, ὁ κ. Γεώργιος Σαματᾶς, τὸν ὁποῖον καὶ
ἀδελφικῶς ἀσπαζόμεθα, καὶ ὁ κ. Κ. Κουμπάρης, συσκεφθῆτε καταβάλ-
λοντες κάθε φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τῶν συν-
δρομητῶν καταγραφὴν.

«Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἡ Τιμιότης της, καθὼς γνήσιον τέκνον τῆς Ἑλ-
λάδος καὶ ζηλωτῆς τῆς δόξης της, εἰς τριαύτην δεξιάν περιστάσιν θέ-
λει φιλοτιμηθῇ, ἀμιλλωμένη νὰ ὑπερτερήσῃ τοὺς ὁμοίους της. Πρὸς
τούτοις τὸ γράμμα της ἐλάβομεν ἄνευ χρημάτων. Λοιπὸν φροντίσατε
περὶ αὐτῶν νὰ μᾶς εἰδοποιήσετε. Τὸ ἐσώκλειστον ἀσφαλῶς ἀποστεί-
λατε πρὸς τὸν ἅγιον Σεβέρῳ. Ἐτι δηλοποιουμέν αὐτῇ, ὅτι διωρίσθη
παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἐπίτροπος τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς ἡμῶν Ἐ-
ταιρίας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς
ὁδηγίας καὶ διαταγὰς προτρέπομεν ἔλα τὰ μέλη νὰ ὑπακούουν, ἀνα-
φερόμενα πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Ἐβῆρω».

(γ) Ὅποιαν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Τσουνὴ ἔλαβεν ἐπιτυχίαν, ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ ἀκα-
λοῦθου αὐτογράφου.

«Ἡγαπημένε μου συμπατριώτη καὶ φίλε κύριε Ἀνδρέα Ζαήμη.

Εἰς Καλάβρυτα.

(τὸ σημεῖον)

«1820 νοεμβρίου 2 Συμφερούπολις.

«Ὁ κοινὸς φίλος μας κύριος Ἀντώνιος Τσουνῆς μὲ εἰδοποίησε διὰ
τὴν ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν σου, καὶ ἐχάρηκα. Ἐπιθυμοῦσα, φίλε, νὰ σοῦ
γράψω πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ δὲν ἤξερα, ποῦ, Τώρα ὅμως ὅπου ἔμαθα,

ἰδοῦ ὅπου σοῦ γράφω, ὅτι εἶμαι, καλᾶ, καὶ εἶμαι ἐδῶ εἰς τὸ Κρίμι ἀρχηγὸς τοῦ Γραικικοῦ τάγματος τοῦ Μπαλουκλαβᾶ, τὸ ἀξίωμα χιλίαρχος· ἔχω καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου διὰ τὰς δουλέψεις μου, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸ διάστημα τριάκοντα τριῶν χρόνων τῆς δουλεψῆς μου ἔτυχα εἰς μεγάλους πολέμους· τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ ἔλαβα πολλές λαβωματίας θανατηφόρους, καὶ δοξάζω τὸν Θεόν, ὅπου ἔμεινα ὑγιής, καὶ ἄμποτε νὰ τύχῃ ἀγαθὴ περίστασις κατὰ τὸν πόθον μου νὰ χρησιμεύσω καὶ εἰς τὴν ποθητὴν μου πατρίδα με παρόμοιαις καὶ καλῆτεραις δουλείαις. Ἴσως, φίλε, ἀπὸ πολυκαιρίαν τοῦ χωρισμοῦ μας με ἀλησμονήσεις, καὶ σοῦ ἐνθυμίζω, ὅτι εἶμαι ἀπὸ τὰ Τζιπιανὰ χωρίον τῆς Τριπολιτζᾶς, καὶ ἡ ηλικία μου εἶναι τώρα χρόνων σαράντα ὀκτώ, καὶ ὀνομάζομαι Θεοδόσιος Δημητρίου Ρεβελιώτης. Ὅταν ἤμαστε νέοι, ἀνταμωθήκαμεν εἰς τὸ μαναστήρι τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ ἐφιλιωθήκαμε, καὶ πλέον ἐγὼ δὲν σὲ ἀλησμονῶ, καθὼς ἐλπίζω, ὅπου καὶ ἡ Εὐγενείαν σου νὰ με ἔχῃς εἰς τὴν ἐνθύμησιν καὶ ἀγάπῃ σου. Ἀπὸ τὸν κύριον Τσουνὴν ἔμαθα με χαράν μου, ὅτι τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος μας πηγαίνουν εἰς αὐξήσιν. Διὰ τοῦτο σοῦ στέλλω με τὸν ἴδιον Τσουνὴν γρόσια τετρακόσια, καὶ παρακαλῶ νὰ τὰ ἀφιερώσῃς, σὲ ὅποιον σχολεῖον κρίνῃς εὐλογον· πλὴν νὰ ἔχω ἀπόκρισίν σου διὰ τὴν λαβὴν καὶ παράδοσιν πρὸς ἡσυχίαν μου. Παρακαλῶ, γράφε μου συχνὰ νὰ μανθάνω διὰ τὴν υἰείαν σου, νὰ χαίρωμαι, φανερόνοντάς μου καὶ τὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος μας καὶ εἰτι ἄλλα νὰ ἔχετε αὐτοῦ.

«Ταῦτα καὶ καλὴν ἀντάμωσιν νὰ δώσῃ ὁ Θεός!»

Ἄδελφός καὶ δούλος

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΡΕΒΕΛΙΩΤΗΣ».

(δ) Τοιοῦτον ἔργον ἔχοντες εἰς χεῖρας τοῦ Γεωργίου Καντακουζηνοῦ, τοῦ Χριστοφοῦ τοῦ Περβαϊβοῦ, τοῦ Ἰωάννου Παπαβήγοπούλου κλπ. Ἦν δέ:

«Γεώργιος ὁ Καντακουζηνὸς ὑπόσχομαι κατέναντι τοῦ ἁοράτου Θεοῦ διὰ τοῦ παρόντος μου ἐνυπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου γράμματος, νὰ φυλάξω ἀπαράβατως μέχρι κεραίας τὰ ἐν τῷ παρόντι μου γεγραμμένα.

» Ὁρκίζομαι, ὅτι ἀπὸ τῆς σήμερον θέλω παραβλέπει κάθε ἄλλην φροντίδα, εἴτε οἰκιακὴν, εἴτε πολιτικὴν, καὶ θέλω καταγίνωμαι ὅλως διόλου, εἰς ὅσα πρὸς τὴν τελείαν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μου καὶ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συντείνουσι, μὴ φειδόμενος μήτε γρόσια, μήτε κόπους, ἀλλ', ὅταν ἡ χρεῖα τὸ καλέσῃ, νὰ θυσιάζω καὶ τὴν ζωὴν μου αὐτῇ.

τὴν, διαφενδεύων αὐτὴν ἀπὸ κάθε εἶδος τυραννίας καὶ δεσποτισμοῦ.

«Τοῦτο τοῖνυν ὁμολογῶ, ὅτι θέλω φυλάξει μέχρι τελευταίας μου ἀναπνοῆς. Καὶ, ἂν, (ὃ μὴ γένοιτο!) ἤθελα παραβῇ τὸ παραμικρὸν ἢ ἀπὸ δειλίας ἢ ἀπὸ ἀδιαφορίας, καταδικάζομαι μόνος μου ὡς ἀνάξιος υἱὸς τῆς μητρὸς μου Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἦμαι τὸ ὄνειδος καὶ ἡ κατασχὺνη εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους καὶ εἰς ἅπαντα τὰ πεφωτισμένα ἔθνη.

«(Τ. Σ.) ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΙΝΟΣ».

(α) Ἰδοὺ τοῦτο.

α' Αντίγραφον ἐκ τοῦ Καθολικοῦ.

«Ἐν ὀνόματι τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος ὑποσχόμεθα πάντες οἱ ὑπογεγραμμένοι Ἑπτανησιῶται καὶ λοιποὶ, νὰ φυλάξωμεν ἐν τῷ μεταξύ μας πίστιν, ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην· ἔτι δὲ νὰ συντρέχωμεν καὶ νὰ βοηθῶμεν ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶναι τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἄξιοι, καὶ οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ προξενήσουν μέγα καλὸν εἰς ὅλον τὸ Γένος, καὶ νὰ μετακομίσωσι τὰς Μούσας εἰς τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος, καὶ ἐκείνην τὴν φιλοσοφίαν, ἣτις εἶναι ἡ μόνη κληρονομία τῶν παλαιῶν προγόνων μας καὶ ὁ καρπὸς τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Ἐπαμένως ὑποσχόμεθα, ὅτι ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, πρὸς καταρτισμὸν δηλαδὴ καὶ βελτίωσιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, νὰ καταβάλλωμεν πάντες καὶ κόπους καὶ ἀγῶνας καὶ ποσότητα χρηματικὴν, ὅποιαν ὁ καθεὶς δύναται. Καὶ τελευταῖον ὑποσχόμεθα, ὅτι θέλει εἶμεθα πάντες συνδεδεμένοι μὲ τοὺς γλυκεῖς δεσμοὺς τῆς ἀδελφότητος, ἐμψυχωμένοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ φλογισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔρωτος, νὰ συντρέχωμεν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, εἰς τὴν στερέωσιν τῆς ἀληθοῦς σοφίας, εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀρετῆς καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ νέου Ἰσραήλ. Μία πίστις, μία σύμπνοια, μία ποίμνη, ἓν σῶμα.

«Κωνσταντινούπολις 40 αὐγούστου 1820».

(γ) ἔχομεν ὑπ' ὄψιν πολλὰς τῶν τοιαύτης φύσεως ἐγγράφων ὑποσχίσεων, ἐξ ὧν συμμοιούμεν μίαν πρὸς περιέργειαν.

«Ἐντιμότετε Κύριε.

«Μὲ τὸ νὰ μὴν μὲ ἀξίωσεν ἡ τύχης ποτὲ νὰ ἰδῶ προσωπικῶς τὸ ὑποκείμενόν σας, ἄγκαλα καὶ διὰ τὴν καλὴν φήμην μᾶς ἐθάβρυνε πάντοτε χρηστὰς ἐλπίδας, σήμερον ὁμῶς διὰ μέσον τοῦ κοινοῦ μας φίλου Καπ. Κωνσταντίνου Βαντόρου ἔλαβον καθαρὰν πιστοποίησιν καὶ ἐχά-

ρῆν' ὅθεν ἔχοντες τὸ νεοσυστημένον σας ἐμπόριον, σὰς ἀφιερόνω τὸν ἑαυτὸν μου καὶ τὸ καρὰν μου, νὰ τὸ μεταχειρισθῇτε κατὰ τὴν θέλησίν σας· ὅποτε καιρὸν μὲ ζητήσετε, ὑπόσχομαι νὰ ἦμαι ἑτοιμος, νὰ ὑπακούσω κάθε σας προσταγὴν σωματικῶς καὶ χρηματικῶς τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ δέκα καλοὺς μαρινάρους ἐτοιμασμένους μὲ ὅλα τοὺς τὰ ἀναγκαῖα μὲ ἰδιά μου ἐξοδα, ὡς μὲ τὸ ὑποσχετικόν μου γράμμα ὑπόσχομαι δοσμένον εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Κ. Βαντόρου, διὰ νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ, ὅθεν ἀνήκει. Καὶ μὲ προθυμίαν μου προσμένω τὰς προσταγὰς της.

«Κωνσταντινούπολις τῇ 14 νοεμβρίου 1820.

ὁ ταπεινὸς δοῦλός σας

ΜΕΤΑΞΑΣ ΒΑΛΙΑΝΟΣ τοῦ Γερασίμου ἐκ νήσου

Κεφαλληνίας, ἡλικίας χρόνων 40, καὶ μὴν ἡξεύρων νὰ

γράψω, κάνω τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ + (Τ. Σ.)»

ΣΕΛΙΣ 62.

(α) Ἀπερῶμεν, τίνι εἰσεχώρησε λέγω ἰδέα τοιαύτη ἐν τῷ παρόντι σχεδίῳ, ὅτε τὸ ἱερατεῖον ἐν γένει καὶ λέγω καὶ πράγματι ἐνέργει πιστῶς, καθ' ἣν εἶχεν ἀνέκαθεν ἀποστολὴν, καὶ οὐδεμίαν οὐδέποτε ἀφορμὴν ἔδωκε πρὸς στιγματισμὸν τοιοῦτον. Τί δὲ σημαίνει, καὶ ἂν τυχὸν εἰς ἡ δύο ἐξετράπησαν τοῦ καθήκοντος αὐτῶν; Μὴ οὐκ ἐξετράπησαν καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν τοιοῦτοι;

ΣΕΛΙΣ 68.

(α) Ὅρα καὶ ἐν τῷ Κεφ. Δ΄. τοῦ παρόντος Μέρους τὰς σκέψεις τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλου Σούτσου περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου αὐτοῦ.

(β) Ἦσαν οὗτοι οἱ μισθωτοὶ τῶν προμηθευόντων τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν σφέαγια, ἔλοι Βούλγαροι ὡσεπιτολὴ, χυδαιοβαρβάρως λεγόμενοι Κασαπογλάνια (ὑπνρέται τῶν σφαγέων, κρεωπωλῶν).

(γ) Ὅρα ὡσαύτως ἐν τῷ Κεφ. Δ΄. τὸ ἐγγράφον τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως.

(δ) Αὐτόθι.

ΣΕΛΙΣ 74.

(α) Ἰδὲ ἡ ἐπιστολή.

«Κύριε Χριστόφορε Πεβραϊζέ.

«Πετρούπολις αἰων'. Ἰουνίου 16.

«Ἐγώ, διὰ παντὸς φροντίζων περὶ τῆς καλῆς της ἀποκαταστάσεως καὶ περὶ τῶν πρακτικῶν της, δὲν ἔλειπον ἀενάως νὰ ἐρωτῶ περὶ τῆς εὐγενείας της, διὰ νὰ πληροφορῶμαι τὰ κατ' αὐτήν. Παρὰ μὲν τοῦ κατ' αὐτῆς ἐλθόντος Καμχαριναῦ ἔμαθον, ὅτι εὐρίσκεται εἰς Σπάρ-

την· ἤδη δὲ ἐκ τινων φιλικῶν γραμμάτων μανθάνω, ὅτι ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ διευθύνω τὸ παρόν μου, περικλείων ἐν αὐτῷ καὶ τὴν παρὰ τῶν κυρίων ἐγχειρισθεῖσάν μοι ἐπιστολήν. Ὁ εἰς τὰς ἐνεστώσας περιστάσεις ἐρχομός της εἰς Κωνσταντινούπολιν μοι δίδει νὰ καταλάβω, ὅτι χωρὶς τέλος δὲν εἶναι. Διὸ καὶ περιττὸν στοχάζομαι νὰ τῇ συμβουλευσώ, ὅτι δὲν πρέπει ἡ ἀγαθὴ αὐτῇ περίστασις νὰ πηγαίνει εἰς μάτην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν οἱ κύριοι πάσχουσι νὰ κερδήσωσιν, ὡς ἐκ τῆς ἐμπερικλειομένης ἐπιστολῆς θέλει τὸ ἐννοήσει.

« Ἐνταῦθα ἐσυστήσαμεν μίαν Ἑθνικὴν Κάσσαν, τῆς ὁποίας τὰ χρήματα μέλλει νὰ δαπανῶνται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν σκοποῦ. Δι' αὐτὸ καὶ μετ' ὀλίγον μέλλει νὰ σταλῇ πρὸς τὴν εὐγενεῖαν της ἄνθρωπος ἐκ μέρους τῶν κυρίων... καὶ μὲ χρήματα καὶ μὲ ἱκανὰς διδασκαλίας διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ἔργου. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἡ εὐγενεία της ἂς μὴ παύῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργῇ νὰ προετοιμάζῃ, καὶ ἂς μὴ διστάζῃ κατὰ τὸ παραμικρόν· νὰ συνακούεται μετὰ τοῦ Πετρούπην, νὰ συσκέπτεται μετ' αὐτοῦ, νὰ τὸν ἐνθαβρύνῃ καὶ νὰ συμπράττῃ. Ἀς φροντίσῃ διὰ νὰ ἐγχειρίσῃ ἀσφαλῶς καὶ τὴν περικλειομένην πρὸς τὴν ἐνδοξότητά του ἐπιστολήν. Ταῦτα τοίνυν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀγαπητὲ ἀδελφε, καὶ μένω κατασπαζόμενός σε ἀδελφικῶς καὶ ἐπευχόμενος ὑγίαν καὶ ἐπιτυχίαν.

« ἀγαπητὸς ἀδελφός

« ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

« Υ. Γ. Πάσχισε νὰ μοι ἀγοράσῃς δύο πιστόλαις ἀρβανήτικαις. Φανέρωσόν μοι, πῶς λέγεται κοινῶς ὁ Παρνασσός».

ΣΕΛΙΣ 73.

(α) Ἐν τῷ τέλει τοῦ ἀπὸ 30 ἰουλίου 1820 ἐγγράφου τῶν ὁδηγίων πρὸς τὸν Ξάνθον ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ ὁ Ὑψηλάντης: «... Εἰμαι βέβαιος, ὅτι ἡ ἀξίότης σου, ἢ φρόνησίς σου καὶ ὁ ζῆλός σου διὰ τὸ κοινὸν καλὸν δὲν θέλει ἀφήσει νὰ παραμελήσῃς οὐδὲν, ἀπ' ὅσα παρηγγέλθης· ἀλλ' ὅτι θέλεις φερθῇ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιτηδεύοντά καὶ φρόνησιν, μὲ τὴν ὁποῖαν ἕως τῆς παρούσης ὥρας ἐφέρθης, καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν αἰτίαν ἔγινες ἄξιος τῆς προσοχῆς καὶ ἀγάπης τόσοι τῶν Κυρίων, καθὼς καὶ ἰδικῆς μου ἰδιαιτέρως. Ὑγιαίνει, φίλε μου! Ἡ εὐχὴ τῆς πατρίδος καὶ ἡ ἰδική μου νὰ σὲ ἐνδυναμόνῃ καὶ νὰ σὲ κατευοδῇ πάντοτε εἰς τὰ καλὰ.»

(β) Τῷ Σάββῳ ἐδόθησαν τότε πεντακόσια φλωρία.— Ὅποιον δ' ἐπὶ ἐνεργεῖν ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα ἡ εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἀποστολὴ τοῦ Ξάνθου, ῥηθήσεται κατόπι.

(γ) Ὅ,τι λέγομεν ἐνταῦθα, βεβαιεῖται ἐκ τῆς ἀκολουθοῦσας πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπιστολῆς τοῦ Γεωργίου Ἀπασάνου.

Συμπολίτα ἀξιосέβαστε!

«Δάκρυα χαρᾶς κατέβρεξαν τὰς παρειάς μου, ὅταν κατ' αὐτάς ἔλαβα διὰ τοῦ ταχυδρόμου τὴν πρὸς με ἐπιστολήν Σου ἀπὸ 10 μαρτίου. Ἐμακάρισα τὴν φιλάτην ἡμῶν πατρίδα, ὅτι τὰ τέκνα τῆς, ἂν καὶ μακρὰν ἀπὸ αὐτῆς, ἂν καὶ περικυκλωμένα ἀπὸ τῆς δόξης τὴν λαμπρότητα, δὲν πασχίζουσι τόσον διὰ τὴν ἰδιαιτέραν καὶ προσωπικὴν αὐτῶν εὐτυχίαν, ὅσον διὰ τὴν κοινὴν τοῦ Γένους, τῆς δυστυχοῦς πατρίδος εὐδαιμονίαν. Ἐμακάρισα καὶ τὴν σεβαστὴν σκιὰν τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς Σου, τοῦ φιλογενεστάτου ἐκείνου ἀνδρὸς, ὅτι ἄφηνεν οὐδὲ μιμητὰς τῶν ἀρετῶν του καὶ ἀξίους κληρονόμους τῶν μεγάλων καὶ λαμπρῶν σχεδίων του. Ἡ προστασία, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεσαι εἰς τὸ ἐν Σπάρτῃ μελετώμενον ἱερὸν κατὰστημα, εἶναι μάρτυς ἀξιοπιστοτάτος τῆς καταφλεγούσης τὴν ψυχὴν Σου φιλοπατρίας. Ναι, σεβαστέ Ἀλέξανδρε! τὸ στάδιον τῆς φιλοπατρίας εἶναι ὁ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας. Ἀξίος δὲν εἶμαι νὰ Σε παροτρύνω. Θεμιστοκλεῖς, Λεωνίδαι, Θρασύβουλοι, Πελοπίδαι καὶ ἀμύπολλα ἄλλα τῶν ἀειμνήστων προπατόρων μὲς σεβαστὰ ὀνόματα εἶναι ἱκανὰ νὰ Σε παραινῇσωσι, διὰ νὰ ἀποδύῃς εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα. Ἐγὼ δὲ εὐδαιμονεστάτος θὰ νομισθῶ, ἂν καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἀγαθοῦ πατριώτου δυνηθῶ ν' ἀκολουθήσω τὰ ἔχνη.

«Ὅσον διὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν ἢ λαγκαστρικὴν μέθοδον, δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἔλευσίς μου εἰς τὰ αὐτοῦ διότι (καὶ δὲν ἀμφιβάλλω νὰ τὸ ἐπληροφορήθῃς ἤδη διὰ τῶν ἐφημερίδων) τὸν δεκέμβριον ἔτι τοῦ παρελθόντος ἔτους μετερρῶνθμισα ἐγὼ τὸ ἐδῶ κοινὸν σχολεῖον τῶν ὁμογενῶν κατ' αὐτὴν, καὶ κατὰ τὸ παρὸν διδάσκονται εἰς αὐτὸ ἑκατὸν σαράντα μαθηταὶ ἀπὸ δύο διδασκάλους, τοὺς ὁποίους ἐπαράδωκα τὴν μέθοδον. Ἀλλ' ὅμως αἰτία, ἀσυγκρίτως μεγαλητέρας προσοχῆς ἀξία, καὶ ἡ ὁποία διὰ γραμμάτων δὲν ἤμπορεῖ νὰ κοινοποιηθῇ, θὰ μὲ ἐβίαζε, κατὰ τὴν γνώμην καὶ πολλῶν ἄλλων ὁμογενῶν ἑχεφρόνων, νὰ ἔλθω αὐτοῦ τὸ γρηγορώτερον ἄλλὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμά μου μ' ἐμποδίζει μὲ λύπην ὑπερβολικὴν τῆς καρδίας μου. Ἐπεὶ δὲ ὅμως ὁ σεβαστὸς αὐτάδελφός Σου ὁ φίλτατός μου Νικόλαος μ' ἔγραφέ ποτε, ὅτι ἐμελετούσατε τὴν ἀνοιξιν νὰ μεταβῇτε ἐνταῦθα, κρίνω ἀναγκαϊότατον νὰ Σᾶς μὴνύσω, διὰ νὰ ταχύνετε ὅσον τάχιστα τὸν ἐρχομόν Σας ἐδῶ διότι εἰς τὰς παρούσας κρίσιμους περιστάσεις τῆς σχολῆς!!! κρίνεται παρὰ πολλῶν ἡ παρουσία Σας διὰ ὀλίγας καὶ

ἡμέρας-ἔδω πολλά ἀναγκαῖα. Ὅθεν μὴ φείδεσθε, τὸν ὅποιον μέλλετε νὰ χάσετε· ὀλίγον καιρὸν, ἀλλὰ ἀποφασίσαιτε, καὶ . . . ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἀπὸ μικρὰς αἰτίας ἔγιναν πολλάκις ἀποτελέσματα μεγάλα.

«Ταῦτα μ' ὑπαγορεύει ἡ εἰλικρίνεια τῆς καρδίας μου νὰ γράψω· δὲν φοβοῦμαι δὲ νὰ προσκρούσω, διότι γράφω πρὸς ὁμογενῆ αἰσθανόμενον τὰς πληγὰς τῶν ὁμογενῶν του. Διὸ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ταχειας ἐνταμώσεως μένω διὰ βίου

α' Ἀπὸ Ὁδησσὸν τὴν 12 μαΐου 1820.

φίλος εἰλικρινέστατος καὶ προθυμώτατος

Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 74.

(α) ἴδου αὕτη.

«ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

«Περὶ τινῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν Ἀρχὴν ἀναφερομένων.

«Α'. Πρὸ ἐνὸς χρόνου ἤδη ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνεχείρισα, κατὰ τὸ ἀπαραίτητόν μου χρέος, πολλὰ γράμματα τῷ κυρίῳ Παναγιώτῃ Σέκερῃ, ὅλα ὁμοῦ διαλαμβάνοντα περὶ συνδρομῆς εἰς τὸ ἐμπορικὸν σύστημα καὶ εἰς τὴν Ἀρχὴν ἀναφερόμενα.

«Β'. Ἐνεχείρισα προσέτι τῷ ἰδίῳ τρεῖς ἀναφορὰς, δύο παρὰ τῶν ἐν Κερκύρᾳ εὐρισκομένων Σουλιωτῶν, καὶ μίαν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου, ἐν ᾗ ἐσημειοῦντο κατὰ πλάτος, ὅ,τι ἄξιον σημειώσεως ἴδον καθ' ὅλην τὴν περιήγησίν μου, καὶ τίνες οἱ ἐπισημότεροι καὶ ὑπόληπτικώτεροι ἐκ τῶν κατὰ τόπους ἀδελφῶν, δι' ὧν καὶ ἡ συλλογὴ τῆς ὑποσχεθείσης συνδρομῆς εὐκολώτερον γίγνεται καὶ ἀσφαλέστερον φυλαχθήσεται.

«Γ'. Σὺν τούτοις ἐνεχείρισα καὶ τινὰς ἰδιοχείρους ἀποδείξεις τῶν ἐν Κερκύρᾳ Σουλιωτῶν, ἐν αἷς ἐφαίνετο ἡ χρηματικὴ συνδρομὴ διὰ τινὰς πάντῃ ἀπόρους γενομένης, ὡς ὑπὸ τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀδελφῶν ἐκρίθη. Ἡ συνδρομὴ δὲ αὕτη ἐγένετο ἐξ ἰδίας μου περιουσίας, κτλ. κτλ.

«Δ'. Ὁ κόμης Ῥώμας ἐκ Ζακύνθου μὲ γράφει, ὅτι ἐστάλησαν πρὸς τὸν ἐνταῦθα κύριον Ἀθανάσιον Σέκερην εἰκοσιπέντε ἐπιστολαί, εἰς τὴν Ἀρχὴν καὶ αὗται ἀναφερόμεναι, περὶ ὧν ἐρωτήσας τὸν κύριον Ἀθανάσιον Σέκερην μοι ἀπεκρίθη, ὅτι ἐστάλησαν καὶ ἐκτεῖναι, πρὸς οὓς ἀνήκει, καὶ τὰ παρόμοια.

«Περὶ τούτων ἀπάντων ἕως τῆς ὥρας δὲν ἔχω καμμίαν εἰδήσιν, ἀνέφρασαν ἀσφαλῶς, ἔγθα ἀνέκει.

«Ἐν Ὁδησσῷ τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1820.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑΪ.

(6) ἰδοὺ αὕτη.

«Οἱ ἐκ τῶν κατὰ τόπους Ἀδελφῶν ὑποληπτικώτεροι νομίζονται οἱ ἑξῆς.

Χριστόδουλος Πρινάρης ἐν *San Severo* τῆς Νεαπόλεως.

Κόμης Βιάρος Καποδίστριας καὶ
Κωνσταντῖνος Γεροστάθης. | ἐν Κερκύρα

Γεώργιος Λουρόπουλος | ἐν Παξοῖς

Κόμης Διονύσιος Ῥώμας καὶ
Κόμης Ἀναστάσιος Φλαμπουριάδης | ἐν Ζακύνθῳ

Ἰωάννης Βλασσόπουλος, Ῥωσ. Κόνσ. καὶ
Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος | ἐν Πάτραις

Νικόλαος Μυλωνᾶς Ῥωσ. Κόνσ. καὶ
Γεώργιος Κάτσαρης | ἐν Χίῳ

Γαράσιμος Σβορώνος | ἐν Σάμῳ

Σπυρίδων Δεστούνης, Ῥωσ. Κόνσ.
Γεώργιος Πασχάλης καὶ
Μιχαὴλ Ναύτης ἱατρός | ἐν Σμύρνῃ

Χ. Ἀθανάσιος Χ. Γεωργίου καὶ
Νικόλαος Βαλσαμάκης, ἱατρός | ἐν Κυδωνίαις

Κυριακὸς Κουμπάρης καὶ
Ἀλέξανδρος Μαῦρος | ἐν Κωνσταντινουπόλει

Δημήτριος Ἀργυρόπουλος, Ῥωσ. Κόνσ. καὶ
Δημήτριος Θέμελης | ἐν Γαλαζίῳ

Μιχαὴλ Χρησταρῆς, ἱατρός, καὶ
Βελισσάριος Παυλίδης | ἐν Βουκουρεστίῳ

Εὐστάθιος Ἰατρός καὶ
Παναγιώτης Πάνου | ἐν Ἰασίῳ

«Περὶ δὲ τῶν ἐν ἄλλοις μέρεσιν οἰκούντων Ἀδελφῶν δι' ἄλλης εὐκαιρίας.

«Ἐν Ὁδησσῷ τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1820.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑ».

(7) ἔχομεν εἰς χεῖρας τὸ ἀκόλουθον ἀποδεικτικόν.

«Διὰ τοῦ παρόντος μου δηλοποιῶ, ὅτι εἰς τὸν Ἐκλαμπρότατον Μπεΐζανδὲ Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντη δὲν ἔδοσα καθόλου μετρητά. Διὸ κατὰ τὴν ζήτησιν τῆς Ἐκλαμπρότητός του ἔδοσα τὸ πάρόν μου ἐνυπόγραφον.

Ἐν Ὁδέσσῃ τῇ 4 ὁκτωβρίου 1820.

«ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΕΚΕΡΗΣ».

ΤΟΜΟΣ Α΄.

14

Ἐκ τούτου δὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης οὐχ εὔρε παρακαταθήκας χρημάτων, εἶας ἤλπιζε, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προεκάλει τὰς τοιαύτας ἀποδείξεις παρὰ τῶν ἐχόντων πρότερον χρηματικὰς διαχειρήσεις.

(δ) «... Ἐγὼ δὲν ἔχω ἐλπίδας παρὰ εἰς τὰ δάνεια, ὅπου πάσχω νὰ εὔρω. Ὅλοι οἱ ἐδῶ ἔμποροι εἶναι τζιγγενίδες (ἥτοι φειδωλοὶ μέχρι ποταπότητος), μ' ἔλουν ὅπου » ἠμποροῦσαν νὰ συνεισφέρουν 500 χ. πεντακοσίας χιλιάδας, εἰς εἶχαν φρονήματα. Τὸ » καλὸν θὰ γείνη καὶ ἄνευ αὐτῶν· πλὴν χρειάζεται γενναϊότης... καὶ ὁ Θεὸς θὰ φέρῃ τὰ πάντα κατὰ ῥοὴν». Ταῦτα ἔγραψε τῇ 26 αὐγούστου ἐκ τῆς Ὀδησσοῦ πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Ξάνθον, τὴν μεγάλην τοῦ ἀνδρὸς ἐξηγοῦντα ἀγανάκτησιν. Ὀλίγοι πραγματικῶς οἱ ἐκλεκτοὶ ἐν πάσῃ περιστάσει.

(ε) Ἴδου ὁ τύπος ἀμφοτέρων τῶν διορισμῶν αὐτῶν.

«Δυνάμει τῆς ἐπιτροπείας καὶ πληρεξουσιότητος, ἣν ἔλαβον παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν, διορίζω διὰ τοῦ παρόντος μου καὶ ὀνομάζω Ἀρχιστράτηγον τοῦ... στρατεύματος τὸν κύριον..., γνωρίσας αὐτὸν ἐνάρετον, πρόθυμον καὶ ἄξιον εἰς τὸ νὰ διοικῇ καὶ διευθύνῃ κατὰ τὴν περίστασιν καὶ κατὰ τὰς πρὸς αὐτὸν διαταγὰς μου· καὶ ὡς τοιοῦτον συσταίνω εἰς ἅπαντας τοὺς στρατηγούς καὶ στρατιώτας τοῦ Γένους μας, ἵνα φέρωσιν εἰς αὐτὸν τὸ ἀνῆκον σεβας, τιμὴν καὶ εὐπείθειαν.

» Ἐδόθη καὶ ἐσφραγίσθη τὴν... τῷ 1820.

«(Τ. Σ.) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 73.

(α) Ἴδου ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ Ἀναγνώστη.

Καταγραφή τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Μωρέως καὶ τῶν ἐξουσιαστῶν αὐτοῦ Τούρκων τε καὶ Γραικῶν

Ἐπαρχία.	ἀρχηγὸς Τούρκ.	Ὀνόματα καὶ περιγράφε- τε αὐτῶν.	ἀριθ. Τούρκοι.	ἰσχυρὰ Γραικοί.	Ὀνόματα καὶ περιγράφετα.	στρατιῶται Γραικοί.
1 Μισοθράς Βαρδούλια.	2	Ζακύνθος καὶ Ρουμπής	1000	1	Κοπανιτῆς καὶ π.	9000
2 Μισοθράς περιχώρα.	2	ἵππὸν ὀρίζον.	1000	1	Κοπανιτῆς καὶ π.	1000
3 Ἐλας.	1	ἴλις τοῦ Χασάν Μπετῆ.	500	1	Πέτρος.	3000
4 Μονεμβασίαι καὶ πόρτα.	1	καὶ λοιποὶ Τούρκοι.	700	1	Παπαδόπουλος.	3000
5 Πόρταρχαγγ. καὶ Παλ. Μονεμ.	2			1	Ὀδοὶ Γραικοί.	5000
6 Ἄγιος Πέτρος.	1			1	Παπαδόπουλος.	2000
7 Ἀνακτολ. πόρτα.	1			1	Ναυάρχος καὶ λοιποὶ.	5000
8 Μὲ Πέτρα πόρτα.	1			1	Σωτήριος καὶ λοιποὶ.	4000
9 Ἄγιος.	1	Καταμάριος καὶ π.	800	1	Δελφίνης καὶ λοιποὶ.	9000
10 Κορινθίος Κάρτα.	1	Καταμάριος καὶ π.	400	1	Δελφίνης καὶ λοιποὶ.	4000
11 Τριτολ. καὶ ἄλλα τοῦ Πασα.	1	Μέγαρος.	400	2	Πέτρος, Χριστ. καὶ ἀναγνώστης Παπαγεωργίου.	2000
12 Καρυστινὰ.	1	Καταμάριος καὶ π.	200	1	Φραντζεσκάπουλα.	2300
13 Φαναρί.	1	Οὐδὲ ἐπὶ πόρτα καὶ π.	30	1	Παναγιώτης καὶ π.	2000
14 Αεοντάρι.	1			1	Δελφίνης καὶ π.	1400
15 Ἀνδρούσα.	1			1	Δελφίνης καὶ π.	1400
16 Καλαμάτα.	1			1	Καταμάριος.	3000
17 Ἰππὸν καὶ π.	1			1	Καταμάριος.	3000
18 Νῆσοι τῆς Καλαμάτας.	1			1	Καταμάριος.	3000
19 Κορώνη πόρτα.	1	Ἰλίου Μπαγιάς καὶ π.	400	1	Παναγιώτης Φουρνιζέλης.	2000
20 Μεθώνη πόρτα.	1	Ἰλίου Μπαγιάς καὶ π.	230	1	Οἰκονομικοῦ.	7000
21 Νέσος καὶ πόρτα καὶ π.	1	Καταμάριος καὶ π.	500	1	Παναγιώτης καὶ π.	4000
22 Ἀρκαδία.	1	Μαργαρίτης καὶ π.	1300	1	Νικόλαος Βλακίτης.	4000
23 Πύργος καὶ Ἀλάνα.	1	Μαργαρίτης καὶ π.	500	1	Παναγιώτης Σωτήριος.	7000
24 Γαστούνη.	1	Μαργαρίτης καὶ π.	700	1	Κύριος Θάλασσα.	2000
25 Πάτρα.	1	Ἀνδρ. καὶ π.	30	1	Γραβιά.	9000
26 Βορέα.	1			1		
27 Καλαμάτα.	1			1	Κύριος Ἀσπιδάκης Τζακίτης.	

Ὄλας 11400

Ὄλας 94300

* ΔΑΝΤΙΝΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

«Καταγραφή τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σπάρτης καὶ τῶν ἐξουσιασῶν αὐτῆς. Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης ἀρχηγός.

Ἐ π α ρ χ ί α ι.	Καπετανεῖοι, ὀνόματα αὐτῶν καὶ παρανόματα.	Σύνολον
1 Σταυροπήγιον καὶ Ἀρμυρὸν	Γεωργιάκης Χριστοδουλάκης.	500
2 Πόρτον Κυτριάς	Θεοδωράκης Κουμουδουράκης.	500
3 Εἰς τὸ αὐτὸ πόρτον.	Παναγιώτης Μούρτζινος.	700
4 Ἀνδρούδισα καὶ Σκαρδαμούλα	Ἀλέξανδρος Κυτρινιάρης.	300
5 Μεγάλῃ Καστάνια.	Κωνσταντῆς Δουράκης.	400
6 Ζυγὸς μὲ τὰ χωριά του.	Χρηστῆς	1000
7 Μηλιά μὲ τὰ χωριά τῆς	Πανάγος Κυβέλος	500
8 Μικρὰ καστάνια.	Βασίλης Βενετζιανάκης.	250
9 Πόρτον Τζίμωβα.	Κυριακούλης ἀδελφὸς τοῦ Μπέη.	1000
10 Μέσα πόρτον μὲ χωριά.	Θεοδωράκης Κάτζος.	400
11 Βάθια μὲ χωριά τῆς.	Μιχαλακιάνος καὶ λοιποί.	400
12 Πόρτο Κᾶγιο (διὰ ἄρμάδα).	Γιάννης Κατζῆς καὶ Δημήτρ. Λιγοράκος	300
13 Βαθὺ καὶ Μπασαβᾶς.	Τζιγουρίος καὶ Καβαλιέρης.	600
14 Μαραθονῆσι πόρτο.	Γεωργιάκης καὶ Μαγκινὸρ Πιέρος.	600
15 Καρυόπολις.	Γεωργιάκης Καβαλιεράκης.	300
16 Καὶ δεύτερα σπήτια τῆς Σπάρτης εὐγαίνουσι χωρὶς ἀρχηγόν.		3000
Ὀλότης		7750

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ».

Ἔχομεν καὶ ἐτέραν καταγραφὴν, ἐπιγραφομένην:

«1818 αὐγούστου 20. Πελοπόννησος. Θεωρία τῶν αἰκούντων

«εἰς Πελοπόννησον Ἑλλήνων καὶ Ὁθωμανῶν»

ὑποβληθεῖσαν εἰς τὴν Ἀρχὴν τῆς Ἑταιρίας καὶ ἀνυπόγραφον οὖσαν συμπεραίνομεν δὲ καὶ ταύτην ἔργον τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ὡς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς ἀλλοκότου διαιρέσεως καὶ κατατάξεως τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ καθεξῆς. Ἡ καταγραφὴ αὕτη τοὺς μὲν Τούρκους ἀνδρας ἀναριθμᾷ εἰς 14,670, τοὺς δὲ Ἕλληνας καταριθμᾷ εἰς 66,050. Ἀφίνομεν δὲ τὴν ἐλεεινὴν ἄγνοιαν τῶν τε κυρίων ὀνομάτων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατ' ἐπαρχίαν προσεστώτων. Ἄλλ', ὅπως καταστραφῶσι καὶ αἱ ὑπερβολαὶ καὶ αἱ μειώσεις τῆς τε μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης τῶν καταστάσεων αὐτῶν τῆς Πελοποννήσου, σχηματίζομεν ἡμεῖς ἐνταῦθα ἄλλην τακτικωτέραν καὶ πραγματικωτέραν, ὡς μέρος λίαν ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως.

Κ Α Τ Α Σ Τ Α Σ Ι Σ

Των πρὸς ὅλκισιν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸ 1820.

Αὐτῶν ἀριθμοὶ	Ἑπαρχία.	Ἄνδρες Εἰσυνεσ.	Ὀνόμαυ Τούρκοι	Πράκτιτοι τῶν ἑπαρχιῶν.	
				Ἑλληγνες.	Τούρκοι.
1	Κόρινθος	1500	400	Νοταρεῖ.	Καμιλὰ Βεγῆς.
2	Κατέδρυς	2000	130	Ασχημὴς Ζαήτης, Σωτήριος Χαραλμπίτης, Ἀσχημὴς Φωτῆνης, Σωτήριος Θεοφάντουλος.	
3	Βοστίτσα (τὸ Ἄγιο).	800	70	Ἀνδρέας Ἀβραῖος	Διὰ-τίς.
4	Πάτρα (αἱ Πάτρα).	1300	700	Ἀθανάσιος Κανακάρης.	
			(ἐννοεῖται μὲν καὶ τῶν τοῦρκοι).		
5	Γαστούνη (ἡ Ἠλία).	2300	1600	Γεωργίος Σιωνής.	Γεωργὴ Ἀγῆς.
			περὶ αὐτῶν ἐνοικητῶν καὶ τῶν Ἀλβανῶν).		
6	Πύργος	400		Νικόλαος Βιλάτης.	Χασὴν Ἀγῆς.
7	Ἀρχαδία (ἡ Τριφυλία).	1800	700	Ἀθανάσιος Γρηγορίδης, Ἀντώνιος Καραπατῆς, Δημήτριος Τσιζαῆς.	
8	Νέοκαστρον (ἡ Πύλος).	500	300	Γεωργίος Οἰκονομίδης.	Βεκήρ Ἀγῆς.
9	Μοθωνή.	500	500	Νικόλαος Μοθωνῆς, Παναγιώτης Φουρνιάρης.	Ἀλῆ Ἀγῆς.
10	Κορώνη.	400	500	Καράπαυλος.	Ἀλμέτ Βεγῆς.
11	Νύχι.	300		Δημήτριος Καλαμαριώτης, Γεωργίος Δαρεσιώτης.	
12	Ἰμνιάκινα.	700		Δημήτριος Παπασιώτης.	
13	Καλαμάτα (αἱ Καλαμάται).	600	30	Τσακωνίος, Κυριακοί.	
14	Ἀνδρούσα.	800	250	Φραντζέσκος.	Ὀμὴρ Ἐφέντης.
		13300	5200		

Αριθμὸς ἀριθμοῦ	Ἐπαρχία	Πρόκριτοι τῶν ἐπαρχιῶν		
		Ἐλάλητες	Ἰοῦρκοι	Τοῦρκοι
15	Μιθράς (ἡ Σπάρτη).	μεταφορὰ 13300 2300	ὄπλων 3200 3000	Παναγιώτης Κρεβάτης, Ἀναγνώστης Κοπνίτσας. Ρουμπῆς, Ζαλούρης, Καραμύ- ρος (Βαφδουναί).
16	Μονιδαρία (ἡ Ἐπίδαυρος Διμηρᾶ).	600	400	Σαδὴν Βελιδοῦ.
17	Ἅγιος Πέτρος (ἡ Κυνοσερία).	800	400	Καλογεράς καὶ Δεσποῖπούλας.
18	Ἀνέπλι (ἡ Ναυπλίου).	1300	600	Παπλόγλου, Ἀναγνώστης Κοντάκης.
19	Ἀργός.	800	400	Δημήτριος Περρόυκας, Θεόδωρος Βλάσης.
20	Τριπολιτὶς (ἡ Τριπολὶς).	1300	1300	Κουγιάς, Γεωργίος Βαφδούλου.
21	Καρύττινα (ἡ Τόρως).	2000	300	Παπαγιαννίπουλας (ἡ Δελιγιάννα).
22	Φονάρι (ἡ Οὐλμπία).	700	1000	Παπαλιέτης, Ζαχαρόπουλος.
23	Λεοντόρι (ἡ Μεγαλόπολις).	900	400	Πέτρος Σαλαμάνκας, Δικαίου.
		24400	12800	Χαδὴν Ἀγῆς Πιόργλου.
ΔΑΚΩΝΙΑΣ (ΜΑΝΗΣ).				
		Ἀρχιεπίσκοποι		
1	Σταυροπέγγιον.	1000		Κουμουλδουράκης, Καπατανάκης.
2	Ἀνδροβίστα.	600		Παναγιώτης Τρουπάκης ἡ Μόρτσινος.
3	Μεγάλη Καστάνια.	300		Δουράκης.
4	Ζυγός.	700		Χρηστάς, Κυβέλας.
5	Τσιροδά (ἡ Ἀγέριπολις).	1000		Πέτρος Μαυρομυζῆτης.
6	Μέση.	700		Μυχαλάκηνοι ὑπὸ τοῦς Μαυρομυζῆδας.
7	Ἀγία.	400		Ληγγορακόγλωνας ὑπὸ τοῦς Μαυρομυζῆ-
8	Καρούπολις.	600		Τσιγκουρίος, Κεβδαλιέρης.
9	Μεγαλονησί.	500		Ληγγοράκη.
	(Τὸ Γύθειον)	6000		

Τὸ ἔλκεν οὕτω τῶν δυναμένων φέρειν ἔπλα Πελοποννησίων συνεποσεῦτο εἰς τριακοντακισχιλίους, ὑπὸ τὴν διαφορὰν Ἄον ὅτι οἱ μὲν Λάκωνες ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὠπλισμένοι πραγματικῶς, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων οἱ ἡμίσεις μάλιστα εἶχον ἔπλα· καὶ Βον ὅτι ἐκ τῶν ἐξακισχιλίων Λακωνῶν παραδεκτέον τὸ ἐν τρίτον εἰς κίνησιν, καθ' ἃ ἐθεβαιώθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἄρα ἡ ἔλη Πελοπόννησος μάλιστα κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ πολέμου ἔδιδε πλέον τῶν τουρκικῶν τοῦ τόπου περὶ τὰ χίλια ἔπλα. Ἐὰν δὲ, κινήσεως τῆς ἐπαναστάσεως, ἔδραμον εἰς αὐτὴν πολλαχόθεν καὶ ἄλλοι ὅπλοφόροι, ὁμολογητέον, ὅτι καὶ οὗτοι οὐχ ὑπερέβαινον μέχρι τινὸς καιροῦ τοὺς δισχιλίους.

ΣΕΛΙΣ 76.

(α) ἔχομεν τὴν πρὸς αὐτὸν εἰδοποίησιν αὐτογράφων διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ἰψηλάντου.

«Κύριε Χριστόφορε Πεβρζαίβι!

Ὁδησὰς τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1820.

«Ἐὰν τὸ παρόν μου σὲ εὔρη ἀκόμῃ εἰς Γαλάτσι, πρόσμενε τὸν ἔρχομόν μου εἰς Ἰσμαῆλι, χωρὶς νὰ εἰπῇς εἰς κανένα, ὅτι ἔρχομαι. Μετὰ πέντε ἡμέρας, κινῶ ἐντεῦθεν. Ἡμπορεῖς νὰ ἐνταμωθῇς μετὰ τοῦ Δικαίου. Ἐλπίζω, ὅτι τὰ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐμβῆκαν εἰς καλὴν τάξιν. Μένω

ἄλος πρόθυμος

«Ο ΓΝΩΣΤΟΣ».

ΣΕΛΙΣ 77.

(α) Ἰδοὺ ὀλίκληρος ἡ ἐπιστολὴ τούτου, περιέχουσα πλεῖστα ἄλλα περίεργα.

Ἐκλαμπρότατε καὶ περίελεπτε Κύριε!

«Ἀπὸ τὸ πλοῖον ἀποκρίνομαι εἰς τὰ ἀπὸ 15 ἰουνίου καὶ 23 αὐγούστου περισπούδαστα γράμματα τῆς σεβαστῆς Ἐκλαμπρότητός της, βιαζόμενος εἰς ὀλίγον διάστημα νὰ προφθάσω αὐτόσε εἰς ἐξακολούθησιν τῶν γραφομένων της. Τὸ πρῶτον ἔλαβον 15 αὐγούστου, καὶ ἄς φαντασθῇ ἡ Ἐκλαμπρότης της, πόσον ἐλυπήθην καιρίως, ἐπειδὴ τὰ πράγματα ἔμειναν ἀκίνητα· ἀλλ' ἐχάρην καὶ ὅσον οὐδέποτε, ἀξιωθεὶς τοιαύτης φιλίας καὶ, οὕτως εἰπεῖν, οἰκειώσεως, ὅποια εἶναι τοῦ ἀξιοσεβάστου καὶ περιεβλέπτου ὑποκειμένου της· καὶ τὸ μᾶλλον, ἰδὼν ἄνδρα ἐνταυτῷ τῳόντι φίλον τῆς πατρίδος, θύοντα τὰ πᾶν ὑπὲρ αὐτῆς.

«Κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καλοῦ ἐδοκιμάσθησαν ἀπὸ μέρους τῆς Βροχῆς ὅλα τὰ σύνεφα. Καὶ ὁ Ἀρμόδιος, ἀφ' οὗ ὠμίλησε μὲ τοὺς Πλεονεκτοῦντας τῶν Ν. 62, καὶ ἔγινεν ὁ κατάλογος διὰ τὴν συνεισφορὰν,

ἔτοιμος εἰς τὸ πλοῖον, ἐπιθυμῶν ὅσον τάχος νὰ φθάσῃ εἰς Ἰσμαήλ, διὰ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Καλοῦ περὶ παντὸς πράγματος, καὶ νὰ τῷ δείξῃ ὅλα τὰ σχέδια τῶν δεδοκιμασμένων, ἐλπίζων νὰ φανῶσιν ἀρεστὰ καὶ τακτικὰ κατὰ τὸν θαυμασιώτερον τρόπον.

«Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος μὲ εἶπε περὶ ἑνὸς σχεδίου, τὸ ὅποιον ὁ Καλὸς εἶχε κάμῃ μετὰ τοῦ Πεῤῥαιβοῦ διὰ τοὺς μετοίκους Σπάρτης. Αὐτὸ τὸ ἐνήργησαν οἱ Κύριοι θαυμασίως· πλὴν φοβοῦμαι, μήπως εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἀκολουθήσῃ κανένα λάθος ἐξ αἰτίας τοῦ Πεῤῥαιβοῦ. Ὅθεν ἀνάγκη μεγάλη προσοχῆς εἰς τὸ νὰ μὴ δοθῶσιν ὑποδήματα εἰς κανένα, καὶ ἀκολουθήσῃ ἀταξία. Ὁ Ἀνανίας κρίνω εὐλογον νὰ σταλθῇ διὰ τὰ 48 καὶ 49, ὅπου νὰ διατρίβῃ, ἕως οὗ ἀνταμωθῇ ὁ Ἀρμόδιος μὲ τὸν Καλόν, διὰ νὰ συσχεθῶσι καὶ περὶ τούτου, ὅτι ὁ ἐδῶ ἐρχομός του εἶναι διόλου ἀσύμφορος.

«Τοῦ πενθεροῦ ἔλαβον τέλος τὰ πράγματα κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀπαθροῦς, ἐπειδὴ ἡ ἀχρεϊότης τοῦ πενθεροῦ ἔκαμε τοὺς ἐκδικητικοὺς νὰ ἀποσκιρτήσουν ὅλοι. Λοιπὸν τώρα χρειάζεται ἄλλο σχέδιον, τὸ ὅποιον ἀνάγκη νὰ βαλθῇ ὅσον τάχος εἰς ἐνέργειαν, ἐπειδὴ ἡ ἀργοπορία ἡμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ ζάλας, κινδύνους καὶ ἀποτυχίαν. Τὰ ἡμέτερα φέρονται κατὰ ῥοὴν, τὰ ὅποια θέλει ἰδῇ ἡ Ἐκλαμπρότης της, ὅταν σὺν Θεῷ ἀνταμωθῇ μετὰ τοῦ Ἀρμοδίου, τὸν ὅποιον συνιστῶ εἰς τὴν φιλίαν της, ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐλπίζεται αἰώνιος πίστις, εὐλικρίνεια, γανναιότης φρονημάτων, ὅποια εὐχόμεθα ν' ἀποκτήσουν ἅπαντες, καὶ ἡ ἐντελής τῶν ἄλλων ὁμόνοια, καθὼς θέλει πληροφορηθῇ ὁ Καλὸς ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τινων ὑπόπτων, ὅτι ὁ Ἀρμόδιος ἠδυνήθη νὰ καταπαύσῃ καὶ τὰ ἰδιαιτέρα αὐτῶν πάθη, καὶ νὰ προξενήσῃ τὴν κατὰ Θεὸν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην.

«Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῶν ἀποκριτικά· τὰ δὲ ἔτη τῆς περιβλέπτου Ἐκλαμπρότητός της εἶησαν ὑγιεινὰ καὶ πολυάριθμα ἐπ' ἐλπίδι εὐδαιμονίας.

«1820 4 Σεπτεμβρίου Κωνσταντινούπολις

Ὁ πρὸς Θεὸν διάπυρος εὐχέτης καὶ εὐλικρινής

ἀδελφός

«Ἀρχιμανδρίτης ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ».

(6) Ἰδὲ ἐλέγκηρος ἢ περίεργος αὐτῇ ἐπιστολῇ.

«... Ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι ὁμογενεῖς καὶ φιλέλληνες ἀλλογενεῖς λέγουσιν, ὅτι δυνάμεθα νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὰ τρέχοντα εἰς τὴν Ἡπειρον. Ἡ ἀπόφασις τῆς Πόρτας περὶ τοῦ ἀφανισμοῦ τοῦ Ἀλῆ ἦτον γνωστὴ εἰς πολλοὺς ἀπὸ τὸν ἱανουάριον, καὶ περὶ τὸν μάρτιον ἐκηρύχθη δημοσίως. Ἐκτοτε ἀπὸ 20 ἰουλίου, ὅταν ἔφθασαν οἱ βασιλικοὶ εἰς Λάρισσαν, ἦτον ἱκανὸν σπράτευμα, ὥστε νὰ ἀποφασίσῃ τις καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του. Ἀλλ' ἀγνοῶ, διατὶ ἡ θεόσδοτος αὕτη περίστασις μᾶς φεύγει, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ παρηγορῶ τοὺς φίλους· ἀναγκάζομαι, εἰς ἄλλους νὰ λέγω, ὅτι διὰ πολιτικὰ αἷτια οὕτω ἔπρεπε νὰ γένη, καὶ εἰς ἄλλους τὴν ἀνετοιμασίαν μας, καὶ ἄλλοις ἄλλα, ἐπεὶδὴ ὁ ἐνθουσιασμένος ζῆλος τῶν πολλῶν δὲν πρέπει νὰ ψυχραίνεται· ἀλλ' ἀφίνω νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ χρόνος τὰ αἷτια τῆς ἀποτυχίας ταύτης. Εἰς ἀπολογία μιν προσθέτω, ὅτι περὶ τὰς 15 ἰουνίου ὑπηγόρευσα τὸν Ἀρχιμανδρίτην, ὅτι μοὶ ἐφάνη εὐλογον καὶ χρησίμον, τὸ δόποιον ἤθελον κάμει πρότερον, ἐὰν εἶχον εὐκολίαν· δὲν ὠκνησα δὲ νὰ τῷ ἀναγγείλω καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα ἡ θέσις μου μ' ἐμάνθανε περὶ τῆς Ἡπείρου. Ἦδη προσθέτω, ὅτι οἱ προχωρήσαντες εἰς τοὺς Καπετανέους ἦτον τετρακόσιοι ὑπὸ τὸν Μαξοῦτ' Ἀγᾶ, ὅστις ἔγραψε πρὸς τὸν Πασόμπην εἰς Λάρισσαν τὰ ἐξῆς: «Ἐπροχώρησα ἕως ἐδῶ. Οἱ ἐγκάτοικοι ἔχουν προθυμίαν, ἀλλ' οἱ Καπετάνοι δὲν μᾶς πλησιάζουν, ἐκτὸς τοῦ Στουρνάρη καὶ Πουλῆ. Ὁ λαὸς μὲ ζητεῖ φουσέκια, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω μῆτε ἀπὸ αὐτὰ μῆτε γρόσια. Τὰ 500 γρόσια, ὅπου μὲ ἔστειλες, δὲν μὲ ἀρκοῦν καὶ, διὰ νὰ πληρώσω τοὺς ἀποστελλομένους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Διὰ τὸν Θεὸν πρόφθασέ με μὲ γρόσια καὶ μὲ φουσέκια καὶ μὲ γράμματα κολακευτικὰ πρὸς τοὺς Καπετανέους. Τὰ γράμματα ἀπαιτοῦνται πρὸς τοὺς Καπετανέους, διὰ νὰ μᾶς χρησιμεύσουν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν· καὶ ἀφ' οὗ τελειώσῃ ἡ δουλειά μας, πάντα τοὺς ἔχομεν εἰς τὸ χέρι.» Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ ἀφανίσουν ὅλους τοὺς Καπετανέους. Ἠξεύρετε προσέτι, ὅτι ἐφόνευσαν τὸν Μάνθον λόγῳ μὲν διὰ παραδρομὴν, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπεὶδὴ ἀπητεῖτο ἀπὸ τὴν Διοίκησιν, διὰ νὰ σταλθῇ ἐδῶ ζωντανός· ἀλλ' ἐπεὶδὴ τοῦτο ἦτον ζημιώδες εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Πασόμπην, διότι ὁ Μάνθος ἐμελλε νὰ φανερώσῃ εἰς τὸ Κράτος τὴν περιουσίαν τοῦ Ἀλῆ, τὸν ἔσφαξαν μὲ τοιοῦτον τρόπον καὶ διήγειραν φρίκην εἰς τὸ πᾶν, δείξαντες, ὅτι περιπατοῦν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Ἀλῆ. Διὸ, πρὶν ἐμβῇ ἀκόμη εἰς Ἰωάννινα, ἔστειλεν ἐδῶ ὁ Πασόμπης ἀγωγὰς κατὰ τοῦ Ἀρτῆς καὶ Γρε-

θενῶν, καὶ ἔκαμεν Ἀρχιερεῖς κρατούρας του. Ὁ Ἀλῆς ἐκλείσθη εἰς τὸ κάστρον μὲ 2000· ἐνδέχεται νὰ ἔχη περισσοτέρους, τοὺς ὁποίους ἄλλοι ἐπαριθμοῦν 4000, καὶ ἄλλοι περισσοτέρους. Τροφὰς καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα ἔχει· τὸ κάστρον εἶναι δυνατὸν· εἰς τὸ ἐξῆς ἀρχίζουν αἱ βροχαὶ, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνεχεῖς εἰς τὴν Ἡπειρον, ὥστε οἱ βασιλικοὶ θέλουν σκορπίσει, ἢ κρατηθῇ μὲ βίαν. Αἱ διχόνοιαι εἰς τοὺς Πασάδαις ἀρχησαν. Ὁ Πασόμπεης ἀγωνιμονῶν εἰς τὸν Μαχοῦτ Πασσᾶν, ἀντιφέρεται καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Μπαμπᾶ Πασσᾶν. Τὸ Σοῦλι, τὸ Τεπελένι, τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ κατὰ τινὰς ἢ Πάργα καὶ ἄλλα τινὰ μέρη εἶναι τοῦ Ἀλῆ εἰσέτι. Ἐγκρίνουν πολλοὶ, ὅτι, ἐὰν οἱ Καπετανεῖοι λόγῳ κλεπτῶν προσβάλουν κατὰ τῶν ἀμερίμων βασιλικῶν, τοὺς ἀφανίζουν ἐν ῥοπῇ, ὑπερασπίζονται τὸν ἀπηλπισμένον Ἀλῆ καὶ διὰ τῶν μέσων του ἡμποροῦν νὰ κάμουν μεγάλας προόδους. Ἡ Πόρτα ἐδιόρισε νεωστὶ τρεῖς ἄλλους Πασσάδες κατὰ τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἔστειλε κατ' αὐτοῦ καὶ ἀποσκευὰς πολεμικὰς καὶ κανονίερους.

Κωνσταντινούπολις 40 Σεπτεμβρίου 1820.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ».

(γ) Διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἀνήγγειλεν ὁ Παπαδάτος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην καὶ τὸ ἀκόλουθον.

«... Τὴν παρελθούσαν Παρασκευὴν πρῶτ' ἀπῆλθον εἰς τοῦ νῦν Ῥεῆζ» Ἐφέντη, γνωστοῦ μου πρὸ χρόνων πολλῶν, καὶ συνδιαλεγόμενος μὲ αὐτὸν τὸν ἐπληροφόρησα, ὅτι οἱ πτωχοὶ (ὁ φακὴρ φουκαρᾶς) γνωρίζουν χάριτας εἰς τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος διὰ τὴν εὐκολον ἀπόλαυσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, καὶ πάντες οἱ ἐμπορευόμενοι διὰ τὰ καλὰ τοῦ ἐμπορίου των» ἤκουσα δὲ εἰς ἀπόκρισιν: «Μποῦλὲ ἱκὲν, γκινὲ μπιζὶ Ἰσταμπολὰ ἰστεμεζλέρ» (ὅ ἐστι: Καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, πάλιν δὲν θέλουσιν ἡμᾶς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει).

ΣΕΛΙΣ 83.

(α) Ὁ ἀδελφὸς τούτου Γεώργιος Παπαδόπουλος Κορφινὸς, ἔμπορος ἐν Ἰσμαήλει δι' ὑπολήψεως πολλῆς, διεκρίθη ὁ ἐνεργητικώτερος τῶν ἐκτὶ Ἐφρών τῆς ἑταιρίας, πολλὰ μοχθήσας καὶ οὐχὶ ὀλίγα δαπανήσας ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ δυστυχῆσας διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καταβὰς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, κατήντησε νεκροσκόπος Ἀθηνῶν, ἵνα μὴ τι χεῖρον εἴπωμεν, ἐπὶ ἀμοιβῇ τῶν τοσούτων ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἑταιρίας καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ Ἰψηλάντου. Ὡς δὲ ὁ Ξάνθος καὶ ἄλλοι, τοιαύτης κατηγορίας πρόσωπα, οὕτω καὶ αὐτὸς κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς εἰκαρμένης, ἵνα μὴ ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τῆς ἡμέρας ἄνευ δακρύων καὶ στεναγμῶν καρδίας, ἐγθυμούμενος τὸ παρελθὸν αὐτοῦ.

(ε) Ἴδου ἡ κοινὴ αὕτη ἐπιστολὴ τιμῶσα πραγματικῶς τοὺς ἀδελφοὺς Παπαγιαννοπούλους.

« Ἐκλαμπρότατε !

« Ἡ βροντόφωνος σάλπιγξ τῆς φήμης σαλπίζει στεντορεῶς, δια-
 θυλλοῦσα τὴν ἀγαθὴν καὶ δραστήριον ψυχὴν Σας, τὰ παιωνικὰ ἱατρι-
 κά, τὰ ὅποια προσφέρετε διὰ τὰς πληγὰς τῆς πολυπαθοῦς Μητρὸς μας·
 Σὲ διαφημίζει ἄλλον Ἐπαμινώνδα καὶ Πελοπίδα θεμελιωτὰς τοῦ Ἱε-
 ροῦ καὶ μυστικοῦ Λόχου, ἄλλον Θρασύβουλον διώκτην τῶν τυράννων.
 Διὰ τοιοῦτον ἥρωα ἐτοιμάζονται τόσοι κάλαμοι Πινδαρικοὶ καὶ Ὀμη-
 ρικοὶ, διὰ νὰ ἐκθέσωσι ἐν καιρῷ τῷ δεόντι τὰ ἡρώϊκά Σου φρονή-
 ματα καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Πόσον θερμοὶ συμπράκτορες εἴμε-
 θα ὅλοι οἱ αὐτάδελφοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προσταγῶν Σας καὶ με-
 τοχὴν τῶν φρονημάτων Σας, καὶ ἡ περίστασις θέλει τὸ δείξῃ, καὶ διὰ
 τοῦ πανοσιωτάτου ἀγίου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου Δικαίου θέ-
 λετε πληροφορηθῇ. Ἀξιοσέβαστε Ἄνερ! ὁ Μαρθὼν ἀπέδειξε τὸν Μιλ-
 τιάδην καὶ ἡ Σαλαμίς τὸν Θεμιστοκλέα· διὸ μὴ νομίσητε περιττὸν
 ἀξιοῦντές μας γραμμάτων Σας δηλωτικῶν πάντων τῶν δεόντων, καὶ
 θέλετε μᾶς εὖρῃ προθυμοτάτους εἰς τὰς προσταγὰς Σας. Ὑγίαινε καὶ
 γενναιοφρόνει μέχρις ἐσχάτης Σου ἀναπνοῆς. !

τῆς Ἐκλαμπρότητός Σας

« 1820 ἀγούστου 3

φίλοι εἰλικρινεῖς καὶ δοῦλοι

Η ΟΚΤΑΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ
 ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΩΝ ».

(γ) Ἴδου ἡ ἐπιστολὴ τούτου.

« Εὐγενέστατε καὶ Φιλογενέστατε Κύριέ μοι.

« Πρώτη περίστασις εἶνε αὕτη, καθ' ἣν λαμβάνω τὴν εὐχαρίστησιν
 νὰ τῇ προσφέρω τὸ σέβας καὶ τὴν εἰλικρινειάν μου. Χρέος ἔχει καθεὶς,
 νομίζω, ἀπαραίτητον εἰς τὴν φιλογενῇ διάθεσίν σας. Ἦθελε λάβω
 χρεῖαν καὶ ἡσυχίας καὶ καιροῦ, διὰ νὰ ἀποδείξω, ὅσον σέβας πρὸ πολ-
 λοῦ συνέλαβον εἰς ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ὁ γενναῖος χαρακτήρ αὐτὸς καθ'
 ἑαυτὸν ἐφέλκεται τὴν αἰωνίαν ὑπόληψιν τοῦ δυστυχοῦς ἡμῶν γένους.
 Ἄλλ' ὁ ἐρχόμενος φίλτατος Ἀρχιμανδρίτης, ὁ κοινὸς φίλος καὶ ἀδελ-
 φός, μᾶς ἀπαλλάττει τούτου, ὑποσχόμενος νὰ σᾶς δάσῃ καθαρωτά-
 την ἰδέαν τῶν φρονημάτων μου διὰ τε τὴν φιλογενεστάτην Εὐγενεί-
 αν σας καὶ τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς μου. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ φιλαλήθης ἁ-
 μα καὶ εἰλικρινὴς φωνὴ τοῦ σᾶς πληροφορήσῃ τὰ κατ' ἐμὲ, ὅσαι σιγί-

σεις τῆς ἐπαράτου διπλωματικῆς καὶ ἄλλα αἷτια δὲν μοὶ συγχωροῦσι νὰ σᾶς ἐξηγηθῶ, ὡς ἡ θερμὴ καὶ φλογιζομένη φαντασία μου ὑπαγορεύει, παρὰ κλῶ νὰ μὲ ἐκλάβητε ἔνθερμον λάτρην τῶν φρονημάτων σας, καὶ εὐκαιροῦντες νὰ μὲ ἀξιοῖτε καὶ εὐγενῶν γραμμάτων καὶ προσταγῶν σας, μηδόλως ἀμφιβάλλοντες τὴν μεθ' ὅσης εἵθιστο προθυμίας ἐκτέλεσίν των, καὶ ὅτι εἰμὶ

«1820 αὐγούστου 31

εἰλικρινὴς φίλος

«Κωνσταντινούπολις.

ΑΙΜΠΕΡΙΟΣ ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

«Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ κυρίῳ μοι Ἀλεξάνδρῳ Ὑψηλάντῃ τῷ φιλογενεστάτῳ καὶ ἀξιεράστῳ μοι. Εἰς Ὀδησσόν».

ΣΕΛΙΣ 84.

(α) Ἐγραψεν αὐτῷ ἐκ Βουκουρεστίου ὁ Ὀλύμπιος.

«Ἐκλαμπρότατε !

«Βουκουρέστι 24 Σεπτεμβρίου 1820.

«Μὲ ἄκραν εὐχαρίστησιν καὶ σέβας ἤκουσα καὶ ἐδέχθην τὰ ὅσα οἱ κύριοι Ξάνθος καὶ Περρῆαιδὸς μοὶ ὠμίλησαν συμφώνως ἐκ μέρους τῆς Ἐκλαμπρότητός σας. Τώρα δὲν μένει ἄλλο νὰ Σᾶς εἰπῶ, παρὰ νὰ Σᾶς βεβαιώσω καὶ ἐγγράφως τὴν γνώμην μου, ὅτι, ὅποτεν κριθῇ ἀρμόδιος ὁ καιρὸς νὰ μᾶς δοθῇ ἡ ἀποφασιστικὴ σας προσταγὴ, ὑπόσχομαι νὰ τὴν ἐξακολουθήσω μὲ τὴν ὑστερινὴν βράνιδα τοῦ αἱματός μου, χωρὶς ποτε νὰ μὲ δειλιάσῃ καμμία ἀνθρώπινος περίστασις. Καὶ μὲ ὅλον τὸ προσῆκον καὶ εἰλικρινὲς σέβας ὑποσημειοῦμαι

τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος
ταπεινότητος δοῦλος καὶ ἀδελφὸς

Κ. ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΣ».

Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ ἔγραψε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην καὶ ὁ Ἰωάννης Χ. Φαρμάκης. Κατόπι δὲ τούτων ἔγραψεν ἀπὸ 29 Σεπτεμβρίου καὶ ὁ Λεβέντης :

« ... Οἱ τρεῖς διδάσκαλοι (ἦτοι ὁ Ὀλύμπιος, Σάββας καὶ Φαρμάκης) ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν, καὶ ἔλαβον καὶ τὸ ἔγγραφο τῆς συμφωνίας. Εἶνε λοιπὸν ἔτοιμοι νὰ κινήσουν, ὅταν τὸ εὕρητε εὐλογον. Ὁ κύριος Θωμίδης (Ξάνθος) θέλει σᾶς ἐκθέσει τὰ καθέκαστα ταύτης τῆς υποθέσεως . . . Ἐως τὸν καιρὸν ὅπου πρέπει νὰ κινήσουν οἱ διδάσκαλοι, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ προστρέξωμεν καὶ εἰς ἄλλους ὁμογενεῖς, διὰ νὰ

ἐπαυξήσωμεν, εἰ δυνατόν, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συνδρομητῶν καὶ τὴν ποσότητα τῆς συνδρομῆς, καὶ νὰ εὐκολύνωμεν μὲ αὐτὸ τὸ μέσον τὴν ἀγορὰν τῶν ἐργαλείων καὶ βιβλίων, ὅπου χρησιμεύουν εἰς ἕνα τοιοῦτον σχολεῖον, οἷον τὸ ἐσχεδρίασεν ἡ προθυμία μας. Ὁ κύριος Ἀντώνιος Τευκρίδης... κινᾷ αὐριον διὰ τὴν Ἰταλίαν. Ἡξεύρει τόσα, ὅσα ὁ Θωμίδης καὶ λοιποί. Μέλλει κατὰ παραγγελίαν μας νὰ ὑπάγῃ εἰς Πίζαν, διὰ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν μας, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς γνωρίζουν καλῶς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν τοῦ κοινοῦ καταστήματος, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς συνδρομὴν γενναίαν, ἥ καὶ νὰ τοὺς προδιαθέσῃ, ὥστε, ἂν τύχῃ καὶ ἀπεράσῃτε ἐκεῖθεν, νὰ τελειώσετε τὸ πρᾶγμα. Τὴν τρόπον τῆς διαπραγματείας ταύτης θέλει σᾶς τὸν ἐκθέσει εἰς πλάτος ὁ κύριος Θωμίδης... »

(ε) Ἰδὲ αὕτη.

«Τίμιοι κοτζαπάσιδες, προεστώτες καὶ ἐπιστάται τῶν ἐν τῇ Ἀσπρῇ Θαλάσῃ νήσων καὶ λοιπῶν περὶ αὐτὰ μερῶν καὶ τόπων, τὴν τιμιότητά σας ἡδέως προσαγορεύομεν, ὑγιαίνοντες εἴητε ἐν εὐημερίᾳ καὶ μακροδιότῃ! Ἐπειδὴ ὁ ἐπιφέρων τὰ παρὸν ἄρχων ἰσπράθνικος Δημήτριος Θέμελης ἀπέρχεται εἰς τὰ μέρη ὑμῶν πρὸς αἰσίαν ἐκτέλεσιν ἰδίων του ὑποθέσεων, διὰ τοῦτο συνιστῶντες αὐτὸν ἀξιοῦμεν τῇ τιμιότητί σας, ὅπως γνωρίσαντες αὐτὸν ἐκ τῶν ἐξειδικασμένων ἡμῖν ἀνθρώπων, ὑποδεχθῇτε εὐνοϊκῶς καὶ φιλοφρόνως, καὶ χαριζόμενοι ἡμῖν παρὰσχῃτε αὐτῷ χεῖρα βοηθείας διὰ τε τὴν ἐπικερδῆ πώλησιν τοῦ οὐπερ συνεπιφέρει πρᾶγματος καὶ ἀγορὰν ἄλλων προϊόντων τῶν μερῶν σας· οὐμὴν ἀλλὰ καθοδηγοῦντες, ἵνα μὴ περιπλεχθῇ τινι, ὡς ἀνίδεος τῶν αὐτοῦ μερῶν τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ συντρέχοντες εἰς ἄλλας ὠφελίμους ὑποθέσεις του. Γνωρίζοντες δὲ καὶ ἡμᾶς ὅλως ἐτοίμους εἰς ὑπεράσπισιν τῶν τυχουσῶν ὑποθέσεών σας, γράφετε ἡμῖν ἀμοιβαίως, ἐξαιτούμενοι τὴν συνδρομὴν ἡμῶν εἰς τὰ ἐνόντα. Ποιήσατε τοίνυν, ὡς ἀξιοῦμεν ὑμῖν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον εὐτυχοῦντες ὑγιαίνετε.

ἁρκά Ἰανουαρίου ζ' ἀπὸ Διθανχανέ.

Τῆς τιμιότητός σας ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΟΥΡΟΥΖΗΣ.»

(γ) Ἰδὲ αὕτη.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΛΕΘ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΕΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

«Οἱ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀρχιερατικῶς προϊστά-

μενοι, καὶ κατὰ πάροδον ἐντυγχάνοντες τῷ τὴν παρούσαν πατριαρχικὴν ἡμῶν ἐπιστολὴν συνεπιφερομένῳ, ἱερώτατοι Μητροπολίται καὶ ὑπέρτιμοι καὶ θεοφιλέστατοι Ἀρχιεπίσκοποι τε καὶ Ἐπίσκοποι, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ τιμιώτατοι προσεστώτες καὶ πρόκριτοι τῶν μερῶν τούτων, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁ κομιστὴς τῆς παρουσίας ἡμῶν εὐγενέστατος ἄρχων Ἰσπράβνικος κύριος Δημήτριος Θέμελης ἔρχεται εἰς τὰ αὐτόθι ἐπὶ διευθετήσει ἰδίων τινῶν χρηματικῶν ὑποθέσεων του, καθὼς περὶ τούτων πληροφορεῖσθε καὶ ἐκ τοῦ συνεπιφερομένου γράμματος τῆς πεπιθλέπτου Ἐκλαμπρότητός του, ἔστι δὲ ὁ ἀνὴρ χαρακτῆρος τιμίου, ἀξιοπύστου καὶ ἀξίου ὑποδοχῆς καὶ περιποιήσεως, διὰ τοῦτο γράφοντες συνιστῶμεν αὐτὸν πᾶσιν ὑμῖν προτρεπόμενοι, ὅπως ἐλθόντα, σὺν Θεῷ, δεξιωθῆτε κατὰ τὸ εἶκος καὶ περιποιηθῆτε ἀναλόγως, συντελοῦντες τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὰς διευθετήσεις τῶν ὑποθέσεων του, ὥστε νὰ καταστήσετε ὑπόχρεων τὴν Εὐγενεῖαν του καὶ διαπύρσιον ἐπαινήτην σας, ὅπερ ἀντιστρέφει προδῆλως εἰς ὠφέλειαν ὑμῶν. Τῶν γὰρ ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες, ὡς ὁ σοφὸς λόγος ἀποφαίνεται, ἐπαναστρέφουσιν ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη πᾶσιν ὑμῖν!

αἰκᾶ Ἰανουαρίου ι.

«Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης».

(Περὶ τῶν ἀνωτέρω δημοσιευμένων ἤδη δύο ἐγγράφων τοῦ τε Μουρούζου καὶ τοῦ Πατριάρχου ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῇ ὑποσημ. β' σελ. 334 τοῦ Δοκίμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρίας).

(δ) Ἰδοὺ ἡ ἐκτεταμένη αὕτη ἐγκύκλιος.

«Γενναῖοι Πλοῖαρχοι τῆς Ἑλλάδος».

«Συμπατριῶται! πρὸς σᾶς ἀποτείνει ἡ Ἑλλάς, ἡ δυστυχὴς ἡμῶν μήτηρ καὶ πατρίς, τὴν φωνήν της. Περικυκλουμένη πανταχόθεν ἀπὸ παντοῖα δεινὰ, εἰς σᾶς ἐπιστηρίζει τὴν ἄγκυραν τῶν ἐλπίδων της, καὶ ἀπὸ σᾶς μόνον προσμένει μικρὰν ἐλάφρωσιν τῶν δυστυχιῶν της. Ἡ ἰδική σας γενναιότης διετήρησεν ἕως σήμερον τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξε ποτε τοὺς προπάτοράς μας Ἕλληνας ὑπερτέρους πάντων τῶν ἐθνῶν. Ἡ ἰδική σας ἀφοβία καὶ εὐτολμία ἀπεκατέστησε τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα σεβαστὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ τὰ εἰσέτι ζωντανὰ κατορθώματά σας ἀπέδειξαν τρανώτατα, ὅτι τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος οὐ μόνον δὲν ἐξαλείφθη ἀπὸ τὸν κώδικα τῶν ἐθνῶν, ὡς

πολλοὶ τὸ νομίζουσιν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς φιλοπατρίας, τὸ ὁποῖον ἐδόξασε τοὺς προπάτοράς του καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας, καταφρονεῖ τοὺς μεγαλοτάτους κινδύνους καὶ τρέχει μὲ γιγαντικὰ βήματα εἰς τὸ αὐτὸ στάδιον, μιμούμενον τὰς ἀρετὰς ἐκείνων.

« Ἀλλ' ἐν ᾧ τῆς Εὐρώπης ὅλης αἱ φιλόανθρωποι Διοικήσεις, ὅσαι θεωροῦσι τὴν ἄθικτον ἱερότητα τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων ὡς τὴν μόνην βάσιν τῆς εὐδαιμονίας παντὸς ἔθνους, μᾶς δίδουσι καθημερινῶς σημεῖα προφανέστατα τῆς μεγάλης των χαρᾶς διὰ τὰς προσόδους τῆς πατρίδος μας, ἡ Ἀγγλία, ἡ φιλοδέσποτος ἐκείνη καὶ μισάνθρωπος, ἡ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν φίλαυτος Δύναμις, ἀγωνίζεται μὲ παντοίους τρόπους, ὅχι μόνον εἰς τὸν εὐροῦντα δρόμον τῶν εὐτυχῶν προσόδων μας νὰ βάλῃ ἐμπόδια, ἀλλὰ καὶ ἐντελῇ ἐξολοθρευμὸν νὰ μᾶς ἐπιφέρῃ. Οἱ σκοποὶ τῆς ἀξιομισήτου ταύτης Διοικήσεως εἶναι ν' ἀποκτήσῃ τελείαν θαλασσοκρατίαν, νὰ ἀρπάξῃ τῆς Εὐρώπης τὸ ἐμπόριον ὅλον, καὶ ἐπομένως καταπτωχύνουσα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν νὰ λάβῃ αὐτὴ ὑπεροχὴν, καὶ ὡς ἀπὸ θρόνου ὑψηλοῦ νὰ διατάσῃ τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ τέλος δὲν ἡσχύνθη μέχρι τοῦδε νὰ μεταχειρισθῇ καὶ αὐτὰς τὰς αἰσχυροτάτας ἀδικίας· κατεπάτησε συνθήκας, διέβηκε φιλικούς δεσμούς, καὶ, διὰ νὰ μὴ μακρολογῶ εἰς τὰ παρελθόντα, ρίψατέ τινα βλέμματα εἰς τὴν γειτονεύουσαν Ἑπτάνησον, καὶ θέλετε ἰδῆ ἐκεῖ σεσωρευμένα, ὅσα εἰς ἄλλα μέρη μοναδικῶς ἔπραξαν κακὰ. Παρατηρήσατε μὲ προσοχὴν τὰ κινήματά των αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν Μάλταν, καὶ θέλετε ἰδῆ, ὅτι καταγίνονται νὰ συστήσωσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀκλόνητον δυναστείαν, νὰ οἰκιοποιηθῶσι τὸ ἐμπόριον τῶν ἀνατολικῶν αὐτῆς μερῶν, ἡ τοῦ Λεβάντε, καὶ νὰ διασπείρωσι πανταχοῦ δυστυχίαν καὶ ταλαιπωρίαν. Καὶ ποῖος θέλει δυννηθῇ ν' ἀντιταθῇ εἰς τοὺς ὀλεθρίους των τούτους σκοπούς; Τοῦτο μᾶς ἐβεβαίωσε πρὸ χρόνων αὐτὴ ἡ Αὐλὴ τῆς Λόνδρας. Αὕτη, ὅταν εἶδεν ἀναζωογονούμενον τὸ ἐμπόριον τῶν Γραικῶν, ἐπρόβαλεν εἰς τὴν ὑψηλὴν Βουλὴν, ὅτι ὁ δαυλὸς ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ὅλα τὰ ἔθνη ἐνόμιζαν στυγμένον καὶ καταπαράχωμένον εἰς τὴν στάκτην, ἤρχισε νὰ ἀναδίδῃ σπινθῆρας λαμπροῦς καὶ ἐπαπειλοῦντας πυρκαϊὰν μεγάλην. Αὕτη καὶ τώρα θεωρεῖ τὸν ἐπαυξάνοντα ἀριθμὸν τῶν ἐμπορικῶν ἡμῶν πλοίων μὲ ὄμματα ζηλότυπα καὶ φθονερά· γνωρίζει, ὅτι ἀπὸ σᾶς ἡμποροῦν νὰ γεννηθῶσι πάλιν ἐκεῖνοι οἱ λαμπροὶ ἥρωες τῆς Σαλαμίνος, οἱ ὁποῖοι μὲ μικρότα-

τον ἀριθμὸν πλοιαρίων ἐξωλόθρευσαν τοὺς πολυαριθμούς στόλους τῶν βαρβάρων, τοὺς κατακαλύψαντας τὰς θαλάσσας τῆς Ἑλλάδος, καὶ προβλέπει τέλος πάντων, ὅτι ἀπὸ σῆς μόνον ἡμπορεῖποτε νὰ ἐμποδισθῇ εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς μυσταροὺς καὶ φθοροποιούς σκοποὺς τῆς.

«Οἱ ἀδίκως καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀρπαγέντες στόλοι τῆς Δανίας, τῆς Ὀλλάνδας καὶ Ἰσπανίας ἃς μᾶς διδάξωσι λοιπὸν, τί πρέπει νὰ προσμένωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Αὐλὴν ταύτην. Τὰ προσόμια τῶν ἐπιβούλων καὶ δολίων αὐτῆς σχεδίων τὰ βλέπομεν ἥδη μὲ χρώματα ζωηρότατα εἰς τὴν Ἐπτάνησον. Ναί, ὦ Ἕλληνες πλοίαρχοι, ἐν καιρῷ τῆς βαθυτάτης εἰρήνης, χωρὶς νὰ σεβασθῶσι συνθήκας καὶ ὅρκους, θέλουν προσπαθῆσαι νὰ ἀρπάξωσι, νὰ κατακαύσωσιν, ἢ ὑπὸ διαφόρους προφάσεις νὰ δημεύσωσι τὰ πλοῖά σας, καὶ ἐπιφέροντες οὕτως εἰς τὸ γένος μας τὴν κεραιοτάτην ταύτην πληγὴν, νὰ μᾶς στερῇσωσιν ὅλους τοὺς τρόπους τῆς βιομηχανίας, καὶ νὰ μᾶς ἀφήσωσι κληρονομίαν τὴν αἰώνιαν δουλείαν καὶ ἐλεεινότητα.

«Ἄς μὴν υποφέρωμεν, ὦ θαλασσοπόροι Γραικοί, νὰ γίνωμεν κατάναλωμα τῆς ἀχορταγίας τοῦ ἀγγλικοῦ δεσποτισμοῦ! Ἄς μὴν υποφέρωμεν νὰ μᾶς καταστήσωσιν, ὥστε νὰ ἤμεθα ἀναγκασμένοι νὰ ὑποταζώμεθα εἰς τοὺς δουλικούς αὐτοῦ νόμους, μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀπολαύωμεν ἐλεεινὴν καὶ ἄτιμον ὑπαρξιν, ἀρεστήν εἰς μόνα τὰ ἀνδράποδα· ἀλλ' ἃς πάρωμεν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, διὰ ν' ἀποκρούσωμεν τὸν ἐπαπειλοῦντα ἡμᾶς κίνδυνον καὶ νὰ ἀποπνίξωμεν τοὺς ὀλεθρίους τῆς Ἀγγλίας σκοποὺς εἰς αὐτὴν τὴν γέννησιν! Μέτρα δὲ ἀσφαλέστερα νὰ μᾶς διδάξῃ ἄλλος δὲν εἶναι ἱκανὸς, εἰμὴ τὰ παθήματα τῶν μέχρι τοῦδε καταστραφεισῶν ἐπικρατειῶν. Ἄς μὴ προσμένωμεν, ὥστε νὰ πέσωσι καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν τὰ αὐτὰ δυστυχήματα, ἀλλ' ἃς ἐνωθῶμεν μὲ τὸν ἱερὸν τῆς ὁμονοίας δεσμὸν καὶ ἃς ἀποδειξώμεν ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὅλου, ὅτι ἀκριβὰ πληρόνει τὴν τόλμην του, ὅστις αὐθασιάζῃ νὰ ταραξῇ τὴν ἡσυχίαν μας. Ναί, φίλτατοι ὁμογενεῖς, ἡ ὁμόνοια εἶναι ἡ μόνη ζωογόνος ψυχὴ, ἡ μόνη ἀκαταμάχητος δύναμις ὁποιασδήποτε κοινωνίας. Ἄν οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐφρόντιζαν νὰ φυλάξῃ ἕκαστος τὴν μερικὴν του πατρίδα, τὴν νῆσόν του ἢ τὸ ἄτομόν του μόνον, βέβαια ἤθελον ἐξολοθρευθῇ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, καὶ οὔτε καὶ τὸ ὄνομά των ἤθελεν ὀνομάζεσθαι σήμερον· ἀλλ' ἡ κοινὴ αὐτῶν ὁμόνοια, ἡ ἐκούσιος ἀπόφασις νὰ θυσιάσωσι τὰ μερικὰ συμφέροντά των ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας, τοὺς ἐβοήθησε νὰ κατὰστρέψωσι τὰ ἀναρίθ-

μητὰ πλήθη τῶν βαρβάρων, καὶ νὰ ἀναγκάσωσι τὸν Ξέρξην νὰ φύγῃ ἀγνώριστος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλο ζωντανὸν παράδειγμα. Κυτάξετε τὴν Γενοῦν, κυτάξετε τὴν Βενετίαν, ἐκεῖνας τὰς πάλαι ποτὲ λαμπράς, ἰσχυράς καὶ θαλασσοκράτορας Δυνάμεις, κυτάξετε τώρα, εἰς ποίαν κατάστασιν κατήντησαν· καὶ διατί; διότι εἰς τὰ ἐνδόμυχα αὐτῶν εἶχεν ἐνθρονισθῇ ἡ ἐπικατάρατος διχόνοια, ἡ τρομερὰ καὶ ἀγρία ἐκεῖνη Ἐρινὺς, ἥτις ἀνιλεῶς κατασπαράττει ὁλόκληρα ἔθνη. Τὰ μέλη ὅλων τούτων τῶν κοινωνιῶν εἶχαν διαμερισθῇ ἀπὸ ἰδιαιτέρας ἑξορροπαθείας εἰς φατρίας· κανεὶς δὲν ἐφρόντιζε διὰ τὸ κοινὸν καλόν· ὅλοι δὲ ἔχαιρον εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ὁμογενῶν καὶ συμπατριωτῶν τῶν, καὶ τοιουτοτρόπως καταφανισθέντες ἕνας κατόπι τοῦ ἄλλου, ἐξησθένησαν διόλου καὶ ἔγιναν ἔρμαιον τοῦ τυχόντος.

Ἄγδριώται, Σπετσιῶται, Ψαριανοὶ καὶ πάντες οἱ πλοίαρχοι τῆς Ἑλλάδος, ὁ κίνδυνος εἶναι ἐγγύς, ὁ ἐξολοθρευμὸς σας ἀπαραίτητος, ἂν δὲν προλάβετε νὰ ἐτοιμασθῆτε. Τὰ πρὸς τὴν πατρίδα ἱερὰ χρέη μὲ παρακινεῖσι νὰ σᾶς τὸ προειδοποιήσω καὶ νὰ σᾶς προβάλω τὴν γνώμην μου. Ἀκούσατέ τιν, βάλετέ τιν εἰς πρᾶξιν, καὶ σᾶς ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς πολυπαθοῦς πατρίδος μας, ὅτι ἡ σωτηρία σας εἶναι βεβααιοτάτη.

Ἄφ' ἧς ὥρας ἀναγνώσετε τὸ παρὸν, προσπαθήσετε νὰ ἐφοδιάζητε τὰ καράβιά σας, μικρὰ εἴτε μεγάλα, μὲ ὅσα δύνασθε πολεμικὰ ἐφόδια, ἤγουν βαροῦτι, κανόνια, βόλια κτλ.

Ἄπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἂν καὶ ἐπικρατῇ εἰς ὅλα τὰ μέρη εἰρήνη, προσέχετε ὅμως νὰ μὴ κάμνετε μήτε τὰ παραμικρὰ ταξείδια μεμονωμένοι, ἀλλὰ πάντοτε συνενωμένοι ὅκτῳ ἢ δέκα καράβια μαζῇ, ὥστε, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, νὰ ἡμπορῇτε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ μὴ γίνετε θύρμα εὐάλωτον.

ἌἘκαστος πλοίαρχος ἅς νομίζῃ εἰς τὸ ἐξῆς χρέος του ἱερώτατον τὸ νὰ ᾔναι πᾶσαν στιγμὴν ἕτοιμος νὰ τρέχῃ εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνεύόντων ὁμογενῶν του, εἴτε εἰς λιμένα, εἴτε εἰς ἀνοικτὸν πέλαγος· διότι ἄλλῶς μέλλει νὰ ἐγκαλῆται ἐνώπιον τοῦ ἱερωτάτου κριτηρίου τῆς ὁλοκληρίας τοῦ ἔθνους ὡς ἄτιμος προδότης τῆς πατρίδος.

ἌἘὰν λοιπὸν, φίλτατοι ὁμογενεῖς, ἐγκολπωθῆτε τὴν ὁμόνοιαν· ἐὰν θυσιάσητε τὰ μερικὰ συμφέροντά σας καὶ ῥίψητε εἰς τελείαν λησμονήσιν πᾶσαν ἐχθροπαθειαν καὶ μνησικακίαν· ἐὰν τέλος πάντων ἀκολουθήσητε τοὺς ἀνωτέρω κανόνας, ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν

τοῦ προστάτου τῆς δικαιοσύνης θέλετε δυνηθῇ νὰ διαβρῆξῃτε μὲ με-
γάλην εὐκολίαν τὰ τεχνικῶς ἐξυφασμένα μηχανουργήματα τῶν ἐχ-
θρῶν σας· θέλετε στέψῃ τὰς κεφαλὰς σας μὲ τοὺς ἀμαράντους στε-
φάνους τῆς εὐκλείας, καὶ τὰ ὀνόματα σας θέλουν ἐγχαραχθῇ μὲ χρυσᾶ
γράμματα εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας. Ἐὰν δέ τις ἐξ ὑμῶν θελήσῃ
νὰ πράξῃ τὸ ἐναντίον, ἐκεῖνος θέλει ἐπισύρῃ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
καὶ ὄλων του τῶν οἰκείων τὰς τρομερωτάτας κατάρας τῶν ὁμογενῶν
του. Μακαρία, ὦ Ἑλλὰς, ἐὰν τὰ πιστά σου τέκνα ἀκούσωσι τὴν φω-
νὴν σου ταύτην!

«Τὸ παρόν μου ἐσφραγίσθη καὶ ἐδόθη ἐν Ἰσμαηλίῳ τῇ 8 Σεπτεμ-
βρίου 1820.

«(Τ. Σ.) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη διαμενεῖ τὸ δεινότερον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατηγορητήριον
κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ποῦ ἐστηρίζετο ὅμως; Ἐπὶ ὑπενερ-
γείων ἄρα μυστικῶν τῆς διπλωματίας ταύτης, γνωστῶν γενομένων τῷ Ὑψηλάντῃ παρ'
ἄλλων; Ἄγνοοῦμεν. Ἐπὶ τῶν πρὸ ὀλίγου ἄρα διατρεχάντων κατὰ τὴν Ἑπτάνησον,
ἔπου ἡ δύναμις αὕτη εἰσῆλθε μὲν ὡς σωτὴρ τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς κατοχῆς τῶν Γάλ-
λων, ἐπράξε δ' ἔπειτα ὡς κατακτητὴς διὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου ἑαυτῆς, τοῦ ἄλλως
λεγομένου Μεγάλου Ἀρμοστοῦ, Θωμᾶ Μείτλαν; Πιθανώτερον.

(ε) Ἰδοὺ τὸ πρὸς αὐτὸν ἔγγραφον.

«Σεβαστὲ πάτερ Κ. Ἀνθίμε Γαζῆ!

«Διὰ νὰ μὴ ἀπεραντολογῶμεν κενολογοῦντες, μεταβαίνομεν εἰς
σπουδαῖα καὶ εἰδοποιοῦμεν τῇ ἀδελφικῇ σου ἀγάπῃ, ὅτι τὸ παρόν μας,
περικλεῖον ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὴν Σοφολογιότητά σου γράμμα τοῦ σεβα-
στοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἔχει τέλος νὰ ἐξαγγεῖλῃ τῇ
φίλῃ Σοφολογιότητι, ὅτι εἰς τακτικωτέραν διοίκησιν τῶν ὑποθέσεων
μας ἀνεδέχθη τὸ βάρος τοῦ πράγματος ἡ Ἐκλαμπρότης του, ἔχουσα
συμβοηθὸν τὸν Εὐεργετικὸν, ὡς ἐμπειρότατος καὶ δεξιώτατος εἰς τὸ
νὰ διενεργήσῃ, ὡς πρέπει, φρονίμως καὶ εὐτάκτως τῆς φοβερᾶς ἡμῶν
μηχανῆς τὴν κίνησιν, τῆς ὁποίας ἔφθασεν ἡ εὐτυχὴς ὥρα δι' ἀντιλή-
ψεως καὶ προνοίας Θεοῦ. Ἐγράψαμεν πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ σχεδὸν τῆς
Ἑλλάδος προκρίτους ἀδελφούς, καὶ κατεστήσαμεν μερικοὺς Ἐφόρους
κατὰ πόλεις, ὅχι μόνον διὰ νὰ κυβερνώσι τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν καὶ νὰ
δέχωνται τὰς συνεισφοράς των, ἀλλὰ καὶ, ἐπειδὴ ἀκούσωσι τῆς σάλ-
πιγγος βοῶσης, ν' ἀκολουθήσωσι μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ὁδη-

γίας τοῦ Γενικωτάτου Ἐφόρου, ἦτοι τῆς Ἐκλαμπρότητός του. Εἰς Ἰδραν, Σπέτζας καὶ Ψαρὰ ἐδιωρίσαμεν Ἐφόρους· εἰς μὲν Ἰδραν τὸν Κ. Γρίκαν Γεωργίου Γκιώνην καὶ Κ. Γιακουμῆν Τουμπάζην· εἰς δὲ Σπέτζας τὸν καπετὰν Παναγιώτην Μπότασην, καπετὰν Γεώργην Πάνου καὶ λογιώτατον Βασίλειον Φατζολάτην· καὶ εἰς Ψαρὰ τὸν καπετὰν Δημήτριον Μαρούνην καὶ καπετὰν Νικολῆν Ἀποστόλη. Τοὺτους γράφομεν ὀνομαστί καὶ ἰδεάζομεν τὴν Σοφολογιότητά σου, ὅτι ἔπescen ὁ κληρὸς πρὸς Σε εἰς τὸ νὰ φανῆς ἤδη χρησιμώτερος καὶ ὠφελιμώτερος, ἐπισφραγίζων τὰς λοιπὰς Σου πρὸς τὸ Γένος ἀγαθοεργίας μὲ ἐν ἔργον ἔνδοξον καὶ φίλον Θεῷ. Δοιπὸν, ἅμα λάβῃς τὸ παρὸν μας, ἀνυπερθέτως ὅμως, ἐπειδὴ μᾶς φεύγει ὁ καιρὸς, καὶ ἀναντιρρήτως, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἄλλον, νὰ περιέλθῃς τὰς ῥηθείσας νήσους, ὅπου ζητῶν ἀπὸ τοῦς Ἐφόρους τὸ κοινὸν γράμμα τῶν Κυρίων, καὶ λαμβάνων τὴν περιλήψιν, παρακίνησον ὅχι μόνον εἰς συνεισφοράς, ἐπιλέγων, ὅσα ἐκ τῆς φρονήσεώς σου φωτισθῇς, ἀλλὰ κατὰπεισον καὶ εἰς ἐτοιμασίαν τῶν πλοίων, καθὼς πρὸς αὐτοὺς γράφομεν. Ἐλπίζομεν νὰ μὴν ἀπαντήσης διόλου ἀνθίστασιν, ἐπειδὴ ἔχουν τὸ πρόθυμον ἐκ φύσεως, καὶ μάλιστα, ἐν ᾧ ὁ λόγος εἶναι περὶ πατρίδος, ἀναλάμψεως τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ αὐτῆς τῆς γλυκυτάτης ἐλευθερίας. Μετὰ ταῦτα περίελθε, ἀδελφε, καὶ τὰς λοιπὰς νήσους, ἢ παραλίους τῆς Ἑλλάδος πόλεις, ὅσαι ἔχουσι ναυτικόν, παρακινῶν ἅπαντας ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐλπίζομεν, ὁμοφώνως ἅπαντες νὰ συνδράμουν «ὅς» ἄνθεα καὶ φύλλα γίνεταί ἡερος ὥρη» εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἀγωνισάμενοι, ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάσωμεν τὸν Θεόν. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναβῇς τὸ πρᾶγμα. Ὁ καιρὸς βραχύς· ζητεῖ ἀγῶνας, κόπους· πλὴν ὑπόσχεται τέλη αἴσια καὶ σωτήρια. Δοιπὸν ἀνάλαβε τὴν πανοπλίαν τῶν θείων ῥημάτων, καὶ πορεύου εἰς ὁδὸν Κυρίου».

ΣΕΛΙΣ 85.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς αὐτὸν ἔγγραφο.

«Θεοφιλέστατε ἅγιε Ἀρδαμερίου Κ. Ἰγνάτιε!

«Ἀπὸ 22 αὐγούστου 1818 γεγραμμένην ἐπιστολήν σου ἐλάβομεν· ἀλλ' αἱ ἀσχολίαι μας, πολυειδεῖς οὖσαι, δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ἀποκριθῶμεν τῇ Θεοφιλίᾳ σου παρευθὺς, ἐν ᾧ μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν καὶ ἕλην ἀναγκαίαν περὶ τῶν ὑποθέσεων μας. Ἦδη δὲ ἀποκρινόμενοι, δὲν

λείπομεν προηγουμένως νὰ σοὶ ἀντεπιστεῖλωμεν ἐπαίνους καὶ ψυχῆς εὐ-
 χάριστα αἰσθήματα ἀπὸ μέρους ἡμῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀδελφῶν, ὑ-
 ποσχόμενοι ἐκ στόματος τῆς πατρίδος, ὅτι ν' ἀνταμειφθῇ ἐνδόξως καὶ
 πλουσίως ἐκ τῶν κόλπων τῆς. Ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τῆς δόξης, ὁ προσδο-
 κώμενος ἀπὸ τόσους χρόνους, κατ' εὐτυχίαν ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, καὶ τὸν
 ὁποῖον δὲν πρέπει ν' ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ ἄκαρπος, ὥς καὶ ἄλλοτε
 δι' ἀμάθειαν παρεβλέψαμεν πολλοὺς τοιοῦτους, διὰ τοῦτο φρόντισον,
 παρακαλοῦμεν τὴν Θεοφιλίαν σου, φρόντισον νὰ εὕρῃς ἓνα φρόνιμον καὶ
 ἔμπειρον Καλόγηρον, καὶ στείλῃς τὸν εἰς Ὀλυμπον, νὰ ἀνταμώσῃ τοὺς
 ἰδικοὺς μας Καπετανέους καὶ νὰ τοὺς ἐνώσῃ μὲ τὸν Φιλικὸν δεσμὸν,
 δίδοντας παραγγελίαν, ὅτι, ὅταν ἀκούσῃς τὴν σάλπιγγα τῆς φωνῆς
 ἡμῶν, ἀμέσως ἀπνευστὶ νὰ τρέξουν εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ παρ' ἡμῶν
 διορισθέντος Γενικοῦ Ἐφόρου σεβαστοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψη-
 λάντου. Οὕτως, ἀδελφε, ποίησον, πλὴν ταχύτατα, ὅσον δύνασαι. Πρὸς
 τούτοις, ἐὰν αὐτόθι ἐκ τῶν Πατέρων γνωρίζῃς φιλογενεῖς πραγματι-
 κῶς καὶ ὄχι μὲ λόγους, σύνδεσον μὲ τὰ γνωστὰ τῶν Φιλικῶν μέσα, πα-
 ρακινῶν νὰ συνεισφέρουν τὰ δυνατὰ, καὶ γράψον πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ σὲ
 διορίσωμεν, ποῦ νὰ μετρήσῃς ταῦτα τὰ χρήματα, χωρὶς τῶν ὁποίων
 οὐδὲν κατορθοῦται. Ἐξέρωσο προσέχων καὶ ἀγωνιζόμενος εἰς οἰκοδο-
 δὴν τοῦ ἀγαθοῦ».

(ε) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην ἔγγραφο.

«Ἐνδοξότατε καὶ φιλογενέστατε Ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης!

«Ὁ παρὰ τῆς Ἐνδοξότητός της ἐνταῦθα ἀποσταλεὶς κύριος Κυρια-
 κὸς Καμαρηνὸς μοὶ ἐπαρρήσιασε κατ' αὐτὰς μίαν πρὸς αὐτὸν ἐπιστο-
 λὴν αὐτῆς, παρ' ἧς εὐαγγελισθεὶς τὴν ἐφετὴν μοι ἀγαθὴν ὑγιάν της
 ὑπερεχάρην. Εἶδον ἐπομένως καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζητήματά της, τῶν ὁ-
 ποίων ἡ ἐκτέλεσις ἂν ὀλίγον βραδύνη διὰ τὰς διαφόρους ἐπὶ τοῦ πα-
 ρόντος ἀσχολίας τῶν Κυρίων... δὲν πρέπει μῆτε νὰ μικροψυχῇ διὰ τοῦ
 το, μῆτε νὰ ἀπαυδίζῃ ἀπὸ τοῦ νὰ καταγίνηται ὕλαις δυνάμεσι καὶ τοῦ
 λοιποῦ μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιμέλειαν καὶ ἀοκνίαν εἰς τὸ νὰ προπαρασκευάζῃ
 τὰ πάντα διὰ τὸν ὅσον οὕτω προσεγγίζοντα ἡμῖν ἱερὸν ἀγῶνα. Ἐγὼ,
 ἅμα ὅπου ἀνέγνων τὸ γράμμα της, ἀμέσως ἐξέδωκα τὰς ἀναγκαῖας
 περὶ τούτου διαταγὰς, καὶ ἄς μὴν ἀμφιβάλλῃ, ὅτι θέλει τῇ προφθα-
 σθῶσιν ἅπαντα τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἐξοικονομίαν τοῦ ἑαυτοῦ της
 καὶ τῶν λοιπῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ ἡμῶν ἱεροῦ σκοποῦ. Κατ'

αὐτὰς μέλλει νὰ φθάσῃ αὐτόσε ὁ κύριος Χριστόφορος Πεββαΐδης, ὅστις θέλει τῇ ἐγχειρίσει καὶ γράμμα, καὶ ἀπὸ στόματος ἐκ μέρους μου θέλει τῇ εἰπεῖ ἱκανὰ πρὸς ἀναγκαίαν προφυλακὴν καὶ προετοιμασίαν ἀπάντων τῶν τῇ κοινῇ ἡμῶν πατρίδι συντεινόντων, ἅτινα καὶ οὐδεμία ἀμφισβόλια, ἀφ' οὗ ἀκροασθῇ μετὰ προσοχῆς τὸν ρηθέντα, θέλει ἐξακολουθήσει, ὅσα καὶ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρέη τὴν ὑπαγορεύουσι, καὶ τὰ ἀθάνατα παραδείγματα τῶν προπατέρων μας τὴν διδάσκουσι. Κάθε εἶδος φόβου καὶ ὑποψίας ἅς ἀποβάλλῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν της, ὡς ἀνάρμοστον εἰς ἓνα ἀπόγονον καὶ διάδοχον τοῦ θαυμαστοῦ Λεωνίδα. Ὅταν ἐκείνος ὁ μέγας ἀνὴρ, ἡ σωτηρία καὶ τὸ κλέος ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἡρωϊκῶς ἀντετάττετο εἰς τὰ πλήθη τοῦ βαρβάρου μετὰ τῶν τριακοσίων Σπαρτιωτῶν του, δὲν ἐνόμιζε βεβαίως, ὅτι θέλει ὑπερτερῆσαι τῶν ἐχθρῶν κατ' ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἀρετὴν μόνον καὶ ἀνδραγαθίαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(γ) Ὅρα ἐν τοῖς Σουλιωτικοῖς τοῦ τόμ. Β'.

ΣΕΛΙΣ 86.

(α) Ἐφοροὶ ταύτης ἦσαν ὁ Γεώργιος Πασχάλης, Μιχαὴλ Ναυτῆς Ἰατρός, Μικὴς Λογιστάτης καὶ Σπυρίδων Δαστοῦνης πρόεδρος.

ΣΕΛΙΣ 87.

(α) Ἰδοὺ ἐλόκληρον τὸ γράμμα τοῦ Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου, πληρὲς ἐν εἰδήσεων τῆς ἡμέρας.

«Σὰς εἰδοποιῶ, ὅτι οἱ βασιλικοὶ ἐξουσίασαν τὴν Ἄρταν, Πάργαν καὶ ἔπειτα τὴν Πρέβεζαν. Τὰ Ἰωάννινα ὅλα σχεδὸν τὰ ἔκαυσεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς. Αὐτὸς ἐκλείσθη μέσα εἰς τὸ κάστρον τῶν Ἰωαννίνων μετρεῖς χιλιάδας ἀνθρώπων. Ὅλοι οἱ ἔξω φρόνιμοι Ἀδελφοὶ θέλουν, ἅτι ἦτον καλὰ νὰ βοηθηθῇ. Ἡ μεγαλητέρα βοήθεια ἦτον νὰ μὴ τὸν παραιτήσουν διόλου οἱ ἐδικοὶ μας· πλὴν τώρα μὲ φαίνεται δύσκολον, ἐκτὸς ἂν ἡ Ἀρχὴ ἔχῃ κανένα μέσον. Καὶ ἦτον καλὸν, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὰ τόσα πλούτη, ὅπου, ἐὰν ἤθελαν βαστάξουν τὸ πλάνο ὅπου τοὺς εἶχα δώσει, δὲν ἤθελε ξεπέσει τόσον ὀγλίγωρα. Φαίνεται ὅμως, ὅτι περὶ τὸν Ιούλιον ἐπέρασαν ἐκεῖ ἄνθρωποι καὶ τοὺς διέγειραν καὶ τὸν ἐπαράτησαν ὅλοι.

«Ἐδωρίσθησαν ἔτεροι τρεῖς Πασσάδες κατ' αὐτοῦ, κ' ἐγὼ ὑποπτεύω, μὴ τύχῃ καὶ ἀπὸ Ἰωάννινα διεγείρουν ὅλας αὐτὰς τὰς δυνά-

μεις ἐναντίον τῶν Σέρβων, καὶ προειδοποιήσατέ τους. Μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρας ἀναχωρῶ. Ἐδῶ ἐστάθηκα μόνον, διὰ νὰ ἡμπορέσω νὰ ἀγαπήσω μερικοὺς πρωτίστους τοῦ Μωρέως ὅπου εἶναι ἐδῶ, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν ἀγάπην συνίσταται καὶ ἐκείνη τῶν ἄλλων εἰς Μωρέαν· πλὴν τὸ βλέπω δύσκολον. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἕνας ὁ Ἀναγνώστης Ντελιγιαννόπουλος καὶ ὁ ἄλλος ὁ Δημήτριος Πεβρόουκας, τὸν ὁποῖον ἔβαλα εἰς τοὺς Ἱερεῖς μὲ ὅλην τὴν τάξιν, μόνον διὰ νὰ τὸν ὑποχρεώσω μὲ αὐτὸ διὰ νὰ φιλιωθῇ, ἐπειδὴ ὁ Ντελιγιαννόπουλος εἶναι μέσα, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἔπαυεν, ἀλλ' οὔτε παύει νὰ κατατρέχῃ τοὺς ἀδελφούς του. Σᾶς λέγω ὅμως κατὰ ἀλήθειαν, ὅτι ὁ Πεβρόουκας ἔχει ὅλα τὰ δίκαια, ἐπειδὴ ἐκεῖνα, ὅπου αὐτὸς ζητεῖ νὰ συστήσῃ διὰ τὸν Μωρέα, ἀποβλέπουν ὅλως διόλου διὰ τὸ καλὸν τοῦ Μωρέως, ὡς μετέπειτα θέλει Σᾶς στείλω τὰς κόπιας τοῦ συστήματος. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Πεβρόουκας συντείνει. Τὸ σπῆτι τῶν Πεβρόουκων εἶναι ἀπὸ τὰ παλαιότερα· αὐτὸ ὅμως τῶν Ντελιγιαννέων εἶναι ἀπὸ τὰ νεώτερα. Πλὴν ἂς εἶναι· ἡμεῖς ζητοῦμεν τὴν ἀγάπην τους. Στοχάζομαι λοιπὸν, ἐάν τὸ κρίνετε εὐλογον, νὰ τοὺς γράψῃτε ἀπὸ ἕνα γράμμα, διὰ νὰ τελειώσουν πλέον τὰς ἀλληλομαχίας των μὲ τρόπον.

«Ἀπὸ τὸν Μωρέα θέλω Σᾶς γράψω. Μὴν κινήσῃτε ὀγλίγωρα διὰ τὰ μέρη τὰ γνωστά, διότι καὶ ἐκεῖ εὐρίσκονται εἰς ἀκαταστασίαν· μάλιστα ἡ Μάνη εἶναι ἄνω κάτω, διότι ἐσκότωσαν ἕναν ἀπὸ τοὺς πρώτους Καπετανέους. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ δίδῃτε τόσῃ πίστιν εἰς ἐκείνους, ὅπου ἔρχονται καὶ Σᾶς παρασταίνουν τὰ πράγματα πολλὰ εὐκολα· δώσατε πίστιν καὶ εἰς τὸν δοῦλόν Σας, καὶ ἂς ᾔσθε βέβαιος, ὅτι δὲν εἶμαι δειλὸς, ὅμως στοχάζομαι τὰ πράγματα, ὡς πρὸ πολλοῦ εἰς ταῦτα τὰ μέρη γνωρίζω. Ἡμεῖς, Ἐκλαμπρότατε Αὐθέντα, ἔχομεν χρεῖαν ἀπὸ πολλὰς ἐτοιμασίας· καὶ, ἐπειδὴ μᾶς εἶναι ἀδύνατον καὶ δύσκολον διὰ ὅλας, ἂς ἰδοῦμεν τὸ μέρος, διὰ νὰ μὴ εὐρεθῶμεν διόλου ἀνέτοιμοι καὶ κινούμεθα μὲ ξύλα, καθὼς πολλοὶ στοχάζονται. Ἐν καιρῷ, Ἐκλαμπρότατε, θέλεις γνωρίσει καὶ τὴν ψυχὴν μου, πόση εἶναι. Ἐγὼ εἶμαι πάντα ἐτοιμος εἰς κάθε Σας προσταγὴν· δὲν βλέπω τὴν ὥραν νὰ ὑπάγω εἰς τὸν γνωστὸν τόπον, νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὰ ὅσα αὐτόθεν μὲ ἐδιατάξατε, καὶ νὰ Σᾶς γράψω τὰ ἐκεῖ πάντα.

Μένω

ὁ γνωστός Σας πιστὸς καὶ ἀχώριστος».

(6) Ἰδοὺ ὅσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραψεν ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἐγνωμοδύηται ὁ Σάββας διὰ τῆς ἀπὸ 9 Ὀκτωβρίου 1820 ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ξάβιον καὶ Θέμελην.

«... Σὰς περικλείω διάφορα γράμματα, ἵνα τὰ θεωρήσετε καὶ ἐξετάσετε μετ' ἀκριβείας. Μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκετε καὶ τρία γράμματα ἀπὸ τὸν Μηλόσχην. Τὸ ἐν εἶναι πολλὰ νέον, τὸ ὅποιον ἔλαβα μὲ ἐξεπίτηδες ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος μοι εἶπε διὰ ζώσης φωνῆς ἐκ στόματος τοῦ ρηθέντος, ὅτι διάφοροι περαστικοὶ Τοῦρκοι τοῦ λέγουσι μὲ ἐπαπειλητικὰς φωνάς, ὅτι, ἂν δὲν δεχθῶσιν οἱ Σέρβοι τὰ ὅσα τοὺς προβάλλει τὸ ὑψηλὸν Δοβλέτι, τότε θέλουσιν ἰδεῖ, ὅτι ὁ Μπαμπᾶ Πασσᾶς, ὅστις ἔγεινε Ῥούμελη Βαλεσῆς, θέλει ὁρμήσει μεθ' ὅλων τῶν ἐτοιμασμένων στρατευμάτων του, ἐν ᾧ εἶναι καὶ ὁ Χουρσῆτ Πασσᾶς Βεζύρης τῆς Βούλας, καὶ θέλουσι καταστρέψει τὴν Σερβίαν. Μὲ συμβουλευέται λοιπὸν τὸ πῶς, ἂν κατ' ἐναντίαν περίστασιν συμβῇ ἐν τοιοῦτον ἔξαφνον συμβᾶν, τότε τί νὰ κάμῃ, ἐν ᾧ δὲν ἔχουσιν οὔτε μιᾶς ἐβδομάδος ζαχιρέν. Πρέπει λοιπὸν νὰ οἰκονομηθῇ τὸ πρᾶγμα, διότι ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Τουρκίας δὲν δύνανται νὰ ἀγοράσουν οὔτε μίαν ὀκῶν καὶ ἀπὸ τὴν Νεμιτζιὰν ἂν ζητήσουν νὰ ἀγοράσουν, οἱ Νέμιτζοι τοὺς προδίδουσιν εὐθὺς εἰς τὸν Πασσᾶν τοῦ Βελιγραδίου, καὶ ἐκεῖνος γράφει εἰς τὸ Δοβλέτι, καὶ τότε γίνεται ὀγλιγωρότερα ἢ ταραχὴ. Ἄρα καὶ ἤτον καλὸν διὰ νὰ ἐνεργηθῇ, ὥστε μερικοὶ πραγματευταὶ τῆς Βλαχίας, οἱ κατεβάζοντες πραγματείας διὰ τοῦ νεροῦ, νὰ βάζουν εἰς τζάμια μολύβι καὶ μπαροῦτι, καὶ οἱ Σέρβοι, ὄντες τότε ἀγροικημένοι, τὴν νύκτα νὰ εὐχαίνωσιν εἰς καμμίαν ἄκρην, εἰς κανένα χωρίον προσδιωρισμένον, καὶ νὰ δεχόμεθα αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα πράγματα, ὥστε ἀπὸ ὀλίγα νὰ συνάξωμεν μέρος. Μὲ ἐζήτησαν προσέτι καὶ ἄλλας συμβουλὰς, δηλ. πῶς νὰ πολιτευθῶσι μὲ τοὺς Τούρκους· ἐγὼ δὲ τοὺς ἐμήνυσα νὰ φερθῶσι κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Μινίστρου (Στρωγανῶφ), καὶ νὰ μὴ φοβοῦνται, διότι, ἂν οἱ Τοῦρκοι κινηθῶσιν ἐπάνω των, βέβαια ἡ Ῥωσσία δὲν θέλει τοὺς ἀφήσει νὰ χαθοῦν, ἀλλὰ θέλει τοὺς βοηθήσει ἀποφασιστικά, καὶ ἡμεῖς τότε θέλει τοὺς βοηθήσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν μας. Ἐκεῖνα δὲ τὰ τοῦ Μπαμπᾶ πασσᾶ καὶ Χουρσῆτ πασσᾶ εἶναι ψεύματα, καὶ ὅτι εἶναι ἀπλᾶ φοβερίσματα τῶν Τούρκων, μόνον διὰ νὰ κλίνωσι πρὸς τὰ ζητήματά των. Αὐτὰ εἶναι τὰ τρέχοντα κατὰ τὸ παρὸν, καὶ σὰς εἰδοποιῶ διὰ νὰ πάρετε τὰ μέτρα σας. Ἐγὼ ὁμῶς ἐκεῖνον τὸν ἐμφύχωσα καθ' ὅλους τοὺς τρόπους. Ἡ εἰδοποίησίς μου αὕτη γίνεται τὸ περισσότερον, διὰ νὰ καταλάβετε, ὅσα σὰς ἔλεγον, ὅτε εἰσασθον ἐδῶ μερικοὶ φίλοι, τὸ πῶς ἡ Σερβία εὐρίσκεται εἰς τὰ νέματα μερικῶν, καὶ, ὅταν θέλουσι, τὴν συκύνουσι, καὶ ὅταν ἔχουσιν ὅλα

τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου. Ἴδου λοιπὸν ποία εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ σκεφθῆτε καλὰ τὰ πράγματα, καὶ ἅς μὴν ἀφινώμεθα εἰς ἀπλᾶ τῆς φαντασίας πράγματα. Ἴδου σᾶς στέλλω καὶ τὸ σπαθί, τὸ ὅποσον θέλετε τὸ στείλει εἰς τὸν Μπέην τῆς Μάνης. . .

Σᾶς ἀδελφικοασπάζομαι καὶ εἰμὶ

ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ ΜΠΙΜΠΑΣΗΣ».

(γ) Εἰς τὴν θείαν, καὶ δικαίως, ἀπέδιδεν οἰκονομίαν τὰ πάντα ὁ Θεμέλης, γράφων πρὸς τὸν Ξάνθον ἐκ Γαλαζίου καὶ ἀπὸ 21 ἑκτωβρίου 1820, ὡς ἀκολουθεῖ:

« . . Μεγάλῃν ταραχὴν μᾶς ἐπροξένησε, φίλτατε, αὕτη ἡ ἀπευκταῖα ἀγγελία, καὶ εὐρισκόμεθα εἰς διαφόρους συλλογισμοὺς, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπαυδήσωμεν ἀπὸ τὸν ὀρθόν μας σκοπὸν, χάνοντας τὸ κουράγιον τῆς ψυχῆς μας. Παρατηροῦμεν δὲ, ὅτι εἶναι μία θεία οἰκονομία καὶ ἡ ἀπομώρωσις αὕτη τοῦ τυράννου, ἐπειδὴ κατὰ τὴν παράστασιν βέβαια, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμαν, (ὅν ὑπάρχει οὕτως,) ἔπρεπεν αὐτὸς νὰ κάμῃ διαφορετικὰ φερσίματα, καὶ νὰ ἰδῶμεν ἄλλα πράγματα. Ἦδη δὲ βλέπομεν τὸν τρόπον, τὸν ὅποιον ἐφέρθη, (μολονότι ἀγνοοῦμεν εἰσέτι τοὺς ἐκβησομένους σκοποὺς τῶν κινήματων του) πλὴν ἐλπίζομεν εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν νὰ μείνουν κοιμισμένα τὰ πνεύματά των ἄχρι τῆς ἐκπεραιώσεως, καὶ εἶθε! Ἐπειδὴ πολλάκις ἤκουσεν αὐτὸς καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐχθροὺς τοῦ γένους ἡμῶν τοιαῦτα, ἴσως καὶ περισσότερα· ἀλλ' ὁ περιέπων ἡμᾶς Θεὸς τὰ ἐξοικονόμησε διὰ τῆς ἀρρήτου αὐτοῦ σοφίας. Ὅθεν, καθὼς τότε, οὕτω καὶ ἤδη δὲν εἶναι χρεῖα μικροψυχίας, ἀλλ' ὅπως ἐνθαρρυνόμενοι νὰ βαίνωμεν βήμασι γιγαντιαίοις, εἰς ὅσα δεῖ, πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν σκοποῦ ἐκπεραιώσιν. . . »

ΣΕΛΙΣ 88.

(α) Ἐν τῷ Κεφ. Α' τοῦ τόμ. Β'.

(β) Ἴδου μία τῶν κοινοποιήσεων αὐτῶν πρὸς τὸν Περίαιθιν.

« Ἀγαπητὲ Περίαιθέ!

«Οἱ ἐχθροὶ ἐξιχνίασαν πολλὰ καὶ μᾶς παραμονεύουσι. Ὅθεν, ἀλλέως ν' ἀνταμωθῶμεν, δὲν εἶναι δυνατόν, εἰμὴ μὲ τὸ σπαθίον εἰς πᾶς χεῖρας. Ἀλλαῖα λοιπὸν τὰ σχέδια, καὶ πλέον μὴ μὲ προσμένῃς ἀπὸ Τριέστι. Θέλω κτυπήσει τὰς πρώτας ἐπαρχίας, καὶ διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν θέλω ἀνοίξει δρόμον πρὸς σᾶς.

«Αἱ δυνάμεις μας εἶναι μεγάλαι. Κινήσου λοιπὸν μὲ τοὺς αὐτοῦ περὶ τὴν 11 νοεμβρίου, καὶ καθάρισε τὴν ἱερὰν γῆν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους»

Ἄν δέ τις ἀπὸ τούτων αὐτοῦ ἐνόησεν νὰ μείνῃ ἀργός, γρήγορα θέλει τὸ μετανοήσῃ, διότι οἱ ἐχθροὶ, καὶ χωρὶς νὰ κινηθῇτε, θέλουν σὰς βιάσαι· πλὴν τότε, ὡς γνωστὸν, μὲ ὀλεθρόν σας μεγάλον. Διὰ τοῦτο πάντοτε εἶναι καλλίτερα νὰ ὁρμᾶτε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, παρὰ νὰ τοὺς προσμένῃ. ὁ φίλος καὶ ἀδελφός σου

«Υγίαινε καὶ καλὴν ἐντάμωσιν. ΑΛΕΞΑΝΔΡ. ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

«Κισνεύη τὴν 24 ὁκτωβρίου 1820».

(γ) Ἐνταῦθεν ἀποδείκνυται ἡ σαφὴς καὶ ταύτης ἐκ τῶν κατηγοριῶν κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὅτι παρημέλησε μὴ ἀξιόσας ἀναλόγως τοὺς ἰσχυρωτέρους στρατιωτικοὺς Σάββα καὶ Ὀλύμπιον, ἐν ᾧ ἤξιωσε πολλῶν κατωτέρους αὐτῶν, ἢ καὶ μηδεμίαν ἐπιδεχόμενους σύγκρισιν, ἄλλους.

(δ) Ἴδου τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔγγραφον.

«Γενναῖοι Ἀρχιστράτηγοι κύριοι Σάββα καὶ Γεώργιε Ὀλυμπιώτη!

«Εἰς τὰς ἐννέα τοῦ παρόντος ἀπὸ Ἰσμαὴλ σὰς ἔγραφα νὰ προδιαθέσετε τὰ πράγματα, ὥστε μετὰ ἕξ ἑβδομάδας ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ ᾔσθε ἕτοιμοι διὰ νὰ κινηθῇτε.

«Τώρα δὲ, ἐπειδὴ ἡ σεβαστὴ Ἀρχὴ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰδήσεις νεωτέρας καὶ ὀλεθρίας, αἱ ὁποῖαι ἀναγγέλλουσιν, ὅτι οἱ ἄσπονδοι ἐχθροὶ μας καταγίνονται νὰ ματαιώσωσι τοὺς σκοποὺς μας, μὲ ἐπρόσταξιν νὰ ταχύνω ὅσον τὸ γρηγορώτερον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας, καὶ νὰ κινηθῶ διὰ ξηρᾶς, ἐπειδὴ ἀπὸ Τριέστι εἶναι πλέον ἀδύνατον, διότι ἡ Ἀγγλία καὶ Ἀουστρία ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Νεαπόλεως. Ὅθεν ἡ παρούσα ἐπιστολή μου περιέχει τὰς πρὸς ὑμᾶς τελευταίας διαταγὰς μου, τὰς ὁποίας ταχύνετε χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀναβολὴν νὰ ἐκτελέσετε.

«Ἐγὼ διοργάνισα τὰ πράγματα εἰς τὴν Μολδαυίαν, καὶ περνῶ τὸν ἐρχόμενον μῆνα μὲ ὅλους τοὺς περὶ ἐμὲ εἰς Ἰάσιον. Σεῖς δὲ, τὴν νύκτα τῆς δεκάτης τετάρτης τοῦ ἐρχομένου μηνὸς νοεμβρίου, κινήσατε τὰ μελετημένα αὐτοῦ εἰς Βουκουρέστιον, καταστρέψατε τὴν ὑπάρχουσαν διοίκησιν, πιάσατε τὸν Ἡγεμόνα καὶ διορίσατε προσωρινὴν διοίκησιν ἀπὸ ἀρχοντας ἐνοπίους. Ἄν δέ τις ξένος σὰς ἐρωτήσῃ, μὲ τίνας ἄδειαν ἐπράξατε ταῦτα; εἰπέτε τον νὰ στείλῃ ἄνθρωπον πρὸς με εἰς Ἰάσιον, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀπόκρισιν. Ἀφ' οὗ δὲ φυλάξετε ὅλους τοὺς δρόμους καλὰ, διὰ νὰ μὴν ἐξέλθῃ τις ἀπὸ Βουκουρέστιον, διορίσατε ἀνθρώπους μετὰξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-καλὲ, εἰς ὅποιον μέρος γνωρίζετε ὠφελιμώτερον, διὰ νὰ μᾶς προετοιμάσωσι πόρον τοῦ Δουναβίου.

Ἐπειτα δὲ ἀμέσως ξεκινήσατε καὶ ἕως διακοσίους ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἔλθωσι πρὸς προϋπάντησίν μου ἕως Μπουζέο, ἢ καὶ ἐμπροσθότερα, καὶ οἱ λοιποὶ φυλάξατε τὴν ἡσυχίαν τῆς πόλεως, διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσωσιν ἀρπαγαὶ καὶ ἀταξίαι ἀπὸ τὸν ὄχλον.

«Ταῦτα εἶναι, ἀδελφοὶ Ἀρχιστράτηγοι, ὅσα ἡ δυστυχὴς ἡμῶν Πατρις ἀπαιτεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀπὸ τὴν γενναιοτήτά σας. Εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι θέλετε τὰ ἐκτελέσει προθύμως καὶ χωρὶς ἀναβολὴν οὔτε καὶ ἓξ ὥρας· διότι γνωρίζω, μὲ πόσῃ ἀνυπομονησίᾳ προσμένετε τὴν ἐνδοξὸν ἐκείνην στιγμὴν, διὰ νὰ δεῖξετε εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι εἴσθε τέκνα γνήσια τῆς Ἑλλάδος καὶ εὐπειθεῖς ἀδελφοὶ εἰς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν, πρὸς τὴν ὁποῖαν ἐδώσατε τοὺς ἐνόρκους ὑποσχέσεις σας. Τὰ σχέδια ταῦτα εἶναι γνωστὰ μόνον εἰς ἐμὲ καὶ εἰς σᾶς τοὺς δύο· ὅθεν φυλάξετέ τα μυστικὰ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεώς των. Δὲν πιστεύω, ὅτι θέλει ἡμπορέσει τις κακόβουλος νὰ σᾶς παρακινήσῃ, διὰ νὰ πατήσετε τοὺς ὅρκους σας καὶ νὰ ξεκλίνετε ἀπὸ τὴν πρὸς με ἐμπιστοσύνην σας. Εἴσθε γνωστικοὶ καὶ φρόνιμοι, καὶ ἡμπορεῖτε εὐκόλῃ νὰ κρίνετε, ὅτι, ἂν τις δύναται νὰ ἡξεύρῃ καὶ ἄλλα μυστικώτερα, ἐκεῖνος εἶμαι ἐγὼ, καὶ, σὺν Θεῷ, ὅταν ἀνταμωθῶμεν, τὰ μανθάνετε.

«Σᾶς λέγω λοιπὸν πάλιν νὰ ἐκτελέσετε τὰς διαταγὰς μου, ὡς ἀνωτέρω, μὲ τὴν ἐνδεχομένην δραστηριότητα· διότι, ἂν μίαν στιγμὴν ἀργοπορήσετε, ἢ θελήσετε ν' ἀρνηθῇτε τὴν συνέργησίν σας, (τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν φαντάζομαι ἀπὸ τὰς φιλοπάτριδας ψυχὰς σας,) τότε σεῖς μέλλετε νὰ ἀπολογηθῇτε ἐνώπιον ὅλου τοῦ Γένους, ἐνώπιον τοῦ Κόσμου, ἐνώπιον τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, καὶ τὰ ὀνόματά σας μὲ κατάρως θέλουν τὰ προσφέρει οἱ μεταγενέστεροι, ὡς ἡμεῖς τώρα τὸ ὄνομα τοῦ ἐπικαταράτου Οἰκονόμου.

«Ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ μετ' ἐμοῦ ἐμπιστευόμεθα τὸν ἑαυτὸν μας εἰς τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρά σας, διότι σᾶς γνωρίζομεν ἀξίους ταύτης τῆς ἐμπιστοσύνης. Μαζὶ σας θέλομεν ἀναπετάσει τὰς πρώτας ἑλληνικὰς σημαίας! Μαζὶ θέλομεν βάλει τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς εὐδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ θέλομεν στεφθῇ μὲ τοὺς ἀμαράντους στεφάνους τῆς δόξης! Σεῖς τέλος πάντων μὲ τὰ γενναῖά σας στρατεύματα πρέπει νὰ ἀνοίξετε τὸν ἐνδοξὸν δρόμον, καὶ νὰ μὲ ὑπάγετε εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν μας, οἱ ὁποῖοι θέλουν σᾶς ὑποδεχθῇ ὡς σωτῆρας καὶ ἐλευθερωτάς! Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Μωρέαν καὶ

λοιπὰ μέρη ἔδωσα τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀνάπτει παντοῦ ἡ φωτιά.

«Ἴδου σὰς περικλείω καὶ γράμμα πρὸς τὸν Μήλοσιν, τὸ ὅποιον, ἀφ' οὗ διαβάσητε, τὸ βουλόνετε καὶ τὸ στέλλετε ὅσον τάχιστα μὲ πιστὸν ἄνθρωπὸν σας, γράφοντές τον καὶ ἀπὸ μέρος σας, ὅτι ἐλάβετε προσταγὴν νὰ τὸν εἰπῆτε, διὰ νὰ σηκώσῃ τ' ἄρματα μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἐπειδὴ ἀλλέως κινδυνεύει ἡ Σερβία κτλ.

«Περὶ ὧν τούτων νὰ ἔχω ἀφύκτως εἰς τὰς 8 νοεμβρίου ἀπόκρισίν σας εἰς Σκουλένι μὲ ἄνθρωπὸν σας ἐπίτηδες σταλμένον, ὅχι ὅμως ἀργότερα. Ὑγιαίνετε καὶ καλὴν ἐντάμωσιν.

«Κισνεύη τὴν 24 ὁκτωβρίου 1820.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφο φέρει τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γεωργίου Λασσάνου, γραμματεῦντος παρὰ τῷ Ὑψηλάντῃ· ἀκολουθεῖ δὲ τούτῃ καὶ αὐτόγραφον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ὑψηλάντου, ὡς ἑξῆς.

«Ἀγαπητοί μου Σάββα καὶ Γεωργάκη, κοιτάξετε νὰ μὴν ἐντροπιασθοῦμεν. Ὅσα σὰς ἔγραψα εἰς αὐτὸ τὸ γράμμα μου, νὰ μὴν τὰ ἤξεύρῃ παρὰ οἱ δύο σας. Τὰ στρατεύματα ἔδω ἔλαβον μυστικὴν προσταγὴν νὰ ἦναι ἔτοιμα, διὰ νὰ κινήσουν εἰς τὴν πρώτην προσταγὴν, καὶ συναζονται καμφίως. Ἐγὼ ἔλαβον προσταγὴν νὰ ἀρχίσω τὸ ὀγλιγώροτερον. Ἐὰν κρίνετε εὐλογον καὶ εὐκολον, ἦτον πολλὰ καλὸν ὁ Σάββας νὰ εὐρεθῇ εἰς τὰς 14 δεκατέσσαρας τοῦ νοεμβρίου κρυφίως εἰς Ἰάσι, διὰ νὰ μὲ βοθηθῇ εἰς ὅλα· ἐπειδὴ καὶ γνωρίζει καλὰ καὶ τὸ Ἰάσι καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους. Πάλιν σὰς λέγω, ὅτι νὰ μὴν ξεστομίσητε εἰς κανένα τὸ παραμικρότερον, ἀπὸ ὅ,τι σὰς γράφω. Ἐγὼ προσμένω μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν ἡμέραν, ὅπου θὰ σὰς γλυκοφιλήσω καὶ τοὺς δύο σας, καὶ μαζὴ νὰ εὐγάλουμεν τὸ σπαθί. Ἐὰν ὁ Φαρμάκης ἦναι ἀκόμῃ ἐκεῖ, τὸ ὅποιον καὶ δὲν πιστεύω, εἰπέτε του, πῶς τὸν γλυκοφιλῶ, καὶ νὰ πηγαίνει ἀμέσως χωρὶς ἀργοπορίαν. Ἦλθεν ἡ ὥρα· ὁ καθεὶς τώρα θὰ φανῇ».

ΣΕΛΙΣ 89.

(*) Ἴδου τὸ πρὸς τὸν Καραβιᾶν ἔγγραφο.

«Γεναίε Στρατηγὲ Βασίλειε Καραβιά, χαῖρε!

«Πληροφορήσας τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος σας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, ὁ ὁποῖος καταφλέγει τὴν ψυχὴν σας, διορίσθην νὰ σὰς συγχαρῶ μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς στρατηγίας καὶ νὰ σὰς

δώσω τὰς ἀκολουθούς διαταγὰς, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις θέλει στέψει τὴν κεφαλὴν σας μὲ στεφάνους τῆς ἀθανασίας, καὶ θέλει συνεργήσει εἰς κοινὴν τοῦ Γένους εὐδαιμονίαν.

« Ἀμέσως, ἀφ' οὗ λάβετε τὴν παροῦσάν μου, νὰ πασχίσητε μὲ ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους διὰ νὰ συνάξετε, ὅσα περισσότερα παληκάρια δυνηθῆτε, καὶ νὰ κινήσετε ἀπ' αὐτοῦ μὲ τὸ στράτευμά σας διὰ τὸ Ἰάσιον, λογαριάζοντες τὸν καιρὸν, ὥστε εἰς τὰς δεκατέσσαρας νοεμβρίου τὴν νύκτα νὰ εὗρεθῆτε μίαν ὥραν ἔξω ἀπὸ τὸ Ἰάσιον κρυμμένοι, καὶ νὰ στείλετε ἕναν πιστόν σας ἄνθρωπον μεταμορφωμένον μὲ φορέματα πραγματευτάδικα μέσα εἰς τὸ Οὐγγρικὸν χάνι, διὰ νὰ ἐνταμώσῃ τὸν Λασσάνην καὶ νὰ τὸν εἴπῃ τὰ περὶ τῆς καταστάσεώς σας· ἐκεῖνος δὲ θέλει ἔχει προσταγὰς διὰ νὰ σὰς εἴπῃ, τί πρέπει νὰ κάμετε. Εἰς αὐτὴν σας τὴν ἐκστρατείαν πρέπει νὰ ἔχετε τὸν Ξάνθον μαζί. »

« Προσέχετε δὲ, διὰ νὰ ἐκτελεσθῶσιν ὅλα τὰ ἀνωτέρω μὲ τὴν μεγίστην σιωπὴν καὶ ἡσυχίαν, χωρὶς νὰ προξενηθῇ ἡ παραμικρὰ ταραχὴ καὶ ὑποψία. Ἡ παροῦσά μου μέλλει νὰ σὰς ἐγχειρισθῇ παρὰ τοῦ κυρίου Ξάνθου, πρὸς τὸν ὁποῖον δίδετε παρευθὺς τὴν ἀπόφασιν περὶ τῶν τρόπων, τοὺς ὁποίους θέλετε μεταχειρισθῇ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω διαταγῶν μου, καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν σας. »

« Περὶ δὲ τῆς καλῆς ἐκβάσεως πάντων μὲ ἐγγυᾶται ἡ πολυπειρία σας εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ἡ φιλοπατρία, τὴν ὁποίαν ἔχετε ὁδηγὸν εἰς ὅλας τὰς πράξεις σας Ὑγιαίνετε. »

« Κισενύη τὴν 24 ὁκτωβρίου 1820. »

ΛΑΞΕΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ ».

Προλογιζόμενος, ὡς ἀνωτέρω, ὁ Ὑψηλάντης « περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ Καραβιᾶ », ἐστηρίζετο βεβαίως ἐπὶ τῆς ἀκολουθοῦς ὁμολογίας τούτου.

« Ἐκλαμπρότατε. »

« Σὰς εἶναι γνωστάς, στοχάζομαι, αἱ ἐκδουλεύσεις μου, τὰς ὁποίας μὲ ἀρκετοὺς κόπους καὶ κινδύνους ἔκαμα ὑποκάτω εἰς τὸν ἀοίδιμον Πατέρα σας. Τώρα, κατὰ τὰ περιστατικά, εὐρίσκομαι εἰς τὴν σημερινὴν ἡγεμονικὴν τῆς Μολδαβίας δούλευσιν, διωρισμένος νὰ φυλάττω τὴν καλὴν εὐταξίαν τῆς ἐδῶ πολιτείας μὲ τ' ἄρματα. Ἐὰν ὅμως σήμερον ἦναι χρεία διὰ κανένα κοινὸν τοῦ ἔθνους καλὸν, καὶ μὲ κρίνετε ἱκανὸν εἰς τὸν κατάλογον τῶν εἰλικρινῶν πατριωτῶν, ἐγὼ εἶμαι ἔτοιμος νὰ χύσω καὶ τὴν ὑστερίνην ξανθίδα τοῦ αἵματός μου· φθάνει μόνον νὰ μὲ

πρόστάξτε, τί, ποῦ, πότε καὶ μὲ πόσους πρέπει νὰ ἐξακολουθήσω
τὴν προσταγὴν σας. Καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας ὑποσημειοῦμαι.

«Γαλάζιον, τῇ 15 ὁκτωβρίου 1820.

τῆς Ἐκλαμπρότητός σας ταπεινότατος δοῦλος

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ

πρώην ΓΚΙΟΥΛΕΡΑΓΑΣ».

(δ) Ἴδου ἡ διαταγὴ πρὸς τὸν Ξάνθον.

Ἀγαπητὲ Ξάνθε.

Ἀμέσως, ἀφ' οὗ λάβης τὴν παροῦσάν μου, νὰ κινηθῇς διὰ Γαλά-
τζί, διὰ νὰ ἐκτελέσῃς, ὅσα ἐπαρήγγειλα τὸν κύριον Λασσάνην νὰ σὲ
εἰπῇ. Περισσότερα δὲν σοὶ γράφω, διότι ἐγγυητὴν τῆς καλῆς ἐκτελέ-
σεως τῶν σχεδίων μου ἔχω, τὴν ὁποίαν εἰς τὰς μέχρι τοῦδε περισ-
τάσεις ἐδεῖξας φρόνησιν καὶ ἀγχίνουαν, ἀλλὰ σὲ ἀσπάζομαι ἀδελφι-
κῶς καὶ μένω

«Κισνόβι τὴν 24 ὁκτωβρίου 1820.

ὁ φίλος σου

ΛΑΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

(Ἰδιόχειρον)

«Νὰ σὲ ἰδῶ, ἀγαπητὲ μου Ξάνθε, πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃς τὸν Κα-
ραβιάν ἀφεύκτως».

(γ) Ἴδου τὸ πρὸς τὸν Μήλοσιν ἔγγραφον.

Ἐνδοξότατε Ἀρχηγὲ τῆς Σερβίας Μήλοση καὶ ἀδελφὲ περιπόθητε,
τὴν ἐνδοξότητά Σας ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς.

«Ἐλαβα προσταγὴν ἀπὸ τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν, διὰ νὰ φανερώσω
περὶ τὴν ἐνδοξότητά Σας τοὺς ὀλεθρίους σκοποὺς τῶν ἐχθρῶν τῆς Πί-
στεως καὶ Πατρίδος μας. Ἡ Πόρτα ἐκτὸς τῶν στρατευμάτων, τὰ ὁ-
ποῖα ἔχει κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασῖᾶ καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ρούμελης Πασαλί-
κια, συνάξει κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἄλλα ἄπειρα πλήθη, διὰ
νὰ κινηθῇ τὴν ἀνοιξιν παρρησίᾳ ἐναντίον τῶν Γραικῶν καὶ τῆς Σερβίας,
νὰ μᾶς εὕρῃ ἀπροετοιμάστους καὶ νὰ πασχίσῃ νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσῃ.
Ὅθεν κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς ἔδωσα προσταγὴν εἰς
ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Μωρέα ἕως τὸν Δούναβιν, καὶ εἰς
τὰς δεκαπέντε τοῦ ἐρχομένου μηνὸς νοεμβρίου θέλει κηρυχθῇ ἀποστα-
σία μέσα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς ὅλην τὴν Γραικίαν. Λοιπὸν
καὶ ἡ ἐνδοξότης Σας μὴ προσμένετε, ὅσον ὁ ἐχθρὸς νὰ ἐτοιμασθῇ, ἀλλ'

ἀμέσως, ἀφ' οὗ λάβετε τὴν παροῦσάν μου, ἀρματώσατε τοὺς ἀνδρείους Σας Σέρβους καὶ καθαρῖσατε τὴν πατρίδα σας ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Ἐγὼ δὲ ἕως εἰς τὰς 20 ἢ τοπολὺ 25 νοεμβρίου φθάνω διὰ μέσου Μολδαυίας καὶ Βλαχίας εἰς τὸ μέσον τῶν φιλτάτων μου Σέρβων μὲ στρατεύματα, ζωοτροφίας, χρήματα καὶ ἄλλα πολεμικὰ ἐφόδια, καὶ τότε διὰ στόματος Σας λέγω, ὅσα εἶμαι προσταγμένος νὰ Σας εἶπω. Τοῦτο μόνον πασχίσετε, ὥστε εἰς τὰς 20 νοεμβρίου νὰ κινήθῃ ἐν σῶμα Σέρβων πρὸς τὸ Λόμ καὶ Δρινοβάτσα, διὰ νὰ στρέψωσιν οἱ Τοῦρκοι τὴν προσοχὴν των ἐκεῖ, καὶ νὰ μὲ ἀφήσωσι τὸν δρόμον μεταξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-Καλὲ ἀνοικτόν. Αἱ συνδιαλέξεις εἰς Κωνσταντινουπόλιν μεταξὺ Πόρτας καὶ Ῥωσσίας προμηνύουσι γρήγορα τὸν πόλεμον μεταξὺ τούτων τῶν Δυνάμεων. Ἄς τρέξωμεν λοιπὸν ἡμεῖς πρῶτοι εἰς τὸ στάδιον τῆς δόξης! Ἄς στεφανώσωμεν τὰς κεφαλὰς μας μὲ τὰ στέφανα τῆς εὐκλείας! Καὶ ἔχοντες σύνθημα Ἐλευθερίαν ἢ Θάνατον, ὡς ὁρμήσωμεν αἰφνιδίως ἐναντίον τῶν ἀπροετοιμαστων ἐχθρῶν μας, καὶ ἡ νίκη εἶναι ἀφεύκτως μὲ ἡμᾶς.

«Εὐχομαι νὰ ἀνταμωθῶμεν γρήγορα, διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω καὶ προσωπικῶς τὴν πρὸς τὸ ὑποκείμενόν Σας εἰλικρινῇ φιλίαν καὶ ἀδελφοσύνην μου.

«Κισινεύη τὴν 24 ὁκτωβρίου 1820 ἀδελφὸς καὶ φίλος
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(δ) Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραψεν ὁ Σέκερης πρὸς τὸν Ξάνθον ἀπὸ 1 νοεμβρίου.

«...Μὲ ἐλύπησεν εἰς τὸ ἄκρον ἡ δυσἀρέσκεια τοῦ Καλοῦ καὶ ἡμῶν, καὶ δὲν λέγω, ὅτι ἔχει ἄδικον πλὴν, ἂν ἔχῃ φιλοτιμίαν, δὲν θέλει ἀπαυδῆσῃ, οὔτε παραιτηθῇ, ἐπειδὴ μὲ τὴν παραίτησίν του θέλει τραβήξει πρὸς τὸν ἑαυτὸν του περισσοτέρας κατακρίσεις, ἀπ' ὅσας καὶ ὅπως ἂν εὕγῃ τὸ πρᾶγμα, ὅταν τὸ διοικῇ... Ἐγὼ, ὅχι διὰ νὰ τὸν κολακεύσω, ἀλλὰ, καθὼς ἤκουσα ἐκ πολλῶν νὰ διαφημίζεται ἡ καλοσύνη του μὲ τὰς ἀρετὰς καὶ γνώσεις τῶν πραγμάτων, τρέφω ἱερὸν σέβας πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του, καὶ θέλει εἶμαι ἕτοιμος μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς εἰς τὰ νεύματά του, καὶ ὡς θελήσῃ νὰ κάμῃ τὴν δοκιμὴν. Ἡ ἀσθένεια τοῦ νοός μου δὲν ἀρκεῖ, διὰ νὰ δώσῃ σχέδιον ἢ γνώμην τῶν πρακτέων ἀλλὰ προσταζόμενος εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἐνεργῶ, ὅποιον χρέος διορισθῶ καὶ δύναμαι νὰ τὸ ἐκτελέσω... Μὴ, δι' ἀγάπην Θεοῦ, ψυχρανθῇ καὶ ἀρνηθῇ ἓνα πρᾶγμα, ὁποῦ ὑπεσχέθη, καὶ ὡς μετρήσῃ μὲ τὴν στάθμην, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο συμφέρει

»καλλίτερα, ἐκεῖνο ἄς κάμῃ, ἤγουν ἢ τὴν ἐπιμονὴν ἢ τὴν παραίτησιν.
»Ταύτην τὴν σημείωσιν, ἂν τὸ κρίνης εὐλογον, δεῖξέ την τοῦ κυρίου
»Καλοῦ μὲ τοὺς ἐδαφιαίους μου προσκυνισμοὺς . . .»

(ε) Ἴδου τὸ ἔγγραφον αὐτὸ τῶν Ἐφόρων.

«Ἐντιμότατοι καὶ φιλογενέστατοι Ἐφοροὶ τῆς σεβασ-
στοτάτης Ἑταιρίας,

Εἰς Ὁδησσόν.

«Διορισθέντες Ἐφοροὶ εἰς ταύτην τὴν βασιλεύουσαν παρὰ τοῦ ἐκ-
λαμπροτάτου κυρίου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, Γενικοῦ Ἐφόρου τῆς
φιλοπάτριδος Ἑταιρίας, σπεύδομεν νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν, ὅσα ἐκρί-
ναμεν ἀναγκαῖα εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν
ἀδελφικὴν σας συμβουλὴν καὶ συνδρομὴν.

»Ἐπειδὴ καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης του μᾶς ἐδιόρισε νὰ πληρώσωμεν
400 χιλιάδας γροσίων εἰς τοὺς φιλογενεστάτους συμπολίτας κυρίους
Ἀρχιμανδρίτην Γρηγόριον Δικαῖον καὶ Χριστόφορον Πεῤῥραιῶν, τὰς
μὲν 300 χιλιάδας εἰς τὸν πρῶτον, εὐοδοθέντα ἐδῶ πρὸ ὀλίγου, τὰς
δὲ 400 χιλιάδας εἰς τὸν δεύτερον, ἀργοποροῦντα ἴσως ἐκ τῶν ἐναν-
τίων ἀνέμων καὶ προσδοκώμενον νὰ φθάσῃ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν·
καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας τὴν τοιαύτην ποσότητα, διότι ἡ
προδιοργανιζομένη συνεισφορὰ δὲν ἐτελεσφόρησεν ἔνεκα μεχθηροῦ τι-
νος, ὁ ὁποῖος μαθὼν, κατὰ κακὴν περίστασιν, τὴν περὶ τούτου συγ-
κροτηθεῖσαν συνέλευσιν, διέσπειρε τόσας κακολογίας, ὥστε γενικὸς
φόβος κατέλαβεν ὅλους τοὺς ἐνταῦθα ἀδελφοὺς, καὶ μᾶς ἐβίβασε νὰ
τὴν ἀναβάλωμεν ἄχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ κυρίου Γρηγορίου Δικαίου εἰς
τὸ Ἰσμαήλ· τέως, ἐπειδὴ ἐκρίθη προὔργιαιτάτον νὰ κινήσωσι δίχως
ἀναβολῆς οἱ ῥηθέντες ἄριστοι ἄνδρες, διὰ ν' ἀπέλθωσιν, ὅπου τοὺς προ-
σκαλεῖ ἡ ἱερὰ φωνὴ τῆς πατρίδος, συνεβουλεύθημεν πολλάκις καὶ κατα-
γινόμεθα ἐπιπόνως νὰ τοὺς ἐφοδιάσωμεν, μὲ ὅσα χρήματα μπορέσω-
μεν, ἐξευρίσκοντες τοὺς τρόπους πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ποθυμένου, καὶ
ἐπομένως θὰ φροντίσωμεν νὰ τοὺς προφθάσωμεν ὅσον τάχος τὰ ἐπί-
λοιπα εἰς πύσωσιν τοῦ προσδωρισμένου ἀριθμοῦ.

» Ἴσως ἀπορήσητε, φίλτατοι ἀδελφοί, διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς παρι-
στῶμεν δυσκολίαν διὰ τὴν σύναξιν τῆς τοιαύτης ποσότητος τῶν 400
χιλιᾶδων γροσίων, ἥτις λογίζεται μικρὰ ὡς πρὸς τὴν πολυανθρωπίαν
τῶν ἐνταῦθα ὁμογενῶν. Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ συλλογισθῇτε, ὅτι ἐξ
αὐτῶν ὀλίγιστοι αἰσθάνονται τὴν ἀξίαν τοῦ εἶδους των καὶ τὰ δίκαια

των, και οἱ πλείότεροι στεροῦνται, κατὰ τὸν σκληρὸν ὀρισμὸν τῆς ὀλεθρίας εἰμαρμένης, τῶν ὅσα φρονήματα ἀπαιτεῖ ἡ πεφωτισμένη ἀρετή. Τούτου ἕνεκα δὲν ἀποτολμῶμεν, ὅχι μόνον νὰ τοὺς ζητήσωμεν συνεισφοράν, ἀλλ' οὔτε νὰ τοὺς ἐμπιστευθῶμεν τὸ παραμικρὸν, διότι μέγας ἐκ τούτου ὁ κίνδυνος καὶ ὀλίγον τὸ ὄφελος. Ἄρα πολλὰ καὶ μεγάλα τὰ ἐμπόδια τοῦ νὰ συνάξωμεν ἐδῶ ἱκανὰ χρήματα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀσυγκρίτως πλείότεραι αἱ χρεῖαι εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν παρὰ κάθε ἄλλο μέρος· ἐπειδὴ ἐδῶ εὐρίσκονται σχεδὸν καὶ πλείότεραι δυνάμεις τοῦ βαρβάρου κατὰ πάντα λόγον καὶ διὰ τὰ ὀχυρώματά του καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἀσεβῶν· ἐπειδὴ αἱ ἐδῶ κάτοικοι ὁμογενεῖς εἶναι ὡς πρὸς αὐτοὺς ὀλιγώτατοι, εἶναι καὶ ἄσπλοι, εἶναι καὶ νωθροὶ καὶ φέροντες ὅλα τὰ ἐκ τῆς δουλείας δυστυχήματα· δι' αὐτὰ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ αἴτια ἔχομεν ἀνάγκην ἐδῶ ἀπὸ μεγάλης ποσότητος χρημάτων· καὶ, ἐπειδὴ διὰ τούτων τὰ πάντα κατορθοῦνται, ἀνάγκη πᾶσα νὰ μᾶς προφθάσετε ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀποχρῶσαν ποσότητα, διὰ νὰ τὴν μεταχειρισθῶμεν εἰς τὴν διοργάνωσιν ὅλων τῶν προφυλακτικῶν καὶ βοηθητικῶν πρὸς εὐκόλον καταστροφὴν τοῦ τυράννου καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεγάλης αἱματοχυσίας, ὅπου περιμένει τοὺς ὁμογενεῖς, ὅταν ὑστερηθῶμεν τῶν ἀναγκαίων μέσων.

«Βξὼν δὲ τῆς τοιαύτης χρηματικῆς ἀνάγκης ἔχομεν καὶ τὴν (ἥς οὐκ ἄνεν) ἀνάγκην ἀπὸ τρεῖς ἐμπείρους ἀρχηγούς· πολεμικούς, δύο στερριανούς καὶ ἓνα θαλασσίνον, (ἂν ᾦν' ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν περισσοτέρους,) τοὺς καλλιτέρους καὶ ἀξιωτέρους, διὰ νὰ βάλουν τὰ πράγματα εἰς τάξιν καὶ νὰ κινήσουν τὴν μηχανὴν εἰς τρόπον ἐπαγγελλόμενον ἀναπόφευκτον τὴν καλὴν ἐκβασιν τῶν ἐπιχειρημάτων μας ἐναντίον τοῦ Τυφῶνος. Τοιούτους ἀνθρώπους ἐδῶ δὲν εὐρίσκομεν. Ἐχομεν ὅπως οὖν τὸν Ἄρην, ἀλλὰ χρειαζόμεθα καὶ τὴν Ἀθηνᾶν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπ' ἀνάγκης, ὁμοῦ μὲ τὰ χρήματα νὰ μᾶς προφθάσητε τὸ ὀλιγωρότερον καὶ τοὺς τοιούτους ἀρχηγούς, διὰ νὰ μὴ τρέχωμεν χωρὶς βάσιν.

«Κρίνομεν πρὸς τούτοις εὖλογον νὰ σᾶς εἰπῶμεν, ὅτι ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου εἶναι τὸ συστατικώτερον τῶν δυνάμεών του ὡς πρὸς ἡμᾶς, διότι μ' αὐτὸν, ὡς δὲν σᾶς λανθάνει, μπορεῖ νὰ παραβάλλῃ μέγιστα ἐμπόδια εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν μας. Ἐπειτα μπορεῖ νὰ πλεύσῃ διὰ τὸ Ἀρχιπέλαγος, ἂν δὲν μπόρῃ νὰ κατορθώσῃ τίποτε ἄλλο ἐδῶ, κ' ἐκεῖ, οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἀδελφούς μας! λεηλατεῖ, κατακαίει, ἀφανίζει νήσους· παράλεια καὶ πλοῖα, πανταχοῦ ἐπιφέρει φθο-

ρὰν καὶ θάνατον, καὶ προξενεῖ ἄπειρα κακὰ εἰς τὸ Γένος. Διὰ ταῦτα εἶναι ἀναγκαιότατον πρὸ πάντων, ἥτοι νὰ πυρποληθῇ ὁ στόλος, ἢ νὰ κυριευθῇ παρ' ἡμῶν καὶ στοχασθῇτε, ποίαν χρεῖαν ἔχομεν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀξίους καὶ ἀπὸ χρήματα, διὰ νὰ καταβάλωμεν τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ὑπερβῶμεν τὰς δυσκολίας. Εἶναι δὲ τῆς ἀρίστης φρονήσεως νὰ ἐκραγῇ συμφώνως ἡ μηχανὴ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εἰς ὅλα τὰ μέρη καὶ τότε, ἀφανιζομένου κατὰ πρῶτον τοῦ στόλου καὶ κυριευμένων τῶν ὀχυρωμάτων τῆς πόλεως, εὐκολώτατα τότε ἔπειτα λαμβάνει τέλος αἴσιον καὶ χωρὶς αἵματοχυσίας μεγάλης. Ὁ βάρβαρος ἔχει τὴν πρόληψιν, ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα. Τὸ γράφουν τὰ κιτάπια του. Ἐχει καὶ ὅλας τὰς ἐκ τοῦ δεσποτισμοῦ μοχθηρίας καὶ, ἅμα ἐποῦ πάθῃ τὴν παρχυμικρὴν δυστυχίαν, ἀπώλετο εἰς τὸν αἰῶνα.

«Αὐτὰ εὐρήκαμεν κατὰ τὸ παρὸν συμφέροντα. Συμβουλευσατέ μας καὶ ἡ ἀδελφότης σας, καὶ προφθάσατέ μας καθ' ὅλα βοήθειαν διὰ τὴν ἱεράν μας πατρίδα. Ὑγιαίνειτε!

«Κωνσταντινούπολις 15 νοεμβρίου 1820. Οἱ ἀδελφοί σας
(ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ) 43ο3η48α 4ε69ηο3α
(ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΣ) α93ο3ψ87 Ξ. 6ηξο8α
(ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΜΠΗΣ) 38η73α 69ηο693α».

«Κύριοι Ἐφοροὶ. Κωνσταντινούπολις τῇ 29
Εἰς Ὁδησσόν. νοεμβρίου 1820.

«Καὶ εἰς τὰς 15 τρέχοντος σᾶς ἐγράψαμεν διὰ τοῦ ταχυδρόμου, ἀναγγέλλοντες τὰς καταπειγούσας χρεῖας μᾶς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ, καὶ ζητοῦντες χρήματα ἱκανὰ εἰς τὰς ἀφεύκτους χρεῖας μας καὶ τρεῖς ἀρχηγοὺς μὲ πείραν πραγμάτων καὶ φρόνησιν ἱκανὴν, διὰ νὰ κινήσουν τὴν μεγάλην μηχανὴν κτλ. Ἀλλὰ σκεφθέντες ὠριμώτερον, ἐγκρίνομεν νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν τὰς ἐξῆς σκέψεις μας.

«Εἶναι πασίδηλον, ὅτι ἐδῶ ἔχει τὴν ἐστίαν τῆς ἡ πολυκέφαλος Ὑδρα ἐδῶ εἶναι αἱ τῆς θαλάσσης δυνάμεις τῆς καὶ μέγας ἀριθμὸς ὀπλισμένων στρατιωτῶν ἐδῶ εἶναι οἱ θησαυροὶ τῆς, αἱ ὀπλοθῆκαι καὶ τὸ κέντρον, ἢ μᾶλλον τὸ πρῶτον ἐλατήριο τῆς ἐχθρικῆς μηχανῆς. Διὰ ταῦτα κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ ἔφοδος κατὰ τῆς πρωτεύουσας καὶ κατὰ τοῦ στόλου συγχρόνως μὲ τὰ λοιπὰ μέρη κατορθουμένης δὲ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ στόλου, ἢ τοῦ ἀφανισμοῦ του, ἔσονται τὰ ἐξῆς. Διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ στόλου ὁ τύραννος χάνει τὸ ἥμισυ τῶν δυνάμεών του, κόπτεται ἡ κοινωνία τῆς Ἀσίας, ἀπὸ

τὴν ὁποίαν θὰ πλημμυρήσωσι πολλὰ σμήνη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ θρόνου καὶ τοῦ γένους των· ὅλαι αἱ νῆσοι τῆς Μεσογείου καὶ ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος μένουν τότε ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν ἐφοδον τῶν ἐχθρῶν, οἱ ἑποιοὶ διὰ τοῦ στόλου των δύνανται νὰ ἀφανίσωσιν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, νὰ καύσουν, νὰ λεηλατήσουν ὅλας τὰς παραλίαις πόλεις καὶ χώρας, καὶ νὰ ἐμπνεύσουν τρόμον εἰς τοὺς ἡμετέρους. Διὰ τὸ ἀποφύγωμεν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ τὰ δεινὰ, τῶν ὁποίων τὴν μακρὰν περιγραφὴν κρίνομεν περιττήν, διότι εἶναι εὐκόλον νὰ τὴν συμπεράνουν οἱ πρόνιμοι, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνη ἡ προσβολὴ καὶ κατὰ τῆς μητροπόλεως ταύτης καὶ κατὰ τοῦ στόλου εἰς τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ συγχρόνως μὲ τὰς κινήσεις τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ νὰ κατωρθωθῶν δὲ τὰ μεγάλα ταῦτα ἐπιχειρήματα, μᾶς χρειάζονται τὰ ἑξῆς.

«Α'. Τριάντα πλοῖα τῆς Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν ἀπὸ τὰ καλύτερα, ἐφοδιασμένα μ' ἀνθρώπους ἱκανοὺς καὶ μ' ὅλα τὰ πολεμικὰ ἐφόδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα στερούμεθα παντελῶς καὶ μὴτ' ἠμποροῦμεν νὰ τὰ προμηθεύσωμεν ἐδῶθεν, διότι δίδομεν εὐθὺς ὑπόνοιαν εἰς τὸν ἐχθρόν· ἀπὸ δὲ πολεμικὰ ἐφόδια παντὸς εἴδους πρέπει νὰ ᾔηται προμηθευμένα ὅχι μόνον τὰ εἰρημένα τοιαῦτα πλοῖα, ἀλλὰ νὰ σταλοῦν καὶ πρὸς ἡμᾶς ἱκανά, διὰ νὰ ὀπλίσωμεν τοὺς ἐνταῦθα καὶ νὰ γίνη χρῆσις τῶν ὅπλων.

«Β'. Τρεῖς ἀρχηγοὶ ἀπὸ τοὺς καλητέρους, ὁποῦ δύνασθε νὰ εὑρεθῶν εἰς Ῥωσσίαν, ὁ ἓνας διὰ τὴν ξηρὰν καὶ οἱ ἄλλοι διὰ τὴν θάλασσαν, μὲ τοὺς ἀναγκαίους ὑπασπιστάς, δευτέρους καὶ τρίτους, διὰ νὰ διατάξουν, νὰ ἐργασίωσιν καὶ ἐκτελέσωσιν τὰ πολεμικὰ σχέδια. Τοιοῦτοι δὲ ἄνδρες ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν.

«Γ'. Χρήματα ἱκανά, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ψυχὴ πάσης ἐπιχειρήσεως καὶ τὰ ὁποῖα στερούμενοι δὲν μποροῦμεν νὰ προμηθεύσωμεν ἐδῶ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποχρώντας.

«Δ'. Στράτευμα τῆς ξηρᾶς ἐδῶ δυνάμεθα, ἐὰν προφθάσωμεν, νὰ διοργανίσωμεν 4 ἢ 5 χιλιάδας· ἀλλὰ τόσοι μῆτε εἶναι ἱκανοὶ, μῆτε ἀποχρώντως ὀπλισμένοι. Διὰ τοῦτο εἶν' ἀνάγκη νὰ μᾶς προφθάσετε αὐτόθεν, στέλλοντες ὅλους τοὺς πολεμικοὺς ὁμοῦ μὲ παντοῖου εἴδους πολεμικῶν ἐφοδίων καὶ βαρούνης καὶ παντὸς εἴδους ὅπλων, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ συντρίψωμεν τὴν κεφαλὴν, καὶ τότε ὅλον τὸ σῶμα τῆς Ὑδρας μένει νεκρόν. Ἀπορον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ εἰς ἡμᾶς, πῶς ἡ σεβασ-

μία Ἀρχὴ παρέβλεψεν εἰς τοιοῦτον οὐσιώδες περὶ τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ στόλου, ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τῶν ὁποίων θὰ πληγᾶσιν ἀφεύκτως τόσα καλὰ ἢ κακὰ.

« Διὰ ταῦτα, ἀπαγγέλλοντες πρὸς τὴν Τιμιότητά σας παρατηρήσεις μας, τῶν ὁποίων τὸ θάρρος γνωρίζομεν ἡμεῖς καλῆτερα, ὡς ἔχοντες κατὰ δυστυχίαν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν κίνδυνον καὶ τὸν ἐχθρὸν, παρακαλοῦμεν νὰ τοὺς ἀναγγείλητε πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχήν, πρὸς τὸν ἑνδοξὸν Ἐταιρίρχον, (ὃν εἶναι πλησίον,) καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ νὰ λάβῃτε δραστήρια μέσα πρὸς ταχείαν ἐκτέλεσιν τῶν δικαίων ζητημάτων μας, πληροφορημένοι, ὅτι δὲν ἔχομεν μῆτε καιρὸν νὰ ἐκτελέσωμεν τὰ δυνατὰ, καὶ εἰς τοῦτο δὲν πταίομεν ἡμεῖς. Ὑγικνίοντε!

Οἱ φίλοι καὶ ἀδελφοί σας

4303η48α 4ε69η03α

α9303ψ87 Ξ: 6ηξο8α

38η73α 69η0693α».

(ζ) Εἰςάγεται τοῦτο ἐκ τινος πρὸς τὸν Ξάνθον ἐπιστολῆς τοῦ Πατισμάδου καὶ Κομιζοπούλου ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου.

(η) Ἴδου τὸ πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ Ἐφόρους ἔγγραφον τοῦ Δικαίου.

« Κύριοι.

« Οἱ ἐνταῦθα φίλοι, ἔχοντες μεγάλην ἀνάγκην ἀπὸ προΐκων (στρατιωτικὴν βοήθειαν) καὶ ἀπὸ τρεῖς Βρυαρέους (στρατηγούς) καὶ ἀπὸ ὑποδήματα (χρήματα) ἀρκετὰ, μᾶς ἠνάγκασαν νὰ σας δηλοποιήσωμεν ὅτι τὴν μὲν προΐκων ἡμποροῦν νὰ τὴν ἀποπληρώσουν ἀπὸ τοὺς ἐδῶ εὐρισκομένους πολλοὺς ὀλίγους καὶ λοιποὺς προθύμους ("Ἕλληνας") ὑποδήματα ὅμως τόσα, ὅσα ἀναγκάζονται νὰ προβλέψουν διὰ τὴν προΐκων, κρεμοτάρταρον (πυρίτιδα) καὶ λοιπὰ, διὰ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὸ ἀγκάθι (τὸν ἐχθρὸν) τὸ κοπάδι (τὸν στόλον), καὶ νὰ δώσουν τῷ Ἀρμοδίῳ (Δικαίῳ) τριακοσίας φατούρας (χιλιάδας) καὶ τῷ 114 (Πεῖραιῶ) ἑκατὸν, τὰ ὅποια δανείζει (γράφει) ὁ Καλὸς (Ὑψηλάντης), δὲν ἔχουν, καὶ φοβοῦμαι, μήπως οἱ Κύριοι (ἡ Ἀρχὴ) γίνουσι αἰτία ν' ἀφανισθοῦν πανοικί οἱ εἰς τὰ 62 (ἐν Κωνσταντινουπόλει) εὐρισκόμενοι πρόθυμοι. Λοιπὸν πρέπει νὰ φροντίσουν δύο Βρυαρέους, ἢ καὶ τρεῖς καλλιώτερον, καὶ ὑποδήματα ἀρκετὰ, διὰ νὰ οἰκονομηθοῦν, ὡς εἴρηται καὶ τότε σας βεβαιῶ, ὅτι αὐτοὶ θέλουν κατορθώσει τὸ πᾶν, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν θέλουν βοηθήσει μεγάλως τοὺς ἔξω προθύμους πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τῶν. Ἀἰθετε λοιπὸν αὐτὴν τὴν φροντίδα, ὅτι αὕτη ἡ περίστασις εἶναι

πολύ κρισιμωτάτη, καὶ δὲν ἐπιδέχεται οὐδὲ τὴν παραμικρὰν ἀργοπορίαν. Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τὰ ποδήματα ἀφεύκτως πρέπει νὰ σταλθῶσι διὰ τὰ 62. Ὁ Ἀρμόδιος μετὰ πέντε ἡμέρας ἐρεθίζεται (ὁδεύει) διὰ τὸ Νο. 2 (τὴν Πελοπόννησον), νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ μπιλάντσον τῆς συντροφίας (τὴν ἐπανάστασιν), ὅπου ἐλπίζει περὶ τὰ τέλη τῆς ἐορτῆς ταύτης (τοῦ μηνὸς τούτου) νὰ ἐνταμωθῇ μὲ τὸν Καλὸν, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ 62 ὁ Ἀρμόδιος ἔστειλε μίαν καμήλαν (πλοῖον) πρὸς τὰ 83 (εἰς τὴν Τεργέστην), νὰ φέρῃ τὸν Καλὸν εἰς τὰ 2. Ὁ Πενθερὸς (Ἀλὴ πασσᾶς) εἰσέτι δὲν ἐξέπνευσε, καὶ ἐλπίζονται καὶ ἀπὸ αὐτὸν καλὰ πράγματα· διότι, καθὼς ἐβεβαιώθην ἀπὸ ἑνα δυστυχῆ (Ἀρχιερέα) τῶν Ν: 5, εἶναι ὅλος εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Τὸ αὐτὸ μὲ εἶπε καὶ τὸ κονδυλομάχαιρον (ὁ γραμματικὸς) τοῦ υἱοῦ του (Βελὴ πασσᾶ), τὸ ὁποῖον εἶναι ἐνέχειρον εἰς τὸν Παλαιὸν (Πατριάρχην).

«Κύριοι, παντοῦ ὁ διοργανισμὸς ἔγινε κατὰ θαυμάσιον τρόπον, καὶ ἐλπίζω καλὴν ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ μας. Πασχίσατε λοιπὸν ν' ἀναπληρώσετε καὶ τὸ ἐλλεῖπον τῶν 62, διὰ νὰ μὴ κατασχυρθῶμεν ὡς αἰτίοι τοιαύτης θυσίας. Μένομεν.

A. M.

Τῇ 15 νοεμβρίου Κωνσταντινούπολις 1821. (ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ)».

ΣΕΛΙΣ 90.

(α) Συγχρόνως ἔγραφεν οὗτος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ καὶ Καβαλιερ πολλῶν ταγμάτων
κτλ. κτλ. κτλ. (Ἀρ. ἀν. ἐγ. 59.)

«Τὴν ὑμετέραν περίβλεπτον Ἐκλαμπρότητα ταπεινῶς

ἐκ βάθους ψυχῆς εὐχόμενος, ὡς εἰκὸς, προσκυνῶ.

«Μετὰ τὰς ταπεινάς μου πρὸς Θεὸν ὑπὲρ αὐτῆς εὐχᾶς καὶ τὰς ὀφειλομένας προσκυνήσεις, ἀναφέρω, ὅτι μαθὼν τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν τῆς εἰς Κισινόβιον ἀφίξεως τῆς ὑμετέρας περιφανεστάτης Ἐκλαμπρότητος, ἐχάρην τὰ μέγιστα καὶ τὸν Ὑψιστον Θεὸν ἀπὸ καρδίας ἐδόξασα, τὸν διατηροῦντα καὶ διαφυλάττοντα τὸν ἡγεμονικὸν γόνον τοῦ μετὰ Θεὸν προστάτου καὶ εὐεργέτου τοῦ Γένους ἀειμνήστου ἐκείνου ἥρωος ὑψηλοτάτου καὶ εὐμενεστάτου μοι: Αὐθέντου, πατρὸς τῆς περιβλέπτου ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος. Εἶθε καταζιώσοι με ἰδεῖν τὸ ἐκλαμπρον αὐτῆς ὑποκείμενον αὐτοπροσώπως ὅσον οὐπώ. Παρακαλῶ δὲ θερμότατα, ὅπως τὸν ἔνθεον ἐκείνον ζῆλον, τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, διαφυλάξῃ ὡς

πατρικὸν αὐτῆς ἀνάθημα εἰς καύχημα τοῦ Γένους ἡμῶν καὶ σεμνολόγημα, καὶ εἰμὶ

«1820 νοεμβρίου 15 Γιάσι. Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς πρὸς Θεὸν ἰκέτης
καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς ὁ τοῦ Μπουρνόβου Ἠγούμενος ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΧΙΟΣ».

(6) Ὡσαύτως καὶ οὗτος :

«Ἐκλαμπρότατε ἥρωα καὶ φιλογενέστατε Πρίγκιψ, τὰς ἐκ βάθους
καρδίας μου ταπεινὰς εὐχὰς καὶ προσκυνήσεις
ἀπονέμω. (Ἄρ. ἀν. ἐγ. 60.)

«Εἰ καὶ κατὰ κακὴν τύχην οὐκ ἤξιώθην, ἵνα ἴδω προσωπικῶς τὸν
ἥρωά τε καὶ εὐεργέτην τοῦ Γένους μου, καὶ προσφέρω τὰς ὀφειλομένας
μοι αὐτῷ προσκυνήσεις, ἐπληρορήθην ὅμως παρὰ πολλῶν ὁμογενῶν
τὸν ἐκλαμπρόντης χαρακτῆρα καὶ τὰ φυσικὰ τε καὶ ἐπὶκτητὰ αὐτῆς
προτερήματα. Χαρὰς οὖν πλησθεὶς, ἐδόξασα τὸν ὕψιστον Θεὸν τὸν δια-
τηροῦντα τοιαῦτα ὑποκείμενα πρὸς ὃν καὶ εὐχομαι ταπεινῶς τε καὶ
χρεωστικῶς, ὅπως διαφυλάττῃ αὐτὴν ὑγιαίνουσιν καὶ εὐημεροῦσιν
μέχρι γήρους βαθυτάτου δι' ὠφέλειαν καὶ ἀγαλλίαςιν, προσέτι καὶ
καύχημα, παντὸς τοῦ ἐλληνικοῦ Γένους, ἐξ οὗ εἰμι καὶ ἐγὼ ὁ ἐλάχι-
στος. Ὅθεν ἐμφανιζόμενος ἤδη πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα διὰ
τοῦ παρόντος μου ταπεινοῦ, δέομαι, ἵνα μὲ κατατάξῃ εἰς τὸν κατάλο-
γον τῶν δούλων της, ὡς καὶ ἐλπίζω. Περιμένειν δὲ μετ' ἄκρας ἐπιθυ-
μίας ἀξιωθῆναι ἐκλάμπρου αὐτῆς διστίχου, ὑποφαίνομαι

«αὐκ' νοεμβρίου 15 Ἰάσιον.

Τῆς ἐν Κυρίῳ περιποθήτου μοι αὐτῆς Ἐκλαμπρότητος
ἐλάχιστος πρὸς Θεὸν διάπυρος ἰκέτης καὶ δοῦλος

«Ὁ Φλωρεστίου ΔΟΥΚΑΣ Ἀρχιμανδρίτης Ἐσφιγμενίτης».

Ἐννοεῖται, ὅτι τὰ τοιαῦτα γράμματα, πλείστην περιποιῶντα τιμὴν εἰς τὸν ἐλλη-
νικὸν Κλῆρον, εἰδίδοντο ὡς ἐγγύθις τῆς συμφώνου συμπράξεως τῶν ἱερατικῶν εἰς τὸν
ἐθνικὸν πόλεμον, ἀφ' οὗ ὀλίγαι ὑπῆρχον αἱ ἐλπίδες παρὰ τοῦ ἐντοπίου Κλήρου τῶν ἡ-
γεμονειῶν.

(γ) Ἰδοὺ ὁ τύπος τῆς ἐγγράφου διαβεβαιώσεως.

«Σεβαστὲ Γενικὲ Ἐπίτροπε Α. Υ. (Ἀλέξανδρε Ὑψηλάντα.)

«Κατὰ τὴν ἔνορκόν μου ὑπόσχεσιν γνωρίζω τὸ σεβαστὸν ὑποκεί-
μενόν Σας ὡς Γενικὸν Ἀρχηγόν μου, καὶ εἶμαι πρόθυμος εἰς πᾶσαν
στιγμὴν μὲ ὅλους τοὺς ὑπ' ἐμὲ νὰ ἀκολουθήσω τὰς ἀμέσους ἢ ἐμμέ-
σους προσταγὰς Σας, καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν νὰ χύσω καὶ τὴν τε-
λευταίαν τοῦ αἱματός μου ξανίδα. Βεβαιωθῆτε δὲ, ὅτι μόνος ὁ θάνα-

τος θέλει καταπαύσει τὴν πρὸς τὸ σεβαστὸν ὑποκείμενόν Σας εὐπείθειαν καὶ πίστιν μου· καὶ ὅτι, ἐν ὅσῳ ζῶ, θέλω ἀγωνίζεσθαι νὰ φανῶ ὑπὸ τὴν διοίκησίν σας ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα μου Ἑλλάδα».

Ὁ δὲ τῆς ἐνέργου ὑποχρέωσης πρὸς τὴν Ἀρχὴν τοιοῦτος ἦν.

«Σεβασμία Ἀρχή!

«Ἀξιωθείς... τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος, ὑπόσχομαι, κατὰ τὴν ἐντολήν μου ὁμολογίαν, νὰ φέρω σέβας καὶ ὑποταγὴν εἰς ὅλους τοὺς ἀνωτέρους μου, νὰ εἶμαι ἕτοιμος εἰς πᾶσαν πρόσκλησιν, καὶ νὰ χύσω διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος μου καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ αἵματός μου ρανίδα».

(δ) Ἰδοὺ ἔτι ἔγραφε οὕτω πρὸς τὸν Ἰψηλάντην.

«Ἐκλαμπρότατε!

(Ἀρ. ἀν. ἐγ. 64)

«Τὰ τρία ἔκλαμπρα γράμματά της ἐλάβομεν ὑποκλινῶς· τὰς εἰς αὐτὰ δὲ διαλαμβανόμενας ἐπιταγὰς της καὶ ὁδηγίας μετὰ χαρᾶς μας ἄκρας ἐγνώμεν, καὶ μετὰ προθυμίας διενεργοῦμεν, καταγράφοντες τὴν ἀφιέρωσιν καὶ συνδρομὴν, ὅπου ἕκαστος ἀδελφὸς ἀφιέρωσε καὶ προσέ-
ρυσιν ἣθελεν ἔχει, διὰ νὰ συνδράμῃ. Προσμένομεν ἀνυπομόνως, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὸν συναδελφὸν Κύριον Λασσάνην, διὰ τοῦ ὁποῦ νὰ εἰδοποιηθῶμεν καὶ νεωτέρας τινὰς χαροποιὰς ἀγγελίας. Ἑσμέν»

«Τὴν 28 δεκεμβρίου 1820

Τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος

ἐν Ἰασίῳ.

ταπεινοὶ δοῦλοι

† ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΤΡΙΕΡΑΡΧΙΤΗΣ,

† ΦΑΩΡΕΣΤΙΟΥ ΛΟΥΚΑΣ,

Π. ΔΙΟΓΕΝΙΔΗΣ,

ΠΑΝ. Α. ΠΑΝΟΣ,

ΦΩΤΙΟΣ ΠΑΠΑΔΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 91.

(α) Ἰδοὺ ἡ προσκλητικὴ ἐπιστολή.

«Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ.

«Ἐχω τινα ἄξια ἀνακοινώσεως εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά της, ἀλλὰ διὰ γραφῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διακηρυθῶσι. Εὐχῆς ἔργον εἶναι, ἂν ἡμποροῦσεν ἡ Ἐκλαμπρότης της νὰ καταβῇ πάλιν εἰς Σκουλένι, διὰ νὰ τὴν ἀνταμώσω. Ἀν τοῦτο δὲν ἦναι δυνατόν, ἂν νὰ πέμψῃ ἀπὸ μέ-
ρους της ἄνθρωπον πιστὸν, εἰς ὃν νὰ ἐμπιστευθῶ. Ἐπίτηδες γράφω τὸ παρόν μου, καὶ προσμένω ἀνυπομόνως ἀπόκρισιν.

«Ἰάσιον

Τῆς Ἐκλαμπρότητός της

«Τὴν 15 νοεμβρίου 1820.

ἀδελφὸς καὶ ὅλος ἀφωσιωμένος
δ ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

(6) Ἰδοὺ ἡ λίαν περιποιητικὴ ἀπάντησις τούτου.

«Πρίγκιψ!

«Αἱ δύο γαλλικαὶ ἔσχατοι ἐπιστολαί σου εἶναι ἐπιστολαὶ ἀληθῶς ἑλληνικαί, εἶναι τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Κίμωνος, τοῦ Ἐπικρινώνδα ἐπιστολαί.

«Τὰ ἡρωϊκὰ φρονήματα, μὲ ὅποια δὴποτε σημεῖα καὶ ἂν ἐκφρασθοῦν, εἶναι πάντοτε ἡρωϊκὰ. Οἱ Λαρχιγιάται καὶ οἱ Βαζίγτωνες μὲ τὴν αὐτὴν δραστηριότητα παρίσταναν τὰ σφοδρὰ τῆς γενναίας των καρδίας αἰσθήματα, καθὼς καὶ οἱ ἀθάνατοι πρόγονοί μας. Τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς Ἐλευθερίας καὶ τὴν πλέον πτωχὴν καὶ ἐξουθενημένην γλῶσσαν ἐξευγενίζει· ἐξ ἐναντίας δὲ, ἂν φρονήματα ἀγενῆ καὶ δουρικὰ ἐνδυσθῶν τὴν στολὴν τῆς Ἀττικῆς γλώσσης, τότε αὐτὴ μεταμορφώνεται εἰς γλῶσσαν τῶν *Parias* τῆς Ἰνδίας.

«Μὴ δυσφορῆς λοιπὸν, ἄξιε τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονε, διότι εἰς τὴν ἀλλοδοπὴν δὲν εἶχες εὐκαιρίας εἰς ἑλληνικὴν ἀλληλογραφίαν. Χρεώσταις μάλιστα νὰ εὐγνωμονῇς, καὶ χρεώσται ὅλον τὸ Γένος νὰ συνευγνωμονῇ, εἰς τὴν φιλόφθονον καὶ φιλόφρονον γῆν τῆς ἐνδόξου Ῥωσσίας, διότι ἐκεῖ ἐποτίσθης τὰ ἱερὰ τῆς μισοδουλείας νάματα.

«Ἡ Ἑλλὰς ἤδη γνωρίζει γνήσια τέκνα τῆς τοῦς φρονούντας ἑλληνικῆς, ὅχι τοὺς ψιττακίζοντας λέξεις ἑλληνικὰς μὲ τὴν βέβηλον αὐτῶν γλῶσσαν.

«Ἡ ἐντεῦξίς μου μὲ τὸν ἐξοχώτατον πρίγκιπα Καντακουζηνὸν μ' ἐπροξένησεν ἀνέκφραστον εὐπροσύνην. Ἐθέλχθην, ἐμαγεύθην ἀπὸ τὴν δμιλίαν του, ἀπὸ τὴν ἰλαρότητά τῆς μορφῆς του, ἀπὸ τὴν φιλογενεϊάν του. Παρακαλῶ νὰ προσφερθοῦν αἱ ἀδελφικαὶ μου ἐγκάρδιοι προσήσεις καὶ ἀσπασμοί...

«Εὐχομαι ἀπὸ καρδίας ὅλα τὰ ἐφετὰ τελειότατα καὶ προσεχέστατα α
«Ἰάσιον τὴν 25 νοεμβρίου 1820

ὁ ἀδελφὸς καὶ ὅλος ἐξηρητημένος

ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

(7) Βιβλιοῦνται ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Σάββα ἀπὸ 29 ὁκτωβρίου 1820, γράφον-
τος πρὸς τὸν Ξάνθον :

«... Ἐσῶθεν εὐρίσκετε ἐν γράμμα διὰ τὸν ἐκλαμπρότατον (Ἰψη-
λάντην), τὸ ὅποιον ἢ ἀσφαλῶς πέμψατε, ἢ ἐγχειρήσατε, ἂν εὐρίσκε-
σθε εἰς Κισνόβι. Δὲν ἐκτείνομαι περισσότερον, ὥς ὅτι ἀπ' ἐκεῖνο πλη-
ροφορεῖσθε τὰ πάντα. Ἐκεῖ λοιπὸν βλέπατε καὶ περὶ τοῦ Μπραγκοβά-

νου. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τὸ ἐδέχθη μὲ λόγον, διὰ νὰ μὴ τὸ μάθῃ ἄλλος τις, καὶ φυλάξετέ το μυστικώτατον. Τὸ ἴδιον εἰπὲ καὶ πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον. Εἶναι διόλου ἀσύμφορον τὸ νὰ κοινολογηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ῥηθέντος ἄρχοντος, διότι τότε, ἀντὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ μεγάλα ὠφελήματα, ἃ ἐλπίζομεν, δοκιμάζομεν ζημίαν μεγίστην...»

(δ) Ἡ ὁρμητικότητα τοῦ Ὀλύμπιου εἰδείχθη, ἀπ' ἧς ἐποχῆς (1817) εἰσέχθη ἐν τῇ ἐταιρίᾳ. Ὁ τότε ἡγεμονεύων ἐν Βλαχίᾳ Ἰωάννης Καρατσᾶς, διδόμενα ἱκανὰ λαθῶν περὶ τῆς ὑπόπτου ἐπὶ διαταραχῇ τινι διαγωγῆς αὐτοῦ, κατεδίωξε τοῦτον οὐχὶ ὡς ἐθνικὸν, διότι ἤγνοε τὴν ἀρξαιμένην ἐθνικὴν συνωμοσίαν, ἀλλ' ὡς προσωπικὸν καθ' ἑαυτοῦ συνωμότην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀλύμπιος ὑπερασπίζετο παρὰ τοῦ ῥωσσικοῦ προξενείου, ὡς διατελέσας ἄλλοτε ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ῥωσσίας, κατωρρώθη, ὅπως ἀποπεμφθῇ ὅπῃ φύλαξιν, ὡς ταραξίας, ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου εἰς τὸ Ἰάσιον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥωσσίαν. Κατὰ δὲ τὴν διήμερον διαμονὴν αὐτοῦ ἐν τῷ ῥωσσικῷ προξενίῳ τοῦ Ἰασίου γνωρισθεὶς τῷ Λεβέντῃ ὡς ἀπαίρετος, ἐξηγήθη τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τῆς καταδρομῆς, εἰς ἣν ὑπέκυψε. Ὡς τοιοῦτον δὲ ὁ Λεβέντης ἐφωδίασε τοῦτον χρηματικῶς, καὶ εἰσηγήσατο τὴν ὑπομονὴν ἐν πᾶσι, «διότι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτον ἀκόμη ὥριμον». Ἀλλ' ἀνυπόμονος ὁ Ὀλύμπιος, ἐπανῆλθε μετὰ τινος μῆνας ἐκ τῆς Βεσσαραβίας εἰς Ἰάσιον. Ταραχθεὶς δὲ καὶ πάλιν ἐκ τῆς περιστάσεως αὐτῆς ὁ ἡγεμὼν Καρατσᾶς, ἀπέστειλεν εὐθὺς τῷ προξένῳ Πίνῃ παρακαλέσας, ἵνα μὴ ἐπιτρέψῃ τοῦλάχιστον τούτῳ τὴν εἰς Βλαχίαν ἐπάγεσθαι.

(ε) Ἴδου ἃ, τι ἔγραψον ὁ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Δουλικό-ταπεινο-προσκυνῶ.

«Ἐκλαμπρότατε αὐθέντα μοι, τὴν προσταγὴν Σου, ἀπὸ τὰς 8 τοῦ ἀπελθόντος ὀκτωμβρίου σημειωμένην, ἐλάβαμεν καὶ καλῶς ἐγνώκαμεν τὰς ἐν αὐτῇ λαμπρὰς προσταγὰς Της, τὰς ὁποίας μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἐδεχθήκαμεν καὶ ἐπροσκυνήσαμεν μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας, καὶ θέλομεν ἐξακολουθήσει προθύμως, εἰς ὅσα ἤθελε μᾶς προστάξει μὲ τὴν ὑστερινὴν βράνιδαν τοῦ αἵματός μας. Δὲν ἀμφιδάλλομεν, ὅτι ἐπληροφορηθήκατε παρὰ τῶν ἀποστόλων, τόσον παρὰ τοῦ κυρ 4αη72ε (Ξάνθου), ὅσον παρὰ τοῦ ψ34ωε (Δικαίου) καὶ τοῦ γενναίου κυρ 9ωωξε (Περίραιου), χωρὶς νὰ ἀμφιδάλλετε, ἀλλὰ θέλετε εἶσθαι βέβαιοι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ παντοδυνάμου ἐν τριάδι ἁγίου Θεοῦ. Πρὸς τούτοις ἀπὸ πολλὰ αἰτία δὲν ἐκτεινόμεθα εἰς πλάτος διὰ τοῦ ἀμαθοῦς ἡμῶν γράμματος. Ἐὰν οὕτως καὶ σᾶς εἴχαμεν πλησίον, ἦτον δυνατόν διὰ ζωσῆς φωνῆς, ἐπειδὴ, ὡς ὀρίζει ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Γραφή, «Πολλοὶ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί». Μὰ ἡ Θεοφρουρήτου Ἐκλαμπρότη σας, ὡς πεφωτισμένη παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γινώσχετε μὲ τὰ ὀλίγα καὶ ἀπομακρόθεν. Ταῦτα προσκυνούμεν φιλοῦντες τὴν ἐδαφιαίαν τοῦ

ὕποποδίου σας μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας, καὶ μένομεν πάντα εἰς τὰς προσταγὰς σας.

«Τῇ 12 νοεμβρίου 1820 Βουκουρέστι.

Ὑποκλινέστατοι δούλοι

ΓΕΩΡΓΙΑΚΗΣ ΝΙΚΟΚΑΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΦΑΡΜΑΚΗ».

(ς) Ἐγραφε δὲ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην :

«Ἐκλαμπρότατε !

«Ὁ Μπίμπασης Σάββας μᾶς ἔστειλεν ἐδῶ μερικὰ γράμματα τοῦ Μήλουσῃ παλαιὰ καὶ ἀσήμαντα, τὰ ὅποια ἴσως τὰ ἐξαποστείλωσι καὶ τῇ Ἐκλαμπρότητί Σου. Μὲ τοῦτο δὲν μᾶς ἔδωκε νὰ καταλάβωμεν ἄλλο, παρὰ ὅτι ἔχει ἀνταπόκρισιν μαζὶ τοῦ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως δὲν συμφέρει νὰ τὴν μεταχειρίζηται μόνος τοῦ, ἀλλὰ συμφώνως μὲ τὸν Καπετὰν Γεωργάκη καὶ Καπετὰν Φαρμάκη· διότι ἄλλῶς δύναται νὰ συνέβῃ τι ἐνάντιον, γράφοντες διαφορετικῶς ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον. Στοχάζομαι λοιπὸν, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γράψῃτε τῷ κυρίῳ Ξάνθῳ, διὰ νὰ γράψῃ εἰς τὸν Σάββα, ὅτι, ὁπόταν θελή νὰ ἀλληλογράφῃ ἢ μὲ τὸν Μήλουσῃ ἢ μὲ τὴν Ἐκλαμπρότητά Σου, πρέπει καὶ οἱ τρεῖς νὰ συμβουλευώνται καὶ εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ γράμμα νὰ ὑπογράφωνται, ἐπειδὴ μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματεία των, ὁ ἴδιος σκοπὸς καὶ ἀπαράλλακτος ἡ ἐπιχειρήσις· διὰ τοῦτο καὶ τὰ φρονήματά των πρέπει νὰ ᾖναι ὅμοια καὶ σύμφωνα μὲ τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ τότε τὰ πράγματα λαμβάνουν αἵσιον τέλος.

«Γαλάζι 15 ὁκτωβρίου 1820

Τῆς ὑμετέρης Ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς καὶ εἰλικρινὲς δούλος
ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ».

(ζ) Ἰδοὺ διὰ τίνος ὑπέσθιξε τρόπον φρονίμου τὴν ἀποστολὴν ταύτην, καὶ ὅπως ἐθεώρει χρήσιμον αὐτὴν ὁ Σάββας, γράφων τῇ 16 ὁκτωβρίου πρὸς τὸν Ξάνθον :

... Εἶναι ἄρκεται ἡμέραι, ὅπου παρακινῶ τὸν καπετὰν Φαρμάκην, διὰ νὰ τὸν καταπέσω νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη (εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων) μὲ συστατικὰ γράμματα ἀπὸ τὸν Αὐθέντην Καλλιμάχην καὶ ἀπὸ ἄλλους πρὸς τὸν Μπασιό-μπεην, ἐπὶ λόγῳ διὰ νὰ τὸν βοηθήσουν καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀρπαγμένα ὑποστατικά του ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ αὐτὸς μὲ κανένα τρόπον δὲν καταπεύθεται. Αὐτὸ, φίλε, ἦτον πολλὰ ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον· διότι, ὅταν αὐτὸς ἐπῆγαινε ἐκεῖ, ὄντας ἐφωδιασμένος μὲ τοιαῦτα συστατικὰ γράμματα,

ἤθελε δείξῃ χαρακτῆρα, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εὐκόλως ἡδύνατο νὰ συνομιλήσῃ μὲ ὅλους τοὺς ἐκεῖ Καπιτάνους, καὶ νὰ τοὺς κοινοποιήσῃ τοὺς σκοποὺς μας. Ἐκεῖ εἶναι συναγμένοι ὅλοι οἱ γενναῖοι ἄνδρες τοῦ γένους μας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ στοχασθῆτε, πόσον ἐχρησίμευσεν ἡ παρουσία τοῦ Φαρμάκη. Σκεφθῆτε λοιπὸν καὶ γράψετε ἀπὸ αὐτοῦ, μὲ ὅποιον τρόπον στοχασθῆτε, διὰ νὰ τὸν καταπείσετε ἀφελῶς νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ ταξίδευσμα' καὶ πάλιν ὡς γυρίσῃ ὀπίσω, ἅψ' οὐ τελειώσῃ αὐτὰ τὰ χρέη του. Δόσατε, φίλε, καλὴν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους μου, καὶ στοχασθῆτε, ὅτι ἐκεῖ εἶναι συναγμένοι ὅλοι οἱ Καπιτάνοι τῆς Θεσσαλίας, Λεβαδείας, Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους προσμένει τινὰς τὰς μεγαλητέρας δουλεύσεις, καὶ δὲν εἶναι βιασμένος τις διὰ νὰ τρέχῃ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον νὰ τοὺς ἐνταμόνῃ καὶ νὰ γίνεταί ἀργοπορία. Ἐκεῖ τοὺς εὕρσκει ὅλους μαζῇ, καὶ τοὺς καταπέθει βέβαια μὲ μεγάλην εὐκολίαν. . . »

(γ). Περὶ τοῦ ἀνασταλτικοῦ τούτου μέτρου διέταξε τὸν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον τῇ 1 νοεμβρίου' συγγρόνως δὲ διέταξε τὸν Ξάνθιον, ἵνα γνωστοποιήσῃ τὰ ἴδια τῷ Δικαίῳ καὶ Πεῤῥαιβῷ. Ἀλλ' ὁ μὲν Δικαῖος οὐδεμίαν ἔλαβε γνωστοποίησιν τοιαύτην, ἐργαζόμενος κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ ἀναμένων τὸν Ἰψηλάντην ἐν τῇ Ἑλλάδι· εἰς δὲ τὸν Πεῤῥαιβὸν ὁστέως ἔγραψε καὶ ὁ Ἰψηλάντης ὡς ἀκολούθως.

« Ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε Πεῤῥαιβέ!

« Εἰς μεγαλωτάτην ἀνησυχίαν εὕρισκομαι, ἐν ὧσιν νὰ μάθω τὸ εἰς Κωνσταντινούπολιν κατευοδίων σου, ὅπου ἐλπίζω νὰ μὴν ἐμποδισθῇς διόλου, ἐπειδὴ, κατὰ τὰ γραφόμενα τῶν ἐκείσε Ἐφόρων, θέλεις εὑρεῖν τὰ ἀναγκαῖα ὅλα ἕτοιμα. Περὶ τοῦ ἐμιληθέντος διοργανισμοῦ κρίνω περιττὸν νὰ Σὲ ἀναφέρω, διότι, ὅπου εἶναι ὁ Πεῤῥαιβός, βλέπω τὸν ἑαυτὸν μου παρόντα ... Προσέτι φυλάξου νὰ μὴν κάμῃς τὸ παραμικρὸν κίνημα, ἐὰν δὲν λάβῃς δευτέραν μου διαταγὴν, ἐπειδὴ ἀλλέως κόπτεται ἡ ἁρμονία ἡ καλὴ καὶ ἡμπορεῖ ν' ἀκολουθήσῃ ὁλεθρὸς μέγας. Φρόντισε μόνον νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς . . . , εἰς ποίαν κατάστασιν εὕρισκονται τὰ αὐτοῦ (τῆς Λακωνίας) καὶ τὰ τῶν γειτνιαζόντων μερῶν πράγματα καὶ ὑγίαινε.

« Κισινεύῃ τὴν 15 δεκεμβρίου 1820. ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΔΑΜΑΝΘΥΣ ».

Πρῶτον ἤδη βλέπομεν συνθηματικὴν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου· τοιαύτην δὲ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἀπηγγέσαμεν ἐγγράφῳ αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἠθέλαμεν ἀμφιβάλλειν μάλιστα, ἂν δὲν ἐγνωρίζομεν τὸν ὅλως εἰδικὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τούτου, διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς γράφοντος.

ΣΕΛΙΣ 92.

(α) Τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἀναδεχόμενος ὁ Λασσάνης, ἐβεβαίωσε τὸ πιστὸν τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀκολούθου γράμματος.

«Ἐκλαμπρότατε!

«Ἀφότου ἐγνώρισα, ὅτι ἀνάγομαι εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ δυστυχοῦς τῶν Ἑλλήνων γένους, κέντρον ἄλλο τῶν πράξεών μου δὲν εἶχα παρὰ τὴν βελτίωσιν καὶ εὐδαιμονίαν του. Τώρα δὲ, ὅτε ἡ Θεία πρόνοια εὐδόκησε νὰ λάβῃ ἡ Ἐκλαμπρότης Σας τὴν φροντίδα τῆς ἀναγέρσεώς του, αὐξάνει καὶ ἡ φιλοτιμία μου. περισσότερον, ἐπειδὴ γνωρίζω, ὅτι ὁ ἐμφωλεύων εἰς τὴν ψυχὴν Σας πατριωτισμὸς εἶναι τὸ μόνον ἐλατήριο τῶν ἐνεργειῶν Σας. Ἡ δὲ πρὸς με ἐμπιστοσύνη Σας μὲ παρακινεῖ νὰ ὑποσχεθῶ μετὰ τὴν γνωστὴν Σας τῆς καρδίας μου ἐλικρίνειαν, ὅτι τὰ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ κινήματά μου θέλουν κρέμεσθαι ἀπὸ τὰ νεύματά Σας, καὶ ὅτι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων διαταγῶν Σας θέλω εἶσθαι πρόθυμος νὰ θυσιάσω καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μου.

«Ἐλπίζω δὲ ν' ἀπολαύσω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν αὐτὴν εὐνοιαν καὶ ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν ἀπῆλαυσα καὶ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός Σας διατριβῆς μου, μένω

«Κισινεὺν, τὴν 29 δεκεμβρίου 1820.

Τῆς Ἐκλαμπρότητός Σας ὅλος πρόθυμος ὁ πατριώτης
Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

(β) Ἰδού τὸ πρακτικόν.

«Τὰ Μέλη τῆς Ἐνώσεως.

«Ἐκεῖνο τὸ ἔθνος ἐδοκίμασεν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν, ἐκείνο ἐφημίσθη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἐκείνο τέλος πάντων ἀφῆκεν ὄνομα ἀθάνατον, τοῦ ὁποίου οἱ κατὰ καιροὺς τροπαιοῦχοι ἐστερέωσαν μετὰ τὴν ὑστερινὴν βράνιδα τοῦ αἵματος τῶν τὴν Πίστιν, τὴν Πατρίδα καὶ τοὺς Νόμους. Ἐν ὧσιν οἱ τροπαιοῦχοι ἐσέβοντο τὰς τρεῖς ταύτας οὐσιώδεις ἀρετάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας γεννῶνται καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι συνακόλουθοι, ἔζησαν λαμπρότατοι καὶ ἀπέθανον ἀξιολημνόμενοι. Τῶν ταιούτων λοιπὸν τὸ παράδειγμα μιμούμενοι καὶ ἡμεῖς, καθὼ ἀπόγονοι τῶν κορυφαίων ἡρώων τοῦ κόσμου, ἀπεφασίσσαμεν αὐτοπροαιρέτως καὶ ἐπιθυμητῶς, κάμνοντες ὄρκον φοβερὸν ἐπάνω εἰς τὸ παντέφορον, ἀόρατον καὶ ἀδέκαστον ὄμμα τοῦ παντοδυνάμου ἡμῶν Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἐδικὴν μας τιμὴν, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὁπόταν κριθῇ ἀρμόδιον καὶ συμ-

φέρον, νὰ ἤθελε χύσωμεν καὶ τὴν ὑστερινὴν βανίδα τοῦ αἵματός μας διὰ τὴν Πίστιν, Πατρίδα καὶ Νόμους, χωρὶς ποτε νὰ ἰδεασθῶμέν τι ἰδιαιτέρον ἔργον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐναντίον τῆς κοινῆς ὠφελείας, ὡσὰν ὁποῦ ὁ παρὼν σκοπὸς μας πηγάζει καθ' ὅλα ἀπὸ τὸ πρωτότυπον σύστημα τῶν ὁμοπίστων συναδελφῶν. Εἰς ἓνα τοιοῦτον ἱερὸν καὶ κοινωφελέστατον δεσμὸν θέλει συγκαταλέγωνται, καὶ ὅσοι ἄλλοι γνωρισθῶσιν, ὅτι τρέφουσι τὰ ἴδια φρονήματα· φθάνει μόνον νὰ ᾔναι ἱκανοὶ, διὰ νὰ ὁδηγήσουν πολλοὺς, καὶ νὰ ᾔναι καὶ ἐν ὑπολήψει διὰ τὴν καλὴν τῶν διαγωγὴν. Οὕτω λοιπὸν κάμνοντες πέντε ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα, ὑπογεγραμμένα μὲ τὰς ἰδίαις μας ὑπογραφάς, λαμβάνομεν ἕκαστος ἀπὸ ἓν, τὸ ὁποῖον θέλει ἔχῃ ὅλην τὴν πίστιν καὶ ἐνέργειαν ἐμπροσθεν τῆς Πίστεως, τῆς Πατρίδος καὶ τῶν Νόμων.

α' Ἐν τῷ ἐδάφει τῆς Ἑλλάδος, τῇ 24 Μαΐου 1820.

«(τόπος διὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀρχιεποῦ τῆς Σερβίας Μήλωσι)

• ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΪΒΟΣ χιλιάρχος βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν

• ΣΑΒΒΑΣ χιλιάρχος ΦΩΚΙΑΝΟΣ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

• Πραπούρτζικ καβαλέρ ΓΕΩΡΓΙΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

• Μακεδονίτης χιλιάρχος ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΑΡΜΑΚΗΣ βεβαιῶ».

(γ) Ἰδοὺ μεταπεφρασμένη ἡ ἀπάντησις τούτου·

α' Εὐγενέστατε ἄρχων καπετὰν Γεωργάκη χαίρετε.

α' Ἐκ πολλῶν ἀνθρώπων, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ γράμματός σας πρὸς ἐμὲ, εἶμαι ἀρκούντως πεπεισμένος περὶ τῆς εὐμενοῦς διαθέσεώς σας πρὸς ἅπαν τὸ Σερβικὸν ἔθνος. Διὸ καὶ δὲν λείπω διὰ τῶν δύο γραμμάτων νὰ βεβαιώσω ὑμᾶς καὶ νὰ σᾶς γνωστοποιήσω, ὅτι καὶ ἐγὼ τρέφω πρὸς ὑμᾶς τὴν προσήκουσαν ἀγάπην καὶ καλὴν διάθεσιν, καὶ κατ' οὐδὲν διαχωρίζω ὑμᾶς ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀγαπητῶν συμπατριωτῶν μου. Τὴν παροῦσάν μου ἐπιστολὴν παρακαλῶ νὰ λάβετε ὡς δειγμα τῆς ὑπολήψεως καὶ φιλικῆς διαθέσεως πρὸς ὑμᾶς, μεθ' ἧς φιλικῶς σᾶς ἀσπάζομαι. Μένω καὶ εἰμι διὰ παντὸς καλοθελητής σας.

α' Ἐν Κραγογιέβιτς

ΜΙΛΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ

30 Μαΐου 1820.

Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος.»

Ὁμοίαν συγχρόνως ἀπηύθυνεν ἀπάντησιν καὶ πρὸς τὸν Σάββαν.

(δ) Ἰδοὺ τὸ αὐτόγραφον τούτου.

«Τὴν ποθεινοτάτην μοι Εὐγενεῖαν σας ταπεινῶς προσκυνῶ.

(ὁ τύπος τοῦ σημείου ἐκείνου, πρὸς ὃν ἔγραφε.)

«Μετὰ μεγάλην μου χαρὰν ἤκουσα παρὰ τοῦ ἀγίου ἀρχιεπισκόπου κυρίου Γρηγορίου Δικαίου τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τῆς γενικῆς νεοσυστηθείσης Ἑλληνικῆς Σου σχολῆς, καὶ ἐπεύχομαι τῇ Θεῷ προνοίᾳ

ν' ἀξιώθῃ καὶ τὰς καλὰς αὐτῆς προόδους. Ἐγὼ, φίλοι, ἐπειδὴ ἐφθασα εἰς τὸν τριάκοντα χρόνον τῆς ἡλικίας μου μετερχόμενος ἐμπόριον, (καθότι τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα εἶναι ιδιόκτητον τῆς φιλτάτης μοι πατρίδος Ἀμπελάκια,) τώρα δὲ ἀπότινος καιροῦ εὐρίσκομαι μαζῇ μὲ τὸν Διοικητὴν τῆς Σερβίας, (ὅστις μ' ἔχει διωρισμένον εἰς πολιτικὰς τῆς διοικήσεώς του ἐκδουλεύσεις,) ἔχω μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ φανῶ συνδρομητὴς τούτου τοῦ ἱεροῦ ἔργου. Καὶ δὴ διὰ τῆς Πανοσιότητός του προσφέρω εἰς ἔνδειξιν τῆς προθυμίας μου. Ἐλπίζω δὲ νὰ κάμω συνδρομητὴν εἰς αὐτὸ τὸ θεάρεστον ἔργον καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον, λέγω τὸν ἄνω εἰρημένον Διοικητὴν, ὡς ὠμίλησα μετὰ τοῦ ἀγίου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου. Μένω δὲ μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας

«1819 ἀγούστου 13 Βουκουρέστι.

Τῆς ποθεινοτάτης μοι Εὐγενείας τῆς ὅλος ὑποκλινέστατος
«(ὁ τύπος τοῦ σημείου αὐτοῦ ὡς ἐταιριστοῦ.)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ».

(ε) Ἰδού αἱ διάφοροι ἀπὸ 12 ἰουλίου, 26 Σεπτεμβρίου καὶ 19 Ὀκτωβρίου ἀπαντήσεις τοῦ Μιλόσχῃ πρὸς τὸν Σάββαν καὶ Ολύμπιον.

«Εὐγενέστατε κύριε Σάββα Πρόποβιτς.

«Μετὰ ἐξόχου εὐχαριστήσεως εἶχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω τὴν σεβαστὴν μοι ἐπιστολὴν σας ἐκ Βουκουρεστίου ἀπὸ 22 τοῦ παρελθόντος μαίου, ἐκφράζουσιν τὴν ἰδιάζουσιν ἀφοσίωσίν σας πρὸς τὸ ὑποκείμενόν μου, καὶ ὅτι εἴσθε ἔτοιμος νὰ ὑπερασπισθῇτε τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου, ὡς τοῦ κήρυκος καὶ τοῦ προστάτου αὐτῆς, μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματός σας. Ὁ ἐγχειρίσας μοι τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν ἀξιωματικὸς μου κύριος Δημήτριος Γεωργίου δὲν ἔλειψε νὰ μοι εἰδοποιήσῃ προφορικῶς ἐκ μέρους ὑμῶν περὶ τινος μελετωμένης ἐπιχειρήσεως, καὶ σὰς εὐχαριστῶ βαθύως, ὅτι, ὡς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος, μὲ ἐτιμήσατε μὲ τιμὴν τόσῃ ὑψηλὴν καὶ ἔξοχον. Καὶ ἐγὼ ἐκ μέρους μου δὲν θέλω ἀφήσει νὰ παρέλθῃ οὐδὲ ἡ μικροτέρα περίστασις, χωρὶς νὰ ἐκπληρώσω ἐν πᾶσι τὴν ὑψηλὴν ὁμολογουμένην θέλησιν τοῦ πανευμενοῦς μοι Γασουτάρου. Σὰς ἀγαπῶ εὐλικρινῶς καὶ σὰς σέβομαι ἀείποτε μεθ' ὧν αἰσθημάτων μου πρὸς ὑμᾶς ὑποσημειοῦμαι, εὐγενέστατε κύριε, ὁ ταπεινότατος δοῦλός σας

«Κραγογιέβιτς

ΜΙΛΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ

«12 ἰουλίου 1820

Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος».

(Μεταπαρασμένη ἐκ τοῦ Σερβικοῦ.)

«Εὐγενέστατε κύριε Γεώργιε Νικολάου.

«Μετὰ ἐξόχου αἰσθημάτων φιλίας ἔλαβον ἐγὼ τὴν ἐπιστολήν σας, μνηολογούμενην ἐκ Βουκουρεστίου τῇ 22 τοῦ παρελθόντος μαΐου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχετε τὴν καλὸσύνην ὑμεῖς, εὐμενέστατε κύριε, νὰ μὲ βεβαιώσητε περὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐκείνου, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγὼ πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶμαι ὅλως πεπεισμένος· δηλαδὴ περὶ τῆς πίστεώς σας καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς σας πρὸς τὸ ὑποκείμενόν μου, καὶ ὅτι εἰσθε ἔτοιμος νὰ χύσητε μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος τὸ αἷμά σας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μου διὰ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν θρησκείαν. Σὰς εὐχαριστῶ βαθέως, εὐμενέστατε κύριε, διὰ τὴν θυσίαν ταύτην, πρὸς τὸν Θεὸν τῆς Ὁρθοδόξιας προσφερομένην, καὶ ἐκ μέρους μου σὰς βεβαιῶ, ὅτι δὲν φείδομαι τὸ παραμικρὸν, ὅπως ἐκπληρώσω τὴν ὑψηλὴν θέλησιν τοῦ πανευμενοῦς μοι Γοσσουτάρου. Ἐκ καρδίας σὰς ἀγαπῶ καὶ σὰς ὑπολήπτομαι ἀείποτε· μεθ' ὧν αἰσθημάτων μου πρὸς ὑμᾶς ὑπόσημειοῦμαι, σεβόμενος ὑμᾶς πάντοτε, εὐμενέστατε κύριε.

«Ἐν Κραγογιέβιτς

«Τῇ 12 ἰουλίου 1820.

ὁ ταπεινότατος δοῦλός σας

ΜΙΑΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ

Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος».

(Μεταπερρασμένη ἐκ τοῦ Σερβικοῦ.)

(Πρὸς τὸν αὐτὸν.)

«Τὴν Εὐγενεῖαν τῆς ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

«Διὰ τὸ σύντομον τοῦ καιροῦ δύο εὐκαιρίας ἐπαρέτρεξα ἀπὸ τοῦ γὰ τὴν ἐπισκέψω μὲ γράμματά μου. Πλὴν ἀπὸ χωριστὴν ἀγάπην μου πρὸς τὴν εὐγενεῖαν τῆς, ἕνεκα τῆς κλίσεώς της πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ ἔθνος μας, χρέος ἀπαραίτητον ὑπολαμβάνω, ὁποῦ διὰ ὅποιονδήποτε περίστασιν τῶν νῦν διατρεχόντων ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ τῆς Πόρτας ἀποσταλέντος ἀξιωματικοῦ, νὰ μὴν εἰσαφῇσω σημειώνοντας καὶ τῆς εὐγενείας της. Λέγω οὖν, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ μεταξὺ τοῦ ἔρχομοῦ του διάφοροι λογοτριβαὶ συνέβησαν, καὶ αἱ ὁποῖαι, δὲν ἀμφιβάλλω, πρὶν τούτου νὰ μὴν σὰς ἔγιναν γνωσταί· ὥστε ἡ ὑπόθεσις τοῦ γένους ἀκόμη εὐρίσκειται εἰς τὸ σκότος, καὶ καμμία ἀπόφασις παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πόρτᾳ ὑπὲρ τούτου δὲν ἐκδόθη. Ἀναμένω λοιπὸν εἰς τὸ ἀκόλουθον νὰ ἰδῶ τὴν καλὴν ἐκβασιν, διὰ τὴν ὁποίαν θέλει εἰδοποιηθῇ καὶ ἡ εὐγενεῖα της. Κατὰ τὸ παρὸν ὅμως δὲν παρατρέχω σημειώνοντάς την τὰ ὅσα ἐδῶ ἀπὸ

τοὺς διαβάτας μανθάνομεν : δηλαδή ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων 6000 βασιλικοῦ στρατοῦ κατεχάλασε διὰ τοῦ ὑπογείου πρὸς δὲ ἄλλοις χθές ἀπὸ τὴν Ρούμελην ἐλθόντες, ὅτι ὁ μὲν Χουρσήτ Πασσᾶς ἐδιωρίσθη εἰς τὴν βούλαν, ὁ δὲ Μπαμπᾶ Πασσᾶς Βαλῆς τῆς Ρούμελης. Ἄν λοιπὸν αὐτὰ ἀληθεύουν, τότε μᾶς δίδουν νέας ὑποψίας διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν νῦν πραγμάτων. Ἐγὼ τὴν τιμῶ ὡς εὐγνώμονα τῆς πατρίδος μου, καὶ ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλει εἰσαφῆσθε τὸ παραμικρὸν συντεῖνον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μας εἰδοποιῶντάς με, ὅπως καὶ ἐγὼ διὰ πάντοτε διαμένω

ὁ ὑμέτερος ὅλως εὖνους

«Κραγοέβιτζ

ΜΙΑΩΣΗΣ ΟΜΠΡΕΝΟΒΙΚ

«26 Σεπτεμβρίου 1820

Πρώτιστος Κνέζος τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους».

«Τῷ εὐγενεστάτῳ Ἀρχοντι Μπήμ.πασα Σάββα,

τῷ λίαν μοι περιποθήτῳ.

Εἰς Βουκουρέστι.

«Τὴν Εὐγενεῖαν τῆς ἀδελφῶς ἀσπάζουαι.

«Ἡξέυρων τὴν κλίσιν, ὁποῦ ἔχει πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ ἔθνος μας, δὲν παρτρέχω διὰ τῆς παρουσίας εὐκαιρίας εἰς ἀπόδειξιν καὶ τῆς ἀπὸ μέρους μου πρὸς τὴν εὐγενεῖαν τῆς ἀγάπης μου νὰ τὴν ἐπισκέψω μὲ τὴν αὐτὴν γραφὴν μου, ἐρωτῶν κατὰ πρῶτον διὰ τὸ αἶσιον τῆς ποθητῆς μοι υἱείας τῆς, καὶ ἐπομένως νὰ τὴν εἰπῶ, ὅτι τὰ πράγματά μας, μὴν ἔχουσαι καμμίαν πιθανὴν ἔκθεσιν ἀκόμη, ἀναμένομεν εἰς τὸ ἀκόλουθον νὰ πληροφορηθῶμεν τοῦ ἀποβητομένου.

«Οἱ διαβάται, ἀπεράσαντες κατ' αὐτὰς ἀπὸ τὴν ἔσω Τουρκίαν, μᾶς εἶπον, ὅτι ὁ Τεπετενλῆ Ἀλῆ Πασσᾶς δι' ἐνὸς ὑπογείου κατεστράφησαν 6000 ἐκ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ κατ' ἄλλους, διὰ τὸν νῦν ἐν Μωρέᾳ εὐρισκόμενον Χουρσήτ Πασσᾶ, ὅτι διωρίσθη εἰς τὴν βούλαν, ὁ δὲ Μπαμπᾶ Πασσᾶς Ρούμελη Βαλεσῆς. Ἐγὼ τιμῶ τὴν εὐγενεῖαν τῆς ὡς εὐγνώμονα τῆς πατρίδος μου, καὶ ἐλπίζω, ὅτι, εἰς τὰ ὅσα ἤθελον τύχωσι περὶ αὐτῆς, δὲν θέλει εἰσαφῆσθε τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τοῦ νὰ με εἰδοποιήσετε καθὸ καὶ ἐγὼ διὰ πάντοτε εἶμαι

«Ἐν Κραγοέβιτση

ὁ ὑμέτερος ὅλως εὖνους

«26 Σεπτεμβρίου 1820.

ΜΗΑΩΣΗΣ ΟΜΠΡΕΝΟΒΙΚ

Πρώτιστος Κνέζος τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους».

(Πρὸς τὸν αὐτόν.)

«Εὐγενέστατε καὶ πολυαγαπητέ μοι Ἀρχων Σάββα, χαίρετε.

«Καὶ ἐγὼ μετὰ ἐξαίρετου εὐχαριστήσεως ἔλαβον τὴν σεβαστὴν ἐπιστολὴν τῆς εὐγενείας σας. Αὕτη καὶ πάλιν μὲ ἐβεβαίωσεν, εὐμενέστατέ μοι κύριε, περὶ τοῦ ζήλου, ὃν ἔχετε διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐμερίαν τῶν χριστιανικῶν λαῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων εἴσθε ἔτοιμος νὰ θυσιάσετε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ὑμῶν. Διὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἐξαίρετον εὐγνωμοσύνην μου, καὶ νὰ εἴσθε βέβαιος περὶ τῆς φιλικῆς πρὸς ὑμᾶς ἀγάπης μου καὶ τιμῆς. Σᾶς εὐχαριστῶ ἐπίσης δι' ὅσας μὲ δίδετε εἰδήσεις περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Αὐτὰς παρακαλῶ νὰ μοὶ διαβιβάζητε καὶ τοῦ λοιποῦ διὰ πιστοῦ ἀνθρώπου.

«Ἡ εἰδήσις, ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐμήνυσεν εἰς τὴν νέαν πεμφθεῖσαν ἐπιτροπὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξ ὁκτῶ συγκειμένην προσώπων, ὅτι αἱ προτάσεις αὐτῆς θέλουσι τελειώσει, δὲν ἐπραγματοποιήθη, καίτοι πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμητὴ οὐσα.

«Μένω μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας, εὐμενέστατέ μοι κύριε,

«Κραγογιέβιτς

ὁ ταπεινότατος δούλος σας

19 ὁκτωβρίου 1820.

ΜΙΛΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ,

Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος».

(Μεταπεφρασμένη ἐκ τοῦ Σερβικοῦ.)

ΣΕΛΙΣ 93.

(α) Ἴδου ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιστολὴ τοῦ Ὀλυμπίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Σεβαστέ μοι Ἐκλαμπρότατε.

«Μὲ ἄκραν μου χαρὰν τῆς ψυχῆς ὑπεδέχθην τὸ ἀπὸ τῆς 27 τοῦ παρελθόντος ἔκλαμπρον σεβαστόν μοι γράμμα σας, σταλθέν μοι διὰ τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἀδελφοῦ Γ. Λασσάνη, ἐκ τοῦ ὁποίου γράμματος ἔγνων καλῶς τὴν ὁσὴν ὑπόληψιν ἔχει εἰς τὸ εὐτελὲς ὑποκειμένον μου, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ καυχῶμαι. Ἐκλαμπρότατε, εἶδα εἰς τὸ προπερασμένον γράμμα σας νὰ μὲ λέγετε, ὅτι εἰς ἔξῃ ἐβδομάδας νὰ ἐτοιμασθῶ. Λοιπὸν κατὰ τὴν προσταγὴν σας ἐτοιμάσθηκα, μὲ ὁσὴν δύναμιν ὁ Θεὸς μὲ ἐχάρισε. Εἰς τὸ μεταξὺ δὲ ἐκεῖνο ὅπου ἐπρόσμενα τὴν προσταγὴν σας, μὲ ἀκολούθησεν ἡ κατωτέρω ὑπόθεσις τῆς Σερβίας. Ἐνῶ εἶχον στείλει γράμμα πρὸς τὸν Ἡγεμὼν τῆς Σερβίας συνωδευμένο μὲ ἄλλα γράμματα τοῦ Διποτάτου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐνῶ ἔρχα λάβει σήγουρην πληροφορίαν, ὅτι ἐπάησαν ἀσφαλῶς, καὶ ἐνῶ ὁ-

ποῦ τὴν ὑπόθεσιν τὴν ἤξευραν μόνον τρεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἐγὼ τέσσαρες, παρ' ἐλπίδα ἔμαθον, ὅτι ἐκοινολογοῦνται εἰς πάντας τοὺς καφρηνέδες, ὅτι τάχατες τὰ γράμματα ἐπιάστηκαν εἰς τὸ Ἄντᾶ-καλὲ, καὶ ἔγραφον, ὅτι ἐγὼ νὰ τοῦ εἶμαι βοηθὸς μὲ πέντε χιλιάδες. Τοῦτο μανθάνοντάς το ὁ δοῦλός σας ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλον, μὲ λόγον διὰ νὰ μὲ ζιππάσουν, εἰς τοῦτο πολλὰ ἐσυγχίστηκα, ἐπειδὴ καὶ ἐγνώρισα, ὅτι ἐβόηκεν ἀπὸ τὸ ἀναμεταξύ μας, καὶ σχεδὸν ἐγέμισε καὶ ἡ Κούρτη, καὶ ὁ δοῦλός σας εἶχεν ἀπεφασίσει νὰ τὸ βροκτῇζω, καὶ ὅπου ἤθελε τὸ βγάλει ὁ ἅγιος Θεός. Πλὴν τὸ παρέβλεψα καὶ ἀκολουθῶ τὴν προσταγὴν σου, καὶ εἶμαι κάθε στιγμὴ πάντα ἑτοιμος.

«Αὐθέντα, πάλιν σὰς λέγω, ὅτι, ἂν κανένα παρόμοιον ᾔθελεν ἐβγεῖ πάλιν ἀπὸ ἀναμεταξύ μας, ἢ ἀπὸ ἄλλο κανένα μέρος, βιάζομαι διὰ νὰ μὴ προσμένω τὴν προσταγὴν σας, καὶ ἔστω εἰς εἰδησίην σας. Αὐθέντα, λέγω καὶ ὁ δοῦλός σας τὴν γνώμην μου. Τὸ πρᾶγμα παραπολὺ ὠρίματε, καθὼς μανθάνομεν, τόσον εἰς τὴν Τουρκίαν, ὅσον καὶ ἐδῶ· καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν κινήθῃ τὸ πρᾶγμα ἕως τὴν ἀνοιξιν, ἡμποροῦν διὰ νὰ χαθοῦν πολλοὶ ἄξιοι ἄνθρωποι, καθὼς καὶ ἐχάθησαν τόσοι ἥρωες, ὅπου ἄξιζεν ὁ καθείς ἀπὸ ἕνα κάστρο. Μάλιστα μᾶς συμφέρει νὰ τὸ βιάσωμεν, ἕως ὅτου ζῇ καὶ ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς· καὶ πάλιν, ὅπως ἡ Ἐκλαμπρότης σας τὸ κρίνετε. Ὁ δοῦλός σας ὅμως εἶμαι ἑτοιμος εἰς κάθε στιγμὴ.

«Αὐθέντα, ἰδοὺ ὁποῦ σοῦ στέλνω τὰ γράμματα τοῦ Ἡγεμόνος τῶν Σερβῶν, διὰ νὰ πληροφορηθῇς ἐξ αὐτῶν. Ἀληθινὰ ἐχθρός μου ἦτον πρῶτα· ὅμως τί νὰ κάμω! Ὁ Μαῦρος (ὁ Καρᾶ-Γιῶργης) ἐχάθη· ἄρα χρειάζεται πάλιν νὰ ἐνεργήσωμεν, διὰ νὰ ἐμβῇ εἰς πρᾶξιν (ἡ κίνησις τῆς Σερβίας), καὶ οὕτω ἀκολουθοῦμεν, διότι εἰς τὴν ὑπόθεσίν μας χρειάζονται πολλαὶ συμμαχίαι ἀπὸ κάθε ἔθνους. Οὐ μόνον ἔχομεν χρεῖαν ἀπὸ κάθε ἔθνους, ὅπου εἶναι βαπτισμένοι, ἀλλὰ σχεδὸν, ἂν ἦτον δυνατὸν, καὶ Τοῦρκοι νὰ ἐμπαινάν νὰ ὁμογνωμήσουν, καὶ αὐτὸ καλὸν ἦτον, ἕως ὅτου νὰ γκρεμισθῇ τὸ Θηρίον· καὶ, ἀφ' οὗ γκρεμισθῇ τὸ Θηρίον, τότε τὰ βάνετε εἰς πρᾶξιν καὶ τὰ διορθώνετε, καθὼς ἀγαπᾶτε.

«Διὰ τοὺς τρεῖς Σέρβους, ὅπου σὰς εἶχα προγράψει, διὰ τὸν Ἰζν-τῆερ, Γιάνγκον καὶ Μέλκον καὶ Μπλάντενον, εἶναι ἀναγκαῖοι νὰ τοὺς στείλῃς, καὶ μὴν ἀλλησμονᾶτε, παρακαλοῦμεν. Καὶ διὰ τὸν Καπετᾶν Ἰωάννην Φαρμάκην παρακαλοῦμεν νὰ μὴ μᾶς ξεχωρίσῃς, διότι κάθε πρώτη ἀρχὴ εἶναι δυσκολία· διότι, ἂν ἀποθάνῃ ὁ εἷς, νὰ ᾔναι ὁ ἄλ-

λος. Μόνον τὴν εὐχὴν σου καὶ τὴν ἄδειάν σου θέλομεν· καὶ, ἂν ᾖναι δυνατόν, νὰ ἡμπορέσῃς νὰ μᾶς στείλῃς τίποτας διὰ φισέκια καὶ λιθάρια τοῦ τουφεκιοῦ, καλὸ εἶδεμὴ, πάλιν τὴν εὐχὴν σου, καὶ ὁ Θεὸς καλός.

«Ταῦτα χωρὶς νεώτερον, καὶ μένω μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας
«Βουκουρέστι 1821 ἰανουαρίου 9.

«ὁ ταπεινὸς δοῦλός σας
ΓΕΩΡΓΙΑΚΗΣ ΝΚ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ».

Περὶ τῶν μεταξὺ Ὀλυμπίου καὶ Σάββα διατρεχόντων ὡς πρὸς τὴν διαδοθεῖσαν αἴφνης μυστηριώδη ἐνέργειαν περὶ τῆς Σερβίας, καθαρώτερον ἔγραψε συγχρόνως ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης, ὡς ἀκολούθως, ἀποκαλῶν, καίτοι ἀνωμόμως, πρεδότην τὸν Σάββαν. (Αὐτόγραφον Ι. Φαρμάκη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην.)

«Σεβαστέ μοι Ἐκλαμπρότατε·

«Μὲ ἄκραν χαρὰν τῆς ψυχῆς μου ὑπεδέχθην τὸ ἀπὸ τὰς 27 τοῦ παρελθόντος Ἐκλαμπρον σεβαστόν μοι γράμμα σας, σταλθέν μοι διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Γ. Λασσάνη, ἐκ τοῦ ὁποίου γράμματός ἐγνων καλῶς, τὴν ὕσιν ὑπόληψιν ἔχει εἰς τὸ εὐτελὲς ὑποκείμενόν μου, εἰς τὸ ὅσον καὶ καυχῶμεν.

«Ἐκλαμπρότατε, ἴδα εἰς τὸ προαπεραζμένον γράμμα σας νὰ μὲ λέγατε, ὅτι ἐπροστάξατε τὸν κύρ Λασσάνη, διὰ νὰ μοῦ δώσῃ μετρητὰ, καὶ νὰ μισέψω ἀμέσως διὰ τὸ κάτου μέρος, νὰ προετοιμαστῶ διὰ ἕξν ἑβδομάδας. Κατὰ τὴν προσταγὴν σου λοιπὸν, δίδοντάς μοι τὸ γράμμα, μοῦ εἶπεν, ὅ,τι τοῦ ἐγράφετε, πλὴν τὰ μετρητὰ εἶναι ἔλλειπείς· λέγει πλὴν, ἔχε ὑπομονή, καὶ διὰ δευτέρως προσταγῆς σὲ λέγω, ὅ,τι θὰ τοῦ γράψω· μοῦ λέγει λοιπὸν, καλὸ. Αὐθέντα, ἴδα νὰ λέγῃς τὸν δοῦλόν σου, διὰ νὰ μὴν ἀπελπιστῶ. Μὴ γένοιτο! Θεέ μου, ὁ δοῦλός σας δὲν ἀπελπίζομεν ἕως τώρα, καὶ τώρα ὅπου ὁ Θεὸς ἐβδόκησε κατ' αἶς ἐφώτισε μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τὸ κοινὸ καλὸν τοῦ δυστυχοῦ ἔθνους, ὁ δοῦλός σας τὴν ἐλπίδα πρῶτον εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, καὶ δέφτερον εἰς τοῦ μεγαλειοτάτου Ἀνακτος ὑπερασπιστοῦ καὶ τῆς Ἐκλαμπρότητός σου. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς στερεόνη! Ἡμεῖς οἱ δούλοι σας ἀνδρίζομεθα, χωρὶς νὰ δειλιάσῃ πώποτες ἡ ψυχὴ μας, καὶ εἴμεθα ἔτοιμοι πάντα εἰς τὰς προσταγὰς σας μὲ τὴν ὑστερινὴν βραδίδα τοῦ αἵματός μας. Πολλὰ καλὰ τὸ γνωρίζομε, ὅτι εἴμεστε ἀγράμματοι· πλὴν μᾶς συγχωρεῖτε, διότι τὰ παθήματά μας ἐγιναν μαθήματα, καὶ δὲν πι-

στεβόμεθα οὔτε τοὺς γραμματικούς μας, ἐπειδὴ πρῶτον παράδειγμα ἔχομεν τὸν Ἰησοῦν μας Χριστόν, ὁποῦ Θεὸς ὢν καὶ ἀπὸ δώδεκα μαθητὰς ὁποῦ εἶχεν, ὁ εἰς τὸν ἐπρόδωσε πόσον μᾶλλον ἐμεῖς ὁποῦ εἰμεθα ἄνθρωποι, καὶ οἱ προδόται δὲν ἔλειψάν ποτε, ἐν ᾧ ὁ δούλος σας ὅταν ἐμίσησα ἀπὸ τὴν Μόσχαν καὶ ἔως τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ οἱ συναδενφοὶ τοῦ Ἰαῦδα τοῦ Ἰσκαριώτου πρὸ ἐμοῦ ἐπρόλαβαν καὶ ἐπρόδοσαν, καὶ ἔχασαμεν τόσαις σημαντικαῖς φαμίλιας, καὶ σχεδὸν διακόσιοι πενήντα ἥρωες· ἐλήφθη αἰχμάλωτον καὶ τοῦ δούλου σας τὸ δσπῆτι μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ βίον καὶ κινήτων καὶ ἀκίνητον, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὁποῦ ἀπέθαναν, ἐκτὸς τὴν γυναῖκά μου ὁποῦ τὴν εἶχω εἰς τὰ Σέρβας καὶ ἐγλύτωσε, καθὼς εὐρίσκεται ἔως τὴν σήμερον ἐκεῖ εἰς τὰ Σέρβας. Καὶ προχθὲς τῆς ἀπεραζόμεναις μᾶς ἔτυχεν ἄλλο κάζο μὲ τὸν ἀδελφόν μου Γεωργάκην· ἐν ᾧ μίαν ὑπόθεσιν μὲ τοὺς Σέρβους τὴν ἡξέουραμε μόνον ἢ τέσσαρες, ἢ ὁποῖα εἶχαμεν τελείαν πληροφορίαν, ὅτι ἐπάει ἀσφαλῶς, μάλιστα συνωδευμένη μὲ ἑτέρα τοῦ διποτάτου των, καὶ ἔξαφνα, διὰ νὰ μᾶς ξεπάσουν, ἐγέμισαν οἱ καφχανέδες, ὡς καθὼς σᾶς γράφει, καὶ αὐτὰ εἶναι ὁποῦ μᾶς πειράζουν. Μὴ γένοιτο, Θεέ μου, δὲν εἴμαστε κατηγορηταὶ τοῦ γένους, οὔτε ἐν γένει κατηγοροῦμεν, ἀλλὰ μόνον λέμε, ὁ Θεὸς νὰ τοὺς φωτίξῃ εἰς τὰ καλὸν καὶ νὰ παύσουν τὰ πάθη, ἢ φιλονεικίας, ὡς καθὼς καὶ ὁ ἀδελφός μου Γεωργάκης μὲ τὸν Μαῦρον (Καραγιώργην), ὁποῦ οἱ προδόται τὸν ἔχασαν, καὶ μόλις ἐγλύτωσεν ὁ Γεωργάκης μὲ τόσα καὶ τόσα κίνδυνα. Αὐτὰ τὰ πάθηματ, ὁποῦ ἔχομεν πάθη, εἶναι ἀπερίγραπτα καὶ μᾶς ἔγιναν μαθήματα. Λοιπὸν, παρακαλοῦμεν, ὑπόφερε τὰ ἀμαθεῖς γράμματα μας, διότι, ἐν ὅσῳ δὲν πάρομεν τὸ δοξαπατρί τοῦ Μιχαήλ Ἀρχαγγέλου εἰς τὰς χεῖράς μας, δὲν πιστέβομεν κανέναν. Τότε θέλομεν βάλει νὰ σοῦ γράφωμεν μὲ τοὺς προκομμένους γραμματικούς, καθὼς ἀπαιτεῖ τὸ ἔκλαμπρον. Σεβαστέ μας, ἔχεις νὰ λαγαρίσῃς τὴν ἀνθρωπότητα, ὡσὰν ὁ χρυσοχὸς τὸ ἀσῆμι εἰς τὸ χονευτήρι, διότι ὁ πρῆγματεφτῆς ἡξέβρει τὰ τῆς πρῆγματείας, ὁ γραμματικὸς τὰ τῶν γραμμάτων, καὶ ὁ πολεμάρχος τὴν πολεμικήν. Ἐνας φιλόσοφος εἰπέν ποτε, τὴν ὑπόθεσιν, ὁποῦ ἔχει ὁ ἄνθρωπος σήμερον, νὰ μὴν τὸ ἀφήσῃ διὰ ἄβριον. Οὕτως μένω χωρὶς νεώτερον.

Ὁ εὐτελής δούλος σας

Μπ. Κ. ΙΩ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ.

(*) 1865 ἡ αὐτογράφος αὕτη ἐπιστολή τοῦ Σάββα.

«Τὴν Ἐκλαμπρότητά της ταπεινῶς προσκυνῶ.

«Ἐλαβὰ τὴν προσταγὴ της καὶ ἐκατάλαβὰ καὶ τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Σᾶς λέγω ὅμως, ὅτι τὸ νὰ ἐτοιμασθῶμεν μόνον ἐμεῖς τὸ κατὰ δύνάμιν μας, ἀμφιβολία νὰ μὴν ἔχετε. "Ὅμως τὸ τί ἐλπίδες ἡμπορεῖτε νὰ ἔχετε μόνον ἀπὸ τὴν δύνάμιν μας, νὰ βεβαιωθῆτε ἀπὸ τὸν Γεώργιον Λεβέντην, ὁποῦ ἔρχεται αὐτοῦ, ὁ ὅποιος ἐλπίζω ὅτι δὲν σᾶς λέγει ψεύματα. Αὐτὸς ἔχει ζυγισμένα ὁλονῶν τὰ φρονήματα καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ τί ἡμπορεῖ ὁ καθείς νὰ πράξῃ· ἐγνώρισε καὶ τὰ γειτονικά τὰ μέρη, τὸ τί σημαίνουν· ἐσκεπθῆκαμεν καὶ τοὺς τρόπους, καὶ ἐκάμαμεν καὶ ἀρχὴν τοῦ ὀργανισμοῦ. Οἱ Σέρβοι ἔστειλαν τεποτατζιὺν ὁ ἐγκρίτους εἰς τὴν πόλιν, καὶ, ἕως ὅπου δὲν δώσουν κανένα τέλος, δὲν κινοῦνται. Ἄν εἶχα δύνάμιν ἐγὼ, ἴσως ἤθελα ἕως τώρα τὰ τοῦ πλάνου μου σχεδὸν τὰ μισὰ ἤθελα ἐνεργήσῃ. Σᾶς εἶπα καὶ σᾶς λέγω, ὅτι γνωρίζω προσωπικῶς καὶ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἐκείνους ὅπου ἔχομεν νὰ κάμωμεν, καὶ ὅχι κατὰ φαντασίαν. Σᾶς συμβουλεύω καὶ τολμῶ νὰ προβάλλω τὸ νὰ κάμετε ἀκόμα μίαν ἀποστολὴν ἐκστρατείας ἀπὸ κοσμικοὺς καὶ καλογέρους, 2 ἀπὸ Μεσέμβρια ἕως εἰς Στράντζα τὴν ἄκρια τῆς Μαύρης Θαλάσσης· 2 ἀπὸ Σιλίμνο, Κινζανλίκι, Φιλιππόπολιν, Σόφχια, Σαμρακόβι, Τούμπιτσα· 2 εἰς τὴν Πόσνα· 4 εἰς τὸν Δεσπότην τῶν Μοντενεγρίνων· 2 εἰς τὴν Σκότρα καὶ τοὺς Λατίνους, νὰ ἔχωσι καὶ φλωρία μαζὴ τους, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἀγοράζονται καὶ εἶναι δυνατοί· 2 ἀπὸ Μωρέα· 2 εἰς Κάσσοβα, Γιακόβα, Πρίστινα καὶ Πίστρα καὶ τὰ τριγυρινά, καὶ ἔτι ἀφεύκτως εἰς Σαλονίκην καὶ τὰ τριγύρου. Αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν τὴν βάνετε εἰς καλὴν πράξιν μαζὴ μετὰ τὸν Αὐθέντη. Εἰς ὅσα μέρη γνωρίζει τὸ Ὑψὸς του σημαντικὰ ὑποκείμενα, ἃς βρεκουμαντάρη· καὶ ὅσα δὲν γνωρίζετε, νὰ μοῦ στέλνετε τοὺς ἀποστόλους νὰ τοὺς βρεκουμαντάρω ἐγὼ, καὶ νὰ τοὺς μάθω τοὺς τρόπους. Ὑστερις ἀπὸ αὐτὴν τὴν κίνησιν νὰ κινηθῆτε καὶ νὰ κινήσετε τὰ πᾶν. Καὶ ἂν κυτᾶζῃς τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἀρχὴν ὅπου εἶναι, ὄντας βρωμέση τὸ μπαροῦτι, μήτε τὸ ὄγδο μερίδιο μὴν τὸ δέχεσαι σίγουρον· οἱ περισσότεροι εἶναι φαμελίται καὶ πραγματευθαὶ φιλάστενοι, γεμάτοι ἀπὸ προφάσεις εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνην. Αὐθέντη μου, μὴν ἀκούῃς σοφίσματα. Μὰ τὸν Θεόν, ἐξέταξα τὰ περισσότερα μέρη τὰ ἀντικρινά, καὶ εἶναι, ὡς καθὼς σᾶς τὰ παραστήνω. Ἐὰν σᾶς φαίνονται τώρα περιττά, αὐριο ὅμως θὰ τὰ γυρεύετε καὶ δύσκολα θὰ τὰ βρῆτε. Καὶ ἕσο διὰ τὴν Κάπροβα καὶ Καζάνι, αὐτὸ τὸ βάρος νὰ τὸ φορτώσετε εἰς

τὸν Γεώργιον καὶ εἰς ἐμένα, ὑποχρεώνοντάς τον νὰ βοηθήσῃ μὲ φιλοτιμία καὶ χωρὶς ἄργητα. Καί, ὅσοι ἀπόστολοι ἤθελε στείλει ἀπὸ Σαλονίκη, Περὰτι καὶ ἐδῶ, νὰ ανταμωθοῦν πρῶτα μαζὶ μου, διὰ νὰ τοὺς δείχνω τοὺς τρόπους. Λάβετε καὶ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Μίλωνος τὴν ὑστερινήν. Ἐγὼ κατὰ τὸ παρὸν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μου 4 ἀποστόλους ἀντίκρι, καὶ, ὅ,τι πράξουν, θέλω σὰς γράψει. Ὅσον ἡμπορεῖς ὁμῶς, τὸν Γεώργιον νὰ τὸν ἐνθουσιάσῃς. Καὶ αὐτὸν τὸν ἐδῶ, νὰ θέλῃ, τὸν θυσιάζει. Τὴν Βλαχίαν τὴν ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ἂν θέλῃ νὰ μᾶς τὴν συμμάχησῃ ἢ μὲ τὸ πουγλὶ ἢ μὲ τὰ ἔργα. Ἐσο βέβαιος, ὅτι τοῦ ἐδῶ Τοπάρχη τὰ γένεια εἶναι εἰς τὸ χέρι του. Σὰς εἰδοποιῶ πρὸς βεβουλά σας. Νὰ μὲ στείλετε καὶ ἓν γράμμα πρὸς τὸν Μίλωνος, νὰ τοῦ γράψετε οὕτως, ὅτι «νὰ δώσετε πίστιν εἰς ἐκεῖνα ὅπου σὰς γράφει ὁ Σάββας καὶ ὁ Μουστακῶφ Δημήτρης ἀνθρωπὸς του, καὶ ὑπογράψετε «εἰς ἐκεῖνο ὅπου σὰς προσκαλοῦν», διὰ νὰ τοῦ πάρωμεν τὸν ὄρκον ἐγγράφως, καὶ μὴν ἔχετε καμμίαν ὑποψία, διὰ νὰ προδώσῃ.

«Πέν μου, νὰ μὲ συγχωρήσῃς τὸν καιρὸν, ὅπου ἤθελα νὰ μάθω γράμματα καὶ γράψιμο, ἐβρέθην καθάλας τὰ βουνὰ καὶ εἰς τοὺς κάπους.

Μένω μὲ τὸ ἀνῆκον ταπεινότατον καὶ δουρικὸν σέβας

«1821 Ἰουναρίου 9, Πουκουρέστι.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΙΝΠΑΣΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 94.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἔλθῃ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης βιογραφία τοῦ Σάββα, γεγραμμένη καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἰδίου. Εὐρύμεν αὐτὴν ἐν τῷ Ἀπριερωτικῷ τούτου γράμματι, χρονολογούμενῃ «τῇ 16 νομβρίου 1819 ἐν Βουκουρεστίῳ». Μεταφέρομεν δὲ ἐνταῦθα διερθεύοντες μόνον τὴν φράσιν καὶ ἀποβρίπτοντες περιττὰ πολλὰ, ὡς μὴ εὐσιώδη.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΑΒΒΑ ΦΩΚΙΑΝΟΥ.

Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Πάτμου τῷ 1796 εἰς τὸ Βουκουρεστίον, εἰσῆλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἡγεμονεύσαντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζου.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ περιώνυμος δερέβεγης (ἀντάρτης) τοῦ Βιδινίου Παζβάντογλους ἐθριάμβευε, μεταβαίνων ἐτι καὶ καταπατῶν τὰ χωρία τῆς Βλαχίας. Ἔνεκα τούτου διωρίσθη τότε παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὁ Ἰβραήλ ἐπὶ κεφαλῇς σώματός τινος, ἐπιτετραμμένος ἵνα διατηρῇ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὁρίων τοῦ Ἰστρου πρὸς τὸ μέρος τοῦ Βιδινίου ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀνταρτῶν· ἐντεῦθεν ἐρεθισθεὶς ὁ Παζβάντογλους ἀπέστειλε τὸν κεχαγιάν αὐτοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶν, καὶ προσέβαλε

τὴν Κραϊώβαν, κυριεύσας τὸ ἥμισυ ταύτης. Τοῦτο μαθὼν ὁ ἡγεμὼν Μουρούζης, ἀνταπέστειλε τὸν Σάββαν μετὰ διακοσίων πρὸς βοήθειαν τοῦ ἐπιτετραμμένου Ἰβραήλ· οὗτος δὲ φθάσας ἐξετέλεσε τὸ καθήκον αὐτοῦ, ἀποβαλὼν τὸν Καρᾶ-Μουσταφᾶν πέραν τοῦ Ἰστροῦ.

Συγχρόνως ὁ Βελιγράδ βαλησηῆς Σινεκτσῆ Μουσταφᾶς, παρεσκευασμένος πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Φετισλάμ, ὡς κρατουμένου παρὰ τοῦ Παζβάντογλου, ἐζήτησε συνδρομὴν στρατιωτικὴν καὶ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου, διορίσαντος παρευθὺς τὸν Σάββαν μετὰ πεντακοσίων. Φθάσας οὗτος εἰς τὸ Τσερνέτσιον, ἀνταπεκρίθη μετὰ τοῦ Βελιγράδ βαλησηῆ, καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τῶν στρατευμάτων τούτου, διαπορθμευθέντων ἐν μιᾷ νυκτί, ἐκυρίευσεν τὸ Φετισλάμ.

Ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ, πεσόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζου, ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον ἡγεμὼν ὁ Μιχαὴλ Σούτσος, καὶ οὗτος ἀμέσως διέταξε τὸν Σάββαν, ἵνα κινήθῃ ἐναντίον τοῦ Νεγοτινίου ἐπὶ κεφαλῆς ἤδη χιλίων πεντακοσίων, ἐξ ὧν οἱ μὲν χίλιοι Τοῦρκοι, οἱ δὲ πεντακόσιοι Ἕλληνες ἦσαν. Καὶ τότε ὁ Σάββας, προβαίνων ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ἐπολέμησε τοὺς ἐν αὐτοῖς σουμπασάδας τοῦ Παζβάντογλου, ἕως οὗ ἔκλεισεν ἅπαντας ἐντὸς τοῦ Νεγοτινίου, πολιορκήσας τοῦτο διὰ χαρακωμάτων καὶ τηλεδύλων. Πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἔπεμψε τότε ὁ Παζβάντογλος ἱκανὸν σῶμα, ὅπερ ὁ Σάββας προέλαθεν ἐρχόμενον καὶ αἰφνιδίως προσβαλὼν ἐκ πλαγίου ἠνάγκασεν, ἵνα διέλθῃ τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ μέρος, ὀνομαζόμενον Τίμοκ, ὅπου ὑπερασπίζετο ἐκ τῶν ἐν τῇ Πράγκοβα προμαχόνων. Τὸ σῶμα αὐτὸ ὁρμήσαν καὶ πάλιν μετὰ τετραημέριαν, ἀπέτυχεν στρέψαν εἰς τὰ ὀπίσω μετὰ πλείονος φθορᾶς. Τοῦτε δὲ βλέποντες οἱ πολιορκούμενοι ἐν τῷ Νεγοτινίῳ, παρεδόθησαν ὑπὸ ὅρους.

Ἐκ τῆς περιστάσεως αὐτῆς ἀγανακτήσας ὁ Παζβάντογλος ἔτι μᾶλλον, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ Σάββα τὸν Μανὰβ Ἰβραχήμ, καὶ τὸν Χουσαῖν Σαλῆ μετὰ δισχιλίων καὶ πεντακοσίων· οὗτοι δὲ διελθόντες ἐκ τοῦ Καλαφατίου, ἐκτύπησαν τὴν Βλαχίαν, ἐξουσιάζοντος τοῦ Σάββα τὸ Νεγοτινίον καὶ ὅλην τὴν Κραϊίαν.

Φυγόντος τότε εἰς τὴν Αὐστρίαν τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου, ὁ Σάββας φέρων τετρακοσίους μόνους, ἀλλὰ τοὺς ἐλεεκτοτέρους, μετέβη εἰς τὴν Ρούμελην, θεθεὶς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Τερσενίκογλου. Τότε αὐτὸς καὶ ὁ Μπεχλιβάν πασσᾶς ἀποσταλέντες εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τουρνόβου, ἐκτύπησαν τὸν ἀντάρτην Μανὰβ Ἰβραχήμ, καὶ ἀπέβαλον

ἔκειθεν. Κατόπι δὲ διορισθέντες κατὰ τοῦ ἐπίσης ἀντάρτου Γκιαοῦρ Χασάν, ἐξουσιάζοντες τὸ Γενί-παζάρ πρὸς τὸ μέρος τῆς Σούμλας, κατεδίωξαν καὶ ἀπεμάκρυναν ἐκεῖθεν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἡγεμονεύσας καὶ πάλιν ἐν τῇ Μολδαυίᾳ ὁ Ἀλέξανδρος Μουρούζης, ἔλαβε παρ' αὐτῷ τὸν Σάββα, διερχόμενος τὸ Γενί-παζάρ, καὶ διώρισεν αὐτὸν δελήμπασην ἐν τῇ ἡγεμονικῇ φρουρᾷ. Ὁ Σάββας τότε ἐξησφάλισεν ἀπὸ τῶν κακούργων τὴν χώραν, κατὰ πολὺ εὐχαριστήσας αὐτῇ τε καὶ τῷ ἡγεμόνι. Πесόντα δὲ ἐκ δευτέρου τὸν Μουρούζην, συνώδευσεν ἀσφαλῆ μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπιστρέφων εὔρε κατὰ τὸ Καρναμπάτιον τὸν Κιοσὲ Ἀχμέτ ἐφφένδην, κεχαγιῶν τοῦ Μουσταφᾶ Βαΐρακτάρ, πολεμοῦντα τὸν Ὀνταζόογλου ἐπὶ τὸ Ἀϊδον. Ἐκεῖ μισθωθείς συνεπολέμησε τοῦτον, ἀποχωρήσαντα τέλος ἐξ ἀνάγκης. Διευθυνθεὶς δὲ πρὸς τὴν Σούμλαν, εὔρε τὸν Χατσῆ Βεκὴρ πασσᾶν πολεμοῦντα καὶ πάλιν τὸ Γενί-παζάρ, ὅπου ὑπῆρχεν ἐπανελθὼν ὁ αὐτὸς Γκιαοῦρ Χασάν, προσκεκλημένος παρὰ τῶν ἐντοπίων. Οὕτω πολεμηθεὶς ἰσχυρότερον καὶ στρατηγικώτερον παρά τε τοῦ Σάββα καὶ τοῦ Χατσῆ Βεκὴρ πασσᾶ, ὁ Γκιαοῦρ Χασάν ὑπεχρέωθη, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν καὶ αὐθις διὰ συνθήκης. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ πληγωθεὶς, ἔμενεν ἐν τῇ Σούμλᾳ πρὸς ἱασιν ὁ Σάββας. Γενόμενος δὲ καὶ τρίτον ἡγεμὼν Μολδαυίας ὁ Ἀλέξανδρος Μουρούζης, παρέλαθεν ἐπίσης αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἴδιον ἀξίωμα τοῦ δελήμπαση. Ὑπῆρξεν ὅμως οὐδὲ ἐφῆμερος τότε ἡ ἡγεμονία τοῦ Μουρούζου· διότι, μόλις θηάσας εἰς τὴν Φωξάνην, ἔμαθε τὴν εἰς τὸ Ἰάσιον εἰσοδὸν τῶν ῥωσικῶν στρατῶν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Ῥουσσούκιον, ὅθεν ὁ Σάββας συνώδευσε καὶ ἐκ δευτέρου τοῦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐκτοτε ὁ Σάββας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μουσταφᾶ Βαΐρακτάρ, ἐπανελθὼν εἰς τὸ Ῥουσσούκιον. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν, προσκεκλημένος παρὰ τοῦ σουλτάνου Σελῆμ ὁ Μουσταφᾶ Βαΐρακτάρ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Σάββας ἔμενεν ἐν τῷ Γιργέβι κατὰ διαταγὴν τοῦ ἰδίου. Ὅτε δ' ἐκεῖνος ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, ὡς γνωστὸν, ὁ Κιοσὲ Κεχαγιᾶς Ἀχμέτ ἐφφένδης, ἐλθὼν εἰς Ῥουσσούκιον, διώρισε τὸν Σάββαν, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς Κάπρובαν, Δράνοβαν καὶ ἄλλα πλησιάζοντα βουλγαροχώρια, ἐγείρῃ δὲ ταῦτα εἰς τὰ ὅπλα καὶ ὑποτάξῃ τὴν Τούρνοβον, ἀποσκιρτήσασαν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ. Ἀπὸ τοῦδε ὁ Σάββας συνεπολέμει μετὰ τῶν ἀνταρτῶν τοῦς σουλτανικοῦς.

Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι ἐσχημάτιζον τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐπολιόρκει τὴν Τούρναβον, διωρίσθησαν κινήθεις ὑπὲρ τῶν πολιορκουμένων ἀρχιστράτηγος μὲν ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Μουλᾶ πασσᾶ μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βιδινίου, ὑπ' αὐτὸν δὲ ὁ Μποσνάκ ἀγᾶς ἐκ τοῦ Σιστοβίου καὶ οἱ ἔνοπλοι τῆς Νικοπόλεως, Λόφτσας, Σέλβης καὶ Πλεύρας. Κατὰ τούτων ἐπολέμησεν ὁ Σάββας ἐπὶ τριάκοντα ὁκτὼ ἡμέρας. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Ἀχμέτ ἐφφένδου καὶ Μανούκ βεγῇ εἰς τὴν Ὁδησσὸν ἀπεφάσισεν, ὅπως δραπετεύσῃ καὶ αὐτός· ἵνα μὴ πάθωσι δὲ οἱ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἔνοπλοι Χριστιανοί, ἀπέλυσε πρότερον εἰς τὰ ἴδια τούτους ὡς λειποτάκτας δῆθεν, λόγῳ ὅτι ὡς ἠπατημένοι παρ' αὐτοῦ ἐπολέμουν τοὺς σουλτανικοὺς· οὗτος δὲ περὶ μέσσην νύκτα τῆς ἐπιούσης ἐξέφυγεν εἰς τὸ Ῥουστσοῦκιον μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς ῥαγδαίας βροχῆς, δι' ἣν οἱ ἀντιπολιορκούντες αὐτὸν Τοῦρκοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὕψη τῶν ὀρέων, ἐκ τῆς πλημύρας τῶν ποταμῶν ἀναγκασθέντες.

Ἐν τῷ Ῥουστσοῦκιῳ εὔρε τὸν Μποσνάκ ἀγᾶν, ὡς προσκεκλημένον παρὰ τῶν προκρίτων Τοῦρκων μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ἀχμέτ ἐφφένδου· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας οἱ Ῥῶσσοι προσέβαλον τὸ Γίργεβον, οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ῥουστσοῦκιου, οὐδένα καιρὸν συγχωρήσαντες, ὠδήγησαν παρευθὺς τὸν Σάββαν εἰς τὸν Ἰστρον, ὅθεν διὰ τῶν ἐτοιμῶν πλοίων ἀπέβη εἰς Γίργεβον μετὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐν χρισιμωτάτῃ ὥρᾳ. Ἐνεκα δὲ τῆς πολλῆς χρησιμότητος, ἣν ἔκαμε διὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, ἡ τουρκικὴ ἐξουσία συνεχώρησεν αὐτῷ ὡς πρὸς τὸ παρελθόν. Τὸν δὲ Τσολάκ Σουλεϊμάν, σύντροφον ἄλλοτε τοῦ Σάββα, ἐδολοφόνησεν ὁ Χουζρέτ Μεχμέτ πασσᾶς ἐξ ἀπάτης. Τὸ αὐτὸ δὲ πειραθεὶς οὗτος καὶ κατὰ τοῦ ἐν Ῥουστσοῦκιῳ Βοσνάκου, ἀπέτυχε, διότι ὁ Σάββας δραμὼν ἐβοήθησε τούτῳ, καὶ τοῦ Ἀγιάνου τῆς Λόφτσας τὸν στρατὸν, διωρισμένον κατὰ τοῦ αὐτοῦ Βοσνάκου, ἀπελθὼν διεσκόρπισεν ἐν αὐτῇ τῇ Λόφτσᾳ, καὶ τοῦ Χουζρέτ Μεχμέτ πασσᾶ τὸν στρατὸν, πολεμοῦντα τὸν Βοσνάκον, προσβάλων μεθ' ὁρμῆς ὀπισθεν, κατέστρεψε, πνιγόντων μὲν ἐν τῷ Ἀῶμι μέχρι τῶν ὀκτακοσίων, φανευθέντων δὲ πεντακοσίων καὶ ζωγρηθέντων ἑξακοσίων πεντήκοντα.

Καταφυγόντος οὕτω τοῦ Χουζρέτ Μεχμέτ πασσᾶ εἰς τὴν Σιλιστρίαν, ὁ Κιὸρ Βεζύρης Ἰουσούφ πασσᾶς φθάσας εἰς Ῥουστσοῦκιον τότε μετὰ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, διέβη εἰς Γίργεβον ἐπὶ σκοπῷ προσβολῆς κατὰ τῆς Βλαχίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ μὲν Γράφ Αἰζαρόν ἐφθασε σφα-

τοπεδεύσας πλαγίως τοῦ Γιργέβου, οἱ δὲ Παγκρατιῶν καὶ Πλατόφ προεχώρησαν πολιορκήσαντες τὴν Σιλιστρίαν. Κατὰ τῶν τελευταίων διώρισεν ὁ Κιὸρ Βεζύρης 4,000 Γενιτσάρων, τὸν Μπεχλιβάν πασσάν, τὸν Μποσνάκην, τὸν Μαχμούτ Τιράνην, ὡς καὶ τὸν Σάββαν μετὰ 1250 μισθωτῶν, καὶ σερασκέρην ἐπ' αὐτῶν τὸν Ἀράπ πασσάν, τὸ ὅλον 45,000 ἀνδρῶν μετὰ 23 τηλεβόλων. Μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ ὑπὸ τὸν Μαχμούτ Τιράνην, συμπλακὲν μετὰ τῶν Κοζάκων, ἀπώλεσε 400 καὶ αἰχμάλωτον τὸν πασσάν. Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας, συμπλοκὴ γενικὴ γενομένη κατὰ τὴν Ταταρίτσαν καὶ πλαγίως τῆς Σιλιστρίας, διήρκεσεν ἐπὶ 12 ὥρας· ἐν ᾧ δὲ οἱ Τοῦρκοι ἐκλονίζοντο πρὸς φυγὴν, φθάσας ὁ Μουχτάρ πασσάς, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἀλῆ πασσά, μετὰ ἑξακισχιλίων Ἀλβανῶν, ἐνεψύχωσε τούτους, καὶ ἐκ πλαγίου προσβληθέντες οἱ Ῥῶσοι ἠγαγκάσθησαν, ἵνα φύγῃσι νυκτὸς, ἄραντες τὴν πολιορκίαν τῆς Σιλιστρίας.

Διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις ταύτας ὁ Κιὸρ Βεζύρης ἐνεδύσατο τὸν Σάββαν σαρθερίαν (σαμουρόγουαν), ἐστεφάνωσε διὰ ἀριστείου (τσελεγκίου) χρυσοῦ, καὶ ἐδώρησατο ἓνα ἵππον ἐκ τῶν ἰδίων, πεντακισχίλια γρόσια, ἄσπιδάσιον καὶ μισθὸν ἰσόβιον. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἤξιωσεν αὐτὸν διὰ σουλτανικοῦ χατίου συνταγματάρχην (μπίνμπασην) τῆς σουλτανικῆς φρουρᾶς τῶν Γενιτσάρων.

Διορισθεὶς δ' ἀκολούθως ἐκλείσθη ἐν τῷ Ῥουστσουκίῳ, πολιορκουμένῳ παρὰ τῶν Ῥώσων. Εὗρεθεις δὲ ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς Λόφτσας, ἐπληρώθη διπλὴν πληγὴν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν δεύτερον πόλεμον τοῦ Ῥουστσουκίου, καὶ εἰς τὴν παρὰ τοῦ Μαρκῶφ καὶ Κουτουζῶφ συγκροτηθεῖσαν πολιορκίαν τῆς ἀντικρὺ τούτου κειμένης νήσου.

Γενομένης δὲ τῆς εἰρήνης, διορίσθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Σκαρλάτου Καλλιμάχου, καὶ ἐπὶ ἑπταετίαν ὀλόκληρον ὑπερασπίσατο τὸν τόπον ἐκ τῶν κακούργων καὶ τῶν ταραχοποιῶν διὰ τοσαύτης ἱκανότητος, ὥστε οἱ Μολδαυοὶ, τὴν μεγάλην αὐτῶν ἐξηγούμενοι χάριν, συμπολίτην καὶ εὐγενῆ μεθ' ὅλων τῶν νενομισμένων προνομίων ἔγραψαν τοῦτον...

Τὴν ἀνωτέρω δὲ Σάββαν περαιῶν βιογραφίαν αὐτοῦ, ἐπήνεγκεν αὐτολεξεί:

«Νὰ εἶσαι βέβαιος, ἀδελφὲ, ὅσον διὰ τὴν πατρίδα μας καὶ τὴν φιλογενεῖάν μου, εἴμουν, εἶμαι καὶ ἔσομαι μέχρι τελευταίας μου ἀναπνοῆς ὅλος ἐνθουσιασμένος ἀπὸ πατριωτισμὸν καὶ ἄκραν φιλογένειαν»

»καὶ ἀναθράζει τὸ αἷμά μου ἀπὸ ἑνθερμον ζήλον τῆς πατρίδος, ἐπευ-
 »χόμενος τῆς Θείας προνοίας, νὰ μὴ μὲ ἀφήσῃ νὰ ἀποθάνω, ἂν πρῶτον
 »δὲν μὲ ἀξιώσῃ νὰ ἀποδείξω μίαν ἡμέραν πραγματικῶς τὴν ἐπιθυμίαν
 »τῆς ψυχῆς μου, τὴν ὁποῖαν τρέφω πρὸς τὴν δυστυχῆ πατρίδα...

«Βουκουρέστιον 16 νοεμβρίου 1819.

«ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 96.

(α) Οὐτε ὁ Τσαούνης ζῇ, ὅπως ἀκούσαμεν προφορικῶς, οὔτε ἄλλως ἐγνωρίσαμεν
 ἄχρι τοῦδε, ποῖται ἦσαν αἱ προφορικαὶ αὗται ὁδηγαί· ἐκ τοῦ κατωτέρω βίμως δηλο-
 σιευομένου ἐγγράφου τεκμαιρόμεθα τσαούτην τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν, ὥστε εἰδήσαν
 ἢ ἐγγράφως καὶ ἑνорκῶς περὶ τῆς ἐχεμυθίας τούτων ὑπόσχους παρὰ τοῦ Τσαούνου, καί-
 τοι διδρκειμασμένης ἔντος πίστεως ὡς ἐκ τῶν προτέρων ἀποστολῶν.

Ἰδοὺ ἡ ἑνорκὸς ὑπόσχεσις τοῦ Τσαούνου.

«Προσταχθεὶς παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ὑ-
 ψηλάντου, διὰ νὰ ἀπέλθω εἰς Βουκουρέστιον καὶ νὰ ἐνεργήσω, ὅσα ἐκ
 στόματος διετάχθη παρὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός του, καὶ ὑπακούσας
 εἰς τοῦτο ὑπόσχομαι, ἀπερχόμενος εἰς Βουκουρέστιον, νὰ ἐκτελέσω μέ-
 χρι κεραίας ὅλας τὰς διαταγὰς κατὰ τὸν διατεταγμένον τρόπον, ὡς
 εἴτε δυνήθω νὰ φέρω εἰς ἐκβασιν, εἴτε οὐ, θέλω τὰς φυλάξει μυστικὰς
 καὶ ἀπὸ τὸν πλέον πλησιέστατον συγγενῇ ἢ φίλον μου, ἐκτὸς μόνον
 πρὸς οὓς προστάττομαι, καὶ καθὼς προστάττομαι. Ὅψέποτε δὲ ἤθε-
 λα παρεκτραπῇ τούτων καὶ ἤθελα ἐκφωνήσῃ καὶ εἰς ἄλλον τὰ προ-
 σταττόμενα, ἡ Θεία δικαιοσύνη νὰ ἐκκενώσῃ καὶ νὰ ῥίψῃ κατὰ τῆς κε-
 φαλῆς μου ὅλους τοὺς τρομεροὺς κεραυνοὺς τῆς, καὶ νὰ παιδεύωμαι
 λογιζόμενος ὡς κακεντρεχῆς, ἀποτρόπαιος καὶ ἀνάξιος τῆς κοινωνίας
 τῶν ἀνθρώπων.

«Καὶ εἰς ἔνδειξιν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνυπόγραφον.

«Τῇ 17 Ἰανουαρίου 1821 Κισινέη.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΣΟΥΝΗΣ».

Ὅμοίαν καὶ ὁ Νικόλαος Κανούσης ἔδωκεν ἐγγράφον ὑπόσχεσιν, ἀποστελλόμενος εἰς
 τὴν Ἑπειρὸν, ὡς ἀναφέρομεν ἐν τοῖς Διαφορῶν Ἐγγράφοις.

(β) Ἐπὶ δὲ τούτοις διελάμβανεν ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης καὶ τὰ ἀκόλουθα περὶ ἑλλη-
 νικοῦ ναυτικοῦ.

«Ἡ. Ἐπειδὴ ἡ Ἑταιρία μετ' ὀλίγον καιρὸν μέλλει νὰ ἀποκτήσῃ
 ἰδικὰ τῆς πλοῖα, ... νὰ προσκληθῶσιν ἐν ὀνόματι τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς
 οἱ ἐκ τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ Γραικῶν καλλίτεροι καὶ ἀξιωματικώτεροι θα-
 λασσινεῖ· καὶ, ὅπως ἀφελῶσιν εὐκόλως αὐτοὶ ἐκ τῶν ὑπουργημάτων

των, νὰ τοῖς τάττηται ὁ διπλοῦς μισθός, ἀπ' ὅ,τι ἐλάβανον ὁ καθείς εἰς ξένην δούλευσιν. Ἀφ' οὗ δὲ συναθροισθῶσιν οὗτοι εἴτε εἰς τὸ Ἰσμαήλι εἴτε εἰς τὴν Ὀδησσόν, ὅπου τοῖς συμφέρει κάλλιον, νὰ συστήσωσιν ἐν Κομιτέτῳ, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπιτάττῃ εἰς τὴν μυστικὴν θαλασσοπολίαν τῶν τῆς Ἑταιρίας νηῶν ἐκ τούτου δὲ τοῦ Κομιτέτου δις τοῦ μηνὸς νὰ λαμβάνωσιν ὅ,τε Γενικὸς Ἐπίτροπος καὶ ὁ Πολέμαρχος ἀναφορὰς τῶν διατρεχόντων, γαλλιστὶ λεγομένας *rapporls*. Αὐταὶ αἱ νῆες διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν πρέπει νὰ ᾔναι ὑπὸ τὴν ὁθωμανικὴν σημαίαν καὶ, ἅμα φθάσῃ ἡ μακαρία ὥρα, ὑπὸ τὴν γραικικὴν τρίχρωμον σημαίαν».

Παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἰδίας αὐτῆς, τόσῳ ἄλλως εὐφροῦς, ἥτο ἀδύνατος, διότι εἶδετο καὶ χρόνου μακροῦ καὶ πλουσίῳ ταμεῖου.

ΣΕΛΙΣ 98.

(α) Διὰ ταῦτα ἔγραφε συμβολικοῖς γράμμασι πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ὁ ἡγεμὼν Μιχαήλ Σούτσος «... Καθ' ὅλας τὰς εἰδήσεις τὰς ἀπὸ Πόλεως δέικνυται, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι εἰς μεγάλην ἀκμὴν. Οἱ Γενίτσαροι ψιθυρίζουν πολὺ καὶ ἐπαπειλοῦσιν ἐπανάστασιν...»

Προσέθετε δὲ ὁ Σούτσος ἐν τῷ αὐτῷ γράμματι. « Εἰς τὸν γράμμα ἐνδὲ συναδελφοῦ ἀπὸ Πόλεως εἶδον νὰ γράφῃ, ὅτι ἀπὸ μερικὰς καταχρήσεις ἔλαβε μυρωδιὰν ἢ Διείκησις (ἢ τουρκικὴ), καὶ ἔτι ὁ Θεὸς μόνον νὰ εὐδοκήσῃ εἰς τὸ νὰ λάβουν οἱ σκοποὶ μας καλὴν ἐκδοασιν.»

ΣΕΛΙΣ 99.

(α) Δίδομεν τὴν ἀνήκουσαν διασάφησιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁ Σερβικὸς πόλεμος, προκύψας, ὡς καὶ ὁ Ἑλληνικὸς, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων τῆς ἀπανθρώπου καὶ ὀδύρεως καταδυναστείας τῶν Τούρκων, παρτάθη μέχρι τοῦ 1812, ἥτοι ἐπὶ ἐννέα ἐπίσης ἔτη, ὡς καὶ ὁ Ἑλληνικὸς. Ἀπὸ μὲν τοῦ 1804 μέχρι τοῦ 1806 ὑπεβοηθήθη παρὰ τοῦ τότε ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου, (ἔρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ Κεφ. Α' τοῦ τόμ. Β'), καὶ διετηρήθη ὑπὸ τὸν ἄξιον, τολμηρὸν καὶ αὐστηρὸν Καρᾶ-Γιώργην, βοηθουμένων πολυειδῶς τῶν Σέρβων καὶ παρὰ τῶν ἐν τῇ Αὐστρίᾳ ὁμοειθῶν αὐτοῖς καὶ μεθ' ὅλην τὴν πολιτικὴν ἀντίδρασιν ταύτης ἐντιῦθεν δὲ μέχρι τοῦ 1812 ὑπεστηρίχθη καὶ παρὰ τῶν Ῥώσων συμμαχούντων. Ἐπειθούσης τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου διὰ τὴν ἀρξαμένην εἰσελθὴν τοῦ Ναπολέοντος Α' κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἐκηρύσσεται μὲν ἡ Σερβία αὐτόνομος καὶ αὐτεδικοῦτος ἰσωτερικῶς ὑπὸ ἡγεμόνα, ἐκλεγόμενον κατὰ τὸ ἄρθρον 18ον παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ ἐπικυρούμενον ἀπλῶς παρὰ τῆς πόλεως, ἀπεξενούτο ὅμως ὅλων τῶν φρουρίων καὶ ἐπαρχιῶν τινῶν· οἱ δὲ λεγόμενοι σιπαχίδαι καὶ τοιοῦτοι ἔμενον καὶ πάλιν ἀπολαύοντες τὰς προτέρας αὐτῶν ἀπονεμάς. Συγχρόνως ὑπεκρεούτο ὁ Καρᾶ-Γιώργης, ὅπως ἐγκαταλείψῃ διὰ παντὸς τὴν Σερβίαν. Καὶ οὗτος μὲν πεισθεὶς εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Ῥώσου ἀρχιστρατήγου Κουτούζωφ, ἀπεχώρησεν ὑπὸ Ῥωσικὴν διαβατήριον ὡς ἀντιστρατήγος διὰ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἀφ' οὗ παρώτρυνεν ἐπιμόνως τοὺς Σέρβους, ὅπως δεχθῶσι τὰ τῆς συνθήκης, ὡς ἀδύνατοι καθιστάμενοι τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν πόλεμον, τῶν Ῥώσων.

σων αποσυρομένων· ἐκείναι δὲ ὡς ἤρουντο τὴν παράδοσιν τῶν φρουρῶν καὶ τὴν ἐπα-
νοδὸν τῶν σιπαχίδων, δεχόμεναι, ἵνα ὥς μόνον φόρου ὑπατελεῖς· ἡ δὲ πύλη δικαίωμα
ἐλάμβανεν ἐπιθέσας νέας, ἣν ἐπεζήτησε μάλιστα ἄμεσον, διότι καὶ στρατὸν πολὺν εἶχε
περὶ τὸν Ἰστρον ὡς ἐκ τῶν πρὸ ὀλίγου ῥωσικῶν πολέμων, καὶ ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν
Ῥώσων ἀπηλλαγμένη ἦν, καὶ ὁ ἄξιος τῶν Σέρβων πολέμαρχος Καρὰ-Γιόργης ἔλει-
πε πλέον. Ἐπὶ τριμηνίαν περίπου ἡδυνήθη ἀναβαλὼν τὴν τοιαύτην τῆς πύλης ἀπό-
φασιν ὁ Ῥώσος ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς· ἐπιμενέντων δὲ τῶν Σέρβων, ἐξε-
στράτευσεν κατ' αὐτῶν ἰσχυρὸς ὁ Χουρσὴτ πασσάς, καὶ ἀνακτῆσας τὰ φρούρια διὰ θυ-
σιῶν μεγάλων, πλείστην ἐπήνεγκε σφαγὴν καθ' ἅπασαν τὴν Σερβίαν, καὶ πολυάριθ-
μον ἐξηνδραπόδισε μέρος γυναικῶν καὶ παιδῶν. Ἀντὶ τριῶν ἐπωλήθη γροσίων ὁ Σέρβος
κατὰ τὴν ἀγορὰν τῶν αἰχμαλώτων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Θανατωθέντων ἐν ταύτῃ τῇ
ἐποχῇ τῶν σημαντικωτέρων Σέρβων ὀπλαρχηγῶν, ὡς τοῦ Χαϊτούτ Βέλκου καὶ ἄλλων,
ὁ εὐπατριδὴς ἡ Κνέζος Μηλόσχος Ὀμπρένοβιτς ἔμενεν ἐπὶ κεφαλῇς ἐνὸς σώματος· ἐπὶ
τέλους δὲ νικηθεὶς καὶ αὐτὸς, κατέφυγεν εἰς ἓν ὄρος, ὅπου ἡσφαλίζετο μετὰ ἄλλων
πολλῶν καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Ἄλλη Κάϊδω τοῦ Σουλίου, ἄλλη Λασκαρίνα Πούπλη τῶν
Πιστῶν, ἡ γυνὴ αὐτῇ, ἐμπνεομένη ὑπὸ πατριωτισμοῦ, ἤλεγξε τὸν Μηλόσχον ὡς ζη-
τήσαντα ἀνάνδρως καταφύγιον εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐνύυσσα εἰς τὸν Θεὸν ἠπέλιπεν, ὅτι
φονεύσει αὐτὸν ἡ ἰδίᾳ, ἐὰν μὴ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ νικήσῃ ἡ ἀ-
ποθάνῃ. Ὁ Μηλόσχος ἐμιοτιμήθη ἐπανακάμψας· προσέβαλε δὲ τοὺς βαρβάρους, ἐνί-
κησεν εὐτυχῶς καὶ βαθμυδὲν ἀπώθησεν ἅπαντας ἀπὸ τοῦ κέντρου καὶ τῶν ἐπαρχιῶν.
Τότε ἔπαυσαν τὰ μεταξὺ Τούρκων καὶ Σέρβων ὅπλα, καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρε-
στιοῦ ἀνεγνωρίσθη· ἄλλ' ὁ Μηλόσχος διαωρίσθη παρὰ τῆς πύλης ἀρχηγὸς τῆς Σερβίας
ἀνευ ἐκλογῆς ἐθνικῆς. Εἰζήτουν ἄρα εἰ ἀπεσταλμένοι τοῦ 1820 τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἐ-
χόρηγε αὐτοῖς ἡ συνθήκη.

ΣΕΛΙΣ 102.

(α) Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραφε συμβολικοῖς γράμμασι πρὸς τὸν Ὑψηλάντην καὶ ὁ
ἰακωθὸς Ῥίξος ἐξ Ἰασιίου: «... Ἐν τούτῳ τὰ τῆς Πόλεως μένουσιν νεκρά. Ἀνάγκη νὰ
ῥηροντίσῃτε διὰ αὐτὸν τὸν οὐσιωδέστατον πόντον ἐγκαίρως. Εἰδεάσετέ με διὰ ἡσυχίαν
«τῶν ἀδελφῶν»».

(β) Οὐδὲν ἄλλο περὶ τοῦ σχεδίου τούτου γνωρίζομεν, ἢ ὅτι βλέπομεν, ὡς κατωτέρω,
ἐν τῇ ἀπὸ 2 Ἰανουαρίου 1821 καὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῇ τοῦ Θέμελη
πρὸς τὸν Ἄνθρον:

«... Τὰ ἐδῶ πράγματα, ὡς ἔγνων, πάνυ καλῶς. Ἐνταυθαίεις μὲ
τοὺς ἐνταῦθα φίλους, ἐκατάλαβα τὰ πάντα βαρύτερον, καὶ μοι ἔδει-
ξαν καὶ τὸ σχέδιον, τὸ ὅποιον ἔστειλαν εἰς τὸν Καλὸν, καὶ εἶναι τωόν-
τι οὕτως ἄξιον νὰ γένη τὸ πρᾶγμα· καθότι τὸ θηρίον κτυπούμενον εἰς
τὴν οὐρὰν ἢ καὶ εἰς τοὺς πόδας, θέλει ξεράσει τὸ θανατηφόρον φαρμά-
κι του, εἰ καὶ ἀπαυδισμένον, καὶ θέλει καταμολύνει τοὺς πλάνους καὶ
νὰ φέρῃ δυσκολίας οὐκ ὀλίγας εἰς τὰ σκοπούμενα· τῆς κεφαλῆς του ὅ-
μως κατατραυματισθείσης, νεκρωθείσης, τὸ λοιπὸν σῶμα, ὅσον νὰ
κατασπαράξῃ, εἶναι πάντοτε μὲ νεκρὰν καὶ ἄνεργον κεφαλὴν καὶ δένε-
ται ξαδιώτατα. Ὅθεν ἂς διενεργηθῇ τὸ σταλὲν σχέδιον· ἂς διοργανι-

σθῇ διὰ τοῦ ῥαδιωτέρου καὶ ἐπωφελεστέρου τρόπου, καὶ ὅς μὴ παραβλεφθῇ καὶ ἀμεληθῇ, διότι ἔπονται ἐμπόδια».

(γ) Ἴδου ὅ,τι ἔγραφε τῷ Ὑψηλάντῃ κατὰ τὴν 3 ἰανουαρίου 1821, ἥτοι συγχρόνως μετὰ τοῦ Θέμελι: «... Μὲ θλίψιν τῆς ψυχῆς μου ἀνέγνωσα τὸν κακοφανισμὸν Σας ὅπου ὀρίζετε, ὅτι βλέπετε τὰς ἐλπίδας Σας ματαιωμένας, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὸν ζῆλον καὶ φιλογένειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμπόρων... Σεβαστὲ κύριε! τὰ πράγματα διευθύνονται μὲ τὴν ἐδικὴν Σας ἐπιμονὴν καὶ καλὴν κυβέρνησιν. Τὸ ἔθνος ὁμύει εἰς τὸ ὄνομά Σας (ἄνευ κολακείας)· ἔχει χρεῖαν ὅμως πολλῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια ἰδύνατο νὰ τὰ πληρώσῃ μία περιήγησις Σας ἐν καιρῷ... Ἡ Ἐκλαμπρότης Σας τί ἐπροσμένετε; νὰ ἰδῇτε τὰ πάντα ἑτοιμα χωρὶς κόπον πολὺν, καὶ χρόνον μακρὸν, καὶ δαπάνην ὅχι ὀλίγην καὶ τύχην λαμπράν; Τὰ καλὰ κόψω καὶ μὲλῳφ κινῶνται. Μὴ πρὸς Θεὸν ἀδμονήσετε καὶ παραιτηθῇτε! Ἐνθουσιῶνται τὰς ὑποσχέσεις Σας, τὰ ἔγραφα ὅπου εὐγένην ἀπὸ τὰς ἐκλαμπρῶν καὶ περιποθητῶν χρεῶν Σας, τὴν φήμην τοῦ σεβαστοῦ ὀνόματός Σας ὅπου διεδόθη εἰς ὅλον τὸ ἔθνος· ἐνὶ λόγῳ ἐμὸν ἔρχομαι εἰς τὸν χορὸν, καὶ πλέον κάμω, ὅ,τι Σας φωτίσῃ ἡ Θεὸς πρόνοια. Ἐγὼ δὲν νείμαι ἀρκετὸς νὰ δώσω σχεδὸν τοιοῦτον μεγάλου καὶ ἱεροῦ ἔργου, καθὼς ποτὶ τοιοῦτον δὲν ὑπεσχέθη τὸν ἑαυτὸν μου, ἀλλ' ὅ,τι προσταγὰς λάβω ἐγγράφους, ἐλπίζω εἰς τὴν θέαν πρόνοιαν νὰ τὰς ἐκτελέσω μὲ μόνην τὴν ἐπιμονὴν μου, τὴν ὅποιαν ἐφύλαξα ἀπὸ ἀρχῆς ὑποφύων παντοῖα, οἷον κινδύνους, διαβολὰς, φοβερισμούς, καὶ ἡμερινοὺς, φυλακὴν, καὶ δὲν ἀπηύδησά ποτε παρὰ μόνον εἰς τὸ χρηματικόν, ὅπου ἐξάτμισα ὅλας μου τὰς δυνάμεις... Ὑπὲρ ἑμαυτοῦ οὐ καυχῆσμαι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον».

Ὡσαύτως προσετίθει: «Τακτικὰς εἰδησεις τῶν ἔξω μερῶν καταγίνονται οἱ ἔφοροι νὰ κάμουν, καὶ εἶθε! Αἱ δὲ διατρέχουσαι νεώτεραι εἶναι, ὅτι ὁ πανθηρὸς (Ἀλῆ πασᾶς) θέλει ἀναστῆθαι διὰ τῶν χορευτῶν (Ἑλλήνων Καπατανίων), ὁ δὲ ἀπαθὴς (Σουλτάνος) σήμερον πρωὶ ἐδιώρισε νὰ ἐτοιμασθῶν δύο ἵπποι (μικρὰ πλοῖα)... Οἱ ἔφοροι σήμερον γράφουν, ἔν προφθάσουν, ἔν γράμμα διπλοῦν, ζητοῦντες τὰ ἐλλείποντα τὸ ἐν θέλει ἔλθῃ πρὸς τὴν σεβαστὴν μοι Ἐκλαμπρότητά Σας, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν Ἀρχὴν διὰ τοῦ εἰς Μέσσαν κυρίου Ν. Πατζίμαδου... Δεχθῆτε τὰ δύο γράμματα ὅπου Σας περιλαμβάνω τὸ ἐν εἶναι ἀπὸ τὸν Δημήτριον Παζιόπουλον, πρεσβὸν τοῦ Μωρέως, τὸ δὲ ἄλλο μοῦ τὸ ἔστειλεν ὁ Ἰωάννης Παπαζήγγιόπουλος ἀπὸ τὴν Πάτραν... Ἀπὸ τὸν Ἀρμάδιον (ἀρχιμανδρίτην Δικαίων) καὶ τὸν Παζιόπουλον ἐλάβομεν γράμματα τοῦ φεβρουαρίου εἰς τὴν Ἰδραν καὶ Πάτριν. Ὁ δεῦτερος λέγει διὰ τοὺς πρώτους (τοὺς Ἰδρατίους), ὅτι, ἐν ὅσῳ ζοῦν οἱ ἐλέφαντες τοῦ ἀπαθούς (ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου), δὲν θέλουν κινηθῆ, καὶ τὰ ἔμοια».

ΣΕΛΙΣ 103.

(α) Ἴδου ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴ τοῦ Λασιάνου, συμβουλευτικῆς γραμμᾶς πρωτοτύπως γεγραμμένη.

«Ἐκλαμπρότατε!

Ἰάσιον τὴν 1 ἰανουαρίου 1821.

«Χθὲς ἀργὰ ἦλθα ἐδῶ, καὶ εὐθὺς ἐπῆγα εἰς ἐντάμωσιν τοῦ Ῥιζοῦ καὶ ἔπειτα τῶν ἡγουμένων Φλωρεστίου καὶ Τριπαρχίτου, οἵτινες ἀνυπομόνως μὲ ἐπρόσμεναν. Ἡ ἐπιθυμία των εἶναι μεγίστη νὰ σὰς ἐνταμώσω. Τοὺς εἶπα, ὅτι εἶναι ἀδύνατον διὰ τὴν ἀσθενείαν σας, ἀλλ'

ὅτι θέλετε στείλῃ τὸν Νικολάκην, τὸ ὁποῖον καὶ πρέπει νὰ γίνη. Τὰ προβλήματα τοὺς, ὅσα ἐκατάλαβα, εἶναι τὰ ἐξῆς, εἰς τὰ ὅποια καὶ σκεφθῆτε, τὶ νὰ ἀποκριθῇ ὁ Νικολάκης.

« Α. » Ὁ Αὐθέντης τί θὰ ἀπογίνη, ὅταν συκωθῇ ἡ Ἑλλάς; Τὸ πρό-
βλημα τοῦτό με τὸ ἔκαμαν μὲ τρόπον διπλωματικὸν καὶ ὄχι ἀνοικτόν.
Ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ὁμιλίας τοὺς ἐκατάλαβα, ὅτι ὁ
Αὐθέντης φρονεῖ καὶ θέλει νὰ μείνῃ ἡγεμὼν καὶ τῶν δύο Ἑγεμονειῶν
ὑπὸ προστασίαν τῆς Ῥωσσίας, τοὺς εἶπα, ὅτι ἡ μετὰ τῆς Ἀρχῆς ἀλ-
ληλογραφία τῆς Ἐκλαμπρότητός σας εἶναι μυστική· ὅθεν καὶ δὲν ἡ-
ξούρω τίποτε περὶ τούτου. Ἐπειδὴ μὲ ἠρώτησαν, ἂν ἀποθάνῃ ὁ Βου-
κουρεστίου, θὰ μένουν καὶ αἱ δύο αὐθεντεῖαι εἰς τὸν Μιχάλοδοαν; τοὺς
εἶπα, ὅτι τοῦτο τὸ μανθάνουν ἀπὸ τὸν ἐκλαμπρότατον Νικολάκην.

« Β. » Ἄν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα περάσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα,
ποῖος θὰ προφυλάξῃ τοὺς τόπους; Πιστεύομεν, ὅτι θὰ ἔλθουν οἱ Ῥωσ-
σοί· ἀλλ' αὐτοὶ πῶς θὰ φερθοῦν μὲ τὸν Αὐθέντην; καὶ τὰ εἰσοδήματα
τοῦ τόπου τί θὰ γίνωνται; Ἐγὼ τοὺς εἶπα, ὅτι ἀγνοῶ καὶ τοῦτο. Μὲ
ἐβίασαν νὰ τοὺς εἰπῶ, τί συμπεραίνω κἄν; Λοιπὸν τοὺς εἶπα μὲ ὕ-
φορ διπλωματικὸν, ὅτι οἱ Ῥωσσοὶ ὡς προστάται πρέπει νὰ ἐμβώσιν
εἰς τοὺς τόπους τούτους, καὶ ὄχι ὡς κατακτηταί· ὅθεν θέλουν ἀφεύ-
κτως προστατεύσει τοὺς Αὐθέντας μὲ ὅλα τὰ δικαιώματα τῶν τόπων,
ἕως ὅτου ἀποκατασταθῇ ἡ Ἑλλάς, καὶ τότε διὰ τοῦ πρέσβεως γίνον-
ται αἱ ἀναγκαῖαι συνδιαλέξεις πρὸς αὐτόν. . . »

(5) Ἰδού τὸ συμβολικὸν ὡσαύτως γράμμα τοῦ Λασσάνου πρὸς τὸν Ἰψηλάντην.

Ἐκλαμπρότατε.

Ἰάσιον, 2 ἰανουαρίου 1821.

« . . . Ἦλθον ὅλοι οἱ φίλοι καὶ μὲ ἐπεσκέφθησαν. Μάλιστα ἔστειλε
καὶ ὁ Αὐθέντης ἄνθρωπον. Ὁ Αὐθέντης ἐφοβήθη πολὺ ἀπὸ τὸν διορ-
γανισμὸν τῶν στρατευμάτων, καὶ τρόπον τινὰ τὸν ἐμποδίζει. Ἐζήτη-
σαν ὁ Γάτσος καὶ οἱ λοιποὶ νὰ λάβωσι τὰς πατέρας, 16 τὸν ἀριθμὸν,
πληρώνοντες τὰ συνειθισμένα, καὶ δὲν τὰς δίδει ἀπὸ τὸν φόβον του.
Ἐκατάλαβα ἀπὸ τῆς ὁμιλίας τῶν περὶ αὐτὸν τὰ ἀκόλουθα.

« Ὅτι προσμένει ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα, ἢ ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν,
ἀπόκρισιν εἰς τὸ ἀφαιρετικὸν του γράμμα.

« Ὅτι προσμένει νὰ ἐνεργήσῃτε ἡ Ἐκλαμπρότης σας διὰ τοῦ Κα-
ποδίστρια καὶ τοῦ Στρωγανῶφ, νὰ γίνη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλέκο-
Βόδα αὐθέντης τῆς Βλαχίας. . . »

«Ὅτι φοβείται, μήπως τὸ στράτευμα εὐγῇ ἀπὸ τοῦτα τὰ μέρη, καὶ μείνῃ αὐτὸς γυμνός. Μάλιστα ἐπρόβαλε διὰ τοῦ Ποστέλνικου εἰς τὸν Γάτζον, πῶς εἶναι δυνατόν εἰς μίαν διοίκησιν νὰ γίνεταί ἄλλη διοίκησις; καὶ ἤθελε νὰ τὸν χαρίσῃ καὶ ἐν αὐτῷ ὁ Γάτζος ὅμως τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι τὰ στρατεύματα εἶναι πάντοτε πρόθυμα εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Αὐθέντου, καὶ ὅτι ἐδιωρίσθη αὐτὸς νὰ τὰ ἐργανίσῃ, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὁ Αὐθέντης.

«Αὐτὰ εἶναι τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Ποστέλνικος καὶ ὁ Ἡγούμενος θέλουν νὰ σᾶς κάμουν, ὅχι ὅμως ἀνοικτὰ, ἀλλὰ πλαγίως. Αὐτὰ ἤθελαν νὰ σᾶς κάμουν, καὶ ὅταν ἐστείλατε τὸν Καντακουζηνόν· καὶ διὰ τοῦτο, ἢ τὸν Νικολάκην ἢ τὸν Καντακουζηνόν στείλετε, δὲν θὰ τελειώσῃ ὅμως τίποτε, ἐπειδὴ αὐτοὶ θέλουν νὰ βεβαιωθοῦν ἀπὸ τὸ στόμα σας, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θὰ ἀρχίσουν νὰ ὁμιλοῦν πλαγίως καὶ διπλωματικῶς, διὰ νὰ κλέψουν λόγια, τὰ ὁποῖα τὰ τεχνολογοῦν πολλοί, ὅπως καθεὶς ἐτεχνολόγησε τὴν λέξιν *Ἀρίσταρχος*, ὅπου ἐγράφη εἰς τὸν Αὐθέντην, ὅτι ἐννέει *Αὐθέντης Βλαχίας*. Λοιπὸν ἦτον πολλὰ ἀναγκαῖον νὰ κάματε τρόπον ἢ Ἐκλαμπρότης σας νὰ τοὺς ἐνταμώσητε, ἢ τοῦλάχιστον νὰ τοὺς ὑποσχεθῆτε, διότι ἄλλῶς δὲν κάμνομεν τίποτε καὶ χάνομεν τὸν καιρὸν μας. Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως στείλατε εἰς μόνον τὸν Αὐθέντην τὸ δίπλωμα Ἀρχηγοῦ τῶν Ἀφιερωμένων, διὰ νὰ φαίνεται ὡς ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων, καὶ νὰ μᾶς δώσῃ εὐθὺς τὰς ποτέρας, καὶ τότε χωρὶς ἐξοδα ἐτοιμάζομεν 1500 ἀνθρώπους. Ἐγὼ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ παρρησιασθῶ εἰς αὐτόν· ὅθεν μὴ σᾶς κακοφαίνεται, διότι παραβαίνω τὴν διαταγὴν σας. Δὲν τὸ κάμνω ἀπὸ φιλοδοξίαν μου, ἀλλὰ διὰ τὸ κοινὸν καλόν. Μὲ ἐζήτησε τρεῖς ἡδὴ φορὰς τὸ δίπλωμα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ στείλετε ἐμένα, διὰ νὰ τὸ ἐγχειρίσω ἰδιοχείρως καὶ νὰ τὸν βεβαιώσω, ὅτι εἶμαι προσταγμένος νὰ τὸν ὑπακούω εἰς κάθε περίστασιν μὲ τὸ στράτευμα· καὶ τότε σᾶς ὑπόσχομαι, εἰς δύο ἐβδομάδας νὰ διοργανίσω τρεῖς ἀξιολόγους χιλιρχίνας, ἐπειδὴ ἐνεργῶ καὶ βάνω καὶ μέσα εἰς τὴν κούρτην ἐδικoύς μας ἀρχηγούς. Ἄν ὅμως δὲν ἀκολουθήσητε οὕτως, τότε ὁ καιρὸς θὰ μὲ διδάξῃ, τί νὰ κάμω. Ἐκλαμπρότατε, μὴν ἔχετε πρὸς μετὴν παραμιχρὰν ὑποψίαν. Ἐγὼ εἶμαι ἐτοιμὸς νὰ θυσιασθῶ διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος μου· καὶ, ἂν στοχάζεσθε, ὅτι τὰ κάμνω καὶ τὰ ζητῶ αὐτὰ, διὰ νὰ παίξω ρόλον, εἶσθε πολὺ λανθασμένος. Καί, διὰ νὰ σᾶς βεβαιώσω, σᾶς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, ὅτι, καὶ τῶρα καὶ ἄφ' οὗ ἐλευθερωθῇ ἡ Ἑλλάς,

νά μὴ δεχθῶ καμμίαν ἀξίαν, ἀλλὰ νὰ ᾤμαι ἀπλοῦς συνεργός.

« Ἄν τὸ κρίνετε εὐλογον στείλετέ με καὶ διὰ τὸν Ποστέλνικον κα-
νένα δίπλωμα.

« Ὅλοι οἱ ἐδῶ ἀδελφοὶ εἶναι πρόθυμοι· δὲν κάμνουσιν ὅμως καμ-
μίαν καταβολὴν ἀκόμῃ, ἐπειδὴ ὅλοι ἔχουσι τὰ ὅμματά των προση-
λωμένα εἰς τὸν Αὐθέντην. Ὅθεν ἀμέσως μετὰ τὴν παραλαβὴν τῆς πα-
ρούσης μου, στείλετέ με, ὅσα σὰς ζητῶ, μὲ γράμμα πρὸς τὸν Αὐ-
θέντην, εἰς τὸ ὅποιον νὰ τοῦ λέγετε, ὅτι πρέπει νὰ ἀφήσῃ τὰς ποτέ-
ρας εἰς χεῖράς μας νὰ τὰς διοργανίσωμεν, καθὼς πρέπει διὰ τὸ κα-
λὸν του... »

(γ) Διὰ τοῦτο ἔγραψε κατόπιν ὁ Ρίξος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην συμβολικοῖς γράμ-
μασι, ὑποστηρίζων τὸ ἀκίνδυνον τῆς κατηχήσεως τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος, ὡς ἀ-
κολούθως.

« ... Ὁ ἡγεμὼν ἐμβῆκεν εἰς τὸ πρᾶγμα κίτ κί κέτ· θέλει λοιπὸν
νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του, καθὼς πρέπει· θέλει δηλαδὴ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς
τὴν ὑπόθεσιν ὅσον τὸ ἀπὸ μέρος του. Τοῦτο γίνεται, ὅταν κατηχηθῇ ὁ
ἀδελφός του Καπουκεχαγιῆς εἰς Πόλιν. Τότε αὐτὸς, ὡς εἰδήμων, θέλει
ἐξετάζει τὰ πρᾶγματα περιέργως καὶ ἐπιστημονικῶς, καὶ θέλει μᾶς ἰ-
δεάζῃ ἀμέσως, ἐν ᾧ τώρα, πάντῃ ἀνίδεος, μῆτε ἐξετάζει, μῆτε μᾶς
γράφει. Οὐδεὶς, οὐδεὶς φόβος, μήπως δὲν θελήσῃ νὰ ἐμβῇ, ἢ ἐμβὰς νὰ
προδώσῃ· πρῶτον, διότι θέλει προδώσῃ ἀδελφὸν καὶ πατέρα, (ὅστις
καὶ αὐτὸς ὅλος ἐμβῆκε, δὲν ἔστειλε δὲ ἀκόμῃ τὸ γράμμα του μὲ τὸ
ἄρθρον τῆς κατηχήσεως ὅλης τῆς οἰκογενείας· γράψετε με, ὅτι θέλε-
τε τὸ γράμμα, καὶ θέλω σὰς στείλω ἀμέσως)· δεύτερον, διότι, ὅταν κα-
κοπάθῃ ὁ ἀδελφός του ὁ ἡγεμὼν, ἀφεύκτως θὰ κακοπάθῃ καὶ αὐτός.
Εἶναι λοιπὸν τὸ πρᾶγμα πάντῃ ἀκίνδυνον καὶ ἀναγκαῖόν-τατον. Προσμέ-
νομεν τὴν γνώμην σας, διὰ νὰ τὸ ἐνεργήσωμεν. Θέλομεν στείλῃ τὸν
ἡγούμενον Λουκᾶν ἀδελφόν, μὲ πρόσχημα ὅτι ἔχει ὑπόθεσιν τὸ μονα-
στήριόν του εἰς τὸ Ὅρος, καὶ θέλει τὸν κατηχήσῃ ἐφωδιασμένος μὲ
γράμματα τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ πατρὸς, ὅτι νὰ τὸν πιστεύσῃ καὶ
νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀφεύκτως, εἰς ὅσα τὸν εἴπῃ. Τότε θέλομεν χρησιμεύ-
σῃ εἰς τὴν Ἀδελφότητα μὲ τὰς διαφοροὺς εἰδήσεις ὅπου θέλομεν λαμ-
βάνει.

« Πρὸ μηνῶν εἶχε γράψῃ ὁ ἡγεμὼν εἰς τὸν Χαλέτη ἰδιῶς, ὅτι δύο
μεγάλοι Γάλλοι ἐν τῶν λιμπερὸ ἀντάμωσαν ἰνκόνιτο τὸν Φραγκίσκον
καὶ ἀνεκκλύφθησαν εἰς αὐτὸν, τίνες ᾔσαν· τὸν εἶπον, ὅτι τὸ ἔθνος τῆς

Γαλλίας τοὺς στέλλει νὰ τὸν προβάλουν τὸ νὰ ἀναγνώρισῃ τὸν μικρὸν Ναπολέοντα βασιλέα Γαλλίας, καὶ ὅτι, ἂν δὲν δεχθῇ τὸ πρόβλημα, θέλει ἀναγκασθῇ ἀπὸ τετρακοσίας χιλιάδας βαγιονέτας· καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ πρόβλημα ἔγινε καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον· καὶ ὅτι ἀπεκρίθη, ὅτι θέλει τὸ ῥεῖ. Τοῦτο ἦτον ἀδέσποτον, καὶ ὡς μυστικὸν ἐγράφη, διὰ νὰ φοβίσῃ τὸν Χαλέτη, καὶ νὰ τρέμῃ περισσότερον τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ἀκολούθως νὰ ῥεσπετάρῃ τοὺς Γραικοὺς. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἦθος τῶν βαρβάρων».

ΣΕΛΙΣ 104.

(2) Ἰδοὺ ἡ πολλοῦ λόγου ἰδία ἔκθεσις τοῦ Λασσάνου, διὰ συμβολικῶν γεγραμμένη πρωτοτύπως γραμμάτων.

« Ἐκλαμπρότατε.

ἐξ Ἰακίου τὴν 12 ἰανουαρίου 1821.

« Ψὲς εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντος Ποστελνίκου μὲ ἐντάμωσεν ὁ Ἥγεμὼν, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ συνδιάλεξις μου ἐσήκωσεν ὅλας τὰς διατρεξάσας διαφωνίας. Ὁ Ἥγεμὼν εἶναι ἄνθρωπος μὲ χαρακτηρὰ μέγαν καὶ σταθερὸν, εἶναι εἰλικρινὴς εἰς ἅκρον καὶ μὲ μεγάλην εἰλικρίνειαν μὲ ὠμίλησε δι' ὅλα. Ἐπίπληξε τὸν Φλωρεστίου διὰ τὸ πρόβλημα, ὅτι ὁ Αὐθέντης τάχα θέλει νὰ λαμβάνῃ ὅλας τὰς προσταγὰς σας, καὶ ὕστερα νὰ διορίζῃ αὐτὸς, διὰ νὰ ἐκτελῶνται, καὶ μὲ εἶπεν, ὅτι τοῦτο ἦτον *mal entendu*. Τὰ μόνα προβλήματα τοῦ εἶναι τ' ἀκόλουθα.

« Α΄. Ἐπειδὴ ἤξεύρει, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν θέλει ἀπὸ τὰ κινήματά μας νὰ κομπρομεταρισθῇ ἡ Ῥωσσία τὸ παραμικρὸν, παρακαλεῖ τὴν Ἐκλαμπρότητά σας εἰλικρινῶς, εἰς ὅλας τὰς προσταγὰς σας νὰ προβλέπετε τοῦτο μόνον, ὥστε νὰ μὴ φανῇ ἡ Ὑψηλότης του, ὅτι πράττει τι ἐναντίον τῶν ἰντερέσσων τῆς Ῥωσσίας καὶ προσκρούσει κατὰ τι.

« Β΄. Ἐπειδὴ ἡ Ὑψηλότης του σὰς ἀγαπᾷ εἰλικρινῶς καὶ ἀδελφικῶς, ὅχι μόνον τὸ προσμένει, ἀλλὰ καὶ τὸ πρετεντέρει ἀπὸ τὴν Ἐκλαμπρότητά σας, νὰ τὸν ἀγαπᾶτε μὲ τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν, νὰ τὸν ἔχετε ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σας, καὶ νὰ τὸν νομίζετε καθαρὸν πατριώτην καὶ πρόθυμὸν νὰ ἐκτελῇ ὅλα τὰ προσταζόμενά σας, ἂν καὶ ἀπαιτοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του. Νὰ μὴ σὰς περάσῃ ποτὲ ἡ παραμικρὰ ὑποψία, ὅτι ἡ Ὑψηλότης του ἐμβῆκεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν, διὰ νὰ ὠφεληθῇ κατὰ τι, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον ἀπὸ καθαρὸν πατριωτισμόν. Καὶ τῶνόντι μὲ ὠρίσθη εἰς τὸ ὕψιστον Ὅν (εἶναι δὲ θεοσεβής) καὶ εἰς

ΤΟΜΟΣ Α΄.

48

τὴν ζῶν τῶν τέκνων του καὶ τῆς γυναικὸς του, ὅτι, ἀφ' οὗ εὐδοκίησῃ ἡ Θεία πρόνοια καὶ ἐλευθερωθῇ τὸ ἔθνος μας, ἡ Ὑψηλότης του δὲν ὑποκρύπτει καμμίαν *arriere pensée*, ἀλλὰ προκρίνει καὶ εὐχαριστεῖται νὰ ᾔναι ἓνας ἰδιώτης, ἓνας Λασσάνης· (αὐτοὶ ἦσαν οἱ λόγοι του.)

«Ὅσον δὲ περὶ Ἐφορίας, οἱ λόγοι του ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι, τοὺς δ-ποίους ὅμως δὲν ἐνόησε καλὰ ὁ Φλωρεστίου καὶ τοὺς παρεξήγησε. Ἡ Ὑψηλότης του στοχάζεται, ὅτι μόνον εἰς τὰς πολλὰ ντελικάτας ὑποθέσεις νὰ μὴν τοὺς ἀνακατώνετε, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρετε τὰς προσταγὰς σας πρὸς τὴν Ὑψηλότητά του, καὶ ἡ Ὑψηλότης του, χωρὶς νὰ τὰς ἀναφέρῃ εἰς ὅλους παρὰ εἰς τὸν Ῥίζον καὶ εἰς ἐμένα, θέλει ἐκτελεῖ ὅλας τὰς προσταγὰς σας μὲ τὴν μεγίστην προθυμίαν ἄφρονος καὶ χωρὶς πο-τὲ νὰ θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ, διὰ νὰ μάθῃ τὸ διὰ τί, ἀλλὰ ἀφίνεσται εἰς τὴν κρίσιν καὶ θέλησίν σας νὰ τὸν ξεμυστηρεύεσθε, ὅσα μόνον μυστή-ρια κρίνετε ἡ Ἐκλαμπρότης σας εὐλογον νὰ ἤξυρῃ.

«Διὰ δὲ τὰς ποτέρας, ὅπου δὲν τὰς ἔδωκεν ὡς τώρα, ἦτον ἡ ἀκόλου-θος αἰτία. Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Καλλιμάχου οἱ καπετάνιοι ἔκα-μαν μυρίας ἀταξίας, ἐδιόρισαν τὰς ποτέρας εἰς τὴν βιστιαρίαν· τώρα, νὰ τὰς σηκώσῃ ἀπεκεῖ, θὰ προξενηθῇ μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ αὐ-τοῦ σύγχισις. Μολοντοῦτο, ἐπειδὴ ἡ Ἐκλαμπρότης σας προσταάζετε, τὸ κάμνει καὶ τοῦτο, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ διὰ τί. Τοῦτο σὰς παρακα-λεῖ μόνον, ὅπου νὰ δοθῶν εἰς τὰ ὁτσάκια τῆς κούρτης (δηλαδὴ εἰς τὸν Δελήμπαση καὶ Τουφεκτσήμπαση, καὶ ὅπου δὲν ἐκρίθησαν ἄξιοι νὰ ἔμβουν εἰς τὴν Ἑταιρίαν ὡς γέροντες καὶ ἀνάξιοι), πέντε καπετα-νίαι· αἱ δὲ λοιπαὶ νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν ἀδελφότητα. Τοῦτο δὲ νὰ γίνῃ, διὰ νὰ μὴ φανῇ βαρὺ εἰς τὰ ὁτσάκια.

«Διὰ τὴν συνδρομὴν του εἶπε νὰ μὴ κυτάξετέ ποτε, τί γράφει, ἀλ-λὰ νὰ ἔχετε τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὅλη του ἡ περουσία, ὅλα τὰ τζουβα-ρικά, (τὰ ὅποια, μὲ εἶπεν, εἶναι ἀρκετά,) καὶ ὅλα, ὅσα ἡμπορεῖ ἓνας ἡγεμὼν νὰ συνάξῃ, τὰ ἔχει ἀφιερωμένα εἰς τὴν Ἑταιρίαν. Καὶ ἐπειδὴ γνωρίζει τὴν Ἐκλαμπρότητά σας Ἀρχὴν, μὲ εἶπε νὰ σὰς γράψω, ὅτι νὰ τὸν θεωρῇτε κάσσαν τῆς Ἑταιρίας· καὶ, ὅταν ᾔναι ἀνάγκη, νὰ τὸν γράψετε μόνον ἓνα λόγον, ὅτι χρειάζονται ἑκατὸν, διακόσια, τριακό-σια πουργεῖα, καὶ εἶναι ἐτοιμος νὰ τὰ μετρᾷ, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ, διατί· καὶ, ὅταν ἔλθῃ ἡ προσδοκωμένη ὥρα, μολονότι ἔχει χρέος δέκα χι-λιάδας πουργεῖα, καταβάλλει καὶ δύο καὶ τρεῖς χιλιάδας πουργεῖα. Διὰ περισσοτέρων σας βεβαιότητα ἤθελε καὶ ἰδιοχείρως νὰ προσημειώ-

ση τοὺς λόγους τούτους· ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἐβεβαίωσα περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς ψυχῆς σας καὶ περὶ τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν ἔχετε εἰς τὸ ὑποκειμένον του. . .

«Καὶ τωόντι, Ἐκλαμπρότατε, εἶναι εἰλικρινὴς καὶ ἄξιος τῆς τοιαύτης ἀγάπης σας· δὲν εἶνε καθόλου Φαναριώτης. Ἄν ἐνταμώνετε μαζὴ τοὺς τρεῖς ἡμέρας προτῆτερα, δὲν ἀκολουθοῦσαν αἱ διαφωνίαι, τὰς ὁποίας ἐμάθετε ἀπὸ τὸν αὐτάδελφόν σας καὶ Καντακουζηνόν. Πλὴν ἐγὼ ἀκολουθῶν τὴν διαταγὴν σας ἀπέφευγα τὴν ἐντευξίν του· καὶ μήτε χθὲς δὲν ὅλ' τὸν ἐβλεπα, ἂν δὲν μὲ ἐβίαζε μεγάλως. Διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσουν εἰς τὸ ἐξῆς παρόμοια, ἀπεφασίσθη νὰ μὴ ἀναφέρετε δι' ἄλλου στόματος, ἀλλὰ προσωπικῶς καὶ μόνον ἐνώπιον τοῦ Ῥίζου.

«Προσέτι μὲ εἶπε νὰ σὰς γράψω· ὅταν εἰς τὸ ἐξῆς ἔχετε νὰ γράψετε πρὸς αὐτὸν, πρὸς τὸν Ῥίζον, ἢ πρὸς με, πράγματα μινιστεριάλε, τὰ ὁποῖα νὰ μὴν ἦναι γνωστὰ εἰς ἄλλους παρὰ εἰς ἡμᾶς τοὺς τρεῖς, νὰ προσθέτετε εἰς τὴν περίοδον ἓνα σταυρὸν, καὶ εἶναι ἱκανὸν νὰ τὸ ἐννοήσωμεν.

«Τὸν ἀφανερῶθ' ὁ ὄνομα Ἀρίσταρχος εἰς τοὺς ἀδελφούς, μὲ εἶπεν, ὅτι ἐσφαλεναὐτός, ἐπειδὴ τὸ ἐσημείωνεν εἰς ὅλας τὰς συνδρομάς. Πλὴν σὰς παρακαλεῖ καὶ ἐλπίζει νὰ τὸν συγχωρήσετε, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρεν, ὅτι πρέπει νὰ φυλαχθῇ μυστικόν. Ὅθεν τώρα νὰ τὸν δώσετε ἄλλο ὄνομα, τὸ ὅποῖον βέβαια εἰς κανένα δὲν θέλει τὸ ξεμυστηρευθῇ, ἀλλὰ θέλει τὸ μεταχειρίζεται μόνον δι' ἐκεῖνο τὸ τέλος, ὁποῦ τὸν γράψετε.

«Θλίβεται πολὺ ἡ ψυχὴ του, διότι αἱ ἀκολουθήσασαι συγχίσεις χωρὶς τὴν εἰδησίην του μέλλουν νὰ σὰς ταραξουν, καὶ ἀνυπομόνως προσμένει τὴν ἀπόκρισίν σας εἰς τοῦτο τὸ γράμμα, διὰ νὰ μάθῃ, ὅτι ἡσυχάσατε καὶ ἐγνωρίσατε τὸν χαρακτῆρά του, καὶ οὕτω νὰ ἡσυχάσῃ καὶ ἡ Ὑψηλότης του καὶ νὰ ἦναι βέβαιος τῆς εἰλικρινοῦς πρὸς αὐτὸν φιλίας καὶ ἀγάπης σας.

«Τὸν ἐκακοφάνη προσέτι, ὅτι ἐταράχθησαν καὶ οἱ εἰς Σκουλένι ἐλθόντες φίλοι· καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐγὼ τὸν ἐβεβαίωσα τὸ ἐναντίον, δὲν ἐπέισθη, ἀλλὰ μὲ εἶπε τούτους τοὺς λόγους: Λασσάνη μου, ἐκατάλαβα πολὺ καλὰ, ὅτι ὑπώπτευσαν εἰς τὸν χαρακτῆρά μου, ἐπειδὴ ὁ ἀγαπητός μου Πεῖζαδὲς ἐγγραφεν, ὅτι ὁ ἀδελφός του καὶ ὁ Καντακουζηνὸς θὰ σὰς εἰποῦν πολλὰ καλὰ, καὶ αὐτοί, φαίνεται, ἐυστάλλησαν καὶ τίποτε δὲν εἶπαν τὸν Παστέλνικον, ὅστις εἶναι ἄλλος ἐγώ.

«Μὲ εἶπε νὰ σὰς εἰδοποιήσω, ὅτι τὸν γράφουν ἀπὸ Βιέναν, ὅτι ὁ

Στρωγανῶφ ἔλαβε προσταγὴν νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν· πότον δὲ ἐδιόρισαν εἰς τὸν τόπον του, δὲν τὸν σημειοῦνουν, καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνει, μήπως ὁ Αὐτοκράτωρ κάμνη τοῦτο, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Στρωγανῶφ ἀπὸ τὴν Πόλιν, ὥστε νὰ μὴ εὔρεθῇ ἐκεῖ εἰς τὴν κοινὴν σύγχυσιν καὶ κακοπάθῃ.

«Ὁ διοργανισμὸς τῆς πόλεως εἶναι γνωστὸς εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τὴν κούρτην, καὶ, καθὼς ἐκατάλαβα, ὁ Φλωρεστίου πηγαίνει μόνον καὶ μόνον, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Αὐθέντου καὶ Ῥίζου· τὸν εἶπα λοιπὸν χθὲς, νὰ μὴ τύχῃ καὶ μαρτυρήσῃ εἰς κανένα τὰ τρέχοντα, ἀλλὰ νὰ τοὺς συστήσῃ μόνον εἰς τοὺς Ἐφόρους ἐκεῖ, καὶ ἐκεῖνοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ τοὺς προφυλάξωσι, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ νόημα ὅς ἦναι καὶ τῆς Ἐκλαμπρότητός σας τὸ γράμμα πρὸς τοὺς Ἐφόρους. Αὐτὸς ὁ Φλωρεστίου εἶναι ἄνθρωπος πολὺ διαβολεμένος· ἔχει σχέσεις στενοτάτας μὲ ὅλους τοὺς μεγάλους, οἱ ὅποιοι καὶ τὸν ἀκούουσι· εἶναι ὅμως καὶ εἰς ἄκρον φιλόπατρις.

«Ἀκαταπαύστως μὲ ἐξετάζουσιν, ἂν ἡ Ἐκλαμπρότης σας λαμβάνετε καὶ στέλλετε ἀσφαλῶς καὶ ταχέως πρὸς τὸν Καποδίστρια γράμματα, καὶ ἐγὼ τοὺς λέγω, ὅτι περὶ αὐτῆς τῆς ἀλληλογραφίας εἰς κανένα ποτὲ δὲν ἐκτείνεσθε, ἀλλὰ τὴν φυλάγετε μυστικὴν.

«Ἐπειδὴ εἰς τὴν προκήρυξιν ἀναφέρετε, ὅτι ἡ ὥρα ἐγγίζει, ἠθέληθησαν νὰ τοὺς πληροφορήσω περὶ τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ ὕλου. Διὰ μὲν λοιπὸν ἐκεῖνα τὰ μέρη, τὰ ὅποια εἶναι διωργανισμένα, τοὺς εἶπα τὴν ἀλήθειαν· διὰ δὲ τὰ ἀνοργάνιστα ἔπλασα μὲ τὸν νοῦν μου καὶ τοὺς εἶπα καὶ εὐχαριστήθησαν μεγάλως, λέγοντες ὅλοι, ὅτι τώρα, ναί, ἀποφασίζομεν νὰ θυσιασθῶμεν. Μὴ σᾶς κακοφανῇ· ἀλλέως ὁ λαγὸς δὲν πιάνεται· ἐδῶ δὲν περνᾷ τὸ Δὲν ἠξέυρω, διότι τὰ ἀφίνουν ὅλα εἰς τὴν μέσσην, καθὼς ἦλθα καὶ τοὺς ἡῦρα ὅλους ἀπονεναρκαμένους, ἀλλὰ χρειάζεται τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀριστείδου: Οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ γελῶνται. Λοιπὸν ὅς τοὺς γελάσωμεν· πάντοτε ὅμως χωρὶς βλάβην των.

«Ὁ Αὐθέντης μὲ ὑστέρησε τὴν σεβαστὴν μοι εἰκόνα σας, διὰ νὰ σᾶς βλέπῃ, λέγει, πᾶσαν ἡμέραν. Λοιπὸν παρακαλῶ τὸν πρίγκιπα Καντακουζηνὸν νὰ λάβῃ τὴν καλοσύνην, διὰ νὰ μὲ στείλῃ τὴν ἐδικήν του. Ἡ Ἐκλαμπρότης του ἔχει τὸ πρωτότυπον ἔμπροσθέν του.

«Εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς μικρᾶς μου ἀσθενείας ἄλλο ἔργον δὲν ἔχω περὶ νὰ συμβιβάζω καὶ νὰ κατὰπραίνω ἀδελφοὺς διὰ μικρὰς των ἀνεμεταξύ των διαφορὰς.

«Ὁ θάνατος τοῦ Καμαρηνοῦ εἶναι γνωστὸς ἐδῶ μόνον εἰς τὸν Αὐθέντην, Ποστέλνικον, Γάτζον καὶ Μιχαλάκην· οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ τὸν ἀγνοοῦσι· με ἐρώτησαν τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς εἶπα, ὅτι συγγενεῖς τινες τοῦ Πεβρῆιδοῦ ἀκούοντές τον νὰ φλυαρῇ κατ' αὐτοῦ πολλὰ, τὸν ἐκδικήθησαν.

«Τῆς Σερβίας οἱ δεπουτάτοι ἐρωτήθησαν ἀπὸ τὸ Δεβλέτι, ἂν ἔχωσι τὴν ἄδειαν καὶ τὸ πληρεξούσιον νὰ τρατάρωσι. Αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εἶναι μόνον προσταγμένοι νὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὰ προβλήματα τῶν χωρὶς τὴν παραμικρὰν μεταβολήν. Λοιπὸν τοὺς εἶπεν ἡ Πόρτα, ὅτι ἀρχήτερα δὲν τρατάρει με αὐτοὺς, ἐν ὅσῳ δὲν λάβουν πληρεξουσιότητα, καὶ οὕτως ἔστειλαν εἰς Σερβίαν νὰ ζητήσωσι. Τοῦτο τὸ κάμνει ἡ Πόρτα, διὰ νὰ κερδήσῃ καιρὸν. Αὐταὶ εἶναι αἱ ὑστεριναὶ τῆς Πόλεως εἰδήσεις. Περὶ δὲ Ἀλῆ Πασσᾶ τίποτε βέβαιον δὲν ἀκούσεται. Ἐπειδὴ εἰς τὴν διαδοχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Μιλόση ἀντεστάθῃ πολὺ ἡ Πόρτα, λέγουσα, ὅτι τοῦτο ποτὲ δὲν ἔγινεν, ἀπεκρίθησαν οἱ Σέρβοι, ὅτι, καθὼς εἰς τὴν Βλαχομοποδανίαν ἐδιωρίσθησαν τέσσαρες οἰκογένειαι διαδοχικαί, παρομοίως ζητοῦν καὶ αὐτοὶ μίαν μόνον.

«Ὁ Ἀριστείδης εἶναι ἀνάγκη νὰ σταλῇ ὅσον τάχιστα, ἐπειδὴ φοβοῦμαι, μήπως οἱ Σέρβοι μᾶς πολιτεύωνται ἐπὶ τὸ παρὸν, διὰ νὰ ἀφελθῶσιν ἀπὸ τὰς ἰδικὰς μας ἐνεργείας, νὰ στερεώσωσι τὰ δικαιώματά των καὶ ὕστερα νὰ μᾶς ἀφῇσωσιν εἰς τὴν λάσπην. Ἐντεῦθεν ὁμῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ διέλθῃ, καθὼς σᾶς ἔγραψε καὶ ὁ ἴδιος Ῥίζος. Λοιπὸν μένει νὰ ἐκλέξετε ἄλλον δρόμον τὸν συντομώτατον.

«Ὁ Λεβεντίδης δὲν ἦλθεν ἀκόμῃ· τὰ δὲ διὰ Βουκουρέστιον γράμματα ἐξαπέστειλα ἀσφαλῶς με ἐπίτηδες ἀνθρωπῶν. Οἱ πλείότεροι τῶν ἐδῶ τὸν λατρεύουσι. Λοιπὸν πρέπει νὰ μάθῃ τὰ πάντα διὰ τοῦτο εἶναι καλλίτερον νὰ τῷ τὰ εἴπωμεν ἡμεῖς, διὰ νὰ μὴ ἔμβῃ εἰς τινα ὑποψίαν.

«Μόλις ἡσύχασα τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔβαλα εἰς τάξιν, ὥστε νὰ κινήθῃ ἡ συνδρομὴ καὶ νὰ καταγραφῶσι προσωρινῶς, ἤγουν διὰ μόνον τὰς τωρινὰς καταπειγούσας ἀνάγκας, ἕως ἑκατὸν τριάντα χιλιάδας γρόσια, καὶ ἰδοὺ τὴν στιγμὴν ταύτην εὐγῆκαν ἄλλα ἀνακατωμάτα. Ἀνθρωποὶ ἀπὸ Γαλάτζι ἦλθαν καὶ ἐκοινολόγησαν εἰς ὕλους τοὺς ἀδελφοὺς τὸν θάνατον τοῦ Καμαρηνοῦ βεβαιόνοντες, ὅτι ἡ Θέμελης, ὁ Σφαγέλος καὶ ὁ Διονυσάκης εἶπαν ῥητῶς, ὅτι εἶχαν προσταγὴν ἀπὸ

τὴν Ἐκλαμπρότητά σας νὰ ἐκτελέσωσι τοῦτο· καί, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι βεβαίως τὸ ἐπροστάξατε, λέγουσιν, ὅτι ἐστάλησαν καὶ τὰ χαρτῖα τοῦ μέσον Ἰσμαήλ πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά σας. Τίποτε δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοὺς καταπείσῃ, ὅτι εἰς τοῦτο εἰσθε ἀθῶοι· μάλιστα λέγουσιν, ὁ Ξάνθος καὶ ὁ Δικαῖος, οἱ ὁποῖοι ἦτον ἐχθροὶ τοῦ, σὰς ἠπάτησαν καὶ σὰς ἐκατάπεισαν νὰ τὸ κάμετε. Προβάλλουσι λοιπὸν, ὅτι, ἂν ἔγινε διὰ προσταγῆς σας, νὰ τοὺς γράψετε τὰ αἷτια, διατὶ ἐφονεύθη, διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ὡς μέλη τοῦ γένους, ἂν τῶνόντι ὁ Καμαρηνὸς, ὡς μέλος καὶ αὐτὸς τοῦ γένους καὶ ὡς ἀπεσταλμένος ἐκ τῆς πατρίδος, ἦτον ἐνοχος θανάτου· εἶδεν μὴ καὶ δὲν τοὺς εἰπῆτε τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τοὺς γράψετε μόνον ὅτι ἐπροστάξετε μὲν, πλὴν αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ ἠξεύρουσιν τὸ διατὶ, εἶναι κοινῶς ὕλοι ἀποφασισμένοι νὰ παραιτήσωσιν ὅλα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ προφυλάττῃ ἕκαστος ἀδελφὸς τὴν ζωὴν τοῦ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς. Εἶδεν καὶ τοὺς γράψετε, ὅτι ἔγινε τὸ πρᾶγμα χωρὶς τῆς εἰδήσεώς σας, ἀλλὰ διὰ συνεργείας Ξάνθου, Δικαίου καὶ Θέ- μέλη, ζητοῦν νὰ παιδευθῶσιν ἐκεῖνοι, καὶ νὰ μάθωσι, διατὶ τὰ χαρτῖα τοῦ ἐστάλησαν εἰς παραλαβὴν σας. Ἐγὼ τοὺς ὠρκίσθη, ὅτι οὔτε εἶδα οὔτε ἠξεύρω, ἂν ἐστάλησαν πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά σας τὰ χαρτῖα ταῦτα, καθὼς εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια· ὅμως αὐτοὶ προβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τὰ ἔφερεν εἰς Ἰσμαήλ.

«Προσέτι οἱ ἴδιοι Γαλατζίωται ἐκήρυξαν, ὅτι πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν ἔλαβεν ὁ Γρυπάρης ἓνα σας γράμμα, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἐπροστάξετε νὰ συνάξῃ, ὅσα παληκάρια δυνηθῇ, καὶ μαζὴ μὲ τὸν Καραβιὰ νὰ πατήσωσι τὸ Ἰάσι, νὰ σφάξωσι καὶ νὰ ἀρπάξωσι, καὶ ὅτι ἐκεῖνος σὰς ἀπεκρίθη διὰ τοιαύτας μπερμπαταρίας νὰ ἐκλέξετε κανένα μπερμπάτην, διότι αὐτὸς δὲν εἶναι τοιοῦτος· καὶ ὅτι ὁ κύριος Γρυπάρης κατ' αὐτὰς ἔγινεν ἄφαντος καὶ ἦλθεν εἰς ἓνα κρύφιον μέρος νὰ σὰς ἐνταμώσῃ. Ἐγὼ περὶ τούτου τοὺς εἶπα, ὅτι τῶνόντι ὁ Γρυπάρης ἐπῆγεν εἰς Λιόβαν, ὅπου μέλλουν νὰ τὸν σταλθῶσι γράμματα ἀναγκαῖα, καὶ νὰ τὸν δοθῶσι διαταγαὶ διὰ τὸ Βουκουρέστιον, καὶ ὅτι τῶνόντι ἡ Ἐκλαμπρότης σας τὸν εἶχατε γράψῃ τὸν δεκτώβριον ἀκόμη, διὰ νὰ συνάξῃ παληκάρια καὶ νὰ τὰ ἔχῃ ἑτοιμα, ἐπειδὴ εἶχετε σκοπὸν νὰ τὸν κινήσετε διὰ τὴν Βλαχίαν, πλὴν ὅτι παρευθὺς πάλιν ἄλλαξαν τὰ πράγματα καὶ τὸν ἐμποδίσατε. Ἡ κούρτη διὰ τὰς εἰδήσεις ταύτας εἶναι κατατρομασμένη, ὥστε καὶ ἐμένα τὸν ἴδιον μὲ στοχάζεται, μήπως ἐστάλῃ νὰ διενεργήσω τι κατ' αὐτῆς. Σκεφθῆτε λοιπὸν τὰ πράγματα καλὰ

καὶ ἀποκριθῆτε καὶ εἰς τὰ δύο προβλήματα, καθὼς σᾶς γράφουσι καὶ οἱ Ἑφοροί.

«Ἐγὼ δὲ στοχάζομαι καλλίτερα νὰ μὴν ἀποκριθῆτε, ἀλλὰ νὰ κάμετε μόνον τρόπον, διὰ νὰ ἔλθετε ἕως Σκουλένι, καὶ νὰ τὰ διαλύσετε ὅλα διὰ ζώσης φωνῆς. Ἄν στείλετε ἄλλον, δουλιὰ δὲν τελειώνει, ἐπειδὴ ἤξεύρουν, ὅτι μόνος ἡ Ἐκλαμπρότης σας εἶχε σχέσιν προσωπικῶς μὲ τὸν Αὐτοκράτορα καὶ μὲ τὸν Καποδίστρια, καὶ ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ ὁμιλήσετε καὶ θὰ ἀποκριθῆτε εἰς τὰ ἐρωτήματά των, ἄλλος δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὰ εἰπῇ, καὶ οὕτως ὁ ἐρχομός σας εἶναι ἀναγκαῖος, διὰ νὰ λάβωσι τὰ πράγματα τακτικὴν καὶ εἰρηνικὴν μόρφωσιν.

«Προσέτι, ἐπειδὴ ὁ Αὐθέντης θέλει, ὅτι τὸ στράτευμα ἐδῶ νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν ἀρχηγόν, πρέπει ἀφεύκτως πρὸς ἡσυχίαν του νὰ τὸν στείλετε, ὡς σᾶς προέγραφα, δίπλωμα ἀρχηγοῦ, καὶ νὰ στείλητε καὶ πρὸς με ἓν γράμμα βουλευμένον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὲ προστάξετε, διὰ νὰ κάμνω διπλὸν βράβριον, ἓν πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά σας καὶ ἓν πρὸς τὸν Αὐθέντην, καὶ τότε σᾶς ὑπόσχομαι, ὅτι ὁργανίζεται τὸ στράτευμα· εἰ δὲ ἀλλέως, ὄχι. Ὅσα σᾶς γράφω, Ἐκλαμπρότατε, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ ἀκολουθήσετε ἀφεύκτως, διότι ἐμποδίζεται ὁ ἐδῶ διοργανισμός, καὶ γίνεται μετέπειτα ὀλεθρὸς εἰς τὸ ἔθνος. Ἐπειδὴ ὁ Ξάνθος εὐρίσκεται αὐτοῦ, νομίζουν ὅλοι, ὅτι τὸν ἔχετε ἐπίτηδες μαζή σας ὡς σύμβουλον, καὶ γογγύζουν. Ἄνω κάτω εὐρίσκεται ὁ κούρτη, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ὀλίγοι στρατιωτικοί, καὶ πρόσμῃν τὰ ὅσα σᾶς ζητῶ ἀνυπομόνως μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς σταφέτας, διὰ νὰ τοὺς ἡσυχάσω καὶ νὰ κοιτάξω δουλείαν. Θὰ σᾶς γράψουν καὶ οἱ ἴδιοι Ἑφοροί. Τοῦτό μου τὸ γράμμα εἶναι ἰδιαίτερον· σᾶς ἔγραψα δὲ καὶ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἔδειξα καὶ εἰς τοὺς Ἑφόρους.

«Διὰ τὸν θάνατον τοῦ Καμαρηνοῦ τοὺς ἀπεκρίθην, ὅτι, πρὶν ἔτι σᾶς γράψουν οἱ Ἑφοροὶ ἀπὸ Γαλάζιον, τὸ εἶχετε μάθει ἀπὸ τὸν καπετὰν Εὐαγγέλην, καὶ ὅτι ἐθυμώσατε καὶ ἐγράψατε πρὸς τοὺς Ἑφόρους, διὰ τὶ νὰ μὴ σᾶς φανερῶνουν εὐθὺς τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅτι οἱ Ἑφοροὶ σᾶς ἔγραψαν τότε, ὅτι ἓνας ἐξάδελφος τῆς γυναικὸς τοῦ Πεῤῥαιβοῦ, ἀκούων τὸν Καμαρηνὸν νὰ φλυαρῇ κατὰ τοῦ Πεῤῥαιβοῦ, ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, καὶ ἐνωθεὶς μὲ τινὰς ἄλλους τὸν ἐπνίξε. Ὁ Αὐθέντης, μολοντί δὲν ἔχει περιστατικὴν ἰδέαν τοῦ διοργανισμοῦ τῆς Πόλεως, μὲ εἶπε νὰ σᾶς σημειώσω καὶ τὰ ἀκόλουθα ἐδικά του σχέδια, τὰ ὁποῖα, ἂν δὲν εἶναι εἰς τὸ κοινόν σας σχέδιον, στοχάζεται, ὅτι συντείνουν πολὺ

νὰ τὰ προσθέσετε καὶ νὰ εἰδοποιήσετε, διὰ νὰ τὰ βάλουν εἰς πρᾶξιν.

«Ἡ Ὑψηλότης τοῦ στοχάζεται, ὅτι εἰς τινὰ βραδυὰν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀφανισθῇ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ θὰ καταφύγουσιν εἰς ἀσφαλῆ κτίρια, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἡμποροῦν νὰ σχηματίσουν σῶμα. Ὅθεν, διὰ νὰ μὴ τελεσφορήσωσι, νὰ γίνουν τὰ ἐπόμενα.

Νὰ κατακαῶσιν ὅλα τὰ ἀμπάρια, ἥτοι αἱ σιτοθῆκαι, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ὑποκάτω εἰς τὸν Ταρσανᾶ· ὁμοίως καὶ τὸ Οὐνκαμπάν. Τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ, ὥστε, ὅσοι ἐχθροὶ μείνουν ζωντανοὶ καὶ συναχθοῦν, νὰ φοβήσων μετέπειτα τῆς πείνας, καὶ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν νὰ μὴν ἡμπορέτουν νὰ ἔλθουν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουν ζωοτροφίας.

Ὅλα τὰ κανόνια, ὅσα εὐρίσκονται εἰς τὸν Τοπχανᾶ, νὰ ριφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ τὰ εὐρώσιν οἱ Τοῦρκοι, ἂν τυχὸν συναχθῇ κανὲν σῶμα.

Νὰ βαλθῇ φωτιά καὶ εἰς τὸν Μπαρουτχανᾶ.

Αὐτὰ στοχάζεται ἡ Ὑψηλότης τοῦ, ὅτι καλλίτερα εἶναι νὰ καῶσι παρὰ νὰ πλεονεκτήσωμεν, διὰ νὰ τὰ βάλωμεν εἰς χεῖρας, διότι· τὸ νομίζει ὀλίγον δύσκολον νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ τὰ φυλάξωμεν.

Νὰ διορισθῶσι προσέτι ἄνθρωποι, διὰ νὰ κατακαύσουν τὸν Κουμπαρχανᾶ καὶ νὰ σφάζουν ὅλους τοὺς ἐκεῖ· ἐπειδὴ ἐκεῖ μέσα κατοικοῦν οἱ ἰνζενιέριδες, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄρκετὰ πρακτικοί.

Νὰ κυριευθῇ καὶ ὁ Κιζ-κουλές, ἐπειδὴ ἀπὸ ἐκεῖ κτυπᾶται καλὰ τὸ παλάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον στοχάζεται ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ βαλθῇ φωτιά.

Ἐκ τῆς συνομιλίας ταύτης γνωρίζετε τὴν ἀθωότητα τοῦ Αὐθέντου. Τὰ δὲ ἄλλα, ὅσα ἐρρέθησαν εἰς Σκουλένι, ἦσαν κατὰ παρεξήγησιν, καὶ μὴ βάλετε βάσιν εἰς ἐκεῖνα, ἀλλὰ μόνον εἰς τοῦτο τὸ γράμμα ἀποκριθῆτε.

«Ἀφ' οὗ ἔλθῃ ἡ ἀπόκρισις τοῦ γράμματος τούτου, σᾶς στέλλω καὶ τακτικὸν βραπόρτον τῶν στρατιωτῶν.

«Ἡ σύγχισις προῆλθεν ἀπὸ Γαλάζι, καὶ συμπεραίνω, ὅτι ὁ σκύλος καὶ προδότης Ἀσημακόπουλος τὰ ἀνακάτωσε.

«Πρὸς ἡσυχίαν λοιπὸν τῶν ἀδελφῶν εἶναι καλὸν νὰ ὑποτάξετε τὴν Ἐφορείαν Γαλαζίου εἰς τὴν ἐδῶ Ἐφορείαν, καὶ αὐτοὶ ἅς διορίσουν ἐκεῖ ἓνα Ἐφορον. Περὶ δὲ τοῦ Καμαρηνοῦ τίποτε μὴν ἀπεκρίνεσθε, ἐπειδὴ τοὺς ἡσύχασα πλέον.

«Σᾶς προσκυνῶ καὶ μένω πρόθυμος εἰς τὰς προσταγὰς σας

ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

Τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν συνώδευεν ὁ Ῥίξος δι' ἐπιστολῆς ἰδίαις τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ἐπίσης δὲ γεγραμμένης πρωτοτύπως συμβολικοῖς γράμμασιν, ὡς ἀκολουθῶς.

«Τὸ ἐμπερικλειόμενον εἶναι τοῦ ἀδελφοῦ Λασσάνη μετὰ τὴν χθελήν ὁμιλίαν, ὅπου ἔλαβε μὲ τὸν Ἡγεμόνα. Ἐλπίζω, ὅτι θέλετε πληροφορηθῆ ἐξ αὐτοῦ τοῦ γράμματος περὶ τῶν φρονημάτων τοῦ Ἡγεμόνου. Μερικαὶ παράλογοι δεπολέτζαι τῶν ἀδελφῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ συγχωρήσῃ ἡ Ἐκκλησιολογία τῆς ὡς φυσικὰ ἐλαττώματα τῶν νεοφύτων καὶ ἀμαθῶν ἀδελφῶν, ἐπροξένησαν ὑποψίας δικαίως εἰς τοὺς πρίγκιπας, τὸν ἀδελφὸν τῆς καὶ τὸν κύριον Καντακουζηνόν, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο δὲν ἐνεπιστεύθησαν εἰς ἐμένα νεωτέρας ἰδέας περὶ τῶν πραγμάτων. Τοῦτο ἐννοήσας ἐγὼ δὲν ἐτόλμησα νὰ τοὺς ἐρωτήσω, περὶ ὧν μὲ εἶχε γράψῃ ἡ Ἐκκλησιολογία τῆς, ὅτι θέλουν μὲ εἰπεῖ πολλά καὶ καλὰ περὶ τῆς κοινῆς πατρίδος. Ἐλυπήθην ὅμως ὑπερβολικὰ, διὰ τὴν νὰ τρέξουν αἱ δεπολέτζαι αὐταὶ τῶν Ἐφόρων. Ἐγὼ ἀνέλυσα εἰς τοὺς πρίγκιπας μερικοὺς ἀναγκαίους ποῦντους, τοὺς ὁποίους θέλουν σὰς ἐκθέσει, καὶ ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλετε εὐρὴ παραλόγους τὰς θεωρίας μου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ἐφόρων εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ μεγαλείτερος. Τοιαῦτα, ὅταν ἀκολουθοῦν εἰς τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος, δὲν πρέπει νὰ σὰς συγχίζουν, ἀλλὰ νὰ σὰς χαροποιῶν, διότι ὁμοιάζουν μὲ τοὺς πατάλους, τοὺς ὁποίους διὰ νὰ συμρίξῃ τινὰς βαθύτερα, πρέπει νὰ μουσίση περισσότερον *en les goupaut avec plus de force*. Τὸν ἀδελφὸν Ἀριστείδην, φθάσαντα ἐδῶ, αὐθαρρὴ ἐξεκίνησα διὰ τὸν πρὸς τὸν ὄρον. Ἰδέας νεωτέρας ἀπὸ Πόλεως δὲν ἐλάβομεν καθὼς λάβομεν, κατὰ χρέος θέλω σὰς τὰς προφθάσῃ μὲ σταφύλλαν. Παρακαλῶ νὰ προσφέρῃ τοὺς ἀδελφικούς μου ἀπὸ καρδίας ἀσπασμούς πρὸς τοὺς πρίγκιπας πολυτίμους ἀδελφοὺς, καὶ ἃς ᾔναι ὑπερβέβαιος, ὅτι πάντοτε θέλει μὲ εὐρεῖ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ *sur le chervise de l'honneur et de la vertu*».

ΣΕΛΙΣ 108.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Ἡγεμόνα Σούτσον ἔγγραφον τοῦ Ὑψηλάντου.

« Ὑψηλότατε Αὐθέντα καὶ ἀδελφέ!

« Ἡ ἐπιθυμία μου εἰς τὸ νὰ Σὰς γράφω συνεχῶς, εἶναι μεγίστη καὶ ἀνάλογος μὲ τὴν μεταξὺ φιλίαν καὶ ἀδελφικὴν ἁρμονίαν. Ἐτι μάλλον δ' αὐξάνεται καὶ περισσεύει, ὅταν λαμβάνω καὶ αἰτίας ἀναγομένους εἰς τὰ ἐπικείμενα ἡμῖν ἱερὰ χρέη καὶ γενικὴν τῆς πατρίδος εὐτυχίαν.

«Τοιαύτας μὲ ἔφερεν ἡ ἀπὸ Σκουλένι ἐπιστροφή τῶν φιλτάτων μοι ἀδελφῶν Νικολάου καὶ Πρίγκιπος Γ. Καντακουζηνοῦ, ἀπελθόντων ἐκεῖ εἰς ἐντάμωσιν τοῦ ἄρχοντος Ποστελνίκου καὶ ἀδελφοῦ μοι γλυκυτάτου κυρίου Ἰακωβάκη Ρίζου. Ἡ εὐγενεία του παρέστησε πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά των, ὡς ἐκ στόματος τῆς Ὑψηλότητός της, δυσαρέσκειάν τινα διὰ τὴν ἀποστολὴν ἀνθρώπων ἰδιαιτέρων διὰ τὸν ἀπαιτούμενον διοργανισμόν τῶν ἐκεῖ στρατευμάτων καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρων ἀπαιτήσεων κατὰ τὰς δεδομένας αὐτῷ ἐγγράφους διαταγὰς μου, καὶ τὴν ἀπαίτησιν τῆς Ὑψηλότητός της τὸ νὰ ἐμπιστευθῶσι τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν καλὴν οἰκονομίαν καὶ μεταρρυθμίσειν τῆς ἰδίας, ὡς Ἡγεμῶν καὶ πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἐκτελεσθῶσιν, ὅσα ἤδη ὡς πρὸς ἀδελφὸν γνήσιον ἐγνωστοποιήθησαν τῇ Ὑψηλότητί της· καὶ τέλος, ὅτι δὲν ἐνδίδει ἡ Ὑψηλότης της εἰς τὴν ἐνέργειαν τούτων.

«Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος τῇ ἀναφέρῳ, ὅσα μὲ ὑπαγορεύουσι τὰ ἀναπόφευκτα χρέη μου καὶ αἱ διαταγαί, τὰς ὁποίας ἔλαβον συγχρόνως μὲ τὸ βάρος τῆς γενικῆς ταύτης ἐφορείας.

«Α΄. Ὅταν ἔλαβα τὸ γράμμα τῆς ἀφιερώσεώς της, ἀμέσως ἐστοχάσθην μεγαλωτάτην τὴν ἀνάγκην, ἣν ἔχει ἡ Ὑψηλότης της, εἰς τὸ νὰ φυλαχθῇ μυστικὴ ἡ εἰσαγωγή της, μὲ τὸ νὰ εὐρίσκεται εἰσέτι ἐν ἀξιώματι τυράννων ἀπροβουλεύτων καὶ σκληρῶν, καὶ ἐκ προθέσεως ἐπρόσπαθουν εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπιφορτισθῇ μὲ χρέη, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦσαν νὰ δώσωσιν αἰτίας κατ' αὐτῆς εἰς τὸ νὰ βλαφθῇ, ὃ μὴ γένοιτο ! καὶ παρ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν (ὡς μὴ ὤφειλε) ὁμογενῶν.

«Β΄. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Γεωργίου Λασσάνου εἶναι πολλὰ περιορισμένη, καὶ μάρτυρες τούτου αἱ ἐγγράφοι διαταγαί μου, τὰς ὁποίας αὐτὸς πρέπει νὰ φυλάττῃ διὰ κανόνα του. Ταύτας ἂν ἐπεξεργασθῇ, θέλει ἰδεῖ, ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ ἐργασθῇ οὐδὲν ἄνευ τῆς συναίνεσεως τῆς Ὑψηλότητός της. Τοῦτο μὲ ἄλλας λέξεις δὲν θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι τὰ πάντα θέλουν ἐκτελεῖν διὰ τῆς θελήσεώς της, ὡς ἡγεμῶν τῆς Μολδαβίας ;

«Γ΄. Ὁ καταφλέγων αὐτῇ ἔρως τῆς πατρίδος, ἀμφιβάλλω, ὅτι ἦτον δυνατόν νὰ τὴν ἀφήσῃ εἰς τοιαῦτα παράπονα, τὰ ὁποῖα διακόπτουσι τὴν ἀπαιτούμενην ταχίστην ἐνέργειαν τῶν ζητημάτων, ἐν ᾗ ἡξεύρει κάλλιστα, ἢ τοῦλάχιστον δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅτι μία στιγμή σήμερον ἀεργίας μᾶς ἐπασχολεῖ δι' ἱκανὸν

διάστημα χρόνου, ὅπερ μετὰ πολλῶν ἀγώνων δυνάμεθα νὰ τὸ ἀνακτήσωμεν.

« Ἄν δὲ τέλος πάντων εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ καταπατήσῃ ταῦτα πάντα, καὶ νὰ σφαλήσῃ τὰ στόματα (ἂν ποτε ἤθελεν ἀκουσθῇ τι περὶ αὐτῆς,) τῶν κακῶν, οἵτινες εἶναι πολλοὶ, τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες εἶναι δυνατοὶ, τῶν τυράννων, οἵτινες εἶναι ἀπροβούλευτοι καὶ δρυμεῖς· καὶ ἂν ἐξικνουῦνται αἱ δυνάμεις τῆς εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἐμπερικλειομένων προβλημάτων, ἃς μὲ ἀναφέρῃ ὑπογράφουσα τὰ αἰτήματα ταῦτα, ἅπερ θέλω παραστήσῃ πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν, μὲ τὸ νὰ μὴ δύναμαι νὰ τὴν διορίσω μόνος· καὶ ἂν λάβω τοιαύτην ἀδειαν, θέλω ἐκπληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν ἀμφοτέρων, βέβαιος ὢν, ὅτι θέλει διοργανίσει τὰ πάντα ἀσυγκρίτως καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ θέλει φιλοτιμηθῇ διὰ τῶν μέσων, ὧν ἔχει, εἰς τὸ νὰ πιστοποιήσῃ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλόν της ὑπὲρ πατρίδος καὶ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν ἐνόρκων ὑποσχέσεών της.

« Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἂν ἀδυνατῇ νὰ ὑποσχεθῇ τὰ ἐμπερικλειόμενα προβλήματα, εἴτε ἐκ φόβου τοῦ νὰ μὴ ἀκουσθῇ, εἴτε ἄλλου τινὸς ἐναντίου, ἃς ἀφήσῃ τὸν διαταχθέντα διοργανισμόν, προστατεύουσα, οἷς οἶδε τρόποις, τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι διὰ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν πραγμάτων. Ἡ δὲ Ὑψηλότης της εἰς τὴν εὐκαταίαν ἐκείνην ὥραν, συνενωμένη μεθ' ἡμῶν, θέλει ἀκολουθήσει τὸ στάδιον τῆς δόξης, ἐνεργοῦσα ἤδη τὰ πάντα κρυφίως καὶ ἀπολαμβάνουσα τότε τοὺς καρποὺς τῆς φιλογενείας καὶ ζήλου της.

« Τὰ ἀνωτέρω, φίλτατέ μοι ἀδελφε, ἃς ἐπεξεργασθῇ μετὰ προσοχῆς μεγάλῃς, καὶ ἃς ἐξετάσῃ τὴν πατριωτικὴν της καρδίαν, ἥτις ἐλευθερία ἀπὸ πᾶν ἐναντίον καὶ ἀναζωπυρουμένη ἀπὸ τὸν ἀληθὲς ἔρωτα τῆς φιλογενείας, θέλει τὴν ὑπαγορεύσει τὰ χρῆμα της καὶ ὅσα ἀνάλογα.

Κισινόβιον τῇ 12 Ἰανουαρίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(6) Ἴδου τὸ γενόμενον πρακτικὸν τῆς ἐνώσεως.

« Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι συναδελφοί, θέλοντες νὰ στερειώσωμεν περισσότερον τὴν ἀναμεταξύ μας φιλίαν καὶ ἀγάπην, ἀπεφασίσαμεν καὶ ἐγίναμεν Ἀδελφοποιητοὶ εἰς τὸ ἅγιον Βύαγγέλιον, εἰς τὸ ψωμί καὶ εἰς τὸ σπαθί, καὶ ἐκάμαμεν ὅρκον, ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἡμεθα ἀχώριστοι, νὰ κυττάζωμεθα ὡς μία ψυχὴ εἰς τόσα σώματα καὶ νὰ μὴ βιάζωμεν αὐτὴ

εἰς τοὺς μουναφίκιδες, ὅπου ἤθελαν πηγαίνει εἰς ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς νὰ λέγουν λόγια διὰ τὸν ἄλλον, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν πίστιν καθαρὰν καὶ εἰλικρίνειαν ἀναμεταξύ μας· καὶ, ὅταν κανένας μας ἔχη κανένα παράπονον ἀπὸ τὸν ἄλλον, νὰ τὸ λέγῃ ἔμπροσθέν μας, διὰ νὰ τὸ ἐξετάζωμεν καὶ νὰ τὸ διορθώνωμεν μόνοι μας· ὅποιοι δὲ ἀπὸ ἡμεῖς δὲν ἤθελε φυλάξῃ καθαρὰ τὴν ἀδελφосύνην, ἢ εὐγάλῃ λόγον ἀπὸ ὅσα ὁμιλοῦμεν, ὀρμιζόμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν κατατρέχωμεν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἕως θανάτου. Φανερόνομεν δὲ τὸν δεσμὸν τοῦτον καὶ εἰς τὸν Γενικὸν Ἐπίτροπον, τὸν μόνον ὅπου ἐγνωρίσαμεν καὶ γνωρίζομεν Ἀρχηγόν μας διὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης του, ὅτι εἴμεθα μία ψυχὴ καὶ μία γνώμη, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν τὸν ὅρκον μας νὰ ἡμεθα πρόθυμοι μὲ τοὺς ἀνθρώπους μας εἰς κάθε του προσταγὴν, χωρὶς νὰ ἐμποδιζόμεθα ἀπὸ τίποτε εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὅτι, ἐάν ποτε ἡ Θεὶα πρόνοια εὐδοκήσῃ, (τὸ ὅποῖον ἀπὸ καρδίας ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν,) νὰ συγκατανεύσῃ ὁ Γενικὸς Ἐπίτροπος καὶ Ἀρχηγός μας εἰς τὴν πρόσκλησιν ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ νὰ εὑρεθῇ εἰς τὸ μέσον μας, εἴμεθα ὅλοι ἔτοιμοι μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας ἀνθρώπους νὰ θυσιάσωμεν τὴν ζωὴν μας διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ σεβαστοῦ ὑποκειμένου του, καὶ ὑποφαινόμεθα.

« Ἰάσιον τὴν 34 Ἰανουαρίου 1824.

« Γεννάδιος Ἱερομόναχος, Γεράσιμος Ὁρφανὸς, Γεώργιος Γάτζος, Βασίλης Μπαρλάν, Πίμπασης Π. Κότζος, Κωνσταντῖνος Χατζῆ Λαζάρου, Εὐαγγέλης Θεοδοσίου, Γκίκας Γκουάνης, Γεώργιος Κούρτογλους, Χατζῆ Γιώργης Χατζῆ Νικόλα, Σφέτκο Μίλκοβιτς, Χατζῆ Δημήτρης Θανάσου, ὁ ἐξ Ἀργυροκάστρου Μπίνμπασης Ἀναστάσιος Μαντζέτης, Γεώργιος Λασσάνης ».

ΣΕΛΙΣ 106.

(α) Πρὸ τοῦ Σέκερη, ἦτοι τῇ 14 δεκεμβρίου 1820, ἔγραφον ἐκ Μόσχας τῷ Ἐάνθῳ ὁ Πατσιμάδης καὶ Κομιζέπουλος: « . . . Καίρως νὰ ἀρχίσῃ ἡ θεωρησις τοῦ μπι-
« λάντζου (ἡ ἐπανάστασις) καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα. Οἱ ἀποτυχόντες (οἱ Σέρβοι) ἄρ-
« σαν νὰ λογοφέρωνται μετὰ τοῦ ἀπαθοῦς (τοῦ Σουλτάνου) . . . Δὲν ἀμφισβόλλομεν
« ὅτι οἱ Κύριοι (ἡ Ἀρχὴ) καὶ ὁ Καλὸς νὰ γράψουν παντοῦ νὰ φροντίσουν τὴν σύναξιν
« βερεσεδίων (χρηματικῶν ὑποσχίσεων), καὶ ὁ οἰνοπλουτῶν (ὁ ἡγεμὼν Μολδαβίας
« Σουτσος) πρέπει νὰ δείξῃ τὴν προθυμίαν του ».

(β) Ἰδού ὅτι ἔγραφον ὁ Ρίζος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην συμβολικοῖς γράμμασι κατὰ τὴν 27 δεκεμβρίου 1820.

« Ταύτην τὴν στιγμήν μᾶς ἦλθε διὰ σταφύτας ἡ εἰδησις, ὅτι ὁ Ἀλεκοβόδας πνέει τὰ λοιπῶν. Οἱ ἰατροὶ ἀπελπισθέντες ἔπαυσαν τὰ ἱατρικά. . . .

« Ἄν ἀπέθανεν ὁ Ἀλεκοβόδας, ἀναγκασθὲν διὰ τὴν ἀδελφότητα τὸ νὰ γένῃ ἡγεμὼν εἰς Βλαχίαν ὁ Ἀρίσταρχος [Μιχαὴλ Σούτσος]· διότι θέλει γένει ὁ Δραγομάνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀσημαντότατος (ἐνὶ τὸν Ἰωάννην Καλλιμάχην). Ἐξ ἐναντίας ὁ Ἀρίσταρχος εἶναι ὅλος ἐνθουσιασμένος διὰ τὸ γένος, καὶ διωρισμένος εἰς Βλαχίαν θέλει πράξει μεγάλα κατορθώματα. Ὁ Μπεϊζαδὲ Κωστάκης (ὁ Μουρούζης) δὲν ἔχει τὸν Χαλέτην ».

(γ) Διὰ τῆς διαταρᾶς ταύτης ἐνομισθῆ δυνατὴ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Βλαχίας μετὰθεσις τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου· ὁ Ρίζος ὅμως ἔγραψε τῷ Ὑψηλάντῃ. « . . . Ὁ Ἀρίσταρχος μὲ εἶπε νὰ σᾶς γράψω, ὅτι δὲν ὠφελεῖ νὰ γένῃ κίνημα εἰς τὸν τόπον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Ἀριστάρχου, ἀλλὰ ἤθελον εἶναι συντελεστικώτερον, ἂν ἐγράφετε ἡ Ἐκλαμπρότης σας εἰς τὸν Στρωγανῶφ μὲ ἐπίτηδες ἐσταφέναν, ἀποδεικνύουσα τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μετὰθέσεως τοῦ Ἀριστάρχου εἰς τὴν Βλαχίαν. Ὁ Στρωγανῶφ εἰς αὐτὸ τὸ ἔξτραορνδινάριο κάθῃ ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ, ἔτι θέλῃ ».

ΣΕΛΙΣ 107.

(α) Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἀναλυτικὴ ἐκθεσις, ἰδιοχείρως γεγραμμένη ὑπὸ τοῦ Σούτσου συμβολικοῖς γράμμασι.

« Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ καὶ τρισεπέραστέ μοι φίλτατε ἀδελφέ.

« Τὸ ἀπὸ 42 Ἰανουαρίου περιπόθητόν μοι ἀδελφικὸν της λαβὼν, ὅλος χαρᾶς ἐνεπλήσθην. Δὲν χάνω τὸν καιρόν μου εἰς πολυλογίας ἐκφράσεων εὐγνώμοσύνης καὶ εὐχαριστήσεως ψυχικῆς. Τοῦτο ἀμοιβαίως τοῦντεῦθεν περιττόν, ἀδελφέ φίλτατε, καθότι ἡ μὲν Ἐκλαμπρότης της ὅλος ζήλος εἶναι, ὅλος ἀγάπη τῆς πατρίδος, καὶ ἐπομένως κάθε ἔπαινος εἶναι ὑποδεέστερος αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ δὲν τὴν τζεδέρω, ἀδελφέ μου ἀγαπητὲ, συγχώρησόν μοι ἵνα τὸ εἰπῶ, τελείως εἰς τὰ αὐτὰ συναισθηματα· πλὴν κατὰ τὴν κατάστασίν μου, κατὰ τὰς περιστάσεις, εἰς ἃς εὐρίσκομαι, καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ δεσέματος τῶν χειρῶν μου ἡμπορῶ νὰ ἐνεργήσω καὶ νὰ ἐκτανθῶ, κατὰ τοῦτο διαφερόμεν πολὺ, τὸ δμολογῶ· πλὴν τί τὸ ποιητέον;

« Ἀδελφέ μου τρισεπέραστε, τὸ εἶπον ἅπαξ, τὸ ἐπαναλέγω διὰ τελευταίαν φορὰν, ὅτι δὲν ἐσφάλησα τὰ μάτια μου εἰς τόσους καὶ τόσους κινδύνους, τοὺς ὁποίους τόσον καλὰ ἐκθέτει ἡ Ἐκλαμπρότης της, καὶ ἐμβῆκα εἰς τὴν Ἑταιρίαν. Ἄρα ὅλος τῆς πατρίδος μου εἶμαι, καθὼς εἶπον καὶ τῷ κυρ Γεωργίῳ Λασσάνῃ, καὶ δὲν ἔχω τίποτε ἰδιόν μου, ἀλλ' ὅλα εἶναι αὐτῆς τῆς δυστυχοῦς καὶ ἐν ὀλίγῳ εὐτυχιστάτης, ὥς ἐλπίζω, φιλότατης μου πατρίδος. Γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ! Λέγω δὲ ὅτι θεωροῦσα ἡ Ἐκλαμπρότης της τὴν πολιτικὴν μου τωρινὴν στάσιν,

δὲν πρέπει μήτε νὰ παραξενευθῇ, μήτε νὰ μὲ μεθῇ διὰ τὰ διὰ τοῦ φιλτάτου μου ἀδελφοῦ Ἰακωβάκη προβληθέντα, ἀλλὰ μάλιστα νὰ μὲ ἐπαινέσῃ διὰ τὴν φροντίδα, ὅπου ἔχω περὶ τοῦ γενικοῦ σκοποῦ. Καθὼς λοιπὸν ἐγὼ μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἀνέγων καὶ ἐσκέφθην τὰ ἐκτεθέντα μοι ἤδη τῶντι ἐν εἰλικρινείᾳ παρὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός της, οὕτω, παρακαλῶ, καὶ ὁ φίλτατός μου ἀδελφὸς νὰ ἀναγνώσῃ μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς τὰ ἤδη ἐν ἄκρᾳ εἰλικρινείᾳ γραφόμενα καὶ, ἂν γράφω τι φρόνιμον καὶ λυσιτελές, νὰ τὸ ἐγκρίνῃ καὶ νὰ τὸ ἐπικυρώσῃ μὲ τὴν ψῆφόν της· ἂν δέ τι παράλογον καὶ ἀσύμφορον ἐξ ἀγνοίας τῶν γενικωτέρων πραγμάτων καὶ τοῦ ὅλου διοργανισμοῦ, καθότι νοβίς ἀν-κὸρ (novice encore), νὰ μὲ τὸ συγχωρήσῃ, νὰ μὲ φωτίσῃ εἰλικρινῶς καὶ ἐλευθέρως, καὶ ἐπομένως νὰ τὸ ἀποβάλῃ καὶ νὰ τὸ ἀποδοκιμάσῃ. Τοιαύτη πρέπει νὰ ᾖναι τοῦντεῦθεν ἡ ἀλληλογραφία μας, καὶ ἐπὶ βάρ-σαι στερεῶς τοῦντεῦθεν τοιαύτης εἰλικρινείας καὶ πεποιθήσεως τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ ἄρχομαι τῆς ἀπαντήσεως.

α Λον. Εὐγνωμονῶ διὰ τὴν διάθεσίν της καὶ ἀδελρικῆς ἀγάπης περὶ μυστικότητος τῆς εἰσαγωγῆς μου. Καὶ τῶντι ἀναγκαϊότατον τὸ τοιοῦτον. Ἡ κατ' ἐμοῦ τῶν λεγομένων ὁμογενῶν λύσσα εἶναι ἐκ πείρας μοι γνωστή. Τὰ ὅσα κάμουν καὶ ἔκαμαν, καὶ αὐτὰ ὅλα μοι γνωστά· πλὴν τί τὸ ποιητέον; Τοὺς ἀφίνω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ παντεπόπου ὀφθαλμοῦ. Δὲν λυποῦμαι ὅμως διὰ τὰ κατ' ἐμοῦ γενόμενα, ἀλλὰ λυποῦμαι βλέπων, ὅτι τυφλῶντες ἀπὸ τὸ πάθος, ἀφανίζουσι τὸ γένος μας. Τὸ ἀξίωμα, εἰς ὃ εὐρίσκομαι, εἶναι μὲν τῶν ἀπροβουλεύτων τυράννων καὶ σκληρῶν, πλὴν μὲ τὸ ἔλεος τοῦ ἁγίου Θεοῦ ὑπὸ τῇ σκιᾷ τοῦ δικαιοτάτου ἱμπεράτορος Ἀλεξάνδρου. Ὑπὸ τοιαύτῃ αἰγίδι εὐρισκόμενος, ἐλπίζω νὰ μὴν ἠμποροῦν νὰ μὲ πειράξουν ἄνευ ἀποδείξεων τρανωτάτων, ἐγγράφων δηλαδὴ. Αὐταὶ αἱ ἀποδείξεις θεῖα χάριτι μόνον εἰς τὰς χεῖρας εὐρίσκονται τοῦ ἐκλαμπροτάτου φιλτάτου μου ἀδελφοῦ. Ἄρα δὲν φοβοῦμαι κατὰ τοῦτο. Ὅλη ἡ τέχνη εἶναι, τοιαύτας ἀποδείξεις νὰ μὴ δώσωμεν ἐντεῦθεν εἰς τοὺς ἐναντίους, ὅπερ καὶ τὸ ἐλπίζω μὲ τὴν ἔμφρονα κοσπερατζίονε μας. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μὲ καταδικάσῃ διὰ τὰ μηνυθέντα διὰ τοῦ φίλου Ἰακωβάκη, καθότι τὸ πνεῦμα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ διοργανισμοῦ ὅπου εἶχεν ἀρχήσει, θαυμάσιον, ὠραῖον καὶ κάλλιστον· πλὴν, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ, ὁ τρόπος μὲ εἶχε φανῇ ὅχι ἀδετάτος εἰς τὴν λογικαλιτέ. Ἡ Ἐκλαμπρότης της, μὴ εὐρισκομένη ἐδῶ εἰς τὴν ἐνέργειαν, δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸ διενεργήσῃ μὲ τὴν ἀναγκαίαν

συχονησασζόνε πρὸς τὸ ἐδῶ πολίτευμα, ὅπερ, ὅσον σμικρὸν καὶ περιωρισμένον εἶναι, τόσον καὶ δελικᾶτον καὶ δυσκατάγνωστον διὰ τὴν σμικρότητά του ἔμνεσκε. Ἄρα ἡ ἐνέργεια τοῦ πράγματος εἰς ἐπιμέλειαν ἰδιωτῶν, πιστῶν μὲν, μὴ δυναμένων ὅμως κρῖναι καὶ ἐπικρῖναι τὰ πράγματα, ἐπομένως καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν, αὕτη ἡ ἐκτέλεσις, ὅσον κρυφία καὶ ἂν ἤθελεν εἶναι, πάντοτε ὅμως φανερά ὡς πρὸς τοὺς ἐντοπίους. Οἱ ἐντόπιοι, βλέποντες νὰ διενεργῇται ἓνα τοιοῦτον γενικώτερον πρᾶγμα, εἶπετο ἡ νὰ ὑποπτευθῶσιν, ὅτι ἡ ἐξουσία βαίνει τῇ θελήσει τῶν ἐνεργούντων, ὅπερ ὀλεθριώτατον, ἢ νὰ ὑποπτευθῶσι τι ἄλλο [καί] νὰ ἔλθωσι νὰ δώσωσιν εἰδῆσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν· καὶ τότε ἡ ἐξουσία δὲν ἤθελεν εἶσθαι κομπρομέση, ἐκλέγουσα ἐν τῶν δύο, ἢ τὸ ἐμπόδιον δηλαδὴ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ τὴν σιωπὴν; Ἄν τὸ πρῶτον, ὀλεθριον πρὸς τὸν κοινὸν σκοπόν· ἂν τὸ δεύτερον, ἐπιβεβαίωσις τῆς ιδέας τῶν.

« Αὐτὰ μοι φαίνεται νὰ ἦναι ἀληθινὰ, φίλτατέ μοι ἀδελφέ· τοῦλάχιστον αὐτὰ μὲ ἠνάγκασαν νὰ κάμω τὰς διὰ τοῦ Ποστελνίκου ὀψερβατζιόνας, καὶ μὲ φαίνεται νὰ ἦναι ἀπὸ ζῆλον καὶ ἔρωτα τῆς πατρίδος μου. Ἄλλο κανένα ἰντρέσον, μαρτύρομαι τὸν Θεόν, δὲν εἶχα, μῆτε ἔχω, οὔτε ἐξομαί ποτε. Ὅταν δὲ γίνῃ τὸ πρᾶγμα μὲ τὸν τρόπον, ὅπου ἐκθέτω εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον τῶν ἀπαντήσεών μου εἰς τὰ προβλήματα τῆς, μοι φαίνεται, ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς ὅσον τὸ δυνατόν θέλει κατορθωθῇ, τὸ δὲ πρᾶγμα θέλει σκεπασθῇ μὲ τὸ εὐλογον πρόσχημα τῆς ἐξουσίας. Ἡ ἐπίκρισις καὶ ἀπόφασίς τῆς θέλει εἶναι καὶ ἡ ἐδική μου θέλησις.

« Εἰς τὸ Β΄, δηλαδὴ τὸ περὶ ἰνστρουτζιόνων τοῦ κυρ Γ. Λασσάνου, ἀποκρίνομαι, ὅτι πρὸ μικροῦ εἶδον αὐτάς. Τηρόντι, ἐν εἰλικρινείᾳ τῇ γράφω, ὅτι εἰς ἄκρον μὲ ἤρεσαν· εἶναι νοὸς ὀρθοῦ καὶ λαμπροῦ γεννήματα, νοὸς δὲ, εἰς ὃν ἔχει τὰς ἐλπίδας τώρα ὅλον τὸ γένος μου. Τοῦτο ἀρκετὸς ἔπαινός μοι φαίνεται. Ὅμως τὸ παρὸν κεφάλαιον νὰ ἦναι συνδεδεμένον μὲ τὸ προεκτεθέν· καὶ ὅταν δὲν ἐγκρίνῃ ἡ φιλτάτη μοι αὐτῆς κορυφή τῆς εἰς τὰ προβλήματα τῆς ὀψερβατζιόνας μου καὶ τὰ ἐν τῇ ἰδιαιτέρῳ μου ἐκθεθειμένα, τότε ἐκείναι αἱ ἰνστρουτζιόναί ἀνάγκη νὰ ἐνεργηθῶσι. Ἐνὼνω δὲ, ἀδελφέ μου ἀγαπητὲ, καὶ τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ γράμματός τῆς εἰς αὐτὸ, καθότι ἔχει συνάφειαν.

« Βλέπω νὰ ἔχῃ πρεμούραν εἰς τὴν ἐνέργειαν. Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια δὲν ἔμπορεῖ νὰ βραδύνῃ, ἢ νὰ ἐπιφέρῃ ἀργοπορίαν εἰς τὸν γενικὸν σκοπόν, καθότι τὸ δυσχερὲς εἶναι ἡ διοργάνισις τῶν ποτέρων κατὰ τὰ καθε-

στῶτα, ὡς μὴ ὦφελε, τοπικὰ ἔθιμα, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν τῶν ποτέρων εἰσοδήματα διὰ τοὺς λόγους, ὅπου ἐξέθεσεν ἐν συνόψει εἰς τοὺς ἐκλαμ-
προτάτους φιλτάτους μοι ἀδελφούς, τὸν τε πρίγκιπα Νικόλαον αὐτά-
δελφόν της καὶ πρίγκιπα Κατακουζηνόν, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ νὰ
γλυκοασπασθῇ ἐκ μέρους μου, ὁ φίλος Ἰακωβάκης. Εἰς τὸ σχέδιον τῆς
διοργανίσεως ἀσχολοῦμαι ἤδη ἅμα δὲ ὅπου ἐνεργηθῇ, ἀμέσως ἡ κατα-
γραφή καὶ ἐφέλκυσις τῶν εὐρισκομένων ἐν Μολδαυίᾳ ὅπλοφόρων καὶ
γίνεται ἐν διαστήματι δεκαπέντε ἡμερῶν τὸ πολὺ, καὶ ἐνεργεῖται, καὶ
ἔχουσα τὸ πρόσχημα τῆς γενικῆς ἐγγυήσεως τῶν τοιούτων ἐκ μέρους
τῆς ἐξουσίας, δὲν δίδει καμμίαν ὑπόνοιαν. Ἄρα ἅς μὴ καρδιοκτυπᾷ ἡ
φιλτάτη μοι Ἐκλαμπρότης. Ἡ ἐνέργεια τῆς συνδρομῆς τῶν συναδελ-
φῶν ἐκείνη δὲν ἔπαυσε· γίνεται καὶ γενήσεται· μάλιστα ἔχω ἀνὰ χεῖ-
ρας καὶ μίαν περιουσίαν ἐνὸς ἀποθανόντος Ἀδάμ, καὶ ἐκείνη ἐλπίζω
νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐφορείαν μίαν ἱκανὴν ποσότητα. Τὸ τῶν τροφίμων ἐμ-
περιέχεται εἰς τὰς περὶ προβλημάτων ἀπαντήσεις μου. Διὰ τοῦτο λέγω,
ἀδελφε μου, ὅτι, ἐν ὅσῳ ἔχεις αὐτὸν ὅπου σὲ γράφει, καὶ αὐτὸς ἔχει τὴν
ψυχὴν εἰς τὸ σῶμα, μὴ ὑποπτέυηται. Ἀλλαχοῦ πρέπει νὰ στραφῇ ἡ
φροντίς σας. Εἰς τὸ ἐδῶ μὴτε ὑποψίαν καμμίαν ἔχετε, μὴτε μεγάλους
φόβους καὶ κόπους θέλετε καταβάλλει, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι εὐπειθὴς εἰς
ὅλας σας τὰς προσταγὰς. Ἡ δυσχέρεια εἶναι διὰ ἐμὲ, καὶ ὁ φόβος καὶ
ὁ κόπος· πλὴν ὅλα τὰ θυσιάζω εἰς τὴν φίλην μου πατρίδα καὶ εἰς τὸν
φίλτατόν μου ἀδελφὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην· ἔχω χαρακτῆρα, καὶ αὐ-
τὸς ὁ χαρακτῆρ θέλει παύσει μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου· διὰ τοῦτο καὶ
οἱ ἐχθροί μου πολλοί. Ἄς κρίνῃ λοιπὸν καὶ ἅς ἐπικρίνῃ, παρακαλῶ, μὲ
τὴν βαθύνοιάν της ὅλα αὐτὰ καὶ τὰς ἀπαντήσεις μου εἰς τὰ προβλή-
ματα καὶ, ἂν τὴν ἀρέσουν αἱ ἐπιδιορθώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡμπορῶ
νὰ δεχθῶ τὰ προβλήματα, ἅς τὰ συνθέσῃ κατὰ κεφάλαιον καὶ ἅς μοι
τὰ στείλῃ ἀμέσως, διὰ νὰ τὰ ὑπογράψω, καὶ ὕστερον θέλει τὰ ἀδρε-
σάρεϊ, ὅπου δεῖ καὶ θέλει ἡ Ἐκλαμπρότης της.

«Ἄς μοι συγχωρήσῃ δὲ, παρακαλῶ, νὰ τὴν κάμω μίαν ἐπίκρισιν,
ἥτις μοι φαίνεται νὰ ἦναι ἀναγκαῖον νὰ τῇ ἐκτεθῇ, διὰ νὰ μοι κάμῃ
τὴν εὐεργεσίαν νὰ μοι τὴν ἐξηγήσῃ, διὰ νὰ ἡξυρῶ τὰ χρέη μου καὶ
τὸ πολίτευμά μου, καὶ πρὸς τούτοις νὰ τὴν δείξω καὶ τὰς μεγάλας
ὠφελείας, ὅπου στοχάζομαι ἐκ τούτου εἰς τὸ γενικὸν πιάνο καὶ εἰς τὴν
κατὰ διαφόρους λόγους ὠφέλειαν τῶν σκοπῶν μας. Ἐκ τούτου δὲ ἅς
ἐννοήσῃ ὁ ἀδελφός μου, πῶς ἐν εὐλικρινείᾳ τὰ πάντα ἐκθέτω.

«Στοχάζομαι και υποθέτω, εἰς ὅσα δὲν ἔχω λάθος, φίλτατε ἀδελφε, ὅτι τὸ Ῥωσσικὸν κράτος, καίτοι διαφεντεῦον καὶ ὑπερασπιζόμενον τὸ πεπτωκὸς γένος μας, καθὼς ἔχομεν δείξεις τρανωτάτας, καὶ μάλιστα τὸ νὰ θελήσῃ νὰ τζεδέρῃ εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν Ἐκλαμπρότητά της, στοχάζομαι, λέγω, ὅτι δὲν θέλει διὰ ἀνωτέρας θεωρίας καὶ πολιτικὰς οὐσιώδεις βελατζιόνας εὐρωπαϊκὰς νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶχε μῆτε καὶ ἰδέαν τῶν ἐνεργηθησομένων. Ἐπεταὶ ἄρα καὶ ἡ τῆς Ἐκλαμπρότητός της ἀπὸ Ἰάσιον ἐφετὴ δίοδος μετὰ τὴν ἐξπλοζιόνα τὴν γενικωτάτην. Ἄν λοιπὸν ἡ βάσις αὐτὴ ἦναι ὀρθή, ἔπεται ἄρα καὶ ἐγὼ ὡς χρέος μου νὰ φυλάξω τὴν αὐτὴν γραμμὴν, ὡς ὀφείλων καὶ ἐγὼ νὰ φυλάττω τὰς αὐτὰς παρατηρήσεις διὰ τὸν λόγον τῆς πεντετζιόνας τῆς αὐλῆς εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους. Ἄν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, παρακαλῶ νὰ ἔχω φωτιστικὴν μοὶ ἀπόκρισίν της, καὶ ὑπόσχομαι, ὅτι, μὰ τὸν ἱερὸν δεσμὸν μας, ἄνθρωπος δὲν θέλει ἡξεύρει τι. Ὑπόσχομαι δὲ, ὅτι θέλω μετέλθει τὸν τρόπον μου κατὰ πάντα ἀδεάτον μὲ τὰς ἀνωτάτας βουλήσεις καὶ ὀδηγίας. Λέγω δὲ, ὅτι τὸ τοιοῦτον, ἂν οὕτως ἔχω καὶ ἰδέαν καὶ προσταγὰς περὶ τούτου, θέλει χρησιμεύσει τὰ μέγιστα εἰς τὸ σκοπούμενόν μας· καθότι υποθέτω, τῆς αἰσίας ἐπιχειρήσεως γενομένης, ἡ μὲν προτέτζια φυσικῶς θέλει δώσῃ δικαιώματα δοκουπατζιόνας προτζιζουαρεμάν· ἡ δὲ τύχη τῶν δύο αὐτῶν πρετζιπάτων θέλει ἀποφασισθῇ μετὰ τὴν σὺν Θεῷ ἁγίαν ἀποπεράτωςιν τοῦ ὅλου εὐτυχοῦς καὶ σωτηρίου ἔργου. Ἄρα, ὅταν ἡ διοίκησις τοῦ εὐρεθέντος διοικητοῦ, ἐμφρόνως φερομένου, ἤθελεν ἐπικυρωθῇ, ὡς καὶ ἤδη ἐπικυρωμένη καὶ ἀνεγνωρισμένη οὖσα, αὕτη, λέγω, ἡ διοίκησις, φρονῶ, ὅτι θέλει συμβάλλει τὰ μέγιστα καὶ κατὰ τὰς τροφὰς καὶ κατὰ τὰ ἄσπρα εἰς τὴν ὀλομέλειαν τοῦ γένους. Τότε θέλω ἡμπορέσει νὰ βοηθήσω συστηματοικῶς, ἀδελφε ἀγαπητέ. Μαρτύρομαι δὲ τὸν Θεόν, ὅτι ἔχι ἀπὸ αἰσχροκέρδειαν, μῆτε ἀπὸ κενοδοξίαν τὰ γράφω· αὐτὰ εἶναι πάθη ὁποῦ δὲν τὰ γνωρίζω· ἀλλ' ἀπὸ ἔρωτα τοῦ νὰ ἐκδουλεύσω κατὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἡ μέχρι τοῦδε ἀνατροπὴ μου δὲν μὲ ἐπιτρέπῃ νὰ δουλεύσω τὴν πατρίδα κατὰ τὸν τρόπον, ὁποῦ θεὸς νὰ δουλεύσῃ καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης της.

«Ἀγαπητὲ ἀδελφε, ἐν εὐλικρινεῖα τὰ πάντα γράφω. Ἄν αὐταὶ αἱ ἐπικρίσεις μου δὲν εἶναι ὀρθαί, ἐλευθέρως ἅς μοὶ τὸ γράψῃ, παρακαλῶ. Διὰ τζίφρας γράφω στοχάζόμενος, ὅτι εἶναι σιγουρότερον. Ἐν τούτῳ παρακαλῶ νὰ κοντεσεντέρῃ εἰς αὐτὸ, καθότι θέλει γίνῃ παρὰ τὸν μετὰ τὴν ἡσυχίαν μου. Ἡξεύρει κάλλιστα, ὅτι ἔχω ἀδελφὸν εἰς

τὴν Πόλιν καὶ συγγενεῖς. Παρακαλῶ ἐπομένως νὰ μοὶ στείλῃ ἐν γράμματι της, πρὸς ὅποιον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐφόρων ἤθελεν ἐγκρίνει ἢ Ἐκλαμπρότης της, προστακτικὸν τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Νικολάου, ὅστις καὶ ἐντὸς ὀλίγου θέλει γίνεαι συναδελφός, διὰ νὰ τῷ δοθῇ ἐν καράβι τῆς Ἀδελφότητος εἰς τὴν δισποζιτζίονε διὰ τὸν προσήκοντα καιρόν· αὐτὸς δὲ ὁ Ἐφορος νὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα νὰ ἰδεάσῃ τὸν ἀδελφόν μου. Τοῦτο ἐπιμόνως τῆς τὸ παρακαλῶ· μὲ τοῦτο θέλει μὲ ὑποχρεώσει μεγάλως.

«Τελειόνω, ἀδελφὲ, ἀφιερώνων καὶ τὴν ὑπόληψίν μου, καὶ τὴν ὑπαρξίν μου, καὶ τὴν φαιμέλιαν μου καὶ τὴν ἡσυχίαν ὅλων τῶν ἐγκαταλείκων τοῦ ἐμπιστευθέντος μοι μέρους, διὰ τοὺς ὁποίους εἶμαι ὁ ἴδιος βεσπονσάμπιλες, εἰς τὴν γενναιότητα τοῦ χαρακτῆρός της, εἰς τὴν τιμὴν της καὶ εἰς τὴν ἱεράν ἀδελφότητα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

«Ἰάσιον τῇ 24 Ἰανουαρίου 1821.

«ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΤΣΟΣ ΒΟΕΒΟΔΑΣ».

(6) Ἰδού ἡ ἐπὶ τῶν πρεβλημάτων τοῦ Ἰψυλάντου ἐξήγησις τοῦ Σούτσου. Ἐγγράφητο δ' ὡς αὐτῶς συμβολικοῖς γράμμασι παρὰ τοῦ ἰδίου.

«Αὐ. Δεκτὸν κατὰ πάντα· προσαρμύζω μένων ἐν τοσούτῳ μὲ τὰς ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ ἐκτεθειμέναις ὀφειδαιζιόνας, δηλαδὴ πρόθυμος βεβαίως ἐκτελεστῆς ἀπασῶν τῶν προσταγῶν τῆς Ἀρχῆς εἰς πᾶσαν ὥραν, καθ' ὅ,τι δηλαδὴ ὁ ὅρκος μου ἀπαιτεῖ· πλὴν ἀναγκαζιόν μοι φαίνεται, ὅλαι αἱ τοιαῦται προσταγαὶ νὰ ᾖναι προσαρμοσμέναι δηλαδὴ μὲ τὰ κοινὰ χρῆνη, ὅπου τὸ ὑποῦργημά μου ἀπαιτεῖ διὰ τοὺς προεκτεθέντας ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ μου λόγους.

«Βον. Κατορθωτὸν μὲ τὸν τρόπον τοῦ διοργανισμοῦ, ὅπου μέλλω νὰ κάμω τῶν ποτούρων· πλὴν ὁ ἀριθμὸς ἄγνωστος, καθότι οἱ εὐρισκόμενοι εἰσέτι ἀδελφοί, καὶ κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τὸν ὀρθόν, μόλις 3000 νὰ εὐρίσκωνται ὀπλοφόροι· τοῦτο δὲ μετὰ τὴν καταγραφὴν θέλει γίνῃ φανερόν πρόσχημα εὐλογώτατον, καὶ τὸ ὅποσον δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ αἷτιον παραμικροτέρας ὑπονοίας, εἶναι τὸ παρακατιόν, ὅτι δηλ. μὲ τὸ νὰ πλησιάζῃ ἡ πρώτη ἀνοιξίς, καὶ ἔθος παλαιὸν τῶν ὅσοι εἶναι ἀνεργοὶ καὶ καπουσούζιδες, νὰ εὐχαίνωσιν εἰς λεηλασίας, διὰ τοῦτο ἡ ἐξουσία, μὲ τὸ νὰ μὴ ἤμπορῇ τάχα νὰ διώξῃ τοὺς τοσούτους καὶ τοιούτους ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν τόπον, προστρέχει εἰς τὸ νὰ νοικιά-

ση τὰς ποτούρας, αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ μὲ τὰ δτζάκια ἔχουν νὰ πάρουν τοὺς ἐγγυητὰς τάχα ὅλων τῶν τοιούτων, καὶ νὰ τοὺς καταγράψουν πέρνοντες τὰς ἐγγυήσεις ἐκάστου. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ διοργανισμὸς καταντᾷ πολλὰ εὐκολος, χωρὶς νὰ γίνῃ παραίτιος τῆς μικροτέρας ὑπονοίας. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἔχουσιν ὅλοι τὰ ἄρματα τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ μέρος φυσεκίων. Ἐν καιρῷ δὲ εὐκολον νὰ κατορθωθῶσιν ἐν ὀλίγῳ διαστήματι τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια, οὐχὶ δὲ νῦν, καθότι καθὼς πολεμικὴ παρασκευὴ *en gros* εἶναι παραίτια ὑπονοίας. Τὸ δὲ τῶν τοπιῶν εἶναι διόλου ἀδύνατον διὰ τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀνθρώπων.

«Γον. Τὸ τρίτον κατὰ πάντα δεκτὸν, καὶ μῆτε ἐψερξατζίονες δὲν χωρεῖ.

«Δον. Καὶ αὐτὸ κατὰ πάντα δεκτὸν, ὅπερ καὶ γίνεται καὶ θέλει γίνῃ.

«Εον. Τῇ ὑπεσχέθην ἅπαξ, ὅτι ὅλη ἡ περιουσία μου εἶναι τοῦ γένους μου· ἄρα μῆτε λόγος δὲν χωρεῖ εἰς τὸ πέμπτον. Πλὴν ἡξεύρει τὴν ἀλλόκοτον ἔλλειψιν τῆς μονέδας· καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἄμεσος καὶ τῶν ἐξακοσίων χιλιάδων εὑρεσις εἶναι ἀδύνατον· ἐκ διαλειμμάτων δὲ ὅσα κατορθώσω, τόσον ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαβάσεώς της, ὅσον καὶ μετὰ τὴν διάβασίν της, ὑπόσχομαι καὶ νὰ δίδω καὶ νὰ στέλλω. Κατὰ τοῦτο ἂς μὴν ἀμφιβάλλῃ. Ἐν τοσούτῳ ἄφρευκτος μία προσταγὴ εἰς τὸν ἐδῶ Πιζάνην, ὅτι νὰ σφαλνᾷ ὀλίγον τὰ μάτια του εἰς μερικὰ ἐπιχειρήματά τινων, τὰ πρὸς ὠφέλειαν τῆς διοικήσεως. Τοῦτο δὲν προδίδει, μῆτε τὸ πρᾶγμα, μῆτε δεικνύει τελείως τὴν αἰτίαν· ὠφελεῖ δὲ τὰ μέγιστα, καθότι οἱ ἄρχοντες δὲν εὐρίσκουν πρόσωπον ἀπὸ αὐτῶν, ἐγὼ δὲ, μὲ τὸ νὰ πονῶ τὸν τόπον, ὡσὰν ἰδιά μου παιδιὰ, βεβαίως ξεπέτσωμα δὲν θέλω κάμει. Τοῦτο τὸ ὑπόσχομαι φορμελμάν.

«ΣΤον. Αὐτὸ τὸ ὑπόσχομαι ἐν ἄκρᾳ εὐκολίᾳ καὶ μὲ τρόπον τοῦ νὰ μὴ δώσω τὴν παραμικροτέραν ὑπόνοιαν. Διὰ νὰ κατορθωθῇ ὅμως, πρέπει νὰ μοὶ γράψῃ, ἀπὸ ποῖον δρόμον θεὲ νὰ γίνῃ ἡ διάβασις, διὰ νὰ ἡξεύρω. Συμβουλευῶ δὲ ἀπὸ Λιόθας, καθότι ἐκεῖ καὶ οἱ ζαχιρέδες εὐκολοί, καὶ ὁ τρόπος, ὅπου θεὲ νὰ ἐπιχειρισθῶ ἐκεῖ, εἶναι κατορθωτὸς πρὸς τὰ κάτω καθιλίγια, καθότι λογισθήσεται, ὅτι τὸ κάμνω διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς πόλεως· πρὸς τούτοις καὶ τὸ Φαζάνι κοντήτερα. Ἐμέτρησα δ' ἐν τοσούτῳ, ὅτι εἰς τριάντα χιλιάδας, ὡς μοὶ γράφει, ἀνθρώπους διὰ 10 ἡμέρας 1500 κοιλὰ τοπικὰ φθάνουν. Γράψατέ μοι, ἀν ἦναι ἀρκετά· πρὸς τούτοις καὶ πόσα ζῶα μεγάλα χρειάζονται. Αὐτὸς

ὁ ὑπολογισμὸς πρέπει νὰ γίνη πολλὰ ἐγγίγωρα, καὶ νὰ μοὶ σημειωθῇ.

Ζ'. Τοῦτο, φίλτατε ἀδελφε, εἶναι ἀδύνατον, καὶ ἴσια διὰ τὸν λόγον ὅπου γράφει τοῦ μακαρίτου πατρός της, καθότι ἐκεῖνο ἀνοιξε τὰ μάτια τῶν βαρβάρων καὶ εἶναι πολλὰ προγεκτικόν.

«Αὐτὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν ὧν δύναμαι νὰ ὑποσχεθῶ. Ἄς τὰ ἐπικρίνη καὶ ἄς μοὶ σημειώσῃ τὴν ἀπόφασίν της».

ΣΕΛΙΣ 108.

(α) Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴ τούτου διὰ γραμμάτων συμβολικῶν, καὶ περὶ ἄλλων προσεῖτι διαλαβάνουσα ἀντικειμένων.

«Ἰάσιον 25 Ἰανουαρίου 1824.

«Ἀργησεν ὁ Ἡγεμὼν νὰ σᾶς ἀποκριθῇ, πρῶτον διὰ νὰ σκεφθῇ ὀρίμως τὰ πράγματα, καὶ δεύτερον ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλέκο Βόδα εἶχε πολλὰ γραψίματα εἰς πολλούς. Ἡ μετὰθεσις τοῦ ἡγεμόνος εἰς Βλαχίαν εἶνε ἀδύνατος κατὰ τὰς στιπουλατζιόνας. Εἰς τοῦτο εἰμεθα ὑπερπληροφορημένοι. Ὁ Μινίστρος, κατὰ τὰς ἰνστρουτζιόνας του, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μετὰθεσιν· ἤθελε λοιπὸν προσκρούσῃ μεγάλως ὁ Ἡγεμὼν εἰς τὴν κούρτην τῆς Ῥωσσίας, ἀν ἔκαμε κανένα κίνημα κ' ἐσάλευεν ἀπὸ τὸν τόπον του.

«Τὸν Τζούνη παρήγγειλα ἀπὸ μέρους τοῦ Ἡγεμόνος νὰ μὴ εἰπῇ τίποτε εἰς τὸ ἐν Βλαχίᾳ στρατιωτικὸν ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ Ἡγεμόνος, διότι ὅχι μόνον δὲν θέλει ὠφελήσῃ, ἀλλὰ καὶ θέλει βλάβῃ τὰ μέγιστα καὶ τὸν Ἡγεμόνα καὶ τὰ ἰντερέσα τῆς Ἀδελφότητος. Ὁ Πῖνη εἶναι, ὡς φαίνεται, ὑπὲρ τῶν Ἀλεκοβοδικῶν πραγμάτων. Τὰ κινήματά του οὕτω τὸν ἀποδεικνύουν. Ἰδωμεν, τί ἔχει νὰ τρέξῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

«Προχθὲς ἦλθεν ὁ γέρον Ῥίζνοβάνος ἔντρομος εἰς τὸν Ἡγεμόνα, καὶ τὸν εἶπε μυστικῶς, ὅτι πολλοὶ Ἀρβανῖται ἀκέφαλοι καὶ χωρὶς ἐγγύησιν κάθηνται εἰς τὰ χάνια τοῦ Ἰασίου· ἐρωτηθέντες, διὰ τί κάθηνται οὕτω συναθροισμένοι καὶ χωρὶς ἔργων; ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ ἀπέλθουν εἰς τὴν πατρίδα των τὴν ἀνοιξιν ὅλοι ὁμοῦ. Ἡ τοιαύτη ἀπόκρισις ἐνέβαλεν εἰς ὑποψίαν μεγαλητέραν τοὺς ἐδῶ, καὶ ἐζήτησεν ὁ Ῥίζνοβάνος ἀπὸ τὸν Ἡγεμόνα νὰ διωχθῶσιν οἱ τοιοῦτοι. Ὁ Ἡγεμὼν τὸν ἀποκρίθη, ὅτι θέλει ἐξετάσῃ περιέργως τὸ πρᾶγμα. Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἦλθεν ὁ Ἄγας ἀδελφὸς τοῦ Μητροπολίτου, καὶ

εἶπε τὰ αὐτά. Ὁ Ἡγεμὼν ἀπεκρίθη τέλος πάντων, ὅτι τὸ νὰ διώξῃ τόσους ἐνταυτῷ εἶναι ἐπικίνδυνον· νὰ τοὺς ἀφήσῃ πάλιν χωρὶς ἐγγύησιν, ὥσαύτως κινδυνώδες· στοχάζεται λοιπὸν, ὅτι ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ μὴ διασπαρθοῦν τὴν ἀνοιξὶν εἰς τὴν Τζάραν καὶ γένουν ληστὰι, νὰ διορίσῃ ταῖς ποτέραις, διὰ νὰ τοὺς δέσῃ μὲ ἐγγύησιν τῶν ὀτζακιδῶν καὶ νὰ τοὺς διαμοιράσῃ ἐνταυτῷ εἰς ὅλην τὴν Τζάραν, καὶ μὲ τὸν διορισμὸν νὰ τοὺς ἀδυνατήσῃ. Ὁ Ῥιζνοβάνος ἄρχισε νὰ προβάλλῃ δυσκολίας λέγων, ὅτι δὲν ἔμπορεῖ ἡ Τζάρα νὰ σηκώσῃ ποτέραις, καὶ ὅτι θέλουν γένη πολλὰι καταχρήσεις. Ὁ Ἡγεμὼν τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι, διὰ νὰ ἀποφύγῃσι τὸ μεγάλον κακὸν, νὰ προτιμήσωσι τὸ μικρότερον. Ἄς ἐνθυμηθῶν τοὺς λόγους μου οἱ πρίγκιπες. Ἀπέδειξα τότε εἰς τὸ Σκουλένι, πόσον χαλεπὸν ἡ στρατολογία ἐδῶ, ὅπου εἶναι περιωρισμένη ἡ ἐξουσία ἀπὸ τὰ τρατάτα, ὅπου ὁ Κόνσουλός ἐξετάζει τὸ παραμικρότερον κίνημα καὶ προτεστάρει εἰς ὅλα τῆς διοικήσεως, ὅπου οἱ Ἄουστριακοὶ εἶναι κατάσκοποι καὶ προδότες. Τὰ πράγματα ἐδῶ δὲν ἔχουν κανένα ρυθμὸν· εἶναι πολυαρχία· θέλει καταντήσῃ εἰς ἀναρχίαν, ἂν δὲν βάλῃ εἰς τάξιν τὰ πράγματα ἡ Ἐκλαμπρότης σας. Κατὰ χρέος σᾶς τὸ εἰδοποιῶ. Οἱ Ἐφοροὶ ὅλοι σχεδὸν παρητήθησαν διὰ τὸ ἄρρυθμον καὶ ἄτακτον τῶν πραγμάτων. Πρὸς Θεοῦ καὶ διὰ ἀγάπην τῆς πατρίδος, βάλετε εἰς τάξιν τὰ πράγματα, διὰ νὰ μὴ βλαφθοῦν τὰ συμφέροντα τῆς κοινῆς πατρίδος ἀπὸ κακὴν μεταχείρησιν. Ἡ Ἐκλαμπρότης σας ἐξετάσετε, πληροφορηθῆτε, καὶ ἔπειτα κάμετε τὸ ἐγγιγνόμενον τὰς ἀναγκαίας διορθώσεις. Προσμένομεν καλαράσῃν· ὅ,τι μάθωμεν νέον, θέλω σᾶς τὸ προφθάσῃ ἀμέσως.

I. ΡΙΖΟΣ».

ΣΕΛΙΣ 109.

(α) Ἰδοὺ ὅσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραψεν ὁ Ρίζος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην συμβολικοῖς γράμμασι.

«Ἐλαβα τὸ κατὰ τὴν 24 (Ἰανουαρίου) γράμμα σας καὶ εἶδον τὰ ἐν αὐτῷ. Πρὶν λάβω τοῦτο, σᾶς εἶχα γράψῃ. Τὰ ἐδῶ εἶναι εἰς μεγίστην ἀταξίαν. Οἱ ἐντόπιοι τὸ ἐμυρίσθησαν, καὶ ἐπίασαν τὸν Τουφεκτζήπα-σιν Γεώργη τὸν Στούρτζας Λογοθέτης καὶ ὁ Βόρνικος Πάλας, καὶ τὸν ἐξέτασαν. Μεγάλον πίσπιλο τρέχει μεταξὺ τῶν ἐντοπίων ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς καὶ ἀνοήτου διαγωγῆς τῶν ἐδῶ. Ἐν συντόμῳ τὰ πράγματα τρέχουν ὀλέθρια, καὶ ἀνάγκη πᾶσα νὰ προλάβετε τὴν διόρθωσιν, σηκώνοντας ἀμέσως κάθε ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν Γάτζον καὶ λοιποὺς, καὶ προ-

τάζοντάς τους νὰ παύσουν κάθε κίνημα καὶ νὰ ἡσυχάσουν ἕως δευτέρας προσταγῆς σας. Οἱ ἄρχοντες, δηλαδή ὁ Ῥιζνοβάνος ὁ γέρων καὶ ὁ Λογοθέτης Στούρζας καὶ ὁ Σανδουλάκης, ἐναντιόνοῦνται εἰς τὸν διοργανισμὸν τῶν ποτέρων λέγοντες, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀφανισμὸς τῆς Τζάρας. Ἴδου ἡ κατάστασις τῶν ἐδῶ πραγμάτων καὶ οἱ καλοὶ μας κάμουν καθ' ἡμέραν συνελεύσεις, χωρὶς νὰ μᾶς ἐρωτήσουν ἢ νὰ μᾶς συμβουλευθῶν εἰς οὐδὲν, ἀλλὰ κάμουν τοῦ κεφαλιοῦ τῶν, χωρὶς νὰ κομπινάρουν κανένα πρᾶγμα. Ὁ Ἡγεμὼν εἶναι εἰς μεγάλην σύγχισιν καὶ ἀδημονίαν. Ὑποπτεύεται καὶ τὸν ἴδιον κίνδυνον, καὶ περισσότερον τὸν κίνδυνον ὅλου τοῦ γένους, ὃ μὴ γένοιτο! Πάλιν σᾶς τὸ λέγω, ἀνάγκη πᾶσα νὰ τοὺς προστάξετε ὅσον τάχος νὰ παύσουν τὰς συναθροίσεις τῶν καὶ τὴν καταγραφὴν τῶν νεφερίων, διότι τὸ κακὸν θέλει εἶναι ἀθεράπευτον ἔπειτα. Τὸ εἶπα καὶ πάλιν τὸ λέγω ὅταν ὁ καιρὸς ἔλθῃ, οἱ στρατοὶ ἀμέσως συναθροίζονται· τῶρα εἶναι οὐ μόνον ἀνώφελές, ἀλλὰ καὶ ὀλέθριον· διότι, ἂν δὲν γείνῃ ἡ προσήκουσα διόρθωσις ἀμέσως ἀπὸ μέρος σας, θέλουν ξεκεσπασθῇ οἱ σκοποὶ τῶν ἀπὸ τοὺς ἔντοπίους, οἱ ὁποῖοι ἀκαταπαύστως κατασκοπεύουν ἤδη καὶ ἐξετάζουν. Ἀνάγκη, λοιπὸν παῦσις πρὸς καιρὸν, ὅσον νὰ λείψουν αἱ ὑποψαί. Ἐνας τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων προχθὲς εἰς τοῦ Ῥάπ, τοῦ Αὐστριακοῦ ἀζιέντε, εἶπεν, ὅτι συνάζονται ἐδῶ στρατεύματα, διὰ νὰ περάσουν εἰς τοὺς Σέρβους· ὁ Ῥάπ τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι διατί δὲν δίδουν εἰδῆσιν εἰς τὰ περίξ σερχάτια; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα παράκαιρα καὶ ἄτακτα καὶ ἀνεπιτήδεια κινήματα ἐπροξένησαν πολὺν κρότον, καὶ κινδυνεύομεν. Προλάβετε καὶ διορθώσατε τὰ πρᾶγματα πρὸς Θεοῦ.

« Τὸ ἐμπερικλειόμενον εἶνε τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἡγεμόνος Ποστελνίκου Κωστάκη. Ἦτον ἀνάγκη νὰ ἔμβῃ μόνος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς καθημέρους εἰς τὴν κούρτην· εἶναι δὲ καὶ ἄκρως ἐνθουσιασμένος. Ὁ Ἡγεμὼν πνέει φιλογένειαν· τὰ πάντα ἐπιχειρισθήσεται. Θέλετε τὸ ἰδεῖ ἐμπράκτως. Γράψτε με διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ γράμματός.»

(ε) Ἴδου ἡ ὅλη ἀπάντησις τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὰς αἰτήσεις καὶ παρατηρήσεις τοῦ Σούτσου:

« Ὑψηλότατε Αὐθέντα καὶ ἀδελφὲ φίλτατε.

« Τὸ ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου ἀδελφικὸν της ἔλαβον· ἐχάρην ὑπερβαλλόντως διὰ τὴν ἐν αὐτῷ εὐλαβικὴν ἐκθεσιν τῶν φρονημάτων της, ἣν καὶ ἀνέμενον πρὸς τῆς Ὑψηλότητός της ἀνυπομονῶς, διὰ νὰ τῇ ἐπέξ-

γῆθῳ καὶ ἐγὼ εὐλικρινέστερον καὶ ἀπλούστερον περὶ τῶν μερικωτέρων αὐτῆς καὶ γενικωτέρων, ὡς πρὸς ἀδελφὸν φίλτατον καὶ γνήσιον πατριώτην, καταφλεγόμενον ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς πατρίδος ἔρωτος. Διὸ καὶ ἐκθέτω τὸ παρόν μου βάζων ὑπ' ὅψιν τὰς ἐπικρίσεις μου, ἃς παρακαλῶ νὰ δεχθῇ ὡς ἀπὸ ἀδελφὸν γνήσιον καὶ φίλον εὐλικρινέστατον.

«Ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἦτο βιασμένη ἡ Ὑψηλότης τῆς νὰ ἐξακολουθήσῃ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς δραγομανίας τῆς, δὲν τῇ λανθάνει, ὅτι ἔδωκεν ἐναντίας ἰδέας περὶ τοῦ ὑποκειμένου τῆς, ἡ ὁποία εἰσέτι διασώζεται, μὴ λαβοῦσα ἀκόμῃ ἀφορμὴν ἡ Ὑψηλότης τῆς νὰ τὴν ἀναίρεσῃ, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἔπαυσαν γράφοντες νὰ τὴν ἐπικυρώνουν. Ἡ ὑπερασπιζομένη ἡμῶν Δύναμις μὲ ὅλας τὰς ἐναντιότητας, ὁποῦ τῇ ἐπέφερε νὰ τὴν ἰδῇ ἐνθρονιζομένην εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδαβίας, τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ ὑπονοήσῃ παρὰ ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ φρονεῖ, ὅτι ἡ Ὑψηλότης τῆς, ὁπαδὸς διόλου τῆς ὑποκεκρυμμένης σημερινῆς ἐθωμανικῆς ἰσχύος, ἄκρως ἐναντιουμένης εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ὑπερασπιζομένης ἡμῶν Δυνάμεως, ὑπεσχέθη τὴν κατ' αὐτῆς ἐναντιότητα, δι' ἣ καὶ εἰς ἀντιμισθίαν ἔλαβε τὸν θρόνον τῆς Μολδαβίας; Πῶς ἦτον λοιπὸν δυνατὸν μέχρι τοῦδε ν' ἀποβάλουν τὰς τοιαύτας κατ' αὐτῆς ὑπονοίας; Ποίας ἀποδείξεις, ποίας πράξεις ὠφελίμους εἶδον παρ' αὐτῆς; οὐδεμίαν βέβαια. Ὅθεν δὲν εἶναι παράξενον, ἂν τρέφονται κατ' αὐτῆς αἱ ἀνάρμοστοι αὐταὶ ὑπόνοιαι.

«Ἐγὼ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν εἶναι οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἀνέφερον καὶ ἀναφέρω, ὅσα ἐγνώρισα εἰς τὸ ὑποκείμενόν τῆς, καὶ ὅσα ἀνάλογα κατὰ τῶν ὑποτρεφομένων τούτων ἐναντίων ἰδεῶν· πλὴν δὲν τὴν λανθάνει βεβαίως, ὅτι, ὅσον δύσκολον εἶναι νὰ πιστοποιηθῇ μία ἐξουσία, ἀλλοίως φρονοῦσα μόνον δι' ἀπλουστάτων λόγων, τὸσον εὐκολον εἶναι νὰ μεταβάλῃ τὸ φρόνημά τῆς διὰ τῶν αὐτῶν ἔργων· καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἔστειλον τὰ προβλήματα ἐκεῖνα, ἅπερ παραδεχομένη ἡ Ὑψηλότης τῆς ἤθελε μὲ δώσει ἱκανὴν εὐκαιρίαν, διὰ νὰ ἀναφέρω ἐμπράκτως τὰ κατ' αὐτῆς. Λαβὼν οὖν τὸ γράμμα τῆς καὶ ἰδὼν ἐν αὐτῷ, ὅτι παραδεκτέα τὰ προβλήματα μου μὲ κάποιαι ἐπιδιορθώσεις, τῶν ὁποίων κάμνω ἐναυθὰ τὴν ἐπικρίσιν κατὰ τὰς μικράς μου ἰδέας, μετ' ἄκρας χαρᾶς τὰ περιμένω ἐπικυρωμένα, διὰ νὰ τὰ ἐξαποστείλω, ὅπου ἀνήκει, καὶ νὰ ἀποδείξω ὅχι πλεόν διὰ λόγου μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων, τὰ ὅσα μέχρι τοῦδε ἀνέφερον ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ ἐκ τούτου δύο τινα συνάγονται, ὅτι καὶ ἐγὼ μὲν δὲν φαίνομαι, ὅτι ζητῶ νὰ ἀπατήσω, καὶ ἡ

Υψηλότης της ὅτι μετεβλήθη ἐκ τῶν ὑποτιθεμένων, καὶ ὅτι εἶναι πάντῃ ἀλλοία καὶ πρόθυμος ζηλωτής. Μοὶ συγχωρεῖται δὲ, στοχάζομαι, νὰ κάμω τὰς ἐπικρίσεις μου εἰς τὰς ἀπαιτήσεις της, τὰς ὁποίας ἂν θελήσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ, καλῶς ἂν ὄχι, τὰς στέλλω ἀπαραλλάκτως.

«Τὸ Α'». Τί θέλει νὰ εἰπῇ, παρακαλῶ, ὅτι «ἔσεται πρόθυμος ἐκτελέστῃς τῶν παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς στελλομένων προσταγῶν, αἵτινες νὰ ᾔναι προσηρμοσμένοι μὲ τὰ κοινὰ χρέη ὁποῦ τὸ ὑπουργημὰ της ἀπαιτεῖ;» Τὸ ὑπουργημὰ της ἀπαιτεῖ, ὅσα ἐναντία εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις καθ' ἡμῶν, ὡς ὑπουργὸς ἐκείνου, τὸν ὅποιον ἡμεῖς καταπολεμοῦμεν. Ὅθεν τοῦτο θέλει νὰ ὑποσχεθῇ, ἢ ἄλλο τι;

«Τὸ Β'». Μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχω πράξιν τῶν ἐκεῖ συνηθειῶν καὶ τουρκικῶν ἐθίμων, ἀφίνω εἰς τὸν προσφορώτερον διοργανισμὸν, ὁποῦ ἤθελεν ἐγκρίνει· φθάνει ἡ ζητουμένη ποσότης τῶν ὁπλοφόρων νὰ συμπληρωθῇ.

«Τὰ ὅσα περὶ τοῦ ἐκεῖ, (ἢτοι τοῦ ῥωσικοῦ προξένου Πιζάνου,) ὡς γράφει εἰς τὸ Βον, θέλουν ἐνεργηθῇ ἀμέσως μὲ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑποσχέσεων τούτων.

«Τὸ Γ'». Ἡ ὑποσχομένη ποσότης τῶν 4500 τοπικῶν κοιλῶν εἶναι ἱκανή· πλὴν δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ μόνον διὰ τὸν τῆς Διῶσεως δρόμον, ἀλλὰ καὶ Σκουλενίου. Ὅμοιως καὶ ζῶα, ἅτινα 4500 ἐξαρχοῦν.

«Τὸ ΣΤ'». Ἐπειδὴ καὶ ἀδύνατον λογίζεται, παρ' αὐτῇ ἂς μείνῃ, καὶ εὐρίσκομεν ἄλλον τρόπον.

«Αὗται εἶναι αἱ ὀλίγαι ἐπικρίσεις μου, τὰς ὁποίας ἀφίνω εἰς τὴν ψῆφόν της, ἂν θέλῃ νὰ ἐπικυρώσῃ, ἢ ὄχι.

«Περὶ τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ τὴν παρεκάλεσα νὰ διορισθῶσι καπετάνιοι, λαμβάνοντες καὶ τὰς ποτέρας, δὲν μὲ ἀναφέρει τι. Παρακαλῶ λοιπὸν καὶ αὐτοὺς νὰ ἔχω μίαν ἀποφασιστικὴν της ἀπόκρισιν καὶ κατὰ τοῦτο, διὰ νὰ ἠξεύρω, τί νὰ κάμω πρὸς αὐτούς. Στοχάζομαι, ὅτι ἡμπορεῖ ἡ Ὑψηλότης της νὰ δώσῃ τὰς καπετανίας ἀμέσως· καὶ, ἀφ' οὗ γίνῃ ὁ διοργανισμὸς τῶν ποτέρων, τότε δίδονται καὶ ἐκεῖναι πρὸς τοὺς ἰδίους.

«Ἐρχομαι δὲ εἰς τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ γράμματός της, ὅπερ καὶ κυριώτερον εἰς ἀπάντησιν. Ἡ Ὑψηλότης της δὲν ἡμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ τὴν πατρίδα μας διὰ τῶν ἀπαιτουμένων παρ' αὐτῆς μεγάλων ἐκδοῦν λεύσεων, εἰμὴ μέχρι τῆς γενικῆς κινήσεως. Ἔως ὅτου καὶ ἡ μυστικότης ἀναγκαιοτάτη καὶ ἡ ἄοκνος ἐργασία τῶν μυστικῶν μας πράξεων ἀφρευκτοῖς ἔως ὅτου ἡ ὑπερασπιζομένη ἡμῶν Δύναμις ἔχει ἀνάγκην, διὰ

ἀνωτάτας πολιτικῆς αἰτίας, τῆς αὐτῆς μυστικότητος ἢ Ὑψηλότητος τῆς, ἐκτελοῦσα τὰς τόσας ἐκδουλεύσεις ἐν καιρῷ ἤδη τῷ προσήκοντι, θέλει ἀποκτήσει πολλὰ ἀνώτερα δικαιώματα καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὴν ὑπερασπιζομένην Δύναμιν. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπαξ ληφθῶσι τὰ ἄρματα καὶ παύσωσιν ἅπασαι αὐταὶ αἱ ἀνάγκαι, ποῖος δύναται νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὰ ἀναντιρρήτα δικαιώματα, ἅπερ αὕτη διαφυλάττει πρὸ τοσούτων χρόνων ἐπὶ τῇ Βλαχομπογδανίᾳ; Ποῖος δὲν βλέπει, ὅτι ἡ ὑπερασπιζομένη ἡμῖν αὕτη Δύναμις ὕστερον ἀπὸ τόσον ἀριθμὸν στρατευμάτων καὶ γροσίων, ὅπου ἔφθειρε διὰ τὴν κατάκτησιν τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν, δὲν θέλει οἰκαιοποιηθῇ ταύτας καὶ δὲν θέλει τὰς διαφυλάξῃ ὡς ἰδίας τῆς διὰ προπύργιον τῆς ὅλης ἐπικρατείας τῆς; Πῶς ἔχει τέλος πάντων αὕτη νὰ ἀντιπληρωθῇ διὰ τὴν χορηγουμένην ἡμῖν ταύτην ὑπεράσπισιν; Ὅθεν δὲν εἶναι λόγος, διὰ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ προβλέπωμεν ἀριδῆλως, ὅτι ἡ ἐπὶ Βλαχομπογδανίᾳ πρόσκαιρος τότε διοίκησις θέλει ἐπικυρωθῇ παρὰ τῆς ὑπερασπιζομένης ἡμῶν Δυνάμεως μὲ τρόπον ἴδιον κατακτητικοῦ.

«Τοῦτου δοθέντος, ποῖος τῶν φιλογενῶν πατριωτῶν μας ὑποφέρει, ἐλευθερουμένης τῆς πατρίδος του, νὰ ἡγεμονεύῃ εἰς ἐπαρχίας ξένας, καὶ ὅχι νὰ ἀπολαύσῃ τοὺς γλυκεῖς καρποὺς τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του, καὶ τὰς παρ' ἐκείνης μετ' εὐγνωμοσύνης δοθησομένας τιμὰς καὶ ἀξίας εἰς τοὺς γενναίους ἀθλητάς τῆς ἀναλόγως μὲ τὰς ἀρετάς, προτηρήματα καὶ ἐκδουλεύσεις των; Καὶ διατί τέλος πάντων νὰ περιορίζῃ ἡ Ὑψηλότης τῆς τὸ μέλλον, καὶ νὰ μὴν ἔχῃ πρὸ θορυβίων ἀπεριόριστον στάδιον δόξης; Μία τοιαύτη φιλοτιμία ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἀνάρμοστος εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ προτηρήματά τῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπαιτεῖται.

«Ὅταν, φίλτατέ μοι ἀδελφε, πρόκηται λόγος περὶ εὐτυχίας ἐνὸς ἔθνους, πρὸ πολλοῦ τυραννιζομένου ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς βαρβαρότητος, δὲν πρέπει ποτέ τις, στοχάζομαι, νὰ σκέπτεται, περὶ ὅσων δύναται μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἰδίου ἔθνους, (κακὸν τὸ τοιοῦτο,) ἀλλὰ περὶ ὅσων χρεωστῇ εἰς τὴν συνενέργειαν τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης ἐποχῆς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εὐχαριστεῖ τὴν ἰδίαν του συνείδησιν, ἐκτελεῖ τὰ ἄφευκτά του χρέη, ὑπακούει εἰς τὰς φωνὰς τῆς φύσεως, καὶ παραβιάζει ἀκόμῃ αὐτὸ τὸ ἴδιόν του ἔθνος, διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν χρεῶν του, εἰς τὸ νὰ ἐγχαράξῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας, διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς αἰωνίου εὐγνωμοσύνης του, χωρὶς πλέον νὰ περιμένῃ διὰ

τῶν προτέρων σκέψεών του ἀνταμοιβὴν τοῦ μετέπειτα ἐνδειχθησομένου ζήλου παρὰ μιᾶς ὑπερσπίζομένης Δυνάμεως, ἥτις, εἶναι πιθανὸν ἢ καὶ βέβαιον, ἐπιχορηγεῖ τὴν ὑπεράσπισίν της ταύτην καὶ διὰ συμφέροντα ὅχι εὐκαταφρόνητα.

«Τὸ νὰ ζητῇ δὲ ἡ Ὑψηλότης της νὰ συμμορφώσῃ τὰ κινήματά της ἀναλόγως μὲ τὰς θελήσεις τῆς ὑπερσπίζομένης ἡμῖν Δυνάμεως, τοῦτο ὅχι μόνον δὲν τῆς τὸ ἀναιρεῖ τινος, ἀλλὰ καὶ τῆς τὸ βεβαιῶ, ὅτι οὕτω πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ. Διὰ τοῦτο ζητεῖται καὶ ἡ ἔμμεσος τῶν ζητούμενων ἐνέργεια· διὰ τοῦτο ἡ μυστικότης κτλ, χωρὶς ὅμως νὰ περιμεῖνῃ τὴν ἀντιμισθίαν της παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυστυχοῦς πατρίδος μας, ἥτις δὲν δύναται ποτε νὰ ἀγνωμονήσῃ πρὸς ἄνδρα τοιούτων ἀρετῶν, προτερημάτων, ἰκανότητος, οἷα ἡ Ὑψηλότης της, τῆς ὁποίας ἔξει οὐκ ὀλίγην ἀνάγκην. Καὶ σύμφημι, ὅτι ἡ Ὑψηλότης της, διὰ τὴν ἣν ἔλαβεν ἀνατροφὴν, δὲν δύναται νὰ δουλεύῃ τὴν πατρίδα της μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπου καὶ ἐγὼ δηλαδὴ, ὀπλιζόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν της· ἀλλ' ἄρά γε ἡ ταλαίπωρος αὕτη δὲν ἔχει χρεῖαν καὶ ἀνθρώπων πολιτικῶν καὶ ἀρίστων διοικητῶν, καθὼς ἡ Ὑψηλότης της;

«Ταῦτα, φίλτατε καὶ πολυαγαπητέ μοι ἀδελφε, μοὶ ὑπηγόρευσε τὸ γράμμα της νὰ τῇ ἀποκριθῶ, μ' ὅλον ὅπου τὰ ὑπὲρ αὐτῆς φρονήματά μου δὲν μοὶ ἐσυγχώρουν ποτὲ εἰς τοιαύτας ἐπικρίσεις καὶ ἀπαντήσεις.

«Ἐκ τοῦ γράμματός μου τούτου βλέπει, πόσον εἰλικρινέστερος φαίνομαι, καὶ ἃς μὴν ἀμφιβάλλῃ παντελῶς, ὅτι δὲν θέλω ἀφήσει ποτὲ ὡς πρὸς τὴν φιλίαν της καὶ ἀδελφότητα κανένα ἔλεγχον τῆς συνειδήσεώς μου.

«Περιμένω ἀνυπομόνως τὸν εἰς Βλαχίαν διορισμὸν της, (γένοιτο!) καὶ τότε ν' ἀρχήσωμεν πολλῶ ἀνωτέρας πραγματείας. Ἐγὼ, ὅσα ἡδυνάμην, ἀμέσως ἐξετέλεσα. Εἴθε νὰ ἐπιτύχωμεν ἀμφοτέροι τοῦ ἐφetoῦ τούτου σκοποῦ!

«Τὰ ὅσα περὶ τοῦ ἀδελφοῦ της μοὶ γράφει, ἐκτελοῦνται ἀμέσως, καὶ ἃς μὴ φροντίζῃ. Περιμένω ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καταγραφὴν τῶν ἐκεῖ караβίων, καὶ τότε προσδιορίζω ἓνα ἀνάλογον εἰς τὴν δισποζιτζιόνα τῆς εὐγενείας του, καθότι ἤξεύρει, ὅτι, ὅσα τοιαῦτα караβια εὐρίσκονται, εἶναι διὰ πολεμικὴν παράταξιν.

«Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος. Περιμένω δὲ ἀνυπομόδως ἀπόκρισίν της

καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν αἰτημάτων, διὰ τὴν ἐξαποστείλω, ὅπου ἀνήκει· καὶ παρακαλῶ συνέχειαν τῆς φιλίας τῆς καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης ἀνάλογον τῆς τοῦ ὑπογραφομένου πρὸς τὴν Ὑψηλότητά της

Κισνόβιον τὴν 30 Ἰανουαρίου 1824.

φίλου εἰλικρινοῦς καὶ ἀδελφοῦ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.

(γ) Ἰδού ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην περίργος ἀπολογία τοῦ Σούτσου, πραγματικῶς ἐπιβεβαιούσα τὰ ἀκραιφνέστερα ὑπὲρ τοῦ ἐλληνισμοῦ αἰσθήματα τοῦ ἀνδρὸς, ὡς καὶ τὴν μεγίστην αὐταπάρνησιν. Ἐγγράφητο δὲ παρ' αὐτοῦ συμβολικοῖς γράμμασι, περιέχουσα καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ ἔλυσεν οὗτος τὸ περὶ ποτεούρων σκανδαλῶδες καταστάς ζήτημα.

Ἐκλαμπρότατε καὶ μυριοπόθητε ἀδελφέ.

«Ἐλαβον τὸ ἀποκριτικόν της, ἀνέγνων μετὰ ἐπιστασίας τὰ περιεχόμενα. Ζητῶν πρῶτον συγγώμην διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῆς πρὸς ταῦτα ἀποκρίσεώς μου, ἀπαντῶ, ὅτι αἱ ἐπικρίσεις της εἰς τὰ προλαβόντως παρ' ἐμοῦ πρὸς αὐτὴν γραφέντα, ἀντὶ τῆς λυπῆσάσι τὴν καρδίαν μου, μὲ ἐχαροποίησαν· διότι ἐξ αὐτῶν ἐπληροφορήθην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὸ γενναῖον τῶν φρονημάτων της, καὶ ὅτι εἰς τοιοῦτον ἱερὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος σκοπὸν δὲν ἀποβλέπει εἰς οὐδὲν ἄλλο, εἰμὶ εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος. Ἡ τοιαύτη πρὸς ἐμὲ εἰλικρινὴς τῶν ἰδεῶν της παράστασις εἶναι ὁ μέγιστος ἔπαινος καὶ τὸ μέγιστον καύχημά μου, διότι ἀπέδειξε διὰ τούτου, ὅτι μὲ φρονεῖ ὅχι φίλαυτον, ἀλλὰ φιλόπατριν. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς παρακαλῶ καὶ ζητῶ ἀδελφικὸν καὶ συμπατριωτικὸν δικαίωμα, τὸ νὰ μὲ συμβουλεύῃ, εἰς ὅσα λανθάνομαι, καὶ ἐπιδιορθοῦ τὰ ἐξ ἀγνοίας ἐλλείμματά μου, καὶ νὰ μὲ φωτίξῃ εἰς ὅσα ἔχω χρεῖαν εἰδοποιήσεως, διὰ τὴν βαδίζω ἀπαρπαταίστως εἰς τὴν δόδον, ἥτις φέρει πρὸς ὄφελος τῆς κοινῆς πατρίδος.

«Δεύτερον εἰς τὸ διάστημα ὅλον τῆς διερμηνείας μου ἔπρεπε νὰ ᾔμαι διόλου ἀνόητος, ἂν, ὅσον ἡδυνάμην, δὲν ἀπέκρυπτα τὰ πατριὰ, ἢ μᾶλλον τὰ ἀντιτυραννικά μου φρονήματα, καὶ δὲν ἐπροσποιοῦμουν, (καθὼς ἀνάγκη νὰ ὑποκρίνονται, ὅσοι ἐμβαίνουν εἰς τοιαύτην ἐπικίνδυνον ὑπηρεσίαν,) ὅτι ἔχω πίστιν καὶ ζῆλον εἰς τὴν Δύναμιν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετοῦν· ποτὲ ὅμως δὲν ἔπαυσα τοῦ νὰ βοηθῶ εἰς πᾶσαν περίστασιν τοὺς ὁμογενεῖς μου καὶ εἰς κοινὰς καὶ εἰς μερικὰς περιστάσεις· ποτὲ δὲν ἔπαυσα νὰ μεταχειρίζομαι ἐν σύστημα πολιτικῆς,

διὰ τοῦ ὁποίου, χωρὶς νὰ δώσω ὑποψίαν, νὰ δύναμαι νὰ μὴ προσκρού-
σω εἰς τὴν ὑπερασπίστριαν Δύναμιν. Οἱ ἐχθροί μου ἤθραν ἐνδόσιμον,
τὸ μόνον, διὰ νὰ μὲ συκοφαντήσουν, ὅτι ἐκυνήγησα παράκαιρα τὴν ἡ-
γεμονεῖαν τῆς Βλαχίας. Ἡ πρὸς τοῦτο ἀπολογία μου χρήζει ἀπόδει-
ξιν διεξοδικὴν καὶ ἐγγράφων διαφόρων τῆς μεταξὺ μου καὶ τοῦ πεν-
θεροῦ μου ἀλληλογραφίας. Τὰ ἐγγράφα ταῦτα ἀποδεικνύουν τρανῶς,
ὅτι δὲν ἦτον μήτε καταδρομὴ ἀπὸ μέρους μου, καὶ τὰ τοῦ πενθεροῦ
μου μήτε θυσία τῆς τιμῆς μου, μήτε τῶν χρηρῶν μου προδότρια ἡ
ζήτησίς μου διὰ τὴν αὐθεντεῖαν τότε τῆς Βλαχίας, ἀλλὰ θέλησις ἀ-
νωτέρω. Τὸ νὰ ἡγεμονεύω ἐν Μολδαυίᾳ δὲν κατωρθώθη, εἰμὴ διὰ μέ-
σων, τὰ ὁποῖα ἰσχύουν πάντοτε εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Ἀσιανῶν. Ποτὲ αὐ-
τὴ δὲν ἐζήτησε δι' ἀνταμοιβὴν τῶν δωρεῶν τῆς ὑποσχέσεις, οἷας γρά-
φει ἡ Ἐκλαμπρότης τῆς. Ὁ δεσποτισμὸς δὲν προνοεῖται ποτε τὰ μέλ-
λοντα· ἀποβλέπει πάντοτε εἰς χρυσὸν ἢ καὶ ἄλλα ἰδιαίτερα συμφέρον-
τα· ποτὲ δὲν προσχεδιάζει περὶ κοινοῦ συμφέροντος. Ἀνυπόστατον ἄ-
ρα καὶ ψευδέστατον καὶ ἀλλόκοτος συκοφαντία ἡ κατ' ἐμοῦ τῶν ἀν-
τικειμένων. Τέλος πάντων ἡ διαγωγὴ μου, ἡ διετὴς σχεδὸν, ἀφ' ἧς ἡ-
μέρας ἡγεμονεύω, ἀποδεικνύει, στοχάζομαι, ψευδεῖς ὅλας τῶν ἐχθρῶν
μου τὰς προδοσίας, καὶ δὲν ἔχουν νὰ μὲ προσάψουν τὸν παραμικρότε-
ρον μῶμον εἰς τὴν παραμικροτέραν λαβὴν, ὅτι ἐγὼ ἀντέκρουσα εἰς τὸ
παραμικρότερον τὴν ὑπερασπίστριαν ἡμῶν Δύναμιν. Ἡ Ἐκλαμπρότης
τῆς γράφει, ὅτι δὲν εἶδεν ἡ ὑπερασπίστρις ἡμῶν Δύναμις οὐδεμίαν πρᾶ-
ξιν ἀναιρετικὴν. Τῇ ἀποκρίνομαι, ὅτι τί δύναται ἡγεμὼν Μολδαυίας
νὰ κάμῃ; Ὅσα δύναται, ἐγὼ δὲν τὰ παρημέλησα, εἰς σχολεῖα χρήμα-
τα καταβάλλων· εἰς Παρισίους ἔχω τέσσαρας σπουδαστὰς ὑπομισθίους
ὁμογενεῖς· εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Πείζας ἔστειλα χρήματα· εἰς Λεῖψιαν
ὡσαύτως, εἰς ἐκδοσιν νέων συγγραμμάτων καταβάλλων· τοὺς σοφοὺς
τοῦ γένους μου βοηθῶ, ὅσον τὸ δυνατόν. Ἀλλὰ διὰ τί δὲν ἔκαμα πε-
ρισσότερον; Σᾶς λέγω, ὅτι εἶμαι βυθισμένος εἰς χρέος ἐπέκεινα τῶν 40
χιλιάδων πούγγειων· ἐξ αἰτίας δυστυχῶν περιστάσεων ἡ πρόσδοσις τῆς
Μολδαυίας στενοτάτη· ἡ ἀναργυρία τοῦ τόπου εἶναι εἰς τὸν ἔσχατον
βαθμὸν· αὐτὰ μὲ βιάζουν νὰ μὴ πράττω, ὅσα ἐπιθυμῶ. Ἀλλὰ σιωπῶν
τὰ ἄλλα, λέγω τοῦτο· τί ἄλλο αἴτιον μὲ παρεκίνησε νὰ μυσταγωγῇ-
θῶ τὸ ὑπὲρ πατρίδος ἀπόρρητον; Βέβαια μόνον ὁ διάπυρος ἔρως τῆς
πατρίδος. Οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶ, μολοντί ὑπὲρ πάντας κινδυνεύω
διὰ τὴν πολιτικὴν μου στάσιν, ἂν εὐδοκίμησῃ, καθὼς εὐχόμεθα κοι-

νῶς καὶ ἐλπίζομεν ὅλοι οἱ γνήσιοι πατριῶται, τὸ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, δὲν ἔχω νὰ ἀπολαύσω ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο, ὁποῦ ὅλα τὰ μέλη τοῦ ἔθνους ἐκεῖνο μόνον ἀπαιτῶν, τὴν ἐλευθερίαν δηλαδὴ τῆς φιλότατης πατρίδος, δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐλπίσω ἰδιαιτέριν ἄλλο συμφέρον μου, καὶ ἐκ τούτου ὡς τις οὐτιδανὸς νὰ προσποιηθῶ πατριωτισμὸν ἥδη. Ἄν δὲ, ὃ μὴ γένοιτο! ἀποτύχη ὁ ἱερὸς ἡμῶν σκοπὸς, ἐγὼ μέλλω νὰ πάθω περισσότερον τῶν ἄλλων. Ἴδου λοιπὸν τρανωτάτη καὶ ἀναντιρρήτος, νομίζω, ἀπόδειξις, ὅτι εἶμαι γνήσιος φιλογενής, ὅτι δὲν κινουμαι δι' ἰδιαίτερον οὐδὲν συμφέρον, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὅλα ἐπῆρα ἀπὸ τὰ μάτιά μου, δολοφονίας τυράννων, προδοσίας ἐχθρῶν μου, ἐξολόθρευσιν παντελεῖ τῆς οἰκογενείας μου. Μὲ ἐρωτᾷ, ὅτι τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ παράγραφός μου: »ἔσομαι πρόθυμος ἐκτελεστῆς τῶν παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς στελλομένων προσταγῶν, αἵτινες νὰ ᾔναι προσηρμοσμένοι μὲ τὰ κοινὰ »χρὲν τοῦ ὑπουργήματός μου;». Τὸ ἐξηγῶ μὲ παράδειγμα, διὰ νὰ σαφηνίσω τὴν ἰδέαν μου. Ἄν ἡ σεβαστὴ Ἀρχὴ μὲ προστάξῃ νὰ θάλω εἰς πρᾶξιν ἓνα τι, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ κομπομετάρω τὴν ὑπερασπιστικὴν ἡμῶν Δύναμιν, νὰ ἀντιθῶ, εἰς ὅσα μὲ περιορίζουν αἱ συνθήκαι, τὴν ἐρωτῶ, ἠμπορῶ νὰ τὸ κάμω; ἢ πρέπει νὰ τὸ κάμω; Ἴδου τὸ τῶν ποτούρων πρὸς περισσοτέραν κατὰληψιν. Οἱ ἄρχοντες κοινῶς ἀνέφερον εἰς ἐμὲ, ὅτι αἱ ποτοῦραι δὲν πρέπει νὰ συστηθῶν, διότι θέλουσιν γίνῃ μέγισται καταχρήσεις εἰς τὸν τόπον. Εἰς τοιαύτην ἀναφορὰν τῶν ἀρχόντων πρέπει νὰ φερθῶ ἀρπित्रεμῶν καὶ νὰ ἀποκριθῶ ὡς δεσπότης: «ἐγὼ θέλω, οὕτω γενέσθω;» Μήτε ἠμπορῶ νὰ ἀποκριθῶ μὲ τοιοῦτον τρόπον κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν συνθηκῶν, μήτε πρέπει ἀλλὰ τὸ φρόνιμον εἶναι τὸ νὰ κάμω μέσον, δι' οὗ νὰ κατορθώσω τὸ πρᾶγμα, χωρὶς νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὰ προνόμια τῶν ἀρχόντων, καὶ χωρὶς νὰ δώσω καμμίαν ὑποψίαν τοῦ μελετωμένου σκοποῦ, καθὼς καὶ τὸ ἔκαμα. Ἴδου τί σημαίνει ὁ παράγραφός μου: προθύμως δηλαδὴ ἐκτελῶ τὰς προσταγὰς τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς, ὅσαι προσαρμύζονται, ἢ δύνανται νὰ προσαρμοσθῶσι μὲ τὰ χρὲν τοῦ ὑπουργήματός μου, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ νὰ μὴν ἀτακάρω τὰ προνόμια τοῦ τόπου, τοῦ ὁποίου ἐγγυήτρια εἶναι ἡ Ῥωσσία, νὰ μὴ κάμω κινήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ δώσω ὑποψίαν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ. Ἡ ποσότης τῶν ἐνταῦθα ὀργανιζομένων ὁπλοφόρων εἶναι ἄδηλος εἰσέτι: μετὰ καιρὸν ὀλίγον θέλει λάβει ἰδέαν ἀκριβεῖ περὶ τούτου παρ' ἐμοῦ, διότι διωργάνισα τὸ τῶν ποτούρων κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Εἰς δύο ὀπζάκια, δηλαδὴ Τελημπαση καὶ Τουφεκτζήμπαση, ἐ-

δοσα ἐξ καπιτανίας τῶν ποτούρων ἀνὰ τρεῖς εἰς ἕκαστον ἐβιάσθην νὰ δώσω εἰς αὐτὰ τὰ ὀτζάκια, διὰ νὰ τὰ καθησυχάσω, διότι ἀφεύκτως ἤθελον γεννηθῇ μεγάλα σκάνδαλα καὶ ἔχθραι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐκ τούτου ἤθελον ἀναφυῇ μέγιστα ἄτοπα, καθὼς καὶ τὸ συμπεραίνει καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης τῆς. Ἔδοσα τὴν καπετανίαν τοῦ Πακοσίου εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, τὴν τῆς Κιάτρας εἰς τὸν Ναοῦμ καὶ τῆς Σουτσάβας εἰς τὸν Ὀρφανὸν, καὶ τὰς λοιπὰς ἐξ ἀνὰ τρεῖς εἰς τὸν κληρ Σερδάρη Εὐθύμιον καὶ καπετὰν Βασίλη, ἀμφοτέρους ὄντας μύστας τῆς Ἑταιρίας· ἐννέα λοιπὸν καπιτανίαι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδόθησαν εἰς τὴν ἀδελφότητα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, Ὀρφανὸς καὶ Ναοῦμ, τῆς διόδου γενομένης σὺν Θεῷ, μέλλουν νὰ συναπέλθουν καὶ αὐτοί, διὰ νὰ μὴ κομπρομεταρισθῶ τότε, ἀλλὰ διὰ νὰ φανῇ τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἔγινεν ἄνευ μελέτης καὶ εἰδήσεώς μου, (καὶ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ κομπρομετάρω τὴν ὑπερασπίστριαν ἡμῶν Δύναμιν,) ἐσυμβούλευσα τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἀδελφοὺς νὰ μὴ φανῶσιν αὐτοὶ καπιτάνοι τῶν ποτούρων, ἀλλὰ νὰ διορίσωσιν ἅπλους ἀδελφοὺς εἰς τὸν τόπον τῶν, ὁποίους θέλουν, καὶ τότε εἰς τὴν γενικὴν κίνησιν αὐτοὶ μὲν οἱ ἤδη τοποτηρηταὶ κρύφιοι νὰ μένωσι πάλιν εἰς τὰς καπιτανίας, οἱ δὲ Κολοκοτρώνης, Ὀρφανὸς καὶ Ναοῦμ νὰ κινήσωσι μὲ τοὺς παρ' αὐτῶν ὀργανισμένους στρατιώτας. Αὐτὸ τὸ σχέδιον ἀπεδέχθη ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς, καὶ κατ' αὐτὸ ἔχομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν. Οἱ διορισθησόμενοι λοιπὸν, (οἵτινες αὐριον θέλουν λάβει τὰ γράμματα τῆς Βιστιαρίας,) ἔχουν προσταγὴν κατὰ τὰ διαλαμβανόμενα ἐν τοῖς γράμμασι τῆς Βιστιαρίας ἄρθρα νὰ λάβουν εἰς ἐγγύησιν ὅλους τοὺς εἰς τὸ καδιλίκι ἐνὸς ἐκάστου εὕρισκομένους Ἀλβανίτας (λόγω δὴθεν ἐμποδίσματος ληστρικῶν κινήματων,) καὶ μὲ αὐτὸ τὸ πρόσχημα νὰ κάμῃ ἕκαστος καπιτάνος καταγραφὴν τῶν δυναμένων ὀπλοφορῆσαι. Αὐτὰς λοιπὸν τὰς καταγραφὰς λαμβάνων, ἀμέσως θέλω τῇ τὰς ἐξαποστείλῃ πρὸς ἰδέαν τῆς. Ἡ καπετανία τοῦ Φωξανίου δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ δοθῇ· ἡ αἰτία εἶναι αὕτη. Εἰς τὸ Φωξάνι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι πλῆθος μικρῶν ἀρχόντων κατασκοπούντων τὸ παραμικρότερον κίνημα, καὶ μάλιστα μετὰ τὸ ἐν Βλαχίᾳ δράμα, εὕρσκεται κάτοικος ἐκεῖ κῆποιος Ὁθωμανὸς πραγματευτῆς καμπανλῆς, Χατζῆ Ἰσμιρλῆς ὀνομαζόμενος, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν ἐπὶ Σκαρλάτθουδαν νὰ λάβῃ ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους σκοτέλικους, καὶ εἰς τὸ παζάρι τοῦ Φωξανίου καὶ ἔξω εἰς τὰ χωρία τῆς Πούτνας ξένους. Ἄν λοιπὸν ὁ Ὀρφανὸς ἤθελεν ἐπιχειρισθῇ καταγραφὴν ἐκεῖ, ἀφεύκτως

ἤθελε προδοθῇ εἰς τὸν Ἰσμιρλῆ αὐτὸν παρὰ τῶν ὕσων ἤθελεν ὀφρα-
σθῇ, διότι αὐτοὶ πολλὰ περιποιῶνται παρ' αὐτοῦ καὶ διαφεντεύονται,
ὥστε βεβαίως ἤθελεν προδώσει τὸ ἔργον. Ὁ Ἰσμιρλῆς ἔχει καὶ εἰς Κων-
σταντινούπολιν ὑπόληψιν καὶ ἰσχὺν εἰς τὸ καμπάνι καὶ εἰς τὸν Πασ-
σᾶν τῆς Ἰβραήλας. Αὐτὴ ἡ θεωρία μὲ ἠνάγκασε νὰ μὴ δώσω εἰς ἀ-
δελφὸν τὴν καπιτανίαν τοῦ Φωξάνιου, διὰ νὰ μὴ κάμωμεν πᾶσον ἐ-
πισφαλὲς καὶ ἀδιόρθωτον. Θέλω διδεῖ δὲ, καθὼς ὑπεσχέθην, ἀνὰ δια-
κόσια πενήντα γρόσια κατὰ μῆνα ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν ἀδελφῶν, τῷ
τε δηλαδὴ Κολοκοτρώνῃ, Ὁρφανῷ καὶ Ναοῦμ.

ΣΕΛΙΣ 110.

(x) Ἰδοὺ αἱ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην πληροφορίες τοῦ Σούτσου, γεγραμμέναι πρωτοτύ-
πως παρ' αὐτοῦ συμβουλευτικοῖς γράμμασι.

« Τὸ ἀπὸ 30 Ἰανουαρίου γεγραμμένον πολυέραστον ἀδελφικὸν τῆς
λαβὼν, δὲν ἀπεκρίθην ἀμέσως, διὰ νὰ μὴν περιορίζωμαι μόνον εἰς τὰς
ἀποκρίσεις μου διὰ λέξεων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκθέσω ἐνέργειαν πραγμάτων.
Ἦδη δὲ, ὅπου ἐν μέρει ἄρχησε νὰ γίνεται ἐκτέλεσις, σπεύδω νὰ τῇ ἀ-
ποκριθῶ καὶ νὰ τῇ ἐκθέσω συγχρόνως τὰ μέχρι τῆς σήμερον ἐνεργηθέν-
τα, καὶ ἐλπίζω νὰ εὐχαριστηθῇ.

«Οἱ τρεῖς ἄνθρωποι τῆς ἐδιορίσθησαν εἰς τὰς τρεῖς ποτούρας Πακο-
σίου, καὶ Κιάτρας καὶ Σουτσάβας. Τὸ αἷτιον ὅπου ἐστάθη ἀδύνατον νὰ
διορισθῇ ὁ εἰς εἰς Πούτναν, ἐκτίθεται ἐν τῷ ἐμπερικλειστώ, ὅπερ εἶχεν
ἐτοιμασθῇ, καὶ ἐξ αἰτίας ἀκαταστάτων κινήματων, ἅπερ ἐσύγχισαν τὸ
πᾶν ἐδῶ, ἡργοπύρι καὶ νὰ σταλῇ, καὶ ἐλπίζω ἡ φιλτάτη κορυφὴ νὰ
ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν ἔπρεπε διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον ἡ Πούτνα νὰ δοθῇ. Ἐμ-
περικλείω καὶ ἐν κοντράκτον, τὸ ὅποιον ἄς τὸ ἀναγνώσῃ καὶ ἄς μοι γρά-
ψῃ, ἂν ἦναι καλόν. Ἐνα παράμοιον κατ' αὐτὰς γενήσεται πρὸς ἀπάρτι-
σιν τῆς ποσότητος τῶν ζώων, ὅπου μοι εἶχε γράψῃ. Εἰς διάστημα 15
ἢ 20 ἡμερῶν τὸ πολὺ καὶ τὰ δύο ἡδὴ ποσοτήτων, δηλαδὴ ζώων καὶ
τροφίμων, εἶναι ἔτοιμα, καὶ ἄς μὴν ἔχῃ τελείως φροντίδα.

« Εἶδον καὶ τὸ ἐλθὼν γράμμα περὶ τῆς καταβολῆς τῶν ὑποσχεθέν-
των. Τὰ ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι τῆς ἀφιέρωσις ὑποσχεθέντα χίλια
φλωρία, ὁμοίως καὶ τὰ τοῦ πατρὸς πέντε χιλιάδες γρόσια, σήμερον γί-
νονται τεσλίμι· τὰ δὲ πενήντα χιλιάδες τοῦ καταστήχου τῆς συνδρο-
μῆς ἐκεῖνα δὲν ἐδόθησαν, καθότι ἐστοχάσθην ἀναγκαιότερον νὰ γίνῃ ἡ
ἐτοιμασία τῶν δύο ἄρθρων, ὅπερ εἶναι τῆς πρώτης ἀνάγκης καὶ χρείας.

Αυτά τὰ δύο ἄρθρα κόπτουν 135 χιλιάδες γρόσια, ἅπερ καὶ καταβάλλονται ἐπὶ χεῖρας· διὰ τοῦτο ἐλπίζω νὰ μὴ μὲ μεμφθῇ τὸ ὅτι δὲν ἐδόθησαν αἱ 50 χιλιάδες τοῦ καταστήχου· ἔχει δὲ ὁ φίλος ἀδελφὸς εἰς ἐμὲ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καταβληθέντων 135 χιλιάδων διὰ τὰ οὐσιώδη ἄρθρα ἔτι 150 χιλιάδας εἰς φλωρία, ἅπερ θέλουν ἐγχειρισθῇ ἐπὶ χεῖρας ἐγκαίρως εἰς τὸν ἰδιὸν μου ἀγαπητὸν ἀδελφόν, καὶ εἰς ἐνδειξιν ἃς βαστᾷ τὸ παρόν μου. Αὐτὰ ἄλλος ἐκτὸς ἐμοῦ καὶ τῆς Ἐκλαμπρότητός της δὲν εἶναι χρεῖα νὰ τὰ ἡξεύρῃ. Τὸ καλὸν θέλω νὰ γίνεταί . . .

«Μεγάλη ἀταξία τρέχει εἰς τὰ ἐδῶ· καμμίαν ἰδέαν δὲν ἔχω . . . Τοῦτο δὲν ἡξεύρω, ἂν ᾖ καλόν. Ὅσον διὰ ἐμὲ, ὀλεθρίον, καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος νὰ μὲ βοηθήσῃ. Ἐπὶ ματαίῳ ἐξοδεύονται χρῆματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἐγχειρισθῶσιν ἐν καιρῷ, ὅχι νὰ γίνωνται παραίτια κράτου, καὶ ὀλεθριωτάτου κράτου. Ὑστερον ἀπὸ τὸν ἔφρονα διοργανισμὸν τῶν ποτούρων μὲ τὸ πρόσχημα τῆς γενικῆς ἐγγυήσεως ἤθελε γίνῃ τὸ πρᾶγμα ἄνευ τῆς παραμικροτέρας ὑπονοίας· πλὴν οἱ ἐνεργοῦντες, ἀπερισκέπτως φερόμενοι, ἔφεραν ὀλεθρίαν ἐκφάνεισιν τοῦ ὅλου πράγματος. Πόσον εὐκολώτερον ἦτον, μετὰ τὸν διοργανισμὸν αὐτὸν καὶ τὴν καταγραφὴν ἐν διαστήματι δέκα ἡμερῶν καὶ ὅχι περισσότερον, ἐγκαίρως νὰ γίνῃ αὐτὸ, ὅπου πολλὰ ἀλόγως γίνεταί! Τώρα, (ἃς μὲ συγχωρήσῃ, χρεὸς ἀπαραιτήτων εἶναι νὰ γράφω τὴν ἀλήθειαν,) οἱ ἐδῶ στοχάζονται, ὅτι ἡ ἐκ μέρους μου μετὰ φρονήσεως ἐκτέλεσις τῶν πάντων εἶναι ἀποτέλεσμα ἀεργίας ἢ ἐλλείψεως ζήλου. Ὅχι, ἀδελφέ μου, καθότι τὰ ἐνεργηθέντα καὶ προσημειούμενα εἶναι μάρτυρες ἐχέγγυοι τῆς προαιρέσεως καὶ ζήλου μου. Δὲν χρεωστῶ νὰ δίδω λόγον καὶ εἰς τοὺς πλέον μικροὺς. Τὰ ἐνεργούμενα μόνον ἡ Ἐκλαμπρότης της πρέπει νὰ τὰ ἡξεύρῃ.

«Ἐδῶ ἔγινε φροντίς νὰ ἐμβῇ καὶ ὁ Εἰρηνουπόλεως, ἄνθρωπος φρόνιμος, μὲ πολὺν ζῆλον, μὲ μεγίστην φιλογένειαν. Τὸ οὐσιωδέστερον εἶναι ὅτι θεὸς νὰ ἐλκύσῃ καὶ πολλοὺς τῶν δυναμένων χρηματικῶς, οἵτινες εἶναι πνευματικά του τέκνα. Ἐχω χρηστάς ἐλπίδας. Μὲ δεύτερον θέλω τῇ εἰδεάσῃ. Ἄς μὴν ἀμφιβάλλῃ εἰς τὴν προθυμίαν μου. Μὴ μὲ μεμφθῇς, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ, διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῶν γραμμάτων. Πόσαι αἱ δυσκολίαι καὶ αἱ ἀσχολῖαι ἐνεργείας! Θέλω καὶ τῇ γράφω· πλὴν διὰ τὸν Θεὸν ἃς δώσῃ μίαν τάξιν, ἃς πασχίσῃ νὰ κόψῃ πλέον τὰ κατ' αὐτάς διασπαρέντα. . . Ὅταν ἐκ μιᾶς πηγῆς τὰ ἐνεργούμενα, τότε τακτικῶς καὶ εὐρυθμῶς μὴ ὅταν οἱ πάντες διαφορετικὰ φέρωνται, τί

τὸ ἐκ τούτου ὄφελος; Ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἐν κεφαλαίοις ἐκθεσις τῶν ὑποσχεθέντων ἐν τῷ πρώτῳ μου λογιζέται περιττὴ ὕστερον ἀπὸ τὸ παρὸν μου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπικυρῶ τὰ προγραφέντα· μὲ ὅλον τοῦτο μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἤθελα τῇ τὸ στείλῃ γεγραμμένον ὡς αὐτό· ἐμποδίσθην ὅμως; ἤδη διὰ ἓνα μόνον λόγον, ἡδη διὰ τὸ ὅτι δὲν ἤξεύρω πλέον, ὕστερον ἀπὸ τὰ γεγονότα κατ' αὐτάς, τὸ πῶς ἡμπορῶ νὰ ὑποσχεθῶ τὴν ποσότητα τῶν ὀπλοφόρων. Οἱ ἐδῶ ἔκαμαν, τὰ ὅσα ἔκαμαν· λογαριασμὸν δὲν μοὶ δίδουν, ὅπου νὰ ἤξεύρω καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὸν ρυθμὸν· ὅθεν τί ὑπόσχεσιν ἡμπορῶ νὰ δώσω, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ; Μὰ ἂς τὸ κρίνῃ, παρακαλῶ, καὶ ἂς μοὶ σημειώσῃ τὴν κατὰ τοῦτο ἀπόφασίν τῆς, διὰ νὰ ἤξεύρω, τί νὰ κάμω, καὶ πῶς νὰ γράψω.

«Ίάσιον 16 φεβρουαρίου 1821.

«Ο ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ γράφει ἰδιοχείρως».

ΣΕΛΙΣ 112.

(α) Τάρα λέγονται κινῶς ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Βλαχίας· ἀλλ' ἰδίως καὶ κατ' ὄψιν ἐπεκράτησε τὸ ὀνομάζεσθαι Τσιράνους μόνους τοὺς χωρικοὺς.

(β) Ἰδού ἡ βλαχιστὶ ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς παρὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου

«ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

«Πρὸς ὅλον τὸν τῆς πόλεως τοῦ Βουκουρεστίου λαὸν καὶ λοιπὸν πολιτεῶν καὶ χωρίων τῆς Ῥωμάνας Τσάρας, ἄκρα ὕψις κτλ. κτλ.

« Ἀδελφοὶ κάτοικοι ταύτης τῆς Τσάρας, ὁποῖου γένους καὶ ἂν ᾖ· σθε, οὐδεὶς ἐμποδίζει νόμος τὸ ν' ἀποκρούσῃ τις τὸ κακόν. Ὅταν ἕνας ὅφιν παρρησιασθῇ ἐμπροσθέν σας, πρέπει νὰ ὀρμήσετε διὰ νὰ τὸν πληγώσητε μὲ ῥόπαλον, ἀγκαλὰ καὶ δὲν εἶναι πολλάκις τὸ δάγκαμά του τόσον ἐπιβλαβές· διὰ τοὺς δράκοντας ὅμως, οἵτινες καταπίνουσιν ὀλοκλήρους τοὺς ζῶντας, ὡς οἱ ἡμέτεροι ἄρχοντες, λέγει τόσον τὸ ἐκκλησιαστικόν, ὅσον καὶ τὸ πολιτικόν σύστημα, ἕως πότε ὑποφέρομεν νὰ ῥοφῶσιν ἐξ ἡμῶν αἷμα; ἕως πότε ὑπ' αὐτοὺς θέλομεν εἶσθαι ἀνδράποδα; Ἐν ᾧ τὸ κακὸν δὲν εἶναι δεκτὸν πρὸς τὸ Θεῖον, ὁ ἀφανισμὸς τῆς κακίας εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀγαθόν, ἐπειδὴ ἀγαθὸς εἶναι καὶ ὁ Θεός. Διὰ νὰ ἐνωθῶμεν οὖν καὶ ἡμεῖς μ' αὐτὸν, πρέπει νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον ἀλλέως δὲν κατορθοῦται, ἐὰν πρῶτον δὲν καταδιώξωμεν τὸ κακόν. Καθὼς, ἐὰν δὲν γίνῃ χειμὼν, οὐδ' ἄνοιξις περιμένεται. Βίβην ὁ Θεός, «Γεννηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο», ἀλλ' ἔλειψε πρῶτον τὸ σκότος. Συμφώνως καὶ ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Θεοῦ κραταῖος ἡ-

ΤΟΜΟΣ Α'.

20

μῶν Βασιλεὺς βούλεται νὰ ζήσωμεν ἀγαθῶς, ὡς πιστοὶ αὐτοῦ καὶ ὑπῆκοοι δοῦλοι· ἀλλὰ δὲν μᾶς συγχωρεῖ τὸ παρά τῶν ἀρχόντων ἐπιφερόμενον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας κακὸν, διὰ νὰ διάγωμεν τοιοῦτοτρόπως.

«Δράμετε οὖν γενικῶς, ἀδελφοί, ν' ἀφανίσωμεν μὲ κακὸν τὸ κακὸν, διὰ νὰ γίνῃ εἰς ἡμᾶς ἀγαθόν, καὶ ἐκλέγοντες ἐκ τῶν κακῶν ἀρχόντων τοὺς ἀγαθοὺς, ἐκείνους καὶ νὰ γνωρίσωμεν ὡς ἡμετέρους, κακεῖνοι μεθ' ἡμῶν θέλουν συνεργήσει εἰς τὸ καλόν, διὰ νὰ ᾔναι καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ τῶν καλῶν, ὡς ὑποσχόμεθα. Διὸ βιασθῆτε νὰ ἔλθετε πάντες τάχιστα, οἱ ἔχοντες ὅπλα μὲ ὅπλα, ὁ δὲ ὑστερούμενος τούτων μὲ κοντάρια σιδηρᾶ καὶ μὲ ῥόπαλα, καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀναβολὴν σπεύσατε, ὅπου ἀκούσετε τὴν γιγνομένην συνάθροισιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ ὠφελείας ὅλης τῆς Γαλιλαίας· καὶ, καθ' ὃν τρόπον ἤθελον σᾶς δδηγῇ οἱ προὔχοντες, οὕτω ν' ἀκολουθήσητε· καὶ, ὅπου πέμπουσιν ὑμᾶς ἐκεῖνοι, ἐκεῖ καὶ νὰ ὑπάγητε· διότι, ἀδελφοί, ἀρκεῖ ὁ τόσος καιρὸς, ἀφ' οὔτου τὰ δάκρυα ἐκ τῶν προσώπων μας δὲν ἐστέγνωσαν.

«Σᾶς πιστοποιῶ πρὸς τούτοις, ὅτι οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἤθελεν ἔχει τὴν ἄδειαν, (ἐν τῷ διαστήματι ταύτης τῆς γενικῆς καὶ ὠφελίμου συναθροίσεως,) νὰ ἐκτανθῇ (ἴσως καταχρασθῇ) μέχρις ἐνὸς κόκκου ἀπὸ οἰκίαν ἐμπόρου τινὸς πολίτου, ἢ ἐγχωρίου, ἢ καὶ ἀπλῶς ἐγκατοίκου· διότι αἱ κακῶς καὶ ἀδίκως ἀποκτημέναι πλοῦσαι περιουσίαι τῶν κλεπτῶν ἀρχόντων, ὅσοι δηλαδὴ δὲν ἤθελον εἶσθαι σύμφωνοι μὲ τὸ πνεῦμά μας, καὶ δὲν ἤθελαν ἀκολουθήσει τὴν ἰδικὴν μας ἀπόφασιν, ὑπόσχομαι, ἐκεῖναι μόναι ν' ἀφαιρεθῶσι διὰ γενικὴν ὠφελειαν.

ΣΛ. (Σουλταζάρης) ΘΕΟΔΩΡΟΣ».

ΣΕΛΙΣ 114.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἀνεφορά, ἐκ τοῦ βλαχικοῦ μεταπεφρασμένη.

« APZ MAXSARI.

« Εἰς τὴν ἱερὰν καὶ πανέκλαμπρον ταύτην ὑψηλὴν Πόρταν τῆς κραταιᾶς καὶ κυρίας ἡμῶν Βασιλείας προσπίπτομεν ὅλοι ἡμεῖς οἱ ὑπῆκοοι καὶ πιστοὶ λαοὶ τῆς Βλαχίας, καὶ ὡς πρὸς τὸν ἕνα Θεὸν παντοκράτορα ἀναφέρομεν μετὰ πολλῆς ὁδύνης καὶ ὀλίψεως ἀκριβῶς τὰ ἀλλεπάλληλα ἡμῶν πάθη καὶ ἀπέραντα βάσανα, ἅτινα ὑποφέρομεν ἐξ αἰτίας τῆς τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων ἐνώσεως μὲ τοὺς κατὰ κειρὸν στελλομένους Λύ-

θέντας διοικητάς μας παρὰ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας, τῆς ὁποίας τὰ μεγάλα καὶ πλούσια ἔλεη πρὸ πολλοῦ ἐκαρπούμεθα. Ἀλλ' ἤδη ἐγκατελείφθημεν ὀλοτελῶς εἰς χεῖρας τῶν βῆθέντων ἐχθρῶν τῆς τε Ὑψηλῆς Πόρτας καὶ ἰδικῶν μας, τοὺς ὁποίους ἄρχοντας ἠθέλαμεν ὀνομάσει μᾶλλον κακομηχάνους καὶ τυράννους ἡμῶν, ὥς συμφώνως καὶ συνεργοὺς μὲ τοὺς νῦν Ἡγεμόνας. Ἀλλὰ παραιτούμενοι ἀπὸ τοῦ νὰ εἰπώμεν τὰ παρελθόντα δεινὰ μας, ἀναφέρομεν μόνον τὰ ἐνεστώτα, ὅτι μᾶς ἀπεγύμνωσαν νῦν, ὥς οὐδέποτε, καὶ εἰς παντελεῖαν ἀφανισμὸν μᾶς ἐκατήντησαν εἰς τόσον, ὥστε ὅλον αὐτὸ τὸ τῆς Βασιλείας Κιλλέρι διόλου ἐκένωσαν, μείναντες ἀπογυμνωμένοι μᾶλλον καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν τάφοις νεκροὺς. Διὰ τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτὰ, ἐὰν ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα εἴχε τὴν παραμικρὰν ἰδέαν, πρὸ πολλοῦ ἤθελε μᾶς ἀπαλλάξει ἐκ τῶν τοιούτων ἀσπλάγχχνων ἀρπάγων, οἵτινες προσποιοῦνται ἐνίοτε εἰς ἀλλαγὴν τινος Ἡγεμονείας, ὅτι ἀναφέρουσι δι' Ἀρζ-Μαχσαρίου τὸν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν τὴν τῆς Τσάρας κατάστασιν' ποιοῦσι δὲ τοῦτο μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν καὶ τὸ τῶν Ἡγεμόνων συμφέρον. Καθὼς καὶ εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου Βοεβόδα ἐπραξάν, ὅτι ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους φανερόνοντες δι' Ἀρζ Μαχσαρίου τὸν προξενθέντα εἰς τὴν Τσάραν ἀφανισμὸν ἔνεκα τῆς κακῆς μεταχειρίσεως τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονεύσαντος, ἐζήτουν ἐκ τούτου ἔλεος καὶ ἐλάφρωσιν παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας' ἐξ ἄλλου δὲ μέρους ἐπισωρεύοντες ἀπείρους ψευδεῖς ἐπαίνους διὰ τὸν ἄνω βῆθέντα, ἀπέβλεπαν εἰς ἰδίαν αὐτῶν ὠφέλειαν μόνον καὶ αἰσχροκέρδειαν' ἐπειδὴ, ἅμα φθίσας οὗτος ὁ Ἡγεμὼν εἰς Βλαχίαν, ἐσυμφώνησε μετὰ τῶν βῆθέντων διὰ τὸν τῆς Τσάρας ἀφανισμὸν καὶ ἀπογύμνωσιν, ἀρξάμενος ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα ἡ δικαιοσύνη ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ, καὶ πάντες οἱ μὴ φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ἐν λόγῳ νὰ διορίσωσι Μητροπολίτην ἐντόπιον, ἐπώλησαν τῷ Αὐθέντῃ Σούτσῳ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν μητέρα ὅλου τοῦ λαοῦ, διὰ δύο χιλιάδας πουγγεῖα, καὶ οὕτως ἀποκατέστησαν Βλάχον Μητροπολίτην (τὸν Διονύσιον Λοῦπον).

« Ἀληθῶς, καὶ πάλιν ἀληθῶς, ἀποκατέστη τοιοῦτος Μητροπολίτης πρὸς καταισχύνῃν τοῦ Βλαχικοῦ γένους καὶ πρὸς καταφρόνησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κλήρου, ἀλλὰ μὲ εὐαρέσκεϊαν τοῦ Ἡγεμόνος διὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος, καὶ μὲ δυσαρέσκεϊαν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πίστεώς μας' ἐπειδὴ ὑπόχρεως ὢν οὗτος πρὸς τὸν Αὐθέντην, ἐνέδιδε δι' εὐχαρίστησιν του καὶ ὅλας τὰς παραλόγους, ἁδίκους καὶ κακίστας αὐτοῦ θελή-

σεις, τὰς ὁποίας προσυπογράφων ὡς εὐλόγους καὶ δικαίας, ἐβίαζε τὸν λαὸν νὰ τὰς ἐκτελέσῃ, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπεγυμνώθη τὸ πᾶν.

«Εἰς τοιαύτην λοιπὸν, φεῦ! ἐλευσινὴν κατὰστασιν εὐρισκόμενος ὁ λαὸς, καὶ μὴν ἔχων μέσον νὰ φανερώσῃ τὰς συμφορὰς τοῦ καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας τὸ ἔλεος, (ὅπερ πολλάκις ἀπήλαυσε, χωρὶς νὰ ὠφεληθῇ ποσῶς, διότι ἔμεινε μόνον γεγραμμένον εἰς τὸ χαρτίον καὶ ἐξουθενημένον ὑπὸ τῶν ἄνω ξηθέντων κλεπτῶν,) ἐβιάσθη ἀπὸ τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν πρῶτον νὰ ἐγερθῇ ἐναντίον τούτων τῶν κακοτρόπων, ἔπειτα προσπίπτων, ὡς ἓνας πιστὸς καὶ ὑπήκοος βασιλεὺς τῆς κραταιᾶς Βασιλείας, νὰ ζητήσῃ τὸ Βασιλικὸν ἔλεος.

«Διὸ δεόμεθα μετὰ θερμῶν δακρύων, ἵνα ἐξαποσταλῇ βασιλικὸς ἄνθρωπος, οὐχὶ δμοόρησκός μας, διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἴδῃ τὴν τῆς Τσάρας ἀθλίαν κατὰστασιν, καὶ μὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς δικαιοσύνης νὰ κάμῃ τὴν ἀνήκουσαν ἐπιδιόρθωσιν, διὰ νὰ παύσωσι πλέον αἱ ἀρπαγαί, καὶ ν' ἀποδίδωμεν μόνον τὸ ἀποφασισμένον δικαίωμα εἰς τὴν κραταιὰν Βασιλείαν. Καθὼς μέχρι τοῦδε ἐδίδομεν, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἀρνούμεθα, ἀλλὰ πιστοὶ καὶ ὑποτελεῖς εἴμεθα καὶ ἐσμέν καὶ ἐσόμεθα εἰς αἰῶνας, ὄντες εὐέλπιδες, ὅτι καὶ ἡμεῖς δὲν θέλομεν στερηθῇ ἐκεῖνο τὸ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας ἔλεος, μὲ τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπερίθαλψε παλαιόθεν, καθὼς καὶ μὲ τὸ ὄνομα παρκαταθήκης τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ μᾶς ἐτίμησε, καὶ εἰς πᾶσαν νέαν ἡγεμονεῖαν πατρικῶς μᾶς ἐφρόντισε. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ γλυκὺ ὄνομα, δίχως νὰ κάμῃ εἰς τοὺς Αὐθέντας μας τὴν παραμικρὰν ἐντύπωσιν, τοὺς ἐκώφανε μᾶλλον, καὶ ἀντὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξωσι τῶν συμφορῶν μας καὶ νὰ μᾶς διοικήσωσιν ἐπιεικῶς ὡς πατέρες, μᾶς λεηλατοῦσι καὶ μᾶς ἀπογυμνώνουσιν ὡς κλέπτει, οἱ ὅποιοι ὕστερον ἀπὸ ἓνα καιρὸν συμφώνως μετὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πελιτικῶν, συγκαλεπτῶν ὄντων καὶ τούτων παρομοίως, εὐκολύνουσιν εἰς ἐκείνους καὶ τὴν ὁδὸν, καὶ τοὺς θεωροῦσι μακρόθεν, ὅταν ἐξερχόμενοι τοῦ Βουκουρεστίου πρὸς μεσημβρίαν ἐπανέρχονται εἰς βασιλεύουσιν.

«Ταῦτα πάντα τὰ ρηθέντα εἰσὶν ἀληθῆ, καὶ θέλουσιν ἐπιβεβαιωθῇ ἀκριδέστερον καὶ μὲ λεπτομέρειαν ἐνώπιον τοῦ πεμφθησομένου βασιλικοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ αὐθὶς θερμῶς δεόμεθα τῇ θελαγάθῳ καὶ κραταιᾷ Βασιλείᾳ νὰ μᾶς τὸν ἐξαποστείλῃ μὲ ἔλεος.

«Πρὸς τὴν κραταιὰν Βασιλείαν
οἱ ὑποκλινέστατοι καὶ πιστοὶ δούλοι
ΟΛΟΣ Ο ΛΑΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ».

(2) Ἰδοὺ τὸ ἔλεον ἔγγραφο τῶν ἐδηγιῶν.

«Φιλογενέστατε καὶ ἄνδρες καπετὰν Θεοδωράκη Κολοκοτρώνη!

«Ὁ μέγας σου πατριωτισμὸς καὶ τὰ ἥρωικά σου κατορθώματα ἔφθασαν πρὸ χρόνων καὶ εἰς τὰς ἀκοάς μου, καὶ ἐχάρηκα, διότι δὲν ἐξέλιπόν ποτε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τοιαῦτα παληκάρια· ἤθελα δὲ καὶ πρὸ πολλοῦ νὰ σὲ γράψω· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιέτριβες εἰς ἓνα τόπον, ὅπου ἡ μισέλλην διοίκησις τῶν Ἀγγλῶν παρετῆρει μὲ τέσσαρα μάτια καὶ τὰ μικρότερα κινήματά μας, δὲν ἐτόλμησα, διὰ νὰ μὴ σὲ προξενήσω καίνενα κίνδυνον. Τώρα δὲ ὅπου ἔμαθα, ὅτι ἐπάτησες εἰς τὰ ἱερὰ τῆς πατρίδος μας χώματα, τώρα τρέχω νὰ σὲ παραστήσω τὴν χαρὰν, ἐπειδὴ ἐλπίζω, ὅτι ἡ αὐτοῦ παρουσία σου θέλει ὠφελήσει μεγάλως τὴν πατρίδα μας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς καπετάνοι σὲ ἔχουσιν εἰς μεγάλην ὑπόληψιν· ὅθεν πᾶσχισον, ὅπου εἰς τὰς τωρινὰς φωνὰς τῆς πατρίδος μας ὅλα τὰ κινήματά σας νὰ μὴ ἀποβλέπωσιν εἰς ὄφελος οὔτε τοῦ ἑνὸς μέρους τῶν τυράννων, οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ μὲ τὰ ἐξοδα ἐκείνου νὰ ὠφελήσετε τὸ κοινὸν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ νὰ ἦναι δὲ σύμφωνα ταῦτα τὰ κινήματά σας μὲ τὸν λοιπὸν διοργανισμὸν τῆς πατρίδος μας, σὲ γράφω τὰ ὅσα πρέπει νὰ ἐξακολουθήσετε, καὶ εἰς ὅσα πρέπει νὰ παρακινήσης καὶ τοὺς λοιποὺς καπετανεῖς, διὰ νὰ ἐκτελεσθῶσι ταῦτα ἀμέσως.

«Α'. Ἀγάπη, ὁμόνοια, ἀδελφότης, ἔνωσις καὶ σύμπνοια νὰ θεωρηταὶ ὡς μόνον ἀσφαλὲς θεμέλιον καὶ στήριγμα τῶν πράξεών σας.

«Β'. Νὰ πασχίσητε παντοιοτρόπως εἰς τὸ νὰ φυλάττητε μίαν συμμάχίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ· τοιαύτην ὅμως, ὥστε ἀφανίζοντες τοὺς βασιλικοὺς νὰ ἔχητε αὐτὸν πάντοτε εἰς τὸ χεῖρ σας μὲ ὅλα του τὰ πλούτη, διὰ νὰ μὴν ἡμπορέσῃ ποτὲ νὰ ξαναγίγῃ ἐκεῖνο, ὅπου ἦτον πρὸ τοῦ πολέμου.

«Γ'. Νὰ προσπαθήσητε νὰ συνάξετε παλικάρια, ἄρματα, μπαρουτί, βόλια καὶ καθεξῆς, ὅσα περισσότερα ἤθελεν ἡμπορέσει ἕκαστος.

«Δ'. Εἰς τοὺς λόγους καὶ ὑποσχέσεις τῶν βασιλικῶν, ἢ τῆς Πόρτας, νὰ μὴ δώσητέ ποτε καμμίαν πίστιν, ἐπειδὴ καὶ ἡξεύρω βεβαίως, ὅτι θέλουν μεταχειρισθῇ κάθε τρόπον εἰς τὸ νὰ σᾶς ἀπατήσωσι.

«Ε'. Φαινόμενοι, ὅτι ὑπερασπίζεσθε καὶ πολεμεῖτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, πασχίσετε νὰ διώξετε ἐξ ὅλης τῆς Ἡπείρου τὰ βχ-

σιλικὰ στρατεύματα, ὥστε εἰς τὰς πρώτας σάλπιγγας τῆς πατρίδος νὰ ᾤναι ἐλεύθερα ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ὠχυρωμένα ἀπὸ ἀνδρείους "Ελληνας.

«ΣΤ'. Ὁ διορισθεὶς κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ Μωραβιλιση Χουρσήτ πασσᾶς εἶναι ὁ ἴδιος, ὅστις ἐπολέμησε καὶ ἠχμαλώτισε τὴν Σερβίαν, ἀρ' οὗ τὴν ἐγέλασε μὲ τὰς ὑποσχέσεις του. Τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν παράδειγμα πρὸς ἑσᾶς, διὰ νὰ μὴν ἀπατηθῇτε ὁμοίως.

«Ζ'. Νὰ προσποιήσθε τὴν μεγαλητέραν πίστιν καὶ ἀφιέρωσιν πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ, διὰ τοῦ ὁποίου μέσου νὰ δυνηθῇτε ν' ἀποσπάσετε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἰδίου πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Τούρκους, διὰ νὰ τὸν ἔχετε πάντοτε ἐδικόν σας

«Η'. Ὁ μὲν Πατριάρχης βιαζόμενος παρὰ τῆς Πόρτας, σᾶς στέλλει ἀφοριστικὰ καὶ ἐξάρχους, παραινῶντάς σας νὰ ἐνωθῇτε μὲ τὴν Πόρταν' ἐσεῖς ὅμως νὰ τὰ θεωρῇτε ταῦτα ὡς ἄκυρα, καθότι γίνονται μὲ βίαν καὶ δυνάστειαν καὶ ἄνευ θελήσεως τοῦ Πατριάρχου.

«Ἄν λοιπὸν, φίλτατέ μου Κολοκοτρώνη, ἐναγκαλισθῇτε τὴν ὁμόνοιαν, ἐὰν θυσιάσητε τὰ μερικὰ συμφέροντά σας καὶ λησμονήσητε διόλου ὅλα τὰ ἐναντία πάθη, καὶ τέλος πάντων ἀκολουθήσητε τοὺς ἀνωτέρω κανόνας, ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ προστάτου τῆς δικαιοσύνης θέλετε δυνηθῇ νὰ συντρίψετε μὲ μεγάλην εὐκολίαν τὸν τυραννικὸν ὕμῶν ζυγὸν, θέλετε στεφανώσῃ τὰς κεφαλὰς σας μὲ τοὺς ἀμαράντους στεφάνους τῆς δόξης, τὰ δνόματά σας θέλουσιν ἐγχαραχθῇ μὲ χρυσᾶ γράμματα εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας, καὶ θέλουν ἀξιώθῃ τοῦ αἰωνίου μακαρισμοῦ.

«Ἐν Κισνόβη τὴν 29 ἰανουαρίου 1824.

«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(6) Ἰδού ὅτι ἔγραφεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Ξάνθον τῇ 28 ἰανουαρίου ὁ ἀναγνωστάπουλος ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου, ὅπου ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

«... Ἐδῶ ἐφάνησαν μερικὰ διαταγαὶ τοῦ Καλοῦ, αἱ ὁποῖαι ὅχι μόνον ἀνεβάλλθησαν καὶ ἀναβάλλονται, ἀλλ' ἀκόμη καὶ κριταὶ τούτων γίνονται. Οἱ κριταὶ εἶναι μερικοὶ, καὶ τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα τοὺς δίδουν τοῦτο τὸ δίκαιον, καθὼς αὐτοὶ λέγουν, εἶναι πολλά. Λέγουν, ὅτι προβλέψεις διόλου δὲν ἔγειναν εἰς Βουλγαρίαν καὶ Σερβίαν, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐκεῖνοι οἱ τόποι εἶναι προμηθευμένοι ἀπὸ ἀρκετὰ προϊόντα, καὶ προϊόντα, ὁποῦ συντείνουν εἰς τὸ μελλούμενον πανηγύρι' ὅτι ἡμεῖς,

λέγουν, δὲν ἠμποροῦμεν, οὔτε κρίνομεν ὠφέλιμον, νὰ ἀνοίξωμεν τὸ πανηγύρι μὲ μόνας τὰς κάτω (ἤτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι) προβλέψεις, διότι τὰ κέρδη τότε εἶναι ὀλίγα ἀναλόγως τῶν προβλέψεων· ἡμεῖς, λέγουν, πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀναλόγους τοῦλάχιστον προβλεμμένας πραγματείας μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγοραστῶν, καὶ περισσοτέρας μάλιστα, διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθῶμεν, χρεῖας τυχοῦσης, εἰς τὴν ζήτησιν τῶν ἀγοραστῶν. Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ λέγουν, ταλανίζοντες ἑαυτοὺς διὰ καμμίαν ἐνδεχομένην ζημίαν. Ἄν ὑποκάτω εἰς αὐτὸ δὲν κρύπτεται κανένα ἄλλο, φαίνεται νὰ ἔχουν κάποιον δίκαιον ἀναλόγως τῶν ἰδεῶν ὅπου ἔχουν... Ἐγὼ κρίνω, ἕως νὰ ἀνταμωθῶμεν, νὰ μὴν ἀποφασίστε κανένα πρᾶγμα, διὰ νὰ σὰς βάλω μερικά πρὸ ὀφθαλμῶν».

ΣΕΛΙΣ 119.

(α) Βλέπομεν αὐτὸν συνυπογεγραμμένον μετὰ τοῦ Ἀθανασίου Σταγυρίτου ἐν τῇ περὶ Ἑλληνομαθείας ἀπὸ 20 ἰουλίου 1817 πολυφύλλῳ προκηρύξει τῆς Βιέννης, ἣν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Δικαῖος καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι τῆς Ἑταιρίας ἔφερον ὡς διαβατήριον ἀσφαλείας κατὰ πάσης πολιτικῆς ὑπονομίας οὐ μόνον τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ τῶν τουρκοφρόνων. Φιλολογικῶς ἀνῆκεν ὁ Ἀριστείδης εἰς τὸ Ἀντικαραϊστικὸν σύστημα.

ΣΕΛΙΣ 120.

(α) Ἴδου τὰ δύο ταῦτα σπουδαῖα ἔγγραφα τῶν ἑφόρων Κωνσταντινουπόλεως, μεθ' ὧν συνυπεγράφησαν καὶ ἄλλα ἐκ τῶν πρωτίστων μέλη τῆς Ἑταιρίας, συμβολικοῖς δὲ γράμμασιν ἐκτεθειμένα.

«Ἐκλαμπρότατε καὶ περίβλεπτε Κύριε!

« Διὰ τῶν προλαβόντων ταχυδρόμων τῆς 15 καὶ 29 θμβρίου ἀνεφέραμεν τῇ Ἐκλαμπρότητι σας, ὅσα ὁ ζῆλος τῆς κοινῆς τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν ἀπολυτρώσεως, καὶ ὁ ἐνθουσιασμοὸς τοῦ νὰ ἴδωμεν ἐν καιρῷ εὐχερέστερα τετελεσμένους τοὺς σκοποὺς τοῦ ἔθνους, ὑπηγόρευσαν, τὸ φρόνημα δηλαδὴ ἡμῶν τοῦ ν' ἀποκοπῇ συγχρόνως καὶ ἡ κεφαλὴ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπαρχιῶν τῶν τυράννων, οὗτινος ἡ αἰσία ἐκβασίς ἐπάξει γενικὴν ἀταξίαν καὶ τὸν ἀφρευκτον ὄλεθρον εἰς τὸ σύστημά των, ἐξαιτούμενοι παρ' ὑμῶν καὶ τῆς σεβασμίας Ἀρχῆς τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων μέσων εἰς ἐκτέλεσίν του καὶ πληροφορηθέντες τὸ εἰς Ὁδησὸν εὐόδιον τῶν γραμμάτων μας, ἐσμὲν εὐέλπιδες, ὅτι αἰσίως ἐφθασαν ἢ φθάνουσιν ἀνὰ χεῖράς σας, διευθυνθέντα ἐκεῖθεν, καὶ ἀξιωθῶμεν τῶν ἐπιθυμημάτων μας διὰ τῆς ἀποκρίσεώς σας.

«Ἐκλαμπρότατε, δὲν ἐλογίσθημεν αἰσχύνῃ τὴν δηλοποίησιν τῆς

ἀδυναμίας μας πρὸς εὐεργέτας ἡμῶν καὶ ὁμογενεῖς, λέγοντες τὴν γνωρισμένην παρὰ τῶν ἰδίων ἀλήθειαν, ὅτι ὡς μέλη ἔθνους, καταντήσαντος ἀθλίου ἀπὸ τὴν πολυειδῆ τυραννίαν, χρῆζομεν καὶ πολυαἰδοῦς συνδρομῆς, διὰ τὰ ἐλθῇ εἰς πράξιν καὶ ἔκβασιν τὸ προβληθὲν φρόνημά μας· ἐπειδὴ δὲν μᾶς ἔμεινεν ἄλλο προσὸν ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ νὰ διακινδυνεύσωμεν τὸ εἶναι ἡμῶν, διὰ τὰ εὐκολυνθῇ πολὺ περισσότερον ἢ ἐλευθερία ὅλου τοῦ ἔθνους μὲ τὸν ἀφανισμόν τοῦ κέντρου τῆς ἐχθρικῆς δυνάμεως. Ἄλλ' εἶναι πασίδηλον, ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνος· πρέπει νὰ ἐτοιμασθῶσιν ὡς πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἀναγκαῖα ἐκτελεστικά μέσα, καὶ τότε θεῖα συνάρσει ἐλπίζομεν βεβαίαν ἐπίτευξιν· πρὸς τὸ παρὸν μάλιστα χρήματα, δι' ὧν ἔπεται νὰ γένῃ ἡ ἐνταῦθα οἰκονομία ἄλλων τινων ἐφοδίων, ἡ στέρησις τῶν ὁποίων μᾶς ἐμποδίζει τοῦ νὰ ἐκτανθῶμεν εἰς δραστηριωτέραν ἐνέργειαν, ὅσων φανταζόμεθα ὡς χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα. Μολονότι ἡ ἐνταῦθα ἀδελφότης, καθ' ἑκάστην φροντίζουσα ἀόκνως διὰ τὴν πρὸς ὥραν οἰκονομίαν αὐτῶν εἰς ἔναρξιν τῶν πραγμάτων, διανοεῖται τρόπους τοῦ ἐνταῦθεν προσπορισμοῦ τῶν· ἀλλ' οἱ πάντες μὴδενίζονται διὰ τὸν φόβον τοῦ νὰ μὴν ἐπάξωσιν ὑπόνοιαν παρὰ καιρόν. Ἡ ποσότης ἐκείνων, ὅσα ἕκαστος τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν, καθ' ἃ ἐδύνατο, συνεισφέρειν, ἐγένεν ἐνταυτῷ ἐφ' ὅδιον τῶν ἐξω ἐπαρχιῶν. Τὸ ἐνταῦθα κοινὸν ταμεῖον τῶν ὁμογενῶν μας, ὅπερ ἦν δυνατὸν νὰ συνεισφέρει ἱκανὸν ὅπως οὖν δανειζόμενον, καὶ νὰ συντελέσῃ προσέτι πολυτρόπως εἰς τὸ προκείμενον, διοικεῖται ἀπὸ ὑποκείμενα ἀνίκανα νὰ γνωρίσωσι τὸ μέγα συμφέρον καὶ νὰ τὸ ἐμπιστευθῶσι. Ὅθεν ἀπελπισθέντες ἐγενόμεθα γνώμης νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν σεβασμίαν Ἀρχὴν· εἰς ὑμᾶς τοὺς ἀγαθὰ ὑπὲρ ἡμῶν φρονήσαντας ὁμογενεῖς καὶ σωτῆρας τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσωμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς, μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς, διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων μας, οἷω τρόπῳ βούλεσθε.

«Γλυκύτατε Κύριε, ψυχὴ τῶν ὁμογενῶν σου ἡμῶν, ὁ ἔρως τῆς ἐλευθερίας μας κατήντησεν εἰς τὴν ἀκμὴν του. Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἐξαλείψωμεν τὸ ὄνειδος τῆς ἀναξιοτήτος ἡμαύρωσε κάθε ἄλλην· φλόξ ἐκδικήσεως καίει ἀδιακόπως εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῶν καρδιῶν ἡμῶν, αὐξανομένη καθ' ἑκάστην μὲ τὰς ἐλπίδας μας· ἡδονὴν νομίζομεν τὴν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους θυσίαν ἑαυτῶν, ἀνθ' ὧν ἂς μὴ παραβλεφθῶσι τὸ φρόνημα καὶ τὰ αἰτήματά μας, καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι ὤψεσθε ἐν καιρῷ τοῦ θεισμοῦ ὠραίους καρποὺς καὶ ἀναλόγους τῆς καταβολῆς τοῦ σπόρου καὶ τῶν ἀπαιτου-

μένων συνδρομῶν σας, ὡς ὑποσχόμεθα, ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ ἔθνους, ἐν τόκῳ νὰ σᾶς ἀποδώσωμεν ἐν τῇ ἐρασμίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἀνστάσεως τοῦ πληρώματος τῶν πεπτωκότων καὶ ταλαιπωρουμένων ὁμογενῶν μας.

«Τὸ ἐλάχιστον σύστημα τῆς ἐνταῦθα ἀδελφότητος, περισκεπόμενον τῇ κραταιᾷ δυνάμει τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, προχωρεῖ μέχρι τοῦδε ἄριστα. Ὑπέλαβεν ἀναγκασίον τοῦ ἔργου καὶ συνέταξεν ἀδελφοὺς τινὰς ἵνα σκέπτονται τὰ πρακτικὰ καὶ πρακτὰ παρατηροῦσιν ἀσκαρδαμυκτὶ τὰ κινήματα τῶν τυράννων· ἐρευνῶσι τοὺς σκοποὺς των· ἰδεάζουσι τοὺς κατὰ τὰς ἐξῶ ἐπαρχίας ἀδελφοὺς· λαμβάνουσιν ἐκεῖθεν ἀληθεῖς ἰδέας περὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἐκεῖσε ὁμογενῶν μας, τῆς διαγωγῆς των καὶ τῶν διενεργειῶν καὶ πράξεων αὐτῶν, τίνα τὰ φρονήματα καὶ κινήματα τῶν ἐκεῖ τυράννων καὶ ὁποιαδήποτε ἀναφανῶσιν ἐσόμενα. Τούτου ἕνεκα ἐπιθυμοῦμεν, (ἐὰν ἐφῇται,) τὰ κατὰ τὴν Μολδαυίαν, Βλαχίαν, Σερβίαν, Βουλγαρίαν, Θράκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Ἑπείρον, Ἀλβανίαν καὶ Πελοπόννησον εὕρισκόμενα μέλη, ἵνα δόντα πίστιν εἰς τὸ ἐνταῦθα σύστημα, ἄρξωνται τακτικῆς ἀνταποκρίσεως, ἥτις εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ συνάγωνται αἱ βέβαιαι εἰδήσεις τῶν διατρεχόντων, δηλοποιοῦντα (ἂν ἐπιτρέψῃται,) εἰς ἡμᾶς, τὴν ἀξιαγάπητον πηγὴν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐπομένως γίνωνται τὰ ἀνήκοντα σχέδια τοῦ πρακτέου εἰς βάσεις στερεάς. Μολονότι εἰς ἐπαρχίας τινὰς πέμπονται ἐντεῦθεν ἀδελφοί, ἵνα ἐξοικονομήσωσι τὰ ἐκεῖ πράγματα, ἀκολουθοῦντες τὴν ῥηθείσαν τάξιν· ἀλλ' εἰς τὰς ἄλλας καὶ περιττὴν ἐκρίναμεν τὴν ἀποστολὴν, καὶ ἀδυνατοῦμεν νὰ προφθάσωμεν τὰ ἀναγκαῖα ἐξοδὰ των· δι' ὃ σκοπεύομεν νὰ ἀνταποκριθῶμεν, μεθ' ὧν γνωστῶν μας εὐρίσκονται ἐκεῖσε. Ἀλλ', ἐὰν ἐπιταχθῶσιν αὐτόθεν οἱ ἐν, τοῖς πράγμασιν ἐκάστου μέρους, εἶναι συμφερώτερον.

«Εἰς δὲ τῶν εἰρημένων Φιλιππουπολίτης, Στοιγιάν Θεοδώροβιτς Τζαλιόγλους λεγόμενος, ἀπέρχεται μετ' ὀλίγας εἰς Βουλγαρίαν, ὑποσχόμενος, ὅταν τὸν εἰδοποιήσωμεν, νὰ μᾶς προφθάσῃ ἐνταῦθα δέκα χιλιάδων ἀνθρώπων βοήθειαν, καὶ περισσοτέραν, ἐπὶ συμφωνίᾳ ἡμῶς τοῦ νὰ κινήθωσιν ἐκεῖθεν, ὅτε πεισθῶσι νὰ ἐμβῶσι δέκα χιλιάδες Σέρβων εἰς Βουλγαρίαν· δι' ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου διευθύνεται ἤδη εἰς τὴν πρόκριτον Σερβίας με συστατικὰ παρὰ φίλων ἐκείνου γράμματα· καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι δι' αὐτῶν καὶ τῆς μεταξὺ των σχέσεως κατορθοῦται τὸ σκοπούμενον. Μολοντοῦτο παρακαλοῦμεν ὑμᾶς θερμότατα, ὡς ἰδεασθῶσι καὶ αὐτόθεν, ἵνα ὑποσχεθῶσι τοῖς Βουλγάροις τὴν ῥηθείσαν συν-

δρομήν των, διὰ τὴν συνδράμωσιν ἐκεῖνοι ἡμᾶς. Τῷ ῥηθέντι ἐνεχειρίσθη ὑποσχετικὸν ἔγγραφον τοῦ νὰ πληρωθῶσιν ἐν καιρῷ τὰ ἐξοδά του, ἄνευ ὑπογραφῆς τινος, ἀλλ' ἐσφραγισμένον τῇ κοινῇ γνώμῃ τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν κατασκευασθεῖσθαι σφραγίδι, ἥς τὸ ἀντίτυπον σᾶς περικλείεται ἐνταῦθα, ἵνα γνωρισθῇ, καὶ παρειαυσιάζουσαν, ὅτε δεήσει, διακρίνωνται λοιπὰ ἀναφανόμενα, ἂν διὰ τὰς μελλούσας περιστάσεις ἐκλείψῃ ἡ ἰδέα. Δι' αὐτῆς ἐσφραγισμένα ἀποδεικτικὰ ἔγγραφα, ὡς τὸ περικλειόμενον ἴσον, δίδονται παντὶ τῷ συνεισφέροντι ποσότητά τινα χρημάτων· σφραγισθῇσονται δὲ καὶ πάσης ἄλλης ὕλης περιεκτικὰ.

«Σᾶς περικλείεται καὶ ἴσον γράμματος τοῦ Χριστοφόρου Πεβράβοῦ, ἐξ Ὑδρας σταλέντος, καὶ βλέπετε τὸν παρ' ἐλπίδα τρόπον τῶν ἐκεῖ κατοίκων, ὅστις ἐπείκρανεν ἡμᾶς. Παντοίοις τρόποις θέλομεν φροντίσαι νὰ τοῖς ἐμπνεύσωμεν τὸν ἀνήκοντα ἐνθουσιασμόν· ἀλλ' ἂν ὑμεῖς οἴδατε δραστηρίου, ἀνάγκη νὰ ἐκτελεσθῶσι, διότι εἶναι ἀναγκασιότατα ἡ συναίνεσις καὶ προθυμία ἐκείνων καὶ τῶν γαιτόνων των Σπετζιωτῶν, ὡς ἐχόντων πολὺ ἐπέκεινα τῆς χρείας θαλάσσιον δύναμιν, καὶ ἴσως δὲν ἀδιαφορήσωσιν εἰς τὸ ἑαυτῶν καὶ τὸ τῶν ὁμογενῶν των συμφέρον· ἐπειδὴ, κατὰ τὰς ἐκεῖθεν εἰδοποιήσεις ἄλλων, τὸ μόνον μέσον, ὅπερ δύναται νὰ κινήσῃ τὴν φιλοτιμίαν των, εἶναι ἡ ἄμεσος αὐτόθεν προτροπή.

«Περίβλεπτε Κύριε, ἀντικείμενον ἔχοντες τὸ νὰ κατευθυνθῶσι τὰ ἔργα τοῦ ἔθνους, ὅσον ἐνέστιν, εὐκολώτερα καὶ μὲ ὀλιγωτέραν φθοράν του εἰς τὸ μέλλον ἀγαθόν, δι' ἀκριβοῦς σκέψεως, προσοχῆς, ἐπιμελείας, κοινωνίας ἰδεῶν τῶν ἀπανταχοῦ εὐρισκομένων ἀδελφῶν, καὶ πρὸ πάντων γενναιότητος, περαιοσύμεθα τοῦ νὰ συλλογισθῶμεν, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ φρονήματός μας ἔσται ἐπικυρῆ καὶ φθορᾶς οὐ μικρᾶς πρόξενος, καὶ νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς σχέδια τοῦ ν' ἀναφανῇ εἰς τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος σύστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπερ βαθμηδὸν ἐνδυναμούμενον ἐξορίσει τοὺς τυράννους ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, καὶ τελευταῖον καταστήσει νὰ τοὺς περαιοθῇ εἰς φθοράν πικρὰν διότι, ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους μας, τοῦτο μᾶς φαίνεται δυσκολώτερον, καὶ πλείονα βλάβην ἐπάξει ἀναλόγως μὲ τὴν ἔκθεσιν τοῦ χρόνου, τὴν διαμονὴν τοῦ συστήματος, τῶν τυράννων τὸ συμπέρασμα, ὅπερ κατ' ἀνάγκην φρονήσουσι περὶ ἡμῶν, ἅμα ὅτε φανῶσιν ἔργα παρ' ἡμῶν, τὴν φροντίδα, ἣν θέλει λάβωσι, νὰ ἐνδυναμώσῃ, καὶ ἡ νὰ μᾶς ταπεινώσῃ χειρότερα τῶν προλαβόντων αἰώ-

νων, ὥστε νὰ μηδενισθῶμεν, ἢ τέλος πάντων προφυλάττοντες ἑαυτοὺς διαρκέσωσι πολὺ μακρύτερον χρόνον ἐφ' ἡμᾶς, ὅπερ ἐνδεχόμενον νὰ συγχωρήσωσιν αἱ ἄδελφοι περιστάσεις τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ' ἀπλῶς πόθῳ περιμένομεν τὴν ἐρασμίαν ἡμῖν ἀπάντησίν σας, κομίζουσιν συμβουλὰς, ἐπιταγὰς καὶ συναίνεσιν συνδρομῆς εἰς τὰς ἀνάγκας μας, ἵνα στηριχθῇ τὸ φρόνημα ἡμῶν καὶ διευθυνηθῶμεν εἰς τὰς πράξεις μὲ τὴν ἀνήκουσαν γενναιότητα. Μένομεν δέ.

«Τῇ δευτέρᾳ ἰανουαρίου χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ πρώτου ἐν Κωνσταντινουπόλει.

τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος εἰλικρινεῖς ἀδελφοὶ καὶ δοῦλοι

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΕΡΡΟΓΚΑΣ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ, ΣΠΗΡΙΔΩΝ Σ. ΜΑΓΡΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΜΠΗΣ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΣΟΥΓΛΟΥΡΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΕΚΕΡΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΟΥΜΠΑΣ, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΕΛΛΣ, ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΧΙΝΑΣ».

Ἰδού καὶ ἡ δευτέρα πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ἐπιστολὴ τῶν αὐτῶν. Ἀποτίρας δὲ παρητήρησαμεν γεγραμμένας διὰ χειρὸς τοῦ Δημητρίου Παμβούκα.

«... Ἡ Πόρτα μαθοῦσα παρὰ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις διοικητῶν αὐτῆς τὴν μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ συμμαχίαν τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῶν περιχώρων, καὶ τὸν ἀκροβολισμὸν αὐτῶν κατὰ τῶν βασιλικῶν, ἐμήνυσε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἔγιναν δις σφοδροὶ ἀφορισμοὶ κατὰ τῶν ἐρθέντων καὶ ὧσιν προσέτι φρονοῦσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ἀποστάτου καὶ ἐναντίον τῶν βασιλικῶν, τοὺς ὁποίους ἀμέσως ἀπέστειλεν ἡ ἰδία κατὰ τὰς 24 δεκεμβρίου (1820) καὶ 4 ἰανουαρίου διὰ ταχυδρόμων της. . . Διὰ γραμμάτων δὲ εἰδοποιήθημεν πρὸ ἡμερῶν, ὅτι εἰς τὴν Ῥούμελιν ὁ βρασμὸς ἦν ἱκανός· καὶ, ἐπειδὴ ἀρχὴ ἔγινε, φανήσονται μεγαλύτερα ἔργα τῶν ὁμογενῶν μας καὶ συμπεραίνουσιν οἱ ἐν τοῖς ἐκεί πράγμασι κριτικώτεροι τὸ ἐνδεχόμενον τοῦ νὰ καταντήσωσιν εἰς ὁρμὴν τὰ διατρέχοντα χωρὶς ἀναβολὴν, καὶ μέχρι τοῦ ἔαρος νὰ τελειοποιηθῶσι τὰ φρονήματα τῆς Ἀδελφότητος χωρὶς περαιτέρω ἔκτασιν. Τὰ ἀναφανέντα μικρὰ κινήματα τῶν ὁμογενῶν μας ἐτάραξαν μὲν πολὺ τὸ πνεῦμα τῆς Διοικήσεως καὶ ἀνησυχεῖ, εἰς ἔργον ὅμως κανένα ἐναντίον τοῦ ἔθνους δὲν ἐπροχώρησεν εἰσέτι, μολονότι διαφημίζεται, ὅτι τὸ φρόνημά του ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκοάς της, καὶ ὅτι ὁ ἑπαρχος τῶν Ἰωαννίνων Ἰσμαήλ Πασσᾶς ἔγραψεν εἰς ἕνα τῶν τοῦ Συμβουλίου μεγιστάνων, Ἀπδῆ Βεγῆν λεγόμενον, φίλον καὶ προστάτην του, ἰδέας τινὰς περὶ τῶν φρονημάτων τῶν ἀπ' ἐναντίας του ἀναφανέντων ὁμογενῶν μας καὶ τῶν σκα-

πῶν τῆς Ἀδελφότητος. Ἀλλ' ἐκ τούτου καὶ ἄλλων φημῶν συνάγεται, ὅτι ἡ Διοίκησις ἔλαβεν ὑπόνοιαν καὶ ἂν μέχρι τοῦδε δὲν ἔβαλε βάσιν εἰς τὰς τοιαύτας εἰδοποιήσεις, ἢ πολιτεύεται, ἐπομένως τῶν ἐν Ἡπείρῳ ὁμογενῶν μας καὶ ὁ πολλαπλασιασμός των θέλει ἀναγκάσει τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους καταφορὰν τῆς καὶ τὴν ὑπὲρ ἑαυτῆς φροντίδα, ἥτις ἀποδεικνύεται ἀπὸ ἀποφάσεις τινάς, ὅπου ἔκαμε, περὶ τὴν ἀνοιξιν νὰ ἀπεράσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀνατολικά στρατεύματα.

Ἀ' Ἐναντίον τοῦ μητροπολίτου Ἀρτης, ὅστις κηρύττεται ἄξιος ἀδελφός καὶ ἄριστος διενεργητὴς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, ἔγιναν πολλὰ κινήματα. Ἀφ' οὗ δι' ἀναφορὰς τοῦ ῥηθέντος Ἰσμαὴλ Πασσᾶ, ὡς οἰκεῖον τάχα τοῦ ἀποστάτου, τὸν ἐστέρησαν πρὸ καιροῦ τῆς ἐπαρχίας του, καὶ ἀγκαλὰ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ αὐτῆς καὶ πολλοὶ ἄλλογενεῖς, διενεργηθέντες ὡς ὑπερευχαριστημένοι παρ' αὐτοῦ, ἐπεμψαν ἀμέσως ἀναφορὰς καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν Διοίκησιν, ἠνάγκασαν καὶ τοὺς ἐπάρχους διὰ κοινῶν ἀγωγῶν των, ὥστ' ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ διαμείνῃ· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας διὰ βασιλικοῦ διπλώματος ἀπεφασίσθη τὸ νὰ ἐξορισθῇ εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἀθῶνος, καὶ ἐξεδόθησαν ἐπιταγαὶ πρὸ ἡμερῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπροφυλάχθη ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἐναντίον του καταφορὰς, περιφερόμενος ἔνθεν ἀκχεῖθεν μὲ πλείονα ἐνθουσιασμόν εἰς τὸ ἔργον του, ποτὲ μὲν εἰς τὰ κατὰ τὸ Ἰόνιον πέλαγος παράλια τῆς Πελοποννήσου, ποτὲ δὲ εἰς τὰς περὶ τὴν ἐπαρχίαν του πόλεις, ἥδη ἐξεδόθη ἑτέρα προσταγὴ εἰς τοὺς ἐπάρχους Ἰωαννίνων, Λαρίσσης καὶ Πελοποννήσου, ἵνα, ὅπου εὕρεθῃ, πιασθῇ καὶ πεμφθῇ ἐξόριστος εἰς τὸ ὄρος. Δὲν εἶναι παράδοξον νὰ κατακριθῇ καὶ εἰς θάνατον· ἀλλ' ἐλπίζομενον νὰ διαφύγῃ τὴν κακοβουλίαν τῶν τυράννων, καθὼς κατήντησαν τὰ ἐκεῖ, ἂν φθάσῃ νὰ λάβῃ εἶδησιν.

Ἀ Κατ' αὐτάς ἐμίσευσαν ἐντεῦθεν τέσσαρες νῆες βασιλικαὶ, δύο κορβέττα καὶ δύο μπρικ, μὲ ἐφόδια πολεμικὰ καὶ 240 κανονιέριδες· δι' ὧν τὴν ἀποστολὴν ἐξετάσαντες περιέργως ἐμάθαμεν, ὅτι ἐπέμφθησαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀχαρνᾶς, ὅπου εὕρισκεται ὁ ὑποναύαρχος, Καπετανᾶ Βεγῆς λεγόμενος, μὲ ἑνδεκα ὁμοίας μικρὰς καὶ μεγάλας, διημερεύων εἰς παραφύλαξιν ἐκείνων τῶν μερῶν, ἵνα ἀναπληρώσωσι τὸ ἔργον ἐκείνου· ἐπειδὴ κατ' αἵτησίν του διὰ βασιλικοῦ διπλώματος ἐπετάχθη πρὸ μικροῦ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐνταῦθα μὲ τὰς εἰρημένους ναῦς.

Ἀ Φημίζεται, ὅτι καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον πλησίον τῆς Μάνης ἐφάνη ὁ Ἀναγνωσταρᾶς μὲ ὀγδοήκοντα ὁπαδούς του, διατρίβων ἐκεῖ ἐν εἰ-

δει ἀρχιληστοῦ· ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐλάβομεν τελείαν πληροφορίαν.

« Ἀπευκταίως τινὰς εἰδήσεις μανθάνομεν διὰ τὸν πρόκριτον Σερβίας, τάχα ὅτι ἀποβλέπων εἰς τὸ ἀτομικόν του καὶ τὸ τῶν διαδόχων του συμφέρον, ἐνδίδει εἰς μυστικούς τινας διοργανισμοὺς τῆς Πόρτας. Εἶναι δὲ καὶ τινες ἄλλοι προεστῶτες τοῦ λαοῦ ἀσύμφωνοι εἰς τὸ τῆς Ἀδελφότητος κεφάλαιον. Δὲν ἠξεύρομεν, ἂν ἔχῃσι τὸ βέβαιον, ἢ εἶναι πολιτικὴ τῶν διὰ συμπέρασμα τοῦ καιροῦ. . .

« Ὁ δ' ἐνταῦθα διωρισμένος πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἐφθασε πρὸ καιροῦ εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖ διαμένει, τὶ ποιῶν, ἀγνοοῦμεν· ἀλλὰ μᾶς πληροφοροῦσιν, ὅτι φρονεῖ νὰ διενεργήσῃ κακῶς τὴν ὑψηλὴν Πόρταν ἐναντίον τοῦ ἔθνους μας μὲ τὰς βάσεις τῶν φρονημάτων του, καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸν του θέλομεν ἐξετάσει, ὅσον ἔνεστι, καὶ σὰς εἰδοποιούμεν, εἴ τι μάθωμεν.

« Εἰς τὴν Ἑπειρον πέμπεται εἰς ἀδελφὸς ἐξ ἡμῶν Ἑπειρώτης, Χριστόδουλος Οἰκονόμου λεγόμενος, δι' ἐκτέλεσιν ὧσων καὶ τὸ προγεγραμμένον μας σὰς ἀνεφέραμεν, καὶ ἵνα ἐμψυχώσῃ περισσότερον τὸ ἀναφανὲν σύστημα τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ κατορθώσῃ τὸ πνεῦμα τῶν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον εἰσέτι ὁμοίων τῶν ἐντονώτερον, ὡς ἡ ἀνάγκη διδάσκει. Ἄμποτε ἡ εὐχὴ τοῦ ἔθνους νὰ τὸν ἐνισχύσῃ, ὁδηγοῦσα εἰς τὸ συμφέρον καὶ σωτήριον καὶ ἀπαλλάττουσα παντὸς ἐναντίου συναντήματος! Ἡμεῖς, μὴ ὄντες εἰς κατὰστασιν, καθὼς σὰς ἐξηγήθημεν, ἵνα ἐφοδιάσωμεν αὐτὸν μὲ ἱκανὰ χρήματα, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ πολεμικὸν σύστημα δεκαπλάσιως μεγαλότερον καὶ σταθερώτερον, τῷ ὑπεσχεθήμεν, ἐὰν λάβῃτε συμπάθειαν καὶ μᾶς συνδράμητε, νὰ τὸν συνδράμωμεν μὲ τὰ ἀναγκαῖα, μολονότι θέλει ἔχει πρώτην καὶ μεγάλην φροντίδα τὸ νὰ ἐξάξῃ τὰ ἱκανὰ ἀπὸ τὸν ἀποστάτην, καὶ ἄμποτε νὰ εὐκολυνθῇ τὸ κατόρθωμα τοῦ σκοποῦ του.

« Εἰς δὲ τὰ μετὰξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἄκρα, ὅπου εἶναι ἀρκετῶν χωρίων ὁμογενεῖς μας, καὶ πόλεων, πάντῃ ἀνίδεοι τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, ἐστάλη ἄλλος ἀδελφός, Εὐάγγελος λεγόμενος, καὶ ἐλπίζομεν νὰ ὠφελήσῃ ἱκανά.

« Ὁ Φιλιππουπολίτης Στογιάνος διατρίβει εἰσέτι ἐνταῦθα, διότι περιμένομεν ὥρα τῇ ὥρᾳ νὰ φθάσωσιν ἀνὰ χεῖράς μας γράμματα τινα στελλόμενα παρὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός σας πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν εἰδοποιήθημεν πρὸς ἡμερῶν αὐτόθεν, ἀλλὰ κακῇ τύχῃ δὲν ἐφθασαν εἰσέτι· ὅταν δὲ φθάσωσι καὶ ἴδομεν τὰς ἐπιταγὰς σας, θέλομεν τὸν ἀποστείλει χωρὶς ἄργηταν.

«Τελευταῖον, Ἐκλαμπρότατε, τὰ τῆς Ἑπείρου μηνύουσι ῥῆξιν ταχέαν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος· διὸ ἄς γένη καὶ ἡ περὶ τοῦ ὅλου φροντίς ταχυτέρα, ἂν ἐγκριθῇ ἄς μὴν ἀφεθῇ καὶ ἐκεῖνο ὑστερημένον προστασίας καὶ ἄλλων ἐφοδίων.

«Μένομεν δὲ τῆς Ἐκλαμπρότητός σας

«Τῇ 12 Ἰανουαρίου 1821 Κωνσταντινουπόλις.

«Ἐγινε προσταγὴ νὰ ἐτοιμασθῶσιν ἄλλαι ἐξ νῆες, δύο τῆς λίνιας καὶ τέσσαρες φεργάδες, καὶ ἡ ἐτοιμασία των ἄρχεται κατ' αὐτάς. Μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι δι' αὐτῶν θέλει ἐξέλθει καὶ ὁ ἴδιος ναύαρχος. Διὰ τοῦ, δὲν ἐμάθαμεν εἰσέτι, καὶ ἀκολουθῶς θέλομεν σᾶς εἰδοποιήσῃ, ἂν πληροφορηθῶμεν. Συμπεραίνομεν ὅμως, ὅτι εἶναι διὰ τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τὰ πλησίον, ἐπειδὴ τὰ τῆς Ἑπείρου διὰ τὸν ἑαυτὸν των εἶναι κάκιστα, καὶ ἀνάγκη σκέψεως, ἵνα μὴ μείνωσι μόνοι καὶ χωρὶς ἐτέρων μερῶν συνδρομῆν οἱ ἐκεῖ ὁμογενεῖς μας, ὅτι τοῖς ἐπιτίθεται βάρος πολὺ.

«Ἐπειδὴ πρὸ καιροῦ εἶχε διορισθῇ ὁ ἐπαρχος τῆς Πελοποννήσου Χουρσὴτ Πασσᾶς νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ, ὅστις ἐζήτησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου νεοδιορισθεὶς ἐπαρχος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ ἐδιορίσθη παρὰ τῆς Πόρτας ἀρκεῖνος, στρατεύματα μὲν χωριστὰ ἐδικὰ των δὲν ἔχουσι πολλὰ οἱ δύο ῥηθέντες, ἀλλ' εἶναι πιθανὸν νὰ συλλέξωσιν, ἂν ἔχωσι καιρὸν. Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔμειναν εἰς ἐπίτροπος τοῦ ἐπάρχου κατὰ τὸ παρὸν μὲ ὀλίγους ἀνθρώπους. Ἀκολουθῶς δὲν ἠξέυρομεν, ἂν ἐνδυναμώσωσι καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος μὲ εἰσβολὴν στρατευμάτων. Ἔως τώρα ὅμως δὲν ἐγνώσθη τοιοῦτος σκοπός.

«Τῇ 14 Ἰανουαρίου 1821 ἐν Κωνσταντινουπόλει.»

(6) Ἰδὲ 3, τι ἔγραψε (συμβολικοῖς γράμμασιν) ὁ Πατριάρχης ἐκ τῆς Ἰδρας τῇ 15 δεκεμβρίου 1820.

«Ἦλθον ἕως ἐδῶ ὑγιής. Δὲν ἔλειψα νὰ εἶπω εἰς τοὺς πρωτίστους τὰ κοινὰ συμφέροντα. Αὐτοὶ οὔτε σωματικὴν, οὔτε χρηματικὴν, βοήθειαν ὑπεσχέθησαν εἰς τὸ ἔθνος. Τότε, μοῦ εἶπαν, θέλει χρησιμεύσουν, ὅταν ἀποθάνουν οἱ ἐλέφαντες τοῦ ἀπαθοῦς (ἀποτεφρωθῇ ὁ στόλος τοῦ σουλτάνου). Σᾶς λέγω ὅμως, ὅτι ἐκείνοι, ὅπου κυβερνοῦν τὰς καμίλας των (τὰ πλοῖά των), φρονοῦν τὰ ἐναντία, καὶ δὲν προσμένουν ἄλλο παρὰ τὴν ὥραν ἐκείνην. Οἱ πρῶτοι ὀγλίγωρα θέλει μετανοήσουν μὲ ζημίαν των, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος εἶναι δίκαιον καὶ ὄχι φιλάνθρωπον εἰς τὰς

παρούσας περιστάσεις. Παρακαλῶ, ὅσον τάχιστα πέμψατέ μοι ὑποδήματα (χρήματα), ἐπεὶδὴ ἡ ποσότης, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπαρādόσατε, εἶναι πάντῃ ὀλίγη καὶ ἀδύνατος, παραβαλλομένη μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ ἀπὸ τοιαύτας ἐλλείψεις δύνανται νὰ συνέβουν ἔμποδα μεγάλων καὶ κοινωφελῶν σκοπῶν, καὶ τότε δὲν θέλω νὰ πίπτῃ τὸ βάρος ἐπάνω μου. Τούτου ἕνεκα ταχύνετε τὰ μόνα μέσα τῆς ἀποφασιστικῆς ἐπιχειρήσεώς μας. Ἐβρῶσθε. Σήμερον ἀναχωρῶ».

(γ) Ἰδοὺ τὰ πρὸς τὸν Κουντουριώτην καὶ Μέξην γράμματα.

«Εὐγενέστατε κύριε Δάζαρε Κουντουριώτη.

«Ἐμμεθα εἰς ἄκραν ἀμφιβολίαν, ἐν ᾗ ἠξεύρομεν, πόσον αἱ ἑλληνικαὶ ψυχαὶ εἶναι εὐαίσθητοι εἰς τὰ καλὰ καὶ ἔνδοξα ἐπιχειρήματα, διατι ἡ εὐγενεία τῆς μένει ἔτι εἰς αὐτὸν τὸν βαθύτατον ὕπνον καὶ καθύδει εἰς καθαρὰν μεσημβρίαν. Ἄν εἴπωμεν, ὅτι αὐτὸ τὸ κάμνει θεληματικῶς, παρακινουμένη ἀπὸ αἰτία ἀνοίκεια εἰς τὴν ψυχὴν τῆς, δὲν ἐπιβάλλομεν ἴσως εἰς τοὺς σκοπούς τῆς, ἡ ὁποία ἴσως θέλει ψηλαφητὰ πράγματα, διὰ νὰ ἐνδώσῃ, εἰς ὅσα τὴν ἐπροβλήθησαν περὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας. Φίλε, δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ἐπιμένῃς εἰς τοῦτον τὸν βαθὺν λήθαργον, καθὼς καὶ οἱ γείτονές σας ποτὲ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ἰδία φρονήματα καὶ διατι δὲν ἤκουσαν τὸν αἰοῖδιμον Δημοσθένην, ἔγιναν τῶν βαρβάρων ἀνδράποδα οἱ τόσον ἔνδοξοι καὶ τρομεροὶ εἰς ὅλον τὸν τότε ἐγνωσμένον κόσμον, καὶ τέλος κατήντησαν εἰς αὐτὸ ὁποῦ βλέπομεν. Δὲν εἶναι, λέγομεν, καιρὸς νὰ ἐφυπνώτῃς καὶ νὰ μὴ δίδῃς προσοχὴν εἰς τὰς φωνὰς τῆς πατρίδος, τῆς ταλαίνης Ἑλλάδος! Διὰ τοῦτο, μολονότι δὲν ἔχομεν αἰτίαν γραμμάτων ἐκ τῆς εὐγενείας τῆς, ἀπεφασίσαμεν νὰ γράψωμεν ἡμεῖς πρὸς αὐτήν, νομίζοντες χρεὸς μας ἱερὸν τὸ νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ ψηλαφητὰ μέσα, ὥστε νὰ τὴν παρακινήσωμεν εἰς τὸ νὰ οἰκειωθῇ μὲ τοὺς ὁμογενεῖς τῆς, καὶ νὰ συνδεθῇ μὲ αὐτοὺς, καὶ νὰ ἴδῃ πλησίον τῆς τὸν Θεόν, ὅστις ὑπόσχεται, ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συναγμένοι εἰς τὸ ὄνομά του, νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν μέσσην των. Ἡμεῖς συνήχθημεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, νὰ συσφίξωμεν τὰς ἐκλελυμένας ὀσφύας τοῦ λαοῦ του, ν' ἀνορθώσωμεν τὴν Πίστιν καὶ τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ δὲν εἶναι μαζ' ἡμᾶς ὁ Θεός; Λοιπὸν, φίλε, μὴ πλέον ἀπιστία! Ἔχε μαρτυρίαν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, οἱ ὅποιοι σὲ παρακαλοῦμεν νὰ συνενωθῇς μὲ ἡμᾶς, καὶ τέλος πάντων τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα κηρύττουν μὲ λαμπρὰν φωνήν, ὅτι ὁ ἥλιος ἔχυσε τὰς ἀκτῖνας του εἰς

τὸν ὀρίζοντά μας, καὶ ἀδύνατον νὰ ἐπισθοδρομήσῃ. Τί στέκεις λοιπόν; ποῖον ἄλλον καιρὸν προσμένεις; ἕως πότε ἀνίλεως; Εἰς περισσοτέραν πληροφориαν ἰδεάζομεν εἰς τὴν εὐγενεῖαν της, ὅτι ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐψηφίσθη παρὰ τῆς Βουλῆς καὶ τῶν Ἀρχόντων Γενικώτατος Ἐφορος παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, εἰς τοῦ ὁποῖου τὰς ὁδηγίας διορίζονται πάντα τὰ μέλη νὰ ὑποταχθῶσιν, ἐν ᾧ ἡ σάλπιγξ ἐνηγεῖ τῆς φωνῆς ἡμῶν, καὶ ὅτι ἡ πατρίς ἀπταιστα καὶ ἀλάνθαστα θέλει εὐτυχήσῃ, διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ, διὰ τοὺς εὐεργέτας μας καὶ τὴν ἀδελφικὴν σύμπνοιαν παντὸς τοῦ ἔθνους. Λοιπὸν ἔχουσα ἡ εὐγενεῖα της τοσαύτας μαρτυρίας, ἀδύνατον νὰ μὴ συγκατανεύσῃ καὶ νὰ μὴ συνδεθῇ μὲ ὅλους τοὺς φιλοπάτριδας. Ὅθεν, ἂν ἀποφασίσῃτε νὰ συναριθμηθῇτε καὶ ἡ εὐγενεῖα σας, καὶ νὰ γενῆτε μέλος ἐν μὲ ἡμᾶς, εὐθὺς ὅπου λάβετε τὸ παρόν μας, στείλετε ἄνθρωπον εἰς ταῖς Μηλιαῖς καὶ προσκαλέσατε αὐτόσε τὸν Ἀνθιμὸν Γαζῆν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐλθόντα ἐμφανίζετε τὸ παρόν μας, καὶ θέλει σᾶς κατηχήσῃ, καθ' ὃν τρόπον οἶδεν ἡ σοφολογιότης του· καὶ ἔπειτα μετὰ τὴν κατήχησιν θέλετε στείλῃ τὸ περικλειόμενόν μας πρὸς τὸν κύριον Χατζῆ Ἰωάννην Μέξην, διὰ νὰ ἔλθῃ ν' ἀνταμωθῇτε ὁμοῦ καὶ οἱ τρεῖς, διὰ νὰ συσκεφθῇτε, περὶ ὧσιν ἀποβλέπουν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ἐκ τοῦ ἐνκντίου, ὅπερ ἀπευχόμεθα, ἂν δὲν ἀποφασίσῃτε νὰ λάβετε μέρος μὲ τοὺς ὁμογενεῖς σας, καὶ δὲν δώσετε ἀκρόασιν εἰς τὰς φιλικὰς καὶ ἀδελφικὰς προτάσεις μας, τὸ γράμμα μας αὐτὸ, καθὼς καὶ τὸ περικλειόμενον πρὸς τὸν κύριον Χατζῆ Ἰωάννην Μέξην, θέλετε τὸ φυλάξῃ ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ μέλλουν ποτὲ νὰ ζητηθῶν καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὴν εὐγενεῖαν της. Μ' ὅλα τοῦτο ἐλπίζομεν νὰ εἰσκαυσθῶσιν αἱ λόγοι μας, καὶ νὰ κάμουν ἐντύπωσιν εἰς τὰ ὦτά σας.

Ἐξῆρωτο προκρίνων τὰ καλὰ καὶ ἐπωφελεῖ.»

(Ὁμοίως πρὸς τὸν ἐν Πέτσαις Μέξην.)

«Εὐγενέστατε κύριε Χατση Ἰωάννη Μέξη!

«Μ' ὅλον ὅτι ἡ φωνὴ τῆς φιλοστοργοτάτης πατρίδος μας Ἑλλάδος ἠκούσθη σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ τέκνα της, προσκαλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος εἰς βοήθειάν της· μ' ὅλον τοῦτο θαυμάζομεν, διὰτὶ τάχα μερικοὶ ἐξ ἡμῶν ἀκόμη ὑπνώττουν, ἢ δὲν θέλουν νὰ δώσουν προσοχὴν εἰς τὰς προσκλήσεις της· πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον ἴδιον τῶν ἀθανάτων προγόνων μας, μήτε ἡμῶν τῶν τωρινῶν Ἑλλήνων, καθότι

βλέπομεν ὅλους σχεδὸν τοὺς πατριώτας νὰ τρέχουν ἐνθουσιασμένοι εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος καὶ ἀποφασισμένοι, ὡς ἄλλοι Λεωνίδαι, ὅχι μόνον ν' ἀφιερῶσιν πλοῦτη, τέκνα καὶ ὅ,τι ἔχουν εἰς αὐτήν, ἀλλὰ νὰ χύσουν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν ἐσχάτην βανίδα τοῦ αἱματός των. Τοιαῦτα, φίλε, τέκνα τρέφει ἡ τωρινὴ Ἑλλάς εἰς τὰς ἀγκάλας της. Μὲ κακοφανισμόν της ὅμως καὶ ἄκραν λύπην βλέπει τινὰς νεναρκωμένους εἰς τὰ καλὰ, ὁποῖον θεωροῦμεν καὶ τὴν Εὐγενεῖάν σας, μολονότι ἠκούσατε τὴν βοντώδη φωνήν της. Λοιπὸν ἡμεῖς, καθότι χρέος ἔχοντες ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον εἰς τὸ νὰ συντρέχωμεν εἰς τὰ συμφέροντα καὶ εὐτυχίαν τοῦ πλησίου, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐδικὰ μας, ἀπεφασίσαμεν νὰ γράψωμεν κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτήν, καὶ πλησιέστερον νὰ ἐμβοήθωμεν τὸ: Δεῦτε τέκνα! ἡ πατρίς σᾶς προσκαλῶ, ὡς ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς, πρὸς βοήθειάν μου· τὴν ὁποῖαν γραφὴν μας στέλλομεν τῇ Εὐγενείᾳ της διὰ τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Α. Κουντουριώτου, ὅστις ὅταν σᾶς φωνάξῃ καὶ ἐγχειρίσῃ τὴν ἐπιστολὴν, σκεφθῆτε καὶ πράξτε, καθὼς γράφομεν τῇ Εὐγενείᾳ του, διὰ ν' ἀκούσῃτε τοὺς ἐπαίνους τῆς πατρίδος καὶ τὰς εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν, ἐπομένως μετ' αὐτῶν καὶ ἐδῶ ἐνδοξοὶ καὶ εἰς τὸν ἄλλον βίον ἀθάνατοι ἦρωες. Ἐβρῶσθε».

ΣΕΛΙΣ 121.

(α) Ὁρα τόμ. Γ'. Μέρ. Γ'.

(β) Ἐπὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἔγραψεν ἐκ τῆς Κισσεύας τῇ 27 νοεμβρίου ὁ Νικέλαος Ἰψηλάντης πρὸς τὸν Ἰατρὸν Ἡπίτην, ὡς ἀκολούθως:

«... Πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὡς εἰς ἓνα Θεὸν, ὅτι ἡ Πόρτα καταφρονεῖ καὶ περιγελᾷ τοὺς εἰδοποιούντας εἰς αὐτήν τοὺς διαλογισμοὺς ἡμῶν, ὡς μὴ ὄντες ἡμεῖς ἄξιοι καὶ τόσον τολμηροὶ, διὰ νὰ λάβωμεν κατ' αὐτῆς τὰ ἄρματα, καὶ ὅτι ἐδόθησαν μεγάλα ἀνταρμυῖα εἰς ὅλους τοὺς Καπετανέους τῆς Ἡπείρου, ὡς αἵτιοι τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασσά· οὗτος δὲ σώζεται καὶ θέλει καταπολεμᾷ τὸν ἐχθρὸν ὅλον τὸν χειμῶνα, μὲ τὸ νὰ βοηθῇται ἤδη ἐκ τῶν ἐδίων αὐτῶν Καπετανέων, πλὴν κρυφίως, διὰ νὰ γίνηται ἡ βλάβη τοῦ ἐχθροῦ σφοδρότερα...»

ΣΕΛΙΣ 123.

(α) ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, καὶ ὅσα συμβολικοῦς γράμμασιν ἔγραψεν ἐξ Ἰαίου ὁ Ἰακωβὸς Ρίζος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, περὶ γενομένης καταγγελίας ἐναντίον τοῦ ἡμέτερου Μιχαὴλ Σούτσου καὶ τῆς ἑταιρίας ἐκ μέρους ἄλλου προσώπου. Ἰδὲ ταῦτα

«... Ὁ Πιπῆκας, τῶν ὁποίων ἐσκήμασεν ὁ Ἡγεμῶν [Μιχαὴλ Σούτσος] ἀπὸ τῶν Πι-

«λιν καὶ τὸν ἔφεραν ἰδῶ, καὶ τὸν ὁποῖον προσέχει ὁ ἡγεμὼν καὶ τὸν ὑποπτεύεται εἰς ἄκρον, καὶ δικαίως, αὐτὸς εἶπε τῷ ἡγεμόνι, ὅτι ὁ . . . ἔγραψεν εἰς Πόλιν, διαβάλλων τὸν ἡγεμόνα [Μιχαὴλ Σούτσον], ὅτι εἶναι εἰς τὴν Ἑταιρίαν. Ὁ ἡγεμὼν ἐπροσποιήθη, ὅτι ἡγνῶει καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἑταιρίας, καὶ ἠρώτησε τὸν Πιπῆκαν, τί θὰ εἶπῃ αὐτῇ ἡ λέξις; Ὁ δὲ Πιπῆκας ἀπεκρίθη, ὅτι ὑπάρχει ἓνα σύστημα φαρμακονομασμοῦ εἰς τοὺς Γραικοὺς ἐναντίον τῆς ἐξουσίας, ἐπιστηριγμένον εἰς ἐλπίδας μέλλοντος πολέμου Ῥωσσίας κατὰ Πόρτας, καὶ συνθεμένον ἀπὸ πραγματευτάκια καὶ δασκαλάκια . . .»

Νομίζομεν ὡς φήμην ἀδέσποτον τὰ τοιαῦτα· καθόσον, ἐὰν ᾗτο πραγματικὴ ἡ καταγγελία, ἡ τουρκικὴ ἐξουσία προσχωρεῖ ἂν εἰς ἀμέσους συλλήψεις καὶ φυλακίσεις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτρόπων (καπουκεχαγιάδων) καὶ συγγενῶν τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου. Ἐπὶ ταύτῃ δὲ στηριζόμενοι τῇ παρατηρήσει, προσυλλάσσομεν ὑπὸ τὴν ἀγωνυμίαν τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου, ὅπερ κατήγγειλε τὴν Ἑταιρίαν καὶ τὸν ἡγεμόνα Μιχαὴλ Σούτσον κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Πιπῆκα καὶ τὰ γραφόμενα παρὰ τοῦ Ρίξου.

(δ) Ἰπὸ τοιοῦτον κατὰ λάθος ἀναφέρεται ἐπώνυμον ὁ προδότης ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν ἑταίρων· ἔστι δὲ ὁ αὐτὸς Ἀσημάκης Θεοδώρου.

(γ) Μόλις λυτρωθεῖσα τοῦ Νικολάου Γαλάτου, ἡ Ἑταιρία ὑπέστη κλονισμὸν μέγαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βύσταθίου Ἀρχιμανδρίτου Γαλάτου, ἀνθρώπου σεσημειωμένου ἀληθῶς καὶ φύσει καὶ ᾗθει, φέροντος δὲ ἐν τῷ προσώπῳ τὸν φρικωδέστερον χαρακτῆρα τοῦ κακούργου, καὶ διὰ παντὸς ἀθεμίτου τρόπου ζητοῦντος ἐκδίκησιν. Περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Ἀριστείδης Παπαῦ, εὐρισκόμενος ἐν Πάτραις, πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Διονύσιον Ῥώμαν τὰ ἀκόλουθα.

« Ἐνδοξότατε καὶ φίλε εἰλικρινής.

« Ἐν Πάτραι τῇ 5 Μαΐου 1819.

« Ἐστω εἰς εἰδῆσίν σας καὶ δι' ὑμῶν τοῖς λοιποῖς, ὅτι περιφέρεται ἓνας ἄνθρωπος ὑποπτος, τὸ ἐπάγγελμα καλόγηρος, τὴν κατὰστασιν χωλὸς, τὸ ἀνάστημα ὑψηλὸς καὶ εὐγλωττος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὅστις εἶναι ὁ διαθρυλλούμενος Υἱὸς 73α . . . ωγ87ωγ23, 8α 908ψ-863α 63α Πψω86368α 4ω ω937ο48α (Γαλάτις . . . εφονεφθι ος προδοτισ τις ἀδελφοτιστος κε επιορκος). Παρακαλῶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅσα γράμματα, ἀναφερόμενα εἰς ἐμὲ, ἔλθουν εἰς χεῖράς σας, θέλετε τὰ διευθύνει πρὸς τὸν ἐδῶ ἐκλαμ. Κ. Ἰω. Βλασσόπουλον, τὸν Κόνσ. κλπ. ὅς καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς φιλικῶς. Ἐν εἰᾷ

« ὁ γνωστὸς καὶ φίλος εἰλικρινής

« ἈΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑ ».

(δ) Ὁρα Δοκ. Ἱστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐν σελ 227-230

ΣΕΛΙΣ 124.

(α) Ἰδεὺ ἢ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔκθεσις τοῦ Ρίξου πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, συμβολικοῖς

γράμμασι γεγραμμένη κατὰ μεσοῦντα φεβρουάριον τοῦ 1821, καὶ πολλὰ ἄλλα περιλαμβάνουσα ἀντικείμενα.

«Τὸ ἄτακτον κίνημα τῆς καταγραφῆς, ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ γινόμενον ἄτακτότερον, ἔφθασε πλέον κατ' αὐτάς εἰς τὸ νὰ λέγεται ἀναφανδὸν εἰς τοὺς πόδους, νὰ μάθουν τὸ μυστήριον ὥς καὶ αὐτὰ τὰ μικρὰ παιδία. Καὶ βέβαια, δὲν ἤμποροῦσε νὰ μὴ καταντήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν, ἀφοῦ δὲν ἄφησαν μήτε ψωμᾶ, μήτε μπακάλη, μήτε σιμιτζῆ ὁποῦ δὲν κατέγραψαν. Ὅλον τὸ μυστικὸν τῆς Ἀδελφότητος ἔγινε γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἐντοπίους. Σήμερον οἱ Ἰσπραβνίκοι τοῦ Ποτοσανίου ἔστειλαν σιδηροδεδμῖους δύο Ἀλβανίτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τοῦ ἐνὸς τὸ ὑποσχετικὸν γράμμα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ παρέπεσε, καὶ εὐρέθῃ ριχμένον ὑποκάτω εἰς ἓνα τραπέζι εἰς τὸ σπῆτι ἐνὸς μαγίρου βωσσικοῦ Ἀναστασίου Σάνου, ὁ ὁποῖος ἐπροσκάλεσεν εἰς τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς του τοὺς Ἰσπραβνίκοις τοῦ Ποτοσανίου. Μᾶς ἔστειλαν τὸ καθ' αὐτὸ γράμμα μαζὴ μὲ τοὺς Ἀλβανίτας. Ἐδεῖξα καὶ τοῦτο καὶ τὰ γράμματα τῶν Ἰσπραβνίκων εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, διὰ νὰ σᾷς γράψῃ καταλεπτῶς τὸ πρᾶγμα.

«Κανένas δὲν ἀκούει καμμίαν συμβουλὴν. Καταγράφουν ἀναφανδὸν, ὅποιον καὶ ἂν τύχῃ. Ὡς καὶ τοὺς σεῖσιδες τοῦ Ἡγεμόνος κατέγραψαν. Ἄς στοχασθῇ, εἰς πόσον ξεσχισμὸν ἔφθασαν. Ὁ Ἡγεμὼν βιασθεὶς ἐσῆκωσε τοὺς δύο Ἀλβανίτας εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ καπετὰν Βασίλη, ἀδελφοῦ, διὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου. Ὅχι μόνον ἐκοιμρομεταρίσθη φοβερὰ ὁ Ἡγεμὼν καὶ ἔπεσεν εἰς τοῦ κόσμου τὰ στόματα, καὶ ὅλοι φωνάζουν, ὅτι εἶναι ὁ Ἡγεμὼν εἰς τὴν κατὰ τῆς Πόρτας συνωμοσίαν, ἀλλὰ πάσχει καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν Ἀδελφότητα, ἥτις δὲν τὸν ἔφησεν Ἀρβανίτην εἰς τὰ ὀτζάκια, ἀλλὰ τοὺς ἐπῆραν ὅλους σχεδὸν, καὶ κινδυνεύει νὰ γίνῃ σκάνδαλον μέγα μεταξὺ ὀτζακίων καὶ ἀδελφότητος. Ὁ γέριον Ριζνοβάνος, ὅστις εἶδε σήμερον τὰ γράμματα τῶν Ἰσπραβνίκων τοῦ Ποτοσανίου καὶ τὰ ἔμαθεν ἀπὸ τὸν υἱὸν του τὸν Βιστιάρην, ἦλθεν εἰς ἐμὲ, ἀφοῦ πρῶτον ἐπῆγεν εἰς τὸν Ἡγεμόνα, καὶ μὲ εἶπεν: «Ἀρχων Παστέλνικε, τί εἶναι αὐτὰ ὁποῦ τρέχουν; διατί ὁ Αὐθέντης δὲν κάμει καμμίαν διόρθωσιν; Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα βεσπονσάπιλε, ἀλλὰ ὁ Αὐθέντης. Λοιπὸν πρέπει νὰ δώσῃ εἰδήσιν εἰς τὸ Δεσπότην». Τὸν ἀπεκρίθην, «πῶς ἡμπορεῖ ὁ Αὐθέντης νὰ δώσῃ εἰδήσιν εἰς τὴν Πόρταν κατὰ τῶν ὁμογενῶν του, καὶ νὰ προδῶσῃ ὅλον του τὸ γένος ἀδίκως διὰ μερικοὺς ἐδῶ ἀνοήτους, οἱ ὁποῖοι ἀκούοντες τῶν

Ἰωαννίνων τὰ κακὰ, ὡς συμπατριῶται θέλουν νὰ ὑπάγουν νὰ βοηθήσουν τοὺς συμπατριώτας τῶν κάτω εἰς τὴν πατρίδα τῶν, κινούμενοι ἀπὸ ζῆλον ἀνόητον; Τέλος πάντων ἡ Πόρτα βεβαίως δὲν ἔμπορεῖ νὰ στείλῃ στράτευμα ἐδῶ, διὰ νὰ τοὺς κτυπήσῃ, ἀλλὰ θέλει προσταῖξει τὸν Αὐθέντην, διὰ νὰ τοὺς κτυπήσῃ αὐτούς· καὶ τότε μὲ ποίαν δύναμιν θέλει ἔμπορέσει ὁ Αὐθέντης νὰ τοὺς κτυπήσῃ;» Μὲ ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα, ὅτι τότε ὁ Αὐθέντης ἔμπορεῖ νὰ τοὺς διώξῃ ἀπὸ δύο τρεῖς ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν τόπον. Τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι, ὅταν διώξῃ καὶ ἐξορίσῃ ἕνα, οἱ ἄλλοι θέλουν φοβηθῇ, καὶ τότε ἔμπορεῖ νὰ γένῃ κανένα κίνημα ἀχρεῖον καὶ ἀπελπισμένον ἀπὸ μέρους αὐτῶν εἰς τὸν τόπον. Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους τοὺς ἀποστόμωσα.

«Πρίγκιψ, . . . τὸ πρᾶγμα δὲν πηγαίνει καλὰ. Ὁ Ἡγεμὼν . . . δὲν ἤξεύρει, πῶς νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ πρᾶγμα. Σκεπάζει ἕνα τὴν μίαν ἡμέραν, ἀναφύονται δέκα τὴν ἄλλην. Δὲν ἔχει νοῦν εἰς τὸ κεφάλι του. Εἰς κανένα κίνημα δὲν ἐρωτώμεθα. Δὲν ἤξεύρω, τί Ἐφορεία εἶναι αὕτη, καὶ ποία ἡ σημασία της. Σήμερον διεδόθη καὶ ἄλλος λόγος εἰς τὰ στόματα τῶν χυδαίων, ὅτι ὁ πρίγκιψ Καντακουζηνὸς ἐπούλησε τὴν μοσίαν του, καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ἄσπρα καταγράφει Ἀρβανίτας. Ὁ Ἡγεμὼν μολοντοῦτο σήμερον ἔδωσε τὰς ποτούρας· ἔδωσε τὴν καπιτανίαν τοῦ Πακασίου εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, τῆς Κιάτρας εἰς τὸν Ναοῦμ καὶ τῆς Σουτσάγας εἰς τὸν Ὀρφάνον, δίδων εἰς τὸν καθένα ἐξ ἰδίων του ἀνὰ διακόσια πεντήκοντα γρόσια τὸν μῆνα· μὲ τοιοῦτον ὁμῶς πλάνον, ὅτι οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἀδελφοὶ, ἐπειδὴ εἰς τὴν σὺν Θεῷ γεννησομένην ἐντεῦθεν κίνησιν μέλλουν νὰ κινήσουν καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν διωργανισμένων στρατιωτῶν, διὰ νὰ μὴ κομπρομεταρισθῇ ὁ Ἡγεμὼν, ὅτι ἐπίτηδες τοὺς διώρισεν εἰς τὰς ποτούρας, ἐστοχάσθη, ὅτι οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἀδελφοὶ νὰ μὴ φανοῦν αὐτοὶ καπιτάνοι, ἀλλὰ νὰ διορίσουν εἰς τὸν τόπον τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἐγκρίνουν καὶ θέλουν. Αὐτὸν τὸν πλάνον τὸν ἄρρεσαν καὶ οἱ τρεῖς, καὶ κατ' αὐτὸν θέλουν ἀκολουθήσῃ. Ἄν εἰς ὅλα τῶν τὰ κινήματα ἤκουον τὰς ὁδηγίας τῆς ἐξουσίας, ὅλα ἤθελον γίνῃ εὐτάκτως, ταχέως καὶ μυστικώτατα. Πρὸς Θεοῦ, δώσετε σφοδρὰν προσταγὴν εἰς τὸ νὰ φερθοῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὲ φρόνησιν καὶ μυστικότητα ἕως εἰς τὴν ῥητὴν ἐκείνην ἡμέραν· διότι, ἂν κάμουν τὰ αὐτὰ κινήματα καὶ ἔξω εἰς τὰ τζινοῦτα, θέλουν προξενήσῃ γενικὸν ἀλᾶρμ, καὶ θὰ κακοπάθουν καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ Ἡγεμὼν ἔτι μάλλον. . .

«Πρίγκιψ, τὰ κεφάλαια ὅλα, ὅπου ἐδόσατε τὸν Λασσάγην ἀδελ-

φόν, εἶναι ἄξια νὰ γραφοῦν μὲ χρυσοῦς χαρακτηῖρας· πλὴν σὰς βεβαιώνω, ὅτι κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐμβῆκεν εἰς πρᾶξιν. Ἄν ἐμβαιναν, δὲν ἤθελον ἀκολουθήσῃ κανένα ἄτοπον, ἀλλὰ ὅλα ἤθελον ἐνεργηθῇ μὲ ῥυθμὸν καὶ μὲ τάξιν.

«Ὁ Καρβιᾶς εἰς Γαλάτζι ἄρχισε καὶ αὐτὸς νὰ ἀτακτῇ. Εἶναι εἰς φανεράν ῥῆξιν μὲ τὸν Τοπουτζτζήν. Ἐνα νεφέρι τοῦ Καρβιᾶ ἐμαχαίρωσεν ἄλλο νεφέρι τοῦ Τοπουτζτζή. Ὁ Τοπουτζτζής γράφει γράμμα εἰς τὸν Ἡγεμόνα κατὰ τοῦ Καρβιᾶ, καὶ τρόπον τινὰ ὑπαινίττεται, ὅτι ἔχει ὁ Καρβιᾶς ἀχρεῖους σκοπούς. Ὁ Ἡγεμὼν ἐστεῖλε τὸν δευτερον καμαράσην, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τάχα τὸ πρᾶγμα· μὲ προσταγὴν ὅμως διὰ νὰ τοὺς διαλλάξῃ καὶ νὰ τοὺς φιλιώσῃ, ὁμιλῶν τὰ δέοντα ἀμφοτέροις. Ἐπρεπεν ὁ Καρβιᾶς, εἰς τοιοῦτον κρίσιμον καιρὸν νὰ πιασθῇ μὲ τὸν Τοπουτζτζήν; Τὸν γράφω καὶ ἐγὼ τὸν Καρβιᾶν τὰ εἰκότα, καὶ τὸν συμβουλεύω νὰ καθησυχάσῃ τὸν Τοπουτζτζή. Ἐβῆλα καὶ τὸν καπετὰν Βασίλη, καὶ τὸν ἔγραψε τὰ δέοντα. Ὅσον πλησιάζει ὁ καιρὸς, τόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μυστικότης, καὶ ἡ μετὰ φρονήσεως διαγωγὴ ὅλων τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἡ μεταξὺ των σύμπνοια...»

«Εἰς τὴν Βλαχίαν εἶναι μέγισται ταραχαί. Θεόδωρός τις Βουλτουρέσκος [Βλαδιμηρέσκος] καλούμενος, τὸν βαθμὸν σουλτζιάρης καὶ χρηματίσας ἐπὶ Ῥώσων κομανδάτης τῶν Πανδούριδων, συνάξας ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους Πανδούριδας, ἕως προχθὲς ἀναστάτωσεν ὅλα τὰ πέραν τοῦ Ὀλτου καδδιλίκια, κηρύττων ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητά καὶ κατέλυσιν τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν, διεκδικῶν τοὺς ἀδικηθέντας καὶ ἐπιστρέφων τὰς ἀρπαγὰς καὶ προσκαλῶν μὲ προκηρύξεις δημοσίους ὅλον τὸν Δακικὸν λαὸν εἰς τὰ ὅπλα. Τὰ πέραν τοῦ Ὀλτου καδδιλίκια, τὰ μὲν ἔσπευσαν, τὰ δὲ μέλλουν. Ὁ Πίνης ἐστεῖλε πρὸς αὐτὸν ἕνα ὀφικιάλον τοῦ Κονσολάτου, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Βουκουρέστι, διὰ νὰ τὸν ὁμιλήσῃ· ὁ δὲ τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν τὸν ἀφίνει ὁ λαὸς κατὰ τὸ παρόν· θέλει δὲ ἔλθῃ εἰς Βουκουρέστι μετὰ τοῦ λαοῦ, καὶ τότε θέλει τὸν ἀνταμώσῃ. Ὁ κομανδάτης αὐτὸς Βλάχος ἐστεῖλε μίαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Πόρταν, γράφων μύρια κατὰ τῆς διοικήσεως· συγχρόνως ἄλλην πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ ἄλλην πρὸς τὸν Πίνη, διὰ νὰ τὴν στείλῃ εἰς τὸν Στρωγανῶφ. Τί παιγνίδι εἶναι αὐτό; εἰσέτι εἶναι ἀκατάληπτον. Δὲν ἤξεύρω, ἀν ἡ Ἀδελφότης ἡμπορῇ νὰ ὠφεληθῇ ἀπ' αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ἡ ἀποστασία αὐτὴ ἐσπασεν εἰς τὴν γειτονίαν τῆς Σερβίας.

«Ὁ Κολοκοτρώνης ἦλθεν ἐδῶ τὸν ἀντάμωσα· φρόνιμος ὁ ἄνθρωπος φαίνεται· ὁ τρόπος του καὶ τὸ φέρεσμά του μὲ ὑπερέρεσαν· δὲν εἶναι ὡσὰν τοὺς λοιπούς· σᾶς κάμνει τιμὴν. Αἱ περὶ Ἡπείρου εἰδήσεις εἶναι ὅτι οἱ Βασιλικοὶ εἶναι *anx abois*. Προσμένομεν καλαράσῃν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τότε σᾶς ἰδεάζω. Οἱ ἐν τῷ Δεῦμπάχ ἀπέφασισαν νὰ κτυπήσουν τοὺς Νεαπολιτάνους, ἂν δὲν ἀκούσωσι τὰς συμβουλὰς τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἐγράψε συγχρόνως τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν υἱόν του. Ἡ Ῥωσσία ὑπεσχέθη εἰς τὴν Αὐστρίαν νὰ τὴν βοηθήσῃ καὶ μὲ στρατεύματα, ἂν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία.

4. ΡΙΖΟΣ».

Μετὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης συνώδευε καὶ ὁ ἡγεμὼν Σοῦτσος ἰδίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην συμβολικοῖς γράμμασιν, ἔχουσαν οὕτω.

«Ὁ Ἀναστάσης Μπίνιμπασης, ἐλθὼν ἐνταῦθα, χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ μὲ τοὺς Ἐφόρους, ἢ μὲ ἄλλον τινά, ἄρχισε νὰ καταγράφῃ ἀναφανδὸν καὶ ὀρκῶν ἀνεξετάστως Ἀρβανίτας τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων, πρὶν πρῶτον νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς τιμιότητός των, ὥστε ἐπροξένησε μέγαν κρότον καὶ θόρυβον καὶ ὑποψίαν εἰς ὅλον τὸ Ἰάσι, καὶ ἦλθαν Μητροπολίτης καὶ ἄρχοντες, καὶ μὲ ἐρωτοῦσαν, τίς εἶναι αὐτὸς ὁ Ἀναστάσης, ὁποῦ καταγράφει ἀναφανδὸν ἀνθρώπους; καὶ τί σημαίνει αὕτῃ ἡ καταγραφή; καὶ μὲ ἐπαρακάλεσαν νὰ τὸν ἐξορίσω ἀπὸ τὸν τόπον ὡς ὑποπτον ἄνθρωπον. Ἐβιάσθην λοιπὸν νὰ τὸν στείλω εἰς Γαλάτζι εἰς τὸν Καραβιᾶν, διὰ νὰ τὸν ἔχῃ κοντά του, καὶ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ ἐμποδιζωντάς τον ἀπὸ τοιαῦτα ἀνεπιτήδεια κινήματα.

«Ἀπορῶ, διατὶ ἐδῶ γίνονται τοιαῦτα ἀταξίαι, ἐν ᾧ εἰς τὴν Βλαχίαν εἶναι Ἀδελφότης καὶ Ἀρβανῖται ἀσυγκρίτως περισσότεροι, καὶ μολοντοῦτο εἶναι μεγίστη εὐταξία καὶ ὑπακοή, καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὸ παρμικρότερον· ἐδῶ δὲ, ὅλον τὸ ἐναντίον, ὁ καθεὶς κάμει, ὅ,τι θέλῃ καὶ δὲν γνωρίζει τὸν μεγαλήτερόν του.

«Περὶ τῶν 1500 ζώων ἐνήργησα κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Διὰ νὰ μὴ δοθῇ ὑπόνοια περὶ τῆς προετοιμασίας αὐτῶν, ἔβαλα δύο ἀδελφοὺς νὰ κοντρακτάρουν τὴν ποσότητα αὐτὴν μὲ δύο ὡς αὐτοὺς ἀδελφοὺς οἱ ὁποῖοι θέλουν ἔχει ἕτοιμον τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν διὰ ἰδίαν των τάχα σπεκουλατζίνε, καὶ ἐν καιρῷ ἕτοιμον νὰ χορηγηθῇ. Αὐτὸ τὸ κονδύλι, καθὼς καὶ τὰ χίλια πεντακάσια ποπικὰ κοιλὰ, καταβάλλω ὅλα ἐξ ἰδίων μου διὰ τὸ γένος. Τόσον μόνον ζητῶ ἀπὸ τὴν Ἐκλ. ἀμπρό-

τητά της, νὰ μὲ προειδεάσῃ δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς διελεύσεως, διὰ νὰ διατάξω αὐτὰς τὰς ἀναγκαίας τροφὰς εἰς τὰ ἀναγκαῖα μέρη».

ΣΕΛΙΣ. 125.

(α) Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐκδοθείσῃ τῇ 1828 ἐν Γενεύῃ, ὁ Ἰάκωβος Ρίξος διέσωσεν ἡμῖν καὶ τὸ ἀκόλουθον ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης γεγονός.

«... Ὁ ἡγεμὼν Μ. Σούτσος μόλις ἔλαθε καιρὸν, ἵν' ἀποστείλῃ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον καὶ τὸν σύζυγον τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Ἰωάννην Σχινᾶν, ... γράψας δύω πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολάς, τὴν μίαν συμβολικὴν, ὅπως πληροφρήσῃ τοῖς περὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑψηλάντου, προτρέπων, ἵνα σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς, τὴν δὲ ἑτέραν συνταταγμένην, ὥστε ἐπιδειχθῇ ἐν ἀνάγκῃ... Οἱ πράκτορες ἀπέλθον ἀμέσως πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν (Ρεϊζ, ἐκφέντην) καὶ ἐπέδειξαν τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν, τουριστικῶς μεταπεφρασμένην. Διαλάμβανεν δὲ οὕτω: «Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, στρατηγὸς ἐν τῇ Ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, ὠφελούμενος ἐκ τῶν ταραχῶν τῆς Βλαχίας, προτίθεται, ὅπως διέλθῃ μετ' ὀλίγον τὸν Προῦθον ἄγνωστος, καὶ διευθυνθῇ εἰς τὴν Μολδαβίαν· ἐδ' ἡγεμὼν προκαλεῖται παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὰς ἐδραίας καὶ ἄς ἐνεργήσῃ, σκοπῶν, ὅπως γνωστοποιήσῃ τῇ Πύλῃ, ὅτι, ἂν μάθῃ ἀναφερόμενον πρὸς τὸ γεγονός τοῦτο». Ἡ εἰδήσις αὕτη ὑπῆρξε κεραυνοβόλος διὰ τὸν Ὑπουργὸν τοῦτον. Μετὰ στιγμιαίαν σκέψιν, «Μὴ διακονήσῃτε, εἶπε, τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρὸς τοὺς λοιποὺς ὑπουργοὺς, διότι ἐπὶ τοσοῦτον πεισθήσεται ὁ Σουλτάνος περὶ τοῦ πολέμου μετὰ τῆς Ῥωσσίας, ὥστε οὐδέλω μεταπεισθήσεται, καὶ ἂν αὐτὸς ὁ Προφῆτης ᾔθελεν εἰπεῖν αὐτῷ τὸ ἐναντίον. Περιμένωμεν νέαν ἐπιστολὴν τοῦ ἡγεμόνος».

(β) Ἰδού τὸ μετὰ τοῦ Κωνσταντινίου Πέτρου Χατοῦ Λαζάρου σύμφωνον τοῦ Κωνσταντινίου Σούτσου διὰ τὴν προμήθειαν τῶν κρεάτων.

«Ἀλλοιὸν γίνεται διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι συνεφώνησα ὁ ὑπογεγραμμένος μετὰ τοῦ ἄρχοντος ποστελνίκου τζελεπῆ Κωστάκη Σούτζου, διὰ νὰ συνάξω ἐδῶ εἰς τὴν τζάραν τῆς Μολδαβίας, διὰ λογαριασμὸν τῆς Εὐγενείας του, τετρακοσίας ἀγελάδας καὶ διακόσια βόδια, τὰς μὲν ἀγελάδας ἕως τριάκοντα γρόσια τὴν μίαν, τὰ δὲ βόδια ἕως γρόσια σαρανταπέντε τὸ ἓν. Διὰ τὰ γρόσια, ὅπου κατὰ καιροὺς ἤθελέ μοι χρειασθῶν διὰ τὴν ἀγορὰν τούτων τῶν ζώων, θέλει εἰδοποιῶ τὴν Εὐγενείαν του καὶ ἡ Εὐγενεία του χρεωστικῶς νὰ μοὶ τὰ πληρὸν μὲ ἀπόδειξιν μου· καὶ, ὅσα ζῶα ᾔθελεν ἐτοιμάσω κατὰ καιροὺς, νὰ τὰ παραδίδω εἰς τὴν ἐξουσίαν, οὗτινος ᾔθελε διορισθῶ μὲ ἀπόδειξιν τῆς Εὐγενείας του.

«Τὴν δούλευσιν ταύτην τὴν ὑπόσχομαι ἀμισθί, διὰ τὴν ὁποίαν θέλει προσπαθῆσω μὲ ὅλην μου τὴν ἐπιμέλειαν, νὰ τὴν ἐκτελέσω ὅσον τάχιστα μοὶ σταθῇ δυνατόν, καὶ μὲ καθαρότητα νὰ παραδώσω τὸν λογαριασμὸν τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐξόδων, ὅπου ᾔθελε κάμω εἰς χόρτα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν τῶν ἀγοραζομένων ζώων, καὶ εἰς μισθοὺς τῶν

τζοπνιδιών, τὰ ὅποια ἔξοδα θέλει εἶναι διὰ λογαριασμὸν τῆς Εὐγενείας του. Διὸ καὶ ἔγιναν δύο παρόμοια ἔγγραφα, διὰ τὰ βασιτᾶ κά-
θε μέρος ἀπὸ ἐν πρὸς ἐνδειξιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΟΥ Χ. ΛΑΖΑΡΟΥ».

«1821 φεβρουαρίου Γιάσι.

(γ) Διὰ προσωπικοὺς λόγους διηνέχθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς στρατιώτης τοῦ Τοπου-
στοῦ ἀγᾶ καὶ εἰς Ἕλληνα τοῦ Καραβιᾶ τῇ δὲ 13 φεβρουαρίου ὁ Ἕλληνας ἐθανάτωσε τὸν
Τούρκον, ἐπιτεθέντα κατ' αὐτοῦ διὰ βλάβου μεγάλης ἐν τινι οἰκωπωλείῳ. Ματαίως δὲ
ὁ Τοπουστοῦ ἀγᾶς ἀνῆλθον δις κατὰ τοῦ Καραβιᾶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σουτσαν, ζητῶν
τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀποβολὴν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ὡς κινυλέρ-ἀγᾶ.

ΣΕΛΙΣ 126.

(α) Ἀπεκαλοῦντο οὗτοι «Καπανλίδες» ἥτοι προμηθευταὶ δημοτριάκων καρπῶν διὰ
τὰς δημοσίας ἀποθήκας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

(β) Ἐν τῇ σελ. 376 τούτου ὑπεσχέθημεν τότε, ὅτι «θέλομεν κάμει τὴν ἀρμοδίαν
ἀνακεφαλαιώσιν εἰς τὴν ἑναρξιν τοῦ ἀκολουθοῦ τόμου, ὅστις θέλει περιέχει τὴν κίνη-
σιν τοῦ Α. Ὑψηλάντου μέχρι τῆς καταστροφῆς του, καὶ ἐκείνην τοῦ Σουλίου μέχρι τῆς
» παραδόσεώς του (1822).» Ἀλλ' ἤδη μεταβαλόντες σχέδιον καὶ ἀποφασίσαντες τὴν
σύνταξιν ὁλοκλήρου τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκάμομεν ἀντὶ ἀνακεφαλαιώσεως συμπληρω-
σιν· συνεπῶς δὲ γνωστοποιούμεν, ὅτι τὰ Σουλιωτικὰ περινεχθήσονται τακτικῶς ἐν
τοῖς ἀπὸ τοῦ Β' καὶ ἐπείκεια τόμοις.

ΣΕΛΙΣ 130.

(α) Εἰς τούτων ἔστιν ὁ Ἀσημάκης Κροκίδας, περὶ οὗ ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ Δοκι-
μῳ τοῦ 1834 (σελ. 192). Δι' προσωπικὰ καὶ χρηματικὰ ὑπηρεσίαι αὐτοῦ ὑπῆρξαν
μεγάλαι. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπεφασίσθη παρὰ τοῦ σουλτάνου ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἀλῆ
πασσᾶ, οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ οὗτοι ἀπέστειλαν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ
Χριστόδουλον Οἰκονόμου εἰς Ἰωάννινα, (ἴδε τὴν ἀπὸ 12 ἰανουαρίου 1821 ἐπιστολὴν
τῶν ἐφόρων ἐν σελ. . .) ἵνα κατηγγήσῃ τὸν Μάνθον Οἰκονόμου, ἀδελφὸν τούτου, καὶ
τὸν Ἀλέξιον Νοῦτσον, ἰσχύοντας τότε κατὰ τὴν Ἑπείρον, τὸν Ἰσκον, τὸν Στράτον καὶ
τοὺς Φαρμάκιδας ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, καὶ ἄλλους τοιούτους. Εἰ καὶ ἐξωρίσθη δι' εἰς τὴν
μικρὰν Ἀσίαν παρὰ τοῦ σουλτάνου, ὡς ἐπίτροπος τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἡ ἐν Ἰωαννίνοις οἰ-
κία αὐτοῦ ὠμοῖαζεν ἄλλον στρατῶνα μυστηριώδη καὶ τρεμερὲν, διότι ἐν αὐτῇ συνερχό-
μενοι κατὰ πᾶσαν νύκτα καὶ Ἰωαννίται καὶ Ζαγορήσιοι καὶ Ἀκαρνανεὶ καὶ Σουλιωταί,
συνεσκέπτοντο μετὰ τοῦ Χριστοδοῦλου Οἰκονόμου. Ἀλλὰ, καὶ ἂν ἀνεκλήθῃ παρὰ τοῦ
σουλτάνου ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ὁ Κροκίδας μάλιστα διεσώθη δρα-
πετεύσας ἐκείθεν εἰς Ἰδραν μετὰ τοῦ πατριώτου Δημητρίου Πεβρούκα, μεγάλα ἐγκα-
ταλείψας χρηματικὰ κεφάλαια· διότι, κηρυχθείσης τῆς ἐπαναστάσεως τότε, ἀνεζητήθη
παρὰ τῆς πόλεως· ὁ δὲ Μάνθος Οἰκονόμου ἀπεκεφαλίσθη ἐν Μεσῷ διὰ σουλτανικοῦ
φερμανίου.

(β) Τόσῳ μεγαλητέραν ἔχομεν πεποιθήσιν περὶ τῆς ἀνεγέρσεως στήλης τοιαύτης,
καθ' ὃν ὑποδεικνύομεν τύπον, ὅσῳ εἶδομεν γενομένην τῇ 1844 ἔκφρασιν ἐθνικὴν καὶ
ἐπισημοτάτην, ὅτι ἐγράψαμεν τῷ 1832 περὶ τοῦ Κυβερνήτου.

Διὰ μακρᾶς, ὡς ἐκ Πετσῶν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Α. Θ. Δημητρίου, ἐπιστολῆς ἐκθέσαν-
τες τότε τὰ περὶ τῆς ἐν Ναυπλίῳ δολοφονίας τῆς 27 Σεπτεμβρίου, εἶπομεν (ἐν σελ.
40) περὶ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστριαύ :

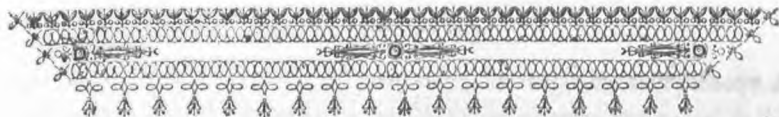
« Ἀνεγείρει (τὸ ἔθνος) εἰς ὀλίγον καιρὸν τὸν ἀνδριάντα τῆς ἀθανάτου εὐγνωμοσύνης
καὶ τοῦ πρωτοτύπου σεβασμοῦ του, ἂν καὶ εἶναι οὗτος ἀνεγειγερμένος πρὸ καιροῦ εἰς
τὴν καρδίαν ἐκάστου πολίτου, ὅλου τοῦ ἔθνους ».

Καὶ εἶπομεν τῶντι ἀλήθειαν μεγάλην· διότι, μόλις παρελθούσης δωδεκαετίας, τὸ
ἔθνος αὐτὸ, συνελθὼν ἐν Ἀθήναις διὰ τῶν νομίμων πληρεξουσίων ἐαυτοῦ, μιᾷ ὅλῳς
φωνῇ καὶ μετὰ ἐγκαρδίου εὐχᾶς πρὸς τὸν Ἰψίστον « ὑπὲρ τῆς αἰωνίας μνήμης τούτου »
ἔψηφισατο « τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ, ὡς εὐεργέτου τῆς Ἑλλάδος ».

Ἡτύχισαμεν δὲ ἡμεῖς, οἱ γράψαντες τῇ 1832 περὶ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος, ἵνα
συντάξωμεν τῇ 1844 καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ ψήφισμα. Ζήσωμεν ἄρα, ὅπως συντάξωμεν καὶ
τὸ περὶ τῆς στήλης τῶν ἀνωτέρω πρωτονεργῶν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς
Ἑλλάδος ; Ἀλλ', ἂν ἄλλως δόξῃ τῇ Θεῷ προνοίᾳ, ἡ πατρίς ἔχει « πολλοὺς ἡμῶν κάρ-
βονας »· ἔχομεν δὲ καὶ υἱοὺς, πιστῶς ἐκπληρώσοντας τὴν διαθήκην ἡμῶν ταύτην.

Λόγου δὲ γινομένου ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀνωτέρω ἐκ Πετσῶν ἐπιστολιμαίας διατριβῆς
τοῦ 1832, ἀνεμνήσθημεν, ὅτι εἰς τὰ ἐν Παρίσις ἐκδοθέντα τῇ 1832 Σύμμικτα περὶ
τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρεται παραδόξως ὡς συντάκτης μὲν αὐτῆς ὁ Ἀνδρέας Μευστοξόδης,
ὡς διορθωτῆς δὲ (ἐπὶ τοῦ τύπου βεβαίως) ὁ Ἰωάννης Κοκκῶνης. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ
ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄγνοια τοῦ συγγραφέως τῶν Συμμικτων ἐκολάκυσσε μὲν ἡ-
μᾶς, ἡδίκησεν ὅμως τὴν ἐγνωσμένην πολυμάθειαν καὶ τὸν δεδοκιμασμένον κάλαμον
τοῦ Ἀνδρέου Μευστοξόδου.

ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.

—

ΑΝΑΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

ΤΟΥ 1769.

(ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΗΝΙΑΒΗΝ).

«Τοῖς ἐν τῇ Ὁθωμανικῇ Ἐπικρατείᾳ κατοικοῦσι Χριστιανοῖς
«Ο ΡΩΣΣΙΚΟΣ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ.

«ΜΕ τὸ νὰ ἀθέτησαν ἡ Ὁθωμανικὴ διοικήσεις τὰς συνθήκας, ὅπου ἐ-
συμφώνησε μὲ τὸ Ῥωσσικὸν κράτος, πραγματευομένη μυστικὰς ἀντα-
ποκρίσεις μὲ τὸν ἐχθρὸν τῆς ἡσυχίας τοῦ κόσμου, ἐβίασε τὴν Μεγαλειό-
τητά του νὰ μεταχειρισθῇ τὰς δυνάμεις, ὅπου ὁ Κύριος τῶν Κυρίων ἐ-
θεσεν εἰς χεῖράς του, νὰ ἐμποδίσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιβουλῆς πρὸς
ἀσφάλειαν τῆς ἐπικρατείας του, καὶ ἐπρόσταξεν ἐπιδρομὴν εἰς τὰς Ὁ-
θωμανικὰς ἐπαρχίας.

«Χριστιανοί! ἐὰν ἡ περίστασις τοῦ κόσμου δὲν ἐσύντρεξεν εἰς τὸν ἀ-
περασμένον καιρὸν, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἡ κατάστασίς σας, ὁ παρὼν ὄντας
ὁ πλέον εὐπρόσδεκτος, σᾶς προσκαλῶ ἐν ὀνόματι τοῦ ΑΥΤΟΥΣΤΟΥ μου

νὰ προσδεχθῆτε τὰς Ῥωσικὰς δυνάμεις μὲ τὸν ζῆλον, ὅπου ἡ πίστις καὶ τὸ χρέος τῆς εὐεργεσίας διατάζουν· νὰ ἐνωθῆτε, ὅσοι θύνασθην, μὲ ἀνδρείαν εἰς τὰς ἐκστρατείας μας ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, καὶ σὰς τάξω, ὅτι θέλετε ἀπολαύσει τὸ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ἔλεος εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς ἐπιμελείας σας.

α'Ο Ἀρχηγὸς τοῦ στόλου καὶ στρατευμάτων τῆς ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗΣ Ῥωσικῆς Μεγαλειότητος καὶ διαφόρων ταγμάτων ἱππέως
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΗΝΙΑΒΗΝ.

α'Εδδόθη ἀπὸ τὸ καράβι ἐνομαζόμενον τβέρντοϊν.

(ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΟΡΛΩΦ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΗΔΗ
ΕΚ ΤΟΥ ΡΩΣΣΙΚΟΥ.)

«*Ἡμεῖς Πρίγκιψ Ἀλέξιος Ὁρλώφ, ἀρχηγὸς καὶ πληρεξούσιος τῆς Α. Μεγαλειότητος, τῆς πολυεσεβάστου Αὐτοκρατορίσης πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, Αἰκατερίνης Ἀλεξανδρίνης Β', διοικητῆς τῶν ναυτικῶν καὶ πεζικῶν δυνάμεων, συνταγματάρχης τῆς φρουρᾶς καὶ ἱππότης τῶν παρασήμων τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, Ἀγίου Ἀλεξάνδρου, κτ.λ.*

Πρὸς τοὺς ἀρχηγούς, ἱερεῖς καὶ λοιποὺς κατοίκους
τῆς Χειμάρρας καὶ Βούμβاري (α).

Ἐπευχόμεθα καλὴν ὑγίαν !

«*Παρὰ τῶν διαφόρων ἀπεσταλμένων παρ' ὑμῶν ἐβεβαιώθητε τὸν ζῆλον, ὃν ἡ Α. Μεγαλειότης τρέφει πρὸς τὸ ἔθνος ὑμῶν. Ἡ Βλαχία, ἡ Μολδαυία καὶ ἡ Γεωργία μαρτυροῦσι μεγαλοφώνως, ὅτι οἱ τόποι ἐκεῖνοι δι' αὐτῆς ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοῦ δουλικοῦ ζυγοῦ, καὶ ἤδη εὐημεροῦσι. Τὸν αὐτὸν φιλάνθρωπον ζῆλον Αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς ἐδῶ τόπους δεικνύει ἀρκούντως ἡ ἀποστολὴ τῶν πολεμικῶν πλοίων, ὅσα ἤλθον καὶ ὅσα περιμένονται εἰσέτι. Οἱ πρὸς ἡμᾶς ἀπεσταλμένοι ἀρχηγοὶ Πάνος Μπιτσιλῆς καὶ Ἀλέξανδρος Χριστοφόρου δύνανται χρηρῆσαι ὑμῖν λεπτομερεῖς πληροφορίας. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐδόσαμεν πρὸς αὐτοὺς διὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου ὑμῶν τὴν ἔγγραφον ταύτην διακήρυξιν, φέρουσαν τὸ κῆρος τῆς σφραγίδος ἡμῶν, καὶ ἐπράξαμεν πᾶν, ὅτι ὡφε-*

λιμώτερον ἐνομίσαμεν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν τεσσάρων ἐπιστολῶν, ἀφ' ἐκόμεσαν οἱ παρ' ὑμῶν ἀπεσταλμένοι. Ἴδού λοιπὸν ὁ καιρὸς, ἵνα ἀποδείξητε τὸν πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν ζῆλον ὑμῶν, καὶ ὁποίαν ἔχετε προθυμίαν πρὸς τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν. Δι' αὐτὰ καὶ ὁ κόσμος τιμῇσει ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἀνταμείψω τοὺς τε ἀρχηγούς, ἱερεῖς καὶ λοιποὺς διὰ τῆς τιμῆς καὶ εὐνοίας τῆς Αὐτοκρατορίσσης μου.

«Ὁρθόδοξοι ἀδελφοί! ὑμεῖς ἐχρησιμεύσατε καὶ τοῖς Βενετοῖς καὶ τοῖς Νεαπολιτανοῖς ἄνευ τινὸς ὀφειλῆς τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἀπογόνων ὑμῶν· ἀρχόμενοι δὲ ἤδη, ἵνα ὑπηρετῇτε μετὰ μεγαλοψυχίας τῇ Αὐτοκρατορίσσει, θέλετε ὑπηρετεῖν τῇ ἀγίᾳ ἡμῶν Θρησκείᾳ καὶ τῇ πατρίδι ὑμῶν, εὐτυχεῖς δὲ καταστήσετε τοὺς ἀπογόνους ὑμῶν, καὶ αἰωνίαν ἀφήσετε μνήμην ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Ἀποφασίσσατε λοιπὸν, ἵνα μένητε γενναῖοι καὶ ζήλωται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Αὐτοκρατορίσσης μου διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ ἔθνους ὑμῶν· ἐνωθῇτε ὅλοι, ὅπως φέρητε σύμφωνοι φόβον καὶ τρόμον εἰς τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐστὲ ἔτοιμοι εἰς πρώτην διαταγὴν μου. Χαίρετε!

«Μαΐου 10, 1770 Νεόκαστρον.

«Λάβετε παρὰ τοῦ ἀπεσταλμένου ὑμῶν 1100 φλωρία δι' ἀγορὰν ἄρτου, καὶ ἔτερα 500 ρούβλια διὰ προμήθειαν τεσσάρων μικρῶν τηλεββλῶν μετὰ τῶν πολεμοφοδίων αὐτῶν. Ὅσα δ' ἂν πλείονας πέμψητε δολοφόρους πρὸς ἡμᾶς, τόσα κάλλιον ἐκτελέσετε τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν.

Ἰδιοχειρὼς ὑπογράφω

ΑΛΕΞΙΟΣ ΟΡΛΩΦ.

(α) Τὸ Βούμβαρὶ ἐστὶ τμήμα τῆς ἐπαρχίας Χειμάρρας, συνιστάμενον ἐκ χωρίων ἑξ, ἐκκληρώως χριστιανικῶν. Τὸ δυνατότερον παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχεν ἡ Νίβιτσα.

==

ΑΝΑΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΙΛΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΚΑΡΑΒΙΑ.)

Σοφολογιώτατε.

Τῷ Ἰωάννῃ Μακρῇ.

Ψ.

Ἐσχάτως ἔλαβον τὸ ποθητόν μοι γράμμα της καὶ χαίρω, ὅτι συνηριθμήθην εἰς τὴν σειρὰν τῶν φίλων της. Βλέπω νὰ μοὶ ζητῆς πληροφορίαν τῆς ζωῆς μου πρὸς περιέργειαν τῆς μεταξὺ ἡμῶν ἀγάπης, περὶ οὗ δὲν λείπω νὰ τῇ εὐχαριστήσω τὴν φιλοπεριέργειαν.

Ἐγὼ ἐγεννήθην εἰς τὴν Ἰθάκην τῆς Ἑπτανήσου ἀεὶ ἦλθον ἐκεῖθεν ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας, καὶ ζήσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἱκανὸν καιρὸν, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βλαχίαν, ὅπου διέτριψα ἐπέκεινα τῶν εἴκοσι χρόνων. Εἰς τοὺς ἐσχάτους πολέμους ἐδούλευσα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἰς τὰ στρατεύματα τῆς κραταιᾶς Ῥωσσίας, καὶ ἔλαβον τὸ ὄφρϊον τοῦ Καπετάνου. Εἰς τὸν αὐθέντην Καρατζᾶν ἐστάθην Γκιουλέρας, καὶ μετὰ τὴν ἀπέλευσίν τοῦ ἀπὸ Βλαχίαν παραιτήθην ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀνωφελὲς ὑπὸργημα, διατρίβων ἤδη ἡσύχως εἰς τὸ μουλκί μου, φθάσας πλέον τὸν τεσσαροκοστὸν ἔκτον χρόνον τῆς ἡλικίας μου.

Ἐχω πόθον καὶ ζῆλον πυρκαῆς, ἀγαπητὲ, (καθότι ἔχω καὶ τοὺς τρόπους, δόξα τῷ Θεῷ!) διὰ νὰ συνδράμω εἰς τὸ πτωχὸν σχολεῖον τῆς πατρίδος τῆς, καθὼς θέλει τῇ πληροφορήσει καὶ ὁ στενός μοι φίλος κύριος Στέργιος Πρατᾶς· τῇ ὑπόσχομαι ὡς φιλογενής, διὰ νὰ θυσιάσω τὸ πλεῖστον μέρος τῆς καταστάσεώς μου, προμηθεύοντας τοῖς ἰδίοις μου ἐξόδοις ἕως τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα μαθητὰς τὰ ἀναγκαῖα τῶν βιβλίων... καὶ νὰ τοὺς βαστάξω μὲ τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς μου. Εἶθε νὰ ἀξιωθῶ τὸ τέλος τοῦ σκοποῦ μου!

Ἄς μὲ προστάξῃ, εἰς ὅ,τι μὲ κρίνῃ ἱκανὸν, διὰ νὰ δεῖξω τὴν ἀξιώτητα καὶ προθυμίαν μου, καὶ, τῶν περιστάσεων εὐδοκούντων, νὰ βοηθήσω καὶ ἐγὼ, ὡς προεῖπον. Καὶ ὑγίαινε.

Γαλάτσι τῇ 4 μαρτίου 1819.

Τῆς ὑμετέρας Σοφολογιότητος πρόθυμος ὡς ἀδελφός
(τὸ σημεῖον) ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΜΑΝΤΣΑΡΑΚΗ.)

Φίλιτάτε μοι καὶ περιπόθητε φίλε Ἰωάννη Γεωργίου.

τῇ 2 μαρτίου 1819.

Εἶναι χρόνος, ποῦ ἀπὸ καλὴν τύχην σὲ ἐγνώρισα διὰ μέσου Χριστοδοῦλου Λουριώτη, ὄντας εἰς Γαλάτσι. Ἡ εὐχαρίστησις τῆς ψυχῆς μου εἶναι ἀπερίγραπτος, καὶ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν μου δὲν λείπεις οὔτε ἡμέρα, οὔτε νύκτα. Ἐδῶ ἦλθα ἀπὸ περιστάσιν ὑποθέσεώς μου. Μ' εὐχαρίστησίν μου ἐγνώρισα πολλοὺς καλοὺς καὶ εἰλικρινεῖς φίλους σου καὶ ἐδικούς μου Σπυρίδων Παπαδόπουλον, Δημήτριον Καλαματιανὸν, Σπυρίδων Μυλωνᾶ καὶ λοιποὺς ἄλλους, ὡς στοχάζομαι νὰ σᾶς εἶναι γνωστοί, ὅλους ζηλωτὰς. Ἐκείνο ὅμως ὅπου ἡμπόρεσα διὰ νὰ γνωρίσω, ἐπεθύμουν νὰ λά-

βουν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν μὲ μέγαλον πόθον. Μάλιστα ἐγὼ σὲ λέγω ἐ-
 κεῖνο, ποῦ ἤξεύρω· ἂν τὸ κρίνης εὖλογον, ὅτι νὰ στείλῃς ἕνα σου φίλον
 μὲ καθενὸς μίαν ἐπιστολὴν, γλυκὰ γραμμένην, διὰ νὰ ἐπιστηρικθοῦν
 περισσότερον, τὸ ὁποῖον ἐκατάλαβα ὅτι εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖον, χωρὶς
 νὰ τὸ ἀργοπορήσῃτε, διότι εἶναι ἱκανοὶ νὰ κάμουν καλοὺς καρπούς, καὶ
 σὲ παρακαλῶ νὰ ταχύνης. Ἐγὼ ὅμως τοὺς ἀνάπαυσα λέγοντάς τους,
 ὅταν ἡ χρεῖα τὸ καλέσῃ, θέλετε τοὺς γράψαι· πλην αὐτοὶ μὲ πόθον ἄμε-
 τρον προσμένουν.—Σὲ εἰδοποιῶ καὶ τοῦτο, ὅτι ἀγροίκησα· εἰς τὸν Ὀδέσ-
 σα εὐρίσκονται μερικοὶ φίλοι σου καὶ ἐδικοὶ μου, ὅπου εἰς ἄλλους φίλους
 μεταχειρίζονται δεσποτισμοὺς καὶ ὑψηλοφροσύνας, οἱ ὅποιοι κόδουν με-
 γάλως τὴν προθυμίαν τῶν ἀρχαρίων, τὸ ὁποῖον προξενεῖ δυσκολίας, καὶ
 σὲ παρακαλῶ, ἂν τὸ κρίνης εὖλογον, νὰ διορίσῃς, ὅθεν πρέπει, ποῦ νὰ
 παύσουν αὐταῖς αἱ καταχρήσεις, καὶ νὰ ᾖναι εὐπρόσδεκτοι καὶ βοηθη-
 τικοὶ, ὅσον δύνανται, διορίζοντάς τους αὐστηρῶς, διατὶ ἀκούοντάς τα πο-
 λὺ θλίδονται.—Ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ἄλλους φίλους, ὅπου ἐγνώρισα, εἶ-
 θα καὶ κἄποιον Τσούνην. Τῷντι θερμὸς φίλος, εἰλικρινὴς καὶ ἄξιος διὰ
 τὸ ἐμπόριόν μας, ἱκανὸς νὰ κερδίσῃ τοὺς καλοὺς, καὶ νὰ δώσῃ τὸ καλὸν
 παράδειγμα. Μὴν ἀμελήσῃς, φίλε μου, νὰ ἐρευνήσῃς δι' αὐτὸν, ἐπειδή-
 τοις καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶναι σπάνιοι. Εἶναι μυστικὸς, μετριόφρων, γλυκὺς
 καὶ ὑπολήψεως. Ἐξέτασε καλῶς, διὰ νὰ μάθῃς. Αὐτὸς εὐρίσκεται εἰς
 τὴν Ὀδέσσα. Αὐτὸ μὴ τὸ στοχασθῇς αὐθάδεια μου, ἀλλὰ ὁ ζήλος τοῦ
 οἴκου σου κατέφαγέ με. Ἐγὼ, φίλε μου, εὐρίσκομαι ἐδῶ χωρὶς δουλειᾶ,
 ὥσάν ὅπου τὰ νεγότσια εἶναι νεκρά, ζημιωμένους· καὶ αἷτια, ὅπου δὲν εἶ-
 μαι εἰς τὴν Ἀσπρην Θάλασσαν, εἶναι ὅπου χρεωστῶ δέκα χιλιάδες γρό-
 σια καὶ πάσχω νὰ δουλεύσω, διὰ νὰ τὰ πληρώσω. Ἐγὼ κατοικῶ εἰς τὴν
 Σαντορόνην, εἶμαι ὑπανδρευμένος· ἡ πατρίς μου εἶναι ἡ Ἰθάκη· ὅλον ὁ-
 μως εἶμουν πλοίαρχος, μ' ἐδικὰ μου καπιτάλια νὰ πραγματεύωμαι. Μὲ
 κακοφαίνεται τώρα, ποῦ σὲ ἐγνώρισα, ποῦ δὲν ἔχω δουλειᾶ εἰς χεῖρας,
 διὰ νὰ δεῖξω πρὸς σὲ τὴν δούλευσίν μου· ἐπειδὴ, ὅταν ἔχῃ τινὰς δου-
 λιὰν εἰς χεῖρας, εἶναι πλέον ὑποληπτίκους εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰσα-
 κούεται καλότερα. Ἐγὼ, ἂν εἶχα δουλιὰ εἰς χεῖρας καὶ εὐρισκόμην εἰς
 τὴν Ἀσπρην Θάλασσαν, ἤθελε κερδήσω πολλοὺς καὶ καλοὺς φιλοπάτρι-
 δας ὠφελίμους εἰς κάθε ἐποχὴν. Ἄν τὸ γνωρίσῃς λοιπὸν ἱκανόν, καὶ
 θελήσῃς νὰ μοῦ δώσῃς τὴν εὐκολίαν νὰ δουλεύσω μόνον διὰ τὸ χρέος
 μου νὰ βγάλω, σὲ ὑπόσχομαι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου νὰ δουλεύσω
 διὰ ἐσὲ καὶ ἐμέ, ἐπειδήτοις καὶ ἔχω μὲ τὸ νὰ ζῆσῃ ἡ φαμελία μου. Δὲν
 ζητῶ κανένα μιστόν. Εἰ δὲ καὶ δὲν εὐκολυνθῇς, ὑπομονή· δουλεύω, ὅ-
 πως ἤμπορέσω· ὑπόληψιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἔχω· τὸ ἐμπόριον τὸ γνω-
 ρίζω· καὶ, ὅσον ἤμπορῶ, δὲν θέλει λείψω νὰ σὲ δουλεύσω πρόθυμος,

θοσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν. Ἄμποτε νὰ τύχη περίστασις! Ἀμήν! Ἄξιώσέ με, παρακαλῶ, τιμίαν σας, ἡ ὁποία θέλει μοῦ φανῇ ἕνας θησαυρὸς καὶ μεγάλη παρηγορία. Ὅταν θελήσης νὰ μοῦ γράψης, περικλείσέ μου το εἰς τὸν κύριον Γεώργιον Παπαδόπουλον Κορφινόν, ἀδελφόν Σπυρίδωνος, διατὶ ἐνδέχεται νὰ ἀπεράσω ὄχι μακρὰ ἔως εἰς Γαλάτσι. Παρακαλῶ, μὴν κατακρίνης τὴν πολυλογίαν μου. Τὴν βούλα μου δὲν ἔχω μαζὶ μου, διὰ νὰ βουλώσω τὸ γράμμα, καὶ βουλῶνω μὲ ἄλλην. Μένω πρόθυμος τῆς προσταγῆς σου

Γλυκούδης.

ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ ΜΑΝΤΖΑΡΑΚΗΣ.

(Τὸ ἄνωτέρω ἐγγράφον ἀποτείνεται πρὸς τὴν Ἀρχὴν τῶν Φιλικῶν. Ἔστι δὲ οὐ μόνον Ἀφιερωτικὸν σύνθησις, ἀλλὰ καὶ ἀναφορὰ ἐνταυτῷ περὶ διαφορῶν ἀντικειμένων.)

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ.)

Τὴν Πανιερότητά της μετὰ πόθου ἀπλέτου καὶ εὐλαβείας προσκυνῶ.

Γνωρίζω, Πανιερώτατε, ὅτι ἡ φυγή μου αὐτόθεν ἐπροξένησε μεγάλην λύπην εἰς τοὺς συμπολίτας μου, καθότι ὑστερήθησαν διόλου τὴν ὁδηγίαν καὶ προστασίαν μου, καὶ ὁ αἰσχροκερδὴς διοικητὴς τῶρα θέλει εὔρει τὸν καιρὸν νὰ τοὺς τυραννῇ καὶ νὰ τοὺς γυμνῶνῃ, ἐπειδὴ μόνῃ ἡ νοθεσία καὶ ἡ σκέψις μου ἐμπόδιζε τὰς σκευωρίας καὶ ἐνεδρεύματά του. Ἐκατατήκετο ἡ ψυχὴ μου προβλέπουσα τὰ δεινὰ, ὅπου μέλλει νὰ δοκιμάσῃ ἡ πατήρις μου μετὰ τὴν ἀπουσίαν μου· πλὴν φοβούμενος καὶ τὴν δολοφονίαν, δὲν ἤμποροῦσα νὰ κάμω ἀλλέως παρὰ νὰ φύγω κρυφίως, καὶ νὰ ἔλθω εἰς Κωνσταντινούπολιν, κινῶντας ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ, διὰ νὰ λάβω τὸ δίκαιόν μου, (τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινε.) Ἀλλὰ μ' ἔλον ὅπου δὲν τὸν κατέτρεξα εἰς τὰς καταχρήσεις του, παρὰ μόνον βιασμένος ἔλαβα τὸ ἥμισυ τοῦ δικαίου μου, καὶ, ἐκκολίας τυχούσης, νὰ ζητήσω ἄλλοτε καὶ τὰ μένοντα, αὐτὸς πάλιν, ὡς ἀγνώμων καὶ κακοποιὸς, ἔβαλε κρυφίως καὶ μοῦ ἔκαυσαν τὴν οἰκίαν μου, καὶ ἐπομένως καιροφυλακτεῖ νὰ δολοφονήσῃ καὶ τὰ τέκνα μου. Προβλέπω τοὺς σκοποὺς του, πλὴν δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐφεύρω τρόπον, διὰ νὰ μετοικήσω αὐτόθεν τὴν φαμηλίαν μου, διότι εἶναι ἱκανὸς, προτοῦ νὰ εὕγῃ ἔξω τῶν συνόρων του, νὰ στείλῃ εἰς τὸν δρόμον νὰ τὴν δολοφονήσῃ. Ὅθεν ἀπηλπισμένος ἀπὸ αὐτὸν, προσμένω τὴν Θείαν πρόνοιαν νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν περὶ τούτου. Μῆνας 26 ἄχρι τοῦδε ὑστεροῦμαι τὴν φαμηλίαν καὶ πατρίδα μου. καὶ, Κύριος γινώσκαι, πότε θέλει ἀξιωθῇ τὴν ἀπόλαυσίν τους. Διὸ παρακαλῶ τὴν Πανιερότητά της νὰ προστατεύῃ τὴν φαμηλίαν μου μὲ ἔλπην τὴν προθυμίαν καὶ ὁδηγίαν της, ἕως

ἔπου νὰ λάβωμεν τὴν ἐξ Ὑψους Θεραπείαν· καὶ, εἰ δυνατόν, ἄς ἀξιωθῶ παρ' αὐτῆς ἐρμηνεῖαν διὰ τὴν διάσωσιν αὐτόθεν τῆς φαμηλίας μου. Ποτὲ δὲν ἤλπιζα εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ἐτῶν τεσσαράκοντα ἑπτὰ νὰ ὑστερηθῶ καὶ πατριδα καὶ φαμηλίαν. Περιπλέον ὁ πατριωτισμὸς μὲ ὑπαγορεύει νὰ ἐνθυμηθῶ καὶ τὴν δημιουργημένην καὶ μᾶλλον ἤδη ἐνεργουμένην Σχολὴν τῆς πατρίδος· διδὼ καὶ προσφέρω κατὰ τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Παππαδάτου γρόσια χίλια Ν. 4000, ὡς προσφελουμένην συνδρομὴν βοηθητικὴν πρὸς αὐτήν, καὶ, ὅτε, τύχη ἀγαθὴ, βεβαιωθῶ τὴν εἰς τὰ μείζονα ἀποκατάστασιν καὶ ἐκτέλεσιν αὐτῆς τῆς Σχολῆς τοῦ Πανελληνίου, ὑπόσχομαι, τὸ κατὰ δύναμιν ἔλγην, νὰ συνεισφέρω πρὸς καταρτισμὸν καὶ βελτίωσιν αὐτῆς.

Τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ἔλος
ἐκκρεμῆς εἰς τὰ νεύματά της καὶ πρό-
θυμος δοῦλος ΕΜ. ΠΑΠΑΣ.

Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Θεοπροδλήτῳ ἀγίῳ Σεβρῶν κω". κω". Χρυσάνθῳ,
τῷ σεβασμιωτάτῳ μοι.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΦΟΙΒΑΠΟΛΛΩΝΟΣ)

(Τὸ σημεῖον)

Γεῖασι τῇ 7 μαΐου 1819.

Ἐντιμότατοι κύριοι Ἐπίτροποι τῆς ἐν Καλαμάτῃ τῆς Πελοποννήσου
Ἑλληνικῆς Σχολῆς.

Ἄφ' οὗ καὶ ὁ ἐλάχιστος πατριώτης σας ἐκαλέσθην (χάρις τῇ ἀγαθῇ ὥρᾳ!) μίαν φορὰν, καὶ ἔκτοτε συνηριθμήθην εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Πανελληνίου, γνωρίζω ἐπομένως τὸ μέγιστον χρέος, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν σύστασιν καὶ ἀρίστην διεύθυνσιν εἰς τὸν μακάριον σκοπὸν τῆς αὐτῆς σχολῆς ἀπαιτεῖται νὰ ἔχω.

Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς παραστήσω ποτὲ τὴν χαρὰν, ὅπου ἔδοκίμασεν ἡ ψυχὴ μου διὰ τὴν σωστικὴν ἁρμονίαν τῆς παρουσίας σχολῆς σας· ἐπειδὴ αὐτὴ μὲν τοσοῦτον αὐξάνει ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν μου, ὅσον ἐξ ἐναντίας ἡ ἀδυναμία μου βαθμηδὸν διατρέχει τὴν χεῖρά μου καὶ τὸν νοῦν, τὰ ὁποῖα μολοντί διαπτερούμενα παραδόξως εἰς τὸ νὰ τὴν παριστάνουν, τίποτε ὅμως ἄλλο δὲν ἤμποροῦν, παρὰ διὰ μίαν νὰ σᾶς ἀποδείξουν, β-
τι ὅλον μου τὸ ἐλάχιστον ἄτομον κινεῖται ἀπὸ τὴν σήμερον μηχανικῶς δι' αὐτῆς τῆς χαρᾶς του.

Εἰς τοῦτο τὸ ὑψιστον ἔργον σας τίς ἄρά γε τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων δὲν θέλει σᾶς στεφανώσῃ; Θεὸς μὲν ψυχικῶς διὰ τὴν ἀμίμητον ἀρετὴν σας, ἄνθρωπος δὲ ὁ σύμπας εὐαίσθητος διὰ τὴν πρόνοιαν καὶ φι-

λάνθρωπίαν σας. Ὑφίστασθε ἀναντιβρόχως οἱ σωτῆρες τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος· καὶ ἰδοὺ, ὅστις ἂν ἔχη σμικρότατον σπινθῆρα τοῦ πατριωτισμοῦ, σᾶς ἐμολογεῖ τὴν χάριν· αὐτὰ δὲ καὶ τὰ ἐρείπια, ἐπὶ τὰ ὅποια ὑμεῖς βασιμῶς ἐπήξατε τὴν Σχολὴν σας, θέλει ἀναξυκαίπτως σᾶς ἔχουν ναοὺς τῆς ἀθανασίας σας.

Ὁ ἐλάχιστος πατριώτης σας, θακρύνων κατὰ στιγμήν ἀνάπλευς ὑπὸ τῆς ἀμυθῆτου χαρᾶς μου, ἔρχομαι τῇ παρουσίᾳ μου νὰ σᾶς συνοδεύσω γρόσια χίλια, τὰ ὅποια ἐγχειρήσας σήμερον εἰς τὸν τιμιώτατον φίλον καὶ καλὸν πατριώτην μας κύριον Παναγιώτην Ἀναγνωστόπουλον, σᾶς ἀποστέλλω συνδρομὴν μου εὐτελεστάτην διὰ τὸ Σχολεῖόν σας. Τὸ δόσιμόν μου τοῦτο παρὸν μικρὸν μὲν, εὐχομαι ὁμῶς νὰ ᾔθελε λογισθῇ γενναῖον, διότι εἶναι καὶ κατὰ δύναμιν καὶ μὲ ὅλην μου τὴν ψυχὴν προσφερόμενον..

Ἐν τούτοις ἀφιερωμένος ὅλος εἰς τὴν εὐνοιάν σας, σᾶς προσκυνῶ εὐλαχέστατα, σᾶς ὑπερασπάζομαι εὐλικρινέστατα, ὁ διαμένων

τῆς ἐντιμότητός σας ὅλος ταπεινὸς ὁμογενὴς

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΦΟΙΒΑΠΟΛΛΩΝ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚὸΝ Ν. ΔΟΥΚΑ.)

Ἀγαπητέ μοι φίλε κύριε Γρηγόριε Κωνσταντά!

Ἐπιθυμεῖς ἴσως νὰ μάθῃς, ἔπως ἔχει τὰ κατ' ἐμέ· λίαν πικρῶς. Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸ Ζαγόρι, τὴν ποθεινὴν μου πατρίδα, μέχρι τοῦδε κατεγινόμεν ἑῖς τὰ μαθήματα, τὰ μὲν μαθηάνων, τὰ δὲ καὶ διδάσκων τὸ κατὰ δύναμιν. Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε δὲν εἶδον τὸν ἥλιον δι' ὅλης μιᾶς ἡμέρας ἡδύν· ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἀνέλαβον τὸ ἐνταῦθα σχολεῖον, ἀξιῶσαι μὲν τῶν ἀρχόντων, συναινέσει δὲ καὶ τῆς ὑψηλῆς ἐξουσίας. Καὶ ἦν τὸ ἔργον δραστήριον ὅτι μάλιστα, καὶ ἐλπίς πολλοῦ καρποῦ τοῖς τε ἐντοπίοις καὶ τοῖς τῶν ἡμετέρων πολλοῖς ἀποίκιοις καὶ μετανάσταις ἐνταῦθα οὖσι, ἐς τετρακοσίους περίπου ἀριθμουμένων συμπάντων τῶν μαθητῶν· ἀλλὰ μετὰ διετίαν, συμβάσης μοι παραλόγως δυστυχίας μεγάλης, παρητήθη, καὶ ἤδη τὸ εὐτακτότατον καὶ δραστηριώτατον ἐκεῖνο σχολεῖον οὐδὲν ἐστίν, ἢ αὐτόχρημα ἐρείπιον, καί τοι ὑπὲρ τὰ εἴκοσι περὶ τούτου γενομένων βουλευτηρίων παρὰ τῶν προϋχόντων. Εἶεν. Ἐγὼ δὲ ἰδιωτεύω, ὀλίγους τῶν μαθητῶν ἐν ἀνέσει διδάσκων ἰδίως, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ὑποφέρω πόνους, ὑπὲρ τὰ ὅσα ἔτη γεγόμενος ἤδη. Σκοπῶ

δὲ νὰ κατέλθω καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου, μήπως ἀναστήσω τὸ πρὸ πολ-
λοῦ καὶ ἔργω καὶ λόγῳ προβληθὲν μοι σχολεῖον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἤδη
ἐγγὺς τῆς ἐλπίδος· καὶ τοῦτο, ἐὰν δυνηθῶ νὰ κινήσω τὰ γηρατεῖά μου
εἰς τοσοῦτον ταξείδιον. Ἐπληροφορήθην παρὰ τοῦ κυρ Παναγιώτου Ἀ-
ναγνωστοπούλου περὶ τοῦ ἀνεγειρομένου αὐτοῦ σχολείου, καὶ ἐπήνεσα
καὶ τοὺς ἀρχηγέτας καὶ τοὺς ἐπομένους, καθότι τὸ ἔργον εἶναι καλὸν,
ὡς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας γενόμενον. Ὁ Ὑψίστος νὰ τὸ φέρῃ εἰς
καλὴν ἐκβάσιν! Καί, ἐπειδὴ αὐτὸ, ὡς μέγα σχολεῖον, ἔχει χρεῖαν καὶ
ἀπὸ πεπαιδευμένων περισσοτέρους, προσφέρω καὶ γὰρ ἑμαυτὸν, ἐν καιρῷ
νὰ διδάξω τὸ δυνατόν μοι καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ. Μόνον φρόντισον νὰ συν-
αχθῶσιν ἄξιοι καὶ πολλοὶ, καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι. Ἐβρῶσο.

Τῇ 14 Ἰουλίου αὐθ' ἐν Βουκουρεστίῳ.

(τὸ σημεῖον) ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ BENIAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ.)

Τιμιώτατέ μοι φίλε, πατρικῶς σὰς εὐχραι.

1819 σεπτεμβρίου 5.

Ἰδὼν, κύριέ μου Ἀναστάσιε, τὸ γράμμα τῆς καὶ εὐφράνθην τῇ πνεύ-
ματι διὰ τὸ θεάρεστον ἔργον τῆς καλῆς ταύτης Σχολῆς, ὁποῦ καταγί-
νεσθε νὰ λάβῃ τέλος ἐπὶ ἡμερῶν σας. Πολλὰ μᾶλλον ἐχάρην, ὅταν μὲ
διηγήθῃ ὁ ἐνταῦθα ἐρχομὸς τοῦ σεβασμίου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγο-
ρίου Δικαίου ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ἐδόξασα τὸν Ὑψίστον. Διὸ καὶ ἐγὼ ὁ ἐν-
θερμος τοῦ αὐτῆς λαμβανούσης ὀρθὸν καὶ τὸ τέλος θεῖα συνάρσει, δίδω
ἐν πρώτοις ἐπὶ χειρῶν αὐτοῦ γρ. 300, καὶ οὔτε θέλω παύσει εἰς τὸ νὰ
παρακινήσω καὶ πολλοτάτους εὐγνώμονας βοηθοὺς. Εὐχεσθε ὁμοῦς διὰ
νὰ μὲ ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ τὴν ἰδῶ καὶ ὀφθαλμοφανῶς, ἐπειδὴ ἔφθασα ἡ-
δὴ πενήντα δύο ἐτῶν ἄνθρωπος. Γέννημα θρέμμα εἰμὶ τῆς Χασονίας,
τανῦν Παλαιὰ-Πωγωνιανῆς, ἐκ κώμης Σέλτσης, ἐπαρχιώτης Δρυϊνουπό-
λεως καὶ Ἀργυροκάστρου, ἱερεὺς Βασίλειος μὲ πρεσβυτέρα καὶ μὲ ἑξ
τέκνα· ἤδη δὲ εἰς Βουκουρεσί· Βενιαμὴν ἀρχιμανδρίτης μὲ ἐν μοναστη-
ράκι προικισμένος, Πουκατσὸς ὀνομαζόμενον. Αἰωνία ἡ μνήμη τῆς πρεσβυ-
τέρας μου! Ζωὴν τοῦ καλοῦ φίλου μου· τὸ δὲ ἔλεος τοῦ πανοικτίρμονος
Θεοῦ στηρίξῃ τὸ καλὸν ἔργον. Καὶ μένω περιμένων τὰς προσταγὰς τῆς.
Ταῦτα εὐχετικῶς· τὰ δὲ ἔτη ὑμῶν εἴησαν θεόθεν πάμπολλα, πανευφρό-
συνα καὶ πανευδαίμονα! Τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος εὐχέτης πρὸς Θεὸν

Βνμ. Ἀρχιμ. Πουκατσὸς, ποτὲ δὲ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΟΥ.)

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Γεώργιον Μόστραν. (τὸ σημεῖον)

Ἐκ Βουκουρεστίου 1819 τῇ 14 δεκεμβρίου.

Ἐχάρην τὰ μέγιστα διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σχολείου, ὅπου ἐλάβατε καὶ ἤδη ἐνεργεῖτε μὲ ἐπίπονον ἐπιμέλειαν. Εἴσθε ἀξιοπαραδειγματίστοι, εἴσθε ἀξιεπαινοί. Ἡ νεολαία, ὅπου θὰ φωτισθῇ εἰς τοῦτο τὸ διὰ τῆς ἀγαθοεργοῦ ἐπιμελείας σας ἀρτισύστατον σχολεῖον, θέλει ἐγχαράξῃ τὸ ὄνομά σας εἰς πέτραν αἰωνιότητος μὲ ἀνεξαλείπτους χαρακτῆρας. Σὲ παρκαλῶ λοιπὸν νὰ δεχθῆς καὶ τὴν μικράν μου ταύτην ὡς πρὸς τὴν προθυμίαν μου προσφορὰν γρ. 300, τὴν ὁποίαν στέλλω διὰ τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Πεντεδέκα, καὶ νὰ συγκαταγράψῃτε καὶ ἐμὲ εἰς τὸν κατάλογον τῶν συνδρομητῶν σας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ. Περὶ δὲ τοῦ ὅτι ζητεῖτε νὰ ἡξεύρετε τὸν χρόνον τῆς ἡλικίας μου, διὰ νὰ παύσῃ ἡ ἔρις μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ φιλτάτου Δημητρίου, μάθετε, ὅτι τρέχω τὸν εἰκοστὸν ὄγδον, καὶ ἄς παύσῃ ἡ φιλονεικία σας. Ἐπιθυμοῦσα νὰ ἔκτανθῶ περισσότερον· ἀλλ', ἐπειδὴ σήμερον γράφω διὰ τὴν φιλτάτην μου πατρίδα, ἀναγκάζομαι νὰ παύσω.

Ὅθεν σᾶς προσκυνῶ καὶ μένω μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας

ΕΠΑΜΙΝΩΝΔΑΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ ἱατρός.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΖΑΧΑΡΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ.)

(τὰ στοιχεῖα).

Εὐγενέστατε καὶ ἀξιάγαστε κύριε Ἰωάννη!

Ὁ κοινὸς φίλος κύριος Βασίλειος Μαθαιοδάκης, τρίτον ἤδη διαβαίων ἐντεῦθεν, εἰδέασεν ἐμὲ, ἐπαποροῦντα ὅλως καὶ ἀχθόμενον σφόδρα, τὰ περὶ τῆς παμποθήτου μοι αὐτῆς ὑγείας· καὶ δὴ καὶ οὕς καταβάλλει φιλοτίμους κόπους ὑπὲρ τῆς συστάσεως τοῦ νέου ἤδη σχολείου, καὶ τῆς ἐφετῆς μοι αὐτῆς ὑγείας ἢ εὐφρόσυνος ἀγγελία, καὶ ἡ κοσμοπόθητος ἀνόρθωσις τοῦ κοινωφελεστάτου τούτου σχολείου, τοσαύτης μὲ ἐνέπλησαν χαρᾶς ἀμφοτέρω, ὥστε καὶ λέγειν καὶ γράφειν ἀδυνατῶ. Εὐχομαι δὲ ἐκ βάθους καρδίας, ὅπως, τῇ παναλκιστάτῃ τοῦ μεγάλου Θεοῦ ἀντιλήψῃ καὶ ἀρωγῇ, ἀνοίξῃ, ὅσον οὐκ ἔστι τὸ μέγα καὶ κοσμοχαρμόσυνον τοῦτο σχολεῖον, τῆς οἰκουμένης ὅλως τὸ σέμνωμα καὶ γνῶρισμα, καὶ τῶν μαθητιώντων τὸ ἀπαράμιλλον κέρδος καὶ καύχημα. Διψῶ σφόδρα, ἵνα μετὰ

τοῦ κεκαυτηριασμένου ζήλου μου συνεισενέγκω καὶ μικρὰν βοήθειαν πρὸς ἐντελῇ καὶ ταχεῖαν περαίωσιν τῆς ἀγαθῆς ταύτης προθέσεως· ἀλλὰ πένης ποιμὴν, μικροῦ καὶ πενεστάτου ποιμνίου προεστηκώς, τῆς ἐξηπορημένης Βάρνης μητροπολίτης, ὑπεράντλοις χρέεσι καταγχόμενος, τί ἂν ποιήσειεν; Ἄν ποτε ἡ κοινὴ μήτηρ καὶ εὐεργέτις, ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, εἰς νοῦν λάβῃ τὰς πρὸς αὐτὴν ἐλικορνεῖς ἐκδουλεύσεις μου, τῆς ζωῆς μου τοὺς κινδύνους, δι' οὓς κατέβαλον καὶ καταβάλλω κόπους ὑπὲρ αὐτῆς δυσφορήτους, (καί τοι προσεγγίζων ἤδη τοῖς ἐν ἡλικίᾳ πενήκοντα ἔτεσι), τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐκ νεότητός μου προσγιγνομένης μοι καταστάσεως, ἣν ἐκὼν ἀέκων ἀπέδωκα εἰς χρέη τοῦ αἰοδίου προκατόχου μου καὶ ἀπεφορτισάμην ἐν τούτῳ τὴν Ἐκκλησίαν, ἥ τις ὥφειλεν ἀποδοῦναι ταῦτα τοῖς δανεισταῖς· εἰ γοῦν ταῦτα πάντα διαλογισαμένη ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀνακριναμένη ἐπιδοῇ μοι ποτὲ τό : «Εὐδοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγων ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω», προδιβάξουσά με κανονικῶς ἐν μητροπόλει εὐκαταστάτῳ τε καὶ λαμπρῷ, τότε μὴ μόνον ἐν τῷ ἀνορθωθησομένῳ ἤδη κοσμοποθήτῳ καὶ κοινωφελεῖ σχολείῳ, ὅση μοι δύναμις, βοηθήσω, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῇ δυστυχεῖ πατρίδι μου Ἀνδρῶ ἀρτιγενὲς μικρὸν σχολεῖον ὀμμασιν εὐεργετικοῖς προσδλέψω· παρ' οὗ ἀπητούμην βοήθειαν, ἀρχιμανδρίτης ὢν ἔτι καὶ ὑποσχεθεὶς, ἐψευσάμην ἔπειτα, ἀρχιερεὺς γενόμενος, ὑπ' ἀπορίας. Παρουσιάζων οὖν, φίλτατε, ἐπὶ τὸ παρὸν τὸν ὑπὲρ τούτου μόνον ζήλόν μου τὸν διακαῆ καὶ τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀνεκλάλητον, μένω ἔσσει!

αἰτιθ' τῇ 13' τοῦ δεκεμβρίου.

τῆς πεφιλημένης μοι σῆς εὐγενείας εὐχέτης ἔνθερμος πρὸς Θεὸν
ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ.

(τὸ σημεῖον)

(ΔΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ.)

Ζάκυνθος, τῇ 23 δεκεμβρίου 1849.

Εὐγενέστατε κύρις Ἀριστείδη Παπᾶ.

(τὸ στοιχεῖον)

Ἐλαβα μεγάλην ἀγαλλίασιν μαθάνοντας, ὅτι τὸ εἰς Ὀδέσσα σχολεῖον τελεσφορεῖ, καὶ ὅτι πολλοὶ Χριστιανοὶ δὲν παύουν εἰς τὸ νὰ βοηθοῦν ἀκαταπαύστως. Τώρα ἀρχίζω νὰ αἰσθάνωμαι χρηστὰς ἐλπίδας περὶ τῆς καλλιωτερεύσεως τοῦ ἔθνους, καὶ χαίρομαι ἀκόμῃ, ὅτι ὄντας ἐκ πατρίδος Ζακύνθου καὶ ἐτῶν εἰκοσιοχτῶ, ἡμπορῶ νὰ ἐλπίσω, ὅτι ἔχω καιρὸν

νὰ ἰδῶ τοὺς καρπούς του. Τὸ ἐπάγγελμά μου, ὡς ὑπομισθιακόρας τοῦ Ῥωστικοῦ ὑπάτου, μὲ ἀναγκάζει νὰ γράψω ἕνα ἐγχειρίδιο συγκριτικὸν ἐπάνω εἰς τὰς παλαιὰς συνθήκας τῶν θεσμοδετῶν, καὶ νὰ τὸ προσηλώσω τῇ κοινότητι. Ὡς τόσον σὰς πέμπω φλωρία Μανταρίκια δέκα ἐκ μέσον τοῦ κυρίου Ἰωάννου Ἀσημακοπούλου, νὰ τὰ ἐγχειρήσῃτε τῶν κυβερνητῶν τοῦ ῤηθέντος σχολείου, διὰ ἕνα σημεῖον τοῦ πατριωτικοῦ μου αἰσθηματος. Ἔτοιμος δὲ πάντοτε εἰς τοὺς ὁρίσμούς σας μένω

(τὸ σημεῖον)

ὁ ἀγαπητός σας φίλος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ.

— Ὅμοιον, ὡς τὸ ἀνωτέρω.

(τὸ σημεῖον.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΑΝΔΡΙΝΗΣ.

(ΕΠΙΣΤΑΛΗ ΟΛΥΜΠΙΟΥ.)

Περιπόθητε καὶ ἀξιέραστέ μοι κύριε Χ. Πεῤραιβὲ χαίροις !

Μολονότι ἡ περίστασις δὲν ἔφερε δεξιῶς νὰ γνωρισθῶμεν προσωπικῶς, ἡ ἀκριβὴ μου ὁμῶς γραφὴ σου τῶν 20 τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους μοι ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν, ἃς οὐ μοι ἔφερε καὶ τὰ εὐαγγέλια τῆς ἐφετῆς μοι ὑγιείας σου, ὥστε ἀναγινώσκων αὐτὴν ἐστοχάσθην νὰ βλέπω τὸν εἰλικρινῆ μου φίλον κύρ Π. ἐθεράπευσα μὲ τοῦτο τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν μου, καὶ, εὐκαιρίας τυχούσης, πάντοτε μὴ λείψης νὰ μὲ γράφῃς πρὸς εὐχαρίστησίν μου.

Τὸ κλεινὸν ὄνομα τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος μ' ἔχει ἐνθουσιασμένον εἰς τὸ νὰ μετρώ ἀδελφοὺς τιμῶντι τὰ τέκνα της, τὰ ὁποῖα διεσκόρπισε παντοῦ νὰ περιπλανῶνται.

Ὁ ἄκρος, φαίνεται, ἐνθουσιασμός σου πρὸς τὸ δυστυχὲς γένος, καὶ τὸ φίλτρον τῆς φίλης πατρίδος καὶ τῶν τέκνων της, σὲ ἀπενκατέστησαν νὰ μ' ἐπαινῇς. Λόγους ὁμῶς, διὰ ν' ἀναιρέσω τὰ γραφόμενά σου, δὲν ἔχω· εὐχομαι μόνον νὰ ἀποκατασταθῶ τοιοῦτος, καθὼς μοι γράφεις.

Παρακαλῶ πρὸ πάντων τὸν δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν, ν' ἀξιῶνῃ βλοῦς τοὺς ὁμογενεῖς μας καὶ πιστοὺς πατριώτας, νὰ εὐρεθῶσιν ἀπολαμβάνοντες τὰ τῆς φίλης πατρίδος δικαιώματα, ἢ ὁποῖα βέβαια θέλει δώσῃ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα του.

Τὰ περικλεισθέντα ἐξαπέστειλα ἀσφαλῶς, καὶ μᾶλλον συγχος ἢ Πρὸς

φερε τοὺς ταπεινοὺς μου προσκυνησμοὺς καὶ τῷ Ἡγεμόνι μας, τὸν δ-
ποῦν εὐχόμεαι ταπεινότατα μακροζωίαν πρὸς κοινὴν χαράν.

Ἐν τούτοις σὲ ἀσπάζομαι εὐλικρινῶς ὑποσημειούμενος

Τῇ 43 Ἰανουαρίου 1820 Βουκουρέστι. πρόθυμος ἀδελφός

ΓΕΩΡΓΙΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΣ.

Τὸ κοινὸν ἔγγραφον τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὴν Ἀρχήν, δι' οὗ συνι-
στάτο ὁ ἀποστελλόμενος παρ' αὐτῶν Ι. Παπαβρῆγγόπουλος. (Ἴδε ἐν
σελ. 338 τοῦ Ἰστ. Δοκ. τῆς Φιλ. Ἑταιρ.)

«Χαίρετε φίλων ἄριστοι!

Πρὸ πολλοῦ ἰθαλλόμενοι τὸ ἀξιοῦμεν τῶν υποκειμένων Ὑμῶν καὶ
εὐλόγου αἰτίας θηρώμενοι, ἵν' ἐπιστείλωμεν γράψαντες, ἥδη, παρεμπε-
σούσης χρείας τινὸς ἐμπορικῆς, ἐλάβομεν τὸ ἐνδοσίμον. Ὅθεν, ἅμα μὲν
μαθεῖν τὰ καθ' Ὑμᾶς εὖ ἔχοντα ἐφιέμενοι, ἅμα δὲ καὶ δηλῶσαι τὰ
καθ' ἡμᾶς, ἐπίτηδες ἀποστέλλομεν τὸν ἐπιφέροντα τὸ παρὸν ἡμέτερον
Σιδρ Τζωάννην Παπαβρῆγγόπουλον, ἄνδρα φίλον καὶ ἀδελφόν, τίμιον καὶ
πιστόν, πρὸς ὃν ἀνεθέμεθα ἅπαντες τοὺς στοχασμοὺς ἡμῶν, ἀφορῶντας
πρὸς ὠφέλειαν ἐμπορικὴν τρόπον ἐπικερδοῦς ἐπιχειρήσεως εἰς τὰ ἐν-
ταῦθα προϊόντα, καὶ ἀσφάλειαν καὶ τάξιν ὅσον οἶόν τε, ὣν ἐλλειπόντων
μέχρι τοῦδε, εἰς οὐκ ὀλίγας ζημίας ὑπεπέσαμεν, ὡς καὶ ὑμῖν γνωστόν.
Παρακαλοῦμεν λοιπὸν τὸ ὑμέτερον φιλάδελφον, ἵνα καὶ τοῦτον ἀξιῶσιν
ὑποδοχῆς τῆς προσηκούσης, καὶ τὰ προβλήματα ἡμῶν ἀκούσῃ μετ' ἐπι-
στασίας, εὐλογα ὄντα, χρησιμώτατα καὶ ἐπωφελέστατα καὶ σύμφωνα τῷ
καιρῷ καὶ τῇ περιστάσει, καὶ ἐπικυρώσῃ ταῦτα δι' ἐγγράφων ἐνδείξεων,
ὥς περιμένομεν ἀδιστακτικῶς διὰ τοῦ ἰδίου ἀνευ πολλῆς ἀναβολῆς, ὅτι
ἐπιζήμιον τοῦτό γε. Εἴητε ὑγιαίνοντες καὶ εὐδοκούμενοι εἰς τὰ ἀγαθὰ, ἀν-
δρῶν ἄριστοι!

αὐτὸ κατὰ μᾶρτιον ἐν Πελοποννήσῳ.

Ὁπατρῶν ΓΕΡΜΑΝΟΣ, ὁ Τζερνίτζης ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ, ὁ ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑ-
ΡΑΛΑΜΠΗΣ, ὁ ΑΣΜΑΚΗΣ ΖΑΗΜΗΣ, ὁ ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ
ΚΟΠΑΝΙΤΣΑΣ Λακεδαιμόνιος, ὁ ΑΝΔΡΙΚΟΣ ΝΟΤΑΡΑΣ Κορίνθιος, ὁ
ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΣΠ. ΝΟΤΑΡΑΣ, ὁ ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΗΜΗΣ, ὁ ΜΕΛΕΤΙΟΣ
ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ Λακεδαιμόνιος, ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝ-
ΔΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ Οἰκονόμος, ὁ ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΘΕΟ-
ΧΑΡΗΣ, ὁ ΠΑΝΑΓΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΝΤΟΣ,

ὁ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΣΙΝΗΣ ἐκ τῆς Ἡλίδος, ὁ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΡΕΒΒΑΤΑΣ, ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ΜΟΣΧΟΥΛΑΣ, ὁ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΡΒΑΛΗΣ, ὁ ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ».

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΕΓΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ.)

Κωνσταντινούπολις τῇ 4 Σεπτεμβρίου αωκ'.

Κύριε.

Αἰτηταμένῳ τῷ γραμματοκομιστῇ ἔγγραφον παρ' ἐμοῦ τῶν ἐς τόδε διαπραχέντων τὴν διαδῆλωσιν, σπεύδω νὰ ἐγχειρήσω τὸ παρὸν ἐμπληροφορῶν ὅτι, ὅπως ἐγνώρισα ἄχρι τοῦ αωιή. Τὰ πρῶτα βαντιζόμενα τῆς ἀρετῆς νάματα εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἤσυχον ὅτι εἶχον τὴν κυκλοφορίαν, ἐμάνθανον, ὅθεν τότε διέτρισον, καθότι τὰ διαταττόμενα ἀκριβῶς ἐφυλάττοντο, ὡς συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς κατηχήσεις τὰ πρῶτα.

Ἡ κατὰχρησις μετὰ ταῦτα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐβόλυνε κατὰ μέρος τὰ πράγματα, καὶ χρεία ἀνεφάνη τρόπον τινὰ ἐπισθοδρομήσεως. Ὁ ὅσιος αὐτὸς ὁμογενὴς ὅτ' ἔχρηζεν ὑπὲρ ἄλλοτε ποτε συνδρομῆς, μόνος ἐγκαταλειφθεὶς εἰς τὸ ἀλίμενον τοῦτο φαινόμενον πέλαγος καὶ ἄνευ ἄλλων τῆς τύχης μέσων, ἀπὸ δὲ μόνον τὸν ἐνθερμον ζῆλόν του ἐγκαρδιούμενος, ἐπέβη πλεύσων, καὶ ἀπὸ τὰ φυσικὰ φῶτα τοῦ λογικοῦ ὁδηγούμενος μὲ πολλοὺς κόπους καὶ κινδύνους πολυειδεῖς τὸν κλύδωνα ἐπιτηδεύεις διέφυγεν, ὠφελήσας τὰ μέγιστα. Διέλυσε πάθη δυσμενῆ, μεταξὺ πολλῶν διεγερθέντα καὶ ἀπειλοῦντα φθοράς· κατεύνασεν ὁρμὰς ἄλλων, ἄτοπα μελετώντων· ἐσθυσεν ἀτάκτους ἐνθουσιασμοὺς, καὶ διήγειρεν ἀκαίρως ὑπνώττοντας· ἀφῆρεσεν ἐν ἄκρᾳ δυσχερείᾳ ἀπὸ πολλοῦς τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τὰ μέσα, καὶ σαλευομένην τὴν πίστιν ἄλλων ἔπαυχε νὰ ὑποστηρίξη. Καὶ ταῦτα πάντα πάσχων αὐτὸς ἄλλοτ' ἄλλα καὶ ἄλλοτ' ἄλλα, πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων στερούμενος. Ἐν ἐνὶ λόγῳ γνοὺς αὐτὸν ὁσίως εἰς τὰ γενικὰ προσφερόντα κατὰ τὴν ἐτήσιον τελευταίαν του διατριβὴν ἐνταῦθα, μετὰ χαρᾶς αὐτὸν μὲν κηρύττω γνήσιον μαθητὴν τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ ἀναφανέντα ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐξ ἐθνῶν, κινδύνους ἐν πόλει, ἐν ἐρημίᾳ, θαλάσῃ, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῇ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι ἐξυπηρέτησαντα. Ὑμῖν δ' εὐχομαι αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοιούτων κατὰ τὴν παροῦσαν κρίσιμον ἐποχὴν, καθ' ἣν μάλιστα ὁ ἀτομικὸς τῶν διοριζομένων χαρακτήρ εἶναι ὄχι ἀδιάφορος πρὸς τὰ κοινά.

Πρόσφορον εὐρίσκω, σεβαστέ μοι, τὴν παροῦσαν περίστασιν εἰς τὸ
νὰ σᾶς προσφέρω τὰ εἰκότα, μένων

πρόθυμος εἰς τοὺς ὀρισμούς σας
Θ. ΝΕΓΡΗΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ
ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ).

Βουκουρέστι τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1820.

Ἐκλαμπρότατε καὶ περιφανέστατε Πρίγκιψ!

Οἱ καθημερινοὶ τῆς φήμης σαλπιγγισμοὶ καὶ ἐπικηρύξεις τῶν σπα-
νίων προτερημάτων, ὅπου χαρακτηρίζουσι τὸ λαμπρὸν ὑποκείμενόν της,
πρὸς δὲ καὶ αἱ συνεχεῖς τοῦ κοινοῦ ἀδελφοῦ κυρίου Γεωργίου Μάνου πε-
ριγραφαὶ τῶν εὐγενῶν καὶ ἀξίων φρονημάτων της, καὶ ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς
ἀνήγγειλεν ὁ κύριος Χριστόφορος Πετρίδης, εἰς τόσον βαθμὸν ἐξῆψα
τὸν πέθον μου τοῦ νὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ γνωρισθῶ μὲ τὴν σεβαστὴν μοι
Ἐκλαμπρότητα, ἂν ὅχι κατὰ δυστυχίαν προσωπικῶς ἀκόμη, τοῦλάχιστον
διὰ γραμμάτων, ὥστ' ἀποβαλὼν κάθε εἶδος συστολῆς, ἀποτείνομαι ἐ-
λευθέρως διὰ τοῦ παρόντος μου, ὅχι διὰ νὰ καταριθμήσω ἐγκωμιστικῶς
τὰς ἀρετάς της, (καὶ τί χρῆζει τῶν ἀσθενῶν μου ἐπαίνων;) ἀλλὰ διὰ νὰ
ἐπαναλάβω τὴν εὐχὴν, ὅπου πολλάκις μὲ δάκρυα κάμνω πρὸς τὸν Θεόν,
εἶθ' πολλοὶ τῶν ὁμογενῶν νὰ ἐκπληρῶσιν ὡς γνήσια τέκνα τῆς Ἑλλά-
δος τὸ πρὸς τὴν μητέρα των χρέος, καθὼς τὸ ἐκπληροῖ ἡ Ἐκλαμπρό-
της της! εἶθ' εἰς τὰς ἑλληνικὰς ψυχὰς καὶ τῶν λοιπῶν ὁρθῶς φρονούν-
των συναδελφῶν νὰ ἐβραζε μὲ τὴν αὐτὴν ζέσιν ἡ εὐγενὴς φιλοτιμία τοῦ
νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθενούσης πατρίδος, καὶ τοῦ νὰ τὴν
φέρωσι πάλιν εἰς τὴν ζηλευομένην αὐτῆς ἀρχαίαν κατάστασιν, προθυ-
μούμενοι νὰ πλέξωσι μὲ τὴν αὐτὴν ἀοκνίαν τὸν στέφανον, μὲ τὸν ὁποῖον
μέλλει νὰ στεφανωθῇ καὶ ἡ κεφαλὴ των καὶ ἡ πατρίς!

Πεποιθὼς πρὸς τούτοις, Ἐκλαμπρότατε, ὅτι εἰς τὰς τόσας ἀρετάς της
συνέπεται καὶ τὸ πρᾶον καὶ μετρίοφρον τῆς διαθέσεως, εἶμαι εὐέλπις ὅτι
δὲν θέλει ἐκλάβῃ τὸ θάρρος, ὅπου λαμβάνω σήμερον, ὡς τόλμημα αὐ-
θαδῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς φιλοκαλίαν τοῦ δούλου της, καὶ ὅτι ἐξ ἐναν-
τίας, ὑποκλέπτουσα δύο στιγμὰς ἀπὸ τὰς εὐγενεῖς φροντίδας της, θέλει
μὲ παραθάρβυνῃ ἔτι πλέον διὰ τῶν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν σεβαστῶν μοι
γραμμάτων της.

α Σοὶ δ' οὖν ἐγὼ

«Ὅτι ἀρῶμαι, μή ποτ' ἀντῆσαι κακόν».

τῆς Ἐκλαμπρότητός της πρόθυμος δούλος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.)

Ἐκλαμπρότατε κτλ.

... Ὁ ἐρχομὸς τοῦ πανευγενεστάτου Χριστοφόρου Περιβὸν εἰς τὰ ἐδῶ μὲ ἐχαροποίησε, μὲ τὸν ὅποιον ἀνταμώθημεν καὶ ὠμιλήσαμεν. Λοιπὸν, ὡς παντοτεινὸς καὶ πιστὸς δοῦλος καὶ χαῖρ ντοατζῆς τῆς Ἐκλαμπρότητός σου, παρακαλῶ νὰ εἶμαι πάντοτε εἰς τὸ πανέκλαμπρον ναζάρι σου, προστάζοντάς με, εἰς ὅ,τι μὲ γνωρίζεις ἱκανὸν, καὶ θέλω φανῇ εὐγνώμων εἰς τὰς προσταγὰς σου. Πρὸς τούτοις παρακαλῶ νὰ λάβῃς τὴν καλὸσύνην νὰ γράψῃς πρὸς τὸν ἄρχον θραγομάνον μουσοῦ Τζώρτζη, διὰ νὰ ῥῆμαι ὑπὸ τὴν ἀγάπην του, καὶ περιμένω προσταγὴν σου...

Τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1820 Βουκουρέστι.

ἐλάχιστος δοῦλος
ΚΑΠΙΤΑΝ ΣΤΕΡΓΙΟΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.)

Τὴν Ἐκλαμπρότητά σας προσκυνῶ.

Ἐνθαῤῥυνόμενος εἰς τὴν ἄκραν σας συμπάθεια, τολμῶ νὰ σᾶς συστήσω τὸν καπετὰν Ἰωάννη Κολοκοτρώνη, ὅστις πρὸ πολλοῦ κατατρεχόμενος παρὰ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος του ἀπέρασεν εἰς τὰς Σπέτσας, ὅθεν ἦτον ὡς πλέον ἀσφαλισμένος· μὲ τὸν κατεδασμὸν ὅμως ἐκείθεν τοῦ Καπετάνια Μπέη φαίνεται, ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ Σπεταϊώταις, ὡς λέγει, τοῦ ἐπρόδωκαν τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν του, φοβούμενοι, μήπως μανθάνοντάς το στείλει νὰ τοὺς τὸν ζητήσῃ. Ἀπεφάτισε λοιπὸν διὰ τὴν σωτηρίαν του νὰ ἀπεράσῃ εἰς τὴν Ῥουσσίαν. Ἐγὼ ἠθέλησα νὰ τὸν ἐμποδίσω, ἕως ὅτου νὰ ὑπάγω κάτω νὰ τοῦ κάμω καμμίαν διόρθωσιν· πλὴν καὶ ἐδῶ ἐκινδύνει, μὲ τὸ νὰ γνωρίζεται παρὰ πολλῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀπόφασίς του ἦτον διὰ τὰ αὐτόθεν, διὰ νὰ μὴν περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ μὲ τὸ νὰ μοῦ ὑπεσχέθῃ, ὅτι θέλει ἐξακολουθήσει, ὅσα αὐτόθεν ἡ Ἐκλαμπρότητά σας ἠθέλετε τὸν προστάξει, ἔλαβον τὴν τόλμην νὰ σᾶς τὸν συστήσω, ὅχι ποτὲς ἐγὼ, ἀλλέως ἤθελε λάβω τόλμην νὰ σᾶς ἐπιφορτίσω. Αὐτοῦ λοιπὸν προστάξετέ τον, ὅ,τι ὁ Θεὸς σᾶς φωτίσῃ. Στοιχάζομαι ὅμως, ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ὡς ἀχρεῖαστοι οἱ τοιοῦτοι εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, συμφέρει νὰ μὴν ἀκούωνται ἐκεῖ διὰ τὸ ἥσυχον, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ εἶναι ἕνα ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ ρινομάτους. Ἐὰν εἶναι τρόπος καὶ τὸ διὰ τὸ ζῆν, διότι φαίνεται νὰ μὴν ἔχῃ τρόπον... Μέσον σημερινῆς πόστας σᾶς γράφω πλέον ἐκτεταμένα. Ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ λαμβά-

νω βιαταγὰς σας μὲ τὰ πλέον ἀσφαλέστερα μέσα διὰ ἡσυχίαν πολλῶν καὶ βεβαιωθῆτε, ὅτι ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος δὲν εἶναι, ὡς μερικοὶ ἀνόητοι ξεπασμένοι, ὅπου θέλοντες νὰ δείξουν, ὅτι καὶ εἶναι, μεταχειρίζονται τὰ γράμματα καὶ ὀνόματα τοῦ Κ.Κ. καὶ ἐδικὰ σας, ἔθεν τύχουν. Ἐγὼ λέγοντας εἰς πολλοὺς, διὰ νὰ μὴν μεταχειρίζονται τὰ ὀνόματα καταχρηστικῶς, τοὺς κακοφαίνεται λέγοντάς μου, ὅτι θέλει νὰ τοὺς κρύπτωμαι. Ἀναπροσκυνῶντάς σας μένω ὁ ἀχώριστος πιστὸς τῆς δοῦλος.

Τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1820 ΤΖΩΑΝΕΣ ΠΑΠΑ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ». Κωνσταντινουπόλις.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΟΥΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ).

Ἐκλαμπρότατε.

Ὁ πόθος πρὸς τὰ καλὰ τῆς πατρίδος εἶναι ἐρριζωμένος εἰς πᾶσαν ψυχὴν, εὐγενικὰ τῇ ὄντι αἰσθήματα ἔχουσιν. ἐξαιρέτως δὲ ἐμπεφύεται εἰς τὴν μεγαλόψυχον τῆς προαίρεσιν. Ἐξεύρω δὲ τοῦτο καὶ ἐκ φύλης ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς αἰσίας διατριβῆς τῆς ἐν Βιέννῃ, καθ' οὗς χρόνους παρευρέθην καὶ γὰρ ἐκεῖ, ὅταν ἔκαμν τὰς ἐκδόσεις μου. Πρὸς ταῦτα λοιπὸν ἱερώνω τὰς ταπεινάς μου εὐχὰς μὲ τὰς τοῦ Γένους παντὸς, καὶ τὰς ἀναπέμπω εἰς τὸν ὕψιστον Θεὸν, τὸν φωτοδότην καὶ φωτοπάροχον, νὰ δώσῃ ζωὴν πολυχρόνιον εἰς τοὺς προστάτας τῶν καλῶν πρὸς πολλαπλασιασμὸν τῶν σχολείων, ἐξ ὧν ἐλπίζονται αἱ πηγαὶ τῆς μελλούσης τῶν νέων Ἑλλήνων εὐδαιμονίας, περὶ ὧν ἤδη πολὺς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ ἀγών.

Τῇ καὶ Σεπτεμβρίου αὐκ' ἐκ Βουκουρεστίου.

Τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς εὐχέτης καὶ δοῦλος ἐλάχιστος

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

ὁ ταπεινὸς Ἀρχιμανδρίτης καὶ διδάσκαλος.

(Ὁμοίως.)

Ἐκλαμπρότατε!

Καὶ πρό τινων ἡμερῶν ἔγραψα τῇ Ἐκλαμπρότητί της δεικνύων, ὅτι ἔχω διαθέσειν περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων τῆς πατρίδος ἡμῶν, ὡς ταπεινὸς καὶ γὰρ τοῦ Γένους διδάσκαλος· καὶ διὰ τοῦτο συνέστησα ἐμαυτὸν τῇ Ἐκλαμπρότητί της εἰς τὸ νὰ μὲ ἀγαπᾷ. Καὶ νῦν τὰ αὐτὰ

ταῦτα τὴν παρακαλῶ νὰ φρονῇ περὶ ἐμοῦ, ὡς εἰς πᾶν καλὸν καὶ ὠφέ-
 λιμον συντελοῦντος τὰ δυνατά. Θέλει λάβει ἐν τούτοις καὶ ἐν γράμμα,
 σταλὲν διὰ τοῦ ἄρχοντος Καμινάρη κυρίου Σάββα παρὰ τινος τῶν ἐν-
 ταῦθα προϋχόντων· ἐκ τοῦ ὁποῖου θέλει καταλάβῃ τὸ ὑποκειμένον προ-
 θυμότατον εἰς τὰ αὐτὰ καλὰ τῆς πατρίδος, καὶ θέλει δεχθῇ τὴν προθυ-
 μοτάτην αὐτοῦ ἀφοσίωσιν μὲ βαθυτάτην πίστιν, καὶ ὡς τοιοῦτον θέλει
 ἀξιῶσθαι νὰ κάμῃ τὴν ἀπάντησιν ἐλευθερωτέραν. Μένω μὲ ἄκρον σέβας
 καὶ πρόθυμον ἀφοσίωσιν εἰς τὴν φιλογενεστάτην Ἑκλαμπρότητα

Τῇ κ' Ὀκτωβρίου αὐκ'.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

ἀεὶκ Βουκουρεστίου.

ὁ ταπεινὸς Ἀρχιμανδρίτης καὶ διδάσκαλος.

(ΟΜΟΙΩΣ ΚΟΜΜΗΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.)

*Στέφανος Κομμητᾶς Ἀλεξάνδρῳ Ὑψηλάντῃ τῷ ἐκλαμπροτάτῳ
 Πρίγκιπι εὖ πράττειν.*

Μαθὼν παρὰ τοῦ κυρίου Ξάνθου τὸ τῆς σῆς Ἑκλαμπρότητος φιλογε-
 νὲς ὅσον, καὶ ὅτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον παροτρύνεις ἕκαστον τῶν Ἑλλη-
 νῶν εἰς φιλογένειαν, καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους κατὰ
 τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν ἔρωτα, ἀξίως τοῦ ὑποκειμένου σου, ὑπερήσθη-
 σία εἰκός ἡσθῆναι ἄνδρα ταῖς ἀληθείαις Ἑλληνικῆς φιλογενῆς, περὶ πολ-
 λοῦ μάλιστα τὴν βελτίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν ἐλληνικὴν
 παιδείαν ποιοῦμενον. Τίς γὰρ οὐχ ἤδεσται ἀκούων ἄνδρας ἐνδόξους τοῦ
 Ἑλληνικοῦ γένους, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ ὄντας, ὅμως πολλὸν λόγον ποιο-
 μένους περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ὁμογενῶν, τοῦ σεπτοῦ καὶ πράγμα-
 τος καὶ ὀνόματος, ἐν παιδείᾳ, ὃ μάλιστα χαρακτηριστικὸν ἐστὶ τῶν πε-
 παιδευμένων ἔθνων; Οὐδεὶς, οἶμαι, εἶγε καὶ μικρὰ βανὶς αἵματος ἐλ-
 ληνικοῦ περιῖρεται ἐν ταῖς φλεβῖν αὐτοῦ.

Ταῦτά τοι καγὼ τὴν σὴν μαθὼν φιλογένειαν ἐνδόξου ἀνδρὸς Ἑλλη-
 νος, καὶ τὴν πρὸς ἐπίδοσιν τῶν ὁμογενῶν παρότρυνσιν, ἡγάσθην, ὡς
 εἰκός, καὶ τολμῆσαι ἔγνων τὸ παρὸν ἐπιστεῖλαί σοι, καὶ μόνην τὴν ἐ-
 μὴν ἐκ ψυχῆς ἀγαλλίασιν διλῶσαι· τὸ γὰρ πλεῖον εἰπεῖν αὐθάδειαν
 φήθην, οὐ φιλογενοῦς ψυχῆς τεκμήριον. Ἐὰν δὲ ὁ ῥηθεὶς Ξάνθος εὖρῃ
 παρὰ σοὶ χάριν, ὡς παρ' ἐμοῦ, δηλώσει, καὶ ὅσα ἐγὼ δηλώσαι σοὶ
 γραφῇ, ἵνα μὴ αὐθαδεῖας δίκην φύγοιμι, οὐ προεθυμήθην· πολλὰ γὰρ
 μετ' αὐτοῦ περὶ φιλογενείας συνδηλέχθην· πάντα δὲ ἦσαν περὶ τῆς ἐν
 παιδείᾳ ἐλληνικῇ βελτιώσεως τῶν ὁμογενῶν καὶ διατάξεως σχολείων.

Ἐρρώσώ μοι, ἀνδρῶν ἄριστε, καὶ μὴ παύσῃ αἰεὶ τὴν αὐτὴν πρὸς τοὺς ἑμογενεῖς φυλάττων διάθεσιν.

Τῷ αὐτῷ σεπτεμβρίου κθ'. ἐν Βουκουρεστίῳ.

(ΔΙΑΤΑΓΗ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΜΕΛΗΝ.)

Φιλογενέστατε κύριε Δημήτριε Θέμελη!

Παρά τοῦ κυρίου Α. Θερμάνδρου ἔμαθα τὸν διὰ τὴν φίλην πατρίδα κατὰ πλὸν Σας, καὶ Σας εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς ταξείδιον αἴσιον. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοῦ σχολείου πράγματα ἔλαβαν μορφήν νέαν, ἀποβλέπουσαν ἐπὶ τὰ κρείττω, κρίνω ἀναγκάζον νὰ Σας γράψω, διὰ νὰ ταχύνετε μὲ τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν τὴν εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους συνδρομὴν, καταγράφοντες συνδρομητὰς τοὺς ἐκεῖ πρωτίστους καὶ ὅσους ἄλλους διὰ ζώσης φωνῆς Σας ὠμίλητα. Ἐπειτα λαμβάνοντες τὸν Κώδικα μαζὴ Σας νὰ πασχίσετε, διὰ νὰ ἀνταμώσετε τὸν κύριον Κωνσταντῆ Σακελίου, τὸν Ἀρμόδιον καὶ Πεῤῥαιβὸν νὰ λάβετε ἀπὸ αὐτοῦ ὅσα γράμματα ἔχουσιν ἀναγκαῖα καὶ νὰ ἦσθε κατὰ πάντα ἔτοιμος, διὰ νὰ ἐξακολουθήσητε τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ὁ κύριος Α. Θέρμανδρος θέλει Σας διορίσει. Τὰς δὲ πέντε χιλιάδας γρασίων τοῦ λογαριασμοῦ τῆς Σχολῆς τὰς παραλαμβάνετε παρὰ τοῦ κυρίου Γαϊτάνη καὶ κρατεῖτε καθαρὸν λογαριασμόν. Ὁ γνωστός μου ζῆλος, τὸν ὁποῖον ἔχετε πρὸς διάδοσιν τῶν φῶτων εἰς τοὺς ἑμογενεῖς μας, μ' ἐνθαβρύνει νὰ ἐλπίσω εἰς τὴν ἀκριβὴ ἐκτέλεσιν τῶν ἂνω ῥηθειςῶν διαταγῶν καὶ εἰς τὴν εὐτυχῇ αὐτῶν ἐκβασιν.

Κισινεύη τὴν 4 ὁ δεκεμβρίου 1820.

Υγιαίνειτε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.»

(ΥΠΟΣΧΕΤΙΚΟΝ ΜΑΝΤΣΑΡΑΚΗ ΠΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ.)

Ἀναλαβὼν καὶ ἐγὼ τὴν παρὰ τῶν σεβαστῶν μοι ἐμπιστευθεῖσάν μοι ἕνεκα τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας καὶ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος μου, εὐχαριστῶν κατὰ πρῶτον διὰ τὴν πρὸς με τοιαύτην πίστιν, ὑπόσχομαι νὰ φυλάττω τὴν ἀνάλογον τῷ χαρακτῆρί μου διαγωγὴν καὶ διενεργήσω μέχρι κεραίας, ὅσα ἐπροστάχθην, μὲ ὅσῃ ἐνδέχεται μυστικότητι, ἀποδίδων ἐνὶ ἐκάστῃ τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀπαιτουμένην ἀγάπην, καὶ τὸ ἀνῆκον σέβας καὶ ὑπακοὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους μου· καὶ εἰς ἐνδειξιν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνσφράγιστον καὶ ἐνυπόγραφον.

Κισινεύη τῇ 31 δεκεμβρίου 1820 (τ. σ.)

ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ ΜΑΝΤΣΑΡΑΚΗΣ.

(ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ ΩΣ ΕΞ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΜΕΘΩΝΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ.)

Σεβαστὴ Ἱεράρχα Ἀγία Μεθώνης.

Δὲν λείπομεν νὰ δηλοποιήσωμεν τῇ φιλοκαλίῳ σου Σεβασμιότητι, ὅτι ἐλάβομεν τὸ περιπόθητον ἡμῖν γράμμα σου, ἀπὸ 25 δεκεμβρίου τοῦ 1819 ἔτους γεγραμμένον, παρ' οὗ γόνοντες τὰ τῆς φίλης υἱείας σου καὶ γενναίων σου φρονημάτων ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, ὅχι μόνον ἐχάρημεν, ἀλλὰ ἀξίως ἐπαινέσαμεν καὶ θαυμάσαμεν τὰ μέγιστα ἐφ' οἷς πεποιθότες οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν, ὅτι καὶ ἐφεξῆς εἶδεῖται ἡ Σεβασμιότης τῆς, ὅτι ἐπέχει τόπον τοῦ ἀρχιεπομένου τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ὁ κοινὸς λαὸς λαμβάνει τὸ παράδειγμα καὶ φιλεῖ νὰ πράττῃ μιμούμενος τὸν ἄρχοντα αὐτοῦ, μὴ λείψῃ ἀπὸ τοῦ νὰ διάγῃ προσέχουσα ἀκριβῶς εἰς τὰ πράγματα, κινουμένη φρονίμως καὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον «Μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί» ἀποβάλλουσα τόσον ἐξ αὐτῆς, ὅσον καὶ τὰ τῶν ἄλλων πάθη, καὶ μάλιστα φόβους, μίσῃ, ἐριδας ἀπαιδεύτους, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ κοινὴ τοῦ γένους ἀθλιότης καὶ δυστυχία, τὸ ὅποιον ἄνευ ἀρετῆς πρᾶξίτης, ἀγάπης, συμπνοίας, νὰ διασωσώμεν ἀδύνατον. Λοιπὸν, ἀξιόγαστε Ἱεράρχα, μὴ παύσης, ὥσπερ οἱ ἀθάνατοι πρόγονοι, ἀπὸ τοῦ νὰ καταπαλάισῃς αὐτὴν τὴν πολυκέφαλον Ὑδραν, καὶ νὰ παράσχῃς εἰς τοὺς ἐπαρχιώτας σου ἐλευθέραν καὶ ἄφοβον εἰς τὰ καλὰ βίον.—Εἰς ἐπισκοπὴν τῶν κοινῶν καὶ ἀποφυγὴν πολλῶν καταχρήσεων καὶ ἀτοπημάτων ἀνθισταμένων τῇ ἱερᾷ τῆς πατρίδος σκοπῇ, εἰδοποιούμεν καὶ τὴν φίλην ἡμῖν Σεβασμιότητά σου, ὅτι καταστήσαμεν καὶ αὐτοῦ Ἐφόρους τῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας τοὺς ὁποίους θέλεις γνωστοποιηθῇ ἐκ τοῦ παρ' ἡμῶν κοινοῦ γράμματος, καὶ, ὡς φέροντας πρόσωπον τοῦ ἔθνους, θέλει σέβασθαι καὶ τιμᾶ ἡ σεβαστὴ Πανιερότης τῆς, παρέχουσα αὐτὴ πρώτη εὐπείθειαν, ἵνα διὰ τοῦ παραδείγματός τῆς καὶ πατρικῶν νοθεσιῶν τῆς καὶ οἱ λοιποὶ ἀκολουθῶσιν· ὅθεν ἔπεται εὐταξία, καὶ δι' ἧς ἡ ἄφρονος ἐπιτυχία τῶν μελετωμένων πραγμάτων.— Ἀλλ' ἐπειδὴ «ἄνευ χρημάτων οὐδὲν γίνεται τῶν δεόντων», καθὼς καὶ ὁ ἀείμνηστος ἐφώναξ Δημοσθένης, καὶ ὁ παρὼν καιρὸς, δεξιὸς ὢν καὶ ἀρμόδιος, μᾶς ἀνοίγει ἤδη στάδιον καὶ μᾶς προσκαλεῖ ἐφ' ἀγῶνας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Σεβασμιότης σου, ἀξιότιμε πάτερ, φρόντισον, ἅφ' οὗ λάβῃς τὸ παρὸν μας, πρῶτον ν' ἀποδώσῃς λογαριασμὸν, ὅσων κατήχησας πνευματικῶν τέκνων σου· εἶτα δὲ καὶ νὰ παράσχῃς τοῖς κυρίοις Ἐφόροις ὅχι μόνον τὴν ἐν τῇ γράμματί σου ῥητὴν συνεισφορὰν, ἀλλὰ καὶ ἣν ὑπεσχέθης δυνατὴν καὶ ἀδρὰν χρηματικὴν βοήθειαν, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα ἱερὰ χρήματα ἀπὸ κτίειν εἰς τὴν προστασίαν καὶ φύλαξιν τῆς Σεβασμιότητός σου, ἀμιλ-

λωμένη καὶ φιλοτιμουμένη νὰ χορηγήσῃ καὶ ἰδία, νὰ προσπορίσῃ καὶ παρ' ἄλλων, ὅσα δυνατόν, χρωμένη ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς αὐτῆς καὶ εὐλογίαις, καὶ τῇ εὐγλωττίᾳ της. Ταῦτα οὖν ἅπαντ' ἐγχειρίσῃ τοῖς κυρίοις Ἐφόροις, εἰς ἐνέργειαν τῶν ὁποίων διορίζονται παρ' ἡμῶν, καὶ ἐξακολουθήσῃ, ἵνα καὶ ἡμεῖς πληροφορηθέντες πραγματικῶς τοῦ ζήλου της τὸ θεριμὸν καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς προθυμίας, χειροκροτήσωμεν μετὰ παντός τοῦ Ἑλληνικοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῶν. Σὺ δὲ, οἷτε καὶ γενναϊότατε Πάτερ, ζῆθι εἰς μακραιώνας, τρεφόμενος τῷ τῇ πατρίδος ἔρωτι.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Ἀρχιερέα Ναυπλίας.)

Πανιερώτατε Ἀγιε Ναυπλίου κύριε Γρηγόριε.

Ἐλάβομεν γράμμα τῆς φιλογενοῦς Σεβασμιότητός σου, ἀπὸ 20 ἰουνίου 1819 γεγραμμένον, καὶ μὲ ἄμετρον ἡδονὴν ἀνέγνωμεν τὰ γραφόμενα, ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς ἐπληροφορήθημεν, ὅποιον διακαῇ τρέφεις ἔρωτα ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν. Δὲν λείπομεν οὖν κατ' ἀξίαν τῶν φρονημάτων σου νὰ σὲ ἐπαινέσωμεν, ἀναγγέλλοντες διὰ τοῦ παρόντος ἀγαθὰς καὶ σωτηρίους ἀγγελίας.—Εἰς ταχυτέραν καὶ ευκολωτέραν κίνησιν τῶν υποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας διωρίσαμεν καὶ αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ, καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις τόποις, Ἐφόρους εἰς ἐπίσκεψιν καὶ ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν καταχρήσεων, τοὺς ὁποίους θέλεις πληροφορηθῇ καὶ ἡ Σεβασμιότης σου ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους γράμματος καὶ τὴν περίληψιν τοῦ πράγματος. Φιλοτιμήθητι λοιπὸν, φιλόκαλε Ἀρχιεράρχα, νὰ βοηθήσῃς λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ νὰ ὑποστηρίξῃς καὶ ἐκ μέρους σου τῆς πατρίδος τὸ θεμέλιον, καταβάλλων ἡδὴ ἀμέσως, ἐπειδὴ δὲν μένει ἀναβολῆς καιρὸς, ὅχι μόνον ἀπλῆν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ γενναίαν καὶ ἀδρὰν χρηματικὴν καταβολήν· καθότι οὕτως ἀπαιτοῦν τὰ παρόντα πράγματα, τὰ ὅποια ἂν ἀπὸ ἀμέλειαν ἢ ἄκαιρον φιλοχρηματίαν παρέλθουν ἀκαρδῆ, θέλουμεν μείνῃ ἐπονείδιστοι καὶ κατησχυμένοι. Ἄλλ' ἐπειδὴ πάντες συντρέχουν μὲ ψυχὴν, σῶμα, μὲ πουγγεῖον καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις των· καὶ ἐπειδὴ ἡ πατρίς ἐντὸς ὀλίγου μέλλει νὰ εὐτυχήσῃ, θέλουν μείνῃ εἰς τὸ ὄνειδος καὶ εἰς τὴν ἀγανάκτησιν της μόνοι οἱ ἀσυντελεῖς. Λοιπὸν ὅχι μόνον ἡ Σεβασμιότης σου συμφέρει νὰ φιλοτιμηθῇς, ἀλλὰ καὶ νὰ παρακινήσῃς, καθὸ ποιμὴν, καὶ τοὺς ἐπαρχιώτας σου νὰ καταβάλουν καὶ ὑπὲρ δύναμιν, ἡξέυροντες, ὅτι μέλλουν ν' ἀνταμειφῶσι κοντὰ εἰς τὴν δόξαν πολλαπλασίως. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ ψυχῆς σημεῖα εὐνοϊκῆς διαθέσεως· σὺ δὲ φιλογενέστατε καὶ φιλόκαλε Πάτερ ὑγιαίνοις, ποδηγῶν τοὺς ὑπὸ σὲ καὶ χειραγωγῶν εἰς τὰ τελειότερα.

«Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως «πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Δαμαλῶν Ἰωάνν, ὅτι ἐλήφθη ἡ ἀπὸ 9 δεκεμβρίου 1819 ἐπιστολή του» καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Δημήτριον Ζαήμην.)

Κύριε Δημητράκη Ζαήμη!

Τὸ περιπόθητον ἡμῖν γράμμα σου ἐλάβομεν, ἀπὸ 20 δεκεμβρίου 1819 γεγραμμένον, ἐκ τοῦ ὁποῦ γινόντες τὸν ἐνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος καλῶν, δὲν ἐλείψαμεν ἀπὸ τοῦ νὰ σ' ἐπαινέσωμεν ἀξίως, ὡς καλὸν ἀπόγονον τῶν προγόνων σου. Εἶδοποιοῦμεν δὲ τῇ φιλίας σου, ὅτι καταστήσαντες καὶ αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ Ἐφόρους τῶν πραγμάτων, τοὺς ὁποῖους θέλει σοὶ γνωστοποιήσει τὸ κοινὸν ἡμῶν γράμμα πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Πελοποννησίους, προτρέπομεν καὶ τὴν εὐγενεῖαν σου, ἵνα παρέχῃς αὐτοῖς τὸ προσήκον σέβας, οἰδῶς, ὅτι ἄνευ τῆς εὐπειθείας οὐδὲν πρᾶγμα εὐδοῦται ἀκινδύνως εἰς τὸ προσήκον πέρας. Πρὸς δὲ, ἐπειδὴ ἡ παροῦσα τοῦ καιροῦ δεξιὰ φορὰ μᾶς παρέστηκε, πῶς τὰ πράγματα πρέπει νὰ ἐνεργηθῶσιν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας, παρακαλεῖται καὶ ἡ εὐγενεῖα τῆς νὰ φανῇ γενναία καὶ πρόθυμος, καταβάλλουσα τὴν ὑποσχεθεῖσαν αὐτῆς ῥητὴν συνεισφοράν, καθὼς καὶ τὴν ἐσχάτην δυνατὴν βοήθειάν της, ἀμιλλωμένη ν' ἀποδεχθῇ φιλογενεστέρα τῶν ὁμοίων της, ὅθεν ἡ ὑψώσεις, ἢ τοῦναντίον ταπεινώσεις τῆς δόξης τοῦ δυνάματος της. Μέτρησον λοιπὸν αὐτὴν ταύτην τόσον τὴν συνεισφοράν, ὅσον καὶ τὴν δυνατὴν βοήθειάν σου, τοῖς κυρίοις Ἐφόροις, διὰ νὰ ἐνεργοῦν δυνάμει χρηματικῇ, ὅσα προσταχθῶσιν ἀφ' ἡμῶν, ἀποβλέποντα εἰς γενικὸν ὄφελος. Ἐρρώσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Χαραλάμπην Πετρουκίαν, ὅτι ἐλήφθη τὸ γράμμα του ἀπὸ 20 δεκεμβρίου 1819, καὶ, (ἐκτός τινων περιόδων ἄλλως πως ἐκπεφρασμένων,) νὰ μετρήσῃ τοῖς Ἐφόροις τὰς συνεισφοράς.

— Ὁμοίως πρὸς τὸν Ἀσημάκην Φωτήλαν, ἄλλως πεφρασμένον, ὅτι ἐλήφθη ἡ ἀπὸ 16 σεπτεμβρίου 1819 ἐπιστολή του, καὶ νὰ μετρήσῃ τὴν συνεισφοράν τοῖς Ἐφόροις.)

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Κορνήλιον.)

Ἐξοχώτατε κύριε!

Ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ 28 αὐγούστου 1818 γράμμα σου, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα... Ἡμεῖς, φίλε, διὰ τοῦτο μάλιστα ἀνεβάλλομεν τὸ νὰ σοὶ γράψωμεν, προσμένοντες ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχοντες ὕλην καὶ ὑποθέσεις, θεομένους πολυχερείας, νὰ σὲ παρενοχλήσωμεν, ἵν' ἀποδείχῃς ὡφελιμώτερος. Ὅθεν ἤδη, ἐπότε βλέπομεν εἰς τὸν ὀρίζοντά μας τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα, γράφομεν καὶ πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σου εἰδοποιούντες, ὅτι εἰς ταχυτέραν καὶ εὐκολωτέραν κίνησιν τῆς μηχανῆς τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἡμῶν διωρίσαμεν Γενικὸν Ἐφορον τῶν πραγμάτων τὸν σεβαστὸν ἀρχηγὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας ἀνάγκη πᾶσα ὅλα τὰ μέλη νὰ ὑπακούουν, ἐπειδὴ ἄνευ εὐταξίας καὶ εὐπειθείας οὔτε πόλεις συνίστανται, οὔτε κοινωνία διατηρεῖται ἀκίνδυνος. Ἐπειτα δὲ στοχαζόμενοι, ὅτι τὰ πράγματα χρειάζονται, ὡς εἵπομεν, πολλοὺς καὶ ἀξίους, διὰ νὰ φθάσουν αἰσίως εἰς τὸ σκοπούμενον τέλος, ἐκρίναμεν νὰ προβάλλωμεν καὶ πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σου τὸ νὰ συσχεθῇς μετὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Δικαίου περὶ αὐτῶν· καὶ, ἔαν γνωρίζης τὸν ἑαυτὸν σου δυνατόν, ὥστε ἀποστελλόμενος νὰ χρησιμεύσῃς εἰς κανὲν ἄλλο μέρος τῆς Ἐλλάδος, μὴ ἀναβάλλῃς τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εὐθὺς, ἅμα λάβῃς τὸ παρὸν μας, ἰδέασόν μας δι' ἰδίας σου ἀναφορᾶς. Ἐρῶωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Ἰωάννην Πανάγου Κυριακοῦ, ὅτι ἐλήφθη τὸ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου 1820 γράμμα του κτλ. Τὴν δὲ συνεισφορὰν του νὰ μετρήσῃ πρὸς τοὺς Ἐφόρους, τοὺς ὁποίους νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ Ἁγίου Μονεμβασίας.

— Ὅμοίως πρὸς τὸν Ἀγγελῆν Μελετόπουλον, ὅτι ἐλήφθη τὸ ἀπὸ 30 ὀκτωβρίου 1819 γράμμα του, καὶ νὰ γνωρίσῃ τοὺς Ἐφόρους ἐκ τοῦ κοινοῦ γράμματος, πρὸς τοὺς ὁποίους νὰ δώσῃ τὴν συνεισφορὰν του.

— Ὅμοίως πρὸς τὸν Γεώργιον Σισίνην Λογοθέτην, ὅτι ἐλήφθη τὸ ἀπὸ 21 ὀκτωβρίου 1819 γράμμα του· ἐκ δὲ τοῦ κοινοῦ γράμματος θέλει μάθῃ τοὺς Ἐφόρους, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ δώσῃ τὴν συνεισφορὰν.)

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Κανέλλον Δεληγιάννην.)

Κύριε Κανέλλε Παπαγιαννόπουλε!

Ἐλάβομεν μεθ' ἡδονῆς ὅσης τὴν ἀπὸ 10 Σεπτεμβρίου 1819 ἐπιστολὴν τῆς φίλογενείας σου, ἐξ ἧς πληροφορηθέντες, ὅσον ζῆλον καὶ προθυμίαν τρέφεις ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, καὶ σὲ αὐτὸν ἐπαινεῖμεν, καὶ δ-

την σου τὴν οἰκογένειαν, συγκροτούμενην ἀπὸ ἀνδρας γενναίφρονας, ἱκανοὺς ν' ἀποδείξουν ἐν ἑαυτοῖς Ἑπαμινώνδας καὶ Λεωνίδας. Δηλοποιούμεν δὲ τῇ φιλίᾳ σου, ὅτι εἰς εὐκολίαν τῶν πραγμάτων τῆς Φιλίχης Ἑταιρίας ἡμῶν κατεστήσαμεν Ἐφόρους αὐτόθι, ἵνα ἐπισκοπῶσι τὰ ἀποδλέποντα εἰς ὄφελος καὶ καινὴν ἡσυχίαν, τοὺς ὁποίους θέλει σοὶ γνωστοποιήσῃ τὸ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους ἀδελφοὺς κοινὸν γράμμα μας. Ἀπαιτοῦμεν οὖν τὴν εἰς αὐτοὺς ὑπακοήν, καθὼς παρ' ἄλλων, οὕτω καὶ ἀπὸ μέρους τῆς εὐγενείας τῆς, ἄνευ τῆς ὁποίας ὑπακοῆς δὲν μένει ἄλλο εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, εἰμὴ σύγχυσις ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ καιρικὴ αὕτη περίστασις ἀπαιτεῖ τὰ παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν πατρίδα ἱερὰ χρέη, τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀποδώσωμεν ἐν τοιοῦτοις μάλιστα καιροῖς μὲ φωνὴν, χεῖρα, πόδα καὶ μὲ ἄλλον ὁποιοῦνδήποτε ἐξωτερικὸν τρόπον δυνηθῶμεν διὰ τοῦτο ἤδη προσκαλοῦμεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν σὴν φιλοπατρίδα ψυχὴν, ἥτις λαβοῦσα τὸ παρόν μας, θέλει μετρήσῃ τοῖς κυρίοις Ἐφόροις ὄχι μόνον τὴν ῥήτην ἐν τῇ γράμματι τῆς συνεισφοράν, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτοπροαίρετον ἐσχάτην χρηματικὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται, ἵνα δι' αὐτῶν τῶν βοηθημάτων δυνηθῶμεν νὰ κινήσωμεν τὰς μηχανὰς τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας. Ἐὰν δὲ παρακινήσῃ ἡ φιλία τῆς καὶ ὅλην τὴν οἰκογένειάν τῆς εἰς γενναίαν συνεισφοράν, ἀναλογούσας τῇ δυνάμει τῆς καὶ τῇ εἰς αὐτὴν παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ παντὸς τοῦ ἔθνους ὑπολήψῃ, ὄχι μόνον θέλει κυρώσῃ πραγματικῶς τὴν φήμην, ἀλλ' ἔξει ἐντὸς ὀλίγου τοὺς στεφάνους καὶ τὰ βραβεῖα τῆς πατρίδος πολλαπλάσια. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον μέλλει ν' ἀποθανατίσῃ τὸ ὄνομά τῆς, ἐπειδὴ, καθὼς πληροφορούμεθα, οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Καπετάνοι φυλάττουν σέβας καὶ ὑπακοήν εἰς τὰ νεύματα τῆς οἰκογενείας τῶν Παπαγιανναίων, προσπάθησον, φίλε, μὲ ὁποιοῦνδήποτε τρόπον δυνηθῇς, νὰ συνδέσῃς τοὺς ῥηθέντας Καπετανέους, ἰδεάζων αὐτοὺς, ὅσα συμφέρει, διὰ νὰ συναθροίσῃ ἕκαστος, ὅσους δυνηθῇ, . . . προετοιμάζων διὰ μίαν εὐτυχὴ ὥραν, καθ' ἣν θέλετε ἀκούσῃ τὴν φωνὴν μας. Ἐπ' αὐτὸν εἰς τὸ ἄρθρον, τὸ ὁποῖον σοὶ ἐμπιστευόμεθα, ἐλπίζομεν νὰ φερθῇς ὡς Ἑλλήν φρόνιμος, ἐνεργῶν ἀφανῶς, καθὼς καὶ οἱ ῥηθέντες Καπετανεοί, ἐπειδὴ ἐκ τούτου ἡρτῆται τὸ πᾶν. Πρὸς τοῦτοις, ἐπειδὴ ἀνθρωποὶ ὄντες, συμβαίνει ν' ἀντιφερόμεθα ἀλλήλοισι καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς ὑποπτευόμεθα, μήπως πολλοί, τοῦ φθόνου ἀκέλουθοι, θυνάτων ν' ἀντιμάχωνται ὑμῖν διὰ τοῦτο ἀνάγκη μὲ ὅλους αὐτοὺς ν' ἀγαπηθῇτε ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ, ἐτώντες τὰ μερικὰ πάθη δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος, διὰ τὴν ὁποίαν θέλει ἀποδείξετε, ὅτι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐξέλιπον Θεμιστοκλεῖς καὶ Ἀριστείδαι. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῖν. Σὺ δὲ ζῇθι εἰς βαθὺ γῆρας, ἐλόμενος τὴν ἀγαθὴν μερίδα, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθῆσεται ἀπὸ σοῦ.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ.)

Κύριε Π. Ζαφειρόπουλε!

Ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ 8 νοεμβρίου 1819 γράμμα σου . . Ἀλλὰ, διὰ νὰ σηκώσωμεν μέρος τι τῆς ἐπιπολαζούσης ἀγλύος καὶ νὰ σὲ χαροποιήσωμεν, εἰδοποιούμεν καὶ τὴν εὐγενεῖάν σου, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς, δόξης καιρὸς ὢν, προσκαλεῖ ἡμᾶς ἅπαντας εἰς κοινὴν χρηματικὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν δι' ἐνέργειαν καὶ ἐνδυνάμωσιν τῶν πραγμάτων καὶ καλὴν ἐκβασιν αὐτῶν, ὑπὲρ ὧν ἀγωνιζόμεθα τοσοῦτους χρόνους· ἐπειδὴ οὖν πάντες οἱ ὁμογενεῖς συνεισφέρουν καὶ ὑπὲρ δύναμιν, παρακαλεῖται καὶ ἡ εὐγενεία της, μετὰ τὸ λαβεῖν τὸ παρόν μας, ν' ἀποδείξῃ πραγματικῶς, τὸν ὁποῖον τρέφει ζῆλον ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, καταβάλλων εἰς τὸ κοινὸν ὅχι μόνον τὴν ὑποσχεθεῖσαν κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαιτούμενην ὑπὸ τῆς τωρινῆς χρείας ἀδραν' συνεισφοράν, ἐγχειρίζων αὐτὴν εἰς τοὺς παρ' ἡμῶν διορισθέντας Ἐφόρους, τοὺς ὁποίους θέλει σοὶ γνωστοποιήσῃ ὁ ἅγιος Χριστιανουπόλεως κύριος Γερμανός. Φίλε, τώρα ἐλπίζομεν νὰ φανῇ ἡ προθυμία σου καὶ φιλογένεια· ἐπειδὴ, ἂν ὁ παρὼν καιρὸς παρέλθῃ, ἂν δὲν εὐτρεπήσωμεν τὰς λαμπάδας ἡμῶν, μὴδὲ βάλωμεν ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις, εἶναι φόβος, μὴπως ἀποκλεισθῶμεν τοῦ νυμφῶνος. Πρᾶγμα ἀνοίκειον εἰς Ἑλλήνας ἔχοντας ἐκ φύσεως τὸ φιλότιμον. Φάνηθι λοιπὸν καθυπέρτερος πλούτου βέροντος καὶ φθειρομένου, ἀνταλλάττων δι' αὐτοῦ τὰ ἀφθάρτα καὶ μένοντα, εὐελπίς ὢν, ὅτι ἡ πατρίς, οὕσα δικαία ἀνέκαθεν ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς της, ἡξεύρει νὰ βραβεύῃ ἀνθ' ἑνὸς χίλια. Ἐβῶωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὅμοια σχεδὸν πρὸς τὸν Παναγιώτην Ἀρβάλην, Εὐγένιον Σταυρόπουλον, Ἀντώνιον Καραπατᾶν, Ἰωάννην Χρηστόπουλον καὶ Γεώργιον Ἀντωνόπουλον.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΜΑΡΗΝΟΝ.)

Κύριε Ἰωάννη Καμαρηνοῦ.

Τὸ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου 1818 γράμμα σου ἐλάβομεν, καὶ ἐγνωμεν τὰ γραφόμενά σου. Ἐξ ἑνὸς γράμματος τοῦ Ἀντωνίου Τσούνη ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἔλαβες παρ' αὐτοῦ γρόσια χίλια, διὰ νὰ τὰ ἐγχειρίσῃς τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ Πετρόμπεϊ, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν εἰδη-

σιν, ἂν ἐλήφθησαν παρὰ τῆς ἐνδοξότητός του. Λοιπὸν, ὡς λάβῃς τὸ παρὸν μας, τόσον αὐτὰ τὰ χίλια, ἐὰν εἰσέτι εὐρίσκωνται εἰς χεῖράς σου, ὅσον καὶ ὅσα ἄλλα ἔχεις συνηγμένα παρὰ τῶν ἀδελφῶν, θέλεις μετρήσει πρὸς τὴν ἐνδοξότητά του, λαβὼν τὴν προσήκουσαν ἀπόδειξιν πρὸς ἀσφάλειάν σου. Φίλε, ἡξεύρων, ὅτι, ὅποιος δὲν κυβερνεῖται μὲ πηδάλιον φρονήσεως, συντρίβεται εἰς κανένα σκόπελον, ἢ καταβυθίζεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὸν ποθεύμενον λιμένα, ὅπου ζητεῖ, διὰ τοῦτο ἔχε ὄμμα προσεκτικὸν εἰς τὰ πράγματα. Βλέπε, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖς· πρόσσεχε, ἵνα σου ἢ προκοπὴ φανερά ἢ ἐν πᾶσιν· ἐπειδὴ, φίλε, ὅποιος δὲν φυλάττει τὸ καθήκον, ναὶ μὲν βλάπτει κατὰ τι καὶ τὸ κοινὸν, ἐμποδίζων τὴν πρόοδον πρὸς καιρὸν, πλὴν περισσότερον ζημιοῖ ἑαυτὸν, ἐπειδὴ σὺν Θεῷ ἀδύνατον νὰ ἀπισθοπορήσωμεν. Ἐρρώσω.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΙΑΤΡΑΚΟΝ.

Κύριε Παναγιώτη Γιατράκο!

Τὸ ἀπὸ 26 αὐγούστου 1818 γεγραμμένον γράμμα σου ἐλάβομεν, τὸ ὁποῖον ὄχι ὀλίγον μᾶς ἐχαροποίησεν, ἐπιγινόντας ἐν αὐτῷ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ σου τρεφόμενον ἔρωτα ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Ὑπέρευγε πατριωτὰ καὶ πολῖτα γενναϊότατε! Σὺ τφόντι εἶσαι γνήσιον τέκνον τῆς Σπάρτης καὶ ἀπόγονος τοῦ ἀειμνήστου Λυκούργου. Ὅθεν, διὰ νὰ ἐξάψωμεν ἔτι μᾶλλον τὸ πῦρ τῆς φιλογενείας σου καὶ νὰ σὲ χαροποιήσωμεν, δὲν ἐλείψαμεν διὰ τοῦ παρόντος μας εὐχετικῶς νὰ σοὶ ἐξαγγεῖλωμεν ἀγαθὰς ἀγγελίας τοῦ ὅτι ἡ παροῦσα δεξιὰ φορὰ τοῦ καιροῦ ἐπειδὴ μᾶς ἔδειξε προσφευστάτους τρόπους διὰ νὰ ὠφεληθῶμεν, καὶ τοὺς ὁποίους ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐναγκαλισθῶμεν, μήποτε καὶ μᾶς φύγουν καὶ μένωμεν εἰς τὰ ἀνοικτὰ, καταφρονεμένοι ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ μισητοὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου ἐκπληροῦνται τὰ προστάγματα, δι' αὐτὰ ὅλα προτρέπομέν σε καὶ σοὶ παραγγέλλομεν, ὅτι τὰς δύο χιλιάδας πρόβατα, τὰ ὅποια ὑπεσχέθης, νὰ τὰ ἐτοιμάσῃς εἰσακουόμενος μετὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου Πετρόμπεϊ, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας πρέπει νὰ πείθεσαι, διὰ ν' ἀκολουθήσῃς εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας. Πρὸς δὲ θέλομεν στείλῃ ἄνθρωπον νὰ σοὶ μετρήσῃ καὶ γρόσια ἱκανὰ εἰς βεβαίωσίν σου, διὰ νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃς εἰς τὴν ἀγοράν μας. Ὑγίαινε.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΜΠΟΥΚΗΝ.)

Πανοσιώτατε ἅγιε Καθηγούμενε κύριε Δανιὴλ Παμπούκη !

Ἐλάβομεν γράμμα τῆς σεβασμιότητός σου ἀπὸ 27 φεβρουαρίου 1819, καὶ ἐχάρημεν ἀμέτρως ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς ὑγείας σου καὶ τῶν φρονημάτων σου ὑπὲρ εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος, ἀνθ' ὧν καὶ σ' ἐπαινέσαμεν ἀξίως. Ἦδη δὲ ἀποκρινόμενοι στέλλομέν σοι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου καὶ τὰ ἡμέτερα εὐχάριστα ὑπὲρ σοῦ αἰσθημάτων, τὰ ὅποια δέχθητι εἰς ἀβράβωνα τῶν μελλόντων. Ἐπειδὴ ὁ καιρὸς οὗτος, σεβάσμιε πάτερ, εἶναι καιρὸς δεξιώτατος εἰς ἐξακολούθησιν τῶν ἱερῶν ἡμῶν σκοπῶν, οἵτινες, διὰ νὰ βαλθῶσιν εἰς ἐνέργειαν, χρειάζονται χρηματικὰ μέσα, διὰ τοῦτο, καθὼς ἔλα τὰ λοιπὰ μέλη, οὕτω καὶ ἡ φίλη πανοσιότης θέλεις φιλοτιμηθῇ νὰ συνεισφέρεις μίαν ἀδραν χρηματικὴν βοήθειαν, γινώσκων, ὅτι τώρα τὴν ζητεῖ ἡ πατρίς, ἥ διὰ νὰ δοξάσῃ τοὺς γενναίους φιλοπάτριδας, ἥ διὰ νὰ κατασχύνη ἔπειτα ὡς νόθους υἱοὺς τῆς τοῦς φειδωλοῦς καὶ ἀκαίρως φιλοχρηματοῦντας. Λοιπὸν, πάτερ ἀγαθὲ, συνερίσθητι νὰ ὑπερτερήσῃς τοὺς ὁμοίους σου, παρακινῶν, καὶ ὅσους οἶδας, εἰς τὰς αὐτὰς συνεισφοράς, τὰς ὁποίας, ὁμοῦ με τοὺς εἰς χεῖράς σου λογαριασμοὺς, θέλεις παραδῶσαι τῷ κοινῷ φίλῳ κυρίῳ Θεοχαράκῃ Ῥέντῃ, ὅστις θέλει σὲ ιδεάσει καὶ τοὺς αὐτόθι ἐν Πελοποννήσῳ διορισθέντας Ἐφόρους τῶν κοινῶν πραγμάτων. Μὴν λείψῃς, πάτερ, ν' ἀκολουθήσῃς τὰ γραφόμενα, πειθόμενος τοῖς Ἐφόροις καὶ γινώσκων, ὅτι ἡ ἀπειθεία καὶ ἀταξία προξενοῦν τὸν ἀφανισμόν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Ἡμεῖς δὲ εὐνοοῦντες καὶ ἀγαπῶντές σε διατελοῦμεν, ὑποσχόμενοι μετὰ τῆς κοινῆς πατρίδος ν' ἀντιβραβεύσωμεν ἀπειροπλάσια τοὺς ἐνεργοῦντας καὶ κοπιῶντας γενναίους ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐκ τῶν πλουσίων κόλπων τῆς.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τινὰ Παρθένιον καὶ τὸν πρωτοσύγκελον Ἀμβρόσιον Φραντσῆν, ἵνα ἐμδάσῃ τὰς συνεισφοράς αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Χριστιανουπόλεως ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς τὸν Πανάγον Ἀλεξίου Μόσχου καὶ Παναγιώτην Ποτήρην, ἵνα μετρήσῃ τὰς αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Μονεμβασίας.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΥΔΡΑ ΓΚΙΩΝΗΝ.)

Κύριε Γκίνα Γεωργίου Γκιώνη !

Ἄσμενοι ἐλάβομεν καὶ τὸ τελευταῖόν σου ἀπὸ 8 ἰανουαρίου 1820, κα-

ὥς καὶ τὰ στελλόμενα γρόσια χίλια δεκακόσια, διὰ τὰ ὅποια καὶ ἐπηνέθης μεγάλως, ἐπειδὴ ἐνδεικνύεις πραγματικῶς τὸν ἐνθερμον ζήλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Οὐχ ἥτιον δὲ ἐλυπήθημεν, ἐφ' οἷς ἐμικροψύχης καὶ παρητήθης τῆς Ἐπιτροπῆς, καίτοι εἰδὼς, ὅτι ὁ ἐπιβάλλων χεῖρα ἐπ' ἄροτρον οὐ στρέφει εἰς τὰ ὀπίσω. Ἐν τῇ παρόντι μας εἰδοποιούμεν τὴν φιλίαν σου, ὅτι διωρίσαμεν Γενικὸν Ἐφορον τῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην εἰς ῥαδιωτέραν καὶ ταχυτέραν αὐτῶν ἐνέργειαν, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας, καθὼς ἅπαντες, οὕτω καὶ ἡ φιλία σου θέλεις πείθεσθαι εἰς τὸ ἐξῆς, ἀναφερόμενος πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Πρὸς δὲ, ἐν Πελοποννήσῳ διὰ τοὺς ῥηθέντας λόγους καὶ ἀκριθεῖς φυλακὴν πάσης ἐνδεχομένης καταχρήσεως διωρίσθησαν παρ' ἡμῶν Ἐφοροί, καθὼς καὶ κάσσα, ἵνα εἰς αὐτὴν ἀποταμιεύωνται τὰ ἱερὰ χρήματα. Οἱ δὲ Ἐφοροί ἐκ μὲν τῶν Ἀρχιερέων εἶναι. Παλαιῶν Πατρῶν κύριος Γερμανδός, ὁ ἅγιος Μονεμβασίας κύριος Χρύσανθος καὶ ὁ ἅγιος Χριστιανουπόλεως κύριος Γερμανδός· ἀπὸ δὲ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων οἱ κύριοι Ἀσημάκης Ζαήμες, Σωτήριος Χαράλαμπος, Ἀναγνώστης Κοπανίτσας, Πανοῦτσος Νοταρᾶς καὶ Θεοχαράκης Ῥέντης, καὶ ἐφ' ὧν τούτων ὁ ἐκλαμπρότατος Γενικὸς Κόνσολας κύριος Ἰωάννης Βλασσόπουλος. Τοὺς ῥηθέντας διωρίσαμεν νὰ διευθύνωσι τὰ γράμματα τῶν, καθὼς καὶ ἔλα τὰ πρὸς ἡμᾶς ἔγγραφα τῶν ἀδελφῶν, πρὸς τὴν Εὐγενείαν σου, καὶ αὕτη πάλιν θέλει στέλλει εἰς ἐκείνους τὰ παρ' ἡμῶν· ἔτι δὲ καὶ ὅσα μετρητὰ παραλαβὼν διορισθῇ νὰ ἐμβάσῃ πρὸς τὴν ἐκεῖ κάσσαν, ἥτις ἐνεκρίθη εὐλογος καὶ συμφέρουσα δι' ἐτοιμότητα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος. Ὡς τοιοῦτον λοιπὸν μέσον ἡ φιλία σου, ἐμπιστευόμενον μέγαλα καὶ ἱερὰ, βλέπε, πῶς ἀκριδῶς περιπατεῖς, ὅτι τὸ παραμικρὸν πταῖσμα τοῦ κυβερνήτου ἐπιφέρει βλάβην εἰς ὅλον τὸ σκάφος, ὃ μὴ γένοιτο! Ἡ παρούσα δεξιὰ φορὰ τοῦ καιροῦ ἐπειδὴ εὐκολύνει τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, μὲ τοὺς ὁποίους μᾶς παραστένει τρόπους, παρακινεῖται καὶ ἡ εὐγενεία σου νὰ ἐπιβάλῃ χεῖρα γενναίαν εἰς τὸν μοχλὸν τῆς μηχανῆς μας, φιλοτιμούμενος καὶ καταβάλλων ἀναλόγως τοῖς πράγμασι καὶ τῇ προθυμίᾳ σου. Φίλει ἡ βία, τὴν ὁποίαν ἐγκατεβάλομεν εἰς τὴν ἀξιοτήτα τοῦ ὑποκειμένου σου, μᾶς παρορμᾷ πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ ἐπιθέσωμεν καὶ τὰ ἐξῆς βάρη πρὸς σέ. Γράφομεν πρὸς τὸν ἐν Σπέτσαις κοινὸν φίλον κύριον Παναγιώτην Μπότση, ὅτι νὰ συσκεφθῇ καὶ ἔλαις θυνάμεσι νὰ προσπαθῇσετε νὰ ἐνώσετε μὲ φιλικὸν σύνδεσμον τοὺς ἐγκριτωτέρους καὶ πλείον ἐδουλασμένους τῶν τριῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν. Λοιπὸν, ὡς λάβης τὸ παρὸν μας, ἀμέσως βάλετε εἰς ἔργον τὸ πρᾶγμα. Καὶ πρῶτον θέλετε παρακινήσαι ὅλην τὴν ἐκεῖ εἰς τὰς τρεῖς νήσους κατοικοῦσαν

ἀδελφότητα, καὶ ὅσους ἄλλους ἡξέυρετε εὐκαταστάτους, διὰ νὰ καταβάλωσιν ἅπαντες, ἰδίως ἕκαστος, μίαν χρηματικὴν ἀδρὰν καταβολήν, τὴν ὁποίαν ὅσον τάχος μετὰ τὴν συνάθροισιν ἐμβασον εἰς τὴν ἐν Πάτραις εἰρημένην κάσσαν. Εἰπέτε εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, ἂν οὐ ἀκούσουν αὐτὴν τὴν εἴδησιν, ἃς μὴν ἀπέλθωσι λυπούμενοι, ὥς ὁ πλούσιος τοῦ Εὐαγγελίου· ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ εἴδησις εἶναι χαροποιὰ, ἀναγγέλλουσα τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος, διὰ τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ἔχομεν χρέος, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλοτιμία μᾶς ἀναγκάζει μὲ χεῖρα, μὲ πόδα, μὲ γνώμην, φωνὴν καὶ ὄλῃν μας τὴν κατὰστασιν νὰ τὴν βοηθήσωμεν, διὰ νὰ ἐκπλύνωμεν τὰ ὀνειδῆ καὶ νὰ φανῶμεν γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀθανάτων προγόνων μας· ἐπειδὴ τὰ ἔθνη μᾶς κατηγοροῦν καὶ θέλουν μᾶς κατηγορεῖ δικαίως, ἐὰν ἔτι ὑπνώττωμεν, ἀμελῶμεν καὶ λυπώμεθα μέταλλα, τὰ ὁποῖα ἤδη ἔχοντες ἐν τοιαύτῃ ἀθλίᾳ καταστάσει, δὲν διαφέρομεν ἀπὸ τὰ εὐτελέστατα ἀχθοφόρα ἀνθρωπάκια τῶν πόλεων. Προσθέσετε δὲ, ὅτι ὁ καιρὸς οὗτος εἶναι ὁ πρὸ χρόνων ἐλπίζόμενος, τὸν ὁποῖον, εἶναι καταισχύνῃ μας, ἐὰν τὸν ἀφήσωμεν καὶ παρέλθῃ ἀνωφελές. Διὰ τοῦτο ἅπαντες οὗτοι οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν τριῶν νήσων πρέπει νὰ ἐτοιμάσουν τὰ πλοῖά των, μὲ ὅσα θυνηθῶσιν ἐφόδια, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῶν, φωνησάσης τῆς σάλπιγγός μας, κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου· τὰ ὁποῖα πλοῖα ἐλπίζομεν ἀναμφίβολα, ὅτι θέλουν εὐδοκιμήσει, καθὼς ποτε ἐκείνα τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων. Τούτων δὲ γενομένων, φρόντισον νὰ μᾶς εἰδεάσης. Τὸ κοινὸν στελλόμενον γράμμα φρόντισον νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ εἰς τὰς τρεῖς νήσους. Τὸ ἐσώκλειστον ἀπόστειλον πρὸς τὸν κύριον Π. Μπότση, καὶ ἔρρωσο προχωρῶν ἐπὶ τὰ τέλεια.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΟΤΑΣΗΝ.)

Κύριε Παναγιώτη Μπότση!

Μ' ὄλον ὅτι ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1819 γράμμα τῆς φιλογενείας σου καὶ ἔγνωμεν τὰ κατ' αὐτὴν μελλοντοῦτο καὶ πρότερον ἡ φήμῃ τοῦ ὀνόματός της ἐνηχήσασα εἰς τὰς ἀκοάς μας, μᾶς παρεκίνηει εἰς εὐφημίας τοῦ ὀνόματός της. Ἐπὶ τοιαύτης οὖν βάσεως θεμελιούμενοι δὲν λείπομεν νὰ ἐξαγγείλωμεν τῇ εὐγενείᾳ της, ὅτι εἰς ἐπισκοπὴν καὶ διατήρησιν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ἀποβλεπόντων εἰς τὸ κοινὸν ὄφελος, διωρίσαμεν ἐν Πελοποννήσῳ Ἐφόρους, τοὺς ὁποῖους θέλει πληροφορηθῇ ἡ ἀγάπη της παρὰ τοῦ κυρίου Γκέκα Γεωργίου Γκιώνη· ἔτι δὲ καὶ κάσσαν κοινήν, ὅπου νὰ συναθροισθῶσιν αἱ γενικαὶ συνεισφοραὶ τὸσον ἐκ Πελοποννήσου, ὅσον καὶ ἐκ τῶν περὶ τὸν Ἰονικῶν καὶ Κυκλάδων νή-

των, διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθῶμεν ἐν τῇ παρούσῃ δεξιᾷ φορᾷ τοῦ καιροῦ, ὅστις μᾶς παρέστησε τὸν τρόπον, διὰ νὰ ἐπιχειρισθῶμεν θείᾳ νεύσει τὸ ἔργον καὶ νὰ τὸ ἐκτελέσωμεν ἄπταιστα. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ μηχανὴ δὲν κινεῖται, εἰμὴ μὲ χρημκτικὰ μέσα, προσκαλεῖται ἤδη καὶ ἡ εὐγενεία της νὰ ἐπιβάλλῃ γενναίαν χεῖρα εἰς τὸν μοχλὸν αὐτὸν, καὶ νὰ βοηθήσῃ ἀδρότατα καὶ γενναϊότατα, παρέχουσα τοῖς ῥηθεῖσιν Ἐφόροις διὰ τοῦ κυρίου Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη τὴν συνεισφοράν της, ὡς εἰς τὸ γράμμα της μᾶς δηλοποιεῖ, ὅσον καὶ τὴν δυνατὴν βοήθειάν της, παρακινούσα, καὶ ὅσους ἄλλους ἡξεύρει φιλονάλους καὶ φιλοπάτριδας, ἵνα καταβάλωσι τὰ δυνατὰ μετὰ προθυμίας καὶ νὰ μὴ παρακούσωσιν εἰς τὰς φωνὰς τῆς πατρίδος, ἥτις κλαίουσα προσκαλεῖ τὰ τέκνα της νὰ τὴν συνδράμωσι. Ἀδελφοί, πόσον θέλομεν ἐπαινέσθῃ ἀπὸ τὰ ἔθνη! Ἄν ἀμελήσωμεν καὶ παραδλέψωμεν τὴν ἐποχὴν, πότε ἄλλοτε θέλει ἔλθῃ τοιαύτη; Τί πρόσωπον θὰ παρῆρησιάσωμεν εἰς τὸν κόσμον ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λυκούργου, τοῦ Θεμιστοκλῆ, τοῦ Ἐπαμινώνδα; Μὴ καταδεχθῆτε, ἀδελφοί, τὰ βάρβαρα ἔθνη νὰ μᾶς κατηγοροῦν, πῶς ἐχάσαμεν τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων· ἀλλὰ ὅλοι συνδράμετε μὲ χεῖρας, πόδας, μὲ φωνήν, μέταλλα καὶ μὲ ὅποιονδήποτε ἄλλον τρόπον δυνηθῆτε, διὰ νὰ ἐκτεινάξωμεν τῆς ἀμαρτίας τὸ βαρὺ φορτίον καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ ὀνόματος ἡμῶν. Σπεύσατε λοιπὸν, σπεύσατε ἅπαντες. Ἡ πατρίς ἡξεύρει καὶ νὰ δοξάξῃ καὶ νὰ δίδῃ ἀνθ' ἐνὸς χίλια. Φίλε εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πρέπει νὰ δείξῃς τὴν ἀξιοπρέπειάν σου καὶ φρόνησιν. Καὶ ὡς τοιοῦτον ἡμεῖς ἐγκρίνοντες παραγγέλλομεν πατρικῶς, ὅτι, ἅμα λάβῃς τὸ παρόν μας, παρευθὺς νὰ εἰσακουσθῇς μετὰ τοῦ κυρίου Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη, μετὰ τοῦ ὁποῦοι συμβουλευόμενοι νὰ προσπαθήσῃς ὅλαις δυνάμεσι νὰ ἐνώσετε τοὺς τιμιωτέρους καὶ ἐγκριτωτέρους Καπετανέους τῶν τριῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, προκαθοδηγοῦντες εἰς τρόπον, ὁποῦ νὰ ἔχουν ἔτοιμα τὰ πλοῖά των ν' ἀκολουθήσουν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, ὅταν ἀκούσουν τὴν φωνὴν μας· τὰ ὁποῖα πλοῖα ἔχομεν βεβαίως ἐλπίδας, ὅτι, καθὼς ποτε ἐκεῖνα τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, οὕτω καὶ τὰ ἐδικὰ σας θέλουσι λάβει τὴν δόξαν ὡς σωτήρια τῆς Ἑλλάδος. Μὴ χάτετε λοιπὸν καιρὸν, ἀλλὰ γενήτε ἔτοιμοι. Πρὸς τοῦτοις γενικώτατον Ἐφορον τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων ἀπεδείξαμεν τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποῦοι τὰς ὁδηγίας πρέπει νὰ ὑπακούσουν ὅλοι οἱ φίλοι μας, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ εἶπῃς πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Τὸν κύριον Ἀναγνώστη Παπαγεωργίου (Ἀναγνώσταρᾶν) συμβουλευέσαστε νὰ ἦναι προσεκτικὸς εἰς τὰ κινήματά του, καὶ νὰ ὁδηγῇται μὲ τιμόνι φρονήσεως, τὸ ὁποῖον ἐπευχόμεθα καὶ ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς Ἑλλησι παρὰ Θεοῦ. Ἐρῶσα.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΑΤΣΟΛΑΤΗΝ.)

Κύρ'ε Βασίλειε Φατσολάτη!

Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς ἐλλογιμότητός σου ἀπὸ δεκεμβρίου 1818, καὶ ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπικινουντάς σε ὡς Μουσῶν θιασώτην καὶ προθυμοποιούμενον ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος. Ἀποκρινόμενοι οὖν καὶ τῇ φιλίᾳ σου παρακαλοῦμεν, πρῶτον νὰ δεχθῇς εὐχάριστος τὰ αἰσθηματά μας ταῦτα, ὡς ἀρραβῶνα τῶν μελλόντων στεφάνων· εἶτα δὲ, μὲ τὸ νὰ ἐνεκρίθῃ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος νὰ συγκροτηθῶσιν Ἐφορεῖαι εἰς προσεκτικωτέραν καὶ ὠφελιμωτέραν διοίκησιν τῶν πραγμάτων, διωρίσθῃς παρ' ἡμῶν καὶ ἡ ἐλλογιμότης σου μέλος τῆς εἰς τὰς τρεῖς νήσους Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν Ἐφορείας, καθὼς θέλεις ἰδῆ εἰς τὸ κοινὸν γράμμα πρὸς τοὺς κατοίκους ἀδελφούς τῶν ῥηθειςῶν νήσων, ἐμοῦ καὶ τὴν τωρινὴν τῶν πραγμάτων εὐτυχίᾳ πρόοδον. Ἐπιμελήθητι λοιπὸν, ἀδελφε, ἅμα λάβης τὸ παρόν μας, νὰ εἰσκακουσθῇς μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτέθι μελῶν, καὶ ν' ἀκολουθήσῃτε τὰ γραφόμενα εἰς τὸ κοινὸν γράμμα ὅσον τάχος περὶ τῆς ἐτοιμασίας τῶν πλοίων, παρακινουντες τοὺς ἔχοντας, ἀλλὰ μετὰ φρονήσεως καὶ ὀχι ἐκ τοῦ προφανοῦς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ εὐλογημένος οὗτος καιρὸς δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀκαρπὸς διὰ φιλοχρηματίαν μας ἄκαιρον, καὶ κατηγορηθῶμεν ὡς ἀνάξιοι υἱοὶ τῶν προγόνων μας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐλλογιμότης σου φιλοτιμήθητι νὰ γίνῃς παράδειγμα, χορηγῶν ἀφθόνως, παρορμῶν, καθὰ χρέος σου, εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ ὅσους ἄλλους ἀδελφούς οἶδας, ἢ συνδέσσετε νεωστὶ εὐκαταστάτους μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον. Εἶθε, ἀδελφοί, εἶθε μὴ ἀπέλθετε λυπούμενοι, ὅταν περὶ διδόναι ὁ λόγος, ἀλλ' ἅπαντες νὰ συνδράμετε μὲ γνώμην, χεῖρα καὶ ὅ,τι ἄλλο δύνασθε εἰς ἀνέγερσιν τῆς πολυστενάκτου μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος. Ταύτας δὲ τὰς χρηματικὰς συνεισφορὰς θέλετε ἐμβάσει ὅσον τάχος πρὸς τὸν ἐν Ὑδρᾷ φίλον μας κύριον Γκίκαν Γεωργίου Γκιώνην, διὰ νὰ κατατεθῶσιν εἰς τὴν διορισθεῖσαν κάσσαν· ὅστις θέλει ἰδεάσει καὶ τὴν φιλίαν σου περὶ τοῦ ἤδη παρ' ἡμῶν διορισθέντος Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν πραγμάτων σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, πῶς πρέπει ν' ἀκολουθήσῃτε τὰς ὁρδινίας του πρὸς ἐποικοδομήν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐρρώσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως πρὸς τοὺς εἰς Ψαρὰ Νικολῆν Ἀποστόλην καὶ Δημήτριον Μαμαζώνην, διοριζομένους μέλη τῆς Ἐφορείας, κτλ. ὡς τὰ ἀνωτέρω.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΡΑΝ.)

Καπετὰν Ἀναγνώστη Παπαγεωργίου!

Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς φιλίας σου ἀπὸ ὁκτωβρίου 25 1847, καὶ ἐχάρημεν ἰδόντες ἐν αὐτῷ, ὅποιαν προθυμίαν ἔχεις ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς πατρίδος. Ὅθεν ἀποκρινόμενοι πρὸς τὴν φιλίαν σου, πρῶτον ἐπαινοῦμεν τὰ γενναῖά σου φρονήματα, ἀποδίδοντές σοι εὐχαριστίας ἐξ ὅλης ψυχῆς· εἶτα δὲν λείπομεν διὰ νὰ σὲ χαροποιήσωμεν μὲ ἀγαθὰς ἀγγελίας, ὁποίας ἐπιθυμεῖς ν' ἀκούσῃ ἡ ψυχὴ σου καὶ ὁλος ὁ εὐσεβὴς λαός. Ἐπειδὴ ἐφθασεν ἐκείνη ἡ εὐτυχὴς ἐποχὴ, τὴν ὅποιαν ἐπρόσμεναν καὶ οἱ πάπποι μας καὶ ἡμεῖς τοσοῦτους χρόνους, ἐκρίθη εὐλογον νὰ διορισθῶσι παρ' ἡμῶν Ἐφοροὶ κατὰ τόπους εἰς τὸ νὰ ἐπαγρυπνῶσι καὶ νὰ φροντίζουσιν διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας μας· ὅθεν καὶ διορίσθησαν καὶ ἡδὴ ἐνεργοῦν θαυμάσια. . . Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ὡς ἐμπειρότατος καὶ δεξιότατος, διορίσθη Γενικὸς Ἐφορος τῶν ὑποθέσεών μας, πρὸς τὸν ὅποιον διορίσθησαν νὰ πεῖθωνται οἱ κατὰ τόπους Ἐφοροὶ καὶ ὅλα τὰ μέλη εἰς τακτικωτέραν κίνησιν τῶν πραγμάτων, καὶ ν' ἀναφέρωνται εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Λοιπὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφε, ὅταν ἀκούσῃς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, ἔχε προσοχὴν διὰ ν' ἀκολουθήσῃς τὰ ὅρδνα τῆς Ἐκλαμπρότητός του, καὶ νὰ δείξῃς πραγματικῶς τὸν σπαρτιατικὸν ζήλόν σου ὑπὲρ πατρίδος καὶ εὐσεβείας. Ἐβῶωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΟΥΜΠΙΑΖΗΝ.)

Ἐντιμότητε Καπετὰν Γρακουμὴ Τουμπάζη!

Τὸ ἀπὸ 5 δεκεμβρίου 1848 γεγραμμένον ἔλάβομεν γράμμα τῆς φιλίας σου, διὰ τὸ ὅποιον καὶ ἐπηνέθης ὡς γνήσιος ἀπόγονος τῶν προγόνων μας, γενναϊόφρων καὶ πρόμαχος τῆς κοινῆς ὠφελείας, διὰ τὸ ὅποιον ἔχεις ἀποκείμενον τὸν στέφανον ἐνταῦθα καὶ εἰς τὸν ἔπειτα βίον. Ὡς μέλος τῆς αὐτόθι διορισθείσης Ἐφορείας καὶ ἡ ἐντιμότης σου, ἅμα ὅπου λάβῃς τὸ παρὸν μας, συσχεφθῆτε μετὰ τοῦ κοινοῦ φίλου κυρίου Γρίκα Γεωργίου Γκιώνη, περὶ ὧν διαλαμβάνει τὸ κοινὸν ἡμῶν πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν τριῶν νήσων γράμμα, τὸ ὅποιον, ἀφ' οὗ ἀναγνωσθῇ αὐτοῦ, στείλετε ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς δύο νήσους, πρὸς εὖς οἶδατε, διὰ ν' ἀκολουθήσουν, καθὼς γράφομεν ταχύτατα χωρὶς ὑπέρθειν. Τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ γράμματος εἰς δύο ἀποβλέπει· πρῶ-

τον, ὅπου οἱ ἀδελφοὶ νὰ συμβοηθῇσιν τὴν πατρίδα μὲ μίαν ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων καὶ δεύτερον, νὰ ἐτοιμασθῶσι καὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὰ πλοῖά των καὶ, ἐν καιρῷ χρείας, νὰ φανῶσιν ὡς ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι, ν' ἀθανατήσωσι καὶ νὰ δοξάσωσι τὸ ὄνομά των μὲ τὰς ἀνδραγαθίας των. Λοιπὸν, διὰ τὰς συνεισφορὰς πρῶτον, παρακαλοῦμεν τὴν ἐντιμότητά της νὰ δεῖξῃ φιλότιμον γενναῖον παράδειγμα, κάμνουσα μίαν πλουσίαν βοήθειαν· ἔπειτα παρακίνησον καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοπάτριδας εἰς τὸ νὰ πράξουν τὸ αὐτὸ λέγων, ὅτι ἡ πατρίς μετὰ τοσούτους χρόνους τώρα πρῶτην φορὰν ζητεῖ τὴν βοήθειάν των, ἐν ᾗ οἱ ἀσέβεις καθ' ἐκάστην μᾶς ἐπιφορτίζουσι δυσβάστακτα δοσίματα τὰ ὅποια διδομεν εὐχαρίστως τοσούτους χρόνους χωρὶς γογγυσμόν. Καὶ ἡ μὲν πατρίς, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν χρέος ἀφενεκτον, ὑπόσχεται βραβεῖα, δόξαν καὶ ἐλευθερίαν· ἀλλ' ἡ ἀσέβεια τί ἄλλο μᾶς προσενεῖ παρὰ ὕβριν, καταφρόνησιν καὶ δουλείαν; Λοιπὸν ὅλοι πρέπει νὰ φιλοτιμηθῇτε καὶ νὰ μὴ καταδεχθῇτε τοιαύτην κατασχύνην νὰ τὴν ἔχωμεν· καθότι ἔχοντες χρήματα καὶ δουλείαν, δὲν διαφέρομεν ἀπὸ τὰ ἀχθοφόρα ἀνθρωπάκια, τὰ ἀτίμα, τὰ ἀνυπόληπτα καὶ βδελυρὰ, ὅπου δὲν αἰσθάνονται λογικοῦ χρῆσιν, μήτε τιμῆς καὶ ἀτιμίας διαφορὰν, μήτε δουλείας βάρος αἰσχίστης καὶ ἐπονειδίστου. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ ἀπόγονοι τῶν θεῶν, τῶν ἡρώων, τῶν ἀνδρείων καὶ ἀνικητῶν στρατηγῶν, νὰ καταδεχθῶμεν νὰ ἔχωμεν ἐπάνω μας τόσα ἐπονειδίστα ὀνόματα; Ὁχι, διὰ τὸν Θεόν! ὅλοι νὰ δώσωμεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ψυχὴν, διὰ νὰ ἐκπλύνωμεν τῆς ἀσυμφωνίας τὴν λέραν, τὴν κακὴν καὶ ἐπονειδίστον δουλείαν. Τὰ συναχθέντα χρήματα παραδώσετε τῷ κοινῷ φίλῳ κυρίῳ Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη, νὰ τὰ ἐμβάσῃ, ὅπου γράφομεν. Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐψηφίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἐφορὸς ὅλων τῶν ὑποθέσεών μας, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ὅρθυνα νὰ ὑποταχθῇτε, ὅταν ἀκούσετε τὴν φωνήν μας· ἐπειδὴ χωρὶς ὑποταγῆς οὔτε ἄρχων, οὔτε ἀρχόμενος εὐτακτεῖ, οὔτε πόλις, οὔτε πλοῖον, οὔτε καλύβη στέκει ἀβλαβής. Λοιπὸν κάμετε, ὡς γράφομεν, προσέχοντες ἐτοιμοὶ μετὰ τῶν πλοίων ν' ἀκολουθήσετε τὴν ἐδδὸν τοῦ Κυρίου. Ἐβρῶσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΗΝ.)

Εὐγενέστατε κύριε Ἀναστάσιε Φλαμπουριάρη.

Ἀπὸ 13 μαρτίου 1849 ἐλάβομεν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης σου ἐπιστολήν, καὶ ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπαινοῦντές σε διὰ τε τὸν ἐνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν καὶ διὰ τὴν προθυμίαν σου ὑπὲρ εὐδαιμονίας

τῆς πατρίδος. Ἀποκρινόμενοι οὖν τῇ Εὐγενείᾳ σου, παρακαλοῦμεν, πρῶτον νὰ δεχθῇ εὐχάριστος τὰ αἰσθημάτά μας ταῦτα ὡς ἀρραβῶνα τῶν ἐπομένων βραβείων· εἶτα, ἐπειδὴ ἐνεκρίθη ἅπανταχού τῆς Ἑλλάδος νὰ συγκροτηθῶσιν Ἐφορεῖαι εἰς προσεκτικωτέραν καὶ ἐπωφελεστέραν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, τῆς αὐτοῦ ἐν Ζακύνθῳ Ἐφορείας διωρίσθης μέλος καὶ ἡ Εὐγενεία σου, καθὼς θέλεις ἰδεῖ ἐν τῷ πρὸς Ζακυνθίους κοινῷ ἡμετέρῳ γράμματι, ὁμοῦ καὶ τὴν τωρινὴν τῶν πραγμάτων εὐτυχῇ πρόοδον... Τὰς δὲ συνεισφορὰς ἐμβάσετε εἰς Πάτραν πρὸς τοὺς κυρίου ἐκλαμπρότατον Γενικὸν Κόνσολον κύριον Ἰωάννην Βλασσόπουλον καὶ κύριον Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον, διὰ ν' ἀποταμιευθῶσιν εἰς τὴν ἐκεῖ διοριθεῖσαν κάσσαν. Εἰς τοὺς ἰδίους θέλετε διευθύνει καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς γράμματα καὶ λοιπὰ ἔγγραφα σας, διὰ νὰ ἔρχωνται ἀσφαλῶς εἰς ἡμᾶς. Γινώσκετε, ὅτι ἤδη Γενικὸν Ἐφορον τῶν πραγμάτων πάντων διωρίσαμεν τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας εἰς τὸ ἐξῆς πάντα τὰ μέλη ὀφείλουσι νὰ ὑπακούουν, καὶ εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του διευθύνωνται. Τοῦτο ἔστι ἀπόρρητον, ἕως οὗ ἀκούσῃτε τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος ἡμῶν. Τότε θέλετε πράξει, καθὼς προσταχθῆτε, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐρῶσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ Θεόδωρον Λεονταρίτην, Καίσαρα Λογοθέτην καὶ Διονύσιον Παπαγεωργόπουλον, τὰ αὐτά.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
ΜΕΤΑΞΑΝ.)

Εὐγενέστατε Κύριε Μακρῇ Μεταξᾷ!

Ἡ ἀπὸ 14 αὐγούστου 1819 γεγραμμένη ἐπιστολὴ τῆς εὐγενείας σου ἦλθεν εἰς χεῖράς μας, ἀναγγέλλουσα καὶ διαφημίζουσα τὰς ἐμφύτους ἀρετάς σου, καὶ μᾶλλον τὸ φιλογενὲς καὶ φιλόπατρι. Πόσον διὰ τὰ τοιαῦτα μᾶς ἔχαροποίησε, νὰ ἐκφράσωμεν διὰ λέξεων καὶ ἐκφράσεων δὲν ἔχομεν εὐκαιρίαν, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν τὴν εὐγνώμονά σου διάθεσιν νὰ δεχθῇ τοὺς ἐπαίνους μας καὶ τὰ εὐχαριστήρια πάντων τῶν ὁμογενῶν. Βίδοποιοῦμεν δὲ, ὅτι τὰ πράγματα τῇ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψει ἐφθασαν εἰς δεξιότατον καὶ ἀρμοδιότατον καιρὸν, καὶ πρέπει ἀφεύκτως νὰ κινηθῶσι καὶ ἀνυπερθέτως· ἐπειδὴ, ἂν ἡ τωρινὴ εὐκαιρία παρέλθῃ ἄκαρπος, δὲν μᾶς μένει λόγος εἰς ζήτησιν τῶν δικαιωμάτων μας, καὶ ἔπεται νὰ

δυσφημισθῶμεν ὡς ἐν ἔθνος ἀδρανές καὶ κοῦφον, ὅπου ἤξεύρει νὰ καυ-
χᾶται εἰς πατραγαθίας. Λοιπὸν, ἀγαθὲ ἱππέα, ὡς ὠκύπους ἵππος, ἐπι-
τάχυνον καὶ ἐκ μέρους σου εἰς βοήθειαν τῶν πραγμάτων καὶ φιλοτιμή-
θητι, καθὼς οἱ λοιποὶ ὁμογενεῖς σου, νὰ καταβάλῃς τὴν ὑποσχεθεῖσαν
παρὰ σοῦ χρηματικὴν καταβολὴν καὶ ἔλῃν τὴν δυνατὴν σου βοήθειαν ὑπὲρ
ἀγάπης τῆς πατρίδος. Οἶδας, ὅτι χωρὶς τῶν χρημάτων δὲν κατορθοῦται
τίποτες, πολλῶ μᾶλλον νὰ κινηθῇ μία τοιαύτη φοβερὰ μηχανὴ χωρὶς
αὐτῶν, ὅποια εἶναι τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας. "Οὐκ ἐστὶν καὶ ἡ Εὐγενεία σου καὶ
οἱ ἄλλοι φιλόκαλοι, διὰ σοῦ παραινούμενοι, βοηθήσατε μὲ γνώμην,
χεῖρα καὶ ὅτι ἄλλο δύνασθε, γινώσκοντες, ὅτι ἡ πατρίς ἀποδώσει ἀνὸς
ἐνὸς χίλια, καὶ δόξαν πρὸς τούτοις καὶ ἀθανασίαν. "Αν δι' ἐλευθερίαν
ἐνὸς τυχόντος ἢ ἀπὸ θάνατον ἢ φυλακὴν φιλοτιμούμεθα νὰ δώσωμεν
ἀδρὲς ποσότητας, διὰ σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, τῶν τέκνων της, τῶν να-
ῶν της, τοὺς ὁποίους ἐδεσθήλωσαν τῆς ἐρημώσεως τὰ βδελύγματα, δὲν
χρεωστοῦμεν νὰ κενώσωμεν τὰ πλοῦτή μας, νὰ δώσωμεν τὰ τέκνα μας
καὶ νὰ χύσωμεν τὴν ἐσχάτην βανίδα τοῦ αἵματός μας; Ταύτας οὖν τὰς
συνεισφορὰς καὶ βοήθειας θέλετε ἐγχειρήσει εἰς τοὺς παρ' ἡμῶν αὐτό-
θι διορισθέντας Ἐφόρους, τοὺς ὁποίους θέλετε μάθει ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡ-
μῶν πρὸς Ζακυνθίους γράμματος, γινόμενοι ἔτοιμοι, ἵνα, ὅταν ἀκούση-
τε τῆς σάλπιγγος, ν' ἀκολουθήσητε τὰς ἐδηγίας τοῦ Γενικωτάτου Ἐ-
φόρου ἔλῃν τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλλάδος σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου
Ἵψηλάντου, ὅστις ἐνεκρίθη παρ' ἡμῶν δι' ἀξιοσύνην καὶ ἐμπειρίαν εἰς
τὰ πράγματα. Ἀκολουθῶς λοιπὸν ἀναφερόμενοι πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότη-
τά του καὶ πειθόμενοι, ἔρρωσθε ἐλπίζοντες ἀδιστακτως σωτήρια.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΓΕΡΟΣΤΛΘΗΝ.)

Ἐντιμότες Κύριε Κωνσταντῖνε Γεροστάθῃ!

Ἐλάβομεν γράμμα σου ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1849 καὶ ἐγνώμεν τὰ γρα-
φόμενα· ὅθεν ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν καὶ ἡμεῖς νὰ προσφέρωμεν τῇ
ἐντιμότητί σου εὐχαριστήρια καὶ τοὺς προσήκοντας ἐπαίνους ἐνεκα τῶν
καλῶν σου φρονημάτων καὶ τῆς πρὸς τὸ γένος σου εἰλικρινοῦς οἰκειώ-
σεως, τὰ ὅποια καταδεξάμενος ὡς ἀβράβδωνα τῶν μελλόντων στεφάνων,
φρόντισον, παρακαλοῦμεν, καθὸ μέλος τῶν αὐτῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἐφόρων
κατὰ τὸ ἀποστελλόμενον παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἀδελφούς
γράμμα, νὰ παρακινήσῃς ἅπαντας καὶ λοιπούς, ὅσους οἶδας εὐκαταστά-
τους, εἰς τὸ νὰ συνεισφέρωσι, καταβάλλων καὶ ἡ ἐντιμότης σου τὸ ἐπι-

ἕλλον μέρος καὶ ὑπὲρ δύναμιν, ἐπειδὴ τὴν ἡ πατρὶς ἔχει χρεῖαν βο-
θείας· μετὰ ταῦτα ὁμῶς ἐλπίζομεν, καὶ ἐλπίζομεν χωρὶς διαταγμοῦ,
Θελεῖ ἀντενεργεῖν τοὺς εὐεργέτας καὶ μὲ στεφάνους, θόξαν καὶ ἀθανα-
σίαν. Εἰς ὅσα γράφομεν πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν κόμητα Β-
Καποδίστριαν, θέλετε συνεργήσῃ, ἐμβάζοντες τὰς συνεισφορὰς πρὸς τοὺς
ἐν Πάτρᾳ κυρίους ἐκλαμπρότατον Γενικὸν Κόνσολον Ἰωάννην Βλατσό-
πουλον καὶ Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον, ὡς μέλος ἡ ἐκλαμπρότης
τοῦ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἐφόρων, ἵνα κατατεθῶσιν εἰς τὴν ἐκεῖ διο-
ρισθεῖσαν κλάσαν. Ὡσαύτως καὶ τὰ γράμματα ἐκείθεν δι' αὐτῶν νὰ
στέλλωνται πρὸς ἡμᾶς δι' ἀσφάλειαν. Δηλοποιοῦμεν ἔτι, ὅτι εἰς τακτι-
κωτέραν ἐξακολούθησιν τῶν πραγμάτων διορίσαμεν Γενικὸν Ἐφορον παν-
τὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς
τοῦ ὁποῖου τὰς ὁδηγίας πρέπει πάντα τὰ μέλη νὰ πείθωνται εἰς τὴν
πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας. Ἐρῶντο φιλοτιμούμενος καὶ ἀγω-
νιζόμενος.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΝ.)

Ἀγαπητέ ἡμῖν καὶ περιπόθητε ἀδελφε Κόμητα Βιάρε Καποδίστρια!
Ἀσπαζόμεθα σε ἐν Κυρίῳ τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιοῦ-
μέν σοι, ὅτι ἀπὸ 5 δεκεμβρίου 1819 ἀγαπητὸν ἡμῖν γράμμα σου ἐλά-
βομεν καὶ ἐχάρημεν διὰ τὴν φίλην ὑγείαν σου, μάλιστα διὰ τὰ φιλογε-
νῆ σου φρονήματα, δι' ὧν προσπαθεῖς ὅλαι δυνάμει ν' ἀνακαλέσῃς τὰ
φῶτα τῆς παιδείας εἰς τὴν πατρίδα, καὶ τὴν προτέραν τῆς θόξαν καὶ
λαμπρότητα. Ζῆθι ἐνδοξος καὶ εὐδαιμόνει μέχρι γήρους βαθυτάτου καὶ
λιπαροῦ, τριπόθητε ὄντως ἀδελφε! Ἡ Ἑλλὰς οὔτε ἦτον, οὔτε θέλει εἶ-
ναι ἀχάριστος· θέλει καταγράψῃ τὰ ἱερὰ δνόματα τῆς σεβαστῆς οἰκο-
γενείας σας εἰς τοὺς ἱεροὺς πίνακας τῆς αἰδιότητος. Ἡμεῖς δὲ στέλ-
λομεν τὸ παρὸν μας εὐχαριστήριον ἅμα καὶ ἐξαγγελτικόν, καὶ εἰδοποι-
οῦμέν σοι, ὅτι τὰ πράγματα μὲ τὸ νὰ ἐπλησίασαν εἰς τὸ ποθοῦμενον τέ-
λος διὰ τοῦ τρέχοντος δεξιωτάτου καιροῦ, διὰ τοῦτο ἐνεκρίθη νὰ διο-
ρισθῶσι κατὰ τόπους Ἐφοροὶ τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας
μας· καὶ δὴ κατεστήσαμεν καὶ ἐν Κερκύρᾳ, ἐξ ὧν ὑπάρχεις εἰς καὶ ἡ
Ἀγάπη σου, καθὼς ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους γράμματος
θέλεις πληροφορηθῇ πλατύτερον καὶ περιστάτικώτερον. Κύριε, μὴ λεί-
ψῃς ἐν τοιαύτῃ δεξιᾷ φορᾷ τοῦ καιροῦ νὰ φανῇς ὡφελιμώτερος καὶ εὐ-
εργετικώτερος, καταβάλλων καὶ ὑπὲρ δύναμιν διὰ τὴν τωρινὴν τῆς πα-

τρίδος ἀνάγκην, παρακινῶν, ὅσους οἶδας φιλογενεῖς, νὰ συνεισφέρωσι καὶ αὐτοί, ὁ μὲν πολὺ, ὁ δὲ ὀλίγον, ἵνα διὰ τοῦ χρηματικοῦ μοχλοῦ κινήσωμεν τὴν μεγάλην καὶ φρικτὴν μηχανὴν τοῦ μεγάλου ἔργου μας. Ταύτας τὰς συνεισφορὰς ἐμβάσατε πρὸς τοὺς ἐν Πάτραις... Ἐπὶ τούτοις λάβετε τὴν φροντίδα, τοὺς ἐκεῖ Σουλιώτας, μὲ οἷους τρόπους οἶδατε, διὰ νὰ μὴ γένη τὸ πρᾶγμα προφανές, νὰ μεταικίσετε εἰς Σπάρτην ὀλίγους κατ' ὀλίγους, ἀλλὰ χωρὶς ἀναβολῆς. Ἄν δὲ ὑστερῶνται ἐξόδων, θέλετε τοὺς μετρήσει ὡς πέντε χιλιάδων γρόσια. Ταῦτα πάντα ἐλπίζομεν διὰ τῆς ἐπιμελείας σας νὰ διορθωθοῦν μὲ τέλος αἴσιον, καὶ ὅτι θέλομεν λάβει ἀποκρίσεις σας διὰ τῶν εἰρημένων Ἐφόρων τῆς Πελοποννήσου. Ἐρῶσω.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΝ.)

Εὐγενέστατε κύριε Μιχαὴλ Σικελιανέ!

Ἐλάβομεν ἀπὸ 1 φεβρουαρίου 1849 γράμμα τῆς φιλίας σου, καὶ ὑπερεχάρημεν διὰ τῆς ψυχῆς σου τὸ φιλόκαλον καὶ φιλογενές· ἔθεν ἀποκρινόμενοι εἰς τὰ γραφόμενά σου, ἀντιπέμπομέν σοι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου καὶ τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν, καταστήσαντές σε μέλος τῆς αὐτόθι ἐν Κερκύρᾳ Ἐφορείας τῶν πραγμάτων, καθὼς θέλεις πληροφρονηῖ ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους γράμματος. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ὅχι μόνον εὐχάριστος θέλεις δεχθῇ τὴν ἐφορείαν ταύτην, ὡς ἀποβλέπουσαν εἰς τὰ κοινὰ συμφέροντα, ἀλλ' ἔτι θέλεις ἐπιμεληθῇ ἐν τοιαύτῃ ἀγαθῇ φορᾷ νὰ φανῇς, ὅσον τὸ δυνατόν, ὠφέλιμος, ὁρῶντων πλουσιοπάροχον βοηθείας χεῖρα καὶ παρακινῶν εἰς αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς· ἐπειδὴ, ὅποιος τῶρα δὲν βοηθήσῃ, πότε ἄλλοτε θέλει χρειασθῇ ἢ βοήθειά του; Περὶ τούτου μὴ ἐκτεινόμενοι, ὡς τοῦ κοινοῦ γράμματος διαλαμβάνοντος περιστατικώτερον, εὐδοποιούμεν καὶ τὴν Εὐγενεῖαν σου, ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας ἀπεδείξαμεν Γενικὸν Ἐφορον τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας ὁφείλουσαν πάντα τὰ μέλη νὰ ὑποταχθοῦν, ὡς ἄνδρὸς ἀξιοτάτου καὶ πεῖραν ἔχοντος εἰς τὰ οὐσιωδέστερα τῆς πατρίδος συμφέροντα· ἐπειδὴ, ἂν λείψῃ διόλου ἀπὸ τὰς πόλεις ἢ ὑπακοή, διαλύονται καὶ ἀφανίζονται. Λοιπὸν, ὅταν ἀκούσῃτε τὴν σάλπιγγα τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἅπαντες συνακολουθήσατε. Τὰς ἰδίας καὶ μερικὰς συνεισφορὰς τῶν ἀδελφῶν θέλετε ἐμβάσει εἰς τοὺς ἐν Παλαιᾷ Πάτρᾳ... Ἐρῶσω.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΧΙΩ ΜΥΛΩΝΑΝ.)

Ἐκλαμπρότατε Κύριε Νικόλαε Μυλωνᾶ!

Ἀπὸ ὁκτωβρίου 4 1848 γεγραμμένην ἐλάβομεν ἐπιστολὴν παρὰ τῆς φίλης ἡμῖν Ἐκλαμπρότητος, καὶ ἐγνώμεν τὰ γραφόμενα, διὰ τὰ ὅποια καὶ δὲν ἐλείψαμεν νὰ τὴν ἐπαινέσωμεν ἕνεκα τοῦ ζήλου καὶ προθυμίας τῆς πρὸς τὰ κοινωφελῆ. Ἦδη δὲ ἀποκρινόμενοι, μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ ἐκφράσωμεν, ὅπως διετέθημεν ψυχικῶς ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως, μεταβαίνομεν εἰς σπουδαῖα καὶ εἰδοποιοῦμεν τῇ φιλίᾳ τῆς, ὅτι, μὲ τὸ νὰ προσήγγισεν ἡ ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἐλπίζομένη ἐποχὴ, καθ' ἣν θέλει ἀναλάβῃ ὁ λαμπρότατος ἥλιος, ὁ φωτίζων ποτὲ τὸν δρίζοντα τῆς πατρίδος ἡμῶν, κατὰ χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον κοινῶς καὶ ἰδίᾳ ἐξαγγέλλομεν πᾶσιν ὅχι μόνον τὴν ἀγαθὴν καὶ σωτηριώδη ἀγγελίαν, ἀλλὰ καὶ ὅσα πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν, ἐὰν πραγματικῶς ζητῶμεν σωτηρίαν. Λοιπὸν, κατὰ τὸ κοινὸν ἡμῶν προτρεπτικὸν πρὸς τοὺς Χίους γράμμα, τοῦ ὁποίου τὸν σκοπὸν θέλει στοχασθῇ ἡ Ἐκλαμπρότης τῆς, συσχεφθέντες μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων κυρίων Γεωργίου Κάτζαρη καὶ Παντιᾶ Ῥοδοκανάκη, καθὼς πρὸς τὴν ἐντιμότητά των γράφομεν, παρρησιάσατε τὸ γράμμα ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ λοιποὺς, ὅσους εὐκαταστάτους οἴδατε, συνδέσαντες μὲ τὸ ἱερὸν σύνδεσμον, καὶ ἀναγνώσατε αὐτὸ πρὸς αὐτοὺς, παρακινουν-
τες νὰ ἐκτελέσωσι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ὀφειλόμενον παρ' ἐκάστου χρέος, καὶ νὰ καταβάλωσιν ὑπὲρ δύναμιν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ τῆς πατρίδος, γινώσκοντες, ὅτι, ἂν ὁ καιρὸς παρέλθῃ, μένομεν εἰς τὸ ὄνειδος, τὴν κα-
τάκρισιν καὶ τέλος εἰς τὴν ἀθλιότητά μας. Ἡρτῆται λοιπὸν ἀπὸ ἡμᾶς ἡ σωτηρία, ἐὰν δὲν λυπηθῶμεν μέταλλα, μήτε τιμῶμεν αὐτὰ ὑπὲρ τὴν πατρίδα, ὑπὲρ τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὴν τὴν ἱερὰν ἡμῶν Θρησκείαν, τὰ ὅποια μέταλλα διὰ τοιαύτας χρεῖας ἀποταμιεύονται εἰς ἀπώθησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Πρὸς δὲ ἔχομεν πεποιθήσιν εἰς τὴν φιλογένειαν καὶ γεν-
ναϊότητα τῆς ψυχῆς τῆς, ὅτι καὶ ἡ φιλία τῆς, γινομένη εἰς τοὺς λοιποὺς παράδειγμα ἐλευθεριότητος, θέλει φιλοτιμηθῇ νὰ καταβάλῃ πρότερον τὴν συνεισφορὰν τῆς, καθὼς καὶ εἰς τὸ γράμμα τῆς πρὸς ἡμᾶς ἔταξεν, οὐ-
σα βεβαία, ὅτι ἡ πατρίς εἶναι εὐγνώμων καὶ ἀποδίδει ἀνθ' ἑνὸς χίλια, καὶ πρὸς τοῦτοις δόξαν καὶ ἀθανασίαν, τὸ ὅποion ἡ ἄκαιρος φιλοχρηματία, ἢ ὁ πλοῦτος, νὰ κατορθώσῃ ποτὲ δὲν δύναται, ἀλλὰ μάλιστα τὰ ἐναν-
τία. Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐψηφίσθη παρ' ἡμῶν Γε-
νικὸς Ἐφορὸς παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ διὰ εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς τὴν Ἐκλαμ-
πρότητά του ὀφείλουσι πάντα τὰ μέλη νὰ ἀναφέρωνται κατ' εὐθεΐαν,
πειθόμενοι εἰς τὰς ὁδηγίας του, ὁπότε φωνήσῃ ἡ σάλπιγξ τῆς φωνῆς
ἡμῶν. Διορισθέντων δὲ κατὰ τόπους μερικῶν Ἐφόρων, ὡς τὸ κοινόν

ἡμῶν διαλαμβάνει γράμμα, εἰς τοὺς ἐν Σμύρῃ θέλετε ἐμβάσει τὰς χρηματικὰς συνεισφοράς τῶν Χίων, διὰ τὰ σταλθῶσιν ἐκεῖθεν εἰς τὴν διορισθεῖσαν κάτταν. Ἐβῆρωσιν τῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν ὁ φίλτατος.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΧΙΩ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΝ.)

Κύριε Παντιᾶ Ῥοδοκανάκη !

Ἀπὸ ἰουνίου 47 1818 γεγραμμένον ἐλάβομεν γράμμα τῆς φιλογενείας σου, ἐν ᾧ ἔγνωμεν, ὅσον ὠφέλησαν αἱ Μοῦσαι τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Χίους καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τὰ σκοπιμώτερά των συμφέροντα. Λοιπὸν ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν νὰ δηλοποιήσωμεν τῇ ἀγάπῃ σου τὰ ὑπὲρ σοῦ αἰσθημάτά μας, ἀντεπιστέλλοντες ἐπαίνους καὶ εὐχαριστήρια καὶ τὰς τῶν ὁμογενῶν μας εὐλογίας, τὰς ὁποίας δέχθητι εἰς ἄβυσθὸν τῶν μετ' ὀλίγον ἐσομένων στεφάνων. Δι' εὐκολωτέραν καὶ ταχυτέραν κίνησιν τῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας ἐνεκρίθη κοινῇ γνώμῃ τὸ νὰ κατασταθῶσιν Ἐφοροὶ κατὰ τόπους, οἱ ὅποιοι καὶ διωρίσθησαν, καθὼς θέλεις πληροφωρηθῇ ἐκ τοῦ κοινῶς ἡμῶν πρὸς Χίους γράμματος, τοὺς ὁποίους ἐξηρτήσαμεν ἀπὸ τοῦ ἐν Σμύρῃ Ἐφόρου, διὰ τὰ εἰσακούωνται μὲ αὐτοὺς, νὰ στέλλουν τὰς συνεισφοράς καὶ γράμματά των πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὰ λαμβάνωμεν ἀσφαλέστατα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ παρὼν καιρὸς μᾶς παρέστησε θαυμασίους τρόπους εἰς ζήτησιν καὶ ἀπώλυσιν τῶν δικαιωμάτων μας, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ ἀνωφελῶς, μήτε νὰ μείνωμεν εἰς τὸ ὄνειδος καὶ τὴν κατὰκρισιν τοῦ φωτισμένου κόσμου, χρεωστοῦμεν ἅπαντες νὰ γενναιοφρονήσωμεν καὶ νὰ παραβλέψωμεν πάντα ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν σωτηρίαν καὶ δόξαν. Τὰ χρήματα εἶναι τὸ μόνον μέσον, τὸ ὅποιον, μετὰ Θεοῦ, δύναται νὰ κινήσῃ ὅλην τὴν μηχανὴν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ ἡμῶν. Ἐπειδὴ χωρὶς τῶν χρημάτων, ἂν ὁ παράδεισος δὲν ἀνοίγῃ, ἡμεῖς πῶς ἡμποροῦμεν νὰ προχωρήσωμεν καὶ νὰ ἐμψυχώσωμεν τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἀγαθόν; Λοιπὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφε, παρακαλοῦμεν ὡς ἐκ στόματος τῆς πατρίδος, ὡς λάβης τὸ παρόν μας, ν' ἀνταμωθῇς μετὰ τῶν αὐτέθι προκρίτων ἀδελφῶν, τοῦ τε ἐκλαμπροτάτου κυρίου Ν. Μυλωνᾶ καὶ κυρίου Γ. Κάτσαρη, καὶ συσχεφθέντες καλῶς γενῆτε παράδειγμα γενναιότητος εἰς τοὺς λοιποὺς, καταβάλλοντες ἕκαστος ἀπὸ μίαν ἀδροτάτην βοήθειαν, καθὼς καὶ διὰ τῶν γραμμάτων σας ὑπόσχεσθε. Ἐπειδὴ ἡ πατρίς τῶρα ζητεῖ νεῦρα, διὰ τὰ ὀρθωθῇ, ὑποσχομένη πολλὰ ἀνθ' ἐνός καὶ τέλος τὴν θείαν καὶ οὐράνιον δόξαν εἰς τοὺς γνησίους υἱοὺς τῆς· εἰς δὲ

τοὺς νόθους, ὅσοι προκρίνουσι τὸ χρυσίον μᾶλλον παρὰ τῆς πατρίδος τὴν ἀνέγερσιν, τὰ ἐναντία, τὸ ὁποῖον ἀπευχόμεθα τοῖς εὐσεβέσι καὶ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσι. Μὴν λείψετε νὰ παρακινήσετε καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφεοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, πείθοντες ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἵνα φανῇτε ὠφελιμώτεροι, φροντίζοντες μετὰ τὴν συνάθορσιν νὰ ἐμβάσετε τὰ χρήματα εἰς Σμύρνην πρὸς τοὺς ἐκεῖ Ἐφόρους, διὰ νὰ σταλοῦσιν ἐκεῖθεν ὅσον τάχος εἰς τὴν διορισθεῖσαν χάσσαν. Πρὸς τούτοις ἰδεάζομεν καὶ τὴν ἀδελφικὴν σου Ἐντιμότῃτα, ὅτι ἐψηφίσθη κοινῇ γνώμῃ παρ' ἡμῶν καὶ τῆς Βουλῆς Γενικῆς Ἐφορος ὅλων τῶν πραγμάτων ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποῖου τὰς ὁδηγίας δεφίλετε νὰ ὑποταχθῇτε, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του ν' ἀναφέρεσθε καθ' εὐθεῖαν διὰ γραμμάτων, στέλλοντες αὐτὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐγγράφον ἔχετε. Ὅταν δὲ ἀκούσητε τῆς σάλπιγγος, ἀκολουθεῖτε εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐρῶρσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως πρὸς τὸν ἐν Χίῳ Γεώργιον Κάτσαρην τὰ αὐτά.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΣΑΜΩ ΣΒΟΡΩΝΟΝ.)

Εὐγενέστατε κύριε Γεράσιμε Σβορώνε.

Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς φιλίας σου ἀπὸ 4 αὐγούστου 1819 γεγραμμένον καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν πρὸ πάντων ν' ἀντεπιστείλωμεν τῇ Εὐγενείᾳ σου διὰ τὴν γενναϊότητα τῶν φρονημάτων σου καὶ προθυμίαν ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν τοὺς κατ' ἀξίαν ἐπαίνους ἡμῶν καὶ τὰς εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου, τὰ ὁποῖα δέχθητε μετ' εὐχαριστίας εἰς ἀρραβῶνα τῶν ἐσομένων στεφάνων. Βίδοποιούμεν δὲ καὶ τῇ Εὐγενείᾳ σου, ὅτι τὰ πράγματα προχωρῆσαντα καλῶς, ἐπέτυχον ἤδη καὶ δεξιωτάτου καιροῦ, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ποθοῦμενον καὶ ἀπὸ χρόνων πολλῶν ἐλπιζόμενον αἴσιον τέλος. Εἶναι εὐδοκία Θεοῦ, διὰ νὰ πληρωθῶσιν αἱ προσβήσεις καὶ ἀποκαλύψεις τῶν Ἀγίων. Ὅθεν ἐνεκρίθη καὶ παρ' ἡμῶν τὸ ν' ἀποκατασταθῶσιν Ἐφοροὶ κατὰ τόπους εἰς εὐκολίαν καὶ ταχύτεραν ἐκτέλεσιν τῶν υποθέσεων μας, οἱ ὁποῖοι διορισθέντες ἤδη ἐνεργοῦν εὐτάκτως καὶ φρονίμως, καθὼς ἀπαιτεῖ τοῦ πράγματός ἡ μεγαλειότης. Ἡ αὐτόθι ἐν Σάμῳ Ἀδελφότης διωρίσθη ν' ἀναφέρεται πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνῃ Ἐφόρους κυρίου ἐντιμότατον Γεώργιον Πασχάλη, ἐξοχώτατον Μιχαὴλ Ναύτην, λογιώτατον Μηκὲ καὶ ἐκλαμπρότατον Σπυρίδωνα Δεστούνη, πρὸς τοὺς ὁποῖους πρέπει νὰ φέρῃ σέβας καὶ εὐπειθεῖαν, ἐπειδὴ χωρὶς ὑπακοῆς πόλεις καὶ

βασίλεια ἐρημοῦνται καὶ εἰς οὐδὲν καθίστανται. Λοιπὸν πρέπει καὶ συμφέρει νὰ πείθεσθε καὶ ν' ἀκολουθήσετε, ἔταν ἀκούσητε τῆς σάλπιγγος ἡμῶν, πειθόμενοι εἰς τὰς ἐδηγίας τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου σεβαστοῦ ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θέλετε μάθει ἐν καιρῷ προσήκοντι. Ἦδη δὲ ἐπειδὴ χωρὶς χρηματικὰ νεῦρα εἶναι ἀδύνατον νὰ κινήσωμεν τὰς μηχανὰς τῶν ἱερῶν μας σκοπῶν, διὰ τὸ ὁποῖον πάντες φιλοτιμοῦνται καὶ γενναιότατα συνεισφέρουν οἱ πολλοὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος, διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς οἱ Σάμιοι πρέπει ν' ἀποδείξητε πραγματικῶς τὴν φιλογένειαν καὶ προθυμίαν σας, καὶ πρῶτος ἡ ἀγάπη σου, γινόμενος παράδειγμα γενναιότητος, κατὰβαλε μίαν ἀδράν βοήθειαν. Συσκεφθεῖς δὲ καὶ μετὰ τῶν προϋχόντων λοιπῶν Σαμίων, παρακίνησον ἅπαντας νὰ μὴν λυπηθῶν τὸ ἀργύριον ἐν τοιοῦτῃ καιρῷ καὶ ἀνάγκῃ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ νὰ συνεισφέρουν ἀδρότατα, ἔχοντες ἐλπίδα, ὅτι ἐπαναλήψονται τὸ θάνατον πολλαπλασίως μετὰ δόξης αἰώνιου. Ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς Σαμίους ἐλπίζομεν ὅχι μόνον χρηματικὴν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πράγματα μεγαλύτερα, ἐπειδὴ ἀνέκαθεν οἱ πρόγονοί σας ἐστάθησαν ἀνδρείοτατοι, καὶ σεις οἱ ἀπογονοὶ τῶν κατὰ κληρονομίαν, ὡς πληροφοροῦμεθα, εἰσθε ἐν σῶμα καὶ μία ψυχὴ πάντες, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τί ἄλλο ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀγιώτερον καὶ ἀξιεπαινετώτερον; Λοιπὸν φιλοτιμηθῆτε εἰς τὴν αἴτησιν τῆς πατρίδος νὰ ἐλευθεριάσετε, γινόμενοι ἔτοιμοι εἰς τὸ στάδιον τῆς δόξης, τὸ ὁποῖον σὺς προσηλάει ν' ἀγωνισθῆτε. Ἐρρώσω καὶ εὐτύχει, τριπλόητε ἀδελφέ.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΥΔΩΝΙΑΙΣ Χ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ.)

Ἐντιμότητε Χατοῦ Ἀθανάσιε Χατοῦ Γεωργίου!

Ἐλάβομεν γράμμα τῆς ἐντιμότητός σου ἀπὸ 4 ἰουλίου 1849 γεγραμμένον, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ σ' ἐπαινέσαμεν διὰ τὰ φιλογενῆ σου φρονήματα καὶ προθυμίαν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Βέβαια, ἀγαπητέ, τοιοῦτοι εἶναι οἱ καρποὶ τῶν Μουσῶν, τὰς ὁποίας σχεδὸν πρῶτοι ἀνεκαλέσατε εἰς τὸ πατρῷον ἔδαφος καὶ ἀπολαμβάνετε αὐτὴν τὴν τιμὴν, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθῆσεται ἀφ' ὑμῶν. Ἡμεῖς μὲν οὖν κοινῶς μὲν πάντας τοὺς Κυδωνιεῖς, ἰδίως δὲ τὴν φιλοκαλίαν σου τιμῶμεν μὲ τὰ εὐχάριττά μας ταῦτα αἰσθήματα, εἰς δὲ τὴν ἐπερχομένην γενεάν τ' ὄνομά σας θέλει μείνῃ μακαριστὸν καὶ αἰώνιον. Πόσον ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι δεξιὸς εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν κίνησιν τῶν μελετωμένων πραγμάτων, ἀσύμφορον νὰ ἐκτεινώμεθα εἰς ἐπιστολήν. Διδὲ εἰδοποιοῦμεν τῇ ἐντιμότητί σου, ὅτι εἰς Σμύρνην, καθὼς καὶ εἰς ἄλλους τόπους, διωρίσαμεν Ἐφόρους

τῆς Φιλικῆς Ἑτερίας, . . . πρὸς τοὺς ὁποίους ἀναφερόμενος θελεῖς πληροφορηθῇ περιστατικώτερον τὰ τῆς πραγματείας μας καὶ τὸν Γενικὸν Ἐφορὸν ἀπάντων, τοῦ ὁποῦ το σέβαστὸν ὄνομα ἔταν ἐν καιρῷ πιστοποιηθῆς, ἐνθυμοῦ νὰ καταπεύσῃς καὶ τοὺς αὐτοὶ ἀδελφοὺς ν' ἀκολουθήσουν τὰς ἐδηγίας του, φωνησάτης τῆς σάλπιγγός μας, ἐπειδὴ ἄνευ ὑπακοῆς οὐδὲν κατορθοῦται, οὔτε κοινὸν, οὔτε ἴδιον. Πρὸς τοῦτοις, ἅμα ἔλθῃς εἰς χεῖράς σου τὸ παρόν μας, ἀμέσως νὰ παρακινήσῃς ἑλὼν τὴν φιλογενῆ ἀδελφότητα νὰ καταβάλλῃ τὰ ὑποσχεθέντα χρήματα εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος, δίδουσα τὸ παράδειγμα τῆς γενναιότητος ἢ ἐντιμότητος σὰς πρὸς τοὺς ἀκαίρως φιλοχρηματοῦντας . . . Βλέποντες τὴν πατρίδα τοσούτους αἰῶνας ἀλυσσοδεμένην, τὰ τέκνα τῆς εἰς ἐπονείδιστον ζυγὸν, τὰ ἱερὰ καὶ θεῖα τεμένη μεμιασμένα ἀπὸ τὰ βδελύγματα τῆς ἐρμηώσεως, βλέποντες καὶ πάσχοντες τὰ πάνδεινα, δὲν πρέπει νὰ διώσωμεν ὑπὲρ πατρίδος καὶ πλούτη καὶ τέκνα καὶ τὸν ἑαυτὸν μας; Λοιπὸν, φίλοι καὶ ἀδελφοί, μὴ ἀδιαφορήσητε, μὴ διὰ τὸν Θεόν! Ὁ καιρὸς ἔφθασε· ἔσση δύνασθε, ταχύνετε τὴν βοήθειάν σας· καὶ ἡ πατρίς, ἥτις ἀφεύκτως βοηθομένη ἀπὸ Θεοῦ καὶ τῶν εὐεργετῶν μας θελεῖ εὐδοκμήσει, ἡ πατρίς, λέγω, εἶναι ἕτοιμος ἐκ τῶν κόλπων τῆς ν' ἀποδώσῃ πολλὰ ἀντ' ἐνός. Ἡ ἐντιμότης τῆς, φίλε Χατση Ἀθανάσιε, φρόντισον, τὰς συνεισφορὰς ταύτας τῶν ἀδελφῶν νὰ ἐμβάσῃς ἔσση τάχος πρὸς τοὺς βοηθόντας Ἐφόρους ἐν Σμύρνῃ, ἵνα στείλωσιν αὐτάς, ἔπου ἐδιωρίσθησαν· προσέχων πρὸς τοῦτοις, ἵνα πάντες διάγωσιν ἡσύχως καὶ ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἐτοιμαζόμενοι εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου. Ἐρῶωτο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.)

Μακαριώτατε Πατριάρχα ἅγιε Ἀλεξανδρείας Κ. Θεόφιλε!

Εἴης ὑγιαίνων κατ' ἄμρῳ καὶ προχωρῶν ὅλαις πῆχεσιν ἐπὶ τὰ κρεῖττω καὶ τέλεια! Ἐλάβομεν ἄσμενοι τῆς θεσπεσίας σου Μακαριότητος ἐπιστολὴν ἀπὸ ἐ μαρτίου αὐκ' ἔτος γεγραμμένην καὶ ἐχάρημεν, ἔσση οὐδέποτε, ἐπειδὴ ἐγνωμεν πραγματικῶς καὶ ἐπληροφορήθημεν ἀναμφιβόλως, ὅτι ζῶσιν ἐτι χάριν τῆς Ἑλλάδος Βασίλειοι καὶ Χρυσόστομοι, διακρατοῦντες τοὺς πνευματικούς της οἶκας καὶ κυβερνῶντες εὐεπηβολώτατα εἰς ὄρμον σωτήριον. Ζῆθι οὖν, θεσπέσιε ἄνερ, τοιοῦτος ὢν καὶ φρονῶν, ἔσα ἡ Θεία βουλή προώρισεν ἀπὸ χρόνων αἰωνίων δι' ἀποκαλύψεων καὶ προρρήσεων. Ταῦτα δεῖ πρῶτον γενέσθαι, καὶ οὕτω τὸ τέ-

λος, ὅτε καὶ οἱ συνεργάται τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, οἱ ἀγαπῶντες τὸν πλησίον, οἱ μὴ ζητοῦντες μόνον τὰ ἑαυτῶν, κληρονομήσουσιν, ὡς υἱοὶ Θεοῦ καὶ Θεοὶ, τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ, καθὼς καὶ ἐνταῦθα παρὰ τῶν ὁμογενῶν εὐχάριστα αἰσθημάτων καὶ τὰς εὐλογίας ἡμῶν. Ἐπειδὴ ἡ παρούσα δεξιωτάτη φορὰ τοῦ καιροῦ, ἡ ποθουμένη πρὸ πολλῶν χρόνων καὶ ἀνυπομόνως ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους ἐλπίζομένη, μᾶς παρέστησε προσφευγτάτους τρόπους διὰ ζήτησιν τῶν δικαιωμάτων, δὲν λείπομεν ἀποκρινόμενοι πρὸς τὴν ἀξιολογίαν σου Μακαριότητα, ὅτι, εἰς ταχτικωτέραν καὶ ἐπωφελεστέραν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων διοίκησιν, ἐνεκρίθη παρ' ἡμῶν ἀναγκαιότατον τὸ νὰ διορισθῶσιν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος Ἐφορεῖται, αἵτινες προσέχουσιν ἀκριβῶς καὶ περιπατοῦσαι μὲ φρονήσεως λύχον, ὅχι μόνον νὰ διεξάγῃ καὶ νὰ κυβερνῶσι τὰ μέλη πρὸς παῦσιν πολλῶν ἀτοπημάτων, ἀλλὰ καὶ, χρεῖας τυχούσης, νὰ φωταγωγήσωσι πάντα τὸν πλησίον πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ. Ὅθεν καὶ διωρίσθησαν καὶ διενεργούσιν ἤδη κατὰ τὴν κοινὴν ὀρθοτέραν γνώμην καὶ εὐχὴν ἡμῶν. Ἐπὶ πάντων δὲ τῶν Ἐφόρων γενικώτατον καὶ καθολικώτατον ἐψηφίσαμεν κατ' ἐκλογὴν τὸν σεβαστὸν ἡμῖν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ὡς ἐμπειρότατον καὶ ἀξιώτατον, εἰς τοῦ ὁποῦ τὰς ὁδηγίας προτρέπομεν ἀδελφικῶς καὶ τὴν σὴν ἀξιοπρεπῆ καὶ θείαν Μακαριότητα, καθὼς καὶ τὴν λοιπὴν ἀδελφότητα, νὰ παρέχῃ τὸ προσήκον σέβας καὶ εὐπείθειαν, διευθυνόμενος ἐν θέοντι διὰ γραμμμάτων πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητα. Τοῦτο δὲ τὸ περὶ τῆς Ἐφορείας τῆς Ἐκλαμπρότητός του ἔστω ἀπόρρητον τοῖς λοιποῖς, ὡς ἀσύμφορον. Ἦνίκα δὲ ἡ σάλπιγξ τῆς φωνῆς ἡμῶν ἐνηχήσῃ, τότε δηλοποιεῖς καὶ αὐτοῖς, ὑποδεικνύων τὸ παρὸν ἡμέτερον καὶ καταπιέθων εἰς ὑπακοὴν τῶν ὁδηγίων, χρώμενος ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Δὲν λανθάνει τὸ βαθὺ τῆς φρονήσεώς σου, φίλε Θεοῦ καὶ ὁδηγὲ ἀνθρώπων πανσέδαστε, ὅτι οὐδὲν κατορθοῦται ἄνευ χρηματικῆς ἰσχύος μετὰ Θεόν. Ὅθεν εἰς τοῦτο τὸ χρεωστικὸν στάδιον, ὡς ἡνεωγμένον ὑπὲρ δόξης τῆς πατρίδος, ὑπὲρ ἀναλάμψεως τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀνάγκη πᾶσα νὰ συνδράμῃς, καθὼς οἱ ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς, καὶ νὰ δειξῇς παράδειγμα γενναιότητος τοῖς κατοικοῦσιν ἐν Πατρὶ καὶ Αἰγύπτῳ ἀδελφοῖς, ἵνα βοηθήσωσιν ἅπαντες καὶ ὑπὲρ δύναμιν. . . . Ἡ σεβαστὴ Μακαριότης σου, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ, παρακαλοῦμεν εἰς χάριν καὶ βοήθειαν ὅχι τῶν ἀσεβῶν, ἀλλὰ τῶν εὐσεβῶν καὶ τῆς ταλαίνης πατρίδος, καταβάλετε, ὁ μὲν πολὺ, ὁ δὲ ὀλίγον, μεμνημένοι τῆς χήρας ἐκείνης, ἥτις κατέβαλε τὸ πᾶν καὶ μακαρίζεται μέχρι τῆς σήμερον. Ἀλλ' ὅσον τάχος καὶ χωρὶς ἀναβολῆς, καθότι ὑπερθέσεως καιρὸν δὲν ἔχομεν, μήτε μᾶς συμφέρει ν' ἀργοπαρῶμεν. . . . Ἐμβασον τὰ χρήματα πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνῃ Ἐφόρους. . . καὶ ἔρρωσο μετ' εὐδαι-

μονίας τὸ κλέος τῶν Πατριαρχῶν, ἡ δόξα τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ στήριγμα.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΝΑΥΤΗΝ.)

Ἐξοχώτατε κύριε Μιχαὴλ Ναύτη !

Ἐλάβομεν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης σου γράμμα ἀπὸ 4 ἰουνίου 1849, καὶ ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπαινοῦντες διὰ τε τὸν ἐνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν καὶ διὰ τὴν προθυμίαν σου ὑπὲρ εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος... Τῆς αὐτοῦ ἐν Σμύρνῃ Ἐφορείας διωρίσθης μέλος καὶ ἡ Ἐξοχότης σου, καθὼς θέλεις ἰδεῖ ἐν τῷ κοινῷ γράμματι ἡμῶν πρὸς Σμυρναίους, ὁμοῦ καὶ τὴν ταρινήν τῶν πραγμάτων πρόβodon. ... (περὶ συνεισφορῶν τὰ αὐτά.) Τὰς δὲ χρηματικὰς σὰς συνεισφοράς ἐμβάσατε πρὸς τοὺς ἐν Παλαιᾷ Πάτρῃ... Πρὸς δὲ διωρίσαμεν τοὺς ἐν Χίῳ, Σάμῳ, Πάτμῳ καὶ Κυθωνίαις ἐγκριτωτέρους τῶν μελῶν, νὰ συναθροίσωσι τῶν ἀδελφῶν τὰς συνεισφοράς καὶ νὰ τὰς ἐμβάσουν εἰς τοὺς ἐν Σμύρνῃ Ἐφόρους. Καὶ ταύτας λοιπὸν ἐμβάσατε πρὸς τοὺς εἰρημένους κυρίους Βλασσόπουλον καὶ Παπαδιαμαντόπουλον. (... περὶ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.) Οὕτω ποιήσαντες, καθὼς ἡ φρόνησις καὶ τὰ παρόντα πράγματα ἀπαιτοῦν ἀφεύκτως, προσέχετε, ἵνα εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ἀκολουθήσετε τὰς ὁδηγίας τῆς Ἐκλαμπρότητός σου. Ἐβρῶσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ.)

Θεοφιλέστατε ἅγιε πρῶην Ῥογῶν κύριε Μακάριε !

Ἀποκρινόμεθα εἰς τὸ ἀπὸ 22 φεβρουαρίου 1849 γεγραμμένον τῆς σεβαστῆς Θεοφιλίας σου γράμμα, τὸ ὁποῖον λαβόντες καὶ ἀναγνώσαντες ἐχάρημεν τὰ μέγιστα, θαυμάσαντες τὸν γράψαντα ὡς ἄνδρα γενναῖον καὶ πνέοντα πατριωτισμὸν καὶ ζῆλον ἐνθεον ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας. Ἀποδέχθητι οὖν, Θεοφιλέστατε Ἱεράρχα, τὰ εὐχάριστά μας ταῦτα αἰσθήματα εἰς ἀρράδωγα τῶν μελλόντων. Διὰ νὰ μὴ ἀπεραντολογῶμεν, δὲν ἐκτεινόμεθα, ἀλλὰ δηλοποιούμεν σοι, ὅτι ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους... γράμματος θέλεις πληροφρηθῇ τὰς κοινῇ γνώμῃ ἀποφάσεις ἡμῶν (... περὶ Ἐφόρων ἐν Κερκύρῃ ὡσαύτως ἔπονται τὰ αὐτὰ περὶ χρηματικῆς καταβολῆς, καὶ περὶ Ὑψηλάντου.) Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῖν. Σὺ δὲ, Θεοφιλέστατε καὶ ἀξιολόγησας, ζώῃς εἰς μακρότητα ἡμερῶν, ἐνισχύων καὶ ἐνισχυόμενος εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ
ΦΑΡΜΑΚΗΝ.)

Κύριε Καπετάν Ἰωάννη Χ. Φαρμάκη!

Τὴν ἐπιστολὴν σου ἐν Μόσχᾳ γεγραμμένην εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν 2 αὐγού-
στου 1817, διὰ μέσου τοῦ καθηγουμένου κυρίου Νικηφόρου καὶ δι' ἀπο-
στολῆς τοῦ ἀδελφοῦ Ἀναγνώστη Παπαγεωργίου ἐν καιρῷ ἐλάβομεν. ὁ-
μοίους ἐλάβομεν τὰς σταλείσας μας ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν ἐπιστολάς τῶν
ἀδελφῶν διὰ μέσου, τὴν μὲν τοῦ Κυριακοῦ Κουμπάρη, τὰς δὲ τοῦ Χρυ-
σάνθου ἀρχιεπισκόπου Σεβρίων καὶ Ἰγνατίου Ἀρδαμερίου. Ἐμοίως καὶ τὰ
λοιπὰ τῶν Φίλων παρὰ σοῦ σταλθέντα γράμματα, καθὼς καὶ τὰ προσφερ-
θέντα παρ' αὐτῶν χρυσὰ νομίσματα 1 ἑτημειώσαμεν. Ἐπαινοῦμεν οὖν τὴν
προθυμίαν καὶ πατριωτισμὸν σου, καὶ ἐλπίζομεν προόδους ἀπὸ τὴν ἀξιο-
τητά σου. Οἱ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν φίλοι μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι σοὶ ἐμέ-
τησαν γρόσια 10,000 διὰ τὰς χρεῖας σου, καὶ ἐπαινέσαμεν τὴν προθυ-
μίαν των. Ἀλλ' ἰδοὺ, φίλε, καιρὸς, ἰδοὺ περίστασις θεῖξί, νὰ ἐκπληρώσῃ
ἕκαστος τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ἀπαραίτητον χρέος του, διὰ τὸ ὁποῖον ἀγω-
νιζέμεθα τοσοῦτους αἰῶνας καὶ ἡμεῖς, καθὼς καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν, οἵ-
τινες δὲν ἠξιώθησαν νὰ ἰδοῦν τοιαύτην ἐποχὴν καὶ ἀπέθανον περὶλυποι.
Παρευθὺς λοιπὸν, ὁποῦ λάβῃς τὸ παρὸν μας περίκληστον εἰς τὸ γράμμα
τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον διωρίζαμεν Γενικὸν Ἐφόρον ἐπὶ πάντων
τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, καὶ τὸν ὁποῖον διορίζεσθε ὅλοι νὰ
γνωρίζετε καὶ νὰ πείθεσθε εἰς τὰ ὅρδινά τῆς Ἐκκλησιολογίας του περὶ
τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ. εὐθὺς δηλαδὴ λαβὼν τὸ γράμμα μας, ἀφ' οὗ πρῶτον
συμβουλευθῇτε μετὰ τῶν κοινῶν φίλων κυρίου Γεωργίου Λεβέντη καὶ Κα-
πετάν Γεωργάκη, τοὺς ἐποίους ἀδελφικῶς ἀσπάζομεθα, καὶ ἀφ' οὗ διατά-
ξετε τὰ αὐτοῦ χαλῶς καὶ πρεπόντως, ἀμέσως κίνησον διὰ τὴν Ἡπειρον,
ὅπου θέλεις συνομιλήσῃ με ὅλους τοὺς ἐκεῖ ἐμογενεῖς Καπετανέους, τοὺς
ὁποίους προπαρασκευάζεις εἰς τὸ νὰ γίνουν ἑτοιμοὶ, ὥστε εἰς τὴν πρώτην
τῆς σάλπιγγός μας φωνὴν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς ἐδηγίας τοῦ ῥηθέντος
σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Περὶ τῶν ἀναγκαίων σοὶ χρη-
μάτων διὰ τὴν ὁδοιπορίαν σου ζήτησον τῷ ῥηθέντι κοινῷ φίλῳ κυρίῳ Γ.
Λεβέντῃ γρόσια 3000, ὅστις θέλει σοὶ δώσει ἀμέσως, βλέπων τὸ ἡμέτε-
ρον τοῦτο γράμμα. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἂν ἀρνηθῇ ὁ κύριος Λεβέντης τὴν
αἴτησίν μας, μᾶλλον δὲ τῆς πατρίδος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐλπίζομεν διὰ τὴν
ποσότητά νὰ ἐμποδισθῶσι πρὸς καιρὸν τὰ συμφέροντά της, τότε καταβαί-
νεις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου οἱ ἡμέτεροι φίλοι ἀρχιμανδρίτης Δικαῖος
καὶ κύριος Παναγιώτης Σέκερης θέλουν σοὶ δώσει ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ
ἐκείθεν περὶ ἄς εἰς τὸ εἰδοποιηθῇ σοὶ μέρος χωρὶς ἀργοπορίας καὶ ἀναβο-

λῆς. Φίλε, ἡξέυρεις, ὅτι ἡ ἀμέλεια καὶ τὸ παραμικρὸν πταῖσμα ἐπιφέρει βλάβας ὀλεθρίους. Λοιπὸν φιλοτιμήθητι, ὅσον δυνατόν, ἔχων σύμβουλον τὴν φρόνησιν εἰς τὰ πραττόμενά σου τόσον εἰς τὴν ὁδοπορίαν σου, ὅσον καὶ εἰς τὰς συνομιλίαις μετὰ τῶν ἐν Ἑπείρῃ ὁμογενῶν. Πρόσεχε καλῶς· οὗτος ὁ καιρὸς μέλλει νὰ διαχωρίσῃ τὸν σῖτον ἀπὸ τ' ἄχυρα· ἐκ τούτου ἤρτηται ἡ εὐδαιμονία τῆς πατρίδος, ὃ ἔπαινός μας ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ ἡ ἀθανασία ὅπου ζητοῦμεν. Ἐπὶ τούτοις μετὰ τὸν καταβιβασμὸν σου εἰς Ἑπειρον, καὶ ἀφοῦ ὁμιλήσῃς μετὰ τῶν κυρίων καὶ βάλης εἰς τάξιν τὰ πράγματα, ἀμέσως γράψε πρὸς ἡμᾶς κάμνωντας καταγραφὴν, ὅσων χρειάζονται διὰ τὴν ἀναγκαίαν ἐτοιμασίαν, διευθυνόμενος πρὸς τὸν γενικὸν Ἐφόρον. Ἐρρώσα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΜΟΙΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΠΑΝΑΡΕΤΟΝ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ.)

Πανοσιολογιώτατε κύριε Πανάρετε !

Γράμμα τῆς Λογιότητός σου ἀπὸ 19 νοεμβρίου 1819 ἀσμένως ἐλάβομεν, παρὰ τοῦ ὁποίου πιστοποιηθέντες τὸν παρὰ τῆς φήμης διατρέχοντα ἐν σοὶ φλεγόμενον ἔρωτα ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπευφημήσαντες ἀξίως τὸ ὑποκείμενόν σου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξελέξατο ἀγαθὴν μερίδα, μάλιστα ἐκ πρωίας ἐργαζομένου εἰς τῆς κοινῆς ἀμπέλου τὴν καλλιέργειαν. Ἀλλὰ μὴ λυποῦ· ἰδοὺ καιρὸς τρυγητοῦ· ἀποθλίψεις γλεῦκος οἶνον ἀνθοσμίου καὶ συνευφρανθήσῃ ἐνταῦθα μὲν μετὰ τῶν ὁμογενῶν σου, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Πλατῶνων καὶ Ἀριστοτελῶν καὶ ὧν τῶν σοφωτέρων τῆς κλεινῆς Ἑλλάδος. Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ καιροῦ, οἷον εἰπόντες ἔφημεν, καὶ θεομένου χρηματικῆς δυνάμεως, διὰ νὰ κίνηθῃ εὐτυχῶς ἡ μηχανὴ τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἡμῶν, παρακαλεῖται καὶ ἡ φιλογενὴς Ἑλλογιμότης σου, ἵνα μὴ μείνῃ ἀσύντακτος καὶ ἀσυντέλης, ἐν ᾧ πάντες οἱ ὁμογενεῖς καθ' ἐκάστην καταβάλλουσιν ὄχι μόνον τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ δύναμιν, καθὼς ἔπειτα οἶμαι ἀποδεχθῇ γεγραμμένον εἰς τοὺς πίνακας τῆς αἰδιότητος. Λοιπὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφε, χάριν τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς, τῆς εὐεργετιδος Ἑλλάδος, τῆς ταλαίνης Ἑλλάδος, σύντρεξον, οὕτως εἰπεῖν, καὶ βοηθήσον, παρακινῶν καὶ ὅσους ἄλλους εἶδας, καθὼς διδάσκαλος, φιλογονεῖς καὶ φιλοπάτριδας εἰς συνεισφορὰν, ἵνα ἡ μὲν πατρὶς ὠφεληθεῖσα ὑπὸ τοῦ δεξιωτάτου καιροῦ τούτου, τοῦ παραστήσαντος ἡμῖν σωτηρίας τρόπους, ἐπαναλάβῃ· ἡ δὲ Λογιότης σου, καθὼς βοηθὸς καὶ ἐργάτης ἐκ πρωίας τοῦ ἀμπελῶνός μας, ἀπολαύσεις ὄχι μόνον τὸ δινάριον, ἀλλὰ καὶ τοὺς

πρέποντας ἐνδόξους στεφάνους. Ταύτας δὲ τὰς συνεισφορὰς μέτρησον τῷ ἄρχοντι γραμματικῶ τῆς Παναγιότητός του Γεωργίῳ (τῷ Ἀφθονίῳ), τὸν ὅποιον διορίζομεν νὰ ἐμβάσῃ αὐτὰς εἰς τὴν διωρισμένην κάσσαν, καθὼς γινώσκει ἡ Σοφολογιότης του. Ἐρῶσω ἐπὶ τὰ κρείττω χωρῶν καὶ ἀγωνιζόμενος, ἀγαπητὲ καὶ ἀξιόγαστε.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤ. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ.)

Σεβάσμιε Ἀρχιεπίσκοπε Σεβρῶν κύριε Χρυσάνθε!

Τὸ ἀπὸ 13 αὐγούστου 1818 γράμμα τῆς Σεβασμιότητός σου λαβόν-
τες, ἀνέγνωμεν τὰ γραφόμενα καὶ ὑπερήσθημεν, ἐφ' οἷς διάγεις εὐ πράτ-
των καὶ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Δὲν λείπομεν σὺν ἀποκρι-
νόμενοι, καὶ τοι βραδύτερον διὰ τὰς ἀσχολίας μας, νὰ ἀντιπροσφέρωμεν
καὶ ἡμεῖς πρὸς τὴν Σεβασμιότητά σου τοὺς ἀναλόγους ἐπαίνους, τοὺς
ὁποίους θέλεις δεχθῇ ὡς ἀρραβῶνα τῶν μελλόντων στεφάνων. Ἀλλ' ἐ-
πειδὴ ἡ παρούσα τοῦ καιροῦ φορὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε καὶ νὰ μᾶς ἀναγ-
κάζῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν μελλόντων σκοπῶν ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ἐὰν
ἀποφύγωμεν, καταδικαζόμεθα καὶ μένομεν κεχηγνότες, ὡς ἄλλοτε πολ-
λάκις δι' ἀμάθειαν καὶ κακοήθειαν, τούτου χάριν συμφέρει, ἅπαντες μιᾷ
γνώμῃ νὰ συνδράμωμεν ὅλαις δυνάμεσι καὶ νὰ δειξώμεν εἰς τοῦ κόσμου
τὸ εὐρυχωρότατον θέατρον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀκόμη ζῶσι. Λοιπὸν,
σεβάσμιε Ἱεράρχα, ὡς καλὸς καὶ ἀγαθὸς ποιμὴν, θύων τὴν ψυχὴν
ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου, φιλοτιμήθητι καὶ ἡ Σεβασμιότης σου ν' ἀποδειχθῇ
γενναῖος συνδρομητής, καταβάλλων μίαν ἀδροτέραν βοήθειαν εἰς τὸ κοι-
νὸν κιώτιον, παρακινῶν, καὶ ὅσους οἶδας εὐκαταστάτους, εἰς δυνατὰς
συνεισφορὰς, ἵνα δι' αὐτῶν τῶν χρημάτων δυνηθῶμεν ὅσον τάχιστα νὰ
κινήσωμεν τὴν μηχανήν μας καὶ νὰ μὴν ἀψήσωμεν νὰ παρέλθῃ ἡ εὐ-
καιρία, ἣτις ἔλαμψεν εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς πατρίδος μας. Τὰ πρὸς ἡ-
μᾶς γράμματά σου καὶ τὴν ὑποσχεθεῖσαν συνεισφορὰν καὶ ὅλην τὴν ἐσ-
χάτην ταύτην δυνατὴν βοήθειάν σου, ὁμοῦ μὲ ὅλα τὰ παρὰ τῶν λοιπῶν
φιλοκάλων ὁμογενῶν συναθροισθέντα χρήματα, θέλεις ἐμβάσαι πρὸς τὸν
σεβαστὸν ἡμῶν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, τὸν ὅποιον κατεστήσα-
μεν Γενικώτατον Ἐφορον τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας μας,
διορίσαντες πάντα τὰ μέλη, καθὼς ἤδη καὶ τὴν Σεβασμιότητά σου, ἵνα
παρέχῃσι τὸ προσήκον σέβας καὶ εὐπείθειαν εἰς τὰς δδηγίας τῆς αὐτοῦ
Ἐκλαμπρότητος, καθότι ἄνευ ὑπακοῆς πολιτικῆ κοινωνία οὐ συνίστα-
ται. Ἐρῶσω ἐπὶ τὰ κρείττω χωρῶν καὶ βελτιούμενος, Ἱεράρχα παν-
σέβαστε.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝ-
ΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΙΩΑΝΝΙΔΗΝ.)

Κύριε Ἀντώνιε Ἰωαννίδη!

Τὴν ἀπόκρισιν τῶν γραμμάτων σας ἐστείλαμεν διὰ τοῦ κυρίου Ἰωάννου Κοκκῶνου, διδασκάλου τοῦ Ἀποστόλου Πατᾶ, καὶ ἴσως ἄχρι τοῦδε ἔφθασεν εἰς χεῖράς σας. Τὰ πράγματα ἐπειδὴ ἔφθασαν εἰς τὴν ποθυμένην ἀκμὴν, διὰ τὴν κερδήσωμεν ἐκ τῆς πραγματείας μας καὶ νὰ μὴ χάσωμεν κόπους, ἔξοδα καὶ τέλος τὰ καπιτάλια, διὰ τοῦτο μᾶς διορίζουν οἱ Κύριοι νὰ σᾶς γράψωμεν ν' ἀκολουθήσετε τὸ ταξιδιόν σας μετὰ τοῦ κυρίου Μαρτῆ καὶ τὰ Ν. 2 καὶ 3, ὅπου θέλετε ἀνταμωθῆ με τοὺς κυρίους Θωμαῖδην, Ἀρμόδιον καὶ Καλὸν, καταγινομένους εἰς τὸ πλάνησον τῆς συντροφίας μας. Ὅθεν πρέπει νὰ παρευρεθῆτε καὶ σεῖς, καὶ πλέον τὰ γράμματα ἅς τὰ μάθουν καὶ ἄλλοι. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲν ἀκολουθήσετε τὰ ὅρδινά τῶν Κυρίων, ἀνάγκη νὰ μᾶς στείλετε τὴν παραίτησίν σας. Ἄλλοι ν' ἀγωνίζονται, καὶ ἄλλοι ν' ἀπολαύσουν τοὺς καρποὺς καὶ τὰ κέρδη, δὲν εἶναι δίκαιον. Λοιπὸν ἀκολουθήσατε, ὡς σᾶς γράφομεν μετὰ τὴν γνώμην τῶν Κυρίων, τὸ ὅποιον σᾶς λέγομεν εἰς πληροφορίαν καὶ πιστοποίησίν σας. Ἐρῶσθε.

(Σημειώτεον, ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεράτης Ἀρχῆς ἔγγραφα ἐξηγάγομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ, διασωθέντος καὶ περιελόντος εἰς χεῖρας ἡμῶν, πρωτοκόλλου τῶν ἐξερχομένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξ οὗ καὶ διάφορα ἄλλα ἀποσπάσαντες κατεχωρήσαμεν ἐν τε τῇ κειμένῳ καὶ ἐν ταῖς σημειώσεσι· παρελείψαμεν δὲ καὶ τινὰ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ταυτολογιῶν. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρωτόκολλον ἐπιγράφεται «ΑΝΤΙΓΡΑΦΑΙ» ὡς εἴθισται τότε.)

(ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.)

Πανιερώτατοι καὶ Θεοπρόβλητοι Μητροπολῖται, Θεοφιλέστατοι ἅγιοι Ἐπίσκοποι, ἐν Χριστῇ μοι πατέρες σεβάσμιοι, εὐγενέστατοι καὶ ἐντιμώτατοι Ἀρχοντες καὶ προσετώτες πασῶν τῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ λοιποὶ ὡσαύτως ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ Νησιῶται!

Χρέος ἀπαραίτητον νομίζων τὸ νὰ ἀποκαταστήσω τὸν ἑαυτὸν μου, ὅσον τὸ δυνατόν, συντελεστικὸν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ποθητῆς μοι πατρίδος, τῆς ὁποίας καυχῶμαι ὅτι εἶμαι τέκνον πιστὸν καὶ γνήσιον, παρῆρσιάζομαι μὲ θάρρος διὰ τῆς παρούσης μου ἐπιστολῆς, δηλοποιῶν πρὸς ὑμᾶς ἅπαντας τὸ πόσον πρέπει νὰ ὠφελῇθωμεν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἀρμε-

δίου καιροῦ μὲ μικρὰς τινὰς θυσίας, διὰ τὰ ἀναλάβωμεν τὰ προπατορικὰ ἡμῶν δικαιώματα καὶ αὐτὴν τὴν τελείαν ἐλευθερίαν μας. Καθὼς ὅμως ὁ ἱατρὸς δὲν δύνανται ἀλλέως νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὴν πλέον παραμικρὰν νόσον, πρὶν νὰ γνωρίσῃ τὰς αἰτίαις ταύτης· οὕτω καὶ ἡμεῖς δὲν θέλομεν ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ μὲ ὅλην τὴν δεξιὰν ταύτην τύχην, ἀνίσως δὲν ἐξακριβώσωμεν πρῶτον, καὶ ἐπομένως δὲν ἐμποδίσωμεν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ, ὅπου ἡ φύσις μᾶς ἐχάρισε, τὰς κατ' αὐτὸ αἰτίαις τῆς μέχρι τοῦδε δουλείας μας.

Πρώτη καὶ μεγαλητέρα πασῶν τῶν αἰτιῶν εἶναι, ὅτι ποτὲ δὲν ἠθελήσαμεν νὰ πιστεύσωμεν, πῶς ἡμεῖς μόνον, μίαν σταθερὰν ἀπόφασιν κάμνοντες νὰ ἐλευθερωθῶμεν, δυνάμεθα· καὶ οὕτω μὴ συλλαμβάνοντες τὴν ἰδέαν ταύτην, οὔτε ἐνασχολούμεθα, οὔτε πασχίζομεν νὰ τὸ κατορθώσωμεν.

Δευτέρα, ὅτι διὰ χαμερπέστατα καὶ μηδαμινὰ κέρδη διαφερόμεθα καὶ γινόμεθα θυσία τῆς ἐπαράτου ἡμῶν διχονοίας πάντοτε, ἥτις καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀποτελεῖ τὴν δυστυχίαν μας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει μᾶς παραδῶσει, φεῦ! τῷ διαβόλῳ, ὡς ἀντιφερομένη εἰς τὴν εὐαγγελικὴν κυρίαν ἐντολὴν τὴν: «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν».

Τρίτη, ἡ ἀνόητος φιλαυτία, ἥτις μᾶς κατακυριεύει καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ ὅλας ἐκείνας τὰς γνώσεις, τῶν ὁποίων ἡ στέρησις μᾶς κατακρατεῖ ὑπὸ τὸν τρομερὸν αὐτὸν ζυγὸν τῆς δουλείας.

Ἰδοὺ ἐν συνόψει αἱ πρῶται καὶ κύριαι αἰτίαι, τὰς ὁποίας ἂν δὲν πασχίσωμεν ὅλως δυνάμεσι νὰ τὰς ἐξαλείψωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐλπίδα σωτηρίας δὲν θέλομεν ἔχει πώποτε. Ἔως πότε λοιπὸν θὰ τυφλώττωμεν; ἔως πότε δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι μόνη μίᾳ κοινῇ ἐπίμονος ἀπόφασις αὐτοῦ κακῶς ζῆν τὸ τεθνᾶναι κρεῖσσον» δύναται νὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχεῖς; ἔως πότε θὰ κατασπαρταζώμεθα μεταξὺ μας ἄνευ οὐδενὸς λόγου; ἔως πότε δὲν καταλαμβάνομεν, ὅτι ἄνευ τῆς ἐμονοίας θὰ ἐξωκληρισθῶμεν ἐν τάχει ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τοὺς κώδεκας; ἔως πότε θὰ περιπλανώμεθα ὑπὸ τῆς ματαίας φιλαυτίας, ἀενάως προσκρούοντες καὶ μὴ καταδεχόμενοι εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ καθοδηγίας τῶν καλλιτέρων μας νὰ ὑπακούωμεν;

Ἄς παύσωμεν πλέον διὰ τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν, ὅπου χρεωστοῦμεν εἰς τὴν θαυμαστὴν ἡμῶν πατρίδα, ἀπὸ τοῦ νὰ παρασυρόμεθα ἀπὸ τὴν ἀλογίαν τῶν παθῶν μας. Ἄς ἀτενίσωμεν εἰς τὰ κατέναντι ἡμῶν σεβαστὰ μνημεῖα τῶν προπατόρων μας. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν, ποίων ἡρώων ἀπόγονοι εἴμεθα, καὶ ἃς μὴ σμικρύνωμεν τὴν ἀθάνατον ἐκείνων δόξαν μὲ τὴν ἰδικὴν μας ἀναξιοσύνητα· καὶ τέλος, ἀφ' οὗ χαλινὰ γωγῆσωμεν μὲ τὸ λογικὸν τὰ πάθη μας, ἃς ἐπιστήσωμεν τὴν διάνοιάν μας εἰς τὰς παρούσας εὐτυχεῖς περιστάσεις, πῶς ὅλα πρὸς βοήθειάν μας συντρέχουσι. Ἐ-

χαμεν ἓνα δεύτερον μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅστις μὲ ἀνυπομονησίαν περιμένει, νὰ μᾶς ἰδῇ μὲ τὴν σπαθὶ εἰς τὰς χεῖρας, ἀπαιτοῦντας τὰ δικαιώματα μας, διὰ νὰ ἐκτείνῃ ἀμέσως τὸν κραταῖον αὐτοῦ βραχίονα πρὸς ὑπεράσπισίν μας. Ἐχομεν εἰς τοῦτο ἐναργεστάτας ἀποδείξεις τὰς συνεχεῖς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας τῆς αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος. Ἐχομεν τὰς ἐσωτερικὰς συγχίσεις καὶ ἐπαναστάσεις, αἵτινες ἐπασχολοῦσι τὰς ἀντιζήλως μὲ ἡμᾶς φερομένας εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, διὰ νὰ ἐπαγρυπνῶσι καὶ ἐμποδίζωσιν ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν κινήματα τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἄλλοτε. Ἐχομεν τὴν παντελῆ ἀδυναμίαν, νωθρότητα καὶ ἀμάθειαν τῶν ληστρικῶς κρατούντων ἡμᾶς τυράννων· καὶ ἐξ ἐναντίας ἡμεῖς τὴν καρτερίαν, τὴν γενναϊότητα καὶ τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον φῶτα τῆς παιδείας. Ποίᾳ ἄλλας λοιπὸν δεξιωτέρας περιστάσεις, διὰ νὰ κινήθωμεν, περιμένομεν; Ἄν τῶρα δὲν καταθραύσωμεν τὸν τύραννον, πότε θὰ τὸ κατορθώσωμεν; Ὅχι βέβαια, τὸν καιρὸν ὅς μὴ τὸν ἀναβάλωμεν, ἐπειδὴ καὶ πάντοτε δὲν τὸν εὐρίσκομεν· ἀλλ' ἅπαντες μιᾷ ψυχῇ, μιᾷ γνώμῃ καὶ μιᾷ ἀποράσει ὅς ἀναλάβωμεν τὸν ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως καὶ πατρίδος σωτήριον ἀγῶνα, παγιοῦμενοι εἰς τὴν ἱερὰν ἀπόφασιν ἢ ἐλευθέρως νὰ ζήσωμεν, ἢ ἐντέλως νὰ ἀποθάνωμεν.

Ὑμεῖς δὲ, Σεβασμιώτατοι ἡμῶν ποιμένες, τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεὸν αἵροντες, καὶ μὲ τὰς ἱερὰς εὐλογίας σας τὰς κεφαλὰς ἡμῶν καλύπτοντες, εὐχεσθε ὑπὲρ τῆς τελείας τῶν τυράννων ἐξολοθρεύσεως. Ὑμεῖς δὲ ἄρχοντες καὶ προεστώτες δεῖξατε τὸ καλὸν παράδειγμα μὲ τὰ ἔργα εἰς τὸν ὅς ὑμεῖς λαόν· ἐμψυχώσατε τοὺς δειλοὺς· συμβουλευέσθε τοὺς γνώσεις καὶ πείραν πραγμάτων ἔχοντας πεπαιδευμένους τοῦ ἔθνους μας· καταβάλετε κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς χρηματικῆς καταστάσεώς σας· προφθάσετε εἰς τοὺς χρήζοντας τὰ ἀναγκαῖα μέσα, καὶ προπορεύεσθε. Καὶ ὑμεῖς λοιπὸν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί Ἕλληνες, δεῖξατε τὴν ἀπαιτουμένην ὑποταγὴν καὶ εὐπειθειαν εἰς τοὺς μεγαλητέρους σας· ζωσθῆτε τὰ σπαθία σας, πιάσατε τὰ κουφένιά σας, καὶ συνεριζόμενοι ὁ εἰς πρὸς ἄλλον γενναίως νὰ τρέξετε ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς δόξης θάνατον.

Καιρὸς λοιπὸν, καιρὸς, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί! Μὴ φοβῆσθε, ἐτοιμασθῆτε καὶ ἐμπρός.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ χρέος ἐξέθεσα ἐν τῇ προκλήτῃ μου ἐπιστολῇ· ὃ δ' ἐπιφέρων αὐτὴν κύριος Εὐαγγέλης Μαρσαράκης, ἀνὴρ τίμιος καὶ ἀξιώπαινος διὰ τὴν ἄκραν φιλογενεῖάν του, θέλει σᾶς ἀναφέρει καὶ ἀπὸ στόματος, ὅσα ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἡξεύρετε, τὰ ὅποια εἰς γραφὴν δὲν ἐνέπιστεύθην, καὶ ἅτινα ἀκροαζόμενοι μετὰ προσοχῆς, θέλετε δῶσαι κάθῃς πίστιν καὶ θέλετε ἐξακολουθήσαι κατὰ τοὺς λόγους καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ ἄνευ τοῦ παραμικροτέρου δισταγμοῦ, προσέχοντες μόνον εἰς ὅλα

τὰ κινήματά σας νὰ μεταχειρίζεσθε τὴν μυστικότητα, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐπιμονήν. Ἐγὼ δὲ μένω ἐπευχόμενος πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς ὑγείαν ἐντελεστέατην καὶ κοινὴν ἐπιτυχίαν. Γένοιτο! Γένοιτο!

Κισινεύη 1820.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΚΙΑΣΤΑ ΠΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ.)

Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ, φιλογενέστατε κύριε!

Ἰδού ὅπου νεοπαρεισαχθεὶς εἰς τὸ ἱερώτατον ἐθνικὸν σύστημα, τὸ ἐνασχολούμενον διὰ τὴν μέλλουσαν τῆς φίλης πατρίδος εὐδαιμονίαν, ἅμα ἀξιῶμαι μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ προστρέξω εἰς τὸ σκέπος τῆς πανεκλάμπρου εὐνοίας σας. Δὲν κρίνω δίκαιον εἰς τὰ συνιστῶντα μέλη τοῦ καθαρῷ πατριωτισμοῦ τὸ νὰ μακραίνω τὸν καιρὸν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντός μου, διότι ἀργὰ καὶ μόλις ἐγνώρισα τὰς λαμπροτάτας ἀκτῖνας τοῦ ἱεροῦ τούτου πράγματος· ἀλλὰ πρόλαβάνω τὴν πολύτιμον ταύτην στιγμήν, καὶ δίδωμι πάντα καὶ ἐμαυτὸν πατρίδος ἕνεκα. Λυποῦμαι μὲν, ὅτι εἶμαι ὀψτερος τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ χαίρω, διότι εὐελπιῶμαι, ὅτι θέλει ἀπολαύσω, τὴν ὁποίαν ζητῶ νὰ με χορηγήσῃτε εὐκολίαν τὸ νὰ ἐκδικηθῶ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου πατρός μου Νότζο Γκιάστα, ἀνιλεῶς φονευθέντος παρὰ τοῦ κακίστου τυράννου Ἀλῆ Πασῆ, ὁ ὁποῖος καταπατήσας τὰ χρέη τῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πολυχρονίου διατριβῆς μου καὶ ἐνασχολήσεως, καὶ πεισθεὶς εἰς τὰς ἐναντίον τῆς πατρικῆς μου οἰκογενείας δοθείσας αὐτῷ συκοφαντίας, ὅτι αὐτὴ ὑπῆρχε μέλος τοῦ συστήματος τοῦ αἰδίδιμου Γκενερὰλ Παπαδόπουλου, ἔδωσε τὴν αἰμοδόρον ἀπόφασίν του, ἵνα ἡ αὐτὴ οἰκογένειά μου μηδενισθῇ· καὶ τὸν μὲν ποθητὸν πατέρα μου ἔδωκεν εἰς σφαγὴν, δημεύσας τὰ ὑπάρχοντά μας, ἐμὲ δὲ ἐδίδασκε φυγόντα νὰ δεινοπαθῶ μακρὰν τῆς πολυστενάκτου πατρίδος μου Ζαγόρι πρὸ δεκατρία σχεδὸν ἔτη μέχρι σήμερον. Τούτων τῶν δύο ἀπαραιτήτων ἱερῶν καθηκόντων μου ἕνεκα τολμῶ νὰ θερμοίκετεύσω τὴν πολυσέβαστον Ἐκλαμπρότητά σας, διὰ νὰ συγκατανεύσῃτε εἰς ταύτην τὴν οἰκτροτάτην μου δέησιν, καὶ μὲ ἀξιώσετε μὲ τὰς ἐκλάμπρους σας προσταγὰς καὶ ὁδηγίας, διὰ νὰ μισεύσω διὰ τὴν πολλὰ παρ' ἐμοῦ σεβομένην πατρίδα μου, ἔνθα ἐλπίζω νὰ συνεργήσω τὸ ὑπὲρ δύναμιν πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ὁποίων πατρῶων θειῶν πρὸ τόσους αἰῶνας ἀφορήτως ἐδοκίμασα· καθότι πρὸ ὀφθαλμῶν μου τὸν θάνατον ἔλαβον, καὶ ἀφιερῶσας εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Ὑψίστου καὶ εἰς τὴν φροντίδα τῶν εἰς Ἰσμαὴλ φιλογενῶν ἀδελφῶν τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα τέκνα μου, ἐνασχολοῦ-

μαι εἰς τὸ νὰ προδιαθέσω τὰς ἐδῶ μερικὰς ὑποθέσεις μου, καὶ λαμβάνοντας τὸ πασαπέρτιόν μου ἅμα ἀναχωρήσω διὰ Βουκουρέστιον, καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖ ἀντάμωσιν τοῦ ἐξαδέλφου μου κυρίου Ριζάρη ἀπεράσω εἰς τὴν πατρίδαν, ἀκολουθῶντας, ὡς ἤθελέ με ἐδηγήσῃ ἡ τῆς βουλῆς σας προσταγή. Ὑποληφθῆτε, παρακαλῶ, ἕναν, ὃ ὅποιος καυχᾶται μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς μὲ τὸ βαθύτατον σέβας νὰ κηρύττῃται

τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος ὃ ὑποκλινῆς δοῦλος

ΚΩ. ΓΚΙΑΣΤΑΣ.

Ἐν Ἰσμαήλ τῇ 27 φεβρουαρίου 1821.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΚ ΓΑΛΛΙΟΥ ΠΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ.)

Τὴν ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα ταπεινῶτατοι προσκυνοῦμεν.

Μέσον τοῦ ἐδῶ ἐλθόντος κυρίου Εὐαγγελείου Μαντσαράκη ἡξιώθημεν τῆς τιμῆς τοῦ νὰ πληροφορηθῶμεν διὰ τὰ αἴσιον καὶ δι' ἡμᾶς ὑπερῆδυστον τῆς ὑγείας Σας, ὑπερχαρέντες τὰ μέγιστα δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ εὐχόμενοι ἐκ μυχῶν ψυχῆς ν' ἀξιούμεθα παρομοίων εὐαγγελειῶν διηνεκῶς πρὸς εὐφρόσυνόν μας ἀγαλλίασιν, τολμῶμεν εὐθαρσῶς νὰ προσφέρωμεν τὸν ἑμαυτὸν μας εἰς κάθε νεῦσιν καὶ ἐπιταγὴν τῆς Ἐκλαμπρότητός σας μ' ὅλον τὸν διακαῆ καὶ πεπυρακτωμένον ζῆλον ἐν ὁποῖα δὴποτε περιστάσει, θέσει καὶ καιρῷ. Διὸ Σας προσκυνοῦμεν ἐγκαρδίως καὶ μένομεν μ' ὅλον τὸ βαθύτατον σέβας.

Τῇ φεβρουαρίου 1821

ἐκ Γαλατζίου.

τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος

ἐκδοτοὶ καὶ ὑποκλινεῖς δοῦλοι

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΖΩΡΖΟΠΟΥΛΟΣ,

ΚΩΣΤΗΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ,

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ,

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΥ,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ,

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΜΟΣΤΡΑΣ,

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ,

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΛΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ,

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΔΑΜΙΑΝΗΣ,

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΟΥΖΕΛΗΣ,

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΕΤΣΟΓΑΡΟΣ,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ.

(ΥΠΟΣΧΕΤΙΚΟΝ ΜΗΓΚΛΑΡΗ.)

Ἐγὼ ὃ ὑπογεγραμμένος ὑπόσχομαι, ὅτι θέλω φυλάττει μυστικῶς, ὅσα μοὶ ἐμπιστεύονται παρὰ τῶν σεβαστῶν κυρίων Ὑψηλάντιδων ὑπόσχο-

μαι νὰ θυσιάζω καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν βράνιδα τοῦ αἱματός μου μετὰ τὰ τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀνθρώπων ὑπὲρ τῆς πατρίδος μας Ἑλλάδος· ὑπόσχομαι νὰ γνῶρίζω δι' ἀρχηγόν μου τὸν ἐκλαμπρότατον πρίγκιπα Ὑψηλάντην καὶ ὑποτάττωμαι εἰς τὰς διδομένας μοι προσταγὰς παρ' αὐτοῦ· ὑπόσχομαι, ὅτι δὲν θέλω ποτὲ παραδοθῇ εἰς χεῖρας τῶν τυράννων μας, ἂν ἤθελε διακινδυνεύσει εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ μου· ὑπόσχομαι τὰ αὐτὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀνθρώπων· ὑπόσχομαι τέλος, ὅτι θέλω προσπαθῇ διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν ἀνθρώπων μου. Ταῦτα ὑπόσχομαι ἔμπροσθεν τῆς ἀγίας Βίβλου καὶ ἐπάνω εἰς τὸ κατὰ τῶν τυράννων σπαθί μας, ἅπαρ ἂν δὲν φυλάξω μέχρι κεραίας, νὰ παραδίδωμαι τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι καὶ νὰ καταστρέφωμαι παρὰ τῶν πατριῶτων καὶ ἀρχηγῶν μου, ὡς ἀνάξιος τοῦ εὐγενοῦς τούτου ἀγῶνος καὶ τῆς πατρίδος μου. Διδ καὶ εἰς ἐνδειξὴν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνυπόγραφον καὶ ἐσφράγιστον.

Κισινεύη τῇ 16 φεβρουαρίου 1821.

ΗΛΙΑΣ ΜΗΓΚΛΑΡΗΣ.

(Ἀληθῶς ὁ Ἡλίας Μήγκλαρης διετήρησε πιστῶς τὴν ἀνωτέρω ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, πολεμήσας σταθερῶς ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γαλαζίου καὶ πεσὼν ἡρωϊκῶς ἐν τῇ τοῦ Σκουλενίου.)

(Ὑποσχετικὸν Κανόυσου)

Προσταχθεὶς παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, διὰ νὰ ἀπέλθω εἰς Ἡπειρον καὶ νὰ ἐγχειρίσω τὰ ἐμπιστευθέντα μοι πρὸς τοὺς Καπετανέους γράμματα τῆς Ἐκλαμπρότητός του, καὶ ὑπακούσας ὑπόσχομαι ἀπερχόμενος νὰ ἐγχειρίσω τὰ γράμματα ἀσφαλέστατα, πρὸς οὓς καὶ ὅπως διετάχθην, καὶ νὰ προσπαθῶ, ὅσον ἐνεστί μοι, καὶ περὶ τῆς ταχίστης ἐπιστροφῆς μου, χωρὶς νὰ ἀναφέρω πρὸς τινὰ τὸ παραμικρὸν καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀπέρχομαι. Ὅψέποτε δὲ ἤθελα παρεκτραπῇ τῶν ὑποσχέσεών μου τούτων, ἡ Θεία δικαιοσύνη νὰ ἐκκενώσῃ καὶ νὰ ῥίψῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς μου ὅλους τοὺς τρομεροὺς κεραυνούς της, καὶ νὰ παιδεύωμαι λογιζόμενος ὡς κακεντρέχης, ἀποτρόπαιος καὶ ἀνάξιος τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ εἰς ἐνδειξὴν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνυπόγραφον.

Κισινεύη τῇ 29 ἰανουαρίου 1821.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΝΟΥΣΗΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Χ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ ΠΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ ΠΡΗΝΑΡΗΝ.)

Ποθητέ χαίρει!

Βαρλέτα 2 μαρτίου 1819.

... Χθές, εἰς τὴν πρώτην δηλαδὴ τοῦ τρέχοντος κατὰ τὴν 15 ὥραν τῆς αὐγῆς, ἀνεχώρησαν ἀπεδῶ ὁ Μινίστρος (Ι. Καποδίστριας) διὰ πα-
τρίδα μετὰ τὰ πλοῖα τοῦ Ζούπα καὶ Καποδίστρια. Δὲν ἔλειψα εἰς τὸν ἀ-
ναχωρισμόν του νὰ τῇ ἐμιλήσω καὶ πάλιν διὰ τὸ ὑποκείμενόν σας. Μοὶ
ἀπεκρίθη κατὰ μόνας δύο λόγια πολλὰ θεμελιώδη καὶ οὐσιωδέστατα,
τὰ ὅποια ἡ ἀνταμωσίς μας θέλει σᾶς τὰ κάμει γνωστὰ, καθὼς καὶ ἄλ-
λα πολλά...

Ἀδελφε χαίρει!

Βαρλέτα 1 ἰουνίου 1819 ν.

Ἡ ἐπιστροφή τοῦ φίλου (Ι. Καποδιστρίου), ὡς ἐγνώρισα, μέλλει νὰ
προξενήσῃ μεταβολὴν τῶν πραγμάτων, καὶ ξεχωριστὰ τὸ κρᾶξιμόν του
ἐστάθη μετὰ πέντε ταχυδρόμους, τρεῖς διὰ Κωνσταντινουπόλεως καὶ δύο
ἀπὸ Ἰταλίαν. Ἡ μεγάλη του βία καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι φροντίδες, ὅπου
τὸν περικυλῶσαν, ἐλίγην βοήθειαν ἔδειξε κατὰ τὸ παρὸν καὶ πρὸς ἐμέ-
μολοντοῦτο ἀδιαφορῶ. Πρέπει νὰ φερώμεθα κατὰ τὰ περιστατικά. Ἐγὼ
μελετῶ νὰ πλεύσω. Ὅλα τὰ ἐπίλοιπα τὰ ἀφίνω εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ
Παντοκράτορος.

Ὁ Θρ. (Θρασύδουλος Λευριώτης) εἶναι ἀσθενής· ἀλλ' ἡ ἀσθενεία του
δείχνει καὶ ὀλέθρια σημεῖα, καὶ τοῦτό με λυπεῖ εἰς ἄκρον. Δὲν ἔλειψα,
ἀδελφε, πάντοτε ἀπὸ τὸ νὰ τῇ λέγω, ὅσα ὁ νοῦς μου γνωρίζει συμφέ-
ροντα· ἀλλ' ἡμεῖς (κατὰ δυστυχίαν) τοῦ νῦν αἰῶνος φανταζόμεθα νὰ ἡ-
μεθα φιλόσοφοι, πολιτικοί, πολεμικοὶ καὶ τέλος εἰδήμονες πάντων. Διὰ
τοῦτο χρειάζεται ὑπομονὴ καὶ ἐπιτηδειότης εἰς τὰ τοιαῦτα. Σοὶ εἶπον αὖ-
τά, ἐπειδὴ εἶσαι ἀδελφός, καὶ ἔστωσάν σοι μόνω γνωστὰ. Ὑγίαινε, ἀδελφε,
καὶ εὐτύχει. Δέξου τὸ γλυκὺ φίλημα τῆς ἀποχωρίσεως, ἐν ὅσῳ ὁ σὺρα-
νὸς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ σφικταγκαλιασθῶμεν μετὰ δάκρυα χαρᾶς εἰς τὸ
φίλον ἔδαφος. Σοὶ παρήγγειλα μετὰ τὸν Ἰωακείμ νὰ μοὶ στείλῃς ἐλίγην
τριεστίνικην διὰ τὸ ταξεῖδι. Ἄν ἡμπορέσης, μετὰ ὑποχρέονεις. Ἐρῶωσο.

Ἀδελφε χαίρει!

Βαρλέτα 6 ἰουνίου 1819 ν.

Διὰ τοῦ φίλου καὶ γραμματοκομιστοῦ ἔλαβον τὸ ποθούμενον (μπα-
ροῦτι), διὰ το ὁποῖόν σοι μένω εὐχάριστος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλ-
λην δούλευσιν· ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον μέσον ὅπου δοξάζει τοὺς
ἰσχυροὺς, καὶ ἀγορθεὶ τοὺς πεπτωκότας.

Φίλε, παρ' ἐμοῦ οἱ ἐδῶ δὲν ἤμποραῦν νὰ μάθουν τίποτε· δὲν εἶναι ἔμως δυνατόν νὰ μὴ μάθουν, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω εἰς Πάτραν, ἐπειδὴ ὁ ἱ-
διος καρaboκύρης τοῖς τὸ λέγει. Ἐγὼ ἔμως λέγω, ὅτι ἐκεῖθεν ἀπερνῶ
διὰ Ῥωσσίαν, ἀγκαλὰ οὔτε μ' ἐρώτησέ τινας, οὔτε τολμὰ νὰ μ' ἐρω-
τήσῃ. Ἄφες τους, καὶ ἂς γαυγίζουσιν. Ἐγγύζει ἴσως ἡ ὥρα νὰ γνωρίσουν
ὅχι μόνον τὰ σφάλματά των, ἀλλὰ νὰ νομισθοῦν καὶ ὡς θάρρος τῆς γῆς.

Ἀδελφε, ἐγὼ δὲν πρέπει πλέον νὰ στοχασθῶ κινδύνους. Ἡ ὥρα δὲν
μὲ συγχωρεῖ. Ναί, ὅσον τὸ δυνατόν δὲν ἀποφεύγω ἀπὸ τοὺς θροῦς τῆς
φρονήσεως· ἀλλ' ἐν ταυτῇ δὲν καταδέχομαι νὰ φανῶ μικροψυχός. Ἐάν
ἡ τύχη θέλῃ νὰ ἐρμῆσῃ ἐναντίον μου, ἐγὼ ἐσυνειθίστα νὰ ἀντιστέχωμαι
γενναίως εἰς τὰς καταδρομὰς τῆς, καὶ δὲν τὴν φοβοῦμαι παντάπασιν.
Ἄς παλαιώσωμεν μὲ χάθῃ εἶδος κινδύνων καὶ κακοπαθείας διὰ... Εἰ
δὲ ἀλλέως, ἂς πλακώσωμεν τὰ αὐγά μας, ἂς κίψωμεν ριζέθεν καὶ τὴν
γλῶσσάν μας, ὅτι τοῦ παζαρίου τὰ κορδῶματα καὶ αἱ ἀεροβατεῖς φαν-
τασίαι εἶναι τοῦ Γένους δυστυχήματα.

ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΠΑΠΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΥΤΟΝ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ ΠΡΗΝΑΡΗΝ.)

Τὴν Ἐντιμωτάτῃς κατὰσπαζόμενος, ὡς εἰκὸς προσκυνῶ.

ἐν Κερκύρᾳ τῇ 10 ἰανουαρίου 1849.

Πρὸ πολλοῦ σᾶς ἐφανερώσα, ὅτι ἐνεχείρισα τὰ βιβλία τῷ κυρίῳ Ἀ-
θανασίῳ Σγούρῳ, καὶ διὰ περισσotέραν βεβαιότητα σᾶς ἐστείλα καὶ τὸν
κατάλογον. Πρὸς τὸ παρὸν σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι ἐτελείωσα ἔλον ἐκεῖνο,
διὰ τὸ ὅποιον ἤλθον. Εἰς τὸ ἐξῆς θέλετε γνωρίσῃ ἐνταῦθα ἀντ' ἐμοῦ
τὸν Κόντε Βιάρον Καποδίστρια καὶ Κωνσταντῖνον Γερροστάθην, μὲ τοὺς
δοκοίους ἠμπορεῖτε νὰ ἀρχήσετε τὴν ἀλληλογραφίαν κατὰ τὸν ἐγνωρισ-
μένον τρόπον. Διορίζονται ἐντεῦθεν δύο ἐπιστημότεροι ἀπὸ τοὺς ἐνταῦθα
εὐρισκομένους Ἀλθανίτας, διὰ νὰ ἀπεράσουν εἰς Μορέαν, ἐνθα ἐνεργή-
σουσι περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων, καθὼς ἐδιωρίσθησαν καὶ καθὼς αἱ
περιστάσεις ἀπαιτοῦν. Ἐγὼ ἀναχωρῶ εἰς Παξοὺς, ἐκεῖθεν εἰς Λευκάδα,
καὶ ἀκολούθως εἰς Ζάκυνθον, ἐνθεν κατ' εὐθῆσαν εἰς Πάτραν. Δὲν ἀμ-
φιβάλλω, ὅτι θέλετε φροντίσαι παντοίῳ τρόπῳ, διὰ νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν
Ἑταιρίαν ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Ἀδάμης, ἂν ἕως τῆς ὥρας δὲν κα-
τηγήθῃ. Ὁ αὐτάδελφός σας κύριος Νικόλαος Πρηνάρης, ὁμοίως καὶ ὁ
ἐξαδελφός σας κύριος Νικόλαος Δαβαρούκας, νομίζω, ὅτι εἶναι ἀξιοί· ὅ-
θεν καὶ περὶ αὐτῶν θέλετε λάβῃ τὴν φροντίδα. Ἐγὼ ἔμως μένω μὲ
τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθω, ὅτι εἶναι συναδελφοὶ ἡμῶν. Πέμψατε ἀσφαλῶς

καὶ τὰς ἐγκλειστούς πρὸς τοὺς συναδελφοὺς ἡμῶν. Σὲ ἀσπάζομαι Φιλικῶς

ὁ γνωστὸς καὶ φίλος εἰλικρινῆς

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑ.

(ΟΜΟΙΩΣ ΔΗΜΑΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ Χ. ΠΡΗΝΑΡΗΝ.)

Κύριε!

Ζάκυνθος 13 μαΐου 1819.

ε. ν.

Πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν φίλου κυρίου Ἀριστείδου Παπαῦ περὶ τῆς ὑμετέρας εὐγενείας καὶ ἐγκαρδιωθείς, ἐτόλμησα νὰ λάβω τὸ θάρρος νὰ σᾶς γράψω καὶ νὰ σᾶς ζητήσω γνώμην εἰς τὰ περὶ ἐμέ.

Ἐχω, φίλε, ποσότητά τινα χρημάτων, ἀποκτηθεῖσαν ἐν Ἱδρωτί, ἡ ὁποία συμποσοῦται ἕως τέσσαρες χιλιάδες τάλλαρα Ἰσπανίας. Εἶναι δὲ καιρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπιθυμοῦσα νὰ ἤμαι διασκορπισμένος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν ἕνα καὶ ἄλλον, ἀλλὰ νὰ γνωρίζω ἐν μόνον ὑποκείμενον, ἄξιον γραικικοῦ ὀνόματος εἰς κάθε μου χρεῖαν, καὶ νὰ ἤμαι ὡς κατὰ τοῦτο ἀφρόντιστος.

Βουλευομένου δὲ μου περὶ τούτων μὲ τὸν κύριον Ἀριστείδην, αὐτὸς μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκρίνεν εὐλογον νὰ τὰ ἀποθέσω εἰς τὰς χεῖράς σας, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην. Ἀλλ' ὅμως τὸ νὰ ἀφήσω τὸ ἀνὰ χεῖρας ἐπάγγελμά μου, ἐν ᾧ εἶμαι δημόσιος διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ζακύνθῳ, καὶ διὰ νὰ μὴ ἐνόχλῳ τὴν κοινότητα, εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέφωμαι ἀπὸ τὸν καρπὸν κατὰ τὴν ἡλικίαν μου καὶ τὸ μάθημά μου. Ἐὰν λοιπὸν ἡ εὐγενεία σου θελήσῃ νὰ μὲ ἀναπαύσῃ κατὰ τοῦτο, μὴ βαρεθῇς νὰ μὲ γράψῃς, ἐὰν συμφέρῃ νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσω πρὸς δέκα τὰ ἑκατὸν, διότι τόσον ἡμπορεῖ νὰ μὲ φθάσῃ, καὶ μὲ ποῖον τρόπον νὰ τὰ ἐμβάσω, διὰ νὰ ἤθελε ἡξεύρω πρὸς δαγίαν, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἤμαι ἑτοιμος... νὰ ἡμπορῶ νὰ κινῶμαι, χρεῖας τυχούσης.

Ὁ Ἀριστείδης ἀπέρασεν ἀπὸ Ζάκυνθον εἰς Παλαιὰς Πάτρας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον. Ἐκεῖθεν δ' ἴσως ἀπεράσῃ εἰς Ὑδραν καὶ Σμύρνην. Τὰ λοιπὰ εἶναι κατ' εὐχὴν. Ταῦτα καὶ μένω εἰς τοὺς ὀρισμούς σας.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΔΗΜΑΔΗΣ.

(Ὅποτος ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἱερέως καὶ διδασκάλου Θεοδοσίου Δημάδου, καταβαλόντος ὅλην αὐτοῦ τὴν κατάστασιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος!)

Δυνάμει τῆς ἐπιτροπείας, ἣν ἔλαβον παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν, ἐδέχθη παρὰ τοῦ κυρίου Ἡλίου Μάνεση πέντε χιλιάδες ρούβλια ἀσιγνάτσιας τῆς μπάγκας (N.ο 5000), καὶ δίδεται τὸ παρόν μου εἰς ἐνδειξιν.

Ὁδησας τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1820

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ.

Αριθμ. βιβλίου.	Εκδόσεις.	Πατρίς αὐτοῦ	Ἐπάγγελμα.	Χρον. κατ.	Τόπος κατ- χίσεως.	Κατηγορία	Προσφορ.	Παρατηρή- σεις.
1	1821	Ἀδριατικού (Θεολόγος).	ἑμπόρος.	1821	Ὁδισσός.	Δ. Πελοπίδης	400	
2	1818	Ἀγαλίου (Γεωργός).	»	1818	Υἱός.	Ἀναγνώστης	400	
3	1820	Ἀγγεῖ (Δημήτριος).	»	1820	Ὁδισσός.	Ι. Ἀμβροσιάδης	25	
4	1820	Ἀγγεῖ (Μανουήλ).	»	1820	Ὁδισσός.	Π. Αὐγός.	200	
5	1820	Ἀγροτικού (Παναγιώτης).	»	1820	Νικόλαος.	Ι. Γάτος.	3	Υπὸσχέτο
6	1820	Ἀγροτικού (Παναγιώτης).	»	1820	Νικόλαος.	Α. Τσούνης.	25	ἔτι γρ. 500.
7	1818	Ἀθναίου (Θεόδωρος).	»	1818	Βασιλεία.	Αθ. Τσακίλ.	50	
8	1818	Ἀθναίου (Π. Γεωργός).	»	1818	Κωνσταντ.	Ἀναγνώστης.	40	Υπὸσχέτο
9	1818	Ἀνιάν (Γεωργός).	»	1818	Κωνσταντ.	Γρ. Δικαίος.	400	ἔτι γρ. 500.
10	1819	Ἀνιάν (Χριστόδουλος).	»	1819	»	Γρ. Δικαίος.	50	
11	1818	Ἀλεξανδρινός (Θεόδωρος).	»	1818	»	Α. Πελοπίδης.	450	
12	1820	Ἀλεξανδρινός (Κωνστ.).	»	1820	Βασιλεία.	Γρ. Κωνσταντ.	400	
13	1820	Ἀμερικανός (Γεωργός).	»	1820	Μόσχα.	Γρ. Κωνσταντ.	400	
14	1820	Ἀμερικανός (Μιχαήλ).	»	1820	Κωνσταντ.	Γρ. Κωνσταντ.	400	
15	1817	Ἀναγνώστης (Αναγνώστης).	»	1817	Ὁδισσός.	Αναγνώστης.	400	
16	1817	Ἀναγνώστης (Αναγνώστης).	»	1817	Ὁδισσός.	Αναγνώστης.	400	
17	1818	Ἀναγνώστης (Π. Α.).	»	1818	Κωνσταντ.	Ν. Σκουρδής.	200	
18	1819	Ἀναγνώστης (Χ. Ίωάννης).	»	1819	Κωνσταντ.	Γρ. Δικαίος.	200	
19	1818	Ἀναγνώστης (Π. Γεωργός).	»	1818	Κωνσταντ.	Γρ. Σκουρδής.	200	
20	1818	Ἀναγνώστης (Παναγιώτης).	»	1818	Κωνσταντ.	Π. Σκουρδής.	200	
21	1820	Ἀναγνώστης (Αναγνώστης).	»	1820	Κωνσταντ.	Π. Σκουρδής.	200	
22	1820	Ἀναγνώστης (Αναγνώστης).	»	1820	Κωνσταντ.	Π. Σκουρδής.	200	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'.

Αριθμ. 23	Επωνυμ. καὶ ὄνομ. ἐταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἔτος κατ' ἔτη.	Τόπος κατ' ἔτη- χρῆστος.	Κατηγορίας.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
23	Ἀνίου (Θεόδ. Αὐγερ. τοῦ)	Χίος.	ἔμπορος	1821	Ὁδὸς σπ. 1821	Ἀθ. Στρατηγ. 1821	600	Ἰπσιγενεῖα.
24	Ἀνωτίου (Γεώργιος).	10άχη.	ἔμπορος	1820	Ὁδὸς σπ. 1820	Κ. Μάτης.		
25	Ἀνωτίου (Νικόλαος)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1821	Κισινέδιον.	Γ. Σοφεινός.		
26	Ἀνωτίου (Ἀντών. Μ.)	Ζαγορά.	ἔμπορος	1819	Τρίεστιον.	Σπ. Μιχαλίδης.	130	
27	Ἀνώγιμος.	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Ὁδὸς σπ. 1820	Σπ. Μιχαλίδης.	5000	
28	ἔμπορος.	Φιλιππούπολιν.	ἔμπορος	1820	Βουκουρέστιον.	Α. Τσουγής.	200	
29	ἔμπορος.	Κάδινος.	ἔμπορος	1819	Κωνσταντιν.	Στ. Διομαντῆ.	500	
30	Ἀξόχης (Μελέτιος).	Κρήτη.	ἔμπορος	1818	Τεμαθῆλιον.	Σπ. Καγκάδης.	50	
31	Ἀποστολάκης (Ἰωάννης).	Ψαρά.	ἔμπορος	1818	Ὁδὸς σπ. 1818	Ἡλ. Χρυσόστομ.	40	
32	Ἀποστολάκης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Κισινέδιον.	Γ. Σοφεινός.	300	
33	Ἀποστολάκης (Κανέλ.)	ἔμπορος	ἔμπορος	1819	Τεμαθῆλιον.	Δ. Ροδιάδης.	100	
34	Ἀποστολάκης (Αἰμῆτ.)	ἔμπορος	ἔμπορος	1819	Τρίεστιον.	Ν. Παμπούκης.		
35	Ἀρβάνης (Παναγιώτης).	ἔμπορος	ἔμπορος	1819	Τρίεστιον.	Ν. Μουζάκης.		
36	Ἀρβανιτάρχης (Στυρίδων).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	Βουκουρέστι.	Κ. Πεντεδέκας.	4000	
37	Ἀργυρόπουλος (Δημήτρ.)	Θεσσαλονίκη.	ἔμπορος	1821	Ὁδὸς σπ. 1821	Ἰω. Φαργακῆς.	3	
38	Ἀργυρόπουλος (Γεώργιος).	Κωνσταντινούπολιν.	ἔμπορος	1820	Νικόλαϊον.	Δ. Μαραζάνης.	1000	
39	Ἀρβανιτάρχης (Ἰγ. Ἀργεῖν.)	Θεσσαλία.	ἔμπορος	1820	Κισινέδιον.	Α. Τσουνής.	10	
40	Ἀρβανιτάρχης (Δεόντ. Παν.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	Πετρίτσα.	Ἀθ. Τσακάλωφ.	100	
41	Ἀρβανιτάρχης (Ἰωάνν.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	Πετρίτσα.	Θ. Κολοκοτρών.	300	
42	Ἀρβανιτάρχης (Ἰωάνν.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	Πετρίτσα.	Θ. Κολοκοτρών.	300	
43	Ἀρβανιτάρχης (Ἰωάνν.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	Πετρίτσα.	Θ. Κολοκοτρών.	300	
44	Ἀρβανιτάρχης (Ἰωάνν.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	Πετρίτσα.	Θ. Κολοκοτρών.	300	
45	Ἀρβανιτάρχης (Ἰωάνν.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	Πετρίτσα.	Θ. Κολοκοτρών.	300	

Αριθμὸς	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. σταύρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἑτάγγελλμα.	Ἐποχὴ κατ' ἔτος.	Κατηγορίαν.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
46	Ἀφθονίδης (Ἰερόργιος).	Σμύρνη.	Ἰσραήλ.	1819	Κωνσταντίν.	Ἰω. Παλινγρον.	500
47	Ἀχιλλὸς (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1818	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
48	Βαλέτας (Στυρίδων).	Νίκος.	ἰατρὸς	1820	Κυδωνία.	Μ. Φωκτανός.	50
49	Βαλαμμάκης (Νικολάος).	Κεφαλληνία.	ἰατρὸς	1820	Ἰσραήλ.	Εμ. Ελνθός.	500
50	Βαρέατης (Πέτρος).	Πελοπόννησος.	ἰατρὸς	1821	Ἰσραήλ.	Δ. Πελοπίδης.	500
51	Βαρόβας (Θεόδωρος).	Μέσσην.	ἰατρὸς	1817	Ἰσραήλ.	Αθ. Σέκρη.	3
52	Βασιλάκης (Δημήτριος).	Δαρκωνία.	ἰατρὸς	1818	Μόσχ.	Κ. Πεντεδάς.	70
53	Βασιλάκης (Δημήτριος).	Βουλγαρία.	ἰατρὸς	1819	Ζακύνθος.	Κ. Καρνεδάς.	10
54	Κέλκος (Δαμιανός).	Κρήτη.	πολιτικὸς	1818	Πελοπόννησ.	Ἰω. Παλινγρον.	50
55	Βεονάδρος (Μανουήλ).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
56	Βιλάκης (Σαρδάμης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1818	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
57	Βιλάκης (Ιωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
58	Βιλάκης (Θεόδωρος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
59	Βλασδούλος (Ιωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
60	Βλασδούλος (Χρήστος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
61	Βλαχόπουλος (Αλέξιος).	Καρενιόν.	ἰατρὸς	1818	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
62	Βλαχόπουλος (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
63	Βλαχάκης (Ιωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
64	Βλαχάκης (Ιωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
65	Βολιέρης (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
66	Βρεστάνης (Θεοδώρας).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50
67	Βρεστάνης.	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος	50

Αύξων ἀριθμός	Επώνυμ. και ὄνομ. ἐταίρου.	Πατρις αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατ' ἔτος	Τόπος κατ- ήψεως.	Κατηγορί- ης.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
68	Γαζής (Ἀνθίμος).	Θεσσαλονικῆς.	Μεδικαλός ἐμπόρος	1817	Ὁδησσός	Ν. Σκουρῆς.	βέλ.	200
69	Γαζής (Χριστόδουλος Μ.).	Καλαβρύται.	ἐμπόρος	1821	»	Ἰ. Δ. Σαραντῆς.	βέλ.	400
70	Γαζής (Διον. Μαρτινέλιος)	Ζάκυνθος.	»	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλῶδας.	φάρ.	400
71	Γαζής (Κων. Μαρτινέλιος)	»	»	»	»	»	»	»
72	Γαζής (Ἀναγ. Μαρτινέλιος)	Σμύρνη.	»	1818	Κωνσταντινούπ.	Ἰ. Δ. Σκουρῆς.	φάρ.	50
73	Γαζής (Γεώργιος Δ.)	Ζαγόρα.	»	1821	Ὁδησσός	Δ. Πατσάκος.	βέλ.	400
74	Γαζής (Νικόλαος).	Ἰόαννη.	»	1817	»	Ν. Σκουρῆς.	»	»
75	Γαζής (Εὐστάθιος Ἀρχ.)	»	»	»	»	Ν. Γαζής	»	»
76	Γαζής (Νικόλαος).	Ρωσία.	»	1820	Ἰστανβούλ.	Καλαματιανός	φάρ.	400
77	Γαζής (Γεώργιος Κωνσταντ.)	Ἰωάννινα.	»	1817	Μόσχα	Κομῆςπουλός	φάρ.	400
78	Γαζής (Ἰωάννης Γεωργ.)	Μαρόνεια.	»	1819	Κωνσταντινούπ.	Παν. Μιχαήλδης	φάρ.	400
79	Γαζής (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	»	1820	Ἰστανβούλ.	Γ. Π. Κορινθός	»	200
80	Γαζής (Νικόλαος).	Κεφαλονήσια.	»	1819	Ἰστανβούλ.	»	»	»
81	Γαζής (Κωνσταντ.)	»	»	»	»	»	»	»
82	Γαζής (Κωνσταντ.)	Πελοπόννησος	»	»	»	»	»	»
83	Γαζής (Ἰωάνν.)	Ἰόνος.	»	1821	Ἰστανβούλ.	Δ. Καλαματιαν.	»	500
84	Γαζής (Κωνσταντ.)	Μακεδονία.	»	1820	Ἰστανβούλ.	Ἰ. Δ. Σκουρῆς.	»	50
85	Γαζής (Καλλίνικος).	Κωνσταντινούπ.	»	1819	Κωνσταντινούπ.	Δημ. Θέμελης.	»	2000
86	Γαζής (Ἰωάνν.)	Κωνσταντινούπ.	»	1821	Ὁδησσός	Βελ. Παυλῆδης	»	400
87	Γαζής (Ἀνθίμος).	Χίος.	»	1818	Κωνσταντινούπ.	Στρατηγέπουλος	βέλ.	40
88	Γαζής (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	»	1821	Κωνσταντινούπ.	Ἰ. Δ. Σκουρῆς.	»	25
89	Γαζής (Παρασκευῆς).	»	»	1820	Κωνσταντινούπ.	Δ. Βορῆας.	»	500
90	Γαζής (Κωνσταντ.)	»	»	1820	Κωνσταντινούπ.	»	»	»

Αριθμὸς	Ἐπωνυμ. καὶ ὄνομα ἐπώνυμου.	Πατρις αὐτοῦ.	Ἐπίγραμμα	Ἔτος χηλ. καὶ	Τόπος κατ' ἡγέσως.	Κατηγορίαι.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
91	Γιάννης (Γιάννης Γ.)	Ἰδρα.	ναυτικός	1818	Κωνσταντίν.	Ἀναγνωσταράς.	ἔδλ.	400
92	Γιάννης (Νικόλαος Βασ.)	Μακρυνίτσα.	ἔμπορος	1820	Μόσχα	Ἀδελφάντης.	ἔδλ.	400
93	Γιάννης (Ζαχαρίας Κωσ.)	Ἰθάκη.	πλοίαρχος	1821	Γαλιζίου	Ἀδελφάντης.	ἔδλ.	40
94	Γιαννούδης (Εὐαγγ. Μαντα.)	Ζάκυνθος.	πλοίαρχος	1818	»	Χ. Δουριώτης.	ἔδλ.	50
95	Γεωργίουδης (Ἀθανάσιος).	Πελοπόννησος	πλοίαρχος	1820	Πελοπόννησ.	Νικ. Καλύδας.	ἔδλ.	40
96	Γεωργίουδης (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος	ἔμπορος	»	Ζάκυνθος	Γρ. Δικαίος.	ἔδλ.	200
97	Γεωργίουδης (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος	ἔμπορος	1818	Γαλιζίου	Ἀθ. Στρατηγόπου.	ἔδλ.	400
98	Γεωργίουδης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος	ἔμπορος	1821	Ὀδησσός	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
99	Γιάννης (Κωστής)	Πελοπόννησος	ἔμπορος	»	Πελοπόννησ.	Κ. Καλαράς.	ἔδλ.	400
100	Δανάς (Παναγιώτης)	Πελοπόννησος	ἔμπορος	1819	Πελοπόννησ.	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
101	Δανιήλ φηρούμενος Βράχου.	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
102	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
103	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
104	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
105	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
106	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
107	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
108	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
109	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
110	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
111	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
112	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400
113	Δανιήλ (Γεωργίου).	»	ἔμπορος	1820	Κιανόθειον	Ν. Παμπούνης.	ἔδλ.	400

Αριθμ. βιβλίου	Εκδότης και όνομα έταιρείας	Πατρις αύτου.	Εκδόγλωσσα.	Εποχ. κατηγ.	Τόπος κατηγ. χήσεως.	Κατηγορητής.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
114	Δήμου (Νικολάος)	Ηπειρος.		1820	Κονόβειον	Αντ. Τσούνης.	500	
115	Διδασκαλόπουλος (Γεώργ.)	Μεγαρίς.	Υφανματεύς	1819	Κόβριθος	Ν. Παμπούνης.		
116	Δικαίος (Γρ. Αρχιμανδρ.)	Πελοπόννησος.	χρήσιμος	1817	Κωνσταντιν.	Αναγνώστουδης.		
117	Διογενίδης (Παναγιώτης)	"	έμπόρος	1819	Ίάκειον	Θ. Νέγρης.	5	Ίπ. έτι γρ.
118	Διογενίδης (Βελιστάριος)	"	"		Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	5000	5000. Ηρέα
119	Διπρότης (Χριστόφορος)	"	"		Κωνσταντιν.	Ιω. Αποστολάχ.	350	το τής κατηγ.
120	Δουμάδος.	Χίος.	πολιτικός	1821	Ίσμιόλιον	Αριστέϊδ. Παπα.		χήσεως αύτου
121	Δουμάτης (Γεώργιος).	Κρής.		1819	Βουκουρέστ.	Αναγνώστουδης.	250	δ Γρ. Δικαίος
122	Δούδος (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	διδάσκαλος	1820	Κονόβειον	Αριστέϊδ. Παπα.	450	και έτελειοποιήσαν δ Θ.
123	Δούγκας (Στέφανος).	Θεσσαλός.	έμπόρος	1820	Ίάκειον	Γ. Π. Κορρινός.	50	Νέγρης.
124	Δουλάκης (Σταμάτ. Γεωρ.)	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1821	Ίάκειον	Β. Μπαρδάς.	40	
125	Δούγκας (Κωνσταντίνος).	Ηπειρος.	έμπόρος	1818	Πετρούπολεις	Δ. Πελοπίδας.	1000	
126	Δούγκας (Δημήτριος).	Ζαγορά.	έμπόρος	1821	Ίάκειον	Μ. Στέλιος.	4	
127	Δούσης (Πέτρος)	Πέτρα.	στρατιωτικός	1818	Οδησσός	Αθ. Στρατηγόπ.	80	
128	Δούσημανης (Ίωάννης)	Ίθάκη.	έμπόρος	1821	Ίθακίον	Στ. Άρβανιτάκ.	400	
129	Δρακούλης (Ίάκωβος Κων.)	"	"	1820	Ίθακίον	Ζαχ. Λεονάρδος.	30	
130	Δρακούλης (Σπυρίδων).	"	Υφανμ. έμπόρου	1818	Κωνσταντιν.	Δ. Ίπατρος.	100	
131	Έρσανός (Αδόσος)	Θεσσαλία.		1821	Ίάκειον	Ιω. Άνδρονιάδ.	400	
132	Έργινουπόλεως Μητροπολ.	Βάρνα.		1820	Βουκουρέστ.	Βελ. Παυλίδης.	400	
133	Έλσεθέρειο (Ίωάννης)	Τύρναβος.		1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύδας.	60	
134	Έλσεθέρειο (Ίωάννης)	Ζάκυνθος.						
135	Έλδηνγας (Διονύσιος).	Σμύρνη.						
136	Εμμανουήλ (Δημήτριος).							

Αριθμὸς βιβλίου	Ἑρμηνευτὴς καὶ ὄνομα ἐκείνου.	Πατὴρ τοῦ αὐτοῦ.	Ἑρμηνεύματα.	Ἔκδοσις.	Τόπος καὶ ἡμερομηνία.	Κατηγορία.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
137	Ἑρμην. Πατῆ (Ἰωάν. Πατῆ).	Πελοπόννησος.	καλόγηρος	1820	Κωνσταντιν.	»	»	»
138	Ἑρμηνευτὴς (Ἰερμανός).	»	ἱερεὺς	»	»	»	»	»
139	Ἑρμηνεύτης.	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	»	»	»	»	»
140	Εὐσταθίου (Ἰωάννης).	»	»	1819	Πελοπόννητ.	»	»	»
141	Ζαΐμης (Ἀσημάκης).	»	»	1821	»	»	»	»
142	Ζαΐμης (Ἀνδρέας).	»	»	1820	»	»	»	»
143	Ζάνος (Δημήτριος).	Δέσφες.	»	1821	»	»	»	»
144	Ζαχαριάδης (Χρήστος).	Ζάκυνθος.	γραμματεὺς ἐμπ.	1820	»	»	»	»
145	Ζαχαριάδης (Παναγιώτ.).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1819	Πελοπόννητ.	»	»	»
146	Ζαχαρίας (Κυριάκος).	Πελοπόννησος.	»	»	»	»	»	»
147	Ζαχάριος (Ἰωάννης).	»	»	»	»	»	»	»
148	Ζαχαρίας (Στέφανος).	Σερβία.	»	1820	Νίκαια	»	»	»
149	Ζορμπᾶς (Δημ. Ἰωάννου).	»	πολιτικὸς	1817	Μόσχα	»	»	»
150	Ζουλάνης (Ἰωάν. Γεωρ.).	»	γραμματεὺς	1818	Κωνσταντιν.	»	»	»
151	Ζώνης (Πέτρος).	»	στρατιωτικὸς	1821	»	»	»	»
152	Ἡλιάδης (Φώτιος).	»	ἐμπόρος	1819	»	»	»	»
153	Ἡλιάσκιος (Μιχαήλ).	Πελοπόννησος.	»	1821	»	»	»	»
154	Ἡπίτης (Πέτρος).	Βουκουρέστιν.	»	1818	»	»	»	»
155	Θεοφάνης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	ἱερεὺς	1820	Κωνσταντιν.	»	»	»
156	Θέμελης (Δημήτριος).	Πάρις.	ἐμπόρος	1818	Γαλλίαν.	»	»	»
157	Θεοδώριδης (Ἰάκωβ. Ιερ.).	»	»	1820	»	»	»	»
158	Θεοφάνης (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Κωνσταντιν.	»	»	»
159	Θεοφάνης (Σωτήριος).	»	»	1819	Πελοπόννητ.	»	»	»

Υ. γρ. 500π
καὶ 5, τι προσ-
ταχθῇ.

Υποχρεωτο.

Αριθμ. αὐτ.	Ἐπωνυμ. καὶ ὄνομ. ἐκείνου.	Πατρις αὐτοῦ	Ἐκτέλεσμά.	Ἐποχὴ κατὰ χρόνον.	Τόπος κατὰ γῆσιν.	Κατὰ γῆσιν.	Προσφορά.	Παρατήρησις.
183	Καλαράς (Γεωργίος).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1818	Πελοπόννησος.	Α. Πελοπίδας.		
184	Καλινικράτης (Μανουὴλ Ἀντ.)	Κρήτη.	δικαστικός	1819	Ἰάσιον	Ἐμ. Βερνάρδος.	ῥάβ.	4
185	Καλινικράτης (Παναγιώτης).	Νάυπακτος.	»	»	Βουκουρέστ.	Γρηγ. Δικαίος.	ῥάβ.	300
186	Καλινικράτης (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	»	Πελοπόννησος.	»	»	»
187	Καλινικράτης (Ἀντώνιος).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1818	Ἰαμικήλιον	»	»	100
188	Καλινικράτης (Νικολάου).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ἰάσιον	Γ. Γάτος.	»	400
189	Καλινικράτης (Νικολάου).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1819	Ζάκυνθος	Ἰω. Ἀσημάκης.	ῥάβ.	20
190	Καμινάκης (Κυριακός).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	»	Πελοπόννησος.	»	»	»
191	Καμινάκης (Κυριακός).	Καστορία.	ἐμπόρος	»	Βουκουρέστ.	Γ. Κ. Σαϊνής.	ῥάβ.	2000
192	Καμινάκης (Κυριακός).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ἰάσιον	Στ. Κουμπάρης.	»	150
193	Κανανάκης (Ἀθανάσιος).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	»	Κωνσταντιν.	Κ. Κανανάκης.	ῥάβ.	5
194	Κανανάκης (Νικολάου).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1817	Μόσχ.	Ν. Ὑψηλάντης.	ῥάβ.	»
195	Καντακουζηνός (Γεωργίος).	Μολδαβία.	στρατιωτικός	1818	Ῥωσία	»	»	»
196	Καντακουζηνός (Ἀλέξανδρος).	»	πολιτικός	1819	Ἰάσιον	»	»	»
197	Καντακουζηνός (Ἀλέξανδρος).	Κέρκυρα.	στρατιωτικός	»	Κωνσταντιν.	»	»	»
198	Καντακουζηνός (Κωνσταντίνος).	»	»	1817	Μόσχ.	»	»	»
199	Καντακουζηνός (Νικολάου).	Ζάκυνθος.	»	1819	Ζάκυνθος	»	»	»
200	Καντακουζηνός (Νικολάου).	Χίος.	»	»	Βιέννη	»	»	»
201	Καντακουζηνός (Ἀναστ. Παναγιώτης).	Κεφαλονήσια.	»	1820	Κωνσταντιν.	»	»	»
202	Καντακουζηνός (Βασίλειος).	Κέρκυρα.	»	1819	Κέρκυρα	»	»	»
203	Κάπου (Δημήτριος Ἰωάνν.)	Χίος.	»	1820	Κωνσταντιν.	»	»	»
204	Κάπου (Δημήτριος Ἰωάνν.)	Χίος.	»	1821	Κέρκυρα	»	»	»
205	Καργιάννης (Ἰωάνν. Ἀθ.)	Πελοπόννησος.	»	»	Ἰάσιον	»	»	»

Προσηγορίαι
ἐκείνου.

Αύξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομα ἐκείνου.	Πατρις αὐτοῦ.	Ἑτάγγ. ἄλμα.	Ἑποχὴ κατῆλ.	Τόπος κατῆ- λξης αὐτοῦ.	Κατηγορίας.	Προσεφορά.	Παρατηρή- σεις.
206	Καραμάνος (Ἰωάννης).	Πέλοπόννησος.	πολιτικός	1819	Πέλοπόννησος.			
207	Καραμήλγου (Ἀναστάσιος).	Πόντος.	»	1820	Κωνσταντιν.	Π. Θεοφάνης.	γρσ.	50
208	Καραμπάτος (Ἀναστάσιος).	Ἰθάκη.	»	1821	Ῥένιον	Ἰ. Α. Εἰδουλός.	»	400
209	Καραμπελάς (Ν. Κυριαζής).	Ἡπειρος.	»	1820	Κισσόδιον	Μανταράκης.		
210	Καραπατῆς (Ἀντώνιος).	Πελοπόννησος.	»	1819	Πελοπόννησος.			
211	Καραπίνας (Ἀλέξ. Διάμαν).	Χερσόνα.	ἐμπόρος	»	Χερσόνα	Στ. Κουμπάρης.	βέλ.	200
212	Καραπίνης (Ἀναστάς. Ζ).	Ἡπειρος.	»	1818	Βουλ.υπέστ.	Σέρ. Χ. Κώστα.	φάρ.	30
213	Καρατσῆς (Κωνσταντῖνος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικός	1819		Ν. Παλάτης.		
214	Καρδάρης (Θεόδωρος Χρ.).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1818	Ἰῶρα	Α. Πελοπίδης.	γρσ.	25
215	Καρίδης (Δημήτριος).	Μοσχόπολις.	»	1820	Βαρκοδία	Θ. Ἀνασταίου.	»	50
216	Καριτσάκης (Πρόδρομος).	Πελοπόννησος.	»	»	Τρίεστιον			
217	Καρναμάκης (Χρήστος).	Θεσσαλία.	»	1818	Ἰάσιον	Θ. Νέγρης.	φάρ.	5
218	Καρπούνης (Νικόλ. Κωνστ.).	Μεσολόγγιον.	ἐμπόρος	1820	Ὀδησσός	Γ. Η. Κορενός.	γρσ.	400
219	Καρτερός (Δημήτριος).	Σμύρνη.	»	1821	»	Ἀ. Στρατηγίδης.	βέλ.	450
220	Κασιμάτης (Σταμάτος).	Κύθηρα.	τεχνίτης	»	Κωνσταντιν.	Ν. Βαντόρος.		
221	Κασσανδριδής (Μιχαήλ).	Ἀθήναι.	διδασκαλός	1820	»	Ἰω. Γεϊδής.	γρσ.	75
222	Καταμάκης (Γεώργιος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικός	1818	»	Χρυσοσπύδης.	φάρ.	42
223	Κάταρος (Γεώργιος).	Χίος.	ἐμπόρος	1819				
224	Κερασώτης (Θεόδωρος).	Ζαγόρα.	»	1821	Ὀδησσός	Γ. Παλάτης.	βέλ.	50
225	Κερνίτης (Πρόδρομος).	Πελοπόννησος.	»	1819	Πελοπόννησος.			
226	Κεραμάνος (Παύλος).	Πάρος.	ἐπίσκοπος	1820	Κωνσταντιν.	Μ. Ι. Φωκιανός.		
227	Κλάδος (Ἰωάννης).	Ἰῶρα.	»	1819	Ἰῶρα	Α. Γαζής.		
228	Κλήρης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1821	Ἰσμηθίον	Μ. Ι. Φωκιανός.		

Αριθμὸς	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἐταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἔτος κατ' ἡλικίαν.	Ἔπος κατ' ἡλικίαν.	Κατηγορίας.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
229	Κοκκίνης Δάαρ. Ἀναστ.	Ἰόρα	ἔμπορος	1818	Ἰόρα	Ἀνεγνωσταρῆς.	30	
230	Κοκκίνης (Ἀνδρέας).	Ζάκυνθος.	ἔμπορος	1820	Ζάκυνθος	Ν. Πισκόπουλος.	20	
231	Κόκκινος (Κωνστ. Π. Νικ.)	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς	1821	Ἰσμαήλιον	Παύλ. Ἀνδρέου.	400	
232	Κονδῆς (Παύλος).	Ἡπειρος.	στρατιωτικὸς	1820	Γαλάξιον	Ἀ. Ρένινακῆς.	400	
233	Κολοκοτρώνης (Θεόδωρος).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς	1818	Ζάκυνθος	Ἀνεγνωσταρῆς.	80	
234	Κολοκοτρώνης (Ἰωάν. Δασ.)	»	»	»	Πύργος	Ν. Σκουρῆς.	»	
235	Κομψόπουλος (Ἀντώνιος).	»	ἔμπορος	1817	Μόχα	Νεδρ. Δούκας.	»	
236	Κομψοῦδης (Στέφανος).	Ἀργυροῦς.	ἔμπορος	1819	Βουκουρέστ.	Νεδρ. Δούκας.	»	
237	Κομψοῦδης (Ἀναστάσιος).	Μεσημβρία.	ἔμπορος	»	»	Ἀνεγνωσταρῆς.	400	
238	Κομπάτης (Ἀνδρέας Ι.)	Ἡπειρος.	»	»	»	Ἀνεγνωσταρῆς.	20	
239	Κόνιαρης (Ἀναστάσιος. Ἰω.)	Ζαγόριον.	πολιτικὸς	1818	Κωνσταντίν.	Ν. Καρανίου.	400	
240	Κοντάκης (Ἀναγνώστης).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	Πελοπόννησ.	Ν. Καρανίου.	»	
241	Κοντοσταυλός (Δημήτριος).	»	πολιτικὸς	1821	Ὁδισσός.	Ν. Καρανίου.	»	
242	Κοπαλίτσας (Ἀναγνώστης).	»	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.	Ν. Καρανίου.	»	
243	Κορίθου (Ζαχαρίας).	»	ἔμπορος	»	»	Ν. Καρανίου.	»	
244	Κορνήλιος (Ἰάκωβος).	Ζάκυνθος.	ἔμπορος	1818	Καλάμα.	Ν. Καρανίου.	»	
245	Κορνήλιος (Ἀναστάσιος).	»	ἔμπορος.	»	Ὁδισσός.	Ν. Καρανίου.	»	
246	Κορνήλιος (Χριστόφορος).	»	ἔμπορος.	1819	Ἰσμαήλιον.	Ν. Καρανίου.	»	
247	Κορτάκης (Μιχαήλ. Ἰωάν.)	Σμύρνη.	»	»	»	Ν. Καρανίου.	»	
248	Κορσινός (Γεώργιος Παπ.)	Πελοπόννησος.	»	»	»	Ν. Καρανίου.	»	
249	Κορωνελλίης (Γεώργιος).	Νάξος.	»	1820	Κιόνειον.	Ν. Καρανίου.	»	
250	Κουδαράς (Ἀνδρέας).	Κεφαλονήσια.	ἔμπορος	1819	Κωνσταντίν.	Ν. Καρανίου.	»	
251	Κουτσογύλιος (Κωνστ.)	»	ἔμπορος	»	Ἰσμαήλιον	Ν. Καρανίου.	»	

Αριθμ. ἀριθμ.	Επώνυμ. καὶ ὄνομ. ἐκείνου.	Πατρίς αὐτοῦ	Ἐπαγγελμα.	Ἐποχὴ χρον.	Τόπος κατη- γήσεως.	Κατηγορίας.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
252	Κουμπάρης (Σταμάτιος).	Μεσημέρια.	ἔμπορος	1819	Ἰσμάηλιν	Γ. Π. Κορινθός.	γρ. 1000	
253	Κουμπάρης (Ἀλέξανδ. Δ.)	"	"	1820	Ὁδησσός.	Ἰω. Ἀμφοτίου.	βδλ. 100	
254	Κουμπάρης (Κυριακός).	"	"	1818	Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	βδλ. 1	Ἵπεργέθη
255	Κουμπάρης (Παναγ. Δημ.)	"	"	1820	Ὁδησσός.	Στ. Κουμπάρης.	βδλ. 200	καὶ ἀλλὰ δὲ
256	Κουμπάρης (Διονύσι. Θεοδ.)	Κεφαλληνία.	ναυπηγός.	1821	Κωνσταντιν.	Σ. Δοίξος Πανός.		ἀνὸς πρόδ.
257	Κουμπάρης (Διονύσι. Νικ.)	"	"	1820	"	"		Προσφέρει
258	Κουτσούλας (Νικόλαος).	Ζάκυνθος.	"	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλός.	βδλ. 20	τὸ πλοῖον
259	Κούτσας (Δημήτριος).	"	ἔμπορος	1818	Βαταριά.	Δ. Βατικιώτης.	" 3	αὐτοδίδακτος
260	Κούτσας (Δημήτριος).	"	"	1819	Ἰάτιον	"	"	Ἀντώνιος.
261	Κουτσουλιανόπουλος (Διον.)	"	"	1818	Καλάμα.	Χ. Κορηλίδης.	βδλ. 20	
262	Κρεβάτις (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	πλοῖον	"	Πελοπόννησ.	"		
263	Κρενδιδόπουλος (Γεώργ. Μ.)	Ζάκυνθος.	ἔμπορος	1819	Ζάκυνθος.	Ν. Καλός.	γρ. 100	
264	Κρενδιδόπουλος (Ἰωάν. Μ.)	"	"	"	"	"	" 400	
265	Κριεζής (Ἀντώνιος).	"	πλοῖον	1818	Κωνσταντιν.	Ἡ. Χρυσόπουλος.	βδλ. 40	
266	Κρίτσας (Γριαντάρι. Δ.)	"	"	1821	Κισσόδιον	Π. Α. Ἀνγλωσ.	βδλ. 12	
267	Κρίτσας (Ἰωάννης).	"	"	"	"	"		Προσφέρει
268	Κρόμιος (Ἰωάννης).	Χίος.	ἔμπορος	"	Ὁδησσός.	Π. Αὐγλός.	βδλ. 200	ἐκείν.
269	Κροκίδας (Ἀσημάκης).	Ἄρτα.	"	1818	Κωνσταντιν.	Π. Α. Ἀνγλωσ.	γρ. 200	
270	Κυζικήνδης (Ζαφείριος).	Κύζενος.	"	1820	Ἰάτιον	Γ. Μποναλίας.	βδλ. 40	
271	Κυρρόπουλος (Ἰωάννης).	Μεσσην.	"	1819	"	Κ. Πεντεδέντας.	γρ. 500	
272	Κυριάδης (Κώστας).	Ἰπείρος.	"	1820	Γαλάξιον	Στ. Ἀρθακίτης.	" 125	
273	Κυριακός (Ἰωάν. Κωνστ.)	Πελοπόννησος.	"	1818	Δακωνία	Π. Μαυρομυζή.	" 200	
274	Κυριακός (Ἰωάννης Δ.)	Σπέρτα.	πλοῖον	1820	"	"	" 300	

Ἔτος ἐκδόσεως	Ἑρμην. καὶ ὄνομα ἐπιτ.	Πατρις αὐτοῦ.	Ἑτάγγελλμα.	Ἔτος ἐκδόσεως	Τόπος κατη- χήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
275	Κυριακὸς (Χαρ. Ψαυνοῦλ).	Πελοπόννησος.	πολιτικὴς.	1819	Πελοπόννησος.	B. Μαθιουδάκης.	γρσ.	400
276	Κύριλλος Ἱεροδιάκονος.	Πάρος.	διδασκαλὸς	1821	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαῖος.	»	500
277	Κύριλλος Ἐκκλησιάζης.	Ἰψ. Τραπεζοῦν.	χρηρικός	1819	Βουκουρέστιον	ἸΑΘ. Ν. Λεονίδης.	βελ.	500
278	Κυρίλλος (Μανουήλ).	Σμύρνη.	»	1821	Ὁδησσός	Π. Παπαντωνίου.	γρσ.	400
279	Κωκιάς (Χ. Σωτήρης).	Ἀδριανούπολις.	ἐμπόρος	1820	Γαλιζιον	Σπ. Ἀρέανητ.	»	400
280	Κωνσταντίνος (Κωνσ. Παπ.).	Χίος.	»	1821	Ῥέγιον	Θ. Παπαστασιν.	»	400
281	Κωνσταντίνος (ΐωάν).	Σωζόπολις.	»	1821	Ἰάσον	Γρ. Δικαῖος.	»	400
282	Κωνσταντίνος (Π.).	Ζαγορά.	»	»	Γαλιζιον	Σπ. Ἀρέανητ.	βελ.	400
283	Κωνσταντίνος (Δημήτριος).	Δέδος.	»	1820	»	Νέος. Ἱεροδιάκ.	γρσ.	500
284	Κωνσταντίνος (ΐωάννου).	Τραπεζοῦς.	»	1821	Κωνσταντίν.	B. Μαθιουδάκης.	»	450
285	Κωνσταντίνος (Γεώργιος).	Ἀγιάλας.	γρμ. ἐμπόρου	1820	Ὁδησσός	Στ. Κουμπάκης.	γρσ.	250
286	Κωνσταντίνος (Παναγιώτ.).	Εἰρηόμειρον.	ἐμπόρος	1818	Γαλιζιον	Δ. Βοήλας.	γρσ.	400
287	Κωνσταντίνος (Παναγιώτ.).	Σίγρος.	διδασκαλός.	1818	Κωνσταντίν.	Γ. Μαυρουχάδ.	γρσ.	25
288	Λαγός (Δημήτριος).	Κρήτη.	»	1820	»	Σ. Θεωρένης.	γρσ.	45
289	Λαζαρόπουλος (ΐωάννης).	Κωνσταντινούπολ.	ἐμπόρος	1821	Ὁδησσός	Κ. Α. Πετρίδης	γρσ.	400
290	Λαζαρόπουλος (ΐωάννης).	»	»	»	»	Ιω. Ἀνδρόσιου	βελ.	500
291	Λαζαρόπουλος (Γεώργιος).	»	»	»	»	Κ. Πεντεδάκης	»	300
292	Λαζαρόπουλος (Γεώργιος).	Μακεδονία.	διδασκαλός	1818	Μέσση.	Ν. Γαλάτης	γρσ.	30
293	Λαζαρόπουλος (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1817	Ἰάσον.	»	»	»
294	Λαζαρόπουλος (Γεώργιος).	»	»	1821	Ὁδησσός	»	»	»
295	Λαζαρόπουλος (Γεώργιος).	»	»	1818	Κωνσταντίν.	»	»	»
296	Δεμονής (Παλαιολόγος).	»	»	1818	Κωνσταντίν.	»	»	»

Αἱ χρηματικαὶ
θυσίαι αὐτοῦ
μεγάλαι.

Αριθμὸς ἀριθμ.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἐταίρου.	Πατὴρ αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα	Ἐποχὴ κατ' ἔτος.	Τόπος κατ' ἐχέσεως.	Κατηγορίαν.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
297	Δέριος (Δημήτριος).	Δέριος.	τεχνίτης	1821	Ὁδησὸς	Π. Αὐγὸς	ῤῥλ.	400
298	Λεονάρδος (Μιχαήλ Θ.).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς ἐν Ῥ.	1818	Ἰάσιον	Γ. Γάτος	ῤῥλ.	50
299	Λεονάρδος (Ζαχαρίας).							
300	Λεονάρδος (Ἀθανάσιος).	ἠπειρος.	ἐμπρος	1820	Κισθόλιον.	Γ. Σοφίανος	»	400
301	Λεονάρδος (Δαέτιος).	Κωνσταντῖν ὀπλ.	ισρατικὸς	1817	Ὁδησὸς	Ν. Σκουρᾶς.	φῤῥ.	4
302	Λεοντίδης (Δέων).	Δεδοί.	λόγιος	1818	Ἰάσιον			
303	Δεόντιος.	Δεδοί.	διδασκαλὸς	1820	Γαλάκιον	Στ. Ἀρέαντιαν.	ῤῥλ.	200
304	Δέσιος (Βενιαμίν).	Ἀδριανούπολις.	ναυτικὸς	1819	Ἰάσιον.	Ἐμ. Βερνάρδος	φῤῥ.	3
305	Δέσιος (Δημήτριος).	Σέριος.	στρατιωτικὸς.	1820	Κωνσταντίν.	Κ. Βανέρος	ῤῥλ.	60
306	Δέσιος (Θεόδωρος).	Κέρκυρα.	ἱερός	1818	Ἀρχαδία	Ἀναγνωσταρᾶς	ῤῥλ.	3
307	Διμιτράδης (Νικόλ.).	Πελοπόννησος.						
308	Διμιτράδης (Ἰωάνν.).	Κέρκυρα.						
309	Διμιτράδης (Ἰωάνν.).	Ζάκυνθος.	διδασκαλὸς	1820	»	Πελοπόννησος		
310	Διμιτράδης (Ἰωάνν.).	Βιθυνία.	πολιτικὸς	1819	»	»		
311	Δογιάδης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	»					
312	Δογιάδης (Πανός).	Σάμος.	»					
313	Δογιάδης (Ἰωάν. Στάμ.).	Κεφαλληνία.	»					
314	Δογιάδης (Ἀνδρέας).	Πελοπόννησος.	»					
315	Δογιάδης (Ἀνδρέας).	Ἄρτα.	»					
316	Δογιάδης (Ἀνδρέας).	Παξιό.	»					
317	Δογιάδης (Χριστόδουλος).	Παξιό.	»					
318	Δογιάδης (Γεώργιος).	Χίος.	»					
319	Δογιάδης (Πέτρος).	Χίος.	»					

Αρ. βιβλίου	Εκδόνη. και διευκ. τίτλου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	ἔτος γέννησ.	τόπος κατ' ἡλικίαν.	Κατ' ἡλικίαν.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
320	Μαρκέλος (Παναγιώτ. Α.).	Ζαγορά.	ἐμπόρος	1821	Κισσόγειον	Π. Βαρέλης.	γρ.	500
321	Μαρκῆς (Κωνσ. Θεοφίλου).	Κωνσταντινούπολ.	»	»	Ὁδηγός	Αθ. Στρατηγόπου.	βιβλ.	100
322	Μαρκῆς (Ἰωάννης Γ.).	Ἀμπέλακια.	διδάσκαλος	1820	»	Α. Τσοβνής.	»	»
323	Μαρκῆς (Νικόλαος).	Κεφαλληνία.	ἐμπόρος	1821	»	Α. Εἰδουλος.	γρ.	100
324	Μαρκουδάκης (Κωνσταντ.).	Κρήτη.	»	»	Παλάτιον	Στ. Ἀρδανιάν.	»	200
325	Μάλης (Χαράλαμπος).	Κύπρος.	διδάσκαλος	1818	Κωνσταντ.	Γρ. Δικαίος.	»	250
326	Μαμουκῆς (Ἰωάννης).	Κέρκυρα.	»	1821	Κισσόγειον.	Γρ. Δικαίος.	βιβλ.	50
327	Μαμουκῆς (Ἰωάννης).	Χίος.	ἐμπόρος	»	Ὁδηγός	Αθ. Ν. Λεονάρ.	»	300
328	Μαμούνης (Αἰμῆτριος).	Ψαρά.	πλοίαρχος.	1818	Κωνσταντ.	Π. Δημητρίου.	γρ.	300
329	Μανάρης (Κυριακός).	Ἰωαννίνα.	ἐμπόρος	1819	Βουκουρέστ.	Καρ. Ζιούκας.	»	500
330	Μάνας (Ἠλίας).	Πελοπόννησος.	»	1818	Ὁδηγός	Ἀναγνωσταράς.	»	100
331	Μάνθος (Αἰμ. Ἀστερίδης).	Θεσσαλία.	»	»	Κωνσταντ.	Αθ. Τσαμάκου.	»	100
332	Μάνθος (Γεώργιος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικός	1820	Βουκουρέστ.	Α. Τσοβνής.	»	3000
333	Μάνος (Ἰωάννης).	»	»	»	Περούπολις.	»	»	»
334	Μανταράκης (ἀρχ. Παρθ.).	Πάρις.	»	1821	Κωνσταντ.	Δουκῆς Ἀρχιμ.	»	5000
335	Μανταράκης (Εὐαγγέλι.).	Κεφαλληνία.	»	1820	Ἰάτιον	Ἡλ. Νικολαΐδ.	»	1000
336	Μαντόρος (Δουκῆς).	Ἀμφισσα.	»	1819	»	»	»	»
337	Μαντουδάκης (Βασιλείος).	»	»	1818	Παλάτιον	Γρ. Δικαίος.	»	»
338	Μαρκέλης (Πέτρος).	»	»	»	»	»	»	»
339	Μαρκέλλος (Ἀσπ. Παπα).	Μάδυται.	»	1819	»	»	»	»
340	Μαρκέλλος (Στυριδων).	Ἀίγινα.	»	»	»	»	»	»
341	Μαρκέλλος (Ἀθανάσιος).	»	»	1820	»	»	»	»
342	Μαρούνης (Εὐαγγέλιος).	»	»	»	»	»	»	»
343	Μαρούνης (Εὐαγγέλιος).	»	»	1821	Τομάρεδα.	Π. Βαρέλης.	»	400

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

Αριθμ. α/α	Επώνυμ. καὶ ὄνομ. ἐταίρου.	Πατρις αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα	Ἔποχ. χρον.	Τόπος κατη- γίσεως.	Κατηγορίας.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις
343	Μαρινέγγος (Αντώνιος).	Ζάκυνθος.	πολιτικός	1819	Ζάκυνθος.	Ν. Καλῶδας.	φλ.ρ. 400	
344	Ματᾶς (Γίκας).	Μεσσηνία.		1818	Κωνσταντιν.	Παπαγεωργ. Δθ.	γρσ. 200	
345	Μαυροκορδάτος (Μαθαῖος).	Χίος.	ἐμπόρος	1821	Ὁδῆσος	Στρατηγόπουλος	βδλ. 600	
346	Μαυροκορδάτος (Α. δ Φρ).	Κωνσταντινούπολ.	πρ. ἡγ. Μοδῶν	1816	Μόσχ.	Ν. Σκουφᾶς.	» 1000	
347	Μαυροκορδάτος (Αλέξ.).	»	πολιτικός	1819		Ν. Γαλάτης.	»	
348	Μαυρομάχης (Πέτρος).	Δακωνία.	ἡγεμὼν αὐτῆς	1818	Κυριαί.	Κ. Κυριακός.	γρσ. 1000	
349	Μαυρομάχης (Γεώργιος).	»	πολιτικός	»	Κωνσταντιν.	Ίω. Μαυρομάχ.	γρσ. 30	
350	Μαυρομάχης (Αναστάς).	»	»	»	»	Γ. Μαυρομάχ.	φλ.ρ. 20	
351	Μαυρομάχης (Ιωάννης).	»	στρατιωτικός	»	»	Ἀναγνωστάδης.	» 70	
352	Μαυρομάχης (Γιάν. Καπ.).	»	»	»	Τσίφδα	Χρυσόπιδης.	γρσ. 70	
353	Μαῦρος (Αλέξανδρος).	Πάρος.	ἐμπόρος	»	Κωνσταντιν.			
354	Μαῦρος (Μιχαήλ Κ.).	»	»	1821	Ὁδῆσος	Τριγιάνης.	βδλ. 450	
355	Μαῦρος (Σπ. Πατάκη Β.).	»	»	1818	Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	γρσ. 1000	
356	Μέγερης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	»	1821	Ῥένιον	Π. Βαρόνης.	» 400	
357	Μεθάντης (Κ. Ίωάννου).	Ῥόδος.	πλοίαρχος.	1818	Ῥόδος	Α. Πελοπίδης.	» 25	
358	Μελᾶς (Δημ. Αναστάς).	Ῥωμανία.	ἐμπόρος	1820	Νέζνα	Μ. Ριζάρης.	» 1000	Υποσημειω
359	Μελᾶς (Δημήτριος Δ.).	»	»	1821	Ἀθήναι	Α. Πελοπίδης.	βδλ. 1000	
360	Μελιτόπουλος (Μελίτης).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1819	Πελοπόννησος			
361	Μερικάτης (Πέτρος).	Ζάκυνθος	»	»	Ζάκυνθος	Ν. Καλῶδας.	» 25	
362	Μεσαρίτης (Μιχαήλ).	Χίος.	ἐμπόρος	1821	Ὁδῆσος	Στρατηγόπουλος	» 225	
363	Μεσινέλης (Κωνσταντῖνος).	Κωνσταντινούπολ.	»	»	»	Κωφῆς Ἀδελφός.	» 3	
364	Μήγδαρης (Ἡλ. Παν.).	Πελοπόννησος.	»	1817	Ἰσμαήλινον	Δθ. Σέκερης.	φλ.ρ. 3	
365	Μητράς (Αν. τοῦ Χ. Π.).	Ψαρά.	πλοίαρχος.	1818	Ὁδῆσος	Κ. Πεντεδάκας.	βδλ. 10	

Αὐτῶν ἀριθμοί.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομα ἐπαφίου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπίχρημα.	ἔτος γενν.	τόπος κατη- γρήσεως.	κατηγορίας.	προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
366	Μιχαήλ...	Περίοδος.		1820	Κισσόγειον	Ἰω. Ἀμβροσιάδ.	300	
367	Μιχαήλδης (Γρηγόριος).	Κυθωνία.		"	Ἰάσον	Δουκᾶς Ἀρχιμ.	5000	
368	Μιχαήλου (Νικήτας).	Πελοπόννησος.		1819	Ῥένιον	Π. Ρουπίνης.	25	
369	Μιχαήλου (Βασίλειος).	Ψαρά.	πλοίαρχος μητροπολίτης πολιτικῆς	1818	Κωνσταντ.	Αναγνωσταρῆς.	400	
370	Μοναρχίδης (Αν. Π. Δ.)			1818	Κωνσταντ.	Χ. Δουριώτης.		
371	Μονεμβασίας (Χρόσανθος).	Ἄρτα.		"	"	Ἀναγνωσταρῆς.	250	
372	Μόστρας (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	ἐμπορὸς	1821	Ὀδησσὸς	Δ. Πελοπίδης.	200	Υποχρεῖτο.
373	Μοσχόπουλος (Ἀλέξιος).	Κρήτη.	"	"	"	"	50	"
374	Μοσχούλης (Βασίλειος).	"	"	1820	Γαλάξιον	Β. Μαθιουδάκης		
375	Μοσχούλης (Θεόδωρος).	Πάριος.	"	"	"	Ν. Μουζάνης.		
376	Μουζάνης (Νικόλαος).	"	"	"	"			
377	Μουζάνης (Ποθητός).	"	"	"	"			
378	Μούρτανος (ὄρα Τρουπῆν).	Κωνσταντινούπολ.	"	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	200	
379	Μαχιδανόγλου (Πολ. Κ.)	Ζαγόρα.	πολιτικῆς	1817	Μόσχα	Κομνέπουλος	1	
380	Μαίλας (Ἰωάννης).	Θεσσαλονίκη.	"	"	"	Ἰαυρίδης	250	
381	Μακάρογλου (Παναγῆς).	Ψαρά.	πλοίαρχος	1820	Ἰτακήλιον	Δ. Ῥοδιάδης.	25	
382	Μαλαμπάνης (Ἐμμαν.)	Τασιμέες.	ἐμπορὸς	"	Κωνσταντ.	Σ. Θεαγένης.	400	
383	Μαλαμπάνης (Κωνσταν.)	Μακεδονία.	"	"	Θεσσαλονίκη	Δ. Ὑπατος.		
384	Μαλάκος (Χριστόδουλ.)	Ἰωάννινα.	"	"	Κισσόγειον	Ἄρ. Παπα.	500	Υποχρεῖτο.
385	Μαματιάδης (Δ. Μιχ.)	Σίφνος.	διδάκταλος	"	Γαλάξιον	Δ. Θέμελης.		
386	Μπάος (Γεώργιος).	Ἀκαρνανία.		"	"			
387	Μπαρῆς (Βασίλειος).							
388	Μπαρμπής (Ἰωάννης).		μεγαλέμπορος	1819	Κωνσταντ.			

Αὐτῶν ἀριθμοί.	Ἐπωνυμ. καὶ ὄνομα-ἐπώνυμο.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἔτος καὶ ἡλικία.	Τόπος κατ- ήλξεως.	Κατηγορία.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
389	Μπερτουμέζ (Παν. Ίωάν.)	Δέσος	ἐμπόρος	1821	Ὁδησσός	Ν. Καρυπόνης.	βδλ.	250
390	Μπερτουμέζ (Σπυ. Ίωάν.)	»	»	»	»	Π. Μπερτουμέζ.	»	250
391	Μητσίλης (Πανός.)	Χερσόβρα.	»	»	»	Δ. Πελοπίδης.	»	200
392	Μηλαχάκης (Ίωάννης.)	Μακεδονία.	στρατιωτικὸς	1820	Κιανόβειον	Ἐμ. Ζήθος.	»	»
393	Μποκακουβίτης (Ίωάννης.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1817	Ὁδησσός	Λέων Δεωντίδης.	φθρ.	10
394	Μπούας (Σπυρίδων.)	Μακεδονία.	»	»	»	Ν. Σκουρᾶς.	»	40
395	Μπουβέλης (Αν. Ίωάν.)	Μακεδονία.	γρμ. ἐμπόρου	1821	»	Β. Κουμπάρης.	βδλ.	225
396	Μπουμπας (Αναστάσιος.)	»	ἐμπόρος	1819	Βουκουρέστ.	Κ. Δογλένης.	γρσ.	400
397	Μπουραζάνος (Δημήτρ.)	Μέσσην.	»	1821	Ὁδησσός	Δ. Πελοπίδης.	βδλ.	500
398	Μυλωνᾶς (Νικόλαος.)	Κερκίληγία.	»	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνώσωνπουλ.	»	»
399	Μυλωνᾶς (Σπυρίδων.)	»	πολιτικὸς	1819	Τριμαήλιον	Καλαματιανός.	γρσ.	450
400	Ναθαναήλ ἡγ. ἐν Φενεῶ.	Πελοπόννησος.	ἱερατικὸς	»	Πελοπόννητ.	Ν. Παμπούκης.	»	»
401	Νάκος (Δάμπερος.)	Δεσφίσις.	πολιτικὸς	»	Ίωάννινα	»	»	»
402	Ναντάκης (Θεόδωρος.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ταϊνγαρόν.	Α. Τσούνης.	βδλ.	100
403	Ναυπλίας (Γρηγόριος.)	»	Ἀρχιεπίσκοπος	1819	Πελοπόννησ.	Ν. Παμπούκης.	»	»
404	Νουῆς (Μυχαήλ.)	Σμύρνη.	ἱατρὸς	»	Σμύρνη	»	»	»
405	Νέγρης (Θεόδωρος.)	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1818	Ίασιον	Γ. Γάσος.	φθρ.	50
406	Νέβουτος (Γεοργιάκωνος.)	Δεσφίς.	»	1820	Γαλάζιον	Δ. Θέμελης.	»	»
407	Νέστορος (Ζαφίρης Χ.)	Ἀγχιώλος.	»	1821	Ὁδησσός	Σ. Δ. Κουμπάρης.	βδλ.	200
408	Νέστωρ (Κωνσταντίνος.)	»	»	»	Τομάροβα	Π. Βαρόατης.	γρσ.	500
409	Νικολαΐδης (Δημήτριος.)	Ἀμφισσα.	»	1819	Βουκουρέστ.	Γ. Δικαῖος.	»	350
410	Νικολαΐδης (Νηλίας.)	»	»	»	»	»	»	»
411	Νικολαΐδης (Ίωάν. Παπαῖ.)	φθρ. πολυποδίσ.	ἐμπόρος	1821	Ρένιον	Ἀθ. Εἰδωλός.	»	200

Υπερχρεϊτο.

Αριθμὸς ἐν τῷ βιβλίῳ	Ὑποκείμενον καὶ ὄνομα- σταίρου.	Πατρις αὐτοῦ.	Ἐπίγραμμα.	Ἐποχὴ κατὰ χρ.	Τόπος κατὰ- χρήσεως.	Κατὰ χρο- νολογίαν.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
412	Νικόλαος (Κωνσ. Πατρι- άρχης).	Φιλίππο πόλις.	ἑμπορος	»	Ῥένιον	Αθ. Εὐδολος	300	
413	Νικόλαος (Γεωργίος).	Πελοπόννησος.	»	1820	Ὁδησός	Π. Εὐσταθίου	100	
414	Νικόλαος (Κωνσταντῖος).	Τραπεζοῦς.	»	1821	Κωνσταντιν.	Β. Μαθιουδάκης	250	
415	Νικόλαος (Παρασκευᾶς).	Βάρνα.	»	»	Ὁδησός	Α. Πελοπίδης	500	
416	Νικόλαος (Κριοντῆς Πατρι- άρχης).	Δουλιμπουργιὰ	»	»	»	Στρατηγόπουλος	300	
417	Νικόλαος (Σταυρός).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1819	Πελοπόννησ.	Γ. Θεοδώρου.	2000	
418	Νικόλαος (Ἰωάν. Γ.).	»	ἑμπορος.	»	Βουκουρεστ.	Π. Βαρόατης.	50	
419	Νικόλαος (Π.).	Σμύρνη.	»	1821	Ῥένιον			
420	Νοταρᾶς (Πανούτσος).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1819	Πελοπόννησ.	Γ. Καλαρᾶς.		
421	Νοταρᾶς (Σωτήριος).	»	»	»	»			
422	Νοταρᾶς (Ἀνδρέας).	»	»	»	»			
423	Νοταρᾶς (Ἀλέξιος).	»	»	»	»			
424	Ξάνθος (Ἐμμανουήλ).	Πάρις.	ἑμπορος	1817	Κωνσταντιν.	Ν. Σκουρᾶς.	10	
425	Ξένος (Ἰωάννης).	»	»	1818	Κωνσταντιν.	Ἰω. Πολυγρον.	200	
426	Ξεῖδος (Ἀθανάσιος).	Πελοπόννησος.	»	1820	Ἰσλαήλιον	Καλαματιανός		
427	Οικονόμος (Κωνσταντῖν).	Θεσσαλία.	διδάκκαλος	»	Κωνσταντιν.			
428	Οικονόμος (Ἀντώνιος).	»	ναυτικός.	»	»			
429	Οικονόμος (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	ἑμπορος	»	Ὁδησός	Ν. Καρμπύνης.	300	
430	Οικονόμος (Χριστόδουλος).	»	»	»	Κωνσταντιν.			
431	Οικονόμος (Μάνθος).	»	»	1819	Ἰωάννινα			
432	Οικονόμος (Παπαλέξιος).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	»	Πελοπόννησ.	Ἀναγνωσταρᾶς.		
433	Ὁδύμπτος (Γεώρ. Νικ.).	»	στρατιωτικός	»	Βουκουρεστίν	Ἀναγνωστῆς.		
434	Ὁμηρος (Ξ.).	Σμύρνη.	ἑμπορος.	1821	Ὁδησός	Ἰω. Ἀμφορέσιου.	200	Ὁρ. ἐν τῷ τόμ. Β'.

Αριθμ. 1910-1915	Επωνυμ. καὶ ὄνομ. ἐπτάριου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἑπίγραμμα.	Χρονί- α	Τόπος κατ- χήσεως.	Κατηγορίας.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
435	Ὅρσανδς (Γερμανός).	Κεραιόληγνα.		1820	Κισνίδιον	Ν. Σκουρᾶς.	4	
436	Ὀδυσσεύδης (Νικολάος).	Θεσσαλονίκη.		1816	Μόσχα	Βόστ. Παυλίδης	4	
437	Παλαμολόγος (Ἀντώνιος).	Ἀγιάλως		1819	Σμύρνη	Στ. Κουμπέρης.	300	Ἀνδρόθεος ἡ ἀνατρεφόμενη
438	Παλαμολόγος (Παύλ. Κ.).	»	ἔμπορος	1821	Ὁδησεὺς	Στρα. ἡρόπουλος	500	προσφορά.
439	Παλαμολόγος (Βάσις).	Δέσος.	»	»	»	»	»	»
440	Παλαμολόγος (Γερμ.).	Πελοπόννησος.	Μητροπολίτης	1818	Πελοπόννησ.	Α. Πελοπίδας.	100	
441	Παλέρμος (Ἀντώνιος).	Ζάκυνθος.	πολιτικός	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλῶδας.	40	Προσέγγισεν
442	Παμπεύκης (Νικηφόρος).	Πελοπόννησος.	διόκοχαλος	1818	Ἰέρρα	Ἀναγνωσταράς.	500	ἐαυτὸν εἰς τὰς
443	Παναγιώτῃδης (Δημήτρ.).	»	»	1820	Ἰσταμλίον	Καλαματιανός.	500	διαταγὰς τῆς
444	Παναγιώτῃδης (Ἰω.).	»	ἔμπορος	1820	Κωνσταντ.	Πατὰ Γεώργ. Ἰω.	500	Ἀρχῆς.
445	Παναδέσος.	»	»	1821	»	Κ. Βαντέρος.	150	
446	Παναδς (Στυρεῖων. Δοῖζος).	Κεραιόληγνα.	»	»	»	Σ. Δοῖζος Παναδς.	»	Πρ. πλ. δὲ τῶν.
447	Παναδς (Παναγῆς).	»	»	»	»	»	»	Ὁμοίως τὸ
448	Παναδς (Νικολάος).	»	»	»	»	»	»	πλοῖον αὐτοῦ
449	Παναδς (Εὐαγγελῆς).	»	»	»	»	»	»	Πατῶρ.
450	Παναδς (Ἰωαννῆς).	»	»	1820	»	Κ. Βαντέρος.	200	
451	Πάνος (Παναγιώτης Ἀν.).	»	ἔμπορος	1818	Ἰάσιον	Κ. Πενεθέκας.	2000	
452	Πάνος (Γεώργιος).	Πέσται.	πλοῖαρχος.	»	Κωνσταντ.	Π. Σέκερης.	20	
453	Παπᾶ (Ἀριστείδης).	Θεσσαλία.	λόγιος	»	»	»	»	
454	Παπᾶ (Βιμάμανος).	Μακεδονία.	γραμματέως	1819	»	»	»	
455	Παπαγιαννέπουλος, ἡ Δε	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1820	Κωνσταντ.	Γρ. Δικαῖος.	»	Ὁ Νικολάος
	Λαγγάνης (Ἀναγνώστης				καὶ	καὶ		κατέβηκε
	καὶ λοιποὶ ἀδελφοί							γρσ. 200.

Ἔκδοσις ἔτος	Ἑστάνυμι. καὶ ὄνομα. ἐστέρ.	Πατρις αὐτοῦ.	Ἐκείνους.	ἔτος ἔκδοσις	Τόπος κατη- γώσεως.	Κατηγορίας.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
436	Παραγιαννόπουλος (Αἰμα.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	Ἰαλῶν	Γ. Δικαίος		
437	Π. Γεωρ. (Ἀναγνωσταράς).	Ἀθήναι	ἱερομόναχος.	1820	Κωνσταντιν.	Π. Μηχανίδης.	γρσ.	(Ζήτει Ἀναγ.
438	Παραδημητριάδης (Νεόφ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	Πάτρα	Π. Μηχανίδης.	γρσ.	150
439	Παραδιαμαντόπουλος (Γ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Κονόβιον	Κ. Καντιώτης.	φθρ.	50
460	Παραδέπουλος (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	Ἰσλαμλίον	Καλαματιανός.	γρσ.	500
461	Παραδέπουλος (Σπύλιος).	ἔμπορος.	Ναυτικός ἐν Ῥ.	1820	ἔμπορος	Γ. Παπ. Κορρ.	γρσ.	Ἐν τῇ σελ.
462	Παραδέπουλος (Κωνσ.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	ἔμπορος	Γ. Βελισσάριος	γρσ.	186 τοῦ ἱς.
463	Παραδέπουλος (Γεώργιος)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1821	ἔμπορος	Π. Παπ. Κορρ.	γρσ.	400
464	Παραζαφειρόπουλος (Γ.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσταράς.	γρσ.	200
465	Παράργλου (Δημήτριος)	Ζαγόριον.	ἔμπορος	1821	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	250
466	Παπαϊωάννου (Παναγιώτ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1821	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
467	Παπαϊωάννου (Γεώργιος).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	Ταλάριον	Γ. Αὐγινός.	γρσ.	500
468	Παπαϊωάννου (Γεώργιος).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1820	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
469	Παπαϊωάννου (Γεώργιος).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1821	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
470	Παπαϊωάννου (Φρ. Δ.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
471	Παπαϊωάννου (Φρ. Δ.)	ἔμπορος.	ἔμπορος	1819	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
472	Παπαϊωάννου (Στυλίου).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
473	Παπαϊωάννου (Στυλίου).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
474	Παπαϊωάννου (Στυλίου).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
475	Παπαϊωάννου (Στυλίου).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
476	Παπαϊωάννου (Στυλίου).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
477	Παπαϊωάννου (Στυλίου).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500
478	Παπαϊωάννου (Στυλίου).	ἔμπορος.	ἔμπορος	1818	ἔμπορος	Π. Αὐγινός.	γρσ.	500

Λόγος ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομα-εἰσαίρου.	Πατὴρ αὐτοῦ	Ἑτάγγελλμα.	Ἔτος κατὰ Χρ.	Τόπος κατὰ γῆσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
479	Παρίκης (Νίκας Χρυσ.)	Μακεδονία.	ἔμπορος	1818	Βουκουρέστιον	Π. Πεντεδάκας.	γρσ. 1500	
480	Παρίσης (Μιχαήλ.)	Κωνσταντινούπολ.	ἐμπόρος	»	Γαλάξιον	Σ. Μαζαράκης.	φθρ. 50	
481	Παρήσιδης (Δημήτριος)	Σμύρνη.	ἐμπόρος	»	Ἰάσιον	Γ. Γάτσος.	» 40	
482	Παυλῆς (Γεώργιος)	»	ἐμπόρος	1819	Σμύρνη	Ἰω. Ἀποστόλ.	γρσ. 600	
483	Παυλάδης (Ἀλέξανδ.)	Ἰθάκη	ναυτικός	1821	Τριτάγιον	Ε. Μαζαράκης.	» 25	
484	Πατρικῆς (Α. Γεώργιος)	Ἰωάννινα.	ἐμπόρος	1819	»	Ἰω. Ἀποστόλ.	» 25	
485	Πατριμίδης (Νικόλαος)	Πελοπόννησος.	»	1816	Μόσχα	Π. Πεντεδάκας.	φθρ. 25	
486	Παυλῆς (Βελισσάριος)	Πρόβα.	»	1819	Βουκουρέστιον	Π. Πεντεδάκας.	γρσ. 1000	
487	Παυλῆς (Γεώργιος)	»	»	1818	Μεγατύρναδον	Π. Πεντεδάκας.	» 200	
488	Παυλῆς (Εὐστάθιος)	»	»	»	Βουκουρέστιον	Αναγνώστου.	» 1000	
489	Παυλίαννης (Πολύωνος)	Ζάκυνθος.	πολιτικός	»	Ζάκυνθος	Αναγνώστου.	φθρ. 50	
490	Πεζοδόμος (Αναστάσ.)	Ἰωάννινα.	ἐμπόρος	1818	Ἰάσιον	Ν. Καλύδας.	γρσ. 50	
491	Πελοπίδης (Αυτώνος)	Πελοπόννησος.	»	1820	Κωνσταντίν.	Ν. Ἀθανασίου.	γρσ. 50	
492	Πελοπίδης (Δημήτριος)	»	»	1818	Κωνσταντίν.	Ἰω. Ἀμειρόσιου.	βδλ. 400	
493	Πελοπίδης (Αυτώνος)	»	»	1818	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαίου.	γρσ. 50	
494	Πεντεδάκας (Κωνσταντίν.)	»	»	1817	Μόσχα	Ν. Γαλάτης.	φθρ. 50	
495	Περάτης (Λεοντάρης Ε.)	Ἰωάννινα	ἐμπόρος	1819	Βουκουρέστιον	Π. Ζιόβας.	γρσ. 1500	
496	Περούλης (Χρήστος)	Κρήτη.	στρατιωτικός	1818	Κωνσταντίν.	Γρ. Δικαίου.	γρσ. 500	
497	Περίβας (Χριστόφορος)	Θεσσαλός.	στρατιωτικός	1817	Μόσχα	Α. Κρηλίδου.	φθρ. 1	
498	Περούκας (Δημήτριος)	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1820	Κωνσταντίν.	»	»	
499	Περούκας (Χαράλαμπος)	»	»	1819	»	»	»	
500	Περούκας Ἰωάννης.	»	»	1819	»	»	»	
501	Πετρίδης (Κωνσ. Α.)	Κωνσταντίν.	ἐμπόρος	1821	Ὁδησσός	Αναγνώσταρης.	βδλ. 100	

Αριθμ.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομα ἐκείνου.	Πατὴρ αὐτοῦ.	Ἐκείνου γένεσις.	Ἐκείνου ἡλικία.	Ἐκείνου κατὰ γένεσιν.	Κατὰ γένεσιν.	Προσφορά.	Παρατηρήσεις.
502	Πεταλάς (Ἰωάννης Δ.)	Κωνσταντίνος πλ.	ἐμπόρος	1821	Ὁδησὶς	Στρατηγόπουλος	βδλ.	200
503	Πέτας (Ἰωάννης Γεώργ.)	Ζάκυνθος.	ἐμπόρος	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλὸς	φθρ.	50
504	Πετρελάς (Ἀνδρ. Κωνσ.)	Πελοπόννησος.	χειρουργὸς στρατιωτικὸς	1818	Κωνσταντίν.	Π. Πατρίδας.	γρσ.	10
505	Πετρελάς (Βασίλειος).	»	»	1820	»	»	»	»
506	Πετρελάς (Νικόλαος).	»	»	»	»	»	»	»
507	Πετρελάς (Πάτρις).	»	»	»	»	»	»	»
508	Πετροκόκκινος (Μ. Ν.)	Χίος.	ἐμπόρος	1821	Ὁδησὶς	Στρατηγόπουλος	βδλ.	250
509	Πηγάριος.	»	»	1820	Βουκουρέστ.	Γρηγ. Θεοδοσίου γρσ.	3000	»
510	Πηγάριος (Ἰω. Δημόκριτος).	Θεσσαλονίκη.	»	1821	Ὁδησὶς	Στρατηγόπουλος	βδλ.	500
511	Πηγάριος (Γεώργιος).	Χίος.	»	»	Γαλάττιον	Ἀθανασίου	γρσ.	450
512	Πηγάριος (Δημήτριος).	»	»	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλὸς	φθρ.	15
513	Πηγάριος (Γεώργιος).	Ἰωάννινα.	ἐμπόρος	1818	Κωνσταντίν.	Ἰω. Πολυχρον.	»	2
514	Πηγάριος (Στέργιος).	Μακεδονία.	»	1820	Θεσσαλονίκη	Δ. Ὑπατος	»	»
515	Πηγάριος.	»	»	1819	Ἰάτιον	Θ. Νέγρης	»	»
516	Πηγάριος (Δημήτριος).	»	»	»	»	Γρ. Δικαίος.	γρσ.	50
517	Πηγάριος (Ντ.)	Ζαγόριον.	ἐμπόρος	1818	Κωνσταντίν.	Κ. Πεντεδάς	φθρ.	2
518	Πηγάριος (Ἰωάννης).	Ἰγνός.	»	1820	»	Ἰω. Βελιστάριος	γρσ.	100
519	Πηγάριος (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	»	1819	Ζάκυνθος	Ἰω. Κακούλιδης	»	5500
520	Πηγάριος (Ἀναστάς).	»	»	1820	Πετρούπολις.	Κ. Πεντεδάς	»	1500
521	Πηγάριος (Θ. Ἀθανασίου).	Σάμνος.	»	1819	Βουκουρέστ.	Α. Πελοπίδας	»	25
522	Πηγάριος (Γεώργ. Ἰωάνν.)	Ἰγνός.	»	1818	Ἰγνός	»	»	»
523	Πηγάριος (Χριστόδουλος).	Πέρος.	ἐμπόρος	1819	»	»	»	»
524	Πηγάριος (Δημήτριος).	Πέρος.	»	1821	Ὁδησὶς	Δ. Πατρίδας	βδλ.	100

Αριθμ. ἀριθμ.	Ἑσώνυμ. καὶ ὄνομα ἐκτίμου.	Πατὴρ αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ῥέον κλιν.	Τόπος κατη- γήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
525	Πραϊδης (Γεώργιος).	Μουδανιά	ἐμπόρος	1819	Γαλάξιον	Γρ. Δικαῖος	ῤδλ.	7
526	Πρασάς (Σέργιος Διάκ.)	Θεσσαλία.	ἐμπόρος	1819	Νεάπολις	Γρ. Δικαῖος	ῤρσ.	50
527	Πράσιμος (Γεώργιος).	Ἑλκρά.	ἐμπόρος	»	Ἰγμάθλιον	Σ. Θεοφάνης	»	300
528	Πρινάκης (Χριστόδουλος).	Ἑλκρά.	στρατιωτὴν ἐν Ῥωσ.	1820	Βουκουρέστ.	Ἀρ. Παπᾶ.	»	400
529	Προκοπίος (Σπυρίδων).	Πελοπόννησος.	πολιτικός	»	Ὀδησσός.	Καλαματιανός	»	3000
530	Ῥαγκαδῆς (Ἰάκωβος).	Κωνσταντινουπόλ.	ἐμπόρος	1821	Ἰάσιον	»	ῤδλ.	400
531	Ῥάλλης (Γεώργιος).	Ἰκός.	πολιτικός	1819	Ῥάσιον	»	»	1000
532	Ῥαυανίτης (Δασκαλίας).	Θεσσαλία.	πολιτικός	1818	Πελοπόννησ.	Ἀν. Πελοπίδας	ῤρσ.	20
533	Ῥέντης (Θεοφάνης).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	»	Βουκουρέστ.	Ν. Γαλάτης.	ῤρσ.	1000
534	Ῥέσσος (Δάμιτρος).	»	ἐμπόρος	1819	»	Β. Παύλου.	»	»
535	Ῥήγας (Γεώργιος).	»	ἐμπόρος	»	»	»	»	»
536	Ῥήγας (Ἡρόδοτος).	Ἑλκρά.	ἐμπόρος	1817	Μόσχ.	»	ῤρσ.	20
537	Ῥεζάκης (Μάριος).	Ζαγόριον.	πολιτικός	1819	Ἰάσιον	»	ῤρσ.	300
538	Ῥίξος δ' καὶ Νερούλ. (Ἰάκ.)	Κωνσταντινουπόλ.	ἐμπόρος	1821	Ὀδησσός.	Στρατηγόπουλος	ῤδλ.	»
539	Ῥιλάκης (Γεώρ. Κωνστ.)	»	ἐμπόρος	1819	Κωνσταντιν.	Ἀντιπρόεδρος	»	»
540	Ῥοδόθεός (Ἀγγέλος).	Ἰθάκη.	ἐμπόρος	1818	»	Κ. Δουριώτης.	»	»
541	Ῥοδελανάκης (Παντιάς).	Ἰκός.	ἐμπόρος	1821	Ὀδησσός.	Στ. Δρακούλης.	ῤρσ.	800
542	Ῥοδελανάκης (Θεό. Παύλ.)	»	ἐμπόρος	»	Κωνσταντιν.	Π. Βαντέρος	ῤρσ.	400
543	Ῥωμανός (Σταμάτιος).	Πεζοί.	ἐμπόρος	1820	»	Σ. Α. Παντᾶς.	ῤρσ.	450
544	Ῥοδόπουλος (Γεράσιμος).	Κεφαλονήσιον.	ἐμπόρος	1819	Ἰστανδλίον.	Π. Βαρέατης.	ῤρσ.	100
545	Ῥοδόπουλος (Παναγιώτης).	»	ἐμπόρος	1821	Κιόνειον	»	ῤρσ.	20
546	Ῥοδόπουλος (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1818	Ῥένιον	Α. Παυλίδης.	ῤρσ.	20
547	Ῥουπίνης (Παναγιώτης).	Ἰθάκη.	ἐμπόρος	»	»	»	ῤρσ.	20

Αὐτῶν ἀριθμοί.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομα ἐπιφύρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἑλληγενέας.	Ἰδιόχ. καὶ ἰδιόχ.	Τόπος κατ- ήγησης.	Κατ' ἡγή- την.	Προσφ. ἀντ.	Προσφ. ἀντ.	Παρατήρη- σεις.
548	Ῥώμας (Διονύσιος).	Ζάχνυθος	πολιτικὸς	1819	Ζάχνυθος.		300		
549	Σάββας Καμ. Μπινάκης.	Κέρκυρα.	ἐμπόρος	»	Βουκουρέστιον	Ἰωαννῆν Ἀρχ.	100		
550	Σαγιάδης (Στ. Ἰωάννου).	Κέρκυρα.	»	»	»	Ἰδ. Νικολαΐδης.	2000		Ἰπποκρίτης.
551	Σαϊ-σις Σεράφης (Κωνσ.)	Ζαΐφρον.	»	1820	Νέγνα	Μάνθ. Ριζάρης	»		
552	Σαμαρσις (Ἰωάννης).	Κεφαλληνία.	πολιτικὸς	1819	Ῥένιον	Π. Βαβδάρης.	»	150	
553	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	Ἀγγλία.	ἐμπόρος	1821	Κωνσταντίν.	Α. Ὑπατος.	»	30	
554	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	Θεσσαλία.	»	1818	Μόσχ.	Ν. Σκουρῆς.	»	4	
555	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	Πελοπόννησος.	λόγιος	1816	Ὀδησσός.	»	»		
556	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	»	ἐμπόρος	1817	Κωνσταντίν.	»	»	10000	
557	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	»	»	»	Σέβρι.	Ἰω. Φραγκῆνης.	»	10	
558	Σεραφὶν (Παναγιώτης).	Μακεδονία.	γυναικὸς	1818	Τομάρεα	Θ. Μαρκῆνης.	»	400	
559	Σεραφὶν (Ἀρχιεπ. Χρύσ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ἰσταντίν.	Καλαματιανὸς	»	500	
560	Σεραφὶν (Ἰωάν. Νικολ.)	Καλαβρία.	»	1821	Ῥένιον	Π. Βαβδάρης.	»	200	
561	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Ἰδ.	»	»		
562	Σεραφὶν (Κωνσταντίνος).	Πελοπόννησος.	»	1820	Πελοπόννησ.	»	»		
563	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	Κωνσταντινούπολ.	ἐμπόρος	1818	Σέβρι.	Ἰω. Φραγκῆνης.	»	1	
564	Σεραφὶν (Ἰερόσιμος).	Ἀγία.	»	1819	Ἰσταντίν.	Ἰω. Δακίος.	»	200	
565	Σεραφὶν (Ἀρχιεπ. Χρύσ.)	Ἰσταντίν.	»	1820	Ἰσταντίν.	Ἰω. Δακίος.	»	400	
566	Σεραφὶν (Ἰωάννης).	Μακεδονία.	»	1821	Ἰσταντίν.	Ἰω. Δακίος.	»	25	
567	Σεραφὶν (Ἰωάννης).	Μακεδονία.	»	1821	Ἰσταντίν.	Ἰω. Δακίος.	»	25	
568	Σεραφὶν (Ἀθανάσιος).	Μακεδονία.	»	1821	Ἰσταντίν.	Ἰω. Δακίος.	»	25	
569	Σεραφὶν (Ἰωάννης).	Μακεδονία.	»	1821	Ἰσταντίν.	Ἰω. Δακίος.	»	25	
570	Σεραφὶν (Ἰωάννης).	Μακεδονία.	»	1821	Ἰσταντίν.	Ἰω. Δακίος.	»	25	

Αριθμός	Επώνυμ. και όνομ.εταίρου.	Πατρις αὐτοῦ.	Επάγγελμα.	Εποχὴ λήξεως	Τόπος κατ' ἐξουσίαν	Κατηγορίας.	Προσφρά.	Παρατηρήσεις.
571	Σολιώτης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1819	Καλαμάρις	Π. Σέκερης	300	
572	Σουγδουρή (Εὐστάθιος).	Ίωννηνα.	ἐγ. ἐν Μολδαβίᾳ	1818	Κωνσταντ.	Ο. Φλ. Δουκ.δρ.	4000	Προσθετέον, ὅτι κατέδωκεν
573	Σούτσος (Μιχαήλ).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικός	1820	Ίάτιον	γρσ.	5000	ἐτέρ. 285000
574	Σούτσος (Γρ. πατ. αὐτοῦ).	»	»	1821	»	γρσ.		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
575	Σούτσος (Κωνσταντῖνος).	»	»	»	»	γρσ.		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
576	Σούτσος (Γρηγ. Δαξάδης).	»	»	1820	Βουκουρέστ.	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
577	Σοφιανός (Ἀνδρέας).	Κέα.	»	1817	Ίσμαήλιον	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
578	Σοφιανός (Γεώργιος).	»	»	1818	Ίάτιον	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
579	Σπανόπουλος (Ίωάννης).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ταυγκάρων	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
580	Σπαχῆς (Ίωάν. Δημητ.)	Σμύρνη.	γρμ. ἐμπόρου	1819	Βουκουρέστιον	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
581	Σπηλιόδης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1817	Ὁδησσός	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
582	Σπηλιόπουλος (Ἀνδρ. Π.)	»	»	1818	Υδρα	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
583	Σπηλιόπουλος (Σπυρίδ.)	»	»	»	»	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
584	Σπηλιόπουλος (Νικόλ.)	»	»	»	»	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
585	Σπυριδιώνου (Γεώργιος).	»	»	1819	Κόρινθος	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
586	Σταϊχέος (Παναγιώτης).	Μεσσηνία.	ἐμπόρος	1821	Ὁδησσός	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
587	Σταματάκης (Δημήτρ. Χ.)	Καλαμάρις.	»	»	»	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
588	Σταματάκης (Κω. Ίωάν.)	»	»	»	»	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
589	Σταματελάπουλος (Νικήτρ.)	»	»	»	»	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
590	Σταμάτιου (Ίωάννης).	Μακεδονία.	»	1820	Γαλάττιον	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
591	Σταμέρωφ (Στέφ. Κυρ.)	Μεσσηνία.	»	1821	Ὁδησσός	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
592	Στανέλος (Σπυρ. Ίωάν.)	Πάργα.	»	1818	»	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν
593	Στασιόπουλος (Βασίλ.)	Πελοπόννησος.	»	1820	Τριφυλίον	»		γροσίον κατὰ τὴν ἐξουσίαν

Αὐτῶν ἀριθμὸς	Πατρὶς ἀντὶ.	Ἑκτέλεμα.	Ἐποχὴ κατηγ.	Τόπος κατη- γ. γένεως.	Κατηγ. γένεως.	Προσφορά.	Παρατηρή- σεις.
594	Στρατηγὸς (Στρατῶν).	Πελοπόννησος	ἔμπορος	Μάγχα	Κ. Πεντεδάκας	γρσ.	75
595	Στέλιος (Μεγ. Δαξάρεν).	Ἡερος.	στράτ. ἐν Ρωσσίᾳ	»	Θ. Παπαναστασ.	φάρ.	4
596	Στοιχειανέπουλος (Κ. Δη-)	Λάρισα.	ἔμπορος	1821 Πύργει	Ν. Καλύδας	γρσ.	300
597	Στρατοπόδης (Στέλιος)	Ζάκυνθος.	»	1819 Ζάκυνθος	Γω. Ἀνδρόσιου	φάρ.	100
598	Στρατηγέπουλος (Ἄδων.)	Σμύρνη.	»	1820 Ὀδησσὸς	»	βέλ.	400
599	Στρατῆς (Μαρίνος).	»	»	» Κωνσταντ.	Ἀρ. Παπᾶ	»	»
600	Στραξέας (Ἰωάννης).	Ἄρτα.	»	»	Γ. Σοφειανός	γρσ.	1500
601	Στρατοπόουλος (Παντ. Γ.)	Λίμνος.	»	1821 Τολόξιον	Π. Γω. Παπᾶ	βέλ.	200
602	Συγούρος (Νικολάος).	Ζάκυνθος.	»	1819 Ζάκυνθος	Ν. Καλύδας	φάρ.	6
603	Συγούρος (Θεόδωρος).	»	νομικὸς	»	»	»	50
604	Συναγούριου (Βασ. ἡ Ἀρχ.)	Ἡερος.	ἔμπορος	1818 Βουκουρέστιον	Κ. Πεντεδάκας	γρσ.	1500
605	Συνδινός (Παντελεών).	Χίος.	δικαστικὸς	1821 Κισυνότιον	Γω. Φαραγγας	»	320
606	Συναστάουλος (Νικολάος).	Ἡερος.	»	1819 Βουκουρέστιον	Μ. Ἀνδρ. Κορνατῆς	»	»
607	Συχνῆς (Γρηγ. Τερφιδόν).	Κεφαλληνία.	ναυτικὸς	1820 Νίτζα	Χ. Μάνης	»	»
608	Σφαέλκος (Ἀνδρέας).	»	»	1819	»	»	»
609	Σφαέλκος (Φωκᾶς).	Θεσσαλία.	ἔμπορος	»	Κωνσταντίν.	φάρ.	50
610	Σχινῆς (Δημήτριος).	Ζάκυνθος.	»	»	Ν. Καλύδας	»	»
611	Σωμαρίτης (Αντώνιος).	Πελοπόννησος.	»	»	Ν. Παμπούλης.	γρσ.	200
612	Ταμνιότης (Παναγιώτης).	Θεσσαλία.	»	»	Κ. Πεντεδάκας.	»	»
613	Τασόγκας (Κυριάκος).	Ἄρτος.	»	1818	»	»	»
614	Ταργαλῆς (Γεωρ. Σωτ.)	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	»	»	»
615	Τομαρῆς (Ἰωάννης).	Μέσσην.	»	»	Ἀλεξάνδρεϊα.	»	»
616	Τσιτῆρας (Θεόδωρος).	Μέσσην.	ἔμπορος	»	Α. Πελοπίδας.	»	»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

Αριθμὸς	Ἑκδόσιμ. καὶ ὄνομα ἐκδόσιμου.	Πατρίς αὐτοῦ.	Ἑκδόσιμον	Ἑποχὴ κατ' ἔτος.	Τόπος κατ' ἐξέδοσιν.	Κατ' ἐξέδοσιν.	Προσφορὰ.	Παρατηρήσεις.
617	Πολυβίβλος (Θεόδωρος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1818	Βουκουρέστιον	Κυρ. Ζαούκας.	1000	
618	Πολυβίβλος (Νικηταί).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1821	Καλάμα	Χρυσόστομος.	3	
619	Πολυβίβλος (Δημ. Δουκ.).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1821	Βασσαράδα	Γ. Σοφιστὸς	400	
620	Πολυβίβλος (Νικηταί).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	Πάριον	Ν. Ἀθανασίου	200	
621	Πολυβίβλος (Νικηταί).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1821	Παλαιόν	Πω. Βελιστάρης	400	
622	Πολυβίβλος (Σαραντῆ).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1819	Πάριον	Γρ. Δικαίος	40	
623	Πολυβίβλος (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1818	Βουκουρέστιον	»	300	
624	Πολυβίβλος (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1818	Αχαΐα.	»	40	
625	Πολυβίβλος (Διονύσιος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1819	Κωνσταντίν.	Π. Πατριάρχης	40	
626	Πολυβίβλος (Θεόδωρος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1819	Παλαιόν	Σ. Μαζαράκης	450	
627	Πολυβίβλος (Φιότος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	Κωνσταντίν.	Β. Μαθιουδάκης	200	
628	Πολυβίβλος (Νικηταί).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	»	»	400	
629	Πολυβίβλος (Χ. Μυράλ).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1818	Καλάμα	Π. Δημητρίου.	4000	
630	Πολυβίβλος (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	Παλαιόν	Α. Τσούνης.	450	
631	Πολυβίβλος (Κωνστ. Γ.).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1819	Βουκουρέστιον	Α. Ρέσσος.	6	
632	Πολυβίβλος (Κωνστ. Γ.).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1818	»	Ν. Καλύδας.	29	
633	Πολυβίβλος (Σπυρίδων).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1821	»	»	200	
634	Πολυβίβλος (Αντώνιος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	»	»	30	
635	Πολυβίβλος (Αναγνώστης).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1818	»	»	30	
636	Πολυβίβλος (Μιχ.).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1821	»	»	30	
637	Πολυβίβλος (Π. Κοζάκης).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	»	»	30	
638	Πολυβίβλος (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1818	»	»	30	
639	Πολυβίβλος (Νικηταί).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1819	»	»	30	
640	Πολυβίβλος (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	»	»	30	
641	Πολυβίβλος (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	ἐκδόσιμον	1820	»	»	30	

Αριθμ.	Επώνυμ. και ὄνομ. ἐξ ἑρ.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Χρον.	Τόπος κατη- γύσεως.	Κατηγορί- α.	Προσφωρ.	Παρατηρή- σεῖς.
642	Ἰψηλάντης (Ἀλέξανδρος)	»	ὁποστράτηγος	1820	Περσουλίδας	Εὐμ. Ξάνθος	γρσ.	100
643	Φαράντος (Ἰωάννης).	Χιού.	στρατιωτικὸς	1821	Ρέμιον	Δ. Μούσης.	γρσ.	1
644	Φορμάκης (Ἰωάννης).	Μακεδονία	στρατιωτικὸς	1818	Μέγαρα	Ἀναγνωστάδης	γρσ.	4
645	Φυλκπιδης (Δανιήλ).	»	λόγιος	1819	»	»	»	»
646	Φυλδέωρος (Ἰωάννης).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1820	Χορτίνιον	Γ. Καντακουζην.	γρσ.	100
647	Φυλίων (Ἰωάννης).	Λεβαδείας.	»	1819	Ἰωάννινα	Γ.	»	»
648	Φυλαμπούριαρης (Ἀναστ.)	Ζάκυνθος	»	»	Ζάκυνθος	Ἀρ. Παπ.	»	»
649	Φυλίδας (Κωνσταντίνος).	»	»	1818	Βουκουρέστιον	Μ. Χρηστάκης	γρσ.	26
650	Φύλουκῆς (Ἰωσ. Μιχαήλ).	Κρήτη.	ναυτικὸς	1821	Ὀδησσὸς	Στ. Κουμπάρης.	γρσ.	500
651	Φοίκαρδίων (Παντ.)	»	»	1819	Ἰάσιον	Ε. Βερνάρδος	»	50
652	Φραγκόπουλος (Ἀντών.)	»	»	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγέπουλ.	»	»
653	Φραντζεσκακόπουλ (Δουκ.)	Ἄνδρος	»	»	»	»	»	»
654	Φραντζῆς (Ἀμβρόσιος).	Ἄνδρος	»	1819	Πελοπόννησ.	Ε. Μανταράκης	γρσ.	150
655	Φραγκάδης (Σταμέλ. Γ.)	Τήνος	ἐμπορὸς	»	»	»	»	»
656	Φωκιάδης (Σάδας).	Πάτρας	στρατιωτικὸς	1819	Πελοπόννησ.	Γ. Δεδεντς.	»	4000
657	Φωκιάδης (Μιγ. Ἰωάν.)	»	»	»	Βουκουρέστιον	Ν. Μουζέκης	»	»
658	Φωκιάδης (Μιχαήλ).	»	ἐμπορὸς	1820	Γαλιζίου	Γ. Π. Κορρινός	»	500
659	Φωσκάδης (Δημήτριος).	Ζάκυνθος	πολιτικὸς	1819	Ἰσμαήλιον	Ν. Καλίδας	»	»
660	Φωτῆρας (Ἀσημάκης).	Πελοπόννησος.	»	»	Πελοπόννησος	»	»	»
661	Φωτομάδας (Αθανάσιος).	Σούλιον.	στρατιωτικὸς	1820	Δακωνία	Εὐμ. Ξάνθος.	»	»
662	Φωτολῆς (Μανούσος).	Πάτρας	»	1818	Κωνσταντιν.	Ν. Καλίδας	γρσ.	40
663	Χαλκχάρ (Νικόλαος).	Ζάκυνθος	ἐμπορὸς	1819	Ζάκυνθος	Κ. Κυριακός	»	»
664	Χαλκιδέπουλος (Πανάγιος).	»	συνήγορος	1818	»	»	»	»
665	Χαματσόπουλος (Ἰωάν.).	Πελοπόννησος.	πλοίαρχος	1820	»	»	»	»
666	Χαραλάμπης (Σωτήριος).	»	πολιτικὸς	1820	Πελοπόννησος	»	»	»
667	Χαραλάμπης (Σωτήριος).	»	»	1819	Πελοπόννησος	Ἀναγνωστάδης	»	»

Λόγων ἀριθμός	Ἑτώνυμ. καὶ ὄνομα ἐκείνου.	Πατρὶς αὐτοῦ	Ἑπάγγελμα.	Ἡμερ.	Ἦτος κατη- γήσεως.	Κατηγορίας.	Προσφρά.	Παρατηρή- σεις.
667	Καραλάμης (Σπυρίδων)	Πελοπόννησος.	πολιτικός	1819	Πελοπόννησος	Ἀναγνωσταράς		
668	Καρέτης (Νικολ. Ίωάν.)	Ἡπείρος.		1820	Ἰσμαήλινον	Γ. Π. Κορρινός	700	
669	Καρέτων (Νικολάος Δ.)	Ἡπείρος.		1819	Ἡπείρος	Α. Ροδιάς	30	
670	Καρεουλάρης (Ραδουκ.)	Πελοπόννησος.		1818	Γαλάξειον	Ν. Δισμαντιδής		Ἰπποχρεῖται.
671	Καρεῖ Μανουήλ (Ἀγγέλ.)	Κωνσταντινούπολις.	οἰκονόμος	1821	Γαλάξειον	Ἰω. Βυζάντιος	500	
672	Καρεῖ Ίωάννου (Ἀναστ.)	Ἀγιοθεούπολις		1818	Ἰάσιον	Ἀθανασίου	150	
673	Καρεῖ Κώστα (Στέριος)	Ὀδυμπεία	ἐμπόρος	1819	Ἡπείρος	Θ. Νέγρης		
674	Καρεῖ Δαξάρου (Κωνστ. Π.)	Ἡπείρος		1817	Βουκουρέστιον	Σ. Πρασάς	500	Ἰπποχρεῖται.
675	Καρεῖ Βασίλ. (Χαρ. Μιχ.)	Ἡπείρος		1820	Γαλάξειον	Β. Δημητρίου	4000	ἀπὸ καὶ 100
676	Καρεῖ Μόσχος (Δισμαν.)	Ἡπείρος		1817	Κωνσταντίν.	Ἀντ. Ἀδαμίδ.	500	πρόδετα
677	Καρεῖ Στάνου (Δημήτ. Ν.)	Κυβερνήτις		1820	Κυβερνήτις	Κ. Πεντεδέκας	50	
678	Καρεῖ Γεώργ. (Χαρεῖ Ἀθ.)	Κωνσταντινούπολις.	ἐμπόρος	1817	Κωνσταντίν.	Ν. Σκουφάς	3	
679	Καρχαμάκης (Σταθ. Μιχ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Κιωνίδειον	Α. Τσώνης	400	
680	Κλωρός (Παναγιώτης Θ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1818	Βουκουρέστιον	Κ. Πεντεδέκας	50	
681	Κρησταρής (Μιχαήλ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1819	Αχαΐναι	Χρυσόστομος.		
682	Κρηστάς (Νικολάος.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1817	Πελοπόννησος	Παμπούκης		
683	Κρηστόπουλος (Ἀθανάσι.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1817	Ὀδησσός	Ν. Σκουφάς		
684	Κρηστοπούλου (Θεοδότ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Γαλάξειον	Β. Μελιουδάκης	400	
685	Κρητοπούλου (Θεοδότ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1817	Πελοπόννησος	Μ. Ριζάκης	3	Ἰπποχρεῖται.
686	Κρουσάρης (Βασίλ. Κωνστ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Κωνσταντίν.	Ν. Σκουφάς		
687	Κρούσανθος (Ισομάνης.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1818	Μόσχας	Ἀναγνωσταράς	50	Προσφρά.
688	Κρουσποδάκης (Ἡλίας)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ἰσμαήλινον	Α. Ροδιάς	400	ἀπὸ καὶ 100
689	Κωραζάς (Γεωργίου Στ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1818	Μόσχας	Ἀναγνωσταράς	50	Προσφρά.
690	Κωραζάς (Ίωάννης Κωνστ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ἰσμαήλινον	Α. Ροδιάς	400	ἀπὸ καὶ 100
691	Κωραζάς (Ίωάννης Κωνστ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ἰσμαήλινον	Α. Ροδιάς	300	ἀπὸ καὶ 100
692	Κωραζάς (Ίωάννης Κωνστ.)	Πελοπόννησος.	ἐμπόρος	1820	Ἰσμαήλινον	Α. Ροδιάς	300	ἀπὸ καὶ 100

ΤΑ ΕΣΦΑΛΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

Σελ. Στίχ.

- 4 5 «διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Α΄» ἀνάγνωθι διὰ
τοῦ στρατηγοῦ *Ναπολέοντος*.
- 25 — καὶ ἐτι 37, 39, 41, 43, 45 καὶ 47 «ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄»
ἀνάγνωθι ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.
- 39 3 «δυσπαραμύλλου» ἀνάγνωθι ἀπαραμύλλον.
- 41 7 «Ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ καπετανέων ζήτημα... (μέχρι τοῦ τέ-
λους τῆς παραγράφου καὶ τῶν λέξεων) «τοῦ πλείστου αὐ-
» τῶν μέρους» διαγράφονται. Ὁμολογοῦμεν δὲ, ὅτι οὐχὶ
ὁ Ὑψηλάντης, ἀλλ' ἡμεῖς περιεπέσαμεν εἰς ἀναχρονισμόν.
διότι, καθ' ἣν οὗτος ἐποχὴν ἔγραφεν, ὅλοι πραγματικῶς
οἱ Σουλιῶται ὑπῆρχον ἐν Κερκύρᾳ, τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κηρυχ-
θέντος ἀντάρτου ἔπειτα, ἥτοι κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ
1820, ὡς ἀναφέρομεν ἐν σελ. 237 τοῦ τόμου Β΄.
- 46 7 «Μολδοβλαχίαν» ἀνάγνωθι *Μολδαυοβλαχίαν*.
- 58 4 «Ἐπὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ εἰργάσθη... ὁ Ὑψηλάντης, ἐν
» Περτροπόλει ἐτι ὧν». Ὡσαύτως ἐλάθομεν καὶ ἐνταῦθα κα-
τὰ τὴν χρονολογίαν, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ἄρθρων Β΄ καὶ Ε΄
τοῦ Γενικοῦ Σχεδίου ἀποδείκνυται συνταχθὲν τοῦτο (τὰ
Γενικὸν Σχέδιον) μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀ-
λῆ πασᾶ, ὅτε ὁ Ὑψηλάντης οὐχ ὑπῆρχεν ἐν Περτροπόλει.
- 64 33 «καθ' ὃν τόπον» ἀνάγνωθι καθ' ὃν τόπον.
- 65 26 «ἐν καιρῷ» ἐν καιρῷ.
- 73 — καὶ ἐτι—80 «ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄» ἀνάγνωθι ΚΕΦΑΛ. Γ΄.
» 5 «ἐμφανίσεως» ἐμφανίσεως.
- 86 31 «ταυτοχρόνως» ταυτοχρόνως.
- 89 25 «ιδίους δὲ καὶ»... καὶ.
- 96 6 «ἐποχῆς»... ἐποχῆς.
» 32 «ὁ ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔτους» ἀνάγνωθι ὁ ἀπὸ τεσσάρων ἡδὲ
μηνῶν.
- 421 8 «(α)»... (β)
- » 24 «ἐπιμόνως» ἀνάγνωθι ἀφεύκτως.
- 424 7 «ἐπὶ αὐτοφώρῳ»... ἐπ' αὐτοφώρῳ.
- 429 27 «τῆς συνδρομῆς.» ἐξαλειπτέον τὴν τελείαν στιγμὴν.

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

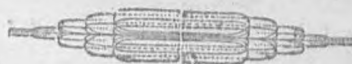
ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΑΡΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ.

.....
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.
.....

ΑΘΗΝΑΙ.

ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ.

(Ὁδὸς Νικίᾳ ἀριθ. 74)

1859.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἱστορικοῦ Δοκιμίου πραγματευόμεθα περὶ τοῦ κηρύγματος αὐτῆς, γενομένου παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, καὶ μεθ' ὅλα τὰ πολιτικὰ καὶ πολεμικὰ γεγονότα ἐν ταῖς δύο Ἡγεμονείαις περιλαμβάνομεν τὰς τύχας τούτου μέχρι τοῦ 1828, ἀρχομένου. Τάσσομεν δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν μὲν, ἐνείδει εἰσαγωγῆς περὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν προγόνων τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ τῆς ἐπαναστάσεως, μέρος τι πολιτικῆς ἱστορίας· κατὰ τὸ τέλος δὲ, ἐν παραρτήματι, τὰ προκαταρκτικὰ τοῦ νεωτέρου πολέμου τοῦ Σουλίου μέχρι τοῦ μαΐου τοῦ 1821, φθίνοντος.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς πολιτικῆς ἱστορίας, ἐπὶ ὁλόκληρον αἰῶνα ἐκτεινομένης, στρέφεται μὲν περὶ τὰς πράξεις προσώπων μιᾶς ἰδίως οἰκογενείας, τῆς ὑψηλαντικῆς· ἀφορᾷ ὁμῶς ὑπόθεσιν ὅλως κοινὴν, τὴν ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀποτελεῖ οὐσιώδη κλάδον τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας. Λανθάνον δὲ ὥσεπιπολὺ, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὅλως, τοὺς συμπολίτας καὶ ὁμοεθνεῖς ἡμῶν, δημοσιεύομεν τοῦτο πρῶτοι, συνταχθὲν κυριώτερον ἐκ τῶν διασωθέντων παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ ἐπισήμων ἐγγράφων.

Ἱστορικοὶ διάφοροι, ὅσοι ἐφήψαντο τοῦ πολιτικοῦ μέρους τῆς Τουρκίας, ἢ συνέγραψαν ἰδίως τὰ περὶ τῆς Βλαχομολδαυίας καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς, διὰ πολλῆς ἀληθοῦς ἐμνημόνευσαν τιμῆς τῶν Ὑψηλάντων, καὶ ὥς διερμηνέων καὶ ὥς ἡγεμόνων, καθ' ὅσον ἡ πολιτικὴ πορεία τούτων συνέχετο μετὰ

τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας καὶ τῆς τύχης τῶν ἐπαρχιῶν, ὡς περιοδικῶς διεῖπον· ἀλλ' ὅμως κατὰ πολὺ ἐλλείποντες φαίνονται οὗτοι πρὸς διάφορα γεγονότα πλείστου λόγου, μὴ φωταγωγηθέντες ὑπὸ τῆς διπλωματικῆς ἀνταποκρίσεως αὐτῶν, διότι ἐσπεροῦντο ταύτης· ἔτι δὲ πλέον ἐλλειπεῖς ἐγένοντο, μὴ ἐρευνήσαντες τὴν ὅλην καὶ κυρίαν ἐργασίαν τῶν Ὑψηλάντων ὑπὸ τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀπολύτως ἐποψίαν, διότι ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς τὸ τοιοῦτον ὑπῆρχε. Τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτὸν εὐρίσκει τις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μονογραφίᾳ.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ἐκάθισε βαρυτάτῃ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς Ἑλλάδος, πρῶτοι Ἕλληνες οἱ Ὑψηλάνται ἀνεδείχθησαν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων λίαν ἰσχυροὶ ἐσωτερικῶς καὶ λίαν ἀναγκαῖοι ἐξωτερικῶς· τὴν δὲ ἐπιρροήν, ἣν ἐξήσκουν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν σουλτάνων καὶ τῆς πύλης, καὶ τὴν ἀνάγκην ὡσαύτως, ἣν ἐπέβαλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν τῇ εὐρωπαϊκῇ διπλωματίᾳ, ἐξήντλουν, οὐχὶ ἐξ ὅσων ἐκέκτηντο πλεονεκτημάτων ἰδίων εἰς πολιτικούς ἀνδρας, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς, ὡς ἀναπτυχθησόμεθα κατόπι, τῆς μεγάλῃς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ιδέας, ἀφ' ἧς οὐδέποτε ἀπεχωρίζοντο κατὰ παράδοσιν ἀλληλοδιαδόχον. Οὔτε διερμηνεῖς κοινοί, οὔτε ἡγεμόνες συνήθεις ὑπῆρξαν οὗτοι. Παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἡ διερμηνεία καὶ ἡ ἡγεμονία ἐθηρεύοντο ὡς σκοπὸς προσωπικῆς ὑπεροχῆς καὶ ἀτομικοῦ συμφέροντος· παρὰ δὲ τοῖς Ὑψηλάνταις ἐθεωροῦντο ὡς μέσον ὑπηρεσίας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὡς βαθμὶς πρώτη πρὸς τὴν παρασκευὴν τῆς ἐλευθερώσεως τούτου. Οὐδόλως ἀρνούμεθα πολλῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς τάξεως προσώπων τὸ ἀγαθοεργὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κοινοτήτων, τὸ πρόθυμον ὑπὲρ τῆς κοινῆς παιδείας καὶ τὸ εὐεργετικὸν πρὸς ἅπαντας· ἀλλ' οὐδένα εὐρίσκομεν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ὑψηλάντων παράλληλον ὡς πρὸς τὴν μεγάλην ιδέαν καὶ τὴν ἐν πάσῃ πίστει καὶ αὐταπαρνήσει διαδοχικὴν ἐργασίαν περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρί-

δος. Μόνη ἐκ τῶν Σούτσων ἐξαίρεσις ἐγένετο ἐπ' ἐσχάτων ὁ Μιχαήλ Σούτσος, μὴ προηγηθεὶς μὲν, ἀλλὰ θυσιάσας ἐτοίμως τὴν ἡγεμονεῖαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἐλληνικῆς σωτηρίας.

Τῆς μεγάλῃς ταύτης ιδέας ὑπηρετᾶται συστηματικοί, ἀλλὰ καὶ τολμηροὶ πάντοτε, οἱ ὕψηλάνται πρῶτον ἐσωτερικῶς ἐξετέλεσαν οὐσιώδες ἔργον, τὸ τῆς ἐνώσεως τοῦ σλαβικοῦ μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου διὰ τῆς μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως. Τὸν πολὺν καὶ ὀρθὸν νοῦν, ὡς καὶ τὰς γονιμωτέρας ὑπὲρ τοῦ ἐλληνισμοῦ συνεπείας τοῦ κατορθώματος αὐτοῦ, ὁμολογοῦσιν ἀντὶ παντὸς ἄλλου αἱ μεγάλαι καὶ διὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς καταβαλλόμεναι ἀπὸ τινος χρόνου ἀντίθετοι προσπάθειαι. Εἰ καὶ ἔχουσιν αὗται πρόσχημα τὴν ἰδίαν ἐθνικότητα καὶ τὸ δίκαιον τῆς χειροτονίας αὐτοχθόνων ἐν γένει ἐπισκόπων, ἀφορῶσιν ὅμως κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἀποχώρισιν τῶν Σλάβων ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ κέντρου τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ καταργηθέντος πατριαρχείου τοῦ Ἰπεκίου καὶ Ὁχρίδος· δι' ἄλλων δὲ λέξεων, τὴν καταστροφὴν τοῦ ὑψηλάντειου ἔργου, τείνουσαν, ἂν θέλῃ τις, καὶ εἰς τὸ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σλάβων σχίσμα. Μὴ οὐκ ἐδηρεύθη πρὸ ὀλίγου, ἢ τῷ 1852, καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν τὸ αὐτὸ σχίσμα καὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἑλλήνων; Ἀλλ', ὡς οὐ καταρθώθη τοῦτο ἠθικῶς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ μεθ' ὅλα τὰ γενόμενα, οὕτω πεποίθαμεν, ὅτι οὐδέποτε κατορθωθήσεται καὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σλάβων καὶ μεθ' ὅλα τὰ γινόμενα.

Διὰ τὴν αὐτὴν περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος ιδέαν οἱ ὕψηλάνται ἤνοιξαν πρῶτοι εἰς τὰς διπλωματικὰς τῆς Εὐρώπης σχέσεις τὰς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κεκλεισμένας θύρας τῆς Τουρκίας· συνέπῳς δ' εὐκολύνοντες ἐπὶ προσωπικοῖς πάντοτε κινδύνοις τὰ συμφέροντα ταύτης, ἐσκόπουν κυρίως, ἵνα ἀναδείξωσιν ἀρμοδίαν καὶ προτιμωτέραν τὴν ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ἀντικατάστασιν τοῦ τουρκικοῦ διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου. Μίαν ἔχοντες πρόθεσιν, τὴν ἐθνικὴν, κατὰ ἐξουσίας ἰσχυρὰς

τότε, καὶ μεγίστην βλέποντες τὴν ἀνισότητά τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὀρθῶς ἐσκέφθησαν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ὑποστηρίξεως τῆς χριστιανικῆς διπλωματίας, καὶ κάλλιστα ἐπράξαν ὑποβαλόντες τὴν τουρκικὴν πύλην ὑπὸ συνθήκας πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς μετὰ τῶν χριστιανικῶν κυβερνήσεων, ἀρξάμενοι ἀπὸ πρώτης τῆς Πρωσσίας. Τὸ πολιτικὸν τοῦτο μέτρον τῆς μὲν Τουρκίας κατέβαλλε τὴν ἀποκλειστικότητά, τὴν ὑπεροφίαν καὶ τὸ αὐθαδές, ῥιπίζον τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἰσχύον τὸν δὲ ἑλληνισμὸν ἐνίσχυεν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Ὑψηλάντων καὶ ἀνήγαγεν εἰς περιωπὴν ἐπίζηλον, ὡς λαμβάνοντα τοὺν τεῦθεν μέρος εἰς τὰ γενικώτερα καὶ ὑψηλότερα τῶν εὐρωπαϊκῶν ζητημάτων, καὶ ὡς μιγνύοντα μετ' αὐτῶν ἐκάστοτε τὸ ἴδιον περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος ζήτημα. Ἰκανὸν δηλοσιεύομεν μέρος ἐπισήμου ἀλληλογραφίας, δι' ἣν οὐδείς ἐκ τῶν διερμηνέων καὶ ἡγεμόνων Ἑλλήνων ἀμιλλᾷται ἄλλος, διότι οὐδείς παρὰ τοὺς Ὑψηλάντας τοιοῦτος ὑψωσεν ἑαυτὸν εἰς ἰδέας τόσῃ μεγάλαις καὶ γενικαῖς, οὐδ' ἐπομένως συνεδέθη μετὰ σχέσεων τόσῃ ὑψηλῶν καὶ δυσκόλως καταβαλλομένων· ἐκ δὲ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ἀποδείκνυται, ὅτι ἐν ὅλαις, ταῖς προτάσεσι καὶ σχεδίοις αὐτῶν οἱ Ὑψηλάνται ἕνα πάντοτε εἶχον νοῦν καὶ σημεῖον, τὸν περὶ ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τὴν αὐτὴν ἰδέαν, καὶ ὅπως ἐξομαλύνωσι καὶ ἐσωτερικῶς τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν ταύτης ὁδὸν ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, ὑπέσκαπτον οὕτοι πολυτρόπως τὴν Τουρκίαν διὰ τῆς Τουρκίας, καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῆς κατεκερμάτιζον διὰ τῶν δυνάμεων τῆς ἰδίας. Παρὰ τὰς ἀνταρσίας δὲ, αἵτινες πολυπληθεῖς κατεσπάρασσον τὰ σπλάγχνα ταύτης· παρὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους, ἐν οἷς περιέπλεκον περιοδικῶς τὴν πύλην, εἰσηγήσαντο οἱ αὐτοὶ τῷ σουλτάνῳ Σελῆμ ὡς μόνον σωτήριον ἔργον, τὴν ἀπόλυτον συγκέντρωσιν ὅλων τῶν δυνάμεων διὰ τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ ἀτάκτου στρατοῦ, ἐν' ἐπενέγκωσιν οὕτως, ὡς καὶ ἐπήνεγκον τότε, δεινότεραν τὴν παράλυσιν τῆς Τουρκίας.

Ὡς ἀρετηρίαν δὲ κατάλληλον πρὸς τὴν βαθμιαίαν πραγματοποίησιν τοῦ περὶ πατρίδος ζητήματος ἐθεώρησαν, καὶ ὀρθῶς, τὴν ἐλληνικὴν Ἑπτάνησον, καὶ διὰ πολλῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰργάσθησαν ἐπιτηδειότητος ἅμα καὶ εἰλικρινείας. Ἀπαλλαγεῖσαν τῆς μὲν ἐνετικῆς κυριαρχίας παρὰ τῶν Γάλλων, τῆς δὲ γαλλικῆς κατοχῆς παρὰ τῆς συστάσης κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συμμαχίας, κατώρθωσαν μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις διπλωματικὰς, ἵνα ἀποσπάσῃσι συνεπῶς ταύτην καὶ ἀπὸ τῶν ἀξιώσεων τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἐξαρτήσωσιν ὑπὸ ὅρους ἀπὸ τῆς προσωρινῆς προστασίας, τῆς Τουρκίας μὲν λόγῳ πολιτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὥς μὴ ἐπιφόβου, τῆς Ῥωσσίας δὲ λόγῳ τοῦ ὁμορθήσκου καὶ ὥς μεμακρυσμένης. Παρὰ τὸ αὐτόνομον καὶ αὐτοδιοίκητον τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ πολίτευμα δημοκρατικόν, οἱ ὅροι οὗτοι προσδιώριζον καὶ τὴν προσθήκην τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἀρχαίων ὁρίων τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἐλληνικοῦ κράτους, ὥς τῶν μᾶλλον ἀρμοδίων ὁρμητηρίων διὰ τὸ μέλλον.

Ἄλλ' ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἐπείσεν ἔπειτα τοὺς Ὑψηλάντας, ἵνα ζητήσωσιν ἀλλαχοῦ ὁρμητήριον κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ τοιοῦτον εἶδον τὴν Δακίαν καὶ Σερβίαν, ὅπου ἐν μὲν τῇ πρώτῃ παρεσκεύασαν ἱκανὸν στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὤθησαν καὶ ὑπεστήριξαν πάσῃ δυνάμει τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· ἐν τῇ Δακίᾳ ἔτι κατέδειξαν οὗτοι τὴν μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ κυβερνήσεως χριστιανικῆς, πεφωτισμένης καὶ ἐννόμου, καὶ κυβερνήσεως τουρκικῆς, ἀμαθοῦς καὶ αὐθαιρέτου· διὰ τῆς Σερβίας δὲ ἐκόλασαν τὰς ἀμφιβολίας καὶ τοὺς φόβους, καὶ δυνατόν ὑπέδειξαν τὸν πόλεμον τῶν τυραννουμένων χριστιανικῶν λαῶν κατὰ τῶν τυραννούντων βαρβάρων. Πλατύτερος ἐνεργείας ἐπαναστατικῆς κύκλος ἀδύνατος ἦτο διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἀλλὰ καὶ ἐλπίδες μεγαλήτεραι ὥς πρὸς τὴν ἐπιτυχὴ κίνησιν μιᾶς ἐπαναστάσεως οὐδέποτε ἐπαρουσιάσθησαν πρὸ αὐτῆς, καθόσον οἱ Ὑψηλάνται οὐ μόνον ἐγὴργουν ὥς ἐξουσία

καὶ διὰ κολοσσιαίων δαπανῶν παρεσκευάζοντο, ἀλλὰ καὶ συνεδέοντο, ὥς πρότερον μετὰ τοῦ ἀντιτουρκικοῦ πνεύματος τῆς Πρωσσίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, οὕτω καὶ ἤδη μετὰ τῶν ἀντιτουρκικῶν τάσεων τῆς Ῥωσσίας.

Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων, ὧν ἡ σχετικὴ λεπτομέρεια περιέχεται ἐν τῷ Κεφαλαίῳ Α' τοῦ παρόντος τόμου, πείθεται πᾶς τις περὶ τῆς πολλῆς ἀξίας τοῦ μέρους αὐτοῦ τῆς νέας ἐλληνικῆς ἱστορίας. Πεπλουτισμένον δι' ἐγγράφων ἐπισήμων πλείστου λόγου, ὑφούται τοῦτο ὑπεράνω πολλῶν ὁμοίου εἶδους διηγημάτων· καὶ καθαρεῦον μὲν τῶν κοινῶν τύπων, ἀπέχον δὲ τῶν μικρολόγων μερικοτήτων, μεγάλην τῇ Ἑλλάδι περιποιεῖται τιμὴν, καθ' ὅσον ἀποδείκνυται, ὅτι, καὶ ὑπὸ τὸν τρομερὸν ὑποκειμένη ζυγὸν τοῦ ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ, ἐγέννα αὕτη ἄνδρας μεγαλοφυίας καὶ εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεως, ἄνδρας ζητήσαντας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Τουρκίας τὴν ἐλάττωσιν τῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας, καὶ ἐν τῇ ὑποστηρίξει τῶν εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων τὴν ἐνότητα καὶ συνδρομὴν τῶν Χριστιανῶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος.

Τοιαύτης ἐγένοντο ἀξιοὶ ἐξαιρετικῆς περιωπῆς οἱ Ὑψηλάνται, καὶ ταύτης κατὰ διαδοχὴν μακρὰν καὶ λίαν περιέργον· καθόσον ἀνεδείχθησαν ὁ μὲν Ἀλέξανδρος, γόνος τοῦ Ἰωάννου, ἀνώτερος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, γόνος τοῦ Ἀλεξάνδρου, μεγαλουργότερος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, γόνος τοῦ Κωνσταντίνου, πιστὸς τῷ 1821 ἐκτελεστῇ τῆς ὑπὲρ πατρίδος διαθήκης πατρὸς καὶ πάππου. Αὐτοὶ ἀνέθρεψαν ἠθικῶς τὸν Ῥήγαν Φεραῖον, καὶ παρεσκευάσαν εἰς τὸ στάδιον τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Αὐτοὶ ἀνέδειξαν τὸν ἐλληνικὸν νοῦν ὡς μίαν ἀνάγκην διὰ τὴν δύσιν, διότι αὐτοὺς ἐζήτησαν φίλους ἡ Πρωσσία πρῶτον, ἡ Αὐστρία ἔπειτα, ἡ Ἀγγλία κατόπιν, ἡ Ῥωσσία ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Ναπολέων, ἀποτυχὼν τούτου, ἐνεκα ὧν εἶχε κατακτητικῶν σχεδίων. Αὐτοὶ ὁμολογουμένως συνεσωμάτωσαν καὶ διωργάνωσαν δις ἐλληνικὸν στρατιωτικὸν

σῶμα κατὰ τῆς Τουρκίας. Αὐτοὶ ἐσχημάτισαν τὸν πρῶτον πυρῆνα ὀρθοδόξου βασιλείου ἐν Βλαχίᾳ, καὶ ὑπὲρ ὧν τῶν ἔργων τούτων ἐπεβάρυνον μόνον τὸ ἴδιον αὐτῶν ταμεῖον. Αὐτοὶ, τέλος, προσωπικῶς ἔφερον τὴν περὶ τῶν ὧν εὐθύνην ἐνώπιον τῶν τυράννων, οὐδ' ἀπεμακρύνθησαν πώποτε τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἑαυτῶν, εἰ καὶ εἶδον πεσούσας μὲν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ δημίου τὰς κεφαλὰς τοῦ Ἰωάννου καὶ Ἀλεξάνδρου, δημευθεῖσαν δὲ δις τὴν πλουσίαν αὐτῶν περιουσίαν. Ἡ δὲ διαφορὰ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἐπίσης ἀξιοτίμων Ἑλλήνων, ὅσοι εἰργάσθησαν περιοδικῶς διὰ ζήλου πολλοῦ καὶ τὸ θῦμα ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὑπάρχει μεγάλη· καθότι ἐκεῖνοι μὲν ἐνήργησαν ὡς ἀτομικότης καὶ τοπικότης, οὗτοι δὲ ὡς ἐπισημότης καὶ γενικότης· ἐκεῖνοι ὡς διωκόμενοι οἱ πλεῖστοι ἢ καταταραγνόμενοι, καὶ οὗτοι ἐξ ἐναντίας τιμώμενοι καὶ ἡγεμονεύοντες· ἐκεῖνοι μὴ ἔχοντες ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ὑλικά μέσα, καὶ οὗτοι δαπανῶντες ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ τὸν ἴδιον αὐτῶν πλοῦτον· ἐκεῖνοι ἐπὶ τέλους ἀσχετοὶ μετὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου καὶ ἐν τῇ σμικρότητι ἑαυτῶν ζητοῦντες μεγάλα, οὗτοι δὲ συνδέοντες πάντοτε τὸ ἐλληνικὸν ζήτημα μετὰ τῆς γενικῆς πολιτικῆς, συνοικειοῦντες πρὸς αὐτὸ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορας, καὶ ἐν τῷ εὐρυχώρῳ κύκλῳ τοιούτων ἰσχυρῶν σχέσεων περιλαμβάνοντες τὴν ἀδύνατον Ἑλλάδα, ὡς τὸ φυσικὸν μέλος τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Ἀπέτυχον μὲν ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις τοῦ μεγάλου σχεδίου ἑαυτῶν, ὡς ἀπέτυχον καὶ ἄλλων ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν αἱ τοπικαὶ τοιοῦτου εἶδους ἐπιχειρήσεις· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγγέγραπτο, ὅπως, τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῶν ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας φωνὴ ΕΠΕΡΘΗΤΕ! καὶ ἐπὶ τῇ φωνῇ ταύτῃ κροτήσῃ χεῖρας τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν. Αὐτὰς γνωρίζων τὰς ἀληθείας ὁ πολὺς τὸν νοῦν, τὸν ἐλληνισμὸν καὶ τὴν δικαιοσύνην Ἰωάννης Καποδίστριας, εἶπεν, ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἀκολούθους κατὰ τὸ 1828 λόγους ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Πόρου καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ

στρατοῦ, ὅτε συνίστα διορίσας στρατάρχην τούτου τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην: « Ἡ θέσις, ἣν κατέχω, ἀνῆκεν εἰς » τὸν Ὑψηλάντην . . . »

Αὐτόπται οὐκ εἴμεθα τῆς πρώτης κατὰ τὴν Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν σκηνῆς τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου, περὶ ἧς ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Κεφαλαίου Β'. Μεθ' ὅσας δ' ἂν ἐκάμομεν ἐρεῦνας, οὐδ' ἔχνος εὗρομεν τοῦ ἀρχείου αὐτῆς, ἀπολεσθέντος ὅλου. Μόνοι ἄρα, ἐκτός τινων ἐγγράφων διεσπαρμένων καὶ μονογραφῶν χειρογράφων, σώζονται πηγαί, ὅσα διάφοροι ἐδημοσίευσαν, οἱ μὲν, ὡς ὁ Ῥίζος, Δούκας (α) καὶ λοιποὶ, γενικώτερον, οἱ δὲ, ὡς ὁ Φωτεινὸς Πατρεὺς καὶ ἄλλοι, μερικώτερον (β). Οἱ γράψαντες μετ' αὐτοῦς, μικρὰς διαφορὰς φέρουσιν, οὐθ' ὡς πηγαί θεωροῦνται. Ἀλλ' ὅποια καὶ μετὰ τῶν πρώτων ὑπάρχει ἡ ἀνωμαλία τῶν ἰδεῶν καὶ ἡ ἐπομένη σύγχυσις τῶν πραγμάτων, ὅτε ἔγραψαν, ἄλλος μὲν, ὡς ὁ Δούκας, ὑπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν πρόθεσιν τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ὑπερασπίσεως· ἄλλος δὲ, ὡς ὁ Ῥίζος, ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ἐπιπολάσαντος μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ὑψηλάντου πολιτικοῦ πνεύματος τῆς σχολῆς τῶν Πεισῶν· ἄλλος δὲ, ὡς ὁ Πατρεὺς, ἐντελοῦς μὲν ἀναρμοδιότητος πρόσωπον δι' ἔργον τοιοῦτον, σκιαγραφήσας δὲ, ὅπως ἔτυχε, τὰ κατὰ τὴν Βλαχίαν γεγονότα, ὡς εἶδε καὶ ἤκουσε ταῦτα. Ἐὰν δ' οὐχὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὡς μὴ ἐπηγγελημένων τὸν πολιτικὸν, ἐδικαιούμεθα ὁμῶς, ὅπως ἀπαιτήσωμεν παρὰ τοῦ Ῥίζου βαθύνοϊαν πολιτικὴν, ὀλιγωτέραν ἐπὶ τῶν προσβολῶν αὐτοῦ τόλμην καὶ κρίσεις ἐπὶ τῶν γεγονότων ἐξαγομένης ἐξ αὐτῶν τῶν περιστάσεων, αἵτινες προεκάλεσαν καὶ ἐπέβαλον ταῦτα. Πουητικὴ ἀδεία δύναται τις

(α) Τοῦ Δούκα ἡ πραγματεία οὐκ ἐδημοσιεύθη ἰδιαιτέρως, διότι ἀγορασθεῖσα παρὰ τοῦ Θωμᾶ Γόρδωνος ἀντὶ χιλίων ταλλήρων, συνεχωνεύθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ τούτου. Ἀλλ' ἡμεῖς; πρότερον ἰδόντες αὐτὴν χειρόγραφον, ἐλάβομεν ἐν ἀντίγραφον.

(β) Ἐγραψε καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ξόδηλος τὰ τῆς Μολδαυίας εἰδικώτερον, ὡς αὐτόπτης τούτων, καθ' ἃ μνημονεύει ὁ Πατρεὺς· ἀλλὰ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ οὐκ εἴδομεν ἔτι.

εξηματίζειν ἐξ ἐτοίμου στρατοὺς μεγάλους, καὶ αὐτοὺς ἀξιό-
μάχους μάλιστα, ῥίπτων ὀπίσθεν αὐτοῦ πέτρας, ὡς ὁ Δευκα-
λίων· ποιητικῇ ὡσαύτως ἀδεία δύναται τις πολέμιος καλπά-
ζων διαβαίνειν ἐκάστοτε τὸν Ἴστρον ἄνευ ἁρμοδίου στρατοῦ
καὶ στόλου, καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀσφαλείας ἐκ τῶν νώτων προ-
χωρεῖν ἐν τυμπάνοις εὐήχοις μέχρι καὶ πέραν τοῦ Βυζαντίου.
Καὶ ὁμῶς μεταξὺ ποιήσεως καὶ ἱστορίας, μεταξὺ σπουδα-
στηρίου ἀτομικοῦ καὶ πεδίου τοῦ Ἀρεως, ἡ διαφορὰ μεσολα-
βεῖ ἄπειρος. Ὁ δ' ἀληθὴς ἱστορικὸς ὑποχρεοῦται, ἐν ἀκολου-
θῇ τὰ πράγματα, ὅπως διέτρεξαν, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ δοκοῦν
δι' ἀφαιρέσεων καὶ ἐπιδείξεων· ὀφείλει ἐπομένως, ἵνα μὴ κρί-
νῃ ἐπὶ φανταστικῶν, ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν πραγματικῶν βάσεων.

Διὰ ταῦτα ἐθεωρήσαμεν ὡς ἀπλοῦν ὕλικόν, πολλῆς χρῆζον
καθάρσεως, πάνθ' ὅσα ἀνεγνώσαμεν ἐκ τῶν ἐκδοθέντων περὶ
τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου· κατ' ἐκλογὴν
δὲ συναρμολογήσαντες αὐτὸ, μεθ' ὅσων ἰδίως εἶχομεν σημειώ-
σεων καὶ ἐγγράφων, ἀδημοσιεύτων ἔτι, ἀπετελέσαμεν ἐν ὅλῳ,
ἴδιον καὶ κατὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα. Ἐν πρω-
τοτύπῳ ὁμῶς παρουσιάζομεν τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς εἰσόδου
τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Αὐστρίαν, συντάξαντες ταῦτα ἐκ τῶν
διασωθέντων ἐγγράφων τῆς περιόδου αὐτῆς, ἐξ ὧν, γαλλιστὶ
γεγραμμένων ἀπάντων, δημοσιεύομεν ἑλληνιστὶ τὰ αὐσιωδέ-
στερα καὶ περιεργότερα.

Ἐπῆρχε κοινῶς παραδεδεγμένη ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης
διῆλθε τὸν Προῦθον προώρως ὡς ἐκ τῆς συμβάσεως συλλή-
ψεως τοῦ εἰς Σερβίαν ἀπεσταλμένου Ἀριστείδου Παπα. Καὶ
ἀληθῶς, περίπτωσις τοιαύτη βεβαιοῦσα πλέον τοῖς Τούρκοις
ὅλον τὸ μυστήριον τῆς ὑπενεργουμένης καὶ προσεχοῦς μάλι-
στα ἐπαναστάσεως, δι' ὅσων ὁ Ἀριστείδης ἔφερεν ἐγγράφων
πρὸς τὸν Μιλάσχην, ἐνοχοποιεῖ ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν μὲν Ὑψη-
λάντην πρὸς τὴν ῥωσικὴν, τὸν δὲ Ὀλύμπιον, Σάββαν καὶ ἄλ-
λους πρὸς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν. Τί ἡδύνατο τότε ἡ
ῥωσικὴ κυβέρνησις οὐ μόνον ἀπέναντι τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἐ-

τι μάλλον ἀπέναντι τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, εἰ μὴ ἄλλως ἀπεδέχετο παρρησίᾳ τὴν εὐθύνην διὰ τῆς κηρύξεως ἑνὸς πολέμου; Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἀδύνατον ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, καὶ εἶπετο ἀναπόφευκτος ἡ ἐξαφάνισις τῶν περὶ ἐπαναστάσεως ἐλπίδων διὰ τῆς ἐξορίας τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Σιβηρίαν.

Μὴ ἔχοντες ἄλλας πληροφορίας συστηματικὰς, ἠκολούθησαμεν καὶ ἡμεῖς τῇ κοινῇ ἰδέᾳ ἐπὶ τοῦ προκειμένου μέρους. Ἀλλ' ἔπειτα ἰδόντες τὴν ἀπὸ 2 μαρτίου καὶ ἐκ τοῦ Τίργουλ-φορμὸς ἐπιστολὴν τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Ξάνθον, κατὰ πρῶτον γνωστοποιῶντα αὐτῷ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ, ἐγνωρίσαμεν, εἰς ὁποῖον περιεπίπτομεν λάθος, ἀποδίδοντες τὴν ἀπὸ 22 φεβρουαρίου προηγηθεῖσαν ἔξοδον τοῦ Ὑψηλάντου εἰς αἰτίαν μεθυστέραν. Ἠναγκάσθημεν δ' οὕτως, ἵνα ἀνασυντάξωμεν ἱκανὸν μέρος, καὶ ἄλλα πολλὰ σχετικὰ συμμορφώσωμεν πρὸς τὴν βάσιν τῆς συστηματικῆς καὶ ἀδιαφιλονεικῆτος καθισταμένης πληροφορίας τοῦ Ὑψηλάντου. Ἰδοὺ ἀπόδειξις νέα τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης καὶ τῆς οὐσιώδους διὰ τὴν ἱστορίαν χρησιμότητος τῶν ἀλληλογραφιῶν, ὡς ἐξηγήθημεν ἐν τοῖς Προλεγομένοις τοῦ τόμου Α'. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ὑψηλάντου (α).

Ἐν γένει ἡ ἐκστρατεία αὐτοῦ ὑπελήφθη καὶ στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς ὀλίγης προσοχῆς καὶ μελέτης ἀξία, ὡς ἐθεωρήθη τοιοῦτος καὶ ὁ νέος πόλεμος τοῦ Σουλίου. Οὐδένα εἶδομεν σπουδαιολογήσαντα ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς, καὶ ὅλους ἐνασχοληθέντας ὡς ἐπιπολὺ περὶ τὰ προσωπικὰ ζητήματα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐκπλήσσει ἡμᾶς τόσῳ μάλλον, ὅσῳ πρόκειται περὶ ἔργου καὶ συνεπειῶν, εἰς ἃς ὀφείλεται οὐχὶ ἀπλῶς βοήθεια μικρά ἢ μεγάλη, ἀλλ' αὐτὴ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος ἢ ἐπιτυχία κατὰ τὸ πρῶτον καὶ μόνον • δύσκολον ἔτος.

(α) Ὅρα ἐν τῷ τόμῳ Α' σελ. 33, σημ. γ'.

Καὶ στρατιωτικῶς μὲν, ὡς ἐν ἐκ τῶν δύο θεωρητέον τό κατὰ τὴν Μολδαυοβλαχίαν κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου, ἢ ὡς ἀντιπερισπασμὸν ἐκ προθέσεως, ἢ ὡς πρώτην ἀρχὴν διὰ τὰ πρόσω. Ἐὰν παραδεχθῶμεν τὸ πρῶτον, ὠμολόγηται ἡ πλήρης αὐτοῦ ἐπιτυχία, καθ' ἣς ἰδίως φέρομεν ἀναπτύξεις ἐν τῷ κειμένῳ· ἐὰν τὸ δεύτερον, τίνα ἡδυνάμεθα ἔχειν ἀπαιτήσιν περὶ μεγάλων πραγμάτων, δίκαιοι ὄντες; Ὅπου ὁ τόπος ἀρνεῖται, τί δύναται εἰς στρατὸς, καὶ ξένος μάλιστα, μίγμα ὦν ἑτερογενέστατον, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ὄλων στερούμενός τῶν προσόντων τῆς δυνατῆς τάξεως καὶ πειθαρχίας; Ἐὰν ὁ πόλεμος τοῦ Ὑψηλάντου, διὰ μὲν τὴν Ἑλλάδα ὦν μία ἀνάγκη, διὰ δὲ τὴν Μολδαυοβλαχίαν ἐν βάρους, ἡνείχετο ὅπωςδῆποτε ὑπὸ τοῦ τόπου· ἐὰν ὅλοι οἱ ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην ἐδείκνυντο πιστοὶ καὶ γενναῖοι, ὡς ὁ ἱερὸς λόχος, ὡς ὁ Μακεδὼν Ὀλύμπιος καὶ ὁ Εὐρυτὰν Ἀθανάσιος μετὰ τῶν περὶ αὐτούς· ἐὰν τελευταῖον μὴ εἰσεχώρει τὸ μίasma τῆς ἐσωτερικῆς προδοσίας τοῦ Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκου· τότε μόνον, ἀφίνοντες ὅπισθεν πάντα τ' ἄλλα, καὶ τὴν ἀρνητικὴν διαγωγὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας, καὶ τὴν πολιτικὴν ἀποκήρυξιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, καὶ τοὺς βεβιασμένους κεραυνοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅλας τὰς πολυειδεῖς ἐλλείψεις, ἐδικαιούμεθα κατὰ τινα λόγον, ὅπως ἀπαιτήσωμεν καὶ διάβασιν Ἰστρου καὶ ὀριαμβευτικὰς πορείας μέχρι τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλως, καὶ ὑπ' ὅψιν λαμβανομένου τοῦ μεγάλου ἀντιπερισπασμοῦ τῶν Τούρκων ἐκ τοῦ ὑψηλάντειου κινήματος, καὶ τῆς ἰσχυρᾶς βοηθείας τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἡλπίζετό ποτε ἐπιτυχία τις καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐὰν ὁ πόλεμος αὐτῆς ἦτο πόλεμος τῶν ἀρχηγῶν, καὶ οὐχὶ τοῦ τόπου; ἐὰν μὴ παρεδέχετο ἡ περὶ τοῦτου οὐδετερότης ἐν τῇ Λουβιάνῃ; ἐὰν ὑπῆρχον καὶ ἐν αὐτῇ Οὐδρίσκοι, Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκοι; ἐὰν ἐπλεόναζε καὶ ἐν τῷ στρατῷ ταύτης τὸ ἑτερογενές στοιχεῖον (α);

(α) Ἐν τινι ἡμερολογίῳ αὐτοῦ τοῦ τῶν κατὰ τὴν Βλαχίαν ἀναγινώσκουμεν:

Ἀγαπῶσί τινες, ἐπιδείξεως μᾶλλον ἢ ὀρθοῦ συλλογισμοῦ καὶ πεποιθήσεως χάριν, τὰς μομφὰς, μόνον ἐκλαμβάνοντες ταύτας ὅρον ἀμεροληψίας, ἐμβριθείας ἱστορικής, ὕψους πολιτικοῦ πνεύματος καὶ κοινῆς ἐπιδοκιμασίας. Οἱ τοιοῦτοι, ἀπατῶντες ἑαυτοὺς πρῶτοι, εἰμὴ ἐθελοκακοῦσι, νομίζουσιν, ὅτι καὶ τῶν προσόντων τοῦ ἱστορικοῦ ἐλλείπεις καὶ μεροληπτὰι κριθήσονται, ἐὰν μὴ ᾧσι φειδωλοὶ μὲν πρὸς τοὺς ἐπαίνους, καὶ τούτους ἐπὶ τὸ σπανιώτερον, ἔστω καὶ περὶ πράξεων ἀξίων μεγάλων ἐπαίνων, δαφιλεῖς δὲ πρὸς τὰς κατηγορίας, καὶ ταύτας ἐπὶ τὸ συνεχέστερον, ἔστω καὶ ἐπὶ ψευδῶν βάσεων στηριζόμενας, ἢ ἀφορώσας περιστάσεις οὐδεμιᾶς κυρίως ἐπιβρότης καὶ σημασίας.

Ἄλλ' οὐδεμίαν ἡμεῖς ἔχοντες οἴησιν, καὶ πολλῶ ὀλιγώτερον τὴν πρόθεσιν ἤδη, ὅπως διδάξωμεν ἄλλους τὸ «πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, αὐτοὶ ἐλλείψει βρύνοντες», ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ προκείμενον, θεωροῦντες τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου πολλῆς ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἔποψιν προσοχῆς καὶ μελέτης ἴδιον ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀποτελέσματος, ὅπερ ἐπήνεγκε διὰ τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας. Ὅλα τὰ διατρέξαντα, ἀφ' ὅτου διήλθε τὸν Ἱέρασον ποταμὸν (τὸν Προῦθον,) καὶ ὅλαι αἱ κατ' αὐτοῦ νίκαι τῶν Τούρκων οὐδὲν λογίζονται ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Κατὰ τί, ἐρωτῶμεν, ὠφελήθη ὁ σουλτάνος, νικήσας τὸν Ὑψηλάντην; Εἶδομεν, ὅτι τότε μόνον ἠδυνήθη οὗτος τὴν ἀποστολὴν δυνάμεων ἰσχυρῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅτε οὐκ εἶχε πλέον πολέμιους ἐν τῇ Βλαχομολδαυίᾳ. Ἄλλ' ἂν μὴ εἶχεν ἐκεῖ τοιοῦτους, εἶχεν ἄρα καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος βοηθὸν πλέον τὸν χρόνον; Πολεμοῦντος τοῦ Ὑψηλάντου ἐν τοῖς ἀρκτικοῖς ὁρίοις τὴν Τουρκίαν, ἢ ἐπανάστασις τῶν μεσημβρινῶν ἀκρων

Ἐπὶ τὸ μέσον τῆς αὐτῆς (ἐν Τουργοσίᾳ) διατριβῆς μας ὁ στρατὸς νύκηνθη, καὶ ἔπαιον οἱ πάντες 6500 στρατιῶται σχεδόν, ἐξ ὧν τὸ ἐν τέταρτον ἦσαν ἀσπλοι. Ἐκ τῶν αὐτῶν 6500 μόνον 2000 περίπου ἦσαν καθ' αὐτὸ Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ Ἄλγερεσσεβοδούλαροι. (Ὅρα ἐν τῇ παραρτήματι τοῦ παρόντος τόμου, σελ. 357.)

αὐτῆς ἐδράξατο τοῦ ἀρμοδίου καιροῦ, ὅπως ἀποκλείσῃ τὰ φρούρια, κυριεύσῃ ἐξ αὐτῶν τὴν Ἐπίδαυρον Λιμηρὰν καὶ Πύλον κατὰ γῆν, θριαμβεύσῃ δὲ ἐν τῇ Ἐρισσῷ καὶ σώσῃ τὴν Σάμον κατὰ θάλασσαν· ἔνεκα δὲ τούτων τῶν προηγουμένων ἡ αὐτὴ ἐπανάστασις θαρρήσασα, γυμνασθεῖσα ὅπωςδῆποτε καὶ ἰκανῶς ῥωμαλέα γενομένη, ὑπισχεῖτο, καίτοι καταστραφέντος τοῦ Ὑψηλάντου, τὴν νίκην κατὰ τοῦ Βευράμ πασσᾶ ἐν τοῖς Βασιλικοῖς τῆς Στερεᾶς, τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπόλεως ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ τὴν διπλὴν ἀποτυχίαν, τῶν μὲν Κιοσῆ Μεχμέτ πασσᾶ καὶ Ὁμέρ Βρυώνου ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, τοῦ δὲ ναυάρχου Καρᾶ· Ἀλλ' ἂν πρὸ τῶν παραλίων τῆς Ἀχαΐας. Κατὰ τί ἄρα, ἐπαναλαμβάνομεν, ὠφελήθη ὁ σουλτάνος, καταστρέψας μὲν τὸ μέρος, ὅπερ ἦν ὁ Ὑψηλάντης, ἀπολέσας δὲ τὸ ὅλον, ὅπερ ἦν ἡ Ἑλλάς; Ἡπατήθη ἀληθῶς, ἐκλαβὼν ἰσχυρώτερον τὸ μέρος, καθ' οὗ ἐπεδόθη πάσαις δυνάμεσι, καὶ ὡς δευτέρου λόγου ἴδιον τὸ ὅλον, ἐλπίσας συνεπῆ καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ διὰ τῆς τοῦ μέρους. Ἀλλὰ τί ἠπάτησε τοῦτον κυρίως; Ἐν ὄνομα καὶ μία τόλμη, ὁ Ὑψηλάντης. Ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς ἔποψις τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντου, καὶ οὐχὶ αἱ παρεμπεσοῦσαι ἀθλιότητες παντὸς εἶδους, εἰς ἃς μόνως προσηλώθησαν καὶ περιωρίσθησαν ὁ ἐγωϊσμός καὶ τὰ πάθη, ὅπως ἐξαντλήσωσι μομφὰς ἐπὶ μομφῶν καὶ δημοκοπήσωσι.

Καὶ ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ὡσαύτως ἔποψιν θεωροῦμεν τὸ κίνημα αὐτὸ μεγάλης βαρύτητος καὶ σπουδαίας ἐρεῦνης ἄξιον ὡς πρὸς τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος· διότι, ἐὰν στρατιωτικῶς ἀντιπεριέσπασε τὰς δυνάμεις τῆς Τουρκίας, καὶ πολιτικῶς οὐχ ἥττον προδιέθεσε, μᾶλλον δὲ προηγγυήθη, ὑπὲρ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος τὴν οὐδετερότητα τῶν Δυνάμεων. Γνωστὸν, ὅτι ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεὰ καὶ τὸ Αἰγαῖον ἐκινήθησαν μετὰ ἓνα μῆνα τοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντου. Ὅταν δ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐκηρύχθη οὐδέτερος ὡς πρὸς τὰς προλαβούσας ταραχὰς κατὰ τὴν Μολδαυοβλαχίαν, ὅπερ ἤθελον οἱ σύμμαχοι τούτου· συνεπὲς ἦτο, ὅπως

παραδεχθῶσι καὶ οὗτοι ἐκόντες ἄκοντες τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς οὐδετερότητος ὡς πρὸς τὰς ἐπελθούσας ταραχὰς τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἐπεθύμει ὁ Ἀλέξανδρος. Οὕτως, εἰ μὴ ἐλάμβανεν ὑπαρξιν προηγούμενον τοιοῦτον, κινουμένου ἄνωθεν τοῦ Ὑψηλάντου, ἤλπιζέτο ἄρα δυνατὴ ἡ περὶ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος οὐδετερότης, καθ' ὃν χρόνον συνέβη πᾶν τὸ ἐναντίον ὡς πρὸς τὰς ταραχὰς τῆς Ἰταλίας;

Συγχεώρηται, νομίζομεν, παρατήρησάς τις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καίτοι ὀλίγω πικρὰ, ἀφορῶσα τοὺς πρὸ ἡμῶν γράψαντας περὶ τοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντου. Πῶς, ἐρωτῶμεν, διεξῆλθον οὗτοι ἐπιπολαίως τό τε διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, δι' οὗ ἀπεκηρύσσετο ὁ Ὑψηλάντης ὡς Ῥώσσοι στρατηγός, καὶ τὸ κίνημα αὐτοῦ ὡς μία μερικότης; Πῶς διεξῆλθον δι' ὁμοίας ἐπιπολαϊότητος τὴν συνεπεία τοῦ διατάγματος τούτου γενομένην διακοίνωσιν τοῦ Καποδιστρίου, οὐδὲ ποσῶς ἐμελέτησαν τὸ πνεῦμα καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα τῶν πράξεων αὐτῶν, ἀλλ' ἔλαβον ἀμφοτέρας εἰς χεῖρας ὡς ὕλην ἐπίσημον Ἱερεμιάδων μὲν περὶ τοῦ ἔθνους, προπηλακισμῶν δὲ κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου; Καὶ ἡ ἀπορία ἡμῶν αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον δικαιούται καὶ πλεονάζει, ἐφ' ὅσον ἔλαβον χώραν καὶ πράξεις ἐπίσημοι, περὶ ὧν οὐδεμία γίνεται μνεῖα παρὰ τούτων. Ἡγνούν ἄρα αὐτάς, ἡ ἐκ προθέσεως τινες παρεσιώπησαν, ἵνα δολοφονήσωσι τὸν Ὑψηλάντην ἠθικῶς, ἀφ' οὗ οἱ Τοῦρκοι οὐκ ἠδυνήθησαν τὴν δολοφονίαν τούτου σωματικῶς; Εἴτε τὸ πρῶτον, εἴτε τὸ δεύτερον ἀληθεύει, οὐδαμῶς ἀπαλλάσσονται οὗτοι τῆς βαρυτέρας εὐθύνης, προκειμένου λόγου περὶ δικαιοσύνης ἀφειλομένης πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἐξαίρετον ζῆλον τοῦ Ὑψηλάντου. Ὅσων δ' ἂν λέγωμεν ἐν τῇ Κεφαλαίᾳ Ε' περὶ τῶν σωτηρίων ἀρχῶν, ἃς ἔθετον ἐκ προκαταβολῆς τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ διακοίνωσις τοῦ Καποδιστρίου, περιττὴν κρίνομεν τὴν ἐνταῦθα παλιλογίαν, καὶ διὰ τοῦτο προχωροῦ-

μεν, ὀλίγα ἀναφέροντες περὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Αὐστροίαν.

Ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα, ὅτι μετὰ τὴν μάχην τοῦ Δραγασινοῦ ἐζήτησε καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἄσυλον εἰς τὴν αὐστριακὴν χώραν· ὅτι ἡ Αὐστρία θεωρήσασα τοῦτον πολιτικὸν αἰχμάλωτον ἔρριψεν ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις· καὶ ὅτι, εἰ μὴ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς Τούρκοις, ὡς ἄλλοτε τὸν Ῥήγγαν Φεραῖον, κατὰ τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Τουρκίας συνθήκας, ἔπραξε τοῦτο λόγῳ γενναιότητος καὶ φιλανθρωπίας. Τοιαύτης ἰδέας σφαλερᾶς ἡ ἐπικράτησις οὐδόλως παράδοξος φαίνεται, ὅτε ἐκαλύπτετο ἡ ἀλήθεια ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ ἀπορρήτου. Καὶ ἕως μὲν ἐξῆλθε ὁ Ὑψηλάντης κατακρατούμενος παρὰ τῶν Αὐστριακῶν, οὔτε ἠδύνατο τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀληθείας ταύτης, οὔτε, καὶ ἂν ἠδύνατο, ὠφελεῖτο ἐξ αὐτῆς, ὑπ' ὅψιν ἔχων χειρὸν τῆς τύχης ἑαυτοῦ τὸ μέλλον· ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου, οὐδεὶς, εἰ καὶ παρῆλθον ἄχρι τοῦδε τριάκοντα δύο ἔτη, ἔκαμε χρῆσιν δημοσίαν ταύτης, ἵνα σώσῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Καὶ ἀληθῶς, τίς δεινότερα δι' ἓνα ἀρχηγὸν ἐπαναστάσεως ἐθνικῆς παρὰ τὴν κατηγορίαν ἐπὶ φιλοζωίᾳ; Πολλὰκις ἠκούσαμεν παρὰ διαφόρων: «Ὁ Ὑψηλάντης ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ θάνατον ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ, εἰς ἣν περιῆλθε, καὶ ὅχι σωτηρίαν». Αἱ πικραὶ αὗται λέξεις προδίδουσι μὲν παχυλοτάτην ἄγνοιαν τῶν γενομένων, ἀδικοῦσιν ὅμως οὐ μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ Ὑψηλάντου, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἔθνους, θυσιαζομένης τῆς μὲν ἀληθείας ὑπὲρ τῆς χαμερπεστέρως καὶ δολιωτέρας ἀπάτης, τῆς δὲ ἀθωότητος ὑπὲρ τῆς συστηματικῆς κακεντρεχείας. Καὶ πιθανολογεῖται καὶ ἡ περὶ φιλοζωίας μομφὴ εἰς ἄνδρα, ὅστις ἀνεδράφη στρατιωτικῶς, ὑπὸ τὰς σημαίας δὲ τῶν τακτικῶν στρατῶν ἄλλου κράτους περιεφρόνησεν ὀλίγω πρὶν τὸν θάνατον ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Λευφίας καὶ ἠκρωτηριασθῇ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἕνεκα σταθερότητος καὶ γενναιότητος; Ἄλλ' ἤδη αἶροντες ἡμεῖς τὸν πέπλον τοῦ ἀπορρήτου βεβαιούμεν, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης οὔτε ἄσυλον, οὔτε ἄλλο τι ἐζή-

τησε δι' ἑαυτὸν, καίτοι κυριευόμενος ὑπὸ ἄκρας ἀμηχανίας καὶ ἀπελπισίας, ἀλλ' ἐδέχθη τὴν ἐπισήμως αὐτῷ παρὰ τῶν Αὐστριακῶν προταθεῖσαν ἀπ' εὐθείας διέλευσιν διὰ τὸ Ἀμβούργον καὶ τὴν ἐκεῖθεν μετάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ εἰς τὸν νέον κόσμον· τὸ δὲ αὐστριακὸν διαβατήριον, δι' οὗ ἐφωδιάσθη, σώζεται εὐτυχῶς ἐν πρωτοτύπῳ μεθ' ὧλων τῶν ὑπογραφῶν καὶ τῆς σφραγίδος, καὶ δημοσιεύεται παρ' ἡμῶν μεταπεφρασμένον. Ἀναντιβρίτως ἠπατήθη· πλὴν ἐδικαιούτο ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη δυσπιστία εἰς ὑπόσχεσιν κυβερνητικὴν δοθεῖσαν ἐν λόγῳ τιμῆς, ὑποστηρικθεῖσαν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ βεβαιωθείσαν διὰ τακτικῆς ἐπισήμου πράξεως; Ἀναφέρομεν ἐν τῷ κειμένῳ τὴν ἀπόφασιν, ἣν ὁ Ὑψηλάντης ἔλαβεν, ἐκλείψασαν ἰδὼν πᾶσαν ἐλπίδα διαμονῆς περαιτέρω ἐν Βλαχία μετὰ τὴν φανεράν προδοσίαν τοῦ Σάββα, τὴν ἀτυχίαν ἐν τῷ Δραγασανίῳ καὶ τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν καὶ διάλυσιν τοῦ στρατοῦ· ἀλλὰ μόνος ὁ περὶ πατρίδος κυριεύων διακαῆς πόθος καὶ μόνῃ ἡ παρουσιασθεῖσα ἐλπίς τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ ἐκ τοῦ Ἀμβούργου ταχύτερον, ἢ ἐκ τῆς Ἀμερικῆς ὀλίγῳ βραδύτερον, ἐπίεσαν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦτον, ἵνα πιστεύσῃ ἀδιστακτως, ἂν οὐχὶ εἰς λόγους τιμῆς καὶ εἰς ἐπισήμους πράξεις κυβερνήσεως, ἐγνωσμένης ἐκ τῶν προτέρων, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπομένως εἰς τὰς παρ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ληφθεῖσας ἀποφάσεις ἐν Λουβιάνῃ, τοιαύτης τινὸς περιστάσεως παρουσιαζομένης. Ἀπεδείχθη μὲν ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἡ Αὐστρία ἐδαπάνησε δωρεάν τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου· ἀλλ' ἤτό ποτε πιθανὴ ἢ δολία πρὸς ἀπάτην εἰσαγωγή καὶ ὁ ἐμπαιγμὸς τοῦ ὀνόματος ἑνὸς αὐτοκράτορος, καὶ τούτου συμμάχου καὶ σωτῆρος τῆς Αὐστρίας; Ἐμέλλεν ὅμως, ἵνα προσεπιβεβαιωθῇ, ὅτι παρὰ τῇ ἐπιβούλῳ τακτικῇ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως οὐδὲν οὐδέποτε θεωρεῖται ἀθέμιτον, καὶ ὅσα ἂν ὑπάρχῃ ἀντιγρι-

στεινικόν, ἀνήθικον, δόλιον, χαμερπές, ἀναιδές καὶ ἀπάνθρωπον. Πάσης δὲ ἄλλης περιστάσεως ἐξαιρουμένης, ἐπικυροῦσι τὴν τοιαύτην συστηματικὴν διαγωγὴν ταύτης πράξεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπίσημοι καὶ τὸ ἐπὶ ἑπταετίαν ὅλην ἀληθές μαρτύριον τοῦ Ὑψηλάντου, ὅπερ, ἄγνωστον ἄχρι τοῦδε ὃν ἐν ταῖς κυριωτέραις λεπτομερείαις, ἐκτιθέμεθα διὰ τῶν Κεφαλαίων Η' καὶ Ι' ἐκ πηγῶν ἀδιαφιλονεικῆτων.

Σιωπῶσα τὴν ἀπάτην, δι' ἧς ἐσαγήνευσε τὸν Ὑψηλάντην, καὶ καλύπτουσα μίαν αὐθαιρεσίαν κακοῦργον, ἡ Αὐστρία ἀπέδωκεν εἰς λόγους νομικοὺς τὴν φυλάκισιν αὐτοῦ, ὀχυρωθεῖσα ὅπισθεν τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συνθηκῶν· καὶ, ἐπειδὴ αἱ συνθῆκαι ἐπιβάλλουσιν ὑποχρεωτικὴν τὴν ἀμοιβαίαν παράδοσιν τῶν ταραχοποιῶν καὶ προσφύγων, ἀπέδωκεν αὕτη εἰς τὴν γενναιότητά καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἑαυτῆς τὴν μὴ παράδοσιν τούτου. Ψεῦδος τὸ ἐν, καὶ ὑπόκρισις ἐξ ἀδυναμίας τὸ ἄλλο. Ἐν ᾧ αἱ συνθῆκαι ἀφορῶσι μόνους τοὺς ὑπηκόους τῶν συμβαλλομένων δυνάμεων, ποῦ εὔρεν ἡ Αὐστρία ὑπῆκοον τουρκικὸν τὸν Ὑψηλάντην; Ἡ ἡγνόμεν αὐτὸν ἀνῆκοντα πρὸ χρόνων πολλῶν ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς τάξεσι τῆς Ῥωσσίας, ὑπὸ τὴν ιδιότητά δὲ ταύτην αὐτὸν μὲν προστατευθέντα πρὸ ὀλίγου παρὰ τοῦ Ῥωσσικοῦ πρεσβείου ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὴν δὲ Τουρκίαν ὑποκύψασαν εἰς τὴν περὶ ἀποζημιώσεως ἀπαίτησιν τούτου; Ἀπεζημιώσέ ποτε ὁ Τοῦρκος ῥαγιστὴν δημευθέντα; Ἄρα, ἐὰν μὴ ἡ Αὐστρία παρέδωκε τοῖς Τούρκοις τὸν Ὑψηλάντην, ἀνεστάλη ὡς ὑπάρχουσα ἐν γνώσει ὅλων αὐτῶν δι' ὃν λόγον, ὅτε ἔρριψε τοῦτον ἐν τοῖς δεσμοτηρίοις, ἀπετάθη πρὸς τὴν Ῥωσσικὴν κυβέρνησιν, ζητήσασα τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς τύχης τοῦ δεσμώτου. Ὁ ὑπουργὸς Καποδίστριας τότε ἐγνωμοδότησεν ἐν Πιερρυπέλει, καὶ ἐπέμεινε μάλιστα λόγῳ τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ὑπολήψεως τῆς Ῥωσσίας, ὅπως μετενεχθῇ οὗτος εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ δικασθῇ ὡς λειποτάκτης τῆς Ῥωσσικῆς σημαίας. Ὁ Καποδίστριας κυρίως διανοεῖτο, ἵν' ἀποσπάσῃ τοῦ

τον ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Αὐστρίας· ἀπέτυχεν ὅμως, προτιμήσαντος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ ἐν τῇ Αὐστρίᾳ πρὸς ἀποφυγὴν νέων διπλωματικῶν παρεξηγήσεων καὶ ἐπιθέσεων.

Ἄλλ', ἂν ᾗδίκησεν ἀφ' ἐνὸς τὴν Ἑλλάδα, κατακρατήσασα δολίως καὶ αὐθαιρέτως τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς, ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ὠφέλησεν ἀφ' ἑτέρου, ἐπισφραγίσασα καὶ ἐκ νέου τὴν κοινὴν περὶ ἑαυτῆς γνώμην ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, ὧν τὴν ἀπέχθειαν «οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψει»· ὠφέλησε δ' ἐπὶ τούτοις, ὡς γενομένη ἡ αἰτία, ἵνα μὴ ἀφήσῃ ὁ Ὑψηλάντης ἐπὶ τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῷ σκότει καὶ τῇ ἀγνοίᾳ ἀπόρρητά τινα, φωτίζοντα τὴν ἱστορίαν καὶ ἀσφαλίζοντα τὴν ὑπόληψιν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, καθ' ὅσων διάφοροι καὶ εἶπον καὶ ἔγραψαν δωρεὰν καὶ πρότερον καὶ τελευταῖον περὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐγνωσοῦμεν ἐνταῦθα τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ἐκθεσιν τοῦ Ὑψηλάντου ἐκ τῆς Βιέννης, καὶ κατὰ πᾶσαν περίστασιν ἐν τῷ μέλλοντι δυνάμεθα, ἐὰν προκύψῃ ἀμφιβολία τις, τὴν δημοσίευσιν καὶ τοῦ γαλλικοῦ πρωτοτύπου ταύτης. Τὸ αὐτὸ ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει προτιθέμεθα καὶ διὰ πᾶν ἄλλο ἐγγράφον, γαλλιστὶ πρωτοτύπως συνταχθὲν, ἐκ τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς Κεφαλαίοις Α' καὶ Γ'.

Διὰ τοῦ Κεφαλαίου Β' ἀναφέρομεν τὴν ἐκ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ὑψηλάντου ἠθικὴν μέχρῃς ἀπελπισίας κατάστασιν τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ καὶ τῶν Τούρκων ἐν γένει, τὰ ληφθέντα ἀμέσως καὶ διὰ πάσης δραστηριότητος πολεμικὰ μέτρα, ἀμυντικά τε καὶ ἐπιθετικά, ὡς καὶ τὰς ἀρξαμένας συλλήψεις καὶ σφαγὰς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει πρὸ πάντων. Ἐνας ἐπὶ τοῦ 1769 Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, διερμηνεύων παρὰ τῇ πόλῃ ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Ἀπδούλ Χαμίτ Α', οὐδετέρωσε τὸ περὶ γενικῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων διάταγμα, ἐκδοθὲν τότε συνε-

πεία τῆς Πελοποννησιακῆς ἐπαναστάσεως (α). Ἄλλ' ἡ σκληρὰ τύχη τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ Β' οὐδόλως διέφερε, μᾶλλον δὲ ὑπερτέρει, τῆς ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελήμ Β' μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ περιώνυμον ναυμαχίαν τῆς χριστιανωσύνης ἀπάσης. Ἐν τῷ παρόντι ὅμως Κεφαλαίῳ μικρὸν ἐξιστόρηται μέρος αὐτῆς, διότι καὶ γενικωτέρα καὶ ἀπανθρωποτέρα ἀνεπτύχθη ἡ τουρκικὴ καθ' ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ὠμότης μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου, τῆς στερεᾶς καὶ τῶν νήσων, ἥτοι μετὰ ἓνα μῆνα. Ἐντεῦθεν δὲ τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῷ Κεφαλαίῳ Ε' ἐπέχουσι τόπον εἰσαγωγῆς, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ὅλου τούτου τραγικοῦ καὶ φρικαλέου δράματος, περινευχθισομένου λόγῳ χρονολογικῆς ἀκριβείας ἐν τῷ ἀκολουθῶν τόμῳ Γ'.

Γεννᾶται ὅμως τὸ ζήτημα, πῶς δύναται τις τὴν ἀκριβῆ ἐξιστόρησιν τοῦ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων πολέμου τοῦ 1821, ἐκ μονομερείας ἐφωδιασμένος ὢν; Ὡς Ἕλληνες γνωρίζομεν τὰ ἡμέτερα· ἀλλὰ γνωρίζομεν συγχρόνως καὶ τὰ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῶν Τούρκων κατ' ἑκτασιν καὶ κατὰ βάθος; Ἐκ τῶν Ἑλλήνων μὲν ἱκανοὶ ἄχρι τοῦδε ἀπεμνημόνευσαν τὰ ἑαυτῶν· ἐκ τῶν Τούρκων δὲ τίς συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσεν, ὅπως συναφθῇ οὕτως ἡ ἱστορία τοῦ πολέμου ἀκριβεστέρα καὶ πληρεστέρα; Ὡσαύτως περὶ τοῦ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἔγραψαν ὅπωςδῆποτε καὶ διάφοροι τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης· ἀλλὰ περὶ τοῦ τουρκικοῦ τίς ἐπαρουσιάσθη νέος Χάμμερ; Δυστυχέστερον δ' ὅλων, ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς δημοσιότητος ὑπῆρχε γνωστὸν παρὰ τοῖς Τούρκοις· ἔγγραφα δὲ τινα ἐπίσημα, ὡς χάρτια, φερμάνια καὶ διακοινώσεις, δημοσιευθέντα ἢ σποραδικῶς διὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων, ἢ ἐν συλλογαῖς ἰδίαις διπλωματικῶν ἐγγράφων, ἀπώλεσαν τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα ἢ καὶ τὴν ἔννοιαν ἑαυτῶν, πᾶν ἄλλο φαινόμενα κυρίως, ἢ καθαρῶς τουρκικά, καὶ μάλι-

(α) Ὁρα ἐν τῇ σελ. 5 τοῦ παρόντος τόμου.

στα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐγγράφα. Ὅποια δ' ἐτι ἐπακολουθεῖ ἡ ριζική παραμόρφωσις τούτων, μεταφραζομένων εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐκ μεταφράσεων ξένων; Φρονοῦμεν ἄρα, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ πολέμου τῶν 1821, διότι γράφεται μονομερῶς ὡς ἐπιπολὺ, ἐλλείπουσα θέλει εἶσθαι κατὰ τὸ πραγματικὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν δυνηθῇ τις ἐρευνῆσαι τὸ ἀρχεῖον τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἢ μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν περιέληται τοῦτο εἰς χεῖρας ἄλλων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁμιλήσομεν καὶ ἐν τοῖς Προλεγομένοις τοῦ τόμου Γ'.

Κατὰ τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τοῦ παρόντος τόμου ὑπερπηθήσαμεν χρονολογικῶς τὰ ἐσκαμμένα, ὡς προχωρήσαντες μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1828· ἀλλ' ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ διακόψωμεν τὴν συνέχειαν, σύντομον μάλιστα οὖσαν, καὶ δώσωμεν ἐν πέρας εἰς τὰ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην μέχρι τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ, ὡς ἀπέχοντα κατὰ πολὺ τῶν ἐπαναστατικῶν σκηνῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος, καὶ καθιστάμενα ἄλλως ἀφανῆ ὅπωςδῆποτε, εἰ περιελαμβάνοντο ὑπὸ τὸν ἐκτεταμένον ὀρίζοντα τούτων. Ἡ αὐτὴ δὲ ὑπὸ ἄλλην ἐποψιν ἀνάγκη ὑπεχρέωσεν ἡμᾶς, ἵνα ὀπισθοδρομήσωμεν ἐξ ἐναντίας εἰς τὸ ἔτος 1820, καὶ διὰ παραρτήματος ἐκθέσωμεν τὰ προκαταρκτικὰ τῶν Σουλιωτικῶν μέχρι τοῦ μαΐου τοῦ 1821, καθ' ὃν συνδέονται πλέον ταῦτα μετὰ τῶν κινημάτων τῆς δυτικῆς στερεᾶς καὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ 1821 περιγραφή τοῦ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα πολέμου καθαρά μένει τῶν τοιούτων εἰς τὰ πρόσω πηδημάτων, ἢ ὀπισθορμήσεων.

Εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Σουλιωτικῶν ὡς πρώτην ἐλάβομεν βάσιν κατ' ἀρχὰς χειρόγραφόν τινα περιγραφὴν τοῦ Γεωργίου Λάμπρου Ζέρβα, Σουλιώτου, συμπληρώσαντες ταύτην, δι' ὅσων εἶχομεν ἐγγράφων καὶ εἰδικῶν σημειώσεων. Ἀκολουθῶς δὲ διεσχευάσαμεν ἐτι μᾶλλον τὸ ἔργον ἡμῶν, βοηθηθέντες ἐκ τῶν δημοσιευθέντων τῷ 1836 «Ἀπομνημονευμάτων Πολεμικῶν τοῦ Χριστοφόρου Περῆραι-

«θεοῦ». Καθὼς οἱ γράψαντες περὶ τοῦ κινήματος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, οὕτω πολλῆς ὁμολογοῦνται χάριτος ἄξιοι καὶ οἱ ἀπομνημονεύσαντες ὁλοκλήρως ἢ ἐν μέρει τὸν νεώτερον διειτλήσαντα πόλεμον τοῦ Σουλίου, δι' ὅσης ἑκάστος εἶχεν ἀρμοδιότητος ἀνωτέρας ἢ κατωτέρας. Ὁ Περρβαϊδὸς κατὰ μέγα μέρος καὶ ὁ Ζέρβας ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρξαν αὐτόπται καὶ συμμέτοχοι τοῦ πολέμου αὐτοῦ, καὶ τοῦτο συνίστησι τὴν ἀξιοπιστίαν αὐτῶν ἐν τοῖς πλείστοις, διότι ἑκάτεροι ὑπὸ διάφορον ἐπολιτεύοντο πνεῦμα, ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν Βοτσαράϊων, ὁ δὲ ὑπὲρ τῶν Τσαβελλαίων. Ὅποίας δ' ἐγένετο σημασίας καὶ ἐπιρροῆς ὁ πόλεμος τοῦ Σουλίου, τοπικὸς πρῶτον καὶ γενικὸν μετ' οὐ πολὺ λαβὼν χαρακτῆρα, ἀποδείκνυται σαφῶς, ἐξ ὅσων ἀναφέρομεν ἐν τῷ ἀκολουθῶν τόμῳ Γ'. Ἐν δὲ μόνον παρατηροῦμεν ἤδη, ὅτι, εἰ μὴ ἐμεσολάβει ὁ πόλεμος τῶν Σουλιωτῶν, ὀλίγῳ ἀπέβαινε βοηθητικὸς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὁ κατὰ Ἀλῆ πασσᾶ κηρυχθεὶς παρὰ τοῦ σουλτάνου. Τὸ δ' ἐπεισὸδιον τῆς ἀπάτης τῶν Τουρκαλθανῶν, οἵτινες ἐπὶ ἔτος ὁλόκληρον ἡγνόουν, ὅτι ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, μαχόμενοι μετὰ τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ σουλτάνου, θεωρεῖται μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν.

Μετὰ τὰς ἀκολουθούσας τὸ κείμενον «Σημειώσεις καὶ Ἐγγράφα» ἐπέρχεται, κλείον τὸν παρόντα τόμον, Παράρτημα Δεύτερον, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται:

Α'. Ἡμερολόγιον τῶν κατὰ τὴν Βλαχίαν.

Β'. Περιγραφή τῶν κατὰ τὴν Μολδαυίαν μαχῶν τοῦ Σερέτου, Γαλαζίου, Στίγκας καὶ Σκουλενίου. (Αἱ τοῦ Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου ὑπάρχουσι διπλαῖ.)

Γ'. Ἐκθεσις τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ γενομένης δολοφονίας τοῦ Σάββα καὶ τῆς μάχης τοῦ Ἀθανασίου Χειμαρρῖώτου καὶ

Δ'. Ὑπόμνημα περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ.

Ὁ ἱατρὸς Σοφοκλῆς Οἰκονόμος, ἀναδιφῶν ἀρτίως τὰ ἔγγραφα τοῦ πρὸ διετίας ἀποβιώσαντος πατρὸς αὐτοῦ, τοῦ σο-

φοῦ διδασκάλου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, εὔρε ταῦτα πάντα, ὡς καὶ τινὰς μεταφράσεις διπλωματικῶν διακοινώσεων τοῦ 1821, καὶ μετὰ προθυμίας ἀξιεπαίνου παρέδωκεν ἡμῖν, ὡς ἐνασχολουμένοις εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἱστορίας τοῦ ἀγῶνος· ἀλλὰ τὸ κείμενον τοῦ παρόντος τόμου τετυπωμένον ἦτο, καὶ ἐπομένως ἡ χρῆσις αὐτῶν ἀπέβαινεν ἀδύνατος ἄλλως, ἢ διὰ τῆς προσθήκης Παραρτήματος, ὅπερ ὠνομάσαμεν Δεύτερον πρὸς διαστολὴν τοῦ προηγηθέντος περὶ τῶν Σουλωτικῶν.

Διὰ τοῦτο δὲ δημοσιεύονται πρωτοτύπως· καὶ, ὡς διαλαμβάνοντα πλείστας ἀκριθείας ἐπὶ τῶν γεγονότων, μὴ περιεχομένας ἐν τῷ κειμένῳ, ὡς καὶ ἱκανὰς συμπληρώσεις, χρησιμεύσουσιν ἀναμφιβόλως ἐν τῷ μέλλοντι εἰς ἄλλον ἐπιχειρήσοντα τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι σκοπὸν κύριον ἔχομεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀκρίβειαν διὰ παντὸς τοῦ τρόπου, καὶ οὐδέποτε τὸν ἐγωϊσμόν, ἵνα θεωρῶμεν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον ταύτης, ἃ γεγράφαμεν.

Τίς ἔγραψε τὸ Ἡμερολόγιον; ἀγνοοῦμεν, οὐτ' ἐρωτήσαντες τὸν Σοφοκλῆν Οἰκονόμον ἐπληροφορήθημεν, ὡς ἀγνοοῦντα καὶ τοῦτον· φαίνεται δὲ ὢν εἷς ἐκ τῶν πολλῶν μαθητῶν τοῦ διδασκάλου Οἰκονόμου, συλλαβόντος ἴσως ἐπὶ τοῦ 1821 τὴν ἰδέαν περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων καὶ συλλέξαντος τότε ὕλην τοιαύτης φύσεως. Ἐν τῷ αὐτῷ Ἡμερολογίῳ, ἐκτὸς ἱκανῶν λεπτομερειῶν ἀξίων λόγου, περιλαμβάνεται καὶ ἡ περὶ τοῦ ἐν τῇ Τέρβιδι συστηθέντος «Γενικοῦ Βουλευτηρίου» ἐπίσημος πρᾶξις τοῦ Ὑψηλάντου, ἣν ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ εὑρομένῳ ποτε μέρει. Τοῦ αὐτοῦ δὲ προσώπου τοῦ Ἡμερολογίου ἔργον εἰσὶ καὶ αἱ ἀνώνυμοι Περιγραφαί, δι' ὧν συμπληροῦται μὲν τὸ κενόν περὶ τῶν μαχῶν τοῦ Σερέτου καὶ τῆς Στίγκας, διορθοῦνται δὲ ἐσφαλμένα τινὰ χωρία τῆς περιγραφῆς τοῦ Ἰακώβου Ρίζου, καὶ δίδονται πληροφορίαι πολλῶν τακτικώτεραι περὶ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ σκηνῆς τοῦ Ἀθανασίου Χειμαρρίωτου.

Τέλος, τὸ περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ Ὑπό-

μνημα στρέφεται περί μόνον τὸ πολιτικὸν μέρος. Ὡς ἔργον ὑπαλλήλου πολιτικοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οὐδόλως μὲν ἐκτραπέντος τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας ἑαυτοῦ, οὐσιῶδες δὲ λαβόντος μέρος ἐπὶ τῇ παρασκευῇ τῆς ἐπαναστάσεως, φέρει τὸ ἀξιόπιστον καθ' ὅλα, ἄγνωστα ἔτι τὰ πολλά, καὶ μεγάλην περιποιεῖται τὴν τιμὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀγχίνοιαν. Ἀλλὰ μὴ νομίσῃ τις πλήρες τὸ πολιτικὸν μέρος τῆς τελευταίας, ὡς ἀνωτέρω, περιόδου τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐφ' ὅσον ἂν μένωσι χρόνον ἀπόρρητοι καὶ αἱ ἄλλαι τοῦ αὐτοῦ ἀντάρτου τῆς Ἡπείρου συνεννοήσεις μετὰ τε τῶν Γάλλων, τῶν Αὐστριακῶν καὶ μάλιστα τῶν Ἀγγλῶν διὰ τοῦ ἀρμοστοῦ Μείτλανδ.

Ὁ μέγας κατὰ τῶν τουρκικῶν δυνάμεων ἀντιπερισπασμὸς, ὃν κατώρῳσεν ὑπὲρ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος ὁ Ὑψηλάντης, ἐπεβάρυνε καὶ τοὺς Μολδαυοβλάχους καὶ τοὺς Ἑλληνας διὰ ζημιῶν οὐχὶ μικρῶν, τοὺς πρώτους μὲν ὕλικῶς μόνον, τοὺς δευτέρους δὲ καὶ ὕλικῶς καὶ προσωπικῶς. Ἀλλ', ἂν αἱ ὕλικαι τῶν ὁμορθήσκων κατοίκων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας ζημίαι, πηγάσασαι ἐκ τῶν στρατιωτικῶν κινήσεων τῶν τε Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἐπανωρθώθησαν μετ' οὐ πολὺ, ἐπελθούσης τῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου· αἱ ὕλικαι ὁμῶς καὶ προσωπικαὶ τῶν Ἑλλήνων, προκύψασαι ἐκ τοῦ πολέμου, τῶν δραπετεύσεων καὶ τῶν συστηματικῶν θανατώσεων καὶ δημεύσεων, ἐγένοντο κακὸν ἀσυγκρίτως ἀνώτερον καὶ ὅλως ἀνεπανόρθωτον. Ἰδίως δ' ἡσθάνθη ἡ Ἑλλάς τὴν ἐκ τῶν μαχῶν τοῦ Γαλαζίου, Δραγασανίου, Σκουλενίου καὶ Σέκου στέρξιν τοσούτων γενναίων καὶ προσφιλῶν τέκνων αὐτῆς, πολλῶν σὺν αὐτοῖς ἀριθμουμένων ἔτι καὶ ὁμορθήσκων ἀδελφῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων· ἐπίσης ἡσθάνθη τὴν ἀπώλειαν τῶν ἡρώων Γεωργίου τοῦ Ὀλυμπίου καὶ Ἀθανασίου τοῦ Καρπενησιώτου· ἐπίσης ἡσθάνθη τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρξαμένην θυσίαν τοῦ ἀνηροτέρου μέρους πάσης τάξεως· ἐπίσης ἡσθάνθη τὴν ἐκ τῶν δεσμωτηρίων τῆς Αὐστρίας πρόωρον ἀποβίωσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκυτῆς Ἀλεξάν

θρου Ὑψηλάντου· ἀλλ' ὅμως ἀναπόφευκτα ἦσαν τὰ τοιαῦτα, ὅτε ἀδύνατος καθίσταται ἡ ἐλευθέρωσις ἔθνους δούλου ἀνευ θυσιῶν μεγάλων. Εἰς τοιαύτην δυστυχῶς διατελεῖ ἔτι κατὰ-στασιν ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία. Ὅποίας ἄλλας καὶ ὁπόσας θέλομεν ἰδεῖν προσενεχθείσας καὶ ἀκολουθῶς ἐν τῷ μακρῷ διαστήματι τῶν ἐννέα ἐτῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα!

Ἄλλ' εἴθε ἐκτιμηθῶσι δεόντως παρὰ τῶν ἀπογόνων αἱ θυσίαι αὐτῶν τῶν προγόνων! Εἴθε ἐννοήσωσι καλῶς οἱ ἐλεύθεροι ἀπόγονοι τὰ δύσκολα καθήκοντα ἑαυτῶν ὡς πρὸς τὴν ἀκμαίαν διατήρησιν τοῦ διὰ τοσούτου αἵματος πολυτίμου ποτισθέντος δένδρου τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, ἐνθυμούμενοι πάντοτε τοῦ μεγάλου τῆς Πνυχὸς ῥήτορος, εἰπόντος τὴν πολιτικὴν ταύτην ἀλήθειαν: «Τὸ φυλάξαι τ' ἀγαθὰ τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερον».

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 18 νοεμβρίου 1859.

Ι. ΦΙΛΗΜΩΝ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΤΟΜΩ ΔΕΥΤΕΡΩ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ἱστορικὴ διασημότης τῶν Ἰψηλάντων ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ΙΓ'. ἦτοι
Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου, τοῦ καὶ Ξιφηλλίου, πολιτικῆς
θέσεως παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξίῳ Κομνηνῷ ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ νίκη
κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἀντιόχου Ὑψηλάντου μετοίκισις εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἰωάννου Ἰψηλάντου πρώτη ἰδέα περὶ ἐνώσεως τῶν Σλάβων διὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κατατομία.

Ἀθανασίου Ἰψηλάντου πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν ἡγεμονίαν
Μολδαβίας.

Ἰωάννου Ἰψηλάτου, μεγάλου διερχμηνέως, συνθήκη Πρωσίας
καὶ ἐκτέλεσις τοῦ περὶ ἐνώσεως τῶν Σλάβων σχεδίου.

Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, μεγάλου διερμηνέως, ἀπαλλαγῇ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς γενικῆς σφαγῆς κατὰ τὸ 1769. — Συνθήκη Καϊναρ-
τακίου καὶ πρώτη ἡγεμονεία αὐτοῦ ἐν Βλαχίᾳ. — Σουλτανικὸν δόγμα
τοῦ 1774 ὑπὲρ τῶν δύο ἡγεμονειῶν. — Πολιτικά, ἐκπαιδευτικά καὶ
στρατιωτικὰ μέτρα ἐν Βλαχίᾳ. — Ἀπόπειρα τοῦ 1782. — Σχέδιον
περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ δευτέρα ἡγεμονεία ἐν Μολδαυίᾳ.
— Ῥωσσικὸς πόλεμος τοῦ 1786, καὶ ἀντίπραξις μὲν εἰς τὸ περι-
βασιλείου χριστιανικοῦ ὑπὸ τὸν Ποτέμκιν σχέδιον τῆς Ῥωσσίας, συνεν-
νόησις δὲ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ. — Λίχμαλωσία. — Εἰρήνην
τοῦ Σιστοβίου καὶ ἡγεμονεῖαι Βλαχομολδαυίας. — Ἀναμόρφωσις τοῦ
τουρκικοῦ στρατοῦ ἐπὶ Σελήμ Γ', καὶ σχέδιον πολιτικῆς ἐσότητος Τούρ-
κων καὶ Χριστιανῶν. — Ἑταιρία Ῥήγα Φεραίου. — Τρίτη ἡγεμονεία ἐν
Βλαχίᾳ. — Ἐπιστροφὴ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατατομία.

Κωνσταντίνου Ἰψήλάντου ἀντιπροσωπεία καὶ βασανισμοί. — Μεγάλη διαρρηκνεία. — Τριπλῇ συμμαχία κατὰ Ναπολέοντος, καὶ ἐ-

νέργειαι περὶ Ἑπτανήσου, ὡς ὁρμητηρίου ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. — Ἡγεμονεῖα πρώτη ἐν Μολδαυίᾳ. — Ἀνταρτίαι ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει. — Ἰδέαι τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων περὶ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων. — Κατάστασις Βλαχίας. — Δευτέρα ἡγεμονεῖα ἐν Βλαχίᾳ. — Σχέδιον περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων. — Πόλεμος κατὰ Παζβάντογλου. — Παρέμβασις τῆς Πρωσσίας, καὶ ἀκολούθως τῆς Ῥωσσίας περὶ σχηματισμοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ. — Ταμάρας καὶ ἡγεμὼν Μολδαυίας Μουρούζης. — Ἀποτελέσματα καὶ ὑπόμνημα περὶ κινήσεως Ῥωστικοῦ στρατοῦ. — Ἀνανέωσις Ῥωστικῆς συμμαχίας καὶ βήματα περὶ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. — Παρικδοχή. — Παρατηρήσεις. — Παραχώρησις ὅπλων καὶ λειποτακτῶν. — Παράλειψις ταύτης καὶ συνθήκη Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας. — Ἐπανάληψις καὶ βήματα Ἰταλίνσκη. — Σχέσεις μετὰ Σερβίας. — Προκαταρκτικὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σέρβων. — Ἀποστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Βρὺν παρὰ Ναπολέοντος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην. — Συνέλευσις Σέρβων περὶ προστασίας Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας. — Προτάσεις τῇ πύλῃ περὶ Σερβίας παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου. — Νέαι προτάσεις τῶν Σέρβων. — Στρατιωτικὰ μέτρα, Καρὰ Γιώργης καὶ πόλεμος Σερβίας. — Παρέμβασις Ῥωσσίας. — Ἀνανέωσις τοῦ πολέμου καὶ νίκαι κατὰ τῶν Τούρκων. — Κατάστασις Βλαχίας καὶ σχηματισμὸς τακτικοῦ στρατοῦ. — Ἑσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἐπιρροή. — Νέα ἀποστολὴ Ρεῖνχάρδ παρὰ Ναπολέοντος, ἀποτυχία καὶ ἀπόφασις περὶ καταστροφῆς τοῦ Ἰψηλάντου. — Ἐνέργειαι παρὰ τῇ Αὐστρίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ῥωσίᾳ, Πρωσίᾳ καὶ Τουρκίᾳ. — Σεβαστιάνης ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παῦσις τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαυίας. — Φυγὴ τοῦ Ἰψηλάντου εἰς Ῥωσίαν. — Ἡ Ῥωστικὴ καὶ ἀγγλικὴ διπλωματία ἀπαιτήσασα τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ. — Ὑπόμνημα Ἰψηλάντου πρὸς τὴν Ῥωσικὴν κυβέρνησιν. — Παρατηρήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ῥωστικοῦ σχεδίου διακηρύξεως πρὸς τοὺς Μολδαυοὺς καὶ Βλάχους ὑπὸ τὴν τοπικὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν ἐποψιν. — Ὑπόμνημα περὶ δυνάμεων στρατιωτικῶν, τῶν ἀντιταχθησομένων κατὰ τῶν Γάλλων. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Πετρούπολει ὑποδεχόμενος βασιλικῶς. — Ἡ Ἀγγλία ὑποστηρίζουσα τὰ ζητήματα τοῦ Ἰψηλάντου. — Προτάσεις αὐτοῦ πρὸς τὸ Ῥωστικὸν ὑπουργεῖον, καὶ σχέδιον ὁδηγιῶν διὰ τὴν Βλαχίαν, Μολδαυίαν, Σερβίαν καὶ τὰς Ἰονίους νήσους. — Παρατηρήσεις ἐφεκτικαί τοῦ Ῥωστικοῦ ὑπουργείου καὶ αἰφνιδία ἀναχώρησις τοῦ Ἰψηλάντου. — Δωρήματα. — Ἡγεμονεῖα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας. — Ὅρκος ὑπακοῆς. — Βοήθειαι εἰς Σερβίαν. — Διακοί-

νώσις πρὸς τὴν πύλιν περὶ τῆς εἰσόδου τῶν ῥωσικῶν στρατευμάτων εἰς Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν. — Ὁ ναύαρχος Δουκουρόφ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Ἱπερυχὴ Σεβαστιάνου. — Πολεμικὸν σχέδιον Ἰψηλάντου. — Ἀντίπραξις τῶν ῥώστων ἀξιωματικῶν, περιπλοκαὶ τοῦ στρατάρχου Μίχελων καὶ ὀπισθοχώρησις τοῦ Ἰψηλάντου ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου. — Νέα ματαία ἐλπίς. — Διορισμὸς ῥώσπου ἐπιτρόπου ἐν Μολδαυίᾳ. — Νέαι ἀπόπειραι πολιτικαί. — Μυστικαὶ συνθήκαι περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας. — Ἀναχωρὴ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας. — Ἰδέα τοῦ Ναπολέοντος περὶ Ἰψηλάντου. — Ἀποτυχία αὐτοῦ πλήρης καὶ ἀναχώρησις εἰς Ῥωσίαν. — Κατηγορίαι παρὰ τοῦ στρατάρχου Προσορόβσκη. — Ἀπολογία Ἰψηλάντου σπουδαιότητι. — Διοικητικὰ περὶ αὐτοῦ μέτρα. — Νέα ἐν Πετροπόλει συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. — Θάνατος.

Ἀλέξανδρου Ἰψηλάντου, (υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου,) ἀνατροφὴ ἐν Ῥωσίᾳ καὶ στρατιωτικαὶ ὑπηρεσίαι. — Ἡ περὶ Ἑλλάδος ὁμιλία αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ἐν Τσάρσκοϊ-σελῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐν Ἰασίῳ. — Συνέντευξις αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς Μολδανοὺς. — Τὰ παρίστρια φρούρια. — Τιμαριωτικὰ προνόμια. — Τὸ ἐπαναστατικὸν κήρυγμα τῆς 24 φεβρουαρίου. — Παρατηρήσεις. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ Ἕλληνας. — Γράμμα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Λουβιάνῃ αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. — Συρρότῃ τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας. — Σημαίαις τελετῇ. — Ἡ πρώτη στρατιωτικὴ ζύμη. — Ὁ Ἰψηλάντης εἰς Τίργουλ-φορμός. — Σύλληψις Ἀριστείδου Παπᾶ. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς Δάκους περὶ ὀπλοφορίας. — Ὁ Ἰψηλάντης εἰς Ῥώμανον. — Διασκορπισμὸς τῶν κατοίκων. — Ὁ αὐτὸς εἰς Φωζάνην καὶ σύστασις τοῦ ἱεροῦ Λόχου. — Ἀποστολὴ Ἠπίτου εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τοποτηρηταὶ τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχου ἐν Βλαχίᾳ καὶ

ἀτυχεῖς στρατιωτικαὶ κινήσεις κατὰ Βλαδιμηρέσκου. — Πρόοδος τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ταραχαὶ Βουκουρεστίου, ἀναχώρησις τῶν προξένων καὶ νέα διοικητικὴ κατάστασις τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου καὶ ὁ σουλτάνος Μαχμούτ. — Χαλὲτ ἐμφρόνης καὶ Τούρκοι. — Ἀπόφασις γενικῆς σφαγῆς. — Ἡ πύλη καὶ ὁ Στρωγανώφ. — Ἀναστολὴ τῆς γενικῆς σφαγῆς. — Γενικὸς ὅπλισμός τῶν Τούρκων. — Φυλακίσεις. — Στρατολογίαι. — Ἀμυντικὰ μέτρα. — Πολιτικὰ μέτρα. — Ὁ μέγας ἀφορισμός τῆς 23 μαρτίου. — Πατριαρχικαὶ ἐγκύκλιοι. — Σφαγαί. — Δραπετεύσεις. — Φυλακίσεις πολιτικῶν καὶ κληρικῶν. — Ἰουδαῖοι καὶ Ἀρμενοκατόλικοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἐμπορικὰ πλοῖα Τούρκων ἐν Προύθῳ. — Τὰ περὶ Γαλαζίου. — Βλαδεν καὶ Βουλγαρία. — Βουλγαροχώρια Βεσσαραβίας. — Βλαδιμηρέσκος. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς Δάκους. — Ὀδοιπορία εἰς Βουκουρεστίον. — Προκήρυξις τῶν 18 μαρτίου. — Μεταβολὴ Βλαδιμηρέσκου. — Ἰδέαι περὶ διαβάσεως τοῦ Ἰστρου. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Κολεντίνῃ. — Ἡ κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου σύστασις. — Μέτρα στρατιωτικά. — Σκαρλάτος Καλλιμάχης. — Προξενεῖα. — Διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου κατὰ Ἰψηλάντου. — Δολοπλοκίαι Μένττερνιχ. — Διαιρέσεις καὶ ἀποθαρήσεις ἐν Δακίᾳ. — Διακοίνωσις Καποδιστρίου. — Παρατηρήσεις. — Φυγὴ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, καὶ κράτησις αὐτοῦ ἐν τῇ Κόρτσιᾳ. — Προτάσεις τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. — Δευτέρα ὁρκοδοσία Βλαδιμηρέσκου. — Τελετὴ περὶ τῆς τριχρόου σημείας. — Ἀντιπράξεις τῶν ἀνθυψηλαντικῶν. — Ἰποχώρησις Ἰψηλάντου εἰς τὴν Τέρβιδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Τὰ περὶ ὠρισμένου στρατιωτικοῦ σχεδίου. — Ἡ διαφορὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Βλαχομολδαυίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι. — Αἱ δύο ὁδοὶ πρὸς τὴν Σε-

θερίνον. — Στρατιωτικὰ μέτρα ἐν Τέρβιδι. — Γενικὸν Βουλευτήριον. (Ὅρα καὶ ἐν τῷ Παραρτήματι Β' σελ. 358) — Μέτρα Βλαδιμηρέσκου. — Ἰδέαι περὶ Γαλαζίου. — Ἀποστολὴ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου. — Ὁμοίως Πεντεδέκα εἰς Ἰάτιον. — Στρατιωτικὴ κατάληψις τεσσάρων θεμάτων ἐν Βλαχία. — Κινήσεις τῶν τουρκικῶν στρατῶν. — Σουλτανικὸν φερμάνιον πρὸς τοὺς Μολδαυοὺς καὶ Βλάχους. — Μάχη Γαλαζίου. — Συμπλοκὴ ἐν Φωζάνῃ. — Ῥαδιουργίαι ἐν Τέρβιδι. — Στρατιωτικοὶ νόμοι. — Ἀγγελία πανηγυρική. — Μυστικὴ διαταγὴ εἰς Δούκαν. — Ἀποστολὴ Καντακουζηνοῦ εἰς Ἰάτιον. — Τὰ περὶ Δούκα. — Τὰ μετὰ Καντακουζηνοῦ καὶ Πεντεδέκα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τὰ τοῦ Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκου. — Φυγὴ ἀρχόντων. — Κατάληψις τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ μονῶν. — Ἐπίδεξος Βασιλεὺς Βουλγαρίας. — Σημαῖαι Βλαδιμηρέσκου καὶ Σάββα. — Συμφιλίωσις αὐτῶν. — Ἐξοδὸς τοῦ Σάββα ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου. — Ὁμοίως τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἐκ τοῦ Κοτροτσανίου. — Σύλληψις τοῦ μητροπολίτου κλπ. ὑπὸ Δούκα, καὶ ἀπόλυσις. — Ὁ Σάββας περὶ τὴν Τέρβιδα, καὶ νέα ὁμολογία αὐτοῦ. — Ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς Χατσὴ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἐν Κολεντίνῃ. — Σφαγαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. — Ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐν Γολεστίῳ. — Συμφιλίωσις τούτου καὶ Ὀλυμπίου. — Μεταβολὴ Βλαδιμηρέσκου, σύλληψις καὶ θάνατος ἐν Τέρβιδι. — Ἰκεσία τῶν ἐν Τέρβιδι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τὰ περὶ πολεμικοῦ σχεδίου. — Ἡ ἀποφασισθεῖσα κίνησις εἰς Πιτέστιον. — Μάχη Νοτσέτου καὶ λειποταξία Δούκα. — Διάλυσις Τέρβιδος. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Πιτεστίῳ, καὶ ἔπειτα ἐν Ῥιμνίκῳ. — Ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐν Τέρβιδι, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ ἔνωσις τοῦ Σάββα. — Τρόποι τούτου. — Συμπλοκαὶ μερικαὶ κατὰ τὴν Μικρὰν Βλαχίαν. — Μάχη Δραγασανίου. — Διάλυσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. — Διαταγὴ τῆς ἡμέρας κατὰ τοῦ προδότου Σάββα καὶ τῶν λειποτακτῶν. — Παρατηρήσεις. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Κόζιᾳ καὶ Καϊνόνι. — Ἐπιβουλαὶ κατ' αὐ-

τοῦ. — Ἀποστολὴ Λασσάνου περὶ Γεωργίου καὶ Νικολάου Ἰψηλάντων. — Πρότασις τῶν Αὐστριακῶν ὑπὲρ τῆς διελεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου διὰ τὸ Ἀμβούργον καὶ Ἀμερικὴν. — Χωρισμὸς Ἰψηλάντου καὶ Ὀλυμπίου. — Εἴσοδος τοῦ Ἰψηλάντου εἰς τὴν Αὐστρίαν. — Διαβατήριον αὐστριακόν. — Ἀναστολὴ τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῦ ἐν Θερεσιουπόλει. — Φυλάκισις ἐν Μουγκάτση.

ΚΑΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Στρατιωτικὰ μέτρα τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐκ τῆς Στίγας. — Οἱ Τούρκοι ἐν Ἰασίῳ. — Ὀχύρωμα Σκουλενίου. — Φυγὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς Ῥωσσίαν. — Ἀρχηγία Ἀθανασίου Καρπενησιώτου. — Μάχη Σκουλενίου. — Ἡ τύχη τοῦ Σέρβου στρατηγοῦ Βλάδεν. — Σύγκρισις Ἀθανασίου Καρπενησιώτου καὶ Ἀθανασίου Διάκου. — Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης ἐν Βράντσα. — Συμπλοκαὶ διάφοροι. — Παράδοσις Διαμαντῆ Σερδάρου. — Διήλυσις τῶν ἐν ταῖς μοναῖς Ἀνηνώσης, Σλαταίνης καὶ Τιςμάνης ἀποσπασμάτων. — Συμπλοκὴ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σέρβου ἐν Κόλτσι. — Στραγαί. — Δολοφονία τοῦ Σάββα ἐν Βουκουρεστίῳ. — Πολιορκία κατὰ Ἀθανασίου Πίπη Χειμαρρίωτου. — Κρίσεις περὶ Σάββα. — Ὁ Ὀλύμπιος ἐν τῇ μονῇ Σέκου. — Ἐπίσκοπος Ῥώμανου. — Μάχη Σέκου. — Παράδοσις Φαρμάκη. — Χαρακτὴρ αὐτοῦ. — Τὸ ἡρωϊκὸν τέλος τοῦ Ὀλυμπίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Τακτικὴ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. — Παθήματα τοῦ Ἰψηλάντου ἐν τῇ φυλακῇ. — Δήμευσις τῶν ἐγγείων εἰσοδημάτων Ἀλεξάνδρου καὶ Δημητρίου Ἰψηλάντων. — Ἄρνησις Ἰψηλάντου πρὸς δραπετεύσειν. — Αἰτήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρον. — Μετάθεσις ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου. — Αἰτήσεις πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Βιέννης, καὶ ἀπάντησις ἀρνητικὴ. — Ἀποστολὴ Ἐμ. Ξάνθου. — Μετάθεσις τοῦ Ἰψηλάντου εἰς Θερεσιουπόλιν. — Ἡ ἐπικίνδυνος ὑγεία αὐτοῦ. — Αἰτήσεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον. — Ἄρνησις τῶν ἐκ Βιέννης δοθεισῶν διαταγῶν. — Παράπονα Ἰψηλάντου. — Μετάθεσις αὐτοῦ εἰς Βιέννην. — Ἱκεσία δευτέρα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον, ἥ ἡ τελευταία σπουδαιотάτη ὁμολογία τοῦ Ἰψηλάντου. — Θάνατος αὐτοῦ. — Αἰτήσεις τῆς

μητρός Ἐλισάβετ ὑπὲρ τῶν υἱῶν Γεωργίου καὶ Νικολάου, καὶ ἄρνησις τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. — Παρατηρήσεις περὶ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. — Κρίσεις περὶ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

Τὰ προκαταρκτικὰ τοῦ νεωτέρου πολέμου τοῦ Σουλίου ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1820 μέχρι τῆς κατὰ τὴν 18 ἀπριλίου μάχης τῆς Βογόρτσας καὶ τῆς ἐν τῇ Γλυκῇ συνθήκης τῶν 27 μαΐου 1821.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ.

Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ὑψηλάντων	260
Χρονολογία τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων	261
Ἐυεργεσίαι τοῦ ἡγεμόνος Α. Ὑψηλάντου	»
Ἰπαρξίς τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας σχεδίου τούτου	»
Αἱ περὶ Α. Ὑψηλάντου ἀναμνήσεις	»
Περὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ.	262
Οἱ περὶ αὐτοῦ ἱστορικοὶ	»
Ἐγγραφον τοῦ Διευθυντηρίου τῆς Γαλλίας	»
Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως τοῦ κόμητος Μαρκῶφ	263
Ἐπιστολὴ Κ. Ὑψηλάντου πρὸς Ταμάραν	264
Ἐγγραφον τοῦ Ταμάρα πρὸς Κ. Ὑψηλάντην	»
Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Κνοβελσδόρφ πρὸς Κ. Ὑψηλάντην	265
Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ρωσσίας » » »	»
» » » » » » » » » » » »	»
Ἐγγραφον » » » » » » » » » » » »	»
Ἐγγραφα » » » » » » » » » » » »	266
Ἐγγραφον ἐκ Πετροπόλεως πρὸς τὸν Βουλκονάφ	268
» » » » » » » » Κ. Ὑψηλάντην	269
» » » » » » » » » » » »	270
» » τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Πρωσίας » »	271
» » τῶν ἀρχηγῶν Σέρβων » »	»
» » τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ρωσσίας πρὸς τὸν Ἰταλίσκην	272
Ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν ἐκ Πρωσίας πρὸς τὸν Κ. Ὑψηλάντην	275

Συνοδικὸς ἀφορισμὸς	309
Πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος	315
Γράμμα Συνοδικὸν πρὸς τοὺς μητροπολίτας	
Μολδαυίας καὶ Βλαχίας	317
Ὁ κατὰ Τούρκους Ἀποστὸλ, Ἐτερλί καὶ Λευτέρ	322
Ἡ τύχη τῶν θλιβομένων	»
Ὁ μητροπολίτης Εὐγένιος	»
Κατάστασις τῶν δραπετευόντων	323
Γεώργιος καὶ Ἀντώνιος Μαυρομιχάλοι	»
Προκήρυξις Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς κατοίκους	
Βουκουρεστίου	»
Διακονίωσις Καποδιστρίου πρὸς Ὑψηλάντην	324
Ἐγγραφοὶ πρὸς τοὺς Τοποτηρητὰς Σ. Καλλιμάχου	327
Φερμάνιον πρὸς τὸν Καϊμακάμην Βουκουρεστίου κλπ.	328
Μολδαυικὴ Ἑταιρία	330
Νόμοι Στρατιωτικοὶ	»
Διαταγαὶ πρὸς Δούκαν	333
Ἀπολογία Ν. Σκούρου	335
Ἀρλιώτης περὶ Καποδιστρίου	»
Ἀναφορὰ Μολδαυῶν πρὸς τὸν Μέγαν Βεζύρη	336
Στάνα Ὀλυμπίου	342
Ἀναφορὰ Ἐλισσάβετ Ὑψηλάντου πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν	
τῆς Αὐστρίας.	343
Ἀπάντησις τῆς αὐτοκρατείας	344
Μελανειμονία Ἐλισσάβετ	»
Παρατηρήσεις περὶ Ἀρλιώτου	»
Γράμμα Λασσάνου πρὸς Ἐλισσάβετ	345
Βλακιέρος περὶ Ὑψηλάντου	346
Περὶ Σουλίου	»
Ζουλακιδῶται	347
Περὶ παραδόσεως τῆς Κιάφας	»
Ὁδηγίαι Ὑψηλάντου περὶ Σουλίου	»
Γράμμα Σουλιωτῶν πρὸς Ἰσμαὴλ πασσᾶν	348
» Περβραιβοῦ πρὸς Ἀλὴν πασσᾶν	350
Ἀλὴ πασσᾶς περὶ Ι. Βλαστυπούλου	351

Συνθήκη Μαργαριτίου καὶ Σουλίου	352
Γράμμα τῶν Τσάμηδων τοῦ Μαργαριτίου πρὸς τὸν ῥωσ- σικὸν πρῶξενον Βενάκην	354

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

ἡμερολόγιον τῶν κατὰ τὴν Βλαχίαν	356
Περιγραφή τῶν μαχῶν Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου ὑπὸ I. Ρίζου .	362
Ἠσαύτως τῶν τοῦ Γαλαζίου κλπ. ὑπὸ ἀνωνύμου	378
Ἠσαύτως τῆς τοῦ Σκουλενίου » »	395
Ἠσαύτως τῆς τοῦ Σάββα καταστροφῆς καὶ τῆς μάχης τοῦ Ἀθανασίου Χειμαῤῥιώτου	401
Ἐπόμνημα περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς κατα- στροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ	404

ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Η ΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΤΥΧΑΙ

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Καθόλου μὲν, μετὰ τὴν θείαν ἀντίληψιν, ὁ πατριωτισμὸς, τὸ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αἶσθημα καὶ ὁ βραχίων τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως δὲ ὁ ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Ῥωσσίᾳ, ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σουτσοῦς ἐν Μολδαυίᾳ, οἱ στρατιωτικοὶ Γεώργιος Ὀλύμπιος καὶ Σάββας Φωκιανὸς ἐν Βλαχίᾳ, καὶ οὐχ ἥττον ὁ Μιλόσχος Ὁβρένοβιτς ἐν Σερβίᾳ, ὑπῆρχον αἱ κυριώτεραι ἐλπίδες, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη, ἀρχόμενος τῆς ἐπανάστασεως, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. Ἀλλὰ τίς ἦτο ὁ ἀνὴρ, πρὸς ὃν ἐνεπιστεύθη ἡ Ἑλλὰς τὴν τύχην ἐαυτῆς; Τίνων μάλιστα διακεκριμένων ἐν τῷ ὄλῳ ἑλληνικῷ γένει προσώπων ἀπόγονος, καὶ τίνων αἰσθημάτων καὶ πράξεων ἐθνικῶν κληρονόμος ἀκριβὲς ὠμολόγητο οὗτος;

Κατὰ τινα, ἀλλ' ἀμφίβολον ἔτι, παράδοσιν, οἱ Ὑψηλάνται κατεῖχον ἐπὶ τοῦ αἵωνος ΙΑ' θεαίν ὑψηλὴν παρὰ τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ τοῦ Βυζαντίου, καὶ προσκεκολλημένοι τῇ τύχῃ τῶν Κομνηνῶν, μετέβησαν μετὰ τοῦ Ἀλέξiou Κομνηνοῦ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἵωνος ΙΓ'. Κατ' ἄλλην ὅμως παράδοσιν, γενικῶς ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν παραδεδεγμένην, κατὰγονται οὗτοι ἐκ τῶν Ὑψάλων (ἢ Ὑψηλῶν), κώμης τῆς Τραπεζοῦντος· ἡ δὲ ἱστορικὴ διασημότης αὐτῶν χρονολογεῖται

ΤΟΜΟΣ Β'.

ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ Τραπεζοῦς ἐγένετο τὸ καταφύγιον καὶ ἡ ἔδρα τῆς ὀρθοδόξου μοναρχίας μετὰ τὰ ἐπισπεύσαντα τὴν πτώσιν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους δυστυχῆ συμβάντα. Τῆς αὐτῆς ταύτης τῆς Τραπεζοῦντος πολλοὶ τῶν Ἱψηλάντων ἐν τοῖς πρώτοις διετέλεσαν ἀξιώμασι κατὰ τοὺς αἰῶνας ΙΓ' καὶ ΙΔ', καὶ διεκρίθησαν ἐπὶ κεφαλῇς τῶν στρατευμάτων. Τοιοῦτος σημειοῦται ἰδίως ὁ Κωνσταντῖνος Ἱψηλάντης, ὁ ἐπωνομασθεὶς Εἰρηλλινός. Μέγας δομέστικος ὢν, πολλάκις ἀπέκρουσεν οὗτος τὰς προσβολὰς τῶν βαρβάρων Τούρκων, καὶ πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν ἐγένετο συγγενικὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ Γ', λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ Σεβαστοκράτορος (α).

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ κράτους αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Εἰρηλλινοῦ ἐξηκολούθησαν κατοικοῦντες ἐν τῇ Τραπεζοῦντι μέχρι τέλους τοῦ αἵματος ΙΖ'. ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ὁ Ἀντίοχος Ἱψηλάντης μετόικησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἄλλης διασήμευ οἰκογενείας, ὁ Ἀντίοχος Μουρούζης, τὸ αὐτὸ ἔπραξεν· ἀμφότεροι δὲ ὠκοδόμησαν παραλλήλους τὰς οἰκίας ἐαυτῶν ἐν τῇ Βυβίᾳ (Κουρούτσες), δυτικῇ κώμῃ τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ ἄγρυσα εἰς τὰ ἐκεῖ ὠνομάζετο ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ὁδὸς τῶν Ἀντιόχων.

Μεθ' ὅλας τὰς παραδόσεις ταύτας, ἐν μέρει κεκαλυμμένης ὑπὸ τοῦ σκότους, οἱ Ἱψηλάνται δεικνύονται ἀληθῶς ἐνδοξοὶ κατὰ τὸν αἰῶνα ΙΙΙ'. Ἄλλοι πολλοὶ ἀπέδωκαν ὁμολογουμένως μεγάλας τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας· ἀλλ' ὑπεράνω αὐτῶν διεκρίνε πάντοτε τοὺς Ἱψηλάντας ἡ καρτερία, δι' ἧς διαδοχικῶς ἡγωνίζοντο, ὅπως φθάσωσι εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον, ὃν εἶχον, σκοπὸν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ταύτης αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι ἦσαν τὸ μόνον κινεῖν ἐλατῆριον τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν ἐπέκεινα τοῦ ἑνὸς αἵματος.

Τίς τοῦ Ἀντιόχου ὁ Ἰωάννης Ἱψηλάντης, τιμώμενος διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ καὶ συγγραφεὺς ἱστορίας ἑλληνικῆς ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους μέχρι τοῦ 1700, πρῶτος συνέλαβε τὸ σχέδιον, ὅπως διὰ τῆς διοικητικῆς ἐνότητος τῆς ἐκκλησίας συνδέσῃ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τοὺς Σλάβους, τοὺς περὶ τὸ πατριαρχεῖον τοῦ Ἱεκίου καὶ τῆς Ὀχρίδος. Τῶν Σλάβων τούτων αἱ πολυάριθμοι ἐπαναστάσεις, προκαλούμεναι μὲν ἐκ τῆς ἀφορήτου τουρκικῆς τυραννίας, ἐμψυχούμεναι δὲ ὡσεπιτοπλείστον ἐξωτερικῶς, καθωμολόγουν τὴν τάσιν, ἣν εἶχον πρὸς τὴν ἑνωσιν ἐαυτῶν μετὰ τοῦ γερμανικοῦ κράτους τῆς Αὐστρίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς μάλιστα τῆς συνθήκης τοῦ Πασσαροβιτσίου ὑπετάγησαν εἰς

τούτο ἱκανὸν ἐκ συμφώνου πλῆθος, ἀποκοπὴν οὕτως ὡς κλάδος ἐκ τοῦ κορμοῦ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἀποξενωθὲν ἔκτοτε πάσης δυνατῆς σχέσεως μετὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸν ἅπαντα ἰσως αἰῶνα.

Δυστυχῶς ἡ τουρκικὴ ἐξουσία, ἐξημμένη τότε ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν, ἃς ἔλαβε τῷ 1736 καὶ 1737 κατὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν, μικρὸν ἐθεώρει τὸ κακὸν τοῦτο καὶ μετ' αὐστηρότητος, ὑπερβολικῆς διήγε πρὸς τοὺς Σέρβους. Ὁ Ἰωάννης Ἰψηλάντης ἐχρήσατο τότε ὅλη αὐτοῦ τῇ ἐπιρρῳῇ, συμβουλεύσας τοῖς Τούρκοις, ἵνα παραδεχθῶσιν ἄλλο τι σύστημα ἐπικεικίας καὶ φιλανθρωπίας πρὸς τοὺς λαοὺς ἐκείνους· ὡς μόνον δὲ μέσον τοῦ ἀμετακινήτου αὐτῶν ἐκ τοῦ τόπου προέτεινε τὴν συγχώνευσιν τοῦ μερικῷ πατριαρχείου τοῦ Ἰπεκίου καὶ Ὀχριδος ἐν τῷ γενικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῖς μὲν Τούρκοις παρουσιάζων τὸ πολιτικὸν συμφέρον, διακοπτομένης οὕτω τῆς ὁδοῦ τῆς ξένης ραδιουργίας, ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος δὲ σκοπῶν τὴν διὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνότητα τῶν λαῶν τούτων, ἐπιτηρουμένων ἀμέσως παρ' Ἑλλήνων ἀρχιερέων. Οἱ Τούρκοι ὅμως, καὶ ἀπερίσκεπτοι καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ἔτι διατελοῦντες διαθέσεων θιαίων, ἐπτολήσαν ἐκ τῆς γλυκύτητος τῶν προτάσεων αὐτῶν, ἐνόμισαν παραδόξως, ὅτι ἀνεκάλυψαν ὑποβολὴν τινα τοῦ αὐτοκράτορος Γερμανοῦ, καὶ τὸ παραδοξότερον, ἐθανάτωσαν τὸν Ἰψηλάντην ὡς γερμανίζοντα διήθεν καὶ ἐπίβουλον σύμβουλον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὅλον τὸ ἐναντίον διὰ μόνης τῆς διαφορᾶς, ὅτι μετὰ τοῦ τουρκικοῦ συμφέροντος μιᾶς δεδομένης ἐποχῆς ἐπεδίωκεν οὗτος καὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Τὴν αὐτὴν τῆς κεφαλικῆς ἐκτελέσεως ἡμέραν ἀναφερόμενος ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὴν ἐνετικὴν δημοκρατίαν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπος ταύτης, μεγάλους ἀπέδιδεν ἐπαίνους εἰς τὴν ὑψίνοιαν καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ σφαγέντος αὐτοῦ διασήμε. Ἕλληνας.

Οὐδεμίαν ἐντεῦθεν προστασίαν εὐρόντες, οὔτε ἐλπίσαντες ἐν τῷ μέλλοντι, οἱ Σλάβοι ὑπέκυψαν ὑπὸ τὰς ἐπιμόνους εἰσηγήσεις καὶ ὑπενεργείας τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Γ', καὶ αἰέτας ἐκ τούτων ἀριθμὸς μετηνάστευσεν εἰς τὰ κράτη αὐτοῦ μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου Ἰωαννίνιτις. Οἱ καλοὶ Τούρκοι, καθὼς ἐπὶ τῆς προτέρας ἐκ τριακοντακισχιλίων οἰκογενειῶν σλαβικῆς μεταναστεύσεως τοῦ 1690, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ἀάγρῳ ἡγόρασιν. Ἀλλ' ὅμως, καὶ ἂν ὁ Ἰωάννης Ἰψηλάντης ἐσφάγη σκληρῶς, ἡ ἰδέα τούτου ἤρξατο εὐτυχῶς πραγματοποιουμένη μετ' οὐ πολὺ, ἐπτα δὲ σλαβικαὶ ἐπισκοπαὶ ἠνωθήσαν οἰκούμεναι ὑπὸ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἰδρύ-

θησαν πολυάριθμα σχολεία προωρισμένα, ἵνα ἐξελληνίσωσι τὴν ἀνατολὴν ἅπασαν· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν εἰργάσθησαν διὰ πολλοῦ ζήλου ἄλλοι τε καὶ οἱ Σοῦτσοι καὶ οἱ Ὑψηλάνται καὶ οἱ Μουρσοῦζαι.

Ὁ Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης, ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, τοιαύτην ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔχαιρε τὴν ὑπόληψιν, οἷα ἐδήλου τοῦτον διὰ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας κατὰ τὸ 1758 καὶ ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ Γ'. Ἀλλ' ὁ Σκαρλάτος Γκίκας, τότε μέγας διερμηνεὺς, ὅπως ἀπομακρύνῃ τοῦ σταδίου ἓνα ἀνταγωνιστὴν τοιοῦτον, ἐπέτυχε παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας διάταγμα διαλαμβάνον τὸν ἐν ταῖς ἡγεμονεῖαις διορισμὸν μόνων τῶν κατεχόντων τὴν θέσιν τοῦ μεγάλου διερμηνεύου. Ὡς κανὼν ἐκτετέθη θεωρήθη καὶ ἐφηρμόσθη τὸ διάταγμα τοῦτο (α).

Παῖς αὐτοῦ, ὁ Ἰωάννης Ὑψηλάντης ἐδουξάσθη ἰδίως, μέγας γενόμενος διερμηνεὺς, διότι ἔκλεισε τὴν πρώτην συνθήκην τῆς Πρωσσίας μετὰ τῆς Τουρκίας. Φριδερίκος ὁ μέγας, πολέμων τῷ 1759 μετὰ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς Γαλλίας, ἐπεμψε κρύφα εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν πράκτορα τὸν Ρεξίν, ἵνα προτείνῃ τῇ Τουρκίᾳ συνθήκην συμμαχίας. Ὁ Ρεξίν ἀνακαλυφθεὶς κατεδιώχθη ὑπὸ τῆς πύλης προτροπῇ τῶν ἄλλων πρέσβειων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ ἔτυχεν ἐν τῇ προστασίᾳ τοῦ Ἰωάννου Ὑψηλάντου, δι' αὐτοῦ προφυλαχθεὶς καὶ δραπετεύσας. Ἀλλὰ, καίτοι ἀπόντος τούτου, ὁ Ὑψηλάντης διεπραγματεύσατο ἐπιτηδεύων τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, συνθήκην, ὁ δὲ Ρεξίν ἐπανελθὼν ὑπέγραψε μόνον. Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἔγραψε τῷ Ὑψηλάντῃ ἐπιστολὴν λίαν εὐχαριστήριον καὶ κολακευτικὴν, δι' ἣν ἐν τῇ περιστάσει ἐκείνῃ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἰδιόζουσαν ὑπηρεσίαν. Τί δὲ ἐφρόνει ὁ Ἰωάννης Ὑψηλάντης συντελῶν, ἵνα ἀνοιχθῇ ἡ ὁδὸς τῶν μετὰ τῆς ἀνατολῆς σχέσεων εἰς τὴν δύναμιν, τὴν ἀντιπροσωπεύουσαν ἐν τῇ Γερμανίᾳ τὸ στοιχεῖον τῶν διαμαρτυρομένων; Οὐδὲν ἄλλο κυρίως ἢ τὴν ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἀποδιδομένης τῇ Πρωσίᾳ ὑπηρεσίας. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον τοῦ σφαγέυτος θεοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου περὶ πολλοῦ ποιούμενος, κατώρθωσεν, ἵνα ἀποφασίσῃ ἐπὶ τέλους ἡ πύλη, καὶ διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου ὀρίσῃ τὴν ἔνωσιν ὅλων τῶν ἐν τῷ κράτει χριστιανικῶν φυλῶν ὑπὸ μόνῃν τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Συνεργὸν, ἐπίσης πρόθυμον καὶ ἱκανόν, ἔλαβε τότε ὁ Ἰωάννης τὸν περιφωτισμένον πατριάρχην Σαμουήλ.

Δύο οὕτω μεγάλα κατώρθώθησαν ἔργα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ Τουρκία ἤρξατο ὑποβαλλομένη εἰς συμμαχίας, δι' ὧν αἱ

μὲν ξένοι ἐπιβροῶσι εἰτεχῶρουν ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς, ζητοῦσαι καὶ παρὰ μόνοις τοῖς Ἕλλησιν εὐρίσκουσαι ὑποστήριξιν, οἱ δ' Ἕλληνες ἀναγκαιότεροι τῇ τουρκικῇ ἐξουσίᾳ καὶ ἐνταυτῷ γνωστότεροι παρὰ τῇ Εὐρώπῃ καθίσταντο· τὸ δεύτερον, ὅτι τὰ ὀρθόδοξα γένη ἠνοῦντο περὶ ἑνὸς μόνου κέντρου, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη ἐνότης τὸ προηγούμενον ἦν τῆς κυριότητος τῆς μιᾶς ἑλληνικῆς ἰδέας, καὶ τὸ μόνον μέσον τῆς ἀνανεώσεως τῶν δεσμῶν τῆς μιᾶς πολιτικῆς καταστάσεως ἐν τῷ μέλλοντι. Τίς ἄρα δαίμων κακὸς εἰσέγαγεν ἐπὶ τῶν τελευταίων ἤδη χρόνων τὸ λεγόμενον Βουλγαρικὸν ζήτημα; Βεβαίᾳ, ἀλλὰ ματαία δυστυχῶς, ἐπελεύσεται ἡ πολιτικὴ μετάνοια τῶν ἀδελφῶν καὶ ὁμοιοπαθῶν Βουλγάρων, ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο! ὑπερισχύσῃ ποτὲ ἡ εἰσδύσασα ἐν τῇ διανοίᾳ τινῶν ἀπάτῃ τοῦ διοικητικοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν.

Ὁ ἀπὸ τοῦ 1769 πενταετής, ὡς διαρκέσας μέχρι τοῦ 1774, πόλεμος προώρισται, ἵνα ἐγκαθιδρύσῃ νέαν προσέτι κατάστασιν πραγμάτων.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, παῖς τοῦ Ἰωάννου τούτου καὶ τῆς Σμαργάδης Μαρμυωνᾶ, ἐκ παλαιᾶς πελοποννησιακῆς οἰκογενείας καταγομένης (α), διεκρίθη εἰς τῶν ἐξοχωτέρων τῆς ἐποχῆς ἀνδρῶν ἐπὶ τε νοσημοσύνῃ, παιδείᾳ καὶ ἐθνικῇ ἐνεργείᾳ. Τὴν μεγάλην διευθύνων διερμηνείαν τῆς Πύλης καὶ μεγάλην δυνάμενος, δι' ἧς ἀπῆλθεν ἐξαιρέτου εὐνοίας τοῦ σουλτάνου Ἀπδούλ Χαμίτ Α', ἐπέτυχε τὴν ἀνάκλησιν τῆς περὶ γενικῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων διαταγῆς, ἐκδοθείσης ἀμέσως, καθ' ἣν ἐγνώσθη στιγμὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ συνδρομὴ τῆς Ῥωσσίας κινήσεισα ἐπανάστασις τῆς Πελοποννήσου. Οὐσιῶδες δὲ μέρος λαβὼν ἐν τῇ διαπραγματεύσει τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτσικίου, διεχάραξε τὴν ἀρχὴν ἐποχῆς νέας διὰ τὰς ἡγεμονείας Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.

Ἡ Ῥωσσία, ἐφαρμόζουσα τὴν πολιτικὴν, ἣν ἠκολούθησεν ἑκτοτε ἐπὶ τῶν δύο αὐτῶν ἐπαρχιῶν, ἐκολάκευσε τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς περὶ τῶν ἀρχαίων προνομίων ἀπαιτήσεις ταύτων. Τῇ ὑποκινήσει δὲ τῆς ἰδίας συνελθόντες ἐν συνελεύσει οἱ Βλάχοι, ἐξελέξαντο ἡγεμόνα ἑαυτῶν τὸν βογαζάρδον Προυσκοβάνον, καὶ ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν αἰτοῦντες τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς παρὰ τῆς πύλης. Ἀλλ', ἅμα μαθόντες διορισθέντα τὸν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην, ἐκείνον δηλονότι, ὃς διεπραγματεύθη ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Καϊναρτσικίου τόσῃ εὐνοίᾳ ὑπὲρ τῶν ἡγεμονειῶν ὅρους, ἀνεκαλέσαντο τοὺς ἀπεσταλμένους, καὶ δι' ἀναφορᾶς κοινῆς κινήσαντες πρὸς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν, ἵνα ἔχουσιν ἡγεμόνα ταῦτον.

Πρὶν ἢ ὁμῶς δεχθῇ τὴν ἡγεμονείαν, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἠθέλησε καὶ ἐγγύησιν τινα, ὅπως καρποφορήσωσιν αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ κατὰ τὰς δικαίας προσδοκίας τῶν λαῶν, ὧν ἀνελάμβανε τὴν διοίκησιν καὶ τὴν τύχην· κατώρθωσε δὲ λαῶν παρὰ τοῦ σουλτάνου δόγμα ἱερὸν (χάττι σερῖφ), δι' οὗ καθιεροῦντο τὰ ἀρχαῖα προνόμια τῆς Βλαχίας καὶ ἐτακτοποιοῦντο λεπτομερέστατα τὰ ζήτήματα, ἅπερ ἐξησφάλιζον τὴν πραγματικὴν εὐημερίαν καὶ πρόσδον ταύτης· συνεπῶς δὲ ἡ πύλη παρὰ αὐτῷ πλήρη διοικητικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν, πράγματα ἄλλως τόσῳ ἐναντία καὶ εἰς τὰς ἐξεις καὶ εἰς τὴν τακτικὴν τῶν Τούρκων, καὶ οὐδὲν προηγούμενον ὅμοιον ἔχοντα. Τὸ σουλτανικὸν τοῦτο δόγμα τοῦ 1774 ὑπῆρξεν ἡ βάσις ὅλων τῶν διαπραγματεύσεων καὶ ὅλων τῶν μετὰ τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων καὶ τῆς Τουρκίας ἐπελθουσῶν συμφωνιῶν δι' αὐτὸν τὸν τόπον.

Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ ταῖς παραχωρήσεσι ταύταις καὶ ταῖς εὐνοϊκαῖς διαθέσεσι τῶν Βλάχων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ συμπράξει ξένης δυνάμεως στηριζόμενος, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης δυνατὴν εἶδε τὴν ἐν Βλαχίᾳ ἀποκατάστασιν στερεᾶς τινος βάσεως πραγμάτων, αὐτὴν σκοπούσης τὴν ταχύτεραν ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τοῦτο κατάλληλα ἐσκέφθη τρία τὰ ἀκόλουθα μέσα:

Πρῶτον, τὴν μόρφωσιν πρωτύπου τινὸς κράτους ὀρθοδόξου, καθισταμένου διὰ τῆς πατρικῆς διοικήσεως, διὰ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νόμους καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς καὶ υἱικῆς εὐημερίας, παράδειγμα ζωηρὸν καὶ ἀρμόδιον, ἵνα παροτρύνῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας μεταξὺ τῶν λαῶν, τῶν ὑποτεταγμένων τῇ Τουρκίᾳ.

Δεύτερον, τὸν σχηματισμὸν τοῦ κράτους αὐτοῦ εἰς ἐστίαν φώτων, ὅπως ἀναλάμψωσι μετὰ τῆς ἐπιστήμης αἱ ἰδέαι τῆς ἀδελφότητος καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ ἐφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος· καὶ

Τρίτον, τὴν ὁργάνωσιν στρατιωτικῆς δυνάμεως προωρισμένης, ἵνα οὐ μόνον ὑπερασπίσῃ τὸν ἡγεμόνα κατὰ πάσης ἐπιχειρήσεως τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ἀργότερον στηρίξῃ τὴν πραγματοποίησιν σκοπῶν γενικωτέρων.

Ἰδοὺ ἐν λεπτομερείᾳ τινὶ ἡ ὁδὸς, ἣν ἐβάδιζεν ὁ ἀνὴρ οὗτος συμφῶνως πρὸς τὴν μεγάλην ἰδέαν, ἣν προέθετο.

Πρὸ πάντων ἐφρόντισε περὶ τῆς τακτοποιήσεως τῶν φέρον διὰ τρόπον ὅπως δικαίου· καὶ, ἵνα μὴ ἐπιβαρύνῃ τὸν τόπον, πολλὰ μάλιστα παθόντα ἐκ τοῦ τελευταίου πολέμου, διὰ τῆς πληρωμῆς τοῦ φόρου, ὃν ἡ πύλη ἐλάμβανεν ὑπὸ τὸ ὄνομα «ὀδάκα», προκατέβαλε διετὴ ταύτην ἐκ τῶν

ιδίων αὐτοῦ χρημάτων. Συνεπῶς δὲ, ἵνα ἐπαρκῇ ταῖς δημοσίαις δαπαναῖς διὰ τὴν μεγάλην τῶν φόρων ἐλάττωσιν, μετερρύθμισεν ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον καὶ οἰκονομικώτερον ὅλην τὴν διοίκησιν.

Τῶν φορολογιῶν ἡ ἐλάττωσις πρῶτον ἀποτέλεσμα ἔσχε τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς γεωργίας, ἀναλαβόντων τῶν πεδίων ἀκμαίαν ὅλως ὕψιν. Χωρικοὶ ἐπέκεινα τῶν δεκακισχιλίων, ἀφήσαντες πρότερον τὸ ἀροτρον ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς ληστρικάς ἐν τοῖς ὄρεσι συμμορίας τραπέντες, ἐπανήλθον πρόθυμοι εἰς τὸν τακτικὸν καὶ ἐργατικὸν βίον, μόνον ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νόμῳ δυνάμενον τὴν παραγωγὴν τῆς εὐζωίας. Αὗται οὕτως αἱ χεῖρες, αἱ μαστίζουσαι πρὸ ὀλίγου τὸν τόπον, συνέτεινον εἰς τὴν αὕξησιν τῆς εὐημερίας τούτου ἔνεκα τῶν μεταβολῶν τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος.

Ἐφ' ὅσον δ' ἠύξανεν ὁ πλοῦτος τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοσοῦτον ἐδίδετο εἰς τὸ ἐμπόριον ἀνάπτυξις πλατυτέρα. Πολλοὶ ἐντεῦθεν κανονισμοὶ εὐρυτέρας ἡνοῖζαν τὰς σχέσεις μετὰ τῆς Τρανσυλθανίας καὶ Γερμανίας, ὥρισαν δὲ σταθερῶς τὰ τελωνιακὰ δικαιώματα, αὐθαιρέτως αὐξομειούμενα πάντοτε, καὶ ἐμπορικὰ ἐγκαθίδρυσαν δικαστήρια. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, καλύπτων πανταχοῦ καὶ διὰ προστασίας δραστηρίου τὰ τῶν ξένων ἐμπορίων συμφέροντα, πᾶσαν ἀφήρει πρόφασιν εἰσαγωγῆς ξένων συμβουλίῶν, ἅπερ, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἐξασκεῖν ἐμελλον πολιτικάς ἐπιρροὰς ἐν τῷ τόπῳ. Μόλις δὲ μετὰ τὴν παραίτησιν τούτου ἡ Ρωσσία κατὰ πρῶτον καὶ ἡ Γερμανία ἀκολούθως ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας παραχώρησιν τοιαύτην, καθ' ἧς οἱ Βλάχοι σὺν ἐπαύσαντο τὸν μὲν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην εὐλογοῦντες, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἐπικαλούμενοι ἀργότερον.

Τῆς δικαιοσύνης ἡ διανομὴ πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἐδίδοε χώραν εἰς δεινάς καὶ παντοσείδεις καταχρήσεις. Οὐδένα ἡ Βλαχία εἶχε νόμον, καὶ ἐν τῇ συγκεχυμένῃ σωρείᾳ τῶν νομολογιῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους οἱ δικασταὶ ἤρουντο πολλάκις τὰ αἷτια ἀποφάσεων ἀδίκων. Ὁ Ἰψηλάντης διὰ τοῦτο, πρῶτος γενόμενος νομοθέτης τοῦ τύπου, ἐξέδωκε κώδικα, συλλέξας ἐκ τῶν ἐλληνικῶν νόμων πᾶν, ὅ,τι ὑπῆρχεν ὠφέλιμον καὶ σύμφωνον ὅπωςδῆποτε πρὸς τὰς συνθηκὰς τοῦ τόπου. Διῶρισε δὲ δικαστήρια ἐν ἐκάστῳ θέματι, κανονίσας τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῶν καὶ τὴν ὑπόληψιν σώζων τοῦ δικαστικοῦ συλλόγου, ἐνεπιστεύθη τὰ δικαστικὰ ἔργα εἰς μόνους ἐγνωσμένης ἰκανότητος καὶ ἀκεραίου χαρακτῆρος ἀνδρας. ἵνα βεβαιωτῇ μάλιστα τὸ ἀπρὸς ἀπόληπτον τῶν δικαστῶν, προσ-

διώριεν εἰς ἕνα ἕκαστον τοὺς ἀναλόγους τίτλους καὶ τὰ μέσα κατὰ τὸν βαθμὸν, ὃν κατεῖχεν ἐν τῇ δικαστικῇ ἱεραρχίᾳ. Τέλος δὲ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀνεδέχθη τὴν ἐξέλεγκξιν ὅλων τῶν πράξεων τῶν δικαστηρίων, προεδρεύων δις τῆς ἐβδομάδος τὸ πεφορτισμένον τὴν ἀναθεώρησιν τῶν δικῶν ἀνώτατον συμβούλιον.

Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπὶ ἐνεγκε διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων τὴν τάξιν, ὃ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἐκπληρῶν ἔργον δικαιοσύνης ἄρα καὶ φιλανθρωπίας, συνέστησε καὶ αταμεῖον τῶν χαρίτων, καὶ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ὥρισεν εἰς συντάξεις ὑπὲρ τῶν χηρῶν καὶ τῶν πτωχῶν τέκνων ἐκείνων, ὅσοι ὑπερέστησαν τῷ τόπῳ. Συνεπλήρωσε δὲ τὸ κηδεμονικὸν τοῦτο ἔργον ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως πολλῶν μοναστηρίων, καὶ μέρος ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν ἐτάξατο ὑπὲρ τοῦ ταμείου τούτου.

Τοιοῦτο ὑψώθη τρόπῳ ἡ Βλαχία εἰς τὴν σχετικὴν περιωπὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅδοι διεχάραξαν τὰς πεδιάδας· τὸ Βουκουρέστιον ἔλαβεν ἄλλην θέαν· τὰ θρησκευτικὰ οἰκοδομήματα ἐπανωρθώθησαν καὶ ἐκαλωπίσθησαν· δημόσιον διὰ τὸν ἡγεμόνα μέγαρον ἠγέρθη· γέφυρα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῆς Δομποδίτης ἐρρίφθη· ὑδραγωγεῖα κατεσκευάσθησαν, καὶ δεξαμεναὶ τὰς πλατείας ὑντρέπισαν, δι' ὧν διαυγῶν συντηρούμεναι. Δι' ἐνὸς δὲ χρυσοβούλου τοῦ 1775 πολυάριθμα ἐγκαθιδρύθησαν σχολεῖα, ὡς καὶ τὸ γυμνάσιον τοῦ ἁγίου Σάββα· δι' ἑτέρου δ' ὡσαύτως κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεδλήθη τοῖς ἐξηρημένοις φόρων ἑλληνικοῖς μοναστηρίοις ἡ ἐν τοῖς σχολείοις συντήρησις ἀριθμοῦ τινος ἐκ τῶν πτωχῶν ἑλληνοπαίδων σπουδαστῶν ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων, ὧν εἶχον. Ὁ Ἰψηλάντης ἔτι, τακτοποιῶν τὴν θέσιν τῶν καθηγητῶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ὠφελείας μεγάλας, καὶ τὰ σχολεῖα ἐπροίκισε διὰ τῶν ἀναγκαίων κεφαλαίων, ἵνα διεγείρῃ τὸν ζῆλον τῶν μαθητῶν καὶ διὰ φιλοδωρημάτων ἔτι. Διὰ τρίτου δὲ χρυσοβούλου ἐσχηματίσθη ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς παιδείας ἐξ ἀνδρῶν πεφωτισμένων, ἀποστολὴν ἔχουσα οὐ μόνον τὴν ἐπιτήρησιν τῶν σχολείων, ἀλλὰ καὶ τὴν υποχρέωσιν τοῦ προτείνειν πρὸς τὸν ἡγεμόνα τὰ μᾶλλον κατάλληλα μέσα πρὸς τὴν διάδοσιν καὶ τὴν πρόσδον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν (α). Ἡγεμὼν οὕτως ἀληθής, ὃ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης κατέστησε τὸ Βουκουρέστιον ἔδραν τῶν Μουσῶν, ἐν ᾗ ἐσχηματίσθησαν οἱ Ῥήγαι, οἱ Γοβδελαῖ, οἱ Βαρδαλάχαι καὶ λοιποὶ περιώνυμοι Ἕλληνες. Εἰς ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος τὰ βλέμματα ᾗδον ἐστρέφοντο πρὸς τὴν Βλαχίαν, πολλοὶ δὲ Ἕλληνας εἰλκύνοντο εἰς αὐτὴν ἐπὶ φωτισμῷ καὶ ἐπὶ ἐλπίδι ἐπιτυχίας ἐπιμερδούς τινας θέσεως. Ἐτι δὲ μᾶλλον ἐνισχύων τὸ πνεῦμα

τοῦ ἔθνους, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης προσδιώρισεν ὑπὲρ αὐτῶν θέσιν μεγάλην ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ στρατοῦ.

Καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, καὶ ἰδίως ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἔποψιν τὸ πᾶν οὗτος ἐδημιούργησεν ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ τῆς Βλαχίας. Ἀντὶ τῶν «σλουζιτόρων», κακῶς ὠπλισμένων, ἀπειθῶν καὶ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ στρατιώτου ἔχόντων, ὠργάνωτε πολυάριθμον στρατὸν, οὗτινος οἱ ἀξιωματικοὶ εὐκόλως προήγοντο καὶ ἱκανοὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ ἐγίνοντο. Διὰ τὴν φρουρὰν τῶν μεθορίων καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως ἐσχημάτισεν εἰς λόχους τοὺς σλουζιτόρους καὶ τοὺς ἐκείθεν τοῦ ποταμοῦ Ἀλούτα Πανδούρους. Καταργήσας τὰ προνόμια, ἃ ἔχαιρον πρὶν, καθυπέταξε τούτους εἰς τὴν πειθαρχίαν, καὶ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἐχορήγησεν εἰς πάντας στολὴν, μισθὸν καὶ ἔπλα. Πλησίον δὲ τῶν τοπικῶν αὐτῶν στρατευμάτων ἐτοποθέτησεν ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς ἑαυτοῦ τὸν καθαρὸν στρατὸν, συγγεόμενον ὑπὸ ἐξήκοντα «καπιτανίων» (ἢ λόχων), ἐκάστης περιλαμβανοῦσης διακοσίους ἄνδρας. Ὁ στρατὸς οὗτος ἐδρεύεν ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ ἐν τοῖς πλησιεχομένοις θέμασι τῶν τουρκικῶν φρουρίων. Ἐθνικὴν λοιπὴν δύναμιν ἔχων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ βλαχικοῦ ἐδάφους ἐξ εἰκοσιδύο καπιτανίων, ἥτοι ἐκ τετρακισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἀνδρῶν, ἴδιον ἄλλο διέτασεν ἐκ δωδεκακισχιλίων, ἐξησκημένων καὶ ἐτοίμων, ἵνα ἀκολουθήσωσι αὐτῷ πέραν τῶν μεθορίων τῆς Βλαχίας· διότι ὁκτὼ καὶ πεντήκοντα ἐκ τῶν καπιτανίων ἐσχηματίζοντο καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ὑπὸ Ἑλλήνων, μία δὲ ὑπὸ Βουλγάρων καὶ ἡ ἐξηκοστὴ ὑπὸ Σέρβων.

Μεταξὺ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ διακρίνοντο πολλοὺ πατριωτισμοῦ καὶ ὁρμητικοῦ χαρακτηρὸς ἄνδρες. Πιστεύοντες οὗτοι ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ ἐνὸς κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου, εἰς μόνον συνήνει ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος εἰς τὴν κίνησιν τῆς δυνάμεως, ἣν διέθετεν, ἀπεφάσισαν, ἵνα βιάσωνται, οὕτως εἰπεῖν, τὴν θέλησιν ταύτου ἀνευ ἀναβολῆς περαιτέρω. Ἰδίως δ' εὐρόντες συμφώνους πρὸς τὴν ἰδέαν αὐτὴν τοὺς δύο παῖδας ταύτου, τὸν Κωνσταντῖνον ἐτῶν εἰκοσιενῆς καὶ τὸν Δημήτριον ἐτῶν δεκαεπτὰ, ἐμόρφωσαν, βοηθοῦντων αὐτῶν, ἐν τοῖς κόλοις τοῦ στρατοῦ καὶ ἐταιρίαν, ἐν ᾗ εἰσῆλθον οἱ ἀποφασιστικώτεροι τῶν ἀξιωματικῶν καὶ οἱ ἀνδρειώτεροι τῶν στρατιωτῶν, σκοποῦντες τὴν διάβασιν τῶν ὁρίων καὶ τὴν κήρυξιν τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας πολέμου κατὰ τὴν ἀνοιξὴν τοῦ 1782. Ἀλλ', ὑπονοηθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ τυλμαρῶς αὐτοῦ σχεδίου, ἡ πύλη διέτρεξεν εὐθὺς τοὺς παρὰ

τὸν Ἰστρον σατράπαις πάνθ' ὅσα ἔδει, καὶ ἀδύνατον πλέον τὴν ἐκτέλεσιν τούτου κατέστησε. Ἐντεῦθεν οἱ νέοι Κωνσταντῖνος καὶ Δημήτριος, θεωροῦντες ἐφ' ἑαυτῶν πίπτουσαν ἅπασαν τὴν εὐθύνην, ἐδραπέτευσαν εἰς Τρανσυλθανίαν καὶ ἐκείθεν μετέβησαν εἰς Βιέννην· τὰ δὲ πράγματα τοῦ ἡγεμόνος Ἀλέξανδρου περιήλθον εἰς δεινοτάτην ἀμηχανίαν. Ἀλλὰ γνωρίζων οὗτος τὴν πολιτικὴν τῶν Τούρκων καλῶς, ἀπέστειλε πάραυτα τὴν παραίτησιν ἑαυτοῦ εἰς τὴν πύλην, περὶ μὲν τῶν υἱῶν δικαιολογούμενος, ὅτι ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, περὶ δὲ τοῦ σικοποῦ τούτων μαντεύων, ὅτι ἀπέβλεπον ἴσως εἰς ὑπηρεσίαν ξένην ἐν τοῖς στρατοῖς τῆς Γερμανίας. Ὅλαι ὅμως αἱ προφυλάξεις αὗται οὐδόλως ἐπῆρκουν, ἐὰν μὴ εἶχεν οὗτος φίλον ἴδιον τὸν μέγαν τότε βεζύρην Ἰζέτ Ἀχμέτ, ὑπερασπισθέντα αὐτὸν μετὰ πόνου παρὰ τῷ σουλτάνῳ.

Ἐσώθη μὲν οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης τοῦ ἀναποφεύκτου κινδύνου, εἶδεν ὅμως ματαιωθείσας τὰς ἐπὶ ἐπταετίαν συντόνους ἐργασίας αὐτοῦ, καὶ ἀπολεσθείσας ἐν μιᾷ ῥοπῇ πᾶσαν ἐλπίδα. Ὅπως ἐξαφανίσῃ μάλιστα τὰ ἔχνη καὶ τῆς ἐλαχίστης καθ' ἑαυτοῦ ὑπονοίας τῶν Τούρκων, ἐπεφυλάχθη ἐπὶ τινα καιρὸν, οὐδόλως ἀναμιχθεὶς ἐν τοῖς πολιτικαῖς πράγμασι τοῦ κράτους. Ἀλλὰ τις περίπτωσις προσεχῆς ἐπανήγαγε τοῦτον εἰς τὰς προτέρας σκέψεις καὶ ἐλπίδας περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος.

• Ὅτε, τῷ 1785, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ Β' καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσσίας Αἰκατερίνη Β' συνέθεντο κρύφα τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, στενὴν ἔχων ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Κονίστης καὶ δι' αὐτοῦ πληροφορούμενος περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν κυριωτέρων συμφωνιῶν τῆς συνθήκης αὐτῶν, προεῖδε τὰς δυνατὰς διὰ τὴν ἀνατολὴν συνεπείας ταύτης. Πεισθὼς δ' ἐνταυτῷ, ὅτι τὰ σχέδια αὐτοῦ, μὴ ἡγεμονεύοντος πλέον, οὐδεμίαν ἠδύναντο ἔχειν ἰσχὺν καὶ μονιμότητα ἄνευ τῆς ἀμέσου συμπράξεως ξένης τινὸς δυνάμεως, ἔγραψε, προνοῶν προσεχῆ τὸν πόλεμον, σχέδιόν τι διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ σχέδιον αὐτὸ παρέδεχθη ὁ ἱπποτικὸς αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ὡς θέλων ἠνωμένην τὴν δόξαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ μετὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Τουρκίας.

Ἐίχε τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης γραμματέα ἴδιον τὸν Φήγαν Φεραῖον, ὃν ἐξεπαίδευσεν νέον ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ μεθ' ὅλης τῆς πατρικῆς προνοίας· τοῦτον δὲ κατάρθωσε προσηλῶσας γραμματέα ἐπίσημον παρὰ τῷ Μαυρογένη, διορισθέντι κατὰ τὸν μῆνα

Ιουνίον τοῦ 1786 ἡγεμόνι τῆς Μολδαβίας. Ὀλίγω μετὰ ταῦτα ἀντικατέστη ὁ ἴδιος Ἰψηλάντης ἐν τῇ αὐτῇ ἡγεμονείᾳ, καθ' ὅσον ἐν τῷ παραδεχθέντι σχεδίῳ περιείχετο καὶ ὁ ὅρος τῆς μὴ ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, πρὶν ἢ ὀργανωθῇ στρατιωτικῶς καὶ ἡ Μολδαβία, ὡς πρότερον ἡ Βλαχία(α). Αἱ φιλόδοξοι ὁμῶς ἐπιχειρήσεις τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς τουρκικῆς χώρας καὶ ἰδίως κατὰ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου ἐβίασαν τότε τὰ πράγματα. Τῇ 3 αὐγούστου 1786 ἡ Τουρκία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατ' αὐτῆς. Ἡ δὲ Ῥωσσία, ἔτοιμον ἔχουσα τὸν στρατὸν ἐπὶ τοῦ Ἀνίστερ καὶ ὁλῶς βεβαία περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ, ὃν ἔτρεφε, παρρησία ἐδήλωσε τὴν πρόθεσιν αὐτῆς περὶ τοῦ σχηματισμοῦ ἐνὸς βασιλείου χριστιανικοῦ ἐκ τῶν πλησίων τοῦ Εὐξείνου χωρῶν μέχρι τοῦ Ἰστρου καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐννοουμένου ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Ποτέμκιν.

Ἡ Μολδαβία κατεπατήθη ἀμέσως. Τῇ 5 Αὐγούστου διέταξεν ἡ πύλη τοὺς δύο ἡγεμόνας, ἵνα συγκεφθῶσι καὶ λάβωσι κοινῶς τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τὴν υπεράσπισιν τοῦ τόπου. Ὁ Μαυρογένης, ἀνασηκώσας ἐν τῇ Βλαχίᾳ τὰ λείψανα τοῦ ὀργανωθέντος ἀπὸ τοῦ 1775 μέχρι τοῦ 1781 ὠραίου στρατοῦ, ἀπεποιήθη τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Μολδαβίας, ἐντελῶς στερουμένης στρατιωτικῶν δυνάμεων. Οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀντιστάσεως ἔχων μέσον, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἔβλεπε τὸν ἀπειλοῦντα κίνδυνον τὴν ἡγεμονίαν· ἔβλεπε πρὸ παντός ἄλλου, ὅτι, γινομένην τῶν Ῥώσσιον κυρίων τοῦ τάπου, ἐξηφανίζετο τὸ ὀρμητήριον καὶ τὸ στήριγμα τῆς ἐλληνικῆς ἀναγεννήσεως· διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ἔκρινε μόνον κατὰ τῶν Ῥώσσιων σχεδίων πρόσκομμα τὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἰωσήφ Β', καὶ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Ῥασκέβιτς ἐκήτησεν, ὅπως ὁ αὐτοκράτωρ ἐπισπεύσῃ τὴν κήρυξιν τῆς συμμαχίας αὐτοῦ μετὰ τῆς Ῥωσσίας. Συγχρόνως δὲ καθυπέβαλε τῷ αὐτοκράτορι σχέδιον ἐκστρατείας, οὗ ἡ ἐκτέλεσις ἔσωπε τὰς ἡγεμονίας καὶ διηκούλυε παραδόξως τὰ μέσα, ὅπως ἐπανορθώσῃ ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς δι' ἐπιτυχίων νεωτέρων τὰς προτέρας αὐτοῦ ἀποτυχίας.

Ἰπάρχει γνωστὸν, ὅτι περὶ τὸν μαῖον τοῦ 1787 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσήφ ἀπέστειλε δύο συγχρόνως σώματα στρατιωτικά, τὰ μὲν κατὰ τῆς Βλαχίας διὰ τοῦ Ἰστρου, τὸ δὲ κατὰ τῆς Μολδαβίας διὰ τῆς Βουκοβίνης· καὶ ὅτι ἅπασαι τότε αἱ τουρκικαὶ δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τοῦ Μαυρογένους, ἐπιπεσοῦσαι κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰστρου, ἠνάγκασαν αὐτὸν εἰς ὀπισθοχώρησιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐνέληθη παρὰ τῶν Τούρκων καὶ ἀλληλογραφία τις τοῦ Ἀλεξάνδρου

Ίψηλάντου, ἀποδεικνύουσα τὴν συνεννόησιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκ τούτου ὁ Ίψηλάντης, προλαμβάνων τὰς βιαίας διαταγὰς τῆς πύλης, ἔσπευσε γινόμενος αἰχμάλωτος τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος τοῦ Κοβούργ, καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν πεμφθεὶς διέμεινεν ἐν τῇ Βροῦν, πόλει τῆς Μοραβίας, μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ 1792 (α).

Ἡ εἰρήνη τοῦ Σιστοβίου, ἀκολουθήσασα τῇ τοῦ Ἰακίου καὶ ἄλλα μὴ ἔχουσα ἀποτελέσματα διὰ τοὺς Ἕλληνας ἕνεκα τῶν γενομένων συμφωνιῶν, ἀφῆκε τοῦλάχιστον τὰς δύο ἡγεμονίας ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ἐν ᾗ διετέλουν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτσικίου, ἱκανὰς ἄλλως, ὅπως χρησιμεύσωσι καὶ πάλιν ὡς κέντρον εἰς τὰς περὶ ἀνεξαρτησίας προσπάθειάς τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο βεβαίως θεωρεῖται ὀλίγιτον, συγκρινόμενον πρὸς τὰς ἐλπίδας, ἃς πρὸ τοῦ πολέμου ἐστήριζεν ὁ Ἀλέξανδρος Ίψηλάντης ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ Β' ἐξ ἄλλου ὅμως κρίνεται μέγα ὡς πρὸς τὰ ἐπελθόντα πράγματα, ὧν ἕνεκα ἡναγκάσθησαν αἱ δυνάμεις, ἵνα στρέψωσι τὴν προσοχὴν ἑαυτῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνατολῆς. Ἐὰν οὕτως ἀπέτυχον ἐκ περιπτώσεων ἀπροβλέπτων τὰ πρῶτα σχέδια καὶ οἱ πρῶτοι συνδυασμοὶ τοῦ Ίψηλάντου, ἡ ἐλπίς ὅμως περὶ ἐπιτυχίας τινὸς προσεχοῦς οὐκ ἐγκατέλειψε τοῦτον.

Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατεπλήχθη οὗτος ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τῆς παρακμῆς, εἰς ἣν περιήρχετο ἡ Τουρκία ἕνεκα πολλῶν σπουδαίων λόγων καὶ μάλιστα τοῦ τελευταίου πολέμου. Αὐταὶ αἱ περὶ ἀναμορφώσεως τοῦ κράτους διαθέσεις τοῦ Σελήμ Γ' οὐδὲν ἄλλο ἐδείκνυν ὡς ἀναπόφευκτον, ἢ τὴν μετ' οὐ πολὺ ἀποσύνθεσιν τῆς τουρκικῆς δυνάμεως. Διὰ ταῦτα ἀπεφάτισεν ἑκτοτε μετὰ σταθερότητος, ἵνα μὴ δεχθῇ μὲν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐνεργῇ δὲ ὑπὲρ τῶν σχεδίων αὐτοῦ ἀποτελεσματικώτερον διὰ τῆς εὐνοίας καὶ βαρύτητος, ἣν ἔχαιρε παρὰ τῷ σουλτάνῳ.

Παραδεχθεὶς ὁ Σελήμ, ὡς ἔργον ἀπολύτου ἀνάγκης, τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἰσχύος τῶν Δερεβεγῆδων καὶ Γενιτσάρων, ἐσκόπει τὴν διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀντικατάστασιν τῶν δυνάμεων αὐτῶν, πάντοτε πρὸς ἀλλήλας διαφωνουσῶν καὶ πολλὰκις κατὰ τῆς ἐξουσίας ἐπιτιθεμένων. Ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης προέκυπτον δύο τινὰ τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ νέα δημιουργία τοῦ στρατοῦ, ἐν ᾗ ἔτεινεν ἄρ' ἐνὸς κατὰ τῶν Δερεβεγῆδων καὶ Γενιτσάρων, οὐκ ἔτρεψεν ἄρ' ἐτέρου τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τοῦ κράτους· τὸ δεύτερον, ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἐξαφάνισις

τῶν Δερβεγιδῶν καὶ Γενιτσάρων, ἐὰν ἐπετύγχανεν ὁ Σελήμ, ἢ ἐκ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ τοῦ μεγαλοφυοῦς σουλτάνου, ἐὰν ὑπερίσχυον οἱ Δερβεγιδῆται καὶ Γενίτσαροι, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας καὶ πολλῶν δραστηριοτέρας ἀπορροῆς πρὸς τὴν ταχύτεραν κατάπτωσιν καὶ παράλυσιν τῆς τουρκικῆς δυνάμεως ἀναντίρρητον ἀπέκειτο. Κατ' αὐτὰς ἄρα τὰς σκέψεις, ὅτε ὁ υἱὸς Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης εἰργάζετο ὑπὸ τὴν ἐπιβλέψιν τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος συνέταττε τὸ σχέδιον τῆς πολιτικῆς ἀναμορφώσεως, βάσιν θέτων τὴν μεταξὺ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν ἐντελὴ ἰσότητα. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο παράδοξον ἔλαβεν ὑποδοχὴν παρὰ τοῦ Σελήμ, πεμφθὲν ἔτι καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς οὐλεμάδας (ιερατικούς), καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς σοφτάδας (κοινῶς διαβασμένους), καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τουρκικὰ σχολεῖα, ὥπως χρησιμότης ὡς ὑπόδειγμα συλλογισμῶν καὶ ὅρων.

Ἡ διάδοσις τῶν τοιούτων ἰδεῶν, τόσῳ ξένων τῶν τουρκικῶν ἠθῶν, καὶ οἱ εἰσαχθέντες νεωτερισμοὶ ἐν τῷ κράτει, τόσῳ ἀντίθετοι πρὸς τὸ κοράνιον, ἄμεστον διήγειρον τὸν ἐμφύλιον διαχωρισμὸν τῶν Τούρκων, τὸ μᾶλλον ἀκάθεκτον πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας, καὶ τὴν ἐκ τούτων ἐπιγενομένην ἀνόρθωσιν τῶν ἐλπίδων τῶν Ἑλλήνων. Τὰ γεγονότα αὐτὰ ὠδήγησαν τὸν Ῥήγαν Φεραίον, βοηθούμενον ἰδίως διὰ τῶν συμβουλῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ἵνα εἰσάγῃ ἐν τῇ ὑπὲρ πατρίδος ἐταιρίᾳ αὐτοῦ πλησίον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνάρτας Τούρκους. Ὀνειροπολῶν δ' ὁ σουλτάνος Σελήμ ἐπὶ τῇ πορείᾳ τῶν πραγμάτων, καὶ χάριτας ὁμολογῶν τοῖς Ἰψηλάνταις διὰ τὴν σύμπραξιν, ἣν παρείχον αὐτῷ, διώρισεν τῷ 1796 τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Βλαχίας, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον μέγαν διερμηνέα τῆς πύλης.

Ἐναντίον τῆς προτέρας ἀποφάσεως αὐτοῦ, ὡς προεῖπομεν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη ἐπανελθὼν εἰς τὸν πολιτικὸν βίον οὐχὶ δι' ἄλλο, ἀλλ' ἵνα γένηται βοηθητικώτερος εἰς τὴν πορείαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντῖνου. Ἰπῆρξεν ὅμως βραχεία ἡ νέα ἡγεμονεῖα τούτου, καὶ διά τινων μόνων ἀναμορφώσεων σημειοῦται. Ἦτο πλέον ἀδύνατος δι' αὐτὴν ἡ λαμπρότης καὶ ἡ ἐπισημότης τῆς πρώτης ἡγεμονείας, διότι ἡ ἐξουσία τῶν ἡγεμόνων ἀπώλεσε τὴν προτέραν γοητείαν καὶ ἰσχύν, ἀφ' οὗ ἀνεμιγνύετο ἡ πολιτικὴ τῆς γείτονος Ρωσσίας ἐν τῷ τόπῳ· διότι ἡ ἀποτυχία τοῦ Ῥήγα Φεραίου, συλληφθέντος ἐν τῇ Τεργέστη, παραδοθέντος παρὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ φονευθέντος παρὰ τῶν Τούρκων, ἐσκήρυνεν οὐσιωδῶς τὰ μεταξὺ ὑπηκόων καὶ ἐξουσίας πράγματα· καὶ διότι ἐπὶ τέλους ὅλα

τὰ γεγονότα αὐτὰ ὑπεδείκνυνον τότε ὡς κέντρον ἐνεργείας ἐθνικῆς τὴν Πελοπόννησον.

Ἐντεῦθεν ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1798, ἐζή ιδιωτεύων μὲν, ἀλλὰ μεγάλην ἐξασκῶν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων. Ἐξαιρέτως δὲ τοσαύτην ἔχαιρεν ὑπόληψιν εὐρωπαϊκὴν, ὥστε οἱ πρέσβεις ὅλων τῶν δυνάμεων συνεβούλευοντο τούτῳ, καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁδηγὸν μόνον ἐλάμβανον ἐπὶ τῆς πορείας τῶν μεγάλων καὶ πολυπλόκων ζητημάτων. Ἡ δραστηριότης τοῦ γηραιοῦ ἤδη ἀνδρὸς ἀνεπτύχθη ἐκ νέου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἡγεμονείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, μεθ' οὗ διετῆρει ἰδίαν κατὰ πάντα ἀνταπόκρισιν. Ἀλλ' ὅτε, ἡ μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ ῥωστικοῦ πολέμου, χρονολογούμενην τῇ 30 δεκεμβρίου 1806, οἱ μὲν Βλαχοὶ καὶ Μολδαυοὶ ὠρκίσθησαν τῷ Κωνσταντίνῳ Ἰψηλάντῃ ὡς ἄλλῳ κυριαρχῇ (α), ἡ δὲ πύλη ἐκήρυξεν αὐτὸν ἀντάρτην καὶ πολέμιον, ἡ ζωὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκινδύνευε πλεον τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων. Τοῦτο βλέπων ὁ τότε Βρεττανὸς πρέσβυς Ἀρβουτνὼ, διέταξεν εὐθὺς τὸν πλοίαρχον τῆς φρεγάττας Κονόπους, ἵν' ἀγκυροβολήσῃ ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας αὐτοῦ καὶ ἐτοιμῶς διατώσῃ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀλλ', ἐναντίον πάσης προτροπῆς καὶ παρακλήσεως τοῦ Βρεττανοῦ πρέσβεως, ὁ Ἀλέξανδρος ἀποποιούμενος τὴν δραπετεύσιν ἑαυτοῦ ἔλεγεν, ὅτι ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν οὐ φεύγει, ἀλλὰ μετὰ γαλήνης δέχεται, τὸν θάνατον, ἐὰν ἀπεφάσισεν οὕτως ἡ θεὸς πρόνοια. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ δὲ ἀποφάσει ὅλας ἐφεξῆς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ διήρχετο ἐν προσευχῇ πρὸς τὸν ὕψιστον Θεόν, ἕως οὗ ἀνηρπάγη παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, καὶ ῥιφθεὶς ἐν τῇ εἰρικτῇ παρεδόθη εἰς τοὺς μᾶλλον ἀνιέουσας βασανισμοὺς, τὴν συνήθη τῶν θαρθέρων ποινικὴν δίκονομίαν. Ὁ Βρεττανὸς πρέσβυς ἀπήτησε τότε τὴν ἄμεσον ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ· ἡ τουρκικὴ ὅμως ἐξουσία ἀπήντησε διὰ τῆς καρχομίας τοῦ ἀνδρὸς (β) καὶ τῆς συνεποῦς δημεύσεως τῶν ἐγγράφων καὶ ἀπάσης τῆς περιουσίας τούτου, ἐκ πέντε ἑκατομμυρίων γροσίων λογιζομένης (γ).

Ἐπαυθητὴ εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν καὶ κοινῶς καταπληκτικῇ ἐγένετο ἡ ἐκ τῆς θανατώσεως τοῦ σπανίου τούτου ἀνδρὸς ἐντύπωσις. Τὸν Ἀλέξανδρον Ἰωάννου Ἰψηλάντην καὶ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ ἐχθροὶ ἀνεγνώρισαν συμφώνως ὡς ἓνα τῶν μεγαλοφυεστέρων, ἐθνικωτέρων καὶ τῶν μᾶλλον περρωτισμένων καὶ ἀξιοσημειώτων κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς, ἐφ' ἧς ἔζη. Ολίγιστα πραγματικῶς ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν εὐσέβειαν

καὶ τὴν ἀγαθότητα, τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν πολιτικὴν ἐμβρίθειαν, τὴν μεγάλην ἰσχὺν καὶ τὴν τοσαύτην αὐταπάρνησιν, ἐν συνόλῳ δὲ τὴν μίαν πάντοτε κεντρικὴν ἰδέαν καὶ τὴν ἐπίμονον ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας ἐνέργειαν, ἀρετὰς ἐν συνόλῳ, οἷας ἀνέπτυξεν ὁ ἀνὴρ οὗτος καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ καὶ ὡς πολιτευόμενος καὶ ὡς ἰδιώτης. Ὁ ὡραιότερος δ' ἔπαινος τούτου ἐστὶν ἡ ὁμόφωνος ἀπόδοσις τῆς λαμπροτέρας δικαιοσύνης παρὰ τῶν συγγραφέων παντὸς τόπου. Οὐδένα κατ' αὐτοῦ ἐπήνεγκε μῦθον ἡ ἱστορία, καὶ ὑφ' ὁποῖον ἂν ἐγράφη πνεῦμα (α).

Ὁ υἱὸς τούτου Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1760, ἔλαβεν ὅσῳ στερεάν, τόσῳ καὶ λαμπρὰν παιδείαν. Αἱ γνώσεις, ὧν ἐγένετο κάτοχος, ἔδωσαν αὐτῷ ἐκ νεότητος φήμην σοφοῦ (β). Ὡς πρὸς τὴν πρακτικὴν δὲ σπουδὴν ἐπὶ τῇ διαχειρῇσι τῶν δημοσίων ὑποθέσεων εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸ παράδειγμα καὶ τὰς νοθεύσας πατρὸς, οἷον ἀνωτέρω ἱστορήσαμεν διὰ βραχέων.

Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων μυηθεὶς τῶν περὶ πατρίδος πατροπαράδοτων ἰδεῶν καὶ σχεδίων, ἐπὶ τοσοῦτον παρωρμήθη ἰδὼν τὴν ἐν Βλαχίᾳ στρατιωτικὴν προπαρασκευὴν τοῦ πατρὸς, ὥστε καὶ τὸ σχέδιον συνέλαβε, καὶ τοι νέος, ἵνα τεθῇ αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἐκτελέσῃ τὸ μέγα τῆς ἐλληνικῆς ἀπελευθερώσεως ἔργον διὰ μόνων τῶν ὅπλων τούτων. Ἡ ὀργῶσα νεότης, κατορθωτὰ ἐκλαμβάνουσα ὅλα, σπανίως ἀνταποκρίνεται εἰς τῶν γερόντων τὴν φρόνησιν καὶ πολυπειρίαν. Ἡ δ' ἀποτυχία, καθ' ἣ ἐξηγήθημεν, καὶ τοσαύτας δαπάνας ἐματαιώσας, καὶ τὴν ὑπόθεσιν κατέστρεψε, καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πατρὸς Ἀλέξανδρου διεκινδύνευσε παρὰ τοῖς τυράννοις, σωθεῖσαν ὡς ἐκ θαύματος.

Ἄλλ' ἐκ τῆς ἔπειτα διαμονῆς αὐτοῦ ἐν τῇ Γερμανίᾳ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ὠφελήθη, συνδέσας μετὰ μεγάλου ἀριθμοῦ πολιτικῶν ἀνδρῶν σχέσεις στερεάς, δι' ἣν συνέλαβον ἅπαντες ἀγαθὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν. Ἐξ ἐκείνης ἐπίσης τῆς ἐποχῆς συνεστήθη μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου καὶ τοῦ πρίγκιπος Καϊνίτε ἀλληλογραφία στενὴ, ταχέως καρποφορήσασα ἐν ταῖς περὶ Τουρκίας ληφθείσαις ἀποφάσεσι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ Β'. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὀνομάσθη ἡγεμὼν Μολδαβίας, ὁ Κωνσταντῖνος, μένων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ κυρίως, καὶ διευθύνων τὴν μεγάλην διερμηνείαν τῆς πύλης, ἀδύνατος ἐγένετο πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς περιέμενον παρ' αὐτοῦ ἅπαντες, διότι ἡ φορὰ τῶν γεγονότων ἤλλαξεν ἐξ ὑπαρχῆς τὸν σκοπὸν τοῦ τότε ἐγερ-

θέτος πολέμου. Μάλιστα δὲ, αἰχμαλωτισθέντος αὐτομάτως τοῦ Ἀλεξάνδρου, κρατηθεὶς οὗτος ἐβασανίζετο καὶ, ἐὰν μὴ ἀπέθνησκεν αἰφνης ὁ σουλτάνος Ἀβδὺλ Χαμίτ, παρεδίδοτο ἀφέντως καὶ εἰς τὸν δῆμιον. Τῆς ἐξουσίας τοῦ διαδοχοῦ Σελήμ Γ' πρώτη πράξις ἦτο ἡ ἐλευθέρωσις τοῦ Κωνσταντίνου, διότι προσωπικῶς ἐγνώριζε τοῦτον καὶ ἠύνοι.

Κατὰ τὴν ἰδέαν, ἣν ἐσχημάτισε περὶ τῆς πορείας αὐτοῦ, ὁ Κωνσταντίνος Ἰψηλάντης ἐπεμελήθη ἰδίως τῆς σπουδῆς ὅλων τῶν μερῶν τῆς στρατιωτικῆς τέχνης. Κεκλημένος, ἵνα συνδράμῃ εἰς τὸ μέγα σχέδιον, ὑπὲρ ἐθελείου ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμορφώσεων τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἔλαβε τὴν ἐγκαίριαν, ὅπως θέσῃ εἰς φῶς τὰς γνώσεις ἑαυτοῦ, ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ συντάξει τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ «νίζάμ-τσεδίτ». Τοῦτο δὲ καὶ ἡ μετάφρασις τῶν ἔργων τοῦ Βωμπὰν Ζωηρόν τὸν περὶ αὐτοῦ θαυμασμὸν διήγειραν, δι' ὃν λόγον τῷ μὲν 1796 διαώρισθη μέγας διερμηνεύς, ἐξαιρετικὴν ἀπολαύων ὑπόληψιν παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἔκτοτε δ' ὀρχεῖται τὸ ἀληθὲς στάδιον τούτου.

Αἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐπιτυχίαι τῶν γαλλικῶν ὅπλων κατὰ πολὺ τότε τὴν ἀνατολὴν συνεκίνηον. Ἀλλ' αἱ ἐπαναστατικαὶ ἰδέαι, οἷας ἐννόουν αὐτὸς καὶ καθ' ἃς ἐπραττον οἱ δημοκράται Γάλλοι, οὐδὲν κοινὸν εἶχον μετὰ τοῦ καθαρῶς πατριωτικοῦ αἰσθήματος ἔθνους καταδυναστευομένου καὶ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ ἀποβλέποντος. Τὰ πράγματα ἔχουσιν ἑννοίαν θετικὴν. Ἡ λόγῳ μὲν κατοχῆς, ἀλλ' ἄμσος κατὰκτῆσις, τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν τεσσάρων τῆς στερεᾶς πύλεων τοῦ Βουθροντοῦ, Πάργας, Πρεβέζης καὶ Βονίττης, ἄλλοτε ὑποτεταγμένων τῇ Ἑνετίᾳ· ἡ ἐντολὴ τοῦ συνταγματάρχου Ρόζ παρὰ τῷ Ἀλῇ πασσᾷ τῆς Ἡπείρου, καὶ ἡ ἀποστολὴ μυστικοῦ τινος προσώπου πρὸς τὸν Παζβάντογλου, κατεδείκνυσον τὸν χαρακτῆρα, ὃν ἐλάμβανεν ἐν τῇ ἀνατολῇ ἡ γαλλικὴ πολιτικὴ κατὰ τὸ 1797 καὶ 1798, στηριζομένη ἐπὶ τῇ συμμαχίᾳ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐν αὐτῇ τῇ Αἰγύπτῳ οἱ Γάλλοι, πολεμοῦντες τοὺς Μωμελούκους καὶ βέγηδας, διεκηρύσσοντο οἱ θαυμασταὶ τοῦ κορανίου καὶ οἱ φίλοι τῆς ἡμιτελήνου. Ἡ ἀνωμαλία δὲ αὕτη προήρχετο ἐκ πολιτικῶν ὑπολογισμῶν μᾶλλον, ἢ ἐκ βαθείας θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ὀλίγῳ ἰσχυροῦσης ὑπὲρ τῶν καταδυναστευομένων Χριστιανῶν.

Αἱ σκέψεις αὗται οὐκ ἔμενον ἄνευ ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς, ἣν ἠκολούθησε κατὰ τὴν διερμηνείαν αὐτοῦ ὁ Κωνσταντίνος Ἰψηλάντης. Ἄμα ἀπηλπίσθη ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ἐζήτησε τὸ ὑπὲρ Ἑλλήνων στήριγμα ἐν τῇ ἐναντίᾳ ταύτης μερίδι. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ τῆς Αἰγύπτου ἡ κατὰ

οις κάτειχε μεγάλως ἡρεθισμένην τὴν Τουρκίαν, ἐτοίμως ὁ Κωνσταντῖνος ἔπεισεν αὐτήν, ἵνα συνάψῃ μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας τριπλὴν συμμαχίαν. Ἡ μεγάλη ἐπιρροή, ἥ διὰ τῆς συνθήκης ταύτης διδομένη τοῖς συμμάχοις ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων, οὐδένα ἀποκλειστικότητος κίνδυνον ἡπείλει, ὥς εἰς πολλοὺς μερίζομένη. Μάτην τὸ γαλλικὸν διευθυντήριον προσεπάθησεν, ἵνα προλάβῃ ταύτην, ἀπειλοῦν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴν τὴν ἀνατροπὴν τῶν ὅλων. «Ἡ, ἔγραφε μετ' ἀναγκαστικῆς ἐσχάτης, ἡ τερατώδης αὕτη συμμαχία οὐ γενήσεται, ἢ τὸ πᾶν ἐν τῇ Ἑυρώπῃ ἀνατραπήσεται». Ἐκολάκειε μὲν τοῦτο ἀναξιοπρεπῶς τὴν Τουρκίαν, καὶ ὑπισχνεῖτο αὐτῇ τὴν εἰλικρινεστέραν φιλίαν τῆς Γαλλίας, καίτοι γινώσκον ἄντικρυς «τὴν ἐν τοῖς Ἑπτὰ πύργοις (Γεττίγκουλε) φυλάκισιν τοῦ πρέσβειος αὐτῆς καὶ τὴν προγραφὴν τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν Γάλλων· ἀλλὰ καὶ ἀντεκολακεύετο διὰ φιλικῶν διαβεβαιώσεων, πολλάκις ἐπαναληφθεῖσων, περὶ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐδημοσιεύθῃ ἡ διακήρυξις τῆς πύλης καταστρέψασα καὶ τὴν τελευταίαν τούτου ἐλπίδα, στηριχθεῖσαν ἐπὶ τῆς πρεσβείας τοῦ Δεσκόρσχ (α).

Ἡ διακήρυξις αὕτη ἦτο ἔργον τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου καθ' ὅλην κληρίαν. Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοιοῦτου εἶδους ὀλίγα ἐξήλθον ἐκ τῶν γραφείων τῶν κυβερνήσεων, ἔχοντα τοσαύτην ἀξίαν. Οἱ λόγοι, ἐφ' ὧν ἡ πύλη ἐκήρυττε τὸν πόλεμον, ἔθετον τὴν Τουρκίαν ἐπὶ τῆς στάθμης τῶν εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων, καὶ τοῦτο ἔδιδε πλείονα ἐπισημότητα εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτῆς μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας.

Ἡ συνθήκη, ἥ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ διευθυντηρίου, σχηματίσασα «τερατώδη συμμαχίαν», ἀλλ' ὁμολογουμένως ἐμποιήσασα τρομερὰν ἐντύπωσιν ἐν τῇ Γαλλίᾳ, ἦτο ἀληθῶς πράξις ἀνευ προηγουμένων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν σχέσεων τῆς Τουρκίας μετὰ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν. Ὁ πρῶτος συλλαβὼν τὴν περὶ αὐτῆς ἰδέαν Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης κατέστη τὸ κέντρον τῆς ἐν τῇ ἀνατολῇ πολιτικῆς καὶ, ὅτε αἱ τύχαι τῆς Τουρκίας συνεδέοντο πλέον μετὰ τῶν συμφερόντων τῆς Ἑυρώπης, τοσαύτην ἐκτήτατο παρὰ τοῖς συμμάχοις τῆς πύλης ὑπόληψιν, ὥστε ἡδύνατο ἐλπίζειν πᾶσαν ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ ὑποστήριξιν διὰ τῆς συμπαθείας ὅλων τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἐκτὸς τῆς Γαλλίας, καθόσον καὶ ἀναμνήσεις προγονικαὶ συνεδον τοῦτον μετὰ τῶν μυστικοσυμβουλίων τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Βιέννης.

Ἐν τοιαύτῃ ὧν θέσει καὶ μέγαν ἐναγκαλιζόμενος ἄριζοντα ἐνεργεῖας

πολιτικῆς, ἡδύνατο διακρίνειν, ὅτι ἂν ὑπῆρχεν εὐνοϊκὸν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας προσπάθειάς αὐτοῦ, ὠφελουμένου οὕτως ἐξ ὅλων τῶν συμβαινόντων. Ὡρισμένον σχέδιον εἶχε τὴν καταστροφὴν τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος διὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐξ αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν λαῶν ἐξηγμένης. Ἐν δὲ ταῖς παρούσαις περιττάσεται, βλέπων τοὺς συμμαχικοὺς στόλους κυρίους τῆς μεσογείου μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀβουκλήρ, συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς δημιουργίας ἄλλου κέντρου ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπῆρχον θαυμασίως κατὰλληλοι αἱ Ἰόνιοι νῆσοι. Καὶ αὐτὸς μὲν συνεβούλευσεν ὡς ἀναγκαίαν τὴν ἐκείθεν ἀποβολὴν τῶν Γάλλων· στόλος δὲ συγκείμενος ἐκ ρωσσικῶν καὶ τουρκικῶν νηῶν ἐπεφορτίσθη τὴν ἀποστολὴν ταύτην. Συγχρόνως ὁ Κωνσταντῖνος προσέκαλεσεν ἐπιστολὴν τινα πατριαρχικὴν, ἵνα καταστήσῃ εὐνοϊκὰς ταῖς συμμαχίαις τὰς Ἰονίους νήσους ἐπὶ τῇ ῥητῇ ὑποσχέσει τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἡ συνοδικὴ αὕτη ἐπιστολή, ἐγχειρισθεῖσα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στόλου, μετεβιβάσθη εἰς τοὺς Ἰονίους ὡς ἐχέγγυον τῆς μελλούσης ἐλευθερίας αὐτῶν.

Οὕτως ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου μέρους ἡσφαλίσθη πρὸ τῆς ἐκστρατείας, καὶ πάραυτα πολιτικαὶ συνδιαλέξεις ἡνοίχθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ἰονίου κράτους. Ἐκεῖ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἀνέπτυξε πᾶσαν ἐπιτηδεϊότητα, ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις φέρωσιν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ποδουμένην ἔκβασιν. Ἀντιπρόσωπος τῆς πύλης ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι ταύταις, κατώρθωσε κρύψας ὑπὸ τὸν ἐπίσημον χαρακτῆρα, ὃν ἔφερε, τὸν πατριωτικὸν αὐτοῦ ζῆλον, δύο ἐξακολουθῶν τρόπους, κατ' ἐπιφάνειαν ἀντικειμένους.

Ὡς βᾶσιν παρεδέχθησαν κατ' ἀρχὰς τὴν παῦσιν τῆς ἐνετικῆς ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐξουσίας, συνεπεῖα τῆς πτώσεως τῆς δημοκρατίας αὐτῆς. Μετὰ δὲ τοῦτο προστάθη, ὅπως, ἅμα καταστραφείσης καὶ τῆς τῶν Γάλλων, περιέλθωσιν αὐταὶ «ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ κράτους, εἰς ὃ ἀνήκον πρότερον»· δι' ἄλλων δὲ λέξεων ἐξήγετο ἐκ τῆς προτάσεως ταύτης ἡ ἐπάνοδος τῶν νήσων αὐτῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, οἷς ὑπετάσσοντο πρὸ τῆς ἐνετικῆς κατακτήσεως. Ἀλλὰ πρότασις τοιαύτη, ἀναμφιβόλως κρύπτουσα μυστικὸν τινα σκοπὸν τῶν συμμαχῶν τῆς πύλης, ἀπαράδεκτος ὑπῆρχε. Ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἔλαχεν ἤδη τῆς περιστάσεως, ἵνα πολεμήσῃ ὑπὸ ἔποψιν γενικὴν διὰ τρόπον ἐμμέσου τὴν φιλοδοξίαν τῶν συμμαχῶν, πολεμῶν τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἐλευθέρως ἐκθέτων τὰς ἰδίας αὐτοῦ σκέψεις.

Τὸ συμπέραςμα, ὅπερ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς παραδεχθείσης ἀρχῆς, ἦτο, ὅπως οὐχὶ ἀντικαταστή ἐπὶ τοῦ δικαίουματος ἐξαφανισθείσης κατακτῆσεως ἄλλο δικαίωμα οἰασθήτινος κατακτῆσεως, ἀλλ' ἐπανέλθωσιν αἱ Ἴόνιοι νῆσοι εἰς τὴν ἀρχέτυπον αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ὀρισθῇ ἡ περιφέρεια, ἥς ἀπετέλουν μέρος ἀπὸ καταγωγῆς καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς κατοχῶν. Ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἐπαγομένης δυσκολίας πρὸς τοῦτο, καὶ διότι ἡρνεῖτο ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ δικαίωμα τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, ἵνα μὴ ἀνταλλάξῃ τὴν ἐνετικὴν διὰ τῆς νεαπολιτανικῆς τυραννίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν πλήρη ἐξομοίωσιν τῶν Ἰονίων μετὰ τῶν ὑποκειμένων τῇ Τουρκίᾳ Ἑλλήνων, ἵνα μὴ ἄλλως ὑποβάλῃ αὐτοὺς ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἐπαρουσίασεν ὡς συμβιβασμὸν, ὅτι ἦτο ὁ πραγματικὸς τούτου σκοπὸς ἐπὶ τέλους. Ἰσχυρίσθη δὲ, ὅτι αἱ Ἴόνιοι νῆσοι, ὑπὸ εἰδικᾶς συμφωνίας διατελοῦσαι, κέκτηνται μὲν ἀδιαφιλονέικηταν δικαίωμα καὶ πάσης συζητήσεως ἀνεπίδεκτον, ὅπως μὴ ἐξομοιωῦνται τοῖς λοιποῖς Ἑλλήσιν· ἀλλ' ὡς κράτος, ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἑλληνικῆς περιφερείας, ἀνήκει, ἵνα τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πύλης. Τὰς ιδέας αὐτάς παρεδέχθησαν οἱ σύμμαχοι ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι τοῦ 1799 ὡς βάσεις τῆς ἐπενεχθησομένης ὀριστικῆς συνθήκης περὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Ἑπτανήσου. Οὕτω δ' ἐπέτυχεν ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης μεγάλην ἐπιτυχίαν, καὶ ἐγγὺς ἦτο ὅπως συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ δι' ὧν τῶν ἀπαιτουμένων παραχωρήσεων τῆς πύλης, ἐὰν μὴ ἐσκέπτοντο οἱ ἐχθροὶ τούτου, τίνι ἀπομακρύνωσι τρόπον αὐτὸν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκπεπληγμένοι διὰ τὴν αὐξοῦσαν ὑπόληψιν, ἣν ἔχαιρε.

Κατὰ τὸν νοέμβριον τοῦ 1799 διωρίσθη ἡγεμὼν Μολδαυίας, καὶ τὸν τοιοῦτον διορισμὸν ἐθεώρησε πραγματικὴν ἐξορίαν. Εἶδε μὲν ἐπικυρωθεῖσας τὰς κυριωτέρας συμφωνίας περὶ τῆς συστάσεως τοῦ Ἰονίου κράτους, ἐδοκίμαζεν ὁμως λύπην πολλήν, καταδεδικασμένος ὢν, ἵν' ἀκολουθῇ μακρόθεν τὸ ἔργον, οὗ εὐτυχῶς ἤρξατο. Εἰς ταύτην ὀφείλεται τὴν περίπτωσιν ἡ ἀπὸ 24 μαρτίου τοῦ 1800 ἰδιαίτερα σύμβασιν, ἣν ἡ Ῥωσσία ὑπέγραψε μετὰ τῆς Τουρκίας, λαβοῦσα μὲν αὕτη τὸ δικαίωμα τῆς εἰσαγωγῆς στρατοῦ ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ μέχρι τῆς παγίωσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης, ἀναγνωρίσασα δὲ τῇ πύλῃ τὴν ἄμεσον κατοχὴν τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς τεσσάρων πόλεων.

Ἀναχωρῶν εἰς τὴν Μολδαυίαν ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, πρὶν ἢ λάβῃ τὰ μέτρα πλήρους, ἀτφαλοῦς καὶ διαρκοῦς ἐξουσίας, οὐδὲν ἡλιθίως μέγα καὶ γενικὸν ἀπὸ ἡγεμονίας ἀδυνάτου καὶ ἐφημέρου. Καὶ ὁμως,

καί τοι περιορισμένη ἐν κύκλῳ στενῷ, ἡ ἡγεμονία αὐτοῦ ὑπῆρξε μία ὑπὲρ τῶν Μολδαυῶν ἀγαθοεργία. Ἡ τάξις καὶ ἡ εὐημερία, ἣν ἐπανήγαγεν εἰς τὸν τόπον, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετιμῶντο, ὥς ὅσον ὑπῆρχον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν δυστυχῆ ταυτοχρόνως κατάστασιν τῆς Βλαχίας. Ἡ εὐγνωμοσύνη ἐντεῦθεν καὶ ἡ εἰς τὸ πρόσωπον τούτου προσήλωσις τῶν Μολδαυῶν οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν αὐτὸν, καὶ ἂν οὐ ἀντικατέστη ἐπαγελθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡγεμόνευσεν ἐπὶ δύο ἔτη καὶ τέσσαρας μῆνας. Ἰκανὸς πρὸς θησαύρισιν ἦτο ὁ χρόνος οὗτος διὰ τινὰς ἄλλους· ὁ Κωνσταντῖνος ὁμῶς ἀφίνων τὴν Μολδαυίαν, ἔφερε τὸ βάρος ἐνὸς ἐκατομμυρίου χρέους. Καὶ πατὴρ καὶ υἱὸς, ἡγεμονεύοντες, ἐβδελύχθησαν πᾶν ἀποταμιευτικὸν πνεῦμα ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἢ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐπὶ καταπιέσει τῶν φορολογουμένων. Ἀμφότεροι, μεγαλοφυεῖς καὶ ὑψηλόφρονες, εἶδον ἑαυτοὺς κεκλημένους ὑπὲρ τοῦ τόπου, καὶ μίαν ἀπολύτως ἀποστολὴν ἐθνικὴν ἔχοντας διὰ τοῦ τόπου. Ὡς δὲ πρότερον ὁ Ἀλέξανδρος, οὕτω καὶ ἔπειτα ὁ Κωνσταντῖνος περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζεν, ἐν Κωνσταντινουπόλει ὧν, ἢ περὶ τῶν μᾶλλον ἀποτελεσματικῶν μέσων πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐγγυήσεων, ὧν ἐστρεφεῖτο κατὰ τὴν ἐν Μολδαυίᾳ ἡγεμονίαν.

Φρικωδέστερον, ἢ πρὶν, ἦτο τὸ θέαμα τῆς καταστάσεως τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης. Πανταχοῦ ἐβασίλευεν ἕνεκα τῶν ἀναμορφώσεων ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἀταξία, προοιωνίζουσα καταστροφὰς προσεχείς καὶ ἀνεπανορθώτους. Πρεθισμένοι κατὰ τοῦ ἀνιζάμ τσεδίτ οἱ Γενίτσαροι, οὐδόλως ὑπῆκουον πλέον τοῖς ἀνωτέροις αὐτῶν καὶ ἔτοιμοι ἦσαν πρὸς ἐπανάστασιν. Κατὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ μέχρι τοῦ βάθους τῆς Ἀσίας οἱ πλείστοι τῶν πασσάδων καὶ χεγιδων διέκειντο ἐν φανερᾷ ἀνταρσίᾳ, ὡς ὁ Ἀλῆ Τεπελενλῆς ἐν τῇ Ἠπείρῳ, ὁ Παζβάντογλους ἐν τῇ Βιδινίᾳ, οἱ Δαῖδαι ἐν τῇ Σερβίᾳ, καὶ περὶ τὸν Ἰστρον ὁ Τερσενίκογλους, ὁ Ἰλίκογλους, ἄλλοι τε καὶ ὁ Μουσταφᾶ Μπαϊρακτάρης· κατὰ δὲ τὴν Ρούμελην καὶ τοὺς πλησιοχώρους τόπους αἱ συμμορίαι τῶν Κριτσαλιδῶν ἔζων, ἢ μαχόμεναι περὶ τοῦ ἐδάφους τινὸς ἀνάρτου πασσᾶ ἢ βέγῃ, ἢ μετερχόμεναι ἀναφανδὸν καὶ ἐκ συστήματος τὴν ληστείαν. Ἀπέναντι τῶν τοσούτων κακῶν ἡ ἐξουσία τοῦ σουλτάνου ἀνίσχυρος ἔμενε, διότι οἱ διοριζόμενοι κατὰ τῶν ἀναρτῶν Γενίτσαροι οὐσιωδῶς ἐπεδοκίμαζον τὴν διαγωγὴν αὐτῶν· καὶ διὰ τοῦτο, ὅσα τῷ 1799 ἐπέμψθησαν στρατεύματα εἰς τὸν Ἰστρον, κακῶς ἐκτυπήθησαν καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῶν ἐτίθησαν ὑπὸ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ Παζβάντογλου. Ἄλλ', ὅτι καθιστά

ἔτι μᾶλλον καταπληκτικὴν τὴν παραλυτικὴν ταύτην κατάστασιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἦτο τὸ ἀνταρτικὸν πνεῦμα, ὅπερ συνέιχεν ἐν ταῖς αὐταῖς τάξεσι Χριστιανοὺς καὶ Μωχαμεθικούς.

Ἐπὶ γεγονότων τοιούτων, τὴν ὅλην μετ' ὀλίγον ἀπειλούντων μεταλλάξιν τῆς ὀφείας τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἡ Εὐρώπη οὔτε ἔμεινεν, οὔτε ἐδύνατο μένειν, ἀδιάφορος. Ἐκ τῶν ἐπιμόνων ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος προσπαθειῶν, ἐπισφραγισθεῖσων διὰ τῆς συνθήκης τῆς τριπλῆς συμμαχίας, ὡς εἶπομεν, τὰ συμφέροντα τῆς γενικῆς πολιτικῆς στενῶς συνεδέοντο μετὰ τῶν πραγμάτων τῆς ἀνατολῆς. Ἐκάστη ἐπομένως δύναμις ἐζήτει ἥδη, ἵνα διδῇ καὶ βεβαιωθῇ, τίς ἔσται δυνατὴ περὶ τῆς Τουρκίας ἐν τῷ μέλλοντι, ἡ συντήρησις κατὰ τοῦ ἐπικειμένου ριζικοῦ κλύδωνος, ἡ ἡ ἀντικατάστασις. Ἡ μὲν Γαλλία ἐπέμενε πιστεύουσα, ὅτι ἡ ἰσχύς τῆς ἀνατολῆς ὑφίσταται ἐν τῷ μουσουλμανικῷ στοιχείῳ, καὶ μόνοις τοῖς Μουσουλμάνοις ἀνήκει ἡ κυριότης ταύτης. Ὁμολογεῖ μὲν «ἐτοιμόρροπον τὸ κράτος αὐτῶν», ἀπέδιδεν ὅμως τὸν κίνδυνον τοῦτον εἰς προσωπικὴν ἀνικανότητα, καὶ οὕτως ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντος ὁσμανλῆ σουλτάνου ἐζήτει τὴν ἀντικατάστασιν ἄλλου ἄλλης ἡγεμονικῆς γενεᾶς Μουσουλμάνου (α). Αἱ δ' ἄλλαι δυνάμεις ἄλλως ἐφρόνουν τότε, πλείονα ἔχουσαι πίστιν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ μέλλον τῶν Ἑλλήνων. Ὅποια τις ἦδη μεταβολὴ φρονημάτων! Τότε ἡ ἐλληνικὴ ἀντὶ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐ μόνον ὡς μία ἀνάγκη πολιτικῶς ἐκρίνετο, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν συμπαθέστερον ὄμμα ἠθικῶς παρεδέχετο, διότι αἱ δυνάμεις ἐβλεπον καὶ ἰκανότητα καὶ ἐπιβρόην καὶ ἀρμοδιότητα προσώπων, ὧν τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ γενικαὶ προσπάθειαι συνεφώνουν πρὸς τὰ ἴδια αὐτῶν αἰσθήματα καὶ τὰς προσπάθειας. Διὰ τὸ ἴδιον ἄρα συμφέρον αὐτῶν ἠβέλησαν, ἵνα θέσωσι, βοηθοῦσαι τὰ πρόσωπα ταῦτα, ἐπὶ τῆς μᾶλλον εὐνοϊκῆς περιουπῆς, καὶ καταστήσωσι ταῦτα ἀρμοδιώτερα πρὸς ἐνεργείας ἰσχυροτέρας ἐπὶ τῶν γεγονότων.

Ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἡ γείτων χώρα τοῦ Ἰστροῦ ὑπέφερε μᾶλλον ἐκ τῆς ἀναρχίας. Ἡ Βλαχία, παραδεδομένη ἄνευ υπερασπίσεως εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Δερεβεγίδων καὶ εἰς τὰς κακώσεις τῶν Κριτσαλίδων, ἐγένετο σχεδὸν ἔρημος. Οἱ βογιαρδοὶ εἰς τὴν Τρανσυλθανίαν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πεδίων εἰς τὰ ὄρη προσφυγόντες, μετὰ πολλὰ καὶ δεινὰ παράπονα ἐζήτησαν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1802 ἡγεμόνα ἑαυτῶν ὀνομαστὴν τὸν Κωνσταντῖνον Γέφυλάντην. Κατὰ δὲ τὸν αὐγούστην ὁ πρίγκις τῆς Πρωσίας στρατηγός

Κνοβελσδόζ, συμφώνως πρὸς τὰς εἰδικὰς διαταγὰς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, διεκοίνωσε τῇ πύλῃ, συγχαίρων μὲν τῷ σουλτάνῳ κατὰ πρῶτον διὰ τὴν ἐσχάτως μετὰ τῆς Γαλλίας συναφθεῖσαν συνθήκην, προσθέτων δὲ συνεπῶς τὰ ἀκόλουθα: «... Εἴθε ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῇ γαλήνῃ, ἡ διδομένη τῇ πύλῃ ὑπὸ τῆς εἰρήνης, χορηγήσει αὐτῇ τὸν καιρὸν πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν!... Ἄλλ' ὁ ὑπογεγραμμένος νομίζει καθήκον ἑαυτοῦ, φέρων ἐν μέρει τὰς περὶ τῶν τελευταίων ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀταξιών παρατηρήσεις τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. Βεβαίως ἡ Α. Μ. ἀποδίδει ταύτας εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἡγεμονεύσαντος προσώπου· πείθετα ὁμῶς, ὅτι ὑπὸ ἡγεμόνα δραστήριον, πεφωτισμένον καὶ πρὸ πάντων περιπαθῆ ζηλωτὴν καὶ προσεκκολλημένον τῇ πύλῃ, ἡ ὑπαρξίς τοιαύτης καταστροφῆς ἀδύνατος ἦτο. Μετὰ βαθεῖαν δὲ σκέψιν εὕρισκε ὅλα αὐτὰ τὰ ὥραία καὶ ἐνδιαφέροντα πλεονεκτήματα ἡνωμένα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πρίγκιπος Ἰψηλάντου. Ἡ Α. Μεγαλειότης γνωρίζει τοῦτον καλῶς, ἅψ' ἥς ἐποχῆς ἐξεπλήρου χρέη διερμηνεύς τῆς πύλης, συνεχεῖς ἔχων σχέσεις μετὰ τοῦ ὑπογεγραμμένου, τὰ πάντα ἐκθέτοντος ἐκάστοτε διὰ πολλῆς λεπτομερείας. Ἡ Α. Μεγαλειότης εἶδε τὴν μεγάλην προσήλωσιν αὐτοῦ εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πύλης, καὶ ἐξεπλήχθη ἐνταυτῷ διὰ τὴν μεγάλην ἀγγίνοιαν, ἣν ἐδείκνυε. Διατάσσει δ' ἐπιτηδεῖς τὸν ὑπογεγραμμένον, ἵνα συστήσῃ αὐτὸν παρὰ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, καὶ βεβαίῳ, ὅτι θεωρήσει τὸν διορισμὸν τούτου ἐν τῇ κενῇ ἡγεμονείᾳ ὡς ἐπίσημον συγκατάβασιν καὶ ὡς ἐνδειξὴν ἀμοιβαιότητος φιλίας». Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας ὑπεστήριξαν τὸ βῆμα τοῦ Κνοβελσδόζ, καὶ τῇ 22 Σεπτεμβρίου διωρίσθη ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἡγεμὼν Βλαχίας.

Κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ διωρίσθη τῇ 25 Σεπτεμβρίου καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μουρούζης ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ τῆς Μολδαυίας ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας τῆς Ῥωσσίας (α). Ἀκολούθως ὁ Ἰψηλάντης ἐπέμεινε, ὅπως ἀνανεωθῶσιν ὅλα τὰ ἐκπαλαι προνόμια τῶν ἡγεμονειῶν καὶ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν διεθνή ἐγγύησιν. Μόνη ἡ Ῥωσσία, δυνάμει τῶν προλαβουσῶν συνθηκῶν μετὰ τῆς Τουρκίας, δικάϊωμα εἶχε πρὸς αἴτησιν ἐγγυήσεως τοιαύτης. Ἡ πύλη συνήνεσεν ἀνανεώσασα διὰ νέου «χάττι σερίφ» τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ προλαβόντι τοῦ 1774, καὶ προσέθετο μάλιστα καὶ τινὰς ζητηθείσας νέας συμφωνίας, εἰ καὶ διὰ τινος μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνθήκης ὑπεχρεῦτο, ὅπως σέβηται ὅλα αὐτὰ τὰ προνόμια, ἀπαγορευομένη τοῦ παύειν τοὺς νεωστὶ διοριζομένους ἡγεμόνας πρὸ τῆς ἐπταετοῦς διαρκείας,

ἢ πρὸ τῆς συνεννοήσεως τοῦλάχιστον καὶ συναινέσεως τῆς δυνάμεως ταύτης.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς Βλαχίαν, περιβεβλημένος δι' ἐξουσίας μεγαλητέρας τῆς τῶν προκατόχων αὐτοῦ καὶ ἰσχυρὸς ἐκ τῆς βοήθειας τῶν τεσσάρων μεγάλων δυνάμεων, ὡς ἔχων τὸ πλεονέκτημα τοῦ γνωρίζειν κάλλιον παντὸς ἄλλου τὸ βᾶθος τῆς πολιτικῆς ὧν τῶν μυστικοσυμβουλίων, ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς τὸ περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων σχέδιον. Πρώτιστοι ὄροι τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἦσαν ἡ καταστροφή τῶν πασσάδων τοῦ Ἰστρου, ὡς καθιστώσα ἐλευθεράν τὴν πορείαν αὐτοῦ εἰς τὰ πρόσω· ἡ ἀποκατάστασις εἰλικρινοῦς ἐνώσεως μεταξὺ Βλαχίας καὶ Μολδαυίας· ὁ σχηματισμὸς διὰ τὰς δύο ἡγεμονίας στρατοῦ ἱκανοῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ διοίκησιν· ἡ ἀναστάτωσις τῶν γειτάνων ἐπαρχιῶν καὶ ἡ ἐνωσις τῆς δυνάμεως τούτων μετὰ τῆς διοργανωθεμένης ἐν Βλαχίᾳ. Ἐκτόπει δ' ὅπως τεθῇ ἐπὶ κεφαλῇς ὧν τῶν δυνάμεων αὐτῶν, λογιζομένων τοῦλάχιστον περὶ τὰς ἐβδόμηκοντα πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, καλῶς ὠπλισμένων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ὁδὸς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἅμα αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις τῆς Εὐρώπης καταστήσωσι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ὠφέλιμον εἰς τὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων δυνάμεων.

Τὸ σύνολον τῶν προσπαθειῶν τούτου ὑπῆρχεν ἐγνωσμένον. Ὅπως προδιαθέσῃ τὴν γνώμην τῶν αὐλῶν διὰ τὰς ἀναστατώσεις, ὧν ἐμελέτα τὴν πρόκλησιν, ἐπεμψε πρὸς ἀπάσας ὑπομνήματα, καὶ δι' αὐτῶν τὴν κατάστασιν τῆς ἀνατολῆς ἐκθέτων ὑπὸ τὴν κατάλληλον ἔποψιν τῶν συμφερόντων ἐκάστης δυνάμεως, ὑπεδείκνυνεν ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα ἐν τῇ μέλλοντι. Ἰδίως δὲ ὡς πρὸς τὴν Πρωσίαν, τὸ πρὸς αὐτὴν ἀποσταλὲν ὑπόμνημα περιελάμβανεν ὅλους αὐτοῦ τοὺς σκοποὺς, διότι ἐκ προοιμίων βέβαιος ἦν περὶ τῆς ἐντελοῦς συναινέσεως τῆς δυνάμεως ταύτης.

Ἀλλὰ, πρὶν ἢ ὀργανώσῃ δύναντι στρατιωτικῇν, οὐδύλως ἡδύνατο τὸν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν πασσάδων καὶ βέγιδων πόλεμον ἄλλως, ἢ ὑπλίζων τοὺς μὲν κατὰ τῶν δέ. Ὁ μᾶλλον ἐπίφοβος ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Παζβάντογλου, οὗ ὁ ὑπασπιστὴς Μανάφ τὸν τρόμον διέσπειρεν ἐν τῇ Ρούμελῃ. Δυνάμει δὲ προσφορᾶν καὶ ὑποσχέσεων ὁ Ἰψηλάντης κερδήσας τὸν πασσάν τῆς Ἰβραήλας, συνεφιλίωσε διὰ τῆς μετολαβῆσεως αὐτοῦ τὸ πλεῖστον τῶν ἀγάρδων τῆς Ρούμελης, καὶ ἐντεθεὶν ὅλοι ὁμοῦ ἔστρεψαν τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ Παζβάντογλου. Ἐν δὲ τῷ διαστήματι τούτῳ σχηματίσας δύο συντάγματα Πανδούρων καὶ τινὰς Κοζάκους, προσέβαλεν ἐπὶ κεφα-

τῆς αὐτῶν τὴν παστὴν τοῦ Βιδινίου, καὶ ὑπεχρέωσε τούτον διὰ συνθήκης, ἵνα ἀπέχῃ τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἡγεμονειῶν. Ὁφελούμενος ἀκολούθως ἐκ τῶν περιστάσεων, ἐκτύπησεν ἀλληλοδιαδόχως τοὺς ἄλλους πασσάδας, ἐνίκησε καὶ ἐπέβαλεν αὐτοῖς ἀναλόγους συνθήκας. Ἀνεπαρκῆ δ' ἐτι ἔχων τὴν δύναμιν αὐτοῦ πρὸς ἐπιχειρήσεις μεγαλητέρας, ἐξηκολούθει διατηρῶν τὰς διαιρέσεις μεταξὺ τῶν ἀνταρτῶν, συνεδαύλιζεν ἐπιτηδείως τὰς ἀλληλομαχίας τούτων ἐπὶ ἱκανὸν καιρὸν, καὶ οὕτω, τοὺς Τούρκους διὰ τῶν Τούρκων πολεμῶν, ἡλάττωνε διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν χειρὸς τὰς δυνάμεις τούτων.

Ἀλλὰ διὰ τὸν σχηματισμὸν στρατοῦ ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις μεγάλα ἀντετάσσοντο ἐμπόδια. Τὸ πρῶτον προήρχετο παρὰ τῆς πύλης, διότι ἡ διοργάνωσις στρατοῦ ἰσχυροῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡγεμόνος σχεδὸν ἀνεξαρτήτου ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῆς οὐχὶ μόνον κινδυνώδης, ἀλλὰ καὶ ἀντίθεσις τις κεκρυμμένη κατὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀναμορφώσεων, ὧν σκοπὸς ἦτο ἡ ὅλη συγκέντρωσις τῶν δυνάμεων τοῦ κράτους εἰς μόνας τὰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου. Τὸ δεύτερον ἐπῆγαγεν ἐκ τῆς δυσκόλου τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζου συναινεσεως πρὸς τὴν ὁμόφωνον ζήτησιν τοιαύτης παραχώρησεως ὑπὸ τῆς πύλης. Τίνι βεβηλῶς τρόπῳ εὐκόλως ὑπῆρχεν ἡ συνδομὴ αὐτοῦ διὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν συντήρησιν στρατοῦ, ὁλοκλήρως διοικηθησομένου παρ' ἄλλου;

Ὅπως δὲ ἀφαιρέσῃ τὰ ἐμπόδια ταῦτα, ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης παρὰ τὰς ἀπ' εὐθείας προσπάθειάς αὐτοῦ προεκάλεσε καὶ τὴν παρέμβασιν τῆς Πρωσίας. Προθύμως ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ἔγραψε τὰ δέοντα, καὶ ὁ πρέσβυς Κνοβελτδόζ διετάγη, ἵνα διαβιβάσῃ καὶ ὑποστηρίξῃ ταῦτα ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι μετὰ τῆς πύλης, ἔχοντα οὕτω: «Ἡ φιλία ἡ συνδουσία με μετὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, καὶ ἡ εἰλικρίνεια ἡ παρ' αὐτῆς συννήθως πρὸς ἐμὲ δεικνυμένη, μοι ὑποχρεοῦσιν, ἵνα παραστήσω ταύτην, ὅτι καὶ ταραχαὶ τῆς Ρούμελης, πάντοτε ἀναγεννώμεναι, βλέπτουσι τόσῳ ἡτὴν μονιμότητα, ὥς ζητεῖ τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτῆς διοικήσει, ὅσῳ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ὑπόληψιν. Ἀμελοῦσα ἐπιπλέον καὶ μὴ ἐπιθλέπουσα τὴν διατήρησιν τῆς καλῆς τάξεως κατὰ τὰς μεθωρίους αὐτῆς ἐπαρχίας, ἡ ὑψηλὴ Πύλη ταχέως ἢ βραδέως κινδυνεύει, ἵνα παρέξῃ τοῖς γείτοσιν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως. Καλὸν ἄρα ἤθελεν κείσθαι, ἐὰν ἐνηγκαλίζετο πλέον ἔντονα καὶ ἀποτελεσματικὰ μέτρα διὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς τάξεως ἐν τῇ Ρούμελῃ. Ἡ δ' ὑπόθεσις αὕτη φαίνεται ἔμψυ μᾶλλον εὐκόλος ἢ ὀδύνη, ὅτε διοικεῖ ἐπὶ κεφαλῇ τῆς Βλαχίας ἡγεμόν

εἰκάνους καὶ ἀξιόπιστος, ἵνα περιβληθῇ διὰ δυνάμειος ἐπαρκούσης εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν παραξιών τῆς κοινῆς ἡσυχίας. Νομίζω, ὅτι ὑπὸ ῥεσῶ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ, κοινοποιῶν αὐτῇ τὰς σκέψεις μου ταύτας. . . .»

Ἀλλὰ, πρὶν ὑποβάλλῃ αὐτάς, ὁ πρέσβυς τοῦ βασιλέως ἐπειράθη τῆς γνώμης τοῦ γέροντος Ἀλεξάνδρου, ὅπως ἴδῃ, μέχρι τίνος ἀνῆκε βαθμοῦ ἡ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἡ ἀστάσις τοῦτου ἐν ταῖς γενησομέναις συνδιαλέξεσι μετὰ τοῦ Πέτλ' ἐρφεένδου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἱψηλάντης ἐγνωμάτευσε τότε, ἵνα μὴ ἐπιμείνῃ ὁ πρέσβυς ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου, ἅμα ὑπονοήσῃ ἐπέχουσιν τὴν πύλιν. Ὁ περιορισμὸς αὐτὸς κατέβληψε τὸν Κνοβελοδοῦ, ὡς μὴ ἐννοοῦντα τὸν λόγον, ὅπως ἀγνοῇ ἡ πύλη τὴν περὶ Κωνσταντίνου ἔξοχον ἰδέαν ἐνὸς μεγάλου μονάρχου, φίλου καὶ συμμάχου ταύτης, τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας.

Αἱ πρῶται κατὰ τοῦ Παῦλ-βάντογλου ἐπιτυχίαι τοῦ Κωνσταντίνου ἱψηλάντου ἐπὶ ἡλικίαν κυριώτερον τὴν ὑποστήριξιν τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, ζήτηματος. Ἀλλ' ἡ πύλη ὑποκρινομένη κατ' ἀρχὰς ὑπὲρ τῆς ἐκφραστῆς ἐπιθυμίας τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας, καὶ ἐπιφορτίζουσα, ἔπειτα τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Βλαχίας τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνταρτῶν, διέτασσε τὴν πρὸς τοῦτο χρῆσιν τῆς παρὰ τοῦ σουλτάνου χρηγυομένης στρατιωτικῆς δυνάμεως. Οὕτω δὲ ἡ πρωσικὴ αὐλὴ, ἐν ᾗ ἐπίστευσε κατ' ἀρχὰς, ὅτι εἰσηκούσθη, ταχέως εἶδεν ἑαυτὴν ἡπατημένην. Ἀφ' οὗ δ' αἱ νέαι προσπάθειαι αὐτῆς ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος· ἀφ' οὗ ὁ πρέσβυς Κνοβελοδοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦτο, αἱ δ' ὑποθέσεις τοῦ πρεσβείου ἀνετέθησαν εἰς τινα ἐπιτετραμμένον, ὁ Κωνσταντίνος ἱψηλάντης προσέδραμεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ἧς ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπὶ τῶν δύο ἡγεμονειῶν θέσις ἐπέτρεπε συνδρομὴν ἀποτελεσματικωτέραν.

Ἡ Ρωσσία ἐδέχθη τὴν παρέμβασιν ἑαυτῆς καὶ ἰδίως καὶ ἐπισήμως· καὶ ὁ Ταμάρας, ἀρχαῖος ὑπάλληλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας, διετάγη, ἵνα ἐνεργήσῃ παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ Μουρούζῃ, οἷος ἂν λάβῃ συστάσεις παρὰ τοῦ ἱψηλάντου. Ἐφοδιασθεὶς δ' οὕτω, ἄφησε τὴν Κωνσταντινουπόλιν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1803, λόγῳ ὅτι ζητεῖται ὑπὸ τῆς αὐλῆς τῆς Πετρούπολεως, καὶ μεταβὰς εἰς Ἰάσιον διέλυσε πᾶσαν τοῦ Μουρούζου ἔνστασιν, οὐχὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ἐπιβάλλον τῆς χρηματικῆς εἰσφορᾶς μέρος. Περί μὲν τοῦ πρώτου ἐδόθησαν παρὰ τοῦ Μουρούζου ἀποκρίσεις λίαν εὐάρεστοι, δεικνύουσαι ταυτότητα ἀρχῶν καὶ ἀγνότητα αἰσθημάτων· περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, γενομένης παρὰ τοῦ ἱψηλάντου σημαντικῆς παραχωρήσεως, προσδιω-

ρίσθη ἡ διὰ τὸν φόρον τῆς Μολδαυίας ποσότης ἴση πρὸς τὰ δύο περίπου πέμπτα τῆς ὅλης δαπάνης. Ὁ Ταμάρας συγχρόνως προέτρεψε καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ Ἰασιίου πρὸς βοήθειαν τῆς Βλαχίας (α).

Ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις τῆς Ῥωσσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀδείας διὰ τὸν σχηματισμὸν στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ, μεγάλας ἀπήτηι προφυλάξεις κατὰ τῆς δυσπιστίας τῆς πύλης καὶ τῆς Γαλλίας. Ὁ στρατηγὸς Κνοβελοδοῦξ, ἐν Βερολίῳ ὃν ἤδη, ἤλπισεν ἐνεργήσας, ὅπως διατεθῇ τὸ γαλλικὸν ἀνακτοβούλιον καὶ θεωρήσῃ, ἄνευ ἀνησυχίας τινὸς περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Γαλλίας, τὴν παραχώρησιν τῆς ἀδείας, ἣν ἐμελλον ζητῆσαι παρὰ τῆς πύλης, παρουσιάζοντες αὐτὴν ὡς ἀναγκαίαν διὰ μόνην τὴν ἀπὸ τῶν ἀνταρτῶν ἐξασφάλισιν τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τῆς Ἡγεμονείας (ε). πλὴν, καὶ οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οὐδὲν ἐπῆλθεν εὐάρεστον ἀποτέλεσμα. Διὰ δὲ ταῦτα ἐν ὑπομνήματι τινὶ ἀπὸ 27 ἰουλίου 1804 ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ὑπέβαλεν εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Ῥωσσίας τὴν ἀνάγκην τῆς παρουσίας ἰσχυροῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ τόπου. Ἐλεγε μὲν, ὅτι «ἡ ἐξασφάλισις » τῶν Ἡγεμονειῶν ἐστὶν ὁ πρῶτος ὅρος τῆς εὐημερίας, ἣν ἡ Ῥωσσία νδιατίθεται ὑπὲρ αὐτῶν »· ἐσκόπει ὅμως, ὅπως ἀσφαλισθῇ αὐτὸς διὰ τῆς παρουσίας τῶν Ῥώσσιων, καὶ ἐνεργήσῃ οὕτω τὸν σχηματισμὸν τοῦ στρατοῦ ἄμεσον καὶ ἄνευ ἀδείας τῆς πύλης. Ἀλλ' ἐπέτρεπον τῇ Ῥωσσίᾳ αἱ τότε περιστάσεις τὴν αὐθαίρετον ἀποστολὴν στρατοῦ, καὶ ὕστερον ὕσης ἂν εἶχεν ἐπιθυμίας; Διὰ τοῦτο ἀπαντήσασα αὕτη ἀρνητικῶς τῇ 3 σεπτεμβρίου διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Κζαρτορίσκου, συνέβούλευσε τῷ Ἰψηλάντῃ, ὅπως ἀντλήσῃ ἀπὸ τῆς φρονήσεως καὶ ἐμπειρίας αὐτοῦ τὰ δυνατὰ μέσα». Ἐζήτησε δὲ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἀλληλογραφίας τούτου καὶ τὸ ἀπόρρητον αὐτῆς ὑπεσχέθη (γ).

Πρὶν ἢ δὲ λάβῃ τὴν ἀπάντησιν ταύτην, ὁ Ἰψηλάντης, προβλέπων ῤῥῆξιν τινα μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, οὐδόλως ἐδίσταντο προτείνας καὶ πάλιν (τῇ 13 καὶ 18 αὐγούστου), ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ἐνδεχομένης γαλλικῆς ἐπεμβάσεως, τὴν ἀποστολὴν στρατευμάτων Ῥωσσικῶν εἰς τὸν Ἰστρον· ἀλλὰ καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἐθεωρήθη ἀκατόρθωτος, διότι ἐπίστευον τὸ ἀδύνατον τῆς συγκαταθέσεως τῆς Τουρκίας, εἰ καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ οὐκ ἐβράδυναν καταστήσαντα παραδεκτὴν ταύτην. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ὅμως ἀπὸ 3 νοεμβρίου ἀπαντήσῃ αὐτοῦ ὁ ὑπουργὸς Κζαρτορίσκου, ἐπιθεβαίων τῷ Ἰψηλάντῃ τὴν μεγάλην τοῦ αὐτοκράτορος προθυμίαν «πρὸς πᾶν, ὅ,τι αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον τούτῳ», προεκάλει νέας ἄλ-

λας προτάσεις, δυνατὰς πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ καταλλήλους διὰ τὸ εἶναι τοῦ τόπου (α). Δεξιῶς δὲ ἡ πύλη, κεκυριευμένη τότε ὑπὸ τοῦ φόβου τῶν σχεδίων καὶ τῶν ἀπειλῶν τοῦ Ναπολέοντος, ἐπεκαλέσθη τὴν ἀνανέωσιν τῆς ῥωσικῆς συμμαχίας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τοῦ 1798, καὶ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐζήτησε περὶ τῶν προσφορῶν πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους μέσων. Ἐκ ταύτης δ' ὠφελουμένη τῆς περιστάσεως ἡ Ῥωσσία προέθετο, ὅπως σὺν τοῖς ἄλλοις προτείνῃ «καὶ τὴν μεταφορὰν δεκακισχιλίων ἢ δεκαπεντακισχιλίων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς εἰς τὸν Ἰστρον, λόγῳ ἵνα βοηθῇ πρὸς τὴν πύλιν πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Γάλλων ἐν περιπτώσει, πᾶσι ἢ ἐκτελέσωσιν εἰσβολὴν τινα εἰς τὰ κράτη αὐτῆς». Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀναγγέλλουσα τῇ Ἰψηλάντῃ κατὰ τὴν 31 δεκεμβρίου, προεκάλει τὴν κρίσιν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν συνδρομὴν ὑπισχεῖτο διὰ τῶν στρατευμάτων, ἐὰν παρεδέχετο ἡ πύλη τὴν εἰσόδον τούτων (δ).

Εἶδε τότε ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, ὅτι τὸ μυστικοσυμβούλιον Πετροπούλεως οὔτε ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν ἐπιδεξιότητα, δι' ἧς ἠναγκάσθη τὸ διδάνιον εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερομένας προτάσεις, οὔτε ἀπέβλεψεν εἰς αὐτὰς εὐθύτερον. Διὰ ταῦτα παρατηρήσας πρὸς τὸν ὑπουργόν, ὅτι τὸ βῆμα τῆς πύλης οὐδόλως ἐδείκνυε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς, ἵνα προστατευθῇ ὑπὸ ῥωσικοῦ στρατοῦ, ὑπέβαλε συγχρόνως τὰ κατ' αὐτὸν κατάλληλα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς παραχωρήσεως. Ἐπέμενε δὲ, γράφων τῇ 17 ἀπριλίου 1809, ἵνα γίνῃ κατ' ἀρχὰς χρῆσις πλαγίων μέσων, ὅπως μὴ ἐξυπνήσῃ ἡ δυσπιστία τῆς πύλης· ψηλαφήσῃ δὲ τὸ ἀνακτοβούλιον Πετροπούλεως τὴν γνώμην αὐτῆς, καὶ προπαρασκευάσῃ ταύτην εἰς τὴν μέλλουσαν πρὸς αὐτὸ ἐπίσημον κοινοποίησιν. «Τοιαύτας, προσέθετε, λαμβάνων τὰς προφυλάξεις, ὁ ὑπουργὸς δύναται παρουσιάσαι πρὸς εὐθέτω στιγμῇ τὴν αἴτησιν ἑαυτοῦ, ἀφίνων τῇ πύλῃ τὴν ἐκλογὴν ἢ τῆς παραδοχῆς ῥωσικῶν στρατευμάτων ἐν ταῖς ἡγεμονείαις, ἢ τοῦ ὁπληματισμοῦ τοπικοῦ στρατοῦ». Τὸ δεύτερον μέσον ἐθεώρει ὁ Ἰψηλάντης ὡς τὸ μόνον δεκτὸν γεννησόμενον ὑπὸ τῆς πύλης· ἡ δὲ Ῥωσσία, εἰ καὶ ἐθεώρει τοῦτο ὡς ζήτημα δευτερεύον, συνεφώνησεν ἐπὶ τέλους, καὶ καταλλήλους ἀπέστειλεν ὁδηγίας πρὸς τὸν Ἰταλίνσκην, διαπραγματευόμενον τότε μετὰ τῆς πύλης περὶ τινων μυστικῶν ἄρθρων, ἀποτελούντων τὴν συνέχειαν τῆς ἀνανεουμένης συνθήκης τοῦ 1798. Ἰδοὺ τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου περιεργότατον ἔγγραφον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Κζαρτορίσκη, πεμφθὲν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην.

«Ὁ κύριος Ἰταλίνσκις, τελειώσας τὴν διαπραγματεύσειν, δι' ἧς πεφορτισμένος ἦτο πρὸς ἀνανέωσιν τῆς ἀπὸ τοῦ 1798 συνθήκης περὶ συμμαχίας, ἐπασχολεῖται ἐπὶ μυστικῶν τινῶν ἄρθρων, ἀποτελούντων συνέχειαν τῆς συνθήκης ταύτης.

«Ἡ ὑμετέρα Ἰψηλότης πεπεισμένη, ὅπως ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ ἐνδιαφέρεται ἰδίως ὑπὲρ τοῦ προσώπου αὐτῆς καὶ τῆς ἡγεμονείας, ἣν καυθερνᾷ, οὐδόλως ἀγνοεῖ, ὅτι διὰ τῶν μυστικῶν τούτων ἄρθρων πρόκειται, ἵνα εἰσέλθῃ σῶμά τι τοῦ στρατοῦ ἡμῶν εἰς Βλαχίαν, προστατεύσῃ αὐτὴν κατὰ τῶν διηγεκῶν προσβολῶν τῶν γειτόνων στρατηγῶν Τούρκων. Παρατηρῶν τις τὴν ἀδυναμίαν, ἐν ἣ ἡ πύλη εὐρίσκεται, ὅπως θεραπεύσῃ τὸ κακὸν ἀφ' αὐτῆς, ἐπίστευεν ὥς, ὅτι ἡ, περὶ ἧς πρόκειται, πρότασις οὐδεμίαν παρ' αὐτῆς ἐτύγχανε δυσκολίαν. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἕτεροι λόγοι, γνωστότατοι ὑμῖν, Πρίγκιψ μου, ἀποτρέφοντες ὥς τῆς παραδοχῆς τῆς ῥήτρας ταύτης. Δι' αὐτοὺς ὁ κύριος Ἰταλίνσκις διετάγη, ἵνα παραιτηθῇ τούτου, ἐὰν παρατηρήσῃ τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπιτυχίας· οὐχὶ ὁμῶς πρὶν ἐπιμεῖν προηγουμένως, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, διὰ τὴν παραδοχὴν τῶν στρατευμάτων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου, ὅπως δώσῃ οὕτω πλείονα ἀξίαν εἰς τὴν παραίτησιν αὐτὴν, καὶ διευκολύνῃ τὴν ἐπιτυχίαν ἄλλου τινὸς σχεδίου, περὶ οὗ θέλω συνδιαλέγεσθαι μετ' ὑμῶν ἀκαταπαύστως, διότι ὀφείλω ὑμῖν τὴν πρώτην εἰδῆσαν τούτου.

«Ἐντεῦθεν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπουργὸς ἡμῶν ἐπεφορτίσθη, ἵνα ὑποστηρίξῃ, δι' ὧν ἂν ἴδῃ καταλλήλων μέσων, τὴν παρὰ τῆς ὑμετέρας Ἰψηλότητος γενησομένην πρότασιν περὶ παραχωρήσεως τοῦ σχηματισμοῦ σώματος ἐκ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Βλαχίας. Πιστεύω, ὅτι, ἐὰν ἡ πύλη ἀποφεύγῃ ἀπολύτως τὴν εἰς Βλαχίαν εἰσόδον τῶν στρατευμάτων ἡμῶν, ἀδύνατος τοῦλάχιστον θέλει εἶσθαι αὐτῇ ἡ ὁρμησις τῆς παραδοχῆς τοῦ μέτρου, ὑπὲρ κρίνομεν ἀναπληρῶσιν πῶς αὐτά.

«Τοῦ σώματος, περὶ οὗ πρόκειται, ἀπαιτεῖται, ὅσον τὸ δυνατόν, διοργανώσις εὐρωπαϊκὴ, ὅπως φοβίσῃ τοὺς ταραχαιοὺς γείτονας ὑμῶν. Πιστεύω, ὅτι ἐλλείπετε τῶν μέσων πρὸς τὴν τοιαύτην διοργανώσιν ἢ ἀνευ ξένης συνδρομῆς, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἡδυνάτο τις ἀποστέλλαι κρύφα ἀξιωματικούς τινας τῆς ἐμπιστοσύνης ὑμῶν. Ἰπάρχουσι προσέτι πολλοὶ τοιούτοι ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπηρετήσαντες ἐν τῷ

στρατῶ ἡμῶν καὶ λαβόντες τὴν ἀδειαν αὐτῶν. Μέρους τῶν ἀξιωματικῶν τούτων εὐρίσκεται ἐν Ρωσσίᾳ, ἄλλοι εἰσὶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, τῇ Ἀρχιπελάγει, τῇ Κερκύρᾳ καὶ καθεξῆς. Τοὺς πρώτους δυνάμεθα ἀποστέλλαι προχείρως, ὅπως λάβωσι μέρος παρ' ὑμῖν, εἰ καὶ κινήσουσιν παρ' αὐτῶν, ἀμα μάθωσι τι περὶ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ· τοὺς ἄλλους, νομίζω, ἐλκύετε παρ' ὑμῖν δι' ἀλληλογραφίας. Φαίνεται μοι, ὅτι, ἔνεκα τῆς πτωχῆς ἤδη καταστάσεως τῆς Βλαχίας, θέλουσιν εἶσθαι θαυμάσια αἱ κατ' ἀνάγκην γενησόμεναι δαπάναι διὰ τὴν ἐλευσιν τούτων.

«Παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα, ἵνα εὐαρεστηθεῖσα κοινοποιήσῃ πρὸς ἐμὲ τὰς σκέψεις αὐτῆς περὶ τοῦ τῆς μορφώσεως καὶ διοργανώσεως τῶν σωμάτων αὐτῶν τοῦ στρατοῦ, περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν προχωρήσομεν μετὰ τῆς δυνατῆς μυστικότητος καὶ ἐτοιμότητος, περὶ τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐν γένει περὶ παντὸς, ὅπερ ἴδῃ κατάλληλον καὶ συντείνον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἡμῶν. Ἐπίσης χαρήσομαι, ἐὰν νομίζετε, Πρίγκιψ μου, ὅτι τὰ μέσα τῆς Βλαχίας, ἐνούμενα μετὰ τῆς χρηματικῆς ἀναλογίας τῆς Μολδαβίας, ἐπαρκέσουσι πρὸς ἐξόπλισιν καὶ συντήρησιν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, καὶ ὅπως ἐν ἐναντίᾳ περιστάσει ἔσεται τὸ ἐλλείπον, ὅπερ ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ἐτοιμῶς ἀναλαμβάνει συνεπεῖα τῆς μερίμνης αὐτοῦ περὶ παντὸς, ὅ,τι ἀφορᾷ ὑμᾶς.

Ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ χρηματικῆς χορηγίας ἐξηγήσεων τοῦ Ρώσου ὑπουργοῦ εἶδεν ὁ Ἰψηλάντης, ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ πύλη συγκατετίθετο ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ προτάσει, τὸ ἀνακτοβούλμον Πετροπούλεως διανοεῖτο, ὅπως ἐπιφυλαχθῇ τὰ μέσα τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τῶν ἡγεμονειῶν, ὡς προσφερόμενον εἰς τὴν διατήρησιν αὐτοῦ. Ἐζήτει μὲν τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐφικτὴν ὑλικὴν συνδρομὴν τῆς Ρωσσίας μέχρι τινὸς καιροῦ, ἀπέρρευεν ὁμῶς πᾶσαν περίστασιν, μεταβάλλουσαν τούτον εἰς ἀπλὸν ὄργανον συμφερόντων ξένων, καθ' ὅσον ἐσκόπει καὶ ἀπολύτως εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπ' εὐθείας. Ἐντεῦθεν δὲ ὑπολογισάμενος οὕτως, ὥστε ἡ τοιαύτη συνδρομὴ τῆς Ρωσσίας περιττὴ καταστῇ, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν ὑπουργὸν Κζαρτορίσκην τῇ 8 ἰουνίου, ὡς ἀκολούθως.

«Πρίγκιψ μου. Ἐπειὶ ὁ κύριος Ἰταλίνσκις, ὅστις ἐπὶ τῇ 28 Ἰουλίου ἐπέστειλεν τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἐτιμῶσα με ἔγραψεν ἡ Υ. Υ. τῇ 28 Ἰουλίου, ἀμέσως ἔγραψα πρὸς τὸν Πρίγκιπα πατέρα μου, ὅπως συμβε-

»βάση τὰ βήματα αὐτοῦ πρὸς τὰ τοῦ κυρίου Ἰταλίνσκη κατὰ τὴν διαπραγμάτευσιν. Αἱ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τοῦτον ὁδηγαί τῆς Γ. Γ. ἀναμνηστικῶς εἰσὶν ἐπίσης σαφεῖς, ὡς ἡ ἐπιστολή, ἣν πρὸ μικροῦ ἔλαβον, καὶ οὐδεμίαν ἀφίνουσιν ἀφορμὴν πρὸς ἀποτυχίαν. Τοιαύτην τοῦλάχιστον ἔχω τὴν πεποίθησιν ἐκ μακρᾶς πείρας περὶ τῶν ἀποτελεσματικῶν παρὰ τῷ διδανίῳ μέσων. Ὁ κύριος Ἰταλίνσκης ἀναπτύσσων ὅλην αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα, πληθύν ἔχων λόγων στρατευόντων ὑπὲρ νεαυτοῦ, καὶ μάλιστα τὰς αὐθεντικῶς συνομολογηθείσας ὑποχρεώσεις τῆς Α. Α. Μ. ἐπὶ τῇ προστασίᾳ τῶν Ἡγεμονειῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Πιστεύω, ὅτι εἰς τοιοῦτον ὕψος οὐδεμίαν τὸ διδάνιον τομῇσει ἀρνήσιν...

«Ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, ἃς ἡ Γ. Γ. ζητεῖ παρ' ἐμοῦ, λέγω, ὅτι τὰ σχηματισθόμενα στρατιωτικὰ σώματα ἀφομοιωθῶσιν, κατὰ τὸ δυνατὸν, τῷ σχηματισμῷ, τῷ ἐξοπλισμῷ καὶ τῇ πειθαρχίᾳ πρὸς τὸν ῥωσικὸν στρατόν. Ὀκτακισχίλιοι δὲ ἄνδρες διὰ τὸ πεζικόν, δισχίλιοι ἵππεις καὶ τετρακίσιοι τηλεβολίσται διὰ τὴν ὑπηρεσίαν εἰκοσι τηλεβόλων τῶν ταγμάτων καὶ δέκα διαθεσίμων, ἤθελον εἶσθαι κατάλληλος ἀναλογία. ἔχω χιλίους πεντακσίους στρατιώτας, καλουμένους »Πανδούρους, συνεβίσαντας ἤδη εἰς εἶδος τι πειθαρχίας καὶ ἐξοικειωθέντας πρὸς τὸν πόλεμον, διότι ἐπολέμησαν πολλάκις κατὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Παζβάντογλου· προσέτι χιλίους ἄνδρας ἐπασχολουμένους κατὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς μεγάλας ὁδοὺς πρὸς διαφύλαξιν τῆς δημοσίας τάξεως· προσέτι χιλίους ἵππεις, χριστιανούς Ἀλβανούς, καὶ τεσσαράκοντα περίπου τηλεβολιστάς. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι προμηθεύονται ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ὅπλα, ἄνόμοια κατὰ τὴν ὁλκὴν, οὐδ' ἔχουσι ξίφη, ἀλλὰ μόνον πυροβόλια [πιστόλια] καὶ μαχαίρας [γιαταγάνια]. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ἡ φροντίς περὶ ὀπλίσεως καὶ ἱπποσκευῆς πλήρους.

«Ἐν τῷ λαῷ τοῦ τόπου τούτου εὐκόλως εὗρίσκω τὰ μέσα τῆς τελείας διατηρήσεως τοῦ σώματος αὐτοῦ τῶν δεκακισχιλίων ἀνδρῶν· ἀλλὰ κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς συστάσεως τούτου καθίσταται ἀναγκαία ἡ ὑδραία τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, ἵνα διέλθωσιν, ὡς λειποτάκται, Ῥῶσοι στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοί, χρησιμεύοντες ὡς τύποι καὶ ὁδηγοί. »Περὶ τοῦ μισθοῦ θεωρῶ δικαίαν αὐξήσιν τινα τοῦ συνήθους, μεχρὶς ἢ μωρφωθῶσιν ἐν τῇ πειθαρχίᾳ.

«Διὰ τὰ ὑπάρχοντα στρατεύματά μου ἀπαιτεῖται δαπάνη τριακοσίων χιλιάδων γροσίων κατ' ἔτος· ἐπίσης δαπανῶνται διακόσια χιλιάδες περίπου εἰς ἓν εἶδος στρατεύματος ἀχρήστου ὅλως, τοὺς λεγομέ-

νους Σλουζιτόρους· τὸ ὅλον πεντακόσια χιλιάδες γροσίων. Ἡ Ἡγεμονεία δύναται παρέχειν τὸ διπλοῦν, καὶ κερδαίνει ἐκ τούτου, ἀπαλλασσομένη ἀπαιτήσεων, ἀρπαγῶν καὶ τοιούτων. Ἰδοὺ ἄρα ἐν ἑκατομμύριον γροσίων, καὶ οὐδὲν ἄλλο λείπεται, ἢ ὅπως γνωρίσωμεν, ὅτι χρηγήση ἡ Μολδαυία, καὶ ὑπολογίσωμεν οὕτω τὴν συμπλήρωσιν, ἣν θέλωμεν ἐλπίζειν ἀπὸ τῆς ἀπεριόριστου γενναιότητος τῆς Α. Α. Μ.» (α).

Ἐφ' ὅσον ἤξανον τὰ διδόμενα προσεχοῦς πολέμου μετὰ τῆς Γαλλίας, ἡλαττοῦτο δὲ ἡ ἐλπίς τῆς εἰς τὰς Ἡγεμονείας εἰσόδου ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὑπεχώρει εἰς τὴν γνώμην τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου. Ἐντεῦθεν ἐγράφη αὐτῷ ἐκ τῆς Πετροπόλεως, ὅτι, ἐάν μὴ ὑποχωρήσῃ προσεχῶς ἡ πύλη, πραγματοποιήσας τὰς γενομένας ταύτης προτάσεις, πέμψουσι λαθραίως ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τετρακισχιλίας λόγγας καὶ λειποτάκτας πρὸς διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ αὐτῷ δὲ τῷ σκοπῷ διετάγη ὁ γενικὸς ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις πρόξενος Βολκονωφ, ἵνα ἔχῃ ἐτοιμοὺς τοὺς ἐν Μολδαυίᾳ Ῥώσσους λειποτάκτας καὶ ἀποστείλῃ τούτους εἰς Βουκουρέστιον. Εἰδοποιήθη συγχρόνως καὶ ὁ Ἰψηλάντης, ὅπως συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ καταλλήλοτέρου τρόπου πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μέτρου τούτου, καὶ ἀνετίθετο αὐτῷ ἡ ἀνύποπτος παρὰ τοῖς Τούρκοις μεταφορὰ τῶν ὅπλων (β).

Τῇ 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Βολκονωφ εἰδοποίησε τῷ Ἰψηλάντῃ περὶ τῶν διαταγῶν, ἃς ἔλαβε παρὰ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν καταγραφὴν τῶν λειποτακτῶν, καὶ ἐζήτησε τὰ μέσα, ὅπως διαβιβάσῃ αὐτῷ μυστικῶς τὰ ὑποσχεθέντα ὅπλα. Ἀλλ' ἡ καλὴ αὕτη θέλησις ὑπῆρξεν ἀτελεσφόρητος. Ἡ μὲν πύλη, ἀφ' οὗ συνεφώνησεν ἐπὶ τῇ ἀνανεώσει ὅλων τῶν ῥητρῶν τῆς ἀπὸ τοῦ 1798 συνθήκης, ἐπέμενε πάντοτε ἀπωθοῦσα τὰ πρόσθετα ἄρθρα· ἡ δὲ Ῥωσσία ἐπειγομένη, ὅπως τελειώσῃ τὴν διαπραγμάτευσιν ἕνεκα τῶν ἐπικειμένων ἐχθροπραξιῶν μετὰ τὴν Αὐστρίαν καὶ Γαλλίαν, διέταξε κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν αὐτῆς, ἵνα παραιτηθῇ τῶν ἀφορώντων τὰς Ἡγεμονείας ἄρθρων 3ου καὶ 8ου καὶ ἀνευ αὐτῶν ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην. Διαβιβάξουσα δὲ τῇ 3 νοεμβρίου ἀντίγραφον τῆς συνθήκης ταύτης πρὸς τὸν Ἰψηλάντην διὰ τοῦ Βιανέφσκη, μέλους τοῦ ἀνακτορικοῦ συμβουλίου, καὶ δικαιολογουμένη διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτὴν, ὑπισχέτο, ὅτι ἐπανέλθουσα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν παραλειφθέντων ἄρθρων κατὰ τὴν πρώτην εὐνοϊκὴν περίστασιν (γ).

Τὰ συμβάντα παρέσχον τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ταχύτερον, ἢ ὡς προ-

εἶδε τὸ μυστικοσυμβούλιον Περτρουπόλεως. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Αὐστ-
 τερλὶτς ἡ Ῥωσσία ἐπείγομένη, ἵνα ἐπανακτήσῃ δι' ἰσχυρᾶς τινας πράξεις
 τὴν ῥίζικῶς κλονισθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πίστιν ἑαυτῆς, ἀνασυ-
 χοῦσα δὲ καὶ ἄλλως περὶ τῆς θέσεως, ἣν ἐπεφύλασσαν τὰ πράγματα.
 αὐτὰ τῇ Γαλλίᾳ, διεβίβασεν εἰς τὸ διβάνιον διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει πρέσβευος αὐτῆς διακοίνωσιν ζητοῦσα, ὅπως ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλα-
 χίας, περιβληθὴ διὰ τῆς ἀναγκαίας ἀξουσίας πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ τόπου.
 «Εἰς συμπλήρωσιν τῶν διακοινώσεών μου, ἔγραφεν ὁ Ἰταλίνσκης, διά-
 νηλῶ πρὸς τὴν Γ. Πύλιν, ὅτι ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ἐπεδοκίμασεν
 «ἐντελῶς τὸ παρὰ τοῦ ὑποφαινόμενου γεγόμενον τῇ 18 (30) δεκεμβρίου
 «βῆμα. Προχωρῶν τότε μετὰ τῆς Α. Γ. τοῦ Μεγάλου Βεζύρου εἰς τὴν
 «ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς περὶ συμμαχίας συνθήκης, ἐνεχεί-
 «ρησα αὐτῷ διακοίνωσιν, δι' ἧς κατηγγέλλετο ἡ διαγωγὴ τῶν ῥαδιούρ-
 «γων, ὧν αἱ προσπάθειαι τείνουσι τόσῳ σκανδαλωδῶς, ἵνα ὠθήσωσι
 «τὴν Γ. Πύλιν εἰς τὴν παράβασιν τῶν περὶ Βλαχίας καὶ Μολδαβίας
 «συμφωνιῶν καὶ τῆς διαρκείας τῆς διοικήσεως τῶν Γοσποδάρων. Συνε-
 «πῶς ἡ Α. Α. Μεγαλειότης διέταξε τὸν ὑποφαινόμενον, ἵνα ἀνανεώσῃ
 «παρὰ τῇ Γ. Πύλιν τὰς διαδηλώσεις, ἃς περιείχεν ἡ ἀπὸ 18 (30) δεκεμ-
 «βρίου διακοίνωσις, καὶ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ὑπουργείου, ἵνα
 «καταστειλῇ πάσας τὰς περιπλοκάς ταύτας, ὡς δυναμένας καὶ ἐν τῷ
 «μελλοντι ἔχειν τὴν αὐτὴν τάσιν, καὶ ταυτοχρόνως λάβῃ τὰ κατάλ-
 «ηλα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἡσυχίας τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν μέτρα. Ὁ
 «ὑποφαινόμενος προστίθησι κατὰ χρέος, ὅτι ἐπεθύμει, ἵνα γνωρίσῃ τὴν
 «φύσιν τῶν διαταγῶν καὶ ὁδηγιῶν, τῶν ἀπευθυνθησομένων πρὸς τὸν
 «Γοσποδάρων Ἰψηλάντην ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει, καὶ ἴδῃ, ἐὰν ἡ Γ.
 «Πύλη παρέσχεν αὐτῷ καλὸν οἶονδὴ τινα τρόπον τὰ μέσα, ὅπως συμ-
 «πράξῃ εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐπαρχίας, καὶ καταστήσῃ σεβαστὴν παρὰ
 «τῷ Πασσᾷ τοῦ Βιδινίου, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰστρου
 «ἀξιωματικοῖς καὶ ὑπαλλήλοις, τὴν θέλησιν τοῦ Ἰψηλοτάτου Σουλτάνου
 «Σελήμ. Πρόκειται δ' ἐπίσης ἀναγκαῖον ἅμα καὶ κατεπεῖγον, ὅπως τὸ
 «ὀθωμανικὸν ὑπουργεῖον διὰ φερμανίου γνωστοποιήσῃ πρὸς πάντας
 «αὐτοῦ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ὑπαλλήλους, τοὺς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ
 «Ἰστρου, ὅτι ὁ θετικὸς καὶ ἀκριβὴς αὐτοῦ σκοπὸς καὶ ἡ ἐκπεφρασμένη
 «θέλησις τοῦ Ἰψηλοτάτου Σουλτάνου Σελήμ ἐστὶν ἡ μὴ διαταραχὴ τῆς
 «ἡσυχίας τῆς Βλαχίας· ἐκτίσῃ δ' ὁμοίως ἐν τῷ φερμανίῳ αὐτῷ, ὅτι ὁ
 «Γοσποδάρων ἐλάβε συγχρόνως τὰς ἀκριβεστέρους ὡς πρὸς τοῦτο παραγί-

«ηγελίας. Καθ' ἣν στιγμὴν εὐρίσκεται τὸ πᾶν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῶν ὀχ-
 «θῶν τοῦ Ἰστρου, ἀναπόφευκτον ἔπεται τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς πύλης, καὶ
 «ὁ ὑποφαινόμενος ὀφείλει κατὰ τε τὴν ἐννοιαν καὶ τὸ κείμενον τῶν ὁδη-
 «γιῶν αὐτοῦ, ἵνα ἐπιμείνῃ ἐπὶ τῆς ἀμέσου ἐφαρμογῆς τούτου.

«Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἐπὶ τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης γενο-
 «μένη ἀπόπειρα. Ἀτυχεστέρα ὅμως τῶν προηγηθειῶν, κατέληξεν εἰς τὴν
 «ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀποπομπὴν ἀνωτέρων τινῶν ὑπαλλήλων Τούρκων, εἰς
 «τοῦ Μαχμούτ ἐφφένδου καὶ ἄλλων, ἐγνωσμένων ἐπὶ συμπαθείᾳ πρὸς
 «τὴν Ῥωσικὴν συμμαχίαν. Ἡ νέα ἀποτυχία διήγειρε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ
 «Περτρουπόλει ζωηρὰν δυσαρέσκειαν κατὰ τοῦ Ἰταλίνσκη, οὗ τὴν ἀντικα-
 «τάστασιν ἤθελον ἤδη ὡς τινα ἱκανοποιήσιν καὶ ἀνάγκην πολιτικὴν διά-
 «φοροι τῶν ἰσχυρῶν Ῥώσων, παρεμβάλλοντες πρὸς τοῦτο συνεργόν καὶ
 «τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην, δι' ἣν ἔχαιρεν ὑπόληψιν καὶ βαρύτητα
 «λόγου παρὰ τῷ αὐτοκράτορι (α).

«Ἐξακολουθούσων ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν διαπραγματεύσεων, ὧν
 «πρὸ μικροῦ εἶδομεν τὰς κυριωτέρας φάσεις, ἡ ταραχὴ ἤρξατο διαδιδε-
 «σθαι μετὰ τῶν παροχθίων τῷ Ἰστρῷ σλαβικῶν λαῶν. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
 «τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἦλθεν εἰς σχέσεις
 «μετὰ τοῦ μητροπολίτου τῆς Λευκοπόλεως καὶ ἀκόλουθως μετὰ τῶν κυριω-
 «τέρων ἀρχηγῶν τῶν Σέρβων. Αἱ ἐπιτυχίαι κατὰ τοῦ Παζιβάντογλου,
 «οὗτος αἱ συμμορίαὶ ἐλεηλάτουν συνεχῶς τὴν Σερβίαν, ἐγοήτευσαν
 «ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν πολεμικὸν ἐκείνον λαόν· ἡ δὲ εὐεργετικὴ κυβέρνησις
 «τούτου, καταστήσασα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εὐδαίμονα καὶ ἀσφαλὴ τὴν Βλα-
 «χίαν, ἀπετέλεσε φυσικῶς, ὅπως θεωρῆται οὗτος παρὰ τῶν Σέρβων ὡς ὁ
 «ἱκανώτερος, ἵνα χορηγήσῃ αὐτοῖς ἀγαθὰ ἀνάλογα, πρὸς ὅσα ἀπελάμβαν-
 «ον οἱ Βλάχοι. Ἐκτοτε παρεδόθησαν οἱ Σέρβοι εἰς τὰς συμβουλάς τού-
 «του, καὶ ἀείποτε ἐδείχθησαν ἑτοίμοι βοηθοὶ ὅλων τῶν σκοπῶν αὐτοῦ,
 «ὡς πεπεισμένοι, ὅτι ἐκεῖ ἐκείτο καὶ ἡ ἐξασφάλις τῆς ἰδίας αὐτῶν εἰ-
 «μαρμένης.

«Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἔκτακτος πορεία τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Σερβίας.
 «Ἡ ἐπαρχία αὕτη κατεπίεζτο σκληρῶς ὑπὸ τῶν «δαήδων», ἀρχηγῶν
 «τῶν Γενιτσάρων, ὧν αἱ βιαιοπραγίαι καὶ αἱ παράνομοι φορολογίαι
 «οὐδ' αὐτῶν ἐφείδοντο τῶν μετρίων Τούρκων, καλουμένων σιπαχίδων καὶ
 «ἐκπλαῖ ἐγκατεστημένων ἐν τῷ τόπῳ. Ἀφ' ἐνὸς λοιπὸν οἱ σιπαχίδαι
 «συνεννοηθέντες διεβίβασαν τὰ παράπονα αὐτῶν εἰς Κωνσταντινουπόλιν·
 «καὶ ἀφ' ἐτέρου οἱ κνέζοι, συνελθόντες ἐν τινὶ μοναστηρίῳ, ὑπέγραψαν

ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτάνον, ἐν ᾗ ἐκθέτοντες τὴν ἐλεεινὴν ἐκ τῶν δαῖδων κατάστασιν ἑαυτῶν, προσέθετον: «Ἐὰν ὑπάρχῃς ἐτι κυρίαρχος ἡμῶν, ἔλθε καὶ σῶσον ἡμᾶς ἐκ τῶν βαρβάρων καταπιεστών».

Ὁ ἡγεμὼν Ἰψηλάντης ἐπεφορτίσθη τὴν ἀποστολὴν καὶ ὑποστήριξεν τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς συμφώνως μετὰ τῶν πρέσβειων τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας. Τοῦτο δὲ πράττων, πρέτεινε συνάμα, ὅτι ὁ ἴδιος καταβάλλει τοὺς δαῖδας, ἐὰν ἐπιφορτισθῇ παρὰ τῆς πόλης. Τῆς τοιαύτης προσφορᾶς ἡ παραδοχὴ ἐθεωρήθη δυνατὴ, ἐὰν τις κρίνῃ ἐκ τοῦ φημινοῦ, ὅπερ ἔγραψε πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Γενιτσάρων ἡ πόλις ἀπειλοῦσα, ὅτι, ἐὰν μὴ διορθωθῶσι τοῦ λοιποῦ οὗτοι, πολεμήσει τοὺς πιστοὺς τούτους οὐχὶ διὰ τῶν πιστῶν Τούρκων, ἀλλὰ διὰ στρατιωτῶν ἄλλου ἔθνους καὶ διαφόρου θρησκείας.

Οἱ δαῖδαι εἰδοποιήθησαν περὶ πάντων, καὶ, ὅπως ἐμποδίσωσι πᾶν νέον παράπονον καὶ πᾶσαν ἀντίστασιν ἐν τῇ πόλει, ἐξηράνισαν πλείστους ἐκ τῶν ὑπόληψιν καὶ ἐπιβρόχην ἐχόντων. Τὸ σκληρὸν αὐτὸ σῆμα τῶν καταδιώξεων καὶ τῶν αἱματηρῶν σκηνῶν, ἀρξάμενον ἐντὸς τοῦ ἰανουαρίου τοῦ 1804, διήγειρε τὴν ἀντίδρασιν τῶν Σέρβων, ὀπλισθέντων, καὶ αὐτῶν τῶν σιπαχίδων. Οἱ σιπαχίδαι, εἰ καὶ μὴ ἔλαβον λίαν ἐνεργητικὸν μέρος ἐν τῇ ἐπαναστάσει, οὐχ ἥττον ὑπῆρξαν πολυτίμον στήριγμα κατ' ἀρχάς, καθόσον ἡ διαγωγὴ τούτων τῶν πιστῶν Τούρκων ἐδικαιολογεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς πόλης τὴν τῶν ἀπίστων χριστιανῶν Σέρβων. Ἦτο φόβος, μὴ αἱ δαῖδαι βοηθοῦμενοι παρὰ τοῦ Παζιζάντογλου καὶ τῶν κρισταλίδων, θριαμβεύσωσι κατὰ τῆς ἀντιστάσεως τῶν Σέρβων, κακῶς ὀπλισμένων καὶ ἐντελῶς πυροβολικοῦ ἐστειρημένων. Ἐκ τούτου ὁ Ἰψηλάντης διεδίδασκεν αὐτοῖς ὅπλα, ἐφόδια καὶ δύο τηλεβόλα· συγχρόνως ἠγόρευεν ὑπὲρ τῆς υποθέσεως τούτων γράφων εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ, εἰ μὴ ἐπέτυχε τῆς ἀποστολῆς, ἥς ἐπεθύμει, τοῦλάχιστον κατάρθρωσεν, ὅπως ἀναδεχθῇ αὐτὴ ἡ πόλις τὸν πόλεμον κατὰ τῶν δαῖδων. Διετάγη ἐντεῦθεν ὁ Βεκήρ πασσᾶς τῆς Βοσνίας, ἵνα κινήθῃ μετ' ὅλων αὐτοῦ τῶν δυνάμεων, καὶ ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην ἐν Σερβίᾳ, ἐξολοθρεύων τοὺς δαῖδας». Ἀλλὰ, χάρις εἰς τὰς συνδρομὰς καὶ τὰς ἐνθαρρύνσεις, ἃς ἔλαβον οἱ ἄνδρες Σέρβοι, νενικημένους ἤδη εἶχον τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν δαῖδας πρὸ τῆς ἀφίξεώς τοῦ Βεκήρ πασσᾶ. Μετὰ ἀγῶνα δὲ τετράμηνον κέραι ἐμενον τοῦ πλείστου μέρους τῆς χώρας αὐτῶν καὶ πολλῶν ὅπλων· καὶ ὑπερήφανοι διὰ τὴν πρῶτην ἐπιτυχίαν, διοργανωθέντες στρατιωτικῶς, συνέλαβον καὶ αὐτὸν

τὸν περὶ ἀνεξαρτησίας πόθον. Οὕτως ἀνεπτύσσετο τὸ σχέδιον τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου. Ἡ ἐξασθένεις τῶν πασσᾶδων τοῦ Ἰτρου, ἡ εὐδαιμονία τῆς Βλαχίας, ἡ πρώτη ἐπιτυχία τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σέρβων, ἠύξανον τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ ὑπόληψιν, εἰς ἣν ὑπέκρινον καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι τούτου.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Γαλλίας στρατηγὸς Βρούν, ἀνακληθεὶς τότε εἰς Παρισίους, διετάγη, ἵνα διαβῇ ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἴδῃ τὸν ἡγεμόνα Ἰψηλάντην. Αἱ προκαταλήψεις, ἃς εἶχεν οὗτος κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴν αὐτοῦ ἐνεκ τῶν διατρεξάντων πρὸς τὴν σύστασιν τῆς τριπλῆς συμμαχίας, διεσκεδάσθησαν ὁλοκλήρως μετὰ τινος συνδιαλέξεως. Ὁ γενναῖος καὶ εὐλαβὴς στρατηγὸς ἀπέδωκεν ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸν Ναπολέοντα πλήρη δικαιοσύνην «εἰς τὰ ἐξοχα προτερήματα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, καὶ ἀνεγνώρισεν αὐτῷ ὑπὲρ πάντας, οὓς εἶδεν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἀδιαφιλονεικητὴν ὑπεροχὴν νοημοσύνης καὶ μεγαλεπήδου πνεύματος». Ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης συγκατένευε δι' ἀτομικὴν φιλοδοξίαν, ὅπως μεταβάλῃ πορείαν ἐναντίον ἐκείνης, ἣν ἐθεώρει ὡς μᾶλλον εὐθείαν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, τὰ πράγματα ἐν τῇ ἀνατολῇ ἄλλην μορφήν ἐλάβανον. Ἀλλ' ἡ ὑπόληψις, ἡ πίστις, ἡ δύναμις ἦσαν δι' αὐτὸν μέγα μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ σκοπός. Ἐὰν δὲ ὁ στρατηγὸς Βρούν τοιαύτην πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς Γαλλίας ἔκαμε παράστασιν περὶ τοῦ πολιτικοῦ δόγματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρός τούτου, παραιτούμενος τῶν ἀγόνων ἐγκωμίων, μετὰ βεβαιότητος τότε ἐχρησόμενος κατορθόνων συνεννόησιν τινα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ναπολέοντος.

Ἡ Ρωσσία ἠκολούθησε μακρόθεν τὰ ἐν Σερβίᾳ συμβάντα. Ἡ ἐπιβροχή, ἣν ἔχαιρεν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἐγέννησε παρὰ τοῖς Σέρβοις τὴν ἰδέαν, ὅπως ἐπικλεσθῶσι τὴν προστασίαν ταύτης, καὶ συνέλευσις τῶν ἀρχηγῶν συνεκαλέσθη, ἵνα ἀποφανθῇ περὶ τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ζητήματος. Ἐκεῖνος, πρὸς ὃν ἀπεδίδετο ὁ πρῶτος βαθμὸς, ὁ Καρὰ-Γιώργης, γνωστὸς ὡς ρυθμίζων τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰψηλάντου, ἐνίστατο κατὰ τῆς ἐπικλήσεως τῆς ρωσικῆς προστασίας· μειονοφρονῶν δὲ προσεπάθησεν, ἵνα καταστήσῃ προτιμητέαν ἀντὶ τῆς ρωσικῆς τὴν ἀβλαβὴ τότε θεωρουμένην προστασίαν τῆς Αὐστρίας· ἀπεφαίσθη ὁμοῦς ἡ ταυτόχρονα αἴτησις τῆς προστασίας καὶ τῶν δύο αὐτῶν, τρεῖς δ' ἀγατηρῶσται ἀνεχώρησαν εἰς Πετρούπολιν κατὰ τὸν αὐγουστον.

Ὁ Ἰψηλάντης εἰδοποιήτεν ἐσπευσμένως τὴν πόλιν περὶ τῶν διατρε-

χόντων. Πληροφορίων δὲ, καθ' ἃ εἶχε διδόμενα, ὅτι οἱ Σέρβοι ὑποστή-
ριχθήσονται παρὰ τῆς Ρωσσίας δι' ὅλας αὐτῶν τὰς γεννητομένας πρὸς
τὴν πύλιν αἰτήσεις, ὡς μόνον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ξένης αὐτῆς ἐπεμβά-
σεως προσέτινε μέσον τὰς ἀνθορμήτους παραχωρήσεις. Ἀλλὰ συγχρόνως
ὑπεστήριζεν ἀφ' ἑτέρου καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους εἰς Πετρούπολιν, ὅτε τὸ
ἀνακτοδοῦλον ταύτης, ἐλάχιστα γινώσκον τὴν κατάστασιν τῶν πραγ-
μάτων, καὶ ἀγνοοῦν, εἰς ποῖα ἡδύνατο προσελθεῖν μέτρα, ὅπως κατα-
στήσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀξίας προσοχῆς τὰς αἰτήσεις τῶν Σέρβων,
ἐπεκαλέσθη τὴν γνώμην τοῦ Ἰψηλάντου διὰ τοῦ ἀπὸ 3 νοεμβρίου 1804
ἐπιστήμου ἐγγράφου (α). Τότε δὲ αὗτος ἐπαριθμήσας τὰ προνόμια, ἅπερ
ἐπεθύμει ἰδεῖν παραχωρούμενα τοῖς Σέρβοις, ἐγνωμοδότησε:

1^{ον}. Ὅπως καταστή ἡ Σερβία ἡγεμονεῖα μετὰ προνομίων ἀναλόγων
πρὸς τὰ τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.

2^{ον}. Ὅπως ἐκλέγῃ ἡ ἰδία τὸν κυβερνήτην αὐτῆς ἡγεμόνα.

3^{ον}. Ὅπως πληρόνῃ ἓνα μόνον φόρον ἐτήσιον, ἀντικαθιστῶντα πάν-
τας τοὺς ἄλλους.

4^{ον}. Ὅπως παρέχῃ ὑποχρεωτικῶς τῇ πύλιν σῶμα στρατιωτικὸν ἐν
περίπτώσει πολέμου καὶ

5^{ον}. Ὅπως ἀπαλλαγῇ ὅλης τῆς καθυστερούσης πληρωμῆς τῶν φόρων.
Ἐπὶ τοιούτοις ἀκριβῶς ὅροις ὑποσχέθη ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος πρὸς
τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας τὴν ὑποστήριξιν τῶν αἰτήσεων αὐτῆς.
Καθ' ἣν δ' οὗτοι ἀνεχώρουν στιγμὴν ἐκ τῆς Πετρούπολεως, ὁ ὑπουργὸς
τῶν ἐξωτερικῶν διεβίβασε τῇ 16 ἰανουαρίου 1805 πρὸς τὸν Ἰψηλάν-
την ἀντίγραφον τῶν ὑπὸ τοιαύτην ἔννοϊαν πεμφθεισῶν ὑδαγιῶν πρὸς
τὸν Ἰταλίνσκην (β).

Ἐν τούτοις δὲ αἱ ὑποθέσεις τῶν Σέρβων ἔλαβον ἐν Κωνσταντινουπόλει
φάσιν τοιαύτην, οἷα οὐδεμίαν ἐδίδεν ἤδη χώραν εἰς βήματα τῆς Ρωσ-
σίας. Ἡ πύλη ἀναγνωρίσασα τὴν ἀρχὴν τῆς νομιμότητος τῶν εὐχῶν τῆς
Σερβίας, ἐπεφόρτισε τὸν ἡγεμόνα Ἰψηλάντην, ἵνα προσκαλέσῃ τοὺς ἀρ-
χήγους ταύτης εἰς συνέλευσιν, διατυπώσουσαν τὰς αἰτήσεις αὐτῶν (γ).
Αὕτη συνεκροτήθη ἐν Ὁστρουχνίτση κατὰ τὸν μῆνα ἀπρίλιον. Ὁ Ἰψη-
λάντης ἀντιπροσωπεύθη δι' ἀπεσταλμένου, καὶ, διατυπωθεῖσάν τῶν αἰ-
τητέων παραχωρήσεων, ἐνεχείρησε διαβατήριον εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους
τοὺς ἐπιφορτισθέντας, ἵνα φέρωσι ταύτας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Συνέ-
στησε δὲ συγχρόνως αὐτοὺς εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ἐπιτετραμμένου αὐτοῦ
(καπουκεχαγιά), παρ' ἧς καὶ κατήκταν, ἐφ' ὅσον διέμειναν χρόνον ἐν

Κωνσταντινουπόλει. Ταύτην δὲ τὴν πορείαν τῶν ὑποθέσεων τῆς Σερβίας
πληροφορηθεὶς ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Ρωσσίας, ἔγραψε τῇ
1 ἰουνίου πρὸς τὸν Ἰψηλάντην: «Οὐδόλως ἐξεπλάγην διὰ τὴν φροντίδα,
» ἣν ἡ Ἰ. Ἰ. ἔλαβε πρὸς ὁδηγίαν καὶ σύστασιν τῶν Σέρβων ἀπεσταλμέ-
νων, διότι πέπεισμαι, ὅτι ὁ ἀληθὲς ἔρωσ, ὁ ἐμπνέων αὐτὴν πρὸς τὸ
» καλὸν, οὐδέποτε κινήσει ταύτην εἰς ἄλλα, ἢ εἰς διαγωγὴν τῶσπ εὐ-
» γενῇ, ὅσω καὶ λεπτήν».

Καὶ περὶ μὲν τῶν αἰτήσεων τῆς Σερβίας οὐδεμίαν ὑπῆρχεν ἀμφιβα-
λία, ὅτι παραδεχταὶ ἐμελλον γενέσθαι ἅπασι παρὰ τῆς πύλης περὶ δὲ
τῆς πορείας τῶν Σέρβων πρὸς τὴν πλήρη αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν ἡ ἐποχὴ
παρίστατο στάσιμος. Ἀλλ' ὅμως ἡ εἰμαρμένη τοῦ τόπου τούτου φλο-
νόμησεν ἄλλως τὰ πράγματα ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Κωνσταντίνου
Ἰψηλάντου, βοηθουμένου ὑπὸ τῆς ἀστάσις τῆς γενικῆς πολιτικῆς. Κα-
τὰ τὸ θέρος τοῦ 1805 ἤρξαντο ἐν τῇ δύσει σπουδαῖα συμβεβηκότα. Ἡ
Πρωσία κλείσασα συμμαχίαν μετὰ τῆς Αὐτρίας, ἐπέσπευδεν ἐν Κων-
σταντινουπόλει τὴν ἀνανέωσιν τῆς συνθήκης τοῦ 1798: ἐπικειμένη δὲ
ἐκρηγῆς γενικοῦ πολέμου ἐθεωρεῖτο ὡς ἄλλη ἀποφασιστικὴ στιγμή πρὸς
ἀπελευθέρωσιν ὅλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς. Ταῦτα
βλέπων ὁ Ἰψηλάντης, καὶ πρὸ πάντων οὐδεμίαν πλεον ἔχων ἐλπίδα
περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ, ἤθελεν, ὅπως
μὴ εὐρεθῇ ἡ Σερβία, τὸ κυριώτερον ἡδὴ σημεῖον αὐτοῦ, ἐν καταστάσει
συμβιβασμοῦ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐντεῦθεν συμβουλευθέντες ὑπὸ τοῦ-
του οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Σέρβων, ὡς μεμνημένοι τῶν σχεδίων καὶ συμμερι-
ζόμενοι τῶν ἐλπίδων αὐτοῦ, προσέθηκαν ἐν ταῖς ὑποβληθείσαις τῇ πύ-
λιν πρώταις αἰτήσεσι καὶ τὴν ἀξίωσιν «τῆς ἀπὸ τῶν Τούρκων ἐκκε-
» νώσεως ὅλων τῶν φρουρίων τοῦ τόπου». Ἡ πύλη ἠναγκάζετο, ἵνα φι-
λονεικήσῃ τὴν τοιαύτην ἀξίωσιν, διότι τὰ φρούρια αὐτὰ ἦσαν ἐν τῶν
πρὸς βορρᾶν προπυργίων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἀδύνατος
ἦτο ἡ παραχώρησις τῆς ὑπερασπίσεως ταύτων εἰς λαὸν χριστιανικόν,
καὶ λαὸν μάλιστα μὴ σχηματισθέντα ἐτι. Παραδόξως δὲ καὶ τῆς Ρωσ-
σίας ὁ ὑπουργὸς κατεξάνεστη κατὰ τῆς τοιαύτης ἀξιώσεως, ἀπαιτῶν
μάλιστα, ὅπως καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι Σέρβοι παραιτηθῶσι ταύτης. Πρὸς
τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν παρενέβαλον καὶ αὗτος καὶ ἡ πύλη τὸν πατριάρ-
χην, γράψαντα ἐξ ἀνάγκης πρὸς τοὺς Σέρβους, ὅπως εὐχαριστηθῶσιν
ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῶν πρώτων αἰτήσεων ἀνεῦ ἑτέρου. Ἡ πατριαρχί-
κῃ αὐτῇ ἐπιστολῇ ἐνεχειρίσθη πρὸς ἓνα τῶν ἀντιπροσώπων Στέφανον

Ζίφκοβιτς, ὃν ἐνόμιζαν πείσαντες ἀναχωρήσαντα εἰς Σερβίαν. Συγχρόνως φερμάνιον, περιέχον τὴν παραδοχὴν ὅλων τῶν πρώτων αἰτήσεων τῶν Σέρβων, ἐνεχειρίσθη πρὸς τὸν Χαφίζ πασᾶν καὶ Ὁμέρ ἄγαν, διαταγένας, ἵνα ἀπέλθωσιν ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ τινος καὶ ἐγκαταστήσιν ἐν Σερβίᾳ τὴν νέαν τῶν πραγμάτων τάξιν συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς τοῦ σουλτάνου. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἀπάντων εἰδοποιήθεις ὁ Στέφανος Ζίφκοβιτς παρὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ἰψηλάντου, ἐξέθετο τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς προπαρασκευῆς πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Τούρκων (α).

Οὕτως οἱ Σέρβοι ἀρχηγοὶ συνελθόντες ἐκ νέου, κατὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰψηλάντου, ἐν τῇ Ὁστρουχίντση, ἀπεφάσισαν σχηματίζαντες τὰς ἐπαρχίας τῆς Σερβίας εἰς περιφερεῖς στρατιωτικὰς, ἐκάστην ἐχούσαν ἓνα ἀρχηγὸν μετὰ δυνάμεως ἀναλόγου πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως τὴν δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τόπου μεγάλην δύναμιν τοῦ στρατοῦ προσδιώρισαν μεταβατικὴν διὰ τὰ μέρη, ὅπου ἡ συνδρομὴ αὐτῆς ἤθελεν εἶσθαι ἀναγκαῖα, καὶ ταύτης διοικητὴν ἐφήφισαν τὸν Καρὰ-Τιόργην, πρὸς ὃν ἐνεπιστεύθησαν καὶ τὴν διεύθυνσιν ὅλων τῶν στρατιωτικῶν ἐργασιῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Διοικητοῦ τῶν Σέρβων». (Πολλῷ βραδύτερον ἔλαθεν οὗτος τὸν τίτλον τοῦ «Ἀνωτάτου Ἀρχηγοῦ».) Σὺν τούτοις δὲ ἔκριναν ἀναγκαῖον, ἵνα ἐπικαλεσθῶσιν ἐκ νέου τὴν ὑποστήριξιν τῶν αὐλῶν τῆς Πετροπόλεως καὶ τῆς Βιέννης συνάμα, καὶ ἔγραψαν πρὸς τοὺς μένον-τας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους αὐτῶν ὁδηγίας, ὅπως μὴ παύσωσι διαμαρτυρόμενοι ὑπὲρ τῆς πίστεως τῶν Σέρβων καὶ βεβαιούν-τες, ὅτι ἐλάβανον τὰ ὅπλα οὐχὶ κατὰ τοῦ σουλτάνου, ἀλλὰ μόνον κατὰ τῶν πασάδων, τῶν καταπιεζόντων αὐτοὺς καὶ ταραπτόντων τὴν κοινὴν ἀρμονίαν. Συνεπὶς δ' ἐπεμψαν πρὸς τὸν Ἰψηλάντην παρακα-λοῦντες, ἵνα διαβιβάσῃ τοῖς ἀντιπροσώποις τὰς ὁδηγίας ταύτας διὰ τοῦ χαπουχεχαγιά αὐτοῦ, καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἔθνους ἡγαγίστου αὐτῷ (β) δι' ἐπιστολῆς, δι' ἧς προσέτι ἰκέτευον ἵνα ἐξακολουθῇ προστατεύων τού-των. Τέλος δὲ πάντων ἀπέστειλαν καὶ πρὸς τοὺς διοικητὰς τῶν κυρια-τέρων φρουρίων Τούρκους, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰδοποιούντες αὐτοῖς, ὅτι οἱ με-τὰ στρατευμάτων ἐρχόμενοι εἰς τὴν Σερβίαν πασάδες διαταγὰς ἔχου-σιν, ἵν' ἀποβάλλωσι καὶ τούτους ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπισχνούμενοι, ἵνα μὴ προσβάλλωσιν αὐτοὺς, δίδοντες μάλιστα καὶ ὁμήρους πίστεως, ἐάν μεί-νωσιν οὐδέτεροι. ὡς δὲ καὶ αὐτοὶ οὐκ ἐπὶ ἀποδείξει τὸν σχεδίου τούτου ἡ ἐκτέλεσις ἱκανὴ ἦτο, ὅπως ἐχολούη τὰς ἐπι-

τυχίας τῶν Σέρβων. Τὰ τουρκικὰν διβάνιον οὐδὲν ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνεργητικῶν καὶ φοβητέων ἐκείνων μέτρων, ἅπερ ἡ ἐτοιμότης τῆς πρώτης ἀποφάσεως αὐτοῦ προήγγελλεν ὡς ἀναπόφευκτα. Ὁ Μπασταντση Ἀλῆς, διοικητὴς τῆς Λευκοπόλεως, καὶ οἱ πλείστοι τῶν διοικητῶν τῶν λοιπῶν ἰσχυρῶν φρουρίων διετήρησαν οὐδετερότητα. Οἱ Σέρβοι ἐντεῦθεν μεταφέροντες ἐλευθέρως ἀπάσας τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἰς τὰ ὄρια, κατετρόπωσαν τὸν Χαφίζ πασᾶν, κατόπι δὲ καὶ τοὺς διαδοχικῶς ἐκστρατεύσαντας πασάδας τῆς Ρούμελης, πρὶν ἢ εἰσδύσωσιν οἱ στρατοὶ αὐτῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τόπου. Μετὰ τὸ ἔαρ δὲ τοῦ 1805, μὴ ἀπειλούμενοι πλέον ἐξωθεν, ἤρξαντο τῆς πολιορκίας τῶν ἰσχυρῶν φρουρίων ἑσώθεν.

Τὰ ἐπελθόντα ἐν τῇ Εὐρώπῃ συμβάντα ἐνέσπειραν ταραχὴν οὐ μικράν εἰς τὰ πολιτικὰ συστήματα. Οἱ Γάλλοι, κύριοι τῆς Δαλματίας, ἡγγίζον τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἀνευ ἀμφιβολίας ὠφελοῦντο οὐσιωδῶς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, ὅπως δεσπάζωσι τῆς Ταυρίας καὶ μέχρι τοῦ Ἰστρου ἐκτείνωσι διὰ τῶν χριστιανικῶν λαῶν τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν, τὸς ἀπειλητικὴν γινομένην τῇ Ρωσσίᾳ. Ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, ὑποδείξας τὸν κίνδυνον αὐτὸν εἰς τὸ ρωσσικὸν ἀνακτοβούλιον, ἀνένειψε τὰς ἐπιμόνους αἰτήσεις αὐτοῦ, ὅπως σπεύσῃ τοῦτο καὶ δώσῃ τοῖς Σέρβοις δείγματα δραστηρίου προστασίας. «Προσελκύσατε, ἔγραφε, τὸν πολέμικόν ἐκείνον λαόν, ἵνα μὴ ριφθῇ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτοῦ εἰς τὰς νύχκας τῆς Γαλλίας».

Τὸ ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἄμεσον, καὶ τῇ 18 φεβρουαρίου ἀπήντησεν αὐτῷ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ὡς ἀκολούθως: «Τὴν προσοχὴν »τῆς Α. Α. Μ. ἐφείλκυσεν ἐπίσης ἡ κατάστασις τῶν ἐν Σερβίᾳ πραγ-»μάτων, καὶ ὁ κύριος Ἰταλίνσκης διατάγη, ἵνα παρουσιάσῃ ἐνδιαφε-»ρόμενος ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ. Διαβιβάξω σήμερον »τὰς ὁδηγίας μου περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀντικειμένου πρὸς τὸν »κύριον Δε Βολκοννώφ, ὃς μεταδώσει πρὸς ὑμᾶς λεπτομερεῖς τὰς λη-»φθεῖσας παρὰ τῆς Α. Μ. ἀποφάσεις, καὶ παρακαλέσει ἐνταυτῷ, ἵνα »νεύρεσθαι σὺνδράμητε εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀπαστολῆς, ἣν ἐπε-»φορτίσθη. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἢ τῇ 7 μαρτίου 1806, ὁ Βολκαν-»νώφ, διαβιβάξων τῷ Ἰψηλάντῃ ἀντίγραφον τῶν πεμφθειῶν εἰς Κων-»σταντινουπόλιν ὁδηγιῶν, ἔγραφε: «Συνεπεῖχ τῶν αἰτήσεων τοῦ Σερ-»βικοῦ ἔθνους παρηγγέλθη, ἵνα ἐκ μέρους μου διακοινώσω μυστικῶς »πρὸς τοὺς Σέρβους, ὅτι ἡ Α. Α. Μ. παρενέβη ὑπὲρ αὐτῶν διὰ τοῦ

»υπουργοῦ αὐτῆς παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ. Πράττω δὲ τοῦτο διὰ τοῦ ἀκο-
 »λούθου τρόπου, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐθνικοῦ συμβου-
 »λίου:— Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ χαριέστατος κύριός μου, ἔλαβε
 »διὰ διαφόρων ὁδῶν τὰς ἀναφοράς, ἃς ἀπηλύθουν αὐτῷ οἱ Σέρβοι.
 »Ἐνδιαφερομένη πάντοτε ὑπὲρ τῆς τύχης τοῦ ἔθνους τούτου, τὴν αὐτὴν
 »ἔχοντος θρησκείαν, καὶ πρὸ πάντων προσηλόνουσα τὴν προσοχὴν αὐ-
 »τῆς ἐπὶ τῆς παρούσης καταστάσεως αὐτοῦ, ἡ Α. Μ. προσέταξε τὸν ἐν
 »Κωνσταντινουπόλει ὑπουργὸν αὐτῆς, ἵνα προσπαθῇ καὶ πείσῃ τὴν
 »τουρκικὴν κυβέρνησιν, ὅτι διὰ μέτρων ἡπίων οὐ μόνον προλαμβάνει
 »αὐτὴ ὀλεθρίας καὶ ἐπαισθητὰς συνεπειάς, παραγνησόμενας τυχόν, ἐκ
 »τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐξάνει τὴν
 »κρίσιν αὐτῆς δύναμιν καὶ ἰσχὺν διὰ τῆς σημαντικῆς συνδρομῆς, ἣν
 »δύναται ἐλπίζειν ἐκ τῆς τοπικῆς θέσεως καὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ ἔθνους
 »τούτου ἐν περιπτώσει ξένης τινὸς εἰσβολῆς. Ἡ Α. Μ. κατέδειξεν ἔτι,
 »ὅτι αἱ ἀνήκουστοι καταπίσεις, ἃς ἐδοκίμασαν οἱ Σέρβοι ἐν τῇ χώρᾳ
 »αὐτῶν παρὰ τῶν Τούρκων ἀξιωματικῶν, ἐβίασαν τούτους εἰς τὰ
 »ὄπλα, καί τοι διατελοῦντας εὐπειθεῖς πρὸς τὸν νόμιμον αὐτῶν κυ-
 »βερνάρχον. Ἀκολουθῶν δὲ προσεκάλεσε διὰ τοῦ συνετιωτέρου τρόπου τὴν
 »σύμμαχον αὐτῆς Σουλτάνον Σελῆμ, ἵνα ἀνασύρῃ τὸν πέπλον τὸν κα-
 »λύπτοντα τὴν παρελθούσαν διαγωγὴν τῶν Σέρβων, σκεφθῇ δὲ μάλ-
 »λον περὶ τῶν οὐσιωδῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν, καὶ παύων ἀμέσως
 »τὰς στρατιωτικὰς παρασκευάς, δεχθῇ ἀπ' ἐναντίας τὰς αἰτήσεις καὶ
 »πευχὰς τούτων, ὅπως κυβερνῶνται ἀπ' ἐαυτῶν ὑποχρεούμενοι, ἵνα οὐ
 »μόνον πληρῶσι τοὺς φόρους πάντας, ὡς ὑπῆκοι τῆς ὑψηλῆς Πύ-
 »λης, ἀλλὰ καὶ παρέχωσιν ἔτι βοήθειαν διὰ στρατευμάτων. — Πλη-
 »ροφορῶν ὑμᾶς περὶ τῶν ἀνωτέρω λεπτομερειῶν, καθ' ἃς ἔλαβον δια-
 »ταγὰς, προτείνω, ὅπως διὰ τοῦ θετικωτέρου τρόπου διαβεβαιώσῃτε
 »τοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους, ὅτι ἡ Τ. Α. Αὐλὴ οὐδέποτε παύ-
 »σει ἀσχολουμένη περὶ τῆς τύχης αὐτῶν: ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκρά-
 »τωρ ἀείποτε θέλει παρεμβαίνειν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ Σελῆμ δι' ἀπάσας
 »αὐτῶν τὰς δικαίας αἰτήσεις: ἀλλ' ὅτι ἡ Α. Μ. ἐλπίζει ἐπίσης, ὅτι
 »ἔξουσιν πάντοτε πιστοὶ ὑπῆκοι τῆς Αὐτοῦ Ἱψηλότητος, καὶ ἐκτε-
 »λέσουσι μεθ' ὑποταγῆς πᾶν, ὅ,τι ἂν ἀπαιτηθῇ παρ' αὐτῶν ἐνεκα τῆς
 »γενεᾶς τῆς τῶν πραγμάτων. Ἐκτὸς τούτου ἡ Α. Μ. προσδοκᾷ δι-
 »πλωτικὴν προσήλωσιν τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν Αὐλὴν,
 »ἐκ πομακρονομένου πάσης κοινωνίας μετὰ τῶν Γάλλων. Καταλαβόντες

ποδοὶ τὴν Ἰστροίαν καὶ Δαλματίαν, ἀναμφιβόλως προσπαθήσουσιν, ἵνα
 »ἐφελκύσωσιν εἰς ἑαυτοὺς τοὺς Σέρβους, ὑποβάλλοντες καὶ τούτους
 »ὑπὸ τὸν ζυγόν, ὑφ' ὃν στενάζει τόσῳ μέγας ἀριθμὸς λαῶν καὶ κυ-
 »βερνήσεων. Ἡ προστασία τῆς Ρωσσίας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, τὴν
 »αὐτὴν ἔχοντος καταγωγὴν καὶ θρησκείαν μετὰ τῶν λαῶν ἐαυτῆς,
 »ἔσεται διαρκής, ἐφ' ὅσον ἀκολουθήσῃ τοῦτο τὰς συμβουλὰς αὐτῆς.
 »Ἔστι δὲ ἀναγκαῖον ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν, ἵνα μὴ ἐκκλί-
 »νωσιν οἱ Σέρβοι τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν εἰς τὴν Πύλιν, καὶ οὐδεμίαν
 »ἠδῶσιν ἀκρόασιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Γάλ-
 »λων. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐμπιστευθείσης μοι ταύτης ἀποστολῆς καὶ
 »κατ' ἐπιταγὴν τῆς Αὐλῆς ἐλευθέρως παρακαλῶ τὴν Τ. Τ. ἵνα εὐα-
 »ρεστομένη συμπληρώσῃ αὐτὴν, δι' ὅσων κέκνηται φώτιον. Τὸ κατ' ἐ-
 »μὲ, θέλω εἶσθαι ἐντελὲς σύμφωνος, εἴν ἡ φρόνησις τῆς Τ. Τ. κάμῃ
 »μεταβολὰς τινάς, ἃς αἱ καιρικαὶ περιστάσεις ἀπαιτοῦσι... Ἐπιτυ-
 »νάπτω ἐνταῦθα ἀντίγραφον τῶν δοθεισῶν διαταγῶν πρὸς τὸν κύριον
 »Ἰταλίνσκην περὶ τῶν Σερβικῶν ὑποθέσεων» (α).

Τὰς διαταγὰς ταύτας ὁ Ἰταλίνσκης ὑπεστήριξε παρὰ τῇ Πύλῃ, ἀλλ' ἐν
 τοῖς συμβουλίοις αὐτῆς ἄλλαι ὑπερίσχυσαν γινώμαι, παραδεχθείσης,
 ἵνα μὴ τηρήσῃ πλέον τρόπους περιποιητικὰς καὶ καταπνίξῃ τὴν ἐπα-
 νάστασιν τῆς Σερβίας. Οὕτως ἀπὸ τοῦ μαρτίου μηνὸς ἤρξατο πάλιν
 προμεριωτέρα, καθ' ἣν οἱ Σέρβοι ὤφειλον ὑπερασπισθῆναι ταυταχρόνως
 ἐκ πολλῶν μερῶν ἐναντίον τῶν προσβολῶν τοῦ Βεκῆρ πασσᾶ τῆς Βοσ-
 νίας, τοῦ τρομεροῦ Μεχμέτ πασσᾶ καὶ τοῦ Ἰβραχίμ πασσᾶ τοῦ Σκου-
 ταρίου. Ἡ δεδοκιμασμένη ὅμως ἀνδρεία τῶν Σέρβων, ὁ ἡρώϊσμός τῶν
 ἀρχηγῶν αὐτῶν Ὁβρένοβιτς, Νενάδοβιτς, Μηλέγκου καὶ λοιπῶν, καὶ
 ἐπὶ πᾶσιν ἡ τεραστία δραστηριότης τοῦ Καρᾶ-Γιῶργου, ἐθριζόμενους
 ἐν ὀλίγῳ καιρῷ καθ' ὅλων τῶν ἐχθρῶν τούτων.

Ἀπὸ τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ, ἦτοι ἐπὶ τρία καὶ
 ἥμισυ ἔτη, ὁ Κωνσταντῖνος Ἱψηλάντης εἰσήγαγεν, ὡς προανακερῶσα-
 μεν, πάσας τὰς ἀναγκαίας βελτιώσεις πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εὐημερίαν
 τῆς Βλαχίας, καὶ διετήρησε διπλεκτὴ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εἰρήνην
 ἐντεθεν τῶν ὁρίων. Εἰς βάρος τοῦ τόπου οὐδεμίαν ἐπέβαλε θυσίαν,
 ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐμετρίασε τοὺς φόρους. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν προσ-
 παθειῶν τούτων ἐγένοντο ἐπαισθητὰ τοῖς Βλάχοις καὶ ἐξετιμῶντο ὑπὸ
 τῶν φίλων καὶ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Ἱψηλάντου (β). Καταστήσας,
 ὡς εἶπομεν, ἀδυνάτους τοὺς πασσάδας τοῦ Ἰστρου, ἔθετο τὰ ὄπλα ἐν

ταῖς χερσὶ τῶν Σέρβων καὶ διηύθυνε τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν οὕτως, ὥστε ἐγένοντο πραγματικῶς ἐλεύθεροι, ἀρκούντως ἰσχυροὶ, ἵνα προστατευθῶσιν ἐφεξῆς κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ἀρκούντως ζηλωταί, ὅπως ἀκολουθήσωσι τούτῳ κατὰ τὸ πρῶτον σημεῖον πέραν τῶν ὁρίων τῆς Σερβίας. Ἡ ἐπιρροή αὐτοῦ ἤρξατο ταρασσουσα τὴν Βοσνίαν, συγκινοῦσα τὸ Μέλαν ὄρος καὶ ἐκτεινομένη μέχρι τῆς Πελοποννήτου. Ἐσχημάτιζεν ἐν Βλαχίᾳ ἀποθήκας πολεμοφοδίων, ὅπλων καὶ ζωοτροφῶν πρὸς συντήρησιν ἑνὸς στρατοῦ ἐπὶ διετίαν. Ἐξ ὧσιν ἀπ' εὐθείας ἐπραξεν, οὐκ ἐσφαλε, καὶ ἐνὸς μόνου ἀπέτυχε, τῆς ἀδείας περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καταλλήλου.

Ἐξωτερικῶς ἡ ὑπόληψις τοῦ ἀνδρὸς ἐπηρῆζανεν ἄπαιστος. Δι' ἀνταποκριτῶν, ἐκλεγμένων μεταξὺ τῶν πιστῶν ὑπουργῶν, ἐγίνωσκε τὴν πορείαν τῶν μυστικωτέρων ὑποθέσεων, καὶ ἐκανόνιζε τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ οὕτως, ὥστε αἱ πράξεις καὶ τὰ σχέδια τούτου ἐφαίνοντο σύμφωνα πάντοτε πρὸς τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα τῶν δυνάμεων, μεθ' ὧν εὕρισκετο εἰς σχέσεις. Ἀληθῶς δὲ καὶ ἐν Βερολίνῳ καὶ ἐν Πετροπόλει καὶ ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Λονδίνῳ ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην, ἵνα προσαρτηθῶσι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ εἰς τὸ γενικὸν τῆς πολιτικῆς σύστημα, ὅπερ ἡκολούθουν αἱ αὐταὶ αὐταί.

Οὐδὲ ἡ κυβερνήσις τῆς Γαλλίας παρεγνώριζε τὴν θέσιν τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 1806 ὀλίγην δίδουσα πίστιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν διαπραγματεύσεων, τῶν ἀρξαμένων μετὰ τῶν ἀνακτοβουλίων τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Πετροπόλεως, διῶρα καθ' ἑαυτῆς νέαν συμμαχίαν μορφωθησομένην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γραμμὴ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Δαλματίας, σπουδαιότατον ἐθεώρει ἔργον, εἰς εἰσήρχετο εἰς τὰς γειτνιαζούσας τῇ Ἰστρωχώρας, ὅπως ἀπειλῇ τοῖς συμμάχοις ἐκείθεν, καὶ μόνον εὕρισκε τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἱκανὸν, ἵνα παρέξῃ αὐτῇ τὴν εὐκολίαν καὶ τὸ πλεονέκτημα τοῦτο.

Εἰς τῶν μᾶλλον ἐμπειρῶν διπλωματῶν, ὁ κόμης Φρίνχαρδ, ἀρχαῖος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσχάτως πρέσβυς ἐν Σαξωνίᾳ, ἐπέμψθη ὑπὸ τὸν τίτλον γενικοῦ προξένου εἰς τὰς Ἡγεμονίας· εἰδικὴν δ' εἶχεν ἀποστολὴν, ἵνα ἐκτιμήσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ Ἰψηλάντου, ἐννοήσῃ καλῶς, εἰς αἰ σκοποὶ αὐτοῦ ἡνοῦντο μετὰ τοῦ γαλλικοῦ συστήματος, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προσεγγίγῃ ὠφελήματα ἀνάλογα τῆς συνδρομῆς, ἣν παρὰ τούτου ἐζήτουν. Αἱ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν συνδιαλέξεις ὑπὲρ

σχοῦντο ἐν ἐξ ἐτοίμου ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα, διότι καὶ ἡ Γαλλία κἀλ-
 λιον πάσης ἄλλης δυνάμεως ἐγίνωσκε τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰψηλάντου,
 καὶ οὗτος οὐδόλως ἠγνόει τοῦτο (α). Ὁ Φείνχαρντ κατεπείσθη ἐν ὀλίγοις,
 ὅτι τὰ σχέδια τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας συνεδέοντο μετὰ τοῦ ἐναν-
 τίου τῇ Γαλλίᾳ συστήματος, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτῶν ἦτο πλέον συ-
 νέπεια ἐπιτυχίας τοῦ συστήματος τούτου. Ἦθελεν ἐντεῦθεν, ὅπως ὁ
 Ἰψηλάντης μὴ δύνηται τοῦ λοιποῦ κατὰ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, καὶ
 ἀναγκάσαν ἐθεώρει τὴν ἐπίσπευσιν τῆς πτώσεως καὶ καταστροφῆς τού-
 του (β). Καὶ ὁ Ἰψηλάντης, τὸ καθ' ἑαυτὸν, οὐδόλως ἀμφίβαλλε περὶ τῶν
 προσεχῶν ἀποφάσεων τοῦ μυστικοσυμβουλίου τῶν Τουίλερίων.

Ἦσαν τότε αἱ παραμυναὶ γενικοῦ πολέμου. Ἡ Αὐστρία μετὰ δυσκο-
 λίας ὑπέφερε τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἰστρίας καὶ Δαλματίας, καὶ ἔνεκα τῆς
 αἰτίας αὐτῆς διετίθετο, ὅπως εὐνοήσῃ πᾶσαν ἐν τῇ ἀνατολῇ μεταθε-
 λην, τείνουσαν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τάξεως πραγμάτων ἐχθρικῆς τῇ
 Γαλλίᾳ. Ἡ Ἀγγλία, φοβουμένη διὰ τὴν ὑπεροχὴν, ἣν ὁ ἐχθρὸς αὐτῆς
 ἠπείλει καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἐτοίμως ἐδέχετο πάντα συνδυασμῶν πρὸς
 ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου τούτου. Ἡ Ῥωσσία, αἰσθανομένη ἀσπαίρουσαν
 ἐπὶ τοῦ βορείου μέρους αὐτῆς τὴν Πολωνίαν, ἐπεχειρεῖ ἤδη, ἵνα κα-
 λυφθῇ πρὸς τὸν Ἰστρὸν, καὶ οὐδεμίαν εἶχεν ἐλπίδα ἀποτελεσματικὴν
 περὶ τούτου ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἰψηλάντου. Ἡ Πρωσσία, ἀποτυ-
 χούσα τῶν ἐπὶ ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ Ναπολέοντος ἐστηρικμέναν ἐλ-
 πίδων περὶ παραχωρήσεως τοῦ Ἀννόβερ, ἐπλησίαζεν ἔτι μᾶλλον πρὸς
 τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰψηλάντου, διότι εὕρισκεν ἐν αὐτοῖς ἀσφάλειάν τινα
 κατὰ τῶν γειτνιαζουσῶν φιλοδοξιῶν, ὡς καὶ τὸ πλεονέκτημα ἀντι-
 περισπασμοῦ δυναμένου συμπαράσθραι καὶ αὐτὴν τὴν Αὐστρίαν εἰς
 τὴν συμμαχίαν. Ἡ Τουρκία παρίστατο ἄνευ δυνάμεων καὶ ἄνευ ἀπα-
 φάσεων, ἐν ᾗ χρόνῳ πανταχοῦ, καὶ κυρίως ἐν τῇ Βούρβελι, αἱ ἀνα-
 μορφώσεις ἔφερον τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν ἐπανάστασιν. Κατεχομένη
 ὁμως ὑπὸ τρόμου διὰ τὴν γειτνίασιν τῶν Γάλλων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀν-
 τιπερισπωμένη ἐκ τῶν χιμαιρικῶν ἐλπίδων, δι' ὧν ὁ Ναπολεὼν προ-
 σέπαθει τὴν συμμαχίαν αὐτῆς, διετέλει ἀναποφάσιστος μεταξὺ τῆς
 γαλλικῆς συμμαχίας καὶ τοῦ συστήματος, ἐν ᾗ εἰσῆγαγον καὶ διετή-
 ρησαν ταύτην αἱ ἐπὶ ὁκτῶ ἔτη προσπάθειαι τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἐνεργῶν, ὅπως πιστευθῇ ὡς φθάσαντα ἡ ἀποφασιστικὴ στιγμή διὰ
 τὰς τύχας τῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς, ὁ Ἰψηλάντης μετ' ἐπιμελείας
 συληπτε στενωτέρας τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιτικὴν τῶν

συμμάχων. Καί εἰς μὲν τὴν Ρωσσίαν, διότι ἐκινδύνευεν ἡ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπιβρόχῃ αὐτῆς ἕνεκα τῆς Γαλλίας, ἀπόλυτον ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀπαιτήσῃ παρὰ τῆς πύλης νέας ἀσφαλείας, ἐπιτρεπούσας τὸν ἐν ταῖς ἡγεμονεῖαις καὶ τῇ Σερβίᾳ σχηματισμὸν κέντρου ἀντιστάσεως, καὶ ἐνεργείας ἐν ἀνάγκῃ· εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν, ἐὰν ὑπεστήριξεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς αἰτήσεις τῆς Ρωσσίας, προσηνέχθη, ὅπως ἀνανεώσῃ τὴν συνθήκην τοῦ 1798 καὶ διατηρήσῃ οὕτω τὴν Τουρκίαν ἐν ταῖς ἀρχαίαις συμμαχίαις· εἰς δὲ τὴν Αὐστροίαν, ἐὰν παρενέβαινεν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν αἰτήσεων, ὑπεσχέθη πᾶσαν ἐνέργειαν, ὅπως προσβληθῶσιν οἱ Γάλλοι ἐν τῇ Δαλματίας· εἰς τὴν Πρωσσίαν τέλος, ἐὰν ἐπέμενε μετὰ τῆς Ρωσσίας περὶ τῶν αὐτῶν παραχωρήσεων, ἀνεδέχετο ἕνα ἰσχυρὸν ἀντιπερισπασμὸν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου. Πάντες οὗτοι οἱ ὅροι ἐγένοντο παραδεκτοὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ νέου παρὰ τῇ πύλῃ πρέσβους τῆς Γαλλίας, ἀποστολὴν ἔχοντος γενικὴν μὲν, ἵνα ἀπομακρύνῃ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, εἰδικὴν δὲ, ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἡγεμόνος Ἰψηλάντου.

Ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνης, ἀντιπρόσωπος τοῦ παντοδυνάμου Ναπολέοντος, ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ αὐγούστου τοῦ 1806. Πρὶν ἢ ἐτι παρουσιασθῇ ἐπισήμως, διετάχῃ ἐκτάκτως ὑπὸ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς ἐζήτησεν ἀκρόασιν παρὰ τῷ σουλτάνῳ ἰδιαιτέραν. Δοθείσης δὲ ταύτης, ἀπήτησε καὶ αὐθημερὸν ἀπεφασίσθη ἡ ἀνάκλησις τῶν ἡγεμόνων Μολδαυίας καὶ Βλαχίας.

Ὡς πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὸ μέτρον τοῦτο, ἀνεπαρκὲς ὄν, ἐπὶ διημέριαν διετηρήθη μυστικὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾧ εἰς καπιτσημπασῆς ὠδεύε ταχὺς εἰς Βουκουρέστιον, κομιζὼν τὸ περὶ ἀνακλήσεως, ὅ ἐστι, κατὰ τὴν τακτικὴν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, τὸ περὶ ἀποκεφαλισμοῦ, φερμάνιον. Ἀλλ' ἡ προφύλαξις αὕτη ἀνωφελὲς ἐγένετο, διότι ὁ Ἰψηλάντης εἰδοποιήθη περὶ πάντων, πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ ἐπίσημος δολοφόνος· ἐντὸς δ' ὀλίγων ὥρῶν ἐτοιμάσας τὰ πρὸς ἀναχώρησιν, ἀναθέσας τὴν διοίκησιν ταῖς ἀρχαῖς τοῦ τόπου, καὶ τὴν μετ' οὐ πολὺ ἐπιστροφὴν ἑαυτοῦ ὑποσχθεὶς τοῖς ἰδίοις, ἀνέξευξε τῇ 16 αὐγούστου 1806 καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ μετὰ στρατιωτικῆς παρασκευῆς χιλιάδος στρατιωτῶν καὶ δύο τηλεβόλων. Διευθυνθεὶς εἰς τὰ ὄρια τῆς Αὐστρίας, ἐδεξιώθη παρὰ τῶν ἀρχῶν τῆς Τρανσυλθανίας δι' ὅλων τῶν ἀνηκουσῶν περιποιήσεων εἰς τὸν βασιλὸν αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγας δ' ἡμέ-

ρας μεταβὰς εἰς Κομινσέκ ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Ποδωλίας, ἀνέμενον ἐκεῖ τὴν ἐκ Πετροπόλεως ἀπάντησιν τῶν ἀποσταλέντων.

Κατὰ τὴν πρώτην εἰδήσιν τῆς παραιτήσεως καὶ ἀναχωρήσεως αὐτοῦ, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία διέταζαν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπουργοὺς αὐτῶν, ἵνα διὰ πάσης θυσίας ἀπαντήσωσι τὴν ἐκ νέου ἀποκατάστασιν τῶν ἡγεμόνων Ἰψηλάντου καὶ Μουρούζου. Ὁ Ἰταλίνσκης, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ λόρδου Ἀρθουτῶν, ἐνεχείρησε τῇ 29 Σεπτεμβρίου διακρίνωσιν πρὸς τοῦτο, στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς πράξεως τοῦ 1802. Ἄλλ' οὐδεμίαν τύχων ἀπαντήσεως παρὰ τῆς πύλης, δεκαπέντε παρελθουσῶν ἡμερῶν, ἠπέλυσεν, ὅτι ἐγκαταλείψει τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ πραγματικῶς ἀπεσύρθη ἐπὶ τῆς ἐκεῖ ἀγγλικῆς φεργάτας, Κονόπους. Τότε παρεμβὰς ὁ Ἀρθουτῶν διεκήρυξεν, ὅτι ἐγκαταλείψει καὶ αὐτὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰμὴ ὑπεχῶρει ἡ πύλη εἰς τὰς δικαίας αἰτήσεις τῆς Ρωσίας· συνεπῶς δὲ ἀπέστειλε τῇ 19 Ὀκτωβρίου τὸν γραμματέα αὐτοῦ Οὐλεσελέυ, καὶ οὗτος παρουσιασθεὶς ἐν τῇ μέσῳ τοῦ διδανίου μετὰ στολῆς ταχυδρόμου καὶ μαστιγίου ἐν τῇ χειρὶ, ἀπήτησεν ἄμεσον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ φερμανίου περὶ τῆς ἐπανόδου τῶν ἡγεμόνων, καὶ ἐβεβαίωσεν, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως, κηρυσσόμενον παρὰ τῆς Ἀγγλίας τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Οὕτω παρεδέχθη ἡ ἐπάνοδος τῶν δύο ἡγεμόνων· καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἰψηλάντου, ὡς ἀπόντος ἐκτὸς τοῦ κράτους, ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ἡ ἐπίσημος ἐγκαθίδρυσις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Νέγρου, ἀντιπροσώπου τούτου· μετὰ δύο δ' ἡμέρας ἐξεδόθη καὶ τὸ περὶ Μουρούζου φερμάνιον.

Ἐν τούτῳ ὁ Ἰψηλάντης διέμενον ἐν Κομινσέκ, ὅπως, πρὶν ἢ λάβῃ ἀπόφασιν τινα, πληροφορηθῇ ἀκριβῶς περὶ τῶν διαθέσεων τῆς αὐλῆς τῆς Ρωσίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀλλεπάλληλα ἐπεμψεν αὐτῇ ὑπομνήματα, ἐκθέτων τὰ πράγματα καὶ ὑποδεικνύων τὰς ληπτέας ἀποφάσεις. Δι' ἐνὸς τῶν ὑπομνημάτων τούτων ἐξεφράζετο οὕτως. « . . . Ἡ ὑψηλὴ Πύλη, μὴ εὐχαριστουμένη ἐξ ὅλων τῶν κακῶν διαθέσεων, ἐξ οὗ καὶ διεδηλοῦσα· ἐξ ὅλων τῶν ἐχθρικῶν διαδηλώσεων, ἃς ἐνόμιζε ἠδυνατὰς, ἵνα εὐαρεστήσῃ τοῖς Γάλλοις· ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀδυνατησάντος πρὸς δύναμιν, ἥς ἡ θέλησις, ὡς ἐποτε ληφθῇ, ἐξαφανίζει αὐτήν· ἡ ὑψηλὴ, λέγω, Πύλη κατέστη ἐνοχος ἐσχάτου ἐγκλήματος, ἠδούσα εἰς τὴν Γαλίαν τὸν λαμπρότερον θρίαμβον διὰ τῆς καταφανέστερας παραβιάσεως τῶν μετὰ τῆς Ρωσίας συνθηκῶν καὶ τῶν συνωμολογημένων ὑποχρεώσεων. . . Ἡ διαγωγή αὕτη τῆς πύλης καταδικάζουσι τοὺς σκοποὺς, οὓς ἐσχημάτισε. . . Ἡ παραβίασις τῶν συνθηκῶν

»λύει τὸν Αὐτοκράτορα ἐκ τῶν υποχρεώσεων, τῶν τύσῳ θρησκευτικῶς
 »τηρηθεισῶν παρ' αὐτοῦ μέχρι τοῦδε. Καθ' ὅλας τὰς παραδεγεμένους ἀρ-
 »χάς, ἡ πύλη οὐ μόνον προεκάλεσεν, ἀλλὰ παρεχώρησε καὶ εἰς ἓν εἶδος
 »κηρύξεως πολέμου. Ἐξήρτηται δὲ παρὰ τῆς Α. Μεγαλειότητος ἡ ἀπο-
 »τροπὴ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτου, διατασσομένης τῆς ἀμέσου εἰσό-
 »δου πεντήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν. — Κατὰ
 »τὸ φθινόπωρον γίνεται ἡ ἐξαγωγή τῶν τροφίμων, τῶν χορηγουμένων
 »εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῆς Βλαχίας. Ἀνέβαλον τὴν παρά-
 »δосιν αὐτῶν, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν ῥωσικὸν στρατὸν ἀνευ δα-
 »πάνης τινὸς τῆς Α. Μ. Ἐὰν εἰσήρχοντο ἤδη πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα
 »χιλιάδες στρατοῦ, ἡ σιτοδαΐα ἐπήρχετο εἰς τὴν πρωτεύουσάν, ὡς συν-
 »τηρουμένην ἐκ τῶν Ἰγυμονειῶν· καὶ ἐντεῦθεν παρήγετο μὲν ἡ ἀτα-
 »ξία, ἡ δυστυχία, . . . καὶ ἡ ἐπανάστασις· οἱ γενναῖοι δὲ Σέρβοι ἐθάρρουν
 »τότε, καὶ, νικηταὶ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, ἐνήργουν ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ Ἰστρου·
 »οἱ δὲ Σκλαβοῦνοι, εὐκόλως ἐμψυχούμενοι, ἠνοῦντο μετὰ τῶν Σέρβων·
 »οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν χριστιανικῶν λαῶν, βεβαρυμένοι ὑπὸ τὸν ζυγόν,
 »οὐδὲν ἄλλο ἤθελον ζητεῖν, ἢ μόνον ὅπλα· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Μολ-
 »δαυίας καὶ Βλαχίας, τάχιστα ἐγειρόμενοι, ὀργανοῦντο διὰ τρόπον,
 »καθιπτῶντος αὐτοὺς σεβαστοῦς ἐφεξῆς· οἱ δὲ ἀγάδες τῆς Ρούμελης,
 »γενικῶς δυσηρεστημένοι, οὐδετεροῦντο εὐκόλως, οὐτ' ἐβλεπον μετ' ἀπο-
 »τροφῆς ῥωσικὸν στρατὸν ἐν τοῖς περιχώροις, καὶ μάλιστα, ἐὰν ἐδη-
 »μοσιεύετο καὶ διακήρυξις τις, γνωστοποιούσα αὐτοῖς, . . . ὅτι ἡ Α. Μ.
 »ὁ Αὐτοκράτωρ, μέρην ἐπιθυμῶν τὴν περιστολὴν τῶν καταγρή-
 »ψεων καὶ ὑβρεῶν τῶν ὑπουργῶν, προτίθεται, ὅπως ἐξασφαλίσῃ
 »τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν. Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ
 »τοῦ Σουλτάνου Σελήμ ἠνοίγοντο μετὰ βεβαιότητος· τότε αὐτὸς ἐξέ-
 »ηλεγεν ὑπουργοὺς πιστοτέρους, καὶ οὗτοι ἤρχοντο καθικατεύοντες περὶ
 »τῆς εἰρήνης. . . »

Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, κατανοῶν τὰς ἰδέας τοῦ Κωνσταντίνου
 Ἰψηλάντου, ἐπέμψεν αὐτῷ σχέδιον διακηρύξεως πρὸς τοὺς Μολδαύους
 καὶ Βλάχους, παρακαλῶν, ἵνα ἐπενέγκῃ, ὅσας ἂν κρίνῃ προσφόρους με-
 ταβολάς, καὶ διαδιδάσῃ τοῦτο πρὸς τὸν στρατηγὸν Μιχέλσαν, διοικη-
 τὴν τοῦ ἐν Ἀνίστερ στρατοῦ, ὅπως κάμῃ οὗτος τὴν ἀνήκουσαν χρῆσιν
 κατὰ τὴν στιγμήν τῆς εἰσόδου τῶν στρατευμάτων εἰς Μολδαυίαν. Ὁ
 Ἰψηλάντης σημαντικῶς ἐσημείωσε μεταβολὰς ἐπὶ τοῦ ῥωσικοῦ σχεδίου,
 καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐννοίαν διόρθωσε τὴν προωρισμένην διὰ τοῦς Τούρ-

κους διοικητάς διαδήλωσιν. Ἐν ἐτέρῳ δὲ ὑπομνήματι, ἐμμένων ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμέσου εἰσόδου τῶν στρατευμάτων, ἐπραγματεύετο τὸ ζήτημα ὑπὸ εὐρωπαϊκὴν ἔποψιν, ὡς ἀκολούθως: α. . . Ἐὰν ἀμέσως μετὰ τὴν παράβασιν τῶν συνθηκῶν μετεδίδαζεν ἡ Ῥωσσία τοὺς στρατοὺς αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Ἰστρου, ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἐξήτειτο τότε τὴν εἰρήνην, τὰ εὐ-
 ηρέα σχέδια τῆς Γαλλίας συνεχέοντο, οἱ γενικοὶ σκοποὶ τῆς Ῥωσσίας ἀεθριάζουσιν, καὶ ἡ ὑπόληψις αὐτῆς ἐπανελαμβάνεν ἐν Εὐρώπῃ τὸ πρῶτον ὕψος. Ἡ Πρωσσία ἤθελεν ἰδεῖν ἐν τῷ βήματι τούτῳ οὐδὲν ἄλλο, ἢ πρᾶξιν δικαιοσύνης· ἡ δ' ἐνεστῶσα ἀνάγκη, ἣν ἔχει ἐκ τῆς Ῥωσσίας, ὑπισχνεῖτο τὴν ἀνευ συζητήσεως συγκατάθεσιν ἐαυτῆς ἐπὶ πράγματος ὑπετελεσμένου. Ἡ Ἀγγλία ὡπαύτως, οὐδεμίαν, ὡς ἡ Πρωσσία, ἀξιοῦσα ἀμφισβήτησιν, ἐχειροκρότει, καὶ οὕτω παρενετίθετο τείχος χαλκῶν ἡμεταξὺ τῆς Πολωνίας, τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, τῶν ἀποπειρῶν τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ὀδυνηρῶν ἰσως ἡμέραν τινα σχεδίων διὰ τὴν Αὐστρίαν. Ἐπὶ τέλους, χορηγουμένης εἰς λαοὺς ἀδυνάτους τῆς προστασίας κατὰ τὰς ἀπὸ τοσούτου χρόνου ὑποσχέσεις, ἡ τιμὴ τῆς Α. Α. Μ. ἐξῆρχετο λαμπρὰ ἐκ τῆς μακρᾶς μετριότητος, ἐν ᾗ φαίνεται ἡμα-
 λωτισμένη. Ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα δόξα καὶ ἡ εὐδαιμονία τῆς Ῥωσσίας ἀπόλλυνται εἰς τὰς βραδύτητας, ὧν ἕνεκα ἀφίεται ἀναϊκτὸν τὸ πε-
 ςιδίον εἰς τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Βοναπάρτου, ἐτοίμου, ὅπως διευθυνθῇ αὐ-
 νης κατὰ τῆς Ῥωσσίας, εἰς τὴν τύχην βοηθήσῃ ἐτι αὐτῷ ἐν τῇ Γερμα-
 νίᾳ. Τὸ παλλάδιον ἄρα τῶν οὐσιωδεστέρων συμφερόντων τῆς Ῥωσσίας ἔστιν ἡ παρουσία στρατῶν ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις. Ἐπιμενουσῆς τῆς πύ-
 λης καὶ ἀρνούμενης πᾶσαν ἱκανοποίησιν, ἡ πορεῖα στρατοῦ Ῥωσσικοῦ ἔστι τὸ μόνον καὶ ἀναγκαῖον μέσον. Ἀλλὰ, καὶ αὐτῆς ὑποτιθεμένης
 τῆς μᾶλλον ἐπανορθωτικῆς ἱκανοποιήσεως, ἡ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη
 τῆς διοργανώσεως καὶ ὀπλίσεως τῶν Ἡγεμονειῶν κατὰ τῶν ληστών. .
 ἀπῆγει ἀπολύτως τὴν τῶν Ῥωσσικῶν σημαίων προστασίαν. Τοῦτο ἐπὶ
 σῆς ἀπῆγει ἀφ' ἐτέρου καὶ ἡ τύχη τοῦ ἐγειρομένου ἐν Γερμανίᾳ πολέ-
 μου· διότι, εἰς τὸ Βοναπάρτης καταπολεμηθῇ, οἱ Ῥωσσικοὶ ἐπὶ τοῦ Ἰ-
 στρου στρατοὶ ἀναγκάσουσι πᾶσαυτα τὴν μέριμναν τῆς πύλης περὶ πα-
 σῶν τῶν εἰς τὰ δύο κράτη ὠρελίων διαθέσεων, δὲ ἡ αὐτοκρατορικὴ
 αὐτῆς θέλει προτείνει ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιττάται ἀνῆκει, ὅπως ἐκ προ-
 καταβολῆς σπεύσῃ αὐτὴ πρὸς χαλίνωσιν τῆς πύλης καὶ τὴν προκατα-
 ψιν νέων ἐπιχειρήσεων καὶ μάλιστα τῆς ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Γάλλων
 προσβολῆς τῶν Ῥωσσικῶν κτήσεων ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν τῇ Κριμαίᾳ.

Ἐν τρίτῳ τινὶ ὑπομνήματι, συνέχεια ὄντι αὐτοῦ, ὁ ἱψηλάντης ἔγραφε: «Ἡ ἄμεσος ἐκστρατεία, ἣν ἐπιβάλλουσι τῇ Ῥωσσίᾳ αἱ περιστάσεις, ἤθελεν εἶσθαι εἰς περίπατος, ἐάν τις μόνον τὰς τουρκικὰς δυνάμεις ἐλάμβανεν ὑπ' ὄφιν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων πρόκειται περὶ τῶν δυνάμεων, ὅσας πιθανῶς διαθέσωσιν οἱ Γάλλοι, σκοποῦντες τὸν πόλεμον ἐν ταῖς χώραις ταύταις. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ θεωρῶ ὡς ἔργον ἀδύνατον τὴν διάθεσιν στρατοῦ ἀνωτέρου, ἢ ὅσου δύνανται οὗτοι τὴν διατροφήν ἐν τόποις ἀκαλλιεργήτοις καὶ ἡρημωμένοις ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὁδοιπορίαν, εἰ μὲν ἐκλεξοῦσι τὴν ὁδὸν διὰ τῶν αὐστριακῶν κρατῶν, ὅπως διὰ τῶν ὁρέων τῆς Βλαχίας καταβάντες προσβάλωσι ταύτην, γνωρίζω τὰ φρικτὰ ταῦτα ὁρῶν. καὶ ὑπισχνοῦμαι, ὅτι διὰ πέντε ἢ ἑξῆς χιλιάδων ἀνδρῶν, καταλήλως τοποθετουμένων ἐν τοῖς στενοῖς, δύναμαι τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν ἀκατὰ πάσων τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἐξω δὲ τούτου οἱ Γάλλοι, καὶ μετ' ὅλην αὐτῶν τὴν δραστηριότητα καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι διαθέτουσιν ἐλευθέρως τὸ αὐστριακὸν ἔδαφος, οὐδέποτε φθάσουσι πρὸ τῆς ψυχρᾶς ὥρας τοῦ ἔτους, ὅτε τὰ ὄρη ταῦτα εἰσιν ἀπρόσιτα. Εἰ δὲ ζητήσωσι τὴν διὰ τῆς Οὐγγαρίας διάβασιν, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς Μολδαβίαν καὶ διὰ τῆς Βουκοβίνης, οἱ Ῥῶσοι τότε, βλέποντες τὸ παράδειγμα τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, μεταβαίνουσιν εἰς Βουκοβίαν καὶ διαριλονεκοῦσι τὴν πειρὰν τῶν ὁρέων τούτων. Παρατηρητέον προσέτι, ὅτι ὅλαι αὗται αἱ αὐστριακαὶ ἐπαρχίαι πάσχουσι καθ' ὑπερβολὴν ἐκ σιτοδείας... Οὕτως, ἐάν τοιοῦτον οἱ Γάλλοι ἀκολουθήσωσι σχέδιον, λίαν ὑπερβολικὸν, τελεσθήσονται μεταξύ δύο Ῥωσσιῶν στρατῶν, τοῦ ἐν τῇ Ἰστροῦ καὶ τοῦ ἐν Ἀνίστρῳ· ἐάν δ' ἐπανεέλθωσιν εἰς ἄλλο, ἥττον ἄφρον, τὴν ἀπ' εὐθείας ἐλέγω ὁδοιπορίαν ἐκ τῆς Δαλματίας εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰστροῦ, τότε ἀπαντήσουσι τόπους πεπρωκισμένους δι' ὁρέων, ἐστρημένους ἠζωοτροφῶν καὶ κατοικημένων ὑπὸ ἀνδρείων καὶ πολεμικῶν λαῶν, οὓς ἢ ἐν τῇ Βλαχίᾳ παρουσία τῶν Ῥώσων ἐμψυχώσει, ἵνα πωλήσωσιν ἕκαστον βῆμα τῆς χώρας αὐτῶν διὰ πολλοῦ αἵματος. Ἀποπειραθήσονται ὁμῶς καὶ οἱ Τούρκοι κινήματός τινος; Μὴ μαντεύσῃ τις ἡτὰ μέσῃ, ἃ θέλουσιν ἔχειν. Οἱ ἀγάδες οὔτε ὑπακούουσιν, οὔτε καὶ ὑπακούοντες ἐνεργήσουσιν ἄλλως, ἢ ἐν καταστάσει διχονοίας καὶ ἀπομονώσεως. Ἡ Ἀδριανούπολις ἐμμένει ἐν τῇ ἀποστασίᾳ (ὑπὸ τὸν Δαγ-τεβηρένογλου)· ἡ μεγαλύτερα ἐχθρὰ κυριεύει μεταξύ τῶν Γεντισάρων καὶ τῶν αὐτομάτων τακτικῶν στρατευμάτων τὸ πᾶν τῆς ἀποστασίας

ἤρθεκε μέχρι Κωνσταντινουπόλεως· ὁ δὲ Σεβαστιάνης κατέστησεν ἑαυτὸν κηδεμόνα τοῦ Σελήμ, βασιλεύει ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τοῦ ἡδισθανίου, ἐπὶ παντός τοῦ κράτους. Εἰς λοιπὸν ἀπαιτεῖται κλονισμὸς εἶνα μεταβῇ ὁ Σελήμ εἰς Ἀσίαν μετὰ τῆς σημαίας τοῦ Μωχάμεθ.

Τέλος, ἐν ἄλλῳ τινὶ ὑπομνήματι ἐπαρίθμει ὁ Ἰψηλάντης τὰς δυνάμεις, αἱ ἡδύνατο ἀντιτάξαι κατὰ τῶν Γάλλων, ἦτοι Μικροβουινῶν μὲν δώδεκα χιλιάδας, Σέρβων δὲ πεντήκοντα, ἡ καὶ, διδομένων ὀπλων αὐτοῖς, ἐβδομήκοντα πέντε· Μολδοβλάχων δὲ εἰκοσιπέντε, καὶ ἐντὸς ὀλίγου τοῦδε Σκλαβούρους, Βοσνίους καὶ ἄλλους χριστιανικοὺς λαοὺς, ὡς σπεύσονταε πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ ὥρᾳ, καὶ ἣν ἴδωσι τὴν αὐγὴν ταύτην τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ συνεπείς ἐκ τῆς Πετρουπόλεως ἀπαντήσεις ἐβεβαίουν τὴν ὁλοσχερῇ συμφωνίαν τῶν σκοπῶν τούτου πρὸς τοὺς τῆς Ρωσσίας. Ἐπειδὴ δ' ἂν ἑτέρου τὸ φερμάνιον τῆς ἀνακλήσεως ἐνεχειρίσθη αὐτῷ μετ' ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου· ἐπειδὴ αἱ εἰδήσεις τῶν ἡγεμονειῶν ἐξωτερικῶς μὲν ἀνέφερον διαταγέντα τὴν ἐν Δαλματίας στρατάρχην Μαρμόντ, ἵνα ἔχῃ ἐτοιμοὺς εἰκοσιπεντακισχιλίους ἀνδρῶν διὰ τὸν Ἰστρὸν, ἐσωτερικῶς δὲ ἐξωγράψεν τὴν ταρχὴν καὶ ἀπαξίαν βασιλεύουσαν· καὶ, τέλος, ἐπειδὴ ὁμοφώνως ἔγραφον οἱ Πλόχαι ἐπιθυμοῦντες τὴν ἄμεσον τούτου ἐπιστροφὴν, ὁ Ἰψηλάντης διετέθη, ἵνα εἰέλθῃ εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ διοργανώτῃ ἐκεῖ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὡς εὐνοούμενος ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ βλέπων, ὅπως ἔσεται ὠφέλιμος ἡ παρουσία τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, ἐτοιμοῦ ἤδη ὄντος πρὸς διάβασιν τοῦ Δνίστερ.

Ἀλλ' ἐν τῇ δύσει τὰ πράγματα ἐπέσπευσαν. Τῇ 9 ὁκτωβρίου ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐδημοσίευσεν τὴν διακήρυξιν αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ γαλλικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς τὸ πρωσσικὸν ἔδαφος. Πᾶσα ἐντεύθην ἐλπίς περὶ τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου μέχρι τοῦ ἔαρος τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἐματαιούτο· καὶ, ὅτην ἂν εἶχε τις πίστιν εἰς τὰς δυνάμεις τῆς Πρωσσίας, ἡ ἐγνωσμένη ταχύτης τοῦ Ναπολέοντος ἐπέτρεπεν, ὅπως ἴδῃ ἕκαστος, ὅτι ἡ Ρωσσία ἀναγκασθήσεται εἰς τὸν πόλεμον ἐκ τοῦ μέρους τῆς Γερμανίας ταχύτερον, ἢ ὅσον περιέμενε. Ἐπίσης δὲ βεβαία ὑπῆρχεν ἡ προσεχὲς ἐπίθεσις τοῦ στρατοῦ τῆς Δαλματίας. Ἐν τιαύτῃ δὲ καταστάσει ὁ Ἰψηλάντης ἀπελπιζόμενος, ὅπως θέσῃ ἐπὶ ἡμερῶν ἡσυχῶν τὴν τελευταίαν χεῖρα καὶ τὰς προπαρασκευὰς αὐτοῦ, ὥφειλεν, ἵνα ριφθῇ ἀποφασιστικῶς ἐν μέσῳ τοῦ στρόβιλου τῶν συμβεβηκότων καὶ βαδίσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐτοιμῶν ἤδη μέσων.

Ἦδη δ', ὅτε διώρα τὴν προσεχῇ ἀπελευθέρωσιν τῶν χριστιανικῶν, ἐν τῇ Τουρκίᾳ λαῶν, τὴν αἰωνίαν ταύτην εὐχὴν τῆς πατρίδος καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τούτου ἐμεγαλύνθη. Διὰ τὴν Πρωσσίαν, προσβαλλομένην κατὰ τὴν ὁρὰν αὐτήν, διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ψυχὴν οὖσαν τοῦ πολέμου, διὰ τὴν Αὐστρίαν, ἧς αἱ μυστικαὶ εὐχαὶ ἐγκωριζόντο, διὰ τὴν Ῥωσσίαν πρὸ πάντων ὁ Ἰψηλάντης ἦτο ὁ ἀπαλὸς ληλότατος ἀνὴρ. Ἰκνὸς, ἵνα συλλέξῃ καὶ θέσῃ εἰς κίνησιν κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἰστροῦ, δύναμιν ἀξιόμαχον, ἐξησφάλιζε τοὺς συμμάχους ἀπὸ πάσης ἐντεῦθεν ἐπιχειρήσεως ἐχθρικής. Ἰσχυρὸς δ' ἕνεκα τοῦ πλεονεκτημάτων τούτου καὶ ἀμετάβλητον τὴν ἀπόφασιν ἔχων, ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐπίστευσεν, ὅτι ἀπερχόμενος εἰς Πετρούπολιν κα-
νονίσει τοὺς ὄρους τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν καὶ τοὺς συμμάχους.

Ἄμα ἐξεφράσθη τὴν περὶ τούτου θέλησιν αὐτοῦ, ἡ αὐτὴ τῆς Ῥωσσίας ἀπέστειλε τὸν Πασκέβιτς, τότε συνταγματάρχην καὶ ὑπασπιστὴν τοῦ αὐτοκράτορος, κομίζοντα ἐπίσημον πρόσκλησιν καὶ διατεταγμένον, ἵνα μένῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου καθ' ὅλην τὴν ὁδοπορίαν (α). Ἀφικ-
θεὶς δ' εἰς Πετρούπολιν τῇ 13 νοεμβρίου, ὑπεδέχθη δι' ὅλων τῶν ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν ἀποδιδόμενων τιμῶν εἰς τοὺς ξένους ἡγεμόνας. Καὶ ἀληθῶς, οἶαι ἀπεδόθησαν τιμαὶ τῷ βασιλεῖ τῆς Σουηδίας. Ἀδόλφῳ Φριδερίκῳ, τοιαῦται καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ Ἰψηλάντῃ (β), καταλύσαντι εἰς τὸ προετυμασθὲν δι' αὐτὸν καὶ δι' ὅσων εἶχε συνοδίαν ἀνάκτορον. Τὴν ἐπαύριον ἐπαρουσιάσθη οὗτος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ τὴν ἐπο-
μένην ἡμέραν ὁ διάδοχος τοῦ στέμματος Κωνσταντίνος ἐπεσκέφθη τούτῳ. Καθ' ὅλον τὸν καιρὸν, ἐν διήλθεν ἐν Πετρούπολει, τὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας ἐδεύοντο αὐτῷ καὶ φιλίαν στενὴν καὶ τὰς συμπαθεστέρας περιποιήσεις, ἥττον μὲν διὰ τὸν βαθμὸν, ὃν ἔφερε, μάλ-
λον δὲ ἕνεκα τῶν προτερημάτων, δι' ὧν διεκρίνετο. Ἐν δὲ ταῖς συν-
διαλέξεσι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ὑπουργῶν ἀνεγνώριζε μετ' εὐ-
χαριστήσεως πλείστης, ὅτι οὐδεμίαν ὥς πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ εὐ-
ρισκεν ἀντίθεσιν. Ἐφαίνοντο αὐτῷ ἐντελῶς παραδεδεγμένα καὶ ὠριμένα πάντα, ὅσα προέβλετο ἀντικείμενα.

Αἱ ἐκ τῆς Πρωσσίας, τῆς Σερβίας καὶ τῶν ἡγεμονειῶν εἰδήσεις ἐβί-
αζον ἐν τοσούτῳ τὴν ἀναχώρησιν τούτου. Ὁ Ῥοδοπονίκης, Ῥωσικὸς πράκτωρ, ἔγραψεν αὐτῷ, ὅπως ἐπιτεύσῃ πρὸς τούτο καὶ ἀνανεώσῃ τὸ
θάρρος τῶν Σέρβων, πρὸς οὓς καὶ ἐπεμψεν ἀμέσως ὁ Ἰψηλάντης ὑπάλ-

ληλον ἰδιαιτέρον, ὑπισχνόμενος προσεχέστατον τὴν ἐπάνοδον. Εἰς ἀπάντησιν δὲ τοῦ πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν ὑπομνήματος αὐτοῦ ἔλαβε σύνολόν τι προτάσεων, ἃς ἔκρινεν αὕτη ὑποχρεωτικῶς παραδε-
χτέας καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν συμμάχων κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας. Ἐσφαιότερον δ' εἰπεῖν, ἢ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ἐγχειρισθεῖσα ἀγγλικὴ δια-
κοίνωσις περιεῖχεν οὐ μόνον τὴν συνομολόγησιν τῶν παρ' αὐτοῦ ἐξακρι-
βωθέντων ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ προτάσεις, δι' ὧν τὸ ἀγγλικὸν ὑπουρ-
γεῖον περιέβαλλε τούτον διὰ μεγάλης ἐξουσίας, συμφωνοῦν εἰς τὴν
παρ' αὐτοῦ κυβέρνησιν τῶν δύο ἡγεμονειῶν καὶ διδόν τούτῳ τὴν ἀπό-
λυτον διεύθυνσιν ὅλων τῶν μελλουσῶν στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν ἐν αὐταῖς
ταῖς χώραις. Ἐπιθυμῶν οὕτω ὁ Ἰψηλάντης, ἵνα λάβῃ ἐπίσης πρὸς τὴν
ἀναχωρήσεως αὐτοῦ καὶ τὴν ἐγγραφὴν συγκατάθεσιν τοῦ αὐτοκράτορος
τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ παντός, ὅ,τι συνεφωνήθη διὰ ζώσης, ἔγραψε

«Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν στρατηγὸν Βαρῶνα Δε Βουόδβεργ,
Ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων.

«Στρατηγέ μου.

«Ἐγὼ ὅντιν ἔχων τὰς ἐπανειλημμένας αἰτήσεις τῶν βογιάρδων περὶ
τῆς ἐπάνοδου εἰς τὴν θέσιν μου, καὶ πεπεισμένος περὶ τῆς τελεσφόρου
παρουσίας μου ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Μολδαυίᾳ κατὰ τὰς περιστάσεις ταύ-
τας, ἔλειπον ἂν ἐνὸς τῶν ἱερωτέρων καθηκόντων μου, ἐὰν μὴ ὑπέβαλλον
τῇ Υ. Ε. τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀναχωρήσεώς μου, καὶ ἐὰν μὴ παρε-
κάλουν αὐτήν, ἵνα αἰτησῇται τὴν χάριν τῆς Α. Μ. ὡς πρὸς τὸ ἀντικεί-
μενον τοῦτο.

«Ἡ παρούσα ἐποχὴ οὐδόλως συγκρίνεται πρὸς τὰς προηγηθείσας,
διότι αὕτη ἐστίαι ἀποφασιστικὴ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους
καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν. Ἐν τῇ δυστυχίᾳ αὐτῶν
καὶ τῇ καταστάσει τῶν παρόντων βασιανισμῶν ἄλλην οὐκ ἔχουσιν
ἐλπίδα, ἢ τὴν ἀποτελεσματικὴν προστασίαν τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος.

«Ἡ τόσῃ εὐνοϊκῇ ἰδέᾳ, ἣν ἡ Υ. Ε. συνέλαβε περὶ τῶν γνώσεών μου,
καὶ ὁ τρόπος, δι' οὗ αὕτη δέχεται πᾶν, ὅ,τι ἀπ' ἐμοῦ προέρχεται, με-
πείθουσιν, ὅπως ὑποβάλω ὑμῖν τὰς ἀκολουθοῦσας προτάσεις. Μοι φαίνονται
αὗται σύμφωνοι εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, καὶ διὰ τὸ συμφέρον
τῆς Ῥωσσίας, χρῆσιμεῖσθαι ὡς κανὼν εἰς τὴν μετέπειτα διαγωγὴν μου,
ὡς καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰστροῦ. Προτείνω δ', ὅπως

«1. Δοθῇ τῷ στρατηγῷ Μέλτσῳ πλήρης ἀδεια τοῦ ἐνεργεῖν συμ-

μῶνος τῆς περιστάσεως καὶ ὥθειν δραστηρίως τὰς στρατιωτικὰς παρασκευὰς ἀνευ διαταγῶν νέων.

«2. Ἐνωθῶσιν αἱ δύο ἡγεμονίαι ὑπὸ μίαν κυβέρνησιν τὴν τοῦ ἡγεμόνος Ἰψηλάντου, ὃς θέλει προμηθεύειν τῷ στρατῷ τοῦ Ἰστρου ὅλα τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ ἐξόδα τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ ἀνευ δαπάνης τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος.

«3. Διαταγῇ ὁ στρατηγὸς Μίχελσων, ἵνα συνδιαλέγεται περὶ πάντων μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἰψηλάντου, ὃς θέλει βοηθεῖν αὐτῷ διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν γνώσεων, ὅς ἔχει περὶ τῶν θέσεων καὶ τῶν τάσεων τῶν χριστιανικῶν καὶ τῶν τουρκικῶν λαῶν, καὶ εὐκολύνει τὰς ἐνεργείας τοῦ στρατοῦ διὰ τῶν σχέσεων αὐτοῦ μετὰ τῶν διοικητῶν Τούρκων καὶ δι' ὅλων τῶν ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῆς φρονήσεως μέσων.

«4. Εἰσαχθῶσιν εἰς τοὺς Σέρβους ὅπλα, τηλεβόλα, χρήματα καὶ τινες ἀξιωματικοὶ ναύημονες, ἵνα βοηθήσωσι ταῖς προπαρασκευαῖς καὶ τῇ διοργανώσει τοῦ στρατοῦ τούτων.

«5. Δοθῶσιν εἰκοσακισχίλιοι συμπεπληρωμένοι ὁπλῆται διὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ.

«6. Διαταγῇ ὁ στρατηγὸς Μίχελσων, ἵνα κάμῃ πᾶσαν χρηματικὴν θυσίαν, ἣν ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπηρεσίας καλέσῃ.

«7. Ἡ διαπραγματεύσις περὶ τῶν συμβιβασμῶν, ὅσους ἂν προτείνῃ ἡ πύλη, γένηται τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ γενικῇ στρατοπέδῳ. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖται, ὅπως ἡ Α. Α. Μ. προσδιορίσῃ πρόσωπόν τι τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῆς πλησίον τοῦ στρατηγοῦ Μίχελσων καὶ ἐφοδιάσῃ διὰ τῶν ἀναγκαίων ὁδηγίων, ὅς νομίτῃ καταλλήλους πρὸς τὰ συμφέροντα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ κράτους αὐτῆς.

«Τοιαῦτά εἰσι, στρατηγέ μου, αἱ προτάσεις, ὅς μοι ὑπαγορεύει ὁ Ζεῆλος. (κτλ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΥΗΛΑΝΤΗΣ»

«Ἐν Περουπόλει τῇ 14 νοεμβρίου 1806.

«Τῆς τοῦ ἔγγραφου τοῦτο συνήψε καὶ

«Σχέδιον ὁδηγίων»

διὰ τὸ ἀποσταλῆσθαι πάλιν πρὸς τὸν πλησίον

τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ ἐν Ἰστρῷ στρατοῦ.

«ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΥΙΑΝ.

«Α'. Συστηθῇ κυβέρνησις μόνιμος καὶ διαρκὴς κατὰ τὴν διαταγὴν

τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτσίου.

«Β'. Ἀποφασισθῶσιν οὐ μόνον ἰσόβιαι, ἀλλὰ καὶ κληρονομικαὶ αἱ ἡγεμονίαι, ὡς μέσον, δι' οὗ θέλουσιν ὑπεκφεύγεσθαι τοῦ λοιποῦ αἱ ἐκδηλοῦνται, καὶ προλαμβάνεσθαι αἱ συνεχεῖς μεταβολαί.

«Γ'. Συγκροτηθῇ δύναμις ἐνοπλος καὶ πειθαρχικὴ ἐν ταῖς δύο ἡγεμονίαις.

«Δ'. Ἀποδοθῶσιν αἱ ἐπὶ τῶν δύο ἡγεμονειῶν ἀρπαγίσαι γαῖαι.

«Ε'. Παραδεχθῇ ἡ ἐπὶ συμπεφωνημένῳ τινὶ φόρῳ ἐνιαύσιος πληρωμὴ εἰς τὴν πύλην, ἀναγνωρισθείσης τῆς κυριαρχίας αὐτῆς.

«ΣΤ'. Ὄρισθῇ ἡ διὰ μετρητῶν καὶ κατὰ τὰς τρεχούσας τιμὰς πληρωμὴ ὅλων τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πύλης.

«ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΕΡΒΙΑΝ.

«Α'. Συστηθῇ κυβέρνησις μόνιμος, ἐκλεγομένου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς παρὰ τοῦ ἔθνους.

«Β'. Διοικῇ ἡ κυβέρνησις κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὸ σύνταγμα, τὸ δοθησόμενον τοῖς Σέρβοις.

«Γ'. ἔχουσιν οἱ Σέρβοι ἐνοπλον δύναμιν διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ τόπου κατὰ τῶν κακοποιῶν.

«Δ'. Παραδεχθῇ ἡ ἐπὶ συμπεφωνημένῳ φόρῳ ἐνιαύσιος πληρωμὴ εἰς τὴν πύλην, ἀναγνωρισθείσης τῆς κυριαρχίας αὐτῆς.

«ΔΙΑ ΤΑΣ ΙΟΝΙΟΥΣ ΝΗΣΟΥΣ.

«Κενωθῶσιν ἐκ τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς αἱ τέσσαρες ἐπὶ τῆς στερεᾶς πόλεις τοῦ Βουθροντοῦ, Πάργας, Πρεβέζης καὶ Βονίτσας, καὶ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν νήσων τούτων.

«—Τέλος δὲ ἐπανορθωθῶσι τὰ διάφορα παράπονα τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἀνανεώσῃ ἡ πύλη τὴν περὶ συμμαχίας συνθήκην μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας».

Αἱ ὁδηγίαι αὗται ὑπῆρχον συμφωνοὶ ὅλως πρὸς τὰς πεμφθείσας παρὰ τῆς Ἀγγλίας προτάσεις καὶ προφορικὰς συνομολογήσεις τοῦ ἐρωστικοῦ ὑπουργείου. Ἀλλ' ἐξεπλάγη μέγας ὁ Ἰψηλάντης, ὅταν ἀνέγνωσε τὴν ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργοῦ Βουδδερῆ, μεταβάλλοντος τὴν φῆσιν τῶν προτάσεων καὶ ἀφαιροῦντος πᾶσαν αὐτῶν σπουδαιότητα διὰ περιορισμῶν ὁλεθρίων καὶ εἰς μόναν τῆς Ῥωσσίας τὰ συμφέροντα ἀπορῶντων (α). Οὕτως ἔκρινεν εἰς τῶν ἐξοχωτέρων τοῦ τόπου τούτου ἀνδρῶν, οὕτινος ὁ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ζηλὸς ἱσχυρὸς πρὸς τὴν πύλην, ἣν εἶχε μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου.

Πολλοὶ τῶν τῆς ὑψηλοτέρας περιοπῆς Ῥώστων συνωμολόγησαν εἰλη-
κρινῶς τὸ δίκαιον τῶν παραπόνων τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ συνεμερίσθησαν
τῆς λύπης αὐτοῦ. Εἰς δὲ τούτων, γράφων ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῷ Ἰψη-
λάντῃ κατὰ τὴν 18 νοεμβρίου, ἔκρινε: «Ἴσως θελομεν εἶσθαι μᾶλλον
εὐτυχεῖς, ἢ ἔμφρονες». Προσεπάθησαν, ἵνα πείσωσι τὸν Ἰψηλάντην, ὅτι
ἐν τοιούτῳ εἶδει ἐπισήμου ἐγγράφου ὑπεχρεοῦντο εἰς πολλὰς προφυλά-
ξεις ὡς πρὸς τὰς λέξεις, τὸ δ' οὐσιῶδες ἦτο ἡ κατὰ βάθος ἀμοιβαία
συμφωνία ὡς πρὸς τὰ πράγματα, περὶ ἧς εἶχε προφορικῶς πάσας τὰς
διάθεσιμους· ἀλλ' ἡ πεποιθήσις αὐτοῦ ἐσχηματίσθη ἔκτοτε. Ἡσθάνετο
μὲν, ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐμέτρει τὴν ὑποστήριξιν ἑαυτῆς διὰ πολλῆς φειδοῦς
καὶ ἐπιφυλάξεων· εἶχεν ὅμως τὴν συνείδησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως,
καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς μειονεκτικαῖς ὅροις ἤλπιεν ἑαυτὸν κύριον τῶν
συμβεβηκότων. Ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Πετρούπολεως τῇ 20 νοεμβρίου
ἄνευ ἐπισκεψέως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἢ τὸν ὑπουργόν, καὶ ἄνευ ἀδείας·
ἐπιστολὴν δὲ τινὰ μόνον ἀπευθύνας τῷ αὐτοκράτορι, ἐζήτηε συγγνώμην
καὶ ἐξέφραξε τὸν φόβον αὐτοῦ, στήριζόμενον ἐπὶ ταῖς τροποποιήτεσι
τοῦ ὑπουργοῦ, μὴ ἐν ἀγνοίᾳ ἔδωκεν ἀφορμὴν τινὰ δυσαρρεσκείας. Ὁμο-
λογουμένως δὲ ἡ κατεσπευσμένη ἀναχώρησις καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη
ζωηρὰν ἔκαμον ἐντύπωσιν. Ταχυδρόμος ἀπεστάλη, ἵνα προφθάσῃ καὶ ὁ-
δὸν τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας, καὶ ἐγχειρίσῃ αὐτῷ μετ' ἐπιστολῆς τινος
τοῦ ὑπουργοῦ δῶρα ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατείας
(α). Ἰδίᾳ δὲ χειρὶ ἔγραψε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τοῦτον μετὰ τρεῖς ἡμέ-
ρας, ἢ τῇ 24 νοεμβρίου 1806, ἐπιστολὴν λίαν περιποιητικὴν, ἀποκρούων
πᾶσαν ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀφορμὴν τῆς γεννηθείσης δυσαρρεσκείας καὶ ἀπο-
δίδων τὸ τοιοῦτον εἰς κακὴν συνεννόσιν.

Ἡ προθυμία αὕτη καὶ τὰ δείγματα ταῦτα τῆς ὑποχωρήσεως ἐθε-
βαίου, ἢ ὅτι τὸ ὑπουργεῖον ἀπείχε τῆς διανοίας τοῦ αὐτοκράτορος, ἢ
μᾶλλον ὅτι ἐφοβήθησαν, μὴ ἴδωσι τὸν Ἰψηλάντην λαμβάνοντα ἐν τῇ
ἀγανακτήσει αὐτοῦ ἀπόφασιν τινὰ, ἔχουσαν λυπηρὰς συνεπείας διὰ τὰ
συμφέροντα τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλ' οὐδόλως διανοεῖτο τοιαῦτα ὁ ἀνὴρ οὗτος.
Μεθ' ὅλας, ὅσας ἂν ἐδοκίμασε, τὰς ἐναντιότητας, ἐβάδισεν εὐθὺς, προ-
κεχωρηκῶς μάλιστα ὢν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ ἤλπισε πάντοτε,
ὅτι τὰ πράγματα τροποποιήσουσι τὰς διαθέσεις τῆς Ῥωσσίας καὶ βιά-
σουσι τὴν δύναμιν ταύτην, ἵνα δώσῃ αὐτῷ ἐν τῷ μέλλοντι πᾶσαν τὴν
ὑποστήριξιν, ἧς εἶχεν ἀνάγκην, ὡς ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς, ἣν ἀπὸ
πολλοῦ χρόνου παρείχε ταύτῃ.

Ὁ ῥωστικὸς στρατὸς εἰσῆλθεν ἐν Μολδαυίᾳ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ νοεμβρίου 1806 ἥ δὲ ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ διακήρυξις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὑποσχεῖτο τοῖς Μολδανοῖς καὶ Βλάχοις τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν, τελευτῶσα (α). Βραδύτερον μετὰ ἓνα μῆνα ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, ἐπανερχόμενος ἐκ Πετροπόλεως, ἐφθασεν εἰς Ἰάσιον. Οἱ βογιάρδοι, συνελθόντες εὐθὺς ἰδίᾳ θελήσει, ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως καὶ προσήνεγκον τὴν κυβέρνησιν τῆς ἡγεμονείας αἰς τὸν παλαιὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, ὡς ὑπερπληρώσαντα αὐτοὺς εὐεργετημάτων». Ὁ Ἰψηλάντης ἐδέξατο ταύτην, καὶ οἱ πρόξενοι τῆς Αὐστρίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ ὁ γανικὸς τῆς Ῥωσσίας, ἀνεγνώρισαν αὐτὴν ἁμέσως. Οἱ Βλάχοι συγχρόνως ἐξεφράσθησαν τὴν ἀπερίοριστον ἐπιθυμίαν, ἣν εἶχον, περὶ τῆς ταχυτάτης ἐπανόδου τούτου εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Οὕτω διὰ τῶν εὐχῶν τῶν κατοίκων περιῆλθεν οὗτος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν δύο ἡγεμονειῶν· εἰ δὲ διπλωματικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν δυνάμεων ἔσπευσαν δεῖξαντες αὐτῷ τὴν μᾶλλον συμπαθητικὴν ἐπιδοκιμασίαν.

Ἐκ τοῦ εὐτυχὸς τούτου οἰωνοῦ ἀναλαβὼν θάρρος ἀνώτερον, ἤρξατο ἐπιδιώκων τὸ σχέδιον αὐτοῦ μετὰ ζέσεως. Πληροφορῶν δὲ τῇ πύλῃ περὶ τῶν συμβαινόντων ἐν Μολδαυίᾳ, ἐβεβαίωσεν συγχρόνως, ὅτι ἡ Ῥωσσία οὐδένα εἶχε σκοπὸν κατὰ τῆς Τουρκίας, ἐπιθυμοῦσα μάλιστα τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Ἐλαβεν ἀκολούθως τὰ ἀναγκαῖα μέτρα περὶ τῆς διοικήσεως τῆς ἡγεμονείας κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐμόρφωσεν ἐπιτροπὴν ἐκ Μολδαυῶν βογιάρδων, διορίσας τοποτηρητὴν αὐτοῦ τὸν Γρηγόριον Καλλιάρχην. Τέλος δὲ σχηματίσας δραστηρίως τὰς ἀναγκαῖας ἀποθήκας διὰ τὰς ζωτροφίας τοῦ ῥωστικοῦ στρατοῦ, καὶ τὰς ἀνηκούσας ἀρήτας ὁδηγίας περὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ, μετέβη ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου ὑπεδέξαντο μὲν αὐτὸν ὡς σωτῆρα, προσελθόντων εἰς συνάντησιν ὅλων τῶν βογιάρδων καὶ ὅλου τοῦ πλήθους, τῇ δ' ἐπαύριον ἐνεχείρισαν τούτῳ τὴν ἐπομένην ἀναφοράν:

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, ταπεινότατοι καὶ πιστότατοι δοῦλοι τῆς ὑμετέρας Γαληνοτάτης Ἱψηλότητος, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν, ἵνα ἀπειθύνωμεν Αὐτῇ τὴν ταπεινοτάτην ταύτην ἀναφράν ἐκθέτοντες, ὅτι, ὡς ἡμεῖς ἠκούσαμεν τὴν εὐτυχὴ καὶ ἐπιθυμητὴν ἐπάνοδον τῆς Υ. Υ. πρὸς τὴν πρωτεύουσάν Αὐτῆς, σπεύσαμεν δραμόντες ἀκατασχέτως, ἵνα προσενέγκωμεν Αὐτῇ τοὺς βαθεῖς σεβασμοὺς ἡμῶν, παράφοροι ἐκ χαρᾶς καὶ εὐθυμίας γενόμενοι. Ἐλογίσσαμεν τὸν Κύριον, διότι παρέσχεν ἡμῖν

»τὴν χαρὰν, ὅπως ἐπαινίδωμεν τὸν γλυκύτατον καὶ ἐπιεικέστατον ἡγε-
 »μόνα ἡμῶν, τὸν κοινὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα τῆς πατρίδος, ἐνδομύ-
 »χως πεπεισμένοι, ὅτι τόσῳ φρόνιμος καὶ δικαία κυβέρνησις, ὡς ἐκείνη
 »ἦν ἀπηλάυσσαμεν ὑπὸ τὴν Γ. Γ. ὅτι ὁ πατρικὸς Αὐτῆς ζήλος ὑπὲρ τῆς
 »πατρίδος ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν καὶ ἐγνωρίσαμεν δι' αὐθεντικῶν γεγο-
 »νηότων, συντελέσουσιν, ἵνα καταδείξωσι μετ' ὀλίγον τὸν τόπον ἡμῶν
 »ἐν πληρεστέρα εὐτυχίᾳ καὶ καλλίστῃ καταστάσει. Συγχαίρομεν ἐαυ-
 »τοὺς, ὅτι ἐπανακτῶμεν τέλος τὴν ἡσυχίαν ἡμῶν, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦδ'
 »ἐβέλομεν διάγειν ἡμεῖς καὶ οἱ ἀπόγονοι ἡμῶν τὴν εὐτυχαστέραν
 »ζωὴν καὶ τὴν πλέον ἀκλόνητον εὐδαιμονίαν... Θεωρῶν δὲ πρὸς τὸν
 »Ἰψίστον ἀπευθύνομεν εὐχάς, ὅπως ἀφήσῃ τὴν Γ. Γ. βασιλεύουσαν
 »πάντοτε ἐπὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ παρέχουσαν τὴν εὐτυχίαν εἰς
 »τοὺς λαοὺς καὶ τὴν ὑποστήριξιν εἰς τοὺς νόμους. Μόνῃ ἢ ἔμφρων βασι-
 »λεῖα τῆς Γ. Γ. ἔχει σκοπὸν τὴν εὐημερίαν καὶ εὐτυχίαν τῆς πατρί-
 »δος ἡμῶν, ἣν εἴθε δώσῃ αὐτῇ! διότι πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῆς Γ. Γ.
 »εἰς τοῦτον μόνον τείνουσι τὸν σκοπὸν καὶ, διότι ἡ Γ. Γ. ἀνωτέρα αὖσα
 »παντὸς συμφέροντος, θεωρεῖ τὴν κοινὴν εὐημερίαν ὡς τὸ ἀκριβέστερον
 »καὶ πολυτιμότερον συμφέρον, παρρημοῦν Αὐτὴν καὶ μέχρι τοῦ κινδύ-
 »νου τῶν πολυτίμων Αὐτῆς ἡμερῶν, ὡς τοῦτο ὑπάρχει γνωστὸν παντὶ
 »τῷ κόσμῳ.

(ὑπογ.) ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, Ἐπίσκοπος τοῦ Βουλῆου

(καὶ τριάκοντα τῶν πρώτων βογιάρδων.)

Τῇ 20 ἰανουαρίου 1807 ἔλαβον ἅπαντες τὸν ἀκλόνητον ὄρκον ἐπὶ τοῦ
 ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

»Ὁρκισθῆτε, ἵνα ᾖτε πιστοὶ πρὸς τὴν Α. Γ. τὸν ἡγεμόνα Κωνσταν-
 »τῖνον Ἰψηλάντην, τὸν ἄμεσον κυρίαρχον ὑμῶν· ὑπακούετε εἰς ὅλας
 »τὰς διαταγὰς, τὰς δοθησομένας ὑμῖν παρ' αὐτοῦ· συντρέχετε δὲ ὅλων
 »ὑμῶν τῶν δυνάμεων εἰς τὸ καλὸν τῆς υπηρεσίας αὐτοῦ· καὶ μαρτυ-
 »ρῆτε αὐτῷ, ἢ τοῖς ἀνωτέροις ἀξιωματικοῖς, πᾶσαν συνωμοσίαν, πᾶσαν
 »προδοσίαν, πᾶσαν ἐπιτίμησιν κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, πᾶσαν ἐπιχει-
 »ρησιν κατὰ τῆς πατρίδος ὑμῶν, καὶ τέλος πᾶν ὅ,τι θέλητε μαρθάνειν
 »ἐναντίον τῆς υπηρεσίας τῆς Α. Γ. καὶ μάλιστα ἀνακαλύπτειτε ὅλους
 »τοὺς τολμήσαντας, ἵνα φέρωσι χεῖρα ἀδίκον καθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν
 »δικαιοματίων.

«Τὸ Ὁμνῶ!»

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὁ Ἰψηλάντης διετίθετο τοῖς Σέρβοις ὁδηγίας καὶ βοηθείας χρημάτων καὶ ζωοτροφῶν συνίστα δὲ τούτοις τὴν ἰσχυρὰν ᾧθησιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν καὶ τὴν κυριεύσιν τῶν φρουρῶν, ὅπως πλησιάζωσιν οὕτω τῷ ρωσικῷ στρατῷ καὶ ἐλευθερὰν λάβωσι μετ' αὐτοῦ τὴν συγκοινωνίαν. Συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας ταύτας οἱ Σέρβοι ἐπολιόρκησαν τὸ Σαβάχ, καὶ ἐνέργησαν ἐφοδὸν κατὰ τῆς Λευκοπόλεως· ἀλλὰ, μετὰ τὴν κυρίευσιν αὐτῆς, οἱ ἰδιοὶ ἐγκαθίδρυσαν ἐπὶ Σουλεϊμάν παρῶν ἐν τῷ φρουρίῳ μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα Τούρκων, ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς ἐξουσίας τοῦ σουλτάνου· καὶ τότε μόνον ἐσφαῖξαν καὶ τούτους καὶ τοὺς ἄλλους Τούρκους, ὅτε εἰδοποιήθησαν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι, ὡς θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω.

Ὁ Ἰψηλάντης ἐγίνωσκεν, ὁπόσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει διήγειρε τὴν ὀργὴν τῆς πύλης ἡ ἀδέξιος διαγωγὴ τοῦ πρέσβεως τῆς Ρωσσίας. Ὁ πρέσβης οὗτος ἕνεκα τῶν ἀρχαιότερων ὁδηγιῶν αὐτοῦ καὶ τῶν γνώσεων, ὧν ἐκέκμητο περὶ ὅλων τῶν υποθέσεων, κατώρθωσεν ὀλίγως διὰ πολλῶν τρόπων, ὅπως καθησυχᾷ στιγμιαίως τὴν πύλην, ἅμα μαθοῦσαν τὴν εἰσοδὸν ρωσικῶν στρατευμάτων ἐν Μολδαυίᾳ· ἀλλ' ἐσφαλεν ἀρνηθεῖς μὲν κατ' ἀρχάς, ἀξιώσας δὲ ἔπειτα ὡς μετολαβοῦσαν παρενόησιν τινα, καὶ ἐπὶ τέλους διαδηλώσας, ὅτι οὐδεμίαν ἡδύνατο ἐξήγησιν, διότι οὐδεμίαν παρὰ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἔλαβε κοινοποίησιν. Ἡ ἀντιρωσικὴ μερίς, ὠρμηθεῖσα τότε τοῦ λάθους τούτου, διήγειρε τὴν πύλην, καὶ ὁ Ἰταλίνσκις βλέπων κινδυνεύουσαν ἔτι καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἐφυγεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐξ ἐναντίας ὁ Ἰψηλάντης ἤλπιζεν ἔτι ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ, ἵνα μὴ κηρύξῃ ἡ πύλη τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, καὶ ἐθεώρει δυνατὴν τὴν ἐπάνοδον ταύτης εἰς αἰσθήματα ἄλλα. Νέαν διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπεμψε διακοίνωσιν, υποβληθεῖσαν τῇ πύλῃ διὰ τοῦ Σταύρμερ, πρέσβεως τῆς Αὐστρίας (α). Ἰσχυρίζετο δὲ διὰ τῆς διακοινώσεως ταύτης, ὅτι ἡ εἰς τὴν Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν εἰσοδος ρωσικῶν στρατευμάτων οὔτε πηγάζει ἀπὸ σκοπῶν ἐχθρῶν, οὔτε τείνει εἰς κυριεύσεις ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων τουρκικῶν, ἀλλὰ τὸναντίον προτίθεται, ὅπως φέρῃ τὴν πύλην εἰς θέσιν, ἵνα παραδεχθῇ σύστημα συμφωνῶν πρὸς τὰ ἴδια αὐτῆς καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυναμειῶν συμφέροντα. Ἐπὶ τούτῳ δὲ εἰσηγείτο τὴν ταχείαν ἀποστολὴν πληρεξουσίου τῆς πόλης πρὸς τὸν στρατηγὸν Μιχελσών, ὡς περιβεβλημένον διὰ τῆς ἀντικρύτης πληρεξουσίουτητος, καὶ διεχώρισσε τὰς βάρεις τῶν διαπραγματεύσεων, ὡς ἀκολούθως.

«Α^{ον} Ἐπικυρωθῇ ἡ συμφωνηθεῖσα συμμαχία μεταξύ τῶν δύο κρα-
τῶν, καὶ ἀνανεωθῇ ἡ μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκη συμμαχίας.

«Β^{ον} Καταστῇ ἐλευθέρα ἐντελῶς ἡ διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως διάβασις ῥωσικῶν στρατευμάτων, πλοίων καὶ ζωοτρα-
φιῶν τοῦ πολέμου.

«Γ^{ον} Ἐκτελεσθῶσι πᾶσαι αἱ ἀφορῶσαι τὰς ἐπαρχίας Μολδαυίας καὶ
Βλαχίας συνθήκαι· καὶ

«Δ^{ον} Ἐπιτραπῇ ταῖς ἐπαρχίαις αὐταῖς, ὡς ἐκτεθειμέναις ἀπὸ πολλοῦ
καιροῦ εἰς ἐπιδρομὰς ἀτάκτων, ἵνα σχηματίσωσι στρατὸν ἐθνικὸν πρὸς
ὑπεράσπισιν ἑαυτῶν» (α).

Ὁ Ἰψηλάντης ἐστηρίζετο κυρίως ἐπὶ τῇ ἰσχυρᾷ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγ-
γλίας, ἅμα παρουσιαζομένης τῆς διακοινώσεως. Μεγάλη ἀληθῶς ἡσ-
λούθει ἡ πολιτικὴ πάλη μεταξύ τοῦ λόρδου Ἀρβουθνῶτ καὶ τοῦ στρα-
τηγοῦ Σεβαστιάνου. Πλέον ἢ ἅπαξ ἐπλησίασεν ἡ πύλη, ὅπως στρέψῃ
νῶτα κατὰ τοῦ Γάλλου πρέσβους· ἀλλ' οὗτος ἐπεβάλλετο διὰ τῆς
δραστηριότητος καὶ τῆς παρρησίας αὐτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν
ἡ αἰφνυδία ἐμφάνισις τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου ἐπήνεγκε τὸν τρόπον τοῦ
τουρκικοῦ διβανίου. Ὁ ναύαρχος Δουκουῆρθ, ἀφ' οὗ διέπλευσε τὰ στενὰ
τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ διεσκόρπισε τὸν τουρκικὸν στόλον, ἐπαρουσιά-
σθη πρὸ τοῦ Βυζαντίου ἀπειλῶν τὸν βομβαρδισμόν τῆς πόλεως, ἐάν
μὴ ὑπεχώρῃ παρευθὺς ἡ πύλη εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας καὶ
Ἀγγλίας, ὧν πρώτη ἦν ἡ περὶ παραδόσεως τοῦ Σεβαστιάνου. Ὁ Σελημ
τότε προσκαλέσας τὸν πρέσβυν, ἐζήτησε συγγνώμην ἕνεκα τῆς ἀνάγκης,
ἐν ᾗ εὗρίσκετο, ἵνα παραδεχθῇ τοὺς ὑπὸ τῆς ἰσχύος ἐπιβαλλομένους
ὅρους. Ἀλλ' ὁ Γάλλος πρέσβυς κατώρθωσε, ἵνα δοκιμάσῃ ἡ πύλη τὸ
μέσον τῆς διαπραγματεύσεως, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπηγόρευσε τὴν ἐγ-
χειρισθεῖσαν πρὸς τὸν Ἄγγλον ναύαρχον διακοίνωσιν. Ὁ Δουκουῆρθ,
προδιατεθειμένος, ὡς φαίνεται, ὅπως ἀφεθῇ εἰς διασκεδάσεις δια-
πραγματεύσεων, νῦ χαριστήθη ἐπὶ ἀβεβαίοις τιπὶ λόγοις καὶ περιέμενε.
Τὴν ἐπαύριον, τὰς ἐπομένας ἡμέρας, ἀφῆθη ὁμοίως εἰς τὴν ἀπάτην,
ἐν ᾗ χρόνῳ ὁ Σεβαστιάνης, βοηθούμενος ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν,
εἰργάζετο θέτων τὴν πόλιν ἐν καταστάσει ἀμύνης καὶ ἰχυροποιῶν τὸν
πορθμὸν τοῦ Ἑλλησπόντου. Μόλις δὲ, παρελθουσῶν ἑπτὰ ἡμερῶν ἀκάρ-
πων συνδιαλέξεων, ἐγγώρισε τὴν ἀπάτην, καὶ φοβηθεὶς μάλιστα, μὴ
ἰδῇ ἑαυτὸν κεκλεισμένον ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἔσπευσε ἐπαναπλεύσας εἰς
τὸ Ἀρχιπέλαγος.

Οὕτως ἐξέλιπον ἅπασαι αἱ ἐλπίδες περὶ τῆς ἐπαιόδου τῆς πύλης εἰς τὸ σύστημα τῶν συμμάχων. Αἱ ἐνεργητικαὶ παραστάσεις τοῦ λόρδου Ἀρβουθνῶτ, μὴ ὑποστηρίζομεναι πλέον ὑπὸ ὑλικῆς δυνάμεως, κατέληξαν, περὶ τὰ τέλη ἰανουαρίου τοῦ 1807, εἰς ἑξαψιν πλείονα τοῦ τουρκικοῦ διδανίου, ἧς συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ρωσσίας. Ἡ δὲ ἐπίδειξις τοῦ ναυάρχου Δουκουῶρθ, δυναμένη κατ' ἀρχὰς τὴν ἄμεινον ἐπανόρθωσιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν στιγμιαίαν λύσιν ὅλων τῶν ζητημάτων, εἰς οὐδὲν ἄλλο συνετέλεσεν, ἢ εἰς τὴν ὑψωσιν τοῦ Σεβαστιάνου, λαβόντος ἀπειρίριστον ἐξουσίαν ἐν τῷ διδανίῳ.

Ἡ ὑποχώρησις αὕτη τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου παρὰ τῆς πύλης οὐδεμίαν ἐπέτρεπον φιλοφροσύνην πλέον, οὐδὲν πλάγιον μέσον. Ἐντεῦθεν ὁ Ἰψηλάντης προέτεινε τὸ σχέδιον αὐτοῦ πρὸς τὴν στρατηγὸν Μίχελσων, εὐδιάθετον δειχθέντα πρὸς πᾶσαν ἰσχυράν ἐνέργειαν. Ἦν δὲ τὸ σχέδιον τοῦτο ὅσα μέγα, τότε καὶ εὐεκτήεστον.

Καὶ ὁ Ἕλλην ἡγεμὼν καὶ ὁ Ρώσος στρατηγὸς εἶχον ἀπέναντι αὐτῶν, πέραν τοῦ Ἰστροῦ, μόνον τὸν Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρην ἐπὶ κεφαλῇ δεκαπεντακισχιλίων ἀνδρῶν. Τὴν πρώτην κατ' αὐτοῦ προσβολὴν ἡδύνατο διὰ τοῦ Ἰλίκογλου, ὁδηγοῦντος πεντακισχιλίους μισθοδοτούμενους παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ τοῦ Ἀγᾶ τοῦ Ματτινίου, ὃν ἐπίσης ὁ Ἰψηλάντης ἐπλήρου. Ἐξασθενίζων δ' οὕτω τὸν Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρην διὰ τῆς πρώτης ταύτης προσβολῆς, κατέστρεφε πλέον αὐτὸν ὁ Μίχελσων, ἅμα διαβαίνων τὴν Ἰστρον, καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ Αἴμου. Τὴν δεξιὰν αὐτοῦ πτέρυγαν ὁ Μίχελσων προεκτείνων ὑπεράνω τοῦ Καλαφατίου, ἐστηρίζετο ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐπὶ τῶν Σέρβων. Οἱ Σέρβοι, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, ὁδηγούμενοι ἵνα μὴ τηρήσωσι πλέον συστολήν τινα, ἀπέβαλον τότε πάντας τοὺς Τούρκους, τοὺς μένοντας ἔτι ἐν τισὶ φρουρίοις (α), καὶ εἰς τὰς κινήσεις αὐτῶν ἐλεύθεροι καθίσταντο· ἐνούμενοι δ' ἀκολουθῶς μετὰ τῶν Μαυροβουνίων, ἐν ταῖς ὅπλαις ἦδη ὄντων, ἐσχημάτιζον γραμμὴν κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ πρὸς περιστολὴν τῶν Γάλλων· ἡ δὲ μεγάλη τοῦ κέντρου δύναμις αὐτῶν προχωροῦσα πρὸς τὰς χώρας τῆς Βοσνίας, ἐγείγερμένης ἤδη ἐν μέρει, καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν πέμπουσα δεκαπεντακισχιλίους τολάχιστον ἄνδρας, ἐπετύγχανεν, ὅπως ἐνωθῶσιν οὗτοι μετὰ τῶν Μολδοβλάχων, τῶν σχηματίζοντων τὴν δεξιὰν πτέρυγαν τῶν Ρώσων, καὶ συμπράξωσιν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Βιδινίου. Τὸ τοιοῦτον κατὰ πολὺ ἐκόλχκευ τοὺς Σέρ-

θους· διότι ἐκ τῆς ἐωλεᾶς ταύτης τῶν βαρβάρων τοῦ Βιδινίου με-
γάλας ἢ πατρὶς αὐτῶν καταστροφᾶς ὑπέστη πολλάκις· ὁ δὲ πρόσφατος
θάνατος τοῦ Παζβάντογλου καθίστα· τὴν ἐπιτυχίαν ἦσαν δύσκολον,
διότι ἡ διχόνοια ἐβασιλευε μετὰ τῶν ὑποδεστέρων τοῦτου.

Ἐπὶ τῶν ἐρζιπιῶν ἄρα τοῦ Βιδινίου ἐσκόπει ὁ Ἰψηλάντης, ὅπως μεταβῇ
καὶ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, τοποθετούμενος οὕτω
ἐν τῷ κέντρῳ ἀπείρου γραμμῆς, ἧς ἡ μὲν ἀριστερὰ, συνιστάμενη ἐκ
πεντήκοντα χιλιάδων Ῥώσων, ἐμελλε φυλάττειν τὸν Αἴμον· ἡ δὲ δεξιὰ,
σχηματιζομένη ἐκ πολεμικῶν λαῶν Μαυροβουνίων καὶ Σλαβούνων,
ἐμελλε παρατάττεσθαι κατὰ τῶν Γάλλων· ἐν ᾧ τὸ ὑπὸ τὰς διαταγὰς
αὐτοῦ κέντρον, πληρούμενον ἐκ τοῦ στρατοῦ τῶν εἰκοσιπέντε χιλιάδων
ἀνδρῶν τοῦ ἰδίου καὶ πεντήκοντα χιλιάδων Σέρβων, ἅπασι ἐξασφαλιζο-
μένης καλῶς τῆς βάσεως τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ἐμελλε προχωρεῖν, συμ-
παρασύρον καὶ τοὺς ἐτι ἀκινήτους μένοντας χριστιανικοὺς λαοὺς εἰς
κίνημα, οὗτος τὸ τέρμα ἦν ἡ Κωνσταντινούπολις.

Ἐκαστος ἐννοεῖ, ὑποῖον κατέβαλλε ζῆλον πρὸς σχηματισμὸν τοῦ
στρατοῦ αὐτοῦ, τοιαῦτα προσδοκῶν. Κατὰ τὴν μῆνα ἀπρίλιον εἶχε
πλείους τῶν δεκαχισχιλίων ἀνδρῶν ἐπιπλεονέκων καὶ πενηταρχουμένων,
ἐρ' ὅσον συνεχώρει τοῦτο ἡ βραχύτης τοῦ χρόνου. Τὸ πλείστον μέρος
αὐτῶν διέβη ἤδη τὸν Ἰστρον ὑπεράνω τοῦ Πορέσχ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ
στρατηγοῦ Ἰσάκιεφ, ἔχοντες δύο μόνον Ῥωσικὰ τάγματα, κατεπαλέμησε
τοὺς ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ Τούρκους, ἀπεδίωξε τοὺς καὶ ἠνώθη μετὰ
τῶν Σέρβων παρὰ τὸ Νεγοδίνον. Οἱ ἐβελονταὶ Ἕλληνες, χίλιοι πεντα-
κόσιοι τὸν ἀριθμὸν, καὶ αἱ Ἰψηλάντειοι λεγόμενοι Κοζάκοι ὑπὸ τὴν διοί-
κησιν τοῦ Παγκάλου, ἐσχημάτισαν κλίμακα κατὰ μῆκος τοῦ Ἰστροῦ
ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Βουκουρεστίου μέχρι πρὸ τοῦ Βιδινίου.

Ἐπέπρωτο ὁμοῦ τῷ Ἰψηλάντῃ δοκίμασαι νέαι. Ὅτι ἀτομικῶς ἠδύ-
νατο, ἔφερον ὁ ἀνὴρ οὗτος εἰς πέρας καὶ μετ' ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ τὰς
περιπλοκάς (α). Καίτοι δὲ βεβαρυμένος ὑπὸ τῆς φροντίδος διὰ τὰς ζωο-
τροφίας τῶν Ῥωσικῶν στρατῶν, ἐπήρκεσεν οὐχ ἦσαν εἰς τὴν κατάρ-
τισιν καὶ ἐξόπλισιν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ διὰ μόνων τῶν ἰδίων μέσων.
Ἀνεχαίτισε τὰ σχέδια τῶν ἐν Δαλματίας Γάλλων, ἀντιθέσας τοὺς Μαυ-
ροβουνίους ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου. Διεβίβασε τοῖς Σέρβοις βοήθειαν καὶ
ζωοτροφίαν (β), ἀγοραζομένην παρὰ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ ἐκ Τραν-
συλβανίας καὶ προσεπάθησεν, ἵνα προχωρήσωσι οὗτοι μέχρι τῆς γραμ-
μῆς τοῦ Τριάν, ὅπως ἐνὼρ' ἐκεῖ μετ' αὐτῶν ὁ στρατὸς τῶν Ῥώσων.

ἔπαιρκεσαν εἰς ἀπάσας τὰς φροντίδας αὐτοῦ καὶ τὰς δαπάνας, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην αὐξήσιν φόρων ζητήσας ἐν ταῖς ἡγεμονεῖαις. Καὶ ἐν τούτοις οἱ Ῥώσοι ἀξιώματικοί, κυρίως δὲ ἐν Μολδαυίᾳ, ὀλίγας αὐτῷ ἐδίδον εὐκολίας. ἤλκειρον μάλιστα τὸν τόπον, δι' ὅσα ὑπέφερε βάρη, καὶ διέδιδον συγχρόνως, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ λίαν εὐδιάθετος ἦτο, ἵνα πληρώσῃ ὁ ἰδιός ὅλα τοῦ στρατοῦ τὰ πρόφικα. . . Καὶ ὅμως, ἐὰν ἡγέρθησαν σπουδαῖα παράπονα παρὰ τῶν κατοίκων, οὐδὲν βεβαίωτερον, ἢ ὅτι ἀπληθύνησαν ταῦτα πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν κατὰ τῆς δικαιοῦς καὶ σπατάλης ἀξιώματικῶν τινῶν καὶ στρατιωτῶν Ῥώσων. Τὸ ὀλίγον ὅμως τῶν μικρῶν τούτων ραδιοργυμῶν ἦτο ἡ ἀπριξία τοῦ ρώσικοῦ στρατοῦ.

Ὁ στρατηγὸς Μίχελσων ἐγκαθίδρυσε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ παρὰ τὸ Ἰσμαήλιον, οὐδὲν ἄλλο σκεπτόμενος. Ἔσχεν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐν σῶμα, ἀπεσπασμένον τοῦ λοιποῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Μιλοράδοβιτς, καὶ τὸ λοιπὸν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἐφύλασσε τὸν Ἰστρον ἀπὸ τῆς Ἰαλομνίσης μέχρι παρὰ τὸ Ἰσμαήλιον. Ἡ τοιαύτη διάθεσις τοῦ ρώσικοῦ στρατοῦ ἀντέφασκεν ὅλως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ Ἰψηλάντου, θέλοντος τὴν διαφύλαξιν ἀπάσης τῆς γραμμῆς τοῦ Ἰστροῦ διὰ κινητῶν σωμάτων. Μόνη τις προσπεποιημένη ἐπίθεσις ἐγένετο κατὰ τοῦ Ευργέθου, καὶ μόναι συμπλοκαὶ τινεὶ τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν μετὰ ῥιφικινδύνων τινῶν τουρκικῶν σπειρῶν ἐλαβον χώραν. Τὸ δὲ σπουδαιότερον ἄσπονον ἦν ὁ στρατηγὸς Ἰσάεφ μετὰ τῶν Μολδοβλαχικῶν στρατευμάτων. Ἡ πλησίασις περιακοντακισχιλίων μέχρι τεσσαρακοντακισχιλίων πολεμίων, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ μεγάλου βυζύρου, οὔτε ἀπέσπασε τὸν Μίχελσων ἐκ τῆς ἀποθείας, οὐτ' ἐπίσταν αὐτὸν, ἵνα μεταβάλλῃ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ τὴν τοποθέτησιν καὶ ἐνέργειαν. Προσεδόκα προσβολὴν τινα περὶ τὸ Ἰσμαήλιον ἀλλ' οἱ Τούρκοι, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν Γάλλων, ἐκινούνοιο οὕτως, ὥστε παρενετίθεντο μετὰ τῶν Ῥώσων καὶ Σέρβων, γινόμενοι κύριοι τῆς ραῖς τοῦ Ἰστροῦ ἀπὸ τῆς Ζαννίσης, ὅπου περιεφρουρήθησαν, μέχρι Βιδινίου, ὅπου ἡγέρθησαν ὀχυρώματα διὰ τῆς φροντίδος τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μελράν. Αντιπερισπασμός τις, οὗ ἀπέπειράθησαν χιλιάδες τινεὶ Τούρκων ὑπεράνω τῆς Σιλιστρίας, ἠνάγκασε τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Καμένσκη, ἵνα ἐπανακάμῃ πέραν τῆς Ἰαλομνίσης. Ὁ Μιλοράδοβιτς τότε, εὗρε θεοῖς μετὰ τῶν δύο προσβολῶν, ἀνήγγειλε τῷ Ἰψηλάντῃ, ὅτι ἐγκαταλίπει πάντας τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Βουκουρεστίου, ἵνα βαδίσῃ κατὰ τοῦ ἐχ-

θροῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐκ μέρους τοῦ Ὀρμπιλεστίου ἐπ' αὐτοῦ ἀδυνατοῦς ὑπῆρχεν, ἐὰν μὴ ἐλθῃ, τὸ Βουκουρέστιον ἀπεκαλύπτετο μένον ἐν τῇ διακρίσει τῶν νικητῶν Τούρκων.

Πανικὸς ἤδη διεχύθη ὁ φόβος. Ὁ Ἰψηλάντης ἐπὶ τῇ ἐπανεπιλημμένῃ προτροπῇ τοῦ Ῥώσου στρατηγοῦ ἠναγκάσθη, ὅπως ἀποφασίσῃ τὴν ἐπισθοχώρησιν αὐτοῦ εἰς Φωξάνην, ἀρνηθεὶς τὴν εἰς τὸ Ἰάσιον μετάβασιν, ὡς ἤθελον. Οὕτω δέ, ὅλος ἀγανάκτησις ὦν διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν Ῥώσων, συνήθροισε καθ' ὁδὸν τὰ διεσπαρμένα ἀποσπάσματα τοῦ ἰδίου στρατοῦ (α), καὶ συνεσωμάτωσε νεοσυλλέκτους τινὰς πεμφθέντας ἐκ Μολδαβίας, ἀπόφασιν σταθερὰν ἔχων, ἵνα ἀντιστῇ μετὰ μόνων τῶν ἰδίων δυνάμεων, ἐὰν προσεβῆλλετο. Ἦτο συμπεφωνημένον, ὅπως ὁ στρατηγὸς Μολοράδοβιτς καλύψῃ στρατιωτικῶς τὴν ἀπὸ Βουκουρεστίου μέχρι Φωξάνης ὁδόν, καὶ ῥητῶς τὸ Βουζέον, πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ Ἰψηλάντου· ἀλλ', ἅμα ἀφίχθεις οὗτος εἰς τὴν Φωξάνην, ἔμαθεν, ὅτι, ἐὰν κατεκλίνετο ἐν Βουζέω, περιέπιπταν ἀφεύκτως εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Πραγματικῶς δὲ ὁ ναζίρης τῆς Ἰβραήλας, φθάσας νυκτὸς μετὰ τρισχιλίων, ἀπέτυχε τῆς συλλήψεως αὐτοῦ καὶ ἐξεδικήθη, τοὺς μὲν τῶν ἀδελφῶν κατοίκων κατασφάζας, τοῖς δ' ἄλλοις ἐπιθαλὼν λυτρῶν βαρεὰ.

Εὐκόλως τις ἐννοεῖ τὴν ἐγκάρδιον ἀγανάκτησιν τοῦ Ἰψηλάντου, βλέποντος διεικδυμένοντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν Ῥώσων στρατηγῶν. Παρεπονέθη πικρῶς πρὸς τὸν Μίχελσων καὶ πρὸς τὸν ὑπουργόν τῶν ἐξωτερικῶν, ἀποστείλας αὐτῷ τὸν Μαρκήσιον Δε Σαιντ-Ὠλαίρ μετὰ ὑπομνήματος λεπτομεροῦς περὶ πάντων τῶν γενομένων· παρεπονέθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα αὐτὸν καὶ ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα, ἅπερ ἐγίνωσκεν ἔχοντα τὴν μεγαλητέραν ἐπίρροον ἐν τοῖς συμβουλίοις τοῦ αὐτοκράτορος· ἔγραψεν ἐπὶ τούτοις, πληροφορῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐμφυχόνων ὁπωσδήποτε τοὺς Σέρβους, ὡς ἀπηνδρακτάς, διότι οὐκ ἔβλεπον τοὺς Ῥωσικοὺς στρατοὺς, οὓς ἀπὸ ἑξ μηνῶν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ σύμβουλος Ῥοδοφονίχης, εἰμὴ δύο μόνον τάγματα, καὶ ταῦτα μὴ πλήρη, ὀδηγούμενα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰσάιφ μετὰ πεντακισχιλίων Μολδοβλάχων στρατιωτῶν. Τὸ Ῥωσικὸν ἀνακτοβούλιον ἀπεκρίθη μόνον διὰ διαβεβαιώσεων ἐμπιστοσύνης πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν στρατηγῶν δι' ἄλλων δραστηριοτέρων. Ἐν τοιαύτῃ δὲ εὐρεθεὶς περιστάσει, ἠναγκάζετο, ὅπως ἀκολουθήσῃ τῇ συμβουλῇ, ἣν ἐδίδον αὐτῷ ἀπεκρινόμενος εἰς τῶν ἐξωτερικῶν

πολιτικῶν τῆς Ῥωσσίας: «Βλέπομεν τὰ λάθη τῶν στρατηγῶν, ἀλλ' οὐκ ἔδυνάμεθα τὴν ἀντικατάστασιν τούτων. Προσπαθήσατε δὲ ὑμεῖς, ὅπως ὑλάβητε πλησίον αὐτῶν καλλίτερον μέρος δι' ὑποχωρήσεων».

Αἰρῆνης παρίσταται περίστασις εὐνοϊκὴ, ὡς δυναμένη τὴν ἐπ' ἀνθρώπῳ τῶν γενομένων σφαλμάτων, καὶ αὕτη ἦν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκρηγείσα ἐπανάστασις. Οἱ Γενίτσαροι, θανατώσαντες τὸν Σελήμ, ἀνηγάρευσαν σουλτάνον τὸν Μουσταφᾶ, καὶ ἀπέδιωξαν πάντας τοὺς Γάλλους ἀξιωματικούς. Ἀλλ' εἶχον καθ' ἑαυτῶν τὸν Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρην καὶ ἄλλους ἀρχηγούς ὅπλων, καὶ τοῦτο προεκάλει βέβαιον τὸν ἐμφύλιον αὐτῶν πόλεμον. Ὁ Ἰψηλάντης ἀνέλαβε θάρρος, καὶ τοὶ ἀπείρους ἔχων τοὺς περισπασμούς ἐν Μολδαβίᾳ. Ἀλλ' ὁ αἰφνίδιος διορισμὸς Ῥώσου ἐπιτρόπου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπέδειξεν αὐτῷ τὰ ἀποκλειστικὰ τῆς Ῥωσσίας σχέδιον. Ὡς δὲ ὁ πλοίαρχος ἐν τρικυμίᾳ ἀγρία καὶ φοβερᾷ ῥίπτει μέρος τοῦ φορτίου, ὅπως σώσῃ τὸ πλοῖον· οὕτω καὶ ὁ Ἰψηλάντης ὑποχωρῶν ἐπραξεν, ἀποστείλας πρὸς τοὺς βογιάρδους τῆς Μολδαβίας τὴν ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας παραίτησιν ἑαυτοῦ. Οἱ βογιάρδοι, οἱ ἀναγορεύσαντες ἡγεμόνα αὐτὸν, ὡς προείπομεν, ἐδέχθησαν ταύτην μετὰ ὀλίγης βαθυτάτης καὶ προσωρινῆς ἐθεώρησαν (α). Ακολουθῶς ὁ Ἰψηλάντης μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μίχελσων, συνδιελέχθη πολλὰς μετ' αὐτοῦ, καὶ τότε ἀπεχώρησε ταύτου, ὅτε ἐπέιασε οἶονεῖ, ὅτι ὁ στρατηγὸς οὗτος ἀνιγνώρισεν ὅλα αὐτοῦ τὰ σφάλματα καὶ ἀπεφάσισεν, ἵνα δώσῃ ἄλλην ῥοπὴν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐργασίας.

Πλὴν μάταια πλέον ἀπέβαινον ὅλα, καὶ ἂν ἀποδώσωμεν ὅλην τὴν εὐλικρίνειαν εἰς τὰς νέας τοῦ Μίχελσων ἀποφάσεις. Δι' εὐνοϊκὰς στιγμὰς ἀνεπιστρεπτὶ παρῆλθον ἤδη. Ἀπὸ τῆς 1 μέχρι τῆς 14 ἰουνίου (ε. ε.) ὁ Ναπολέων κατεβάρυνε τὸν Ῥωσικὸν στρατὸν τοῦ Βιστούλα διὰ συνεχῶν μαχῶν, περατωθεῖσιν εἰς τὸ Φριενδλάνδ. Καίτοι μὴ ἐξηντημένη, ἀλλ' ἡττημένη οὐχὶ τόσῳ στρατιωτικῶς, ὅσην ἠθικῶς, ἡ Ῥωσσία ὑπέστη ἐν Τιλαίτ ὅλα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἡθικῆς αὐτῆς νίκης, ἦν ἐνέρδησεν ὁ Ναπολέων. Ἴνα δὲ πεισθῇ τις περὶ τούτου, ἀρκούσιν, ὅσα ἀναφέρει Γάλλος πολιτικὸς καὶ ἱστορικός, ὁ Βιγνιὼν (6): «Τῇ 7 ἰουλίου (ε. ν.) ὑπεγράφη μυστικὴ συνθήκη κατὰ τῆς φανερᾶς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας. Τὰ ἄρθρα 8 λέγει. — Ἐὰν μὴ παραδεχθῇ ἡ Ὀθωμανικὴ πύλη ντὴν μεσοδόκησιν τῆς Γαλλίας, ἢ ἐὰν μὴ καταλήξωσιν εἰς ἀποτέλεσμα αἱ διαπραγματεύσεις ἐντός τριῶν μηνῶν, τὰ δύο μεγάλα νυν καλλισυόμενα Κράτη φεγγιμωθήσονται, ὡς ἐπαρξάσθαι παρὰ

»σας τὰς ἐν Εὐρώπῃ ἐπαρχίας τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐκ-
 ρτός τῆς πόλεως Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ρουμελίας, ἀπὸ
 τοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Τούρκων».

Ὁ Σεβαστιάνης προσελήθη ἐπιτήμιος καὶ ἐπεφορτίσθη τὴν σύνταξιν
 σχεδίου διανομῆς κατὰ τὰς βάσεις ταύτας. Ὡς οὗτος δὲ ἀδυνάτου τῆς
 παραχωρήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τινὰ τῶν μεγάλων εὐρω-
 παϊκῶν δυνάμεων, συνεφωνήθη σχεδιασθεῖσα ἡ διανομή, ὡς ἀκολούθως.

Α^{ον} Μέρους τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ τοῦ
 λοιποῦ ἡ γραμμὴ ἀπὸ τοῦ Λουλε Βουργάζ μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Αἴνου,
 εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος, περιλαμβανομένης τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Β^{ον} Ἡ Ῥωσσία λάβῃ τὴν Μολδαυίαν, τὴν Βλαχίαν καὶ ἅπασαν τὴν
 Βουλγαρίαν μέχρι τῆς Μαρίτσας.

Γ^{ον} Ἡ Σερβία δοθῇ τῇ Αὐστρίᾳ καὶ

Δ^{ον} Ἡ Βοσνία, Ἀλβανία, Ἡπειρος, Πελοπόννησος, Ἀττικὴ καὶ Θεσ-
 σαλία σχηματίζωσι τὸν κλῆρον τῆς Γαλλίας.

Δι' ἐτέρων δὲ ἄρθρων μυστικῶν, ὑπογραφέντων ἐν Τιλσίτ, συνεφω-
 νήθη ἐτι·

Α^{ον} Ἡ παραχωρήσις τῶν στομίων τοῦ Κατάρου εἰς τοὺς Γάλλους.

Β^{ον} Ἡ ἐγκατάλειψις τῶν ἐπτὰ Ἰονίων νήτων ὡς ἰδιοκτησίας εἰς τὸν
 αὐτοκράτορα Ναπολέοντα καὶ

Γ^{ον} Ἡ παράδοσις τῆς Κρήτης εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Φερδι-
 νάνδον, πεπτωκότα τοῦ θρόνου.

Τὸ δὲ ἄρθρον 8 τῆς ἀπὸ 12 ὁκτωβρίου κλεισθείσης συνθήκης ἐν Ἐρ-
 φούρτ περιεῖχεν, ὅτι ὁ Ναπολεὼν ἀναγνώριζεν τὴν προσάρτιν τῆς Μολ-
 δαυίας καὶ Βλαχίας εἰς τὸ Ῥωστικὸν κράτος.

Τὰ κεραυνοβόλα κτυπήματα, τὰ πλήξαντα τὴν Ῥωσσίαν πρὸς βορ-
 ράν, ἔσχον τὴν ἐναντίαν δόνησιν ἐπὶ τοῦ Ἰστροῦ. Ὁ Ἰψηλάντης εἰδοποι-
 θείς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βούδδερ, κατὰ πρῶτον μὲν, ὅτι διεπραγμα-
 τεύοντο, εἶτα δὲ, ὅτι ἡ εἰρήνη ἐκλείσθη, περιέμενεν οὐχ ἥττον τὰς
 ἀποφάσεις τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, μὴ πιστεύων πώποτε, ὅτι ἡ
 Ῥωσσία ἀφείθη δεσμίᾳ κατ'ἐναντι τῶν Τούρκων, οὐδ' ἔτυχεν ὑπὲρ τῶν
 παροχθίων τῷ Ἰστροῦ χριστιανικῶν λαῶν καλλιτέρας τῆς πρὸ τοῦ πολέ-
 μου τύχης. Τῇ 9 αὐγούστου ἔφθασεν ὁ Γάλλος ἀπεσταλμένος Γκιλομέν,
 ἵνα κλείσῃ τὴν ἀναχωρὴν μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ῥωσσίας. Ολί-
 γας δὲ πρότερον ἡμέρας ὁ Μαρκήσιος Δε Σαιντ-Ὠλαίρ ἐπανήλθεν ἐκ τοῦ
 Τιλσίτ, φέρων τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν, ἐν ᾗ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξω-

τερικῶν εἰδοποίει μὲν τῷ Ἰψηλάντῃ τὴν ἔννοιαν τῶν μυστικῶν συνθηκῶν καὶ τοὺς βηθέντας μάλιστα λόγους περὶ Ἰψηλάντου μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων· ἰδῆγει δὲ τοῦτον, ἵνα μὲν, ἔπου εὐρίσκειτο, ὡς μὴ ὁρισθείσης ἔτι τελειωτικῶς τῆς τύχης τῶν Ἡγεμονειῶν. Τίς δ' ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ Ναπολέοντος πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, μνημονεύσαντα τοῦ Ἰψηλάντου; «Γινώσκω τὰ σχέδια τοῦ Ἰψηλάντου· ἀπατᾷ ἀμφοτέρους ἡμᾶς· μόνον διὰ τὰς χιμαίρας αὐτοῦ ἐργάζεται».

Ὁ Ἰψηλάντης κατένόησεν, ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ ὑπουργὸς εἰσηγεῖτο τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν Βλαχία, ἡ Ῥωσσία οὐκ εἶχε κατὰ νοῦν, ὅπως καλύψῃ τοῦτον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πύλης, εἰμὴ ἐφ' ὅσον καιρὸν ὑπῆρχεν ἀνάγκη πρὸς ἐκτέλεσιν μεταγενεστέρων σχεδίων, ὧν ἡ βάσις συνεφωνήθη. Ἡρνήθη λοιπὸν τὴν παράστασιν τοιαύτου προσώπου, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ, διορίσας τοποτηρητὰς καὶ προσωρινὴν διοίκησιν, καὶ ἐλαφρύνας τοὺς κατοίκους ἀπὸ πάσης σχεδὸν φορολογίας. Ολίγω ἔπειτα ὁ Προσορόβσκης, διάδοχος τοῦ ἀποθανόντος Μίχελσων, ἀντικατέστησε τὴν προσωρινὴν ταύτην διοίκησιν διὰ Ῥώσσιαν πρακτόρων.

Ὁ Ἰψηλάντης ἔφερε μὲν ἤδη καρδίαν κατατεθλιμμένην ὑπὸ λύπης, ἀνεπαύετο ὅμως ἐπὶ τῇ ἀγνόητι τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν καὶ πράξεων, ἃς ἐβεβαίωσε καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον. Πέποιθε μάλιστα, ὅτι, ἀφ' αὐτοῦ ἔσπειρεν ἅπαξ τοῦ πολέμου τὸ πνεῦμα ἐν τοῖς κόλποις τῶν λαῶν τῶν παρὰ τὸν Ἰστρον ἐπαρχιῶν, ἡ θεία πρόνοια ἐπεφύλασεν αὐτῷ θερισμὸν πολὺν καὶ τὴν προσεχῇ εἰς τὰς Ἡγεμονείας ἐπάνοδον αὐτοῦ ὑπὸ οἰωνοὺς ἄλλους. Ἐντεῦθεν, εἰ καὶ ἔβλεπεν ἑαυτὸν καταδεδικασμένον ἐν τῇ Κιευία ὡς ἄλλον ἀκούσιον ἀναχωρητὴν τῶν τοῦ κόσμου, διετῆρει μυστικὰς ἀλληλογραφίας μετὰ τῶν Ἡγεμονειῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διεδίθαζε συμβουλὰς εἰς τοὺς ἀνδρείους Σέρβους, καὶ οὐδέποτε ἔπαυε συνιστῶν τοῦτους τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτῇ τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλ' ἀκολούθως τοσαύτην ἀνεκάλυψε τὴν ἐπαγρύπνησιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς πᾶν βῆμα αὐτοῦ, ὥστ' ἠναγκάσθη ἵνα τηρήσῃ σιωπὴν πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως. Ματαίως ἐπεκαλέσθη τότε ἀποζημιώσεις τινὰς διὰ τὴν ἀπώλειαν ὅλης τῆς ἰδίας καὶ πατρικῆς περιουσίας αὐτοῦ, οὐδ' ἠξιώθη τῆς ἀδείας, ἵνα μεταβῇ εἰς τὰ λουτρά τῆς Γερμανίας. Ἐπάρτυχε μόνον βαθμῶν καὶ θέσεων ἐν Ῥωσσίᾳ διὰ τινὰ τῶν ἐπισημοτέρων προσώπων τῆς συνοδείας αὐτοῦ (α)· ἐχαρίστως εἶδε τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ζητῶ-

σαντα και αναδεχθέντα την ανατροφήν του προσκυτέρου υιού αυτού, και ιδίαν εξήτησε παραμυθίαν ήθικην εν φιλολογικαίς εργασίαις.

Αλλ' ήρκεσαν μόνα ταύτα; Κακεντρεχείς άνθρωποι επέπεσον κατά του άνδρός αυτού, άμα πεσόντες, εκμεταλλεούμενοι τας διαθέσεις άλλων και την άτυχίαν τούτου. Πρό οφθαλμών έχοντες, ότι εύαρεστούσι τῷ Ρώσῳ στρατάρχη υπέρ έαυτών, ού μόνον κατέκρινον οι τοιοῦτοι πολυειδώς την διοίκησιν τούτου, αλλά και επί καταχρήσεων έτι, και επί άργυρολογίας έτι, κατήγγελλον ερήμην τόν άνδρα. Υπό μεγάλης δε κινούμενος άθροφροσύνης, ο στρατάρχης Προσορόδσκις έδειχθη πιστεύων, όσα κατεμαρτύρουν αυτού, και συμβούλας διεθίβασε προς τούτον, άφώσας την ελάφρυνσιν τῆς εν ενεργεία φορολογίας των κατοίκων Βλαχίας. Τότε ο Ίψηλάντης έγραψε μετ' άγανακτήσεως, λίαν δεδικοιολογημένης, οὐδέν άποκρύψας τῷ Προσορόδσκι κατὰ τοῦ Μίχελτων, και θαυμασιώς άπολογηθείς ού μόνον κατὰ των σπερμολογιῶν και συκοφαντιῶν, αλλά και περί των ενεργειῶν έλου αυτού τοῦ πολιτικοῦ βίου. Μνημονεύομεν ένταῦθα ολοκλήρου τῆς άπολογίας ταύτης, ως εγγράφου διαφερούσης περιεργίας, ως τύπου πολιτικῆς άρετῆς, ως διαθήκης έλληνισμοῦ.

α Πρίγκιψ μου.

«Έμαθον, ότι ή Υ. Υ. εν τινι όμιλίᾳ έδειξε τῷ διαυθύνοντι τὰ οικονομικά τῆς Βλαχίας άξιωματικῶ την επιθυμίαν, όπως ελαφρύνω τὸ βάρος των φόρων εἰς τοὺς κατοίκους τῆς επαρχίας ταύτης, και καταστήσω την τύχην αὐτῶν γλυκυτέραν. Όμολογῶ, ότι ή εύχῆ αὕτη έστιν άξία τῆς καλοκαγάθου και έναρέτου ψυχῆς τῆς Υ. Υ. ἀλλ' επίσης οὐκ άποκρύπτω, ότι υπάρχει προῖον πλάνης. Απέναντι τοῦ χειμαρῶν των ραδιουργιῶν και συνωμοσιῶν, των φωνασιῶν και συκοφαντιῶν, ὧν έχεν νόμην τὸ αντίκειμενον, οὐδέν τι με ένοχοποιεῖ, εν ᾧ ἀπ' ετέρου υπάρχει πληθὺς γεγονότων, συνηγορούντων επί τῇ ἀφιλοκερδείᾳ και μετριότητί μου. Ο φθόνος και τὸ μῖσος, ὄντα μὲν άνευ ὧν, ἀλλ' οὐχί και άνευ χολῆς, εξατμίζονται, εν τῷ πείσματι τῆς αδυναμίας αὐτῶν, εἰς ψευδεῖς βόμβους και εἰς υποκριτικά παράπονα. Η Υ. Υ. κατὰ πολὺ πεφωτισμένη βεβαίως, οὐκ εκπλήττεται υπό τοιούτων τερατωδῶν διηγήσεων. Ελίπω ὅμως εν ταῖς προτροπαῖς αὐτῆς προς τόν άρχηγόν των οικονομικῶν, ότι οὐδόλως ὡμίλησαν ταύτη περί τῆς διοικήσεώς μου μετὰ πολλῆς αληθείας, ίνα προφυλάξωσιν αὐτήν κατὰ άπίστων επικρίσεων. Τὸ δε σέβας μου προς βίον επί τασούτων άγνόν, οἷός έστιν ὁ τῆς

Υ. Υ. και ὁ ζήλός μου υπέρ των συμφερόντων, οἷς υπηρετεῖ αὕτη, με προσκαλοῦντι, όπως προφυλάξω αὐτήν ἐγὼ κατὰ πάσης αδικου προεκταλήψεως. Έρχομαι λοιπόν, ίνα κατὰ πρῶτον ἤδη δώσω λόγον τῆς ζωῆς μου. Θέλει εἶσθαι οὗτος περίληψις τις, ἀλλὰ πιστῇ, εξηρημένη πάσης αντιλογίας, και άποφασιστικῇ προς σχηματισμόν δικαίως περί έμοῦ γνώμης.

«Ηρξάμην τοῦ πολιτικοῦ μου σταδίου ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ μεγάλου διερμηνέως τῆς πόλης. Εγνώσθη και εῤῥέθη εν Εὐρώπῃ, ότι είχαν την έμπιστοσύνην τοῦ ὀθωμανικοῦ ύπουργείου και τοῦ σουλτάνου, και ἐπὶ ῥοήν ἐπὶ των αποφάσεων αὐτῶν. Πεισιμένος, ότι ή πόλις τὸ μεγαλῆτερον εἶχε συμφέρον προς καλλιέργειαν τῆς ρωσικῆς φιλίας, ή δὲ ἐπὶ ῥοή τῆς δυνάμεως ταύτης εν τῇ Τουρίᾳ ήθελεν εἶσθαι συντελεστικῇ εἰς την βελτίωσιν τῆς άξιοθρηνήσου καταστάσεως των Χριστιανῶν, ἀντικείμενον των ζωηροτέρων εὐχῶν μου, εῤῥόντισα άνευ αναβολῆς, όπως εύαρεστήσω τῇ αυτοκρατορικῇ αὐλῇ. Την υπηρεσίαν ταύτην ἐξεπλήρωσα ἐπὶ τρία περίπου έτη, και ἐξήληον ὀφειλέτης τριακοσίων χιλιάδων ρουβλίων. Γνωστόν, ότι ή θέσις αὕτη υπῆρξε συνεχῶς πεδίον άπείρου τύχης.

«Προαχθεῖς εἰς τὸ άξίωμα τοῦ ήγεμόνος Μολδαβίας, άπελύθην μετὰ δύο έτη και τέσσαρας μῆνας διὰ ραδιουργίας τινος τῆς αντιρρωσικῆς φατρίας. Τὸ χρέος μου τότε ανέβαινεν εἰς εν εκατομμύριον και προς ἐξόφλησιν αὐτοῦ ἐπώλησα κατ' ανάγκην πάντα μου τὰ κινητὰ και υπεθήκευσα τὰς ιδιοκτησίας μου. Η καταστροφή μου ἦτο πλήρης· ἀλλ' οἱ πόθοι, τὰ δάκρυα και αἱ εὐχαὶ τοῦ μολδαυικοῦ λαοῦ μοι παρεμύθουν.

«Ακολουθῶς μοι έδωκαν την Βλαχίαν. Απὸ τῆς ανταρσίας τοῦ πασῆ τοῦ Βιδινίου ή επαρχία αὕτη ἦτο τὸ θέατρον των επιδρομῶν τούτου και τῆς λεηλασίας διαφόρων άλλων ληστῶν. Ο προκατόχος μου ήγεμὸν, οἱ βογιάρδοι, πᾶς κάτοικος κάτοχος ὁμάξης, κατέφυγον εἰς την Τρανσυλθανίαν σώζοντες τῆς οικογενείας αὐτῶν. Η επαρχία υπῆρχεν ἀκαλλιεργήτος. Διεπραγματεύθην μετὰ τοῦ Παζζάντογλου, Σερικλόγλου και λοιπῶν ἀτάκτων παροχθίων τῷ Ιστροῦ και εἰτε διὰ χρηματικῶν θυσιῶν και δώρων, εἰτε δι' ἐπιδείξεων στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἦν ἐπχημάτιστα, κατέστειλα αὐτοὺς, και τολμῶ πιστεύων, ότι ή επαρχία ὀφείλει την υπαρέν έαυτῆς εἰς την χρῆσιν των εἰσοδημάτων, ἦν αἰείποτε έλαμον. Μετὰ τετραετῇ ήγεμονίαν ἀπελύθην κατὰ τὸν αὐγουστον τοῦ 1806 διὰ τῆς αὐτῆς φατρίας, τῆς ενεργούσης κατὰ τῆς Ρωσίας. Τὰ πάντα ἀπῆλθον τότε, όπως ζητήσω την ασφάλειαν τῆς οικογενείας.

νείας μου, τῶν ἀξιωματικῶν μου καὶ ἑμαυτοῦ ἐκτὸς τοῦ ὁθωμανικοῦ κράτους. Μετέβην εἰς Ῥωσίαν. Εἶχον μὲν χιλιάδας τινὰς δουκάτων ἐναποτεθειμένας· ἦτο ὅμως μηδαμινὴ ἡ ποσότης αὕτη, παραβαλλομένη πρὸς τὰ χρέη μου καὶ πρὸς τὰς δαπάνας, ἐν αἷς μὲ ὑπέβαλλον ἥ τε κατάστασις μου καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχόντων τὴν τύχην αὐτῶν προσηρημένην εἰς τὴν ἐμὴν.

«Ὅτε, ἐπανερχόμενος μετὰ τῶν στρατῶν τῆς Α. Μ., εἰσῆλθον εἰς τὴν Μολδαυίαν, ἐγκατελειμμένην ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου, οἱ βογιάρδοι τῆς ἡγεμονείας ταύτης ἐτήρουν ὑπὲρ ἐμοῦ ἐντίμους ἀναμνήσεις, συμπαθεῖ αἰσθήματα, καὶ ἅπαντες ὁμοθυμῶς συνελθόντες μὲ παρεκάλεσαν, ἵνα ἀναδεχθῶ τοὺς αἰσῆτας τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν.

«Τὸ σχέδιον, ὅπερ ἐσχημάτισα περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἡγεμονειῶν, ἦτο ἡ διατήρησις τῶν αὐτῶν φόρων, οὓς ἔδιδον πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ στρατοῦ, ἵνα ἐπαρκέσῃ πρῶτον εἰς τὴν τροφοδότησιν τούτου ἄνευ δαπάνης τῆς Α. Μ., καὶ δεύτερον εἰς τὰς δαπάνας τῶν ἐθνικῶν στρατευμάτων, ὧν προεθέμην τὴν διοργάνωσιν καὶ ἐξάσκησιν περὶ τὰ πολεμικὰ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀνδρείων Ῥωσικῶν στρατευμάτων. Αἱ δύο ἡγεμονεῖαι, ὑπεραπικνόμεναι ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Α. Α. Μ. καὶ προσφυλασσόμεναι ἀπὸ τῶν ἀρπαγῶν τῶν ἀτάκτων Τούρκων τοῦ Ἰστρου, ἠδύναντο ἐπαρκέσθαι δι' ὅλας αὐτὰς τὰς δαπάνας. Ἀλλ' ἡ Μολδαυία παρέσχε μόνον τὴν ἀναλογίαν τῶν τριῶν πρώτων μηνῶν τοῦ ἔτους τούτου· ὕστερον δὲ διὰ σειρᾶς ῥαδιοιουργιῶν, ὧν ἤθελεν εἶσθαι μακρὰ ἡ ἐνταῦθα λεπτομερὲς ἐκθεσις, οἱ βογιάρδοι ἠρνήθησαν τὴν εἰσπραξίν τῶν ἐπομένων μηνῶν, προφασίζόμενοι, ὅτι ὁ τόπος αὐτῶν ἦτο ἔρημος, εἰ καὶ διηνεκῶς καλυπτόμενος ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, οὐδεμίαν ὑπέστη ἐπιδρομήν.

«Ἐν τῇ Βλαχίᾳ πέντε μόνον ἔμενον ἄθικτοι ἐπαρχίαι· αἱ δὲ λοιπαί, ἐν τῇ ἀπραξίᾳ τοῦ στρατηγοῦ Μίχελων, ἐλεηλατήθησαν, διηρπάγησαν καὶ κατηριπώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν ληστῶν. Ἐν τούτοις, κατὰ τὸ σχέδιόν μου, αἱ δαπάναι ἠκολούθουν τὴν πορείαν αὐτῶν, καὶ μάλιστα, ὡς ἐκ τῶν αἰτήσεων τοῦ στρατηγοῦ Μίχελων, ὑπεβαλλόμεναι καὶ ἐν πολλαῖς ἐκτάκτοις δαπάναις, ὡς θέλει ἰδεῖν τοῦτο ἡ Γ. Υ.

«Αἱ παραστάσεις, ὥς ὤφειλον πρὸς τὸν στρατηγὸν τοῦτον, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου παρὰ τῆς πύλης, διὰ τὴν δυστυχῆ κατὰστασιν τῆς Βλαχίας· οἱ συλλογισμοί μου περὶ τῆς ἀνάγκης, ἵνα διαμένωσιν οἱ Ταῦρ-
καὶ ἐν τῷ τρόμῳ, ὃν τὸ Ῥωσικὸν ὄνομα ἐνέπνεεν αὐτοῖς, προληφθῶσι

δὲ, διωχθῶσι καὶ ἀξήθη· οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν βοηθῶν ἡμῶν· αἱ λόγαι μου, ὅπως βιασθῇ ἡ πύλη εἰς τὴν παραδοχὴν συμμορφωτέρων ἀρχῶν πρὸς τοὺς εὐεργετικούς σκοποὺς τῆς Ῥωσσίας· ὅλα ταῦτα, ἅπερ ὑπεγράψεν ὁ ζήλος μου, ὑπῆρξαν αἱ πρῶται αἰτίαι τῆς ἐναντίον μου ἀποστροφῆς τοῦ στρατηγοῦ Μίχελων. Μετὰ τούτων ἠνώθησαν πολλὰ ἄλλα, μὴ οὔσαι ἀληθεῖς· ἦναι δὲ τὸν συνήθως μνησίκακον, ὀξύθυμον καὶ μακρόθυμον χαρακτῆρα αὐτοῦ εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε λησμονῶν τὸν προσρησμένον ἑαυτοῦ, εἰς οὐδὲν ἄλλα κατεγίνετο, ἢ ὅπως μὲ βλάβῃ. Ἡ Βλαχία καὶ Μολδαυία εἰσὶ τὸ θέατρον τῶν φατριῶν πλέον παντὸς ἄλλου τόπου. Ὁ Σούτσος ἐσχημάτισεν ἐν Βουκουρεστίᾳ μίαν μερίδα· ὁ Χαντσερῆς ἑτέραν ἐν Ἰασίῳ. Τὰ δύο ταῦτα μέρη εἶχον προφανῶς ὁλόκληρον τὴν ἐλπίδα αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Τούρκων.

«Ἐν καταστάσει πραγμάτων, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτάκτω, αἱ ἀντιλογίαι καὶ αἱ ἀντενέργειαι, ὥς ἐδοκίμαζον καθ' ἑκάστην, μὲ ἐλύπουν βαθέως· ἀλλ' ὁ ζήλος μου, ἐρεθιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐμποδίων αὐτῶν, ἐλαμβάνειν ἔτι μείζονα δραστηριότητα.

«Ἐπὶ τέλους τὰ συμβεβηκότα ὑπερίσχυον τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐπιμονῆς μου κατὰ τῶν ἀντενεργείων, καὶ ἠναγκάσθην εἰς ὑποχώρησιν. Ὀλίγῳ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατηγοῦ Μίχελων εἰς τὸ Ἰσμαήλιον, ὁ κύριος Μισράδοβιτς μοὶ ἀνῆγγειλεν, ἐπιστήμως καὶ οὕτως, ὅτι τὰ στρατεύματα, ἅπερ διέκει καλύπταντα τὸ Βουκουρέστιον, ἐγκαταλιμπάνουσι τὴν πόλιν ταύτην. Διαχυθέντος τοῦ φόβου, ἡ ἐπαρχία ὁλόκληρος ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ ἐγὼ ἀνεχώρησα τελευταῖος ἐπὶ τῇ δολώσει τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν ὤφειλαν ἀπολέσαι. Ἐλαβὼν τὴν διὰ Βουζέου ὁδόν, καὶ ἔφθασα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς θείας προνοίας εἰς Φωζάνην. Ἐκεῖ, καὶ μεθ' ὅλην τὴν ὀληθρὴν ἐρήμωσιν τῆς Βλαχίας, κατέβαλον τὰ τελευταῖα μέσα, ὅπως ἐξασφαλίσω τὰς ζωοτροφίας διὰ τὸν στρατὸν τῆς Α. Μ. μέχρι τῆς συγκομιδῆς, καὶ ἐπέτυχον.

«Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς Βουκουρέστιον, ἡ υπογραφή τῆς ἀναχωρῆς ἀνῆγγειλε τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ. Κατ' ἀνάγκην σκεφθεὶς καὶ περὶ ἐμοῦ, ἐγκατέλειψα τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἐκ δευτέρου... Ἀλλὰ, πρὶν ἢ ἀφήσω τὸ Βουκουρέστιον, ἐδημοσίευσα τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν κατοίκων ἀπὸ τῶν λοιπῶν φόρων, καὶ ἄφησα μόνους τὸν τελωνιακόν, τὸν ἐπὶ τῶν προβάτων, τὸ τέλος τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν πόλιν οἶνων καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ ἔσοδα, ὅπως τὸ

πρεῖον αὐτῶν χρησιμεύσει πρὸς ἐξόφλησιν χρεῶν καὶ τὰς τρεχούσας δαπάνας.

«Τὴν εὐεργετικὴν ταύτην πράξιν μοὶ ὑπηγόρευσε βεβαίως οὐχὶ ἁ κόρος τοῦ πλούτου. Ἐπράττον ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἔτους, ἐὰν αἱ ἀνάγκαι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ μόρφωσις σώματος, ὑπερῆξ ἀνάγκης ἐσχημάτιζον, ἡδύναντο γενέσθαι ἄνευ μέσων. Ἀπόδειξις τῆς πρὸς τοῦτο εὐκρινείας ἐστίν, ὅτι οὔτε στιγμὴν ἐδίστασα, ἅμα λαβὼν γνῶσιν τῆς ἀναγκῆς, ἀναγγελλούσης τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ.

«Οὐδεὶς ἔκτακτος φόρος προεἰσεπράχθη ἐν Βλαχίᾳ ἢ ἐν Μολδαυίᾳ καὶ, ἐν ᾧ οἱ προκατόχοι ἡγεμόνες, ἐν περιστάσεσιν ἀλιγώτερον κατεπεύγουσαι, ἤξανον κατὰ πολὺ πάντα τὰ δημόσια βάρη καὶ προεἰσέπραττον ἔκτακτους φόρους οὐ μόνον ἀπὸ τῶν φορολογουμένων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κλήρου αὐτοῦ καὶ τῶν μοναστηρίων, ἡ Μολδαυία κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας περιστάσεις οὔτε τοὺς συνήθεις φόρους ἐχόρηγῃσε, καὶ ἡ Βλαχία ἕνεκα τῆς δυστυχῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐπλήρωσεν εὐτελὲς μόνον μέρος, ὅσου ἐπλήρωνε πρότερον. Ὁ λογαριασμὸς, ἐν ἐπισυνάπτῳ, ἐγγυώμενος τὸ βέβαιον αὐτοῦ, δώσει τῇ Υ. Υ. ιδεάν τινὰ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἀπὸ τῆς 1 ὁκτωβρίου τοῦ παλαιοῦ ἔτους μέχρι τέλους μαΐου τοῦ τρέχοντος ἔτους. Βεβαίω δὲ αὐτῇ, ὅτι πολλὰ λεπτομέρεια δαπανῶν ἀφῆρθη, διότι μέρος μὲν τῶν ἐγγράφων μου ἀπωλέσθη ἐν Βουζέφ, μέρος δὲ ἐκλάπη ἐν Βερδιτσέφ.

«Εἰ καὶ μὴ ἐπαγγέλλον εἰς Βλαχίαν πέρυσιν, ἢ μόνον τὴν 19 δεκεμβρίου, αἱ δὲ δαπάναι καὶ εἰσπράξεις ἀπὸ τῆς 1 ὁκτωβρίου μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξετελέσθησαν παρὰ τῶν βογιάρδων, πεφορτισμένων τὴν κυβέρνησιν, ἐθεώρησα καθήκον μου τὴν παραδοχὴν αὐτῶν ἐν τῇ λογαριασμῷ, διότι ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπανόδου μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 1 ὁκτωβρίου. Οὕτω ὁ λογαριασμὸς τῶν δύο καὶ ἡμίσεως τούτων μηνῶν κατεστρώθη, ἐφ' ὧσιν μοὶ εἶπον οἱ βογιάρδοι οὗτοι περὶ τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν. Οἱ λογαριασμοὶ τῶν λοιπῶν μηνῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ βιστιαρίᾳ, ὅθεν ὑποβλήθησονται τῇ Υ. Υ. ἐὰν εὐαρεσθῇται πρὸς τοῦτο.

«Ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ περιουσία μου ὑπέκυψεν εἰς χρεὴν ὅτι αἱ ιδιοκτησίαι μου καὶ αἱ τοῦ πατρὸς μου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδημεύθησαν ὅτι αἱ τῶν συγγενῶν μου καὶ αἱ τῶν ἀξιοματικῶν μου, πρῶτον εἰς τὰς ἀρχάς μου, ἐδημεύθησαν ἐπίσης, καὶ ὅτι συμπαρέσυρον

αὐτοὺς εἰς τὸν ὄλεθρόν μου. Ὅτι αἱ ἐν Μολδαυίᾳ γαῖαι μου καὶ αἱ ἐν Βλαχίᾳ ἀπολεσθήσονται διὰ τὴν οἰκογένειάν μου ὁμοίως, ἢ τὸ πολὺ ἐκποιηθήσονται δι' εὐτελῶν τιμῶν, ἐὰν αἱ ἐπαρχίαι αὐταὶ μείνωσιν, ὡς ἔπακρον δυστυχίας, εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος, ἐν τῇ αὐτῇ, ὡς καὶ πρότερον, καταστάσει. Ὅτι κατέβαλλον μετὰ καρδίας πλήρους ζήλου καὶ εὐκρινείας πάσας τὰς θυσίας, ἃς δύναται τις ζῶν, κατὰ τὰς ἀρχάς καὶ τὰ ἀξιώματά μου. Ὅτι οὐδέποτε αἱ ἡγεμονεῖαι Μολδαυίας καὶ Βλαχίας ἐκυβερνήθησαν μετὰ πλείονος ματριότητος καὶ ἀφιλοκερδείας, ὅσα ὑπὸ τὴν κυβέρνησίν μου. Ὅτι οὐδεὶς τῶν προκατόχων μου, ἐκτός τοῦ ἀειδύμου πατρὸς μου, ἀφιερῶθη διὰ τασούτων θυσῶν καὶ ἐταράχῃ ὑπὸ τασούτων μεριμνῶν, ἵνα ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς ἐρημύσεως μαστιγῆς. Ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο μάρτυρες; Ἴδου εἰς, ἐν οὐ δύναται τις παντελῶς ἐξαίρεσαι. Ἡ Δ. Α. Μ. κατεδέχθη λαβούσα γνῶσιν ἀπάσης τῆς ἀλληλογραφίας μου μετὰ τῶν ὑπουργῶν αὐτῆς. Ἐὰν ἦτο ἐπιτετραμμένη προσθήκη τις εἰς τὴν σεβαστὴν ταύτην μαρτυρίαν, ἀνέφερον ἂν τὰς εἰς χεῖράς μου ἐπιστολάς καὶ διακηρύξεις, ὑπογεγραμμένας ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν βογιάρδων.

«Μετὰ τὴν εἰκόνα, ἣν ἐξέδωκα τῇ Υ. Υ. μὴ ἐκπληττεσθε πλέον, κύριε Στρατάρχᾳ, διὰ τὴν ἐκπληξίν μου, ὅτι ἐκ μέρους ἀνδρὸς περιφανοῦς, οἷος ὁμοί, μοὶ φάνηκε προτροπὴ εὐσπλαγχνικῇ. Ἡ Υ. Υ. ἀπέκρουεν ἂν τὰς ιδέας ταύτας δι' ὅλης τῆς δυνάμειος τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς, εἰ ἐγίνωσκε τὰς δυσώδεις πηγὰς, ἀφ' ὧν ἐξητμήθησαν. Ἐὰν, ὡς ἐγὼ, παρίστατο ἡ Υ. Υ. ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τῶν τόπων τούτων ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη, ἔμελλεν ἀκοῦσαι τοὺς κλαυθμοὺς τῶν καταδυναστευομένων, τὰ ψεύδη τῶν καταδυναστευόντων. Ἐὰν καθ' ἐκάστην ὥφειλεν ὑπερασπίζεσθαι ἐκεῖ τὸν ἔμπορον κατὰ τοῦ δολίου ὀφειλέτου, τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν πλουσιῶν, ἤθελε δυσπιστεῖν ταῖς ἐγχειρομέναις κατακραυγαῖς ἐν ταῖς χώραις αὐταῖς, ἀπαιτοῦσα τὴν παρουσίαν τῶν κατηγορῶν, τὰ παράπονα καὶ τὰς ἀποδείξεις τούτων.

«Ἀλλὰ, τέλος, ἔρχομαι ἐγὼ καταγγέλλων τοὺς κατηγοροὺς μου. Παρουσιασάτωσαν ἐν γηγενόσιν παρεχέτωσαν μίαν ἀπόδειξιν. Τὸ ἀνώνυμὸν ἐστὶν ἀπεχθές. Φανέτωσαν, ὑπογραψάτωσαν τὰς καταθέσεις αὐτῶν. Τοῦτο ἀπαιτεῖ πᾶς δίκαιος νόμος παρὰ παντὸς δικηγόρου ὑπὲρ παντὸς κατηγορουμένου, ἐπὶ ποινῇ τιμωρίας ἀναλόγου πρὸς τὴν βαρύτητα τῆς κατηγορίας. Ἰκετεύω τὴν Υ. Υ. ἐν ἀπαιτήσει τοῦτο ἀπολύτως. Ἡ Υ. Υ. μοὶ ὀφείλει αὐτὸ, ὡς κατὰ θέαντι μεγάλην ἐξουσίαν ὀφείλει τοῦτο εἰς

ἐαυτήν, διότι κατώρθωσαν προφανῶς, ἵνα περιέλθῃ ἡ συκοφαντία μέχρις αὐτῆς· ὁφείλει ἐπίσης τοῦτο εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα, ὃς, τιμῶν με διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ προστασίας, ἀνάγκην ἔχει, ἵνα γινώσκῃ με ἀνεπίληπτον, ἢ ἀπορρίπτέον.

«Γνωστὸν, ὅτι ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει οἱ, τε ἡγεμόνες καὶ πασσάδες εἰσὶν ὠπλισμένοι διὰ δεσποτικῆς δυνάμεως, καὶ συνεχέστατα ἐξαφανίζουσι τὸν παραπονούμενον, ἵνα προλάβωσι τὰ παράπονα. Τοιοῦτόν τι μέσον ὑπάρχει ἄρα, ὅπως ἀποφύγω τὴν ἐμφάνισιν τῶν κατηγορῶν μου; Καὶ ἄλλως, ὑπάρχει οἰκογένεια, ζητοῦσα παρ' ἐμοῦ πατέρα, σύζυγον, υἱόν, ἰδιοκτησίαν; Οἱ ἄνθρωποι τῆς καλῆς πίστεως μὲ γνωρίζουσι μέμφονται μάλιστα, ὅτι ἡ πρὸς τὸν ἀπότομον τρόπον ἀποστροφή μου ἔκαμνεν, ἵνα κατὰ πολὺ ὑποφέρω τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν θρασυτέταν· ἀλλὰ καὶ ἀδιστάκτως ἀναγνωρίζουσιν, ὅτι ἡ εὐσπλαγχία ἐκίνησε πάντοτε τὴν καρδίαν μου· καὶ διὰ τοῦτο, τολμῶ λέγων, καθίσταμαι ἄξιος τῆς προστασίας θρόνου, ἀγαστήριον ὄντος φιλανθρωπίας.

«Ἐὰν ἡ Γ. Γ. δύναται τὴν ἀνακάλυψιν τῶν κατηγορῶν μου καὶ τῶν παραπόνων αὐτῶν, καθικετεύω, ἵνα ἐπιστήτῃ ὅλην τὴν προσοχὴν ἐαυτῆς εἰς ἀμφοτέρω. Ἰκετεύω αὐτήν, ἵνα κρίνῃ μεταξὺ τούτων καὶ ἐμοῦ. Τοῦτό ἐστι σεβασμὸς πρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην, ἣν ἡ τιμὴ ἀποδίδει, κύριε Στρατάρχα, εἰς τὴν ἔνδοξον φήμην ὑμῶν.

«Ἡ Γ. Γ. εἶδεν ἐν τῇ μακρᾷ ταύτῃ ἐπιστολῇ τὴν καρδίαν μου, τὴν ψυχὴν μου καὶ τὴν διάνοιάν μου διὰ πάσης ἀληθείας. Πιστεύω, ὅτι τοιαύτην τις παρουσιάζων ζωὴν εἰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὴν δικαιοσύνην, τίθεται ὑπεράνω τοῦ τρικυμιώδους πόντου τῶν συκοφαντιῶν. Ἐζῆσα, ὡς ὁ πατήρ μου, ἄνευ μομφῆς. Ὡς αὐτὸς, ἔπαθον, καὶ ἀποθνήσκω ἄνευ γογγυσμοῦ, διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ἀγίτω τὸ παράδειγμα ἡμῶν ὡς κληρὸν εἰς τὰ πολυάριθμα τέκνα μου. Ἡ δὲ τελευταία ὑπὲρ αὐτῶν δέησίς μου πρὸς τὸν Θεόν γίνεται, οὐχὶ ἵνα ᾄδω εὐτυχέστερα, ἀλλ' ἵνα βιώσωσι καλὰ καὶ ἔτοιμα πρὸς πάσας τὰς θύσας, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν.

«Ἐν Κιέβῳ τῇ 17 νοεμβρίου 1807.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΥΦΛΑΝΤΗΣ.

Ἀμα ὡς ἐξεῖράγη ὁ κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμος τοῦ 1809, ἔγραψαν αὐτῷ, ἵνα μεταβῇ εἰς Μόσχαν, καθ' ὅσον διαμένων ἐν Κιεύᾳ πλησίον ἦν τῶν ὁρίων. Διαμαρτυρούμενος ἐντεῦθεν κατὰ τῶν μέτρων τῶν λαμβανόμενων ἐναντίον αὐτοῦ, ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὴν Ῥωσσίαν μετέδῃ ἐλεύθερος,

καὶ εκπλήττεται βλέπων, ὅτι ἐκλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς τινὰ αἰχμαλώτον (α). Μόλις τῇ 31 αὐγούστου τοῦ 1814 ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ἀπαντῶν εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τούτου, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Πετρούπολιν, λόγῳ ὅτι «μετεβλήθησαν αἱ περιστάσεις, ὧν ἕνεκα ἐπίστευσεν (ὁ αὐτοκράτωρ), ὅτι ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διαμονὴ αὐτοῦ οὐκ ἤθελεν εἶσθαι εὐπράχτιστος δι' ἐαυτόν». Ἦτο τότε παραμονὴ συνόδου, σκοπούσης τὴν παγίωσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης. Ὁ Ἰψηλάντης ἐσπευσεν εἰς Πετρούπολιν, ἀλλ' εὗρε τὸν αὐτοκράτορα ἀναχωρήσαντα· περιέμενε δὲ αὐτὸν ἐπὶ τοιαύτῃ προσδοκίᾳ ἐν περίπου ἔτος.

Ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος, ὑπεδέξατο τὸν Ἰψηλάντην μετ' ἀγαθότητος διακρίμενης, καὶ κατὰ τὰς τελευταίας περιόδους εἶχε μετ' αὐτοῦ συνεχεῖς συνδιαλέξεις. Ἐγένετο τότε λόγος περὶ νέας ἐπαναστάσεις ἐν Σερβίᾳ καὶ περὶ μεγάλης κινήσεως ἐν τῇ ἀνατολῇ· οὐδὲν ὅμως ἐγνωσθῆ ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῶν μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἰψηλάντου συνδιαλέξεων. Ὅταν ἀφῆκε τὴν Πετρούπολιν οὗτος, ἐπανερχόμενος εἰς Κιεύαν, ἐφαίνετο ζωηρῶς προαπασχολημένος, καὶ Κύριος οἶδεν, ὅποια ἰδέαι κατεῖχον αὐτὸν κατὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο (β). ἔχομεν δὲ βέβαιον μόνον, ὅτι ἀποχαιρετῶν τὸν ἐν Πετροπόλει υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, εἶπε τοὺς ἀξιωματικονομήτους λόγους: «Γιέ μου, μὴ λησμονήσῃς ποτὲ, ὅτι δὲ »Ε.Λ.Λ.ηρες μόνον εἰς ἐαυτοὺς πρέπει νὰ στηρίζωνται, ὅπως γίνωσιν »ἐλεύθεροι». Ἀμα δὲ ἀριχθεὶς εἰς Κιεύαν παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ, ἀπεβίωσεν αἰφνὴς κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, ἔτει σωτηρίῳ 1816. Τὸ παλαιὸν μνημεῖον αὐτοῦ εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, παλαιᾶς μητροπόλεως τῶν Ῥωσσιῶν.

Αὐτὸν ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης διήνυσεν τὸν βίον, συνδεόμενος, ἐθνικῶς μὲν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, πολιτικῶς δὲ μεθ' ὅλων τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συστάσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς καὶ μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν παραδυναστίων ἡγεμονειῶν κατὰ μέγα μέρος. Ἦτο δὲ τὸ μὲν εἶδος καὶ τὸ ἀνάστημα πάντῃ γεραρὸς καὶ μεγαλοπρεπέστατος, τὴν δὲ ψυχὴν ἑλληνικώτατος καὶ μεγαλεπήβολώτατος. Καὶ νέος ὢν, οὐδὲν ἄλλο τιμαλφέστερον μέλημα εἶχε, καὶ ἐν ταῖς τελευταίαις ἡμέραις τῆς ζωῆς αὐτοῦ μόνην τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ στόματος ἔφερε.

Τοιοῦτων προγόνων ἀπόγονος, τοιούτων ἔθνικων ἰδεῶν κληρονόμος καὶ τοιούτων πατριωτικῶν πράξεων διάδοχος ἐγένετο ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, γεννηθεὶς τῷ 1792 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Προεβύτερος

τῶν πέντε παιδῶν τοῦ Κωνσταντίνου (α), ἠκολούθησε τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰς Πετρούπολιν κατὰ τὸ 1806 δεκαπενταετίας, καὶ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ διέμεινε πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Ταύτην δ' ἐζήτησε καὶ ἀνεδέχθη διὰ δαπάνης ἰδίας ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, συγκαταριθμήσας αὐτὸν ἐν τῇ σχολῇ τοῦ σώματος τῶν βασιλικῶν ἀκολούθων. Μέχρι δὲ τῆς εισόδου αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐξηκολούθει ὁ νέος κατοικῶν τὸ μέγαρον, ὅπερ ἐχρησίμευσε πρὸς διαμονὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς προείπομεν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐσπούδασε καὶ δι' ἰδιαιτέρων διδασκάλων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βαρδαλάχου. Αἱ πρόοδοι καὶ τὰ πλεονεκτήματα, ἅπερ ἀνέπτυξε καταστήσαντα τοῦτον τόσον ἀγαπητὸν ἐν τῇ κοινῇ τῆς Πετροπόλεως, μαρτύρονται ἐκ τῶν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ γεγραμμένων ἐπιστολῶν διαφόρων προσώπων. Ἐκτοτε διέκρινον τοῦτον χαρακτηριστικὰς, βλέμμα ἡρωικὸν καὶ πειστικὴ εὐγλωττία.

Ὡς βασιλικὸς ἀκόλουθος, εἰσῆλθε νεώτερος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῇ 24 ἰουλίῳ 1810 ὑπὸ τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ ἐν τοῖς σώμασι τῆς φρουρᾶς. Τὸ δίπλωμα αὐτοῦ ἔφερε: «*Александръ Υψηλάντης Ηγεμονίδης υἱὸς Μολδαβίας*». Προχωρήσας δὲ βαθμὸν εἰς τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ αὐτοκράτορος, προεβιβάσθη τῷ 1813 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, διότι ἐν τοῖς σώμασι ταύταις οὐδεὶς ἄλλος ἐμεσολάβει βαθμὸς μεταξὺ λοχαγοῦ καὶ συνταγματάρχου. Ἀνταποκριθεὶς ζωηρῶς εἰς τὰς τοιαύτας εὐνοϊκὰς διαθέσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπηρετήσας τῇ Ρωσίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πρώτης νεότητος αὐτοῦ μετὰ ζήλου καὶ ἀνδρείας, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπολέμησε γενναίως εἰς διαφόρους κατὰ τοῦ Ναπολέοντος Α. μάχας, πολλάκις εἰδὲς μνημονευόμενὸν ἐπὶ διακρίσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμερησίαις διαταγαῖς, καὶ κατὰ τὴν μεγάλην τῆς Λειψίας μάχην ἀπώλεσε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ὑπὸ γαλλικοῦ τηλεβόλου (β). Ἀκολούθως ἢ τῷ 1815, ἠξιώθη τὴν ἐμπιστευτικὴν θέσιν ὑπασιπιστοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ τέλος τῷ 1817 προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ υποστρατήγου (γ), διοικῶν τὸ 6^{ον} τάγμα τῆς α^{ης} μοίρας τοῦ ἱππικοῦ τῆς φρουρᾶς.

Ἀλλὰ, καίτοι συνδεόμενος διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ δι' οἰκειότητος μεγάλης μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, διέσωζεν οὐχ ἥττον θερμὸν καὶ σφῶν τὸν ἔρωτα τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδας Ἑλλάδος. Τὸν ἔρωτα αὐτὸν ἤρτετο ἀκαταπαύστως ἐν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ ἐστία, ἣν συχνάκις ἐπεσκέπτετο εἰς

Κιευίαν, ἐν τῇ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἀναπολήσει καὶ ἀνταλλαγῇ τῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων καὶ ἀρχῶν, ὡς παρέλαβε παιδιόθεν, ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς πατρικῆς ἀλληλογραφίας, ἐν τῇ περιδύσει αὐτοῦ καταγωγῇ τέλος πάντων.

Εὐτυχῶς ἐξετέλει ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρῆν ὑπουργοῦ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, καὶ μετ' αὐτοῦ συνεδέετο ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διὰ τοῦ διπλοῦ δεσμοῦ τῆς ὁμοειθείας καὶ τῆς ὁμοφροσύνης. Ἀπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου τῶν ἡγεμόνων συνεξηγοῦντο ἀμφότεροι πολλὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀμοιβαίως συνεκοινοῦντο ἐν ταῖς περιστάσεσι. Πραγματικῶς δ' ἦσαν Καποδίστριας καὶ Ὑψηλάντης ἄλλοι Δίδυμοι ἀπτερές τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν ὁμόρητον Ρωσίαν, μεγάλα μὲν καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος, καθ' ἣν εἶχεν ἀρμοδιότητα ἰδίαν, ὑπισχυόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος, γενόμενοι δὲ θυμα ἀδύρμητον καὶ ἱερὸν, ὁ μὲν διὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ πολέμου τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ διὰ τὴν πολιτικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος.

Καθὼς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, οὕτω καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ Ὑψηλάνται οὐδέποτε ἔλαβον ρωσικὴν ὑψηλότητα. Διὰ τοῦτο οἱ διορισμοὶ αὐτοῦ, ὡς λοχαγοῦ καὶ ἐφεξῆς, ἐγίνοντο, καθ' ἃν τρόπον ἐλάμβανον ἐν τῇ Ρωσίᾳ ὑπηρεσίαν στρατιωτικὴν διάφοροι ξέναι ἡγεμονίαι τῆς Γερμανίας.

Αἱ ὁμιλίαι αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐνίστο καὶ μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας συνεχέστερον ἐστρέφοντο περὶ μόνον τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα. Ἐξ αὐτῶν μνημονεύεται ὡς περιεργότερα καὶ τοῦ μνηστέρου ἢ κατὰ τὸ 1817 λαβούσα χώραν ἐν τῇ ἐσχῇ τοῦ Τσάρκο-σελῶ. Ἐκεῖ τότε διέτριβεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος σιλοπῶν, ἵνα μεταβῇ εἰς Βαρσοβίαν διὰ τὴν ἐναρξιν τῆς διαίτης, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λουβιάνην διὰ τὴν ἀρξομένην σύνοδον τῶν ἡγεμόνων. Περιπατῶν ἐν τῷ κήπῳ πρὸς ἐσπέραν τινά, διέκρινε προσερχόμενον τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην καὶ ὀνομαστὶ ἐκάλεσε τοῦτον: «*Ὑψηλάντα!*». Πλησιάζοντα δὲ ἠρώτησε, γλυκὺ μειδιῶν: «*Τί κάμετα ἐδῶ;*». Ὁ δὲ κρατῶν ἀπὸ χεῖρας φύλλον τι, ἀπήγγειλε τοὺς στίχους:

«*Πτωχὸν φύλλον ἐξηραμένον,*

«*Ἐκ τοῦ κορμοῦ σου ἀπεσπασμένον.*»

«*— Τίνος εἰσὶν οἱ στίχοι οὗτοι;* — Ἐγένοντο, Μεγαλειότατε, εἰς τὸν κήρυκα τοῦ ἀνδρείου Πονατόφσκη ἐν Γαλλίᾳ. — Παρακαλῶ, ἐπαναλάβετε». Ἀμα δὲ τελειώσας τὴν δευτέραν ἀνέγνωσιν τούτων ὁ Ὑψη-

λάντης, γονυκλιθήσας ἐπεκαλέσθη: «Μεγαλειότατε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἵκε-
» τεύει ἡ δεδουλωμένη πατρίς μου προστασίαν παρὰ τῆς χριστιανικῆς
» καθεδρίας σου, σωτηρίαν παρὰ τῆς ἰσχυρᾶς χειρός σου». Ὁ αὐτοκρά-
τωρ παρστήρησε τότε γλυκεῖ τῷ προσώπῳ: «Ἄ! πάντοτε ἐνθουσιᾶτε,
» Ἰψηλάντα, πάντοτε ἐστε νέος. Δὲν βλέπετε, ἀγαπητέ μου, ἡσυχά-
» ζουσιν τὴν Εὐρώπην; . . . Προσέξτε, μὴ μὲ ἐνοχοποιήσητε». Στρα-
φέντα τότε τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Ἰψηλάντης ἡσπασθὲν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ
ὤμου, καὶ συνώδευσε μέχρι τῆς κλίμακος τῶν ἀνακτόρων.

Οὕτως ἤξιώθη ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης τὴν ὅλην ἐμπιστοσύνην τῶν
Ἑλλήνων, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῇς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ τῆς ἐπαναστά-
σεως. Καὶ ὡς ἄτομον ἕνεκα τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου αὐτοῦ ἐν Ῥωσ-
σίᾳ καὶ ὡς κεφάλαιον ἐθνικῶν ἕνεκα τῶν μεγάλων καὶ διαδοχικῶν ὑπὲρ
τῆς πατρίδος ἐργασιῶν τῶν προγόνων αὐτοῦ καὶ ὡς πρόσωπον ἡθικῶν,
δι' ὅσας ἀνέπτυσσε πατριωτικὰς ἀρετάς, οὐδένα ἕτερον κατὰ τὴν ἐπο-
χὴν ἐκείνην εἶχε τὸν ἐφάμιλλον ἐμπιστοσύνης καὶ ἀρμοδιότητος ταιαύ-
της, διότι οὐδεὶς ἕτερος τῶν Ἑλλήνων συνῆπτεν ἑαυτῷ τὰ σύνολον τα-
σοῦτων καὶ τηλικούτων στοιχείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πεπρωμένον ἦτο, ὅπως ἄρξῃται τοῦ πολεμικοῦ σταδίου αὐτοῦ κατὰ τῆς
Τουρκίας ὁ υἱὸς Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐκείθεν, ὅπου ὁ πατὴρ Κωνσταν-
τῖνος ἐτελείωσε τὰ ἴδιον αὐτοῦ πρὸ ὀλίγων χρόνων. Ἐκεῖνος μὲν ὡς ἡγε-
μῶν ἐν πομπῇ καὶ ὑπὸ τὴν φαινομένην ὕλικὴν συνδρομὴν δυνάμεως κρα-
ταιᾶς, τῆς Ῥωσσίας· οὗτος δὲ ὡς ἀπλοῦς ὁδοιπóρος καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν
μόνου τοῦ ἐλληνισμοῦ, ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς Κισνευίας, διῆλθε τὸν Προῦθον
περὶ τὴν ὥραν ἑκτὴν μετὰ μεσημβρίαν τῆς 22 φεβρουαρίου. Κατὰ τὴν
ἡμέραν ταύτην ὁ διοικητὴς τῆς νέας Ῥωσσίας Ἰντσωφ ἐδεβαίωσεν αὐτῷ,
ὅτι τὰ παρὰ τὸν Προῦθον Ῥωσσιὰ στρατεύματα διετάγησαν, ἵνα ᾧσιν
ἔτοιμα εἰς κίνησιν. Ἀγνοεῖται, ἐὰν ἐγνώριζε συγχρόνως ὁ Ἰντσωφ, ὅτι
ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Στρωγανῶφ προεκάλεσε τότε τὴν παρὰ τὸν
Προῦθον κατάβασιν τοῦ στρατοῦ τούτου, ἵνα γίνῃ ἐπίδειξις τις φόβου
πρὸς τὴν Τουρκίαν, καὶ ἐπομένως εὐκολυνθῇ τὸ πέρασ τῶν μετὰ τῆς
πύλης διαπραγματεύσεων, ὡς παρατεινομένων ὑπὲρ τὸ δέον.

Τὸν Ἰψηλάντην συνώδευσαν ἐκ τῆς Κισνευίας οἱ δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ
Γεώργιος καὶ Νικόλαος, ὁ Γεώργιος Μάνος, ὁ Γεώργιος Καντακουζηνός,

ὁ Γαρνόφσκης ἀξιωματικὸς Πολωνός, καὶ τινες ἄλλοι. Τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου ἡ στρατιωτικὴ φρουρά, ταχθεῖσα ἅπασα ἐκ τοῦ Ἰασίου μέχρι τοῦ Προύθου ἐν διαστήματι δύο ὥρων, ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ πολλῆς χαρᾶς· καὶ ἑκατοστίες δύο ἱππέων ὑπὸ τὸν Γεράσιμον Ὀρφαὸν καὶ τὸν Βαζίλειον Θεοδώρου τουφεκτομήμασιν συνώδευσαν νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν, καταλύσαντα ἐν τῇ ἐπὶ λόφου κειμένη μονῇ τοῦ Γαλατᾶ, ἀπεχούσῃ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας καὶ ἀνηκούσῃ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῶν Ἱεροσολύμων. Τὸ ταμεῖον τούτου περιεῖχε μόνως διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας γροσίων.

Ἀμέσως ὁ Ἱψηλάντης, προσκαλέσας τὸν πρόξενον τῆς Ῥωσσίας, ἐβεβαίωσεν αὐτῷ, ὅτι οὐδεμίαν προτίθεται κατάλυσιν τῆς καθεστῶσης ἀρχῆς, εἰσελθὼν εἰς Ἰάσιον, ἀλλὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, τὴν κατοχὴν τῶν δύο ἡγεμονειῶν καὶ τὴν διέλευσιν ἑαυτοῦ εἰς τοὺς ἀντικρὺ τοῦ ποταμοῦ τόπους. Ὁ πρόξενος, ἐν ἀπορίᾳ γενόμενος περὶ τῶν φαινομένων τούτων, ἔλαβεν ὑπὸ σημείωσιν, ὅσα ἤκουσε, καὶ ἐκτάκτως πρὸς τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ ἀνηγγέλη.

Συγχρόνως δὲ, ἀναπετασθείσης τῆς σημαίας, ἤρξαντο καταγράφεσθαι πολλοί, καὶ ἐνταυτῷ ἀφωπλίσθησαν οἱ ὑπὸ τὸν Μπεσλῆ ἀγᾶν τεσσαράκοντα ἑνοπλοὶ Τοῦρκοι, μέρος ἀποτελοῦντες τῆς φρουρᾶς τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἕτεροι συνελήφθησαν τριάκοντα, ἐμπορευόμενοι. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες, γνωρίζοντες τὸν λόγον τῶν γινομένων, διετέλουν χαίροντες· οἱ δὲ Μολδαυοί, ἐν πλήρει ὄντες ἀγνοίᾳ, ἐξεπλήσσοντο περίλυποι, καὶ τοὶ θεωροῦντες οἱ πολλοὶ τὰ φαινόμενα ὡς τὸ προοίμιον ῥωστικοῦ τινος πολέμου, τὸν δ' Ἱψηλάντην οὐχὶ ἐπαναστάτην Ἕλληνα, ἀλλὰ πρόδρομον Ῥώσσαν.

Μετὰ παρέλευσιν δύο ὥρων ἐνέτυχον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ρίζου ὁ ἡγεμὼν Σούτσος καὶ ὁ Ἱψηλάντης, δόσαντες καὶ λαβόντες χεῖρα συνδρομῆς ἀμοιβαίᾳ, πρὸς δ' εἰσέρχοντο στάδιον πλήρεις φρονημάτων ἀγαθῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ὁ Σούτσος τότε ἀναρμυδίαν ἑαυτῷ εἶδε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἡγεμονικῆς ἀρχῆς, πολέμου κηρυττομένου κατὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας· παρακληθεὶς ὅμως ἐδέχθη τὴν διεύθυνσιν ταύτης καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπως μὴ διασκορπισθῇ ὁ τόπος. Κατελήφθησαν δ' ἀληθῶς οἱ πολλοὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰασίου ὑπὸ ἀνησυχίας καὶ φόβου, μὴ οἱ Τοῦρκοι τῆς Ἰβραήλας, προλαμβάνοντες ὡς ἐκ τῶν συμβάντων ἐν Γαλαζίῳ, ἐπιτεθῶσι. Ἐκτὸς δὲ αὐτῶν, ἡ σκηνὴ τοῦ Γαλαζίου κακίστην καὶ τῷ ἡγεμόνι Σούτσῳ ἐντύπωσιν ἔφρησε διὰ πολλοὺς λόγους· πρῶτον, διότι ἡ ἐπα-

νάστασις οὐκ ἦν ἐτι κεκηρυγμένη ἐπισήμως, ὁ δὲ Καραβιάς ὑπελαμβάνετο αὐθαριέτως ἐνεργήσας· δεύτερον, διότι πᾶσα περὶ Ἰσραήλας πλαγία ἐλπίς ἐξέλιπεν ἀπ' οὗ ἅπαξ ἐξύπνησαν οἱ Τοῦρκοι αὐτῆς, τεθέντες ἐν καταστάσει ἀμύνης· καὶ τρίτον, διότι προελαμβάνετο ὁ ἀναγκαῖος χρόνος διὰ τὴν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δραπέτευσιν τῶν οἰκείων τοῦ ἡγεμόνος. Διὰ ταῦτα καὶ μάλιστα διὰ τὴν καθήχουσαν τῶν ἀρχόντων, ὁ μὲν Σούτσος περιέλαβεν εὐθὺς καὶ διένειμεν ἔπειτα ἀσφαλίσας ἐν διαφοροῖς τῶν πλησιεστέρων μονῶν τοὺς ἀφοπλισθέντας, ὡς ἀνωτέρω, Τούρκους, καὶ τῷ Ραδουκάνῳ, ἐνὶ τῶν πρώτων ἀρχόντων, παρέδωκε τὸν Μπεσλῆ ἀγᾶν· ὁ δὲ Ἰψηλάντης ἐξέδοτο προκήρυξιν, δι' ἧς ἀνήγγειλεν ἀρξαμένην τὴν γενικὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἐβεβαίοντο δ' ἀπλὴν τὴν διάβασιν ἑαυτοῦ διὰ τῆς Μολδαυίας, ἐγγύατο τοῖς Μολδαυοῖς καὶ προσωπικὴν καὶ κτηματικὴν ἀσφάλειαν μετὰ πάσης ἀνέσεως, καὶ συνέχαιρε τούτοις διὰ τὴν πατρικὴν διοίκησιν τοῦ Σούτσου καὶ ἐν τῷ μέλλοντι (α).

Ὀλίγω πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, καθ' ἃ εἶπομεν, ὁ Ὀλύμπιος ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἐμίσσως καὶ ὁ Καραβιάς ἐν τῇ Μολδαυίᾳ ἀμίσσως ἐτήραξαν τὰ πράγματα· ἀλλ' ὁ Ὀλύμπιος ἐπιτυχέστερος ἐγένετο, διότι ἐνοχοποίησεν ἱκανὸν μέρος τοῦ τόπου διὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου· ἡ δὲ Μολδαυία οὐκ εἶχεν οὔτε ἓνα Βλαδιμηρέσκον, οὔτε ἓνα Ὀλύμπιον. Καθαρώτερον δὲ, Μολδαυοὶ καὶ Βλάχοι, ἀμύητοι ὄντες τοῦ μυστηρίου καὶ ὑπὸ τῆς Ρωσσίας προστατευόμενοι, πᾶν ἄλλο ἤθελον, ἢ τὴν πατρίδα ἑαυτῶν θέατρον τοῦ πολέμου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Συγχρόνως ἐθεωροῦντο παρά τινων καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς Σερβίας ὡς πόρρω ζήτημα, καὶ ἡ κίνησις τῆς Βουλγαρίας προβληματικὴ ἄνευ τῆς διαβάσεως τοῦ Ἰστροῦ. Ἀλλὰ λίαν παρήγορος ἦτο ἡ κατάστασις τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῶν παριστρίων τουρκικῶν φρουρίων καὶ τόπων, ὡς ἐξηγητημένων διὰ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ἡ Ἰσραήλα μόλις ἐφύλαττετο ὑπὸ τριακοσίων· τὸ δὲ Ἀδδᾶ-καλὲ ὑπὸ τετρακοσίων ὡς ἔγγιστα, καὶ ἐκ τούτων τοῦ ἡμῖς τῶς μέρους σχηματιζομένου παρὰ Χριστιανῶν τῆς Μικρᾶς Βλαχίας· ἡ δὲ Ἰσάτσκα, τὸ Ματσίνιον καὶ ἡ Σιλιστρία πρὸς τῇ ὀλιγοτάτη τῶν ἀναγκαίων φρουρῶν ἐστεροῦντο καὶ ζωστροφιῶν. Διὰ τὰς αἰτίας αὐτάς καὶ ὁ βαλῆς τῆς Σιλιστρίας, διορισθεὶς, ὡς θέλομεν εἰπεῖν, ἀρχηγὸς τοῦ σουλτανικοῦ κατὰ τὸν Ἰστρον στρατοῦ, διὰ πολλῆς κατ' ἀρχὰς δυσκολίας ἠδυνήθη στρατολογῆσαι ἐκ τῶν περὶ χιλίους μόνους.

Οὐδεμίαν οὕτω συνδρομὴν ἄμεσον καὶ γενναίαν ἐλπίζων ἐκ τῆς τάξεως

τῶν ἀρχόντων, ὁ Ἰψηλάντης συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς καταργήσεως τῶν τιμαριωτικῶν προνομίων, καὶ ἐμπιστευτικῶς ἐξηγήθη τῷ Ῥίξι. Ἐπαναστατικὸς ἤδη, ἐθεώρησεν, ὅτι πατάσσειν κατὰ κεφαλῆς τὴν ἀντεπαναστατικὴν ἀριστοκρατίαν, θέλει ἔχειν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν λαὸν τῶν δύο Ἠγεμονειῶν, ἐπὶ τρία περίπου λογιζόμενον ἑκατομμύρια, σωτὴρ καὶ προστάτης παρουσιαζόμενος τούτου. Ἀλλ' οὔτε τοιαύτην φιλόφρων ἀρχὴν ἐνόει, οὔτε τοιοῦτον εὐεργετικοῦ μέσου ὄργανον ἐγίνετο τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ λαοῦ τῆς χώρας αὐτῆς, διότι οὐδεμίαν ἢ μικρὰν τῆς προσωπικότητος ἑαυτοῦ συναίσθησιν εἶχεν, ὡς γεννηθὲν ἐν δουλείᾳ καὶ διάγον ἐν ταπεινότητι καὶ ὑποκλίσει μέχρι κτηνωδίας. Ἀφ' ἑτέρου τὴν κατάργησιν τῶν προνομίων οὐδόλως ἠνείχετο καὶ ὁ ἱερατικὸς κληρὸς, πλείστην ὡσαύτως ἐξασκῶν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ τόπου. Τί ἄλλο ἄρα ἡ προκύψουσα ἔνωσις ἀρχόντων καὶ κλήρου ἠπειλεῖ, ἡ αὐτὴν τὴν φανεράν ἀντεπανάστασιν τοῦ τόπου κατὰ τῆς μόλις ἀρχομένης ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων; Αὐτὰς τοῦ Ῥίξου τὰς εὐλόγους παρατηρήσεις παρεδέχθη ὁ Ἰψηλάντης, προτιμήσας ὑπὸ σκέψιν ὀριμωτέραν ἐκ τῶν δύο κακῶν τὸ μὴ χεῖρον.

Ἀλλ' ἦλθε τέλος ἡ ὥρα τῆς ἐπισήμου κηρύξεως τοῦ πολέμου· ἦλθε πλεον ἡ ὥρα, ἵνα λάβῃ σάρκα ὁ διακηρυχθεὶς λόγος τῶν Φιλικῶν, ὑποχωρήσωσι δὲ καὶ μυστικότητες καὶ φόβοι καὶ προφυλάξεις εἰς τὰς ἐκ τοῦ συστάθην πράξεις. Δι' ὅσης δὲ πεποιθήσεως πρὸς τὸ Θεῖον καὶ αὐταπαρνήσεως ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὑπερεμάχησε τῷ 1453, τῆς αὐτοκρατορίας πικτούσης διὰ τοσαύτης καὶ ὁ πρῶτος τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαχῆς ταύτης ἐπιδόντων Ἰψηλάντων Ἀλέξανδρος ἀποδίδεται ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ἀναστάσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, καὶ προκηρύσσει, αὐτὴν τιθέμενος ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἐντολὴν τῆς Ἐκκλησίας:

«ΜΑΧΟΥ ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ!

«Ἡ ὥρα ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Πρὸ πολλοῦ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, πολεμοῦντες ὑπὲρ τῶν ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν, μᾶς ἐπροσκάλουν εἰς μίμησιν. Αὐτοὶ, καὶ τοι ὅπως οὖν ἐλεύθεροι, ἐπροσπάθησαν ὅλαις δυνάμεσι νὰ αὐξήσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ δι' αὐτῆς πᾶσαν αὐτῶν τὴν εὐδαιμονίαν.

«Οἱ ἀδελφοί μας καὶ φίλοι εἶναι πανταχοῦ ἑτοιμοί. Οἱ Σέρβοι, οἱ Σουλῶται καὶ ὅλη ἡ Ἥπειρος! ὁπλοφοροῦντες μᾶς περιμένουν. Ἄς ἐνωθῶμεν λοιπὸν μὲ ἐνθουσιασμόν! Ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ.

αὐτὴ μὲ χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους θέλει χαράξει τὰ ὀνόματα ὁμῶν εἰς τὴν ναὸν τῆς ἀθανασίας διὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἡ πατρίς θέλει ἀνταμείψει τὰ εὐπειθῆ καὶ γνήσιά της τέκνα μὲ τὰ βραβεῖα τῆς δόξης καὶ τιμῆς· τὰ δὲ ἀπειθῆ καὶ κωφεύοντα εἰς τὴν τωρινὴν τῆς πρόκλησιν θέλει ἀποκηρύξει ὡς νόθα καὶ ἀσιανὰ σπέρματα, καὶ θέλει παραδώσει τὰ ὀνόματά των, ὡς ἄλλων προδοτῶν, εἰς τὸν ἀναθεματισμὸν καὶ κατάραν τῶν μετυγενεστέρων.

« Ἄς καλέσωμεν λοιπὸν ἐκ νέου, ὦ ἄνδρες καὶ μεγαλόφθοχοι Ἕλληνας, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν χλαστικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος! Ἄς συγκροτήσωμεν μάχην μεταξὺ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν! Ἄς πολεμήσωμεν εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, οἱ ὅποιοι, διὰ νὰ μᾶς ἀφῇσωσιν ἐλευθέρους, ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ἐκεῖ! Τὸ αἷμα τῶν τυράννων εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιάν τοῦ Ἐπαμινώνδου Θηβαίου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θρασυβούλου, οἵτινες κατετρόπωσαν τοὺς τριάκοντα τυράννους· εἰς ἐκεῖνας τοῦ Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, οἱ ὅποιοι συνέτριψαν τὸν Πεισιστρατικὸν ζυγὸν· εἰς ἐκείνην τοῦ Τιμολέοντος, ὅστις ἀπεκατέστητε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὰς Συρακούσας· μάλιστα εἰς ἐκεῖνας τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους, τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν τριακοσίων, οἵτινες κατέκοψαν τὸς ἀναριθμήτους στρατοὺς τῶν βαρβάρων Περσῶν, τῶν ὁποίων τοὺς βαρδάρωτέρους καὶ ἀνανδροτέρους ἀπογόνους πρόκειται εἰς ἡμᾶς σήμερον μὲ πολλὰ μικρὸν κόπον νὰ ἐξαφανίσωμεν ἐξ ὀλοκλήρου.

« Εἰς τὰ ὅπλα λοιπὸν, φίλοι, ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ!

« Τὴν 24 φεβρουαρίου 1821.

« Εἰς τὸ Γενικὸν Στρατόπεδον τοῦ Ἰαίου.

(Τ. Σ.) (α). ΔΑΞΑΝΔΡΟΣ ΨΗΛΛΑΝΤΗΣ».

Καὶ τῆς μεγάλης ὑποθέσεως ἄξιον καὶ τοῦ γενικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων οἰκεῖον, τὸ προκήρυγμα αὐτὸ (β) θέτει τὴν κορωνίδα ἐπὶ τῆς ὅλης πατριωτικῆς διαγωγῆς τοῦ Ψηλλάντου. Οὐδὲν πλέον ἐσκόπει πρὶν ὁ πατὴρ Κωνσταντῖνος, ἀρχόμενος ἐμμέσως διὰ τῆς Σερβίας καὶ Ρωσίας· οὐδὲν ἤττον ἐπραττεν ἤδη ὁ υἱὸς Ἀλέξανδρος, κινούμενος ἀμέσως ἐκ τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας. Ἡ ἀνακεφαλαίωσις ὃν τῆς παρελθούσης ζωῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἡ ἐκφρασις τοῦ αἰσθήματος καὶ τὸ ἐξαχόμενον τῆς ὅλης ἐργασίας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ προκήρυγμα τοῦτο μεταβάλλει μὲν εἰς ἐπιθετικὸν τὸν παθητικόν

καλέσμενον τοῦ 1453, συνέχει δὲ τὰς περιοδικὰς μετ' αὐτὸν τοπικὰς ἐπαναστάσεις, καὶ τὰς εὐχὰς καὶ ἐλπίδας πληροῖ τασούτων πολιτικῶν τε καὶ θρησκευτικῶν μαρτυρίῳ αἰώνων. Μετὰ τὸ δούλιον ἐλήλυθε τέλος πάντων «ἐλεύθερον ἡμᾶρ»· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἧς προφύρσσει ὄργανον ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἀκούεται λέγουσα: «ὦ Ἕλληες, ἡκούσμεν παγκόσμιον, ... Ὁρθοδόξις ποδηγέ, ... ἀλλ' ἡ πολλῶν κακῶν κληροῦχος... καὶ ὅμμι ἀπεσβεσμένη τὸ χαροπαῖον, ... ἐξεγείρου! ἀνάστηθι ἡ πρῶσι. τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ μου καὶ τὸ κῆδος τῆς πτώσεως!... ἐκτίναξε τὸν χοῦν, ... ἐκδυσαι τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου σου... καὶ μὴ φοβοῦ, ὅτι κατράχυνθης, μηδὲ ἐντραπίης, ὅτι ὠνεδίσθης» καὶ ἐκρότησαν ἐπὶ σοὶ χεῖρας πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδόν!...» Καὶ εἰς τὴν φωνὴν αὐτὴν, εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τῆς πατρίδος, «οὐδεμία ἑλληνικὴ ψυχὴ ἀδιάφορος δείκνυται» ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ὡς δὲ προσηλοῦνται οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κόσμου ὅλου πρὸς κομήτην ἀνατέλλοντα· αὐτῷ καὶ ἥδη, ἐν γένει μὲν τὸ ὅμμα ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἰδίᾳ δὲ ἡ καρδίᾳ, ἡ ἐλπίς καὶ πᾶσα προσπάθεια σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ, συγκεντροῦται πρὸς τὸν Ἰψηλάντην. Θαυμάζων δὲ, ἀλλὰ καὶ φοβιῶν, ὅπως ὁ χριστιανικὸς καὶ ἠθικὸς κόσμος βλέπει ἔθνος ὁλόκληρον, ἰδῶ μὲν ἐπανιστάμενον ἐκ τῶν ἐνόντων, ἐκεῖ δὲ ἐγκαταλιμπάνον ἐξ ἀμηχανίας αἰτίας προγόνων καὶ πατέρων ἔδη, καὶ πανταχοῦ τῆς βαρβάρου καὶ ληστρικῆς Τουρκίας σφαττόμενον διὰ τῆς ἀγριωτέρας ἐκδικήσεως καὶ ἀδιακρίτως.

Μένει ἄρα μυστήριον περίοδος τις τοῦ προκηρύγματος τούτου: «Κι-νηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιὰν Δύναμιν νὰ ὑπερασπῖ-νηθῇ τὰ δίκαιά μας;» Ἐὰν πρόκηται περὶ πραγμάτων καὶ οὐχὶ περὶ τύπων, ὁ Ἰψηλάντης τὴν μεγαλητέραν ἀλήθειαν εἶπε, διότι ἡ ὑπονοου-μένη κραταιὰ Δύναμις, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ Ῥωσσία, ὑπερασπίσθη ὁμολο-γουμένης τὸ δίκαιον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως λόγῳ τῆς ἀπανθρώ-που τυραννίας τῶν Τούρκων, διαστείλασα τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν ταύτης ἀπὸ τῶν ἄλλων τῆς Ἰταλίας συγχρόνων ἐπαναστάσεων, καὶ τὴν σιωτήριον παραγαγοῦσα οὐδετερότητα ἐν τῇ Λουβιάνῃ, καὶ τοι ὑφιστα-μένης ἐν πλήρει ἐνότητι καὶ δυνάμει τῆς ἱεράς κατὰ τῶν ἐπαναστάσεων Συμμαχίας (α). Ἰπερασπίσθη καὶ ἄλλως ἡ Δύναμις αὕτη τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν, διότι, ὡς παρετάχθη ἐν Λουβιάνῃ κατὰ τῶν τουρκοφρόνων, οὕτω παρενέβη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' αὐτῆς τῆς ἐξηγριωμένης τουρκικῆς ἐξουσίας· τὰς δὲ ἀγκάλας ἐκείτης φιλανθρωπίας καὶ τὰ ταμείον

ἐαυτῆς γενναίως ἠνοιξεν ὑπὲρ τῶν φευγόντων τὴν μάχαιραν καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ τυράννου πολυαριθμῶν οἰκογενειῶν πάσης τάξεως. Ἰππερσπίσθη οὐχ ἦττον ἢ Δύναμις αὕτη τὸν ἑλληνικὸν πόλεμον, διότι καὶ ἡ σημαία αὐτῆς οὐδεμίαν προσέφερε συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, καὶ οἱ στρατοὶ αὐτῆς, τεταγμένοι παρὰ τὸν Προῦθον, ἀντιπεριέσπων μέγα τῶν πολεμίων δυνάμειον μέρος πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ πολλοί, ἵνα μὴ εἴπωμεν οἱ πάντες, στρατιωτικὴν ἐκλαβάντες, καὶ οὐχὶ πολιτικὴν, τὴν παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου ἀναγγελθεῖσαν «ὑπεράσπισιν» τῆς Ρωσσίας, βεβαίαν ἤλπισαν τὴν κίνησιν τῶν στρατῶν τοῦ Προῦθου κατόπι τοῦ Ἰψηλάντου. Τί κοινὸν ὁμῶς μεταξὺ παρεννοήσεων τοιούτων καὶ αὐτοῦ, ὃς ἔγραφεν «ὑπεράσπισιν» καὶ οὐχὶ στρατιωτικὴν κίνησιν; Καὶ τὴν ὑπεράσπισιν ταύτην ἐστήριξεν ὁ Ἰψηλάντης εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, συχνάκις λέγοντος: «Οὐκ ἀποθανοῦμαι εὐχαριστημένος, εἰ μὴ κάτορθώσω τι διὰ τοὺς ἀτυχεῖς Ἑλληνας μου. Σημεῖον μόνον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀναμένω πρὸς τοῦτο, καὶ θελω διακρίνειν αὐτὸ οὐχὶ ἄλλως, ἢ ὅταν μοι ὑποδείξωσι τοῦτο αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, καθιστάμενοι ἄξιοι, ὅπως ὥστιν εὐτυχεῖς, καὶ δυνατοὶ εἰπεῖν: «Βλέπετε αὐτούς; Ζητοῦσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν· εἰσὶν ἄξιοι ταύτης· βοήθησάμεν αὐτοῖς».

Περὶ τὴν θεωροῦμεν πᾶσαν ἔρευναν ἄλλην, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν διατρεξάντων κατὰ τὴν ἐν Βερώνῃ σύνοδον τοῦ 1822 καὶ ἐπὶ τῶν μετέπειτα προκαλεσθεισῶν ἀποφάσεων τῆς Εὐρώπης περὶ τῆς Ἑλλάδος· οὔτε λέγομεν, ἂν ὁ Ἰψηλάντης ἀπετείνετο πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς σώζοντας τὰς ἀγαθώτερας ἐντυπώσεις, ὅσας ἄφησεν ἡ ἐκ μεγαλοφροσύνης συνδρομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἐπὶ μὲν τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1812 ὑπὲρ τῆς Σερβίας, ἐπὶ δὲ τοῦ 1814 ἐν Βιέννῃ καὶ 1815 ἐν Παρισίοις ὑπὲρ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Ἀλλ' ἦτο, θέλουσιν εἰπεῖν τινες, ἦτο ἄρα γε ἀνάγκη τοιαύτης ἐξηγήσεως πανδήμου, ὅτε ὁ μὲν Καποδίστριας ὑπεσχέθη πρὸς Ἰψηλάντην: «Ἄρξει ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐμφάνησις ὀλίγων χιλιάδων ἐπαναστατῶν, ὅπως ἡ Ρωσσία συνδράμῃ ἐκ τῶν ἐνότων»· ὁ δὲ Ἰντσωφ ἐβεβαίωσεν αὐτῷ περὶ τῆς «διαταγῆς, ἣν ἔλαβον τὰ παρὰ τὸν Προῦθον στρατεύματα, ἵνα ὧσιν ἔτοιμα εἰς κίνησιν»· Εὐρωπαϊκῶς καὶ πολιτικῶς, συναμολογοῦμεν τὸ περιττὸν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἑλληνικῶς δὲ καὶ πολεμικῶς, θεωροῦμεν αὐτὴν τόσῳ μᾶλλον ἀναπόδραστον, ὅσῳ, ποικιλεμένης τῆς μεγίστης ἀνισότητος τοῦ πολέμου, τῆς δ' ἱερᾶς Συμμαχίας γυμνῶ τῷ ξίφει συνωμοτεύουσης ὑπὲρ τοῦ στασιῶν καὶ κατὰ

των νεωτερισμῶν, ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, πάνδημος ἐξήγησις τοῦ Ἰψηλάν-
 ται ὑπερβύου τοῦ ἠθικόν των Ἑλλήνων κατὰ τῆς τουρκικῆς ὕλης, καὶ
 κατέστειλε τοὺς πολιτικοὺς ὡς ἐκ τῆς Συμμαχίας φόβους. Βεβαίως,
 μόνον ἔργον τοῦ Ἰψηλάντου, τὸ ἄλλα καὶ τὸ ὠμέγα τῆς ἀποσταλῆς
 αὐτοῦ, ἦτο ἡ πρώτη ἐπιτυχὴς ὠθησις τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος, ὡς
 θέλομεν εἰπεῖν πλατύτερον ἀλλαχοῦ (α), καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην
 ἀπεφάσισεν ἑαυτὸν θῦμα των τύπων, ἀδιάφορον θεωρῶν, ἐὰν συνετρίβετο
 ἡ ἀτομικότης αὐτοῦ ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀποδοκιμασίας τούτων καὶ τῆς
 συστηματικῆς ἀντιδράσεως ἐκείνων. Οὐδεὶς φίλος ἀληθῆς τῆς πατρίδος,
 ἐὰν μὴ «ἐστὶ ἑαυτὸν λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (β), ἴσως καὶ ἄλλοι τινες, ἀλλὰ βεβαίως οἱ ἐν ταῖς Πείσαις τῆς Ἰταλίας
 παρενδημούντες μητροπολίτης Ἰγνάτιος καὶ λοιποὶ, δυσφύρως εἶδον τὸ
 περὶ ἐπαναστάσεως κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου, οὐχὶ ὡς μὴ θέλοντες τὴν
 ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ὡς κρίνοντες, καθ' ἃ ἔχομεν ἱκανὰ πρὸς
 διαφόρους γράμματα τούτων, πρόωρον αὐτὸ διὰ τοὺς ἀκολουθοῦντας λό-
 γους· «πρῶτον, διότι ὑπῆρχεν ἀπαρασκευάστος ἡ Ἑλλάς· δεύτερον, διότι
 «ἡ Εὐρώπη ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ ἐναντία· καὶ τρίτον, διότι ὁ αὐτοκράτωρ
 «Ἀλέξανδρος δὲν ᾔδυνάτο νὰ διακόψῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς Εὐ-
 «ρώπης πρὸς χάριν των Ἑλλήνων». Τοὺς τοιοῦτους ὁμοῖς διτταγμοὺς
 τὰ πράγματα αὐτὰ ἐπελθόντα ἔψευσαν· καὶ λέγομεν μάλιστα, ὅτι, ἐὰν
 μὴ ἡ αὐστριακὴ διπλωματία, καταβαίνουσα καὶ μέχρι ἐσχάτης ἀνα-
 ξιοπρεπείας, ἐμνηχανορῶρει τὰς πλαστὰς συναγροικήσεις τοῦ Ἰψηλάντου
 μετὰ των φιλελευθέρων τῆς Γαλλίας, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος οὐδέ-
 λως προεχώραι ἐν τῇ Λουβιάνῃ εἰς τὴν ἀπακήρυξιν τούτου (γ). Ὡσαύ-
 γηται ἐπομένως, ὅτι οὐδόλως ἐπηρεάσθησαν ἐκ τῆς ἐφημέρου φωνασικῆς
 οὔτε ἡ ἀθάνατος δύξις τοῦ Ἰψηλάντου, πρῶτου κηρύξαντος· «Ἡ ὦρα
 «ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες», οὔτε ὁ ἀγνότατος ἑλληνισμὸς τούτου, πρῶ-
 του γράψαντος· «Τὸ αἷμα των τυράννων εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκίαν
 «τοῦ Ἐπαμεινώνδου... καὶ των τριακοσίων». Μετὰ τὴν πρώτην πρὸς τὸ Πανελλήνιον προκήρυξιν, ὁ Ἰψηλάντας
 ἐξέδωκεν αὐθημερόν καὶ δευτέραν «πρὸς τοὺς Ἀδελφοὺς τῆς Ἑταρίας
 των Φιλικῶν» (δ), καὶ τρίτην ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ
 Ἕλληνας, τὴν ἀκούουσαν· «Ἄνδρες Ἕλληνες, εἰπάτε τὰς αἰσῶναις
 εἰς τὸν ὅσοι εὕρισκεσθε εἰς Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν. εἰπάτε τὰς αἰσῶναις
 εἰς τὸν αἰδὸν μετὰ πόσων αἰώνων ᾔδυνάτε, ἀπλόνει πάλιν ἡ Φοινὴς τῆς Ἑλ-

λάδος μεγαλοπρεπῶς τὰς πτέρυγας του, καὶ προσκαλεῖ ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ τὰ γνήσια καὶ εὐπειθῆ τέκνα της! Ἰδοὺ ἡ φίλη ἡμῶν πατρίς Ἑλλάς ἀνυφώνει μετὰ θριάμβου τὰς προπατορικὰς της σημαίας! Ὁ Μαυρίας, ἡ Ἡπειρος, ἡ Θεσσαλία, ἡ Σερβία, ἡ Βουλγαρία, τὰ νησιά τοῦ ἀρχιπελάγους, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ Ἑλλάς ἅπασα ἐπίασε τὰ ὅπλα, διὰ νὰ ἀποτεινάζῃ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν βαρβάρων, καὶ ἐνατενίζουσα εἰς τὸ μόνον νικητήριον ὅπλον τῶν ὁρθοδόξων, τὸν τίμιον λέγω καὶ ζωποῖον Σταυρὸν, κράζει μεγαλοφώνως ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγάλης καὶ κραταιᾶς Δυνάμεως: «Ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ νικῶμεν! Ζήτω ἡ ἐλευθερία!»

«Καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας φιλικὰς μας ἐπαρχίας σχηματίζεται σῶμα πολυάριθμον ἀνδρείων συμπατριωτῶν, διὰ νὰ τρέξῃ εἰς τὸ ἱερὸν ἐδαφος τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος. Ὅθεν, ὅσοι εὐχονται νὰ ὀνομασθῶσι σὺν ἡμῖν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἶναι διεσκορπισμένοι εἰς διάφορα Καθολικά, ἃς τρέξωσιν εἰς τοὺς δρόμους, ὅπου ἀκούουσιν, ὅτι διαβαίνει τὸ σῶμα τοῦτο, διὰ νὰ συνενωθῶσι μετὰ τοὺς συναδελφούς των. Ὅσοι ὅμως γνήσιοι Ἕλληνες εἶναι ἄξιοι νὰ πιάσωσι τὰ ὅπλα, καὶ μολοντοῦτο μένουσιν ἀδιάφοροι, ἃς ἡξεύρωσιν, ὅτι θέλουσιν ἐπισύρει εἰς τὸν ἑαυτὸν των τὴν μεγάλην ἀτιμίαν, καὶ ὅτι ἡ πατρίς θέλει τοὺς θεωρεῖ ὡς νόθους καὶ ἀναξίους τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

Ἰάσιον τῇ 24 φεβρουαρίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΦΛΑΝΤΗΣ

Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἀρχῆς».

Τότε ὁ ἡγεμὼν Σούτσος ἀπέστειλε τὸν Παρισιάδην μετὰ τῆς προκηρυξέως ταύτης διατεταγμένον, ἵνα διευθύνῃ ταχέως εἰς Ἰάσιον τοὺς καθ' ἅπασαν τὴν Ἡγεμονίαν Ἕλληνας, ἐνόπλους τε καὶ μὴ. ἵνα μὴ μείνῃ δ' ἐκτεθειμένος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Μολδαυῶν, ἀφ' οὗ ἡ ὅλη στρατιωτικὴ φρουρὰ αὐτοῦ ἐτάγη ὑπὸ τὸν Ἰψηλάντην, ἐσχημάτισεν ἑτέραν ἐκ τριακοσίων Βουλγάρων τοῦ Ἰασίου καὶ διακοσίων Ἑλλήνων ἐκ τῶν προτερχομένων διὰ τὸν πόλεμον.

Οὕτως ὁ Ἰψηλάντης ἐκήρυξε τὰς Ἡγεμονίας οὐχὶ ὡς τὸ σημεῖον τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' ὡς ὁρμητήριον πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἀνήσυχτοι ὅμως οἱ ἄρχοντες τῆς Μολδαβίας, ἐπικαλέσθησαν, δυνάμει τῶν μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας συνθηκῶν, τὴν ἐνόπλιον μεσολάβησιν τῆς πρώτης κατὰ τῆς βράδιον ἢ τάχιον ἐνδεχομένης στρατιωτικῆς ἐισβολῆς τῆς δευτέρας. Πρὸς τοῦτο καὶ ὁ Σούτσος καὶ ὁ Ἰψη-

λάντης συνειρήνησαν, ἀμφοτέροι ὑποστηρίζαντες συγχρόνως τὴν αἴτησιν τῶν Μολδαυῶν καὶ πρὸς τὸν ἐν Λουδιάνῃ αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν Στρογγυλῶν, ὅπως ἔχη γνώσιν τῶν διατρεχόντων καὶ κάμῃ ἐν περιστάσει τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ τουρκικὸν ὑπουργεῖον βήματα, μεχριτοῦ λάβῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ αὐτοκράτορος. Ἰδίως δ' ὁ Ἰψηλάντης ἀπηύθυνε τότε πρῶτον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον τὴν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ρωσσίας παραίτησιν αὐτοῦ, καὶ ἐκτιθέμενος τὴν ἀποστολὴν, ἣν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔλαβε κηρύξας τὴν ἐπανάστασιν ταύτης, ἐπεκαλεῖτο τὴν ἰσχυράν αὐτοῦ ἀρρώγην ὑπὲρ τῶν ὁμοεθίκων λαῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ὁ φέρων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Γαλατᾶ τὸ γράμμα τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, διέβη τῆς Βιέννης τῇ 10 μαρτίου. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἀναγνώσας τοῦτο, εἶπε συγκεκινημένη τῇ καρδίᾳ τοὺς ἀκολουθοῦς λόγους: «Πάντοτε ἔλεγον, ὅτι ὁ καλὸς αὐτός νέος ἔχει γενναῖα φρονήματα» (α). Ἀλλ' ἡ κατάστασις τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων ὑπῆρχε τότε δαινοτέρα, ἢ πρότερον. Ἡ σύνοδος τοῦ Τριηπῶ, συγκροτηθεῖσα κατὰ τὸν ὁκτώβριον τοῦ 1820, ὅπως βυθίσῃ τὰ ἰταλικά πράγματα συμφῶνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς Συμμαχίας, ἀπεφάσισε τὴν κατάργησιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος τῆς Νεαπόλεως. Οἱ δ' αὐτοκράτορες τῆς Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Πρωσσίας καὶ Νεαπόλεως, προσκληθέντες ἐσχάτως τοῦ τελευταίου, μεταβάντες κατὰ τὰ μέσα ἰανουαρίου τοῦ 1821 εἰς τὴν Λουδιάνην, ἀνέθεσαν τῇ Αὐστρίᾳ τὴν διὰ τῶν ὅπλων ἐπάνοδον τῆς προτέρας τάξεως ἐν τῇ Νεαπόλει. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀντιστάσεως, ἣν ὑπέστησαν οἱ Αὐστριακοί, κρίνοντες οἱ σύμμαχοι περὶ τῆς μεγάλης ἰσχύος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐν Εὐρώπῃ πνεύματος, ἐσκέπτοντο ἤδη περὶ μέτρων γενικωτέρων κατὰ παντός ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὅπου ἂν ἀνεφαίνετο τοιοῦτον. Τίνας ἄρα ἔκαμε τὰς ἐντυπώσεις εἰς τοὺς συμμάχους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἡ ταυτόχρονος ῥῆξις τοῦ ἐλληνικοῦ πολέμου;

Πολλὰ χόθεν, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πλησιεστέρων μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρωσσίας, ἡ ἐλληνικὴ νεολαία παντός ἐπαγγέλματος ἤρξατο ἐρχομένη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἰψηλάντου, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως. Οἱ ἀδύνατοι εἰς ὀπλοφορίαν ἐρωδιάζον ἄλλους, στερομένους τῶν μέσων ὑπάλληλοι δὲ ἐμπορικῶν γραφείων, παραιτούμενοι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ κερδύρου ἔρμου, παῖδες οἰκογενειῶν διακρινομένων, χαίρειν ἐῶντες πᾶσαν ἡδυπάθειαν, καὶ σπουδαστικὰ σχολεῖν, ἀπεκ-

ζόμενοι τὸν Ἄρην ἀντὶ τῆς Ἀθηνᾶς, μόνον ἤδη συμφέρον ἐφρόνουν τῷ γενικῷ τῆς πατρίδος, καὶ μόνον καθήκον ἐπρέσβευον τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Οὐδὲν κατ' αὐτῶν ἐγένετο κώλυμα οὔτε ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ, οὔτε κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τῶν ῥωσικῶν ὁρίων (α).

Τῇ 26 φεβρουαρίου καθιερώθη πανηγυρικῶς καὶ ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐγένετο ἐν τῷ ναῷ τῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μονῆς, ἀνηκούσης τῷ Ἄθῳ. Λειτουργὸς δὲ ὁ μητροπολίτης Ἰασίου Βενιαμὴν (β), πύλογχε τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν, καὶ τὸν Ἰψηλάντην περιέζωσε τὸ ξίφος, ἐπιφωνῶν τὸ Δαδινικόν: «Περίζωσε τὴν ῥομφαίαν σου...» ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐγκαρδιωτέρων εὐχῶν καὶ τῶν ζωηροτέρων ἀνευφημιῶν τῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ πλήθους. Ἡ σημαία ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς προσώπου τὸν Σταυρὸν καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς ἁγίας Ἐλένης μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Ἐν τούτῳ νίκα» καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τὸ σύμβολον τοῦ φοίνικος μετὰ τῆς ὑποσημειώσεως: «Ἐκ τῆς στάκτης μου ἀναγεννώμαι». Ἀπαντες ὠκίσθησαν τότε τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ὅρκον, καὶ πρῶτος ὁ Ἰψηλάντης, σπασάμενος τὸ ξίφος.

Φαινόμενον ὑπῆρξεν ἐξαίσιον καὶ μοναδικὸν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἡ τόσῃ φλογερᾷ καὶ τόσῃ ἐκφραστικῇ διάχυσις τῶν ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν διάσημον ταύτην ἡμέραν. Καὶ βεβαίως, σημαία ἐλευθερίας εὐλογουμένη παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγὸς ἐπαναστάσεως περιζωννύμενος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ τὸ ξίφος ἀπόγονος Κωνσταντίνου τοῦ Ἰψηλάντου «κρατερὸς αἰχμητὴς» τῆς Λευσίας στρατηγὸς δυνάμεις ὁμοθησκού καὶ μεγάλης, καὶ ἐλπίς διαδοχικῆς ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ Ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ, ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις γενικὸς καὶ ἄκρατος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν πόθος μετὰ σκληροτάτην δουλείαν, μετὰ ἄπειρα μέγιστα παθήματα, μετὰ ἀδιαλείπτους στεναγμοὺς αἰῶνων ὧλων, ἐξέκασταν μέχρις ἡθικῆς μέθης καὶ δακρύων τὴν καρδίαν ἐκάστου, ὡς ἀπαλλασσομένου τέως τῆς φρικαλέας κολάσεως τοῦ δούλου, ὡς εἰσερχομένου εἰς τὸν ἀνθρακῆν καὶ μόνον ζωογόνον παράδεισον τοῦ ἐλευθέρου. Πρὸς ταῦτα μάλιστα συνέδραμε καὶ πρᾶξις τις κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν. Ἐκπνεύων ὁ Ἰψηλάντης ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ στρατόπεδον, εἶδε διαβαίνων τὴν ὁδὸν τοῦ ἡγεμονείου, ὑψύμενα ἐπὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ καὶ τὴν τουρκικὴν σημαίαν καὶ τὰ τουρκικὰ παράσημα. Ἀμα δ' εἰπὼν τὸς τούτου: «Ἡ τουρκικὴ σημαία δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, ὅπου ἡ ἐλληνικὴ κυματίζει», οἱ στρατιῶται κατεβίβασαν πάντα καὶ κατὰ τὴν

φαν. Ἀθήμερον δ' ἀπέστειλαν τῷ Ἰψηλάντῃ ὁ μὲν ἡγεμὼν Σούτσος, ἑξακισχίλια χρυσά, ὁ δὲ Στούρζας, τρισχίλια καὶ ἑτὶ τριακοντα ἵππους, καλῶς παρεσκευασμένους. Τὰ αὐτὰ ἐπράξαν καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων, πολλῶν μάλιστα συλλεγόντων ἵππων.

Ἡ πρώτη ἤδη στρατιωτικὴ ζύμη τοῦ Ἰψηλάντου συνέκειτο ἐκ δισχίλιων ὡς ἑγγιστα, ἐν αἷς συνηριθμοῦντο καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι καὶ Μαυροβουνιώται, οὐχὶ δὲ καὶ Μολδαβοὶ οὔτε ἐκ τῶν νέων τῆς ἀριστοκρατίας, οὔτε ἐκ τῶν λεγομένων Βουνατόρων καὶ Πλαγιάσιδων. Κατόπιν ἐκ τούτων συγκατελέγησαν μονάδες τινές. Αἱ προαιρετικαὶ συνεπτοὶ τῶν ἐν Μολδαβίᾳ Ἑλλήνων ὑπερέβησαν τὸ ἐν ἑκατομμύριον γροσίων διὰ τὰς διαφόρους τοῦ σώματος αὐτοῦ προμηθείας. Αἱ ἡμερησίας δὲ διαταγῆς τῶν 25 φεβρουαρίου ὠνομάσθησαν σωματάρχαι μὲν ὁ Γεώργιος καὶ Νικόλαος Ἰψηλάνται, ταγματάρχης δὲ καὶ στρατοπεδάρχης ὁ Δούκας Κωνσταντίνου Δούκα, χιλίαρχοι δὲ ὁ Λασσάνης καὶ ἐνταυτῷ πρῶτος ὑπασπιστής, ὁ Βασίλειος Θεοδώρου, Κόντος, Ἰωάννης Κολοκοτρώνης, Καραβιάς καὶ Βασίλειος Μπαρλάς· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ρίζος ἐκτόνταρχος καὶ ὑπασπιστής (α). Εὐκατεῖον ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν αἱ στρατιωτικαὶ ἀξιώσεις ἐπεφυλάσσοντο μετὰ τὰς ἀριστεύσεις ἐν ταῖς πεδίαις τοῦ Ἄρως καὶ τὰς οὕτως ἀναπτυχθησομένης ἱκανότητος τούτων ἢ ἐκείνων. Τότε μόνον ἀπεδίδοτο δικαιοσύνη, προτιμωμένης τῆς πραγματικῆς ἱκανότητος καὶ καταπνιγμένων τῶν ἀδίκων ἀντιποιήσεων· τότε μόνον ἐξελείπετο πᾶσα κενοδοξία καὶ ζηλοτυπία, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁλεθρίας ἐχρυσά συνεπειας. Καὶ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα διάφοροι τῆς ἑταιρίας ἀπόστολοι πολλοὺς ἀληθῶς ἐθαυμολόγησαν ἀπὸ τῶν κατωτέρων μέχρι τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν· ἄλλ' οὐδενὸς τούτων ἐγένετο χρῆσις καθ' ὅσον τῆς ἐπαναστάσεως τὸ πρῶτον ἔτος. Μόνος «ὁ δυνάμενος χωρεῖν ἐγώρει», πραγματικὰ ἀποταμιεύων ἐαυτῷ δικαιώματα ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ Ἰψηλάντης περιέμενεν ἀνήσυχος τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου, διὰ δὲ τοῦτο ἐν τινὶ πρὸς τὸν Σάνθον ἀπαντήσας τῆς 26 φεβρουαρίου προσέθετο: «Ὁ Ἀναγνωστόπουλος πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ βιάσῃ τὴν πυρκαϊάν». Ἀλλ' ὁ καιρὸς τῶν τοιούτων ἔργων παρήλθε πλέον, ἀρ' οὐ οἱ ἔφοροι οὔτε πρῶτον ἀφ' αὐτῶν, οὔτε ὑστερον, δι' ὧσιν ἀπέτυχον ἐπικυλισθέντες προσωπικῶν καὶ ὕλικῶν μέσων, ἠδυνήθησαν τὸ τοιοῦτον.

Διατάξας δὲ τοῖς ἐν Ἰασίῳ ἐφόροις πάνθ', ὅσα εἶδε, καὶ συμπράκτορα αὐτοῖς διορίσας τὸν Πεντεδέκαν, ἀνέξευξε τῇ 1 μαρτίου πορευθεὶς εἰς τὴν

παρὰ τῷ ποταμῷ Βασιλούϊω πολίχνην Τίργουλ-φορμὸς (Γεραΐαν ἄγοράν), τοῦ θέματος Καρλιγκατούρας. Ἐκεῖ παρεδέχθη τὸ σχέδιον τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δημητρίου εἰς τὴν Πελοπόννησον (α). Ἐκεῖ εἰδοποιήθη καὶ δεύτερον παρὰ τοῦ Λεβέντου τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ, καὶ κατὰ πρῶτον βλέπομεν γράφοντα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοῦτον τῇ 2 μαρτίου πρὸς τὸν Εὐάνθον (β). Πρῶτος δ' ἐγνωστοποίησε ταύτην ὁ Σάββας, ὃς θεωρῶν ἤδη ἑαυτὸν ἐνοχοποιηθέντα παρὰ τοῖς Τούρκοις, διότι ἐφωδίασε τὸν Ἀριστείδην Παπᾶ καὶ δι' ἰδίου γράμματος πρὸς τὸν Μιλόσχην, προέτρπε τὸν Ἰψηλάντην, ἵνα ἐξέλθῃ τὸ ταχύτερον καὶ κηρύξῃ τὴν ἐπανάστασιν, ὡς ἀγνοῶν ἔτι τὴν ἔξοδον αὐτοῦ. Καταπληκτικὴ ἐπῆλθεν εἰδήσις τοιαύτη, ἃν οὐχὶ καὶ ἀπελπιστικὴ (γ), καθ' ἣν καιρὸν μάλιστα οὐ μόνον κατεκυρίευσεν τὸν Ἰψηλάντην ἡ διπλῆ ἀδημονία περὶ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἑταιρίας καὶ τῆς ἀπραγμοσύνης τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφόρων, ἀλλὰ καὶ αἱ συκοφαντίαι ὀλεθρίων ἀνθρώπων περιστοιχοῦσαι αὐτὸν ἤρξαντο, ὡς κυρίως ἀποβλέποντα δῆθεν οὐχὶ εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος, ἀλλ' εἰς τὴν διὰ τῶν ὅπλων ἀνάγκησιν τῆς ἡγεμονικῆς θέσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας (δ). Πᾶσα ἐλπίς περὶ Σερβίας ἀπώλετο ἐκ ταύτης τῆς ὥρας, καὶ ἐντεῦθεν ὁ Ἰψηλάντης μετέβαλε τρόπον, προσκαλέσας εἰς τὰ ὅπλα τοὺς Δάκους διὰ προκηρύξεως τῆς 13 μαρτίου (ε).

Πολλὰ καὶ ἀντιρατικὰ πρὸς ἄλληλα ἐρρήθησαν καὶ ἐγράφησαν τὰ περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ ἀπέδωκαν δ' αὐτὴν οἱ μὲν εἰς προδοσίαν, οἱ δὲ εἰς προδιατεταγμένα ἀστυνομικὰ μέτρα. Ἄλλ' οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν, ἢ εἰκασίαι ἀπλαῖ τὰ τοιαῦτα, καθ' ὅσον οὔτε ἐγνωρίζον ποσῶς οἱ ὑποτεθέντες προδόται τὴν τοιαύτην ἀποσταλὴν, οὔτε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρχεν ἔτι ὁ διερχόμενος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διὰ τῆς Βιέννης καὶ πεφορτισμένος παρὰ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ ἀγὰ ἀνοίξῃ τὰ μάτια τῆς Πόρτας» Στρατφόρδ Κάνιγκ. Ἐξ ἐναντίας, εἰάν ὑποτεθῇ βέβαιον τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο, τότε ἡ συλλαβούσα τὸν Ἀριστείδην Παπᾶ τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ Ἀδδᾶ-καλὲ, ἐν γνώσει ἢ ἐν ὑπονοίᾳ τῆς ἀποστολῆς τούτου οὐσα, ἄμεσον ἂν ἐπ' αὐτοῦ ἐνήργει ἐρευναν, καὶ αὗτος οὐδεμίαν ἠθελεν ἔχειν στιγμὴν διαθέσιμον πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν ἐγγράφων, ἅπερ ἐκόμιζε. Τόσῳ δὲ πλέον ἀποβαίνει ἀναντιρρήτος ἡ ἐξαφάνισις αὐτῶν, ὅση ἢ πόλη οὔτε κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπων τῆς Σερβίας ἔλαβε μέτρα οἰαδήποτε, οὔτε εἰς συλλήψεαι, κατατομίας καὶ ἀπαγχονίσεις προσχώρησε μέχρι τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἡ συλληψίς ἄρα τοῦ ἀποσταλμένου εἰς Σερβίαν Ἀριστείδου Παπᾶ προήλθεν ἐξ εὐλόγων ὑπόνοιων, ἃς ἡ φρουρά τοῦ Ἀδδᾶ-καλὲ συνέλαβεν, ἕνεκα τῆς ἀρξάμενης ἤδη ἀποστασίας τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὡς περὶ τινος κατασκόπου. Ἐγένετο δ' ὥς ἀκολούθως.

Ἐν τῷ Ἀδδᾶ-καλὲ ἐφρουράρχει τις Ρετσέπ ἀγᾶς, ἐξ αἰκαγενείας παλαιᾶς καὶ τοπαρχούσης, ἐξαρθρώμενος παρὰ τοῦ πασσᾶ τοῦ Βιδινίου. Ἐκεῖ μεταφέροντες οἱ χωρικοὶ Βλάχοι καὶ μάλιστα οἱ πλησιέστεροι τοῦ Τσερέσου, ἐπώλουν διάφορα τρόφιμα. Ἐκεῖ διέμενον ἄλλοι τε τῶν Βλάχων καὶ τινεῖς Ἰώδας Ῥογκομπέτης, Σερβοβλάχος τὴν καταγωγὴν, ἐγκληματίαι φυγάδες καὶ μετὰ τῶν Τούρκων συχνάκις ἐνεργοῦντες ἐπιδρομὰς ληστρικὰς κατὰ τῶν παραποταμίων χωρίων τῆς Βλαχίας. Ἀποδάντα εἰς τὸ Ἀδδᾶ-καλὲ ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐμπόρου καὶ καταλύσαντα ἔν τινι παντοπωλείῳ ἐσχάτης ἀθλιότητος, γνωρίσας τὸν Ἀριστείδην Παπᾶ, ὡς ξενισθέντα παρὰ τῷ Γκίρμπας, εἰς τῶν ὡς ἀνωτέρω ἐμπορευομένων Βλάχων τοῦ Τσερέσου, ἀνήγγειλε τῷ Ῥογκομπέτῃ, καὶ οὕτως τῷ Ρετσέπ ἀγᾶ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γκίρμπας, ὡς εἶς τῶν Παιδούρων ὀπληρχηγῶν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὑπῆρχεν ἤδη ἐν τῇ κατηγορίᾳ τοῦ ἀποστάτου, ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ ἐθεωρήθη ὑποπτος εὐθὺς καὶ ὡς τοιοῦτος συνελήφθη. Περπόμενος δὲ πρὸς τὸν πασσᾶν τοῦ Βιδινίου, τὰ μὲν ἔγγραφα, λαθὼν τοὺς φύλακας, ἀπώλεσε ρίψας ἐν τινὶ ἔλει, ἑαυτὸν δὲ ἀνῆρσε κατακρημνισθεὶς αὐτόματος ἐκ τῶν βράχων τοῦ μεγάλου χωρίου Ρετισλάμ, κειμένου μεταξὺ Ἀδδᾶ-καλὲ καὶ Βιδινίου. Οὕτω, συλληφθεὶς ἅπαξ ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ, ἠγνύει μὲν τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς συλληψέως ἑαυτοῦ, ἐσκέφθη ὅμως, τί ὀφείλειν εἰς τοὺς ὄρκους καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸ μέλλον ταύτης, εἰς αὐτὸν τὸν Ὑψηλάντην. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἔγγραφα ἐξηφάνισε καὶ ἑαυτὸν ἀνῆρσεν, ἵνα μὴ ἀνακαλυφθῶσι τὰ πράγματα, ἐνοχοποιηθῶσι δὲ πρόσωπα, καὶ εἴη τι ἀπόρητον βάσανιζόμενος καὶ ὑποκύπτων, τυχόν, τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μιλόσχης ἐλευθερὸς ἐγένετο πάσης ἐνοχοποίησεως, καὶ ὁ Σάββας, ὡς ἀγνοῶν τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἐγγράφων, εἶδεν ἑαυτὸν ἐνοχοποιηθέντα καὶ τὴν ἐξόδον τοῦ Ὑψηλάντου ἐπεκαλεῖτο.

Θεσσαλὸς τὴν πατρίδα καὶ ἡλικίας ὥσπερ τριάκοντα πέντε ἐτῶν, ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ παρήτησε πᾶν ἄλλο, ἅμα κατηχηθεὶς, καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀποστόλου τὴν ὑπηρεσίαν ἀνεδέχθη ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐγκρατὴς παιδείας ἑλληνικῆς καὶ ξένων γλωσσῶν, σύννους, εὐχλωττος καὶ μιλήχιος λίαν τοῖς τρόποις, ἀπεριορίστου δὲ πατριωτισμοῦ καὶ ἡλικίης ἀύστκ-

ρᾶς, διὰ πολλῆς οὗτος εἰργάσθη ὠφελείας καθ' ὅλην τῆς ἑταιρίας τὴν διάρκειαν καὶ ἐν τῇ ἑπτανήσῳ, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν τῇ Ὁδησσῷ, καὶ ἐν ταῖς ἡγεμονείαις καὶ ἀλλαχοῦ. Ὡς εἰς οὕτω τῶν διαφερόντων προσώπων, ἐμπιστευθεὶς παρὰ τοῦ Ἱψηλάντου τὴν δεινὴν ἀποστολὴν εἰς Σερβίαν, ἀπέτυχε μὲν, ἀλλ' ἄριστος καὶ τῇ καρδίᾳ, ὡς καὶ τῷ ὀνόματι, ἕτοιμος ἔθετο τὴν ζωὴν αὐτοῦ λύτρον ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Θυσία ἀξία ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ Ἑλλήνος φιλοπάτριδος! Τίς τῶν κοινωνικῶν οὐκ ἐγκαυχᾶται, τοιαῦτα ἔχρυσά μελέη; Ἡ τίνων ἀφαιρεῖται ἐλπίδων ἀγαθῶν ἢ Ἑλλάς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, τοιαῦτα κτωμένη καὶ παραδειγματιζομένη πρόσωπα πατριωτικῆς ἀρετῆς καὶ θυσίας; Ἐκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ πολιτικοῦ τούτου μάρτυρος, τοῦ πρώτου αὐτοῦ εὐγενοῦς θύματος ὑπὲρ τῆς πατρίδος, κατέστη παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ὄνομα ἠθικοῦ ἡρωϊσμοῦ, ἐθνικῆς τιμῆς, εὐσεβοῦς μνήμης καὶ ἀθανάτου εὐγνωμοσύνης.

Ἐκ τοῦ Τίργουλ-φορμὸς ἀρικνεῖται ὁ Ἱψηλάντης εἰς Ῥώμανον, πρωτεύουσαν καὶ μικρὰν πόλιν τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ἐνταῦθα μετὰ δυσαρρεσκείας πλείστης ἔμαθε τὸν διασκορπισμὸν τῶν κατοίκων τοῦ Ῥιμνίκου, πόλεως τῆς ἀνατολικῆς Βλαχίας πρὸς νότον τῆς Φωζάνης, ὡς καὶ τῶν τοῦ Βουζέου, πρωτεύουσας τοῦ αὐτοῦ ὁμωνύμου θέματος. Ἦτο βεβαίως περίπτωσις τοιαύτη σφόδρα δυσάρεστος, διότι ἐξήγει τὸ πνεῦμα τοῦ τόπου καὶ προσμήνυε συνεπείας πολλῇ γενικωτέρας. Ἐσπευσε διὰ τοῦτο, εἰ καὶ οὐχὶ δι' ἐλπίδος μεγάλης, γράψας τῇ Ὁ μαρτίου κοινῶς καὶ ἐν πνεύματι ἀδελφότητος πρὸς τε τὸν μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸ «Διεθάνιον» τῆς Βλαχίας, βεβαιῶν μὲν τὴν πρὸς τοὺς κατοίκους ἀδελφότητα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὑπισχνόμενος δὲ τὴν αὐστηρὰν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀσφάλειαν τοῦ τόπου (α).

Ἐκ τοῦ Ῥώμανου διηυθύνθη εἰς τὴν Φωζάνην, πρωτεύουσαν τοῦ θέματος Σλάμ-ῤιμνίκου ἐπὶ τῶν μεταξὺ Μολδαυίας καὶ Βλαχίας ὁρίων καὶ ὑπὸ τοῦ Μιλκόβου ποταμοῦ διχοτομουμένην εἰς τὴν πέραν Μολδαυικὴν καὶ εἰς τὴν ἐντεῦθεν Βλαχικὴν. Ἐκεῖ ὑπῆρχον μετὰ δύο ἑκατοστυῶν στρατιωτῶν, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων κακῶς ὀπλισμένων, ὁ Καραβιᾶς, φέρων καὶ δύο τηλεβόλα τῶν ἐξ ἱππεῶν, καὶ ὁ Ἀναστάσιος Ἀργυροκαστρίτης. Ἐκεῖ οἱ συρρέοντες νέοι τῆς Ὁδησοῦ καὶ ἄλλων πόλεων ἐσχηματίσθησαν παρὰ τοῦ Ἱψηλάντου εἰς ἴδιον στρατιωτικὸν σύνταγμα, ὀνομασθὲν, κατὰ μίμησιν τοῦ Θεβαῖκου, ἱερὸς Λόχος, καὶ μόνον πεζοὺς, οὐχὶ δὲ καὶ ἵππεῖς, περιλαμβάνον. Θαυμασία καὶ λίαν κα-

ταλληλός συνελήφθη ἡ ἰδέα αὕτη, διότι οὐ μόνον ἤγνωνε τὴν νέαν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐθνικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς νέους, φρονηματίζουσα εἰς νέους τῶν Λεύκτρων θριάμβους, συνέδεεν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, τῆς ἀγάπης καὶ συνυπερασπίσεως, εἰς στρατὸν ἱερὸν ἀληθῶς καὶ ἐξαιρετον. Ἐν ἄλλαις δὲ λέξεσιν, ὁ ἱερὸς Λόχος ἡ πρώτη ἦν σύλληψις τακτοῦ στρατοῦ ὑπὸ τύπους ἑλληνικοὺς, δι' ὃν λόγον ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀπροσδιόριστος ἔμενεν, ἐν ᾧ ὁ τῶν Θηβαίων ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν προσδιωρίζετο εἰς τριακοσίους. Ἐντεῦθεν οἱ ἱερολοχίται ἔφερον στολὴν ἰδίαν, μίγμα ἑλληνικοῦ καὶ εὐρωπαϊκοῦ σχηματισμοῦ καὶ μέλανος ἐν γένει χρώματος, ἐξ οὗ καὶ Μαυροφόροι παρὰ τῶν πολλῶν ὠνομαζόντο. Παρὰ τὴν γενειάδα δὲ, ἐγέγραπτο ἐπὶ τοῦ κράνους «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ» καὶ ἄνωθεν αὐτῆς ἐπέθετο τὸ σύμβολον τοῦ θανάτου, ἥτοι κεφαλὴ νεκροῦ μετὰ δύο χιαστοῦ σχήματος ὁστέων.

Ἐθνόσημον ὁ ἱερὸς Λόχος εἶχε τρίχρων ἐξ ἐρυθροῦ, κυανοῦ καὶ λευκοῦ, καὶ ὄπλον τὴν λόγχην, γυμναζόμενος μετ' ἐπιμελείας. Πρῶτον διοικητὴν καὶ προγυμναστὴν ἔλαβε τὸν Γεώργιον Καντακουζηνόν· ἑαυτοντάρχους δὲ ἐξ τῶν Σπυριδῶνα Δρακούλην Ἰθακήσιον (α), τὸν Δημήτριον Σούτσον Κερπάπην Βυζάντιον, τὸν Λουκᾶν Βαλσαμάκην Κεφαλλῆνα, τὸν Ἀνδρόνικον Πελοποννήσιον, τὸν Ἰλῆζον Ἰωαννίτην καὶ τὸν Ἰωάννην Κρόκιαν Χιον. Παρὰ τὸν ἱερὸν Λόχον ἐσχηματίσθη τότε καὶ ἄτακτον ἱππικόν, τὸ μὲν κυζακικῆς, τὸ δὲ οὐσαρικῆς ἐνδυμασίας. Ὁ ἡγεμὼν Σούτσος ἰδίως συνέδραμε καὶ ἤδη τῷ Ἰψηλάντῃ δι' ἵππων, τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων.

Μετὰ τὴν γενομένην δι' ἐκκλησιαστικῆς ἱεροπραξίας ὀρχοδοσίαν (β), οἱ ἱερολοχίται συντεταγμένοι ἀπῆλθον εἰς τοῦ Ἰψηλάντου, ψάλλοντες τὸν Θούριον:

- « Φίλοι μου σύμπατριώται,
- « Δούλοι νᾶ' μεθα ὡς πότε
- « Τῶν ἀχρείων Μουσουλμάνων;
- « Τῆς Ἑλλάδος τῶν τυράννων;
- « ... »

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ἀνεκράστου ἐθνουσιασμοῦ παραστάς ὁ Ἰψηλάντης, ὠμίλησε διὰ φωνῆς γεγωνίας, καὶ ὁμοφώνως νύχθησαν ἀπαντες, καὶ οἱ ἱερολοχίται καὶ ὁ λοιπὸς στρατός, ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀναγκαίην ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἔκρινε

τὴν εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλίαν ἀποστολὴν τοῦ Ἡπίτου, ὡς πολυγλώσσου καὶ ἐπιτηδείου· τοῦτον δὲ ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀρχιστρατήγου, ἐφωδίασε κατόπιν, ἤτοι τῇ 1 Ἀπριλίου, ἐκ τῆς Ὀδησσοῦ διὰ τοῦ ἀνήκοντος διορισμοῦ (α), καὶ συνώδευσε διὰ συστατικῶν γραμμάτων πρὸς τε τοὺς φιλέλληνας Γερμανοὺς καὶ Γάλλους· (β) καὶ πρὸς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ὁμογενεῖς (γ). Ἄπορος μὲν, ἀλλ' ἐν τούτῳ βεβαία ὑπάρχει ἡ τότε κοινὴ ἐλπίς, ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσία συμφωνήσουσι διὰ τὴν ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐκδίωξιν τῶν βαρβάρων. Τοῦ δ' Ἡπίτου ἡ ἀποστολὴ τριπλοῦν εἶχε σκοπὸν· πρῶτον τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας ὑπὲρ τοῦ γενόμενου κινήματος τῆς Ἑλλάδος· δεύτερον τὴν ἱκεσίαν περὶ ὑλικῶν βοηθημάτων ὑπὲρ τοῦ πολέμου· καὶ τρίτον, ὃν καὶ ἰδιαίτερον, ὅπως κερδήσῃ μὲν τὰς φιλελευθέρας ἐφημερίδας καὶ μερικὰ μέλη τῆς γαλλικῆς Βουλῆς τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, ἐλκύσῃ δὲ τὸ πνεῦμα τῶν δύο μεγάλων τῆς Εὐρώπης φατριῶν, τῶν βασιλικῶν καὶ τῶν ἐλευθεροφρόνων. Ἀλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἡ περὶ βοηθειῶν ἱκεσία ἐξετείνετο καὶ μέχρι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων, ἐξ ὧν μόνῃ ἡ αὐστριακὴ ἀπεκλείετο. Καὶ πραγματικῶς, ὅταν ὁ Ἡπίτης, διελθὼν τὸ Βροδι, τὸ Λέμπουργ καὶ τὴν Πέσθην, ἐξέβασεν εἰς Βιέννην, καὶ μετὰ τῶν ἐκεῖ φίλων καὶ ἄλλοτε καθηγητῶν αὐτοῦ ὠμίλησε περὶ τῆς ἐμπιστευτικῆς ἀποστολῆς, ἣν εἶχεν, ὅλοι μετὰ χαρᾶς μὲν ἤκουσαν πολλῆς τῶν λόγων αὐτοῦ, ὡς ἐξ ἐνός δὲ στόματος συνεβούλευσαν τούτῳ ἄμμεσον τὴν ἐκ τῆς Αὐστρίας ἀπέλευσιν, ἵνα μὴ πάθῃ, ὡς ἔλεγεν, τὰ τοῦ Ῥήγα. Ἀλλ' ἐκ τῆς Βιέννης ἀπελθὼν εἰς Μόναχον, ὑπεδέχθη προσήκως παρὰ τῶν ἐκεῖ σοφῶν, ἐξ ὧν τινες καὶ ὑπόρουν· μάλιστα, πῶς οὐκ ἀνέκρουσαν πρὸ χρίνων τὸ σάλπισμα τῆς ἀπελευθερώσεως ἑαυτῶν οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ τοσούτους βασιανίζόμενοι αἰῶνας. Ἐπίσης δὲ ἠκροάσθη εὐνοϊκῶς ὁ Ἡπίτης, μεταβὰς ἐκ τοῦ Μονάχου, εἰς τὴν Λειψίαν, Δρέσδην, Ἰέννην, Γαίτιγγεν, Βερολίνον, Χάμπουργ, Ἀνόβερ, Χαί καὶ Βρουξέλλας.

Ἐν τῇ Λειψίᾳ μάλιστα ὁ φίλος αὐτοῦ Κροῦγ, καθηγητὴς διάσημος τῆς φιλοσοφίας, ἀκούσας τὸ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους κήρυγμα, ἐγένετο ὅλως ἐνθους, συγγράφων φυλλάδια πολυφύλλα καὶ πλεῖστα διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσιεύων ἄρθρα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Τὰ εὐγενῆς παράδειγμα τούτου ἠκολούθησαν καὶ οἱ φίλοι, οὓς εἶχε πολλοὺς· καὶ ἐντεῦθεν οἱ μὲν ἤδη τῶν Γερμανῶν ἤνοιγον τὰ ταμεία αὐτῶν, πέμποντες χρηματικὰς βοηθείας τῷ Ἰψηλάντῃ· οἱ

δεῖ σὺν ἑπὶ εὐρίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καταβάλλοντες τὸν σωματικὸν φόρον ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ ἱερώτερου τῶν ἀγῶνων. Ἐπίσης μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς μεγάλης ἤκουσαν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου καὶ οἱ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Γερμανίας πεπαιδευμένοι καὶ πολιτικοὶ ὑπάρχοντες τῷ Ἡπίτῃ ὅλην τὴν δυνατὴν σύμπραξιν.

Θαυμασία δ' ἐπίσης ἐγένετο καὶ ἡ ἐν Παρισίοις ἐπιτυχία τοῦ Ἡπίτου, ἐπιτεφθέντος τὸν πρωθυπουργὸν Ρισχειώ, τὸν γνωστὸν οἰκιστὴν τῆς Ὀδησσοῦ, καὶ συστηθέντος πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δαμάς καὶ τὴν πεπαιδευμένην σύζυγον τούτου. Ἀνέκφραστος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ αὐτῆς, ἃμα μαθούσης τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἡπίτου. «Ἀπαιτεῖται, εἶπεν, ἄφρευκτος ἡ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀποδιώξις τῆς ἀγρίας καὶ χριστιανομάχου «φυλῆς τοῦ Μωχάμεδ. Ἡ Γαλλία οὐδόλως ἀνέχεται πλέον τὴν ἐν τῇ «Ἑλλάδι στρατοπέδουσιν ὁρδῆς καταστρεπτικῆς καὶ ἀνεπιδέκτου πολιτισμοῦ». Ἀπελθὼν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Ρισχειώ εἰς τὸ κατὰ τὴν ὁδὸν «Κολομπιέ» κατάλυμα τοῦ Ἡπίτου, συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ καὶ λίαν παρηγόρους ἔδωκεν ἐλπίδας περὶ τῆς συμπράξεως τῶν Γάλλων, παρατηρήσας μάλιστα: «Οἱ Μασσαλιῶται ἰδίως καὶ οἱ τῆς μεσημβρι- νῆς Γαλλίας, ὄντες ἀπόγονοι τῶν Φωκέων καὶ Ἕλληνες σχεδὸν, οφεί- νουσι, ἵνα δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν». Καὶ πραγματικῶς τῆς συγγενείας ταύτης τῶν Μασσαλιωτῶν καὶ λοιπῶν σημεῖα χαρακτηριστικώτατά εἰσιν ἡ μόρφωσις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς αἱ ὁρμαὶ καὶ τὰ πάθη.

Ἐκτοτε ἀπεδύθησαν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, παρὰ τούτων συκοφαντουμένου καὶ παρ' ἐκείνων παρεξηγουμένου, πολλὰ ἄλ- λαι τῶν ἐν Παρισίοις ἐφημερίδων, καὶ ἰδίως ἡ ὑπέροχος τότε Συνταγ- ματικὴ, κεραυνωδολοῦσαι τὴν ἐν τῇ Εὐρώπῃ διαμονὴν τῶν Τούρκων ταύτας δὲ ὑπεστήριζον τὰ ὡς μάννα οὐράκιον διαδιδόμενα πανταχόθεν φυλλάδια τοῦ αὐτοῦ πνεύματος. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρὰ Νικολάου Σπη- λιάδου μεταφρασθέντος ἀξιολόγου πολιτικοῦ πονήματος «Τῶν Μυστι- κασσυμβουλίων καὶ τῶν Λαῶν», ὁ φιλόσοφος, ρήτωρ καὶ βουλευτὴς Βιγνὼν διεκρίθη ὑπὲρ πάντα γράφων, κηρύττων καὶ προτρέπων τοὺς Γάλλους ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Αἱ ὑψωθείσαι αὐταὶ φωναὶ καὶ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ρισχειώ ἐκίνησαν τὴν περιέργειαν τοῦ ἐκεῖ αὐστριακοῦ πρεσβείου· ὑπάλληλοι δὲ κατ' ἀποκοινὴν τούτου ἤρξαντο ἐπισκέψεις συνεχῶν πρὸς τὸν ξενοδόχον, παρ' ᾧ κατέλυεν ὁ Ἡπίτης, ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ὀνόμα- τος τοῦ ἐπισκεψθέντος παρὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ προσώπου, ὡς καὶ περὶ

τοῦ σκοποῦ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς τοὺς Παρισίους. Ὁ εὐφυὴς καὶ φίλος τῶν Ἑλλήνων Γάλλος ξενοδόχος τούτοις μὲν ἀπεκρίνετο, ὡς ὁ λοξίας Ἀπόλλων, ὅτι οὐδὲν γινώσκει, ὅσων ἐρωτᾶται· τὸν δὲ Ἠπίτην, καὶ ἐναντίον τοῦ συμφέροντος αὐτοῦ, προέτρεψεν, ἵνα μετοικήσῃ ἀλλαχοῦ, ὅπερ καὶ αὐθιγὰ ἐπραξεν οὗτος, μὴ καμνόμενος πλέον οὐδ' ἐπὶ δύο συνεχεῖς νύκτας ἐν τῷ αὐτῷ ξενοδοχείῳ.

Ἐπίσης καὶ ἐν Ἀμστελδαμῷ ὑπεδέχθη ὁ Ἠπίτης παρὰ τοῦ πατριώτου ἐμπόρου Παλαιολόγου, δι' οὗ διεδόθη τὸ κήρυγμα τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως καθ' ὅλην τὴν Ὀλλανδίαν. Ἐν δὲ τῷ Λονδίνῳ, ἐκτὸς τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, συνεργησάντων προθύμως καὶ γενναίως, ἐπεσκέφθη ὁ Ἠπίτης καὶ τὸν πεφημισμένον φιλέλληνα Γίλφορδ, ὑποσχεθέντα ἐτοίμως τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος. Οἱ δ' ἐμποροὶ Χίοι, καὶ ἰδίως ὁ Ἀλέξανδρος Κοντόσταυλος καὶ ὁ Φραγκιάδης, ἐκήρυξαν διαπρυσίως καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνάστασιν δι' ἐφημερίδων καὶ φυλλαδίων, ἰδίαις αὐτῶν δαπάναις ἐκδομένων.

Διὰ τοιοῦτου ζήλου καὶ διὰ τοιαύτης ἱκανότητος καὶ ἐπιτυχίας ἐξέπληρωσε τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ ὁ Ἠπίτης, ἀφειδῶς δαπανήσας τὰ αὐτοῦ (α) καὶ πλεῖστα μοχθήσας διὰ τὴν συγγραφὴν πολλῶν ἰδίων φυλλαδίων. Οὐ μόνον δὲ ἐπεισεν, ὅπου ἂν ἀπῆλθε, πᾶσαν φιλόνηθρον καρδίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐμπειροπολέμους, διαθεσίμους ὄντας, ἐκίνησεν ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς τὴν προκαταβολὴν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἐπελθούσης μετὰ τινα ἔτη γενικῆς συμπράξεως τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τοῦ χριστιανικοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Συνήθως, πᾶς νεωστὶ διοριζόμενος ἡγεμὼν Βλαχίας ἢ Μολδαυίας, ἀπέστελλε κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοποτηρητὰς αὐτοῦ, τοὺς λεγομένους «Καῖμακάμας». Ἡ ἐκπλήρωσις διαφορῶν τύπων, ἡ διανομὴ τῶν φιλοδωρημάτων πρὸς τοὺς μεγιστάνας καὶ μικρομεγάλους τῆς ἡμέρας, ἡ παρασκευὴ πρὸς τὴν πομπώδη ἐξοδὸν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλα πλεῖστα παρεμπίπτοντα, οὐδὲ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ πατριάρχου ἐξαιρουμένης, ἀπῆλθον τῷ ὁλόκληρον διμηνίᾳ καὶ τριμηνίᾳ διάστημα. Ἐκτάκτως δὲ ὁ νέος ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Σκαβλάτος Καλλιμάχης πεφορτισμένος ἦτο ἤδη καὶ τὰ χρῆμα τοῦ αμυρο-

χάσῃ», ὡς εἶπομεν. Οἱ τοιοῦτοι τοποτηρηταὶ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Νε-
γρης καὶ Ἰωάννης Σχιμουράκης ποστέλνικοι καὶ ὁ Στέφανος Βογορίδης
χάτμανος μόλις ἐφθασαν εἰς Βουκουρέστιον τῇ 26 φεβρουαρίου.

Κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς πύλης καὶ τὰς ὁμοιομόρφους ὁδηγίας τοῦ Καλ-
λιμάχου, οἱ τοποτηρηταὶ οὗτοι ἀνωφελῆ εἶδον πᾶσαν ἀπόπειραν παλι-
τικὴν πρὸς τὸν Βλαδιμηρέσκον, καὶ ἀδύνατον ὡς ἐκ τῶν προηγουμέ-
νων τὴν χρῆσιν τῆς ἐπιτοπίου δυνάμεως. Ὅτε κατὰ τὴν Μολδαυίαν ὁ μὲν
Ἰψηλάντης ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν, ὁ δὲ ἡγεμὼν Σουττος συνεπανα-
στάτησε· ὅτε κατὰ τὴν Βλαχίαν ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐνσχοποιήθη ἀνεπι-
στρεπτεῖ καὶ ἐνώπιον τῆς πύλης, ὡς κινήσας ὅπλα κατὰ τῶν ἀρχῶν,
καὶ ἐνώπιον τοῦ νέου ἡγεμόνος, ὡς κηρυχθεὶς ἐπιτήμως κατὰ τῶν Ἑλ-
λῆνων ἡγεμόνων· ὅτε μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου συνενοχοποιήθησαν πολ-
λοὶ τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Μικρᾶς Βλαχίας, ἡ δὲ στρατιωτικὴ δύναμις
τῆς ἡγεμονείας ἀπεδείχθη ὁ ὀλεθριώτερος πολέμιος τῆς ἡγεμονείας·
εἶπετο, ὅπως οἱ τοποτηρηταὶ ἴδωσι τὰ πράγματα καὶ συστηματικώ-
τατα καὶ σοβαρώτατα, εὐρεθῶσι δὲ ἐν ἀμηχανίᾳ τόσῃ δειντέρᾳ, ὥσθι
ἡ ταραχὴ καὶ ὁ φόβος κατέλαβον καὶ ἄρχοντας καὶ τόπον. Ὁ Βλαδιμη-
ρέσκος ἦτο κύριος ἤδη τῆς Μικρᾶς Βλαχίας, ἐκτὸς τῆς Κραϊώθης.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπανελλῶν εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὁ Κωνσταντῖνος Σα-
μουράκης, ἵνα δώσῃ λόγον ὡς πληρεξούσιος καὶ φωτίστῃ τὸ διδάνειον
περὶ τῆς μελλούσης πορείας αὐτοῦ, ἐξέθετο μὲν, ὅτι οὐδὲν ἡδυνήθη οὔτε
διὰ λόγου, οὔτε διὰ χρημάτων, οὔτε διὰ τῆς δημοσίας δυνάμεως, κατὰ
τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὡς ὑποστηρίζομένου παρὰ τοῦ λαοῦ, ὑπέβαλε δὲ
πρὸς ἔγκρισιν προβλήματα τινὰ, δι' ὧν ἐκεῖνος ἀπῆτει:

Α'. Τὸν διορισμὸν αὐτοχθόνων ἐφεξῆς ἡγεμόνων·

Β'. Τὸν σχηματισμὸν στρατοῦ δωδεκαχιλιῶν·

Γ'. Ἐπταετὴ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ φόρου·

Δ'. Τριετὴ ἀτέλειαν τοῦ λαοῦ, ἐξαιρουμένων τῶν ἐπὶ τῶν ὑποστά-
τικῶν (μοσσιῶν) δικαιωμάτων· καὶ

Ε'. Τὴν χορηγίαν γροσίων πεντακοσίων χιλιάδων. Ἀπῆτει προσέτι ὁ
Βλαδιμηρέσκος, ἵνα υπογράψωσι τὰ προβλήματα ταῦτα αἱ ἄρχοντες,
καὶ τὴν παραδοχὴν αὐτῶν συστήσωσι παρὰ τῇ πύλῃ ὡς μόνον ὄρον τῆς
καθησυχάσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀποφυγῆς τῶν προκυφόντων
δεινῶν ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιπτώσει. Ἀπῆτει τέλος πάντων οὐ μόνον ἔγ-
γραφον τὴν ἀπάντησιν τοῦ διδανίου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποστολὴν πληρε-

ξουσίαν παρ' ἐκάστης τῶν συντεχνιῶν, τοῦ σώματος τῶν πολιτικῶν καὶ τοῦ σώματος τοῦ ἱερατείου.

Ἐννοεῖται, ὅτι οὐδ' ἀποκρίσεως τινος ἠξίωσαν τὸν Βλαδιμηρέσκον οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ· περίφοβοι ὅμως ὡς ἐκ τοῦ περὶ τῶν ὅλων ἐπικειμένου κινδύνου, οἱ μὲν τοποτηρηταὶ παρέστησαν τῷ Καλλιμάχῃ· οὐ μόνον ἀδύνατον τὴν ἐπάνοδον τῆς προτέρας τάξεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῆς Μεγάλης Βλαχίας τὴν ἀναστάτωςιν ἀπειλουμένην ὡς ἐκ τῆς ἐξόδου τοῦ Ἰψηλάντου· οἱ δὲ ἄρχοντες ἀπεφάσισαν ἐν συμβουλίῳ, ἵνα ἀποστείλῃσι τῇ πύλῃ καὶ ἐπικαλεσθῶσι τὴν στρατιωτικὴν συνδρομὴν τῶν κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ ποταμοῦ φρουρίων. Πρὶν ἢ ὑπογραφῇ ἡ ἐκτεήριος αὕτη ἀναφορά, ὁ Κωνσταντῖνος Σαμουρκάσης ἐγνωστοποίησε τὰ πάντα τῷ Ῥώσῳ προξένῳ, καὶ οὗτος παρενέβη εὐθὺς παρατηρήσας τῷ Γρηγορίῳ Βραγκοβάνῳ, ὅτι πρᾶξις τοιαύτη ἀντιβαίνει ταῖς ὑφισταμέναις μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συνθήκαις, καὶ τὸ μέλλον τοῦ τόπου προδιατίθῃσι χάκιστον. Ἐντεῦθεν ἐκωλύθη μὲν ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἀναφορά, διότι τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς ἦτο ἔργον διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων· οἱ ἄρχοντες ὅμως ἐτέθησαν ἐντὸς πικροτάτου ἀληθῶς διλήμματος, καθόσον, ἐὰν μὲν ἐπεκαλοῦντο τὴν Τουρκίαν, προσέκρουον τῇ Ῥωσσίᾳ· ἐὰν δὲ ἀνέμενον τὰς διπλωματικὰς συνεννοήσεις, ξίφει ἐτελειοῦντο ὑπὸ τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὡς ἐνόμιζον.

Ἐδῆγει οὗτος κατὰ τὴν ὥραν ταύτην στρατὸν ἐκ τρισχιλίων Πανδούρων, Ἑλλήνων, Σέρβων καὶ Βουλγάρων, καλῶς ὠπλισμένων· ἰσάριθμον δ' ἕτερον πλῆθος χωρικῶν συνήθροιστο περὶ αὐτὸν, τῶν μὲν παρεσκευασμένων ἢ δι' ἐνὸς δυσχρήστου πυροβολίου ἢ διὰ μιᾶς μαχαίρας πεπαλαιωμένης, τῶν δὲ φερόντων ἐπ' ὤμων σιδήρον τινα ἐν εἰδὲι λόγχης ἢ ρόπαλον. Θαρόων δὲ ὡς ἐκ τῶν προγεγενημένων καὶ προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπίου, ἐκινήθη ἐκ τοῦ Τσιντσαρενίου κατὰ τῆς Κραϊώβης, προκηρύξας τοῖς κατοικοῖς ταύτης πᾶσαν ἀσφάλειαν, ἐὰν μὴ ἀντιπράξωσι. Ἀλλὰ, καὶ μεθ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ, ἄρχοντές τε καὶ ἔμποροι ἐγκατέλειψαν ὑπὸ φόβου τῇ 28 φεβρουαρίου τὴν πόλιν καταφυγόντες, οἱ μὲν εἰς Σλάτιναν καὶ Πιτέστιον, ἕτεροι δὲ εἰς Κιμπολούγγιον καὶ ἄλλοι εἰς μεμακρυσμένας ἀγροικίας· ὁ δ', ἀντὶ τοῦ Γεωργίου Σούτσου παραιτηθέντος, πρὸ τριῶν μηνῶν διορισθεὶς τοποτηρητὴς τῆς Βανίας Ἰωάννης Τυπάλδος, ἱατρός, εἰς Βουκουρέστιον· καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ῥιμνίκου Γαλακτίων, Πελοποννήσιος, εἰς τὴν Ἑρμανούπολιν (τὸ Σιβίνιον) τῆς Τρανσυλβανίας.

Επιερχόμενος οὕτω τῇ 1 μαρτίου εἰς τὴν Κραϊώβαν, ὁ Βλαδιμηρέσκος ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ λαοῦ ὡς κυρίαρχος, καὶ ἀμέσως ἀπέστειλε τὸν Μακεδόνακην καὶ Ἰώβαν, ἵνα συλλάβωσι τοὺς φυγόντας καὶ κρατήσιν ὑπὸ φύλαξιν ἄνευ ἄλλης ἐνοχλήσεως· οὗτοι ὅμως καὶ ἀπεφυμένωσαν, ὅσους συνέλαβον, καὶ τὰ αἰσχίστα ἐπραῖξαν, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τὸν θάνατον ἐπήνεγκον κατὰ διαφόρων, ὡς δεινολογούντων τὰ γιγνόμενα. Ὁ Ὀλύμπιος τότε, εἰσηγησάμενος τῷ Βλαδιμηρέσκῳ τὰ περὶ τῆς μελλούσης πορείας αὐτοῦ, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Φαρμάκη καὶ Γκέντσου εἰς Βουκουρέστιον, ἵνα εὐκολύνῃ τὴν εἴσοδον τούτου καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μεγάλης Βλαχίας. Αὐτηρῶς δ' οἱ περὶ αὐτοὺς, μιμούμενοι τὸ σκληρὸν κατὰ τὴν Μικρὰν Βλαχίαν παράδειγμα τῶν ὑπὸ τὸν Μακεδόνακην καὶ Ἰώβαν, διεπραῖξαντο τὰ αὐτὰ, ἅμα διέβησαν τὸν Αἰλάν, ἐναντίον ἀρχόντων, ἐμπόρων καὶ ἄλλων, ὥς μὴ διατεθειμένων πρὸς τὴν ἀνταρσίαν.

Ταῦτά τε καὶ τὰ ἐν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ μαθόντες οἱ κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου, κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου, καὶ συνηγμένους ἐν συμβουλίῳ τὸν μητροπολίτην, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Καλλιμάχου καὶ τοὺς ἄρχοντας ἠρώτησαν, προστελόντες πολυπληθεῖς, περὶ τῶν ληπτέων ὀριστικῶν μέτρων. Ὡς φαίνεται δέ, ἡ ἐνθαβρυνόμενοι οὗτοι οἱ πρῶτιστοι ἐκ τῆς παρουσίας τῶν προξένων, ἢ ἐλπίζοντες τὴν συνδρομὴν τοῦ Σάββα, ἢ μὴ θέλοντες τὴν διάλυσιν τῆς πόλεως μέχρι τελευταίας ἀνάγκης, διεκήρυξαν ψευδεῖς τὰς διαδοθείσας φήμας καὶ προέτρεψαν τοὺς πάντας, ἵνα ἐφυσυχάσωσιν, ὥς οὐδενὸς ἐπικειμένου κινδύνου.

Ἀλλ' ἐπελούσης τῆς ἀπὸ 13 μαρτίου προκηρύξεως τοῦ Ἰψηλάντου, δι' ἧς οἱ Δάκοι προσκαλοῦντο εἰς τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Τουρκίας, κατεπαράχθησαν καὶ ἀπηλπίσθησαν, βλέποντες ἑαυτοὺς ἐν τῇ μέσῃ ἐνὸς ἀντάρτου, τοῦ Βλαδιμηρέσιου, καὶ ἐνὸς ἐπαναστάτου, τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ ἀνικάνους, ἵνα ἀντικρούσωσιν οὔτε τὸν ἕνα, οὔτε τὸν ἄλλον. Ἐπὶ δὲ πλέον ἡ ἐπισημότης τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου, ἡ παρρησιαστικὴ συμφωνία τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Σούτσου, ἡ φημιζομένη μεγάλη ὑπὸ τὸν Ἰψηλάντην συγκέντρωσις ἐλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλλήνων στρατιωτικῶν, καθωμολόγουν τὸν Βλαδιμηρέσκον οὐχὶ αὐτοκίνητον ἀντάρτην κατὰ τῶν καθεστώτων τῆς Βλαχίας, ἀλλ' ἑτεροκίνητον ἐπαναστάτην κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἐπὶ τέλους τὴν ἀπελπισίαν καὶ ἀρχόντων καὶ τοποτηρητῶν ἡβύησεν ἡ παῦσις τῶν ἐργασιῶν τῶν προξένων Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας, καὶ ἡ παρασκευάζουμένη

ἀποστολῇ τῶν γραφείων καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εἰς Τρανσυλθανίαν. Ερωτηθέντες μάλιστα οἱ πρόξενοι οὗτοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι τοιαύτας ἔχουσι διαταγὰς, ἅμα ἰδῶσι πλησιάζοντα εἰς τὸ Βουκουρέστιον τὸν Ἰψηλάντην, καὶ τοὶ γράψαντα, ὡς προσημειώσαμεν, τῇ 5 μαρτίου: «... Ὁ ἐξο-
»χώτατος ἀρχιστράτηγος κόμης Βιτγενστέιν ἔλαβε προσταγὰς ἀμέσως
»εἰς τὸ νὰ καταβιβάσῃ τὰ ἐν Βαρσοβίᾳ εὑρισκόμενα ῥωσικὰ στρατεύ-
»ματα εἰς τὰ σύνορα».

Ἐντεῦθεν ὁ πρῶτος τῶν ἀρχόντων Γρηγόριος Βραγκοβάνος μετέβη εἰς τὴν Τρανσυλθανίαν. Ἄμα δὲ τὸ διβάνιον πρὸς τοὺς κατοίκους καὶ οἱ πρόξενοι πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἑαυτῶν ἐκήρυξαν τὴν ἀνάγκην τῆς φυγῆς, ἀγγεληδὸν ἤρξαντο καὶ οἰκογένειαι τῶν ἀρχόντων καὶ ἔμποροι καὶ ὅλοι οἱ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐκατάστατοι φεύγοντες εἰς τὰς μονὰς, τὰς ὕρεινὰς κωμοπόλεις καὶ τὴν Τρανσυλθανίαν. Μετὰ τούτων καὶ ὁ Τουργατῆς Μπάς-μπεσλῆ ἀγᾶς, ἥτοι ὁ ὑπερασπιστὴς τῶν ἐν τῇ ἐπαρ-
»χίᾳ περιφερομένων Τούρκων καὶ ὑπομίσθιος τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, πλη-
»ρωθεὶς παρὲνθους τοὺς μισθοὺς, ὅσους εἶχε λαμβάνειν, ἀπῆλθεν εἰς Γίργε-
»βον, μετ' ὧσαν ὠδήγει. Ἀδυνάτου δὲ οὕτως ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ τῆς μετα-
»φορᾶς, ὅσας ἑκάστος εἶχε κινητῆς περιουσίας, αἱ μοναὶ τῆς πόλεως ἐπλη-
»ρώθησαν παντοίων πραγμάτων πολλῆς ἀξίας. Οἱ δὲ πρόξενοι, οἱ τοπο-
»τηρηταὶ μετὰ τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων καὶ ὁ μητροπολίτης μετὰ τῶν
ἐπισκόπων προσωρινῶς ἔμειναν ἐν τῇ πόλει, ἕως οὗ ἰδῶσι, τί τεύχεται ἡ ἐπιούσα.

Ἀλλ' ἐφθάσαν τελευταῖαι ἀπελπιστικώτεραι εἰδήσεις βεβαιῶσαι, ὅτι
ἀφ' ἐνὸς ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐκ τῆς Κραϊώβης εἰς τὴν Σλάτιναν, καὶ ἀφ' ἐτέ-
ρου ὁ Ἰψηλάντης ἐκ τῆς Φωξάνης εἰς τὸ Μεντσίλιον ἐκινήθησαν, διευ-
»θύνόμενοι καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Τότε ἅπαντες οἱ
ἐν ὑπηρεσίᾳ ἄρχοντες παρητήθησαν, ἀναχωρήσαντες εἰς τὴν Στεφανού-
»πολιν (τὸ Βρασοβόν) τῆς Τρανσυλθανίας· τῆς πόλεως δὲ ἡ ἀσφάλεια
ἀντετέθη τῷ Σάββα διὰ συμβουλῆς τοῦ Κωνσταντίνου Σαμουρκάση, καὶ
μόνοι ἔμενον ἔτι αἱ τρεῖς τοποτηρηταὶ μετὰ τινων ἀρχόντων, ὁ μητρο-
»πολίτης, οἱ ἐπίσκοποι Βουζέου καὶ Ἀρζίσου (Ἀρτσεσίου), καὶ αἱ πρόξενοι
Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας. Ἄμα δὲ τῇ 19 μαρτίου ἐβεβαιώθη ἡ
»πλησίασις τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ἀνεχώρησαν καὶ ἐκ τούτων οἱ μὲν το-
»ποτηρηταὶ εἰς τὸ Γίργεβον, ὁ δ' αὐστριακὸς πρόξενος μετὰ πολλῶν ἀρ-
»χόντων εἰς τὴν Τρανσυλθανίαν, καὶ ὁ τῆς Ῥωσσίας τῇ 17 μετὰ τοῦ
Γεωργίου Φιλιππέσκου καὶ ἐτέρων εὐγενῶν εἰς τὴν Στεφανούπολιν. Ἐκ

τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ὀλιγοψυχίας καὶ ὁ Σαμουρκάσης, ἐγκατέλειψε τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἰσῆλθον τότε ὁ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης.

Ψυχροτάτην συνάμα καὶ λυπηροτάτην ἐπαρουσίαζεν ἤδη θίαν ἡ πόλις, οἰκουμένη ἐξ ἐννενήκοντα χιλιάδων ὡς ἐγγιστα. Ἀραιότατοι κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ πλατείας ἐφαίνοντο ἔκτοτε οἱ ἄνθρωποι, καθόσον, ἐκτὸς τῶν πολλῶν φυγόντων, καὶ ὁ ἀδύνατος λαὸς συνεσωρεύθη κατακλεισθεὶς ἐν ταῖς μοναῖς φόβῳ λεηλασίας οὐ μόνον παρὰ τῶν ἐξώθεν ἐπερχομένων ἀχαλινώτων Πανδούρων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἐσσι ὑπαρχόντων στρατιωτῶν τοῦ Σάββα.

Πρὶν ἢ κινήσῃ ἐκ τῆς Κραϊύβης ὁ Βλαδιμηρέσκος, κατέστησε διωκητὰς ἰδίους καὶ ἐπὶ τῶν πέντε τῆς Μικρᾶς Βλαχίας θεμάτων, ἦτοι τοῦ Δολζίου, ἐν ᾧ περιεῖληπτο καὶ ἡ πρωτεύουσα, τοῦ Ρωμανατσίου, Μεχεντσίου, Γορζίου καὶ Βούλτσας· οἰκονομικὸν δὲ ἔφορον ἐπὶ πάντων τὸν Βασίλειον Μοντάσεσκον. Φθάτας δ' εἰς Σλάτιναν τῇ 11 μαρτίου, ἔλαβε παρὰ πολλῶν ἀναφοράς κατὰ τοῦ Ἰώθα καὶ Χρήστου μπουλσούμπαση, δι' ὅσα οὗτοι ἔπραξαν ἀνοσιουργήματα ἐν διαφόροις χωρίοις καὶ μάλιστα ἐν τῷ Βανεσίῳ· καλέσας δὲ παρ' αὐτῷ ἀμφοτέρους, ἰδίᾳ χειρὶ ἔσφαξε καὶ τὰς κεφαλὰς ἔρριπεν ἐκ τῶν θυρίδων ἐν τῇ μέσῃ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν. Τάξας δὲ τότε εἰς κύκλον ὅλον τὸν στρατὸν, ὡμίλητε περὶ τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τοῦ κινήματος ἑαυτοῦ κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἐννοίαν.

«Γενναῖοι ἀδελφοί, ἀπέκρυφα μέχρι τοῦδε πρὸς ὑμᾶς τὸν μυστικὸν » τοῦ κινήματός μου σκοπὸν. Οὐτ' ἀπ' ἑμαυτοῦ προῆλθε τοῦτό, οὔτε τὴν » ἐξυλόθρευσιν ἀφορᾷ τῶν ἀρχόντων. Πλησιαζούσης δὲ ἡδὴ τῆς ὥρας, » βεβαιῶ ὑμᾶς, ὅτι τὸ κίνημά μου ἐγένετο κατὰ θέλησιν καὶ προσταγὴν » τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, » ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀποδίδει. Ὁ πρίγκιψ Ἀλέ- » ξανδρος ἱψηλάντης διελθὼν τὴν Μολδαυίαν, κατεῖ ἤδη τὴν γῆν τῆς » πατρίδος ἡμῶν μετὰ πολλοῦ στρατοῦ. Κατόπι τούτου ἔρχεται καὶ » μεγάλη ρωσικὴ δύναμις, ἡ εὐρισκομένη ἐν τῷ Προῦθῳ. Καὶ ἡμεῖς » μὲν θέλομεν εὐκολύνειν τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰστρου διάβασιν τοῦ πρίγκιπος » ἱψηλάντου, ὅπως ἀπέλθῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ· οἱ » Ῥώσσοι δὲ βοηθήσουσιν ἡμῖν, ὅπως κυριεύσωμεν τὰ ἐχθρικά φρούρια καὶ » μείνωμεν οὕτως ἐλεύθεροι. Διὰ ταῦτα προσέχετε τοῦ λοιποῦ καὶ ἀπέ- » ρχετε ἀπὸ ἀρπαγῶν, φόνων καὶ ἄλλων κακῶν ἔργων, διότι τοὺς ἀρπα- » γας καὶ φονεῖς θέλω παιδεύειν ἰδιοχείρως διὰ θανάτου, καθ' ὃ εἶδατε » παραδειγμα σήμερον».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Τὸ περὶ ἐπαναστάσεως κήρυγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου ἐπέ-
 στεςεν ὡς κεραυνὸς ἠθικὸς, πολιτικὸς καὶ πολεμικὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
 τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ Β', τοῦ πρώτου συμβούλου αὐτοῦ Χαλῆς
 ἐφφένδου καὶ ὅλων τῶν Ταύρκων· πολεμικὸς μὲν, διότι παρὰ τοὺς ἐσω-
 τερικοὺς δύο πολέμους, τὸν μὲν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, τὸν δὲ κατὰ
 τῆς Σερβίας ἐπαπειλούμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐπίσης δὲ παρὰ
 τοὺς ἐξωτερικοὺς ἑτέροους δύο, τὸν μὲν ἐκ τῆς Περσίας, τὸν δὲ ἐκ τῆς
 Ῥωσσίας ἐπαπειλούμενον ὡσαύτως, ἀνέκυπτε τέταρτος καὶ γενικώτερος
 ὁ ἑλληνικὸς, ἑκατοντάδων καὶ οὗτος χιλιάδων στρατὸν ἀπαιτῶν οὐ
 μόνον πρὸς ἀντιστάσεις καὶ ἐπιθέσεις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἑκτακτον φρού-
 ρησιν τοσούτων ἐπαρχιῶν καὶ τοσούτων πόλεων· πολιτικὸς δὲ, διότι
 παρὰ τὴν ὑφισταμένην ἐσωτερικὴν μεγάλην ἀνωμαλίαν καὶ διοικητι-
 κὴν σύγχισιν, παρὰ τὸν μεταξὺ Γενιτσάρων καὶ ἐξουσίας ἐξακολου-
 θοῦντα ἀπειλητικὸν βρασμόν, παρὰ τὴν πάντοτε δυσχερῆ κατὰστασιν
 ἑνὸς κράτους δεσποτικοῦ καὶ μικτοῦ μάλιστα ἐξ ἑτεροειδῶν καὶ ὅλως
 ἀσυμβιβαστῶν στοιχείων, ἐξωτερικῶς τὰ προηγούμενα τοῦ 1769 καὶ
 1786, ὡς καὶ τὰ πράγματα τοῦ 1806 ἐπὶ τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου
 Ἰψηλάντου, συνδυαζόμενα πρὸς τὴν μετέπειτα παρὰ τῇ Ῥωσσικῇ αὐλῇ
 θέσιν τοῦ υἱοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ὑπεδείκνυνον τὰ παρόντα ὡς
 ὑποκίνησιν τῆς Ῥωσσίας· ἠθικὸς τέλος πάντων, διότι ὁ ἀπὸ τετρακοσίων
 περίπου ἐτῶν τεταπεινωμένος «ῥαγιᾶς» καὶ καταπεφρονημένος «γκια-
 σούρ» ἐτόλμα ἤδη οὐχὶ ἐν μέρει, ὡς ἄλλοτε, ἀλλ' ἐν συνόλῳ, δει-
 κνύων προσωπικότητα ἐθνικὴν καὶ κεφαλὴν ἐπαναστάτου ὑφόνων κατὰ
 τῶν κυρίων αὐτοῦ, τῶν πιστῶν καὶ προωρισμένων κυρίων ὄλου τοῦ
 ἀνθρωπίνου γένους Ὀσμηνλίδων.

Ἀλλ' ἰδίως, ὡς φέρων τὴν περὶ τῶν ὅλων ἠθικὴν εὐθύνην, ὁ ὑπερή-
 φανος Μαχμούτ, πολλοῦ μὲν πνεύματος καὶ μεγάλων σχεδίων ἀνὴρ,
 τὴν ὀργὴν δὲ ἄκρος καὶ λίαν ἐπίμονος, προσέβη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης
 καὶ μέχρι μανίας. Ὀλίγα ὀλίγα πρότερον μαθὼν ἐκ τῆς προδοσίας τοῦ
 Ἀσημάκη Θεοδώρου περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς Ἑταιρίας καὶ τοῦ περὶ
 αὐτῆς ἔτι τῆς πρωτευούσης σχεδίου, πλείστα ἤδη, κηρυχθείσης ἐθνικῆς
 τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπελογίσαστο περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς τύχης τοῦ ὄλου
 σουρλικῶν κράτους ὡς ἐκ τῆς γενικότητος τῆς συνωμοσίας καὶ τοῦ

ἀδεσφαίου τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ τοῦλάχιστον τοῦ κέντρου. Ἀναγνώσας δὲ μάλιστα τὸ χωρίον τοῦ ὑψηλάντειου κηρύγματος: «Κινηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταίαν δύναμιν νὰ ὑπερασπισθῇ τὰ «δικαία μας», καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἱψηλάντου θεωρῶν οὐχὶ τὸν Ἕλληνα, ἀλλὰ τὸν Ῥώσον στρατηγὸν καὶ ὑπασπιστὴν, ἐπέισθη, ὅτι τὸ κίνημα αὐτοῦ ἐστὶν ὁ πρῶτος ἄλλου σοβαρωτέρου, τὸ σύνθημα Ῥώσων καὶ Ἑλλήνων, προτιθεμένων τὴν ἐξάλειψιν τῆς δυναστείας τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀσμάνου (α). Μὴ λησμονήσωμεν ἐπὶ τούτοις, ὅπως κατετάραττε τὸν Μαχμούτ καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ γενιτταρισμὸς διαρκέσει κατ' ἀνάγκην ἕνεκα τῶν τσοῦτων ἀναρριψαίων περιπετειῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ ὥριμον εἶχεν οὗτος τὸ σχέδιον τῆς καταστροφῆς καὶ τῶν Γενιτσαρίων μετὰ τὴν κατορθωθεῖσαν ἐξόντωσιν τῶν Δερεβεγιδίων.

Ἐπίσης καὶ ὁ δευτερεύουσαν τοῦ σουλτάνου ἰσχὺν ἐξασκῶν Χαλέτ ἐφφένδης εὐρέθη ἐν ἀμηχανίᾳ ἐσχάτῃ, διότι ἔφερε μεγάλην εὐθύνην πολιτικὴν ἐνώπιον τοῦ Μαχμούτ ἐπὶ τῇ δεινῇ καταστάσει τοῦ κράτους· διότι ἐνοχοποιεῖτο ὁπωσδήποτε ἐκ τῆς ἐπαναστατικῆς διαγωγῆς τοῦ παρ' αὐτοῦ ἰδίως ἐννοουμένου καὶ προστατευομένου ἡγεμόνος Μιχαήλου Σούτσου· διότι, καὶ τὸ χεῖριστον ἴσως, ἔβλεπεν ἐκ τῆς φθορᾶς ταύτης τῶν πραγμάτων ἐνισχυθησομένην ὑπερμέτρως καθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀντιπολίτευσιν ἄλλων τε καὶ τῶν φοβερῶν πάντοτε Γενιτσαρίων.

Τέλος δ' οἱ Τούρκοι ἐν γένει, τελειομένην, κατὰ τὴν κοινὴν παράδοσιν, ὑπολαμβάνοντες τὴν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης κυριαρχίαν ἑαυτῶν, ἐγένοντο καὶ τῆς ὁμότητος αὐτῆς ὁμότεροι ἕνεκα ὑπερβαλλούσης ἀγανακτήσεως· καὶ ἐντεῦθεν, φράγμα γενόμενοι ἀχαλίνωτον καὶ φιλοτιμίας ἀνωμάλου μεστὸν, ὀργὴ θηριώδης καὶ αἷμα διψῶσα, τὴν πανολεθρίαν ἔπνεον τοῦ Ἑλληνικοῦ· τουρκικὸς δὲ ὄχλος καὶ ἐξουσία ὁμοιάζον πρὸς στρατὸν πολέμιον, καταστρέφοντα ἐκ πείσματος καὶ ἐρημούντα τὴν χώραν, ἣν ἐγκαταλιμπάνει ἐξ ἀνάγκης.

Ὁ Μαχμούτ διὰ ταῦτα ἐσκέφθη, ἐν τῇ ἀμειλίχῳ ἀγανακτῆσει καὶ τῇ προσωπικῇ φιλοτιμίᾳ ἑαυτοῦ, δύο τινα, ὡς μόνον σωτήρια δι' ἑαυτὸν καὶ τὸ κράτος μέσα, τὴν ἐξόπλισιν τοῦ ὄχλου ἀπὸ τῆς νεωτέρας μέχρι τῆς πρεσβυτέρας ἡλικίας καὶ τὴν γενικὴν σφαγὴν τῶν «γκιαρὺ-πρων». Ὅλοι οἱ ἄπιστοι θρησκευτικῶς, ἐπίσης ἄπιστοι κοινόμενοι πολιτικῶς, τιμωρηταί διὰ τοῦ ξίφους κατεκρίθησαν. Μεταξὺ ἰδέας καὶ ἐφαρμογῆς, λόγων καὶ πραγμάτων, ἐνόχων ἢ μὴ, οὐδεμία διαφορὰ παρεδέχετο, καθόσον πᾶσα ἐγγὺς τυραννία, καὶ μάλιστα ξένη τυγχάνουσα,

ἐπίσης τιμωρεῖ τὴν διάνοιαν, ὡς καὶ τὴν πράξιν. Μὴ ἀρνηθῶμεν δὲ, ὅτι μόνη ἡ ἀρχὴ καὶ μόνη ἡ τόλμη τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων ἱκανὴ ἦτο, ὅπως ταράξῃ βαθέως καὶ ἀπελπίσῃ τὸν Μαχμούτ ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐξωτερικοῦ, ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐσωτερικοῦ Τούρκων πρὸς Τούρκους. Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις, καὶ ἂν μὴ ἐφηρμόσθη πρότερον τὸ σχέδιον τῆς Ἑταιρίας κατὰ τῆς πρωτευούσης, κατὰ τοῦ στόλου καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Μαχμούτ, οὗτος ὑπενόει μᾶλλον ἢ βέβαιον, ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ συνωμόται κινήθονται ἔσωθεν, καθ' ἣν ὥραν ὁ Ἰψηλάντης καταβῇ ἔξωθεν ἢ μετὰ τῶν Ρώσων, ἢ καὶ μετὰ μόνων τῶν Ἑλλήνων, ἔτι δὲ καὶ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων, ὡς ὑπετίθετο. Ὅσῳ δεινὴ ἐπιβάλλεται ἡ τυραννία, τόσῳ μεγαλητέρους συλλαμβάνει τοὺς ἐκ συνωμοσίας τῶν τυραννουμένων φόβους. Καὶ ἐν ἡμέρᾳ οὐδὲν ἄλλο φαντάζεται αὕτη, ἢ συνωμότας· καὶ ἐν νυκτὶ οὐδὲν ἄλλο ὀνειρεύεται, ἢ σφάττοντας καὶ τὰ καθεστῶτα λυμαινομένους συνωμότας. Κατὰ τούτους ἄρα τοὺς ὑπολογισμούς, κατ' αὐτὴν τῆς φαντασίας τὴν ἑξαψιν καὶ τῶν ὑπονοιῶν τὴν ὑπεροχὴν, ὁ Μαχμούτ προληπτέον εἶδε διὰ μόνης τῆς γενικῆς σφαγῆς πάντα ἐσωτερικὸν περισπασμὸν καὶ κίνδυνον. Ὁ Χαλέτ ἐφφρένθη, καὶ ἀμνηχανῶν καὶ κινδυνεύων καὶ ὁμοίου τουρκικοῦ φυλάματος ἄνθρωπος, συνέφασκεν ὑποστηρίζων τὴν ἀνάγκην μέτρου τοιαύτου. Ἐσαύτως δὲ καὶ οἱ Τούρκοι πάσης τάξεως, οἱ μὲν συνετώτεροι οὐδεμίαν τολμῶντες παρατήρησιν ἐναντίαν, οἱ δὲ ἱερατικοὶ ἔνεκα θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, οἱ δὲ κοινοὶ, λύκοι προπετοῦς ἀγριότητος, ὅπως κορσεθῶσι καὶ ἄρπαγῶν καὶ αἵματος ἐν τοιαύτῃ ἀνεμοζάλῃ, ὅλοι δ' ἐν γένει φιλοτιμούμενοι, ἵνα ἐπιδειξῶσι μουσουλμανισμὸν ἄκρον, ἡσπάζοντο τὴν περὶ γενικῆς σφαγῆς ιδέαν.

Πρῶτος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ πρέσβυς τῆς Ρωσσίας, ἐκτάκτως λαβὼν τῇ 1 μαρτίου, διεβίβασεν εἰς τὴν πόλιν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου. Αὐθημερὸν κατὰ τὸ ἐσπέρας ἔφθασαν αἱ αὐταὶ εἰδήσεις καὶ ἀπ' εὐθείας. Τὰ πάντα ὅμως ὑπονοῶν ὁ Μαχμούτ προερχόμενα παρὰ τῆς Ρωσσίας, πρὸς μὲν τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας καὶ Γαλλίας ἀπέτεινε πικρὰ παράπονα κατ' αὐτῆς, καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπεκαλέσθη συνδρομὴν τούτων, ὡς φίλων εἰλικρινῶν· τὸν δὲ τῆς Ρωσσίας ἠρώτησε, πῶς ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐν τῇ Ρωσίᾳ ἢ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ κράτους συνωμοσία; πῶς εἰς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῇς αὐτῆς, ἐξῆλθεν ἐλέμντος τῶν ρωσικῶν ἐρίων καὶ προσεκάλεσε τοὺς βασιλῆδας εἰς τὴν

ὅπλα κατὰ δυνάμειν φίλης; πῶς ἡ κυβέρνησις τοῦ αὐτοκράτορος ἀδιάφορος δείκνυται, βλέπουσα τοὺς ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ διεσκορπισμένους Ῥωμαίους, εἴτε ῥωσικῆς, εἴτε τουρκικῆς ὑπηκοότητος, ἀναφανδὸν ἐξερχομένους πρὸς τὸν ἀποστάτην Ἰψηλάντην; Ἡ πύλη ἐπὶ τέλους ἀπῆλθε παρὰ τοῦ πρέσβους τὴν διαβεβαίωσιν ἢ τὴν διάψευσιν, « εἰ ἂν » μία κραταιὰ Δύναμις, ἡ Ῥωσσία δηλονότι, θέλῃ ὑπερασπίσει τοὺς « ἀποστάτας ».

Ὁμόφωνοι τότε οἱ δυτικοὶ διπλωμάται δικαιοῦντες τὰ παράπονα τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ἐνίπτον μὲν τὰς χεῖρας ἑαυτῶν, ὡς μὴ πιστευθέντες ἐγκαίρως, ὑπεσχέθησαν ὅμως τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν φαινομένων καὶ ἐνεθάρρουν ἐκ προκαταβολῆς τὸν σουλτάνον περὶ πάσης χρηρηγησομένης συνδρομῆς, καθ' ἃς λάθωσιν ὁδηγίας. Ὁ δὲ Στρωγανῶφ ἀπαντῶν ἠπόρει περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ ἄσχετον ἐβεβαίοντο ἀπὸ πάσης ῥωσικῆς συνεννοήσεως καὶ ὑποστηρίξεως τοῦτο· συγχρόνως δ' ἐγνώμοδοι τε δύναμιν τὴν καταστολὴν κινήματος τοιούτου, δι' ἣν ἡ πύλη διατίθῃ δυνάμειν, καὶ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον συνδρομὴν τῆς Ῥωσσίας ἀπέφραγε. Οὕτως ὁ μὲν Ῥώστος πρέσβυς καὶ εὐχρέστησε καὶ δυσχερῆσθησε· οἱ δ' ἄλλοι πάντες, καὶ τοὶ μὴ εἰσηγούμενοι, ἀδιάφορα ὑπὲρ τῆς φίλης Τουρκίας ἐθεώρουν, ὅσα ἂν ἐβουλεύοντο καὶ σουλτάνος καὶ Τοῦρκοι κατὰ τῶν βασιλιάδων ἐν γένει.

Ἀλλ' εὐτυχῶς, καὶ παρὰ πᾶσαν σημειωτέον προσδοκίαν, ἡ περὶ γενικῆς σφαγῆς ἀπόφασις τοῦ Μαχμουτ ἀνεστάλη, ἀρνηθέντος τὸ νομικὸν κύρος αὐτῆς τοῦ Σέχ-ιλ-ισλάμου (Ἄκρου ἀρχιερέως τῶν Τούρκων). Καὶ οὕτως μὲν ἐγένετο τὸ ἄμεσον θῦμα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὡς ὁ προστάτης ἐκληφθεὶς οὐχὶ πλέον τῶν πιστῶν, ἀλλὰ τῶν ἀπίστων· τῷ δὲ διαδόχῳ τούτου ἐπεβλήθη ἡ ἐκδοσις τοῦ «φετῶ») ἐπὶ ἀποφάσεως ὑτέρας, μετρίας μὲν κατὰ τὸ γράμμα φαινομένης, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀδίκου καὶ ἀπανθρώπου κατ' οὐσίαν ὑπαρχούσης. Διὰ τοῦ φετῶ αὐτοῦ ἐπετρέπετο ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων, συνενόχων ὅπως δήποτε καὶ ὑπόπτων ἀπολύτως· ἄδεια δὲ τοιαύτη περιελάμβανεν, ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον μάλιστα, ἅπαν τὸ νοῆμον καὶ ἐκλεκτὸν τῶν Ἑλλήνων μέρος πάσης τάξεως καὶ πάσης ἐπαγγελίας, οὐδ' αὐτῶν τῶν τυχαίων ἀνθρώπων ἐξαίρουμένων. Τίς συνείδησις, ἢ νόμος, ἢ δικαστήριον ἠσφάλιζε τὸν ἀθῶον κατὰ τοῦ ἀθαιρέτου, καὶ ἐν ἐποχῇ μάλιστα τοιαύτης; Πλὴν καὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐγένοντο θύματα δύο Σάδρι-Ἀζάμαι (μεγάλοι βεζύραι), ὁ Σαῖδ Ἀλῆ παστῆς μετὰ ὀκταημερίαν μόλις, καὶ ὁ

διαδόχος αὐτοῦ Βενδερλῇ Ἀλῇ πασσᾶς. Ὁ Μαχμούτ, οὐδὲν ἄλλο θέλων ἢ αἶμα, τόσῳ μᾶλλον ἐμαίνετο μὴ βλέπων κοπτομένας κεφαλὰς πλείστας ἐκ τῶν ἀρίστων, ὅσῳ ἤκουε δραπετεύοντας πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ ὑπὸ Ῥωστικὴν ὡσεπιτοπολὺ σημαίαν (α)· ἀλλ' οὕτε ὁ πρῶτος (β), οὕτε ὁ δεύτερος (γ) τῶν μεγάλων τούτων βεζυρῶν ἱκανοποιοῦν τὸ αἰμοθύρον αὐτοῦ, καίτοι θανατόνουντες οὐκ ὀλίγους, καὶ τούτους οὐχὶ συνωμότας ἢ συνενόχους, ἀλλ' ὑπόπτους μόνον ἐκλαμβανομένους. Καθ' ὅλα ἐπὶ περιστάσεων τοιούτων τὰ κράτη οἱ-πραγματικοὶ συνωμόται καὶ συνένοχοι δυσκόλως ἀνακαλύπτονται, ὡς προφυλασσόμενοι ἐν γνώσει διὰ παντός τρόπου, καὶ δυσκολώτερον συλλαμβάνονται, ὡς προλαμβάνοντες τὰ μέτρα τῆς καταδιώξεως. Τοῦτο συνέβη σχετικῶς καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἀπρητοῦντο θύματα, δι' ὃν λόγον ἀδιαφόρως ἐνηργουῦντο αἱ συλλήψεις αὐτῶν καὶ ἐκείνων, τοῦ βεζύρου καταδικάζοντος εὐθὺς, καὶ τοῦ δημίου ἐκτελοῦντος εὐθὺς. Ἦτο δὲ ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις τοῦ βεζύρου ὀλιγόστιχόν τι χαρτίον μικρὸν, «γιαφτὰς» καλούμενον, καὶ τὸ αὐτὸ πολλάκις, ἀφαιρούμενον ἀπὸ τοῦ πτώματος τοῦ πρὸ τριῶν ἡμερῶν θανατωθέντος Γιάννη, προσηρητᾶτο ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον εἰς τὸ τοῦ κατόπι καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως θανατουμένου Δημήτρη. Τίς, καὶ εἰρήνης οὔσης, πολλῶι δὴ μᾶλλον ἐπὶ τῆς παρούσης φρικαλαίας ἐποχῆς, ἐτόλμα πρὸς παρατήρησιν τινα, εἰμὴ ἐζήτει καὶ καθ' ἑαυτοῦ τὴν ἰδίαν τοῦ καταδίκου τύχην;

Καὶ πρῶτον πάντων διεκήρυξεν ὁ σουλτάνος ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ ἐν καταστάσει πολέμου, καὶ θρησκευτικὸν τὸν κατὰ τῶν ἐπίστων πόλεμον, ἀποκαλῶν αὐτοὺς «ἄξιοκαταφρονήτους». Ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ὁ Ἱψηλάντης ὑπὲρ θρησκείας καὶ ἐξουσίας ὁ Μαχμούτ. Ἐπομένως προσεκάλεσεν ὅλον τὸν ὄχλον εἰς τὰ ὅπλα καὶ εἰς προσηχὰς νυχθημερινὰς ἐν τε τοῖς τεμένοισι καὶ τοῖς ἰδίοις εὐκτηρίοις οἴκοις ὑπὲρ τῆς ἐξιλεώσεως τοῦ προφήτου, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κράτους. Αὐστηρῶς δὲ ἀπαγορεύσας πᾶσαν τοῦ λοιποῦ ἡδυπάθειαν, πολυτέλειαν, νουβρότητα, προσωπικὴν ἔχθραν καὶ πολιτικὴν διαίρεισιν τῶν Μουσουλμάνων, ἀπῆρτησεν, ἵνα ἐπανεέλθῃ ἕκαστος εἰς τὸν παλαιὸν βίον τῶν στρατοπέδων, προμηθευθῇ δὲ ὅπλα καὶ ἵππον (δ), καὶ ἅπαντες ἐπαγρυπνώσιν ἐπὶ παντός βήματος καὶ ἐπὶ τῆς ἐν γένει διαγωγῆς τῶν γκιαούρων, ὡς ὅλων γενικῶς ὠρκισμένον. Ἀφ' οὗ ἡλαττώθη διὰ τοῦ χρόνου ἡ ζωογονοῦσα τοῦς Τούρκους ἰκμὰς τοῦ κορανίου· ἀφ' οὗ εἰς τὴν ἄκραν ἡδυπάθειαν περιήλθαν οὗτοι, οὐδόλως μὲν ἐργαζόμενοι, ὅλην δὲ ἐκμυ-

ζάναντες τὴν παραγωγὴν τῆς ἐργασίας τοῦ βασιλῆ· ἀφ' οὗ ἰδίως τὰ μὲν παιδομάζωμα διὰ τὸ γενιτσαρικὸν τάγμα ἔπαυσε μετὰ τὰ 1600, οἱ δὲ Γενίτσαροι, ἐν ᾧ πρότερον οὔτε ἐξήρχοντο τῶν στρατιωτικῶν, οὔτε ἐνυμφεύοντο, ἔκτοτε παρήτησαν τὸν αὐστηρὸν στρατιωτικὸν βίον· ὁ Μαχμοῦτ ἤδη ἐφρόνησε δυνατὴν διὰ διαταγμάτων ἀπλῶν τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἀνεπανορθώτων, ἀναγκαλῶν τὴν ἐπιρρόην τοῦ κορανίου καὶ τὸν «παλαιὸν βίον τῶν στρατοπέδων», καὶ ἐπὶ θανατικῇ μάλιστα ποινῇ ἐπιβάλλων τοῖς πᾶσι τὴν δραστηριότητα περὶ τὴν ὑπηρεσίαν. «Αὐτὴ, ἔγραffen ἐν τῷ χάττι σερῖφ τῆς 26 τοῦ μηνὸς τσεμάζ-ἰλ-ἄχιρ 1236, αὐτὴ τῶν ἀπίστων ἢ τόλμῃ πρὸς τὰ ὄπλα μαρτυρεῖ τῶν ὑπουργῶν καὶ ὑπαλλήλων τοῦ κράτους μου τὰς ἀκολασίας καὶ τὴν ἀδράνειαν. Ἐὰν προέβλεπον οἱ ἄπιστοι ἀντίστασιν ἰσχυράν, οὐδέποτε ἐτόλμων.» Ἰδοὺ τὰ ἐλεεινὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ζωῆς . . . ! Ἄλλ' αἱ σημεριναὶ περιστάσεις οὐχ ὁμοιάζουσι ταῖς παρελθούσαις. Πρόκειται περὶ ὁρθησεΐας καὶ θέλω, ὥστε κερδαίνων τὰς καρδίας τῶν ἀληθῶν πιστῶν, ἐνισχύσω τὸν νόμον τοῦ Μωχάμεθ».

Οὕτως ἀπέδιδεν ὁ Μαχμοῦτ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων οὐχὶ εἰς τὸ δίκαιον κατὰ τῆς βιαιᾶς ἀρπαγῆς τῆς πατρῆας κληρονομίας αὐτῶν, οὐχὶ εἰς τὴν ἀγρίαν καὶ τυραννικωτάτην ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν τρυφηλότητα καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς ὑπαλληλίας καὶ τῶν Μουσουλμάνων, ἅπερ οὐκ ἦσαν, ἢ ἡ προφανὴς καὶ ψηλαφητὴ παρακμὴ τῶν ἄλλοτε φοβερῶν καὶ τρομερῶν Μουσουλμάνων. Τὰ χάττι σερῖφ ταῦτα ἀνεγινώσκοντο ἐν πλήθουσι τοῖς τεμένεσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅλου τοῦ κράτους· κατὰ τὸ πνεῦμα δὲ αὐτῶν ἐνήργουν οἱ σκτράπαι καὶ λοιποὶ ὑπάλληλοι, νέαν εὐρόντες καὶ μεγάλην διαρπαγῶν καὶ πλουτισμοῦ πηγὴν ἐκ τῶν δημεύσεων τῶν θανατουμένων καὶ ἐκ τῶν ζημιῶν τῶν φυλακιζομένων.

Παρά τὸν φυσικὸν ἄρα ἐρεθισμὸν, τὸν προσελθόντα ἐκ τοῦ κινήματος τοῦ Ἑψηλάντου, ἐδέησεν, ὅπως ἐπέλθῃ καὶ ὁ σουλτάνος προγράφων τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν, γαλθανίζων κατ' αὐτοῦ πεπαλαιωμένα μίστη, διεγείρων νέους φόβους καὶ σχηματίζων οὕτω κοινωνίαν ἐλεεινὴν φοβούντων καὶ φοβουμένων. Καὶ ἦτο πραγματικῶς γελοῖον τὸ θέαμα τῆς ὀπίστεως γερόντων, μόλις ὀρθουμένων, καὶ παιδῶν, μόλις ἐρηθευόντων· ἦτο παράδοξον τὸ θέαμα τῆς στρατιωτικῆς μετενδυμασίας ὅλων τῶν ἐν τέλει πολιτικῶν, τῶν τεχνιτῶν, καπηλατῶν, αἰμάμιδων καὶ σοφτάδων, ὅλων οἰκνεί στρατοπεδευσόμενων ἀπέναντι πολεμίων μὴ ὑπαρχόντων.

Ἐπίσης γελοία ἐγένετο καὶ ἡ κατὰ τὰς κώμας ἔτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰς κομποπόλεις τοῦ Βοσπόρου ἐπίδειξις τῶν καθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ φυλακῶν ἐξ αὐτῶν τῶν κατοίκων ἰδιωτῶν Τούρκων, οὗς κοιμωμένους, ὡς σὺνήθες, ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν (τοῦ ῥαμαζανίου) ἀντικαθίστων Ἰουδαῖοι, τὰ πιστὰ ἀπολαμβάνοντες μόνοι. Καὶ πότε ἐγένετο ἐπίδειξις τοιαύτη; Ὅτε αἱ στρατιωτικαὶ φρουραὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βοσπόρου διπλάσιαι καὶ τριπλάσιαι ἠύξανον. Καὶ παρὰ τίνων ὑπενόεῖτο αἰφνιδία τις ἐν νυκτὶ ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἐπίθεσις ἔνοπλος; Παρὰ ἀνθρώπων ἀόπλων, καὶ ἀφ' οὗ ἀφῆρέθησαν βία τὰ παρὰ τιτὶν ὑπάρχοντα μὲν, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ οὐδεμιᾶς ἰδία χρήσεως πολεμικῆς ὅπλα (α)· παρὰ ἀνθρώπων ἐκδεδιητῆμένων ὡς πεπιτοπολὺ καὶ ἀναρμοδίῳ δι' ἐπιχειρήσεις τυλμηρᾶς τοιοῦτου εἶδους· παρὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τέλους ὑποβληθέντων ὑπὸ τὸν νέον ζυγὸν τῆς ἀλληλεγγύης, καὶ ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν ἀγομένων καθ' ἑκάστην. Ἡπειρώται, Βούλγαροι καὶ πάντες οἱ τεχνῖται Ἕλληνες ἄλλων ἐπαρχιῶν, οἱ μὲν ἐσφάττοντο, οἱ δὲ ἐξωρίζοντο ἀνάρπαστοι ἀπὸ τε τῶν ὁδῶν, τῶν πωλητηρίων καὶ ἐργοστασιῶν, οἱ δὲ ἐδραπέτευον. Πολλάκις δὲ, διαδιδομένης φήμης, ὅτι οἱ ἄγαμοι τῶν Ἰθαγενῶν νέων ἐξορισθήσονται ἐν τῇ ἀνατολῇ, πολλοὶ βιαζόμενοι ἐνυμφεύοντο, ὅπου καὶ ὅπως ἔτυχε. Τί δὲ πρόσθετον, ἀλλὰ μᾶλλον δυσπίστευτον, κακὸν ἐκυρίευσεν; Οἱ τυχόντες Τούρκοι, καὶ συνεχέστερον οἱ παῖδες ἐκ τῶν μᾶλλον ἀναγῶγων, ἐδοκίμαζον ἐν ταῖς ὁδοῖς τὰ ὅπλα αὐτῶν, ἃν καλῶς εἶχον, ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ στήθους καὶ τῶν νώτων τῶν ἀόπλων Ἑλλήνων (β).

Μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτάκτων μέτρων γενικὴν ὁ σουλτάνος προεκάλεσε στρατολογίαν ἐκ τε τῆς κάτω καὶ ἄνω Ἀσίας. Καὶ ἄλλα μὲν στίφη ἐπὶ στίφιν κατεδίβαζεν εἰς τε τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Βοσπόρου· ἄλλα δὲ ἀπέστελλεν εἰς τὰ παρίστρια φρούρια καὶ τὰς παραλίας τοῦ Εὐξείνου πόντου· ἄλλα δὲ ἔτασσε καθ' ὅλας τὰς παραθαλασσίας πόλεις τῆς Ἰωνίας καὶ Αἰολίδας, τὰς ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένας, καὶ ἄλλα διεύθυνε κατὰ τὴν Πελοπόννησον· τὴν δ' ἄνω καὶ κάτω Ἀλβανίαν συνεσώρευσε ἅπαντας ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις, ἵνα ἐπιταχύνη μὲν τὸ πέρασ τοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πατσα πολέμου, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἀποστέλλῃ ἐκ τοῦ κέντρου ἐκείνου σώματα στρατιωτικὰ προχειρῶς καὶ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Διὰ τῆς αὐτῆς δραστηριότητος παρεσκευάζεν ὅλον τὸν στόλον αὐτοῦ διὰ τε τὸν Βόσπορον, τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸ Αἰγαῖον· τρία δὲ πλοῖα τῆς γραμμῆς ἐξ ἐνὸς τρικρότου καὶ δύο

δικρότων ἔταξεν εὐθὺς πρὸ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Διπλοκιονίου (Βεσῆ-
τασῆ) ὡς ἄμυναν ἢ καταφύγιον.

Ἀλλὰ καὶ τοὺς παλαιούς τοῦ Βοσπόρου προμαχῶνας ἐπισκευάζων καὶ
ἐφοδιάζων, νέους ἄλλους ἀνήγειρεν, ἔξω δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
χάνδακας ἤνοιγε, καὶ τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου μέτρα
ἐρήμοττε. Αἱ μεγάλητεραι προσπάθειαι κατεβάλλοντο διὰ τὴν ἀσφα-
λειαν τῆς πρωτεύουστος. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὅλοι οἱ ὑπὸ διαμετακόμισιν
δημητριακοὶ καρποὶ τῶν ἐμπόρων, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν,
ἐλαμβάνοντο ἐναποταμιεύμενοι ἐν ταῖς γενικαῖς ἀποθήκαις· πυριτιδο-
ποιεῖα δὲ, ὄπλοποιεῖα, ναυπηγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν πληρεστάτῃ ἐτέ-
θησαν ἐργασίᾳ· ἅμα δ' ἠνοίχθησαν πυριτοθήκαι, ὄπλοθήκαι, ἰδιαίτερος
θησαυρὸς καὶ δημόσιον ταμεῖον· ἅμα δ' ἐκλείσθησαν τὰ οἶνοπωλεῖα καὶ
τὰ ἐμπορεῖα πολυτίμων πραγμάτων, διεκόπη πᾶσα προσωπικὴ σχέσις,
ἐσχόλασαν τὰ σχολεῖα, ἐσίγησε πᾶν ὄργανον μουσικὸν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς
ἀνακτόροις, καὶ τὸ πᾶν μετεβλήθη εἰς τρομοκρατίαν, κατασκοπεῖαν, δυ-
σπιστίαν, ἀπορίαν περὶ τοῦ ποιητέου καὶ πένθος. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει
γενικῇ μόναι αἱ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ τεμένη τῶν Τούρ-
κων ἐπληροῦντο, ἀντιθέτως δεομένων, τῶν μὲν, ἵνα σωθῶσι τῆς ἐπιβού-
λης τῶν ἀπίστων, τῶν δὲ, ἵνα λυτρωθῶσι τῆς θηριότητος τῶν βαρβάρων.
Πολλοὶ δὲ τῶν πλουσίων καὶ μᾶλλον θρησκομανῶν Τούρκων, οἱ μὲν
δι' ἀσφάλειαν κατὰ παντὸς ἐνδεχομένου, οἱ δὲ βέβηλον θεωροῦντες τὴν
γῆν τῆς Εὐρώπης, μετεβίβαζον τὰ κινητὰ αὐτῶν εἰς τὴν ἀντιπέραν
ἀνατολήν, ὡς μόνην ἱεράν καὶ τοῖς πιστοῖς ἀνήκουσαν.

Καὶ ὅμως ἔλλειπῇ ἔτι εἶδεν ὁ Μαχμούτ ὅλα ταῦτα τὰ ἔκτακτα μέ-
τρα, καὶ ὡς συμπλήρῳσιν αὐτῶν ἐπέβαλε τὴν συνδρομὴν τῆς Μεγάλῃς
Ἐκκλησίας πρὸς ἀνταλλαγὴν τῆς ἐν λόγῳ ἀμνηστίας, ἣν ἀπένεμε. Μὴ
ἐφαρμοσθείσης ἅπαξ τῆς γενικῆς σφαγῆς, ἡ πρᾶξις τῆς ἀμνηστίας ἐπὶ τῇ-
θεν ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως ἀποβάλλωσι τοῦ λοιποῦ οἱ Ἕλληνες πᾶσαν ἐπα-
ναστατικὴν ἰδέαν καὶ ἐμμένωσιν «ἐντὸς τοῦ βασιδαϊκοῦ χαρακτῆρος».

Φοβερόν ἦτο πᾶν διάταγμα σουλτανικὸν καὶ ἐπὶ τῆς εἰρήνης αὐτῆς,
εἰς συγκεχώρηται ἢ παραδοχὴ εἰρήνης πραγματικῆς μεταξὺ Ἑλλήνων
καὶ Τούρκων, μεταξὺ τυραννούντων καὶ τυραννουμένων, μεταξὺ παρα-
νομούντων καὶ βιαζομένων· φοβερώτατον ὅμως ἐπὶ τῆς παρούσης ὥρας,
ὡς πλήρες ἀγανακτήσεως, παρκπόνων, ἀπαιτήσεων καὶ ἀπειλῶν, ὑπῆρχε
τὸ διευθυνθῆν «πρὸς τὸ Γένος καὶ τὸν Πατριάρχην», ὡς ἐκκλησιαστικὸν
ἀρχηγὸν καὶ πολιτικὸν προϊστάμενον. Πρόλογιζόμενος ὁ Μαχμούτ περὶ

τῆς ἀγαθοεργου κυβερνήσεως τῶν προγόνων αὐτοῦ, καὶ ὅσων ὁ ἴδιος ἐπεδαφιλεύσατο πάντοτε εὐεργεσιῶν γενναίων ταῖς Ῥωμαίοις, κατεμύμετο τούτων, ὡς αἰέποτε παρασυρομένων ὑπὸ τῆς ξένης ραδιουργίας, τῆς ῥωσικῆς βεβαίως, καὶ πολλάκις παρεχόντων πράγματα τῇ τουρκικῇ κράτει· ἰδίως δ' ἐξανιστάμενος κατὰ τῆς γενικῆς συνωμοσίας, τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου Ἱψηλάντου καὶ τοῦ Μιχαήλου Σούτσου καταρώμενος πρὸ ὅλων, συγκατετίθετο μὲν ἀμνηστεύων τοὺς πολλοὺς, ἀπῆτει ὅμως ἐπὶ ἀπειλῇ σφαγῆς γενικῆς, ἵνα ἐπανέλθωσιν οἱ πάντες εἰς τὴν ταπεινοτέραν ὑποταγὴν. Διέταττε δὲ πρὸς τοῦτο, ἵνα ὁ πατριάρχης:

Α. συνοδεύσῃ καὶ ὑποστηρίξῃ δι' ἐγκυκλίου τὸ περὶ ἀμνηστείας φερμάνιον, νουθετῶν τὰ εἰκότα κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ὑπευθύνους καθιστάμενος ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἡσυχίας τοὺς κατ' ἐπαρχίας ἀρχιερεῖς καὶ προκρίτους·

Β'. ἀπολύσῃ θρησκευτικῶς τοῦ πολιτικοῦ ἐταιρικοῦ ὅρκου τοὺς δόσαντας τοιοῦτον, καὶ ὑποχρεώσῃ τούτοις, ὥπως ὁμολογήσωσι τὴν ἀπάτην, εἰς ἣν περιέπεσον, ἀεναγκαλιζόμενοι ἐκ νέου τὸ πιστὸν ραγιαλίκιον·

Γ'. δὲ, ἀφορίσῃ τὸν Ἱψηλάντην, τὸν Σούτσον καὶ ὅλους τοὺς ὁπαδοὺς αὐτῶν, ὅσοι ἂν ἐμμένωσιν ἐπὶ τῇ ἐγκληματικῇ ἐνοχῇ κατὰ τῆς βασιλείας καὶ τοῦ κράτους.

Καθὼς ἐν τῇ πύλῃ, κοινῶς θεωρουμένου τοῦ κινδύνου, κοινὸν ἦδη ἐσχημάτιζον συμβούλιον, συνερχόμενοι οὐ μόνον οἱ ἐν ἀξιώμασιν, ἀλλὰ καὶ ἅπανα ἡ λοιπὴ ἐπιστημότης τῶν Τούρκων τῆς πρωτευούσης· οὕτω καὶ ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ἐθνικοῦ ἦδη ἐπικειμένου τοῦ ὀλέθρου, συνῆλθον οὐ μόνον οἱ τεταγμένοι ἔγκριτοι καὶ οἱ ἐν τέλει πολιτικοί, ὡς ὁ ἡγεμὼν Σκαρλάτος Καλλιμάχης, ὁ μέγας διερμηνεὺς τῆς πύλης, ὁ ἰδιαίτερος τοῦ στόλου καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ἅπαντες οἱ παρεπιδημοῦντες πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς, οἱ μεγαλέμποροι καὶ ἀρχιτεχνίται, καὶ ὅλων τῶν συντεχνιῶν οἱ προϊστάμενοι. Ἀλλ' οἱ μὲν δεσποζόντες Τούρκοι, ἐν ἐνεργητικῇ ὄντες θέσει, ἐσκέπτοντο, ὅτι ἂν ἤθελον, περὶ δύο στρεφόμενοι κυριώτερα ζητήματα, κατὰ τοῦ κινήματος τοῦ Ἱψηλάντου ἐν τῇ παρόντι καὶ κατὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ μέλλοντι· οἱ δεσποζόμενοι ὅμως Ἕλληνες, ἐν παθητικῇ ὅλως διατελοῦντες καταστάσει, ὡς πρὸβατα ἐνώπιον λύκων, οὐδὲν ἄλλο εἶχον, ἢ ὅπως μεθοδεύωνται περὶ τῆς ἀποκρούσεως τοῦ γενικοῦ ὀλέθρου, ὃν ἐπεδίωκον καὶ τουρκικὴ ἐξουσία καὶ τουρκικὸς ὄχλος.

Ἀπεσταλμένος τῆς πύλης ἀνέγνωσεν εἰς ἐπήκοον πάντων τὸ πρῶτον

ἀμνηστείας φερμένον, ὡς καὶ τὸ ἕτερον ἀπὸς τὸ Γένος καὶ τὸν Πατριάρχην», ὑπόλογον καθιστάμενον διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατασσομένων. Τί ἔμελλε τοῖς τυράννοις, ἐὰν ἡ ἐκκλησία τῆς ἀληθείας μεταβάλλετο εἰς ὄργανον ψεύδους; ἡ ἐκκλησία τῆς ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος εἰς ἀτυνομίαν δεσποτισμοῦ ἀκράτου; Ἀλλὰ τί ἔμελλε γενέσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐὰν καὶ διὰ μίαν καὶ στιγμὴν ἤρνεϊτο αὕτη, καὶ τοι πεπεισμένη, ὅτι ἐν καιροῖς τοιούτοις ἡ φωνὴ αὐτῆς, ὡς φωνὴ βίας ἀνωτέρας, οὐδόλως ἴσχυε κατὰ τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ τοῦ κοινοῦ αἰσθηματος; Ἐν τῷ δεινῷ ἄρα διλήμματι τούτῳ τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας, οἱ μὲν λαϊκοί, τεσσαράκοντα ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἀννέχθησαν τῇ πύλῃ, τοῦ Καλλιμάχου συντάξαντος τουρκιστὶ τὴν ἀναφορὰν, δι' ἧς καὶ τὴν ἐλαχίστην γνῶσιν τοῦ γένους περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ἐταιρίας ἤρουντο, ὡς ἔργον δὲ ἀπονοίας ἰδίως τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου ἀπεσκορράκίζον, τὴν δ' ἀμετακίνητον ὑποταγὴν ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, ἀφιερουμένων τῇ συνήθει καλοκαγαθίᾳ τοῦ σουλτάνου, ἐβεβαίουν, καὶ πάντας τὴν ἐτοιμότητα συνδρομῆν αὐτῶν ὑπὲρ τῶν κυβερνητικῶν μέτρων ὡμολόγουν· οἱ δὲ κληρικοὶ συνέθεντο τὴν προᾶξιν ἐκείνην, ἀφ' ἧς ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἡ θεία καὶ ἀνθρωπίνῃ δικαιοσύνη.

Μετὰ τὴν θείαν μυσταγωγίαν τῆς πέμπτης κυριακῆς τῶν νηστειῶν, 23 μαρτίου, ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τουρκιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ τὸ περὶ ἀμνηστείας φερμένον, τουρκιστὶ μὲν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἁμβωνος, ὡς τι θεῖον δῶρον, ἑλληνιστὶ δὲ παρὰ τινος τῶν ἀρχιερέων, παρισταμένου τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ. Συλλειτουργούντων δὲ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν συνοδικῶν, ὑπεγράφη συνεπῶς ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὁ γενικὸς συνοδικὸς ἀφορισμὸς καὶ ἀνεγνώσθη, φρικιώντων τῶν ἀκροατῶν καὶ αὐτῶν ἀναμφιβόλως τῶν ὑπογραψάντων πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων (α). Βεβαιούσι τινες, ὅτι τὴν αὐτὴν ἐσπέραν καὶ οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀνέγνωσαν ἰδίως ἕτερον συγχωρητήριον γράμμα κατὰ τοῦ ἀφορισμοῦ τῆς ἡμέρας· ἀλλ' οὔτε ἔχομεν γνῶσιν ἰδίαν τοῦ πράγματος τούτου, οὔτε παραδεχόμεθα ἀληθῆ τὰ λεγόμενα, ἢ μόνον, ὅτι καὶ πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν συγκεχωρημένον εἶχον, ὅτι διὰ τῆς χειρὸς ἀφώριζον ἕνεκα τῆς βίας. Μερικὸς ἐτι τοῦ πατριάρχου ἀφορισμὸς ἀνεγνώσθη κατὰ Σούτσου καὶ Ἰψηλάντου, ἀντονομαζομένων τοῦ μὲν πρώτου Κακομιχάλου, τοῦ δὲ δευτέρου Κακοαλέκου. Καὶ, ἵνα λάβωσι δημοσιότητα πλατυτέρα ταῦτα πάντα, εἰδικοὶ ἐξαρχοὶ ἀπεστάλησαν μετὰ πάτης σπουδῆς καὶ κατὰ

ἡσυχίας τὰς διευθύνσεις, φέροντες καὶ ἑτέρας τοῦ πατριάρχου ἐγκυκλίους νομοθετικὰς πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ πολιτικοὺς προϊσταμένους. Εἰδικώτερον δὲ ἐκ τῶν ἀρχιερέων διετάγησαν διὰ τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν τρεῖς καὶ ἀνεχώρησαν ἀπνευστί, ὁ μὲν Ῥέντος Διονύσιος εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Ἀνθιμος εἰς τὴν Στερεάν, καὶ τὶς ἄλλος εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὡς τὰ μᾶλλον ὑποπτα μέρη. Ματαίᾳ ὅμως βία καὶ ματαιότεραι προσπάθειαι! Καθ' ἣν ἡμέραν ἀνεγερνώσκοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ἀμνηστία καὶ τὰ ἀφοριστικά, ἡ Πελοπόννητος ἐπανίστατο· πρὶν δὲ φθάσῃ ταῦτα εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν ἀνατολικὴν στερεάν, ἡ ἐπανάστασις καὶ αὐτῶν ἦτο ἔργον τετελεσμένον.

Ολίγω πρὸ τῆς 23 μαρτίου ἐπέμφθησαν καὶ ἐγκύκλιος τοῦ πατριάρχου καὶ συνοδικὸς ἀφορισμὸς εἰς τὰς ἡγεμονείας Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, οὐσάσκει τῆς πόλης πρὸς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβεῖα, καὶ τούτων πάλιν πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἡγεμονείαις προξένους, κατὰ τοῦ ἱψηλάντου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπαναστατῶν (α). Καὶ ἐκεῖ μὲν ἀποτέλεσμα οὐσιώδες ἐπήνεγκον ταῦτα διὰ τὸ πνεῦμα τῶν ὡαγενῶν ἀρχόντων καὶ τὴν σύντηνον ἐπενέργειαν τῶν διαφόρων προξένων, περιλαμβανομένου μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ῥωσικοῦ Ἀλεξάνδρου Πίνη, δυτικοῦ τῇ δόγματι· ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὅμως, τῇ Αἰγαίῳ καὶ πολλαῖς τῆς στερεᾶς ἐπαρχίαις τὰ τοιαῦτα ἐξενώτισαν· ἐν δὲ τῇ Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ, Ἄρτῃ καὶ Ἀσπροποτάμῳ, Ἀγραίᾳ καὶ Κρήτῃ, Ὀλύμπῳ καὶ ἐφεξῆς, καίτοι ἀναγνωσθέντα, ἠκούσθησαν ὡς «φωνὴ βοῶντος ἐν ἐρήμῳ», διότι βραδύτερον ἐπανάστησαν καὶ αὗται. Οὐχὶ ἄρα χάττια καὶ φερμάνια, ἀφοριστικά καὶ ἐγκύκλιοι, τὰ μὲν ἀπάτη στυγερά, τὰ δὲ βίας ἐσχάτης ἔργα, ἀπετέλεισαν τὴν ἀκινήσιαν τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ μόνη ἡ κατὰ πολλοὺς λόγους ἐπιχειμένη ἀδυναμία. Τίς ποτε τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων οὐκ ἐσεβάσθη ἐν πνεύματι καρδίας τὰς πράξεις καὶ νομοθεσίας τοῦ πατριάρχου; Ἀλλὰ καὶ τίς ἐξ αὐτῶν ἠγνόει ἐπὶ τῆς παρούσης ἐποχῆς, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ πατριάρχου ἦσαν ἀλλότριον ὅλως τοῦ πνεύματος τῆς ἐκκλησίας, ἐπιβεβλημένη θέλησις τοῦ τυράννου;

Καὶ μέχρι λόγων οὐκ ἔμενεν ὁ Μαχμούτ, διότι καὶ ἐσφαττε διαφορὰς ὡς ἀποστόλους δῆθεν, ὡς εἰταριστὰς δῆθεν, ὡς οἰκείους τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονείαις ἐπαναστάντων. Ἡ θυσία ἤρξατο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τῆς 24 μαρτίου, καθ' ἣν πρῶτοι ἐκατατομήθησαν ὁ Νικόλαος Σκαναβῆς, ἄλλοτε ποττέλικος καὶ καϊμακάμης τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Καρατσά, ἐξηκοντούτης δὲ περίπου τὴν ἡλικίαν· ὁ γαμβρὸς τούτου καὶ πρῶτον

διαρμηνεύς τοῦ στόλου Μιχαήλος Μάνος, διότι Μάνοι ἄλλοι ἠκολούθουν τῷ Ἱψηλάντῃ ὁ Θεόδωρος Ρίζος, μέγας λογοθέτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, διότι ὁ νεώτερος ἀδελφός αὐτοῦ Ἰάκωβος Ρίζος ὑπουργεῖ παρὰ τῷ ἡγεμόνι Μολδαβίας Σούτσα και ὁ Ἀλέξανδρος Φωτεινός, διότι ὁ πατὴρ τοῦτον ἱατρός διετέλει παρὰ τῷ αὐτῷ ἡγεμόνι. Ταυτότητος ἄρα ἐπωνύμου καὶ συγγένειας ἐχρησίμευσον ἀντὶ πάσης ἀποδείξεως ἐνοχῆς, δι' ὃν λόγον, ἦτοι ὡς ἀνέκων εἰς φαναριστικὸν γένος, ἐμικρύνησε διὰ τῆς ἀγχόνης κατὰ τὴν ὁδὸν Ἰχθυοπωλείου (Βαλουκ-παζάρ) πρῶτος τῶν ἐγκρίτων συνοδικῶν ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Διονύσιος Καλλιάρχης (α). Οὗτος, περασσευαζόμενος τοῦ δημίου, ὠμίλησεν ἀτάραχος κατὰ τῆς ἀδίκου καταδίκης αὐτοῦ, καὶ συνέστησε τῷ σουλτάνῳ τὴν ἐπὶ τῶν φαναριῶν ἀγαθότητα ἀντὶ τῆς τοιαύτης σκληρότητος. Εἰς τῶν παρευρεθέντων Ἑλλήγων, ἐπειδὴ ἀνεστéαξε τότε καὶ ἐδάκρυσεν ἰδὼν εἰς τὴν ἀτιμὴν συρόμενον ἀγχόνῃν ἕνα ἔμμετον μητροπολίτην, ἀμέσως ἠρπάγη καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἐξηλείφθη. Ὁ δὲ δῆμιος, ἐμπαίζων βεβαίως καὶ οὐχὶ σπουδάζων, ἠρώτησε, κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον, τὸν Ἐφέσου, «Τουρλίζεις, ἵνα σωθῆς;» καὶ οὗτος ἀπεκρίθη, «Ἐκτέλεσον τὴν προσταγὴν τοῦ βασιλέως». (ὁτ' ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ τῇ 24 Ἰουλίου 1824)

Ἠρξάτο τοιοῦτοτρόπως ὁ πέλεκυς ἀπὸ τῶν Φαναριστικῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἐκτεινομένης τῆς ἐνοχῆς καὶ μέχρι τῆς ἀπωτάτης συγγένειας καὶ σχέσεως. Ἰδίως δὲ διαταγέντες οἱ κατὰ τὰ ὄρια τῶν ἡγεμονειῶν καὶ τῶν δυτικῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου σατράπαι, ἵνα προσέχωσιν ἐπιμελῶς ἐπὶ τῶν διαβατῶν, συνελάμβανον ἀνεξαίρετως τοὺς καὶ ἐκείνους ὡς ἐταίρους καὶ ἀποστόλους, καὶ λόγῳ ζήλου περισσοῦ πεπεδημένους ἀπέστελλον εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ὅπου παρεδίδοντο εὐθὺς τοῖς δημίοις ἄνευ ἄλλης ἐρεῦνης. Μάλιστα δὲ, εἰάν ἐτόγχανον οἱ τοιοῦτοι καλόγεροι ἢ ἱερατικοί, οὗτε καὶ ἡρωαίνοντο, πόθεν ἤρχοντο καὶ ποῦ διηλυθόντα, ἐκλαμβανόμενοι ἀληθεῖς σάπουστόλῃ, ἑτερλῇ καὶ λευτέρῃ (β). (ὁτ' ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ τῇ 24 Ἰουλίου 1824)

Τὴν ἰδίαν ἀπανταχοῦ ἐλάμβανον τύχην καὶ ἐκεῖνοι, ὅσοι ὑπετίθεντο παρὰ τῶν Τούρκων ἢ χαίροντες, λόγῳ ὅτι ἐπεθύμουν τὴν ἐπανάστασιν, ἢ λυπούμενοι, λόγῳ ὅτι οὐκ ἐβλεπον ἔτι τὸν Ἱψηλάντην ἐξω τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ λόγῳ ὅτι ἀπεδοκίμαζον τὰ κατὰ τῶν ἐνόχων καὶ ὑπόπτων αὐστηρὰ μέτρα τῆς ἐξουσίας. Ἐτι δὲ πλέον, καὶ ἂν τις ἐνεδύετο καλῶς, ἢ ἡρώτα περὶ τῶν διατρεχόντων, ἢ ἐξύρετο συνεχῶς τὸ γένειον, δίκην ἐδίδοε θανάτου, ὡς μὴ συμμερίζομενος διήθεν

ἐπιτιμωμένης ἀθυμίας. Ἐκ τούτου οἱ πάντες ἐνεδύνοντο πεπαλατωμένοι, ὡς ποταχοὶ καὶ ταπεινῶς περιεπάτουσι ὡς δούλοι, κάτω κακυφότες καὶ σὺν δαίμονι τοὺς ὀφθαλμοὺς στρέφοντες ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ ἐωνύμων· ὡς περὶ πολὺ δὲ κατ' οἶκον ἐμόναζον ὡς πεφυλαχισμένοι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπαίγων ὡς ἰχθύες ἄφωνοι, ἐφ' ὧν ἂν ἔβλεπον καὶ ἐπασχον (α). Πρῶτον δὲ, καὶ ὅταν τὰ βάρβαρα σμήνη ἐξεστράτευον, διερχόμενα ἢ διὰ Ἑλλάδος ἢ διὰ θαλάσσης τὸν Βόσπορον, τρύμος τοὺς Χριστιανούς κατεσπάρχετο ἐκ τῶν ἀγρίων φωνῶν, ἐκ τῶν ἀπείρων ἐκείνων πυροβολισμῶν κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ κατὰ τῶν οἰκίαν ἀδιαφύκως. Τίς ἐτόλμα προελθεῖν ἐκ τῶν θυρίδων, ἢ ἐξελθεῖν τῆς νικίας, εἰς παρελθόντι οὐ στρατευόμενοι, καὶ μέλιστα, ὅτε συνώδευον αὐτοὶ σημαῖαν; Οὕτως ἂν πρότερον ἡ τουρκικὴ ἐξουσία, ὡς σύστημα ἀνομίας καὶ αὐθαιρεσίας, ἄνευ ὀρίων, ἐκαλεῖτο τύραννος· ἂν πρότερον ὁ τουρκικὸς ὄχλος, ὡς σῶμα ὕλισμου, ἀπαίδευσις καὶ κτηνωδίας, ὠνομάζετο βάρβαρος· ἐπὶ τῆς παρούσης ἐποχῆς καὶ ἐξουσία καὶ ὄχλος οὐδὲν εἶχον κατὰλληλον ὄνομα, διότι ἡ ἀγρία διαγωγή αὐτῶν παντὸς ὀνόματος κακοῦ τὴν καταλληλότητα ὑπερέβαινε.

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ κατάστασις τῶν Ἰθαγενῶν Ἑλλήνων τῆς πρωτεύουσας ὑπερέβητο σχετικῶς, συγκρινομένη πρὸς τὴν τύχην τῶν ἐπαρχιωτῶν. Τοιοῦτους ἐννοοῦμεν τοὺς ἐν αὐτῇ βιομηχανούντας Ἑπειρώτας, Θεσσαλοὺς, Μακεδόνας, Βουλγάρους, καὶ λοιποὺς. Ἐσφαζε μὲν καὶ ἐκ τούτων τοὺς πρωτίστους ἢ ἐξουσία ὑπὸ διαφόρους αἰτίας (β), οὐκ ἤθελεν ὅμως καὶ τοὺς κοινούς ἐργάτας οὔτε ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, διότι ἐφοβείτο, καὶ μεθ' ὅσῃ ἂν εἶχεν ὑπεροπλίαν, οὔτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, διότι ὑπὸ πτερεῖ θεωροῦσα ἅπαντας συναμύτας. Ὅθεν ἀποπέμπουσα αὐτοὺς ἐδολοφόνει ἄλλους καθ' ὁδὸν καὶ ἄλλους διὰ τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν, τοῦθ' ὕπερ συνέβη καὶ κατὰ τῶν Γενιτσάρων μετὰ πενταετίαν.

Ὡς ἂν μὴ ἤρκουν δὲ πάνθ', ὅσα δυσκόλως περιγράφονται καὶ δυσκολώτερον πιστεῦνται, ὁ σουλτάνος μαθὼν, ὅτι παρὰ τοῦ μητροπολίτου τοῦ Ἰασίου περιζώσθη τὴν σπάθην ὁ Ἰψηλάντης, ἔσφην, ἐκδικούμενος ἄλλους ἀντ' αὐτοῦ, δύο ἐκ τῶν συνδικῶν εἰς τὴν εἰρκτὴν, τὸν Νικαμηδεῖας Ἀθανάσιον καὶ τὸν Δέρκιων Γρηγόριον· συγχρόνως μετεπέμψατο δέσμιον ἐκ τῆς Ἀγγιᾶλης πόλεως θρακικῆς ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου μετὰ τοῦ Μεσημβρείας καὶ Ἀπολλωνίως, τὸν ἀρχιερέα ταύτης Εὐγενίαν (γ). Ἐξήτειτο ἀφορμὴ, καὶ τοιαύτη, κατὰ τὴν τουρκικὴν συνεί-

δητιν καὶ νομολογίαν, ἐδόθη καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὑπογραφὰς τοῦ συνοδικοῦ ἀφορισμοῦ τῆς προτεραίας. Τοιαύτη ὑπὸ ἄλλην ἐποψίν ἀφορμὴ ἐδόθη καὶ κατὰ τῶν λεγομένων φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν ὡς ἐκ τῶν δραπέτευσεν τῆς 2, 5 καὶ 6 μαρτίου. Κατὰ τὴν πρώτην ἐγκατέλειψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ πάντα οἱ ἐπίτροποι (καπουκεχαγιάδαι) τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυίας Νικόλαος Σούτσος, ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰωάννης Δ. Σχινᾶς, γαμβρὸς ἐξ ἀδελφῆς τοῦ ἰδίου· κατὰ τὴν δευτέραν ὁ πρῶν ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Χαντσερῆς, κατοικῶν ἐν τῷ Φιδάλιῳ κόλπῳ (Μπαλτᾶ-λιμάν)· κατὰ δὲ τὴν τρίτην ὁ Γεώργιος Καρατσᾶς, υἱὸς τοῦ πρῶν ἡγεμόνος Βλαχίας Ἰωάννου Καρατσᾶ, ἄλλοι τε καὶ ὁ μεγάλεμπορος Γεώργιος Χρηστόπουλος. Ὅλοι οὗτοι ἀπέβησαν ἐν τῇ Ὁδησσῷ, ἐλεσινα γυμνότητος ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ ἀπορίας θεάματα (α), τῇ 9 καὶ 10 μαρτίου.

Ταύτας μαθὼν ὁ Μαχμούτ, ἐταράχθη σφόδρα κατὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου ὡς ἀπροσέκτου, καὶ ἀμέσως, θανατώσας τὸν Μιχαῆλον Χαντσερῆν διὰ τὴν ταυτωνομίαν, καὶ τὸν Γεώργιον Μαυροκορδάτον ἕνεκα συγγενείας, διέταξε τὴν ἐν τῷ Φαναρίῳ τοῦ Κερατείου κόλπου μετοίκισιν ὅλων τῶν κατὰ τὰ διάφορα τοῦ Βοσπόρου μέρη φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν, καὶ ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἔθεσεν ἐπιτήρησιν. Τὸ Φαναρίον οὕτως, ἐν ἐλλείψει φυλακῆς μεγίστης, μετεμορφώθη εἰς μάνδραν τῶν ἐπὶ σφαγὴν προβάτων, ὅθεν ὁ σφαγεὺς λαμβάνει κατὰ θέλησιν σφάττων ταῦτα μὲν σήμερον, ἐκεῖνα δὲ αὔριον. Συγχρόνως δὲ ὁ Μαχμούτ, ὑποπτεῦσιν καὶ τὴν δραπέτευσιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Σερβίας, ἐν οἷς ἐλογίζοντο καὶ εἰς ἀρχιερεῖς καὶ ὁ γνωστὸς Ἀβράμιος Πετρόνοβιτς, ἀπῆλθε παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου αὐστηρὰν τὴν ἐπιτήρησιν ἐπ' αὐτῶν, μετοικισθέντων ἕνεκα τούτου ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ὡς ἐν πολιτικῇ φυλακῇ (β). Τὸ δὲ δεινότερον πάντων, ἀπῆλθῃ παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ προσωπικῇ ἐτι ἐγγύησις περὶ τῆς ἡσυχίας τῶν καθ' ὅλον τὸ κράτος Ἑλλήνων. Τοσαύτην ὁ Μαχμούτ περὶ τῆς πιστῆς ὑποταγῆς αὐτῶν πεποιθήσιν εἶχε καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀμνηστίας καὶ τὰ βίαια μέτρα· τοιαύτας περὶ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων αὐτοῦ ἐλπίδας ἔτρεφε.

Ὁ Γρηγόριος, περὶ μὲν τῶν μητροπολιτῶν Νικομηδείας καὶ Δέρκων ἱκετεύσας ἐγγράφως καὶ μαρτυράμενος περὶ τῆς ἀθωότητος τούτων, ἀπέτυχε, προΐδων καταφανέστερον, ἀλλὰ καὶ γενναίως ἀναμένων, τὸ προσεχὲς μέλλον αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων· περὶ δὲ τῆς διὰ τὴν κοινὴν ἡτυχίαν ἐγγύης, ὡς ἐθνάρχης μὲν, οὐδεμίαν ἔκαμιν ἄρνησιν τοῦ μέ-

ρους, ὅσον ἐξήρτητο ἀφ' ἑαυτοῦ· ὡς προβλέπων δὲ τὸν νοῦν τῆς ἐξουσίας, ἐπιτηδείως ἐζήτησε συνυπευθύνους καὶ παρεισήγαγε τοιαύτους τοὺς Τούρκους διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν. Ἀλλ', ἐπεὶ ἡ ἐγγύη ἀπέβλεπε μᾶλλον τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς αὐξομένους καθ' ἑκάστην τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δραπετευόντων, συγκαλεσθέντες οἱ πρώτιστοι ἐν συμβουλίῳ κατὰ τὰ πατριαρχεῖα, ἐνέκριναν, πρὸς καθυσχύασιν τοῦ σουλτάνου, ἵνα ἀλληλεγγυηθῶσιν αὐτοὶ καὶ προσεπιβεβαιώσωσιν οὕτω τὸ ἀμετακίνητον ἑαυτῶν. Τὴν πράξιν ταύτην ἀπελθὼν ἐνεχείρησε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ὁ Γρηγόριος, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τριῶν ἐτι ἀρχιερέων ἐπὶ τὸ ἐπιστημότερον.

Καὶ τότε μὲν ἐφάνη εὐαρεσθηθεῖσα ἡ ἐξουσία· κατόπι δὲ διέταξε τοῦτον, ἵνα ἀποστείλῃ εἰς τὴν πύλην καὶ ἑτέρους ἐκ τῶν ἐγκρίτων ἀρχιερέων τρεῖς, τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, τὸν Ἀδριανουπόλεως Λωρόθεον Πρώτον καὶ τὸν Τυρνόβου Ἰωάνκιον. Οὐδεὶς περὶ τῆς αἰτίας τῆς τοιαύτης διχαταγῆς καὶ τῆς τύχης αὐτῶν ἐδίδετο λόγος· ἐγνώσθη ὅμως, ὡς ἂν ἦτο ἀνάγκη τις, ὅτι οἱ πάντες προγεγραμμένοι εἰσὶν ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἐξουσίας, καὶ πᾶσα περὶ πιστῆς ὑποταγῆς διαβεβαίωσις οὐδὲν σημαίνει. Κατὰ πολὺ συγκινηθεὶς ὁ Γρηγόριος μετεκαλίσσατο τοὺς ρηθέντας ἀρχιερεῖς, καὶ συναριτεύτας ἐκοίνωσε τὴν διαταγὴν τῆς πύλης, προτείνων τελλιμμένη τῇ καρδίᾳ: «Ἀδελφοί, οὕτως ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ὑδεικνύων ἡμῖν πολλὰ καὶ σκληρά. Ἄρτον ὀδύνης ψωμίζει ἡμᾶς, καὶ νοῖον κατανύξεως ποτίζει. Ἀπερχεσθε σήμερον εἰς τὴν πύλην, ἵνα μένητε βεβαίως μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἐνέχυρα παρ' αὐτῇ. Κύριός νοῖδε τὸ ἀποθησάμενον. Ἀλλ', εἰ ἀποθῇ εἰς μαρτύριον, ἀκολουθήσω ὑμᾶς τάχιον καὶ ἐγών. Ἀμέσως περιεχύθησαν ὑπὸ δακρύων ὁ ἱερώτατος πρεσβύτερος Γρηγόριος, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ πάντες οἱ παρεστηκότες. Συγκινητικωτέρα δὲ ἡ σικνὴ παρέστη, ὅτε οἱ ἀρχιερεῖς ἀσπαρθέντες μετὰ τοῦ πατριάρχου τὸν τελευταῖον ἐπὶ γῆς ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν, ἐκλιναν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν σεβασμοῦ ἔνεκεν καὶ ὑπακοῆς, καὶ ἀπῆλθον. Ἀπερρόφα ἀληθῶς τὰ ἄτομα ἢ ἐπανάστασις. Ἰς πρὸς τὸ μαρτύριον δὲ, ἐγγράπτο βεβαίως, ἵνα ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καὶ ὁ προκατόχος αὐτοῦ Κύριλλος ἐν Ἀδριανουπόλει, προηγηθῇ μετ' οὐ πολὺ, καὶ οὐχὶ ἀκολουθήσῃ, καθ' ἃ εἶπεν.

Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων ἀπεδείχθησαν φροῦδα καὶ τὰ χάττι περιφ καὶ τὰ φερμάνα, ὡς καλύπτοντα ἄλλους σκοποὺς καὶ τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν σχέδιον τοῦ σουλτάνου· τοὺς σκοποὺς δὲ αὐτοὺς συνέδραμε καὶ ὁ ὄχλος,

αἷμα διψῶν. Ἄμα ἐγνώθησαν τὰ ἐν Γαλαζίῳ συμβάντα, φοβερὰ ἐκινήθη ὀχλαγωγία ἐξ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ συρρέουσά τε ἐκράυγαζε μέγας, οὐρανοῦ ἐκδίκησιν. Μετὰ πολλὰ δισκεδάσε ταύτην ὁ μέγας βεζύρης, ὑποσχεθεὶς ἀναπόφευκτον τὴν ἐκδίκησιν· ἐδείχθη ὅμως, ὅτι συνεχεῖς θέλουσι διεγείρεσθαι τοιαῦται καὶ φοβερώτεραι ὀχλαγωγίαι· εἰ μὴ βλέπῃ καθ' ἑκάστην ὁ βάρβαρος ὄχλος, τὰς μὲν ὁδοὺς στρωννυμένας ἐκ θυμάτων, τὰς δὲ εἰρκτὰς πληρουμένας ὑπάρτων, οἰκίας δὲ καὶ περιουσίας τῶν τε θανατουμένων καὶ τῶν δραπετευόντων ἀημευμένας καὶ διαρπαζομένας.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῆς φρίκης καὶ τοῦ τρόμου, τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπελπισίας, ἐκυρίευε καθ' ἅπαν τὸ τουρκικὸν κράτος, ὅπου χριστιανοὶ Ἕλληνες κατοικοῦν· τὰ δὲ κατ' αὐτῶν μίστη καὶ τὰς ὑπονοίας τῶν Τούρκων ἐξῆπτον ἔτι μᾶλλον ἄνθρωποι διστραμμένοι τῇ καρδίᾳ καὶ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης συνειδήσεως, οἷοι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τινες τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ λεγομένων Ἀρμενοκατολίκων, ἢ καθαρῶν Κατολίκων. Οἱ πρῶτοι, ὡς παταπότατοι πάντοτε καὶ μισόχριστοι, καὶ οἱ δεύτεροι ὡς φανατικοὶ καὶ μισῆλληνες, πολλάκις κατεμήνυον κρύφα ἐπὶ ἐπαναστατικῇ ἐνοχῇ τούτους καὶ ἐκείνους τοὺς ἀθώους, καὶ συχνάκις διέδιδον παρόρησι φήμας ψευδεῖς, νῦν μὲν περὶ Ῥώστων, ὡς κηρυζάντων συμμαχικὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον μετὰ τῶν Ἑλλήνων, νῦν δὲ περὶ Ἑλλήνων, ὡς εἰσπλεόντων κατὰ τῶν λιμένων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Σμύρνης καὶ ἐφεξῆς. Ῥίγος θανάτου κατελάμβανε τοὺς πάντας, ὡς συνέβη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Σμύρῃ κατὰ τὴν 25 μαρτίου, ἅμα τις δισπεύρετο φήμη τοιαύτη· διότι παρὰ τὴν εἰς τὸ ἔπαχρον ἄμεσον αὐξήσιν τῶν ἀταξιών καὶ αὐθαιρεσιῶν τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου, οὐδὲν κλέον ἢ ἤττον ἠπειλείτο, εἰμὴ αὐτὴ ἡ γενικὴ σφαγὴ ὡς ἐπίμετρον ὅλων. Χάρις δὲ μόνον, ὅτι πολλαχοῦ αἱ φεύγουσαι ἐκ τῶν ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν οὐκ ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων, ὡς μεγάλα ἐχόντων ὀφελῆ ἐκ τῆς ἐγκαταλιμπανομένης κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τούτων. Τὸ περιεργότερον δὲ, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ τῶν βασιλέων ὑπέκειντο τύχη καὶ οἱ ἔχοντες ῥωσικὴν ὑπηκοότητα Ἕλληνες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀδιακόπως ἀνησυχία καὶ φόβῳ περὶ ἐφόδου ὀχλαγωγικῆς τῶν βαρβάρων διετέλουν τὰ ῥωσικὰ προξενία (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Οἱ ἐν Γαλαζίῳ ἐπαναστάται Ἕλληνες ἐγένοντο, ὥς ἐκ τῆς πολλᾶς χά-
 θεν ἀκολουθοῦσης συβροῆς, ὑπὲρ τῶν ἐξακοσίων ἡδὴ, ναυτικοὶ οἱ πλεί-
 στοι Ἴόνιοι καὶ Αἰγαίουπελαγίται. ὑπὸ τὸν γνωστὸν ἀνδρεῖον Σφαέλλον
 κυριεύσαντες οὗτοι τῇ 4 μαρτίου δεκαπέντε τουρκικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα
 ἐν τῷ Προύφῳ, κατέστρεψαν περὶ τοὺς ἑκατὸν πολεμίους, πνιγέντας
 τοὺς πλείονας, καὶ ἐκ τῶν πλοίων αὐτῶν τὰ δυνατώτερα ὥπλισαν ὡς-
 ὅποτε διὰ τηλεβόλων. Τὸ Γαλαζίον ὁμῶς, ἡ μόνη στρατιωτικὴ θέσις
 τῆς Μολδαβίας, ἐπολιορχεῖτο, καὶ ἐντεθεν οὐδὲν ἢ μικρὰ ὤλις ὑπὶ-
 σχεῖτο κατὰ πάσης τουρκικῆς ἐπιθέσεως. Τοῦτο γνωρίζων ὁ ἡγεμὼν
 Σουτσε, καὶ κατόπιν, ἡ μετὰ τὴν διασποράν τῶν πατριαρχικῶν ἐγκυ-
 κλίων καὶ ἀφορισμῶν, βλέπων τὰ πνεύματα τῶν Μολδαβῶν μάλλον
 ὑποπτα, ἔγραψε σπουδαίως πρὸς τὸν Ἰψηλάντην περὶ τῆς ἀποστολῆς
 ἀξίου τινὸς ἀρχηγοῦ, ὅπως ἀσφαλισθῇ οὕτως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἢ Μολ-
 δαυτῶν ἅπαντα καὶ ἀπὸ τῆς φρουρᾶς τῆς Ἰερραήλας καὶ ἀπὸ ἐνδεχομένης
 ἐπιβουλῆς τῶν ἐντοπίων.

Ἐν δὲ τῇ Φωξάνῃ ἀξιωματικὸς τις Σέρβος, ἐν τῇ ῥωσικῇ διατελέ-
 σας ὑπηρεσίᾳ, ὁ στρατηγὸς Βλάχδεν, παρουσιασθεὶς ὑπεσχέθη τὴν κίνησιν
 τῆς Βουλγαρίας καὶ καλῶς ὥπλισμένους ἐκ τεσσάρων ἢ καὶ ἐξ ἑξα-
 ὄντων στρατιώτας, ὅψεποτε διαβῶσι τὸν Ἰστρον οἱ Ἕλληνες. Ἐκ δὲ τῶν
 Βουλγαροχωρίων τῆς Βεσσαραβίας ἀπεστάλησαν ἀντιπρόσωποι, αὐτοῦ-
 μενοι οὐ μόνον τὴν ἄδειαν, ὅπως πέμψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον ἄνδρας
 φέροντας καὶ ὅπλα καὶ ἵππους, ἀλλὰ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἰψηλάντου
 κατ' εὐθείαν, ἢ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Κατακάζη ἐμμέτως, ἵνα μὴ κωλυ-
 θῶσι παρὰ τοῦ Ἰντσουρ. Ἐκ δὲ τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἀρ-
 ξάμενος τῆς ἀλληλογραφίας μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τὴν στρατὸν ἐαυ-
 τοῦ εἰς δεκαπεντακισχιλίους ἀναβιδάζων, ταχεῖαν προέστρεπε τὴν ἐν τῇ
 Βλαχίᾳ εἰσόδον τούτου, λόγῳ μὴ προλαβόντες ἐπιπέσωσιν αἰφνης οἱ Τούρ-
 κοὶ τοῦ Βιδινίου. Εἰσέτι διέκειτο ὑπὸ τὸ κράτος τῶν εἰσηγήσεων τοῦ
 Ὀλυμπίου.

Πρὶν δ' ἡ κίνησις ἐκ τῆς Φωξάνης ὁ Ἰψηλάντης, ἐξέδοτο πρὸς τοὺς
 Ἀγχοὺς τὴν ἀκόλουθον ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν.

« Ἄνδρες Δᾶκες!

« Σήμερον ἀφίνω τὴν εὐλογημένην γῆν τῆς Μολδαβίας, καὶ πατῶ τὸ ἔδαφος τῆς ἀγαπητῆς σας πατρίδος. Μὲ ἀγκάλας ἀνοικτάς καὶ μὲ δάκρυα χαρᾶς μᾶς ὑπεδέχθη ὁ φιλελεύθερος λαὸς τῆς Μολδαβίας· μὲ αἰσθήματα τοιαῦτα περιμένω νὰ ἴδω καὶ τὰ εὐγενῆ τέκνα τῆς Δακίας.

« Ἄνδρες Δᾶκες! πορευόμενος, ὅπου ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος μου μὲ προτρεπεῖ, ἐρχομαι καὶ πρὸς ὑμᾶς ὡς ἄγγελος καὶ τῆς ὑμετέρας πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ εὐδαιμονίας. Αἰῶνας ἀρκετοὺς ἡ δυστυχὴς πατρίς σας, κλίνουσα τὸν αὐχένα εἰς τὸν ἀπάνθρωπον ζυγὸν τοῦ ταραχθέντος δεσποτισμοῦ, εἶχε χάσει καὶ αὐτὰ τὰ λείψανα τῶν δικαιωμάτων της, ἐν ᾧ ἡ τυραννία τῶν ἡγεμόνων σας εἶχεν ἐξαμβλύνει τὰς πνευματικὰς δυνάμεις σας καὶ ἐξαχρειώσει τὸν ἐθνικὸν ἐκείνον χαρακτήρα, δι' οὗ ἠδυνήθητε εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους νὰ φυλάξῃτε τὴν πολιτικὴν σας ἀνεξαρτησίαν, καὶ ν' ἀντιπαραταχθῇτε χρόνους ἱκανοὺς εἰς τὰς ἐφόδους τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

« Ἡ ὥρα τέλος πάντων καὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας σας ἐκτύπησε. Ἕνα μέγα ἔθνος, μέγα διὰ τὰ προπατορικά του κατορθώματα, μέγα διὰ τὴν εἰς τὰς δυστυχίας του ἀπαράδειγμάτιστον γενναϊότητα, τρέχει τὸ λαμπρὸν στάδιον τῆς ἐλευθερίας του, καὶ μακρὰν δὲν εἶναι νὰ θερίσῃ τοὺς καρπούς τῶν γενναίων καὶ ἐνδόξων του ἀγώνων. Ἰμεῖς δὲ τί ἐτι περιμένετε; πότε θέλετε εὐρεῖ προσφορωτέραν εὐκαιρίαν εἰς ἀνάγκησιν τῶν πρὸ τόσων αἰώνων καταπατουμένων ἱερῶν δικαιωμάτων; Καιρὸς λοιπὸν, φίλοι Δᾶκες, νὰ ἐξυπνήσῃτε καιρὸς, νὰ αἰσθανθῇτε καὶ νὰ ζητήσῃτε τὰ φυσικὰ καὶ πολιτικὰ ἐκείνα δικαιώματα, τὰ ὅποια ἡ φύσις ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἡ πολιτικὴ κοινωνία χρεωστεῖ νὰ ὑπερασπίζηται καὶ ν' ἀσφαλίξῃ. Ἐστὲ βέβαιον, ὅτι παρῆλθεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἡ φωνὴ τοῦ ὄχλου ὀλίγον εἰσηκούετο εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν κρατούντων. Τὴν σήμερον βλέπομεν αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἀρχηγούς τῶν ἐθνῶν ἐκουσίως ν' ἀποδίδωσι τὰ εἰς τοὺς λαοὺς ἀνήκοντα ἐθνικὰ δικαιώματα, καὶ νὰ σπεύδωσι νὰ εὐχαριστῶσι τὰς εὐλόγους ἐπιθυμίας των.

« Ἄνδρες Δᾶκες! ἐν ᾧ διέρχομαι ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς φίλης πατρίδος σας, ἡ πρωτίστη μου φροντίς θέλει εἶσθαι νὰ φυλάξω τὴν στρατιωτικὴν ἐκείνην εὐταξίαν, τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ νὰ διατηρῇ ἔθνος ἐμφυχούμενον ἀπὸ τὰ γενναῖα τῆς ἐλευθερίας καὶ πατριωτισμοῦ φρονήματα. Εἰμὶ δὲ βέβαιος, ὅτι καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀπαντήσῃ ἐκ μέρους σας τὴν φιλοφρο-

νεστάτην ὑποδοχὴν, καὶ τοιαύτην, οἷα χρεωστέεται εἰς ἄνδρας ἀγωνίζο-
μένους ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας.

«1821 μαρτίου 13 ἐν Φωξάνειοις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΥΗΛΑΝΤΗΣ».

Δύο ὑπῆρχον αἱ ἄγουσαι εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἡ μὲν εὐθεὶα καὶ πε-
δινὴ διὰ τοῦ Βουζέου, ἡ δὲ πλαγία καὶ ὄρεινὴ διὰ τῆς Τέρβιδος (Τυρ-
γοδίστου). Ἐν συμβουλίᾳ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, συγκροτηθέντι
περὶ τῆς ἁρμοδιωτέρας ὁδοπορίας, δι´σχυρίσθησαν, ὁ μὲν Δούκας ὑπὲρ
τῆς πεδινῆς, ὁ δὲ Καραβιάς ὑπὲρ τῆς ὄρεινῆς· οὗτος μὲν ἔκρινεν ἀδύνα-
τον εἶναι τὸν στρατὸν κατὰ ἐνδεχομένης προσβολῆς τῶν πολεμίων ἐν
ταῖς πεδίσις· ἐκεῖνος δὲ ἐθεώρει τοὺς μὲν Τούρκους θαρράλέους γεννησο-
μένους, τοὺς δὲ Ἕλληνας πολὺ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτῶν μέρος ἀπολέ-
σοντας, εἰάν ὁρισθῇ διὰ τῶν ὁρέων ἢ ὁδοπορία. Τέλος δὲ, ἐπειδὴ οἱ ἐν
Ἰβραήλ πολέμιοι ἀδύνατοι εἶναι ἔκρινοντο πρὸς ἐπιθέσεις ἰσχυράς, παρε-
δέχθη ἡ γνώμη τοῦ Δούκα, καὶ ὁ ἴδιος διωρίσθη, ἵνα προηγηθῇ ὡς ἐμ-
προσθοφυλακῇ, ἐκτενέμενος κατὰ τὸ ἀριστερόν μέχρι δύο ὥρων μακρὰν
τῆς Ἰβραήλας, εὐρεθῇ δὲ κατὰ καμπύλην γραμμὴν ἐν Βουζέῳ. Κινηθέν-
τος οὕτω τοῦ στρατοῦ, περίπτως τις τὸν γινώμονα δέδωκε τῆς ὁρθότη-
τος τῶν παρατηρήσεων τοῦ Καραβιά. Ἀγέλη βοῶν, νεμομένη πλησίον
τοῦ Βουζέου, ἐξελήφθη μακρόθεν ὡς στρατόπεδον πολεμίων. Ὁ ἱερὸς λό-
χος, τὸ ἱππικὸν καὶ ἄλλοι ἐτάχθησαν εὐθὺς ὡς εἰς μάχην· πλὴν τὸν
Ναοὺμ, συνοδεύοντα τὰ πολεμοφόδια καὶ ἐξ ἀνάγκης τραπέντα πρὸς τὴν
ὄρεινὴν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τούτων, παρεδειγματίσθησαν αἴφνης καὶ
ἄλλα σώματα ἐπομένως ὑπεχρεώθη καὶ ὁ Ψηλάντης, ἵνα ἀκολουθήσῃ
τὴν ὁδὸν τοῦ Πλουεστίου. Ἡ τσαούτη δειλία καὶ ἀταξία ἐθεωρήθη παρ' αὐ-
τοῦ ἐν προηγουμένον λυπηρὴν διὰ τὸ μέλλον.

Καταβαίνων δ' ἐκεῖθεν διὰ τὸ Βουκουρέστιον, ἀπηντήθη καθ' ὁδὸν
μετὰ τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν Γκέντσου καὶ Μιχαήλου δελημέ-
παση, ἐχόντων περὶ τοὺς διακοσίους καλοὺς στρατιώτας, καὶ συνωδεύθη
εἰς τὸ Μεντσίλιον, χωρίον τοῦ αὐτοῦ θεματοῦ Βουζέου. Ἐκεῖ ἐμαθεν ἐν
λεπτομερείᾳ τὴν κατὰ μέγα μέρος διάλυσιν τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τὴν
ἀναχώρησιν τῶν προξένων ἐκεῖ διὰ τοῦ Ὀλυμπίου ἐγνώρισεν καὶ τὰ
ὑποπτα φρονήματα καὶ τὴν ὀλίγην πραγματικὴν δύναμιν τοῦ Βλαδιμη-
ρέσκου. Πρὸ πάντων ὅμως ἀνησύχησεν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τοῦ τόπου,
δι' ὃν λόγον ἐσπευσεν ἐκδόστας τὴν ἀπὸ 18 μαρτίου προκήρυξιν, ἐλέγ-
ξας

χών εὐσχήμως τὴν πρόθεσιν τῶν διασκορπισθέντων ἀρχόντων ὡς ἀντι-
πατριωτικὴν, προσκαλὼν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια, ὅπως συναγωνισθῶσιν ὑπὲρ
τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, καὶ ὑπισχνόμενος τοῖς πᾶσι πᾶσαν ἀσφάλειαν
(α). Ἐδέησεν ὁμοῦς, ὅπως ἀπέλθῃ εἰς Φεφελέγιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πλουέ-
στιον, κωμόπολιν τοῦ θέματος Πραχόβης.

Ἐνταῦθα προσήλθον αὐτῷ ἄρχοντές τινες τοῦ Βουκουρεστίου ἐκ τῶν
ἀπολειφθέντων, κρύπτοντες τὸν νοῦν ἐαυτῶν ἐπιστολῇ δὲ τις τοῦ Ἰωάν-
νου Νικαιοπούλου φθάσασα ἀνήγγειλε καθαρώτερα τὰ περὶ Βλαδιμη-
ρέσκου, ὡς ἐπιβουλευομένου τὴν ἐπανάστασιν, καὶ τῆς ἐνώσεως ὅλου
τοῦ στρατοῦ προέκυψεν ἡ ἀνάγκη. Τῇ δ' 24 μαρτίου συγκεντρωθεῖσαι
ἐν Βουκόβη, πολίχνῃ μικρᾷ παρὰ τὸν Τελλασίνην ποταμὸν, πρωτεύουσα
δὲ τοῦ θέματος Σακογενίου, ἐπεθεωρήθησαν ἡ δευτέρα ταγματαρχία
τοῦ Δούκα ἐξ ὀκτακοσίων, ἡ τοῦ Καραβιά ἐκ τριακοσίων, καὶ αἱ χι-
λιαρχίαι τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ Γρυπάρου, ὀλίγους ἀριθμοῦσαι. Τότε,
διὰ τὰς πολλὰς συμβαινούσας ἀνωμαλίας, διετάγη ἡ καθαρσις τῶν σω-
μάτων ἀπὸ τῶν ἀχρήστων προσώπων, ἡ ἀπόδοσις τῶν ἵππων εἰς τοὺς
χρείαν τοιούτων ἔχοντας καλοὺς ἵππους, ἡ ἀνάλογος πρὸς τὴν χρησιμώ-
τητα ἐκάστου κατὰτάξις ἐν τῷ μέλλοντι καὶ τὸ ἀπαράδεκτον τοῦ τυ-
χόντος ἐν ταῖς σώμασι (β). Τότε διωρίσθη ὑπασπιστὴς τοῦ ἱεροῦ λόχου
ὁ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ, καὶ πρὸς αὐτὸν ὤφειλον παρουσιάζεσθαι καὶ
ὀρκοδοτεῖσθαι οἱ κατατασσόμενοι ἱερολοχίται.

Τούτων δὲ γινομένων, ἀπεφασίσθη καὶ πάλιν ἡ ἀπέλευσις τοῦ στρα-
τοῦ εἰς τὴν Τέρβιδα ὡς θέσιν ἀσφαλεστέραν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπέμφθη-
σαν ὁ Γρυπάρης καὶ Τσάνογλους δι' ἐτοιμασίαν τροφῶν. Ἀλλ' ὁ Νικό-
λαος Ἰψηλάντης, δρακμὸν εἰς Πλουέστιον, ἔπεισε τὸν Ἀλέξανδρον περὶ
τῆς ἀνάγκης τῆς εἰσόδου τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Βουκουρεστίον καὶ μετ' ὅ-
λας τὰς περὶ Βλαδιμηρέσκου ὑπονοίας. «Δεινὸν, εἶπε, τὸ νῦν φαίνεται
»φοβούμενος ἓνα Βλάχον, τὸν Βλαδιμηρέσκον, ὁ στρατὸς, ὅστις ἐπλο-
»φόρησε καὶ δὲν φοβεῖται νῦν πολεμήσῃ τὴν Τουρκίαν». Ἀπεφασίσθη λοι-
πὸν τὸ γενικὸν στρατόπεδον ἐν τῷ Πασκυνίῳ, καὶ ὁ Νικόλαος Ἰψηλάν-
της προσεκίνησε μετὰ τοῦ Δούκα, ἔχοντος τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν. Ἐκεῖ
μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀποστείλας πρόδρομον τὸν
Δούκαν εἰς τὴν Κολεντίναν, ὑποστατικὸν οὔσαν τὸν βάνου Γρηγορίου
Γκίκα ἐξω τοῦ Βουκουρεστίου.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, διέτρεχε καὶ ἡδὴ, ὅ,τι συμβαίνει
συνήθως ἐν ταιαύταις περιστάσεσι, καθ' ἃς καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν στρα-

τιωτικῶν θέλει ἑαυτὸν ἄριστον στρατηγὸν καὶ δεινὸν ἐκ περιουσίας πολιτικόν, καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν πολιτικῶν φαντάζεται ἑαυτὸν μέγαν πολιτικόν καὶ ἄξιον ἐκ πλεονασμοῦ στρατιωτικόν. Τὴν ὀλεθρίαν ταύτην ἐγκεφαλικὴν νόσον μόνος θεραπεύει ἐπερχόμενος τῶν πραγμάτων ὁ νόμος. Ἀλλ' ὁ νόμος οὗτος πολλῶ ἀπείχεν ἔτι καὶ ἐντεύθεν οὐδεμίαν παραδεχόμενοι οἱ τοιοῦτοι στρατηγοὶ καὶ οἱ τοιοῦτοι πολιτικοὶ διαφορὰν μεταξὺ προτέρων καὶ νεωτέρων περιστάσεων, διὰ τῆς αὐτῆς ἰσχυρίζοντο εὐκολίας πραγματοποιουμένην τὴν διάβασιν τοῦ Ἰστροῦ, δι' ἧς ἔλεγον τὰς λέξεις «διάβασιν τοῦ Ἰστροῦ».

Ἡ ἐπιμονὴ αὐτῶν, καίτοι πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἰδία, ἦτο ἔργον στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐνταυτῷ ἀπρονοησίας. Βεβαίως, ὡς ἡ Μολδαυία καὶ ἡ Δακία ἐγένετο τὸ ὀρμητήριον, οὕτω καὶ ἡ Βουλγαρία προέκειτο τὸ στάδιον τοῦ ὑπὸ τὸν Ἰψηλάντην στρατοῦ, σημεῖον κύριον ἔχοντος τὴν Ἑλλάδα· εἰς ἣν ὅμως τὰ πράγματα περιήρχοντο κατὰ στασιν ἐσωτερικῶς, ἀπλητεία λίαν ἐφεκτικὴ καὶ λίαν ὥριμος ἡ περὶ διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ ὀριστικὴ ἀπόφασις. Ὁ Πάνκος Χατσὴ Χρήστου, εἰς τῶν προδιατεθειμένων Βουλγάρων, ἀπέστειλε τότε δύο πληρεξουσίους, προκαλὼν τὴν ταχίστην διάβασιν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ καὶ βεβαίως ἐτοίμην εἰς τὰ ὅπλα ἄπασαν τὴν Βουλγαρίαν· ἐρωτηθέντες ὅμως οἱ πληρεξούσιοι, τίνα ἔχουσι τὴν προπαρασκευήν; ἀπεκρίθησαν, ἐβδομήκοντα ἑξὶ πλοῖα καὶ τριακοσίους στρατιώτας ἐν Ζιμνίτορι. Ὁ Ἰψηλάντης ἐξ ἐναντίας ἐθεώρει, ὅτι διάβασιν τοῦ Ἰστροῦ προὑποτίθῃσιν ὑπαρξὶν πολεμικοῦ στολίσκου, κίνησιν Σερβίας, προμήθειαν πολεμοφοδίων μεγάλην καὶ τὴν Δακίαν τροφοδοτούσαν· ὁ Ἰψηλάντης ὡσαύτως ἐγνώριζεν, ὅποιον ὁδηγεῖ ἄπειρον ὡσεπιπολὺ στρατὸν, ὅποιαν ἀφίνει ὀπισθεν ἀντίδρασιν φανεράν, καὶ, ὡς ἔχων τὴν περὶ τῶν ὅλων εὐθύνην, ἐδίσταζεν ἵνα ῥιφθῇ ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, σταθμίζων μάλιστα τὴν πολιτικὴν βαρύτητα τῶν ἐξωτερικῶν ἀντενεργειῶν καὶ τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα τῶν πατριαρχικῶν ἐγκυκλίων καὶ ἀφορισμῶν παρὰ τοῖς Βουλγάροις. Διὰ ταῦτα, καίτοι μὴ ἀπελπιζόμενος ἔτι, ἀνέβαλλε τὴν διάβασιν μέχρι δεξιωτέρας περιστάσεως, καθ' ὅσον ἐμεσολάθει καὶ τὸ περὶ κινήσεως τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος ζήτημα.

Καταβὰς εἰς τὴν Κολεντίναν τῇ 25 μαρτίου, προσπηγνύθη τιμῆς ἕνεκεν παρὰ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας, τοῦ ἐπισκόπου Ἀρξίστου καὶ τῶν εὐρισκομένων ἀρχόντων μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ κατέλυσεν ἐν τῇ μεγάλῳπρεπεί οἰκίᾳ τοῦ Γκίκου. Ὁ Καν-

ραβδίας ἔμενον ὅπισθεν ἐν διαστήματι τεσσάρων ὥρων κατὰ τὸ Βραγκοβάνιον, καὶ ἔπειτα διαταγείς ἦλθον εἰς Κολεντίναν. Ὁ Ὀλύμπιος, Δούκας καὶ Φαρμάκης εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν· ὁ δὲ Κολοκοτρώνης καὶ ἕτεροι κατέλαθον τὰς πλησίον κειμένας μονὰς καὶ χωρία. Οἱ κοινοὶ τῶν κατόικων τῆς πόλεως ἐχάρησαν τότε, καὶ ὁ Σάββας προσῆλθε πάραυτα πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, μεθ' οὗ συνεξηγήθη ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν. Ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος οὔτε προσῆλθεν, οὔτ' ἔπαυσε διατάττων ἡγεμονικῶς τὰ τῆς πόλεως, ἀρχηγὸς παρόντος. Ὁ Ἰψηλάντης ὑπεράνω ἐπεδείκνυτο πάσης ὑπονοίας ὡς πρὸς τὸν Σάββαν καὶ παντὸς φόβου ὡς πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν Βλαδιμηρέσκον. Ἐκ τούτου δὲ διὰ πολλῆς ὑποδεχθεὶς φιλοφροσύνης τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτῷ, διάφορα ὁμίλησε περὶ τῶν πραγμάτων, οὐδεμίαν κρούσας δυσανεκείας χορδὴν, καὶ τὴν ἀνάγκην συνέστησε μιᾶς κάλλιον τῆς τοῦ Βλαδιμηρέσκου συγκροτηθεῖσας διοικητικῆς Γερουσίας. «Ἀπέχω, εἶπε, πάσης εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ὑμῶν ἐπεμβάσεως, καὶ ἐπιθυμῶ, ὅπως ὁ μὲν τόπος διοικῆται ἐφεξῆς ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, μόνῃ δὲ μένῃ εἰς ἐμὲ ἡ τιμὴ καὶ ἡ χαρὰ, ὅτι ἐγενόμην ὁ αἴτιος τοῦ καλοῦ τούτου».

Ἀλλὰ καὶ μητροπολίτης καὶ ἐπίσκοπος καὶ ἄρχοντες (α) καὶ Βλαδιμηρέσκος καὶ Σάββας ὠρισμένην ἤδη εἶχον τὴν κατ' αὐτοῦ σύστασιν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐσκέφθησαν ἰδίᾳ περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ ἀρμοδίαν εὗρον τὴν πρόσκαιρον ὑπόκριτιν μέχρι δουλοπρεπείας, ὡς βλέποντες ἀπαρασκευάστους ἔτι τοὺς Τούρκους καὶ ὡς φοβούμενοι κατ' ἐξάίρεσιν τοὺς ὀρητικοὺς Καντακουζηνὸν καὶ Ὀλύμπιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐγνώσθη προχωρήσας καὶ εἰς ἀνταποκρίσεις μετὰ τῶν Τούρκων τῶν παριστρίων φρουρίων, ἠναγκάσθη ὁ Ἰψηλάντης, ἵν' ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τοὺς Ἕλληνας καὶ πολλοὺς τῶν Βουλγάρων καὶ Σέρβων, ἐξ ὧν διώρισε τοὺς μὲν πρῶτους ὑπὸ τὰς σημαίας Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν, τοὺς δὲ δευτέρους ὑπὸ τὸν Μπουζίνην τουφεκτομήμασιν. Αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγαὶ ἐξετελέσθησαν εὐθὺς, διότι τοὺς ἐναντίους ἐκυρίευσεν ἔτι φόβοι ἱκανοί, οἱ στρατιωτικοὶ δὲ ἐσέβοντο τὸν ἀρχηγὸν ἑαυτῶν, καὶ ἐλπίδες ἀγαθαὶ ἐθέρμαινον τὴν καρδίαν παντὸς πατριώτου. Ἀλλ' ἱκανὴν ἔχων δύναμιν, τοὺς Πανδούρους, τὸν Χαταῆ Προδαν καὶ Μακεδόνην, ὁ Βλαδιμηρέσκος οὐδὲν πνεῦμα ἢ τρόπον μετέβαλεν, ἐμψυχούμενος μάλιστα καὶ παρὰ τῶν ἄλλων· ἀποσυρθεὶς δὲ ἐκ τῆς πόλεως τῇ 30 μαρτίου, ὠχυρώθη ἰσχυρώτερον ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ τοῦ Κατροτσανίου καὶ περὶ πάντων ἠκολούθει ὡς ἡγεμὼν δικτάτωρ. Ὡς μὲν αὐτόχθων, ἐδι-

καίουτο ἴσως συμμορφωθείς μετὰ τοῦ αὐτοχθονικοῦ πνεύματος, ἀφ' οὗ εἶδε κηρυχθέντα τὸν πόλεμον παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων· ὡς δ' ἀποστάτης, ὥφειλεν, ἅπας ἐνοχοποιηθεῖς, ἵνα μὴ ἐξέλθῃ τοῦ κυρίου κύκλου αὐτοῦ καὶ ὑποκύβῃ ὑπὸ τὴν διπλὴν ἐκδίκησιν τῶν μὲν Ἑλλήνων ὡς ἐπίορκος, τῶν δὲ Τούρκων ὡς ἀπειθής. Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχωσι ταῦτα, ἀφ' οὗ ἔφθασε πτερωθεὶς διὰ τῶν περὶ ἡγεμονείας ἐλπίδων, εἶπετο ὅπως πιστεῦν τοῖς ἄρχουσι μόνοις, διότι παρεχόρουν αὐτῇ, καὶ τοῖς Τούρκοις μόνοις, διότι ὑπισχνούντο, ταύτην. «Εἰς σὲ ἀνήκουσιν, ἡ ὅσα ζητεῖ ὁ Ὑψηλάντης» ἔλεγον αὐτῇ οἱ ἄρχοντες, παρουσιάζοντες ἀπὸ σκοποῦ ὡς τινα ιδιώτην φιλοδόξον τὸν ἀρχηγὸν ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως.

Πληροφορηθεὶς ἐπίσης ὁ Ὑψηλάντης τὴν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχου ἀλληλογραφίαν τοῦ Σάββα, ἐπεχείρησε τὴν ἀποχώρισιν τοῦ νοήμονος καὶ ἀναγκαίου τούτου Ἑλλήνος ὀπλαρχηγοῦ ἀπὸ τοῦ μυστικοῦ μετὰ τῶν ἀρχόντων δεσμοῦ διὰ νέας ὀρκοδοσίας ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Αὐτὴν ἐδέχθη ὁ Σάββας, καὶ ἐγγράφον μάλιστα ἐθεβαίωσε τὴν πιστὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Πλὴν, ὡς συναφάνει εὐκόλως μετὰ τῶν Βλάχων κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου, οὕτως ὠρκαδότει ἀδιαφόρως ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τῶν Τούρκων. Κυρίως δὲ, μαγευτικώτεροι τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος ἐγένοντο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οἱ περιπαθεῖς λόγοι τοῦ Καλλιμάχου: «Τὴν ζωὴν μου νεῖς σὲ θέλω χρεωστῆναι, τέκνον μου Σάββα, εἰ μὴ ἀκούσης καὶ φανῇς ἡ πιστὸς εἰς τὸ Δεβλέτι».

Ἡ Καλλιμαχικὴ οἰκογένεια διεκρίνετο διὰ μεγάλας χριστιανικὰς ἀρετάς. Αἱ περίοδοι τῶν ἡγεμονειῶν τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ αὐτοῦ Σκαρλάτου, ὡς καὶ ἡ τῆς μεγάλης διερμηνείας τοῦ νεωτέρου Ἰωάννου, ἐπὶ ζήλον ἄφησαν μνήμην καὶ ἰδίως ἐν τῇ Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ καὶ ἐν γένει παρὰ τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ. Οὐχὶ δ' ὡς νέοι ἄλλοτε, ἀλλ' ἐν προγεθενηυίᾳ ἤδη ἡλικίᾳ μόνην ἀκούοντες τὴν φωνὴν τῶν πραγμάτων, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει θέσις τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχου διέφερεν ὅλως τῆς τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Χαντσερῆ, καὶ οὐδόλως ἀπέχετο τῆς τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐν ταύτῃ τῇ ἐκτάκτῳ περιστάσει. Εἰ μὴ ἰδιωτεύων ὁ Χαντσερῆς ἐδραπέτευεν, ἡ πρὸς τὸν σουλτάνον γενομένη ἐντεῦθεν ἐντύπωσις ὑπῆρξε μικρὰ καὶ ἐν τῷ μικρῷ περιωρίστῳ κύκλῳ τῆς σφαγῆς ὀλίγων ἄλλ', εἰ μὴ ἐδραπέτευεν, ἐν τοῖς πράγμασιν ὧν, ὁ Καλλιμάχης, προδίδου-

τάτῃ ἠπληίτο καὶ γενική καθ' ὅλου τοῦ ὑψηλοῦ ἔθνους ἡ ἀγανακτῆσις τοῦ σουλτάνου, ὡς ἠπειλείτο τοιαύτη, καὶ ἐὰν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπραττεν ἤδη, ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐπράξεν ὁ πατριάρχης Ἀλεξάνδρειας Θεόφιλος, μεταβὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄρα, καθὼς ὁ Γρηγόριος, ἵνα σώσῃ, ὅσῳ ἦν δυνατόν, τὸν ὑπάδουλον ἑλληνικὸν κόσμον, ἀπεφάσισε θῦμα ἑαυτὸν ἐν γνώσει οὕτω καὶ ὁ Καλλιμάχης, βαθείας βλέπων τὰς αὐτὰς ὡς ἐγγιστα συνεπειάς, ἐὰν ἐξήτει δι' ἄλλης ὁδοῦ τὴν προσωπικὴν σωτηρίαν ἑαυτοῦ, ἐνέμενεν ἐντὸς τῆς καμίνου τῶν κινδύνων, καὶ τῷ συστήματι τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας ἐφαίνετο ὑπέρστων, ὡς ὁ Γρηγόριος, εἰ καὶ περιέμενε πάντοτε τὸν πέλεκυν τοῦ θηρίου, ὃ καὶ ἐγένετο. Τοιαύτας ἐβλεπε τὰς συνεπειάς ἐκ τῆς φυγῆς ἑαυτοῦ καὶ ὁ Κωνσταντινὸς Μουρούζης, μέγας τότε διερμηνεὺς ὢν, ὅτε ἰδίως προέτρεπε τοῦτον καὶ ἀσκετὴς τὴν κεφαλὴν ἐξώρκιζεν ὁ Γρηγόριος, ἵνα φύγῃ καὶ βοηθήσῃ ἄλλως τῇ πατρίδι. «Ἐὰν φύγω, ἀπεκρίνατο ὁ Μουρούζης, χάνονται ἀφεύκτως οἱ ὁμογενεῖς». Ἰπὸ τῆς αὐτῆς κυριεύμενοι ιδέας καὶ οἱ ἔγκριτοι ἀρχιερεῖς, ἔμειναν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐγένοντο θύματα ἅπαντες, ἐν ᾧ ἠδύναντο τὴν δραπέτευσιν ἑαυτῶν κατὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς μάλιστα. Τίς ἄρα ὁ λόγος, δι' ὃν, καίτοι εὐρεθέντες ἤτε Γρηγόριος καὶ Καλλιμάχης ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ καὶ τὴν αὐτὴν ὑποστάντες τύχην διὰ τῆς ἀγχόνης καὶ τῆς μαχαίρας, θεωρήθησαν, ὁ μὲν ἱερομάρτυς, ὁ δὲ τουρκοκλῆτης; Συμπεραίνομεν δὲ, ὅτι αἱ πρὸς τὸν Σάββαν παραινέσεις καὶ αἰτήσεις τοῦ Καλλιμάχου οὐκ ἐπῆνεγκον κυρίως τὴν μεταβολὴν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ὡς αἱ ἐγκύκλιοι καὶ οἱ ἀφορισμοὶ τοῦ Γρηγορίου οὐδαμῶς ἀπετέλεσαν τὴν ἀκίνησιν διαφόρων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν. Καθὼς ἐπὶ ἐκείνων ἐσωτερικὰ αἰτία ἐπενήργησαν, οὕτω καὶ τὴν κεφαλὴν τούτου ἐξωτερικὰ αἰτία ἐπηρεάσαν μάλλον, κλονίσαντα ἔτι καὶ ἄλλους, μὴ προδόσαντας μὲν, ὡς αὐτὸν, στερηθέντας ὅμως τῶν προτέρων πεποιθήσεων καὶ ἐκτὸς τῶν κινδύνων τεθέντας.

Τὰ ἐξωτερικὰ αὐτὰ αἰτία συνεχωνέοντο ἐν ταῖς περὶ Ἰψηλάντου ἀποφάσεσι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ ἐν τῇ συνεπεῖ ἀπαντήσεσι τοῦ Καποδιστρίου ἐκ τῆς Λουβιάνης. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδεὶς ἠλπίζεν ἀγαθόν τι παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα τῆς Αὐστρίας καὶ Ἀγγλίας· οὐδεὶς ἐδίδο σημασίαν μεγάλην ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν προξένων ἐν γένει, εἰ καὶ κατωπτρίζοντο ἐν αὐτῇ ὅλαι αἱ δυσμορφίαι τῆς ἐξωτερικῆς συστάσεως κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου. Ἰπὲρ πάντα ἄλλον ἄλλον ἐπικρατεῖδιν ὁ ἡμιεπίσημος καὶ ἰδιωτικὸς βιενναῖος τύπος ἐξηρεύετο

ἀδικόπως πάνθ' ὅσα ἀπεθάρρυνον ἂν καὶ αὐτὰς ἐτι τὰς γενναιοτέρας καρδίας καὶ τοὺς μᾶλλον σιδηρεῖτας χαρακτήρας. Ἀλλ' ὁμως πρὸς οὐδὲν ἐλογίζοντο τὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ αἱ σπερμολογίαι τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ αὐστριακοῦ προξένου Φλαῖσάκαρ, ὡς καὶ αἱ μηχανορραφαί τοῦ ἀναπληροῦντος ἔπειτα αὐτὸν γραμματέως Οὐδρίσκη, Πολωνοῦ τὸ γένος. Ἐγνωρίζετο κοινῶς, ὅτι ἡ Αὐστρία, ἀποβαλοῦσα τὴν χριστιανικὴν πολιτικὴν τοῦ Λεοπόλδου Α' καὶ τοῦ Ἰωσήφ Β', ἐνεστερνίζετο πρὸ πολλοῦ καιροῦ τὴν τουρκικὴν τῶν ἀπογόνων τοῦ Καρὰ Μουσταφᾶ καὶ καθὼς ἐπὶ τοῦ Ῥήγα Φεραίου πρότερον, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥηλάντου ἤδη, ἐπετίθετο, συνεπὴς οὖσα, κατὰ τῶν Ἑλλήνων μέχρι ἀναίδειας καὶ μέχρι σκανδάλου. Ἀλλὰ πᾶσα ἀμφισβολία περὶ διαθέσεων ἐν μέρει, πᾶσα τροπολογία ἐπὶ τῶν διαδιδομένων δυσαρέστων φημῶν, πᾶσα ἐλπίς χρόνου καὶ πᾶν τεχνητὸν θάρρος ᾤχοντο, ὅταν ἐπῆλθε διαταγμα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρου, διαλαμβάνον

«Α'. Ὁ πρίγκιψ Ἀλέξανδρος Ῥηλάντης διαγράφεται ἐκ τῶν ἐλεγχῶν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ῥωσσίας·

«Β'. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀποδοκιμάζει ἐπισήμως τὸ ἐπιχείρημα αὐτοῦ, ἵνα μὴ δύνηται ἔχειν οὐδεμίαν ἐλπίδα συνδρομῆς παρὰ τῆς Ῥωσσίας πρὸς ὑποστήριξιν·

«Γ'. Διατάσσεται ὁ κόμης Βιτηγενστέιν, γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἐπὶ τοῦ Προῦθου καὶ ἐν τῇ Βεσσαραβίᾳ Ῥωστικῶν στρατευμάτων, ἵνα διατηρῇ αὐστηροτάτην οὐδετερότητα καὶ ἀμεροληψίαν ὡς πρὸς τὰς ἐκράσεις ταραχὰς ἐντὸς τῶν δύο Ἡγεμονειῶν·

«Δ'. Κοινοποιοῦνται αἱ ἀποφάσεις αὗται τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβει τῆς Ῥωσσίας, καὶ οὗτος διατάσσεται, ἵνα γνωστοποιήσῃ μὲν ταύτας τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐπαναλαμβάνων ἐνταυτῷ τὰς εἰλικρινεῖς καὶ καθαράς διαβεβαιώσεις τὰς ἐπὶ τῆς ἀπροστασίας τῆς Βλαχίας (ἢ τοῦ Βλαδιμηρέσκου) δοθείσας· ἀναγγεῖλῃ δὲ ῥητῶς, ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἐστὶ καὶ ἔσται ἄλλοτρία τῶν ραδιουργιῶν, δι' ὧν ἐπαπειλεῖται ἡ ἡσυχία οἰουμένης τάπου· ὅτι πᾶσα τοιαύτης φύσεως ἐνοχὴ ἀντίκειται εἰς τὴν εὐθύτητα τῶν σκοπῶν τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ ὅτι ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς Πύλης οὐδ' ἄλλον ἔχει σκοπὸν, οὐδ' ἄλλην τρέφει ἐπιθυμίαν παρὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν πῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν μεταξὺ τῶν δύο Δυναμειῶν».

Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἀνέγνωσεν ἐν τῇ Λουδιάνῃ, ὅτι ὁ Ῥηλάντης ἔγραψεν αὐτῷ ἐκ τοῦ Ἰατίου, ὡς προείπομεν, οὐδὲ μίαν λέξιν

διάθεσιν ἐναντίαν. Τοῦτο δὲ βλέπων ὁ Μεττερνίχ, καὶ ἀτελεσφορήτους τὰς ἐπὶ ἐνοχῇ «καρδοναρισμοῦ» συκοφαντίας κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, κατέφυγεν ἔτι καὶ εἰς τὴν ποταπωτέραν βραδουργίαν, ὑποβαλὼν τῷ αὐτοκράτορι πλαστὰς ἀλληλογραφίας, ἐνοχοποιούσας τὸν Ἰψηλάντην ἐπὶ συνωμοσίᾳ μετὰ τῶν φιλελευθέρων τῆς Γαλλίας (α). Οὕτω μετεπεισθη ὁ αὐτοκράτωρ ἀπατηθεὶς, διότι ἀδύνατον ἐνόμισε τοιαύτην ἡθικὴν ἐξαχρεΐωσιν καὶ τοιαύτην πολιτικὴν δολοφονίαν ἐκ μέρους διπλωματίας πεπολιτισμένης, καὶ τότε μόνον ἐξέδοτο τὸ ἀνωτέρω διάταγμα, ὑπερδιπλῆν ἔφερεν ιδιότητα, προσωπικὴν, ὡς ἀποκηρύττον τὸν Ἰψηλάντην, καὶ πραγματικὴν ἐπομένως, ὡς ἀποδοκιμάζον τὸ ἐπιχείρημα αὐτοῦ. Τὸ προσωπικὸν μέρος συνέπειν ἦτο τῶν ἐσωτερικῶν κανονισμῶν τῆς Ρωσσίας. Ἀφ' οὗ ἐγκατέλειπεν ἅπαξ ὁ Ἰψηλάντης τὰς στρατιωτικὰς τάξεις ἄνευ προηγουμένης παραιτήσεως καὶ παραδοχῆς, καὶ ἀφ' οὗ ἔκαμε χρῆσιν ἄλλῃν τῆς περὶ λουτρῶν δοθείσης ἀδείας, κηρυχθεὶς ἀρχηγὸς ἐπαναστάσεως (β), συνεπῆς ἐπήρχετο ἡ διαγραφή αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐλέγχων. Τὸ πραγματικὸν ἀπέφρεν ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς θέσεως, ἐν ᾗ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εὐρέθη, ἅμα περιπλεχθεὶς ἐν τῇ δολοπλοκίᾳ τοῦ Μεττερνίχου, κυρίως μὲν ἀπέναντι τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, μεθ' ἧς συνειργάζετο κατὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῆς δύσεως, ὅπως δῆποτε δὲ ἀπέναντι τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συνθηκῶν, μηδεμιᾶς γενομένης κηρύξεως πολέμου. Ἀλλ' ὅμως τὸ αὐτὸ διάταγμα, οὐδόλως ἀπτόμενον τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, τὴν σωτήριον παρεδέχετο ρήτραν τῆς οὐδετερότητος, ἣν, ὡς προηγουμένον ἤδη ἐπίσημον ἐπὶ ἐνὸς μέρους, ἐμελλε μετ' ὀλίγον παραδεχθῆναι ἐκούσα ἄκουσα ἅπανα ἡ διπλωματία ἐπὶ τοῦ ὅλου τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Οὕτως ἐγκατελείφθη μὲν ὁ Ἰψηλάντης ἀμέσως, προεστατεύθη δὲ ἡ ἐπανάστασις ἐμμέσως κατεστράφη τὸ ἄτομον, ἵνα σωθῇ ἡ Ἑλλάς.

Ἀλλὰ τοιαῦται πόρρω συνέπειαι ἦσαν διὰ τοὺς Βλαχμολδαυοὺς μὲν εἶναι ὅλως, ὡς οὐδὲν ἔχοντας μέρος ἐν τῇ ἐπαναστάσει, διὰ τοὺς ἄλλους δὲ, καὶ μάλιστα τὸν Σάββαν, ἀδιάφοροι, ὡς βλέποντας ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἐπικειμένῳ βεβαίῳ κινδύνῳ. Ταυτοχρόνως δὲ ὁ τύπος τῆς Βιέννης ἐξώθεν, πολὺς κυκλοφορῶν ἐν ταῖς ἡγεμονείαις, καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν προξενείων ἔσωθεν, μόνον ἔχοντες ἔργον τὴν διὰ παντὸς τῶν ἀποθάρρυνσιν καὶ διαίρεσιν, μετὰ στόμφου πολλοῦ καὶ δεινῆς κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου πικρίας διέδιδον σχολιάζοντες τὰς ἀποφάσεις τοῦ αὐτοκράτορος, μεγαλύνοντες τοὺς κινδύνους καὶ συνδαυλίζοντες τῶν ἐνταπίων τὴν ἀν-

ειδράσιν καὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἀπελπισίαν, ὡς ὑποστήριξις δὲ αὐτῶν ἐπὶ ἤλθε καὶ ἡ σύμφωνός πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου εἰς τὴν ἐξ Ἰατίας καὶ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου ἐπιστολὴν τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, μνηολογούμενη τῇ 14 μαρτίου (α). Ἡ ἀπάντησις αὕτη, ἀνάπτυξις οὕτω τοῦ διατάγματος, καθήπετο, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τῆς μυστικῆς ἑταιρίας καὶ δύο τινὰ προσέθετεν ἔτι, τὸν ἐκ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας ἀποκλειν ὄμῶν τῶν δύο ἐτέρων Ἰψηλάντων Γεωργίου καὶ Νικολάου, καὶ ἀπαγορευομένην τοῦ λοιποῦ τὴν ἐν τῇ Ῥωσίᾳ εἰσόδον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου δι' οἰονδήτινα λόγον. Ἄλλ', ὅν ἄρ' ἐνός τῶ αὐτοκρατορικοῦ διατάγμα ἔφερε μίαν, ὡς εἴπομεν, ρήτραν ἀγαθὴν, ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου περιελάμβανε δύο ἑτέρας· πρώτην μὲν τὴν ἀναγκαστικὴν τοῦ δικαίου, τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς εὐχῆς τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τὴν ἀποστολὴν, ἣν ἔχουσι· καὶ δευτέραν τὴν προσφερομένην μεσολάβησιν τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν πύλιν περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐν ταῖς δύο ἡγεμονίαις ἀναφερουσῶν ταραχῶν ἀνευ βλάβης τῶν ἐν ἐκείναις συνθηκῶν (β). Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται καὶ οἱ ὅροι οὗτοι ἀφ' ἑνὸς στήσαν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος;

Ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, διπλωματικὴ πράξις ἀπεστάλη κατ' ἐνθῆσαν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Στρωγγινῶρ διαταγέντα, ἵνα χρησιμοποίησιν ταύτην τῇ πύλῃ κατὰ πρῶτον, καὶ ἐπομένως διαβιβάσῃ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, συνοδευομένην καὶ διὰ νομισμάτων ἰδίων, εἰ καὶ ἀφ' ὧν ποτε ἐλάβετο αὐτὸς ὁ Ἰψηλάντης. Τίνας ὅρα ἐγένοντο αἱ ἐντυπώσεις τοῦ σουλτάνου, ἰδόντος ἀναφερόμενα μὲν «παρελθὸν καὶ ἀποσταλὴν Ἑλλήνων», προσκαλουμένην δὲ μεσολάβησιν τρίτου, τοῦ αὐτοκράτορος, μεταξὺ σουλτάνου καὶ βασιλέως; Τίνας ὡσαύτως ἔκαμε κρίσει περὶ τοῦ μέλλοντος ἡ τότε δυσμενὴς τότε δυτικὴ διπλωματία, ταιαύτην ἰδοῦσα προκαταβολὴν γινομένην περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος; Ἄλλ' ὁμολόγηται, ὅτι ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἐπηνέχθη ἀποτέλεσμα πολλῶ βαρύτερον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐγκυκλίων καὶ ἀφορισμῶν. Τεχνολογηθεῖσα ὑπὸ τούτων καὶ ἐκείνων τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ δι' ἀντιγράφων πολλῶν διαδοθεῖσα ἀπὸ σκοποῦ πρὸς διαφόρους ἀμφιταλαντευομένους, ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου ριζικῶς μετέβαλε τὰς περὶ Ῥωσσίας ἐλπίδας τούτων, οὐσιωδῶς ἐνεψύχωσε τοὺς τουρκίζοντας, καὶ μεγάλῃς ἐγένετο αἰτία ἀμνηχανίας τοῖς περὶ τὸν Ἰψηλάντην, ἐκτεθέντα

εἰς τὰς πικροτέρας ἐπιφοίτεις καὶ εἰς τὰς συντονωτέρας ἀντενεργείας. Καὶ ἀληθῶς, κατέστησαν τότε ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐπὶ ῥεπέρτερος εἰς τὸν τουρκισμόν, ὁ Σάββας εὐκαμπτότερος ὑπὲρ τοῦ Καλλιμάχου, οἱ ἄρχοντες αὐθαδέστεροι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ ὁ μητροπολίτης Λαύπος τολμηρότερος, ὡς εὐχόμενος παρρησία ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης, ἵνα μὴ διαφύγῃσιν οὔτε ὁ Ἰψηλάντης, οὔτε οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ τῶν Τούρκων τὴν μάχαιραν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ταῦτα δὲ πάντα προέκυψαν, διότι καὶ τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου ἀπεδίδοντο εἰς θέλησιν ἐλευθέρων, εἰς πολιτικὴν αὐτοτελή, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν βίαν, ὡς οἱ ἀφορισμοὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τὰ γράμματα τοῦ Καλλιμάχου. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ἡγεμὼν Μολδαβίας Σούτσος, τὴν τοιαύτην βλέπων μεταβολὴν τῶν πραγμάτων, ὑπεχρεώθη, ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὸ ἴδιον τῇ 31 μαρτίου, ἤτοι μετὰ τεσσαράκοντα ἀπὸ τῆς ἐξόδου τοῦ Ἰψηλάντου ἡμέρας, καὶ μεταβῇ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν, ἀπολέσας, ὅτι ἂν εἶχε κινήτὸν καὶ πολέμιον (α). Ὡς μὴ ὢν τῶν ὅπλων ὁ ἄνθρωπος, εἶδεν ἑαυτὸν κινδυνεύοντα, μεμακρυσμένου ἤδη τοῦ Ἰψηλάντου ἐν τῇ Βλαχίᾳ, οὐ μόνον ἐξῴθεν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶς ἐπιτεθησομένων ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ ἔσωθεν ὑπὸ ἐνδεχομένης κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐπιβουλῆς τῶν ἀρχόντων. Πλὴν ἡ φυγὴ τούτου ἐξημίωσεν ἡθικῶς τὸν Ἰψηλάντην.

Ὁ Σούτσος ἐγένετο δεκτὸς ἐν τῇ ῥωσικῇ χώρᾳ, καὶ ὁ σουλτάνος, στηριζόμενος ἐπὶ ταῖς συνθήκαις, ἀπῆλθε τὴν παράδοσιν καὶ τούτου καὶ ὄλων ἔτι, ὅσοι συνώδευον αὐτὸν, ἀποκαλούμενον ἰδίως «ἄπιστον». Τοιοῦτους ὁ τύραννος ἀπεχάλει τοὺς πιστοὺς ὄντας εἰς τὴν ἀποστολὴν ἑαυτῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, χαίρειν ἔδωκε τοῖς τοιοῦτοις τῶν συνθηκῶν ἀπανθρώπους ὄρους, ὑπερασπίσθη τὸν Σούτσον «ἐκ γενναιότητος», καθ' ἣν ἀπηύθυνε δηλοποιήσιν τῇ πύλῃ ὁ πρέσβυς αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μάλιστα δὲ, ὡς ἀδυνάτου πλέον ἀποθαινούσης τῆς διαμονῆς τούτου ἐν τῇ Ρωσίᾳ, ἐφωδίασεν αὐτὸν δι' αὐτοκρατορικοῦ διαβατηρίου ἐξ αὐτοῦ τοῦ γραφείου τῶν ἐξωτερικῶν, ὅπως ἐλευθέρως ἀπέλθῃ διὰ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Ἑλβετίαν· ἀλλ' ἐκρατήθη ἐν τῇ Κόρτσιᾳ, ὡς ἐν φυλακῇ, καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ καταβῇ, ὡς ἀπόστολος ὑποτιθέμενος τοῦ ῥωσικοῦ πνεύματος, εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπανα-στῇσιν ἤδη. Ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἐννέα μῆνας διήρκεσεν ἡ κράτησις αὐτοῦ, μυρίας δοκιμάσαντος δυσαρρεσκείας παρὰ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, ἀδιανοήτου, ἂν ἔφερον οὗτος διχτατήριον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσ-

σίας, ἢ οὐχί. Καὶ, ἐὰν μὴ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέμενε γράφων, ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ἐν ὁδοπορίᾳ, ἐφ' ὅσον ἂν μένη χρόνον ἐν τῇ Αὐστρίᾳ, τί παράδοξον, εἰ ἡ περὶ παραδόσεως τούτου ἀπαίτησις τοῦ σουλτάνου εἰσηκούετο παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Φραγκίσκῳ, ἀφ' οὗ οὐκ εἰσηκούσθη παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ;

Ἰδοὺ οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀπεσπάσθη κυρίως ὁ τόσῳ ἀναγκαῖος Σάββας, ὡς θεωρῶν ἐξαρτώμενον τὸ πᾶν ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας τοῦ Ἰψηλάντου, ταύτην δὲ ἡ ἐκείνην προκύπτουσαν ἐκ μόνης τῆς ρωσικῆς υποστηρίξεως αὐτοῦ, ἢ ἀποκηρύξεως. Ἰδοὺ ἡ τόσῳ ἐπισφαλὲς καταστάσις θέσις τοῦ Ἰψηλάντου, ὅτε καὶ ἡ ἐκκλησία ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὰ ἐξωτερικὰν ἐκ συστήματος καὶ ὑπὸ περιστάσεως ἐκτάκτους, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐνεκα τοπικῶν λόγων, ὀλεθριωτάτην κατ' αὐτοῦ ἐκήρυξαν ἀντίδρασιν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐκ ἐπελάθετο τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ἐαυτοῦ αὐτός. Τὴν πολιτικὴν ἐννοῶν σημασίαν, ἣν, ὡς προείπομεν, ἔφερεν ἡ τριπλῆ ῥήτρα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος καὶ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Καποδιστρίου, ἀπεφάσισε μὲν, ἵνα συμμορφωθῇ ἐκμεταλλευόμενος ταύτας, ἀνηνέχθη δὲ ὑποβαλὼν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρον, αἴας καὶ ὅσας ἐνόμιζε δικαίας καὶ προσηκούσας προτάσεις ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Διὰ περιλήψεως πιστῆς μνημονεύομεν τοῦ σπονδαίου αὐτοῦ ἐγγράφου, ἐχούσης οὕτω:

«Μεγαλειότατε.

«Ἐὰν ἀφ' ἐνὸς ἐλυπήθην, διότι ἡ Γ. Μεγαλειότης ἀποδοκιμάζει τὴν ἡρξάμενην παρ' ἐμοῦ ἐπανάστασιν· ἀφ' ἑτέρου ὅμως χαίρει βλέπων, ὅτι ἡ Γ. Μεγαλειότης οὐχὶ μόνον ἀναγνωρίζει τὸ δίκαιον τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμίας, ἀφ' ἧς καὶ ἐγὼ ὠρμήθην, ἀλλὰ καὶ πρόθυμος δεικνύται, ἵνα μετολαβῇ ὑπὲρ τούτων πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν Πύλην· ἔντεθεν δὲ, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀποφάσεως, ἣν ἔχει ἡ Γ. Μεγαλειότης, ὅπως διατηρήσῃ τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας εἰρήνην, ἐξάγω, ὅτι ἡ Γ. Μεγαλειότης μόνον τὸ μέσον ἀποδοκιμάζει, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν αἴτησιν τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἐπειδὴ, προκειμένου περὶ πατρίδας, οὐδόλως περὶ ἑμαυτοῦ σκέπτομαι, μετὰ προθυμίας ἀναδέχομαι τὴν εὐθύνην τοῦ κινήματος ὅλην, καὶ συγκατανεύω πρὸς τὴν κατάπαυσιν τούτου. Ἀλλ', ὅτε, ὡς ἡ Γ. Μεγαλειότης οὐδόλως ἀμφιβάλλει, αἱ μὲν διαπραγματεύσεις, νίκαντες δύσκολοι οὔσαι, πολλὴν ἀπαιτοῦσι καιρὸν· οἱ δὲ Ἕλληνες κινήσαντες τέως τὸν πόλεμον, καὶ δυνάμεις συγκεκροτημένους ἔχουσι, καὶ ἠδιδάκτους τὴν ἀπόφασιν, ὅπως τύχωσι τῆς αὐτονομίας ἐαυτῶν, ἐν

»τοιαύτη περιστάσει ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ κατάθεσις τῶν ὀπλῶν, εἰμὴ
»διὰ τῶν ἀκολούθων ὄρων, οὓς ὑποβάλλω τῇ Υ. Μεγαλειότητι ἐν ὀνό-
»ματι αὐτῶν, παρακαλῶν·

«Α^ο· ἵνα χορηγηθῶσι πρὸς ἐμὲ τὰ μέσα τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀσφα-
»λούς καταβάσεως μεθ' ὧν, ὅσων ἔχω στρατευμάτων·

«Β^ο· Δοθῶσι τοῖς Ἕλλησι τέσσαρα φρούρια, δύο κατὰ τὴν Πελοπόν-
»νησον καὶ δύο κατὰ τὴν Στερεάν, ἐξ ὧν λογισθήσεται ἐν τῷ τῆς Πρε-
»σβείας·

«Γ^ο· ὡς βᾶτις τῶν διαπραγματεύσεων ληφθῇ ἡ αὐτονομία τῆς Πε-
»λοποννήσου, ὅλης τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νήσων, κεινημένων ἤδη ὧν
»τῶν μερῶν αὐτῶν.

«Ταῦτά εἰσι τὰ ζητήματα, ἅπερ προτείνω ἐνδίδων εἰς τὴν θέλησιν
»τῆς Υ. Μεγαλειότητος. Ἐὰν μὴ παραδεχθῶν, ὡς στρατιώτης τῆς κα-
»τρίδος μου ἐξακολουθήσω τὸν πόλεμον καὶ ἐπιδιώξω τὸν ὑπὲρ αὐτῆς
»θάνατον. Ἐωτοῦ δὲ λάβω τὴν ἀπάντησιν τῆς Υ. Μεγαλειότητος, θέλω
»μένειν ὠχυρωμένος ἐν ταῖς ὄρεισι τῆς Βλαχίας, οὐδὲν κατὰ τῶν
»Τούρκων ἐπιχειρῶν, εἰμὴ ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκεῖνοι κινήσῃσι
»κατ' ἐμοῦ».

Συνεπῶς δὲ ὁ Ἰψηλάντης ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Βιδινίᾳ τοποτηρητάς
τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχου, ἵνα πληροφορήσῃσι τοὺς παρὰ τὰς ὄχλας τοῦ
Ἰστρου σατράπαις τὰ διατρέχοντα καὶ τὴν περὶ ἀλλαγῆς πολέμου
πρόθεσιν αὐτοῦ, ἀποτρέψῃσι δὲ τούτους ἀπὸ πάσης πολεμικῆς ἐπιχει-
ρήσεως, μεχρὶς ἀπαντήσῃ ἡ πύλη εἰς τὰς κοινοποιήσεις τοῦ Στρωγα-
νώφ. Ἄλλως, προσέθετεν, ἐθεώρει ἑαυτὸν ἡναγκασμένον πρὸς τὴν ἐνό-
πλον ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀπηλλαγμένον τῆς
εὐθόνης τῶν συνεπειῶν ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ (α). Ἀπέβλεπεν ἄρα τὸ
βῆμα τοῦτο τοῦ Ἰψηλάντου εἰς τὴν ἐνοπλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς
Ρωσσίας παρέμβασιν, ἀρνούμενων τῶν Τούρκων;

Ὡς πρὸς τὸν τόπον δὲ, ἀποκρούσας τὴν ἰδέαν τινῶν συμφωνησάντων
πρὸς ἀλλήλους τὴν διὰ τῶν ὀπλῶν καταστροφὴν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὁ
Ἰψηλάντης προσέλαβε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ τὰ ἄπειρα συνεπῆ θεινὰ
κατὰ τῶν κατωίκων. Ἦτο μὲν ἡ τοιαύτη συμφωνία τῶν πλείστων Ἑλ-
λήνων ὀπλαρχηγῶν, προηγουμένου τοῦ Ὀλυμπίου, ἀποτέλεσμα τοῦ δι-
καίου ἐρεθισμοῦ, ὃν προσκάλει ἡ ἀρνητικὴ διάγωγὴ τοῦ Βλαδιμηρέσκου
βία· ὅμως τοιαύτης φύσεως μέτρα οὐδόλως συνεβιβάζοντο πρὸς τὸ
πνεῦμα τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τὸ ἀνωτέρω γεγόμενον πολιτικὸν βῆμα, καὶ

κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐναντίας ἡπείλουν τὰς συνεπείας, ὡς ὑπονοου-
μένης ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ τῆς φανεραῆς συμμαχίας τοῦ Σάββα
μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου. Ἐπειράθη μάλιστα ὁ Ἰψηλάντης τῆς ἐπανάδου
τοῦ Βλαδιμηρέσκου εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν, καὶ πρὸς τοῦτο εὐρέθη πρόθυμος
ὁ Σάββας, κυρίως σκοπῶν, ὅπως ᾤδησῃ μακρὰν τὴν ἐμπύλιον διαταρα-
χὴν, ὡς ἔχων αὐτὸς τὴν εὐθύνην τῆς ἀσφαλείας τῶν κατοίκων ἐνώπιον
τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Καλλιμάχου. Ὁ Ὀλύμπιος παρετήρησε τότε τῷ
Ἰψηλάντῃ ἀδύνατον τὴν διὰ νέου ὅρκου εἰλικρινῆ μεταβολὴν τοῦ Βλα-
διμηρέσκου, ἅμα ἀπετήσαντος ἅπαξ τὸν πρῶτον αὐτοῦ ὅρκον· ἀλλὰ,
καὶ τοὶ μὴ εἰσακουσθεῖς πάλιν, ἐγνώριζεν ὁ πατριώτης οὗτος ἀνὴρ, οἷον
ὀφείλει ὑπακοῇ, ἐκτελεστῆς γινόμενος τοῦ σχεδίου, περὶ οὗ πρόκειται.
Ἰπὸ τὴν ἐγγύησιν λοιπὸν τοῦ Σάββα, προσωπικῶς ὁμηρεύοντος, ἐνθαῖ-
ρυνθεὶς ὁ Βλαδιμηρέσκος προσῆλθε τῷ Ἰψηλάντῃ μετὰ τὴν ἕκτῃ τῆς
ἐλευσίως αὐτοῦ ἐν τῇ Κολεντίνῃ ἡμέραν, φέρον μεθ' αὐτοῦ τὸν ἐπί-
σκοπον Ἀρξεδίου καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπίου· ἐπιδεικνύμενος
δὲ μεταμέλειαν πλήρη ἐπὶ τοῖς προηγουμένοις, δεύτερον ἐδέχθη πίστει
ὅρκον ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Ὁ Δούκας ἔδραμε τότε μετὰ ἱκανῶν
ὀπλοφόρων εἰς τὴν Κολεντίναν, σκοπῶν τὸν φόνον τοῦ Βλαδιμηρέσκου.
Ἀποτραπείς δὲ παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, εἰπόντος αὐτῷ: «Δὲν πρέπει νὰ
ὑψανακατώνεσαι εἰς πράγματα, ὅπου δὲν προτρέπειαι, ἀνέπτυξε διὰ
πολλῶν καὶ ἐθνικῶν κατεδείξε τὴν ἀνάγκην τῆς θυσίας τοῦ ἀνθρώπου
τούτου. Ὁ Ἰψηλάντης, οἰονεὶ κλονισθεὶς ἤδη, παρετήρησε πρὸς αὐτόν·
»Καλὰ· πλὴν χάνομεν τὸν Σάββαν, ὅστις μένει εἰς τὸ κατὰλυμα τοῦ
»Βλαδιμηρέσκου ὁμηρος. — Τόσον καλλίτερα, ἀπεκρίθη ὁ Δούκας, ἐπειδὴ
»σωζόμεθα συγχρόνως ἀπὸ δύο μεγάλων ὑπόπτους». Ἐπὶ τέλος ἀπε-
φάνθη ὁ Ἰψηλάντης: «Μὴ βιαζόμεθα, ἀφ' οὗ ἤδη μετημελήθη καὶ ὠρ-
»κοδοτήθη ὁ Βλαδιμηρέσκος». Ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀπάτη πρόσκαιρος
ἦσαν καὶ ἡ μεταμέλεια καὶ ἡ ὀρκοδοσία τούτου· καθότι, ὑφωθεῖσθαι τῇ
17 μαρτίου τῆς ἐλληνικῆς σημαίας τοῦ φοίνικος ἐν τῇ πόλει τοῦ Βου-
κουρεστίου, ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὡς καὶ ὁ Σάββας, ἰδίαν ἔφερε καὶ πάλιν
σημαίαν, τοπικὰ ἔχουσαν σύμβολα.

Ἡ περὶ τῆς ὑψώσεως τῆς τριχόρου σημαίας τελετὴ ἐγένετο πανηγυ-
ρικῇ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κοινῇ ἐπίσημος, ὡς ἐν τῷ ἱασίῳ. Οὔτε μητροπο-
λίτης καὶ ἄρχοντες, οὔτε Βλαδιμηρέσκος καὶ Σάββας παῖσαν. Ὁ Ἕλληνας
ἐρχομαινδρίτης Παπαβασιλείου, φίλος ἴδιος τοῦ Ὀλυμπίου, καὶ ἕτερος
δύο ἱερεῖς ἐτέλεσαν τὴν συνήθη ἱεροπραξίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βελλίου,

ὅπου κατέλειπεν ὁ Φαρμάκης. Ἐκείθεν δ' εἰς τῶν ἱερέων κρατῶν τὸν σταυρὸν καὶ ὁ ἄλλος τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτῶν ὁ ἐνθουσιαστικώτατος Κωνσταντῖνος Κυριάκου Ἀριστέας φέρων τὴν σημαίαν, καὶ κατόπι τούτων δέκα ξιφήρεις, ἐξήλθον ἄδοντες τὸν θούριον τοῦ Ῥήγα καὶ ὑπὸ πλήθους ὀπλοφόρων καὶ ἐντοπίων παρακολουθούμενοι· ἐν δὲ τῇ τριόδῳ τῆς λεγομένης Παλαιᾶς Κούρτης δεηθέντες πρὸς τὸν Ἰψιστον, ψαλλόντων τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τῶν ἱερέων «Θῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου...» ἐπυροβόλησαν συνεχῆς πῦρ καὶ ἐπανήλθον, ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν. Ἐπὶ τῆς θύρας δὲ ἐμπηχθείσης τῆς σημαίας, ἐγγράφεσθαι ἤρξαντο μετ' ἐνθουσιασμοῦ πλείστοι.

Καὶ ἀνεζώωσε μὲν ὡπωσδήποτε τὰ πνεύματα ἡ πράξις αὕτη· οἱ ἀνθυψηλάντικοι ὅμως ἐραδιούργησαν εὐθὺς τὴν ἀφηνίασιν τῶν ὑπὸ τὸν Βλαδιμηρέσκον, ἵνα ἀντίθετον οὕτω γεννήσωσιν ἀντιπερισπασμὸν καὶ τελείαν κατορθώσωσι τὴν σύγχισιν καὶ τὴν ἀνωμαλίαν. Ἄνδρας, γυναῖκες, τοὺς τυχόντας, ὠρμητὰν ἀχαλίωτοι οἱ Πανδοῦροι ἀπογοιμόνοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως καὶ κατὰ μέσσην ἡμέραν, καὶ μυρίας ἔτι διαπράττοντες ἀσυμπαθεῖς πράξεις. Ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὡς ἀρχηγὸς αὐτῶν, καὶ ὁ Σάββας, ὡς πολιτάρχης, ἐθεῶντο ἀπλῶς. Ἐθεῶντο ὡσαύτως, καὶ ὅταν οἱ Πανδοῦροι συντρίβοντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν καὶ διαρπαζόντες ταύτας, ἐπώλουν ἐπὶ δημοπρασίας, ὅσα ἡδύναντο φέρειν ἐπ' ὤμιον, καὶ κατέφθειρον τὰ βαρέα καὶ δυσμετακόμιστα ἐπιπλα καὶ σκεύη. Ἐθεῶντο ὡσαύτως, καὶ ὅταν εἰσερχόμενοι οὗτοι ἐν ταῖς ὑπογείαις οἰνοθήκαις, ἐκραιπάλουν, δι' ὅσων ἡδύναντο πίνειν οἶνον, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέχεον, πυροβολοῦντες ἢ θλῶντες διὰ πελέκειος τὰ ἀγγεῖα. Ἐξω δὲ τῆς τοσαύτης καὶ τοιαύτης ὕλικῆς κακοπραγμοσύνης, ἡνάχλουν οἱ ἴδιοι καὶ ἠθικῶς τοὺς πάντας, ἀφορήτως ὑβρίζοντες, ἀναιδῶς αἰτχρολογοῦντες, πικρῶς εἰρωνευόμενοι καὶ αὐτὰ δαπανῶντες διαρεῖν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰψηλάντου. Τότε παραδειγματισθέντες τοὺς Πανδοῦρους καὶ τινες τῶν ἀτάκτων ἑλληνικῶν σωμάτων, ὥρμησαν εἰς τὰ ἵπποστάσια τῶν οἰκιῶν καὶ ἀφῆρσαν τοὺς ἵππους λόγῳ δημοσίας χρήσεως.

Διπλοπροσώπων ὁ Σάββας, συχνάκις ἐπεσκέπτετο τῇ Ἰψηλάντῃ καὶ δυσφορῶν ἐδείκνυτο ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀταξίᾳ καὶ κακοπραγμοσύνῃ. Ὁ Βλαδιμηρέσκος ὑπεκρίνετο ἀναρμόδιον ἑαυτὸν πρὸς περιστολὴν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν δύο δὲ κακῶν τὸ μὴ χεῖρον ἐκλέγων ὁ Ἰψηλάντης, διέταξε τὸν Σάββαν, καὶ αὐτὸς διεκήρυξε τοῖς κατοικοῖς τὴν ἐλευθερίαν τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων καὶ τὰ πᾶντὸς βιᾶστω καὶ ἀρ-

παγος στρατιώτου οίουδήτινος ὀπλαρχηγού. Ἀλλ' ἤδη τετελεσμένοι ἦσαν οἱ σκοποὶ τῶν ἐναντίων καὶ ἀνωφελές πᾶν μέτρον. Ἀπελπισθεὶς ὁ λαὸς καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ἐν ταῖς μοναῖς ἐγκλειστοὶ διελύοντο φεύγοντες, ὅπου ἂν ἡδύνατο ἕκαστος· καὶ, εἰμὴ ἀπεγυμναῖντο ἔσω τῆς πόλεως συνεπείᾳ τῆς διακηρύξεως τοῦ Σάββα, εἰς τοὺς αὐτοὺς περιέπιπτον ἄρπαγας ἔξω τῆς πόλεως. Οἰκτροτάτη κατάστασις, ὀφειλομένη εἰς τὴν ὅλως ἀσυνείδητον ἀντενέργειαν τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἀρχόντων, εἰς τὰς καταχθονίους εἰσηγήσεις τοῦ Οὐδρίστη, εἰς τὴν ἐπεροφροσύνην τοῦ Βλαδιμηρέσκου καὶ τὸ ἀλλοπρόσωλλον τοῦ Σάββα. Εἰς τοσοῦτον δὲ προεχώρησαν τόλμης οὗτοι, ὥστε καὶ αὐτὴν ἐδοκίμασαν δι' ὑποσχέσεων μεγάλων τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰψηλάντου ἀπόσπασιν τοῦ Ὀλυμπίου, ὅπως ταχυτέραν παρασκευάσῃ τὴν ὅλην τοῦ δράματος λύσιν. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἀπώλετο ἔτι μᾶλλον πᾶσα περὶ διαβάσεως τοῦ Ἰστροῦ ἐλπίς, ἃς οὐ κατήντησε προβληματικὴ καὶ αὐτὴ ἢ ἐν τῇ Δαλίᾳ συντήρησις τῶν Ἑλλήνων· ἐκ δὲ τῶν πληρεξουσίων τοῦ Πάνκου Χατοῦ Χρήστου ἀπεστάλη ὁ εἰς παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ἵνα βεβαιώσῃ τούτῳ τὸ ἄσκοπον παντὸς ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας κινήματος ἐν τῷ μέλλοντι.

Καὶ ἠκολούθησαν τὰς ἀντενέργειας οἱ ἀνθυψηλαντικοὶ οὐ μόνον ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἀπάσης τῆς ἡγεμονείας. Τοὺς ἰσραβνίκους τῶν θεμάτων ὠδήγησαν, ἵνα διὰ παντὸς ἀποκρύπτωσι μέσου τὰς τροφάς, καὶ οὐδενὶ χρηγῶσι τοιαύτας ἄνευ ἀδείας τοῦ Βλαδιμηρέσκου. Τοὺς πλαγιάσιδας (κυνηγούς ζώων), σλουζιτόρους καὶ ὅλους τοὺς χωρικοὺς παρεσκεύασαν, ὅπως δράμωσιν ἐν καιρῷ, ἅμα διαταγῶσιν, ἐνοπλοὶ καὶ, οἱ μὴ ἔχοντες ὅπλα, μετὰ πελέκων καὶ ροπαλῶν. Ἐνταυτῷ δ' ἀπηγόρευσαν τὴν πληρωμὴν τοῦ ἀσφέρτου (τετάρτου μέρους τοῦ ἐτησίου φόρου), καὶ τοῖς πᾶσιν ἀπόλυτον ἔδωκαν ἄδειαν, ἵνα θανατόνωσι πάντα μεμονωμένον ἐκ τῶν τοῦ Ἰψηλάντου, ἢ διευθύνωσι ζῶντα εἰς Βουκουρέστιον. Ἰδίως δὲ ὁ μητροπολίτης Λουπος, ὑπὸ τὸν θρησκευτικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἠθικὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ, φοβεράν τὴν ἀπέχθειαν τοῦ λαοῦ διήγειρε κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, ὡς ἀφωρισμένων ὅλων παρὰ τοῦ πατριάρχου. Τὰ μέτρα ταῦτα συνεπλήρουν συγχρόνως συνεχεῖς πρὸς τοὺς σατράπας τῆς Σιλιστρίας, Γιργέβου, Ἰβραΐλας καὶ Βιδινίου αἰτήσεις, ὅπως εἰσβάλωσι τάχιον.

Ὅλοι αἱ ῥηθεῖσαι ἐξωτερικαὶ καὶ ἐσωτερικαὶ περιστάσεις ὑπεχρέωσαν τὸν Ἰψηλάντην, ὑπὸ τῆς μεγαλητέρας κατεχόμενον ἀγανακτήσεως καὶ λύπης, ἵνα ἀποχωρήσῃ τῇ 1 ἀπριλίου εἰς τὴν Τέρβιδα, κοιμώπολιν

ἤδη τοῦ θέματος Δουμποδίτσας, ἀπέχουσιν δὲ τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ δώδεκα ὥρας καὶ ὀρεινὸν οὖσαν ὄριον τῆς Βλαχίας πρὸς τὴν Αὐστρίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἀπέδωκάν τινες πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ἔλλειψιν ὀρισμένου σχεδίου, θάρρους καὶ τόλμης, καὶ « αἰσχρὰν » ἀπεκάλεσαν τὴν ἐκ τῆς Κολεντίας ὑποχώρησιν αὐτοῦ εἰς Τέρβιδα. Ἐάν ἐτόλμα, εἶπον οἱ τοιοῦτοι, τὴν διάβασιν τοῦ Ἰστρου, ἐθάρρυνεν ἂν εἰς τὰ ὄπλα τὴν Βουλγαρίαν, ἐκυρίευσεν ἐκ τῶν παριστρίων φρουρίων τὰ μᾶλλον ἀδύνατα τότε, καὶ ἠύδοκίμει οὕτω πράγῳ τὴν ἐπανάστασιν γενικωτέραν καὶ ἰσχυροτέραν. Δι' ὁποίας ἀληθῶς εὐχερείας ἐπιδείκνυνται καὶ γνώσεις καὶ πείραν πραγμάτων ἄνθρωποι, ἐκτὸς ὄντες ἀρμυδιότητος τοιαύτης καὶ ἐκτὸς μέγοντες τοῦ σταδίου! Τοιοῦτοι ἄλλοι καὶ καθ' ὅλον τὸν ἐννεαετῆ ἀγῶνα ἔργον εἶχον τὸ συμβουλεύειν ἐξωθεν καὶ τὸ κατακρίνειν τὴν διαγωγὴν τῶν ἀγωνιζομένων, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν μυκτηρισμὸν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν προκαλοῦντες τούτων, ὡς οὐδεμίαν ποιοῦντες διαφορὰν μεταξὺ θεωριῶν καὶ πραγμάτων, μεταξὺ τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ ἀδυνάτου. Τὸ λυπηρότερον δὲ, ὅτι αἱ βαρεῖαι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου κατηγορίαι τοῦ 1821, δικαιοθεῖσαι ἐκ μονομερείας διὰ τε τὴν ἐξαετῆ φυλάκισιν καὶ τὸν ἐπεληθόντα τῷ 1828 θάνατον τούτου, ἐπεκράτησαν καὶ μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων. Καὶ οὗτοι μὲν πρὶν ἐκμεταλλευόμενοι πολιτικῶς τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἀνδρός, ἐκείνοι δὲ ἔπειτα παραδεχόμενοι ἀκρίτως, ὅσα ἂν ἐρρήθησαν, καὶ ὅλοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συμβουλευόμενοι πᾶν ἄλλο, ἢ τὸν ὀρθὸν νοῦν, στεριοτύπως ἐξέλαβον τὰ ἀποτελέσματα ὡς αἰτίαι.

Σχέδιον, κατ' αὐτοὺς, ὀρισμένον οὐχ ὑπῆρχε. Ἀλλὰ ποῦ μένουσι τότε τοσαῦται ἐπίσημοι πράξεις, καὶ μάλιστα ἢ μετὰ τῆς Σερβίας συνθήκης, καὶ τοσαῦτα τοῦ Ἰψηλάντου προκηρύγματα, τὸ μὲν ἀπὸ 23 φεβρουαρίου πρὸς τοὺς Μολδανοὺς, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς 24, τὸ μὲν γενικὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τὸ δὲ ἴδιον πρὸς τοὺς ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ Ἕλληνας, ὡς καὶ τὸ ἀπὸ 3 μαρτίου πρὸς τοὺς Δάκους, συλληφθέντος τοῦ Ἀριστείδου Παπαῖ; Τίνα ἄλλην ἐξήγουν, ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, ἰδέαν ὀρισμένην ταῦτα, ἢ τὴν διὰ ξηρᾶς κατάβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' οὗ τὸ πρότερον διὰ θαλάσσης σχέδιον ἐγκατελείφθη; Ἐπῆλθεν ὅμως ἢ εἰς τὴν Τέρβιδα ὑποχώρησις ἀντὶ τῆς προχωρήσεως εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Καὶ τί ἄλλο ἦτο κατὰ

ρίπτωσις τοιαύτη, ἢ τὸ καταναγκαστικὸν ἀποτέλεσμα τοσούτων προηγούμενων, καὶ ὧν προεῖχεν ἡ κεραυνοῦ δίκην καταπεσούσα ἀποκρήρυξις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου; Διὰ ποίου καὶ πόσου στρατοῦ καθίστατο πλέον ἐφικτὴ ἡ διάβασις τοῦ Ἰστροῦ, ἀφ' οὗ ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὁ Σάββας καὶ ὅλη τῶν δύο Ἡγεμονειῶν ἡ ἐπιστημότης προεδίδον, βλέποντες τὴν Ῥωσσίαν οὐδατέραν; ἀφ' οὗ ἡ Σερβία ἀπείχε διὰ τὸν ἴδιον λόγον; ἀφ' οὗ ἡ Βουλγαρία ἐκλανδαλίζετο προσέτι ἐκ τῶν ἀφορισμῶν τοῦ πατριάρχου; ἀφ' οὗ, τέλος, αὐτὰ τὰ ὑπὸ τὸν Ἰψηλάντην σώματα, μίγμα ἐτερογενὲς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ὄντα ἐνὸς ὅλου περιστάσεων δυσμενῶν, ἐξέκλινον κατὰ πολὺ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐπειθείας, διότι προσωρινὰ ἐθεώρουν ἑαυτὰ ἐπὶ ἀλλοτρίας καὶ ἐχθρᾶς χώρας; Ἀληθῶς ἡ οὐδετερότης τῆς Ῥωσσίας ὡς πρὸς τὸ ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν ἀρξάμενον κίνημα τοῦ Ἰψηλάντου παρεδέχθη ὑπὸ τῆς Εὐρώπης καὶ διὰ τὴν κατόπι κινήθεισαν Ἑλλάδα; ἀλλὰ δι' αὐτὴν μὲν ἐγένετο σωτήριος, διότι μόνην ἐφοβείτο ἡ Ἑλλὰς τὴν ἐνοπλον ὑπὲρ τῆς Τουρκίας ἐπέμβασιν διὰ τὸν Ἰψηλάντην δὲ ὑπῆρξεν ἐξ ἐναντίας ὀλεθρία, διότι παρὰ τοῖς Βλαχομολδαυοῖς, τοῖς Σέρβοις καὶ τοῖς Βουλγάροις ἰσοδυνάμει πρὸς πνεῦμα πολέμιον, πρὸς ἐγκατάλειψιν ἐκ δυσμενείας, οὗ ἔνεκεν καὶ Βλαχομολδαυοὶ καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι, οὐδὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐλπίζοντες ἄνευ Ῥωσσίας, οὐδὲ ὅπως ἐπεθύμουν γενέσθαι τὴν γέφυραν τοῦ Ἰψηλάντου ἐπὶ βεβαίαις καὶ μεγάλαις παθήματι. Ἀληθέστερον δ', ὅτι μία τοῦ Ἰψηλάντου ὀθησις τολμηρὰ πρὸς τὴν ἀντίθετον ὁχθὴν τοῦ Ἰστροῦ διεσκέδαζε πρὸς καιρὸν τὰς ἀπελπισίας τούτων, συνίστελλε πρὸς καιρὸν τὰς ἀντιδράσεις ἐκείνων, καὶ ἐνέπνεε πρὸς καιρὸν φόβους εἰς τε τοὺς φανεροὺς πολεμίους καὶ τοὺς μυστικοὺς ἐπιβούλους· τοιαύτη τις ὁμοῦς ἐπίδειξις, καίτοι ὁμολογοῦσα φρόνημα ὑψηλὸν καὶ γενναίαν καρδίαν, ἀντηλλάσσετο, ἐρωτῶμεν, ἢ οὐχί, διὰ τῆς συνεποῦς θυσίας τοσούτων χιλιάδων καὶ τῆς συνεπεστέρας καταστροφῆς τοσούτων τάπων ἄνευ ἐλπίδος μονίμου ἀποτελέσματος;

Ἐν ὁμοίαις ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν περιπετείαις τοῦ Ἰψηλάντου δεινὰς εὐρέθησαν κατὰ πολλὰς περιπτώσεις καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀγωνιζομένων καὶ ὁμοῦς ἐθάψουν, ἐτόλμων, ἐπέμενον οὗτοι. Καὶ ὁ λόγος; διότι ἡ ἐπανάστασις ἐν μὲν τῇ Ἑλλάδι ἦτο τὸ ἔθνος, ἐν δὲ ταῖς Ἡγεμονείαις τὸ ἄτομον, ὁ Ἰψηλάντης ἐν τῇ Ἑλλάδι γυνική, οἰκεία καὶ σωτήριος, ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις δὲ μερικὴ, ξένη καὶ καταστρεπτική. Ἐπομένως οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πρώτης ἦσαν τὸ ἀπαύγασμα τῆς θελήσεως τοῦ τόπου, ἡ συγκέντρωσις καὶ ἐνέργεια τῶν δυνάμεων τούτου, αὐτὸς

ἐν μιᾷ λέξει ὁ τόπος· διὰ δὲ τοῦτο ἐπέμενον, διότι ὁ τόπος ἐδέχετο δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμὸν τὰς ζημίας· ἐτόλμων, διότι ἐν πάσῃ ἀποτυχίᾳ εἶχον καταφύγια πολυειδῆ καὶ βέβαια· ἐθαύρουν, διότι καθ' ἑνὸς μόνου διηυθύνοντο πολέμιου, πολλοὺς ἔχοντες κύκλω ὁμογενεῖς καὶ ὁμογλώσσους. Ἐξ ἐναντίας ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀπὸ τῶν Ἡγεμονειῶν πολέμου πολέμιον πρῶτιστον εἶχε τὸν τόπον, ὡς μὴ ὦν ἐξ αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν ἰδέαν ἐκπροσωπῶν τούτου, καὶ ἔτι πλεον περικυκλούμενος ὑπὸ ἐθνῶν, ὁμοθήσκων μὲν, ἀλλ' ἑτερογενῶν, ἑτερογλώσσων, ἄλλον ἔχόντων ὀρίζοντα ἐλπίδων πολιτικῶν καὶ κατὰ πολὺ ἀφισταμένων τῆς Ἑλλάδος.

Ἐμεσολάβει προσέτι καὶ ἄλλη διαφορὰ οὐσιώδης. Ταῖς μὲν Ἡγεμονεῖαις ἐγειννιάζον δύο δυνάμεις, ἡ Αὐστρία διὰ τῆς Τρανσυλθανίας καὶ ἡ Ῥωσσία διὰ τῆς Βεσσαραβίας, τῇ δὲ Ἑλλάδι μία, ἡ Ἀγγλία διὰ τῶν Ἰονίων νήσων. Ἐπειδὴ δὲ ἐπωρθαλμίων ἐπὶ τῶν Ἡγεμονειῶν ἦτε Ῥωσσία καὶ Αὐστρία, ἰδίαν ἐκάστη ἐξασκοῦσα ἐπιρροήν, διὰ τοῦτο οἱ πρόξενοι αὐτῶν ἀπροκαλύπτως ἀντενέργουν κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ κράτη δεσποτικά, ἀμφοτέραι αἱ δυνάμεις αὗται οὔτε ἡδέως εἶχον, οὔτε ἠνείχοντο ὅλως ἐπανάστασιν πρὸ τῶν θυρῶν αὐτῶν ἐγερθεῖσαν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου ξένοι πολιτικῆς τοιαύτης οἱ πρόξενοι Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Πρωσσίας, ἠκολούθουν μόνον, διότι οὐδ' ὅλως συνέφερον ἡ ὑποστήριξις τοῦ Ἰψηλάντου, θεωρουμένου πάντοτε ὡς προδρόμου τῶν Ῥωσικῶν περὶ Τουρκίας σχεδίων καὶ μετ' ὅλας τὰς ἀποποιήσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ἀλλ' οὐχ οὕτω διέκειντο τὰ πράγματα καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα· πρῶτον μὲν, διότι ἐν μόναις ταῖς Πάτραις παρὰ τῶν πλειόνων αὐλῶν καὶ ἐν μόναις ταῖς Ἀθήναις παρ' ὀλίγων ὑπῆρχον διωρισμένοι πρόξενοι· δεύτερον δὲ, διότι οἱ πρόξενοι καὶ ὑποπρόξενοι τῆς Ῥωσσίας ἦσαν Ἑλληγες· τρίτον δὲ, διότι οἱ πρόξενοι τῆς Αὐστρίας οὐδεμίαν ποτὲ ἔλαβον συνάφειαν πρὸς τὸν τόπον· καὶ τέταρτον, διότι τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων ἀντεμάχοντο πρὸς τὰ τῆς Ἀγγλίας, ὡς ἐπιθυμούσης ὀκτάνησον τὴν ἑπτάνησον διὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἐντεῦθεν, κινηθείσης ἐπαναστάσεως πρὸ τῶν θυρῶν τῆς ἑπτανήσου, ἅμα ὁ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἤρξατο ραδιουργεῖν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, οἱ λοιποὶ τῆς Ῥωσσίας, Γαλλίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας οὐ μόνον ἀπέσχον, ἀλλὰ καὶ βοηθοὶ οἱ πλείστοι ἐγένοντο τοῖς Πελοποννησίοις πολυτρόπως· καὶ, ἐπειδὴ πρῶτοι ἐμακρύνθησαν οὗτοι τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου κατὰ τὴν ἐν Λουβιάνῃ παραδεχθεῖσαν οὐδετερότητα, ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺ, ἢ ἀποχωρήσῃ καὶ ὁ τῆς Ἀγγλίας, ὁ δὲ τύπος

ἀπηλλάγη τῶν τόσῳ ἐπιζημιῶν ἀντενεργειῶν τούτου. Ἐκ τῶν ἐν Ἀθή-
ναις προξένων μόνος διέμενεν ἀμετακίνητος ὁ τῆς Αὐστρίας Γρόπιος,
διότι ἡ παρουσία αὐτοῦ οὐδόλως διέφερε τῆς ἀπουσίας.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κατηγοριῶν κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου. Ἢ εἰς
τὴν Τέρβιδα ὑποχώρησις αὐτοῦ οὐδόλως ἐκόλυε τὴν τοῦ Ἰστρου διά-
βασιν ἐν πάσῃ δεξιᾷ περιστάσει. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἡ ἐκ Βουκουρεστίου
εἰς τὸ Σεβερίνον, τὸ κείμενον ἀπέναντι τοῦ Ἀδδᾶ καλὲ σχεδὸν ἐπὶ τῆς
ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἢ εἰς τὸ Καλαφάτιον, τὸ κείμενον ἀπέ-
ναντι τοῦ Βιδινίου, πεδινὴ ὁδὸς διὰ Γιρζινενίου καὶ Μίρδας (α') οὐκ ἔλει-
πεν ὅμως καὶ ἡ ἐκ τῆς Τέρβιδος ὁρεινὴ ἐκ δεξιῶν τῆς Κραιώβης εἰς
τὸ αὐτὸ Σεβερίνον. Ἀλλ' ἐπέπρωτο, ὅπως, ἀντὶ παντὸς ἄλλου ὑπολο-
γισμοῦ, ἡ ὑποχώρησις αὕτη ἀποβῇ πράγματι ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους τοῦ
Ἰψηλάντου, προοιμιασθεῖσα τὴν ὅλην καὶ προσεχῇ ἀποτυχίαν τούτου.
Ἀπέβλεπε μὲν τὴν συντήρησιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τοῖς ὁρεινοῖς τό-
ποις, καὶ ἔτεινεν εἰς ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐν τῇ ἀδηλότητι τοῦ μέλλοντος
ὡς ἐκ τῆς ἐνδεχομένης μεταβολῆς τῶν σχέσεων τῆς Ῥωσσίας πρὸς
τὴν Τουρκίαν· καθίστατο ὅμως προβληματικὴ πλέον ἡ ἀντιπαράταξις
τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὅρεσι. Οὐδεμίαν ἡ Ῥωσσία ἐδωκεν
ἀκρόασιν εἰς τὰς ἐκ Κολεντίνης προτάσεις τοῦ Ἰψηλάντου· οὐδὲν ἠλπί-
ζετο ἔνεκα τῆς τσαυτῆς ἐξωτερικῆς τε καὶ ἐσωτερικῆς ἀντιθέσεως,
καὶ μεθ' ὅσῃν ὁ Σάββας καὶ Βλαδιμηρέσκος, χυδαίως ὑποκρινόμενοι,
ἐξηγήθησαν λύπην πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ὡς ὑποχωροῦντα ἐκ τῆς Κο-
λεντίνης καὶ μὴ ἐμπιστεύοντα τούτοις· οὐδὲν ἐν τέλει ἠλπιζετο ἔνεκα
τῆς φυσικῆς ἐν τοιούτοις πράγμασι ἀναρχίας, καὶ μεθ' ὅσῃν ὁ Ἰψη-
λάντης κατέβαλλεν ἐπιμέλειαν καὶ δραστηριότητα, ὡς θέλομεν εἰπεῖν.
Ἀπὸ ἐνεργητικῆς περιήλθεν οὗτος εἰς παθητικὴν ὅλως κατάστασιν,
καὶ ταύτην προῖκυσαν ἐπὶ τὸ χεῖρον.

Πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνιων ἡ Τέρβις, κειμέ-
νη παρὰ τὸν ποταμὸν Ἰαλομίτσαν, εἶχε καὶ θέσιν ἐκ φύσεως ὀχυρὰν καὶ
ἀκρόπολιν πεπαλαιωμένην. Αὐτὴν ἐφοδιάσας διὰ τροφῶν καὶ ἐκ τῶν
ἐνόντων πολεμοφοδίων, ὁ Ἰψηλάντης διὰ πολλῶν ἐργατῶν ἐκ τῶν πε-
ριοίκων ἐπεμελήθη τῆς ἀνανεώσεως τῶν περὶ παλαιῶν ὀχυρωμάτων·
δεχόμενος δὲ τοὺς ὅλον ἐν προσερχομένους εἰς τὸ σταδίου Ἕλληνας,
ἐστρατολόγει, ὅσους ἐδύνατο, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Βλάχων. Καὶ τροφὰς
μὲν συλλέγων πλείττας ἀπεταμίευσ' στερούμενος δὲ ἰκανοῦ μαλίσδου
καὶ πυριτοκόνεως, φκόνισθη διὰ μὲν τὸν πρῶτον, μεταποιήσας εὐθὺς

εἰς πυριτοβολὰς τὴν μεγάλην μολυβδίνην στέγην τοῦ ναοῦ τῆς μητροπό-
λεως· διὰ δὲ τὴν δευτέραν, προμηθευθεῖς κρύφα ἐκ τοῦ Πρασσοβοῦ
διὰ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, καὶ ἐπιτυχὼν τῆς δημεύσεως δισχιλίαν
ὀκάδων πεμπομένων ἔξωθεν πρὸς τὸν Βλαδιμηρέσκον. ἔχων δ' ἀνάγκην
χρημάτων δι' ἀγορὰς ὑλικοῦ καὶ μισθοδοσίας ἱκανοῦ μέρους, διώρισε
διοικητὰς ἐπὶ τῶν τεσσάρων θεμάτων τῆς Δουμποβίτσης, Πράχβοας,
Μουτσελού καὶ Ἀρζίσου, διατεταγμένους ἰδίως τὴν εἰσπραξίν τῶν φο-
ρολογιῶν καὶ τῶν συνήθων ἀσχυτελνίκων δικαιομάτων, οἷα ἦσαν τὰ
παρ' ἐκάστου ἄρχοντος λαμβανόμενα κατὰ τὸ ἄξίωμα αὐτοῦ καὶ ἐφ' ὅ-
ρου ζωῆς ἀντὶ μισθοδοσίας. Ταυτοχρόνως ἐκώλυσε ἀδυστήρως τὴν
ἀναχώρησιν τῶν ἀπολειπομένων ἀρχόντων, ἐξαίρετάς μόνας τὰς γυ-
ναικὰς καὶ παιδία, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἐξαγωγήν τῶν τροφίμων εἰς τὴν
Τρανσυλβανίαν, ἐφ' ἧ καὶ εἰδικαὶ φύλακες κατέστησαν ἐν τῇ Μπραζα.
Τέλος δὲ γυμνάζων ἐπιμελῶς τὸν ἱερὸν λόχον, ἐσχημάτισε καὶ ἕτερον
σῶμα Κοζάκων, καὶ συμβούλιόν τι ἐνεαμελὲς συνέθετο, ἀνομασθεὶς ὁ Γε-
νικὸν Βουλευτήριον (Γενική Βουλὴ), γραμμικτεύοντος τοῦ Λασσάνου.

Τῶν αὐτῶν καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐπεμελεῖτο ὀχυρώσεων περὶ τὴν
μονὴν τοῦ Κοτροσιάνου, τροφολογῶν καὶ ἐναποταμιεύων μεγάλην πο-
σότητα διπύρων καὶ ταρχευτῶν κρεάτων· ἐπὶ δὲ τούτοις φορολογῶν
τὰς μονὰς, κατεσκευάζε σφυρηλάτους σφαίρας διὰ τὰ τηλεβόλα, καὶ
λόγχας διὰ τοὺς ἀόπλους ἐκ τῶν Πανδούρων, ὧν αἱ παλινεῖδες κατε-
χρήσεις ἐξηκολούθουν ἀτιμώρητοι. Τίνας δὲ ὑποπτεῖων οὗτος παρε-
σκευάζετο οὕτω; Τὸν Ἰψήλάντην; Ἄλλ' ἐνώπιον τούτου, ὑποχωροῦν-
τος ἐκ τῆς Κολεντίνης, ἐπαρουσίασεν ἑαυτὸν πιστὸν διαμενοῦντα ἐν τῇ
τελευταίᾳ ὁκοδοσίᾳ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Τοὺς σατράπας Τούρ-
κους; Ἀλλὰ καὶ διὰ νέων δικαιολογητικῶν περὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ δι-
αγωγῆς ἀναφορῶν, καὶ δι' ἀπαστολῆς ὁμήρων, καὶ διὰ τῆς ὑποδοχῆς
τῶν εἰς Βουκουρέστιον πεμπομένων ὑπὸ βλαχικὴν ἐνδυμασίαν κατασκό-
πων Τούρκων, ἐβεβαίω ἑαυτὸν πρὸς τοὺτους τὸν πιστότερον βασιῶν
καὶ τὸν προθυμότερον ὑπηρετὴν τῶν τουρκικῶν συμφερόντων. Ὁ ἔλεγ-
χος ἄρα τῆς συνειδήσεως ἀνητύχει αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο ὠχυροῦτο φο-
βούμενος καὶ τῶν Τούρκων τὸ ἄπιστον καὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐκδίκησιν.

Εἶπομεν πρὸ ὀλίγου τὴν ἀνάγκην, ἣν ὁ ἡγεμὼν Σούτσος συνέστη-
σεν ἐκ τοῦ Ἰαίου περὶ τῆς ἀπαστολῆς ἀξίου πολεμικοῦ ἀρχηγοῦ εἰς
Γαλάζιον. Περὶ τῆς θέσεως ταύτης δύο προετείοντο ἤδη γινῶμαι, ἡ
μὲν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἡ δὲ τῆς ὀχυρώσεως. Οἱ θέλοντες τὴν ἐγκα-

τάλειψιν, ἐθεώρουν δύο τινὰ, πρῶτον τὴν ἀντίπραξιν τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων, ὡς διεγειρόντων τὸ πνεῦμα τῶν χωρικῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐνθαρρυνόντων τοὺς Τούρκους· καὶ δεύτερον τὴν ἀφρευκτον καὶ πλήρη καταστροφὴν τῶν Ἑλλήνων, ὡς υποκειμένων καὶ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ προσβολὰς κάτωθεν καὶ ἄνωθεν διὰ τῶν πλοίων τῆς Ἰσάττακας· διὰ ταῦτα ἐγνωμοδότησαν οὗτοι καταλληλοτέραν τὴν παρὰ τῷ Προύβῳ ὀχύρωσιν, ὥπως ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες ἀσφαλῆ τὰ νῶτα καὶ ἰσχυρότερον ἀντιτάττωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μέτωπον. Ἀλλ' οἱ θέλοντες τὴν καλῶς ἐφωδιασμένην ὀχύρωσιν τοῦ Γαλαζίου, ἰσχυρίζοντο, ὅτι καὶ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς ὑπῆρχεν αὕτη ἀναγκαιοτάτη· πολιτικῶς μὲν, διότι δι' αὐτῆς κατείχετο ἡ Μολδαυία ἅπασα, μὴ τολμῶσι οὔτε ἀντίδρασιν φανεράν, οὔτε τὴν διακοπὴν τῆς τόσῃ οὐσιώδους συγκοινωνίας τοῦ ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἑλληνικοῦ στρατοῦ· στρατιωτικῶς δὲ, διότι οἱ ἐν τῇ Ἰβραήλ πολέμοι ἀδύνατοι καθίσταντο κατὰ τοῦ Ἰαίου, μὴ ἔχοντες ἀσφαλῆ τὰ νῶτα· κύριοι δ' ὄντες τῆς θέσεως τοῦ Γαλαζίου, οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο διὰ τοῦ σχηματισμοῦ στολισκοῦ τινὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων πλοίων, ἵνα κωλύσιν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ Σουλτανᾶ τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐφοδίασιν τῶν τουρκικῶν φρουρίων, ἐπαισθητῶς στερουμένων ἐνταυτῷ καὶ τῆς τροφοδοσίας ἀπὸ τε τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας. Τέλος δὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Γαλαζίου ἐθεώρουν οὗτοι, ὡς ἀποξενώσους τὸς Ἕλληνας τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀπάσας τὰς ὠφελείας αὐτοῦ στρέψουσιν ὑπὲρ τῶν Τούρκων.

Ἐπικρατεστέρας γενομένης τῆς γνώμης τῶν δευτέρων, ὁ ἱψηλάντης, μετῴντος τοῦ ἀπριλίου, διώρισε τὸν Ἀθανάσιον Τουρκετζήν Κερπενσιώτην, πολλῆς ἀνδρείας καὶ πατριωτισμοῦ ἄνδρα, ὥπως ὀργανώσῃ εἰς σῶμα πεζικὸν τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας ναύτας, καὶ ἀσφαλίσῃ διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου τὴν σημαντικὴν ταύτην θέσιν. Ταυτοχρόνως δὲ, ὡς ἀπόντος ἤδη τοῦ Σούτσου, ἀπέστειλε τὸν Πεντεδέκαν εἰς τὸ Ἰάπιον, ἵνα καθεξὲς στρατιωτικῶς τὴν πόλιν, διακόψῃ δὲ πᾶσαν τῶν Μολδαυῶν σχέσιν μετὰ τῶν Τούρκων τῆς Ἰβραήλας, καὶ ὑποστηρίξῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ Γαλαζίον. Φθάσας εἰς τὸ Ἰάσιον οὗτος, εὔρε τὸν κληρὸν καὶ τὴν Γερουσίαν ἐν καταστάσει ὅλως ἐχθρικῇ κατὰ τῶν Ἑλλήνων· εὔρε τοὺς ἐν ταῖς μοναῖς, ὡς προσέειπεν, τεθέντας πρὸς φύλαξιν Τούρκους ἐλευθέρους, ἐφωπλισμένους· καὶ ἀπειλοῦντας κατὰ τὸ σύνθημα· ἐν ᾧ δὲ ἐξήτησε παρὰ τῆς Γερουσίας, ἥτοι τῆς ἀνθηγεμονικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν παράδοσιν τούτου, εἶδεν ἐξ ἐναντίας αὐτὴν φυγαδεύσασθαι ἅπαντας εἰς τὴν Βεσ-

σαραβίαν, καὶ ἀπελθόντας ἐκείθεν διὰ τοῦ Ἰσμαηλίου εἰς τὸ Ματσίονιον. Διὰ ταῦτα ὀρμήσας εἰς τὸ μέγαρον τῆς ἡγεμονείας (τὴν κούρτην) μετὰ διακοσίων περίπου Ἑλλήνων, ἤρπασε τὴν ἐξουσίαν, οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως γενομένης, καὶ ἔκτοτε αὐτοχειρατονηθεὶς ἐκηρύχθη «Ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλληνικῶν φαλαγγίων», ἵνα δείξῃ βεβαίως ἑαυτὸν τολμηρὸν ἐνταυτῷ καὶ κοῦφον.

Ὁ δὲ Ἀθανάσιος Καρπεννητιώτης, σχηματίζας ἐν Γαλαζίῳ σώματι ἐξακοσίων, ὥρκισεν αὐτὸ πρὸς ἀποφασιστικὴν ἀντίστασιν, καὶ τοὺς ἐξω τῆς πόλεως κατέλαβε τρεῖς προμαχῶνας, ἐγχειρμένους παρὰ τῶν Ῥώσων ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου. Ἐκ τούτων αἱ δύο ἦσαν ἐν κακίστῃ καταστάσει· τὸν δ' ἐπὶ τῆς οδοῦ τῆς Ἰβραήλας ἰσχυρότερον ὥπλισε διὰ τηλεβόλων, ληρθέντων ἐκ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Ἐκεῖ καὶ ποσότης ἱκανὴ σφαιρῶν, κεχωσμένη παρὰ τῶν Ῥώσων, ἀνεκαλύφθη. Τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ ἀνέλαθεν ὁ ἴδιος· τὴν δὲ τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν ἐτέρων δύο ὁ Ἥλιος Μήγκλαρης, Γορτύνιος (α). Ὅλοι αἱ ἀποφασισθέντες ἐν τοῖς προμαχώσιν ἡριθμοῦντο διακόσιοι, ἐν αἷς διεκρίνοντο ὁ Δημήτριος Κοτῆρας Πελοποννήσιος, ὁ Δαγγλιόστρος Ζακύνθιος, αἱ δύο ἀδελφοὶ Μαγγλῆροι Κεφαλλῆνες, ὁ Καρᾶ-Γιώργης (ἢ Γεώργιος Παπᾶ ἐξ Ἀδριανουπόλεως), καὶ ὁ Δαιμονάκης Σφακιώτης. Οἱ λοιποὶ τετρακόσιοι ἔμενον ἐν τῇ πόλει.

Ὁ σύμμικτος ἐν τῇ Τέρβιδι ἑλληνικὸς στρατὸς ἐλογίζετο ἤδη περὶ τοὺς δωδεκαχιλίους· τοῦτον δὲ, συνεπειᾶ πολεμικοῦ συμβουλίου, διέθεσεν ὁ Ἰψηλάντης, ὡς ἀκολουθῶς. Καταλαβὼν αὐτὸς τὴν περιφέρειαν τῆς Τέρβιδος, ἀπέστειλε τὸν μὲν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον εἰς τὴν τοῦ Κιμπολουγγίου, πόλεως ἐπὶ τῶν Καρπαθίων ὄρεων καὶ ὑπεράνω τῆς Τέρβιδος καιμένης· τὸν δὲ Ὀλύμπιον μετὰ τοῦ Φαρμάκη εἰς τὴν τοῦ Πιτεστίου, μίᾳς τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Βλαχίας ἐπὶ θέσεως λοφώδους καὶ παρὰ τὴν δεξιὰν τοῦ Ἀράρου ποταμοῦ ὄχλην· τὸν δὲ Δούκαν μετὰ τοῦ χιλιάρχου Ἀναστατίου Ἀργυροκαστρίτου εἰς τὴν τοῦ Πλουεστίου, κωμοπόλεως μεγάλης παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων. Τέσσαρα ἄρα καθεῖξε στρατιωτικῶς θέματα μεγάλα, τὸ τῆς Δουμποβίτσης διὰ τῆς Τέρβιδος, τὸ τοῦ Μουστσέλλου διὰ τοῦ Κιμπολουγγίου, τὸ τοῦ Ἀρζίτου διὰ τοῦ Πιτεστίου καὶ τὸ τῆς Πραχόβης διὰ τοῦ Πλουεστίου. Αἱ θέσεις τοῦ Πλουεστίου καὶ Κιμπολουγγίου ἐσχημάτιζον τὰς δύο τῆς Τέρβιδος πτέρυγας, εἰ καὶ ἀπείχον κατὰ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ κατόπιν, ὅταν διατάγῃ ὁ Δούκας, ἵνα καταλάβῃ τὴν Κίμπιναν, ἀφεινὴν πόλιν τοῦ αὐτοῦ θέματος Πραχόβης ἐπὶ τῆς ἀγρότης διὰ τῶν

Καρπαλίων εἰς Στεφανούπολιν τῆς Τρανσυλθανίας, καὶ κατασκευεῖν τὸ Βουκουρέστιον, τὸ ἀπέναντι τῆς Σιλιστρίας θέμα τῆς ἱαλομίτισης καὶ ἄλλα μακρύτερα μέρη, οἱ ὑπ' αὐτὸν, καὶ μάλιστα ὁ Ἀναστάσιος Ἀργυροκασπρίτης, ἡ ὁδηγούμενοι ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἀποφεύγοντες, ὅπως ἐκτεθῶσιν οὕτως, αὐθάδεις ἤρξαντο ζητεῖν μισθοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα. Πότε δέ; ὅτε οἱ Τούρκοι ἐκινεῦντο πλέον.

Πραγματικῶς ἐν τῷ διαστήματι διμηνίας σχεδὸν ἱκανὸς ἀριθμὸς τουρκικοῦ στρατοῦ συνηθροίσθη πολλαχόθεν, ἐνισχύσας τὰ παρίστρια φρούρια καὶ ἔτοιμος γενόμενος πρὸς ἐπίθεσιν, περὶ ἧς ἡ μὲν ἄλλη διπλωματία ἐνεθάρρυνεν, ἡ δὲ ρώσικὴ συγκατετέθη διὰ προηγηθεῖσων διαπραγματεύσεων, εὗρεθεῖσα ἐν τῷ διλήμματι ἢ τῆς παραδοχῆς τοῦ προβλήματος τούτου τῆς Τούρκιας, ἢ τῆς κηρύξεως πολέμου κατὰ τῆς Τούρκιας. Ἐκ μόνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπεστάλησαν ὑπὲρ τὰς εἰκοσιπέντε χιλιάδας Γενιτσάρων, ὧν ἡ ἀνάβασις ἀπερίγραπτα ἄφησεν ἵχνη βιαιοπραγιῶν, λεηλασιῶν, θανατώσεων καὶ βεβηλώσεων. Ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου διορίσθη ὁ βαλῆς τῆς Σιλιστρίας Σελήμ Μεχμέτ· ὑπὸ τὰς διαταγὰς δὲ αὐτοῦ ὁ πασσᾶς φρουραρχὸς τῆς Ἰβραήλας Ἰουσούφ Περκόφτσαλης καὶ ὁ τοῦ Βιδινίου Δερβῆς πασσᾶς, ὃς προσετέθη καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἐπὶ τῶν Κριτσαλίδων τοῦ Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρ διαδοῆτου Καρᾶ-Φεῆζ, τοπάρχου τοῦ Σάρκιγιου. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων πασσάδων ἀνέλαβον, ὁ μὲν τῆς Σιλιστρίας τὸ μέρος τῆς Μεγάλης Βλαχίας, ὁ δὲ τῆς Ἰβραήλας τὸ τῆς Μολδαβίας, καὶ ὁ τοῦ Βιδινίου τὸ τῆς Μικρᾶς Βλαχίας.

Κατὰ πρῶτον ὁ ἀρχιστράτηγος Σελήμ Μεχμέτ, μετὰ τὸν τοῦ ἀπριλίου, διεβίβασε διςχιλίους εἰς τὰ Καλαράσιον, κομόπολιν ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου τῆς Σιλιστρίας καὶ πρωτεύουσαν τοῦ θέματος τῆς ἱαλομίτισης. Οὗτοι περιωρίσθησαν μένοντες ἐν τοῖς ἰδίοις, μόνον τροφολογούντες καὶ οὐδενὶ τῶν κατοίκων κακοποιούντες. Ὁ Δαύκας διετάγη τότε, ἵν' ἀφελίστη μὲν διὰ τῶν ἀναγκαίων φρουρῶν τὸ Πλουέστιον, τὴν Κίμπιναν καὶ τὰ πλησιόχωρα, κινήθῃ δὲ αὐτὸς μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος εἰς Βουζέον, καὶ ἐκείθεν διεσπύνη δύο πτέρυγας, τὴν μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ εἰς τὴν Σλοβοσίαν τοῦ ποταμοῦ ἱαλομίτισης, τὴν δὲ ἀριστερόθεν πρὸς τὸ Ἰνίμικιν τοῦ θέματος Βούλτσας· αὗται δὲ προχωροῦσαι μὲν, ὅταν τὸ δυνατόν πρὸς τὰ κάτω μέρη, προσβάλλωσι τὰς ἐκεῖ περιφερομένους Τούρκους· ἐκκλίνουσαι δὲ πρὸς τὰ ἄνω, καίωσι γέφυρας, μυλωνάς, ἀποθήκας καὶ ἅλα τὰ δυσμεταχόμιττα τρόφιμα· καὶ πρὸς μὲν τοὺς χωρικοὺς (λακοῦς)

τόρους φέρονται ἐπιεικῶς, προτρέπουσαι τὴν φυγὴν αὐτῶν· ὅσα δὲ μά-
θωσι κατασκοπεύοντα, ἢ εὐκολύνοντα τοῖς ἐχθροῖς τὴν τροφολογίαν, ἢ
διασπείροντα τοῖς κατοικοῖς γράμματα τοῦ Καλλιμάχου «τσοκδία»,
παραδίδωσιν εἰς τὴν ἀγχόνην, ἐγγράφων ἐξετάσεων γινομένων. Πρὸς
ἐκτέλεσιν τούτων ὅλων ὁ Δούκας ἐζήτησε τὴν παρ' αὐτῷ ἀποστολὴν
τῶν Κοζάκων, ὡς τοῦ πλέον εὐκινήτου ὅπλου· μὴ εἰσακουσθεῖς ὁμῶς ὡδη-
γῆθῃ, ἵνα μὴ ἀπομακρύνωνται αἱ πτέρυγες αὐτοῦ κατὰ πολὺ, εἰμὴ ἐφ' ὅ-
σον συγχωροῦσιν αἱ θέσεις καὶ ἡ δύναμις, οὐτ' ἀποκόπτονται ἐξ αὐτῶν
ὀλίγοι, ἵνα μὴ ὑποπίπτωσιν εἰς ἐνέδρας· ἐάν δὲ βεβαιωθῇ κινούμενον
καθ' ἑαυτοῦ δυνατόν σῶμα ἐχθρῶν, ὑποχωρήσῃ τότε ἐν τάξει, καὶ ἐνού-
μενος μετὰ τῶν δύο πτερύγων τοποθετηθῇ, ὅπου ἂν ἴδῃ ἱκανὴν τὴν δύ-
ναμιν αὐτοῦ πρὸς ἀντίστασιν· τέλος δὲ πάντων, ἐάν μάθῃ κινουμένους
κατὰ τοῦ Βουκουρεστίου τοὺς Τούρκους τῆς Σιλιστρίας καὶ τοῦ Γιργιέβου,
ὀπισθοχωρήσῃ εἰς τὸ Πλουέστιν, θέτων μόνον ἐμπροσθοφυλάκας ἐν Βου-
ζέφ, πρὸς παρατήρησιν τῶν κινήματων τῆς Ἰβραήλ.

Μετὰ τὸ ἀνωτέρω σῶμα τῶν δισχιλίων εἰσέβαλεν ἐν τοῦ Ρουσσού-
κίου ἕτερον μικρότατον ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα, ἀντιπαραπασμοῦ καὶ
λεηλασίας ἔνεκεν, προχωρήσαν· μέχρι τῆς Ρούε-Δε-Βέδε (Ρουδ. Βαδης),
κώμης παρὰ τὸν ποταμὸν Βέδε, πρωτεύουσος τοῦ θέματος Τελορμάνου.
Ἐκεῖ ὁ Ὀλύμπιος, ἐπιπεσὼν τῇ 23 ἀπριλίου νυκτὶ κατ' αὐτῶν μετὰ δια-
κοσίω, ἄλλους μὲν ἐθανάτωσεν, ἄλλους δὲ ἠχμαλώτισε, καὶ ἀμέσως
εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν ἐπανῆλθε, μὴ δαπανῶν τὸν καιρὸν εἰς ἀλληλο-
γραφίας καὶ παρατηρήσεις, πρὸς οὐδὲν ἄλλο σκοπούσας κυρίως, ἢ πρὸς
τὴν ὑπεκφυγὴν τῆς συμπλοκῆς μετὰ τῶν πολεμίων.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ βαλῆς τῆς Σιλιστρίας Σελήμ. Μεχμέτ διηύθυνε κατὰ
τοῦ Βουκουρεστίου τὸν Κεχαγιᾶ βεγὴν αὐτοῦ Χατσὴ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἐρ-
φένδην, καὶ μετὰ τούτου ἦνωσεν ὁ πασσᾶς τοῦ Γιργιέβου τὸν Κεχαγιᾶ
βεγὴν καὶ ἀδελφὸν αὐτοῦ· τὰ δύο δὲ ταῦτα σώματα, συνιστάμενα ἐξ
ὀκτακισχιλίων πεζῶν, τετρακισχιλίων ἱππέων καὶ τῶν ἀναγκαίων τηλε-
βόλων, ἤρξαντο τῇ 1 μαΐου ὁδοιποροῦντα πρὸς τὸ Βουκουρέστιον. Ταυ-
τοχρόνως καὶ ὁ Δερβῆς πασσᾶς τοῦ Βιδινίου διεδίδασεν εἰς τὴν Μικρὰν
Βλαχίαν περὶ τοὺς τετρακισχιλίους πεζοὺς καὶ χιλίους πεντακοσίους ἐπι-
λέκτους ἱππεῖς ὑπὸ τὸν Καρᾶ Φεήζ. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ ἀπεστάλη καὶ
φιρμάνιον σουλτανικόν, δι' οὗ ὁ Νέγρης καθίστατο μόνος ἀνθηγεμὼν κατὰ
τὴν ἀπουσίαν τοῦ Καλλιμάχου· ἐπηνεῖτο δὲ ἡ πιστὴ διαγωγὴ καὶ Μολ-
δακῶν καὶ Βλάχων ἐμνημονεύετο, ἀλλ' ὑπόπτως, ἢ μεταμέλεια τοῦ πρῶ-

του ταράξαντος τὸν τόπον Βλαδιμηρέσκον, καὶ διετάσσοντο ὅτε μητρο-
πολίτης, οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ἡγούμενοι τῶν μόνων καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν
Βλάχων, ὅπως, ἠνωμένοι μετὰ τοῦ ἀνθηγεμόνος, συνδράμωσι παντὶ
σθένει εἰς τὸν σκοπὸν τῆς κινουμένης ἐκστρατείας, ὃς ἦν ἡ καταστροφή
τῶν φανερῶν καὶ ὑποκεκρυμμένων ἀποστατῶν καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς τά-
ξεως καὶ τῆς ἡσυχίας (α).

Ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ πασῶς τῆς Ἰβραήλας Ἰουσοῦ Περιόφτσαλης ἐκινήθη
τῇ 30 ἀπριλίου, ἄγων δισχιλίους πεζοὺς, τριτχιλίους ἵππους καὶ ὀλίγα
τηλεβόλα τοῦ πεδίου κατὰ τοῦ Γαλαζίου. Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐχθροῦ διεκρί-
νετο ἐνταῦθα μεγαλητέρα καὶ ὕλικώς καὶ διὰ τὸ ὅλιγος πεδινὸν τοῦ τόπου.
Καὶ ὁμῶς ἀπεφασίσθησαν οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες πρὸς ἀντίστασιν, δι' ἣν καὶ
τὴν φυγὴν τῶν ἐντρόμων ἤδη κατοίκων τῆς πόλεως ἀπέτρεψαν, κακῶς
πράξαντες. Ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, λαβὼν τὸν ὑποπλορχηγὸν Καρᾶ-
Γιώργην καὶ ἵππους τινάς, ἀπῆλθεν εὐθὺς πρὸς κατασκόπευσιν τῆς δυνά-
μεως τοῦ ἐχθροῦ κατὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σερέτου, μικροῦ ποταμοῦ δια-
χωρίζοντος τὴν Μολδαυίαν ἀπὸ τῆς Βλαχίας, συναντηθεὶς ἡκροβολίσθη
μετὰ τῆς ἐπίσης καταπατούσης τὸν τόπον ἐμπροσθοφυλακῆς αὐτοῦ καὶ
ἐπανῆλθε.

Μάχη Γαλαζίου.

Ἐπέπρωτο ἡ συγκρότησις τῆς πρώτης τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων
μάχης ἐκεῖ, ὅπου κατὰ πρῶτον ἐπανεστήσαν οἱ τυραννόμενοι καὶ αἱμα-
τυράννων ἐχύθη. Τῇ 1 μαΐου ἐνεφανίσθη ὁρῆριος ὁ Περιόφτσαλης μετ' ἑ-
λάου τοῦ σώματος αὐτοῦ, βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰστρου διὰ δεκαοκτὶ
μεγάλων λιβυρινίδων (ἢ κανοναφόρων), διευθυνομένων κατὰ τῆς πόλεως.
Πρὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τάξας τοὺς ἵππους, καὶ ἐν τῇ κέντρῳ ἔχων τοὺς
πεζοὺς καὶ τὰ τηλεβόλα, ὥρμησε βαρὺς κατὰ τῶν προμαχέων, συγ-
χρόνως τηλεβολούντων καὶ τῶν πλοίων κατὰ τῆς πόλεως. Ἀμέσως ἐπὶ
τῆς πρώτης καὶ ἄνευ χαλινῶν ἐφόδου τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ πυκνοῦ τη-
λεβολισμοῦ ἐγκατελείφθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὁ εἰς προμαχόν. Τὸ πα-
ράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησαν εὐθὺς καὶ οἱ τοῦ δευτέρου, καὶ ἐν μέρει οἱ
τοῦ τρίτου, τοῦ ὀχυρωτέρου, ἐν ᾧ μετὰ μόνων τεσσαράκοντα πέντε ἔμει-
νεν ὁ ἀρχηγὸς Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης· μεταξὺ δὲ αὐτῶν συντηρή-
μουντο ὁ Δαιμονάκης, Καρᾶ-Γιώργης, Ἀγγυλώστρος, Κοτῆρας καὶ ἀδελ-
φοὶ Μαγγιέροι. Διαλυθέντων οὕτω τῶν δύο ὀχυρῶν, ἱκανὸν τοῦ ἱππικοῦ
μέρος εἰσεβάλεν αἰφνης ἐν τῇ πόλει. Οἱ ἐν αὐτῇ Ἕλληνες, οὐδὲν τι τοιοῦ-

τον ἐλπίζοντες εὐθὺς, ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐσφάγησαν, καὶ μάλιστα ἐφθασαν οἱ λιπτοὶ εἰσελθεῖν ἐν τοῖς πλοίοις. Ὁ Σφαέλλος τότε, πολέμων καὶ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν λιθυρινίδων, διασχίζει ταύτας μετὰ τεσσάρων πλοίων καὶ ἀποπλέει ἐντὸς τοῦ Προύθου· κάμπτων δὲ γωνίαν τινὰ τοῦ ποταμοῦ τούτου, προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ φράττοντος τὴν διάπλευσιν τουρκικοῦ προμαχώνος ἐκ τεσσάρων τηλεβόλων· ἀλλ' ἐπιμόνως ἀντιτασσόμενης φανεύει πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν, διασκορπίζει τοὺς ἄλλους, διέρχεται οὕτω καὶ προχωρεῖ ἀγκυροβολῶν ἀπέναντι τοῦ Ἰνίου, ῥωσσιτικῆς πόλεως ἐν Βεσσαραβία. Ὁ Περκόφτσαλης ἀφ' ἐτέρου, γενόμενος εὐτυχῆς κατὰ τὴν πρώτην ἐφοδὸν, ἀποτυγχάνει κατὰ τοῦ προμαχώνος τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου. Οἱ ἐν αὐτῷ γενναῖοι πολλὴν εἰς τὰς τάξεις τούτου, τὴν ἱππικὴν καὶ πεζικὴν, ἐπήνεγκον ζημίαν διὰ τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν πυροβόλων. Ἰδὼν δ' ὁ Περκόφτσαλης τεθνατωμένον καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, μεταβάλλει τρόπον καὶ προσκαλεῖ τὸν Ἕλληνα ἀρχηγρόν, ἵνα παρὰδοθῇ, ὡς ματαίως μαχόμενος· ἀλλ' ἀπαντᾷ αὐτὸς δι' ἐνὸς πυροβολισμοῦ, καὶ τῆς ἐπελθούσης νυκτὸς τὸ σκότος διακόπτει τὴν μάχην. Πλὴν οὐδεμία τοῖς Ἕλλησιν ἔμενε σωτηρίας ἐλπίς οὔτε διὰ βοθητικῆς ἐξωθεν, οὔτε δι' ἀντιστάσεως μακροχρονιωτέρας ἔσωθεν, ἐλλειπόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐπιμενόντων τῶν πολέμιων· μόνον δ' ὑπῆρχεν ἡ φυγὴ μέσον, καὶ αὕτη λίαν ἐπισφαλὴς διὰ τὸ πολὺ ἱππικὸν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸ πεδινὸν τῆς χώρας. Ἐντεῦθεν ἐπονηρεύθησαν οἱ ἐγκλειστοὶ ῥίψαντες κατὰ τὸ λυκόφως τῆς 2 μαΐου τὰς χλαῖνας αὐτῶν ἔξω τοῦ προμαχώνος· κατ' αὐτῶν δὲ, ἐκληφθεῖσιν ὑπὸ τὸ ἀμυδρόν ἐτι φῶς ὡς σκιῶν ἀνθρώπων ἐξερχομένων πρὸς ἐπίθεσιν, ἐκένωσαν εὐθὺς τὰ πυροβόλα αὐτῶν οἱ ἐχθροὶ, καὶ πρὶν ἢ οὗτοι γεμίσωσιν ἐκ νέου, οἱ Ἕλληνες ἐξῆλθον, ἀφ' οὗ ἔθεσαν ἐπὶ τῆς ὁπῆς δύο τηλεβόλων μακρὰς τινὰς θυμαλλίδας, ὅπως, ἀνάπτοντος κατὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν τοῦ ἐνὸς πρώτον καὶ τοῦ ἄλλου ἔπειτα τηλεβόλου, ὑπολάβωσιν οἱ ἐχθροὶ μένοντες τοὺς πολλοὺς ἐν τῷ προμαχώνι καὶ ἐπαναλαμβάνοντας τὴν μάχην τῆς πρωταρίας. Τὸ στρατήγημα τοῦτο ἐπέτυχε. Οἱ Τούρκοι προσηλωθέντες κατὰ τοῦ προμαχώνος, ἄφησαν ἀκαταδιώκτους τοὺς ἐξελθόντας, καὶ διὰ τούτου, ἐκτὸς τριῶν, διασωθέντας ἐπὶ τινος μικρᾶς χερσονήσου, κειμένης πρὸς τὴν σύρριαν τοῦ Προύθου καὶ Ἰστρου, καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν καταντικρὺ Τομάροβαν. Ἡ ὅλη ζημία αὐτῶν, κατὰ τὴν ἐπὶ δεκατέσσαρας ὥρας διαρκέσαν μάχην, ἐλογίσθη εἰς ἑξ̄ θανατωθέντας καὶ τέσσαρας τραυματισθέντας. Ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης ἐτίμησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα

καὶ τὸν διαιρισμὸν τοῦ Ἰψηλάντου. Τῆς αὐτῆς ἀξιοῦνται τιμῆς καὶ οἱ πατριῶται συναγωνισαὶ αὐτοῦ. Ἐὰν ἀπώλεσαν τὴν μάχην, διετῆρσαν ὅμως εἰς ἑαυτοὺς τὴν τιμὴν, μὴ παραδοθέντες. Τῇ ἐπαύριον ὁ Περκόφτσαλης, εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Γαλαζίου, ἔσφαξε περὶ τοὺς ἑκατὸν ἔτι ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ διπλασίους ἐκ τῶν Μολδαυῶν, εἰ καὶ οἱ δεύτεροι οὗτοι προσεκάλουν ἄλλοτε τοῦτον, ἵνα σώσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τῶν πρώτων. Παραδόσας δὲ αὐτὴν εἰς τὰς φλόγας καὶ τὴν λεηλασίαν, μόνον διετῆρσεν ἀβλαβῆ τὸν οἶκον τοῦ αὐστριακοῦ προξένου λόγῳ ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ πολιτικῆς εὐγνωμοσύνης. Ὁ Κετῆρας τότε ἐκλείσθη ἐντὸς οἰκίας μετὰ εἵκοσι στρατιωτῶν, πολυμήσας μέχρι δαίλης ὀφίας, καὶ ὅτε οἱ Τούρκοι κατῴρθωσαν βαλόντες πῦρ, ἐξῆλθε ξιφῆρης καὶ μεθ' ὅλων τῶν συστρατιωτῶν αὐτοῦ γενναίως ἔπαισεν «ἐν σχεδὴ μάχῃ». Ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διεσώθη μέρος εἰς τὸν Προῦθον ἐπὶ πλοιαρίων καὶ σχεδιῶν, ἐφ' ἧς τινος, περικυκλωθείσης ὑπὸ τῶν τουρκικῶν λιβυρινίδων, ἀπωλέσθησαν ἱκανοί. Οἱ δ' εἰς Τομάρβασι καταφυγόντες ἀνέβησαν ἀκολούθως, κατὰ διαταγὴν τῶν ἐκεῖ ἐφόρων, εἰς τὸ Πένιον.

Οὕτω περὶ τοὺς τριακοσίους Ἑλληνας ἐβυστιάσθησαν, καὶ κατεστράφη ἡ ἐμπορικὴ πόλις τοῦ Γαλαζίου, τὸ πρῶτον, ὡς εἴπομεν, σημεῖον καὶ τὸ πρῶτον θῆμα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως γενομένη. Τὴν στρατιωτικὴν δὲ αὐτὴν θέσιν ἀσφαλίσας ὁ Περκόφτσαλης διὰ φρουρᾶς, ἔκαμψε μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν Ἰβραήλαι, πλήρης πλουσίων λαφύρων, καὶ ἀποσπᾶσματα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀπεχώρησαν πρὸς τὰ χωρία τῆς Βλαχίας ἐπὶ ὕρπαγῃ κατὰ τὸ σύνηδες. Ἐν τούτων ἐξ ἑβδομήκοντα προσχώρησεν εἰς τὸ Βίμνικον, κώμην πρὸς νότον τῆς Φωξάνης, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ φρουρὰ ὑπὸ τὸν Δημήτριον Χόντσογλου δραμοῦσα ἐπολιόρκησεν αὐτοὺς ἐντὸς μιᾶς οἰκίας, καὶ μετὰ τρίωρον πυροβολισμὸν ἠνάγκασε, φεβνθέντας τὴν πυρπόλησιν, ἵνα καταφύγωσιν εἰς τινὰ ἔξω τῆς κώμης παρακείμενον μυλῶνα. Τότε δὲ ὁ πολμηρότερος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδείωτερος τῶν ὑπὸ τὸν Χόντσογλου, ὀνόματι Παναγιώτης Πελοποννήσιος, βωτῖον κυλίσας πληρεσ ἀσφάλτου, μέχρι τοῦ θριγγοῦ τοῦ μυλῶνος, παρέδωκε τοῦτον εἰς τὸ πῦρ. Ἐκ δὲ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς ἐξελθόντας τοὺς Τούρκους ἐπελέχσαν μέχρις ἑνὸς οἱ Ἕλληνες, ζημιωθέντες τὸν Παναγιώτην Κεφαλλῆνα πεισάντα καὶ τρεῖς πληρωθέντας, ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ Παναγιώτης Πελοποννήσιος. Ἀλλ' ἐπιστρέψαντες οἱ περὶ τὸν Χόντσογλου εἰς τὴν Φωξάνην, εὖρον καταλαβόντας τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἄλλους ἐνενηκόντα

Τούρκους, οὓς ἐκολέμηνσαν ματαίως ἐπὶ πέντε ὥρας· ὑπονοήσαντες δὲ, μὴ ἀντιπολιορκηθῶσιν ὑπὸ ἀνωτέρας δυνάμεως ἐχθρικής, ὡς μὴ ὑπάρχοντες πλέον τοῦ Βαλαζίου, παρήτησαν καὶ τούτους καὶ τὴν Φωξάνην, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Τέρβιδα. Ἐν τῇ περιπτώσει αὕτῃ ἀπόλεσαν ἔνδεκα πεσόντας· ἐν οἷς ἐλογίζετο καὶ ὁ ὀνομαστός ἐπὶ ζήλῳ καὶ ἀνδρείᾳ Πάνορ· Ὀλκάνος. Πραγματικῶς δὲ ὁ Περκύφτισαλης ἐνίσχυσεν εὐθύς τὴν Φωξάνην διὰ διακοσίων.

Καθ' ἣν οὕτως ἐποχὴν ἤρξαντο τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν κατὰ τὰς Βλαχίας ὅλης καὶ τῆς Μολδαβίας, τοῦναντίον τὰ ἑλληνικά τῆς Τέρβιδος πράγματα διετέλουν ἐν τῇ ἐλασινότερᾳ καταστάσει. Παρὰ τὰς συνήθεις, ἀλλὰ λίαν ζημιώδεις, ἀνωμαλίας καὶ ἀταξίας ἐν περιστάσει τοιαύταις, ποσαῦται κατὰ παραχώρησιν θείαν ἀνεφύησαν ραδιουργίαι ἐσωτερικαὶ καὶ διαίρεσεις, ὥστε καὶ παραλυσιὰ ἐπίφοδος ἐπηνέχθη, καὶ μεγάλαι τῷ Ἰψηλάντῃ ἐνεπνεύσθησαν ὑπόνοιαι κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ὡς ἂν μὴ ἤρχον αἱ ἐξωτερικαὶ τοιαύτης φύσεως, καθ' ἃ θέλομεν ἀναφέρειν. Αἱ ραδιουργίαι καὶ αἱ διαίρεσεις ποσαύτην προήγαγον τὴν κακὴν πίστιν μεταξὺ τῶν ὀπλαρχηγῶν, μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, ὥστ' ἐφθασαν οὗτοι φοβούμενοι ἑαυτοὺς μᾶλλον, ἢ τοὺς πολέμιους. Ἰδίως αὐταὶ, ἐνοχοποιουσαί τινας περὶ τὸν Ἰψηλάντην (α), προσωπικὰς κυρίως ἀπέθελεον φιλοτιμίας, προτιμήσεις καὶ κενοδοξίας. Ἰπὲρ πᾶν ἄλλο ἀληθῶς τὸ τῆς ζηλοτυπίας πάθος ἐστὶ τὸ τυφλότερον καὶ ἐγωϊστικώτερον. Πλεῖστοι ἡξίουσαν εἰς ἑαυτοὺς τὰς πρώτας στρατιωτικὰς θέσεις, ἐν αἷς ἔτι οὐδὲν ἐγένετο καὶ τὸ πᾶν ὁ ἐχθρὸς ἠπέιλει. Ὁ ἔχων ἀριθμὸν τινα στρατιωτῶν, ἤθελεν ἑαυτὸν ἐκατόνταρχον, ἢ ταγματάρχην· ὁ δ' ἔχων περισσότερους, ἀπῆται ἑαυτὸν συνταγματάρχην, σωματάρχην, καὶ ἔτι πλέον ἄλλον Ἰψηλάντην. Ἀλλ', ἂν οὐχὶ Ἰψηλάντην, τοῦλάχιστον σωματάρχην· καὶ ἂν οὐχὶ σωματάρχην, τοῦλάχιστον συνταγματάρχην. Μόνος ὁ χρησιμώτερος ὢλων ἐν τοιούτοις καιροῖς Ὀλύμπιος ὑπεχώρει, βλέπων ἐπιβαλλομένην αὐθαδῶς τὴν κενοσπουδιὰν ἀνθρώπων, ἀναμνησμένων εἰς ἀντικείμενα ξένα ὢλων καὶ τῶν γνώσεων αὐτῶν καὶ τῆς ἐπαγγελίας.

Ὁ Ἰψηλάντης ἠναγκάσθη τότε, ἵνα ἐκδώσῃ αὐστηροὺς τινας στρατιωτικοὺς νόμους, ἰδίως ἐμφαίνοντας τὴν ἐγκάρδιον ἀγανάκτησιν τοῦ ἀνδρὸς (α), καὶ παραδεχθῇ τὸ μέτρον τῆς φυλακῆς ἐξ ἱερολοχιτῶν, μὴ συγκληρώσεως τὴν συνήθη πρὶν διὰ τοῦ γραφείου αὐτοῦ διέλευσιν πάντος, μὴ ἔχοντος τὴν ἀνάγκην παρουσιάζεως ἢ συνεντεύξεως ἀμέσου. Ἐν-

τεῦθεν ἡ κατηγορία ἐπλάσσε τὴν ὑπαρξίν «ιεράς κλίμακος», δι' ἧς μόνως δῆθεν ἀνέβαινε καὶ κατέβαινε ὁ Ἰψηλάντης, ἐν ᾧ ἄλλοις εἶχε τὸ πρᾶγμα. Εἰς ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ραδιοῦργων, ἀλλ' ὄργανον ἄλλων κυρίως, ὁ Καραβιδᾶς ὑπέπεσε τότε ὑπὸ δυσμένειαν δεινὴν, δι' ἣν λόγον ἀπεπαύσθησαν καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ τοὺς καλητέρους ἔχοντες στρατιώτας Σέρβος παπᾶς, ἡ Ἀρχιμανδρίτης, καὶ Ἀλέξιος ποκάλβονικος· ἐπανέλαβεν ὅμως τάχιον τὴν προτέραν ἐμπιστοσύνην, διορισθεὶς μάλιστα καὶ ἐπιτηρητὴς τῆς ἐργασίας τῶν ὄχυρῶν καὶ στρατιωτικῶς διοικητὴς τῆς Τέρβιδος, ἔχων, ὡς εἶπομεν ἄλλοτε, καὶ τὴν διοίκησιν τῶν τηλεβόλων. Τί ἄρα ἔμενεν εἰς τὸν ἄξιον καὶ ἀναγκαῖον Ὀλύμπιον, ὅταν ὁ μὲν Καραβιδᾶς τοσαύτας προσεπεφορτίζετο ὑπηρεσίας, ὁ δὲ Δούκας ἀπῆτει ἐαυτὸν μόνον ἀρχηγὸν τῶν λεγομένων «ἐθελοντῶν Ἀλβανῶν»; Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω περιστάσεων εἰσεχώρησεν ἐν τῇ καρδίᾳ πολλῶν ἡ ἀπελπισία, καὶ τούτου ἕνεκα οἱ μὲν ἤρξαντο μεταβαίνειν εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν, οἱ δ' ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὰ αὐτὰ ἐμελέτων. Ἰδίως δὲ ἐντύπωσιν κακίστην ἄφησεν ἡ φυγὴ οὐχὶ τόσῳ τοῦ Ἐπαμινώνδου Μαυρομμάτου, ἀρχιατροῦ τοῦ Ἰψηλάντου, ὅσῳ ιερολοχιτῶν τινῶν ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς ἐμπορικὰ γραφεῖα, ἵνα βεβαιωθῇ τὸ ρηθὲν παρὰ τοῦ Σάββα ἐν τῇ ἀπὸ Θ. Ιανουαρίου αὐτογράφῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην: α . . . »Ὅντας βρωμέσῃ τὸ μαπαροῦτι, μήτε τὸ ὄγδοο μερίδιον μὴν τὸ δέχεσθαι »σῆγυρο· οἱ περισσώτεροι εἶναι φαμελῖται καὶπραγματευθαὶ φιλάστε»νοι, γεμάτοι ἀπὸ προφάσεις εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνην . . . x (α).

Ἐν παρόδῳ ἐμνημονεύσαμεν τῆς τοιαύτης ἡλικίης κατὰστάσεως τῶν τῆς Τέρβιδος, διότι οὐσιώδῃ αὕτη θέλει ἔχειν ἐπιβρῶν ἐπὶ τῶν πολιμικῶν διατάξεων τοῦ Ἰψηλάντου. Ὅπως διασκεδάσῃ μάλιστα ταύτην καὶ ἀνανεώσῃ τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἐνθουσιασμόν, ὁ Ἰψηλάντης ἐδημοσίευσεν τῇ 5 μαΐου πανηγυρικὴν τινα ἀγγελίαν ἐν εἰδει ἡμερησίας διαταγῆς, διαφόρους διαλαμβάνουσιν εἰδήσεις, τὰς μὲν ἐνθουσιαστικὰς περὶ τῶν πολεμικῶν προόδων τῆς Ἑλλάδος, τὰς δὲ ἐρεθιστικὰς περὶ τῆς ἀπαγχονίσεως τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων, καὶ ταύτας μὲν ὀγκοποιῶν, ἐκείνας δὲ παρεισάγων ἐξ ἀνάγκης, δι' ἣν, ὡς γνωστὸν, καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι τὸ αὐτὸ ἠκολούθουν σύστημα. Δι' ἄλλων δὲ λόγων, ἡ διαταγὴ αὕτη τῆς ἡμέρας ἀνεπλήρου τὴν προκήρυξιν, δι' ἧς ὁ Ἰψηλάντης ἐνεψύχονε τὸν στρατὸν κατὰ τοῦ κινουμένου ἤδη ἐχθροῦ, ἐπιλομιζόμενος: α . . . Διὰ ταῦτα . . . τῶν πνευματικῶν μας οἰκονόμων τὰ αἵματα »ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀνταπόδοσιν, . . . καὶ προσκαλεῖ ἐναντίον τῶν

ἡτυμάνων τὰ τέκνα της. Ὡς κινήσωμεν οὖν μ' ἐνθερμον χριστιανισμοῦ ζῆλον καὶ με ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ ὡς ὁρμήσωμεν πέναντίον τῶν χριστιανομάχων θηρίων. Ὡς σπεύσωμεν μετὰ τὴν πίστιν εἰς τὴν καρδίαν καὶ μετὰ τὴν μάχαιραν εἰς τὴν χεῖρα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, διὰ νὰ ἐνωθῶμεν μετὰ τῶν ἀδελφῶν μας! . . . Ἡμὴ βραδύνωμεν, ἀδελφοί, καὶ ὡς δράμωμεν ὅσοι πιστοὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ταύτην ἀγίαν ὁδὸν ἐναντίον τῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπὸ πόνδων ἐχθρῶν. . . »

Τὴν δὲ παράσκευὴν τῆς κινήσεως αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καθ' ὃ συνέλαβε σχέδιον, ἠθέλησεν ἤδη ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ὁ Ἰψηλάντης διὰ τῆς μεγαλητέρας μυστικότητος καὶ διὰ τοῦτο διατάττων τῇ 7 μαΐου τὸν Δούκαν δι' αὐτογράφου μυστικῆς διαταγῆς, ὅπως ἐτοιμάσῃ ἐν τῷ Πλουεστίω τροφὰς διὰ χιλίους πεντακοσίους ἵππεις καὶ δι' ὅλης τῆς ταχύτητος, προσέθετο: « . . . Νὰ σὲ ἴδω, Δούκα μου. Αὐτὸ τὸ κίνημα εἶναι ἀναγκαιότατον διὰ πολλοὺς λόγους, καθὼς θέλω σὰς τὴν νεότη καὶ ἐκ στόματός. Προσεκτικῶς νὰ ᾔται καὶ ἀπὸ ἐχθροὺς καὶ ἀπὸ υφίλους, καὶ ἔτοιμος νὰ κινήσῃς καὶ σὺ καὶ οἱ μετὰ σοῦ εἰς πρώτην ὑπὸρτασιν. Ἐγὼ μεθαύριον σὲ ἀνταμύνω· πλὴν κανεῖς νὰ μὴ τὸ ἤξεύρῃς. Αὐθιγερὸν ἐπεμψε τὸν Καραβιὰν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, λόγῳ μὲν στρατολογίας ἐθελοντῶν ὑπομισθίων, κυρίως δὲ πρὸς ἐπιτυχαστέραν κατασκόπευσιν τῶν ἐχθρικῶν κινήματων ἐκ τοῦ κέντρου τούτου. Ἐφερε δὲ ὁ Καραβιὰς καὶ τὴν ἀπὸ 5 μαΐου ἀγγελίαν καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους, ὅπερ ἐτοιχοκόλλησεν, ἐντυπα ὄντα, ἐφ' ὅλων τῶν δημοσίων μερῶν τῆς πόλεως. . . »

Ἀλλ' ἡ τόσῃ ἐπαισθητῇ καταστροφῇ τοῦ Γαλαζίου καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀσφαλείας τοῦ Ἰασίου, περὶ ἧς οὐδὲν ὑπὸρχνείτο ἡ κεφαλὴ τοῦ Πεντεδέκα, ὑπεγόρευσαν τὴν μεταβολὴν τοῦ μυστικοῦ σχεδίου καὶ τὴν αἰμασὸν ἀποστολὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὡς ἔχοντος καὶ γνώσεις τινὰς στρατιωτικὰς καὶ τοπικὰς, καὶ γνωστὸν παρὰ τοῖς Μολδανοῖς ὄνομα. Τῇ 8 μαΐου συνέστησε τοῦτον ὁ Ἰψηλάντης πρὸς τοὺς ἐν ἀπάσῃ τῇ Μολδαυίᾳ Ἕλληνας ὡς ἄλλον ἑαυτὸν, καὶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔθεσε τὸν Βασίλειον τουφεκτοήπασιν, τὸν Δούκαν, τὸν Ὀρφανὸν καὶ μέρος Καζίκων. Ἰεδήγησε δὲ τοῦτον, ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν πόλιν τοῦ Ἰασίου ἀπὸ τῆς Ἰσραήλας, λαμβάνων ὅλα τὰ πρόσφορα μέτρα καὶ συγκεντρώνων ἐκ νέου τοὺς διασωθέντας ἐνόπλους τοῦ Γαλαζίου· ἐάν δὲ ἴδῃ ἀδύνατον τὸ ποιοῦν, ἢ διὰ τὸ πνεῦμα τῶν Μολδαυῶν, ἢ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχ-

θροῦ, ἐπιτρέψῃ εἰς Τέρβιδαν, φέρον καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἰασίου καὶ Γαλαζίου. Ἰπασπιστὴς τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὁ Ἰωάννης Ἀμβροσιάδης ἐκόμισα τῇ 10 μαΐου τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγὴν πρὸς τὸν Δούκαν. (α) Ἀλλ' οὗτος εἶδεν ἀνωφελῆ τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰασίου ἐκστρατείαν, ἐν ᾗ ἐστρατοπεδεύετο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ Ὀμπιλεστίῳ ἐπὶ κεφαλῇς ὀτακισχλίων ἀνδρῶν καὶ δεκαοκτὼ τηλεθόλων· γράψας δὲ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ἐγκωμοδότησε μόνην κατάλληλον τὴν ἐν μιᾷ θέσει συγκέντρωσιν τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ παρετήρησεν ἀναγκασίαν εἶναι τὴν πρόσκαιρον διαμονὴν· ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐν τῷ Πλουεστίῳ, μαχρικοῦ δειχθῶσιν ὀριπτικώτεροι αἱ διευθύνσεις τῶν Τούρκων. Ποῦ ἔφερον, ἐρωτῶμεν, τοιαύτη πραγμάτων κατάστασις, τοιαύτη στρατιωτικὴ ἀναρχία, δεδομένου μάλιστα τοῦ σημείου αὐτῆς παρὰ τῶν πρώτων ἐχόντων συμφέρον πρὸς τὴν πειθαρχίαν διὰ τὸν παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων; Καὶ ὀρθότερα ἂν ἦτο, ὡς καὶ ἐφαίνετο, οὕσα, ἡ περὶ συγκέντρωσιν γνωμοδότησις, αὐδόλως καὶ πάλιν ἐδικαίου τὸν Δούκαν ἢ ἄρνησις, δι' ἣν ὁ Ἰψηλάντης δυσηρεστημένος μὲν, ἀλλ' οἰκονομῶν τὰ πράγματα ἐξ ἀπαιτούτου ἀνάγκης, διέταξεν αὐτόν: α... Δὲν πρέπει νὰ σὲ φοβίξῃ ἡ μετ' ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τρέποντας κίνησις τῶν πολεμίων. Ἐάν δ' ἐπιμένῃς νὰ μὴν ἀκολουθήσῃς τὸν Καντακουζηνόν, νὰ δώσῃς ἀφρεύτως μερικὰς ἐκαστοτάς στρατιωτῶν μὲ καλοὺς ἀρχηγούς. Ἐντὸς 15 ἡμερῶν ὁ Καντακουζηνὸς μετὰ βεβαιότητος ἐπιστρέφει. Καὶ ἐν τούτοις ὁ Δούκας οὔτε εἰς τὴν ἐπαναληπτικὴν αὐτὴν διαταγὴν ὑπήκουσεν, οὔτε τῶν λόγων ἤκουσε τοῦ Καντακουζηνοῦ, συντυχόντος τούτῳ κατὰ τὴν 11 μαΐου ἐν τῇ πλησίον τοῦ Πλουεστίου χωρίῳ. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ἐπεβλήθη ἀπατήσας, ὅπως ἀκολουθήσῃ αὐτός· ἀνευ προσηγορίας· ὁ δὲ Δούκας ἀπαρτῶν καὶ αὐθις ἑαυτὸν, παρέδωκε τούτῳ τετρακοσίους στρατιώτας ὑπὲρ τὸν Κόντον· ἐπαναλαβὴν δὲ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὴν πεποιήσιν, ἣν εἶχε περὶ τῆς ταχείας ἐπενεχθητομένης μεταμελείας διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰασίου ἐκστρατείαν, παρέστησεν ἑαυτὸν ἀδύνατον τοῦ λοιποῦ διὰ τὴν διατήρησιν θέσεως πολεμικῆς, ἀφ' οὗ ἀπεξενώθη τοῦ καλητέρου μέρους τοῦ σώματος, ὅπερ ὠδήγει.

Αἱ κατὰ τοῦ πρωτόπου τοῦ Ἰψηλάντου κυριεύσασαι ὑπόνοιαι ἀνέστειλαν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀρφανοῦ, μέιναντος ἐν τῇ Τέρβιδι· ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνευ αὐτοῦ καὶ τοῦ Δούκα ἐκίνησε διὰ τὸ Ἰάσιον μετὰ ἑξακοσίων περὶπου. Πρὸς τὴν Φωζάνην δὲ πλησιάζας, κατεχράμενην,

ὡς εἰπομεν, ὑπὸ διακοσίων Τούρκων, ἐσχεδίασε τὴν διὰ νυκτερινῆς ἐφόδου καταστροφὴν τούτων, ἀνυπόπτων κοιμωμένων· ἀλλ' εἰσχωρήσαντες ἡσυχῶς κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14 πρὸς τὴν 15 μαΐου οἱ ὑπ' αὐτὸν μέχρι τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, οὐδὲν ἐπράξαν μὴ τολμήσαντες ἐφοδόν, καὶ ἱκανῶς λογομαχῆσαντες ἀπεσύρθησαν. Τῇ ἐπιούσῃ ἐκινήθη προσωπικῶς ὁ Καντακουζηνός, καὶ ὤρμησαντες κατ' αὐτοῦ οἱ πολέμοι περὶ τοὺς ἑκατὸν ἱππεῖς ἀπεκρούσθησαν, ἐπανακάμφαντες εἰς τὴν μονήν· κατόπι δὲ τούτων εἰσελθόντες καὶ οἱ Ἕλληνες, κατέλαβον μέρος τῆς πόλεως. Οἱ Τούρκοι τότε, ἵνα μὴ πολιορκηθῶσι στενῶς, ἔκασαν τὰς περίεξ τῆς μονῆς οἰκίας· ἐφάνη δὲ ἐρχόμενον ἐξωθεν ἱππικόν τι σῶμα, ἐκλήθη δὲ ὡς βοήθεια αὐτῶν, ἐν ᾧ ἦτο ἡ συνοδεύουσα δύναμις τὰς τροφάς διὰ τὴν φρουρὰν τῆς μονῆς, καὶ τοῦτο ἀπετέλεσε τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐμφοδὸν ἐξοδὸν τῶν Ἑλλήνων, ὅτε ἐπιτεθέντες καὶ οἱ τῆς μονῆς καὶ οἱ ἐξωθεν ἐρχόμενοι ἱππεῖς ἐφόνευσάν τινες καὶ ἐπλήρωσαν.

Ἐν τριακτῇ ὁ Καντακουζηνός καταστάσει φθάσας πρὸς τὸ ἐσπέρας εἰς τὰ Μύρα, μοναστήριον ὄχυρόν ἐπὶ τῆς Μολδαυίας, διενυκτέρευσε. Ὀδοιπορῶν δὲ τῇ ἐπιούσῃ διὰ τῶν ὁρειῶν, ἔμαθεν ὑπάρχοντας περὶ τοὺς ἐβδομήκοντα Τούρκους ἐν τινὶ ἄλλῃ μονῇ, ὀλίγας ἀπεχούσῃ ὥρας, καὶ διηυθύνθη κατ' αὐτῶν· ἐκεῖνοι ὅμως προλαθόντες ἔφυγον δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἐγκαταλείψαντες καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν καὶ τὰ φορτηγὰ ζῶα. Ἐκείθεν εἰσῆλθεν ὁ Καντακουζηνός τῇ 24 μαΐου εἰς τὸ Ἰάσιον, ὅπου ὑπεδέχθη ἐν πομπῇ τινι παρὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐτέλεσεν ἐκ προκαταβολῆς εὐχαριστήριον δοξολογίαν διὰ μελλούσας βεβαίως κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας. Τίς ἦτο ἡ ἀνάγκη ἐπιδείξεων, ὅπου ἀπητοῦντο πράγματα; Τίς δὲ ὁ λόγος τῆς δοξολογίας, ὑπὸ οὐδεμιᾶς συνοδευόμενος νίκης;

Καὶ τοι συγχροουμένης τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Πεντεδέκα, καθ' ἃ προεἰπομεν, ὁ Καντακουζηνός ἀνέλαβεν ἅπασαν τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν διοίκησιν τοῦ τόπου, κηρύξας τὴν ἐπάνοδον τῶν φυγόντων Μολδαυῶν, ὑποσχεθεὶς τὴν παῦσιν τῶν καταχρήσεων καὶ πᾶσαν ἀσφάλειαν, καὶ διατάξας πάνθ' ὅσα ἀπέβλεπον τὴν στρατολογίαν, τὴν προφολογίαν, τὴν χρηματολογίαν καὶ τὴν κατοχὴν τῶν διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς πρωτευούσης ἀναγκαίων θέσεων. Αἱ ὑποσχέσεις αὗται καὶ τὰ μέτρα ταῦτα οὐδόλως ἐθέρμανον τοὺς Μολδαύους, γνιρίζοντας ἤδη τὴν τύχην τοῦ Γαλαζίου καὶ βλέποντας οὐ μόνον τὴν πολλὴν ἀνισότητά τῆς ἐκκλητικῆς τοῦ Ἰαίου πρὸς τὴν τσερκικὴν τῆς Ἰδραήλας δύναμιν, ἀλλὰ

καὶ τὴν γενικὴν κυριεύουσαν ἀταξίαν καὶ ἀπειθειαν. Αὐτὴν οὐχὶ πλέον οἱ Μολδαυοὶ, ἀλλ' οἱ περὶ τὸν ἀντιπολιτευόμενον Πεντεδέκαν ὑπέβαλλον, πρῶτους ἑαυτοὺς παραδειγματίζόμενοι. Στενοκέφαλος, καὶ διὰ τοῦτο ματαιόδοξος, ὁ Πεντεδέκας εἶδε τὸν Καντακουζηνὸν ὡς τινα ἄρπαγαν τῆς ὀλιγοήμερου ἐξουσίας αὐτοῦ, καὶ ἀντιπροσέττων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατασσομένων μέτρων, ἀπεξένωσεν αὐτὸν τάχιστα καὶ ὅλου τοῦ στρατιωτικοῦ, ὡς ἀκολουθοῦντος, ἐν τοιαύταις περιστάσεσι μάλιστα, τὸν συγχωροῦντα ἀρχηγὸν πᾶσαν ἀταξίαν καὶ ἀρπαγὴν μᾶλλον, ἢ τὸν θέλοντα ἀρχηγὸν τὴν εὐπείθειαν καὶ τὴν τάξιν. Μικρὸν ἄρα διέφερεν ἤδη τοῦ Βλάχου «Δόμνο Θόδωρου» τοῦ Βουκουρτζαίου ὁ Ἕλληνας «Δόμνο Πεντεδέκας» τοῦ Ἰασίου.

Ἐντεῦθεν ὁ Καντακουζηνὸς, ὡς μὲν οὖν μετὰ ἐξήκοντα μόνων στρατιωτῶν, οὐδὲν δυνάμενος ἐπομένως καὶ ὑποπτον ἐπὶ τούτοις θεωρῶν τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν ἑαυτοῦ, ὡς ὑβριζόμενος παρρησία, ἀπεσύρθη μετὰ μίαν ἐβδομάδα εἰς τὴν Στήγκαν, ἐξοχὴν τοῦ Ραζδοβάνου κατὰ τὸν Προῦθον καὶ ἀπέχουσαν τῆς πόλεως ἐπὶ δύο ὥρας. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης μετὰ τριακοσίων περίπου πεζῶν καὶ πεντήκοντα ἵππων· ἐκεῖ προσεκάλεσεν ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τοὺς ἐν Ῥενίῳ στρατιώτας, διοικουμένους παρὰ τοῦ Γεωργίου Κοντογόνου· οὗτος δὲ ἀναβαίνων συνέλαβεν ἐν τῷ χωρίῳ Φαλί τὴν οἰκογένειαν τοῦ Κρίζα Μολδαυοῦ, λόγῳ ὅτι αὐτὸς τε καὶ ὁ βατάρχης τοῦ Ραζδοβάνου ἀδήγουσιν τοὺς Τούρκους τῆς Ἰβραήλας κατὰ τοῦ Ἰασίου. Καὶ ἦτο πραγματικῶς ὁ Κρίζας διεφθαρμένος ἀνὴρ καὶ φανερὸς προδότης· βοηθὸν ὅμως χρησιμώτερον ἢ θέλον οἱ Τούρκοι ἄλλον παρὰ τὸν Πεντεδέκαν;

Ἄλλ' εἰς τῶν πραγμάτων τοῦ Ἰασίου τὴν παράλυσιν συνέδραμεν, ἐκ τὸς τοῦ Πεντεδέκα, καὶ τις Ἰόνιος Ἕλληνας, γενόμενος ἡ δευτέρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπεξεργασμένη, ἐκδοσις τοῦ Γαλάτου. Ἐὰν ἐκεῖνος ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς φιλικῆς ἑταιρίας ἠξίωσεν ἑαυτὸν ἀκόμητα, συγγενὴ τοῦ Καποδιστριαίου, οὕτως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου αὐτανομάσθη ὅπως «κόμης Καποδιστριαίος». Ἐὰν ἐκεῖνος μετριοφρονῶν ἐπαρουσίασεν ἑαυτὸν ἐν τῇ Πετροπούλει ἀντιπροσέσωπον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁ μόνου, οὗτος μεγαλοφρονῶν ἐκηρύχθη ἐν τῇ Ἰασίῳ «ἀπεσταλμένος παρὰ τῶν συμμάχων δυνάμεων». Ἐκεῖνος ἐπὶ τέλους ἀπόστολος ἐπαναστατικὸς, οὗτος δὲ ἀπόστολος πολιτικὸς ἐνεφανίσθη πρὸς ὀργάνωσιν τῆς Μολδαβίας· καὶ ἐντεῦθεν, ἀνάλογον τῇ τοιαύτῃ ἀγυρτεῖᾳ ἐνόμων πόλμην, τὸν μὲν Καντακουζηνὸν ὡς Μολδαυὸν καὶ προδότην ἀναφανδὸν ὑβρίζε, τῇ δὲ κεντρικῇ

ξία τοῦ Πεντεδέκα εὐαρεστών, ὅλην αὐτοῦ τὴν ὑποστήριξιν ἀπελάμβανε. Οὕτως εὗρε Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ, τοῦ μὲν Πεντεδέκα ἀληθῆ παραδεχομένου τὸν ψευδῆ Καποδίστριαν, τοῦ δὲ ψευδοῦς Καποδιστρίου προτιμότερον τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀξιούντος τὸν Πεντεδέκαν.

Ἰδοὺ οἱ λόγοι, δι' οὓς καὶ τὰ ἐν Ἱασίῳ ἑλληνικά εἰς τὴν αὐτὴν τῶν τοῦ Βουκουρεστίου περιήλθον κατάστασιν ἀνεπανορθώτου παραλύσεως, ὥσανεὶ συνώμνυε τὸ πᾶν διὰ τὰς ἐπιτυχίας τῶν τουρκικῶν κινήματων. Τίς ἐδύνατο πλέον ὁ σώσων, ἀφ' οὗ τὸ πλεῖστον τῶν αὐτόθι ἐπαναστατῶν ἐξέκλινε τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ μόνου σωτηρίου μέσου τῆς μιᾶς ἐνότητος; ἀφ' οὗ ἐλεεινοὶ Πεντεδέκα καὶ ἐλεεινότεροι ψευδοκαποδίστριαι μόνον εἰσπηκούοντο καὶ μόνον ἴσχυον; ἀφ' οὗ ἡ ἀπείθεια καὶ ἡ ἀρπαγὴ ἐβεβήλουν τὴν ἱερότητα τοῦ ἀγῶνος καὶ κατήσχυον ἐπανάστασιν καὶ ἐπαναστάτας;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Τὸν Σάββαν μᾶλλον ὡς Ἕλληνα, ἢ τὸν Βλαδιμηρέσκον ὡς Βλάχον, ἐνοχοποίει ἡ ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἐτεροφροσύνη. Εἰς τὸ αὐτὸ μὲν ἔτεινον σημεῖον ἀμρότεροι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ἀλλ' ἰδίᾳ διηροῦντο ἀντικατασκευαζόμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ θηρεύοντες, ὁ μὲν Βλαδιμηρέσκος τὴν στρατιωτικὴν ἐξασθένησιν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Τούρκους ἐνοχοποίησιν τοῦ Σάββα ἐπὶ Ἰψηλαντισμῷ, ὁ δὲ Σάββας τὴν πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ἐνοχοποίησιν τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἐπὶ τουρκισμῷ.

Ὀλίγον πρὸ τῆς μεταβάσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Βλαχίαν, ὁ Βλαδιμηρέσκος κατώρθωσε, διὰ τῶν ἀπειλητικῶν μέχρις ὅπλων ἀντενεργειῶν αὐτοῦ καὶ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ μητροπολίτου, τὴν κατοχὴν καὶ τῆς μινῆς τῆς μητροπόλεως, φρουρουμένης ἕως τότε παρὰ τοῦ Σάββα. Ἐκεῖτο αὕτη ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου τῆς πόλεως μέρους. Πλησιάζοντος δὲ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ μητροπολίτης ἐπεκαλέσθη τὴν αἰδειαν τοῦ Βλαδιμηρέσκου περὶ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ τε, τοῦ ἐπισκόπου Βουζέου καὶ ἐξ ἐτέρων ἀρχόντων, ἥτοι τοῦ μεγάλου σπαθάρου Γρηγορίου Μπαλιάνου, τοῦ μεγάλου βιστιάρου Ἀλεξάνδρου Φιλιππέσκου, τῶν μεγάλων βορνίκων Γεωργίου Σλατινιάγου καὶ Ἀλεξάνδρου Νεγτσουλέσκου, ὡς καὶ τοῦ Νικολάου Βακαρέσκου καὶ Κωνσταντίνου Χαιρέσκου, γαμβρῶν τοῦ Μπαλιάνου. Καίτοι κεκηρυγμένοι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ὑπώπτευον οὗτοι, μὴ καταστῇ ἡ πόλις τὸ θέατρον τοῦ πολέμου καὶ

δικαικύνευσσι μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Κυριώτερον δὲ ὁ μητροπολίτης, καίτοι τουρκοφρονῶν, ὑπ' ὅψιν εἶχε τῶν Τούρκων τὴν συστηματικὴν καταφορὰν κατὰ παντὸς τοῦ ἱεροῦ κλήρου, καὶ μάλιστα τοῦ ἀνωτάτου· αἱ δὲ πρόσφατοι ἀπαγχονίσεις τῶν πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, οὐδόλως ἐνόχων ἐπὶ ἐπαναττάσει, ἐβεβαίουν ἐκ προκαταβολῆς καὶ τούτῳ τὴν αὐτὴν ἀμοιβὴν τῆς ἀγχόνης. Ὁμολογήσωμεν, ὅπως καὶ ὁ μητροπολίτης οὗτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ἐδειχθησαν ἀνῶνται ἢ κακῶτροποι, ὡς ὑπηρετοῦντες τοῖς Τούρκοις, ἐν ᾧ ἐγνώριζον, τὶ ἔμελεν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀποτυγχάνοντος τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἐπὶ τῇ αἰτήσει τούτων ἐνδύσας ὁ Βλαδιμηρέσκος, συνώδευσε μάλιστα αὐτοὺς καὶ διὰ Πανδούρων πρὸς ἀσφάλειαν· ἀλλὰ μεταμεληθεὶς πάραυτα, ἀπέστειλε κατόπιν ἄλλους καὶ ἐβίασε τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν, περιορίσας ἅπαντας ἐντὸς τῆς πλησίον τοῦ Κοτρωτσανίου κειμένης ἐξοχικῆς οἰκίας τοῦ Κωνσταντίνου Γολέσκου, καλουμένης βελθεδέρε (πανόπτου). Ἐκ τῆς βιαιότητος ταύτης ἐπιστροφῆς ἐξήρθησαν τρεῖς μόνοι, ὁ Μπαλιάνος, ὡς φέρων παράσημον ῥωστικόν, καὶ ὁ Βακαρέσκος καὶ Χαιρέσκος, ὡς εἰπόντες, ὅτι ἀπέρχονται πρὸς τὸν Ἰψηλάντην. Φοβούμενος ἄρα ὁ Βλαδιμηρέσκος τοὺς Τούρκους, καίτοι φίλος αὐτῶν, ἤθελεν ὡς ἐγγύτην τινὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἄλλους πολυτεύμενος δὲ πρὸ Ἰψηλάντη, καίτοι ἐχθρὸς τούτου, ἐπέτρεπε τὴν ἀπέλευσιν τοῦ Βακαρέσκου καὶ Χαιρέσκου εἰς Τέρβιδα.

Ἄλλ', ἵνα καταστῇ αὐτὸς μᾶλλον, ἢ ὁ Σάββας, τὸ ἀναγκαϊότερον παρὰ τοῖς Τούρκοις πρόσωπον, ὁ Βλαδιμηρέσκος κατέλαβε, παρὰ τὴν μητρόπολιν, καὶ τὰς ἄλλας μονὰς τοῦ Μιχαὴλ Βόδα, τοῦ Ῥάδου Βόδα καὶ τοῦ Ἀνθίμου, ἀποχωρήσαντος καὶ ἐκ τούτων τοῦ Σάββα λόγῳ ἀποφυγῆς ἐμφυλίου ῥήξεως. Ἐν αὐταῖς δ' ἐκτοτε ἡγρούνηουν κατὰ πᾶσαν νύκτα φύλακες κρᾶζοντες, ὡς οἱ τῶν φρουρίων, «σλούσαί.» (γρηγορεῖτε!) Ὅπως, ἢ μία κατόπι τῆς ἄλλης, αἱ ἀνοηταὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου Ἰπῆρχον ἔτι καὶ ἕτεροι δύο μοναῖ, ἡ τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ νέου καὶ ἡ τοῦ Σερμπάν Βόδα, ἃς οἱ περὶ τὸν Βλαδιμηρέσκον ἠπειλοῦν ἀσκαρδαμυκτοῦντες, διότι περιεῖχον τὰ πολυτιμότερα κινητὰ πράγματα τῶν κατοίκων· ἀλλ' ὁ Σάββας διετήρησεν αὐτάς παντὶ τρόπῳ. Ὅπως δὲ ἰδιοποιηθῇ ὁ Βλαδιμηρέσκος καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Βουλγάρων ἐπιβροχῆς, ἦν ἐξήσκει ὁ Σάββας, ἀνέδειξεν ἐπίδοξον βασιλεῖα τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρον τινα Βούλγαρον, ὑπάρχοντα πάντοτε μετὰ τοῦ Χατσῆ Πρόδα· τούτον δὲ ἡσμενίζοντο καὶ οἱ ἐν τῷ στρατῷ Βούλγαροι ὄνο·

μύζοντες ἀπὸ τοῦδε Ἀμπουλγάσκι Κράλη (βασιλεῖα Βουλγάρων), ἐφ' ᾧ καὶ ἡμπετισμένος ἦν αὐτός πορφυρᾶν καὶ χρυσόπαστον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν στολήν.

Ἀρξαμένων ἐν τοσούτῳ τῶν κατὰ τῆς Μικρᾶς Βλαχίας πράξεων τῶν Τούρκων, ἠναγκασμένοι οἱ Πανδοῦροι ἐγκατελίμπανον τὸν Βλαδιμηρέσκον καὶ ἀπῆρχοντο πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἰδίων. Ματαίως δὲ μάλιστα βλέποντες τὰς προτέρας τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὑποσχέσεις περὶ τῆς διανομῆς τῶν κτημάτων τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀγαλίνωτοι ὄντες ἐκ τε τῆς τοιαύτης ἀπελπισίας καὶ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἐξουσίας, τὴν φρίκην καὶ τὴν ἐρήμωσιν διέσπερον οὗτοι διὰ τῆς λεηλασίας καὶ τῶν ἄλλων βίαιοπραγιῶν, ἐφ' ὧσιν διέβαινον χωρίων. Τότε δὴ καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἐν ἐπισφαλεῖ εὐρεθεὶς θέσει καὶ διὰ τὸ παρὸν ἐνώπιον τοῦ Σάβδα καὶ διὰ τὸ μέλλον ἐνώπιον τῶν Τούρκων, τὴν ἀνάγκην εἶδεν ἐνὸς ἡθικοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τῶν πνευμάτων. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐμεθοδεύθη τὴν διάδοσιν ψευδῶν εἰδήσεων περὶ βοθητικοῦ ῥωσσικοῦ στρατοῦ, ὃν ἐκήρυττε φθάσαντα νῦν μὲν εἰς Ἰάστιον, νῦν δὲ εἰς Μπουρλάτιον καὶ Γαλάζιον· ἔπειτα δὲ ὑψώσθαι πανηγυρικῶς καὶ σημαίαν ἐλευθερίας, οὐχὶ ἑλληνικὴν, ἀλλὰ βλαχικὴν, πρὸς μὲν τοὺς Τούρκους γράφων τὸ μέτρον αὐτὸ ὡς μέσον ἀπάτης διὰ τὸν Ἰψηλάντην, πρὸς δὲ τὸν Ἰψηλάντην δεικνύων οὕτω ἐλπίδας ἐνώτεως κατὰ τῶν Τούρκων. Ἦτο δ' τοῦ μύζου, καθ' ἣν, διαταγῇ τοῦ Βλαδιμηρέσκου, λειτουργήσαντος τοῦ μητροπολίτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Κοτροτσάνιου, ἐψάλη ἁγιασμός καὶ μετ' αὐτὸν ὑψώθη ἡ σημαία, κροτούντων τῶν τήλεβόλων. Κυανοῦ ὅλως χρώματος αὕτη, ἔφερεν ὡς σύμβολον μὲν τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἐκ δεξιῶν δὲ καὶ ἀριστερῶν τὸν ἅγιον Γεώργιον καὶ τὸν ἅγιον Δημήτριον, κάτωθεν δὲ χρυσοῖς γράμμασι τὸ αὐτὸ πρότερον σύνθημα « Ζήτω ἡ ἐλευθερία ». Τὸ δὲ παραδοξύτερον πάντων, μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὑψώσθαι καὶ ὁ Σάβδας σημαίαν ἄλλην, λευκοῦ μὲν χρώματος, σύμβολον δὲ ἔχουσαν τὸν ἑσταυρωμένον ἄνευ συνθήματος. Τί ἄρα ἐσκόπει καὶ οὗτος; ἵνα περικαίξῃ βεβαίως τὴν ἀγυρτείαν τοῦ Βλαδιμηρέσκου διὰ τῆς αὐτῆς ἀγυρτείας, καὶ ἀπολαύσῃ μᾶλλον τὰ πιστὰ παρὰ τοῖς Τούρκοις, φαινόμενος, ὅτι ἀποκρούει καὶ ἤδη, ὡς καὶ πρότερον, τὸ ἐπαναστατικὸν σύνθημα.

Ἀδύνατον ὁ Βλαδιμηρέσκος νομίζων τὴν κατὰ τῆς Βλαχίας ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων ἕνεκα τῶν συνθηκῶν τῆς Ῥωσσίας, ἤλπιζε πάντοτε ἀποσταλητόμενον παρὰ τῆς πύλης τὸν ἐπίτροπον, ὃν ἐπεκαλέσθη, καὶ διὰ

τοῦτο παρεσκευάζετο ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως ἐν περιστάσει τοιαύτῃ παραστῇ ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, ὁ μόνος ἰσχυρὸς τοῦ τόπου, καὶ περιποιήσῃ ἑαυτῷ τὴν ἡγεμονείαν. Ἐπὶ τῇ ιδεᾷ αὐτῇ κατεδίωκε μὲν τοὺς ὀλιγάρχους ἄρχοντας, ὡς μὴ ἀνέκων τῇ τάξει τούτων, ἀντενήργει δὲ σπουδαίως κατὰ τῆς στρατιωτικῆς ἰσχύος τοῦ Σάββα, ὡς ὄργανου τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχου, ὑπολαμβάνων, ὅτι ἐξασθενίζων αὐτὸν στρατιωτικῶς ἐν τῇ Βλαχίᾳ, ἐξησθένειζε πολιτικῶς τὸν Καλλιμάχον ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλ', ὅτε εἶδε τοὺς μὲν Τούρκους κινουμένους, τοὺς δὲ Πανδούρους ἀφισταμένους ἐξ ἀνάγκης, ἐκυριεύθη ὑπὸ φόβου ὡς ἐκτιθέμενος μεταξὺ Σάββα καὶ Τούρκων, καὶ, τὸ μὴ χεῖρον ἐκλέγων τῶν δύο κακῶν, ἐφίλιώθη τέλος μετὰ τοῦ Σάββα συνορκισθεὶς, ὅπως ἀμφοτέροι ἔχωσιν ἡνωμένας τὰς δυνάμεις ἑαυτῶν, οὐχὶ ὡς ἐπίθεσις, ἀλλ' ὡς ἀμύνη ἐν περιστάσει ἐναντία. Οὕτως ἤλπισεν ἐπιβληθησόμενος ἑαυτὸν τοῖς Τούρκοις.

Ἐσχημάτιζον δ' ἀληθῶς καὶ Σάββας καὶ Βλαδιμηρέσκος δύναμιν τετρακισχιλίων σχεδὸν καλῶν πολεμιστῶν, τῶν πλείστων ἱππέων καὶ ἐφοδιασμένων διὰ τηλεβόλων. Γνωρίζοντες δ' ἀκριβῶς τὸν τόπον, ἐπιβροήν ἰσχυρὰν ἔχοντες ἐπ' αὐτοῦ, τσαυτάς κατέχοντες ὄχυράς μονὰς καὶ βοηθούμενοι ἐν ἀνάγκῃ παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ἐπήνεγκον ἂν οὗτοι κρίναι οὐχὶ μικρὰν κατὰ τῶν τουρκικῶν ὀπλῶν, ἢ ἀμυνόμενοι ἢ ἐπιτιθέμενοι. Ἀλλ' οὐδὲν ἰσχύει ἡ ὕλική δύναμις, τῆς δολιότητος διεπούσης. Κύριον ὁ Σάββας ὑπέκρυπτε σχέδιον τὴν πρὸς τοὺς Τούρκους παράδοσιν τοῦ Βλαδιμηρέσκου πρῶτον, καὶ αὐτοῦ, εἰ δυνατόν, τοῦ Ἰψηλάντου κατόπιστι. Τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐζητήθη παρ' αὐτοῦ, ὅπως παραιθῇ τάχιον τῆς Δακίας τὸ δράμα· καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὅλας ὑπέμενον οὗτος τὰς προτέρας ὀχληρίας τοῦ Βλαδιμηρέσκου, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἐσχάτως ἐδεχθῇ λυκοφιλίαν, ἣν ὑπεκρίνετο καὶ μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἀλλὰ μετὰ τὸ πρῶτον τῆς λυκοφιλίας βῆμα ἀπηρτίετο καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ὄχυρῶν τοῦ Κατροτσανίου, τῆς μητροπόλεως καὶ λοιπῶν μονῶν ἐξόδος τοῦ Βλαδιμηρέσκου· ὡς φίλος δὲ ἤδη καὶ συμμέτοχος τῆς τύχης αὐτοῦ, ὁ γνωρίζων, τί ἐξήτει, Σάββας προέτεινε τούτῳ τὴν ἐγκατάλειψιν ὅλης τῆς πόλεως, πονήρως ἰσχυρισθεὶς, ὅτι, ἐὰν μὲν ἔρχονται οἱ Τούρκοι ὡς φίλοι, ἀνήκει, ὅπως ἀποχωρήσωσιν ἀμφοτέροι, ἀφίοντες αὐτοῖς τὰ ἀναγκαῖα καταλύματα· ἐὰν δ' ὡς ἐχθροὶ, ἀπαιτεῖται, ἵνα ἀπανθῶσι μακρὰν τῆς πόλεως, διότι καὶ αὕτη καταστρέφεται καὶ ἡ πολεμικὴ θέσις ἑαυτῶν δεινούται ἀνευ ἐλπίδος σωτηρίας. Ὁ Βλαδιμη-

ρέσκος, ὡς μὴ γνωρίζων, τὴν παρεδέχετο, συνεφώνησε· καὶ ἤδη ὁ μὲν Σάββας προσεδόκα πρῶτην τὴν ἐξοδὸν τοῦτου, ἵνα ἀρπάσῃ οὕτω τὴν *κεκολλημένην* τῶν μονῶν καὶ ἐκθέσῃ αὐτὸν ἀνοχύρωτον ἐνώπιον τῶν Τούρκων· ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος, ἐπιφυλασσόμενος ἵνα ἴδῃ πρῶτον ἐξερχόμενον τὸν Σάββαν, ὑπονοίας ἔδωκεν ὡς σκοπῶν τὴν λεηλασίαν τῶν ὑπ' ἐκείνου κατεχομένων μονῶν. Τέλος δ' οἰκονομῶν καὶ πάλιν ὁ Σάββας τὰ πράγματα, προσεποιήθη ἐξελθὼν ὁ πρῶτος μετὰ μέρους ἱκανοῦ στρατιωτῶν, ἀφήσας πολλοὺς ἐν τῇ πόλει διηρημένους εἰς ἀποσπάσματα καὶ διατεταγμένους τὴν ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς τῶν μονῶν ἀσφάλειαν· στὰς δ' ἐν ταῖς ἔξω τῆς πόλεως πλησιεστέραις μοναῖς τῆς Μαρκούτσης καὶ Πλουμπουίτης, περιέμενε τὸν Βλαδιμηρέσκον. Ἀλλὰ πονηρευθεὶς οὗτος ἀνέβαλλε τὴν ἐξοδὸν ἑαυτοῦ ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, ἕως οὗ ἐπελθὼν ὁ τουρκικὸς στρατὸς διέλυσε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν σκηνὴν ταύτην.

Ἀποφράς ἦτο ἡ ἡμέρα τῆς 13 μαΐου διὰ τὸν Βλαδιμηρέσκον, καὶ ἡ τῆς 14 διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Βουκουρεστίου. Κατὰ τὴν πρῶτην, βεβαιωθείσης τῆς στρατοπεδεύσεως τῶν ἐκ Σιλιστρίας Τούρκων ἐν τῷ χωρίῳ Ὀμπιλεστίφ, ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐγένετο ἐμβρόντητος ἐκ τοῦ φόβου, καὶ ἄφωνος ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἔμεινε. Κατὰ τὴν δευτέραν, βεβαιωθείσης τῆς στρατοπεδεύσεως τῶν ἐκ Γιργιέβου Τούρκων ἐν τῷ χωρίῳ Κοποτσενίφ, τετραῶρα ἀπέχοντι τοῦ Βουκουρεστίου, ἡ πόλις ἅπασα ἐθορυβήθη δεινῶς, πεφοβισμένοι δ' ἔτρεχον ὡς εἰς ἄνυλον, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰς μονὰς, οἱ δ' ὑπήκοοι τῶν ξένων Δυνάμεων εἰς τὰ προξενεῖα. Τότε διέταξεν ὁ Βλαδιμηρέσκος τοὺς ὑπ' αὐτὸν, ἵνα παρασκευασθῶσιν εἰς κίνησιν διὰ τὴν ἐπαύριον, παραλάβωσι δὲ καὶ τὰς οἰκογενεῖας ἑαυτῶν οἱ ἑγγαμοί. Τότε ἀπέλυσεν ἐλευθέρους τοὺς ἐν τῷ βελθεδέρε πεφυλαγμένους μητροπολίτην καὶ λοιποὺς. Τότε ἐπὶ ὅλης τῆς νυκτὸς ἄλλοι μὲν τῶν Πανδούριων καὶ λοιπῶν, περιτρέχοντες τὰς οἰκίας ἤρπαζον τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὄχηματα λόγῳ τῆς μεταφορᾶς τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν· ὁ δὲ Χατσῆ Πρόδας, Μακεδόνης καὶ ὁ « Μπουλγάρσκι Κράλ » (Ἀλέξανδρος) ἐπεμελήθησαν, ἀλλ' ἀπέτυχον, τῆς συλήσεως τῶν δύο μονῶν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ νέου, καὶ τοῦ Σερμπάν Βόδα, ὡς περιπολούντων τῶν ἀποσπασμάτων τῇ Σάββα. Τῇ δὲ 15 μαΐου ἀνέξευξεν ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐκ τοῦ Κοτροτσανίου, ἄγων δισχιλίους πεζοὺς Πανδούρους, πεντακοσίους ἵππους Σερβοβουλγάρους, ἑπτὰ ἐλαφρὰ τηλεβόλα καὶ ὅσας ἔφ' ἀμαζῶν τροφὰς ἠδυνήθη· διηυθύνθη δὲ βορειοδυτικῶς πρὸς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ Ἰψηλάντου, τὴν σχηματιζομένην, ὡς προείπομεν, παρὰ

τοῦ Ὀλυμπίου ἐν τῷ Πιτεστίῳ. Ἐσκόπει δ' ὅπως, ἐὰν μὲν ὁ Ἰψηλάντης εὐδοκίμησῃ κατὰ τῶν Τούρκων, διαβῇ οὗτος τὸν Ἀλούταν καὶ εἰς τὰ ὄρεϊνὰ ἀπέλθῃ θέματα τῆς Κραϊώδους, ὅπου ἐρωδιασμένας εἶχεν ἄλλας τε καὶ τὴν μονὴν τῆς Τισμάνης, ἕως οὗ ἴδῃ τὸ ἀποδοσόμενον· ἐὰν δ' ἐκεῖνος ἀποτυχὼν καταφύγῃ, ὡς ἐνομίζετο, εἰς τὰ ὄρεϊνὰ ταῦτα μέρη, ἐπιμεληθῇ αὐτὸς ἐκ παντὸς τρόπου τὴν σύλληψιν ἢ τὸν φόνον τούτου, κεκλεισμένας ἔχων τὰς ὁδοὺς καὶ βεβαιώσῃ οὕτω τὸν ζήλον καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἰκανότητα ἑαυτοῦ εἰς τὴν πύλην, ὑπόχρεων τότε, μεσιτεουσῆς καὶ τῆς Αὐστρίας, ἵνα παραχωρήσῃ αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας. Τοιαύτας ἔλαβεν ἐμφυχωθεὶς παρὰ τοῦ Οὐδρίσκῃ τὰς εἰσηγήσεις καὶ ὁδηγίας, ἐν αἷς συμπεριελαμβάνετο καὶ ἡ ἀπόπειρα τῆς συλλήψεως ἢ δολοφονίας τοῦ Ὀλυμπίου.

Ταχέως μαθὼν τὴν ἀπόλυσιν καὶ φυγὴν τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων, ὁ Ἰψηλάντης διέταξε τῇ 15 μαΐου τὸν Δούκαν περὶ τῆς ἀφεύκτου συλλήψεως τούτων, ὧν ἡ δίοδος ὑπετίθετο διὰ τῆς Κιμπίνης καὶ τοῦ Μπουκόβου (α). Ὁ Δούκας ὑπεσχέθη ἐγγράφως τὴν σύλληψιν ἢ τὸν θάνατον αὐτῶν, ἐὰν ἀντιστῶσι καὶ ὁμῶς συλλαβῶν τούτους, ἐζήτησε τὰς περαιτέρω διαταγὰς τοῦ Ἰψηλάντου· μὴ περιμείνας δ' αὐτάς, συνάδευσε τούτους εἰς τὴν Μπράζαν καὶ ἀφήκεν ἐλευθέρους εἰσελθόντας εἰς τὴν Τρανσυλθανίαν. Περιττὴ πρόκειται πᾶσα ἄλλη κρίσις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐν ᾧ ὑπάρχει τὸ ἀπὸ 17 μαΐου ἔγγραφον τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς τὸν Δούκαν, διαλαμβάνον· «... Ἀπορῶ τῇ ἀληθείᾳ πρὸς τὸ φέρσιμόν σας. Κάθε ἄλλο ἐνδέχεται νὰ πρᾶσμεῖνω, ὅχι ὁμῶς τοῦτο ἀπὸ σας. Ὅποτεν ἦτο ν' ἀφήσητε τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς λοιποὺς, πρὸς τί ὁ τόσος κόπος νὰ τοὺς κυνηγήσητε καὶ νὰ γράφητε, ὅτι, ἂν ἀντισταθοῦν, θέλει τοὺς κτυπήσητε, καὶ νὰ ἦναι πρὸς εἰδήσιν μου; Καὶ, ἀφ' οὗ ἀνεφέρατε μίαν φορὰν περὶ ἐνὸς κινήματος, ἀπὸ τὸ ὅποῖον, εὐκόλως ἤμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε, πόσῃν ὠφέλειαν ἤβελεν ἔχωμεν, ἔπρεπε, καὶ τακτικὸν ἦτον, νὰ προσμένητε τὴν προσταγὴν μου καὶ μίαν καὶ δύο ἡμέρας. Σὰς παρεζάλισαν τόσον, ὅπου σχεδὸν νὰ εὐγῆτε ἐξω τοῦ χρέους σας, καὶ, ἀφ' οὗ τοὺς ἀφήσατε, νὰ κάθεσθε εἰς Μπράζαν, ψάλλοντες ἐλεεινολογίας, χωρὶς νὰ τρέξετε κἄν εἰς Πλοέστι, διὰ νὰ κάμετε τόσας προετοιμασίας ἀναγκαιοτάτας, ... ἀλλὰ νὰ ἀφήσετε νὰ σπάτῃ τὸ καθήκιν τοῦ Πλοεστίου, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ἔχομεν τόσῃν χρεῖαν, διὰ νὰ προμηθευθῶμεν εἰς τὰ ἀναγκαϊότερα; Εἴμαι ἡ βέβαιος, ὅτι, ἀφ' οὗ ἐλάβατε τὴν προσταγὴν μου νὰ τοὺς ἐμποδίσητε, εἰ-

νχετε καιρὸν πάλιν νὰ τοὺς προσβάητε... Πλὴν δὲν μὲ δυσαρρεστοὶ ὀλι-
 γώτερον τὸ νὰ σὰς βλέπω τόσον ὀλιγοκαρδισμένον. Πιστεύετε εὐκόλως
 νδλα τὰ χάλτσια, ὅπου σὰς λέγουν. Ἔσο γενναῖος. Ἡ κατάστασις μας δὲν
 εἶναι τόσον ἀχρεΐα, ὅσον πολλοὶ ἀχρεῖοι θέλουν νὰ τὴν παρυστένουν...
 »Ἐκάματε δύο σφάλματα εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν· τὸ ἓν, νὰ δειλιάσητε,
 καὶ τὸ ἄλλο, νὰ τοὺς ἀρήσητε νὰ φύγουν. Ἀγνοεῖτε, ὅτι αὐτοὶ εἶναι
 νέχθροι μας, καὶ πᾶσχουν μὲ κάθε τρόπον νὰ μᾶς βλάψουν...; Καὶ τί
 νπερισσσότεραν ζημίαν ἡμποροῦν νὰ μᾶς κάμουν οἱ Τούρκοι, ἀπὸ ὅσων
 νμᾶς κάμουν οἱ ἐχθροὶ τοῦ τοιαύτου εἶδους, φέροντες εἰς παραλυτίαν
 νδλας τὰς ἐτοιμασίας μας; »

Ὁ δὲ Σάββας, εἰδοποιήσας τῇ 16 μαΐου πρὸς τὸν Ἱψηλάντην τὴν
 προσέγγισιν τῶν Τούρκων, καὶ πολλὰ ἐξηγηθεὶς περὶ Βλαδιμηρέσκου
 ὡς τουρκοφρονοῦντος, ἀπῆλθεν ἐπὶ κεφαλῇς χιλιῶν ἱππέων πρὸς τὴν
 Τέρβιδα. Μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε καὶ τοὺς πρὸ πολλοῦ περὶ τὸ Βουκουρέ-
 στιον εὐρισκομένους Μιχαῆλον τουρκεκτῆπασην, Γκέντσην μπουλούκπα-
 σην καὶ ἄλλους. Ἐν τῇ Τέρβιδι συνεκεντρώθησαν ἡδὴ διάφορα ἀλλαχό-
 θεν σώματα. Διαλυθέντες δ', ὡς θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω, τοῦ Πλου-
 εστιίου, ὁ Δούκας ἐστρατοπέδευσεν εἰς Παϊκού· εἰς δὲ τὸ Πλουέστιον,
 τὸ Μπαρταινένιον καὶ τὴν Κίμπιναν διωρίσθησαν σκοποὶ τινες μόνον
 πρὸς παρατήρησιν τῶν κινήματων τοῦ ἐχθροῦ· ἄλλοι δ' ἀποσταλέντες
 πρὸς τὸ Βουκουρέστιον τούτου ἔνεκον, συνέλαβον κατασκόπους τινὰς
 τουρκοικοὺς, ἐξ ὧν δύο μὲν τοὺς πνευματίζεστέρους ἐπεμψαν εἰς τὴν
 Τέρβιδα, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπηγχόνισαν ἐκ διαταγῆς τοῦ Ἱψηλάντου.

Ἡ μετὰ τούτῃ προηγουμένη ἀπροσδόκητος πλησίασις τοῦ Σάββα
 πρόσχημα εἶχε τὴν μετὰ τοῦ Ἱψηλάντου σύσκεψιν περὶ τοῦ πολεμι-
 κοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ σχεδίου. Ἰπεκρίνετο ἔτι αὐτὸς τὸν εὐορκον ἐπα-
 ναστάτην, καὶ τὴν τουρκοφροσύνην τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἀντέτακτεν ὡς
 τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς ἀκινήσιος ἑαυτοῦ κατὰ τῶν εἰσβαλόντων Τούρ-
 κων καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Βουκουρεστίου. Ὅπως ἐξαλείψῃ μᾶ-
 λιστα πᾶσαν ὑπόνοιαν κακῆν ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ὅλην παγιδεύσῃ τὴν
 πίστιν τοῦ Ἱψηλάντου, ἐπανελάβε τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ κατὰ τῆς τουρ-
 κοκρατίας ὁμολογίαν, ἣν πρὸ ὀλίγου ἔδωκε καὶ ἐν τῇ Κολεντίνῃ. Ἐν-
 τεῦθεν ἀντηλλόαζοντο μεταξὺ Ἱψηλάντου καὶ τούτου αἱ συνήθειαι δι' ἀ-
 μοιβαίων γευμάτων καὶ στρατιωτικῶν ἐπιθεωρήσεων φιλοφρονήσεις·
 ἀλλ' οὐδένα ἐλάτθανον καὶ ἡ προτέρα διαγωγή καὶ ἡ παρούσα ἀπο-
 στολή αὐτοῦ, καθ' ὅσον ὁ μὲν Βλαδιμηρέσκος ἐμμέσως διὰ τοῦ Οὐδέσ-

σκη, ὃ δὲ Σάββας ἀμέσως παρὰ τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ τοῦ βαλῆ τῆς Σι-
λιστρίας εἰσηγήθησαν, ἵνα προηγηθῶσι μὲν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς
δύο πτέρυγας, ὁ πρῶτος κατὰ τοῦ Ὀλυμπίου καὶ ὁ δεύτερος κατὰ τοῦ
Ἰψηλάντου, κατορθώσωσι δὲ ἢ τὴν σύλληψιν αὐτῶν διὰ πλαγίων μέ-
σων, ἢ τὸν ἀπ' εὐθείας φόνον καὶ τὴν διάλυσιν τῶν σωμάτων ἀμφοτέ-
ρων. Οὐδὲν ὁμῶς ἠδύνατο γενέσθαι ἐν τῇ Τέρβιδι, καθόσον οὔτε ὁ Σάβ-
βας, καίτοι μὴ ὢν Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκος, ἐτόλμα τι κατὰ τοῦ Ἰψη-
λάντου, ὥς πολλῶ ἀνωτέραν δύναμιν ἔχοντος, οὔτε ὁ Ἰψηλάντης, καί-
τοι ἠναγκασμένους ἵνα ἀποφορτισθῇ ἐπιβούλου καὶ ὀχληροῦ φίλου, ἐπε-
χείρει τι κατὰ τοῦ Σάββα, ἀποφεύγων περιπλοκάς νέας, τῶν ἐχθρῶν κι-
νουμένων. Περιωρίσθησαν διὰ ταῦτα ἀνθυποκρινόμενοι καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ
ἄλλος, τοῦ μὲν Σάββα προτείνοντος κατὰ τῶν ἐχθρῶν σχέδια λόγῳ
ὁμοφροσύνης, τοῦ δὲ Ἰψηλάντου ἀναβάλλοντος πάντα λόγῳ σκέψεως
ὀριμωτέρας. Ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε αἱ ἐχθροὶ ὠφελούντο σπουδαίως ἐκ τῆς
παρουσίας τοῦ Σάββα παρὰ τῷ κέντρῳ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διότι
ἐκεῖνοι μὲν ἐγνώριζον δι' αὐτοῦ ὅλην τὴν κατάστασιν τῆς Τέρβιδος, οἱ
δ' Ἕλληνες ἀντιπεριεσπῶντο μεταξύ τούτου καὶ τῶν Τούρκων.

Ὅταν ἐπλησίασε πρὸς τὸ Βουκουρέστιον ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆ Χατοῦ
Καρᾶ-Ἀχμέτ ἐφφένδης, ἐξῆλθον, 16 μαΐου, εἰς προῦπάντησιν αὐτοῦ
ὅσοι ἀπελείποντο τῶν μικρῶν ἀρχόντων καὶ ἄλλοι πολλοί, μέχρι τοῦ
χωρίου Καστελίου, καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς πόλεως πρὸ τῶν ποδῶν ἔθε-
σαν τούτου, ἑδαφιαίως προκυνοῦντες καὶ κράσπεδα καὶ τάπητας τουρ-
κικῶ τῷ ἔθει καταφιλοῦντες διὰ χαμπερίας ἐσχάτης. «Τὸ πεδῖον ἐγέ-
νητο μεστὸν κεκυρότων χαμάζαι». Ἐκεῖ κατὰ Ἰψηλάντου καὶ Ἑλλή-
νων ἐρρέθησαν τὰ ἐξ ἀμάξης, καὶ θεόπεμπτος διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς
«σαάρας» ὁ Χατοῦ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἀνεκνήρυχθη. Δι' ὅλης δ' οὕτως ὁμιλή-
σας αὐτοῖς τῆς εὐπροσηγορίας, πολλὰ ὑπεσχέθη, ὀλίγα ἀπέστησε καὶ διὰ
τῶν ἀρμοδίων περὶ τῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου διαταγῶν συνώδευσε ἐπι-
στρέψαντας τούτους. Στρατοπεδευσάμενον δὲ ἐν τῇ Κολεντίνῃ κατὰ τὴν
17 μαΐου ἐχαιρέτησαν εὐθὺς οἱ ἀντιπρόσωποι γραμματεῖς τῶν ἀπόντων
προξένων, πᾶσαν αὐτῶν βεβαιώσαντες τὴν συνδρομὴν κατὰ τοῦ Ἰψηλάν-
του καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὀλίγας ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς διέμεινεν αὐτόθι ἡμέρας, καὶ ἅπαξ μόνον
εἰσῆλθεν ἐπισήμως εἰς τὴν πόλιν, τὰς ἀναγκαῖας φυλακὰς τάξας. Ὅσην
δὲ διετήρησεν εὐταξίαν, μεγάλην χρώμενος δραστηριότητι καὶ ἐτοιμίᾳ
τιμωρίᾳ κατὰ τῶν ἀτακτούντων Τούρκων, διὰ τσαούτης θυσίας καὶ προ-

θυμίας τοὺς ὡς ἐνόχους καταδεικνυσμένους Ἕλληνας, Σέρβους καὶ Βουλγάρους, κατοίκους τῆς πόλεως· Ἰουδαῖοι καὶ Ἀρμένιοι ἔργον ἤδη εἶχον τὴν καταμνήσιν· τοῦτο καὶ ἐκείνου ἐπὶ ὑψηλαντισμῷ, ἀπαγχονισθέντων, σφαγέντων καὶ πασσαλωθέντων ἐντὸς ὅκτῳ ἡμερῶν περὶ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα. Ὅλοι δ' αὐτοὶ ἐγένοντο θύματα ἄθῳα, διότι οἱ ἔνοχοι εἶχον τὴν φρόνησιν, ἵνα μὴ μένωσιν ἐν τῇ πόλει, τῶν ἐχθρῶν ἐρχομένων.

Ὅταν ὁ Βλαδιμηρέσκος ἀπεχώρει ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου πρὸς τὴν Μιχαὴλ Βλαχίαν, ὡς λόγον ἐκήρυττε καθ' ὁδὸν τὸν διὰ τοὺς Τούρκους φόβον αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἕνεκα διελύθησαν τὸ Πλουέστιον καὶ ἄλλα πλησιόχωρα μέρη. Ὅτε δὲ ἐπλησίασεν αὐτὸς πρὸς τὸ Πιτέστιον, ὁ Σάββας, ὁ προδίδων τοῖς Τούρκοις τὰ τοῦ Ἰψηλάντου λόγῳ γενικῷ, καὶ ἀντιπροδίδων τῷ Ἰψηλάντῃ τὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου λόγῳ μερικῷ, ἐγνωστοποίησεν αὐτῷ τὰς ὁδηγίας, ἃς εἶχεν ἐκείνος παρὰ τοῦ Οὐδρίσκου, κατάλληλον θεωρήσας τὸν καιρὸν διὰ τὴν καταστροφὴν ἐνός, ἣν ὁ ἴδιος οὐκ ἠδύνατο ὡς σύμμαχος τῶν Τούρκων καθ' ἐνὸς συμμάχου τῶν Τούρκων. Μάλιστα δὲ, ὅπως λάβῃ δι' ἄλλους σκοποὺς τὰ πιστὰ παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου ὡς ἐκ τῆς προκειμένης περιστάσεως, ὑπεσχέθη τούτῳ καὶ συνδρομὴν στρατιωτικὴν ἐκ τετρακοσίων ἱππέων, εἰ καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἐγένετο ἀναγκαία. Ἐν τούτοις τὰ πάντα ἐβεβαίουν τὴν ἀληθεῖαν τῶν παραστάσεων τοῦ Σάββα, ὅτε καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐλθὼν εἰς τὴν Τέρβιδα, ἐπεκαλέσθη τὰς ἀνηκούσας διαταγὰς τοῦ Ἰψηλάντου. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν Νικόλαος Ἰψηλάντης διωρίσθη, ἵνα καταβῇ ἐκ τοῦ Κιμπολουγγίου πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ὀλυμπίου· οὗτος δὲ ὠδηγήθη, ἵνα συνεξηγηθῇ κατὰ πρῶτον μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου, καὶ ἐνώσῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος· ἐὰν δὲ τοῦτα ἀδύνατον ἀποβῇ, συλλάβῃ ζῶντα αὐτὸν καὶ ἀποστείλῃ εἰς Τέρβιδα.

Ἰπῆρχεν ἤδη ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐν τῷ Γολεστίῳ, προτιθέμενος τὴν διέλευσιν τοῦ ποταμοῦ Ἀρζίστου, ἢ Ἀράρου, τοῦ διαχωρίζοντος τὸ χωρίον τοῦτο ἀπὸ τοῦ Πιτεστίου καὶ ἐκδίδοντος εἰς τὸν Ἰστρον. Καθ' ἃς λοιπὸν ἐλαβεν ὁδηγίας ὁ Ὀλύμπιος, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἔχει περὶ μιᾶς συνεντεύξεως, προσωπικῆς ἐν τῷ Γολεστίῳ, ἀπέχοντι περὶ τὴν μίαν ὥραν. Τόσῳ δὲ προθυμότερον ἐδέχθη ὁ Βλαδιμηρέσκος τὴν διαδήλωσιν ταύτην, ὅτῳ ὑπέλαβε πρόχειρον ἐσπεμένην τὴν ἀπόλεμον σύλληψιν αὐτοῦ ἢ θανάτωσιν. Τὴν ἐπαύριον ὁμοῦ ἰδὼν τὸν Ὀλύμπιον ἐπερχόμενον μεθ' ὅλου τοῦ σώματος τοῦ Πιτεστίου, ἀντεπῆλθε καὶ οὗτος ὡσαύτως εἰς διάστημα ἡμιστίας ὥρας, τοὺς μὲν Πανδούρους τάξας ἐν

τῶ κέντρῳ, τὸν δὲ Χατοῇ Πρόδαν ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὸν δὲ Μακεδόνων καὶ Ἀλέξανδρον (Μπουλγάρται Κράλ) ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. Ἐπομένως ἀντιπαρέταξεν ὁ Ὀλύμπιος κατὰ τὸ δεξιὸν μὲν τὸν Φαρμάκην, κατὰ τὸ κέντρον δὲ τὸν Δημήτριον καὶ Βεκιάρην· τὸ δὲ ἀριστερὸν κατέλαβεν ὁ ἴδιος κατὰ τοῦ Χατοῇ Πρόδα, ὡς ἔχοντος τὸ δυνατώτερον μέρος. Μετ' ολίγον, πλησιάσας ἔφιππος, προσεκάλεσεν εἰς λόγους τὸν Βλαδιμηρέσκον· ἐκεῖνος δὲ, παρελθουσὼν στιγμῶν τινῶν, παρευσιασθεὶς ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν Πανδούρων, ἀντιπροσεκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν Ὀλύμπιον· ἄφοδος δ' εἰσελθὼν εἰς τὰς τάξεις τούτου, ὠμίλησεν αὐτὸς, ἀπλότῳ μὲν, ἀλλὰ σοβαρῷ χρώμενος τρόπῳ, πάντ' ὅσα ἀπέβλιπον τὴν παρούσαν διαγωγὴν αὐτοῦ, ὡς κινήθεντος πρὸς τὸ Πιτέστιον, ἐν ᾧ εἰ Τούρκαι εἰσέηρχοντο εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἐννοήσας τὸν Ὀλύμπιον ἐν γινώσκειν ὄντα τῶν πραγμάτων, ἠρυσρίζσιν, ἀπόλυσεν πᾶν θόρυβος καὶ ἐπιμείδη πάσης δυνατῆς δικαιολογίας. Οὐσιωδέστερον δὲ, γνωρίζων τὸ τολμῆρόν καὶ τὴν γενικὴν παρὰ πᾶσι στρατιωτικὴν ὑπόληψιν τοῦ Ὀλυμπίου, βλέπων μάλιστα παρατεταγμένον τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς μάχην, καὶ ἰδίως μὴ ἔχων τὰ πιστὰ πρὸς τινὰς τῶν ὀπλαρχηγῶν ἑαυτοῦ, οὐδὲν, εἰς ὧν πρᾶξετο, ἐπεχείρησε. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐλπίσας τὴν εἰληκρινῆ μεταμέλειαν αὐτοῦ, καὶ ἄλλως ἰδὼν κατορθωτέαν ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ἄνευ αἵματος σύλληψιν καὶ καταστροφὴν τούτου, συνδιηλλαγῇ, τῇ λήθῃ τὸ παρελθὸν παραδόσας. Ἐγένετο δ' ἐγγραφος ὁ νέος διαμῶς, δι' οὗ ὁ Βλαδιμηρέσκος ὑπεχρεώτο πρὸς τοὺς ἄλλους, ἵνα μὴ διατάτῃ τοῦ λαοῦ κινήσεις στρατιωτικὰς ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ συγκαταθέσεως τοῦ Ὀλυμπίου, οὔτε τιμωρῇ στρατιώτην ἢ ἀξιωματικὸν ἄνευ τακτικῆς ἀποφάσεως πολεμικοῦ συμβουλίου. Διὰ τὴν συνδιελλαγὴν αὐτὴν ἐπυροβόλησαν χαίροντα καὶ τὰ δύο μέρη· τοῦ πυροβολισμοῦ δὲ τούτου ἀκούσας ὁ Νικόλαος Ἰψηλάντης, ἐτέθη εὐθὺς εἰς κίνησιν κατὰ τὰ συντεθειμένα, ὅτε ἀπήντησε διευθυνόμενον εἰς τὸ Κιμπουλόγγιον τὸν Ὀλύμπιον μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου.

Καθὼς τὸν πρῶτον, οὕτω καὶ τὸν δεύτερον ἡσπάζθη φιλικῶς ὁ Νικόλαος καὶ ὑπεδέχθη ἐντίμως, πᾶσαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καταπνίγων δυσαρτέκειαν. Ὁ Ὀλύμπιος, ὑπερασπίζων οἰανεὶ τὸν Βλαδιμηρέσκον, παρέστησε τὰ πράγματα ὡς προελθόντα ἐκ κακῆς τινος συνεννοήσεως, προσηλών: «Ὅτε μεταβολὴν φρονήματος ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, οὔτε σκοπὸν ἐχθροπραξίας κατ' ἐμοῦ εἶχεν ἢ πρὸς τὸ Πιτέστιον διεύθυνσις τοῦ φίλου μου Βλαδιμηρέσκου. Μόνον πρὸς τοῦτο ἀνάγκασεν αὐτὸν τὸ παρά-

ἡπνον τῆς κωλυθείσης διαβάσεως εἰς τὴν Κραϊώβην. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἠδελύθη, ἐπαναληφθείσης τῆς προτέρας ἡμῶν ἀγάπης». Ὁ Νικόλαος Ἰψηλάντης τότε, πλείστην ὄσιν ἐπιδεικνύμενος τὴν ἐνδόμυχον εὐχαρίστησιν ἑαυτοῦ, ἐπενθύμισε τῷ Βλαδιμηρέσκῳ τοὺς προτέρους ὅρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις, καὶ διὰ πολλῶν ἀνεπτύξατο τὴν κυρίαν θέσιν καὶ τὴν ἀληθῆ δόξαν αὐτοῦ, τὸ κύριον συμφέρον καὶ τὴν ἀληθῆ ἀποκατάστασιν τοῦ τόπου. Ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος, χαίρων ὅλως, ἀπέδιδε τὴν πρὸς τὸ Πιτέστιον διζύθυνσιν ἑαυτοῦ εἰς παραφορὰν στιγμιαίου θυμοῦ, καὶ ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰς φιλικὰς εἰσηγήσεις τοῦ Νικολάου, προέτεινεν ὡς ἀρμοδίαν ἤδη τὴν διὰ νυκτὸς ἐπίθεσιν ὅλων τῶν σωμάτων ἡνωμένων κατὰ τῶν ἐν Μυρογενίῳ ἐστρατοπεδευμένων Τούρκων. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου ὑπέβαλεν ὁ Νικόλαος σχέδιον γενικώτερον περὶ τῶν ἐν Μαυρογενίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ ἐχθρῶν, καὶ δι' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν ὑπεστήριξε Συμφωνήσαντος δὲ τοῦ Ὀλυμπίου, παρεδόχθη αὐτὸ ὡς προτιμότερον καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην ἐγράφησαν ἀπὸ κοινοῦ τὰ δέοντα διὰ τὰ περαιτέρω.

Τοῦ Ὀλυμπίου ἡ συνδιαλλαγή καὶ ὁ τρόπος ταύτης ὑπὸσχεντο συνεπείας εὐαρέστους καὶ ἠθικῶς καὶ στρατιωτικῶς· ἠθικῶς μὲν, διότι ἀπεδείχθη τῷ Βλαδιμηρέσκῳ, ὅτι οὐδὲν δύναται κατὰ τῶν Ἑλλήνων· στρατιωτικῶς δὲ, διότι ἀφηρεῖτο παρὰ τῶν Τούρκων μία πτέρυξ οὐχὶ εὐκαταφρόνητος καὶ εἰς χρήσιμος προδότης. Ἀλλ' ὅμως τὰ πάντα ἐν ἀκαρεῖ μετετρέπησαν, ἐπανελθόντα εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον. Χαρακτήρ ἄθλιος, ὁ Βλαδιμηρέσκος, ταχυτάτῳ βήματι τρέχων εἰς τὸ πεπρωμένον ἑαυτοῦ, συνηγορήθη ἐκ νέου μετὰ τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, καὶ τὸν παρ' ἐκείνου ἀπεσταλμένον Τούρκον ὑπὸ χωρικὴν ἐνδυμασίαν ἐδέχθη μετὰ πλείονος χαρᾶς καὶ φιλοφροσύνης. Ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἀπαιτῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν περὶ Ὀλυμπίου ὑποσχέσεων, ὠδήγει αὐτὸν, ἐν περιπτώσει ἐναντίῳ, ἵνα καταλάβῃ καὶ φράξῃ τὰ σύνορα τῆς Αὐστρίας. Ὁ Βλαδιμηρέσκος τότε ἐγνωστοποίησε τούτῳ τὸ περὶ Μαυρογενίου καὶ Βουκουρεστίου σχέδιον, καὶ πλατύτερον ἀναπτύσσων ζῆλον ὑπεσχέθη ἐκ προκαταβολῆς, οὐ μόνον τοῦ Ὀλυμπίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἰψηλάντου αὐτοῦ τὸν φόνον ἢ ἐκ τοῦ συστάδην ἢ διὰ δόλου· τοὺς δὲ στρατιώτας αὐτοῦ, τοὺς συνοδεύσαντας τὸν Τούρκον ἐπιστρέφοντα, ἐθανάτωσεν ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς δι' εἰσηγήσεως τοῦ ἰδίου, ἵνα μὴ ὑπάρξωσιν οὕτω τὰ ἔχρη ἐνδεχομένης ἀνακαλύψεως καὶ μαρτυρίας. Εἰς τοσοῦτον προσέβη μοχθηρίας καὶ κακίας ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

Ἀλλ' ἀνοήτως ἐνόμιζεν, ὅτι ἐκρύπτετο, καὶ ἀνοητότερον ἤλπιζεν, ὅτι θέλει ἔχειν καὶ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς αὐτοῦ συμφώνους. Ἐξηπάτα μὲν αὐτοὺς ἄχρι τοῦδε, ἄλλα φρονῶν καὶ ἄλλα λέγων, ἐξ ἀνάγκης ὁμῶς ἀπεκαλύφθη ἤδη εἰς πρῶτον τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς τὸν μᾶλλον θεωρούμενον πιστὸν καὶ εὐλύγιστον διὰ τὴν μέλλουσαν βασιλείαν τῆς Βουλγαρίας. Ἀπέτυχε· ἐπίσης ἀπέτυχε στραφεῖς πρὸς δύο ὀπλαρχηγούς τῶν Πανδούρων Δημήτριον καὶ Κωνσταντῖνον, ὡς τοὺς οἰκειότερους, διατελέσαντας δὲ πρότερον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ὀλυμπίου. Καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν μὴ ἤδυνήθη τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς συνόντος πάντοτε μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ Χατοῦ Πρόδα, αὐτοὺς ὅμως ἀπέκτεινε δι' ἐπιβουλῆς καὶ καθ' ὕπνον. Τὸ γεγονός τοῦτο καὶ αἱ ἐξ οἰκείας ἀντιλήψεις πληροφορίαι τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τε τὸν Χατοῦ Πρόδαν καὶ τὸν Μακεδόνσκη ἤρκεσαν, ὥπως βεβαιώσωσι πλεον τὴν ἐπίβουλον διειργίην τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ἐνισχύσωσι δὲ τὰς ἐναντίον αὐτοῦ προὑπαρχούσας δυσαρρεσκείας τοῦ Χατοῦ Πρόδα, μεταλλάξωσιν ὅλως τὰ πράγματα καὶ ἀποδείξωσιν ὀρθοτάτην τὴν πρόνοιαν τοῦ Ὀλυμπίου. Ἐκτὸς τῶν παρῶν ἐκτελουμένων συνεχῶν καρατομιῶν, ὁ Βλαδιμηρέσκος καὶ κρυφίους ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον ἐνῆργει πνίγους κατὰ διαφόρων, τολμηρῶν δεικνυμένων, ὀπλαρχηγίσκων. Ὁ ὑπὸυλος καὶ αἰμοχαρὴς οὗτος ἄνθρωπος, ὥπως ὑποβάλη τοὺς πάντας ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον, ἔστω καὶ μέχρι προδοσίας, θέλησιν ἑαυτοῦ, οὐδεμίαν ἄλλην ἐγνώριζε παρὰ τὴν τακτικὴν τοῦ φόνου, καὶ τὸ σύστημα ἠκολούθει τῆς τρομοκρατίας ἀπὸ τῶν κατωτέρων, ἵνα ἐξασθενήσῃ οὕτω τοὺς ἀνωτέρους. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνησυχία καὶ ὁ ὑπόκωφος ἀναβρασμὸς ἐκυρίευσεν ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ· προηγούμενον δὲ τι ἐπήνεγκε ῥῆξιν φανεράν, ὅτε, 19 μαΐου, ὁ μὲν Βλαδιμηρέσκος συλλαβὼν βατάχον τινὰ Ἰωάννην Γιαννέσκη, διέταξε τὴν ἀπαγχόνισιν τούτου· ὁ δὲ Χατοῦ Πρόδας καὶ ἄλλοι δραμόντες ἔσωσαν τὸν ἄνθρωπον, κόψαντες ἐν τῇ στιγμῇ τὸ σχοινίον τῆς ἀγχόνης.

Ὅλα αὐτὰ, ὡς καὶ ἡ ἄμεσος ἀθέτησις τῶν πρὸς τὸν Ὀλύμπιον καὶ τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην δοθεισῶν πανηγυρικῶς νέων περὶ φιλίας καὶ ὁμοφροσύνης ὑποσχέσεων, ἀπετέλεσαν ἐπὶ τέλους τὴν ὀριστικὴν κατὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου σύστασιν τῶν ἀρχηγῶν τῶν Σερβοβουλγάρων Πρόδα καὶ Μακεδόνσκη, συμφωνούντων καὶ ἐτέρων ὀπλαρχηγῶν Πανδούρων. Ἦσαν ἄρα ξένα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τούτους τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ τὰ ἔμφυτα μίστη κατὰ τῆς ἀγρίας τυραννίας τῶν Τούρκων· ἐν συμβουλίῳ οὗτοι ἰδίῳ ἀποφασίσαντες ἀπετάθησαν ἐγγεγράφως πρὸς τὸν Ὀλύμ-

πτον, δεινῶς ἐξηγούμενοι κατὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὡς ἐπιόρκου καὶ προδότου, καὶ τὴν θέλησιν αὐτῶν ἐκφραζόμενοι, ἵνα τελῶσι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τούτου.

Εἶδεν ἐντεῦθεν ὁ Ὀλύμπιος καὶ ἀμετάβλητον τὸν Βλαδιμηρέσκον ἐπὶ τουρκοφροσύνῃ καὶ κατὰλληλον τὸν καιρὸν περὶ τῆς συλλήψεως τούτου. Μιστ' ἐπαίνων λοιπὸν ἀποδεχθεὶς τὴν πρότασιν τοῦ Χατσῆ Πρόδα καὶ λοιπῶν καὶ πολλοὺς γράφας παρηγόρους λόγους, ὡδήγησεν αὐτοὺς, ἵνα μένωσιν ἐν τοῖς ἰδίοις, ὑποκρινόμενοι πρὸς τὸν Βλαδιμηρέσκον· τῇ δ' 21 μαΐου, παραλαβὼν ἐρίππους, τινὰς καὶ πεζοὺς, καὶ διατάξας τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἵνα ἀκολουθῇ μακρόθεν κατὰ σπείρας, διακεχωρισμένως ἰκανῶς τὴν μίαν κατόπι τῆς ἄλλης, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Γολέστιον καὶ ἐνέτυχε τῷ Βλαδιμηρέσκῳ, περικαθημένων τῶν ὀπλαρχηγῶν. Καρδίαν ὅλως συγκινημένην, πρόσωπον ὡχρὸν ὑπ' ὀργῆς καὶ στάσιν σώματος ἀπειλητικὴν συνάμα καὶ ἐπιθετικὴν φέρων, κατηγόρησεν αὐτοῦ, ὡς τινος κλημμένου ἐπὶ τῆς ἐδρας τοῦ ὑποδίκου, διὰ φωνῆς λίαν παθητικῆς καὶ θρονητοῦς· ἐμνημόνευσε δὲ τῆς προτέρας κοινωνικῆς θέσεως τούτου, καὶ ὅσα ὑπὲρ τῆς ὑστέρας ἐπιστηλότητος αὐτοῦ ὁ ἴδιος ἔπραξεν ἐν Βουκουρεστίῳ· ἀντιπαρέβαλε τοὺς προτέρους ὅρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις τούτου πρὸς τὴν ἐπεὶ αὐτὸς ἐπάρκων καὶ προδοτικὴν διαγωγὴν καὶ ἀναγνώσας τὸ ἔγγραφον τοῦ τελευταίου δεσμοῦ, δις δὲ τὴν περὶ θανατικῆς τιμωρίας παράγραφον, ἐστράφη πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγούς· ἐρωτήσας· «Δέχεσθε, πᾶδες τοιοῦτο, ἄνθρωπον, θανατόνοντα ὑμᾶς, ἐν μετὰ τὸν ἄλλον, ἡ αὐθαρέτως καὶ ἐπιβούλως; — Οὐχί! οὐχί! ἀπεκρίθησαν οἱ πλείους, καὶ πρῶτοι ὁ Χατσῆ Πρόδας καὶ Μακεδόνης. — Θέλετε ἐπομένως ὑμεῖς, πιστοὶ Χριστιανοὶ καὶ τίμοι στρατιωτικοὶ, ἵνα διπικῆσθε ὑπὸ τοιοῦτου ἐπιόρκου καὶ σκληροῦ προδότου τῆς πίστεως καὶ ἀδελφροσύνης ἡμῶν; — Οὐχί! σὲ θέλομεν ἐρεῖξτε ἀρχηγόν». Ἄφωτος κατεκυρίευσεν ἑκπληξίᾳ τὸν Βλαδιμηρέσκον καὶ διὰ τὴν τολμὴν αὐτῇ τοῦ Ὀλύμπιου, ὃν ἐφοβεῖτο πάντοτε, καὶ διὰ τὰς ἀπαντήσεις αὐτὰς τῶν ὀπλαρχηγῶν, ὧν ἄνευ οὐδὲν τι γενναῖον ἠδύνατο. Συνελθὼν δὲ πρὸς ὀλίγον ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ, ἐψέλλισεν ἀποδιδούς τὰ γενόμενα εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Οὐδρίκη, καὶ ἐν μετανοίᾳ ἐπεκαλεῖτο τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου. «Ἄγωμεν λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ὀλύμπιος, πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ὡς ἀρχηγὸν καὶ ἀγαθὸν πατέρα ὕλων ἡμῶν, καὶ ἐλπίζον τὴν συγχώρησίν σου, ὑπὲρ ἧς καὶ ἐγὼ μετανεύσω». Ὅπως δὲ μὴ ἐπέλθῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἐναντίωσίς, ὅτε ὁ Βλαδιμηρέσκος εἶχε τοὺς πιστοὺς σωμα-

τοφύλακας αὐτοῦ ἐκ Πανδοῦριον, στρέψας καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγούς ὁ Ὀλύμπιος ἠρώτησε: «Ἐγκρίνετε καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοί, τὴν ἀφί-
κξιν αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν Ἰψηλάντην, ἵνα ἐναθῶμεν τοῦ λοι-
ποῦ εἰς ἓν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ σῶμα; — Μάλιστα, ἀπήντησαν οἱ
πάντες μιᾷ φωνῇ, διότι ἄλλως ἀπολλύμεθα. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν στιγ-
μὴν συρρέουσας καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Ὀλυμπίου περὶ τὸ κατάλυμα τοῦ
Βλαδιμηρέσκου, κατέλαβε τὰ ἐξω τούτου παρακείμενα τηλεβόλα, καὶ
εἰσδύτας πυκνὸς καὶ ὁρμητικὸς παρηγκώνιζε τοὺς σωματοφύλακας τού-
του, μόνου ἐγκαταλειφθέντος. Οὕτως ἀρπάζει ὁ Ὀλύμπιος τὸν Βλαδιμη-
ρέσκον, φέρει εἰς τὸ Πιτέστιον καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ ταχυδρομικῆς ἀμάξης
ἀποστέλλει εἰς τὴν Τέρβιδα, ὅπου κατεδικάσθη οὗτος εἰς θάνατον διὰ
πολεμικοῦ συμβουλίου.

Τὴν ἐκτέλεσιν τούτου ὁ Ἰψηλάντης ἠθέλησεν ἄνευ τυπικῶν ἐπιδει-
ξεων. Ἐνθυμούμενος ἀφ' ἑνὸς τὸν ὀλίγον πρότερον καὶ κατὰ τὴν ἑναρ-
ξιν τῆς ἐπαναστάσεως τόσῳ ὠφέλιμον γενόμενον Βλαδιμηρέσκον, καὶ
ὑποτασσόμενος ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν θέλησιν τοῦ νόμου καὶ τῶν πραγμά-
των τὴν ἀνάγκην, ἐβάδισε τὴν μέσσην ὁδόν. Διαταγέντες λοιπὸν ὁ Ὀρ-
φανός, Καραβιάς, Κωνσταντῖνος Καραβελλόπουλος καὶ ὁ ὑποσπιστὴς
Γαρνόφτης ἀπήγαγον αὐτὸν περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 26 πρὸς τὴν 27
μαΐου ἐξω τῶν ὀχυρωμάτων καὶ κατὰ νότον τῆς μητροπόλεως. Ἐκεῖ
ἤνεωγμένον εἶχον τὸν τάφον δύο στρατιῶται Βαρνάδας καὶ Νικόλαος
Πάργας, καὶ ἐκ τούτων ὁ δεύτερος σπάτας τὴν μάχαιραν ἀπέτεμα τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο φθάσαντος εἰπεῖν, ἢ μόνον τὴν λέξιν «ἀμάν!»
ἐμπραίνουσιν τὴν ἐπικλῆσιν ἐλέους καὶ εὐσπλαγχνίας.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου, ἐπανειδί-
στον ὡς ἐπιόρκου καὶ βίαιον ὡς προδότου. Νοῦς μικρὸς καὶ ἄστατος,
ἦθος ἀκαλλιέργητον, πνεῦμα κενόδοξον, καρδιά αἰμοχαρὴς καὶ ἐλλειψί-
ἀρμοδίῳ στρατιωτικῶν προσόντων, ὥθησαν αὐτὸν πρῶτον μὲν εἰς τὴν
πλεκτάνην τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ξένων, δεύτερον δὲ κατὰ τοῦ Ἰψη-
λάντου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος, τρίτον δὲ κατὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ
ὀπλαρχηγῶν, καὶ τέταρτον εἰς τὴν θανατικὴν ποινὴν. Ἰδέσθῃ δικαίως,
ὅτι προέβητο ἐπιβούλως κατὰ τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τοῦ Ἰψηλάντου. Ἐάν
ἀντεπολέμησε τὰς προτέρας ιδέας καὶ ἐλπίδας αὐτοῦ ἢ ἀπακλήρυξεν τοῦ
αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, βεβαίως, ὡς διέδοδος
τῆς δεινῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὐρέθη καὶ ὡς πρῶτος ἀποστάτης κατὰ τῶν
καθεστώτων τοῦ τύπου καὶ ὡς μέγала διεπραξάμενος κατὰ κατὰ τῶν

ἀρχόντων, ἦτο οὐχί ἡ ἐπιτορκία καὶ ἡ προδοσία, ὁ Οὐδρίσκης τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βαλῆς τῆς Σιλιστρίας, ἀλλ' ἡ εὐτορκία καὶ ἡ σπάθη. Ἡ εὐτορκία καὶ ἡ σπάθη βεβαίαν ὑπισχνοῦντο τὴν ἠθικὴν σωτηρίαν ἐαυτοῦ, ἂν οὐχί καὶ τὴν φυσικὴν· ἡ ἐπιτορκία ὁμως καὶ ἡ προδοσία οὐδὲν τούτων ἐβεβαίουν ἐλπίζόμενον ἅν· διότι, καὶ ἐὰν μὴ ἐθανατοῦτο πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πολεμικοῦ δράματος παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὡς προδότης, ἀναντιρρήτως ἐθανατοῦτο μετὰ τὸ τέλος αὐτοῦ παρὰ τῶν Τούρκων ὡς ἀποστάτης. Ἀποδείξεις ἔστω ὁ Σάββας, ὡς θέλομεν εἰπεῖν μετ' ὀλίγον.

Ἰδὼν ἐκ τοῦ ἐν Γολεστῷ στρατοῦ ὁ μὲν Χατοῦ Προδάς καὶ Μακεδόνακης μετέβησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὀλυμπίου, ὡς καὶ ὀλίγοι τῶν Πανδούρων· οἱ πλείστοι δὲ τῶν τελευταίων ἐλειποτάκνησαν εἰς τὰ ἴδια. Ἐκ τοῦ παθήματος τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὁ Σάββας ἐγένετο μὲν περιχαρὴς, διότι ἐξέλιπε τὸ περὶ ἡγεμονείας τοῦ Καλλιμάχου σκάνδαλον, ἀναγκάζετο ὁμως, ὅπως ἡ τοῦ λοιποῦ προφυλακτικώτερος. Διὰ τοῦτο ἐπιμόνως ζητήσας ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου τὴν ἄδειαν τῆς μετακινήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ὀχυρωτάτην καὶ ἐπὶ ἑξ ὥρας ἀπέχουσαν τῆς Τέρβιδας μονὴν τοῦ Μαρτσινενίου, λόγῳ ὅτι ἡ κατοχὴ τῆς θέσεως ταύτης ἀπητεῖτο ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῶν κινημάτων. Ἰπῆρχεν ἐν τῇ Μαρτσινενίῳ ἀπόσπασμα τοῦ Φαρμάκη, ἀποσυρθὲν ἤδη διὰ τὸν Σάββαν, καθιστάμενον ἄλλως ὑποπτον καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις· καθότι, τῶν ἡμερῶν παρερχομένων, οὐδὲν ἐδίεπον οὗτοι ἐπιχειροῦντα, οὔτε τὸν Σάββαν κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, οὔτε τὸν Ἰψηλάντην κατὰ τοῦ Σάββα, ὡς ἐγένετο καὶ μετὰ τὸν Ὀλυμπίον καὶ Βλαδιμηρέσκον. Οὐδόλως δὲ περιττὸν εἰπεῖν, ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως μεγάλα ὠφελοῦντο οἱ Τούρκοι, ἐὰν συνελαμβάνετο ἡ ἐδολοφονεῖτο ὁ Ἰψηλάντης, καὶ μικρὰ ἐζημιούντο, ἐὰν ἐθυσιάζετο ὁ Σάββας, ὡς ἐθυσιάσθη καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος.

Ἐν τῇ διαστήματι τούτῳ, ἦτοι μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς πλησιάζουσας τοῦ Σάββα πρὸς τὴν Τέρβιδαν, ἔλαβε χώραν καὶ ἡ θερμωτάτη περὶ βοήθειαν καὶ ὑπερασπίσεως αἰτήσις τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. Καθαρὰ εἰκὼν τῆς κυριεύουσας ἀπελπισίας, ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἐπέδωκε τὰ ἀδύνατα μετὰ τὴν πράξιν τῆς Λουδιάνης. Ἦθελον δὲ ταύτην, οἱ μὲν γενικὴν ὡς ἐξ ὀνόματος ὅλου τοῦ ἔθνους, οἱ δὲ μερικὴν παρὰ μόνων τῶν ἐν Δακίᾳ Ἑλλήνων πολεμιστῶν καὶ αὐτοὺς μόνους ἀποβλέπουσαν· παρεδέχθη ὁμως ὡς βάσις ἡ δευτέρα γνώμη, ὑπὸ πνεῦμα καὶ τύπον κοινότερον, καὶ πρῶτος ὑπέγραψεν ὁ Σάββας, τῶν Ἰψηλάντου μὴ δυνηθέντος πρὸς τοῦτο ὡς ἀποκεκρυμμένου.

«Κραταιότατε καὶ Χριστιανικώτατε Αὐτοκράτωρ!

Ἡ αἰ εἰς τὸ φιλόανθρωπον κράτος Σου μεγάλοι καὶ διὰ πολλοὺς λόγους βέβαιαι ἐλπίδες μας, ἡ πρὸ τόσων χρόνων ριζωθεῖσα εἰς τὰς καρδίας μας μεγάλη πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἀγάπη, ἡ ἐκ πολλῶν κηρυχθέντων λόγων καὶ ἔργων τῆς χριστιανικωτάτης Μεγαλειότητός Σου πληροφορία, ὅτι δὲν θέλει παραβλέψῃ Χριστιανούς πάσχοντας, καὶ ὅλα, ὅσα δύνανται νὰ δώσουν θάρρος εἰς ἀδυνάτους νὰ ζητήσουν βοήθειαν ἀπὸ δυνατοὺς, παρεκίνησαν καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς σημαντικοὺς διαφορῶν ἐπαρχιῶν τῆς πατρίδος μας νὰ προστρέξωμεν προλαβόντες (α) εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Σου Μεγαλειότητος. Τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα περισσότερα, τὰ ὅποια δὲν διαφεύγουν τὴν μεγάλην ἐξυδερκίαν τοῦ κράτους Σου, μᾶς ἐνθαρρύνουν καὶ μᾶς παρακινοῦν νὰ προστρέξωμεν καὶ ἐκ δευτέρου εἰς τὴν φιλόχριστον καὶ μισοτύραννον Μεγαλειότητά Σου.

«Βασιλεῦ! Τὸ κράτος Σου διὰ τῆς πρὸς τὸν Γενικὸν ἡμῶν Ἐπίτροπον, τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην, ἐπιστολῆς τοῦ κόμητος Καποδίστρια ἠθέλησε νὰ ὑποσχεθῇ εἰς τὸ ἔθνος τῶν Γραικῶν, ὅτι ἡ Ῥωσσία θέλει εἶναι ἀπλοῦς θεωρὸς τῶν ὅσων συμβαίνουν καὶ μέλλουν νὰ συμβῇ εἰς τὴν δυστυχῇ πατρίδα των. Δὲν ἔσπευξε ὅμως ἡ εὐπλαγχχνος καὶ γενναία Σου ψυχὴ νὰ μᾶς ἐπαπειλήσῃ μεγάλην καὶ σκληροτάτην ἐναντιότητα ἐκ μέρους τῆς γείτονος καὶ παλαιᾶς ἡμῶν φίλης καὶ συγγενοῦς Ῥωσσίας. Ἀλλ' αἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν καταμαρτυρίαι καὶ ὅλον τὸ καθ' ἡμῶν ἐχθρικώτατον φέρεσιμον τοῦ βαρβάρου Στρασιανῶρ, ἡ κάλλιον τῶν γνωστοτάτων Φραγκίνιδων καὶ διαφορῶν Ῥωσσικῶν Κονσούλων, ἐμνηδένωσαν τὴν εἰρημένην ὑπόσχεσιν καὶ μᾶς ἐβλάψαν, ὅσον καὶ μεγάλων ἀρμάτων δύναμις. Καταφεύγομεν λοιπὸν καὶ πάλιν εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ εὐσπλαγχχίαν Σου, καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἀναπληρώσῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὴν προξενηθεῖσαν εἰς ἡμᾶς βλάβην, καὶ νὰ μᾶς συνδράμῃ αὐτοκρατορικῶς εἰς τὴν παρούσαν ἐσχάτην ἀνάγκην μας.

«Κραταιότατε Μονάρχᾳ! Ἔως τὴν σήμερον προσμένοντες τὰς ὑποσχεθείσας διὰ τοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρέσβους Στρασιανῶρ εἰς τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην συμβουλὰς τῆς Μεγαλειότητός Σου, ὅχι μόνον δὲν ἐπεχειρίσθημεν κανέν κίνημα κατὰ τῶν τυράννων, ἀλλὰ μάλιστα καὶ μετ' προσοχὴν μεγάλην ἀπεφεύγαμεν νὰ φανῶμεν ἀπειθεῖς καὶ παρήκοοι εἰς τὰς σωτηριώδεις Σου συμβουλὰς. Βλέποντες ὅμως, ὅτι ὁ ἐχθρὸς προχωρεῖ καὶ ἐνδυναμοῦται, ὅτι ἡ Δακκία καὶ Μολδαβία μυριοτρόπως κατασπαράσσονται, ὅτι ἡ Θρησκεία πάσχει τὰ μέγιστα

οἱ ἔσχατοι ὑπουργοὶ τῆς βαρέως καὶ ἀπανθρώπως φονεύονται, οἱ ἀδελφοί μας Χριστιανοὶ ἀνείλεως καὶ τουρκικῶς κατασφάζονται, αἱ δὲ ἀθῶαι γυναῖκες μὲ τὰ θηλάζοντα νήπια καὶ τὰ ἀνήλικα βρέφη τῶν βασανιζομένων βιάζονται νὰ ἀρνοῦνται τὸν θεάνθρωπον Ἰησοῦν, καὶ ὅτι μὲ ὅλα ταῦτα αἱ ὑποσχεθεῖσαι συμβουλαὶ ἀκόμη δὲν ἐγνωστοποιήθησαν εἰς τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην (α), φοβούμεθα, μήπως ἀναγκασθῶμεν καὶ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ὅλου ἔθνους καὶ τοῦ στρατεύματός μας, καὶ διὰ τὴν ἐκδίκησιν, καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν ἀσφάλειαν, νὰ φανῶμεν ἐπιλήσμονες τῆς πρὸς τὴν πατρικὴν Σου, τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν, καὶ χριστιανικωτάτην Μεγαλειότητα αὐστηρᾶς εὐπειθείας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπεφατίσαμεν σταθερῶς νὰ ὀδηγούμεθα πάντοτε.

«Φιλάνθρωπε καὶ φωτισμένε Μονάρχα! Τὸ ἀφόρητον τοῦ μουσουλμανικοῦ ζυγοῦ βάρος, ἡ φύσις αὐτῆ τῶν πραγμάτων, ὁ ἴδιος τοῦ ἀνθρώπου Δημιουργὸς, ἔδωσαν τ' ἄρματα εἰς τὰς χεῖρας ὅλων τῶν δεσποζομένων ἀπὸ τὸν Μωάμεθ Χριστιανῶν. Ἡ ἔπρεπε νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὴν πατρίδα μας ἡ ἀπικραδευγμάτιστος εἰς ὅλων τῶν αἰώνων τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνημέρων Τούρκων τρομερὰ δεσποτεία, ἡ ἡμεῖς νὰ μὴ διαφέρωμεν τελείως κατὰ τὸ ἥθικόν ἀπὸ κτήνη, διὰ νὰ μένωμεν ἀνεργοὶ καὶ τὴν σήμερον ἀναισθητοῦντες, εἰς ὅσα πάσχομεν, καὶ ἀδιαφοροῦντες καταπατούμενοι ἀπανθρώπως καὶ ἀνηκούστως ἀπὸ τοὺς ἀντιχρίστους καὶ ἀγριωτάτους Ὀθωμανούς. Τὰ πράγματα, τὰ βέβαια τῶν ὁμογενῶν μας κατορθώματα εἰς τὴν Πελοπόννησον, Ἠπειρον καὶ εἰς ἄλλα τῆς πατρίδος μας μέρη, ἀποδεικνύουν τρανώτατα, ὅτι μήτε ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην, μήτε ἀπὸ ἡμᾶς ἐξήρτηται ἡ παῦσις τοῦ ἐπιχειρήματος ὅλων τῶν τυραννουμένων Χριστιανῶν. Ἡμεῖς καὶ αὐτόχειρες ἀνθελήσωμεν ὅλοι νὰ γενῶμεν διὰ μιᾶς, ἡ ἐπανάστασις τῶν συμπατριωτῶν μας Χριστιανῶν θὰ τρέξῃ τὸν εὐτυχῆ, ἡ δυστυχῆ, δρόμον τῆς. Ἄς μᾶς συνδράμῃ λοιπὸν τὸ κράτος Σου, καὶ ὅποιον τρόπον ἤθελε κρίνῃ εὐλογον. Εἶναι ἀδύνατον, ὁ μέγας Ἀλεξάνδρος, τοῦ ὁποίου τὰς ἀρετὰς καὶ αὐτὴ ἡ Γαλλία μὲ πολυειδῆ μνημεῖα ἀπεθανάτισε, νὰ στέρξῃ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν ἀφανισμὸν καὶ ἡμᾶς καὶ ὅλον τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον δὲν ἔπραξε ποτε τὸ παραμικρὸν ἐναντίον τῆς Ρωσσίας, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσαν περίστασιν καὶ πύχετο διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς, καὶ ἐδούλευε διὰ τοῦτο, εἰς ὅ,τι ἐδύνάτο, μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας, καὶ ἔπαθεν ὄχι μικρὰ καὶ ὀλίγα.

«Γενναῖε καὶ δίχατε Βασιλεῦ! Τὸ ἔθνος ὅλον ἔλαθεν ἀπελπὶς

ἑμὲν τὰ ὅπλα. Ἡ εὐτυχής, ἡ δυστυχής, ἔκθασις τοῦ μεγάλου τούτου καὶ τολμηροτάτου ἐπιχειρήματος θέλει φέρῃ τὴν εὐτυχίαν, ἢ τὸν ἀφροντον ὀλεθρόν του. Αἱ σωματικά του δυνάμεις, ἐμψυχούμεναι ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος, ἡμποροῦν νὰ προχωρήσουν θαυμάσια. Ἀλλ' ἡ διὰ τὴν πολυχρόνιον σκλαβικὴν του κατάστασιν μεγάλη πτωχεία του, ἡ διὰ τὸν φρικτὸν δεσποτισμὸν εἰς ἄκρον περιορισμένη γεωργικὴ του, ἡ διὰ τὰ σημερινὰ συμβαίνοντα παντελὴς παῦσις καὶ τῆς ὑπαρχούσης, ἡ διὰ τὰς τοπικὰς καὶ γειτονικὰς σχέσεις ἀδυναμία νὰ ἀφελῇται εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν ναυτικὴν του δύναμιν, καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν ἀναγκαιῶν πολεμικῶν ἐφοδίων μᾶς δίδουν πολλὰς ὑποφίας, μήπως ἡ πολυκαιρία ματαιώσῃ τοὺς τόσους ἀγῶνας καὶ τὰς μεγάλας θυσίας μας, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἀφανισθῇ. Προστρέχομεν λοιπὸν εἰς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν ὑπερασπιστὴν τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, τὸν ἐνδερμον ὑπέρμαχον τοῦ χριστιανισμοῦ, διὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃς, ὅποιανδήποτε βοήθειαν ἢ εὐσπλαγχνίαν καὶ μεγαλοφυΐαν σου κρίνῃ ἀρμοδίαν καὶ συντελεστέραν εἰς τὰς παρούσας ἡμῶν περιστάσεις.

«Κραταιότατε Αὐτοκράτωρ! Μὴ θελήσῃς νὰ ἀφανισθῶμεν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν. Μὴ στέρῃς νὰ καταπικράνῃς τὰς καρδίαν ὅλων τῆς Ρωσσίας τῶν φίλων καὶ νὰ αὐξήσῃς τὰ βάσανά μας, (ὅν ἦναι δυνατόν νὰ ὑπάρξωμεν πλέον ὡς ἔθνος χριστιανικόν,) διότι ὑπέμεινας νὰ ὑστερήσῃ ἡ Ρωσσία τοιαύτην λαμπράν καὶ ἀληθῆ δόξαν.

«Μεγάλε Ἀλέξανδρε! Ἐπροστρέξαμεν εἰς τὸ κράτος σου εἰρητήσαμεν καὶ ζητοῦμεν βοήθειαν ἢ ὑπαρξίς ἡμῶν ὡς ἔθνους εὐνομούμενου, ἢ ἡ ἐξόντωσίς μας, εἶναι εἰς τὰς κραταιὰς χεῖρας τῆς Αὐτοκρατορικῆς σου Μεγαλειότητος. Ἡτέλησας; ἔλευθερώθημεν. Δὲν ἠτέλησας; ἀφανίσθημεν» (α).

Ἐν ταυτῷ ὁ Ἰψηλάντης ἔγραψεν ἰδίως πρὸς τε τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Ρωσσίας καὶ τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας Φρειδερίκον, παρ' ὧν πύναεῖτο, ἐπικαλούμενος, ὅπως μεσολαβήσωσιν, οὗτος μὲν πρὸς αὐτὴν, ἐκείνη δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως τῶν ἀναφερομένων. Τὴν τοιαύτην δ' ἀποστολὴν, ὡς χρήζουσαν καὶ προφρικῆς ὑποστηρίξεως ἀρμοδίας, ἐπεφόρτισε τῷ ἱατρῷ Στεφάνῳ Κανέλλῳ, ἀνδρὶ μεγάλῃς παιδείας καὶ ἐξαιρέτων αἰσθημάτων, κινήσαντι διὰ τῆς Δρέσδης εἰς τὸ Βερολῖνον καὶ ἐκεῖθεν διὰ τὴν Πετρούπολιν. Ἀλλ' ὅμωκ παραδέχθη, πρὶν ἢ ἐν ταῖς ἡγεμονείαις εἰσοδος τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ

διὰ τῶν ὅπλων διάλυσιν τοῦ δράματος, ἡ τόσῃ περιπαθῆς ἀναφορὰ καὶ σὺστάσις αὐτῆς, καὶ ἂν μὴ ἐμεσολάβει ἡ ὀριστικὴ ἦτορ τοῦ Δραγασανίου, οὐδὲν ἡδύνατο ἀποτελεσμα εἶχειν ἀγαθὸν καὶ μεθ' ὅλα τὰ περὶ Φραγκίνιδων παράπονα καὶ μεθ' ὅλας ἐπὶ τέλους τὰς διαμαρτυρίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον προὔτελλεν ἐν Τέρβιδι ἀποστολὴ τις μυετικὴ διὰ τὴν διέγερσιν καὶ αὐτομόλυνσιν οὐγγρικῶν πολεμικῶν σωμάτων. Ἀγνοεῖται, εἴαν προηγούμεναι ἐνέργειαι ὑπισχνούντο τὴν ἐπιτυχίαν ἀποστολῆς τοιαύτης· πλὴν, καὶ δοθείσης ταύτης, ἐθεωρήθη ὡς συνεπὴς ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ἡ ἐνοπλος τῆς Αὐστρίας ἐπίθεσις, δι' ἣν λόγον καὶ οὐδεμία ἀπὸ πείρα ἐγένετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Ἀρχεται ἀπὸ τῆς 25 μαΐου ἢ κατὰ τῆς Τέρβιδος κίνησις τοῦ Κεχαγια βεγῆ Χατοῦ Καρᾶ-Αχμέτ ἐφφένδου, διαχιλίους ἀφήσαντος πεζοὺς καὶ ἵπποις ἐν τῇ πόλει τοῦ Βουκουρεστίου. Προσεκτικὸς λίαν προβαίνων, διηύθυνεν οὗτος ἐκ τοῦ χωρίου Τσοκανεστίου δύο πτέρυγας ἱππέων, τὴν μὲν ἐκ δεξιῶν, τὴν δὲ ἐξ εὐωνύμων, κατὰ τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν τῆς Τέρβιδος. Ἡ ἰσχυρὰ ἱππικὴ δύναμις αὐτοῦ ἐσχηματίζετο οὐ μόνον ἐκ Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ἐκ Χριστιανῶν, τῶν λεγομένων Ζαπαροζίων, γνωστῶν ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους Ρώσων φυγῶν. Ἀρχηγὸν ἴδιον εἶχον οὗτοι τὸν Κοσσοῦ βεγῆν.

Ἀπὸ τῆς 23 μαΐου καὶ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ ταχυδρόμου ὁ ἱψηλάντης γνωρίζων τὴν προσεχῆ κίνησιν τοῦ Κεχαγια βεγῆ, διέταξε τὸν ἐν Πεκκάϊω Δούκαν καὶ τὸν ἐν Μαρτσηνίνῳ Σάββαν, ἵνα ταχύνωσι πρὸς ἐπίσχεσιν τῆς Τέρβιδος. Ἀλλ' ὁ μὲν Δούκας ἐζήτησε πρὸς ταῦτα τριήμερον ἄδειαν, τὴν ἀνάγκην προτείνων τῆς συσσωματώσεως τῶν ἀποσπασμάτων αὐτοῦ· ὁ δὲ Σάββας ἄσειστος ἔμενε. Διαταγέντες δὲ καὶ ἐκ δευτέρου, ἵνα εὐρεθῶσιν ἀφύκτως τὴν 26 μαΐου ἐν τῇ Τέρβιδι, ὁ μὲν Σάββας προσεκάλεσεν εἰς Μαρτσηνίνιον τὸν Δούκαν, λόγῳ ὅπως συνοδευθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς Τέρβιδαν, ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρὸν διὰ τῆς προφάσεως ταύτης· ὁ δὲ Δούκας ἀπέφυγε τὸ τοιοῦτον, φοβούμενος δολιότητα τοῦ Σάββαν, καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπῆλθεν εἰς Τέρβιδαν. Κατόπι δ' ὅλων αὐτῶν ὁ Σάββας, ἀποκρινόμενος εἰς τινα τοῦ Δούκα ἐπιστολήν, ἐρωτήσαντος τοῦτον περὶ τῶν τουρκικῶν κινήματων, ἔγραψε διὰ τῆς ἀκολούθου λακωνικῆς συντομίας: «Ἢ μάχη ἀφρευτος, ἢ νίκη εἰς τὴν τύχην καὶ καλὴ

ἡνάντα μωσις». Οἱ λόγοι οὗτοι, ἀποκαλύπτοντες φανεράν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐναντίαν πορείαν τοῦ Σάββα, τοὺς πάντας ἐτάραξαν κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν. Τὸν δὲ Δούκαν, ἀφήσαντα ἔξω τῆς Τέρβιδος τὸ σῶμα αὐτοῦ, εἶδεν ὁ Ἰψηλάντης μετὰ ψυχρότητος πολλῆς, καὶ ἄνευ ἐτέρου εἶπε πρὸς τοῦτον: «Ἰπαγε εἰς τὸ σῶμά σου, καὶ αὔριον πρῶτὴν πρόσμενε πτὰς διαταγὰς μου».

Ὁ Ὀλύμπιος ὑπέβαλε τότε ἐκ τοῦ Πιτέστιου τὸ σχέδιον, ὅπως παρεληθῶσι πρῶτον οἱ εἰς τὴν Μικρὰν Βλαχίαν διελθόντες ἐχθροὶ ἐκ τοῦ Βιδινίου, Ἀδδᾶ-καλῆ, Λόμου καὶ Ῥάχοβας, ὡς ὀλιγαριθμότεροι· ἔπειτα δὲ ἡνώμενος ὅλος ὁ στρατὸς, στρέψῃ εἰς τὴν Μεγάλην Βλαχίαν κατὰ τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, τοῦ φέροντος τὸ μεγαλύτερον σῶμα. Πολλοὺς ἐδίδε κατὰ τοῦτο λόγους, καὶ πρῶτον, διότι ἡ καταστροφὴ τῶν τῆς Μικρᾶς Βλαχίας ἐχθρῶν ἀπεθάρρυνεν ὅπωςδῆποτε τοὺς τῆς Μεγάλης Βλαχίας· δεύτερον, διότι οἱ ὑπὸ τὸν Ὀλύμπιον Πανδοῦροι ἤθελον τὸ τοιοῦτον, ὡς ἔχοντες ἐκεῖ γυναῖκας καὶ τέκνα· τρίτον, διότι ἡ ἀνάγκη τῶν Πανδοῦρων, ὡς σώματος τοπικοῦ, ἐκρίνετο μεγάλη καὶ τέταρτον, μάλιστα δὲ καὶ τὸν κυριώτερον, διότι ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς, ἀήθης ἔτι τοῦ πολέμου κατὰ πολὺ μέρος, ἐπιτυχέστερος ἤθελεν εἶσθαι ἀρχόμενος τούτου ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν καὶ οὐχὶ ἐν τοῖς πεδινοῖς, ἐν οἷς ὁ ἐχθρὸς ἐπλεόναζε διὰ πολυαριθμοῦ ἱππικῆς δυνάμεως. Ἀντεκρούσθη ὅμως τὸ πολεμικὸν αὐτὸ σχέδιον λόγῳ ὅτι, ἀποχωρούντων ἐκ τῆς Τέρβιδος τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ταῦρκοι περιχαρακωθήσονται ἐν ταύτῃ, ἀπόρητοι γινόμενοι, καὶ, ἄφθοοι τότε, ἐκταθήσονται, μεσόγειον ἔχοντες ὁρμητήριον, μέχρι τοῦ Κιμπολουγγίου, ἀποκόπτοντες πᾶσαν περὶ τρωῶν ἐλπίδα, καὶ ἀδύνατον οὕτω τοῖς περιφερομένοις Ἑλλήσι καθιστώντες τὴν κατὰληψιν ἀρμυδιάς παλεμικῆς θέσεως. Δι' ἄλλων δὲ λόγων, οὗτοι μὲν ἤθελον ἀμυντικὴν τὴν πορείαν, ὁ δὲ Ὀλύμπιος ἐπιθετικὴν.

Ὁ Ἰψηλάντης παρεδέχθη τὴν ἰδέαν τοῦ Ὀλυμπίου, μὴ βλέπων δυνατόν τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀντίστασιν τῆς Τέρβιδος διὰ τε τὴν διαγωγὴν τοῦ Σάββα καὶ τὴν ἀπόστασιν τῶν σωμάτων τοῦ Ὀλυμπίου καὶ Νικολάου Ἰψηλάντου. Ἄνευ δ' ἀναβολῆς ἐκήρυξε τῇ 27 μαΐου τὴν διὰ τὸ Πιτέστιον ἀποφασισθεῖσαν κίνησιν, καὶ διέταξε τὸν μὲν Δούκαν, ὄρφανόν καὶ τὸν ἐν Χιλιστέρ-Δομνέστι Κολοκοτρώνην ὡς ἐμπροσθοφυλακὴν μετὰ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων· τὴν δ' ἀποστολὴν τῶν ἀποσκευῶν εἰς Λουτσένιον, ὡς τὸν πρῶτον σταθμόν· τὸν δὲ Ὀλύμπιον, ἵνα προκαταλάβῃ τὰς ἀναγκαίας ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Βλαχίας θέσεις. Ὁ Ὀλύμπιος ἀπέ-

στείλειν εὐθὺς τὸν Χατση Πρόδαν καὶ Μακεδόνακην, ὅπου ἔδει, εἰσηγησάμενος εἰσέειν αὐτοῖς καὶ τὴν κατοχὴν τῆς κώμης τοῦ Δραγατανίου. Ἡγούντο οὗτοι τοῦ ἀπολειφθέντος, ὡς εἴπομεν, σώματος τοῦ Βλαδιμηρίσκου ἐκ χιλίων περίπου πεζῶν, διακοσίων πεντήκοντα ἱππέων καὶ τεσσάρων τηλεβόλων.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς 27 μαΐου ἡμέραν ἡ μία ἐκ τῶν δύο πετερύγων τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ προσέβαλε τὸ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Νοτσέτου ἀπάσπασμα τοῦ Κολοκοτρώνου, καὶ τὰ πρὸ ὀλίγων ὥρων ληφθέντα μέτρα ἀνέτρεψε. Ἡ μονὴ αὕτη παρέκειτο τῷ Χιλιστέφ-Δομνέστει περὶ ἐν τέτταρτον τῆς ὥρας, ἐντὸς δάσους κυκλουμένη. Τὸ ἀπάσπασμα ἐδιοίκουν ὁ ἐκατόνταρχος Σαχίνης καὶ ὁ Γεώργιος Σφίκας, Κυνουριεὺς, ἀντιστάμενοι καλῶς· δραμόντος δὲ βοηθοῦ καὶ τοῦ Κολοκοτρώνου, ἐβιάσθη ὀπισθοδρομήσασα ἄπρακτος ἡ τουρκικὴ πτέρυξ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Χιλιστέφ-Δομνέστι ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγοῦσης ἐκ Βουκουρεστίου εἰς Τέρβιδα, ὁ δὲ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐστρατοπεδεύετο ἤδη ἐπὶ τοῦ πλησίον πεδίου, τὸ δ' ἀνωτέρω πρῶτον δοκίμιον τῆς προσβολῆς κατὰ τοῦ Νοτσέτου προεμήνυε κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ ἰσχυρωτέρας, ὁ Κολοκοτρώνης ἐπεκάλισθη εὐθὺς τὴν ἀναγκαίαν βοήθειαν, ἀποστείλας ταχὺν εἰς τὴν Τέρβιδα τὸν Χρησταν Ζαχαριάδην, Ζακύνθιον καταγωγῆς πελοποννησιακῆς. Ἦν δ' οὗτος ὑπαπιστής τῆς χιλιαρχίας Κολοκοτρώνου, ἀποσπασθεὶς μετὰ τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Πέτα ἐκ τοῦ ἱεροῦ λόχου, εἰς ἣν ἀνῆκε.

Ὁ Ὑψηλάντης ἀντιδιέταξεν ἀμέσως τὸν Ὀρφανὸν, τὸν Δούκαν καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Σέρβον, ἐπὶ κεφαλῆς ὄντα μᾶς ἐκατοστούς ἐκλεκτῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ, ἵνα δράμωσιν ὑπὲρ τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ τῆς σημαντικῆς θέσεώς τοῦ Νοτσέτου, ἀπέχοντος τῆς Τέρβιδας ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Τοιαύτην ὁ Δούκας λαθὼν διχαγὴν, ἐμίλησεν, ὡς ἐν παρατάξει μάχης, πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ λόγον ἐνθουσιαστικώτατον, οὗ τὸ τέλος καὶ τὸ συμπέρασμα ἦσαν: «Ἄγωμεν, ἀδελφοί, εἰς τὸν ἐντίμνον θάνατον! Ἡ θεία πρόνοια θέλει βοηθήσῃ τὴν ἐπιχείρησίν μας». Συναντηθέντες δὲ αὐτὸς τε, ὁ Ὀρφανὸς, Κολοκοτρώνης καὶ Ἀρχιμανδρίτης, ἐσχεδίασαν ἐπιστοκίαν, ἵνα οἱ τρεῖς μὲν τελευταῖοι βοηθήσωσι ἐξωθεν τοῖς ἐν τῷ Νοτσέτῳ, ἐὰν ἐπανεέλθωσι κατ' αὐτῶν οἱ ἐχθροί· ὁ δὲ Δούκας μείνῃ ἐν τοῖς εὐωνύμοις, ὅπως ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐν περιπτώσει ὀπισθοδρομήσεως, ἢ δώσῃ χεῖρα βοηθείας, ἐὰν ἡ ἀνάγκη καλέσῃ.

Κινηθέντων τῇ ἐπισύρῃ πολυαριθμοτέρων τῶν Τούρκων, ὁ μὲν Σαχί-

νης καὶ Σφίκας ἀντίστησαν ἰσχυρῶς ἑσώθεν τῆς μονῆς, ὁ δὲ Ὀρφανὸς, Κολοκοτρώνης καὶ Ἀρχιμανδρίτης ἐβοήθησαν ἑξώθεν μετ' ὀρμῆς, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψαν τούτους, ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν καταδιώκοντες καὶ πέραν ἐπὶ τοῦ Χιλιστέου-Δορνέστι, καὶ ἱκανοὺς θυσίζοντες. Οὐδεμίᾳ ὁμῶς παρὰ τοῦ σώματος τοῦ Δούκα ἐφάνη ἐπίθεσις κατὰ τὸ σχέδιον· δύο δὲ σώματα, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων περὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, ἐγνώσθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου, καὶ ἐξ αὐτῶν ὑπετίθετο ὡς ἐν τὸ τοῦ Δούκα. Ἐνθουσιώντων δὲ τῶν πολλῶν καὶ διὰ τὴν περαιτέρω ἐπὶ τοῦ πεδίου καταδίωξιν τῶν πολεμίων, ὁ Ὀρφανὸς ἀπέτρεψε τούτους, οὐ μόνον διότι ἐπέκειτο πλέον ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ διότι οὐδεμίᾳ μὲν ὑπῆρχεν ἡ βεβαιότης περὶ τοῦ σώματος τοῦ Δούκα ὡς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς ἐνδυμασίας, ἣν ἔφερον Τούρκοι καὶ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ ἱππεῖς, πᾶσα δὲ ἡ πιθανότης περὶ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, εἰ ἐν τῷ μέσῳ δύο ἐχθρῶν πυρῶν ἐκτεθῶσιν αἶφνης.

Οὕτως οἱ μὲν περὶ τὸν Ὀρφανὸν καὶ λοιποὺς ἐπανεκάμψαν εἰς τὸ Χιλιστέον-Δορνέστι, ὁ δὲ Δούκας ζητηθεὶς οὐχ εὑρέθη. Ἰδὼν οὗτος τὰ ἐπὶ τοῦ πεδίου τουρκικὰ σώματα, ὠλιγοψύχησε, καίτοι ἔχων σῶμα τετρακοσίαν περίπου λογάδιον Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, τῶν πλείστων ἱππέων, καὶ οὐδόλως ἐνθυμηθεὶς, ὅσων ἂν εἶπε πρὸ ὀλίγων ὥρων περὶ «τοῦ ἐντίμου θανάτου», οὐ μόνον ἀπροσβλήτους ἤρξατο τοὺς, ὡς ἀνωτέρω, καταδιωκομένους ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ ἐλειποτάκτησεν εἰς τὴν Τέρβιδα, ὁ πρόδρομος γενόμενος ἄγγελος περὶ φανταστικῶν καταστροφῶν τοῦ Νοτσέτου. Μέγα ἐπήνεγκον κακὸν αἱ ὑπερβολικαὶ καὶ λίαν ἐντρομοὶ παραστάσεις αὐτοῦ, ὅτι μόνος μετὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐσώθη μόλις, ὅλων τῶν ἄλλων ἀπολεσθέντων. Ὁ ἱψηλάντης ἐταράχθη δεινῶς, τοιαύτην ἀκούων τὴν τύχην τῆς πρώτης μετὰ τῶν πολεμίων συμπλοκῆς ἐν τῇ Βλαχίᾳ, εἰ καὶ διέτρεχεν ὅλον τὸ ἐναντίον. Ὁ δὲ περὶ αὐτὸν στρατὸς ἐπὶ τοσοῦτον κατεθρυβήθη, ὥστε καὶ τὴν Τέρβιδα ἐγκατέλειψε νυκτός, καὶ ἐν τῷ σκότει ἀπερχόμενος εἰς Λουτσένιον, ἀπεπλανήθη τῇδε κάκεισε, οὐδενὸς διώκοντος. Ὅλοι αἱ ἀποθήκαι πλήρεις καὶ πλήθη ζώων διαφόρων ἀρέθησαν. Αὐτὴν δὲ βλέποντες τὴν ἀπροσδόκητον φυγὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Τέρβιδας, ἐπίσης κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου δεινοῦ, καὶ τὰ πάντα παραιτήσαντες προσέφυγον εἰς τὰ πλησίον δάση καὶ ὄρη, ἐκτὸς τοῦ αὐστριακοῦ πρᾶκτωρος Δόμνου Ἀλέξη Στάροτσα. Τίς ποτε ἠλπίζε τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἀτυχεῖς συνεπείας τῇ 29 μαΐου μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προτέρας;

Διὰ ταῦτα κατηναγκασμένος ὁ Ἰψηλάντης, καὶ παρὰ τοῦ Σάββα, ὡς θέλομεν εἰπεῖν, καταδικωκόμενος, ἐπὶ μὲν τοῦ πλημμυροῦντος τότε ποταμοῦ τῆς Δουμποδίτης, τοῦ μεταξὺ Τέρβιδος καὶ Κιμπολούγγιου, ὑπέστη ζημίαν μεγάλην, πολλῶν ἀπολεσθεισῶν ἀποσκευῶν καὶ τροφῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀνδρῶν· βραδέως δὲ καὶ μόλις διαβάς αὐτὸν, ἠκολούθησε τὴν ὄρεινὴν ὁδὸν, καίτοι μακρυνομένην τοῦ Πιτεστίου διπλασίως, ἀνώμα-
λαν λίαν καὶ ἐπικίνδυνον, καὶ κάκιστα ἐφθασεν εἰς Κιμπολούγγιον· ἐκεῖθεν δ' οὐδόλως βραδύνας, καὶ ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα ἀμάξας φορ-
ταγωγούς διαφόρων ἀναγκαίων ἐγκαταλείψας ἔτι, ἐγένετο εἰς τὸ Πι-
τέστιον. Ἰδὼν ὁ ἐκεῖ συνηγμένος στρατὸς ἔλαθεν ἑλλειψιν ἄρτου διὰ τὰς
ῥηθείσας αἰτίας· ὁ δὲ Δούκας, ὁ μόνος ἔχων ἱκανὴν ποσότητα διπύρου
ὑπὲρ τοῦ ἰδίου σώματος, διαταγείς τὴν διανομὴν αὐτοῦ ἡρνήθη, καὶ
μέχρις ἄκρου βαθμοῦ ἤρέθισε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ἰψηλάντου· ζητή-
σας δὲ καὶ λαβὼν ἄδειαν ἀπουσίας εἰς Κιμπολούγγιον προσωρινῆς
λόγῳ σωματικῆς ἀσθενείας, ἀπῆλθε, καὶ μετέβη ἀκολουθῶς εἰς τὴν
Τρανσυλθανίαν. Τὸ χρεῦσται δὲ σῶμα τούτου ἐτέθη παρὰ τοῦ Ἰψηλάν-
του ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ὀλυμπίου, οὗτος δὲ ἑτάξεν ἀνώτερον ἐπ' αὐ-
τοῦ τὸν χιλιάρχον Ἀναστάσιον Ἀργυροκαστρίτην.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ Πιτεστίῳ στρατοπέδευσις τῶν Ἑλλήνων ἐκρίνετο
ἤδη ἐπισφαλесτάτη, ὅτε, ἐκτὸς τῆς ἄλλης ἡθικῆς καὶ οἰκονομικῆς κα-
ταστάσεως τούτων, καὶ προσέτι ἐκτὸς τοῦ ἀπρεποῦς πολιτεύματος τοῦ
Καραβιά, ὁ Κεχαγιά βεγῆς ἐπῆρχετο, ὡς θέλομεν εἰπεῖν, διὰ τῆς ὁδοῦ
τοῦ Πιτεστίου, ἀνίκανος δὲ ὁ στρατὸς ἐθεωρεῖτο πρὸς γενικὴν αὐτόθι
μάχην. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰψηλάντης, ἀποστέλλας τὸν Φαρμάκην μετὰ τρι-
ακυσίων εἰς τὴν Ἀρξεσίαν (Κούρτε-δὲ-Ἀρζίε), πολίχνην πρὸς βορρᾶν
τοῦ Πιτεστίου ἐντὸς τῶν παρὰ τὸν Ἀρξισον ποταμὸν ὑψηλῶν ὄρεων,
θέσιν δὲ ἀναγκαίαν, διηυθύνθη αὐτὸς εἰς τὸ Ρίμνικον τῇ 1 ἰουνίου, δια-
βάς τὴν Ἀλούταν ἐν τῷ μέσῳ ἀκαταπαύστων βροχῶν, μεγάλης ταλαι-
πωρίας καὶ στερήσεως τροφίμων. Ἔστι δὲ τὸ Ρίμνικον πρωτεύουσα τοῦ
ὄρειοῦ θέματος Βούλτσας παρὰ τὸν ὁρητικὸν ἐκεῖ ποταμὸν, τὸν πη-
γάζοντα ἐκ τῶν Καρπαθίων καὶ εἰσβάλλοντα εἰς τὸν Ἰστρὸν· ὁλόκλη-
ρος δὲ ἡ Βούλτσα ὑπάρχει φύσει διεξίᾳ πρὸς πόλεμον, ὡς ὁροθετούμενη
πρὸς ἀνατολὰς μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου τούτου ποταμοῦ, πρὸς δυσμὰς
δὲ καὶ ἄρκτον παρὰ τῶν Καρπαθίων, ὧν ἡ διεξοδικὴ κατὰ μῆκος κοι-
λὰς καὶ τὰ ἄπειρα κατὰ πλάτος στενώματα κλείουσιν, οὕτως εἰπεῖν,
τὴν μεσημβρινὴν ὁδὸν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πολεμίων.

Ἀφ' ἐτέρου οἱ περὶ τὸν Κολοκατρώνην, Ὀρρανὸν καὶ Ἀρχιμανδρίτην, βλέποντες ἑαυτοὺς, ὡς ἐκ τῆς λειποταξίας τοῦ Δούκα, ἐν κακῇ θέσει ἀπέναντι τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, παρήτησαν τὸ Χιλιστέον-Δομνέστι καὶ τὴν μονὴν τοῦ Νοτσέτου, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Τέρβιδα, τὰ γενόμενα ἀγνοοῦντες. Οὐδενὸς δὲ τυχόντες ἐκεῖ, προσχώρησαν εἰς τὸ Κιμπολούγγιον, ὡς πρόβατα ἀπολέσαντα τὸν ποιμένα αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀπαντήσαντες τὴν αὐτὴν ἐρήμωσιν, ἕνα μόνον εὗρον Γερμανὸν παιζόντα τῇ ψαλτήριον (ἄρπαν), καὶ μίαν μακρόθεν εἶδον ἐρχομένην ταχυδρομικὴν ἄμαξαν. Ἐκόμιζε δ' αὕτη διαταγὴν τοῦ Ἰψηλάντου κοινὴν πρὸς ὅλα τὰ σώματα καὶ ἀποσπάσματα, ὅπως συγκεντρωθῶσιν ἐν τῷ Ἰρμνίκῳ. Ἀφικθέντας δ' ἐκεῖ ἐπὶ τέλους ἐκπληκτος εἶδε τούτους ὁ Ἰψηλάντης ὡς ἐκ τῶν προτέρων πληροφοριῶν τοῦ Δούκα. Μετ' αὐτῶν διηυθύνθη εἰς Ἰρμνικὸν καὶ ὁ ἐν Κρίτσιμα-Δομνιάσκα εὐρισκόμενος Γρουπάρης.

Ἰδοὺ τὰ ἀποτελέσματα τῆς λειποταξίας καὶ τῶν παραστάσεων τοῦ Δούκα. Οὐ μόνον ἐγκατελείφθησαν ταῖς ἐχθροῖς τὸ μὲν Νοτσέτον μετὰ διπλὴν ἐπιτυχίαν, τὸ δὲ Χιλιστέον-Δομνέστι καὶ ἡ Τέρβις ἄνευ πολέμου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὰς τσοαύτας ὕλικας ζημίας ἐπαισθητῶς ἔπαθε καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ στρατοῦ δύναμις. Ἰδοὺ ἡ δευτέρα δυστυχὴς κρίσις τοῦ κινήματος τοῦ Ἰψηλάντου. Ἡ πρώτη τῆς Κολεντίνης ὠπισθοδρόμησεν αὐτὸν εἰς τὴν Τέρβιδα· καὶ ἡ δευτέρα τῆς Τέρβιδος ἐξεσφενδόνισεν εἰς τὸ Ἰρμνικόν. Ἀνεξαρτήτως δὲ πάτης ἐξωτερικῆς αἰτίας ἤδη, τὴν πρώτην ἐγέννησεν ἡ τουρκοφροσύνη τοῦ Βλαδιμηρέσκου καὶ Σάββα, καὶ τὴν δευτέραν ἡ λειποταξία τοῦ Δούκα.

Οὕτως εἰσῆλθεν ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐν τῇ Τέρβιδι κατὰ τὴν 29 μαΐου, ἡμέραν κυριακὴν, καὶ διὰ πολλῆς ἐπεμελήθη φροντίδος τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐρήμων οἰκιῶν καὶ μονῶν κατὰ πάτης διαρπαγῆς καὶ ζημίας. Διὰ τὰ μέτρα ταῦτα ἐνεθαῤῥύνθησαν οἱ κάτοικοι ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἐστίας ἑαυτῶν· καταδειχθέντες δὲ παρὰ τῶν χωρικῶν εἰςουσιτίσασαρες στρατιῶται Ἕλληνες, ἐν οἷς καὶ ἱερολοχίται, ἐκ τῶν ἀπολλανηθέντων, συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ζαπορόζων, καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἄλλους ἐκατατόμησε καὶ ἄλλους ἀπηγχόνισε.

Πρῶτος τῶν περὶ τὸν Σάββαν ὀπλάρχων ὁ Γκέντσας προσῆλθε καὶ προσεκύνησε τῷ Κεχαγιᾶ βεγῆ· τῇ δ' ἐπιούσῃ καὶ ὁ Σάββας μετὰ τῶν λοιπῶν Μιχαήλου δελήμπαση, Κιουτσούκ τσολάκη καὶ καθεξῆς, φέρων μὲν ἐπέκεινα τῶν γιλιῶν ἐκλεκτῶν ἱππέων, συνοδευόμενος δὲ παρὰ τοῦ Οὐδρίτσκη καὶ τοῦ παλαιοῦ φίλου αὐτοῦ Ταχῆρ ἀγὰ ἐξ Ἰωαν-

νίων, μπαμπεσοληγά τὸ ἄξιωμα, ἀφιερῶθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου καὶ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ σουλτάνου. Ὁ ἄθλιος, ἀντὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ ὅλου τοῦ ἔθνους, ὑπὲρ ὧν ὠρκίσθη καὶ ὡς Ἕλληνας καὶ ὡς Χριστιανὸς, προσέτιμησε τὸν τουρκισμόν καὶ τὴν δουλείαν ἐπισηκῶν τὴν δ' ἀληθῆ δόξαν τοῦ ἀγωνιστοῦ, τὸν ἀγῆρων ἔπαινον τοῦ πατριώτου καὶ τὴν ἀθάνατον μνήμην τοῦ μάρτυρος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ἀντήλλαξε πρὸς τὸ ἀγεξάλειπτον ὄνειδος τοῦ τουρκόφρονος καὶ τὴν πανεθνῆ κατάραν τοῦ προδότου. Ἦττον ἀχρήσιος ἄνθρωπος ἐδείχθη ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὡς κηρυχθεὶς φανερός πολέμιος ἐν ᾧ ὁ Σάββας ὑπεκρίνετο, παντοίοις δουλιευόμενος τρόποις μέχρι τῶν τελευταίων τούτων στιγμῶν.

Εἰ καὶ ἐπεκράτουν ἤδη βροχαὶ βαγδαϊάταται, ἀναχαιτίσαι τὴν ἐκ τῆς Τέρβιδος ἄμεσον πρόαδον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ Σάββας ἀνεδέχθη τὴν καταδίωξιν καὶ σύλληψιν τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ διαταγείς ἐσπευσας, δισχιλίῳ ἐπὶ ἀκολουθούντων Τούρκων ἱππέων, καὶ μέρος ἐκ τῶν ὀπισθίων τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰψηλάντου προέφθασεν ἐπὶ τῆς Δομποβίτσης. Τότε ἐπνίγησαν περὶ τοὺς ἐξήκοντα ἐκ τῶν Ἑλλήνων συλλαβῶν δὲ ὁ Σάββας ἀπεκεφάλισε περὶ τοὺς εἴκοσι, καὶ τούτων τὰς κεφαλὰς κατέθεσεν, ὡς πρωτόλεια τοῦ ζήλου αὐτοῦ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, ἐπιστρέψας ἔνεκα τῆς πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν Τέρβιδα.

Δυσπρέστησε τῷ Κεχαγιᾶ βεγῇ ἡ ἐπιστροφή τούτου, ὡς μὴ ἐξακολουθήσαντος τὴν καταδίωξιν καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ παρεξήγηθη ἡ διαγωγή αὐτοῦ ὡς δολία. Εἰς ἄμεσον, διὰ τοῦτο ἐτέθη ἐκεῖνος κίνησιν μετ' ὅλου τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν τηλεβόλων, ἐλπίζων ἐν τῷ Πιταστίῳ πὸν Ἰψηλάντην καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀριστικὴν μάχην· ἀλλ' εἰς τὸ Γαέσιον φθάσας, ἐπληροφορήθη τὴν εἰς Ῥίμνικον ἀποχώρησιν τούτου. Διορισθεὶς δὲ τότε παρὰ τοῦ βασιλῆ τῆς Σιλιστρίας ἐπὶ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως τοῦ τόπου, ἀντικατέστησε κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου τὸν Σιρικλόγλου ἐπὶ κεφαλῇς τρισχιλίων, συνῆψε μετ' αὐτοῦ τὸν Σάββαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον.

Περιωρίσθη οὕτω τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἐν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ. Ἐκεῖ συνέβησαν ἐπιτυχεῖς τινας συμπλοκαὶ καθ' ἑνὸς ἀριθμοῦ Τούρκων, παρὰ μὲν τοῦ Ἀναστασίου Μιχάλογλου, ἡ Μανάκη, κατὰ τὸ χωρίον Κλένοβον, παρὰ δὲ τοῦ Ἰωάννου Σολομῶντος κατὰ τὸ Ττερέσον. Ἦν δ' ὁ Μανάκης ἐκ τοῦ ἐν Πίνδῳ Μεσόβου, ἐνοικιαστής τότε ἀγροικίας, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἀποθηκῶν αὐτοῦ ἰδίους ἔχων ἐμμίσθους ἐνόπλους.

Ἀπαντήθη μετὰ τούτου ἀποσπασμα Τούρκων ὡς διακοσίων, προτεβλήθη δεινῶς, ἰκονῶν θυσιασθέντων, ἐν οἷς καὶ ὁ δῆγρος αὐτῶν Ἰωδᾶς Ρογκομπέτης, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος κατὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ Ἀριστέιδου Παπᾶ εἰς τὸ Ἀδδᾶ-καλέ. Κατὰ τοῦ ἰδίου δὲ ἀποσπάσματος ἐπιπλεῖον ἔπειτα ὁ Σολομών, ἀπέκλεισε πάντα, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Τσερέτου, καὶ παραδοθέντας ἀπέλυσε ἀόπλους. Συνεπῶς δὲ σῶμα πολυαριθμωτέρων Τούρκων καταδιώξαν τὸν Μανάκην, ἐπαισθητῶς ἐζημίωσεν αὐτός, καὶ κλεισθεὶς ἐξ ἀνάγκης ἐν τῇ μονῇ τῆς Τισμάνης, ὑπερασπίσατο αὐτὸν διὰ πλείονος ζημίας, κατὰ τῶν Τούρκων, ἀπράκτων ἀποσυρθέντων ἐπὶ τελους. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ ἑτεροί, τις, Ζώτος ὀνόματι καὶ οἰκεῖος τοῦ Μανάκη, ἀντέστη γενναίως κατὰ τὸ Καράκαλον, συμπλακίς μετὰ ἐχθρῶν περὶ τοὺς ἐκτὸν πεντήκοντα, φανεύτας τινὰς καὶ διασώζεις μετὰ τῶν ὀλίγων αὐτοῦ στρατιωτῶν.

Αὐξήθέντα ὅμως τὰ τουρκικὰ σῶματα, ἐξετάθησαν ἐπὶ τῶν περὶ τοῦ Ἀλούτα θυμάτων, καὶ τὴν πρωτεύουσαν Κραϊώσαν ἀπολεμητὴ κατέλαβον. Ὁ ποστέλικος Ἰωάννης Σαμουρκάσης ἠκολούθει αὐτοῖς, ὁδηγὸν ἐντόπιον ἔχουσι τὸν κλουταίρην Ἰωαννίτσαν Πουριανιάνον. Ἐνταῦθεν δὲ τὰ ἔδω καὶ ἐκεῖ διεσπαρμένα σωματῖα τοῦ Σολομώντος, Μανάκη, Διαμαντῆ κὶρ σερδάρη, Ζώτου καὶ λοιπῶν, κατέφυγον εἰς τὴν ὄρεινὴν Βούλτσαν, καὶ κατὰ τὰ ἄνω τοῦ Δραγασανίου συνεκεντρώθησαν ἐν τῷ χωρίῳ Ζαβιδενίῳ, σχηματίζοντα ἐν ὅλον ἐξακοσίων πεντήκοντα στρατιωτῶν Ἑλληνοβουλγάρων καὶ Πανδοῦρων. Πάραυτα δὲ σῶμα ἱσχυρὸν πολεμίων, ἐπιπλέον τῇ 26' μαΐου, διέλυσε αὐτοὺς μετὰ ἐπίμονον ἀντίστασιν, ἰκονῶν γενομένων ἀρμαβαίων θυμάτων. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν Σολομών ἐξῆλθεν εἰς τὸ Σιμπίνιον, ὃ δὲ Μανάκης παραλαβὼν καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ἀπεσύρθη εἰς Ρίμνικόν, πρὶν ἢ φθάσῃ ἐκεῖ ὁ Ἰψηλάντης. Οἱ δὲ νικηταὶ τοῦ Ζαβιδενίου Τούρκοι περὶ τοὺς διαχιλίους καὶ ἐξακοσίους, στραφέντες πρὸς μεσημβρίαν, κατέκλεισαν τὸ στόμιον τῆς ἐκτεταμένης κοιλάδος τῶν Καρπαθίων, καταλαβόντες τὰς παρακειμένας μονὰς τοῦ Σερμπανεστίου, Σταντσεστίου, Στραζεστίου καὶ Μόμουλ. Ἀπειχόν ἀπ' ἀλλήλων αὐταὶ περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν. Συγχρόνως δὲ ὀκτακοσίοι ὑπὸ τὸν Καρὰ Φεῖς ἐτυποθετήθησαν ἐν τῷ Δραγασανίῳ, κείμενῳ παρὰ τὸν Ἀλούταν καὶ πλησίον τῆς Κραϊώσης.

Ἐκεῖ ὁ Χατση Πρόδας καὶ Μακεδονάκης, ἐπιπεσόντες, περὶ τὴν αὐγὴν τῆς 29' μαΐου, ἐπήνεγκον ζημίας τινὰς εἰς τε τὰ ζῶα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ πεδίου ἐπιτηρούοντας ταῦτα Τούρκους, μετὰ δὲ τῶν ἐξεληόντων πρὸς

καταδίωξιν Τούρκων ἀκροβολισθέντες κατὰ τὰς δύο ἀκολουθούς ἡμέρας, ἀπεμακρύνθησαν, μὴ δυνηθέντες τὴν κατάληψιν τοῦ Δραγασανίου, καὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Ρίμνικον, ὅπου ἦτο ἤδη καὶ ὁ Ἰψηλάντης.

Μάχη τοῦ Δραγασανίου.

Ἡ ἐν τῷ Ρίμνικῳ ἐλληνικὴ δύναμις συνέκειτο ἤδη ἐκ πεντακισχιλίων ὡς ἐγγιστα πεζῶν, δισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἵππεων καὶ τεσσάρων τηλεβόλων. Ἡ πλησιεστέρα τῶν ἐν Δραγασανίῳ Τούρκων τοῦ Βιδινίου ὑπῆρχε κατωτέρα ἀριθμητικῶς, ἐλλείπουσα μάλιστα καὶ τηλεβόλων. Ἐπὶ πεδιάδος κείμενον τὸ Δραγασάνιον, ἀπέιχε τοῦ Ρίμνικου ἐπὶ ὀκτῶ ὥρας. Ταύτην ὁ Ἰψηλάντης θεωρήσας κατάλληλον τὴν θέσιν πρὸς μάχην, ἀπεφάσισεν, ὅπως διευθύνῃ προσωπικῶς αὐτήν, ὡς κρίσιμον ἐσόμενην. Πρὸς τοῦτο διέταξε τὸν Ὀλύμπιον, Νικόλαον Ἰψηλάντην καὶ Καραβιάν, ἵνα προκινήσωσι μὲν καὶ καταλάβωσι τὰς ἐπιτηδεΐας περὶ τὸ Δραγασάνιον θέσεις, οὐδεμίαν δ' ἐπιχειρήσωσι πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ γενικὴν μάχην. Καὶ οὗτοι μὲν ἐκίνησαν τῇ 3 ἰουνίου· τῇ δὲ 5 ὁ Ἰψηλάντης μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως, συγκειμένης ἐκ δισχιλίων, τῶν μὲν ἱππέων Κοζάκων καὶ Οὐλάνων ὑπὸ τὸν Γαρνόφσκην, τῶν δὲ πεζῶν ὑπὸ τὸν Ὀρσανὸν καὶ Κολοκοτρώνην. Ἄλλ' ἔνεκα τῶν ὑετῶν καὶ ὀμβρῶν τὰ διάφορα σώματα ἐβραδυπόρησαν φυσικῶς, καὶ μόλις τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐφθασαν μέχρι τῆς αὐγῆς τῆς 6 ἰουνίου. Ἦρξαντο δὲ τοποθετεῖσθαι τὰ μὲν τοῦ Ὀλυμπίου ὑπερθεῖν τοῦ Δραγασανίου ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων καὶ ἐπὶ τοῦ γεωλόφου, τοῦ ἀσφαλίζοντος τὴν ἀπέναντι τούτου γέφυραν, κειμένην ἐπὶ τελματώδους τόπου· τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην καὶ Καραβιάν πρὸ τοῦ Δραγασανίου παρὰ τὸ χεῖλος χαράδρας τινὸς, συνδεομένης διὰ γεφύρας. Ἐκατὸν πεντήκοντα Τούρκοι ἱππεῖς κατεσκόπευσαν τὰς κινήσεις ταύτας, καὶ πλείονες ἄλλοι, ἀποπειραθέντες τὴν ἀπὸ τοῦ γεωλόφου ἐκδίωξιν τῶν Ἑλλήνων, διοικουμένων παρὰ τοῦ Ἀναστασίου Ἀργυροκαστρίτου, ἀπέτυχον. Ἐνεκα δ' ὅλων αὐτῶν ὁ ἐν Δραγασανίῳ Καραΐ-Φεῆς ὠχυροῦτο ἤδη μετὰ σπουδῆς πλείστης καὶ δι' ὅτων ἡδύνατο μικρῶν χαρκαωμάτων, καίων ἐνταυτῷ πολλὰς τῆς κόμης οἰκίας ὡς ἐπιζημίους ἢ λόγῳ εὐρυχωρίας.

Ὁ Ἰψηλάντης ἐστρατοπεδεύετο ἐν τινὶ χωρίῳ, περὶ τὰς τρεῖς ἀπέχοντι ὥρας. Ἐκεῖ ἀπῆλθε καὶ ὁ Ὀλύμπιος, συσκεψόμενος περὶ τοῦ σχεδίου τῆς γενησομένης μάχης. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ περιεμένοντο αἱ ἀνήκουσαι διαταγαὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ ἀρχηγοῦ, ὁ Καραβιάς ἐκλαμβάνων

μὲν τὸν ἐν Δραγασανίῳ ἐμπρησμένον ὡς γενικόν, ὡς ἀποτέλεσμα φόβου δεινοῦ καὶ ὡς τὸ σύνθημα προηγούμενον τῆς βεβαίας φυγῆς τῶν ἐχθρῶν, ἔχων δὲ, τὸ δυστυχεστέρον, θερμότητην τὴν κεφαλὴν ὡς ἐκ τῆς οἰνοποσίας, ἔσπευσε, λόγῳ μὴ στερηθῆ τῆς δόξης τοῦ μόνου νικητοῦ τοῦ Δραγασανίου, καὶ τοῖς ὀτακασίοις ἰππεῦσιν αὐτοῦ διέταξε τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας, σκοπῶν, ἵνα ἀκολουθήσῃ παρὰ πόδας τὴν καταδίωξιν τῶν Τούρκων. Ἀπόστασις μίας καὶ ἡμισείας ὥρας ἀπεχώριζε τὴν χαράδραν ἀπὸ τοῦ Δραγασανίου, ἀπὸ τούτου δὲ περὶ τὰ τρία τέταρτα τὴν μονὴν τοῦ Σερμπανεστίου.

Τοιαύτη ἀπειθεία καὶ τοσαύτη παραφορά ἀνδρὸς μεθύοντος συνεπειὰς προήγελλε τὰς ὀλεθριωτέρας καὶ κοιτιμωτέρας, καθ' ὅσον καὶ ὁ Ἰψηλάντης καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ὑπῆρχαν, ἐν δ' ἐκ μονομερείας κίνημα καὶ τὴν σύγκρισιν τοῦ ὅλου στρατοῦ ἔφερε, καὶ τοὺς Τούρκους ὑπερέχους καθίστα. Μάτην ὁ Νικόλαος Ἰψηλάντης ἀντιτίθετο τὴν ῥητὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, τὴν ἐκ τῶν ὁμῶν λίαν πηλώδη γῆν, τὴν ἄγνοιαν τούτων καὶ τὴν ἔλλειψιν ἐκείνων τῶν σωμάτων. Μάτην δι᾽ ἄγνοιαν προσέτι ἄλλοι καὶ αὐτὴν τὴν ὡς ἀποφράδα θεωρουμένην παρὰ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ἡμέραν τῆς τρίτης (ἦν δ' ἡ ἐβδομὴ ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου ἡμέρα τῆς ἐβδομαδος τρίτης.) Ὁ Καραβιάς ὁρμᾷ κατὰ τῆς μονῆς τοῦ Σερμπανεστίου, καὶ ὁ Νικόλαος Ἰψηλάντης κινεῖται ἐξ ἀνάγκης μετὰ τοῦ ἱεροῦ λόγου καὶ τῶν τηλεβόλων κατὰ τοῦ Δραγασανίου. Καὶ οὗτος μὲν τηλεβόλων καταστέλλει ἐντρόμους τοὺς ἐν αὐτῷ πολεμίους, πολλὴν τὴν ὁρμὴν βλέποντας, καὶ, ὀρθότερον, ὑπολαμβάνοντας γενικὴν τῶν ἐλληνικῶν σωμάτων τὴν κίνησιν διὰ τακτικοῦ σχεδίου· ἐκεῖνος δὲ ἀπειλῶν καὶ προκαλῶν τὴν πρὸς μάχην ἐξοδὸν τῶν ἐν Σερμπανεστίῳ, προσβάλλει καὶ καταπτοεῖ τοὺς, ἐπικαλεσθέντας τὴν ταχίστην βοήθειαν τῶν ἐν ταῖς μοναῖς Σταντσεστίου, Στραζεστίου καὶ Μάμουλ.

Ἀλλὰ, καθ' ἣν ἐσκέπτοντο ὥραν αἱ τοῦ Δραγασανίου Τούρκοι, διὰ τίνος φύγῳσιν ὁδοῦ καὶ σωθῶσιν, οἱ δὲ τοῦ Σερμπανεστίου παρσκευάζοντο εἰς φυγὴν ἐκ τῶν ὀπισθεν, ὡς ἀπελπιζόμενοι τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, καταρθάνουσιν ἐκ τῶν ῥηθείων μονῶν περὶ τοὺς χιλιούς πεντακοσίους, καὶ ὁρμητικώτατοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τοῦ Καραβιά, ἐν πλήρει ἀμέσως ἀταξίᾳ γενομένου. Τότε, καίτοι ἀρξαμένης σιγαλέας βροχῆς, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ ὁ Νικόλαος Ἰψηλάντης μετὰ τοῦ ἱεροῦ λόγου, δύο τηλεβόλων καὶ ἑκατὸν ἰππέων, ἀφήσας τοὺς λοιποὺς μετὰ τῶν

δύο ἑτέρων τηλεβόλων ἐνώπιον τοῦ Δραγασανίου. Ἐκ ταύτης τῆς περι-
στάσεως ἐνθαρρυνθεὶς ὁ Καρα-Φεῖς, καὶ ἔτι πλέον μὴ βλέπων κινδυνέ-
νας ἄλλας δυνάμεις, ἐξῆλθε μετὰ ἑπτά ἵππου κατὰ τῶν ὀλίγων ἡδῆ, καὶ
ἄλλους μὲν τούτων κατέκοψεν, ἄλλους δὲ διεσκόρπισε, καὶ τῶν δύο
τηλεβόλων ἐγένετο κύριος. Ἀφ' ἑτέρου δὲ Καραβιάς, καίτοι ἰδὼν τὸν Νι-
κόλαον Ἰψηλάντην ἐρχόμενον βοηθόν, ἐλειποτάκτησε, κακῶς διασκορ-
πισθεὶς εἰς τὰ ὄρη. Συνεπῶς δ' ἐνώθεντα ὅλα τὰ σώματα τῶν πολε-
μίων, περιεκύκλωσαν τὸν ἱερὸν λόχον.

Ἡ μάχη ἤδη, ἀντὶς μὲν ὅλως ἀριθμητικῶς, ἀποφασιστικῇ δὲ ἐξ ἑκα-
τέρων τῶν μερῶν, συγκροτεῖται ἐκ τοῦ συστάδην πλήρη, καὶ ὁ ἱερὸς
λόχος, ἐν τῷ αἰσθήματι καὶ τῷ καθήκοντι αὐτοῦ ὄν, θαυμασίως ἀντι-
μάχεται ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν, ἀρχηγούμενος παρὰ τοῦ Νικολάου Ἰψη-
λάντου. Ἐν τῷ μέσῳ οὗτος πεδίου καὶ πολεμίων, ὁμοίᾳζε φυσικῶς τῇ
ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μεγάλῃς θαλάσσης ὑφουμένη πέτρᾳ, ἣν κύματα
ἄγρια ἐν τρικυμίᾳ πανταχόθεν προσβάλλουσι. ὁμοίᾳζεν ἠθικῶς πρὸς
λέοντα, καθ' οὓς οἱ κωνήγροι, καίτοι πολλοί, οὐ τολμῶσιν εὐθεὶς, ἀλλὰ
μακροθεν περικυκλοῦσι καὶ πυροβολοῦσι. Οὕτως αἱ πανταχόθεν ἐπιτί-
πτουται χαλαζήδων πυριτυβολαὶ τῶν Τούρκων ἀραιοῦσιν ἐπαισθητῶς
ταῦτον· τὸ ἱππικὸν δ' ἐπειτα διασχίζει θορμητικῶς τὴν τάξιν, τὰ δύο
τηλεβόλα κυριεύονται, καὶ ἐκ τῶν ἀπολειπομένων ἱερολοχιτῶν οἱ μὲν
κατασφάττονται ἐν τῷ τόπῳ, οἱ δὲ διώκονται μέχρις ἑνὸς παρακειμέ-
νου ξηροῦ ρυακὸς, Γκούρα-βέρζη καλούμενου. Ἐκεῖ εὐρεθεὶς τοποθετη-
μένος ὁ αὐτόχθων ὀπλαρχηγὸς Ἰωαννίτσας Χόρκα μετὰ πενήκοντα
Πανδούρων, ἀντέκρουσε πρῶτος τὴν περαιτέρω ὁρμὴν τῶν πολεμίων.
Καταβιάσας δ' ἐν τῇ στιγμῇ, μετ' ὅσων ἐδυνάθη προχείρως, καὶ ὁ
Ὀλυμπιος μετὰ τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Σέρβου, ἀντικατεδίωξε τὰ ἄκρα τοῦ
ἐχθροῦ, καὶ ἔδωκεν οὕτω καιρὸν τινα εἰς τὴν φυγὴν τῶν ὀλίγων λευκά-
νων τοῦ ἱεροῦ λόχου. Τότε ἐπληρώθη καὶ ἡ περίφημος αὐτοῦ ἵππος.
Τὸν δὲ Νικόλαον Ἰψηλάντην, ἀποκαμάντα ἐκ τῆς ἀγανακτήσεώς καὶ
τοῦ μεγάλου κόπου, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἵππου φιλέλλην
ἀξιωματικὸς Γάλλος, καὶ ἀπῆλλαξεν ἐκ τοῦ κινδύνου ἀίχμαλωσίᾳ ἀνα-
πορεύσασθαι. Πλησιαζούσης δὲ τῆς νυκτός, ἐπανήλθον οἱ Τούρκοι εἰς τὰ
ἴδια, ἀποροῦντες καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῇ τῶν αὐτῶν νίκῃ.

Μεγάλη ἐγένετο ἡ ὕλική ζημία τῶν Ἑλλήνων, ὥς θανατωθέντων
ἐκ μὲν τοῦ σώματος τοῦ Καραβιά περὶ τοὺς ἑκατὸν πεσσαράκοντα,
ἐκ δὲ τοῦ ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην ὑπὲρ τοὺς διακοσίους. Τέσσα-

ρες εκατόνταρχοι τοῦ ἱεροῦ λόχου, ὁ Δρακουλῆς, Σούτσος, Κρόνις καὶ Ἰωαννίτης, ὁ σημαιοφόρος Ξενοφών καὶ εἰρησιπύγες ὑπαξιωματικοί, ἔπειτον θύματα, ὡς καὶ ὁ φιλέλλην Βορδιᾶ, Ἐλβετός, διακριθεὶς ἐπὶ ἀνδρεία. Ἐπὶ τούτοις ἡγματούχθησαν τριῶντα ἑπτὰ αἱ πλείους ὡς αὐτίς ἱερολοχίται, πεμφθέντες δέσμιαι εἰς τὰ Βαγκουρέστιον, καὶ ἐκείθεν εἰς Σιλιστρίαν καὶ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ ἀποσκευὴ ἅπασα ἀπωλέσθη. Ὅποση δ' ἂν ὑπῆρξεν ἡ ζημία τῶν Τούρκων, οὐδὲν λογίζεται ἀπέναντι νίκης συνεπειῶν σπουδαιοτέρων.

Οὕτως ἀπωλέσθη ἐν ὀλίγῃ ὥρᾳ μία τῶν γλυκυτέρων ἐλπίδων τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἱερὸς λόχος. Ἀλλ', ἂν ἐνίκηθη, μόνος ἐγκαταλειφθεὶς καὶ τῶς ὀλιγάριθμος ὢν πρὸς ἐχθρὸν παλυάριθμον, ἐβεβαίωσεν ὁμως ὑπὲρ τὴν ὁδηγίαν πατριῶτου καὶ γενναιοῦρχου ἀρχηγοῦ, τοῦ Νικολάου Γ-ψηλάντου, τί δύναται τὸ ὑπὲρ πατρίδος αἶσθημα, ἡ στρατιωτικὴ τάξις καὶ ἡ πρὸς πᾶν εὐγενὲς φιλοτιμία νέων καλῆς ἀνατροφῆς, καίτοι ἀρτιστρατεύτων, καίτοι ἀρτιδιδάκτων τοῦ ὅπλου τῆς λόγχης. Ὡς τοιοῦτος ὁ νέος τῶν ἀπαγόνων ἱερὸς λόχος ἀνταπεκρίθη πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ ἀρχαίου τῶν προγόνων· καὶ, ὡς ἐκεῖνος ἐν τῇ παλαιᾷ, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀπεθανατίσθη, γενόμενος ἐν μικρογραφίᾳ ἡ πιστὴ ἀντιγραφὴ τοῦ πρωτοτύπου. Μακαφαίαι σκιαί τῶν ἱερολοχιτῶν! δι' ὅσης προσηνέχθητε προθυμίας καὶ τιμῆς σφάγια ἱερὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, διὰ τῆς αὐτῆς δέχθητε εὐμενείας ἐκ τῶν οὐρανίων σκηνομαμάτων τὴν λατρείαν ἐκείνην, ἣν κατὰ χρέος προσφέρει τῷ ὀνόματι καὶ τῇ μνήμῃ ὑμῶν ὁ χορὸς ὄλων τῶν γυναικῶν βλαστῶν τῆς Ἑλλάδος. Ματαίως ἔδραμεν ὁ Ἰψηλάντης ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ὅπως ἀποτρέψῃ τὴν περαιτέρω φυγὴν, συγκεντρώσῃ δὲ τὸν στρατὸν, καὶ νεαν ἐπιχειρήσῃ μάχην. Καὶ ὀπλαρχηγοὶ καὶ στρατιῶται, ὑπὲρ μεγάλου κατειλημμένοι φόβου, ἔφυγον προτροπᾶν, οὐδενὸς ἀκούοντες προσταγμάτων, οὐδεμιᾶς προτροπῆς, παρακλήσεως καὶ ἐξορκίσεως. Τὸ πᾶν ἀποσυνετέθη, ἀπερχομένων ἄλλων μὲν εἰς τὰ αὐστριακὰ ὄρια, ὅπου οἱ καίτοι καὶ ἰδίως τοῦ Κλαυζεμβουργίου περιεθαλῖαν αὐτοὺς φιλανθρώπως, ἄλλων δὲ εἰς τὸ Ῥήμνικον· τοῦ δὲ Φαρμάκη διαβάντος αὐτῆς τὸν Ἀλύτῶν καὶ ἐγκλεισθέντος ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀρξείας· τοῦ δὲ Καραβιά προσφυγόντος κατόπιν εἰς τὸ αὐστριακὸν ἔδαφος ἀνίστατο καὶ ὡς ἀπλοῦ τιμῶν ἀνθρώπου. Οὐχὶ προαιρέσει καὶ δολιότητι, ἀλλὰ κενοδοξίᾳ καὶ ἐλαττώματι γενόμενος ὁ αἷτιος τῆς ὁλῆς καὶ τῆς πρῶτου ἀποτυχίας τοῦ ἐλληνικοῦ κατὰ τὰς ἡγεμονείας δυνάμεις, ὁ Καραβιάς ἐξητήσεν ἀσφα-

λειαν ἀλλαχού, ἣν ἐθεώρει ἀμφίβολον πλεόν παρὰ τοῖς Ἕλλησι. Ἐν-
 τὶμως οὗτος καὶ ὠφελίμως ἀρξάμενος τοῦ σταδίου πρὸ τριῶν καὶ ἡμί-
 σεως μηνὸς ἐν τῷ Γαλαζίῳ, ἀναξίως καὶ ὀλεθρίως ἐτελείωσε τοῦτο ἐν
 τῷ Δραγασανίῳ. Ἀμφιδάλλεται δὲ, τίνα ἂν εἶπη τις ὀλεθριωτέραν γε-
 νομένην, τὴν λειποταζίαν τοῦ Δούκα καὶ τὴν ἀπειθειαν τοῦ Καραβιά,
 ἢ τὴν προδοσίαν τοῦ Βλαδιμηρέσκου καὶ Σάββα.

Ὁ χεῖμαρρος τῆς φυγῆς συμπαρέσυρεν ἐπὶ πέλους εἰς τὸ ῥίμνικον καὶ
 τὸν Ἰψηλάντην, βεβουλισμένον ἐν τῇ δεινότερᾳ ἀγανακτήσει καὶ ἀμη-
 χανίᾳ. Ἐκεῖ ἐγράψεν ὁ ἀτυχὴς οὗτος ἀρχηγὸς τὴν τελευταίαν ἀπὸ 8
 ἰουνίου ἡμερησίαν διαταγὴν, καθαρὰν οὖσαν ἐκφρασιν καρδίας ἐστερη-
 μένης πλεόν πάσης δυνατῆς ἐλπίδος, καὶ τὸ πικρὸν ἐξαγόμενον τοῦ
 κατὰ τὰς ἡγεμονείας πολεμικοῦ δράματος. «Εἰς τὴν ἀπέχθειαν τῆς
 »ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν δίκην τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν κατάραν τῶν
 »νόμαγενῶν» παρεδίδοντο δι' αὐτῆς οἱ προδοταί, οἱ λειποτάκται, οἱ φυ-
 γοπόλεμοι. Ἀλλ' ἡ ἄμεσος δημοσίευσις πράξεως τοιαύτης ἠπείλει δεινὰ
 ἀνώτερα, τοσαύτης προκειμένης ἀναρχίας καὶ διαφθορᾶς, καθ' ἣν μά-
 λιστα ὦραν ὑπῆρχον γνωστὰί αἱ διακηρύξεις τοῦ Οὐδρίσκην, ὑπισχνού-
 μεναι ἀμοιβὰς διὰ τὴν σύλληψιν καὶ παράδοσιν τοῦ Ἰψηλάντου. Διὰ
 τοῦτο διεκοινώθη αὕτη ὀλίγη ἔπειτα, ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὸ αὐστριακὸν
 ὄριον ὁ Ἰψηλάντης, ἥτοι ἐκ τῆς οὐγγρικῆς πόλεως Ἀράδης, ἔχουσα
 οὕτω.

«Στρατιῶται!... Ὅχι, δὲν μολύνω πλέον τὸ ἱερὸν, τὰ τίμιον
 τοῦτο ὄνομα εἰς τὰ ὑποκείμενά σας. Ἄνδρες ἀγέλοι λαῶν! αἱ προδο-
 σίαι σας, αἱ ἐπιβουλαὶ σας, μὲ βιάζουσι νὰ σᾶς ἀποχωρισθῶ. Εἰς τὰ
 ἐξῆς κάθε δεσμὸς μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ κόπτεται. Βαθὺ μόνον θὰ
 φέρω εἰς τὴν ψυχὴν μου τὴν ἐντροπὴν, ὅτι σᾶς ἐδιουκῶσα. Ἐπατήσατε
 τοὺς ὅρκους σας· ἐπροδόσατε Θεὸν καὶ πατρίδα· ἐπροδόσατε καὶ ἐμὲ
 εἰς τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἠλπίζα ἢ νὰ νικήσω, ἢ νὰ συναποθάνω μαζὶ
 σας ἐνδόξως. Σᾶς ἀποχωρίζομαι λοιπόν! Τρέξετε εἰς τοὺς Τούρκους,
 τοὺς μόνους ἀξιούς φίλους τῶν φρονημάτων σας· ἐξέλθετε ἀπὸ τὰ
 δάση, καταβῆτε ἀπὸ τὰ βουνά, τὰ ἄστυα τῆς ἀνανδρίας σας, τρέξετε
 εἰς τοὺς Τούρκους καὶ καταφίληστε τὰς χεῖράς των, ἀπὸ τὰς ὁποίας
 ἀκόμη στάζει τὸ ἱερὸν αἷμα τῶν κατασφαγέντων ἀπανθρώπως κορυ-
 φαίων ὑπουργῶν τῆς θεσικῆς Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων καὶ μυρίων ἄλ-
 λων ἀθῶων ἀδελφῶν σας. Ναί! τρέξετε, ἀγοράσετε τὴν σκλαβίαν σας
 μὲ τὴν ζωὴν σας καὶ μὲ τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν καὶ παιδιῶν σας.

« Σὺ γὰρ δὲ, σκιαὶ τῶν γνησίων Ἑλλήνων ἐκ τοῦ ἱεροῦ Λόχου, ὅσοι προδοθέντες ἐπέσατε θύματα διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος, δεχθῆτε δι' ἐμοῦ τὰς εὐχαριστίας τῶν ὁμογενῶν σας. Ὀλίγος καιρὸς, καὶ στήλη θὰ ἀνεγερθῇ νὰ διαϊωνίτῃ τὰ ὀνόματά σας (α). Μὲ χαρακτηριστικὰ φλογεροῦς εἶναι ἐγκεχαρᾶγμένα εἰς τὰ φίλτρα τῆς καρδίας μου τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ὅσοι μέχρι τέλους μ' ἔδειξαν πίστιν καὶ ἐλικρίνειαν. Ἡ ἐνθύμησις των θὰ εἶναι πάντοτε τὸ μόνον δροσιτικὸν ποτὸν τῆς ψυχῆς μου.

« Παραδίδω δὲ εἰς τὴν ἀπέχθειαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν δικὴν τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν κατάραν τῶν ὁμογενῶν τὸν ἐπιόρκον καὶ προδύτην Σάβθαν, τοὺς λειποτάκτας καὶ πρωταιτίους τῆς κοινῆς λειποταξίας καὶ φυγῆς Δούκαν Κωνσταντίνου, Βασίλειον Μπαρλάν, Γεώργιον Μάνον Φαναριώτην, Γρηγόριον Σούτσον Φαναριώτην καὶ τὸν φαυλόδιον Νικόλαον Σκοῦφον.

« Καθαίρω δὲ καὶ τὸν Βασίλειον Καραβιῶν ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν συστρατιωτῶν μου διὰ τὴν ἀπειθειάν του καὶ τὸ ἀπρεπὲς πολίτευμά του.

« Ῥίμνικον τῇ 8 ἰουνίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΨΗΛΑΝΤΗΣ ».

Δι' ὅσας πρὸ τριμηνίας ὑπέγραψεν ὁ Ἰψηλάντης ἐνδομύχου χάρας καὶ πατριωτικῶν ἐλπίδων τὸ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου κήρυγμα ἐν τῷ ἱασίῳ τῆς Μολδαβίας, διὰ τοσαύτης ἐχάραξε λύπης καὶ ἀποστροφῆς τὰς γραμμὰς ταύτας τῆς 8 ἰουνίου ἐν τῷ Ῥίμνικῳ τῆς Βλαχίας. Ἐν τῶν γραμμῶν αὐτῶν ἐξαιρεῖται βεβαίως πολὺ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μέρος, καθ' ὃ ἀπέδειξαν καὶ πρότερον ἡ μάχη τοῦ Γαλαζίου, καὶ μετέπειτα αἱ τοῦ Σκουλενίου, Κολτσίου, Γλατίνης καὶ Σέκου. Κατὰ δὲ τῆς ἠθικῆς τῶν 8 ἰουνίου καταδίκης, ἣν αὐτὸς ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν», ἐπειράθησαν ἐκτός τε καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος τῶν ἀποκηρυχθέντων τιμῆς, νὰ ἀπολογηθῶσι, καὶ τὸν Ἰψηλάντην ἀντ' ἑαυτῶν ἐνοχοποιήσωσι διὰ πάσης θρασυτήτος ἐνταυτῷ καὶ παραποιήσεως τῶν γεγονότων· ἀλλ' οὐδαμοῦ καὶ ἐν οὐδαμῇ ἐποχῇ οἱ τοιοῦτοι, οὔτε ἐν τῇ συνεδίῃσι τῶν ἀτόμων, οὔτε ἐν τῇ τοῦ ἔθνους, εὐρην ἀκρόασιν καὶ τὴν ἐλαχίστην (6). Κατ' ἐξαιρέσιν μάλιστα εἰς τῶν ἀποκηρυχθέντων ἀνηνέχθη τῷ 1825 καὶ πρὸς τὴν ἐδρεύουσάν ἐν Ναυπλίᾳ Βουλὴν τῆς Ἑλλάδος, ἐπικαλούμενος τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, ἀπαράδεκτον γενόμενην.

Σεβόμεθα ἀληθῶς ὡς ἱερὰν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάν-

του· ἀλλὰ «φιλότατη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια»· καθήκον δὲ συνειδήσεως καὶ δικαιοσύνης ἐκπληροῦντες, σημειοῦμεν ὡς ὑποπτον, λίαν ὑποπτον μάλιστά, τὴν ἐν γνῶσει τοῦ Ἰψηλάντου συναριθμησὶν τοῦ Γεωργίου Μάνου, Γρηγορίου Σούτσου καὶ Νικολάου Σκούφου μετὰ τῶν προδοτῶν, λειποτακτῶν καὶ ἀνάνδρων· ἡ πράξις τῆς 8 ἰουνίου, ἀπολύτως καὶ κατὰ γράμμα καὶ κατὰ πνεῦμα ἀφορώσα τοὺς στρατιωτικοὺς μόνους, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ ἐξαγόμενον τῆς πιστῆς ἢ ἀπίστου, τῆς γενναίας ἢ ἀνάνδρου, τῆς ὠρελίκου ἢ ὀλεθρίας διαγωγῆς τούτων καὶ ἐκείνων· ἔρωτῶμεν ἐντεῦθεν, τίνα ἔφερον ἐπαγγελίαν στρατιωτικὴν, καὶ τίνα ὠδήγουν πολεμικὰ σώματα ὁ Μάνος, ὁ Σούτσος, ὁ Σκούφος; Οὐδὲν καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἂν μνημονεύονταί που ἐν ὅλῃ τῇ σειρά τοῦ ἐν ταῖς ἡγεμονείαις κινήματος. Πῶς ἄρα περιελήφθησαν καὶ οὗτοι μετὰ τῶν στρατιωτικῶν, οὐδόλως διατελέσαντες τοιοῦτοι; Καὶ διὰ ποῖον λόγον οὗτοι μὲν, καίτοι μὴ στρατιωτικοὶ, συνετάγησαν μετὰ τῶν προδοτῶν καὶ λειποτακτησάντων στρατιωτικῶν, ὃ δὲ Καραβιάς ἐλαφρῶς καθαιρεῖται ἐν παρενθέσει «διὰ τὸ ἀπρεπὲς πολίτευμά του», καίτοι στρατιωτικῶς ἐκ τῶν πρώτων, καὶ ἕνεκα ἀπειθείας ὁ αἰτίας γενόμενος τῆς ἥττης καὶ σφαγῆς τοῦ Δραγατανίου; Τοιαύτη ἔνοχος διαγωγή ἀξία ἦτο κεφαλικῆς ποινῆς κατὰ τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους, ἀξία, ἐν ἐλλείψει αὐτῆς, ἦτο τῆς βαρυτέρας ἀποκηρύξεως, τοῦ θερμότερου στιγματισμοῦ καὶ ἀναθέματος. Καὶ ὅμως ὁ Σκούφος, λόγῳ φαυλοδιότητος, ὁ Μάνος καὶ ὁ Σούτσος λόγῳ λειποταξίας καὶ φυγῆς, ὑπεράνω τοῦ Καραβιά τίθενται, «εἰς τὴν ἀπέχθειαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν δίκην τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν κατάραν τῶν ὁμογενῶν παραδιδόμενοι».

Ἐστὼ διὰ μίαν στιγμὴν, ὅτι ὁ Σκούφος διῆγε φαυλόβιος. Τί ἐκ τούτου; Μήπως ἔμελε τῷ Ἰψηλάντῃ περὶ τῶν ἠθικῶν ἐλαττωμάτων τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἰδιώτου ἢ ἀπλοῦ ὑπαλλήλου πολιτικοῦ, ὅταν οὐδόλως ἐξήρητο ἐξ αὐτῶν τοῦ πολέμου ἡ τύχη; Μήπως τὰ ἠθικὰ ἐλαττώματα προσώπων μὴ στρατευόντων, οὐ μόνον ὡς ἀρχηγῶν, ἀλλ' οὐδ' ὡς ἀπλῶν στρατιωτῶν, ἠδύναντο εἶναι τὸ ἀντικείμενον διαταγῆς τῆς ἡμέρας πρὸς τὸν στρατὸν, διαταγῆς ἀφορώτης ἀποκλειστικῆς εἰς στρατιωτικοὺς χαρακτῆρας καὶ πράξεις; Ἐστὼ ὡσαύτως, ὅτι ὁ Σούτσος καὶ ὁ Μάνος ἔφυγον. Τί καὶ ἐκ τούτου; Μήπως ὡφείλον εὐθύναι, οὔτε στρατιωτικοὶ ὄντες, οὔτε ἐμπειστευμένοι θεοῖν τινα ἢ μάχην; Μήπως πρὸ αὐτῶν οὐκ ἔφυγον τοσοῦτοι ἄλλοι, περὶ ἐν οὐδεμίᾳ μνείᾳ γίνεσθαι;

Αἰὲ ταῦτα φρονούμεν, μᾶλλον δὲ παραδεχόμεθα, ἐντελῶς, ὅτι ἐν

ἀγνοία τοῦ Ἰψηλάντου προστεθήσαν, κατὰ τὴν τύπωσιν τῆς διαταγῆς τὰ ἐνόματα Μάνου, Σκουφοῦ καὶ Γρηγορίου ἕνεκα προσωποποιήτων, ἔπεμψέθημεν, ἀλλ' ἀδύνατον ἐγένετο, ὅπως τύχωμεν τοῦ χειρογράφου πρωτοτύπου τῆς διαταγῆς αὐτῆς, ἐν ᾧ εὗρομεν πλῆθος ἄλλο πρωτοτύπων φερόντων τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἰψηλάντου, ἢ καὶ γεγραμμένων ὑπὸ τούτου. Ἐξηφανίσθη, καὶ μόνα τῆς διαταγῆς αὐτῆς φέρονται σωζόμενα ἐντυπα καὶ ἀντίγραφα ἐκ τῶν ἐντύπων. Πᾶσα δὲ ἐνστάσις, ὅτι οὐδεμία τοῦ Ἰψηλάντου ὑπάρχει ἀναίρεσις τοῦ πλαστοῦ, ἢ ἐπανόρθωσις τῆς ἀδικίας ταύτης, πίπτει ἀφ' ἐαυτῆς· διότι κατακλεισθεὶς οὗτος ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις τῆς Αὐστρίας ἠγγόει πᾶ πάντας καὶ, ἂν μὴ ἠγγόει, οὔτε μέσα ἀρμύδια πλέον, αὐτὸν διαθέσαι οἰανδήποτε ἡδύνατο εἶναι πρὸς ἀναίρεσιν ἢ ἐπανορθώσιν τοιαύτης φύσεως. Π

Παρά τὰ αἷτια λοιπόν, ὅσα ἀπώθησαν τὸν Ἰψηλάντην εἰς τὴν Τέρηβιδα καὶ ἐκείθεν εἰς τὸ Ῥίμνικον, ὡς προείπομεν, ἐμελλεν, ὅπως ἐπέλθῃ κακὸν ἀνώτερον ἄλλο ἢ ἀπειθεία, καὶ ἀπωθήσῃ αὐτὸν ἔξω τῶν τῆς Βλαχίας ὁρίων. Τὸ κακὸν τοῦτο οὐ μόνον ἐγέννησε τὴν ἥτταν τοῦ Δραγασανίου καὶ τὴν ἐσχάτην διάλυσιν τοῦ τε ἐσωτερικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τοῦ ἡθικοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς προδοσίας κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου διηυκάλυνε τὴν ὁδόν, καὶ ἂς ἐπὶ τοῦ προκειμένου διέδωκαν προκηρύξεις ἐν τῇ τάπῃ ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς καὶ Οὐδρίσσης. Αἱ προκηρύξεις αὗται, διατρέχουσαι ἀπὸ καιροῦ ἔτι καὶ μετὰ τοῦ στρατοπέδου, ἐδηλητοποίησαν τὸ πνεῦμα πολλῶν, ὑπισχνόμεναι ἀμνηστειὰν καὶ ἀμειβὰς εἰς πάντα, ὅς ἂν προέδιδε τὸν Ἰψηλάντην, ἢ προσήνεγκε τὴν κεφαλὴν τούτου. Ἐντεῦθεν, οὐδεμιᾶς ἄλλης φαινομένης ἐλπίδος σωτηρίας, ὁ Ἰψηλάντης ἀπεσάσισεν, ἵνα μετὰ τοῦ πιστοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν ὁλίγων ἀνδρείων αὐτοῦ ἀποθάνῃ φέρον τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας, ἢ ἀναίξῃ ὁδὸν μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ρωσσίας. Μὴ θέλων ἔτι τὴν ἰδίαν καὶ περὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀπελπιστικὴν τύχην, ἀπῆλθε τῇ 9 Ιουνίου εἰς τὴν ἐπὶ πέντε, ὡς ἐγγίστα, ὥραν μονὴν τῆς Κόζιας, ὅπως πλησιάζῃ οὕτω πᾶσιν ὅσοις τῆς Αὐστρίας, καὶ διέλθῃσι ταῦτα αἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐβέβαιουτο περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἐν τῇ Ῥίμνικῃ, ἄρῃσεν ὀπισθοφυλακὴν τινα. Ἐκ δὲ τῆς Κόζιας ἀπέστειλε τὴν Λασσανὴν εἰς τὰ αὐστριακὰν λοιμοκαθαροῦν Ῥότεν τούρμ (Κόκκιναν πύργον), ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀδειαν περὶ τῆς ἐλευθερίας διαλεύσεως τοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου Ἰψηλάντων.

Ἐπὶ ἐπιστολῇ ἦλθεν εἰς Κόζιαν καὶ ἡ ὀπισθοφυλακὴ τοῦ Ῥίμνικου.

Ἀχαλίνωται δ' ὅλος καὶ τὴν ἐσχάτην ἐξασκούντες αὐθαιρεσίαν, οἱ πολλοὶ τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν ἐξετράπησαν εἰς ἀρπαγὰς καὶ ἀτοπήματα ἄπειρα ἄνευ διακρίσεως. Ἀγριώτατον ἀληθῶς καὶ φορικωδέστατον τὸ θέαμα τῆς στρατιωτικῆς παραλυσίας ἐν ὥρᾳ, καθ' ἣν ὁ ἀρχηγὸς οὔτε δύναται τι ὑπὲρ τῶν πασχόντων, ὥς μὴ ἔχων ὄργανα κατάλληλα, οὔτε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προσωπικὴν ἀσφάλειαν χαίρει, ἐν ᾗ τὸ πᾶν κατ' αὐτοῦ στρέφεται. Δυσπίστευτον μὲν, ἀλλὰ βέβαιον κατὰ δυστυχίαν, ὅτι εὐρέθησάν τινες, τῆς ἐσχάτης ἐξαχρειώσεως ἄνθρωποι, μελετήσαντες καὶ τὴν ἐπιβουλήν τῆς ζωῆς τούτου. Διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν, οὗτος μὲν δυσπρόσιτος ἐγένετο τοῖς πολλοῖς, ἐφ' ὅσον διέμενεν ἐν τῇ Κόζιτς, ἅπαντες δ' οἱ περὶ αὐτὸν «ὅσαι τε ἡμέρας ὦραι, ὅσαι τε νυκτὸς» ἡγρούνησαν καὶ προσεῖχον, ὡς αὐτοὶ ἐπιλομοῦντο καὶ ἐχθρικὴν περιέμενον ἐφοδόν. Καὶ τοιαύτην πραγματικῶς ὑπέστησαν ἐν μιᾷ νυκτὶ, καθ' ἣν στρατιῶται ἱκανοί, ἐμβυλόντες πῦρ πλησίον τῆς μονῆς, ἤρξαντο ἀναβαίνειν πολυαχόθεν τῶν τοίχων ταύτης, ὅπως σιωπῶσιν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς δῆθεν· ἀλλ' ἀπειλήσαντες διὰ τῶν ὅπλων οἱ περὶ τὸν Ἰψηλάντην ἀπώθησαν αὐτοὺς, ὄργανα τυφλὰ τῆς ἐπαχθεστέρας ἐπιβουλῆς κατασπάντας.

Εἰς μόνον ὁ Ἰψηλάντης ἐπεστηρίζετο τὸν ἡλικὸν καὶ γενναῖον χαρὰ κτῆρα τοῦ Ὀλυμπίου, καὶ δι' αὐτοῦ κατώρθωσε τὴν ἐκείθεν ἀπομάκρυνσιν τῶν ὑπόπτων ἐκ τῶν ὀπλαρχηγῶν, τοῦ μὲν κίρ σεργάρου Διαμαντῆ εἰς τὴν μονὴν τῆς Πίστριτσας τοῦ δὲ Ἀναστασίου Ἀργυροκαστρίτου εἰς τὴν Ὀκναγ, καὶ ἄλλων ἀλλαχοῦ. Ἀλλ' ὑπόπτοι μᾶλλον ὑπῆρχον ὁ Χατσὴ Πρόδας καὶ Μακεδόνης, καὶ πρὸς ἀπάτην τούτων οὐ μόνον διεδόθησαν εἰδήσεις περὶ πολέμου τῆς Αὐστρίας κηρυχθέντος κατὰ τῆς Τουρκίας, ὡς καὶ τῆς ἰσονομίᾳ εἰσόδου τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Βλαχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδεικνύει πυρσολισμοῦ, φωταψίας καὶ εὐθυμίας κοινῆς ἐγένοντο ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου. Τῇ δ' ἐπαύριον, 13 ἰουνίου, ἀπῆλθεν ὁ Ἰψηλάντης εἰς τὸ Καϊνάνι, πλησιάζον τοῖς ὁρίοις περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν, λόγῳ ὅτι προσετακλήθη παρὰ τοῦ ἀπεσταλμένου ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἵνα συσχεφθῶσιν ἀμφοτέρω τὰ περὶ τῆς εἰσόδου καὶ τῶν διευθύνσεων τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ. Ἐκεῖ ἠπειλήθη δεινῶς ὁ Ἰψηλάντης παρὰ τοῦ αἵφνης ἐμφανισθέντος Ἀναστασίου Ἀργυροκαστρίτου, ἀπακτοῦντος τὴν ἀπότισιν μισθῶν καθυστερούντων. Ἄλλαι τε καὶ ἰδίως ὁ Ὀρφανὸς ἐβεβαίωσαν καὶ τότε τὴν πίστιν ἑαυτῶν μέχρι κινδύνου ζωῆς ὁ δ' Ἰψηλάντης ἐκ τῶν ἐνόντων ἐχρηγήσας τῷ Ἀργυροκαστρίτῃ πεντακῆστια ὀλλανδικά, ὑπέσχετο

γραψε καὶ ἕτερα ἀποδεικτικὰ ἀποζημιώσεων, καὶ οὕτως ἀπηλλάγη. Τιμηθεὶς πρότερον ἐπὶ ἀνδρείᾳ ἐνώπιον τῶν πολεμίων, ὁ Ἀργυροκαστρίτης οὗτος ἐδείχθη οὐ μόνον ποταπὸς ἐπὶ χρηματισμῷ, ἀλλὰ καὶ ἀγνώμων πρὸς τὸν πολλάκις εὐεργετήσαντα αὐτῷ Ἰψηλάντην· μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον ῥιφθεὶς ἐν τινι τῆς Ῥωσσίας φρουρίᾳ ἕνεκα τῆς ἐπιληψίμου διαγωγῆς καὶ γλώσσης αὐτοῦ, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

Εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Λασσάνου ἀπεκρίθη ὁ διοικητὴς τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου συνταγματάρχης Σβινδ, ὅτι περὶ μόνου τοῦ προσώπου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου διαταγὴν ἔχει, καὶ οὐχὶ περὶ ἄλλου τινός· διέτακτο δ' ὅπως, ὡς ἐποτε παρουσιασθῇ ἐν τοῖς ὁρίοις ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, κοινοποιήσῃ αὐτῷ, ὅτι ἀσφαλὴς μὲν, ἀλλ' ἀγνώστος καὶ ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα, δύναται τὴν διέλευσιν ἑαυτοῦ διὰ τῆς αὐστριακῆς χώρας εἰς τὴν Ἀμβούργην καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιβίβασιν διὰ τὴν Ἀμερικήν. Προσέθετο δ' ἔτι ὁ συνταγματάρχης Σβινδ, ὅτι ἡ διαταγὴ, τὴν φέρει, τὸ ἀποτέλεσμά ἐστι τῆς ἀποφάσεως τῶν δύο αὐτοκρατόρων Ἀλεξάνδρου καὶ Φραγκίσκου, πρὶν ἢ χωρισθῶσιν ἐκ τῆς Λουβιάνης· καὶ ὅτι, γέρον ἀξιωματικὸς, δίδει αὐτὸς λόγον τιμῆς, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, παραδεχόμενος τὸ μόνον τοῦτο μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πανταχόθεν περικυκλούντων αὐτὸν κινδύνων, οὐδένα εἶχε φόβον περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἀληθεὶς ὁ Ἰψηλάντης πιστεύτας τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας τοῦ συνταγματάρχου Σβινδ, καὶ ἰδίως θεωρήσας, ὅτι συμμορφοῦται πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, μετέβαλε σχέδιον, ἰδὼν βραδείαν μὲν, ἀλλὰ βεβαίαν πάντοτε, τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα. Περὶ τοῦ Ὀλυμπίου δὲ ἡ εἰς τὴν αὐστριακὴν γῆν εἰσόδος ἀδύνατος ἦν, ὡς ἐνόχου καταστάντος ἐνώπιον τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς ἐκ τινος περιστάσεως προτέρας, καὶ διὰ τοῦτο προτιμητέον ἐθεωρήθη ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ πρῶτον τοῦ Ἰψηλάντου σχέδιον. Ἦλθε δ' οὕτως ἡ ὥρα τοῦ μικροῦ ἀποχωρισμοῦ δύο καρδιῶν, ἃς ἦναιεν ὁ ὑπὲρ πατρίδος εἰλικρινὲς ἔρως, ἡ τιμὴ καὶ ἡ πίστις. Ὁ Ἰψηλάντης τὸν Ὀλύμπιον καὶ ὁ Ὀλύμπιος τὸν Ἰψηλάντην ἀποχωριζόμενοι ἤδη, περιεπτύχθησαν διὰ περιπαθείας ἀδελφικῆς, καταδρέχοντες ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὰς παρειὰς διὰ δακρύων, ἅπερ γεννῶσιν ἡ ἀποτυχία ἐλπίδων περὶ πατρίδος μεγάλων, καὶ ἡ ζωηρὰ ἔτι μνήμη τοσούτων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πικρῶν πάθημάτων. Ἡ σκηνὴ ἐγένετο συγκινητικωτάτη, προκαλέσασα ἀμοιβαίᾳ τὰ δάκρυα καὶ τοὺς λυγροὺς ὅλων τῶν περὶ τὸν Ἰψηλάντην καὶ τὸν Ὀλύμπιον, καὶ μόλις μετὰ

στιγμάς τινας ἡδυνήθη τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ πρώτου ἀπὸ τοῦ δευτέρου, καὶ τ' ἀνάπαλιν, ἡ ἐγκαρδίας εὐχῇ: «Καλὴ ἀντάμωσις εἰς τὴν πατρίδα».

ὑπο ἄλλο λοιπὸν ὄνομα Δημήτριος Παλαιογενείδης εἰσῆλθε τῇ 15 ἰουνίου εἰς τὸ αὐστριακὸν ὄριον ὃ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἐπίσης μετονομασθέντων Παλαιογενεϊδῶν, καὶ ἐτέρων τεσσάρων, τοῦ Λαυσάνου, Ὀρφανῶ, Γαρνόφσκι καὶ Καραβελ-
λοπούλου. Ἐκεῖ ὑπεδέχθη διὰ πάσης δυνατῆς περιποιήσεως παρὰ τοῦ συνταγματάρχου Σβινδ, ἐπαναλαβόντος τὰς αὐτὰς ὑποσχέσεις καὶ δια-
μαρτυρίας, καὶ παρ' αὐτοῦ συνοδευθὲν μέχρι τοῦ Ρότεν τούρμ, ὅπου διέ-
μεινεν ἐπὶ τριακόντα ἑξ ὥρας, παρασκευαζόμενος διὰ τὴν περαιτέρω πορείαν.

Εἰς ἄλλους τε ἀτάκτους καὶ περὶ τοὺς ἐκπὸν ἱερολοχίτας ὑπεσχέθη ὁ Ἰψηλάντης τὴν ἀδειαν καὶ περὶ τῆς εισόδου αὐτῶν εἰς τὴν Αὐστρίαν· ἀλλὰ, μόλις εἰσελθόντος τούτου, ἠκολούθησαν κατόπι καὶ οὗτοι. Κατὰ πρῶτον ἡ αὐστριακὴ φρουρὰ ἀντέστη κωλύουσα ἰδοῦσα ὁμῶς τὴν ἐπι-
μονὴν καὶ ἀπελπισίαν αὐτῶν, ἀπέσχετο ἐπὶ τέλους αἰτῆσαι τοῦ Ἰψηλάν-
του, οὐδεμίαν ποιησαμένη χρῆσιν ὅπλων. Ἐντεῦθεν δὲ διεσπάρησαν κατὰ
διαφόρους διευθύνσεις τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα θεάματα τῆς γυμνότητος καὶ
τῆς παντελοῦς ἀνεχείας, ὁδοποροῦντα μὲν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ προσχή-
μασι διαφοροῖς, βοηθούμενα δὲ παρὰ τῶν πολλαχρὸς ἐγκατεστημένων
ὁμογενῶν, μεθ' ὧν ἠνοῦντο ὑπὲρ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος καὶ Γερ-
μανοὶ πολλοί, ἰδιῶται καὶ ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελοῦντες, ἀληθοῦς χριστιανισμοῦ τέκνα. Ὅτι δὲ λέγομεν περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς τύχης
τῶν ἀνωτέρω ἱερολοχιτῶν καὶ λοιπῶν, ἐννοεῖται κοινὸν καὶ διὰ τοὺς
ἄλλους ἅπαντας, τοὺς ἐκ διαφορῶν μερῶν προσφυγόντας εἰς τὴν Αὐ-
στρίαν καὶ Ρωσσίαν. Οἱ ὀλίγοι δὲ μέιναντες ἐν ταῖς Ἡγεμονεῖαις καὶ
προτιμήσαντες τὸ «Βλάχος ἢ Μολδαῦος βασιλεὺς» ἀντὶ τοῦ «Ἑλλήν ἐπα-
ναστάτης», ἐγένοντο θύματα τῶν Τούρκων δεινῶν, καταπροδοθέντες,
ὡς εἶπετο, παρὰ τῶν ἐντοπίων.

Ἀγνώστος καὶ διὰ νυκτὸς ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Ρότεν τούρμ ὁ Ἰψη-
λάντης εἰς τι χωρίον περὶ τῆς Ἑρμανουπόλεως (Ερμανστατ), ὅπου
φθάσας ὁ ταγματάρχης Αρδινκ, γενικὸς ὑπασιπότης τοῦ γενικοῦ διοι-
κητοῦ τῆς Τρανσυλβανίας, ἐπανέλαθεν αὐτῷ τὰ ἴδια, ὅσα καὶ ὁ συνταγ-
ματάρχης Σβινδ, καὶ ἐνεχείρησε τὸ διαβατήριον τούτου, ἔχον ὡς ἀπο-
λοβήως.

« Ἀριθ. 53.

α (« Τύπος παρασήμου.)

« Ὁ ἐπιδεικνύων τοῦτο κύριος Δημήτριος Παλαιογενεΐδης,
 « Ῥώστος ὑπὴκος καὶ μεγαλέμπορος, μετ' ἀμοτέρων τῶν ἀδελφῶν
 « αὐτοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου Παλαιογενειδῶν, ἃς προβῇ ἐντεῖθεν, ὡς
 « ἀπὸ θείας εὐδοκίας ὑγιαίνουσας χώρας, διὰ Τεμεσβάρ, Πέστης, Βιέν-
 « νης καὶ Ἀμβούργου, εἰς Ἀμερικὴν.

« Ἐπὶ τῷ τέλει τούτῳ τὸ παρὸν διαβατήριον ἐδόθη, καὶ πᾶς τις κατὰ
 « τὰ καθεστῶτα πρεπόντως προσκληθεῖς, ἀφείτω τοῖς κυρίοις Δημή-
 « τρίῳ Παλαιογενεΐδῃ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐλευθέραν,
 « ἀσφαλῆ καὶ ἀκόλυτον τὴν διάβασιν. Τοῦτο δὲ ἃς πρᾶττη πᾶς εἰς
 « ὁμοίας περιστάσεις προσκαλούμενος· οἱ δὲ ὑπ' ἐμὲ τελούντες τηρήτω-
 « σαν τὰ ἐν τούτῳ.

« Τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Βασιλικῆς Μεγαλειότητος ἐν ἐνε-
 « ργείᾳ μυστικὸς Σύμβουλος, Στρατηγὸς Ἀντιστρατάρχης, Ἱππότης
 « τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος τῆς Μαρίας Θεοδοσίας, καὶ Ταξίαρ-
 « χος τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, Γενικὸς
 « Διοικητὴς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονείᾳ τῆς Τρανσυλβανίας, καὶ
 « κτῆται τοῦ Συνατάγματος τῶν Δραγόνων τοῦ Μεγάλου Δου-
 « κῆς Ἰωάννου ὑπ' ἀριθ. 1.

« (Τ. Σ.)

« Ἱππότης ΣΟΥΣΤΕΚ,

« Ἐκ τῆς Στρατιωτικῆς Καγκελαρίας

« Ἐρμανστάδ 29 (17) ἰουνίου 1821.

« ΣΑΤΣΙΝΓ Ταγματάρχης».

Ἐκείθεν, συνοδευόμενος ὑφ' ἐνὸς μόνου ἀξιωματικοῦ, ἐφθάσε ταχὺς
 εἰς Θεοδοσιούπολιν (Τεμεσβάρ), ὅπου ὁ γενικὸς διοικητὴς ἀναστέλλει
 αἰφνης τὴν περαιτέρω ὁδοπορίαν αὐτοῦ, λόγῳ ὅτι περιέμενεν ὁδηγίαν
 ἐκ Βιέννης, καὶ ἐπὶ τέλους διατάσσει τοῦτον, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀρά-
 δην, πάλιν οὐγγρικὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μαρόσχω, καὶ ἀγαμένη ἐκεί-
 τας διαταγὰς αὐτοῦ. Ὅλαι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Ἱψηλάντου ἀπέβησαν
 μάταιαι, καὶ ἐν τῇ Ἀράδῃ ἐγενοντο τούτῳ ἐν διαστήματι δέκα ἡμερῶν
 πλείστα περιποιήσεις. Μετ' αὐτάς ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου στρατηγὸς
 Θωρὶ, καλέσας τὸν Ἱψηλάντην, διακρίνωσε τὴν διαταγὴν, ἣν ἔλαβε πα-
 ρὰ τοῦ γενικοῦ ὑπατιστοῦ τοῦ διοικητοῦ τῆς Θεοδοσιουπόλεως· ἐκτι-
 νοποιεῖτο δὲ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος, κινούμενος ὑπὸ τῶν δια-
 κρινόντων αὐτὸν φιλανθρώπων αἰσθημάτων, συνήκει παρέχων τῷ Ἱψη-
 λάντῃ ἀσυλὸν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ὅρον ἐγγράφου ἐπὶ τιμῇ

λόγου καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἂν διαμένῃ χρόνον ἐν τῷ τόπῳ τῷ προσδιοριζομένῳ, οὔτε τῆς ἀποδράσεως ἑαυτοῦ πειραθήσεται, οὔτε ἀλληλογραφίαν ἔξει μεθ' οἰουδήτινος, ἐκτὸς τοῦ ὑποδειχθησομένου τούτῳ προσώπου· προσέτι δὲ ἐκοινοποιεῖτο, ὅπως δεχθῇ καὶ φέρῃ ὁ Ἰψηλάντης τὸ ὄνομα Βαρόν Σχεσενβάρτ, καὶ οὐδέποτε τολμήσῃ εἰπεῖν πρὸς οὐδένα τὸ ἀληθές αὐτοῦ ὄνομα· ἄλλως δὲ, μὴ συγκατατιθεμένου αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς ὅροις τούτοις, ὁ αὐτοκράτωρ, ὑπ' ὧσιν λαμβανομένων τῶν μετὰ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως συμβάσεων τῆς ὀθωμανικῆς πύλης, ἀναγκασθήσεται ἵνα παραδώσῃ αὐτὸν πρὸς τοὺς Τούρκους, ζητοῦντας μάλιστα μετ' ἐπιμονῆς τοῦτον.

Ἐκκληκτος ἐπὶ τῇ μεταβολῇ καὶ τῇ ἀπάτῃ αὐτῇ, ὁ Ἰψηλάντης ἀντέθετο, ἀλλὰ ματαίως καὶ πάλιν, τὰς ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ προτάσεις τοῦ συνταγματάρχου Σβινδ καὶ τὸ ἐλεύθερον διαβατήριον τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Τρανσυλβανίας Σουστέκ (α). Ὁ στρατηγὸς Θωρί καὶ ὁ γενικὸς ὑπασπιστὴς διὰ τρόπον, ἱκανοῦ ὅπως ἀπάτησῃ καὶ τὸν πλέον δύσπιστον, ἐβεβαίουν προσωρινὰ τὰ περὶ αὐτοῦ διατασσόμενα μέτρα· καὶ οὕτω συγκατετέθη ὁ Ἰψηλάντης, δόσας τὸν λόγον αὐτοῦ περὶ ὧν καὶ οὐδόλως πιστεύων ἐντεῦθεν δυνατὴν τὴν ἀναμένουσαν τοῦτον σκληρὰν τύχην. Κατὰ τὴν νύκτα δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀπεχωρίσθη τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ συνοδευόμενος παρὰ τοῦ ὑποφρουράρχου ἐφθασεν εἰς Μουγκάτσσην πέμπτη ὥρα τῆς ἐσπέρας τῆς 14 ἰουλίου. Ἐκ μόνης τῆς θεᾶς τοῦ φρουρίου προενόησε πάραυτα τὴν τύχην αὐτοῦ· κατεψύχη δὲ τῇ καρδίᾳ, ὅταν ἤκουσε τὸν διοικητὴν τοῦ φρουρίου ἐπιπλήττοντα τὸν ἀξιωματικὸν ὑποφρούραρχον, διότι ἰωδήγησεν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ καὶ οὐχὶ νύκτωρ, κατὰ τὰ διατεταγμένα περὶ τῶν πολιτικῶν αἰχμαλώτων. Ὁ ἀξιωματικὸς ἀπεκρίθη, ὅτι οὐδὲν περὶ τούτου αἰωδήγῃαι αὐτοῦ ἀνέφερον, οὔτε διαταγὴν εἶχεν, ὅπως θεωρήσῃ αὐτὸν ὡς πολιτικὸν αἰχμαλώτην.

Ὁ διοικητὴς, μεταβιβάσας τὸν Ἰψηλάντην εἰς τὸ ἀρχεῖον, προέβη μετὰ τοῦ ἐπιστάτου εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν πραγμάτων τούτου, κρατηθέντων ὧν ἄνευ τινὸς ἐξαίρεσεως. Κατὰ διαταγὴν δὲ αὐτοῦ καὶ ὅραν δεκάτην ἀκολοθήσας ὁ Ἰψηλάντης τῷ ἐπιστάτῃ φανόν τινα ἀμυδρὸν φωτὸς φέροντι, ὡδηγεῖτο ἐν τῇ μέσῃ βαθυτάτῃ σιωπῆς εἰς τὸ διορισθὲν κατάλυμα, ὅπερ ἐξεβίαζεν αὐτῷ ὁ διοικητὴς ὡς τὸ μάλλον ἄριστον, εὐάερτον καὶ ὑγιεινόν. Ἀφ' οὗ κατέβη καὶ ἀνέβη πολλὰς κλίμακας, ὅλας θυλωτάς καὶ ζοφεράς, ἐφθασε, κατὰ τὸ ἄκρον μακρὰς

τινός στοάς, ἐνώπιον σιδηρᾶς θύρας, ἣν ὁ δεσμοφύλαξ ἀνοίξας εἰσήγαγε τούτον ἐν μικρῷ θαλάμῳ θολωτῷ καὶ φωτιζομένῳ διὰ μικρᾶς τινος ὀπῆς, ὑπαρχούσης πλησίον τῆς ὀροφῆς. Τοῦ θαλάμου αὐτοῦ τὰ ἐπιπλά συνέκειντο ἐκ μιᾶς παλαιᾶς κλίνης ὕψους ἡμίσεως ποδός, καὶ μιᾶς βα-
ναύτου ἑδρας. Ἐφθασε δὲ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἡ ἐκπληξίς τοῦ Ἰψη-
λάντου, ὅτε παρετήρησε χονδρούς ἡλους μετὰ σιδηρῶν δακτυλίων, ἐμ-
πεπηγμένους ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τοῦ πατώματος. Ἐρωτήσας τὸν ψυ-
χρὸν δεσμοφύλακα ἔμαθεν, ὅτι τὸ μέρος τοῦτό ἐστιν ἡ εἰρκτὴ τοῦ φρου-
ρίου. Ἐρωτήσας προσέειπε τούτον, ποῦ εἰσιν οἱ συνοδοιπόροι αὐτοῦ; ἔμα-
θεν, ὅτι πλησίον ὑπάρχουσι κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ κεκλισμέ-
νοι ἐν ὁμοίοις δωματίοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Διαλυθέντος τοῦ κεντρικοῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ, ἐπομένη ἦτο ἡ αὐτὴ τύχη καὶ διὰ τὸ ἐν Μολδαυίᾳ σῶμα, καίτοι διαφέρουσα ὡς πρὸς τὰ ἠθικὰ μέρη. Ἐνταῦθα ἐνίκηθησαν οἱ Ἕλληνες μετὰ ἡρωικῇ ἀντίστασιν καὶ θυσίᾳ.

Ὅτε ἐπῆρχοντο οἱ Τούρκοι τῆς Ἰβραήλας κατὰ τοῦ Ἰασιίου διὰ βημά-
των ἀργῶν, ὁ Καντακουζηνὸς ἀπέστειλεν ἐκ τῆς Στίγκας τὴν μὲν κυ-
ριωτέραν δύναμιν αὐτοῦ, ἐξ ἱππέων ὡς πεπιτοπλεῖστον συγκειμένην πεν-
τακοσίων, εἰς τὸ θέμα Ῥώμανον ὑπὸ τὸν Βασίλειον Θεοδώρου του φα-
τοῦ πασην, ἐκ Σιατίστης, καὶ τὸν Σέρβον στρατηγὸν Βλαθέν· μέρος δὲ πεζῶν ὑπὸ τὸν Καρᾶ-Γιώργην εἰς τὴν ἀπὸ τῆς Ἰβραήλας ὁδὸν τοῦ Ἰασιίου κατὰ τὴν ἑσπιν Κόδρον, ἵνα καταλάβῃ τὸ ἐκεῖ δυνατόν στενόν·
παρ' αὐτοῦ δὲ διετήρησε τὸν Ἀθανάσιον Καρπενησιώτην μετὰ πεντακο-
σίων. Τὸ στενὸν ὅμως εὐρέθη προκατειλημμένον παρὰ τῶν Τούρκων· οἱ
πάντες δ' ἐγόγγυζον ἤδη κατὰ τοῦ στρατηγοῦ σχεδίου τοῦ Καντακου-
ζηνοῦ, ὡς διαμερίσαντος τὸν στρατὸν εἰς σώματα πολλὰ καὶ ἀπ' ἀλλή-
λων ἀφιστάμενα, ἐν ᾧ χρόνῳ μόνῃ ἡ συγκέντρωσις ὑπισχνεῖτο ἀντί-
στασιν ἐπιτυχῇ κατὰ τῶν ἰσχυρῶν πολεμίων. Ἀλλὰ τὸ σχεδίου τοῦ
Καντακουζηνοῦ ἐστήρικτο ἐπὶ τῆς φήμης, ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπῆρχοντο,
εἰς τρία διηρημένοι μέρη, τὸ μὲν ἐκ τοῦ Χουσίου, πολίχνης παρὰ τὸν
Προῦθαν, τὸ δὲ διὰ τοῦ Ῥώμανου, τὸ δ' ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ὁδοῦ τοῦ
Ἰασιίου. Οὗτοι ὅμως συσσωματωμένοι εἰσῆλθον τῇ 13 ἰουνίου ἀναιμωτῇ
εἰς τὸ Ἰάσιον, ἀποσυρθέντων τοῦ Πεντεδέκα καὶ ὅλων τῶν ἄλλων εἰς
τὴν Στίγκαν.

Πρὸ τούτου δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἐπεχείρησε τὴν παρασκευὴν ὀχυρώματός τινος πλησίον τοῦ Σκουλενίου, χωρίου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Προύθου, κειμένου ἀπέναντι τοῦ ῥωστικοῦ λοιμοκαθαρτηρίου καὶ ἀπέχοντος τῆς Στίγκας διώρου. Ἐκεῖ ἠδύνατο λαμβάνειν εὐκόλως τὰ ἀναγκαῖα αὐτῶν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς ἀπέναντι ὄχθης. Ἀλλ' ὁ κύριος νοῦς τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς πᾶν ἄλλο ἀπέβλεπεν, ἢ εἰς ἀποφασιστικὴν ἀντίστασιν. Ἢ ὡς ἀπληπισμένος ἐτωτερικῶς ἐκ τῶν διατρεχόντων ἐν Βλαχία, ἢ ὡς πεπληροφορημένος ἰδίως τὴν διάλυσιν τοῦ κεντρικοῦ στρατοῦ ἐν τῷ Δραγασανίῳ, τοὺς μὲν ἄλλους ἐνεψύχου διὰ σχεδίων ἀπραγματοποιήτων καὶ γελοίων· αὐτὸς δὲ, ἅμα μαθὼν τὴν εἰς τὸ Ἰάσιον εἰσόδον τῶν ἐχθρῶν, μετέβη νυκτὸς ἐκ τῆς Στίγκας εἰς τὸ Σκουλένιον λόγῳ τῆς δραστηριωτέρας ὀχυρώσεως τούτου, τῇ δ' ἐπιούστῃ διῆλθε τὸν Προῦθον λ' γ' οἰκογενειακῆς ἐπιτιμέψεως. Τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἠκολούθησε καὶ ὁ Πεντεδέκας, ἀρμυρίας τυχὼν προφάσεως.

Ὁ Ῥώστος στρατηγὸς Ζαμπανιῶφ ἐπέπληξε τὸν Καντακουζηνόν, ὡς ἐγκαταλείψαντα σκληρῶς τὸ σῶμα καὶ τὴν πολεμικὴν θέσιν αὐτοῦ, καὶ πρὶν ἢ ἔτι οἱ ἐχθροὶ παρυσιασθῶσι. Οἱ διάφοροι κατὰ τὴν Στίγκαν ὀπλαρχηγοὶ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, Ἰωάννης Κοντογόνης πολυκόβνικος (α), Γεώργιος Σοφριανὸς ἐκ Κέας, Σφαέλλος, Καρᾶ-Γιῶργης καὶ λοιποὶ κατέβησαν ἤδη εἰς τὸ Σκουλένιον, καύσαντες καθ' ὁδὸν τὴν ξυλίνην γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Ζίζιας. Ὁ Καντακουζηνὸς, μετακαλεσάμενος τοὺς πάντας εἰς τὸ ῥωσσικὸν λοιμοκαθαρτήριον, συνεβούλευσεν, ὡς μόνον σωτηρίας μέσον, τὴν μετάβασιν αὐτῶν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν, διατεινόμενος τὴν τε πληθύν τῶν πολεμίων καὶ τὸ ἀτελὲς τοῦ ὀχυρώματος τοῦ Σκουλενίου. Ἀλλ' οὗτοι μιᾷ φωνῇ καὶ διὰ πολλῆς ἀποστροφῆς ἀπέρριψαν πρότασιν τοιαύτην, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ Σκουλένιον καθυβρίζοντες τούτον ὡς ἀνάνδρον, λειποτάκτην καὶ προδότην. Ἐκεῖ, ὡς Ἕλληνες μὲν τίμιοι καὶ πατριῶται, ὠρκίσθησαν ἐκ νέου αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἕτεροι ὀπλαρχηγοὶ Δαγγλιόστρος, Μαγκλέρος καὶ Ἀπόστολος Σταύρακας (β), ἵνα ἐπιμείνωσι καὶ ἀποθάνωσι πολεμοῦντες· ὡς Χριστιανοὶ δὲ πιστοί, ἀμέσως ἐκοινῶνησαν τοῦ ἁγίου ἄρτου, καὶ οὕτω παρεσκευάσθησαν εἰς τὸ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαρτύριον. Ταύτην δ' ἰδόντες τὴν ἱεράν καὶ πάτριωτικὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, συνωρκίσθησαν ἐτοίμως τετρακῆσιν ἀνδρείοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Λουκάς Βαλσαμάκης Μπαμπαλιάρης. Ἦν δ' οὗτος πλοίαρχος Κεφαλλήν, ἐγκαταλείψας τότε ἐν τῇ Ὁδησσῷ τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ μεθ' ὅλων τῶν ναυτῶν τούτου δραμὼν εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος

πόλεμον. Γενομένων αὐτῶν, ἐξελέξατο τὸ σῶμα ἀρχηγὸν τὸν Ἀθηναῖον Κάρπενησιώτην.

Μάχη Σκουλενίου.

Ἡ εἰς τὸ Ἰάσιον εἰσελθοῦσα τουρκικὴ δύναμις συνίστατο ἐκ περὶ καὶ κισχιλίων περίπου ἱππέων, τρισχιλίων πεζῶν καὶ ὀκτὼ τηλεβόλων τοῦ πεδίου, ἀρχηγὸν ἔχουσα τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν τοῦ πασσᾶ τῆς Ἰβραήλας. Οἱ κατὰ τοσαύτης δυνάμειος καὶ ἐπὶ πεδινῷ ὡσεπιπολὶ τόπου ἀποφασισθέντες τετρακόσιοι, πᾶσαν κατέβαλον νυχθημερινήν ἐργασίαν ὑπὲρ τοῦ ὀχυρώματος, καὶ μόλις, τῶν ἐχθρῶν προλαβόντων, ἐτελείωσαν τὰ τρία μέρη τοῦ χάνδακος, θέσαντες ἐπ' αὐτῶν καὶ ὀκτὼ τηλεβόλα, καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου μέρους σωρεύσαντες κορμούς τινας δένδρων πρὸς ἀναστολὴν τῶν ἵππων. Παρὰ τὰ μέτρα ταῦτα, ἀδύνατοι ὄντες καὶ διὰ τὴν κατοχὴν τοῦ παρακειμένου Σκουλενίου, ἔκαυσαν αὐτό, ἵνα μὴ χρησιμεύσῃ τοῖς ἐχθροῖς ὡς θέσις. Ἡ δὲ παρασκευὴ αὕτη πανηγυρικῇ, αὐτῶς εἰπεῖν, ἐγένετο· διότι παρὰ τὸ ὑπάρχον ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης ὁχθῆς τοῦ Προῦθου πλῆθος Μολδαυῶν καὶ Ἑλλήνων προσφύγων τοῦ Ἰασίου καὶ τῶν περιχώρων, οὐ μόνον κατέβησαν ἐκ τῆς Κισανείας καὶ τῆς ἄλλης Βεσσαραβίας πλείστοι θεαταί, ἀλλὰ καὶ δύο συντάγματα πεζικοῦ τῆς γραμμῆς καὶ ἐν ἱππικῷ Κοζάκων παρετάχθησαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ζαμπανιώφ, οὗδ' αὐτοῦ τοῦ Ἰβάν Νικήτιτε Ἰντσώφ, γενικοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς Βεσσαραβίας, ἐλλείποντος μεθ' ὅλου τοῦ ἐπιστάσιου, πρὸς διατήρησιν τῆς οὐδετερότητος. Ὅλων τούτων ἐδείκνυτο ζωηροτάτη ἡ συμπάθεια ὑπὲρ τῶν ὑλίων Ἑλλήνων τοῦ ὀχυρώματος, ὑπὲρ τῶν ὁμοπίστων κατὰ τῶν ἄλλοπίστων, καὶ μία ἐξηγείτο ἡ ἐγκάρδιος εὐχὴ ὑπὲρ τῆς νίκης κατὰ τῶν βαρβάρων.

Τῇ 15 ἰουνίου ἀπῆλθεν ὁ Καρᾶ-Γιῶργης μετὰ ἑκατοντάδας τινας εἰς τὸ πεδῖον τῆς Στήγκας πρὸς κατασκόπευσιν, καὶ ἐπέστρεψεν, οὐδὲν ἀπαντήσας τοῦ ἐχθροῦ ἵχνος. Ἐξελθὼν ὡσαύτως τῇ ἐπιούσῃ, ἐνέτυχε πρὸς τὸ ἑσπέρας παρὰ τὴν Ζίζιαν μέρος ἐχθρῶν, ἐπίσης ἐξιχνευόντων πᾶν τόπον, καὶ συγκρουσθεῖς ἱκανῶς ἐπανῆλθε, ζημιώσας καὶ ζημιωθείς ἐπὶ θανατωθέντας καὶ πέντε αἰχμαλωτισθέντας.

Τῇ δὲ 17 ἰουνίου ἐκινήθη ἐκ τοῦ Ἰασίου ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς μεθ' ὅλης τῆς ἱπποῦ, δισχιλίων πεζῶν καὶ ἑξ τηλεβόλων. Τὰ ἐμπροσθοπορῶν μέρης τούτων ἐκλαβόντες αἱ Ἕλληνες ὡς ἄλλα τῆς προτεραιᾶς κατασκευητικὸν ἀπόσπασμα, ἐξῆλθον ἱκανοὶ καὶ μετὰ πολλοῦ μάλιστα προ-

χώρησάν θάρρους· πλὴν ἐπερχόμενον ἰδόντες τὸ ὅλον τοῦ τουρκικοῦ σώματος, ἔστρεψαν ἀνταλλάξαντες πυροβολισμούς τινες, καὶ ἀμέσως παρέδωκαν τῷ πυρὶ τὰς ἐκ καλάμων παρακειμένες ἀποθήκας τοῦ ἁλατός. Δεξιῷ ἤδη ὄντος τοῦ ἀνέμου, οἱ καπνοὶ διηυθύνοντο πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ἱκανὸν αὐτοῖς παρενέβαλλον πρόσκομμα σκοτοδινίας ἐνεκὸν ὀλίγω ὅμως ὕστερον τὰ δύο τρίτα τοῦ ἱππικοῦ τούτων ὁρμητικώτατα ἐπέπεσον κατὰ τοῦ ὀχυρώματος. Οἱ Ἕλληνες, ἐκπλαγέντες ἐν ταῖς πρώταις στιγμαῖς, ἀνεθάρρουν διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὀπληγῶν, καὶ διὰ τῆς ἐπιτυχὸς χρήσεως τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν πυροβόλων κατὰ τοῦ πεπικνωμένου προσώπου τῶν ἐχθρῶν ἀπέκρουσαν τὴν πρώτην αὐτῶν καὶ σφοδροτάτην ἐφοδὸν. Τὰ τηλεβόλα ἐπληροῦντο κατὰ μῆκος καὶ ἐκ σιδηρῶν τεμαχιῶν. Πλὴν, καὶ μεθ' ὅσῃ ἐπήνεγκον ταῦτα φθορὰν, ἐν οὐδεμιᾷ οἱ Τούρκοι ἐτέθησαν ἀνωμαλίᾳ, καὶ ἐκτὸς βολῆς ὑπεχώρησαν ἐν τάξει. Τὴν ἰδίαν συγχρόνως καὶ μέρος τοῦ πεζικοῦ αὐτῶν ἔλαθε τύχην. Τριακόσιοι ἐκ τούτου ἐπεχείρησαν τὴν κατάληψιν τῶν ἐρειπίων τοῦ πυρποληθέντος Σκουλενίου· ὁ δὲ Ἀπόστολος Σταύρακας, ἡγούμενος ἑκατὸν Κρητῶν καὶ Ἰππειωτῶν, ἐπετέθη κατ' αὐτῶν, καὶ μάχην ἐκ τοῦ συστάδην συνάψας ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, ἀπεδίωξε τούτους ἐκείθεν ἀπράκτους, φονεύσας περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα καὶ ζωγρήσας εἰκοσιπέντε. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς, δευτέραν καὶ τρίτην διὰ τοῦ ἱππικοῦ ἐπαναλαβὼν ἐφοδὸν κατὰ τοῦ ὀχυρώματος, ἀπέτυχε μετὰ ἐπαισθητῆς ὥσπερ ζήτησιν καὶ ἀπεσύρθη. Οὕτως ἡ νίκη ἐμειδία ἐπὶ τῆς κεφαλῇ τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ γενναίων, πατριωτῶν, ἐξελεθόντων τοῦ ὀχυρώματος καὶ ἀμοιβαίως παρακλυτευομένων εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου καταδιώξιν τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ δ' ἀπέναντι πλῆθος τῶν θεατῶν, ὅλον συγχίνουσι καὶ θαυμασμός, συνώδευε διὰ τῶν ἐνθουσιασμοτέρων ἀνευρημάτων αὐτοῦς.

Παρά τὴν τοιαύτην ἀντίστασιν τῶν Ἑλλήνων, οἱ Τούρκοι δύσκολον εἶχον καὶ τῶν τηλεβόλων αὐτῶν τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν, ὥς διηκουσῶν τῶν σφαιρῶν εἰς τὴν ῥωσικὴν γῆν. Ἐξηγήσεως μάλιστα ζητηθείσης ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὁ στρατηγὸς Ζαμπανιώφ ἀπήντησεν ὀριστικῶς, ὅτι, καὶ ἂν μία μόνη σφαῖρα κτυπήσῃ τὴν ἀπέναντι ὄχλην, εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῆς ἀμέσου προσβολῆς. Τούτου ἕνεκα ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐξετάθη πλαγίως πρὸς τὸ ἀριστερὸν τοῦ ὀχυρώματος μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ προσκολλήσας ἐπὶ ἀρμαδίας θέσεως τὰ ἐξ τηλεβόλων, ἔκτετο τῆς προσβολῆς ἐκείθεν. τοὺς μὲν ἐν τῷ ὀχυρώματι ζή-

μιών, τὸ δὲ ὄχυράμα καταστρέφειν. Τότε δὲ στρέψαντες μέτωπον καὶ ὅλοι οἱ ἱππεῖς, ἀπώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω τοὺς ἐξελθόντας ἐκ τῶν Ἑλλήνων· ἀνευ δ' ἀναβολῆς περαιτέρω ὀρμήσαντες ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν καὶ οὗτοι καὶ οἱ τοῦ Κεχαγιά βεγῆ, εἰσέβαλον ἐν τῷ ὄχυράματι μετὰ ὀκτάωρον συνεχῇ μάχην. Κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὰ ἀπέναντι ῥωσικὰ τάγματα ἡ αὐστηροτάτη πειθαρχία ἀνεχαίτισε μολίς μίαν ὀρμὴν, ἐνόχου μὲν νόμῳ, ἐξόχου δὲ ἤθει καὶ ἱστορικωτάτης.

Ὁ Κόντος καὶ ὁ Ἰντσές, ἀντεφορμήσαντες ἐφιπποὶ, ὁ Σταύρακας, Δαγ-γλιόστρος, Μαγκλέροι, Σφαέλλος, Μπάμπαλιάρης, Κοντογόνης, Σοφριάνος καὶ ἄλλοι μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν ἔπεσον θύματα, ἐκτὸς τοῦ Καρπ-Γιῶργου, μολίς σωθέντος πεπληγωμένου. Ὁ Μήγχαρης, καὶ προτρεπόμενος εἰς φυγὴν ἔνεκα τῆς πληγῆς αὐτοῦ, ἠρνῆθη καὶ ἐθανατώθη μαχόμενος. Ἕτεροι δὲ περὶ τοὺς πεντήκοντα στρατιῶται, συμπεπλεγμένοι μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔπεσον μέχρις ἑνὸς ἀντιμαχόμενοι. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῦ μεγάλου χαρακτῆρος καὶ τῆς ἡρωικῆς καρδίας, τότε μόνον κατεβλήθη, καίτοι τετραυρακτισμένος, ὅτε, ἡ ἐν τῇ τελευταίᾳ στιγμῇ τῆς ἀγωνίας, κενώσας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὰ δύο αὐτοῦ πυροβόλια, ταῦτα μὲν ἐξεσφενδόνισεν ἐν τῷ ποταμῷ, τὴν δὲ σπάθην γυμνώσας ἐπελέκησεν ἑτέρους δύο Τούρκους. Οὗτοι δ' ἐζήτησαν σωτηρίαν διὰ τοῦ ποταμοῦ, οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ διεπέρασαν μολίς κολυμβῶντες. Ὑπὲρ αὐτῶν προσηνέχθησαν αἱ ῥωσικαὶ ἀρχαὶ διὰ πολλῆς φιλάνθρωπίας, καὶ ἐτοιμῶς κατέθεσαν, ὅσον ἡδύνατο χρηματικὸν ποσόν, ἡ μήτηρ τῶν Ἰψηλάντων Ἐλισσάβετ, ὁ ἡγετοκράτης Βέρηνουπόλεως Γρηγόριος, ὁ Ἰάκωβος Ρίζος, ὁ ἀρχιμανδρέτης Μπουρτουζενίου Γρηγόριος καὶ ἄλλοι.

Τοιαύτη ἀπέβη ἡ μάχη τοῦ Σκουλενίου μεθ' ἡμέρας δέκα τῆς ἀπὸ 7 ἰουνίου μάχης τοῦ Δραγασανίου· τοσοῦτος ἀνδρείχθη καὶ ἐνταῦθα ὁ ἡρωϊσμὸς τῶν πολεμιστῶν τοῦ Γαλαζίου, ἡρωϊσμὸς καταπλήξας ἐκεῖ μὲν τοὺς Τούρκους, ἐδῶ δὲ καὶ τοὺς θεωμένους ῥώστους. «Εἰάν, εἶπεν ὁ Ἰντσῶφ πρὸς τὸν Ρίζον, νῦν ἔχει ὁ Ἰψηλάντης, ἢ αὖ ἔχει δέκα μίνας ἢ χιλιάδας τοιούτων ἀνδρείων, ἡδύνατο τότε κατὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων Τούρκων». Περὶ τοὺς τριακοσίους λογίζονται οἱ ἀπολεσθέντες Ἕλληνες, καὶ περὶ τοὺς χιλίους οἱ Τούρκοι. Διαμενεῖ δὲ περιώνυμος ἡ μάχη αὕτη, διότι ἐτίμησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἀπέναντι τῶν προτέρων τοῦ Νοταέτου καὶ Δραγασανίου καὶ τῶν ὑπετέρων τοῦ Σκουλενίου φυγομαχῶν καὶ λειποτακτῶν Δούκκα καὶ Καραβιά, Καντακουζηνῶν καὶ Πενταδέκα.

Τί ἐμελλε μάλιστα, εἰ μὴ ἀπελείπετο τῆς μάχης ταύτης τὸ κατὰ τὸ Ῥωμανὸν σῶμα; Ἐδραμον ἀληθῶς ὁ Βασίλειος τουρκετοποίησης καὶ ὁ στρατηγὸς Βλάδεν, ἀλλ' ἐφθασαν δυστυχῶς περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς· δυστυχέστερον δὲ, διευθυνόμενοι ἐν ἀγνοίᾳ τούτου εἰς τὸ ὄχυρῶμα, προσεδιήθησαν αἰφνης ὑπὸ τῶν Τούρκων· καὶ οἱ μὲν πλείους διεσκορπίσθησαν, καταφυγόντος εἰς τὴν Βεσσαραβίαν τοῦ Τουρκετοποίηση, οἱ δ' ὀλιγώτεροι ἔλαβον θέσιν ἀμυντικὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βλάδεν, τὸν Γρίκαν Ἡπειρώτην καὶ Νικόλαον Τσομπάνον κατὰ τὴν Γλῶσσαν, καὶ πρὸς μέτωπον ἐπολέμησαν μέχρι τῆς νυκτός, ὅτε οἱ ἀπολειόμενοι διήλθον ἐπὶ ῥωσικῶν πλοιαρίων τὸν Προῦλον. Καὶ οὗτοι καὶ οἱ Τούρκοι ἴσῃ ὡς ἐγγίστα ζημίαν ὑπέστησαν ἐξ ἀνδρῶν ἐννεήκοντα. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Βλάδεν δεκαπέντε ὅλας διέμεινεν ἡμέρας ἐπὶ τοῦ μολδαυικοῦ ἐδάφους, περιφερόμενος τὰ ὄρη· ἐκείθεν δὲ ἀπελθὼν εἰς Σερβίαν ἐθανάτωθη παρὰ τοῦ Μιλόσκη, διότι ἐνέπνεεν αὐτῷ φόβους καὶ ὡς ἀνδρείος πολεμιστῆς καὶ ὡς πιστὸς ὁπαδὸς τοῦ Καρᾶ-Γιῶργου ἄλλοτε.

Τριῦτον κατεστράφη τρόπον καὶ ἐν τῇ Μολδαβίᾳ τὸ ἐλληνικὸν σῶμα μετὰ τοσαύτας περιπετείας προσωπικὰς καὶ διὰ τῶν δύο μαχῶν τοῦ Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη τούτων, ἐπὶ κεφαλῆς φέρουσα τὸν Ἀθανάσιον Καρπενησιώτην, παρέδωκαν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἔντιμον καὶ εὐκλεές τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ, ὡς ἀποδείξαντες, τί δύναται ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἀνδρεία ἐνὸς ἀρχηγοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ σώματος, καίτοι ἀντιτασσομένου ἐναντίον πολλῶν καὶ καλῶς συγκεκροτημένων πυλεμίων. Περιέργως δὲ δύο στεροεληλαδίται ὁμίονμοι, ὁ μὲν Δωριεὺς, ὁ δὲ Εὐρυτὰν, ὁ πρῶτος ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς Θερμοπύλαις κατὰ τὴν 23 ἀπριλίου, καὶ ὁ δεύτερος ἐν τῇ μολδαυικῇ Σκουλενίᾳ κατὰ τὴν 17 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, παραλληλίζονται κατὰ τὸ πατριωτικὸν πνεῦμα καὶ τὴν μεγάλην στρατιωτικὴν καρδίαν, δι' ἧς ἠγωνίσθησαν σταθερῶς καὶ ἐθυσίασθησαν ἐνδόξως. Ἰδίως δὲ ἰσοτίμους καθίστησιν ἀμφοτέρους ἡ περὶ τῆς προσωπικῆς σωτηρίας ἡρωικὴ ἀρνήσις, τοῦ μὲν Ἀθανασίου Διάκου κατὰ τὸ τέλος τῆς μάχης (2), τοῦ δὲ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπόμενος ἦτο καὶ ὁ ἐν ἀπάσῃ τῇ Μολδαβίᾳ καταδιωγμὸς τῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπολειπομένων Ἑλλήνων, οὓς οἱ κάτοικοι κατήγγελλον τοῖς Τούρκοις, καθ' ἃ συνέβαινε καὶ ἐν τῇ Βλαχίᾳ. Ταιούτη ἡ τύχη τῶν ἀποτογχανόντων. Ὡσαύτως ἐπόμενα ἦσαν ἄλλα τε πολλὰ καὶ αἰδιὰ πολλῆς χαμερπείας γραφόμενα ἀναφορὰ τῶν

Μολδαυῶν, εὐγνωμονούντων καὶ ἱκετευόντων τοὺς σωτῆρας αὐτῶν Τούρκους. ἔχομεν ἀντίγραφον μιᾶς, ἐκ τοῦ μολδαυικοῦ μεταπεφρασμένης ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δι' αὐτῆς οἱ Μολδαυοὶ, σύμφωνοι καὶ μετὰ τῶν Βλάχων, «κλίνοντες μετὰ δακρύων γόνυ πίστει καὶ κεφαλῇ ὑποταγῆς», ἐξιστόρουν μὲν πολλὰ τὰ παθήματα ἑαυτῶν κατὰ τὸ παρελθόν, ἀνεμιμνήσκοντα δὲ τῶν ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ Α' συνθηκῶν, καὶ ἐξητοῦντο οὐ μόνον τὴν πραγματοποιήσιν τῶν παλαιῶν προνομίων, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόσκαιρον παραχώρησιν ἑτέρων πρὸς ἀκακούρισιν τῆς δυστυχησάτης αὐσάρας» (α).

Μετὰ τὴν ἀπαχώριτιν τοῦ Ἰψηλάντου ὁ Ὀλύμπιος ἠνώθη μετὰ τοῦ Φαρμάκη ἐν τῇ Ἀρξείᾳ· ὁ δὲ Διαμαντῆς, φέρων καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ὡχυρώθη μετὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα στρατιωτῶν ἐν τῇ Κόζι, ὅπου καὶ δύο ὑπῆρχον τηλεβόλα ἐγκαταλειφθέντα παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου· πλείους δὲ ἕτεροι τοῦ ἀτάκτου στρατοῦ συνεκεντρώθησαν ἐν ταῖς μοναῖς, οἱ μὲν τῆς Ἀννώσης, οἱ δὲ τῆς Σλαταίνης, καὶ ὁ Μανάκης ἐν τῇ τῆς Τισμάνης· ὁ δ' ἀρχιμανδρίτης Σέρβος, μεταβὰς διὰ τῶν ὁρέων εἰς τὸ Μοέστιον, κείμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Βλαχίας καὶ Οὐγγαρίας, συγγαγεν ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους Ἕλληνοστέρβους καὶ ἐτοποθετήθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Κόλτσι κατὰ τὴν θέσιν Βάλια-μουέρη. Συνεπὺς ἐπιδοθήσαν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν διάλυσιν καὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν συγκεντρώσεων.

Τοῦ Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη ἡ δύναμις ἡριθμεῖτο ἐξ ὀκτακοσίων, ἱππίων ὡσεπιπολὺν, ἐπιλέκτων μὲν, ἀλλὰ λίαν εὐαρίθμων ἀπέναντι τοῦ ἐπερχομένου ἤδη καὶ ἑαυτῶν μεγάλου σώματος τοῦ Σιρκιλόγλου καὶ Σάββα. Ἀνωφελῇ διὰ τοῦτο βλέποντες οὗτοι πᾶσαν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀντίστασιν τοῦ ληποῦ, ἀπεφάσισαν, κατὰ τὸ πρῶτον τοῦ Ἰψηλάντου σχέδιον, ἵνα ἀνοίξωσι διὰ τῶν ὄπλων τὴν εἰς Μολδαυίαν ὁδόν, ἐκεῖθεν δὲ προσφύγωσιν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν καὶ καταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δι' οὗ δυνήθωσι μέσου. Μετὰ πολλὰς δυσκολίας φθάσαντες εἰς τὸ μολδαυικόν ὄρος Βράντσαν, ἢ Βρεάτσαν, ἐνέτυχον τῷ στρατηγῷ Βλάδεν, ἔμειον τὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ Σκουλενίου, καὶ ἐν τισι τῶν δυσβάτων καὶ ὀχυρῶν χωρίων ἐστρατοπέδευσαν. Καὶ ὁδὸν ὅμως ὁ Ὀλύμπιος ἀσπρήσας διὰ τε τὰς μεγάλας παλαιπωρίας καὶ τὴν ἀπερίγραπτον λύπην τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἐφύετο ἐπὶ ἡμέρας ἐντὸς φορέϊου· οἱ δὲ πιστοὶ στρατιῶται αὐτοῦ ἐλυποῦντο πολλῷ πλέον διὰ τὴν τοιαύτην κατάστασιν τοῦ ἀνδρείου ἀρχηγοῦ, ἢ διὰ τὸν ἐκ τῶν πολέμιων κίνδυνον. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Βλατίνῃ ἐνεφύλευε μέρος Τούρκων, ἀποσταλεῖς παρὰ τοῦ Ὀλυμ-

πίου ὁ πολυδόκιμος Μάντσας μετὰ ἱκανῶν στρατιωτῶν, ἠφάνισε τούτους τῇ 20 ἰουνίου. Ἄλλ' εἰς τὸν Λίτσον καὶ Ἀναστάσιον Ἰωαννίτην, πολεμούντας μετὰ ἐννεήκοντα ἐναντίον πολυαρίθμων Τούρκων ἐν τινὶ μονῇ πλησίον τῶν ὁρίων τῆς Βουκοβίνης, οὐδεμίαν ὁ Ὀλύμπιος ἠδυνήθη ἀπαστολὴν βοηθείας. Ἐκεῖ δὲ, ἀφ' οὗ οἱ Τούρκοι κατώρθωσαν τὴν πυρπόλησιν τῆς μονῆς, οἱ ἐβδομήκοντα μείναντες ἐξ αὐτῶν ἀνδρεῖοι ἀπεκλείσθησαν ἐντὸς τῆς ὑπὸ τῶν φλογῶν περικυκλουμένης ἐκκλησίας, καὶ μετὰ δεκάωρον ἔτι ἀπελπιστικὴν ἀντίστασιν διεσώθησαν εἰς τὸ αὐστριακὸν ὄριον, ὅπου οἱ κάτοικοι τῆς Σοζάβας ἐφιλοξένησαν αὐτοὺς προσήκόντως, τιμῶντες τὴν ἀνδρείαν καὶ ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τούτων περιπαθόντες.

Τοῦ Ὀλυμπίου ἡ ἐκ τῆς Βλαχίας ἀποχώρησις εὐκυλωτέρα ἀπετέλεσε τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἐν αὐτῇ λειψάνων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τῶν μεμονωμένων, ὡς εἶπομεν, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σωματίων. Ἐπαναστάται πλέον, καὶ οὐχὶ ἐπανάστασις, ὑπῆρχον μετὰ τὰς μάχας τοῦ Δραγασανίου καὶ Σκουλενίου. Ἐν τῇ Κόζιζα ὁ Διαμαντῆς, προσβληθεὶς ἰσχυρῶς τῇ 1 ἰουλίου, ἀντέστη διὰ πολλῆς γενναιότητος ἅμα καὶ ἐπιτηδειότητος ἐπὶ δύο ἡμέρας. Τοῦτο δὲ βλέπων ὁ Σιρικλόογλους, ἐνεδύθη τὴν ἀλωπεκὴν διὰ τοῦ Σάββα, πρὸς ὃν ὁ Διαμαντῆς ἐπίστευσεν ὑποσχεθέντα ἐν ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαν ἀσφάλειαν, καὶ προσέτι τὴν διατήρησιν τοῦ βαθμοῦ τοῦ κίρ σερδάρου. Παραδοθέντα ὅμως ἀπέστειλεν εὐθὺς ὁ μὲν Σιρικλόογλους πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίᾳ Κεχαγιᾶ βεγῆν, οὗτος δὲ πρὸς τὸν ἐν Σιλιστρίᾳ βαλῆν, καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀπεκεφαλίσθησαν αὐτὸς τε καὶ τινες ἐκ τῶν στρατιωτῶν, τῶν λοιπῶν περὶ τοὺς ἐβδομήκοντα ῥιφθέντων ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, ὡς τινος ἀποταμιεύματος περιόδικῶν σφαγῶν, καθ' ἣν ἡ πύλη ἐλάβανεν ἀνάγκην ἐκδικήσεως, ἢ ἄστρον ἐπιδείξεως. Ὁ Σάββας δυσηρεστήθη τότε ἰδὼν παρασπονδήσαντα τὸν Σιρικλόογλον· ἀλλ' ἐκεῖνος διεσκέδασε τὴν πικρίαν αὐτοῦ παρατηρήσας, ὅτι ὁ Διαμαντῆς, ὡς πολέμησας τοὺς Τούρκους, ἄξιός ἦτο τιμωρίας τοιαύτης, ἔστω καὶ διὰ παρασπονδήσεως.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀνινώσῃ ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον καθ' ἑαυτῶν ἀπόσπασμά τι τουρκικόν, ἐγκατέλειψαν τὴν μονὴν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ δάση· μόνους δὲ καταφθάσαντες οἱ ἵππεις ἐφόνευσαν εἰκοσιτέσσαρας καὶ δύο ἐζώγησαν, πυρπολῆσαντες καὶ τὴν μονήν, ἵνα μὴ ἐπανελθόντες οἱ ἄλλοι ἐμφωλεύσωσιν ἐκ νέου. Ἄλλο δ' ἀπόσπασμα τουρκικὸν ἐκ τετρακοσίων, ἀποκλείσκειν τοὺς ἐν τῇ Σλαταίνῃ, ἐπολέμησεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέ-

ρας φρονεύντων ὅμως ἱκανῶν ἐξ αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἀποσπασματάρχου, οἱ λοιποὶ ἀπεσύρθησαν, καὶ οὕτως οἱ ἐγκλειστοὶ διεσώθησαν ἡσυχῶς εἰς τὰ αὐστριακὰ ὄρια. Ὡσαύτως καὶ οἱ περὶ τὸν Μανάκην ἐν τῇ Τισμάνῃ, ἀντιστάντες ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κατὰ ἑτέρου ἀποσπασματος, ἐξῆλθον νυκτὸς τῇ τετάρτῃ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν. Ἐν σώματι ὅμως ἰσχυρῇ ἐκινήθησαν οἱ Τούρκοι καὶ ὁ Σάββας κατὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Σέρβου, μεθ' οὗ συνεπλάκησαν τῇ 11 ἰουλίου. Ἐκεῖ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐφρονεύθησαν, καὶ ὁ Σέρβος ἔμεινε κύριος τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἀλλ' οἱ συστρατιῶται αὐτοῦ μάταιον εἶδον, ἐὰν περαιτέρω ἐπιμείνωσιν, ὡς μὴ ἔχοντες καὶ ἀριθμὸν πολὺν καὶ μέσα. Ζητήσαντες δὲ καὶ λαβόντες τὸν λόγον τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ αὐστριακοῦ λοιμοκαθακτηρίου, ὅτι ὑπάρχουσι δεκτοὶ, εἰσῆλθον εἰς τοῦτο τῇ ἐπιούσῃ, παρακαταθέσαντες τὰ ὄπλα. Τότε ὁ Σιρικλόογλους πλησιάζας ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τούτων, καὶ ἰδίως τοῦ ἀρχιμανδρίτου Σέρβου, καὶ ἀποσπασμά τι ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα εἰσβιβάσας ἐντὸς τῶν αὐστριακῶν ὁρίων, κατέλαβε τὰ ὀπισθεν τοῦ λοιμοκαθακτηρίου. Οὐδόλως παράδοξον, ἐὰν ἐτόλμησαν τὸ τοιοῦτον οἱ Τούρκοι, ὡς βέβαιοι ὄντες, ὅτι προσβολαὶ τιαυταὶ καὶ ἀθετήσεις συνθηκῶν μεγαλήτεραι οὔτε ποτὶς ἠρεθίζον, οὔτ' ἀφορμὴ πολέμου ἐγίνοντο μεταξὺ δύο Δυνάμεων ἐγκαρδίου ἀγάπης καὶ ἀδιαρρήκτων σχέσεων. Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ λοιμοκαθακτηρίου ἠρνήθη κατ' ἀρχάς· ἀλλ', εἴτε μετημελήθη ἔπειτα, εἴτε ἠναγκάσθη, ἵνα μὴ τι χεῖρον γένηται παρὰ τῶν βαρβάρων, συνεβιβάσθη μετ' αὐτῶν ἐπὶ μὴν τῇ ἀποβολῇ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Σέρβου, ἐλευθέρου καὶ ἐνόπλου. Οὕτως, ἀποδοθέντων τῶν ὄπλων αὐτοῦ, ἀπεβλήθη τῇ 14 ἰουλίου ὁ ἀτυχὴς μεθ' ἐνὸς ὑπνέτου ἐκτὸς τῶν συνόρων· ἐπὶ τοῦ βλαχικοῦ δὲ ἐδάφους θηρώμενος παρὰ τῶν Τούρκων, ὡς τι ἀγριμαῖον ζῶον, ἀπὸ δάσους εἰς δάσος, ἀπὸ ἔρους εἰς ὄρος καὶ ἀπὸ φάραγγος εἰς φάραγγα, ἀπώλεσε κατὰ πρῶτον τὸν μόνον σύντροφον τῆς τύχης αὐτοῦ ὑπνέτην θανατωθέντα· καταπεσὼν δ' ἐπὶ τέλους ἀπὸ ἀποτόμου βράχου συνελήφθη, καὶ ἀπαχθεὶς δέσμιος εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐκείθεν εἰς Σιλιστρίαν, ἐμαρτύρησεν ὁ αὐθόρμητος οὗτος καὶ γενναῖος ἀγωνιστὴς ὑπὲρ πίστεως καὶ ἐλευθερίας.

Περὶ τὴν θεωροῦμεν τὴν λοιπὴν λεπτομέρειαν τοῦ ἐπὶ ὀλοκλήρου μῆνας ἐξακολουθήσαντος συντόνου διαγμοῦ, τῶν ἐξιχνεύσεων καὶ καταδείξεων, τῶν συλλήψεων καὶ τῶν τραγῶν τῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ προσπεφυγόντων καὶ κεχυρμένων Ἑλλήνων, Σέρβων, Βουλγάρων καὶ Βλάχων,

τῶν λαβόντων μέρος ἐν τῇ ἐπαναστάσει. Δυσυπολόγιστος ἀποβαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων θυμάτων. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν, καὶ πλείστων ἄλλων ἀθῶων τὸ αἷμα κατέπιεν ἡ ἀκόρεστος φονικὴ διψα τῶν Τούρκων. Τὸ δὲ δραστηριώτατον πρόσωπον τῆς δευτέρας ταύτης αἵματοφύρτου σκηπτῆς παρέστηεν ὁ Σάββας, ἐπιδεικνύμενος ζῆλον. Ὀπόσω ἀποθηριούται ὁ ἄνθρωπος, ἅμα ἐξοκέλη τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος! Ἀλλ' οὐχ ἤπταν καὶ ἄλλοι, ἢ ἐκδικούμενοι πάθη, ἢ θηρεύοντες εὐνοίας καὶ ὑλικά συμφέροντα, σύστημα ἔλαβον τὸ καταμηνύειν τοὺς τυχόντας καὶ ἐμπορεύεσθαι τὸ αἷμα τούτων. Ἐνεακόσιαι τοιοῦτοι ἔφθασαν πληροῦντες, εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου σχεδόν, τὸ ἐν τῷ καταλύματι τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ ὑπάγειον δεσμωτήριον· περιοδικῶς δὲ τοὺς μὲν σημασίαν τινα φέροντας ἀπέστελλεν αὐτοὺς εἰς τὸ σφαγεῖον τῆς Σιλιστρίας, τοὺς δ' ἄπλους ἐθυσίαζεν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως κατὰ δεκάδας, εικοσάδας καὶ ἐνίοτε πεντηκοντάδας, τακτικῶς ἀντικαθισταμένους μετὰ τριήμεριαν παρ' ἄλλων τοῦ αὐτοῦ δεσμωτηρίου.

Ἀφ' οὗ ἐξέλιπον τέλος πάντων καὶ ἐπανάστασις καὶ ἐπαναστάται ἐν τῇ Βλαχίᾳ, μόνος ὑπελείπετο πρὸς ἐξίσωσιν ὁ ἀνοικτὸς λογαριασμὸς τῶν Τούρκων πρὸς τὸν Σάββα. Ἰπελόγηζε μὲν οὗτος ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τιμᾶς καὶ μεγάλην ἀρχοντείαν καὶ ἀρχηγίαν τῆς ἐπιτοπίου φρουρᾶς, ἀνθ' ὧσων προσήνεγκεν ὑπηρεσιῶν· οἱ Τούρκοι ὅμως, συνεπέστατοι εἰς ἑαυτοὺς καὶ εὐκόλως λησμονοῦντες πάσης ὑποσχέσεως, παντὸς λόγου τιμῆς καὶ ἔρκου, ἐσκεπτοντο ἐξ ἐναντίας, τίνι ἀποφύγῃ συνοπτικῶς τέρφω τρόπῳ τὴν ἀπόδοσιν λογαριασμοῦ τοιοῦτου, καὶ ἀπαλλαγῶσιν ἑνὸς ἀνθρώπου, καὶ τούτου μάλιστα Χριστιανοῦ καὶ ὑπηκόου, λίαν ἐπιφύβου ἄλλοτε καὶ λίαν σκανδαλώδους ἤδη εἰς τὰ ἔμματα αὐτῶν, ὡς διαθέτοντος δύναμιν ἰδίαν χιλίων περίπου καλῶν ἱππέων. Ἐξω δὲ τούτου ἱκανὰς ἔτι εἶχον οἱ Τούρκοι μερίδας εἰς βάρος τοῦ Σάββα, ὡς συνωμόσσαντος καὶ συνεργασθέντος κατ' αὐτῶν ἐπὶ τῆς Φιλικῆς ἑταιρίας, ὡς μὴ λαβόντος κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου μέρος φανερόν οὔτε πρότερον, οὔτε μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Τέρβιδος. Ἰσως δὲ, ἐκ προσθήκης, ἠνάγκαζε τοὺς Τούρκους εἰς τόσῳ ταχείαν κατὰ τοῦ Σάββα ἐπιβουλὴν καὶ ἡ εἰσέτι μὴ κατορθωθείσα καταστροφή τοῦ Ὀλυμπίου ἐν τῇ Μολδαυίᾳ, αὐτοῦ τοῦ φοβερωτέρου ἔχθρου, ἐφ' ἧς ἐποχῆς τὰ τουρκικὰ κατὰ τὴν ρωσσημορηνὴν Ἑλλάδα πράγματα κακῶς εἶχον, μεγάλα δὲ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεις ἐναγλίον αὐτῆς ἐκινούντα. Ὡς εἰ προέβλε-

καν δ' ἀναπόφρευκτον τὴν τριαύτην ἐπιβουλὴν καὶ κατὰ τοῦ Σάββα καὶ καθ' ἑαυτῶν, ἐπιστήναι φίλοι, ὅτε συνέβη ἡ παρασπώνδης τοῦ Σιρικλόγλου κατὰ τοῦ Διαμαντῆ κίρ σερδάρου, συνεβούλευσαν αὐτῷ τὴν εἰς τὰ αὐστριακά ὄρια προσφυγὴν, ἣν καὶ οἱ ἴδιοι ἠκυλούθησαν ἐκ διαλειμμάτων καὶ δι' αὐ' ἕκαστος ἡδύνατα ἁρμοδιωτέρου τρόπου· ἀλλ' αὐτὸς ἀπέφυγε ταύτην, οὐ μόνον κολακευόμενος ὑπὸ τῶν θωπειῶν τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ καὶ Σιρικλόγλου, ἀλλὰ καὶ ὡς σεσημειωμένος ἐπισήμως ἐπὶ ἐπιπορίᾳ καὶ προδοσίᾳ. Ἦτο ἤδη κοινὴ τοῖς πᾶσιν ἡ ἀπὸ τῆς 8 ἰουνίου τελευταία πράξις τοῦ Ἰψηλάντου.

Διαταγῇ λοιπὸν τοῦ βαλῆ τῆς Σιλιπρίας ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἀνεχώλεσεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον τὸν σιλικτάρην Σιρικλόγλου καὶ τὸν μπίνπασην Σάββα, ὅπως λάβωσι καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ νικητὴς στρατὸς τὰς ἀνηκούσας τιμὰς καὶ ἀμοιβὰς τῶν ὑπηρεσιῶν ἑαυτῶν. Ἰδίως δὲ ἐνεθάρρυνε τὸν Σάββα, διὰ πολλῆς βεβαιῶν τούτῳ φιλοφροσύνης ἐλθοῦσαν τῶς αὐτῇ ὥραν, ἵνα «καταπατῇ ἐπὶ πολλῶν ὡς δούλος ἀγαθὸς καὶ πιστὸς» τοῦ σουλτάνου. Λόγῳ δὲ ἐξασφαλίσεως τοῦ τόπου, ἐν ᾧ οὐδ' ἔχνης ἐπαναστάτου ὑπῆρχεν ἤδη ἐν τῇ Βλαχίᾳ, ὁ Σιρικλόγλου διὰ τοῦ ἐν πολλαῖς θέσεσι καὶ ἐν ταῖς πλείσταῖς τῶν χωμοπόλειων καὶ πόλεων διορισμοῦ φρουρῶν στρατιωτικῶν ἀπέσπατε πολὺ μέρος τοῦ σώματος τοῦ Σάββα. Οὕτω καὶ Σιρικλόγλους καὶ Σάββας, μόλις ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ περὶ τοὺς ἐξακασίους, εἰσῆλθον ἐν πομπῇ εἰς τὸ Βουκουρέστιον τῇ 6 αὐγούστου· καταλύσαντι δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τῷ Σάββα ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς συνεχάρη εὐθὺς, ἔθει τουρκικῶ, διὰ τῆς ἀποστολῆς ἰδίου ἀξιωματικοῦ, καὶ προσεκάλεσε παρ' ἑαυτοῦ τοῦτον, ἵνα λάβῃ γνῶσιν τῶν διαταγῶν τῆς πόλεως. Τῆς ἐπιβουλῆς ἡ ἐκτέλεσις δύσκολος ἄλλως ὑπῆρχεν, ὅτε περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Σάββα κατέλυσαν οἱ ἱππεῖς αὐτοῦ ἐν ταῖς συναικίαις Πρωτοπόπου καὶ Ὀλτένιλωφ.

Τῇ ἐπιούσῃ, ἡμέρᾳ κυριακῇ, παραλαβὼν ὁ Σάββας τοὺς δύο πρώτους ὑποπαραρχηγούς αὐτοῦ Μιχαὴλν δελήπασην καὶ Γκέντσην μπουλούκπασσην μετὰ εἰκοσιπέντε σωματοφυλάκων, ἀπῆλθεν εἰς τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν, καταλύοντα ἐν τῇ μεγάλῃ οἰκίᾳ τοῦ λογοθέτου Βέλίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μογοσσίας. Ἐν τῷ προσυλίῳ αὐτῆς ἔλαβεν ὑποδοχὴν καλλίστην. Ἀμα δ' ἀνέβη μετὰ τῶν δύο ὑποπαραρχηγῶν, καὶ πρὶν ἢ εἰσελθὼν ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἰδὼν τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν, νέφος πυκνὸν παρεσκευασμένων Τούρκων ἀττράπτει καὶ κρατεῖ, χάλαζα δὲ θανατηφόρων σφαιρῶν καταπίπτει ἐπὶ τοῦ σώματος τούτου, νεκροῦ ἐκταθέντος. Ὁ Μιχαὴλ δελήπασης προσε-

λαβεν ἐξελθὼν τῆς αἰθούσης ξιφῆρης, ἀλλ' ἐφονεύθη ἐπὶ τῆς κλίμακος. Ὡσαύτως καὶ ὁ Γκέντσης μπουλούκπασης ὄρμησεν ἐκπηδήσων ἀπὸ τινος τῶν θυρίδων αὐτῆς, ἀλλ' ἐκεῖ κατεκόπη καὶ οὗτος. Ἡ αὐτὴ συγχρόνως ἤρξατο δολοφόνος σκηνῇ καὶ ἐν τῷ προαυλίῳ κατὰ τῶν σωματοφυλάκων· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐξηγόρασαν τὴν θυσίαν ἑαυτῶν διὰ μεγαλητέρας τῶν Τούρκων, πραγματικῶς μετασχηματισθέντος τοῦ προαυλίου εἰς σφαγεῖον ἀνθρώπων. Εἰς δὲ μόνος σωθεὶς ἔδραμεν εἰς τὰ καταλύματα τῶν τοῦ Σάββα κραυγάζων, «ὁ σῶζων σωσάτω τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν», ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν προδιατεταγμένον τὸ τουρκικὸν ἱππικὸν ἐπετέθη ἀμέσως, καὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν κατέθραυσεν ἅπαντας. Μόνοι περὶ τοὺς πεντήκοντα φθάσαντες ἐκρύβησαν ἄλλοι ἐντὸς κήπων, καὶ ἄλλοι ἐντὸς ἀνυπόπτων οἰκίσκων τῶν προαστείων. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Ἀθανάσιος Πίπης (α), Χειμαριώτης ἐκ τοῦ χωρίου Βούνου, εἰς δὲ τῶν περὶ τὸν Σάββα ὑποπληρχηγῶν, ἐκλείσθη μεθ' ἐτέρων εἰκοσιῆς ἐν τῇ πλησίον τῆς συνοικίας ἐκκλησίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς προὔπεσχεθῇ ἀμοιβὴν ἐνός «μαχμουδιῆς» (β) δι' ἐκάστην κεφαλὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Σάββα, οἱ βάρβαροὶ ἐξαντληθέντων τούτων, ἔκοπτον τὰς κεφαλὰς τῶν τυχόντων, ἵνα μὴ στερηθῶσι τοῦ τιμήματος. Ἐντεῦθεν δὲ, ἀτελεύτητον βλέπων οὗτος τὴν σωρευομένην πληθὺν τῶν κεφαλῶν, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοῦ Σάββα στρατιωτῶν, ἀπηγόρευσε διὰ κήρυκος τὴν παῦσιν τῆς ἐπὶ τρεῖς ὥρας διαρκεσάσης σφαγῆς, οὐχὶ διὰ φιланθρωπίαν, ἀλλὰ διὰ χρηματικὴν οἰκονομίαν, καὶ μόνης ἐπεμελήθη τῆς στενῆς πολιορκίας τοῦ Ἀθανασίου Πίπης, καύσας τὰς περὶ τὴν ἐκκλησίαν οἰκίας.

Ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων Τούρκων καὶ Ζαπορόζων περιέζωσαν τὸν ἄνδρα αὐτὸν, καὶ διὰ τῶν τηλεβόλων οὐ μόνον τὴν στέγην τῆς ἐκκλησίας παρέδωκαν εἰς τὰς φλόγας, ἀλλὰ καὶ τὴν θύραν καὶ τὰς θυρίδας ταύτης κατασυνέτριψαν πρὸς ἔξοδον· ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον ἠδυνήθησαν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς ἑσπέρας, ζημιωθέντων ἰδίως τῶν Ζαπορόζων ὡς ὀρμητικωτέρων. Πλὴν, καὶ ἂν μὴ ἀπέλειπε τοὺς κεκλεισμένους τὸ στρατιωτικὸν αἶσθημα καὶ ἡ γενναιότης, ἡ κατανάλωσις ὅμως τῶν πολυμοφοδίων καὶ ἡ στέρησις ὕδατος καὶ τροφῆς κατηνάγκασαν αὐτοὺς, ἵνα περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἐπιούσης ὁρμήσωσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολιορκητῶν, καὶ διὰ τῆς μαχαίρας τύχωσι θανάτου ἢ σωτηρίας. Καὶ μυθώδης μὲν θεωρεῖται τὸ ποσὸν τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον ταύτην σφαγέντων καὶ τραυματισθέντων ἄνθρωπων· βεβαιώτατον ὅμως, ὅτι ἐπὶ πολυαίθεμιον

τοιούτων ἔπεσον νεκροὶ ὅτε Πίπης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπηλπισμένοι, δύο μόνων διὰ τῆς φυγῆς σωθέντων. Διὰ τοιούτου οἱ Τούρκοι ἐπλήρωσαν νομίσματος τὴν προδοσίαν τοῦ Σάββα. Ἡ κεφαλὴ τούτου, ὡς καὶ αἱ τοῦ Μιχαήλου καὶ Γκέντσου, ἐκδarreῖσαι κατὰ βάρβαρον συνήθειαν καὶ γεμισθεῖσαι ἀχύρων, ἐπέμφθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐχὶ πρὸς ἀπόδειξιν, ἀλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν. Τὰ δὲ πτώματα αὐτῶν μὲν τῶν τριῶν ἐξετέθησαν κατὰ τὴν θέσιν ὁμώποριον ἄνευ ταφῆς πρὸς βορὰν τῶν ὁρνέων καὶ τῶν κυνῶν ὄλων δὲ τῶν φονευθέντων στρατιωτῶν τοῦ Σάββα, καὶ μὴ ἐρρίφθησαν ἐν τῇ Δοποβίτση, ὑπερβαίνοντα τὸ ποσὸν τῶν ἑπτακοσίων. Συνεπῶς δ' ὅλη μὲν ἡ κινήτῃ περιουσίᾳ τοῦ Σάββα διηρπάγη, ὅλη δὲ ἡ ἀκίνητος ἐδημεύθη, καὶ ὁ Χατσῆ Καρᾶ-Ἀχμέτ, μέχρι τοῦδε κεχαγιά βεγῆς, ἠξιώθη τὸν βαθμὸν τοῦ πασσᾶ δευτέρας τάξεως τῇ 26 Σεπτεμβρίου. Ἐν τέλει δὲ, παρὰ τὰ ἄλλα ἄπειρα κακὰ, ὑπέστη ὁ τόπος καὶ τὸ δυστύχημα τῆς βιαιᾶς ἀλλαξοθητικῆς πολλῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν, ληφθέντων παρὰ τῶν Τούρκων. Ἐκτοτε ὁ Χατσῆ Καρᾶ-Ἀχμέτ πασσᾶς ἐκήρυξεν ἀμνηστίαν ὡς πρὸς τὸ παρελθόν, καὶ πᾶσαν κατέβαλεν ἐπιμέλειαν διὰ τὴν ἀναθάρρυνσιν τῶν πνευμάτων καὶ τὴν καθυσύχασιν τῶν πραγμάτων ἐν τῷ μέλλοντι. Οἱ δὲ φυγάδες ἄρχοντες ἤρξαντο ἐπανέρχεσθαι εἰς τὰ ἴδια, διατηρουμένης τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς τοῦ τόπου· νῦν μὲν παρὰ τοῦ ρηθέντος πασσᾶ, ἀκολούθως δὲ μέχρι τοῦ 1823 παρὰ τοῦ Χατσᾶν ἐφφένδου Καβανόζογλου.

Μένει οὕτω καταρῶμενον παρὰ τῶν ὁμογενῶν τὸ ὄνομα τοῦ Σάββα. Δυστυχεῖς οἱ μὴ νοοῦντες τὸ καθῆκον ἑαυτῶν, προχειμένου περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος· δυστυχέστεροι οἱ ἐλπίζοντες σωτηρίαν ἰδίαν ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τῆς πατρίδος. Ἀντὶ ἐπιόρκου καὶ προδότου ὁ Σάββας, δι' οὗς προείπομεν λόγους, ἤθελεν ἔχειν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος τὴν λίαν ἐντιμὴν καὶ ὑψηλὴν θέσιν ἑνὸς τῶν προμάχων, ἐὰν ἔβλεπεν, ὅτι ὡς Ἕλληνας, ὡς ὀρκισθεὶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τὰ πάντα δι' αὐτὴν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ὤφειλεν ἐν πάσῃ περιστάσει καὶ ἄνευ ἄλλης ἐρεῦνης. Καὶ ἄλλοι, ὡς καὶ οὗτος, ἐν τε τῇ Βλαχομολδαυίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι εἶδον τὰ πράγματα ἐναντία τῶν ἐλπίδων αὐτῶν, μερικὴν ἀντὶ γενικῆς τὴν ἐπανάστασιν, μεματαιωμένον τὸ περὶ στόλου σχέδιον, οὐδὲν πραγματικὸν ἐκ τῆς προσπηγελμένης στρατιωτικῆς παρασκευῆς τοῦ Ὑψηλάντου, τὸ δὲ χεῖρον τὴν Σερβίαν ἡρεμοῦσαν, καὶ τὸ χεῖριστον τὴν Φωσσίαν ἀποκηρύττουσαν· ἀλλ' ὁμοῦς οὕτε μεσημελήθησαν, διότι ἐρύψαν τὸν περὶ

τῶν ὅλων κύβον, οὔτε ἡννήθησαν ἑαυτοὺς καὶ μεθ' ὅλας τὰς τρομακτικὰς ἀληθείας δυσχερείας τούτῳ ἀνίσου πολέμου, οὔτε δι' ἐπιουρίας καὶ προδοσίας πρὸς τοὺς Τούρκους ἐζήτησαν ἄτιμον προσωπικὴν σωτηρίαν. Ἐτι δὲ πλέον, ἐγκαταλελειμμένοι ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν δυνάμεσι, παρήγορον ἀνέτεινον ὄμμα πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους καὶ τῆς δικαιοσύνης, πάντοτε δὲ ἐπρέσβευον ὡς ζῶν τῆς πατρίδος τὴν θυσίαν τοῦ αὐτόμου, πάντοτε θεώρουν ἑαυτοὺς ὡς «σίτον ἀποθανούμενον ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαναστάσεως, ἵνα καρπὸν φέρῃ», καὶ οὐδέποτε ἀπηλπίζοντο ὡς Χριστιανοὶ ἀπὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιλήψεως τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, προΐοντος τοῦ χρόνου. Ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ Σάββας, καταπονηθεὶς ἐκ τῆς ἀποκηρύξεως τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, υπέλαβε πραγματικὸν τότε, ὅτι ἐφοβεῖτο πρότερον, ἦτοι μεμονωμένην τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀδύνατον ἐπομένως τὴν ἐπιτυχίαν ταύτης. Ἐντεῦθεν ἐγένετο καὶ ἐπίορκος ἐνώπιον οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ ἄπιστος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην. Ὁ ἱατρὸς Στέφανος Κανέλλος ἐνησχολήθη, ὅπως οὐδετερώσῃ τὰς ἐκ τῆς ἀποκηρύξεως τοῦ αὐτοκράτορος ἐντυπώσεις τοῦ Σάββα, καὶ κοπίδα τινα ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς διασπορᾶς τῶν προξενικῶν πρακτῶρων καὶ τοῦ θράσου τῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ πολεμίων. Ἐκτεταμένην συντάξας ἀνάλυσιν, ὑπεδείκνυσεν εὐνοϊκὴν ἐξ ἐναντίας καὶ βοηθητικὴν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὴν διπλωματικὴν ἀπάντησιν τοῦ Καποδιστρίου. Ἀλλ', ἂν οὐχὶ ὅτι ἀπέβλεπε τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰψηλάντου, πρὸ πάντων ὁμῶς τὰς ὑπὲρ τοῦ ὅλου ἔθνους ῥήτρας, τὰς περιοχόμενας ἐν τῷ διατάγματι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῇ ἀπαντήσει τοῦ Καποδιστρίου, ἀρμόδιοι ἄρα ἦσαν ἵνα κατανοήσωσι καὶ Σάββας καὶ τοιοῦτοι, περὶ μόνον τὸ παρὸν ἀτρεφόμενοι, τὴν δὲ προσωπικότητα ἑαυτῶν ἀνωτέραν πάσης πραγματικότητος λογιζόμενοι; Τὸ πνεῦμα τοῦ Σάββα, ζητήσαντος ἐξηγήσεις ἐν τῇ Κολεντίνῃ, οὐδὲ οἱ λόγοι τοῦ Ἰψηλάντου μετέβαλον. «Ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος ἀποκτάται, φίλε Σάββα, διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τοῦ αἵματος τῶν ἰδίων «τέκνων τῆς πατρίδος, καὶ ὅχι τῶν ξένων», εἶπεν ὁ Ἰψηλάντης πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν μεγαλητέραν ἀλήθειαν εἶπε. «Πρέπει, προσέθετο, νὰ «προσηγηθῶμεν ἡμεῖς· πρέπει νὰ δειχθῶμεν ἄξιοι βοηθείας, καὶ τότε ἡμεῖς ἀμφιδάλλωμεν, ὅτι θέλουσι μᾶς βοηθήσῃ οὐ μόνον ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ «καὶ ὅλη ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη. Τὴν σήμερον, ὅπως ἔχουσι τὰ γενικὰ «πράγματα, ἀδύνατον φαίνεται τὸ τοιοῦτον· ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν θέλει «ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα νὰ χαθῇ».

Τὰ ἑλληνικὰ ἐν τῇ Βλαχονηλοδουλίᾳ ἐπηρεάσας γενικῶς τοῦ Σάββα ἡ

ἀποσκίρτησις. Μετ' αὐτοῦ ὁ Ὑψηλάντης, καὶ ἂν μὴ διέβαινε τὸν Ἰστρον, ἡδύνατο διὰ πολὺν χρόνον κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς ἰσχυροῦ καὶ ἱκανοῦ στρατιωτικοῦ· ἀποσκιρτήσαντος ὁμῶς τούτου, καὶ ὁ ἐπαναστατικὸς στρατὸς ἐπαισθητῶς ἐκαλοσώθη, καὶ τῶν ἀρχόντων ἡ ἀρνητικὴ διαγωγὴ θαρραλεωτέρως προέβη, καὶ ἡ ἠθικὴ παραλυσία ὑπευπλήθει ἱκανὴ ἐν τοῖς λοιποῖς σώμασι, καὶ τῶν Τούρκων αἱ περὶ ἐπιτυχίας ἐλπίδες ἀνεπεπερώθησαν κατὰ μείζονα λόγον. Τοσούτων ἐγένετο ὁ Σάββας κακῶν παραιτίος ἔνεκα ἐγωΐσμου, ὃν παρήγαγον ἐσφαλμέναι σκέψεις. Καὶ αὐτὸς, ὡς καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἐπίπορος γενόμενος ἔδειξεν, ὅτι καὶ τοὺς βαρβάρους «ἐφοβεῖτο καὶ τοῦ Θεοῦ κατεφρόνει». Ἐπιτήδειος δ', ὅπως διατηρῇ ἐν ἀπάτῃ τοὺς ἀθόρους βεβαίως ὑποπληρχηγούς καὶ στρατιώτας αὐτοῦ, ὅλους Ἑλληνοσέρβους, καὶ εἰς οὐδὲν διὰ τοῦτο προσελθὼν φανερόν κίνημα κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ εἰς τὴν Τέρβιδα, ἐξέφυγε πρότερον τὴν τύχην τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἰ καὶ μὴ ἀπηλλάγη αὐτῆς μετ' ὀλίγον ὡς πρὸς τοὺς Τούρκους. Ὁ Βλαδιμηρέσκος συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη, διότι ὁ Χατοῖ Προύδας καὶ Μακεδόνσκις ἐγνώριζαν τουρκίζοντα, ἐκείνον καὶ συνηφώνησαν μετὰ τοῦ Ὀλύμπιου· ἀλλὰ τὸν Σάββαν ὁ Μιχαὴλ καὶ Γκέντσης ἐθεώρουν ἑλληνίζοντα, καὶ ἐπομένως ἀδύνατος καθίστατο ἡ συναίνεσις τούτων καὶ ἡ σύλληψις ἐκείνου. Τόσω δὲ μᾶλλον ἀληθεύουσιν οἱ λόγοι οὗτοι, ὅσα πρὸς τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ ἐδέχθη μόνῃ ἡ παρὰ τοῖς βαρβάροις θηριώδης ὠμότης, ἡ πλέον σκληρὰ ἀπάτη καὶ ἡ ἀπάνθρωπος δολοφονία.

Ὁ δὲ Ὀλύμπιος καθ' ὅλον τὸν ἰούλιον καὶ αὐγαστον ἀνησύχει τοὺς πλησίον αὐτοῦ περιφερομένους Τούρκους. Ἀναλαβὼν δ' ἐκ τῆς ἀπηνειίας, ἅμα ἀρχομένου τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ ἀδύνατον ἰδὼν κατὰ τὸν ἐπικείμενον ἤδη χειμῶνα τὴν διατήρησιν τοῦ ἱππικοῦ ἐν τοῖς ὄρεισις τῆς Βράντσας, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν διὰ μακρᾶς καὶ κινδυνώδους πορείας, ἵνα διέλθῃ εἰς τὴν Βεσσαραβίαν. Τότε ἐγκατελείφθη παρὰ τῶν πλειοτέρων στρατιωτῶν, κυριευθέντων ὑπὸ φόβου καὶ ἀπελπισίας, καὶ μετὰ μίνων ἐλογίσθη τριακοσίων πεντήκοντα, ὅτε ἐφθασε κλεισθεὶς ἐν τῇ μονῇ Νόμπτσου, κειμένη παρὰ τοῖς ὁρίσις τῆς Αὐστρίας. Διὰ τὴν γειτονίαν δὲ ταύτην ἀναγκασθεὶς παρὰ τῶν Αὐστριακῶν, ἵνα ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, εἰς ἑτέραν κατέφυγε τὴν τοῦ Σέκου.

Μάχη τοῦ Σέκου.

Κεῖται ἡ μονὴ αὕτη ἐντὸς κοιλάδος στενῆς, κυκλουμένης ὑπὸ ὄρεων

καταφύτων καὶ μίαν ἐχούσης κοινὴν δίοδον. Ἐν ταύτῃ προκατέλαβέ τὸν Ὀλύμπιον καὶ τὴν περαιτέρω ἐκώλυσε πορείαν αὐτοῦ ἓν σῶμα τουρκικὸν ἐκ χιλίων πεντακσίων ὑπὸ τὸν Κουτσιοῦκ Ἀλῆ, προπορευόμενον ἄλλου μεγαλητέρου. Ἐντεῦθεν παρεσκευάσθη εἰς πόλεμον ὁ Ὀλύμπιος, τάξας μὲν τὸν Φαρμάκην κατὰ τὸ στόμιον τῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ πλείονος μέρους τῶν στρατιωτῶν, περιορισθεὶς δὲ αὐτὸς ἐν τῇ μονῇ. Κατὰ τὴν 5 Σεπτεμβρίου ἐδοκίμασαν τὴν διέλευσιν τῆς ὁδοῦ οἱ χίλιοι πεντακόσιοι, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ἐξημικόμενοι. Ἐκ τούτων συλληφθεὶς τις ὠμολόγησεν ἐπερχόμενον ἕτερον πολυαριθμότερον σῶμα ὑπὸ τὸν Σαλήχ βεγῆν. Ὁ Ὀλύμπιος ἤδη ἐσκέπτετο, εἴαν συμφέρῃ ἡ διαμονὴ αὐτοῦ ἐν τῷ Σέκῳ, ἢ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Βράντσαν. Τότε ἐπιστολή τις τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Ῥώμανου, Μολδαυοῦ τὸ γένος, ἐγχειρισθεῖσα ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὴν φιλοτιμίαν, ἵνα μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν μονήν, ὡς ἀπειλουμένης ἄλλως τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων διαρπαγῆς τῶν ἐν ταύτῃ ὑπαρχόντων τοσούτων ἱερῶν κειμηλίων καὶ ἁγίων λειψάνων.

Ἦτο ἄρα ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἐπισκόπου ἔργον εὐκρινείας, ἢ μέσον ἀπάτης εἰσηγῆται τῶν Τούρκων; Λόγῳ βεβαίως πολεμικῷ συνέφερε τούτοις ἢ ἐν τῷ Σέκῳ διαμονὴ τοῦ Ὀλυμπίου, διότι ἀπεκλείετο εὐκόλως, καὶ οὐχὶ ἡ προσφυγὴ εἰς τὰ ὄρη, ὅπου κατεβάλλετο δυσκόλως. Λόγῳ ὡσαύτως τῆς ἀσφαλείας τῶν κειμηλίων ἐπικρατεστέρα ὑπῆρχεν ἡ ἐλπίς ὡς ἐκ τῆς φυγῆς τοῦ Ὀλυμπίου, ἢ ὡς ἐκ τῆς διαμονῆς διότι ἡ μὲν φυγὴ ἀπεμάκρυνε τοὺς Τούρκους ἐκεῖθεν, ἡ δὲ διαμονὴ προσεκάλει τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐκ τούτου παντελῆ κατατροφὴν καὶ τῆς μονῆς καὶ τῶν κειμηλίων. Ἀλλ' ὑπὲρ τὰς ὁρὰς αὐτὰς σκέψεις, δι' ὧν ἡ ἐπιβουλὴ τοῦ ἐπισκόπου καταφανῆς ἐγίνετο, ἴσχυσε τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ὀλυμπίου, ἀκολουθοῦντος τὸ πεπρωμένον ἑαυτοῦ. Τὸ δὲ χερίστον πάντων ἐλάνθανε τοῦτον ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἀπὸ τῶν ὁρέων εἰς τὴν κοιλάδα ἀγουσῶν ἀτραπῶν. Καὶ ἰδοὺ τὸ μικρὸν καὶ μέγα σῶμα τῶν Τούρκων, ἐκ τετρακισχιλίων ἤδη ὑπὸ τὸν Σαλήχ βεγῆν, παραιτήσαν ὅλως τὴν κοινὴν ὁδόν, ὁδηγεῖται δι' αὐτῶν παρὰ ἐντοπίων Ἐφιαλτῶν καὶ καταβαίνει τῇ 8 Σεπτεμβρίου ἐνώπιον τοῦ Σέκου. Ἐκ τούτου οἱ μὲν περὶ τὸν Φαρμάκην, μὴ ἔχοντες πλέον ἀσφαλῆ τὰ νῶτα, διασκορπιζονται τῇδε καὶ κείσε οἱ πλείους, αὐτὸς δὲ εἰσέρχεται ἐν τῇ μονῇ μετ' ὀλίγων· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, ἐμπιστευθεὶς αὐτῷ ἀπάσας τὰς λοιπὰς θέσεις, κλείεται μετὰ ἑνδεκα πιττῶν καὶ ἐπίσης ἀνδρείων ἐν τῷ κωδωνοστασίῳ ταύτης.

Ἐπιτεθέντες πανταχόθεν ὀρητικῶς οἱ Τούρκοι, ἀπήντησαν μὲν ἀντίστασιν κρατεράν ἐπὶ ἱκανὰς ὥρας, ἐπιλησίασαν ὁμοίως βαλόντες πῦρ ἐν ταῖς περίξ ξυλίναις οἰκοδομαῖς, καὶ μεγίστην οὕτω τοῖς κεκλεισμένοις στενοχωρίαν ἐπήνεγκον διὰ τοῦ τριπλοῦ μέσου τῶν καπνίων, τῶν φλογῶν καὶ τοῦ πυροβολισμοῦ. Ἀλλ' ἀδύνατον καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα βλέποντες τὴν ἐξ ἐφόδου κυρίευσιν τῆς μονῆς, ἀπέτειναν τῷ Φαρμάκῃ πρότασιν περὶ παραδόσεως ἐπὶ ὑποσχέσει πάσης προσωπικῆς ἀσφαλείας, καὶ τριήμερον πρὸς τοῦτο ἀνακωχὴν ἐτάξαντο, προτιθέμενοι τὴν διαίρεσιν τῶν κεκλεισμένων καὶ τὴν μόνωσιν τοῦ Ὀλυμπίου. Καὶ ὁ μὲν Φαρμάκης ἐδέχθη τὴν ἀνακωχὴν, ὅπως σκεφθῇ· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, καὶ μετὰ τῶν Τούρκων εἰς οὐδένα ἐρχόμενος λόγον, καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν κάλλιστα ἐννοῶν, ἐξεφράσθη ῥητῶς τοῖς περὶ τὸν Φαρμάκην· «Ἐγὼ θὰ μένω ἔδω, ὡκαὶ ἔδω θὰ λυώσω· ἂν θέλετε σεῖς, εὐγάτε· σὺς ἀνοίγω ὁ ἴδιος τὴν πόρτα».

Ἡ τοιαύτη ἐπιμονὴ τούτου ἐμπαταίωσεν τὴν περὶ συμβιβασμοῦ ἰδέαν τοῦ Φαρμάκη, καὶ, τῆς τριημερίας παρελθούσης, ἐπανελήφθη ὁ πόλεμος ἐπὶ ἡμέρας ἑννέα. Νέα δὲ πρότασις νέαν ἐγέννησεν ἀνακωχὴν ὅπλων μίαις ἡμέραις. «Διὰ τίνα ὅμεις παλεμεῖτε σκοπὸν, ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Σαλλῆχ βεγῆς, ὅτε καὶ ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Μολδαβίᾳ ὅλοι οἱ ἐπαναστάται ἠνικηθήσαν καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐξέπνευσεν; Τίνα ἐλπίζετε ἔξωθεν βοήθειαν, στενωὺς πολιορκούμενοι; Καὶ εἰς ἐπὶ τέλους ἡ ὠφέλεια ὑμῶν, εἰ μὴ ἐπιμείνητε καὶ ἐπὶ πολλοὺς ἔτι μῆνας; Καὶ εἰ μὴ κατὰστροφῆτε, ὠδεδόσθω, μέχρις ἐνός, μήπως ἀπαλειπώνται ποτε οἱ στρατοὶ τοῦ σουλτάνου;» καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, οὐδενὸς καταρρωθέντος συμβιβασμοῦ, ἐπανῆλθον τὰ μέρη εἰς πόλεμον πεινρατωδέστερον μέχρι τῆς 22 Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἔρθασεν ὁ τσαούβας τοῦ πασᾶ τῆς Ἰβραήλας, φέρων ἄλλους συνθήκης ὅρους μᾶλλον εὐαρέστους. Τὸν τσαούβασην τοῦτον συνώδευεν ἐν στολῇ καὶ ὁ γνωστὸς Οὐδρίσκης, ἐγγυηθεὶς ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ τὴν πίστιν ἐπαρμόγην τῆς συνθήκης, ἣν παρεδέχθη οὕτως ὁ Φαρμάκης. Κυριώτερα μέρη ταύτης ἦσαν ἡ ἐνοπλος ἐξοδος τῶν περὶ τὸν Φαρμάκην καὶ ἡ ἐλευθέρω ἀπέλευσις αὐτῶν ἐκ τῆς Μολδαυοβλαχίας. Ἀλλ' ἐκ τούτων, ἑκατὸν πεντήκοντα (ὡς ἐγγιστα λογιζομένων, τριακόντα τρεῖς) διωπασσάντες ἐπὶ τῷ χαρακτῆρι τῶν Τούρκων καὶ ταῖς ἐγγυήσεσι τοῦ Οὐδρίσκην, ἐξέφυγον τὴν νύκτα τῆς 22 πρὸς τὴν 23 Σεπτεμβρίου, καὶ ἐκτὸς ἐνὸς μῆνου διεσώθησαν εἰς τὰ αὐστριακὰ ὄρια. Εἴθ' ἔπραττον τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Φαρμάκης καὶ οἱ ἄλλοι,

ὅπως σώσωσι καὶ ἑαυτοὺς σωματικῶς, ἀφ' οὗ ἡθικῶς οὐκ ἐτόλμησαν, οὐδ' ἠκολούθησαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὀλυμπίου! διότι, ἅμα παραδοθέντες τῇ ἐπαύριον, 23 Σεπτεμβρίου, οἱ μὲν στρατιῶται ἐθανατώθησαν, αἱ δὲ ἀξιωματικοὶ πεμφθέντες εἰς Σιλιστρίαν ἐσφάγησαν, ὁ δὲ Φαρμάκης, σιδηροδέσιμος ὁδηγηθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐβασανίσθη καὶ ἐκαταμύθη. Ἦτο ἄρα ἐφικτὴ καὶ ἡ ἐλαχίστη πίστις εἰς Τούρκους καὶ εἰς ἀντιπρόσωπον αὐστριακῆς κυβερνήσεως Οὐδρείσκην;

Ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης κατήγετο ἐκ τῆς κομποπόλεως Μπλάτσι, τῆς μεταξὺ Καστορίας καὶ Σιατίστης. Ἀρχιποιμὴν κατ' ἀρχάς, ὡς καὶ ὁ πατήρ καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, ἐκέκτητο κατὰστασιν οὐ μικράν. Καὶ τοῦτον, ὡς καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας, μόνῃ ἰδέᾳ κατεκυρίευσεν πάντοτε ἡ περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Σύντροφος δὲ τοῦ Παπαῦ Θύμιου γενόμενος ἐπὶ τῆς Θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως, ἔλαβεν ἔπειτα τὴν ὀπλαρχηγίαν τῆς Καλαμαριᾶς, κατ' ἣν ἐποχὴν ὁ τοπάρχης τῶν Σερβῶν Ἰσμαήλ βεγῆς ἐπεφορτίσθη παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν διοίκησιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν καθυσύχασιν τοῦ τόπου ἐκ τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν λυμαινομένων αὐτὸν ὁπαδῶν τοῦ ἀποτυγχόντος Παπαῦ Θύμιου. Μετέπειτα δὲ ἐπιβουλευόμενος παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῆς Ἰπείρου, διότι τὸ ἄσυλον ἐγένετο πολλῶν ἐκ τῶν καταδιωκομένων ὑπ' ἐκείνου Σουλτανῶν καὶ ἄλλων, κατέφυγεν εἰς τὴν Ὀδησσὸν, ὅπου ἐμυλήθη τοῦ μυστηρίου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας παρὰ τοῦ Σκουφᾶ. Ἐκεῖθεν δὲ καταβὰς μετὰ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ καὶ ἄλλων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπέμφθη ἀπόστολος εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, ὅπου κατήχησε πρὸς ἄλλους πολλοὺς ἐν μὲν τῷ Ἀθῶνι τὸν πατριάρχην Γρηγόριον, ἐν δὲ ταῖς Σέρβικαις τὸν ἀρχιερεῖα Χρυσανθόν, καὶ τὸν ἐπίσκοπον Ἀρδαμερίου Ἰγνάτιον. Ἐκεῖθεν μετεβῆ εἰς τὴν Βλαχίαν, ὡς κέντρον κατὰλληλότερον ἐπαναστατικῆς ἐνεργείας, καὶ προσεκολλήθη ἔκτοτε τῷ Ὀλυμπίῳ ὡς συμπατριώτῃ καὶ ὁμόφρονι, διὰ πολλῆς ἐργαζόμενος πάντοτε πίστεως ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος. Ἦν δὲ χαρακτήρος ἀκεραίου, ἀλλ' οὐχὶ μεγαλόψυχος· ἑλληνικώτατος τοῖς αἰσθήμασιν, ἀλλὰ σκεπτικώτατος ἐν ἀπάσαις ταῖς περιστάσεσι. Ἡ πολλὴ αὐτῇ σκέψις, τὸν χαρακτῆρα λαβοῦσα φιλοζωίας ἐν ταῖς δεινотάταις στιγμαῖς τοῦ Σέκου, παρέσυρε τοῦτον καὶ εἰς τὴν ἐλσεινοτέραν ἀπάτην ὡς πρὸς τὴν τακτικὴν τῶν Τούρκων, καίτοι μὴ ἀγνοῶν αὐτήν, καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐγγυήσεις ἐνὸς ἐπιβούλου βδελυροῦ, τοῦ Οὐδρείσκη. Διὰ ταύτην δὲ καὶ ἐχωρίσθη τοῦ Ὀλυμπίου, εἰ καὶ ἀναποχάριστος διετέλει ἀπ' αὐτοῦ πρὸ χρόνων, καὶ

ἀναξίως τοῦ προορισμοῦ ἑαυτοῦ ἔκλινε κεφαλὴν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ
δημίου ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα ἐτῶν περίπου.

Ἀλλ' ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος οὔτε ἐσκέφθη οὕτως, οὔτε περιέπεσεν εἰς
τὴν δυστυχὴ ἀπάτην καὶ τὸ ἀκλείς τέλος τοῦ τότε προσφιλοῦς αὐτοῦ
Φαρμάκη. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ὥρᾳ τοῦ πεπρωμένου αὐτοῦ σύναιδεν, ὅτε
ὤφειλε καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος. Εἰς πάντοτε καὶ
σπανίας μεγαλοψυχίας ἄλλῃ, ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ ἀληθὴς Ἕλλην καὶ ὁ
πιστὸς στρατιώτης τῆς πατρίδος οὔτε συντίθεται πώποτε μετὰ τοῦ
ἐχθροῦ, ἵνα σώσῃ μίαν πρόσκαιρον ζωὴν, οὔτε παραδίδεται αὐτῷ, ἵν' ἔχῃ
αἰώνιον τὸ ὄνειδος καὶ ζῶν καὶ ἀποθανών. Διὰ ταῦτα μετέβαλε τὸ κω-
δωνοστάσιον τοῦ ναοῦ εἰς βωμὸν θυίας μεμελετημένης, παρεσκευασμέ-
νον ἔχων αὐτὸ, ξύλινον ὃν, πρὸς ἐμπρησμόν ἐκ πυρίτιδος καὶ ἄλλων
ἐμπρηστικῶν ὑλῶν. Ὅτε δ' ἐξῆλθεν ὁ Φαρμάκης τῆς μονῆς, ἐν αὐτῇ δὲ
εἰσέδυσαν πολυπληθεῖς οἱ Τούρκοι, ὁ Ὀλύμπιος ἐπικαλεσθεὶς τὴν Θεὸν
διὰ τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ, ὡς λίαν ἀφιερωμένοις ταῖς θείαις, δίδει
τὸ πῦρ καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς πέτεται, βλέπων ἄνωθεν τὴν μεγάλην
συνάμα γινομένην θραύσιν τῶν πολεμίων. Εἶπεν, ὅτε ὠρρίζετο ἐν τῇ
ἑταιρίᾳ πρὸ χρόνων: «Ὀρκίζομαι, γιὰ ν' ἀποθάνω διὰ τὴν πίστιν καὶ
τὴν πατρίδα» καὶ τὸν ὅρκον αὐτοῦ διετήρητε, παρασκευάσας ἥδη ἐν
γνώσει βέβαιον δι' ἑαυτὸν θάνατον, διαφέροντα ἕνεκα τούτου παντός
ἄλλου θανάτου τυχαίου ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ Ἄρεως. Ἐκ τῶν ἐνδεκα δὲ
πιστῶν οἱ δέκα μὲν συγκατέθανον, εἰς δὲ ἐσώθη παραδόξως, καὶ οὗτος,
ἵνα μαρτυρῇ, ὡς συγκοινωνός, τὴν λεπτομέρειαν ἐνός γεγανότος τσαού-
της ἡθικῆς ὑπεροχῆς καὶ ἀθανάτου μνήμης.

Ἀναντιρρήτως τιμῶσι τὸν Ὀλύμπιον ἡ ἀποτελεσματικώτερα μεσο-
λάβησις διὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ Καρᾶ-Γιόργου εἰς τὴν Σερβίαν, ἡ διοίκησις
τῆς ἡγεμονικῆς φρουρᾶς τοῦ Βουκουρεστίου πρὸς μίαν, τὴν ἐθνικὴν, πρό-
θεσιν, ὁ ἐξοχος ἐνθουσιασμός διὰ τὴν ἐναρξίν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ
ἔμμεσος ἀναστάσις τῆς Μικρᾶς Βλαχίας διὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου· τι-
μῶσιν ἐπίσης αὐτὸν ἡ σταθερὰ καὶ ἀπόλυτος πίστις πρὸς τὸν Ἰψηλάν-
την, ἡ γενναία σύλληψις τοῦ προδότου Βλαδιμηρέσκου, ἡ γενναιωτέρα
παρέμβασις μετὰ τῶν νικητῶν Τούρκων τοῦ Δραγασανίου καὶ τῶν
νενικημένων ἱερολοχιτῶν, καὶ τὰ στρατηγικὰ σχέδια· τιμῶσιν ἐν τέλει
αὐτὸν αἱ ἴδιαι χρηματικαὶ προκαταβολαὶ (α) καὶ θυσίαι διὰ τὸν ἐθνικὸν
ἀγῶνα, αἱ καθαρῶταται ἀδικιῶν χεῖρες, ἡ ἀληθὴς ὑψηλοφροσύνη ὑπὲρ
πᾶσαν ἐπίδειξιν ματαίαν, καὶ τὸ βαθύτατον αἶσθημα πρὸς πᾶν καλὸν

καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγαθὴν ἰδέαν. Ἄλλ' ὅμως ὑπεράνω ὅλων τούτων ἀποθανατίζει τὸν ἄνδρα ἢ ἡρωϊκώτερα τῶν ἀποφάσεων, δι' ἧς ἐν τῷ Σέκῳ ἐτελειώθη. Ἐπεσον βεβαίως ἐν τῷ Δραγασανίῳ μὲν ὁ ἱερὸς λόχος, ἐν τῷ Σκουλενίῳ δὲ ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πατριῶται ἐθελούσια καὶ γενναῖα θύματα ὑπὲρ τῆς πατρίδος· σὺν τούτοις δὲ ἐβεβαίωσαν σχετικῶς καὶ ὁ στρατηγὸς Βλάδεν καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Σέρβος στρατιωτικὸν χαρακτῆρα καὶ ἡρωϊκὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καρδίαν· τοῦ Ὀλυμπίου ὅμως ἡ τελευταία ἀπόφασις καὶ τὸ μαρτύριον περιέχει τι ὑπέρτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐμφαίνει τι θεῖον, δι' ὃ ὁ πιστὸς οὗτος γεωργὸς τῶν μεγάλων ὑπὲρ τοῦ ἐλληνισμοῦ βουλῶν τοῦ Ἰψίστου τιμᾷ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀποθανῶν πλεον, ἢ ὡς ἐτίμα αὐτὴν ζῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἀποκηρυχθεὶς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἀπέτυχε τάχιστα ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις· καὶ ἀπατηθεὶς διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, ἐσα-
γηνεύθη εὐθὺς ἐν ταῖς δεσποτηρίοις τῆς Μουγκάτσης ὡς πολιτικὸς αἰχ-
μάλωτος. Ἄλλ' ἂν ἡ πράξις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου κυρίως ἀπέ-
βλεπε τοὺς νόμους τοῦ Ῥωστικοῦ κράτους καὶ ἑαυτὸν, ὡς ἐνοχοποιού-
μενον ἄλλως παρὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ ἐμμέσῳ ὑποστηρίζει τοῦ ἐπανα-
στατικοῦ πνεύματος ἐν τῇ δύσει· ἡ ἀπάτη ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος Φραγ-
κίσκου σημειῶν ἄμεσον εἶχε τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὑπολογίзо-
μένην ἀποτυχίαν τῆς κυρίας καὶ μεγάλης ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπαναστάσεως
δι' ἑλλειψιν κέντρου, οἷον ἀνεγνώριζετο καὶ περιεμένετο παρὰ τῶν Ἑλ-
λῆνων ὁ Ἰψηλάντης. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπῆρχε προηγουμένον τι. Κα-
θὼς ἐματαίωσεν ἡ Αὐστρία τὴν κατὰ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἐκα-
τονταετηρίδος παρασκευαζομένην ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων, παραδό-
σασα τοῖς Τούρκοις σφάμιον τὸν Ῥήγαν Φεραίον· οὕτως ὑπέλαβεν ἤδη
ἀναπόφευκτον τὴν διάλυσιν τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἐκατον-
ταετηρίδος ἐγερθείσης ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἀπατώσα καὶ
ρίπτουσα ἐν ταῖς τρομεροῖς δεσποτηρίοις αὐτῆς θύμα τὸν Ἀλέξανδρον
Ἰψηλάντην. Τίς ποτε εἶδε κυβέρνησιν, καὶ ταύτην χριστιανικὴν, διὰ το-
σαύτης ψευδομένην ἀπροκαλύπτου ἀναιδείας ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου,
καὶ διὰ τοσαύτης ἐπιβουλευομένην σκληρότητος καὶ κακεντρεχείας τὴν
ἀεπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἱσταμένην» τύχην ὁλοκλήρου ἔθνους, ἀγωνιζομένου
κατὰ τῆς βαρβαρώτερης τυραννίας; Ἰβηλον, πιστεύομεν, ἀμφιβάλλειν

οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν περὶ τοῦ πιστοῦ τῆς τοιαύτης ἀπάτης καὶ ἐπιβου-
λῆς, ἐὰν μὴ εἴχομεν εἰς χεῖρας καὶ ἐδημοσιεύομεν τὸ πρωτότυπον αὐτὸ
διασωθὲν αὐστριακὸν διαβατήριον.

Ὅποια ἡ διαφορὰ τῆς ἡθικῆς δύο κυβερνήσεων καὶ τοῦ χαρακτῆρος δύο
αὐτοκρατόρων! Ὡς γνωστὸν, κατέφυγεν ἐκ τῆς Μολδαβίας εἰς τὴν Ρωσ-
σίαν ὁ ἐπίσης ἐπαναστάτης ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σοῦτσος· ἀλλὰ σεβόμενος
τὴν ἡθικὴν καὶ ἑαυτὸν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ἀληθὲς Χριστιανὸς,
οὕτε ἐνέδωκεν εἰς τὴν περὶ παραδόσεως αὐτοῦ ὡς ἀβανγιστῶν ἀπαίτησιν
τοῦ σουλτάνου, καίτοι ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῶν συνθηκῶν, οὕτε καθείρξε
τὸν πρόσφυγα ὡς πολιτικὸν αἰχμάλωτον, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησε καὶ
ἡσφάλισε διὰ διαβατηρίου τὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπέλευσιν τούτου. Ἐκ τοῦ
ἐναντίου δέ, καίτοι μὴ ἔχοντας τοῦ Ἰψηλάντου οὐδέναν σκοπὸν προσφυ-
γῆς εἰς τὴν Αὐστροίαν, ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος ὑπισχνούμενος ἐπι-
σήμεως ἐλευθερὰν τὴν διὰ τῆς αὐστριακῆς χώρας διάβασιν αὐτοῦ, καὶ τὸ
ὄνομα αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου δαπανῶν πρὸς βεβαίωσιν,
κατεπάτησεν ἀσυστόλως καὶ ὑποσχέσεις καὶ πάντα ὀφειλόμενον σεβα-
σμὸν καὶ πίστιν πρὸς σύμμαχον, καὶ σύμμαχον εὐεργέτην μάλιστα, καὶ
δεσμώτην κατέστησε τὸν Ἰψηλάντην, καίτοι μὴ ὄντα αὐστριακῆς ἢ
τουρκικῆς ὑπηκοότητος· τὸν δὲ Σοῦτσον περιώρισεν ἐν τῇ Κόρτσιᾳ, καί-
τοι ἤδη ὄντα ῥωσικῆς ὑπηκοότητος. Ἰνα δὲ μὴ νομισθῇ πρῶτον, ὅτι
δέχεται διελευσόμενον διὰ τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ τὸν ἐπαναστάτην
Ἰψηλάντην, μετωνόμασε τούτον Δημήτριον Παλαιογενεΐδην καὶ μετε-
σχημάτισε μεγαλέμπορον ῥωσικῆς ὑπηκοότητος· ἵνα μὴ νομισθῇ
δ' ἔπειτα, ὅτι ἄθετεῖ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ φυλακίζει πρόσωπον,
πρὸς τὸ ἐχρῆγῃσεν ἐλεύθερον διαβατήριον, μετέβαλε τούτον εἰς Βαρῶνα,
αὐστριακῆς βεβαίως ὑπηκοότητος, καὶ ἀντωνόμασε Σχοενδάρτ. Οὕτως
ἐνεπαίχθησαν καὶ λόγοι τιμῆς καὶ ἐπίτημοι ὑποσχέσεις καὶ Ῥωσσίᾳ.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ Κεφαλαίου Θ' διεξήλθομεν, τίτι ἐγένετο τρόποις
ἢ καθειρξίς τοῦ Ἰψηλάντου· ἤδη δὲ ἐκτιθέμεθα τὰ συνεπῆ παθήματα
αὐτοῦ διὰ πάσης δυνατῆς συντομίας, καὶ ὅσα ἂν ἕτερα διέτρεξαν πε-
ρίεργα ἐν διαστήματι ἐπταετίας ὡς ἐγγιστα. Περὶ μὲν τῶν πρώτων γε-
νηκῶν μόνον ὃ ἑλληνικὸς κόσμος εἶχεν ἰδεῖν, γνωρίζων τὸ εἶδος, τὴν
πρὸς τοὺς φιλελευθέρους τακτικὴν καὶ ἰδίως τὰς περὶ τῶν Ἑλλήνων δια-
θέσεις τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως· περὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐδεμίαν ἐδύ-
νατο ἔχειν γνῶσιν, ὡς κεκαλυμμένων ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ ἀπορρήτου.

Στερούμενος τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ μὴ δυνάμενος ἐν ἀνάγκῃ πρὸς

τὴν ἄμεσον ὑπηρεσίαν ἑαυτοῦ, ὁ Ἰψηλάντης, ἅμα κατακλεισθεὶς, ἐπεκαλέσθη διὰ τοῦ δεσμοφύλακος τὸν διοικητὴν τοῦ φρουρίου Μουγκάτσας, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὸν ὑπηρετὴν καὶ χορηγήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κλίνην, μεθ' ὧων, ὡς ὁδοιπόρος, ἔφερεν ἀπολύτως χρησίμων πραγμάτων· προσέτι δὲ ἐζητήσατο αὐτὸν, ἵνα μὴ κατακλείσῃ χωρὶς ἀνὰ ἓνα τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἀκολουθοὺς ἑαυτοῦ ἐν τοῖς τρομεροῖς ἐκείνοις δεσμοτηρίοις. Ὁ διοικητὴς, συγκατατεθείς ἐπὶ μάνῃ τῇ τελευταίᾳ αἰτήσῃ, συνήγαγε κλείσας ἐν ἐνὶ δωματίῳ, ὅλους τούτους ἄνευ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ ἄνευ φωτὸς, καὶ ἀπεποιήθη πάντα τὰ ἄλλα, δεικνύμενος καὶ ἤδη καὶ μετέπειτα ἄκαμptos. Οὕτως ὁ Ἰψηλάντης κατεκλίνετο ἐπὶ τῆς εὐρεθείσης ἐν τῷ δωματίῳ κοινῆς διὰ πάντα τυχόντα δεσμώτην, ἀκαθάρτου καὶ σκληροτάτης κλίνης, οὐδένα ἔχων ἕτερον χιτῶνα ἢ τι ποιοῦτον τῆς πρώτης ἀνάγκης ἔνδυμα, καὶ ἡμερονυκτὶ γινόμενος ἢ βορὰ τῶν φθειρῶν καὶ τῆς ἀκαθαρσίας. Ἐννοεῖται δὲ μάλιστα, ὅτι ἢ εἰς ἐν δωμάτιον μικρᾶς χωρητικότητος, σκοτεινὸν σχεδὸν, θολωτὸν, κατὰ κλειστον πάντοτε καὶ ἄπνουν συνοίκησις τοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου Ἰψηλάντων, τοῦ Ὀρφανοῦ, τοῦ Λασσάνου, τοῦ Γαρνόφσκη καὶ τοῦ Καραβελλοπούλου, ἐπετράπη παρὰ τοῦ φρουράρχου ἀπὸ σκοποῦ πρὸς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἀζώτου αἵματος, τῆς ῥυπαρότητος καὶ τῆς δυσωδίας, καὶ διὰ τὰς ἐπὶ τῆς ζωῆς ἐχούσας ἐπήρειαν θανατηφόρον συνεπείας καταστάσεως τοιαύτης. Τούτου δὲ ἕνεκα, ὡς φαίνεται, ἤνωσεν ἔπειτα αὐτοὺς ὁ φρούραρχος καὶ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου.

Αἱ ἐπὶ δύο μῆνας στερήσεις παντὸς μέσου καὶ στερεώτυποι ἀποπονήσεις τοῦ φρουράρχου· ἡ πλήρης ἄγνοια περὶ συγγενῶν καὶ φίλων, ἀπαγορευμένης πάσης γραφῆς· ἡ ἔλλειψις καὶ τῆς ἐλαχίστης γνώσεως περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς διαρκείας καταστάσεως τὸσφ σκληρᾶς, ἡλλοῖωσαν ἐπαισθητῶς τὴν υἱεῖαν τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τῶν ἄλλων. Ὡς αἰτίαν τῆς ἡλλοιώσεως ταύτης ὁ ἱατρὸς ἀπεφάνετο τὴν ἔλλειψιν αἵματος καὶ κινήσεως, καὶ ὁ φρούραρχος συνεχώρησε τότε τὸν διὰ βαθείας νυκτὸς, ἀπὸ τῆς 10 μέχρι τῆς 11 ὥρας, περίπατον ἐπὶ ἐνὸς τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ φρουρίου, ἐνθα ὑπῆρχον οἱ διὰ τὴν χρῆσιν τῆς φρουρᾶς ἀπόπατοι. Ἦσαν δὲ ἡ μὲν διδομένη αὐτοῖς τροφή συνήθης καὶ ἀθλία, πᾶν δ' ἕτερον ἡγοράζετο καθ' ὑπερτίμησιν ἀπαρατήρητον· αἱ δ' ὥραι τῆς ἀφυπνώσεως καὶ τοῦ γεύματος προσδιωρισμέναι αἱ αὐταί, ὡς καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων, τῶν ὑποκάτω ἐν δυσὶ πατώμασι κεκλεισμένων. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργὸς τῆς βί-
 ρου

εἰκῆς κυβερνήσεως διέταξε τὴν δήμευσιν τῶν ἐγγείων εἰσοδημάτων, ὅσα ἀνῆκον εἰς τοὺς δύο ἀδελφοὺς Ἰψηλάντας, Ἀλέξανδρον καὶ Δημήτριον. Ἠγείραν ἄρα πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἣ ἦσαν ὑπῆκοι αὐτῆς, οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοί, καὶ διὰ τοῦτο κατεδικάζοντο ἐρήμην εἰς τὴν δήμευσιν; Ἡ ἀφ' ἐτέρου ἐκρίνοντο μικρὰ μὲν ἢ ἐκ τῆς σουρρικῆς δημεύσεως ἀπώλεια πέντε ἑκατομμυρίων ἐπὶ τῆς ἀποκεφαλίσσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου; μικρὰ δὲ ἢ ἐκ πλείονων ἑκατομμυρίων δαπάνη τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου ὑπὲρ τοῦ πολέμου τῆς Σερβίας; μικρὰ ἔτι ἢ ὑπὲρ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου ἐγκατάλειψις τῆς ἐκ δύο ἑκατομμυρίων γροσίων παραδεχθείτης ἀποζημιώσεως παρὰ τῆς Τουρκίας; μικραὶ τέλος πάντων αἱ νέαι ὑπὲρ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν βαρβάρων χρηματικαὶ καταβολαὶ καὶ τὰ δάνεια τῆς οἰκογενείας αὐτῆς; διὰ δὲ ταῦτα πρὸς τοῖς μεγάλαις δεινοπαθήμασι τῶν ἐν τοῖς αὐστριακαῖς δεσμοτηρίοις τριῶν ἀδελφῶν ἐδέησε καὶ ἡ οὐχ ἦττον σκληρὰ στέρησις αὐτοῦ ὅτι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου; Τὸ εἰσόδημα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος γῆς ἐχρηργήθη, ὡς γνωστὸν, τῷ Κωνσταντίνῳ Ἰψηλάντῃ πρὸς ἀποζημιώσιν διὰ πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἀποβίωσιν δὲ αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔμενεν ἀδιανέμητος ἡ γῆ μετὰ τῶν ἀδελφῶν, πέντε ὄντων ἀρρένων καὶ τριῶν θηλέων, ἡ δήμευσις συμπεριελάμβανεν ἅπαντας, ἡ πλείους τῶν δύο τοῦλάχιστον· τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν περιστάσεων χρέη τῆς οἰκογενείας καὶ αἱ βίαιαι ἀπαιτήσεις τῶν τοχογλύφων δανειστῶν ἠπείλουν, ὡς καὶ ἐγένετο, τὴν πλήρη ὕλικήν καταστροφὴν ταύτης. Τίς τῶν τιμίων ἀνθρώπων ἀρνείται, ὅτι, παρὰ τοὺς καθαιργμένους ἐν τῇ Αὐστρίᾳ ἀδελφοὺς, καὶ ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπέστη περιδικῶς ἀπορίαν ἐσχάτην, μὴ ἐπαρκούσης τῆς οἰκογενείας, ἀφ' ἧς ἐλάμβανε τὰ ἐξόδα αὐτοῦ, καὶ ἡ μήτηρ Ἐλισάβετ ἐν Ρωσίᾳ ἐφθασε στερουμένη τῆς λιτοτέρας τροφῆς, καὶ ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς καθημένη δι' ἑλλειψιν μέχρις ὀλίγου ἐλαίου; Ἀνεγκυθαῖα αὕτη τῇ 8 ὁκτωβρίου 1821 πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ὡς καὶ ἔπειτα τῇ 1 φεβρουαρίου 1822 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τούτου Νεσελρόδ, ἰσχυρίσθη διὰ πολλῶν τὸ ἀνεφάρμοστον τῆς δημεύσεως κατὰ μόνον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Δημητρίου, πρὶν ἢ ἐνεργηθῇ ἡ ἀνήκουσα διανομή τῆς περιουσίας· ἀπέδειξε τὴν γενησομένην ἀδικίαν κατὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τέκνων αὐτῆς, περιλαμβανομένων ἄλλως ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῶν δύο ἐνόχων θεωρουμένων· ἐξητήσατο δὲ, ὅπως στραφῶσι πρὸς ὄφελος τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας αἱ μερίδες τῶν δύο ἀδελφῶν, ἐὰν μείνῃ ἀμετάκλητος ἡ ἀπόφα-

σις τῆς δημεύσεως· καὶ τελευτῶσα ἐπεκαλέσθη οὕτως· « Ἄς ἀξιῶσθῃ ἡ Ἱ. » Μ. ἵνα δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὴν ταπεινὴν αἴτησιν μητρὸς βεβαρυμένης ὑπὸ πθλίψεων· καὶ, προσθέτουσα τὴν καλοκαγαθίαν ἑαυτῆς ἐπὶ τοσούτων ἁλίων, ἃς ξηράνῃ τὰ δάκρυα χήρας ἐγκαταλειμμένης καὶ σκληρῶς καταδιωχθείσης ὑπὸ τῆς τύχης ». Ἀλλὰ, πολλῶν ἔκτοτε παρελθόντων ἐτῶν, ἡ θεραπεία τοῦ ἀδικήματος αὐτοῦ ἀπέκειτο τῷ αὐτοκράτορι Νικολάῳ.

Ἐν τοσούτῳ ἡ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν χείρων προβαίνουσα θέσις τοῦ Ὑψηλάντου ἐξήντλει τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ μέχρις ἀπελπισίας, ὅτε Οὐγγρός τις ἐκ τῶν εὐγενῶν καὶ προνομιούχων, συνταγματάρχης τὸ ἀξίωμα, οἰκεία ἀνεδέχθη προαιρέσει τὴν φυγάδευσιν τούτου, καὶ τὰ πάντα παρασκευάσας κατορθώσας τὴν μετ' αὐτοῦ συναγροίκησιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἀλλὰ κατ' οὐδένα συγκατετέθη τρόπον ὁ Ὑψηλάντης, καίτοι προτρεπόμενος παρὰ τῶν ἄλλων, οὐ μόνον διότι ἐσέβετο ἑαυτὸν, δι' ὃν ἔδωκε λόγον τιμῆς, ὡς προείπομεν, ἀλλὰ καὶ διότι οὐκ ἠνείχετο τὴν μέλλουσαν ὀδυνηροτέραν τύχην τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἢ καὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἄλλων προσώπων, αὐτοῦ σωζομένου. Ἀντὶ δὲ τούτου ἐστρεψε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἀξίαν πολλοῦ λόγου αἴτησιν, ἐξίλασκήμενος τοῦτον καὶ ἐπικαλούμενος, ἐν' ἀποδοθῇ τῇ πατρίδι.

« Μεγαλειότατε.

« Ἐκ φυλακῆς τολμῶ γράφω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, οὐχὶ ὅπως παραπονεθῶ, ἀλλ' ὅπως ἰκετεύσω ὑμᾶς, Μεγαλειότατε, ἵνα ῥίψῃτε βλέμμα εὐμενὲς ἐπὶ τῆς καταστάσεώς μου, ἀποφασίστητε περὶ τῆς τύχης μου καὶ σώσητέ με ἐκ τῆς φορικώδους ἀβεβαιότητος, ἐν ἣ ἀπὸ τοσούτων μηνῶν τήκομαι. Ἐάν, ὑπέκωκον εἰς τοῦ ἔθνους μου τὰς εὐχάς, προσέβαλον κατὰ τι τὰ γενναῖα αἰσθήματα τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος· ἐάν, ἀπατηθεῖς, ἢ οὐ, παρ' ἀνθρώπων, οὓς ἐπίστευσαν ἀγαπῶντας τὴν ἑαυτῶν πατρίδα ἐπίσης, ὡς ἐγὼ, ἡτύχησα, ὅπως σύρω κατ' ἐμοῦ τὴν Ὑμετέραν δυσμένειαν· ὁ ἔρωσ τῆς εὐτυχίας τῆς πατρίδος μου, Μεγαλειότατε, ἐστὶν ἡ μόνη αἰτία τούτου. Ἐν τῇ μεγαλοφυχίᾳ ὑμῶν, Μεγαλειότατε, συγχωρήσατε, συγχωρήσατε τὸν ἔνοχον ὑπὲρ τοῦ ὑπαγορεύσαντος λόγου τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ. Εὐδοκήσατε, Μεγαλειότατε, ἐν τῇ ἁκρᾷ ἀγαθότητι ὑμῶν, ὅπως μοὶ ἀποδώσῃτε τὴν εὐμένειαν ὑμῶν, ἀποδίδοντές με εἰς τὴν πατρίδα μου. Μίαν καὶ μόνον θηρεύω τιμὴν, τὴν τιμὴν ὅπως ἀποθάνω ἐν αὐτῇ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς.

« Ἀρ' ἔτι ὥρας εἰμὶ ἀνάμικτος ἐν ταῖς πολιτικαῖς αἰχμαλώτοις τῆς

Αυτοκρατορίας ταύτης, ἀγνοῶ καὶ τὰ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς μητρὸς μου, ἀγνοῶ ἐπίσης καὶ τὴν τύχην τῆς πατρίδος μου. Ἀλλ', εἴτε εὐμενής, εἴτε δυσμενής, ἡ τύχη αὐτῆς ὑπάρχει, ὀφείλω καὶ θέλω ἵνα συμμερισθῶ ταύτης. Ἡ δ' ὑμετέρα Μεγαλειότης πληρώσει τὰς εὐεργεσίας Αὐτῆς, εἰσακούουσα τῆς δεήσεώς μου. Πεπληρωμένος πεποιθήσεως εἰς τὴν γενναϊοφρονα συμπάθειαν τῆς ὑμετέρας Αυτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, θέλω ἀναμένειν, Μεγαλειότατε, ἐν βαθυτάτῃ ὑποκλίσει τὰς ὑμετέρας ἰσχυρὰς διαταγὰς.

«Διατελῶ καὶ διατελέσω ἐφ' ὅρου ζωῆς, Μεγαλειότατε,

τῆς ὑμετέρας Αυτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος
ὁ ταπεινότητος, εὐπειθῆς καὶ πιστότατος θεράπων

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΨΗΛΑΝΤΗΣ». (α)

Εὐτυχῶς ἀντηχῆσασα, καὶ μεθ' ὅλα τὰ προηγούμενα, ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος ἡ ἀνωτέρω ἱκεσία, παρήγαγεν ἐνεργεῖα τούτου, ὅτι ἠδύνατο γενέσθαι κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας, μικρὸν μὲν σχετικῶς, μέγα δὲ οὐσιωδῶς, πρὸς βελτίωσιν τῆς φρικώδους καταστάσεως καὶ τὴν ἠθικὴν μεταβολὴν τοῦ δεσμώτου· ἀμέσως δ' ἐγράφησαν ἐκ Βιέννης μία μὲν παρήγορος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ὡς ἀκρις ἐλπίδος ἀγαθῆς διὰ τὸ μέλλον, μία δὲ διαταγὴ πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ φρουρίου, δι' ἧς ὁ Ἰψηλάντης μετενέχθη ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τρία πλησίον τῶν τοῦ διοικητοῦ δωμάτια, καλῶς διατεθειμένα, καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ γράφειν πρὸς τε οἰκείους καὶ φίλους, καὶ τοῦ περιπατεῖν κατὰ πᾶσαν ἡμέραν ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ δεσμοφύλακος. Μετ' οὐ πολὺ ἐδόθησαν αὐτῷ καὶ μελάνη καὶ χάρτης καὶ βιβλία. Διὰ δὲ τοῦ πεμφθέντος παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἐλισσάβετ χρηματικοῦ προεμνηυθῆ ἐκ τῆς Πέστης τὰ ἐνδύματα, ὧσων καὶ οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι εἶχον ἀνάγκην. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ φρουρίου ὁ περίπατος αὐτοῦ ἐλεύθερος ἦν· πολλὰς δὲ ὁ διοικητὴς παρελάμβανε τούτον καὶ εἰς τὸν περίε τοῦ φρουρίου περίπατον.

Οὕτως ἐβελτιώθη ὅπωςδήποτε ἡ πρὸ τῆς ἡμέρας ὀδυνηροτάτη κατάστασις αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ αὐθαίρετος αἰχμαλωσία διετέλει κακὸν ἀνυπόφορον. Ὁ Ἰψηλάντης οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὴν ἐλευθέραν διέλευσιν αὐτοῦ διὰ τὸ Ἀμβούργον καὶ τὴν Ἀμερικὴν ἐζήτη· γράφων πρὸς διαφόρους, ἐλάμβανε παρηγόρους ἐλπίδας ἀνευ ἀποτελέσματος· περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ φεβρουαρίου 1822 ἀνηνέχθη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Βιέννης, ἐκτιθέμενος τὴν ἄδικον κατακράτησιν ἑαυτοῦ καὶ ἐπικαλούμενος τὴν πραγματαποί-

ησιν τῶν δοθεισῶν ὑποσχέσεων καὶ τοῦ διαβατηρίου, ὃ ἔφερε· ἐγένετο δὲ αὐτῷ ἡμιεπιστήμως ἡ ἀκόλουθος ἀπάντησις.

« Πρίγκιψ μου.

« Ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις, ὅτε ἐπέτρεψεν ὑμῖν τὴν διάβασιν τῶν συνόρων τῆς Τρανσυλβανίας, συναινοῦσα, ὅπως σώσῃ ὑμᾶς τῆς ἐκδικήσεως τῆς Πύλης, ὥφειλε συνάμα, κατὰ τοὺς ἔρους τῶν πρὸς αὐτὴν συμβάσεων, ἵνα καταστήσῃ ὑμᾶς τε καὶ τοὺς κυρίους ἀδελφοὺς ὑμῶν ἀβλαβεῖς πρὸς ἑαυτήν. Τούτου ἕνεκα ὠδηγήθητε εἰς Μουγκάτσην καὶ κρατεῖσθε ἐν αὐτῇ. Ἐπλανᾶσθε λοιπὸν ἐντελῶς, καὶ ἀγνοῶ, τί ἡδύνατο πρὸς τὴν τοιαύτην πλάνην, ὅτι εἰσερχόμενοι εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν, ἡδύνασθε διελθεῖν ταύτην ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ καὶ μεταβῆναι, κατὰ τὸ συμφέρον ὑμῶν, εἰς Ἀρμυργον ἢ ἄλλαχοῦ. Ἐπίτης δὲ πλανᾶσθε ἐντελῶς, ἐὰν πιστεύητε, ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τυχὸν ἀπολαύσητε τὴν ἐλευθερίαν, δυνήθησθε εἰσελθεῖν πάλιν εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἐπικράτειαν. Συνεπεία τῶν ἀμοιβαίων διακοινώσεων, τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου γενομένων ὑπὸ τῶν μυστικοσυμβουλιῶν τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πετροπόλεως, ἡ Α. Μ. ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος οὐ μόνον ἐπέδοκίμασε τὰ περὶ ὑμῶν ληφθέντα μέτρα, ἀλλὰ καὶ συνάμα διεκήρυξε μετὰ θετικότητος τότε, ὅτι οὐδ' εἰς τὸν πρίγκιπα Ἀλέξανδρον ἱψηλάντην, οὐδ' εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, συγχωρεῖται τὴν εἰς τὴν Ῥωσίαν εἰσόδον.

« Ἐὰν ἡ διασάφησις αὕτη περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως ὑμῶν ὑπάρχῃ ὀδυνηρὰ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐὰν ἡ θέσις αὕτη κρίνηται δεινὴ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, οὐδαμῶς δύνασθε ἐν τούτοις αἰτιάσθαι ἕτερόν τινα, Πρίγκιψ μου, (καὶ ἐπιτρέψατέ μοι τὴν παρατήρησιν,) ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἐπιχειρήματος ὑμῶν. Ἢδη ἡμεῖς ἀδύνατοι ἐσμὲν πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ὑμῶν, καὶ αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις οὐδ' ὅλως συγχωροῦσιν ἡμῖν, ὅπως ὀρίσωμεν κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἕτερον τρόπον διαμονῆς ὑμῶν. Εἶποτε δὲ βραδύτερον καταστῇ δυνατόν τοῦτο, ἡ αἵτησις ὑμῶν ληφθήσεται εὐχαρίστως ὑπ' ὧν.

« Λαμβάνετε ἐν τούτοις παρηγόρους ἐκ τῆς οἰκογενείας ὑμῶν εἰδήσεις· διότι, ὡς οὐκ ἀμφιβάλλω, αἱ εἰς ἐπιγραφὴν ὑμῶν πεμπόμεναι ἐπιστολαὶ ἐπιδίδονται ὑμῖν ἀκριβῶς παρὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ φρουρίου. Ἐπὶ τέλους δὲ κολακεύουμαι πιστεύων, ὅτι, ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν πρὸς ὑμᾶς αὐστηρότητα, ὁ διοικητὴς οὗτος οὐδ' ὅλως ὑπερβήσεται τὸ κείμενον τῶν πρὸς αὐτὸν διαταγῶν, ἵνα φέρῃται πρὸς ὑμᾶς ἐντίμως καὶ δι' ὅλης τῆς συναδούσης πρὸς τὰ καλῆκοντα αὐτοῦ περιποιήσεως.

Ἐάν ἐν τούτοις ἔχγτε παράπονα, παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα ἐκθέσητε αὐτά, καὶ βεβαίως οὐκ ἀρνηθήσομαι, ὅπως ἀπομακρύνω, ὅτι ἀντίκειται ταῖς προθέσεσι τῆς Κυβερνήσεώς μου. Ἀλλὰ παρακαλῶ ἐπίσης ὑμᾶς, ἵνα θεωρήσητε ὡς στρατιωτικοὶ, ὅτι ὁ διοικητὴς, ὡς ὀφείλων εὐθύνας περὶ τῶν προσώπων ὑμῶν, οὐδεμίαν δύναται δεικνύειν ἀμέλειαν περὶ τῶν ληπτέων συνεπὼς χρεωδῶν μέτρων πρὸς ἐξασφάλισιν.

Ἐκ Βιέννης τῇ 12 φεβρουαρίου 1822.

(ὑπογ. ΒΕΛΛΕΓΑΡΔ) (α).

Κεραυνὸς νέος ἐπέπεσε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰψηλάντου ἡ ἀπάντησις αὐτῇ. Καὶ ἐπισήμους ὑποσχέσεις καὶ ἐπισήμους ὑπογραφὰς λησμονοῦσα ὅλως, ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ἐπέμενεν ἀρνούμενη αὐτὴν καὶ καθαρῶς κηρυττομένη ὁ ἀστυνόμος τῆς Τουρκίας. Ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ θέρος τοῦ 1822 οὐδεμία ἄλλη ὑπὲρ τοῦ Ἰψηλάντου μεταβολὴ ἐπῆλθε. Ἐκ τοῦ ἐναντίου μάλιστα αἱ διαλέσεις τοῦ φρουράρχου, ὡς στρεφοδοκῶντος ἤδη καὶ ὅλα, προέβησαν ἀνυπόφοροι, καὶ ὁ βίος τοῦ Ἰψηλάντου κατήντησεν ἐξαρτώμενος ἐκ τῶν ἰδιοτροπιῶν τούτου. Ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους ἀπέτρεπεν οὗτος τὸν περίπατον μετὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βελλεγάρδ, καὶ ἀπολύτως ἀπεποιεῖτο τῷ Ἰψηλάντῃ, πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο τὴν ὑλικὴν ἀνακούφισιν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, ἢ τὴν ἡθικὴν διασκεδάσιν. Ἐντεῦθεν ἡ ὑγεία τούτου ἔπαθεν ἔτι μᾶλλον, διότι ὑπέφερε τὰ πάνδεινα καὶ ὅλον τὸν χειμῶνα τοῦ 1823.

Περίεργος δ' οἱ Ἕλληνες ἠλπιζον πάντοτε καὶ ἀνέμενον τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατάβασιν τούτου, καὶ κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης ἀπέστειλεν ἐκ τῆς Τριπόλεως τὸν Ἐμμανουὴλ Ξάνθον, ἵνα καταρλώσῃ τὴν δραπέτευσιν τούτου. Ὁ ἐπιτήδεις καὶ οὐχ ἥττον τολμηρὸς Ξάνθος ἀπελθὼν ἐπέτυχεν, ὅπως γράψῃ διὰ Θεραπεινίδος τινὸς πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὰ περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ· ἀλλ' οὗτος, ὑπὸ τῶν ἰδίων, ὡς καὶ πρότερον, ὀρμώμενος λόγων, ἀπήντησε πρὸς τοῦτον: «Φύγε, δέσφι θέλεις κάμει δυστυχεστέραν τὴν θέσιν μου».

Λυξάνουσαι ἐν τούτῳ ἐπ' ἀπειρὸν αἱ κακαὶ διαλέσεις τοῦ διοικητοῦ τοῦ φρουρίου, ἠνάγκασαν τὸν Ἰψηλάντην, ἵνα παραπονεθῇ πικρῶς πρὸς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν καὶ ζητήσῃ τὴν ἀποστολὴν ἀνωτέρου τινὸς ἀξιώματι τοῦ ἐξέτασιν. Παρελθόντων τριῶν μηνῶν, ὁ στρατηγὸς Γκοσκὼδσκης πεμφθεὶς εὔρε τὰ γενόμενα παράπονα λίαν δίκαια, τὸν τόπον τῆς διαμονῆς αὐτοῦ νοσώδη καὶ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ κλίματος ἀπαραίτητον πρὸς ἀνάβρωσιν.

Εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ στρατηγοῦ τούτου ὀφείλεται ἡ ἀποφασισθεῖσα μετὰθεσις τοῦ Ἰψηλάντου εἰς Θειρεσιούπολιν (Τερξιενστάδ)· ἀλλ' ἐβράδυνεν αὐτὴ καὶ διὰ τὴν πάσχουσαν ὑγίαν τοῦτου καὶ διὰ τὴν γενομένην μακρὰν ὁδοπορίαν διὰ τῶν Καρπαθίων πρὸς ἀποφυγὴν τῶν μεγάλων ὁδῶν καὶ τῶν μεγάλων πόλεων. Δέκα ἐπίλεκτοι καὶ εἰς πρῶτος ὑπολοχαγὸς ἐχρησίμευσον ὡς φρουρά, εἰ καὶ περιποιοῦντο αὐτῷ διὰ πάσης δυνατῆς λεπτότητος καθ' ὅλην τὴν ὁδοπορίαν. Πανταχοῦ ἐγνώριζον, τίς ἦν ὁ συνοδευόμενος, καίτοι καλυπτόμενος ὑπὸ τῷ ψευδὲς ὄνομα τοῦ βαρῶνου Σχοενθάρετ' ὁ δ' ὑπολοχαγὸς προσεῖχεν, ὅπως μὴ ἐξίχνησθῃ τὸ μυστήριον, μυστήριον ἄλλως μὴ διαφέρειν τῆς κωμωδίας.

Ἐν Θειρεσιουπόλει αἱ αὐταὶ διετάχθησαν προφυλάξεις· καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν κατὰ τὴν Βοεμίαν ἀξιωματικῶν, τῶν συνεκστρατευσάντων ἄλλοτε μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου, μαθόντες τὸ ἀληθὲς ὄνομα τοῦ αἰχμαλώτου αὐτοῦ, ἤρχοντο εἰς Θειρεσιούπολιν, αἱ προφυλάξεις κατέστησαν αὐστηρότεραι τῶν δεσμοτηρίων καὶ ἐπαχθέστεραι τῶν βαρβάρων τρόπων τοῦ φρουράρχου τῆς Μονγκάτσης. Μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐνταῦθα φυλακίσεως καὶ μετὰ τινὰς σοβαρὰς ἀσθενείας συνεχωρήθησαν τῷ Ἰψηλάντῃ μικραὶ ἐκδρομαὶ εἰς τὰ περὶχωρα τοῦ φρουρίου πεζῇ ἢ ἐφ' ἀμάξης. Καθ' ὅλον δὲ τοῦτο καὶ τὸ μετέπειτα διάστημα οὐδεμίᾳ ἐξ οὐδενὸς μέρους ἀνεφαίνετο ἐλπίς, ἰκανὴ πρὸς παρηγορίαν τῆς κατατεθλιμμένης καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐνθάρρουνσιν διὰ περαιτέρω ὑπομονήν. Ἐπὶ τὸ χεῖρον δὲ βλέπων ἐκπίπτουσιν τὴν ὑγίαν αὐτοῦ, ὁ Ἰψηλάντης ἐζήτησε, μαρτυρούντων τῶν ἰατρῶν, ἄδειαν διὰ τὰ λουτρά τοῦ Τέπλιτς ἢ τοῦ Μαριενβάδεν· ἀλλὰ μόνον μετὰ καιρὸν συνεχωρήθησαν αὐτῷ τὰ τοῦ Πιχτσχάν ἐν Οὐγγρίᾳ, βλάβαντα μᾶλλον ἢ ὠφελήσαντα τούτῳ. Τὸ δὲ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητόν ἐστιν, ὅτι, μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς Θειρεσιούπολιν, ἐδιπλασιάσθη ἡ αὐστηρότης τῶν προφυλακτικῶν μέτρων, καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνδρὸς κατέστη ἔκτοτε θλιβερά λίαν καὶ πλήρης δυσανεκτικῶν καὶ ἀηθείας.

Ἦλθε τέλος τὸ ἔτος 1826, καθ' ὃ ἀνέβη τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Ρωσσίας ὁ Νικόλαος Α', καὶ ὑπεγράφη ἐν Πετροπόλει τὸ πρῶτον περὶ Ἑλλάδος πρωτόκολλον τοῦ ἀπριλίου μετὰξυ Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας. Ὁ εὐνοῶν τῷ Ἰψηλάντῃ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ἀρμοδίαν θεωρήσας τότε τὴν περίστασιν, ἀπέστειλεν ἕνα τῶν ὑπασπιστῶν αὐτοῦ, λόγῳ μὲν εἰς Βιέννην δι' ἐπὶ πολιτικὴν, κυρίως δὲ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην δι' εἰσήγησιν σωτηριώδους τινὸς μέτρου, ὅπερ ἐνόμιζε δυνατόν καὶ κατάλ-

λήλον. Ὁ ὑπάσπιστὴς διερχόμενος ἐκ τῆς Θερεσιουπόλεως, ἐξηγήθη ἀδιαφόρως πρὸς τὸν διοικητὴν ταύτης κόμητα Δε Χιέρα τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν συνέλαβε περὶ μιᾶς φιλικῆς ἐπισκέψεως πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ὡς συστρατιώτην αὐτοῦ καὶ φίλον. Δοθείσης δ' ἐτοίμως τῆς ἀδείας, εἰσηγήσατο οὗτος, ὡς γνώμην τοῦ Φρειδερίκου, τὸ σχέδιον, ἵνα αἰτηθῇται ὁ Ἰψηλάντης μετάθεσιν φυλακίσεως ἐν Πρωσίᾳ. Ἀλλὰ, καίτοι πάσχων δεινότατα καὶ ἐπιμόνως προτρεπόμενος παρὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀπεποιήθη εὐγνωμόνως σχέδιον τοιοῦτον ὁ Ἰψηλάντης, ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ οὕτως ἔνοχον ἑαυτὸν καὶ δικαιώσῃ τὴν παρὰ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἐπιβληθείσαν ἐξ ἀπάτης ἄδικον φυλάκισιν. Ἐνέκρινε δ' ἀντὶ τούτου, ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ καὶ παρὰ τοῦ διαδόχου αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, τοῦ Νικολάου Α', διὰ τῆς ἀκολουθοῦ ἀναφορᾶς.

«Μεγαλειότατε.

«Ὁ Κύριος κατέστησεν ὑμᾶς τὸν διαιτητὴν τῆς τύχης μου. Ἀνοίξατε τὰ χεῖλη μόνον, καὶ οἱ ἀδελφοί μου καὶ ἐγὼ ἀποδοθησόμεθα εἰς τὴν ζωὴν, εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα ἡμῶν· πρὸ παντὸς δὲ ἀπολαύσομεν τὴν εὐδαιμονίαν, ὅπως ἀποθάνωμεν ὑπὲρ αὐτῆς.

«Μεγαλειότατε, ἐξασπής φρικτὴ φυλάκισις, ἣν συνηθάνθη βαρύνοντα ψυχὴ θερμῇ, μοι παρέχει τὸ δικαίωμα, ὅπως λαλήσω πρὸς τὴν ὑμετέραν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα μεθ' ὅλου μὲν τοῦ σεβασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ. Μεγαλειότατε, ὁ ἑνδοξὸς ἀδελφὸς ὑμῶν, ὁ εὐεργέτης μου, ὃς ὑπηρετήσα μεθ' ὅλης τῆς πίστεως καὶ τοῦ ζήλου, τοῦ ἐμπνεομένου ὑπὸ τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης, καὶ οὕτως ἡ μνήμη διαμένει ἐν ἐμοὶ προσφιλεῖς, ὡς τοῦ φιλοστοργητάτου πατρὸς καὶ τοῦ εὐμνηνεστάτου εὐεργέτου, με κατεδίδατε, Μεγαλειότατε, πειθόμενος εἰς δολόφρονας καὶ ἀπίστους διηγήσεις, καὶ, τολμῶ εἰπεῖν, εἰς ἀπεχθεῖς συκοφαντίας. Μεγαλειότατε, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γράφω πρὸς ὑμᾶς ἐκ φυλακῆς, ὅπου πρὸ ἐξ ἐτῶν μοναδικὰ στηρίγματα μου ὑπῆρξαν ἡ προσευχὴ καὶ ἡ μελέτη. Μεγαλειότατε, οὐκ εἰμὶ ἔνοχος! Εἶθε ἡ λέξις αὕτη ἀντηχήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ διαταξήτε τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐμοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν μου, ἥττον ἐμοῦ ἐνόχων!

«Διατελῶ, Μεγαλειότατε,

τῆς Ἰ. Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος
εὐπειθέστατος καὶ πιστότατος θεράπων
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἸΨΗΛΑΝΤΗΣ». (α)

Οὐδὲν ἄλλο πάντοτε, ἢ μόνον τὴν πατρίδα καὶ ἐν μόνῃ ταύτῃ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπεθύμει ὁ Ἰψηλάντης. Ἔνεκα τούτου παρέδιδε τῇ λήθῃ τὰ πάντα, καὶ ἀπὸ καρδίας ᾔχετο γράφων ἰδιοχείρως πρὸς τὸν Γεώργιον Καντακουζηνὸν τῇ 27 δεκεμβρίου 1826 ἐν τῇ Θεορτισιουπόλει: «... Πά δώσω ὁ Θεὸς νὰ ἀσπασθῶμεν ἀλλήλους μίαν ἡμέραν εἰς τὸ »μακάριον ἔδαφος τῆς πατρίδος, ἥτις μᾶς περιμένει. Ὅλοι μου αἱ σκέψεις εἰσὶν ἐκεῖ. Ἐκεῖ μόνον θέλω εἶσθαι εὐτυχῆς, καὶ ἐκεῖ μόνον θέλω νὰ ἀποθάνω».

Ἦδη δὲ τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης διέφερον τῆς καταστάσεως τοῦ 1821, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἠδυνήθη μόνον, ὡς εἶδομεν, καί τοι πρόσκαιρον καὶ ταύτην, τὴν μεταβολὴν τῆς σκληροτάτης φυλακίσεως τοῦ Ἰψηλάντου. Συμμαχία ἱερὰ οὐχ ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας ἐκάθητο ὁ πολλῶν ἀρετῶν βασιλεὺς Κάρολος Ι΄ ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἀγγλίας προῆρχε μεγαλοφυῆς καὶ πολιτικώτατος ἀνὴρ ὁ Γεώργιος Κάμγκι· πολύκροτος δὲ καὶ ἰσχυρὸς διὰ τε τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ πολιτικὰ δόγματα αὐτοῦ ὁ Νικόλαος Α΄, ἅμα ἀναβὰς τὸν θρόνον, ἐξηγήθη ἐπισήμως διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ ἀπριλίου, τίνας ἂν εἶχε περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος ιδέας.

Ἔνεκα τούτων ὅλων, καὶ διότι ἡ μὲν Ἀγγλία πρώτη καὶ πρὸ καιροῦ ἀνεγνώριζε τὰς θαλασσίας πολιτοκρίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐχορήγει αὐτοῖς δάνεια, ἡ δὲ Γαλλία συνεχράται μεγάλας ἐταιρίας καὶ ἐβοήθει ὑλικῶς τῷ ἑλληνικῷ ἀγῶνι· ἡ Αὐστρία, μεμονωμένη πλέον, καὶ γελοία μάλιστα, ἂν θέλῃ τις, διὰ τὸν υπερτουρκισμόν ἑαυτῆς, ἐδείχθη υποκλίνασα εὐθὺς εἰς τὴν περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἰψηλάντου πρότασιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου. Ἐντεῦθεν διαταγαὶ ἄμεσοι ἐξεδόθησαν ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Θεορτισιουπόλεως, καὶ αὗτος συγχαίρων διακοινώσατο πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τούτων. Καὶ ὅμως, πρᾶγμα ἀπίστευτον! ἐν ᾧ οἱ μῆνες διεδέχοντο τοὺς μῆνας, ὁ Ἰψηλάντης ἐστέναζεν ἔτι ὑπὸ τὸ βάρος τῆς αἰχμαλωσίας, πνέων πραγματικῶς «τὸν δηλητηριώδη ἀέρα τῆς Θεορτισιουπόλεως» καὶ περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ ἀνησυχῶν ἔτι μᾶλλον, δι' ἣν ἔφερε βεβλαμμένην ὅλως ὑγείαν καὶ διὰ τὸν πλησιάζοντα χειμῶνα. Τὰ συνεπῆ παράπονα αὐτοῦ πρὸς τὸν βεβληντα διοικητὴν κόμητα Δε Χιέρα μαρτύρονται ἀναντίρρητον, ὅτι λέγομεν καὶ μετὰ φρίκης ἀναγνώσει ὁ κόσμος. Εἶχον δὲ οὕτω.

«Κύριε Κόμης.

«Ἐνυπρεατήθητε ἵνα μοὶ γνωστοποιήσητε τὰς διατάγας, ἃς ἐλάβετε

περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἀδελφῶν μου. Ἐκτοτὲ προσδοκῶ ἀνυπομόνως, ἀλλὰ ματαίως, τὴν ἐκτέλεσιν τούτων, οὐδόλως, καὶ οὔτε κατ' ἐλάχιστον κἄν, ἐλαφρυνθείσης τῆς ὀδυνηρᾶς καταστάσεώς μου. Ὅπως ἡ φιλόπρωπος καρδιά τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος ἀγανακτήσῃ, πληροφορουμένη τὴν βραδύτητα ταύτην, ὡς προσθέτουσαν καὶ τὴν ἀπεκδοχὴν εἰς τοὺς βασανισμούς μου μετὰ ἐξαιτῇ σκληροτάτην κράτησιν· πρὸ πάντων δὲ μαυθάνουσα, ὅτι καὶ θνήσκων οὐ κατόρθωσα τὴν ἐπιτυχίαν τῆς χάριτος, δι' ἣν εὐαρεστηθέντες παρενέβητε ὑμεῖς αὐτοί, κύριε Κόμης, ὅπως ἀναπνεύσω ἀέρα ἥττον δηλητηριώδη τοῦ τῆς Θείας Σοφίας. Ἐν τούτοις ὁ χειμὼν πλησιάζει, καὶ βλέπω ἐμαυτὸν ἀπειλούμενον ὑπὸ τοῦ φρικώδους κινδύνου, ὅπως καταστῇ ἐφεξῆς ἀνέφικτος ἢ κατὰ βάσιν μου εἰς τὴν νοτιοτέραν Εὐρώπην, ὅπου μόνον δύναμαι ἀνευρεῖν τὴν υγιάν μου. Ἢδη ἡ ὑγρασία τοῦ μέρους, ἐν ᾗ κρατοῦμαι ἐπίσης, ὡς καὶ πρότερον, αὐστηρῶς, ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ βάσανος τῆς προσδοκίας κατὰ τὰ ἐξ τελευταία ἐτὴ ἐτράχυναν τὰ δεινά μου· καὶ βεβαίως ἐκάστη ἡμέρα προσθέτει ἐπ' αὐτοῖς δεινὰ ἕτερα, καθιστῶντα ἴσως τὴν ἱασίν μου ἀδύνατον. Ἐν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις, κύριε Κόμης, παρακαλῶ ὑμᾶς, ἵνα τύχω τῆς ἀπελευθερώσεώς μου ὅσον ὅλον τε τάχιστα, καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ οὐδόλως φαντάζομαι, ὅτι ὑπάρχει κώλυμά τι προκαλοῦν περαιτέραν βραδύτητα. Εἰ δέ τι κώλυμα τοιοῦτον ὑπάρχει, ἀδύνατον ἵνα ἀντιστῇ τούτῳ ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς τόσῳ θετικῆς θελήσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅπως καταπαύσωσιν ἐπὶ τέλους τόσα μακρὰ δεινὰ, καὶ μοὶ ἀποδοθῇ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐλευθερία.

«Ἔχω τὴν τιμὴν κτλ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΦΙΛΑΝΤΗΣ».

Εἰς τοσοῦτον προέβη κακίας βαθμὸν ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις κατὰ ἐνὸς προσώπου, τοῦ Γυφιλάντου, οὐδεμιᾶς πλέον προφασιολογίας πολιτικῆς ὑπαρχούσης, ἐν ᾗ τὸ ὅλον, ἡ Ἑλλὰς, ἀπεχωρίζετο ἤδη διὰ ποταμῶν αἵματος ἀπὸ τῆς Τουρκίας, καὶ καθίστατο αὐτόνομος καὶ αὐτοδιοίκητος διὰ τῆς συνθήκης τοῦ ἰουνίου 1827 καὶ τῆς κοινῆς ἀναγνωρίζομένης ἐκλογῆς τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου. Μὴ δυνηθεῖσα τὴν καταστροφὴν τοῦ ὅλου διὰ τῆς πολιτικῆς, ἱκανοποιεῖτο, ὡς φαίνεται, ἐπιδιώκουσα εἰς τὸ πῆγμα αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν καταστροφὴν ἐνὸς προσώπου διὰ τῆς παρατάσεως τῆς αἰχμαλωσίας, ἔστω καὶ ἐπὶ ὀλίγα, ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἐπὶ ὀλίγας προσέτι ὥρας. Μάτην προσετέθη ἐν τῇ περιστάσει αὐτῇ καὶ ἡ ἀπὸ 30 νοεμβρίου (12 δεκεμβρίου) 1827 θερμοτάτη

πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Αὐστρίας αἰτήσεις τῆς μητρὸς Ἐλισσάβετ περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν πεφιλημένων υἱῶν αὐτῆς (α). Ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις, εἰ καὶ ἐπὶ τέλους ἔλυσεν ἐξ ἀνάγκης τὰ δεσμὰ τοῦ αἰχμαλώτου Ἀλεξάνδρου, οὐκ ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ὄντα ἀγωνία τῆς θανατηφόρου νόσου τοῦ ἄσθματος, εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς διαμονῆς ἐν μιᾷ τῶν τριῶν πόλεων τῆς Βιέννης, ἢ Ἐννετίας, ἢ Βερράνης. Μόλις αἱ σύντονοι παρακλήσεις τῶν ἀδελφῶν καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς ἀναπνοῆς καθαροῦ ἀέρος ἔπεισαν τὸν Ἰψηλάντην πρὸς τὴν παραδοχὴν τοῦ νέου τούτου πολιτικοῦ περιορισμοῦ, προτιμήσαντα ὡς πόλιν διαμονῆς τὴν Βιέννην. Ὅπόσω δ' ἔφερε βαρέως τὸν περιορισμὸν αὐτὸν ἡ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως καταπεπληγμένη καρδιά τούτου, καὶ ὅπόσω διετέλει ἀνυπόμονος ὁ ἀνὴρ, ἵνα ἴδῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ ἀποθάνῃ ἐν ταῖς ἀγκάλαις ταύτης, ὁμολογεῖ ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἡ ἀκόλουθος ἱκεσία καὶ δικαιολογία τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον, δικαιολογία σπουδαιότητος μεγίστης.

α Μεγαλειότατε.

«Μετὰ ἐξαετῇ φυλάκισιν ἀπελευθερωθεὶς ἐπὶ τέλους, πρῶτην ἀνάγκην αἰσθάνομαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὅπως μέχρι τῶν παθῶν τοῦ θράνου τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος προσφέρω τὰς εἰς εὐεργεσίαν τοιαύτην ὀφειλομένας εὐχαριστίας. Βαθέως ἐν τῇ καρδίᾳ μου κεχαρμένη ὑπάρχουσα, ἡ ἀνάμνησις τῆς ὑμετέρας Μεγαλειότητος ἔσται διὰ παντὸς τὸ ἐλαττήριον, ὅπερ θέλει κινεῖν τὴν ζωὴν μου εἰς πράξεις ἀξίας τοῦ εὐεργέτου μου. Ἀλλ' ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη, Μεγαλειότατε, εἰς ἣν ἀξιώσαντες συνήνεστα χωρὶς περιορισμοῦ, μοὶ ἀπεδόθη ἀτελής, ἐφ' ὅσον ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις συνήνεσεν ἀπαιτήματα παρ' ἐμοῦ τὸν ἐπὶ τιμῇ λόγον, ὅτι οὐκ ἀπελεύσομαι τῆς ἐπικρατείας αὐτῆς. Κατηναγκασμένος ὑπὸ τῆς ἐλσεινῆς καταστάσεως τῆς υγείας μου, ὅπως διὰ πάσης θυσίας ἐξέλθω τῆς φυλακῆς μου, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τρεφόμενος, ὅτι ἀπολαύσω τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, εὐρισκόμενος ἐν θέσει κατὰ τὰ αἰσθήματά μου ὀδυνηροτέρα τῆς προτέρας, ὑπεσχέθην, Μεγαλειότατε, ὅτι ἀπ' ἐμοῦ ἐζητήθῃ. Καὶ ἰδοὺ ὅτι κατεδικάσθην εἰς τὴν ἐκμηδύνεισιν καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν, ὅπως ἀποζῶ ἴσως καὶ ὅλον τὸν βίον μου, ἀλλ' ἀνωφελῆς εἰς τοὺς ἄλλους τε καὶ εἰς ἐμαυτὸν. Συναινέσετε ἄρα, Μεγαλειότατε, μετὰ δυστυχίας τηλικαύτας καὶ βασανισμῶν, δυσχερῶς χρησιμεῖται πρὸς ἀπότινιν κακουρηγμάτων, ὅπως ἡ ζωὴ μου

μετατραπῇ εἰς συνέχειαν βασανισμῶν, ἢ μάλλον εἰς ἀγωνίαν σκληροτέραν τοῦ θανάτου; Τὸν θάνατον, Μεγαλειότατε, προτιμῶ, ἐὰν ἡ ὑμετέρα Μεγαλειότης μὲ ἐγκαταλείψῃ· καὶ ἐὰν μὴ, μέγας καὶ εὐφυχός, ἐπὶ τέλους εὐδοκήσατε, ἵνα μὲ σώσῃτε ἀπὸ τῶν φρικωδῶν βασανισμῶν, ἐν οἷς ἐπίμονον μῖτος κατεδίκαστε τὸν βίον μου.

«Ἐὰν τὸ μῖτος τοῦτο, ὅπερ ἐφεῦρε τόσας συκοφαντίας, ὅπως συντρίψῃ ἐμὲ ἐν τῇ γνώμῃ τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, μὴ ἀρκεσθὲν διὰ τῆς αὐστηρότητος τῆς φυλακίσεώς μου, ὅπως ἀποτρέψῃ τὴν δικαιοσύνῃ μου ἐνώπιον τοῦ ἐνδόξου ἀδελφοῦ ὑμῶν, θέλῃ εἰσεῖτι τὴν ἐκμηδενίσίν μου, ὅπως κάλλιον ἀσφαλίσῃ τὸ ἀπόκρυφον τῶν ἀπεχθῶν μηχανορραφῶν αὐτοῦ· ἐὰν μὴ ὑψωθῇ ὑπὲρ ἐμοῦ ἡ φωνὴ τῶν ἀνθρώπων, τῶν γινωσκόντων τὰ πράγματα καὶ ἀπολαύοντων τῆς κοινῆς ὑπολήψεως, ἵνα δικαιώσωσιν εὐκόλως τὴν διαγωγὴν μου· τοῖμω πιστεύω, ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξαίτουμαι τὴν προστασίαν τοῦ ἡγεμόνος μου καὶ ἤδη εὐεργέτου μου, τὸ καθήκον μοι ἐπιβάλλει, ὅπως ἀποπειραθῶ τῆς δικαιολογίας μου ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἐμπιστευόμενος τῇ φρονήσει ὑμῶν γεγονότα, μέχρι τῆς σήμερον κρυπτόμενα ἐν τῇ στήθει μου, καὶ ὧν ἡ ἀποκάλυψις πρόκειται ἀναγκαία, ἵνα τύχω τῆς ὀφειλομένης μοι δικαιοσύνης.

«Πάντες σχεδὸν οἱ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων γράψαντες ἔκριναν εὖλογον, ὅπως λαλήσωσι καὶ περὶ ἐμοῦ, καί, κατὰ τὸν Λυσστριακὸν Παρατηρητὴν καὶ τινὰς ἄλλους λιθελλογράφους μισθίους τῆς αὐτῆς κυβερνήσεως, φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους, τὰς αὐτὰς ἐπανελάβον συκοφαντίας, ἐπ' ἐμοῦ πάντα συνεσώρευσαν τὰ πράγματα καὶ πᾶσαν κατέβαλον δύναμιν, ὅπως παραστήσωσιν ἐμὲ ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ νέον μανικῶς φιλόδοξον, ὃς ἐν τῇ παράφρονι ἐξάψει αὐτοῦ καὶ ἀνευ ἐλπίδος σωτηρίας ἔσυρε τὸ ἔθνος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπώλειαν. Οὐδὲν τούτου ψευδέστερον. Τὸ ἔθνος εἰργάζετο πρὸς ἀναγέννησιν αὐτοῦ, πᾶσαν καταβάλλον προσπάθειαν, καὶ συνενοεῖτο διὰ τινος μυστικῆς ἐταιρίας παλὺν χρόνον, πρὶν ἢ καταχρήσεις καὶ διαφωνίαι, διακινδυνεύουσαι τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς, ἀναγκάσωσι τοὺς διευθυντὰς τῆς ἐταιρίας, ἵνα πέμψωσιν εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ μοι ἐμπιστευθῶσι τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν ταύτης. Ὁ κίνδυνος ἠδύνατο γενέσθαι μέγας. Ἐπίστευσα, ὅτι ἡ ὄρα τοῦ ζήλου ἐσήμανε δι' ἐμὲ, καὶ, τὴν συμβουλὴν τοῦ κόμητος Καποδιστρίου λαβὼν, ἐδέχθην. Ἦν δὲ τότε τὸ ἔτος 1820 ἀρχόμενον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ὀθωμανικὴ Πύλη διεκέρυξε θανάσιμον πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.

τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο, ὅπερ συνεχῶρει τοῖς Ἕλλησι τὸν ἐξοπλισμὸν, προήγαγε τὴν ἐξαψιν καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν εἰς τὸ ἄκρον. Οὐδαμῶς ἐγενόμην ὁ ἔσχατος, ὅπως διακρίνω τὰ ἐκ τούτου προκύψοντα ὠφελήματα.

«Ὁ κόμης Καποδίστριας, ὃν συνεβουλευθῆν, συνεφώνησε πρὸς τὴν γνώμην μου, εὑρε τὰ σχέδια καὶ τὰς παρασκευάς μου καλὰς καὶ καταλλήλους, καὶ μοὶ συνεβούλευσεν, ἵνα ἐνεργήσω καὶ ἐπιχειρήσω τὴν ἐναρξιν τούτων, μὴ δεικνύων δισταγμὸν τινα περὶ τῆς ἐπιτυχίας (α). Αὕτη ἐφαίνετο αὐτῷ συνδεομένη πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἰωσσίας. Ὅταν οἱ Ἕλληνες κατέρωθον διὰ τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν τὴν ἀπόσεισιν τοῦ ζυγοῦ τῆς Πύλης· ὅταν διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ἀνθίσταντο κατὰ τῶν Τούρκων, ἐθεωροῦντο ἂν ὡς ἐλεύθεροι. Ἰδοὺ ἡ ἀρχή, ἐφ' ἧς ἐστηρίχθη πᾶσα ἡ ἐπιχείρησις, καὶ καθ' ἣν ἐνήργησα ἐν πάσῃ πεποιθήσει, πιστεύων, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ ἦν ἐντελῶς σύμφωνος, ὡς αὐτὸς οὗτος εὐδοκήσας μοὶ ὠμίλησε πλειστάκις ἐν Πετροπόλει καὶ ἐν Τσάρσκοϋ Ξελῷ. Ἀληθές, ὅτι ἡ Α. Μ. ὠμίλει πάντοτε ἀορίστως, ἀλλὰ πάντοτε ἐπίσης μετ' εὐμενείας τοιαύτης, οἷα ἐξῆπτεν ἐτι μᾶλλον τὰς ἐλπίδας μου καὶ μετέτρεπεν εἰς βέβαιον μέλλον. Νομίζω, ὅτι ἀκούω ἐτι αὐτοῦ λέγοντος πρὸς ἐμὲ μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ ἀγαθασύνης: «Οὐκ ἀποθανοῦμαι εὐχαριστημένος, εἰ μὴ κατορθώσω τι διὰ τοὺς ἀτυχεῖς Ἕλληνας μου. Σημαῖον μόνον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀναμένω πρὸς τοῦτο· καὶ θέλω διακρίνειν αὐτὸ οὐχὶ ἄλλως, ἢ ὅταν μοὶ ὑποδείξωσι τοῦτο αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, καθιστάμενοι ἄξιοι ὅπως ὦσιν εὐτυχεῖς, καὶ δυνήθω εἰπεῖν: Βλέπετε αὐτούς; Ζητοῦσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν· εἰσὶν ἄξιοι ταύτης· βοηθήσωμεν αὐτοῖς. » Πλὴν μετὰ φρονήσεως, προσέθετε. Πρέπει ἵνα σκεφθῶ καὶ ἐγὼ ἐπὶ τοῦτου. Μία σφαῖρα, παρὰ τὸν Ἰστρον ριπτομένη, πυρπολήσει σύμπασαν τὴν Εὐρώπην».

«Ἄγνοῦ, ἐάν τὸ ἐν ταῖς ἐκφράσεσι τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος περιεχόμενον ἀόριστον ἔπεισε τὸν κόμητα Καποδίστριαν, θεωρήσαντα περιττὸν ἵνα πληροφορήσῃ τούτῳ περὶ τῶν κατέκαστον ὅλων μου τῶν σχεδίων, ὧν προεθέμην. Ἀλλὰ τότε, σφάλλων, μὲ ἐμπόδισε, καὶ εἰς τὸ σφάλμα αὐτὸ ὀφείλω πάσας τὰς δυστυχίας μου.

«Ἄλλως δέ, εἰ καὶ μὴ ἔσχεν ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ γνῶσιν τῶν κατέκαστον, ἢ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως, βέβαιόν ἐστιν, ὅτι συνεφώνει ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1816 γνωρίζων τὴν ὑπαρξιν

τῆς μυστικῆς ἐταιρίας, ὑπέτρεφε σχέδια, ἅπερ συγνάκις ἄφινε διορώμενα, ἐν ᾧ ὠμίλει, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἤρχοντο ἱκετεύοντες τὴν προστασίαν καὶ τὴν γενναιότητα αὐτοῦ, καὶ πάντοτε ἀπῆρχοντο πεπληρωμένοι εὐεργετημάτων. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι πανταχοῦ ἐπανελάβανον μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰς πλήρεις εὐμενείας ἐκφράσεις τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἔδιδεν αὐτοῖς διὰ τὸ μέλλον. Οὕτως ἐσχηματίσθη προφητικὴ τις ἡχώ, ἀντηχοῦσα κατὰ πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπεκκαίονσα πᾶσαν καρδίαν διὰ τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς προσηλώσεως εἰς τὴν πατρίδα. Εἰς τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπίσης ὀφείλεται ἡ ἀπειρος ἐπιτυχία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐπιστολῶν μου καὶ τῶν μυστικῶν προκηρύξεών μου πρὸς τοὺς προὔχοντας καὶ τοὺς καπετανεοὺς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὡς καὶ ὁ ξῆλος, ὁ χαρακτηρίσας τὰς πρώτας ἐπιχειρήσεις, ἐκτελεσθείσας διὰ τῶν ἐλαχίστων μέσων.

α Με κατηγοροῦσι κατὰ μείζονα λόγον, ὅτι κακῶς ἐξελεξάμην τὴν στιγμήν καὶ ἐξώθησα λίαν τὰ πράγματα. Ἀλλ', ὅταν ἡ ἐπανάστασις τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πεδεμοντιῦ ἐξερράγη, μοι ἀπέβη ἀδύνατος ἡ ἀναχαίτισις τῆς δουλείας, ὠθήσεως, ὠθήσεως ἐντελῶς ξένης κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκείνης, δι' ἧς παρεσύρθησαν τὰ ταραχώδη πνεύματα τῶν δύο τούτων χωρῶν εἰς τὴν ἀποστασίαν. Οὐδαμῶς ἀπέκρυπτον ἑμαυτῷ τὰς ψευδεῖς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐξαχθησμένους τυχὸν συνεπίδας· ἀλλ' ἦτο πλέον ὅψε τῆς ὥρας, καὶ αἱ προσπάθειάί μου εἰς οὐδὲν ἄλλο ἤρκεσαν, ἢ ὅπως βραδύνωσι μόνον ἐπὶ τινὰς μῆνας τὸ κίνημα μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν πιεζόμενος πανταχοῦ καὶ πληροφορούμενος ὑπὸ ἀσφαλῶν πηγῶν, ὅτι ἡ Πύλη ὑπῆρχεν ἐν γνώσει τῆς συνωμοσίας καὶ ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο, ὑπεχρεώθην, ὅπως δώσω τὸ σύνθημα, ριπτόμενος ἐν ταῖς δύο ἡγεμονείαις, καὶ, συρομένης εἰς αὐτὰς ὅλης τῆς προτοχῆς τῆς Πύλης, δυναθῶσι πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίαι παρασκευασθῆναι εὐκολώτερον. Ἡ βραδύτης, ὅπως ζητήσω τὴν ὀριστικὴν ἀδειάν μου, εἰς τὸ κατεπεῖγον τοῦτο ὀφείλεται πρὸ παντὸς δὲ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ κόμητος Καποδίστριας, ὅτι, εἰ μὴ ἤμην πλέον ἐν τῇ ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, τοῦτο ἐξηθῆναι ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιχειρήσεώς μου. Ἐξ Ἰαίου μόνον ἐζήτησα τὴν παραίτησίν μου ἀπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ, ἐν ἣ ἐξέθετον αὐτῷ ἀκριβῶς τὴν διήγησιν ὁλοκλήρου τῆς ἐπιχειρήσεώς μου. ἠδούκησεν ἡ Α. Μεγαλειότης, ἵνα δεχθῇ τὴν ἐπιστολήν μου μετ' ἀγαθότητος, καὶ ἀκλήσῃ πρὸς τὸν κόμητα Καποδίστριαν περὶ ἐμοῦ εὐμενῶς.

«Ἰδοὺ, Μεγαλειότατε, ὅλαι αἱ συνωμοσίαι καὶ ἡ μηχανορραφία αὕτη, ἣν ἡ αὐστριακὴ διπλωματία κατὰ τὴν σύνοδον τῆς Λουβιάνης κατέστησεν ἐν καιρῷ ὕψισμα φρίκης καὶ κακουργημάτων· καὶ, ἐπειδὴ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ ἠρνεῖτο πιστεῦσαι εἰς τοῦτο, ἡ αὕτη διπλωματία, ὅπως πείσῃ αὐτὸν, ἔσχε τὴν ἀνήκουστον θρασυτητα, ἵνα δείξῃ τούτῳ ἀλληλογραφίαν ἐπίβουλον μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν φιλελευθέρων τῶν Παρισίων. Ἀναξιοπρεπὲς δολιότης, ἀλλ' ἐπιτυχοῦσα, διότι τότε μόνον ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ, κύπτων εἰς ἀποδείξεις, ἃς ἐπίστευεν ἀληθεῖς, κατέβληψεν ἡμᾶς, ἐμὲ μὲν ἐγκαταλείπων εἰς τὸ μίσος τῆς Αὐστρίας, τὸ δὲ ἔθνος εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων, συμβουλευομένων, ὀδηγουμένων καὶ ὑπηρετουμένων παρ' ὅλων τῶν Εὐρωπαϊῶν φίλων αὐτῶν.

«Εἰς ὑμᾶς, Μεγαλειότατε, ἀνήκει ἤδη, ἵνα μὲ κρίνητε· εἰς τὴν ὑψίστην φρόνησίν σου καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην σου ἀπόκειται ἡ ἀπόφασις περὶ τῶν δικαιωμάτων, ἅπερ δύναμαι ἔχειν ἐν τῇ προστασίᾳ, ἣν τολμῶ ἐπικαλούμενος. Καὶ ταύτην ζητῶ καὶ ὡς παλαιὸς στρατιώτης ὑπηρετήσας μεθ' ὅλου τοῦ δυνατοῦ ζήλου, καὶ ὡς ἄνθρωπος, εἰς ἃν μακρὰ δυστυχία παρέχουσι τὸ δικαίωμα, ὅπως ἱκετεύσῃ τὰ ἰσχυρὰ ἀπεικονίσματα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

«Ἐκ Εἰέννης τῇ 2 [14] ἰανουαρίου 1828.

«(ὑπογ.) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΨΗΛΑΝΤΗΣ» (α).

Τὸ σπουδαιότερον οὖσα, ὅσων ἄχρι τοῦδε περιελάβομεν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἐγγράφων, ἡ ἱκετικὴ δικαιολογία αὕτη πολλὰ μὲν ἀπόρρητα λύει, ὅλα δὲ τὰ στόματα τῶν ψυχρῶν κατηγόρων καὶ συκοφαντῶν τοῦ Ἰψηλάντου κλείει, κατὰ δὲ τῶν ἐπιβουλοτέρων καὶ συνάμα ἀναιδεστέρων μηχανορραφῶν τῆς αὐστριακῆς διπλωματίας ἐπίσημος καὶ αἰώνια διαμαρτυρία διαμένει. Διὰ τῆς δικαιολογίας ταύτης καθωμολόγηται ἡ ἀληθὲς ἐθνικὴ διαγωγὴ τοῦ Καποδιστρίου, τὴν ὡς ἀμφίβολος γενομένη παρά τισι διὰ τε τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Βαρδαλάχον καὶ τὴν διὰ τοῦ Καμαρηνοῦ ἀπάντησιν πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην. Διὰ τῆς ἰδίας ἐπίσης καθωμολόγηται αἱ μεγάλαι βάσεις, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ὁ Ἰψηλάντης καὶ πρὶν, ἀναδεχθεὶς τὴν ἀρχηγίαν τῶν Φιλικῶν, καὶ ἔπειτα, καλέσας εἰς τὰ ὅπλα τὸ ἔθνος. Διὰ τῆς ἰδίας ἐπὶ πᾶσι καθωμολόγηται τὰ συμπαθέστερα καὶ εὐγενέστερα αἰσθήματα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ αἱ εὐμενέστεραι διαθέσεις αὐτοῦ, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, πρὶν ἢ διλιευθῇ ταύτας ἡ αὐστριακὴ διπλω-

ματία. Ἀνεξαρτήτως δ' ὅλων αὐτῶν, ὁ Ἰψηλάντης, ὡτανεὶ προέβλεπεν ἐκλείψουσαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ἔπραξε καὶ ἐν τέλει, ὅτι ὤφειλε, γράψας, ὅσα μόνος ἠδύνατο γράψαι, καὶ παραδόσας οὕτω τοῖς Ἕλλησι παρακαταθήκην ἱερὰν τὸ ἔγγραφον τοῦτο.

Πραγματικῶς, τὸ ἐκ τοῦ ἔξαετοῦς μαρτυρίου τῆς Μουγκάστης καὶ τῆς Θεοφάνους πόλεως γεννηθὲν ἄσθμα ἔκοψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἄγοντος τὸ τριακοστὸν ἑβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἰδοὺ οἱ λόγοι, οὓς ὀλίγω πρὸ τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ ἔλεγε πρὸς τὸν ἀδελφὸν Νικόλαον, καὶ οὗτος ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἕτερον ἀδελφὸν Δημήτριον: «Ἀποθνήσκω· ἀλλ' ἡ ἀγαπημένη μου πατρίς σώζεται. Ὁ ἐχθρὸς αὐτῆς πέταπεινώθη· οἱ δὲ συμπολιταὶ μου θέλουσιν ἐκδικηθῆ μέχρι τέλους τὴν τυραννίαν τούτου. Μόνην λύπην αἰσθάνομαι, ὅτι δὲν εὐτύχησα νὰ ἐναγνηκαλισθῶ πάλιν ἐκείνους, μεθ' ὧν ἐπολέμησα διὰ τὴν πατρίδα μου».

Τῇ δὲ 9 (21) Ἰανουαρίου, φέροντα τὸν Λασσάνην εἰς χεῖρας τὴν ἐφημερίδα τοῦ Αὐστριακοῦ Παρατηρητοῦ, ἠρώτησε, «Τί περιέχει νέον;» Ἀποκριθέντος δὲ αὐτοῦ, «Περιέχει, ὅτι ὁ Καποδίστριας ἐφθασεν εἰς Μεσσήνην, καὶ ἐκεῖθεν φεργάττα ἀγγλικὴ μεταφέρει τοῦτον εἰς τὴν Ἑλλάδα», ἠυχήθη ἀπὸ καρδίας εἰπών: «Δόξα σοι ὁ Θεός!!» Κατόπι δὲ παρακαλέσας τὸν Λασσάνην, ἵνα ἀνατρέψῃ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα αὐτοῦ, ἤρξατο, ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, τῆς Κυριακῆς προσευχῆς: «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ... τὸν ... τὸν...» Ἦδη ἐξελείποντο καὶ αὐταὶ αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις· ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐκποδινίασεν, ἡ γλῶσσα περιεπλέχθη, καὶ μόλις τραυλίσας γερμανιστὶ τὴν κατόπιν λέξιν «βρόδ, βρόδ» ἀντὶ τῆς ἑλληνικῆς τοῦ κειμένου «ἄρ-» «τον», ἀπέπνευσεν (α).

Ὁ νεκρὸς ἐκηδεύθη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Αὐστρίας, φέρων τὴν ἑλληνικὴν στρατιωτικὴν στολὴν τοῦ ἱερολοχίτου, καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη ἐν τῷ ἀνατολικῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, συνοδευόντων τὴν ἐκφορὰν ὅλων τῶν ἐν Βιέννῃ Ἑλλήνων· ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ διετηρήθη τότε, ὅπως πεμφθῇ καὶ ταφῇ ἐν τῇ Ἑλλάδι, καθ' ἣν πολλάκις ἐξεφράσθη θέλησιν ὁ ἴδιος (β).

Ἀλλ' ὅμως οὐδ' ἐν ταύτῃ τῇ ὀδυνηροτάτῃ περιττάται ἐμαλάχθη ὅπωςδῆποτε ἡ καρδία τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως· οὐδ' ἐν ταύτῃ τῇ φεινοπληστῇ ὥρᾳ ἔτυχεν ἡ μήτηρ Ἑλιστάβετ πικρηγορίκας τινὰς ὡς ἐκ

τῆς ἀπὸ 12 δεκεμβρίου 1827 αἰτήσεως ἑαυτῆς. Ὡς ἂν μὴ ἡδχαρίσται τῷ αὐτοκράτορι τῆς Αὐστρίας ἡ ζωὴ παντὸς φέροντος τὸ ἐπώνυμον τοῦ Ἰψηλάντου· ὥς ἂν ἐπεθύμει καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν Ἰψηλάντων τὴν αὐτὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου τύχην, ἡρνήθη οὗτος καὶ τότε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου. Ἡ δὲ σύζυγος τούτου, ἀπαντῶσα διὰ τοῦ κόμητος Δὲ Βουρμברάνδ τῇ 3 (15) φεβρουαρίου 1828, ἀνήγγειλε τῇ Ἐλισάβετ Ἰψηλάντου, ὅτι αἱ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ οὐκ ὀδύλως συγκατατεθῆναι δύναται ἐπὶ τῇ παρακλήσει αὐτῆς, ὑπ' ὅσιν ἔχων τὰς συνθήκας, δι' ὧν ὑπάρχει συνδεδεμένος»(α). Μόλις ἐπὶ τέλους καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἑτι μηνῶν ἀπελύθησαν ἐλεύθεροι οἱ ἀδελφοὶ Ἰψηλάνται Γεώργιος καὶ Νικόλαος, μεθ' ὧν καὶ οἱ συμμερισθέντες τῆς τύχης τοῦ Ἀλεξάνδρου Λασσάνης καὶ λοιποὶ. Ἀλλ' ἡ γηραιὰ μήτηρ Ἐλισάβετ, ἄλλη νέα ἑκάβη, εἶδε καταβάντας εἰς τὸν τάφον, ἐπίσης θύματα ἅωρα τῶν ἰδίων τῆς πολυχρονίου φυλακῆς παθημάτων, καὶ τὸν Νικόλαον μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὸν Γεώργιον μετὰ τοῦτον (β).

Ἐφ' ὅσον δ' ἐχαροποίει τοῖς Ἕλλησιν ἡ ἐλπίς τῆς προσεχοῦς καταδράσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα, ἐπὶ τοσούτον ἐλύπησεν αὐτοὺς ἡ ἀποβίωσις τούτου. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, κυβερνήτης τότε τῶν Ἑλλήνων, ἔσπευσε συλλυπηθεὶς τῷ Δημητρίῳ Ἰψηλάντῃ. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ὡς πρωτεύουσά, οὗτος δὲ ἐν τῷ γενικῷ στρατοπέδῳ τῶν Μεγάρων ἐτέλεσε τῇ 15 μαΐου 1828 τὸ ἀνῆκον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ μάρτυρος ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκκλησιαστικὸν μνημόσυνον διὰ γενικῆς παρατάξεως στρατιωτικῆς καὶ τριπλοῦ γενικοῦ πυροβολισμοῦ ἑπτακιχλίων, ἐκφωνήσαντος τοῦ Ἰωάννου Φιλίμονος τὸν ἐπιτάφιον λόγον.

Τοιοῦτω ἐξεδικήθη τρόπῳ ὑπὲρ τοῦ ἀντιχρίστου τουρκισμοῦ ἡ χριστιανικὴ Αὐστρία κατὰ τε τοῦ Ῥήγα Φεραίου πρῶτον καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου ἔπειτα, ἐκεῖνον μὲν, ὡς παρασκευάζοντα τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἐπανάστασιν, συλλαβοῦντα καὶ παραδύσαντα τοῖς Τούρκοις, τοῦτον δὲ, ὡς κηρύξαντα τὴν ἐπανάστασιν, ἀπατήσαντα ἐπισήμως καὶ κατακλείσαντα δίκην κακούργου ἐν ταῖς δεσμωτηρίοις. Καὶ ἐκορέσθη μὲν διὰ τῆς ἀπανθρωποτέρας τῶν ἐκδικήσεων, ἀμφοτέρους θανατώσαντα ἐμμέσως, τὸν μὲν Φεραῖον διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ Τούρκου δημίου, τὸν δὲ Ἰψηλάντην διὰ τοῦ βασανισμοῦ τῶν δεσμωτηρίων αὐτῆς· ἀλλ' οὐκ ἐτύχησεν ἰδεῖν καὶ τὴν ὅλην Ἑλλάδα ἐπανερχομένην ὑπὸ τὸν βάρβαρον δεσποτισμὸν μεθ' ὅλον τὸν ἀνθαίρετον πέλεκυν, μεθ' ὅλον τὸν βροτολοιγὸν

ἐννεαετῇ πόλεμον. Εἶπὶν ἄρα Χριστιανοὶ κατ' οὐσίαν καὶ λατρεῖται τῆς ἀδελφότητος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου πάντες οἱ λέγοντες «Κύριε, Κύριε», ἢ μόνῃ τίτλων καὶ ἀπλῇ τρόπῳ ἀλλαγῇ κυριεύει, δεκαεννέα ὄλων παρερχομένων αἰώνων ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Θεοῦ λόγου. Ἀλλ', εἰάν ἡ ὕλη καὶ τὸ πολιτικὸν συμφέρον ἡνιοχῇ ἐπὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τούτων ἢ ἐκείνων, τῶν μάλιστα «Ἐλέω Θεοῦ» διεπόντων τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν· εἰάν ἡ ἰσχὺς ἐπιβάλλῃ θέλῃσιν ἄδικον καὶ ἡ δικαιοσύνη υποχωρῇ εἰς τὴν βίαν, μενέτω ἡ ἱστορία ἀδυσώπητος κατὰ τοῦ τοιούτου γινομένου ἐμπαιγμοῦ πρὸς τὸν οὐρανὸν, τὴν ἡθικὴν καὶ τὴν μίαν ἀλήθειαν. Καὶ τοῦ τοιούτου ἀντιχριστιανικοῦ καὶ ἀξιομισήτου ἐμπαιγμοῦ, τῆς τοιαύτης ἐν γένειτε καὶ ἐν μέρει πολιτικῆς καπηλείας τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ἀπόδειξιν καὶ ἄλλην ἔχομεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν τῶν ἐπισημοτέρων ὀργάνων τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. Ἰπάρχει γνωστὸν, ὅτι ἐν ταῖς μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Τουρκίας συνθήκαις τοῦ Βελιγραδίου, Πασσαροβιτσίου καὶ Σιστοβίου γίνεται λόγος καὶ περὶ ἐπαναστατῶν, προσφευγόντων ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἐπικράτειαν. Ὅτε δὲ, ἡ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1853, ὁ κόμης Λαίνιγγεν ἀπεστάλη ἐκ τῆς Βιέννης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν προσφύγων ἐπαναστατῶν Οὐγγρων, ὡς κυριώτερον τῆς τοιαύτης ἀπανθρωπίας καὶ τοῦ τουρκισμοῦ τῆς Αὐστρίας μέσον, ὡς τὸ πειστικώτερον τῶν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν ἐξήτει τὴν αὐτὴν καὶ παρὰ τῆς τουρκικῆς ὁμότητα τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, εἰσέγαγεν ἐν τῇ διακοινώσει αὐτοῦ τὴν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μουγκάτσης κἀκειρῇ καὶ τὴν ἐπταετῇ αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου. α... Οὐδεμία λοιπὸν, (ἔγραφε κατὰ τὸν φεβρουάριον πρὸς τὸ τουρκικὸν ὑπουργεῖον) μένει ἀμυδιολία, ὅτι ἡ Αὐστρία ἔχει τὸ δικαίωμα, ἵν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τῆς Ἰψηλῆς Πύλης, ὅπως αὕτη παύσῃ χρηγεῖσθαι πρὸς ἐπαναστάτας αὐστριακοὺς καὶ πρόσφυγας ὑπεράσπισιν καὶ βοήθειαν, καθὼς καὶ ἡ Ἰψηλὴ Πύλη ἔχει πρὸς τὴν Αὐστρίαν. Αὕτη ὅμως ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Σιστοβίου πιστῶς διετήρησεν ἀπάσαις τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑποσχέσεις ἑαυτῆς· καὶ ὡς παράδειγμα τοῦτου τρανώτατος φέρει τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην, ἐπαναστάτην ὑπὸ τῆς Πύλης, ὅστις τεθείς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονεῖαις ἐταίριστῶν, καὶ νικηθεὶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, κατέφυγεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 18 τῆς συνθήκης τοῦ Βελιγραδίου ἐκλείβῃ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μουγκάτσης, καὶ ἐπὶ ἐπτα-

ντίαν ἔμεινεν αἰχμάλωτος. Καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ἄπασαν, ὅπου μέ-
 ηγας ὑπὲρ Ἑλλήνων ἐνθουσιασμός ἐπεκράτει, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συνθηκῶν
 κατακρίνετο ἡ Αὐστρία ὡς πράξασα ἀνόμως εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν,
 καὶ ὡς ἀπλῶς ἐξεπλήρου τὰς ἐν ταῖς συνθήκαις αὐτῆς διαλαμβανομένας
 ὑποσχέσεις. Πῶς δὲ ἡ Πύλη ἀντήμειψε τὴν πίστιν τῆς Αὐστρίας;
 »Παράδοίνοισα τὰς πρὸς αὐτὴν συνθήκας...»

Τοιαύτη ἤρξατο καὶ ἐτελείωσεν ἡ πρώτη σκηνὴ τοῦ μεγάλου δρά-
 ματος τῆς παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου κηρυχθείσης ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως.
 Οὐχὶ ὡς τὸ κέντρον, ἀλλ' ὡς τὸ πρῶτον ὁρμητήριον αὐτῆς παραδεχθεῖ-
 σαι ἡ Μολδαυία καὶ ἡ Βλαχία, καθ' ἃ προείπομεν, ἐθεωρήθησαν ὡς
 διευκολύνουσαι τὴν διάβασιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα, δι' οὗ ἔφερον ἱκανοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ πολλοῦ ἀριθμοῦ ὁμο-
 θρήσκων καὶ ὁμοθύμων Σερβοβουλγάρων· ἀλλ', ἅμα κατέστη ἀδύνατον
 τοῦτο, συνεπῆ ἦσαν πλέον, ὥσα ἂν συνέβησαν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ βαρύν-
 τατα καὶ πολυειδῆ παθήματα τοῦ τόπου καθ' ὅλων τῶν ταραχῶν τὴν
 ἐπτάμηνον διάρκειαν.

Καθὼς τῷ ἡγεμόνι Μολδαυίας Σούτσω κυρία προώρισται ἀποστολὴ,
 ὅπως ἀνοίξῃ τῷ Ἰψηλάντῃ τὴν θύραν τῆς ἐπαναστάσεως· οὕτω καὶ τῷ
 Ἰψηλάντῃ κυρία ἐγγράφτο ἀποστολὴ ἡ ὠθησις καὶ ἡ πρώτη ἐπιτυχία
 τῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ πάσης δ' αὐταπαρνήσεως πατριωτικῆς, οὐχ ἥτ-
 τον δὲ καὶ διὰ πάσης ἐνεργείας δυνατῆς, ἐκπληρώσας τὸ πρῶτον, ἔβα-
 λεν ἐνταυτῷ τὴν στερειωτέραν κρηπίδα καὶ ὑπὲρ τοῦ δευτέρου, ὑπὲρ τῆς
 ἐπιτυχίας λέγομεν τῆς κυρίας ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν μεσημβρινὴν
 Ἑλλάδα. Αὐτὸς διὰ τοῦ κηρύγματος ἐκ τῶν Ἡγεμονιῶν καὶ διὰ τῆς
 παρουσίας αὐτοῦ προεκάλεσεν ἐκεῖνον κατὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ду-
 νάμεων τοῦ ἐχθροῦ τὸν ἀντιπερισπασμόν, οὗ ἄνευ, καὶ εἰ μὴ καθίστατο
 προβληματικὴ ἡ κίνησις τῆς Ἑλλάδος, ἀπέβαιναν ὁμῶς ἡ ἐπιτυχία αὐ-
 τῆς, ἀρχομένης, προβληματικωτέρα. Τί ἔμελλε βεβαίως, εἰ μὴ μόνον
 ὁ κατὰ τῶν Ἡγεμονιῶν κινήσεις τουρκικὸς στρατὸς τριακοντακισχιλίων
 περίπου, ἀλλὰ καὶ ὁ πολυαριθμότερος τούτου καταλαβὼν τὸν Βόσπορον,
 τὰς παραλλίας τοῦ Εὐξείνου καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ
 Ἰστροῦ, ἐπέπιπτον ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιπτώσει κατὰ τῆς Ἑλλάδος; Τί ἡδύ-
 νατο τότε ἡ Ἑλλὰς, μόλις κινουμένη καὶ πρὸς ἑτέρας πολλὰς χιλιάδας
 ἐσωτερικῶν καὶ γειτόνων μαχίμων ἐχθρῶν ἀπὸ Πελοποννήσου μέχρι
 Σουλίου καὶ Μακεδονίας, καὶ κατὰ τοσούτων συγχρόνως φρουρίων πό-
 λης τάξεως, μεσσηνίων τε καὶ παραθαλασσίων, ἀντιμαχομένη; Τί ἔμελλε

λεν ὡσαύτως, ἐὰν μὴ ἀναγκάζετο ὁ σουλτανικὸς στόλος, ἵνα ἀσφαλίη τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Εὐξείνιον διὰ τῶν δύο τρίτων, ὀλιγόριθμος δὲ ἐκπλεῖσθαι κατὰ τῆς Ἑλλάδος; Ὅλαι ἄρα αἱ ἄλλαι περιστάσεις, αἱ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συνδραμοῦσαι πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους ἐπιτυχίαν τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπαναστάσεως, κατέχουσι θέσιν δευτεροβάθμιον καὶ τριτοβάθμιον, ἐξαιρουμένης ἴσως μόνως τῆς τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ.

Οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων ἀρμόδιος ἦτο πρὸς τοιαύτην ἀποστολὴν (α), καὶ ἐπομένως οὐδεὶς ἄλλος ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν τοῦ Ἴψηλάντου, καὶ μεθ' ὅσας ἂν ἀριθμῇ ἑαυτῷ μάχας ἢ ναυμαχίας νικηφόρους. Ὅλη ἡ δυσκολία τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀρχῇ· ὁ δὲ πρῶτος, μετὰ τὴν θείαν ἀντίληψιν, ὑποστηρίζας ταύτην, δικαιούται θεωρεῖσθαι ὑπὲρ πάντα, ἂν οὐχὶ πλεον τι, τοῦλάχιστον ὡς ἀποτελέσας τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Τοιοῦτος κρίνεται ὁ Ἴψηλάντης, ἥρωες ἤθικος, ἀλλ' οὐχὶ ὡς τις στρατηγός, οὗ τὴν κεφαλὴν ἔστεψαν αἱ ἐπὶ τοῦ πεδίου νίκαι. Τοῦ Ἴψηλάντου τὴν κεφαλὴν στέφουσιν ἡ ᾠήσις καὶ ἡ ἐπιτυχὴς τοῦ ἀγῶνος ἑναρξίς· αὕτη δὲ ἐστὶν ὁ μόνος λόγος, δι' ὃν οὗτος, ὅλως ἐθνισμὸς καὶ εἰλικρίνεια, ἐγένετο τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατέβη εἰς τὸ στάδιον τῶν κινδύνων καὶ τῆς προνοουμένης προσωπικῆς ἀποτυχίας καὶ θυσίας.

Δευτερεῦον ἄρα ὑπάρχει τὸ ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ ἀποτυχίας, εἰ καὶ τινες ἐπέκρινον τοῦτον αὐστηρῶς, ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς τὸ πρῶτιστον. Καὶ ἐωσφόρος ἐγωϊσμὸς, καὶ ἐλευσινὴ ἀκρίβεια, καὶ συνήθης μεμψιμοιρία καὶ καθ' ἑξὶν ψιττακισμὸς ἐγέννησαν, ὅσας ἂν εἴπῃ τις κατηγορίας. Πρῶτερον μὲν εἶπομεν, ὅποια καὶ ὅποσα διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἀποτυχίαν αὐτοῦ ἐπενήργησαν σοβαρῶς αἰτία πολιτικὰ, ἠθικὰ, τοπικὰ καὶ ὕλικὰ τέλος πάντων· ἥδη δὲ ἐρωτῶμεν, ἐὰν μὴ ἦτο ἐν ὄντι ὁ γλυκὺ ἡ διάβασις τοῦ Ἰτρου καὶ ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰδρασις, πῶς ἠδύνατο ταύτας ὁ Ἴψηλάντης ἀνευ Σερβίας καὶ Σάββας, καὶ μάλιστα ἀποκηρυττόμενος καὶ ἀφορίζομενος; Ἐὰν προτέτι μὴ ἀπεχωρίζοντο ὁ τόπος, ὁ Σάββας καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, οὐδ' ἐμεσολάβουν αἱ λαιποταξίαι καὶ ἀπειθεῖαι, δυνατὴ καὶ πάλιν καθίστατο ἡ διαρκὴς κατοχὴ τῶν Ἡγεμονειῶν, καὶ δι' ὅσων ἂν ἐλαμπρύνετο ὁ στρατὸς αὐτοῦ θριαμβῶν ἐπὶ τινι χρόνῳ; Εὐτυχὴς, εὐτυχαστάτη ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν τὰ τοιαῦτα ἐπραγματοποιούντο, δι' ὅτης λέγονται καὶ γράφονται ἐν κολίαις.

Ἐκτός τῶν πολλῶν ἀθλιότητων, ὅσαι κατασχύνουσι δυστυχῶς τὴν συμμιγῇ κατὰ τὰς ἡγεμονίας στρατὸν, ἀνεδείχθησαν ὁμολογουμένως καὶ πατριωτισμοὶ ἀξιοθαύμαστοι, καὶ χαρακτῆρες στρατιωτικοί, καὶ ἡρωϊσμοὶ ἔξοχοι. Αἱ μάχαι τοῦ Γαλαζίου, Δραγασανίου, Σκουλενίου καὶ Σέκου, ὡς καὶ τινες ἄλλαι δευτερεύουσαι κατὰ διαφόρους θέσεις, διαμνησθῶσιν ἐπ' ἀγαθῇ τὴν μνήμην τῶν ἱερολοχιτῶν καὶ τοῦ Νικολάου Ἰψηλάντου, τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου καὶ πρὸ πάντων τοῦ Γεωργίου Ὀλυμπίου μετὰ τῶν σὺν αὐτοῖς ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, ὡς καὶ τοῦ στρατηγοῦ Βλάχου καὶ Ἀρχιμανδρίτου τῶν Σέρβων. Οὗτοι ἐκκληροδότησαν τῇ ἱστορίᾳ ἐντιμὸν τὸ στρατιωτικὸν ὄνομα, καὶ ἀφθάρτα ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ καὶ τῷ θαυμασμῷ ὅλων τῶν γενεῶν δικαιοῦματα ἐκτέλεσαν. Ἀλλ' ἦσαν οἱ χαρακτῆρες αὐτοὶ μερικιότῃς μόνον, ἀδυνατοὶ πρὸς συναρμογὴν ἐνὸς ὅλου· ἦσαν σταγόνες ὕδατος, μὴ ἀποτελοῦσαι ἐν ὅλῳ ἰσχυρὸν καὶ ὁρμητικὸν εἰς τὰ πρόσω ρεῦμα. Ἐπομένως ἢ μὲν διάβασις τοῦ Ἰστρου ἐμελλεν εἶσθαι μία ἐπίδειξις ἀπλῆ, καὶ ἂν ἀπεδείξαμεν, ἢ δὲ κατοχὴ τῶν ἡγεμονιῶν μία προσωρινότης, ἀδύνατος καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη πρὸς ἀποτέλεσμα ἀνώτερον ἐκείνου, ὅπερ ἐπὶνεγκεν ὁ μέγας ἀντιπερισπασμὸς τοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου.

Τελευτῶμεν, μὴ θίγοντες τὴν ἐπὶ τοσούτῳ ἀδικήσαντα ἑαυτὰς σιωπὴν τῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα προσωρινῶν Διοικήσεων, καὶ μάλιστα τῶν Ἑθνικῶν Συνελεύσεων, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἰψηλάντου (α). Ἄν οὐχὶ πρότερον, εἰ καὶ ὑπῆρχεν ἰσχυρὸς ὁ λόγος τῆς παραδεχθείσης οὐδετερότητος τῶν δυνάμεων, τοῦλάχιστον μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν πολιρκιῶν παρὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τοῦ 1823, τοῦλάχιστον μετὰ τὸ ἐν Περτροπόλει πρωτόκολλον τοῦ 1826, τοῦλάχιστον μετὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην τοῦ 1827, ἡδύναντο αὐταὶ πρὸς πᾶν βῆμα· καὶ, εἰ μὴ εἰσηκούοντο παρὰ τῆς Αὐστρίας, ὡς ἀρνούμενης τὴν ὑπαρξίν ἔθνους ἐλληνικοῦ καὶ ἐλληνικῆς διοικήσεως, ἐξεπλήρουν ὅμως ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης καὶ πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος ἐν καθήκον. Διέφερον ἄρα τοῦ Ἰψηλάντου οἱ περιοδικῶς καὶ ὑπὸ τινων εὐρωπαϊκῶν σημαιῶν κατακρητηθέντες καὶ φυλακισθέντες διάφοροι ἐπαναστάται Ἕλληγες, ὑπὲρ ὧν αἱ διοικήσεις τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεσματικῶς ἐφρόντισαν; Ἀλλ' ἀπέκειτο τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ρωσίας Νικολάῳ τὸ ἔργον τοῦτο· ἐπέπρωτο δ', ὅπως ταφῇ ἐν ξένῃ γῇ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ, μετὰ εἰκοσιεπταετῇ ἤδη ἀποκατάστασιν πραγμάτων, οὔτε

ζητηθῶσι καὶ μετακομθῶσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς πατρίδος τὰ ὅσα ἐκείνου, ὅς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς ἐξόχως ἐνήργησεν, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, καὶ προθύμως ἐθυσίασεν, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, πλούτον, βαθμούς, δόξαν, οἰκογένειαν ὅλην καὶ ἑαυτὸν, μαρτυρήσας ἐν τοῖς δεσμοῖς τῶν κυβερνήσεως μισελλήνου καὶ μισελευθέρας.

Ἀνηρτήθη μὲν κατὰ τὸ 1845 ἐκ τῶν πρώτων ἐν τῷ ἑλληνικῷ βουλευτηρίῳ τὸ ὄνομα «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΎΨΗΛΑΝΤΗΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ», ἐπιβάλλεται ὁμως τῇ κυβερνήσει ἡμῶν ἱερὸν καθήκον, τὸ τῆς μετακομιδῆς τῶν ὁστέων αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεγέρσεως ἀρμόδιου ἀνδριάντος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ, εἰς ἣν κατὰ πρόωτον ἀντήχησεν ἡ πολεμικὴ κατὰ τῶν τυράννων φωνὴ τούτου: «ἦ ὦρα ἦλθε». Αὕτη δ' εἰς τὰ Καλάβρυτα τῆς Πελοποννήσου, ἐξ ὧν ἀρχόμεθα τοῦ τόμου τρίτου.

Ἐν συνόλῳ δὲ, κλείοντες ἐνταῦθα, ὅσα περὶ τῶν Ὑψηλάντων εἰρημεν ἀρχόμενοι τοῦ παρόντος τόμου, βλέπομεν τὸ ἀναλλοίωτον ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ τῆς μεγάλης τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἀληθείας: «Ἐὰν ὁ σῖτος οὐκ ἀποθάνῃ, καρπὸν οὐ φέρει». Ἀληθῶς, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἐμαρτύρησαν ὁ Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάνται ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος προειργάσθη τόσαυτα ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, τὸ θῆμα γενόμενος αἰφνιδίου θανάτου ἐν Ῥωσσίᾳ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος κηρύξας ὁ ἀπόγονος αὐτῶν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἐμαρτύρησεν ἐν Αὐστρίᾳ ἀλλὰ τὸ μαρτύριον τούτων, ὡς καὶ τοσούτων ἄλλων πατριωτῶν Ἑλλήνων καὶ προμάχων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐλευθερίας, παρήγαγε τέλος τὸν καρπὸν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ βασιλείας, μικρὸν μὲν ἤδη τῷ σώματι καὶ διὰ τοῦτο ἄωρον ἔτι καὶ ἄγευστον, ἀλλὰ τέλειον καὶ γλυκύτατον, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, γεννητόμενον ἐν τῷ μέλλοντι διὰ τῆς αὐτῆς θερμότητος τῆς πατριωτικῆς ἠθικῆς, τῆς ἱερᾶς αὐταπαρνήσεως καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζήλου πρὸς πᾶσαν θυσίαν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

ΤΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ (α).

Περιώνυμον ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, τὸ Σούλιον διαφώ-
ρους ἔχει ὅλως τὴν ἐποχὴν καὶ τὰς περιστάσεις πρὸς τὸν πόλεμον. Ἡρ-
ξάτο ὀλίγον πρὸ τῆς ἐθνεγερσίας, συντεθεὶν πρῶτον μετὰ τοῦ σουλτά-
νου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· ἐκηρύχθη ἔπειτα ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ κατὰ
τοῦ σουλτάνου, συμμαχῆσαν μετὰ τῶν ἀληπαιζόντων Τουρκαλθανῶν
καὶ κατεστράφη ἐπὶ τέλους ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, συγχωνευθὲν ἐν τῷ ἐλ-
ληνικῷ ἀγῶνι. Κατ' ἐξαιρέσιν ἄρα, ἀξιοπαρατήρητον ὅλως, ἐπανάστασις
Σουλίου οὐχ ὑπῆρξε, διότι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος
μέχρι τοῦ 1820 οὔτε Σουλιῶται ἐν τῇ Ἠπείρῳ ὑπῆρχον, οὔτε συνεχω-
ρεῖτο καὶ τούτοις ἢ ἀπὸ τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὴν στερεὰν ἐξοδος
πρὸς ἐργασίαν καὶ πορισμὸν βίου· πόλεμος ὅμως τοῦ Σουλίου κατὰ τοῦ
σουλτάνου ὑπῆρξε, διότι, ἅπαξ παραχωρηθέντος αὐτοῦ τοῖς Σουλιώταις
παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐπόμενον ἦτο, ὅπως χρησιμεύσῃ, καὶ χρησιμεύσῃ
μάλιστα τὸ μέγιστον, ἐν τῇ στερεᾷ προπύργιον τῆς ἐλληνικῆς ἐπανα-
στάσεως κατὰ τῶν Τούρκων.

Οἱ Σουλιῶται (Συλιόνες), ἀπάτριδες ἕνεκα τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ γενόμε-
νοι, ἐξενιτεύοντο ἐν τῇ Κερκύρᾳ ἀκτήμονες· δὲ καὶ ἄποροι ὄντες, ἐμι-
σθοφόρουν παρ' ἄλλοις, καὶ παρ' αὐτῷ ἔτι τῷ Ἀλῆ πασσᾶ ἔνιοι, οὐδε-
μίαν σχηματίζοντες ἰδίαν ὁμάδα. Ἀλλ' οἷς τὰ τέκνα, ἀποχωρίζόμενα

βιαίως μητρὸς φιλοστόργου, ἐπιποθοῦσι πάντοτε ταύτην, πᾶσαν προτιμῶντα δι' αὐτὸ στέρησιν, δεινοπάθειαν καὶ κινδύνους δοθέντας· οὕτως καὶ οἱ Σουλιῶται, ἐκπατρίσθέντες παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ μετὰ πολυχρόνιον καὶ ἥρωϊκὸν πόλεμον, αἶψοτε ἀπέβλεπον πρὸς τὴν γενέτειραν αὐτῶν γῆν, καὶ τὴν ἀνάκτησιν ταύτης ἐπείγαντο ἐν πρώτῃ περιστάσει καὶ διὰ παντὸς κινδύνου. Ὁ ἐπελθὼν τῷ 1820 πόλεμος τοῦ σουλτάνου Μαχμουτ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐπαρουσίασεν αὐτοῖς τὴν ἀρμοδιωτέραν περίστασιν.

Ἰσχυρὸς καὶ πολύτροπος ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, μεγάλους, κηρυχθεὶς ἀπὸ τοῦ σεπτεμβρίου τοῦ 1820 ἀντάρτης, ἐνέπνεε φόβους. Τὴν περίστασιν ταύτην ἐκτιμῶν ὁ ἐπίμονος Μαχμουτ, οὐδ' ἐπὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, στηριζόμενος ἀπολύτως, προσέφυγεν ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς μέτρα δευτερεύοντα, καλέσας ὑπὸ τὰ ὅπλα ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου καὶ πάντας παντὸς γένους καὶ θρησκείας ἀνθρώπους, ὑπωσδῆποτε καταδιωχθέντας, ἐπιβουλευθέντας, ζημιωθέντας καὶ δυσμενῶς κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ διακειμένους. Βαθείας ἀληθῶς ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εἶχε τὰς ρίζας ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ μεγάλην τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ δύναμιν· ὅπως δὲ ἀραιώσῃ καὶ ἀντισταθμίσῃ ταύτην, ὁ σουλτάνος ὁρῶς παρεδέχθη τὴν κίνησιν τοῦ τόπου κατὰ τοῦ ἀντάρτου, ὑποσχεθεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους διὰ δόγματός ὡς ἀποδοτέας καὶ τὴν ἀφαιρεθεῖσαν πατρίδα καὶ τὰς ἀρπαγείσας κτήσεις ἐκάστω, προσερχομένῳ ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ σημαίαν.

Ὁμοίῳ ἄφ' ἑτέρου καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἐχρήσατο μέτρῳ, ὡς ἐμνημονεύσαμεν καὶ ἄλλοτε (β'), ἅμα περιπεσὼν ὑπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ σουλτάνου. Συγκαλέσας ἐν τῇ Πρεβέζῃ πολλοὺς τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ προκρίτων Ἑλλήνων διαφόρων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἐπαρχιῶν, καὶ τὴν συνδρομὴν τούτων ἐπικαλεσθεὶς κατὰ τοῦ σουλτάνου, ὑποσχέθη, ἵνα χορηγήσῃ αὐτοῖς ὅπλα, ὥσων ἂν ἔχωσιν ἑλλεῖψιν· συμψηφίσῃ δὲ ἐπτά ἑκατομμύρια γροσίων ὀφειλόμενα τούτῳ παρὰ τῶν ἐπαρχιῶν δι' ὁμολόγων· προμηθεύσῃ συγχρόνως ἀνὰ πέντε κουδέλια, ἥτοι διακοσίας ὀκάδας ἀραβοσίτου, ἐκάστη τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ στρατευσάντων οἰκογενεῖα· μισθοδοτήσῃ δὲ τοὺς πάντας ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἐκάστου, ἀνὰ δέκα μέχρι πεντήκοντα γροσίων κατὰ μῆνα· καὶ ἐπὶ τέλους παρχωρήσῃ τὴν χρῆσιν ἰδίων σημαίων καὶ τὸ τέταρτον μέρος τῶν γενησομένων λαφύρων· μικτῆς δὲ γενόμενος καὶ ἀνεξάρτητος ἐπομένως, ὑπισχνεῖτο λαμβάνειν παρὰ πάντων οὐδένα ἄλλον, ἢ μόνον τὸν φόρον τοῦ ἐνὸς δεκάτου. Καὶ ἐνώπιον μὲν τούτου προθυμώτατοι πρὸς στιγμὴν ἐδείχ-

θησαν οὗτοι, ὡς μὴ ἔχοντες ἄλλως πράττειν ἐγνωρίζοντο ὅμως παρ' ὧν μὲν τὸ ὑπουργόν καὶ ἄπιστον τοῦ τυράννου αὐτοῦ, παρὰ τισι δὲ αἱ συναγροικήσεις καὶ ραδιουργίαι τοῦ ἄρμοστοῦ Μείτλανδ, ἔργον ἔχοντος πῇ ἐνώπιον τῆς ἐξουσίας καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἐνοχοποιήσιν τῶν Ἑλλήνων πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ὁ Μείτλανδ, καὶ λόγῳ συστηματικῆς πολιτικῆς καὶ λόγῳ ἰδίων μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ συμφερόντων, πᾶσαν κατέβαλεν ἐπιμέλειαν παρὰ τῇ τουρκικῇ ἐξουσίᾳ, ἵνα προλάβῃ τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον ταύτης, ὡς λίαν ἀναγκαίου προτύπου· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν κατεμήνυε πάντοτε τοὺς Ἕλληνας ὡς ἐπαναστατήσαντας, ἅμα κηρυχθέντος τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, καὶ πραγματικῶς ἰσχυρώτατον ἔφερεν εἰς χεῖρας τὸ ὄπλον τοῦτο. Ἐντεῦθεν ἡ ἐν Πρεβέζῃ συγκάλυψις, αἱ προτροπαὶ καὶ αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐθεωρήθησαν μᾶλλον ὡς εἰσήγησις τοῦ Μείτλανδ. Καὶ ἀληθῶς, ἐὰν οἱ Ἕλληνες τότε ὠπλίζοντο, ἐτοίμως ὑπεσθῆριζεν οὗτος παρὰ τῇ πύλῃ τὰς προκαταγγελίας αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως διεσκέδαζε τὰς περὶ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἀποφάσεις ταύτης, διπλοῦν οὕτως ἀποτελεσμα φέρων, ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ μὲν ὡς Τούρκου καὶ τυράννου σκληροῦ τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τῶν Ἑλλήνων δὲ ὡς ἐπιβουλευομένων ἀείποτε, καίτοι Χριστιανῶν, καὶ ἀξίων θεωρουμένων ἢ τῆς τύχης τῶν Παργίων, ὑπαρχούσης τῆς Τουρκίας, ἢ τῆς πολιτικῆς ἀτυχίας τῶν Ἰονίων ἐν ἐλλείψει τῆς Τουρκίας. Ἀλλὰ, χάρις τῇ θεῇ οἰκονομίᾳ, ὅτι ὁ μὲν σουλτάνος οὐκ ἐπίστευεν ἐντελῶς, καὶ μᾶλλον ὑπόπτευσεν εἰς τὰς διὰ πολλῆς σπουδῆς διδομένας συμβουλὰς τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας· αἱ δὲ ἐπαρχίαι τῆς Ἠπείρου, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐγκατέλειψαν τοῦτον, εἰ καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἀντὶ ἐνὸς πρότερον τυράννου, εἶχον ἤδη ἐπὶ κεφαλῇς τόσους ἄλλους, ὅσοι ἡριθμοῦντο οἱ σχηματίζοντες τὸν σουλτανικὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου πασσᾶ μέχρι τοῦ τελευταίου ἱπποκόμου.

Ἐν τούτῳ δὲ μέρος τῶν πολλῶν τῆς κατηγορίας τοῦ σουλτανικοῦ δόγματος ἀνθρώπων διακρίνοντο, ὡς γνωστὸν, καὶ οἱ Σουλῳται καὶ οἱ Παργίνοι (Ἰπάργιοι). Ἀρχηγοὶ τῶν σουλτανικῶν δυνάμεων ἦσαν τότε, κατὰ θάλασσαν μὲν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου μέχρι τῆς Ναυπάκτου ὁ Ἀλῆ βεγῆς, ὑποναύαρχος (Καποτάνια βεγῆς)· κατὰ γῆν δὲ, ὁ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Χουρῆ πασσᾶ Ἀλβανὸς, πρὶν Πασσάρ βεγῆς καὶ τότε Ἰσμαὴλ πασσᾶς, ἐν τῶν ἐχθίστων κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ πρόσωπον. Ὁ πρῶτος καυλοχὼν ἐν τοῖς λιμενῶσι νησιδίοις τῆς Θεσπρωτίας, καλουμένους

Συδούτοις (Μούρτου νησία), προσεκάλεσε τοὺς Σουλιώτας διὰ τοῦ γνωστοῦ αὐτοῖς Σαχὴν βεγῆ, υἱοῦ τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ ἐκ Δελβίνου· ὁ δευτερός, στρατοπεδεύμενος ἐν τῇ Ζέλοβᾳ, ἔγραψε τὰ αὐτὰ πρὸς τοὺς Παργίους. Ἀλλ' οὗτοι μὲν, ζητήσαντες ὑπὸ ὄρον τὰ προνόμια αὐτῶν κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ 1800, ἀπαράδεκτοι ἐγένοντο· οἱ δὲ Σουλιῶται, πέμψαντες ἐπιτροπὴν (α) πρὸς τὸν Ἀλῆ βεγῆν, καὶ ἰδίως οὐδὲν ἄλλο ἐπικαλεσθέντες, ἢ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σουλτανικοῦ δόγματος, εἰσηκούσθησαν, λαβόντες τὸ τῆς καθόδου εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν δικαίωμα. Οὕτω περὶ τοὺς τριακοσίους ἐξεστράτευσαν οὗτοι ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον κατὰ τῆς Πρεβέζης, κατεχομένης παρὰ τοῦ Βελῆ πασσᾶ μετὰ τὴν ἐκδίωξιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου, σουλτανικοὶ κηρυχθέντες καὶ τὴν ἀνάγκησιν τῆς πατρίδος αὐτῶν προτιθέμενοι μετὰ δεκαεπταετίαν ἤδη ὄλην. Ἄμα δὲ παραδοθέντος τοῦ Βελῆ πασσᾶ, μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως ζητήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δοθεισῶν αὐτοῖς ὑποσχέσεων.

Παρά τὰ ἄλλα ὀνομαστότερα ὄρη τῆς Ἠπείρου τὸν Πίνδον, τὸν Λάκμωνα, τὴν Τύμφην, τὸν Τόμαρον, τὰ Κυμμέρια, τὰ Κεραύνια καὶ τὴν Θύαμον, ὑπάρχει ἐν καὶ τὸ Κασσώπειον, «Βουνά τοῦ Σουλίου» λεγόμενον. Τοῦτο σχηματίζει ἰδίως τὴν πολεμικὴν δύναμιν τοῦ Σουλίου, μέρους ὄντος τῆς Θεσπρωτίας, καὶ ταύτης τμήμα οὖσης μέγα τοῦ μεγάλου ποταμοῦ τῆς Ἠπείρου. Κυρίως ἐμερίζετο εἰς τέσσαρα χωρία μικρά, ὧν πρῶτιστον ἦν τὸ Σούλιον, διοικούμενον δημοκρατικῶς παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν γενεῶν, ἐξισουμένων τῇ ἀνδρείᾳ πρὸς τοὺς παλαιούς Σπαρτιάτας. Ἀπέχει δὲ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ λεύγας τῶν παραλίων τῆς Ἰονικῆς θαλάσσης, δεκαπέντε τοῦ παλαιοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης, καὶ τρεῖς τοῦ ἀνατολικομεσημβρινοῦ μέρους τοῦ ποταμοῦ Ἀχέροντος. Μετὰ τὴν γενομένην τῇ 1803 ἐξῶσιν τῶν Σουλιωτῶν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς μετέφικεν ἐν αὐτῷ Ζουλακιώτας (β) Τουρκαλθανούς, καὶ δι' ὧν ἐπωδίασε τῶν πολεμικῶν ἀναγκαιῶν· τὴν δὲ φρούρησιν τῆς Κιάφας, τῆς μᾶλλον ὀχυρᾶς καὶ πλέον ἀκαταμαχῆτου θέσεως τούτου, ἐνεπιστεῖθε χυλῶ τινι ἐκ πληγῆς Τόσκῃ, ὀνομαζομένῳ Μούρτῳ Τσάλῃ, πολλῆς πονηρίας καὶ γενναϊότητος ἀνθρώπῳ.

Ἀλλὰ παρακολουθεῖ τούτοις ἡ μνησικακία καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἀντίδρασις τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἰωαννίνων Τουρκαλθανῶν ἀγάδων καὶ βέγηδων. Οὐχὶ δὲ τῷσφ πάθῃ παλαιὰ καὶ ἀναμνήσεις φόνων καὶ καταστροφῶν τοῦ πρώτου πολυετοῦς πολέμου τῶν Σουλιωτῶν, ὅσφ συμπερῶντα παρόντα καὶ φόβοι δεινοὶ περὶ τοῦ μέλλοντος ὑπεχρίωνται αὐ-

τούς, ὅπως ὑποστηρίζωσιν ὁμοφώνως παρὰ τῷ Ἰσμαήλ πασσᾶ τὴν ἀ-
 θοδὸν τῶν Σουλιωτῶν ὡς ζήτημα πολιτικῆς ἀσπύχου, ὡς αἰτίαν ἀδι-
 κίας γενικῆς καὶ ὡς ἀφορμὴν διαρκῶν ἐμπολέμων ταραχῶν διὰ τὴν
 Ἀλβανίαν ἀπασαν. Ὁμολογητέον, ὅπόσω εὐτόχως ἔκρινον οὗτοι τὸν
 ἀληθῆ σκοπὸν τῆς διαγωγῆς τῶν Σουλιωτῶν, ὡς μὴ γενομένων πώ-
 ποτε ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, καὶ ὑπόσω δικαίως ἐβεβαίουν τὴν ἀθρο-
 δὸν αὐτῶν ὡς τὸν διπλασιασμὸν τοῦ πολέμου, ὃν ἠκολούθουν. Ἀντὶ ἐνὸς
 ἡδὴ δύο, ἔλεγον, θέλομεν ἔχειν ἐφεξῆς πολέμους, ἕνα κατὰ τοῦ Ἀλῆ
 πασσᾶ καὶ ἕτερον κατὰ τῶν Σουλιωτῶν. Ὁμολογητέον ὡσαύτως, ὅπόσω
 ἐδικαιοῦντο προβλέποντες, ὅτι, ἀποκαθισταμένων τῶν Σουλιωτῶν ἐν τῷ
 Κασσωπαίῳ ὄρει, ἀποξενωθήσονται ἀφεύκτως τῶν ἰδιοκτησιῶν, ὅσας
 ἐκεῖνοι μὲν κατέκτων πρὶν διὰ τῶν ὅπλων, αὐτοὶ δὲ μόλις ἀνεκτή-
 σαντο ἀπὸ δεκαεπτετίας καὶ μετὰ ἀπείρους θυσίας. Εἰς δὲ μάλιστα
 Τόσκης, Δερβῆς Χασάνης καλούμενος, ἰδίαν παρὰ τοῖς Τούρκοις χαί-
 ρων ὑπόληψιν φρονίμου ἀνδρὸς, ὑπεστήριξεν ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι, ἂν οὐχὶ
 ἄλλο, μόνη ὅμως ἢ ἀπὸ τῆς Ἡπείρου ἐκδίωξίς τῶν Σουλιωτῶν δύναται
 λογισθῆναι ἢ διασημοτέρα καὶ ἐπωφελεστέρα τῷ τουρκικῷ κράτει ἐκ-
 δούλευσις τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ἀλλ' εἶπε τις ἴσως, πῶς ἐθεώρουν οἱ σουλ-
 τανικοὶ οὗτοι Τουρκαλβανοὶ ἀδιάφορον τὴν κατοχὴν τοῦ Σουλίου παρὰ
 τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐν ᾧ ἐπολέμουν τοῦτον; Ἀποκρινόμεθα, ὅτι κατὰ
 πρῶτον μὲν λόγον οὐδένα ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἠπέλπει κίνδυνον δι' αὐτοῦ,
 ὡς φρουρουμένου δι' ὀλίγων· κατὰ δεῦτερον δὲ, πίπτοντος τοῦ Ἀλῆ
 πασσᾶ, ἐπιπτε καὶ τοῦτο ἄνευ ἄλλων ἀγώνων καὶ θυσιῶν περαιτέρω·
 ἐν ᾧ, ἀφ' ἑτέρου, ἢ παρὰ τῶν Σουλιωτῶν κατοχὴ αὐτοῦ οἰκοθεν ἐννο-
 ουμένην ἔφερε τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῶν γειτόνων Ἑλ-
 λήνων τῆς Θεσπρωτίας καὶ Ἀμβρακίας, καὶ λίαν ἀμφίβολον ἐπομένως
 τὴν τύχην τῶν τουρκικῶν ὅπλων, κατὰ τὰ πρόσφατα ἔτι καὶ ἀδιαφι-
 λνεύκητα παραδείγματα τοῦ προτέρου πολέμου τοῦ Σουλίου.

Καὶ ἡ ὁρθότης τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν καὶ ἡ ἀνάγκη, δι' ἣν προ-
 τιμητέα πάντοτε ἦτο ἡ ὅλη Ἀλβανία ἀντὶ τῶν ὀλίγων Σουλιωτῶν,
 μετέπεισαν τὸν Ἰσμαήλ πασσᾶν, Ἀλβανὸν μάλιστα ὄντα καὶ τοῦτον.
 Ἀμείλικτον μὲν ἔτρεφεν οὗτος τὴν ἀπέχθειαν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ
 πασσᾶ, καὶ ζωηρὰν ἐσώζε τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς πᾶσαν ἄμεισον καὶ ἔμμε-
 στον βλάβην τούτου· ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ παρούσῃ ὥρᾳ ὑπερίσχυεν ὅλων
 αὐτῶν τὸ τοπικὸν πνεῦμα καὶ συμφέρον· ὑπὲρ τούτου δὲ προστίμησεν,
 ἀθετῶν καὶ αὐτὰ τὰ παρὰ τοῦ σουλτάνου δεδογμένα, ἵνα δευθῇ ψευ-

δόμενος ποταπῶς καὶ ἀναιρῶν σήμερον ὡς Ἀλβανός, ὅτι χθές συνυπέσχετο μετὰ τοῦ ὑποναυάρχου Ἀλῆ βεγῆ ὡς ἀρχηγός. Ἀποτόμως λοιπὸν ἀρνηθεὶς τοῖς Σουλιώταις τὰς προτέρας ὑποσχέσεις περὶ τοῦ Σουλίου, ἀντὶ τούτου παρεχώρει αὐτοῖς πρὸς ἐνοίκισιν τὰ Γλυκὺ, ἢ τὸ Λοῦρον, κατ' ἐκλογὴν. Ἦσαν δὲ τὸ μὲν Γλυκὺ χωρίον τοῦ Φαναρίου τῆς Θεσπρωτίας, τὸ δὲ Λοῦρον περιοχὴ τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης, ἀμφότερα νουσιωδέστατα. Ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ αὐτῇ μεταβολῇ ἐγκαρδίως οἱ Σουλιῶται ἐλυπήθησαν μέχρις ἀμνηχανίας, ὡς προνοοῦντες μάλιστα συνεπίστας πολλῶ δεινότερας· ἐπὶ τασούτων δὲ ἐλογίζετο φοβερά ἡ ἀμνηχανία τούτων, ἐφ' ὅσον, εὐρισκόμενοι ὀλιγάριθμοι ἐν τῷ μέσῳ ἐχθρῶν πολυαριθμῶν, οὐκ εἶχον, ποῦ τῆς στερεᾶς προσφύγῳσιν ἀσφαλῶς, ὡς μὴ κινηθείσης ἔτι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐντεῦθεν, μὴ δυνάμενοι ἄλλως, οἱ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύνοντο τὰ πράγματα, καὶ διαταγέντες, ἵνα μακρυνθῶσι τοῦ στρατοπέδου καὶ σταθμεύσωσιν ἐν τῇ θέσει τοῦ Ἀγίου Νικολάου κατὰ τοὺς Κοπάνους, ὑπήκουσαν· ὀλίγοι δὲ ἐκ τῶν ὑποδεσφύρων ἐπανῆλθον εἰς τὴν Κέρκυραν.

Φρονίμως οἱ Σουλιῶται ἐπετηδεύθησαν πάσαν περὶ τῆς κυρίας ἀρχῆς τῶν γινομένων ἄγνοιαν· καί, ἀπὸ τοῦδε πλατυτέραν ἐκτυλίστοντες τὴν ἐπὶ σουλτανισμῷ ὑπόκρισιν, περιωρίσθησαν παραπανούμενοι μόνον ἐπὶ τῇ δυσμενεῖ ἔτι τύχῃ αὐτῶν, καὶ πάντοτε ἀναθέτοντες τῇ τε γενναίᾳ τητι καὶ τῇ τιμῇ τοῦ Ἰσμαὴλ πασσᾶ τὴν παρούσαν ἀσφάλειαν καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῶν ἀποκατάστασιν. Καὶ ὁ μὲν Ἰσμαὴλ πασσάς, ἄλλὰ ἀντ' ἄλλων προφασίζόμενος, τοῦ σουλτανικοῦ δόγματος τὴν ἐφαρμογὴν ἐπεδείκνυτο θέλων καὶ τοὺς Σουλιώτας προέτρεπεν, ἵνα ἀποσυρῶσιν εἰς τὴν Ἰππειρον καὶ τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν ἐκ τῆς Κερκύρας· οἱ δὲ Τουρκαλβανοὶ βέγηδες προεχώρησαν θέλοντες ἤδη καὶ τὴν δι' ἐπίβουλλης καταστροφὴν τούτων ἕως ἐνός, λόγῳ τῆς δι' αὐτοῦ μένου τοῦ πρὸς ἀσφαλιζομένης ἡσυχίας τῆς Ἀλβανίας. «Οὐδὲν ἐπράττεμεν, παρε-»
 »τῆρουν τῷ Ἰσμαὴλ πασσᾶ, εἰ μὴ θανατώνωμεν τοὺς Σουλιώτας. Ἐν
 »ᾧ τὸ Σούλιον κατέχεται παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, οἱ Σουλιῶται εὐρή-»
 »σουσι προθυμότερον τοῦτον πρὸς πᾶσαν παραχώρησιν, ἅμα καὶ ἡμῶν
 »κηρυχθῶσι· διότι αὐτὸς μὲν οὐδεμίαν ἔχει ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἀμέσου
 »κατοχῆς τούτου, ὅταν πολιορκῇται μακρὰν τούτου καὶ περὶ τῶν ὅλων
 »κινδυνεύῃ· οἱ Σουλιῶται ὅμως, κύριοι καταστάντες αὐτοῦ, ὠφελήσουσι
 »τῷ Ἀλῆ πασσᾶ δι' ἀντιπερισπασμῶν σπουδαίων· καὶ ἐπομένως ἡ μὲν
 »Ἀλβανία περιπλεχθήσεται ἐν νέοις κινδύνοις, ὁ δὲ σουλτάνος ἐν νέῳ

ναγώνι». Παραδεχθείσης οὕτω τῆς ἐξολοθρεύσεως τῶν Σουλκιωτῶν, ὡς κακοῦ ἀναγκαίου, ἐθεωρήθη παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ καὶ ἄλλων ἐπισφαλῆς ἢ ἐξ ἐφύδου θανάτωσις αὐτῶν, ὡς κινδυνεύουσα πιθανῶς πολλοὺς τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἔτι τοῦ στρατοπέδου τάξιν πρὸς ὄφελος τοῦ πολιιορκουμένου Ἀλῆ πασσᾶ. Διὰ ταῦτα ἐνεκρίθη ἡ ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων εὐφημος ἀπομάκρυνσις καὶ ἡ ἐν τοῖς παραλίοις θυσία αὐτῶν, ὡς μᾶλλον ἀκίνδυνος.

Ἐν πλήρει οἱ Σουλκιῶται τῶν μυστικῶν ἀποφάσεων τούτων ὑπῆρχον ἀγνοία, ὅταν προετράπησαν αἰφνης παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ, ὅπως ἀπέλθωσιν εἰς τὰς νήσους, λόγῳ ὅτι οὔτε ἀναγκαῖοι εἰσι πλέον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, οὔτε τὰ πιστὰ χορηγοῦσιν ἔχοντες ἀλλαχοῦ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα· παρὰ φίλου δέ τινος αὐτῶν Τουρκαλβανοῦ, ἀλλὰ φιλανθρώπου, εἰδοποιήθησαν ἐν λεπτομερείᾳ τὰ πάντα. Κεραυνόβλητοι δ' ἤδη ἐκ τῆς ἀπελπισίας ὄντες καὶ ἄγνοιαν τοῦ μυστηρίου προσποιούμενοι, τὸν καιρὸν ἐξηγόραζον, οὐδόλως μὲν ἀποποιούμενοι τὴν ἀναχώρησιν ἑαυτῶν, πάντοτε δὲ παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ ἐξαυτούμενοι ἐξαμηνιαίαν τοῦλάχιστον τροφοδοσίαν διὰ τὰς οἰκογενεῖας ἑαυτῶν, καὶ ὅλως προσεχτικοὶ διατελοῦντες. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς ἐπανελάβε τῇ 2 δεκεμβρίου ἀποφασιστικωτέραν τὴν προτροπὴν αὐτοῦ· καὶ λόγῳ μὲν εὐμενείας, κυρίως δὲ, ὅπως διαμελίτῃ τούτους καὶ εὐκολωτέραν καταστήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ περὶ δολοφονίας μέτρου, ἐδείχθη παραδεχόμενος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἀνὰ εἰκοσι μόνους ἐκ τῶν εὐποληπτοτέρων οἰκογενειῶν (α). Περὶ ὅλων αὐτῶν τριήμερον ἔδωκε προθεσμίαν.

Ἐν δὲ τῷ διαστήματι τούτῳ οἱ Σουλκιῶται, ὑπέκοντες τῇ ἀκαταμάχητῳ ἀνάγκῃ, ἐνέκρινον, ὅπως συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ μετὰ τοῦ προτέρου ἀπόνδου ἐχθροῦ ἑαυτῶν διαπραγματευθῶσι φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Ἡ τοιαύτη φιλία καὶ συμμαχία ἦτο διὰ τοὺς Σουλκιώτας μία ἀνάγκη, διότι ἐλάβανον πρὸς τὸ μέρος ἑαυτῶν καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Τὸ ἔργον αὐτὸ, τάσῃ τολμηρὸν καὶ μεγάλων συνεπειῶν παραγωγόν, ἀνεδέχθη ὁ Μάρκος Βότσαρης, συναργούντος ἐν ταῦτῳ τοῦ Ἀλεξίου Νούτσου, προσώπου λίαν εὐνοουμένου παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ μεμνημένου καλῶς τῆς ἐπαναστατικῆς Ἑταιρίας. Ὁ Βότσαρης, λαθὼν τὰς νυκτερινὰς φυλακὰς τῶν σουλτανικῶν, ἐπαρουσιάσθη τῇ 4 δεκεμβρίου πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, καὶ τὴν πιστὴν μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν τῶν Σουλκιωτῶν ἐβεβαίωσεν ὑπὸ τοὺς ἀκυλόβλους ὅρους·

Α. Τὴν παραχώρησιν τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ φρουρίου τῆς Κιάφας πρὸς κατοίκησιν.

Β'. Τὴν προσάρτησιν τῶν περὶ τούτου τεσσαράκοντα χωρίων.

Γ'. Τὴν χορηγίαν διακοσίων χιλιάδων μετρητῶν πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἐν ταῖς νήσοις οἰκογενειῶν αὐτῶν καὶ

Δ'. Ὁμηρεύοντας παρὰ τοῖς Σουλιώταις μὲν ἓνα τῶν ἐγγόνων τοῦ τοῦ, παρ' αὐτῷ δὲ ἕξ τῶν Σουλιωτῶν.

Οἱ δυστυχεῖς καὶ οἱ πολιτικῶς ἢ στρατιωτικῶς ἀπληγισμένοι εὐκόλως εὐρίσκονται πάντοτε ἐν τῇ αὐτῇ σημείῳ. Ὁ τόσῳ ὑπερήφανος πρότερον διὰ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, ὁ ἐκπολιορκητὴς τοῦ Σουλίου, ὁ πρὸ ὀλίγου οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλιώτου ὑποφέρων Ἀλῆ πασσᾶς, ταπεινὸς ἤδη ἐκ τῆς πολιτικῆς δυστυχίας καὶ τῆς πολεμικῆς ἀνάγκης, τείνει πρόθυμον χεῖρα τοῖς Σουλιώταις, ἐναγκαλίζεται τούτους ὡς ἄλλα τέκνα, ὁμολογεῖ δὲ σωτῆρας, καὶ οὐ μόνον παραδέχεται εὐθὺς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις, ἀλλὰ καὶ μηνιαίαν ἐκ τῶν ἰσχυρίων ἐκατὸν μισθοδοσίαν ὑπισχνεῖται δι' ἑκαστον στρατιώτην. Περίεργοι αἱ μεταβολαὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων! Δι' ἑνὸς μόνου λόγου καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀποξενοῦται οὗτος τοῦ Σουλίου, ὅπερ κατεκτήσατο μετὰ πολυχρόνιον πόλεμον καὶ διὰ τοσούτου αἵματος. Ἐπὶ τίνι δὲ λόγῳ ἤθικῳ στηρίζομενος ἐνεπιστεύθη τοῖς Σουλιώταις, εἰ καὶ ἐγνώριζεν, ὅποیان ἐγένετο αὐτοῖς κακῶν αἰτίαι; Διότι «καὶ παλῆμιος οἶδεν ἀνδρὸς ἀρετὴν θαυμάζειν». Ἐγκαταλιμπανόμενον ἑαυτὸν βλέπων οὐ μόνον πᾶρά τῶν πολλῶν δημιουργημάτων καὶ ἀξιοματιῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων καὶ οἰκείων, ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀνεμνήσθη, οἷον ἄλλοτε ἐν τοῖς τρομεροῖς κινδύνοις χαρακτηρὰ στρατιωτικόν, καὶ ἔπειτα ἐν τῇ οὐχ ἥττον τρομερῇ καταδρομῇ τῆς τύχης σταθερότητα καὶ τιμὴν ἔδειξαν οἱ Σουλιῶται· ἐν ταύταις δὲ ἔπειρ· δόμενος ταῖς ἀρεταῖς τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, καίτοι ἄλλοθεν ἄλλοι, ἄλλοι δὲ ἐκδικήσιν δικαίαν πνεόντων, καὶ τὸ Σούλιον παρεχώρησε καὶ τοὺς ἐπιστημοτέρους τῶν ἀπολειφθέντων ἀξιοματικῶν αὐτοῦ προσήρτησε τοῖς Σουλιώταις πρὸς ἐνίσχυσιν πλείονα. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Σιλιχτάρ Πόττας, ὁ Ἅγιο Μουχουρδάρης (ἢ Ἅγιο Βασιάρης), ὁ Ταχέρ Ἀμπάζης καὶ ἄλλοι. Ἀληπασσικοὶ πρὶν καὶ ἔπειτα σουλτανικοὶ γεγόμενοι οὗτοι, ἔτυχον δυσαρεστήθεις κατὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ, καὶ ἐπὶ τέλους ὑποκτείναντες, μὴ ἐπιβουλευθεῖσι, συνεβιάσθησαν καὶ πάλιν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ συνεννοηθέντες· ἀγνοοῦντος δὲ τὸ μυστήριον τοῦτο τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ, ἔμμενον ἐν τῇ σουλτανικῇ στρατοπεδίῳ.

Οὐδεμίαν δὲ ἐπιδαχομένου ἀναβολὴν τοῦ κινδύνου, ἐν οἷ Σουλιώται διέτρεχον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, ὁ Μάρκος Βότσαρης καὶ Λάμπρος Βέικος ἐτάχυναν εἰσελθόντες τῇ ἐπιούσῃ (5 δεκεμβρίου) εἰς τὸ φρούριον. Τότε παρέλαβον παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ὅμηρον τὸν Χουσεὴν πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Μουχτάρ πασσᾶ, νέον ὄντα εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν· χρηματικὸν δὲ ἐξ ἐβδομήκοντα χιλιάδων γροσίων καὶ τὴν ἀνήκουσαν διαταγὴν πρὸς τὸν φρούραρχον τοῦ Σουλίου Μούρταν Τσάλην. Ἀνταποδόσαντες δὲ αὐτῷ ὁμήρους τὸν Κῶσταν Βότσαρην, Κῶσταν Τσαβέλλαν, Γεώργιον Ζέρβαν, Ναστούλην Δαγγλῆν, Κίτσαν Κολιὸν καὶ Κῶσταν Διαμάντην, ἀμέσως ἐξῆλθον εἰς τὸ Κατσιακᾶ, ἀπέχον τοῦ φρουρίου ἡμίσειαν ὥραν, καὶ ἔδωσαν τοῖς Σουλιώταις, περὶ τοὺς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα οὔσι, τὸν τελευταῖον λόγον καὶ τὴν ἀρμολογίαν περὶ τῆς συγχρόνου καὶ μυστικῆς ἀναχωρήσεως ὁδηγίαν. Ἐν τῇ αὐτῇ λοιπὸν, ἀλλὰ βροχερᾶ καὶ σκοτεινῇ, νυκτὶ πρὸς τὴν 6 δεκεμβρίου ἀναχωρήσαντες οἱ Σουλιῶται ἐπιτηδεύειν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου, ἔφθασαν, μόλις διαγελώσεως τῆς ἡμέρας, εἰς τοὺς Βαριάδας, χωρίον κείμενον μακρὰν τοῦ Σουλίου ἐπὶ 6 περίπου ὥρας, ὁχυρὸν φύσει καὶ ὑπὸ τουρκικῆς φρουρᾶς ὑπερασπιζόμενον. Ἡ φρουρὰ αὕτη ἐκλείσθη παρὲς ἐντὸς τοῦ ἐκεῖ δυνατοῦ πύργου, ἀνεγειγερμένου παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Οἱ Σουλιῶται ὑπεκρίθησαν ἑαυτοὺς ὡς μεταβατικούς, διωρισμένους παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κιάρας, καὶ προσεκάλουν τοὺς Τούρκους πρὸς φιλικὴν συνδιάλεξιν· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπέφευγον μὴ πιστεύοντες, καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν προέτρεπον, ἵνα μὴ ἄλλως προκύψῃ αἵματος χύσις· οἱ Σουλιῶται ὁμῶς, γνωρίζοντες ἀδύνατον τὴν μετὰ τοῦ Σουλίου τόσῃ ἀναγκαίαν ἔνωσιν τῶν τεσσαράκοντα χωρίων, ἐὰν μὴ κατελάμβανον τοὺς Βαριάδας, ἐπιπεσόντες ἐκυρίευσαν τοῦ πύργου, ἱκανοὺς μὲν θανατώσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποπέμψαντες ἀόπλους.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ, 7 δεκεμβρίου, συναθροίσαντες τοὺς προκρίτους τῶν πλησιεστέρων περιχώρων, ἐπέδειξαν αὐτοῖς τὸν Χουσεὴν πασσᾶν ὡς πολέμαρχον, καὶ βεβαιώσαντες τούτοις τὴν συναρθεῖσαν συμμαχίαν καὶ τὴν διατασσομένην εἰσοδὸν ἑαυτῶν εἰς τὸ Σούλιον, ἔπειταν ἅπαντας, ὅπως ὀπλισθῶσιν ἀμέσως, εἰ καὶ ἐπληθον μυριάδων βαρβάρων τὰ γείτονα Ἰωάννινα. Ἐπεκράτει ὅπωςδήποτε ἡ περὶ Ἀλῆ πασσᾶ ὑψηλὴ ἰδέα καὶ ὁ φόβος. Λαβόντες λοιπὸν ἱκανοὺς τῶν χωρικῶν ἐνόπλους καὶ τὰς ἀναγκαίας ἐνισχύσαντες θέσεις, προσχώρησαν εἰς τὸ Σούλιον, ὅπου παρεδέχθησαν μόλις τῇ 12 δεκεμβρίου παρὰ τοῦ Μούρτου Τσάλη καὶ τῶν Ζουλακιω-

τῶν. Ἐάν μὴ ἔφερόν μεθ' ἑαυτῶν τὸν Χουσεὴν πασσᾶν, ἀμφίβολος ἀπέ-
βαινε ἡ ἐπιτυχία αὐτῶν καὶ μεθ' ὅλην τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ,
περὶ ἧς ὁ Μοῦρτος Τσάλης ὑπενόει καὶ ἄλλως ἐνδεχομένην πλαστογρα-
φίαν. Μόνην τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Σουλίου, ἦτοι τὸ φρούριον τῆς Κιάφας,
ἐφωδιασμένον καλῶς διὰ πολλῶν τηλεβόλων καὶ τῆς ἄλλης πολεμικῆς
παρασκευῆς, ἐκράτησε μὴ παραδύσας ὁ Μοῦρτος Τσάλης ἐκ μυστικῆς
βεβαίως ὁδηγίας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Οἱ Σουλιῶται ἐπαράχθησαν μὲν διὰ
τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην περίπτωσιν, ὑπέκρουσαν ὅμως τὴν δυσαρέ-
σκειαν ἑαυτῶν, μεχριοῦ ἀποτυχῶν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς τῆς φονικωτάτης γε-
νομένης τῇ 14 Ἰανουαρίου 1821 ἐφόδου κατὰ τοῦ σουλτανικοῦ στρα-
τοῦ, καὶ μείζονα ἤδη, ἢ πρότερον, λαβὼν τὴν ἀνάγκην τῶν Σουλιωτῶν,
παρεχώρησεν αὐτοῖς, κατ' ἐπανειλημμένην αἰτήσιν τῶν ἰδίων, καὶ τὸ
φρούριον τοῦτο (α).

Ὅποιά ἱστορικὴ σύμπτωσις! Τῇ 16 δεκεμβρίου τοῦ 1803 ἐστερήθη-
σαν οἱ Σουλιῶται τῆς πατρίδος αὐτῶν μετὰ πολλὴν θυσίαν, καὶ τῷ
αὐτῷ ἀκριβῶς μηνὶ τοῦ 1820, τεσσάρων μόνων ἑλλειπουστῶν ἡμερῶν,
ἐπανέκτισαν ἀναιμῶτι ταύτην. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ὡς ἐχθρὸς ἐξέβαλεν αὐ-
τοὺς, καὶ ὁ αὐτὸς Ἀλῆ πασσᾶς ὡς φίλος εἰσήγαγε τοὺτους εἰς τὸ Σού-
λιον. Ἐξ ἀντιθέτου δὲ, ὁ μὲν Ἰσμαὴλ πασσᾶς ἡρνήθη τοῖς Σουλιώταις,
ὅ,τι οὐκ εἶχεν· ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς ἔδωκεν αὐτοῖς, ὅ,τι εἶχε. Ἐχθρὸς πρό-
τερον ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, μετεβλήθη φίλος· καὶ φίλος πολιτικὸς πρὸ ὀλίγου
ὁ Ἰσμαὴλ πασσᾶς, ἐκηρύχθη ἐχθρὸς. Ἡ δὲ πατρίς τῶν ἡρώων, ἡ μόνη
διασωθεῖσα ἀπὸ τοῦ γενικοῦ κλύδωνος τῆς Ἑλλάδος ἀνεξάρτητος μέχρι
τῶν ἀρχῶν τοῦ 10' αἰῶνος· ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὁ τόσῳ τιμήσας τὸ στρα-
τιωτικὸν ὄνομα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπὶ αὐτῆς τῆς δουλείας τούτων, παρα-
σκευάζεται ἀπὸ τοῦδε πρὸς ἔργα λαμπρότερα καὶ γενικώτερα. Τὸ μέγ-
στον ἄρα τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος βοηθημάτων τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ
Ἀλῆ πασσᾶ ὑπῆρξεν ἡ ἀνάγκη τοῦ Σουλίου, ἀφ' ἧς, δύναται τις εἰπεῖν,
ἐπροσιμιάσθη ἡ γενικὴ ἐπανάστασις. Προέβλεψεν ἄρα ὁ Φάλαρης τῆς
Ἡπείρου, ὅπως ἐπὶ τῶν τελευταίων τότε παρυσιαζομένων ἡμερῶν τῆς
ζωῆς αὐτοῦ ἱκανοποίησιν οὕτω τὴν Ἑλλάδα, ἀνθ' ὧν ἐπράξε κακῶν καὶ
ὠμότητων πρότερον;

Οὐδεμία ἀμφισβολία, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῶν Σουλιωτῶν ἦτο ὑπόθεσις
ὅλου τοῦ ἔθνους, λίαν ἐνδιαφερομένου περὶ αὐτῆς, καθόσον ὁ ἀρχηγὸς
τῆς προτεχοῦς γενικῆς ἐπαναστάσεως Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐσπευσεν
ἀπειλῶντας πρὸς τοὺτους καὶ ἀγκυλοῦντας τῇ θέσει καὶ κηρυκλήλας τῇ

περιττάσει αὐτῶν ὁδηγίας, οἷας ἀπέστειλε καὶ πρὸς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην ἐκ τῆς Κισινεβίας καὶ ἀπὸ 29 ἰανουαρίου 1821 (α). Θεωρήτσωμεν δὲ ὡς δάκτυλον Κυρίου καὶ τῶν Τουρκαλθανῶν τὴν συμμαχίαν, διότι ἐρρίψεν αὕτη τὸ μῆλον τῆς διαίρεσεως ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀλβανῶν, καὶ τὸ τῆς δυσπιστίας τῶν ἄλλων Τούρκων πρὸς τούτους. Μετὰ ἓνα ἀκριβῶς μῆνα, τῇ 12 ἰανουαρίου 1821, εἰσῆλθον καὶ οἱ σύμμαχοι οὗτοι εἰς τὸ Σούλιον, ἄγοντες περὶ τοὺς ἑπτακοσίους, καὶ τούτους ἀξελθόντας μετ' οὐ πολὺ περὶ τοὺς χιλίους πεντακοσίους. Τὰ ὀνόματα καὶ ἡ ῥαδιοσυγῆ τοῦ Σιλιχτάρ Πόττα, Ἄγο Μουχουρδάρη καὶ Ταχῆρ Ἀμπάζη ἱκανοὺς ἔβησαν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἰωαννίνων λειποταξίαν. Ὅτι δ' ἂν εἴπη τις περὶ τῆς ὅλης ἐλπεινῆς διοικήσεως τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ, ἐστὶν ἑλαττον τῆς ἀληθείας. Ἰδοὺ ἡ πρᾶξις, δι' ἧς συντετέθησαν τότε Τουρκαλθανοὶ καὶ Σουλιῶται.

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι Ἀγαθο-Ἀλβανοὶ καὶ Καπετανεῖοι Σουλιῶται ὁρκωνόμεθα ὁ καθείς εἰς τὴν Πίστιν τοῦ, νὰ βασταῶμεν τὸ παρὸν ὑγράμμα στερεὸν, βέβαιον καὶ ἀμετάτρεπτον· καὶ ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀφέντης μας Ἀλῆ Πασσᾶς πολιορκεῖται στενὰ ἀπὸ τὸν Ἰσμαήλ καὶ Φλοιοὺς Πατσᾶδες, νὰ ἡματτε ἀδελφια, ἓνα κορμὶ καὶ μία ψυχὴ, καὶ νὰ χύσωμεν τὸ αἷμά μας διὰ τὸ σελαμέτι αὐτοῦ τοῦ Ἀφεντός· καὶ, νῆν κανέννας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Τούρκους γένῃ ἄπιστος καὶ ἀρνηθῇ τὸν ὄρκον, νὰ ἦναι ὅζω ἀπὸ τὸ ντιν-ισλάμ καὶ νὰ ἀποθάνῃ ὀθριὺς· εἰδὲ καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Ῥωμαίους κανέννας, νὰ ἦναι ἀρνητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ἀὐτὰ στέργομεν ὅλοι μας, καὶ, ὡς ἄνωθεν, μεθ' ὅρκου μας ὑπογράφομεν,

Σούλι, 15 ἰανουαρίου 1821.

«Οἱ Ἀγάδες Ἀλβανοὶ	Οἱ Καπετανεῖοι Σουλιῶται
» (Τ. Σ.) Σιλιχτάρ Πόττας,	Μάρκος Βότσαρης
» (») Ἄγο Μουχουρδάρης,	Νότης Βότσαρης,
» (») Ταχῆρ Ἀμπάζης,	Γεώργιος Δράκος,
» (») Τσέγκο βέγης,	Κίτσος Τσαβέλλας,
» (») Μουρτοτσάλης,	Γιώτης Δαγγλῆς,
» (») Ἐλμάς Μέτσης,	Λάμπρος Βεῖκος,
» (») Σουλεϊμάν Μέτσας,	Τούσας Ζέρβας,
» (») Λεάζ Λουλέχης,	Νάστος Καραμπίνης,
» (») Κοζτάρ Μίτσανης,	Κίτσος Διαμάντη Τσαβέλλας,
» (») Χασσάν Πελούσης,	Κότσας Λώπης κλπ. (α).
» (») Τέμης Σαλίτσας,	

Τῶν Σουλιωτῶν καὶ Τουρκαλβανῶν τὰ πράγματα ταῦτα κατὰ πολὺ ἐνοχοποίησαν τὸν Ἰσμαήλ πασσᾶν παρὰ τῷ σουλτάνῳ, καὶ οὕτως ἐξεδίωξαν τὴν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου τόσῳ ἀφελίμον γενομένην ἐξοδὸν τοῦ Χουρσέτ πασσᾶ. Δι' ὃν λόγον ὁ ἀμύτατος καὶ χριστιανομαχώτατος Μπαμπᾶ πασσᾶς ἀντιπαρῆλθεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἐκ διαταγῆς τοῦ σουλτάνου, διαβληθεὶς ἐπὶ συναγορικῆσει μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· διὰ τὸν αὐτὸν ἐκινδύνευε καὶ ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς, εἰ καὶ ἡ ἀνανόχητος ἀναχώρησις τῶν Σουλιωτῶν καὶ Τουρκαλβανῶν εἰς τὸ Σούλιον ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς συνήθους τοῖς τουρκεσὶ στρατοπέδοις ἀταξίας.

Ἰπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλίου περιλαμβάνεται τὸ ὅλον τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους πλησίον ἀλλήλων κειμένων τεσσάρων χωρίων Σουλίου, Κιάρας, Ἀδαρικού καὶ Σαμονίβας. Εἰς αὐτῶν ἀπηρτίζετο ἡ κυρία σουλιωτικὴ ὀλομέλεια, μικρὰ μὲν ἀριθμητικῶς, ὡς συγκειμένη ἐκ τετρακοσίων πενήκοντα οἰκογενειῶν, μεγάλη δὲ πολεμικῶς, ὡς οὐ μόνον νικῶτα ἰσχυρὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἱκανὰ πλησιάζοντα χωρὶς ἐνόησαν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ τὴν αὐτὴν πολιτικὴν κατὰστασιν δι' ἄλλων δὲ λέξεων ἦτο σημεῖόν τι ἐλευθέρων ἐν τῷ ὠκεανῷ τοῦ τουρκεσικοῦ κράτους. Μετὰ τὸ 1803, ἤτοι μετὰ τὴν φυγὴν τῆς κυρίας ταύτης σουλιωτικῆς ὀλομελείας, τὰ χωρία αὐτὰ περιῆλθον ὑπὸ τὴν τουρκεσικὴν δυναστείαν, νεμόμενα παρὰ τῶν Τσάμιδων· μετὰ τὴν ἀνάσσειν δὲ αὐτῶν οἱ Σουλιῶται προύργμαίτατον εἶδον τὴν ἐκ νέου ἑνωσιν τούτων, δι' ἣν καὶ ἐπησχολήθησαν μετ' ἐπιτυχίας.

Διὰ τὸν ἐναντίον δὲ λόγον καὶ ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς, ὅπως ἤδη ἀγανάκτησις καὶ ταραχὴ ὦν οὐ μόνον διὰ τὴν βαρείαν εὐθύνην τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς βαρυτέρας περιπετείας τοῦ μέλλοντος, διηύθυνεν εὐθὺς ἐκ τῶν Ἰωαννίνων στρατὸν ἑπτακισχιλίων ὑπὸ τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ Ἰσμαήλ πασσᾶν καὶ τὸν Σουλεϊμᾶν πασσᾶν. Εὐρεθείς αἶφνης μετὰ δύο ἡδὴ πολέμιων, τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ τῶν Σουλιωτῶν, ἐθεώρει ἀναμειβόμενος τὸ Σούλιον μάλλον, ἢ τὸ φρούριον τῆς λίμνης, μερίζονα καὶ σοβαρώτερα παρέζον πράγματα. Καὶ ἀληθῶς, τὸ μὲν φρούριον, πολιορκούμενον ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ στρατοῦ, εἰδικὴ τις ἄλλως καὶ περιορισμένη πολεμικὴ φωλεὰ ὄν, οὔτε ἐκδρομὰς οὐσιώδεις ἠπέλπει, οὔτε περισπατμούς πολυπλόκους ἔφερεν, οὔτε ἄμεστον διαταραχὴν τοῦ τόπου καὶ γενικωτέραν ἠδύνατο· τὸ Σούλιον ὅμως, καὶ ἑαυτὸ μὲν ἄχυρὸν, ἀλλ' ἰσχυρώτερον ὑπάρχον διὰ τοῦ ἐθνικοῦ, τοῦ θρησκευτικοῦ

καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος, τῶν δεσμῶν καὶ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος, ὡς καὶ τῆς ἀμέσου συγκοινωνίας, ἐπαρουσίαζε πυρκαϊὰν πολύθηρον καὶ κυλοσσιαίαν, καθ' ἧς οὔτε δύναμις, οὔτε ἀριθμὸς ἀντλιῶν ἤρκει. ὑπὸ τὴν φαινομένην ἀνταρτικὴν ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐκρύπτετο ἡ ἐπαναστατικὴ ὑπὲρ τοῦ ἐλληνισμοῦ κατάστασις αὐτοῦ· ἐπομένως δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἰωαννίνων ὑπεχρεοῦτο, ἵνα θεωρῇ οὐ μόνον τοὺς Σουλῳῳτας πολεμίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ τὸ Σούλιον ἐτοιμοπολέμους· ὑπεχρεοῦτο ἄλλως, ἵνα πολεμῇ τὴν ὑπάρχουσαν τῶν Σουλῳῳτῶν, καὶ προλαμβάνῃ συγχρόνως τὴν τῶν περιούκων ἐπαπειλουμένην ἐπανάστασιν.

Καὶ διὰ ταῦτα ὁ μὲν ὁμώνυμος Ἰσμαὴλ πασσᾶς, ἐπὶ κεφαλῇς πεντακισχιλίων στρατοπεδεύσας ἐν τῷ χωρίῳ Δερβιζανῶν, ἀπέχοντι τοῦ Σουλίου ἐπὶ ὥρας δέκα, ἐφρούρησεν ἐνταυτῷ καὶ τὴν Βογόρτσαν, Τότσκι καὶ Λύπαν. ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου ἐτέτακτο καὶ ὁ Χασὰν Πρόνιος. Ὁ δὲ Σουλεϊμὰν πασσᾶς διὰ διςχιλίων κατέσχε τὸ Λέλοβα, ἐννεάκρον μακρυνόμενον τοῦ Σουλίου, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν Λεῖλῶβου, συγκειμένην ὑπὸ ἑνδεκα χωρίων καὶ συνορεύουσαν μετὰ τῆς Πρεβεζῆς. ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου διετέλει καὶ ὁ Ταχὴρ Παπούλιας. Ὁ δ' ἀρχιστράτηγος Ἰσμαὴλ πασσᾶς, ἀνεπαρκῆ θεωρῶν μόνην τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, προσέφυγε καὶ εἰς τὴν ἡθικὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν τῶν χρημάτων. ὑποχρεωθείς παρ' αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης, ἐπαρουσιάσθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν περὶ τὸ Σούλιον χωρίων νουθετῶν τοῖς κατοικοῖς τούτων, ἵνα ἀπέχωσι πάσης ἀκροάσεως καὶ παραδοχῆς τῶν εἰτηγήσεων τῶν Σουλῳῳτῶν, ὡς ὑπαγομένων εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ κατηγορίαν καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ σουλτάνου· ἀλλὰ κινδυνεύσας, ἵνα συλληφθῇ παρὰ τῶν Σουλῳῳτῶν, διέφυγε νυκτὸς εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Πρῶτον οἱ Σουλῳῳται, κινηθέντες τῇ 20 δεκεμβρίου περὶ τοὺς πεντακοσίους μετὰ τῶν ἐνωθέντων χωρικῶν, προσέβαλον τὸ χωρίον Θεριακίς, νυκτοβάτησαντες καὶ φθάσαντες εἰς τοῦτο περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Οἱ ἐν αὐτῷ Γκιέγκιδες περὶ τοὺς χιλίους διακοσίους ἀνέστησαν· πολιορκηθέντες ὅμως καὶ ἱκανῶς ζημιωθέντες, παρεδόθησαν τῇ 22 καὶ ἀσπλοὶ ἀπεπέμψθησαν εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης, δραμὸν κατὰ τὴν ἄγρουν ἐκ τῆς Ἄρτης εἰς τὰ Ἰωάννινα ὁδόν, προσέβαλεν ἐν τῇ θέσει τῶν Κουμουζᾶδων διακοσίους ἵππεις, συνοδεύοντας φορτηγὰ ἱκανὰ τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων διὰ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τοὺς μὲν καταστρέψας, τὰ δὲ φορτηγὰ κυριεύσας ἀπέστειλεν εἰς τὸ Σού-

λιον. Μαθεῖσα δὲ τὸ γεγονός αὐτὸ ἡ κατέχουσα τὰ Πέντε Πηγὰδια, ἡ Κλεισοῦραν, σουρική φρουρά, ὑπὸ τσαούτου κατελήφθη φόβου, ὥστε ἀνεχώρησεν ἀμέσως, ἀφήσασα ἀναιμιωτὶ τοῖς Σουλιώταις τὴν πολυτιμωτάτην καὶ ἀναγκαιοτάτην ταύτην θέσιν, ἀφισταμένην μὲν ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς Ἄρτης ἐπίσης, ἐξ ὥρας, ὀχυρωμένην δὲ καὶ καὶ διὰ προμαχῶνος μεγάλου, ἀνεγερθέντος πρότερον παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ἐκτοτε ἡ μετὰ τῆς Ἄρτης καὶ Πρεβέζης συγκοινωνία τοῦ στρατοῦ τῶν Ἰωαννίνων κατέστη δυσκολωτάτη, καὶ ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἀρχιστρατάρχον Ἰσμαὴλ πασσᾶν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνακτήσεως τοῦ στενωμάτος τούτου. Ἀλλ' οἱ ὑπ' αὐτὸν Ἄλβανοι ἀπεποιήθησαν τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν, ὡς γνωρίζοντες καὶ τὸ φύσει ἀπόρητον τῆς θέσεως καὶ τὴν πολεμικὴν τῶν Σουλιωτῶν ἀξίαν. Πρόθυμοι δ' ἀντὶ τούτων εὐρεθέντες ὁ Σελὶμ πασσᾶς, Ρούμελη βαλισῆ ὢν, καὶ ὁ Βαλτατσῆς, τοπάρχης Εὐβοίας, ἐκινήθησαν ἐπὶ κεφαλῇς πεντακισχιλίων, καὶ μάχην συνάψαντες ὁμηρικὴν καὶ πεισματώδη κατὰ τοῦ Μάρκου Βύτσαρη, ἐνίκηθησαν καιρῶς, ἀπολέσαντες περὶ τοὺς πεντακοσίους. Βεβαίως δὲ διὰ τὴν ἥτταν αὐτὴν ὁ Σελὶμ πασσᾶς ἐγένετο ἑκπτώας τῆς γενικῆς διοικήσεως τῆς Ρούμελης, ἀντικαταστάνας Ρούμελη βαλισῆ τοῦ Κουσῆν πασσᾶ Καθανόζογλου.

Ἀδξήθεντες μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς προσελεύσεως τῶν Τουρκαλβανῶν συμμάχων, οἱ Σουλιῶται ἀπετέλουν δύναμιν ἐκ διςχιλίων περίπου, ἐν οἷς ἐλογίζοντο καὶ οἱ περὶ τοὺς τετρακοσίους ἐνωθέντες χωρικοὶ, οὐδόλως κατώτεροι τῶν Σουλιωτῶν ὄντες ἐπὶ ἀνδρεία, καὶ μάλιστα οἱ Βαριαδίται. Τὰ χωρία Πλέσσα, Γρατσανᾶ καὶ Τσεριτσανᾶ κατείχοντο τότε παρὰ τοῦ Χασάν Πρόνιου καὶ διὰ χιλίων πεντακοσίων Τσάμιδων. Ἀποφασισθείσης δὲ περὶ μεσοῦντα ἰανουάριον τῆς κινήσεως τῶν μὲν συμμάχων κατὰ τοῦ Πλέσσα, τῶν δὲ Σουλιωτῶν κατὰ τῶν Τσεριτσανῶν, οἱ πρῶτοι πολεμήσαντες ἰσχυρῶς ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἀπεσύρθησαν ἐξημιωμένοι· οἱ δεῦτεροι δὲ ἐπιμείναντες ὑπὲρ τὰς ὅκτω ὥρας, ἠνάγκασαν ἐπὶ συμβιβασμῷ τοὺς ἐχθρούς, ἀποπεμφθέντας ἀόπλους. Ἐθανατώθησαν ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ περὶ τοὺς ἐξήκοντα· πεσόντες δὲ ἐκ τῶν Σουλιωτῶν ἐλογίσθησαν καὶ ὁ Μάρκος Κουτσονίκας καὶ ὁ Πάνος Σέχος. Ἀλλ', εἴτε ἐμπνευσθέντες φόβον πανικὸν ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, εἴτε ῥαδιοργανθέντες παρὰ τῶν συμμάχων, καὶ οἱ ἐν τῷ Πλέσσῃ καὶ τοῖς Γρατσανοῖς πολέμοι ἐφυγον, ἐγκαταλείψαντες μάλιστα καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν. Οὕτως ἐκράτησαν καὶ τῶν χωρίων τούτων οἱ Σουλιῶται.

ὁ δὲ Σιλιχτάρ Πόπτας καὶ ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐπολέμουν τὸν ἐν τοῖς Δερβιζανοῖς Ἰσμαήλ πασσάν.

Παρά τὴν δύναμιν, ὅσῃν ἐξαπέστειλε κατὰ τῶν Σουλιωτῶν ὁ ἀρχιστράτηγος Ἰσμαήλ πασσάς, ἠπείλει καὶ προφορικῶς τὸν τέλειον αὐτῶν ὄλεθρον, ἐὰν μὴ μετανοήσῃ καὶ τὴν εὐμένειαν ἐπικαλεσθῇσι τούτου. Διάφοροι τῶν ἀγαθῶν διεβίβαζον αὐτοῖς καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ προσωπικὰ παράπονα τούτου περὶ τῆς ἀπονενουμένης δῆθεν διαγωγῆς, ἣν ἠκολούθουν, ἐν ᾧ τοὺς ἀγαθωτέρους σκοποὺς ἔτρεφεν οὗτος περὶ τῆς εὐδαίμονος ἀποκαταστάσεως τούτων. Οἱ Σουλιῶται δὲ οὐκ ἐνόμισαν τότε, ἵνα ἐξηγηθῇσι ἐγγράφως, κατηγορήσῃσι δὲ αὐτοῦ ὡς ἐνόχου καὶ διὰ παντὸς κλύωσι τὸ νῆμα τῶν ταιούτων ἀπειλῶν καὶ τῶν ἀδίκων παραπόνων, ἀκριβῆ προσδιορίζοντες τὴν τε παρούσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ἐαυτῶν θέσιν (α).

Μετά τὴν κράτησιν τοῦ Πλέσσα καὶ λοιπῶν οἱ Σουλιῶται ἐκινήθησαν κατὰ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Λελόβου Ταχέρ Παπούλια. Πρὶν ἢ συμπλακῶσιν, ἔγραψαν τούτῳ, ἵνα συμμαχήσῃ, ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκείθεν· ἐναντιωθέντα δὲ ἀπέκλεισαν ἐν τινι χωρίῳ, ἐνίκησαν καὶ ἐπὶ τέλους ἀπέπεμψαν ἐκ συνθήκης προφορικῆς εἰς Πρόβεζαν γυμνὸν ὄπλων.

Ἐξεστράτευσαν ἐκείθεν κατὰ τῆς Στιρβίνης, χωρίου ἀπέχοντος τῆς Ἀρτης ἐπὶ ὥρας τρεῖς καὶ ἰσχυρῶς ὑπερασπιζομένου. Ἐκυρίευσαν μὲν τοῦ ἡμίσεως τούτου ἐξ ἐφύδου, ἀλλ' οἱ Τούρκοι νικῆσαντες τὸ μέρος τῶν χωρικῶν στρατιωτῶν, ἠνάγκαζαν ἐπὶ φυγῇ καὶ αὐτοὺς μετὰ πολύωρον ἀντίστασιν. Οὕτως ἐπέστρεψαν ἐκείθεν ἀπρακτοὶ οἱ Σουλιῶται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Λελόβου.

Κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἐστρατοπέδευε μετὰ ἄλλων ὁ Νότης Βότσαρης ἐν τῷ χωρίῳ Καντσά· ἐν δὲ τῷ Λούρῳ, ἀπέχοντι τούτου ἐπὶ ἡμίσειαν μόλις ὥραν, ἀντεστρατοπέδευον ὁ Βεκήρ Τσογκαδοῦρος, φρούραρχος τῆς Προβέζης, καὶ ὁ Γιαννάκης Γιώργη, ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Λάμκρη, ὑπηρετῶν τοῖς σουλτανικοῖς. Γνωστοὶ τοῖς Σουλιώταις, ἔγραψαν οὗτοι τῷ Βότσαρῃ προτρέποντες ἐπὶ ὑποσχέσει μεγάλαις τὴν ὑποταγὴν τοῦ Σουλίου διὰ τοῦ ὑποναυάρχου Ἀλῆ βεγῆ. Οἱ Σουλιῶται λόγους ἰσχυροὺς, καὶ ἀνώτερον ὄλων τὸν περὶ προμηθείας τῶν ἀναγκαιῶν, ἔχοντες τότε, περιέπαϊξαν τὴν πρότασιν αὐτῶν διὰ διαφόρων προφάσεων μέχρι τῆς 20 τοῦ φεβρουαρίου. Ἀπελπιζόμενος οὕτως ὁ ὑποναύαρχος, προεκάλεσε τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐτέρων δυνάμεων ἐκ τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τὸν Ἰουσούρ πασσάν καὶ Χατάν πασσάν, ὅπως ἐκδιώκῃ τὰ πράγματα.

Οἱ Σουλιάται, ὀλιγάριθμοι ὄντες, ὅπως ἀντιστῶσι καὶ κατὰ τούτων, στρατοπεδευσάντων ἐν τῇ Στιρβίνῃ, ἐν ᾗ διήρηντο ἐξ ἀνάγκης κατέχοντες καὶ τὴν Γέφυραν τῆς Πάσσενας καὶ τὴν Φιλιππιάδα καὶ τὸ Καντσαῖ, ὑπεκρίθησαν ἀποστειλάντες τῷ Βεκήρ Τσογαδούρῳ καὶ Γιαννάκῃ Γιώργῃ συνεπῶς δὲ παραπονεθέντες τούτοις ἐπὶ τῇ κινήσει νέων δυνάμεων, λόγῳ ὅτι ἐσκέπτοντο ἐτι περὶ τοῦ προβληθέντος συμβιβασμοῦ διὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Σουλίου, προέτειναν ἐπὶ τέλους τὴν μετὰ τοῦ ὑποναύαρχου συνέντευξιν ἑαυτῶν ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως μείνωσι καὶ Ἰουσούφ πασσᾶς καὶ Χασὰν πασσᾶς, ὅπου εὐρέθησαν. Εἰσηκούσθησαν· καὶ ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ δραστηρίως μετεκομίζετο εἰς τὸ Σούλιον τὸ ἀδύνατον μέρος τῆς ἐπαρχίας Δελόβου, φέρον τὰ βοσκήματα καὶ τὰς τροφὰς αὐτοῦ, ὅπως μένωσιν οἱ ἄνδρες ἐλεύθεροι διὰ τὸν πόλεμον.

Γενομένης τῆς ἀμοιβαίας ἀλλαγῆς τῶν ὁμήρων, οἱ πρεσβεύοντες Βασίλειος Ζέρβας καὶ Γεώργιος Λ. Ζέρβας ὡμολόγησαν ἀφ' ἐνὸς ἐν τῇ ναυαρχίδι, ὅτι οὐδεμίαν κατὰ τοῦ σουλτάνου πρόθεσιν εἶχον πώποτε οἱ Σουλιάται, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ὦθησε τούτους, σουλτανικοὺς πρότερον ὄντας, εἰς τὴν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ συμμαχίαν, ἣ μόνος ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς, ὡς ἀθετήτας καὶ τὸ δόγμα τοῦ σουλτάνου καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὑποσχέσεις. Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου δεικνύμενοι, ὅτι παραδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποταγῆς, προέτειναν προβλήματα τοιαῦτα, ὅποια ἐδράδυνον πᾶν ἄμεσον καὶ ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ δ' ὑποναύαρχος Ἀλῆ βεγῆς καὶ τὰς αἰτίας οἰκονομῶν καὶ ἐπικείμενον ἄλλως τὸν κίνδυνον τοῖς Σουλιάταις ἀπειλῶν, ὑπεσχέθη, ὅπως καὶ τὸν σουλτάνον δυσωπήσῃ, καὶ πλείω τῶν ζητούμενων χορηγήσῃ τούτοις προνόμια, ἐὰν δεχθῶσι μόνον ὑποτασάμενοι καὶ τὴν τουρκικὴν σημαίαν δεχθῶσιν ἐν τῇ Σουλίῳ. Οἱ πρεσβεύται περὶ μὲν τοῦ στρατιωτικοῦ κινδύνου παρετήρησαν, ὅτι οὐδόλως μέλει τοῖς Σουλιάταις, ἐν ὅσῳ κρατοῦσι τὴν Κιάφαν· περὶ δὲ τῆς ὑποταγῆς ἐδείχθησαν στηριζόμενοι ἐπὶ τῇ φιλάνθρωπῃ αὐτοῦ καὶ τῇ γενναιοφυσίᾳ τοῦ σουλτάνου. Ἀμὰ δ' ἐζήτησαν καὶ ἐγγράφους τὰς προτάσεις τοῦ ὑποναύαρχου, ἐπὶ τοσοῦτον νύχαριστήθη οὗτος, θεωρῶν τετελεσμένα τὰ πράγματα πλέον, ὥστε προσήνεγκε τούτοις καὶ τοὺς συνθήκας παρὰ τοῖς Τούρκοις ἐπισήμους ὑσγίνους ἐπεנדύτας, τὰ λεγόμενα «καφτάνια». Ἀλλ' ἐκεῖνοι ὑπέλαβον: «Δὲν ἔμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν τὴν τιμὴν αὐτὴν, ἐὰν δὲν τελειώσῃ πρῶτον ἡ μετὰ τὰς Σουλιάτας συνθήκη». Τότε τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιῶν, ὁ ὑποναύαρχος ἐπῆνεσε τούτους καὶ ἐνεχείρησεν ἐγγράφους τοὺς ἀκολούθους ὅρους.

« Ἀλῆ βεγῆς, Ὑψηλὴ Καπετανία, ἀρχηγὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἑπειρον παραθαλάσσια κτλ.

« Πρὸς τοὺς Καπετανεῖους Σουλιώτας καὶ λοιποὺς.

« Ἀ. Δίνω τὸ βᾶγι μου, ὅπου νὰ καθήσουν εἰς τὰ σπήτια τους, εἰς τὰ μούλκια τους καὶ ἔχειν των, καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν τὴν ἀσφάλειάν των εἰς ὅλα ἐλεύθερα χωρὶς συμπεχρὲν, ἢ φόβον.

« Β'. Τὸ κάστρον τῆς Κιάφρας νὰ μὴν εἰς τὰ χερίά μου, βάνοντας ἠμέσα 10 μόνον Τούρκους μὲ τὸ βασιλικὸν σατσακι.

« Γ'. Τὰ 40 χωρία, ὅπου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εἰς τὴν ἐξουσίαν τους ἔδωκε, νὰ ἀφίνω καὶ ἐγὼ νὰ τὰ ἐξουσιάζουν οἱ Σουλιῶται.

« Δ'. Οἱ Καπετανεῖοι Σουλιῶται θέλει ἔλθουν νὰ προσκυνήσουν πρῶτα ἡμένα, καὶ ἔπειτα νὰ ὑπᾶν καὶ πρὸς τὸν Χουρσὴτ Πασσᾶν, Ρούμελη Βαλίσην, καὶ οὕτω θέλει γυρίσουν νὰ καθήσουν εἰς τὰ σπήτια τους.

« Ε'. Θέλω νὰ μὲ δώσετε τὸν ἐγγονὸν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ Χουσεὴν Πασσᾶν, ὅπου ὡς ἐμμανέτι ἀπὸ πολλοῦ ἔχετε.

« ΣΤ'. Θέλω ἐξ ἐνέχειρα ἀπὸ τὰς πρώτας οἰκογενείας νὰ τὰ στείλω εἰς τὴν πόλιν.

« Αὐτὰ τὰ ζητήματα ἡ Ὑψηλὴ Καπετανία ζητᾷ ἀπὸ σᾶς τοὺς Σουλιώτας, καὶ αὐτὴ ὑπόσχεται εἰς διάστημα 20 ἡμερῶν νὰ σᾶς φέρῃ ἀπὸ τὴν πόλιν τὸ Χάτι, καὶ σεῖς πάρετε τὰ μέτρα σας, καὶ υποφαίνε-
ται μὲ τὸν τουράν της».

(Τ. Σ.)

Ἐπὶ τῆς συνομολογήσεως τῆς συνθήκης κατὰ τοὺς ὅρους αὐτοὺς, γεγραμμένους τῇ 4 μαρτίου 1821, ἐδόθη ὀκταήμερος προθεσμία. Ἐξ ὅλης δὲ ταύτης τῆς ἀνακωχῆς τῶν ὅπλων ὠφεληθέντες οἱ Σουλιῶται, ἀπηύθυναν τῷ ὑποναύαρχῳ τὴν ἀκόλουθον ἀρνητικὴν ἀπάντησιν: «Τὸ »Σοῦλι ἀποδοκιμάζει τοιαῦτα ζητήματα. Ἐμαθεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ »Ἰσμαὴλ πασσᾶ, καὶ μένει σταθερὸν εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, »διὰ νὰ φυλάξῃ τὸν χαρακτῆρά του. Ἐπιστρέφει τελευταῖον τὸ προσκυ- »νητήριον ἐγγραφον τοῦ Ἀλῆ βεγῆ...» Οὕτω διελύθησαν αἱ μετὰ τοῦ ὑποναύαρχου διαπραγματεύσεις τῶν Σουλιωτῶν, πρὸς οὓς ἀφ' ἐτέρου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἔγραψε τῇ 11 μαρτίου, ὅπως κινηθῶσι κατὰ τοῦ σουλτα- νικοῦ στρατοῦ, ἀνοίξωσι τὴν πολιορκίαν καὶ «εὐγάλωσιν ἔξω τὸν γέ- »ροντα, διὰ νὰ λάβωσι τοὺς μισθοὺς των καὶ νὰ ζήσωσιν ἔπειτα εὐχαρι- »στημένοι εἰς ἓνα τοιοῦτον Αὐθέντην...»

Ἐπόμεναι ἦσαν μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἄρνησιν τῶν Σουλιωτῶν αἱ κινήσεις τοῦ Ἰουσούφ πασσᾶ καὶ Χασὰν πασσᾶ. Ὁ Λάμπρος Βεΐκος ἐστρατοπέδευε τότε ἐν ταῖς Λογαῖς, ἀντιστρατοπεδεύοντων ἐν τῷ χωρίῳ Μαρμπανῆς πεντακοσίων Τούρκων. Οἱ σατράπαι ἐπέπεσον κατὰ τοῦ ἐν Φιλιππιάδᾳ Νικολάου Τσαβέλλα, ὁ δὲ Νότης Βότσαρης ἐδραμε βοηθὸς αὐτοῦ τῇ 12 μαρτίου. Ἐπίμονος καὶ διαρκὲς ἐπὶ 24 ὥρας ἐγένετο ἡ συμπλοκὴ αὕτη. Ἐπὶ τέλους οἱ Σουλιώται, ἐλλείψαντες τῶν ἐφοδίων, ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Σούλιον, καὶ ἐν ἀποστήματι ἤδη τεσσάρων μόνων ἡρῶν ὑπερασπίζοντο τοῦτο κατὰ τῆς περαιτέρω ὁρμητικῆς προόδου τῶν πολεμίων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, (15 μαρτίου,) ἐφθάσεν εἰς Ἰωάννινα ὁ Χουρσὴτ πασσᾶς, διωρισμένος ἀρχιστράτηγος τῆς πολιορκίας ἀντὶ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ, καὶ Ρούμελη βαλισῆς ἀντὶ τοῦ Καθανόζογλου. Ὁ αὐτὸς ἔφερε συγχρόνως καὶ τοὺς τίτλους Πληρεξουσίου τῆς Βασιλείας, Σατράπου τῶν τριῶν τῆς Ἠπείρου τμημάτων καὶ Δερπατὰτ Ναζιρῆ (ἐφόρου τῶν στενῶν). Ἐγνωσμένος τοῖς πᾶσιν ἐπὶ πολιτικῇ φρονήσει καὶ πολιμικῇ ἱκανότητι, ἐπὶ χαρακτῆρι σοβαρῷ καὶ ἐπιμόνῳ, ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἰσχυρῇ μεγάλῃ παρὰ τῇ τουρκικῇ ἐξουσίᾳ, ὁ ἀνὴρ οὗτος μέγα ἐνέπνευσε θάρρος τῷ τουρκικῷ στρατῷ τῶν Ἰωαννίνων καὶ πολλὴν ἀψυχίαν τοῖς Σουλιώταις καὶ Ἠπειρώταις. Ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν διοίκησιν τούτου ἐκυπτον αὐχένα, καὶ λόγῳ ἀδιαφιλονεικίτου ὑπεροχῆς καὶ λόγῳ φόβου, ὅλων τῶν ἄλλων σατραπῶν, βέγηδων καὶ ἀγάδων αἱ προσωπικαὶ ἀντιζηλῖαι, καὶ τὰ πράγματα τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἰωαννίνων ἐλάμβανον ὁμολογημένως τὴν δέουσαν ἐνότητα καὶ ρύθμισιν δραστηρίαν. Τῆς μεταβολῆς αὐτῆς τὸ ἀποτέλεσμα ἐδείχθη εὐθὺς, ἐνισχυθείσης τῆς πολιορκίας κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ ἠθικῶς διὰ τῆς ἀπολύτου τυπείας τοῦ στρατοῦ, καὶ διοικητικῶς διὰ τῶν ληφθέντων καταλληλοτέρων μέτρων. Ταύτην δὲ βλέπων τὴν μεταβολὴν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς καὶ οὐσιωδῶς ἐκτιμῶν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ νέου ἀρχηγοῦ τῆς πολιορκίας, διὰ πολλῆς ἐγράψε δεινοπαθείας πρὸς αὐτὸν, ἐπικαλούμενος τὴν ἀμνηστειάν τοῦ σουλτάνου· δικαιολογῶν δὲ ἑαυτὸν ὡς πιστῶς πολιτευσάμενον καὶ ὠφελίμως ὑπηρετήσαντα πάντοτε τῇ βασιλείᾳ, κατηγόρει τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ, ὡς μόνου διὰ πάθη προσωπικά γενομένου αἰτίου τῆς ἐναντίον αὐτοῦ δυσμενείας καὶ ὀργῆς τοῦ σουλτάνου. Ὁ Χουρσὴτ πασσᾶς τότε ἐν βραχυλογίᾳ ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὸ ἔλτος τοῦ σουλτάνου ἀνευ ὕρου, καὶ ἐν μόνῃ τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπισ-

χνεῖτο τὴν δυνατὴν συνδρομὴν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῆς ζωῆς τούτου. Συγχρόνως δὲ ἀπηυθύνθη πρὸς τοὺς Σουλιώτας, προτρέπων αὐτοὺς εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ δεχόμενος πάντας ἐπὶ ὑποσχέσει ἀμοιβῶν γενναίων εἰς τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν. Ἀλλ', ὡς ἡρνήθη οὗτος τὴν ἀμνηστειὰν τῷ Ἀλῇ πασσᾷ, οὕτως ἡρνήθησαν καὶ τοῦτω οἱ Σουλιῶται τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ μεθ' ὅσας ἀνέπτυσε δυνάμεις.

Ἐπὶ τῇ ὁμολογουμένῃ ταύτῃ ἀνισότητι τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν ἐνεθάρρουντο βεβαίως οἱ Σουλιῶται, γνωστοῦ ἤδη ὄντος τοῦ ἀπὸ τῆς 24 φεβρουαρίου ἐπαναστατικοῦ προκηρύγματος τοῦ Ἰψηλάντου. Ἀλλ' ἐνεψυχώθησαν ἔτι μᾶλλον περὶ τὰ τέλη μαρτίου, ὅτε εἶδον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν Χριστόφορον Περραιβὸν ἀπεσταλμένον καὶ κομίζοντα τούτοις ἔγγραφον τοῦ Ἰψηλάντου, χρονολογούμενον τῇ 7 ὁκτωβρίου 1820 καὶ ἐπισήμως ἀναφέρον· «... Ἡ προσκλητικὴ σάλπιγξ τῆς πατρίδος ἐντὸς ὀλίγου μέλλει νὰ ἠχήσῃ...» (α).

Προέλαβον ἀληθῶς τὴν εὐχὴν ταύτην τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως οἱ Σουλιῶται· ἀλλ' ἤδη ἀνεπτερώθησαν οὐσιασδῶς, ὡς πληροφορούμενοι πάνθ' ὅσα προσῆκε παρὰ τοῦ Περραιβοῦ καὶ μὴ βλέποντες ἑαυτοὺς μεμονωμένους τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐβεβαιώθησαν παρ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Νάσου Φωτομάρα (β) ἀρξομένην ὁσανοῦπω καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Διὰ ταῦτα ἡ εἰς τὸ Σούλιον εἰσόδος τοῦ Περραιβοῦ ἀνηγγέλθη μετὰ μεγίστης χαρᾶς πυρροβολισμῶν. Ἡ χαρὰ ὅμως αὕτη ἀνεμίγη κατόπι μετὰ λύπης ἐπαίσθητῆς διὰ τὴν συμβᾶσαν αὐτομολίαν τοῦ ἀνωτέρου προσώπου ἐκ τῶν συμμάχων ἀρχηγῶν, τοῦ Σιλιχτάρ Πόττα. Ἀφορμὴν ἔλαβεν οὗτος τὴν ἐξωθεν ἑλευσιν τοῦ Περραιβοῦ καὶ τοὺς γενομένους πυρροβολισμοὺς, ὡς ἐξηγουντας πᾶν ἄλλο, ἢ ἀληπαστικὸν πνεῦμα· ἀλλὰ θεωρῶν κυρίως τὸ Σούλιον ὡς ἀποτυχάνον μετὰ τὴν ἥτταν τῆς Φιλιππιάδας καὶ τὴν πρόοδον τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ ἐπιθυμῶν δ' ἐνταυτῷ, ἵνα καταβροχθίσῃ τὸ παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ χρηματικὸν διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τὰ συμφωνηθέντα, κητομολήσῃ μετὰ τετρακοσίων Τουρκαλβανῶν πρὸς τὸν Χουρσὴτ πασσᾶν, σουλτανικὸς γινόμενος, καὶ, τὸ χεῖριστον πάντων, ἠπέλιθσεν οὕτω διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος καὶ τὴν γενικὴν τῶν συμμάχων μετὰβασιν ἀπὸ τοῦ σουλιωτικοῦ εἰς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον. Ἐντεῦθεν οἱ Σουλιῶται διὰ πλείστης ὕψους ἐπολιτεύοντο κρυφιοαίας πρὸς τὸν Ἅγιο Μουχουρδάσην καὶ τοὺς ἄλλους, ἀείποτε βεβαιουῦντες ἑαυτοὺς ὡς ἀγωνιζομένους, καὶ

τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν ὡς ἀγωνισθησόμενον, ὑπὲρ μόνης τῆς σωτηρίας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ ὑπὲρ μόνου τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀθαιρεσιῶν τοῦ σουλτάνου. Ὁ δ' Ἀλέξιος Νοῦττος, ὃν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς προσήλωσε παρὰ τοῖς συμμάχοις Τουρκαλθανοῖς, ὅτε ἤρχοντο εἰς τὸ Σούλιον, μεγάλως συνήρτησεν, ὅπως καθυσχάσωσι καὶ οὗτοι καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, πραγματικὰ ἐκλαμβάνοντες, ὅσα ἂν ἤκουον. ὑπὸ τὸ αὐτὸ δὲ πνεῦμα ἔγραψε, συγκαταθέσει τούτου, πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν καὶ ὁ Περῆραιδὸς ἐπιστολὴν γέμουσαν πονηρίας δυσπαραδειγματίστου (α).

Ἀπεσταλμένου ἐξασκῶν θέσιν καὶ σοβαρότητα, ὁ Περῆραιδὸς «ἐκοίφεν» κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὅσα εὐηρέστουν τῷ Ἀλῆ πασσᾶ, τὰ μὲν ὅλως ἀφηρημένα, ἀόριστα καὶ ἀνύπαρκτα, τὰ δὲ πραγματικὰ, ἀλλὰ ματαποιούμενα πρὸς τοὺς κυρίους σκοποὺς καὶ τὰς μόνας ἐλπίδας τούτου. Ἐμπαιγμὸς ἐλεεινότερος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδεύστερος, δυσκόλως παραδειγματίζεται ἄλλος. Ὅσῳ ὁ σουλτάνος ἐξεβίβζε ταχύτεραν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ τοῦ ἀντάρτου, τόσῳ παρὰ τοῖς Ἕλλησι συμφέρουσα ἦν ἡ ἐπιμονὴ τούτου καὶ ἡ παράτασις τῆς πολιορκίας. Ἀλλὰ φαινόμενος, ὅτι παραδέχεται τὰς παρὰ τῶν Ἑλλήνων διδομένας ἐλπίδας, ὁ οὐχ ἦττον πονηρὸς Ἀλῆ πασσᾶς ἐστηρίζετο κυριώτερον ἐπὶ ἄλλων ἐξωτερικῶν, ἥτοι τῆς ἐλπίδος περὶ τῆς ἐνόπλου κινήσεως τῆς Σερβίας, καὶ τῆς ἐλπίδος περὶ τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας. ἴσως ἡπατώντο ὀλιγώτερον οἱ Ἀλχυμικοὶ τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος, οἱ ζητούντες τὴν εὐρεσιν τοῦ λίθου τῶν φιλοσόφων. Καὶ ὅμως ἡ διπλῇ αὐτῇ ἀπάτῃ ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυρωτέρα καὶ γονιμωτέρα πατὴν, καὶ μυρίαν ὁμολογεῖνται χαρίτων καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἄξιοι οἱ Φιλικοί, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν οἱ φέροντες ἐπαγγελματικὸν χαρακτῆρα, οἷοι ὁ Βλασόπουλος, ὁ Παπαρρήγόπουλος καὶ οἱ τοιοῦτοι. Διὰ ταῦτα ὑπολαβὼν τὸν Περῆραιδὸν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ὡς πρόσωπον ὑψηλῶν πολιτικῶν σχέσεων καὶ γινώσκιν ἔχον παντὸς μυστηρίου, ἐζήτει ἀπαντῶν:

«Ἀκριβέ μου φίλε!

«... Ἦδη δὲ παρακαλῶ νὰ μὲ φανερῶς με πρῶτον ἐκτεταμίνα, ὑποίαν ἀπόκρισιν ἔλαβεν ὁ φίλος (β), ὅστις εἶχε σταλθῇ εἰς τὰ βόρεια μέρη ὑπὲρ τῆς τρεχούσης ὑποθέσεώς μου· διότι περὶ μὲν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἐκεῖθεν ἔχω, περὶ δὲ τῆς ἀποκρίσεως οὐκ ἔχω. Καὶ ἐν τούτοις νὰ μὲ βεβαιώσῃς μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν, ὅσα ὁ ρηθεὶς Ἀλέξης μοι μὲν ἐφάνερόσε κατ' ἰδίαν ἀπὸ τοῦ μέρους σου, δηλοποιούντές μοι

»τέλος πάντων ἐπ' ἀκριβὲς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικῶς τρέ-
 »χοντα· καὶ ἂν ὁ σταλθεὶς φίλος διὰ τὴν Βουλγαρίαν (α), τοῦ ὁποῦ
 »τὸ ὄνομα ἤξεύρει ὁ αὐτὸς Ἀλέξης μου, ἐμβῇ μεσά, ἢ ὄχι. Περὶ δέ
 »τῶν εἰς Κορφοὺς Σουλιωτῶν (β) περικλείω ἐν γράμματι πρὸς τὸν Γκε-
 »νεράλ Μέτλιν, τὸ ὁποῖον ἂς σταλθῇ ἀτρακτῶς, καὶ εἶθε νὰ εἰσακουσθῶ...

«Τῇ 6 Ἀπριλίου 1821 Κάστρον Ἰωαννίνων.

(τὸ σημεῖον τῆς ὑπογραφῆς του)

Ο».

Μάχη Βογόρτσας.

Διετέλουν, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἐν καταστάσει δεινῇ τὰ πράγματα τῶν
 Σουλιωτῶν καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν τόπων, οὓς ἐκυρίευσαν, καὶ διὰ
 τὴν αὐτομολίαν τοῦ Σιλιχτάρ Πόττα, ὅτε ἀπεφάσισαν τὴν ἐκ νέου κα-
 ταπολέμησιν καὶ ἀποσόβησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἔχοντες σωτη-
 ρίας μέσον. Ἐν συμβουλίῳ πολεμικῷ συνεφώνησαν, ἵνα πειραθῶσιν ἤδη
 τῆς πρώτης τύχης τῶν ὅπλων αὐτῶν κατὰ τῆς Βογόρτσας, ὡς τῆς
 πλησιεστέρας οὔσης ἐν ἀποστήματι πέντε ὥρων πρὸς ἀνατολὰς τοῦ
 Σουλίου. Τὴν θέσιν ταύτην, σχηματιζομένην ὑπὸ λόφου ὄχυροῦ καὶ δυ-
 σαναβάτου διὰ τὸ τραχὺ τοῦ τόπου, ἔχοντας δ' ἐπὶ κεφαλῆς πύργον
 μικρὸν μὲν, ἀλλὰ τρίτοιχον, ἐφρούρουν τριακόσιοι πολέμιοι, τὴν δ' ὑπὸ
 τοὺς πρόποδας κειμένην ἐκκλησίαν ἕτεροι ἑκατὸν, ἅπαντες Γκέγκιδες.

Κινήσαντες περὶ τοὺς ἑπτακοσίους ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὰς ὄχ-
 θας τοῦ Θυάμεως ποταμοῦ, ὅπου ἐδείπνησαν καὶ ἀνεπαύθησαν. Τὴν
 τροφὴν αὐτοῦ ἔφερον ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ πήρᾳ, περιεχούσῃ τὸν ἄρτον,
 τὸν τυρὸν, ἢ καὶ κρέας, καὶ ὡς κοκκινοβαρῇ διὰ τὰς τότε ἡμέρας τοῦ
 Πάσχα. Διαβάντες δ' ἔπειτα τοῦτον, διηυθύνοντο ἀρόθως κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν πολιορκήσαντες ἤρξαντο τῆς ἀναβάσεως τοῦ
 λόφου. Καὶ οἱ μὲν Γκέγκιδες πυκνὸν ἀντέταξαν κατ' ἀρχὰς πυροβολι-
 σμὸν, ἔξω μένοντες τοῦ ὄχυρώματος αὐτῶν· οἱ δὲ Σουλιῶται, οὐδαμῶς
 ἀντιπυροβολοῦντες, ἐν ἀραιᾷ ὥρμησαν τάξει, ὅτε, ἐκπληκτοὶ οἱ πολέ-
 μιοι γενόμενοι, μόλις ἐπανεκάμψαν ἐν τῷ ὄχυρῷ ματὶ δρομαῖοι· ἐκ τῶν
 Σουλιωτῶν δὲ οἱ μὲν πλησιάσαντες τὸν περίβολον, οἱ δὲ προσκολληθέν-
 τες ὑπὸ αὐτὸν τὸν τοῖχον, ἐπολέμουν τοὺς ἀποκλεισθέντας ἤδη οἱ πρῶ-
 τοι διὰ τῶν πυροβόλων, μὴ συγχωροῦντες αὐτοῖς, ἵνα προσβάλλωσιν
 ὀπωδήποτε, καὶ οἱ δευτέροι διὰ τῶν πυροβόλων καὶ ἀπὸ τῶν τοξοτή-

δων, ρίπτοντες οὕτως ἐν τῷ σωρῷ τῶν ἔσω τοῦ ὀχυρώματος ὑπαρχόντων. Τότε ἡ μάχη ἀπελπιστικὴ κατέστη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, διότι ἢ τούτων ἢ ἐκείνων ἡ πλήρης καταστροφὴ προέκειτο ἀναπόφευκτος. Ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν, ἀφ' οὗ οἱ Σουλιῶται ἀπεφράξαντο πολλάς τῶν τοξοτίδων τοῦ τοίχου καὶ μέρος αὐτοῦ ἤρξαντο κρημνίζειν, ἐπαρουσιάζετο τὸ οὐχ ἥττον ἄγριον θέαμα τῆς λιθομαχίας, διότι οἱ Τούρκοι ἀδύνατοι πλέον, ἵνα πυροβολῶσιν, ἔβαλλον ἔσωθεν πολυπληθεῖς καὶ μεγάλους λίθους ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τούτων. Ἐντεῦθεν ἡ ζημία τῶν Σουλιωτῶν ἐγένετο ἱκανή, φονευθέντων μὲν διὰ τῶν πυροβόλων ἑνδεκα καὶ εικοσιεπτὰ πληγωθέντων, ἐξ ὧν ἀπεβίωσαν οἱ πέντε· ἐκ δὲ τῶν λίθων τραυματισθέντων τριῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, τεσσάρων μόνων ἀποθανόντων· ὥστε τὸ ὅλον τῶν ἐκτὸς μάχης καταστάντων ἠριθμεῖτο ἐξ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν. Ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ταύτης ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἀναπτυχθείσης λύσσης ἡ θραῦσις μεγαλητέρα ἐμελλε γενέσθαι, ἂν μὴ συνέπιπτεν ἡμέτερος λαῦρος, συνοδευόμενος μετὰ κεραυνῶν καὶ χαλάζης.

Τοιαύτη ἐγένετο ἡ κατὰ τὴν Βογόρτσαν μάχη τῆς 18 ἀπριλίου, ὑπὲρ τὰς δύο καὶ ἡμίσειαν διαρκέσασα ὥρας· τὸ δὲ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐγνώσθη τῇ ἐπιούσῃ. Καὶ Σουλιῶται καὶ χωρικοὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως ἀπεδείχθησαν καὶ τολμηροὶ καὶ ἀνδρείοι, ἰδίως διαπρέψαντος τοῦ Γεωργίου Δράκου, καίτοι τετραυματισμένου τὸν μηρὸν. Φέροντες οὕτω καὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν καὶ τοὺς ἐν γένει τετρωμένους, οἱ Σουλιῶται ἐπανήλθον εἰς τὴν θέσιν, ἐν ᾗ πρὸ ὀλίγου ὑπῆρχον, καὶ μεγάλη πυρὰ ἤναψαν θερμαινόμενοι καὶ αὔπνοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μένοντες κατὰ πάσης τῶν ἐχθρῶν αἰφνιδίας ἐφόδου. Εἰ καὶ ὑπέστησαν δὲ τοσαύτην ζημίαν, ἀπόφασιν εἶχαν, ὅπως ἐπιτεθῶσι καὶ τῇ ἐπιούσῃ. Διὰ τοῦτο, ἅμα γενομένης πρωΐας, τοὺς μὲν νεκροὺς ἔθαψαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἐρήμου χωρίου τῆς Λίπας, τοὺς δὲ τραυματίας ἔπεμψαν εἰς τὸ Σούλιον. Ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδένα οἱ σκοποὶ οὔτε ἔξω, οὔτε ἔσω τοῦ ὀχυρώματος τῆς Βογόρτσας ἔβλεπον πλέον Τούρκον. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπετέθη ὡς στρατήγημα τὸ τοιοῦτον· ἐπειτα δὲ διαβάντες τὸν ποταμὸν οἱ Σουλιῶται, κατεσκόπευσαν διὰ τριῶν στρατιωτῶν τὸ ὀχύρωμα, καὶ εἰσελθόντες κατόπιν εὗρον ἐν αὐτῷ μόνον τριακονταδύω νεκροὺς, ὀλίγα ἐνδύματα καὶ δύο θανατηφόρους πεπληγωμένους· παρὰ τούτων δὲ πρῶτων ἔμαθον τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γκέγκιδων ἀπὸ τοῦ ὀχυρώματος καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἅμα τῆς βροχῆς παυσάσης.

Οἱ ἐχθροὶ οὗτοι οὐδεμίαν ἐφαίνοντο ἔχοντες ἀνάγκην, διότι καὶ ἐν ἰσχυρωτάτῃ ὠχυροῦντο θέσει, καὶ δύνανμις ἄλλη Τούρκων ὑπῆρχεν ἐν τῷ πλησίον κειμένῳ Τόσκεσι, καὶ τοὺς Σουλιώτας ὀπισθοδρομήσαντας εἶδον· ἀλλ' ὁ φόβος, ἅπαξ κυριεύσας, ἐκμηδενίζει πᾶσαν ὑλικὴν ὑπεροχήν, καὶ πάντα παρὰ τῶν ἄλλων γινόμενον ὄρθην ὑπολογισμῶν καταψεύδει. Τοιοῦτον, ὡς ἀπεδείχθη, φόβον ἐνεπνεύσθησαν οἱ Γκέγκιδες ἐκ τῆς μεγάλης ὁρμῆς καὶ ἐπιμονῆς τῶν Σουλιωτῶν· καὶ διὰ τοῦτο δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας ὡς ἐκ τῆς ὀπισθοδρομήσεως αὐτῶν ἕνεκα τῆς βροχῆς, ἀπέφυγον, ὅπως ὑποστῶσι τὴν τύχην ἐπιβίσεως νέας, ἀναχωρήσαντες. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην, μεγάλως τιμῆσαν καὶ ἀναδείξαν παρὰ τοῖς Τούρκοις τοὺς Σουλιώτας, οὐδὲν οἱ σύμμαχοι Τουρκαλῶν ἐλάβον μέρος. Καὶ οὗτοι, ὡς καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς διὰ γραμμάτων ἄλλεπαλλήλων, ἀπῆτουν καὶ ἐξεβιάζον ἐν μόνον, τὴν διάλυσιν τῆς πολιουρίας τῶν Ἰωαννίνων, δευτέρου καὶ τρίτου ἴδιον λόγου θεωροῦντες πᾶν ἄλλο.

Μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Βογόρτσας, ἐκινήθησαν κατὰ τοῦ χωρίου Τριβιζανᾶ, ἀπέχοντας ταύτης ἡμίσειαν ὥραν. Ἐφφύρουν τοῦτο πεντήκοντα καὶ ἑπτακίσιοι πολέμιοι, οὓς ἀπέκλεισαν οἱ Σουλιῶται, καὶ ἀποκρούσαντες τὴν ἔξωθεν ἀπελθοῦσαν αὐτοῖς βοήθειαν, ἠνάγκασαν, ὅπως παραδοθῶσι καὶ ἀναχωρήσωσιν ἐκείθεν ἄοπλοι.

Ἐντεῦθεν ἐκινήθησαν τῇ 22 ἀπριλίου μέρος μὲν ὑπὸ τὸν Βασίλειον Ζέρβαν κατὰ τοῦ χωρίου Περιχάταις, οἱ δὲ ἄλλοι περὶ τοὺς πεντακκοσίους ὑπὸ τὸν Νότην Βότσαρην, Ζηγούρην Τσαβελλαν, Δράκον, Δαγγλῆν, Φωτομάραν καὶ τοὺς δύο συμμάχους Ἄγο Μουχουρδάρην καὶ Ταχὴρ Ἀμπάζην, κατὰ τοῦ φρουρίου Γλυκῆς, κειμένου ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζαβρούχου. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χωρίου Περιχάταις ἡγείρετο ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας θέσεως πύργος ἰσχυρὸς καὶ ὀνομαστός, λεγόμενος Κίρτσι. Ὁ Ζέρβας ἐπέτυχεν, ὅπως βιάσῃ τὴν ἐν αὐτῷ φρουρὰν, ἐγκαταλείψασαν τὴν θέσιν διὰ συνθήκης· οἱ δ' ἄλλοι, δι' ὁμοίας πολεμήσαντες ἐπιμονῆς, κατώρθωσαν τὴν ἀκόλουθον ἐπωφελεῖ συνθήκην εἰρήνης τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τῶν Τσάμιδων τοῦ Μαργαριτίου.

Συνθήκη Γλυκῆς.

«Α'. Οἱ Σουλιῶται θέλομεν νὰ δυσκολεύεται εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ἐναντίον ἡμᾶς δύναμις ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς Τσαμουριάς.

«Β'. Ὅσοι Τσάμιδες Ἀγάδες ἐπιθυμοῦν μισθῶν, ἡμποροῦν νὰ τὸν ζη-

»τήσουν ἀπὸ τὸν Χουρσήτην καὶ νὰ μᾶς πολεμήσωσιν ἀπὸ ἄλλο μέρος,
»καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦτο τῆς Γλυκῆς.

«Γ'. Ἰπὸσχόμεθα οἱ Σουλιῶται, νὰ μὴν ἐνοχλήσωμεν ποσῶς ἀπὸ τὸ
»μέρος τῆς Γλυκῆς μῆτε Τοῦρκον, μῆτε Ῥωμαῖον.

«Αὐτὰ τὰ ἄνωθεν ἄρθρα ὑπόσχονται τόσον οἱ Ἀγάδες Τσάμιδες, ὥσπ᾽ ἂν
»καὶ οἱ Καπετανεοὶ Σουλιῶται, μεθ' ὅρκου τῶν νὰ βαστάξουν στερεὰ
»καὶ ἀμετάτρεπτα.

«Γλυκὴ 27 Μαΐου 1821» (α).

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐπαναστάσης καὶ τῆς Αὐτικῆς Ἑλλάδος,
ἐνοῦται πλέον ἡ ὑπόθεσις τοῦ Σουλίου μετὰ τοῦ ὅλου πολέμου, καὶ τὸ
περίεργον παρίσταται δράμα τοῦ συμφώνου πολέμου τῶν Τουρκαλθα-
νῶν καὶ Ἑλλήνων κατὰ τοῦ σουλτάνου, τῶν πρώτων μὲν, ὡς ἐλπίζον-
των τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ διὰ τῆς συμμαχίας τῶν Ἑλλήνων,
τῶν δευτέρων δὲ, ὡς ὠφελουμένων λίαν ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Ἀλθα-
νῶν διὰ τὴν στερέωσιν τῆς ἐπαναστάσεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

ΣΕΛΙΣ 2.

(α) Ἐχομεν κατὰ παράδοσιν, ὅτι ἐν τῇ μονῇ Κουμειλᾷ τῆς Τραπεζοῦντος, ἰδρυθεῖσα ἔκπαλαι παρὰ τῶν Μουρουζῶν, εὐρέθησαν πρὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν ἔγγραφα, σαφηνίζοντα τὴν καταγωγὴν τῶν δύο οἰκογενειῶν Ὑψηλάντων καὶ Μουρουζῶν. Τὰ ἔγγραφα δὲ ταῦτα, εὐρισκόμενα εἰς χεῖρας ἑνὸς τῶν μελῶν τῆς τελευταίας τῶν δύο αὐτῶν οἰκογενειῶν, δίδουσι τὰς ἐξῆς πληροφορίας.

Οἱ Ὑψηλάνται καὶ Μουρουζαί, τὴν αὐτὴν ἔχοντες καταγωγὴν, ἀνήκουσιν εἰς τὰς οἰκογενείας ἐκείνας, αἵτινες ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων κατὰ τὰ 1204 κατέφυγον μετὰ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Δούκα εἰς Τραπεζοῦντα, ὅπου συνιστήθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος. Εἰς δὲ τῶν προγόνων τῆς Ὑψηλαντικῆς, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ἐπονομασθεὶς Σιδηλλινὸς, αὐλάρχης τῶν ἀνακτόρων, ἐνυμφεῦθη τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Ἑμμανουὴλ Γ' κατὰ τὰ 1390.

Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι οἱ Ὑψηλάνται, ὡς καὶ οἱ Μουρουζαί, ἀποκατέστησαν ἐκεῖ καὶ συνεμέβησαν τῶν περιπετειῶν τῆς τύχης τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν, βασιλευσάσης ἐν τῇ Τραπεζοῦντι ἐπὶ διακόσια πεντήκοντα ἔτη περίπου. Καὶ οἱ μὲν Ὑψηλάνται συνώκησαν τὸ ἐν τοῖς περίε τῆς Τραπεζοῦντος χωρίον ἢ χωμόπολιν Ὑψηλά, ἐκ τῆς ἰδίας ἐπωνυμίας δόσαντες τὴν κλησὶν τούτου· οἱ δὲ Μουρουζαί ὡσαύτως τὸ Μουρούζ, κείμενον ἐπίσης ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Τραπεζοῦντος, ἀμφότερα δὲ σωζόμενα μέχρι τῆς σήμερον.

Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν τῆς Τραπεζοῦντος παρὰ Μωχάμεθ τοῦ Β' κατὰ τὰ 1461, οἱ ἀπόγονοι τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσχάτην συμφορὰν περιέπεσον, φονευθέντων τοῦ αὐτοκράτορος Λαβίδ καὶ τῶν ἐξ υἱῶν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀγρίου κατὰκτετοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἔτους δὲ 1665 δύο πρῶτοι ἐξάδελφοι, Ἀντίοχοι ὀνομαζόμενοι ἀμφότεροι, ἐλθόντες ἐκ Τραπεζοῦντος εἰς Κωνσταντινουπόλιν, κατώκησαν ἐν τῇ Βυθίᾳ τοῦ Βοσπόρου. Τῶν δὲ συγγενῶν τούτων καὶ στενῶν φίλων οἱ ἀπόγονοι σχητισθέντες μετὰ τῶν τότε διαπρεπόντων ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐγένοντο, προϊόντες τοῦ χρόνου, καὶ ὑποψήφιοι ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ὧν ἕκαστος ἡγεμόνευσαν πολλάκις καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος αἰῶνος.

ΣΕΛΙΣ 4.

(α) Ἡ διοίκησις τῶν δύο ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας περιήλθε, μετὰ τὴν ἐν Κάρλοβιτς εἰρήνην, εἰς τὰς βυζαντινὰς οἰκογενεῖας, τὰς λεγομένας Φαναριωτικάς, χρονολογικῶς μὲν ἀπὸ τοῦ 1710 (ἔτους τουρκικοῦ 1122), προσωπικῶς δὲ ἀπὸ τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου Α' καὶ ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ Γ'. Αἱ τακτικῶς διαδεχόμεναι τὰς ἡγεμονίας ταύτας οἰκογενεῖαι ἦσαν ἐπτά, ἡ Μαυροκορδατική, ἡ Γκικιική, ἡ Ὑψηλάντική, ἡ Μουρουζική, ἡ Σουτσηκή, ἡ Καλλιμαχική καὶ ἡ Καρατσαδική· διὰ δὲ τοῦ χρόνου εἰσέχθησαν εἰς τὸ αὐτὸ ἀξίωμα καὶ οἱ Μαυρογενεῖαι καὶ οἱ Χανταρβίδαι.

ΣΕΛΙΣ 5.

(α) Σώζεται ἔτι ἡ οἰκογένεια Μαμμωνᾶ ἐν τῇ Τριπόλει τῆς Πελοποννήσου.

ΣΕΛΙΣ 8.

(α) Διὰ τετάρτου χρυσοβούλου ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐπρόκειτο τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀρῶν-βόδα, καὶ τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ προσδιώρισεν εἰς συντήρησιν τῆς ἐν τῇ Βυβίᾳ τοῦ Βοσπόρου σχολῆς τοῦ Γένους.

Αὐτὸς οὗτος, ἐκτὸς τῆς ἐν τῇ Βλαχίᾳ κυρίως πατρικῆς καὶ πεφωτισμένης διοικήσεως αὐτοῦ, ἀμπόλλους πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα εὐεργεσίας προσήνεγκε. Συντομίαις δὲ χάριν παραλείποντες τὰς πλείστας, ἀναφέρομεν μόνον τὰ ἱερὰ καταγώγια τῆς τε Χάλκης καὶ Πρώτης· κατὰ τὴν προποντίδα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐπρόκειτο διὰ πολλῶν κινήτων καὶ ἀκινήτων κτημάτων, σφετερισθέντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις παρὰ τῶν Τούρκων. Βοηθούμενος δὲ καὶ παρὰ τῆς παραδειγματικῆς εὐσεβείας τῆς Αἰκατερίνης Μουρουζῆς συζύγου αὐτοῦ, καθίδρυσε καὶ ἀνέκρινε διαφόρους μονὰς καὶ σχολαῖς, καὶ πανταχοῦ συνέδραμε καὶ ὑπεστήριξε τὴν διδουλωμένην πατρίδα.

ΣΕΛΙΣ 14.

(α) Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σχεδίου ταύτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὡς βεβαιωμένου ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Ἐν οὐκ εὐρίθη ἐντὸς τῶν ἐγγράφων αὐτοῦ, ὡς δημοκρίτων, εὐρίσκεται ὅμως ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βιέννης. Ὑπάρχει προσέτι καὶ συμφωνία τις, γενομένη ἐν Βεχινδάχ, δι' ἧς προτείνεται ἡ ἔνωσις τῶν δύο ἡγεμονιῶν εἰς ἓν κράτος ἀνεξάρτητον. Τὰ γινόμενα ἄρα ἀπὸ τοῦ 1856 ὡς πρὸς τὴν Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν ἔχουσι τὴν πηγὴν αὐτῶν ἑλληνικὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ διὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἡ οὐχί.

ΣΕΛΙΣ 12.

(α) Ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ, ὡς ἀγαπηθέντος διὰ τῶν μεγάλων ἀγαθουργιῶν πρὸς τοὺς πτωχοὺς, διαρκεῖ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀκμάζουσα μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Σημειούμεν δὲ μόνον, ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐφείλκυσε εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην καὶ τὸ αἶδος τῶν καταίκων, ὥστε ἡ δημοκρατία τῆς πόλεως ἀνῆρτησεν ἐν τῇ αἰδοῦσῃ τῶν συνειδητάσεων τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ὡς τύπον ἐναρτέου καὶ παραδειγματικοῦ πολιτευματός.

ΣΕΛΙΣ 14.

(α) Ὅρα τὸν δοθέντα ὄρκον τῶν Βλαχομολδαυῶν ἐν τοῖς ἀκολουθοῦσι περὶ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου.

(β) Ἐξαγορασθεῖς παρὰ τοῦ δημίου ὁ νεκρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἐτάφη ἐν τῇ Βυθίᾳ (Κουρούτσισμα), τῇ γενεθλίῳ πατρίδι ἡμῶν. Ὁκταετὺς τότε, ἀκολουθήσαμεν τὴν ἐκφορὰν καὶ ἐνθυμούμεθα, παρὰ τὸν συνοδεύοντα δῆμιον, καὶ τὴν πληθὺν τῶν μολώπων, οὗς ἐκ τῶν βασανισμῶν ἔφερον ὁ νεκρὸς ἐπὶ τῶν χειρῶν. Γνωρίζομεν δὲ ἐκ παραδόσεως, ὅτι ὁ Ἀλεξάνδρος Ὑψηλάντης μόνην τὴν ἀτιμωτικὴν μαστίγωνσιν οὐκ ἰδέχθη βασανιζόμενος. Ὅταν ὁ ἐπὶ τῶν κολαστηρίων ἐφορευὼν μπασταντσίμπασης, ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ σουλτάνου, διέταξε καὶ ταύτην, στρέψας ὁ Ὑψηλάντης πρὸς αὐτὸν εἶπε: «Αἰσχύνῃτη διατάσσων καὶ τὴν μαστίγωνσιν κατὰ προσώπου, τιμηθέντος διὰ τοῦτων!»

(γ) Αὐτῶν τῶν ἑκατομμυρίων τὴν ἀποζημίωσιν ἀπήτην παρὰ τῆς πόλης οἱ ἀπόγονοι τούτου, ὡς ἀναφέρομεν ἐν τῇ σελ. 100 τοῦ τόμου Α'.

ΣΕΛΙΣ 15.

(α) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραψεν εἰς ἱστορικὸς Μολδαῦς: «Ὁ Ἀλεξάνδρος Ὑψηλάντης ἦτο ἀνὴρ μεγάλης τιμιότητος καὶ πεποικισμένος δι' ὅλων τῶν προτερημάτων καὶ ὅλων τῶν ἀρετῶν, ὅσαι ἀρμόζουσιν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐθνῶν. Καθ' ἃ ἡγεμονεύσειν ἐπὶ ἔτη, ἡ Βλαχία νύτῃχει, μὴ ἔχουσα ἄλλην ὑπερτεροῦσαν κατὰ τοῦτο ἐπαρχίαν, καὶ ἡ ἡγεμονεία αὐτοῦ εὐλογεῖται ἐτι καὶ σήμερον. Ὁ ἡγεμὼν νούτος κατέστη ἀξιωματημάνευτος δι' ἀπείρων ἀγαθοεργιῶν...»

(β) Διάφορα ἀνέκδοτα πονήματα αὐτοῦ σώζονται παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ. Ἦτο δὲ καὶ μουσικὸς ἄριστος.

ΣΕΛΙΣ 17.

(α) Ἰδοὺ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς ἐπισήμου ἐκ Παρισίων καὶ ἀπὸ 19 βανδεμῆρου (10 ὁκτωβρίου) 1798.

« Ἀληθῶς ἐγνωρίζομεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν δημοσίων ἐγγράφων, ὅτι ἡ Πύλη ὀριστικῶς ἐκηρύσσεται κατὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς φίλων· ἀλλὰ... δυσκόλως ἐνταῦθα πιστεύουσι τὴν τοιαύτην ἀπελπιστικὴν ἀπόφασιν ταύτης. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, παραδεδομένη ἀπερισκέπτως εἰς τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, ἀπέφευγεν ὅλα ταῦτα, ἐὰν περιέμενε τὰς ἐξηγήσεις τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, τὴν ἄφιξιν τοῦ Δεσκόροσχ. Μετὰ τέσσαρας ἢ πέντε ἡμέρας ἀναχωρεῖ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ φθάνων ἐκεῖ, μεθ' ὅσα ἂν πράξωσιν οἱ ἐχθροὶ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Γαλλίας, φωτίσει τὸ Διδάμιον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα περὶ τοῦ βάλους τῆς ἀδύσσου, ἣν ὑπὸ τὰ βήματα αὐτῶν σκάπτουσι. Οὐχί! ἢ ἡ τερατώδης αὕτη συμμαχία οὐ γενήσεται, ἢ τὸ πᾶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀνατραπήσεται. Τὸ Διευθυντήριον ἐξαντλήσει πᾶσαν μετριοπάθειαν ὑπὲρ τῆς Πύλης, ὅπως ἔπραξε τὸ αὐτὸ ὑπὲρ τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἀπεπλάνη,

θησαν παρὰ τῆς ἀπίστου Ἀγγλίας, ἥτις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπερασπίσεως ἄλλων θηρεύει τὴν ὑπεράσπισιν ἑαυτῆς, στρίφουσα κατὰ τῶν ἀδυνάτων συμμάχων αὐτῆς τοὺς κινδύνους, δι' ὧν ἡ ἴδια ἀπειλεῖται.

«Τὸ Διευθυντήριον διατηρεῖ τὴν μεγαλητέραν σιωπὴν ἐπὶ παντός συμβαίνοντος ἐν Τουρκίᾳ· ἀλλὰ γνωρίζει καλῶς τὴν φυλάκισιν τοῦ ῥουτίνου καὶ τῆς πρεσβείας, ὡς καὶ τὴν προγραφὴν τῶν Γάλλων, τῶν δυστυχῶς ἐν τῇ ἀνατολῇ εὕρισκομένων· πλὴν οὐδεμίαν ἀξιοῖ ἀντεκρίξασθαι κατὰ τοῦ Ἀλῆ Ἐφφένδου καὶ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ . . ., διότι τὴν καταδρομὴν ταύτην ἀποδίδει εἰς μόνην τὴν ἐπιβρόχην τῆς Ῥωσσίας, διαιτώσης ἤδη τὰς θελήσεις ἑαυτῆς ἀνευ κωλύματος παρ' οὐδενὸς μίτρος. Ἐστὲ πεπεισμένοι, ὅτι οἱ Γάλλοι θέλουσιν εἶσθαι οἱ καλλίτεροι τῆς Τουρκίας φίλοι, καὶ τὸ πᾶν διευθετηθήσεται πρὸς βλάβην ἐκείνων, ὅσοι ἤναψαν τὴν πυρκαϊὰν ταύτην.

«Λυπούμεθα ἀγνοοῦντες τὰ γινόμενα ἐν Αἰγύπτῳ· οὐδὲν ἐνταῦθα γινώσκομεν· αἱ σχέσεις διεκόπησαν ἐντελῶς, ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ Ῥῶσοι ἤλθον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἀγγλων. Ἀναμφιβόλως δὲ ληφθήσονται ἐνταῦθα μέτρα, ὅπως πεμφθῶσι δυνάμεις εἰς τὸν Βοναπάρτην, αὐτίνος ἐπὶ τέλους αἱ ἐξοδοὶ περιωρισθῶσιν σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν πληθὺν τῶν ἔθνων, καθ' ὧν μάχεται . . .»

ΣΕΛΙΣ 21.

(α) Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως τοῦ κόμητος Μαρκῶφ, πρέσβειος τῆς Ῥωσσίας, ἐκ Παρισίων καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 Ιουλίου (8 αὐγούστου) 1802.

«Τὴν ἡμέραν τῆς συνήθους ἀκροάσεως ἦτο γένημα καὶ συνάθροισις τῆς ἐπέρρας ἀνευ δικοπῆς, ὥστε ὁ πρῶτος Ἰππότης συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ πολλάκις καὶ κατ' ἐπανάληψιν. Ἡ συνομιλία ἡμῶν κατ' ἀρχὰς ἐγένετο . . . Ἀκολουθῶς ἤλθομεν καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὃ ἐβλεπεν ἐτοιμόρροπον εἰς τρόπον, ὥστε μόνα τὰ λείψανα αὐτοῦ ἤθελον μένειν, ἵνα συναχθῶσι . . . Μετὰ ταῦτα μὲ ἠρώτησεν, ἐάν ὑπῆρχεν εἰς τὰ κράτη τῆς Υ. Α. Μεγαλειότητος νόμιμός τις διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπεκρίθην, ὅτι οὐδένα τοιοῦτον ἐγνώριζον, ἀλλ' ἐνόμιζον, ὅτι ὑπάρχει τις ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τοιοῦτον ὑπενόουν τὸν στρατηγὸν Ζανὸν διαικητὴν τῶν Παρισίων (καὶ ἀργότερον Δούκα τῆς Ἀβράντης), ὡς καὶ ἓνα ἐκ τῶν γραμματέων αὐτοῦ, νυμφευθέντα τὴν θυγατέρα ἢ τὴν ἀνεψίαν ἐνὸς Κομνηνοῦ, ὃς διετείνετο καταγόμενος ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, τῶν βασιλευσάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μοί προσέειπε τότε γελῶν, ὅτι χρειᾶν ἔχει ἐνὸς Μου-

σουλμάνου... Ὄλος ὁ κόσμος συμφωνεῖ πιστεύων, καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας ἔχει περὶ τούτου ἀληθῆ φόβον, ὅτι ἡ Γαλλία μελετᾷ τι κατὰ τοῦ Μορέως... »

ΣΕΛΙΣ 22.

(α) Ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου πρὸς τὸν Ταμάραν, ἐπιτετραμμένον τὰς ὑποθέσεις τῆς Ῥωσσίας.

«Κύριε ἀπεσταλμένε.

Ἡ Α. Ε. ὁ Ῥεῖζ Ἐφφέντης μὲ ἐπεφόρτισεν ἐκ μέρους τῆς Α. Υ. τοῦ Μεγάλου Βεζύρου, ἵνα διακοινώσω πρὸς τὴν Υ. Ε, ὅτι... ἡ ἐπιθυμία τῆς Α. Μεγαλειότητος, ὅπως ἡ Μολδαυία χαίρῃ τὰς νέας συμφωνίας, ἔκαμιν Αὐτὴν ἵνα ῥίψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ πρίγκιπος Μουρούζου. Ἡθέλησε δὲ ἡ Α. Μ. προηγουμένως, ἵνα εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὴν Υ. Ε, καλῶς πεπεισμένη, ὅτι ἡ διάθεσις αὕτη, οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἔχουσα, ἢ τὸ καλὸν τῆς ἐπαρχίας, θέλει εἶσθαι δεκτὴ... »

Ἡ ἀπάντησις.

«Πρίγκιψ μου.

«... Ἐπειδὴ ἡ Α. Υ. νομίζει, ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν Μολδαυῶν βεβαιοῦται οὐχὶ ἄλλως, ἢ διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ πρίγκιπος Μουρούζου, οὐδόλως ἀντιλέγω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τῆς Α. Υ, πεπεισμένος, ὅτι διαταγαὶ ἐδόθησαν, ὅπως ὁ νέος Γοσποδάρος συμμορφωθῇ» κτλ.

ΣΕΛΙΣ 26.

(α) Ἰδοὺ τὸ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγγραφον τοῦ Ταμάραν πρὸς τὸν Κωνσταντίνον Ἰψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

«Διεπραγματεύθην μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου τὰ δύο ἀντικείμενα, ἅπερ ἡ ὑμετέρα Ἱψηλότης μοι συνέστησε, τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν χρηματικὴν εἰσφορὰν. Αἱ περὶ τοῦ πρώτου ἀποκρίσεις ὑπῆρξαν λίαν εὐχάριστοι μοι κατέδειξεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ταυτότητα τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας, καὶ πρόκειται ἵνα διατηρήσῃ ὅλην τὴν ἀγνότητα τοῦ αἰσθήματος τούτου. Ὡς πρὸς τὴν χρηματικὴν δ' εἰσφορὰν οὐδὲν ἄλλο μοι ἔμεινε πλέον, ἢ τὸ ἀσταχολογεῖν παρὰ τῷ κυρίῳ Καλλιάρχῃ. Μοι ὑπεσχέθη ἐν τούτοις, ὅτι ἀκολουθήσει σταθερῶς τὴν γνώμην, ἣν περιμένει ἔγγραφον παρ' ὑμῶν, ὅπως πληρώσῃ τοῖς μετρητοῖς ὑπὸ μεγάλας προθεσμίας καὶ εἰς μεγάλη ποσά, ἢ ὅπως ἐνέχεται, δι' ὅσα κάμνητε χρεὴ καὶ ἔτι πλέον τῶν δισχιλίων πωυγγεῖων, ἐὰν μὴ εὐχαριστῆσθε διὰ τοῦ στρογγυλοῦ ἀριθμοῦ, ἐν προέτεινε πρὸς ὑμᾶς. Οἱ

βογιάρδοι ἐπίσης μοι ὠμίλησαν περὶ τούτου· εἶπον δ' αὐτοῖς, ὅτι ἀπαιτεῖται ἵνα βοηθήσωσι τῇ Βλαχία.

(ὑπογ.) TAMARA.

α Γ. Γ. Ὁ ἡγεμὼν Μουρούζης μοι εἶπεν, ὅτι ἔλαβε τὰς ἀπαντήσεις ὑμῶν, καὶ ὅτι κάμνετε αὐτῷ παραχώρησιν ἱκανῶς σημαντικὴν. Ἐνεργήσῃ, ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε.

(6) Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Κνοβελσδόρφ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην, γεγραμμένης κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ 1803.

α Ἀναγγέλλω μετὰ σπουδῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα τὴν εὐτυχὴ ἄφιξίν μου . . . Μαντεύετε βεβαίως, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης συνεντεύξεώς μου μετὰ τοῦ Βασιλέως ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ ἡγεμόνος Ὑψηλάντου. Ὁ κόμης Δε Χωγνίτς γράφει εἰς Παρισίους, ὅπως πεμφθῶσιν ἐκεῖθεν διαταγαί, θέτουςαι τέρμα ἅπαξ διὰ παντὸς εἰς ῥαδιουργίας κατὰ προσώπου, ὅπερ ὁ Βασιλεὺς σέβεται . . . Οὗτος καὶ ὁ κύριος Ταλλεϋράνδος ἔχουσιν ἀφορμὴν, ὅπως παρέχῶσιν ἀλλήλοις μικρὰς ἐκδουλεύσεις . . . »

(γ) Ἴδου ἡ ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ.

α Πρίγκιψ μου.

α . . . Βαθέως συγκεκινημένος ἔνεκα τῆς δυστυχούς καταστάσεως τῶν Ἡγεμονειῶν, ὧν ἡ διοίκησις ἐνεπιστεύθη ὑμῖν, καὶ ὧν τὴν εἰκόνα μοι διεχαράξατε, αἰσθάνομαι κατὰ πολὺ τὴν προσηγορευμένην ἀμηχανίαν πρὸς τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα. Ἡ γενικὴ τῶν πραγμάτων κατάσταση μ' ἐμποδίζει, ὅπως δυνηθῶ θεραπείαν τινὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Τούτου ἔνεκα περιορίζομαι συμβουλευῶν ὑμῖν, Πρίγκιψ μου, ὅπως ἀντλήσῃτε ἀπὸ τῆς φρονήσεως καὶ ἐμπειρίας ὑμῶν τὰ δυνατὰ μέσα. Ἄλλως τε παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ὑψηλότητα, ὅπως ἐξακολουθῇ γράφουσά μοι μετὰ τῆς εὐκρινείας ἐκείνης, εἰς ἣν θέλω ἀποκρίνεσθαι δι' ὁμοίας εὐκρινεοῦς καρδίας. Ἔσσεσθε δὲ πεπεισμένοι, ὅτι σὺ μόνον αἱ διακοινώσεις ὑμῶν θέλουσι μένειν ἀπόκρυφοι εἰς οἰονδήποτε, ἀλλὰ καὶ προσπαθήσω ἐπίσης, ἔφ' ὅσον αἱ περιστάσεις μοι ἐπιτρέψουσιν, ἵνα γίνωμαι ὠφέλιμος ὑμῖν ἐπὶ παντός, ὅ,τι ἐξήρηται ἀπ' ἐμοῦ . . . »

ΣΕΛΙΣ 27.

(α) Καταχωρίζομεν ἐλόκληρον τὴν ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῇ Ῥωσσίᾳ.

α Πρίγκιψ μου.

α Μετὰ μεγάλης λύπης εἶδον καὶ πάλιν ἐν ταῖς δύο ἐπιστολαῖς, ἃς ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης ἀπηθύνηε τῇ 13 (21) καὶ 18 (30) αὐγούστου πρὸς

τὸν κύριον Ἰταλίνσκην, τὴν δυστυχῆ κατὰστασιν τῆς Βλαχίας καὶ τὰς ἐκ τούτου προσγινόμενας ὑμῖν δυσκολίας. Ἡ ὑμετέρα Ἱψηλότης φαίνεται ἐπιθυμοῦσα, ὅπως ἡ Ῥωσσία ἀναλάβῃ τὴν δι' ἰσχυροῦ στρατοῦ προστασίαν τῆς Βλαχίας ἀπὸ τῶν δεινῶν, ἅπερ ἐρημεύει ταύτην. Ὅσα ἂν ὑπάρχῃ βεβαία ἡ πύλη περὶ τῶν διαθέσεων ἡμῶν, ὁ γινώσκων τὴν δυσπιστίαν αὐτῆς δυσκόλως πιστεύει, ὅτι ἀποφασίζει αὕτη ἐξ ἰδίας πεποιθήσεως, ἵνα παραδεχθῇ τοιαῦτα μέτρα, καίτοι μόνον δυνατὰ πρὸς τὴν ἀσφάλειαν ἐαυτῆς.

«Ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι ταύταις θέλετε ἰδεῖν ἀναμφιβόλως, Πρίγκιψ μου, ἐκ νέου, ὅπόσῳ ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ ὑμῶν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἰδέα, ἣν πρὸ μικροῦ ἐξεφράσατε, καὶ ἥς ἡ ἐκτέλεσις ἠθέλην ἔχειν εὐτυχῆ ἀποτελέσματα, ἐστὶν ἐντελῶς ἀκατόρθωτος ἐπὶ τοῦ παρόντος, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ἱψηλότητα, ἵνα μοὶ εἴπῃ εἰλικρινῶς, ἐάν γινώριζῃ ἕτερα μέσα ἐντὸς τῆς δυνάμεως ἡμῶν καὶ κατάλληλα, ἂν οὐχὶ πρὸς ἀποσόθισιν παντός κινδύνου ἀπὸ τῆς ἡγεμονείας, ἣν διοικεῖ, τοῦλάχιστον πρὸς ἐλάττωσιν τῶν δεινῶν αὐτῆς καὶ σωτηρίαν ἀπὸ ἐντελοῦς ὀλέθρου. Ἔστω βεβαία ἡ ὑμετέρα Ἱψηλότης, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδόλως ἀρνηθήσεται, ἵνα πράξῃ πᾶν, ὅ,τι αἱ ἐνεστῶσαι περιστάσεις ἐπιτρέπουσι τούτῳ».

(6) Ἰδοὺ τὸ ἄγγραφον τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἱψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

«Πρὸ ὀλίγου ἔτι γράφων πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἱψηλότητα περὶ τῶν καταλληλοτέρων μέσων πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ διπλοῦ σκοποῦ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς πύλης κατὰ γαλλικῆς τινος ἐπεμβάσεως, καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἡσυχίας καὶ εὐημερίας ἐν Βλαχίᾳ, ἐθεώρουν τὴν ἀποστολὴν σώματός τινος ἐκ τῶν ἡμετέρων στρατῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὡς ἀντικείμενον, περὶ οὗ δύσκολος ἦτο πᾶσα σκέψις. Ἀλλὰ τοιαύτην δεικνύουσιν ἀστάθειαν τὰ πράγματα τοῦ παρόντος ἡγεμόνος τῆς Γαλλίας, ὥστε ἡ Πύλη φοβούμενὴ ἐκ τῶν κινδύνων, οὓς διατρέχει, ἐκ τοῦ φόβου περὶ τῶν σχεδίων τοῦ Βοναπάρτου, ἐκ τῶν ἀπειλῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἀπατηλῶν διαμαρτυρήσεων τούτου, παρεκάλεσε φιλικῶς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα, ἵνα γνωστοποιήσῃ αὐτῇ, τίνα θεωρεῖ προσφορώτερα μέσα, ὅπως ἐξασφαλισθῶσι τὰ κράτη αὐτῆς, καὶ ἐζήτησε τὴν ἀνανέωσιν τῆς μεθ' ἡμῶν συμμαχίας. Ἐν τῶν μέτρων τῶν προταθησομένων παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐστὶ καὶ ἡ μεταφορὰ δεκακισχιλίων ἢ δεκαπεντακισχιλίων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰστρὸν, ὅπως δύναται εὐκο-

ἡώτερον βοηθεῖν τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Γάλλων ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκτελέσωσιν εἰσβολὴν τινὰ εἰς τὰ κράτη ταύτης.

«Ἐὰν ἡ Πύλη παρεδέχετο τὸ σχέδιον αὐτὸ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθεώρει ἂν εὐχαρίστως τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως δώσῃ τῇ ὑμετέρᾳ Ἱψηλότητι δείγματα, ὁπόσῳ ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ ὑμῶν· ἡ δὲ παρουσία τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἐν Βλαχίᾳ παρέξει βεβαίως τὰ πρὸς τοῦτο μέσα.

(ὑπογ.) ΚΖΑΡΤΟΡΙΣΚΗΣ.

ΣΕΛΙΣ 31.

(α) Ἐπειδὴ ἐγένετο παραδεκτὴ ἡ ἀρχή, ὅπως ἡ Μολδαυία δίδῃ τὰ δύο πέμπτα, διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου τὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων ἠῦξανε.

(β) Ἴδου τὸ πρὸς τὸν Ἱψηλάντην ἔγγραφον τοῦ ὑπουργοῦ ΚΖαρτορίσκη.

«Πρίγκιψ μου.

«Ἐλαβον τὰς ἀπὸ 8 ἰουνίου ἐπιστολάς ὑμῶν, δι' ὧν μὲ ἐπιμήσατε. Πᾶν ὅ,τι ἐρωτᾷτε ἐμὲ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει, συμφωνεῖ ἐντελῶς, πρὸς ὅσα μοι γράφει ὁ κύριος Ἰταλίνσκη. Εὐχαρίστως διακοινῶ πρὸς ὑμᾶς, ὅτι ἡ Α. Α. Μ. κατὰ πολὺ νῦχαριστήθη διὰ τὸν ζῆλον, ὑφ' οὗ ἐμπνέσθε πρὸς σχηματισμὸν τακτικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ ὑμῶν. Πειπυσμένος περὶ τῆς μεγάλης ἐκ τούτου προσγενησομένης τῇ Βλαχίᾳ ὠφελείας, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐτοίμως συντρέξει εἰς τὰς προσπάθειάς ὑμῶν δι' ὅλων τῶν μέσων, τῶν συμβιβαζομένων μετὰ τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Συνεπεία τούτου παραγγέλλω σήμερον τῷ γενικῷ προξένῳ Βουλκονῶφ, ἵνα ἔχῃ ἐτοίμους τοὺς ῥώσσους λειποτάκτας, τοὺς εὕρισκομένους ἐν Μολδαυίᾳ, ὅπως μεταβῶσιν εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐν τοῖς στρατεύμασιν ὑμῶν καταγραφῶσι. Παρακαλῶ ὑμᾶς, Πρίγκιψ μου, ἵνα συνεννοηθῇτε περὶ ταῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ μετὰ τοῦ κυρίου Βουλκονῶφ, καὶ συναποφασίσητε τὸν καλλίτερον τρόπον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ προκειμένου μέτρου. Συγχρόνως ἐδόθησαν διαταγαί, ἵνα παρασκευασθῶσι τετρακισχίλια λόγχοι καὶ ἀποσταλῶσιν ἅμα τῇ αἰτήτῃ ὑμῶν· ἐναπόκειται δὲ ὑμῖν ἡ ἀνύποπτος παρὰ τοῖς γείτοσι μεταφορὰ τούτων, καὶ διακοινώσατέ μοι, παρακαλῶ, τὰς ἰδέας ὑμῶν περὶ τῶν ἀσφαλεστέρων μέσων πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν τοῦ ἀτόπου. Ἡ ὑμετέρα Ἱψηλότης παρατηρεῖ βεβαίως, ὅτι, ὅσα ἐξέθηκα αὐτῇ, ἀποβλέπουσι πρὸς τὴν περιστάσιν, καθ' ἣν ἡ Πύλη ἀρνήθη ὑμῖν τὴν ἀδειαν πρὸς σχηματισμὸν τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, σώματος, ἡ ἐὼν ἐπιμένει μὴ δεχομένη τὰ στρατεύματα ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου. Μέχρι τοῦδε ἔχομεν

πάντως λόγους, ἵνα πιστεύωμεν τὸ ἀδύνατον τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν μέτρων τούτων».

(γ) Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

«Ὁ κύριος Δε Βιονέφσκης, μέλος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συμβουλίου, προσκεκολλημένος τῷ γραφεῖ τῷ σφραγιδοφύλακος ὑπουργοῦ, λήψεται τὴν τιμὴν, ἵνα ἐγχειρίσῃ πρὸς ὑμᾶς τὴν παροῦσαν. Πεφορτισμένος, ὅπως φέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν δηλοποίησιν τῆς περὶ συμμαχίας συνθήκης, καὶ ἔχων γνῶσιν ὅλων τῶν διατρεχάντων, παρηγγέλθη, ἵνα κοινοποιήσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἱψηλότητα. Θέλετε ἰδεῖν, ὅτι, ἐὰν κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις ὁ Αὐτοκράτωρ, μὴ δυνηθεὶς ἄλλως πράξαι, ἐπεκύρωσεν τὴν συνθήκην, οἷα ἐκλείσθη, ἢ Α. Μ. οὐδὲν ἀφ' ἑτέρου παρημέλησεν, ὅπως ἡ εὐημερία καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ἡγεμονείας ὑμῶν ἐξασφαλισθῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι. Ὁ τρόπος, δι' οὗ ἡ Α. Μ. ἐξηγεῖται περὶ τούτου ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐπὶ τοσοῦτον ὑπάρχει σαφὴς καὶ ἀκριβής, ὥστε ἔχομεν πάντοτε λόγον ἵνα πιστεύωμεν, ὅτι παράξῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα. Ἄλλως τε, ὁ κύριος Ἰταλίνσκης οὐδεμίαν παραλείψει νέαν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τὰς ἐπιθυμίας ὑμῶν, Πρίγκιψ μου».

ΣΕΛΙΣ 33.

(α) Ἰδοὺ ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγγραφον ἐκ τῆς Πετρούπολεως πρὸς τὸν γινόμενον ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις πρόξενον Βουλκονῶφ, καὶ οὗτος μετεβίβασεν εἰς Ἰακίου πρὸς τὸν Ἰψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

«Ἐλευθέρως καὶ ἐμπιστευτικῶς διακοινῶ πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἱψηλότητα, ὅτι μοὶ γράφει ἐκ Πετρούπολεως πρόσωπόν τι αξιοσέβαστον, ὅπερ ὑπηρετεῖ τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, δίδει ἀκαταπαύτως δείγματα ζήλου ὑπὲρ τῆς ὑπηρεσίας τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ σεβαστοῦ κυρίου μου, καὶ ἐπὶ κεφαλῇς ὅν τῶν ἀνατολικῶν ὑποθέσεων, ὑπάρχει οὐχ ἥττον προσκεκολλημένον εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ὑμετέρας Ἱψηλότητος.

«Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ κύριος Δε Ἰταλίνσκης διὰ τῶν κακῶν συμβουλῶν τῶν πεπιστευμένων παρ' αὐτῷ ἔκαμε τὸ κακὸν βῆμα, τὸ προκαλέσαν τὴν πτώσιν τοῦ Μαχμούτ Ἐφφένδου, εἶπον, ὅτι αἱ ἐν Τουρκίᾳ ὑποθέσεις ἡμῶν λήθονται κακὴν μορφήν. Ὅτε δὲ ἔλαβον γνῶσιν τῶν

ἀρθρῶν τῆς συνθήκης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προείπον, ὅτι ἡ Πύλη ἀλλάξει σύστημα πρὸς ἡμᾶς, καὶ μία τῶν πρώτων αἰτήσεων, τῶν γεννησομένων αὐτῇ παρὰ τῶν Γάλλων, θέλει εἶσθαι ἡ ἀπόλυσις τοῦ πρίγκιπος Ἰψηλάντου. Ὁ Μουρούζης, διατελὼν αἰείποτε φανατικὸς ὁπαδὸς τῶν Γάλλων καὶ διηνεκῆς ἐχθρὸς τοῦ Ἰψηλάντου, κατ' ἐπιφάνειαν μόνον συνδιηλλάγη μετ' αὐτοῦ. Οὐδόλως ἀμφιβάλλω, ὅτι πρῶτος οὗτος προκαλέσει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόλυσιν, ἵνα εὐαρεστήσῃ οὕτω τῇ Πύλῃ, ἥς οἱ ὑπουργοὶ ἐνδιαφέρονται κατὰ πολὺ εἰς τὰς συνεχεῖς μεταβολὰς τῶν Γουσκοδάρων, καὶ ἀνατρέψῃ τὸ σύστημα τῶν Ἡγεμονειῶν τούτων, ὅπως γεννηθῶσιν ἔριδες πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν σχεδίων τοῦ Βοναπάρτου. Αὐστυχῶς ὁ κύριος Ἰταλίνσκης συνετέλεσεν εἰς ταῦτα πάντα, τυφλῶς ὑποχωρῶν εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν υποδεεστέρων αὐτοῦ. Περιορίσθησαν γράφοντες τούτῳ ἰδίᾳ, ἵνα διεγείρῃσι τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, ὅπερ, ἄνευ ἄλλου ἀποτελέσματος μέχρι τοῦδε, κατέστησε τοῦτον πεισματωδέστερον, εἰς ἣν εἶχε γνώμην. Οὐδὲν οὕτω καλὸν δύναται τις περιμένειν, καὶ φαίνεται, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς ἐντελῆ ἀπάτην. Ἐὰν ὁ Πρίγκιψ λάβῃ τὰ μέτρα αὐτοῦ, πράξει καλῶς, διότι ἀδυνάτὸν ἐστὶ τὸ ἐλπίζειν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι διατηρήσουσι τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν ὡς πρὸς ἡμᾶς. Δι' ὑπομνήματός τινος, ὅπερ λαβὼν τὴν ἐλευθερίαν ἀπηύθυνα ἐσχάτως πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα, προέτεινα, ὅτι, ἵνα προλάβωμεν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπὶ τινι εἰσέτι χρόνῳ, ὅπως μὴ ἐπηρεασθῇ ὀλοκλήρως ἡ Πύλη ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀπαιτεῖται ἡ ἀντικατάστασις τοῦ κυρίου Δε Ἰταλίνσκη δι' ἀγαθοῦ τινος καὶ ζηλωτοῦ εὐγενοῦς Ῥώσσου. Πιστεύω, ὅτι πράξετε καλῶς προτείνοντες τῇ Α. Γ. τῷ Πρίγκιπι Ἰψηλάντῃ, ἵνα γράψῃ ἀπ' εὐθείας ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα, καὶ εἴπῃ τὰ αὐτὰ δι' ὅλης τῆς ἐκτάσεως καὶ ὅσων ἂν κρίνῃ καταλλήλων ἐπιχειρημάτων. Μὴ νομίζῃ, ὅτι ἀγνοῶ τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος ἡμῶν καὶ... λέγω, ὅτι ὀφείλει εἶτι μᾶλλον, ἵνα μὴ νομίζῃ ὡς προσβολὴν κατὰ τι γράφων εὐθὺ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ ἐπιγράφων τὴν ἐπιστολὴν ἰδίαις χερσὶ, διότι, ὡς φρονῶ, τὸ τοιοῦτον εὐαρεστήσει τῷ Ἡγεμόνῳ...

(ὕπογ.) ΔΕ ΒΟΥΛΚΟΝΩΦ».

ΣΕΛΙΣ 36.

(α) Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφο τοῦ ἀρμαδίου ὑπουργοῦ.

«Πρίγκιψ μου.

«Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ὑμετέρας Ἰψηλότητος πρὸς τὸν Δε Ἰταλίν.

σκη φαίνεται, ὅτι οὐδαμῶς ἀμφιβάλλετε πλέον περὶ τῆς πλήρους ὑποταγῆς τῶν Σέρβων εἰς τὴν Πύλην. Εὐχῆς ἔργον, ἐὰν κηρύξωσιν ἑαυτοὺς ἱκανοποιημένους ἐκ τῶν κακώσεων τῶν Δαήδων· ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι οὐκ ἐνδίδουσι. Ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ἐπιθυμεῖ κατὰ πολὺ καὶ ἕνεκα φιλοanthropίας καὶ ἕνεκα τῆς ταυτότητος τῆς θρησκείας, ἵνα συντελέσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους τούτου. Ἀληθῆ δὲ χάριν μοι κάμνετε, Πρίγκιψ μου, εἰλικρινῶς κοινοποιοῦντες πρὸς ἐμὲ τὴν γνώμην ὑμῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

«Τὰ δελτία, ἅπερ ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης λαμβάνει παρὰ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς καὶ πέμπει ἐνίοτε πρὸς τὸν κύριον Ἰταλίνσκη, εἰς μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὰ διατρέχοντα. Παρακαλῶ αὐτὴν ἵνα εὐαρεστομένη κοινοποιῇ ἀντίγραφα αὐτῶν ἀπ' εὐθείας πρὸς ἐμέ».

(6) Ἴδου τὸ συνοδεῦον ταύτας ἔγγραφο τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

«Λί περὶ Σέρβων ἰδέαι, ἃς μοι ἐκοινοποίησεν εὐαρεστομένη ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, συμφωνοῦσι κατὰ πάντα πρὸς τὴν δοθείσαν τοῖς ἀντιπροσώποις αὐτῶν ἀπάντησιν παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Δι' ὧν δὲ διεβίβατε διαταγῶν πρὸς τὸν κύριον Δε Ἰταλίνσκη, ὁ ὑπουργός οὗτος ποιήσεται χρῆσιν τῆς παρεμβάσεως αὐτοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ, ὅπως οἱ Σέρβοι τύχωσι τῶν αἰτουμένων προνομίων. Καθισταμένη πραγματικῶς ἡγεμονία ἡ Σερβία, ἀλλὰ διοικουμένη ὑπὸ κυβερνήσεως ἐθνικῆς, πληρώνουσα εἰς τὸ ταμεῖον φόρον περιληπτικὸν, καὶ δίδουσα τῇ Α. Μ. (τῷ Σουλτάνῳ) ἐν περιπτώσει πολέμου ἀριθμὸν τινα στρατευμάτων, οὐδεμίαν θέλει ἔχειν ἄλλην περὶ τῶν προνομίων αὐτῆς ἐγγύησιν, εἰμὴ τὴν εἰλικρινεῖαν τοῦ νομίμου αὐτῆς κυριάρχου. Ἡ τελευταία αὕτη περίστασις μοι ἐφάνη ἀναγκαία, ἵνα μὴ πιστεύσῃ ἡ Πύλη, ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ ἀποκτήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναμινύεσθαι ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τῆς Σερβίας... Ἐπειδὴ δὲ φαίνεται, ὅτι οἱ Σέρβοι φοβοῦνται, μὴ κινδυνεύσωσιν οἱ ἀντιπρόσωποι, οὓς πέμπουσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνεβουλεύσαμεν αὐτοῖς, ὅτι, καθ' ἣν περίπτωσιν ἀνίσχυρον ἴδωσι τὸ δοθησόμενον τρῦταις διαβατήριον, ἀποστέλλωσιν ἐγγράφους τὰς εἰς τὴν Πύλην αἰτήσεις περὶ τῶν μνησθέντων προνομίων· ὁ δὲ κύριος Δε Ἰταλίνσκης φροντίσει περὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν συνεπειῶν τούτου γενησομένων βημάτων αὐτῶν».

(γ) Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Πρωσίας, ὅμα μαθὼν τὴν τριακτὴν φωνητικὴν ἀποστολὴν τοῦ Ὑψηλάντου ἐν Σερβίᾳ, ἔγραψεν αὐτῇ.

«Πρίγκιψ μου.

«Ὁ κύριος Λομβάρδος μοι ἐνεχέρησε τὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἡ ὑμετέρα Ἱψηλότης μὲ ἐτίμησε. Μοι διακοίνωσεν ὁμοίως τὴν πρὸς αὐτὸν παρ' ὑμῶν γραφείσαν. Βλέπω μετὰ ὑπερβολικῆς εὐχαριστήσεως τὴν ἀποδομένην δικαιοσύνην εἰς τὰ προτερήματα καὶ τὰ φῶτα τῆς Γ. Γ. Ἡ ἐντιμος ἀποστολὴ, δι' ἧς ἐπεφορτίσθητε παρὰ τῆς Γ. Πύλης, ἐστὶν ἡ ὥραιότερα ἀνταμοιβή, ἣν ἡδύνατό τις προσενεγκεῖν πρὸς ὑμᾶς διὰ τὴν ἀναγεννηθεῖσαν γαλήνην καὶ εὐημερίαν ἐν τῇ Ἡγεμονείᾳ. Εὐχομαι εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν γενικῶν ὑμῶν φροντίδων τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ οὕτω εὐχομαι συγχρόνως ὑπὲρ τῆς δόξης ὑμῶν.

«Ἐν Βερολίνῳ 30 ἀπριλίου 1809».

ΣΕΛΙΣ 38.

(α) Οὗτός ἐστιν ὁ Στέφανος Ζίφκοβιτς, περὶ οὗ γίνεται λόγος καὶ ἐν τῷ τόμῳ Α' Κεφ. Β'.

(β) Ἴδου τὸ πρὸς τὸν Ἱψηλάντην ἔγγραφον τούτων.

«Πρὸς τὴν Α. Γ. τὸν ἐξοχώτατον ἡγεμονεύοντα

Πρίγκιπα τῆς Βλαχίας.

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι διοικηταί, βοεβοδάι, στρατιωτικοὶ μπουλουκμπασίδες καὶ ἀρχηγοὶ τοῦ Σερβικοῦ ἔθους τῆς ἐπαρχίας Βελιγραδίου, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν, ὅπως χαιρετήσωμεν τὴν Γ. Γ. ἐκ προσώπου παντὸς τοῦ Πασσαλικίου τούτου, καὶ ἐπικαλοῦμεθα τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν χριστιανικοῦ λαοῦ, ἵνα ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ καταδεχθεῖς ἀνορθώσῃ τὸν Σταυρὸν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος αἰωνίως. Καταφεύγοντες πρὸς τὴν Γ. Γ. ἐκφράζομεν τὴν ἀείποτε τηρουμένην ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς ἀγαθότητας τῆς Γ. Γ., ἣν τηρήσομεν ὡς ἐπὶ λίθου ἐγγεγραμμένην ἕνεκα τῶν φιланθρώπων ὑμῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς γενναίας ὑποδοχῆς, ἣν ἡ Γ. Γ. κατεδέχθη ἀξιώσασα ἡμᾶς, καὶ τῶν φρονίμων συμβουλῶν, ἃς αὕτη οὐ παύει δίδουσα ἡμῖν, καταδεχομένη ἵνα δεικνύῃ τόσα εὐεργετήματα εἰς πάντα τὸν Σερβικὸν λαόν, ἀγνωρίζοντα ἐν ὑμῖν τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ φαίνεται πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἐντίμου ἐπιστολῆς ὑμῶν, καὶ τούτου ἕνεκα ἡ καρδία ἡμῶν ὀφείλει, ἵνα δείξῃ πρὸς τὴν Γ. Γ. τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν προσηκόντως δι' ἔγγραφον. Καὶ ἐπειδὴ ἐσμέν πάντες ἄνθρωποι περτωρισμένοι καὶ λίαν καταδεδυναστευμένοι ὑπὸ τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ τῶν ὀθωμανῶν, ἱκετεύομεν τὴν Γ. Γ. ταπεινότερα, ἐπειδὴ ἀγνωρίζομεν ὑμᾶς

πάντοτε εὐεργέτην ἡμῶν, ὅπως εὐαρεστηθέντες ἀναπτύξῃτε τὰς ἐν τῇ ἐσωκλείστῃ ἐπιστολῇ περιεχομένας λεπτομερείας, καὶ διαδιβάτῃτε αὐτὴν διὰ τῶν ὑπαλλήλων ὑμῶν πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους ἡμῶν, καὶ ἐκτὸς τούτου λάβῃ τὴν καλοσύνην ἡ Υ. Υ. ἵνα γράψῃ ἐπίσης, κατὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς καὶ τὴν χαριστικὴν τῆς Υ. Υ. φρόνησιν, εἰς τὴν Πόρταν τοῦ Ἰψηλοτάτου Σουλτάνου πᾶν, ὅτι ὑπαγορεύσῃ ὑμῖν ἡ φρόνησις ὑμῶν. Ἡ Υ. Υ. βλέπει καὶ αὐτὴ, ὅπως πάσχομεν ὑπὸ τῶν ἀσπλάγχων ἐχθρῶν ἡμῶν ἐπομένως εὐαρεστηθῇτε, Γαληνότατε Πρίγκιψ, ὅπως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάλληλοι ὑμῶν παραδώσωσιν ἄνευ ἀναβολῆς τὴν αἴτησιν ἡμῶν ταύτην πρὸς τοὺς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἀντιπροσώπους ἡμῶν, καὶ βοηθήσῃτε ταῖς ὁμοφύνοις εὐχαῖς ἡμῶν. Καταδεχθῆτω δὲ ἡ Υ. Υ. ἵνα συνοδεύσῃ ἐπίσης τὴν ἀναφορὰν ἡμῶν διὰ γραμμάτων τινῶν ἐκ μέρους αὐτῆς πρὸς τὸν Ἰψηλότατον Σουλτάνον· καὶ οἱ ὑπάλληλοι ὑμῶν συνδραμέωσαν καὶ οὗτοι τὸ καθ' ἑαυτοὺς τοῖς ἀντιπροσώποις ἡμῶν εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, ἵνα δυνηθῶσι περαιῶσαι ἄνευ ἀναβολῆς τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. Ἀφιερούμενοι τῇ ὑψηλῇ καλοκαγαθίᾳ τῆς Υ. Υ. μένομεν μετὰ σεβασμοῦ ἀπείρου (κτλ.)

«Ἐκ τοῦ Σερβικοῦ στρατοπέδου τῇ 8 ἰουλίου 1805.

ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗΣ
ΠΕΧΟΥΤΖΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΤΖ
ΣΙΜΟΝΟΣ ΜΑΡΚΟΒΙΤΖ
ΜΑΛΒΕΪ (κλπ.) »

ΣΕΛΙΣ 41.

(α) Ἀντίγραφον ἑγγράφου τοῦ πρίγκιπος Κζαρτορίσκη πρὸς τὸν κύριον Δε Ἰτάνινσκην, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 φεβρουαρίου 1806.

«Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε πρὸ μικροῦ ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους, δι' ἧς καθικετεύουσι τὴν Α. Α. Μ. ἵνα παρεμβῇ ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ τῇ Α. Μ. τῷ Σουλτάνῳ Σελήμ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ νέου ἐπιτετραμμένου τὰς ὑποθέσεις τῆς Αὐστρίας, ὃς ἐπιστρέψας ἐνταῦθα προσφάτως ἐκοινοποίησεν ἡμῖν συγχρόνως, ὅτι οἱ Σέρβοι ἔκαμον ὅμοιον βῆμα παρὰ τῇ Α. Μ. τῷ Αὐτοκράτει τῆς Αὐστρίας.

α Ἐν πάσῃ περιστάσει ἡ τύχη τοῦ ἔθνους τούτου οὐκ ἦν ἀδιάφορος τῷ σεβαστῷ ἡμῶν Ἡγεμόνι ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς θρησκείας, τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν λαῶν τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν παρούσαν στιγμὴν ἡ Α. Μ. νομίζει πρὸς, ἵνα καταβάλῃ ἰδιόζουσαν προθυμίαν καὶ οὐ μόνον προλάβῃ τὰς ὀλεθριωτέρας συνεπειάς, ἀς πρώτη ἡ ὑψηλὴ Πύλη συναισθανθήσεται, ἀλλὰ καὶ οἰκονομῇ αὐτῇ προσαύξῃσιν ἰσχὺς καὶ δυνάμεις, ἧτις ἤθελεν εἶσθαι μέγιστον μέσον, εἰάν εὐρίσκετο ἐν περιστάσει ὑπερασπίσεως κατὰ πάσης ξένης εἰσβολῆς.

α Ἀλλὰ, καὶ πρὶν ἢ λάβωμεν τὴν ἐπιστολὴν τῶν Σέρβων, ἐμάθομεν πανταχόθεν, ὅτι ἡ Πύλη κάμνει ἀπείρους παρασκευάς, ἵνα προσβάλῃ τούτους ἐκ νέου καὶ καθυποβάλῃ εἰς ὑποταγὴν, ἣν κατὰ βάθος οὐδέποτε ἀρνηθήσονται. Μὴ ἐξετάζοντες τὰ αἷτια τῶν ἐκτάκτων αὐτῶν παρασκευῶν, περιοριζόμεθα παρατηροῦντες, ὅτι, εἰάν ἀφ' ἑνὸς τὰ πρόσκαιρα πλεονεκτήματα, ἅπερ ἐκέρδησαν οἱ Σέρβοι, παρέχωσιν αἰτίαν τινὰ εὐλογοφανῆ ὅπωςδὴποτε, ἵνα πολεμήσῃ ἔτι αὐτούς, ἀφ' ἑτέρου συμφωνοῦμεν, ὅτι μετὰ τὰς ἀκαταλόγιστους κακώσεις, ἐν αἷς ἐξετεθήσαν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀξιωματικῶν, τῶν ἀποκατεστημένων ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, εὐρέθησαν ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ, ἵνα ἀποτεινάξωσι ζυγὸν καταστάντα ἀφόρητον, καὶ καθικετεύσωσι τὸν ὑψηλότερον Σουλτὰν Σελῆμ, τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς τὸ ἀφ' ἑαυτῶν κυβερνᾶσθαι, ὑπισχνουμένοις πάντοτε τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν καθυκόντων πιστῶν καὶ εὐπειθῶν ὑπηκόων.

α Ἡ ὀλίγη ἐπιτυχία, ἥς τυγχάνουσιν εἰς τὰς περὶ τούτου ἀντιπροσωπειάς αὐτῶν καὶ μετ' ὅλην τὴν παρέμβασιν ὑμῶν, πηγάζει ἐκ τῆς ἐλπίδος καὶ αὐτῆς τῆς βεβαιότητος, ἣν ἔχει ἡ ὑψηλὴ Πύλη πρὸς τὴν καταστολὴν λαοῦ, θεωρουμένου ὡς ἀποστάτου καὶ ἔχοντος μόνην τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ἀντὶ παντός μέσου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ βεβαιότης αὕτη οὐχ ὑφίσταται πλέον.

α Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Σερβίας, θέτουσα αὐτὴν σχεδὸν εἰς συναπτήν μετὰ τῶν νέων κινήματων τῶν Γάλλων· τὸ γνωστὸν σύστημα αὐτῶν, οὐδεμίαν ὑπερφεύγον εὐκαιρίαν, ὅπως ἀναμιγνύηται εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν γειτόνων, λαμβάνη δὲ τούτους ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐταῦ, ἢ ἀποκτᾷ μεταξὺ αὐτῶν ἐπιρροὴν κινδυνώδη· τέλος τὰ πιθανὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπελπισίας τῶν Σέρβων, εἰάν ὠθοῦντο εἰς τὸ ἐπακρον, προκειμένου, ὅπως ἐκλεξώσι μετὰ τῆς ἐκμηδενίσεως αὐτῶν καὶ τῆς προστασίας τῶν Γάλλων, τοιαῦτά εἰσι τὰ οὐσιώδη ἀντικείμενα, ἅπερ τὸ Ὀ-

ὀθωμανικὸν ὑπουργεῖον ὀφείλει ἰδίως ἵνα λάβῃ ὑπ' ὄψιν, πρὶν ἢ προέλθῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ κατὰ τῶν Σέρβων. Ἀλλὰ, καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ σχέδια ταῦτα στεφθῇσονται διὰ τῆς πληρεστέρας ἐπιτυχίας, τίνα ὠφέλειαν ἐξάγει ἐκ τούτου ἡ Πύλη; Ἐξασθενοῦσα τὰ ἱδία αὐτῆς μέσα καὶ ἐκθέτουσα τοὺς στρατοὺς αὐτῆς εἰς βεβαίαις ζημίας, ὡς ἀποτέλεσμα ἔξει οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ μῖσος γενναίου καὶ πιστοῦ λαοῦ. Τοῦτο θέλει εἶσθαι πάντοτε ἄνευ ἀντιλογίας δυστύχημα πραγματικὸν καὶ ἀνεπανόρθωτον, ἐν ᾧ χρόνῳ περιποικυμένη αὐτῇ, συγχωροῦσα γενναίως τὰ ἐνδεχόμενα ἄδικα τούτου καὶ ἀφίγουσα αὐτῇ τὴν εὐκολίαν τῆς ἀναπτύξεως, ὣν κέκτηται πλεονεκτημάτων, διατηρήσει ἀνεπάφους τῷ ὀθωμανικῷ κράτει τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀποκτήσει συνάμα τὸ ἰσχυρότερον προπύργιον ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ μᾶλλον ἐκτεθειμένον.

« Διαβιβάζω ὑμῖν ἐπισυνημμένην ἐνταῦθα τὴν πρωτότυπον ἐπιστολὴν τῶν Σέρβων, συνιστῶ, Κύριε, τῇ ἐπὶ τούτῳ διαταγῇ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, ἵνα κοινοποιήσῃτε αὐτὴν τῷ ὀθωμανικῷ ὑπουργείῳ καὶ γνωστοποιήσῃτε συνάμα τὰς περιεχομένας ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ σκέψεις. Προσθέσατε δὲ, ὅτι, ὡς ἐκ τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἡ Α. Μ. συμβουλεύει κατὰ χρέος τῷ στενῷ αὐτῆς συμμάχῳ Σουλτάνῳ Σελήμ, ὅπως ἀνασύρῃ τὸ ἐπὶ τῆς παρελθούσης διαγωγῆς τῶν Σέρβων κάλυμμα, καὶ μὴ σκέπτηται, ἢ περὶ τῆς ὠφελείας, ἢ ἂν δύναται ἀντλήσαι ἐκ τῆς ἀνδρείας τούτων ἐν τῷ μέλλοντι μὴ διευθύνῃ δὲ πλέον τὰς στρατιωτικὰς παρασκευὰς αὐτοῦ ἐναντίον τούτων, ἀλλὰ συγκεντρῶν ἐπὶ τοιούτου μέρους, ἐξ οὗ οἱ ὀθωμανικοὶ στρατοὶ δυνηθήσονται ἀποτελεσματικώτερον τὴν ἀπώθησιν ξένης ἐισβολῆς· δεχθῇ δὲ τούτων ἐναντίον τὴν αἵτησιν τῶν Σέρβων, φθάνουσιν ἤδη κατὰ τὴν θέλησιν τούτων μέχρι τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἵνα τύχωσι τῆς ἀδείας τοῦ κυβερνᾶσθαι ἀφ' ἑαυτῶν, ὑποχρεούμενοι πάντοτε εἰς τὴν τακτικὴν πληρωμὴν τῶν φόρων, οὓς ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἐλάμβανεν ἄλλοτε ἐκ τοῦ τάπου αὐτῶν, προστιθεμένης καὶ τῆς συνδρομῆς στρατευμάτων, ὀφέποτε ἡ Πύλη εὐρίσκατο ἐν πολέμῳ, ἐκπληροῦντες δὲ μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἀκριβείας πάντα τὰ λοιπὰ καθήκοντα, τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῆς ἰδιότητος αὐτῶν ὡς ὑπηκόων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Τοῦτό ἐστι τὸ μόνον κατάλληλον μέσον, ὅπως ἐφεκλύσῃ ἀμετακλήτως τὸν λαὸν τοῦτον ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ νομίμου αὐτοῦ κυριάρχου, καὶ μετὰ βαθυτάτης χαρᾶς ἡ Α. Μ. πιστεύει, ὅτι συνετέλεσεν ἐπὶ τῷ εὐτελεῖ τούτῳ ἀποτελέσματι.

τι, ἐὰν ὁ Σουλτάνος εὐαρεστηθεὶς ἀκούσῃ τῶν σωτηρίων διδομένων συμβουλῶν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Προσέτι δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ θεωρήσει τὴν υποχώρησιν αὐτὴν τῆς Α. Υ. τοῦ Σουλτάνου ὡς λίαν πολῦτιμον δείγμα τῆς φιλίας αὐτοῦ. »

(6) Ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσίας.

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, γεγραμμένης κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1803: α. . . Ἡ Α. Μ. εἶδε μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι ἡ ἡσυχία ἤρξατο ἀναγεννωμένη ἐν Βλαχία. Τοῦτό ἐστιν ὁ καρπὸς τῆς ἐμφορονος διοικήσεως τῆς ὑμετέρας Ἱψηλότητος: » ἡ δὲ ὑπὲρ ὑμῶν ἀγάπη τῶν κατοίκων ὑπάρχει δικαία . . . » (Σώζεται ἔτι πλῆθος ἄλλο ἐπιστολῶν ὁμοίων ἐξηγήσεων.)

Ἐκ μέρους τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας.

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Κνοβελσδόλζ, γεγραμμένης τῷ αὐτῷ ἔτει: α. . . Ἐτυχον ὁμιλήσας περὶ ὑμῶν πρὸς τὸν νέον πρέσβυν » τῆς Γαλλίας (τὸν Βροῦν). Ὁ ὑπουργὸς οὗτός μοι ὡμολόγησεν, ὅτι ἡ » Γαλλικὴ Κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα περὶ τῶν προτερημάτων τῆς Υ: » Υ, ἐπεκρότησε καὶ αὕτη κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Πύλης. . . »

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Λομβάρδου, ἰδιαιτέρου συμβούλου, ἐκ Βερολίνου τῷ 1809: α. . . Εἶχον ἰδεῖν ἐγὼ αὐτὸς ἰδίῳις ὄμμασι, τὴν » ἡττὴν ἢ Βλαχία καὶ τὴν ἡδύνατον διατεθῆναι. Εἶθε συνεχωνεύετό ποτε » ἡ εἰμαρμένη αὐτῆς μετὰ τῆς ὑμετέρας! Ἀλλ' οὐδὲν ἐστὶν ἀδύνατον τῇ » φρονήσει καὶ τῇ εὐφύῳ τῆς Υ. Υ. Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἐφ' ἧς μόνη ἡ » φιλοδοξία ἐρρίπτει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐν βλέμμα, κατέστη ἤδη » γνωστὴ τῇ Εὐρώπῃ ὑπὸ ἄλλας ιδιότητας. Ἡ ζήλοφθονία διακρίνει ἤδη » ἐν ὑμῖν τὴν πείραν καὶ τὴν πολιτικὴν. . . »

ΣΕΛΙΣ 43.

(α) Ὁ κόμης Βετράλ, Γάλλος, ἰδιαιτέρος γραμματεὺς τοῦ Κωνσταντίνου Ἱψηλάντου, ἐταξείδευσε κατὰ τὸ προηγουμένον ἔτος εἰς Παρίσιους, ὅπου κατεσχέθησαν ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἔγγραφα.

(β) Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου τῆς Γαλλίας εὕρισκονται αἱ ἐλόκληροι ἐκθέσεις τοῦ Βεῖνχάρδ.

ΣΕΛΙΣ 50.

(α) «Πρίγκιψ μου.

«Ὁ ταχυδρόμος κομιστὴς τῶν ἐπιστολῶν τῆς ὑμετέρας Ἱψηλότητος ἐφθασεν ὀκτώθι σήμερον τὴν πρωΐαν. Ἡ τοῦ Αὐτοκράτορος περιήλθε πα-

ραυτα εἰς τὴν Μεγαλειότητά του. Προθυμοποιῶμαι δὲ ἵνα πληροφορήσω ὑμῖν, Πρίγκιψ μου, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ θέλει μένειν λίαν ἡδυσταχισμένος, γνωρίζων ὑμᾶς προσωπικῶς καὶ προσθέτων οὕτω ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ, ἣν περὶ τῶν προτερημάτων καὶ τῆς ἀξίας ὑμῶν ἔχει ἤδη ἐσχηματισμένην.

«Διακρινῶν πρὸς ὑμᾶς τὰς εὐγενεῖς ταύτας διαθέσεις τῆς Α. Μεγαλειότητος, νομίζω περιττὸν, Πρίγκιψ μου, ἵνα εἰπῶ ὑμῖν καὶ περὶ τῆς πραγματικῆς εὐχαριστήσεως, ἣν ἰδιαιτέρως ἔχω, ὅπως ἴδω ὑμᾶς ἐνταῦθα. Καὶ ὅμως οὐδόλως κωλύομαι ἐκφράζων ταύτην ὑμῖν διότι, ὅσα ἐπιπερδῆς ἐστὶν ἡ γνώμη, ἣν γενικῶς περὶ ὑμῶν ἔχουσι, Πρίγκιψ μου, οὐκ ἐξισοῦται, καὶ κατὰ πολὺ δικαίως, πρὸς ἐκείνην, ἥς ἐστε ἄξιοι, καὶ ἣν μοι ἐνεπνεύσατε διὰ τῶν διακεκριμένων προτερημάτων ὑμῶν.

«Ὁ κομιστὴς τῆς παρούσης ἔσται καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ τὴν διάθεσιν ὑμῶν. Διετάγη, ἵνα συνοδεύσῃ ὑμᾶς εἰς Πετρούπολιν καὶ διευκολύνῃ τὰ μέσα τῆς ὁδοπορίας ὑμῶν. (κτλ.)

«Πετρούπολις τῇ 24 ὁκτωβρίου 1806.

Α. ΔΕ ΒΟΥΔΒΕΡΓ.

(6) Ἐν τοῖς Ὑψηλάντικοις ἀρχείοις σώζονται αἱ λεπτομέρειαι τῆς ὑποδοχῆς ταύτης.

ΣΕΛΙΣ 63.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ.

«Πρίγκιψ μου.

«Ἄμα λαβὼν τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἡ Γ. Ὑψηλότης τιμῶσά με ἀπηύθυνε τῇ 14 τοῦ μηνὸς τούτου, ἔθεσα μετὰ προθυμίας ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ κυρίου μου.

«Ἡ Α. Α. Μ, ὅσην ἂν ἔχη ἐπιθυμίαν, ἵνα κρατήσῃ ὑμᾶς ἐνταῦθα πλείονα ὅσον τὸ δυνατόν χρόνον, παραδέχεται ὅμως τὸ κατεπεῖγον τῶν αἰτιῶν, τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῇ ἀναφερομένων, καὶ θυσιάζει τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν ἡ ἐν τῇ πρωτευσούσῃ διαμονῇ ὑμῶν παρέχει Αὐτῇ, ἀπέναντι τῆς τόσῃ καλῶς ἀποδειχθείσης ἀνάγκης τῆς ἐπανόδου ὑμῶν εἰς τὴν Μολδαυίαν. Εἰς ὑμᾶς μόνον, Πρίγκιψ μου, ἀφίνει τὴν ἐκλογὴν τοῦ χρόνου τῆς ἀναχωρήσεως.

«Ὡς πρὸς τὰς προτάσεις τὰς περιεχομένας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῇ ἐπιστολῇ, ἡ Α. Μ. εὗρε ταύτας ἀναλόγους πρὸς τὰς ἰδίας Αὐτῆς προθέσεις. Ἐπεὶ δὲ ὅμως αἱ ἐργασίαι τοῦ στρατοῦ τῆς Α. Μ, τοῦ ἤδη εὕρισκομένου ἐν Μολδαυίᾳ, οὐκ εἰσὶν ἀνεξάρτητοι τῆς φάσεως, ἣν λήφονται αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς Πύλης, καὶ κατ' ἀνάγκην κανονισθήσονται ἐπίσης

ἐπὶ τῶν παρουσιασθησομένων ἡμῖν περιπτώσεων· ἡ Α. Α. Μ. ἔκρινε τὰς προτάσεις ταύτας ἐπιδεικτικὰς τινων τροποποιήσεων, ἃς γνωστοποιῶ πρὸς ὑμᾶς, Πρίγκιψ μου, ἀκολουθῶν τὴν αὐτὴν διάταξιν, καθ' ἣν αἱ προτάσεις ὑμῶν ἐκτίθενται.

α1. Ἡ ἐπέκτασις τῆς πλήρους ἀδείας ὑπάρχει ἀδύνατος πέραν τῆς ἀποδοθείσης ἤδη τῷ στρατηγῷ Μίχελσων πληρεξουσιότητος, ὅπως ὠθήσῃ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ μέχρι τοῦ Ἰστρου, καὶ ἐφ' ὅσαν νέαι διαταγαὶ τῆς Α. Α. Μ. οὐκ ἀποφασίσωσιν ἄλλως.

α2. Κατὰ τοὺς ὅρους τοὺς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς Πύλης, ἀδύνατος φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἡ ἄρνησις τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου εἰς τὴν Μολδαυίαν, ἐὰν ὁ ἴδιος θέλῃ αὐτήν. Ἐν περιπτώσει ταιαύτῃ, ἀπαιτήσομεν παρ' αὐτοῦ, ἵνα ἐφοδιάζῃ τὸν ῥωσικὸν στρατὸν ἐκ τῶν ἀναγκαίων, ὧν ἡ Γ. Γ. προτείνει τὴν προσφορὰν διὰ τὴν Βλαχίαν. Ἀλλ', ἐὰν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν Μουρούζης δι' οἰασομένης σκέψεως οὐκ ἐπιθυμῇ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς Μολδαυίαν· ἢ ἐὰν ἡ Πύλη, ἀποποιουμένη τὰς αἰτήσεις τῆς Αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, προτιμήσῃ ἀναφανδὸν τὴν ῥῆξιν ἐνὸς φιλικοῦ συμβιβασμοῦ· εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ὑποθέσεων τούτων κατάλληλον θέλει εἶσθαι, ὅπως ἀνατεθῇ τῇ Γ. Γ. ἡ διοίκησις τῆς Μολδαυίας, μὴ προσβάλλοντος ἐν τούτοις τοῦ συμβιβασμοῦ αὐτοῦ τὴν διχαιοδοσίαν τοῦ διβανίου τῆς ἡγεμονείας ταύτης, ἵνα ἐξακολουθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καθὼς καὶ πρότερον, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐπιτήρησιν τῆς Γ. Γ. . . .

α3. Οἱ πρόξενοι ἡμῶν, Πρίγκιψ μου, θέλουσι μετὰ βεβαιότητος χρηματεύειν μεγάλως, καὶ συστηθήσεται τῷ στρατηγῷ Μίχελσων ἡ προσοχή, ὅπως ὑποχωρήσῃ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις, ἃς κρίνῃ ἀναγκαίας διὰ τὸ καλὸν τῆς ὑπηρεσίας τῆς Α. Μ.

α4. Εἰ καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο οὐ φαίνεται ἐτι τελειωτικῶς παραδεχγμένον ἕνεκα τῆς ἀβεβαίας καταστάσεως, ἐν ᾗ διατελοῦσιν αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς Πύλης, προσπαθήσομεν ὅμως, ἵνα ἔχωμεν ἐναποτεθειμένην ποσότητά τινα ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων, καὶ διευθύνωσι ταῦτα πρὸς τοὺς Σέρβους, ἅμα τὰ στρατεύματα τῆς Α. Α. Μ. ἤθελον εἶσθαι ἐν συναφείᾳ μετ' αὐτοῦ τοῦ ἔθνους. Ὡς πρὸς τὸ χρηματικὸν, ἀπεστάλησαν μέχρι τοῦδε πολλαὶ δόσεις, καὶ δοθήσεται προσέτι. Ὡς πρὸς τοὺς ἄξιωματικούς δὲ, φαίνεται ἀδύνατος ἡ ἀποστολὴ ἄλλως, ἢ διὰ τῆς μεγαλύτερας προφυλάξεως, ἐφ' ὅσον αἱ παρῶσαι σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς Πύλης οὐκ ἤθελον φέρειν εἰς φανεράν ῥῆξιν.

«5. Μὴ δυνάμενοι τὴν προμήθειαν τσαύτης ποσότητος ὕλων, εἴαν μὴ ἐξαντλήσωμεν τὰς ἀπαραιτήτους περακαταθήκας διὰ τὰ ἴδια ἡμῶν στρατεύματα, προτιμῶμεν, ἵνα συλλέξωμεν διὰ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντικείμενον σῶμα ἐθελοντῶν, διοικηθησόμενον ὑπὸ ἀξιωματικῶν ἀπορρομακρυσμένων τῆς ὑπηρεσίας. Τοιούτων ὁ ἀριθμὸς ὑπάρχει ἱκανὸς ἐν ταῖς χώραις ταύταις κατὰ τὰς δοθείσας πληροφορίας ὑπὸ ἀνθρώπων καλῶς γνωρίζοντων καὶ βεβαιούντων ταυτοχρόνως περιττὴν τὴν προμήθειαν ῥωσικῶν πανοπλιῶν, καθόσον οἱ ἐθελονταὶ οὗτοι ἔχουσιν ὅπλα ἴδια. Ὁ σχηματισμὸς τοῦ σώματος αὐτῶν ἰδίως ἀνατεθήσεται (ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ στρατηγοῦ) εἰς τὰς φροντίδας τῆς Γ. Γ. Διὰ τῆς βαθείας γνώσεως, ἣν ἔχει περὶ τῶν ἐκεῖ λαῶν, ὡς καὶ διὰ τῶν σχέσεων αὐτῆς, ἡ Γ. Γ. συντελεστέα ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἰδρύσεως καὶ διοργανώσεως τοῦ σώματος τούτου. Φροντίσομεν δὲ, ἵνα προμηθεύσωμεν αὐτῷ καὶ τινα τηλεθόλα, ὡς ἀναγκαῖα.

«6. Ἐπιτρέφομεν τῷ στρατηγῷ ὅλας τὰς χρηματικὰς θυσίας, ἃς τὸ καλὸν τῆς ὑπηρεσίας ἀπαιτήσῃ, καὶ προμηθεύσωμεν συγχρόνως τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ὅπως πραγματοποιήσῃ τὴν ἄδειαν.

«7. Εἴαν ἐγνωρίζοντο αἱ βάσεις τῶν παρὰ τῆς Πύλης προταθησομένων διαπραγματεύσεων, οὐδέλωις ἄτοπος ἦτοεν εἶσθαι ἡ παραδοχὴ τῆς προτάσεως ταύτης. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον οὐχ ὑπάρχει, ἐξ ἄλλου δὲ πᾶσα διαπραγμάτευσις μετὰ τῆς Πύλης ἐξαρτᾶται. ἐκ τῶν γεγονότων, ὧν δώσει χώραν αὕτη, διὰ ταῦτα ἀδύνατος φαίνεται ἡ παραχώρησις ἐκτάσεώς τινος εἰς τοιαύτην διαπραγμάτευσιν, τὴν εἰς τὸν στρατηγὸν ἀνατεθησομένην, καθ' ἣν ἡ Αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ ἤθελε κρίνειν εὐλογον. Ἡ σκέψις αὕτη, προστιθεμένης καὶ τῆς ἄλλης, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις γίνονται, ἢ διωκομένου τοῦ πολέμου ἢ μετὰ τὸν φανερόν πόλεμον, ἡ σκέψις, λέγω, αὕτη φαίνεται ἀπαιτοῦσα τὴν διατήρησιν τῆς ὁδοῦ τῶν ὑποθέσεων, τῆς ἐν χρήτει μέχρι τοῦδε, ἐκτὸς εἴαν μὴ καταστήσωσιν ὑβριετέραν ταύτην αἱ μέλλουσαι περιστάσεις.

«Τοιαῦται, Πρίγκιψ μου, εἰσὶν αἱ τροποποιήσεις, αἱ παρὰ τῆς Α. Μ. κριθῆναι κατάλληλοι εἰς τὰς ἐμπεριεχομένας προτάσεις ἐν τῇ ἀπὸ 14 ἐπιστολῇ ὑμῶν. Ἀνάλογοι διαταγαὶ δοθήσονται τῷ στρατηγῷ Μίχελσων. Νομίζω δὲ περιττὴν τὴν πρὸς τὴν Γ. Γ. σύστασίν μου, ὅπως ἐξακολουθήσῃ συντρέχουσα, ὡς μέχρι τοῦδε, δι' ὅλων αὐτῆς τῶν μέσων εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν καὶ ἐπιθυμιῶν τῆς Α. Α. Μ. Ἐπαναλαμβάνω, Πρίγκιψ μου, ὅτι ἐπιμένοντα εἰς τὰς ἀρχάς, ἃς μέχρι τοῦδε

μετῆλθεν, ἡ Υ. Υ. ἀποκτήσει δικαιώματα ἐν τῇ καλοκαγαθίᾳ καὶ τῇ ὑπολήψει τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅς αἰσθανθήσεται ἀληθὴ ἡδονὴν, δίδων ὑμῖν ἐν πάσῃ περιστάσει τὰ ὀλιγώτερον ἀμφίβολα δείγματα.

« Τιμῶμαι ὦν, μετὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς μεγαλητέρας ὑπολήψεως, Πρίγκιψ μου, τῆς Υ. Υ.

« Πετρούπολις τὴν 16 νοεμβρίου 1806.

ὑποκλινέστατος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων

(ὑπογ.) Α. ΔΕ ΒΟΥΔΒΕΡΓ.

ΣΕΛΙΣ 54.

(α) Ἰδεὺ ἡ ἐπιστολή.

« Πρίγκιψ μου.

« Ἡ δι' ἐκτάκτου ταχύτητος ἀναχώρησις τῆς Υ. Υ. ἐκ τῆς Πετρούπολεως μὲ ἐστέρησε τοῦ πλεονεκτήματος, ὅπως ἐπευχθῇ αὐτῇ εὐτυχὲς ταξείδιον, καὶ ἔτι μᾶλλον μοὶ ἐλύπησεν, ὡς ἐπιφορτισθέντι ὁμοίως παραγγελίας δι' αὐτὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Α. Μ. μοὶ ἐπεφόρτισε συγχρόνως, ἵνα διαβιβάσω πρὸς ὑμᾶς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὡς δείγμα τῆς ἰδιαίτερας εὐχαριστήσεως, μεθ' ἧς ἔκαμε τὴν προσωπικὴν ὑμῶν γνωριμίαν, καὶ μίαν μηλωτὴν . . . , ὅπως προφυλάξῃ ὑμᾶς ἐκ τῆς δριμύτητος τῆς ἐποχῆς. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξεν ἐπίσης, Πρίγκιψ μου, ἵνα διαβιβάσω εἰς ὄνομα τῆς Πριγκιπέσσης συζύγου Ὑμῶν ἐν περιδέρχιον καὶ μίαν μηλωτὴν ἐκ μαύρης ἀλώπεκος, ὡς ἐνδειξὴν τῆς διακεκριμένης πρὸς αὐτὴν ὑπολήψεως. Τέλος δὲ, Πρίγκιψ μου, προσφέρω ὑμῖν ὡς ἐνθύμησιν τὴν τῆς βασιλευσούσης Αὐτοκρατορίδας εἰκόνα, ἣν ἡ Αὐτοκρατορικὴ Αὐτῆς Μεγαλειότης παρακαλεῖ ὑμᾶς, ἵνα δεχθῆτε ἐκ μέρους αὐτῆς. Μὴ λαβὼν δὲ τὴν εὐχαρίστησιν, ὅπως παρακαταθέσω προσωπικῶς τὰ διάφορα ταῦτα ἀντικείμενα, σπεύδων διαβιβάζω πρὸς τὴν Υ. Ἱψηλότητα διὰ τοῦ παρόντος ταχυδρόμου, παρακαλῶν αὐτὴν, ἵνα δεχθῇ ἐνταυτῷ τὰς ἐπανειλημμένας διαβεβαιώσεις τῆς μεγαλητέρας ὑπολήψεως, μεθ' ἧς διατελῶ.

« Πετρούπολις 21 νοεμβρίου 1806.

(ὑπογ.) Α. ΔΕ ΒΟΥΔΒΕΡΓ.

(α) Ἰδοὺ ἡ

Διακήρυξις τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'. Αὐτοκράτορος καὶ

Ἱμπεράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν.

κτλ. κτλ. κτλ.

«Τοῖς μητροπολίταις, ἐπισκόποις, ἱερεῦσι, καλογήροις ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, τοῖς βογιάρδαις, εὐγενέσιν, ἀρχηγοῖς καὶ ἄ-
πασι τοῖς κατοικοῖς τῶν ἐπαρχιῶν Μολδαυίας καὶ Βλαχίας, χαίρειν.

«Αἱ πατρικαὶ φροντίδες καὶ ἡ ἐπίμονος προσοχὴ, ἣν οἱ προκατόχοι ἡμῶν ἔδειξαν ἐφ' ὅλων τῶν περιστάσεων διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, τῶν εὐγενῶν καὶ ὅλων τῶν κατοίκων Μολδαυίας καὶ Βλαχίας, καθὼς καὶ ἡ μερίμνα, δι' ἧς συνεφώνησαν ἐν ἐπισήμοις συνθήκαις διὰ τὴν εὐζωίαν ὑμῶν, δικαίῳ τῷ λόγῳ καθιέρω-
σαν τοὺς κυριάρχας τῆς Ῥωσσίας ὡς τοὺς προστατάς τοῦ τόπου ὑμῶν.

«Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀναβάσεως ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου οὐδόλως ἐπαύσαμεν ἀκολουθοῦντες τὰ ἔχνη τῶν προκατόχων ἡμῶν καὶ ἐπαγρυπνοῦντες ἐπὶ τῇ διατηρήσει τῆς ἡσυχίας ὑμῶν, εἴτε διὰ τῆς ἐξασκήσεως δικαιωμάτων ἀποδοθέντων ἡμῖν διὰ συνθηκῶν, εἴτε δι' ἡμῶν, φέροντες καθ' ὅλας τὰς πράξεις τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἐνέπνευσεν ἡμῖν ἡ εὐτυχία ὑμῶν.

«Οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι τὰ προνόμια, ἅπερ προσέφυλαξαν τὰς περιουσίας καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ἐφ' ὅσον συνεχώρει τοῦτο ἡ φύσις τῆς ἐξουσίας, ὑφ' ἣν ὑπῆρχετε, τὸ ἀποτέλεσμα ἦσαν τῆς ἐπαγρυπνήσεως καὶ τῆς μερίμνης τῶν προκατόχων ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμῶν αὐτῶν.

«Αἱ διαθέσεις, ἃς ἔδειξεν ἀπὸ τινος τὸ ὀθωμανικὸν ὑπουργεῖον, καὶ αἱ αὐθαίρετοι αὐτοῦ πράξεις ἐπὶ ἡνέγκον τὴν εἰσοδὸν τῶν στρατευμάτων ἡμῶν ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ.

«Οὕτως ἡ παρουσία τῶν στρατευμάτων ἡμῶν διαφυλάξει ὑμᾶς ὅλων τῶν κακῶν, οἷς ὑπέκειτο ὁ τόπος, καὶ διατηρήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἀσκήσει τῆς θρησκείας καὶ τῆς πλήρους ἀπολαύσεως τῶν δικαιωμάτων ὑμῶν.

«Ἡ ταυτότης τῆς λατρείας καὶ τῶν ἐθίμων, ἡ ἀνάμνησις τοσοῦτων ἀμοιβαίων ὑπηρεσιῶν καὶ τέλος τὸ ὄνομα τοσοῦτων αἰῶνων πείσει ὑμᾶς, ὅπως θεωρήσῃτε τὰ ἀνδρεῖα ἡμῶν στρατεύματα ὡς τι μέρος ὑμῶν αὐτῶν.

«Ἐδόξαμεν ἅπαντας ἡμῶν τὴν προσοχὴν, ἵνα προΐδωμεν τὰς μερικὰς

καταχρήσεις, τὰς προκυφύσας, τυχόν, ἐκ τῶν στρατιωτῶν. Οἱ στρατηγοὶ ἡμῶν καὶ λοιποὶ πράκτορες, πεφορτισμένοι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν ἡμῶν, διατηρήσουσι τὴν ἀκριβεστέραν πειθαρχίαν, συμβουλευόμενοι μετὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου, καὶ δίδοντες ὑμῖν καθημερινὰς ἀποδείξεις, ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη, μεμακρυσμένη παντὸς ἀνοικείου ἐν τῷ ξένῳ πολέμῳ, οὐδένα ἄλλον ἔχει σκοπὸν, ἢ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν κοινῶν ὑμῶν συμφερόντων.

Ἄ πρόθεσιν ἔχομεν, ἵνα διατηρήσωμεν ἐν ταῖς ἐργασίαις ταύταις ὅλας τὰς καθιερωμένας Ἀρχὰς μετὰ τὰς συνθήκας καὶ τὰς προηγηθείσας συνθηκὰς, ὥστε καὶ αὗται εὐκολύνωσιν, ὅσῳ δύνανται, τὴν πορείαν τῶν στρατευμάτων ἡμῶν καὶ τὰς ἐργασίας, ἃς ἐπεφορτίσθησαν ταῦτα, μὴ ἀδικῶς τεινούσας εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐπαρχιῶν ἐν τῇ πλήρει καὶ ὁλοκλήρῳ ἀπολαύσει τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν.

Ἀ ὅποια ἂν ᾧσι τὰ γεγονότα ἢ τὰ ἐμπόδια, τὰ δυνάμενα ἀντιστῆναι εἰς σχέδιον τύσσωσά τῃριον, ὑπισχνόμεθα, ὅτι καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις ἀξιοθήσεσθε τῆς προστασίας, ἣν ἀπονέμομεν ὑμῖν. Συνεργούντες δὲ ἡμεῖς δι' ὅλων, ὅσων κέκτησθε, μέσων εἰς τὸ σωτήριον ἀποτέλεσμα τῆς ἐξωθήσεως τῶν ἐχθρῶν ἐκ τῶν ὁρίων ὑμῶν, ἀναδειχθήσεσθε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας, ἣν προετοιμάζομεν ὑμῖν».

ΣΕΛΙΣ 57.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Στούρμερ,

«Κύριε Ἰντερνούτσιε.

Ἐμάθετε ἤδη τὴν ἀφίξίν μου εἰς Βουκουρέστιον διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πράκτορος. Παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως εὐαρεστηθέντες παρουσιάσητε τὴν ἐγκλειστον εἰς τὴν Υ. Πύλην. Περιέχει πληροφορίας ἐνδιαφερούσας αὐτῇ. Δράττομαι (κτλ.)»

ΣΕΛΙΣ 58.

(α) Ἀπόσπασμα τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος διακοινώσεως τοῦ Ὑψηλάντου.

«... Ἐξέθετα ἤδη μεθ' ὅλης τῆς ταπεινότητος εἰς τὴν Υ. Πύλιν, ὅτι, καθ' ἃς ἐσχημάτιτα πεποιθήσεις περὶ τῶν διαθέσεων τῆς ῥωσικῆς Αὐλῆς, σύστημα ἔχει ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας, ὅπως ἡ καλὴ συνεννόησις καὶ ἁρμονία μεταξὺ τοῦ κράτους Αὐτοῦ καὶ τῆς Υ. Πύλης διατηρηθῶσιν ἀείποτε ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων καὶ μᾶλλον βεβαιωθῶσι.

Ἰπερβέβαιον δὲ, ὅτι ἐχθρικοὶ οὐχ ὑπάρχουσι σκοποὶ, ὧν ἕνεκα διέταξεν ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ, ἵνα εἰσέλθωσι στρατεύματα ἐν Βλαχία καὶ Μολδαυία, καὶ πολλῶ ὀλιγώτερον ὁ σκοπὸς, ἵνα κυριεύσῃ ἐπαρχίας καὶ πόλεις ἀνηκούσας εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος. Τοῦναντίον μόνον ἔχει σκοπὸν ἡ Α. Μ. ἐν' ἀποσπᾶσθί τὴν Υ. Πύλιν ἀπὸ τῶν ὅλως ἐναντίων εἰς τὰ γενικὰ συμφέροντα ἀρχῶν, καὶ φέρῃ αὐτὴν εἰς θέσιν, ἵνα παραδεχθῇ τὸ μόνον σύστημα, ὅπερ δύναται συμφωνεῖν πρὸς τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα, ὡς καὶ τὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. . . .

«Ἐκπληρῶ ἐν καθήκον ἀναγγέλλων τῇ Υ. Πύλιν, ὅτι ὁ στρατηγὸς Μίχελσων, διοικητὴς τοῦ διαμένοντος νῦν ἐν ταῖς δύο ἐπαρχίαις στρατοῦ, περιβέβληται παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥώσιων διὰ πληρεξουσιότητος, ἵνα τακτοποιήσῃ καὶ ἐξομαλύνῃ πᾶσαν διαφορὰν καὶ, ἂν ἡ Υ. Πύλη ἔσπευδε στέλλουσα εἰς Βλαχίαν ἕνα πληρεξούσιον αὐτῆς, ἡ καλὴ ἁρμονία μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἀποκαθίστατο μετὰ τῆς μεγαλύτερας εὐκολίας. . . .»

(«Ἐπονται αἱ βάσεις τῶν διαπραγματεύσεων ἀπαράλλακτοι.»)

ΣΕΛΙΣ 59.

(α) Μετὰ τὴν παραλαβὴν τῶν ὁδηγιῶν τούτων ἔλαβε χώραν ἡ σφαγὴ τῶν Τούρκων τοῦ Βελιγραδίου.

ΣΕΛΙΣ 60.

(α) Ἀξιοσημειώτός ἐστιν ἡ κακὴ θέλησις τῶν Ῥώσων στρατηγῶν πρὸς τακτοποίησιν τῶν στρατῶν αὐτοῦ.

(β) Εἰς βεβαίωσιν φέρομεν ἐπιστολὴν τινα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βελιγραδίου λίαν περιέργων, ὡς διαλαμβάνουσιν πολλὰ ἄλλα ἀντικείμενα οὐσιώδη περὶ τῶν πολεμικῶν κινήματων τῶν Σέρβων.

«Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Γαληνοτάτην Ὑψηλότητα τοῦ βασιλεύοντος Ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας καὶ τῆς Βλαχίας.

«Κύριέ μου.

«Ἄφ' οὗ ἐξέθεσα ἐλευθέρως καὶ διὰ πολλῆς ταπεινότητος πρὸς τὴν ὑμετέραν Γαληνοτάτην Ὑψηλότητα περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς μαρτίου πᾶν, ὅ,τι ἐπράττετο ἐνταῦθα, προθυμοποιούμαι καὶ σήμερον ἀναφέρειν, ὅτι μετὰ σεβασμοῦ ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς με ἐτίμησεν Αὐτὴ, διὰ τοῦ κυρίου Κλουτσιάρου, ἀφιχθέντος ἐσχάτως εἰς Βελιγράδιον. Πλήρης χαρᾶς, ἀπέδωκα χάριτας πρὸς τὸν Ὑψιστον, ὡς διατηρήσαντα τὴν Υ. Υ. ἵνα γένηται ὁ διοικητὴς καὶ λυτρωτὴς ὁλοκλήρου ἔθνους διὰ τῆς ἰσχύος

καὶ τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τοῦ κραταιοτέρου τῶν ἐθνῶν τῆς Ῥωσσίας, ἥς τὰ ὄπλα εἶησαν διὰ παντός ἀκαταμάχτητα καὶ θριαμβεύοντα κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς!

«Πεπλησμένος ἐκ τῶν αἰσθημάτων τούτων, ἐκτελῶ ἐν καθήκον φέρων εἰς γνῶσιν τῆς Γ. Γ, ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βελιγραδίου καὶ τὴν σφαγὴν τοσούτων ἀπίστων, ὡς περιέγραψα Αὐτῇ διὰ τῆς προλαβούσης μου, συνεκροτήθη συνέλευσις, καθ' ἣν προστάθῃ, ποῖον θέλει εἶσθαι τὸ μέρος, τὸ μᾶλλον προσβλητέον κατὰ τὸ παρὸν διὰ πλείονος δυνάμεως. Γνωρίζων ἤδη τὴν διαταγὴν καὶ τὴν ὑψηλὴν θέλησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, εἶπον, ὅτι ἡ μᾶλλον καταπείγουσα ἀνάγκη ἀπῆτει, ὅπως καταβῶμεν εἰς Κράϊναν καὶ δυνηθῶμεν οὕτω συναντηθῆναι, διότι τὰ συμφέροντα ἡμῶν ἐπέβαλλον τοῦτο, προβλέψωμεν δὲ καὶ ζωστροφίας, ὧν εἰχομεν ἀνάγκην.

«Ληφθεὶς ὁμοφώνου τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, ὁ κύριος Μηλέγκος προσδιωρίσθη, ἵνα καταβῇ εἰς Πορέτς καὶ ἐτοιμάσῃ πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐκστρατείαν, μέχρις οὗ παρασκευασθῇ καὶ ὅλος ὁ στρατός. Ὁ ἀρχηγὸς ἡμῶν Τσέρνι Γιώργης ἀπεφάσισε τότε, ἵνα καταβῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ὁδηγήσῃ τοῦτον.

«Κατ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν κατάστασιν εἰδοποιήθημεν, ὅτι σῶμά τι ἐκ τῶν στρατευμάτων τῆς Βοσνίας κατέβη εἰς τὸν Δρίνον· ὅτι μέρος τούτων προεχώρηθεν εἰσελθὼν εἰς Οὐζίτσαν, τὸ δὲ λοιπὸν ἔμεινεν εἰς τὸν Δρίνον, καταλαβὼν ὅλους αὐτοῦ τοὺς λιμένας, ὅπως ἐμποδίσῃ τῶν στρατευμάτων ἡμῶν τὴν διέλευσιν ἐκ τοῦ μέρους τῆς Βοσνίας, καὶ μὴ δυνηθῶμεν οὕτω κινήσαι τοὺς Χριστιανοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐναντίον τῶν Τούρκων, παρ' ὧν καὶ ἱκανοὶ ἐσφάγησαν, μὴ δυνηθέντες εἰσελθεῖν πρὸς ἡμᾶς. Αἱ εἰδήσεις αὗται προσέχλευσαν μεταβολὴν σχεδίου, καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἡμῶν, ἀποφασίσας ὅπως ἀπέλθῃ μετὰ ἱκανῶν δυνάμεων εἰς Οὐζίτσαν, ἔγραψε τῷ Μηλέγκῳ, ἵνα προχωρήσῃ εἰς τὴν Κράϊναν, ὅπερ νομίζω τετελεσμένον ἦδη.

«Ἐν τῇ μετὰ τούτῳ ἔφθασεν ὁ κύριος κλουτσιάρης Μανολάκης, καὶ θετικῶς ἐδηλοποίησεν ἡμῖν, τόσῳ διὰ τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν, ὧν ἦτο ὁ κομιστής, ὅσῳ καὶ διὰ ζώσης, τὴν ὑψηλὴν καὶ σταθερὰν θέλησιν, ὡς καὶ τὴν διαταγὴν τῆς Ῥωσσίας, ἵνα καταβῶμεν εἰς Νεγκάδινον καὶ Φετισλάμ, καὶ διὰ τῆς προστασίας τοῦ Ἰψίτου καταλάβωμεν τὴν Κράϊναν. Ἀμέσως ὁ κύριος Μπλάδεν, διοικῶν τὸ Βελιγράδιον καὶ δι' ὅλης τῆς ἐξουσίας περιβεβλημένος παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν, ἔγραψε τῷ

Μηλέγκω, ὅπως ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς, ἃς ἐλάβομεν, καὶ ἐπίσης διέταξεν ἄλλα στρατεύματα, ἵνα καταβῶσι καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν προηγμένων. Οὕτως αἱ δυνάμεις αὗται συγκεντρύνονται ἀναβαίνουσιν εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν. Ἀλλ' ἀμφιβάλλω, Κύριέ μου, ἂν ἡ συγκέντρωσις τούτων πραγματοποιηθῇ, πρὶν μάλιστα λάβῃ ἡ Γ. Γ. τὴν παροῦσαν. Τὴν ιδεάν μου αὐτὴν ἐπικυρόνει ἐτι μᾶλλον ἡ φθάσασα σήμερον εἰδησις, ὅτι τὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς Κράϊναν, σφάζοντα καὶ τινὰς Τούρκους τῶν χωρίων.

«Ὡς τούτοις ἡ περίστασις αὕτη ἐπήνεγκε πολλὴν χαλάρωσιν εἰς τὰ εἰς Κράϊναν καταβάντα στρατεύματα, ὡς μὴ εὐρόντα ἐκεῖ, ὅτι ἐπὶ τοσούτον ἐπεθύμησαν, λέγω τὰς τροφάς. Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν δυστυχῶν τούτων ἀνδρῶν, ὅσοι εἶχον μετρίαν ποσότητα ἀλεύρου, ὅτε ἤρξαντο τῆς ὁδοπορίας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον, ἢ τὸ ἥμισυ, ἀφῆσαντες τὸ λοιπὸν διὰ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν ἐπίστευον, ὅτι φθάνοντες εἰς Κράϊναν θέλουσιν εὐρεῖν τὰς ἀναγκαίαις τροφάς· ἀλλ' ἀποτυχόντες τῆς τοιαύτης ἐλπίδος, εἰς τοσοῦτον προῆλθον ἀπελπισίας, ὥστε ἠναγκασμένοι εἰσὶν ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, ἐὰν μὴ σπεύσωσιν ἐντεῦθεν τὴν ἀποστολὴν ζωοτροφῶν τόσο δι' αὐτοὺς, ὅσοι καὶ διὰ τοὺς ἵππους, ὡς στερουμένους καὶ αὐτοῦ τοῦ χόρτου. Ἡ εἰδησις αὕτη, ἃμα φθάσασα, ἐδύσισεν ἡμᾶς ἐν τῇ μεγαλητέρᾳ ἀμηχανίᾳ, ὡς μὴ γινώσκοντας, τί πράζωμεν. Ὤλοῦμενοι δὲ ὑπὸ τῆς μᾶλλον κατεπειγούσης ἀνάγκης, ἐτολμήσαμεν, Κύριέ μου, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν εὐσπλαγχνίαν ὑμῶν καὶ καθικετεύσαμεν τὸν κ. Κλουτσαίρην, ἵνα βοηθήσῃ ἡμῖν δι' ἱκανῆς ποσότητος ζωοτροφῶν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου θησαυροῦ τῆς Γ. Γ. Ἀρκούντως ἐγνωρίζομεν τὴν γενναίότητα καὶ μεγαλοψυχίαν αὐτῆς, ὡς καὶ τὴν συμπάθειαν, ἣν δεικνύει ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου καὶ, κατὰ ἰσχυρότερον λόγον, ὑπὲρ τῶν ἐχόντων μεγαλητέραν ἀνάγκην, ἵνα μὴ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν. Τῶνόντι ὁ κύριος Κλουτσαίρης, προσέξας ταῖς παρακλήσεσιν ἡμῶν, προεμήθευσεν ἐν ὀνόματι τῆς Γ. Γ. ἑκατὸν χιλιάδας ὀκτάδας ἀλεύρου καὶ ἄλλην τόσῃν ποσότητι κριθῆς. Αὐτὸς ὁ ἴδιος εὗρε τὸν ἔμπορον τῶν ζωοτροφῶν τούτων, ἃς ἤρξαντο ἤδη φορτώνοντες καὶ καταβιβάζοντες εἰς Πορέτς. Εὐτυχεῖς, ὡς ἀπολαμβάνοντες τοιαύτην χάριν, ἐσπευσμένως εἰδοποιήσαμεν αὐτὴν διὰ τοῦ ἐπίτηδες ἀπεσταλμένου τοῦ Μηλέγκου πρὸς ὅλους τοὺς ἐν Κράϊνᾳ Χριστιανοὺς δι' ἐμφύχωσιν, καὶ πεπεισμένοι ἐσμέν, ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς θέλῃ, ἀπολαύσουσιν οὗτοι μεγαλητέρα ἀγαθὰ καὶ μεγαλητέραν εὐνοίαν. Ἀνεξαρτήτως δὲ ὧν ἂν

νωτέρω εἶπον, ἄλλη τις ἐπαρχία διωρίσθῃ, ἵνα βοηθήσῃ τοῖς στρατεύμασι τούτοις. Ἐλπίζομεν οὕτω, ὅτι μετ' ὀλίγον καιρὸν οἱ ἄπιστοι περιορισθήσονται ἐν Βιδινίῳ, ὅπερ κατεδαφισθήσεται, πέποιθα, ὡς ἄλλοτε τὰ τείχη τῆς Ἱεριχῶ, ἃμα ὁ ἰσχυρὸς καὶ ἀνίκητος στόλος τῶν Ῥώσων φθάσῃ. Μόνῃ ἡ παρουσία τοῦ στόλου τούτου ἐπαρκέσει, ὅπως ἐπαναστῶσιν ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη τοῦ τουρκικοῦ κράτους πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ βαρυτάτου ζυγοῦ, ὑφ' ὃν στενάζουσι.

«Ὅτι λέγω πρὸς ὑμᾶς, Κύριέ μου, ἐπιβεβαιούται διὰ γεγονότων. Ἐν ᾧ οἱ Ῥῶσοι εὐρίσκονται ἐτι πέραν τοῦ Ἰστρου, οἱ Χριστιανοὶ μέχρι τῆς Σόφιας εἰσὶν ἔτοιμοι, ὅπως ὑποδεχθῶσιν αὐτοὺς ἀνοικταῖς ἀγκάλαις. Μεταξὺ τούτων πολλοὶ ἐπανεστήσαν ἤδη, ἐπιστέλλοντες ἡμῖν ἀντιπροσώπους καὶ ζητοῦντες ὅπλα καὶ πολεμοφόδια. Ἡ Βοσνία διάκειται ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει. Μετὰ τὴν ἔλθειν ταύτην κρινέτω ἡ Γ. Γ. ἐὰν ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὑπάρχῃ, ὅτι, ἃμα οἱ Ῥῶσοι διαβῶσι τὸν Ἰστρὸν, ὅλοι οἱ ἄνδρες καὶ πιστοὶ Χριστιανοὶ θέλουσι μένειν καὶ ἐφεξῆς ὑπὸ τὴν τυραννίαν τῶν ἀπίστων Μουσουλμάνων. Ναί, Κύριέ μου, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Ἰψίστου, οἱ Τούρκοι διωχθήσονται ἐκ τῆς Εὐρώπης... διότι αὐτὸς ὁ Ἰψίστος ἐνέπλησε τὴν καρδίαν αὐτῶν πανικοῦ φόβου, καὶ τὸ φῶς αὐτῆς διαχύσει πανταχοῦ ἡ ἀληθὴς πίστις.

«Εἰμί (κτλ.)

«Βελιγράδιον τῇ 4 ἀπριλίου 1807.

ΛΕΟΝΤΙΟΣ

Ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου».

Μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης συνώδευεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Λεόντιος καὶ κατάλογον πρὸς γνῶσιν τοῦ Ἱψηλάντου περιεργότατον, ὡς διαλαμβάνοντα τὰς ἐπὶ τῆς ὥρας ἐκείνης στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Σερβίας, τοὺς ἀρχηγούς, τὰς κινήσεις καὶ τὰς τοποθεσίας αὐτῶν, ὡς ἔπεται.

«Κατάλογος τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων.

« 1. Ὁ Μηλέγκος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς ἐπαρχίας τῆς Ποζαρέβατς διὰ Κράϊναν μετὰ 5,000 ἀνδρῶν τοῦ στρατοῦ.

« 2. Ὁ Βέλκος, ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἂν τοῦ Πέτρου Θεοδωρόβιτς, διετάγῃ, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Φετισλάμ, καὶ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Μηλέγκου, ἔχων 3,000 ἀνδρῶν.

« 3. Ὁ Πέτρος διοικεῖ τὰ στρατεύματα ἀπέναντι τῆς Νύσσης συμφῶνως μετὰ τοῦ Κνεζοῦ τῆς Ρεσσάβας. Ταῦτα ἀναβαίνουν εἰς 7,000 ἀνδρας, συγκείμενα ἐκ Σέρβων, Νουσσωτῶν καὶ ἄλλων ξένων. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Σδρέλια, ἐκτεί-

νεται μέχρι τοῦ Μασουρίτσα· ἡ δὲ ἀριστερὰ, ὑπὸ τὸν Βέλκον, μέχρι τῆς Τσέρνα Ρέκα καὶ Βάνια. Ὁ στρατηγὸς αὗτος κατὰ τὰς τελευταίας διαταγὰς, ὡς ἔλαβεν, ἀρίνει τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων τούτων εἰς τὸν λοχαγὸν Τσεκίνην, καὶ καταβαίνει πρὸς τὸ Σόκολ, χωρίον τῆς Κράϊνας. Εἰς, ὀνομαζόμενος Τσφέτκος, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πέτρου, εὐρίσκεται ἐν τῷ χωρίῳ Καμενίτσης μεταξὺ Νύσσης καὶ Σάρκοϊ, ὅπου ἀνελξας τάφρον φυλάττει τὰς ὁδοὺς, ὅπως μὴ διέλθωσι ποσὼς στρατεύματα ἢ ζωοτροφίαι διὰ τὴν Νύσσαν.

« 4. Ὁ Σφέτκος, ὁ Κνέζος ἢ Βοεβόδας ἐκ τῆς Γαγοδίνης, καὶ ὁ Ἀνδρέας ἐκ τῆς Κρουσέβιτσας, ἔχουσι τὰ στρατεύματα αὐτῶν ἀπέναντι τῆς Ἀλθανίας εἰς τὸ Λάτι, Γολάκι καὶ Πρίστινα, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ μέρους τῆς Λισκόρτσας· ἔκκειν ἐκεῖ τρεῖς χάνδακας, φυλασσομένους ἤδη ὑπὸ 6,000 ἀνδρῶν.

« 5. Ὁ Ἀντώνιος Πλάκιτσης, γαμβρὸς τοῦ Τσέρνη Γιώργη, εὐρίσκεται εἰς Καρακόβτσα· ὑπ' αὐτὸν ἔχει 2,000 ἀνδρῶν, ἐστρατοπεδεύμενων ἀπέναντι τοῦ Γενι-παζάρ.

« 6. Ὁ Μιλάνος καὶ ὁ Βοεβόδας Μοντάφιός εἰσιν ἐν τῇ Τσάσκα· ἔχουσιν ἐπέκεινα τῶν 5,000 ἀνδρῶν ὑπ' ἑαυτοὺς, ὧν τὸ κέντρον ἐστὶν ἐν Οὐζίτσα, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ ἐν Βελιγραδίῳ, καὶ ἡ δεξιὰ πολιορκεῖ τὸ Σόλικ.

« 7. Ὁ Ίάκωβος ἔχει τὴν διοίκησιν τοῦ Βάλιουβο· τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀναβαίνουν εἰς 7,000 ἀνδρῶν, ὧν τὸ κέντρον ὑπάρχει πέραν τοῦ Δρίνου, ἀπέναντι τοῦ Τβορνίκ. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Λούκ, ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σάββα· ἡ ἀριστερὰ δὲ πτέρυξ, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Μιλοβάν Γιούβορικ, ἐκτείνεται ἐπίσης μέχρι τοῦ Σοκόλ. Οὗτοι δὲ ἔχουσιν ἀκόμη μέρος τι μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῆς Βοσνίας. Στενῶς συνδεδεμένοι, δίδουσιν αὐτοῖς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πολεμφοδία καὶ βοηθοῦσιν, ὅταν διώκωνται παρὰ τῶν Τούρκων, ἐνθαρρύνοντες οὕτω πως τούτους.

« 8. Ὁ Τσέρνη Γιώργης ὑπῆγεν εἰς Οὐζίτσαν· φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς βοεβόδας Στανόεν, Γλαβάσον, Βούλεν, Σίμωνα καὶ ἄλλους. Τὰ ἀκολουθοῦντα αὐτῷ στρατεύματά εἰσιν 7,000 ἕως 8,000 ἀνδρῶν. ἔχει προὔκει μεθ' ἑαυτοῦ τηλεβόλα καὶ ὅλους διὰ βόμβας.

« 9. Ὁ Μπλάδεν, ὑπ' αὐτὸν ἔχων τὸν Τσιροπήκ, εὐρίσκεται ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Βελιγραδίου μετὰ φρουρᾶς, ἐκ 1,000 ἀνδρῶν συγκειμένης.

« Σήμερον εἰδοποιήθημεν, ὅτι πλέον τῶν 2,000 Τούρκοι μετὰ δύ-

τηλεβόλων ἐξῆλθον τῆς Νύσσης, ἵνα προσβάλωσι τὸν συνταγματάρχην Τσφέτκον, εὐρισκόμενον ἐν τοῖς χωρίοις Ματάφτσα, δύο ὥρας μακρὰν τῆς Νύσσης καὶ τῆς Καμινίτσης. Ἡ μάχη ἤρξατο μετὰ ἀρκετῆς ζέσεως ἐκ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ οἱ Τούρκοι κατετροπώθησαν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐγκαταλείψαντες τὰ τηλεβόλα αὐτῶν ἀπεσύρθησαν διὰ τῆς μεγαλητέρας ἀταξίας καὶ κατῆσχυμένοι εἰς τὴν Νύσσαν, ἀφ' οὗ κατεδιώχθησαν παρὰ τῶν Σέρβων εἰς μίαν ὥραν ἀπόστασιν. Δὲν ἔχομεν ὅμως ἐπιστολάς.

« Βελιγραδίον τῇ 4 ἀπριλίου 1807.

ΛΕΟΝΤΙΟΣ

Ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου.

Κατ' αὐτὸν ἔρα τὸν κατάλογον ἡ ἐν ἐνεργείᾳ στρατιωτικῇ δυνάμει τῶν Σέρβων συνεκροτεῖτο ἐπὶ τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἐκ 44,000 ἀνδρῶν.

Θεωροῦμεν δ' ἐνταῦθα τὴν ἀνάγκην διασφαλέων τινων ἐκ τοῦ προχίρου πρὸς πλείονα κατάληψιν. Εἶσι δὲ

Ἡ Κράϊνα μία τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σερβίας παραδουναβίος καὶ ἀπέναντι ἔχουσα τὴν μικρὰν Βλαχίαν.

Ὁ Δρίνος ποταμὸς μέγας, διαχωρίζων τὴν Σερβίαν ἀπὸ τῆς Βοσνίας καὶ ἐκδίδων ἐν τῷ ποταμῷ Σάββα.

Τὸ Φετισλάμ τουρκιστί ἐστὶν ἡ σερβιστί λεγομένη Κλάδοβα, πόλις ἔχουσα φρουρίον. Ἀνήκει δὲ ἡ Κλάδοβα, ὡς καὶ ἡ πόλις Νεγοδίνον, τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κράϊνας.

Ἡ δὲ Νύσσα πόλις μετὰ φρουρίου καὶ ἐπαρχία σερβικὴ μὲν, ἀλλὰ διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἁμεσον κυριαρχίαν τῆς πόλεως· κεῖται δὲ κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Σερβίας ἀπέναντι τῆς πόλεως Ἀλεξινίτσας, ἐπίσης σερβικῆς καὶ ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ διαχωριζομένης.

Περὶ δὲ Βέλκων οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τῶν Τούρκων ἱεραρχοῦντος Χαϊδούτ, ὡς τρεῖς μετρὸς ἀναδειχθεὶς κατὰ τοὺς πολέμους.

ΣΕΛΙΣ 62.

(α) Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Παγκάλου, ἀντίστησαν μόνον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν Τούρκων· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπεχώρησαν ἐξ ἀνάγκης ἐνώπιον κατὰ πολὺ ἀνωτέρου ἀριθμοῦ πολεμίων, ὡς οὐδεμίαν ἔχοντα ἐλπίδα ὑπεστηρίξεως παρὰ τῶν Ῥώσων.

ΣΕΛΙΣ 63.

(α) Ἐπιστολὴ τῶν Βογιάρων τῆς Μολδαβίας εἰς ἀπάντησιν τῆς κοινοποιήσεως αὐτοῖς παραιτήσεως τοῦ Ἰψηλάντου.

« Γαληνότητε Ἡγεμῶν.

« Οὐχ εὐρίσκομεν λέξεις, ὅπως δυνηθῶμεν τὴν πρὸς τὴν Γ. Γ. ἐκφρασιν τῆς λύπης καὶ τῆς βαθείας θλίψεως, τῆς κυριευσάσης τὰς ψυχὰς

ἡμῶν ἕνεκα τῆς ἐκουσίας καὶ ἀπροσδοκήτου παραιτήσεως Αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἡγεμονείας τῆς ταπεινῆς ἡμῶν πατρίδος Μολδαυίας. Πῶς μὴ καταβλήθωμεν σήμερον ὑπὸ θλίψεως, στερούμενοι ἡγεμόνος, οὗ τὰς ἀρετὰς καὶ προτερήματα ἀναγνωρίζει ὅλος ὁ κόσμος, καὶ ἰδίᾳ ἡμεῖς, οἱ διὰ τύχης αἰσίας ἀπολαύσαντες τοὺς καρποὺς τῶν σπανίων Αὐτῆς προτερημάτων κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονείαν; Τότε ἡ Γ. Γ. ἐδείχθη κοινὸς ἡμῶν πατὴρ, εὐεργέτης ἀπάσης τῆς χώρας ἡμῶν καὶ προστάτης ἐκάστου. . .

« Ἀναπέμπομεν ἤδη πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεὸν τὰς θερμὰς δεήσεις ἡμῶν, ὅπως, εὐσπλαγχνιζόμενος ἐπὶ τῇ καταστάσει τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πατρίδος, ἀποδώσῃ ἡμῖν μετ' ὀλίγον τὸν κοινὸν εὐεργέτην καὶ πατέρα τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ναί, ἐνδοξότατε ἡγεμόν, οὐδέποτε λησμονοῦμεν τῶν εὐεργεσιῶν, δι' ὧν ἡ Γ. Γ. ὑπερεπλήρωσεν ἡμᾶς κηρύττομεν αὐτὰς μεγαλοφώνως, καὶ διὰ παντὸς τρόπου τηρήσωμεν ἀναλλοίωτον ἐν τῷ βάλει τῆς καρδίας ἡμῶν τὴν εὐγνωμοσύνην.

« Ἰάσιον τῇ 10 ἰουνίου 1807.

(Ἔπονται εἴκοσι ὑπογραφαὶ τῶν εὐύποληπτοτέρων Βογιάρδων.)

(6) « Ἐν τῇ Διπλωματικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, γεγραμμένῃ ἐπὶ ἐπισήμων ἐγγράφων, κκοινοποιηθέντων ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ».

ΣΕΛΙΣ 65.

(α) Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη τότε καὶ τοὺς παῖδας τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς δημοσίοις ἐκπαιδευτηρίοις. Εἰς ταύτην δ' ἀνάγονται τὴν κατηγορίαν καὶ Γαβριήλ Καταμάκης καὶ Ἰωάννης Περσιάνης, ἀμφότεροι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀντιπροσωπεύσαντες τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἑλλάδος.

ΣΕΛΙΣ 73.

(α) Σώζεται μέγας ἀριθμὸς ἐπιστολῶν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ἐν αἷς παραπονεῖται, ὅτι οὐχ εὖρεν ἐν Ῥωσίᾳ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἠλπίζε καὶ ἀπολαύουσι πάντες οἱ ξένοι.

(6) Εἰς τῶν ὑπηρετῶν τούτου συνέλεξε τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ: « Ὅ,τι ἂν συμβῇ, θέλω ἀναχωρῆσαι καὶ συμπαραλάβει μετ' ἐμοῦ τὸν υἱόν μου Γρηγόριον ».

ΣΕΛΙΣ 74.

(α) Ἐνομάζοντο οὗτοι Ἀλέξανδρος, Δημήτριος, Γεώργιος, Νικόλαος καὶ Γρηγόριος.

(6) Κατ' ὁρθὴν δ' ἔκτοτε γράφων διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, καὶ ἰκανῶς εὐανάγνωστα συντάσσων γράμματα.

(γ) Ἐπειδὴ προεβιβάσθησαν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὡς ὑποστράτηγοι ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης καὶ ὁ Μιχαὴλ Ὀρλώφ, διὰ τοῦτο, οὐχ ἦσαν δι' αὐτῶν ὡς ἐλευθερόφρονες.

ἑρμώτεροι, διατέλουν ἔκτοτε ἀγαπώμενοι ἰδίως πρὸς ἀλλήλους καὶ περὶ πάντων συνεξηγουμένοι ἐλευθέρως. Κἀμνομεν δὲ τὴν παρατήρησιν ταύτην, δι' ἣσα εἴπομεν ἐν σελ. 87—88 τοῦ τόμου Α'.

ΣΕΛΙΣ 78.

(α) Ἰδοὺ ἡ

« Προκήρυξις πρὸς τὸ ἔθνος τῆς Μολδαυίας.

« Κάτοικοι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Μολδαυίας, σὰς γνωστοποιῶ, ὅτι θεῖα συνάρσει ἅπασα ἡ Γραικία ὕψωσεν ἀπὸ τὴν σήμερον τὰς σημαίας ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ ζυγοῦ τῆς τυραννίας, ζητοῦσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς. Ἐγὼ μὲ ὅλους τοὺς συμπατριώτας μου πηγαίω ἐκεῖ, ὅπου μὲ καλοῦσιν αἱ σάλπιγγες τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος μου. Ὄθεν σὰς πιστοποιῶ καὶ σὰς ἐγγυσθῆμι, τόπον ἀπὸ μέρους μου, ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους ὅλων τῶν συμπατριωτῶν μου τῶν ὑπαρχόντων ἐνταῦθα, καὶ τοὺς ὁποίους ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διοικῶ, ὅτι θέλετε ἔχει πᾶσαν ἄνεσιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ διὰ τὰ ὑποκείμενά σας καὶ διὰ τὰ ὑπάρχοντά σας. Διὰ τοῦτο ἕκαστος νὰ θεωρῇ μὲ τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν, εἰς ἣν εὕρισκεσθε, τὰ χρεὴ του καὶ πᾶς ὑποθέσεις του, καὶ μηδαμῶς μὴ συγχισθῆτε διὰ τὰ κινήματά μου, διότι ἡ ἐξουσία καὶ ἡ διοίκησις αὐτοῦ τοῦ Πριγκιπάτου μένει καὶ ἤδη ὑποτελοῦσα διὰ τῶν αὐτῶν νόμων νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ὑποθέσεις τῆς. Ἐν ἀληθείᾳ σὰς λέγω, ὡ κάτοικοι Μολδαυίας, ὅτι ἡ οὐράνιος πρόνοια σὰς ἐχάρισε τὸν Αὐθέντην, ὅστις σήμερον διοικεῖ, τὸν Μιχαὴλ Βοεβόδα Σαυτσον, ἕνα προστάτην μετ' ἐπιμελείας τῶν δικαιωμάτων τῆς πατρίδος σας, ἕνα πατέρα καὶ καλοθελητὴν σας. Γνωρίσατε λοιπὸν, ὅτι ἡ ὑψηλότης του εἶναι τοιοῦτος, ὅσον τὸν ὀνομάζω, καὶ ἐνωθῆτε μετ' αὐτοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας. Ἐάν ὅμως, ἐκ περιστάσεως, τινὲς ἀπληκτισμένοι Τοῦρκοι ἤθελαν ἔλθῃ εἰς τὸ ἔδαφός σας, μὴ φοβηθῆτε διόλου, διότι ἰσχυρὰ δυνάμεις εὕρίσκεται ἐτοίμη, διὰ νὰ τιμωρῇ τὴν τόλμην των.

« Ἐξεδόθη εἰς τὴν πόλιν Ἰασίου σήμερον τῇ 23 φεβρουαρίου 1821.

« ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὙΨΗΛΑΝΤΗΣ. »

ΣΕΛΙΣ 81.

(α) Ἡ σφραγὶς ἔφερε τὸν φοίνικα ἀναγεννώμενον, καὶ περὶ τὴν ἐπιγραφὴν: « Γενικὸς ἐπίτροπος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ».

(6) Συνετέθη ἐν Κισινεύᾳ παρὰ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ πατριώτου Γεωργίου Κοζάκη Τυπάλδου, Κεφαλληνος, ἱατροῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἀπὸ πολλῶν ἄλλων.

ἐτῶν Ἐφόρου ἀξιολύτου καὶ χρησιμωτάτου τῆς Ἑθνικῆς ἐν Ἀθήναις Βιβλιοθήκης· ἐτυπώθη δὲ ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν 27 φεβρουαρίου. Ὅτι δ' ἐγένετο συντάκτης τοῦ προκηρύγματος αὐτοῦ ὁ Τυπάλδος, ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ ἐνὸς γράμματος τοῦ ἰδίου ἐκ Τεργέστης καὶ ἀπὸ 16 μαΐου πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις ἱατρὸν Ἡπίτην, ὅτε κατέβαινε μετὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου εἰς τὴν Ἑλλάδα: «... Μάθε με τρόπον, τί λέγουσιν ὁ Κοραΐς καὶ οἱ λοιποὶ πεπαιδευμένοι περὶ τῆς διακηρύξεώς μου Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ ὑπὲρ πατρίδος», εἶναι κατὰ κανόνας; τὴν κριτικὰρουν;» Ἀποροῦμεν δὲ, πῶς ἔγγραφον τοιοῦτον πρ' ἄλλων μὲν ἱστοριογράφων τοῦ ἀγῶνος οὐκ ἐδημοσιεύθη, παρ' ἄλλων δὲ τεράτωδως παρηλλαχμένον ἐδημοσιεύθη.

ΣΕΛΙΣ 83.

(α) Καὶ ὅμως εὐρέθασιν τινες, καὶ οὗτοι Ἕλληνες λυπηρῶς, κατηγορήσαντες τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, οἱ μὲν διὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην: «Κινηθῆτε, ὦ φίλοι...», οἱ δὲ δι' ὅλον τὸ προκήρυγμα τῆς 24 φεβρουαρίου. Καὶ ἐν τίνι, τὸ χεῖριστον, ἐποχὴ ἐξανέστησαν κατηγοροὶ ψυχροὶ οἱ τοιοῦτοι; Ὅτε ὁ μὲν Ὑψηλάντης ἀπέτυχεν ἐν τῇ Δακίᾳ, ὡς εἶπετο, ἢ δ' ἐπανάστασις ἐπέτυχεν ἐν Ἑλλάδι, διότι ἔζησε καὶ δι' ἄλλους καὶ δι' οὓς εἰπομεν λόγους, κατὰ τὸ πρῶτον καὶ μόνον δυσκολώτατον ἔτος. Οὕτως, ὡς ἂν μὴ ἤρκαυν οἱ τοιοῦτοι προπηλακισμοὶ διαφόρων ξένων, ἐδέχοντο, ὅπως ἐγγραφεῖσιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τοιοῦτων ὑβριστῶν καὶ Ἕλληνες, ἀποκαλέσαντες τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ μὲν, ὡς ὁ Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλόδ, «ἀγύρτην καὶ ἀναίδην»· οἱ δὲ, ὡς ὁ Παναγιώτης Νικολαΐδης ἐκ Σμύρνης, «λαοπλάνον καὶ φαντασιοκόπον»· οἱ δὲ, ὡς ὁ μητροπολίτης Ἰγνάντιος, «κάκιστον»· οἱ δὲ, ὡς ὁ Κωνσταντῖνος Πολυχρονιάδης, «ματκιόφρονα». Καὶ τίνα ἂν εἰπομεν ἄλλον; Διὰ τοιοῦτου, τῆς δρυὸς πεισούσης, ἐξυλεύθησαν τρόπῳ αἱ ἀπεχθέστεραι μικροφιλοτιμῖαι. ἡ τοφλώττουσα ἀπέναντι τῆς ἐθνικῆς τιμῆς σπουδαρχία, καὶ ὁ πρὸς πάντα, καὶ ἡθικὴν καὶ ἀληθειαν, ἀσεβῶν φτηνισμὸς ἀκρασίας ἐσχάτης. Ὁ Νικολαΐδης μάλιστα προσέθη καὶ μέχρι τῆς ἐλεινότερας αὐθαδείας, γράψας ἐν τῇ σελ. 45 τοῦ Ἐπιλόγου τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ: «Ἡ τοιαύτη προκήρυξις... τοῦ Α. Ὑψηλάντου διαμένει πρὸς αἰσχρὰ καὶ ὄνειδος αἰώνιον τοῦ αὐτοῦ αὐτουργοῦ τῆς διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἐπισωρευθέντα ψεύδη καὶ ὄνειροπολήματα...» Τί παράδοξον ὅμως ἂν καὶ ὁ Ἀλεξάνδρος Ὑψηλάντης ἐτύχε κατηγόρων σκληρῶν, ἅψ' οὐ καὶ ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ Μακεδὼν, καίτοι πολλῶν ἀνώτερος κατὰ πάντα, εἰς τὸν ἀνώτατον δὲ ἀναθιδάσας βαθμὸν ἰσχύος καὶ δόξης τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, εὗρεν ὁμοίους, ἀποκαλέσαντας αὐτὸν «ληστήν, φθορίαν, ἄρπαγαν, τύραννον, διεσπότην» καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΣΕΛΙΣ 85.

- (α) Ὅρα ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Μέρ. Β'.
- (β) Ὅρα ἰδίως ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Μέρ. Β', τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον Α' ἔκθεσιν τοῦ Ὑψηλάντου.
- (γ) Ὅρα αὐτόθι.
- (δ) Ἐδημοσιεύσαμεν ταύτην ἐν τῷ Ἰστ. Δοκ. περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρ. (σελ. 305—306).
- Πρὸς τοὺς αὐτοὺς δ' Ἕλληνας τῆς Μολδοβουλαχίας, ὅσοι ὑπηρετοῦν τοῖς ἐπιτηλείοις ἄρχουσιν, ἐξέδοτο τῇ ἐπισύσῃ ἐτέραν προκήρυξιν ταύτην.

«Αἱ πολυχρόνιοι τῆς Ἑλλάδος δυστυχίαι ἐβίασαν πολλοὺς τῶν πειστών αὐτῆς υἱῶν, ν' ἀφήτωσι τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ἔδαφος καὶ νὰ περιπλανῶνται εἰς ξένους τόπους, ζητοῦντες τύχην καλῆτέραν. Σεῖς, φίλοι μου συμπατριῶται, ὅσους ἡ τύχη εἴσυρεν εἰς τὰς ἐπαρχίας Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ἐδιόσθητε ἐκ τῶν ἐναντίων περιστάσεων νὰ καταντήσητε, ὥστε νὰ στέκεσθε καὶ ὀπίσω τῶν ὀχημάτων τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων. Περιφρόνησις καὶ ὕβρις εἰσέτι ἀνήκουστος εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος γῆς! Ἰδού λοιπὸν σᾶς ἀνοίγεται στάδιον λαμπρὸν, ὃ ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως ἱερὸς ἀγὼν· σπεύσατε νὰ ἀποπλύνητε τὴν ἀκούσιον ταύτην ὕβριν, καταγραφόμενοι εἰς τὰς σημαίας τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἡ εὐγνωμονοῦσα πατρίς, συγχωροῦσα γενναίως τὸ πρῶτόν σας ἀκούσιον ἀμάρτημα, εἶναι ἐτοιμὴ νὰ ἀνοίξῃ τὰς ἀγκάλας τῆς πρὸς ὑποδεξίωσίν σας, καὶ νὰ στέψῃ τὰς κεφαλὰς σας μὲ τοὺς πατριωτικοὺς στεφάνους τῆς δόξης. Ὅσοι ὁμῶς μένωσι κωφοὶ εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην πρόσκλησιν τῆς πατρίδος, καὶ θελήσωσιν αὐτοὶ μόνοι νὰ ἦναι δοῦλοι τῶν ἀρχόντων τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, καὶ νὰ στέκωνται ὀπίσω τῶν ὀχημάτων αὐτῶν, ἐν ᾧ ὅλοι οἱ λοιποὶ μάχονται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἅς ἡξέυρωσιν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἡμποροῦσι νὰ φορῶσιν οὔτε ὅπλα, οὔτε τὸ ἐντιμὸν τῶν Ἀλβανῶν ἐνδυμα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνδυθῶσι τὸ τῶν ἐντοπίων φόρεμα καὶ νὰ συγκαταταχθῶσιν εἰς τὸ γένος αὐτῶν.

«Ἐξεδόθη ἐν τῷ Γενικῷ στρατοπέδῳ εἰς Γαλατᾶν,

τὴν 25 φεβρουαρίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὙΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 87.

(2) Ὅρα ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Μέρους τὸ ἔγγραφο τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον Α'.

ΣΕΛΙΣ 88.

(α) Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκυριεύθησαν ἐνθουσιασμοῦ καὶ οἱ Βούλγαροι τῆς περιφέρειας Ἰστανουλίου, ὑπὸ τὸν ὀπλαρχηγὸν δὲ αὐτῶν Κοχίτσον συγκεντρωθέντες ἱκανοὶ εἰς Κόμπρατιον, ἤρξαντο διαβαίνοντες τὸν Προῦθον, οἱ μὲν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, οἱ δὲ λαθραίως. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνήργει ἐπιτυχῶς ὁ Μαρτίνος Στρατῆς, εἰς τῶν ἀξιολόγων πατριωτῶν.

(β) Τὴν ἱερατελεσίαν ταύτην ἀνέθετο κατ' ἀρχὰς ὁ Ὑψηλάντης τῷ ἐκτὶ διαμένοντι μητροπολίτῃ Ἱεραπόλεως. Ἦν δ' οὗτος σπάνιος ἀληθῶς ἀνὴρ διὰ τὰ ἀγαθὰ αἰσθήματα καὶ τὸν ἔξοχον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ. Ἀλλὰ βελθὼν τὸ ταμεῖον ὁ μητροπολίτης Ἰωάννου Βενιαμίν, ἔδραμε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην,

παραπινούμενος διὰ τὸ μέγα γινόμενον αὐτῷ ἄδικον, ἄλλου προτιμωμένου, καὶ ὃν καιρὸν διατελεῖ ὢν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὁ διάπυρος εὐχέτης, καὶ τῆς ὑψηλάντης οἰκογενείας ὁ ἀρχαῖος ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου φίλος. Οὕτως ὁ ἑψηλάντης εἰδέχθη τὴν αἵτησιν αὐτοῦ μετὰ πλείονος εὐχρηστικῆς, καθ' ὅσον ὑπελάμβανε πρὶν ἀκηθησόμενον τοῦτον τὴν ἱεροπραξίαν διὰ πολλοὺς λόγους, ἐὰν προσεκληεῖτο.

ΣΕΛΙΣ 89.

(α) Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὠνομάσθησαν καὶ ὠρκίσθησαν ἐν Ἱασίῳ πίστιν πρὸς τὸν ἑψηλάντην ὡς ἱκατόνταρχοι, κατὰ μὲν τὴν 17 νοεμβρίου 1820 ὁ Κόντος Τρίπκοθης· κατὰ δὲ τὴν 19 τοῦ αὐτοῦ ὁ Γκιόκας Ἰωάννου· κατὰ δὲ τὴν 20 ὡσαύτως ὁ Βασίλειος Σερδάρης· Τουφεκτῆπασης· καὶ ὁ Ἀναστάσιος Πεζοδόρμος Δαραπάνος. κατὰ δὲ τὴν 5. 14 καὶ 24 ἰανουαρίου 1821 ὁ Εὐθύμιος Πέτρου Σκιᾶ Κίρ-σερδάρης, ὁ Θεόδωρος Γιαννακόπουλος καὶ ὁ Καρᾶ Γιώργης Κούρτογλους, ὁ ἐξ Ἀδριανουπόλεως.

ΣΕΛΙΣ 90.

(α) Ὁρκ ἐν τῇ τῷ Γ'.

(β) «Τίργου φορμός, τῇ 2 μαρτίου 1821.

« . . . Σὺς εἰδοποιῶ, ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἐπιάθη, ὡς μοὶ γράφει ὁ Λεβεντίδης καὶ ὡς μοὶ λέγει ὁ Ψαλίδας, ὅστις μὴ ἀκολούθησας μετὰ τοῦ Ἀριστείδους ἔμεινεν εἰς τὰ ἐδῶ μέρη, εἰς τὴν Κραϊώβαν.

«Ὁ Σάββας ἐκομπρομεταρίσθη, ἐπειδὴ καὶ εἶχε δώσει τῷ Ἀριστείδῃ γράμματά του, καὶ μὴν ἡξεύρων εἰσέτι τὸν κινήμῳ μου, μοὶ ἐμήνυσεν, ὅτι νὰ κινήθῃ τὸ ὀγλιγωρότερον, ἢ πῶς ἔρχεται ὁ ἴδιος εἰς Σκουλένι. Αὕτη ἡ εἰδησις πρὸ πάντε ἢ ἐξ ἡμερῶν μοὶ ἦλθε. Σοὶ στέλλω καὶ τὸ γράμμα τοῦ Λεβεντίδη, καὶ νὰ μὲ εἴπῃς, τί στοχάζεσαι· ἢ μπορῶ νὰ δώσω πίστιν, ἢ ὄχι; Αὐτὸ τὸ γράμμα εἶναι μετὰ τὴν εἰδησιν τοῦ κινήματός μου . . . Προσέξατε καλῶς, καὶ σκεφθῆτε ἔτι καλλιτέριως διὰ τὰ κινήματά σας.

ὁ ἀδελφός σου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(γ) Δι' ὃν λόγον ὁ Καντακουζηνὸς ἔγραψεν αὐθημερόν (2 μαρτίου) πρὸς τὸν Ξάνθον καὶ Ἀναγνωστόπουλον τοὺς ἀξιωμακτονεύτους τούτους λόγους:

« . . . Πολλὰ περιστάσεις ξέναι καὶ οἰκεῖαι μᾶς ἐδίδαξαν, ὅτι ποτὲ ξένος δὲν θέλει μᾶς χορηγήσει ἐτοίμην εὐδαιμονίαν. Ποτὲ οἱ Γραικοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσουν ἐλευθερίαν ἀπὸ ξένους. Διὰ τοῦτο ἀναγκαίως ἔπεται, ἀπορρίπτοντες πᾶσαν ἐλπίδα, νὰ ἐλπίσουν μετὰ Θεοῦ εἰς μόνην τὴν ἰδίαν ἀνδρείαν καὶ δύναμιν. Ἀγωνισθῆτε λοιπὸν νὰ ἐπισφραγίσωμεν τὰ ἐπιχειρήματά μας μετὰ τὸ αἶσιν καὶ εὐκαίτον τέλος, προσπαθεῖντες παντοίοις τρόποις τὴν ἐνδυνάμωσιν τοῦ κέντρου μας, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν κρέματα ἢ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία τοῦ ἔθνους γενικῶς . . . »

Γ. ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ».

Αὐτὴν περὶ τῶν ξένων ἐπρέσβειε τὴν ἀλήθειαν πρὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ὁ ἑψηλάντης, ὅτε ἔγραψε τὴν ἐκ τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ ἀπὸ 8 ὁκτωβρίου 1820 ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἑλληνας τοῦ Αἰγαίου. (Ὁρα ἐν σελ. 290 τοῦ Ἱστορικ. Δοκίμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ.) Πότε οἱ ξένοι, ὑπισχνόμενοι ἐλευθερίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, φρανοῦσιν, ὅ,τι λέγουσι; Τίς δ' ἐπὶ τοιαύταις ὑποσχέσεσιν ἐλπίσας λαὸς, οὐκ ἔλλατ' ἐξυγόν μόνον;

(δ) Τιμῶσιν αὐτοὶ περιπαθητικώτατοι λόγοι, οὓς ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Ξάνθον τῇ 2 μαρτίου: « . . . Ἀχ! διατί καὶ οἱ ἄλλοι νὰ μὴ ἦναι εἰλικρινεῖς καὶ μόνον ὑπὲρ πατρίδος; φεῦ τῆς δυστυχέος πατρίδος ἡμῶν! Ἐγὼ ἀφιέρωσας τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, ὃν εἶχ' ἀνάρσας ἀρχίσαιμεν, περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου δὲν ἐπιθυμῶ, δὲν θέλω, καὶ τὰ ἔλγον καὶ εἰς σὺ καὶ εἰς ἄλλους, ἄλλο τι, παρὰ νὰ ἰδῶ μίαν φορὰν ἐλευθέραν τὴν δυστυχιστάτην καὶ φιλιτάτην πατρίδα μας. Μὰ ἄς ἦναι! ἄς γένη τὸ καλόν, καὶ, ὅποιος τὸ κόμη, δὲν μὲ μέλει».

(ε) Ἰδὲ περὶ τῆς προκηρύξεως αὐτῆς ἀκολουθῶς.

ΣΕΛΙΣ 92.

(α) Ἰδοὺ τὰ πρὸς αὐτοὺς ἔγγραφον.

«Πανιερώτατε ἅγιε Μητροπολίτη Οὐγγροβλαχίας, Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι καὶ εὐγενέστατοι Ἀρχοντες, οἱ προσδρεύνοντες ἐν τῷ Διβανίῳ τῆς Βλαχίας.

«Ἐλπίζω, ὅτι ἔγιναν γνωστὰ καὶ ὑμῖν ἤδη τὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινήματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι εἰς τὰς δύο ταύτας ἐπαρχίας Μολδαβίας καὶ Βλαχίας συνάζεται στράτευμα πολυάριθμον ἑλλήνων πατριωτῶν, νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς πατρίδος τοῦ ἑδαρος καὶ νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν ἐκεῖ ἀδελφῶν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων του. Τὸ στράτευμα θεωρεῖ πάντοτε τοὺς ἐγκατοίκους Μολδαβίας καὶ Βλαχίας ὡς ἀδελφούς, καὶ ἐγγυᾶται εἰς αὐτοὺς κατὰ τὰς ἐκδοθείσας προκηρύξεις (τῶν ὁποίων ἀντίτυπὰ τινὰ σὰς περικλείω,) προσωπικὴν καὶ κτηματικὴν ἀσφάλειαν καὶ φιλίαν ἐπίμονον. Μάρτυς τῶν λόγων μου εἶναι ἡ εὐταξία, ὅπου διετήρησεν εἰς τὴν ἐν Μολδαβίᾳ διατριβήν.

» Ἀπόρησα λοιπὸν σήμερον μεγάλως, πληροφορηθεὶς τὴν χωρὶς καμίας αἰτίας φυγὴν τῶν ἐγκατοίκων ἀπὸ τὰς πόλεις Μπουζέου καὶ Ἰμνικου. Συλλογιζόμενος δὲ τὴν παραχρῆν, τὴν ὁποίαν τοῦτο τὸ κίνημα θέλει προξενήσει σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Τσάραν, σπεύδω νὰ διαβεβαιώσω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἀφοβίαν καὶ ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχητε, καὶ νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ κοινολογήσητε εἰς τοὺς ἐμπόρους τὸ ἀνύποπτον εἰς τὰ ἀνταλλάγματα των, καὶ τὴν ἀταραξίαν εἰς ὅλους τοὺς ἐγκατοίκους τῆς πατρίδος σας. Ἐστὲ βέβαιαι, ὅτι ἡ ὑπερασπισμένη τὰς δύο

ταύτας ἐπαρχίας κραταῖα Δύναμις δὲν θέλει συγχωρήσει κατ' οὐδέναι λόγον εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἡ παραμικροτέρα εἰσβολὴ τῶν βαρβάρων· καθὼς καὶ ὁ ἐξοχώτατος Ἀρχιστράτηγος Κόμης Βιτγενστεῖν ἔλαβε προσταγὰς ἀμέσως εἰς τὸ νὰ καταβιβάσῃ τὰ ἐν Βαρσοβίᾳ εὐρισκόμενα ῥωσικὰ στρατεύματα εἰς τὰ σύνορα, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

«Ὡς καλοὶ λοιπὸν πατριῶται καὶ ἐκλεγμένοι διευθύνται τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος σας, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλετε σπεύσει νὰ καθυψάσῃτε τὸν λαὸν καὶ νὰ βάλῃτε ὅρια εἰς τὰ τοιαῦτα ἄτοπα κινήματα, τὰ ὁποῖα συνεπιφέρουσι δυστυχίαν καὶ ταλαιπωρίαν. Διαδώσατε τὰς προκηρύξεις μου εἰς τὸ ἔθνος σας· βεβαιώσατε ἐκ μέρους μου τοὺς συμπατριώτας σας, ὅτι δὲν ἔχουσι τὸν παραμικρὸν φόβον, καὶ ἅς καθυσχάσωσιν εἰς τὰς ἐστίας των. Ὁ ἐρχομός μου θέλει σὰς πληροφορήσει περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου.

«Ἐπειδὴ ὅμως τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα μέλλουσι νὰ περάσωσι διὰ Βλαχίαν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ προετοιμασθῶσι καθ' ὅλους τοὺς δρόμους πολλὰ ζωοτροφίαι καὶ τὰ ἀναγκαῖα καταλύματα διὰ τοὺς στρατιώτας· διότι, ἐκτὸς τῶν ἀπὸ διάφορα μέρη συρρόντων μικρῶν σωμάτων, θέλω περάσει καὶ ἐγὼ ἐντὸς ὀλίγου μὲ τὸ Γενικὸν Ἑλληνικὸν στρατόπεδον.

«Εὐχόμενος δὲ ὑμῖν ὑγίαν καὶ εὐτυχίαν μένω.

«Τῇ 5 μαρτίου 1821 ἐν τῇ Γενικῇ Στρατοπέδῳ Ρώμανο.

«Κατὰ πνεῦμα υἱὸς καὶ πρόθυμος ἀδελφός

«ΛΑΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΥΦΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 93.

(α) Τὸν περιώνυμον ὑποκριτὴν καὶ πρῶτον πρόσωπον τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῇ θεᾷ-τρῷ τῆς Ὁδησσοῦ παραστάσεων τοῦ 1819 καὶ 1820.

(β) Ἰδοὺ τοῦ Ἱερολοχίτου ὁ

«Ὁρκος.

«Ὡς Χριστιανὸς Ὀρθόδοξος καὶ υἱὸς τῆς ἡμετέρας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ παντοδυνάμου μας Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος, νὰ διαμείνω πιστὸς εἰς τὴν θρησκείαν μου καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου.

«Ὁρκίζομαι νὰ ἐνωθῶ μὲ ὅλους τοὺς ἀδελφούς μου Χριστιανούς διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας.

«Ὁρκίζομαι νὰ χύσω καὶ αὐτὴν τὴν ὑστέραν ρανίδα τοῦ αἱματός μου ὑπὲρ τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος μου.

«Νὰ ἀποθάνω μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος καὶ θρησκείας μου.

«Νὰ φονεύσω καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀδελφόν, ἐὰν τὸν εὕρω προδύτην τῆς πατρίδος.

«Νὰ ὑποτάσσωμαι εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου Ἀρχηγόν.

«Νὰ μὴ βλέπω εἰς τὰ ὀπισθέν μου, ἐὰν πρῶτον δὲν ἀποδιώξω τὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος καὶ θρησκείας μου.

«Νὰ λάβω τὰ ὄπλα εἰς κάθε περίστασιν, ἅμα ἤθελον ἀκούσειν, ὅτι ὁ Ἀρχηγός μου ἐκστρατεύει κατὰ τῶν τυράννων, καὶ νὰ συγκαταφέρω ἅπαντας τοὺς ἐμοῦ φίλους καὶ γνωρίμους εἰς τὸ νὰ μὲ ἀκολουθήσωσι.

«Νὰ βλέπω πάντοτε τοὺς ἐχθρούς μας Τούρκους μὲ μίτος καὶ περιφρόνησιν.

«Νὰ μὴ παρκιτήτω τὰ ὄπλα, προσαῖ νὰ ἴδω ἐλευθερεῖν τὴν πατρίδα μου καὶ ἐξωλοθρευμένους τοὺς ἐχθρούς της.

«Νὰ χύτω τὸ αἷμά μου, ἵνα νικήσω τοὺς ἐχθρούς τῆς θρησκείας μου, ἢ νὰ ἀποθάνω ὡς μάρτυς διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

«Ὅρκίζομαι τέλος πάντων εἰς τὸ τῆς Θείας Μεταλήψεως φοβερὸν Μυστήριον, ὅτι εὐχαριστοῦμαι νὰ ὑστερηθῶ τῆς Ἀγίας Κοινωνίας εἰς τὴν τελευταίαν μου ἐκείνην ὥραν, ἐὰν δὲν ἐκπληρώσω ἀπάτας τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ὤμωσα ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ».

ΣΕΛΙΣ 94.

(α) Ἰδοὺ ὁ διορισμός.

Φίλτατε Ἰατρὲ ἀδελφεῖ Ἡπίτα !

(Τ. Σ.)

Ὁ Ἀρχιστράτηγος Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἐγὼ καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί μου, γνωρίζοντες πραγματικῶς τὰ προτερήματά σου καὶ τὸν διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος θερμὸν σου ζῆλον, σὲ ἐκλέξαμεν καὶ ἀπεφατίσαμεν νὰ ὑπάγῃς εἰς τὰς ἐπισημοτέρας πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας, νὰ κοινοποιήσῃς, εἰς ὅτους φιланθρώπους καὶ φιλέλληνας ἀπαντήσῃς, τὸν κατὰ τῆς ἀνομίας καὶ κατὰ τῆς ἀπαιδευσίας ἐξοπλισμὸν μας καὶ τὰς προσόδους τοῦ Φοίνικος τῆς Ἑλλάδος, νὰ καταπέσις καὶ νὰ μᾶς στείλῃς σοφοὺς συναντιλήπτορας τῶν ἐπιχειρημάτων μας, πασχίζων νὰ κερδίσῃς πολλοὺς τῶν ὅσοι μὲ λόγον ἢ μὲ ἔργον ἤμπορουν νὰ ὠφελήσουν τοὺς Ἕλληνας. Εἰδικώτερον περὶ τούτων ἀπάντων καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος

θέλει σὲ γράφει, ὅστις θέλει σ' ἐμβάσει ἐν καιρῷ καὶ τὰ διὰ τὴν ἀποστολὴν σου ἀναγκαῖα χρήματα. Ὑγίαινε, φίλτατε, καὶ καλὴν ἐντάμωσιν εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων μας!

Ἐν Ὁδησσῷ τὴν 1 ἀπριλίου 1821. ὅλος πρόθυμος ἀδελφός

Ἐπίτροπος τοῦ Ἀρχιστρατήγου

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΥΗ ΛΑΝΤΗΣ.

(ε) Ἰδεὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς συστατικὸν ἔγγραφον.

Φιλέλληνες Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι!

(Τ. Σ.)

Γραικικαὶ φάλαγγες ἐσχηματίσθησαν· νέος ἱερὸς Λόχος διοργανίσθη ἡ Φοινὴ τῆς Ἑλλάδος προχωρεῖ εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τὴν Ἑπείρον καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ ἐκνευρισμένοι τύραννοί μας μήτε εἰς χεῖρας νὰ ἔλθουν μὲ ἡμᾶς τολμοῦν· ὅλοι πιστεύουν ἀδιστακτως, ὅτι ἤγγικεν ἡ τελευταία ὥρα αὐτῶν. Χαίρετε λοιπὸν καὶ συγχαίρετέ μας! Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν καὶ εἰς τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀγῶνᾶ μας σᾶς ἐξορκίζομεν εἰς τὴν στάκην τῶν κλασικῶν προγόνων μας, τοὺς ὑποίους τόσον θαυμάζετε, νὰ μὴ ᾔσθε ἀδιάφοροι θεαταί, ἀμμὴ συναγωνίσθητε μαζὶ ἡμᾶς, ἄλλος διδάσκων, ἄλλος κηρύττων εἰς τὰ σοφὰ ἔθνη τῆς γῆς τὰ μεγάλα δικαιώματά μας, καὶ τὸ πόσον θέλει προχωρήσει ἡ τελειοποίησις τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν καθαρισθῇ καὶ ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν φρικτὴν πανώλην, καὶ ἄλλος παρασταίων μὲ ζωηρὰ χρώματα, πόσον μεγάλον εἶναι τὸ συμφέρον τῶν Εὐρωπαίων νὰ ἔχουν γείτονas εὐνομούμενους Ἕλληνας ἀντὶ ἀγρίων βαρβάρων. Διὰ ταύτην τὴν χάριν ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἑλλὰς θέλει σᾶς πολιτογράψειν καὶ θέλει καταγράψειν τὰ ὀνόματά σας εἰς τὸν κατάλογον τῶν εὐεργετῶν τῆς.

Ἐν Ὁδησσῷ τὴν 1 ἀπριλίου 1821.

ὁ πατριώτης

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΥΗ ΛΑΝΤΗΣ.

(γ) Ἰδεὶ καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς ἔγγραφον.

Φίλοι Ὀμογενεῖς, οἱ εἰς τὴν φωτισμένην

Εὐρώπην διατρίβοντες!

(Τ. Σ.)

Αἱ ἐθνικαὶ μας φάλαγγες ἐσχηματίσθησαν· ὁ Φοινὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ Σημεῖον, διὰ τοῦ ὁποῖου νικοῦν οἱ Χριστιανοί, προχωρεῖ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Οἱ ἐκνευρισμένοι ἐχθροὶ μας μήτε εἰς χεῖρας νὰ ἔλθουν τολμοῦν, ἀλλ' ὠχυρωμένοι μᾶς προσμένουν ὡχροὶ εἰς τὰ κάστρα καὶ εἰς τὰς πόλεις. Ὅλοι πιστεύουν ἀδιστακτως, ὅτι ἤγγικεν

ἡ τελευταία τῶν ὥρα. Μὴν ἀμφισβῆλλοντες λοιπὸν εἰς τὴν ἀπὸ τὸν βαρβαρικὸν ζυγὸν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀναλάβετε τὰς πανοπλίας σας, καὶ τρέξατε, ὅπου ὁ ἰατρὸς Ἡπίτης θέλει σᾶς ἐδηγήσει. Ὅσοι ἀπὸ σᾶς δὲν ἠμποροῦν μὲ τοὺς βραχίονάς των νὰ ἐκδικηθοῦν καὶ νὰ βοηθήσουν τὴν πατρίδα, συνεισφέρατε εἰς τοῦτο μὲ ἄρματα, μὲ χρήματα, ἢ μ' ὅ,τι ἄλλο δύνασθε, μιμούμενοι τοὺς εἰς Ῥωσσίαν καὶ Βλαχομπογδανίαν ὁμογενεῖς σας!

Ἐν Ὁδησσῷ τὴν 1 ἀπριλίου 1821.

ὁ ἀδελφὸς καὶ πατριώτης
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΨΗΛΑΝΤΗΣ.

ΣΕΛΙΣ 96.

(α) Ὁ αὐτὸς Ἡπίτης, ἐν Ὁδησσῷ ἔτι ὡν πρὶν, συνέθραμε γενναίως διὰ τὴν ἀγορὰν ἰνὸς πλοίου καὶ τὴν ὅπλιαν στρατιωτῶν διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου ΤΨηλάντου, μετ' ὧν ἀπέστειλε καὶ τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Ἀγγελὸν Ἰωαννίτου, πιστὸντα ὡς ἱερολοχίτην ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Δραγασανίου.

Ἐπαύτως δὲ καὶ ἐπανελθὼν ἔπειτα ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Ὁδησσὸν, ἐνῆργει πολυειδῶς ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ πολυαριθμῶν προσφύγων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔκαμνε συνδρομὰς χρηματικὰς εἰς πολλοτάτους ὁμογενεῖς δυστυχήσαντας, καὶ ἀπέστειλε πολิเมφόδια καὶ τοιαῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΣΕΛΙΣ 102.

(α) Ἰδεὺ ἡ προκήρυξις αὕτη.

«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας, ἐντίμους πραγματευτὰς καὶ ὅλους τοὺς ἐγκατοίκους τῆς πόλεως Βουκουρεστίου ἐντοπίους καὶ ξένους.

«Ἄνδρες ἀδελφοί! ἀναμφισβόλως ἠκούσατε καὶ ἐπληροφορήθητε τὰ τοῦ Θεοφυλάκτου λαοῦ ταύτης τῆς Ῥωμάνας Ἰσάρας ζητήματα, περὶ τῆς ἐν γένει ὠφελίμου δικαιοσύνης, τὴν ὁποίαν παλαιόθεν ἐκαρπούμεθα κατὰ χάριν καὶ ἔλεος τῶν κατὰ καιροὺς κραταιῶν ἐξουσιαστῶν μας· ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ ἐν διάστημα, ἕνεκα τῆς τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων ἐνώσεως μετὰ τῶν κατὰ καιροὺς στελλομένων Ἡγεμόνων, διόλου κατελύθη αὕτη καὶ κατηργήθη, καλῶτι οἱ ἄρχοντες ἀπέβλεπον μόνον εἰς τὰ ἴδια τῶν κέρδη, καθὼς σᾶς εἶναι γνωστὸν, καὶ οὐδὲ τώρα ἐνδίδουσιν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δικαίου. Διὰ τοῦτο ὅλη ἡ μέχρι τοῦδε σχηματισθεῖσα συνάθροισις τοῦ λαοῦ, ὑπὲρ τὰς δεκαεῖς χιλιάδας συγκεκλιμένη, ἀφοῦ κατεράτησε τὰ πέντε πέραν τοῦ ποταμοῦ Ὀλτου ἡμάδα, διέβη ἐπὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας, καὶ ἐκτάθη εὐτυχῶς μέχρι τοῦ Πιτσετίου καὶ Ῥούσαι δὲ βέδε. Μία δὲ ἄλλη πτέρυξ ἀπὸ σημαν-

τικὴν ἀνθρώπων ποσότητα ἐξηπλώθη πρὸς τὰς τῶν ὁρέων ὑπώρειας, τὸ κέντρον τῆς ὁποίας θέλει φθάσει μέχρι τοῦ Φωξάνιου. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον καὶ κυριώτερον τοῦ λαοῦ σύστημα ἔλαβε σήμερον τὴν ἀφίξιν του θεῖα συνάρσει εἰς τὸ Μπολεντίνι, (4 ὥρας μακρὰν τοῦ Βουκουρεστίου,) μέρος τοῦ ὁποίου ἐστάλη πρὸς τὰς ἄκρας τῆς πόλεως εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κοτροτσανίου, καὶ μέρος εἰς τὴν αὐθεντικὴν Τσορογκύραν. Ὅλα δὲ τὰ σώματα ταῦτα κινουνται κατ' εὐθείαν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου μέλλει νὰ γείνη ἡ τοῦ τῆς Τσάρας λαοῦ συνάθροις, μικρῶν τε καὶ μεγάλων ἐν γένει, καὶ ὅπου θέλουν ἐπιμείνει, ἐωσότου φθάσῃ ὁ ἀποσταλθὸς πιστὸς ἄνθρωπος τῆς κρατικῆς βασιλείας, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἐλεεινὴν των κατὰστασιν, καὶ ἀποδίδων τὰ δικαιώματα ἐνὸς ἐκάστου ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν εὐνομίαν. Διὰ τοῦτο τὸ κίνημα σὰς ἐγγράφα καὶ ἀπὸ τὰς 8 ἡδὴ ὑπερμεσοῦντος, προειδοποιῶν σας, ὅτι ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους νὰ ἐτοιμάσῃτε τ' ἀναγκαῖα καταλύματα, καὶ ἀπ' ἑτέρου νὰ ἐξαποστείλῃτε ἀπὸ ὅλας τὰς συντεχνίας ἑνὰ ἄνθρωπον μὲ ἀπόδειξιν ἐγγράφον πρὸς πιστοποίησίν μας· ἀλλ' οὐδὲν εἰδὼν ὅτι ἐκτελέσατε μέχρι σήμερον. Ἦδη δὲ μὲ τὸ ἔλεος τοῦ παναγάθου Θεοῦ φθάσας εἰς τὴν ἄκραν τῆς πόλεώς σας, πάλιν κάμνω τὸ χριστιανικὸν χρέος καὶ σὰς συμβουλεύω ἀδελφικῶς, ὅτι ἄνευ ἀναβολῆς νὰ μοὶ ἀποκριθῇτε ἐγγράφως, μὲ τὰς ὑπογραφὰς ὅλων δηλαδὴ τῶν συντεχνιῶν, τοῦ ἱερατικοῦ κλήρου καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ.

» Ἄνδρες πολέμικοι! ὁποίας θρησκείας καὶ γένους εἰσθε καὶ εὐρίσκεσθε ἐν Βουκουρεστίῳ, τρεφόμενοι ἀπὸ ταύτην τὴν ἐπαρχίαν, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἡξεύρωμεν, ἂν ᾔσθε ὁμόφωνοι καὶ ἡνωμένοι μὲ τὸ σῶμα τοῦ χριστιανικοῦ πλήθους, ὅπερ κινεῖται μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ χριστιανικὸν δίκαιον, εἴτε ὅχι· ἐπειδὴ ὅλοι οἱ τοιοῦτοι θέλουν ὀνομασθῇ πατριῶται, οἱ δὲ διαχωρισμένοι καὶ ἀντιτείνοντες εἰς τὸ κοινὸν καλὸν καὶ συμφέρον θέλουν ὑποτεθῇ ὡς ἐχθροὶ τῆς πατρίδος.

» Θέλετε ἡξεύρει καὶ τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον σὰς βεβαιῶ, ὅτι ὅλοι, ὅσοι ἤθελον ἐνωθῇ μὲ τὸ κοινὸν πλῆθος, ἄρχοντες ἢ πολέμικοι ἢ ὁποίας τάξεως ἄλλης, καὶ ἀκολουθήσει συμφώνως καὶ ἀπαράλλακτως εἰς ὅλα τὰ κινήματα μὲ αὐτὸ, πῶποτε δὲν θέλουν μείνει εἰς μεταμέλειαν. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ὅσοι ἤθελαν φρονήσει διαφορετικῇ, θέλουν ἀρυσθεσθῇ τὰ ὀνόματά των εἰς αἰῶνας.

» 1821 μαρτίου 17.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΛΑΔΙΜΠΡΕΣΚΟΣ.

(μετὰφρασθεὶς τοῦ 1821 ἐκ τοῦ Βλαχικοῦ.)

(α) Πρὸς τὴν σύνολον τῶν γενικῶν αὐτοῦ διατάξεων

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΛΟΥΤΣΑΡΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΛΑΔΙΜΠΡΕΣΚΟΥ

Πρὸς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῶν κομποπόλεων καὶ χωρίων τοῦ... ἐκάστης τάξεως, ἤτοι Νιζάμουρα, Ποστελνιτσέ-λους, Μανζιλιδας, Μπρεσλάσιδας, Ρουμπτάσιδας, Πιρινίχους, Σκουτελνίχους, Ποσλουσνίχους καὶ Σλουζιτό-ρους καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ξένους Μπιρινίχους τοῦ αὐτοῦ θέματος.

» Εἶναι πασίγνωστον τὸ μέχρι τοῦδε κίνημά μου, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν φωνὴν τοῦ ἡδικημένου λαοῦ ἐξηκολούησα καὶ διατρέχω πρὸς ἀνάκτησιν τῶν δικαιωμάτων. Ἀπεφάσισα ἐκ τοῦ πρώτου χαρακτῆρος τοῦ καλοῦ πατριώτου ἐν τῷ ὀρθόδοξῳ Βλαχικῷ τούτῳ ἐδάφει, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχω προπατορικὴν γέννησιν, νὰ γείνω πηδاليούχος ὅλων ἐκείνων, τῶν ἐκ μέρους παντὸς τοῦ λαοῦ περιζωσαμένων ὅπλα πρὸς κατάργησιν καὶ κατάπαυσιν ἐκάστης ἀπογυμνώσεως καὶ ἀδικίας, ὅπου ἄχρι τοῦδε ὑποφέρατε ἐξ αἰτίας τῶν χρηματισάντων διοικητῶν Αὐθεντῶν, οἵτινες ἐν παντελεῖ ἀσπλαγχνίᾳ διακείμενοι, ἐπετηδεύθησαν ἐπ' ἀσχολίας παντοδαπὰς τρόπους, καὶ ἀπερρόφησαν τὸ αἷμά σας, καταφέροντάς σας εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν κρημνὸν καὶ οὐτιδαναστάτην κατὰστασιν, ἐν ᾗ σήμερον εὐρίσκεσθε. Ἀλλ' ἡ ἰδική μου θεμελιωδέστερα ἀπόφασις εἶναι, συνάδουσα τῇ τοῦ ὅχλου φωνῇ, ὥστε νὰ μὴ παύσω κατ' οὐδένα τρόπον ἐκ τῆς ἀπαιτήσεως τῶν τῆς Τσάρας δικαιωμάτων, ἅτινα, καὶ ἂν δὲν ἴδω ἀποκτημένα διὰ τῶν ἀποχρώντως ἄχρι τοῦδε κοινωθέντων ἐκείνων, ὅπου ἔδει, λόγων, σὰς ὑπόσχομαι ἐκ ψυχῆς, ὅτι θέλουν ἀποκτηθῇ ἀρεῦκτως δι' αἵματοχυσίας ἐναντίον ὁποιοῦδήποτε ἐχθροῦ, ἀποδειχθσομένου καταφρονητοῦ τῶν δικαιωμάτων τούτων, περὶ τοῦ ὁποίου σεῖς πρῶτοι ἔχετε νὰ χαρῆτε.

» Εἰς ταύτην οὖν τὴν ποθητὴν πατρίδα σας μὰς συνῆδραμεν ἄχρι τοῦδε ὁ παντελεῆμων Θεός· καὶ ὅχι μόνον τὰ ἀντίπεραν τοῦ Ὀλτοῦ πέντε θέματα καθαρῶνται σετισμένα ἐκ τῶν καταχρήσεων καὶ ἀπογυμνώσεων τῶν προδοτῶν πηδاليούχων καὶ διαφόρων ὑπουργῶν, ἀλλ', ὅπου ἂν ἐφθάσαμεν καὶ ἐκφύξωμεν, ἐκπάσαν αἱ τῶν ἀπογυμνούντων κακώσεις. Οὕτω λοιπὸν φθάσας κἀνταῦθα ἐν τῇ πόλει Βουκουρεστίου, ἥτις εἶναι ἡ καθέδρα τῆς δικαίσεως τοῦ λαοῦ, καὶ εὐρὼν πολλοὺς πατριώτας ἄρχοντας τὰ αὐτὰ καλῶς συμπερινοῦντας ξυνωδὰ τῷ

ὅλῳ, ἀπεφάσισα ὡς ἐθελοδίκως τις νὰ γνωρίσω τὴν ἐπικαίριον ἐξουσίαν τῆς Τσάρας, πειθαρχούντων ἀπάντων τῶν περιζωσασμένων ὅπλα ἀναβύστεως εἰς τὰ δόγματα καὶ τοπικὰ ἔθιμα, ἅτινὰ θέλουσι τοῖς ἀποδειχθῇ παρὰ τῆς ἐξουσίας δι' ἐμοῦ, καὶ θέλω τὰ γνωρίσει, ὅτι ὑπάρχουσιν τῶντι ἐπωφελῇ εἰς τὴν πατρίδα καὶ λίαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν κοινότητα τοῦ λαοῦ· καθότι, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ τις μίαν ἐξουσίαν, ὅχι μόνον φυσικῶς δὲν εἶναι δυνατόν, ἀλλ' ἐμπροῶ νὰ εἶπω καὶ λίαν ὀλέθριον εἰς τὴν ἀποπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν, καθ' ἃς ἤθελεν ἔχει ἡ παρούσα σωτήριος πραγματεία. Ἐφ' ᾧ σὰς εἰδοποιῶ ὅλους τοὺς ἰθαγενεῖς ἀδελφούς, ὅτι τό τε προσῆκον καὶ ἐπ' ἀνάγκης σὰς ὑποχρεοῖ νὰ γνωρίσητε μίαν ἐξουσίαν, ἡ ὁποία ἔχουσα τοὺς πλοκάμους τῆς ἐρηπλωμένου εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Πριγκιπάτου, ἐξεικονίζεται καὶ ἐν τῷ παρόντι θέματι διὰ τῶν ἀρχόντων Ἰσπραβνίκων τῶν ἐντεῦθεν διοριζομένων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους, ὅσοι εἶναι κάτοικοι ἐν τῷ αὐτῷ θέματι, πρέπει νὰ ὑπόκεινται ἐκτελοῦντες τὰς ἐκδιδομένας προσταγὰς τῶν, ὅταν θέλουν συνάδει μετὰ τῆς γενικῆς γνώσεως τοῦ χρέους, καὶ συναντιληπτικὰς τῶν χρεῶν, ὅσα ἀπαιτοῦσι τὰ στρατεύματα, μέλλοντα ἤδη νὰ κινηθῶσι πρὸς ἀνάκτησιν τῶν δικαίων τῆς κοινότητος τοῦ λαοῦ. Καὶ οὕτω κατανοοῦντες ἀπαξάπαντες τὴν ἔννοιαν τῆς σωτηρίου ταύτης πραγματείας, ὅσοι εἴθε ἄξιαι νὰ ὀπλοφορῇτε ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τῶν δικαιωμάτων τῆς Τσάρας, ἔλθετε πρὸς με νὰ ἐξετάσω τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνδραγαθίας σας· καὶ, ἂν εὕρω σύμφωνον μ' ἐκείνην, ἥτις προσήκει νὰ ἦναι ἐν ἀπαρallάκτῳ πραγματεία, παρευθὺς νὰ σὰς ὑποδεχθῶ καὶ νὰ σὰς συμβουλεύσω τὰ ἅπερ ἔχετε νὰ ἐκτελήτε χρέη, ἐπιγιγνώσκοντες ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἔχετε νὰ δουλεύητε ὡς τινες στρατιῶται διὰ τὴν ἀνάκτησιν μόνον τῶν ἰδικῶν μας δικαιωμάτων, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τινὰ χρηματικὴν ὠφέλειαν, καθότι καὶ ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ μετ' ἐμοῦ συναδελφωθέντες δουλεύομεν, ὅχι ἀφορῶντες εἰς χρημάτων ἀπόκτησιν, ἀλλ' ὡς κινηθέντες ὑπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καλοῦ, ὅπερ καὶ περὶ ἡμῶν καὶ περὶ τῶν τέκνων μας προσμένομεν εἰς εὐνομικὴν ἀνάκτησιν. Ὅσοι ὅμως δὲν ἐγεννήθητε διὰ τοιοῦτον ἐπιχείρημα, ἀποπληρώσατε τὰ χρέη σας μετὰ ὅλην τὴν εὐπειθειαν, ὅπου προσήκει, καὶ ἀποδώσατε πρὸς τοὺς ἄρχοντας Ἰσπραβνίκους τοῦ θέματος, δηλαδὴ σεῖς οἱ Μανζίλιδες, Μπρεσλάσινδες, Κομπανίσται (α) καὶ ξένοι, τὰ ἅπερ ἔχετε κατὰλοιπα τῆς διατρεχούσης τετραμηνίας τοῦ ἰανουαρίου. Ὡσαύτως καὶ σεῖς οἱ Μπέρνικοι τε-

(α) Οἱ ἐξ εὐγενῶν ἀπόγονοι, εἰ ἐκ συντεχνιῶν καὶ εἰ ἐξ ἐμπόρων κὺτοχθένων.

λειώσατε τὰ λείψανα τῶν μέχρι τοῦδε διὰ προσταγῶν τῆς ἐξουσίας δασμολογηθέντων φόρων, τοῦτέστιν εἰς λογαριασμὸν τῆς Βιστιαρίας Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου μηνός, ἀνὰ γρόσια δεκαοκτὼ τὸ λούδουρον (κεφαλὴ καὶ φορολογία), τῆς δὲ διμηνίας τῶν μισθῶν διὰ τοὺς αὐτοὺς μῆνας ἀνὰ γρόσια δώδεκα ἡμισυ, καὶ τὰ γρόσια τῆς ὀρενδουγιάλας (ἐκτακτά) τῶν ταχυδρομείων τῆς ἀνοίξεως ἀνὰ γρόσια δεκαεπτὰ ἡμισυ τὸ λούδουρον. Καὶ ἀπαξάπαντες ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ δουλεύσατε τοῖς σωτηρίοις τούτοις στρατεύμασι τῆς Τσάρας, ὅπως καὶ ἂν διαταγῶσιν αἱ δόσεις καὶ μετακομίσεις τῶν ἀναγκαίων ἐφοδίων καὶ λοιπῶν τροφίμων, καὶ πιστοποιηθῇτε, ὅτι εἰς τὸ μετέπειτα θέλετε αἰσθανθῇ καὶ τοὺς καρπούς τῆς ἰδικῆς σας εὐδαιμονίας. Ὅσοι δὲ οἱ ὑπὸ τὰς τοιαύτας ἀπολογίας τῶν πληρωμῶν εὐρίσκεσθε σήμερον στρατιῶται, ὑποκείμενοι εἰς τὰ ὅπλα τῆς ἀναβύστεως, γινώτε, ὅτι εἰσθε διόλου ἀπηλλαγμένοι καὶ πρόνομιόχοι, καὶ ὑμεῖς οἱ χωρικοὶ διὰ τοὺς τοιοῦτους ἔχετε νὰ ἐκπεσθῇτε ἀπὸ τὰ λούδουρα μετὰ τὸ ἀνάλογον τῶν συνεισφορῶν αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἡ ἐξουσία τῆς Τσάρας προστάττει περὶ τούτου διὰ τῆς Βιστιαρίας πρὸς τοὺς ἄρχοντας Ἰσπραβνίκους τῶν θεμάτων.

Ἡ ἀπαρallάκτως δὲ θέλει διατηρηθῇ ἡ τοιαύτη εὐταξία καὶ διὰ τοὺς ὅσοι ἄλλοι στρατιῶται θέλουν συναθροισθῇ ἔτι ἐκ τῶν χωρίων καὶ τοῦ λοιποῦ δι' εἰδήσεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ διωρισμένων. Καὶ ἀρῶ τελειοποιήσατε ὅλα ταῦτα τὰ ὀλίγα ἀπομεινάρια διὰ τῶν Ζαπταϊδῶν (ὑποδιοικητῶν) τῶν πλασῶν (τμημάτων) πρὸς τοὺς ἄρχοντας Ἰσπραβνίκους τοῦ θέματος, καθὼς ἔπεται ἡ τάξις, νὰ τελειοποιήσωσι καὶ οὗτοι μετὰ τῆς Βιστιαρίας τοὺς λογαριασμούς τῆς Τσάρας, πάλιν πρὸς ἀπάντησιν τῶν ἀπαιτούμενων ἀναγκῶν τῆς σωτηρίας, γινώτε ἀναμφιβόλως, ὅτι μεγάλη ἀνακούφισις ἔχει νὰ σὰς γείνη ὅχι μόνον ἐν τῇ πληρωμῇ τῶν δασμολογιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ δοσίματα καὶ ὀρενδουγιάλας (ἐκτάκτους διορισμούς), καθὼς καὶ αἱ ἀπογυμνώσεις καὶ καταχρήσεις μέλλουν καθόλου νὰ ἐκλείψωσι, καὶ θέλετε αἰσθανθῇ μόνοι σας τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς δουλείας, ἐν ᾗ μέχρι τοῦδε ὑπέκεισθε. Ἀκολουθήσατε οὖν πάντες τὴν παρούσαν ἐξεπίτηδες ὑμῖν σταλεῖσαν προκήρυξιν, διὰ ν' ἀναγνωσθῇ εἰς ἐπήκοον πάντων καὶ ὡς παρρησίαν τοῦ κοινοῦ, καὶ πέπεισθε, ὅτι οὐδέποτε θέλετε μείνῃ χωρὶς τὴν ἀνάκτησιν τῶν δικαιωμάτων σας. Ὑγιαίνειτε.

» 1821 μαρτίου 20. ΣΑ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΛΑΔΙΜΗΡΕΣΚΟΣ »
(μετὰρρασις τοῦ 1821 ἐκ τοῦ Βλαχικοῦ).

ΣΕΛΙΣ 104.

(α) Οἱ Σουλτάνοι τῶν Τούρκων ἤρξαντο ἀπὸ 'Οτμάν Α', ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ μὲν 1239, ἀπὸ Μωχάμεθ δὲ 699. — Ἡ Κωνσταντινούπολις ἡλώθη τῷ 1453 (ἔτει τουρκικῷ 846) ὑπὸ τοῦ ζ', Σουλτάνου Μειχμέτ Ε', — 'Ο δὲ Μαχμούτ Β', λά Σουλτάνος, ἀνέβη τὸν θρόνον τῇ 18 ἰουλίου ἡμέρᾳ κυριακῇ τοῦ 1808.

ΣΕΛΙΣ 107.

(α) Πρῶτοι ἐδραπέτευσαν τότε οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἰκεῖοι τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, οἱ Χαντσερίδαι, οἱ Σχινάδαι, ὁ διδάσκαλος Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, οἱ Σκαναβίδαι, οἱ Μάνοι καὶ πολυάριθμοι ἄλλοι.

Καὶ ἐπαίνων δικαίων καὶ εὐγνωμοσύνης κοινῆς κατέστη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἄξιος ὁ Κυρίακος Κουμπάρης, εἰς τῶν ἑφόρων, ὡς γνωστὸν, γενόμενος τὸ μέσον τῆς σωτηρίας πολλῶν. Δι' ὧν δὲ κινδύνων, θυσιῶν, μόχθων καὶ τρόπων εἰργάσθη ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐπὶ τοῦ τόσῳ φιλανθρώπου, χριστιανικοῦ καὶ γενναίου τούτου ἔργου, βεβαιώσει τὰ μαρτυρικὰ αὐτῶν τῶν διασωθέντων. Δημοσιεύομεν δὲ ταῦτα πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ὡς τὴν περιληπτικὴν ἰδέαν τοῦ διωγμοῦ τοῦ 1821.

Ἴδου τὸ πρῶτον.

«Διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου γράμματος ὁμολογοῦμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι ὁ Κύριος Κυριακὸς Κουμπάρης, Γραικὸς τὸ γένος, τίμιος ἔμπορος ὑπὸ τὴν Αὐστριακὴν προστασίαν, κατοικῶν πρὸ χρόνων πολλῶν εἰς Γαλατᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κινούμενος ἀπὸ ζῆλον φιλογενεῖας διάπυρον, συνείργησεν ὅλαις δυνάμεσιν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν καὶ διαφυγὴν ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς τουρκικῆς θηριωδίας, ἄλλους μὲν ἐξ ἡμῶν ἀποκρύψας πρότερον εἰς ἰδιαιτέραν οἰκίαν, ἄλλους δὲ καὶ ἀμέσως ἐμβαρκαρίσας εἰς διάφορα πλοῖα καὶ ἐπιστατήτας μὲ κίνδυνον τῶν κτημάτων του καὶ τῆς ἰδίας του ζωῆς, ἕως οὗ διεσώθημεν εἰς τοῦτο τὸ φιλανθρωπώτατον ἄσυλον τῆς κραταιᾶς Ρωστικῆς προστασίας. Ὅθεν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τὸν φιλόχριστον τοῦτον ἄνδρα, ὅστις ἐπροτίμησεν ἀπὸ τὴν ἰδιαιτέραν του καὶ ἐπικερδῇ ἐμπορίαν του νὰ συγκακουχηθῇ, καὶ νὰ συκινδυνεύσῃ, καὶ νὰ συμφυγαδευθῇ καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ὁμογενεῖς του καὶ κατὰ Χριστὸν ἀδελφούς του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας των, δίδομεν τὸ παρὸν ἡμῶν γράμμα ἐνυπόγραφον καὶ ἐσφράγιστον.

1822 ἰανουαρίου 17 ἐν Ὁδησσῷ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΜΟΥΡΟΥΖΗ.

ΠΡΙΓ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΥΡΟΥΖΗΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ καὶ Καθελικὸς Ἱεροκέρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πασῶν τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Ὁρθόδοξων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. (Τ. Σ.)

ΜΑΡΙΑ ΔΟΜΝΑ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ,

ΡΑΛΛΟΥ ΜΟΥΡΟΥΖΗ.

ΡΩΞΑΝΔΡΑ ΜΟΥΡΟΥΖΗ,

ΓΕΡΑΦΟΛΕΩΣ ΦΙΛΟΘΕΩΣ. (Τ. Σ.)

Ἰσὺ τὸ διῦτερον.

«Ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι Γραικοὶ Χριστιανοί, πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, ὁμολογοῦμεν ἐν καθαρῷ συνειδότη, ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν Κύριος Κυριακὸς Δημητρίου Κουμπάρης, Γραικὸς τὸ γένος, μεγάλεμπορος τῆς Αὐστριακῆς προστασίας, κατοικῶν πρὸ πολλῶν χρόνων εἰς τὸν Γαλατῆν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μᾶς διέσωσε τὸν παρελθόντα 1821 χρόνον, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν παρὰ τῶν Ὁθωμανῶν, ἀπὸ τὸν ἀδικον θάνατον.

«Ἡμεῖς εὐρισκόμενοι εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον τοῦ νὰ γίνωμεν θύματα τῆς τουρκικῆς θηριωδίας, καθὼς ἔγιναν πάμπολλοι ὁμογενεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλοι μας, μὴ ἐπιτυχόντες μέσον νὰ τὸν ἀποφύγῃσι, καὶ γνωρίζοντες ἀπὸ πολλὰ παραδείγματα τὴν ἔμφυτον φιλογένειαν τῆς φαιλιάς ταύτης, κατεφύγαμεν πρὸς αὐτὸν, ἄλλοι γυμνοί, ἄλλοι διαφυγόντες τὴν φρουράν, ἄλλοι προδομένοι καὶ ζητούμενοι κατ' ὄνομα ἀπὸ τὴν διοίκησιν, καὶ ἄλλοι μὲ ὅ,τι ἢ τρομερὰ καὶ φοινικὴ περίστασις μᾶς ἐσυγχώρησεν ἀπὸ τὰ κινητὰ μᾶς νὰ φέρωμεν, αὐτὸς ὑποδεχθεὶς ὅλους τοὺς προσφυγόντας μὲ ζῆλον φιλογενείας διάπυρον, καὶ καταφρονήσας ἐπιχειρήσεις, κτήματα καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωὴν, ἀφιερῶθη ὅλως διόλου εἰς τὴν θεάρεστον πρᾶξιν τῆς σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν τοῦ Χριστιανῶν, καθυποβάλλων τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν ἴδιον κίνδυνον, ἐμεθοδεύθη παντοίους τρόπους, παραμυθῶν πολλοὺς ἐνδεεῖς, χήρας καὶ ὀρφανὰ, μὲ χρήματα, ἐνδύματα καὶ ζωοτροφίας, ἄλλους προμηθεύων διαβατήρια, καὶ ἄλλους ἄλλως, ὥστε, χωρὶς δαπάνην μας, μᾶς διέσωσεν ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, καὶ μᾶς ἐρυγάδευσεν μὲ διάφορα πλοῖα εἰς διάφορους λιμένας τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκ τῶν ὑποίων τὰ γενικώτερα, ὅσα ἦλθον εἰς Ὀδησσὸν, εἶναι τὰ ἀκόλουθα· πρῶτον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Πεταλᾶ Μαρᾶτου μὲ σημαίαν Ῥωσικὴν, μὲ ψυχὰς ἑξήντα· δεύτερον τοῦ πλοιάρχου Παναγῆ Καληγᾶ μὲ σημαίαν Ῥωσικὴν, μὲ ψυχὰς ἑκατὸν σαράντα μίαν, τὸ ὅποιον ἐπροδόθη, ἐν ᾧ οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκοντο μέσα εἰς αὐτὸ, καὶ ἐμποδίσθη παρὰ τῆς διοικήσεως, διὰ νὰ ἐρυσθῇ, ἀλλὰ διὰ συνεργείας τοῦ εἰρημένου Κουμπάρη διέφυγε τὸν προφανέστατον κίνδυνον· τρίτον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νικόλικ μὲ σημαίαν Αὐστριακὴν, μὲ ψυχὰς ἑκατὸν ἑνδεκα· καὶ πολλὰ ἄλλα μερικῶς, ἐκ τῶν ὑποίων ἄλλα μὲν ἦλθον εἰς Ὀδησσὸν καὶ ἄλλα εἰς ἄλλους λιμένας τῆς Μαύρης καὶ Ἀζοφικῆς θαλάσσης.

«Ὁ φιλογενέστατος αὗτος ἄνδρας δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τὴν φιλάνθρωπον

καὶ θεάρεστον πράξιν τῆς σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν τοῦ Χριστιανῶν, εἰμὶ ὅταν προδοθεὶς δι' αὐτὰς τὰς φυγαδεύσεις καὶ φοβηθεὶς, κατέφυγε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τοῦτο τὸ φιλανθρωπότατον ἄσυλον τῆς κραταιᾶς Ῥωσικῆς προστασίας, ἐγκαταλιπὼν τὰς ἀκινήτους καὶ πολλὰς κινητὰς περιουσίας του καὶ τὸ ἐμπόριόν του.

«Πρὸς ἀπόδειξιν λοιπὸν τῆς ὀφειλομένης ἡμῶν εὐγνωμοσύνης, ὅσοι ἐκ τῶν διασωθέντων διὰ συνεργείας του εὐρέθημεν ἐνταῦθα, οἱ ὅποιοι εἴμεθα μέρος τῶν ὧν, δίδομεν τὴ παρὸν ἡμῶν μαρτυρικὸν ἐνυπόγραφον.

Ὁδὲσσζ, τῇ 17 ἰανουαρίου 1822.

«Ὁ ὑποσημειούμενος μετὰ τῆς οἰκογενείας του, συμποσούμενης εἰς ψυχὰς ἑξ, διεσώθη διὰ τοῦ αὐτοῦ προδοθέντος καραβίου τοῦ Καπ. Καληγᾶ, καὶ ὁμολογῶ τὴν ὡς ἄνωθεν συνέργειαν τοῦ Κυρίου Κυριακοῦ Κουμπάρη.

ΔΗΜ. Α. ΠΑΠΑ

«Κάγῳ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσούμενης εἰς ψυχὰς δώδεκα, διεσώθη διὰ τοῦ αὐτοῦ προδοθέντος καραβίου Καπ. Καληγᾶ, καὶ ὁμολογῶ τὴν ὡς ἄνωθεν συνέργειαν τοῦ Κ. Κυριακοῦ Κουμπάρη.

ΣΠΗΡΙΔΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ.

«Μαριώρα Βασιλείου Σχινᾶ, μετὰ τῆς φαμελίας μου εἰς ἑξ ψυχὰς, συνομολογῶ μετὰ τῶν κυρίων Κωνσταντᾶ καὶ Δημ. Παπᾶ.

«Ἐλέγκο Θ. Νικολάου Λεβίτου μετὰ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν μου συνομολογῶ μετὰ τῶν κυρίων Κωνσταντᾶ καὶ Δημ. Παπᾶ.

Δημήτριος Μεϊμάρογλους ὡσαύτως.

Δημήτριος Λεονάρδου, διασωθεὶς μὲ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νίκολικ, βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

«Διασωθεὶς καὶ ἐγὼ μὲ τὸ ἴδιον καράβιον βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ.

«Κάγῳ μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Σκαρλάτου, διασωθεὶς μὲ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νίκολικ, βεβαιῶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τὰ ἄνωθεν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Κάγῳ διασωθεὶς μὲ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νίκολικ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΛΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

«Κάγῳ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσούμενης εἰς ψυχὰς ἑξ, διασωθεὶς μὲ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Πεταλᾶ Μαράτου βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΣΚΟΥΔΗΣ ΣΙΔΗΒΕΡΙΟΣ.

«Κάγώ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσούμενης εἰς ψυχὰς ἑξ, διασωθεῖς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Πεταλᾶ Μαρὰτου βεβαιῶ
ΛΑΞΕΙΟΣ ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.

«Μετὰ τὸ ἴδιον καράβι διεσώθη ἡ οἰκογένειά μου, συμποσούμενη εἰς ψυχὰς τέσσαρας, καὶ βεβαιῶ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΕΚΕΡΗΣ.

«Κάγώ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσούμενης εἰς ψυχὰς ἑπτὰ, ἦτοι Νούμερο 7, διεσώθημεν μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νίκολικ, βεβαιῶ ἐν συνειδήσει τὰ ἄνωθεν.

Χ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΤΗΣ.

«Χρῆστος Χ. Γεωργίου βεβαιῶ.

«Κάγώ μετὰ τὸν υἱόν μου καὶ ἄνθρωπόν μου διασωθεῖς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νίκολικ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΛΑΖΑΡΟΣ Α. ΣΙΜΟΥ.

«Κάγώ μετὰ οἰκογενείας μου, συμποσούμενης εἰς ψυχὰς ἑπτὰ, Ν. 7, διασωθεῖς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νίκολικ βεβαιῶ ἐν συνειδήσει τὰ ὀπίσθεν καὶ ἄνωθεν.

ΣΠΗΡΙΟΣ Χ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

«Μαν. Θεοχάρη, κάγώ διασωθεῖς μετὰ τὸ ἴδιον πλοῖον βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

«Νικολάκης Θεοχάρη, κάγώ διασωθεῖς μετὰ τὸ ἴδιον καράβι βεβαιῶ τ' ἄνωθεν.

«Κάγώ μετὰ ἄλλους δύο ἀνθρώπους μου διασωθεῖς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νίκολικ, βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ.

«Διασωθεῖς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Ἀντώνη Νικόλοβικ βεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ ΚΡΗΣ.

«Κάγώ διασωθεῖς μετὰ μίαν ψυχοπαῖδαν μου καὶ μίαν καλογραΐαν μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Δομένικου Φουτζίλα βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΕΛΕΝΗ ΒΛΑΚΛΗ.

«Διασωθεῖς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Δομένικου Φουτζίλα βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΣΜΑΡΑΓΔΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ.

«Διασωθεῖς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νίκολικ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

«Διασωθείς καὶ ἐγὼ μὲ τὸ καράδι τοῦ Καπετὰν Ἰωάννη Μάρκοβιτς βεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.

ΠΑΓΚΛΑΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

«Κάγὼ διασωθείς μὲ τὴν οἰκογένειάν μου, συμποσούμενην εἰς ψυχὰς ὀκτὼ, ἦτοι 8. μὲ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Δομένικου Φουτζίλα βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΚΩΝΣΤ. ΘΩΜΑ.

(β) Κατεβιβάσθη οὗτος μετὰ μεγάλης δυσμενείας ὡς κμὴ δραστήριος καὶ ἀνάξιος τῆς περιστάσεως ἄνθρωπος». (Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ διορισμῷ τοῦ διαδόχου.)

(γ) Μεταφερόμεν μεταπεφρασμένον (1858) ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸν διορισμὸν τοῦτου, ὡς ἐξηγοῦντα τὸ πνεῦμα τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν πραγμάτων τῆς φρικαλαίας ἐποχῆς ἐκείνης.

«Χάττι Σερίφ πρὸς τὸν Ἀλῆν Βενδερλῆν.

«Ἀλῆ Πασσά! Σὲ τὸν ἀξιότιμον Μέγαν Βεζύρην μου τιμῶ διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀσπασμοῦ μου. Σοὶ εἰδοποιῶ δὲ, ὅτι ὁ προκατόχος σου Σαῖδ Ἀλῆ Πασσᾶς, στερούμενος τῆς ἀπαιτουμένης δραστηριότητος καὶ κατὰ πολὺ ἀγαπῶν τὰς ἀναπαύσεις καὶ τὴν πολυτέλειαν, οὐδόλως εἰδείχθη ὁ ἀνὴρ, ὃν ἀπῆλθον αἱ περιστάσεις. Ἦναγκάσθη λοιπὸν, ἵνα παύσω αὐτόν, καὶ ὕψωσα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιπροσώπου μου σέ, ὅστις διεκρίθης μεταξὺ τῶν Βεζυρῶν μου διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῆς γενναιοῦτητός σου, καὶ ἐγνωρίσθης διὰ τὴν πίστιν καὶ εὐθύτητά σου· σέ, ὅστις μοι ἔδωκας μέχρι τοῦδε δείγματα τῆς φρονήσεώς σου κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαφορῶν ὑποθέσεων, ἃς σοὶ ἐνεπιστεύθην. Ἐπειδὴ ἡ παρούσα ἐποχὴ πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην ὁμοιάζει, πληροφόρησον τοὺς πάντας μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης σε εὐθύτητος, τῆς ὑγιούς κρίσεώς σου καὶ τοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν ζήλου σου, ὅτι ἀνάγκη ἐπίκειται ἀπόλυτος, ὅπως οἱ πιστοὶ ἅπαντες ἠνωμένοι ᾧσι, κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην τοῦ Κορανίου ῥῆσιν: «Καὶ ὁ Θεὸς θεωρεῖ μετ' ἀγαθότητος τοὺς προσφέροντας αὐτῷ τὸ σέβας αὐτῶν ὑπὸ τὸ δένδρον, καὶ ἀξιουμένους οὕτω τῆς θείας εὐνοίας».

«Διάταξον τοὺς προσφιλεῖς μοι Οὐλεμάδας, τοὺς Βεζύρας καὶ ὑπουργοὺς τοῦ βασιλείου μου, καὶ τοὺς διοικητὰς τῶν Γενιτσάρων, ἵνα βασιλεύῃ μετὰ αὐτῶν ἡ ἐντελεστέρα ὁμόνοια, καὶ οὐδεμία τῶν κλάσεων τούτων μέμφεται καὶ κατηγορεῖ τὴν ἄλλην. Οἱ ὑπουργοί, οἱ πρόκριτοι τοῦ βασιλείου, οἱ διοικηταὶ τῶν Γενιτσάρων, ὑπηρεταὶ ἐμοῦ, ὀφείλουσιν, ὅπως ἀποβάλλωσι τὴν νωβρότητα, τὴν περὶ τὴν ἐνδυμασίαν πολυτέλειαν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ἀρμόζοντα μᾶλλον ἐν καιρῷ εἰρήνης· παύ-

σωσι δὲ τὰς ἀνωφελεῖς δαπάνας καὶ παραιτήσωσι τὴν ὀκνηρίαν. Αἱ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Προφήτου ὠρισμέναι προσευχαὶ γινέσθωσαν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν προκρίτων τοῦ βασιλείου μου καὶ κοινῇ, αἱ δὲ τῶν τεχνιτῶν καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἐν τοῖς τεμένεσι καὶ τοῖς λοιποῖς προσευχητηρίοις. Φρόντισον, ὅσον ἐνεστιν, ὅπως ἡ πρωτεύουσα διατελῇ ἐφοδιασμένη διὰ ζωοτροφιῶν παντὸς εἶδους, καὶ ἐπαγρύπνει ἐκ συμφώνου μετὰ πάντων τῶν καλῶν θέλησιν ἐχόντων προσώπων, ὡς καὶ μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πρωτεύουσας καὶ τῶν μεθορίων. Γνωστοποιεῖ μοι περὶ παντὸς οὐσιώδους, ἵνα μὴ ἀμεληθῇ ἡ ἀναβάλληται οὐδεμία ὑπόθεσις. Ὁ Παντοδύναμος εὐλογῆσαι ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ πάντας τοὺς βοηθόντας ταῖς πρῶτα θείαις σου καὶ ὑπακούοντας τῷ ὑπερτάτῳ, τούτῳ ἀξιώματι: «Ἐσὶ ὑποτεταγμένος τῷ Θεῷ καὶ εὐπειθὴς τῷ Προφῆτῃ». Αὕτη ἐστὶν ἡ πρῶτη δοθεῖσα ἡμῖν ἐντολή».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βενδερλῆς Ἀλῆ Πασσᾶς ἦτο ἀπὼν, διωρίσθη καὶ μακρότερος αὐτοῦ ὁ Ἐλχάδσος Σαλῆς Πασσᾶς, ἐν δὲ τῷ διορισμῷ τούτῳ ὁ Σουλτάνος προσέθετο: «... Ἡ ἐπιτηδεύτης, μετ' ἧς οἱ προδότες ἐπλεξαν τὴν συνωμοσίαν αὐτῶν, ἃς διεγέρθη πᾶσαν τὴν προσσχὴν σου, καὶ πάντοτε ἔχε ταύτην ὑπ' ὄψιν...»

Οἱ λόγοι δὲ, δι' οὓς ὑπέπεσε καὶ οὗτος ὑπὸ τὴν ἐργὴν τοῦ Σουλτάνου, ὃ ἐστὶν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου, διαλαμβάνονται ἐν τῷ ἀκολουθεῖν διορισμῷ τοῦ διαδόχου τούτου, τοῦ πρώην καὶ μακρότερου.

«Χάττι Σερίφ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Ἐλχάδσος Σαλῆν.

Πασσᾶν κατὰ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Βεζύρου.

«Ἀφ' οὗ σὲ ἐτίμησα διὰ αὐτοκρατορικοῦ μου ἀσπασμοῦ, μάθε τὰ ἐξῆς. Ἄμα ἡ ἀπρόοπτος ἐπανάστασις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους εἰς τὸ κράτος μου κατέστη γενικῶς γνωστὴ, πάντες οἱ βεζύραί, οἱ νομικοί, οἱ μεγάλοι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ μου πεπεισμένοι, ὅτι ὅλοι οἱ Μουτσουλμάνοι εἰσὶν ἀδελφοί, συνήχθησαν, χάρις τῷ Θεῷ, ὅπως ἐπαγρυπνῶσι νυχθημερόν ἐνοπλοὶ, καὶ καταπνίξωσι τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, τιμωροῦντες τοὺς συμμετασχόντας ἀρχηγούς. Μολοντοῦτο ὁ προκατόχος σου Βενδερλῆς Ἀλῆ Πασσᾶς, ὅστις ἀρχόμενος τῶν καθηκόντων αὐτοῦ εὗρεθι ἀπολύτως ἀγνοῶν τοὺς νόμους τοῦ κράτους μου καὶ τὰς αἰτίας τῆς ἐπαναστάσεως, ἠθέλησεν, ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν τῶν Ῥωμαίων, ὧν ἡ προδοσία γνωστὴ ἐστὶ τοῖς πᾶσι, καὶ οὐδόλως ἐνόησε τὰς συνεπειὰς τῆς ἀνακαλυφθείσης ταύτης στάσεως. Ἐνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀμαθείας κατέστη παρῶ-

τολμος και πολλά ἔλαβεν ἀπρεπῆ μέτρα· ἐτόλμησεν, ἐπὶ παραδείγματι, ὅπως ἀντιστῇ εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀξιοκαταφρονήτου ἔθνους αὐτοῦ, ἐξασθενήσῃ δὲ τὸν ζῆλον τῶν Μουσουλμάνων, καὶ καταστρέψῃ τὴν ὑπάρχουσαν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, σπείρων τὴν δαχόνοιαν ἐν πάσαις ταῖς τάξεσι. Ἐπειδὴ τοιοῦτος τρόπος τοῦ ἐνεργεῖν ἐδύνατο ἔχειν ὀλεθρίας συνέπειας, ἀναγκαῖα κατέστη οὐ μόνον ἡ ἄμεσος παῦσις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἔχῃ τοῦ λοιποῦ ὑπηρεσίαν τινὰ ἐν τῷ κράτει μου.

«Ἐπειδὴ εἶσαι εἰς τῶν ἀρχαιοτέρων ὑπουργῶν μου, καὶ γινώσκεις καλῶς τὴν αἰτίαν, ὡς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, παντὸς πράγματος, ἔχω πᾶν διδόμενον, ἵνα περιμένω παρὰ σοῦ εὐθύτητα καὶ ζῆλον, καὶ ἕνεκα τούτου προώρῃς σέ, ὅπως ἐκπληρώσῃς τὰ χρέη τοῦ Μεγάλου Βεζύρου. Δεῖξον λοιπὸν σεαυτὸν τοιοῦτον, ὅσον νομίζω ὅτι σέ γνωρίζω. Διευθυνόμενος ὑπὸ τῆς εὐθύτητος καὶ τοῦ ζήλου, ιδιοτήτων ἰδιαζουσῶν εἰς σέ, σύνελθε μετὰ τῶν βεζυρῶν, τῶν δικαστικῶν, τῶν ὑπουργῶν τοῦ κράτους μου καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ μου, ὡς διατάσσει ὁ προφήτης, καὶ φρόντισον μεγάλως, ὅπως οὐδεμία ὑπόθεσις ἀμεληθῇ ἐξ ἐκείνων, ὧν ἀπαιτεῖται ἡ ἄμεσος καὶ ταχεῖα διεξαγωγή· καὶ διάταξον, ἵνα πάντες οἱ Μουσουλμάνοι ἀφήσωσι τὴν νοθρότητα, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς ἀνοήτους δαπάνας, μεταβάλλωσι δὲ τὴν εἰρηνικὴν εἰς πολεμικὴν κατάστασιν, καὶ ἐνεργῶσι κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Μωχάμεθ. Τούτων ὅλων φροντίσεις τὴν ἐκτέλεσιν. Ὁ Παντοδύναμος ἀνταμείψοι καὶ εἰς τοὺς δύο κόσμους πάντας, ὅσοι θεωροῦσι τὴν ἐπανάστασιν ταύτην οὐχὶ μικροῦ λόγου ἀξίαν, τὸ δὲ ἐμὸν κράτος ὡς κράτος τοῦ Μωχάμεθ· ὅσοι πεπεισμένοι, ὅτι τὸ καλὸν πάντων τῶν Μουσουλμάνων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κοινῆς ἐγκαρδίου συνεννοήσεως, ἐνεργῶσι συμφώνως μετὰ σοῦ καὶ ὑποτάσσονται εἰς τὰς διατάγας σου. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία μου»

(Μεταφρασθὲν (1858) ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

(δ) «Φιρμάνιον τοῦ Σουλτάνου, ἀφορῶν τὰς ταραχὰς τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ἀπὸ 23 τοῦ μηνὸς Τιμᾶζ-ἰλ-Ἀχὴρ 1236.

«Οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας γεγονότα, καὶ τὴν αἰωνίαν ἀπιστίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους. Ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἡ ἐκ νέου ἀποκατάστασις τῆς τάξεως οὐ βραδύνει. Οὐσιῶδες ἐν τούτοις ὑπάρχει, ὅπως ἕκαστος Μουσουλμάνος ἀρξῇται συμμορφούμενος μετὰ τῶν τῆς ἐποχῆς περιττάσεων, ἐπιβαλλουσῶν τὴν ἀνάγκην τῆς παραιτήσεως τῶν ἀπολαύσεων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, καταστά-

της ἐν γένει πρὸ πολλοῦ δευτέρας φύσεως, καὶ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν ζωὴν τῶν στρατοπέδων, ἀρχικὴν τοῦ ἔθνους κατάστασιν, μεταβάλλων κατ' ὀλίγον τὰ ἑαυτοῦ ἡθὴ πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ἀναγκαῖον ἐπίσης, ὅπως οἱ ὑπουργοὶ τοῦ κράτους, οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ γραφεῖς τῶν γραφείων παραιτήσωσι πᾶσαν ἐκδιαίτησιν, καὶ παρασκευάζωνται εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν ἡθῶν τούτων, ἀρχόμενοι ἐκ τῆς προμηθείας ὀπλων καὶ ἵππων».

(Ἐπίσης μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τῷ 1858.)

ΣΕΛΙΣ 109.

(α) Καὶ ἰθυμωρῶνται ἐπὶ οἱ Τοῦρκοι ὑποπιύοντες ὅπλα κρυπτόμενα, καὶ πολλὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠρέων μέρη νομίζοντες, ὅτι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσι καὶ ὅπλα καὶ ἄνθρωποι πρὸς ἐπίθεσιν, τοῦ σημείου δοθέντος.

(β) Ἀπερχόμενοι δύο Τοῦρκοι εἰς τὴν Ψαμμαθίαν (τὰ Ψαμμαθιά) ἀπήνεσαν καθ' ὁδὸν Χριστιανὸν Ἕλληνα. Ὁ μὲν εἰς ἔσπασε τὴν μάχαιραν κατ' αὐτοῦ· ὁ δὲ διέτιρος, εὐσυνείδητος τυχὼν, ἀπέτρεψε τοῦτον. Ἄλλ' ἦτο ἀσέβημα ἢ εἰς τὴν θύκην δαναίματος ἐπιστροφὴ τῆς μαχαίρας, ἀπαξ σπασθείσης, καὶ ἐντεῦθεν ἐνεπήχθη αὐτῇ εἰς τὴν κοιλίαν κυνὸς τινος παρατυχόντος. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ὁ Τοῦρκος μεταμελεῖται, ὡς θανατώσας αὐτὸν τετράποδον ζῶον ἀντὶ ἐνὸς διπλοῦ εἰς κλισίου πρὸς ἐξίλιψιν δὲ τῆς τοιαύτης συνειδήσεως αὐτοῦ ἐφόνευσε τῇ ἐπιούσῃ τὸν Ἱερεὲν Τοῦρκον, ὡς αἰτίον γενόμενον ἀδίκου φόνου καὶ τῆς σωτηρίας ἐνὸς ἀπίστου. Πλεῖσται ἄλλαι σκηναὶ τοιούτων παραφορῶν βερβέρων ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὥστε, καὶ θέλων εὐσυνείδητός τις Τοῦρκος, ἀδύνατος ἵκνιτο ἐνώπιον τοῦ ὑπερσχύοντος πνεύματος τοῦ ὁμοτέρου διαγωμῶ.

ΣΕΛΙΣ 112.

(α) Ἰδοὺ ὁ ἀπὸ τῆς 23 μαρτίου ἐκφοινδονισθεὶς συνοδικὸς ἀφορισμός.

«Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

«Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ, πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι Μητροπολίται, καὶ ὑπέρτιμοι καὶ θεοφιλέστατοι Ἀρχιεπίσκοποι τε καὶ Ἐπίσκοποι, ἐν Ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ καὶ ἐντιμότεροι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐκάστης ἐπαρχίας· ἐλλαβεστάτοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ ὅλου τοῦ Καταστένου καὶ ἀπανταχοῦ· καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι Χριστιανοὶ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις! Ἡ πρώτη βᾶσις τῆς ἡθικῆς, ὅτι εἶναι ἡ

πρὸς τοὺς εὐεργετοῦντας εὐγνωμοσύνη, εἶναι ἡλίου λαμπρότερον· καὶ ὅστις εὐεργετούμενος ἀχαριστεῖ, εἶναι ὁ κάκιστος τῶν ἀνθρώπων· αὐτὴν τὴν κακίαν βλέπομεν πολλαχοῦ στηλιτευομένην καὶ παρὰ τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσυγχώρητον, καθὼς ἔχομεν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰούδα. Ὄταν δὲ ἡ ἀχαριστία ἦναι συνωδευμένη καὶ μὲ πνεῦμα κακοποιῶν καὶ ἀποστατικὸν ἐναντίον τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργετίδος καὶ τροφοῦ, κραταιᾶς καὶ ἀήττητου βασιλείας, τότε ἐμφαίνει καὶ τρόπον ἀντίθεον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι, φησί, βασιλεία καὶ ἐξουσία, εἰμὴ ὑπὸ «Θεοῦ τεταγμένη»· ὅθεν καὶ πᾶς ὁ ἀντιταττόμενος αὐτῇ τῇ θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένη κραταιᾷ βασιλείᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε. Καὶ τὰ δύο ταῦτα οὐσιώδη καὶ βάσιμα ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ χρέη κατεπάτησαν μὲ ἀπαράδειγματιστον θρασύτητα καὶ ἀλαζονείαν ὅτε προδιορισθεὶς τῆς Μολδαυίας ἡγεμῶν, ὡς μὴ ὤφειλε, Μιχαήλ, καὶ ὁ τοῦ γνωστοῦ ἀγνώμονος καὶ φυγάδος Ἰψηλάντου ἀγνώμων υἱὸς Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης. Εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς μας εἶναι γνωστὰ τὰ ἄπειρα ἐλέη, ὅσα ἡ ἀένναος τῆς ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾶς βασιλείας πηγὴ ἐξέχεεν εἰς τὸν κακὸν βουλον αὐτὸν Μιχαήλ. Ἀπὸ μικροῦ καὶ εὐτελοῦς τὸν ἀνύψωσεν εἰς βαθμοὺς καὶ μεγαλεία· ἀπὸ ἀδόξου καὶ ἀσήμερον τὸν προήγαγεν εἰς δόξας καὶ τιμὰς· τὸν ἐπλούτισε, τὸν περιέβαλε, τέλος πάντων τὸν ἐτίμησε καὶ μὲ τὸν λαμπρότατον τῆς ἡγεμονείας αὐτῆς θρόνον καὶ τὸν κατέστησεν ἄρχοντα λαῶν. Αὐτὸς ὅμως, φύσει κακόβουλος ὢν, ἐφάνη τέρας ἐμψυχον ἀχαριστίας, καὶ συνεφώνησε μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, υἱοῦ τοῦ δραπετοῦ καὶ φυγάδος ἐκείνου Ἰψηλάντου, ὅστις παραλαβὼν μερικοὺς ὁμοίους τοῦ βοηθοῦ, ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ αἰφνης εἰς τὴν Μολδαυίαν, καὶ ἀμφοτέρω ἀπονενοημένοι ἐπίσης, ἀλαζόνες καὶ δοξομανεῖς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ματαιόφρονες, ἐκήρυξαν τοῦ γένους ἐλευθερίαν, καὶ μὲ τὴν φωνὴν αὐτὴν ἐφείλκυσαν πολλοὺς τῶν ἐκεῖ κακοήθεις καὶ ἀνοήτους, διασπείραντες καὶ ἀποστόλους εἰς διάφορα μέρη, διὰ νὰ ἐξαπατήσωσι καὶ νὰ ἐφελκύσωσι εἰς τὸν ἴδιον τῆς ἀπωλείας κρημνὸν καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ὁμογενῶν μας. Διὰ νὰ δυνηθῶσι δὲ τρόπον τινα νὰ ἐνθαρρύνωσι τοὺς ἀκούοντας, μετεχειρίσθησαν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ῥωσικῆς δυνάμεως, προβαλλόμενοι, ὅτι καὶ αὕτη εἶναι σύμφωνος μὲ τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ κινήματά των· πρόβλημα διόλου ψευδὲς καὶ ἀνύπαρκτον, καὶ μόνον τῆς ἰδικῆς των κακοβουλίας καὶ ματαιοφροσύνης γέννημά τε καὶ ἀποκύημα· ἐπεὶ δὲ, ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον εἶ-

ναι ἀδύνατον ἠθικῶς καὶ πολλῆς πρόξενον μομφῆς εἰς τὴν ῥωσικὴν Αυτοκρατορίαν, καὶ ὁ ἴδιος ἐνταῦθα ἐξοχώτατος Πρέσβυς αὐτῆς ἔδωκεν ἐγγράφον πληροφορίαν, ὅτι οὐδεμίαν ἢ εἰδῆται ἢ μετοχὴν ἔχει τὸ ῥωσικὸν κράτος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καταμεμφόμενον μάλιστα καὶ ἀποτροπιάζόμενον τοῦ πράγματος τὴν βδελυρίαν· καὶ προσεπιπλέον ἡ Α. Ε. εἰδοποίησεν ἐξ ἐπαγγέλματος τὰ διατρέχοντα, ὑπομνήτας τὸ βασιλεῖον κράτος, ὅτι ἀνάγκη πᾶσι νὰ φροντίσῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀποκατακαταλόμενον καὶ τὴν διάλυσιν τῶν τοιούτων κακῶν. Καὶ τὸσον ἐκ τῆς εἰδοποιήσεως ταύτης, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ ἐγγράφα, τὰ ὅποια ἐπιάθησαν ἀπὸ μέρους τῶν Μουχαφίσιδων τῶν βασιλικῶν Σερχατίων, καὶ ἀπὸ ἄλλους πιστοὺς ὁμογενεῖς ἐπαρρησιάζθησαν, ἔγινε γνωστὴ εἰς τὸ πολυχρόνιον Κράτος ἡ ῥίζα καὶ ἡ βάσις ὅλου αὐτοῦ τοῦ κακοήθους σχεδίου. Μὲ τοιαύτας ῥαδιουργίας ἐσχημάτισαν τὴν ὀλεθρίαν σκηνὴν οἱ δύο αὗτοι καὶ οἱ τοῦτων συμπράκτορες φιλελεύθεροι, μᾶλλον δὲ μισελεύθεροι, καὶ ἐπεχείρησαν εἰς ἔργον μιὰν, θεστυγὲς καὶ ἀτύνητον, θέλοντες νὰ διαταράξωσι τὴν ἁνερσιν καὶ ἡτυχίαν τῶν ὁμογενῶν μας πιστῶν ῥαγιάδων τῆς κραταιᾶς βασιλείας, τὴν ὑποίαν ἀπολαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφὴ αὐτῆς σκιάν μὲ τόσα ἐλευθερίας προνόμια, ὅσα δὲν ἀπολαμβάνει ἄλλο ἔθνος ὑποτελὲς καὶ ὑποκείμενον, ζῶντες ἀνενόχλητοι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, μὲ τὰς περιουσίας καὶ καταστάσεις, καὶ μὲ τὴν ὑπαρξίν τῆς τιμῆς των, καὶ κατ' ἐξοχὴν μὲ τὰ προνόμια τῆς θρησκείας, ἥτις διεφυλάχθη καὶ διατηρεῖται ἀσκανδάλις μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ ψυχικῇ ἡμῶν σωτηρίᾳ. Ἀντὶ λοιπὸν φιλελευθέρων ἐφάνησαν μισελεύθεροι, καὶ ἀντὶ φιλογενῶν καὶ φιλοθρησκῶν ἐφάνησαν μισογενεῖς, μισόθρησκοι καὶ ἀντίθετοι, διοργανίζοντες, φεῦ, οἱ ἀτυνείδητοι μὲ τὰ ἀπονενοημένα κινήματά των τὴν ἀγανάκτησιν τῆς εὐμενοῦς κραταιᾶς βασιλείας ἐναντίον τῶν ὁμογενῶν μας ὑπηκόων τῆς, καὶ σπεύδοντες νὰ ἐπιφέρωσι κοινὸν καὶ γενικὸν τὸν ὀλεθρον ἐναντίον παντὸς τοῦ γένους. Καὶ ἀρχαλὰ εἶναι γνωστὸν, ὅτι, ὅσοι εἶναι κατηρητισμένοι τῶν εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὅσοι νονεχεῖς καὶ τίμιοι καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θείων νόμων ἀκριβοῖς φύλακες, δὲν θέλουν δώσῃ εὐηχοίαν εἰς τὰς ψευδολογίας τῶν ἀχρείων ἐκείνων καὶ κακοβούλων, ἐπεὶ δὲ ὅμως εἶν' ἐνδεχόμενον νὰ συνηρπάσθῃ τινες, καὶ παρασυρῶσι καὶ ἄλλοι, διὰ τοῦτο προκαταλαμβάνοντες ἐκ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς, ὑπαγορεύομεν πᾶσιν ὑμῖν τὰ σωτήρια, καὶ γράφοντες μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων συναδελφῶν, τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν ἱερο-

σολύμων, τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ περιφανεστάτων προϋχόντων τοῦ γένους, τῶν τιμιωτάτων πραγματευτῶν, τῶν ἀπ' ἐκάστου βουφετίου προκριωτέρων καὶ ὅλων τῶν ἐν τῇ βασιλευσούσῃ ὀρθοδόξῳ μελῶν ἐκάστης τάξεως καὶ ἐκάστου βαθμοῦ, συμβουλευόμεν καὶ παραινοῦμεν καὶ ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς κατὰ τόπον ἀρχιερεῦσι, τοῖς ἡγουμένοις τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, τοῖς ἱερεῦσι τῶν ἐκκλησιῶν, τοῖς πνευματικοῖς πατράσι τῶν ἐνοριῶν, τοῖς προστάσι καὶ εὐκαταστάτοις τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων, καὶ πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς κατὰ τόπον προκρίτοις, νὰ διακηρύξετε τὴν ἀπάτην τῶν εἰρημένων κακοποιῶν καὶ κακοβούλων ἀνθρώπων, καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξετε καὶ νὰ τοὺς στηλιτεύσετε πανταχοῦ ὡς κοινούς λυμεῶνας καὶ ματαιόφρονas, καὶ νὰ προσέχετε ὅταν τὸ δυνατὸν εἰς τὰς ἀπάτας αὐτῶν καὶ βλαδιουργίας, γινώσκοντες, ὅτι ἡ μόνη ἀποδείξις τῆς ἀθωότητός των εἶναι νὰ ἐμφανίσωσιν, ὅσα γράμματα λάβωσι τυχὸν εἰς χεῖρας περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἢ εἰδήσεις μάθωσι, καὶ νὰ παρῶρησιάσωσιν οἱ μὲν ἐνταῦθα ἐν Βασιλευσούσῃ πρὸς ἡμᾶς, οἱ δ' ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν εἰς τοὺς κατὰ τόπον ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς διοριζομένους παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικοὺς ἐξάρχους, καὶ τοὺς βασιλικοὺς ἐξουσιαστὰς καὶ διοικητὰς, δηλοποιοῦντες καὶ παραδίδοντες καὶ ἐκείνους τοὺς ἀπλουστέρους, ὅσοι ἤθελον φωραθῆ, ὅτι ἐνεργοῦν ἀνοίκεια τοῦ βεαγιαδιακοῦ χαρακτῆρος· καθότι οἱ τοιοῦτοι διαταράττουσι τὴν γενικὴν ἡσυχίαν, καὶ κατακρημνίζουσι τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἀθρόους ὁμογενεῖς μας εἰς τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον. Καὶ τόσον ὑμεῖς οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ μοναστηριακοὶ, οἱ ἱερωμένοι, καὶ οἱ προσεστώτες, καὶ εὐκατάστατοι καὶ πρόκριτοι ἐκάστου τόπου μὲ τὴν ἄγρυπνον προσοχήν σας, ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ ἄνθρωποι μὲ τὰς ἐκ μέρους σας ἀδιαλείπτους συμβουλὰς καὶ νοουθεσίας, καὶ κατὰ τὰς πατρικὰς καὶ προνοητικὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν ὁδηγίας καὶ παραινήσεις, νὰ γενῆτε ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι ἐπὶ τοῦ κέντρου τοῦ βεαγιαλικίου, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας σας νὰ διαφυλλάττετε τὴν πίστιν καὶ κάθε ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν εἰς αὐτὴν τὴν θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην κραταιὰν καὶ ἀήττητον βασιλείαν, καὶ νὰ ἀποδεικνύετε ἐντελῶς μὲ ὅλα τὰ πραγματικὰ τῆς εἰλικρινείας σημεῖα· καθότι ἡ μετ' εὐχαριστίας καὶ εἰλικρινείας ὑποταγὴ χαρακτηρίζει καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην καὶ πίστιν, καὶ τὴν πρὸς τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολὰς καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν θείων νόμων καὶ ἱερῶν κανόνων ὑπακοήν, καὶ τὴν ἐγνωμοσύνην τῆς καρδίας ἡμῶν διὰ τ' ἄπειρα ἐλέη, ὅπου ἀπολαμβάνο-

μεν παρὰ τῆς βασιλικῆς φιλάνθρωπίας. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι οἱ τὸ σατανικὸν τῆς δημεγεροσύνης φρόνημα ἐπινόησαντες, καὶ ἐταιρίαν τοιαύτην συστησάμενοι πρὸς ἀλλήλους, συνεδεύθησαν καὶ μὲ τὸν δεσμὸν τοῦ ὅρκου, γινωσκέτωσαν, ὅτι ὁ ὅρκος αὐτὸς εἶναι ὅρκος ἀπάτης, εἶναι ἀδιάκριτος καὶ ὅμοιος μὲ τὸν ὅρκον τοῦ Ἡρώδου, ὅστις, διὰ νὰ μὴ φανῇ παραβάτης τοῦ ὅρκου του, ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν. Ἄν ἤθελεν ἀθετῆσαι τὸν παράλογον ὅρκον του, τὸν ὁποῖον ἐπενόησεν ἡ ἄλογος ἐπιθυμία του, ἔζη βέβαια τότε ὁ θεὸς Πρόδρομος· ὥστε ἐνὸς ἀπλοῦ ὅρκου ἐπιμονὴ ἔφερε τὸν θάνατον τοῦ Προδρόμου. Ἡ ἐπιμονὴ ἄρα τοῦ ὅρκου εἰς διατήρησιν τῶν ὑποσχεθέντων παρὰ τῆς φαρτρίας αὐτῆς, πραγματευομένης οὐσιωδῶς τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς ὁλοκλήρου γένους, πόσον εἶναι ὀλεθρία καὶ θεομίσητος, εἶναι φανερόν. Ἐξ ἐναντίας ἡ ἀθέτησις τοῦ ὅρκου αὐτοῦ, ἀπαλλάττουσα τὸ γένος ἐκ τῶν ἐπερχομένων ἀπαραμυθήτων δεινῶν, εἶναι θεοφιλὴς καὶ σωτηριώδης. Διὰ τοῦτο τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔχει ἡ Ἐκκλησία αὐτὸν διαλελυμένον, καὶ ἀποδέχεται καὶ συγχωρεῖ ἐκ καρδίας τοὺς μετανοοῦντας καὶ ἐπιστρέφοντας, καὶ τὴν προτέραν ἀπάτην ὁμολογοῦντας, καὶ τὸ πιστὸν βραγιαλίκι αὐτῶν ἐναγκαλιζομένους εὐκρινῶς. Ταῦτα ἀμέσως νὰ κοινολογήσετε εἰς ὅλους τοὺς γνωστούς σας, καὶ νὰ κατασταλήτε ὅλοι προσηκτικώτεροι, ἀνατρέποντες καὶ διαλύοντες ὡς ἀραχνιῶδη ὑφάσματα, ὅσα ἡ ἀπάτη καὶ ἡ κακοδοουλία τῶν πρωταιτίων ἐκείνων καθ' οἷονδήτινα τρόπον συνέπλεξε. Ἐπειδὴ, ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, δὲν ἤθελε καθαρισθῇ ἡ θανατηφόρος αὕτη λύμη, καὶ φωροθωσὶ τινες τολμῶντες εἰς ἐπιχειρήματα ἐναντία τῶν καθηκόντων τοῦ βραγιαλικίου, κοντὰ ὅπου οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι νὰ παιδευθῶσι χωρὶς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν, (μὴ γένοιτο, Χριστὲ Βασιλεῦ!) ἀμέσως θέλει ἐξαφθῇ ἡ δικαία ὀργὴ τοῦ κράτους του καθ' ἡμῶν, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ἐκδικήσεως γενικὸς τῶν Ἐχλυσλάμιδων, καὶ θέλου ἐκχυθῇ τῶν ἀνθρώπων αἵματα ἀδίκως καὶ παραλόγως, καθὼς ἀποκριματίστας ταῦτα πάντα διεσάλπισεν ἡ κρυφαὶ καὶ ἀήττητος βασιλεῖα διὰ τοῦ ἐκδοθέντος καὶ ἐπ' ἀκράσει κοινῇ ἡμῶν ἀναγνωσθέντος ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ. Ἐκείνους δὲ τοὺς ἀσεβεῖς πρωταιτίους καὶ ἀπονενοημένους φυχὰς καὶ ἀποστάτας ὀλεθρίους νὰ τοὺς μιτῆτε καὶ νὰ τοὺς ἀποστρέψετε καὶ διανοίᾳ καὶ λόγῳ, καθότι καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ γένος τοὺς ἔχει μεμιστημένους, καὶ ἐπιταρεῖ κατ' αὐτῶν τὰς παλαμναιοτάτας καὶ φρικωδεστάτας ἀράς· ὡς μέλη σεσηπότα, τοὺς ἔχει ἀποκεκομμένους.

τῆς καθαρᾶς καὶ ὑγιαίνουσας χριστιανικῆς ὁλομελείας. ὡς παραβάται δὲ τῶν θεϊῶν νόμων καὶ κανονικῶν διατάξεων, ὡς καταφρονῆται τοῦ ἱεροῦ χρήματος τῆς πρὸς τοὺς εὐεργέτας εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας, ὡς ἐναντίοι ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ὅρων, ὡς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀδφῶν καὶ ἀνευθύνων ὁμογενῶν μας ἀσυνειδήτως τεκταινόμενοι, ἀφωρισμένοι ὑπάρχειεν καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι, καὶ τῷ αἰωνίῳ ὑπόδοικι ἀναθέματι, καὶ αὐτοί, καὶ ὅσοι τοῖς ἔχουσιν αὐτῶν κατηκολούθησαν ἢ κατακολογήσωσι τοῦ λοιποῦ, ἂν μὴ θελήσωσιν ἐννοῆσαι τὴν ἀρπαγὴν καὶ ἀπάτην, καὶ ἐπιστραφῆναι τε καὶ βαδίσαι τὴν εὐθείαν τῆς σωτηρίας ὁδόν, ἂν δὲν ἀναλάβωσιν, ὅ ἐστι, τὸν ἐντελῆ χαρακτῆρα τοῦ βασιλιάδικοῦ αὐτῶν ἐπαγγέλματος. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ κατὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σας καὶ ἱερωσύνης σας ἐπανατείνομεν, ἐὰν μὴ βαδίσετε, εἰς ὅσα ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἀποφαινόμεθα διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικῶς, ἐὰν δὲν δείξετε ἐν ἔργῳ τὴν ἐπιμέλειάν σας καὶ προθυμίαν εἰς τὴν διάλυσιν τῶν σκευωριῶν, εἰς τὴν ἀναστολὴν τῶν καταχρήσεων καὶ ἀταξιῶν, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλανηθέντων, εἰς τὴν ἄμεσον καὶ ἔμμεσον καταδρομὴν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἐπιμενονόντων εἰς τὰ ἀποστατικά φρονήματα, ἐὰν δὲν συμφωνήσετε τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἐὰν καθ' οἰονδήποτε τρόπον δολιευθῆτε καὶ κατενεχθῆτε κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργέτιδος κραταιᾶς βασιλείας, ἔχομεν ὑμᾶς ἄργους πάσης ἱεροπραξίας, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐκπτώτους τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἱερωσύνης, καὶ τῷ πυρὶ τῆς γέννης ἐνόχους, ὡς τὴν κοινὴν τοῦ γένους ἀπώλειαν προτιμήσαντας. Οὕτω τοίνυν γινώσκοντες, ἀνανήψατε πρὸς Θεοῦ καὶ ποιήσατε, καθὼς γράφομεν ἐκκλησιαστικῶς καὶ γενικῶς παρακελεύόμεθα, καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, ὅτι περιμένομεν κατὰ τάχος τὴν αἰσίαν τῶν γραφομένων ἀποπεράτωσιν, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μὴ πάντων ὑμῶν.

αὐκὰ ἐν μηνὶ μαρτίῳ.

Ἡ ἐπεγραφή συνοδικῶς ἐπάνωθεν τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς Μακαριότητός του, καὶ πάντων τῶν συναδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀποφάινεται. Ὁ Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος συναποφάινεται. Ὁ Καισαρίας Ἰωαννίκιος. Ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος. Ὁ Δέρκων Γρηγόριος. Ὁ Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος. Ὁ Βιζύης Ἱερεμίας. Ὁ Σίφου Κωνσταντίνος. Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος. Ὁ Νι-

καίας Μακάριος. Ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ. Ὁ Βεβρόιας Ζαχαρίας. Ὁ Δουδιμοτοίχου Καλλίνικος. Ὁ Βάρνης Φιλόθεος. Ὁ Ῥέντος Διονύσιος. Ὁ Κοζίκου Κωνσταντίνος. Ὁ Καλκηδόνος Γρηγόριος. Ὁ Τουρνόβου Ἰωαννίκιος. Ὁ Πισειδίας Ἀθανάσιος. Ὁ Δρύστας Ἀνθιμος. Ὁ Σωζοπόλεως Παΐσιος. Ὁ Φαναρίου καὶ Φερσάλων Δαμασκηνός. Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Ἀνθιμος».

ΣΕΛΙΣ 113.

(α) Ἰδοὺ ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος καὶ ὁ συνοδικὸς ἀφορισμὸς, γνωστοποιηθέντα προσέτι τῷ Ἰψηλάντῃ καὶ τῷ Πλαδιμηρίσκῳ.

«Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἄιρώτατε Μητροπολιτα ὑπέρτιμε καὶ ἐξαρχε πλαγηνῶν, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφε, καὶ συλλειτουργεῖ τῆς ἡμῶν μετριότητος, Κύριε (ὁδεῖνα) χάρις εἴη σου τῇ ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

«Πόσον διετάραξε τὰς καρδίας οὐ μόνον τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ κατοίκων ὁμογενῶν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, τὸ ἀπροσδόκητον ἀποστατικὸν αὐτοῦ κίνημα, ἀδυνατοῦμεν γραφῇ παραδοῦναι· ὅλοι πενθοῦντες καὶ σκυθρωπάζοντες, μένομεν ἐκστατηκότες, ὅτι καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς θεοῦ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας ἔφθασεν ἐπὶ τοσοῦτον ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος νὰ φανῇ ὁ ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτὴν, ὡς μὴ ὦφειλε, προαχθεὶς Μιχαὴλ, καὶ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἐλευθερίας νὰ κηρυχθῇ τῷ πράγματι καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐχθρὸς τοῦ γένους ἐπίσημος, συμφωνήσας τῷ φυγάδι ἐκείνῳ, καὶ ἐπίσης ἀγνώμονι Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἰψηλάντῃ. Αὐτοὶ μῆτε τὰ πρὸς Θεὸν ὅσια, μῆτε τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια διατηρήσαντες, καταπατήσαντες καὶ θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ, οὐ μόνον ἐξηπάτησαν τοὺς αὐτοῦ οὐτιδανοὺς καὶ ἀφελεστέρους, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ὅλον ἀσυνειδότως ἐσυκοφάντησαν, προβαλλόμενοι τὸ κακοηθέστατον σχέδιον αὐτὸ, ὡς ἐθνικόν. Ἄλλ' ἡ θεία πρόνοια καὶ ἡ ἐπαγρύπνησις τῆς κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, διὰ τῶν κατὰ τόπους φωραθέντων γραμμάτων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπαγγελματικῶς δοθείσης εἰδοποιήσεως τοῦ ἐξοχωτάτου Πρέσβειος τῆς Ῥωσσίας, ἀνεκάλυψε τὴν σκηνὴν, καὶ ἐγνώσθη ἡ βᾶσις καὶ ἡ ἀρχὴ πόθεν, καὶ ἐφωράθη τὸ ψεῦδος

τοῦ προδότηματος, καὶ ἡ ἀπάτη, τὴν ὁποίαν ἀναισχύντως μεταχειρίζονται, ὡς ἔχοντες δῆθεν συνεργὸν εἰς τοιοῦτους σκοποὺς ὀλεθρίους τὴν Ῥωσικὴν δύναμιν, καθὼς ταῦτα πάντα διεκηρύχθησαν καὶ διὰ τοῦ ἐπί- τηδες ἐπ' αὐτῇ τῇ ὑποθέσει ἐκδοθέντος, καὶ σήμερον ἐπ' ἀκροάσει κοι- νῇ πάντων ἡμῶν ἀναγνωσθέντος, ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὁ- ρισμού.

«Τὸ βασιλικὸν κράτος ἐπεχείρησεν εὐτάκτως τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κακοήθους σχεδίου, καὶ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία κατὰ χρέος ἀπα- ραίτητον ἐπαγρυπνοῦσα ὑπὲρ τῶν ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν, ἐξέδωκε γράμ- ματα, καὶ διένειμε δι' ἐξάρχων, ὑπαγορεύουσα τοῖς ὁμογενέσι κοινῶς τε καὶ κατὰ μέρος τὰ σωτήρια, καὶ στηρίζουσα πάντας εἰς τὸ πιστὸν τοῦ βασιλικοῦ καὶ τὰ χρεὴ τῆς εἰλικρινοῦς εὐπειθείας καὶ ὑποταγῆς· ἐκείους δὲ τοὺς πρωτοεργούς, καὶ τοὺς ἀμεταμέλητως αὐτοῖς κατακο- λουθοῦντας καὶ συμφωνοῦντας, ἀραιὲς ἀλύτοις καθυποβάλλει καὶ ἀναθέ- μασιν, ὡς προφανῶς ὀλετήρας, καὶ τὴν ἐκχυτὴν τῶτων καὶ τῶσων ἀθώων αἱμάτων ὁμογενῶν ἀππλάγχυνος καὶ ἀπκνηρώπως ἐπιθυμήσαντας. Τρι- αῦτα γράμματα στέλλονται προσφύτως καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἱε- ρότητός σου, καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων σου, ἐκ τῶν ὁποίων γραμμάτων καὶ ἀκριβέστερον πληροφορεῖσαι· ἰδίως δὲ γράφοντες καὶ διὰ τῆς παρούσης ἐντελλόμεθά σοι ἐκκλησιαστικῶς νὰ διασπλίτης εἰς ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν σου προστασίαν Χριστιανοὺς τὰς ἐν- νοίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας γραμμάτων, νὰ ἀγωνισθῇς ἐκ παντὸς τρόπου εἰς τὸ ν' ἀποδείξῃς τὴν πλάνην, εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκονται, νὰ διαλύσῃς τοὺς ματαιοὺς στοχασμοὺς των, καὶ τέλος πάντων ν' ἀποδεί- ξῃς, ὅτι μὲ τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἀπονενοημένον τοῦτο κίνημα διοργανίζουσι τὸν ὀλεθρὸν ὅλου τοῦ γένους, νὰ πληροφορήτῃς αὐτοὺς, ὅτι, ἂν δὲν διορθώσῃς τὸ σφάλμα μὲ μίαν τελείαν καὶ εἰλικρινῇ μετα- μέλειαν, ἡ ἐκκλησία τοὺς ἔχει ἀποκεκομμένους τῆς τῶν πιστῶν ὁλο- μελείας, καὶ ἀποδότης, καὶ ἐνόχους τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι.

«Πρὸ πάντων δὲ προσεκτικώτατος ἔσο ἡ ἱερότης σου, ἀγαπητὲ ἀ- θελφὲ! ἐννόησον, ὅτι ἔχεις νὰ δῷς ἀπολογία ἐπὶ τοῦ ἀδεκάστου βήμα- τος τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐπάσεως περὶ ὅλων τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν, καὶ τῶν ἀλλαχοῦ εὕρισκομένων καὶ ἐξ αἰτίας αὐ- τῶν κακόν τι ὑποστητομένων. Ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητηθήσεται τὸ αἷμα αὐτῶν, ἂν μὴ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ δὲν προσβάλῃς τὴν ἀναγκαίαν θεραπείαν καὶ διόρθωσιν, ἂν δὲν ἐκτελέσῃς τὰ ἀρχιερατικὰ χρεὴ σου, μεταπειθὼν τοὺς

ἐξαπατηθέντας, ἀποδεχόμενος καὶ συγχωρῶν τοὺς μετανοοῦντας, καὶ τῶν ὅρκων ἐκείνων τῶν σατανικῶν ἀπαλλάττων, μισῶν, ἀποστρεφόμενος, καταδιώκων καὶ κατατρέχων τοὺς λειποτακτῆσάντας, καὶ κατὰ πάντα συμφρονῶν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῇ ἐφ' ἡμᾶς Θεοδότῃ κραταίᾳ βασιλείᾳ καθότι, ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, ἀντιδιαθεθεῖς καὶ ἄλλα παρὰ τὰ ἐκκλησιαστικῶς γραφόμενα ἐπιχειρήσης, ἢ λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ διανοίᾳ, σὲ ἔχομεν ἐξ ἐκείνης τῆς ὥρας ἐκπτώτον τοῦ ἀρχιερατικοῦ βαθμοῦ, αὐτοκατάκριτον, καὶ μέλος ἁλλότριον καὶ ξένον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ καθαιρέσει ἅμετα κλήτῳ ἑνοχον. Διὸ, περιπόθητε ἀδελφε! ἀγωνίσθητι ὅσον τὸ δυνατόν, διὰ ν' ἀποφύγῃς τὸν ψυχικὸν κίνδυνον, ὅτι ἐν ὀχετοῖς δακρύων καὶ τῷ στελλόμενόν σοι Συνοδικόν γράμμα ἐπὶ τοῦ θείου ἐπεγράφῃ θυσιαστηρίου οὕτως ἐξεκαύθη ἡ δικαία τῆς ἐκκλησίας ἀγανάκτησις κατὰ τῶν κοινῶν φθορέων καὶ λυμεόνων. Περιμένομεν νὰ χαροποιηθῶμεν μὲ τὰς ταχείας ἀποκρίσεις σου, δηλωτικὰς τῆς αἰσίας τῶν γραφομένων ἀποπερατώσεως, διὰ νὰ σὲ καταστήσωμεν καὶ μὲ τὰς κοινὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐφημίας ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης σου.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤῳ ΑΔΕΛΦΟΣ. *

Ἐκ τῆς Μαρτίου ια΄.

«Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

«Ἰερώτατε Μητροπολίτα . . . ὑπέρτιμῃ καὶ ἑξάρχῃ πлагηνῶν, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφε καὶ συλλειτουργέ! καὶ εὐγενέστατοι ἀρχόντες οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ αὐτόχθονές τε καὶ ἡμεδαποί! τιμώτατοι πραγματευταί! χραισμότατοι πρόκριτοι τῶν αὐτόθι εὐλογημένων ρουφετιῶν (συντεχνιῶν), καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι Χριστιανοὶ ἐκαστῆς τάξεως καὶ βαθμοῦ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητὰ, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ!

«Ἡ πρώτη βᾶσις τῆς ἡθικῆς ὅτι εἶναι ἡ πρὸς τοὺς εὐεργετοῦντας εὐγνωμοσύνη, εἶναι ἡλίου λαμπρότερον, καὶ, ὅστις εὐεργετούμενος ἀχαριστεῖ, εἶναι ὁ κακίστος πάντων ἀνθρώπων. Αὐτὴν τὴν κακίαν βλέπομεν πολλαχού στηλιτευομένην παρὰ τῶν ἱερῶν γραφῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσυγχώρητον, καθὼς ἔχομεν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰούδα. Ὅταν ἡ ἀχαριστία ᾖ συνωδευμένη καὶ μὲ πνεῦμα κακοποιῶν καὶ ἀποστατικὸν ἐναντίον τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργετίδος καὶ τροφῆς κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, τότε ἐμφαίνει καὶ τρόπον ἄν-

τίθειον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι, φησὶ, βασιλεία καὶ ἐξουσία, εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένη, καὶ πᾶς ὁ ἀντιτασσόμενος αὐτῇ, τῇ Θεῷ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένη κραταιᾷ βασιλείᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε. Αὐτὰ τὰ δύο οὐσιώδη καὶ βάσιμα ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ χρὴ καταπάτησαν μὲ ἀπαρδειγμάτιστον θρασύτητα καὶ ἀλαζονείαν ὅτε προδιορισθεὶς τῆς Μολδαυίης Ἡγεμὼν, ὡς μὴ ὀφείλε, Μιχαὴλ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης. Εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς μας εἶναι γνωστὰ τὰ ἄπειρα ἑλέη, ὅσα ἡ ἀένναος τῆς ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾷ βασιλείας πηγὴ ἐξέχεεν εἰς τὸν κακόβουλον Μιχαὴλ. Ἀπὸ μικροῦ καὶ εὐτελοῦς τὸν ἀνύψωσεν εἰς βαθμοὺς καὶ μεγαλείᾳ ἀπὸ ἀδόξου καὶ ἀσήμεου τὸν προήγαγεν εἰς δόξας καὶ τιμὰς, τὸν ἐπλούτισε, τὸν περιέθαλψε, τέλος πάντων τὸν ἐτίμησε καὶ μὲ τὸν λαμπρότατον τῆς Ἡγεμονείας αὐτῆς θρόνον, καὶ τὸν κατέστησεν ἄρχοντα λαῶν. Αὐτὸς ὅμως, φύσει κακόβουλος ὢν, ἐφάνη τέρας ἔμφυχον ἀχαριστίας, καὶ συμφωνήτας μετὰ τοῦ δραπετοῦ καὶ φυγάδος Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ἀμφοτέροι ἀπονενοημένοι, ἐπίσης ἀλαζόνες δοξομανεῖς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ματαιόφρονες, ἐκήρυξαν ἐλευθερίαν τοῦ γένους, καὶ μὲ τὴν φωνὴν αὐτὴν ὑπεῖλκυσαν καὶ πολλοὺς τῶν αὐτόθι, διασπείραντες καὶ ἀποστόλους εἰς διάφορα μέρη, διὰ τὰ ἐξαπατήσωσι καὶ τὰ ἐφελκῶσιν εἰς τὸν ἴδιον τῆς ἀπωλείας κρημνὸν καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ὁμογενῶν μας. Διὰ τὰ δυνηθῶσι δὲ τρόπον τινὰ τὰ ἐνθαρρύνωσι τοὺς ἀκούοντας, μετεχειρίσθησαν καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ῥωσικῆς δυνάμεως, προβαλλόμενοι, ὅτι καὶ αὕτη εἶναι σύμφωνος μὲ τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ κινήματά των, πρόβλημα διόλου ψευδὲς καὶ ἀνύπαρκτον, καὶ μόνως τῆς ἰδικῆς των ματαιοφροσύνης ἀποκύημα· ἐπεὶ δὴ, ἐνὸς τοιοῦτον εἶναι ἀδύνατον ἠθικῶς, καὶ πολλῆς πρόξενον μομφῆς εἰς τὴν Ῥωσικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ ὁ ἴδιος ἐνταῦθα ἐξοχώτατος Πρέσβυς αὐτῆς ἔδωκεν ἔγγραφον πληροφορίαν, ὅτι οὐδεμίαν ἢ εἰδὴτιν, ἢ μετοχὴν ἔχει τὸ Ῥωσικὸν Κράτος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καταμεμφόμενος μάλιστα καὶ ἀποτροπιάζόμενος τοῦ πράγματος τὴν βδελυρίαν. Μὲ τοιαύτας ῥαδιουργίας ἐσχημάτισαν τὴν ὀλεθρίαν σκηνὴν οἱ δύο οὗτοι, καὶ οἱ τούτων συμπράκτορες φιλελεύθεροι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μισελεύθεροι, καὶ ἐπεχείρησαν εἰς ἔργον μιᾶν, Θεοστυγὲς καὶ ἀσύνετον, θέλοντες τὰ διαταράξωσι τὴν ἄνεσιν καὶ ἡσυχίαν τῶν ὁμογενῶν μας πιστῶν ῥαγιαδῶν τῆς κραταιᾷ βασιλείας, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆσκιαν αὐτῆς μὲ τόσα προνόμια ἐλευθερίας, ὅσα δὲν ἀπολαμβάνει ἄλλο ἔθνος ὑποτελὲς καὶ ὑποκείμενον, τὰ τε ἄλλα καὶ εἰς τὰ τῆς θρησκείας μας

κατ' ἐξοχὴν, ἥτις διεφυλάχθη καὶ διατηρεῖται ἀσκανδάλιστος μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ ψυχικῇ ἡμῶν σωτηρίᾳ. Ἀντὶ λοιπὸν φιλελεύθεροι ἐφάνησαν μισελεύθεροι· ἀντὶ φιλογενεῖς καὶ φιλόδηρσοι ἐφάνησαν μισογενεῖς, μισόδηρσοι καὶ ἀντίθεοι, διοργανίζοντες, φεῦ! οἱ ἀσυνεῖδητοι μὲ τὰ ἀπονενοσημένα κινήματά των τὴν ἀγανάκτησιν τῆς εὐμενοῦς Κραταιᾶς βασιλείας ἐναντίον τῶν ὑπηκόων τῆς ὁμογενῶν μας, καὶ σπεύδοντες νὰ ἐπιφέρωσι κοινὸν καὶ γενικὸν τὸν ὀλεθρον ἐναντίον παντὸς τοῦ γένους.

«Τοιαῦτα τοίνυν ἀκούσαντες ἡμεῖς τε καὶ πᾶσα ἡ περὶ ἡμᾶς ἱερὰ ἀδελφότης, καὶ ὅλα τὰ ἐνταῦθα μέλη τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν γένους ἐκάστης τάξεως, κατηφείας ἐπλήσθημεν πολλῆς καὶ ὀδύνης καιρίας, καὶ προήχθημεν ὑπὸ φιλοστοργίας πατρικῆς καὶ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς ἀμέσως εἰς τὸ νὰ ἐμπνεύσωμεν ὑμῖν τὰ σωτήρια. Καὶ δὴ γράφοντες ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν τῇ Ἀρχιερωσύνῃ σου, καὶ ὁ ἴδιος ἀμέσως, καὶ διὰ τῶν ὑπαλλήλων σοι ἡγουμένων, ἱερομονάχων καὶ πνευματικῶν πατέρων, νὰ διακηρύξῃς τὴν ἀπάτην τῶν εἰρημένων κακοβούλων ἀνθρώπων, καὶ νὰ καταρτίσῃς τοὺς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν προστασίαν σου Χριστιανοὺς ἐκάστης τάξεως εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ πιστοῦ βασιλικίου, καὶ τῆς ἄκρας ὑποταγῆς καὶ δουλικῆς εὐπειθείας πρὸς αὐτὴν τὴν θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην κραταιὰν βασιλείαν· νὰ διαλύσῃς μὲ τὰς πραγματικὰς ἀποδείξεις τῆς ἀληθείας τὰς πλεκτάνας τῶν ὀλεθρίων ἐκείνων ἀνθρώπων, καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξῃς κοινούς λυμεῶνας καὶ ματαιόφρονες, χωρὶς μῆτε ἡ Ἀρχιερωσύνῃ σου, μῆτε τὸ λογικόν σου αὐτὸ ποίμνιον, νὰ δώσῃτε εἰς τοὺς λόγους των καὶ εἰς τὰ κινήματά των κάμμιαν προσοχὴν· μάλιστα δὲ νὰ τοὺς μισῇτε καὶ νὰ τοὺς ἀποστρέφεσθε, καθότι καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ γένος τοὺς ἔχει μεμιστημένους, καὶ ἐπίστωρεύει κατ' αὐτῶν τὰς παλαμναιοτάτας ἀράς· ὡς μέλη σεσηπότα τοὺς ἔχει ἀποκεκομμένους τῆς καθαρᾶς καὶ ὑγιαίνουσας χριστιανικῆς ὁλομελείας. Ὡς παραβάται τῶν θείων νόμων καὶ ἀποστολικῶν διατάξεων, ὡς καταφρονηταὶ τοῦ ἱεροῦ χρήματος τῆς πρὸς τοὺς εὐεργετήσαντας εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας, ὡς ἐναντίοι τῶν ἡθικῶν καὶ πολιτικῶν ὅρων, ὡς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀθῶων καὶ ἀνευθύνων ὁμογενῶν μας ἀσυνειδότως τεκταινόμενοι, ἀφωρισμένοι ὑπάρχουσι καὶ κατηραμένοι, καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον, καὶ τῷ αἰωνίῳ ὑπόδοχοι ἀναθήματι καὶ τυμπανικαῖοι αἱ πέτραι, τὰ ξύλα καὶ ὁ σίδηρος λυθείσαν, αὐτοὶ δὲ μνηστῆρες· σχισθεῖσα ἡ γῆ καταπίει αὐτούς, οὐχ ὡς τὸν Δαβὴν καὶ Ἀβειρών, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ δὴ τινι παραδόξῳ, ὡς θαῦμα καὶ παράδειγμα· πατάξαι Κύριος

αὐτοὺς τῷ ψύχει, τῷ πυρετῷ, τῇ ἀνεμοφθορίᾳ καὶ τῇ ὥχρᾳ· γενηθήτω ὁ οὐρανὸς, ὁ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, χαλκοῦς, καὶ ἡ γῆ, ἡ ὑπὸ τοῦς πόδας αὐτῶν, σιδηρᾶ· ἐκκοπήσαν ἁώριος τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ προσζημιωθείσαν καὶ τὴν μέλλουσαν· ἐπιπεσάτωσαν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν κεραυνοὶ τῆς θείας ἀγανακτήσεως· εἶψαν τὰ κτήματα αὐτῶν εἰς παντελὴ ἀφανισμόν καὶ εἰς ἐξολόθρευσιν· γενηθήτωσαν τὰ τέκνα αὐτῶν ὄρφανὰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν χῆραι· ἐν γενεᾷ μιᾷ ἐξαλειφθεῖν τὸ ὄνομα αὐτῶν μετ' ἧχου, καὶ οὐ μὴ μένη αὐτοῖς λίθος ἐπὶ λίθου· ἄγγελος Κυρίου καταδιώξει αὐτοὺς ἐν πυρίνῃ ῥομφαίᾳ, ἔχοντες καὶ τὰς ἀράς πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων καὶ τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων, καὶ αὐτοὶ καὶ ὅσοι τοῖς ἔχουσιν αὐτοῖς κατηκολούθησαν ἀμεταμελήτως, ἢ κατακολούθησους τοῦ λοιποῦ. Τοιαῦτα ἀπαρώμεθα κατ' αὐτῶν, κρουνοὺς δακρύων ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἀφίεντες, καὶ πλήρεις ἀγανακτήσεως δικαίας ὑπάρχοντες. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγνώσθη, ὅτι οἱ τὸ σατανικὸν τῆς δημεγερσίας φρόνημα νοήσαντες, καὶ ἑταιρίαν τοιαύτην συστησάμενοι πρὸς ἀλλήλους, συνεδέθησαν καὶ μὲ τὸν δεσμόν τοῦ ὅρκου, γινωσκέτωσαν, ὅτι ὁ ὅρκος αὐτὸς εἶναι ὅρκος ἀπάτης, εἶναι ἀδιάκριτος καὶ ἀσεβής, ὅμοιος μὲ τὸν ὅρκον τοῦ Ἡρώδου, ὅστις, διὰ τὴν μὴ φανῇ παραβάτης τοῦ ὅρκου του, ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἂν ἤθελεν ἀθετῆσαι τὸν παράλαγον ὅρκον, τὸν ὁποῖον ἐπενόησεν ἡ ἄλογος ἐπιθυμία του, ἐξῆ τότε βέβαια ὁ θεῖος Πρόδρομος, ὥστε ἐνὸς παραλόγου ὅρκου ἐπιμονὴ ἔφερε τὸν θάνατον τοῦ Προδρόμου· ἡ ἐπιμονὴ ἄρα τοῦ ὅρκου εἰς διατήρησιν τῶν ὑποσχεθέντων παρὰ τῆς φιλίας αὐτῆς, πραγματευομένης οὐσιωδῶς τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς ὁλοκλήρου γένους, πόσον εἶναι ὀλεθρία καὶ θεομίσητος, εἶναι φανερόν· ἐξ ἐναντίας ἡ ἀθέτησις τοῦ ὅρκου αὐτοῦ ἀπαλλάττουσα τὸ γένος ἐκ τῶν ἐπερχομένων ἀπαρμυθῆτων δεινῶν, εἶναι θεοφιλὲς καὶ σωτηριώδης. Διὰ τοῦτο τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔχει ἡ ἐκκλησία διαλελυμένον τὸν ὅρκον αὐτῶν καὶ ἀποδέχεται καὶ συγχωρεῖ ἐκ καρδίας τοὺς μετανοοῦντας καὶ ἐπιστρέφοντας, καὶ τὴν προτέραν ἀπάτην ὁμολογοῦντας, καὶ τὸν πιστὸν τοῦ βασιλικίου αὐτῶν ἐναγκαλιζομένους εὐκρινῶς· ἀποστεινόντες δὲ τὸν λόγον ἰδίως καὶ πρὸς τὴν Ἀρχιερωσύνην σου ἀποφαινόμεθα, ἐὰν μὴ βλάβης εἰς ὅσα ἐν πνεύματι ἁγίῳ παραινόμεν διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικῶς, ἐὰν δὲν δεῖξῃς ἐν ἔργῳ τὴν ἐπιμέλειάν σου καὶ προθυμίαν εἰς τὴν διάλυσιν τῶν σκευωριῶν, εἰς τὴν ἀναστολὴν τῶν κατὰχρήσεων καὶ ἀταξιῶν, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλανηθέντων, εἰς τὴν ἄμεσον

καὶ ἔμμεσον καταδρομὴν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἐπιμενόντων εἰς τὰ ἀποστατικά φρονήματα, ἐὰν δὲν συμφρονήσῃς τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐνὶ λόγῳ, ἐὰν καθ' οἷονδήποτε τρόπον κατενεχθῇς κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργετιδος κραταιᾶς βασιλείας, σὲ ἔχομεν ἄργον πάσης ἀρχιεροπραξίας, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔκπτωτον τοῦ βαθμοῦ τῆς Ἀρχιερωσύνης, καὶ τῶν ἱερῶν περιβόλων ἀπόβλητον, καὶ τῆς θείας χάριτος γεγυμνωμένον, καὶ τῷ πυρὶ τῆς γέννησης ἔνοχον, ὡς τὴν ἀπώλειαν τοῦ γενοῦς ἡμῶν αἰρετιστάμενον καὶ προτιμήσαντα.

«Οὕτω τοίνυν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί! ἀνανήψατε πρὸς Θεοῦ, καὶ ποιήσατε, καθὼς ἐκκλησιαστικῶς ὑμῖν γράφοντες κελεύμεθα, ὅτι περιμένομεν κατὰ τάχος τὴν αἰσίαν τῶν γραφομένων ἐκτέλεσιν, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

ᾠκὸς ἐν μηνὶ μαρτίῳ.

Ἦπε γράφη συνοδικῶς ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς παρὰ τῆς ἡμῶν μετρίότητος, καὶ τῆς Μακαριότητός του καὶ πάντων τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων:

ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἀποφαίνεται.

ὁ Ἱεροσολύμων ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ συναποφαίνεται.

ὁ Καισαρείας ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ.

ὁ Ἡρακλείας ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

ὁ Κυζίκου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.

ὁ Νικομηδείας ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

ὁ Νικαίας ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

ὁ Χαλκηδόνος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

ὁ Δέρκων ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

ὁ Θεσσαλονίκης ΙΩΣΗΦ.

ὁ Τυρνόβου ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ.

ὁ Ἀδριανουπόλεως ΔΗΡΟΘΕΟΣ.

ὁ Προύσσης ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

ὁ Δειδιμοτοίχου ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ.

ὁ Ἀγκύρας ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

ὁ Ναζίας ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

ὁ Σίφνου ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ.

ὁ Φαναρίου καὶ Φερσάλων ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ κτλ. κτλ.

Ἡ αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἠθέλησεν, ἵνα δημοσιευθῶσιν αἱ ἐγκύκλιοι καὶ τὰ ἀποριστικά διὰ τῆς ἐν Βιέννῃ ἐλληνικῆς ἐφημερίδος τοῦ Λογίου Ἑρμῆ· ἀλλ' ὁ συντάκτης αὐτῆς Κοκκινάκης ἠρνήθη, παρατηρήσας τὸ ἀναρμόδιον ὕλης πολιτικῆς ἐντὸς ἐφημερίδας, μόνον ἐπαγγελλομένης τὴν φιλολογίαν. Ἐπιμενούσης ὁμοῦ τῆς

Κυβερνήσεως, ὁ Κοκκινάκης, μὴ θέλων ἑαυτὸν ὄργανον τουρκιζούσης πολιτικῆς, δέκασθε τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πειρασμοῦ τοιοῦτου ἔπαυσε συγχρόνως καὶ ὁ Ἀθανάσιος Σταγειρίτης τὴν Καλλιόπην, ἑτέραν αὐτῆς ἑλληνικὴν φιλολογικὴν ἐφημερίδα, παρ' αὐτοῦ συντασσομένην.

ΣΕΛΙΣ 114.

(α) Διὰ τοῦτο οὐ φέρεται ὑπογεγραμμένος αὗτος ἐν τῷ γενικῷ συνοδικῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἐπομένως κακῶς ἀναφέρεται παρὰ τισιν, ὅτι συνεφυλακίσθη μετὰ τοῦ Νικομηδείας καὶ τοῦ Δέρκων, ἐν ᾧ οὗτοι ὑπογεγραμμένοι φέρονται.

(β) Ὁ ἐστίν, Ἀπόστολος, Ἐταῖρος καὶ Ἐλευθέριος.

Σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι οἱ ἀμαθέστατοι Τούρκοι, ἐκλαμβάνοντες ὡς πρόσωπα τὴν ἑταιρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὡς κύριον ὄνομα τὸν ἀπόστολον, ἔλεγον, ὅτι τὴν ἐπανάστασιν τῶν «γκιαούρων» ἐκίνησαν «μπίρ Ἀποστόλ, μπίρ Ἐτεράλῃ, μπίρ Δευτέρ, μπίρτα Τσολάκ» (ἦτοι ἕνας Ἀπόστολος, ἕνας Ἐταῖρος, ἕνας Ἐλευθέριος (κοινῶς Δευθέρις) καὶ ἕνας μονόχειρ, (ἐννοοῦντες τὸν Ἀλέξανδρον Ὁψηλάντην). Διὰ τοῦτο ἐπεμελοῦντο ἐξαιρίτως διὰ τὴν σύλληψιν αὐτῶν, ὡς τῶν πρωτίστων αἰτίων καὶ ἀρχηγῶν, καὶ οὕτως ἡ ὀδυνηροτάτη αὕτη περίστασις εἶχε καὶ τὸ κωμικὸν μέρος.

ΣΕΛΙΣ 115.

(α) Γνωστὸν, ὅτι αἱ ἐκτελέσεις τῶν κεφαλικῶν ποινῶν ἐγίνοντο, τῶν μὲν ἑτεροχθόνων ἐν κοινῇς τόποις ἀδιαφόρως, τῶν δὲ ἰθαγενῶν ὑπ' αὐτάς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς οἰκίας αὐτῶν, ἀφ' ὧν καὶ ἐκρέμαντο οἱ ἀπαγχονιζόμενοι. Ἀλλ' ἡ κατατεθλιμμένη σύζυγος, τὰ δυστυχῆ ἀληθῶς τέκνα, τοιαύτην θεώμενα σπαραξικάρδιον σκηνὴν, ἐτόλμων, ἵνα κλαύσῃ κῆν, ἢ ἄλλο δειξῇσι πένθους σημεῖον, ἢ ἀπλοῦν τι εἴπωσι πνράπονον, ἐπικειμένης μάλιστα καὶ τῆς δημεύσεως ἀπάσης τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας αὐτῶν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν; Καὶ αὐτοὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως ἐνοχοποιοῦν μέχρι σφαγῆς καὶ ἀγχόνης. Ἐτόλμων προσέτι συγγενεῖς, φίλοι, συγχώριοι, ἵνα παραμυθίσωσι παρρησία τὴν εὐλόγως ἀπηλπικισμένην χήραν καὶ τὰ ἑρπανά οὐ μόνον πατρός, ἀλλὰ καὶ παντός ἥδη ὕλικου ζωῆς μέσου; Καὶ αὐτοὶ, ἐπαναλαμβάνοντες, οἱ ἠθικοὶ νόμοι ἐνοχοποιοῦν μέχρι σφαγῆς καὶ ἀγχόνης.

Κάτοικός τις τῶν Ἑστίων (Ἀρναούτ-κιοῦ), δυτικῆς κωμοπόλεως παραθαλασσίας ἐν τῷ Βασπόρῳ, ἔχων γυναῖκα ἑγγυον καὶ πάσχουσαν ὡς ἐκ τοῦ καθημερινοῦ θεάματος τῶν ὑπὸ τοῦ δημίου σφαττομένων ἐνώπιον τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡγανάκτησεν εἰπὼν: «Κασαπιὸ (μακελειὸν) τὸ ἔκαμαν ἐδῶ;» ἠρπάγη εὐθὺς καὶ ἀπηγχονίσθη.

(β) Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν νεοκρατῶν (σουγιολτοῖδων) ἀπεκεφαλίσθησαν, λόγῳ ὅτι ἐκόπουν τὴν δηλητηρίασιν τῶν ὑδάτων τῆς πόλεως.

(γ) Ὁ πολλῆς παιδείας καὶ ἀγαθότητος ἀρχιερεὺς Εὐγένιος, ἐρωτηθεὶς ἅπαξ καὶ δις ὑπὸ τοῦ Τούρκου δεσμοφύλακος, «Καὶ σὺ κατὰ τοῦ Σουλτάνου;» οὐδόλως ἀπεκρίθη. Ἐκλαδὼν δὲ αὐτὸν ὁ δεσμοφύλαξ ὡς ἀγνοοῦντα τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, προσήγαγε διερμηνέα Ἕλληνα. Ἐπίσης ἀτάραχος, ὁ Εὐγένιος οὐδὲν ἀπεκρίνετο, Ἐπὶ τέλους, παρατηρήσαντος τοῦ διερμηνέως, «Ἦμπορεῖτε, ἅγιε Δέσποτα, νὰ πᾶτε δι' αὐτὸν σας τὸν τρόπον» ὑπέλαβε μετ' ἀγανακτικῆς: «Δὲν ἠμποροῦμαι εἰς ἕνα βάρβαρον. Φειδόμενος τὴν ζωὴν μου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἀφήσῃ ἡδυσχεν».

ΣΕΛΙΣ 116.

(α) Περὶ αὐτῶν ἔγραφεν ὁ Σταμάτιος Κουμπάρης ἐξ Ὁδησσὸς καὶ ἀπὸ 12 μαρτίου 1821 : « . . . Ὁ ἕξις λύπης Χαντσερλῆς μόνον μὲ 100 ρουμπιέδες ἦλθε . . . » Ἐπῆγα εἰς τὸ κάστρον φορέματα διὰ τὸν Καρατσῶν . . . Δὲν εὐκαιροῦμαι εἰς τὸ νῦν οἰκονομοῦμαι διὰ φορέματα νὰ τοὺς ἀλλάξωμεν. Σχεδὸν ἔδωκα καὶ τὴν γοῦνάν ημου. Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὰ μεσάνυχτα τρέχω εἰς ταῖς λάσπαις καθάλα, καὶ μὲ ἠφαίνεται νὰ εὐρίσκωμαι εἰς μπάλους. Τόσῃν εὐχαρίστησιν λαμβάνω, ὅταν στοχάζωμαι, ὅτι περιποιοῦμαι τοὺς ἀδελφούς μας, ὅπου ὠμοφρόνησαν, ἀφίνοντες καθὲς ἡσυχίαν τοὺς . . . Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ Διοίκησις . . . ἐζήτησε νὰ βιζιτάρη τὰ ῥωσικὰ παρτίδα· ὅμως ἐστάθη ὁ Στρώγγανωφ καὶ δὲν ἔφησε . . . Αὐτοὺς ἡ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν ὁ ἀδελφός μου τοὺς φευγατίζει». (Ὅρα ἐν σελ. 129; σημ. α.)

(β) Ἐν τοῖς πατριαρχεῖσις προϋπάρχον οἱ ὡς ὅμηροι τοῦ ἡγεμόνος Δακωνίας Γεώργιος καὶ Ἀντώνιος (υἱὸς καὶ θεὸς) ἀπεσταλμένοι παρὰ τῇ Πύλῃ. Προβλέπων δὲ ἔφυνκτον, ἢ θεωρῶν ἀναγκαῖον, τὴν δραπέτευσιν αὐτῶν, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἀπεμάκρυνε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τούτους ἐκ τῶν πατριαρχείων, γράψας εἰς τὴν Πύλῃν, ὅτι τὰ πατριαρχεῖα εἰσὶν οἰκτιήριον ἱερατικῶν καὶ οὐχὶ λαϊκῶν. Ὅτε δὲ εἰς τῶν ἱεροδιακόνων, πρῶτος μαθὼν τὴν δραπέτευσιν αὐτῶν, ἔδραμεν ἀναγγέλλας τὸ τοιοῦτον, ὁ Γρηγόριος μετὰ θυμοῦ παρετήρησεν πρὸς τοῦτον : « Τί σι μέλει; »

ΣΕΛΙΣ 118,

(α) Ἡμέραν τινα κακοήθης τις Ἀρμενοκατόλικος, ὀνόματι Ἀσλάνης, διαβαίνων ὑπὸ τὸ ἐν Σμύρνῃ ῥωσικὸν προξενεῖον, τοιοῦτους ἐξετόξευσε λόγους βαρὺς καὶ ἀπειλητικούς, ὥστε ἡ σύζυγος τοῦ γενικοῦ προξένου Δεσταύνη, ἀκούσασα τούτων, κατεπλήγη, καὶ ὑπὸ λειποθυμίας κυριευθεῖσα ἐμεινεν ἡμιθανὴς σχεδόν.

ΣΕΛΙΣ 122

(α) Ἴδού ἡ πρακτέουσις.

« Εὐγενεῖς κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου.

» Διερχόμενος τὰς Δακικὰς ἐπαρχίας, πληροφοροῦμαι μὲ ἄκραν μου δυσαρέσκειαν, ὅτι ἀφίστατε τὴν μητρόπολιν σας ἐρημον καὶ διεσκορπισθητε.

» Κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου ! ἡ πατρίς σας, οἱ ὀρθῶς φρονούντες, ἀποδοκιμαζοῦσι τὴν τοιαύτην διαγωγὴν σας. Τῶν γενναίων ἀνδρῶν ὁ πατριωτισμὸς εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀναφαίνεται. Ὅταν οἱ στήλοι τῆς πατρίδος δεικνύουσι τοιοῦτον παράδειγμα, εἰς τὸν λαὸν τί μένει;

» Εὐγενεῖς κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου ! ἐπιστρέψατε εἰς τὰς ἐστίαις σας. Τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος σας, τοῦ ἔθνους σας, τῶν ἀτόμων σας αὐτῶν, σῶς προσκαλοῦσιν εἰς τὴν μητρόπολιν σας. Ὁ λόγος τὴν σήμερον εἶναι περὶ τῆς μελλούσης ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους σας. Τίς ἐξ ἡμῶν θέλει φανῇ ἀνάξιος νὰ συνεισφέρει εἰς αὐτήν; Ἄν τοιοῦτος, κατὰ δυστυχίαν,

εύρίσκεται μεταξύ ὑμῶν, ἃς σθεσθῇ τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν προυχόντων. Ἡ πατρίς του θέλει ζητήσει μίαν ἡμέραν λόγον τῆς ἀδιαφορίας του. Ἄς βεβαιωθῇ, ὅτι ἡ δειλία του εἶναι παράλογος· καὶ ὅτι, πρὶν χυθῇ ῥανὶς αἵματος Δακικοῦ, ὁ τάφος θέλει καλύψει τὰ σώματα ὅλων ἡμῶν.

» Ἐν τῷ Γενικῷ Ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ,

Μενζίλι, τῇ 18 μαρτίου 1821.

Α. ΤΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(β) Ἐν τῇ περὶ τούτων ὅλων διαταγῇ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτὴν χρονολογίαν (23 μαρτίου) ὁ Ἰψηλάντης ἀνέφερεν ἔτι: α . . . Ἡ χαμέρπεια τοῦ βαρβαρικοῦ »χαιρετισμοῦ δὲν ἀνήκει πλέον εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς παρακαλῶ ἡμᾶς ἀπιφεύγετε, ὅσον τὸ δυνατόν, τοὺς τεμενάδας καὶ τὸ κύψιμον τῆς κεφαλῆς, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἡμπορεῖτε νὰ φέρετε τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν καρδίαν σας. Αὐτὸς πείναι ὁ χαιρετισμὸς, τὸν ὅποιον οἱ προπάτορές μας Ἕλληνες μετεχειρίζοντο . . .»

ΣΕΛΙΣ 124.

(α) Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ μέγας βόρνικος Πολιάνος, ὁ μέγας βιστιάρης Ἀλέξανδρος Φιλιππίσκος Βενεζιάνος, ὁ μέγας βόρνικος Βακαρέσκος καὶ ὁ βόρνικος Σλατινιάνος καὶ λοιποί.

ΣΕΛΙΣ 128.

(α) Ὅρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον δικαιολογίαν τοῦ Ἰψηλάντου ἐν τῷ Κεφ. Θ' τοῦ παρόντος μέρους Β'.

(β) Τὸν οὐσιώδη λόγον τῆς περιστάσεως ταύτης ἰδὲ ἐν τῷ αὐτῷ Κεφ. Θ'.

ΣΕΛΙΣ 129.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

«Λεῦδαχ 14 μαρτίου 1821.

«Λαβὼν τὴν ἀπὸ 24 φεβρουαρίου ὑμετέραν ἐπιστολὴν ὁ Αὐτοκράτωρ, τότε βαθυτέραν ἡσθάνθη θλίψιν, ὅσω ἀείποτε ἐξετίμησε τὸ εὐγενὲς τῶν αἰσθημάτων, ὧν ἐδώκατε δείγματα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ. Πόρρω λοιπὸν ἀπείχεν ἡ Α. Α. Μ. ὅπως πιστεύσῃ, ὅτι ἐμέλλετε αἰφνης παρασυρθῆναι ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐκείνου τοῦ παραλογισμοῦ, ὅπερ φέρει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, ἐπιλανθανομένους τῶν πρωτίστων καθηκόντων αὐτῶν, εἰς ἀναζήτησιν ἀγαθοῦ, οὐδόλως ἐλπίζομένου ἄλλως, ἢ διὰ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῶν παραγγελμάτων τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Ἡ τάξις τῆς γεννήσεως ὑμῶν, τὸ σάδιον, ὅπερ ἐξελέξασθε, ἡ δικαία ὑπόληψις, ἣν ἐκτήσασθε, τὰ πάντα ἐν

ἐν λόγῳ παρείχον ὑμῖν τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὰ μέσα, ὅπως φωτίσῃτε περὶ τῶν ἀληθῶν αὐτῶν συμφερόντων τοὺς προὔχοντας ἐκείνους τῆς Ἑλλάδος, τοὺς δεικνύοντας τότε φυσικὴν πρὸς ὑμᾶς ἐμπιστοσύνην. Ἀναμφιβόλως ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται ἡ ἔφεσις τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης αὐτοῦ, καὶ βεβαίως πλείσται περιστάσεις ἐνέπνευσαν τοῖς Ἕλλησι τὴν εὐχὴν, ἵνα μὴ μείνωσι ξένοι πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν εἰμαρμένην. Ἀλλ' ἄρά γε διὰ τῆς ἀποστασίας καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου δύνανται κολακεύεσθαι περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐνὸς τόσῳ ἐξόχῳ σκοποῦ; Δύνανται ἄρα ποθεῖν τὴν ἀναγέννησιν αὐτοῦ καὶ ἀνύψωσιν εἰς τὴν βαθμίδα τῶν ἐλευθέρων ἔθνος τι διὰ σκοτεινῶν ὑπενεργειῶν, διὰ ζωφωδῶν σκευωριῶν; Ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδόλως διανοεῖται τοῦτο· ἔσπευδεν, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τοῖς Ἕλλησι τὴν προστασίαν διὰ τῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πύλης συνομολογηθεῖσων συνθηκῶν· ἀλλ' ἤδη τὰ δυνατὰ ταῦτα ἀποκτήματα παρζηνωρίζονται, αἱ ὁδοὶ τῆς νομιμότητος ἐγκαταλιμπάνονται, καὶ ὑμεῖς δείκνυσθε θέλοντες, ἵνα προσκολλήσῃτε τὸ ὄνομα ὑμῶν εἰς συμβεβηκότα, πασιφανῶς ἀποδοκιμαζόμενα παρὰ τῆς Α. Α. Μ.

»Ἡ Ῥωσσία διάγει ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἡ ἐν Μολδαυίᾳ ἐκραγείσα ἐπανάστασις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δικαιολογῆσαι ῥηξὶν τινα μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Ἄλλως διεφθρηνόμεθα ἂν μετὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, προσφερόμεθα ἐχθρικῶς κατ' αὐτῆς καὶ παρεβιάζομεν τὴν πίστιν τῶν συνθηκῶν, εὐνοοῦντες, ἔστω καὶ δι' ἀπλῆς πωλητρᾶς συγκαταθέσεως, ἐπανάστασιν, σκοποῦσαν τὴν ἀνατροπὴν δυνάμεως, μεθ' ἧς ἡ Ῥωσσία ἐκήρυξε καὶ κηρύττει ὡς ἔχουσα σταθεροὺς σκοποὺς πρὸς διατήρησιν σχέσεων εἰρήνης καὶ φιλίας.

»Καὶ κατ' ἄλλην δὲ σκέψιν, τίνα στιγμὴν ἐξελέξατε, ἵνα προσβάλλετε τὴν Πύλην; Αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν διαπραγματεύσεις, ὁσημέραι γονιμώτεραι ἀποτελεσμάτων εὐτυχῶν καθιστάμεναι, περιβάλλουσι τὴν εἰρήνην διὰ νέων ἐγγυήσεων· αὐτὴν ἀκόμη τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς ὑμετέρας οἰκογενείας ἐμελλον ἱκανοποιηθῆναι, ὃ δὲ Σουλτάνος, ὡς γινώσκετε, προτίθετο, ἵνα ἀποδώσῃ ὑμῖν πλήρη καὶ ἐντελῆ δικαιοσύνην. Πεπληροφορημένοι περὶ τῶν τεριστάσεων τούτων, κατείδότες τὰς ἀνέκαθεν διεπούσας τὴν πολιτικὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ἀρχάς, πῶς ἐτολμήσατε ὑποσχεθέντες τοῖς κατοικοῖς τῶν Ἡγεμονιῶν τὴν ὑποστήρηξιν μεγάλης τιнос Δυνάμεως; Ἐὰν ἠθελήσατε προσηλωσαί τὰ βλέμματα αὐτῶν πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, οἱ συμπατριῶται ὑμῶν θέλουσιν ἰδεῖν ταύτην ἀκίνητουσαν, μετ' ὀλίγον δὲ αἱ δίκαιαι μομφαὶ αὐ-

τῶν θέλουσιν ἐπιβαρύνειν ὑμᾶς, καὶ αἰσθανθήσεσθε πίπτουσιν ἐφ' ὑμῶν μεθ' ὅλου αὐτῆς τοῦ βάρους τὴν εὐθύνην ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνᾳ πάθῃ παραφρονούντα ἠδύναντο ὑπαγορεύσαι. Ἀλλ' ὅμως πάντοτε ἔχει τις καιρὸν, ἢν' ἀποδώσῃ σέβας πρὸς τὸν ὄρθον λόγον καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἔχετε εἰσέτι ἐν χερσὶ τὴν σωτηρίαν τῶν περὶ ὑμᾶς ἀποπεπλανημένων ἀνθρώπων· δύνασθε δὲ γνωστοποιῆσαι αὐτοῖς τὰς συνεπείας τῶν σχεδίων αὐτῶν καὶ ὑμῶν. Ἐπανεέλθετε ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἀποτυφλώσεως, ὑπεξαίρουντες αὐτοὺς καὶ διαφεύγοντες καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ τὴν ἐκδικήσιν κυβερνήσεως, εἰς ἣν τὰ πολυτιμότερα συμφέροντα ὑπαγορεύουσι τὴν ἀνάπτυξιν δικαιοσύνης καθ' ὑμῶν καὶ κατ' ἐκείνων αὐστηρότητος. Ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδεμίαν, οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως, παρέξει ὑμῖν συνδρομὴν, διότι, ἐπαναλαμβάνομεν λέγοντες, ἤθελεν ἰσθαι ἀνάξιον αὐτοῦ τὸ ὑποσκάπτειν τὰ θεμέλια τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῆς ἐπονειδίστου καὶ ἐγκληματικῆς ἐνεργείας μυστικῆς ἐταιρίας. Ἐὰν εἶχε νόμιμα παράπονα κατὰ τῆς Πύλης, αὕτη δὲ ἠρνεῖτο τὴν δικαίωσιν αὐτῶν· ἐὰν ἐν ἐνὶ λόγῳ ἢ χρῆσις τῆς ἰσχύος τῶν ὀπλων καθίστατο ἀναπόφευκτος, εἰς τὴν ἰσχὺν ταύτην προσέτρεχε. Ἀλλὰ, μακρὰν τούτου, διαπραγματεύσεις ὅπως εἰρηνικαὶ συνίστανται μεταξὺ τῶν δύο Δυνάμεων· καὶ αἱ διαπραγματεύσεις, ὧν ἤρξαντο οἱ ὑπουργοὶ αὐτῶν, ἐνισχύουσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐλπίδα τοῦ γενικωτέρου ἀποτελέσματος.

Ἡ Σταθμίσατε, Πρίγκιψ μου, τὰς παρατηρήσεις, ἃς ἀπευθύνει ὑμῖν ὁ Αὐτοκράτωρ ὡς τελευταῖον δείγμα τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ· ὠφελήθητε ἐκ τῆς τόσῳ σωτηριώδους προειδοποιήσεως ταύτης· ἐπανορθώσατε τὸ κακὸν, ἔπειρ ἐπράξατε ἤδη· προλάβετε τὰς καταστροφάς, ἃς μέλλετε ἐπισύρειν κατὰ τῆς ὥραιας καὶ ἀτυχοῦς πατρίδος ὑμῶν. Ἐὰν ὑποδείξητε ἡμῖν τὰ μέσα πρὸς κατάπαυσιν τῶν ταραχῶν ἄνευ παραβιάσεως τινος καὶ χωρὶς τῆς ἐλαφροτέρας προσβολῆς τῶν ὄρων τῶν ὑφισταμένων μεταξύ Ρωσσίας καὶ ὀθωμανικῆς Πύλης συνθηκῶν, ὁ Αὐτοκράτωρ οὐκ ἀρνηθήσεται τὴν παρέμβασιν ἑαυτοῦ παρὰ τῇ Τουρκικῇ κυβερνήσει, προσκαλὼν αὐτὴν εἰς ἐμφρόνα μέτρα, δυνάμενα τὴν ἐν Βλαχία καὶ Μολδαυίᾳ ἐπ' ἀνάσσει τῆς ἡσυχίας, ἥς τὴν ἀνάγκην συναισθάνονται τόσῳ βαθεὺς αἱ χώραι αὗται. Ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιστάσει ἢ Ρωσσία ἔσεται ἀπλοῦς θεατὴς τῶν γινομένων, οὐδὲ τὰ ἔπλα τοῦ Αὐτοκράτορος κινήθονται, οὐδὲ ὑμεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν ἐστὲ ἐφεξῆς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ Πριγκίπισσα Ὑψηλάντου ἐ-

Ξακολουθήσει ἀπολαμβάνουσα τὴν προστασίαν Αὐτοῦ, ἀλλὰ καθ' ἑσὺν ἀφορᾷ προσωπικῶς αὐτήν· ἐπ' οὐδεμιᾷ ὁμῶς περιπτώσει ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιτρέψει τὴν εἰσόδον ὑμῶν εἰς Ῥωσσίαν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιελαύεται ὑμῖν διὰ τοῦ βαρώνου Στρωγανῶφ, διαταγέντος, ἵνα, ἂν οὐ κοινοποιήσῃ ταύτην τῇ Πύλῃ, διαβιβάσῃ πρὸς ὑμᾶς καὶ προσθέσῃ τὰς συμβουλὰς, μεθ' ὧν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάπαξ ἔτι προτρέπει ὑμᾶς ἵνα συμμορφωθῆτε.

(ὕπογ.) Ο ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

(6) Ὅρα παρακατιῶν ἐν σελ. 131 καὶ 132 τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἐψηλάντου.

ΣΕΛΙΣ 130.

(α) Δεινουμενῶν συνεπῶς τῶν πραγμάτων, μετέβησαν εἰς τὴν Βασσαρεδίαν καὶ πολλοὶ τῶν ἀρχόντων Μολδαβῶν· οἱ δὲ μέναντες ἐν τῷ Ἰασίῳ, ἀνταπεκρίνοντο λαθραίως μετὰ τοῦ πασᾶ τῆς Γεραχίας. Μεταξὺ τούτων ἐλογίζοντο πρὸ πάντων οἱ σχηματίζοντες τὴν ἀνθνηγεμονικὴν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου. Περὶ αὐτῆς προέβλεψεν ὁ Σαῦτσος, κηρύξας προσωρινὴν τὴν ἀπουσίαν ἐαυτοῦ· καί, ἅμα διέβη τὸν Προῦθον, ἀπέστειλε τῷ μητροπολίτῃ τοὺς ἀνήκοντες διορισμοὺς τῶν μελῶν, ἅπερ ἐξελέξατο ἐκ τῶν τοῦ ὑπάρχοντος τοπικοῦ συμβουλίου.

ΣΕΛΙΣ 132.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς (καὶ μακάμας) ἔγγραφον.

«Κύριοι Τοποτηρηταί.

«Τὰ δικαιώματα, ἅπερ αἱ τελευταῖαι περὶ εἰρήνης συνθήκαι ἔδωκαν τῇ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῇ Μεγαλειότητι τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ τῶν δύο ἡγεμονειῶν, μοὶ παρέχουσι τὴν περίστασιν, ὅπως ἀναγγεῖλω τῇ Α. Α. Μ. περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν πράξεων καὶ τῆς ἐνεστώσης θέσεως τοῦ ἔθνους, καὶ ἐπομένως ὑποβάλλω Αὐτῇ τὸν κίνδυνον, τὸν ἐπαπειλοῦντα τὰς δύο ταύτας ἐπαρχίας, ἂν αὗται καθίσταντο τὸ σημεῖον τῆς συναθροίσεως στρατῶν ἐχθρικών καὶ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου. Ἡ Α. Α. Μ. ἐμποδίζουσα διὰ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου τὸ κίνημα τοῦ ἔθνους χάριν τῆς εἰρήνης καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν σχέσεων, ἠθέλησε συγχρόνως, ὅπως κοινοποιήσῃ τῇ Πύλῃ διὰ τοῦ κυρίου βαρώνου Στρωγανῶφ, πρέσβεως Αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὰς παρ' ἐμοῦ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους γενομένας δικαίας καὶ προσηκούσας προτάσεις. Ἐάν μὴ παραδεχθῶσιν αὗται, οὐδὲν καταθέσομεν τὰ ὅπλα. Περὶ τούτου πληροφορῶ σήμερον τὸν κύριον Βαρῶνον, καὶ συγχρόνως ὑποβάλλω τὰς αἰτήσεις ἐμοῦ ὑπὸ τοῖς

κόδας τῆς Α. Α. Μ. θέλω ἀναμένειν τὴν ἀπάντησιν, οὐδαμοῦ προσβάλλων τὸν ἐχθρόν. Γνωστοποιῶ δὲ ὑμῖν, κύριοι, τὴν πρόθεσίν μου αὐτὴν, ἵνα πληροφορήσῃτε περὶ ταύτης τοὺς παρὰ τὰς ὄχλους τοῦ Δουνάβεως Πασσάδας, ὅπως οὐδεμίαν ἐνεργήσωσι προσβολήν. Ἄλλως ἀναγκασθήσομαι, ὅπως ὑπεραπισθῶ τὸ δίκαιον ἡμῶν, καὶ οὐδύλως ἐγγυώμαι περὶ τῶν ὀλεθρίων συνεπειῶν τούτου».

ΣΕΛΙΣ 139.

(α) Καὶ ἑτέρα ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ὑπῆρχεν ὁρεινὴ ὁδὸς εἰς Σεβερίνον, ἡ Καλαφάτιον, διὰ Πετρίδας, Πιτεστίου, Σλάτινας καὶ Μίρδας. Εἰς δὲ τὴν κωμόπολιν ταύτην, μεταξὺ Κραϊώβης καὶ Σλατίνης κειμένην, ἐνοῦνται ἤ,τε πιδινή καὶ ὁρεινὴ εἰς μίαν, ἔγχευον εἰς Κραϊώβην, ὅθεν ἀπαραιτήτως διαβαίνει τις πορευόμενος εἴτε εἰς τὸ Καλαφάτιον, εἴτε εἰς τὸ Σεβερίνον. Ἡ μὲν δὲ διαφορά μεσολαβεῖ, ὅτι ἡ ὁρεινὴ ὁδὸς ἐστὶ μακρυτέρα τῆς πιδίνης ἐπὶ τρεῖς ὥρας.

ΣΕΛΙΣ 142.

(α) Ἰδὲ τὴν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ὁμολογίαν αὐτοῦ ἐν τῷ Παραρτήματι τῶν Διαφόρων Ἐγγράφων.

ΣΕΛΙΣ 145.

(α) Ἰδοὺ τὸ φερμάνιον ἐπὶ τοῦ πρακειμένου, κατ' ἐννοίαν μεταφρασθὲν τῷ 1821 ἐκ τοῦ τουρκικοῦ.

«Πρὸς τὸν Καϊμακάμην τοῦ Βουκουρεστίου, ὅστις ἤδη εὐρίσκειται εἰς τὰ περίξ τοῦ Δουνάβεως, Ποστέλνικον Νέγρην, καὶ Μητροπολίτην, καὶ Ἐπισκόπους, καὶ Ἡγουμένους καὶ Ἀρχοντας τῆς Βλαχίας.

«Διευθυνομένης ταύτης τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς βασιλικῆς μου προσταγῆς, γνωστοποιεῖται, ὅτι, ἐπεὶ δὴ ἡ Τσάρα τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, θελήσασα νὰ διατηρήσῃ τὴν δικαιοσύνην τοῦ κιλλερίου μου, ἔσπευσε διὰ τὸ συμφερότερον εἰς τὴν δύναμιν τῆς βασιλείας μου, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ τῶν ὁμοφώνων του ἠθέλησε τὰ καταταράξῃ τὴν ἰσχυρίαν τῶν ῥαγιάδων, ζητεῖ καὶ θέλει νὰ ᾔηται πάντοτε, καθάπερ ὑπόκειται, μετὰ τῶν ὁπαδῶν του ἐγκατοίκων πιστοὶ καὶ ὑποτελεῖς τῆς ἡμῶν Αὐτοκρατορίας, καὶ ὑποτεταγμένοι ἔμπροσθεν εἰς τὴν βούλησιν καὶ ὑποσκίαςιν τῆς κτήτορός μου βασιλικῆς εὐσπλαγχνίας· καὶ ἐπεὶ δὴ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Βλάχμπη Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὁ ῥηθεις, Θεόδω-

ροε ὀνομαζόμενος, παρουσιασθεὶς ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ περιγέλοιον, ἔφερεν ὑπὸ τὴν σημαίαν του ἀπειροπληθῆ στρατὸν ἀχρείων ἀνθρώπων, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ υἱὸς ἐκείνου τοῦ ποτὲ φυγάδος Ἰψηλάντου Ἀλέξανδρος, καὶ μετ' αὐτὸν πάλιν ὁ χαίνης νῦν Ἠγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Σοῦτσος, περιεκύκλωσαν κατ' ἀρχὰς τὴν πόλιν Ἰατίου, καὶ διεσκόρπισαν εἰς τὰ περίξ ἐκεῖ διάφορα γράμματα πλήρη σπερμολογιῶν, σχηματίσαντες ὁμοφρόνους τῶν ὕστερον τοὺς ἀνθρώπους εἰς παντοῖα φουσάτα, ἡ Ἰψηλὴ ἡμῶν βασιλεία πληροφορηθεῖσα ἰδιαιτέρως περὶ πάντων τούτων, καὶ ἀπὸ ἀναφορᾶς τῶν τε Βοϊάρων, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποστασίας ταύτης, ἐκ συμφώνου ἐγκαταλιπόντες τὴν πατρίδα τῶν, κατέφυγον εἰς τὴν γῆν τῆς Αὐστρίας καὶ ἀλλοῦ, καὶ τῶν ἐγκατοίκων ὑποτελῶν ἡμῶν, τῶν ὁποίων τὰ κλαυθμηρὰ καὶ ζοφερὰ γράμματα, ἀπερ ἀλληλοδιαδόχως ἀπέπεμπον ἐκ μέρους τῶν, τὴν ἐκίνησαν εἰσπίκτον, ἀπεφάσισε νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τοὺς κακοποιούς αὐτοὺς, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ ταύτας τὰς δύο ἐπαρχίας τοὺς τοιοῦτους καταχθονίους ἀνθρώπους μὲ πληγὰς καὶ παιδείας, καὶ νὰ παρειαῖξῃ ἐπίσης ἐν αὐταῖς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἀδυνάτων καὶ δυστυχῶν ραγιαδῶν, οἵτινες εὐρίσκονται νῦν ἐνθεν κἀκεῖθεν ἀπηλπισμένοι, καὶ νῦδόκησε νὰ πέμψῃ ἐκ τε Ἀνατολῆς καὶ Ρούμελης στρατεύματα, τῶν ὁποίων ὁ κύριος σκοπὸς δὲν ἀποτείνεται εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν ἀποστατῶν, τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας καὶ τὴν διαχώρισιν τῶν δικαίων ἀπὸ τοὺς ἀδίκους· διότι, ὅσοι σεμνοπρεπεῖς καὶ ἐδάγωγοι, συγκατανοῦντες ἀλλήλοις συγκατανευτικῶς, οὐχὶ μόνον οἱ τοιοῦτοι θὰ μείνωσιν ἀνέπαφοι, ἀλλ' ἐτι μᾶλλον θέλουσιν εἶσθαι πάντες καὶ πάντοτε ἐπεσκιασμένοι ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς δικαιοσύνης τοῦ βασιλικοῦ ἡμῶν κριτηρίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Αὐθέντου παρατείνεται ἐπίσης πρὸς καιρὸν, ἀχριστὸν καθησυχάσῃ ὁ λαὸς, ὡς τὸ πρότερον, ἐνεκρίθη πρὸς τὸ παρὸν ἄξιος διὰ τὴν Καϊμακαμίαν τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Νέγρης. Διὸ πρέπει σεῖς, Μητροπολίτα, Ἐπίσκοποι, Ἠγούμενοι καὶ Ἀρχόντες, ἅμα φθάσῃ ἡ βασιλικὴ ἡμῶν ἱερὰ αὕτη προσταγὴ νὰ συσσωματωθῇτε ὁμοῦ καὶ νὰ ἐξακολουθήσητε καθ' ὅλα τὰ συμφέροντα ἐν τάξει, πασχίζοντες μετὰ τοῦ Καϊμακάμη, ὥστε νὰ χορηγήσητε τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἡσυχίαν εἰς τοὺς ἀδυνάτους ραγιαδας, καὶ νὰ καθοδηγήσητε αὐτοὺς εἰς ὅλα κατὰ πάντα τρόπον ἐπιεικῶς. Καὶ ὅσοι πάλιν εὐρίσκονται ἀπομεμακρυσμένοι ἀπὸ τοὺς ἀποστάτας, δεικνύοντες τῶρα τὸ δέγμα τῆς πιστοθεβαιώσεως καὶ δικαιοσύνης τῶν, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ

ἰδία, διότι καὶ αὐτοὶ μετὰ καιρὸν, τόσον διὰ τοῦτο, καθόσον καὶ διὰ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ στρατεύματος, θέλουσιν ἀνταμειφθῇ πρεπόντως. Ἐκλέξατε προσέτι ἀνάμεσόν σας τοὺς ἀξιώτερος Ἀρχοντας, καὶ φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς μὲ πᾶν εἶδος τιμιότητος, τιμωρήσατε τοὺς ὅσοι ἤθελον ἀνακαλυφθῇ ὑποκεκρυμμένως σύμφωνοι ἀπαστάται, διότι καὶ ἐκ τούτου ἔχει νὰ δειχθῇ ἡ ὑποταγὴ, ἡ ἀφοσίωσις, τὸ καλὸν σας φέριμον καὶ ὁ σκοπὸς εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσητε τὰ πάντα εὐλόγως. Ἐπὶ τούτῳ ἐξεδόθη ὁ βασιλικὸς ἡμῶν οὗτος ὀρισμὸς, καὶ μάλιστα πρὸς ἐκείνους, οἵτινες γνωρίζουσι νὰ σκέπτονται ὀρθοτέρως, διὰ νὰ πράξῃτε προθύμως ἐκεῖνα, ὅσα σᾶς προστάζονται. Σὺ δὲ, ὦ Καϊμακάμης, πληροφορούμενος ὅλα ταῦτα νὰ συνεργήσῃς μετὰ τῶν Ἀρχόντων καὶ λοιπῶν ἐκ συμφώνου εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃς τὰ προσταττόμενά σοι μὲ τὰς βεβαιωτικὰς ἐκδουλεύσεις σου. Ταῦτα πάντα εἰς ἰδέαν σας· πρὸς δὲ τὸ ἅγιόν μας σημεῖον νὰ ἦσθε ὑποτελεῖς».

ΣΕΛΙΣ 148.

(α) Ὁ Γεώργιος Καντακουζηνὸς ἐλευθέρηται τότε ὁ πρῶτος ὑποκινῶν τὴν κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου σύστασιν, δι' ἣν, ὡς φαίνεται, λόγον ὁ Ὑψηλάντης ἀπειμάκρυνεν εὐφύμῳ αὐτὸν ἐκ τῆς Τέρβιδος, ἀποστείλας εἰς τὸ Ἰάσιο, καθ' ὃ θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω. Προσέδομεν δὲ, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης ἐγνώριζε τοῦτον, καὶ πρὸ τοῦ κινήματος ἐτι τῆς 24 φεβρουαρίου, ὀργανίζοντα μίαν παρὰ τοῖς Μολδαυοῖς ἐταιρίαν ἰδίαν, σκοποῦσαν βεβαίως τὴν ἐν καιρῷ κατάληψιν τῆς ἡγεμονικῆς ἀρχῆς ἀντὶ τοῦ Μιχαήλου Σούτσου. Ἰδοὺ ἔτι διεβεβαίωται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Λασσάνης, γράφων πρὸς τὸν Ὑψηλάντην διὰ συμβολικῶν γραμμάτων ἐξ Ἰασίου καὶ ἀπὸ 2 ἰανουαρίου 1821: «... Ἡ μολδαυικὴ ἐταιρία εἶναι γνωστὴ καὶ εἰς τὸν Αὐθέντην, ὅτι προήλθεν ἀπὸ τῶν Καντακουζηνόν· πλὴν τίποτε δὲν θὰ κάμουν, διότι εἶναι ἀκόμη Μολδαυοὶ ... καὶ διὰ μίαν ἀρχοντίαν προδίδουν τὸ πᾶν».

(β)

«Νόμοι Στρατιωτικοί.

«Α. Κάθε στρατιώτης, στρατηγὸς καὶ πολεμικὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποτάσσεται ἀφώνως καὶ ἐν τῷ ἅμα εἰς κάθε καιρὸν καὶ περίστασιν εἰς τὸν ἀνώτερόν του, νὰ φέρεται πρὸς αὐτὸν μὲ σέβας καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰς προσταγὰς του μὲ καλὴ προθυμίαν καὶ ταχύτητα. Ὅποιος δὲ ἀθετήσῃ τοῦτον τὸν νόμον, νὰ παιδεύηται ὡς ἐχθρὸς τῆς πατρίδος, δηλαδὴ μὲ τὸν θάνατον.

«Β'. Ὅποιος ἀφήσῃ τὸν τόπον, ὅπου ἐδιορίσθη νὰ φυλάξῃ, ἢ ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ πολεμήσῃ, νὰ παιδεύηται μὲ ἄτιμον θάνατον.

«Γ'. Ὅποιος ἀφήσῃ τὴν σημεῖαν του ἢ τὸ τάγμα του, καὶ φύγῃ, νὰ

ἀτιμάζεται πρῶτον ἔμπροσθεν τοῦ στρατεύματος (ὡς ἀνάξιος τῆς τιμῆς διὰ τὴν δουλείαν τὴν πατρίδα), καὶ ἔπειτα νὰ κηρύττεται ὡς ἄτιμος ἄνθρωπος εἰς ὅλον τὸ γένος, νὰ μὴν ἀναλαμβάνῃ τὴν τιμὴν του ποτὲ, ἐκτὸς μόνον ἂν ἤθελε κάμει μεγάλα κατορθώματα καὶ δουλεύσει εἰς τὴν πατρίδα. Ἐὰν δὲ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ πιασθῇ μὲ τ' ἄρματα, εἰς τὰς χεῖρας κατὰ τῆς πατρίδος του, τότε ν' ἀτιμάζεται αἰωνίως, ν' ἀναθεματίζεται καὶ νὰ κρεμάται, καὶ τὸ μὲν σῶμά του νὰ μὴν ἀξιωνηται ταφῆς, τὸ δὲ ὄνομά του νὰ μένῃ ἀναθεματισμένον εἰς ἀποστροφὴν καὶ ἔχθραν τῶν μελλουσῶν γενεῶν.

«Δ'. Ὅποιος κλέψῃ, νὰ ἀτιμάζεται παρρησία, καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ τὸ κλέψιμον.

«Ε'. Ὅποιος χάσῃ ἢ πωλήσῃ τὰ ἄρματα του, νὰ πηγαίῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ χωρὶς ὅπλων καὶ, ἐν ὅσῳ δὲν ἀπολαύσῃ μὲ τὴν ἀνδρείαν του ἄλλα ἄρματα, νὰ μένῃ ἀοπλος καὶ νὰ ᾔναι ὑπηρέτης τοῦ στρατεύματος.

«ΣΤ'. Ὅποιος φονεύσῃ τὸν σύντροφόν του, ἢ τινὰ ὁμογενῆ του, ἢ ἄλλον ἄνθρωπον, ἐκτὸς ἀπὸ ἐχθρὸν ἀρματωμένον, νὰ παιδεύηται μὲ θάνατον.

«Ζ'. Ὅποιος ἤθελε γνωρισθῇ, ὅτι ἔχει τινὰ κοινωνίαν μὲ τὸν ἐχθρὸν πρὸς ἐπίβουλὴν τῆς πατρίδος, νὰ παιδεύηται, καθὼς διορίζει ὁ τρίτος νόμος (ἴτοι τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον Γ').

«Η'. Πᾶσα συνωμοσία κρυφῇ, ἢ φανερά, ἢ μικροτάτη ἀποστασία ἐναντίον τῶν ἀνωτέρων καὶ ἀρχηγῶν, ἀφροῦ ἀποδειχθῇ, νὰ παιδεύηται μὲ θάνατον.

«Θ'. Αἱ ταραχαὶ, συγχίσεις καὶ καυγάδες ἀναμεταξὺ τῶν στρατιωτῶν νὰ παιδεύωνται αὐστηρῶς, ἐπειδὴ, ὄντες ὅλοι σύντροφοι, πρέπει νὰ ᾔναι καὶ φίλοι ἀναμεταξύ των, καὶ νὰ συμβοηθῶνται εἰς κάθε ἀνάγκην.

«Ι'. Ἡ μέθη, ὡς αἰτία ὅλων τῶν κακῶν, νὰ παιδεύηται αὐστηρότατα.

«ΙΑ'. Ὁ στρατιώτης ὁ ὁποῖος λείπει καὶ ἐν λεπτόν, χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ ἀνωτέρου του, νὰ παιδεύηται αὐστηρῶς.

«ΙΒ'. Κάθε ἀρχηγὸς ἀποκρίνεται διὰ τοὺς ὑποκειμένους του, καὶ παιδεύεται διὰ τὰς ἀταξίας αὐτῶν.

«Ο'. Ἀρχηγὸς χρεωστεῖ νὰ βεστᾷ πάντοτε τοὺς στρατιώτας του σωστοὺς εἰς τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὸ Τάγμα, τὸ ὁποῖον ἐξουσιάζει καὶ, ὅτε κατὰ περίστασιν σκοτωθῇ τις ἐξ αὐτῶν, ἢ χαθῇ, ἢ ἀρρώστησῃ, νὰ ἐμ-

ἑαίνῃ εἰς τὸ καθημερινὸν βράχρον πρὸς τὸν ἀνώτερόν του· εἰ δὲ καὶ λείπει, νὰ παιδεύηται χάριν τὸν τόπον του, καὶ νὰ ἐπαριθμῇται πάλιν στρατιώτης. Ὅποιος δὲ ψευδομαρτυρήσῃ, ἢ ψευδοραπορτάρῃ, ἀφοῦ λάβῃ τὴν πρέπουσαν ἀτιμίαν, νὰ χάσῃ παντάπασι καὶ τὸν βαθμὸν του.

«Ὁρκος.

»Ἐγὼ ὁ δεῖνας (ὄνομα ἐπίθετον) ἀπὸ ἐπαρχίαν πόλιν
 »ἐτῶν θεληματικῶς ἐπιθυμῶν, ν' ἀφιερῶ τὸν ἑαυτὸν μου
 »καὶ τὴν ζωὴν μου εἰς τὴν δούλευσιν τῆς πατρίδος μου Ἑλλάδος, ἐπα-
 »ρηκάλεσα τὸν Ἀρχηγόν (δεῖνα) νὰ μὲ δεχθῇ ὡς στρατιώτην τῆς πα-
 »τρίδος, καὶ νὰ μὲ συναριθμήσῃ μὲ τὸ τάγμα του· ὅστις εὕρῳ με ἄ-
 »ξιον τοσαύτης τιμῆς, μ' ἔδωκε νὰ διαβάσω τοὺς πολεμικοὺς νόμους,
 »τοὺς ὁποίους, ἀφ' οὗ τοὺς ἀνέγνωτα, ὁμοίως τοὺς ἐξαναδιάβασε καὶ
 »αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐξηγῶν με ἐν πρὸς ἐν ὅλα μετὰ μεγάλης ἐντελείας,
 »διὰ νὰ μοὶ γείνωσι φανερώτεροι, καὶ διὰ νὰ μὴν ἔχω πρὸς αὐτοὺς τὴν
 »παραμικρὰν ἀμφιβολίαν. Ἐγὼ διαβάσας καὶ ἀκούσας μὲ μεγάλην προ-
 »σοχὴν τοὺς τοὺς ἱερὰς νόμους, τοὺς ἐπανάλαβα ἀκριβῶς καὶ τοὺς
 »ἐνεντύπωσα εἰς τὴν καρδίαν μου μὲ τὰ στερεὰ καὶ ἄσβεστα γράμματα
 »τῆς ἱερᾶς ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς τὴν πατρίδα μου· ἐξετάσας δὲ ἀκρι-
 »βῶς καὶ τὴν καρδίαν, εὗρον εἰς αὐτὴν ἀρκετὸν πατριωτισμὸν, ἀρκετὴν
 »ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν, διὰ νὰ ἐπιμένω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ζήτη-
 »σίν μου. Καὶ διὰ τοῦτο ὀρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ἀοράτου καὶ παντοδύ-
 »ναμου Θεοῦ καὶ ἐπάνω εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ ὅποιον μᾶς διδά-
 »σκει ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὴν αἰώνιον ἀλήθειαν, ἐπὶ πικρυσίᾳ τοῦ (τάδε
 »ἱερῆως), καὶ τοῦ (τάδε Ἀρχηγοῦ μου), ὅτι θέλω δουλεύει τὴν πατρίδα
 »μου μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν ἀγάπην, πίστιν καὶ μὲ κάθε κίνδυνον τῆς
 »ζωῆς μου, τὴν ὅποιαν διόλου ἀριερόνω εἰς τὴν ἐλευθερίαν, διαφέντευσιν
 »καὶ καλὸν τῆς πατρίδος· νὰ ὑποτάσσωμαι ἀδιστακτικῶς καὶ ἄνευ οὐδε-
 »μιᾶς ἐξετάσεως καὶ ἀντιστάσεως εἰς τὰς προσταγὰς τῶν ἀρχηγῶν
 »καὶ ἀνωτέρων μου· νὰ ὑποφέρω κάθε κίνδυνον καὶ κόπον, πᾶσαν ὑστέ-
 »ρησιν καὶ πολυπάθειαν μὲ ὑπομονὴν καὶ ἄνευ παραμικροῦ παραπόνου.
 »Ἐάν δὲ καὶ προσκρούω εἰς τι ἐναντίον τῶν νόμων, τῶν Ἀρχηγῶν μου
 »καὶ τοῦ χρέους μου, νὰ κατακρίνωμαι καὶ νὰ παιδεύωμαι κατὰ τοὺς
 »νόμους.»

α(Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ Κώδικος.)

«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΗΛΑΝΤΗΣ»,

ΣΕΛΙΣ 149.

(α) Ὅρα ἐν τῷ Κεφ. Γ' τοῦ Μέρους Α'.

ΣΕΛΙΣ 151.

(α) Ἴδου ἡ διαταγή

«Πρὸς τὸν Ταγματάρχην Κ. Δούκαν.

«Ὁ Ἐκλαμπρότατος στρατηγὸς σωματάρχης πρίγκιψ Γεώργιος Καντακουζηνὸς, στελλόμενος εἰς τὰ ἐμπρὸς, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ, καθὼς διὰ ζωῆς φωνῆς παρηγγέλθη, θέλει περάσῃ ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ αὖριον τὸ πρωῒ μισεύει. Ὅθεν θέλεις ἐτοιμάσῃ ἓνα ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν στρατιωτῶν σου ὑπὸ ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν σου, διὰ νὰ περάσωσιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκλαμπρότητός του, διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὅσων παρηγγέλθη. Ἐρχόμενος αὐτότε ὁ ἴδιος, συνομιλεῖ καὶ, ἂν κρίνῃ εὐλογον νὰ σᾶς λάβῃ μαζὴ του, θέλεις τὸν ἀκολουθήσῃ, λαμβάνων τόσους στρατιώτας, ὅσους αἱ περιστάσεις ζητήσουν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοῦ θέλει ἀποφασίσῃτε, πῶς νὰ φερθῇτε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελλέντων, κατὰ τὰς εἰδήσεις ὅπου ἔχετε ἀπὸ τὰς ἐμπροσθοφυλάκας σου περὶ τῶν κινήματων καὶ θέσεως τῶν ἐχθρῶν.

«Γενικὸν Στρατόπεδον εἰς Τυργόβιστον,

«Τῇ 8 μαΐου, 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΥΗΛΑΝΤΗΣ.»

ΣΕΛΙΣ 150.

(α) Σώζεται ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγή, ὡς ἀκολουθῶς.

«Πρὸς τὸν Ταγματάρχην Κύριον Δούκαν.

«Ταύτην τὴν στιγμὴν εἰδοποιήθημεν, ὅτι ὁ Μητροπολίτης καὶ ὁ Βεστιάρης ἔφυγαν ἀπὸ Βουκουρέστι ἐφῆς περὶ τὴν πρώτην ὥραν. Συμπεραίνεται, ὅτι ἐπῆραν τὸν δρόμον τῆς Κίμπινας, ἢ τοῦ Μπούκοβου, διὰ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ὅθεν χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ἀναβολὴν θέλετε δώσῃ εἰς ὅλα τὰ περάσματα τὰς ἀναγκαίαις προσταγὰς, καὶ νὰ πασχίσῃτε ὅπου νὰ πιασθῶσιν, οἵτινες καὶ νὰ μᾶς σταλῶσιν ὀγλίγωρα ἐδῶ.

«Ἐν τῷ Γενικῷ Στρατοπέδῳ εἰς Τυργόβιστον,

«Τῇ 15 μαΐου 1821

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΥΗΛΑΝΤΗΣ.»

ΣΕΛΙΣ 169.

(α) Μνημονεύεται ἐνταῦθα ἡ ἐκ τοῦ Ἰακίου καὶ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου ἀναφερόμενη

τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ αὐτὸς δ' Ὑψηλάντης μνημονεύει καὶ ἐ-
τίρας ὁμοίας φύσεως ἐν τῇ ἐγγράφῳ αὐτοῦ πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ ἡγεμόνος
Καλλιμάχου, ὡς φέρεται ἐν σελ. 132 σημ. α.) Ἐπεταὶ δὲ, ὅτι ἡ δευτέρα ἀναφορά ἐ-
γράφη ἐκ τῆς Κολεντίνης.

ΣΕΛΙΣ 170.

(α) Περὶ τούτου μνείαν ποιεῖται καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐν τῇ ἐκ τῆς ἐν
Λυστρίας φυλακῆς ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.

ΣΕΛΙΣ 171.

(α) Ὑπεγράφοντο δὲ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὀπλισμένων χριστιανικῶν
Γραικικῶν δυνάμεων εἰς Δακλίαν καὶ Μολδαυίαν» οἱ ἑξῆς:

«ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ Μπίνπασης,
«Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ,
«ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΟΡΦΑΝΟΣ,
«ΜΙΧΑΛΗΣ ΝΤΕΛΗΜΠΑΣΗΣ,
«ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ,
«ΓΚΕΝΤΖ ΑΓΑΣ Μπασμπελούκμπασης,
«ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΔΑΜΙΑΝΗΣ,
«ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ,
«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ,
«ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ,
«ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΤΗΣ,
«ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ,
«ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΠΕΤΖΙΩΤΗΣ,
«ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ ταμίας,
«Ταγματάρχης ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ,
«ΚΟΝΤΟΣ,
«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΙΤΗΣ,
«ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑ.

«Κατὰ τὴν πληρεξουσιότητα ὅπου ἔχω ἀπὸ τοῦ εὐρισκομένου εἰς διαφόρους ἐν-
ταῦθα ἐκστρατείας ὑπογράφομαι διὰ Γεωργάκην Ὀλυμπιώτην, Γιαννάκην Φαρμά-
κην, Δημήτριον Τσουφκισήπασην Πονζῆν, Καπετάν Γεώργιον Σουλιώτην, Καπετάν
Στέριον, Ἀθανάσιον Χειμαριώτην, Δημήτριον Χόντζογλου, Ναοὺμ Βεκιλχάρτζην,
Μπεκιάρην, Καλογιάννην, Γιαννακὸν Ὀλυμπιώτην, Νικόλαον Ντάλαν, Γεώργιον
Σακτούρην.

«Ο Ἀρχιμανδρίτης ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ».

«Οὗτε τόπον, οὔτε μνηολογίαν φέρει ἡ ἀναφορά αὕτη· ἀλλὰ βεβαίως ἐγράφη ἐν
τῇ Τέρβιδι κατὰ μεσοῦντα μᾶλλον. Ἐπέμψθη δ' ἐκεῖθεν εἰς διπλοῦν διὰ τοῦ Στε-
φάνου Κανέλου, ἱατροῦ, καὶ τοῦ Ζαχαρίου Λεονάρδου· ἡ μετ' ὀλίγον ἔμως ἐ-
πελθοῦσα καταστροφή τοῦ Δραγασανίου κατὰ ἰούνιον ἄρχοντα, ἐματαίωσε τὸν λό-
γον τῆς διευθύνσεως τῶν ἀπεσταλμένων μέχρι τῆς Πετροπόλεως. Διὰ τοῦτο τὸ ἐν
τῶν πρωτοτύπων τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς· διὰ χειρὸς τοῦ Λασσάνου, συντάκτου ταύ-
της, ἔμεινε παρὰ τῷ Ζαχαρίᾳ Λεονάρδῳ, καὶ, αὐτοῦ ἀποθανόντος, μένει παρὰ τῷ
πατριώτῃ ἀδελφῷ ἐκείνου Ἀθανασίῳ Λεονάρδῳ, ἐξ οὗ καὶ ἡμεῖς ἀντεγράψαμεν.

ΣΕΛΙΣ 185.

(α) Τελευτὴ στήλη ἀνημέρθη τῶντι, βασιλευθείσης τῆς Ἑλλάδος· ἐντὸς τῆς

κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν περιφέρειας τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, τοῦ παιнтоῦ.

(6) Τοιαύτην ὁπολογίαν, χρονολογουμένην ατῇ 22 αὐγούστου 1821 ἐν Ὁδησσῷ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τεκμαιρόμεθα γεγραμμένην παρὰ τοῦ Νικολάου Σκούφου, διότι περιέχει μόνον αὐτοῦ ἔγγραφα τίνα πρὸς τὸν Ὑψηλάντην καὶ διαταγὰς τίνας τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς μόνον τοῦτον· ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν αὐτῇ, ἢ συρραφὴ ὑβρεων καὶ ὑποθέσεων ἀναποδείκτων, λίθιλλος ἄνευ ὀρίων, κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ὑψηλάντου, καὶ ἐπομένως πάσης προσοχῆς ἀνξίᾳ.

ΣΕΛΙΣ 192.

(2) α' Ἐν τοῦτοις τὸ αὐστριακὸν ὑπουργεῖον ἐζήτησε συμβουλὴν ἀπὸ τοῦ Ῥωσικοῦ περὶ τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου, καταφυγόντος εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν. Ὁ Καποδίστριας ἐγνωμοδότησε: Ὁ λειποτάκτης τῆς Ῥωσικῆς σημαίας ἀνήκει, ἵνα κριτενεχθῇ εἰς τὴν Ῥωσίαν, καὶ μεθ' ὅλης τῆς δημοσιότητος κρινόμενος καὶ εὐκρινεσόμενος ἔνοχος, τιμωρηθῇ πραγματικῶς, ὅπως ἡ τιμωρία ἐνὸς μόνου σώσῃ τὴν ζωὴν πολλῶν, καὶ καταδειχθῇ ἡ ἀδικία τῆς πρὸς τὸ Ῥωσικὸν ὑπουργεῖον γενομένης ἐπιπληξείας, ὅτι ἐβδόθησε τῷ ἀπερισκέπτῳ ἐκείνῳ ἀνθρώπῳ. Ὁ Αὐτοκράτωρ προσετίμησεν, ἵνα ἐγκαταλείψῃ αὐτὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Αὐστρίας. » (Δημητρίου Ἀρλιώτου Βιογραφία Καποδιστρίου σελ. 78, ἐν Κερκύρᾳ 1859.)

Ἐὰν μὴ θεωρεῖτο ὁ Ἀρλιώτης ἀξιοπίστος, ὡς φίλος ἄλλοτε τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀνταποκρινόμενος μετ' αὐτοῦ, οὐδεμίαν βεβαίως ἐδίδομεν ἥδη προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτιθεμένων, ὡς οὐκ ἐδόξαμεν τοιαύτην καὶ εἰς ἄλλων τινῶν δημοσιεύσεις ἀλλοκότους περὶ τοῦ Καποδιστρίου καὶ Ὑψηλάντου. Ἐρωτῶμεν δέ, ἔχουσί τι κοινὸν αἱ ἐξηγήσεις τοῦ Ἀρλιώτου πρὸς τὸ πραγματικὸν τῶν ἡμετέρων, ὡς ἐστηρικμένων ἐπὶ ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ πληροφοριῶν; Καὶ διὰ τίνα ἀδικεῖ αἰτίαν τὸν Καποδίστριαν ὁ Ἀρλιώτης, θέτων μὲν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τοσαύτην τραχύτητα λόγων, μὴ ἐξηγῶν δὲ τὸν πολιτικὸν νοῦν τούτων, ὡς ὤφειλε; (Ὅρα ἐν ταῖς προλεγομένοις τοῦ παρόντος τόμου.)

Ὀλίγῳ πρότερον, (ἡ ἐν σελ. 71,) βεβαιῶν ὁ συγγραφεὺς, ὅτι ὁ Καποδίστριας ἐπέθετο τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐμίσει τὴν σκληρὰν τῆς δουλείαν, ἀλλ' ἠθέληεν αὐτὴν ἐλευθερᾶν καὶ εὐτυχῇ οὐχὶ ἄλλως, εἰμὴ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς καὶ τῶν συνθηκῶν. Ἀνθρώπος καὶ Ἕλλην, εἶχε συμπόθειαν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὑπουργὸς Ῥώσου αὐτοκράτορος, ὤφειλεν ἵνα ἀποδοκιμάσῃ αὐτὴν καὶ ἐναντιωθῇ, καὶ τοῦτο ἔπραττε. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἀληθεύει ὁ Ἀρλιώτης, διότι ὁ Καποδίστριας πραγματικῶς ἐπέθετο τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰργάζετο ὑπὲρ αὐτῆς, καθ' ἃ ἀπεδείξαμεν πολλαχοῦ· καθ' ὅσον δ' ἄφορᾷ τὸ δεύτερον, παρουσιάζει αὐτὸν ὡς πρόσωπον οὔτε νοῦν πραγματικὸν ἔχον, οὔτε γνωρίζον τὰς μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων ὁφισταμένης συνθήκας. Καὶ ἀληθῶς ἠλπίετο δύναμις πολιτισμοῦ ὑπὸ τυραννίαν βάρβαρον καὶ παντοειδῶς κατατρώγουσαν τὸ ὑπῆκοον; ἢ τίς ὑπᾶρχε συνθήκη πολιτικὴ, μᾶλλον δὲ προστατευτικὴ, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκίας; ἢ ἄρα, καὶ τοιαῦται ἀν' ὑπάρχον, ἔμελλον γενέσθαι ποτε ἢ ὑποθέσεις πολέμου ξένου κράτους κατὰ τῆς Τουρκίας ὑπὲρ μόνης αὐτῆς ἐλευθερίας καὶ εὐτυχίας τῶν Ἑλλήνων;

ΣΕΛΙΣ 194.

(α) Πελοποννήσιος ἐκ τῆς Γόρτυνος.

(6) Κατήγετα οὗτος ἐκ τοῦ χωρίου Καρυᾶς τῆς Δευκάδος, συνήθως γνωρίζομενος
« Ἀπόστολος Σταύρακας Πανάδας. »

ΣΕΛΙΣ 198.

(α) Ὅρα ἐν τῷ τόμ. Γ'.

ΣΕΛΙΣ 199.

(α) Ἴδου τὸ ὅλον τῆς ἀναφορᾶς, ἥς ἡ ὠρισμένη μνηολογία ἐλλείπει· ἀλλ' ὡμο-
λόγηται ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου, ὅτι ἐγράφη μετὰ τὰ συμβάντα τοῦ Σκουλεϊνίου,
ἥτοι κατὰ τὸν φθίνοντα Ιούλιον ἢ ἀρχόμενον Ιούλιον τοῦ 1821.

« Πρὸς τὸν Μέγαν Ἐπίτροπον τῆς Κραταιᾶς

Ὁθωμανικῆς Βασιλείας.

« Εἰς τὸ πανέκλαμπρον κατώφλιον τῆς κραταιοτάτης καὶ τροφοῦ ἡ-
μῶν Βασιλείας, τῆς ἀντιλήπτορος καὶ καταφυγῆς πάντων τῶν ἐν ἀνάγκαις
καὶ θλίψεσι προσερχομένων, οἱ θλιβόμενοι ἤδη καὶ κακουχούμενοι,
δισκορπισμένοι καὶ ἀπολωλότες ὑπήκοοι καὶ πιστοὶ βασιλεῖς σας, κά-
τοικοι τοῦ μεμλεκετίου τῆς Μολδαυίας, ὅτε Μητροπολίτης, Ἐπίσκοποι,
Ἀρχιμανδρίται καὶ Ἡγούμενοι, Ἀρχοντες τῆς πρώτης, δευτέρας καὶ τρί-
της τάξεως καὶ ἀρχοντάκια παντὸς βαθμοῦ, μονζίλιδες, ρουπτάσιδες,
πραγματευταὶ, ἐκ μέρους ὅλου τοῦ Μολδαυικοῦ ἔθνους, ἐκκλησιαστικοῦ
καὶ πολιτικοῦ κλήρου, δακρυρρόοῦντες καὶ κλίνοντες τὰ γόνατα τῆς πί-
στεως καὶ τὰς κεφαλὰς τῆς ὑποταγῆς καὶ εὐπειθείας, καὶ μετὰ ταπει-
νοτάτων φωνῶν αἶροντες πρὸς οὐρανὸν χεῖρας ἱκετίδας διὰ τὴν αἰώνιον
διαμονὴν κράτους καὶ ὑπεροχῆς δόξης τοῦ κραταιοτάτου καὶ φιλανθρω-
ποτάτου Βασιλέως καὶ ὑψηλοτάτου Δουβλετίου, τοῦ ὑποτάξαι ὑπὸ τοῦς
πόδας αὐτοῦ πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, τολμῶμεν νὰ πλησιάσωμεν
μὲ αὐτὸ τὸ ταπεινὸν μας μαγζάρι, δηλοποιοῦντες, ὅτι ἡ τζάρα αὕτη,
ἡ παρακαταθήκη τοῦ μεγάλου Θεοῦ, ἐμπιστευθεῖσα εἰς τὴν κραταιοτά-
την Βασιλείαν σας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ προπάτορός σας Σουλτάν Σουλεϊμάν
τοῦ πρώτου, ἡξιώθη διὰ συνθηκῶν καὶ κανόνων αὐτῆς τοῦ νὰ ᾔηται ἐλεη-
μένη, καὶ νὰ ὀνομάζεται Κελάρι τῆς Βασιλικῆς σας Μεγαλειότητος καὶ
μὲ φρούντζουλ καλὲμ, ἥτις οὐδέποτε ἐφάνη εἰς τὸ τοχμέτι καὶ κατα-
δίκην τῆς ἀπιστίας καὶ τῶν διαστρόφων διαλογισμῶν· ἀλλ' ἀπὸ τὴν
ἀρχὴν τῆς ὑποταγῆς εἰς ὀλοκλήρους αἰῶνας, ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἡ
Μολδόβα ἐφύλαττε τὴν προσήλωσιν τοῦ σαντακατίου πρὸς τὸ ὕψιστον
Δουβλέτι, ἀνωτέραν καὶ ἱερωτέραν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη, ὅπου εἶναι

ἐπιτυχῇ τὸ νὰ ὑπάρχωσιν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς μεγάλης καὶ ἐκτεταμένης εἰς δύο ἐπὶ τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς γῆς καὶ τῶν δύο θαλασσῶν ἐπικρατείας καὶ ἐξουσίας τῆς κραταιοτάτης Βασιλείας. Κρατοῦντες οἱ βασιλεῖς ταύτης τῆς τζάρας μόνον τὰ δουλωτικὰ ἐργαλεῖα τῆς γῆς, ἐπλήρουν τὰς θελήσεις καὶ προσταγὰς τοῦ Δουβλέτιου, εὐχαριστημένοι ὄντες διὰ τὰ ἀκένωτα ἐλὲν καὶ οἰκτιρμοὺς, ὅπου ἀπέκτησαν ἐγγράφως ἀπὸ τὴν τροφὸν ἡμῶν Βασιλείαν, φυλάττοντες αὐτὰ ὡς πολύτιμον θησαυρόν. Ἡ εἰσροὴ ὅμως τῶν Αὐθεντῶν Κωνσταντινουπολιτῶν Γραικῶν, ὅπου ἀπὸ ἓνα καιρὸν ἀντὶ τῶν γνησίων Αὐθεντῶν Μολδοβάνων, (τῶν νομοθετημένων κατὰ τὰς ἑκπαλαὶ συνθήκας, τὰς ἱερὰς καὶ χαρισμένας εἰς τὸν τόπον,) ἐπροχώρησαν διὰ τὰς ἀμαρτίας μας νὰ σταλθοῦν, εἴτινες ἐπροξένησαν τελευταῖον ἥδη εἰς τὰς φανεράς αὐτὰς περιστάσεις τῆς διαστροφῆς ἓνα ἐντελὲς ἀφανισμόν τοῦ μεμλεκετίου, μίαν ἀφραστον λύπην καὶ ἓνα αἰώνιον κλαυθμόν, τὰ ὅποια δὲν θέλουν ἐξαλειφθῇ ποτε ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν ὑπηκόων σας, γυμνῶν ἥδη ὄντων καὶ ἀπελπισμένων, ὡς οὐδέποτε· διότι αὕτη ἡ Μολδόβα, αὐτὸ τὸ κελάρι τῆς Βασιλείας σας, αὐτοὶ οἱ πιστοὶ βασιλεῖς, ἔμειναν τώρα ἐν σῶμα χωρὶς ψυχὴν ἐξ αἰτίας τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν Γραικῶν, ἀποδεδειγμένων ἀποστατῶν, αἵτινες μὲ τὰς ἐργασίας τοῦ συντρίμματός των ἐτράβηξαν καὶ τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς θάνατον τοῦ τόπου, καὶ ἥδη ὁ τόπος ἔρημος, αἱ πολιτεῖαι λεηλατισμέναι καὶ κατακαρμέναι, αἱ ἐκκλησίαι τῆς προσκυνήσεώς μας ξεγυμνωμέναι καὶ καταχαλασμέναι, τὰ ζῶα τοῦ τόπου ὀλιγοστευμένα, οἱ ζαχαρεῖδες ὅλοι ἀφανισμένοι, ἡμεῖς οἱ κάτοικοι γεγυμνωμένοι, αἱ μουσεῖαι μας χωρὶς εἰσποδημάτων, ὅλα αὐτὰ εἶναι καρποὶ τῆς διοικήσεως τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν. Πλὴν δόξα τῷ αὐρανῷ, ὅπου δὲν ἠπατήθημεν νὰ ἐμβῶμεν εἰς τὴν κλῆσιν τῶν διεστραμμένων λογισμῶν καὶ εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς ψυχῆς ὅπου μᾶς ἔμεινεν, εἰς τὸν ὅποιον ἐσπούδαζον εἰς ἀκμὴν τοῦ νὰ μᾶς φέρουν νὰ χαθῶμεν, χάνοντες τὴν ἀτίμητον πίστιν πρὸς τὸ τρέφον ἡμᾶς Δουβλέτι. Μετὰ δακρύων εὐχαριστοῦμεν τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Βασιλέως, ὅπου διευρευνῶν μετὰ μακροθυμίας καὶ ἐξακριβῶν εὖρε λάμπουσαν τὴν πίστιν τῶν βασιλῶν αὐτοῦ, καὶ μᾶς ἐ χάριτε τὴν βεβαίωσιν τῆς ἱερᾶς ἀθωώσεως διὰ τοῦ ἱεροῦ Φερμανίου. Γεννηθῆτω δὲ ἥδη ἴλεον τὸ ὕψιστον Δουβλέτι νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δραστήρια πάθη τοῦ τόπου, ὅπου ἐδοκίμασαν ἀπὸ τοῦ Βοεβόδας Κωνσταντινουπολίτας καὶ ἀπὸ τοῦς Γραικοὺς αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς τοὺς ἐστοχαζόμεθα ὡς γνησίους Μολδαυοὺς, νομίμους δε-

σπώτας καὶ πατέρας τοῦ λαοῦ· ἀλλ' αὐτοὶ, ὡς πειν ασμέναι ἀδεδέλαι, ἐ-
 βύζανον τὸ αἶμα τῶν βραγιάδων, τῶν ὁμοίων μὲ τὰ πρόσβατα τῆς σφα-
 γῆς, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀπεξεργάζοντο τὴν γύμνωσιν καὶ πτω-
 χεῖαν τοῦ λαοῦ, τραβῶντας ὅλους τοὺς βασιλικούς οἰκτιρμοὺς καὶ προνό-
 μια τῆς τῆς τῆς πρὸς τὸ συμπερον αὐτῶν, τῆς γενεᾶς των καὶ τοῦ
 Κωνσταντινουπολιτικοῦ γένους· διότι, ὅσον ἐσμικρύνετο ὁ τόπος, αὐτοὶ
 ἐπλήθυναν τοὺς Γραικοὺς ὅπου ἔφερον μάζῃ των, καὶ ἐπολλαπλασιάζον
 τὰ ἐξοδά των, καὶ κατεγίνοντο εἰς τὴν γύμνωσιν μας πρὸς αὐτάρκειαν
 αὐτῶν, καὶ οἱ ἐντόπιοι δὲν εἶχον τόπον διὰ ἐργασίαν, μήτε οἱ τῆς πρώ-
 τῆς καὶ δευτέρας τάξεως ἄνθρωποι, μήτε ἄλλοι βαλμοὶ εὕρισκον παρα-
 μύθια, μήτε οἱ πτωχοὶ καὶ χῆραι περιποιήσιν· ἐπεὶ καὶ τὰς εἰσοδήμα-
 τικὰς ἀρχοντίας, καὶ τὰς περισσοτέρας ἰσπραβνιτζίας καὶ τὰς ἄλλας ἐκ-
 δουλεύσεις τῆς τῆς περιλαμβάνων ὁ ἀρπαξ Κωνσταντινουπολίτης
 Βοεβόδας, ἔβαζε χεῖρα ἄδικον εἰς τὸ εἰσοδήμα των λουφέδων καὶ τῶν ἐ-
 λεῶν, ὅπου ἦτον νομοθετημένα διὰ τοὺς ἐντοπίους πτωχοὺς, ἀρπάζων τὰ
 τρία μέρη διὰ τοὺς Γραικοὺς, ὅπου ἔφεραν, διὰ τὰς θυγατέρας καὶ γαμ-
 βούς των, καὶ διὰ ὅλην τὴν φαρμαλίαν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν. Αὐ-
 τοὶ οἱ Βοεβόδαι ἔπερναν τὰ εἰσοδήματα τῶν ρουσουμάτων τῆς ντεσέτι-
 νας, γκόστικας, βαντραρήτου, τῆς ὄκνας καὶ τοῦ βάματος, ὀνομάζοντες
 τα τῆς χαρτῆς αὐτῶν, κατὰ μίμησιν τῶν ἐντοπίων Αὐθεντῶν, οἵτινες
 εἶχον μόνον τὴν ὄκναν καὶ τὸ βάμα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλεοῦσαν καὶ ἐβοη-
 θοῦσαν καὶ τοὺς συμπατριώτας των. Οἱ δὲ Κωνσταντινουπολίται, πολ-
 λαπλασιάζοντες τὰ εἰσοδήματα τῶν ρουσουμάτων, τὰ ἔπερναν αὐτοὶ
 καὶ ἐκείνοι ἐκ τῆς γενεᾶς των, καὶ δὲν εὐχαριστοῦντο μόνον εἰς αὐτὰ,
 ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ χαρατζίου τῆς Βεστιάριος ἔπερναν ἔ-
 ξοδα ἀμνημόνευτα, καὶ ἐν συντόμῳ ὅλα ἦτον δι' αὐτοὺς καὶ μηδὲν διὰ
 τοὺς Μολδοβάνους. Μετέπραττον τοὺς ζαχερέδες, ὅπου ἡγοράζοντο ἀπὸ
 τὴν τῆς διὰ τὸ μηρὶ, καὶ ἐπλήρωναν εἰς τοὺς βραγιάδες πολὺ ὀλιγώ-
 τερον, παρ' ὅ,τι ἔπερναν ἀπὸ τὸ ὕψιστον Δουβλέτι, καὶ ἄλλαις φοραῖς
 τίποτε, εἰς τόσον ὅπου οἱ τελλιμμένοι πτωχοὶ ἐβιάζοντο νὰ παραιτήσουν
 τὴν γεωργίαν. Τὸ περισσεῖον φῶμι ἀπὸ τὴν χρεῖαν τοῦ γκαμπανίου, τὸ
 παπουσοῖ ὅπου ἔκαμναν οἱ ἐντόπιοι μὲ τοὺς ἰδρωτάς των, οἱ Αὐθένται
 μόνον διὰ δωροδοκίας τὰ ἄφιναν πέραν τῶν συνόρων, καὶ κατὰ ἄλλον
 τρόπον δὲν ἐτολμοῦσαν οἱ ἐντόπιοι νὰ γλυκανθῶσιν ἀπὸ τοὺς καρποὺς
 τῶν κόπων των. Ἐπωλοῦσαν τὰς Ἀρχοντίας, καὶ τὰς ἡγοράζον ἰδιῶται
 καὶ ἀνάξιοι, τιμωροῦντες καὶ παιδεύοντες τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ εὐγά-

λουν τὰ ἄσπρα ὅπου ἐπλήρωναν διὰ αὐτάς, ὡς καὶ τοὺς σλουζιτόρους, τοὺς ἔκκαλοι νομοθετημένους καὶ ξεχωρισμένους ἀπὸ τοὺς μπέρνικους, ἀφιμένους μόνον διὰ φύλαξιν τοῦ μεμλεκετίου, ἐπωλοῦσαν καὶ τοὺς εἰχαν εἰσόδημα οἱ Γραικοὶ τοῦ Αὐθέντου· ἡ δὲ φύλαξις τοῦ τόπου ἔλειψε, καὶ ἔτι ἡμπόρεσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποστασίας. Αὐτοὶ οἱ Γραικοὶ, πλουταίνοντες μὲ τοὺς ἰδρωτάς τῶν ἐντοπίων, τοὺς ὁποίους σκληρῶς ἐξουσίαζον, ὡς ἐδικούς των βραγιάδες, καὶ μὲ τὰ ἄσπρα τοῦ αἵματος τῶν βασιλικῶν βραγιάδων ἠγόραζον τὰς μουσίας τῶν ἐντοπίων, καὶ αἱ φαμελλίαι αἱ πισταὶ τοῦ Δουβλετίου, ἐξαλειμμέναι ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἐβιάζοντο διὰ πτωχείαν νὰ ἀποικήσουν ἀπὸ τὴν πατρίδα των· καθότι μήτε ἔλσος, μήτε τρόπος ἐκδουλεύσεως, μήτε βοήθεια λουφῶν, μήτε δικαιοσύνη εἰς τὰ Κριτήρια ἦτον εἰς αὐτάς. Καὶ τὰς κρίσεις τοῦ Θεοῦ ἐπωλοῦσαν ἀπεῳς διὰ αἰτχροκέρδειαν των· καὶ μουσίας χωρὶς πληρωμῆς ἐν ὀνόματι αὐθεντικῶν μουσιῶν ἤρπαζον μὲ βίαν. Τὰ πρὸς τὴν τζάραν ἱερὰ φερμάνια τοῦ Δουβλετίου (διὰ τὰ ὅποια ἦτον χρεώσται κατὰ τὸ ἀξιολάτρευτον καὶ ὠραῖτμένον Βασιλικὸν Χάττι Σερίφ, ἐκδοθὲν εἰς τοὺς 1817 διὰ τὰ προνόμια τῆς τζάρας, νὰ διαβασθοῦν ὑπ' ὄψιν τῆς κοινότητος καὶ νὰ φυλαχθοῦν εἰς τοὺς κώδικας τοῦ τόπου,) αὐτὰ οἱ Αὐθένται τὰ ἔκαμαν ἀφανῆ καὶ ἄγνωστα εἰς τὸν λαόν. Μὲ ἄγριον βλέμμα καὶ σκληρότητα ἀτίμαζον τοὺς πρώτους Ἄρχοντας, ὅταν ὠμιλοῦσαν κατὰ τινος ἀδικίας εἰς τὰ Κριτήρια, ἢ κατὰ τινος ἐπιφορτίσματος τῶν δοσιμάτων. Μάλιστα ἦτον βιασμένη ἡ βουλή τῶν Ἀρχόντων νὰ υπογράψουν ἀναφορὰν, ὅτι εὕρισκουν εὐλόγους τὰς παρανόμους ἐπιφορτίσεις των, καὶ νὰ γνωρίσουν εὐγενεῖς τοὺς ἀναξίως ὑπ' αὐτῶν τιμηθέντας μὲ ὀφφίκια πεφυλαγμένα κατὰ τὰς παλαιὰς νομοθεσίας μόνον διὰ τὰ εὐγενῆ γένη καὶ διὰ τοὺς ἀξίως δουλεύσαντας τὴν πατρίδα των. Ἐμποδιζόμενοι καὶ καταδικασμένοι ἦσαν ἐκεῖνοι, ὅπου ἐτολμοῦσαν νὰ ἐρωτήσουν, ἵδιαι γίνεται κἀνένα πρᾶγμα ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως τοῦ ὑψηλοῦ Χάττι Σεριφίου! διότι ἐκεῖνοι ἦτον κατατρεγμένοι μέχρι θανάτου. Καὶ πόσα ἄλλα, τὰ ὅποια διὰ μικρολογίαν τὰ ἀφίνομεν, καὶ ἐκεῖνα ὅπου ἐφανερώσαμεν μὲ τὸ ταπεινὸν μαγζάρι μας τότε, ὅτε εἰσέφρυσεν οὗτος ὁ τελευταῖος βιαστής Μιχαὴλ Σουτζας. Ὀλόκληρα δοσίματα διὰ τὸ κριθάρι καὶ χορτάρι τοῦ αὐθεντικοῦ ἀχουρίου, δοσίματα διὰ τοὺς μενζιλχανέδες ἐξω τοῦ δέοντος, δοσίματα διὰ τὸ βακί ὅπου ἐκάμαμεν ἀπὸ τὸ ψωμί μας, καὶ διὰ τὴν ἐλευθέραν εἰσοδὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν συνόρων, ὅλα αὐτὰ διὰ ἀφανισμὸν ἐδικὸν μας καὶ πρὸς συμφέρον αὐτῶν. Ἀπόρηταν

τείχος διὰ ἡμᾶς τὸ νὰ προστρέξωμεν εἰς τοὺς εὐσπλαγχνικωτάτους ἡμῶν Δεσπότας, διότι καὶ οἱ Βοεβόδες Γραικοί, καὶ Σπραβνίκοι καὶ οἱ Ζαπτζίδες ὁμοίως, καθὼς καὶ οἱ Καππῆ Κεχαγιάδες Γραικοί ἦσαν μὲ φρονήματα, ὅτι διοικοῦν ἐχθροὺς, καὶ οὐχὶ πιστοὺς βεαγιάδες τοῦ ὑψηλοῦ Δουβλετίου.

«Ὅθεν δακρυρρόοῦντες μετὰ τρόμου καὶ εὐλαθείας, παρακαλοῦμεν τὴν ὁμοίαν τῆς ὑψίστου Θεότητος ἀγαθότητα τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Βασιλέως νὰ μὴ μᾶς καταδικάσῃ διὰ τὴν τόλμην, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἐλέησῃ μὲ τὰς κάτωθι λυπηράς μας δεήσεις, ἀνανεόνων τὴν δεδακρυσμένην ζωὴν μας.

«Ἀπὸ τουνῦν καὶ εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν Αὐθεντείαν καὶ Γραικικὴν διοίκησιν. Γενηθήτωσαν οἱ οἰκτιρμοὶ τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Βασιλέως τὸ νὰ νομοθετηθῇ διὰ ἱεροῦ καὶ ὠραϊσμένου Χάττι Σεριφίου κατὰ τὴν ἱεράν ἀρχαιότητα, νὰ διοικῆται ὁ τόπος ἀπὸ ἐντοπίους Αὐθέντας, καὶ ἡμεῖς οἱ ἐντόπιοι φυλάττοντες τὸν τίτλον τῆς Αὐθεντείας, κατὰ τὰ ἀρχαῖα πρινόμια, διὰ στάλσεως τῶν Καππῆ Κεχαγιάδων τοῦ τόπου ἀπὸ ἐντοπίους, νὰ ἀνταποκρινώμεθα δι' αὐτῶν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰψιστον Κατώφλιον. Τὸ νομοθετημένον ζιγιντεζέ, χιεντιέ καὶ σικημπιέ ἐκτελοῦντες μὲ ζῆλον τῆς πίστεως τὰ ἱερὰ χρέη κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰστασιν τοῦ τόπου, νὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν πηγὴν τῶν οἰκτιρμῶν τὰ ἐλεημένα εἰς ἡμᾶς προνόμια διὰ τῶν ὠραϊσμένων Χάττι Σεριφίων, τῶν ἐκδοθέντων εἰς τὰ ἔτη 1180 καὶ 1198 καὶ 1206 καὶ 1217· καὶ εἰς καιρὸν ὅπου ἡ δύναμις τῆς Τζάρας καὶ ἡ ἐμφύχωσις τῶν ἐλπίδων τῆς ζωστροφίας τῆς ὀλιγόστευσε τόσον ἀπὸ ζῶα, ὅσον καὶ ἀπὸ ζαχερέδες καὶ ὅλα τὰ λοιπά, καὶ μὴ ἔχουσα μήτε ζαχερέδες μαζωμένους, μήτε ζαχερέδες σπαρμένους διὰ τὸν δεῦτερον χρόνον, μήτε ζῶα διὰ γεωργίαν, μήτε ἀνθρώπους γεωργούς, μήτε ἄσπρα τοῦ νὰ ἀγορασθῇ σπόρος, ἐπαπειλεῖται ἀπὸ πείναν· καὶ ἐπειδὴ ὁ τόπος ἐσμικρύνθη ἀπὸ τὴν ἀκεραιότητά του καὶ τὰ εἰσοδήματα ὀλιγόστευσαν, καὶ ἐκεῖνα ὅπου ἔμειναν, τὰ ὅποια μήτε εἰς τὴν εὐτυχίαν των δὲν ἔφθαναν τοὺς Γραικοὺς Αὐθέντας, ἤδη εἰς τὴν πτωσίαν αὐτῶν ὄντα, μὲ ἐνδειαν δὲν θέλουν ἐξαρκέσῃ μήτε εἰς τὸν πλέον δίκαιον καὶ μέτριον ἐντόπιον, ὅπου ἤθελεν ἐπιφορτωθῇ τὴν Αὐθεντείαν διὰ ἀπάντησιν τῶν ἐξόδων τῆς Κούρτης, διότι καὶ αἱ ἐπιφορτίσεις καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν Ἀρχόντων πρέπει νὰ λείψουν, διὰ νὰ γνωρίσουν οἱ δυστυχεῖς βεαγιάδες τὰς οἰκτιρμοὺς τοῦ εὐσπλαγχνικωτάτου Δουβλετίου. Διὰ τοῦτο μήτε

ἰδεάζομεν, μήτε ζητοῦμεν κατὰ τὸ παρὸν Αὐθέντην Μολδαυὸν, διὰ νὰ μὴν ἦναι ἡ Τζάρα ἐπιφορτισμένη μὲ τὸ βάσταγμα τῶν ἐξόδων τῆς προσωπικῆς δόξης τοῦ Αὐθέντου, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς κατάρτασιν, ἀλλὰ παρκαλοῦμεν νὰ μᾶς ἐλεσθῇ, νὰ μᾶς χαρισθῇ καὶ αἰωνίως στερεωθῇ μία διοίκησις τοῦ τόπου ἐκ τῶν ἐκλελεγμένων ἐντοπίων τοῦ Μολδαυικοῦ ἔθνους, μία Βουλὴ ἀπὸ ἑνα ἀριθμὸν Ἀρχόντων, καὶ ἐξ αὐτῶν ἕνα Μπαῖς Ἀρχοντα ἐκλεκτὸν τῶν ἐκλελεγμένων, καὶ αὕτη ἡ Βουλὴ ἔχουσα ἰσχὺν ἐργασιῶν Αὐθέντου, θέλει διορίσῃ Διδάκκα, Διοικήσεις, Κριτήρια καὶ Ὀφφίκια· καὶ, ὁφέποτε ἡ Τζάρα ἤθελεν ἔλθῃ εἰς καλὴν κατάρτασιν (νὰ γένῃ, καθὼς ἦτον, χρειάζονται ἀρκετοὶ χρόνοι κατὰ τὸν θλιβερὸν τοῦτον ἀφανισμόν,) τότε, διὰ νὰ μὴ λείψῃ ἡ δόξα τῆς Αὐθεντίας ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, αἵτινες ἤθελαν δυνηθῇ νὰ οἰκονομήσουν χωρὶς ἀρπαγῶν καὶ δακρύων τὰ ὀλίγα ἐξόδα τοῦ Αὐθέντου διὰ τὸ βάσταγμα τοῦ μετρίου αὐτοῦ σαλτανατίου, κατὰ τὸ δέον θέλει ζητηθῇ μετὰ παρακλήσεως καὶ θέλει φανερωθῇ εἰς τὸ Δουβλέτι ἕνας τοιοῦτος ἐντόπιος ἐκλεκτός, ὑπήκοος τῶν νόμων καὶ τῶν πλέον στενῶν ὅρων, πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐπιφορτίσεων καὶ εὐδαιμονίαν τῆς διακρυρόουσης Τζάρας. Οἱ δὲ Σλουζιτόροι πρὸς φύλαξιν τοῦ τόπου θέλουν εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἑκπαλοὶ διορισμένοι καὶ νομοθετημένοι, οἵτινες ἦτον καὶ εἶναι ἀφιμένοι εἰς τὸ μοαρέτι τῆς ἐκδουλεύσεως, τοὺς ὁποίους οἱ Κωνσταντινουπολίται ἐπωλοῦσαν μὲ τὰς καπετανίας των, ὡς κληρονομικὸν αὐτῶν εἰσοδήμα. Καὶ πρὸς φύλαξιν τοῦ τόπου ἤδη δὲν ἤθελεν εἶναι ἀναγκαῖος, εἰμὴ ἕνας ἀριθμὸς πρὸς ἐκδουλεύειν τῆς ἐσωτερικῆς φυλάξεως. Αὐτοὶ εἰς τὸ ἐξῆς θέλουν φυλάξῃ τὰς πολιτείας, ὄντες ὅλοι ἐντόπιοι βαγιάδες πιστοὶ καὶ Σλουζιτόροι τῶν ἑκπαλαι ὀτζάκιδων. Τὰ εἰσοδήματα θέλουν συναχθῇ μόνον, ὅσα δίκαια. Θέλουν λείψῃ πλέον τὰ εἰσοδήματα τῶν Ἀρχόντων· θέλουν λείψῃ αἱ καταχρήσεις καὶ ὅλα τὰ παράνομα. Τώρα ὅμως εἰς τὴν λυπηρὰν κατάρτασιν θέλουν εἶναι καὶ αὐτὰ τὰ δίκαια ἐλαφρωμένα. Αἱ προσταγαὶ τοῦ Ἰφίστου Δουβλετίου διὰ τῶν ἱερῶν Φερμανίων θέλουν εἶναι πρὸς τοὺς κρατοῦντας τὸν τόπον Αὐθέντας τοῦ ταμείου τῆς Μολδαυίας, καὶ οἱ Καππῇ Κεχαγιάδες τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει θέλουν ἀποκτήτῃ τὴν ζωηρὰν ὑπεράσπισιν καὶ ἀξίαν τοῦ νὰ δέχωνται τὰς προσταγὰς. Μνήμη αἰώνιος καὶ δόξα τοῦ Δουβλετίου θέλουν εἶναι ἡ στερέωσις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπειραξία παρὰ τῶν Σερχατλίδων ἀπὸ ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς Μολδαυικῆς γῆς. Ταῦτα μετὰ τράμου κλαίοντες παρὰ τοὺς πόδας τῆς σωτηρίας παρακαλοῦμεν, ὅτι δὲ

ἔμεινε ψυχὴ πλέον τὸ νὰ εἴμεθα ὑπὸ τὴν φθροποιᾶν ὑπεράσπισιν. Ἄν οἱ προπάτορές μας Αὐθένται Μολδαυοὶ ἐλύπησαν τὴν Πόρταν, (τὸ ὁποῖον εἰς ἡμᾶς ἄγνωστον,) γνωρίζομεν μόνον τὴν εὐπείθειαν τῆς πίστεώς μας. Ἀρκετὰ ὅμως ἐβασανίσθημεν καὶ ἐπαιδεύθημεν ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοί των, ὑποφέροντες ἓνα αἶῶνα τὴν τυραννίαν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν. Πατῶντες αὐτοὶ ἤδη τὴν πίστιν, νὰ ἀπολαύσωμεν ἡμεῖς τὸ εἶναί μας, χωρὶς νὰ χάνουν ἐκεῖνοι τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου δὲν εἶχον· καθότι ἐκπαλαί εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐντοπίους ἦτον νομοθετημένη ἡ Αὐθεντεία. Λυπηροὶ εἴμεθα, εἰς τὰς ἄκρας τῆς Τζάρας εὐρισκόμεθα· δόξα τῇ Προνοίᾳ, ὅπου εἰς ταύτας τὰς ὥρας διὰ τῶν τροπαιοφόρων βασιλικῶν στρατευμάτων ἐκαθαρίσθη ἡ γῆ μας ἀπὸ τοὺς λεηλάτας.

«Ἡμεῖς μὲν οἱ ταπεινοὶ καὶ ἐλεεινοὶ ῥαγιαδες ἐκτείνανμεν εἰς τὸν Ἰψηλότετον Βαλῆν τῆς Σιλίστρας, καὶ Σερασκέρην ἐνδοξότατον καὶ διακαϊότατον Βεζύρην, τοῦτο τὸ ταπεινὸν μας μαγζάρι, διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ φαινοτάτου Κατωφλίου τοῦ κραταιοτάτου καὶ εὐαπλαγχνικωτάτου ἡμῶν Βασιλέως. Ὁ δὲ ἄναρχος Θεὸς, ὁ μέγας Κύριος τῆς δόξης, ὁ ἐξαποστέλλων τὸ φῶς εἰς τὸν ἥλιον, νεύων εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κραταιοτάτου Βασιλέως θέλει τὸν φωτίσῃ ἐπὶ καλοῦ, ὅπως κρᾶζωμεν αἰωνίως, Μεγαλυνθῇτω ὑπὲρ πᾶσαν ὁμοιότητα ἡ δόξα αὐτοῦ καὶ τὸ κράτος τοῦ Δουβλετίου εἰς αἰῶνας ἀμήν!»

ΣΕΛΙΣ 204.

(α) Τὰ περὶ αὐτοῦ ἐκτίθενται πλατύτερον ἐν τῷ Παραρτήματι.

(6) Νομίσματος χρυσοῦ ἄξια· 45 γροσίων τῇ ἐποχῇ ἐκείνης καὶ φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ.

ΣΕΛΙΣ 211.

(α) Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν ἔγγραφον (ἀπὸ 3 φεβρουαρίου 1821 ἐν Βουκουρεστίῳ), ἐπικεικρωμένον παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, δι' οὗ ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ Στάνα, σύζυγος τοῦ Ὀλυμπίου, ἐδάνεισε τῇ Ἑταιρίᾳ τῶν φιλικῶν πεντακῶσια καὶ πεντακισχίλια φλωρία, πληρωτέα ἀπὸ τοῦ μέλλοντος ἐθνικοῦ ταμείου. Ἀλλ' ἐπληρώθησαν ποτε εἴτε τῇ Στάνᾳ, ἀποθανούσῃ ἐν Ἀθήναις, εἴτε τοῖς ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ ταύτης;

ΣΕΛΙΣ 217.

(α) Ἡ ἀναφορὰ αὕτη, ὡς καὶ αἱ ἀκόλουθοι μέχρι τοῦ τέλους εἰσὶ σύνταξις τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ γαλλικῇ διαλέκτῳ.

ΣΕΛΙΣ 219.

(α) Τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τοῦ Βελλεγάρδ ἀναγίνεται οὐσιωδῶς τὰ ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ Ἀρλιώτου, ὡς εἴπομεν ἐν σελ. 192 σημ. (α).

ΣΕΛΙΣ 221.

(α) Ἡ ἐξήγησις τῶν ἀναφερομένων ἐν ταύτῃ «δολοφρόνων καὶ ἀπίστων δικηγόρων» γίνεται παρ' αὐτοῦ τοῦ Ὑψηλάντου ἐν τῇ παρίμψει ἐκθεσίᾳ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον. (Ὁρα σελ. 224.)

ΣΕΛΙΣ 230.

(α) Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Λωτρίας τῶσα συγκινητικὴ ἀναφορά τῆς Ἐλισάβετ Ὑψηλάντου.

«Κυρία.

«Τὸ ὄνομά μου καὶ αἱ δυστυχίαι μου βεβαίως διήγειραν ἤδη ἐν τῇ ᾠραίᾳ ἱμῶν ψυχῇ αἰσθημα οἴκτου καὶ ἐνδιαφέροντος. Ἡ ὑμετέρα Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης λυπηθήσεται, ὡς οὐκ ἀμφιβάλλω, ἀτυχῇ μητέρα, μετὰ τολμῆς ἀπευθυνομένην πρὸς Αὐτὴν, ὅπως τύχη, διὰ τῆς μετολαβήσεως παρὰ τῷ σεβαστῷ Αὐτῆς συζύγῳ, τὴν εὐτυχίαν, δι' ἣν τέλος εὐελπιστεῖ μετὰ ἐξ ἑτῶν ἀγωνίας καὶ δάκρυα.

«Ἀπομεμακρυσμένη εἰς βαθεῖαν ἐρημίαν καὶ μὴ ἐξαιτουμένη πλέον τὴν ἐλευθερίαν τῶν υἱῶν μου, ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδέποτε ἐπεβάρυνα τὴν Υ. Α. Μ. διὰ τῆς λύπης μου, εἰ καὶ αἱ διὰ τὸν πρωτότοχόν μου υἱὸν καλοκαγαθίαι τοῦ μακαρίτου Βασιλέως πατρὸς ἱμῶν ἠδύναντο ἐπιτρέψαι μοι, ὅπως θέσω αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἱμῶν προστασίαν.

«Ἀλλ' ἤδη, ὅτε ἡ ἐλπίς εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν μου, καὶ ὅτε μανθάνω, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας ἀξιῶσι ἐνδιαφερόμενος ἐπὶ τῇ τύχῃ τῶν υἱῶν μου, πολυῶς προσπίπτουσα εἰς τοὺς πόδας τῆς Υ. Α. Μ. καὶ καθικετεύουσα αὐτὴν, δι' ὅ,τι ὑπάρχει ἱερώτερον καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν πολυτίμων ἡμερῶν τοῦ μεγάλου Μονάρχου, μεθ' οὗ ἦνωσε τὴν τύχην αὐτῆς, ἵνα λάβῃ μέρος ὑπὲρ τῶν τέκνων μου καὶ ἐπιτύχῃ, ὅπως ἀποδώσωσιν αὐτοῖς ἐλευθερίαν ἐξηγορασμένην δι' ἐξαεποῦς περιορισμοῦ. Τὰ ἄδικα, ἅπερ ἠδύναντο ἔχειν, ἐξηλείφθησαν πλέον, καὶ ἡ ἐλπεινὴ κατάστασις τῆς ὑγείας τούτων τὸ βεβαιότερόν ἐστιν ἐχέγγυον τοῦ μέλλοντος αὐτῶν.

«Ἀξιῶτατε, Κυρία, ἵνα δεχθῆτε τὴν παράκλησίν μου μετὰ τῆς ἀγγελικῆς ἐκείνης ἀγαθότητος, τῆς χαρακτηριζούσης ἱμᾶς, καὶ θελήσατε κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἵνα συγχωρήσῃτε τὴν ἐνόχλησιν, ἣν δίδει πρὸς ἱμᾶς μήτηρ φθάτασα εἰς τὴν ἀπελπισίαν.

«Εἰμὶ, Κυρία, τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος
ταπεινοτάτη καὶ εὐπειθεστάτη δούλη

Κοσνίτσα Ποδολί.

Π. Ε. ὙΨΗΛΑΝΤΟΥ.

«Τῇ 30 νοεμβρίου (12 δεκεμβρίου) 1827.

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἀπάντησις τῆς αὐτοκράτειρας,

«Κυρία Πριγκίπισσα.

« Ἡ Αὐτοκράτειρα με ἐπεφόρτισεν, ἵνα δηλοποιήσω πρὸς ὑμᾶς τὴν παραλαβὴν τῆς ἀπὸ 12 τοῦ τελευταίου δεκεμβρίου ἐπιστολῆς ὑμῶν, εἰς ἣν ἐβράδυνε τὴν ἀπάντησιν ἑαυτῆς, διότι οὐκ εἶχε ποσῶς, ἵνα κοινοποιήσῃ πρὸς ὑμᾶς εὐχάριστόν τι ἀποτέλεσμα, καὶ διότι ἐσκέφθη, ὅτι ἡ ἀπώλεια (οὐάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου), ἦν ὑπέστητε, ἡδύνατο ἔσως μεταβαλεῖν τὰς ἀποφάσεις τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἀπηυθύνθη λοιπὸν ἡ Μεγαλειστάτη ἐκ νέου πρὸς τὸν σεβαστὸν αὐτῆς σύζυγον, καὶ μετὰ ζωηρᾶς λύπης εὐρίσκεται ἤδη ἐν τῇ ἀναγκαστικῇ περιστάσει, ὅπως αὐξήσῃ ἔτι τὴν λύπην μητρὸς, βεβυθισμένης ἤδη ἐν τῇ βαθυτέρᾳ θλίψει, γνωστοποιούσα ὑμῖν, Κυρία, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεκρίθη αὐτῇ, ὅτι οὐδὲν συγκατατεθῆναι δύναται ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, ὑπ' ὧν ἔχων τὰς συνθήκας, δι' ὧν ὑπάρχει συνδεδεμένος.

« Συγχωρήσατέ μοι, Κυρία Πριγκίπισσα, ὅπως δραστώμενος τῆς εὐκαιρίας ταύτης παρακαλέσω ὑμᾶς, ἵνα δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐξαιρέτου ὑπολήψεως, μεθ' ἧς πρὸς τιμὴν μου εἶμι

τῆς Κυρίας Πριγκίπισσης

ταπεινότητος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων

«Βιέννη 15 φεβρουαρίου 1828.

ΚΟΜΗΣ ΔΕ ΒΟΥΡΜΒΑΝΔ».

(6) Ἡ μήτηρ Ἐλισάβετ, μελανειμονήσασα, ὡς εἰθιστοὶ παρὰ τοῖς Χριστιανικοῖς, τὸν ὠρισμένον καιρὸν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνῆρτησε τὰ χαρόνια αὐτῆς μελανά ἐνδύματα, ὡς ἐπὶ τὰς ἱτέας τὰ ὅπλα αὐτῶν οἱ Ἰσραηλιταί, προμαντεύουσα διαδοχικὸν τὸν θάνατον καὶ τῶν ἄλλων υἱῶν. Τῶντι δὲ ἡ προμάντευσις αὕτη ἐπληρώθη ἐντελῶς, διότι ἀπώλεσε μετὰ ταῦτα ὅλους τοὺς υἱοὺς ἑαυτῆς, καὶ ἐντεῦθεν ἡ πρώτη διὰ τὸν Ἀλεξάνδρον μελανειμονὴ κατέστη αὐτῇ ἰσόβιος.

ΣΕΛΙΣ 228.

— (α) Τίς ἄρα ὑπάρχει ἄξιος πίστεως παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ὁ Ἰψηλάντης, ὡς ἐπίσημον καὶ ἀπ' ἰσθμίας πρόσωπον, ἐξηγουόμενος τῷ 1827 ταῦτα, καὶ μάλιστα πρὸς ἵνα αὐτοκράτορα, οἷος ἦν ὁ Νικόλαος Α', ζῶντος ἔτι τοῦ Καποδιστρίου, ἡ ὁ ἰδιώτης Δημήτριος Ἀρλιώτης, βιογραφῶν ἐν Κερκύρᾳ τὸν Καποδίστριον τῷ 1833 ἱταλίστι, δημοσιεύων δὲ τῷ 1859 τὸ πῶνμα αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρον ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ἀκόλουθα (σελ. 68); «... Ὁ πρίγκιψ Ἰψηλάντης, ... παλὺ πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὴν τολμηρὰν αὐτὴν ἐπιχείρησιν, συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Καποδιστρίου, ἤλθιν οὗς ὁμιλίαν περὶ διαφόρων ἀντικειμένων. Περιελθόντος τοῦ λόγου καὶ περὶ Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ βόσκοντος κρυπτοῦ πυρός, ὁ Καποδίστριας ἐννόησε τὴν ἐξαμφιν τοῦ Ἰψηλάντου, προσεπάθησεν, ὅπως ἀναγκασθῇ τὴν ὁρμὴν καὶ πατρικῶς ἐκνοουήσῃ τούτῳ, ἵνα μὴ ἐπιζητήσῃ τὴν κατὰ κράτην αὐτοῦ καὶ δι' ἀκινδυνεύσῃ τὴν

«πατρίδα, ἂν ἀληθῶς ἀγαπᾷ αὐτήν. Ἐρυθρίασε τότε ὁ νέος καὶ ἐφάνη μεταβάλλον ποικιλόν. Ἀλλὰ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἀνεζωπορώθη ἐν τῷ στήθει τούτου ἡ φιλεξ, νομίσαντος δόξαν, στερουμένην μὲν τῶν θαυμάτων τῆς νίκης, ἀλλὰ μεγάλην καὶ λαμπρὰν δόξαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πλείστων, ἐὰν ἐστέφεται ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας, καὶ νίσω, ὠνούμενος ὑπὸ τοῦ ἀναποδράστου πεπρωμένου, ἐρρίφθη εἰς τὸ χάσμα, ὅπερ κατέπιεν αὐτόν».

Καθ' ἡμᾶς, λέγομεν καὶ πάλιν, φρονίμως ἐπραττεν ὁ συγγραφεὺς, ἐὰν ἐσιώπα ἐπὶ ἀντικειμένων, ὧν ἠγνοεῖ τὴν κυρίαν ἀλήθειαν. Ἰππῆρξε μὲν φίλος τοῦ Καποδιστρίου, ἀλλ' ἐβλαψεν οὕτω τὴν ἐθνικὴν ὑπόληψιν τοῦ ἀνδρός ἐν ἀγνοίᾳ, ὥς ἄλλος ἐχθρὸς, γράφων τοιαῦτα.

ΣΕΛΙΣ 229.

(α) Ἰδοὺ τίνι πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ὑψηλάντου ἀνῆγγεῖλιν ἀκαλοῦμαι τρόπον τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ ὁ Λαοσάνης.

«Σεβαστὴ Κυρία.

«Ὅταν τὸ ἀπανθρώπως τυραννούμενον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἐκλεξεν εἰς τὸ μέσον τῆς σεβαστῆς οἰκογενείας Αὐτῆς ὁδηγὸν πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων καὶ τῆς εὐνομίας, ἡ Ἐκλαμπρότης Αὐτῆς ἐπρόσφερε μὲ ψυχὴν ἑλληνικὴν ὀλόκαυτον θυσίαν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος τέσσαρας φιλτάτους υἱοὺς, εἰπούσα πρὸς αὐτοὺς «Ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τάν».

«Ὁ σκοπὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἐπιχειρήματος ἐτελέσθη· ἡ κοινὴ εὐχὴ ἐπληρώθη· ἀλλ' ὁ πρωταίτιος, τοῦ ὁποίου τὸ παράδειγμα ἐμπνευσεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμόν, φεῦ! δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἡ Θεία πρόνοια ἠυδόκησε νὰ καλέσῃ τὸν ἀειμνήστον Ἀλέξανδρον εἰς τὰς αἰώνιους μονάς. Χαμὸς ἀτίμητος διὰ τὴν πατρίδα! ἀτίμητος καὶ διὰ τὰ μητρικὰ τῆς Ἐκλαμπρότητος Αὐτῆς σπλάγχνα. Ἀλλὰ ποῖος ἐμπορεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς θείας βουλὰς; Τὸ θέλημα τοῦ Ἱψίστου ἔγινε. Ἡ μόνη παρηγορία εἰς τὴν ἀπαραμύθητον ψυχὴν τῆς Ἐκλαμπρότητος Αὐτῆς ἂς ᾖ ἡ ἀναλάμψασα εὐδαιμονία τῆς πατρίδος. Ἢ δόξα τοῦ ἀειμνήστου Μακαρίτου θὰ διαμένει εἰς αἰῶνας τοὺς ἅπαντας, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους θὰ τοῦ πλεῖξῃ τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς ἀθανασίας.

«Ἐπὶ χρόνους, σεβαστὴ Κυρία, συνεζῶσα μὲ τοὺς φιλτάτους Αὐτῆς υἱοὺς, κ' ἤμην κοινωνὸς τῶν καλῶν καὶ τῶν κακουχιῶν των, καὶ τοῦτο μ' ἐναρβύνει νὰ ἐνοχλήσω Αὐτήν μὲ τὸ παρὸν ταπεινόν μου, προσφέρων πρὸς τὸ σεβαστὸν Αὐτῆς ὑποκείμενον τὴν ἐγκάρδιόν μου εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν φιλίαν καὶ δι' ὅλας τὰς καλοσύνας, ὥσας τόσον ὁ ἀσίδιμος Μακαρίτης, καθὼς καὶ οἱ ἀγαπητοὶ Αὐτῆς Γεώργιος καὶ Νι-

κόλκας, ἐδειξαν πρὸς ἐμὲ. Εὐτυχῇ δὲ θὰ νομίσω ἐμαυτὸν, ἐάν ποτε εὐδοκίμησῶ νὰ γείνω κήρυξ τῶν ἀρετῶν τοῦ Μακαρίτου.

«Μένω μὲ ὅλον τὸ πρὸς τὴν σεβαστὴν Αὐτῆς κεφαλὴν ὀφειλόμενον σέβας τῆς Ἐκκλησιολογίας Αὐτῆς δούλος ταπεινός

«Βιέννη τὴν 9 Ἀπριλίου 1828.

Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

(5) Ἡ τοιαύτη τοῦ ἀοιδίου Ἀλεξάνδρου θέλησις περὶ τῆς ταφῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐκ ἐπραγματοποιήθη δυστυχῶς.

ΣΕΛΙΣ 233.

(α) Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐξηγήθη τῷ 1824 κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἐν Λονδίῳ φιλελληνικῆς Ἐφορείας εἰς τῶν μεγάλων φιλελλήνων ὁ Βλακίερς, ὡς ἀκολουθῶς: «... Γνωστὸν ἐστίν, ὅτι εἰς στρατηγίς, εὐρισκόμενος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μιᾶς μεγάλης πλυνόμεως τῆς ἄρκτου, ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ ὅτι, εἰ καὶ ἀπεδοκιμάσθη μετὰ ταῦτα τὸ κίνημα αὐτοῦ, καὶ ὁ ἴδιος ἐξέπεσε τῆς εὐνοίας τοῦ Μονάρχου αὐτοῦ, ὁ ἡμιεμπτος ὅμως χαρακτήρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἡ πασιδὴλος ἀνδρεία καὶ κίχαιρέτως ἡ ὑπηρεσία τούτου ὡς ὑπακιστοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔκαμαν τὸν κόσμον εἶνα πιστεύσῃ, ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐγένετο δι' ἰδίαν συναινέσιν τοῦ μυστικισμοῦ τοῦ Περσικοῦ Περσικῆς. Μόνη ἡ περίστασις αὕτη ἤκει, ἵνα ἐξάψῃ κατὰ τῶν Τούρκων τοὺς Ἕλληνας τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν... »

ΣΕΛΙΣ 234.

(α) Μάλιστα δὲ πρὸς τὴν ἐν Τροιζίνι Ἑθνικὴν Συνέλευσιν τοῦ 1827 ἀννηέχθησαν διωφοροὶ ἐκ τῆς Ναυπλίας πολῖται, ἐν οἷς συγκατηριθμούμεθα καὶ ἡμεῖς, ὑποβάλλοντες αὐτῇ τὸ καθήκον, ὃ ἔχει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀρμεδιῶς ἀναφερομένη πρὸς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν· ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο.

ΣΕΛΙΣ 236.

(α) Τὴν περίερον ταύτην τοῦ νέου πολέμου τοῦ Σουλίου κατὰ τὸν Σουλτάνου τάσσειν ἐπὶ τὸ χρονολογικώτερον ἐνταῦθα, ὡς προηγουμένην τῆς ὅλης ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἄρχεται δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1820, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸν μᾶλλον τοῦ 1821, ὅτε ἤρξατο καὶ ἡ κίνησις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, μεθ' ἧς συνεδίθη.

Σούλιον δὲ ἐστὶ τὸ ἀρχαῖον Σόλιον. Περωνόμασκον τοῦτο οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Ἠπείρου Κακασοούλιον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐπολέμει αὐτὸ ὁ Ἀλῆ πασᾶς. Ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης συνέδρυν οἱ Ἀλβανοὶ καὶ πολλὰς ἄλλας προγενεστέρας ἀπὸ αὐτοῦ ἔτι τοῦ 1734, καθ' ἧς ἰσχυραὶ ἐναντίον αὐτοῦ κινήσεις περιοδικῶς τουρκικαὶ ἐκστρατεῖαι ἀπέτυχον. Ἔχει δὲ μετωνυμικῶς παρὰ τοῖς κοινοῖς ἡ λέξις «κακός» τὴν σημασίαν τοῦ ἰσχυροῦ, πολυῦ, ἀνδρείου, δεινῶς, δυσκαταμάχτου.

ΣΕΛΙΣ 237.

(α) Ὁρᾷ ἐν τῇ Δεκ. 17, περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρ. Ἐποχ. Δ' Κεφ. Ε'.

ΣΕΛΙΣ 239.

(α) Ὁρχηστίζον ταύτην ὁ Νόττος Βότοαρης, Κίττος Διαμάντης Τσαβέλλας (θεῖος τοῦ Κίττου Τσαβέλλα), Πέλιος Γούσης καὶ Νάττος Καρκαπάνης.

(6) Ἡ Ζουλιαντῶν. Κατόικουν δ' οὗτοι κόμην τινα τῆς Χαονίας, θεωρουμένην ὡς λείψανον πόλεως ἀρχαίας, τῆς Ζωίλης· Χριστιανοὶ πρότερον, ἔλαβον πρὸ καιροῦ ὃ λίγην τὴν θρησκείαν τῶν Τούρκων.

ΣΕΛΙΣ 242.

(α) Ἦσαν δὲ αὐταὶ ἐξ, ἡ τῶν Βοτοβραίων, ἡ τῶν Τσαβελλαίων, ἡ τῶν Ζερβάδων, ἡ τῶν Δράκων, ἡ τῶν Δαγλίδων καὶ ἡ τῶν Φωτομαραίων· ἀλλ' ἡ τελευταία ἐμισθοφόροι τότε ἐν τῇ Λακωνίᾳ παρὰ τῷ Μαυρομυχάλῃ.

Ἦσαν δὲ καὶ ἑτεραι δύο καὶ οἰκογινεῖαι Σουλιωτικαὶ δευτέρου λόγου.

ΣΕΛΙΣ 245.

(α) Καθ' ὃ δὲ βεβαιώσιν ἡμῖν πρόσωπα ἀξιόπιστα, συνέδραμιν οὐχ ἥττον ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τοῦ Σουλίου καὶ ἐν γράμματι, πλαστὸν βεβαίως, τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου. Ἐφίερε τοῦτο, ἀπεσταλμένος διὰ τὴν Ἑπείρον ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς γνωστὸν, ὁ Χριστόδουλος Οἰκονόμου. Φθάσας εἰς Ναύπακτον οὗτος περὶ τὸν φεβρουάριον τοῦ 1821, καὶ γνωρίσας διὰ τῶν σημείων μετὰ τινων φίλων, ὡς τῶν Ῥαγκαίων καὶ ἄλλων, ἐζήτησε τὸν ἄξιον ἐξ αὐτῶν, ἵνα ἀναδεχθῇ τὴν ἀσφαλῆ διαβίβασιν τοῦ γράμματος αὐτοῦ τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ἀμα ἐπίδειχθὲν, οἱ πάντες, πιστεύσαντες τοῦτο ὡς γνήσιον, κατησπάσθησαν, δι' ἣν ἔχαιρεν ὡς ἐκ τῆς πολιτικῆς θέσεως αὐτοῦ ὑπόληψιν γενικὴν ὁ Καποδιστριας, ἐχάρησαν δὲ κατὰ πολὺ θεωρήσαντες αὐτὸν ἕνα τῶν πρώτων μοχλῶν τῶν πρὸς ἐπανάστασιν ἐνεργειῶν, καὶ ἤλπισαν ἀναπόφευκτον ἐσομένην τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου εἰς τοὺς Σουλιώτας, ἐὰν περιήρχετο εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ τοῦτο. Ὁ Ἰωάννης Ῥάγκος ὑπεσχέθη τὸ τοιοῦτον διὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ ὅπως δυνήθῃ τὴν μετ' αὐτῶν συνέντευξιν, ὑπεσχέσθη εἰς τὸν κατὰ τὸ Βραχώριον γενικὸν διερχόμενον Νούρκαν Σέβρανν τὴν ὑποταγὴν τῶν Σουλιωτῶν ὑπὸ τὸν Ὀμῆρ πασσᾶν Βρυώνην, ἐὰν λάβῃ τὴν ἄδειαν μιᾶς μετὰ τούτων συνομιλίας. Δοθεῖσα δ' ἐτοιμῶς αὐτῇ, ὁ Ῥάγκος ἀπελθὼν παρέδωκε τὸ γράμμα τοῦ Καποδιστρίου τοῖς Σουλιώταις, καὶ οὗτοι κατάρθρωσαν τὴν διαβίβασιν τούτου πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ὅσοι ἐγνώριζον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Καποδιστρίου οἱ Ἀκαρνᾶνες ὀπλαρχηγοί, τῶς καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς. Ἰδίως δὲ οὗτος ἐπίστευσεν ἀμέσως, καθόσον προηγουμένως ἔγραψε τούτῳ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐκ τῆς Κερκύρας ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου Βιάρος. Ὡς πᾶς συλλογιστόμενος Ἕλληνα, οὕτω καὶ ὁ Βιάρος, μύστης ὢν τῆς ἐπαναστατικῆς Ἐταιρίας, ἐθεώρει τὴν προσηχὴ ἐπανάστασιν στήριγμα ἔξουσας βοηθητικώτατον τὸ φρούριον τοῦ Σουλίου, ἐὰν περιήρχετο εἰς τῶν Σουλιωτῶν τὰς χεῖρας. Καὶ ἄλλω; δέ, τί ἐδύναντο οἱ Σουλιῶται ἄνευ τούτου;

ΣΕΛΙΣ 246.

(α) Ἰδοὺ τὸ περὶ τοῦ Σουλίου μέρος τῶν ὁδηγίων. . . .

«Βον. Νὰ πασχίητε παντοιοτρόπως εἰς τὸ νὰ φυλάττητε μίαν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ· τοιαύτη ὅμως, ὥστε, ἀφανίζοντες τοὺς βασιλικούς, νὰ ἔχητε αὐτὸν πάντοτε εἰς τὸ χεῖρ σας μὲ ὅλα του τὰ

»πλούτη, διὰ νὰ μὴν ἡμπορέσῃ ποτὲ νὰ ξαναγίνῃ ἐκεῖνο, ὅπου ἦτον
»πρὸ τοῦ πολέμου.

«Εὐν. Φαινόμενοι, ὅτι ὑπερασπίζεσθε καὶ πολεμεῖτε κατὰ τῶν ἐχ-
»θρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασῖᾶ, πασχίσετε νὰ διώξετε ἐξ ὅλης σχεδὸν τῆς ἡ-
»σπείρου τὰ βασιλικά στρατεύματα, ὥστε εἰς τὰς πρώτας σάλπιγγας
»τῆς πατρίδος νὰ ἦναι ἐλεύθερα ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ὠχυρωμένα ἀπὸ
»ἀνδρείους Ἑλλήνας.

«Ζον. Νὰ προσποιῆσθε τὴν μεγαλητέραν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς
»τὸν Ἀλῆ Πασῖᾶ, διὰ τοῦ ἐποίου μέσου νὰ δυνήθῃτε νὰ ἀποσπάσῃτε
»τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἰδίου πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Τούρκους, διὰ νὰ
»τὸν ἔχητε πάντοτε ἰδικὸν σας».

(6) Ἐξ αὐτῶν οἱ πρῶτοι τρεῖς ἦσαν πρώτης σημασίας, οἱ δ' ἄλλοι δευτέρας.
Καὶ Τόσκαί μὲν ὁ Ταχέρ Ἀμπάζης, Τσέγκο Βέγης, Μουρτοτσάλης, Ἐλμάζ Μί-
»τση καὶ Σουλεϊμάν Μέτος· Τσάμαι δὲ ὁ Τέμης Σαλίτσας καὶ ἄλλοι.

Σημειώσεν, ὅτι τὸ σύμφωνον τοῦτο παρελάβομεν ἐκ τῶν περὶ τοῦ Σουλίου ιστορι-
κῶν σημειώσεων τοῦ Γ. Ζέρβα.

ΣΕΛΙΣ 250.

(α) Ἴδου τὸ ἔγγραφον.

«Ἵψηλότατε Ἰσμαήλ Πασσᾶ, Σερασκέρη τῆς

»Ρούμελης, σὲ προσκυνοῦμεν.

«Ἀπὸ πολλοὺς φίλους μας Ἀγάδες καὶ Βεΐδες πληροφοροῦμεθα συχνά,
»ὅτι μᾶς ἔχετε ὑπ' ὄργην, διότι ἐσυμμαχήσαμεν μὲ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν
»καὶ ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τὴν γλυκυτάτην πατρίδα μας.

«Ἵψηλότατε! ἐν ᾧ τὸ προσκυνητὸν φερμάνι τοῦ κραταιοτάτου
»Σουλτάνου ἐκηρύχθη εἰς ὅλην τὴν Ρούμελην καὶ διέταξε ῥητῶς, ὅτι, ὅ-
»σοι Μουσουλμάνοι καὶ ραγιαδες ἦσαν ἐξωρισμένοι ἀπὸ τὴν πατρίδα
»των καὶ ἡρπασμένα τὰ ὑποστατικά των ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ἔχουν
»τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐλευθέρως εἰς τὴν πατρίδα των, νὰ λά-
»βωσι τὴν ἰδιοκτησίαν των καὶ νὰ ὀπλισθῶσι κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀποστά-
»του ἀκούσαντες καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν δικαιοσύνην τοῦ βασιλέως,
»ῖντες καὶ περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡδυνημένοι, καθὼς εἶναι πα-
»σίγνωστον, ἐτρέξαμεν παρευθεὺς εἰς τὸν βασιλικὸν Ἱποναύαρχον, ὅστις
»μᾶς ἐδέχθη εὐμενῶς καὶ ἐξάπέστειλε πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἵψηλότητα,
»εἰς ἔχουσαν ὅλην τὴν πληρεξουσιότητα νὰ ἐνεργήσῃ τὰς βασιλικὰς
»προσταγὰς. Ἀν' ἀνοούμεθα, ὅτι μᾶς ἐδέχθητε κατ' ἀρχὰς εὐνοϊκῶς καὶ

ἡμᾶς διατάξατε ἀμέσως νὰ ἐξώσωμεν τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ λάβωμεν τὴν πατρίδα μας· ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας μᾶς ἐφέρετε παρ' ἐλπίδα ὅπως εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ἐκαθήμεθα ἀργοὶ καὶ ὑποπτοι μῆνας σχεδὸν τέσσαρας. Ἐν τῷ μεταξύ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀγάδες μᾶς ἐπαρηγοροῦσαν, ὅτι σήμερον ἢ αὔριον θὰ λάβωμεν τὴν πατρίδα μας· ἄλλοι, πλέον εὐσυνειδήτοι, μᾶς ἐβεβαίωναν, ὅτι, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἀρχιστράτηγος ὁ Ἰσμαὴλ Πασσᾶς, πατρίδα δὲν θὰ ἴδωμεν. Ἐωσὺ τὰ ἠπράγματα ἔτρεχον, ὡς ἄνωθεν, ἀγνοοῦταμεν διόλου τῆς τύχης τὸ ὑποδοιζόμενον· ἀφ' οὗ ὁμως ἐλάβομεν τὴν ἀποφασιστικὴν σας προσταγὴν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς Κορφοῦς, καὶ ταυτοχρόνως ἐπληροφορήθημεν, ὅτι διέταξες εἰς ὅλα τὰ παράλια νὰ μᾶς θυσιάσωσι βαρβαρικῶς, ὥτι ἔπρεπε πλέον νὰ κάμωμεν; Ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ἱψηλότητά σας ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶμεν τότε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον Θεόν, ἃν ἔδιδε καὶ ἐκεῖνος τοιαύτην παρανομιωτάτην καὶ βαρβαριωτάτην προσταγὴν.

«Σᾶς παρακαλοῦμεν λοιπὸν νὰ μᾶς ἀφήτετε ἡσυχους κατὰ τὸ βασιλικὸν θέσπισμα, ν' ἀτηκώσετε τὰ στρατεύματά σας ἀπὸ τὰ χωρία ἡμᾶς καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀπειλήτε, διότι δεχόμεθα τοὺς χωριάτας. Ἡ ἀνυπόφορος τυραννία τῶν στρατευμάτων σας τοὺς ἐδίδασκε νὰ ζητήσωσι «καταφύγιον» ὅταν ὁμως ἴδωσι τὰς οἰκίας τῶν ἐλευθέρων, τότε καὶ αὐτοὶ ἐπιστρέφουν, καὶ ἡμεῖς ἡσυχάζομεν. Ἀλλέως, ἐν ὅσῳ ἐξακολούθετε τὰ ἐναντία τῶν βασιλικῶν προσημάτων, τόσον ἡμεῖς, καθὼς καὶ αὐτοὶ, θέλομεν ὑπερασπίσει τὸ δικαίον μας μὲ τὴν ὑπεριπὴν σταλαγματίαν τοῦ αἵματός μας· καὶ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Βασιλέως ῥίπτομεν τὸν αἷτιον τοῦ παρόντος καὶ μέλλοντος κακοῦ, καὶ ξαναπροσκυνοῦντες ὑποσημειούμεθα.

«... 1821 ἀπὸ Σούλιον.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΣΟΥΛΙΩΤΑΙ, ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΙ.»

Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ παρελάβομεν ἐκ τῶν Πολεμικῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Περραιβοῦ (σελ. 16-17). Ἀλλὰ παραδόξως βλέπομεν μνηολογούμενον ἐκεῖ ἀτῆ 17 ἀπριλίου, ἐν ᾧ τότε, καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀκόμη, στρατιῇ ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις ἦν ὁ Χουρσὴτ πασσᾶς καὶ οὐχὶ ὁ Ἰσμαὴλ πασσᾶς. Ἐντεῦθεν ἀναντιρρήτως θεωροῦμεν ὡς παρὶσφρησάν τυπογραφικὴν ἢ ἀντιγραφικὴν λάθον, καὶ τῶς μᾶλλον, ὅσῳ ὁ αὐτὸς Περραιβός, γράφων ἐκ τοῦ Σουλίου τῷ Ἀλῆ πασσᾶ κατὰ τὴν 2 ἀπριλίου, (ἴδε αὐτό ἐν σελ. 20-22,) μνημονεύει καὶ τοῦ περιχομένου ταύτης τῆς πρὸς τὸν Ἰσμαὴλ πασσᾶ ἐπιστολῆς τῶν Σουλιωτῶν. Πῶς ἔρα ἀναφέρεται τῇ 2 ἀπριλίου ὡς προγεγονός, ὅτι ἐγένετο τῇ 17 ἀπριλίου; Συμπεραίνομεν λοιπὸν, ὅτι καὶ περὶ τῆς ὁ λόγος, ἐπιστολῆς τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τὸν Ἰσμαὴλ πασσᾶ ὡς στρα-

σκέρην ἐμνηολόγηται τῇ 17 ἡ τοῦ δεκεμβρίου τοῦ 1820, ἡ τοῦ ἰανουαρίου τοῦ 1821. Καὶ ἄλλως δὲ, προσέχοντες μικρὸν καὶ ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ἐγγράφου, θεωροῦμεν αὐτὸ ἀμφίβολον, διότι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Περβριβοῦ ἐν τῷ Σουλίῳ, γενομένης περὶ φθίνοντα μάρτιον τοῦ 1821, οὐδεὶς ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Σουλιώταις ὁ δυνάμενος οὕτω συντάσσειν. Τούλαχιστον ἡμεῖς οὐδένα τοιοῦτον γνωρίζομεν.

ΣΕΛΙΣ 254.

(α) Ἴδε ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐν τῇ σελ. 243 τοῦ Ἰστορ. Δοκ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ.

(β) Μετὰ τοῦ Περβριβοῦ μετέβη καὶ οὗτος ἐκ τῆς Ἀκωνίας εἰς τὸ Σούλιον, διήλθεν δ' ἀμφοτέρω διὰ τῆς Ἑπτανήσου, λαθόντες τὰς ἀρχὰς αὐτῆς.

ΣΕΛΙΣ 255.

(α) Ἴδου αὕτη.

« Ὑψηλότατε καὶ Μεγαλοπρεπέστατε Ἡγεμὼν τῆς Ἡπείρου
ταπεινῶς προσκυνῶ σε.

« Ἀφ' ἧς ὥρας ἐπάτησα ταύτην τὴν γῆν καὶ ἐγνωρίσθην μετὰ τοῦ ἰδικοῦ σας Κυρίου Ἀλέξη Νούτσου, ἀμέσως ἐξήγησα τοὺς σκοποὺς, τοὺς ὑποπίους τρέφει τὸ ἔθνος πρὸς τὴν Ὑψηλότητά σας. Ἐπληροφορήθην δὲ ἡταυτοχρόνως παρὰ τοῦ ἰδίου τὰ ὁρὰ καὶ πατρικὰ φρονήματά σας διὰ τὸ αὐτὸ ἔθνος. Ὅθεν, κατὰ τὸ χρέος μου, ἐγνωστοποίησα ὅλα ταῦτα, ὅπου ἀνήκει, διὰ νὰ ἐξαλείψω πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἀπὸ μερικοὺς καὶ ὀβριβώσω τὸν πρὸς τὸ ἔθνος θερμὸν ζῆλόν σας.

« Μὴ παραπονῆσθε, Ὑψηλότατε, ἂν οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ Καπετάνοι ἡτῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐκατέρωθωσαν ἕως τὴν σήμερον κανένα ἀξιώλογον ἀνδραγάθημα, καθὼς τὰ καθημερινὰ ἡρωϊκὰ τῆς Ὑψηλότητός σας. Τοῦτο, παρακαλῶ, μὴ τὸ ἀποδώσετε παρὰ εἰς τὴν δύσκολον ἡσυχονομίαν των διὰ τὰ μακρὰ διαστήματα τῶν ἐπαρχιῶν των καὶ διὰ τὰ ἀπανταχοῦ διεσκορπισμένα βασιλικά στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐπαπειλοῦσι τὴν σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Νὰ ᾔσθε ὀβριβᾶσθαι ὅμως, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς τὰ πράγματα θέλουν λάβει ἄλλην μορφήν, ἐπειδὴ ὁμιλήσαμεν περὶ τούτου μετὰ τῶν Σουλιωτῶν, Ἄγο Μουραχουρδάρη καὶ Ταχὴρ Ἀμπάζη, καὶ κατ' αὐτὰς θέλω ὑπάγει ἐπίτηδες καὶ εἰς τὴν Καμαρίναν, διὰ ν' ἀποσπάσω τὸν Καπετὰν Γιαννάκην Γιῶργην ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ νὰ τὸν συναριθμήσωμεν εἰς τὴν ἡσυχονομίαν μας, τὸ ὁποῖον ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχω, μὲ τὸ νὰ μ' ἀνήγγειλῃεν ὁ ἴδιος κρυφίως νὰ ὑπάγῃ εἰς ἀντάμωσίν του.

«Δείξατε, Ἱψηλότατε, τὴν συνήθη μεγαλοψυχίαν σας, καὶ δὲν ἀμνηστέλλω, ὅτι ἡ ἐπίμονος ὀργὴ τοῦ Σουλτάνου θὰ ματαιωθῇ γρήγορα, »ἐπειδὴ κατεπάτησε χωρὶς συνείδησιν καὶ φόβον Θεοῦ τὰ δίκαια τῆς ἀνθρωπότητος· δὲν στοχάζεται, ὅτι εἶναι ἐπίτροπος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὅτι μίαν ἡμέραν μέλλει νὰ δώσῃ λογαριασμὸν, ἂν ἐπλήρωσε τὰ πρὸς τοὺς λαοὺς χρέη του· καὶ, ἐπειδὴ κατατρέχει σήμερον τοὺς καλοὺς ἡγεμόνας, μαζί δὲ μὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς εὐπειθεῖς ὑπηκόους, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς μέλλει νὰ τὸν κρημνίσῃ, διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ ἑνα τέτοιον παράνομον βασιλέα.

«Τέλος πάντων, ἂν συγκατανεύσωσιν οἱ Σουλιῶται καὶ ὁ Ἄγος Μου-»
 »χουρδάρης, εἰς ὅσα τοὺς ὠμίλησα περὶ ἐκστρατείας, (τὰ ὅποια ἴσως σᾶς ἐγνώστοποίησε καὶ ὁ ἀγαπήτός σας Ἀλέξανδρος Νοῦτσος,) σᾶς βεβαίω,
 »ὅτι ἡ ἐλευθερία σας γίνεται πολὺ γρήγορα, καὶ αὐτὴ μόνη εἶναι ἱκανὴ
 »νὰ φέρῃ εἰς εὐταξίαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους τὰ πράγματα. Τὸ με-
 »γάλον σας ὄνομα, τὰ φυσικά σας προτερήματα, αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας
 »ἀπεκτέησατε μὲ τὴν πολυχρόνιον τριβὴν τοῦ ἔθνους, καὶ τὰ χρηματικὰ
 »μέσα κατορθοῦσι τὰ πάντα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

«Αὐριοι ἐκστρατεύομεν διὰ τὴν Μπογόριτσαν, καὶ ἐλπίζω ν' ἀκού-
 »στε γρήγορα τὸς ἀνδραγαθίας τῶν Σουλιωτῶν, ἐπειδὴ κινοῦνται μὲ
 »μεγάλῃ προθυμίᾳ καὶ θυμῷ κατὰ τῶν βασιλικῶν, ἔχοντες εἰς τὴν
 »μνήμην τῶν ζωντανῇ τὴν εἰς Ἰωάννινα ἐπιβουλὴν τοῦ Ἰσμαὴλ Πασσᾶ.

«Καὶ μὲ ὅλην τὴν ταπεινότητα ὑποσημειοῦμαι.

«2 Ἀπριλίου 1821 ἀπὸ Σούλιον.

Τῆς Ἱμετέρας Ἱψηλότητος
 ταπεινὸς δούλος

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ».

(6) Ἐννοεῖ τὸν Ι. Βλασσόπουλον, πρόξενον, ὡς γνωστὸν, τῆς Ῥωσσίας ἐν Πά-
 τραις. Δι' αὐτοῦ ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἔγραψε τῷ Αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ, ἐξαιτούμε-
 νος, ὅπως βοηθῇ τάχιστα διὰ στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἰνωρίσας κατὰ πρῶτον
 διὰ τοῦ διόγου τὴν ἐπαναστατικὴν Ἑταιρίαν τῶν φιλικῶν, ἐπίστευσεν ἔπειτα διὰ
 τῶν περὶ αὐτὸν Ἑλλήνων ὡς ἀρχηγὸν ταύτης τὸν Ἀλέξανδρον, κ' ἐπομένως ἀφει-
 κτον τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κήρυξιν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἀπετείνετο
 οὕτως ὡς περὶ βεβαίου, καὶ οὐχὶ περὶ ἐνδεχομένου πράγματος. (Ἀνάγνωθι τὴν ἐν
 τῷ Παραρτήματι Β' τελευταίαν ἑκθεσιν περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.)

ΣΕΛΙΣ 256.

(α) Ἐννοεῖ τὸ πρόσωπον, ὅπερ συγχρόνως ἀπέστειλε, γράφας τῷ ἡγεμόνι τῆς

Σερβίας, ὅπως κινήσῃ ἀμέσως τὰ ὄπλα αὐτοῦ κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ὅ,τι ἐπίστευσεν περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἐπίστευσε καὶ περὶ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἀπὸ πλάνης εἰς πλάνην φερόμενος. Ὁμοίαν τῆς τῶν γραμμῶν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἔλαθε τύχην καὶ ἡ ἀποσταλὴ αὕτη πρὸς τὸν Μιλόσχην Ὁθρένεβικ· Δυστυχῆς, ὃς ἐν ἐξέλωρ ἄπαξ τοῦ κύκλου, ἐν ᾧ φύσει καὶ θέσει προσδιωρίσθη.

(6) Ἐμποδίζοντας τοῦ Μείτλανδ τὴν ἐξοδὸν τῶν ἐν Κερκὺρα λοιπῶν Σουλιωτῶν, οἱ ἐν τῇ Σουλίᾳ προσεκάλεσαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν μεσολάβησιν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, εἰσακουσθεῖσαν εὐθύς. Ὡς ἀληθοπαίζοντες ἄρα οἱ Σουλιῶται, ἀφίνοντο ἐλευθεροί.

ΣΕΛΙΣ 250.

(α) Καὶ ἄλλοτε, ἢ ἐπὶ τοῦ 1804, συνετέθησαν οἱ ἀγῶδες οὗτοι τοῦ Μαργαριτίου μετὰ τῶν Σουλιωτῶν, καὶ διὰ τοῦτο μεγάλη οὐχ-ὑπῆρχεν ἡ δυσκολία τῆς ἀμοιβῆς συνθηκολογίας καὶ ἤδη. Ὡς ἀδημοσίευσεν δ' ἔτι, καθ' ἃ νομίζομεν, οὖσαν τὴν συνθήκην ἐκείνην, καταχωρίζομεν ἐνταῦθα, ἵνα χρησιμεύσῃ ποτε διὰ τὴν πληρεστέραν πρῶτην ἱστορίαν τοῦ Σουλίου, Ἰδοὺ αὕτη.

«1804 ἰουλίου 2.

α Ἐμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένοι καὶ βεβαιωμένοι διὰ χειρὸς μας, πρῶτον μὲν οἱ ἐνδοξότατοι Ἀγῶδες καὶ μετὰ τὸν λόγον τοῦ ὀτζίκιου μας Μαργαριτιώταις, καὶ Καπεταναρεῖο Σουλιώταις, ὅτι ὠρευτήκαμεν καὶ ἐγινήκαμε ἀδελφία χώρια ἀπὸ μία πίστι, νὰ ἤμαστε εἰς τὸ καλὸ καὶ εἰς τὸ κακὸ τοῦ ἐχθροῦ μας, ὅπου ὁ ἐχθρὸς μας κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ὁ Ἀλῆ Βεζύρης· καὶ, ὅποιος ἄλλος γένῃ ἐχθρὸς μας, νὰ ἤμαστε καὶ τὰ δύο μέρη νὰ τὸν βαροῦμε. Καὶ τὴν σήμερον ὑποῦ κάνομε τὸ γράμμα μας καὶ τὸν ὄρκον μας, ἔχομε ἀρχὴ νὰ πολεμήσωμε τὸν ἐχθρὸν μας Ἀλῆ Βεζύρη, καὶ ὁ Θεὸς ὁ μεγαλοδύναμος νὰ μᾶς βγάλῃ ἡμᾶς καὶ ὅλο τὸ σαντζάκι μας ἀσπροπρόσωπους νὰ γλυτώσωμε τὰ μούλκια μας καὶ σπήτια μας καὶ τὴν τιμὴν μας ἀπὸ τοῦτον, καὶ αὐτὸν ὡς φέβστην ὁ Θεὸς νὰ τὸν τρασιάσῃ. Ναί Θεέ μου!

« Ἡ συμφωνία μας ὅπου ἔχομε ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ποῦ εἶναι τὰ κάτωθεν λέγουσιν κατὰ τὰ γράμματά μας καὶ τὸν ὄρκον μας, ὅπου ἔχομε κάμῃ εἰς τὸ ἀνάμεσόν μας εἰς τὸ χωρίον Ἀγιᾶ καὶ Μαργαρίτι, εἰς ἐκεῖνο νὰ ἤμαστε, ὅπου κανένας νὰ μὴν σπαράξῃ ἀπὸ τὴν συντροφίαν μας καὶ ὅποιος εὗγῃ ἀπὸ τὴν συντροφία μας καὶ πασίσῃ τὸ κακὸ τοῦ βιλαετιοῦ καὶ συντροφίας μας κείνος, καὶ δουλεύσῃ τὸν Ἀλῆ Πασιᾶ καλὰ, ἀπὸ τὴν πίστιν του καὶ τιμὴν του νὰ εὗγῃ.

« Ἀκόμῃ εἰς τὸ μπαρίσι ἂν μᾶς γυρεύσῃ ὁ Ἀλῆ Βεζύρης νὰ κάμωμε χώρια, ὅπου νὰ μὴν ρωτηθοῦμε ὅλοι, ὡς καθὼς εἴμαστε γραμμένοι, μπαρίσι νὰ μὴν κάμωμε, ὅπου θὰ βγάλωμεν τοὺς τζακωμένους Τούρκους

καὶ Ῥωμαίους, ὅπου μᾶς ἔχει πιάσῃ πρῶτον μὲν τὸν ἐνδοξότατον Ἰσλιᾶμ Ἀγᾶ καὶ ἀποδέλοιπους Τούρκους μικροὺς καὶ μεγάλους, ὁμοίως καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Μπότζαρη καπετὰν Νότῃ καὶ ἐπίλοιπους Ῥωμαίους, ὅπου εἶναι τζακωμένοι, ὅπου χωρὶς νὰ βγάλωμε αὐτηνοὺς, ὅπου ἀπάνωθεν εἶπαμε, μπαρίσι νὰ μὴν γένη.

« Ἀκόμα ξεκαθαρίζομε, ὅπου ὁ Θεὸς ἂν μᾶς δώσῃ δύναμιν καὶ βγάλωμε τὸ Σουλι ἀπὸ τὸν ὄχθρὸν, οἱ Σουλιῶταις, ἤγουν κοινῶς, ἔχουν νὰ ἔχουν τὸν τόπον τους καὶ σπήτιά τους, καὶ τὸ κάστρο νὰ μένῃ εἰς τὰ χεῖρια τῶν ἐνδοξοτάτων Ἀγάδων, Χασὰν Ἀγᾶ καὶ ἐπίλοιπων, νὰ ἦναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τους, ὡς αὐθεντάδαις μας, καὶ νὰ κρατοῦμε τὸ ζάπι εἰς τὸ ἀναμεταξύ μας διὰ τὴν ἡσυχίαν.

« Ἀκόμα ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ὁμπρὸς ἐμεῖς οἱ Σουλιῶταις, μεγάλοι καὶ μικροὶ, θέλομε καὶ ἀποφασίζομε, ὅτι μένομε εἰς τὸ ἰνταχάτι τῶν Ἀγάδων, νὰ μᾶς βοηθήσουν καὶ νὰ βοηθήσωμε καὶ ἐμεῖς ἕνας τὸν ἄλλον, νὰ πολεμήσωμε τὸν τόπον μας νὰ τὸν εὐγάλωμε, καὶ, οὔτε κάμῃ χρεῖα, ὅπου χρειάζομαστε καὶ μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ὡς μιντάτι τῆς συντροφίας, νὰ πᾶμε νὰ βοηθήσωμε ὁμοίως, καὶ ἐμεῖς ἂν χρειαστοῦμε βοήθειαν, νὰ μᾶς δύνουν.

« Ἀκόμα εἰς κάθε βασιλικὴν προσταγὴν, ὅπου νὰ μᾶς ἔρῃ, νὰ ἡμαστέ εἰς τὸ ἰνταάτι καὶ νὰ σμίγωμε κοινῶς νὰ ῥωτιώμαστε ὡς συντρόφοι, καὶ, ὅπως τὸ βροῦμε, νὰ κάμωμε πάντοτες· πάντοτες εἰς τὴν κουθέντα μας νὰ ἀκουρμένετε ἕνας τὸν ἄλλον εἰς τὸ καλὸ καὶ εἰς τὸ κακὸ μὲ τοὺς ἰδίους Ἀγάδαις, ὅπου ἔχομε τὴν συμφωνίαν καὶ ἐμεῖς νὰ ἡμαστέ πάντοτες εἰς τὸ μπόλεμον μὲ τοὺς ἀνθρώπους μας· καὶ, ἂν ὁ Χασὰν Ἀγᾶς τοῦ τύχῃ καμμία δουλειά, διὰ νὰ πάγῃ εἰς ἐκὰνὲ μέρος διὰ δουλειὰ τῆς συντροφίας μας, νὰ ἤθελε ἀπομένει τὸ παιδί του ὁ Μουσαγάς καὶ ὁ Μετάγας καὶ ἐπίλοιποι Ἀγάδαις. Οὕτως καὶ βεβαιόνομε διὰ χεῖρός μας.

(Τ. Σ.) Χασὰν Τζαπάρης

(« ») Γιακούπ Ἀγᾶς

(« ») Τελῆ Χασάνης

(« ») Μουσαῖ Ρούσης

(« ») Πάλιο Χούσας

(« ») Τσάνος Σπαχῆς

(« ») Ὁ Μερτζᾶ Χούσης

(« ») Σενῆς τοῦ Μουσταφάγᾳ.

ΤΟΜΟΣ Β'.

(Τ. Σ.) Καπετάν Δημος Δράκου

(« ») Καπετάν Κίτζος Βότζαρης

(« ») Καπετάν Φώτος Τσαβέλλας

(« ») Καπετάν Τρούσιος Ζέρβας

(« ») Καπετάν Γκόσιας Δαγκλῆς».

(Τῶν δύο τελευταίων Τουρκαλβανῶν ἀντί σφραγίδος ἐστὶ τύπος μελανώματος διὰ τοῦ ἄκρου δακτύλου, ὡς εἶχιστα.)

Ἔχομεν ὡσαύτως καὶ ἐπιστολὴν τῶν αὐτῶν Τσαμίδων ἀγάδων πρὸς τὸν Βενάκην, γυνικὸν πρόξενον τῆς Ῥωσσίας, ἐπικαλουμένων βοήθειαν, ὡς ἀκολουθῶς.

«Ἐξοχώτατε καβαλέρ κηνεράλ κούνσουλο Μπενάκη
ἀκριβῶς σὲ χαιρετοῦμε καὶ τὰ μάτια σου γλυκο-
φιλοῦμε μὲ ἀγάπην πολλήν.

Λουαράτι 18 αὐγούστου 1805.

«Μὲ τὸν φιλικὸν μας γράμμα σοῦ δίδομε τὴν εἰδήσιν, ὅτι ὁ ἡγετὴς μας Τούρκων καὶ Ῥουμαίων Ἀλῆ Βεζύρης μᾶς ἐγίνηκε πολὺ φόρτωμα, καὶ μᾶς ἐπλάκωσε τὰ τζεφλίκια μας, καὶ χαλεπεύει νὰ μᾶς πάρῃ τὸν τόπο μας ὅλον καὶ ἐμᾶς, καὶ ἐμεῖς αὐτὸν δὲν τὸν δεχόμεσθε· καλλίτερον τὸ ἔχομε νὰ χαλοῦμε ὅλοι μας, παρὰ νὰ κάμωμε ἀθένη αὐτὸν τὸν τύραννον· καὶ ἐμεῖς ἐχτὲς πεῦτη πουργοῦ ἐπιάσαμεν τὸν τουφεκὶ ἐδῶ εἰς τὸ Μαργαρίτι, καὶ ἐπήραμε τὰ σπήτια τοῦ Ἀχμέτ Μπεγῆ, ποῦ εἶναι μὲ τὸν Βεζύρη, καὶ ἡ δουλειὰ ἡ δική μας δὲν ἔμεινε σὲ ἄλλον, παρὰ πόλεμον ἔχομε μὲ αὐτὸν, ὅσο νὰ μπορέσωμε, καὶ τὸ θάρρος ὅλον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἐξοχότη σας τὸ ἔχομε. Διὰ τοῦτο σᾶς εἶχε ἐγράψῃ τῆς ἀπερασμέναις ὁ Χασάν Ἀγᾶ Τζαπάρης νὰ μᾶς βοηθήσετε, καὶ ὁ καβαλέρ Μπενάκης τοῦ ἀπεκρίθηκε, ὅτι κάθε βοήθεια νὰ τὴ χαλέψωμεν ἀπὸ τὸν Αὐτοουλάχ Μπεγῆ, ὅπου εἶναι βασιλικὸς ἄνθρωπος· καὶ ἐμεῖς ἐστείλαμε τὸν Μουσσᾶ Ἀγᾶ Τζαπάρη καὶ τὸν ἐκουθέντιασε καὶ τοῦ ἐγύρεψε βοηθόν, καὶ ὁ Μπέγης, ἀπὸ τὸν μπόλὺ τὸν φόβο ποῦ ἔχει ἀπὸ τὸν Βεζύρη, δὲ μᾶς ἐδοσε κανένα βοηθόν, ἀλλὰ οὔτε γράμμα μᾶς ἐδοσε εἰς τὴν ἐξοχότη σας. Ὅμως ἡ δουλειὰ ἡ ἐδική μας δὲν ἔμεινε σὲ ἄλλον παρὰ εἰς τὸ ἐδικόν σας βοηθόν, καὶ σᾶς παρακαλοῦμε διὰ ὄνομα τοῦ Βασιλείου σας νὰ μᾶς βρεθῇτε βοηθόν, εἰς ὅ,τι μᾶς κἀνὴ χρεια, καὶ μὴ μᾶς ἀφήσετε νὰ μᾶς ζαπώσῃ τέτοιος τύραννος Βεζύρης, διὰ τὸ τοὺς κακοὺς στοχασμοὺς ὅπου ἔχει ἡμπορεῖτε νὰν τοὺς καταλάβετε. Αὐτοῦ στέλνομε τὸν Μουσσᾶ Ἀγᾶ Τζαπάρη, διὰ νὰ σᾶς κουθεντιάσῃ τὰ πάντα στοματικῶς, καὶ, ὡς

φίλοι μας ἡγαπημένοι ὁποῦ εἴστε, μὴ μᾶς λείψετε ἀπὸ ὅ,τι σᾶς ζητήσωμε, καὶ μὲ κάθε ὀγλιχωράδα. Ταῦτα καὶ μένομε ὅλοι εἰς τὴν ἀγάπῃ σας.

α(Τ. Σ.) Χασὰν Τζαπάρης

(α ») Χασσὰν Πρόνιος

(α ») Μουσᾶ Ρούσης

(α ») Σενῆς τοῦ Ἀχμέταγα

(α ») Κάσο Μουτζάνας, τζιντάρης τοῦ κάστρο τῆς Παραμυδιάς

(α ») Μουλλᾶ Χαλίλης

(α ») Μπάκο τοῦ Μουσάγα

(α ») Μπάλιο Χούσας

(α ») Ξενσοῦλος

(α ») Τούσας Μανόπουλος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ.

(Ἐν συνόψει.)

Ἀπὸ Ἰάσιον, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς Πλουέστι, ἐθέλεπαμεν ἀδιακόπως τοὺς κατοίκους τῶν ἐπὶ τοῦ δρόμου μας χωρίων καὶ πόλεων, νὰ φεύγωσιν ἐντρόμους, ζητοῦντες ζωῆς ἀσφάλειαν. Μόνοι οἱ τοῦ Βουζέου ἔμενον ἥττοχοι, διότι ἐθάβρουν εἰς τὸν τότε ἐκεῖ τοποτηρητὴν Βαρλᾶν, ὅστις εἶχεν ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας 200 σχεδόν. Εἰς Πλουέστιον μάλιστα εἶχε μείνει τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων· ἐκ τῶν σημαντικῶν μάλιστα κἀνεῖς σχεδόν.

Ὁ στρατὸς συνίστατο τότε εἰς 2500 σχεδόν· οἱ πάντες ἦσαν ἵππεις παρεκτὸς τοῦ ἱεροῦ λόχου, ὅστις ἤδη συνίστατο ἀπὸ 100 σχεδόν ἀδελφούς. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν πρίγκιψ Γ. Καντακουζηνὸς, διὰ νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα τῆς σκληραγωγίας καὶ μετριοφροσύνης πρὸς τε τοὺς λοιποὺς ἀρχηγούς καὶ πρὸς τοὺς κακῶς διάγοντας στρατιώτας αὐτῶν, παρεκίνησε τοὺς ἱερολοχίτας, νὰ μὴ μεταχειρίζονται εἰς τὸ ἐξῆς ἵππους, ἔπερ καὶ ἐγένετο εἰς Κολεντίαν. Ἀπὸ Πλουέστι οἱ ἱερολοχίται ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ περιπατεῖν· ὥστε, ὅταν ἐφθασαν εἰς Κολεντίαν, ὅπου ἐχάρισαν καὶ ἐπώλησαν τοὺς ἵππους των, ἦσαν ἱκανῶς συνεθισμένοι.

Ἐπισημότεροι ἀρχηγοὶ τῶν διαφόρων σωμάτων, οἵτινες ἔλαβον τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ Ἰάσιον καὶ Πλουέστι, ἦσαν ὁ Καντακουζηνὸς, Γεώρ-

γιός καὶ Νικόλαος Ἰψηλάντης (σωματάρχαι), Καραβιάς καὶ Δούκας (ταγματάρχαι), Β. Τουφεκτοῆς, Βαρλάς, Γρυπάρης, Ὀρφανός, Καλοκοτρώνης, Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης (χιλίαρχοι). Οἱ δ' ἐπιστήθιοι τοῦ πρίγκιπος (Α. Ἰψηλάντου) ἦσαν ὁ Ὀρφανός, Λασσάνης καὶ Ν. Σκούρος, ὅστις κατόπιν εἰς Τυργόβιστον ἐξέπεσε τῆς εὐνοίας ἔνεκα τῆς μετὰ τοῦ Λασσάνη διαφωνίας του. Τὸ κακὸν τοῦτο ἔφερε καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς δυσαρρεσκείας τοῦ Καντακουζηνοῦ κατὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὅστις πάντοτε ἐπρωτίμα τὸν φιλόδοξον Λασσάνην.

Αἱ τροφαὶ μέχρι Πλουεστίου ἦσαν εἰς ἄφθονίαν.

Μετὰ δεκαπέντε ἡμερῶν σχεδὸν διατριβὴν εἰς Πλουεστίον ὁ Ἀρχιστράτηγος ἐμβῆκεν εἰς κίνησιν μετὰ τοῦ στρατοῦ τῇ 25 μαρτίου. Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Κολεντίναν, 1 1)2 ὥραν ἀπέχουσαν τοῦ Βουκουρεστίου, ὅπου διετρίψαμεν ἡμέρας τρεῖς. Αὐτοῦ ὁ στρατὸς ἐπολλαπλασιάζετο καθ' ἐκάστην· ἀλλ' ὅμως οἱ σιωρὸν ἐρχόμενοι ἐθέλονταί ἦσαν ὥστε πικρὸν στερημένοι ὅπλων καὶ τῶν ὁμοίων. Αὐτοῦ ὁ Ἀρχιστράτηγος ἤρχησε νὰ δοκιμάζῃ φόβους καὶ ὑποψίας ἐκ μέρους τοῦ Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκου. Αὐτοῦ αἱ τροφαὶ ἤρχισαν νὰ μὴν ἦναι εἰς τόσῃν ἀφθονίαν· τὸ χόρτον μάλιστα σχεδὸν ἐλείπε. Ἐκ τῆς πόλεως τοῦ Βουκουρεστίου οἱ ἡμίσεις σχεδὸν κάτοικοι εἶχον ἀναχωρήσει· ὅσοι δὲ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων εἶχον μείνει, ἦλθον εἰς προσκυνισμὸν τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερολοχιτῶν ἦτον τότε εἰς 300 σχεδὸν στρατιώτας, καλῶς καὶ κακῶς ὅπλισμένους. Ὁ Σάββας εἶχεν εἰς τὴν διοίκησίν του περίπου τῶν 1000 ἀξίων πολεμιστῶν· ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος ὑπὲρ τὰς 3000, ἀναξίους ὅμως καὶ κακῶς ὅπλισμένους. Ὁ αὐτὸς εἶχε καὶ 12 κανόνια, τινὰ τῶν ὁποίων ἦσαν καλὰ.

Τὸ στρατόπεδον ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους εἶχεν ἓνα χειροῦργον καὶ ἓνα ὑποχειροῦργον. Ὅλα των τὰ ἱατρικὰ ἦσαν γρόσια 1200.

Εἰς Κολεντίναν ἔλαβεν ὁ Ἀρχιστράτηγος τὸ πρόσταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἐκ μέρους τοῦ κόμητος Καποδίστρια στελλόμενον. Εἰς τὰς 30 μαρτίου ἐκίνησεν ὁ Ἀρχιστράτηγος διὰ Τυργόβισταν, ὅπου καὶ ἔφθασε τῇ 2 ἀπριλίου. Αὐτοῦ διετρίψαμεν ἕως τῆς 27 μαΐου. Τροφὰς εἵχμεν ἀρκετάς, διότι ἀραποσίτιον ἦτον ἄφθονον· τὸ χόρτον ἦτον σπάνιον· κριθάριον δὲ διόλου.

Περὶ τὸ μέσον τῆς αὐτοῦ διατριβῆς μας ὁ στρατὸς ηἰξήθη, καὶ ἦσαν οἱ πάντες 6500 στρατιῶται σχεδὸν, ἐξ ὧν τὸ 1[4 ἦταν ἄοπλοι. Ἐκ τῶν αὐτῶν 6500 μόνον 2000 περίπου ἦσαν καθ' αὐτὰ Ἕλληνες,

αὐτὸ δὲ λοιποὶ Ἀλβανοσερβοβούλγαροι. Ἡ ἔλλειψις ὅπλων καὶ τῶν ὁμοίων ἐστέρησε τὸν Ἀρχιστράτηγον ἀπὸ τοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ σχηματίσῃ στρατὸν 30000 περίπου. Πολεμικὴ ἐξάσκησις τῶν στρατευμάτων οὐδεμία ἐγένετο σπουδαίας. Οἱ ἱερολοχίται ἦσαν τότε ἕως 450, οἵτινες ἐγυμνάζοντο κατ' ἀρχάς μὲν ἀπὸ τὸν Καντακουζηνόν, καὶ ἔπειτα, (ἀφ' οὗ οὐ-
τος διὰ πολλὰς δυσαρεσκείας ἀφέθη,) ἀπὸ τὸν Χατσόπουλον. Εἶχομεν καὶ ῥώσσους Κοζάκους 180 σχεδόν, τῶν ὁποίων διοικητὴς ἦτο ὁ Β. Μοσχούλης. Ὡσαύτως σχεδὸν Οὐλάνους, Γερμανοσυγγροπολωνούς, διοικουμένους παρὰ τοῦ Λέχου Γαρνόφσκη.

Εἰς τὰς 9 ἀπριλίου ἐξέδωκεν ὁ Ἀρχιστράτηγος τὸ ἐπόμενον θέσπισμα.

«Πατριῶται!

«Ἐξ ἀρχῆς ἀκόμη τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ μεγάλου ἐπιχειρήματός μου εἶχα σκοπὸν νὰ συστήσω ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων πατριωτῶν μας ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ, τὸ ὁποῖον νὰ μὲ χρησιμεύῃ ὡς βοηθὸς καὶ νὰ συναπολογῇται μετ' ἐμοῦ περὶ τῶν κοινῶν τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος πραγμάτων· ἀλλ' ἡ συνέχεια τῆς πορείας μας δὲν μ' ἔδωκε μέχρι τῆς σήμερον καιρὸν νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὸν σκοπὸν μου.

«Τώρα ὅμως, ὅτε τῆς πατρίδος μας τὰ πράγματα προβαίνουνσι καθημερινῶς ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ αἱ πολιτικαὶ μας σχέσεις βλέπουσιν ὀρίζοντα ἐκτεταμένον, κρίνω ἀναγκαιότατον καὶ ἀποφασίζω νὰ συστηθῇ εἰς τὸ διάστημα τῆς μικρᾶς μου ταύτης ἀναπαύσεως τὸ ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ, ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀναφέρονται ἅπασαι αἱ πολιτικαὶ καὶ πολεμικαὶ ὑποθέσεις, νὰ ἐξετάζωνται ἀκριβῶς καὶ μὲ πατριωτικὴν εὐκρίνειαν, καὶ μετέπειτα νὰ ἐπικυρόνωνται παρ' ἐμοῦ.

«Τὸ ΓΕΝΙΚΟΝ τοῦτο ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ θέλει συνίσταται ἀπὸ τοὺς ἐξῆς.

« 1. Πρόεδρος,

« 8. Μέλη,

« 1. Ἀρχιγραμματεῖα,

« 1. Ταμίαν,

« 1. Διαγραφέα (πρωτοκολληστήν),

« 1. Χαρτοφύλακα.

«Τὰ μέλη ταῦτα ἐκλέγονται καὶ ὀνομάζονται παρ' ἐμοῦ, καὶ ἡ διάρκειά τῶν ὑπουργημάτων των μένει ἀπροσδιόριστος.

«Εἰς τὴν πρώτην συνέλευσιν τοῦ Γενικοῦ Βουλευτηρίου πρέπει νὰ σχεδιασθῇ ὁ διοργανισμὸς καὶ νὰ ἐπικυρωθῇ.

«Τὸ γενικὸν Βουλευτήριον, πρὸς ἐλάφρωσιν τῶν μεγάλων τοῦ ὑποθέσεων, θέλει συστήσει.

«Ἐνα πολεμικὸν Κριτήριον καὶ

«Μίαν οἰκονομικὴν ἐπιστάσιαν, ἔργον τῆς ὁποίας θέλει εἶναι τὸ νὰ προμηθεύῃ τὸν στρατὸν μὲ τὰς ἀναγκαίας ζωτροφίας καὶ λοιπὰς χρῆας, καὶ νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον.

«Ὀνομάζω Πρόεδρον τὸν Γεώργιον Ἰψηλάντην,

» Μέλη τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην,

τὸν Γεώργιον Καντακουζηνόν,

τὸν Μιχαὴλ Χρησταρῆν,

τὸν Ἀρχιμανδρίτην Περραιβόν,

τὸν Ταγματάρχην Καραβιδῆν,

τὸν Καπετὰν Γεωργιάκην,

τὸν Καπετὰν Καλαμαρῆν,

τὸν Ἀθανάσιον Τσακάλωφ.

Ἀρχιγραμματέα τὸν Γεώργιον Λασσάνην,

Βοηθὸν τοῦ τὸν Μιχαὴλ Βλαπτόν,

Διαγραφέα τὸν Ἰωάννην Σωμάκην,

Βοηθὸν τοῦ τὸν Ἰωάννην Σκανδαλίδην,

Ταμίαν τὸν διδάσκαλον Πολυαῖνην,

Εἰς ἔλλειψιν δὲ τούτου τὸν Ζαχαρίαν Λεονάρδον,

Χαρτοφύλακα τὸν Ἰωάννην Βοκαοριάδην.

«Θέλουν προσκαλοῦνται εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ Γενικοῦ Βουλευτηρίου καὶ ἐκ τῶν Ἀρχόντων τῆς Βλαχίας, διὰ νὰ συσκέπτονται καὶ νὰ δίδωσι τὴν γνώμην των εἰς τὰς ὑποθέσεις, ὅσαι ἀποβλέπουσι περὶ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος.

«Τυργόβιστον τὴν 9 ἀπριλίου 1821.

«Τὸ πρωτότυπον ὑπεγράφη παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου

Α. ΤΨΗΛΑΝΤΟΥ.

«Πρόεδρος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Περὶ τὰς 15 μαΐου ὁ Καντακουζηνὸς ἀνεχώρησε μὲ 600 σχεδὸν ἰππεῖς, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Β. Τουφεκτσὴν καὶ τὸν Ὀρφανὸν, ἐξ ὧν

ὁ ἴδιος ἐπέστρεψεν αὐθις εἰς τὸ στρατόπεδον, διὰ Ἰάσιον, διὰ νὰ διατάξῃ τὰ ἐκεῖ τάχα. Εἰς Τυργόβιστον κατὰ τὰς 20 μαΐου ἐφρονεύσαμεν τὸν προδότην Βλαδιμηρέσκον. Ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος ἐπίασεν αὐτὸν εἰς τὸ Πιτέστι, ἀφ' οὗ πρῶτον συνεννοήθη μυστικῶς μετὰ τοὺς σημαντικωτέρους ἀνθρώπους τοῦ προδότου, οἵτινες εὐκόλως ἔστερξαν εἰς τοῦτο, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν ποτε παληκάρια τοῦ αὐτοῦ Ὀλυμπίου, καὶ τὰ ὁποῖα οὗτος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε παραχωρήσει τῷ Βλαδιμηρέσκῳ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦτου ἔλαβον οἱ ἡμέτεροι τὰ κανόνιά του καὶ τὰ ἐφόδια, ἅτινα ἦσαν πλείοτερα τῶν ἰδικῶν μας. Τότε διελύθη καὶ ὁ στρατός του· ἐπαυξήθη δὲ ὁ ἡμέτερος, μετρῶν ἤδη ὡς 10,000, ἐξ ὧν οἱ 3000 ἦσαν Βλάχοι, καὶ τὰ 1]6 τοῦ ὅλου σχεδὸν ὑπηρετοῖται εἰς τὸν στρατόν.

Ἀπὸ Κολεντίναν, ἕως νὰ φθάσωμεν εἰς Τυργόβιστον, διακρίναμεν σχεδὸν ἔρημα τὰ ἐπὶ τοῦ δρόμου μας χωρία, οὐχ ἦττον δὲ καὶ τὰς πόλεις αὐτάς. Τὸ Τυργόβιστον μάλιστα εἰς τὴν ἐκείσε διατριβὴν μας ἀπερημώθη.

Οἱ Οὐλάνοι ἦσαν ἤδη ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὁδηγίαν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, οἱ δὲ Κοζάκοι ὑπὸ τὴν τοῦ Γεωργίου Ἰψηλάντου.

Τὸ συμβούλιον εἶχε διορίσει τὰ ἐξῆς συστήματα.

1. Τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστάσιαν ζωστροφιῶν καὶ ἐφοδιῶν, καὶ ἀρχηγὸν τὸν Χρησταρῆν, ἔχοντα ὑπ' αὐτὸν τὸν Καρμπούνην καὶ Περτουμῆν.

2. Τὸ πολεμικὸν κριτήριον, οὗ ἀρχηγὸς ὁ Καλαμαράς.

3. Τὴν ἀστυνομίαν, καὶ ἀστυνόμενος ὁ Λασπάνης.

4. Τὴν τοπικὴν διοίκησιν, καὶ ἐπαρχος ὁ αὐτός, ἔπειτα δὲ ὁ Πιπήκας, καὶ πάλιν ὁ Λασπάνης· καί ποτε δὲ καὶ ὁ Ὀρφανός.

5. Τὸν τοποτηρητὴν (κομαντάτε), καὶ τοιοῦτος ὁ Τσάρτογλου.

Ἡ πρώτη μας μάχη ἐστάθη εἰς τὰς 27 μαΐου εἰς τὸ μέρος Νουτσέτο λεγόμενον. Τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ ὑπεδέχθη τὸν ἐχθρόν. Ἡ ἡμέρα ἦτο πρὸς τὸ ἐσπέραις, ἐν ᾗ ἐξαφνα εἶδομεν 500 σχεδὸν ἐκ τῶν ἡμετέρων φεύγοντας καὶ ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Γεώργιος Ἰψηλάντης ἐφύλαττε. Οἱ φυγάδες ἐρωτηθέντες εἶπον, ὅτι ὁ Δούκας, καὶ ἔχων 400 σχεδὸν ἵππεις, δὲν ἀντεστάθη γενναίως εἰς τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὴν συμπλοκὴν ἐφυγε, δόσας πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς λειποταξίας. Τινὲς ἐκ τούτων μᾶς εἶπον, ὅτι ὁ ἐχθρὸς, ὢν πολὺ ἀνώτερος, τοὺς ἐπλάκωσε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀντισταθῶσι. Μετὰ τοῦτο ὁ στρατός ὅλος ἐμβῆκεν εἰς ἀταξίαν καὶ τρόμον, καὶ ἤρχησαν πάντες νὰ φεύγῃσι. Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν σχεδὸν 7000, ἐκ τῶν ὑποίων

μόνοι 500, (ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ των δηλαδὴ.) ἐστάθησαν ἀξιοὶ νὰ φοβίσωσι καὶ νὰ βάλωσιν εἰς φυγὴν ὅλον μας τὸ στρατόπεδον. Ἀπαντες διόδυσαντες διὰ τῶν ὁρέων, ἐφθάσαμεν εἰς Πιτέστι τὴν 29 μαΐου. Ὁ Σάββας δὲν μᾶς ἠκολούθητε. Ἐντεῦθεν ἐξακολουθοῦντες τὴν πορείαν μας, ἐφθάσαμεν εἰς Κραγιώβαν τὴν 1 ἰουνίου.

Εἰς Ρίμνικον, τὴν μητρόπολιν Κραγιώβας, διετρίψαμεν ἡμέρας ἑξ. Τὴν 7 ἤρχητεν ἡ δευτέρα μάχη εἰς τὸ Δραγασάνι, ὥρας 11 ἀπέχον τοῦ Ρίμνικου. Ἀφ' οὗ αἱ φρουραὶ ἀνήγγειλαν, ὅτι εἰς Δραγασάνι ἦσαν ἕως 2000 Τούρκοι, ὁ Ἀρχιστράτηγος ἐπεμψεν ἀμέσως ἕως 4000 ἐκ τῶν ἡμετέρων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Καραβιά, ἐνταυτῷ καὶ τὸν ἱερὸν λόχον, ὅστις συνίστατο εἰς 400 σχεδόν, ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην. Τὸ σχέδιον τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἦτον νὰ μὴ δοθῇ ἡ μάχη εἰς τὰς 7, ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον, διὰ νὰ διαταχθοῦν τὰ πράγματα κάλλιον· ὁ Καραβιάς ὅμως δὲν ἐπρόσεξεν εἰς τοῦτο. Περὶ τὸ μεσημέριον ἤρξατο ὁ ἀκροβολισμός, καὶ μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἡ συμπλοκὴ, ἥτις διήρκεσεν ὑπὲρ τὴν 1 ὥραν. Οἱ Τούρκοι δὲν εἶχον κανόνια, οἱ δὲ ἡμέτεροι εἶχον 8. Μετὰ τοῦ Καραβιά ἦτο καὶ ὁ Φαρμάκης καὶ ὁ Ὀλύμπιος· ὁ πρῶτος ὅμως ἐπρόσταζε. Ὁ Ἀρχιστράτηγος ἐπροχώρει ὀπισθεν μὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ· ἀλλ' ὅμως εἶδε τοὺς ἐμπροσθεν μαχομένους νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀτάκτως. Οἱ Τούρκοι καὶ αὐθις ἐνίκησαν. Τὸ ἑσπέρας ὁ Ἀρχιστράτηγος ἦτον εἰς ἄκραν λύπην καὶ μελαγχολίαν, μετέχουσαν τῆς ἀπελπισίας.

Περὶ τὸ ξημέρωμα τῶν 8 ἐφθάσαμεν κακὴν κακῶς εἰς Ρίμνικον, καὶ περὶ τὰς 2 1/2 ὥρας τῆς ἡμέρας ἐκινήσαμεν εἰς τὴν Κόζαν, μονὴν ἀπέχουσαν τοῦ Ρίμνικου ὥρας 6. Αὐτοῦ τὸ στράτευμα ἀπελπίσθη πλέον, καὶ ἤρχησε νὰ λειποτακτῇ καὶ νὰ διαλύεται. Ὁ Ἀρχιστράτηγος διέτριψεν αὐτοῦ ἡμέρας 5, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν εἰς τὸ σύνορον Αὐστρίας, βλέπων προπορευόμενον καὶ ἐπόμενον τὸ πλείστον μέρος τοῦ στρατοῦ του. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐδέχθησαν τὸν Πρίγκιπα μὲ τοὺς δύο του ἀδελφοὺς κλπ. Κατόπι δὲ εἰς διάστημα σχεδὸν ἐνὸς μηνὸς εἰσῆρχετο καὶ τὸ στράτευμα εἰς Αὐστρίαν διὰ τῶν δύο κυριωτέρων ὁδῶν Σιμπινίου καὶ Βρασσοβῶ· εἰσῆλθον ὅμως καὶ ἀπὸ τοὺς μεταξὺ δρόμους, ὅπου ἦσαν φρουραὶ Αὐστριακῶν. Ὁ δὲ Ὀλύμπιος κατ' ἀρχὰς μὲν μὲ 500, κατόπι δὲ μὲ ὀλιγωτέρους περιεφέρετο τὰ ὅρη τῆς μεγάλης Βλαχίας, τὰ γειτνιάζοντα τῶν αὐστριακῶν συνόρων, σκοπεύων διὰ τὰ μέρη Βασσαραβίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τῶν μαχῶν τοῦ Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου, τοῦ κατὰ τὴν
δεξιὰν ὁχθὴν τοῦ Προύτου, συγγραφεῖσα παρὰ
Τακωβάκη Ρίζου.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μαρτίου μηνὸς (α), ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐπίσημον διαμαρτυρίαν τοῦ εἰς Ἰάσιον ῥωσικοῦ Προξένου, ἡ Μολδαυία ἔπαυσε ἀπὸ τὸ νὰ ἔχῃ διοικητὴν. Οἱ πρόκριτοι τῶν ἐντοπίων εὐγενῶν, ἡ βοϊάρων κατὰ τὴν ἐπιτόπιον φωνὴν καλουμένων, οἱ μὲν ἐπιθυμήσαντες νὰ διοικήσωσιν αὐτοὶ τὸν τόπον, ἐλώριον, κατὰ τὴν φαντασίαν των, προκείμενον εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυροτέρου, οἱ δὲ, διὰ τὸ ἐξ ἀγωγῆς ἀψίκορον τοῦ ἥτους των, βαρυνθέντες τὴν καθεστῶσαν διοίκησιν, καὶ ἄλλος ἄλλον νέον ἡγεμόνα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ποθοῦντες, ἐβίασαν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἡγεμόνος (Μιχαὴλ Σούτσου) μὲ τὴν ἀθρόαν φυγὴν των εἰς τὸ πέραν τοῦ Προύτου· ὥστε ὁ ἡγεμὼν ἀναλογισθεὶς τὸ βάρος τῶν περιστάσεων, καὶ ἰδὼν, ὅτι ἡ βιαία εἰς τὸν τόπον διαμονή του ὄχι μόνον εἶναι πολλαχῶς ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἐπικίνδυνος, καὶ τὸν τόπον ἐπιζήμιος, καὶ εἰς τὸ ἔθνος του ἐπιβλαβής, κατέφυγεν εἰς τῆς φιλανθρωποῦ ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας τὰ σύνορα, εὐχρηθεὶς τὴν ποθεινὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του Γραικοὺς, καὶ εὐτυχίαν εἰς τὸν λαὸν τῆς Μολδαυίας. Καὶ ὁ μὲν ἀνεχώρησεν· οἱ δὲ βοῖάραι ἄρχισαν νὰ διοικῶσι τὴν πατρίδα των, πλέκοντες εἰς τὴν φαντασίαν των ὁρμαθοὺς ἀγαθῶν καὶ κτίζοντες πόρους εὐτυχίας, βάσιν ἔχοντες εἰς τὸ αὐθαίρετον καὶ περιοριζόμενοι εἰς τὸν περίβολον τοῦ ἰδίου συμφέροντος. Αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς συνελεύσεως των ἐφώρasan τοὺς σκοποὺς τῶν συνελθόντων, ὅτι δὲν ἦσαν ἡ πρόνοια καὶ ἀσφάλεια τοῦ κοινοῦ, ἀλλ' ὅτι ὁ καθεὶς ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἴδιον.

Πρέπει μ' ὅλον τοῦτο νὰ ὁμολογήσῃ ὁ ἀπαθὴς δικαστὴς, ὅτι ἡ δεινότης τῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὁποίας εὐρέθησαν ἀπροσδοκῆτως ἐμπεπλεγμένοι, ἦτον καὶ πρωτότυπος εἰς τὸ εἶδος τῆς καὶ συνεπείας φοβερᾶς ἐπιστήσεως. Ὀλίγος ἀριθμὸς στρατιωτῶν Γραικῶν καὶ Σερβοβουλγάρων καὶ Θρακῶν, ἐξαίρνης ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν τοῦ πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ίψηλάντου, ἐν ἀγνοίᾳ παντελεῖ τὴν Βασσαραβικῆς διοικήσεως διὰ νυκτὸς διαβάλλοντες τὸν Προῦτον κατὰ τὸ Σκουλενίον, συνεκρότει τὸ στράτευμα, τὸ ὅποιον ἐκέρυξε δημοσίως καὶ ἐγγράφως τὴν ἐ-

(α) Ἐκ τούτου βεβαιῶται, ὅτι ἡ περιγραφὴ αὕτη γίνετο τῇ 1821.

λευθερίαν τῶν Γραικῶν καὶ τὴν ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐξῶσιν τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας. Ἡ Ῥωσσία διεμαρτυρήθη ἐπισήμως κατὰ τοῦ τοιαύτου ἐπιχειρήματος, ἀφαιρέσασα τὴν προστασίαν τῆς ἀπὸ τὰς δύο ἐπαρχίας Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν, πρώτας ἐστίας φανείσας τῆς τοιαύτης ἐπαναστάσεως. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, βλέπουσα τὸ ξίφος ἀπρωρημένον ἐπὶ τὸν ἱερὸν αὐτῆς τράχηλον καὶ ἐπὶ τὸν τράχηλον ὅλων αὐτῆς τῶν τέκνων, διὰ ν' ἀποκρούσῃ τῆς βαρβαρικῆς λύσσης τὰς θανατηφόρους πληγὰς, ἔβαλλε μὲ τοὺς κεραυνοὺς τῶν ἀναθεμάτων τοὺς τότε ὀνομασθέντας ἀποστάτας καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαυίας, τοὺς ὁποίους, ἂν ἦτον ἐλεύθερος εἰς τὰς ψῆφους τῆς, ἤθελε στεφανώσῃ μὲ τὰς ἱεράς εὐχὰς τῆς καὶ τὰς εὐλογίας, καὶ προέλαβε μετὰ τὴν φανεράν ἐκρηξίν τῆς ἐπαναστάσεως τὸν ὀλεθρὸν ὅλου τοῦ γένους, τὸν ὅποιον ἐμελέτα καθ' ἑαυτὴν ὁ Σουλτάνος νὰ προξενήσῃ ἀνεπαισθήτως καὶ δολίως, μαθὼν ἀπὸ πολλὰς προδοσίας τὴν γενικὴν κλίσιν τῶν Γραικῶν εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ καθημερινὸς φόβος τῆς ἐφόδου τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν Ἰβραίλαν, φρούριον μέγα καὶ ἰσχυρὸν, κείμενον μεταξὺ Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, ἐπροξενούσε φρίκην εἰς τῶν Μολδαυῶν τὰς ψυχὰς.

Ἰδοὺ πόσαι καὶ ὁποῖαι θύλλαι συνεσιότιζον ὅλον τὸν πολιτικὸν τῆς Μολδαυίας ὀρίζοντα ! Ἄλλ' αὐταὶ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προμηνύτριαι κινδύνων ναυαγίου εἰς τοὺς κατοίκους τῆς, καὶ ἐδίδον ἀφορμὰς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὀλίγον διαρακτικούς τοῦ μέλλοντος νὰ ἐννοήσουν ἐπαργῶς, ὅτι εἰς τὸ ναυάγιον αὐτῶν ἡ κοινὴ σύμπνοια ὑπολείπεται μόνη σωτηρία σάνις, εἰς τὴν ὁποίαν διὰ νὰ ἐπιβῶσιν ἐλαφροί, ἀνάγκη πᾶσα ἦτον νὰ ἐκδυθῶσιν ὅλα τὰ βάρη τῶν ἰδιαιτέρων συμφερόντων, καὶ νὰ γυμνωθῶσιν ἀπὸ τὸν πλατυκράσπεδον ἱματισμὸν τοῦ ἐγωΐσμου καὶ τῆς κενοδοξίας. Οἱ νέοι ὁμῶς διοικηταὶ, κατασταθέντες αὐτοχειροτόνητοι ἱατροὶ τῆς νοσοῦσης αὐτῶν πατρίδος, ὁ μὲν διώριζεν εἰς τὴν νόσον ἐν ἱατρικόν, ὁ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλος ἄλλο, ὅλα ἐναντία μεταξὺ τῶν, καὶ κανὲν ἀρμόδιον εἰς τὴν θεραπείαν τῶν πάσχοντος, μὴ ἀποδιδόντες, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ἀνάρρωσιν τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλ' εἰς τὸν μισθόν, τίς πλείοτερον νὰ λάβῃ· καὶ τί λέγω ; τίς νὰ λάβῃ τὸν μισθὸν ὅλον αὐτός, καὶ οὐδ' ὀβολὸν οἱ λοιποὶ ὁμότεχνοι. Αἱ δὲ τάξεις τῶν λοιπῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι μόνον ἐπιθυμοῦσιν εἰλικρινῶς τὴν κοινὴν εὐταξίαν, διότι εἰς τὴν παραχῇ καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ἐζημιώνοντο ὅλην αὐτῶν τὴν περιουσίαν, . . . αὐτῶν τῶν κατοίκων αἱ τάξεις ἦσαν εἰς δεινὴν ἀγωγίαν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς νοσοῦσης Μολδαυίας, καὶ ἠγανάκτουν διὰ τὴν

ἀπειρίαν καὶ ἀδιανοησίαν τῶν ἱατρῶν. Καὶ ὁμοιάζεν ἄρα ἡ Μολδαυία μὲ σκάφος εἰς φοβεράν τρικυμίαν, τοῦ ὁποίου ὅλον τὸ πλήρωμα ἤθελε νὰ κυβερνᾷ τὸ κηδάλιον, καὶ κἀνεῖς δὲν κατεδέχετο τοῦ ναύτου τὴν ὑπουργίαν, ὥστε οἱ ἄλλοι ἐπιβάται, τῶν ὁποίων ὅλος ὁ πλοῦτος ἦτον εἰς τὸ πλοῖον, ἄρχισαν νὰ καταρρονῶσι τοὺς τοισύτους διοικητὰς τοῦ σκάφους, καὶ νὰ τοὺς θεωρῶσιν ὡς αἰτίους τοῦ μέλλοντος αὐτῶν καταποντισμοῦ. Ἡ τοιαύτη τῶν ἐπιβατῶν ὑπόληψις περὶ τῶν διοικητῶν ἐφανερώθη εἰς ὀλίγας ἡμέρας.

Ἡ καὶ ἡμέραν πταίοντα καὶ παραλογιζομένη βοϊκρακὴ διοίκησις, πρὸς μὲν τοὺς Γραικοὺς ἐφέρετο τραχεῖα καὶ ὑποπτος, μελετῶσα γραικῆλασίαν καὶ κηρύττουσα τὸν τοιοῦτον αὐτῆς σκοπὸν· συγκροτήσασα δὲ φρουρὰν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ Σέρβους χειρωνάκτας τοῦ ἱασιού, ἀπέδειξεν, ὅτι μόνους τοὺς Γραικοὺς ἐμίσει καὶ κατεδίωκεν, ὅχι διὰ τὴν ὑπακοήν της καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν αὐλὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατὰ τοῦ γραικικοῦ ἔθνους ζηλοτυπίαν της, ὡς ἡγεμονεύοντος εἰς τὰς δύο ἐπαρχίας. Σαράντα δὲ Τούρκους, τοὺς ὁποίους ἡ διοίκησις τοῦ ἡγεμόνος ἐπρόφθατε νὰ διαψῶσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀτάκτων καὶ ψευδωνύμων Ἀλβανῶν, ὥπλισε φιλοτίμως καὶ ἐθεράπευσε μὲ θεραπείας εἰλωτικές· ὥστε οἱ θρασυδείλοι αὐτοὶ βάρβαροι ἤρχισαν εὐθὺς νὰ φοβερίζωσι τοὺς Γραικοὺς τῶν ἐργαστηρίων, καὶ ὁρμήσαντες μίαν ἡμέραν μὲ ξίφη γυμνὰ ἐναντίον δύο Γραικῶν, συνηρπάσθησαν καὶ συλληφθέντες ἀπήχθησαν εἰς τὴν μητρόπολιν ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς, ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς των ζητοῦντες μὲ κραυγὰς δικαίας ἀγανακτήσεως. Εἰς αὐτὸν τὸν θόρυβον οἱ διοικηταὶ ἐπικαλεσθέντες τὴν σερβοβουλγαρικὴν φρουρὰν, εἶδον τότε καὶ ἤκουσαν, ὅτι καὶ αὕτη εἶναι ἐναντία εἰς τὴν τοιαύτην διοίκησιν, ὅταν δίδῃ ὅπλα κατὰ τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ὀρησκείας. Καὶ τὰ μὲν τῆς Μολδαυίας πράγματα εἰς τοιαύτην στάσιν ἦσαν.

Ὁ δὲ πρίγκιψ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, μαθὼν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας, ἔστειλε περὶ τὰ μέσα τοῦ ἀπριλίου μηνὸς δύο τῶν ἀξιωματικῶν του, τὸν μὲν Κωνσταντῖνον ἐπικαλούμενον Πεντεδέκαν, Ἰωαννίτην τὴν πατρίδα, διὰ νὰ συστήσῃ εἰς ἓν σῶμα τοὺς διασπαρμένους εἰς Μολδαυίαν Γραικοὺς στρατιώτας· τὸν δὲ ἐξ Ἀγράφων Ἀθανάσιον, διὰ νὰ παραλάβῃ τὸ εἰς Γαλάζιον σῶμα, εἰς ὀκτακοσίους Γραικοὺς συμποσούμενον, καὶ σαράντα σιδηρᾶ κανόνια, τὰ ὁποῖα ἦσαν εἰς χρῆσιν πλοίων γραικικῶν, καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Τυγοβίστου.

Φθάσας εἰς τὸ ἴασιον ὁ Πεντεδέκας, κατεγίνετο εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας νὰ ὀπλίτῃ τοὺς ἀόπλους Γραικοὺς, νὰ τοὺς ἐνδύσῃ τὴν στρατιωτικὴν στολὴν, νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια καὶ ν' ἀναχωρήσῃ. Καὶ ὁ μὲν Πεντεδέκας εἰς τοιαῦτα ἐνησχολεῖτο. Ἡ δὲ δευτέρα καὶ τρίτη τάξις τῶν ἐντοπίων εὐγενῶν, καταφρονούμεναι ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν τῶν προκρίτων συμπολιτῶν των, ἐξαγριώνοντο, καὶ οἱ τολμηρότεροι συνωμύσαντες, διὰ νὰ σφάξωσι καὶ τὸν Μητροπολίτην καὶ τοὺς πρώτους ἄρχοντας εἰς τὸν τόπον τῆς συνελεύσεώς των, καὶ νὰ λάβωσιν αὐτοὶ ἑπεὶ τὰς ἡνίας τῆς διοικήσεως, ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν Πεντεδέκα τὸν σκοπὸν τῆς συνωμοσίας, ζητοῦντες αὐτὸν βοηθὸν τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἀλλ' ὁ Πεντεδέκας, ὀδηγηθεὶς ἀπὸ συμβουλὰς φρονίμων Γραικῶν, ὅχι μόνον ἤκουσε τὴν τοιαύτην συμβουλὴν ὡς ἀποτρόπαιον καὶ ἀνόσιον ἔργον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπόδισε μὲ σφοδρὰς ἀπειλάς. Αὕτῃ ἄρα ἡ περίστασις ἀνακαλύψασα τῆς ἐντοπίου διοικήσεως τὴν ἀδράνειαν, ἀνεπτέρωσε τὴν αὐθάδη κενοδοξίαν τοῦ Πεντεδέκα, ὥστε παρακούσας τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐνόμισεν, ὅτι ἤμπορεῖ νὰ ἄγῃ καὶ νὰ φέρῃ τοὺς διοικοῦντας Μολδοβάνους καὶ νὰ διοικῇ στρατιωτικῶς τὴν ἐπαρχίαν, παραβάλων τὸν ἑαυτὸν του, ὡς φαίνεται, μὲ τοὺς Κζάρους καὶ μὲ τὸ Περού-βιον τὴν Μολδαυίαν.

Ὡς τόσον οἱ περὶ τὸν Πεντεδέκα, ἀντὶ νὰ γίνωνται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἰσχυρότεροι διὰ τῆς εὐταξίας καὶ τῆς προσηλωσέως των εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν, ἐφαίνοντο ἀσθενέστεροι, παρασυρόμενοι εἰς κρεπάλας καὶ ἀταξίας διαφόρους, ὥστε καταφρονούμενοι ἀπὸ τὴν διοίκησιν ἐδιάζοντο ἀπ' αὐτὴν ν' ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τὸν τόπον. Αὐτοὶ ἀντέτεινον εἰς τὴν εἰαν' ἀντιτείνοντες ἐπροδίδοντο εἰς τὴν Ἰβραίλαν· προδιδόμενοι κατέφευγον εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζωνται διὰ τῶν ὅπλων, καὶ ὑπερασπιζόμενοι ἐγίνοντο φοβεροὶ πρὸς ἀνθρώπους, κατὰ τῶν ὁποίων δὲν εἶχον δίκαιον νὰ ἔχωσιν ἐχθρικὸν σκοπὸν, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς αὐτοὺς συμπάθειαν καὶ κλίσιν, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει τὸ ὁμόρησκον καὶ ἡ ταυτότης τῆς δουλικῆς καταστάσεως. Ἡ τοιαύτη ἀπὸ θεοβλάβειαν, ἢ τὸ ἀληθέστερον ἀπὸ τὴν μοῖραν τοῦ Πεντεδεκαστῶν καὶ τὴν κουφότητα τῆς διοικήσεως γεννηθεῖσα δυσμένεια μεταξὺ Γραικῶν καὶ Μολδαυῶν, ἐπροξένησε παραχρᾶς εἰς τὸν τόπον· καὶ οἱ Μολδαβοὶ ποτὲ μὲν φοβούμενοι τῶν Τούρκων ἐπιδρομὴν καὶ λεηλασίαν, σύντροφον πάντοτε τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ κατὰ τὸ ἦθος τῶν βαρβάρων· ποτὲ δὲ ὑποπτεύοντες ἐκδίκησιν τῶν Γραικῶν, μάλιστα μετὰ τὴν εἰς Ἰβραίλαν ἀποστολὴν τῶν τεσσάρων

Βοιάρων ἐν σχήματι πρεσβείας, κατέφυγον εἰς τὰ σύνορα τῆς ξενόδοχου Ῥωσίας. Καὶ πάλιν, οἱ μὲν ἀθώοτεροι ἐνθαρρύνόμενοι ἀπὸ τὰς προκηρύξεις τοῦ Πεντεδέκα, οἱ δὲ εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς Ἰβραήλας καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐλπίζομένην βοήθειαν ἐπιστηρίζομενοι, ὑπέστρεφον εἰς τὰ ἴδια. Ἡ συχνὴ αὐτῇ φυγὴ καὶ ἐπιστροφή τῶν ἐντοπίων ἦτο Εὐρύπος ἐπιζήμιος εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἠθικῆς παλιρροίας φαινόμενον, εἰκὼν ἀκριβῆς τῆς παλιμβουλίας τῶν τότε διοικητῶν.

Καὶ τὰ μὲν τοῦ Πεντεδέκα τοιαῦτα. Ὁ δὲ Ἀθανάσιος ἦτο κατὰ πάντα ἀσύμφωνος μὲ τὸν συνυπουργόν του, καιόμενος ἀπὸ πῦρ εἰλικρινοῦς πατριωτισμοῦ, οὐδένα σκοπὸν μηδὲ πόθον ἄλλον ἔχων παρὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους του. Ἑλληνικὴν ἀληθινὰ καὶ γνώμην καὶ ῥώμην ἔχων, κατεγίνετο εἰς τὸ Γαλάσιον νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς ἐντολὰς τοῦ ἀρχηγοῦ.

Τὸ ἐκεῖ Γραικικὸν σῶμα ἦτο συγκείμενον ἀπὸ πανσπερμίαν ναυτῶν τοῦ Λιγαίου Πελάγους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ πλείοτεροι ἐξ ἀρχῆς ἐκδητημένοι διὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐπιτηδεύματός των, μᾶλλον διεφθάρησαν διὰ τὴν τρυφὴν τῆς Μολδαβικῆς ἐκείνης πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ Βάκχου καὶ τῆς Ἀφροδίτης αἱ ἡδوناὶ δὲν ἦσαν εἰς χρῆσιν σεμνήν, ἀλλ' εἰς αἰσχροτάτην, καὶ διὰ τοῦτο εὐωνοὶ εἰς τὸν τυχόντα καὶ προχειρόταται. Μολοντοῦτο, ἐπεὶδὴ ὁ ζῶηρός των Γραικῶν χαρακτήρ εἶναι εἰς τὰς ἀκρότητας εὐκατάφροτος, ἤμποροῦσε μ' εὐκολίαν ἔμπειρος καὶ φρόνιμος στρατηγὸς νὰ τοὺς καταστήσῃ σώφρονας καὶ νὰ τοὺς ὑποτάξῃ εἰς τοὺς σωτηρίους νόμους τῆς πειθαρχίας.

Ἀλλ' ὁ Ἀθανάσιος μόλις ὀλίγας ἡμέρας διέτριψεν ἐκεῖ, καὶ ὁ ἔχθρος ἐξελθὼν ἀπροσδοκῆτως ἀπὸ τὴν Ἰβραίλαν καὶ κρύπτων τὴν κίνησιν του ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς μὲ τὴν σιωπὴν τῶν Μολδαβῶν, ὥρμησεν αἰφνηδῶς κατὰ τὴν ἀ. τοῦ μαΐου μηνὸς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ Γαλάσιον μὲ πέντε σχεδὸν χιλιάδας ἱππέων, δισχιλίους πεζοὺς καὶ πολλὰ κανόνια. Διακόσιοι μόνον ἄνδρες Γραικοὶ ἐκ τῶν ὀκτακοσίων ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ἀθανάσιον, τὸν Πελοποννήσιον Κοτήραν, τὸν Σπύρον Δαλόστρον Ζακύνθιον, τοὺς αὐταδέλφους Ἡλίαν καὶ Τρύφωνα Μεγκλέρους Πελοποννησίους, τὸν Δαιμονάκην Σφακιανὸν καὶ τὸν Γεώργιον Παπᾶ τὸν Ἀδριανουπολίτην, ἐμβῆκαν εἰς τρία ἐκ χώματος ὀχυρώματα, ἔξω τῆς πόλεως στηθέντα ἀπὸ τοὺς Ῥώσσους εἰς τὸν ἐσχατον πόλεμον, τὰ μὲν δύο ἡμικρημισμένα σχεδὸν ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, τὰ δὲ τρίτον διαφυλαχθὲν ἀβλαβές· εἰς αὐτὸ ἐμβῆκεν ὁ Ἀθανάσιος μὲ σαφαναπέντε στρατιώτας, καὶ ἐκεῖ ἐμάχοντο γενναίως, ὁ δὲ ἔχθρος ἀποσπά-

δας μέρος τοῦ στρατεύματός του καὶ ὑπερκάμφας τὰ τρία τῶν Γραικῶν ὀχυρώματα, ἔρρευσεν ὡς χεῖμα ῥρός εἰς τὴν πόλιν, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν προσβαλὼν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μὲ δέκα ἑξ πολεμικὰ σκάφη, βάρκας κανονίερας καλούμενα, ἐκτύπη τὴν πόλιν καὶ ἐκρήμνιζεν ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια καὶ οἴκους καὶ τὰς ἄλλας οἰκοδομὰς, σφάζων ἀπὸ τῆς ξηρᾶς καὶ θάπτων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν κρημνιζομένων οἰκοδομῶν ἄνδρας, γυναῖκας, βρέφη, γέροντας, ὅλους αὐτοὺς ἀθρόους κατοίκους τῆς ἀθλίας ἐκείνης πόλεως.

Ἄλλ' οἱ Τούρκοι κατὰ μὲν τῶν γυναικῶν καὶ νηπίων καὶ γερόντων ἦσαν μαχηταὶ τολμηροί, πρὸς δὲ τὸν Ἀθανάσιον ὁ ἀρχηγός των ἔστειλε κήρυκα νὰ παραδοθῇ, προσβάλλων καὶ ἀμοιβὰς μεγάλας καὶ πολλὰς ὑποσχόμενος. Ὡς ἀκολούθησamen, ἀπεκρίθη ὁ γενναῖος Γραικός, τὴν μάχην καὶ ἔπειτα ἐπικηρικευόμεθα· καὶ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ὁρμήσαντα σφοδρότερον τὸν ἐχθρὸν πάλιν ἀποκρούει μὲ τὴν προτέραν του μεγαλοψυχίαν καὶ φονεύει τὸν ἀνεψιὸν τοῦ φρουράρχου τῆς Ἰβραήλας. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο ἐκ τῶν τριῶν ὀχυρώματα παντάπασι διεσθάρησαν κτυπούμενα σφοδρῶς ὥρας ἑξ ἀπὸ τὰ κανόνια τοῦ ἐχθροῦ, ἔμεινε μόνος ὁ Ἀθανάσιος μὲ τοὺς ὀλίγους του στρατιώτας, καὶ πανταχόθεν κυκλωθεὶς καὶ πανταχόθεν κτυπούμενος δὲν ἐνεδίδεν, ἀλλ' ἀπήντησε τὰς ἐφοδούς τοῦ ἐχθροῦ ἕως δύο ὥρας μετὰ τὴν δύτιν τοῦ ἡλίου, καὶ τότε ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ, ἀνοίγων δρόμον μὲ τὸ ξίφος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν. Ἐφίλησε πρῶτον τοὺς κειμένους εἰς τὰ χαρακώματα νεκροὺς στρατιώτας, ἐπισπείσας εἰς τὰ ψυχρὰ πρόσωπά των τοῦ τελευταίου ἀποχαιρετισμοῦ τὰ πικρὰ δάκρυα. Ἐπειτα γεμίσας ὅλα τὰ κανόνια τοῦ χαρακώματος καὶ ἐφαρμόσας ἐναύσματα ἐκ θρύαλλίδων ἀνίστων μεταξὺ των, διὰ ν' ἀνάψωσι τὰ κανόνια κατὰ διάλειψιν τὸ ἐν βραδύτερον τοῦ ἄλλου καὶ καθεξῆς, διὰ μὲν τὴν ἄσφοπον πορείαν ἐγύμνωσαν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ στρατιῶταί του τὰ ποδάριά των, διὰ δὲ τὸ εὐζῶνον ἐκδύοντες τὸ βαρύτερον τῶν ἱματίων καὶ κρατοῦντές το μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀθανασίου, ἐξέρχονται μὲ τὰ ξίφη γυμνὰ ἐκ τοῦ ὀχυρώματος. Διερχόμενοι δὲ διὰ τῶν ἐχθρῶν, καθὼς τοὺς εἶδον συνταρακτομένους καὶ κατ' αὐτῶν κινουμένους, ρίπτουσι πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ καθεὶς τὸ ἱματίον του, καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ διὰ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς σελήνης ἀπατηθέντες ἐκκενοῦσιν ὅλα των τὰ πυροβόλα κατὰ τῶν ἱματίων, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀθανάσιον ὁρμήσαντες πρὸς τ' ἀριστερὰ, καὶ διεκπεσόντες οὕτως ἀβλαβεῖς ὑπεχώρησαν εἰς ὄχθην τινὰ τοῦ Προῦτου, τῆς ὁποίας ἡ θέσις

χερσόννητον σχηματίζουσα ἐμπόδιζε τὰς προεβολὰς τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς τὴν ὄχθην ταύτην κατέφυγον καὶ οἱ ἄλλοι ἐξακόσιοι Γραικοὶ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν πρώτην ἐφοδὸν τῶν βαρβάρων, οἱ μὲν διεσπαρμένοι ὄντες ἀμερίμνως εἰς τὰ ἐκεῖ πολυάριθμα τοῦ Βάκχου κατοικητήρια καὶ τὰ καφενεῖα, οἱ δὲ ἄοπλοι καὶ ἀνυπόδητοι ἀναπηδήσαντες ἀπὸ τὸν ὕπνον, ὅσοι μὲν ἐπέβησαν μεμιγμένοι μὲ γυναικας καὶ βρέφη καὶ ἄλλους κατοίκους τῆς πόλεως εἰς δύο μεγάλας σχεδίας εἰς τὸ χεῖλος τοῦ Δουνάβειως, ἐπιδιωχθέντες ἀπὸ δύο σκάφη πολεμικά, ῥίπτοντα κατ' αὐτῶν σφαίρας κανονίων, ὅλοι ἐφρονεύθησαν· ὅσοι δὲ ἐπρόφθασαν νὰ ἐμβῶσιν εἰς τέσσαρα πλοῖα Γραικικά ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ζακυνθίου Σφαέλου, τολμηροτάτου ἀνδρὸς, ὃχι μόνον διεσώθησαν, εἰσπλεύσαντες τὸν Προῦτον, ἀλλὰ μάλιστα ὑπερκάμπτοντες ἐξέχουσάν τινα γωνίαν τοῦ ποταμοῦ, ὅπου πολυάριθμον πλῆθος τοῦ ἐχθροῦ ἐνέδρευε μὲ τέσσαρα κανόνια, διὰ νὰ κόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Γραικικῶν πλοίων, ἀντιπαρετάχθησαν καὶ βάλλοντες μὲ κανόνια τοὺς ἐχθροὺς, πεπυκνωμένους διὰ τὸ πλῆθος, ἐπροξένησαν εἰς αὐτοὺς μεγάλην φθοράν. Εἰς τὴν διπλὴν αὐτὴν μάχην ὁ πλειότερος φόνος τῶν Γραικῶν ἐγένετο εἰς τὰς σχεδίας, ὡς προείπομεν, καὶ συμποσῶνται ὁ ἀριθμὸς ὅλων τῶν φονευθέντων εἰς ἄνδρας ἑκατὸν ἐννεήκοντα· τῶν δὲ Τούρκων, φονευθέντων καὶ πληγωθέντων, ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὰς εἰδήσεις, τὰς ὅποιās ἐλάβομεν, καὶ κατὰ τὴν πιθανότητα τῆς πολεμικῆς ἀναλογίας, ὑπερβαίνει τοὺς χιλίους τριακοσίους.

Ἄδικον δὲ εἶναι τὸ νὰ παρασιωπήσωμεν τὸν ἥρωϊσμόν τοῦ Πελοποννησίου Κοτήρα. Εἰς τὸ ὀχύρωμά του κατεδαφισθὲν, ὡς προείπομεν, μὴ ἡμπορῶν πλέον νὰ σταθῇ, καὶ παρακινούμενος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας του νὰ διασωθῇ ὑποχωρῶν, δὲν ἠθέλησε. «Τόσον καιρὸν ἐπιθυμοῦσα, εἶπε, νὰ εὕρω πλῆθος Τούρκων, διὰ νὰ χορτάσω μὲ τὸ αἷμά των τὴν δίψαν αὐτῆς ἐκδικήσεώς μου! Πότε θέλω ἐπιτύχει ὥραν δεξιωτέραν παρὰ ταύτην;» Εἶπε, καὶ παραλαβὼν εἰκοσιπέντε στρατιώτας ὄρμα εἰς τὴν πόλιν, καὶ καταβάλλει τοὺς ὑπαντιάζοντας πολεμίους. Καθὼς τὸ πῦρ, θλιβόμενον εἰς στενὸν τόπον, ὅταν εὖρη διέξοδον, εὐθύς ἀνάπτει μὲ φλόγας φοβεράς, καὶ, ὅσον ἀπαντᾷ καύσιμον ὕλην, τόσον ἀκάματον καὶ ἄσβεστον ἐξαπλύνεται καὶ κατακαίει τὰ προστυχόντα· ἀπαράλλακτα καὶ ὁ Κοτήρας πολὺν καιρὸν συνέχων εἰς τὴν καρδίαν του τὸ πῦρ τῆς ἐκδικήσεως, δὲν ἀπέκαμε, μηδ' ἐχώρταται φονεύων· ἀλλ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς τὸν ἐκύκλωνε πληθυνόμενος, τόσον ὁ ἥρωϊκὸς του θυμὸς ἐξετείνεται μὲ πλειοτέραν σφοδρότητα. Ὁρμα λοιπὸν, ὡς λέων, εἰς τὰς πλατείας τῆς

πόλεως, φονεύει, καταπατεί πτωμάτων σιρούς· ἐδῶ πηδᾷ, θερίζει κεφαλάς· ἐκεῖ τυνάσσεται, διαχωρίζει ὠμοπλάτας, ἀποκόπτει χεῖρας, χύνει ἐντόσθια πολλῶν· καὶ ὅμοιος μὲ πέτραν μυλικήν, ἡ ὁποία περιδυνουμένη συντρίβει τοὺς κόκκους τοῦ σίτου, οὕτω περιφερόμενος εἰς τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων, ἐκρήμνιζε μὲ καιρίας πληγὰς ἄλλους ὑπτίους καὶ ἄλλους πρηνεῖς εἰς τὸν ἄδην· καὶ τέλος πάντων πηδᾷ εἰς ἓνα οἶκον, καὶ ἐκεῖ φονεύσας πολλοὺς, συγκαταφλέγονται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἄνδρες μὲ τὴν οἰκοδομήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔβαλον πῦρ πανταχόθεν οἱ Τοῦρκοι.

Τοιαύτη ἀπέβη ἡ μάχη τοῦ Γαλασίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπραῖξαν ἔργα ἡρωϊκὰ οἱ διακόσιοι, ἔργα ἄξια τῶν παλαιῶν τριακοσίων. Καί, ἂν καὶ οἱ ἑξακόσιοι Γραικοὶ, μιμούμενοι τοὺς στρατιώτας τοὺς διακοσίους, ἤθελον ἀπαντήσαι τὸν ἐχθρὸν ὅχι ἀπροπαρασκευάστοι καὶ ἄοπλοι εἰς τὰς ἀγυῖας, ἀλλ' ἔνοπλοι εἰς τὰ χαρακώματα, οἱ μὲν βάρβαροι ἤθελον διωχθῇ μὲ μεγάλην θραυσιν καὶ καταισχύνην, οἱ δὲ Μολδαβοὶ δὲν ἤθελον ἰδεῖ τοὺς προσδοκωμένους σωτῆράς των σφάζοντας, καίοντας, λεηλατοῦντας, αἰχμαλωτίζοντας. Ζῶντες ὅμως οἱ Μολδαβοὶ καὶ οἱ Δάκες ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ῥωστικῆς προστασίας, ἐλησμόνησαν τὰς παλαιὰς λεηλασίας καὶ ἐπιδρομὰς τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἡγνόουν, ὅτι ἡ Ὄθωμανικὴ ἐξουσία μνησικακοῦσα κατὰ τῶν δύο ἐπαρχιῶν, ἤχετο, διὰ τὰ εὖρη ποτὲ εὐκαιρίαν καὶ τὰ φέρη πῦρ εἰς αὐτὰς καὶ σίδηρον.

Τὴν ἀκόλουθον τῆς μάχης ἡμέραν οἱ Τοῦρκοι ὥρμησαν εἰς τοὺς ναοὺς, ὅσους δὲν ἔφθασαν νὰ καταδαφίσωσι μὲ τὰς σφαιροβόλους ἐλεπόλεις, καὶ ἐβεβήλωσαν τὰ ἱερὰ καταγώγια, ὑβρίζοντες ἐκεῖ πάσαν τάξιν γυναικεῖαν καὶ ἐπικατασφάζοντες σωρηδὸν πλῆθος τῶν διασωθέντων κατοίκων, καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν στέλλοντες μὲ ἀλύστεις αἰχμαλωσίας εἰς Ἰβραίλαν. Οἱ δὲ εἰς τὸ χερσονησίδιον καταφυγόντες Γραικοὶ σκάψαντες τὸν ἰσθμὸν τοῦ καὶ στήσαντες ὀχύρωμα τρίγωνον, ἔχον τὴν βάσιν παράλληλον μὲ τὸ διάστημα τοῦ ἰσθμοῦ, ἔχοντες δὲ καὶ τὰ πλοῖα ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν κανονίων τοῦ ἐρύματος ἐκείνου, παρεφύλαττον ἀρμόδιον καιρὸν ἐπιβάσεως καὶ προσβολῆς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, προσμέγοντες εἰδήσεις καὶ συνδρομὴν ἀπὸ τοῦ σώμα τοῦ Πεντεδέκα. Τὸ σῶμα τοῦτο συνίστατο ἀπὸ πεντακοσίους μὲν στρατιώτας, καὶ τούτους κακοσυνθέτους συρφετοὺς διαφορῶν ἐθνῶν, εἰς μέθην καὶ τοιαύτας ἀσωτίας γυμναζομένους ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν των, ὥστε ὅχι μόνον μακρὰν ἦσαν ἀπὸ τὸ νὰ συντρεῖωσιν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀθανασίου, ἀλλὰ καὶ

αὐτοὶ καὶ ὁ Πεντεδέκαρ, θρασεῖς μὲν, ὅσον καιρὸν δὲν ἐφαίνετο ὁ ἔχθρος, δειλοὶ δὲ, ὡς ἤκουσαν τὴν μάχην καὶ τὴν εἰς Ἰάσιον κίνησιν τῶν Τοῦρκων, ἀντὶ νὰ προκαταλάβωσι τὰ πυκνότατα δάση τῆς Μολδαβίας, ὅπου πολλοὶ εἶναι διεκδύσεις καὶ περιδρομαὶ, καὶ ὅπου ἀπρακτοῦσι τὰ κανόνια καὶ τὸ ἵππικόν, καὶ νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν Βλαχίαν, ἐκτελοῦντες καὶ τότε τὰς ἐντολὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἔτρεξαν εἰς τὸν Προῦτον, διὰ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν ῥωσικὴν ὄχθην, καὶ ἤθελον ἐκτελέσει αὐτὸν τὸν αἰσχρὸν τῶν σκοπὸν, ἂν δύο ταξίάρχοι τοῦ δὲν ἤθελον ἐμποδίσει τὸν Πεντεδέκαρ.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ Τοῦρκοι, ἀπειλήσαντες μετὰ τὴν μάχην ἔφωδον κατὰ τοῦ Ἰαρίου, ὠπισθοδρόμησαν ἀπροσδοκῆτως εἰς Ἰβραίλαν, φοβηθέντες, ὡς φαίνεται, μήπως μακρυθέντες ἀπὸ τὸ φρούριον κτυπηθῶσι κατὰ νότα ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην, καὶ παρήτησαν τὴν Μολδαβίαν ἔρμαιον εἰς τὸν δονκιωτισμὸν τοῦ Πεντεδέκα, ἀμελεστάτου μὲν καθ' ὅλα τὰ χρέη του, εἰς συγγραφὴν δὲ προκηρύξεων ἀσυνετιωτάτου καὶ γονιμωτάτου.

Εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν ἦσαν τὰ πράγματα τῆς Μολδαβίας, ὅταν ὁ ἀπὸ τῆς Βασσαραβίας κρυφίως μὲ τὸν Πρίγκιπα Ἰψηλάντην συνεκστρατεύσας Μολδαβὸς μὲν τὴν πατρίδα, γραικίζων δὲ διὰ τὴν καταγωγὴν τοῦ γένους του, Γεώργιος Καντακουζηνὸς, παραλαβὼν ἑξακοσίους στρατιώτας ἀπὸ τὸ στρατόπεδον ἐκ Τυργοβίστου, καὶ ὑπερβάς τὰ χωρίζοντα τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τῆς Βλαχίας ὄρη τῆς Βράνσας κατὰ τὸ Φωξάνι, ἔφθασεν αἰφνηδίως εἰς τὸ Ἰάσιον τὴν α' τοῦ μαΐου, δημοσιεύσας ἀμέσως, ὅτι στέλλεται ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην πληρεξούσιος, διὰ νὰ διατάξῃ τὰ πράγματα τῆς Μολδαβίας, καὶ νὰ συνάξῃ εἰς τὰς ἐστίαις τοῦ τὸν φυγάδα καὶ διεσκορπισμένον λαόν. Ἡ κρυφία δὲ ἐντολὴ, τὴν ὁποίαν εἶχεν, ἦτο νὰ συνάξῃ τοὺς εἰς Μολδαβίαν στρατιώτας, νὰ παραλάβῃ τὰ κανόνια καὶ τ' ἄλλα πολεμικὰ ἐφόδια, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βλαχίαν, ὅπου ὁ ἔχθρος πανταχόθεν ἀπὸ τὰ πέριξ φρούρια συρρέουσας ἤτοιμάζετο εἰς γενικὴν προσβολήν, καὶ ὅπου τὸ στράτευμα τοῦ πρίγκιπος Ἰψηλάντου, διεσθαρμένον ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὰ παράδειγμα τῆς ἀρπαγῆς τῶν ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Βλαδιμηρέσκον Πανδούριδον καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ παρὰ κλυμένον ἀπὸ τὴν τρίμηνον ἀπραξίαν, δὲν ὑπέσχετο γενναίαν ἀντίστασιν εἰς τὴν μάχην.

Ἀλλὰ μεταίως ὁ Καντακουζηνὸς ἠγωνίζετο νὰ φέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ θάρρος εἰς τὸν λαόν, καὶ νὰ μεταβάλλῃ εἰς εὐνοίαν τὴν κατὰ τῶν

Γραικῶν ἀπέχθειαν τοῦ Βαϊαρικοῦ καταλόγου τῆς Μολδαβίας. Ὅσον αἱ προκηρύξεις, συνήθη καταφύγια στρατηγῶν ἀπρακτούντων, ἐδημοσιεύοντο, τόσον οἱ Γραικοὶ ἐδολοφονοῦντο εἰς διάφορα μέρη τῆς ἐπαρχίας, καὶ πολλοὶ αἰφνηδίνως συναρπαζόμενοι παρεδίδοντο σφάγια εἰς τῶν Τούρκων τὴν θριωδίαν.

Ἡ φήμη ὅμως τῆς εἰς Ἰάσιον ἐλεύσεως τοῦ Καντακουζηνοῦ, φθάσατά εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἀθανάσιον καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς τοῦ Γαλατικοῦ σώματος, τοὺς ἀνεπτέρωσε μὲ χρηστοτάτας ἐλπίδας, καὶ συμπεριλαβόντες Νικόλαον Κοντογόνην τὸν Πελοποννήσιον καὶ Γεώργιον Σοφριανὸν Κεῖον, ἄνδρας καὶ τοὺς δύο ἀγαθοὺς καὶ δραμόντας μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλατίου εἰς τὴν κοινὴν τῆς κοινῆς πατρίδας ὑπηρεσίαν, ἐπεχειρίσθησαν πρῶτοι αὐτοὶ, γενόμενοι τοῦ Προῦτου πλωτῆρες, νὰ τὸν ἀναπλεύσωσι, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τῆς μεσογείου ὁδοιπορίας τὸν κίνδυνον, καὶ διὰ νὰ εὐκολύνωσι τὴν μετακόμισιν τῶν κανονίων καὶ τῆς ἄλλης πολεμικῆς παρεσκευῆς. Ἐμβάντες λοιπὸν εἰς σχεδίας καὶ ἄλλα σκάφη ποτάμια, καὶ ἐπιβιβάσαντες ἑννέα κανόνια καὶ ἑπτακοσίας λίτρας βαρουτίου καὶ ἄλλην τοῦ πολέμου ὕλην, τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν ἵππεις ὁδεύοντες παρὰ τὴν ὄχθην καὶ ῥυμουλκοῦντες τὸν παράδοξον αὐτὸν στόλον, ἀνέπλευσαν ἕως εἰς τὸ Φαλσίον, καὶ ἐκεῖ ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐφθασαν εἰς τὸ Ἰάσιον τὴν δεκάτην τρίτην τοῦ ἰουνίου μηνός, ἄνδρες ὅλοι τὸν ἀριθμὸν πεντακόσιοι. Ὡς τόσον, ἐπειδὴ τὸ ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην στράτευμα, ἐκτὸς τοῦ ἀγωνισθέντος ἡρωϊκῶς ἱεροῦ Λόχου, τὸ λοιπὸν ἐφυγεν αἰσχροῦς κατὰ τὴν πρώτην τῶν Τούρκων προσβολήν· ὁ δὲ στρατηγός, διὰ νὰ μὴ πέσῃ ὁ νεκρός του χάσμα εἰς τοὺς βαρβάρους, ἀνέλκων τὸ βεχρὺ τῆς ζωῆς του φορτίον ἐπάνω εἰς τὰ ὑπερνεφῆ ὄρη τῆς Τρανσυλβανίας, διεσώθη καταφυγὼν ἐκεῖ· τότε οἱ Ἰβραίλιται ὤρμησαν πάλιν, τὸ ἀληθὲς μὲν κατὰ τῆς Μολδαβίας, κατὰ δὲ τὰς ἐλπίδας τῶν Μολδαβῶν ἐναντίον τῶν ἐκεῖ Γραικῶν, ἀγνοούντων τοῦ γενικοῦ στρατοπέδου τὴν δυστυχίαν· καὶ μολονότι ἐπροχωροῦσαν μὲ στρατιὰν μεγάλην, ἐλάνθανον τοὺς Γραικοὺς μὲ τὰς ἀπατηλὰς εἰδήσεις τῶν ἐντοπίων. Ὁ δὲ Καντακουζηνός, διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ τὸν ἐχθρὸν, ὡς ἔλεγεν, ἀδυνάτισε τὸ ὀλιγάριθμον στράτευμά του, στέλλων εἰς πολλὰ μέρη, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ῥώμανον, πεντακοσίους ἵππεις διὰ κατασκοπὴν, καὶ παραγγελίαν, ἐὰν ἀπαντήσωσι δυσκαταμάχτητον τὸν ἐχθρὸν, νὰ ὑποχωρήσωσι συνεχόμενοι πρὸς τὸ κέντρον, αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἰάσιον, ἐστρατοπέδευσε μὲ ἑξακοσίους σχεδὸν εἰς τὴν Στίγκαν, ἀγρὸν κείμενον ἐπάνω εἰς λόφον ὕψηλόν,

καὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπέχοντα ἀπὸ τὴν κώμην τοῦ Σκουλενίου ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Προῦτου, καλὸν μὲν διὰ τὸν περικαλλῆ ἐν αὐτῷ οἶκον, ἔργον Βοϊαρικῆς τροφῆς, καὶ εὐθετον διὰ τὴν γειτνίασιν τοῦ Προῦτου πρὸς ἀνθρώπους μελετῶντας φυγὴν, ἀνεπιτηδειότατον ὅμως εἰς στρατοπεδίαν διὰ τὴν ἔλλειψιν μάλιστα τοῦ ὕδατος. Τὸ τοιοῦτον κίνημα ἐγέννησεν ὑποψίας καὶ γογγυσμοὺς τῶν στρατιωτῶν κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅτι μελετᾷ νὰ διαβῇ τὸν Προῦτον.

Ἀλλ' ἂς παρασιωπήσωμεν τὰ πρὸ τῆς μάχης τοῦ Σκουλενίου, παρατινύοντες εἰς τὴν ἱστορίαν τὰ τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία ἀκριβῶς καὶ πανταχόθεν πολυπραγμονοῦσα τὰ πράγματα, φέρεי ἔπειτα λευκάς ἢ μελαίνας τὰς ψήφους τῆς. Καί, ἂν ὁ Καντακουζηνὸς διὰ δειλίαν ἢ διὰ προδοσίαν ἐλειποτάκτησεν, ἂς φρίττη, διότι δὲν θέλει διαφύγει τῆς ἀπροσωπολήπτου καὶ αὐστηρᾶς ἱστορίας τὸν διηγετῆ καὶ δημόσιον ἐλεγχον.

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ διαδεχθέντες τὴν διοίκησιν τοῦ στρατεύματος κατὰ κοινὴν ἐκλογὴν ὄλων τῶν ταξιαρχῶν ὁ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Κοντογόνης, τὴν 16 τοῦ ἰουνίου μηνὸς ἄφησαν εἰς τὴν Στίγκαν ἕως ἑκατὸν στρατιώτας καὶ καταβάντες εἰς τὸ Σκουλένιον μὲ τοὺς λοιποὺς περιεργάζοντο τὰ πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ σχεδιασθέντα ὄχυράματα, ὅχρηστα διὰ τὴν πεδινὴν θέσιν των, εὐεπίθετον οὖσαν εἰς τὸ πεζικὸν καὶ ἱππικὸν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀσκεπῇ κατὰ τὴν τρίτην πλευρὰν εἰς τῶν κανονίων του τὰς βολὰς· διὸ καὶ ἐσκέπτοντο νὰ καταλάβωσι μίαν ἄλλην παρακειμένην θέσιν, ἡ ὁποία διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ ἐζέχουσα εἰς τὸν Προῦτον, ἐμπόδιζε τὰς προσβολὰς τοῦ ἱππικοῦ, ἂν ἐταρρεύετο ὁ ἰσθμὸς τῆς, καὶ καταργοῦσε τὰ κανόνια τοῦ ἐχθροῦ, ἀναγκαζομένου νὰ ρίπτῃ τὰς σφαίρας κατ' εὐθυρίαν τῆς ῥωσικῆς ὄχθης. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι τὴν αὐτὴν ἡμέραν φθάσαντες εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἰασίου, ἀπέσπασαν εὐθὺς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὑπὲρ τοὺς ἑξακοσίους ἱππεῖς καὶ ἄλλους τόσους πεζοὺς, καὶ τοὺς ἐστειλαν εἰς τὴν Στίγκαν, οἱ ὁποῖοι ἀκροβολισθέντες μὲ τοὺς ἐκεῖ φυλάττοντας Γραικοὺς, διὰ τὴν γενναίαν ἀντίστασίν των καὶ διὰ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ὑπεχώρησαν. Τότε πληροφορηθέντες οἱ Γραικοὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ συμπεραίνοντες βεβαίαν τὴν ἔφοδόν του, δὲν εἶχον πλέον καιρὸν διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ κινδύνου νὰ σκάψωσι νέας τάφρους καὶ νέα ὄχυράματα, ἀλλ' ἔκασαν τὴν νύκτα ἐκείνην τὸ Σκουλένιον, διὰ νὰ μὴ τοὺς κτυπήσῃ ἐκεῖθεν ὁ ἐχθρὸς κατὰ νῶτα, βοηθούμενος ἀπὸ τὰς οἰκοδομὰς, καὶ κατεγίνοντο ὀρθραὶ νὰ ἐνδυναμώσωσιν, ὅταν ἐνδέχεται, τὰ ἡμιτελῆ ὄχυρά-

ματα τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ τοποθετῶσι τὰ ἐννέα κανόνια. Εἰς τοιαῦτα καταγινόμενοι, εἶδον δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐξακισχιλίους περίπου ἱππεῖς πλημμυροῦντας τὸ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Προῦτου καὶ Ζίζιας πλατὺ πεδίον, καὶ δισχιλίους πεζοὺς καταβαίοντας ἀπὸ τὸν λόφον τῆς Στίγκας κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων. Εἰς τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν προστέθη δεινότερα ἡ λειποταξία καὶ εἰς τὴν ἀντικυρῶσθην διάβασις ὄλων τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ταξιάρχου Κόντου, τοῦ Ἡπειρώτου, ψευδωνύμων Ἀλβανιτῶν. Οἱ Γραικοὶ ὅμως, ἀφοσιώσαντες ἐξ ἀρχῆς τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν θάνατον διὰ τὴν πατρίδα καὶ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, δὲν κατεπλήττοντο ἀπὸ κανένα κίνδυνον, ἀλλ' ὄντες ὅλοι τετρακῦσιοι ὀδοήκοντα καὶ πέντε, ὠρκίσθησαν τότε μεταξὺ των νὰ ἀποθάνωσιν ἐνδόξως. Ὁ Ἀθανάσιος μάλιστα καὶ ὁ Λευκάδιος Ἀπόστολος, ἀφ' οὗ διέταξαν εἰς τὰ ὀχυρώματά των τοὺς στρατιώτας, διαβάντες εἰς τὴν ἀντικυρῶσθην, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσωσι μερικὸς φίλους των, καὶ παρακινούμενοι ἀπὸ αὐτοὺς νὰ μὴν ἀποθάνωσι ματαίως: «Πῶς, ἡ ἀπεκρίθησαν, θέλομεν ἰδεῖ τοὺς ὁμογενεῖς μας κάτω εἰς τὴν Γραικίαν, ἢ ὅταν μάθωσιν, ὅτι ἐστρέψαμεν τὰ νῶτα εἰς τὸν Τούρκον;» Αὐτὰ εἰπόντες ἀπεχαιρέτησαν τοὺς φίλους δακρύοντες, διέβησαν εἰς τὸ πέραν καὶ ἐμβάντες φαιδροὶ εἰς τὰ ὀχυρώματά των ἤρχισαν τὴν μάχην. Οἱ δὲ εἰς τὴν ἀντικυρῶσθην θεαταὶ ὁμογενεῖς καὶ οἱ φιλόθρωποι Ῥώσσοι, βλέποντες τὸ πλῆθος τοῦ ἱππικοῦ τῶν Τούρκων εἰς τὴν πρώτην ἐφοδον, ἐθεοκλήτουν, βέβαιον νομίζοντες τὸν ὀλεθρον τῶν Γραικῶν ἐκείνων στρατιωτῶν. Ὁ βάρβαρος ὅμως μόλις ἐπλησίασε θρασὺς καὶ ῥαγδαίως μὲ τὴν βάρβαρον κλαγγὴν του, καὶ εὐθὺς ἀπαντήσας ὅξυν τὸν θάνατον, ἐστρεψε τὰ νῶτα μὲ θηριώδεις ὀρυγμούς. Εἰς τὴν δευτέραν ἐφοδον ἕως τριακῦσιοι ἱππεῖς, τολμηρότεροι τῶν ἄλλων, ἐμβῆκαν μὲ ὁρμὴν εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ Σκουλενίου. Ἀμέσως ἀνθώρμησαν Γραικοὶ ἕως διακῦσιοι καὶ εἰς ἐκείνην τὴν συστάδην μάχην δὲν ἤκούετο, εἰμὴ πάταγος τῶν σπαθίων, κρότος τῶν πυροβόλων, βρυχήματα κτεινόντων, στεναγμοὶ τῶν κτεινομένων, καὶ μετὰ τέταρτον τῆς ὥρας εἶδον οἱ ἀντικυρνοὶ θεαταὶ ἑκατὸν μόνους ἐκ τῶν τριακῦσιων διασωθέντας μὲ τὴν φυγὴν· οἱ δὲ λοιποὶ οἱ μὲν ἐφονεύθησαν, εἰκοσιπέντε δὲ ζωγρηθέντες ἐφυλάττοντο δέσμιοι εἰς τὰ ὀχυρώματα. Πεντάκις ὠρμησεν ὁ ἔχθρὸς ἀκάματος καὶ νεαρὸς διὰ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον περιοδικῶς ἐμάχετο, προσβάλλον κατὰ τῶν Γραικῶν, ὀκτὼ ὥρας κατὰ συνέχειαν μαχομένων, καὶ πεντάκις ἀπεκρούσθη μὲ μεγάλην φθοράν. Ἐκείνος, ὅστις ἔτυχε νὰ θεωρήσῃ τοῦ Εὐζείνου πόντου

τὰ κύματα, τὸ καθὲν ὡτὰν Καυκάσιον ὄρος, ὅταν ὀρμῶσι μὲ ἄγριον μηκυθὲν καὶ κτυπῶσι τοὺς σκοπέλους, καὶ συντριβόμενα ἔπειτα σύρονται ὑπίσω μὲ μυρίους ἀφρούς εἰς τὴν ἔκτασιν τοῦ πελάγους, αἱ δὲ κυματόκτυποι ῥαχίαι στέκονται ἀλλόνητοι καὶ ἀδιάσειστοι εἰς τὴν βαθύρριζον αὐτῶν θέσιν, ἐκεῖνος μόνος ἤμπορεῖ νὰ φαντασθῇ ζωηρῶς τὴν σφοδρότητα τῶν ἐφόδων τῶν Τούρκων καὶ ἀντίστασιν τῶν Γραικῶν, ἀμετακινήτως καὶ στιβαρῶς ἱσταμένων εἰς τὰ ὀχυρώματά των. Καὶ τινόντι, διὰ νὰ μὴ φανῶσιν ἀπίθανος ὑπερβολὴ τὰ λεγόμενα, πρέπει νὰ διηγηθῶμεν ὀλίγας ἐκ τῶν πολλῶν ἀνδραγαθίας των, μάρτυρας ἐχούσας τὸ τόσον πλῆθος τῶν θεατῶν τῆς μάχης.

Ὁ Σπῦρος Δαγλόστρος Ζακύνθιος, πληγωμένος εἰς τὸ στήθος, σχίζει τὸ ὑποκάμισόν του, φράττει μὲ αὐτὸ τὴν πληγὴν, καὶ μάχεται φυλάττων τὴν τάξιν του μὲ τὴν προτέραν προθυμίαν. Ὁ Σεβαστόπουλος Χίος πηδᾷ ἔξω τῶν ὀχυρωμάτων, προχωρεῖ μακρὰν πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, καὶ πυργώσας τέσσαρα πτώματα Τούρκων αὐτοσχεδιάζει, καὶ ὁ τρόπαιον ἐνταυτῷ καὶ ὀχύρωμα καὶ δεκατρία θανάσιμα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιπέμπει βέλη. Ἄλλος πάλιν διώκει πεζὸς ἱππότην ἐχθρὸν, προφθάνει καὶ καταλαμβάνει τὴν σὺρὰν τοῦ ἵππου μὲ τὴν ἀριστεράν του νευρώδη χεῖρα, καὶ μὲ τὴν δεξιὰν θερίζει τὸν ἀναβάτην. Τέσσαρες ἄνδρες ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Ἰωάννης Κοντογόνης, ὁ Λευκάδιος Ἀπόστολος καὶ Ἰππειρώτης Κόντος, δις ἐξορμήσαντες ἱππεῖς κατὰ τῶν ἱππέων, ἐμβῆκαν ἀνάμεσόν των, καὶ, καθὼς οἱ δελφίνες διώκοντες ἀγέλας σκόμβρων διασχίζουσι τὴν πυκνότητά των, καὶ ἅμα τοὺς βλέπομεν νὰ πηδῶσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ ἅμα καταδυομένους νὰ γίνωνται ἀφανεῖς ἀπὸ τὰ ὀμμάτιά μας, ὡσαύτως καὶ οἱ τέσσαρες ἐκείνοι διασχίζοντες τὴν στίφη τῶν Τούρκων ἀπεκρύπτοντο διὰ τὸ πλῆθος ἐκείνων ἀπὸ τὰς ὕψεις τῶν θεατῶν καὶ ἐτυνάσσοντο ἔπειτα ἔξω μὲ τὰς ῥομφαίας των, σταλαζούσας αἷμα.

Μὲ τοιαύτην ἀνδρείαν ἐμάχοντο οἱ Γραικοὶ ὁκτὼ συνεχεῖς ὥρας, ἐκκείμενοι εἰς τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας, πεινῶντες καὶ μὲ σταφίδας τὴν πείναν των παρηγοροῦντες. Τὰ τουφεκία των, ὑπερθερμανθέντα διὰ τὴν ἀκατάπαυστον αὐτῶν κένωσιν, ἔγειναν ἀνεπιτήδεια σχεδὸν εἰς χρῆσιν· καὶ τὰ κανόνιά των ἦσαν ὅχι μόνον μικρά, ἀλλὰ καὶ δι' ἑλλειψιν χαρτουσίων ἐγεμίζοντο μὲ καρφία καὶ κομμάτια σιδήρου. Μολαταῦτα τὸ σκότος τῆς πλησιαζούσης νυκτός ἤθελε διαλύσει τὴν μάχην καὶ ἤθελον ἐπιζῆσαι οἱ μεγάλθυμοι ἐκείνοι ἄνδρες εἰς τὰ κατορθώματά των,

ἄν ὁ ἐχθρὸς αἰφνυδίῳ, φέρων ἑξ μεγάλα κανόνια καὶ στήσας αὐτὰ ἐναντίον τῆς ἀνοικτῆς πλευρᾶς τῶν ὀχυρωμάτων, δὲν ἤθελε κεραυνοβολεῖ ἐκείθεν τοὺς ἀριστείας. Ἐν ᾧ τὰ κανόνια τοὺς ἐκτυποῦνται ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν, οἱ πεζοὶ ὤρμησαν κατὰ τῆς ἄλλης, τὸ ἵππικὸν ὤρμησε κατὰ μέτωπον, ὥστε μὴ δυνάμενοι πλέον οἱ Γραικοὶ εἰς τριπλὴν προσβολήν, οἱ μὲν στρατιωταὶ τῶν, ἀφίνοντες τὰ ἄχρηστα ὀχυρώματά των, ἐπηδοῦνται εἰς τὸν ποταμὸν, διὰ νὰ σωθῶσιν εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθην, καὶ πίπτοντες οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ ἐφονεύθησαν μὲ τὰ κατ' αὐτῶν ριπτόμενα μολύβια καὶ τὰς σφαῖρας τῶν κανονίων· ὁ δὲ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Κοντογόνης, οἱ ἀρχηγοὶ, καὶ οἱ ταξιάρχαι Ἀπόστολος ὁ Λευκάδιος, οἱ αὐτάδελφοι Μέγκλεροι, Ἰλίας καὶ Τρύφος Πελοποννήσιοι, Σφαέλλος καὶ Σπύρος Δαγλόστρας οἱ Ζακύνθιοι, ὁ Χίος Σεβαστόπουλος, ὁ Κεῖσις Σοφιανός, ὁ Ἡπειρώτης Κόντος, ὁ Σέρβος Ἰντσές, ὁ Παναγιώτης Λαγός, καὶ ὁ δεκαπενταετής Νικόλαος Μπιτζακτζῆς Ἰωαννίτης, ὁ Πελοποννήσιος Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλοι, πενήντα σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν, μεταξὺ τῶν ὑπῳίων ἦσαν καὶ ἄνδρες Σφακιῶται, σύραντες τὰ ξίφη καὶ ὀρμήσαντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀφ' οὗ πολλοὺς ἐσφαζαν, κατεκόπησαν.

Ἀλλ' ὃ πανδάκρυτος καὶ βαρυπενθὴς τῆς τύχης ἐναντιότης! ὀλίγας στιγμὰς ἀπὸ τὴν λύσιν τούτου τοῦ δράματος, ὅταν αἱ ψυχὰι τόσων ἡρώων ὠδηγοῦντο πρὸς τὰ Ἰλύσια πεδία, διὰ νὰ ἐνωθῶσι μὲ τὰς ψυχὰς τῶν Λεωνιδῶν καὶ τῶν Μιλτιάδων, αἰφνυδίῳ ὑφάνονται μακρὰν εἰς τὴν Μολδαβικὴν ὄχθην πυκνοῦ κονιορτοῦ σύννεφα, προχωροῦσιν αὐτὰ τὰ σύννεφα, καὶ μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται σῶμα ἵππικόν, εὐδυνώμενον περὶ τὸν τόπον τῆς μάχης· προχωροῦσιν ἀκόμη, καὶ φαίνεται κυματίζουμένη ἡ ἐθνικὴ τῶν Γραικῶν σημαία, καὶ εὐθὺς ἠκούσθη κρότος τριῶν κανονίων ριπθέντων ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατ' αὐτοῦ τοῦ σώματος. Τὸ σῶμα τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐστεῖλεν ὁ Καντακουζηνὸς διὰ κατασκοπὴν εἰς τὸ ῥώμανον, καὶ ἐπέστρεψεν ἔπειτα ταχέως, διὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἄλλο στράτευμα, ὡς ἔμαθε τὴν κίνησιν τοῦ ἐχθροῦ· ἐφθασεν ὁμως, ὅτε οἱ στρατιωταὶ του ἔκειντο νεκροὶ εἰς τῆς δόξης τὸ πεδῖον. Ἡ ἀπροσδόκητος διὰ κανονίων προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ κατ' αὐτοῦ τοῦ σώματος ἀπὸ τὸ μέρος μάλιστα τῶν γραικικῶν ὀχυρωμάτων, προμηγνύουσα τὴν συμφορὰν τῶν Γραικῶν, κατετάραξεν ὁλόκληρον αὐτὸ τὸ σῶμα. Καὶ ἕως πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ἐστάθησαν μὴδ' ὑποχωροῦντες, μήτε προβαίνοντες· ἔπειτα δὲ ὤρμησαν μὲ ρυτῆρας ὄλους, καὶ καταλαβόντες τὸ χερσωνησιδίον τοῦ Προῦτου, οἱ πρῶτοι ἑξ αὐτῶν ἐκπληκτοὶ διὰ τὸ ἀ-

προσδόκητον τοῦ δεινοῦ, σπεύδοντες νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν ἀντικρυνὴν ὄχλην, καὶ καταφερόμενοι μὲ τοὺς ἵππους των εἰς τὸν ποταμὸν, ἐπνίγοντο βυθιζόμενοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι των εἰς τὴν παχείαν ὕλην τοῦ χείλους· καὶ βέβαια οἱ ἐπόμενοι, μιμούμενοι τοὺς προηγούμενους, ἤθελον πέσει καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν Προῦτον καὶ ἀπολεσθῇ, ἂν ὁ ταξιάρχης Γκίκας Ἡπειρώτης δὲν ἤθελε τοὺς σταματήσῃ. «Ποῦ φεύγετε, δειλοὶ, » ἐκραξε, κρατῶν γυμνὸν τὸ σπαθίον, ποῦ φεύγετε καὶ πνίγεσθε εἰς τὴν » λάσπην; Τὰ παλικάρια τοῦ Γκίκα ἂν φεύγωσιν, ὡς γυναῖκες, ὁ Γκίκας δὲν φεύγει! Ὁ Γκίκας ἐδῶ θέλει φρονεῦσαι τὸν ἑαυτὸν του μὲ τοῦ » το τὸ σπαθίον!» Οἱ ἡρωϊκοὶ αὐτοὶ λόγοι τοῦ Γκίκα καὶ ἡ γενναιότης τοῦ Σέρβου Βλαδίνου ἐκράτησε τοὺς στρατιώτας εὐθὺς, καὶ ἐμψυχωθέντες ἀντεστάθησαν γενναίως εἰς τρεῖς τῶν Τούρκων σφοδρὰς ἐφόδους, φρονεύσαντες ὑπὲρ τοὺς διακοσίους. Ὁ Γκίκας μάλιστα ἐνεδρεῦεν ὑποκάτω εἰς ἓν ὕψωμα τῆς ὄχλης μὲ σαράντα στρατιώτας, ἔβαλλε κατὰ σκοπὸν καὶ ἔθραυε τοὺς ἐχθροὺς, ψάλλων μεταξὺ τὰ πάτρια μέλη τὰ πολεμιστήρια, καὶ οὕτω μαχόμενοι ἕως τὴν νύκτα, διέβησαν ἔπειτα τὸν Προῦτον.

Ἡ μάχη αὕτη τοῦ Σκουλενίου εἶναι ἀξιολογημένη καὶ διὰ τοὺς εἰς αὐτὴν λαμπρῶς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας καὶ διὰ τὸν τόπον μάλιστα, εἰς τὸν ὁποῖον συνεκροτήθη. Ἔθνους πρὸ τετρακοσίων σχεδὸν ἐπὶ τῶν εἰλωτεῦντος ὀλίγοι, καὶ αὐτοὶ σύγκλυδες καὶ αὐτοσχέδιοι, στρατιῶται, μάχονται ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐναντίον τῆς Τουρκίας, ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ ἄκρα τῶν συνόρων τῆς μὲ τὴν ῥωσικὴν ἐπικράτειαν, εἰς τὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα μακρόθεν βλέποντες πρότερον οἱ Τούρκοι ἔτρεμον, ἐνθυμούμενοι τοὺς νικητὰς τοῦ Καρτελίου, τοῦ Ρίμνικου, τοῦ Βατινίου καὶ τῆς Λόφτσας, εἰς αὐτὰ τὰ φοβερά σύνορα ἦλθον οἱ βάρβαροι, καὶ διὰ πρώτην καὶ ὑστάτην φοράν εἶδον ἀφόβως τὴν μαρμαρυγὴν τῶν ῥωσικῶν ὀρθίων βαϊονέτων. Τίνος φαντασία ἦτο δυνατὸν νὰ πλάσῃ ποτὲ, ὅτι τὸ τηλεσκόπιον τοῦ καιροῦ, τὸ διαφόρους ἀλλάσσει μορφὰς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, θέλει παραστήσῃ περίστασιν τοιαύτην, παράδοξον εἰς τὰς ὁφείας τῶν ἀνθρώπων; Ἀλλ' ἡ ἐμπερίστατος ἀφήγησις τῆς θέσεως, τῶν ἐπεισοδίων καὶ τῆς λύσεως ὅλου τοῦ γραικικοῦ καὶ βλαχομολδαβικοῦ δράματος δὲν εἶναι, μηδ' εἶναι δυνατὸν νὰ ᾔναι, ἡμέτερον ἤδη ἔργον, διότι δὲν ἐπεχειρήσθημεν νὰ συγγράψωμεν, ἢ δύο κατὰ μέρος μάχας, εἰς τὰς ὁποίας ἤρίστευσεν ὀλίγος ἀριθμὸς Γραικῶν εἰς τὴν ἄλλοδαπὴ καὶ ὕποπτον, ἐπιβουλευομένων κατ' αὐτὴν τοῦ κινδύνου

τὴν ἀκμήν, ἐγκαταλελειμμένων καὶ πεζῶν χωρὶς τὴν ἀναγκαίαν πολεμικὴν ὕλην, πρὸς πολυάριθμον ἵππικὸν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τόπον πεδινὸν μαχομένων. Τοὺς πλείοτέρους ἐξ αὐτῶν ἐγνωρίσαμεν προσωπικῶς, καὶ τῶν εἰς Σκουλένιον ἀνδραγαθίων τῶν αὐτόπται μάρτυρες ἐγενόμεθα.

Ὁμολογοῦντες, ὅτι κατώτερον τῆς ἀξίας τὰς πράξεις σας παρεστήσαμεν, σὰς ζητοῦμεν συγγνώμην, ὦ ἱεραὶ σκιαί !! Ἦθελον σὰς θαυμάζει σιωπῶντες, ἂν δὲν ἐστοχαζόμεθα, ὅτι τὸ ὕψος τοῦ πανηγυρικοῦ σας λόγου συνίσταται ἀπὸ μόνην τὴν ἀπλουστάτην ἀφήγησιν τῶν κατηρθωμάτων σας. Παραιτήσαντες ὁμὲν τὰ κτήματά του, ὁ δὲ τὴν καθημερινὴν ἐπικαρπίαν τοῦ ἐπιτηδεύματός του, ὁ δὲ χωρισθεὶς ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν συγγενῶν του, ἐτρέξατε εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου μὲ ἴδια ἀναλώματα, χωρὶς νὰ μολύνητε τὰς χεῖράς σας μὲ ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας, μὲ τὰς ὁποίας κατήσχυνον τὸ γραικικὸν ὄνομα πολλοὶ ψευδώνυμοι στρατιῶται, αἰσχροὶ κἀπηλοι τοῦ ἱεροῦ πράγματος τῆς ἐλευθερίας. Πανταχοῦ δὲ, ὅπου εὐρέθητε σεῖς, ἄνδρες ἀγαθοί, ἐτιμήσατε τὴν πατρίδα. Πόσον ἡ ἀρετὴ σας ἦτον ἀξία νὰ στεφανωθῇ μὲ τὰς δάφνας τῆς νίκης, καὶ πόσα τρύπαια ἡ ἀνδρεία σας ἤθελε κτίσει κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἂν ἡ τύχη δὲν σὰς ἀφαιροῦσεν ὅλα τῆς νίκης τὰ μέσα. Ὁ Δούναβις, ὁ Προῦτος καὶ ὁ Ὀλτος ἐνόσω θέλουν τρέχει, πάντῃ θέλει κηρύττεσθαι ἡ ἀρετὴ σας, καὶ αἱ σύγχρονοι μετέπειτα γενεαὶ θέλουν εὐλογεῖ τὰ ὀνόματά σας. Καὶ καθὼς τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν, διαδεχόμενα τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, φεύγουσι μὲν ἐκεῖνα καὶ γίνονται ἀφανῆ, οἱ δὲ ποταμοὶ διαμένουν εἰς τὸ ἄπειρον τοῦ χρόνου· ὡσαύτως καὶ τὰ σώματά σας πεσόντα θύματα τῆς πατρίδος, δὲν ἔλαβον τάφον μήτε κοινόν, μήτε ἴδιον, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία καὶ ὁ ἥρωϊσμός σας θέλουν μεταβαίνει ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ἀθάνατος.

ὦ ἱερὲ Λόχε! Ἐ! δὲν ἤμπορῶ νὰ σὲ προφέρω, χωρὶς νὰ στεναῶ βαθέως καὶ νὰ κλαύσω πικρὰ διὰ τὴν καταστροφὴν σου! Συστηθεὶς κατὰ τὸν τύπον τοῦ Θηβαίου ἱεροῦ λόχου, εἶχες τὴν ἀρετὴν ἐκείνου, ἀλλ' ἔπαθες τὴν αὐτὴν συμφορὰν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν Χαϊράνειαν. Οἱ γενναῖοι ταξίαρχαι σου δὲν ἐψεύσθησαν τὴν ἐνδοξὴν ταύτην ὀνομασίαν σου, ἀλλ' ἀντισταθέντες πεζοὶ ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ ἵππικοῦ εἰς τὸ πεδὶον τοῦ Δραγασανίου, ἔπεσον μὲ μυρίας πληγὰς εἰς τὰ στήθη. Ἐπεσον οἱ ταξίαρχαι Λουκάς ὁ Κεφαλληνεὺς καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Πελοποννήσιος· ἔπεσον ὁ σηματοφόρος Ἀνδρουλῆς Παπιολάκης, Κοντουλάκης, ὁ Μεθόδιος Μπογιατζάκης καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνδρες Σφακιανοί· ἔπεσαν ὁ φίλ-

τατος ταξίαρχος Δημήτριος Σούτσος ὁ Βυζάντιος, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς πολ-
λὰς σκληραγωγίας τοῦ τετραμήνου στρατιωτικοῦ βίου του καὶ εἰς τὰς
δυσφορήτους κακουχίας δὲν ἐπρόφερε ποτὲ λέξιν μεμψιμοιρίας, ἀλλὰ γυ-
μνὸς ἐμειδία, πεινῶν καὶ τρεφόμενος πολλάκις μὲ μόνον ἐψητὸν ἀρα-
βόσιτον, ἐδίδε μὲ τὴν εὐθυμόν του ὑπομονὴν παράδειγμα στρατιωτικῆς
ὑπακοῆς.

Ἐπесе τὸ τέκνον τῆς εὐάνδρου Ἰθάκης, ὁ Τάλμας τοῦ Ὀδησσινοῦ Γραι-
κικοῦ θεάτρου, ὁ χαριέστατος Δρακούλης. Ἐπесον ὅλοι αὐταί, ἀλλὰ πε-
σόντες ὕψωσαν τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐρέβωλος τοῦ Δραγασανίου ἔ-
γεινε πολύτιμος μὲ τὸ ἱερὸν αὐτὸ αἶμα, καὶ μετ' ὀλίγον χρυσαὶ στήλαι,
πλήρεις ἀπὸ τοῦ χῶμα ἐκεῖνο, θέλουν στολίσει τὸν ναὸν τῆς Ἀθανασίας,
τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς θέλει ἐγείρει εἰς δόξαν τῶν ἀριστευσάντων αὐτῆς
τέκνων.

ΑΛΦΘΕΣΤΑΤΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τῶν τρεξάντων εἰς τὰς μάχας Γαλατσίου, ὅπου κ' ἐγὼ
αὐτὸς ἔλαβον μέρος.

Εἰς τὰς 23 ἀπριλίου ἔφθασα εἰς Γαλάτσιον, εὐρὼν 1200 σχεδὸν
στρατιώτας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ χιλιάρχου Ἀθανασίου Τουφεκτσῆ
Καρπενησιώτου, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν Δημητρίου Κοτήρα, Ἡλίας Μίγ-
γλαρη, Πελοποννησίων, καὶ Γεωργίου Δαιμονοπούλου Σφακιώτου.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος εἶχε πέμψει εἰς Γαλάτσιον τὸν ῥηθέντα χιλιάρχον
Ἀθανάσιον, διὰ νὰ περιλάβῃ τὰ ἐκεῖτε 20 σχεδὸν κανόνια καὶ τοὺς συ-
ναχθέντας στρατιώτας, καὶ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον Τυρ-
γοβίστου.

Εὗρον καὶ 13 πλοῖα οὐκ εὐκαταφρόνητα, τὰ ὅποια οἱ ἡμέτεροι προ-
λαβόντες εἶχον ἐπάρει ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ τῶν ὁποίων ναύαρχος
ἦτο ὁ Ἀνδρέας Σφαέλλος. Ταῦτα ἦσαν ἀραγμένα τότε εἰς Προῦτον
πλησίον τοῦ Ῥενίου, περίπου 5 ὥρας μακρὰν τοῦ Γαλατσίου.

Εὗρηκα τὸν χιλιάρχον ἀσχολούμενον εἰς τὸ νὰ ἐτοιμάζῃ τοὺς τρο-
χοὺς τῶν κανονίων. Τὸ ἔργον ἀπῆται ἡμέρας σχεδὸν 30, διότι εἶχόμεν
μόνους δύο μαστόρους, ἡ δὲ πολυάριθμος πόλις τοῦ Γαλαττίου ἦτο σχε-
δὸν ἔρημος, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοί της ἤρχησαν νὰ φεύγωσιν, ἀφ' οὗ καιροῦ
συνέβη ὁ μετὰ τοῦ Τοπουζτσῆ πόλεμος. Οἱ στρατιῶται ἦσαν ὅλοι Ἕλ-
λες· ἀλλὰ μόλις διέκρινέ τις 200 ἄνδρας φρονίμους καὶ προσηλωμένους
εἰς τὸν σιοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐκίνησαν. Ἦσαν ἔτι κατὰ τὸ 15 ἄσπλοι,

ἢ κακῶς ὠπλισμένοι. Ὁ χιλιάρχος ἠγωνίζετο καθ' ἡμέραν νὰ φέρῃ τοὺς ἀτάκτους εἰς εὐπείθειαν· ἀλλ' ὁμῶς ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον. Παρεκτός τοῦ χιλιάρχου, τοῦ ναυάρχου, Κοτήρα, Μίγγλερη καὶ Δαιμονοπούλου, ἦσαν καὶ ἕτεροι ὀπλαρχηγοί, Καπετάνιοι λεγόμενοι, οἵτινες δι' ἐξόδων των, εἴτε μὴ, ἐτυναζάν καὶ ἔφεραν εἰς Γαλάττιον στρατιώτας, ποῖος 30 καὶ 50, καὶ ποῖος ὀλιγωτέρους. Μεταξὺ τούτων διεκρίνετο ὁ καπετὰν Γεώργιος Παπᾶ, ὁ ἄλλως λεγόμενος Καρᾶ-Γεώργιος, ἀνὴρ τίμιος καὶ πολεμιστῆς δόκιμος. Εἰς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον εὕρισκετο καὶ ἱερεύς τις, Πέτρος Μόνικ λεγόμενος, ὅστις ἀφήσας εἰς Ἰσμαήλιον ὑπὸ ῥηγμα ἐπικερδές, κατὰστασιν, (μέρος τῆς ὁποίας προσέφεραν εἰς τὴν Ἑταιρίαν,) καὶ πάντα τὰ καλὰ, ἔλαβε τὸν σταυρὸν καὶ τὰ ὄπλα, καὶ ἦλθε νὰ συμμεθεῖξῃ εἰς τοῦτον τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἱερὸν ἀγῶνα.

Τόσον ἀπὸ κατασκόπους, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς ἑσθόρους ῥενίου, ἐμάνθανομεν, ὅτι πλῆθος Τούρκων ἐτυναζέτο καθ' ἡμέραν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἰβραήλας, τὸ ἀπέχον σχεδὸν 4 ὥρας ἀπὸ τὸ Γαλάττιον. Ταῦτα ἀκούων καὶ τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν τὴν ἀκαταστασίαν βλέπων, ὑπώπτευον πάντοτε, ὅτι μίᾳ ἐξαφνος ἑφοδος τῶν Τούρκων ἠδύνατο νὰ μᾶς ἐξουθενώσῃ εἰς τὸ παντελές. Ὁ ἀκούρατος καὶ ἀγαθὸς πατριώτης χιλιάρχος Ἀθανάσιος ἐφρόντιζε καθ' ἡμέραν νὰ φέρῃ εἰς εὐταξίαν καὶ ὑπακοὴν τοὺς στρατιώτας μας, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι οὗτοι διαλογιζόμενοι, ὅτι σήμερον ἢ αὔριον ἐμελλον νὰ φύγωσι διὰ Τυργόβιστον, ὅπου καθεὶς ἤθελε διορισθῇ εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον του, (διότι ὅλοι δὲν ἦσαν διὰ τὰ ὄπλα,) ἀδιαφόρουν μετροῦντες ἐφήμερον τὴν διατριβὴν των, καὶ οὕτω παραδιδόμενοι εἰς τὸν κόλπον τῆς κραιπάλης, (διότι ὁ σῖνος τοῦ Γαλατσίου ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ δεύτερον Δούναβιν,) ἐλησμέβουν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἦτο πλησιέστατος καὶ ὁ κίνδυνος ἐνεστώς κατὰ πᾶσαν στιγμὴν.

Εἶναι ἀληθές ὁμῶς, ὅτι, ἂν οἱ ὑπαρχηγοὶ Καπετὰν Δ. Κοτήρας καὶ Καπετὰν Π. Μίγγλερης ἦσαν γνώμη καὶ ἔργῳ σύμφωνοι μετ' τὸν ἐνάρκτον χιλιάρχον, τὰ πράγματα ἐπιδέχοντο θεραπείαν· πλὴν οἱ αὐτοὶ δύο Καπετανεῖοι (ἐξ ὧν ὁ μὲν Κοτήρας εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του 80 σχεδὸν στρατιώτας, ὁ δὲ Μίγγλερης ἕως 170, καὶ ἐπομένως εἶχον μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὸν στρατὸν), ὅσον ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους ἦσαν ἀξιότιμοι διὰ τὰς πολλὰς των ἀρετὰς καὶ ἀμίμητον δεδοκιμασμένην ἤδη ἀνδρείαν καὶ γενναιοφυλίαν των, τόσον ἐκ τοῦ ἄλλου ἦσαν ἀξιόμειμπτοι, ὁ μὲν πρῶτος διὰ τὸ φιλόδοξόν του, ὁ δὲ ἕτερος διὰ τὸ αἰσχροὺν ἐλάτ-

τωμα τῆς μέθης. Ὄθεν, ἐν ᾧ ὁ γενναῖος Ἀθηνάσιος κατώρθωνέ τι ἀγαθόν, οὗτοι τὸ κατέστρεφον ἐμμέσως, (διότι ἀμέσως δὲν ἐτόλμων,) δίδοντες τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν στρατιώτας.

Ἐξω τῆς πόλεως Γαλαζίου ἀμέσως εὐρίσκοντο 3 ὀχυρώματα ἀπὸ τὸν ὕστερον πόλεμον τῶν Ῥώσων· πλὴν ἦσαν σχεδὸν ἀνάξια εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίσῃσι τὴν ζωὴν τοῦ στρατιώτου, καὶ μάλιστα τὰ δύο. Λύτῃ λοιπὸν, ἐφώναζεν ὁ χιλιάρχος, νὰ ἐπιδιορθώσωσιν ἄλλὰ τίς τὸν ἤκουε; Πολεμικὰ ἐφόδια ὅμως εἶχομεν οὐχὶ ἄρκετὰ, καὶ τοῦτο, διότι, ὡς εἶπον, ὁ σκοπὸς ἦτο διὰ τὸ γενικὸν στρατόπεδον, ὅπου ἡλπίζομεν τὰ πάντα ἐν ἀφθονίᾳ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἡμεῖς ἠκούομεν ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ στρατοπέδου, ὅσα καλὰ ἤκουεν ὁ κόσμος ὅλος, τὰ ὅποια ὅμως ἀληθῶς μόνον, ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ, ἐγίνγνωσκον.

Ἀπολαμβάνων διὰ τοῦ τιμίου μου φερσίματος τὴν ἰδιαιτέραν εὐνοίαν τοῦ καλοῦ χιλιάρχου καὶ τοῦ ἀνδρείου ναυάρχου καὶ τῶν λοιπῶν προσέτι καπετανέων, καὶ χρέος μου κρίνων τὸ νὰ λέγω καὶ πράττω τὰ κοινωφελῆ, ἐθάβόμην εἰς τὸ νὰ καθυποβάλλω ὑπ' ὄψιν τῆς εὐγενείας των, ὅτι δὲν ἦτο κακὸν τὸ νὰ συστηθῇ μία προσωρινὴ διοίκησις καὶ διὰ τὴν πόλιν Γαλαζίου καὶ διὰ τὸν στρατόν. Ἡ πρότασις τοῖς ἤρρετε καὶ ὁμοφώνως μ' ἐπαρεκάλεσαν εἰς τὸ νὰ τοῖς κάμω τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὸ σχέδιον.

Ἐγένετο εἰς τὰς 26 τὸ σχέδιον, τὸ ἐπαρουσίασα καὶ τὴν ἐπαύριον γενικὴν συνέλευσιν συγχροτήσαντες, μιᾷ τῇ φωνῇ τὸ ἐνέκριναν καὶ διὰ τῆς ὑπογραφῆς των (ἦσαν σχεδὸν 20 ὑπαρχηγοὶ παρεκτὸς τῶν δύο ῥηθέντων Πελοποννησίων) ὑπεσχέθησαν τὴν ἐκπλήρωσίν του. Ἦτο παρὼν καὶ ὁ σεβάσμιος καὶ φρόνιμος ἱερεὺς Πέτρος, ὅστις φορέσας τὴν ἱερατικὴν του στολὴν, ὥρκεισε πάντας ὁμοῦ καὶ τὸν χιλιάρχον καὶ ναύαρχον, ὅτι θέλουν διαμεῖναι πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις των.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ σχεδίου ἦτο σχεδὸν τοῦτο.

Α'. Νὰ τραβηχθῶσιν ὅλοι σχεδὸν οἱ στρατιῶται ἔξω τῆς πόλεως καὶ νὰ στρατοπεδεύσωσι πλησίον τῶν ὀχυρωμάτων εἰς σκηνάς.

Β'. Οἱ στρατιῶται νὰ γυμνάζωνται καθ' ἡμέραν πρωτὶ καὶ ἐσπέραν.

Γ'. Κανεῖς νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ ἀδειάζῃ τὰ πυροβόλα του ὄργανα, ἂν ἡ χρεῖα δὲν τὸ καλέσῃ, ἢ ἡ γύμνασις.

Δ'. Τόσον εἰς τὰς τροφάς, καθὼς καὶ εἰς τὸ ποτὸν, νὰ διορισθῶσιν ἐπιστάται ἐπὶ τούτου, καὶ ὁ καθεὶς καπετάνος νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸν ἀρχηγόν του, πότους στρατιώτας ἔχει, διὰ νὰ λαμβάνῃ καθ' ἡμέραν διὰ

τῆς ἀδείας του τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν, καὶ ἀνὰ μίαν ὁκτὼν κρασίον εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ε'. Τὰ πάντα ἐμελλον νὰ γίνωνται ἐκτὸς τῆς πόλεως, παρεκτὸς τῶν φούρνων τοῦ ἄρτου, καὶ ἡ εἰσδοδος εἰς τὴν πόλιν νὰ ᾔηται ἐμποδισμένη εἰς ὅλους· ὅταν δὲ στρατιώτης τις ἤθελε λάβει χρεῖαν πράγματός τινος, νὰ λαμβάνῃ ραβδάσιον ἀπὸ τὸν Καπετάνιον του, νὰ εἰσέρχεται καὶ εἰς διωρισμένην ὥραν νὰ εὐρίσκηται πάλιν εἰς τὸ κατάλυμά του.

ΣΤ'. Νὰ συστηθῇ εἰς τὴν πόλιν ἀστυνομία, ἥτις νὰ ἐπέχῃ τὸν τόπον τῆς δικαιοσύνης, θεωρούμενος ὁ ἀστυνόμος ὡς ἑπαρχος καὶ τοποτηρητῆς καὶ τὸ πᾶν, ὥστε διὰ τῆς καλῆς διοικήσεως νὰ ἐπιστραφῶσιν οἱ φυγόντες ἤδη πολῖται.

Ζ'. Νὰ συστηθῇ πολεμικὸν κρίτήριο.

Η'. Νὰ ὑποχρεῶνται οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὑπαρχηγοὶ νὰ συνέρχωνται ἅπασι ἡ καὶ δις τῆς ἡμέρας εἰς συνέλευσιν καὶ νὰ συσκέπτωνται τὰ ὠφέλιμα.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀρκετὰ περιεῖχε τὸ σχέδιόν μου, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶπον, ἀφ' οὗ ἐνεκρίθη, ἐμβῆκε καὶ σχεδὸν εἰς πράξιν. Οἱ στρατιῶται ἐξῆλθον τῆς πόλεως, καὶ τροφαὶ καὶ οἶνοι ἀπέρασαν εἰς χεῖρας οἰκονόμων· ἐδιωρίσθη καὶ ἐσυστήθη ἀστυνομία, καὶ ἐκλέχθη κοινὴ γνώμη ἐγὼ, ὅστις, μοιλονότι τὸ ἀπέφευγον, ἐτάθη ὅμως ἀδύνατον νὰ μείνω ἀναίσθητος εἰς τὰς θερμὰς παρακλήσεις ὄλων.

Ἐδέχθη τὸ ὑπόρηγμα τοῦτο· μοὶ ἐνεχειρίσθησαν 80 πολεμισταί, 40 ἵππεις καὶ 40 πεζοί, ἐνοπλοὶ πάντες διὰ τὴν φρουράν μου καὶ διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς πόλεως, καὶ ἤρχησα τὰς πράξεις μου, ἐν ᾧ κατὰ τὰς 28 μαΐου οἱ ἑφοροὶ καὶ οἱ σημαντικοὶ Κισνοβίου, Ἰσμαηλίου καὶ Ρενίου, ἐλθόντες εἰς Προῦτον ἐμήνυσαν κάτω καὶ ἀρχηγούς καὶ ἐμὲ μετ' αὐτῶν, καὶ μᾶς ἐπρότειναν (δόσαντές μας ἐνταυτῷ καὶ ἐν σχέδιον τοῦ πανευγενεστάτου ἄρχοντος ποστέλνικου Ἰακωβάκη Ρίζου, πραγματευόμενον διεξοδικῶς τὸ αὐτὸ,) τὸ πόσον εἶναι χρήσιμον εἰς τὰς τοποθεσίας μας τὸ νὰ ᾔηται πάντοτε εἰς χεῖράς μας τὸ Γαλάζιον, διότι εἶναι κλεῖς τῆς Μολδοβλαχίας, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ ἐπομένως, ὅτι ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ μείνωμεν μὲ τὸ σῶμα τῶν στρατιωτῶν μας αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἐμελλον ν' ἀναφερθῶσι περὶ τούτου πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον, πρὸς τὸν ὁποῖον (ἔλεγον οὗτοι) μόνον τὰ κανόνια ἡδυνάμεθα ἡμεῖς νὰ διευθύνωμεν. Ἐνεκρίθη λοιπὸν παρὰ πάντων τὸ νὰ γείνη τοῦτ' αὐτὸ, καὶ ἀμέσως ἐλάβομεν τὰ ἀναγκαῖά μας μέτρα. Τὰ καράβια, (ἅτινα εἶχον σχεδὸν 28 κανόνια,) ἐτραβήχθησαν πλησίον τοῦ Γαλαζίου καὶ ἤρχισαν νὰ

ἐτοιμάζονται. Ωταύτως τὰ ὀχυρώματα ἐπιδιωρόνοντο, καὶ τὸ πᾶν ὑπέσχετο ἀγαθόν. Ἀλλ' ὅμως πόσον βραδέως ἀρχήσαμεν, ὅτι πολλὰ ἐνωρίς ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν τελειωμένον!

Πλησίον τοῦ ποταμοῦ Σερέτου καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς πόλεως Γαλαζίου εὐρίσκονται μέχρι τῆς σήμερον ἐρείπια ἀρκετὰ, καὶ εὐκόλως δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι παρεκτός μιᾶς τινος πόλεως, ἣτις ἐκεῖτε πάλαι ποτὲ ἐσώζετο, ὑπῆρχεν ὡσαύτως καὶ φρουρίον εὐρύχωρον καὶ ὠχυρωμένον, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὸν τόπον ἀπόρρητον.

Ὁ Αὐστριακὸς πρόξενος ἐν Γαλαζίῳ Μανζόλης, ἀνὴρ μὲ ἰδέας ἀρκετὰς καὶ πρὸ 20 σχεδὸν χρόνων ἔχων τὸ ὑπουργήμα τοῦτο ἐκεῖ, μᾶς εἶπεν, ὅτι πολλάκις ἤκουσε καὶ ἀρχαιολόγους ἀπεραστικούς καὶ κατοίκους ἐνταυτῷ, νὰ ὀνομάζωσι τὸ μέρος ἐκεῖνο Χρυσούπολιν. Ἀγνοῶ, ἂν δὲν λανθάνηται ὁ πρόξενος· ὅθεν ἄς ἐξετάσῃ ὁ περιέργος τὴν παλαιὰν γεωγραφίαν, διὰ νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθῆ ὀνομασίαν τῆς μύνης παρὰ τῷ Σερέτῃ πόλεως μετὰ τοῦ φρουρίου αὐτῆς.

Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης διακρίνεται κάλλιστα τῆς Ἰσραήλας τὸ φρούριον, καὶ ἐκ ταύτης πολλάκις ὁ ἡμέτερος χιλιάρχος Ἀθανάσιος παρετήρει τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν· ἤμην καὶ ἐγὼ μετ' αὐτοῦ ἅπαξ.

Ἦτο σάββατον (Ἀπριλίου 30) καὶ 4 ὥρας σχεδὸν πρὶν τοῦ ἡλίου τῆς δύσεως, ὅτε ὁ αὐτὸς ἐγγήγορος Ἀθανάσιος ἐπῆγε διὰ τὴν τελευταίαν, φεῦ! φερόν εἰς τὸ βῆθὲν παλαιόκαστρον, διὰ νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κατὰ τὴν συνήθειαν, ἔχων μετ' αὐτοῦ 13 μόνον ἄνδρας ἱππεῖς, ἐξ ὧν ὁ Κ. Γεώργης Παπᾶ καὶ ὁ Κ. Βασίλειος Μπουλούκπασης διεκρίνοντο διὰ τὴν γενναιοψυχίαν των. Θεωροῦντες ἀπὸ τὸ ὕψωμα τὰ πέριξ καὶ τὴν Ἰσραήλαν, ἐξῆλθεν ἐκ μιᾶς ὁπῆς τῶν ἐρειπίων ὄφιν τις οὐ σμικρὸς, σημείον ὀλέθρου! Εἷς τῶν ἡμετέρων ἔσυρε μὲ τὸ πιστόλιόν του καὶ τὸν ἐφόνευσεν· ὁ κρότος ἔσυρε τῶν Τούρκων τὴν προσοχὴν, οὔτινες συναθροισμένοι εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ Σερέτου εἰς χωρίον καλούμενον Βαντένι, ἐσκόπουν βέβαια τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τὴν ἐπαύριον νὰ ἐφορμήσωσιν εἰς Γαλαζίον. Φοβηθεὶς ἴσως ὁ ἐχθρὸς, μήπως ἡμεῖς τὸν προκαταλάβωμεν, καὶ ὥς σημείον πολέμου ἐλαβὼν τῆς πιστόλας τὸν κρότον, ἤρχησε νὰ γνωστοποιῇ ἤδη τοὺς μέλλοντάς αὐτοῦ σκοπούς. Ἦρξατο νὰ περᾷ τὸν ποταμὸν (ἐπὶ γεφυρῶν καὶ σκαφιδίων) μὲ μεγάλην ταχύτητα εἰς τράπον, ὥστε, ἐνόσω οἱ ἡμέτεροι νὰ καταβῶσι τὸ ὄρος, ὁ ἐχθρὸς μὲ 800 περίπου ἱππεῖς εὐρέθη εἰς τὴν ἐδῶ ὁχθὴν τοῦ Σερέτου καὶ ὁρμητικώτατα τρέχων τοῦ Γαλαζίου τὸν δρόμον, ἀπέβλεπε τὸ νὰ προκατα-

λάβη τὴν ἐπὶ τούτου μίαν παλαιὰν γέφυραν 1]2 ὥραν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ νὰ ἀποκόψῃ οὕτω εἰς μὲν τὸν χιλιάρχον τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ εἰσέλθῃ πλέον εἰς τὴν πόλιν, εἰς δὲ τοὺς ἐν τῇ πόλει τὴν δύναμιν τοῦ νὰ συγκοινωνήσωσι πλέον μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τῷ προσθάσωσι πλέον βοήθειαν. Ὁ ἔμπειρος καὶ ἀνδρείος χιλιάρχος ἐμάντευσε πάραυτα τὸν σκοπὸν τῶν βαρβάρων· διὸ καὶ μετὰ ταχύτητα ἀπαραδειγμάτιστον καὶ ἔξω πνοῆς προσφθάνει προτοῦ τὴν γέφυραν μετὰ τοὺς ὀλίγους τοῦ ἥρωας, ἐν ᾧ μετὰ ἐν λεπτὸν σχεδὸν ἐπαρρησιάζετο ἔμπροσθεν ταύτης καὶ ὁ ἐχθρὸς.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ὁ ἀκροβολισμὸς μάχης ἀμέσου σημαντικῆς, ἐν ᾗ οἱ ἡμέτεροι ἐστέφθησαν ἐνδόξως τὰ νικητήρια. Ἀς θαυμάσῃ δ' ἐν πρώτοις ὁ ἀναγνώστης τὴν μηδέποτε ψευθεῖσαν ἑλληνικὴν γενναιοψυχίαν. Ὁ ἀκαταμάχητος χιλιάρχος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Ἕλληνες, μακρὰν τοῦ νὰ στοχασθῶσιν, ὅτι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἦσαν μὴδὲν, παραβαλλόμενοι μετὰ τὸν ἐχθρικὸν, θαρρόντες ἀπ' ἐναντίας, ὅτι ἦσαν τὸ πᾶν ὡς ἐκ τῆς μεγαλοψυχίας των, ἀντὶ νὰ τρέξωσι πρὸς τὴν πόλιν, καὶ, ἀφ' οὗ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἡμετέρων, ἀντιπαλαίσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἀποφασίζουσι ν' ἀντιπαλαίσωσι τοῦτον μακρὰν τοῦ ἰδίου των στρατοπέδου· διὸ καὶ μὴ ἔχοντες ὀχύρωμα παρὰ τὸν ἀδύνατον χάνδακα τῆς γεφύρας, ἄλλα ὅπλα παρεκτός των πιστολίων των καὶ τῆς σπάθης των, καὶ ἐν μόνον τουφέκιον (τοῦ χιλιάρχου), ἀρχίζουσι τὸν ἀκροβολισμὸν ἀποκρούοντες καὶ ἀπομακρύνοντες τὸν ἐχθρὸν τῆς γεφύρας. Ὡς τῆς μωρίας καὶ ἀνανδρείας τοῦ τρισκαρδάρων Ἀγαρηῶν! Πεντήκοντα εὐτολμοὶ ἄνδρες ἵππεις ἠδύνατο, ἀφ' οὗ ὁρμήσουσι, νὰ κυριεύσωσι τὴν αὐτὴν γέφυραν, νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν δίοδον καὶ νὰ εἰσέλθωσι εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὅμως τίποτε. Οἱ Τοῦρκοι, ἂν καὶ εἰκοσάκις σχεδὸν πεντήκοντα, δὲν ἐτόλμησαν ἀποφασιστικῶς τοῦτο, διότι ἡ εὐτολμία τοῖς ἔλειπε.

Σημείωσε δ' ὅτι ὁ χιλιάρχος, εὐθὺς ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν γέφυραν, ἀμέσως ἐπεμψε δύο ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἀναγγείλωσι τὰ τρέχοντα καὶ νὰ προσθάσωσι οἱ στρατιῶταί του πάραυτα.

Ὁ ἀκροβολισμὸς διήρκει ἤδη σχεδὸν 3]4 τῆς ὥρας, καὶ κἀνεῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐτ' ἐπληρώθη κἄν. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ἐπρόφθασαν, ὡς ἀετοὶ ὑψιπετεῖς, καὶ 600 σχεδὸν Ἕλληνες εἰς βοήθειαν τοῦ χιλιάρχου των. Πάντοτε ὁ κρεμύμενος κοινὸς κίνδυνος διέλυσε τῶν Ἑλλήνων τὰς διχονοίας καὶ ἦνωσεν εἰς ἐν τὰς καρδίας των κατὰ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτοὺς ἐχθροῦ. Ἐξηφανίσθησαν καὶ ἤδη εἰς τὴν φωνὴν, τοῦ ὅτι ὁ βάρβαρος ἐφθασε, τὰ ἰδιαιτέρᾳ πάθῃ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ

ἐν Γαλαζίῳ σώματος· ἅπαντες λησμονήσαντες τὰ κατ' ἰδίαν ἅπαντα, εἰς ἓνα μόνον σκοπὸν ἀποβλέπουσιν, εἰς τῶν τυράννων τὸν ὄλεθρον. Ὁ ἀνδρεῖος Κ. Δ. Κοτήρας δὲν εἶναι πλέον φιλόδοξος· ἀπέβη μόνον φιλότιμος καὶ φιλοτιμεῖται, πῶς νὰ υπερτερήσῃ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν πολεμικὴν ἀρετὴν· διὸ καὶ πρῶτος αὐτὸς τῶν ἄλλων, πρῶτος ἐνώπιον πάντων ἐξαπλῶνει κατὰ γῆς διὰ τοῦ μακροῦ του τουφεκίου ἓνα τῶν ἐχθρῶν, τὸν μεγαλοπρεπεστέρως ἐνδεδυμένον. Ὁ καρτερόψυχος Κ. Η. Μίγγλερης δὲν μεταχειρίζεται πλέον τὰς ἵντριγας, διὰ νὰ ἐπάρῃ στρατιώτας ἀπὸ ἄλλους καπετανέους πρὸς ἐπαύξεισιν τοῦ σώματός του, ἀλλὰ ἐνασχολεῖ τόλμην καὶ ἐκθέτει ἑαυτὸν εἰς τὰς ὡς χάλαζαν σφαίρας τῶν ἐχθρῶν, διὰ νὰ ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον τοὺς ἀδελφούς του, καὶ νὰ τοὺς χαρίσῃ εἰς τὴν πατρίδα. Αὐτὸς διοικεῖ κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν τὰ ἵππικόν μας (ἕως 200 ἵπποις), ὁ δὲ Κοτήρας τὸ πεζικόν. Ὁ Κ. Γεώργιος Παπᾶ καὶ ὁ Κ. Βασίλειος Μπουλούκπασης, ὁ μὲν πεζός, ὁ δὲ ἔφιππος, ἐνθυμοῦνται τοὺς νεανικούς των κλεπτικούς τῆς Ρούμης πολέμους, καὶ κάμνουσι σήμερον θαύματα. Ὁ ἀκαταγώνιστος χιλιάρχος Ἀθανάσιος τρέχει εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ ἐμψυχώνει μὲ τὰ ἀμίμητόν του παράδειγμα τοὺς ἡμετέρους, βαρύνεται πλέον τοὺς ἀκροβολισμούς καὶ τὸν ἀμυντήριον καὶ διαφεντευτικὸν πόλεμον, πνέει τὸν βλαπτικόν, ἐκφωνεῖ καὶ πρῶτος πάντων πηδᾷ τὴν γέφυραν. Τὴν ἀντιπαρατεταγμένην μάχην ἐθέλει, τὸν ἀφανισμόν τῶν ἐχθρῶν ἐπιθυμεῖ. Ὁρμῶσιν οἱ Ἕλληνες ὡς λέοντες κατὰ πόδας του, ρίπτονται κατὰ τῶν ἐναντίων, κτυποῦν καὶ καταδιώκουν πᾶν τὸ ἀντικείμενον· ἀπωθοῦν τὸν ἐχθρὸν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σερέτου, τὸν βάλλουν εἰς ἀταξίαν· νέαι πρόσφατοι δυνάμεις ὑποστηρίζουν τὴν ἀμηχανίαν τῶν Τούρκων· συναθροίζουσι ἐκ νέου τοὺς στρατιώτας των, καὶ ἐκ νέου τολμῶσι νὰ προσκαλέσων τὴν μάχην. Οἱ ἀκούραστοι Ἕλληνες ἐκ δευτέρου τοὺς δέχονται· ἀπαντῶσι τὴν ἀνέκφραστον ὁρμὴν τοῦ ἵππικοῦ των, τοὺς τσακίζουν πάλιν, τοὺς βιάζουσι, διὰ νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν. Ὁ ἥλιος ἦτο ἤδη εἰς τὴν δύσιν του. Οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν μέγιστον ἐνθουσιασμόν των, καὶ οἱ βάρβαροι εἰς τὴν αἰσθαντικωτάτην ὁδὸν των καὶ αἰσχύνην. Ἡ ἐλπίς των μολαταῦτα δὲν εἶχεν ἐκψυχῆσαι εἰσέτι· νέαι βρωμεροὶ ρύακες ἀρχίζουν νὰ συνέρχωνται ἀπὸ τὴν ἀπέναντι τοῦ Σερέτου ποταμοῦ ὄχθην, καὶ συντρέχουν εἰς τὴν ἐδῶ, διὰ νὰ σχηματίσουν νέον ἀκαθαρσίας χειμαρρὸν Τούρκων. Οἱ πάντες εἶναι σχεδὸν 2,000, οἱ δὲ ἡμέτεροι σχεδὸν 700. Ἀποκόπτει ὁ ἐχθρὸς ἐν σώμα τοῦ πεζικοῦ του, καὶ διὰ τῶν θά-

μνων καὶ κλάδων τὸ ἀποπέμπει ἐπὶ τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ ὄρους Χερ-
σουπόλεως, διὰ νὰ περικυκλώσῃ τοὺς ἡμετέρους. Προβλέπει τὸ στρα-
τήγημα καὶ διακρίνει τὸ σχέδιον ὁ ὀξύνοος χιλιάρχος μας· ἐξαποστέλ-
λει πάραυτα 50 τῶν ἡμετέρων, διὰ νὰ καταλάβωσι τὰ ὑψώματα καὶ
ματαιώσωσι τὸν ἐχθρικὸν σκοπὸν· ἐπιτυχάνει· οἱ βάρβαροι στρέφονται
ἄπρακτοι, συναθροίζονται εἰς ἓν, προχωροῦσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὁμοῦ
μὲ τὸ γλυκαυγές· τοὺς πλησιάζουσι, καὶ κανὲν ἐχθρικὸν κίνημα δὲν
μετέρχονται· οἱ ἡμέτεροι τοὺς παρατηροῦσιν, ἔτοιμοι ὄντες νὰ ἐπανα-
λάβωσι τὸν ἀγῶνά των. Οἱ Ἀγαρηνοὶ προσποιούνται, ὅτι ὀπισθοδρο-
μοῦν. Οἱ ἡμέτεροι ζητοῦν νὰ πέσουν κατόπιν των· ὁ μέγας ὄρκος νοῦς
τοῦ Ἀθανασίου, ὁ γεγηρακὼς ἦδη εἰς τὰ κρύφια τῆς πολεμικῆς, ἐννοεῖ,
ὅτι εἶναι στρατήγημα δεύτερον, καὶ ἐμποδίζει τοὺς ἡμετέρους ἀπὸ τὸ
νὰ διώξωσιν τοὺς τάχα φεύγοντας Τούρκους. Φωνάζει· ἀλλ' οἱ στρατιῶ-
ται ἐνθουσιῶντες τρέχουν κατόπιν τοῦ ἐχθροῦ· ἀναγκάζεται λοιπὸν ὁ
χιλιάρχος, καὶ ἀναθὰς ἵππον τρέχει ἔμπροσθεν τούτων κραυγάζων· «Ἄ-
»δελφοί, εἰς κίνδυνον τρέχετε· ἐπιβουλὴ εἶναι εἰς τὸ μέσον· ἐνεδρὰν μᾶς
»ἔχει ὁ ἐχθρός· κανόνια ἔχει κρυμμένα, καὶ ἡ φυγὴ του εἶναι πλαστή·
»ὀπισθοποδηῆτατε καὶ θέλετε μὲ ἐνθυμηθῆν. Ὁ σταθερὸς τόνος καὶ ἡ
βεβαιὰ παράστασις, ἣν ἔκαμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὁ Ἀθανάσιος, ἐπροξένη-
σαν ἀποτέλεσμα· στέκονται οἱ στρατιῶται καὶ ἐτοιμάζονται διὰ προ-
σταγῆς τοῦ αὐτοῦ χιλιάρχου των, διὰ νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν ἐχθρόν, ὅ-
στις (καθὼς ἔλεγεν ὁ αὐτὸς Ἀθανάσιος) ἐπεριμένετο νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀπ' οὗ
ἔβλεπεν, ὅτι ἐγνώρισαν τὴν παγίδα οἱ Ἕλληνες. Ὡς τῆς προνοίας τοῦ
ἐμπείρου στρατηγοῦ! εἶπε καὶ ἐγένετο. Οἱ Τούρκοι εἶχον τῶνόντι κε-
κρυμμένην μεταξὺ τῶν θάμνων μίαν μπαταρίαν ἑξ κανονίων, τὰ ὁ-
ποῖα ἔμελλον νὰ ἐκρουθῶσι τὸν θάνατον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅταν ἤθελον
προχωρήσει πλησίον των. Ἰδόντες λοιπὸν, ὅτι ἀπέτυχον καὶ αὖθις, ἐτοι-
μάσθησαν οἱ Ἀγαρηνοὶ νὰ ἔλθωσι καὶ εἰς τρίτην συμπλοκὴν. Κεντροῦνουν
τοὺς ἵππους των καὶ ἐπιστρέφουν μαινόμενοι· ἀντιπαρατάττονται ἀπέ-
γαντι τῶν ἡμετέρων καὶ λύσαν πνέοντες ἀρχίζουν τὰ τουφεκίσματα.
Ἢ φθορὰ ἀναμφιβόλως ἔμελλε νὰ σταθῇ αἰσθαντικὴ καὶ διὰ τοὺς ἰδι-
κοὺς μας, ἂν ἡ φρόνησις τοῦ χιλιάρχου δὲν ἐπρόβλεπε τὰ πάντα. Οὗ-
τος κατὰ τὴν δευτέραν ἀκόμη συμπλοκὴν ἐπρόσταξε καὶ ἔτρεξαν εἰς
τὰ ἐν τῇ πόλει ὀχυρώματα οἱ μὲν, καὶ ὠδήγησαν μὲ ἄκραν σιωπὴν ἐν
κανόνιον τοῦ κάμπου ἐκ τῶν ἤδη ἐτοιμασθέντων.

Τοῦτο τότε δὲν ἐχρησίμευσε, διότι εἶχε φθάσει, ὅτε κατεδίωκον οἱ

ἡμέτεροι τὴν δευτέραν φορὰν τοὺς ἐχθρούς· ἤδη ὅμως ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ Μὲ ἄκραν μυστικότητα τὸ εἰσάγει ὁ χιλιάρχος εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοῦ του, καὶ διορίζει αὐτὸν νὰ ἀναχθῇ εἰς δύο, εὐθὺς ἀφ' οὗ ὁ ἐχθρὸς πλησιάζῃ ὡς ἔγγιστα· ἔγεινε. Οἱ Τούρκοι, μὲ τὴν σπάθην οἱ πλείότεροι εἰς τὴν χεῖρα καὶ μηδὺλως ὑποπεύοντες τὸ τέχνασμα τοῦ Ἀθανασίου, διότι εἶδον δις, ὅτι δὲν εἶχον κανόνια οἱ Ἕλληνες, πλησιάζουν ὀρμητικῶς· ἐξήκοντα βήματα δὲν διεχώριζον κατὰ ταύτην τὴν ὁλήθριον διὰ τοὺς Τούρκους στιγμὴν τοὺς δύο στρατοὺς· ἐκφωνεῖ ὁ ἥρωας τῶν Ἑλλήνων· οἱ Ἕλληνες ἀνοίγουσι δύο πτέρυγας· καὶ, ἐν ᾧ οἱ Τούρκοι, οἵτινες ἐπύρροντο σωρηδόν, μόλις διέκριναν τὸ στόμα τοῦ κανονίου, ὃ ἐκ τούτου ἐξεληλὼν θάνατος κατέστρεψεν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα. Τρομάζει ὁ βάρβαρος, βάλλεται εἰς φυγὴν· ἀλλ' ὅμως καὶ δευτέρον κανόνιον ἀδιδάχεται ὑπισθὲν των οὐχὶ ἄνευ καρποῦ διὰ τὸ ἐγγύτατον διάστημα. Ὁ εὐτολμος Μίγκλερης προστάζει τὸ ἵππικὸν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ κατὰ τῶν φευγόντων· ἀλλ' ὁ προβλεπτικὸς χιλιάρχος ἐμποδίζει τοῦτο. «Μὰς ἀρκεῖ, λέγει, ἡ νίκη αὕτη· τὸ περισσότερον κατὰ ταύτην τὴν φορὰν ἔσεται κατάχρησις. Ἄς μὴ φέρωμεν εἰς τέλειον ἀπελπισμὸν τοὺς βαρβάρους. Ἐχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι εἶναι νύξ, καὶ ὅτι νοὶ στρατιωταί μας ἀπέκαμον σχεδὸν πλέον ἀπὸ τὸν ἀγῶνα». Ἐνεκρίθησαν παρὰ πάντων οἱ λόγοι του· καὶ, ἀφ' οὗ πλέον οἱ Τούρκοι ἔγιναν ἀφανεῖς διόλου, μετὰ 1)2 ὥραν ἐπανέτρεψαν καὶ οἱ ἡμέτεροι εἰς τὰς σιηνάς των μὲ θρίαμβον.

Καὶ τοιαύτη ἐστάθη ἡ μάχη τῶν 30 ἀπριλίου. Ἡ ἐνδοξος αὕτη μάχη, ἡ λεγομένη μάχη τοῦ Σερέτου, ἦτις κατὰ σειρὰν διήρκεσεν ὥρας 6, τέσσαρας πρὶν τῆς δύσεως καὶ δύο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἄστρου τῆς ἡμέρας, καὶ καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἔμειναν νικηταὶ τέλειοι, ἀφ' οὗ τρίς ἦλθον εἰς συμπλοκήν. . . Ὁ χαμὸς τῶν Τούρκων ἐγένετο ὑπὲρ τοὺς 300. . . Ἐγκωμίων δὲ ἀπείρων ἄξιοι εἶναι ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος, ὁ καπετὰν Δ. Κοτήρας, ὁ καπετὰν Η. Μέγκλερης, ὁ καπετὰν Γεώργιος Παπᾶ, οἱ αὐτάδελφοι Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Δαιμονόπουλοι Σφακιανοὶ, ὁ καπετὰν Βασίλειος Μπουλούκμπασης, ὁ Παναγιώτης καὶ Ἀπόστολος Τζικούρας Μανιάται, οἵτινες ἰδιαιτέρως διεκρίθησαν κατὰ τὴν ῥηθείσαν μάχην. Σέλλαι πολῦτιμοι πάμπολλαι καὶ ἵπποι θαυμάσιοι ἐστάθησαν τὰ λάφυρα τῶν στρατιωτῶν μας. . . Ἐν τοσούτῳ τὰ πολεμεφoδιά μας ὀλιγόστευσαν κατὰ τὰ 2/3 εἰς τὴν μάχην τῶν 6 ὥρων τοῦ Σερέτου.

Ἐπανελθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον, ἅπαντες συνήχθησαν εἰς τὴν σιηνήν.

γὴν τοῦ γενναίου Κοτήρα, διὰ τὰ συσχεθῶσι. Ὡς συμμέτοχον τοῦ πολεμικοῦ τούτου συμβουλίου κατεδέχθησαν νὰ καλέσωσι καὶ ἐμέ. Ἰπηγόν. Αἱ γινῶμαι τῶν πλείοτερον ἦσαν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς τὴν ἐπαύριον ἐμελλεν ἐξάπαντος νὰ ἐκτρατεῦσθαι καθ' ἡμῶν. Τινὲς ἔλεγον, ὅτι οὐχὶ ἴσως τόσον γρήγορα. Ἐγὼ εἶπον, ὑπώπτευν, μήπως ἐπιπέσῃ καθ' ἡμῶν τὴν νύκτα ταύτην. . . Ἡ Ἰβραῖλα τότε περιεῖχεν ὑπὲρ τὰς 6000 στρατιωτῶν. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν παρὰ πάντων, ὅτι ἡ διάταξις τοῦ στρατοῦ πρέπει νὰ γίνῃ, ὡς νὰ ἐπεριμένετο ὁ ἐχθρὸς κατὰ πάντα στιγμὴν. Ὁ χιλιάρχος ἐνέκρινε τὸ νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ μὲν ἱππικὸν, ὃν τότε εἰς σχεδὸν 300 ἵππεις, εἰς τοὺς Καπετανέους Η. Μίγκλερην καὶ Β. Μπουλούμπασην· τὸ δὲ πεζικὸν εἰς τοὺς καπετανέους Δ. Κοτήραν καὶ Γ. Παπᾶ, ἥτοι Καρᾶ-Γεωργίου. Εἰς τὸ ναυτικὸν ὁ ναύαρχος Σφαῆλλος εἶχεν Ἐπτανησιώτας. Εἰς τὰ κανόνια τῶν ὀχυρωμάτων, τὸν ἀριθμὸν 22, ἦσαν αὐτῆς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἀνδρείων Σφακιωτῶν, εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ὁπαιῶν, ὄντων 35 μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των Γεωργίου, ὁ χιλιάρχος ἐνεπιστευθῇ τὸ δεῦτερον ὀχύρωμα· εἶχον κανόνια 6· τὸ δὲ μέγαλον μὲ κανόνια 12 ἐμεινεν εἰς τὸν ὑπερασπισμὸν τοῦ ἰδίου, ὅστις μολοντοῦτο ἐμελλεν νὰ παρευρίσκειται πανταχοῦ. Τοιαύτην ἔκαμον τὴν διάταξιν. Ἐγὼ ἐσιώπων ἀκροώμενος. Μὲ ἠρώτησαν, ἂν τὰ πάντα εἶχον καλῶς. Κάλιστα, τοῖς ἀπεκρίθην, ὅταν λογαριάσωμεν τὸν ἐχθρὸν ὅχι πολυἀριθμὸν. Συγχωρήσατε ὅμως νὰ σᾶς καθυποβάλω ὑπ' ὅψιν, ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἐπιπέσῃ πολὺς· ὅτι, καὶ ἂν δὲν ἦναι, δύναται ὅμως ν' ἀποβῇ δυνατὸς, ἔχων τὴν Ἰβραῖλαν καὶ τὰ λοιπὰ φρούρια πλησίον· ὅτι ἡ ἰδική μας διάταξις δὲν θέλει χρησιμεύσῃ εἰς τίποτε, ὅταν περιγυρισθῶμεν πανταχόθεν· ὅτι, ἂν ἔχωμεν τροφὰς δι' ὀλίγας ἡμέρας, ἐφόδια δὲν θέλομεν ἔχει μετὰ μίαν ἢ δύο μάχας κατὰ συνέχειαν· καὶ ὅτι τὰ ὀχυρώματα, εἰς τὰ ὁποῖα θέλομεν βιασθῇ νὰ κλεισθῶμεν, δὲν εἶναι, ὡς ἐνδέχεται, ὀχυρά. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς εἶπον, καὶ προηγουμένως, ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ πιστευθῶμεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὀλίγων ἐμπειρῶν στρατιωτῶν μας· ἐπειδὴ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σερέτου ὅλοι οἱ πολεμισταὶ τοῦ στρατοπέδου μας ἦσαν παρόντες, ἦσαν σχεδὸν 700, καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ ἥμισυ μόνον σχεδὸν ἤξιζεν, οἱ δὲ μείναντες εἰς τὰ ὀχυρώματα λοιποὶ 500 σχεδὸν ἦσαν ἄπειροι πολέμου, καὶ τὸ ἥμισυ τούτων ἄσπλοι, ἢ κακῶς ὣπλισμένοι· καὶ ὅτι ἡ ἀδύνατος γνώμη μου ἦτον, ὅτι δὲν θέλομεν δυνηθῇ, ἔχοντες τοσαύτας ἐλλείψεις, νὰ κρατήσωμεν τὸ Γαλαζιον, ἀλλ' ἦτο συμφερότερον νὰ ἐπιβῶ.

μεν ἅπαντες κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα εἰς τὰς νῆας μας, νὰ μεταφέρωμεν τὰ κανόνιά μας καὶ ἐφόδια, νὰ ἤμεθα ἑτοιμοί, καὶ ἔχοντες τὰς φυλακὰς μας, νὰ κάμωμεν ἀπόβασιν, ἂν δυνάμεθα καὶ τολμήσωμεν μάχην, ὅταν ἐμφανισθῇ ὁ ἐχθρὸς, νὰ ἀναχωρήσωμεν δὲ, ἂν αἱ δυνάμεις μας δὲν τὸ συγχωροῦν.

Οὐδὲ εἰς ἐνέκρινε τὴν γνώμην μου. . . Διελύθη δὲ ἡ συνέλευσις, καὶ καθεὶς ἡτοιμάζετο καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Ὁ Κοτήρας μοι εἶπεν: «Οἱ Τοῦρκοι αὖριον ἔχουν νὰ νικηθῶσι». Ἦγνόνει ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος Κοτήρας, ὅτι τὴν ἀκόλουθον νύκτα ἔμελλε νὰ δειπνήσῃ εἰς τὴν σκοτεινὴν τοῦ Πλούτωνος τράπεζαν. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἐκλείσεν ὁ ἐγγρήγορος πατριώτης ὄμμα, καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ ἐμιμήθησαν οἱ ὑπ' αὐτὸν 73 ἐκλεκτοὶ πολεμισταί. Ὅλοι ἡτοιμάζοντο ὡς διὰ καμμίαν πανήγυριν. Ποῖος ἔχυνε σφαῖρας, καὶ ποῖος ἔδενε φυτέκια διὰ τὰ πυροβόλα του.

Ἀλλὰ μόλις ἡ χρυσαυγὴ τῆς ἀμαύτου (ἡμέρα κυριακὴ) διασκεδάζουσα τῆς νυκτὸς τὰ σκότη, ἐπροχώρει ἐκ τῆς ἀνατολῆς, νέφος κόνεως σκοτεινὸν διεκρίθη μακρόθεν διευθυνόμενον πρὸς ἡμᾶς. Ἐγνωρίσαμεν πάραυτα, ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν μέγισται, καὶ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἐμέλλομεν ἵνα περικυκλωθῇ. Τὸ δι' ἀντιπαρατεταγμένην μάχην σχεδὸν μας τῆς νυκτὸς ἐμηδενίσθη πάραυτα μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν βαρβάρων· διὸ καὶ ἀμέσως ἔγινεν ἡ ἀπόφασις τοῦ νὰ ὑποδεχθῶμεν αὐτοὺς μαχόμενοι ἀπὸ τὰ ὀχυρώματα ἡμῶν. «Ἄν εὐτυχήσωμεν, εἶπον οἱ ἀρχηγοί, νὰ τοὺς ἀποκρούσωμεν ἅπαζ καὶ δις, αὐτοὶ ἀναχωροῦν, καὶ πλέον δὲν ἔχομεν νηρόβον».

Ὁ ἐχθρὸς ἐπλησίασε κανονίου βολὴν, καὶ ὁ ἀριθμὸς του, ἂν καὶ οὐχὶ εὐκόλον ν' ἀριθμηθῇ ἀκριβῶς, ἐκ συμπερασμοῦ ὅμως ὑπερέβαινε τὰς 8, 000, ἐξ ὧν τὰ 2)3 ἵπποις. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν δύο πτέρυγες διεξοδικαί, τὰς ὁποίας τὸ ἐχθρικὸν σῶμα ἤρχησε νὰ ἐκτείνῃ μετὰ σκοπὸν νὰ περικυκλώσῃ οὐ μόνον τὰ ἡμέτερα ὀχυρώματα, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ὁλόκληρον, ἔδειξαν πρὸς τοὺς ἡμετέρους, εἰς τὸ μέγα παρ' αὐτῶν σχηματισθὲν ἡμικύκλιον, 24 κανόνια τοῦ κάμπου μεγέθους ἀρκετοῦ. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων κατὰ τὴν ξηράν, ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐκ μέρους τοῦ ποταμοῦ ἔκαμεν ἐπίδειξιν οὐκ ὀλίγην. Πολεμικὰ πλοίαρια 17 (βάρκαὶ κανονιέραι) κατέβαινον τὸν Δούναβιν, διευθυνόμενα πρὸς τὰ πλοιά μας.

Οἱ ἡμέτεροι ἀπ' ἐναντίας διαμοιρασθέντες εἰς τὰ δύο ὀχυρώματα, (τὸ τρίτον εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ, ὡς διόλου ἀνίκανον,) ἄλλην ἐπίδειξιν νὰ κάμουν δὲν εἶχον, εἰμὴ ἐκείνην τῆς μεγαλοφυΐας των, δεικνύοντες εἰς

τὸν ὑπερήφανον ἐχθρὸν, ὅτι, ἂν καὶ καθ' ὅλα ὑποδεέστεροι ἐκείνου, ἤλπιζον ὅμως εἰς τὴν ἀνδρείαν των. Ὁ καρτερόψυχος Κοτῆρας, μόνος μετὰ τῶν 73 πολεμιστῶν του, δὲν ἠθέλησε κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ εἰσελθῇ εἰς κανὲν τῶν ὀχυρωμάτων· ἀλλ' ἐκλεῖξας ἕνα χάνδακα, ἀρκετὰ διεξοδικόν, ὅστις εὐρίσκειτο μετὰξὺ τοῦ ὀχυρώματος τοῦ χιλιάρχου καὶ ἐκείνου τῶν Σφακιωτῶν, ὠχυρώθη αὐτοῦ, στήσας καὶ κανόνια τέσσαρα. «Φίλε καπετὰν Δημήτريε, τῷ εἶπον, ἡ θέτις σου εἶναι ἐπικίνδυνος· αὐτοῦ νεῖναι δρόμος ἐπίπεδος· τὸ χαράκωμα εἶναι στενόν· καὶ πολλὰ εὐκόλως ὡδ' ἵππος δύναται νὰ τὸ πηδήσῃ· βλέπεις δὲ τὸ ἐχθρικὸν ἱππικόν, πόσον· νεῖσελθε εἰς ἕνα τῶν ὀχυρωμάτων, διὰ νὰ χρησιμεύσῃς καλλίτερον.—» «Μὴ φοβῆσαι, μὲ ἀπεκρίθη· ἔχω 73 ἥρωας· ὁ χάνδαξ εἶναι ἀρκετὰ καλός· ἔχω καὶ τὰ 4 κανόνια. Λοιπὸν, ἐπεὶ εἶμαι εἰς τὸν δρόμον ἐπάνω, νῆχω νὰ σκουπῶ τὰ βρωμόσκυλα». Οὗτοι εἶναι οἱ ἴδιοι λόγοι του, καὶ ἀντηχοῦσιν εἰσέτι εἰς τὴν ἀκοήν μου. Ἡ τόση του ῥιψοκινδυνία μ' ἐφάνη παράλογος· ἀλλ' ὅμως ἰδὼν τὸ ἀμετάθετόν του ἀνεχώρησα διὰ τὸ μέγαλον ὀχύρωμα.

Αὐτοῦ εὗρον τὰ πάντα εἰς καλὴν κατάστασιν, καὶ ἐν αὐτῷ ἀνδρας ὑπὲρ τοὺς 500. Περιεργεῖα κινούμενος, ἐν ταυτῷ καὶ ἀπὸ ἀνησυχίαν, ἐξῆλθον τοῦ ὀχυρώματος καὶ διευθύνομαι διὰ τὸ ἕτερον, διὰ νὰ ἴδω ὀφθαλμοφανῶς καὶ τὴν κατάστασιν τούτου. Εὐχαριστήθην ἰδὼν τὰ ὅμοια· πλὴν ἀνδρας μόνον 359 σχεδόν, ἐξ ὧν οἱ 150 περίπου εἶχον καὶ τοὺς ἵππους των, διότι ἦσαν ἐκ τῶν ἱππέων τοῦ στρατοπέδου μας.

Ἦδη τὰ κανόνια τοῦ ἐχθροῦ ἐξερεύγοντο πῦρ ἀδιάκοπον. Τὰ ἡμέτερα ἀνταπεκρίνοντο τὰ αὐτὰ, καὶ ἐπωφελέστερον, διότι ἐξέπεμπον τὰς σφαῖρας των εἰς σωρὸν κρέατος, ἐν ᾧ τὰ ἐχθρικά ἐκτύπουσαν σωρούς χύματος. Εἶχεν ἤδη διατρέξει 1½ περίπου ὥρα. Ὁ ἐχθρὸς μᾶς ἐπαινούκλωτε πανταχόθεν, καὶ μόνον ἐν μέρει τοῦ παραδουνάβειος ἔμεινεν ἤδη ἐλεύθερον. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγιστος, καὶ ὁ θάνατός μας γρήγορα ἢ ἀργὰ πρόφανής. Οἱ Τοῦρκοι ἐπρόβαινον, καὶ αἱ ὡς χάλαζα σφαῖραι τῶν κανονίων των ἤρχίζαν νὰ κάμωσιν ἀποτέλεσμα, ἀνασκάπτουσαι τὸ χῶμα τῶν ὀχυρωμάτων μας. Ἡ φρόνητις ἀπῆτει μίαν ῥιτιράταν, καὶ οἱ στρατιῶταί μας δὲν ἐπρόσμενον εἰς τοῦτο τὴν προσταγὴν. Ἐντοῖμα τὰ ὀχυρώματα ἐγκαταλιμπάνονται, καὶ οἱ στρατιῶται κτυποῦντες καὶ κτυπούμενοι ἀναχωροῦν. Μένουν ὁ χιλιάρχος μετὰ τοῦ καπετὰν Γεωργίου Παπαῦ, καπετὰν Πατρικίου καὶ 42 ἄλλων εἰς τὸ ὀχύρωμα, καὶ ὁ καπετὰν Κοτῆρας μὲ 32 εἰς τὸ χαράκωμα, ἀφοβίαν ἔχοντες πρὸς τὸν θάνατον,

ἀπεφάσιταν νὰ βαστάξουν τὰς θέσεις των. Τοῦτο ἦτον ἀδύνατον· ἀλλ' ὅμως τὸ πολὺ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ των καὶ τῆς ἀνδρείας των τοῖς εὐκόλυνε πάντα, ὡς φαίνεται.

Τὸ πρᾶγμα ἐδείξεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπὲρ ἄνθρωπον τόλμη ὠφέλησε διττῶς τὰ μέγιστα. Ἀον. διότι οἱ εἰς τὸ ὀχύρωμα καὶ χαράκιωμα ὡς λέοντες μαχόμενοι. Ἕλληνας, ἀπαντῶντες τὴν ὁρμὴν τῶν βαρβάρων, ἐστάθησαν αἵτιοι, διὰ νὰ κερδήσωσι τὴν ζωὴν 700 σχεδὸν ἐκ τῶν ἀποσυρμένων στρατιωτῶν των· καὶ Β'. διότι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, 45 ἄνδρες εἰς τὸ ὀχύρωμα, ἀφ' οὗ ἀντέστησαν ἡρωϊκώτατα ἐναντίον 8000 ἐχθρῶν εἰς διάστημα ὁλοκλήρου ἡμερονυκτίου, φονεύοντες ἀναριθμήτους ἐξ αὐτῶν, ἡδυνήθησαν τέλος πάντων νὰ διασωθῶσι σχεδὸν ἅπαντες διὰ τῆς φυγῆς.

Τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα εἶχον ἤδη κάμει πανία, ἐν ᾧ ὁ ἀποσυρόμενος ἐλληνικὸς στρατὸς ἔφθασε τὴν ὀχθὴν τοῦ Δουναβέως πολεμῶν καὶ καταπολεμούμενος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι, ἂν ὁ Σφαέλλος δὲν ἐβιάζετο τόσο πολὺ, ἡδύνατο νὰ σώσῃ ὅλους σχεδὸν τοὺς συναδελφούς του· πλὴν εἶναι ἐπίσης ὁμολογούμενον, ὅτι τὸ σφάλμα δὲν ἦτον ἰδικόν του, ἀλλὰ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις ναυτῶν καὶ ἐπιβάτων Ἑπτανησιωτῶν, οἵτινες πεφοβισμένοι ὄντες διὰ τὸ κακόν, ὅπερ διέκρινον εἰς τὴν ξηρὰν μακρόθεν, ἔβλεπον ἐκτὸς τούτου καὶ τὰ ἐχθρικά πολεμικὰ σκάφη, ἅτινα μόνον ἀπὸ τὸ ρεύμα ἐβιοηθοῦντο, οὔσης τότε ἁκρας γαλήνης. Οἱ ἱππεῖς Ἕλληνας ὡσαύτως διεσώθησαν εἰς Προῦτον, ἐξακολοθοῦντες τὸν μόνον ἐλεύθερον δρόμον τοῦ παραδουναβέως, καὶ οὗτοι ἦσαν σχεδὸν 200, οἵτινες καὶ οὗτοι ἐχρεώσθουν μολοντοῦτο τὴν ζωὴν εἰς τὸν Σφαέλλον καὶ τοὺς λοιποὺς πλοιάρχους, οἵτινες ἰδόντες τοὺς Τούρκους ἐπιχειρήσαντας ἀπὸ τὸ ἀντικρὺ μέρος τοῦ ποταμοῦ νὰ κάμουν ἀπόβασιν εἰς τοῦτο, καὶ νὰ κόψωσιν οὕτω πᾶσαν ἐλπίδα τῶν ἡμετέρων ἀπὸ τοῦ νὰ ἡμπορέσουν ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς Προῦτον, κατεπολέμησαν τούτους καὶ ἐματαίωσαν τὸν σκοπὸν των. Ἰδοὺ καὶ τὸ περὶ τούτου ἀπόσπασμα τῆς ἀγγελίας (ράπορτο), ᾗν ὁ ναύαρχος ἔδωκε πρὸς τοὺς Ἐφόρους Ῥενίου, καὶ ἡ ὁποία καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ σχεδὸν εἶναι ἐσφαλμένα, διότι κακῶς ἐπληροφόρησαν τὸν αὐτὸν Σφαέλλον.

« . . . Εἰς τὸν δρόμον φθάσαντες εἰς τὴν κίρλαν τοῦ Μπαταλανίου, πλεγει ὁ Σφαέλλος, μᾶς ἀντίκρυσαν 6 καΐκια, βᾶσια λεγόμενα, μὲ ἀνθρώπους πολλοὺς, τὰ ὁποῖα χτυπήσαντες μὲ τὰ κανόνια, ἐβουλήσαμεν ἡ 2 ἐξ αὐτῶν, φονεύσαντες καὶ ἀρκετοὺς Τούρκους ».

Ὀλιγωτέρου λόγου ἄξιον δὲν εἶναι καὶ τὸ κατόρθωμα τοῦ αὐτοῦ στόλου μας, ὅταν καταβαίνων τὸν ποταμὸν εὐρέθη ἔμπροσθεν μιᾶς μπαταρίας ἐχθρικῆς ἐν ἐνέδρᾳ οὐσῃς. «Εἰς τὴν Κοκῶνα Ταβλασῇ, εἰς τὴν »Κίρλα Σουλινέτζι, ἀπερῶντες, λέγει ὁ αὐτὸς Σραῆλλος, μᾶς ἐκτύπησε »μὴ δάπια, ὅπου διὰ νυκτὸς εἶχον κάμει οἱ Τούρκοι μὲ ὁ κανόνια τῶν »24 λιτρῶν, τὴν ὁποίαν ἀντικτυποῦντες καὶ ἡμεῖς, ἐφονεύταμεν ἀρκε- »τοὺς Τούρκους· ἐξ ἡμῶν δὲ οὐδεὶς ἐφονεύθη. Ἐξοπίσω ἡμῶν ἀπέρασαν »καὶ τὰ ἄλλα παρτίδα, καὶ ἔκαμον καὶ αὐτὰ τὸ χρέος τῶν, κτυπῶντα »καὶ φονεύοντα τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἐμείναμεν ἀβλαβεῖς ἕως εἰς τὸν Προ- »τον». Κατὰ τὸ αὐτὸ ραπόρτο τέσσαρα ἦσαν τὰ προπορευόμενα ἑλληνι- »κὰ πλοῖα, (τὰ ὁποῖα κ' ἐγὼ αὐτὸς εἶδον.) τὸ τοῦ ἰδίου μὲ κανόνια 3, τὸ τοῦ Ἰωάννου Κουντούρη μὲ κανόνια 4, τὸ τοῦ Παναγῆ Πανᾶ μὲ ἄλλα τόσα, καὶ τὸ τοῦ Σπύρου Πεταλᾶ ὡσαύτως μὲ ἕτερα 4.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχον. Οἱ δὲ ἐν τῷ ὁχυρώματι καὶ χαρακώ- ματι μαχόμενοι ὀλιγώτατοι Ἕλληνες ἀπετέλουν θαύματα ἀληθῶς. Ὁ ἥρωας Κοτήρας μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ πολὺ τὸ ν' ἀνθέξῃ, ἐπίπεδος οὐσα ἡ θέσις του, εἰς τὸ ἀναρίθμητον ἐχθρικὸν ἱππικόν. Ἀπε- φάσιτε λοιπὸν μὲ τὴν ῥομφαίαν εἰς τὴν δεξιὰν νὰ πωλήσῃ, ὅσον ἡδύνατα ἀκριβέστερον, τὴν ζωὴν του εἰς τοὺς λυσσώδεις ἐχθρούς. Οἱ πολεμισταὶ του μιμοῦνται τὸ ἴδιόν του παράδειγμα· ἀδειάζουσιν ἅπαντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τὰ κανονία τῶν, ταυφέκια καὶ πιστόλας τῶν· ἐκχυμνάνουσι τὸ ξίφος καὶ ἀναπηδοῦσι τοῦ χάνδακος· ὁ ἐχθρὸς τοὺς ἐπλησίασε σῶμα μὲ σῶμα, καὶ ἄλλο ὄπλον εἰς ταύτην τὴν περίστασιν δὲν ἦτο χρήσιμον παρεκτὸς μόνῃς τῆς σπάθης· συμπλέκονται μετὰ τῶν βαρβάρων, κά- μνου σωρούς ἀπὸ τὰ πτώματα τούτων, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκπνέουσι τέλος οἱ ἴδιοι.

Πᾶν ὅ,τι ὁ πολυμαθὴς Ἰακωβάκης Ρίζος ἐκθέτει μὲ ῥητορικὴν ἐκ- φρασιν εἰς τὴν περιγραφὴν του πρὸς ἐγκώμιον τῆς γενναιοφυχίας τοῦ ἀειμνήστου Κοτήρα, πανδικαίως πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν ἥρωα τού- τον. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ πολεμικὴ ἀρετὴ τοῦ ἀθανάτου Κοτήρα ἐφάνη καθ' ὅλην τῆς τὴν ἔκτασιν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ χάνδακος· ἐπειδὴ κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν οὐχὶ μόνον εἰς τὰς πλατείας καὶ οἰκούς τῆς πόλεως ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰσχωρήσῃ ὁ γενναῖος Ἕλλην, ὡς λέγει ὁ Ἰακωβάκης, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ πλησιέστατον αὐτὸ μέγα ὕψωμα, ὅπου ὁ χιλιάρχος ἦτο, ἡμπόρει πλέον νὰ εἰσέλθῃ.

Μετὰ τοῦτο, καὶ μετὰ τὸν πυρπολισμὸν τῆς καλῆς πόλεως Γαλαζίου

καὶ φονοκτονίαν τῶν ὀλίγων ἐναπολειφθέντων κατοίκων των, καὶ βεβήλωσιν τῶν ἱερῶν καὶ λοιπῶν, οἱ Τοῦρκοι ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν των ἔλλιν εἰς τὸ μέγα ὀχύρωμα, τὸ ὁποῖον ἀδιακόπως ἐξεργεῖτο θάνατον κατ' αὐτῶν. Τὸ ἀκατάπαυστον σφειδόνισμα τῶν σφαιρῶν τῶν ἐχθρικῶν κανονίων κατέστρεψεν ἤδη ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν τὸ ὕψωμα τοῦ αὐτοῦ ὀχυρώματος, βιάσαν οὕτω τοὺς Ἕλληνας νὰ καταβῶσιν εἰς τὸν εὐρὺν χάνδακα τοῦ αὐτοῦ. Οἱ 46 ἥρωες διαμοιρασθέντες ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα κύκλῳ τούτου, καὶ ἕκαστος ἀνυΐξας διὰ τῆς μαχαίρας αὐτοῦ τρύπαν εἰς τὸ χῶμα, μετεχειρίζετο τὸ τουφέκιόν του. Τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ ὀχυρώματος, τὸ πρὸς ἀνατολὰς, ἦτον εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ καπετὰν Γ. Παπαῦ· τὸ δὲ ἕτερον, τὸ πρὸς δυτμὰς, εἰς ἐκείνην τοῦ χιλιάρχου. Ἡ θέσις των δὲν ταῖς ἐσυγχώρει τὴν εὐκολον χρῆσιν τοῦ κανονίου· κανόνια δὲ αὐτοῦ εἶχον μόνα τρία. Ὁ ἐχθρὸς ἦτον ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ πεπυκνωμένος εἰς τρόπον, ὥστε οὐδεμία σφαῖρα τουφεκίου ἑλληνικοῦ δὲν ἐπιπτε κατὰ γῆς. Οἱ Τοῦρκοι ἐπεχείρησαν δις ἔφοδον, καταβάντες ὅλοι ἀπὸ τοὺς ἵππους των· οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀπέκρουσαν, ἀδειάζοντες τότε μόνον κατ' αὐτῶν τὰ τρία κανονία των, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ γεμίζωσιν ἐκ νέου ἔπρεπε νὰ ἔρπου μὲ τὴν κοιλίαν, διότι ἀδύνατον ἦτον νὰ σηκώωσι κεφαλὴν.

Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι μεσημβρίας, καὶ ὅν καιρὸν οἱ Τοῦρκοι ἐμακρύνθησαν ὀλίγον, διὰ νὰ γευματίσωσιν ἴσως καὶ νὰ ἀναπαυθῶσι, καὶ ἀπὸ τὰς 2 ὥρας μετὰ τὴν μεσημβρίαν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὥρα, καὶ ἦν οἱ Ἕλληνες ὀλοτελῶς ἀπηλπίσθησαν, ἰδόντες τοὺς Τοῦρκους ὁμοθυμαδὸν ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους, τοῦ πρὸς ἀνατολὰς, (τοῦ καὶ ἄδυνατωτέρου,) νὰ ὁρμῶσι πρὸς τὸ ὀχύρωμα. Ὅλα των τὰ κινήματα ἐσήμαινον ἀποφασιστικὴν ἔφοδον. Οἱ Ἕλληνες ἐγύμνωσαν τὰ σπαθία των, ἔβαλον εἰς τὰ δύο κανόνια, τὰ βλέποντα πρὸς τὸν ἐχθρὸν, διπλοῦν μέτρον πυρίτιδος καὶ ἀπὸ δύο σάκκους σμιδράλια, (μύλυθος καὶ σίδηρος κεκομμένος εἰς μικρὰ ἀνώμαλα τεμάχια.) Ἐκφώνησεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ὅτι, ἂν εἰς τὸ ρίψιμον τῶν δύο τούτων κανονίων δὲν εὕρωσι σωτηρίαν, νὰ ἀδειάζωσι τότε τὰ τουφέκια καὶ πιστόλας των, καὶ μὲ τὴν σπάθην πλέον νὰ πολεμήσωσι μέχρις ἐσχάτης πνοῆς. Οἱ Τοῦρκοι ἔρθασαν ἕως 50 βήματα, καὶ ἄρχησαν ἤδη νὰ τρέχωσι. Τὰ δύο ἑλληνικά κανόνια, τὰ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ριφθέντα, ἀποπέμπουσι μυρίους θανάτου, εἰς δύο πλατυτάτους δρόμους, τοὺς ὁποῖους ἠνέφξαν μετὰξὺ τῶν ἐχθρῶν. Οὗτοι βλέποντες τὴν αἰσθαντικὴν των φθοράν, ὀπισθοδρο-

μοῦσι· ἡ ἐκπληξίς δὲν τοὺς συγχωρεῖ νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι οἱ Ἕλλη-
νες εἶναι ὀλιγώτατοι, καὶ ὅτι δὲν τοὺς μένει καιρὸς νὰ ἀναγεμίσωσι
τὰ αὐτὰ τῶν κανόνια. Ὅπισω! φωνάζουν, ὅπισω! καὶ στρέφονται. Τότε
οἱ Ἕλληνες ἀναλαβόντες ψυχὴν, ἀδειάζουσι κατ' αὐτῶν καὶ τὰ πλήρη
τουφέκιά των, λοιδοροῦντες τούτους καὶ καταχλευάζοντες.

Ἐπῆλθε μετ' οὐ πολὺ καὶ ἡ νύξ, ἥτις διέλυσε διὰ παντὸς τὴν μά-
χην. Οἱ Τοῦρκοι, τραβηχθέντες εἰς βολὴν κανονίου, ἀπεφάσισαν τὸ νὰ
καταδαμάσωσι τοὺς Ἕλληνας, ἀποκλείοντες τούτους εἰς τὸ ὄχυρώμα.
Σχηματίζουσι κύκλον περίξ τούτου, καὶ στρατοπεδεύουσι. Ἡ θέσις τῶν
ἀποκλεισμένων ἦτο δεινὴ καθ' ὅλους τοὺς λόγους. Ὀλίγοι, ἐλλειπτεῖς
ζωοτροφιῶν καὶ ἐφοδίων πολεμικῶν ὄντες, δὲν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν,
εἰμὴ μόνον τὸν ἀφρευκτὸν θάνατον, ἀν ἀπεφάσιζον νὰ μείνωσιν εἰς τὴν
τὴν εὐρίσκοντο κατὰστασιν. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐξέλθωσι κατὰ τὴν
ἰδίαν ἐκείνην νύκτα τοῦ ὄχυρώματος μετ' τὴν σπάθην εἰς τὴν χεῖρα, νὰ
ἐπιπέσωσιν ἐξαφνα ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ κτυπήσωσιν ὡς ἀπηλπισμένοι,
ν' ἀνοιξῶσι δίοδον καὶ νὰ διασωθῶσιν, ὅσοι εὐτυχήσουσι νὰ γλυτώσουν
τὸν θάνατον. Ὁ στοχασμὸς οὗτος ἐπῆλθεν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν δύο
διοικητῶν τοῦ ὄχυρώματος χιλιάρχου Ἀθανασίου καὶ καπετάν Γ. Παπᾶ.
Ἀμφότεροι οὗτοι, πρὸ χρόνων ἤδη ἔμπειροι εἰς τὰς μετὰ τοὺς βαρβάρους
μάχας, ἐγνώριζον κάλλιστα τὰ ιδιώματα αὐτῶν, καὶ ὅτι ὁ Τοῦρκος
κατὰ τὴν νύκτα οὔτε ἐπιχειρεῖ πόλεμον, οὔτε διώκει ἐχθρόν. Ἐκοίναςαν
μόλις τὸν στοχασμὸν τῶν εἰς τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς των, 40 τὸν ἀ-
ριθμὸν, (τρεῖς εἶχον φονευθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν, ὑψώσαντες ἀπροσέκτως
τὰς κεφαλὰς τῶν ἀπὸ τοῦ χαράκωμα.) καὶ πάραυτα ἅπαντες ἀφιερώθη-
σαν εἰς τὴν ὁδηγίαν των. «Ἴσως, εἶπον, δὲν φονευθῶμεν ὅλοι. Ἄν δὲ
»συμβῇ τὸ ἐναντίον, τοῦλάχιστον θέλομεν πωλήσει, πολὺ ἢ ὀλίγον, τὴν
»ζωὴν μας· εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν δὲν θέλομεν λάβει, μένοντες
»ἐδῶ». Εἶπον, καὶ ἐκδυθέντες τῶν φορεμάτων καὶ ὑποδημάτων των,
διὰ νὰ ἦναι ἐλεύθεροι εἰς τὸν δρόμον, μετ' ὀλίγον τὸν χιτῶνα καὶ τὴν
σπάθην γυμνὴν ὤρμησαν (2 ὥρας πρὶν τῆς αὐγῆς) ἀπὸ τοῦ ὄχυρώματος,
ἀφ' οὗ ἠσπάρθησαν ἀλλήλους τὸν τελευταῖον ἀδελφικὸν ἀπασμὸν, καὶ
καταπατῶντες καὶ κτυπῶντες τοὺς ὡς ἡμιθανεῖς ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς
μέθης ὑπνώττοντας βαρβάρους, ἀπέρασαν τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ κύκλου
των, καὶ ἐβάρησαν εἰς φυγὴν. Τρομάξαντες οἱ Τοῦρκοι, ἤρχησαν νὰ
φωνάζωσι, καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ ἀδειάζωσι τὰ τουφέκιά των ὅπι-
σθεν τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους διέκριναν ὀλίγον μετ' τὴν βοήθειαν τοῦ

φείγους τῆς σελήνης. Ἕτεροι τρεῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔγιναν θύματα, οἱ δὲ λοιποὶ 39 διεσώθησαν ἀβλαβεῖς εἰς Προῦτον, ἀφ' οὗ διὰ μέσου λιμνῶν καὶ καλαμώνων ἔκαμον γύρον κοπιαστικώτατον ὥρων 6.

Τοιαύτη ἐστάθη ἡ μάχη τῆς ἀμαΐου, μάχη τοῦ Γαλαζίου λεγόμενη, καθ' ἣν μία φοῦντα Ἕλληνες ἀντεστάθησαν καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείοτατα τὸν παμπληθῆ τῶν βαρβάρων στρατόν. Οἱ καθ' ὅλην ταύτην τὴν μάχην πεσόντες Ἕλληνες δὲν υπερβαίνουνσι τὸν ἀριθμὸν τῶν 350, ἐξ ὧν οἱ πλείότεροι ἐχάθησαν κατὰ τὴν ριτιράτα. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ αὐστριακοῦ προξένου ἐν Γαλαζίῳ καὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν, μετροῦσι φονευμένους ὑπὲρ τοὺς 1200. Οἱ Ἕλληνες ἔχασαν προσέτι τὰ 20 σιδηρὰ των κανόνια. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἑθρῶν πολλοὶ ἦσαν ἀξιωματικοὶ καὶ σημαντικοί, ἐξ ὧν εἰς καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ πασσᾶ τῆς Ἰβραήλας, οἱ πλείονες δὲ πολεμισταὶ ἀριστοὶ ἐκ τῶν παραδουναβιτῶν. Μεταξὺ τοῦ ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ διεκρίνοντο καὶ ὡς 1000 Κοζάκοι, Ζαπορόζκοι ἄλλως λεγόμενοι.

Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ὁ ἐλληνικὸς ἐν Γαλαζίῳ στρατὸς εἶχε καὶ ἠθικὰ τινα ἐλαττώματα· εἶπον ἤδη τοῦτο· ἀλλ' ὅμως ἡ νίκη τοῦ Σερέτου καὶ ἡ γενναία ἀντίστασις καὶ φθορὰ, ἣν ἔκαμον εἰς τοὺς βαρβάρους κατὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλαζίου, ἱκανῶς ἀπέπλυνον τῆς διαφθορᾶς των τὸν ῥύπον. Καὶ ἡ διαφθορά των αὕτη δὲν ἦτον τσαύτη, ὀπότην καὶ ὁ κύριος Ἰκωβάκης τὴν περιγράφει· ἀλλ' οὐδὲ ἦσαν τότεν ἀπρόσεκτοι καὶ ἀμέριμνοι, ὥστε ὁ ἐχθρὸς ἀπροσδοκῆτως ἐξελθὼν ἀπὸ τὴν Ἰβραήλαν καὶ κρύπτων τὴν κίνησίν του ἀπὸ αὐτοὺς μὲ τὴν σιωπὴν τῶν Μολδαβῶν, ὥρμησεν αἰφνηδίῳ· κατὰ τὴν ἀμαΐου ἐναντίον αὐτῶν. Αὕτη ἡ κατηγορία εἶναι χωρὶς βάσιν· διότι, πῶς ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες ν' ἀγνοῶσι τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου ἐξοδὸν τῶν βαρβάρων, ἐν ᾧ πρὸ 8 ὥρας τῆς ἀμαΐου εἶχον καταπολεμήσει αὐτοὺς ἐν τῷ Σερέτῃ ; . . . Ἀς ἀρκεσθῶμεν λοιπὸν εἰς ὅσα οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες γενικῶς ἐπραξαν εἰς Γαλαζιον, καὶ, χάριν τοῦ οὐκ ὀλίγου ἐκχυθέντος ἐκεῖ ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἱματος τούτων, ἅς τοῖς συγχωρήσωμεν τὰς ὀλίγας ἐλλείψεις των. Τὸν ζυγὸν καὶ τοῦ τυράννου τὴν τυραννίαν ἅς αἰτιώμεθα δι' αὐτάς.

Οἱ ἰδιαιτέρως διαπρέψαντες κατὰ τὴν ἀνωτέρω μάχην τοῦ Γαλαζίου, παρεκτὸς τοῦ Κοτήρα, εἰσὶν ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος, Καρᾶ-Γεωργίος, Γεωργίος Πατρίκιος Ἰθακήσιος, Παναγιώτης Τζικούρας, Πασχάλης Παπᾶ, Σταῦρος Μουτάρτζογλους, Μιχαὴλ Παπᾶ (υἱὸς τοῦ Καρᾶ-Γεωργίου). Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονηθῇ καὶ ὁ διακαὴς ζῆλος καὶ πατριω-

τική ἀγάπη τοῦ ἱερέως Πέτρου Μόνικ Χίου, ὅστις καθ' ὅλην τὴν διάρ-
κειαν τοῦ στρατοπέδου εἰς Γαλαῶν φρόνιμος εἰς τὰς συμβουλὰς, ἀν-
δρείος εἰς τὴν ψυχὴν, ἐλευθέριος καὶ φιλόφρων ὢν, διέπρεπε θαυμα-
σίως μετὰ τῶν Ἑλλήνων μας καθ' ὅλας τὰς ἀρετάς.

Οἱ μανιακοὶ Τοῦρκοι κατερήμωσαν ἐπομένως καὶ κατέσκαψαν τὴν
πόλιν Γαλαῶν, οὐδὲ λίθον ἐπὶ λίθου, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀφῆσαντες.

**Περιγραφή ἀκριβὴς τῆς μάχης τοῦ Σκουλενίου,
κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ καπετὰν
Γεωργίου Παπᾶ.**

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλαῶν, (διηγεῖται ὁ καπετὰν Γεώργιος
Παπᾶ, νοσηλευόμενος ἐκ τῆς πληγῆς του εἰς τὸ Κισνόβιον,) συνωμιλή-
σαμεν μετὰ τοῦ χιλιάρχου Ἀθανασίου Τουφεκτσῆ, καὶ ἀπεφασίσαμεν ἵνα
ὀχυρωθῶμεν εἰς τὸν Προῦτον πρὸς φύλαξιν μας ἀπὸ ἐπιδρομὴν ἐχθρικήν.
Ὡς δὲ ἀτχολούμεθα εἰς τοῦτο, ἦλθεν ἀπὸ Τομάροβαν, διὰ νὰ ἐνωθῇ
μὲ τὸ λείψανον τοῦ στρατοπέδου μας καὶ ὁ Νικόλαος Κοντογόνης μετὰ
τοῦ Γεωργίου Σοφιανοῦ καὶ ἄλλων περίπου 20. Σκάψαντες λοιπὸν τὸ
χερσονησίδιον, ἐγείραμεν ὀχύρωμα τρίγωνον, στήσαντες ἐπ' αὐτοῦ κανό-
νια 8, ἔχοντες ὡς ὀχύρωμα δεῦτερον πλησίον μας τὰ 13 τὸν ἀριθμὸν
καράβια, προμηθευμένα ὄντα μὲ κανόνια 22.

Ἀλλὰ περὶ τὰς 20 μαΐου οἱ ἔφοροι Ἰσμαηλίου καὶ Τομάροβας μᾶς
παρεκίνησαν νὰ βάλωμεν εἰς διάφορα μικρὰ πλοῖα 10 κανόνια, μερικὰ
πολεμικὰ ἐφόδια, τὰ ὅποια μᾶς ἔδωσαν, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ νὰ κινή-
σωμεν μετὰ τῶν συστρατιωτῶν μας διὰ τὸ μέρος τοῦ Ἰασίου, ὅπου, μᾶς
ἔλεγον, ὁ Καντακουζηνὸς μᾶς ἐπερίμενε μὲ τὸ σῶμά του. Ἐτοιμίσθημεν
καὶ ἐκστρατεύσαμεν ἄνδρες 500. Ἐπειδὴ δὲ ἐχθρὸν τόπον ὀδεύοντες
εἴχομεν ὑποψίας πολλὰς, καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι
ἐπλημμύρουν σχεδὸν τὴν παλαιὰν Δακίαν, ἐγὼ, (ἐξακολουθεῖ ὁ καπετὰν
Γεώργιος Παπᾶ,) διορισθεὶς μετὰ 25 στρατιωτῶν, προηγουμένην σπουδὴν
τὰ διάφορα μέρη, ὅθεν ὁ στρατὸς ἐμᾶλλε νὰ διέλθῃ.

Μετὰ ὁκτὼ ἡμερῶν ὁδοπορίαν καὶ πλεύσιμον φθάσαντες εἰς μέρος
τοῦ ποταμοῦ, ὅπου τὰ νερά δὲν ἐσήκωναν τὰ κηλὰτζία μας, (οὕτω λέ-
γονται τὰ μικρὰ σκάφη εἰς διάλεκτον μολδαυικὴν,) ἐβιάσθημεν νὰ τὰ
ἐκροτῶσωμεν, καὶ προμηθευθέντες ἀπὸ ἀμάξας διὰ τὴν μετακομιδὴν
τῶν αὐτῶν κανονίων κλπ., ἐξηκολουθήσαμεν. Τὸ μέρος, ὅπου ἔγινε τὸ
ἐκφύρτωμα, ἀπεῖχε 2 ὥρας σχεδὸν τοῦ Χουσίου.

Εἰς τὰς 10 ἰουνίου εὐωδόθημεν τέλος πάντων εἰς Στίγκαν, αἰκονεύσαντες εἰς τὴν αὐτῷ εὐρυχωροτάτην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος Ρασδοβάνου. Ὁ πρίγκιψ Καντακουζηνός, τὸν ὁποῖον αὐτοῦ εὗρομεν, μᾶς ὑπεδέχθη εὐνοϊκώτατα. Ἡ μόνη φρουρά του συνίστατο εἰς ἄνδρας 100· τοὺς ὑπολοίπους δὲ στρατιώτας του, τὸν ἀριθμὸν 800, εἶχε πέμψει εἰς Ῥώμανον, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Βασιλείου Τουφεζή καὶ Γεωργίου Γκίκα.

Περὶ τὰς 12 ἰουνίου ἤκούσαμεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐπροχώρει ἐκ μέρους τοῦ Ἰασίου. Ὄθεν ὁ Καντακουζηνός ἔπεμψεν 120 στρατιώτας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ χιλιάρχου Ἀθανασίου, τοῦ Πεντεδέκα καὶ ἐμοῦ, πρὸς τὸν Μπόρδον λεγόμενον, (μέρος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰασίου,) διὰ νὰ παρατηρήσωμεν τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ, ἂν, ὡς ἔλεγον, ἦτον ἀδύνατος, νὰ τὸν κτυπήσωμεν. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Μπόρδον κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 12. Ἀμέσως ἐπέμψαμεν καὶ ἡμεῖς 20 στρατιώτας, διὰ νὰ προχωρήσωσι σιγῇ καὶ ἐξακριβώσωσι τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰς δυνάμεις του. Ὑπέστρεψαν μετὰ μίαν ὥραν οἱ κατάσκοποί μας καὶ ἀνήγγειλαν, ὅτι οἱ Τούρκοι ἦσαν ἤδη πλησίον μας καὶ πολλαὶ χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν. Φυγάδες Βλάχοι, φθάσαντες κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν, μᾶς ἐπιβεβαίωσαν τὸ αὐτό. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἐτρεπτόμεθα τὸ, τί ποιητέον, ἰδοὺ μᾶς φθάνει καὶ παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ ταχυδρόμος, δι' οὗ μᾶς ἔγραψεν, ὅτι ἔκρινεν εὐλογον νὰ στραφῶμεν ὀπίσω, διὰ νὰ ὀχυρωθῶμεν περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Προύτου· ἐπειδὴ, καθ' ἃς πληροφορίας εἶχεν, ὁ ἐχθρὸς ἤρχετο πολὺς καὶ ἀπὸ τρία μέρη, δηλαδὴ Μπόρδο, Κοῦσι καὶ Ῥώμανον.

Ἐστράφημεν ἐπομένως εἰς Στίγκαν πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει μετὰ τοῦ Κοντογόνη περὶ τὸ μεσονύκτιον πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ Προύτου, εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ Σκουλιανίου, ὅπου φθάσας ἔδωκε τῷ Κοντογόνη τὸ σχέδιον περὶ τοῦ πῶς νὰ γίνῃ τὸ ὀχύρωμα, καὶ ὁ ἴδιος ἀπέραςεν εἰς τὸ ἀντικρὺ ῥωσσικὸν μέρος. (Δὲν εἰσῆλθεν ὅμως εἰς τὸ καθαυτὸν.) Ἐκινήσαμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς διὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ὅπου κ' ἐφθάσαμεν περὶ τὸ ἡμισυμέριον τῶν 13. Ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος, ὅστις ἐδιοίκει τοὺς ἵππους, ἔφθασε πρὸ ἐμοῦ. Φθάσας κατόπιν κ' ἐγὼ, ὅστις ἐκυβέρνηνουν τοὺς πεζοὺς, ἠρώτησα τὸν αὐτὸν, ποῦ εὕρισκετο ὁ ἀρχιστράτηγος Καντακουζηνός;— Ἀντικρὺ, μὲ ἀπεκρίθη, ἀπέραςεν ἐπὶ σκοπῇ νὰ συμφωνήσῃ μὲ τοὺς ἐκεῖ πραγματευτάς τὸ νὰ προμηθεύωσι τὸν στρατὸν μας ἀπὸ τὰς ζωοτροφίας καὶ τὰ λοιπὰ ἐφόδια τοῦ πολέμου. Μετὰ τοῦτο ὑπήγαμεν ἀμφό-

τεροι νὰ θεωρήσωμεν τὰς ἐργασίας τοῦ ὀχυρώματος. Ἐπαρατηρήσαμεν ἀκριβῶς, καὶ εὐρόντες τὸν τόπον τῆς ἐκλογῆς ἄτοπον, εἶπαμεν τῷ Κοντογόνῃ, ὅτι καὶ ἡ θέσις καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ὀχυρώματος ἦτον ἀσύμφορα διὰ τὸν σκοπὸν, καὶ ἐπομένως, ὅτι αὐτοῦ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσωμεν μίαν ὀρμητικὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ. «Παρατήρησον, τῷ εἶπομεν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, πόσον πρόσφορος διὰ τὸ τοιοῦτον ἔργον εἶναι ἡ οὐ μακρὰν ἐντεῦθεν δυτικῶς κειμένη ἐκείνη γωνία, τὴν ὁποίαν ἐν εἰ-
 »δος κόλπου τοῦ Προύτου σχηματίζει. Αὐτοῦ, τῷ ἐπροσθέσαμεν, ἂν γίνῃ
 »τὸ ὀχύρωμα, δὲν κινδυνεύομεν αὖτον, διότι κόπτοντες διὰ χάνδακος
 »τὸν λαίμῳ τοῦ κόλπου, σκεπαζόμεθα ἀπὸ τὰς ἐφάδους τοῦ τε ἱππικοῦ
 »καὶ πεζικοῦ ἐχθρικοῦ καὶ θοῦ, διότι ἡ γωνία, ὑποτείνουσα πρὸς τὸ ῥωσ-
 »σικὸν μέρος, οἱ Τούρκοι δὲν θέλουσι δυνηθῶν ποτε νὰ στήτῃ καὶ ἡ-
 »μῶν κανόνια, διὰ τὸν φόβον τοῦ νὰ μὴ πίπτωσιν αἱ σφαῖραί των εἰς
 »τὴν γῆν τῶν φίλων των Ῥώστων καὶ οὕτως ἡμεῖς ὠχυρωμένοι ὄντες
 »θαυμασιώτατα, θέλομεν λαμβάνει τὰ ἀναγκαῖά μας ἀπὸ τὸ ἀντικεῖ-
 »ν μέρος ἐλευθέρως, καὶ θέλομεν βλέπει τὸν ἐχθρὸν μας αἰσθητικώτα-
 »τα. — Ὅχι! ἀπεκρίθη μὲ τόνον ὁ Κοντογόνης· ἐδῶ ἐπροστάχθη παρὰ
 »τοῦ πρίγκιπος νὰ ἀρχίσω τὸ ὀχύρωμα· ἐδῶ ἔχω καὶ νὰ τὸ τελειώσω».

Ὁ πολυδόκιμος Ν. Κοντογόνης, ἀνὴρ γενναῖόψυχος καὶ οὐχὶ στερη-
 μένος κῆποιος θεωρίας καὶ πράξεως, ἠδύνατο ὠφελίμως νὰ ὑπηρετήσῃ
 τὴν πατρίδα εἰς τὰς περιστάσεις, ὅπου εὕρισκετο, ἂν ἡ μεγάλη του ὑ-
 ψηλοφροσύνη καὶ τὸ ὑπεροπτικὸν τοῦ φροσίσματός του δὲν ἔκαμον τοὺς
 στρατιώτας ἐν γένει νὰ τὸν βδελύσσωνται καὶ τὸν ἀποστρέφονται. Ἢ
 μετὰ περιφρονήσεως ἀπόκριτις καὶ ἐπιμονὴ τοῦ Κοντογόνῃ εἰς πρᾶγμα
 ζημιῶδες διὰ τὸ κοινὸν καὶ ἴδιον συμφέρον, καὶ οἱ ἀληθεῖς σκοποὶ τοῦ
 Καντακουζηνοῦ, οἵτινες ἤρχισαν νὰ ὑποφαίνωνται εἰς ἡμᾶς, μᾶς ἐπρο-
 ξένησαν δυσαρέσκειαν τρόπον τινά· διὸ καὶ εἶπομεν τῷ αὐτῷ Κοντογό-
 νῃ, ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Καντακουζηνὸς εὕριττε ἀποφασιστικῶς εὐλογον νὰ
 γίνῃ αὐτοῦ τὸ ὀχύρωμα, ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἐδῶ καὶ ὁ ἴδιος, διὰ νὰ τὸ
 ὑπερασπίζωμεν ἐντάμα ἅπαντες, καὶ οὐχὶ ν' ἀπεράτῃ εἰς τὴν ῥωσικὴν
 γῆν. Τὴν ἐπαύριον ἔστειλα, διὰ νὰ ζητήσω παρὰ τοῦ Κοντογόνῃ ἄρτον
 διὰ τοὺς στρατιώτας μου· ἀλλ' αὐτὸς ἀποτόμως ἀπεκρίθη τῶν ἀνθρώ-
 πων μου, ὅτι ἄρτος δίδεται πρὸς μόνους ἐκείνους, οἵτινες φέρουσι κεφα-
 λὰς ἐχθρῖκας.

Ταύτας καὶ τὰς τοιαύτας ὕβρεις μὴ ὑποφέροντες ἐκ μέρους τοῦ ὑ-
 παρχηγοῦ Κοντογόνῃ, ἀπεράσαμεν ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος καὶ ἐγὼ εἰς

τὸ ἀντικρὺ μέρος, διὰ νὰ παρακαλέσωμεν τὸν πρίγκιπα, νὰ ἀπεράσῃ ταχέως, διὰ νὰ διοικῇ, ὡς πρέπει, τὰ τοῦ στρατοῦ. «Ἄν δὲν ἀποβά-
»λετε, μᾶς εἶπεν ἡ ἐκλαμπρότης του, τὸν Κωνσταντῖνον Πεντεδέκα
»καὶ τὸν Θεοδοσίον Χριστοδούλου, οἵτινες εἶναι ἀπειθεῖς καὶ παραχο-
»ποιοί, ἐγὼ δὲν θέλω σᾶς διοικῆσαι ποτέ». Χωρὶς ἀργοπορίας ἐτελέσθη
τὸ θέλημά του, καὶ οἱ δύο ῥηθέντες ἀξιώματικοὶ διὰ παρακλήσεώς μας
ἀπέφασαν ἤδη μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὄχι ὀλίγους στρατιώτας, οἵτινες
ἠθέλησαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν, εἰς τὴν ῥωσικὴν ὄχθην, καὶ εἰσῆλθον
ἐνταυτῷ καὶ εἰς τὸ καθαρτῆρον (καραντίναν).

Τοῦτο γνωστοποιήσαντες πρὸς τὸν πρίγκιπα, ἐπεριμέναμεν ἤδη ἀνυ-
πομόνως αὐτὸν νὰ ἔλθῃ, διὰ νὰ περιλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ,
ἐν ᾧ ἐξαίφῃ μακθάνομεν, ὅτι καὶ οὗτος διὰ λόγους, οὓς μόνος αὐτὸς
γινώσκει, ἐμβῆκεν εἰς τὸ καθαρτῆριον Σκουλενίου, ἀφ' οὗ διὰ τῆς προ-
τροπῆς του μᾶς ὑστέρησε καὶ τόσων πολεμιστῶν, ἀκολουθῶν τοῦ Πεν-
τεδέκα καὶ τοῦ Θεοδοσίου. Ἡ θλίψις καὶ ὁ ἀπελπισμὸς ἀνέβησαν ἐν τῷ
ᾧμα εἰς τὴν καρδίαν μας, βλέποντες τὴν μικροψυχίαν τοῦ ἀρχιστρατή-
γου Καντακουζηνοῦ, ὅστις μᾶς παραίτησεν ὀρφανούς καὶ ἐρήμους.

Τὴν ἐπιούσαν, ὅ ἐστιν εἰς τὰς 16 ἰουνίου, ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος καὶ
ἐγὼ ἐκινήσαμεν πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος τῆς ὄχθης, διὰ νὰ κάμωμεν τὸν
τρόπον νὰ ἐνταμώσωμεν τὸν σοφολογιώτατον Στέφανον Δούγκαν, ὅστις
ἦτον εἰς τὸ ῥωσικὸν καθαρτῆριον, καὶ ὅστις, πρὶν εἰσελθῇ, εἶχε μᾶς
συμβουλευθεῖ ν' ἀκολουθήσωμεν κατ' ὅλα τὰ ἔχγη τοῦ Καντακουζηνοῦ,
καὶ νὰ τὸν συμβουλευθῶμεν τὸ, τὶ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσωμεν. Μὴ
δυνηθέντες ὅμως, ἀφ' οὗ ἐπεριμέναμεν ἀρκετὸν, νὰ τὸν ὁμιλήσωμεν,
διότι οἱ πλησίον του φύλακες Ῥῶσσοι δὲν ἐσυγχώρουν νὰ μᾶς δώσῃ ἀ-
κρόασιν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐπιστρέψαμεν εἰς τὸ ὄχθρωμα.

Ἡ ὥρα ἦτο περὶ τὰς 8 τουρκιστί, ὅτε ἤλθομεν εἰς τὸ στρατόπεδον.
Εἶδόμεν δὲ μετ' ἀπορίας μας, ὅτι τὸ ἡμῖς σχεδὸν τούτου, εἰς ἀνδρας
250, ἔλειπε. Ἠρωτήσαμεν περὶ τούτου τὸν Ν. Κοντογόνην, ὅστις μᾶς
ἀπεκρίθη, ὅτι οἱ ἐλλείποντες στρατιῶται ἐκίνησαν πρὸ ὀλίγου χωρὶς
τῆς ἀδείας του, διὰ Ἰάσιον, ἐπὶ σκοπῷ νὰ κτυπήσουν 400 περίπου
Τούρκους, οἵτινες μόνον ἦσαν ἐκεῖ κατὰ τὴν πληροφορίαν, ἣν ἔλαβον ἀπὸ
διαφόρους Βλάχους. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Ἀθανάσιος χιλιάρχος, ἐστέναξε
γινώσκας, ὅτι ἠπατήθησαν οἱ ἰδικοὶ μας ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, καὶ ἔκαμον
τὸ ἀπρόσεκτον τοῦτο κίνημα. Μὲ παρακαλεῖ λοιπὸν θερμῶς νὰ τρέξω,
διὰ νὰ προσλάβω, εἰ δυνατόν, τοὺς ἰδικούς μας καὶ νὰ τοὺς καθυποβάλω

τὴν ἐνεδραν τῶν Τούρκων καὶ τὸν κίνδυνον, τὸν ὅποιον τρέχουσι. Ἀναβαίνω τὸν ἵππον μου, τρέχω ἀκαταπαύτως, φθάνω τὸν ποταμὸν Ζίζια λεγόμενον, καὶ βλέπω τὸ ἱππικὸν μας σχεδὸν ὅλον παρατεταγμένον εἰς τὰς ὄχθας τούτου καὶ θεωροῦν μὲ ἀδιαφορίαν τοὺς ἀπέναντι τῆς ἄλλης ὄχθης, περὶ τὴν Στίγκαν, μαχομένους ὀλίγους ἀδελφούς των, τὸν ἀριθμὸν περίπου 35, πεζοὺς, ἐναντίον 700 Τούρκων καὶ πλειοτέρων. «Τί ἡστέκεσθε, ἀδελφοί; λέγω πρὸς τοὺς ἱππεῖς μας· βλέπετε ἀντικρὺ τὴν ἁνισότητά τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἡμετέρων τὸν κίνδυνον· δὲν τρέχετε νεῖς βοήθειάν των; — Τώρα ἤλθομεν, ἀπεκρίθησαν, καὶ ἡμεῖς, καὶ εἰ-
ημεθα κεκοπιακότες». Διέκρινον καὶ ἔμαθον, τίνες ἐκ τῶν ἡμετέρων ἦσαν οἱ περὶ τὴν Στίγκαν γενναιοψύχως μαχόμενοι· οὗτοι ἦσαν Πελοποννήσιοι, Ῥουμελιώται καὶ Σφακιῶται· ἐγνώριζα τὴν καρδίαν των· ἦσαν ἤδη δεδοκιμασμένοι· ἔβλεπον καὶ ἤξευρον ἐνταυτῷ καὶ τὴν καλὴν θέσιν, ἣν ἐκράτουν· χωρὶς λοιπὸν νὰ περιμεῖνω περισσότερον, ἀφίνω τὸν ἵππον μου, καὶ μὲ τὸ τουφέκιον εἰς τὰς χεῖρας ἀπερῶ δρομαίως τὴν γέφυραν· φθάνω μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος τοὺς ἡμετέρους, καὶ διὰ στενωπέως φωνῆς ἐμφυχόνω αὐτούς. Ἡ παρουσία μου ἔκαμε καλὸν ἀποτέλεσμα, διότι ἀπὸ καλοσύνης των ὅλοι οἱ καλοὶ πολεμισταὶ καὶ ἀληθεῖς πατριῶται μ' ἐσέβοντο . . . Ἡ μάχη συνεκροτεῖτο ἀμέσως ἔξω τῆς οἰκίας τοῦ Ῥασδοβάνου. Οἱ Τούρκοι ἅπαντες σχεδὸν ἦσαν ἱππεῖς. Ἡ ὡς πύργος οἰκία καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐνησχόλουντο ἀπὸ αὐτούς· οἱ δὲ ἡμέτεροι, ἰστάμενοι ὀπίσθεν τῆς ὑψηλῆς καὶ δυνατωτάτης πλεγμένης τοῦ κήπου φραγῆς, ἐτουφέκιζον τὸν ἐχθρὸν ὡς ἀπὸ ἀρίστου τινὸς ὀχυρώματος. Ὁ ἐχθρὸς ὅμως, ὢν πολυἀριθμος, δὲν ἀπηύδησε νὰ ἐπιχειρήσῃ τρίς τὸ νὰ μᾶς περιζώσῃ· ἀλλ' εἰς μάτην, διότι παρατηρῶν πάντοτε τὰ κινήματά του καὶ φοβούμενος τὴν περικύκλωσιν, ἀραίωνα τοὺς ἰδικούς μας, ὅταν ἡ περίστασις τὸ ἀπῆ-
ται. Τοιοῦτοτρόπως μαχόμενοι οἱ ἡμέτεροι ὥρας ὀλοκλήρους τρεῖς, καὶ πάντοτε εἰς τὸ κρέας κτυπῶντες τοὺς Τούρκους, πολλοὺς νεκροὺς (ὕπερ τοὺς 150) ἐποίησαν. Ἐπελθοῦσα δὲ ἡ νύξ, διέλυσε τὴν μάχην ταύτην, μάχην τῆς Στίγκας λεγομένην.

Περὶ τῆς μάχης ταύτης ὁ κύριος Ἰακωβάκης μικρόν τι ἀναφέρει ὡς πρὸς τὸ ὅλον.

Αἰδεσιμοσοφολογιώτατε καὶ σεβαστέ μου Διδάσκαλε·

Δὲν ἐκτείνῃμαι εἰς μάτην, περιγράφων σας τὴν ἐνδοξὸν διὰ τοὺς ἔχ.

νας μάχην, τοῦ Σκουλενίου λεγομένην· διότι ἡ διήγησις, ἣν περὶ αὐτῆς μ' ἔκαμην εἰς Κισνόβιον ὁ ῥηθεὶς γενναῖος ἀνὴρ καπετὰν Γεώργιος Παπαῖ, συμφωνεῖ καθ' ὅλα σχεδὸν μὲ τὴν ἀξιόλογον περιγραφὴν τοῦ πολυμαθοῦς ἀρχοντος Ἰακωβάκη. . . Ὅσα δὲ ὁ κύριος ποστέλνικος δὲν ἀναφέρει, ἢ ἀναφέρει ἐσφαλμένως πως, εἰσὶν ἡ διάταξις ἢ παρατάξις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, . . ἥτις ἀληθῶς ἐγένετο οὕτω.

Τὸ ὀχύρωμα, προμηθευμένον ἀπὸ 10 κανόνια καὶ 150 περίπου στρατιώτας, οἱ πάντες σχεδὸν νησιῶται, ἦτο ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ χιλάρχου Ἀθανασίου Τουφεκτσῆ Καρπενησιώτου, τοῦ πολκοθνίκου Ν. Κοντογόνου Πελοποννησίου, τοῦ καπετὰν Ἀνδρέου Σφαέλλου Κεφαλληναίου, (ὅστις ἤδη εἶχεν ἀκολουθήσει τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς, ἀφ' οὗ τὰ ἑλληνικά ἐν Προύτῳ πλοῖα ἐγκατελείφθησαν,) καὶ τοῦ καπετὰν Γεωργίου Πατρικίου Ἰθακησίου. Τὸ πεζικὸν σῶμα, εἰς ἄνδρας ἐκλεκτοὺς 300, ἀφιερῶθη εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ῥηθέντος καπετὰν Γ. Παπαῖ, τοῦ καὶ Καρᾶ-Γεωργίου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὅστις τὰ μὲν 2]3 τούτου διέταξεν εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὀχυρώματος εὐρισκόμενας οἰκίας, τὸ δὲ 1]3 εἰς χάνδακὰ τινα, κατὰ περίστασιν εὐρισκόμενον πλησίον τοῦ αὐτοῦ ὀχυρώματος· τὸ δὲ ὀλιγάριθμον ἵππικὸν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ καπετὰν Ἠλία Μίχληρη Πελοποννησίου.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πεισματώδους μάχης τῶν 8 ὥρων μόνον 16 Ἕλληνες ἐπληρώθησαν καὶ 3 ἐφρονεύθησαν, ἐν ᾧ οἱ Τούρκοι ἡρίθμουν σχεδὸν 1600 νεκροὺς καὶ ὑπὲρ τοὺς 200 βαρέως λαβωμένους.

Κατὰ τὴν 8 ὥραν τῆς αὐτῆς μάχης ἐκτυπῆθη καὶ ὁ Καρᾶ-Γεώργιος εἰς τὸν πόδα, τὸν ὁποῖον ἀπέρασαν ἀμέσως μετὰ τῶν λοιπῶν πληγωθέντων εἰς τὴν ῥωσικὴν ὄχλην, καὶ διεδέχθη τὴν διοίκησιν τοῦ πεζικοῦ τότε ὁ χιλάρχος Ἀθανάσιος.

Τόσον ἐκ τοῦ ῥηθέντος στρατοῦ, καθὼς καὶ ἐξ ἐκείνου τῶν 750 περίπου στρατιωτῶν, τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ καπετὰν Βασιλείου Τουφεξῆ καὶ Γκίκα Καραμουράτη, ἔπειτα φθάσαντος, μόνον 850 ἄνδρες περίπου διεσώθησαν εἰς τὸ ῥωσικὸν μέρος, ἐξ ὧν οἱ 50 πληγωμένοι ἅπαντες δὲ σχεδὸν οἱ μεγάλθυμοι ἀρχηγοί, ὑπαρχηγοὶ καὶ πολεμισταὶ Ἕλληνες εἰσιν—ἐκ τῶν φρονευόντων. Μυρίων ἐπαίνων ἰδίως ἀξιοῦνται οἱ ἀείμνηστοι Ἀθανάσιος Τουφεξῆς καὶ Γεώργιος Δαιμονάκης, οὗχ ἥττον δὲ καὶ ὁ ἐνιαιυτὸν ἤδη ὑπὲρ τῆς πατρίδος πάσχων ἐκ τῆς πληγῆς Καρᾶ-Γεώργιος, ὅστις ἀληθῶς ἐδειξεν ἡρωϊκὴν τὴν ψυχὴν καθ' ὅλας τὰς μάχας Γαλατζίου καὶ Σκουλενίου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

τῆς τοῦ Σάββα καταστροφῆς καὶ τοῦ γεγονότος ἐν τῇ πόλει Βουκουρεστίου πολέμου.

Τῇ 7 μαΐου, ἡμέρα κυριακῇ, εἶχεν ἀνυψώσει ὁ Σάββας τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῇ 7 αὐγούστου, ἡμέρα πάλιν κυριακῇ, μετὰ τρεῖς μῆνας τελείους, ἐθανατώθη ὡς ἐπίβουλος, διότι Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. Προσκληθεὶς ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχηγοῦ λαμπροστολισμένος καὶ ὡς ἐκτὸς ὑποφίας μὲ μόνους 13 τῶν ἀνθρώπων του, συνεπιφέρων καὶ τοὺς ὀπλαρχηγούς του Γκέντζην καὶ Μιχάλην Δελήμπασην. Ἄμα ἀναβὰς ἐφρονεύθη.

Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ὥρμησε παρευθὺς εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εἰς τοὺς πέριξ τούτου, ὅπου ἦσαν σκορπισμένοι οἱ ἄνθρωποι του, τὸν ἀριθμὸν σχεδὸν 500. Ἐκ τούτου συνέβη θόρυβος μέγας, καὶ ἔτρεχον οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς πόδους (γεφύρας) ἔντρομοι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, οἱ πάντες μεμιγμένοι μὲ τὰ στρατεύματα, ἅτινα μὲ τὰς πιστόλας κουρδισμένας καὶ μὲ σπαθιά γυμνά ἔτρεχον σωρηδὸν εἰς τοὺς δρόμους.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σάββα πολλὰ ἀργὰ ἐνόησαν τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο δράμα· διὸ καὶ ἐφρονεύθησαν ἐξ αὐτῶν ἕως 130, καταπλακωθέντες αἰφνης ὑπὸ τοῦ πλῆθους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου καθβαλκεύσαντες ἔφυγον, ἕκαστος ὡς ἐδυνήθη. Ὁ ἀνδρεῖος Κουτσούκης μὲ 15 ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ πόδου ἐσπάρθωσεν ἀναφανδὸν καὶ ἐφορμήτας ἔκραξε μεγαλοφώνως: «Τί στέκεσθε; Μᾶς ἐπλάκωσαν οἱ Γκιαούριδες!» Τοῦτο μεταχειρισθεὶς τὸ στρατήγημα καὶ διασκορπίζων τὰ πλῆθη ἔφυγε, τρέξας εἰς 24 ὥρας ἀπίστευτον σχεδὸν διάστημα, διότι τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εὐρέθη εἰς τὸ Βάμα· οἱ δὲ ἄλλοι μέσα ἀπὸ τοὺς μαχαλάδας μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἤνοιξαν δρόμον, καὶ ἀπέρασαν εἰς τὸν κάμπον, μολοντί ἔστειλαν κατόπιν τῶν ἕως 2000. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐφθασαν καὶ τινες ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ, καὶ δόσαντες τὴν εἰδήσιν τῷ εἰς τὰ ἐκείσε Φραγκούλῃ, ἀνεχώρησαν ὅλοι εἰς τὰ βουνά. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων· ὁ δὲ ἰδιαιτέρος φρικτὸς πόλεμος ἔγινεν οὕτω.

Ὁ καπετὰν Θανάσης Χειμαριώτης ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶχε μεταλάβει, καὶ εἰς τὴν κατοικίαν του ἐκάθητο ἀμέριμνος. Ἄμα δὲ ἠκούσθη ἡ παραγῇ καὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπολιορκήθησαν, ἀναπηδήτας ἐφόρεσε τὰ

ἔπλα του, καὶ ὀρμήσας μὲ 12 ἀνθρώπους του διέσχισε τὸ πλῆθος, ἐμί-
 ξε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, λεγομένην Πισέρικα Ὀλτένιλωρ, καὶ
 παρευθὺς ἤρχησε τὸν πόλεμον. Οἱ Τοῦρκοι νομίσαντες, ὅτι καὶ εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἦσαν κεκρυμμένοι ἄλλοι, ἔδωκαν φω-
 τίαν πανταχόθεν, ἐξαφανίσαντες ἕως 30 ὀσπήτια, τὰ μὲν διὰ τῆς πυρ-
 καῖας, τὰ δὲ ἀπὸ τὰ κανόνια καὶ τὰς βόμβας. Μὴ δυνάμενοι ὅμως νὰ
 πλησιάσῃσι καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ὀλτένιλωρ διὰ τὸ ἀκατάπαυστον
 πῦρ τῶν τουφεκίων, ἔστησαν κατ' αὐτῆς τὰ τόπια καὶ βόμβας, καὶ ἔρ-
 ριπτον ἀκαταπαύστως μέχρι τῶν 12 ὥρῶν τῆς νυκτός· ἔπειτα σθύσαν-
 τες τὴν φωτίαν, ἔπαυσαν τὸν πόλεμον ἑκατέρωθεν· πλὴν τὰ στρατεύ-
 ματα ὅλα ἕως 8000, ἔχοντα τὴν ἐκκλησίαν πανταχόθεν περικυκλωμέ-
 νην, ἐστάθησαν εἰς τὰ ἄρματα ὅλην τὴν νύκτα.

Τὴν δὲ ἄλλην ἡμέραν, λίαν πρωΐ, ἤρξατο αὖθις ὁ πόλεμος μὲ πλειο-
 τέραν σφοδρότητα καὶ μανιώδη ὕμνην. Αἱ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἡρωϊ-
 καὶ πράξεις τῶν κεκλεισμένων πλησιάζουσιν εἰς τὸ ἀπίθανον. Ὁ πόλε-
 μος διήρκεσε μέχρι τῶν 10 ἢ 11 ὥρῶν τῆς ἐσπέρας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ
 διάστημα, δὲν ἔλειψεν οὔτε πολεμικὸν στρατήγημα, οὔτε τολμηρότατον
 ἐπιχείρημα ἐκ μέρους τῶν πολιορκουμένων, διὰ νὰ φθείρουν ὅσον τὸ
 δυνατόν περισσοτέρους ἐκ τῶν πολιορκούντων. Τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας
 εἶχον ἀνοικτὴν, καὶ μολοντοῦτο οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ στήσωσιν
 ἀντικρυ αὐτῆς ἕνα κανόνιον, ἐπειδὴ συμμαδεύοντες οἱ κεκλεισμένοι τοὺς
 κανονίρους ἐχθρούς των, παρευθὺς τοὺς ἔρριπτον κάτω, ἐξ ὧν καὶ ἀπω-
 λέσθησαν πολλοί. Οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πότε ἔρριπτον ἔξω μίαν πιστόλαν,
 πότε ἀσημικόν τι, πότε ἕνα κεμέρι μὲ χρήματα, πότε ἕνα σάλι, πότε
 ἕνα σαλβάρι καὶ πότε ἕνα φερμελέ· ἐν ἐνὶ λόγῳ ἔρριψαν ὅλα των τὰ ἐν-
 δύματα, ἄσπρα καὶ πράγματα τῶν ἐκ διαλειμμάτων· καὶ, ἐν ᾧ τολμη-
 роί τινες ἐκ τοῦ στρατοῦ ὤρμουν, διὰ νὰ τὰ ἀρπάσωσιν, αὐτοὶ ἀπὸ μέσα
 τοὺς ἐξάπλωναν κατὰ γῆς πάραυτα, καὶ οὔτε ἐν τουφεκίῳ δὲν ἔρριπτον
 εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐπὶ ματαίῳ.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκρημνίσθη ὁ κουμπὲς τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ τόπια, αὐτοὶ
 ἀνέβαινον καὶ εἰς τὰ ἐρείπια τούτου, καὶ μεταχειριζόμενοι αὐτὰ ὡς
 μετερίζια, ἔρριπτον κατὰ κορυφὴν προξενούντες πολὺν ἀφανισμόν εἰς τὸ
 στρατεύμα, τὸ ὁποῖον πολλὰκις ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ. Σωροὶ λειψά-
 νων ἔκειντο πανταχόσε, καὶ δὲν ἦτο δυνατόν οὔτε νὰ πλησιάσουν, οὔτε
 νὰ τὰ σκώσουν, οὔτε νὰ ἐφορμήσουν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐνίοτε
 οἱ κλεισμένοι ὤρμουν, ἀνὰ δύο, ἔξω μὲ τὴν σπάθη, καὶ ἐν ἀπελπισίᾳ

κομματιάζοντες, ὅσους ἀπῆντουν, ὑπέστρεφον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐνας μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ὁ ἥρως Κώστας, ἐπτάκις ὤρμησεν ἔξω, ὡς λέων ὠρυόμενος ῥιπτόμενος εἰς τὸ πλῆθος. Εὐγαίνει γυμνὸς καὶ μόνον μὲ τὸ ὑποκάμισον μὲ ἀνασκουδωμένα μανίκια καὶ μὲ τὸ φέσι εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἡ μεγαλοψυχία του καὶ ἀφοβία καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξόδου του ἐξέστησε πάντοτε τοὺς ἐχθρούς του. Ἐξ φορὰς ἐξῆλθε κάμνων μεγάλην φθορὰν, καὶ κατὰ θαῦμα ὑπέστρεψεν ἀλώβητος· ἀλλὰ τὴν ἐβδόμην ὑπὸ τοῦ ἀπείρου πλῆθους τῶν τουφεκίων ἐθανατώθη μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα.

Ὁ Χάτμανος τῶν Ζαποροζάνων Κοζάκων, βλέπων τὴν φθορὰν, ἥτις γίνεται, ἐπροχώρησε κρυφίως ἀπὸ τὸ πλευρὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ στήσας τὸ ἰδικόν του κανόνιον, ἐρρίψε πεντάκις ὁ ἴδιος, καὶ, μὲ τὸ νὰ ἐπέτυχεν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ἥνοιξε μίαν μεγάλην τρύπαν. Οἱ Κοζάκοι ὤρμησαν πολλάκις νὰ εἰσέλθωσι δι' αὐτῆς, ἀλλ' ὑπέστρεφον μὲ φθορὰν ταύτην. Ὅθεν ἤρχησαν νὰ ῥίπτωσιν ἓνα πλῆθος ἀπὸ γιαγλιδικαῖς πατσαβούραις. Αὐτὸ ἐστάθῃ τὸ ὀλεθριώτερον δυστύχημα τῶν ἀποκλεισμένων, ἐπεὶ δὲν ἐχρησίμευε πλέον ἡ ἥρωϊκὴ ἀντιπαράταξις. Ἡ ἐκκλησία πανταχόθεν ἤναπτε, καὶ οἱ πολιορκούμενοι μὴ ἔχοντες νερὸν οὐδὲ νὰ πῶσιν, ἤναγκάζοντο νὰ σβύνωσι τὴν φωτίαν χερσὶ καὶ ποσὶ, ἐνταυτῷ καὶ νὰ πολεμοῦν, πνιγμένοι ὄντες εἰς τὸν καπνὸν καὶ μὴ δυνάμενοι οὔτε νὰ ἀναπνεύσωσι. Σιμὰ εἰς τοῦτο τὸ ἀκαταμάχητον δεινὸν ἐτελείωσε καὶ ὁ τσεπχανές των. Πέντε ἐξ αὐτῶν ἐκάθησαν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δύο ἐπνίγησαν ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἄλλοι ἐφονεύθησαν. Ἐγκαταλειφθεὶς δὲ μόνος ὁ Καπετὰν Ἀθανάσιος, ὤρμησε μὲ τὸ ξίφος μέσα εἰς τὸ πλῆθος, καὶ διχοτομήσας αὐτὸ εἰς διάστημα μακρὸν καὶ ἀπίστευτον, κάμνων δρόμον ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἐθανατώθη τέλος· κανεὶς ὅμως δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸν λαβῶσιν μὲ τὸ σπαθίον του. Τοῦρκός τις ἀνδρείοτάτος ἀπὸ Ὀσμάν-παζάρι, μέρος ἔχων εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον, μοι εἶπεν ἔπειτα: «Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ καυχηθῶ, ὅτι ῥίπτω καλὸν τουφεκίον· ἀλλ' εἰς τὸ σπαθίον ἔχω πολλὴν ἀσκησιν ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας, καὶ οὐδὲν ὑποχωρῶ εἰς κανένα τὰ πρωτεῖα. Τρεῖς φορὰς ὤρμησα κατὰ τοῦ ἠκαπετὰν Θανάση νὰ τὸν κτυπήσω, καὶ δὲν ἠμπόρεσα οὔτε καὶ νὰ τὸν ἐγγιγῶ. Τόσῃν πολλῇ ταχύτητι καὶ στροφᾷ εἶχε. Εἶδον ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι κατέκοψε δεκατρεῖς ἀνθρώπους».

Οὕτως ἐτελείωσε καὶ ἡ τραγικὴ αὕτη σκηνή. Ἄνθρωποι 13 ἐδόσταξαν 32 ὥρας ἓνα φρικτὸν πόλεμον καὶ πολιορκίαν 8000 ἀνθρώπων μὲ

τουφέκια, κανόνια καὶ βόμβας πεινῶντες, διψῶντες καὶ ἄπνοι μένοντες ἐφόνευσαν 170 Κοζάκους παρεκτός τῶν λαωμένων, Τούρκους δὲ πλείστους.

Κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἄθῳοι, ὡς τάχα ἄνθρωποι τοῦ Σάββα· τὸ δὲ τρίτον τοῦ Βουκουρεστίου ὑπέκυψεν εἰς διαρπαγὴν, διότι οἱ Τούρκοι, ζητοῦντες δῆθεν κεκρυμμένους στρατιώτας τοῦ Σάββα, ἐπατοῦσαν ἀδιακρίτως καὶ ἐγύμνωναν τὰς οἰκίας, ὥστε πολλοὶ ἄνθρωποι ἐδυστύχησαν καὶ ταύτην τὴν φορὰν, μερικοὶ δὲ ἔμειναν καὶ χωρὶς ὑποκάμισον.

Τὰ πτώματα τοῦ Σάββα, Γκέντση καὶ λοιπῶν ἐρρίφθησαν ἐξω τῆς πόλεως, ἥτις καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταστραφῇ ἐξ ὀλοκλήρου.

Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς καταστροφῆς τοῦ

Τεπεντελῆ Ἀλῆ πασᾶ.

Πρὸ χρόνων ὁ Ἀλῆ πασσᾶς διὰ τῶν πράξεων του ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὴν Πόρταν νὰ τὸν ὑποπτεύηται· ἀλλ' ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὅπου οἱ Ἄγγλοι ἔλαβον τὰς νήσους, ἡ Πόρτα ἤρχισε νὰ ὑποπτεύηται καὶ νὰ συλλογίζηται κατ' αὐτοῦ, διότι τότε, πρὶν ἐξώσουν ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Μαύραν καὶ Κορφοὺς τοὺς Γάλλους, οἱ Ἄγγλοι ἔκαμον μίαν συνθήκην μυστικὴν μετὰ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν· ὅτι αὐτὸς μὲν, ὅσάκις ἔχουν ἀνάγκην τὰ μέρη του ἀπὸ τροφᾶς, νὰ μὴν συγχωρῇ νὰ ἐμβαίνωσιν ἀπὸ τὴν Ἀλβανιτιὰν παντὸς εἶδους τροφαὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Μαύραν καὶ εἰς Κορφοὺς· οἱ δὲ Ἄγγλοι ὑποσχέθησαν διὰ τοῦτο τῷ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅτι, μετὰ τὴν εἰς αὐτοὺς παραδόσιν τῆς Ἀγίας Μαύρας καὶ Κορφῶν, νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν Πάργαν. Ἡ Πόρτα διὰ τοῦτο, καίτοι δι' αὐτὴν εὐάρεστον, καὶ διὰ ἄλλας τινὰς αἰτίας συνέλαβε τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἤθελε καὶ ἐνῆργει νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἄγγλοι ἔλαβον ὑπὸ τὴν κατοχὴν των τὴν Ἀγίαν Μαύραν καὶ Κορφοὺς, διὰ διαφόρων προφάσεων πάντοτε ἐμάχοντο τὴν παράδοσιν τῆς Πάργας εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς μετὰ τοὺς Ἄγγλους ἦλθεν εἰς διενέξεις, ἕως ὅτου οἱ Ἄγγλοι ἐξεπλήρωσαν τὴν συμφωνίαν των, παραδόντες τὴν Πάργαν εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ὅπερ δυσχερέστησε πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν Ἀγγλων, καθὼς μάλιστα ὁ στρατηγὸς Τζούρτζ ἐτύπωσε δι' αὐτὸ κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως.

Ἄλλ' ἡ Πόρτα καθ' ἑκάστην αὐξάνουσα τὰς ὑποψίας της, ἤρχισε νὰ συλλογίζεται περὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ· ὡς μέσον δὲ τῶν σκοπῶν της μετεχειρίσθη τὸν Πασόδεην, εὐρισκόμενον τότε εἰς Ἰωάννινα. Τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἐζήτησε νὰ τὸν δολοφονήσῃ· οὗτος δὲ βεβαιωθείς περὶ αὐτοῦ, ἀνεχώρησε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς μὴ παύσας τοῦ σκοποῦ που, ἐτόλμησε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δολοφονίαν τούτου καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καθεδρὰν τοῦ Σουλτάνου· ἔστειλε δ' ἐπὶ τούτου δύο πιστούς του Ἀλβανούς, τὸν Σουλεϊμὰν Τζάκα καὶ ἕνα ἄλλον, διὰ νὰ τὸν δολοφονήσωσι· ὁ δὲ Πασόδεης, ἔχων καὶ αὐτὸς τὰς ὑποψίας του, ἐξεσκέπασε τοῦτο δι' ἐνὸς τῶν δύο Ἀλβανῶν· συλληφθεὶς δὲ καὶ ὁ ἄλλος, ὑπεχρεώθη νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀποστολὴν του.

Τότε ὁ Σουλτάνος ἐδειξε φανερά τὴν ὀργὴν του κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· καὶ, μ' ὅλον ὅτι αὐτὸς προσεπάθησε πολυειδῶς νὰ δικαιολογηθῇ καὶ νὰ ἐξοδεύσῃ ἄπειρα, αἱ ἰδέαι καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ δὲν ἔπαυσαν, καὶ μολονότι εἰς τὸν πόλεμον μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας μέχρι τοῦ 1812 ἔστειλεν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς τοὺς υἱοὺς του μὲ στρατεύματα ἄρκετὰ κατὰ τῶν Ῥώσων· ἔκτοτε ἡ μὲν Πόρτα ἐπεθύμει νὰ εὕρῃ κατάλληλον καιρὸν διὰ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς κατάλληλον δύναμιν, εἰς ἣν νὰ ἐμπιστευθῇ καὶ νὰ συνδέσῃ συμφωνίαν, ὥστε αὕτη μὲν νὰ κάμῃ τὸν πόλεμον τῆς Τουρκίας, αὐτὸς δὲ νὰ ἐπαναστατήσῃ εἰς τὰ μέρη, τὰ ὅποια ἐξουσίαζε καὶ μὲ στρατὸν ἀπὸ 25 ἕως 30000 δι' ἐξόδων του νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν τὴν δύναμιν, νὰ ἐξουσιάσῃ δὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ἐπαναστατῶν καὶ τὰ ἄλλα μέρη κατὰ τῆς Τουρκίας· αὕτη δὲ ἡ δύναμις νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν ὡς ἡγεμόνα τῆς Ἠπείρου, τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος, τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Μακεδονίας μέχρι τοῦ Βαρδαρίου, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ᾔναι ὑποτελής εἰς αὐτὴν τὴν δύναμιν, καὶ εἰς κάθε περίστασιν πολέμου νὰ βοηθῇ μὲ 10000 στρατοῦ. Ἡ δύναμις δὲ, ἣν ἐθεώρει κατάλληλον, ἦτον ἡ Ῥωσσία, καὶ προσεπάθει νὰ εὕρῃ κατάλληλον μέσον διὰ τινος ὑπαλλήλου Ῥώστου, νὰ γνωστοποιήσῃ τὰς ἰδέας του ταύτας μυστικᾶ εἰς τὴν Ῥωστικὴν κυβέρνησιν. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχε στείλῃ καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Δούκαν εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν καὶ Ῥωσσίαν, ὅπως ἐκ μέρους του καὶ ὄχι ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ νὰ εἰπῇ εἰς τὰς ἐκεῖ εὐρισκόμενας Ῥωστικὰς ἀρχάς, ὅτι ἡ δύνατο νὰ γίνῃ ἐν τοιοῦτον πρᾶγμα, ὅν ἡ Ῥωστικὴ κυβέρνησις τὸ ἐδέχετο.

Κατὰ δὲ τὰ 1814 καὶ 1815, ἐπεὶ δὴ ὁ Ἰωάννης Παπαρρόηγόπουλος, ὡς διερμηνεὺς τοῦ γενικοῦ προξενείου τῆς Πελοποννήσου, ἤρχισε νὰ συ-
χνάζῃ εἰς Ἰωάννινα δις καὶ τρίς κατ' ἔτος δι' ὑποθέσεις ῥωσικῶν ὑ-
πηκόων, εἰς τὰ 1816 συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ δοκιμάσῃ πλαγίως διὰ
μέσου τοῦ Κωνσταντίνου Μαρίνογλου, ὅστις πάλιν δι' ἀδείας τοῦ ἰδίου
Βεζύρη συνεσχετίσθη στενωῶς μετὸν Παπαρρόηγόπουλον. Ὁ Μαρίνο-
γλους ὢν εἰς τῶν γραμματέων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τὸν ὁποῖον μετεχειρί-
ζετο, ὅταν ἐτύγχανε νὰ λάβῃ αἰτίαν νὰ γράψῃ εἰς ῥωσικὴν τινα ἀρ-
χὴν περὶ ὑποθέσεώς τινος· διότι ὁ Ἀλῆ πασᾶς, φερόμενος πάντοτε
μὲ δολιότητα καὶ ἀπάτην, μετεχειρίζετο εἰς τὰς ἀλληλογραφίας του
μὲ τὰς ξένας Δυνάμεις δι' ἐκάστην ἓνα τῶν γραμματέων του, διὰ νὰ
μὴν ἠξεύρωσιν οὔτε αὐτοὶ, τί γράφει εἰς τὴν μίαν ἢ εἰς τὴν ἄλλην Δύ-
ναμιν. Συνειθίζε δὲ, γράφων εἰς Ῥώσσους, νὰ λέγῃ, ὅτι μόνον εἰς αὐτοὺς
ἐμπιστεύεται, καὶ μὲ αὐτοὺς θέλει νὰ ἔχῃ σχέσιν· τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα
ἔλεγεν εἰς τοὺς Γάλλους, Ἀγγλοὺς καὶ Αὐστριακοὺς· καὶ διὰ τοῦτο διὰ
μὲν τοὺς Ῥώσσους εἶχε τὸν Μαρίνογλου, διὰ τοὺς Γάλλους τὸν Μάνθον,
τοὺς Ἀγγλοὺς τὸν Κολοβὸν καὶ διὰ τοὺς Αὐστριακοὺς τὸν Σταῦρον, ὅ-
στις ἦν καὶ προσετὼς τῶν Ἰωαννίνων. Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω, καὶ τοι ἔχον-
τες πλήρως τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ, δὲν ἠδύ-
ναντο παρὰ νὰ ἐνεργῶσι καὶ διατηρῶσι τὴν μυστικότητα κατὰ τὰς
διαταγὰς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Οὗτος λοιπὸν ὁ Μαρίνογλους πλαγίως καὶ
ὡς ἐκ μέρους του, τὸ ἔτος 1816, ἐξέφρασεν εἰς τὸν Παπαρρόηγόπουλον
τὴν ἀνωτέρω λεχθεῖσαν ἰδέαν, ὅτι δῆθεν, ἂν ἤθελεν ἡ ῥωσικὴ κυβέρ-
νησις, ὁ Ἀλῆ πασᾶς, ἐπειδὴ βλέπει, ὅτι δὲν εὐνοεῖται ἀπὸ τὸν Σουλ-
τάνον, ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐν τοιοῦτο. Ὁ Παπαρρόηγόπουλος, καὶ τοι πολὺ
σχετικὸς τοῦ Μαρίνογλου, δι' ἣν εἶχον ἐμπιστοσύνην μεταξὺ των, ἀν-
τέρουσε τὴν ἰδέαν ταύτην λέγων, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν θέλει ἀκούσει
μὲ εὐχαρίστησίν του νὰ τοῦ εἰπῶσιν ἐν τοιοῦτο, καὶ μάλιστα, ὅταν εὐ-
ρίσκηται εἰς εἰρήνην μετὰ τὴν Πόρταν. Ἀφ' οὗ ὁ Μαρίνογλους εἶπεν εἰς
τὸν Ἀλῆ πασᾶν τὴν ἀπάντησιν τοῦ Παπαρρόηγοπούλου, ἠθέλησεν οὗ-
τος νὰ μεταχειρισθῇ τὸ μέσον τοῦ Ἰωάννου Ῥέσσου, ὅστις πρὸ πολλῶν
χρόνων ἦτον εἰς τὴν Ῥωσσίαν, καὶ εἶχεν ὁμοίως σχέσεις μετὸν Παπαρ-
ρόηγόπουλον· ἀλλ' ἐπίσης καὶ μὲ περισσοτέρας ἀκόμη δυσκολίας ἀπε-
ποιήθη τὴν ἰδέαν τοῦ Ῥέσσου ὁ Παπαρρόηγόπουλος.

Εἰς τὰ 1817 ἐπανελθὼν πάλιν δι' ὑποθέσεις εἰς τὰ Ἰωάννινα ὁ Πα-
παρρόηγόπουλος, κατὰ διαταγὴν τοῦ τότε πρέσβους τῆς Κωνσταντινου-

πόλεως κόμητος Στρωγονώφφ, διὰ μίαν ὑπόθεσιν τοῦ ἀειμνήστου Πολυζῶη, τοῦ εἰς Μόσχαν ἀποθανόντος καὶ Ῥώσσου ὑπάρχου ὄντος, ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἐκοινοποίησεν εἰς αὐτὸν τὰς ἰδέας του καὶ τοὺς σκοποὺς του, λέγων ἅπειρα κατὰ τοῦ Σουλτάνου ὡς ἀχαρίστου, διότι, ἀφ' οὗ καὶ σερραία τοῦ ἔκαμεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ στρατοὺς εἰς περιστάσεις δι' ἐξόδων του ἔστειλεν, ὁ Σουλτάνος ἐνεργεῖ τὴν ἐξόντωσίν του, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐπιθυμεῖ νὰ προσκολληθῇ εἰς μίαν Δύναμιν τοιαύτην, ὡς ἡ Ῥωσσία, διότι εἰς κάμμίαν ἄλλην δὲν ἐμπιστεύεται, καὶ οὔτε δύνανται νὰ κάμνωσιν αὐταὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ Ῥωσσία δύναται νὰ κάμῃ μὲ αὐτόν. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος μὲ πολὺ περισσοτέρας δυσκολίας τοῦ ἔκαμε τὰς παρατηρήσεις, ὅτι πρῶτον αὐτὸς, ὡς μικρὸς ὑπάλληλος, δὲν εἶναι κατὰλληλος νὰ διακρινώσῃ τοιαύτας ἰδέας· δεύτερον, καὶ ἂν μεταχειρισθῇ τὸ μέσον τῶν ἀρχηγῶν του, καὶ αὐτοὶ γνωρίζοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅτι δὲν δέχεται τὰ τοιαῦτα, δὲν θὰ τολμήσωσι νὰ τὰ ἀναφέρωσιν εἰς αὐτόν· προσέθεσε δὲ ὁ Παπαρρῆγόπουλος, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀπελπίσῃ, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἴσως ἤθελε γίνουιν, ἂν κηρυχθῇ πόλεμος, καὶ ὅχι ποτὲ ἐν καιρῷ εἰρήνης· διὸ εἶναι καλὸν νὰ ἔχῃ ὑπομονήν, καὶ νὰ προσπαθῇ ὅλαις δυνάμεσι νὰ εὐχαριστῇ τὸν Σουλτάνον, περνῶν τὸν καιρὸν, καὶ ἴσως δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου ἐξαλείψῃ καὶ τοὺς κακοὺς σκοποὺς, οὗς, καθὼς λέγει, ὁ Σουλτάνος τρέφει κατ' αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ 1818 ἐπανῆλθεν ὁ Παπαρρῆγόπουλος εἰς Ἰωάννινα διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἣτις τῷ 1817 δὲν εἶχε τελειώσει. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ὁ ἴδιος ἐπανελάβε καὶ τότε τὰ αὐτὰ προσθέτων, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἔχουν μίαν ἑταιρίαν, ἣτις ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ὅτι τὸ βασίλειον τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Εὐρώπην κατῆντησεν ὡς ἐν μεγάλον παλάτιον, ὅπερ ἔσθθεν καὶ ἐξῶθεν εἶναι λαμπρῶς κεκοσμημένον, ἀλλὰ τὰ θεμέλιά του ἤρχισαν νὰ σήπωνται, καὶ ἀργὰ ἢ ταχέως θὰ πέσῃ· ὅθεν αὐτὸς θέλει καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ πιασθῇ ἀπὸ ἐν δυνατὸν δένδρον, ὥστε εἰς τὴν πτώσιν τοῦ παλατίου τούτου νὰ δυνηθῇ νὰ ὠφελήτῃ καὶ νὰ ὠφεληθῇ. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος γνωρίζων τὸ δόλιον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ ὅτι, ἂν ἐπεβεβαίωκε τοὺς λόγους του, ἠδύνατο νὰ γράψῃ τοῦ ἰδίου Σουλτάνου, ὅτι οἱ Μόσκοβοι προτείνουν εἰς αὐτὸν τοιαῦτα πράγματα, καὶ ὅτι αὐτὸς, πιστὸς ὢν εἰς τὸ Δεβλέτι, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὰ τοιαῦτα, διὰ τοὺς λόγους τούτους εἶπεν εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, πρῶτον, ὅτι περὶ ἑταιρίας, ἅπου τοῦ λέγει, δὲν γνωρίζει τίποτε· δεύτερον, τοῦ φαίνεται, ὅτι ἡ ἰδέα του εἶναι ἐσφαλμένη, ὅτι τὸ βασίλειόν τους δὲν εἶναι εἰς

κατάστασιν καλήν, ἐν ᾧ ἄλλοι γνωρίζουν, ὅτι καὶ πλουσιώτατον καὶ δυνατώτατον εἶναι καὶ δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τοὺς φόβους, οὓς λέγει. Τότε ὁ Ἀλῆ πασῶς ἀπεκρίθη εἰς τὸν Παπαῤῥηγόπουλον: «Ἐ! Ἐ! » μπίρο μου, ἐγὼ σέ ἐγνώρισα διὰ φίλον καὶ ὅ,τι ἔχω στὸ » καρδιά μου σοῦ τὸ εἶπα καὶ μὲ τὰ χεῖλη μου· ἐσύ, μπίρο » μου, λέγεις μὲ τὰ χεῖλη σου ἄλλα, καὶ ἄλλα ἔχεις στὸ » καρδιά σου· ἄλλα ἔχε εἰς τὸν νοῦν σου, ὅσα σοῦ εἶπα, καὶ εἰπέ τα » ῥόνον, ὅταν ἰδῇς τὸν Μινίστρο τῆς Ῥωσσίας, τὸν φίλον μου, καὶ πάλιν » νὰ ἰδοῦμε».

Εἰς τὰ 1819 ὅταν ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Καποδίστριας ἦλθεν εἰς Κορυφούς, διὰ νὰ ἰδῇ τοὺς γονεῖς του, τότε ὁ πρέσβυς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κόμης Στραγονόφφ, λαβὼν ἐπίσημα ἐγγράφα ἀπὸ τὴν Πετρούπολιν διὰ τὸν Καποδίστριαν, τὰ ἔστειλε μὲ ἐπὶ τούτου ταχυδρόμον εἰς τὸν ἐν Πάτραις γενικὸν πρόξενον Ἰωάννην Βλασσόπουλον, διατάττων αὐτόν, ὅτι νὰ στείλῃ αὐτὰ μὲ τὸν Ἰωάννην Παπαῤῥηγόπουλον, καὶ οὐχὶ δι' ἄλλου μέσου, διὰ νὰ δοθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς χεῖρας τοῦ Καποδίστρια. Ταῦτα λαβὼν ὁ ῤηθεις Βλασσόπουλος ἐκοινοποίησε τὴν διαταγὴν τοῦ πρέσβους εἰς τὸν Παπαῤῥηγόπουλον, καὶ τὸν ἄφησε νὰ ἐκλέξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν αὐτήν.

Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, ὡς πολύπειρος καὶ γνωρίζων, πῶς πρέπει νὰ φέρεται εἰς τοιαύτας περιστάσεις, διὰ νὰ μὴν δοθῶσιν ὑποψίαι, ὅτι μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ταχυδρόμου ἀνεχώρησε διὰ Κέρκυραν, καὶ τότε ὁ ἀγγλικὸς πρόξενος Φίλιππος Γρὴν ἤθελε γράψῃ εἰς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν νὰ λάβῃ ὅλα τὰ αὐστηρὰ μέτρα κατ' αὐτοῦ, εἶπεν εἰς τὸν Βλασσόπουλον, ὅτι εὐθὺς νὰ στείλωσι ταχυδρόμον εἰς τὴν Τριπολιτζάν, γράφοντες καὶ πρὸς τὸν ἐκεῖ διεσκησέναι τοῦ Μορέως καὶ διαδίδοντες, ὅτι ὁ ἐλθὼν ταχυδρόμος ἔφερε διαταγὰς τῆς Πόρτας πρὸς τὸν Βεζύρην διὰ τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν μιᾶς ὑποθέσεως ὑπηκόου Ῥώσου, ἥτις τῶ ὕντι ἦν ἐκκερμής. Ὁ δὲ Παπαῤῥηγόπουλος, λαβὼν τὸ διαβατήριόν του διὰ τὴν Κόρινθον καὶ οὐχὶ διὰ Κέρκυραν, καὶ πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἐκδεδομένον, ὅτι ἀναχωρεῖ διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰς Θεσσαλίαν δι' ἰδιαιτέρας του ὑποθέσεις, ναυλάνει εὐθὺς ἐν πλοιάριον τοῦ Παύλου Καραπατάκη, ἐπὶ τούτου μὲ Ἴονικὴν σημαίαν, διὰ τὴν Κόρινθον. Ὁ πλοίαρχος, λαβὼν ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸν προξενεῖον τὸ διαβατήριόν του, λόγῳ ὅτι μεταβιβάζει τὸν Παπαῤῥηγόπουλον εἰς Κόρινθον, ἀνεχώρησε τὴν πρωΐαν. Ἀλλὰ, φθάσας πλησίον τοῦ Γαλαξειδίου, εἶπεν ὁ Παπαῤῥηγόπουλος εἰς

τὸν πλοίαρχον, ὅτι ἔχει ὑποθέσεις καὶ θέλει μείνει ὀλίγας ἡμέρας εἰς Σάλωνα. Πληρωθεὶς ὁ πλοίαρχος, ἀνεχώρησε. Αὐτὸς δὲ λαβὼν ἀπὸ τὸν εἰς Σάλωνα Σεῖτὰ Ἀχμέτ ἐφέντην, φίλον του, ἓνα τάταρην, διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ, ἀνεχώρησε διὰ τοῦ Ζητουνίου, Δομοκοῦ, Τρικκάλων καὶ Μετζόδου, καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Ἰωάννινα, δύο ὥρας τῆς νυκτὸς, ὅπου εὐθὺς ἀντάμωσε τὸν Μαρίνογλου, δι' οὗ εὐθὺς ἐκοινοποίησεν εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν τὸ ἐκεῖ φθάσιμόν του, καὶ ὅτι ἀναχωρῶν διὰ Κέρκυραν, ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἰδῇ, διὰ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ, ἂν ἔχῃ διαταγὰς.

Εἰς τὰς 3-1]2 ὥρας τῆς νυκτὸς λαβὼν τὴν εἰδήσιν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, εὐθὺς ἔστειλεν ἓνα καβάτην καὶ συνώδευσεν τὸν Παπαῤῥηγόπουλον εἰς τὸ σεράϊ του, ὅπου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εὐμενῶς ἐδέχθη αὐτόν. Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος τοῦ εἶπεν, ὅτι, ἐπειδὴ γνωρίζει, πόσον ἐπιθυμεῖ νὰ σχετισθῇ μὲ κανένα μέγαλον ἀπὸ τοὺς εἰς τὴν ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν, καλλίτερον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν δὲν δύναται νὰ εὔρῃ· ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπήντησε: Ἐλαβα ἀπὸ τὸν εἰς Κέρκυραν γραμματέα τὸν Κολοβὸν μίαν ἐπιστολήν, ὅστις μὲ γράφει, ὅτι ὁ Καποδίστριας ἤθελε νὰ μὲ γράψῃ καὶ νὰ μὲ παρακαλέσῃ διὰ μίαν χάριν, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζεν, ἂν ἡ παράκλησίς του θέλῃ ἐκτελεσθῇ. Καθόσον δὲ ἐνόησεν ὁ Κολοβός, ἡ παράκλησίς του ἦτον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν οἰκογενειῶν τοῦ Μόστρα. Τῆς οἰκογενείας αὐτὰς ἐκράτει εἰς Ἄρταν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπὸ τὰ 1807, ὅτε εἶχεν ἀναχωρήσει ὁ Ἰγνάτιος μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Μόστρα· καὶ, μ' ὅσας παρακλήσεις ἔκαμον αἱ κατὰ καιρὸν κυβερνήσεις, διὰ νὰ τὰς ἀπελευθερώσῃ, δὲν ἐστάθη τρόπος.

Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος τὸν ἠρώτησεν: Ἄν σᾶς γράψῃ ὁ Καποδίστριας, τί σκοπὸν ἔχετε; Θὰ τὰς δώτετε; Αὐτὸς ἀπεκρίθη: Ὅταν μοῦ γράψῃ, βλέπομεν. Ὁ δὲ Παπαῤῥηγόπουλος, διὰ νὰ ταχύνῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Καποδίστρια, λέγει εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν: Ἡ Ἰψηλότης σας πρέπει νὰ ὠφείλῃ ἀπ' αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτόν, ὅστις τόσον ἀγαπᾶται παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ πρῶτος, χωρὶς νὰ περιμένετε νὰ σᾶς γράψῃ, ἡ Ἰψηλότης σας διὰ μέσου μου τοῦ κάμνετε μίαν συγχαρητήριον ἐπιστολήν διὰ τὸν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς γονεῖς του ἐρχομόν του, ὅπως συνήθως κάμνουσιν οἱ φίλοι· ἐπομένως, ἂν ἔχετε σκοπὸν νὰ τοῦ στείλετε τὰς οἰκογενείας ταύτας, θέλετε τὸν ὑποχρεώτε διπλῶς, ἂν, πρὶν σᾶς ζητήσῃ τὴν χάριν, στείλετε εἰς τὸν Κολοβὸν τὸν γραμματέα σας τὰς οἰκογενείας, γράφον-

τάς του νὰ εἰπῇ, ὅτι, ἐπειδὴ ἐμάθετε, ὅτι ἐπιθυμεῖ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν οἰκογενειῶν τούτων, τοῦ τὰς στέλλετε. Τοῦτο, νὰ ᾔσθῃς βέβαιος, ἱψηλότατε, τὰ μέγιστα θέλει υποχρεώσει τὸν Καποδίστριαν». Τοὺς λόγους τούτους ἤκουσε μὲ προσοχὴν· εὐθὺς δὲ κράζει τὸν Μαρίνογλου, εἰς ὃν λέγει: «Μορὲ Κωνσταντῇ, τὸ φίλο μας τὸ Παπαρρηνόπουλο λέγει, ὅτι ἐμεῖς πρῶτα εἶναι καλὰ νὰ γράψουμεν τὸ φίλο μας Καποδίστρια, ὅτι χαιρόμεσθε ὅπου ἦλθε, καὶ, ἂν θέλῃ τίποτε, νὰ μᾶς γράφῃ· ἀπὸ δὲ τὸ φίλο μας τὸ Παπαρρηνόπουλο θὲ νὰ μάθῃ, καὶ ὅ,τι ἄλλα τοῦ εἶπα». Ὁ Μαρίνογλος τοῦ ἀπήντησεν: «Ὅπως ὀρίζῃς ἀφφέντη ημου, ἐτζὶ κάμε». Ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «Εὐθὺς νὰ κάμῃς τὸ γράμμα· ἀλλὰ νὰ μὴν βάλῃς τίποτε περισσότερον ἀπὸ αὐτά». Ὁ Μαρίνογλος ἔκαμε τὸ γράμμα, καὶ σφραγίσας αὐτὸ ὁ Βεζύρης, τὸ παρέδωκε τοῦ Παπαρρηνόπουλου· καὶ, ἀφ' οὗ ἔμειναν μόνοι, ἐπανελάβεν, ὅσα ἄλλοτε τοῦ εἶπε διὰ νὰ εἰπῇ εἰς τὸν Καποδίστριαν. Εὐθὺς δὲ ἔδωκεν ἕνα μπουγιουρδὶ εἰς τὸν Παπαρρηνόπουλον, προστάξας τὸν λιμενάρχην τῆς Σαγιάδας νὰ δώσῃ ὅλα τὰ μέσα εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ ὑπάγῃ καὶ ἐπιστρέψῃ. Ὁ Παπαρρηνόπουλος ἀνεχώρησε τὴν αὐτὴν νύκτα· καὶ φθάσας εἰς Κέρκυραν, διὰ νὰ μὴν δώσῃ ὑποψίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν, εἶχεν ἔτοιμον ἕνα λογαριασμὸν, ὅτι δῆθεν εἶχε νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὸν Κωνστ. Τζεκλιστιάνον, περὶ οὗ ἐγνώριζεν, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ Τεργέστην, καὶ, ἀφ' οὗ ἔδωκε τὸ διαβατήριόν του εἰς τὸ μαῖστράτον, ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τὸν Ῥώσσον πρόξενον Παπαδόπουλον. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ, ἐδιηγῆθη μεγαλοφώνως τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἦλθε, καὶ ὅτι μὲ δυσανεξικίαν του ἔμαθεν, ὅτι ὁ Κωνστ. Τζεκλιστιάνος ἀνεχώρησε διὰ Τεργέστην, καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ, ἂν δυνατόν, νὰ τοῦ προβλέψῃ κανένα ἀπὸ τοὺς καλοὺς δικηγόρους, νὰ τοῦ διηγῇ τὴν ὑπόθεσίν του, καὶ νὰ κάμῃ αὐτὸν πληρεξούσιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑποθέσεώς του· καὶ ὅτι, ἂν ᾔτο δυνατόν, ν' ἀκούσῃ τὴν συμβουλὴν καὶ τοῦ κόμητος Βιάρου, ὡς νομικοῦ ὄντος. Πρὸς τὸ ἐσπέρας μαθὼν τὸ φθάσειμον τοῦ Παπαρρηνόπουλου ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὅστις ἐπερίμενε γράμματα, ἐνόησεν, ὅτι ἦλθεν ἐπὶ τούτου· ὁ δὲ κόμης Βιάρος ἐλθὼν καὶ ἀκούσας τὴν ὑπόθεσιν περὶ τοῦ Τζεκλιστιάνου, ὑποσχέθη νὰ κάμῃ, ὅ,τι δύναται, ἀλλ' ἐσυμβούλευσε τὸν Παπαρρηνόπουλον, ὡς καλλίτερον νὰ κάμῃ τὴν κάθαρσίν του, ἥτις ἦτον ὀλιγοήμερος, καὶ νὰ ἐξέλθῃ, διὰ νὰ κάμωσι δικηγορικὸν συμβούλιον. Ὁ Παπαρρηνόπουλος ἐνόησας, εὐθὺς ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ λοιμοκαθατήριον, ὅθεν τελειώσας τὴν κάθαρσίν του

ἔξηλθεν εἰς ἐλευθέραν κοινωνίαν τὸ μέγα σάββατον. Ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς, βαλὼν εἰς πρᾶξιν τὴν συμβουλὴν τοῦ Παπαρῥηγοπούλου, διέταξε τὸν Ταῖρ Ἀμπάζην, ὅστις ἦτον διοικητὴς τῆς Ἀρτας καὶ τῆς Πρεβέζης, νὰ στείλῃ τὰς οἰκογενείας τῶν ἀδελφῶν Μόστρα εἰς τὸν Κολοβόν, καὶ ἐκκεῖνος νὰ τὰς παραδώσῃ εἰς τὸν Καποδίστριαν. Τὸ ἴδιον μέγα σάββατον ἔφθασαν εἰς Κέρκυραν καὶ αἱ οἰκογένειαι αὗται. Ὁ δὲ Παπαρῥηγόπουλος τὴν νύκτα ὑπῆγεν εἰς τὸν Καποδίστριαν, ὃν πρὸ χρόνων ἐγνώριζε, καὶ τοῦ παρέδοσε τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἅτινα εἶχε καλῶς προφυλαγμένα, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, εἰπὼν καὶ ἐκ στόματος, ὅσα εἶχεν ἐπιφορτισθῇ ἀπὸ αὐτόν. Ὁ Καποδίστριας εἶπεν εἰς τὸν Παπαρῥηγόπουλον, ὅτι μετὰ τὴν Ἀνάστασιν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναχωρήσῃ. Μ' ὅλον ὅτι ὁ Παπαρῥηγόπουλος παρετήρησεν εἰς τὸν Καποδίστριαν, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δύναται νὰ λάβῃ ὑπονοίας διὰ τὴν ἄμεσον ἀναχώρησίν του, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπακούσῃ, ἔλαβεν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα, καὶ ναυλώσας ἓν πλοίαριον διὰ τὴν Πρέβεζαν ἀνεχώρησε, μίαν ὥραν πρὶν κλείσθαι τὸ λιμεναρχεῖον, λαβὼν ἀπαντήσεις ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν διὰ τὴν πρεσβείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ἰσχυρομένους δ' ἐνταυτῷ, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις μαθοῦσα τὴν ταχεῖαν ἀναχώρησίν του, δύναται νὰ λάβῃ κατ' αὐτοῦ δραστήρια μέτρα, ἀφ' οὗ ἐσκοτίναςεν, ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς Πρέβεζαν, συμβιβάσθεις μὲ τὸν πλοίαρχον, εὐγῆκεν εἰς Σαγιάδα.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, ἅμα μαθοῦσα τὴν τόσον ταχεῖαν ἀναχώρησιν τοῦ Παπαρῥηγοπούλου, εὐθὺς ἐξαπέστειλεν ὅπισθεν ἓν κότερον μὲ πολλὰς κώπας καὶ ἀνθρώπους, διὰ νὰ προφθάσῃ τὸ πλοῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ Παπαρῥηγόπουλος, νὰ τοῦ κάμωσι τὰς μεγαλητέρας ἐρεῦνας, καὶ, ὅσα γράμματα εὕρωσι, νὰ τοῦ τὰ πάρωσι. Τὸ κότερον ἐπῆγε μέχρι Πρεβέζης· ἀλλ' ὁ Παπαρῥηγόπουλος ἐξελθὼν εἰς Σαγιάδα, εὐθὺς ἀνεχώρησε διὰ τὰ Ἰωάννινα, ὅπου εἶπε πρὸς τὴν Ἀλῆ πασσᾶν, καὶ ὅσα ἐπεφορτίσθη ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν, δηλαδὴ νὰ ᾖναι δίκαιος καὶ πιστὸς εἰς τὸν βασιλεῖα του· καὶ, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ, πρέπει νὰ λάβῃ ὅλα τὰ αὐστηρὰ μέτρα, ὥστε νὰ διατηρῆται ἄκρα δικαιοσύνη εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐξουσιαζόμενα μέρη, καὶ νὰ δώσῃ θάρρος, εἰς ὅσους ἔχει πιστοὺς Χριστιανοὺς καὶ Τούρκους, διὰ νὰ λέγωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ ἀκούῃ αὐτήν. Τότε ὁ Ἀλῆ πασσᾶς προσεγγύσας τὸν Παπαρῥηγόπουλον πλησίον, ὅπου ἐκάθητο, ὅθεν ἔβλεπε τὸν δρόμον καὶ τοὺς διαβαίνοντας, λέγει: «Ἐ, φίλε μου, ξέρεις ἐγώ; τὸ

«φίλο μας Καποδίστρια σὲ εἶπε νὰ μὲ τὰ εἶπῃς αὐτά· ἀλλὰ κῦτταξέ· νέγιν μόνος δὲν βλέπω, παρὰ ὅ,τι γίνεται εἰς αὐτὸ τὸ δρόμο, ὅπου περνᾷ ὁ κόσμος· στὰ ἄλλα μέρη πρέπει νὰ στέλνω ἀνθρώπους, γιὰ νὰ φυλάνε καὶ τὸ ζάπτι· καὶ, ἂν δὲν παιδεύσω τοὺς κακοὺς, ἐσὺ καὶ ἄλλοι φίλοι μας »δὲν ἤθελε ἡμπορεῖτε, καὶ φορτωμένοι φλουρί ἂν ἤσασθε, νὰ ταξιδεύετε». Τέλος, ἀφοῦ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εἶπεν εἰς τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον πολλὰ παρὰπὼνα κατὰ τοῦ Σουλτάνου, ὀνομάζων αὐτὸν ἀχάριστον, καὶ ἐπαναλαμβάνων τὰ τῆς ἐπιθυμίας του, παρόντος τότε καὶ τοῦ Μαρίνογλου, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ εἰπῇ ὅλα αὐτὰ μυστικῶς καὶ εἰς τὸν πρέσβυν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος λαβὼν τάταρην τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὀνόματι Κουτζούκ Ἰβραήμ, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ παραδόσας εἰς τὸν πρέσβυν τῆς Ῥωσσίας Στρώγονωφ τὰ γράμματα τοῦ Καποδίστρια, ἐπέστρεψεν εἰς Πάτρας. Τὸ δὲ περιεχόμενον τῶν γραμμάτων Κύριος οἶδε. — Ἡ δὲ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, μαθούσα ἔπειτα τοῦτο τὸ γεγονός, ἐπέπληξε τὸν εἰς Πάτρας πρόξενόν της Κ. Γρήν, διότι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν ἐγνώρισε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Παπαρῤῥηγόπουλου, διὰ νὰ δώσῃ εἰς Κορυφὸς τὴν εἰδήσιν.

Εἰς τὰ 1820, τὸν μῆνα φεβρουάριον, ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, πληροφορηθεὶς τὰ κατ' αὐτοῦ ἀποφασιστικὰ μέτρα τοῦ Σουλτάνου, ἀπὸ Ἰωάννινα ἐλθὼν εἰς Πρέβεζαν, πέμπει ἐπὶ τούτου ἄνθρωπον εἰς τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον μὲ γράμμα τοῦ Μαρίνογλου, ζητῶν αὐτὸν, ἵνα ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ὑπάγῃ εἰς Πρέβεζαν πρὸς ἀντάμωσίν του. Ἀλλ' ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος ὑποπτευόμενος, ὅτι εἰς τιαύτας περιστάσεις νὰ ὑπάγῃ εἰς Πρέβεζαν ἄνευ αἰτίας, θέλει δώσει ὑπονοίας εἰς τοὺς ἐκεῖ ξένους προξένους, ἀπέστειλεν ὀπίσω τὸν ἄνθρωπον προφασιζόμενος, ὅτι τὰ χρέη του δὲν τοῦ συγχωροῦν νὰ ὑπάγῃ. Ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς πάλιν, διὰ τοῦ Μαρίνογλου γράψας μὲ τὸν ἴδιον ἀπεσταλμένον, τὸν ἐζήτησεν, ὡς ἀνάγκης οὐσης, νὰ ὑπάγῃ. Ἐγραψε καὶ ἰδιαίτερον γράμμα πρὸς τὸν Ῥωσικὸν πρόξενον Βλασσόπουλον, λέγων καὶ πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος εἰς ἀντάμωσίν του. Τότε ὁ Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ὁ Ἰωάννης Βλασσόπουλος συσκεφθέντες πάλιν, παρεκίνησαν τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον νὰ ὑπάγῃ, μεταχειριζόμενος πᾶν, ὅ,τι αὐτὸς γνωρίζει, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ὑπονοίας εἰς τοὺς ἐκεῖ ξένους προξένους, καὶ νὰ μεταχειρισθῇ μέτρα, ὅσπερ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς νὰ λάβῃ ἐλπίδας, ὅτι δύναται νὰ ἔχῃ βοήθειαν, διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῆς ὁργῆς τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ

Σουλτάνος ἔτι μᾶλλον νὰ ὀργισθῇ κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν καταστροφὴν του.

Οὕτως ὁ Παπαῤῥηγόπουλος ἀνεχώρητε διὰ τὴν Πρέβεζαν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τοῦτο ἄλλος τις ἐκ τῶν εἰς Πάτρας, ἀλλ' ὅτι ὑπάγει εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀκαρνανίας δι' ὑποθέσεις του. Φθάσας εἰς Ἀγρίνιον, ἔμεινε δύο ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐκεῖ Γαλάνη Μέγα Πάνου, διὰ νὰ σκεφθῇ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ μόνος, πῶς ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῇ εἰς Πρέβεζαν, καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ὑπονοίας εἰς τοὺς ἐν Πρεβέζῃ προξένους. Διὸ ἐτοίμασεν ἐγγράφους ἀπαιτήσεις κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ δι' ἀδικίας τινάς, τὰς ὁποίας εἶχε κάμει κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ μακαρίτου Πολυζῶν, ἀποθανόντος πρὸ χρόνων εἰς Μόσχαν. Συγχρόνως δ' ἐστοχάσθη, ὅτι, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον εἶχον οἱ ἑταῖροι Ἕλληνες, ἐὰν τώρα βεβαιώσῃ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ὅτι δύναται νὰ γίνῃ ἡ ἐπιθυμία του, θέλει πιστεύσει εἰς τοὺς λόγους του, καὶ θέλει κάμει, ὅπως τὸν συμβουλεύσῃ, διὰ νὰ γίνῃ ἡ καταστροφή του, πρὶν ἀρχήσῃ ἡ ἐπανάστασις, ὅτε ὁ Σουλτάνος ἐξ ἀνάγκης ἡδύνατο νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἀμνηστειάν του καὶ νὰ τὸν διατάξῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ προθύμως ἤθελε δεχθῇ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, μ' ὅσα καὶ ἂν ἔλεγε κατὰ τοῦ Σουλτάνου.

Φθάσας ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, ἐκατοίκησεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γενοβέλη, καὶ εὐθὺς εἰδοποίησε τὸν φίλον του Μαρίνογλου· εἰς δὲ τὸν Γενοβέλην, μολούντι ἦτον φίλος καὶ ἀδελφός, δὲν ἐφανερώσε τίποτε, παρὰ μόνον ὅτι ἐπῆγε μὲ διαταγὴν τῆς Πόρτας νὰ ζητήσῃ τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τοῦ Πολυζῶν. Ὁ Κωνστ. Μαρίνογλος εὐθὺς ἐπῆγεν εἰς ἀντάμωσιν τοῦ Παπαῤῥηγόπουλου. Εἰς αὐτὸν ἔχων ἐμπιστοσύνην μεγάλην ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, ἐξήγησε τὸν σκοπὸν του, ζητήσας καὶ αὐτοῦ τὴν γνώμην. Ὁ Μαρίνογλος ἐδείχθη κατ' ὅλα σύμφωνος, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ σεράγι τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, εἰδοποίησεν εἰς αὐτὸν τὸ φθάσειμον τοῦ Παπαῤῥηγόπουλου, ὅστις εὐθὺς ἐζήτησεν αὐτόν· ἐπῆγε, τὸν ἐδείχθη μὲ πολλὴν χαρὰν καὶ περιποίησιν καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ὑπάγῃ εἰς Ρωσσίαν μὲ ἔξοδά του, καὶ μὲ ὅλους τοὺς τρόπους, ὅσους γνωρίζει, νὰ κάμῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς γνῶσιν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅσα κατὰ διαφόρους περιστάσεις εἶπεν εἰς αὐτόν, καὶ ὅτι δύναται καὶ ἐγγράφως νὰ ὑποσχεθῇ ταῦτα. Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, παρόντος καὶ τοῦ Μαρίνογλου, εἶπε πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ὅτι, ὡςάκις τοῦ ἀνέφερε περὶ τοιούτων, ποτὲ, ὡς καλῶς γνωρίζει, δὲν τοῦ ὑπεσχέθη, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀπατήσῃ· ἀλλὰ τῶρα γνωρίζων, ὅτι, ἂν ἡ Ὑψηλότης του ἤθελε κάμει, χαθὺς πρέπει,

θέλει γίνει ἡ ἐπιθυμία του. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι θέλει κάμει, ὅτι τοῦ εἶπῃ. Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος ὑπεσχέθη τότε, ὅτι δύναται νὰ γράψῃ εἰς Ῥωσσίαν διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ πάντοτε μὲ ἄδειαν τοῦ ἀρχιεροῦ του, εἰς ὃν πρέπει νὰ γράψῃ καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς νὰ φροντίσῃ δὲ εὐθὺς διὰ τῶν πιστῶν του Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν ἀναγκαῖον στρατὸν καὶ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἤθελε στείλῃ ὁ Σουλτάνος κατ' αὐτοῦ, τάττων αὐτὸν μέχρι τῶν συνόρων, ἅτινα ἐξουσιάζει· ἀλλὰ προηγουμένως καὶ ἄνευ ἀργοπορίας πρέπει νὰ προσκαλέσῃ ὅλους τοὺς ὅπλαρχηγούς καὶ προεστώτας, Ὀθωμανοὺς καὶ Χριστιανοὺς, τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τοὺς θέλοντάς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, τῶν ὁποίων τὴν συνδρομὴν νὰ ζητήσῃ, ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ὅλους τοὺς λοιποὺς Ἀσσυδοσίαν, ὅταν ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, καὶ νὰ μὴ λυπηθῇ νὰ ἐξοδεύσῃ. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπήντησεν, ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ κάμῃ, ὅταν ὁ Παπαῤῥηγόπουλος πιστεύῃ, ὅτι πηγαίνων εἰς Ῥωσσίαν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, καὶ ὅτι ἔχει καὶ ἑτοιμον στρατὸν, περίπου 20000, διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ εἰς τὰς τουρκικὰς δυνάμεις, ἕως ὅτου γίνῃ ὁ πόλεμος ἀπὸ μέρους τῆς Ῥωσσίας, καὶ τότε νὰ γίνῃ, ὅπως θέλῃ ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι ἐλπίζει νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ὅτι, ἂν γίνῃ πόλεμος, θὰ γίνωσι καὶ ὅσα αὐτὸς ἐπιθυμεῖ. Ἔως ἐκεῖ δὲν προσβάλλεται ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς Ῥωσσίας. Τοῦ ὑπόσχεται δὲ, ὅτι ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ φθάνων εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ῥωσσίαν, ἀνιδῇ, ὅτι εἶναι ἐλπίς, θὰ τοῦ γράψῃ ἄλλως δὲ, θὰ τοῦ γράψῃ τὰ ἐναντίον, διὰ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα· ἀλλὰ πρέπει νὰ τοῦ δείξῃ ἓν μέρος, ἓναν φίλον του πιστὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ γνωρίζῃ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον, ὅταν λαμβάνῃ γράμματά του, νὰ τὰ πέμπῃ ἀσφαλῶς. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦ δίδει ἐπιστολὴν εἰς τὸν πιστὸν του εἰς Κωνσταντινούπολιν Χατζῆ Ὁμέρ Ἀγᾶ, ὅστις νὰ λαμβάνῃ τὰ γράμματα καὶ νὰ τὰ πέμπῃ. Ὁ δὲ Παπαῤῥηγόπουλος τοῦ εἶπε νὰ ἐπιμενῇ κατὰ τοῦ Σουλτάνου, προσθέσας· Ὅλα ταῦτα ὑπάγουν καλῶς· τώρα τί πρέπει νὰ κάμωμεν, διὰ νὰ εὐγάλωμεν τοὺς ἐδῶ προξένους τῶν ξένων δυνάμεων ἀπὸ τὰς ὑποψίας, ἃς ἠδύναντο νὰ λάβωσι διὰ τὸν ἐρχομὸν του; Ἰδοὺ τί σκέπτομαι. Ἡ ὑψηλότης σου πρέπει νὰ ἀρχήσῃ νὰ παραπονῆσαι, ὅτι ὁ Παπαῤῥηγόπουλος ἦλθε καὶ μοῦ ζητεῖ πράγματα παρελθόντα· νὰ κράξῃς ἢ ἐξ ὧν τῶν προξένων, τὸν Ἀγγλὸν καὶ τὸν Αὐστριακόν, ὅτι διήθεν θέλεις

νὰ τοὺς συμβουλευτῆς, ἂν οἱ Ῥώσσοι ἔχωσι δίκαιον ν' ἀπαιτῶσι πράγματα· ἐγὼ δὲ θὰ παραπονοῦμαι ὁμοίως κατὰ τῆς ὑψηλότητός σου, ὅτι θέλεις ν' ἀδικήσῃς τοὺς κληρονόμους ὑπηκόου Ῥώσσου. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εἶπε τότε πρὸς τὸν Παπαρῥηγόπουλον: «Ἄφεροῦμ, μπίρο μου· καλὰ τὸ ἡῦρες· νὰ τοὺς γελάσουμε τοὺς κ» Οὕτω ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἐπράξεν, ὅπως ὠδηγήθη. Οἱ δὲ πρόξενοι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Αὐστρίας πιστεύσαντες ἐγνωμοδύτησαν νὰ γίνη εἰς συμβιβασμός· καὶ οὕτω μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς διαμονῆς τοῦ Παπαρῥηγόπουλου εἰς Πρέβεζαν διεδόθη ἡ φήμη, ὅτι ἐσυμβιβάσθη ἡ ὑπόθεσις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαρίνογλους ἐγνώριζεν, ὅτι ὁ Ἀλῆς ἐνδέχεται ἐν ἀνάγκῃ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὰς αὐτὰς ὑποσχέσεις καὶ μὲ τοὺς Ἀγγλους, ὁ Παπαρῥηγόπουλος, διὰ νὰ ἐνοχοποιήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ δεῖξῃ περισσοτέραν πίστιν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐτοχάσθη νὰ εἰπῇ ὁ ἴδιος εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν πειράζει νὰ δοκιμάσῃ καὶ τοὺς Ἀγγλους ὡς γείτονας, νὰ τὸν βοηθήσωσι μὲ τὰς αὐτὰς ἢ ἄλλας ὑποσχέσεις, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του. Τοῦτο ἐσυμβούλευσεν ὁ Παπαρῥηγόπουλος, διότι, καὶ ἂν δὲν τοῦ τὸ ἔλεγεν, αὐτὸς ἤθελε τὸ κάμει, ἀφ' οὗ δὲν ἐφύλαττε ποτε οὔτε λόγον, οὔτε ὑπόσχεσιν· ἤθελε δ' ἐν ταυτῇ νὰ ἐνοχοποιήσῃ τοὺς Ἀγγλους, ὥστε ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις νὰ μὴν ἐμπιστεῖται εἰς τὰς εἴτε ψευδεῖς, εἴτε ἀληθεῖς, καταμνηνύσεις τῶν Ἀγγλων. Οὕτω ἀναχωρήσας ὁ Παπαρῥηγόπουλος ἐφθάσεν εἰς Πάτρας, ὅπου διακοινώσας ἐμπιστευτικῶς εἰς τὸν ἀρχηγόν του καὶ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν τὰ γεγονότα, ἀπεφασίσθη ν' ἀναχωρήσῃ. Πρὶν δὲ ταύτου συνεφώνησαν οἱ πρῶτοι προεστοὶ καὶ ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου, νὰ ἐπιφορτίσωσι τὸν Παπαρῥηγόπουλον, ἵνα, ὅταν εὕρῃ τὸν ἀρχηγόν τῆς Ἑταιρίας, λάβῃ πρῶτον πληροφορίας περὶ τῶν σκοπῶν, οὓς ἔχουν διὰ τὰς ἐτοιμασίας καὶ τὸν καιρὸν, τὸν ὁποῖον στοχάζονται, καὶ πόθεν ν' ἀρχίσωσι τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἐπομένως ὁ Παπαρῥηγόπουλος γνωρίζων τὴν κατάστασιν καὶ τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν Πελοποννησίων, νὰ ἐκθέσῃ ταῦτα εἰς χάρτην, τὸν ὁποῖον οἱ προεστοὶ τῷ ἔδωσαν μὲ μόνας τὰς ὑπογραφὰς των, καὶ νὰ δώσῃ τοῦτον εἰς τὸν ἀρχηγόν τῆς Ἑταιρίας. Φθάσας εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατὰ χρέος ἔκαμε τὰς ἐκθέσεις του πρὸς τὸν πρέσβυν Στρώγωνωφ διὰ τὰς μυθώδεις σχεδὸν προτάσεις καὶ ὑποσχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὡς τοῦ ἔγραφε καὶ ὁ γενικὸς πρόξενος κύριος Βλασσόπουλος, εἰς τὰς ὁποίας οὐδεμίαν βᾶσιν ἔβαλεν ὁ πρέσβυς. Μετὰ ταῦτα ἐπῆγε πρὸς τὸν Χατζῆ Ὁμέρ Ἀγᾶ, ὅστις κατῴκει εἰς τὸ Σκούταρι, δόσας πρὸς αὐτόν τὸ γράμμα τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅστις παρ-

κάλεσε τὸν Παπαρρηνόπουλον νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν, τὰ δὲ γράμματα πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, νὰ τοῦ πέμπῃ διὰ τοῦ φίλου του Σέκερη.

Μετὰ παρέλευσιν δέ τινων ἡμερῶν, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ μαΐου, ὁ Παπαρρηνόπουλος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ τοῦ Βουκουρεστίου εἰς Πετρούπολιν ἔφθασε τὴν 18 μαΐου 1820, ὅπου παρέδωκεν εἰς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ὄντα τότε ἐκεῖ, τὰ ἐπίτημα ἔγγραφα τοῦ πρέσβους τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ, πρὶν ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἄφησε γράμμα διὰ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, χωρὶς νὰ βάλῃ τὴν ὑπογραφήν του παρὰ μόνον ἓν σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἐγνώριζεν ὁ ἴδιος Ἀλῆ πασσᾶς καὶ ὁ Μαρίνογλους, εἰς τὸ ὁποῖον τοῦ ἔγραφε νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ νὰ ἔχῃ καλὰς ἐλπίδας. Καθὼς ἔφθασεν εἰς Πετρούπολιν, πάλιν τοῦ ἔγραψεν, ὅτι ὁ σκοπὸς του καὶ ἡ ἐπιθυμία του θὰ ἐκτελεσθῶσι· μόνον νὰ ἐπιμείνῃ μὲ σταθερότητα. Οὕτως ἐστοχάσθη ὁ Παπαρρηνόπουλος, διὰ νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς καταστροφὴν, νὰ τοῦ γράφῃ· αὐτὰι δὲ αἱ ἐλπίδες καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ διὰ μέσον τῶν Ἀγγλων, ἔφερον τὸ τέλος τῆς καταστροφῆς του.

Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς ἐθνικῆς ἑταιρείας, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἐπειδὴ εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ Πετρούπολιν διὰ Μόσχαν, μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ὁ Παπαρρηνόπουλος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν δι' ἰδιαιτέρας του ὑποθέσεις νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Μόσχαν, ἥτις καὶ τοῦ ἐδόθη. Ἀλλὰ μὴν προφθάσας καὶ ἐκεῖ τὸν Ἰψηλάντην, ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ τὸ Κίεβον, ἀπ' οὗ εἶδε τὸν μακαρίτην Ζώην Ζωσιμᾶν, ἀνεχώρησε διὰ τὸ Κίεβον. Ἀλλὰ μὴν προφθάσας αὐτὸν μήτε ἐκεῖ, ἀπέρασεν εἰς τὴν Βαρσάβαν, ὅπου εἶχεν ἀπεράσει ὁ Καποδίστριας μὲ τὸν Αὐτοκράτορα, διὰ νὰ λάβῃ τὰς ἀπαντήσεις τῶν γραμμάτων, ἅτινα εἶχεν ὑπάγει εἰς Πετρούπολιν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναχωρήσας, ἔφθασεν εἰς Ὀδητὸν εἰς τὰς 22 αὐγούστου 1820 καὶ κατῴκησεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Κουμπάρην. Ἐκεῖ ἐντάμωσε καὶ τὸν Ἰψηλάντην, ὅστις τὸν ἐπερίμενον, ἐπειδὴ εἶχεν εἰδοποιηθῇ. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Φιλικῆς ἑταιρείας ἐζήτησε τὰς ἀπαιτουμένας πληροφορίες. Ὁ Παπαρρηνόπουλος δὲν ἔλειψε νὰ τοῦ δώσῃ αὐτὰς κατὰ τὴν ἀληθινὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εἶχεν ἀφήσει τὰ πάντα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ ἐπρόσθεσεν, ὅτι ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀδελφῶν τινων τοῦς ἔφερον εἰς μερικὰ σφάλματα, ἐξ ὧν τινὲς φιλικαὶ Δυνάμεις τῆς Τουρκίας ἔλαβον ὑπονοίας, τὰς ὁποίας διέδοσαν εἰς τοὺς Τούρκους, ὥστε αὐτοὶ ἔλαβον μέτρα νὰ ἐξακριβώσωσι

καλλίτερα τὰ πράγματα, καὶ διὰ διαφορῶν μέσων νὰ ἐμποδίσωσι τὸ δι' αὐτοὺς κακόν. Ὁ δὲ Ἰψηλάντης ἀπήντησεν, ὅτι δι' αὐτὰ ὅλα πρέπει νὰ ληφθῶσι τὰ πλέον δραστήρια μέτρα, νὰ ἐτοιμασθῶσι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι εἰς τὸν προσδιορισθόμενον καιρὸν παρὰ τῆς ἀρχῆς· εἰς τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ ἐρχομένου ἔτους 1821 διὰ μιᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ περὶ αὐτῆς μέρη τῆς Ρούμελης ν' ἀρχήσῃ ἡ ἐπανάστασις κατὰ τῶν τυράννων. Τότε ὁ Παπαρρηνγόπουλος τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι εἶναι μέγας ὁ κίνδυνος, καὶ σχεδὸν δύσκολον νὰ ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς, ἂν ἡ ἐπανάστασις ἀρχήσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, διότι εὐρίσκει τις μὲν ἐκεῖ ὅλην τὴν προθυμίαν, πατριωτισμὸν ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικόν, ἀλλὰ λείπουν τὰ ἀναγκαῖα μέσα, τὰ ὅποια, κατὰ τὰς ὁμολογίας πολλῶν, οἵτινες ἤρχοντο ἐκεῖ ὡς ἐκ μέρους τῆς ἀρχῆς, ἐπερίμενον νὰ ἔλθωσιν ἀλλοχόθεν, καὶ ἔως τῶρα δὲν ἦλθε τίποτε. Τότε μὲ ἀπορίαν ὁ Ἰψηλάντης εἶπε : Πῶς τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἐνῷ ἐγὼ εἶχα πληροφορίαν καὶ γράμματα, ὅτι εἰς Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰ περὶ αὐτῆς ρουμελικά μέρη ἦτον περίπου τῶν 10000 ἔτοιμοι μὲ τὰ ἀναγκαῖα ὅπλα καὶ ἀρκετὸν χρηματικὸν ποσόν, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης ; Τότε ὁ Παπαρρηνγόπουλος τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι περὶ ὅλων τούτων, ὅσων τὸν πληροφορεῖ, ἔχει ἔκθεσιν τῶν προεστώτων καὶ ἀρχιερέων τῆς Πελοποννήσου πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, τὴν ὁποίαν, (ἐπειδὴ ἦν πολὺ ἀργά,) τὴν ἐπαύριον θέλει λάβει τὴν τιμὴν νὰ τοῦ ἐγχειρήσῃ. Τὸ αὐτὸ ἑσπέρας ὁ Παπαρρηνγόπουλος προσκαλέσας τὸν φίλον του, λόγιον καὶ ἀδελφὸν τῆς Ἑταιρίας, Ἰσκόπουλον, ἀφ' οὗ πάλιν τὸν ὥρμισεν, ἔκαμεν αὐτὸν νὰ γράψῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅπως τὴν εἶχε διηγηθῇ εἰς τὸν Α. Ἰψηλάντην, ὡς ἐκ μέρους τῶν προεστώτων καὶ ἀρχιερέων τῆς Πελοποννήσου εἰς τὸ ἄγραφον χαρτίον, ὅπερ, ὡς ἀνωτέρω, τοῦ εἶχον δώσει οἱ ἀρχιερεῖς καὶ προεστώτες μὲ μόνας τὰς ὑπογραφάς των ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ πρωτὶ δόσας ὁ Παπαρρηνγόπουλος αὐτὸ εἰς τὸν Ἰψηλάντην, καὶ πεισθεὶς εἰς ὅσα τοῦ εἶπε, τὸν ἀπήντησε λυπούμενος, ὅτι εἶχεν ἐσφαλμένα πληροφορίας καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατείνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Παπαρρηνγόπουλος τὸν ἀπήντησεν, ὅτι, ὅσοις μέγας καὶ ἂν ᾖ ὁ κίνδυνος, ν' ἀρχήσῃ ἡ ἐπανάστασις τώρα· ἄλλως κακὸν εἶναι νὰ γίνῃ παράτασις, διότι πρῶτον οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἑλλήνων μ' ὅλα τὰ μέσα προσπαθοῦν ν' ἀποδείξωσι καὶ πείσωσι τὸν Σουλτάνον περὶ γενικῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὴν, τὸν παρακινοῦν νὰ λάβῃ τὰ πλέον δραστήρια μέτρα, καὶ, διὰ νὰ

ἡσυχάσῃ, νὰ συνοικήσῃ τὴν Πελοπόννησον, φέρων κατοίκους τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς δὲ κατοίκους τῆς Πελοποννήσου νὰ συνοικήσῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὁ δὲ κύριος σκοπὸς τῶν Ἀγγλων εἶναι νὰ φέρωσι τοὺς Πελοποννησίους εἰς δεινὴν κατὰστασιν, ὥστε νὰ ζητήσωσι τὴν υπεράσπισιν τῶν Ἀγγλων, οἱ δὲ Ἀγγλοι νὰ κατακτήσωσι τὴν Πελοπόννησον, καὶ τοῦτο ἐπιβιβαιοῦται ἀπὸ τὰς μυστικὰς ὁδηγίας, ἃς εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Ἀγγλων ἀρμοστήν τῶν Ἰονικῶν νήσων ὁ εἰς Πάτρας εὐρισκόμενος τότε Ἰάκωβος Παῖμπωρ, τὰς ὁποίας ἐνεμπιστεύθη νὰ εἴπῃ εἰς ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει φίλον πιστὸν καὶ ἱκανὸν νὰ ἐνεργήσῃ τὰς διαταγὰς του, ὡς ὠφελίμους διὰ τὴν Ἑλλάδα· αὐτὸς δὲ ἐνήργησεν ὅλον τὸ ἐναντίον, ὥστε ἐκ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ ὑποπτεύθησαν μᾶλλον τῆς Πελοποννήσου τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἦν συνεννοημένη μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Κατὰ δεύτερον λόγον, ἂν παραταθῇ ἡ ἐπανάστασις, ἡ ἀρχήσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, εἶναι βέβαιον, ὅτι, ἐκτὸς ὅτι ὅλαι αἱ τουρκικαὶ δυνάμεις θὰ πέσωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ σουλτάνος θέλει δώσῃ καὶ τὴν ἀμνηστίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, διὰ νὰ τὸν συνδράμῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Πελοποννησίων, ὅστις θέλει δεχθῇ προθύμως αὐτήν, χωρὶς νὰ ἐνθουμῇ πλεον τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς τὸν Παπαρρηνόπουλον, ἴσως καὶ τοὺς Ἀγγλους, ἐνῶ, ἀρχομένης τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰ μέρη τῆς Μολδοβλαχίας, ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ Τούρκοι θὰ ῥίψωσιν ὅλας τῶν τὰς δυνάμεις εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, ὑποπτευόμενοι καὶ τὸν πόλεμον τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὁ Ἀλῆ πασᾶς θέλει πιασθῇ εἰς τοῦτο καὶ ἐπιμένει εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, ἃς ἔδωκεν, ὑπερ ταχύτερον θέλει φέρῃ τὴν καταστροφὴν του. Ἐτι δὲ ἐμψυχοῦνται περισσότερο οἱ Στερεολλαδίται καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, λαμβάνουν καιρὸν νὰ ἐτοιμασθῶσι, καὶ δύνανται ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τῶν ἐκεῖ Τούρκων, καὶ νὰ ὀπλισθῶσιν ἀπὸ τὰ ὅπλα αὐτῶν. Ὁ Ἰψηλάντης τὸν ἀπῆντησεν, ὅτι εἶχε τοιαύτην ιδέαν· ἀλλ', ἐπειδὴ τὸν ἐπληροφόρησαν, ὅτι ἦσαν ὅλαι αἱ ἐτοιμασίαι αὐταὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὡς διὰ γραμμάτων ἔδειξεν εἰς τὸν Παπαρρηνόπουλον, καὶ διὰ νὰ μὴν φέρῃ μίαν προσβολὴν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὅτι δῆθεν αὐτὴ ἐνήργησε τὴν ἐπανάστασιν, εἶχεν ἀποφασίσει ν' ἀρχήσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Παπαρρηνόπουλος ἀπῆντησεν, ὅτι ἡ Ῥωσσία ἀπ' αὐτὸ δὲν θέλει λάβει κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἔθνος χάνεται, καὶ διὰ τοῦτο θέλει δυσχεραστῇ πολὺ περισσότερο ἡ Ῥωσσία. Ὁ δὲ Ἰψηλάντης μετὰ διαφόρους ὁμιλίας εὐχαριστήσας τὸν Παπαρρηνόπουλον διὰ τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας τοῦ ἔδωκεν, αὐτὸς εἶπε νὰ μὴν ἀναφέρῃ εἰς κανένα

περὶ τῶν ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, ἃς εἶχε λάβει, οὔτε περὶ μεταβολῆς τοῦ σχεδίου του, παρὰ καταβαίνων εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐμφυχώσῃ ὅλους κατὰ τὴν δοθησομένην παρ' αὐτοῦ ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν, ἣν τοῦ ἔφερε, καὶ ὅτι θέλει εἰσακουσθῇ μὲ τὰ ἀνήκοντα πρόσωπα, ἅτινα εἶναι εἰς τὴν Βλαχοβογδανιά, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὸν ἡγεμῖνα Μιχαήλ-Βόδα, εἰς ἣν εἶχεν ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ θὰ ἀποφασίσῃ, ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς φωτίσῃ. Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν, ὅτι εἶναι δυνατόν ὁ ἡγεμὼν Μιχαήλ Βόδας νὰ θυσιάσῃ τὴν ἡγεμονίαν του ; Ὁ Ὑψηλάντης τὸν ἀπήντησεν, ὅτι ἐμπιστεύεται τὸ πᾶν εἰς αὐτόν, διότι ἔχει τοσοῦτον πατριωτισμὸν, ὥστε ἑκατὸν ἡγεμονίας θυσιάσει καὶ τὴν ζωὴν του διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Δόσας δὲ τὴν ῥηθεῖσαν ἀπάντησιν μετὰ μίαν ἡμέραν εἰς τὸν Παπαῤῥηγόπουλον καὶ ἔν εἶδος ἀλφαβήτου διὰ νὰ τοῦ γράφῃ, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ὁδησσὸν εἰς τὰς 20 Αὐγούστου διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅθεν φθάσας εἰς τὰς 30 τοῦ ἰδίου τοῦ πρωῒ, παρέδωκεν εἰς τὸν πρέσβυν Στρωγανῶφ τὰς ἐπισήμους ἀπαντήσεις γραμμάτων, τὰ ὅποια εἶχε φέρει εἰς τὴν Περουπόλιν. Ἀνταμώσας δὲ καὶ τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, εἶπε νὰ τοῦ γράψῃ, ὅτι τὰ πάντα θὰ ὑπάγῃσι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ, ἀλλὰ νὰ ἐπιμείνῃ σταθερῶς εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ἀντιπαραταττόμενος εἰς τὰς ἐναντίας δυνάμεις. Μετὰ ταῦτα ἀνταμώσας τὰ ἐπιστημότερα μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Πελοπόννησον, ὅπου πάντες τὸν ἐπερίμενον ἀνυπομῶνως. Δόσας δὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ὑψηλάντου, εἰς οὗς ἔπρεπεν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὅσα εἶχε συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου. Εἰς Πάτρας δὲ εὔρεν ἕναν ἀπεσταλμένον μυστικὸν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅστις ἐπερίμενε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Παπαῤῥηγόπουλου, διὰ νὰ λάβῃ γράμματα, καὶ νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος τῷ ἔγραψεν εὐαρέστους εἰδήσεις. Ἄμα δὲ ἔλαβε τὸ γράμμα του ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς περὶ αὐτὸν ἀρχηγούς, μεθ' ὧν ἦτον ἀποκλεισμένος εἰς τὸ φρούριον, ἀνέγνωσεν εἰς αὐτοὺς τὰς χαρποίας εἰδήσεις, καὶ ἔρριψε πολλοὺς κανονοβολισμοὺς πρὸς χαρὰν καὶ ἐμφύχωσιν τῶν περὶ αὐτόν. Μὲ τοιαύτας ἐλπίδας διετηρήθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου, πολεμῶν κατὰ τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων, μέχρις ὅτου ἐβεβαιώθη, ὅτι ἡ Ῥωσσία δὲν κηρύττει πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Τότε ἀπελπισθεὶς καὶ στενοχωρηθεὶς ἀπὸ τὴν σουλτανικὴν παλιοκρατίαν, ἔκραξε τοὺς περὶ αὐτόν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἦν καὶ ὁ Κώστα Βότζαρης, εἰς οὗς εἶπεν, ὅτι, ἐπειδὴ τὸν ἀπάντησεν ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, βιάζεται νὰ

δεχθῇ τὴν ἀμνηστείαν, πῶς ὅποιαν προτείνει ὁ Σουλτάνος, καὶ ὅτι τοῦτο τὸ κάμνει μᾶλλον, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς περὶ αὐτόν· καὶ οὕτω κράζας τὸν Μεχμέτ πασσᾶν, τὸν ἔβαλεν εἰς ὄρκον, ἂν τῷ ὄντι ἔχῃ φερμάνι τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν ἀμνηστείαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ ὁ Μεχμέτ πασσᾶς τοῦ ἔδωκεν τὸν ὄρκον, ἐσυμφώνησαν νὰ παραδώσῃ τὸ φρούριον, ὅπερ εἶναι εἰς τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων, αὐτὸς δὲ νὰ μένῃ ἐκεῖ, ἕως ὅτου λάβωσι καὶ ἄλλο φερμάνι, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Σουλτάνος νὰ τοὺς ἐπιβεβαιώσῃ τὴν ἀμνηστείαν του καὶ νὰ τὸν διορίσῃ εἰς ὑπηρεσίαν. Τούτου δὲ γενομένου, πέρασεν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εἰς τὴν νῆσον μὲ τοὺς περὶ αὐτοῦ πιστοὺς καὶ τὴν σύζυγόν του Βασιλικήν. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων ἡμερῶν εἰδοποιήσας αὐτὸν ὁ Μεχμέτ πασσᾶς, ὅτι ἔλαβε τὸ φερμάνιον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ ὅτι θέλει ὑπάγει νὰ τοῦ τὸ κοινοποιήσῃ, ἐπῆγε λοιπὸν μὲ μερικὸς ἐκλεκτοὺς τσοχατάρους προειδοποιημένους, ὅτι θὰ φονεύσωσι τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνέβη μὲ τρεῖς εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς ὃ εὐρίσκετο ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, καὶ προσποιούμενος, ὅτι θέλει νὰ εὐγάλῃ τὸ φερμάνι, εὐγάλε πιστόλι καὶ ἐτράβιζε κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι πεσόντες κατ' αὐτοῦ τὸν ἀπετελείωσαν. Οὕτως ἐγένεν ἡ τελευταία καταστροφὴ αὐτοῦ, ἥτις βεβαίως δὲν θὰ ἐγένετο, ἂν δὲν ἠπατᾶτο ἀπὸ τὸν Παπαρρήγόπουλον, καὶ ἂν πρὸ ὀκτῶ μηνῶν, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἰψηλάντου, ἤθελεν ἀρχίσαι ἡ ἐπανάστασις ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

ΤΑ ΕΣΦΑΛΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

Σελίς	Στίχος		
16	22	» Βουθροντοῦ ἢ ἀνάγνωθι Βουθρωντοῦ. (Ὁρα καὶ ἐν σελ. 53, στίχ. 22.	
38	15	» μιταβατικὴν	» — » μεταβατικὴν.
51	22	» τῆς Α. Μ.	» — » τῆς Α. Μ.
65	24	» ἐν τῇ Κιευία	» — » . . Κιευία.
67	19	» ἀντιρωσικῆς	» — » ἀντιρῶσικῆς
73	6	» σκοπούμης	» — » σκοπούσης
84	35	» προκειμένης	» — » προκειμένης
143	1	» Βλαδιμηρέσκον	» — » Βλαδιμηρέσκου
»	33	» Δαγγλώστρος	» — » Δαγγλιόστρος. Αὐ- τόθι, (ὡς καὶ ἀλλαχοῦ,) «Κο- τῆρας» — Κοτήρας.
148	34	» (α)	» — » (ε)
181	11	» προήγελλε	» — » προήγγελλε.
185	1	» Σεῖς δὲ, σκιαί	» — » Ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις εὐ- ρομεν: Σεῖς δὲ, υἱοὶ..., ὃ καὶ καταλληλότερον.
»	5	» φίλτρα	» — » ὡσαύτως εὐρομεν φύλλα, ὑπερ ὀρθότερον.
»	24	» καὶ μετέπειτα	» — » καὶ
193	23	» . . . Κόδρον	» — » Μπόρδον.
203	36	» δελήπασης	» — » δελήπασης.
218	29	» ἡμῶν	» — » ὑμῶν.
220	»	» ἀηδείας	» — » ἀηδίας.
222	26	» διεκοινώτατο	» — » διεκοινώσατο.
237	23	» (ε)	» — » (α).
246	36	» (α)	» — » (ε).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

No 3

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

